

SPECVLVM IVRIS

GVLIELMI DVRANDI,

Episcopi Mimatensis, I. V. D.

CVM IO. AND. BALDI DE VBALDIS, aliorumq; aliquot præstantiss. Iurisc. Theorematibus.

NVNC DENVO AB INNVMERIS, QVIBVS ANTEA SCATEBAT, erroribus atque mendis summa industria, & labore repurgatum.

PARS PRIMA.

VENETIIS. MDCII.

VITA GVLIELMI DVRANDI.

EX CELEBERIMI J. C. JO FICARDI FRANCOFORTENSIS Periochis vitarum Jureconsultorum neopalaeorum exscripta.

HENRICI de Segusia, Cardinalis Hostiensis auditor & discipulus fuit Gulielmus Durandus, qui eximium opus, quod Speculum inscripsit, Anno M. CC. LXXI. edidit, ex eo magnam sanè gloriam apud posteritatem consecutus. Multa tamen veterum scriptorum ipse sibi sumpsit, & in hoc opus ad verbum descripsit, quæ postea Ioan. Andreas in Additionibus suis passim notauit atque prodidit. Præterea frequentissimum hoc illi est, opinionibus aliorum hincinde vtramque in partem recitatis subticere, quæstionemque in suspenso relinquere. quæ quidem res dubium lectoris animum magis etiam implicatum reddit. Nihilominus tamen vtilis scriptor est, deque Iuris prudentia benemeritus. Excessit vita non multo post, quam Speculum absoluisset, iuuenis adhuc, & annum XXX. non ita multum egressus.

DE EODEM EX BIBLIOTHECA D. CONRADI Gesneri Tigurini Decerptum.

GVLIELMVS DVRANDI, Episcopus Minacensis, siue Mimatensis, Henrici Hostiensis quondam auditor atque discipulus, quem Speculatorem nominant, doctor in Iureperitissimus, & Ecclesiasticæ obseruationis valde studiosus, scripsit ad Ottobonum Cardinalem S Hadriani, postea Summum Pontificem Hadrianum V. egregium opus, in tribus voluminibus partitum, quod prænotauit.

Speculum Juris.	*Lib. IIII.*	*Jtem*
Rationale Diuinorum.	*Lib. VIII.*	
Repertorium Juris,	*Lib. I. & quædam alia.*	

ITEM
DE EODEM IN COMMENTARIO VERBORVM IVRIS.

PECVLATOR Iurisconsultus, nomen habuit Gulielmi Durandi, sed cum Anno M. C C. LXXI. Volumen illud de Iure scripsisset, quod Speculum Iuris inscripsit, Speculator vocitatus est. Vita functus traditur florente adhuc ætate, cum vix annum trigesimum excessisset.

INDEX RVBRICARVM
TOTIVS SPECVLI IVRIS.

Rubricæ Libri I.

Rubricæ Libri II.

Rubricę Libri III.

Denun-

Rubricę Libri IIII.

Seruis

F I N I S.

IN SPECVLVM IVRIS GVILIEMI DVRANDI,

RERVM AC SENTENTIARVM Memorabilium Sparsim Traditarum Index copiosissimus optimoque ordine collectus.

Et autem hunc indidimus Canonem, vt Libri primùm numerus, deinde Titulorum ac §§ & denique paginarum designetur.

ageia

arbitri

B

causa, vel

clausula In

commissiones

confes-

& pro-

Deli-

E

Eccle-

F

tribus

G

H

hære-

I

Impe-

Inqui-

Instru-

 dimi-

L

libellus

libellus

M

N

O

amplius

oppon-

P

vtraque

positiones

Q

R

fieri

spiritua-

T

F I N I S.

GVLIELMI DVRANDI VTRIVSQVE CENSVRÆ

Omnium calculo, haud dubie Principis,

ET OMNIVM PRACTICORVM OCVLATISSIMI EXCELLENTISSIMIQVE DVCIS,

Speculi Pars Prima.

OPERA, SVMMOQVE STVDIO VIRORVM EGREGIE DOCTORVM, & Iuris vnius atque alterius professorum maximè illustrium, accuratè recognita, & in non paucis cum in corpore, tum in his, quæ ab Ioanne Andrea, Baldoque inuecta, adiectaque fuerant, auctior, & ornatior reddita.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia est thronus Dei.*
2 *Sacramenta Ecclesiastica continent in se miracula.*
3 *Mandata quæ dicantur.*
4 *Suasionum transgressio penam non meretur.*
5 *Comminationis exemplum Euangelicum arboris infructuosæ excidendæ & comburendæ.*
6 *Ecclesia Dei est paradisus voluptatis.*
7 *Scientiç plenitudo intelligitur per Cherubim.*
8 *Doctorum lingua dicitur gladius flammeus.*
9 *Veritas fidei, per quam peruenitur ad vitam, custodienda est per Cherubim, idest, Doctores.*
10 *Alę sex Cherubim, sex ætates, siue sex leges Mundi significant. Lex naturæ corrupta est in homine per peccatum.*
11 *Lex Prophetica contrariatur legi Mosaycæ, quo ad vsuram. Euangelium dat salutem omni credenti.*
12 *Indulget Dominus, vbi vetat Apostolus.*
13 *Canon duas tantum leges admittit, quas vocat Publicam & Priuatam.*
14 *Nomina doctorum, qui super Canonicæ legis expositione laborarunt; & præ cæteris clariorib. sapientiæ præconijs coruscarunt.*
15 *Antiquitas est reuerenda.*
16 *Stellæ lucidissimæ duæ permãsurę in æternitates pꝑpetuas, q̃ sint?*
17 *Filius deuotus imitari debet, quæ bonus pater facit.*
18 *Finis non datur in faciendo libros.*
19 *Scientia Scripturarum illi est demonstranda, qui sibi demonstratam seruare non negligit.*
20 *Iura dicuntur per ora Principum diuinitus promulgata.*
21 *Gratia non omnibus æqualiter diuiditur, sicut aqua fontis ab omnibus æqualiter non sumitur: sic de doctrina, scientia, prudentia, gloria. &c.*
22 *Diuisiones gratiarum.*
23 *Scientia placitandi est perquàm necessaria.*
24 *Iudiciorum ordo & placitandi vsus, exordium dicitur habere in paradiso.*
25 *Tollendo Meum & Tuum inter homines esset vita quieta, & homines sui essent, si sua non essent.*
26 *Ordo iudiciarius a lege veteri videtur comprobari per autoritatem Moysi dicentis: In ore duorum vel trium testium. &c.*
27 *Episcopus Græcè, Speculator, vel tanquam speculũ, quod cuiuslibet forma sibi opposita imaginariam profert similitudinem.*
28 *Libri huius vtilitas & commendatio.*
29 *Veritatem diligenter examinantes non citò in culpam decidunt, tanquam vero amploque lumine circundati, tenebras non percipientes.*
30 *Lectio huius Operis ad instar quatuor fluminum Paradisi, quatuor Euangelistarum testimonio confirmatur.*
31 *Iura humana variantur secundum varietatem temporum.*
32 *Præcepta canonica per necessitate vel vtilitate mutantur & laxantur.*
33 *Erubescere non debet antiquitas, si quid melius horum, quæ ipsa tradidit, nouitas adinuenit.*
34 *Obliuisci bonorum operum & ministerij propter Deum exhibiti, non est iustum.*
35 *Doctor delectari potest in commendatione suę doctrinę, nõ audita te laudis consequendæ, sed seminandæ veritatis charitate.*

REVERENDO IN CHRISTO PATRI SVO DOMINO OTTOBONO, DEI GRATIA Sancti Adriani Diacono Cardinali Gulielmus Durandus Domini Papæ Subdiaconus & Capellanus inter Decretorum Professores minimus, cum recommendatione sui vtriusque hominis sospitatem, & cum debita correctione perspicaciter speculari, ac sa-
a lubriter attendere præsens Opus.[a]

E Throno Dei procedunt fulgura, & uoces atq; tonitrua, & in circuitu eius die ac nocte clamãt aĩalia senas alas habẽtia. Hæc leguntur in

ADDITIO.

a Præsens opus. *Ego Ioan. An. huius Speculi speculationem assumens, illum speculor, qui est speculum sine macula, & candor lucis æternæ. Sap. 7. ipsumq. suppliciter inuoco, vt iuxta verbum Hier. contra Susanam in fi. mihi de suo fonte det gratiam, per quam in ipso, qui est veritas, Ioan. 14. sic sciam, & possim veritatem scripturarum huiusmodi Speculi speculari, quòd in illis stylo uel calamo a veritatis semita non diuertam: & sic effici merear suæ magnitudinis speculator secunda, petitione. 1. Licet autem hoc loco interpositio videatur incongrua: quia tamen statim inchoabo concepta, hic illa instè cogor exprimere, quæ nec prætermittere volui. ob reuerentiam enim autoris sui Operis principium cum suo tit. finemque præseruare disposui. Speculum igitur hoc, cuius cõmendationem & meditatam imitationem autoris dicendam reseruo, infra, de offic. iudic. §. vlt. in princ. quo ad decem reformare disposui: quorũ aliqua post factum reputabuntur fuisse facilia, cu-*

ius cōtrariū suspicor experiri. Primo. n. quotas omnes Bibliorum, & morales mihi notas, quas autor omisit, dare curabo. Secūdo cū ponit dicta doctorū, saltē q scripsere volumina, & omittit vbi scripserint, id sępe supplebo. Tertio illa, q̄ scripsit, autore & loco suppressis, sæpe vnde sūpserit, enarrābo. Quarto, q̄ post primā publicationē Operis addidit, declarabo. Quinto, multa, q̄ scriptorū uitio vel autoris inaduertētia sāt corrupta, cū certo signo curiosius emēdabo. Sexto, licet q̄ allegat p & cōtra, nō soluā: qa id esset duplicare volamē. cōtrāria tamē, q̄ simpliciter signas, & nō soluit respondendo vel remittendo, soluere laborabo. Septimo, in materijs, saltem quas plenius auctore tractaui, vel cum in illis ab ipso discordo, ad nouellā remissiones dabo. Octauò, in alijs, si eius opinio nō placebit, id exprimā dicēs quare. Et si placuerit opinio, vel dictā, illa quādoq; textus, rōne, vel opinione iuuabo. Nono, ad dā sepa q̄stiones affines materijs, quas si breuitatis causa nō prosequar, vbi haberi poterāt, intimabo. Decimo, ea quæ iura noua corrigūt vel decidunt, in suis materijs explicabo: & quæ in Sexto sant inserta, sub illo sigaabo: & de allegatis extrauagantib. si reuocata, mutata, vel abbreuiata sant, certificabo. Et hoc tripartitum, & in ordine vltimum, festinantius, prosequar: quia fuit inter mea motiua præcipū expertus. Canonistas non prouectos memorosq; Legistas in his errare sępissime, & fortius Notarios, qb. ēt huius libri studiū congruit, vt ipse autor asserit inf. ver. igitur speculā. in prin. & c. hoc aūt & in rubr. de notario. Nam secundū Senecam epist. 108. non est mirandum, ex eadem materia quemq; suis studijs apta colligere cum in eodē prato quærat bos herbā, canis, leporē, ciconiaq; lacertā. Concludo qđ offerre non audeo qđ cōcepi. s. me ia prædictis fore breuiloquū: quia testante Hieronymo ad Abletam, nā Rota currente sæpe formas amphorā, q vrceum formare conceperat: Cerno ēt suprascripta prolixiora fore, q̄ credidi: qua bis decē lineis putabā includere. Sūmē tamē placet, & īter huius fabricæ motiua fuit hoc potissimū, qđ in nouella breues remissiones huc addendo possum additiones in illa vitare ꝓlixas. Sileat igitur, precor, reprehēsores Opis nondū visi, cā aduertent quædā hinc scripta ibi addi nō potuisse sine deformitate voluminū. licet id agendo multorū scripta defenderent, inter quos noster autor, vt sup. dixi, ver. 4. & Host. q quandoq; additiones integra charta fecit. vt in Decr. a nobis decimis, totum. s. quod ibi scripsi super fi. secundę gl. Est autem sciendū q iste dominus Ottobonus, cui Autor hoc Opus dixerit, fuit nepos domini Inn. IIII. vt infra. ver. nouissimè. p quē Cardinalatum adeptus fuit, & demū quinq; Romanis pontificib. intermedijs. s. quartis, Alexādro, Vrbano, & Clem. Greg. X. & Innoc. V. electus fuit in Papā, & assūpsit nomē Adriani, quod cardinalis ī cognomē habuerat, sed uixit solū trib. dieb, & sic spes digna & quasi certa hu9 autoris ad cardinalatū fuit cū ipso pp sepulta. De ipso uero autore, qa hīs fecerit nomē suū īscribē do, vide ī nouella. Sexti ī ult. q. & præcipuè ī ult. col. ver. 7.

a in Apocalypsi [a]. Et 93. dis. c. legitimus. circa mediū, ibi
filius tonitrui, &c. de pęn. distin. 2. ca. pennata. extra de
1 elect. ca. scriptum est, in prin. † Sane thronus Dei eccle-
sia est, a qua procedunt fulgura miraculorum, voces
mandatorum & suasionum, atque tonitrua commina
2 tionum. † Siquidem miracula sunt in ecclesiasticis sa-
cramentis & alijs signis, vt de consecr. dist. 2. c. reu. ext.
de cel. miss. cum Matth. & §. quæsiuisti. 1. q. capit. tenea-
3 mus. † Mandata sunt, vt, Non occides. [b] 13. q. 5. c. 1. & c.
b fi. non licet. non mœchaberis. 32. q. 5. c. nō mœchaberis.
4 & q. 6. c. fi. & q. 4. meretrices, c. † Suasiones sunt, quarū
5 trangressio pœnam non meretur, vt 4. di. c. fi. † Commi
nationes sunt, vt, Omnis arbor, quæ fructum non facit
c excidetur & in ignem mittetur. ext. de decis. ca. quam-
uis. Has quidem uoces atque tonitrua tam in die pro-
speritatis, quam in nocte aduersitatis indefesse clamāt,
siue pronunciant animalia, i. doctores ecclesiæ: vt 43.
dist. c. sit rector. 7. q. j. c. aduersitas. §. hoc etiam tunc ob-
seruandū. & §. seq. extra de renun. c. cū pridē. §. propter
malitia. n. quos diuina prouidentia columnas immobi
les in suæ fulcimentū ecclesiæ stabiliuit: vt extra de ac-
q ualiter. 2. §. 1. uers. & iō sancti. 2. q. 7. ac. accusatione. 50.
di. c. fidelium fi. 21. dist. ita Dn̄s. Ad quod designandum
in Gen. 3. in fi. legitur. quod cum Dominus Deus eiecis-
set Adam pe paradiso, propter suum peccatū, vt 40. di.
c. Adam. de pe. d. di. 1. c. Adam collocauit ante paradisū
voluptatis Cherubim, & gladium flammeū atque uer
6 satilem ad custodiendum viam ligni vitæ. † Nempe pa-
radisus voluptatis ecclesia Dei est, de qua in Gen. 2. Plā
tauit autem Dominus Deus paradisum uoluptatis a
7 principio. † Cherubim vero, qui interpretatur Scientiæ
8 plenitudo, vt de pœn dist. 2. c. principium ꝓpe fi. † Ordo
doctorum est, quorum lingua flammeus gladius dici-
tur, quia flamma charitatis ignita, iuxta illud Prophe-
tę: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignē
vrentem: vt Psal. 103. atque versatilis, prompta ad om-
nia & parata: Nam oī poscenti de fide debent redde-
re rationē: vt 37. d. cap. qui ecclesiasticis. §. hinc Petrus.
vers. parati. extra de sacra vnct. c. j. §. quia vero. versic. in
9 ūertice. † Hi ergo Cherubim ad custodiendā vitā ligni
vitæ, i. veritatem fidei orthodoxæ, per quam peruenit
ad uitam. ut in præal. §. quia vero. & 21. q. j. c. ubi sana. fue
runt in ecclesia collocati, vt fides catholica circuncin-
cta tali muro inexpugnabili bellatorum, posset resiste-
re ascendētibus ex aduerso. vt extra ne cler. vel mo. c. su
per spec. §. fi. 43. dist. c. sit rector. in prin 7. q. j. c. aduersi-
10 tas. §. cū vero. j. q. 3. c. saluator. in prin. † Quæ si quide ani
malia senas hēnt alias. Per sex alias, leges intellige. Pri-
ma est lex Naturalis, secunda Mosaica, tertia Prophe-
tica, quarta Euangelica, quinta Apostolica, sexta cano
nica. vt 25. q. 1. c. oē quod. Primam Deus concessit ho-
mini in prima eius creatione. vt 5. dist. in princ. iuxta il
d lud [d]: Fecit Deus hominem, & inspirauit in eum spira
e culum vitæ, legem, s. naturalē. Vnde Apostolus [e]: Sunt
qui habent legem Dei scriptam in cordibus suis. Cum
enim gentes, quæ legem non habent, quæ naturaliter
ea quæ legis sunt, faciunt, ipsi sibi sunt lex, vt 19. qō. 2.
duæ. Verum diaboli inuidia succrescente post peccatū,
confusa est in homine lex naturæ, quia pondere distor-
tæ malitiæ depressa est rectitudo iustitiæ, & erroris cali
gine offuscatum, est lumen iustitiæ: de pœn. d. 3. prin-
cipes. 12. q. 2. visis. Vt autem ex hac confusione aliquan-
tisper infirmitas nostra consurgeret, miserator Deus
illā coadiuuans: vt 12. q. 2. cum redemptor. viuendi le-
gem, quam a seculo in hominis corde scripserat, literis
per Moysen expressit, decemq; præceptis conclusit, ut
7. dist. c. Moyses. de cœ. d. 1. c. libenter. extra. de sum. tri.
c. 1. §. hæc sancta. quā legem veterem seu Mosaicam nū
cupamus. vt ex̄ de elec. c. cū in veteri. & ex. de pot. post
par. c. 1. & etiam legis Decalogus appellatur, vt de pœ.
di. 1. c. tres autem sunt. Huic quoq. tanquā modus lex
11 sit Prophetica, vt in §. hæc sancta. Nam † cū Mosaica u-
suras ab alienigenis sineret exigi, vt 14. q. 4. c. ab illo. pro
f fecto talis permissionis vsū lex dissuadet ꝓphetica, [f] di-
cēs, eū fore in tabernaculo Dei mānsurū, q pecuniā suā
nō dedit ad vsuras, & munera, &c. vt 47. d. c. qm̄. & 14.
q. 4. c. si qs obligatus. Sed qm̄, vt ait Apostolus ad Hebræ
os 7. Lex neminē ad pfectū ducit, Euangeliū aūt salutē
dat omni credēti. & ar. 23. q. 5. c. ad fidē. cū aduenit ple-
g nitudo tēporis, misit De9 filiū suū [g] legislatorē, p quē no
bis

ADDITIONES.

a Apocalypsi. *Quarto capitulo, non tamen ad literam, sed per saltum. Seias, quod hanc autoritatem & partem prosecutionis ipsius habere potuit autor ex Ioaane Fauentino, qui in sua lectura Decreti, quæ illo tempore Summa nomen arripuit, & hacusque seruant, in operis principio hanc auctoritatem assumpsit, quam tamen ipso plenius auctor iste prosequitur. Ioan. And.*

b Non occides. *Exod. 20.*

c In ignem mittatur. *Matt. 7.*

d Iuxta illud. *Gen. 7.*

e Vnde Apostolus. *Ad Rom. 2.*

f Prophetica. *Psal. 14.*

g Filium seruum. *Ad Gal. 4. c.*

bis ſtatuit legē uitę,legem quidem immaculatam ani-
mas conuertentem,quam fælici vocabulo Euangelicā
appellamus:vt 1.di.in princ.& in d.c.1.libentet.X.de cō
12 ſti.c.tranſlato.Huic vero lex acceſſit † Apoſtolica, illā
modificās in quibuſdam. Nam quod indulget Dñs, de
a perfectionis conſilio vetat Apoſtolus,dicens.[a] Ego di
co.non dñs,ſi quis frater iam nunc,&c.2.q.1.c.multi.ad
idem 28 q.j.c.iam nunc.& ubi Dñs non præcipit in ſpi
ritu Dei , Apoſtolus fideliter conſuluit, vt ibi . De uir-
ginibus præceptum non habeo, conſilium autem do.
bonum eſt ſi ſic permanſerint.28.q.1. c.ſic.n.neque in
1.col.Deniq.eccleſia Deo autore creſcente,gradibuſq.
ac ordinibus rite in ea diſpoſitis, eum ad eos decernen
dos,clericorumque lites dirimendas lex non ſufficeret
Euangelica.vt j in tractatu libello.de lib.conce.in prin.
tā ab Apoſtolis,q̃ eorum uicariis per temporum curri-
cula ſtatuta plura ſunt edita.ut J.uer.ſane quę gñali uo
cabulo Canones appellantur,15.d.c.1,19.d.c.1.in princ.
3.d.c.can.25.q.1.c.violatores.licet & multa alia ſpecia-
lia nomina ſortiant̄.vt 25.q.2.c.ſi quis dogmata.& 3.d.
c.1.regula.§.porro Quibus ſi quidem ſedulo conſide-
ratis,uix quiſquam h.ęſitationis emergere poterit ſcru
pulus, q p eos nequeat explicari,ut extra de pri.ſup ſpe-
13 cula.†Canon tñ duas leges ponit tm̄,videlicet publicā,
14 1.canonicam,& priuatam: vt 19.q.2.c.duæ. † porro ſu-
b per huius canonicę legis expoſitione[b] uatii iuris profeſ
ſores per uarias tprum ſucceſſiones diuerſimode labo-
rarunt,vt Ruffinus,Syluester,Io.Fauē.Hug.Melen.Pe.
Piſa.Ioann.Galen. Dama.Boemus , Petr. Papien. Ala-
nus Anlicus , Pet.Apu.Lau.Vinc.Tanc.Io.Thu. Ioan.
c de Finto.Iac.de Alb.epiſcopus Fauen.[c] Goff.Bar.Brix.
d Io.de Deo.& B.Parm.[d] Ij ſi quidē prę cæteris clariorib.
ſapientiæ pręconiis coruſcarunt, quorum nomina di-
gnum duximus ad perpetuam memoriam recēſenda.
15 7.di.c.Moyſes. & c.fuerunt. J.uer.prox. † Tanta enim
nobis antiquitati habita eſt reuerentia,ut nomina ſapiē
tum taciturnitati tradere nullo patiamur modo· ſed u-
nuſquiſq; eorum,quia author fuit opinionis, noſtris in
ſcriptus eſt dictis.ut C. de uet.iur. enunc.l.tanta. §.tan-
16 ta.† Nouiſſimè aūt duę ſtellæ lucidiſſimę noſtris tem-
poribus mirifice rutilarunt,uidelicet ſantiſſimæ recor-
e dationis do.Inn.Papæ IIII.ueſter patruus,pater iuris.[e]
Et reuerendus pater Dñs meus Henricus Dei gratia.
Hoſt. eps , lumen Iuris quorum ueneranda memoria
fulget ut ſplēdor firmamenti perpetui,velut ſtellę in ę-
f ternitates perpetuas,permanſurę,[f] ut extra de magiſtris
ſuper ſpecula. quorum etiam dignitate nihil eſt al-
tius.

ADDITIONES.

a Dicens.*1.ad Corinth.7.*

b Expoſitione.*No.ad ea,quæ infra dicam.*

c Fauentinus.*Hic fratrem Ray.de Penna forti,quem toties allegat,non debuit omiſiſſe.*

d B.Parm.*Non mireris,ſi oēs ſupraſcriptos in proœmio Nouellę nō deſcripſi: eum ibi in ver.antiquarū.ſolum de his,qui ſcripſerāt ſuper quqne antiquis,compilationib.uel altera illarum,facerē mētionē:hic uero loquendo de expoſitorib.legis Canonicæ, oīa ipſius ſcripta & volumina comprehendit:& tamen de antiqs . quos ibi ſcripſi,prate: nittit Bernardum Papi.Credo tamē,quòd vbi ſup. eſt Pet.Pap.dēt eſſe B.Itē antiquum B.compo.de nouo nō conqueror:q2 ſecut' eſt illum. Itē Richardum Anglicum,& Rodicū Bertrandū,Guil.Nat.quem tamē alleg.inf.tit.1.§.2.ver.ſed numqd. & §.ſequitur.ver.verum.& §.reſtat.ver.item mortuo mandatore,& tit.2.§.nunc oſtendendum,ver.9.& Phi. quē ēt allegat. inſ.de 1.Decret.§.nunc videamus. in fi. Econuerſo mihi noti non ſunt Pet.Boemus,& Pet.Apulus quo hic ponit. Illos ergo vel alios,vt Io.Hiſp.& Fauen.Hug.& Mel.Itē Bazianum , & Gādulphum,quos duos autor ēt omiſit,quorū ſcripta ſuper compil. illis non habentur per modum Summę, lectura, vel apoſtillarum,congrue pētermiſi; De modo dixi: quia Paulum Vngarum,q notabilia 2.& 3.compil.ordinatè collegerat,ēt non expreſſi. In his autē inſtando credens non diſplicere,quaro quare Ber.Pa.I.Galen.& antiquum B.compo.ibi præpoſuit Ruffino,Sylueſtro , & alij q fuerunt antiquiores. Dico id actū,quia fuerūt compliatores non ſolum gloſſarū ſed textuū,vt ibi ſcripſi ſuper 1.glo.Ipſe ergo B.ſuper Rubricis compil.quā fecerat,& cui ſuum nomen incripſerat .fecit Summā quę incipit,Profectus diſcipuli gloria magiſtri.Fecit etiā ſuper illa paucas gloſſellas Io.Galen.de quo autor infra. de act.vel petio. §.1.ver.porro.Et per me de elect.quā ſit.ſuper fi.gl.Sic pater aliquas gl.fecit,& ipſius fuit pars prima gl.Decre.ſup hoc,de renū. B.Compo.quia non diu uiguit ſua cōpliatio.nō habemus,quod illā gloſſauerit,ſed legerat duas primas cōpil.& apoſtillas dederat ſuper illis,cui ſerta,legēdo,ſignabat,ut,de app.c.2 . Et inter poſitionē faciendo,ſciendū,quod dū Decretales legebā,dabā ſigna antiquorū,quorū fuerant gl.quod pp breuitatē raro poſui in Nouell.quod .n.breuiſſimè fiebat ſigno,multum occuparet in ſcripto. Ruffinus, de quo in 9.q.1.in ſumma.3.q.4.in ſumma.de pęn.d.1 . qs aliquando.§.illud aūt de bigamis,c.2.in 4.gl.Et Sylueſter,cuius fuerunt duæ 1.gl.decr.ad noſtram,de conſue.& Io.Hiſp.fecerunt lecturas ſuper Dec.in quib.nullam.Dec.allegat.Idē dico de Io.de Fauen.de quo no.13.d.c.nerui.27.d.c.quod interrogaſti,4.q.1.in ſummis.9.q.1.c.2.16.q.2.& 13.q.4.in ſummis.& de iu.p.z.c.2.de ſen.exc. c.non ab hoīe puenerunt.n.compilationes,de quib.ſup. Dicuntur tamen primi duo ſuperuixiſſe,& certas compilationes legiſſe,& ſic reportatas poſt eos aliquas apoſtillas.Hug. certum eſt,quòd vidit primam & ſecundā cōpi.in ſua tamen Sūma rariſſimè decretales allegat,& ſi allegat.vt facit 51.d.§.1.& c.1.non tamē allegat ſub cōpil.vel ſuq rub.motus,vt puto, quia nō fuerant papales Quod illas viderit,patet,q2 Decr.in quadā.de cele.miſſ.& Decr. quanto.de diuor.directa fuerunt ad ipſum,& tunc Ferrar.epiſ.& de ipſo loquitur Decr.corā.de of.del. vt ibi dixi,qōnes oēs in tertia compil.poſtea ſunt inſerta. Richardi Anglici videtur fuiſſe gl. vl. Dec.ex literis.inſ.de ſpon.Rodoicus habuit cognomen Modici paſſus,de ipſo dixi poſt Vinc.de ſepul.c.fraternitatem.ſuper.3.gl.ſibi ēt multa gl.ſignātur,inter quas eſt gl.pe.Dec.c.de cōiu.lepro. vbi ppendens,quod horum poſteri ipſos allegando,uel ipſorū gl.ſignādo,& ſolā literā R.ſine vocali ponendo,inter Ruffinum, Richar. & Rodoicum,nos reliquerunt incertos,qui vocalib. poſitis,certis fuiſſemus pp uarietatem ipſarum.De Mellendo not. 18.d.ſecundū,28.q.1. virginib.& de ſer.non ord.c.nullus,& de accuſ.c. venientē,ī 1.gl.De Pet.Hiſp.de app.c.paſtoralis.in gl.hęc rō.& 50.d. in ſumma.11.q.3.c.nemo contemnat.33.q.1.c.ſi quas accepit. & vide quod de eo ſcripſi,de reſt.ſpo.literas,in gl.ergo eccleſia,& c. Bertrandi gl.fuerunt ſecunda in Decr.nō eſt.de ſpō.& 1.in Decr. ſequen.Damaſus fecit ſummam ſuper 1.compil. & librum qōnū ſuper multis Decretalib.& Brocarda.& hunc allegat,gl.2.in Decre.ad hęc de reſcr.Alanus,Laur.Vinc.Io.Theu.& Tan.gl. abundanter habemus.Vinc.autem,qui ſcripſerat ſuper 4.compil.ſacta ī compila.Greg.gloſſauit illam.Tāc. autē in antiquis cōpil.alleg. Vinc.& ipſe Vin.in compil.Greg.alleg.Tanc.Bazianum miror p auctorem omiſſum:de quo multa gl.loquuntur,de cle. ęgr.c.tua. & ſumma d.51.& qōn.7.in cauſa ſecunda diſt. prima,de pęn.& 1.q.1.qui ſtudet.27.q.2.deſponſatam.32.q.7.licitè. 33.q.5. mulier.de conſecr.d.2.cap.2.& d.2.quib.De Gandulpho idem dico , de quo autor ī uerſ.porro,de quo ſupra,& not.de conſecr.eccl. vel alt.c.uno,lib.6.ī 4.gl.& 31.diſt.c.quoniam,1.q.1.c.detrahe.11. q.3.non licet.32.q.1.dicit Dominus,& q.2.honorantur.& q.7.licet.Gul.Naſonis reportationes multas habuimus & de ipſo loquitur gl.Dec.ad hoc quoniam,de app.Iaco.de Alb.magiſter Ho. gloſſauit Honorianas,quarum prima erat Decret.nouerit. de ſen. excom.& eius gloſſas ibi ſignaui & de eo ſcripſi,de app.ad hoc ſi ī vna ſuper gl. Eſt autem ſciendum,quod Greg.9.ſucceſſit immediatè Honorio tertio;quo creato ſtatim fuit fama, quòd cōpilationem,qua vtimur facere intendebat:ita quòd prędicti antiq nō curarunt Honorianas gloſſare,& meritò:quia multę ex illis omiſſa vel reſecata fuerunt. Item ſciendum,quòd quędā gl.ī Decr. alleg. Petrum Manducatorē, 30.d.c.1.85.d.c.non ſatis. ī prin. de pęn. d.1.ī prin.ī glo.Alij.33.q.4. vir cum propria allegant etiam Car. 31.q.1.in Sum.ad idem alleg.33.q.1.c.ſi per ſorciarias.*

e Pater Iuris.*De cuius promotione & commendatione inſ.dicam ſuper rub.ne ſe.vac.*

f Manſuræ.*Danielis.12.*

ius cōtrariū suspicor experiri. Primo.n.quotasomnes Bibliorum, & morales mihi notas, quas autor omisit, dare curabo. Secūdo cū ponit dicta doctorū, saltē q scripsere volumina, & omittit vbi scripserint, id sępe supplebo. Tertio illa, q̄ scripsit, autore & loco suppressis, sape vnde sūpserit, enarrābo. Quarto, q̄ post primā publicationē Operis addidit, declarabo. Quinto, multa, q̄ scriptorū uitio vel autoris inaduertētia sūt corrupta, cū certo signo curiosius emēdabo. Sexto, licet q̄ allegat p & cōtra, nō soluā: qa id esset duplicare volumē. cōtrāria tamē, q̄ simpliciter signat, & nō soluit respondendo vel remittendo, soluere laborabo. Septimo, ia materijs, saltem quas plenius auctore tractaui, vel cum in illis ab ipso discordo, ad nouellā remissiones dabo. Octauò, in alijs, si eius opinio nō placebit, id exprimā dicēs quare. Et si placuerit opinio, vel dictū, illa quādoq; textus, rōne, vel opinione iuuabo. Nono, ad dāsepa q̄stiones affines materijs, quas si breuitatis causa nō prosequar, vbi habəri poterūt, intimabo. Decimo, ea quæ iura noua corrigūt vel decidunt, in suis materijs explicabo: & qua in Sexto sunt inserta, sub illo signabo: & de allegatis extrauagantib. si reuocata, mutata, vel abbreuiata sunt, certificabo. Et hoc tripartitum, & in ordine vltimum, festinantius, prosequar: quia fuit inter mea motiua pracipū expertus. Canonistas non prouectos meosq; Legistas in his errare sępissime, & fortius Notarios, qb. ēt huius libri studiū congruit, vt ipse autor asserit inf. ver. igitur speculū. in prin. &c. hoc aūt & in rubr. de notario. Nam secundū Senecam epist. 108. non est mirandum, ex eadem materia quemq; suis studijs apta colligere cum in eodē prato quarat bos herbā, canis, leporē, ciconiaq; lacertā. Concludo qđ offerre non audeo qđ cōcepi. s. me in prædictis fore breuiloquū: quia testante Hieronymo ad Abletam, nā Rota curente sæpe format amphorā, q vrceum formare conceperat: Cerno ēt suprascripta prolixiora fore, q̄ credidi: qua bis decē liaeis putabā includere. Sūmē tamē placet, & īter huius fabrica motiua fm: hoc potissimū, qđ in nouella breues remissiones huc addendo possum additiones in illa vitare plixas. Sileat igitur, precor, reprehēsores Opis nondū visi, cū aduertent quadā hinc scripta ibi addi nō potuisse sine deformitate voluminū. licet id agendo multorū scripta defenderent, inter quos noster autor, vt sup. dixi, ver. 4. & Host. q quandoq; additiones integra charta fecit. vt in Decr. a nobis decimus, totum. s. quod ibi scripsi super fi. secundę gl. Est autem sciendū q iste dominus Ottobonus, cui Autor hoc Opus dixerit. fuit nepos domini Inn. IIII. vt infra. ver. nouissimè. p quē Cardinalatum adeptus fuit, & demū quinq; Romanis pontificib. intermedijs. s. quartis, Alexādro, Vrbano, & Clem. Greg. X. & Innoc. V. electus fuit in Papā, & assūpsit nomē Adriani, quod cardinalis ī cognomē habuerat, sed uixit solū trib. dieb. & sic spes digna & quasi certa hui' autoris ad cardinalatū fuit cū ipso pp sepulta. De ipso uero autore, qa hīisecerit nomē suū Iscribēdo, vide ī nouella. Sexti ī ult. q. & pracipuè i ult. col. ver. 7.

a in Apocalypsi [a]. Et 93. dis. c. legitimus. circa mediū, ibi
filius tonitrui, &c. de pęn. distin. 2. ca. pennata. extra de
1 elect. ca. scriptum est, in prin. † Sane thronus Dei eccle-
sia est, a qua procedunt fulgura miraculorum, voces
mandatorum & suasionum, atque tonitrua commina
2 tionum. † Si quidem miracula sunt in ecclesiasticis sa-
cramentis & alijs signis, vt de consecr. dist. 2. c. reu. ext.
de cel. miss. cum Matth. & §. quæsiuisti. 1. q. capit. tenea-
3 mus. † Mandata sunt, vt, Non occides.[b] 13. q. 5. c. 1. & c.
b fi. non licet. non mæchaberis. 32. q. 5. c. nō mæchaberis.
4 & q. 6. c. fi. & q. 4. meretrices, c. † Suasiones sunt, quarū
5 trangressio pœnam non meretur, vt 4. di. c. fi. † Commi
nationes sunt, vt, Omnis arbor, quæ fructum non facit
c excidetur & in ignem mittetur· ext. de decis. ca. quam-
uis. Has quidem uoces atque tonitrua tam in die pro-
speritatis, quam in nocte aduersitatis indefesse clamāt,
siue pronunciant animalia, j. doctores ecclesiæ : vt 43.
dist. c. sit rector. 7. q. j. c. aduersitas. §. hoc etiam tunc ob-
seruandū. & §. seq. extra de renun. c. cū pridē. §. propter
malitia: h. quos diuina prouidentia columnas immobi
les in suæ fulcimentū ecclesiæ stabiliuit: vt extra de ac-
qualiter. 2. §. 1. uers. & iō sancti. 2. q. 7. ac. accusatione. 50.
di. c. fideli. in fi. 21. dist. ita Dñs. Ad quod designandum
in Gen. 3. in fi. legitur. quod cum Dominus Deus eiecis-
set Adam pe paradiso, propter suum peccatū, vt 40. di.
c. Adam. de pe. d. di. 1. c. Adam collocauit ante paradisū
voluptatis Cherubim, & gladium flammeū atque uer
6 satilem ad custodiendum viam ligni vitæ. † Nempe pa-
radisus voluptatis ecclesia Dei est, de qua in Gen. 2. Plā
tauit autem Dominus Deus paradisum uoluptatis a
7 principio. † Cherubim vero, qui interpretatur Scientiæ
6 plenitudo, vt de pœn dist. 2. c. principium. ppe fi. † Ordo
doctorum est, quorum lingua flammeus gladius dici-
tur, quia flamma charitatis ignita, iuxta illud Prophe-
tę: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignē
vrentem: vt Psal. 103. atque versatilis, prompta ad om-
nia & parata: Nam oī poscenti de fide debent redde-
re rationē: vt 37. d. cap. qui ecclesiasticis. §. hinc Petrus.
vers. parati. extra de sacra vnct. c. j. §. quia vero. versic. in
9 ūertice. † Hi ergo Cherubim ad custodiendā vitā ligni
vitæ, i. veritatem fidei orthodoxæ, per quam peruenit
ad uitam. ut in præal. §. quia vero. & 21. q. j. c. ubi sana. fue
runt in ecclesia collocati, vt fides catholica circuncin-
cta tali muro inexpugnabili bellatorum, posset resiste-
re ascendētibus ex aduerso. vt extra ne cler. vel mo. c. su
per spec. §. fi. 43. disti. c. sit rector. in prin. 7. q. j. c. aduersi-
10 tas. §. cū vero. j. q. 3. c. saluator. in prin. † Quæ si quide ani
malia senas hēnt alias. Per sex alias, leges intellige. Pri-
ma est lex Naturalis, secunda Mosaica, tertia Prophe-
tica, quarta Euangelica, quinta Apostolica, sexta cano
nica. vt 25. q. 1. c. oē quod. Primam Deus concessit ho-
mini in prima eius creatione. vt 5. dist. in princ. iuxta il
d lud [d]: Fecit Deus hominem, & inspirauit in eum spira
e culum vitæ, legem, s. naturalē. Vnde Apostolus [e]: Sunt
qui habent legem Dei scriptam in cordibus suis. Cum
enim gentes, quæ legem non habent, quæ naturaliter
ea quæ legis sunt, faciunt, ipsi sibi sunt lex, vt 19. qō. 2.
duæ. Verum diaboli inuidia succrescente post peccatū,
confusa est in homine lex naturæ, quia pondere distor-
tæ malitiæ depressa est rectitudo iustitiæ, & erroris cali
gine offuscatum, est lumen iustitiæ: de pœn. d. 3. prin-
cipes. 12. q. 2. visis. Vt autem ex hac confusione aliquan-
tisper infirmitas nostra consurgeret, miserator Deus
illā coadiuuans: vt 12. q. 2. cum redemptor. viuendi le-
gem, quam a seculo in hominis corde scripserat, literis
per Moysen expressit, decemq; præceptis conclusit, ut
7. dist. c. Moyses. de coe. d. 1. c. libenter. extra. de sum. tri.
c. 1. §. hæc sancta. quā legem veterem seu Mosaicam nū
cupamus. vt ex̄ de ele. c. cū in veteri. & ex. de pot. post
par. c. 1. & etiam legis Decalogus appellatur, vt de pœ.
di. 1. c. tres autem sunt. Huic quoq. tanquā modus lex
11 sit Prophetica, vt in §. hæc sancta. Nam † cū Mosaica u-
suras ab alienigenis sineret exigi, vt 14. q. 4. c. ab illo. pro
f fecto talis permissionis vsū lex dissuadet pphetica, [f] di-
cēs, eū fore in tabernaculo Dei māsurū, q pecuniā suā
nō dedit ad vsuras, & munera, &c. vt 47. d. c. qm̄. & 14.
q. 4. c. si qs obligatus. Sed qm̄, vt ait Apostolus ad Hebre
os 7. Lex neminē ad pfectū ducit, Euangeliū aūt salutē
dat omni credēti. & ar. 23. q. 5. c. ad fidē. cū aduenit ple-
g nitudo tēporis, misit De' filiū suū [g] legislatorē, p quē no
bis

ADDITIONES.

a Apocalypsi. *Quarto capitulo, non tamen ad literam, sed per saltum. Scias, quod hanc autoritatem & partem prosecutionis ipsius habere potuit autor ex Ioanne Fauentino, qui in sua lectura Decreti, qua illo tempore Summa nomen arripuit, & hucusque seruauit, in operis principio hanc auctoritatem assumpsit, quam tamen ipso plenius auctor iste prosequitur. Ioan. And.*

b Non occides. *Exod. 20.*

c In ignem mittatur. *Matt. 7.*

d Iuxta illud. *Gen. 7.*

e Vnde Apostolus. *Ad Rom. 2.*

f Prophetica. *Psal. 14.*

g Filium seruum. *Ad Gal. 4. c.*

bis statuit legē uitę, legem quidem immaculatam ani-
mas conuertentem, quam fælici vocabulo Euangelicā
appellamus: vt 1.di.in princ.& in d.c.1.libenter.X.de cō
12 sti.c.translato. Huic vero lex accessit † Apostolica, illā
modificās in quibusdam. Nam quod indulget Dñs, de
a perfectionis consilio vetat Apostolus, dicens.[a] Ego di
co. non dñs, si quis frater iam nunc, &c. 2.q.1.c.multi. ad
idem 28 q.1.c.iam nunc.& ubi Dñs non præcipit in spi
ritu Dei, Apostolus fideliter consuluit, vt ibi. De uir-
ginibus præceptum non habeo, consilium autem do.
bonum est si sic permanserint. 28.q.1.c.sic. n. neque in
1.col. Deniq. ecclesia Deo autore crescente, gradibusq.
ac ordinibus rite in ea dispositis, cum ad eos decernen
dos, clericorumque lites dirimendas lex non sufficeret
Euangelica. vt j. in tractatu libello. de lib. conce. in prin.
tā ab Apostolis, q̄ eorum uicariis per temporum curri-
cula statuta plura sunt edita. ut j. uer. sane quę gn̄ali uo
cabulo Canones appellantur, 15.d.c.1, 19.d.c.1.in princ.
3.d.c.can. 25.q.1.c.violatores. licet & multa alia specia-
lia nomina sortiant̄. vt 25.q.2.c.si quis dogmata.& 3.d.
c.1.regula.§.porro. Quibus si quidem sedulo conside-
ratis, uix quisquam hæsitationis emergere poterit scru
pulus, q p eos nequeat explicari, ut extra de pri. sup spe-
13 cula. † Canon tñ duas leges ponit tm̄, videlicet publicā,
14 1.canonicam, & priuatam: vt 19.q.2.c.duæ. † porro su-
b per huius canonicę legis expositione[b] uarii iuris profes
sores per uarias tpr̄um successiones diuersimode labo-
rarunt, vt Ruffinus, Syluester, Io. Fauē. Hug. Melen. Pe.
Pisa. Ioann. Galen. Dama. Boemus, Petr. Papien. Ala-
nus Anlicus, Pet. Apu. Lau. Vinc. Tanc. Io. Thu. Ioan.
c de Finto. Iac. de Alb. episcopus Fauen.[c] Goff. Bar. Brix.
d Io. de Deo. & B. Parm.[d] Ij si quidē prę cæteris clariorib.
sapientiæ prēconiis coruscarunt, quorum nomina di-
gnum duximus ad perpetuam memoriam recēsenda.
15 7.di.c. Moyses. & c. fuerunt. j. uer. prox. † Tanta enim
nobis antiquitati habita est reuerentia, ut nomina sapiē
tum taciturnitati tradere nullo patiamur modo. sed u-
nusquisq; eorum, quia author fuit opinionis, nostris in
scriptus est dictis. ut C. de uet. iur. enunc. l. tanta. §. tan-
16 ta. † Nouissimè aūt duę stellæ lucidissimę nostris tem-
poribus mirifice rutilarunt, uidelicet santissimæ recor-
e dationis do. Inn. Papæ IIII. uester patruus, pater iuris.[e]
Et reuerendus pater Dñs meus Henricus Dei gratia.
Host. eps, lumen Iuris quorum ueneranda memoria
fulget ut splēdor firmamenti perpetui, velut stellę in ę-
f ternitates perpetuas, permansurę,[f] ut extra de magistris
super specula. quorum etiam dignitate nihil est al-
tius.

ADDITIONES.

a Dicens. *1. ad Corinth. 7.*

b Expositione. *No. ad ea, quæ infra dicam.*

c Fauentinus. *Hic fratrem Ray. de Penna forti, quem toties allegat, non debuit omisisse.*

d B. Parm. *Non mireris, si oēs suprascriptos in proœmio Nouellę nō descripsi: cum ibi in ver. antiquarū. solum de his, qui scripserāt super quinque antiquis, compilationib. uel altera illarum, facerē mētionē: hic uero loquendo de expositorib. legis Canonicæ, oīa ipsius scripta & volumina comprehendit: & tamen de antiqs. quos ibi scripsi, prætermittit Bernardum Papi. Credo tamē, quòd vbi sup. est Pet. Pap. dēt esse B. Itē antiquum B. compo. de nouo nō conqueror: qa secut' est istum. Itē Richardum Anglicum, & Rodicā Bertrandū, Gvil. Nat. quem tamē alleg. inf. tit. 1. §. 2. ver. sed nunqd. & §. sequitur. ver. verum. & §. restat. ver. item mortuo mandatore, & tit. 2. §. nunc ostendendam, ver. 9. & Phi. quē ēt allegat. inf. de 1. Decret. §. nunc videamus. in fi. Econuerso mihi noti non sunt Pet. Boemus, & Pet. Apulus quo hic ponit. Illos ergo vel alios, vt Io. Hisp. & Fauen. Hug. & Mel. Itē Bazianum, & Gādulphum, quos duos autor ēt omisit, quorū scripta super compil. illic non habentur per modum Summę, lectura, vel apostillarum, congrue pтermisi; De modo dixi: quia Paulum Vngarum, q notabilia 2. & 3. compil. ordinatè collegerat, ēt non expressi. In his autē instando credens non displicere, quæro quare Ber. Pa. I. Galen. & antiquum B. compo. ibi præposuit Ruffino, Syluestro, & alij q fuerunt antiquiores. Dico id actū, quia fuerūt compilatores non solum glossarū sed textuū, vt ibi scripsi super 1. glo. Ipse ergo B. super Rubricis compil. quā fecerat, & cui suum nomen inscripserat, fecit Summā quę incipit, Profectus discipuli gloria magistri. Fecit etiā super illa paucas glossellas Io. Galen. de quo autor infra. de act. vel petio. §. 1. ver. porro. Et per me de elect. quā sit. super fi. gl. Sic pater aliquas gl. fecit, & ipsius fuit pars prima gl. Decre. sup hoc, de renū. B. Compo. quia non diu uiguit sua cōpilatio. nō habemus, quod illā glossauerit, sed legerat duas primas cōpil. & apostillas dederat sup illis, cai serta, legēdo, signabat, ut, de app. c. 2. Et inter positionē faciendo, sciendū, quod dū Decretales legebā, dabā signa antiquorū, quorū fuerant gl. quod pp breuitatē raro posui in Nouell. quod n. breuissimè fiebat signo, multum occuparet in scripto. Ruffinus, de quo in 9. q. 1. in summa. 3. q. 4. in summa. de pœn. d. 1. qs aliquando. § illud aūt de bigamis, c. 2. in 4. gl. Et Syluester, cuius fuerant duæ 1. gl. decr. ad nostram, de consue. & Io. Hisp. fecerunt lecturas super Dec. in quib. nullam. Dec. allegat. Idē dico de Io. de Fauen. de quo no. 13. d. c. nerui. 27. d. c. quod interrogasti, 4. q. 1. in summa. 9. q. 1. c. 2. 16. q. 2. & 13. q. 4. in summis. & de in. p2. c. 2. de sen. exc. c. non ab hoīe puenerunt. n. compilationes, de quib. sup. Dicuntur tamen primi duo superuixisse, & certas compilationes legisse, & sic reportatas post eos aliquas apostillas. Hug. certum est, quòd vidit primam & secundā cōpi. in sua tamen Sūma rarissimè decretales allegat, & si allegat. vt facit 51. d. §. 1. & c. 1. non tamē allegat sub cōpil. vel suq rub. motus, vt puto, quia nō fuerant papales Quod illas viderit, patet, qa Decr. in quadā. de cele. miss. & Decr. quanto. de diuor. directa fuerunt ad ipsum, & tunc Ferrar. epis. & de ipso loquitur Decr. corā. de of. del. vt ibi dixi, qōnes oēs in tertia compil. postea sunt inserta. Richardi Anglici videtur fuisse gl. vl. Dec. ex literis. inf. de spon. Rodoicus habuit cognomen Modici passus, de ipso dixi post Vinc. de sepul. c. fraternitatem, super. 3. gl. sibi ēt multæ gl. signātur, inter quas est gl. pe. Dec. c. de cōiu. lepro. vbi ppendens, quod horum posteri ipsos allegando, uel ipsorū gl. signādo, & solā literā R. sine vocali ponendo, inter Ruffinum, Richar. & Rodoicum, nos reliquerunt incertos, qui vocalib. positis, certis fuissemus pp uarietatem ipsarum. De Mellendo not. 18. d. secundū, 28. q. 1. virginib. & de ser. non ord. c. nullus, & de accus. c. veniēs, ī 1. gl. De Pet. Hisp. de app. c. pastoralis. in gl. hęc rō. & 50. d. in summa. 11. q. 3. c. nemo contemnat. 33. q. 1. c. si quis accepit. & vide quod de eo scripsi, de rest. spo. literas, in gl. ergo ecclesia, & c. Bertrandi gl. fuerunt secunda in Decr. nō est. de spō. & 1. in Decr. sequen. Damasus fecit summam super 1. compil. & librum qōnū super multis Decretalib. & Brocarda. & hunc allegat, gl. 2. in Decre. ad hęc de rescr. Alanus, Laur. Vinc. Io. Theu. & Tan. gl. abundanter habemus. Vinc. autem, qui scripserat super 4. compil. facta ī compila. Greg. glossauit illam. Tāc. autē in antiquis cōpil. alleg. Vinc. & ipse Vin. in compil. Greg. alleg. Tanc. Bazianum miror p auctorem omissum: de quo multæ gl. loquuntur, de cle. ægr. c. tua. & summa d. 51. & qōn. 7. in causa secunda dist. primæ, de pœn. & 1. q. 1. qui studet. 27. q. 2. desponsatam. 32. q. 7. licitè. 33. q. 5. mulier. de consecr. d. 2. cap. 2. & d. 2. quib. De Gandulpho idem dico, de quo autor ī uers. porro, de quo supra, & not. de consecr. eccl. vel alt. c. uno, lib. 6. ī 4. gl. & 31. dist. c. quoniam, 1. q. 1. c. detrahe. 11. q. 3. non licet. 32. q. 1. dicit Dominus, & q. 2. honorantur. & q. 7. licet. Gul. Nasonis reportationes multos habuimus & de ipso loquitur gl. Dec. ad hoc quoniam, de app. Iaco. de Alb. magister Ho. glossauit Honorianas, quarum prima erat Decret. nouerit. de sen. excom. & eius glossas ibi signaui & de eo scripsi, de app. ad hoc si ī vna super gl. Est autem sciendum, quod Greg. 9. successit immediatè Honorio tertio; quo creato statim fuit fama, quòd cōpilationem, qua vtimur facere intendebat: ita quòd prędicti antiq nō curarunt Honorianas glossare, & meritò: quia multę ex illis omissæ vel resecatæ fuerunt. Item sciendum, quòd quędā gl. ī Decr. alleg. Petrum Manducatorē, 30. d. c. 1. 85. d. c. non satis. ī prin. de pœn. d. 1. ī prin. ī glo. Albi. 33. q. 4. vir cum propria allegant etiam Car. 31. q. 1. in Sum. ad idem alleg. 33. q. 1. c. si per sortiarias.*

e Pater Iuris. *De cuius promotione & commendatione inf. dicam super rub. ne se. vac.*

f Mansuræ. *Danielis. 22.*

tius.vt C.de consil.1.li.12.Cũ in hoc cunctos incõparabi
liter trãſcenderint cuiuſq; magnitudinẽ maiori excel-
lentia obumbrantes. vt de pę.d.2.principium.prope fi.
ſicut eorũ opera indicant euidẽter.ext.de ſta.mo.c.qđ
Dei in prin.ext.de reg.iu.c.eſtote.85.d.c.tãta.Quicquid
nanque alicũ circa iuris theoricam quæritur in eorum
ſcriptis perfectiſſimè reperit.38.di.c.legimus.§.hinc ẽt
17 verſus finem.† Cæterũ cũ eorum actio mea ſit inſtru-
ctio, vt 12.q.j exẽplũ.quia quæ bonus pater facit, dẽt de
uotus filius imitari, vt 56.d.c Dñs noſter.in fi.nec põt fi
lius quicquã à ſe facere, niſi quod patrẽ viderit facien-
tẽ.vt de conſe.d.ul.c.fin.ideo aĩaduertentes ego ſolici-
tè, ꝙ circa iuris practicã, uidelicet tã circa libellos aliaſ-
que formas iudiciales tradẽdas, ꝗ circa iudiciorũ ordi-
nẽ a plurimis ſit diuerſimodè laboratũ, vcʒ à Pyleo, Ba
garoto, Tãcre.Roffr.Beneuẽt., Vberto, de Bobio, Vber
to de Bonacurſo, Ioanne de Deogratia. & Bonaguida
Aretino. Ioanne de Blanoſco, Aegidio Bononienſi, &
a alijs plurimis.[a] Nec adhuc ſup his.doctri.tradita ſit ad
plenum, quia nulla lex in.Repu.ſufficienter vr̃ ab initio
pro-

ADDITIO.

a Plurimis. *De his, quos notos habui, infra dicam.& ne per tot
fruſtra dicẽda diuiderẽ, recoſſumo de Pyleo qui Modicẽſis fuit, ꝙ
Tãc.in prin.ſui libelli, de quo ſtatim dicã, dixit, ꝙ Richard⁹ Angli
cus, quẽ nominat autor inf.de aduocatis. §.1. verſ.nũqđ clericus,
præuenit Pyleũ, leges & canones ꝑ vtraq; parte ſub §. allegan-
do, ꝙ Pyleus ciuili ordine paucos inducẽs canones in modũ Sũmę
perficit, vnde Richardus in Diſtinctionibus, quas ſuper Decreto
cõpoſuit, ꝗ inchoant, Patres noſtri oẽs ſub nube fuerũt, dixit ſe Sũ
mã ordinis iudiciorũ vtilẽ.& neceſſariam compilaſſe. Richard.
Summam uidi: Summa uero Pylei intitulata, Deo ordine iudi-
ciorum, incipit, Innocato Chriſti nomine, rem aggredior difficili-
mam.& tractatum inchoat, De confectione & porrectione libel
li.Secũdus Bagarotus libellũ compoſuit, & incipit, Precibus
& inſtantia, et tractatum, qui incipit, Ab accuſatore, compoſuit
& ſecundum, cui Cauillationũ nomen impoſuit, & incipit, Cum
periculoſum ſit mihi.& de iudicis recuſatione præmittit. Scias ta
men hoc quaſi per oĩa idẽ opus ad literã cum opere Vber. de Bo-
nacur.de quo ſeqtur, ꝙ aliquis horum ſurfuerit. Quis autem fue-
rit relinquamus illi.cuius eſt furta punire. Alterius igitur nomẽ
quo ad illud opus expreſſum, pro vtroq; ſufficiat. Tãcredi libel-
lus incipit: Aſſiduis poſtulationibus, & in quatuor partes diuidi
tur, & tractat⁹ incipit, A iudice ordinario. Et hoc ſciẽdũ, ꝙ Ba.Bri
xi.hũc libellũ ſolũ ĩ antiquarũ cõpilationũ allegationib. reforma
uit, aliqua ponens ad literã, omiſſo tamen Tãcredi proœmio. Quar
tus Roffredus Bene. in vtroque iure libellos cõpeſuit, quæſtiones
vtiles circa ipſorum materiã proſequendo, & opus incipit, Si con
ſiderarem ingenium.& à iudicio, ſcilicet quid ſit, inchoat tracta-
tum. In iure uerò Canonico incipit, Super omnib. actionibus. Al-
legare autẽ primos ſemper intẽdo, niſi exprimã de ſecũdis. Quin-
tus. Vbertus de Bobio, cuius opus incipit, Quia pietas paterni no-
minus.et inchoat ab aduocatis, fecit opus ita confuſũ, qđ particu
lariter difficilè allegatur, vt ĩ ꝓceſſu patebit. Sextus Vber.de Bo-
nacur.cuius opus ab eo nomẽ ſuſcepit de Præludijs cãrum, et inci
pit, Cũ de mãdato ĩperialis maieſtatis.& inchoat ab exceptione
cõtra iudicẽ, et vide quod præmiſi, vbi de Bagaroto. Sed cũ allega
bo ſimpliciter Vbertum, intelliga de primo. Idẽ vbicunque Io.de
Deo.coniungitur. Septimus, Io.de Deo reformare volẽs libellum
b Vber.de Bobio cõfuſum, vt dixi, illũ ampliauit, ordinauit, et in ſe-
ptẽ li.diuiſit, et illi nomen Cauillationũ impoſuit.et incipit, Ad ho
norem ſumma Trinitatis. Inchoat aũt ſicut Vbertus ab Aduoca-
tis, de quib. eſt totus primus liber, ſed & poſtea fecit libellũ, cuius
nigrũ incipit, Pincipio noſtro, quẽ libellum, Iudicium vocauit, à
iudicibus & iudicijs inchoando illũque in quatuor partes diuiſit,
multũ ẽt in illo fauit Canoniſtis, quia cũ leges allegat, annectit li-
brorũ partialiũ numerũ, & diſtinguit tria volumina Digeſtorũ,
vt ſic legẽ poſſit facile inuenire.rubricarũ ẽt ſæpe, quoad partia-
les libros, numerum exprimendo. Octauus, Gratianus Aretinus,
quem allegat autor infra de proc.§.vt aũt.verſi.& nota quòd ſi.
de iu.cal.ver.nunc dicamus ver.item dixit.quem quæſitũ nondũ
inueni. Nonus, Bonaguida etiã Aretinus. Iſte Summam fecit in
troductoriam aduocatorum eccleſiaſtici fori, & incipit, Cũ aduo
cationis officium, & inf.rub.de diuiſione operis. Scđa de moribus
aduocatorum, & ipſam Summam in quinque partes diuiſit. Cõ-
poſuit ẽt Margaritã ſatis utilẽ, ſed inordinatã, & qua in reperto
rio ſuo per rubricas Decretaliũ ordinato multũ potuit iuuare. Gu
liel ipſam aũt ꝗ incicipit, Quoniã poſt inuentionẽ ſcientia, Gem
mã vocari voluit, ꝗ in tres partes diuiſit, & a iudicijs & iudicib.
inchoauit. Decimus, Io.de Blanoſco Burgundus, qui plenè proſe-
quendo titulũ de Actionib.ſuper ipſarũ ſingulis ponit libellos, ꝑ-
mittens poſt prologũ ſuũ & continuationẽ materiæ, an ante obla
tionem libelli ſit aliquid faciendum.incipit aũt poſt titulũ eius o-
pus, Ego Io.de Blanoſco, nec in reliquis nomẽ celat. Is omni.n.li-
bello ſe ponit autorẽ, & noſtra iura non vexat. Vndecimus, Aeg.
Bonon.q poſt inuocationẽ Chriſti incipit, Ego Aegid. & inchoat
a præſentatione reſcriptorũ.& libellũ diuidit in qnq; partes. De
alijs aũt, quos autor nõ exprimit, ꝑmitto Bernardũ Dorna prouin
cialẽ, q ſcholaris fuit Azonis, & librũ de libellorũ concept. cõpo
ſuit, q incipit, Quoniã nefanda ſubdolaq; hoĩum. Tractatũ aũt in
choat ꝗrendo, qđ ſit libellus, de noſtro iure parũ allegãs. Secũdus
ſit Gul.de Droreda Anglicus.q legens Oxoniæ ſatis cõmendabilẽ
& copioſũ libellũ cõpoſuit de Iudiciorũ ordine, quẽ in ſex partes
diuiſit, & inchoauit ab impetrãdo.incipit aũt, Cũ oẽ artificiũ. in
eo aũt ſatis noſtris iurib.vtitur. Tertius ſit Alber.Galeotus Par
menſis, cuius utile opus licet Margarita vocetur, nõ tamẽ ab ipſo.
Illud.n.vocauit Sũmulã qõnum, nec fuit Margarita ſolũ remit-
tens, imò principalis & lõgè amplius decidit cauſidice, & ĩſtruit
aduocatos. Incipit aũt, Cũ ergo Albert⁹, & a procuratorib.ĩchoat,
& incõgruis materijs plenus, q ſup.proxi.ruminauit noſtra iura.
Mirandũ.n.videtur, quòd autor ſuperius omiſit eundẽ, cũ credã,
ꝙ de toto illius opere decẽ virgulas inſerere nõ omiſit, & illũ, li-
cet nõ ſemꝑ ſæpè tamen allegat, ſed inter practicos ipsũ ponere
noluit, quẽ practicũ non putauit. Quartus ſit Nep.de Mon.Alb.
q familiarius ſe exhibẽs noſtro iuri opus ſuũ, qđ incipit, Cũ plures
libelli, Fugitiuũ libellũ voluit appellari, & meritò, qa ſuę rubricę
cõiter formãtur per cõtra incboat ergo, Cõtra reſcriptũ, proſeqtur
cõtra ſcripturã cõtra iudicẽ, contra arbitrũ, &c. & ſic forma ſua
docet reos fugere, vt ẽt ipſe dicit, in fi. Quintus ſit Odo. q Summã
de libellis formandis ſup qualibet actione aĩt cõpoſuiſſe, ꝗ incipit,
Poſtꝗ opus notariæ in qua primo tractat, qđ ſit libellus, demũ cõ
poſuit ordinẽ iudiciariũ, q incipit, Quẽadmodũ Chriſti fauente cle
mẽtia, & tractat primo de editione actionis. Sextus ſit Martinus
de Fano, cuius incipit, Quoniã plerıq; principalẽ cauſã.qui diſtin
guit 11.tpa cauſarũ. Cõpoſuit ẽt aliud opus, in quo ĩ ſingulis actio
nib.ponit inſtrumẽta breuiſſima, quib.coningit breuiſſimos libel-
los, qđ opus ẽt breuib.gl.ornauit, & incipit, Pars hic agẽs. ego q-
dẽ Martinus confiteor, & verũ eſt. Septimus, Guido de Suz.cuius
opus poſt inuocationẽ explicitã Trinitatis, incipit. Super cauſarũ
ordinatione primo videndũ eſt, inchoat aũt inſtruere aduocatũ a-
ctoris, & noſtrorũ iuriũ ſibi familiaritas nõ fuit, licet voluerit eſ-
ſe Eps, ut ſcripſi de uoto.c.unc.li.6.ſup 3.gl.fateor tamẽ, quòd in
ipſos ope duos Canon. & tres Dec.alleg. Habuimus Bonon. duos
Rolãdinos.ſ.Rolandinũ de Romãtijs, & Rolandinũ Paſſagerũ,
primus fuit Legũ Doctor, & maximus aduocatus, & cõpoſuit li
bellũ de ordine Malefic.cuius principiũ poſt inuocationẽ Domini
eſt: Incipit paruus libellus, & tractatũ inchoat ab Accuſatione.
Secũdus, fecit ſummã notariæ, ꝗ quaſi totã inſeruit hic autor, &
hi multis additionib.cauſã dederunt. Habemus quatuor hu⁹ rei
opa, & autorũ noĩa ignoramus, opus.ſ.qđ incipit: Vt nos minores
ꝗ verba in progreſſu ſæpius repetuntur, & in quantũ ex cõtextu
ꝑcipere potuit, Gallicus fuit autor eius, & poſt tpa Innocen.IIII.
fuit etiam I.V.peritus.inchoauit autem diſtinguendo decem tpa
cauſarum. Habemus etiam opus, quod incipit, Ad ſummariam
notitiam, curſus conſueti cauſarum, quod eodem modo decẽ cau-
ſarum tempora diſtinguit, & tam breuiſſimè proſequitur, quod
mihi mediam petiam excedit in modico. Habemus etiam libellũ,
qui vocatur. Contentio actoris, & rei, & incipit: Quidam literas
impetrarũt, in quo poſito quodam themate de citatione & multis
cauſarũ articulis de vtroq.iure diſputant, reus citatus & actor.
Item libellum, q dicitur, Paruus ordinarius, q incipit, Quia deci-
ſio cauſarũ, & tractatum, inchoat, qđ ſit cauſa, qđ ſit iudiciũ, &c.*

Ver-

Verbis autem utrinsque Iuris utitur, sed nominatim iura aliqua non allegat, integraliter. quarto ista transcurrit inquirendo, si in formis uel aliter possem de autoribus coniecturas habere: qui tamen ita loquuntur, quod nedum ipsorum nomina, sed nec prouincias tertij & quarti mihi licuit coniectari, quia tamen in personam Gregor. Papæ ponit formas, utrosque eos tempore Gregor. X. scripsisse concipio.

promulgata: vt in col.6. Auth. quibus mod. nat. fil. ef. le.
a in princ. [a] nunquam perfectum in humanis inuentioni
bus reperitur, vt C. de vet. iu. enu. l.2. §. sed quia diuinæ.
b iuxta illud Psal. b Imperfectum meum viderunt oculi
tui. vt de consec. dist.4. c. si non sanctificatur. Idcirco, re-
uerende Pater, quem Deus insigne luminare, fulgore
nempe rutilans mirifico, super suæ candelabrum eccle
siæ venustissimè collocauit, cum sitis iuris lucerna ra-
18 dians, & auriga iustitiæ singularis, † & faciendi plures
c libros, nullus sit finis, vt legitur in lib. Ecclesi. c. 12. [c] me-
rito ad vestræ honorem reuerentię, vt 96. dist. quædam
capitula quæ sunt ad vestri gloriosi odorem nominis
vbique diffusum in æuum memoriter retinendum: vt
d ext. de re iud. ad Apostolicæ. in suprascriptione, d & ex-
tra. de ver. sign. c. in his: & C. de testa. l. iubemus. ver. sed
ne aliqua. & de cons. dist.2. c. semel. & supra. vers. proxi.
his vacare disposui. ne qua iurisprudētię particula no-
stro tempore maneat indiscussa: vt C. de ve. iur. enuc. l.
1. §. primum nobis. & l.2. §. hoc igitur. Imitatus sapien-
tissimum Ecclesiasten, qui quæ fecerat inuestigans, cō-
posuit parabolas multas, quæsiuit uerba vtilia, & scrip-
sit sermones rectissimos, ac veritate plenos: vt in eius li.
c.12. habetur, & futuris prospiciens, vt inf. de off. iudi. in
princi. scriptis tradere, quod Spiritus sancti gratia mini
strauit, quodque experientia prębuit, ac lectio docuit
diuturna de prato doctrinæ illorum flores etiā aliquos
colligēdo. Nec mirum, cum de eodem fonte gratię di-
19 scipulus biberit & magister. † Nec aliud doctus trade-
re poterit, quam quod a doctore susceperit: vt 24. q.1. c.
cum beatissimus. Nemo enim debet viā ingredi, quā
a doctore non didicit: vt 16. q.1. c. si clericatus. in fi. & C.
de ali. pu. prę. l. 2. in fi. imo oportet, scientiam ab eo di-
scere scripturarum, qui eam à maioribus secundū veri-
tatem sibi traditam seruat, vt ipse eam, quam rectè su-
scepit, possit asserere competenter, vt 36. di. c. relatum.
Quod autem ex eodem fonte, vt dixi, discipulus bibe-
rit, & magister, patēs est, cum omnis scientia sit a Deo
vt 37. di. c. hinc etiam. & 1. q.2. c. quam pio. & omnis lex.
vt ff. de leg. & sen. consu l.3. imò & ipse Christus est sciē
20 tia: vt 38. dist. c. si iusta. † Et iura sunt diuinitus per ora
principium promulgata, vt 16. q.3. c. nemo. 25. q.1. c. vio
latores. & q.2. c. igitur. 8. dist. c. quo iure. 50. di. si quis dia
conus. in prin. & c. si ille. in fi. & 80. dist. c. illud. & C. de
præscr. long. temp. l. fi. ibi, ideo enim, &c. Quia Deus im
perium ad hoc de cęlo constituit: vt in Auth. de instru-
mento, cau. & fi. propè princi. §. quia igitur Imperium.
21 coll.6 † Verum licet vtrunque idem fons imbuat, non
ob sequitur, quod æqualiter quisque suma: hinc est, ꝙ
non omnium communis est gratia: vt de pœn. dist.4. c.
sed non in pluribus. post §. eorum verò. neque æqualis
gloria, nec omnes ministrāt æqualiter, nec ęquali scien
tia, vel prudentia omnes sunt præditi. sed in euangeli-
zando alius alio melius operatur: ideoque dici potest
alius alio doctor, etiam in ipsa salutari doctrina: & hæc
leguntur. de consec. dist 4. c. cum tantum. Et probātur.
8. q. 1. c. licet ergo & 9. dist. c. quis nesciat. Bono .n. me-
e lius inuenitur. ar. ff. si cer. pe. l. cum quid. [e] quia nec om-
nes per omnia, sed certi per certa meliores aut deterio-
res inueniuntur: vt C. de ve. iu. enuc. l.1. §. cumque hoc.
Pluit namque Dominus super vnam ciuitatem, & non
super alteram, & eādem ciuitatem ex parte compluit,
f & ex parte aridā derelinquit: vt de pœn. dist.1. ca. pluit. f
Hinc etiam est quod legitur 1. ad Corint. 12. diuisiones
22 gratiarum sunt. & infra. † Alij quidem datur per Spiri-
tum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alij fides, alij
gratia sanitatum, alij prophetia, alij discretio spirituū,
ali genera linguarum, alij interpretatio sermonum: vt
facit 1. q.1. cap. teneamus. & quosdam dedit Apostolos,
quosdam Prophetas, quosdam Euangelistas, quosdam
pastores & doctores: vt ext. de hęr. ca. cum ex iuncto. in
23 princip. & c. sicut in uno. † Sanè placitandi scientia per
quam est necessaria. Nam effręnata cupiditas ex huma
na conditionis corruptione proueniens, pacis æmula,
mater litium, & materia iurgiorū, tot noua litigia ge-
nerat, quot plura sunt negotia, quam vocabula: vt ext.
in procemio. Decr. & ff. de præscr. uerb. l. natura. extr. de
consti. c. nam concupiscentiam. 47. dist. ca. bonorum. in
Auth. ut iu. sine quoquo suf. §. cogitatio. uersus fi. & na
tura prona est ad dissentiendum, vt de consecr. di.4. c. si
cut in sacramentis. ext. de conces. pręb. c. quia in princ.
ff. ad Treb. l. quia poterat. 63. dist. c. si fortè. & nouas de
properat edere formas. C. de ve. iur. enuc. l.2. §. sed quia
24 diuinę. † Hinc est, ꝙ iudiciorum ordo & placitandi v-
sus iu paradiso videtur exordium habuisse. Nā Adam
de inobedientia a Domino redargutus, quasi actori ex-
ceptionem obijciens, relationem criminis in coniugē,
g imò in coniugis actionem conuertit, dicens: g Muliet
quam mihi sociam dedisti, me decepit, & comedi. de
pę. di.1. c. serpens. uidetur tamen, ꝙ tunc hoīes iure na-
turali regebantur. secundū quod oīa cōia erant. 47. dis.
c. sicut. & dist.1. c. ius naturale. 12. q.1. dilectissimis. Placi
25 tandi non erat vsus. Nam secundū. † Senecam, h hoīes.
h quietissimè viuerent, si hæc duo nomina, Meum, &
Tnum, de medio tollerentur. & alibi dicit: Nostri esse-
mus, si nostra non essent. Sed dic, ꝙ & tunc aliquid erat
propriū. vnde Adę, ubi supra dictū est, In sudore vultus
tui visceris pane tuo. ut 50. d. c. in ca. a lege quoq; ueteri
26 ordo iudiciarius cōprobari vr̄. ait. n. † Moyses. i In ore
i duorum uel trium testium, &c. 2. q.4. §.1. extr. de test. c.
K in omni tunc etenim rerum dñia erant distincta [k] Vn-
l de dictum est, [l] Non concupisces rem proximi tui. In
nouo ēt testō placitandi comprobatur vsus. Vnde Apo
m stolus. [m] Secularia igitur iudicia si habueritis, &c. 11 q.
1. c. sicut. n. §. ex his. Hinc est, ꝙ super litib. dirimendis,
tam Apostoli, q̃ eorū successores varios canones edide
runt, vt 16. d. c. 2. 3. & 4. & 15. d. c. sancta. Igitur Speculū
iudiciale formabo, in quo quidem iudices, aduocati, ta
belliones, partes, testes, cæteræq; personæ speculiari va-
leant, qualiter in iudicijs ordinarijs, & extraordinarijs,
ciuilib. & criminalib. ac in singulis iudiciorum capitu-
lis suauitè officia moderētur. ar. 19. d. c. enim verò. Dēt
27 namq; quisq; solicitè † quid suo incūbat officio, specu
lari. vt 21. d. c. cletos. ver. Ep̄i. n. Græcè. Quanq̃ nō sit in
speculatores, q̃ speculaī, in illo m̄ quemadmodū māle
speculū cuiuslibet formæ sibi oppositæ imaginarā pro
fert similitudinem siue instar: vt ar. de pœ. dist. c. si. n. in-
quit.

ADDITIONES.

a In prin. *Concor. pulchre Seneca, epist. 65. dicens: Multum adbuc restat operis multumque restabit, nec vlli nato post mille secula præcluditur occasio aliquid adhuc adijciendi. Et Galen. secundo de virtutibus naturalibus, dicit, quòd impossibile est eundem incipere, & finire aliquam artem. Ioan. Andr.*

b Illud Psal.138. *Ioan. Andr.*

c Cap. 12. *quod est vlt. in fin. Io. Andr.*

d Suprascriptione. *lib.6. Io. Andr.*

e Quid. *Non eget argumento, quia tex. est ff. de ver. obl. l. vbi aūt non apparet, in princ. & facit de consecr. d.5. c. non mediocriter.* *(I. A.*

f Distin. t. pluit. *Et Amos 4. cap. Io. And.*

g Dicens. *Gen.3.*

h Senecam. In *Prouerbijs sub litera q. Ioan. And.*

i Moyses. *Deuter.19. Io. Andr.*

K Distincta. *Vide quod no. ff. de inst. & iure. l. ex hoc iure. Io. And.*

l Dictum est. *Exodi 20. Io. And.*

m Apostolus. *1. ad Corinth.6. Io. And.*

quit. circa medium. ver. si quis auditor. Sic profecto hoc speculum formas varias in iudicijs & extra necessarias recipiet, & distinguet. quisquis ergo huiusmodi speculo caruerit, priuilegio speculationis carebit. vt 16. q. 7. sed hoc diximus. prope princ. iuxta illud 3. Eze. Proph. Speculatorem te dedi domui Israel. tãtus. n. ac talis est liber iste, vt absque illo si quis iuris peritiam sibi voluerit arrogare, semetipsum irridear. sicut alibi ait Hiero
28 nymus in prologo Paral. † Quanta autem huius operis vtilitas sit, non est opus verbis exprimere. Nam linguis tacentibus seipsa rei ueritas exhibebit. vt ff. de in integr. rest. l. 1. & plenitudo nulla requirit commendatio-
a nis augumenta. vt 16. quæstio. 1. si omnia. in fin.[a] Hoc autem solum audacter assero, quod huius solers inspectio quemuis quantumlibet inexpertum, peritum iudicem, cautum causidicũ, & tabularium efficiet eruditum. Hec etenim iudicialia plene pro uiribus explicabo, & cũ omnis iactãtia a bonis sit moribus aliena. arg. 21. q. 4. omnis iactantia, & 6. q. 1. imitare. 21. qõ. 4. si quis vere. vereor si quidem principem imitari, qui se iactat ea melius & plenius omnibus ante se determinasse. in
29 Auth. coll. 3. de trien. & §. illud quoque. † Sed & qui rerum veritatem conijciunt, non facile ad culpandũ ueniunt, si veritatem examinent diligenter: vt in Authenticis, ut defun. seu fu. eo in prin. coll. 6. nempe pro uiribus, quod effusum & immensum est subtraebo, quod uero optimum & meritum est, subrogabo. vt in Auth. coll. 5. de eccle. re. immobilien. in prin. vt nil hic immensum, neque inordinatum sit: in Authen. col. 4. de consu lib. §. cuncta si quidem. in princ. 2. col. ext. de accus. qualiter. 1. quia pene nihil immensum bonum est. in Auth. ut deter. sit nu. cle. in princ. coll. 1. & arg. 83. di. legimus. prope fin. 14. q. 5. c. 2. & c. scriptum. & C. de ue. iur. enucle. §. contrarium. Cæterum non est mei propositi, iuris marerias tam copise ab alijs traditas refricare. Nam hoc esset aquam mari superadere, cum tamen adiectione non indigeat plenitudo, ut in præ. c. si omnia. & 86. dist. bene quidem. in princ. nisi id forte quandoque contingat, ut addam, uel ut aliter dicta perstringam. Ad hoc. n. sufficere cẽseo aureum Repertorium duduni à me labore eximio compilatum. Solum ergo q̃ ad exercitium seu factum pertinent, hic stylo nouo & utili enucleabuntur: quæstiones quoque plurimæ, quas diuersis temporibus in causis & scholis ac consilijs exam nari ui di in Romana curia, & alibi, interentur. C. de q. diuo. Variæ insuper impugnationes singularum personarum in iudicio interuenientium monstrabuntur. Formæ quoque singularum iudicialium actuum describetur. Formæ etiam instrumentorum, tam in iudicijs, quam in contractibus interuenientium, supponuntur. illis magistrorum dictis postpositis, quæ varia ac vacua magis opinione iactantur, quam authoritate aliqua roborentur, vt 36. dist. deinde. ver. quæro. & 23. q. 6. vides. quia quod ratione caret, extirpandum est: vt 08. dist. corepiscopi, nec est ad mendicata suffragia recurrendum: vt C. lib. 12. de palatinis sacrarum lar. l. scrinijs. in prin. & in Authen. iud. prope princ. illi autem coll. 6. Quidam enim in tantam ingressi sunt obscuritatem, vt diuinando magis, quam interpretando docuerint. vt. in Authen. de testa. imperfect. prope fin. Alij vero sub quadam iustitiæ specie fucatis quibusdam inquisitis adinuentionibus æquitatem obruere student: vt. 11. quæstio. tertia, ita corporis. Ex his enim quæ legunt, verisimilitudines capiunt, sensum alienum quærentes, extrinseco quoquomodo ipsum ex literarum authoritate confirmantes: vt 37. dist. c. relatum. Sunt quoque nõnulli nullo dogmate fulti, vt 16. q. 1. sunt nonnulli in princ. quibus est discretionis immoderata subtilitas: qui dum existimari habetes nolunt, sæpe se in quibusdam inquisitionibus plus quam expediat, exercentes, ex nimia subtilitate falluntur, & hæc leguntur 48. distinct. c. hinc etenim versicu. paruo autem. & ver. nasus. etenim. & hi in præcipitium suos mergunt auditores, quibus non salutaria, quę corrigant, sed quę illos delectant, erronea pretiosa paleis superfluitatis ventilabro meę sollicitudinis segregato. vt 2. q. 1. mult. uersi. de his autem. & 32. q. 4. dicant, vt 2. q. 7. secuti sunt ad fin. Grano igitur vtilitate recurrat ad fin. versi. siue in area, & c. 23. q. 7. cap. 1. tã ex his, quę in aliorum libellis semplenẽ sunt tradita, quàm ex his, quę mihi scientię ministrabit modulus, in vnum fasciculum colligatis, vt 12. distin. ca. nouit. ad instructionem lites exercentium, duce Deo, preuidi componere hunc libellum, ipsum quadrifariam diuidendo. In parte prima, de Personis in iudicio interuenientibus, dicetur. In Secunda totus ordo Iudiciarius in causis ciuilibus perstringetur. In Tertia, Iudicia criminalia supponentur. In Quarta vero diuersę Libellorum formę, cum positionibus necnon & instrumentorum in diuersis contractibus formę describentur.
30 † Quæ in cuiusque Partis procemijs luculentius monstrabuntur, sicque quaternario numero hęc iudicialis consumabitur lectio: sicut & Euangelica lectio ad instar quatuor fluminum paradisi, quatuor Euangelistarum testimonio confirmatur. vt 16. distinct. c. 1. Coniugalis quoque prohibitio, quatnor concluditur gradibus. quia quatuor sunt humores in corpore, quod etiã constat ex quatuor elementis, vt extra de consang. &
b affi. non debet.[b] de cele. miss. in quadam. ad fin. Huic ergo claritatis Speculo iudicialia credant volumina antiquorum, iuxta illud Recedãt vetera de ore vestro. vt
c in Psalmo. Exultauit cor, &c.[c] Vnde dicit Imperator: Vetustatẽ renouamus: vt in Auth. coll. 7. de adm. circa
31 princip. †. quibus licèt reuerentia debeatur, vt in 55. distinct. priscis. in princ. & ff. de iure immu. l. semper. & de transact. quanto. & 9. q. 3. conquestus. 25. q. 1. contra nunc tamen fides eis in pluribus non habetur. Nam secundum varietatem temporum iura variantur humana: vt in præ. c. non debet. & 32. quæstio. 7. recurrat. §. his
32 ita. † Sæpe pro necessitate vel vtilitatem mutilantur & laxantur canonica præcepta: vt 1. q. 7. & si illa. in fin. & quod paulatim labitur, conuenit renouari, vt in Auth. col. 11. de quæstore. circa princip. & nihil penè in se ipso manet, sed currit natura multas euoluens mutationes, quas neque prouidere facilè est, neque prædicere: vt in Auth. coll. 5. vt omnes obed. iudic. prouin. §. si verò ille. allega. in §. arripiat. & nil est, quod mutabilitatem non sentiat, in Auth. coll. 2. de non alien. aut per mu. §. nos igitur. alias in §. vbi autem lex. & 89. distinct. c. ad hoc de consecr. distinct. 5. ca. ne tales. prope fin. sed & semper opere vacante consonæ causis leges ponuntur, cum semper inopinabiles emergant, quas antiquitas non agnouit; vt in Auth. col. 5. vt defun. seu fu. eo.
33 non iniu. in princip. † Nec erubescat antiquitas, si quid melius horũ quæ ipsa tradidit, nouitas adinuenerit: vt in Aut. col. 4 de nup. in 1. co. § maio. & ar. 86. d. c. esto. in fi. Nam

ADDITIONES.

a In fi. *Vide quod dicam infra de offic. iud. §. vlt. in prin.*

b Non debet. *Vbi de hoc numero plenè scripsi super ver. in corpore, Ioan. Andreas.*

c Cor, &c. *Cantius allegavit hoc pro cantico, scilicet non pro Psa. infra de aduo. §. nunc de exordij. versicul. noti sunt. & fuit sumptum. 1. Re. c. 2. Io. Andreas.*

Additio. *Adde ad versicul seq. ibi, nam secũdum varietatẽ temporum, &c. quòd per hoc dicunt quidã, volentes detrahere sciẽtię iuris, quòd scientia iuris Canonici vel Ciuilis nõ est ꝓprie sciẽtia cũ scientia sit de incorruptibilibus, & impossibilibus aliter se habere vt habetur primo Posteriorũ per Philosophũ, quod nihil est dicere, secũdũ Car. ĩ c. nõ dẽt hic alle. Nã sciẽtia iuris, licèt ĩ cõstitutionib. particularib. varietur, ĩ esẽtia sua manet ĩuariata etĩ corruptibilis, q̃a ĩ mẽte legislatoris ẽ dictũ rõnis ĩformatũ traditionibus*

bus iuris.ex quo dicitmine quãdoq; statuitur vnũ,quãdoq; aliud manẽte tamẽ eadẽ ratione in eius mente. Item in suo primordio est scietia inuariabilis, vt nemini fiat iniuria,& reddatur vnicuiq; quod suũ est,licèt ad cognoscẽdũ qd sit iustũ & ęquum, exigitur notitia circunstantiarũ de iure.in c.cum quidam. & c.sicut dignum.de homi.& c.si qstiones.ext.de simonia. & dicit Præpositus Medio.in d.c.nõ debet.& adde.quod iura distinguuntur,& p alia iura limitãtur l.sed & posteriores.ff.de legibus.in c.cum expetlat,de elect. Hen. Ferrandat.

Nam paulatim,hæc ad melius per eruditionẽ accedũt.
vt in Auth.coll.1.de mona.§.fin.vers.oportet.& omne
artificium per exercitium recipit incrementum. vt ff.
de leg.3.l.legatis seruis.§.ornatricibus.& C.lib.12.de re
mili.l.milites.sed & antiquorum quidam vino inebria-
ti sunt.vt 37.dist.vino. quia non plenam scripturarum
notitiam habuerunt, vt extra de sacra vnct.c.1.§.fi.licet
nonnunquã nouitas male negligat, quod bene statuit
vetustatis autoritas veneranda: vt q.2.capi.anteriorum.
vers.illud.& in Auth.coll.5.vt ordinariæ præfect.vrb. in
princ.Plurima namq; diffiniti iuris tacita sunt, & cer-
tã non meruerunt memoriam.sed vsus hoc præcipiẽs
in aliam transtulit figuram. vt in Auth.colla.6. de iud.
in princ.& 3.dist.in istis.§.leges.Hoc igitur opus aggre
dior ad honorem Dei & gloriosæ Virginis matris suæ:
a vt extra de vsu pal.ad honorem.[a] Quæ nempe prunun-
cio per singulos gradus meos: vt de pœ.dist.2.dum san
ctam.in prin.& accedit C.de offi.pręfe.præt. Afri.in no
mine Domini.in prin.& 26.q.vlt.non obseruetis. & 24.
dist. in nomine.& extra de test.in nomine.Ipse nãq; res
desperatas ad esse perducit optatum: vt C.de ve iu.enu.
l.1.§.primum.nobis cõmuni vtilitati nihilominus pro-
spiciens: vt C.de no.C.compo.in 1.cõst.in princip.ibi,
com munibus,&c.& extra in Proœ.Decre.§. sanè.ac a-
34 nimæ meæ saluti consulere per hoc credens. † Nõ.n.
iniustitiæ Dei est,vt obliuiscatur bonorum operum, &
ministerii propter nomẽ eius exhibiti. vt de pę.dist.2.c.
si.n.inquit.circa mediũ,&c.nõ est tã iniustus.& 27.dist.
deinde.qnia nec debet labor uacuus esse a mercede. ut
in Auth.coll.6.de iud.§.ne autem.de pęn.dist.1.potest
fieri.12.q.2.charitatẽ.extra de pręb.cum secundum. x̄
dè renun.nisi cum pridem. §.quippe.nec irremunera
tum apud eum remanet nullũ bonum.de pę.d.3.pium
aũt.§.ex huc sẽsu,&c.cauendũ.& de pęn.dist. 5.c.j.in 2.
col.uer.pium.87.dist.diuinæ.x̄ de cen.pcurationes. Iu-
stitiã enim colere, summũ bonũ in reb.est:vt 12.q.2.cũ
deuotissimã.nec profectò ad hoc laus humana uel gra-
tia me inducit: ea nãq; ueritatis est regula, ne quid fiat
gratia commendandi,vt 11.q.3 si quis uero. & sup. ver.
35 igitur. † Quamuis doctor delectari valeat auditoribus
doctrinam eius admirantibus, non auiditate consequẽ
dæ laudis, sed charitatæ seminandæ ueritatis:vt 32.q.4.
obiiciuntur.Pater ergo reuerendissime,hoc Opus quæ
so suscipe, ipsumq; tuum facito approbando; ut C. de
uet.iu.enu.l.1.§.sed neque.§.tanta aũt.corrigens quæ
correctione noueris indigere. Enimuero negare ne-
quero, quin aliqua huic sint inserta Opusculo,que pos
sint iusto iudicio nulla temeritate culpari. vt 9.dist.ne-
gare. super Operis imperfectione humiliter ueniam
b postulans & deuote.[b]

ADDITIONES.

a Ad honorem. *Non pro inuocationibus,& concor.infra de instr.edi.in 1.col. Ioan. And.*

b Deuote. *Expedire puto, quod nõ solũ Rubricæ vel mẽbra, quæ procedunt in tribus partibus,ex quatuor diuidentibus hoc volumen,quod omissum in quarta,causam habet notam Legistis meris in gratam, sed etiam diuisiones & membra singularum Rubricarum semper scribantur in capite virgularum. Cum enim experientia sæpe docuerit, difficillime inueniri, quę in hoc volumine allegantur,consulo singulas huius voluminis chartas numero designari loco, qui gratior sit signanti: dum tamen vniformis existat,qui numerus potest esse continuus vsque ad vltimã chartam libri. Posset etiam pars qualibet suum numerum chartarũ habere, bene tamen tunc possent in num. partes tertia & quarta coniungi. Et licet non sic ęquè posset de prima & secunda fieri illud idem, singulis autem membris descriptis, ut supra iungatur ante vel post numerus suę chartæ,& si charta continet plura membra,illa per virgulas numero coniungantur. De rubricis, quo ad sua membra, fiat idem, sed bis adiungatur duo, nomen scilicet §.& numerus chartę suę coniungatur etiam nume. chartæ suę Rubr. Quando in neutra paginarum est rubrica descripta & in §.hoc idem seruo.uerum in §§.prolixis, quacunque parte chartę prima columna non integra finiatur, alphabetum signetur vna litera tantum singulę quatuor columnæ integræ,quæ sequuntur,ut scilicet in corum quintę integrę columnæ ponatur b.in principio uero nonę ponatur c.& sic fiat de singulis quatuor ordinatim,& si post ultimas integras quatuor supersit una sola colũna,uel minus,transeat sine signo: si plus restat,sua litera designetur: Quisque uero prudens aduertit,quod hæc prouisio, licet communis sit omnib.uoluminib.in communi,in numero tamen & locatione signorũ intantũ erit singulis uoluminib singularis, quod etiam post multorũ annorũ cursum non reperientur duo volumina,quæ in his in toto concordent,nisi forsan ad unius exemplũ pũctatim aliud scriberent. Sint etiam informati Studentes, quod hæc uerba notantur, & scripsi, vel dixi,differunt quod sextum: apparatus .s.per primũ,& eius nouella inducitur per secundum Item sciendum,quod inter diuersas signorum formas,per quas deberent à uerbis autorum mea verba discerni, hæ duæ pnaluerunt, scilicet,ut inter rubei coloris a.& z.uel inter Ioan. And. locari deberent: sed primum, vt breuius & minus pompa deferens prælegi. Aliquibus uidebatur, quod inter Ad & Ded includi deberent,sed nõ assensi,eo quod additionib.quas post publicationẽ Operis fecit autor,quas expedit sępe nosse,ut in processu patebit,illud signũ,licet nõ eiusdẽ coloris, affigam. Istud licet mihi sumptuosũ elegi,scilicet Speculũ,cum addit.sic faciendo transcribi,nolentes tamen præseruare libro iam scriptos,& tãto sumptui parcere,additiones paruas ĩ marginibus, plixas aũt ordinate describi faciãt in quaternis,in quib. chartarum numerus describatur, ut de lib. dictum est sup. Et additionis signo iungatur charta tali.colũ.tali, & sic facillimè habebuntur. Cui rei multum confert, si signa ad quaternos remittentia fiant ordinatè per literas alphabeti, semper resumendo finitum,quia ex varietate chartarum non erit dare concursum. Posset tamen a primo variari secundum, puta tractatum postponendo pręmissum.a.a. Mihi autem non est gratus modus,per quem additiones Odofredi ad Summã Azonis in quaternis fuere descriptę. Vltimo summè miror de his,qui in tantum algorismum abhorrent,quod illud de petys Nouella per Andrutium oportuit alterari,malè enim per septenniũ in iure proficiẽt, qui algorismum reputans difficilem in discendendo, cum tamen id saltem quãtum Iuristæ competit,in vnius horę parte septima, vel ad plus in vna hora posset sciri plenissimè. Mihi autẽ gratus est modus ille scibendi propter duo. Primum,quia literis multum opus abbreuiat vtens illo,in quo sciendum,quòd algorismi numerus cõtra denarium vnicam habens literam in duodecim literis, computato denario exceditur a communi. Item ab vndecim vsq; ad centum, duas literas non excedit: omnes vero communes numeri limitationis illius pręter octo,scilicet 10.20.40.50.51.55. 60.90.literas duas excedit,q excessus cõsistit in ducentis 300. literis,nisi fallat. Nec deridebit hanc rationem,quia visa constitutione Io.quę incipit,Cum ad sacrosanctę.percipiet, quod centũ quinquaginta literę vnam lineã in Apostolicis literis faciũt,quæ ibi in vnius Turon.parte quarta taxatur, secundum quòd scriptoret in illo minus falluntur & falluntur,& hoc deriuat a primo, qa non sic in minori erraiuit numero,vt cõiter in maiori. Io. And.*

PRIMAE AVTEM Partitionis Cap. sunt hæc.

SVMMARIVM.

1 *Personæ in iudicijs inuenientes sunt Iudex, Actor, Reus, Defensor, & Testis.*
2 *Testes non sunt plenè necessary in notorijs, nec in his, quę aliter plenè probantur.*

QVoniam parũ esset nosse iura fore prodita, nisi personę, quarũ causa sunt prodita, notę essent: vt Inst. de iur. na. ge. & ci. §. fi. & quia prius persona, quã ratio est quærenda, vt ff. de iur. cod. l. quidã referunt, ff. communia præ. l. vẽditor. extra. de despon. impu. c. ad dissoluendum, & extra de
a re iud. abbate sanè, §. 1.[a] Ideo † nobis de iudicijs tracta-
1 turis prius in hac prima parte necesse est videre de personis, quæ in eis interuenire solent: & de ipsarum constitutione, & officio, & impugnatione: quæ quidem generaliter sunt hæ, scilicet Iudex, Actor, Reus, Defen-
b sor, Testis:[b] vt extra de verb. sign. c. forus, §. in omni. & 4. q. 4. cap. 1. hæ personæ necessario interueniunt in iudi
2 cio, scilicet ordinario. Nam † in notorijs non sunt ne-
c cessarii testes:[c] vt. 2. q. 1. c. de manifesta. & c. manifesta. extra. de iureiu. c. ad nostram. 3. extra de accus. c. euidentia. & c. qualiter. 2. Defensor quoque quandoque interuenit, & quandoque non, vt patet extra. de procu. per totum. vt ff. eod. l. 1. Subdiuiditur autẽ hæc prima pars in quatuor particulas. In prima tractatur de Iudicibus, & eorum Iurisdictione, & Officijs, & Recusatione. In secunda de Actore, Reo, & Accusatore, & Accusato. In tertia de Personis, quæ pro aliis in iudicio interueniente solent. In quarta de Testibus, & de Tabellionibus, & de Salariis.

ADDITIONES.

a Sane. §. 1. *Lib. 6. Io. And.*
b Et Testis. *Cum hic non de probationibus & ipsarum specieb. sed de psonis tractet satis patet, ꝙ non debuit instrumenta expri mere, Itẽ nec alias ꝓbationes causatas a facto partiũ. Io. Andr.*
c Testes. *Sup. nec in his, quæ aliter plene probantur. Ioan. And.*

a De Iudice delegato. [a] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Iudicum distinctio.*
2 *Iudex delegatus a principe supremũ inter Iudices, obtinet locũ.*

IVxta promissionis ordinem videndum
1 occurrit de Iudicibus. Vnde not. † quod Iudicum alii sunt delegati, alii ordinarii, alii auditores, alii assessores, alii arbitri, alij arbitratores: vt 2. q. 6. cap. a iudicibus. §. quòd de arbitris. de quorum sin
2 gulis per ordinem disseremus. † Et quoniam iudex delegatus a principe supremum inter iudices obtinet locum, vt extra, de offic. ordin. capitu. pastoralis. §. præterea. & de offi. deleg. ca. si quando. & ar. 93. di. c. fi. & 94. dic. c. 1. ab eo merito ducimus inchoandum. vt ff. de eden. l. argentarius. §. 1. & 50. dist. capi. quia tua prope principium dicentes, Quid sit delegatus. Quis eum cõstituat. Quis constituatur. Quæ delegari possunt. Quod
b sit delegati officium, iurisdictio, seu potestas.[b] Quibus modis finiatur. Ex quibus causis recusetur, Et quæ contra eum excipi possunt.

SVM-

ADDITIONES.

a Rubrica. *Cum author supra in Proœmio, §. caterũ certos practicos, q ante ipsũ scripserũt, nominauerit, quorũ voluminus declaraui, cõcepi sup singulas Rubricas describere, q ex prædictis, & vbi materiã tractauerunt, sæpe etiã de his, quos addidi cumulãda, & cũ in processu tituli ex illis aliquos allegabo, dicendo, talis, vbi sup. habebitur relatio ad rubricã: ꝙ satis breuitati ꝓficiet. Tyle ergo sui operis parte 2. rubricã posuit de delegatione causarum. Tãc hic in rubri secũda. Rof. in rub. 2. delegato & ordinarios miscuit, in tertia subdẽs, q̃ causæ delegari possint. Vber. de Bobio, vbi de sũa delegati mihi charta 3. & vbi delegato mihi charta 9. Albertus de Bonacur. de exceptio. contra rescriptũ & contra delegatos, Io. de Deo lib. 3. Caut. rub. de exceptio. contra iudicem & se. s. contra rescriptum. Bonagu. rub. qualiter reus excipiet contra iudicem, & rub. sequen. Aegi. 7. primis rubricis, quæ etiam alibi diuiduntur, Alber. Gal. ponit rubricam simul de ordinarus, & delegatis: pro hac prima vice reliquos prætermitto. Sit autẽ notũ, ꝙ vbicunque allego Tanc. in ordine iudiciario, summittere possem, Bar. Brix. quod omitto propter id, ꝙ dixi in proœmio, vers. Tertius Tancredi libellus. Est etiam sciendum, ꝙ hanc ampliationem secuta est cõpilatio textus, cuius constitutiones non vidit autor, & sic nec illas huius tituli, præter primã, quæ fuit Innoc. iiij. & secũdam, quæ fuit Alex. etiam quarti, de quib. infra ante fi. titu. Sunt autem ibi sub hoc tit. 13. const. Boni. quæ apertissimè & vtilissimè multa huius materiæ dubia declarauerunt. Quatuor aũt ex illis cões sunt huic tit. & rubricæ de appel. Quarum prima vult, quòd cum concurrunt iurisdictio delegata & subdelegata, semꝑ appelletur ad primũ delegantem. eod. tit. si duo. Secunda vult, ꝙ a subdelegato dato non in totũ appelletur subdelegans, quicquid sibi reseruauerit, eo. tit. Tertia vult, quod excõicato subdelegante, vel eius sede vacante, de ipso subdelegato non in totum appelletur ad Papam, eod. tit. si is, cui. Quarta vult idem, cũ appellatur propter id, quod negatur, etiam subdelegantem iurisdictionem habere, eod. tit. si a subdelegato. Hæc sunt dicta propter illos meros Legistas, qui solum student hunc librum. De reliquis omnibus locis congruis fiet infra suppletia commendabilis, est vnica cle. eo. tit. quæ soluit duo dubia frequentata. Ad quæstiones quatuor, quas de hac materia disputaui, remittam infra. §. restat. super 4. ver. in fi. ver. qõnes autem, & super vers. sed nunquid procurator & in vlt. col. super ver. item quæritur, cum sint. Ioan. And.*
b Potestas. *Hostien. in summa hoc interposuit, quibus modis eius iurisdictio prorogetur. quod quare Autor omiserit, vide infra, §. sequitur, in fi. Tancred. autem in suo ordine iudici. Rubrica secunda posuit solum tria membra: scilicet primum, quintum, & sextum. Ioan. And.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus iudex quis dicatur.*
2 *Subdelegatus quis dicatur, & an executor dicitur delegatus.*
3 *Auditor quis dicatur propriè.*

1 1. §. Delegatus est is, † qui ex alterius commissione alicuius causæ recipit iudicialem cognitionem, extra. eo. tit. c. super quæstionum. §. 1. & §. eius. & ff. de officio eius, cui man. est iu
2 risd. l. j. in fi. † Subdelegatus verò est is, cui causa, vel ali
quod de causæ medijs, à delegato secundo loco committitur, vt ibidem. Sed & subdelegatus dicitur delegatus: de quo no. infra. §. proxi. Itē executor dicitur delegatus. extra. eo. c. fi. de conces. preb. c. accedens. Itē is cui
3 aliquod de medijs causæ committitur, † delegatus dici
tur, vt in §. proxi. ver. sed nunquid. sed tunc propriè dicitur auditor, vt in præalle. c. super quæstionum. §. verò.
a & §. quem vero. [a]

ADDITIO.

a Quem verò. *Vide tres quæstiones, quas scripsi super rubrica eo. tit. quarum prima conuenit huic situationi, secunda est in hoc mēbro soluta, tertia infra. §. sequitur. expeditur. Io. Andr.*

SVMMARIVM.

1 *Licentia dandi iudicē, est de iurisdictione ordinaria, & quis constituat iudicem delegatum.*
2 *Delegatus ab alio, quàm à principe, non potest delegare personam sibi subditam.*
3 *Delegatus potest committere etiam partibus inuitis, cum potestas sit ei a iure concessa.*
4 *Delegatus sub conditione tali, quòd poterit ante litis contestationem alium substituere, an alium poterit delegare?*
5 *Subdelegatus delegati à principe, vel ab alio, quam à principe qui non est delegatus ad vniuersitatem causarum, an possit citationem committere?*
6 *Delegatus à principe, vel legat⁹, vel ordinari⁹, licèt totā iurisdictionem in alium transferre possint, non tamen ptātē habent alij committendi.*
7 *Arbiter quomodo potest citare per nuncium, vel epistolam.*
8 *Citandi actus non est ipsa iurisdictio, & citans non est aliud, quàm organum & instrumentum citantis.*
9 *Auditores palatij domini Papæ sunt, quasi ordinarij, quibus vniuersitas causarum totius mundi est comissa.*
10 *Testes si non sunt in loco, vbi causa agitur, tunc delegatus rogabit ordinarium illius loci, vbi causa agitur.*
11 *Examinatio testium tribus commissa, qui non possunt in vnum conuenire, non potest fieri.*
12 *Differētia inter delegatū à Principe, et delegatū ab Ordinario.*

2. §. Iam nunc dicendum est, quis possit constituere, & quid etiam constituere potest
princeps: vt in pręall. §. eius ergo. Itē ordinarius extra. de
Offic. or. c. pastoralis. respon. 1. ext. de app. c. dilecti filij
prior. vt ibi no. in fi. mag. gl. Itē delegatus a principe. &
talis dicitur subdelegatus respectu delegātis. ext. eod. c.
super quæstionū. §. nos aūt. & c. cū te & c. pastoralis &
generaliter quicūq; ordinariam iurisdictionē habet, ip
sum constituere pōt, vt ff. de iurisd. omn. iud. l. solet. &
per totū. C. de iud. l. à Iudice. C. q pro sua iurisdictione
2 iud. dare dariue pos. l. in causarū. † Nā de iurisdictione
ordinaria est iudicē dādi licētia, vt ff. de iurisdictio. om.
iud. l. more. nisi natura causæ, vel alia ratio delegationē
impediat quæ dict. vt ff. de offi. eius cui man. est. iu. in l.
1. & ff. de offi. proconsul. l. nec quicquam §. vbi. & valet
ita demum delegatio, si fiat de causa & persona, quę ad
eius pertinent iurisdictionem, vt in præall. l. in causa.
a rum. [a] extra de offic. or. c. pastoralis. in princi. de fo. cōp.
1 Romana. §. 1. & ff. de iur. omn. iud. l. fin. † Delegatus autem ab alio, quàm à principe, non delegat. C de iud. l.
a iudice. extra, de offic. dele. c. super quæstionū. §. 1. Hoc
dicas speciale in legato ptoconsulis, vt ff. de offic. pro-
b consu. & le. l. legatus. secundum vnam literam. [b] & ff.
de iud. l. cum pretor. Certum verò articulum potest cōmittere secūdum quosdam, vt j §. prox. Vel distingue
quia aut est lis contestata coram delegato, aut nō. Alij
dicunt, quod aut est delegatus ad vniuersitatem causarum alicuius ciuitatis, vel castri, vel prouinciæ, aut ad
vnam causam tantum: quæ prosequere, vt no. extra, de
app. c. cum causam. & j. ver. sed nūquid. & j. §. sequitur
ver. item potest causam. Omnis autē delegatus ab alio,
c quàm à principe, dicitur pedaneus. [c] C. de peda. iud. l.
3 1. in Auth. coll. 5. vt defun. seu fune. non iniuri. † In casi
bus autem, vbi potest delegatus committere, committit etiam partibus inuitis, vt videt, cum potestas cōmittendi sit ei a iure concessa: vt extrà, de offic. dele. c. quāuis. & c. pastoralis. in prin. & c. fi. & nemini facit iniuriā,
qui vtitur iure suo. ext. de electi, c. cum ecclesia Vulterana. & ff. de iniu. l. iniuriarū. §. 1. & §. si quis. nisi se malitiosè velit exonerare, vt in d. cap. pastoralis. & eod. tit.
c. prudētiam. §. adijcimus. & de rescrip. sciscitatus. Vel
dic quòd vtraque parte contradicenre non potest ar. ff.
d de arbi. l. arbiter. ita sumptus. [d] quia eis debet prouidere potuis, quàm grauare: vt extra, de offic. delegat. capi
e cùm te. [e] Altera verò tm̄ cōtradicete, potest. ff. de arb. l.
nō ex oīb. §. 1. & l. non dist. §. dies cōpromissi. secundū
4 ho. bo. Vel dic vt j. §. sequitur. ver. sed nunquid. † Quid
f si in delegatione [f] dicatur, delego tibi causam talē, &
do tibi potestatem alium ante litem contestatam substituendi, si tibi necesse fuerit: nūquid iste delegatus
g poterit alij ante litem contestam [g] delegare? Dicunt
quidam quòd sic arg. ff. quod cuiusque vniuers. l. item
eorum. §. decuriones. extrà, de do. & con. colum. fin. in
fin. Vber. de Bobio contrà, nisi expressum sit de certo.
h ff. de procur. l. 1. in fi. & l. se. & ff. de test. tutor. incertus. [h]
5 † Sed nunquid subdelegatus delegati à principe, cui
tota causa subdelegata est, vel etiam delegatus ab alio,
quàm à principe, qui non est, ad vniuersitatem causarum delegatus, potest citationem, vel quemuis alium
certum articulum committere? Et videtur quòd sic,
vt in concord. quæ sunt infrà. §. sequitur. & extra, eod.
cap. super quæstionum. §. 1. ibi: vel iudex quicunque,
i &c. [i] & eo. ti. c. ex literis. & C. de sportulis. l. 2. ex quib. iurib. & alijs notauerūt Gu. Naso, & do. Inno. IIII. & dn̄s
meus Hos. q tales posūt cōmittere certū articulū executorium sine iuris discussione. Vnde si articuli & interrogatoria, & alia plenè sunt examinata, possunt testium receptionem committere, vt in priuileg. c. cum
Bertoldus: secus si plenè non sunt examinata, sed habent aliquam causæ cognitionem annexā. extr. de app.
cum

ADDITIONES.

a Causarum. *Ponit verba Roffredi, in opa iuris Ciuilis, ti. 4. versic. ita demū. Sed indubitatū est ut etiam ibi nota quòd bene valet delegatio facta personæ nō subiectę delegāti, sed ille per delegātē nō potest cogi, vt recipiat. Hoc probāt iura seqētia. & facit l. 3. ff. de officio eius, cui man. est iurisdict. & sic nota in l. eum qui. ff. de iurisdictio, omnium iudi. Io. Andreas.*
b Literam. *Hoc intelligas infrà. vers. 3. Ioan. And.*
c Pedaneus. *De isti⁹ potestate vide īfra de iuris. om. iu. ver. infimi.*
d Sumptus. *Nō in delegato principis, sed in arbitro loquitur. cuius potestas dependet à partibus. Io. And.*
e Cū te. *Vt ibi patet, etiā subdelegare eße posset partim prouisio.*
f Delegatione. *Sup. alterius quàm principis. Io. And.*
g Litem contestatā. *Hoc dicit propter oppo. quæ habet, q post litem contestatā hic posset suo iure, de quo infra. §. sequitur. vers item potest causam in fi. Io. And.*
h Incertus. *Pro Vber. facit de of. dele. is cui. lib. 6. vbi is, cui cōmittitur prouisio ecclesiæ fiendæ certæ personę delegatę, aliàs nō. Sed in quæstione ego ibi tenui contrarium in vlt. gl. & vide quod super ea plenè scripsi. nec pcedit quod dicit Vber. de procu. per dec 2. de procu. li. 6. 2. respon. in fi. Io. And. Adde, quòd communis sententia do Legistarum & Canon. est cum Io. And. prout habetur per Mod. in l, more. ff. de iurisdict. omnium iudicum.*
Quicunque, &c. *Vbi vide super gloss. si ergo. Io. And.*

cum causam. Possunt ẽt cõmittere citationẽ, vt in præalleg.c.pastoralis.§.item cum vel denunciationem, vt
a eo.ti.c.ex literis.vbi etiam no.vominus meus Host.[a] ꝙ talis executor à talibus deputatus habet coercitionem contra omnes opponentes se sibi, & iniuriantes illis, quos mittit pro expeditione articuli sibi commissi. Quẽ etiam articulum potest alij delegare, quoad denunciationem faciendam.ar.prealleg.decre.ex literis. Mihi videtur, salua tanti viri debita reuerentia, quod nullus subdelegatus, nec etiam delegatus à delegato vel ordinario, & breuiter nullus delegatus ab alio, quam a principe, possit citationem, vel litis contestationem, vel testium receptionem, vel sententiæ prolationem committere vt extra de app.c.cum causam.quæ hoc expressè dicit de consan.& affi.c.1.quia talia sunt iurisdictionis, seu iurisdictionalia, vt extra de prob.c. qnoniam cõtra falsam, & causæ cognitionẽ desiderant, vt 3.q.3 c.à procedente.ff.de offi.proconsu.l.nec quicquam.§.j.& C.de dil.à procedente, quia forte opponetur, citationem non tenere, vel eũ non posse citare, vel litis contestationem nõ tenere, vel non esse faciẽdam, vel testem habere cãm criminalem, cum quo contra quẽ producitur.in Aut.de testi.§.si verò.& sic de alijs, quæ qdem iudex admittere debet: vnde tales talia cõmittere nõ pñt quia à iudice iudex datus iudicem dãdi potestatem nõ habet, vt C.de iud.l.à iudice.ff.de of.proconsu.& l.lega
b tus secũdũ, quod est ibi in litera, nõ.[b] & ff.de iurisd.om.iu.l.fi.vbi hoc vr̃ expressum, extra.de app.cum causam. Nam & tales dicuntur nõ tã executores, ꝙ cognitores, seu auditores, qui habent aliquã notionẽ, vt in præal. c. super.§.j.& §.porro.ff.de ver.sig.l.notionẽ.ff.de re iu.l.ait ptor.in prin.& subdelegati vocant, vt extra. de re iud. cum Bertholdus.& in c.pall.cum causam nec delegati olim citabãt per executores, sed p se.ff.de iur.om.iu.l.iubere.C.de iud.l.sancimus. Preterea qua ratione possent vnũ articulũ cõmittere, eadẽ & totã cãm, quod sie
6 rihion põt, vt proxi.concor.† Licèt.n.delegatus a principe, vel legatus, uel ordinarius iurisdictionẽ totã in aliũ transferre possint, nõ m ptãtẽ hñt alij cõmittendi.ff.de iur.om.iu.l.3.in fi. Et est.ratio, qa illa potestas nõ hr̃ ex commissione, sed ex lege vel.ↄstitutione.vt C.de iud.l.à iudice.ff.eo.l.cum ptor.respo.1.eũ eo.c.pastoralis.in prin.& c.vlt.respõ.1.& ꝙ specialiter lege vel senatu scõ sulto tribuũt, mãdata iurisdictione nõ trãseũt.ff. de iu.om.iu.l.1.Nec obstat decre.pastoralis.§.j.qa ibi loquit de delegato à principe, q hoc facere põt.Itẽ nec obstat decre.cum Bertholdus.quia ibi sic de facto ↄtigit, nec ↄditor iuris ad hoc se ibi retulit. Vel dñde, prout ibi no-
c tatur[c].nec decre.super qõnum.§. t.qnia qd ibi dicit, iudex quicunque intellige de ordinario, vt innuit glo.ibi posita, q incipit, Ergo si ordinari[9], &c.nec decre. ex literis.qa ibi Patriarcha nõ cõmisit publicationẽ iñiẽ. sed ipsemet per suas lras publicauit. Itẽ ibi Patriarcha erat subdelegatus à delegato principis, quod põt fieri, vt in pal.c.super.§.1.& eo.tit.c.pastoralis.in prin.vñ habebat coercitionẽ, vt ibi: & licèt ibi faceret legi suas lras, hoc nõ erat cõmittere.ar.ff.de arb.l.sed & si interpellar.§.arbiter.& dic.§.t.vbi dr̃, ꝙ arbiter põt citare per nunciũ, vel epistolã: & legẽdo p alios, ipse legere vr̃.ff.de admi.tut.l.ita aũt.§.gessisse.exr.eo.c.pastoralis.§.pterea.resp.
d 1.in fin.[d] Non ergo põt mandare aliquẽ citari per aliũ,
7 sed põt sic alicui scribere: † Forma. Nouentis, nos subdelegationẽ talis recepisse, vñ nos citam[9] talẽ, vt tali die & loco cõpareat corã nobis: quare rogo, vt hãc citationem sibi coram testibus intimetis: vel etiam scribat ei, quẽ citat.& de præsentatione literæ ei facta, fiat publi-
e cum instrm̃, vel in eius præsentia legatur.[e] Eodem etiã modo per nuncium, vt extra eo.c.prudentiam, in prin. & ut hoc videtur consentire Tanc. in libro in rubrica
f de iudicibus dele.circa prin.[f] & Vin.extra.de off. dele. c.fi.& Inn.eo.tit.§.cæterum.Quod autem dixi, uerũ est de iure communi: prius tamen dictum de facto seruatur: & beginnius est sustinendum gratia dirimendarum litium. extra de resti. spo. c. frequens, in prin. C.de iud.l. properandum. nec enim tales semper possunt omnia personaliter expedire. & si velis prius dictum sustinere, dic ꝙ si coram tali recipiatur contra citationem vel litis contestationem, vel contra te, vel huiusmodi, non ipse, sed delegatus de hoc cognoscit, vt in præall. c.sup quæstionum.§.qnem vero.& sic cessat præmissa obiectio.† Et ꝙ actus citandi non habeat iurisdictionẽ, sed citans est velut organum, vel pica citantis & minister, vt ff.de reb.eo.qui sub tu.vel cu.sũt l.magis.§. ne tamẽ titulo tenus.ff.de off.præsc.vrb.l.1,§.pe.2 3.q.5.ntiles.& J.de proc.§.vt aũt.ver. & nota ꝙ idẽ posset dici in sñiæ executione, quia hæc facti sunt. Quod autem dicit dominus meus, ꝙ talis executor habet coercitationẽ: nõ placet nisi datus esset à de egato à principe, & sic loquitur decre.ex literis. Item quod dicit, executor talis põt etiam alij committere, quo ad denunciationem, non placet: quia sic res posset infinitum abire, quod est vitandum: extra, de rescrip.c.cũm in multis.cum suis.cõ
g cor.[g] & quia tales deputatus est ad certum ministeriũ: Vnde nõ potest alij committere: extra.de off.de leg.c.qm.§.pe.& hoc nisi sibi mandatũ esset, qd posset per se vel per alium expedire, quia tunc posset, extra de dolo
9 & contu.c.vlt.in fi.† Item non obstat si obijcis de auditoribus palatij domini Papæ, qui citationes indifferen-
h ter committunt.[h] Nam ipsi sunt quasi ordinarij, & vniuersitas causarum audiendarum totius mundi est ipsis commissa, ex generali commissione audiãt vice domini Papæ causas appellationum, & vsque ad duas dietas per simplicem querelam, nisi in prælatus & maioribus dignitatib.ff.de iudi.l. cum prætor. §.6.q.3. cuncta. & ca.per principalem.in Auth.de iud.§.vetus.coll.6.licèt non possit aliquid sine eius speciali mandato diffinire: vt extra de test.c. Raynuncius.§. cum autem.&.ei facta prius relatione fidei: vt extra de re iud. cum Bertholdus.ver.qui. cum nobis. & de decimis.c.dudum.§. prior autem.& de app.c.intimasti.C.de rela.per totum.
i & vide infrà. titul. proxim.§.t.[i] † Sed secundum præ-
10 missa, quid si testes non sunt in loco, vbi causa agitur? Dic quod delegatus rogabit ordinarium illius loci, vt eos recipiat.C.de fide instrumen. Auth.apud eloquentissimum.& l.iudices & ille recipiet autoritate iuris cõmunis non rogantis: extrà, de fideiuss.c.constitutus. & ad hoc tenetur.ff.de requiren.reis.l.1.§.præsides. Quam rogandi formam collige infrà in tit.de teste.§. qualiter autem, ver.scribet autem. Nec enim ille isti committere potest, nec adhoc cogere, quia extra territorium ius dicẽti impunẽ nõ pareretur.ff.de iu.om.iu.l.fi.3.q.6.ca.neminem, & c.seq.& par in parem.& c.extra.de elec.c.innotuit. cum suis concor. & ideo cautè dicitur in dec. ꝙ debet suis literis significare.extra.de fideiuss.cap.3.in fin. Si verò præsentes sunt, per se examinet eos, & cau-
K sam per se audiat.C.de iud.authen.ad hæc.de consang.
11 & affi.c.1.[k] † Item quid si receptio testium tribus cõmittitur.

ADDITIONES.

a Hostien. *Vbi scripsi in gloss. forte. Io. And.*
b In litera, non. *Vna litera habet, ꝙ legatus iudicis dandi ius habet: alia litera habet, ius non habet. & vide quod ibi no. Io. And.*
c Ibi no. *In glo. sed qualiter. Et vide quod super ea scripsi. Adde qd Bar. in l.more.ff.de iurisd.om.iu.tenet cõtra: tñ vide Ale.ibi.*
d In fin. *Vide quod scripsi de dolo & contu.c.fi.ad ꝭ super verbo, vel alios. Ioan. Andreas.*
e Legatur. *Facit de elect.cle.causam.in prin. Io. And.*
f Circa prin. *Ibi loquitur de legato principis. Io. And.*
g Suis concor. *Lib.6. Io. And.*
h Committunt. *De hoc satis infra de citatione.§.vlt. Io. And.*
i Prox.§.1. *Corrige secũdo, et vide qd dicã inf.ti.prox.in pri.I.A.*
k Et affinita.cap.1. *Tu dic prædicta procedere in delegato ordinarius,*

uarij, quæ sunt falsa in delegato papæ, de quo ẽt videtur G. intellexisse per decret. 3. de fideiuss. quã alleg. quæ tamẽ aperte ꝓbat cõtrariũ cũ ibi dicatur, significes vt eos uice tua. probatur idem de offi. ord. c. significauit ibi, nõ accedunt, nec aliquos pro illorũ receptione transmittunt. & de delegato Papę loquitur, vt ibi patet bene facit de rescrip. statutum. §. pe. li. 6. Petrus ergo dictum huius versic. formabat in subdelegato vt scripsi in Decret. super quæstionum. eodem titulo super glos. si ergo Ioannes And.

mittitur: sed quia illi de facile non possunt in vnum locum conuenire, vna pars eligit vnam alia alium, & ipsi tres tertium, qui testes examinent. Dic quòd cum in rescripto dicatur, quò per se examinent, non potuit hoc fieri. Vnde non valet talis testium examinatio: & sic obtinuit. arg. ff. de iud. l. 2. ext. de of. dele. capitu. fi. arg. tamen contra in his, quæ no. infra de teste. §. nunc tra-
a ctandum. ver. debet quoque[a] † Et nota diligenter quatuor differentias inter delegatum à principe, & delegatum ordinario. Prima est infra eo. §. 3. ver. item potest causam sibi. Secunda est, quia delegatus à principe olim poterat citare cum solennitate edicti, quæ consueuerat obseruari, & non delegatus ab alio. C. de iud. l. sancimus. in fi. Auth. de liti. §. omnes. Tertia, quia si delegatus à principe aliquid de iurisdictione sibi reseruat, cum causam subdelegat, ac eum tantum est appellandum. cod. tit. c. super quæstionum. §. porro. secus in alio, à quo ad superiorem appellatur. ff. quis & à quo
b ap. l. 1. & 2. & extr. de appel. c. Romana.[b] Quarta, qui suã sententiam potest exequi, vt extr. c. significasti. & c. quęrentia. alius verò non ff. de re iud. l. à Diuo. ext. de foro com. c. si quis contra clericum. quod B. & Io. non ad-
c mittunt, vt ibi no. 2. q. 6. quisquis.[c]

ADDITIONES.

a Debet quoque. *Vbi datur alia remissio. Decre. fi. eo. tit. superius alleg. to. Facit ꝓ hoc contrario cũ ille, cui committitur negotiũ personaliter exequẽdũ, de consẽsu partium deleget, nisi in casibus ibi positis, per quod puto hoc ultimum uerum in delegato principẽs primũ ꝓcedat in delegato ordinary, & ꝙ dixi de delegato principis, intellige. qui iudex est, non nudus minister, ut not. in cl. eo. tit. c. iudices. in 1. gloss. Ioan. And.*

b Romana. *Lib. 6. Ioan. And. Adde, quærendo, quæ differentia est inter ipsum delegatum & ordinarium? Responde, quod iurisdictio delegata est stricti iuris & odiosa, ordinaria vero est fauorabilis. glo. ma. & ibi scribentes in c. 1. de rescrip. lib. 6. glo. in c. dispendia. eod. ti. & lib. glo. in c. solet. de senten. excom. eo li. 6. quod delegata sit odiosa, tenent Rota in anti. deci. 24. Lapus all. 45. in 2. col. circa finẽ. Cardi. in cõs. 17. in 1. Itẽ gl. pe. in cle. 2. de of. ordin.*

c Quisquis. *Vnde quod scripsi in ꝑ. Decre. si quis contra. super gl. hoc ideo. vbi posui has differentias, quas habuit G. a Tan. in suo libello huius tit. in fi. & Pet. & Ab. & Bonag. Io. And.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex delegatus quis constituatur.*

1 3. §. Constituuntur † autem delegati omnes, qui nõ prohibentur. ext. de spon. l. cum apud. ff. de procur. mutus. Qui autem prohibeantur, vide inf. eo. ti. §. pen. & fin.

SVMMARIVM.

1 *Delegari quæ causæ possint.*

4. §. Sequitur videre, quę possunt delegari: super quo vide infra de iurisdi-
a ction. omn. iud. in multis versicu.[a] † Delegari autem
1 potest generaliter principium causæ, vt citatio, & medium puta testium, vel iurisiurandi receptio, & finis, vt sententiæ, prolatio, vel eius executio extra eo. ca. super quæstionum. §. verum. & §. sequ eo. & ca. pastoralis. §. 1. & c. ex literis. de re iu. c. cum Bertholdus. & de testibus cog. c. 1.

ADDITIO.

a Multis. vers. *Sic dictum, quia Titulus ille non habet membra. Ioan. Andr.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus debet formam sibi traditam diligenter seruare.*
2 *Delegatus a Papa non bene facit subdelegando remotum partibus inuitis.*
3 *Delegatus in quibus debeat animaduertere, vbi eius impeditur iurisdictio.*
4 *Extraneus suspectus quòd velit vocatum ad causam offendere, potest cogi per delegatum ad cauendum idoneè securitate.*
5 *Extraneus offerens actori, de qua coram delegato mouenda erat quæstio, non potest ab ipso delegato puniri.*
6 *Delegatus non potest cogere brachium seculare, vt suam exequatur sententiam.*
7 *Delegatus non potest bellum indicere, sed bene potest mittere in possessionem causa custodiæ.*
8 *Delegatus quomodo potest excommunicatum actorem absoluere, & causam sibi delegatam alys committere.*
9 *Socius quomodo non tenetur subdelegationem recipere.*
10 *Episcopus non cogitur recipere subdelegatum sui condelegati. Papa non præsumitur per suum rescriptum alicui velle damnum inferre.*
Delegatus si non potest interesse, non potest subdelegare, si potest interesse per seipsum exercere.
11 *Subdelegare volens, quibus verbis in commissione vti debeat?*
12 *Commissio iurisdictionis seu subdelegatio, quib. literis fieri dẽat?*
13 *Committens simpliciter vices suas, totam causam, & oĩa, sine quib. causa explicari non potest, committere intelligitur. Diffinire non potestis, cui commissa est causa committenda.*
14 *Legatus potest causam, quam alicui etiam integraliter commisit reuocare.*
15 *Commissionis, quæ fit per vnam vocem, aut cursorem forma.*
16 *Papa sui ostiarys aut cursoribus suas causas solet committere.*
17 *Commissio Episcopi dicentis, Ego talis Episcopus tibi talem causam committo, an valeat commissio?*
18 *Delegati sunt tres, quorum vnus præsens est, pro secundo comparet subdelegatus, tertius se excusat, quid iuris?*
19 *Coniudice respondente, & mandante se velle interesse actui, nõ tamen conueniens, quid sit agendum? Delegatus Papæ maior est ordinario.*
20 *Delegatus Papæ potest de cõtumace facere non contumacem. Item potest excommunicare, suspendere, & interdicere, & sententiam Papæ exequi.*

a 5. §. Sequitur videre quod sit officium[a] seu potestas delegati, & quę ad officium eius spectant multa, de quib. dicam inf. de of. iudi-
1 cũ. † Dẽt ẽt formam sibi traditam diligẽter seruare ex. de rescr. c. cum diligẽter, ad fi. ff. mã. l. diligenter. Alioquin non valet quod agitur, vt ibi, & ext. eo. c. venerabili. Idem ꝙ per se cãm audiat, si põt, alioquin alteri committat. C. de pedaneis iu. l. 2. C. de iud. Auth. ad hæc. ex. eo. c. si pro debilitate. Etiam partib. inuitis, cum hęc potestas sit ei a lege concessa. extra eo. c. fi. C. de iu. l. a iudice, nisi se malitiosè exponeret. ext. eo. c. pastoralis, §. 1. Is autem, qui a parte, vel a partib. cõiter eligitur, non põt
b sine partis vel partium consensu alteri[b] cõmittere. Itẽ electus ab vna parte nõ põt electo ab altera cõmittere:
c ext. eo. c. qm̃, ſm dñm meum.[c] in alio delegato ꝯ, ut ĩ.
d ver. itẽ põt suo. quod plenius ꝓsequere in summa eiusdem ti. §. quod sit eius officiũ. ver. itẽ electus. Gof. tñ ꝯ[d]
2 † Sed nũquid delegatus a Papa poterit subdelegare aliquibus

ADDITIONES.

a Officium. *In membro supra interposuit, & iurisdictio. Io. And.*
b Alteri. *Cuicumque de collega tamen plus dubitatur. Io. And.*
c Meum. *Ibi vide 1. respon. in gl. dicit Host. Io. An.*
d Tamẽ contra. *Bene fatetur Gof. quòd male facit delegatus sic commit-*

committendo, sed dicebat ex eo appell... non posse. Cuius dictum vide in Summa, eo. tit. ver. potest delegatus, omnino vide Host. vbi supra remissi. Ioan. And.

quibus remotis, partib. inuitis? Non credo, quia nec ip-
se Papa hoc faceret. ext. de rescrip. super literis. prope fi.
imo ex hoc posset appellari. ff. de iu. i. si locus. ff. de arb.
l. si cum dies. §. si arbiter. & ext. de app. c. secundo requi
ris. §. 3. Remotos aūt in hoc casu intelligo vltra duas diæ-
tas constitutos ext. de rescr. c. nonulli. sed ꝯ. duas dietas
posset saltem, reo ꝯsentiente: actore aūt ꝯsentiente, dicunt
quidam non posse committere extra locum illum, vbi
Papa causam commisit, ne sibi commoditas loci ex bene
ficio literarum Apostolicarum concessa auferatur. 28.
dist. c. de his. 3. q. 6. peregri. de excep. c. olim. De hoc. s. 2.
a ver. in casib.[a] Item ad officium eius spectat primo ex-
pedire, quod ei prius mandat. C. de ap. l. 1. C. de rei vē. l.
b ordinarii. ext de resc. c. cū dilecta.[b] ff. de iu. l. qui prior. X
de or. co. c 2. & de cā poss. & propr. c. 2. Item legitimas
exceptiones admittere, quantumcūque præcise scriba
tur. e. ti. c. ex parte 2. & c. super eo. Item ad eius officium
spectat oē id, sine quo eius iurisdictio expediri non po-
test. & quod pōt per generalem clausulam comprehē-
di. e. ti. c. præterea, & c. ex literis, & c. prudētia. in fi. ff. de
iuris. om. iu. l. 2. non tñ pōt cognoscere de rebus, vel per
sonis in commissione non contentis: e. ti. c. P. & G. c. cū
c olim. in fi.[c] nisi per modū reconuentionis. ext. de mut.
pe. c. 2. 3. q. 7. c. cuius, quia forma mandati, &c. vt iam di
xi. Item vt quemlibet contumacem impedientem suā
iurisdictionem compescat. ext. eo. c. 1. & c. pastoralis. &
d de pœ. & re. c. Romana.[d] Iurisdictio. n. sine coercione
nulla est. ff. de off. eius cui man. est iurisd. l. fi. & ext. e. ex
literis. vnde pōt eos excōicare. si est delegatus Papæ, vn
decunque sint, & ēt mulctare, si alias nō pōt suam iuris
e dictionem defendere, vt ibi. & c. ti. c. de causis. in fi.[e] ff. si
quis ius dicēti non ob. l. unica. quia oēs de sua iurisdictione
sunt. 9. q. 3. c. cuncta. & c. per principalē. Delegatus verò
alterius non pōt, nisi eos qui sunt de iurisdictione dele
gātis. 6. q. 3. c. Placuit. C. vbi de cri. agi opor. Aut. qua in
prouincia. nec iniuriam sibi dicta a partib. vel alijs pu-
niet, imo hoc fiet per superiorem, vt ext. de pœnis. c. di-
3 lectus.† Quid ergo, si altera pars occidatur, vel verbere
tur, vel imponetur, vel incarceretur, nunquid delegatus
f poterit in tales animaduertere?[f] Ad hoc dico, ꝙ aut ex
cessus est notorius, aut occultus. In primo casu potest,
si tamen sit, ut ex hoc turbetur, vel impediatur eius iu
risdictio, vt quia offensus vocatus a delegato veniebat,
vel alio modo, ut in præall. concor. 24. q. 3. si quis Romi
petas. & c. paternarum. ext. de tre. & pa. c. 2. vel etiam, si
fiat in iniuria delegati. 2. q. 7. c. si quis, 23. q. 4. ca. si illic. &
c. summarius. ex. eo. c. ex literis. ar. ff. de iniur. l. itē Apud
Labeonē, §. si quis virgines, & §. generaliter. & §. prætor.
g & multis alijs §§. & l. in iniuriarum. §. quidem.[g] ext. de
h pœnis, c. Romana.[h] & hoc siue fiat a partibus, siue ab
extraneis, & sic intellige, ff. si quis ius di. non ob. l. unica.
ext. de test. c. cū causa. Si aūt hoc fit pp inimicitias, igno-
rans cum ad iudicium venire, forte nō sic. arg. ff. ex qui.
cau. in pos. ea. l. Fulcinius, §. 1. & 2. ff. de his quæ in fraud.
cred. l. prætor, §. 2. sol. ma. ēt. §. 1. In quib. innuitur, quòd
non tenetur, nisi in dolum & iniuriam eius fecerit, li-
cet quidam in hoc dicant ꝯ. Si vero excessus est occul-
tus, siue fiat a partibus, siue ab alijs, non cognoscet de
hoc, nec coget eos coram se super hoc respondere, nec
puniet, quia nec super occultis iurisdictionem hēt, nec
sup eis datus est iudex, sed ordinarius de his cognoscet.
arg. ex. eo. c. pastoralis. in fi. de off. or. c. 2. & 2. q. 1. c. Deus.
i Quidam tñ fatentur, eum posse de hoc summatim co
gnoscere, & mulcta inferre, non tñ pœnam ordinariam,
quod mihi non placet, quia nec certa accusatio vel actio
de hoc coram eo institui potest, nec ad hoc datus est, ut
iam dixi. C. de testi. l. nullum. Alioquin contingere pos-

set, vt de omnibus illorum causis cognosceret, qđ esse
nō debet, vt extra de rescri. c. ad hæc, & de iure patro. c.
4 relatū.† Porro hoc fateor, ꝙ si qs etiā extraneus su-
spectus sit verisimiliter, ꝙ vocatu ad causam velit of-
fendere, delegatus potest eū cogere ad cauendum ido-
nee de securitate. ar. extra de restit. spol. c. literas. in fi. vt
lit. non conte. c. accedēs. 2. extra de ap. c. ex parte. & me-
lius C. de his qui ad ecc. cofu. l. denunciamus. ver. nā si
qs. C. de sac. san. ec. l. sancimus. ff. de edil. edic. l. iustis-
simè. ff. de off. præsi. l. cōgruit. ff. de vsuf. l. æquissimū. & in
fra de pig. §. sequitur. ver. quid si timeo, nec excusatur im
pediens, dicens delegatū non habere iurisdictionē, ma
ximè vbi partes de hoc nō excipiunt, quę prosequere
K secūdū Papā & dominū meū. vt extr. eod. c. 1.[k] † Quid
5 aūt, si aliquis extraneus rem, de qua corā delegato quæ
stio moueretur, auferat actori? dic quod cum nullam
iurisdictionem habeat in illum violentū, non potest
l eum punire. arg. ext. de ap. c. Romana. §. in alium.[l] Sed
cōmissio foret realis, secus esset, quod dic secundū Pa-
m pam. vt no. ext. de pœn. c. dilectus[m].† Sed nunqd secula
6 re brachium potest inuocare, & eum cogere suā exe-
qui sententiā? Non videtur, quia si hoc posset, superua
cuo apponeretur in literis Apostolicis, quæ tamen se-
cūdum iuris formā procedunt, illa clausula, Inuocato,
&c. extra de exce. præ. c. in fi. Itē certa pœna statuta est à
iure, quā debet infligere delegatus, s. excōmunicatio:
vt ext. eo. c. 1. vnde illa dēt esse contētus ext. eo. c. de cau
sis, & hoc tenent quidā. Alij cōtra arg. ext. de off. or. c. 1.
& c. qm̄. in fi. ext. eo c. pterea. in fi. & c. sanè. C. de ep. au. l.
epāle. 11. q. 1. c. de psona. & c. si quis cū clerico. 23. q. 5. c.
administratores. ext. de sēt. excō. c. dilecto. de cle. excō.
c. 2. & pdicta clausula apponit̄ qnq;, qa plus solet time-
ri, &c. ext. de hær. c. si aduersus. & 23. d. c. quāq̄. Si. n. hoc
pōt ordinarius facere, vt in præ. iurib. cū suis cōcor. mul
tò fortius hoc potest delegatus, qui, quo ad causam sibi
commissam, maior est quolibet ordinario. vt ext. de of.
in. dele. c. sanè. de off. le. c. 2. & hoc vr̄ ēt Papa sētire. ext.
n de off. dele. c. significasti. in gl. sua.[n] Sed nūquid potest
bellum

ADDITIONES.

a Casibus. *Hodie dic vt de rescri. c. statutum, §. in nullo, lib. 6. per quem, §. videtur, quod etiam de expresso consensu partiū non possit extra locū commissionis subdelegare. Super quo vide qđ ibi dixi super ver. qūolibet. Io. An. Adde tu, quod vbi causa necessaria suaderet, vt ext. locū cōmissionis fieret subdelegatio, tunc delegatus pōt ext. locū subdelegare. Abb. Sic in c. cōstitutus. per illū tex. ext. de pd. Itē adde, qđ si hoc similiter non procederet, deberet fieri cognitio in loco, &c. quoties Papa committeret alicui expresso nomine dignitatis, residenti extra suam diœcesim, de hac tamē residentia facta mentione. Ita Abb. Sic in c. extra de re. permut. idem in c. olim. ext. de excep. & ibi Felin. in 3. col. plenè tractat.*

b Dilecta. *Dic vt ibi not. in 4. glos. Io. And.*

c In fi. *Excipit à rebus non à personis, vt in præd. decre. P. & G. & pro solutione cōtrariorū ibi remissionē dedi. in fi. glo. Io. And.*

d Romana. *Lib. 6. Io. And.*

e In fi. *Et ibi in fine plenè scripsit de mulcta. Io. And.*

f Animaduertere? *Gul. An. in 4. q. de rescrip. quæsiuit de verberātib. nunciū delegati per quem citat, vel aduocatum, qui coram ipso patrocinatur, tenet per Decre. infra eo titu. & per l. 2. ff. de iur. omn. iud. & de off. eius cui man. est iuris. l. fi. quòd illos punire poterit ex officio, non iure actionis, cū sine illis eius iurisdictio expediri nō possit Inducit etiam ff. de procu. ad rē mobilē & l. ad legatum. procedat hic cum distinctione, quæ sequitur. Io. And.*

g §. quidem. *Sic etiam allega. Innocen sed ibi est vers. quidem. §. sub siquidem tamen. Ioannes And.*

h Romana. *Lib. 6. Io. And.*

i Fatentur. *Dicit Innocen. vbi infra fortè non malè.*

k Extra. eod. c. 1. *Ibi scripsit in glo. quid si aliquis. Ioan. And.*

l In alium. *Lib. 6. Io. And.*

m Dilectus. *Ibi scripsit in 1 lit. gl. quàm hic intelligas. Io. And.*

n In glo. sua. *Vide quod ibi satis scripsit in gl. nūquid & quod sequitur*

quitur.ibi vide in gl.etiam.De ordinario verò à quo eſt appellatum,an innocet,ſcripſi de offi.or.c.1.ſuper gl.pe.Io.And.

bellũ incidere? Reſpon.non, quia hoc ſolius Priucipis
7 eſt.23.q.2,c.1.& 2.† Poteſt etiam dare miſſionẽ in poſſ.
cauſa cuſtodiæ:extra de eo qui mi.in poſ.ca.rei ſeruan.
c.1.& 2.& etiam verã poſſeſſionẽ.ar.extra de re iud.cũ
aliquib.C.de iud.properandum.& hoc ſi ſine armis &
cõtentione fieri poteſt:alioquin recurret ad ordinariũ
qui hęc manu militari exequatur.ff.de re iud.à diuo.ff.
de rei vend. qui reſtituere.& præall.c. adminiſtratores
ff.de iuri.om,iud.iubere.De hoc infra de primo & 2.de
cre.§.reſtat.& hoc in delegato Principis. Ali⁹ enim nõ
dat poſſeſſionem,ſed decernit dandã,vt in pręal.l.iube
re,& ordinarius etiam mittit. ff.de damno infect.l.4.§.
1.& in præall.l.à diuo.§.1.Poteſt etiam abſoluere excõ
municatũ actorẽ,licèt hoc nõ ſit ſibi ſpecialiter demã-
a datum.extra.eo.c.prudentiã.§.ſexta[a].† Item poteſt cau
8 ſam ſibi delegatam totã, vel partem coniunctim, vel di
uiſim,vni uel pluribus committere,abſente vel ignorã
te reo. Coniunctim:vt, Committo tibi vices meas. Aut
diuiſim: vt,Committo tibi vices meas vſque ad litis cõ
teſtationẽ,vel ſi committit aliquẽ certũ articulum. ex-
tra eo.ſuper quęſt. §. nos autẽ. & §. ſeq. quod intellige
de delegato à Principe. Nã delegatus ab alio nõ poſſet
C.de iud.a iudice.niſi cauſarũ vniuerſitas eſſet ſibi con
miſſa.ff de iud.cum prætor.extra de app.Romana.li.6.
b vel ſecundũ quoſdam[b],niſi coram eo lis eſſet conteſta
ta.C.de procura.neq; tutores.quod dic vt not.extra. de
c re iud.cũ Bertholdus[c].Debet autem cõmittere perſo-
nis in dignitate conſtitutis,vel inſtitutis,in eccleſijs ca-
thedralibus,vl alijs collegiatis honorabilibus: extra de
d reſcr.præſenti[d].poſſet etiam certum articulũ alijs com
mittere,& hoc innuit ipſa conſtitutio,dũ dicit cauſam
de partium tamen aſſenſu.Item poteſt ſuo condelega
to committere vices ſuas:extra.eo.quamis. & hæc vera
ſunt,ſi eſt impeditus iure,vel facto. extra. de reſcri.ſci-
ſcitatus.de off.deleg.ſi pro debilitate.ca.paſtoralis.alio-
quin ille non cogitur ſubdelegationem huiuſmodi ſu-
ſcipere.eo.titu.coram.Imo ipſe committens ex hoc ar
guendus eſt & puniendus,vt in prædi.capitulo ſciſcita-
tus.& cap.prudentiam.§.adijcimus.Formam huius cõ
miſſionis vide infra de citatione.§.iam de citatione.ver
9 ſicu.quid ſi.§ Tertius vero cum cõuenientia partium,
uel ex officio auditoris contradictarum datus, non de-
bet alteri ex electis a partibus,ſed nec vtique,vel etiam
alicui extraneo cõmittere uices ſuas:quod dic, ut not.
extra,de offic.delega.ca.ſi.reſpon 1.& ſupra in prin.hu
e ius §.[e].Item ſocius non cogitur ſubdelegationem hu-
ius recipere,ſi clauſula,quod ſi non omnes,&c.non ſit
appoſita in reſcripto,cum nõ liceat ei mãdati fines ex-
cedere:ut etra de of.deleg. prudentiam . & de reſcrip.
f cum delicta[f].Verum cum cauſa aliqua pluribus com-
mittitur,cum adiectione illius clauſulæ, Quod ſi non
omnes, &c. quæritur, an is,qui non poteſt intereſſe,
poſſit alii vices ſuas delegate,& an coniudices ſubdele
gati admittere teneãtur?,Ad quod dic.quod aut eſt im
peditus impotentia iuris,aut impotentia facti. Impedi-
tus impotẽtia iuris,puta qui eſt excommunicatus, vel
periurius,vel infamis,& huiuſmodi,nequit committe
re: nam et ſi præſens eſſet,cognoſcere non poſſet, vel
iudicare.nec alij tenentur admittere ſubdelegatum.ex
tra de reſcrip.ſciſcitatus.& extra de re iud, ad proban-
dum.3.q.7.ca.infamis pſona.§.tria.& infra.§.ſi.uer. itẽ
quod eſt criminoſus.& in hoc omnes cõcordant. Si ue
ro impotentia facti,bene valet committere, ſecũdum
Io.qui tunc extat conditio in reſcripto contenta. ar. ff.
de of.dele.ſi p debelitate,& c.quamuis.Tancredus ue-
ro diſtinguit,quia aut impotentia eſt perpetua, & tunc
nequit committere,quia extat iam conditio. Aut tem-
poralis,& tunc poteſt.arg.extra de offi.dele.pectoralis
in fi.& de voto.quod ſuper his.& ca.ex multa. & poſt.
quam ceſſauerit impotentia, cum alijs procedere pote
rit ar.C.de cur.furi. cum alijs. extra de ſtat.not. cum ad
monaſterium.in fin.extra.de app.cũ ceſſante.Gul.Naſ.
& Io.de Deo, & Inno.IIII. dicunt ſimpliciter, ꝙ bene
poteſt generaliter committere vices ſuas:ſed ſocij niſi
velint admittere,non coguntur : quia iam extat condi-
tio.arg.in præ.c.paſtoralis.in prin.& eo.titu.ſuper quæ-
ſtionum.§.ſi vero.Laur.& Iac.de Alb.dixerunt referre
an delegetur cauſa epiſcopo & alijs ſine epiſcopo : ſi
epiſcopo,& alijs,& adijcitur illa clauſula.Tu frater epi-
ſcope,cum eorum altero,& c. tunc tenẽtur ſubdelega-
tum epiſcopi admittere. extra.de off.deleg.c.fi.§.idem
quoque.& c.inſinuãte.imo ſine illo nequeũt procede-
re,vt ibi dicitur: licèt videatur contra.extra.de empt.&
g vendi. capi.3. g. † Epiſcopus verò non cogitur recipere
10 ſubdelegatum ſui condelegati: vt colligitur in pręal.§.
à contrario ſenſu,& patet eod.titul.coram.vbi de hoc.
Quid ſi delegetur alijs ſine epiſcopo? Dic vt infr.verſi.
aut alijs.Goſ.dicit,quòd aut poteſt intereſſe, non tamẽ
ſine rei familiaris incommodo, quo caſu ſi nolit inter
eſſe,poteſt committere:& alij tenentur recipere. Non
enim tenentur propter cauſam huiuſmodi ſua con-
temnere negocia.ff.de iud.ſi longius.reſpon.1.& ff. de
arb. licet autem in fi. Nec eſt contra 80. diſt. epiſcopus
nullam. quia nec Papa per ſuum reſcriptum intendit
alicui damnum inferre. vt extra de maio. & obedi. hu-
milis. in fin. Aut nullo modo intereſſe poteſt : & tunc
nec ipſe poteſt committere, nec alij etiam ſubdelega-
tum tenentur admittere. Et dicit, ꝙ allegatio poſita in
pręal.c.coram.contra illam clauſulam, Quòd ſi ambo,
&c. continet ius, & ſecundum ea pronũciatur.Ber.no.
ſuper pręal.c.coram. quod aut ab initio delegantur plu
res cum illa clauſula, Quòd ſi non omnes,&c.& nullus
poſtmodum eir adiungitur: quo caſu delegatus poteſt
alium ſubdelegare, & ſocij illum tenetur admittere, ſi
erat impotentia temporalis: vt ſupra. in opinione Tan
cre. Aut ab initio delegatur vnus vel plures: & poſtea
alius eius adiungi cum clauſula, Quòd ſi ambo: vel,
Quòd ſi nõ omnes,&c.& tũc aut qñ adiungitur, res eſt
integra,aut nõ:ſi eſt integra,idem eſt,ac ſi ab initio vnà
cum alijs datus eſſet,de quo iam dixi:.ſi vero nõ eſt in-
tegra, quia lis iam erat conteſtata, & hoc tacito ille ad-
iunctus eſt:tunc nec ipſe, nec eius ſubdelegatus admit-
titur.ar.in pręci.c.coram . & in Auth. de exhi. & intro.
reis.§.illud.Alij, quibus Vin. aſſentire vr̃, dicunt, ꝙ ſi
delegatus. non poteſt intereſſe,nõ poteſt ſubdelegare:
ſi vero poteſt intereſſe,non debet ſubdelegare, ſed per
ſeipſum expedire : vt extra.de of.deleg. prudentiam.§.
adijcimus.& c. paſtoralis. in prin. ſi tamen ſubdelegat,
tenet:& ſubdelegatus eius admittendus eſt.e.ti.quam-
uis. & cap. ſuper quæſtionum. & probatur in prædi.ca.
coram.in fin.vbi confirmatur ſententia per epiſcopum
ſolum lata, non admiſſo ſubdelegato, a ſocio. Domi-
nus meus dicit, quòd ſi perſona, ſeu eius induſtria eli-
gitur, illa perſona electa poteſt committere,& non ele
cta

ADDITIONES.

a Sexta. *Vt ibi dicitur, hoc verum ſi caſus non eſt de reſeruatis : & tunc facta prius remiſsione.& vide quod ibi dixi ſuper verſi. excommunicatorem Ioan.And.*
b Quoſdam. *Quibus.Gul.conſentire videtur infrà de lib.cont. in ſi. vide quod ibi dicam.Io And.Adde tu, quòd delegatus ordinarij ad certam cauſam deputatus, licèt non poſsit committere articulum cauſæ cognitionem requirentẽ põt tamen nudum miniſteriũ,ſeu nudũ examinationẽ cõmittere.Rota in antiq.deciſ.164.*
c Bertholdus. *ver.verum.in gl.Ioan.And.* (*li.6.Io.And.*
d Pręſenti.*Quam hodie non habemus.Sed dic,vt de reſt.ſtat.§.1.*
e Huius.§. *Vbi plena remiſsio.Io.And.* (*Valebit.Io.And.*
f Dilec. *Vide quòd ſcripſi.eo.tit.de of.del.c.ſi.1.reſp. ſuper verſi.*
g Ven.c.3.*Sed ibi clauſula non dabat prerogatiuam epiſcopi.I.A.*

cta cogitur illum admittere:sed si is,qui non est electus
alicui committat,electus nō cogitur illum admittere,
imo solus potest procedere,& hoc redit ad id quod su-
pra dixit Laur. Et sic sunt circa hoc octo opiniones. Vt
igitur possis eas ad concordiam reuocare, distingue:
quia cum delegatur causa:aut vni,aut pluribus delega-
tur. Si vni,aut ille impeditus est impotentia iuris: puta
est infamis vel excommunicatus, & tunc nequit com-
mittere,nec alij tenētur admittere:vt supra ver.verum
Aut impotentia facti,vel sola voluntate ducitur, tunc
potest committere:vt eo.tit.si pro debelitate.& cap.pa
storalis.Si vero pluribus,aut clausula,Quod si non om
nes:vel,si non ambo,&c.nō est in rescripto: aut est ibi.
Si non est,potest committere quando vult vt eo. titul.
quāmuis.adeò quòd sine illo,vel eius subdelegato pro
cessus per socium seu socios habitus,nullus erit,eod.ti.
causam.1.& ca.vno delegatorum.Si verò illa clausula
ibi sit,aut similiter impeditur impotentia iuris. super
quo dic vt præ.ver.verum.Aut facti, & tunc subdistin-
gue,quia aut impedimentum est perpetuum:vt quia est
mutus,vel perpetuo furiosus,& tunc non potest com-
mittere,nec alij tenentur recipere:vt in prædicto cap.
sciscitatus.ff.de vaca.mu.l.fi.& supra.ver.si vero.Aut tē
porale,& tunc aut inuitabile:vt quia grauiter infirma-
tur,vel in vinculis detinetur: & tunc similiter nequit
committere,nec alij tenentur recipere.vt in præall. ca.
prudentiam,& in præall.c.sciscitatus. Iam enim extat
conditio illius clausulæ,Quod si non omnes, &c. Aut
est euitabile, vt quia habet propria negotia, quæ bene
posset dimittere,si vellet.sed nō vult,vt ff.de iud. si lon
gius.& tunc aut est commissa causa episcopo, & alijs,
cum clausula: Tu frater episcope,&c.quo casu dic vt su
pra.ver.Lauren.Aut alijs sine episcopo, cum clausula,
Quod si nō omnes,&c. sicut positū fuit supra in prin.
& tunc potest quilibet committere, & condelegati te
netur recipere:quia tunc bene habet iurisdictionem,
& ideo alij non possunt sine suo coniudice,vel eius sub
delegato procedere:sic loquitur eo.tit. quamuis. Sed
videtur contra,eo.titu.prudentia.§.adiicimus,vbi dici
tur.quòd si vnus noluerit interesse,alij possunt proce-
dere.Sed illud intelligitur, cum non vult interesse ex
sola voluntate,uel contemptu. Hoc autem quod dixi,
intelligitur cum non uult, non tamen ex contemptu,
se quia non uult propria dimittere negocia, ad quod nō
a tenetur:supra uer.Gof.[a] † Cum ergo uolueris commit
11 tere,non dicas te interesse non posse, quamuis habeas
aliquod impedimentum.sed dicas simpliciter, Cum
sim priuatis negocijs occupatus:uel, Cum ad præsens
possim licèt minus commode interesse,uobis tenore p̄
sētium vices meas cōmitto donec possim cōmode in
12 teresse,s'm Gof.& Pe.† Cōmissio aut iurisdictionis seu
subdelegatio consueuit per literas fieri sub hac forma:
FORMA. Talis iudex delegat' à dño Papa in cā ꝗ scri
pta deputatus,tali salutē in Dño Iesu Christo. Noueri-
tis,nos à sede Apostolica recepisse literas in hac forma
Clemens,&c.posito toto tenore subiungat: Sed cum
pp curam rei familiaris simus aliquantulum impediti
uel sic,Cum nostā nostris quàm ecclesiæ nostre pluri-
bus & narijs necessarijs simus negocijs impediti, adeo
ut examinationi dicti negocij vacare ad præsens com-
mode nequeamus:de uestra discretione & solicitudi-
ne plurimum confidentes,super ipsius causę examina
tione & decisione uobis tenore præsentiū integraliter
siue totaliter committimus uices nostras: uel,Causam
hmōi duximus cōmittendā,in cuius rei testimoniū &
memoriam futurorum,præsentes literas fecimus sigil
b li nři appositione muniri.Datum,&c[b] Quid si in com
missione causæ app.nō exprimitur nomen eius, à quo
appellatum est?de hoc no. ꝗ.de app.§.de offi.quoq;uer.
13 sed pone.† Et not.quod simpliciter committendo ui-
ces suas,totam causam,& omnia,sine quibus causa ex
plicari non potest;committere intelligitur: ut iam di-
cam,& supra.uer.item ad hoc dico,quòd quando sup-
fluit uerbum illud,Integraliter, propter hoc eius offi-
cium,& cui causæ cognitio committitur, de decisio-
ne nulla facta mentione,bene poterit pronunciare. &
ar.ff.de procu.l.ad rem.& l.ad legatum.& l.qui procu-
c ratorem,ubi not.contra.[c] nisi committens specialiter
d sibi sententiam reseruet, uel nisi in commissione ex-
primatur,quòd tantum cognitio & decisio demanda-
tur.C.ad l.Corn.de fal.l.ubi.3.q.6.quamuis.uel nisi cau
sa sit talis,in qua non liceat ei sententiam ferre.argu.ff.
de off.procu.solent in princ.& in prę.c quamuis. argu.
e contra.C.de transa.transactionis.[e] Cautela igitur est,q
sic dicatur,Causam tibi audiendam committimus, &
fine debito terminandam.extra de re iu.cùm Berthol-
f dus.§.postmodum.[f] Item cū committens[g] simpliciter
g uices suas,totam cām commisisse uideatur, postquam
is,cui cōmittit,cęperit uti, nō poterit amō reuocare.
Reuo-

ADDITIONES.

a Gof. *Qui planè et commendabiliter hoc tractauit.Si tamen vis hoc breuius habere,vide in Decr.coram.super fi.pe.gl.vbi ēt additur distinctio de clausula,Appellatione remota.Io.And.Additio. Et vide ta per Abb.ibi.in 5.no.vbi dicit,quòd clausula, Si ambo non poterint,&c.debet intelligi de impotētia personali,vnde purificatur clausula,Si delegatus sit per se impeditus,licèt nō sit impeditus per aliū.quod est menti tenenañ,secundū eū.Et an,& qñ delegatus possit subdelegare, vide plenè per eam ibi in col.fin. & per Car.Zaba.in col.penul.versi.tertio quæro. Henricus Ferran.*

b Datum,&c. *Præmissa tamen cautela verborum,sūc non expedit, quando non est clausula in rescripto, vel si ipse subdelegatus est prælatus. Io.And.*

c Contra. *Et ibi per l.vbi.C.de fal.inf.alle. & per Auth.ad hoc. C.de iudi.tenet gl.quòd is,cui commissa est causa cognoscēda,illā diffinire non potest.pro gl.illa facit de rescri. causam. ibi in causa cognitione ac decisione. de seq.pos.c.1.ibi, plenius cognoscentes, eam debito fine deciderent: per quæ patet verbo cognitionis, decisionem non cōmittit.Facit quod de auditore no.sup.eo.§.2.ver. sed nunquid.in fi.& inf.tit.2.& 3.in princ.Item verbum cognitionis,cadit etiam in procuratorem.de procu.ex insinuatione sed impropriè, vt ibi no.per Gul.Contra gl.facit de res.rip.pastoralis. in prin.ibi:simul vtrique cognoscant, & tamen pronunciant, vt ibi patet per sequentia.Ad idem de app.cam specialis.& c.legitima.& quod ibi no.li.6. & eo.li.hoc eo.tit.ab arbitris.& de sent. excom.si iudex.in prin.per quæ iura patet,uerbo cognitionis pronunciationem includi.Ad idem eo.tit.prudentiam.post prin.item de qua re,& c.de causa pos.cum super.ff.de iud.l.de qua re.Inducunt Legistæ.ff.de off præse.urb.l.nam salutem § cognitori.C.si contra ius uel uti.pu.l.1.C.ubi sena.uel cla.l.fi.circa mediam.ibi, nec sacro quidem cognitori, per eundem modum facit.3.q.7.c.1. & c.sequen.§.tria.uer.cognitores. Ad l.ubi respondetur.1. Ant. ad hoc non procedit de iure nostro,ut patet eod.tit.super quæstionum.§. intentionis. Concordando opiniones uidetur quibusdā G. procedere,cū delegat ordinarius,ad quē facilè pro diffinitione recurritur. Facit de offic.deleg si contra.§.1.li.6. ubi corā episcopo probatur recusatio sui deleg.& quod ibi no.in gl.2.Opinio contraria in delegato principis,uel aliter,si cōmittitur cognitio per modum ordinariæ iurisdictionis, transit diffinitio quasi in ordinario necessario consecutiua cognitionem facit per l.qui procuratorē.et eo.tit.quid proprio.§.item quæritur.& hoc eo.tit. prudentiam.in fi.& c.si super gratia.li.6.nisi specialiter sit excepta, ut hic sequitur.Si uerò per modum delegationis procedat gl.ad materiā,uide ff.de uer.sign.notionem.in prin.& quod ibi no.Io.And.*

d Reseruet. *eo.tit. cum T. & C.super quæstionum. in princ. de offi.ordin.dilect.Io.And.*

e Transactionis. *Lex illa dicit,quòd procurator,cui commissum fuit causam agere, non litem decidere, non transigit. ad idem de pro.qui ad agendum.in fi.l 6.Io.And.*

f Postmodum. *Melius facit de offi.Archi.c.ult.in fi.prin. de restit.spo.cum ad sedem.in prin.Io.And.*

g Commit. *Supple,delegatus. Ioan.And.*

a quod dic vt infra.§.proxi.versic.item reuocato.[a] & no.
ex.de off.deleg.c.venerabili.& c.super §.si vero duo. in
14 prin.† Secus est in legato, qui licèt alicui taliquam cau
sam integraliter cõmittat, bene pt reuocare, cum si ei
cu...sarũ vniuersitas cõmissa: nã & ad illum ab eo appel-
b latur.ff.quis & a quo appell.l.1.[b] Verum qñq; commit
titur causæ cognitio vsque ad sñę prolationẽ, quã dele-
gatus sibi reseruat, & tunc post verba illa, Super ipsius
causæ cognitione, &c.iunge vsque a diffinitiuã sñiam,
cuius prolationẽ nobis reseruamus, vobis tenore præ-
sentiũ ducimus cõmittendas.extra.eo.c.cum te consu
lente. Quandoque ẽt cõmittitur vnus solus articulus,
puta testium examinatio, vel iuramenti receptio, & hu
iusmodi: vt in pręalle.c.cum te eo.ti.super quęstionum.
§.verum.& §.sequen.& tunc sic dicet, Post incertum te
norem commissionis.

FORMA. Verũ cum in causa ipsa lis inter partes fue
rit cõtestata, difficile forte partib' ad nostrã psonaliter
venire præsentiã, vel testes ducere: nos laborib. & sum-
ptibus ipsarũ parcere cupientes, iurĩ de calũnia, si cã sit
c ciuilis, vel de veritate, si sit spiritualis, [c] receptionem a
partibus, necnõ & examinationẽ, ac receptionẽ testiũ
in causa ipsa vtrinque producẽdorum vobis tenore prę
sentium ducimus committẽdam. Quicquid super præ
missis faciendũ duxeritis, & quanta fides adhibenda sit
testibus sub sigillo vestro nobis fideliter ac plenariè re-
ferentes. Vel dic melius, quantum ad testes prout not.
J.de testi. §.qualiter.vers.scribet aũt.& seq. Itẽ quãtum
ad iurĩm dic in ordinario, prout no. J.de iur.cal.§.restat.
vers.qd ergo. Si vero alter cõiunctim cõmittit alteri vi-
ces suas, dic vt s.versi.& sic sunt.in fi. Sed si vnus cõmit
tit alteri tm̃ citationẽ: dic vt J.de citatione.§.iam de ci-
tatione.ver.hoc aũt. Qñque vero dr̃, Committo tibi ui
d ces meas, donec eas duxero reuocandas.[d] De quo no-
ta secundum Papam, eod.tit.si pro debilitate. Cęterum
15 quandoque talis commissio fit per uiuam uocẽ. † Quan
doque per cursorem, de quo debet fieri publicum in-
strumentum sub hac forma.

FORMA. Anno, mense, die, loco, indictione tali, talis
in cã tali, quæ uertitur, uel uerti speratur inter tales, iu-
dex a sede Apostolica delegatus, prout constat clarè p
literas Apostolicas, commisit uices suas tali suo conso
cio seu condelegato, uel tali, si sit solus, usque ad litis
contestationem, uel usque ad sñiam, uel donec eas du-
ceret reuocandas, uel simpliciter, uel ad recipiendum
iuramentum de ueritate seu de calũnia. Et homini ego
talis tali authoritate notarius prædictæ cõmissioni in-
terfui, & de mandato prędicti domini talis scripsi. Si ue
ro unus alteri committit citationem: uide infra de cita
tio.§.iam de citatione.uersic.quid si tertius? Quid si or
dinarius causam committat? dicet sic.

FORMA. Anno, &c. Venerabilis pater talis ep̃s, uel
nobilis uir talis comes. causam quę inter tales uertitur
seu verti speratur, dño tali præsenti.& recipienti audiẽ
dam commisit, & fine debito terminandam, & ego ta-
16 lis, &c. vt supra. † In curia verò Romana dominus Pa-
pa committit causas per suos ostiarios seu cursores: vt
infra de proba. §.videndum.versi.quid de auditoribus
quæ commissio scribitur in hac forma.

FORMA. Anno, &c. talis ostarius, vel cursor dñi Pa
pæ mãdauit venerabili viro tali, vt causam apellationis
vel negocij principalis. vel vtranque, q̃ inter tales ver-
titr̃ vel verti sperat̃, audiat, & fine debito decidat: & ego
talis. &c. vt s̃. Qualiter aũt scribatur cõmissio causæ ap-
pellationis, vide infra.in tit.de app.§ de officio aũt. ver.
in summa. & vide super hoc infra.in titulo.de vice dño
17 † Quid si ep̃s causam ád eũ ratione comitatus spectan
e tẽ, cum sit comes & ep̃s [e] cõmisit hoc modo: Ego talis
ep̃s cõmitto tibi talẽ causam: nunquid valet? Videtur
ꝙ non, quia vr̃ cõmisisse vt episcopus, non vt comes:
ar.C.de inoff.test.si filiam.& ff.de offi.eius cui mãd.est
iurisd.& si prętor. Dic ꝯ. Nam vr̃ cõmisisse eo iure, quo
& quod potuit.ff. de iureiur. si duo.§. id Iulianus. licèt
erratum fuerit in procemine. ff. de iud.si in noĩe, & eo
ipso ꝙ ep̃s est comes. 7.q.1.scire. Sed quæritur vtrũ dele
gatus possit recipere subdelegationẽ condelegati par-
f te contradicente? Dic ꝙ sic [f]. † Quid si sint tres delega-
28 ti, vnus præsens est in loco, vbi cã agi dẽt, pro alio com-
pareat subdelegatus: tertius vero se excusat, nunquid
est in ptãte delegati admittere subdelegatum? Itẽ nun-
quid præiudicatur absenti excusato, vt in alio termino
possit repelli? Item si ambo absentes mittunt subdele-
gatos, nunquid præsens põt illos repellere: & si delega-
tus nolit illos admittere, nunquid subdelegati potue-
runt procedere? Hoc prosequor s̃m Papam. prout not.
g in prææalle.c.super quæstionum.§. si verò.[g] † Sed pone,
29 tertius coniudex rñdet, se velle interesse: die verò ad
procedendum statuta, nec venit, nec se excusat, neque
cõmittit: imò forte mittit nunciũ ad dicendum, ꝙ in-
teresse vult. & sic facit, qñcunque alij procedere volũt.
Dic ꝙ reliqui duo monebunt eum, ꝙ ueniat, & proce-
dat: quod nisi fecerit, ipsi procedent. qđ dic prout not.
h extra.de off.deleg.cum causam q̃.[h] Itẽ delegatus Papę
maior est, q̃ ordinarius: ut dixi sup. in prin.huius tit. Itẽ
potest suã sñiam exequi : uel ordinario, uel alij cõmit-
tere.e.tit. in literis. ubi de hoc. & c.q̃renti.& c. pastora-
lis.§.qa uero. & hoc prosequere plenius in Sũma Dñi
i mei.[i] † Itẽ potest facere de contumace non contuma-
20 cẽ.extra eo.consuluit. Itẽ potest excõicare, & in posses-
sionẽ mittere.extra vt lit.non contes. quoniã §.in alijs.
& in fi.extra eo.significantibus.ubi de hoc, s̃m Papam.
& sup.ver.potest. Itẽ suspẽdere & interdicere. extra eo.
k sanè.item sñiam Papæ exequi.[k] eo.ti.quærenti. Qualis
sit eius iurisdictio, ex forma cõmissionis apparet, extra
de iud.exhibita. extra ne voto.ex multa.ff. de arbi. non
distinguemus.§.de offi. Potest etiam multa facere, de
quibus supra dixi. De prorogatione iurisdictionis per
omnes plenè tractatum est: quare illud ad præsens hic
l non repetamus.[l]

SVM-

SVMMARIVM.

a Reuocato. *Ibi vide. Ioan. And.*
b Appel.l.j. *Probatur hoc de offic.leg.c.2.lib.6. vbi patet, quòd est ordinarius. Ioan. And.*
c Spiritualis. *Hodie dic vt de iuram. cal.capit.1. in fin. libro 6. Ioan. And.*
d Reuocandas. *Et per talem formam transit etiam sententiæ prolatio, nisi prius fiat reuocatio: nec expirat morte committentis re non integra, eo.tit.si delegatus. §.1.lib.6. Io. And.*
e Episcopus. *Vt de episcopo Parisien. no. de foro compe. quod clericus. Et pro solutione facit quod scripsi de pręscript. cum ex off. super verbo, Contemptores. & quod no. inf. de arb. §. si. post prin. ver. sed pone quod. Io. And.*
f Sic. *Cum nullo iure sis prohibitum. & procedit hoc, siue contra dicat pars, quæ impetrauit subdelegantem, siue reliqua. Aptius autem posuisset hanc quęstionem post priu. huius. §. vel post ver. item potest suo. Io. And.*
g Si verò. *Vide ibi no. in priu. §. in gl. instruitur. Io. And.*
h Quæ. *In 1. gl. super qua scripsi post Host. quid agendum, si monitio ad eum peruenire non potest. Io. And. Adde tu, quòd si causa committitur tribus, cum clausula, Quòd si non omnes, & c. si duo ex tribus cognoscant de purificatione gratiæ, antequam constet tertium fore impeditũ, ꝙ valet hæc cognitio, si reuera hic tertius erat impeditus, & hoc probatur. Ita Romanus in antiq. deci. 134.*
i Domini mei. *Eo.tit.§.2.in princ. Io. And.*
k Exequi. *Hoc non intelligo, nisi specialiter committatur. & decret. allegata non probant. Ioan. And.*
l Repetamus. *Per Azo. in Sum. de iuris. om. iud. per Accur. eo. tit. l.1. vide eo. tit. P. & G. in vltima glo. & quæ super ea scripsi. Host. autem plenè in Sum. eo. tit. §. peu. Cyn. in l. si qui ex consensu. C. de episcopali audientia. Ioan. And.*

SVMMARIVM.

1 *Delegati iurisdictio quibus modis finiatur.*
Iurisdictio prioris suspensa dicitur medio tempore.
2 *Commissio causæ facta tribus, videlicet episcopo, abbati, & præposito, quorum vnus non est in rerum natura: an cæteri duo fungantur in commissione?*
3 *Turpia lucra sunt ab hæredibus extorquenda.*
Rescriptum non extenditur ad personas in eo non expressas.
4 *Præceptum iustum factum à quocunque iudice mortuo, vel translato, non expirat.*
5 *Delegatus mortuo delegante, perdit suam iurisdictionem.*
6 *Mandatore moriente, expirat mandatum, quod ad partem.*
7 *Delegatus perit, si deponitur vel transfertur, antequam subdelegatus citet.*
8 *Iurisdictio legati sedis Apostolicæ durat post mortem mittentis.*
Rescripta sunt personalia, nec transeunt ad alias personas, quàm ad contentas in ipsis.
9 *Delegatus re integra adhuc existente, potest reuocare suam commissionem etiam simpliciter factam.*
10 *Commissio delegati quot modis potest reuocari.*
11 *Tempus an deducatur in cōtinuatione actus: & quòd lapsu triennij non perit instantia.*
12 *Statutum ciuitatis continens quòd lites tam ciuiles, quàm criminales certo tempore sopiantur, & intra illud tempus iudex nihil cognoscit: quid iuris?*
13 *Arbiter in quibus casibus non tenetur dicere sententiam.*

a 6. §. Restat videre [a] quibus modis eius iurisdictio finiatur. Finitur autem iuris-
1 dictio † delegati sententia lata, & executioni mandata.
extra eodem. in literis. & c. venerabili. extra de re iu. iudex. Item per appellationem legitimam. extra. de appe. vt debitus. & c. ad hæc 2. q. 6. ad Romanam. Nam is qui de ea cognoscit, habet confirmare vel infirmare. C. de episc. aud. auth. si quis litigantium. Et medio tempore dicitur suspensa iurisdictio prioris. C. de reb. cred. generaliter. in princip. C. de appel. præcipimus. §. hoc si. ff. ad Turpil. l. 1. in fi. extra de off. dele. c. pastoralis. §. præterea. Item si defert appellationi. extra de appel. sæpe. & c. in-
b terposita. & c. cordi. [b] Item si iudex pronunciat cōmis-
c sionis literas non valere. eo. titu. significantibus. [c] Item per recusationem causa eius legitima probata. extra de foro compe. licet. de off. deleg. suspicionis. de appel. legitima. Hoc tamen quidam negant, dicentes recusatum posse committere. quod dic vt infra de recusat. §.
d effectus. in princ. ver. sed quid si is. [d] Item mortuo iudice, cui nomine proprio scriptum erat. extra. eod. quo-
2 niam Abbas. a contrario sensu 18. q. 2. dudum. † Quid si causa committitur tribus: puta episcopo, abbati, & præ-
e posito. & præpositus non est in rerum natura, [e] nunquid
f valet commissio, quo ad alios duos? [f] Videtur quòd non: argu. ff. de arbit. Pedius. & l. sicuti. ff. de re iud. duo. ff. de contrahen. emp. si duos. Commissio enim non potest valere pro parte, & pro parte non. arg. ff. fa. ercis. in hoc iudicio. Inst. de here. inst. §. & si vnum. Item talis commissio est ius, ergo est res indiuisibilis. ff. si ser. ven. loci †. si fundus. Vnde ratione partis totum vitiatur. argu. ff. communia præ. si quis duas. § 1. 9. distin. si ad sacra. Item impetrantis & cōmittentis fuit intentio, vt tres essent. vno ergo deficiente, non valet. ff. de ædil. edic. cum eiusdem. C. de testamen. si vnus. ff. de const. pecu. eum qui. §. 1. extra de of. dele. prudentiam. respon. 1. ibi: illa quippe, &c. Ad idem eod. tit. causam. 1. & de test. præsentata. & de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. 2. & de hoc infra versic. item mortuo vno. Sed Mar. de Fa. contra, nam si possunt duo præsente tertio, & contradicente, iudicare: vt præ. l. duo. multo fortius poterunt eo mortuo ff. de regulis iuris. l. qui potest. inuitis. Item quòd siue dicatur, siue intelligatur clausula illa, Si alter vestrum, &c. tamen alter cognoscere potest. ff. de arb. sed si ita quia ratione maioris partis valet totum, argu. ff. de contrahen. empt. domum. extra de his, quæ fiunt a maiori parte, ca. c. 1. Item licet non ualuerit commissio in tres, valet in duob. arg. ff. de pac. si vnus. §. si acceptilatio. Ad idem, ff. de iud. mortuo, ff. de castr. pec. l. hereditate. ff. de reg. iur. quoties. ff. de iudi. per minorem, ff. de inte. resti. scio. C. de cadu. tol. l. 1. §. t. in prin. & præsertim valebit, vbi aliter superstitum erat episcopus, extra de offic.
g delega. capit. fina. & vide, ff. de pac. l. tale pactum [g]. Item mor-

ADDITIONES.

a Restat videre. *Mandata, cum aliquandiu partium est, vt scripsi eo. tit. quærenti, super fi. pe. gl. Io. And.*
b Cordi. *Dic, vt e. tit. de app. cum appellationibus. li. 6. Io. And.*
c Significantibus. *Et ibi super gl. 2. respondetur ad decre. dilectus. 3. de præben. quæ facit in contrarium. Io. And.*
d Si is. *Distingue vt hoc eodem tit. iudex. lib. 6. Io. And. Adde ad versi. sequentem, item mortuo iudice. quod si fiat commissio episcopo expresso nomine dignitatis, qui tamen re integra moriatur, eius successor electus & confirmatus exequitur mandatum Aposto. Rot. in no. decis. decis. 444. c. tamen sede uacante non succedit in iurisdictione ista delegata. Rot. in antiq. decis. decis. 354.*
e Natura. *Quia dignitas illa non extat, & sic nuper fuit in ecclesia Rhegena, vbi commissa fuit causa episcopo & abbati S. Prosperi, & præposito Thegino. cum tamen non sit præpositura in ecclesia; sed ex vi clausulæ, quòd si non omnes, processerunt duo: aut quia præpositus est mortuus, de quo etiam intelligitur infrà, versi. sed Mar. de Fa. & tunc dic ut sup. versi. proximo. & dicam in fi. Ioan. And.*
f Duos. *Si solus fuisset, non esset dubium rescriptum in totum perire. ff. quæ sent. sine appel. rescin. l. 2. de re iudic. Neratius. Facit. ff. de here. insti. si liber homo, § si ita in fi.*
g Tale pactum. *Ibi not. in gl. fi. De materia decre. quoniam abbas eodem tit. quæstio non est dubia. & tene primum, ex eo quod non erat clausula, Quod si non omnes, in rescripto; & scribebatur personæ vel dignitati, quæ non extant, per Decre. uno delegatorum. eodem titulo, & ibi inueniens super prima glo. improbari rationes Vber. de Bob. quæ conueniunt rationibus Marti. de quibus suprà. Et licèt prædicti ad Dec. causam. prælleg. eodem titulo, respondere possent, quòd loquitur, cum sint duo delegati, quorum unus non facit maiorem partem. & Decre. cum causam. eodem titu. loquitur, cum tertius uiuit, & contemnitur. tamen Dec. illa apertè probat de uno ex pluribus non extante in rebus humanis. & uide infrà de arbitro. §. 2. in quarto uersic. Quæstiones autem, quas disputant de duobus delegatis datis simpliciter sub nominibus dignitatum, quorum alteri mortuo habenti duas dignitates duos subrogantur, uel habenti unicam per dispensationem, subrogatur collega tenens primam: uide in regula, rationi. de regulis iuris lib. 6. Et faciunt prædicta ad quæstionem facti. Delegata fuit causa episcopo Pragensi, nouissimè per Dominum Clem. ecclesia illa facta est Archiepiscopalis. Quæritur, an Archiepiscopus procedere possit in causa prius inchoata, uel non inchoata? Si nomen domini Arnesti fuisset expressum, minor esset dubitatio: quia tunc remaneret iurisdictio in eum, etiam trāslatum ad aliā ecclesiam. per Dec. quoniam abbās. eodem titu. Fortius manente in eadem aucta. Et uide quod scripsi in Dec. quamuis. eodem tit. lib. 6. Sed licèt nomen proprium non sit expressum: tunc intrepide ipsum procedere posse. Facit extrauagans Io. sedes Apostolica in fi. certum est istum esse episcopum Pragensem. nō enim per dignitatem archiepiscopalem desijt esse episcopus. Vnde & Papa se vocat episcopum. Argumentum igitur honoris & iurisdictionis metropoliticæ non tollit primā, sed auget. Facit de transla. c. fi. Bene facit C. de dignita. l. 3. li. 12. & eo. lib. 12. de primicerio. l. 1. & per l. qui eos. in fi. de exec. mu. lib. 10. & interponam q. ad propositum per legem illum fuisse iudicatum, quòd qui in ludo schacorū conuenit mattare socium cum pedona: uictor est si mattet cū pedona facta regina. Ad idem facit ff. de inst. l. in eū qui. §. 1. ubi uarietate status nō mutatur cā periculi. Et loquitur de seruo institorē interim facto libero. Ad idē ff. de liberis et posthumis. Gallus. §. si eius. in fi. satis est in corpore non errari. ff. de contrah. emp. in venditionibus. § fi. & hic est, additū, nō mutatū. C. de adopt. in*

opt.i.i adoptione.& ff.eo.l.per adoptionem, unde facit quod est de statu libero facto libero dicitur.ff.si ex nox.causa agatur.l.fi.Item l.si lon gius.in fi.ff.de iudicijs. Audiui Padua pronunciatum contrarium,per l.ff.si quis cau.qui autem nouo priuilegio vtitur,non videtur in eadem causa sisti.& per idem ff.delegat.3.§.1 distinguendo: tamen procedit vtrunque dictum. Et sic Bonon.in scholis disputatum fuit, & terminatum primum.s. dictum esse verum, quando contentio fuit de aliqua certa pedona;secus si de certa nō conuenisset, sed in genere de pedona iura inducta distinctionem probauit,& sic soluta est contrarietas. Et facit.ff.de verb.obl.l. quicquid adstringenda.in fi.1.respon. vbi refert an de certis, an de omnibus actum sit.Redeundo ad principale, cum in themate proposito maneat eadē dignitas,licèt creuerit, manebit & delegatio.facit.ff.de furt.inficiando.§. infans. Nec propriè dicitur alterata conditio.ff.de condit.& de.l. falsa. vbi liberto legatum sibi debetur,licèt ab Imperatore annulos suscepisset, dixit text. quia honor est auctus,sed conditio non mutata. Ad prædicta etiā facit in auth.vt iudices sine quo suffragio. §. illud tamen decernimus. colla.2.Ioan.and.

mortuo eo,contra quem impetrantur literæ re integra.
a extra de rescr. significauit. [a] †Quid si impetraui literas
3 contra vsurarium à sede Apostolica:ille uerò vsurarius
moritur ante citationē, nunquid hæres eius p illas con
uenir etur; vr̄ ꝙ sic,ext.de iudi.quia V.quia turpia lucra
sunt ab hæredibus extorquenda calū.l.4 Ad idem. extr.
b de usur.c.tua.j.[b] Sed illud in ordinario qui potest iudica
re hęredem, sicut poterat testatorem. Vnde dic, ꝙ hæ-
res per illud rescriptum non conuenitur,si de eo ibi mē
tio nō habetur. quia rescriptū non extenditur ad per-
sonas in eo nō expressas. ext.de of.del.de causis. & c.cū
c olim.& c.P & G.ext.de rescr.sinificauit.[c] † Itē mortuo
4 mandāte re interga.ext.c.gratū.& c.licèt.[d] C.mādati.l.
d mand. ff.de iur.om.iud.& quia.& l.more.& l.seq.vel eo
e recedente.[e] ext.de of.leg.cap.fi.licèt secus sit in manda
to procuratoris:ut infrà de procurat.§.idē quoque.ver.
sed nunquid.Sed licèt tunc mandatū expiret. nō tn̄ præ
ceptū factū à quocunq; iudice mortuo,vel translato:dū
modo iustū sit, ut in Aut. ut nulli iudic. §. & hoc vero
f iubemus.& §.si uero etiā coll.9. & 14. q.1.ꝙ pręcipitur.[f]
fm Vincen. Lau.Gof.G. Na. & Io. Nec etiam consiliū
morte finitur:vt ecce,mandatur aliquibus,vt eligant eū
de quo Titius consuluerit: alioquin si cōtra fecerint,de
cernitur illud irritum & inane. Demū T. consuluit da
G.sed prius quàm consilium ad eos perueniret, mor-
tuus est T. vel fortè peruenerat, sed nondum fuerant il
lud secuti.In hoc enim casu iudicatum fuit in curia,
consilium ipsum ualere, & non expirasse.arg.contra in
g præ. ca. quod præcipitur.[g] vide infra de homi. uer. sed
5 pone?P.& infra. ti.proxi.§.finit.ver.pone ergo.† Quid
si delegatus ignorans delegantem Mortuum fore, re
interga citat & pronunciat? Dic sententiam non uale-
re, propter defectum iurisdictionis. ff. de in. om.iu. &
quia. extra de of.dele. licèt. vbi de hoc secundum Vin-
cen.& li cer. pet. l. eius qui in pronuncia. vbi de hoc in
gl. ergo si sciuisset. in fi. & C. de iu. & fact. ign. errori
h Vber.[h]. & alii contra Inst. de man.§. rectè. ff. de dona.
hoc iure. §. si quis. Nam uidetur iurisdictionem habe-
re,ex quo recepit rescriptum.extra.de app. super eo. ff.
de iudi.venitor.§.fi.ff.de off. præ.& si fortè.& quia igno
rabat mortē illius.ff.qui po.in pig.hab.q absenti.C.de sa
tisdan.l.unica.& ff.de procur.si absentem.& videtur ca
i sus pro eis.extra de test.cum uenisset. sed dicut ibi. [i] †
6 Quid si super duob.articulis prorsus diuersis est datus
iudex, & super uno citat, & super alio non: & sic man-
dator moritur? Dic secundum Vin. mandatum, quo-
K ad partem,expirare. [k] ff.de ap.cum in una. ff. de nego
gest.nā & seruus.§.si viuo.ff.de mino.etiā.& no.de hoc
extra de resc.pastoralis.in fi. Papa not.contra in præ. ca.
l licèt.[l] & de rescr. pastoralis. cum iurisdictio sit res indi-
uisibilis: ut in præ.c.pastoralis.§.1.Veruntamē licèt vna
persona in rescripto contenta, citata sit ante mortem
delegantis, non ideo perpetuatur iurisdictio, quò ad
aliam ibidem contentam. arg.extra.de off. dele. relatū.
Sed si moritur ante declarationem generalitatis, perit
iurisdictio super non declaratis: ut in pręal. cap. pasto-
7 ralis. ad fin. ubi de hoc. † Quòd si delegatus deponitur
m uel transfertur, [m] antiquam subdelegatus citet, perit:
extra de off.del. quoniam Ab. Alii tamen cōtra: & erit
subdelegatus successoris.ar.præalleg. Decre.licèt.in Au
thē.ut nulli iudi. §. & hoc verò. & sequ. coll.9.& intel-
lige, ꝙ iurisdictio subdelegati perit morte mandatoris,
non ipso iure,sed ope exceptionis. Et si delegans, qui
totam causam commisit, excommunicet, non perit iu
risdictio delegati. Item fortè si partem tantum commi
n sit: quod si secundum Papam, ut no. in præ.c.licèt.[n] Se
cus autem est in uicariis, & officialibus, qui nequeunt
officia sua exercere. dominis eorum excommunicatis
o existentibus, extra de off.uicar. Romana. [o] quia unum
& idem est auditorium domini & officialis seu vicarii.
P extra de appel. Romana. in princip. [p] Porro iurisdictio
legati Apostolicæ sedis, uel etiam alterius, durat etiam
post mortem illum mittentis. de hoc infra de off. lega.
§.finitur. Item finitur mortuo Imperatore re integra.
8 Inst.de man.§.rectè.ff.eo.inter causas. in prin. † quia re-
scripta personalia sunt, nec transeunt ad alias personas,
quàm ad contentas in ipsis. extra.eod.c.P. & G. &c. cū
olim.secus, si egit ante mortem:quia tunc poterit suc-
cessor finire litem; si sit tales ius, ubi successio locum
habeat: ut C.de in offic.testa. l.si pater. alias non.& hoc
ubi proprio nomine literæ obtentę sunt, si verò nomi-
ne ecclesiæ mortuo Imperatore successori, ualebunt.
q argu.extra de of.del.quoniam.fm Tanc.[q] Item mortuo
eo,pro quo mandatum dirigitur.ff.quæ senten. siue ap-
pella. re.l.pe. ff.qui satisd. cogno.si decesserit. Item per
secundas literas de primis expressam mentionem fa-
cientes. extra. de rescripti. cæterum. Item per remis-
sionem

ADDITIONES.

a Significauit.*De impetrante dicet infrà ver. item finitur.I.a.*
b Tua.1.*Vide quod ibi scripsi in fi.& quod hic subdit de primo inconsideratè fuit dictum:quia secunda incipit,tua dudum.Io.and.*
c Significauit. *Vide quæstionem quam disputaui positam super regularis qui in ius.de reg.iur.lib.6. Io.and.*
d Licèt.*Hæc vera in delegatis ad lites, de quibus loquuntur hæc iura,& idem in datis ad gratias faciendas de quib.loquūtur hæc iura,& idem in datis ad gratias factas exequendas.Host.eo.tit. super gratia.lib.6. Io.an.*
e Recedente, *Cum finitur eius iurisdictio per recessum, sicut in legato,de quo loquitur Decr.quam allegat.Io.an.*
f Præcipitur.*Vbi hoc not.Io.in l.1.glo.& vide 18.q.2.dudum.in gl.1.reliqui uero hoc notauerunt in Decr.quoniam Ab.eo.ti.I.a.*
g Præcipitur.*Solutio, forma mandati hoc induci; vt sup. patet quod necesse est consilium sequi;alias secus,vt ibi,& de arb.cum olim.Ioan.and.*
h Vber.*Sed si Vber.de app.loquitur, habeo contrarium per eū super præal.l.& quia alle.ff.man.l.mandatum. distrahendorū.I.a.*
i Vt ibi.*Vide quod ibi plenè scripsi super glo. 2. & ibi primos sequor,quos etiam per hæc verba superiora sequi videtur, & Gul. licèt statim dicat contrarium in subdelegato:& quod dicam inf. de resc.§.ratione impetrantis.super ver. sed nunquid tunc.Io.a.*
K Expirare.*Allegatur ad hanc prædi.l.eius qui.& ff.sol.mat.l.penult.§.2.Io.and.*
l Licèt.*Vbi videas super gl.2.& in gl.dicit Host.de hoc articulo, & tribus seq.tene quod ibi dixi.Io.an.*
m Transfertur.*De translato disputauit Gof.& est secunda ipsius quæstio,& tenuit,quod perit.Respondens ad l.venditor.§.1.ff.de iud.vt dicam inf: vers.item mortuo vno. Io.an.*
n Licèt.*Facit ad hanc partem.eo.tit.si is,cui,li.6.Io.an.*
o Romana.*lib.6.Io.an.*
d In princ.*lib.6.Io.an.*
q Quoniam secundum Tanc. *Vide remissionem super uersic. item mortuo.eo.in fi.Io an.*

sionem causæ factam superiori, seu per relationē, seu
consultationem, ext, de officio. legat. c. licèt C, de relat.
l. 1. C, de appella. l. ex illo, 3. q, 6. cap. multum. ext, de app,
intimatti. & infra in tit. de rela. Item reuocato mandato
uel si delegans cām ad se reuocat. ff. de iud, l. cū prętor,
& l. iudiciū soluūtur. ext, de cōst. ecclesiæ. Inst. deman. §,
9 rectè, ext. de elec. in causis, extra de app. ut nostram. † Po
test. etiā delegatus, re integra ad huc existente, reuoca-
re commissionē, quam fecit, etiam si simpliciter, uel to
tam causā commisit. Idē etiam facere pōt, si subdelega
tus re integra moriatur: & cām resumere. ar. in præall. c.
licet. & sic obtinuit. Et de hoc s̄m Papā, eo. tit. in literis.
a & c, uenerabili.[a] Item mortuo uno coniudicum dato-
rum, non adiecta illa clausula, Quòd si non omnes, &c,
uel, Quod si non ambo, &c. extra eo, uno. licèt sit ar. cō-
b tra. ff. de iudi. venditor. §. indices.[b] Sed hoc fallit, quādo
dignitas nō nomē propriū exprimitur, eo, tit. qm̄ abbas,
de hoc supra, ver. quid si causa. Itē finitur, quando appo
c sita nō est clausula, Quod si nō omnes, &c. si incidat.[c] in
perpetuā impossibilitatē iuris & facti. ext. de reteri, sci-
scitatus. & de re iu, ad probādū. vt dixi supra. §. proxi. ver.
verū cum causa. Item lapso tempore commissionis, ut
10 infra. §. fi. ver, itē q iurisdictio. † Item si instantia judicii
triennio durauit. C, de iudi. ꝑperandū. Sed nunquid om
d nia acta pereunt lapsu triennij?[d] Dicunt quidā, q sic: vt
e in præal. §. 1.[e] ff, eod, l. & post edictū. Alij dicunt, q ea in
quibus grāde periculū vertitur, non pereunt: ut sūt con
fessiones & attestationes, quibus est subueniendū. C. de
reb. cred. generaliter, 13, q. 2. super. testes enim possent
mutare consilium. ff. ad Trebell, l, 3. §. causæ, C. de re-
cep. l. pen, C. de lib. causa iubemus, Ea uerò in quibus
non est tantū periculi. illa pereunt, sicut est libelli obla-
tio, litis contestatio, iuramenti prętatio, & huiusmodi;
ut in primis concor. infra, de iura. calū. §. sequitur. uer.
quid si instantia. Sed s̄m Cano. non perit instantia lapsu
f triennii: vt ext. de iudic. c, pe.[f] † Sed nunquid de tpe triē
11 nii deducetur tps, quo partes coram arbitris fortè fue-
g runt: sicut cōtingit in anno prosequēdæ appellationis?[g]
Vr̄ q non: cū hoc non sit iure cautū: ut illud arg. præ. l.
properandū. in plerisque locis eiusdē l. & ext. de offic. de
h le, si quādo. Quidam tamen contradicunt.[h] † Quid si in
statuto ciuitatis continentur, q lites tam ciuiles, quam
criminales certo tēpore sopiantur: & intra aliud tempus
i iudex non cognoscit super aliqua quæstione.[i] Nunquid
post illum terminum poterit cognoscere ex illa genera
li lege, properandum, & C. ut intra certum tempus. l. fi.
Dic, q sic. argu. C. de noxa. act. l, 2. & ff. de pub. l, 1. §. un-
K de quæritur, secundum Mar. de Fano.[k] Item finitur
per litis contestationem factam concorditer coram or-
dinario,

ADDITIONES.

a Venerabili, *Et sic terminatum est. eo. tit. c. quamuis. lib. 6. Io. an.*

b Indices. *Ibi dicitur, quòd iudices dati a pręside durant in tempus successores; sed dic ut ibi not. illud verum perpetua prius iurisdictione. vel ex confirmatione successoris, Ioan. An.*

c Incidat. *Vnus cōiudicum, vt sic iste casus æquetur morti, de qua prædixerat. Addo tu ad ver. seq. item lapso tempore, quod hoc pro cedit in conseruatorib. ēt quoad negotia iam cępta, vt finito tempore cōseruatoria finiatur cōseruatoris ptās. Rot. ī antiq. deci. 318.*

d Triennii. *Hæc qō nō procedit s̄m lect. Petri de Bell. qui tenet lapsu triennij instantiā non perire, & sic ēt post triennium ex actis finiri poterit; cū hæc lex illa non uetet, sed punit iudicē & partem eiusq; patronū per quē stetit, quò minus prius cā finiretur. Hoc ēt recitat Cy. in l. properandū. in prin. & §. fin ānt vtraq;, & §. illo, Procederet ergo qō, quādo per sn̄iam iudicis reum absoluentis ab obseruatiōe iudicij finitur īstātia, q solo cursu tpis sine tali sn̄ia, nō finitur, secundum eum: communiter doctores contra tenentes iā triennij cursu finiri, vel dato, quod nō finiatur sine iudicis sententia: tenent tamen ex actis, quæ pertinent ad instantiā finiendam, illā finiri posse, qd planè ipsius legis uerba sonare videntur, Io, a,*

e §. 1, & ult. *vbi dicitur, quod causa cadit, per hoc quod tenuit Gul. de Suzar. & pro hac parte arguit gl. iud, sol. l. 2. Io. and.*

f C. pe. *Vide ad quæstionem quod ibi dixi super 1. gl. sed plenius de testi. causam. 1, vbi omnino uideas. Io. an.*

g App. *Vt patet in cle. quandiu. de app. & est simile quod not. inf. de arb. §. 1. ver, quid si a tempore. Io. and.*

h Contradicunt. *Pro primo dicto facit quod not. Accur. in l. properandum. post princ. in gl. quidam, vbi tenet de consensu partiū triennium prorogari non posse. Pro secundo facit, quia videtur eadem ratio. de confir. vti. vel inut. cum dilecta, & ibi cōcor. Sed ad hoc respondetur, quod non est idem periculum in utroque: quia in principali perit sola instantia causæ, sed non causa: sed lapso tempore appellationis perit causa: quia rata manet sententia, de app. cum sit. & in cle. eo. ti. si appellationem, quæ bene facit, vnde primum tene. Io. and.*

i Aliqua quæst. *Sub. coram ipso not. Ruditer proponitur hæc quæstio: sed recipe intellectum ponentis.*

K De Fano. *Oldradus in sua disputatione, de qua mecum contulit Padua, intellexit hoc dictum Mar. quando statutum, licèt daret certam formam, & tempus, tamen ex uerbis, uel ex mente non tollebat ius cōe prouisum de eo casu: quia tunc cum sublata uia statuti perduret via iuris cōis, per l. quoties. de act. & obl. & C. de sepul. vio. quia sepulchrum, agens ea via non patietur exceptionem statuti, quo non vtitur. ff quod cum fal. tu. auto. l. planè. Est tamen aduertendum, an statutum imponat terminum iudici, & iurisdōni, an iudici tantum. Primo casu post terminum non valeret sententia, C. quando prouo. non est nec. l. cum non eo die. ff. de iue. l. 2. §. si iudex, & l. iudex. Secūdo casu tenet. C. ut omnes tam ciuiles. l. una. in fi. de edi. pri. l. vlt. & sic loquitur. C. de decur. l. generaliter, lib. 10. quæ solum punit iudicem non finientem inf. tres menses. Ad hoc concor. quod dixi eo. tit. de causis. post glo. in 1. q. Ricardus. Malumbra in quæstione sua, quam posuit inf. de procu. §. nunc breuiter. super uer. licèt autem detur, addens tertiam qōnem refert quosdam tenere, quòd ex eadem instantia lapso tempore statuti, intra tempus iuris poterit causa diffiniri, & inducunt tres leges supra proxim. alleg. ipse tenet contrarium, ut sic tempus per statutum instantiæ deputatum in totum censeatur vice temporis a iure cōi instantiæ deputati, Super quo vide quod dixi in præal. ver. licèt. inducit gl. l. properandum, super verbo triennij, quæ a tempore instantiæ deputato excipit certos casus. ad legem, ut oēs tam ciuil, respondet quod ibi fauore administratoris, non fauore expediēdæ causæ est tempus statutum, intra quod, si cā non fuerit finita, recedet administrator, & punitur iudex, qui fauorem administratoris violauit: tamen post illos 50. dies instantia iuris cōis remanet, pro qua principaliter tempus non fuerat limitatum. Eodem modo respondet ad legem fi, C. de edi. pri. s. quod non principaliter pro causa terminanda statutum est tempus, sed fauore operis non dilatandi. Finito ergo tempore, in opere proceditur, manente instantia, pro qua tempus principaliter nō fuerat limitatum, Sic etiam respondet ad l. generaliter, vt statutum ibi de trimestri tempore fauore curiæ. Ad quod. ff. de decur. l. generaliter, §. spurios, non pro instantia principaliter, & sic illa durabit post tempus trimestre: vel secundum eum quando lex pœnam imponit pro eo, quod factum non fuit tempore statuto, contentari debemus illa pœna. ff. de verb. obl. si stipulatio ne idem factum duppliciter puniatur, ff. de accus. l. Senatus, & sic circa instantiam remanet ius cōe, & sic etiam potest dici de l, ut omnes tam ciuiles. Vbi verò lex solum statuit tempus terminandi, nec pœnam adijcit: tunc non factum corrigatur in hoc, vt pereat instantia, Allegat quod notari consueuit. C, de leg. nō dubium hoc tenendo: quod in l. generaliter, instantia non sit finita, tamen gl. ibi, & in l. properandum tenet contrarium: vt sic in dubio, vbi aliud non appareat expreßè lapsus temporis statuti ad causam finiendam perimat instantiam, & hoc fortè odio litium, sicut simile not. ff. si cert, petat. quidam. C. de pact, postquam. Item cū principaliter instantia statutum est tempus, eo lapso dubitatū, quod perit instantia, & quandoq; causa; ut in appell. dixi sup. vers. prox. Et quia versicul. tractat etiam de termino finiendæ causæ criminalis, & de Richar. locuti sumus: veniat eius alia qō de accusato de homi, conuicto per testes coram iudice, cui limitatum est tempus causæ finiendæ: pone 60. dierum, accusat frater accusati, vel ipse idem, vel tertius oēs illos testes de falso testimonio illius causæ ad pœnā falsi; quæritur*

ritur an propter hanc litis pendentiam vltra 60. dies possit finitio prima causa tardari. Incipit quæstio, ex forma statuti, & prolixè tractat illam, & vide hanc per Cyn. in l. 1. qui accusat. non poss. in trib. vltimis quæstio. Diffinitio in hoc residet, quia dicit quicquid pro differenda sententia in causa homicidij allegari posset, tendit ad hoc, quòd probata falsitate testium accusatorum, probata esset innocentia accusati, & de homicidio videretur esse purgatus. Hoc. n. deficiente, ad quid fieret dilatio. Non. n. formatur qō, cum ipse accusatus excipit de falso. Nam ēt in accusatore esset diuersum, an accusaretur, an exciperetur. Dicit. n. lex, quòd non relatione criminum, sed innocētia reus purgatur. ff. de publ. iud. l. is qui, & de adult. l. 2. § si publico, saluo casu prædicta legis prima. C. qui accusare non poss. & de seruis fugitiuis. quicunque. §. sane. ff. quando crimen quod fertur, est tale, & sic præiudiciale; quòd si de illo constabit, non est possibile illud, de quo prius accusabatur, fore commissum. Si hoc de accusatore, fortius in teste. Cùm igitur accusatio testium per accusatum, vel per alium facta ad pœnam falsi, nō releuet accusatum, cum res inter alios acta, &c. C. quibus res iu. non noc. l. 2. & quoad casum. l. 3. eo. tit. quæ si locum habeat in eodem delicto, ut dicit ibi gl. fortius in diuersis, vt hic. Sic ēt per casum conuersum. l. Lucius. ff. de infam. Cum igitur non subsit cā quare, vel ad quid; ergo non differetur sñia. ff. ad velle. aliquando in fi. & differens, cùm causa non subsit, in pœnam incideret, dicit etiam executionem non differendam, ēt si falsitas testium exprimeretur; in hoc s. quòd uiueret ille, quem accusatus dicitur occidisse. Multis videtur hoc durum, cum facta decapitatione homicidæ, non sit locus temperationi, si tempus datum esset ad finiendū, & non exequendum, ego differrem. Nec puto Richardum æstimasse contrarium secundū quem etiam si per sua causa acta, vel propter illa, puta de consocijs, vel complicibus accusatis cum illo constaret innocentia accusati, vel illum absolueret, uel non exequeretur, si iam condemnasset. Allegat etiam ad Sillan. l. & si certus, & seruaretur, vt dicit lex 1. ff. de q. ad fi. & l. diui fratres, de pœnis. Si autem accusatus de falso excepisset contra testes, & iudex videret, quòd malitiosè differendi causa proponeretur exceptio, non est diffinitio vltra 40. dies differenda metu pœna. C. de iurament. calum. l. 1. deleg. si in fraudem. ext. de rest. in int. scitata. Idem dicit si accusatus se arctauit, quia prius potuit excipere, & modò sic arctatur tempus, quòd exceptio examinari non potest. Facit. C. de tempo. rest. in inte. l. petenda, & de tempo. app. nemo ad fi. si verò, quia accusans tardè produxit, vel aliàs non est quod sibi possit imputari, nec aliquo modo examinatio exceptionis, & diffinitio fieri pōt intra tempus, poterit differri sine metu pœna. C. de adulterijs. l. fi. ad fi. ff. de excu. tuto. l. si cum ipse determinationem. n. recipit statutum a iure cōi propter necessariā, & iustam causam. ff. de mun. & hono. ut gradatim. §. 1. C. de nox. l. 2. ff. de ser. l. si cui. ff. de ritu nupt. quanquam. Ad materiam facit quod scripsi inf. de accus. §. fi. in ver. gradum septimum. Io. And. Adde, dum Io. And. vult quod in dubio tempus intelligatur præfixum instantia fauore litium dirimendarum, quod Bal. in l. fi. C. vt intra certum tempus, dat doctrinā cognoscendi, & dicit quod aut tempus apponitur a lege, vel a statuto loquente in rem, & tēpus præsumitur præfixum instantia. Aut statutum loquitur in personam iudicis, & tempus videtur appositum iudici, & hoc sequitur Azo in l. properādum. C. de iud. dicens esse idem de mente Iacob. But. Sal. & Ful. ibi, quia Sal. allegat pro primo membro in argumentum text. in l. peto. §. frater. de leg. 2. pro secundo membro allegat. l. pater. §. 15. de le. 3. & idem uoluit Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procon. in 3. q. Adde ēs, dum vult, quod si statutum imponit pœnam pro eo, quod factum non fuit, quod remanet ius commune. Si vero non apponit pœnam, tunc pereat instantia; quod hanc opinionem sequitur Ale. in d. l. properandum. Ab. cons. 16. incip. in qōne fratrum, vbi etiam tenet quod tempus instantiæ currat in cā ciuili, quando tempus per statutum est limitatū: licet testes fuerint accusati de falso. alleg. Io. and. hic, & Richar. Pau. de Cast. cons. 238. incip. uidetur dicendum, post multa residet etiā cum opin. Io. and. licèt sibi aliter videatur. Quam opi. etiam sequitur Abb. in c. de causis. extra eo. Scias tamen secundum Ang. in d. l. properandum, quod licèt iudex non possit post tempus instantiæ diffinitiuè pronunciare, tamen absolutoriè pronunciare ab obseruatione iudicij, per l. fin. D. ut intra certum tempus, quam dicit singularem; subdens hoc fallere in casu singulari, l. penult. C. de naufra. lib. 11.

dinario, licèt per delegatum fuisset facta citatio: nam
tacite renunciasse videtur, quia res de facili ad sui na-
turam reuertitur. ff. de pact. si unus. §. qd si non, ut totum
& vbi negotium cœptum fuit per litis contestationem
ibi finietur. ff. de iud. vbi ar. ad prædicta. ext. de appel. si
duob. & c. ut debitus. qđ plenius prosequere in Sum-
a ma domini mei, eod. tit. §. qd si eius officium. a Item fi-
nitur, si duo delegati diuersas proferant sententias. ex-
tra de re iud. c. fi. Item si quis per sententiam absolutus
est, extra de accu. de his, ext. de collu. c. fi. de clau. c. 2. ff.
b nau. cau. sta. licet.[b] Item si litigantes ad inuicem se ab-
soluūt. 2. q. 3. si quem. extra de mut. pe. c. 1. ext. de simo.
3 querelam. Item finitur acceptilatione, pacto de non
petendo, transactione, & rei peremptione: quibus etiā
casibus arbiter sententiam dicere non tenetur, nisi ali-
quis litigantium intersit. ff. de arbit. nō distinguemus.
§. summa. & §. item non est cogendus. extra, de arbit. ex
parte. extra, de lit. contest. exceptionis peremptoriæ. li.
6. & in multis casibus, qui sunt infra. §. fin.

ADDITIONES.

a Officium. *in fi. & vide quod dixi de purg. ca. c. pe. super vlt. glo. & de accusatio. ad petitionem. super 1. gl. & ad hunc ver. remisi. in c. vt debitus. de app. super gl. sed nunquid Io. and.*

b Licet. *Secus, si condemnatus fuisset, quia tunc restat executio, quam facere potest. De hoc sup. §. 2. in fi. sed absolutio non requirit executionem, quod per se patet, & not. de appel. pastoralis. in gl. hac ratio. Io. andr.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus quibus ex causis potest recusari.*
2 *Familia reprobat aliquem propter dominum, & econuerso, omnes de familia recusantur propter eum.*
3 *Suspicionem tollit pro affectionis causa.*
4 *Repellitur Iudex in causa sui socij, durante societate, post non, & quid de magistro in causa sui scholaris? Doctor est iudex sui discipuli.*
5 *Iudices reciproci habentur suspecti.*
6 *Conquerens de subdito suffraganei sui coram ipso suffraganeo, an sit audiendus, an vero ipse subditus possit suffraganeum recusare?*
7 *Episcopus alterius diœcesis dans literas contra aliquem, potest recusari.*
8 *Litera impetrata ab Episcopo communi, non sunt impugnādæ.*
9 *Prælatus ecclesiæ impetrans nomine ecclesiæ suum consanguineum iudicem, an ille poterit recusari.*
10 *Prælatus ecclesiæ non est dominus rerum ecclesiasticarum, sed procurator, & si sit aduocatus, procurator vel assessor in eadem causa, an admittatur?*
11 *Aduocatus, an quis possit esse in causa, in qua fuit iudex?*
12 *Iudex an possit esse quis in sua causa, vel suorum, & quid si sit testis in eadem sua causa.*
13 *Inimicitia post reconciliationem an repellat iudicem.*
14 *Episcopus tempore episcopatus appellans, postea autem factus Archiepiscopus loco eius, ad quē appellatū fueras, quid iuris.*
15 *Personæ, quæ sint incapaces iudicialis dignitatis; & causæ, in quibus repelluntur iudices.*
16 *Fideiussor an possit esse iudex in causa rei insoluendo?*
17 *Causa qua repellitur procurator, vel arbiter, eadem repellitur ordinarius, & delegatus.*

7. §. Superest videre quis valeat recusari. Re-
cusari autem potest delegatus, si
sit suspectus, vt tertio, quæstio. 5. quia suspecti. extra.
de exceptio. cùm inter. C. de iudic. apertissimi quod po
a test ex multis causis[a]. Primò si sit dominus impetran-
tis. extra eod. causam quæ. 3. quæst. 5. accusatores, 3. licet
sit argu. contrè. extr. de for. competen. ex transmissa. vbi

ADDITIO.

a Causis, *quæ oēs sunt exempla suspicionis, quæ est unica cā recu-*

satiouis; ut auttbor fatetur nuf. de recu. §. in prin. Est autem sciendum, quod suspicio delegati Papę probatur coram collega uno uel plurib. si dati sunt cum clausula, Quod si non omnes, uel quod si ambo, aliàs itur ad arbitros eo. tit. si contra unum lib. 6. Io. An.

a de hoc secundum Papam.[a] † Idem credo in uasallo im
1 petrante. 2. q. 5 & de forma. extra vt lite non conte. accedens. 1. C. de assess. l. fi. Item si est nimis ei familiaris, uel
b commensalis eius,[b] eo. tit. insinuante. & 3. q. 5. accusato
c res, & c. 1. vbi not. qui sunt familiares.[c] Item si sit nimis fauorabilis alteri parti. ext. de refcri. ad hæc. extra vt lite non conte. accedens. 2. Item si ipse seipsum impetrauit, vel impetrari procurauit. ff. de procur. quæ omnia. ibi; suspectus est, &c. & arg. ff. de orig. iu. prætor. C. ne quis in sua causa iud. l. vnica. ff. de arbit. l. pe. C. de assess. l. fi. in fi. ibi iudicare. ff. ad l. Cornel. de fal. vxori. §. qui se. Item si ad petitionem alterius partis datus est. ff. de iud. l. ob-
d seruandum.[d] extra de offi. deleg. insinuante. Item si sit comes aduersarij, seu aduersarius est de familia eius, vel libertinus, vel filius eius. ff. de off. præsi. senatus. C. si quacunque præposit. l. vnica. C. de episc. audi. si præses. ff. de iur. omn. iud. qui iurisdictioni. ext. eodem. cum R. ff. ad l. Iul. rep. l. 2. & 3. Sed hoc non semper verum est, vt ext.
2 de fo. comp. c. cum contingat. de off. arch. c. fi. † Item si
e est inimicus, vel suspectus.[e] 3. q. 5. quia suspecti. arg. ff. de suspect. tutor. quoque. §. si tutor inimicus. ff. de procurat. qui ex illo. ff. de liber. causa. si pariter. C. de iudic. apertissimi. Item si sit inimicus domini mei. Nam propter dominum recusat aliquam tota familia, & econuerso omnes de familia recusantur propter eum. C. si quacunque præ. po. l. vnica. Item si est familiaris inimi-
3 ci mei, vt in prædi. l. & extra de accusat. repellantur. † Itē
f si est concanonicus, vel socius specialis[f] aduersarij. extra eod. cum R. ff. pro soc. verum. respon. primo. & in concor. quæ sunt infra. versi. item si sit de terra, & versi. sed quid si. nisi forte in causa tertij concanonici: quia tunc par affectionis causa suspicionem tollit. ff. de ritu
g nup. non solum. §. de uno.[g] Cardinalis potest tamen dari iudex in causa alterius Cardinalis: vt extra de electio. querelam. ext. de except. cum venerabilis. Sed potest dici, quòd ibi non fuit exceptum. ext. de accus. ad petitionem, vel forte ibi ex certa scientia principis fuit dictum, quòd nō posset recusari. inf. tit. de recusatio. §. 2. vers. quid sit cā.
4 Quid si sit socius in eadem domo? Dic quòd durante socie
h tate repellitur: post non arg. ext. de offi. deleg. cum[h] R. vbi concanonicus repellitur. Quid de magistro in causa scholaris? Dic quòd non est quæstio, quia doctor est iudex in causa: vt C. ne fil. pro pa. auth. habita. & in proemio Digestorum. §. pen. Sed contra ext. de off. delegat. causam, quæ. vbi si subditus contra alium impetrat dominum suum, quia aliàs iudex suus est, potest dominus recusari. Sic si scholaris contra non scholarem impetrat magistrum, vt posse recusari. Secus si contra scholarem: quia tunc par affectionis causa suspicionem tollit. ff. de ritu nupt. non solū. §. de vno. Item si habet con-
i similem causam. ext. de iud. causam, quæ.[i] & de testim.
5 personas. † Item si vnus est iudex alterius, ut quia impetrauit te contra Titium, & tu me contra Mæuium: hic Mæuius recusabit me eo, quòd es iudex meus in causa Titij, & Titius te ex eo, quia tum iudex tuus in causa
K Mæuij: hi enim reciproci iudices suspecti sunt.[k] C. de iudi. properandum. 16. q. 2. uisis. ibi: humanum est, eum vereri, &c. & ibi. vnde fit vt in partem, &c. 8. q. 2. c. 1. 11. q. 3. quatuor. ext. de collu. deteg. c. 1. Vnde nullus pōt esse conseruator deputati conseruatoris sibi: vt in constit. Alex. IIII. de officio delegat. quia de conseruato-
l ribus.[l] Idem est, si cum altera partium litem habeat. ff. de excusat. tuto. propter litem. C. qui da. tuto. vel cura. poss. authe. si curatoris. extra de officio delega. cum super abbatia. in casu ibi scripto. Item si est suffraganeus aduersarij mei. ext. vt lit. non contest. accedens. & da' pur. canon. cum in iuuentute. & hæc non est probanda.
m cū sit notoria.[m] Sed quid, si cōqueror de subdito suffraganei mei coram ipso suffraganeo: nūqd poterit subdit' suffraganeū recusare; arg. quòd sic in p̄. c. accedens. & 16. q. 2. visis. ibi: humanū est, eū uereri, &c. ext. de foro cōpetēti. c. 1. Contra credo, quòd ex hoc solo, cum sit ordinarius eius.

ADDITIONES.

a Papam. *Vbi scripsi in gl. hic patet. Io. And.*

b Eius. *Et Gul. Aug. idem dicit in eo, qui a parte recipit magna dona, per l. nuum. ff. ad l. Iul. de Ambi. secus in paruis ff. de offi. procō. l. solēt vide de refer. statutum. §. insupar. lib. 6. Ioan. An.*

c Familiares. *Glo. illa est in summa quæstionis; & idem vide not. de testi. in literis. in glo. 2. Ioan. And.*

d Obseruandum. *Dic ut ibi not. & eo. tit. cum R. in ult. gl. & de foro compet. c. 1. in vlt. Io. An.*

e Suspectus. *Quæ suspicio oritur etiam ex inimicitia non capitali: & sic non est necesse talem exprimere. Non obstat. ff. de adi. le. l. 3. in fi. quia ut dicit Guliel. Ang. de recusa. in 3. col. iudex ruit in reum etiam inuitum. ff. de verb. ob. inter stipulantem. §. 1. non sic testator in legatarium. Vnde non mirum, si leues inimicitię, quę non adimunt legatum, impediunt iudicem. Nec obstat in auth. de testi. §. si verò quis, col. 7. vbi leuis inimicitia non repellit testem. Ratio patet infra. §. vlt. in fin. Io. And. Adde tu, quod eo ipso quod talis non habet ius in causa, potest ut suspectus recusari, quia ex his verbis reddit se suspectum. Rota in antiq. decisi. 256. Innoc. in cap. irrefragili. ext. de offic. ordin.*

f Specialis. *Extra domum, vt differet à ner. sequ. Et Gul. Aug. indistinctè repellebat per l. statim allegatam, quæ dicit, quod societas est altera fraternitas.*

g De vno. *Per hanc legem dicit Gul. Ang. ubi supra, quod reus recusare non potest iudicem ex qua etiā recusare posset ipse actor. alleg. etiam l. in arena. C. de inoffic. & l. quoniam. C. de hæreticis. Dari potest exemplum, quando contra consanguineum meum impetro iudicem ex eadem causa communē sibi & mihi, in his quæ iudicis personam afficiunt: de quibus infra §. proximo. non puto eum intellexisse, aliàs nil ualeret materia illius. §. Item illæ non sunt propriè recusationes, sed exceptiones. Primum dictum mihi non placet, quod actor sponte vadens coram inimico, compellat reum litigare coram illo. Facit de conuer. conin. quidam. & c. placet. de elect. ab eo in fin. li. 6. nec est bona æquatio dicere, Impetrasti contra te communem consanguineum concanonicum, uel magistrum, de quo infra versicu. 2. tu nō potes illum recusare, ergo nec communem inimicum ibi eum recuso, quia tunc; quod non possum te replicante de facto meo, scilicet quod est meus. hic uero recuso, quia meus, de tuo facto replicare non potes, licèt de meo possis puta quod sibi reconciliatus sum, vel quod cōsensi; uel al iquid tale. Non obstat l. in arena. & l. quoniam. & Decret. penulti. & ultima. de adult. In illis enim criminis paritas ab agendo uel excipiendo reijcit criminosum, hic non est crimen in recusante. Vltra hoc satis est vehemens præsumptio, quod suspicionis causa in reo perduraus sit per occultam reconciliationem in actore sublata. Ioan. Andr.*

h Cum R. vbi. *P. & Abb. posuerunt istud dictum, & sequens. Io. And. Adde tu, quòd si iudex aliàs esset tantæ integritatis, bonitatis, & fidei, quòd nulla contra eum posset esse suspicio: quòd in quam plurimis ex his causis hic enumeratis non admitteretur recusatio. Ita Anton. quem ferè omnes sequuntur in cap. postremo ext. de appell.*

i Quæ. *Quod dic vt ibi dixi in gl. bene dici. Io. And.*

K Sunt. *Si causæ sunt ardua, dixit Vber. vbi tractat. de recusat. de lega. Hostien. hoc eod. titu. vbi tract. de recusat. §. quæ sunt iustæ, habet hanc pro iustissima, & est sexta in numero, & dicit ibi quòd magister suus tales iudices vocabat cessionarios, quasi inter se essent processus, & in hoc ibi instat. Io. An.*

l Conseruatoribus. *Cuius mentem vide eo. titu. cap. si. in princ. lib. 6. Io. Andr.*

m Notoria. *Est tamen proponenda, vt dixi in præall. Decret. accedens, iuf. super 1. gl. & vt scripsi eodem tit. iudex. lib. 6. in glo. antepen. ista recusatio, quia respicit dignitatem, afficit successorem, licèt primus datus fuerit sub nomine dignitatis. Io. And.*

a eius.[a] quia actor sequitur forum rei. C. de iurisdictione
omnium iudi. iuris ordine. 11. q. 1. experientiæ. ext. fo
7 comp. cũ sit. arg. ad hoc ext. de offi. Arch. c. fi. † Quid si
b impetro literas contra te ad Episcopum meum?[b] Vi-
detur ꝙ possis eum recusare. arg. ext. de offic. deleg. cau
sam ut lit. non contesta. accedens. 1. quia episcopus loco
domini est, & ego sum de ipsius diœcesi: vt ibi. & supra
c versic. 1. Posset tamen esse secundum Vincentium.[c] ꝙ
d si ego possideo. & tu es actor,[d] nõ potes recusare ex hac
causa. Et ꝙ committitur episcopo meo causa, quoniam
e ille aliàs iudex est, & ratione mei, & ratione rei:[e] secus
autem si est, vbi aduersarius meus præsidet. Sed si im-
petraui contra te literas ad episcopum communem ti-
bi & mihi: non potes literas impugnare. vt extra de sen-
8 ten. excom. illorum. † Item si sit de terra aduersarii ori
undus, uel eius clericus: secus si eius episcopus esset
secundum Vicen. extra ut lite non contest. accedens.
2. quod B. non admittit: sed potest esse sufficiens cau-
sa in compatriotis extra suam patriam constitutis: pu-
ta in scholaribus uel mercatoribus, & huiusmodi, qui
se diligunt uelut fratres: uel econtra in indigenis con-
tra alienigenas. arg. ff. de hær. instit. nemo dubitat. §.
qui frater. ff. de uer. signif. latæ culpæ. §. amicos. ff. pro
soc. verum quia inter indigenas, & alienigenas liuor
inuidiæ regnare consueuit. ut ext. de instut. ad decorem.
f secundum d. meum.[f] Item si sit consanguineus, uel af-
finis, ut uitricus uel priuignus. ff. de iniur. l. lex Cor. in
prin. ff. de lib. caus. si pariter. ext. de appe. postremo. 3. q.
9. absens. 2. ff. de procurat. sed hæ personæ. & l. aut affini
g tate. Quid si non est consanguineus, est tñ affinis?[g] Re
spond. idem est. ff. de procur. aut affinitate. Intuenda ta-
men est persona, ſm Vincen. nam talis posset esse con-
sanguineus, qui recusari non debet, vt dicit: vt si sit mo
nachus Cistercien. 4. q. 3. c. placuit. §. item in crimi. ver.
item testium. ff. de testib. l. 3. ff. de re milita. non omnes.
h §. à Barbaris.[h] † Quid, si prælatus alicuius ecclesiæ im-
9 petrat nomine ecclesiæ aliquẽ suũ consanguineũ in iu-
dicẽ, nunquid ille poterit recusari? Et uĩ ꝙ sic, cũ sit cõ
sanguineus impetrantis: vt in præ. c. postremò. ext. ut lit.
non conte. accedens. 2. Contra: quia non est cã prælati,
sed ecclesiæ. Quod patet, quia in ea testificari põt. ext. de
testi. veniens. 2. & c in super. 14. q. 2. super prudentia. nec
emolumentũ uel damnũ ad ipsũ spectat: imò ad eccle-
siam. 2. q. 6. biduum. uer. palam. ff. quando app. sit. l. j. §.
impropria. quia ipse non est dñs rerũ ecclesiasticarũ, sed
procurator. ext. de dona. c. 2. 12. q. 1. si priuatũ. & hoc te-
i net Aegidius.[i] † Item si fuerit aduocatus uel procura-
10 tor uel assessor[k] in eadem causa: ut in præallegato c. po
stremò. 2. q. 6. statuendũ. ff. de iurisd. omn. iudic. prætor.
ar. ff. de Trebel. ille §. pe. 2. q. 1. c. de manifesta. §. sed scien
dũ. C. de postu. quisquis. in prin. C. de assess. nemo. in fi.
verũ tñ qui fuit aduocatus, põt esse iudex ordinarius, se-
l cundum Vinc. ut in præ. l. prætor.[l] † Quid econuerso, si
11 quis uelit esse aduocatus in causa, in qua fuit iudex?
Respon. nullo iure prohibetur. honestè tamen facit, si
abstinet, ne malum commercium præsumatur tempo
re, quo iudex erat, habuisse. De hoc infra de aduoca. §.
12 1. uer. item ꝙ fuit. † Item si fuit testis in eadem causa. ff.
de testibus. l. fi. C. de assess. l. fi. in prin. & in fin. Item si ue
lit fieri iudex in causa sua, uel suorum. ut C. ut nemo in
causa sua iudi. l. unica. ext. de offi. Arch. c. fin. ext. de foro
competen. cum contingat. ff. de iuris. om. iud. qui iuris.
dictioni. arg. contra, ext. de pœnis. Romana. libr. 6. ff. de
m offi. præsi. l. Senatus.[m] infra. ver. item qđ uult esse. Item.
si ab eo ritè fuerit appellatum in illa, uel in alia causa.
n ext. de app. ad hæc 1.[n] & c. acceptam. & c. Romana. §.
cum uero his. lib. 6. C. quomodo & quando iudex. si ut
proponis. C. de episcopali audi. nemo 50. disti. si quis
præpostera. ext. eo suspicionis. Item quia pretium reci-
pit, vel hæres institutus est ab impetrante. ext. de ui. &
ho. cle. cum ab omni. ff. de procurant affiniate. ff. de iu.
Iulianus ait. Item si sit inimicus meus, uel mihi suspe-
o ctus:[o] uel timet aduersarium meum, uel ab eo per pe
cuniam est corruptus, uel eum ex aliqua causa speciali
p nimis diligit. 11. qu. quatuor.[p] de re iud. cum æterni. re
spon. 1. uers. si caueat. & seq. 3. q. 5. quia suspecti. prope fi.
& in prin. & quasi per totam quæstionem. ff. de lib. can.
si pariter. C. de iud. l. apertissimi. & causæ inimicitiarũ
sunt specificandæ. C. de test. auth. si dicatur. ff. loc. si mer
13 ces, §. si culpæ. ext. eo. suspicionis. Item quòd quondam
q fuit inimicus: licèt reconcilliatus fuerit. 3. q. 5. accusa-
tores. 1. ext. de app. proposuit. Item ꝙ est de minoribus
iudicib. vnde de tali summa cognoscere non ualet. 2. q.
6. ei qui. §. diffinitina. uers. itẽ cum certa. Itẽ si agitur de
priuilegio Papæ, non potest alius cognoscere de eod.
14 ext. de iud. cum uenisset. † Item si prius fuerit ab eo ap-
pellatum,

ADDITIONES.

a Eius. *Hoc tenuit Hostien in summa de appell. vbi tractat de recusatio. §. ex quib. causis. in stu. dicẽs, quòd secus esset. si illum impetrasset in delegatum. Sed hæc ratio quòd sit ordinarius, parum valet: quæ concluderet idem in patre vel consanguineo ipsius episcopi illum impetrante, vel coram illo agente. Vnde primum teneas. Non obst. generale, quod sequitur, per quod reo non tollitur recusationis beneficium. Non obstat Decret. vltim. de offic. Archi. licèt enim familia episcopi possit coram ipso conueniri, non per illud sequitur, quòd si familiaris coram ipso conueniat alium conuentus illum recusare non possit: vel quod volens familiarem eius conuenire, non possit vti remedio, quod scripsi de for. compet. si quis contra Io. And. Adde tu quod ordinarius, cui assistit assessor suspectus, potest & ipse ut suspectus recusari. Ita Abb. Sic. in 6. t. in 3. c. quasi. in fin. ver. & secundum hoc deciditur. ext. de iudi. An autem Papa, vel Imperator possit recusari, vt suspectus? Dicas quod non secundum d. Abb. Sicu. in c. querelam. in 2. col. vltra medium. ext. de elect. idem in c. cum venissent. ex. de iud.*

b Meum. *Hoc hodie non procedit contra reum alterius diœcesis, per Decre. statutum. de rescr. §. cum autem. lib. 6. Ioan. An.*

c Vinc. *Qui hoc notat in Decr. causam quæ eod. tit. Io. Andr.*

d Actor. *Ineptè loquitur Vinc. & Gul. Sic enim actor impetrauit, certum est, quod non recusat, si possidens impetrat; puta interdicto de retinenda, ergo ipse est actor. Io. And.*

e Ratione rei. *Parum valet hæc ratio, vt dixi supra prox. ver. Ioan. Andr.*

f Meum. *In Decre. præallega. accedens, & in Decr. litigia. de appel. lib. 6. ubi scripsi in gl. 2. Io. An.*

g Affinis. *Hic prædixerat, quod non aduertit, quia iste ver. fuit additio. Io. And.*

h Barbaris. *Hoc not. ipse Vincentius de appe. postremo. vbi etiam allegat Decre. mandata. de præsumpt. Io. And.*

i Aegydius. *Tu dic contra, ut dixi in Decre. insinuante. eo. tit. in glo. hoc videtur. Io. And.*

k Assessor. *Si impetratur de appel. qui illius consilio obtinuit, procedit recusatio. Cessant autem, si impetrat appellans huius ratio patens est. Io. And.*

l Prætor. *Recusari tamen potest, & tunc delegabit, ut ibi. Vinc. autem illud dixit vbi supra. Io. An.*

m Senatus. *Ad Decr. responde ut ibi not. lex facit pro Io. An.*

n Hæc. 1. *Hoc intellige vt ibi dixi in text. & plenius super gl. vnica. Ioan. And.*

o Suspectus. *Huc dictum fuerat supra.*

p Quatuor. *Extra lib.*

q Fuerit. *Sup. nouiter vt probat canon allegatus, & ibi de hoc, & de simo. per tuas. in gl. propter, aliàs in aliqua suspicionis causa, quæ cessauit, dicit Gul. Ang. de recu. in 3. col. propter illam præteritam recusari iudicem non posse, per l. quod ita. ff. de adil. ed. & per illud generale, quod cessante causa, &c. non obst. C. de assess. nemo ex his. in fi. quia ibi aduocatus ex affectione quam habuit ad causam illam, iudicare non debet. Quæ affectio non tollitur per dimissionem officij, quod licèt verum sit, quod præteritum nequit non fuisse; uerum tamen est quod potest non esse. Adde, & intellige de reconciliatis de præsenti, vel de nouo aliàs secus; vt per Io. And. in tit. de iu. §. superest. ver. sed videndum.*

pellatum, qui tunc erat episcopus, & nunc factus est ar
chiepiscopus loco eius, ad quem appellatum fuerat,
non potest cognoscere : ut in concor.quæ sunt supra
ver.item si fuerit aduocatus.& versi.item si ab eo.ar.cō
a tra. extra de electio. querelam.in princi. vbi de hoc.[a]
Item in l. Cor. de iniu. non potest esse iudex gener, so-
cer, vtricus, priuignus, sobrinus vel propriorve eorum,
qui in ea cognatione vel affinitate, patronusque eius,
vel eorum qui de ipsa cognatione sunt, vt ff.de iniur.
15 l.lex.Cor. † Item si est maritus, vel pater, vel filius, uel
patronus aduersarii, vel quia aduersarius est de eius fa-
milia. ff. de offi. præsid. Senatus. & iur. om. iud. qui
iurisdict.& ff. de iniur. l. lex Cor. respon.1. quod intel-
ligo in criminali, seu in famosa actione : nam in ciui-
li filius potest esse iudex in causa patris. ff. de iudic. in
priuatis.3.q.6.infamis personæ.§.tria.&c.seq.§.cognito
res saltem usque ad lit. conte. ff. de offi. præsidis. Sena-
b tus.[b] Et intellige sm Py.[c] q pater in cā filii. vel ecōuer
c so, non pōt esse ordinarius: ut in l.priuatis, sed delegatus
d sic, vt in l.q.iurisdictioni.[d] Poterit tamen, vt puto, recu
sari, ext.de app.postremo.& vide infra de instr. edi.§. in
strumentum.versi.item q est domesticus. & seq. Item
q uult esse iudex in sua causa : ut infra in tit.de actore.
ver. item q uult. Item si causa incipiat ad eum pertine
re.ff.de iudi.l. Iulianus ait, si alter ex liti. multo fortius
si ab initio fuit sua. C.ne quis in sua causa ius sibi di.l.
unica. Item si causa aliquo modo tangit eum : ut quia
tenetur de euictione rei, pro qua agitur.2.q.6. biduum,
16 † Sed nunquid fideiussor potest esse iudex in causa [e]
e rei? Dicunt quidam quòd sic, si est soluendo.[f] Alii cō
f tra, arg.ff.de leg.1.si cui.in fi.& ff. de furt. itaque fullo.§.
g fi.[g] Sed pone, T.debitor meus in decem dedit mihi
P.in fideiussorem: uerum ipso T.dicente, contractum
huiusmodi factum fore in fraudem usurarū, impetra-
uit contra me super hoc iudicem fratrem dicti P. nun-
quid eum potero recusare, eo quia frater est fideiusso-
ris? Videtur quòd sic.extra de appellar. postremò.cum
suis concor.Nam uidetur propria causa fideiussoris. ff.
de appel.ab executore Interest enim eius, ut liberetur
etiam si debitor sit soluendo : ut in præallegat. l. si cui.
in fin.&l.seq.& argum.extra de fideiuss.c.fi.arg.contra.
Non enim dicitur propria causa fideiussoris, cum com
modum, uel incommodum non spectat ad ipsum.ff.
quando appel.sit.l.1.§. in propria.2. q.6. biduū. Præte-
rea fideiussor, præstaret recuperaret à debitore. ff. iud.
sol.iam tamen.§.in hac extra de fideiuss. ca.2. & 3. Et
hoc tenent quidam, quòd non recusetur, cum frater
h eius non sit principalis.[h] & in aliis casibus, quos habes
17 infra proxi.§.† Et generaliter quamlibet causam suffi-
cientem ad recusandū procuratorē, uel arbitriū, credo
i sufficere ad ordinariū uel delegatū etiā recusandum.[i]
K De recusantib. dicā infra titulo de Recusationibus.[k]

ADDITIONES.

a Hoc. *In 1.gl.& solue, vt super ea dixi. Adde quod Bald. consu-
luit, quòd stante statuto quod a potestate appelletur ad capita-
neum, & contingat, Potestatem gerere utrunque officium: quod
de sententia lata per eius vicarium tanquam Potestatis cogno-
scit ipse tanquam capitaneus, nec processus erit nullus: tamen vt
omnis suspicio cesset, debet delegare Vide eius, consi.55.1.lib.*

b Senatus. *Hoc placet Vber. de Bon. titul. de declinatorijs contra
iudicem.*

c Py. *Sic eum allegat Roff. tit.2. ante fi. & illud dixi vbi supra ad
fi.1.col.vers.& notandum. Et per Rof. redditur ibi ratio: quia de-
legatus fungitur munere delegantis & sic censetur vt alius. Or-
dinarius vero munere proprio. Parum vrgent hæc verba, secun-
dum quæ rarò recusari posset delegatus.*

d Iurisdictioni. *Et hoc ibi placet Accur. qui ponit alias duas solu
tiones, quarum vna procedit hic: alia distinguit, an agat vel con-
ueniatur. Et uide quod not.de foro compet. cum contingat.in glo.
2.& super ea Rof. tit. quo supra in fi. distinguit, an sit iurisdictio
contentiosa: & tunc potest esse iudex, & recusatur. An volunta-
ria: & tunc potest esse iudex, nec recusatur: allegat ff. ad Trebel.
nam quod, & quod eu insque vni. illud. cum l. seq. Adde, quòd d.
Ant. in d.c. cùm contingat, dicit quòd pater non potest esse iudex
in causa filiorum in criminali, si opponatur, absque alia recusa-
tione allegat d.l. qui iurisdictioni, quam ipse intelligit loqui in cri-
minalibus, & l.lex.Corn. ff.de iniu.*

e Causa rei. *Id est, debitoris & impetrantis. Nam impetrante cre
ditore non esset dubium.*

f Soluendo. *Intellige ipse reus, aliàs parum valeret hæc distin-
ctio, quia etiam diues fideiussor suspectus est, ne se liberare velit
absoluendo reum: vt infra vers.pro.*

g §.fi. *Istæ duæ leges probant: sic dixit prima, quod interest fideius-
soris liberari, quantumcunque debitor sit soluendo: ne habeat ne-
cesse mandati actionem intendere. Secunda dicit interesse credi-
toris incumbere pignori, licèt debitor sit soluendo. Ad idē ff.quan
do app.sit.l.2.in fi. vbi dicitur, quòd qui sua interesse dicit, propriā
causam defendit. Et hæc iura inducit etiam Alb. Gal. in quæstio-
ne, an fideiussor possit esse testis pro debitore, de testi. ver. sed num
quid fideiussor, licet sibi uideatur placere superior distinctio etiā
eo casu: mihi placet per iura prædicta, quòd licèt debitor sit sol-
uendo, eius fideiussor suspectus est: & a iudicando & testificando
repellitur in cā, qua fideiussit. De primo quis dubitat, longè æquius
repelli fideiussorem, quam socium consanguineum, vel dominum
& quam plures, de quib. sup. De secundo satis patet, quòd c ā saltē
secundario sua est: quod sufficit. Facit quod no. C.de testi.omnib.in
1.gl.& vide inf.de teste.§.1.eod. versic. quid de fideiussore. For-
tius hæc procedunt, quando fideiussor se constituit principalē, &
renunciauit iuxta formas, quas vide inf.de fideiussorib. Io.And.
Adde quod Bal. in d.l. si cui.§.fi. dicit, quòd si debitor principalis
sit soluendo, & fideiussor non renunciauit beneficio Authen. præ-
sente, quod poterit esse iudex, & testis in causa principali, quæ
tunc nullo modo vexari potest. Pro hoc bene faciunt not. per Bar.
in l. si quis ita. de rebus dubijs, per Cyn. & Bal. in l. dictantibus. C.
de testi. per Bal. in l.fi.§.fi. C. de vsu. rei iud. & quod singulariter
not. Iac. But. & Ang. in l. non solum.§.quæritur. ff.de procur. Nec
obstat, si dicatur quod debitor potest desinere soluendo: quia re-
spondetur, quod lex hanc vani timoris considerationem non per-
mittit. l. si quis ab illo. ff. de re iud Lud. tamen Rom. consi.382. te-
net, quòd cedens nullo modo possit esse testis pro cessionario: etiāsi
in nihilum teneretur, succumbente cessionario propter affectionē,
quod simile videtur in fideiussore, vt omnino affectus habet.*

h Principalis. *Alb. Gal. hoc tenet: cuius ad literam fuit iste ver.
& præcedens tit. de iudicibus ordinarijs, & legatis. in fi. Io. And.*

i Recusandum. *Hoc fuit dictum Tanc. & Vinc. in decret. postre
mo. de appel. Io. And.*

K Recusationibus. *Hac eadē parte hoc dicto, in p.2. ponit etiam
rubricam, in qua remittit, nil tradens. Io. And. Adde, vtrum in no
torijs possit iudex recusari, vt quia delictum super quo agitur, sit
notorium, dicas quod sic, vbi pœna est imponenda arbitrio iudicis.
Host. in c. cum speciali, & ibi etiam Io. Andr. de app. Arch. in ca.
quia suspecti.3.q.5. Abb. in c. Quintauallis. in c. eo. circa prin. ext.
de iureiurando. Idem Abb. Sicul. in c. cum uenissent. ext. de iud.
idem in c.1. ext. de male. excipi potest.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones contra delegatum, & iudicem fiendæ; primo quod
est excommunicatus, vel suspectus, &c.*
2 *Infamis an potest procedere, si contra eum non excipiatur.*
3 *Ordinarius esse non potest, nisi 25. annum attigerit.*
4 *Monacho, vel canonico regulari, quomodo causæ possint cōmitti.*
5 *Simplices regulares non possunt esse iudices, nisi ex certa scien-
tia domini Papæ.*
6 *Excipi an possit contra eum, quem Papa in scriptis uocat sim-
plicem clericum.*
Legatus statuto generalis concilij derogare non potest.
7 *Exceptio de dignitate, in quibus locum habere possit.*
8 *Exceptio potest esse in iudicio, quod ex pluribus iudicibus ma-
ior, & dignior est suspectus.*
9 *Remittens causam ad superiorem, non potest se amplius de ea
intromittere.*

10 *Delega-*

10 *Delegatus super re certa, non potest se de alijs intromittere.*
11 *Exceptio contra delegatum potest fieri de hæ. esi, schismate, infidelitate, &c.*
12 *Exceptio potest fieri delegatum in causa criminali, & quæ spectat ad merum Imperium ab alio quàm a Principe.*
13 *Princeps causam criminalem committens sub speciali forma, an postea agi possit ciuiliter.*
14 *Iudex an quis sit, vel non, quis cognoscet.*
15 *Delegatio committentis, qui tempore commissionis non habeba iurisdictionem committendi, sed postea habuit, an valeat.*
16 *Excipi potest contra delegatum, quòd ostendit mandatum literis comprehensum, & si illud perdidit.*
17 *Exceptio de imperitia seu ignorantia delegati valet.*
18 *Iudex in quo non est iustitia, non meretur vocari iudex.*
19 *Legatum, & fideicommissum, quibus casibus tacitè reuocetur.*
20 *Excipitur de iudice, quòd partes non audent ad eum ire sine mortis periculo.*
21 *Remoueri non potest ordinarius à iudicio, vel officio, quandiu toleratur.*
22 *Causa si commissa est canonico, expresso nomine canonicatus, ille verò post citationem contraxit matrimonium, quid iuris?*
23 *Clericus post citationem episcopus factus, potest subdelegare causam.*
24 *Conseruator est, non iudex; qui potest solùm defendere a manifestis iniurijs.*
25 *Iudex repellitur minori causa, quàm testis, quia facilius inueniuntur centum iudices, quàm vnus testis.*

8. §. Excipi potest contra iudicem, quòd finita sit eius iurisdô: quod fit multis modis, quod dic vt supra §. restat. Item quod est suspectus.
1 quod dic, vt supra §. prox. † Item quod excommunicatus. extr. de re iud. ad probandum, de except. dilecti filij, & cap. cum inter. & c. exceptionem, & c. pia. lib. 6. Dic ut ibi not. 24. quæst. 1. miramur, & c. audiuimus. ff. de iudic. cum prætor. etiam si tempore quo recepit rescriptum, erat absolutus: quod dic ut extr. de præben. dilectus 2.
a 2 Quis autem cognoscet, de hoc not. infra de except. §.
b 2. versi. sed si hoc.[b] Item quod est seruus. ff. de offi. prætor. Barbaribus: extra de rescrip. sciscitatus: C. de iudicis. ser
c uus. 3. quæst. 7. infamis, §. tria. Item quod est libertus[c] secundum quosdam. ar. 2. quæst. 5. accusatores. 2. & c. nullus seruus. 6. quæst. 1. infames. Item quod est periurus, vel aliàs infamis. C. de infa. l. vnica, li. 10. & C. de transact. si quis maior. li. 12. de digni. nec famosis. 3. quæst. 7. c. vlt. extr.
d de rescript. sciscitatus.[d] Qui autem sint infames, in aureo Repertorio. sub tit. de pœnis, dixi plenè: quia nec
2 infamis potest esse assessor, vt ff. de asses. liberatio † Sed nunquid infamis potest procedere, si non excipiatur contra eum? Respon. sic: nec enim propter infamiam ab honoribus publicis quis excusatur arg. C. de decu. lib. 10. l. nec infamem. & at. ff. de offic. præt. Barbarius. Item quod est minor 30. annorum, nisi maior decẽ & octo annis datus fuerit de consensu partium, vel etiam minor 18. datus fuerit à princ. ext. eod. cum vicesimum. ff. de re iudi. quidam. ff. de arbitris. cum lege. & hoc in de
3 legato. † Nam ordinarius non potest esse nisi 25. an. attigerit, secundum Azo. & Rof. vt præ. l. quidam. extr. de elect. cum in cunctis. ff. de mu. & ho. l. ad rem publicã. ff. de iudicis. cum prætor. §. fi. sed certè. præ. l. quidam. vi
e detur dicere[e], quod ex quo pubes est, possit esse ordinarius: & possit iudicare de cõsilio assessorum. arg. 3. quę.
f 7. d. §. tria. De hoc die vt not. in præc. c. cum uigesimũ.[f] Item quòd non est constitutus in aliqua dignitate, uel in ecclesia cathedrali, uel collegitata honorabili. de re-
g scri. præsenti.[g] ext. eod. si pro debilitate. & c. cum te cõsulente. partes tamen bene possunt renunciare huic
h exceptioni. vt C. de pac. si quis in conscribendo.[h] Nun
4 quid ergo monacho uel canonico regulari cãæ possunt
5 committi?[i] Et uidetur quod sic: ut extr. de priu. cum. olim propter. in princ. & in præ. ca. pręsenti ibi seu alijs collegiatis, & c. ar. contra. quia à cãrum strepitu debent esse remoti. ext. de syndico. c. vno. & C. de testa. cõsulta. in fi. nec alicuius forensis negotii debent esse susceptores, nisi de abbatis imperio & vtilitate monasterii, nihilominus suadente. 16. q. 1. monachi. extr. de post. c. 2. & C. de episcop. & clericis repetita. Dico quod nullus põt eis committere, nisi Papa. Nec ob. 16. q. 1. qui vere, ibi pp vrgẽtes, & c. quia illud intelligetur vt in præ. c. monachi. Abbas posset forè sibi committere, quia est in eius ptãte. 12. q. 1. non dicatis. nec etiam Papę commissio valet: nec processus per eos habitus, nisi expresso nomine monachatus seu canonicatus, vt in præ. c. olim. ar. ext. de rescr. cùm ordinem. & de confir. vti. vel inuti. porrecta. & 16. q. 1. de præterea. nec in hoc est differentia inter monachos & canonicos regulares. ext. de postu. c. 2. Et est ratio pręmissa, ne detur eis vagandi materia. extr. de offic. or. quanto. Nec ob. præc. pręsenti. imò hoc probat. quia
5 ibi dicit, institutis. † Et hoc ad differentiam regulariũ, qui non dicuntur instituti: nam in ingressu tria promittunt, quæ habes ext. de sta. mo. cum ad monasterium in fi. Præmissa autem intellige de simplicibus regularibus qui non possunt esse iudices, nisi ex certa scientia domini Papæ: & sic dicunt quidam fuisse declaratum, & super hoc literam bullatam asserunt se vidisse: ubi autem est talis, qui fit per electionem, vt abbas & quidam priores: vt extr. de sta. mo. in singulis. in princi. & c. ea quæ, in fin. de priuile. volentes. §. sanè. uer. hac in prio
K ratibus, & c.[k] tunc satis credo quod valebit commissio non expresso nomine monachatus. Nã talis est in dignitate cõstitutus, vt in præ. c. pręsenti. Idẽ etiã credo de habẽtibus perpetuos prioratus. Curia Romana cõmittit habẽtibus perpetuos prioratus, non simplicibus regularibus, nec habentibus officia, vt sacristę, custodi, priori clau-

ADDITIONES.

a Dilectus. 2 *Vide quod plenius ibi scripsi super gl. 2. Adde quid si aliquis est excommunicatus, & hoc constat in vna prouincia, in altera tamen vbi est hoc occultum, ipse deputatus iudex procedit, & diffinit causam? an valeat iste processus. Vide Abb. Sic. in c. ad nostram. el 3. extra. de iureiu. in 3. colu. & vltra ea, quæ ibi per ipsum allegantur: adde text. in argu. in l. 1. C. de test. ext. in c. 2. & pen extra. qui fil. sint legitimi.*

b Si hoc. *Et ibi dabitur plena remissio Io. And.*

c Libertus. *In non plenè manumisso procedere potest, qui non potest ordinari: aliàs eum ordinari possit, ergo & iudex dari, 54. dis. quicunque, & facit l. liberti. alle. infra ver. proxi.*

d Sciscitatus. *Vide quod ibi not. in gl. 2. & quod super ea dixi, de quæstione, quæ sequitur. Ioan. Andr. Adde vers. sequ. quod idem consuluit Rom. consi. 297. & Pau. de Cast. cons. 98. Adde quoad hunc, & sequentem ver. sed nunquid infamis, quòd si aliquis inhabilis impedimento naturæ procedit, etiam non opposita aliqua exceptione, vt in furioso, quòd non valeret processus: quia non est in arbitrio opponentis huic mederi. Vide Innoc. c. sciscitatus. ext. de rescr. Rom. in repet. rubr. de arb. in 8. col. post principium.*

e Dicere. *Sup. in quantum excludit impuberem. Io. Andr.*

f Vigesimum. *Et vide quod ibi scripsi super fin. 2. glo. Io. Andr. Adde, quod licèt minor 20. annis, pubes tamen, sit rex, & habeat de quorum consilio possit iudicare: quod tamen ad administr. regni non admittitur: vt Oldr. decidit eius consi. 32.*

g Pręsenti. *Quam hodie non habemus.*

h Conscri. *Hoc hodie falsum est, de rescriptis, statutum. §. 1. & §. in nullo. & in fin. lib. 6. Adde, quod enim opinio Io. And. transit Alex consil. 77. 2. lib. vbi decidit, quod c. statutum. habet etiam locum, quando fit delegatio inter laicos, & causis laicorum.*

i Committi. *De regulari canonico ecclesiæ cathedralis, vide quod scripsi de rescr. statutum. lib. 6. in princ. vbi etiam inuenies obseruantiam curiæ.*

K Prioratibus, &c. *Libro 6. Adde, quod valet commisso facta monacho habenti administrationem, vel officium in ecclesia cathedrali, licèt non fiat mentio pro monachatu. Rota in antiq. decis. 209.*

testata coram eo, qui putabatur habere iurisdictionem in causa ipsa, cum non habeat,[a] non ualent quæ sunt acta coram eo: licet postmodum eam nanciscatur: nec et valet interruptio præscriptionis per talem litem contestatam, ut C. ne de sta. defunct. si pater. ext. de iud. at si clerici. extra de app. ut debitus. in prin. ibi de hoc. Idem est, etiam si prius habuit iurisdictionem cognoscendi, sed postea eam perdidit: nam non ualet sententia per eum lata, quod enim nullum est ipso iure, ratum haberi non potest. extra de elect. auditis. & 16. q. 3.
16 c. dilectus, §. potest & aliter. † Item excipitur, quod ostendit mandatum literis comprehensum, vt C. de manda.
b princip. l. vnica. extra de offi. deleg. cum in iure,[b] & si illud perdiderit: dic vt infra de instru. edit. §. restat versi. illud quoque. & infra uersi. item, quia dicit se deleg. Si autem sit legatus, uel nuncius, seu ambassiator, & sic nobilis & authentica persona & notabilis, satis est illi sine literis credendum. 87. dist. nobilissimus. & in Au
c then. de manda. princip.[c] C. de summa Trin. l. liquet.[d]
d Sed nunquid mandatum potest per testes probari? Dic vt infra in titulo de probationibus. §. videndum. Item quod inquisitio, uel ecclesiæ, uel personæ prouisio, uel absolutio, uel suspensio, vel huiusmodi sibi commissa sunt, quæ non potest alij subdelegare. extra eodem cap.
e fin. & in decret. Alexan. Papæ 4. de off. deleg. quæsiuit.[e] Item quod iniunctum est ei, ut personaliter exequatur quare committere non potest etiam de partium con
f sensu. eodem titu. capit. vltimo,[f] ff. de solut. inter artifices. C. de cadu. tollen. l. unica. §. uero. extra de rescript. cum dilecta. ubi de hoc. Item quod datus est cum illa clausula, Ea quæ de bonis, &c. uel cum illa: Quicquid post iter arreptum, &c. uel cum illa, Quicquid post litem motam, &c. & ipse vult inquirere, & non iudiciario ordine cognoscere. Item non vult de possess. sed solum de proprietate cognoscere. quæ dic secundum
g Papā, ut no. extra de reb. eccl. alie. uel nō episcopi.[g] Itē iuris est etiam in illa clausula, Mandamus quatenus vocatis, qui vocandi fuerint, super propositis veritatē
h inquiratis: vt extra de iudic. exhibita.[h] † Item quod est illi-
17 teratus & imperitus. de pœni. distin. 6. §. quod autem extra de pœni. & remiss. omnis. in Auth. de iudic. §. 1. colla. 6. C. de senten. ex bre. reci. l. secunda. 20. distinct. 1. c. 1. extra de cōsang. & affinit. c. 1. 36. distin. c. 1. Contra quis illiteratus habens causarū experientiam, potest iudicare. C. de iudi. certi. extra de consuetud. ad nostrā & in pr. auth. & ff. de re iud. quidem. Quod & verum est: aliàs naturalis discretio, quæ mater est cunctarum virtutum, viget in eo. extra de offic. custo. cap. 1. & 1. quæst. 5. præsentium. licèt quidam dicant illud, quod
i in præ. l. certi dicitur esse speciale in magistro militū.[i] Item quòd ipse spoliauit, 3. q. 1. redintegranda. extra de restitutio. spoliat. conquerente. 2. q. 1. notum. Item quòd est odio, fauore, gratia, prece precio uel metu, vel promissione, uel iussu alicuius potentis deprauatus. 2. quæstione 6. hoc etiam placuit. extra de re iudi.
k cum æterni.[k] 11. quæstione 3. quatuor. & c. iniustum 3. quæst. 5. accusatores. 3. Item quod non habet Deū præ oculis, nec procedit secundum consuetum usum causarum, & quòd apud eum est acceptio personarū, nec via regia procedit. extra de accusa. qualiter. item de iudi. decernimus. & ca. nouit. §. licet fortan. de preben. graue. ut eccles. beneficia nostra. in princi. ff. de eo
18 quod certo loco. quod si Ephesi. in fine. † Itē quod non est in eo iustitia: vnde nec iudex. vocari meretur. extra de verborum significatio. si forus. §. omni 24. q. 1. 2. c. iuxta illud, Si re priueris, nec nomen habere mereris. argu. 58. dist. cor. episcopus in fi. & 33. dist. quæ ipsis. & in proœmio Digestorum. §. discipuli. in fin. §. Item quod nimis suæ prudentiæ innititur. extra de constitutio. c. 1. & c. ne innitaris. Item quod suas sententias, vel consilia nimis præcipitat. 6. q. 1. quero. 50. dist. ponde-
ret. 3. q. 1. Deus. extra de in integr. restit. tum ex literis. Item quod citatus non est de sua iurisdictione, & hoc in ordinario etiam locum habet. ff. de iurisd. omn. iud. l. & potest ei dici, Ingressus es, ut aduena: nunquid ut iudices. 2. q. 6. leges. & qō. 5. accusatores. & iudex cognoscet tunc, an sua sit iurisdictio, ut supra uer. item quod causa commissa, &c. Item quod mandatum sibi tradi-
l tum est reuocatum.[l] extra de app. ut nostrum. de iudi. iudicium. & de procu. l. post litem. siue expresse, ut extra de procu. in nostra. siue tacitè, l. quia alteri est commissa. ff. de procur. si quis cum procuratorio. in fi. extra
19 de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. Sed nunquod tacitè reuocatur per omnem causam, per quam & legatum & fideicommissum, maxime per illam, de qua tra
m tur. ff. de adimen. legat. l. 3. 4. dicit Vber.[m] quod sic, quia in ultima uoluntas est merum lucrum, ut ff. man dat. hæreditatem. hic autem est honor habens onus an
n nexum.[n] Item quod commisit tale crimen, quod lege diuina morte puniebatur secundum quosdam. 54. distinctio. multos. 61. distinc. Gatinensis 63. distinctio. nouit. Item quod est tale crimen, de quo ipse cognoscere non valet, secunda quæstione sexta, ei qui. §. diffinitiua. vers. cum certa. Item quod punit in principio litis, vel nimis austerè procedit. extra de reg. iur. quod in contemplatione. 2. q. 6. ante sn̄am. & ca. non ita ltē quod causa pendet corā cordinario. extr. de appella. vt debitus.

ADDITIONES.

a Habeat. *Si ordinariam putatiuam iurisdictionem nō subditi prorogassent, ualet processus ipsius, ut no. infra de compet. iud. adi. §. 1. uer. quid si priuati.*

b In iure. *Alb. Gal. tit. de iud. ord. & deleg. circa medium. uersi. sed nunquid fatetur per hanc decret. hoc uerum esse in ecclesiastico foro, in seculari dicit secus, quia in eo probari potest per testes. Alexan. in. Auth. de litig. §. præsenti coll. 8. & ut liti. iurent. §. quia uero. coll. 9. Ad legem prox. respon. illam loqui, cum committitur administratio.*

c Prin. *Non allegat. §. cum tamen tex. sit ibi prolixus ibi in §. fit ibi, & in §. non permutas, facit distinctiones personarum litigantium, & attinentium fiscalia.*

d Liquet. *Alias est uer. sub epistola. inter claras. De hoc plenius infra tit. 1. §. sed uer. quid si delegati.*

e Quæsiuit. *Reuocata est, quia non incerta li. 6. ut in Proœmio sexti lib. an fi. de prouisione tamen ecclesiarum dic, ut eo. tit. 11 cui lib. 6. & in cle. eo. tit. c. uno. & duas quæstiones Io. de Deo circa hoc scripsit in præalleg. 11 cu. in prin. in quibus delegatus subdelegare potest partem commissionis, & aliam partem non, & quia iste ver. de inquisitione præmisit, si illa uel aliud faciendum committitur certo loco, & ibi fieri non potest, tenet alio loco factum. Quod dic ut eo. tit. statuimus 1. lib. 6.*

f Vlt. *Illa decr. §. 2. dicit contrarium, s. quod de consensu partium committit nisi in duobus casibus, ad quos restringe hoc dictum.*

g Episcopi. *Vbi scripsi in gl. sumus ut hic. & de hoc etiam infra de rescr. præsen. §. ratione formæ ad fi. 1. col.*

h Exhibita. *De clau. si partes consenserint, procedas hoc modo, scripsi post Inn. & alios, de elec. scriptum post principium.*

i Militum. *Vide infra de sen. prola. § sequitur in prin. Adde, quod illiteratus possit esse iudex, tex. & ibi Bar. in l. ex parte de decu. libro 10. gl. in c. sciscitatus de rescr. gl. in c. qui vult. de pœn. dist. 6. Bal. in proœmio insti. Ang. & Imo. in l. quidam consulebat. de re iud. Arch. 11. q. 3. summopere. ubi dicit quod Inn. 4. dum prolixas ferret sententias, per alios faciebat legere. Adde tu quod possit excipi de imperitia & ignorantia contra iudicem, et uide Abb. Sic. & alios scribentes in d. c. sciscitatus. ext. de rescr. & aliquid in c. 1. ext. de consang. & affin. ubi bonus tex.*

k Aeterni. *Lib. 6.*

l Reuocatum. *Sup. uer. sed si dicatur testis, quis hoc cognoscat.*

m Vber. *Ad literam ubi sup. uer. sed nunquid.*

n Annexum. *Eo. tit. pastoralis in prin. ff. de mune. & ho. munerum, §. iudicandi.*

tus.extra eodem.gratum.sic econuerso,ordinarius se
non intromitteret de causa coram delegato penden-
a te.extra de purg. c. cũ dilectus.in fin.a Item quod est
præsumendum, quòd sententiam pro voluntate ad-
b uersarij ferat.ext.de eo qui mit.in possess.cum sicut.b
20 † Item quòd partes nõ audent ad eum ire sine mor-
tis periculo, licèt habeant literas de saluo conductu.
vel non facit partes securas in eundo & redeundo ad
se:ut 3.quæst.9.hortamur.extra de appel.ex parte ext.
ut li.non contest.accedens 2. Itẽ quod condeleg.eius
obiit,& causa commissa est sine clausula illa, Quod si
nõ ambo,&c.supra §.restat.versi.item. mortuo uno.
Itẽ quia dicit se delegatum à legato Papę:nec osten-
dit legatum habere iurisdictionem.argu.ext.de offic.
deleg.Cũ in iure. C.de man d.princ.l. unica. sed puto
sufficere,si faciat fidem de delegatione sibi facta:nec
est necesse ut faciat fidẽ de iurisd.legati : quia sufficit
ostendere ꝙ sic agebat,sic cõtrahebat:vt ff.ad Maced.
l.3.& 3.q.7.c.infamis.§.tria.ĩ princip. ext.de offic.leg.
nomini.& de senten.excõ. ad eminẽtiam.& hoc pro
pter excellentiã dignitatis ipsius legati. 67.dist.nobi-
c lissimus.C.de sum. Trin.l. liquet.c Item ꝙ aduocatus
alterius partis est cõmensalis eius extra de appell. ex
d insinuatione.& de offi. iudi.c. 1.d Itẽ quòd est crimi-
nosus.32.q.9.c.1. 3.quæst.7.qui sine,&c.ĩ grauibus &c.
postulatus.&c.infamis.§.tria.in fi.&c.sacerdos hęc in
e delegato. e Sed nunquid idẽ in ordinario? Videtur ꝙ
sic,quia iura prædicta non distinguunt:vnde nec nos
distinguere debemus.19. distin.si Romanorũ ext.de
ma.& obe.solite.2.q.5.consuluisti.ext.de transla.inter
21 corporalia.de deci.quoniã. † Dic ꝙ nullus ordinarius
quãdiu toleratur,potest à iudicio uel officio.remoue
ri:& valent quæ fiunt ab eo nõ de merito vitæ, sed de
officij potestate 3. q.7.ca.sacerdos.§.sed obijcitur arg.
ext.de pur.can.cõstitutus.&2.quęst.7.lator.§.hoc edi
cto.nõ de officio. De hoc infra ti.prox.versi.quęritur
f an.f Item ꝙ sum pupillus,uel vidua , uel debilis,uel
diutino morbo fatigatus, uel scolaris,vel legatus,uel
gratia testimonij vocatus, vel causa iudicandi,vel ap-
pellationis, vel tutelæ exercendæ,vnde nõ teneor co
ram vobis respondere : uel quia coram tali litigo. In
his enim casibus potest alius eligi.& forum reuocari
g ext.de fo.compe.ex tenore.g de of.deleg.significãtib.
87.dist. defensionis.B.qñ Imperator inter pupillũ &
vid.vnica.C.ne filius pro patre.auth.habita. ut ff.de iu
di.l.2.ext.de dila.c.fin.Itẽ ꝙ defectus est in rescripto.
Super quo dic,ut infra de impugna.rescrip. Itẽ quòd
est is indiscretus,vnde pupillus non potest esse iudex.
C.de fal.mo.l.1.ext.de regu.cũ uirum.de consang. &
affini.c.1.Item ꝙ non habetis iurisdi.unde non potue
runt partes uos iudicem facere.C.de iur.om.iu.priua
torum ext.de fo.cõpe.significasti. &c.Romana.resp.
2.lib.6.Item ꝙ estis laicus,qui non potestis esse iudex
in causa clerici.in Auth.ut clerici apud propr.episco-
pos.colla.6.& de sanct.episcop.§.si quis cõtra.& C.de
episco.& cler.auth.clericus.&aut.statuimus.extra de
fo. cõp.si diligenti.11.q.1.inolita.vel ecclesiastica:pu
ta decima rõ vel matrimonij, & huiusmodi:ut ex de
iudi.decernimus.&c.seq.&c.at si. & de offi.deleg.cũ
h te.ubi de hoc de rescript. præsen. h de arbit.cõtingit.
10.dist.c.1.ext.de cõst. ecclesia.96.dis.bene ex de reb.
22 ecc.non alie. cum laicis.†Quid si causa commissa est
alicui canonico expresso nomine canonicatus,ille ve
ro post citationem contrahit matrimonium? Dic si
causa est spiritualis,non cognoscet.ext.de cler. coniu
diuersis . Sed si iam lis sit contestata vel contraxit cũ
virgine, bene cognoscet, si vult priuilegio clericali
gaudere,quod potest 26.dist.vna.Secus si cum vidua,
quia nec tunc potest uti priuilegio clericali.83.distin.
quisquis.& in consti.Gregorij 10.de bigamis.alterca.
i tionis.lib.6.Io.de Deo.i †Quid si postquam citauit,sit
23 episcopus distans vltra duas dietas? Dic ꝙ poterit sub
delegare causã,argum.ext. de excep.olim.& de offic.
deleg.c.fi.§.1.Nec obstat ext.de testa.pręsentata.& de
eo qui mittitur in possess.cau.rei ser.c.2.si bene ĩtelle-
K gantur.k Quid si fiat monachus? Dicit Ioan.de Deo
quòd potest procedere de licentia abbatis, si erat lis
contestata: nam & ei potest causa committi.ut supra
versic.nunquid ergo.secus secundum eum,si nõ erat
lis contestata. tu dic,ut in præalleg. versic.Itẽ excipi-
tur,quod non exhibet mandatum suum:ut C.de mã.
princip. l.unica.ext.de offic.delega. cũ in iure,Quid si
illud perdidit? Et dic u t infra ĩ ti.de instru.edi.§. restat
versicu.illud quoque. Item quòd cùm sint plures iu-
dices, unus sine aliis citare uel procedere nequit , si
l alius excusauerit. l extra de officio deleg.prudentiam.
De quo dic ut ĩfra de citatio.§.iam de citatione.versi.
porro.& sequentibus . Quid si rescripto,in quo Papa
mãdat alicui prouideri, est illa clausula, Vos,vel alteri
vestrum exequamini,&c.Dic ꝙ tunc unus potest alte
ro irrequisito procedere:& sic obtinuit,& uide super
m hoc decretum Alexan..m Sed quid si plures sunt con
sules,

ADDITIONES.

a In fine. *Vide sup.§.restat ad fi. ver.1.item finitur per litem.*
b Sicut. *In antiqua,ut dixi sup.uers.item quod ex pluribus.*
c Liquet. *Et hoc maximè,quãdo legatus faceret suas literas pu blicari,ut no.infra hoc tit.§.superest.uers.quid si delegati.*
d Ca.1. *Dic vbi in vlt.gl.& uide quod super ea scripsi.Gul.An. in ti.de recu.3.col.distinguebat,an iudex cũ illo cõmẽsali habeat consiliũ & tractatũ super ordinãda causa,& tunc ordinatur,an non,& tũc nõ recusatur.Vel aut propter defunctũ, uel inæqualitatem dedit iudex commẽsalem,& tunc nõ recusetur,ut in præ. c.1.& ff.de postu.l.1.§.ait prætor.& C.eo. prouidẽdum.aut alias illã habuit,& tunc recusatur.Vel distinguenda est qualitas clientuli,uel qualitas iudicis ex quibus variari potest,& non potest oriri suspicio.Bene conuenit quod scripsi post Host.cum quæris, quid de casu conuerso, cum iudex est commensalis aduocati.in pręalle.Decre.1.super uls.glo.in fi.Adde quod Host.vt refert & sequitur Abb.in c.1.de offi.iu.concludit quoad primum,quãdo aduocatus est commẽsalis iudicis,quod si aduocatus esset uersutus & malitiosus,& nimis improbe promoueret patrocinium,& assisteret semper iudici,tunc considerata persona iudicis & astutia aduocati,poterit superior arbitrari an hoc sit legitima cã recusandi,alias cessantibus prædictis,an possit recusari,quia non est tanta suspicio,cum aduocatus est domesticus iudici. sicut pars, quia causa non est sua,sed partis. Quoad secundum, si iudex est commensalis aduocati, sentit quod recusari possit, quia facilius mouetur iudex ad petitionem superioris, quàm subditi, arg.c. uisis.16.q.2.*
e In delegato. *Contra scripsi post Host.eo. titu.cum super.in fi. magna glos.*
f Quęritur an. *Debet dicere.2.in fi.& ibi remittam.& facit litera corrupta ad id,quod dicam infra tit.1.in princ.*
g Tenore *Et c.ul.ubi de hoc.*
h Præsen. *Quam non habemus.*
i De Deo. *De hoc et de monacho,de quo sequitur,plene scripsi de rescrip.statutum. lib.6. super glo. habeatibus] igitur. & vbi fo. de Deo hoc tractet,ibi dixi.*
k Intelligantur. *Quia Decre. presentata loquitur in arbitro,qui non delegat in Decre.2.ille.Abb.qui iuerat in Angliam,non sub delegauerat, quod utiliter fecisset, si in rescripto erat clausula, Quid si non omnes.*
l Excusauerit. *Quæstionem quàm disputaui cum collega uere impedito,sed non excusato. vel fide non facta,procedit socius. Vide super regula eum qui certus.de reg.lib.6.*
m Alex. *Decretalem illam non uidi,sed nunc est expeditum,non solum in executoribus,sed etiam in iudicibus , in titu. cum plures libro6. vbi etiam dicitur,quod præueniens excludit collegas nisi in casibus ibi positis Subditur etiam quod prepetuatio iurisdictionis facta per unũ,prodest collegæ,an uero prosit adiuncto, ibi satis scripsi super uerbo,eo casu.*

sionem causæ factam superiori, seu per relationē, seu
consultationem, ext. de officio. legat. c. licèt C. de relat.
l. 1. C. de appella. l. ex illo, 3. q. 6. cap. multum. ext. de app.
intimasti. & infra in tit. de rela. Item reuocato mandato
uel si delegans cām ad se reuocat. ff. de iud. l. cū pretor.
& l. iudiciū soluūtur. ext. de côst. ecclesiæ. Inst. de man. §.
9 rectè, ext. de elec. in causis, extra de app. ut nostram. † Po
test etiā delegatus, re integra ad huc existente, reuoca-
re commissionē, quam fecit, etiam si simpliciter, uel to
tam causā commisit. Idē etiam facere pôt, si subdelega
tus re integra moriatur: & cām resumere. ar. in præall. c.
licet. & sic obtinuit. Et de hoc fm Papā, eo. tit. in literis.
a & c. uenerabili.[a] Item mortuo uno coniudicum dato-
rum. non adiecta illa clausula, Quòd si non omnes, &c.
uel, Quod si non ambo, &c. extra eo. uno. licèt sit ar. cô-
b tra. ff. de iudi. venditor. §. indices.[b] Sed hoc fallit, quādo
dignitas nō nomē propriū exprimitur. eo. tit. qm̄ abbas.
de hoc supra. ver. quid si causa. Itē finitur, quando appo
c sita nō est clausula, Quod si nō omnes, &c. si incidat.[c] in
perpetuā impossibilitatē iuris & facti. ext. de resc. sci-
scitatus. & de re iu. ad probādū. vt dixi supra. §. proxi. ver.
verū cum causa. Item lapso tempore commissionis, ut
10 infra. §. fi. ver. itē φ iurisdictio. † Item si instantia iudicii
triennio durauit. C. de iudi. pperandū. Sed nunquid om
d nia acta pereunt lapsu triennij?[d] Dicunt quidā, φ sic: vt
e in præal. §. 1.[e] ff. eod. l. & post edictū. Alij dicunt, φ ea in
quibus grāde periculū vertitur, non pereunt: ut sūt con
fessiones & attestationes, quibus est subueniendū. C. de
reb. cred. generaliter, 13. q. 2. super. testes enim possent
mutare consilium. ff. ad Trebell. l. 3. §. causæ, C. de re-
cep. l. pen. C. de libe. causa iubemus. Ea uerò in quibus
non est tantū periculi, illa pereunt, sicut est libelli obla-
tio, litis contestatio, iuramenti prestatio, & huiusmodi:
ut in primis concor. infra, de iura. calū. §. sequitur. uer.
quid si instantia. Sed fm Cano. non perit instantia lapsu
f triennii: vt ext. de iudic. c. pe.[f] † Sed nunquid de tpe triē
11 nii deducetur tps, quo partes coram arbitris forte fue-
g runt: sicut cōtingit in anno prosequēdæ appellationis?[g]
Vī φ non: cū hoc non sit iure cautū: ut illud arg. præ. l.
properandū. in plerisque locis eiusdē l. & ext. de offic. de
h le. si quādo. Quidam tamen contradicunt.[h] † Quid si in
statuto ciuitatis continentur, φ lites tam ciuiles, quam
criminales certo tēpore sopiantur: & intra aliud tempus
i iudex non cognoscit super aliqua quæstione.[i] Nunquid
post illum terminum poterit cognoscere ex illa genera
li lege, properandum, & C. ut intra certum tempus. l. fi.
Dic, φ sic. argu. C. de noxa. act. l. 2. & ff. de pub. l. 1. §. un-
K de quæritur, secundum Mar. de Fano.[k] Item finitur
per litis contestationem factam concorditer coram or-
dinario,

ADDITIONES.

a Venerabili. *Et sic terminatum est. eo. tit. c. quamuis. lib. 6. Io. an.*

b Indices. *Ibi dicitur, quòd iudices dati a preside durant in tempus successores; sed dic ut ibi not. illud verum perpetua prius iurisdictione. vel ex confirmatione successoris, Ioan. An.*

c Incidat. *Vnus cōiudicum, vt sic iste casus æquetur morti, de qua prædixerat. Addo tu ad ver. seq. item lapso tempore, quod hoc pro cedit in conseruatorib. ēt quoad negotia iam cœpta, vt finito tempore cōseruatoriæ finiatur cōseruatoris ptās. Rot. i antiq. deci. 318.*

d Triennii. *Hac qō nō procedit fm lect. Petri de Bell. qui tenet lapsu triennij instantiā non perire, & sic ēt post triennium ex actis finiri poterit; cū hæc lex illa non uetet, sed punit iudicē & partem eiusq; patronū per quē stetit, quò minus prius cā finiretur. Hoc ēt recitat Cy. in l. properandū. in prin. & §. fin añs vtraq;, & §. illo. Procederet ergo qō, quādo per sñiam iudicis reum absoluentis ab obseruatiōe iudicij finitur istātia, q̄ solo cursu tpis sine tali sñia, nō finitur, secundum eum: communiter doctores contra tenentes iā triennij cursu finiri, vel dato, quod nō finiatur sine iudicis sententia: tenent tamen ex actis, quæ pertinent ad instantiā finiendam, illā finiri posse, qđ planè ipsius legis uerba sonare videntur. Io. a.*

e §. 1. & ult. *vbi dicitur, quod causa cadit, per hoc quod tenuit Gul. de Suzar. & pro hac parte arguit gl. iud. sol. l. 2. Io. and.*

f C. pe. *Vide ad quæstionem quod ibi dixi super 1. gl. sed plenius de testi. causam. 1. vbi omnino videas. Io. an.*

g App. *Vt patet in cle. quandiu. de app. & est simile quod not. inf. de arb. §. 1. ver. quid si a tempore. Io. and.*

h Contradicunt. *Pro primo dicto facit quod not. Accur. in l. properandum. post princ. in gl. quidam, vbi tenet de consensu partiū triennium prorogari non posse. Pro secundo facit, quia videtur eadem ratio. de confir. vti. vel inut. cum dilecta, & ibi cōcor. Sed ad hoc respondetur, quod non est idem periculum in utroque: quia in principali perit sola instantia causæ, sed non causa: sed lapso tempore appellationis perit causa: quia rata manet sententia, de app. cum sit. & in cle. eo. ti. si appellationem, quæ bene facit, vnde primum tene. Io. and.*

i Aliqua quæst. *Sub. coram ipso not. Ruditer proponitur hæc quæstio: sed recipe intellectum ponentis.*

K De Fano. *Oldradus in sua disputatione, de qua mecum contulit Padua, intellexit hoc dictum Mar. quando statutum, licèt daret certam formam, & tempus, tamen ex uerbis, uel ex mente non tollebat ius cōe prouisum de eo casu: quia tunc eum sublata uia statuti perduret via iuris cōis, per l. quoties. de act. & obl. & C. de sepul. vio. quis sepulchrum, agens ea via non patietur exceptionem statuti, quo non vtitur. ff. quod cum fal. tu. auto. l. planè. Est tamen aduertendum, an statutum imponat terminum iudici, & iurisdōni, an iudici tantum. Primo casu post terminum non ualeret sententia, C. quando prouo. non est nec. l. cum non eo dic. ff. de iud. l. 2. §. si iudex, & l. iudex. Secūdo casu tenet. C. ut omnes tam ciuiles. l. una in fi. de ædi. pri. l. vlt. & sic loquitur. C. de decur. l. generaliter, lib. 10. quæ solum punit iudicem non finientem inf. tres menses. Ad hoc concor. quod dixi eo. tit. de causis. post glo. in 1. q. Ricardus. Malumbra in quæstione sua, quam posuit inf. de procu. §. nunc breuiter. super ver. licèt autem detur, addens tertiam qōnem refert quosdam tenere, quòd ex eadem instantia lapso tempore statuti, intra tempus iuris poterit causa diffiniri, & inducunt tres leges supra proxim. alleg. ipse tenet contrarium, ut sic tempus per statutum instantiæ deputatum in totum censeatur vice temporis a iure cōi instantiæ deputati. Super quo vide quod dixi in præal. ver. licèt. inducit gl. l. properandum, super verbo triennij, quæ a tempore instantiæ deputato excipit certos casus. ad legem, ut oēs tam ciuil. respondet quod ibi fauore administratoris, non fauore expediēdæ causæ est tempus statutum, intra quod, si cā non fuerit finita, recedet administrator, & punitur iudex, qui fauorem administratoris violauit: tamen post illos 50. dies instantia iuris cōis remanet, pro qua principaliter tempus non fuerat limitatum. Eodem modo respondet ad legem fi. C. de ædi. pri. s. quod non principaliter pro causa terminanda statutum est tempus, sed fauore operis non dilatandi. Finito ergo tempore, in opere proceditur, manente instantia, pro qua tempus principaliter nō fuerat limitatum. Sic etiam respondet ad l. generaliter, vt statutum ibi de trimestri tempore fauore curiæ. Ad quod. ff. de decur. l. generaliter. §. spurios, non pro instantia principaliter, & sic illa durabit post tempus trimestre: vel secundum eum quando lex pœnam imponit pro eo, quod factum non fuit tempore statuto, contentari debemus illa pœna. ff. de verb. obl. si stipulatio ne idem factum dupliciter puniatur. ff. de accus. l. Senatus, & sic circa instantiam remanet ius cōe, & sic etiam potest dici de l. ut omnes tam ciuiles. Vbi verò lex solum statuit tempus terminandi, nec pœnam adijcit: tunc non factum corrigatur in hoc, vt pereat instantia. Allegat quod notari consueuit. C. de leg. nō dubium hoc tenendo: quod in l. generaliter, instantia non sit finita, tamen gl. ibi, & in l. properandum tenet contrarium: vt sic in dubio, vbi aliud non appareat expressè lapsus temporis statuti ad causam finiendam perimat instantiam, & hoc fortè odio litium, sicut simile not. ff. si cert. petat. quidam. C. de pact. postquam. Item cū principaliter instantia statutum est tempus, eo lapso dubitatū, quod perit instantia, & quandoq; causa: ut in appell. dixi sup. vers. prox. Et quia versicul. tractat etiam de termino finiendæ causæ criminalis, & de Richar. locuti sumus: veniat eius alia qō de accusato de homi. conuicto per testes coram iudice, cui limitatum est tempus causæ finiendæ: pone 60. dierum, accusat frater accusati, vel ipse idem, vel tertius qēs illos testes de falso testimonio illius causæ ad pœnā falsi: quæritur*

ritur an propter hanc litis pendentiam vltra 60. dies possit finitio prima causa tardari. Incipit quæstio, ex forma statuti, & prolixè tractat illam, & vide hanc per Cyn. in l. 1. qui accusat. non poss. in trib. vltimis quæstio. Diffinitio in hoc residet, quia dicit quicquid pro differenda sententia in causa homicidij allegari posset, tendit ad hoc, quòd probata falsitate testium accusatorum, probata esset innocentia accusati, & de homicidio videretur esse purgatus. Hoc. n. deficiente, ad quid fieret dilatio. Non. n. formatur qo, cum ipse accusatus excipit de falso. Nam ēt in accusatore esset diuersum, an accusaretur, an exciperetur. Dicit. n. lex, quòd non relatione criminum, sed innocētia reus purgatur. ff. de publ. iud. l. is qui, & de adult. l. 2. § si publico, saluo casu prædicta legis prima. C. qui accusare non poss. & de seruis fugitiuis. quicunque. §. sane. ff. quando crimen quod fertur, est tale, & sic præiudiciale; quòd si de illo constabit, non est possibile illud, de quo prius accusabatur, fore commissum. Si hoc de accusatore, fortius in teste. Cùm igitur accusatio testium per accusatum, vel per alium facta ad pœnam falsi, nō releuet accusatum, cum res inter alios acta, &c. C. quibus res iu. non not. l. 2. & quoad casum. l. 3. eo. tit. quæ si locum habeat in eodem delicto, ut dicit ibi gl. fortius in diuersis, vt hic. Sic ēt per casum conuersum. l. Lucius. ff. de infam. Cum igitur non subsit cā quare, vel ad quid; ergo non differetur snīa. ff. ad velle. aliquando in fi. & differens, cùm causa non subsit, in pœnam incideret, dicit etiam executionem non differendam, ēt si falsitas testium exprimeretur; in hoc. s. quòd uiueret ille, quem accusatus dicitur occidisse. Multis videtur hoc durum, cum facta decapitatione homicida, non sit locus temperationi, si tempus datum esset ad finiendū, & non exequendum, ego differrem. Nec puto Richardum æstimasse contrarium secundū quem etiam si per sua causa acta, vel propter illa, puta de consocijs, vel complicibus accusatus cum illo constaret innocentia accusati, vel illam absolueret, uel non exequeretur, si iam condemnasset. Allegat etiam ad Sillan. l. & si certus, & seruaretur, vt dicit lex 1. ff. de q. ad fi. & l. diui fratres, de pœnis. Si autem accusatus de falso excepisset contra testes, & iudex videret, quòd malitiosè differendi causa proponeretur exceptio, non est diffinitio vltra 40. dies differenda metu pœna. C. de iurament. calum. l. 1. de leg. si in fraudem. ext. de rest. in int. sciscitata. Idem dicit si accusatus se arctauit, quia prius potuit excipere, & modò sic arctatur tempus, quòd exceptio examinari non potest. Facit. C. de tempo. rest. in inte. l. petenda, & de tempo. app. nemo ad fi. si verò, quia accusans tardè produxit, vel aliàs non est quod sibi possit imputari, nec aliquo modo examinatio exceptionis, & diffinitio fieri pōt intra tempus, poterit differri sine metu pœnæ. C. de adulterijs. l. fi. ad fi. ff. de exca. tuto. l. si cum ipse determinationem. n. recipit statutum a iure cōi propter necessariā, & iustam causam. ff. de mun. & hono. ut gradatim. §. 1. C. de nox. l. 2. ff. de ser. l. si cui. ff. de ritu nupt. quanquam. Ad materiam facit quod scripsi inf. de accus. §. fi. in ver. gradum septimam. Io. And. Adde, dum Io. And. vult quod in dubio tempus intelligatur præfixum instantiæ fauore litium dirimendarum, quod Bal. in l. fi. C vt intra certum tempus, dat doctrinā cognoscendi, & dicit quod aut tempus apponitur a lege, vel a statuto loquente in rem, & tēpus præsumitur præfixum instantia. Aut statutum loquitur in personam iudicis, & tempus videtur appositum iudici, & hoc sequitur Azo in l. properādum. C. de iud. dicens esse idem de mente Iacob. But. Sal. & Ful. ibi, quia Sal. allegat pro primo membro in argumentum text. in l. peto. §. frater. de leg. 2. pro secundo membro allegat. l. pater. §. 15. de le. 3. & idem uoluit Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procon. in 3. q. Adde ēt, dum vult, quod si statutum imponit pœnam pro eo, quod factum non fuit, quod remanet ius commune. Si vero non apponit pœnam, tunc pereat instantia; quod hanc opinionem sequitur Ale. in d. l. properandum. Ab. cons. 16. incip. in qōne fratrum, vbi etiam tenet quod tempus instantiæ currat in cā ciuili, quando tempus per statutum est limitatū: licet testes fuerint accusati de falso. alleg. Io. and. hic, & Richar. Pau. de Cast. cons. 238. incip. uidetur dicendum, post multa residet etiā cum opin. Io. and. licèt sibi aliter videatur. Quam opi. etiam sequitur Abb. in c. de causis. extra eo. Scias tamen secundum Ang. in d. l. properandum, quod licèt iudex non possit post tempus instantiæ diffinitiuè pronunciare, tamen absolutoriè pronunciare ab obseruatione iudicij, per l. fin. D. ut intra certum tempus, quam dicit singularem; subdens hoc fallere in casu singulari, l. penult. C. de naufra. lib. 11.

dinario, licèt per delegatum fuisset facta citatio: nam
tacite renunciasse videtur, quia res de facili ad sui na-
turam reuertitur. ff. de pact. si unus. §. qsi non, ut totum
& vbi negotium cœptum fuit per litis contestationem
ibi finietur. ff. de iud. vbi ac. ad prædicta. ext. de appel. si
duob. & c. ut debitus. qđ plenius prosequere in Sum-
a ma domini mei, eod. tit. §. q si eius officium. a Item fi-
nitur, si duo delegati diuersas proferant sententias. ex-
tra de re iud. c. fi. Item si quis per sententiam absolutus
est, extra de accu. de his. ext. de collu. c. fi. de clau. c. 2. ff.
b nau. cau. sta. licet.b Item si litigantes ad inuicem se ab-
soluūt. 2. q. 3. si quem. extra de mut. pe. c. 1. ext. de simo.
3 querelam. Item finitur acceptilatione, pacto de non
petendo, transactione, & rei peremptione: quibus etiā
casibus arbiter sententiam dicere non tenetur, nisi ali-
quis litigantium intersit. ff. de arbit. nō distinguemus.
§. summa. & §. item non est cogendus. extra, de arbit. ex
parte extra, de lit. contest. exceptionis peremptoriæ. li.
6. & in multis casibus, qui sunt infra. §. fin.

ADDITIONES.

a Officium. in fi. & vide quod dixi de purg. ca. c. pe. super vlt. glo. & de accusatio. ad petitionem. super 1. gl. & ad hunc ver. remisi. in c. vt debitus. de app. super gl. sed nunquid Io. and.

b Licet. Secus, si condemnatus fuisset, quia tunc restat executio, quam facere potest. De hoc sup. §. 2. in fi. sed absolutio non requirit executionem, quod per se patet, & not. de appel. pastoralis. in gl. hac ratio. Io. andr.

SVMMARIVM.

1 Delegatus quibus ex causis potest recusari.
2 Familia reprobat aliquem propter dominum, & econuerso, omnes de familia recusantur propter eum.
3 Suspicionem tollit pro affectionis causa.
4 Repellitur iudex in causa sui socij, durante societate, post non, & quid de magistro in causa sui scholaris?
Doctor est iudex sui discipuli.
5 Iudices reciproci habentur suspecti.
6 Coaquerens de subdito suffraganei sui coram ipso suffraganeo, an sit audiendus, an vero ipse subditus possit suffraganeum recusare?
7 Episcopus alterius diœcesis dans literas contra aliquem, potest recusari.
8 Literæ impetratæ ab Episcopo communi, non sunt impugnādæ.
9 Prælatus ecclesiæ impetrans nomine ecclesiæ suum consanguineum iudicem, an ille poterit recusari.
10 Prælatus ecclesiæ non est dominus rerum ecclesiasticarum, sed procurator, & si sit aduocatus, procurator vel assessor in eadem causa, an admittatur?
11 Aduocatus, an quis possit esse in causa, in qua fuit iudex?
12 Iudex an possit esse quis in sua causa, vel suorum, & quid si sit testis in eadem sua causa.
13 Inimicitia post reconciliationem an repellat iudicem.
14 Episcopus tempore episcopatus appellans, postea autem factus Archiepiscopus loco eius, ad quē appellatū fuerat, quid iuris.
15 Personæ, quæ sint incapaces iudicialis dignitatis; & causæ, in quibus repelluntur iudices.
16 Fideiussor an possit esse iudex in causa rei in soluendo?
17 Causa qua repellitur procurator, vel arbiter, eadem repellitur ordinarius, & delegatus.

7. §. Superest videre quis valeat recusari. Re-
cusari autem potest delegatus, si
sit suspectus, vt tertio, quæstio. 5. quia suspecti. extra.
de exceptio. cùm inter. C. de iudic. apertissimi quod po
a test ex multis causis a. Primò si sit dominus impetran-
tis. extra eod. causam quæ. 3. quæst. 5. accusatores, 3. licet
sit argu. contrè. extr. de for. competen. ex transmissa. vbi
de

ADDITIO.

a Causis, quæ oēs sunt exempla suspicionis, quæ est unica cā recu-

a eius.[a] quia actor sequitur forum rei. C.de iurisdictione
ommium iudi.iuris ordine.11.q.1. experientiæ. ext. fo
7 comp.cũ sit.arg.ad hoc ext.de offi Arch.c.fi.† Quid si
b impetro literas contra te ad Episcopum meum?[b] Vi-
detur ꝙ possis eum recusare.arg.ext.de offic.deleg. cau
sam.ut lit.non contesta.accedens.1.quia episcopus loco
domini est, & ego sum de ipsius diœcesi:vt ibi.& supra
c versic.1.Posset tamen esse secundum Vincentium.[c] ꝙ
d si ego possideo.& tu es actor,[d] nõ potes recusare ex hac
causa. Et ꝙ committitur episcopo meo causa,quoniam
e ille aliàs iudex est,& ratione mei, & ratione rei:[e] secus
autem si est, vbi aduersarius meus præsidet. Sed si im-
petraui contra te literas ad episcopum communem ti-
bi & mihi: non potes literas impugnare.vt extra de sen-
8 ten.excom.illorum. † Item si sit de terra aduersarii ori
undus, uel eius clericus : secus si eius episcopus esset
secundum Vicen.extra ut lite non contest. accedens.
2.quod B. non admittit: sed potest esse sufficiens cau-
sa in compatriotis extra suam patriam constitutis : pu-
ta in scholaribus uel mercatoribus, & huiusmodi, qui
se diligunt uelut fratres : uel econtra in indigenis con-
tra alienigenas,arg. ff. de hær. institu. nemo dubitat. §.
qui frater.ff.de uer. signif. latæ culpæ. §. amicos. ff. pro
soc. verum quia inter indigenas, & alienigenas liuor
inuidię regnare consueuit.ut ext.de institut.ad decorem.
f secundum d.meum.[f] Item si sit consanguineus, uel af-
finis, ut uitricus uel priuignus. ff. de iniur. l. lex Cor. in
prin.ff.de lib.caus.si pariter. ext. de appe. postremo.3.q.
9.absens.2.ff.de procurat.sed hæ personæ. & l.aut affini
g tate.Quid si non est consanguineus, est tñ affinis?[g] Re
spond.idem est.ff.de procur.aut affinitate. Intuenda ta-
men est persona, ſm Vincen. nam talis posset esse con-
sanguineus, qui recusari non debet, vt dicit: vt si sit mo
nachus Cistercien.4.q.3.c. placuit.§. item in crimi. ver.
item testium.ff.de testib.l.3.ff.de re milita. non omnes.
h §.à Barbaris.[h] † Quid si prælatus alicuius ecclesiæ im-
9 petrat nomine ecclesiæ aliquẽ suũ consanguineũ in iu-
dicẽ,nunquid ille poterit recusari? Et uĩ ꝙ sic, cũ sit cõ
sanguineus impetrantis:vt in prę.c.postremò.ext.ut lit.
non conte.accedens.2. Contra: quia non est cã prælati,
sed ecclesiæ. Quod patet,quia in ea testificari põt.ext.de
testi.veniens.2. & c in super.14.q.2.super prudentia.nec
emolumentũ uel damnũ ad ipsũ spectat:imò ad eccle-
siam.2.q.6.biduum.uer. palam.ff. quando app.sit.l.j.§.
impropria.quia ipse non est dñs rerũ ecclesiasticarũ,sed
procurator.ext.de dona.c.2.12.q.1. si priuatũ. & hoc te-
i net Aegidius.[i] † Item si fuerit aduocatus uel procura-
10 tor uel assessor[k] in eadem causa: ut in præallegato c.po
stremò.2.q.6.statuendũ.ff.de iurisd.omn.iudic. prætor.
ar.ff.de Trebel.ille §.pe.2.q.1.c.de manifesta.§.sed scien
dũ.C.de postu.quisquis.in prin.C.de assess. nemo. in fi.
uersũ tñ qui fuit aduocatus,põt esse iudex ordinarius, se-
l cundum Vinc.ut in præ.l.prætor.[l] † Quid econuerso, si
11 quis uelit esse aduocatus in causa, in qua fuit iudex?
Respon. nullo iure prohibetur. honeste tamen facit, si
abstinet, ne malum commercium præsumatur tempo
re, quo iudex erat, habuisse. De hoc infra de aduoca.§.
12 1.uer.item ꝙ fuit. † Item si fuit testis in eadem causa.ff.
de testibus.l.si.C.de assess.l.fi.in prin.& in fin. Item si ue
lit fieri iudex in causa sua, uel suorum. ut C. ut nemo in
causa sua iudi.l. unica.ext.de offi. Arch.c.fin.ext.de foro
competen.cum contingat.ff.de iuris. om. iud. qui iuris.
dictioni.arg.contra,ext.de pœnis.Romana. libr.6.ff. de
m offi.præsi.l.Senatus.[m] infra.ver. item qđ uult esse.Item.
si ab eo ritè fuerit appellatum in illa, uel in alia causa.
n ext.de app.ad hæc 1.[n] & c.acceptam. & c. Romana.§.
cum uero his.lib.6.C. quomodo & quando iudex. si ut
proponis. C. de episcopali audi.nemo 50. disti. si quis
præpostera.ext.eo suspicionis. Item quia pretium reci-
pit, vel hæres institutus est ab impetrante. ext.de ui. &
ho.cle.cum ab omni.ff. de procurant affiniate. ff. de iu.
Iulianus ait. Item si sit inimicus meus, uel mihi suspe-
o ctus:[o] uel timet aduersarium meum, uel ab eo per pe
cuniam est corruptus,uel eum ex aliqua causa speciali
p nimis diligit.11.qu. quatuor.[p] de re iud.cum æterni.re
spon.1.uersi.caueat.& seq.3.q.5.quia suspecti. prope fi.
& in prin.& quasi per totam quæstionem.ff.de lib.cau.
si pariter. C.de iud.l.apertissimi. & causæ inimicitiarũ
sunt specificandæ.C.de test.auth.si dicatur.ff.loc.si mer
13 ces,§.si culpæ.ext.eo.suspicionis.Item quòd quondam
q fuit inimicus : licèt reconciliatus fuerit.3.q.5. accusa-
tores.1.ext.de app.proposuit. Item ꝙ est de minoribus
iudicib.vnde de tali summa cognoscere non ualet.2.q.
6.ei qui.§.diffinitiua. uers.itẽ cum certa.Itẽ si agitur de
priuilegio Papæ, non potest alius cognoscere de eod.
14 ext.de iud.cum uenisset. † Item si prius fuerit ab eo ap-
pellatum,

ADDITIONES.

a Eius.*Hoc tenuit Hostien in summa de appell. vbi tractat de recusatio.§.ex quib. causis.in fin.dicẽs,quòd secus esset.si illum impetrasset in delegatum.Sed hæc ratio quòd sit ordinarius, parum valet:quia concluderet idem in patre vel consanguineo ipsius episcopi illum impetrante,vel coram illo agente.Vnde primum teneas.Non obst.generale,quod sequitur,per quod reo non tollitur recusationis beneficium.Non obstat Decret.vltim.de offic. Archi.licèt enim familia episcopi possit coram ipso conueniri,non per illud sequitur,quòd si familiaris coram ipso conueniat alium conuentus illum recusare non possit: vel quod volens familiarem eius conuenire,non possit vti remedio,quod scripsi de for.compet. si quis contra Io.And.Adde tu quod ordinarius, cui assistit assessor suspectus,potest & ipse ut suspectus recusari. Ita Abb. Sic.in c.1.in 3.c.quasi.in fin. ver. & secundum hoc deciditur.ext.de iudi.An autem Papa,vel Imperator possit recusari, vt suspectus? Dicas quod non secundum d. Abb. Sicu. in c. querelam. in 2.col. vltra medium.ext.de elect. idem in c. cum venissent. ex. de iud.*

b Meum.*Hoc hodie non procedit contra reum alterius diœcesis, per Decre statutum.de rescr.§.cum autem. lib. 6.Ioan. An.*

c Vinc.*Qui hoc notat in Decr.causam quæ eod.tit. Io.Andr.*

d Actor.*Ineptè loquitur.Vinc. & Gul.Sic enim actor impetrauit, certum est,quod non recusat, si possidens impetrat ; puta interdicto de retinenda,ergo ipse est actor. Io. And.*

e Ratione rei. *Parum valet hæc ratio, vt dixi supra prox. ver. Ioan. Andr.*

f Meum.*In Decre.præallega.accedens, & in Decr. litigia.de appel.lib.6.ubi scripsi in gl.2. Io. An.*

g Affinis.*Hic prędixerat,quod non aduertit,quia iste ver.fuit additio.Io. And.*

h Barbaris.*Hoc not.ipse Vincentius de appe. postremo. vbi etiam allegat Decre.mandata.de præsumpt.Io.And.*

i Aegydius.*Tu dic contra,ut dixi in Decre. insinuante. eo. tit. in glo.hoc videtur.Io.And.*

k Assessor.*Si impetratur de appel.qui illius consilio obtinuit,procedit recusatio. Cessant autem, si impetrat appellans huius ratio patens est.Io.And.*

l Prætor.*Recusari tamen potest,& tunc delegabit, ut ibi. Vinc. autem illud dixit vbi supra. Io.An.*

m Senatus.*Ad Decr.responde ut ibi not. lex facit pro Io.An.*

n Hæc.1.*Hoc intellige vt ibi dixi in text. & plenius super gl. vnica.Ioan.And.*

o Suspectus.*Huc dictum fuerat supra.*

p Quatuor. *Extra lib.*

q Fuerit.*Sup.nouiter vt probat canon allegatus, & ibi de hoc,& de simo.per tuas. in gl. propter, aliàs in aliqua suspicionis causa, quæ cessauit,dicit Gul.Ang.de recu.in 3.col.propter illam præteritam recusari iudicem non posse,per.l.quod ita. ff. de adil.ed. & per illud generale,quod cessante causa,&c. non obst. C.de assess. nemo ex his. in fi. quia ibi aduocatus ex affectione quam habuit ad causam illam, iudicare non debet. Quæ affectio non tollitur per dimissionem officij,quod licèt verum sit,quod præteritum nequit non fuisse; uerum tamen est quod potest non esse. Adde, & intellige de reconciliatis de præsenti, vel de nouo aliàs secus ; vt per Io.And.in tit.de in.§.superest. ver. sed videndum.*

pellatum, qui tunc erat episcopus, & nunc factus est ar
chiepiscopus loco eius, ad quem appellatum fuerat,
non potest cognoscere : ut in concor.quæ sunt supra
ver.item si fuerit aduocatus.& versi.item si ab eo.ar.cō
a tra. extra de electio. querelam.in princi. vbi de hoc.[a]
Item in l. Cor. de iniu. non potest esse iudex gener, so-
cer, vitricus, priuignus, sobrinus vel propriorve eorum,
qui in ea cognatione vel affinitate, patronusque eius,
vel eorum qui de ipsa cognatione sunt, vt ff. de iniur.
15 l.lex.Cor. † Item si est maritus, vel pater, vel filius, uel
patronus aduersarii, vel quia aduersarius est de eius fa-
milia. ff. de offi. præsid. Senatus. & iur. om. iud. qui
iurisdict.& ff. de iniur. l. lex Cor. respon.r. quod intel-
ligo in criminali, seu in famosa actione : nam in ciui-
li filius potest esse iudex in causa patris. ff. de iudic. in
priuatis.3.q.6.in famis personæ.§.tria.&c.seq.§.cognito
res saltem usque ad lit. conte. ff. de offi. præsidis. Sena-
b tus.[b] Et intellige s'm Py.[c] q pater in cā filii. vel ecōuer
c so, non pōt esse ordinarius: ut in l.priuatis, sed delegatus
d sic, vt in l.q.iurisdictioni.[d] Poterit tamen, vt puto, recu
sari, ext.de app.postremo.& vide infra de instr. edi.§. in
strumentum.versi.item q est domesticus. & seq. Item
q uult esse iudex in sua causa : ut infra in tit.de actore.
ver. item q uult. Item si causa incipiat ad eum pertine
re.ff.de iudi.l. Iulianus ait, si alter ex liti. multo fortius
si ab initio fuit sua. C.ne quis in sua causa ius sibi di.l.
unica. Item si causa aliquo modo tangit eum : ut quia
tenetur de euictione rei, pro qua agitur.2.q.6. biduum,
16 † Sed nunquid fideiussor potest esse iudex in causa[e]
e rei? Dicunt quidam quòd sic, si est soluendo.[f] Alii cō
f tra, arg. ff. de leg. 1. si cui. in fi. & ff. de furt. itaque fullo.§.
g fi.[g] Sed pone, T. debitor meus in decem dedit mihi
P. in fideiussorem: uerum ipso. T. dicente, contractum
huiusmodi factum fore in fraudem usurarū, impetra-
uit contra me super hoc iudicem fratrem dicti P. nun-
quid eum potero recusare, eo quia frater est fideiusso-
ris? Videtur quòd sic. extra de appellar. postremò. cum
suis concor. Nam uidetur propria causa fideiussoris. ff.
de appel. ab executore Interest enim eius, ut liberetur
etiam si debitor sit soluendo: ut in præallegat. l. si cui.
in fin.&l.seq.& argum. extra de fideiuss. c. fi. arg. contra.
Non enim dicitur propria causa fideiussoris, cum com
modum, uel incommodum non spectat ad ipsum. ff.
quando appel. sit. l. 1. §. in propria. 2. q.6. biduū. Præte-
rea fideiussor, præstaret recuperaret à debitore. ff. iud.
sol. iam tamen. §. in hac extra de fideiuss. ca.2. & 3. Et
hoc tenent quidam, quòd non recusetur, cum frater
h eius non sit principalis.[h] & in aliis casibus, quos habes
17 infra proxi.§. † Et generaliter quamlibet causam suffi-
cientem ad recusandū procuratorē, uel arbitrū, credo
i sufficere ad ordinariū uel delegatū etiā recusandum.[i]
K De recusantib. dicā infra titulo de Recusationibus.[k]

ADDITIONES.

a Hoc. *In 1. gl. & solne, vt super ea dixi. Adde quod Bald. consuluit, quòd stante statuto quod a potestate appelletur ad capitaneum, & contingat, Potestatem gerere utrunque officium: quod de sententia lata per eius vicarium tanquam Potestatis cognoscit ipse tanquam capitaneus, nec processus erit nullus: tamen vt omnis suspicio cesset, debet delegare. Vide eius, consi. 55. 1. lib.*

b Senatus. *Hoc placet Vber. de Bon. titul. de declinatoriis contra iudicem.*

c Py. *Sic eum allegat Roff. tit. 2. ante fi. & illud dixi vbi supra ad fi. 1. col. vers. & notandum. Et per Ros. redditur ibi ratio, quia delegatus fungitur munere delegantis & sic censetur vt alius. Ordinarius vero munere proprio. Parum vrgent hæc verba, secundum quæ rarò recusari posset delegatus.*

d Iurisdictioni. *Et hoc ibi placet Accur. qui ponit alias duas solutiones, quarum vna procedit hic: alia distinguit, an agat vel conueniatur. Et uide quod not. de foro compet. cum contingat. in glo. 2. & super ea Ros. tit. quo supra in fi. distinguit, an sit iurisdictio contentiosa: & tunc potest esse iudex, & recusatur. An voluntaria: & tunc potest esse iudex, nec recusatur: allegat ff. ad Trebel. nam quod, & quod cuiusque vni. illud. cum l. seq. Adde, quòd d. Ant. in d. c. cum contingat, dicit quòd pater non potest esse iudex in causa filiorum in criminali, si opponatur, absque alia recusatione allegat d. l. qui iurisdictioni, quam ipse intelligit loqui in criminalibus, & l. lex. Corn. ff. de iniu.*

e Causa rei. *Id est, debitoris & impetrantis. Nam impetrante creditore non esset dubium.*

f Soluendo. *Intellige ipse reus, aliàs parum valeret hæc distinctio, quia etiam diues fideiussor suspectus est, ne se liberare velit absoluendo reum: vt infra vers. pro.*

g §. fi. *Istæ duæ leges probant: sic dixit prima, quod interest fideiussoris liberari, quantumcunque debitor sit soluendo: ne habeat necesse mandati actionem intendere. Secunda dicit interesse creditoris incumbere pignori, licèt debitor sit soluendo. Ad idē ff. quando app. sit. l. 2. in fi. vbi dicitur, quòd qui sua interesse dicit, propriā causam defendit. Et hæc iura inducit etiam Alb. Gal. in quæstione, an fideiussor possit esse testis pro debitore, de testi. ver. sed nunquid fideiussor, licet sibi uideatur placere superior distinctio etiā eo casu: mihi placet per iura prædicta, quòd licèt debitor sit soluendo, eius fideiussor suspectus est: & a iudicando & testificando repellitur in cā, qua fideiussit. De primo quis dubitat, longè æquius repelli fideiussorem, quam socium consanguineum, vel dominum & quam plures, de quib. sup. De secundo satis patet, quòd cā saltē secundario sua est: quod sufficit. Facit quod no. C. de testi. omnib. in 1. gl. & vide inf. de teste. §. 1. eod. versic. quid de fideiussore. Fortius hæc procedunt, quando fideiussor se constituit principalē, & renunciauit iuxta formas, quas vide inf. de fideiussorib. Io. And. Adde quod Bal. in d. l. si cui. §. fi. dicit, quòd si debitor principalis sit soluendo, & fideiussor non renunciauit beneficio Authen. præsente, quod poterit esse iudex, & testis in causa principali, quæ tunc nullo modo vexari potest. Pro hoc bene faciunt not. per Bar. in l. si quis ita. de rebus dubiis, per Cyn. & Bal. in l. dictantibus. C. de testi. per Bal. in l. fi. §. fi. C. de vsu. rei iud. & quod singulariter not. Iac. But. & Ang. in l. non solum. §. quæritur. ff. de procur. Nec obstat, si dicatur quod debitor potest desinere soluendo : quia respondetur, quod lex hanc vani timoris considerationem non permittit. l. si quis ab illo. ff. de re iud. Lud. tamen Rom. consi. 382. tenet, quòd cedens nullo modo possit esse testis pro cessionario: etiāsi in nihilum teneretur, succumbente cessionario propter affectionē, quod simile videtur in fideiussore, vt omnino affectus habet.*

h Principalis. *Alb. Gal. hoc tenet: cuius ad literam fuit iste ver. & præcedens tit. de iudicibus ordinariis, & legatis. in fi. Io. And.*

i Recusandum. *Hoc fuit dictum Tanc. & Vinc. in decret. postremo. de appel. Io. And.*

K Recusationibus. *Hac eadē parte hoc dicto, in p. 2. ponit etiam rubricam, in qua remittit, nil tradens. Io. And. Adde, vtrum in notoriis possit iudex recusari, vt quia delictum super quo agitur, sit notorium, dicas quod sic, vbi pœna est imponenda arbitrio iudicis. Host. in c. cum speciali, & ibi etiam Io. Andr. de app. Arch. in ca. quia suspecti. 3. q. 5. Abb. in c. Quintaualle. in c. eo. circa prin. ext. de iureiurando. Idem Abb. Sicul. in c. cum uenissent. ext. de ind. idem in c. 1. ext. de male. excipi potest.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones contra delegatum, & iudicem fiendæ; primo quod est excommunicatus, vel suspectus, &c.*
2 *Infamis an potest procedere, si contra eum non excipiatur.*
3 *Ordinarius esse non potest, nisi 25. annum attigerit.*
4 *Monacho, vel canonico regulari, quomodo causæ possint cōmitti.*
5 *Simplices regulares non possunt esse iudices, nisi ex certa scientia domini Papæ.*
6 *Excipi an possit contra eum, quem Papa in scriptis uocat simplicem clericum.*
Legatus statuto generalis concilii derogare non potest.
7 *Exceptio de dignitate, in quibus locum habere possit.*
8 *Exceptio potest esse in iudicio, quod ex pluribus iudicibus maior, & dignior est suspectus.*
9 *Remittens causam ad superiorem, non potest se amplius de ea intromittere.*

10 Delega-

10 *Delegatus super re certa, non potest se de alijs intromittere.*
11 *Exceptio contra delegatum potest fieri de ha. esi, schismate, infidelitate, &c.*
12 *Exceptio potest fieri delegatum in causa criminali, & quæ spectat ad merum Imperium ab alio quàm a Principe.*
13 *Princeps causam criminalem committens sub speciali forma, an postea agi possit ciuiliter.*
14 *Iudex an quis sit, vel non, quis cognoscet.*
15 *Delegatio committentis, qui tempore commissionis non habeba: iurisdictionem committendi, sed postea habuit, an valeat.*
16 *Excipi potest contra delegatum, quòd ostendit mandatum literis comprehensum, & si illud perdidit.*
17 *Exceptio de imperitia seu ignorantia delegati valet.*
18 *Iudex in quo non est iustitia, non meretur vocari iudex.*
19 *Legatum, & fideicommissum, quibus casibus tacitè reuocetur.*
20 *Excipitur de iudice, quòd partes non audent ad eum ire sine mortis periculo.*
21 *Remoueri non potest ordinarius à iudicio, vel officio, quandiu toleratur.*
22 *Causa si commissa est canonico, expresso nomine canonicatus, ille verò post citationem contraxit matrimonium, quid iuris?*
23 *Clericus post citationem episcopus factus, potest subdelegare causam.*
24 *Conseruator est, non iudex; qui potest solùm defendere a manifestis iniurijs.*
25 *Iudex repellitur minori causa, quàm testis, quia facilius inueniuntur centum iudices, quàm vnus testis.*

8. ¶. Excipi potest contra iudicem, quòd finita sit eius iurisdictio: quod fit multis
modis, quod dic vt supra §. cessat. Item quod est suspectus:
1 quod dic, vt supra §. prox. † Item quod excommunicatus:
extr. de re iud. ad probandum, de except. dilecti filij, &
cap. cum inter. & c. exceptionem, & c. pia. lib. 6. Dic ut
ibi not. 24. quæst. 1. miramur, & c. audiuimus. ff. de iudic.
cum prætor. etiam si tempore quo recepit rescriptum,
erat absolutus: quod dicitur extr. de præben. dilectus 2.
a a Quis autem cognoscet, de hoc not. infra de except. §.
b 2. versi. sed si hoc.[b] Item quod est seruus. ff. de offi. prætor.
Barbarius: extra de rescrip. sciscitatus: C. de iudicis. ser
c uus. 3. quæst. 7. infamis, §. tria. Item quod est libertus[c] secundum quosdam. ar. 2. quæst. 5. accusatores. 2. & c. nullus
seruus. 6. quæst. 1. infames. Item quod est periurus, vel alias
infamis. C. de infa. l. vnica, li. 10. & C. de transact. si quis
maior. li. 12. de digni. nec famosis. 3. quæst. 7. c. vlt. extr.
d de rescript. sciscitatus.[d] Qui autem sint infames, in aureo Repertorio. sub tit. de pœnis, dixi plenè: quia nec
2 infamis potest esse assessor, vt ff. de asses. liberatio † Sed
nunquid infamis potest procedere, si non excipiatur
contra eum? Respon. sic: nec enim propter infamiam
ab honoribus publicis quis excusatur arg. C. de decu.
lib. 10. l. nec infamem. & ar. ff. de offic. præt. Barbarius.
Item quod est minor 30. annorum, nisi maior decem & octo
annis datus fuerit de consensu partium, vel etiam minor 18. datus fuerit à princ. ext. eod. cum vicesimum. ff.
de re iudi. quidam. ff. de arbitris. cum lege. & hoc in de
3 legato. † Nam ordinarius non potest esse nisi 25. an. attigerit, secundum Azo. & Rof. vt præ. l. quidam. extr. de
elect. cum in cunctis. ff. de mu. & ho. l. ad rem publicam.
ff. de iudicis. cum prætor. §. fi. sed certè. præ. l. quidam. vi
e detur dicere[e], quod ex quo pubes est, possit esse ordinarius: & possit iudicare de cõsilio assessorum. arg. 3. quæ.
f 7. d. §. tria. De hoc dic vt not. in præc. c. cum uigesimũ.[f]
Item quòd non est constitutus in aliqua dignitate, uel
in ecclesia cathedrali, uel collegitata honorabili. de re-
g scri. præsenti.[g] ext. eod. si pro debilitate. & c. cum te cõsulente. partes tamen bene possunt renunciare huic
h exceptioni. vt C. de pac. si quis in conscribendo.[h] Nun
4 quid ergo monacho uel canonico regulari causæ possunt
i committi?[i] Et uidetur quod sic: ut extr. de priu. cum. olim
propter. in princ. & in præ. ca. præsenti ibi seu alius collegiatis, & c. ar. contra. quia à cãrum strepitu debent esse remoti. ext. de syndico. c. vno. & C. de testa. cõsulta. in
fi. nec alicuius forensis negotii debent esse susceptores,
nisi de abbatis imperio & vtilitate monasterii, nihilominus suadente. 16. q. 1. monachi. extr. de post. c. 2. & C. de
episcop. & clericis repetita. Dico quod nullus põt eis committere, nisi Papa. Nec ob. 16. q. 1. qui vere, ibi pp vrgẽtes, & c. quia illud intelligetur s'm præ. c. monachi. Abbas posset forè sibi committere, quia est in eius ptãte.
12. q. 1. non dicatis. nec etiam Papç commissio valet: nec
processus per eos habitus, nisi expresso nomine monachatus seu canonicatus, vt in præ. c. olim. ar. ext. de rescr.
cum ordinem. & de confir. vti. vel inuti. porrecta. & 16.
q. 1. de præsertiũ. nec in hoc est differentia inter monachos & canonicos regulares. ext. de postu. c. 2. Et est ratio pręmissa, ne detur eis vagandi materia. extr. de offic.
or. quanto. Nec ob. præc. pręsenti. imò hoc probat. quia
5 ibi dicit, institutis. † Et hoc ad differentiam regulariũ,
qui non dicuntur instituti: nam in ingressu tria promittunt, quæ habes ext. de sta. mo. cum ad monasterium in
fi. Præmissa autem intellige de simplicibus regularibus
qui non possunt esse iudices, nisi ex certa scientia domini Papæ: & sic dicunt quidam fuisse declaratum,
& super hoc literam bullatam asserunt se vidisse: ubi
autem est talis, qui fit per electionem, vt abbas & quidam priores: vt extr. de sta. mo. in singulis. in princi. & c.
ea quæ, in fin. de priuile. volentes. §. sanè. uer. hæc in prio
K ratibus, & c.[k] tunc satis credo quod valebit commissio
non expresso nomine monachatus. Nã talis est in dignitate cõstitutus, vt in præ. c. pręsenti. Idẽ etiã credo de habẽtibus perpetuos prioratus. Curia Romana cõmittit
habẽtibus perpetuos prioratus, non simplicibus regularibus, nec habentibus officia, vt sacristę, custodi, priori
clau-

ADDITIONES.

a Dilectus. 2 *Vide quod plenius ibi scripsi super gl. 2. Adde quid si aliquis est excommunicatus, & hoc constat in vna prouincia, in altera tamen vbi est hoc occultum, ipse deputatus iudex procedit, & diffinit causam? an valeat iste processus. Vide Abb. Sic. in c. ad nostram. el 3. extra de iureiu. in 3. colu. & vltra ea, quæ ibi per ipsum allegantur. adde text. in argu. in l. 1. C. de test. ext. in c. 2. & pen extra. qui fil. sint legitimi.*
b Si hoc. *Et ibi dabitur plena remissio Io. And.*
c Libertus. *In non plenè manumisso procedere potest, qui non potest ordinari: aliàs cum ordinari possit, ergo & iudex dari, 54. dis. quicunque, & facit l. liberti. alle. infra ver. proxi.*
d Sciscitatus. *Vide quod ibi not. in gl. 2. & quod super ea dixi, de quæstione, quæ sequitur. Ioan. Andr. Adde vers. sequ. quod idem consuluit Rom. consi. 297. & Pau. de Cast. cons. 98. Adde quoad hunc, & sequentem ver. sed nunquid infamis, quòd si aliquis inhabilis impedimento naturæ procedit, etiam non opposita aliqua exceptione, vt in furioso, quòd non valeret processus: quia non est in arbitrio opponentis huic mederi. Vide Innoc. c. sciscitatus. ext. de rescr. Rom. in repet. rubr. de arb. in 8. col. post principium.*
e Dicere. *Sup. in quantum excludit impuberem. Io. Andr.*
f Vigesimum. *Et vide quod ibi scripsi super fin. 2. glo. Io. Andr. Adde, quod licèt minor 20. annis, pubes tamen, sit rex, & habeat de quorum consilio possit iudicare: quod tamen ad administr. regni non admittitur: vt Oldr. decidit eius consi. 32.*
g Pręsenti. *Quam hodie non habemus.*
h Conscri. *Hoc hodie falsum est, de rescriptis, statutum. §. 1. & §. in nullo. & in fin. lib. 6. Adde, quod cum opinio Io. And. transit Alex consil. 77. 2. lib. vbi decidit, quod c. statutum. habet etiam locum, quando fit delegatio inter laicos, & causis laicorum.*
i Committi. *De regulari canonico ecclesiæ cathedralis, vide quod scripsi de rescr. statutum. lib. 6. in princ. vbi etiam inuenies obseruantiam curiæ.*
K Prioratibus, &c. *Libro 6. Adde, quod valet commisso facta monacho habenti administrationem, vel officium in ecclesia cathedrali, licèt non fiat mentio pro monachatu. Rota in antiq. decis. 209.*

a claustrali, camerario, & huiusmodi. a : † Quid si Papa
6 scribit alicui vocando ipsum simplicem clericum, nũ-
quid potest contra eum excipi, quòd non sit in dignita
te, vel in ecclesia honorabili constitutus? Respon. non
Secus, si delegatus sic scriberet, nisi partes consenti rẽt
b b. quia legatus statuto generalis cõcilii derogare non
potest, vt ext. de præb. dilecto. Quid si delegatus Papæ
subdelegat: nunquid habet locum præmissa exceptio?
Rñdeo, sic. Eadem enim ratio est in eo, quæ & in dele-
c gato. Alii contra. c Quid si certus articulus alicui com-
mittitur, puta testium examinatio, vel ut coram eo fiat
litis contestatio. Rñdeo non habet locum hæc excep-
tio: & ideo signanter dr̃ in præd. consti. præsenti causæ
7 † Item illa constituto in ordinariis locũ non habet. Itẽ
excipi potest, ꝙ est condemnatus. l. Iul. rep. 1. q. 1. eadẽ
l. in fin. Item ꝙ functus est officio, siue benè, siue malè
d pronunciando. d extra de sequestra. pos. c. 1. ext. eo. in
literis. & c. venerabilis. ff. de re iudic. iudex. & hoc in de-
legato. secus in ordinario. C. de sẽten. & inter om. iud.
l. 1. & de accus. l. 4. & de sententiis ex breui. reci. l. 2. ext. de
8 matrimonio cõtract. contra interdictũ eccle. c. 2. † Itẽ
quod ex pluribus iudicib. maior & dignior est suspect⁹:
quia ex hoc alii recusari, alii reuocari possunt, ext. de eo
e qui mit. in possess. cum sicut. de offic. deleg. c fi. §. 1. e Itẽ
ꝙ iurisdõ ad tp̃s data expirat. ff. de arbitr. cũ dies. §. si in
f ext. eo. de causis f ff. de iud. l. 2. §. sed iudex. Et hoc hic de
consensu partium & iudicis fuerit prorogata, vt ibi. Et
intellige quod ante lapsum termini possũt prorogare:
non postquam expirauit ff. de preca. sed & si manen-
te. & not. ext. eod. significantibus. Sed nũquid procura-
g tor eẽ potest prorogare? Dic vt ext. eo. cũ olim g † Itẽ
9 ꝙ causam remisit ad superiorem, vnde non potest se
amplius intromittere: ut supra §. restat. versi. item per
h remissionem. h Item ꝙ non est iudex. C. si à non com-
pe. iud. l. fin. C. ne de statu defun. si patet. ext. de indi. at
si. 11. quæst. 1. in clericorũ. & c. clericus fine. & c. seq. 3.
quæst. 6. pulsatus. C. vbi in rem act. l. fin. extr. de consue-
tu. ad nostram. vel ratione personæ suæ: vt ff. de iud. cũ
prætor. §. si. in multis exemplis, vel ratione rei, de qua
agitur, ext. de fo. compe. c 1. & c. cum sit. & c. si clericus.
11. quęst. 1. experientiæ. & in concor. quę sũt infra versi.
item ꝙ est is laicus vel ratione causę: vt quia est fiscalis.
ff. de offic. proconsul. nec quicquam vel liberalis, C. de
peda. ind. l. placet. vel criminalis, vt infra sequitur. Talia
enim non delegantur, vel ratione personæ conuentæ.
ext. de fo. compe. si diligenti, 11. quæst. 1. insolita. & c. cle
ricum. 1. quæst. 3. & c. clericus, vel ratione domicilii. ext.
de fo. compe. ex parte. de rescri. dilectus filius Io. vel cõ
tractus, ext. de foro compe. Romana. §. contrahentes,
lib. 6. vel consensus, eod. tit. significasti. vel delicti. C. vbi
de crim. agi oportet. auth. qua in prouincia. 3. 9. q. c. j. Et
sic de aliis, ex quibus quis forum sortitur. quod prose-
quere, vt ext. de for. compe. c. vlt. & infra in tit. de com-
pe. iudi. aditione. §. 1. Item non potest cognoscere post
mortem prædecessoris sui: cui expresso proprio nomi-
10 ne scriptum fuit. ext. eod. quoniam. † Item quòd da-
tus est super re certa, vnde de aliis se intromittere ne-
quit. C. si à non compe. iud. l. 1. & l. si de proprietate. ext.
de offi. delega. cũ olim. Item quòd non potest post an-
num absoluere, quem prius ligauit, eod. tit. quærenti.
Sed hoc intellige, prout ibi not. Item quòd est surdus
i mutus, impubes, & perpetuo i furiosus, & à dignitate
propter turpitudinem motus. ff. de tutor. & curat. ea.
ab his. nec mandante. ff. de sta. ho. qui furere. ff. de iud.
cum prætor. §. non autem. & l. Cassius. 3. quæ. 7 c. infa-
mis. §. tria. ff. de sen. l. 2. & extra de ele. super eod. 32. q. 7.
neque furiosus. Quid de cæco? Dic vt infra in tit. de sen
tentia. §. sequitur. Item quòd est mulier: vnde nec iu-
dex, nec arbiter esse potest. ff. de reg. iur. l. 2. & 3. q. 7. d. §.
tria. C. de arb. l. fin. 33. q. 5. mulierem. contra. 1. quæst. 5.
K Mennam. ext. de arbitr. dilecti, k nisi habeat iurisdictio-
nem rõne seu iure successionis. ff. de acqu. re. do. l. quæ-
l dam. C. de testa. mili. l. fi. sm̃ Vber. l sed tunc honestum
est ꝙ committat: nisi aliud sit de consuetudine, vt in
præ. c. dilecti. & C. de eman. l. 1. & fin. Item ꝙ commisit
alteri totaliter vices suas, vnde non põt amplius cogno
scere, ex quo alter cognoscere cœperit: vt supra §. sequi
tur. ver. & nota quod simpliciter. Item ꝙ est iudex ap-
pellationis, vnde non põt causam alteri committere.
C. de iudic. auth. ad hæc. sed hoc corrigitur ext. eod. su-
per q. §. intentionis. Item ꝙ per calumniam tulit in ali-
qua cã sniam, & inter aliquos: vnde in aliis meritò põt
suspectus haberi. ff. de suspe. tuto. l. 2. §. nunc videamus.
& ff. de acc. l. si cui. §. iisdem. & ff. de re milit. non oẽs. §.
m à barbaris, m ext. de p̃tium. mandata. 2. q. 3. c. 1. C. de adu.
n diuér. in d. l. 1. † Itẽ ꝙ est Iudæus, vel hęreticus, n vel nõ
11 credẽs, vel nõdũ baptizatus, sed schismaticus, vel paga-
nus,

ADDITIONES.

a Huiusmodi. *De hoc officiali episcopi est expeditum in clem. de rescr. cap. 2.*

b Consentirent. *Per decre. statutum. de rescr. §. in nullo. Dic consensum non sufficere, vt etiam ibi dixi in §. 1. super gl. potest Papa. vbi hac quæstio not. Adde quod Abb. consil. 62. 1. lib. tenet, quòd commissio facta per Papam oraculo viuæ vocis Laico, absque eo quod dicat, ex certa scientia, & exprimat aliquam dignitatem, tenet. alle. Imo in d. c. statutum.*

c Contra. *Primum tene, vt de resc. statutum. §. in nullo. lib. 6.*

d Pronunciando. *Vide supra §. restat. in princ.*

e §. 1. *Iura ista hodie non probant ad quod inducuntur, si super iis habetur recusari, verum est quòd antiqua decre. cum sicut. benè probabat hoc vbi recusabatur Archiepiscopus Rothomagen. & propter eum collegæ Archid. & Abb. sibi subiecti, & ibi fatebatur Alex. hoc procedere, quando collegæ subditi sunt suspecti. Facit autem hac decre. insinuante, hoc eod. tit. & quod post Vincen. dixi de iud. c. 1. super glo. 2. sed communis litera habet reuocari, & tunc vno recusato, sine quo alii procedere non possunt, constat iurisdictionem aliorum reuocari, illa vero clausula. Quod si non omnes, tu, &c. solet attribui maiori, & sic facit prædic. decr. vltra. §. 1.*

f De causis. *Vide quod ibi dixi post gl. in 1. q. Adde tu, idem esse in qualibet iurisdictione restricta ad certum numerũ personarũ, saltẽ localiter, vt p Bal. in l. qui plures. in prin. ff. de vulg. & pup.*

g Cum olim. *Io. And. in 3. gl. & vide quod super ea dixi.*

h Remissionem. *Quæstionem, de vno ex duobus datis cum clausula, quæ renunciauit, an pœnitere possit, vide super regula, mutare. de reg. iur. lib. 6.*

i Et perpetuo. *Secus si non perpetuo. ff. de iu. cum furiosus. Adde tu ad versi. Item nõ põt cognoscere, quod in arbitro, & procuratore hoc sine dubio procedit, et si fuerit facta cõmissio expresso noĩe dignitatis, vt compromissum, vel procuratorium non transeat ad successorẽ. Ita Bal. in l. qui libris. §. hac verba. ff. de vulg. & pup.*

K Delicti. *ibi vide in gl. 2. & quod super ea dixi, & de hoc etiam. 15. q. 3. cap. 1. Adde tu Hostien. in Summ. extra. de offic. ordin. §. quis possit esse ordinarius, vbi notabiliter tract. Item adde Abb. Sicul. post alios in c. Quintauallis. ext. de iur.*

l Vber. *de Bobio. Car. contra. 12. vbi de offi. aduocati rei. vers. nõne poterit. Ipsius etiam sunt quod sequitur. Adde quod mulier succedens in dignitate, efficiatur capax iurisdictionis, tenet Ang. in repe. l. eam quam. C. de fideicom. & in l. fœmina. de reg. iur. & in l. cum prætor. ff. de iudic. ibi dicens, quòd per se ipsam potest administrare iurisdictionalia, & quòd vidit reginam Ioannam sedentem in solio regali ferentem sententiam capitalem contra illos de Balso. & videtur de mente Host. in c. dilecta. de maio. & obe. vbi per illum text. dicit, quod licet cura animarum non possit cadere in mulieribus quoad exercitium actuale, tamen ius curæ potest competere monasterio monialium, vt exercitium committant viro capaci illius potestatis. Et sequitur Rota de præb. 21. in antiquioribus, vt refert Pel. in d. c. dilecta.*

m Barbaris. *Hucusque Vber. vbi supra ver. nonne possit.*

n Hæreticus. *De hoc satis scripsi. eodem titu. si a subdelegato. super gl. puta. Ros. titu. 3. vltra princ.*

nos, vel aliàs infidelis. 2. q. 6. catholicus. C. de hereticis. l.
penul. & in auth. ibi posita. 54. dist. nulla. C. de iud. l. fin.
ext. de hæreticis. c. excommunicamus §. credentes. 24.
quæst. 1. audiuimus. 17. quæst. 4. constituit extra de offic.
ordin. quod sedem. ext. de elect. quia diligentia. Item
quod est subdelegatus à delegato alterius, quam princi-
pis. extra de appel. cum causam. C. de iud. à iudice. ext.
eod. super quæstionem. §. j. & c. pastoralis, in princ. ff. de
officio eius, cui mand. est iur. l. fin. quod dic ut supra §.
12 iam nunc. ver. sed nunquid. † Item quod est delegatus
in causa criminali, & quæ spectat ad merum imperiũ
ab alio, quam à principe, quod fieri nõ potest 9. quæst.
3. saluo. ff. de offi. proconsul. nec quicquam §. omnia. ff.
de regu. iu. omnia. ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. 1.
nisi quando præses impeditus est: quia tunc potest ip-
se aliquem ad prouinciam sibi decretam mittere: qui
omnia poterit, præter vltimum supplicium, & mem-
bri mutilationem. in auth. collat. 9. de collatio. & alijs
capi. §. ad hoc autem, quod verum est prius quàm pro-
uinciam sibi decretam fuerit ingressus, nõ post: & nisi
quando contingit præsidem proficisci. ff. eodem l. pe
nul. sed licèt delegatus tunc cognoscit, non tamẽ pro-
nunciat, sed ipse ordinarius, ff. ad Turpil. 1. §. si. his. &
ff. ad municip. ea, quæ. & nisi in proconsule, qui cõmit-
tit cognitionem, sed non sententiam. ff. de offic. pro-
consul. solent. & nisi in iudice in locum alterius sub-
rogato. C. de off. eius qui vicem alterius iur. obl. l. pen.
sed ille habet commendatam, non delegatam iurisdi-
a ctionem, secũdum Rofî.[a] & ff. de testi. l. 3. §. item diuus.
13 extra de præsumpt. literas. † Quid si princeps causam
criminalem committit sub hac forma. Causam quæ
inter tales vertitur, tibi committimus decidendam.
actum est primò criminaliter, desistit actor, & vult co-
b ram eodem iudice ciuiliter agere. b quæritur an possit.
Dic quòd potest, argum. in præall. c. literas. Alij contra:
vt extra de officio deleg. literis. in quæst. o hæc venera-
c bilis est: dic vt ibi.[c] Item quòd est causa liberalis, quæ
delegari non potest. C. de pedane. iudic. placet, de hoc,
d infra in tit. de iurisd. om. iud.[d] Item quod causa commissa
ad iurisdõnem suam nõ pertinet, vel delegantis. C. qui
pro sua iurisdic. iu. dare darive possunt l. vnica. C. vbi &
apud quem. l. fi. ff. de procu. sed & hęc. §. defendere. C.
de pedan. iud. l. 2. in fi. ff. de arbit. l. non dist. §. de liberali.
14 † Sed quis cognoscet de hoc: & an sit ipse iudex, vel
e non? Dic[e] quod ipse delegatus, qui rõne incertitudinis iu-
dex est. ext. eo. significantib. C. de iurisd. om. iud. l. priua-
torum. extra de rescr. dilectus. C. si cõtra ius, vel vti l. pu
bli. l. 2. & lib. 10. de decur. generali. quod in ordinario in-
dubitatum est cuius iurisdictio certa est firma. ff. de iu.
& si quis ex aliena. ff. ad municip. l. fi. & l. de iure. Alij di
cunt, quod delegatus, qui priuatus est, nõ cognoscet: quia
si negatur delegatem habere iurisdõnem, negatur sim
pliciter delegatum habere iurisdõnem aliquam: sed or
f dinarius qui eum delegauit, cognoscet.[f] Sed si negatur
mandatum, vt inf. ver. item excipitur quod nõ: quis cogno
scet de hoc? Et quidem si ipse hẽt alias iurisdõnem, vi-
detur quod ipse delegans. nam authoritas sua facit pro eo.
arg. ff. de testib. c. testium. 78. distinc. nobilissimus. C. de
summa Trin. liquet. ff. de fide instr. l. si arg. contra. ff. de
offi. eius cui man. est iur. l. & si prætor. Nam & si testes
essent in hac causa necessarij, ipse videtur vocandus: quia
de iure seu honore eius minuendo agitur. ff. de aq. plu.
arc. l. in concedendo, extra de offi. arch. ad hęc. secundũ
g Vber.[g] prius dictum placet. arg. extra de rescr. pastora-
lis. in prin. & c. dilectus filius Io. in fi. Sed si dicatur man
datum reuocatum: vt infra ver. item quod mandatum. co-
ram quo de hoc cognoscetur? Videtur coram delega-
to, quia constat quod quandoq; habuit iurisdõnem. Con-
tra, quia reuocatum est mandatum: & sic iudex esse nõ
potest. & sic videtur causa ad ordinarium remittenda.
Vber. dicit quod si constat euidenter de tacita reuoca-
tione per commissionem causæ alij factam, est nego-
tium expeditum: vt infra ver. item quod mandatum. Si
uerò meritò de hoc dubitetur, ambo conueniant. arg.
ff. de excusa. tut. l. iurisperitos. C. vbi cau. sta. l. penult. Tu
dic, vt extra de rescrip. cum contingat. & c. pastoralis. &
15 c. dilectus filius Io. in fi. † Quid si committens tempo-
re commissionis nõ erat illius iurisdictionis, quod pos-
set committere, sed postea illam habere cępit: nũquid
h valet delagatio? Et videtur, quod sic, si post ratum habet,[h]
i quod facit arg. C. ad Macedon. l. fi.[i] Dic contra. ff. rem
rat. hab. l. fin. ff. de officio proconsul. obseruare. §. fin. &
argum. ff. de acquir. poss. l. qui bona. §. iussus. ff. de auth.
tut. l. 1. §. 1. Eadem etiam ratione dico, quod si lis est con
testata

ADDITIONES.

a Secundum Rof. *Sed hic incidit alia quæstio, si per principem delegata est causa meri imperij, an delegatus subdeleget. Gl. in l. vna, C. de pro sua iurisd. dicit quod sic, per l. à iudice. C. de iud. & per l. illam vnam. in fi. quæ vult non haberi distinctionem causarum. Sed Iac. & Pet. illud intelligũt de causis delegabilibus. Sed cum hi, qui tales causas audiunt ex commissione legis, illas non committant, ut supra, ergo nec hi, qui habent ex cõmissione principis, quasi ex maioritate causę uideatur electa persona. Allegãt epistolam, liquet circa fi. C. de summa Trin. De hoc Cynus ibi in l. vnica. in 4. q. iure nostro: cum omnia sint ordinarijs delegabilia, ut nota. infra de iuris. om. iud. secundum Canones nõ procedit hęc solutio: sed dicemus delegatos Papæ posse, quod possunt ordinarij. Adde, quod gl. in d. l. una. secuti sunt Bar. Bal. Ang. ibi Bar. & Guliel. de Cun. in l. 1. ff. de iuris. om. iud. Ang. consi. 196. incipiente in causa accusat. & Bar. sequitur Innocen. in c. uenerabilis. & c. fi. deleg. & Abb. ibi.*

b Agere. *Eo casu, quo alias id posset coram iudice competenti. de quo dicit, ut C. quando ciuis. ac l. ubi. uide in ulti. gloß. est ergo hæc quæstio solum de iudice.*

c Ibi. *Est nova. formatur tamen, cum sententia iam est lata in criminali. fuit etiam quæstio Goffr. 20. & Dama. infra de rescrip. & omnino uide quod scripsi de rescrip. dispen. lib. 6. super uersi. ad diuerso.*

d Iur. om. iud. *Ante medium. ver. sed quid de causa.*

e Dic. *Secundum Vber. ubi supra potest autem. & uer. seqq. ubi tracta. quæ sequuntur.*

f Cognoscet. *Quasi velit hæc opinio, quod ordinarius, & si non habeat iurisdictionem in causa, quam delegauit, habet tamen in aliquib. & sic cum sit iudex, poterit cognoscere, sed delegatus eius in causa, in qua iurisdictionem non habebat, est priuatus. Sed his non obstantib. procedit prima opi. quod bene probat Decr. si a subdelegato. eo. titu. lib. 6. ubi patet, quod exceptio est coram tali proponenda, & ipse habet illam admittere, uel repellere. Et si dicas, est dubium de probatione, non de propositione, uide quod dixi de excep. pia. super uerbo, iudex.*

g Vber. *Vbi supra.*

h Habet. *Ipse committens, sed potius uideretur requiri debere ratificatio eius, qui ampliauit potestatem committentis. De materia tamen ad saturitatem uide quod scripsi. eod. tit. prudentiam sit per gl. 2.*

i Maced. l. fi. *Per quam legem. et ff. de iud. l. licet. Guid. de Suza. hoc tenebat. ff. de iur. om. iud. l. enim qui. inducens pro se gl. C. qui pro sua iur. l. una quę mihi dici contrarium. dicebat tamen Iac. de Aret. quod si delegans erat electus, non tamen confirmatus, uel iurisdictionem habens, si postea confirmetur, ualet deleg. ut nunc non ut tunc, per leges seq. quasi radix iurisdõnis præcessisset delegationem. Vide ibi Cy. in præalle. l. una. in 2. & 3. q. & dictũ Iac. male procedere de iure nostro, quo omni suo iure priuatur electus ante confirmationem administrans quo quo modo. Sufficit de electione auaritia lib. 6. Adde Bart. in l. 1. C. ubi de hoc cri. dicit, quod quando est defectus in iurisdõne iudicis, si pendente causa iudicij iurisdictio superueniat ex causa de nouo emergente, nullo modo iudicium confirmatur per l. ibi. Et est ratio quia initiũ iudicij non fuit legitimum, uel momentanea. C. qui legi personam. Si autem iurisdictio superuenit ex causa de præterito, tunc confirmatur iudicium ut ex nunc, non ut ex tunc ut l. obseruare. §. fi. de of. proc.*

testata coram eo, qui putabatur habere iurisdictionem
in causa ipsa, cum non habeat,[a] non ualent quæ sunt a-
cta coram eo: licet postmodum eam nanciscatur: nec
et valet interrumptio præscriptionis per talem litem
contest. facta, ut C. ne de sta. defunct. si pater. ext. de iud.
at si clerici. extra de app. ut debitus, in prin. ubi de hoc.
Idem est, etiam si prius habuit iurisdictionem cogno-
scendi, sed postea eam perdidit: nam non ualet senten-
tentia per eum lata, quod enim nullum est ipso iure, ra
rum haberi non potest. extra de elect. auditis. & 16. q. 3.
16 c. dilectus, §. potest & aliter. † Item excipitur, quod ostendit mandatum literis comprehensum, vt C. de manda.
b princip. l. viuca. extra de offi. deleg. cum in iure,[b] & si il-
lud perdiderit: dic vt infra de instru. edit. §. restat versi.
illud quoque. & infra uersi. item, quia dicit se deleg. Si
autem sit legatus, uel nuncius, seu ambasiator, & sic
nobilis & authentica persona & notabilis, satis est illi
sine literis credendum. 87. dist. nobilissimus. & in Au-
c then. de manda. princip.[c] C. de summa Trin. l. liquet.[d]
d Sed nunquid mandatum potest per testes probari? Dic
vt infra in titulo de probationibus. §. videndum. Item
quod inquisitio, uel ecclesiæ, uel personæ prouisio, uel
absolutio, uel suspensio, vel huiusmodi sibi commissa
sunt, quæ non potest alij subdelegare. extra eodem cap.
e fin. & in decret. Alexan. Papæ 4. de off. deleg. quæsiuit.[e]
Item quod iniunctum est ei, ut personaliter exequatur
quare committere non potest etiam de partium con-
f sensu. eodem titu. capit. vltimo,[f] ff. de solut. inter artifi-
ces. C. de cadu. tollen. l. unica. §. uero. extra de rescript.
cum dilecta. ubi de hoc. Item quod datus est cum illa
clausula, Ea quæ de bonis, &c. uel cum illa: Quicquid
post iter arreptum, &c. uel cum illa, Quicquid post
litem motam, &c. & ipse vult inquirere, & non iudicia
rio ordine cognoscere. Item non vult de possess. sed
solum de proprietate cognoscere. quæ dic secundum
g Papã, ut no. extra de reb. eccl. ali. uel nõ episcopi.[g] Itẽ
iuris est etiam in illa clausula, Mandamus quatenus
vocatis, qui vocandi fuerint, super propositis veritatẽ
h inquiratis: vt extra de iudic. exhibita.[h] † Item quod est illi-
17 teratus & imperitus. de pœni. distin. 6. §. quod autem
extra de pœni. & remiss. omnis. in Auth. de iudic. §. 1.
colla. 6. C. de senten. ex bre. reci. l. secunda. 20. distinct.
1. c. 1. extra de cõsang. & affinit. c. 1. 36. dist. in c. 1. Cõtra.
quia illiteratus habens causarũ experientiam, potest
iudicare. C. de iudi. certi. extra de consuetud. ad nostrã
& in præ. auth. & ff. de re iud. quidem. Quod & verum
est: aliàs naturalis discretio; quæ mater est cunctarum
virtutum, viget in eo. extra de offic. custo. cap. 1. & 1.
quæst. 5. præsentium. licèt quidam dicant illud, quod
i in præ. l. certi dicitur esse speciale in magistro militũ.
Item quòd ipse spoliauit, 3. qõ. 1. redintegranda. extra
de restitutio. spoliat. conquerente. 2. q. 1. notum. Item
quòd est odio, fauore, gratia, prece precio uel metu,
vel promissione, uel iussu alicuius potentis deprauatus. 2. quæstione 6. hoc etiam placuit. extra de re iudi.
K cum æterni.[k] 11. quæstione 3. quatuor. & c. iniustum
3. quæst. 5. accusatores. 3. Item quod non habet Deũ
præ oculis, nec procedit secundum consuetum usum
causarum, & quod apud eum est acceptio personarũ,
nec via regia procedit. extra de accusa. qualiter. infra
de iudi. decernimus. & ca. nouit. §. licet forsan. de præ-
ben. grauẽ. ut ecclesi. bene ut nostrã. in princi. ff. de eo
18 quod certo loco. quod si Ephesi. in fine. † Itẽ quod
non est in eo iustitia; vnde nec iudex. vocari meretur.
extra de verborum significatio. si forus. §. omni 24.
q. 12. c. iuxta illud, Si re priueris, nec nomen habere me-
reris. argu. 58. dist. cor. episcopi. in fi. & 33. dist. quæ ipsis.
& in procemio Digestorum. §. discipuli. in fin. §. Item
quod nimis suæ prudentiæ innititur, extra de constitu-
tio. c. 1. & c. ne innitaris. Item quod suas sententias, vel
consilia nimis præcipitat. 6. q. 1. quæro. 50. dist. ponde-
ret. 2. q. 1. Deus. extra de in integr. restit. tum ex literis.
Item quod citatus non est de sua iurisdictione, & hoc
in ordinario etiam locum habet. ff. de iuris. omn. iud. l.
& potest ei dici. Ingressus es, ut aduena: nunquid ut iu-
dices. 2. q. 6. leges. & qõ. 5. accusatores. & iudex cogno-
scet tunc, an sua sit iurisdictio, ut supra uer. item quod
causa commissa, &c. Item quod mandatum sibi tradi-
l tum est reuocatum.[l] extra de app. ut nostrum. de iudi.
iudicium. & de procu. l. post litem. siue expresse, ut ex-
tra de procu. in nostra. siue tacitè, l. quia alteri est com-
missa. ff. de procur. si quis cum procuratorio. in fi. extra
19 de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. Sed nunquod taci-
tè reuocatur per omnem causam, per quam & lega-
tum & fideicommissum, maxime per illam, de qua tra
m tur. ff. de adimen. legat. l. 3. 4. dicit Vber.[m] quod sic,
quia in ultima uoluntas est merum lucrum, ut ff. man
dat. hæreditatem. hic autem est honor habens onus an
n nexum.[n] Item quod commisit tale crimen, quod le-
ge diuina morte puniebatur secundum quosdam. 54.
distinct. o. multos, 61. distion. Gatinensis. 63. distinctio.
nouit. Item quod est tale crimen, de quo ipse cogno-
scere non valet, secunda quæstione sexta, et qui. §. diffi-
nitiua. vers. cum certa. Item quod punit in principio litis,
vel nimis austerè procedit. extra de reg. iur. quod in
contemplationo. 2. q. 6. ante sniãm. & ca. non ita. Itẽ quod
causa pendet corã cordinario. extr. de appella. vt debi-
tus.

ADDITIONES.

a Habeat. *Si ordinariam putatiuam iurisdictionem nõ subditi pro rogassent, ualet processus ipsius, ut no. infra de compet. iud. adi. §. 1. uer. quid si priuati.*

b In iure. *Alb. Gal. tit. de iud. ord. & deleg. circa medium. uersi. sed nunquid fatetur per hanc decret. hoc uerum esse in ecclesiastico foro, in seculari dicit secus, quia in eo probari potest per testes. Alexan. in. Auth. de litig. §. præsentis coll. 8. & ut liti. iurent. §. quia vero. coll. 9. Ad legem prox. respon. illam loqui, cum committitur administratio.*

c Prin. *Non allegat. §. cum tamen tex. sit ibi prolixus. ibi in §. sit ibi, & in §. non permutas, facit distinctiones personarum litigantium, & emenatium fiscalia.*

d Liquet. *Alias est uer. sub epistola. inter claras. De hoc plenius infra tit. 1. §. superest uer. quid si delegauti.*

e Quæsiuit. *Reuocata est, quia non inserta li. 6. ut in Proœmio sexti lib. in fi. de prouisione tamen ecclesiarum dic, ut eo. tit. is cui lib. 6. & in cle. eo. tit. c. uno. & duas quæstiones 10. de Deo circa hoc scripsit in præal. decras cui. in prin. in quibus delegatus subdelegat partem commissionis, & aliam partem non, & quia iste ver. de inquisitione præmisit, si illa uel aliud faciendum committitur certo loco, & ibi fieri non potest, tenet alio loco factum. Quod dic ut eo. tit. statuimus 2. lib. 6.*

f Vlt. *Illa decr. §. 2. dicit contrarium s. quod de consensu partium committi nisi in duobus casibus, ad quos restringe hoc dictum.*

g Episcopi. *Vbi scripsi in gl. summit ur hic. & de hoc etiam infra de rescr. præsen. §. ratione formæ ad fi. 1. col.*

h Exhibita. *De clau. si partes consenserint, procedas hoc modo. scripsi post Inn. & alios, de elec. scriptum post principium.*

i Militum. *Vide infra de sen. prola. §. sequitur. in prin. Adde, quod illiteratus possit esse iudex, tex. & ibi Bar. in l. ex parte. de decu. libro 10. gl. in c. sciscitatus, de rescr. gl. in c. qui vult. de pœn. dist. 6. Bal. in proœmio insti. Ang. & Inno. in l. quidam consulebat. de re iud. Arch. 11. q. 3. summopere. ubi dicit quod Inn. 4. dum prolixas ferret sententias, per alios faciebat legere. Adde tu quod possit excipi de imperitia & ignorantia contra iudicem, et uide Abb. Sic. & alios scribentes in d. c. sciscitatus. ext. de rescr. & aliquid in c. 1. ext. de consang. & affin. ubi bonus tex.*

k Aeterni. *Lib. 6.*

l Reuocatum. *Sup. uer. sed si dicatur testis, quis hoc cognoscat.*

m Vber. *Ad literam ubi sup. uer. sed nunquid.*

n Annexum. *Fo. tit. pastoralis. in prin. ff. de mune. & ho. munerum, §. indicandi.*

tus.extra eodem.gratum.sic econuerso,ordinariusse
non intromitteret de causa coram delegato penden-
a te.extra de purg. c. cũ dilectus.in fin.a Item quod est
præsumendum, quòd sententiam pro voluntate ad-
b uersarij ferat.ext.de eo qui mit.in possess.cum sicut.b
20 † Item quòd partes nõ audent ad eum ire sine mor-
tis periculo, licèt habeant literas de saluo conductu.
vel non facit partes securas in eundo & redeundo ad
se:ut 3.quæst.9.hortamur.extra de appel.ex patre ext.
ut li.non contest.accedens 2. Itẽ quod condelegatus
obiit,&causa commissa est sine clausula illa,Quod si
nõ ambo,&c.supra §.restat.versi.item. mortuo uno.
Itẽ quia dicit se delegatum à legato Papę:nec osten-
dit legatum habere iurisdictionem.argu.ext.de offic.
deleg.Cũ in iure. C.de mand.princ.l. unica. sed puto
sufficere,si faciat fidem de delegatione sibi facta:nec
est necesse ut faciat fidẽ de iurisd.legati : quia sufficit
ostendere ꝙ sic agebat,sic cõtrahebat:vt ff.ad Maced.
l.3.& 3.q.7.c.infamis.§.tria.i princip. ext.de offic.leg.
nomini.& de senten.excõ. ad eminẽnam.& hoc pro
pter excellentiã dignitatis ipsius legati. 67.dist.nobi-
c lissimus.C.de sum. Trin.l. liquet.c Item ꝙ aduocatus
alterius partis est cõmensalis eius extra de appell. ex
d insinuatione.& de offi. iudi.c. 1.d Itẽ quòd est crimi-
nosus.32.q.9.c.1.3.quæs.7.qui sine,&c.ĩ grauibus &c.
postulatus.&c.infamis.§.tria.in fi.&c.sacerdos hęc in
e delegato. e Sed nunquid idẽ in ordinario? Videtur ꝙ
sic,quia iura prædicta non distinguunt:vnde nec nos
distinguere debemus. 19. distin.si Romanorũ ext.de
ma.& obe.solite2.q.5.consuluisti.ext.de transla.inter
21 corporalia.de deci.quoniã. † Dic ꝙ nullus ordinarius
quãdiu toleratur,potest à iudicio uel officio.remoue
ri:& valent quæ fiunt ab eo nõ de merito vitæ,sed de
officij potestate 3. q.7.ca.sacerdos.§.sed obijcitur arg.
ext.de put.can.cõstitutus.&2.quęst.7.lator.§.hoc edi
cto.nõ de officio. De hoc infra ti.prox.versi.quęritur
f an.f Item ꝙ sum pupillus,uel vidua , uel debilis,uel
diutino morbo fatigatus, uel scolaris,vel legatus,uel
gratia testimonij vocatus, vel causa iudicandi,vel ap-
pellationis, vel tutelæ exercendæ,vnde nõ teneor co
ram vobis respondere : uel quia coram tali litigo. In
his enim casibus potest alius eligi.& forum reuocari
g ext.de fo.compe.ex tenore.g de of.deleg.significãtib.
87.dist. defensionis. B.qñ Imperator inter pupillũ &
vid.vnica.C.ne filius pro patre.auth.habita. ut ff.de iu
di.l.2.ext.de dila.c.fin.Itẽ ꝙ defectus est in rescripto.
Super quo dic,ut infra de impugna.rescrip. Itẽ quòd
est is indiscretus,vnde pupillus non potest esse iudex.
C.de fal.mo.l.1.ext.de regu.cũ uirum.de consang. &
affini.c.1.Item ꝙ non habetis iurisdi.unde non potue
runt partes uos iudicem facere.C.de iur.om.iu.priua
torum ext.de fo.cõpe.significasti. &c. Romana.resp.
2.lib.6.Item ꝙ estis laicus,qui non potestis esse iudex
in causa clerici.in Auth.ut clerici apud propr.episco-
pos,colla.6.& de sanct.episcop.§.si quis cõtra.& C.de
episco.& cler.auth.clericus.&aut.statuimus.extra de
fo. cõp.si diligenti.11.q.1.inolita.vel ecclesiastica:pu
ta decima rõ vel matrimonij, & huiusmodi:ut ex de
iudi.decernimus.&c.seq.&c.at si. & de offi.deleg.cũ
h te.ubi de hoc de rescript. præsen. h de arbit.cõtingit.
10.dist.c.1.ext.de cõst. ecclesia.96.dis.bene ex de reb.
22 ecc.non alie. cum laicis. † Quid si causa commissa est
alicui canonico expresso nomine canonicatus,ille ve
ro post citationem contrahit matrimonium? Dic si
causa est spiritualis,non cognoscet.ext.de cler. coniu
diuersis . Sed si iam lis sit contestata vel contraxit cũ
virgine, bene cognoscet , si vult priuilegio clericali
gaudere,quod potest 26.dist.vna.Secus si cum vidua,
quia nec tunc potest uti priuilegio clericali.83.distin.
quisquis.& in consti.Gregorij 10.de bigamis.alterca.
i tionis.lib.6.Io.de Deo.i † Quid si postquam citauit,sit
23 episcopus distans vltra duas dietas? Dic ꝙ poterit sub
delegare causã,argum.ext. de excep.olim.& de offic.
deleg.c.fi.§.1.Nec obstat ext.de testa.pręsentata.& de
eo qui mittitur in possess.cau.rei ser.c.2.si bene ĩtelle-
K gantur.k Quid si fiat monachus? Dicit Ioan.de Deo
quòd potest procedere de licentia abbatis, si erat lis
contestata: nam & ei potest causa committi. ut supra
versic.nunquid ergo.secus secundum eum,si nõ erat
lis contestata. tu dic,ut in præalleg. versic. Itẽ excipi-
tur,quod non exhibet mandatum suum:ut C.de mã.
princip. l.unica.ext.de offic.delega. cũ in iure.Quid si
illud perdidit? Et dic ut infra ĩ ti.de instru.edi.§. restat
versicu.illud quoque. Item quòd cùm sint plures iu-
dices, unus sine aliis citare uel procedere nequit , si
l alius excusauerit. l extra de officio deleg.prudentiam.
De quo dic ut ĩfra de citatio.§.iam de citatione.versi.
porro.& sequentibus . Quid si rescripto,in quo Papa
mãdat alicui prouideri, est illa clausula, Vos,vel alteri
vestrum exequamini,&c.Dic ꝙ tunc unus potest alte
ro irrequisito procedere:& sic obtinuit,& uide super
m hoc decretum Alexan..m Sed quid si plures sunt con
sules,

ADDITIONES.

a In fine. *Vide sup.§.restat ad fi. ver.1.item finitur per litem.*

b Sicut. *In antiqua,ut dixi sup.uers.item quod ex pluribus.*

c Liquet. *Et hoc maximè,quãdo legatus faceret suas literas pu blicari,ut no.infra hoc tit.§.superest.uers.quid si delegati.*

d Ca.1. *Dic vbi in vlt.gl.& uide quod super ea scripsi.Gul. An. in ti.de recu.3.col.distinguebat,an iudex cũ illo cõmẽsali habeat consiliũ & tractatũ super ordinãda causa,& tunc ordinatur,an non,& tũc nõ recusatur.Vel aut propter defunctũ, uel inæquali tatem dedit iudex commẽsalem,& tunc nõ recusetur,ut in præ. c.1.& ff.de postu.l.1.§.ait prætor.& C.eo. prouidẽdum.aut alias illã habuit,& tunc recusatur.Vel distinguenda est qualitas clien tuli,uel qualitas iudicis ex quibus variari potest,& non potest oriri suspicio.Bene conuenit quod scripsi post Host.cum quærit, quid de casu conuerso, cum iudex est commensalis aduocati.in prędic.Decre.1.super ult.glo.in fi.Adde quod Host.vt refert & sequitur Abb.in c.1.de offi.iu.concludit quoad primum,quãdo ad uocatus est commẽsalis iudicis,quod si aduocatus esset uersutus & malitiosus,& nimis improbe promoueret patrocnium,& assi steret semper iudici,tunc considerata persona iudicis & astutia aduocati,poterit superior arbitrari an hoc sit legitima cã recu sandi,alias cessantibus prædictis,an possit recusari,quia non est tanta suspicio,cum aduocatus est domesticus iudici. sicut pars, quia causa non est sua,sed partis. Quoad secundum, si iudex est commensalis aduocati, sentit quod recusari possit, quia facilius monetur iudex ad petitionem superioris, quàm subditi, arg.c. nisis.16.q.2.*

e In delegato. *Contra scripsi post Host.eo. titu.cum super.in fi. magna gloss.*

f Quæritur an. *Debet dicere.2.in fi.& ibi remittam.& facit litera corrupta ad id,quod dicam infra tit.,.inprinc.*

g Tenore *Et c.ul.ubi de hoc.*

h Præsen. *Quam non habemus.*

i De Deo. *De hoc et de monacho,de quo sequitur,plene scripsi de rescrip.statutum. lib.6. super glo. habentibus] igitur. & vbi Io. de Deo hoc tractet,ibi dixi.*

k Intelligantur. *Quia Decre. presentata loquitur in arbitro,qui non delegat in Decre.2.ille.Abb.qui iuerat in Angliam,non sub delegatuerat, quid utiliter fecisset, si in rescripto erat clausula, Quid si non omnes.*

l Excusauerit. *Quæstionem quàm disputaui cum collega uere impedito,sed non excusato, vel fide non facta,procedit socius. Vide super regula eum qui certus.de reg.lib.6.*

m Alex. *Decretalem illam non uidi,sed nunc est expeditum,non solum in executoribus,sed etiam in iudicibus , in titu. cum plu res libro6.vbi etiam dicitur,quod præueniens excludit collegas nisi in casibus ibi positis Subditur etiam quod prepetuatio iuris dictionis facta per unũ,prodest collega,an uero prosit adiuncto, ibi satis scripsi super uerbo,eo casu.*

ſules,vel collegæ in eodem officio, & coram uno illorum fit ſtipulatio, nũquid poterit coram alio ſuper eo agi & procedi? Et uidetur qđ ſic, quia unũ eſt officium,& una iuriſdictio, Habent enim officium & iuriſdictionem à municipio, ꝙ iudex vnus vice fungitur.ff.de oſ.proconſu.meminiſſe.reſpon.1.ff.ad muni. magiſtratus.9.q.3.ſcitote.14.q.7.epiſcopus nullius.ext. de offic.delega.uno.& c.fin.argu.cõtra ext. de his quę fi.à ma.par.cã.quęſiuit. Super hoc dicũt quidã, quòd aut ſtipulatio fuit concepta coram illo, eius proprio nomine expreſſo,ut quia dictum fuit, Promitto tibi ſoluere quod T.conſuli udicabit,& tunc nõ committitur ſtipulatio apud alium. Aut eius proprio nomine non expreſſo, vt quia dictum fuit, Promitto tibi ſoluere, quod conſul iudicabit,& tũc ſic.arg. ff.de cond.& demonſ.nonunquam.ff.deleg.1.ſi hæres nominatim ext.de offic.deleg. quoniam abbas. & cùm ſuper. Sed quæritur quæ impotentia impedit iudicẽ, ne poſſit committere cauſam, cùm intereſſe nõ poteſt? Reſpondeo, impotentia iuris, quia cũ nihil habeat,nihil cõmittere poteſt,1.q.7.Daibertũ.extra de reſcr.ſuſcitatus.Impotentia verò facti non impedit cõmiſſionẽ extra de oſ.deleg. ſi pro debilitate.& c. paſtoralis.ſed tunc condelegati ſubdelegatũ admittere non tenentur.extra de offic. deleg.coram. quæ dic.ut ſupra §.ſequitur videtur quid officiũ.ver. verum cũ cauſa.Item ꝙ non eſtis iudex meus. D.ubi in rem act.l.fin.3.q.7. pulſatus.extra de iudic.at ſi extra de conſuetu. ad noſtram.C.de iut. om.iud.l.in criminali. 11.q.1.clericus
24 ſine,& c.ſeq. †Itẽ quòd nõ eſtis iudex, ſed conſeruator, qui poteſt ſolũ defendere à manifeſtis iniurijs, nec poteſt manũ extendere ad ea, quæ iudicialem requirunt indaginẽ, ut extra de offi. deleg. ſtatuimus.
a lib.6. ᵃ Sed nũquid cõſeruator poteſt cõmittere vices ſuas alteri. Dici poteſt ꝙ ſic,in quo ipſa habet cauſæ cognitionẽ,puta in cognoſcẽdo,vtrum iniuria vel offenſa ſit manifeſta, vel nõ in alijs autẽ nõ,ut ext.de oſ.deleg.c.fi. Et no. ꝙ hodie nullus poteſt. eſſe cõſeruator, niſi ſolũ epi abbates,& canonici cathedraliũ eccleſiarũ: præſertim in dignitatibus conſtituti. Itẽ nullus poteſt eſſe cõſeruator eius, qui ſuus eſt cõſeruator. Itẽ ſi de alijs, quam de manifeſtis, ſe ſcienter intromiſerit vel iuriſdictionẽ aliquã exercẽdo,eo ipſo per mẽtem ab officio eſt ſuſpenſus, & pars procurans in expenſis aduerſario condemnatur. Item nullus debet habere conſeruatorem ſibi ſubditum, exceptis Regibus & hæc habentur in conſti. Alexan.quarti.de offic.deleg.
b quia de conſeruatorib.ᵇ Item ꝙ eſtis iudex pedaneus, qui nõ põt cognoſcere de cauſa liberali. C.de pedan. iud.l.2.C.de iud.l.quoties. Vel rationali qui nõ poteſt cognoſcere de cauſa ingenuitatis. C.vbi ca. ſta. agi.de l. iamdudum. Vel de alijs minoribus magiſtratibus qui nõ cognoſcunt de magnis. C.de defen. ciui:defenſores.in auth.eo.tit.ff.de iu.om. iu.magiſtratibus. Vel quia cognitio iuri communi, uel municipali interdicta eſt uobis;ut ibi,& ff.ad munic.inter conuenientes. Item ꝙ nõ poteſtis intromittere,quia in hac cã bene, uel male pronunciaſtis, ut ſup. dixi.uer.itẽ ꝙ functus. Vel quia appellatum eſt a vobis.2.q.6.in fi.C.de ap.eos in prin.ext.de app.ut debitus,vel cã eſt alteri cõmiſſa. C.de teſt.conſulin.ext.de oſ.deleg.paſtoralis.§.prætera. Aliàs aũt põt eſſe iudex, quicunq; non prohibetur.
25 ar.ff.de iud.cum prętor. † Item generaliter quodcunque opponitur contra teſtem, & contra iudicem põt opponi: minor.n.cã repellit iudicem,q̃ teſtem,quia facilius inueniuntur cẽtum iudices, quã unus teſtis: ſecun-

ADDITIO.

a Lib.6. *Alias differentias inter conſeruatores & iudices,uide no.eo.ti.c.ult.in gl.pe.& ſuper eo li.6. & ibi etiam poſui de matera conſeruatorum per modum ſummę 16. membra, an uero dari poſsint ab alio,quam a Papa,ibi ſcripſi quod uõ, ſuper uerbo,& etiam. Et ſcias quod Mart.de Fa.propter Decr.illam ſtatuimus,fecit de conſeruatorib.unam magnam gl.quam non curo propter Decr.ult.eo. tit. & utrobique notata ſatis plene.*

b Conſeruatorib. *Cuius mentem habes hodie eo.tit.c.fi.li.6.et ibi expeditur,quod non committuat, niſi citatione,& ſñiarum denunciatione,ubi ẽt corrigitur quod de canonicis eccleſiarum cathedralium dicebatur in illa.ibi ẽt prouidetur,quod ultra unã dietam quis non trahatur,ſed ut ibi ſcripſi ſuper uerbo,dietam, Formam conſeruatoriarum, quæ dicitur concilij Vien. in multis tollit illam conſtõnem,& permittit iudicialem indaginẽ, et ſubdelegat in totum, & trahit ultra dietam, dummodo non ultra quatuor. Et hoc uidi dubitari de plurib.& ſic primũ, ſi monaſterio habent membra in diuerſis diœciſib. dentur conſeruatores in diuerſis locis cum illa clauſula, an iniuriatur uno conſeruatore pręſente,uel infra dietam poſſit coram alio trahi ad quatuor dietas,ſed non vult ultra,quod uidetur fieri poſſe,cum uerba,quæ ponderanda ſunt,& debent aliquid operari.de deci. ad audientiam.de priu.ſi Papa.§.1.in fin.li.6.ſint clara,& ſic eis eſt ſtandum. Nam ambiguitate ceſſante, ceſſat qõ uoluntatis.ff.de le.3.ille aut ille.§.1.& l.non aliter.in prin. In contrarium facit rõ Decr.li.6.de reſcr.ſtatutum, & cle.e.ti.c.1.Itẽ & ſi ius deficeret,æquitas hoc ſuggerit. Facit ff.de aq.plu.arcen.in Summa.§.Labeo,in fi.3.diſ.erit aũt. Solum.n.cum urgens ratio id flagitat,haberi debet ratio, quatuor dietarum. C.de dila.l.1. arg.ff.qui ſat.cog.l.de die.§.fi. Seruari igitur debent iura de dieta loquentia,quandiu fieri põt,et ſic clauſula ciuiliter intelligatur,& quantum minus fieri põt diſcrepet a iure,ẽt ſi uerba non patiantur. Facit 24.q.1.paratus.de reſcr.cãm.de off. delega.ex par.2.ff.de in ius uoc.l.quamuis.C.de inoſ.del.teſ.ſi quando.Itẽ cum litera ſit odioſa,quia per eam præiudicatur ordinaria ptãti.de reſcr.ad hac.& clauſula odioſa lędens eum,qui cum diſpẽdio a longe trahitur,cõtra iura prædicta. Facit C. de exact.trib. apparitores.in fi.& in Auth.ut diff.iud.§.hac aũt oĩa,ergo reſtringenda eſt,ut de fil. presby.c.1.li.6.& de reg.iu. odia.ff.de act.& ob.in honorarijs.§.pe.de bo.lib.ſi patronus teſta.§.ſi patroni filius. maxime,cum hoc uerſetur in commodum ntentis. ff.de uſufr.ſi cuius. Et quia talis fuiſſe uidetur mens principis, ne graue damnum alteri inferatur, concordantias uide de priu in his in gl.2.quę mens præualeret uerbis de elect.ſi poſtquam. §.1.cum concor.li.6.ff.qui pe.tu.l.credendum.ad Tertu.l.2.§. ſi mater.de excu.tut.ſcire oportet.§.aliud.de pact.tale pactum §.pater.ſi conſeruator pręſens eſt perſona iniuriantis,uel a lua noua cã eſſet ſuſpectus impetranti,ſubdeleget,ſi forma id patitur:ſi non patitur,uel ſubdelegare non uult,tunc iſti monaſteriũ adirent remotus,& ceſſarent ſuperius dicta. Facit de oſ.de leg. cum plures.§.1.li.6. Eſt ſecundum dubium de clauſula illa multum hodie in conſeruatorijs uſitata, ſ.præſentib.poſt quinquennium minime ualituris, an duret poſt quinquennium iuriſ.quo ad cœpta,teneo quod non,ut ſcripſi in præal.decr.ult.gl. eo.ti.li. 6. Tertio dubitatur conceſſa,ut ſupra dicitur, iudiciali indagine & quod ſubdelegare poſſit ẽt totũ, & non obſtante conſtitutione Boniſa.per ſe & alios procedere,ẽt ext.locum,in quo deputatus eſt conſeruator,& an iudex poſſit ſubdelegare his,qui de iure poſſunt eſſe delegati,ſed non conſeruatores,ut canonici eccleſiarum cathedraliũ,quos conſtat delegari, & ſubdelegari poſſe,per decr.de reſcrip.ſtatutum.l.6. & dubium ſumitur ex decre.ſi. prædicta, eod.tit. & potiſſime quo ad illa,quæ requirunt iudicialem indaginem, procedit dubium,fortificatum per illud verbum conſeruator,& iudex,quod in quęſtione ponitur. De facto fuit nuper hac quæſtio mihi de Apulia de lata, quam adoptiuo communicaui, qui illam diſputauit, et mecum tenuit, quod iſte non eſt purus delegatus,ſed conſeruator,habens poteſtatem prorogatam ad quadam prohibita. Sed decr. ul. præ.de off.dele.§.uices.li.6.aperte probat,quod ſi ex beneficio literarũ competit conſeruatori committere, neceſſe habet committere, perſonis in dignitate vel perſonatu cõſtitutis in eccleſijs cathedralib. vel collegiatis. Clauſula igitur, quod poſſit per ſe vel alium utilis eſt in hoc,quia exceptis citatiõnib. & denunciationib.ſententiam, non poterant committere, modo poſſunt ex ui clauſulæ prędictę. Nõ ſunt autem priuilegiati circa perſonas quibus*

quibus fienda est commissio. Stat igitur in suis finibus virtus clausulę maxime in materia restringibili, qualis est ista, quæ iudiciorum ordinem tollit, & extenditur ad futura, quod simplex iurisdictio delegata non facit de rescrip. cap. ad hæc. & c. fin. & vide quod scripsi in præalleg. decret. ult. lib. 6. super verbo. dicetam. & dic quod nomen & officium conservatoris retinet, licet eius iurisdictio amplietur, ut dixi decre. prealleg. summ. s. Et fateor eum iudicem, sed non simpliciter delegatum, sed delegatū conservatores; & sic non obstat illud uerbum, conservator, & iudex, imò facit pro, & facit ipsius conservatoris discretio, quam posui in summa prædicta, in princ. Et quomodo prorogatum primam naturam retinet, vide ext. eo. titu. de offic. deleg. P. & G. ad fin. ult. gl. & super ea, si latius uidere uis, quære quæstionem de qua supra copiose & subtiliter pertractum, scilicet, quod teneat in totum subdelegatio. Secundo quod solum adiudicialem indaginem. Tertio quod in membro teneat. & hoc placuit supra.

a secundum Vber.[a] & not. 3.5.c.1. quod simpliciter non
b approbo.[c]

ADDITIONES.

a Verbo. *Vbi supra uer. nonne in genere. Adde, quod si in prouincia, in qua sunt dati conservatores, sint aliqui legati nati, ad quos inferentes iniurias monasteriis appellent de sentētiis contra eos latius, à conservatoribus, quod legati quouis modo non possint se intromittere de gestis per conservatores, nec ualet consuetudo, quod a sententiis conservatorum appelletur ad legatos uel metropolitanos. Ita consuluit Petr. de Anchar. consi. 131. incipiente, In Christi nomine. in primo dubio. Delegatus etiam datus super uiolentiis & iniuriis illatis alicui monasterio potest per uiā inquisitionis procere.*

b Approbo. *Nec ipse Vber. approbat, qui etiam dixit se dixisse, ut dares causam studendi, ut de principali dicto loquitur autor nō de proxima ratione dicta. Certum enim est, quod testis esse non potest, nisi habens factum notum.*

Bal. de Iudice delegato.

OMNIS delegatus dicitur pedaneus iudex, excepto eo, qui delegatur a principe. in §. 1. ver. oīs aūt. Guil. & Cy. qui pro sua iuris. l. 1 in fi. Bar. Delegatus ab inferiore à principe non pōt committere recept. testium, secus in auditorib. curię, vel alijs dñi Papæ, ut e. ti. §. 1. ver. sed nunquid. §. & ver. seq. tñ isti auditores nil pñt diffinire nisi spāli mandato Papę, & facta prius relatione. G. & vide c. 1. de of. dele. in cle. & an isti auditores dñi Papæ sint ordinarij vel delegati, vide in Specu. de of. iud. §. 1. ver. quid de auditorib. vbi tenet, ꝙ in audiendo habent ordinariam ptātem, secus in diffiniendo. Item an vacāte sed. Apost. possint iura eorum exercere, & generaliter de materia auditorum, vide Spec. de audi. per totū. Qualiter aūt referre debeant, vide in Specul. de dila. §. qualiter. ver. si. contrahens pōt nec conueniri nisi corā delegato, quia idē est forum ordinarij & dele. ad fo. cō pe. dilecti. p Inn. Electus ab vna parte non pōt cōmittere vices electo ab altera parte. in §. sequitur. 2. in princ. G. An impedientes exercitiū delegatæ iurisd. qui non sunt ī literis noīati, possunt à delegato puniri. eo. §. ver. quid ergo. G. An delegatus possit inuocare brachiū secularis, tene ꝙ sic in delegato Papę. ver. sed nūquid. alle. Inn. ext. c. significauit. & illa clausula, Inuocatis, &c. nō addit, sed exprimit. Tertius, qui datur ex officio auditoris contradictarū, vt no. ff. de iud. l. obseruandum. non pōt alteri committere vices suas. ponit eo. §. ver. itē pt. quod est no. G. Vide qđ no. ff. de arbit. l. sicut. vbi no. ꝙ animi motus non pōt committi. Impeditus cognoscere de impedimento iuris, non pt committere alteri vices suas. secus, si impedimento facti. eo. §. ver. verum. G. Si committitur, cā trib. & tunc vnus erat mortuus, vr̄ nulla commissio, quia commissio est indiuidua. Cōtrarium sentit §. testat. ver. quid si cā. G. Prima uerior, arg. ff. de arb. l. Pedius. §. 1. cum si. & l. nō distinguemus §. cū plures. & l. sicut. Nā non transit ad hæredē rescriptum non perpetuatum. eo. §. ver. quid si impetraui. G. quia expirat morte, vt consilium, præceptum, non. Secus in commissione re integra. eo. §. uer. item mortuo G. quia cōmissio dependet a mera voluntate, voluntas morte finit. sed preceptum ab autoritate est, qđ est notandum. Vide inf. de ar. §. præceptum. De consilio vide inf. de app. §. lata. & de arb. §. an possit. Qūo intelligitur re integra, vide inf. de iud. ord. dele. Tp̄s cōpromissi non detrahitur de tpe instantię, nisi in causa appellationis. eo. §. ver. sed nunquid de tpe. quod no. vide infra de app. ante tit. de app. §. ille, qui compromittit & inf. eod. §. pen. Si per statutum assignatur mensis ad diffiniendum cām, tñ eo decurso adhuc durat instantia vsq; ad triennium, de iure cōi. eo. §. ver. quid sit statuto. G. subaudi, si terminus statuitur iudici: secus, si liti, vt l. properandum. C. de iud. per Cy. Et finitur officium delegati trāsactionem. eo. §. ver. si. Officium dico, non iurid. ff. de cond. ineb. l. eleganter. §. si quis. Nam adhuc si pronunciaretur, valeret snīa. ergo non est functus iurisdōne, sed officio, quia non dēt amodo partes suas interponere. G. Si petitur rescindi à reo principale instrm, vt vsurariū: ista cā non dr̄ esse cū fideiussore, & ideo frater fideiussoris pōt in ea esse iudex. in §. superest videre quis ad finem. G. ergo inhibitoria facta iudici seculari ne capiat interim reum, non extenditur ad fideiussorem cō tractus, secus in fideiussore iudicatū solui. Facit. ff. manda. l. creditor. in prin. Non obstat C. de diuer. rescr. l. si libellum. quia ibi in libello supplicatorio, non inconuentionali. Item inf. præsumitur responsio ad interrogata. no. Bald. Infamis pōt procedere, si non opponitur. in §. excepi pōt. ver. sed nunquid infamis. G. Nec obstat qđ no. ff. de infa. l. 2. §. miles. & de sena. l. Cassius. quod dēt intelligi ope exceptionis, non ipso iure. Bal. & no. & vide inf. eo. §. exceptio. Simplici monacho vel regulari canonico non committuntur causæ, ēt si officium aliquod gerat intra claustrū, ut quia sit sacrista, uel prior claustri, camerarius vel custos, &c. secus si sit prælatus vel prior ecclesię: eo. §. nunquid ergo monacho. G. Nota ꝙ c. statutū. de rescr. locum hēt, siue Papa deleget, siue delegatus Papæ subdeleget, s. plenam iurisdōnem. Secus, si committat unum articulum causæ. eo. §. uers. quid si certus G. in alijs ordinarijs hoc non hēt locum, ff. de iud. l. fi. Bal. & no. Causa simpliciter commissa, intelligitur cōmissa ciuilis & crīalis: de rescr. c. dispendia. lib. 6. in nouella. Post lapsum termini non pōt prorogari iurisdō, in ver. item quod iurisdictio. G. Causę crīales non delegantur, nisi à principe, vel eius delegato. vers. item quod est. C. qui pro sua iuris. l. 1. in fi. Quod nullū est ipso iure, non pōt ratificari. ver. quid si committēs. G. & C. cōia utriusque iud. l. 2. Bal. Quando est præceptum alicui, qđ personaliter exequatur, non potest committere ēt de partium voluntate, quia partes non possunt ēt de partium voluntate, quia partes non possunt mutare formam mandati. uer. item quod iniunctū. G. ff. de pollici. Bal. Exceptio crīs non potest opponi ordinario, quādiu residet in officio. ver. sed nūquid idem. G. ide infra eo. §. infamis. Si sunt duo collegæ, & est cō promissum parere mandatis vnius, & aliter procedat, an committatur stipulatio? Non, si nomine proprio: secus, si app. ver. sed quid si plures sunt consules. G. l. pen. ff. de iud. sol. & sup. eo. §. tempus compromissum.

De legato. Rubrica.

Autor in hac Rubrica nihil est adiutus per suos practicos, qui specialiter de legatis nil tractauerunt in libris de quibus dixi in proœmio, saluo qđ per Ros. adiutus fuit in materia de ꝓcurationib. legatorum, quā uide infra. §. superest. uer. illud quoque vsque ad ver. legatus quoq; quam in libel. iuris canonici posuit Ros. rubr. de procurationib. In tractatu etiam dispensationum, per quos ext. illos lib. adiutus fuerit, ibi dicam: in alijs habuit necesse ad Summillas recurrere, & ad gl. Azo. tamen in Summa de offi. procon. & legati. nihil profuit, nostri Summistæ. multum contribuere: & vide

de de hoc tit. qđ statim subdam, & iura nostra antiqua
loquentia de legatis nunciis. Item de legatis iudicib.
scripsi in Nouella, eo.ti. super rub. Item excipe de alijs,
quæ habes infra de sent. §. sequitur. & §.pe. & fi.

De legato. Rubrica.

QVONIAM legati officium seu ptãs paucis prudentib. innotescit, super quo dubia oriri vidimus infinita, & peritos ad inuicē dissentire: idcirco de officio Legati plene tractare præuidimus, & quoddam breue ac
a prælucidum formare Speculum legatorum.[a] Cæterũ
quoniam quæ sit eorum, vel etiam aliorum in dispensando ptãs, semiplene a doctorib. iuris Canonici traditum est. Idcirco hoc tractatu quadam noua doctrina plene de dispensationib. disseremus. Primo agitur de officio legati. Secundo de dispensationib. dispensare intendimus, ut sic binario numero huius tractatus lectio cõpleatur. Nobis ergo primo de legati officio tractaturis uidēdum est, Quid si legatus, & qualiter sit tractandus, Qualiter constituatur, Quot spēs sint, seu genera legatorum, Quid ad legati pertineat officium, & quæ sit eius iurisdictio, siue ptãs, Vtrum possit beneficia conferre, Quæ sint ei interdicta, & soli sedi Apostolicę
b reseruata, Quando, & ubi [b] suam valeat iurisdõnem e-
xercere. Qualiter eius potestas iurisdictio finiatur.

ADDITIONES.

a Legatorum. *De hoc loquendi modo, quo in alijs rubricis nõ vtitur, non mireris; quia hunc titulũ à principio fecit, & publicauit Spec. Et quia sic publicatum erat in prima publicatione Speculi huius. illud non inseruit, postea mutato consilio, & bene, illum hic inseruit, aliquibus adiectis. Vnde supra secunda proxima col. ver. sed nunquid. idem allegabat rubricam sequentem, per proxima præcedentis rubricæ. & idem videre potest supra titul. proxim. §. 2. ante versicul. sed secundum, & infrà tit. proxim §. fin.*
b Et vol. *Host. de his fecit duo membra.*

SVMMARIVM.

1 *Legatus quis sit, & qualiter sit tractandus.*
Legatus dicitur vicarius muneris alieni.
2 *Episcopi funguntur Christi legatione, qui eos, persequitur, Christum persequi dicitur.*
3 *Legatus & nuncius Apostolicæ sedis sunt honorandi & benignè tractandi. & contra facientes qua pœna punientur?*
4 *Legatus potest vlcisci iniuriam sibi, uel suis manifeste illatam*
5 *Debitor reipublicæ prohibetur Iure ciuili esse legatus, non autem debitor fisci.*
6 *Mitti debet legatus talis, qui habeat spiritum Dei, & precepta eius in conspectu suo, & qui Moysi, id est Papæ notus sit, & familiares.*
7 *Constituit Moyses tribunos & centuriones, id est, superiores et legatos, in quibus erat veritas, & qui odio habebant munera.*

1. §. Legatus est † seu dici põt, quicunq; ab alio missus est, vt 50. dist. presbyterum. 25. q. 1. in agendum. 3. q. 6. hoc quippe. 97. dist. nobilissimus. 63. dist. ego. ad fi. 95. dist. si quis legationem. 1. dist. ius gentiũ. ff. de legationib. l. 1. & 2. & l. sciendum. §. fi. siue a principe, vel a Papa ad alios, vt ff. de of. ass. diē siue ab aliqua ecclesia ad Papã, ut in auth. coll. 6. de sanctis. episc. §. si vero Episcopi, siue ab aliqua ciuitate, uel prouincia ad principē, uel ad aliũ ut C. li. 10. de le. perto
a tum.[a] siue ēt a proconsule, ut ff. de off. procons. & l. obseruare. §. fi. & l. seq. & l. legatus. & l. seq. Hinc est, q̃ legatus dr̃ uicarius muneris alieni. ff. de le. uicarius, & legatus. Sed & nuncij, quos apud nos hostes mittunt, legati dñr, quorum legatorũ cã sancta res. Nã si quis eos pulsauerit, hostib. quorũ legati erant, tradendus est, vt illorum seruus efficiatur. ff. de legationib. l. fi. nos tamē hic principaliter de illo legatorũ genere tractare intendimus, quib. à sede Apostolica certa prouincia gubernanda mandatur, ext. de of. leg. c. 1. & c. nouit & c. seq. q̃ vocari põt missus Dñicus, ut ext. de re. & transeun. ad
reli. c. 2. ext. de frigi. & ma. c. 1. Vel apocrisarius, ut ext.
2 de ele. significasti. † Episcopi quoq; Christi legatione funguntur, unde qui eos persequitur, Christum persequi dicitur. 7. q. 1. oĩs, qui. Item sacerdotes legati Christi sunt: unde illorum iniuria ad Christum pertinet, cuius legatione funguntur, ut 21. dist. in nouo. 1. q. 5. hēt hoc
3 proprium. in fi. 2. q. 7. accusatio. in fi. † Honorandus aũt est legatus, & nuncius Apostolicę sedis, ac benigne tractandus, tanq̃ domini Papę vicem gerens, & si quis secus tyrannice præsumpserit, gradu proprio repulsus, vltimus omnium in ordine suo fiat, ut 91. dist. c. fi. & eundo & redeundo in suis est necessitatib. adiuuandus, ut ext. de præscr. adcedentes. Et hoc quilibet episcopus in sua cõsecratione obseruaturum se iurat, ut ext. de iure iu. Quod aũt legatus domini Papæ sicut ipse sit honorandus, probatur. ff. de off. præfec. pręt. Afric. l. unica. ibi: Credidit ei princeps, & c. 94. di. c. 1. C. de sum. tri. l. iquet. in prin. & in fi. unde in parabolis Salomonis. ca. 15. Sicut frigus niuis in die messis: ita legatus fidelis ei, qui misit illum, aĩum illius quiescerè facit. Vnde sedes Apostolica honoratur in eius honore, vt extra. eo. tit. volentes. imo qui legatum Apostolicæ sedis impedierit, excõicandus est iuxta illud: Debent legati tristia nulla pat. De iure. n. gentium est legatorum non violandorum religio, vt 1. dist. ius gentium. Vnde Alex. Papa ait, Si quis legationem id est, legatum impedierit, non unius, sed multorum profectum auertit; & sicut multis nocet, ita à multis arguendus est, & bonorum societate priuandus, & quia Dei causam impeditus, & statum turbat ecclesiæ: ideo ab eius liminib. arceatur. Ab oĩb. itaq; talis est cauendus, & non in cõicationem fideliũ vsqu ad satisfactionem recipiendus. Leguntur hęc 94.
b dist. si quis legationem. Nam legatus fidelis sanitas,[b]
quies quoq; populorũ, & disciplina spectaculorũ ad eius curam pertinet: vt ff. de offi. pręfect. vr. l. 1. §. quies
4 quoque. † Sed nunquid legatus poterit excõicare, & punire eos, qui sibi uel suis, vel eius nuncijs iniuriã, vel damnum inferunt, uel eius iurisdõnem impediũt? Ad quod, omissa solita doctorum disputatione, quę notari consueuit 23. q. 4. inter querelas. & c. Guilisarius. & 2. q. 7. si quis erga. & c. si quis ab episc. respond. q̃ legatus põt vlcisci iniuriam manifeste sibi uel suis illatam. arg. ff. de of. rect. pro l. Senatusc. ext. de for. comp. cum contingat. ad fi. ext. de of. arch. c. fi. uersus fi. & põt suam iurisdonem impedientes, & sibi non obedientes punire, vt. ext. de pœn. Rom. lib. 6. & de of. deleg. c. 1. & c. præterea. cum suis concor. ff. de of. eius, cui mand. est iur. l. fi. 94. dist. c. 2. alias delusoria uideretur eius ptãs, si coercitionem eius non haberet. ext. de of. deleg. ex literis. Potius. n. in hoc iniuriam Romanæ ecclesiæ prosequitur, q̃ suam: vt 2. q. 7. accusatio secundum ea quæ notantur ext. de sent. excom. contingit. Quis aũt dicatur visitator, & quis intercessor, & quid ad eorum spectet officium, colligitur & no. 61. dist. obitum. & c. Cathinensis. 71. dist. fratern. tatem. 7. q. 1. constitutum. Potest autem esse legatus subdiaconus Apostolicę sedis, vt 93. dist. c. fi. etiam diaconus. vt 94. dist. c. 1. & c. 2. quicunque supe
5 rior videtur. † Prohibetur in iurę ciuili esse legatus de-
c bitor Reipublicæ, sed nõ debitor fisci [c] Item is, qui postulare non potest, nec legatus esse potest, sed nec qui alium accusat de crimine publico, cogitur legationē, suscipere ad amicum seu domesticum accusati, ff. de leg. sciendum. & arg. extra de accu. repellantur. Itē non cogitur quis amplius quã semel suscipere legationem, nisi

ADDITIO.

a Per totum. *Vide quod ibi plene super rubrica notatur.*
b Sanitas. *Prouerb. 13.*
c Debitor fisci. *Ponit igitur hęc esse diuersa, quod ostendit etiã diuersitas rubricarum. C. lib. 10. de iure fisci. & vide infrà de resti. in inte. §. 2. ver. item quoque. & quod ibi dicam in fin.*

nisi necessitas subsit: vt ff. de mu. & ho. l. existimatitionē.
§. fi. Item pater triū incolumium liberorū legationibus
1 liberatur, ut C. libro 10. de legatio, l. 1.[a] † Debet quoq;
6 talis legatus mitti, qui in semetipso habeat spiritū Dei,
& præcepta eius in conspectu suo sint & qui † Moysi,
id est, Papæ, valde notus, & familiaris sit, id est, in quo
sit claritas eius, & legis scientia, ut possint eum audire
filij Israel, vt 8. q. 1, si ergo. Vnde legitur in Exod. c. 18. ꝙ
Moyses viros Deum timentes, in quibus erat veritas, &
qui odiebant munera, constituit tribunos & centurio-
nes, ut populum iudicarent.

A D D I T I O.

a Delegatio, *et est speciale in hoc casu, cum aliquando requirantur quinque, quod dic ut ibi not. lib. qui num, libe. l. 3,*

A D D I T I O N E S.

1 *Legatus qualiter constituatur.*
2 *Potestas legati dependet ex uirtute literarum.*
3 *Instructio salutifera, qua in literis legationis apponi est solita.*
4 *Forma antiqua instituendi legatos.*
5 *Litera legationis debet continere principalem causam commissionis legati.*
6 *Legato in regno Franciæ constituto, qui specialiter consueti sint committi, sunt tres, uidelicet Vienen. Lugdun. & Bisuntini.*
7 *Legatus generalis non est mittēdus, nisi de cōsilio collegij Cardinalium.*

2. §. Qualiter autem legatus constituatur, licet ad nos nō pertineat tractare
1 quia hoc ex mittentis illum dependet arbitrio, † tamen
quia ex virtute literarum potestas dependet ipsius, ut
ext. de priu. porro. C. de man. prio. l. unic. ad aliquam in-
structionem uerba, quæ in literis legationis modernis
apponuntur temporib. supponamus, & cum negocio-
rum varietas varietatem formarum requirat, exemplo
vnico sum contentus. Præmisso enim prefationis præ-
a ludio,[a] sic subiungi consueuit.
FORMA. † Sane licet ad singulas regiones Deo, &
3 Apostolicæ sedi deuotas nostræ considerationis diffun
damus intuitum, tale tamen prouincias, in quib. huma
ni generis inimicus, pacis æmulus, & zizaniæ seminator
turbationes & scandala suscitauit, oculo sereno conspi-
cimus, & intra claustrum nostri pectoris præ dilectione
portamus, & ad illas earum incolas feruor nostræ dile-
ctionis exuberat, circa sui status prosperitatem cū affe-
ctionis paternæ plenitudine cogitando. Verum, quia in
numerabilium quasi negociorū uarietate distrahimur
& humana natura non patitur, ut essentia nostri corpo
ris totā simul in diuersis locis exhibeat se præsentem, il
los in partē Apostolicæ solicitudinis de latere nostro
nonnunq̄ assumimus, quib. fore perspicimus celesti do
no prouisum, ut in arduis negocijs sciant, & possint ꝓ-
uide consulere, & utili consilio prouidere. Attendētes
itaq; ꝙ personam tuam Dominus sciarum magnitudi
dine, prouidentiæ munere, circūspectionis gratia insi-
gniuit, humeris tuis fortitudinis robur adijciens, ut ad
laudem sui noīs onera grandia supportantes, plenam
quoq; de tuis meritis fiduciā obtinentes,[b] ꝑ optatam
b illarum partium quietem, de fratrum nostrorum con-
silio illuc tanq̄ pacis angelum te duximus destinandū
fraternitati tuæ in eisdē prouinciis vices nostras & ple-
næ legationis officiū cōmittentes, ut euellas, destruas,
dissipes & disperdas, ædifices, & plantes, & facias autho
ritate nostra quæcunq; ad honorem Dei, prosperū sta-
tum partiū earundem, ac reformationē pacis huiusmo
di videris pertinere: concessa tibi autoritate simili, con
tradictores & rebelles quoslibet per excōicationis, suf-
spensionis, uel amotionis, aut depositionis snias siue a-
lias per censurā ecclesiasticā, appellatione post posita,
cōpescendi libera facultate, non obstantib. quibusli-
bet indulgentijs, &c. Nos, n. snias & penas, quas ꝑ hoc
ritè tuleris in rebelles, ratas hēbimus, & faciamus, auto
re Domino, usque ad satisfactionem condignam inuio
3 labiliter obseruari. Datum, &c. † Antiquis enim autem
temporibus legatus sub hac forma constituebatur.
FORMA. Valde necessariū esse perspeximus, ut si-
cut prædecessorum nostrorum fuit iudicium, uni, eidē
que personæ oīa committamus, ubi nos presentes esse
non possumus, nostra per eū, cui præcipimus, repræsen
tetur autoritas. Quamobrē Petro subdiacono sedis no-
stre intra prouinciā Siciliā uices nostras, auxiliāte Deo,
commisimus. Nec. n. de eius actib. dubitare possumus,
cui, Deo auxiliante, totum nostræ ecclesiæ noscimus
patrimonium commisisse, vt no. 94. dis. valde vel sic.
F O R M A. Mandata cœlestia efficacius gerimus, si
nostra cum fratribus onera partiamur: proinde super
cūctas ecclesias Siciliæ vices Apostolice sedis ministra-
re decreuimus, quas non loco tribuimus, sed persone:
quid ex transacta in te uita didicimus, quid de subse-
quenti conuersatione tua præsumamus, ex. de presum
pti mandata. Debet ergo Papa onera sua partiri, prout
ibi. not. & probatur in Exo. c. 18. prope fi. quod est cōtra
quosdam Romanos Pontifices, qui sic quos uolunt si-
bi in negocijs familiares efficiunt, ꝙ omnino alios à
sua familiaritate excludunt contra sanctam Greg. dicen-
tis: Is, qui cunctis pre est, omnibus distribuat: nec quicq̄
uni persone honorabilius exhibeat, unde alij scrupulo
so corde moueantur, quia inhonestum est, ui alij sacer
dotes habeant, alij uero detrimentum patiantur, ut 16.
4 q. 7. c. 1. † Debet aut cōtinere litera legationis principa-
lem cām commissionis legati, ut 2. q. 1. in primis Pater
ergo ex præmissis, ꝙ legatus gerit vices dñi Pape: ut j. §.
nūc ostendendū. uer. legatus igiť. Et eo ipso ꝙ princeps
vices suas, uel plene legationis officium alicui cōmi-
tit in aliqua prouincia, uř illi oēm iurisdictionem, &
oē Imperium comisisse in illa: ut in pred. ca. ualde. &
5 c. mandata. † Hoc aūt scias, ꝙ legato in regno Francie
constituto, consueuerunt spāliter committi Vienen.
c Lugdunen. & Bisuntinen.[c] prouincie: ut extr. de offic.
le. nouit. Eundem. n. plures legationes suscipere, prohi
bitū non est si & sumptus & itineris compendium sub
6 det, ut ff. de le. l. eūdē. † Vltimo not. ꝙ legatus gñalis de
consilio collegij Cardinaliū, & non aliter, est mittēdus
ut probant. C. li. 10. de leg. l. si, ubi dř, Quoties legatio
destinatur, uniuersos, curiales, qui intra urbem consi-
stunt, si non egritudine, uel alia excusabili necessitate
impediant in locū curie precipimus conuenire, & de-
creta sua propria subscriptione firmare, & sub exami-
ne prefecti pretorio, perpensa legatione, res ordinetur.
& ar. ext. de his que fi. à prela. sine cōsensu cap. c. nouit.

S V M M A R I V M.

a Præludio. *Quod uocamus exordium, & quam plurima pulcherrima uideri possunt in Formulario uel stylo Romana curia, sub hoc ti. ubi etiam forma gratiarum, que solent concedi legatis per diuersas literas describuntur, sed concedūtur hodie multo plures.*
b Obtinentes. *Commēdationes Alb. legati in Francia habentur ubi supra in princ. sed longe pulchrius commendatur missus in Angliam in forma, quæ incipit Pater futuri seculi. ante fin. ubi narrat Papa, facta excusatione sui personalis itineris, quod ingruentium negociorum uarietas non permittit, quod deliberauit Sabinensem ut fortem ad fortia mittere, & onera grandia humeris robustis imponere, subdens ad literam, Cum enim sicut experientia didicimus, dederit ei Dominus os & sapiētiam, linguamque adiecerit eruditam, ut sciat quando debeat proferre sermonē cum eius, sicut adipe & pinguedine repleuerit animam, ut uigeat in ipso rectitudo iudicij, consilij prouidentia, rigiditas censuræ, in aduersitate securitas & in prosperitate deuotio, in zelo sobrietas, & in agendo strenuitas, & in arduis experientia multipliciter approbata, speramus non immerito, &c. Hen.*
Et Bisuntinen. *In Stylo, de quo sup. forma prima, & secunda, fit mentio de Bisuntina.*

SVMMARIVM.

Legatorum genera futura.

1 *Vsus Romanæ ecclesiæ solos Cardinales vocat legatos de latere.*
2 *Cardinales sunt sacerdotes Leuitici generis, qui domino Papæ in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt.*
3 *Legati constituti sunt, qui non emanant de latere, sed eis committitur legationis officium.*
4 *Legatus emanans de latere, excedit legatum natũ in quatuor.*
5 *Legato de latere præsente, & insigniis utente, Patriarchæ cessant portare crucem ante se.*

3. §. Sequitur. videre quot sint genera legato
rum. Et quidem tria sunt. Nam
alij sunt laterales, alij constituti, alij nati. Laterales sunt
quia à latere dñi Papæ emanant. Põt aũt dici de latere
dñi Papę missus, ẽt si non sit cardinalis: puta aliquis offi
cialis eius, vel capellanus, vel familiaris, vel etiam extra
neus: dum tñ ab eo mandatum susceperit oraculo vi
uæ vocis, vt si tetigerit fimbriam vestimenti eius, quo
a ad hoc, vt saluus & priuilegiatus sit, ſm dñm meum,a
4. dist. ad eius. ar. ad hoc ext. de ma. & obed. per tuas, &
93. di. c. fi. & melius 8. q. 1. si ergo. ad fi. ext. de consec. ec
cle. vel alta. quod in dubijs. Hinc est, ꝙ episcopis à curia
venientib. ob reuerentiam summi Pontificis, quem re
tigerunt, & osculati sunt, vt extr. de priu. cum olim esse
1 mus. processionaliter obuiatur† Sed Romanæ vsus ec
clesiæ solos cardinales legatos de latere vocat: vt 2. q. 6.
Decreto. & ext. de sen. exc. ad eminentiam. ext. de of. le
ga. volentes. Illi. n. summo Pontifici in consilijs & in ar
duis negocijs assistunt. ext. de of. deleg. venerabili. extr.
de dila. exposuit. in fi. de rest. spol. Pisanis. in fi. ext. de fi
de instr. cũ Ioannes. prope fi. & ad hoc. C. de Iusti. Cod.
confir. l. vnica. C. de cad. tol. l. vnica. Respon. 1. quia pars
corporis eius censetur, vt 6. qõ. 1. c. si quis cum militib.
C. ad l. Iul. ma. quisquis. & in locum Senatorum succe
dunt, vt 96. dist. Constantinus. Vnde ecclesia hẽt Sena
2 tum. 16. di. 1. ecclesia hẽt.† Cardinales. n. sunt sacerdo
tes Leuitici generis, qui domino Papæ ĩ executione sa
cerdotalis officij coadiutores existunt, vt extra. qui fil.
sint leg. per venerabilem. §. rationib. Hi aũt legati, tan
quam ipse dñs Papa, sunt honorandi, vt sup. §. 1. & sunt
maximę autoritatis, vnde & sicut honoris prærogatiua
lętantur, sic ampliori autoritate in beneficiorum col
lationib. & in alijs funguntur, vt ext. de of. leg. officij. li.
6. & c. excõicatis. & infra. §. superest. ver. illud quoque.
Nec est credendum, ꝙ ipsi aliter iudicent, q̃ ipse dñs Pa
pa iudicaturus esset, vt in præ. §. superest. ver. est autem
3 † Constituti verò propriè sunt, qui non emanant de la
tere, sed eis committitur legationis officium. 7. q. 1. pla
cuit. & hi sunt minoris autoritatis, vt ext. de of. lega. vo
lentes de accus. cum dilectus. nihil. n. possunt extra suã
prouinciam. arg. ff. de iur. om. iud. l. fin. ff. de of. præsid. l.
3. & infra. §. nunc dicamus. Nati siue electi sunt, qui nec
emanant, nec eis spãliter committitur, sed officiũ hoc
est suæ dignitati annexum: & hi sunt magnę autorita
tis, vt probatur, ext. de of. leg. c. 2. de app. c. 1. de fil. pres
byt. c. 1. de his trib. legatorum generib. legitur & no. ex
tra. de of. leg excom. & c. officij. lib. 6. & infra. §. nunc di
camus. Dici ergo põt, ꝙ legatorum alij sunt minimi, vt
nuncij & cursores, & alij magni, ut nati: alij maiores, vt
4 constituti: alii maximi, ut laterales. † Item no. ꝙ legatus
de latere emanans, excedit in quatuor legatum natũ.
Primò in absolutione excõicatorum. ext. de of. legati.
excõicat. prout inf. §. nũc dicamus. plenius differemus.
Secundo, quia illo præsente natus, tanq̃ minor: suis insi
gniis non vtitur, nec officium legationis exercet, ut co
tit. volentes. ext. de priu. antiqua. 21. dist. denique. Ter
b tio, in beneficiorum collationib. vt in prædi. c. officiũ. b
& dr̃ inf. §. nunc tractemus. Quarto in procuratorib. vt
c patet, ex. de censi. procurationes. responsio 1. & §. 1. c Nõ
enim ita procuratur ille, qui ordinarius est, & in domo
sua consistit, sicut iste. Item excedit constitutum in ex
cõicatorum absolutione, vt in prædi. §. nunc dicamus.
ver. circa. & in beneficiorum collatione: vt inf. §. nunc
5 tractemus. in princ. † Hoc etiam no. ꝙ præsente legato
de latere insignijs vtẽte, Patriarchæ cessant portare cru
d cem ante se: vt extra, de priuil. antiqua. d

ADDITIONES.

a Dominum meum. *Summa huius tit. §. 2. cuius sunt verba.*
b Officium. *seq. Vbi de hoc in 3. gl. & supra. ea.*
c Et §. 1. *Et vide quod ibi dixi in glo. tene quod.*
d Antiqua. *Vidimus certas prærogatiuas Cardinalium, in quibus excedunt alios legatos, cum sunt legati. Et vide quod scripsi post Hostien. in Decre. antiqua hic allegata, super ver. insignijs, scilicet, quod transeunte mare utuntur uestibus, rubeis palafredo, aliàs fræno & calcarib. deauratis. Sed & sine literis creditur ei asserenti se legatum, ex quo Cardinalis est. De hoc quidam contrà. & vide infrà proxi. §. uer. quid si delegati. Alias prærogatiuas ad alios legatos, collige de elect. si abbatẽ. 1. & 2. respon. lib. 6. & eo. li. de ver. sign. c. 1. in prin. Sed & sine legatione priuilegiati sunt super non residẽdo in titulis vel beneficijs suis, ut dicam infrà. de cle. non resi. in fi. Item quod eis creditur super actis coram se licet scriptura non appareat super hoc. vide quod scripsi de appe. consti. super verbo, assertionem & ibi remisi ad tit. infrà. de teste. §. 1. uer. quid si aduocatus. ultra medium. ubi uide dictum Clementis quarti. Istẽ specialiter sunt priuilegiati contra offensores in Decre. Felicis. de pœnis. li. 6. Item de priui. Decr. quia periculosum. de sent. excom. l. 6. ut ibi scripsi post Host. & super 1. gl. Decr. 2. de cler. non resid. & uide quod scripsi de schisma. c. uno super uerbo, Car. lib. 6. Item per hoc dico idem de alijs sex priuilegiis episcoporum notatis in Dec. ult. de priu. li. 6. in glo. pen. de quorum ultimo, quod Cardinales exprimunt, nullum est dubium, in cle. de cele. miss. dignum. Sunt etiam uel fuerunt priuilegiati circa Decret. Io. execrabilis. ut ibi patet. uer. nos itaque.*

AD De, quod legato Cardinali credatur de actis coram se, consuluit Abbas cons. 13. 2. lib.

SVMMARIVM.

Potestas legati, & ad eius officium quid pertineat.

1 *Quis populorũ, & disciplina spectaculorũ, spectant ad legatũ.*
2 *Legatus in ecclesia sibi decreta potest cognoscere de omni quæstione ad forum ecclesiasticũ pertinẽte. Rom. est patria cõis.*
3 *Legatus Papæ per simplicem querelam potest adiri, sicut & ipse Papa.*
4 *Delegatus legati Papæ potest mittere in possessionem causa rei seruandæ.*
5 *Beneficium iuris nemini est denegandum.*
6 *Legatus habetur loco Apostoli.*
7 *Legatus debet cognoscere & committere iuris ordine seruato.*
8 *Legatus an potest de causa criminali episcopi cognoscere?*
9 *Legatus, an potest cognoscere de causa episcopatus, ubi duo de eodem episcopatu litigant?*
10 *Electionem archiepiscopi potest legatus de latere examinare, & consequens confirmare.*
11 *Appellari an possit ad delegatum, omissis medijs?*
12 *Appellantes à sententia suffraganei, una pars ad legatum, alia ad archiepiscopum, quis eorum cognoscet de causa.*
13 *Legatus an possit officium suum exercere in exemptis, qui Papæ subsunt?*
14 *Pertinentia ad legatos de iure communi, quæ sint, quibus cõstet eos esse legatos, ẽt si super his mandatum spãle non ostendãt.*
15 *Publicare solẽt legati sedis Appostolicę in ingressu decreta sibi prouincia legationis suę literas, ne qs possit ignorãtiã allegare.*
16 *Cardinali legato, uel alij noto, & non suspecto, etiam absque literarum ostensione credendum est.*
17 *Literę legationis si perdantur, quid sit agendum?*
18 *Gerentis se pro legato, cum non sit, an ualeat sententia? Error communis facit ius.*

19 *Legatus ecclesię Romanę potest particulare concilium celebrare, non generale.*

20 *Iurisdictione generali commissa, & mandata, non transit potestas concilij faciendi.*

Priuilegium concilij congregandi sibi Romanus Pontifex specialiter reseruat.

21 *Legati de latere de consuetudine possunt absoluere eos, qui propter violentam manum iniectionem in clericos inciderunt in canonem latæ sententię.*

22 *Inuigilare debet legatus saluti & ædificationi cleri & populi sibi commissi.*

Auaritia crescente perit lex a sacerdote, & uisio a propheta.

23 *Prandia legati secundum cuiusq; loci mediocritatē debent esse.*

Subditus denegare potest exactum sibi tributum, vbi exigens modum excedit.

24 *Expensæ moderatę quæ sint, & qui plus aut minus alendi.*

25 *Legati de latere domini Papæ, missi, seu alij honorabiles nuncij, decenter sunt recipiendi.*

26 *Legatus non debet curare speciosas domos, nec lauta conuiuia, &c. nam locum tenens Apostoli, illius conuersationem & abstinentiam imitari debet.*

27 *Sumptus legato proficiscenti dati, si in munere legationis decesserit, non sunt restituendi.*

28 *Forma literarum, quas legati, seu nuncij solent super suis procurationibus mittere.*

29 *Legatus constitutus qua de causa possit literas apostolicas in irritum reuocare.*

30 *Mandatum Papæ potest legatus de latere interpretari.*

31 *Legatus de latere electionem illius, qui abiurato schismate ad ecclesię redijt unitatem, dispensatiuè potest confirmare.*

32 *Legatus de latere cōsultationes super suis dubijs facienti respondetur.*

33 *Legatus de latere etiam irregularem, & in minoribus ordinibus constitutum, potest præficere in abbate.*

34 *Potestas legati de latere in multis committendis extenditur, quæ non potest alius.*

35 *Legatus de latere potest condere statuta perpetuò duratura.*

36 *Violatores statutorum legati de latere, per quem absolui possint.*

37 *Legatus Cardinalis similis dicitur proconsuli.*

38 *Legati Cæsaris prouincias regentes præsides appellantur, licet sint senatores.*

39 *Indulgentię possunt a legato pro ædificatione pontium & ecclesiarum concedi.*

40 *Legatus an iure legationis possit excedere in literis indulgentiarum numerum quadragenarium?*

41 *Legatus an possit aliquem ex aliqua causa reddere inhabilē ad beneficia ecclesiastica perpetuò duratura.*

Præses prouincię non potest alicui intercedere arte sua vti vltra tempus suum.

42 *Prouinciæ episcopi, & omnes alij legati absunt.*

43 *Legato mittenti sub sigillo suo tenorem aliquorum priuilegiorū credendum est.*

44 *Legatus secundum interpretationem Romanæ ecclesię potest xenia recipere, non tamen auarè modum excedere.*

45 *Patriarcha legatus potest ex causa reuocare indulgentias domini Papæ suorum prędecessorum.*

46 *Legat⁹ de latere potest se opponere guerris, & discordijs, & ideo de causa, quę est inter duos reges, cognoscere.*

47 *Legatus an possit concedere interdictis, excommunicatis exclusis, & ianuis clausis, suppressa uoce celebrare diuina.*

48 *Legatus, etiam non de latere, potest regem & reginam malè cōiunctos separare.*

Legatus cui causa aliqua specialiter delegatur, maior est delegato generali, quantum ad illam causam.

49 *Excōicatus a delegato domini Papę non pōt absolui a legato.*

50 *Negligens exequi inquisitionem commissam a Papa, an possit cogi legatum ad procedendum.*

51 *Legatus licet alicui in aliqua causa simpliciter commiserit vices suas potest nihilominus reuocare ad se causam.*

52 *Papa debet seruare id, quod fit per eius legatū, ac si ipse fecisset.*

53 *Priuilegium legatorum in materia responsionis.*

Occupati in negocijs & occupationib. seu legationib. publicis, a ciuilibus oneribus excipiuntur.

54 *Præses prouincię fines prouinciæ excedere non debet, nisi voti soluendi causa.*

Legatus ita se in adeundo facilem præbeat, vt se contemni non patiatur.

55 *Legati tam in citationibus, quam in confirmationib. & dispensationib. stylū Rom. curiæ sequi debent, quia super iure fundatur.*

56 *Commissiones primi legati non expirant per aduentum secundi, si iudices cœperant cognoscere.*

57 *Legatus primus extra prouinciam incidens in canonē latę sñiæ, an poterit absolui a secundo de latere, & quid si econuerso?*

58 *Superueniens legatus an poterit corrigere & iudicare primum iam suspensum.*

59 *Papa si commisit primo legato diuersas causas singulares, expresso nomine proprio, an post aduentum secundi poterit in illis procedere?*

60 *Legatus de latere peractis negocijs legationis suæ remanens, an alius cedat eius priuilegio?*

62 *Legatus de latere existens in ꝓuincia, nō pōt cōcedere primo sui officij executionem, quia abdicans a se Imperium, nō admittit.*

62 *Imperium cuiuslibet legati deponitur in ingressu Romæ.*

4. §. Superest uideri qd ad legati ptineat officiū, & q̄ sit eius ptās. Et quidem
ad ipsius pertinet offm̄, commissam sibi prouinciam
tenere pacatā, & eam purgare malis hoīb. & eos puni-
1 re: vt ff. de of. præsid. l. 3. & l. cōgruit. ex̄ de of. in. or. c. 1.
† Quies. n. populorum & disciplina spectaculorum ad
illū spectat: vt ff. de off. præfe. vrb. l. 1. §. quies quoq;. qa
missus est & cōstitutus super gentes prouinciæ sibi de
cretæ: vt euellat vitia, & dissipet malos: ædificet virtu-
tes, & plantet bonos: vt in consti. Clem. Pap. IIII. eo. ti.
a ex parte [a]. & ext. de maio. & obed. solitæ. circa med. su-
pra, §. qualiter. Ad offm̄ legati pertinet prouincialium
causas audire, q̄ per app. deferuntur ad eū: vt ext. de of.
leg. c. 1. & 2. q. 6. Decret. Per simplicem aūt querelā ita
demū, vt dicūt quidā, pōt ipsas audire, si quis de imme
b diatè dñi Papę subiecto, puta exempto [b] conqueratur:
vt 11. q. 1. peruenit. Secus si de subiecto alicui ordinario
conqueratur: nam tūc coram ordinario debet cā agi:
ut in c. e. & 25. q. 2. in Galliarum. sicut in metropoli ser-
uatur, ut 9. q. 3. conquestus. de off. ord. duo. nisi fortè de
partiū cōi consensu. 2. q. 6. a iudicib. C. de iur. om. iu. pri
uatorū. ex̄ de fo. compe. significasti. Nec obstat. ext. de
off. leg. c. 1. quia ibi loquitur de illo, qui est simul ordi-
narius & legatus. Quāuis ergo ibi rōne ordinarię ptātis
nō possit per simplicem querelā adiri, rōne tñ legatio-
nis hoc fieri pōt, ut sic legatio aliquid operetur, ff. ad
municip. l. 1. in fi. ff. de usu. si stipulatus. Non ergo pote-
rit indistinctè s̄m eos cognoscere de causis subditorū
episcoporum, ipsis episcopis omissis: quia hoc est spe-
ciale priuilegiū dñi Papę, ut dicunt, 2. q. 6. ad Romanā.
c 9. q. 3. cuncta. & in hoc concor. Vinc. [c] † Tu dic, ꝙ lega-
2 tus passim p̄t in prouincia sibi decreta cognoscere per
simplicem querelā de oī qōne ad forę ecclesiasticum
pertinente, omisso quolibet ordinario. extra. de foro
cōp. c. fi. quia Roma cōis patria est. ff. ad muni. Rom. ip
se. n. plenissimam habet iurisdictionem, & maius Im-
periū oīb. post prin. vt j. §. nunc ostendendū. ver. legat⁹
igit. prę. aūt. c. peruenit. loquit̄ in defensore, nō in lega
to:

ADDITIONES.

a Ex parte. *De qua fuit sumpta Decr. 2. eo. titu. lib. 6. vt ibi not. in 1. gl.*

b Exempto. *De his infra. ver. sed nunquid legatus potest. 3.*

ADDE tu. quòd legatus de latere habet iurisdictionem in exemptos, c. 1. & quod ibi not. extra de uerb. sign. lib. 6. Abb. in c. cum venerabilis. in 3. not. extra de consue.

c Concor. Vin. *Et Io. in trib. locis, ut scripsi, eod. tit. §. 1. super 2. gl. in prin. vbi etiam inuenies quę concordant opinioni contrarię quę sequitur & qua uera est, & seruatur.*

to: vel loquitur in legato cogente subditos prælatorũ
conqueri coram se, suis ordinarijs præmissis, & contẽ-
ptis: vel loquitur qñ legatus de tpali iurisdictione ad epi-
scopum pertinente cognoscere contendebat, quod fa
cere non debebat: cum rõne illius non sibi, sed regi for
a tè subesset[a]: vt 8. di. quo iure. Poterit ergo legatus pas-
sim de oĩb. causis ecclesiasticis cognoscere, vnde sepa-
rat matrimonium pp errorẽ cõditionis: vt ex. de cõiu.
seruorum. c. fi. Itẽ cognoscit de qõne, quæ vertitur in-
ter clericũ & laicũ. vt ext. de re iu. cum cãm quæ. qđ ho
die in legato emanante a latere Cardinali consuetudo
cõprobat gñalis. in alijs aũt non sic. Quod tñ & illi pos
3 sint, habetur, extra de re iu. cum Bertholdus. † Sicut er
go Papa per simplicem querelam p̃t adiri, qui ordina-
rius est singulorũ: vt 2. q. 6. si quis & 7. q. metropolis. 9.
q. 3. cuncta. ext. de app. dilectus. ex̃ de priua. antiq. sic &
legatus eius, qui ipsius vocẽ gerit: vt prę. ver. legatus igi
tur. leges tñ ꝯdicere videntur, prohibentes ẽt ad princi
pẽ, omissis medijs: recurri: vt in Aut. coll. 3. de mã. pri.
§. sit tibi. in Auth. coll. 9. vt differrẽ. iudices. §. si quis ve-
ro existimans. Cum ergo legatus ordinariã hẽat iuris-
dictionem: vt ℑ. ver. quid de sñia. gñaliter ad ipsius pti-
net officiũ, cuiuslibet excessus inquirere & corrigere,
causas diffinire, & audire, & eas delegare: q̃uis per ap-
pellationem ad eum non deferanť: vt ext. eo. c. 1, & ex̃.
de his, quę fiunt a maio. par. ca. c. quanto. & de acc. qua
4 liter & qñ. & c. inquisitionis. † Et delegatus ab eo põt mit
mitere in possessionem cã rei seruãdæ pp contumaciã
& ab illo delegato põt appellari ad Papam: & legato re
cedente, vel decedente corã alio successore legato po-
rerit prestari cautio de parẽdo iuri, & recuperabit reus
possessionem: vt hæc leguntť ext. de eo q mit. in pos. cã
rei seruan. cũ venisset. Si aũt prius q̃ delegatus eius par
tes citauerit, legatus ipse moritur, vel reuocatur, ita qđ
suã prouinciã exiuerit, iurisdictio illius expirat. ℑ. §. fi-
b nitur[b]. Potest quoq; legatus causas familiæ suæ audire:
ar. ff. de of. rec. pu. l. senatusc. Sed nũqd legatus põt co
gnoscere de aliqua cã, vel eam committe audiendã de
plano sine strepitu, summariè, & figura iudicij, de quo
no. inf. de inquisitio. §. nunc tractemus. ver. quid igitur
c si[c]. † Et vř ꝙ non: quia bñficium iuris nemini est dene
5 gãdum. 28. di. de his. ext. de soc. nu. c. pe. & fi. Non. n. p̃t
minor tollere legẽ indiciorũ a superiori tot vigilijs &
d laborib. adinuentam: vt ext. de elec. ecclesia. 2. in fi. d C.
de inof. test. si qñ. 21. di. in tñ. & c. inferior. 96. di. qs du-
bitet. ext. de ma. & obe. cũ inferior. 28. q. 1. iam nũc. &
c. seq. licet successoris ꝯditoris, qui pari fungitur ptãte,
illam tollere possit: vt ex̃ de elc. innotuit. ff. de arb. l. nã
magistratus, ff. ad Treb. l. ille a quo. & §. tempestiuũ. vel
ipse idem qui condidit: vt 25. q. 2. ca. in Galliatum. ver.
si ergo, ex̃ de sen. exc. inter alia arg. ꝯ. Nã legatus oĩa vř
posse, q̃ Papa sibi spãliter non reseruat, quia vices eius
gerit: vt ℑ. §. nunc ostendẽdũ. ver. legatus igitur. & põt
procedere secundum equitatem, quando sibi videtur:
6 vt extra de transact. c. fi. † Apostolus[e], cuius loco lega-
e tus est, dicit: Oĩa mihi licent. 11. q. 1. allud. Hoc etiã pba
tur extra de spon. cum in tua. & videť expressum, ff. de
offic. proconi. si aliam, §. fi. Sol. Dici põt, ꝙ non potest
tollere iuris solennitates, quo ad hoc, nisi sicut quilibet
ordinarius, cui hoc licèt in multis casibus: vt not. infra
de libel. concept. §. nunc dicendum. & infra. de teste. §.
nunc tractemus. solus enim princeps potest suum ius
alicui auferre: vt infra, §. nunc ostendendum. versi. 57.
7 Debet † igitur legatus cognoscere & cõmittere ordi-
ne iuris seruato. arg. extra de iureiur. venientes: cũ suis
concord. & de iureiur. ego & est expressum ff. de offic.
procõs. nec quicquam, §. de plano, & §. ubi decretum.
Quæ enim communia sunt omnibus præsidibus, de-
bet proconsu. obseruare: vt ea. l. in fi. Solennitates autẽ
non substantiales, & in eorum fauorem inductæ, par-
tium consensu remitti possunt: vt extra de rescrip. præ
f sentia. in fi. quod prosequere, prout not. s extra de offic.
8 deleg. de causis. † Sed nunquid legatus potest de causa
g criminali[g] episcopi diffinire? Videtur ꝙ sic: & quòd
sit hoc speciale in eo, argumen. ad hoc 16. q. 1. frater no
h ster[h]. Sed dic contra: vt ff. de off. proconf. solent. ff. de
offic. eius, cui mand. est iurisd. l. vnica. & in concor. posi
tis, infra, §. nunc ostendendum, ver. 17. nisi hoc habeat
ex speciali commissione. vt 2. qõ. 6. Decreto. & 23. qõ.
4. ille gladium, ff. de test. l. 4. §. item diuus, argum. tamẽ
contra, quod possit cognoscere, licet non possit diffini
re. Nam & proconsul cognoscit de omnib. vt ff. de off.
procons. l. 1. licet non possit pœnam grauiorem impo
nere: vt eo. tit. lib. 1. & concilium examinat causam cri
minalem epi: sed diffinire non potest. 3. q. 6. quamuis,
6 & c. multum. † Sed quid dices in causa episcopatus: vbi
duo de eo litigant: nunquid legatus de hoc poterit co-
gnoscere, vel per appellationem, vel per simplicẽ que-
i relam[i]? Vř ꝙ non: quia hoc est de maiorib. causis, quas
sibi Apostolica sedes reseruat: vt in constitutio. Alexã.
K 4. de resc. dilecti[k]. & 25. q. 2. in Galliarum, ext. de appel.
vt debitus. in fi. contra credo, arg. ext. de appel. constitu
tus. 1. & de elect. quia ibi, permittimus: non. n. dicit, mã
damus: cum hoc possit etiam metropolitanus, & ipse
omnia põt, quæ ille: vt præ. §. nunc ostendendum. uer.
legatus igitur. & vide ibi in uer. legatus quoque. nã &
visitator potest examinare quis ex electis melior sit: vt
85. dist. Florentinum. & satis habetur expressè in cõsti
tut. Greg. 10. de ele. quamuis. lib. 6. quæ constitutio, me
10 procurante, edita fuit in concilio Lugdunen. † Potest
enim legatus de latere electionẽ Archiepiscopi exami
nare

ADDITIONES.

a Subesset. Quod. *dic vt de app. Roma. §. debet. li. 6.*

b Finitur. *Vide, quod ibi dicam in pri.*

c Igitur si. *Hãc q̃stionẽ vide no. de hęreticis. c. vl. li. 6. in 4. gl. in fi.* *ADDE tu do Abb. in c. 1. in 1. not. extra. de rescri. Item adde eundem in. c. dilecti. in 2. col. extrà. de iud.*

d In fi. *Et in cle. eo, tit. c. 2. in prin.*

e Apostolus. 1. *ad Corint. 6. & 10 c. ante fi. Adde, quòd legatus possit causam committere, iuris ordine non seruato. gl. in cle. sæpe in verbo, mandamus. de verb. sig. Guil. de Cu. & Bal. in. l. nec. qc quam. §. de plano ff. de off. procon. & l. An. in disput. inci. Astensis miles. d. An. in c. dilecti. vbi ponderat tex. extra. de iu. Inn. in c. fi. de transf. vbi dicit, ꝙ ex causa potest committere causas sine strepitu: quod est intelligẽdum, dummodo de causa appareat: quia in inferiore a principe causa non præsumitur, vt voluit Inn. in c. du dum. el. 2. elect. & dicit Abb. in c. 1. de transa. ꝙ legatus nõ potest supplere defectum iuris omissum in contractu. & in c. fi. de confir. vti. vel inuti. dixit, quod omnia tendentia, ad violationem iuris sint prohibita legato. Fed. de Se cons. 200. dicit, quòd legatus non potest tollere ius alterius.*

ADDITIO. An legatus de latere possit committere causam cognosci & terminari debere summariè, simpliciter, & sine strepitu, & figura iudicij, vide Alex. cons. 255. incip. Prospectis his col. 4. ver & bene facit. in 2. vol. & per And. Sicu. cons 24. incip. Viso punctio. col. 2. ver. præterea in 2. vol. Adde Gui. Pape sing. 791. inci. De illo. vbi dicit, ꝙ licèt legatus sedis Apostolicę habeat ptãtem condendi legem, etiam perpetuam, non tamen põt derogare statutis super summũ Pontificem factis. Et an legatus possit excõmunicare & punire eo, qui eius iurisdictionem impediunt vide Io. de Turre Crem. in c. si quis. 94. d. Henr. Ferrandat.

f In si. *Quam non habemus. hodie.*

g Criminali. *Quæ requirit priuationem officij uel beneficij; aliàs nedum legatus, sed etiã archiepiscopus & sine synodo de crimine episcopi cognosceret. Sic fuit hic disputando terminatũ per ea quia cognouimus. 10. q. 3. in fi. & per. c. Romana. de offi. ord. li. 6. in fi. vt plenè scripsi eo. li. & ti. c. vt litigantes. in princ.*

h Noster. *Vbi de hoc in gloss. uidetur. ibi uide.*

i Querelam? *Expeditũ est, ꝙ legatus de latere cognoscit, & cõfirmat, ẽt si episcopatus sint exẽpti. de elect. si abbatẽ. 2. respõ. li. 9.*

k Dilecti. *De qua fit mentio in dec. quamuis. quã statim allegat.*

nare:ut extr.de off.leg.licet. & per consequens confir-
mare: vt extra de elc.venerabilem.sed si postquam ele
ctionē examinatam ad sedē Apostolicā.trāsmisit,iterū
eā examinauerit,nulla est ipso iure secūda examinatio:
11 vt in p̄. Decre.licet. † Illud aūt quæritur,vtrū ad delega-
tū possit omissis medijs appellari.Io.Mo.1.qo.6.si quis
uestrū.ꝙ non:priuilegiū speciali Dn̄i Papæ,ut ĩ.§. nūc
ostēdendū.ver.47.Sed cōtrariū de facto obtinet ; quia
vices eius gerit:ut s̄.quod dic plenius,vt ĩ,de app.§.nūc
tractemus.ver.& nunquid idē est.Sed & si ab eo appel-
leī ad Papā,dēt humiliter appellationi deferre, vt extr.
a de re iud.cū cā,quæ.ar.tn̄ ꝯ,ext.de accu.ad petitionē.[a]
12 Quid si quis ita dicit.† Appello ad archiepiscopum: ap
pello ad legatū:appello ad Papam. Vel quid si ita dicit:
Appello ad legatū, vel ad Papā, reseruans mihi optio-
nē coram quo malim prosequi ap. Itē quid si a s̄nia suf
fraganei vna pars appellat ad legatū,alia ad archiepisco
pum,Querī quis in his casibus de appe. cognoscet. de
hoc tractatur in prę.§.nunc tractemus.uer.sed pone ali
b quis.& seq.[b] † Sed,nunquid legatus pōt suum officiū
13 in exemptis, qui subsunt Papæ,exercere,& causas ꝯ ip
sos mouendas audire, & etiā in eos,si res exegerit, ani-
maduertere? Vr̄ ꝙ non ar.17.dis.huic sedi.licet possit ꝯ
eos inquirere.& ar.ext.de sup.ne.prel.sicut.§.si.& extr.
de stat.mo.ea quæ.& in præd.Decre.ad petitionē.Priui
legia.n.eorum perpetua debent esse,ut 35.q.2.seruatis.
ar.ad idem.ext.de app.constitutus.§.1.ibi.non ut appel
c lationi interpositæ.&c.Ar.cont.16.q.1.frater noster[c].
hoc dicit Io.ꝙ non pōt,& melius facit legatus, si absti-
d neat.ar.ff.de offi.procons.nec quicquam. Ber. contra[d]
vt 9.q.peruenit.non obstantibus eorum priuilegiis , q̄a
per priuilegia eis concessa non eximunī , nisi a iurisdi-
ctione diœcesanorum,non a iurisdictione Papæ, uel le
gatorū suorum,ut 25.q.2.c.postea quam.§.si ergo.pro-
pe prin.& c.ita nos.§.sed obiicitur.ver.quāquā.extr.de
s.ne.præla.licet.unde Papa committēdo vices suas,nec
retinendo exemptos,illos ēē concessisse videt̄.ar. extra
de offi.dele.venerabilis,e xt.de pręb.grauc.& de sen.ex.
nup.quod in legato de latere emanante admitti pōt.ut
e probatur.ext.de ver.sig.veniens.Resp.1.[e] In aliis aūt nō
videtur,nisi hoc in suis priuilegiis specialiter sit expres-
sum,ar.ex.de of.iud.or.grauc.Inspicienda sunt ergo pri
uilegia legati,vt ext.de visup.c.si.& de priu.porro. extra.
eo.excommunicatis. Alioquin non est ei in oībus cre-
dendum:ut ĩ.proxi.ver.& ad hoc facit.ex̄. de iureiur.e-
12 go.Præmissa autē, & quæ ĩ. sequuntur , ad eos de iure
cōi ptinent,ex quo constat eos esse legatos, licet super
his mandatum speciale non ostendat.Quid si de legati
iurisdictione dubitetur ? Dic ꝙ de ea fieri debet fides p
literas legationis: nec prius est tāquam legatus recipiē-
dus & tractandus, vt extra.de iureiu. ergo. Nunquam.
Apostòlicę sedis moris fuit,absq; signatis apicibus vn-
decūque legationē suscipere,vt 97.di.nobilissimus. Ad
idē 63.di.lectis.& ar.extra,de off.deleg. cum in iure. de
reseri.cum contingat.C.de man.prin.l.vnica.& li.10.de
iure fisc.prohibitum. Si igitur sedes Apostolica aliorū
legatos sine literis non suscipit: nec alii etiā sine literis
suos recipere coguntur.Nam quod quisq.iur.in alium
statuit,ipse eodem iure vti debet,vt ff.quod quisq. iur. l.
15 1.ext.de consti.cum omnes.† Et propter hoc Apostoli
cę sedis legati in ingressu decretę sibi prouincię solent
legationis suę literas publicare,ne quis deinceps possit
ignorantiam allegare,vt 16.dis.quod dictis , extra de po
stula.pręla.c.1.& ut eorum potestas perpetuetur[f].Secū
16 ca,q not.§.finitur.† Quidam tamen dicunt,legato Car
dinali, uel alii noto,& non suspecto,absque literæ ostē
sione credendum.arg.in prę.c.nobilissimus.&2.quæ.io.
5.quę de causa.extra.de loca.cap.1.in fin.extra.de off.le.
officii. in fine.& C.de sum.Trin. liquet. in prin. & pro-
pe fi.quod satis sustineri potest in his , quę ad legatum
pertinent ex officio & iure legationis ; secus autē quo
ad alia,quæ speciale mandatum requirunt : indistincte
tamen creditur eis.& raro videmus de ipsorum peti co
piam potestate.Consulo igitur,vt quicunque aliquid a
legato recepit,quo ad eum iure legationis nō pertine-
at,siue fuerit dispensatio,vel aliud habeat sub manupu
blica tenorem literę, per quam talis potestas ipsi lega-
g to est commissa specialiter [g]. argu.extra. de hęre. cum
ex iniuncto.§.quod si forte.Vtrum autem soli Cardina
li aliquid asserenti credatur,dicam ĩ.de teste. §.primo.
17 ver.item quod fuit . † Sed quid si legationis lr̄ę perditę
sunt? Dn̄t Vber.& Io.ꝙ pōt probare amissionem per te
stes.& audietur. C. de te.sti.testium.in fi.non tn̄ sufficit
probare tenorem literæ, nisi probetur illā sine uitio es-
se,vt extra de priui.cum olim.1.in fin.C.de fi.insti. l.fin.
C.de edi.di.Adr.tol.l.j. Ber.vero no.ꝯ. in p̄d. Decr. cum
olim.arg.C.de man.prin.l.vnica.ex.de offic. dele. cum
in iure.vbi de hoc.quia nec esset superior , coram quo
hæc ꝓbatio fieri posset.ext.de ele.in fi.alias tn̄,ut dicit,si
honestus & notus sit,pōt,& debet ei credi,vt prædic. c.
nobilissimus.De hoc infra, de instru.edi.§. restat versi.
quid si habet: & infra de sen.§ fi.ver.si autem.Sed nun-
quid sufficit probare mandatum factum fuisse sine lite
ris? Dicit Ioan.quod non:ut in præ.l.C.de man. princi.
Delegatus autem bene potest probare mandatum : vt
in Authen.de litig.§.omnem.& ar. extra de rescrip. ex
parte de offi.deleg.prudentiam. Tanc. uero & eius se-
quaces dixerunt,quod non sufficit probare amissionē
instrumenti,nisi originale probetur . quod hic non est
vlterius prosequendum.& vide infra, de probat.§.vidē
18 dum.ver.sed nunquid.& sequenti. † Quid ergo si quis
se pro legato gerit,cum non sit, quia sœpe etiam Car-
dinales mittunī nuncii ꝓ certis negociis, sine plene le-
h gationis offō. nec ad ꝓuinciā certā? Et qdē dicūt aliq[h],
ꝙ ualebunt eius s̄nīa, si gentes ad eum bona fide , tan-
quam

ADDITIONES.

a Petitionem. *Facit pro, cum ibi Papa improbet sententiam la tam per legatum post appellationem: si dicit,quod approbat eius acta respon.ut ibi no.in secunda glo.*

b Sequen.*Vbi dicam.*

c Noster.*Non loquitur de legatis de latere,sed de minorib. quos responsales uocat.*

ADDE quod id,quod dicitur in hoc uer.2.in Abb.cōs.77.li.2

d Ber.contra.*Qui hoc no.eo.tit.quod translationem.in 1.gl. Adde ꝙ idem tenent Abb.in d.c.& Io.An.in c.1. de uer. sig. Fel.in gl.cum gratia.de offi.ordin.& ibi quid si sit datus super correctio ne criminum,an exempti comprehendantur.*

e Resp.1.*lib.6.Et facit de ele.si Abbatem.eo lib.6.*

f Perpetuetur.*Hoc non expedit.eo.tit.c.2.lib.6. nisi dicas hæc re spicere specialiter commissa,quòd nec expedit in quantū sapiūt ipsius legati gratiam,de off.deleg.si super.lib.6.datur tamen ho- die littera legatis,quòd quam citò exiuerint curiam, ipsorum iu- risdictio sit perpetuata,quo ad omnia sibi commissa, & hanc ha- buit dominus meus dominus Carno.*

g Specialiter.*Communiter legati in talib. ponunt in gratia , quā ciunt totā literā cōmissionis eis facta de illis. Adde ꝙ legato Car- dinali credatur,absque literis,saluo in his, quæ Papa sunt reser- uata.tenet Pa.de Ca.in l.una.de man.prin.qui alle. Io.An.in c.1. de of.deleg.in 6.in nouel.idē tenet Abb.cōs.18.scdo li.ubi dicit,ꝙ ēt creditur illis de gestis coram se alleg. Io.And.& Host.in c.con stitutus,extra de app.tenuit etiam Ang.cons.72.ꝙ legato Cardi- nali de latere asserenti se habere specialē cōmissionem sup eo qd directo respicit præiudiciū alienū,nō credatur sine pragmate suæ legationis,secus in his q̄ ad nullius p̄iudiciū tendunt:sed ad cōmo dū Papæ. Et ita dicit se intelligere Inno.in c.cū in iure.de of.dele.*

ADDE tu Abb.Sicu.in d.cum in iur.& extra de of. dele. vel notabiliter hoc tractat.& ibi per doct.satis ample.amplissimè ta men pro hac materia si quis vult uidere,ad utrāq. partem uideat do.An.Sicu.in trac.de prac.Car.in 2.par.in §.circa secundū mē brum.ubi hoc disputat per decem col.

h Aliqui.*Host.in Sum.eo.tit.§.post prin.*

quam ad legatū, cōiter recurrebāt: quia cōis error facit ius. 3. q. 7. infamis. §. tria. ff. de off. ptę. Barbarius. ff. ad Mac. l. 3. Quos ergo absoluit, absoluti erūt: vt extra de sent. excom. ad eminentiā. & super hoc vide quod not.
19 extra de elec. c. dudum, 2. prope prin. †. Sed nūquid legatus ecclesiæ Romanæ potest concilium celebrare,
Et videtur ꝙ sic, particulare tamen, non generale: vt 3. dist: cap. regula. §. porrò. 17. dist. regula. multa enim cōcilia particularia, sine præsentia Domini Papæ, præsente legato Romanæ sedis celebrata inueniuntur: vt 16. dist. c. sexta. 63. dist. c. 2. 1. q. 7. conuenietibus. Sed Hugo.
a Laud. & Ioan. contra [a], nisi ad hoc specialiter destinetur, vel nisi hoc ei specialiter cōmittatur: & secundum hoc intelligunt iura innuentia legatum concilium facere posse. Talis enim legatus potest facere concilium generale, si de generali fuerit ei specialiter iniunctum: vel particulare, si de particulari. Priuilegium enim de
b concilio congregando [b] sibi Romanus Pontifex specialiter reseruauit: vt 2. quæst. 6. & ideo non transit in generali legatione: vt infra. §. nunc ostendendum. vers.
20 præmissa † Quia mandata iurisdictione generali, non transit potestas concilij faciendi: vt ff. de offic. eius, cui man. est iuris. l. 2. & ar. extra de elect. ꝙ sicut. in fin. Sed
c contra eos facit [c] nam metropolitanus & Primas faciunt iure proprio sua concilia prouincialia & particularia. 16. dis. c. 1. 92. dist. si quis episcopus vacans, uocatis ad hoc suffraganeis suis. ut 18. dist. in multis cc. ibi positis. extra. de accus. sicut olim. Et episcopus facit suā synodum episcopalem cū clericis suis: 18. dist. non oportet. & 38. dist. qn. 12. q. 2. placuit & episcopus. Non ergo omnib. his inferior erit legatus Romanæ ecclesiæ quoad hoc: imo poterit concilium facere, & prouinciale & particulare cum episcopis prouinciæ sibi decretæ, & in eo constitutiones & statuta edere: vt infra ver. potest etiam legatus. Nec ob. præ. c. ideo quia loquitur de concilio generali & vniuersali: quod habet fieri vocatis epis diuersarū prouinciarū. Item non obs. pre. l. ff. de of. eius cui man. est iur. quia de alio dissimili conci-
d lio loquitur [d]. † De consuetudine quoque introductū
21 est, ꝙ legati de latere absoluere possunt illos, qui propter violentiā manuum iniectionem in clericos in canonem latæ sententiæ inciderunt: vt extra de offic. leg. quod translationem. quod dic. vt infra, eo. §. nunc dicamus, ver. circa. Potest etiā legatus abbatem, vel priorē exemptum transferre. De hoc infra, §. nunc ostenden-
22 dum ver. 22. † illud quoq; non est omittendū, ꝙ legatus dum legatione fungitur inuigilare debet saluti, & ædificationi cleri & populi sibi commissi: vt ff. de of. p-
e fe. vr. l. 1. §. quies quoq; Nā legatus fidelis, sanitas [e]: nec debet subditos in procurationibus inhumaniter aggrauare, nec in hospicijs præbendis prouinciam onerare: vt ff. of. procons. l. obseruare. respon. 1. ne longis tempo. victum breuis hora consumat. extra de censibus cum Apostolus. Augere. n. Rempublicā, vt diuitiæ augeant dānabile est: & propterea quadā prouidentia militibus stipendia constituta sunt ne dū sumptus quęrit, prędo grassetur. vt 22. q. 1. militare. prope prin. Talis. n. cōcussor est. vt ibi in fine. nec ibi per potentiā legationis nominis totum qđ Leuitarum est in suos tegat vsus. vt 93. dist. diaconi. uers. fin. nec cū aliena iactura desideraret locupletari. vt extra. de pæn. suā ff. de cond. inde. l. nam hoc natura. quia ex quo auaritia creuit, perijt lex de sacerdote, & uisio propheta. ut in præ. c. diaconi cir. me-
23 dium. uer, nunc antē. † Prandia igitur eius sint secundum cuiusq: loci mediocritatem. ut eo ti. cum nup. & 10. q. 3. c. fi. sic agens ut nulla ecclesia, seu prælatus se indebitè grauari rationabili conqueratur. Sed patiat conjungi ecclesia procurando, quæ per se nō sufficerent sigillatim. ut eo. ti. cum instātia ex. de pręscri, accedentes De talib. n. contributis licet uiuere, nō de symbolis uel confertis. ut 44. dis. non oportet. c. nō liceat. Quod si debitum modum in exigendo excedat, iure poterit subditus denegare. extra de exces. pręl. sane. & cap. cum ad quorundā. Aliàs aūt nullus se pōt ab ipsius procuratione excusare, nec cōtra hāc currit pręscriptio. vt c. cum instantia. In modo tñ procurandi fortè pscriptio locū
f hēt. ar. in eo. c. §. sane ar. tñ cōtra eo. tit. quāto. [f]. sed nec uel nuncius absque manifesta rōnabili cā dēt procurationē recipere, nisi personaliter uisitet. & cū in uno loco oportuerit eū necessariā morā contrahere, recipiat moderatas pcurationes ab aliis ecclesijs uel personis, quæ nondū fuerant suis procurationib. aggrauatæ. & cùm aliqua non suffecerit per seipsam, duæ uel plures coniungant in unum. ita tñ, ꝙ numerus procurationū numerū dierum, quibus hmōi morā fecerit, non exce-
24 dat. ut eo. ti. procurationes. † Intelligo aūt moderatas expensas, si fiat iuxta modū in suis literis statutum. uel
g si nō sit statutū iuxta decedētia sui status [g]. nō. n. cogūtur diuites pauperū cibis uesci. aliàs uti. ut 41. dis. nō cogunt. & ar. extra de pręb. de mulcta. in fi. & secundū cōsuetudinē aliorū legatorū: vt ff de l. l. a. §. fi. & ext. pe cēsi. sup eo in fi. Lautius. n. pcurādi sūt maiores q̄ minores plati. ar. 35. dis. Eccles. vt ex. de cens. cū Apostolus. & 25. dis. §. aliàs, ea demū. ppe. fi. vbi dr, ꝙ venialiter peccat, q pauperib. nimis delicata & sūptuosa cibaria ministrat. Et vide J. de expē. §. fi. vers. & nota ꝙ expēsę. & J.
25 de salarijs. §. 1. ppe prin. † Hoc ēt sciēdū est, ꝙ legati de latere Domi. Papę missi, & alij honorabiles nūcij, puta epis. abbates, & capelani sui decēter recipiēdi sūt & honorādi: alijs aūt minorib. puta cursorib. Apostolicæ sedis, dēt tantū in victui necessarijs p eqs & psonis in domib. prælatorū prouideri, nullis alijs sibi datis expēsis:
h vt in consti. Alex. 4. de censi. licèt [h]. Item qn nuncij vel
i alij legati [i] Apostolicæ sedis transeuntes aliquid ab ecclesiasticis psonis postulabunt, si ipsi præsentes vel vicini sint, debent facere copiam literarum suarum: si verò sint absentes, illarum transcriptum Authentico sigillo sigillatum ostendere tenentur: alioquin nullus tenetur eis in aliquo respondere. Sed si ostenderint, debet eis pro numero personarum & equorum in literis comprehenso iuxta tempus, quo eos morari contigerit, competenter prouideri. dum tamen illi dent suas patentes literas, continentes quid quantum, & quando receperint ab eisdem: quæ literæ locorum ordinariis assignent: & si absentes per procuratorē aut nūciū procurationē exegerint, soluentes dēt transcriptū literarum

ADDITIONES.

a Io. Contrà. *Qui hoc no. in præ. §. porrò. & in c. ideò.*

b Congregando. *Semper reseruant: & procedit hoc dictum.*

c Eos facit. *Dicit Hostien. vrgens ratio, qui hunc ver. posuit in Sum. eo. tit. §. 3. in fi.*

d Loquitur. *Scilicet circa manumissiones fiendas, vt ibi not. Itē ibi non loquitur de delegato principis, sed præsidis. Et licēt vera sit opinio, quòd possit, propter dubium tamen opinionum quandoque id specialiter conceditur: vt patet in styllo, de quo dixi supra §. qualiter. in prin sub prima legatione.*

ADDE in ad ver. sequētē de consuetudine, &c. quòd legatus pōt absoluere excōmunicatos propter iniectionē manuū in clericos pro quacunq; lesione etiam enormi. Abb. Sicu. in c. ad eminentiam. & in c. quod de his. ext. de sen. excom.

e Fidelis, sanitas. *Prouer. 13.*

f Quanto. *Hoc ca. facit pro & contra propter diuersas lecturas quas ibi scripsi. in pen. gl. Itē pro hoc cōtrario facit quod no. inf. de censi. in fi.*

g Status. *Vide quod dixi de censi. procurationes. in gl. tenet quòd.*

h Licèt. *Reuocata est: quia non insertà in 6. vt in præ. Sexti, in fi.*

i Legati. *De qua dic vt proxi. de Decr. licèt.*

ADDE abb. in c. ad eminentiam. de sent. exco. vbi dcit, quòd legati non coguntur ostēdere mādatū expressum super his q̄ veniūt iure legationis ex dispositione legis vel cōsuetudinis, secus ī alijs. vide Felyn. ibi in 1. colum. versicu. limita omnes. vbi dicit quòd si

quod si ageretur de graui præiudicio alicuius, non crederetur etiã Cardinali, nisi ostendat literas: per gl. singularem in c. sicut eo. ti. quadã gl. allegat pro sing. Abb. in c. cum in ecclesiis, eo. 2. ver. in ea. gl. de maio. & obed. Vide tamen Bar. in l. 1. C. de superindic. l. 10. vbi dicit, quòd illud dicunt Canonistæ, quòd Cardinalibus, & quibusdam præcellentib. creditur, etiam si literas non ostendant, nec habere se dicant. Est contra illum tex. vbi non creditur etiam præfecto prætorio. Hen. Fer.

rarum sub sigillo authentico retinere, & sic sub aliquo
rum testimonio soluere: nec petent procurationes, vel
alia, nisi ab illis, per quorum diœceses transitum fece-
rint: nisi fortè alicubi contingat eos moram contrahe
re, vel nisi forte aliqua diœcesis, secundum tẽpus mo-
ræ inibi factæ nimis in procurationibus sit grauata: &
hæc obtinent in legatis, quibus in aliqua prouincia ple
ne legationis officium non est commissum: vt in cõst.
Alex. 4. eod. tit. ne legati. Vt autem breuibus vtar, lega-
26 tus, † quia loco Apostoli est, illius conuersationem &
abstinentiam imitetur, non multum curet de specio-
sis domibus, vel de lautis conuiuijs, & multo labore e-
pulis conquisitis: vt 35. dist. ecclesiæ principes. de cõse:
di. 5. ne tales, in prin. non similam & mella fastidiat: vt
12. q. 2. gloria epi, bonis tñ & delicatis cibis vtatur: vt in
præ. c. non cogantur, & meliorib. q̃ lo. ei p̃paret in gl. q̃
ponit in prę. c. cum instantia. nec super barbas pauperũ
comessationes siue conuiuia extraordinaria frequẽtet.
Nã spẽs furti est, velle de alieno largiri, vt ff. de fur. l. si p
pignore. §. t. vnde ſm Aug. qui offert sacrificiũ ex sub-
stantia pauperis, quasi qui victimat filium in cõspectu
patris: vt 14. q. 5. immolans. t. q. t. nõ est putãda. Et si qs
totum tribuit, qđ alteri abstulit, potius addidit pctõ, q̃
27 minuat: vt 24. q. 5. fortè. † Sumptus aũt legato ꝓficisce
ti dati: nõ restituẽtur, si decesserit ĩ munere legationis
prius q̃ ad patriam reuertatur: vt ff. ad leg. legat⁹ anteq̃.
& C. li. 10. eo. ti. l. 2. Sed illud obtinet, qñ de publico sũ-
ptus legato subministrantur. Legatus aũt sedis Aposto
licæ de substantia pauperũ ꝓcuratur: & iõ caueat, ꝙ vl-
tra victus necessaria nil imburset. 47. d. sicut hi. in fi. Nã
Apostolica sedes pro magna parte p̃ sua priuilegia di-
uites a præstatione procurationum exemit: cũ potius
a pauperes eximere debuisset [a]. Si autẽ legatus mortuus
non fuerit, sed sponte legationem deseruerit, tunc bñ
restituet sumptus: vt legitur & no. in præ. l. quo ẽt casu
punitur: vt j. §. punit. Item legato de latere Card. debet
ꝓcuratio ex̃ prouinciã sibi decretã, si fortè ꝯtingat eũ
b alio transitum facere, ſm dñm meum, [b] sed alteri nõ:
nisi forte hoc habeant ex priuilegio spãli: vt ext. de cẽ-
si. cũ instantia, ex̃. de iurei. ego at. ex̃. de of. le. officij. &
legatus de latere excedit legatum constitutũ in ꝓcura
28 tionib. vt s̃. §. sequit. ver. & not. † Solent ãt legati & nũ
cij literas sup suis ꝓcurationib. mittere sub hac forma.

FORMA. Talis dñi Papæ nuncius, vel Apostolicæ
sedis legatus, tali episcopo salutem in Dño Iesu Chri-
sto. Cum pro negocijs Apostolicæ sedis nos oporteat
in tali prouincia amplius immorari, & iam receptarũ
procurationum tp̃s completum sit: decreuimus ad p̃-
sens pro tot futuris mensibus die tali inchoandis, pro-
curationes recipere ordinatas. Facta igitur de consilio
peritorũ distributione æquali ecclesijs ciuitatis & dię-
cesis vestræ, tot libras pro dicto tp̃e duximus imponen
das. Quo circa imponendi, ac proportionabiliter exi-
gendi p̃ vos vel alios dictã sũmã, cũ moderatis & neces
sarijs expensis ꝓ actione hmõi faciendis, ab ecclijs, &
ecclesiasticis p̃sonis exemptis, & nõ exemptis ciuitatis
& diœcesis vestrę, ſm vniuscuiusq; ecclię, & loci facul
tates, prout fieri consueuit, autoritate nobis in hac par
te concessa paternitati vestrę p̃ñtium autoritate, plenã
cõmittimus ptãtem. Nos vero ex nũc ꝓdictores quosli
bet & rebelles, si legitima per vos monitione p̃missa
de portione sibi imposita in præfixo eis termino satis-
facere ꝯtempserint, in l̃is scriptis excõicationis vincu-
lo innodamus, & eorũ ecclesias ecclesiastico supponi-
mus interdicto. Quarũ sniarum denunciationem & pu
blicationem, & p̃dictarũ etiã, si necesse fuerit, absolutio
nem & interdicti relaxationem post ꝯdignã satisfactio-
nem vobis tenore p̃ñtiũ duximus cõmitiẽdas: pecuniã
ipsã nobis intra decem dies a præsentatione p̃ñtiũ cõ-
putandos, oĩ excusatione & dilatione cessantib. per ali-
quẽ vestrum certũ & fidelẽ nunciũ transmissuri. Porro
vrgente nos viarũ difficultate cogimur ex nũc vos mu
nere, & insup in his scriptis excõicationis ĩ uos, & in ec-
clesiã vestrã interdicti sñias proferre, si moram uel diffi
cultatẽ aliq̃ in p̃missis adhibueritis, & præmissa adim-
plere ꝯtẽpseritis: vł si hac occasione aliqd vltra summã
p̃dictã à subditis uestris duxeritis extorquendũ, scituri
ꝙ super p̃ñatione præsentiũ l̃rarum fidẽ earũ dabimus
potiori. In prima aũt impositione, oportet ꝙ nuncij fa-
ciant fidẽ de Apostolico mandato. ut s̃. uer. prox. & uer.
quid legati. & sic nuncij quoq;, & legati uiatores ad in-
star formæ prædictę suas literas hoc modo formabunt.

FORMA. Tali epõ talis dñi Papę nuncius salutem.
Literas Apostolicas me recipisse noueritis in hac for-
ma, Clemens eps, &c. Veniens igit̃ ad talẽ locũ pro exe
cutione iniuncti mihi mandati, uel transiens p̃ talẽ lo-
cũ, ꝓ sumptib. tot dierũ, qb. ibi moram traxi, recepi tm̃ a
procuratore ipsius cleri uestræ ciuitatis uel dięcesis dã-
te ac soluente pro ipso clero. Cũ itaq; diuisum in partes
onus facilius supportetur imponẽdi, ac proportionabi-
29 liter, & c. vt s̃. usq; ibi; pecuniam ipsam, &c. † Legatus
quoq; ꝯstitut⁹ potest reuocare in irritũ, qđ fit p̃ l̃ras Apo
stolicas obtentas, tacito de dispensatione p̃ alias qb. re-
nunciatum fuerat, obtenta. Et decernere impetrantem
earũ cõmodo carere: vt ex̃. de rescr. audientiã. Vel dic.
30 ꝙ ibi processit legatus autoritate mandati Apostolici. †
Põt ẽt legatus de latere interpretari mãdatũ dñi Papę:
vt ex̃. de postul. præ. c. 1. ver. nec ualet. Ex officio legatio-
nis p̃t interdicere totã terrã regi adhærentem. ꝓut ibi
no. ſm Papã. Imo ẽt ꝯmendat processus eius ꝯ regem
Frãcię factus post appellationẽ rege interpositã, & post
cãs recusationis ꝓpositas: ut ex̃. de appe. nouit. Appella
tione aũt ad dñm Papã interposita, se nõ ĩtromittat, ni-
si ꝓut no. j. §. nunc ostendendũ, ver. 33. Electionẽ quo-
31 tq; celebratã de illo, q abiurato schismate ad ecclesiæ re
diit vnitatẽ, p̃t legatus de latere dispẽsatiue cõfirmare:
c ut ex̃ de ele. qa diligẽtia. ar. tñ ꝯ. 12. di. nos ꝯsuetudinẽ. [c]
Itẽ ẽt legatus de latere examinat qñq. qđ est notoriũ: qa
nõ ẽ sibi notoriũ. & Papa defendit & excusat eius ꝓces
sum: vt ex̃. de ele. bonę. 1. & c. venerabilem. Facit etiã le
gat⁹ de latere ꝯsultationes sup suis dubiis, & ei rñdet:
vt ex̃. de ele. dudũ. j. & tem. ord. qđ translata. & de dolo
& cõtu. cũ dilecti. & ex̃. de pri. recipim⁹. & c. qa circa. &
de sen. exc. officii ẽt quo ad forũ aĩæ. vt ex̃. de pę. & re. of
ficii. & Papa libenter dẽt eius consultationes & relatio
nes audire, ne illius videat̃ decrescere autoritas, si eius
ꝯsulta veluti ꝓphanorũ preces a suis aditis repellit. ut
C. de of. vic. l. a. Cõsuluit etiã dñm Papã legatus de late
re sup ꝓcessu p̃ legatũ nõ de latere factũ, vtrum, ualeat:
vt ex̃ de eleg. officii, delegatus ãt legati ipsum legatum
consulere debet in dubiis iuris, & non Papã: ut ff. de
32 of. ꝓcõs. & le. l. solent. §. legatos. † Præficit etiam irregu
larem, & in minorib. ordinibus constitutum in abbatẽ.
ut legitur & not. ſm Papam. extra. de ęta. & quali. tuam
& de

ADDITIONES.

a Debuisset. *Hoc dixi pp hospitalarios, & olim tẽplarios. vel similes habẽtes talia priuilegia, qb⁹ an obstẽt uerba generalia, quæ ponũtur in literis legatorum, sæpe disputatum est, nec diffinitum. vide quod scripsi de exces. præl, c. uno. lib. 6. super prima gl.*

b Dominũ meũ. *Vide qđ dixi de cens. procurationes. in gl. tene, ꝙ vbi videbis. qđ legatis & Cardinali. taxat curia ĩ numerãdo 40. flore. ꝓ die, ĩ ꝓuĩcia uero sua nõ fit taxatio, sed recipiũt. 25. redituũ*

c Consuetudinẽ, *Ibi soluitur, & vid sup. eo. §. ver. sed q d dices*

a & de corpore vitia exposuisti [a]. † Pōt ēt cōmittere aliis
3 5 pdicare crucem, excōicare, absoluere dispensare cū ir-
regularib.& iniungere pnias. si hęc fuerint sibi ↄmissa,
ꝙ ali⁹ facere nō posset: vt ex. de of. le. c. Si ergo dñs Pa-
pa aliquid agendū spāliter legato ↄmittit. vel aliqua de
puincia sibi cōmissa ad eū remittit, legatus nō cogitur
hoc spāliter perficere: imo poterit hoc alii ↄmittere p-
agēdū: vt ibi patet, & pbať. ff. de of. præsi. l. sæpe. & l. seq.
sed sine cōmissione pōt ex officio legationis absolutio
nē ab excōmunicatione cōmittere, vt ex. de of. ord. c. fi.
35 † pōt ēt legatus statuta facere, quæ ppetuo durabunt:
vt ex. eo. c. fi. & ex. de ver. sign. c. ex parte. & c. super qbus
dā. §. fi. J. §. finitur. ver. quis. & ea interpretari. vt ibi dr. &
ea excōmunicationis pœna vallare. vt ex. de loc. c. 1. vn
de & Papa ↄcedit ēt qñq; aliquib. priuilegium saluis in-
stitutionib. legatorū Apostolicæ sedis. vt ex. de præs. ve
b niens. Pōt aūt intelligi fm Vin. [b] de illis statutis, q̄ per-
petua sunt, quę legatus edidit in consiliis puincialib. de
qb. loquiť. 3. di. c. rľa. §. porro. 87. di. vtinā. De aliis aūt p
39 ceptis & inhibitionib. aliud est: ut J. ver. sed nūqd pōt. †
Sed pquem absoluanť violatores staturorū ipsorū, Rñ.
p ordinarios locorum ex. de sen. exc. nuper. Vtrū aūt in
condendo statuta requiret p̄latorum consensum. no-
c ta fm Papam, ex de of. leg. c. fi. [c] Quid de snīa, q̄ referret
sub hac forma, Quisqs furtū fecerit, sit excōmunicatus
ex. de sen. exc. a nobis 1. Dic ꝙ valet, & durabit legatio-
ne finita: ut ex de loc. 1. & J. ver. sed nūquid. Legatus. n.
est iudex ordinarius. vt ex de of. le. c. 1. & c. fi. & C. de of.
rec. prouin. p ordinariā. & l. seq. ad idem. ff. de of procō.
l. 1. & 2. C. de of. eius, cui vicē alterius iudicis obti. l. & 2.
qa hēt imperiū in prouincia sibi decreta: vt ff. de of. pro
37 con. & ideo. † Legatum. n. si sit Cardinalis, dicimus si-
milem proconsul. ar. ff. de of. procon. l. 1. & fin. ex. de sen.
exc. ad eminentiam. quia Cardinalis sumiť ex consilia-
riis dñi Papæ. vt s. §. sequiť. sicut & proconsul olim eligе
batur ex consulib⁹ vrbis Romæ ad aliq̄ prouinciā regen
dam. ff. de of. præsi. l. 1. ar. ff. de of. q. l. 1. §. ex his. vel pon⁹
p̄fecto prætorio. fm do. meum, ar. ex de ap. nouit. & C.
de epis. aud. epale. Et ꝙ legatus Cardinalis sit similis p-
cōsuli, & ordinariā heat iurisd. habeť expresse in cōstit.
d Cle. 4. eo. tit. ex parte. [d] Alios aūt singulos dicimus simi
les pręsidib. ar. ff. de of. præsid. l. 2. Illi. n. p̄sides prouincia
rum dicebanť, qui cū non essent prius consules, elige-
bantur ad regimina prouinciarum: præses aut nomen
38 gñale est. † Nam oēs legati Cæsaris, & alii, oēs prouin-
cias regentes, licet senatores sint, præsides appellanť, ut
ff. de of. rec. prou. in l. 1. & præses prouinciæ ordinarius
est: vt C. de legatio. li. 10. l. si ꝙ extraordinarium. & J. de
off. ord. §. 1. Præterea apparet eū ordinarium esse, qa vni
uersæ causæ criminales & ciuiles tortus prouinciæ sibi
decretæ deferuntur ad eum: ut ex de of. le. c. 1. Cum er-
go hoc possint alii ordinarii facere, vt præ. dec. a nobis.
ex. de sen. exc. multo fortius legatus poterit hoc: qa ha-
bet maius imperiū in prouincia post principem, ut in p̄.
l. ideo & eo tit. si in aliā. §. fi. & l. nec qnicquam. in princ.
vicarius ēt ordinariam hēt iuris. vt no. ex. de off. or. qa
in plerisq; & hæc valent ad dispositionem quæstionis il
lius, quæ sequitur, utrum videlicet legati indulgentiæ p
petuæ sint: ar. ↄ, ꝙ legatus hēt delegatā iurisdictionem
e non ordinariam. 25. q. 2. igitur, & c. seq. [e] & c. in Galli-
39 arum. † Pōt ēt indulgentias pro ędificatione pontium &
ecclesiarum hmōi concedere, & illæ perpetuo durant.
quia indulgentiæ extendendæ sūt, vt ff. de consti. princ.
l. fi. & ex. de don. cum dilecti. prout in prę. decr. de of. le.
c. fi. Si. n. epi & archiepiscopi dare indulgētias possunt,
vt ex de pæ. & re. cū eo. & seq. multo fortius ipse hoc
pōt. quia maius Imperium hēt in prouincia post prin-
40 cipem. vt prędixi. † Sed nunquid iure legationis pote-
rit excedere numerum quadragenarium in literis in-
dulgentiarum, Et vř ꝙ non, sicut nec epi, vel archiepi-
scopi hoc possunt. vt in concilio gñali. ex de pęn. & re.
cū ex eo. §. fi. Rñ. licet ibi de legatis nō fiat exp̄sse men
tio: tñ credo, ꝙ ipsi pp reuerentiā dicti cōcilii, in hoc se
dñ aliis p̄latis conformare: vt J. §. nū costendendū. ver.
57. nisi super hoc vel rescripto, vel viuæ vocis oraculo
41 aliquid eis cōcessum fuerit spāle. † Sed nunqd pōt ali-
quē ex aliqua cā reddere inhabilē ad bñficia ecclesiasti
ca ppetuò obtinenda? Vř ꝙ non; qa p̄tes puinciæ nō p̄t
alicui interdicere arte sua vti vltra tp̄s suū. ff. de pę. l. fi.
ff. de postu. l. puto. §. fi. ar. ↄ. Nā ēt p̄fectus vrbis ad tp̄s &
in perpetuū, pōt alicui of. aduocationis, & negotiatio-
nē, professionē, & forum interdicere. ff. de of. p̄fec. vrb.
l. 1. §. pen. & hoc puto: idem credo in laico ex cā quoad
publica officia: qa pōt illum infamare per stīam, q̄ snīa
facit ius, & ppetuò effectū hēt, donec ille restōnis bñfi
cium mereatur: vt ex de hæt. si aduersus. in fi. & c. excōi
camus. §. credentes, & 2. q. 3. si quem pœnituerit. in fi. &
J. §. fi. Credo ēt ꝙ quilibet eps pōt hoc facere in sua dię
f cesi. [f] Qđ aūt legatus possit ferre snīas sub cōditione: pu
ta si qs sic fecerit, talē pœnam patiatur: & ꝙ post finitā
legationē duret, pbatur, su p ver. & qd de snīa. Nec obst.
p̄ali. l. de pœnis. & de post. q̄ loquitur, vbi iudex absque
causæ cognitione pœnā infert sine tpis p̄finitione, quæ
tpe suæ administrationis tm̄ intelligitur durať. ar. ex de
const. ex literis. 50. di. c. 1. in fi. Vnde si indignatus fortè
pręcipit, vel interdicit alicui ne aduocet: post finitam le
gationem poterit aduocare. ff. de pœnis mortis secus si
g snīaliter [g]. † Item puinciæ, epi, & oēs alii legato subsunt,
42 & sibi obedire tenētur: & si fortè eps ad ipsius vocatio-
nem venire contempserit, mittendus est ad sedē Apo-
stolicam, suam innocentiam, si poterit, ostēsurus. ex de
h ap. cū parati. ar. tñ ↄ 25. q. 2. in Galliarum [h]. & ipse dēt co
gere clericos obedire prælatis suis nec dēt dissimulare
quin significet Dño Papæ ea q̄ malè aguntur, vt ex de
insti. ad decorem, & iudicare de epōrū processib. & eos
fm iuris tramites, qñ expedire uideri reuocare, & emē-
53 dare pōt. † Credř quoq; sigillo legati de latere. Vñ cre
ditur ei mittēti sub sigillo suo tenorē aliquorū priuile-
giorū, ex de confir. vti. vel. inut. cū dilecta. & ēt delegati
qñq. Qđ dic, vt J. de remis. §. vtile. vers. sed nūquid. Pōt
etiā cogere dimittere bñficia ecclesiastica eos, qui illa
minus canonicè sunt adepti, non obstante a sede Apo-
stolica obtenta, sub illa forma: Sicut iustè possides. & c.
ex de cōces. præb. quia diuersitatem. sed ibi ex sp̄ēli cō
missione pcessit legatus ēt, q̄ iuit ad cōcedendū ꝓ alliū
44 alicui prælato. † Et pōt fm interpretationem ecclesiæ
Romanæ licitè recipere ab electo equum vnum, & e-
ctuaria, vinum, & similia. extra de simo. & si qōnes. arg.
contra: quia in sex sol. cōmittitur simonia: vt eo. titu. ex
i tuæ [i]. & pro gallina futurum. Insti. de rerum diui. §. gal-
linarum. Non enim dēt in totū abstinere ab xeniis, nec
etiam auatè modum xeniorum excedere: quia valde in
humanum est a nemine recipere: sed passim, vilissimū
per

ADDITIONES.

a Exposuit. *Adde tu, quod legatus de latere potest absoluere ab irregularitate, quam quis celebrando suspensus incurrit: dummodo non celebrauerit in contemptum: Ita Lapus alleg. 13.*

b Secundum Vin. *Qui hoc not. in præ. c. fi. sed vide quod ibi dixi, & statim sequatur.*

ADDE tu quòd legatus de latere nedum potest facere constitutiones: vt hic dicitur, sed etiam confirmare constitutionem seu statutum capituli, cuius dignitatis prouisio spectat ad summum pontificem, etiam si hæc faciat cum prælato ipsis capituli seu collegii: Vide Card. in cons. 6. in fi.

c c. fi. *Et tenet quòd non, vt ibi scripsi.*

d Ex parte. *Vide quod dixi in prin. huius §.*

e Et c. seq. *In his duob. large ponitur ver. delegationis seq. nō facit.*

f Sua dięcesi. *Facit cle. de pęnis, si quis suadente. ver. ipsius filii.*

g Sententialiter. *Vide quod scripsi eo. ti. c. fi. super t. gl.*

h In Galliarū. *Ibi limitaret forma: nec expressè loqtur de legato.*

i Ex tuæ. *Solue, quòd interuenit pactio, vt ibi dixi super t. gl.*

& per oĩa auariſſimũ. Sed nec xenia producendæ ſunt
ad munerũ qualitatem. Hæc leguntur. ff. de off. procõ.
l. ſolent. §. fi. Recipiat igitur confidenter eſculenta & po
culenta, quæ intra dies proximos prodigantur: vt ff. de
offi. præſi. plebiſcito. A donis autem & muneribus ab-
ſtineat: vt in præ. l. Hinc eſt ꝙ Moyſes conſtituit tribu-
nos munera odientes: vt ſ. §. legatus. in fi. & ab illicitis
exactionibus; quia ſi dẽt alios ab hoc cohibere: vt j. ve.
in ſum. multo fortius ſe: vt j. §. nunc de epiſcopo. ver. in
45 his igit̃ † Item patriarcha legatus ex cã reuocat indul-
tias dñi Papæ,[a] & ẽt ſuorũ prædeceſſorum: vt extra. de.
cler. nõ reſid. c. pe. Itẽ pt legatus de latere cogere appel
lantem ad Papam coram ſe litigare, vt extra de app. ſi
duob. quia quolibet omiſſo appel at ad Papã. 2. qõ. 6. iõ.
ar. extra de ap. conſtitut. is. Notandũ quoq; eſt, ꝙ lega-
tus de latere pt eccleſiam inordinatã in præbendis, & in
alijs ordinare: & Papa ſiñaliter approbat, ꝙ per eũ fit:
vt extra. de cler. exc. mi. propoſuit. Põt ẽt Græcos & ere
mitas pp inobedientiã ſuſpenſos & excommunicatos
cũ manuali abſoluere promiſſione ſi nullatenus iura-
46 re voluit. vt extra. de ſen. exc. ſuper eo. † Põt ẽt ſe oppo
nere guerris & diſcordijs, & pp hoc de cã, quę eſt duos
reges, cognoſcere. vt extra. de iudiciis. nouit. §. 1. Vtrum
legatus vel alius poſſit ſuſpendere interdictum in ali-
quã ciuitatẽ, vel caſtrũ prolatũ, colligĩ ex his, quæ no.
extra. de app. ad hæc qm. & c. dilectis. & ſcdm Papã in
c. vt priuilegi. ꝙ j. ſequitur. Bene faciet aũt legatus, ſi in
terdictum p ordinariũ prolatũ non ſuſpendit, ar. in his
quæ no. j. §. nũc dicamus. ver. qđ aũt. De ſñia aũt dñi Pa
pæ, vel delegati ſui intromittere ſe non pt: vt j. §. nunc
oſtendendũ. ver. 26. Hoc tñ nota, ꝙ licet locus interdi-
ctus ſit: tñ ibi pt celebrari, de licentia iuris. ut extra. de
priu. priuilegia. & c. ſeq. ẽt hoĩs. vt extr. de ap. dilectis. ſe-
cundũ quoſdã. Sed ſi pſona ſit interdicta, vel ſuſpenſa,
non pt de licentia alicuius celebrare. nec ſuſpendi po-
teſt interdictum in perſona ſuſpenſa. De quo dic ſecun
47 dũ Papã, prout no. in præ. c. vt priuilegia. † Sed nunqd
legatus pt concedere aliquib. priuilegiũ, ꝙ tpe interdi-
cti liceat eis, interdictis & excõmunicatis excluſis, ian-
b uis clauſis ſuppreſſa voce celebrare diuina ?[b]. Credo ꝙ
ſic, & proderit tale priuilegio, quantũ ad ſñias ſuas &
ſuorũ ſucceſſorũ in legatione. niſi illi ſpãliter reuoca-
uerint illud, & quorumlibet ordinariorum prouinciæ
ſuæ, quia & ipſi ordinarij ſimile priuilegiũ, quoad ſuas,
& ſucceſſorum ſñias, cõcedere poſſunt, niſi ſucceſſores
id expreſſè ex cã duxerint reuocãdũ. Quod ad ſñias aũt
Romani Pontificis vel uel delegatorũ eius, dñt quidã,
tale priuilegiũ non valere. ar tñ, ꝙ ẽt contra illas valeat
c Nã Papa concedit[c] priuilegia, ſaluis inſtitutionib. lega
torũ Apoſtolicæ ſedis. vt extra de præſc. veniens. Pari
ergo rõne in ſua & ſui delegan ſñia non intelligiĩ ea tol
lere, ſed ſaluare. quia vult iſtorũ ſtatuta & priuilegia p-
petuo durare, ut extra de of. le. c. fi. Hinc eſt, ꝙ legatus
pt rõne pacis comitis Tholoſæ præcepta & ſtatuta fa-
cere propetuo duratura. vt extra. de verb. ſign. ſuper q-
48 buſdam. §. fi. † Põt legatus, ẽt non de latere, regẽ & re-
ginam malè coniunctos ſeparare. ut extra qui fil. ſint le
gi. per uenerabilem. §. verum. Item is, cui aliqua cauſa
ſpãliter delegaĩ, maior eſt legato generali, quãtum ad il
lã. nec legatus iuriſdictiones illius dẽt aliquatenus im-
pedire vel relaxare. nec ſñiã per delegatum latam põt
legatus iure legationis irritare. ſe eam nte latam con
firmare põt, & ad requiſitionẽ ſiue mandatum delega
ti, cui obedire tenetur, executioni mãdare. ut extra de
off. leg. ſtuduiſti. extra de tre. & pa. c. 1. §. 1. & arg. 93. di p
cipimus. & extra de off. ord. paſtoralis. C. ſi aduerſus rẽ
iudica. l. aduerſus ſñiam. Dñs tñ meus dicit, ꝙ delegatus
non poteſt cogere legatum exequi, ſi ſponte hoc ille
d facere nolit.[d] † Patet ergo ex præmiſſis, ꝙ non pt lega-
94 tus abſoluere excommunicatum a delegato dñi Papæ,
& multo minus excommunicatum ab ipſo Papa. nec
de ſententia vel proceſſu illius ſe intromittere, niſi ad
illius requiſitionem, ut in præ. decre ſtuduiſti. & 11. q. 1.
peruenit. Vel dic, ꝙ põt confirmare ſñiam illius in cõi
forma, quæ parum prodeſſet, ſcilicet confirmamus ſi-
cut iuſta eſt, extra. de conceſſ. preb. q. ad. uerſitatẽ. Sed
hoc non placet, cum cauſæ aũt cognitione non poteſt,
quia per conſequens poſſet ẽt infirmare. 21. diſt. infe-
rior. de pæn. diſt. 1. verbum. de re iudi. qui condemnare.
ff. de reg. iu eius eſt & l nemo. & uide t. §. nunc oſtendẽ
50 dum. ver. 33. † Quid ſi is, cui papa commiſit inquiſitio
nem, negligens eſt, nunquid legatus pt illi præcipere,
vt procedat? De hoc j. de inquiſitione. §. t. ver. ſed pone
quod. hoc ẽt nota, ꝙ legatus dẽt cãs committere tantũ
perſonis in dignitatib. ſeu in eccleſiis cathedralib. ſeu
aliis collegiatis honorabilib. inſtitutis: vt ext. de reſcr.
e pñti[e]. & legatus Apoſtolicæ ſedis, & ẽt archiepiſcopus
bene poſſunt aliquem trahere per literas ſuas, vltra
duas dietas a finib. dioeceſis ipſius citati. Et idem vr̃ de
legatis eorum. cum hoc nõ inueniaĩ prohibitum. Con
ſtitutio. n. illã de reſc. nõnulli. loquitur in delegato dñi
Papæ. Alii aũt ꝯ dicunt. ſed dñs meus dicit, ꝙ ꝯ literas le
gatorũ excipi põt, ſi per eas quis vltra dietas trahatur,
ar. ex̃. de reſcr. pñti. reſp. j. quicquid tñ ipſe ſcripſent, cõ-
f trarium videmus vbique ſeruari[f]. † Cęterum licet le-
51 gat⁹ alicui in aliqua cã ſimpliciter cõmiſerit vices ſuas:
nihilominus poterit reuocare ad ſe cãm, licet ille pro-
ceſſerit: quod non eſt in del. De hoc no. j. de remiſ. §. q
aũt. prope. pri. & ſ. de of. del. §. ſequitur. ver. & no. ꝙ ſim
42 pliciter. & §. reſtat. ver. Item reuocato. † Illud aũt notã
dũ eſt, ꝙ dñs Papa ita ſeruare debet, quod fiet per eius
legatum, ac ſi ipſe feciſſet: vt a. q. 2. de cã, & ff. de of. pro
cur. Cæſ. l. 1. in prin. ex̃ de cle. excõ. mihi, propoſuit. ex̃.
de ap. nouit, Credere. n. debet princeps, eum, qui ob ſin
gularẽ induſtriam explorata eius fide & grauitate, & ad
huius officii magnitudinem adhibetur, non aliter iudi
caturũ eſſe pro ſapientia ac luce dignitatis ſuæ, q̃ ipſe
foret iudicaturus: vt ff. de of. præfec. præt. l. vnic. prope
finẽ, ex̃. de reſc. ſup literis. prope finem, ext. de of. l. no-
uit. Vnde nõ eſt intẽtionis dñi Pape, lites ſopitas per le-
gatũ de ipſius latere miſſũ ſuſcitare, vt ex̃. de in int. reſt.
expoſita. niſi eius ſñia foret iniuſta, qa illã bene reuocat
vt ex. de re iu. cũ cã q: imo qđ p legatũ minus canonice
fit, qñq; ipſe ex cã tolerat. vt ex̃. de accuſ. ad petitionẽ. &
idẽ honor illi exhibẽdus eſt, ſicut & Papæ: vt ſ. §. 1. & ip
ſe facere dr̃, qđ eius legatus facit. ff. de admi. tut. l. ita ta-
53 mẽ. §. geſſiſſe. ex̃. de ſen. exc. mulieres. 25. q. 2. ſi ea. † Por
g ro priuilegium legatorum eſt,[g] vt legatione durante re
ſpondere non teneantur, niſi de his tantum, quę lega-
tionis

ADDITIONES.

a Domini Papæ. *Illud de Papę licentia. item ibi potius eſt tempe ratio, quam reuocatio.*

b Diuina. *Hodie quæſtio iſta eſt ſuperflua, cum hoc liceat de iure communi ſent. excomm. c. ſi. lib. 6.*

ADDE, ꝙ ſtante priuilegio prædicto, ac etiam ꝙ poſſint recipere eccleſiaſtica ſacramenta, quod mortuis poterunt ſup cadauib. cãtari diuina officia, & tradi ſepultura. Ita conſuluit Fed. cõſ. 286. & præceden.

c Concedit. *Sup. quandoque & hoc ſoluit contrarium. Idem ergo ſi Papa interdicerit. ſaluis priuilegiis legatorum.*

d Nolit. *Niſi alias eſſet ordinarius in loco, ſecundum Vin. ut ſcriſcripſi in decre. ſtuduiſti. ſuper ult. gl.*

e Præſenti. *Quam non habemus*

f Seruari. *De archiepiſcopis dic ut de õſ. Or. ut litigantes. li. 6. De legatis uero dic, quod corãſe bene citãt p totam legationem, licet ultra duas dietas. ſi uero delegant ipſi & ipſorum delegati ſeruare debent decre. ſtatutum. de reſc. lib. 6. Adde, quod delegatus habens ſub ſe plures prouincias, non poteſt trahere hominem unius prouinciæ ad aliam. Ita not. Abb. in c. nouit in v. nota. de iud.*

g Legatorum, *Qui intelligantur quod hoc legati. & de materia huius. ſatis ſcripſi de foro comp. c. fin. ſuper glo. fin.*

tionis tempore contraxerint. nisi forte legatione fini-
ta, in prouincia permanserit, vt ff. de iud. l. 2. §. legatis. &
§. sequenti. & ff. de of. præsi. Senatus. sed si ipsi agunt, &
contingat eos reconueniri, respondere tenentur, nisi a
gant pro iniuria sibi illata. uel pro futuro vel damno. vt
in eadem l. §. sed & si agant. & ff. de legationibus. l. Pau
lus responso 2. & l. sequenti. potest tamen in alium cō-
promittere. ff. de arb. non distinguemus. §. item si quis.
Legato autem tps prodest, ex quo legatus creatus est.
non ex quo Romam venit. vt ff. de leg. l. legato. Itē qui
in legationib. publicis versati sunt, a ciuilibus muneri
bus & oneribus excipiantur. vt C. de leg. l. 4. lib. 10. In
transmarina autem legatione perfuncti vacationē biē-
nio habent. non tamen hi, qui de proximo obsequiū
Reipublicæ videntur exhibuisse: vt eo. ti. l. 2. Item præ-
ses prouinciæ fines prouinciæ excedere non dēt, nisi
uoti soluendi cā. dum tamen ei abnoctare non liceat:
vt ff. de off. præsi. l. illo. In summa no. ꝙ non ad officium
legati pertinet, vt in adeundo facilem se præbeat. itē ta
men, ꝙ se contemni non patiatur, nec in vlteriorem fa
miliaritatem prouinciales admittat. Nam ex conuersa-
a tione æquali contemptus nascitur dignitatis [a], Sed
nec excandescat aduersus eos, quos malam causam fo
uere putat. nec precibus calamitosorum eum illachry
mari oportet: & ita ius reddere debet: ut autoritatem
dignitatis ingenio sub augeat. Hæc leguntur. ff. de off.
præsid. obseruandum. illicitas quoque exactiones &
violentias prohibere dēt: & ne potentiores humilio-
res iniuriis afficiant, ff. de off. præsi. illicitas. in prin. & §.
54 neque. 4. dist. factæ. & 23. q. 5. non frustra. † vltimo con-
sulo legatis, ꝙ tā in citationibus, q̄ in cōfirmationibus.
& in dispensationibus, & aliis formis, sequantur stylū
Romanę curiæ, qui super iure fundatur. In summa ve-
ro nota, ꝙ quibusdam legatis plus conceditur, & qui-
busdam minus, quod ex suarum literarum pater inspe-
ctione. vt supra, ver. nunquid legatus. in fi. Quid si lite-
ræ legationis indeterminate loquuntur? Resp. plena est
interpretatio facienda in eis: extra. de verb. sig. olim. de
dona. cum dilecti. ff. de consti. prin. l. 1. Quædam tamen
sunt. quæ non transeunt, quantumcunque sit legatio
generalis: ut extra. eo. q̄d translationem. & infra. §. nūc
ostendendum. Illud etiam nota. quod superueniente
legato maioris autoritatis, puta de latere, minoris offi-
cium cessat quandiu ille pręsens est: vt extra. eo. volen
b tes. [b]. extra de priui. antiqua. † Sed quid erit de causis in
55 choatis coram primo. Dic quod ipse amodo se de illis
non intromittet. Nam tutor gerere prohibitus remo-
tus esse intelligitur. ff. de suspect. tuto. l. hæc enim, Sed
an secundus superueniens de illis cognoscet. Resp. sic. ff.
de iudi. si iudex. extra. de officio ordina. pastoralis. de eo
qui mit. in poss. cā rei seruan. cum uenissent. Arg. tamē
contra: quia qui apud aliquem nomina edidit, apud
aliam consulem manumittere non potest. ff. de off. cō-
c sul. l. 1. [c] Idem quoque erit de prębendis, quas minor suę
donationi reseruauerat? quoniam secundus eas con-
d feret. infra. §. proximo. versiculo sed ecce [d]. Item si ali-
qua acta perficienda erant, ille perficiet. extra. de fi. in-
56 str. cum P. † Quid de causis commissis per primum au-
te secundi aduentum? Respon. non expirant commis-
siones, si iudices cœperant cognoscere. ar. extra. eo. c. fi.
infra. §. finitur. Sed ad quem appellabitur ab illis iudici-
bus? Resp. ad legatum de latere, quasi ad successorem,
Sed quis absoluet eos, qui excommunicati erant ante
aduentum secundi? Respon. iste secundus de latere tā-
quam successor. Quid si lata sententia per primum se-
cundus intra decennium superuenit? Resp. dicit Vinc.
non debere appellari ad secundum. quia pares sunt, li-
cet primus factus sit priuatus. 2. quæstio. 6. anteriorum.
§. fi. argu. tamen contra: quia secundus de latere maior
e sit. extra. eodem, officii [e]. † Quid si primus extra pro-
57 uinciam incidit in canonem latę sententię? Respon.
poterit absolui à secundo de latere: quia primus infe-
rior est illo, quo ad hoc argum. extra. eod. excommu
nicati. 21. di. inferior. extra de maio. & obed. cum infe
rior. Sed quid econuersò. Nūquid missus de latere po
terit absolui à primo qui non habet executionē? Et vi-
detur ꝙ sic, quasi se subiiciat illius iurisdictioni. 2. quæ-
stio. 6. nos si incompetenter. & quæst. 5. mandasti. Con
trà credo, vt in prædicto c. inferior. Nec ènim pōt lega-
tus de latere se subiicere alicui infra dominum Papam
nisi in iudicio animæ, qui est casus exceptus: vt extra
58 de pę. & re. c. fi. † Sed nūquid iste superueniēs poterit
corrigere & iudicare primum iam suspensum? Resp.
sic super his, in quibus excessent tēpore suspensionis.
quia illius missi de latere est iurisdictio. Secus de his,
quæ gessit ante huiusmodi aduentum. extrà. ca. studui
sti. quia par in parem nō habet imperium. ff. de arb. nā
magistratus. extra de elect. innotuit. Sed an iste de late-
re poterit aliquid mādare prius quā ingrediatur ꝓuin-
ciam? Resp. vt generaliter in quolibet, ꝙ non. ff. de offi.
procons. l. obseruare. Sed si morā necessariam facit in
via nunquid pōt præmittere legatum ad prouinciā, ad
quam vadit? Et vt ꝙ sic. ff. eo l. aliquādo. infrà. §. nūc di-
camus. in prin. Sed dic ꝙ prædicta lex nō habet locū in
in casu in quo loquimur quando videlicet alius lega-
tus est in prouincia, qui non tenetur suspendere suæ le-
gationis officiū: nisi demū viso legato de latere super
veniente: nec etiā hoc casu ante ingressum in prouin-
f cia exercebit voluntariā iurisdictionem [f]. quod alias
posset. vt in præ. §. nūc dicamus. imò primus iudicabit.
g & omnia faciet vsq; in aduentū successoris, vel quasi [g].
ff. de of. procon. l. meminisse. & valebit quicquid ege-
rit, donec nouerit illum de latere aduenisse: vt eodem.
59 tit. l. si fortè. † Sed pone ꝙ dominus Papa primo lega-
to cōmiserat diuersas causas singulares expresso nomi
h ne legationis [h]. & ipse ante aduentum secundi in illis
processerat Apostolica autoritate, non legationis: nun-
quid post aduentū secundi poterit in illis procedere?
Resp. sic extrà: eodē, studuisti. ext. de off. deleg. quoniā
de off. ord. c. pastoralis. §. præterea. Itē, quid si iste de la-
tere se transfert ad aliam prouinciam similiter cōmis-
sam, in qua primus non est legatus: nunquid primus
poterit resumere officij executionē & legationis, dū-
sic ille abest. Et videtur ꝙ sic: vt præd. Decre. volentes.
ibi: quandiu legatus, &c. & arg. ff. de asses. si eādem. Sed
dic contrà. nam legatus potest negocia vnius prouin-
60 ciæ in alia tractare: vt extrà eodē. nouit. † Quid si iste
de latere remanet, peractis negocijs legationis suæ nū-
quid alius potest resumere executionem, vel vsum suę
iurisdictionis? Videtur ꝙ sic: quia alius videtur cedere
priuilegio. ff. de iudi. l. 2. §. omnes. Sed dic contra nisi tē
pus certum esset sibi prefixum. extra. de offic. deleg.
de causis. Sed quid si secundus egreditur prouinciā ani
mo redeundi ad illā? Dic ꝙ primus nequit vti iure su-
spenso: q̄a ille pro præsenti habetur: licet. n. extrà ꝓuin
ciam

ADDITIONES.

a Dignitatis. *Facit 86. quando. & quod ibi not. & extra de Iu-
dæis etsi Iudæos.*
b Volentes. *Ibi ad literā notauit Vinc. omnia quę sequūtur vsque
ad fin. §. vt ibi etiam scripsi in vlt. glo.*
c Consulis. l. 1. *De collega loquitur nō de successore; & tamen im
pedito primo etiam collega id agita ibi.*
d Sed ecce. *Ibi vide.*
e Officij. *lib. 6. Verum est ꝙ est maioris honoris & potestatis, q̄ il
le, sed non est maior illius, id est, super illum, cum vtriusque po-
testas ab vno dependeat.*
f Iurisditionem. *Sup. quo ad illam prouinciam, ex quo est ibi le-
gatus licèt minor; & sic etiam intellexit Vinc.*
g Vel quasi. *Hoc puto dictū propter illos duos dies, quib. deponit
cingulum ante successoris aduentū. in Auth. de admi. in fi. col. 7.*
h Legationis. *Sup. & proprio. aliàs non procederet quod sequitur.*

ciam iudicare non possit, tamen inde causas commit
tere potest, & iubere sicut p̃ses, qui prouinciam egredi
tur. ff. de os. præ. vrb. l. fin. Vr̃ tamen de mentis iuris, ꝙ
huiusmodi egressus non debet esse longe. ff. de offi. p̃si.
61 illud. j. §. finitur. in prin. † Quid si istè de latere existens
in prouincia, concedit primo vt suum officiũ exequa-
tur? Respon. hoc non potest quia abdicando à se Impe
rium, non admittit. ff. de os. pręsi. legatus. nisi hoc face
ret sibi subdelegando, vt j. ver. sed an hoc. Quid si lega
tus de latere animo non redeundi mare intrat? Respon.
alius poterit immediatè iure suo resumere exercitium
suę legationis, exceptis causis inchoatis per delegatos
à Cardinali. Quid de causis cęptis coram ipso Cardina
li, vel coram auditoribus curiæ? Resp. dici potest ꝙ etiã
62 illas finiet secundus. s̃. ver. sed an seruus. † Sec pone, ꝙ
aura aduersa iterum reducat illum ad portum: nunqd
primus tenet̃ ei cedere? Dixit Vin. ꝙ si i breui redijt, de-
bet illum admittere. ar. de pę. d. i. diuortiũ. qa in ingres-
su Romę deponit̃ Imperiũ. ff. de of. ꝓcons. l. fi. Si autem
longo tp̃e post redijt, finito legationis officio ꝑ lõgum
exitum ad prouinciã, nõ vr̃ ex necessitate admittẽdus.
ar. ff. de iudicijs. si longius. ex. de renunc. ex transmissa.
a Vel dic vt j. §. finit. ver. quid ergo [a]. Sed an hoc casu pri
mus põt ei cedere, si vult ob reuerentiam Apostolicę
sedis? Et vr̃ ꝙ non s̃. ver. quid si iste. Vnde. n. haberet iste
iurisdictionem, si finita sit, ar. ext. de of. dele. significanti
bus. de consec. di. 3. quęris. versus prin. Vin. j̃. & dicit ꝙ
reuiuiscit ex eo, ꝙ recipitur: fingit. n. non recessisse, sed
voluisse recedere: sicut qñque quis non petit, sed vo-
luit petere: ff. rem ra. hab. amplius. Pręterea in ingressu
Romę dr̃ Imperiũ deponere. vt s̃. & ita ante ingressum
id habet licèt non habeat executionem, cũ non sit in
prouincia: vt ff. de iud. venditor. §. fi. sicut & primus le
gatus, qui ibi erat, præsente isto habuit Imperiũ, sed nõ
executionem: si ergo admittitur, poterit exercere.

ADDITIO.

a Quid ergo. *Sub eadẽ alternatiua ibi huc remittit, sed iustior est istius causa, qa necessaria, illius vero volũtaria. de quo ibi q̃ritur.*

SVMMARIVM.

1 *Legatus quomodò possit beneficia conferre.*
Sedes Apostolica & legatus Apostolicus differunt, & in quo sit sedes Apostolica.
2 *Cardinalis legatus potest reseruare sua dationi collationem prę benda primo vacatura.*
Promissio facta à legato de conferendo alicui beneficio primo vacaturo, non valet.
3 *Promittere non valens beneficium primo vacaturum, quomodo poterit illud pro aliquo reseruare.*
4 *Reseruatio beneficiorum per legatum quomodo fieri debeat.*
5 *Legatus an possit conferre præbendam spectantem ad præsentationem laici patroni, illo inuito?*
6 *Legatus reseruans collationi sua prębendam primo in ecclesia vacaturam alicui conferendo, an poterit statim facere illum recipi in canonicum?*
7 *Receptio vltra numerum statutum iuratum, & autoritate Apostolica confirmatum quomodo teneat.*
8 *Receptus secundo autoritate Apostolica præfertur recepto primo autoritate legati. & nu. 11.*
9 *Papa solus per se, vel per executorem suũ potest dare ius in vacatura.*
10 *Papa conciliis non ligatur, imò contra illa facere potest.*
12 *Legatus ex officio, siue iure legationis, reseruans collationem siue beneficium primo vacaturum: si reuocatur vel moritur ante collationem, quid iuris?*
13 *Commissio mista quę sit. & nu. 14.*
15 *Mandatum legati de prouidendo patienti defectum ætatis, vel aliàs indigno, non est validum.*
16 *Legatus de latere quomodo concedere possit episcopo pauperi ius percipiendi fructus cuiusdam præpositurę vel plebis.*

17 *Ordinarius conferens præbendam vacantem, quam legatus reseruauerat collationi suæ, an teneat talis collatio.*

5. § Nunc tractemus, utrum legatus possit be-
neficia conferre: & quidem legatus
Cardinalis potest ex suæ legationis officio beneficia ua
cantia conferre: ut extra de off. leg. lib. 6. sed cõstitutus,
& natus ex legationis suæ munere hoc non põt, nisi eis
sp̃aliter sit indultum: ut ibi, & ext. de app. c. 1. nec põt le-
a gatus de una prębenda duas facere, uel [a] duos ad unam
recipere: ut ext. de præb. dilecto. Sed nunquid põt Car-
dinalis legatus conferre bñficia illa, quæ tanto t̃pe uaca
uerunt: ꝙ s̃m statuta Lateran. concilij eorum collatio
b est ad sedem Apostolicam deuoluta? [b] Non vr̃: quia nõ
ipse, sed Papa est sedes Apostolica, ar. 93. di. legimus, ꝑ
pesi. imò aliud est sedes Apostolica, aliud eius legatus,
ar. ext. de sen. excom. quod de his, & aliud Romana Ec-
clesia, & aliud eius legatus: ut eo. titu. c. ea noscitur. in fi.
Nec dr̃ emanate a sede Apostolica, quod ab eius legato
emanat: nisi & ab ipso Papa emanet, ut le. & no. s̃m Pa-
pã, ext. de fi. presb. c. pe. & ex quo Papa sibi sp̃aliter hoc
reseruat, non transit in gñali legatione: ut infra. §. nunc
oñdendum. uer. legatus igitur. Dic cõtra, ut ext. de p̃b.
uenerabili. & ar. ext. de præsum. mandata, quia ẽt, ꝙ me
tropolitanus facit, sedes Apostolica dr̃ facere ut 64. dis.
t ordinationes extra. de transla. inter. §. sed neq;. † Imò
e etiam vr̃, quod legatus constitutus hoc possit: [c] vt extrà
de supple. neg. pręla. litera. sed illud ibi contingit ex vir
2 tute mandati, non ex officio legationis: † Item lega-
tus Cardinalis potest reseruare suæ donationi collatio-
nem probendæ primo vacaturæ certę personę facien-
dam, & inhibere, ne illa ab aliquo conferatur: & decer
nere irritum & inane, quod contra fiet: ut ext. de iure
pa. cum dilectus. circa princ. ar. tamen, quod non possit
d decernere irritum. j. §. nũc ostendẽdũ est. versic. 37. [d]
Promissio autem facta à legato de conferendo alicui
beneficio primo uacaturo, non ualet: quia hoc esset
contrà Lateranen. concilium, quod prohibet donatio
nem, uel promissionem beneficij prius quàm uacet.
extrà. de concess. pręben. ca. 2. contra quod concilium
legatus nil potest. Papa autem bene potest: ut infrà. uer.
de illo. nec etiam conferre potest loco proximo uaca-
turum: ut extrà. de præb. dilectus. 1. de conces. præbend.
3 dilectus. 1. de conces. præb. c. 2. † Sed si non potest mihi
beneficium primo uacaturum promittere quomodo
e poterit primo uacaturum pro me reseruare? [e] Respõ.
bene: & est ratio diuersitatis: quia plus est promittere,
quàm reseruare. Sed non uidetur quòd legatus possit
reseruare præbendam primo uacaturam alicui confe-
rendam: quia hoc uidetur fieri in fraudem prædicti cõ-
cilij Lateranẽ. ut extrà de conces. præb. constitutus. sed
illud

ADDITIONES.

a Facere, vel. *Pro id est, aliàs enim ex causa de vna posset facere duas: cùm hoc posset episcopus. extr. de præb. vacante. in fi. vbi de hoc, & eodem tit. maioribus. Adde tu, an legatus de latere possit vnire ecclesias: dicas quòd sic. Item quòd potest aliquam ecclesiam attribuere mensæ episcopali, licèt hoc non possit episcopus, per cle. 2. de rebus eccle. non alien. quæ omnia vide per Abb. Sic. in c. sicut unire. ext. de excu. prel. in ver. extra gl.*

b Deuoluta. *Vide quod no. eo. tit. c. 1. lib. 6. in vlt. gl. & quod super ea plenè scripsi, omnino videas. Itẽ pro legato facit cle. de præb. si de beneficio. vt ibi not. in fi. antepe. gl. hodie communiter datur legatis de latere litera super hoc: vt patet in stylo curiæ sub prima legatione, & hanc nuperrime habuit dominus meus legatus Cardinalis S. Martini. in Montib.*

c Possit. *Secundum Franc. Verc. cuius motiuum & responsionem ad illud vide vbi suprà remisi.*

d Ver. 37. *ibi dabo remissionem.*

e Reseruare. *Cùm reseruans pœnitere, & reuocare possit; ut no. eo. tit. c. 3. in gl. illa igitur quod non licèt promittenti. Ps. 83. Quę procedunt a labijs meis, non faciam irrita.*

illud loquitur de epiſcopo, cui hoc interdicitur, & le-
gatus ibi non ſua, ſed dñi Papæ autoritate proceſſit. Le
gato aũt, qui maior eſt epõ, hęc poteſtas à iure concedi
tur ut prædixi. Item qua ratione põt legatus primo va-
caturam ſuæ collationi reſeruare, pari ẽt rõne poterit
& ſecundã & tertiã reſeruare. Sed ſm hoc vr̃, ꝙ legatus
poteſt capitulo vel epiſcopo auferre poteſtatem eligẽ-
di, & beneficia conferendi. Dic quòd non põt eos pri-
uare: põt tñ ſuæ legationis tpe elegendi ptãtem ſibi re
ſeruare: & eis interdicere collationem, iuxta præmiſ-
a ſa[a]. † Reſeruatio autem fiet per legatum hoc modo.
4 Nam primo corã teſtibus reſeruabit, ſub forma, quæ iã
infra ſequitur. de quo fieri facit publicum inſtrumentũ
deinde ſcribet aliquibus executoribus ſub hac forma.
FORMA. Frater Latinus miſeratione diuina Hoſ. &
Velletren. epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus, talibus
ſalutem in Dño. Cũ nos in tali eccleſia intendamus, au
tore Dño, perſonæ idoneæ: uel ſi vis, exprimatur perſo
na, prouidere canonicatum & præbendã, ſi vacãt ibi ad
præſens: vel quam primum vacare contingerit, nulli de
iure debitos: iunge, ſi vis, cõferendo, tali collationi no-
ſtrę, autoritate, qua fungimur, reſeruamus, diſtrictius
inhibentes oĩbus & ſingulis, ad quos alias eorundem
canonicatus & præbendæ collatio, electio, ſeu prouiſio
ſpectare poſſet: ne ipſi canonicatum hmõi ſeu præben-
dam alicui cõferre, ſeu de ipſis prouidere quoquo mo-
do præſumant. Nos .n. ex nunc irritum decernimus &
inane, quicquid de ipſis, vel eorum altero contra prædi
ctam reſeruationem nam, à quocunq; quomodolibet
contingerit attentari: quocirca vobis præſentiũ tenore
cõmittimus & mandamus, quatenus vos vel alter ue-
ſtrum per vos, vel aliũ aut alius prædictas reſeruationẽ
& inhibitionem nr̃as ac decretũ in præſentia talis epi-
ſcopi & capituli, nec non & in ipſa eccleſia coram ca-
nonicis & alijs honeſtis perſonis ſtudeatis publicare &
nihilominus ex parte nr̃a ſub forma conſimili reſerua
re, inhibere, & decernere, & quod contra fiet, irritum &
inane facturi, de publicatione homini: nec non & de
noſtra inhibitione ac decreto confici publica documẽ
5 ta. † Sed nunquid legatus põt conferre prębendam ſeu
eccleſiam ſpectantem ad præſentationẽ laici patroni, il
lo inuito? Nõ vr̃: vt in præ. Decre. cum dilectus. & extra
præben. cum dilectus. 3. Et hoc tenet Ber. & Goffr. &
b ferè oẽs[b]: quia nec epũs hoc põt: vt 16. q̃one 7. decerni-
mus. Et hanc opinionem patroni laici in regno Fran-
cię defendunt. Vel dic. quod ſiue ſit clericus, ſiue laicus
qui ius patronatus, vel alia intra ſpiritualia obtinet, ſem-
per de illo domino Papæ & eius legato reſpondere te-
netur extra de iud. quanto. Hinc eſt ꝙ plus iuris habet
in cõceſſione prælatus, q̃ in præſentatione patronus: vt
extra de off. leg. dilectus. Et hanc opinionem ſequi vo-
luit dominus Nicolaus Papa conferendo præbendam
quam ipſe ante ſuam promotionem in eccleſia Lau-
dum. habuerat. Rex tamen Francię dicens collationem
ipſius præbendę ad ſe pertinere, alij de facto contulit il
c lam[c]. Prębẽdam autem ad pręſentationẽ eccleſiaſticæ
perſonæ ſpectantem, põt legatus indubitanter conſer-
d re: in pręd. Decret. dilectus. vbi de hoc.[d] † Sed ſi legatus
6 reſeruauit collationi ſuæ prębendam primo in eccleſia
vacaturam, mihi cõferendam. nunquid poterit facere
me ſtatim recipi in canonicum ad illam vltra numerũ
e in eccleſia ſtatutum[e]? Videtur ꝙ ſic: vt extra de pręb.
dilectus. prima. & ca. dilecto. & de conceſſio. pręb. cum
ſuper arg. contra: quia non debet eſſe canonicus ſine p̃
benda: vt in prę. cap. dilectus. & extra de cõſtitutio. cum
M. quia nec executor deputatus à Papa ad prouidendũ
põt hoc facere, nulla præbenda vacante, prout nota. ſe-
cundum Paſ[?]m, extr. de conceſ. pręb. propoſuit. Item
non debent plures inſtitui in eccleſijs, quam ex fructi-
bus poſſint commodè ſuſtentari: vt extra de inſtitu. c.
j. Item hęc receptio videtur fieri in fraudẽ vacaturraũ.

Sup hoc dicendũ, eſt, ꝙ ſi in eccleſia eſt certus canoni-
corũ numerus ſtatutus, iuramẽto roboratus, cũ nullus
canonicatus vacet, nõ poterit legatus infringere nume
rũ, & me facere recipi in canonicũ, donec mihi fuerit
de prębenda prouiſum: vt in pręd. Decre. dilecto. quia
non licet ei ex ſuę legationis officio tollere iurm: vel in
illo diſpenſare: vt infra. §. proximo. ver. 24. ſed ſi ad man
datũ legati capitulũ ſcienter me recipiat: tenet quidẽ
7 receptio: ipſi tamen remanent periuri. † Sed ſi nume
rus ſtatutus nõ ſolum eſt iuratus, imò ẽt eſt autoritate
Apoſtolica confirmatus, tenet quidẽ facta receptio, e-
tiam ſi in confirmatione appoſita ſit clauſula illa, ꝙ ſi
quid cõtra fiat, nõ valeat: tñ remanẽt periuri, vt dixi: qm̃
renunciare: & præterea legatus ex officio legationis
in eorũ fauorem facta fuit confirmatio: vnde ei poſſunt
põt circa prędictã clauſulã diſpenſare, ut in prę. cõcor.
& etra de pręb. pro illorum. extra de regula ad Apoſto
licam. ſine autoritate vero legati. vbi in confirmatione
appoſita eſt clauſula, illa receptio non teneret: vt in p̃.
Decret. dilecto. Item Inn. Papa. not. in præ. Decr. dile-
ctus. quòd bene licet canonicis ſua autoritate recipere
aliquos vltra numerum ſine beneficijs, vt inſtruantur
in moribus & in officijs eccleſiaſticis. quod non placet.
Nam & ipſe idem no. in pręal. c. dilecto. ꝙ ſi in aliqua
eccleſia eſt numerus iuramento cõfirmatus, & aliquis
f vltra numerũ eligatur, non tenet electio.[f] & idem iu-
ris eſt, ſi numerus non iuratus ſit autoritate Apoſtolica
confirmatus, cum prędicta clauſula, ꝙ ſi quid contra
fiat, &c. alias ſecus. vt in prędict. c. dilecto. & c. per illo-
rum. & extra de conſtitut, cum M. & c. cum acceſſiſ-
8 ſent. † De illo ẽt quęrendum eſt, pone, A primo recep-
tus eſt autoritate legati, vel ẽt proprio motu capituli:
B. vero ſecundo autoritate domini Papę, quęritur quis
g eorum præfertur in prębenda primo vacatura[g], Re-
ſpon. B. qui autoritate dñi Papę receptus eſt: vt extra de
conceſ. pręben. cũ ſuper. in litera regiſtri ibi ſumpta ſe-
cundum Papã Inn. t i t i. cum. n. dare ius ad uacaturam
ſit prohibitũ per prędictum conci. Later. legatus iure
9 legationis, † vel capitulũ huic concilio præiudicare nõ
potuerũt, vt extra de fil. presbyt. c. pe. & fi. extra de pręb.
dilectus. t. c. tuę. ſed ſolus Papa dare ius in vacatura ſeu
ad

ADDITIONES.

a Præmiſſa. *Quod dic hodie. vt de of. leg. c. 3. & 4. li. 6. per qua iu-
ra ſatis reſtricta eſt in his legatorum poteſtas.*
b Omnes. *Et facit quod not. infra de act. vel. pen. titul. §. ſuper a-
ctionibus. ad fi. ver. illud etiam.*
c Contulit illam. *Præſentationem poſſet habere, collationem nõ
niſi ex priuilegio Papali. & vide qd no. 16. q. 7. in fi. ſummę. &
10. di. Imperium. & priuile. Imperiale. de quo infra de præb. adfi.
non dat collationem vt ibi dicam. & ibi vide quòd plenè ſcripſi
de elect. quod ſicut. & in prin. & de præben. c. 2. li. 6. ſuper gl. nil
dixit. & de iure patro. nobis. in gl. qua dicatur infra §. prox. ver.
60. Adde, ꝙ legatus põt beneficiũ ſitum in ſua diœceſi conferre,
licèt ille, ad quem pertinet collatio ſiue præſentatio, eſt extra pro-
uinciam commiſſam illi legato. Ita conſuluit conſi. 361. incipien
te, omnipotentis Dei in caſu præpoſitæ, &c.*
d De hoc. *Vide quod ibi ſuper 3. glo. & in pręd. Decr. cum dilectus
ſuper gl. penul.*
e Statutũ. *Vide qd ſcripſi de pręb. ſi eũ. li. 6. ſuper ver. obtẽperatũ
vbi ẽt ſcripſi de reſeruationib. legatorum cũ beneficio accept. adi.*
f Electio. *Cõtrariũ teneo in Decr. dilecto. vbi vide ſup ver. iuramẽ
to. ſic ẽt fuit hic diſputatum, niſi in caſu quando electus, vel rece-
ptus ſciens iuramentũ id procuraſſet quo caſu ipſe, q periurio cãm
dedit, periurus ẽ. 22. q. 5. c. 1. facit ea. q. ſi qs ſe. cũ tribus ſeq. 2. q.
1. totũ. de off. dele. c. 1. & ſic ut periur. repellit. de iure. querel. i.
ADDE tu, an receptus ultra numerũ iuratũ ſit bene recept.,
ꝙ refert an ex iuſta cã, an nõ. ut in 1. caſu teneat facti receptio.
ſecũda uero nõ. Ita vide ẽ cõcludere. Arc. in c. 1. circa pri. 22. q. 1.*
g Vacatura. *Expeditum eſt; ut infra ſequitur per Decret. 2. qu.
de præben. lib. 6.*

ad vacantias potest per se vel per executorem suum: vt
ex co. tit. relatū. & de rescrip. eā. vnde quotidie facit ap
poni in literis, non obstante certo canonicorum nume
ro, & extra de rescrip. constitutus, Et si talis vult renun-
a ciare, tali conferas: vt extra de of. del. ex parte. 1. [a] & ta-
men dicit quòd quāuis hoc possit, non est intentionis
suæ talia rata habere. vt extra de conces. præben. propo
10 suit. † Et facit tñ hoc qñ vult, vt in c. constitutus, quia
ipse concilijs non ligatur. imo contra illa facere potest:
vt eX de ele. significasti. & de rescript. nonulli. licet dif-
ficile hoc faciat: vt extra de renun. post translati. prope
fin. iure legationis. iō dixi quia legatis maximè Cardi-
nalibus quandoq; de gratia speciali conceditur, quòd
prouideant de beneficijs, adiecta clausula illa, non ob-
stante certo canonicorū numero: & tunc primus lega
ti autoritate est receptus: qa autoritate pp receptus in-
telligit, & pfert scdo autoritate Papæ recepto. Quidā tñ
in hoc cōtradicūt, dicētes, q si generalis legatus recipit
spāle mandatū super prouisione alicui facienda, cū præ
dicta clausula, nō obstante certo & c. scdo receptus au-
toritate Papę pfert primo recepto autoritate legati:
qa, vt dicūt, speciale mandatū directū legato legationis
durāte officio nō inducit nouā autoritatē Papæ: sed p-
rogationē potestatis ipsius legati. arg. ff. de præca. sed si
manente, & sic primo receptus autoritate prędicti spe
cialis mandati, non Papę sed legati auctoritate proro-
gata, intelligit esse receptus, vnde post ponitur scdo re-
cepto per Papā. vt in constitu. Alex. Papæ 4. de conces.
b pb. execrabilis [b]. Sed prius dictū verius est, vt intelligat
autoritate Papę receptus, quia legatus non cardinalis
hoc facere non posset autoritate legatonis: vt eX. eo. of
ficij. lib. 6. & sic præponitur secundo recepto per Papā.
Nec obstat præall. l. sed si manēte. quæ loquitur, vbi pri
ma & scda cōcessio in eadē forma factæ sunt: sed man-
datū legationis primo factū, & mandatū de prouisione
vni uel plurib. faciēda scdario legato directū, non sunt
eiusdē naturæ vel formæ. Primū. n. nō continet gratiā,
sed gñalē legationis formā: fm vero de prouisione cō-
tinet gratiā specialē factā legato, vel ei, p quo sibi Papa
scribit. hæc constitutio execrabilis. nō obstat: quia vel lo
quit in recepto autoritate legati cardi. qui ex officio le-
gationis pōt beneficia cōferre: vt extra eo. qd' trāslatio
nē. & c. offic. j. & tali bene pręfert & receptus autorita-
te Papę: vel dicā, q cū costitutio illa odiosa sit: & ciuris
datione, nō extēdit ad aliū casum, qad eū tm, in quo lo
quit, qñ. s. cōparatio fit inter receptos intrà numerum
c quaternariū [c]. arg. de pęni. di. j. pęnę. ff. de leg. & se cōsu.
11 q vero. † Quid si P. receptus autoritate legati, vel pro-
prio motu capituli impetrat literas Apostolicas ad exe
cutorē, in qb. Papa facta narratione de illius receptione
eam approbat, & mandat sibi cōferri præbendā, si una
vacat. vel quæ primò vacabit, contradictores, &c. nun-
quid iste primus præferet scdo recepto autoritate Pa-
d pæ [d]? Rñdeo, quidā inspiciūt originē. s. receptionem au
toritate legati, vel capituli factā. ar. ff. de pri. cred l. 2. &
dicunt scdo receptū autoritate Papę potiorē eē. Tu dic
q si receptus autoritate legati, vel proprio motu capi-
tuli primò præsentauit prędictas literas Apostolicas, q
receptus p Papā suas, sit potior in præbēda primo post
psentationem ipsarū literarū vacāte. Nō. n. video, q ex
quo Papa sibi prouideri de pbenda mādauit, q pp hoc
deterioris conditionis esse debeat: qa habet autoritatē
& consensum capituli, vel legati. secus aūt, si primo re-
ceptus autoritate legati, vel pprio motu capituli, fuit
posterior in literarū Apostolicarū pręsētatione, qa tūc
nō habet cām vincendi per legatū, ut dixi, Itē nec per
Papā, cū posterius præsentauerit, ut extra de resc. capi-
tulū. & sic sępe obtentū est, arg. ad hoc. ff. de dona. inter
uir. & vxo. si & dotē. §. sponsus. C. li. 10. de consulibus l.
j. in fi. & in cōst. Alex. 4. de resc. dilectus filius magister
e Laur. [e] eX de cōuer. coniu. placet. Hodie tñ multi curia

les tenent, q scdo receptus autoritate Papæ præferatur
ipsi P. tum quia, vt dicit, confirmatio & approbatio Pa
pę litera executoria & processus per illā habitus, & om
nia referunt ad originalē receptionē: vt pręmissum est
& illius naturā non immutant: tum quia confirmatio
ius nō tribuit: nec redit validū, qd est inualidū: vt eX de
sen. & re iud. cum inter vos. eX de deci. dudū. & iō qdā
in huius confirmationis literis apponi procurant ex
certa scientia & ēt clausulā illā, volentes receptionē ip
f sam illas vires habere, ac si ab autoritate facta fuisset [f].
12 eX de trans. c. j. † Sed ecce legatus ex officio, siue iure le
gationis, reseruat collationē, siue beneficiū primò va-
caturū, demū contingit illū mori vel reuocari ante va-
cationē beneficij vel ēt post sed ante collationē qritur
g quid iuris [g]? Respon. dicit Ber. q collatio illius benefi
cij reseruati redit ad ordinariū, cuius legatio morte vel
egressu de puincia finita est vt j. §. finit: sed dñs meus
notat eX de officio lega. c. fi. quod dñs Papa vel ēt lega
tus, in eadē prouincia successor in hoc illi legato suc-
cederet: vt eX. de eo, q mitit. in pos. cau. rei ser. c. 3. §. 1.
& j. ver. prox. cū alter legatus ei succedat in onere, ac
honore: vt eX. de off. ord. pastoralis. §. pe. eX de off. del.
qm abbas arg. vt eX. de resc. literis. & psertim vbi lega-
gatus. q succedit, maior est, eo q reseruauit. ar. ī his q no.
s. §. prox. ver. sed an maior. ar. tñ c quia psonalis vr fuis-
se talis reseruatio. 7. q. 1. petisti. eX de viu pal. c. 2. eX. de
cces. præbē. c. cōstitutus. ff. de reg. in priuilegia. 27. q. 2.
non exēplo. Si verò legatus non solū reseruauit, verū
ēt executorē ad hoc exequendū dedit, q ante eius obi-
tum seu discessum processit citando vel publicando
potestatē sibi cōcessā, reseruando, inhibēdo, & similia
13 faciēdo: talis quidē potestas per hoc ppetua est, Cū † ta
lis cōmissio mixta sit, vt pote habens causę cognitionē
annexā. ext. de iust. exhibita, put cōtingit in causis ante
ingressū cōmissis & cæptis, eX de of. dele. ca. si curiales
tñ p maiori parte tenēt, & ita dicūt sępe declaratū fuis
se, q qualescunq; pcessus siue per legatū, siue p execu-
tores ab eo deputatos habiti sunt, exeūte legatione añ
vacationē seu collationē beneficij reseruati ipso facto
oēs hm ōi pcessus expirant, nec is, p quo facti sunt, se
pōt in aliquo per illos iuuare: per hoc subtrahat legatis
occasio ecclesias aggrauandi, &c. Verum si legatus re-
seruauerit prębēndā collationi dñi Papę, tūc indubitā
h ter nō redit ad ordinariū cferendi potestas [h]. † Quid si
lega-

ADDITIONES.

a Parte 1. *Quod nō pōt legatus, vt hic, & eo. tit. c. pe. 2. respō. li. 6.*
b Execrabilis. *Quam non habemus.*
c Quaternarium. *Vt hic intelligas Alexan. in constitutione illa, sciens q in plurib. Ecclesiis erat multitudo expectātiū, restrinxit illā multitudinē ad quatuor, ita q si p literas Apostolicas recepti erant quatuor, illi soli remanerēt expectantes, ēt si post receptos autoritate legatorū recepti fuissent. Si ergo intelligatur illud de receptis autoritate legatorū habētiū sup eo pōtatē à Papa, dicat q illud iuri cōtrariū nō excedat suū casū scilicet quādo fit cōparatio inter receptos intra numerū quaternariū, quo casu voluit immediatè descēdentes à Papa præferri descēdentib. p personam legati mediā Tertia sol. aditur in dec. hi. qui in pri. allegata in fi. vlt. gl. scilicet q illa de cre. est reuocata quòd non vidit Guliel.*
d Papæ. *Expeditum est, quòd prefertur. primus per dec. si eum. & c. si Apostolica. de præb. lib. 6.*
e Laut. *Quam habemus pro reuocata quia nō est in Sexto: vbi præmio Sexti: in fin.*
f Fuisset. *Fortior esset ista clausula quam præcedens, vel quā illa quas ponunt decre. si eū. & si Apostolica. quas in prin. allegaui.*
g Iuris. *Expeditū est quod finita legatione, finita sunt oīa, scil icet reseruatio processus, & omnia ab his causata eo. tit. præsēti li. 6.*
h Potestas. *Idē not. de iure pa. cū dilectus. in gl. sed qd. Hoc verū puto in casu sequētis ver. quādo id facit ex pōtate Papali, si iure legationis nō credo, quòd sic possit ordinarios impedire cōtra mētē dec. 3. & 4. eo. ti. li. 6. imò in his, de quibus loquitur pręc. dec. 4.*
aperte

apertè patet ex tex, etiam legatione durãte ordinarios per eum impediri non posse.

legatus mandauit mihi prouideri de beneficio vacan-
te, vel ẽt non vacante: cum haberet super hoc specialẽ
potestatẽ à Papa, Dixit dominus meus, ꝙ talis commis
sio mixta est, ſm ea, quę ipse no. in summa, in tit. de of.
del. §. quę delegari. vers. quid si dubitas. Vnde bene per
petuatur per citationem, seu processum: vt ext. de off.
del. gratũ. & relatũ. Et iõ si post insinuationẽ mandati
appellationẽ, vel ĩhibtionẽ, vel reseruationẽ pro cer-
ta persona factam, legatus moriatur, vel reuocetur: non
redit potestas conferendi beneficiũ illud ad ordinariũ
cui est interdicta: imò ad dñm Papã, cuiꝰ autoritate re-
seruatio facta est, & qui ꝓuisionẽ faciendã impetranti
per se, vel per executorẽ suũ ad se reuocauit: vt ext. de
app. vt nostrum. vel executor ab ipso legato deputatus
a hoc exequatur [a]. † Quid si legatus mãdat prouideri ali
15 cui patienti defectũ in ætate, vel alias indigno, Dic lite
ras nõ valere: vt ext. de æta. & quali. eã responso. & de
b rescri. cũ adeò [b] Et no. ꝙ si legatus scribit pro me, ꝙ re
cipiãt in aliqua ecclesia: ipsis verò id facere nolentib.
Papa mandat eis, ꝙ iuxta formã mandati ipsius legati
me recipiãt cõtradictores, &c. & si recipiat, intelligor
esse receptus autoritate Apostolica, nõ legati, vt in cõ-
c sti. Alex. 111. de reser. dilectus [c]. † Sed qđ, ecce legatus
16 de latere concessit alicui epõ [d] pp eius paupertatẽ, ius
d percipiendi fructus cuiusdã propositurӕ, vel plebis p
quinquenniũ: quęritũ an hoc potuerit facere: & si ꝑposi
tura non fuit collata, quęritũ an vacet: & si vacat, quęritũ
an semestre tempus, ꝙ spectabat ad collationẽ epi, sit
elapsum. Io. de Deo no. in quæstionib. suis, q. 3. ꝙ lega-
e tus nõ poterit extinguere [e] illã diuersitatẽ ad tẽpus, vel
in perpetuũ: cũ hoc sit solius Papę: vt ext. de cõsti. cũ ac
cessissent. & 22. dis. omnes. vñ nõ tenet. qđ fecit. vt ext.
de pręb. dilectus. Sed posito, ꝙ ex causa potuerit illi fru
ctus concedere: vt ext. vt ecclesia. benefi. vt nostrũ. ad fi.
& de ver. sig. tua. tñ dignitas debuit cũ aliquo emolu-
f mento cõferri [f]. Sed pone, legatus reseruauit collatio-
17 ni suę aliquã præbẽdã: ordinarius verò illa vacante eã
alicui confert post huius reseruationẽ. nunquid tenet
collatio ordinarij, Dic ꝙ non, arg. ext. de iure pa. cũ dile
ctus. §. nos agitũ. & ext. de do. & cõtu. vẽritatis. ad. fi. Cũ
g .n. ordinarius post inhibitionẽ [g] & reseruationẽ suspẽ-
sus sit à collatione illius beneficij, collatio eius tanquã
à suspenso facta non tenet: vt ext. de cons. cũ dilectus.
& de ele. cũ inter. ext. de cõces. pręb. qa diuersitatẽ. præ
sertim si decretum fuit interpositũ iuxta supra scriptã
formã, vt patet in his, quę no. extr. de ꝑb. dilectus filius.
G. & in Sum. dñi mei, eo ti. §. & à quo. uers. quid si lega
h tus. de hoc no. secũdũ Papã in prædicto c. cũ dilectus.

ADDITIONES.

a Exequatur. *Et sic seruatur.*
b Cum adeo. *Vt ibi scripsi in vlt. gl. ẽt de Papa pubitatur, an eo casu sit sibi parẽdũ. Adde Old. plenè à cons. 232. vsq; ad 235. inclusiuè. vbi ponit, an Papa pupillo ꝑsenti cõferẽs gratiã de dignitate in aliqua ecclesia, videatũ dispẽsare ipsũ pupillũ respe. ætatis*
c Dilectus. *Quã non habemus, sed patet hoc de præb. si eũ lib. 6.*
d Alicui episcopo. *An ex causa hoc posset, no. de resc. si propter ĩ gl. an legatus oĩo vide quod super eius finẽ scripsi, pp cle. de reb. eccl. nõ ali. si vna. 2. respõ. Scripsi ẽt ibi satis plenè in gl. pe. quod episcopus cũ c. posset statuere, quod pars certa fructuũ beneficiorũ suæ diœcesis primi anni deberetur fabricę ecclesiæ suę cõcurrẽtib. tria ibidẽ expressis: nec per hic autorizat in facto proprio Adde, quãdo propter paupertatẽ epis. possit vnire ecclesias, Old. cons. 260. cum duob. sequentib. & per Fed. cons. 111.*
e Extingere. *Illud non est extinguere, quod patet ex sequẽtibus.*
f Conferri. *Vt no. de pręb. si tibi concesso. lib. 6. in gl. 2. secus. si cõcessa esset beneficiorũ retentio: vt in decr. si gratiose. eo. li. de res. Erit aũt emolumentum illud, quod habetur de offi. ord. præsenti. §. porrò. & in extrauag. Io. suscepti.*
g Inhibitionem. *De hoc non dixerat in quæstione. hoc dico propter ea, quæ scripsi de præben. si Apostolica, li. 6. super gl. no.*
h Dilectus. *Vt ibi scripsi super verbo, inhibens.*

SVMMARIVM.

Interdicta legato, & sedi Apostolicæ reseruata.

1 *Causæ maiores ad sedem Apostolicam sunt referendæ, & super istis citatus coram ordinario potest absq. grauamine ad sedem Apostol. appellare.*
4 *Papa seu prima sedes à nemine põt iudicari nisi ĩ causa hęresis.*
3 *Papa solum potest erigere, siue de nouo ordinare ecclesias cathedrales.*
4 *Vnire duos epatus in vnũ, & vnũ diuidere ĩ duos, solius Papę ẽ:*
5 *Transferre vnũ epm de vna ecclesia ad aliã, solus Papa potest.*
6 *Restituere solenniter degradatos, solius Papæ est,*
7 *Restitutio siue dispẽsatio iure cõi petita, & c. potest fieri ꝑ epm.*
8 *Remouere episcopum deserentem ecclesiam suam ab episcopatu, seu administratione episcopali, potest solus Papa: aliquando Cardinalis legatus de latere.*
9 *Promouere insufficientes & defectum patientes, puta bigamos &c. potest Papa.*
10 *Disputare, vtrũ dignꝰ sit quẽ princeps eligit, sacrilegij instar est.*
11 *Cõmittere cãm appellatione remota, nullꝰ põt, excepto principe.*
12 *Papa solus deponit episcopos.*
13 *Patriarcha Constantinopolitanus & Alexandrinus videtur posse deponere episcopos suos.*
14 *Supplere defectus in contractibus & iudicijs, Papę interest.*
15 *Clausula illa, supplemꝰ de plenitudine potestatis, si quis defectus fuerit, in priuilegijs apposita, quomodo sit intelligenda.*
16 *Cardinalis legatus in terris Imperij, an Imperio vacante poterit ex officio legationis cognoscere de causis inter laicos?*
17 *Papa potest deponere Imperatorem propter suas iniquitates.*
18 *Abbas vel prior exemptus renunciare debet in manib. Papæ, & non aliter.*
19 *Dispensare cum simoniaco in ordine solus Papa potest.*
20 *Dispensatio episcopi, quod simoniam, in quibus se extendat.*
21 *Ignorans se simoniam commisisse, postea tamen sciens ratum habet, perinde est, ac si ab initio consensisset.*
22 *Ordinatus à simoniaco prælato, caret executione, donec cum eo fuerit dispensatum.*
23 *Diffinire & decernere, vbi dubitatur, vtrum iuramentum sit seruandum, vel non pertinet ad Papam.*
24 *Iuramentum & votum sunt de iure naturali.*
25 *Iuramentũ dolo, vi, vel metu extortum, põt eps in eo dispẽsare.*
26 *Dispensat episcopus ex causa in iuramentis licitè præstitis.*
27 *Consuli debet Papa, vtrum iuramentum sit illicitum.*
28 *Iurãtes se facturos aliquid, quod ad cultũ Dei, aut religionem, vel pietatẽ ꝑtineat, nequeũt sibi talia iuramenta remittere.*
29 *Iurantes se facturos id, ad quòd alias tenentur, non possunt sibi remittere iuramentum.*
30 *Iurans in honorem Dei se quicquam facturum, quomodo teneatur. Iuramentum potest relaxare is, cui iuratur.*
31 *Papa solus, vel cui specialiter commiserit, potest excommunicatum à se absoluere, quia eius est soluere cuius ligare.*
32 *Papa in quibus debet solus dispensare, vel quæ pertineat ad eũ solum declarare.*
33 *Eps quandoq; potest pęnitentiam à Papa iniunctã diminuere. Papa excommunicatum salutans, vel aliter ei participans, pręsumitur eo ipso ipsum velle absoluere.*
34 *Inferior absoluere non potest, vbi lator canonum sibi absolutionem retinet.*
35 *Papa solus dispensat cum eo, qui irregularitatem incurrit.*
36 *Causa qualitercunque ad Papam delata, debet per eum examinari & diffiniri.*
37 *Appellatio extra iudicium quomodo, & in quibus recipiatur, aut impugnetur.*
38 *Apellatio non semper est admittenda.*
39 *Diffiniri debet ꝑ Papã, vbi de fide, vel fidei articulo, dubitatur.*
40 *Promissionem, quæ nondum facta est, si eam contiagat fieri, Papa potest pronunciare irritam & inanem.*
41 *Papa quid agere habeat erga Imperatoris creationem.*

Mu-

22 *Mutat Papa etiam rei naturam, de aliquo faciens nihil, de nihilo faciens aliquid, &c.*
43 *Papa solus legib. est solutus: nam nulli subest, nec ab aliquo iudicatur.*
44 *Appellatur ad Papam, omnibus medijs omissis.*
Abbate & monacho contradicentibus, potest Papa monachū extrahere de monasterio, & sibi prouidere.
45 *apa solus potest auferre vni, & dare alteri.*
4? *Concedere potest Papa laicis spiritualia, & eos eximere a præstatione decimarum.*
47 *Papa solus sedet in sede illa, quam dominus sibi in personam beati Petri specialiter elegit: deoq; sūm⁹ Pontifex appellatᷓ.*
48 *Dispensat solus Papa cum filio sacerdotis, ut ecclesiam, in qua pater eius ministrauit, retineat.*
46 *Dispensat Papa cum clericis conferentibus ecclesiastica sacramenta hæreticis.*
50 *Papa vtrumque gladium habet, scilicet temporalem & spiritualem ex commissione Dei.*
51 *Papa est successor Petri, & uicarius Iesu Christi, vicem Dei gerens in terris.*
52 *volūtas Papa habetᷓ ꝓ rōne, & qđ ei placet, legis habet vigorē.*
53 *Legatus potest exercere omnia, quę potest ille, qui eum misit, nisi specialiter sibiipsi reseruauit.*
54 *Legatus uicem proconsulis & præsidis prouinciæ obtinet. nam et adhæret merum Imperium.*
53 *Clausula, quod legat⁹ pōt, quicquid pōt Patriarcha, in qb. fallit.*
95 *Legatus de latere an possit electū in Archiepiscopū cōfirmare?*
57 *Alienare non potest legatus sine speciali mādato, res ad sedem apostolicam pertinentes.*
58 *Prelatus, qui ex iuramento tenetur singulis annis limina Apostolorum visitare, an uisitando legatum securus erit?*

a 6. §. Nunc ostendemus est, [a] quæ sint interdicta legato. Super quo prænotādum
est, ꝙ de his quæ sedes Apostolica sibi spāliter in signū
vniuersalis domini reseruauit, nullius generis legatus
iure legationis se intromittere pōt. ut extra eo. titu. qđ
translationem. cum enim iudicatur rem meam esse, si-
mul iudicatur tuā non esse. vt ff. de procu. Pompo. scri-
1 bit. §. sed & his. † Super hoc autem [b] sciēdum est, quod
b maiores causæ ad sedem Apostolicam sunt referendę:
vt extra. de transla. c. 1. 2. q. 6. oīs oppressus & citatus sū-
ꝑ istis coram ordinario potest etiam absque aliquo gra
uamine illato, vel comminato ad sedem Apostolicam
appellare, vt 2. q. 4. nullam. & q. 6. ad Romanam. & c. iō.
§. cum ergo. quod spālissimum est, ut probatur ext. de
app. ut debitus. in fi. quæ autem sunt illa per ordinē de a
3 liquibus est videndum. † Primo igitur Papa, uel prima
sedes a quocunq; accusari, vel iudicari non pōt, nisi so-
lū de hæresi. vt 40. di. si Papa. 9. q. 3. aliorū, nisi forte ipse
Papa voluntarie se submittat alicuius iurisdictioni. 2. q.
7. nos incompetenter. 2. q. 5. mādastis. ff. de iurisdi. om.
iu. est receptum. Nam ēt ipsemet se deponit, ut 21. di.
3 nunc autem. † Secundo ipse erigit, siue de nouo ordi-
nat ecclesias cathedrales. 16. q. 1. Felix. & c. ꝑcipimus, &
ar. de consec. di. 1. de locorum. Nā oīs dignitas ab eccle.
Ro. originem sumpsit. 22. di. ca. 1. & secundum hoc in-
telligitur ex. de maio. & obe. cum inferior. respōn. 1. ibi,
ecclesiam cathedralem erexeris, &c. Supple authorita-
te nostra. Ad idem. 80. d. in illis. & ꝟ. vers. proximo. Ter-
tio a domino Papa cōsueuit regalis dignitas impetrari,
s. utrum, & a quo rex inungatur. hoc. n. ad ipsum perti-
net diffinire. ar. ext. de sacre uncti. c. unico. §. unde in ue-
teri testō. Quarto subijcit unam eccl. cathedralem alte-
ri. ꝙ legato facere non licet. & in ꝑ. c. ꝙ translationem. †
Quinto unit duos epātus in unum, & unum diuidit in
duos, ut 16. q. 1. & c. præcipimus. §. sicut duo. & hoc spē
liter interdicit legato de latere Cardinali, ut in ꝑ. ca. qđ
trāslationem. in fi. ecclesias aūt inferiores forte [c] poterit
legatus de latere ex cā diuidere & vnire. ar. ext. de excu.
ꝓla. sicut vnire. sine ꝑiudicio tñ diœcesani: vt ex. de cōfir.
vti. vel inuti. c. fi. Sexto mutat sedem epālem de uno lo-
co in alium: vt ex. de transla. c. 1. 7. q. 1. & tpis 70. di. in il
5 li. ex. de priu. c. 1. †. Septimo transfert vnū epm de vna
ecclesia ad aliā. vt 7. q. 1. mutationes. & c. seq. ex de trāsl.
epi. c. 1. & fi. Legatus aūt de latere Cardinalis hoc non
pōt: vt de post. præl. gratū. in fi. imo punitᷓ, si fecerit. ex
de off. le. nisi. secus de abbate: vt ꝟ. ver. 22. Octauo ipse
solus, vel is, cui mandauerit, pōt commutare votum
terræ sanctæ: vel redemptionem illius recipere: vt ext.
de voto & voti redemp. magnæ. & ꝙ super his. & c. ex
6 multa.* Nonò restituituit solēniter degradatos. vt 2. q.
7. ideo. vbi sic dr̄. iō huic sanctæ sedi pręfata priuilegia
specialiter sunt cōcessa, tam de congregandis cōcilijs,
& iudicijs, id est, depositionib. ac restitutionibus epōrū
quā etiā de summis ecclesiasticarum rerum negocijs,
vt ab eo oēs oppressi auxilium, & iniustè damnati resti
tutionem sumant: & talia ab impijs non pręsumantur
absque vltione nec exerceantur absque sua damnatio-
ne. Ad idem facit. 7. quæstio. 1. si quis presbyter. extra.
de cle. non resid. ex tuæ. & 50. d. c. 1. & 2. & 17. di. huic se
di. de pęn. di. 6. ca. 1. in fi. nā nec præses prouinciæ pōt il
lū restituere, quem damnauit. ff. de questionib. l. 1. in fi.
& hæc vera sunt, cum restitutio, seu dispensatio de gra
7 tia petitur spāli. † Si vero petitᷓ restitutio, siue dispensa
iure cōi: puta, quia dicit degradatus sñiam ꝯ eū latam
fuisse per falsos testes, vel per falsa instrā, vel ꝯ ipsū ab-
sentem ex cā probabili, vel non citatum, vel conuictū.
tunc potest episcopus restituere & dispensare. 11. q. 3.
episcopus presbyter. 46. dist. clericus maledicus. & ibi
exponitur, degradetur, id est, suspendatur. Porro si non
solenniter degradati, sed sunt solo verbo depositi, pos-
sunt per epōs restitui, vt ext. de iudicijs. at si clerici. ff. de
postul. l. 1. §. aqua. nā in criminalib. notoriis habet locū
dispensatio, seu restitutio, non in occultis. ext. de tē. or.
c. fi. Sed de hoc die prout no. in præ. c. ideo. & 50. di. con
tumaces. & c. dño. ex. de cle. excōi. clerici. Gul. N. vero
dixit indistinctè, epm non posse dispensare, seu restitue
re post sñiam: cū sit functus officio suo, siue bene, siue
male pronunciando. ex de off. del. in literis. & c. uenera
bili. & in præ. decr. at si clerici. Alij ēt ꝯdicunt indistin-
ctè per eandem decr. sed primum verius. Quot aūt epi
sint necessarii in restitutione, uide ꝟ. in tit. de accusatio-
8 ne. §. 2. uer. sed nunquid. † Decimo remouet ab epātu,
uel ab administratione epm deserentē ecclesiam suam
qñq; tamē hoc spāliter legato de latere Cardinali com
mittitᷓ, ut ex de cle. nō resi. ex tuæ. Regulariter autem li
d cet causa criminalis [d] epi possit per concilium tractari
per

ADDITIONES.

a Nunc ostendendum est.

b Autem. *Textus bene probat, ꝙ ab inferiore deponi non pōt, sed ꝙ se deposuerit, non patet ex textu, sed ex historia. renunciando autem se deponit, renunc. ca. 1. lib. 6. Adde quando Papa possit accusari & deponi plene Roff. cons. pen.*

c Fortè. *Et sine fortè cum minores possint, & vide infra pen. col. ver. legatus igitur ꝑꝑ q̄ plus dico, ꝙ legatus de latere poterit ecclesiā subiectā epō ex iusta causa vnire ecclesiæ cathedrali, non erigendo illā in cathedralem, sed applicando illam mensæ episcopi: de qua vnione loquitur cle. vlt. de rebus eccl. nō alie. 2. respon. Fiet autē id sine præiudicio rectoris, si uiuit, propter quod nō est necesse eū ad id vocari, vt ibi. 1. respon. illo vero mortuo, reget illam episcopus per vicarium perpetū, cui de reditibus ecclesię assignabitur cōgrua potio, iuxta distinctionē decr. 1. de iure pa. in cle. Adde quādo de licētia Ppæ vnitur ecclesia subiecta epō qui ipsā vnit, an sit citandus rector Parochialis, & quid si facta vnione rector permanet. an teneat ꝑmutatio, & an qñ eps vnit ecclesiā sibi subiectā, sit necessarius consensus capituli. Oldra. cons suo alle. 257. incipit, do. Nico. Papa. 4. & vide etiam eius consi. 223.*

d Criminalis *Vide supra §. superest. ver. sed nunquid. 2. adde pulchrè Pet Anch. cons. 157. qualiter debeat puniri prælatus episcopus spolians ecclesiam, de qua ia aliam est translatus. & ibi ponit æquiparationem pœnarum legalium & canonicarum.*

p dñm Papam solum habet diffiniri: vt 3.q. 6.quamuis
& ca.dudũ.argument. contra.extra. de cleric.non resi.
a c.2.ᵃ.Vndecimo eximit episcopos & alios.vt 16.q.1.fra
ter noster. 13.q.1.c.1.§.1.Nam legatus nõ potest vnam
ecclesiam alteri subiicere, vel conferre, nec iure ordina
rii præiudicare: nec confirmatio sedis Apostolicę in
communi forma super hoc obtenta præiudicat; vt ext.
de confirmatione vti.vel inuti.c.fi.& ext.de app. c.1. &
de præben.dilectus.1.Solus n.Papa talia põt. vt J.versi.
56.Duodecimo legitimat illegitimos filios: & vt ext.
qui fil.sint le.c.per venerabilem.& c.tanta. & vide J. §.
b nunc de episcoporum:uer.vtrum autem ᵇ.& §. postre
9 mo:† Tetio decimo promouet insufficientes & .defe-
ctum patientes:puta bigamos.34.dist.lector.;50.dist. q-
cunque.2.& illegitimos,vt ext.de fil.pres.c.pe.& mino
res 30.an ad episcopatus.ext.de elec. cum nobis olim.
§.fi.Quidam ẽt dicunt, ꝙ nullus põt dispensare in defe
ctu ętatis.De hoc J.§.nunc de episcoporum.ver.53,ltẽ
promouet ad episcopatus illos,q non sunt in sacris or-
dinibus constituti, qđ alius facere non põt:nec in hoc
dispensare,ar.extr.de elec.dudũ.J.§.fi.& de ęta. & qua-
li.à multis.Sed ad eum pertinet. ꝙ solus, & non alius,
põt de episcopalib.iudicare.ar.17.dis.multis.in in fi.56.
di.Cenomanensem.& c. Apostolica.& c. quia simplici
ter.ex.de corp.vitia.c.2.ₛm dũ m meum. Tu dic contra
c in præ.ver.53.ibi,sed nunquid .& idem põt in alijs de-
10 fectib.dici.† Nam sacrilegij instar est disputare, vtrũ di
gnus sit, quẽ princeps elegerit.C.de crimine sacrilegij.
l.disputare.& in aut.coll.2.vt iu.sine quoquo suf. & §.
eos aũt.ibi:quis non diligat,& c.17.q.4.si quis suadente
11 §.committũt † Decimoquarto, nullus excepto princi
pe, põt cõmittere cãm, appellatione remota: vt ff.quib.
ap.non licet.l.1.in fi.ẽt delegatus suus, vt ex̃.de of. dele.
super.q.§.1.vel legatus, q nemini põt beneficium iuris
sua autoritate auferre, vt s̃.§.superest. ver. sed nunquid
legatus.Decimoquinto, ab eo non appellatur, cũ supe-
riorẽ nõ habeat, vt ex̃.de ele.licèt.§.fi.sed à legato sic s̃.
§.superest ver.illud aũt.Decimosexto, licèt quilibet le-
gitimæ ętatis possit in qualibet religione facere ꝓfessio
na, tñ in insulis citra 18.an. constitutũ ꝓhibet suscipi. vt
d ex̃.de regular.qa in insulis.ad qđ accedit in Aut.col. 8.
12 vt cũ de ap.co.hanc aũt pęnã ᵈ.† Decimoseptimo, de-
ponit ẽpos.3.q.7.qs. & c.multum. & c.dudum.9.q.3.si
aũt.3.q.8.c.1.6.q.3.deniq;.ex.de regularib.licèt.§.illa sẽ
per.Idẽ iuris est quo ad hoc de electo cõfirmato vt ext.
de trãsla.inter corporalia.§.1.nec legatus de latere hoc
potest.vt ext.de transla.inter quod dic. vt not.extra de
off.lega.c.1.presbyterum tamen deponere posset, ut.bi
iunctis sibi alijs ẽpis ut 15.q.7. Felix.& c.si aũt. Vtrũ le-
gatus possit de cã criminali ẽpi diffinire, no.supra §. su-
13 perest uer. sed nũquid legatus.†.Patriarcha aũt Constã
tinopolitanus ur̃, ꝙ possit deponere ẽpos suos, sicut Pa
pa, arg.3.q.5.quia suspecti.& Ale.ut 65. dist. mos anti-
e quus ᵉ.† Decimooctauo, supplet defectũ, si quis est in
14.contractibus, uel in iudicijs, ut ext.de transa.c.1.f& 3.q.
f 6.hæc qppe ideoq; in confirmatio.beneficiorũ frequẽ
ter apponitur illa clausula, Supplentes defectũ, si quis
est, de plenitudine potestatis.& probatur ext.de elec. il
la.Nam ₛm ipsam potest de iure supra ius dispensare,
& omnino illud tollere:ut ex.de conces.præben.propo
15 suit.§.fi.ext de cogn.spiritu.ca.1.& J.uer.43.† Et no.ꝙ
si clausula illa, Supplemus de plenitudine potestatis, si
qs fuerit, defectus, ponitur in priuilegijs, intelligitur tan
tũ dispensatum esse in defectu, si quis fuerit circa solẽ-
h nia iuris, ʰ nõ aũt si is, de quo agitr, erat excõmunicatꝰ,
uel illegitime natus, vel aliũ naturalẽ defectũ patiebar̃.
Nã tunc necessaria est expressa dispensatio, ut J.§. qua-
liter aũt.uer.de illo. Quod si dicar̃, supplemus defectũ,
si qs circa iuris solẽnia fuit, tũc parũ operar̃, ut quidã di-
i cunt ⁱ, nisi defectus specificẽt. arg. ff. si quis cau. sed &
si qs § quæsita.extr.de off.dele.ex parte.Xix.Supplet de
fectũ regis vacante regno: vt ex̃ de elect. cum inter v-
niuersas, in fi.& defectũ Imperaroris vacante Impio: vt
16 ex̃ de for.cõpe.licet. † Sed nunquid cardinalis legatus
in terris Imperij poterit ex officio legationis vacante
Imperio cognoscere de causis & quæstionib. inter lai-
k cos ᵏ?& vr̃ ꝙ sic, ex̃ de translatio, c.fi.in prin. cõtra cre-
do, nec per simplicem querelam, ut in præ. decr. licèt.
respon.1.& ex̃ de elec.venerabilẽ, nec ẽt p ap.vt in ead.
decre.ver.licet tñ.ibi:ad nostram si maluerit, &c. & in
fi.ibi:ad nos pro iustitia recurras, nisi forte sibi speciali
ter sit commissum. rõne pacis tñ de multis poterit se
intromittere legatus, vt ex̃ de iudicijs.nouit.§. cæterũ.
17 & §.seq.† 20.Deponit Imperatorẽ pp ipsius iniquita-
tes, vt ex̃ de re iud.ad apostolicæ, lib.6.& ẽt reges.15.q.
6.alius, & dat eis curatores, vbi ipsi sunt inutiles ad re-
gendum, vt ex̃.de sup.neg. pręla.grandi, lib.6.Xxj. Epi-
scoporum recipit renunciationes: super quo scriptura
requiritur. vt 7.qõ.J.ca.sicut vir, §.ecce his autoritati-
bus ext.de renun.c.1.& c.nisi cũ pridẽ.ex̃t.de reg.licet.
§.ille sẽper.imo ẽt episcopus electus simoniace, eo ta-
mẽ ignorante, nõ põt renũciare sine licentia dñi Papę:
vt leg.& no.ex.de renũ.post trãslationẽ.§.rursus. & de
si mo.de regula.Legatꝰ aũt nõ põt recipere resignatio
nẽ ẽpi:ut ext.de of.dele.qđ transla.& de transla.capit.1.
no.94.dist.c.2.† Xxij.Abbas uel Prior exemptus renun
18 ciat in manib. dñi Papę. & non aliter, ut extra de ren.
dilectus. Transferri aut & confirmari põt autoritate le
gati de latere cardinalis, ut ex̃ de consue. cũ uenerabi-
lis.ₛm Ros.& Papa idem tenuit. Dñs aũt meꝰ dicit. qđ
nec transferri põt sine autoritate Papę, vt ex̃.de off. le.
qđ translationem. Regulare.n.est ꝙ nullus põt renun-
ciare.nisi in manib.pręlati sui.vt ex̃ de renu.admonet:
cum suis concor.&c. lectæ.nec põt, ₛm eũ, reddit rõnẽ
diuersitatis: quare aliud sit in renunciatione q̃ in trans
latione. Nec ob.p̃.decr.cũ venerabilis, imo coadiuuat.
Nã qđ ibi dr̃, q vices nostras in illis partibus. tũc gere-
bãt, intelligir̃ quoad illud, de quo quærir̃ spãliter. De fa
cto aũt seruar̃, ꝙ legatus de latere electus ad monaste-
riũ exẽptũ cõfirmat.curia tñ Ro.tenet, ꝙ legatꝰ ꝓuide-
re n̄ pt tali monasterio vacãti.p̃sertim diuiti & famoso
& licet

ADDITIONES.

a Resi.c.2.*Ibi soluitur in 1.gl.*
b Vtrum autem.*Ibi dicã. Adde tu, ꝙ legatus de latere ex specia li potestate potest legitimare, & habens potestatem legitimandi spurios incestuosos, poterit legitimare spurium & incestuosum simul. Ita Bal.in l.si ita.per illum tex.ff.de lib. & posthu.*
c Nunquid.*Ibi remuttam: quia primum uerius.*
d Autem pænam.*Idem dici potest de ordinibus mendicantibus, iuxta id, quod habetur de reg.non solum, & c.seq.lib.6.*
e Antiquus.*Hoc repetit ad fi.huius §.uer.quod autem dixi, sed c. c.istud non probat id, ad quod inducitur, secundum secundam lecturam, gl.qua placuit Hug.quia c.factum recitat.*
f Transac.c.1.*Vide quod ibi scripsi post Inno.in ult.gl.*
g Solennia iuris *Vide cle.de re iud.pastoralis, ad fi.uer.cæterum defectus, & uers.sequ Et ibi Pet.de An.& d.Car.ac cæteros scribentes.* Adde *Soc.cons.164.incip.uisa bulla Bonifac.col.fi. uers. nec obstat clausula.in 2.uol.Lud.Ro.sing.419.inc.an uerba refer. & per Io.de Turrecrem.post* Arch. *& Io.de Fan.in c. Canomanensem, d.66, ubi plenè, an si in priuilegijs ponatur clausula, supplemus de plenitudine potestatir, an si quis fuerit defectus: an omnis defectus intelligatur remotus.Hen.Ferran.*
h Dicunt.*Bonagu.in præ.c.illa.allegans eadem iura.*
i Laicos.*De turris ecclesię non uidetur dubium de eo, qui mitt. in pos.c.pe.Additio.Istud dictum Spec.refert pro singul.tri, & sequitur Lud.Rom.sing.412.incip.uacante Imperio, & ibi assignat rationem, quia nemo debet ponere manum autoritate generalis commissionis, in his quæ competunt Papæ speciali prærogatiua, per c.quod translationem, de offi.deleg.sed hoc est concessum singulariter Papa in signum singularis preeminentię. ergo & ca. Hen.Ferran.*

&c licèt aliud ſit confirmare, & aliud prouidere, tñ ipſa
curia moleſtè gerit. ſi legatus electos. ĩ maiorib. mona
a ſterij cõfirmet a. † Xxiij. ipſe ſolus diſpenſat cũ ſimonia
19 co in ordine vt j. q. j. ſi quis à ſimoniacis, ſuper hoc tñ
bř tenẽdũ eſt, ꝙ aut cõmittitur ſimonia in ordine, aut
in beneficio. ſi in ordine. vt quia dedit aliquis pecuniã
vt promoueretᷣ ad aliquẽ ſacrũ ordinẽ, hoc nõ põt eṗs
diſpenſare, vt extra de ſimo. nobis. quia non põt diſpen
ſare, niſi in adulterio, & in minoribus: vt extra de iudi.
at ſi clerici. At ſimonia maius crimen eſt in adulterio.
vt extra de ſimo. licèt Heli. & c. ſeq. ſed Papa in hoc be-
ne diſpẽſat, & purgabit vitiũ ordinis. j. q. 5. præſentiũ. li-
cèt quidã dicant, Papã in hoc diſpẽſare nõ poſſe: vt j.
§. nũc bř. ver. 6. Sed ſi ignorãte eo pecunia fuit ſoluta,
& ſic occulta, dicit dñs me⁹ ꝙ Eṗs poterit diſpẽſare. ar.
ex̃ de ſimo. c. de ſimoniacè. Si verò bñficiũ eſt qs ſimo
niacè adeptus: aut illud eſt ſimplex bñficium, aut eſt
prælatura: ſi ſimplex poſt liberã eius reſignationẽ, põt il
lud ex diſpenſatione eṗi, vel ẽt capituli, eṗo cõſentiẽte
recuperare vt ex̃ de elec. ſi alicuius. in fi. ex̃ de ſimo. ex
inſinuatione. Si verò ſi dignitas, vel p̃latura. puta. plebs
vł bñficiũ cũ cura: vt ex̃ de oſ. ord. cũ ab ecclarum. & i
lle nullo ipſo accuſante, vel denũciante ſuo ꝓprio motu
renunciat in manibus eṗi, poterit ex diſpenſatione ipſi
us eṗi, qui tñ nõ delinquit in hoc, recuperare, ſi vtilitas
vel neceſſitas ecclæ id expoſcit. 1. q. 5. p̃ñtiũ. & c. quicũ-
que. Si uerò in iudiciũ uocatus conuĩctus ſit, uel timo-
re probat. onum cõfeſſus: & pp hoc eius electio repro-
betur, non põt eṗs illa uice cũ eo diſpenſare: ut in præ-
dic. dec. ſi alicuius. & ex̃ de ſim. nobis fuit. §. & ſm hoc
põt intelligi. 1. q. 1. erga. & ex̃ de ele. ſup eo. & 1. q. 5. ca.
1. & fi. Vel dic breuius, ꝙ in bñficio ſimplici diſpenſat
eṗs. cum c. ex cã. & ſine cã, dum tñ id meritorũ prærro-
gatiua expoſcat, ut in dec. ſi alicuius. in fi. & in c. ex inſi
nuatione. In duplici aũt põ diſpenſare, etiam ea uice, ſi
neceſſitas eccleſiæ id expoſcat, ut in c. p̃ñitiũ. aliàs non
põt eṗs diſpẽſare, ut in d. c. nobis fuit. §. 1. Verùm eſt ea
uice, ſed ſecunda bene põt, ut in decr. ſi alicuius. in pri.
& ſic c. præſentium. determinet decretalem, ſi alicuius
& illa determinat illam, nobis fuit. ff. de le. nõ eſt nouũ
& l. ſed poſteriores. Quod aũt dixi, eṗm diſpẽſare poſ-
ſe, intelligendum eſt, quando non ſibi, ſed eo ignoran
te alicui de ſocijs ſuis pecunia data fuit. Si enim ipſe de
liquiſſet, indignus eſſet poteſtate diſpenſandi arg. extra
de cler. coniug. c. diuerſ. in fi. & innuitur hoc in præd. c.
pœnitentium. ibi, nõ eṗo, ſed cuidam principium, & c.
arg. 1. q. 1. fertur. uer. vulnerato. & 26. diſt. vna. & vide j.
b de ſen. §. vt autem. uer. ſi autem b. † Sed nũquid diſpen
20 ſat eṗs in ſimonia commiſſa c. circa officia mortuorũ,
c benedictiones nubentium, ſepulturas, chriſmatis uen-
ditiones ſacrorum uaſorum & ueſtimentorum bene-
dictiones, & hmõi? Dicũt magiſtri, ꝙ ſi, poſt peractam
pñiam, cum non ſit prohibitum. ar. extra de ſen. exc. ca.
nuper. Quid ſi aliqus ſimoniacè ingreſſus eſt aliquam
religionem, Dici põt, ꝙ eṗs põt diſpenſare cum eo, ſi
eo ignorante fuit pecunia data. Alij dñt, indiſtinctè ſtan
dum fore concilio gñali. extra de ſimo. c. qm̃, & c. de re
d gularibus d. † Hoc etiã not. ꝙ ſi aliquo ignorante ſimo
21 nia commiſſa ſit, & poſt modum tñ ſciens ratũ habet,
perinde eſt, c. ſi ab initio conſenſiſſet, vt legitur & not.
in præ. decr. ſi alicuius. & in præ. c. ex inſinuatione. De
hac materia no. extra de renun. poſt. tranſl. in mentali
verò ſimonia ſufficit per pœnitentiam ſatisfacere crea
tori. Sed ſi Papa committit alicui ꝙ diſpenſet cum mo
nachis ſimoniacis, ille diſpenſare poterit ẽt cum abba-
te, ut extra de ſimonia. c. fin. 50. di. de his uerò. extra. de
22 ſen. exc. nuper. † In ordinato aũt à ſimoniaco prælato,
dicendum eſt, ꝙ caret executione, donec cum eo diſpẽ
ſatum fuerit per Papam, uel ẽt per epiſcopum, vt qui-
dam dñt. ꝙ dic prout legi. & no. 1. q. 7. ſi qui à ſimonia
e cis e. † Xxiiij. Quando, dubitatur, utrum iur̃m ſit licitũ
23 vel ſeruandum, vel non ſeruandũ, ad Papã pertinet diſ-
finire & decernere, extra de cler. non reſi. ad audientiã.
& extra de ele. venerabilem. §. pe. extra de iureiu. verũ,
& c. quanto. & c. intellecto. Item cum in oĩ iur̃o intelli-
f gatur eius autoritas excepta f: vt extra de iureiu, veniẽ
tes §. 1. & ff. ad munic. Imperatores. & 22 qõ. 2. beatus.
vñ ꝙ põt illum abſoluere, qui iurauit: qđ verum eſt ſe-
cundum d. m. inter clericos ẽt in eccleſiaſticis indiſtin-
ctè, ut patet extra de reſcr. conſtitutis. & de ap. dilecto.
Item ẽt inter laicos, & in temporalibus. & ſi non abſol
uat oĩno, relaxat tamen ſiue ſuſpendit ad tẽpus ex cau-
ſa: ut patet 15. q. 6. iuratos. extra de pœnis. c. fi. & de hæ-
ret. c. fi. Quidã tamen hoc ultimum non reputant ſpe-
ciale ſm d. m. Quidam autem dicunt, ꝙ Papa diſpenſa-
re poteſt & abſoluere aliquem à iur̃o pp graue ſcanda
lũ, uel malum exemplum, præcedente iñ claue diſcre-
24 tionis. ſed hoc contra. niſi ſit illicitũ qđ iuratur. † Quia
iur̃m & uotum ſunt de iure naturali, ut extr. de iureiu.
& ſi Chriſtus. & de uoto, magnæ. & iura naturalia ſunt
immutabilia & indiſpenſabilia, ut 5. diſt. ca. 1. & 6. diſt.
nõ eſt peccatum. § his ita. & infra. §. nunc breuiter. De
hoc no. 15. q. 6. autoritatem g. Vbi aũt quis temere iura
uit, qđ de ſui natura illicitum eſt, & qđ ſeruatum vergit
in detrimentum utriuſque ſalutis, id eſt, aĩæ & corpo-
ris, põt epiſcopus diſpenſare, uel potius denũciare nõ te-
h nere, ſm Io. de Deo h. 22. b. 4. qui ſacramento. & § fina.
& c. inter cætera. & c. in malis. extra de iureiu. peruenit.
1. & c. ſicut ex literis. imò etiã ipſe iurans poteſt tunc au
toritate propria contrauenire, licet debeat pęnitere, vt
ibi & 22. q. 4. c. 1. c. 2. & ſeq. Si vero poſſit ſeruari ſine in
teritu ſalutis æternæ, licèt alias temerarium ſit pericu-
loſum, non dẽt propria autoritate contrauenire. extra
de iureiu. ſi uero. & c. cum quidam. §. fin. & c. uerũ imo
Papa ſolus abſoluit à temerario iuramento. ut in præ.
decre. uenerabilẽ ar. tamen contra, ꝙ ẽt epiſcopus in te
merario diſpenſat. extr. de cẽſibus. grauis. et hoc qđã te
tenẽt, qđ epiſcopus diſpenſat in temerario, ſi in peiorẽ
exitũ uergat. ut ext. eo. Quintauallis. & ca. ſi uero. 22. q.
1. q ſacramento. & §. fi. Põt etiã diſpenſare epiſcopus, ut
non exigat iur̃m ab alio, cui cõmittit curã aĩarum, 22.
q. 5. null⁹ epiſcopus a cõtrario ſenſu. extra de iurei. nul-
lus. Diſpenſat ẽt epiſcopus, qñ eſt ꝯ primũ, & eſt illici-
tũ. extra eo. ueniens, & c. quãto. & qñ eſt cõtra libertatẽ
eccleſiæ, ext. de maior. & obe. dilecti. & qñ eſt ꝯ hone-
ſtatẽ ſtat⁹ naturalis. ex. de iureiu. Quintuallis. ſm. Io. de
Deo

ADDITIONES.

Confirmet. *Etiam epiſcopos exemptos, quos tamen nõ trãſ-
fert ſed bene transfert Abbates exemptos. Hac patent de elect.
ſi Abbatem 2. & 2. reſpon. lib. 6. Adde quando ualeat renuncia-
tio facta aliter, quã in manibus prælati, Pau. de caſt. conſi. 313.*
b Si autem. *Et ibi vide circa hoc dictum Io. de Deo.*
c Commiſſa. *Quod ſimonia ſit, patet, de ſimoni a. non ſatis. c. ſe.
& c. ea quæ. & c. in tantum.*
d Regularibus. *Bern. ibi tenet primum in quarta gl. quod placet
reſpectu eius, quod de ſecularib. clericis & ſimplicibus beneficiis
dictũ ẽ ſup. ver. 2. & ſecundũ hoc conſiliũ loquitur de ſimoniacis.*
e Simoniacis. *Et 9. q. 1. ca. 2. & de ſimon. per tuas. 2.*
f Ecepta. *Et in his, quibus ſic intelligitur excepta, dicit Hoſt.
quod poteſt ſola uoluntate abſoluere iurantem, vt ſcripſi in de-
cret. quanto. ſuper 2. gloſſ. Adde quæ conſuluit Pet. de Ancha. cõ
ſilio 65. de Cardinalibus qui tempore Gregorii Papæ iurauerunt
ire Saonam, & Papa Gregorius nolebat quod irent, aliquibus
rationibus & allegabatur, quod in omni iuramento autoritas
Papæ intelligitur excepta, tamen ipſe ibi conſuluit, quod iuramẽ
tum deberen Cardinales obſeruare, & in illo caſu autoritas pa-
pæ non erat excepta.*
g Autoritatem. *Et in præ. decre. quanto. de iureiu. in glo. 2. cu-
rioſus in hoc uideat Tho. ſecunda ſecundæ. q. 89. artic. 9. & de uo
to. in queſti. præced. 88. artic. 10. 11.*
h Io. de Deo. *Vbi ſtatim dicam.*

a Deo [a]. Item vr̃ ꝙ ep̃s potest interpretari, ꝙ quis non sit
25 periurus. ext. de pig. significãte. † Item Papa no. ex. de
b iurei. debitores [b]. ꝙ ep̃s dispensat iur̃o dolo, vi, vel me
tu extorto. 15. q. 16. c. 1. & a. 22. q. 4. inter cætera. Si tñ sit
metus talis, q potuerit cadere in constantem virum: vn
de ipse no. ex. qđ metus cã. ad aures. & de iureiur. c. 2. qđ
abiuranti res ecclesiæ suæ dari põt licentia repetendi il
las, vel iurans constituet actorem, qui repetat. Si aũt ab
iurauit res proprias etiã, vi vel metu: tale iuramentum
obligat. & seruari debet, donec iurans per ep̃m absolua
tur. Eo vero ꝑ ep̃m absoluto, repetere põt. ext. de iurei.
si vero. prius, tñ quã ep̃s absoluat, debet inquirere vtrũ
fuerit talis metus, qui cadere potuerit in constantẽ virũ
vt ff. ꝙ. metus cau. l. metũ. ext. eo. ad audientiã. Sed quã
diu. ep̃s aliter cõmode prouidere põt, non debet absol
uere à iur̃o. Tutius aũt vr̃, ꝙ ep̃s nõ absoluat à iur̃o do-
lo, vi, vel metu extorto, nec ẽt legatus de latere: & sic vi
demus plures legatos seruare. ar. in præ. c. ad aures. &
ext. de iurei. c. 2. & c. si vero. & c. verum. Etiam in hoc
c vr̃ cõcordare dñs meus & Io. de Deo, dicentes [c] solum
Papã dispensare posse, vbi vtraq; salus seruari possit. Vi
de in præ. c. si vero. & c. verũ. ext. qđ metus cã. cũ dilect⁹
22. q. 4. §. si. & in præ. c. venerabilẽ. Quidã aũt dicũt iur̃m
ꝑ metum, q cadere possit in virum cõstantem, extortũ
non obligare: vt ext. de iurei. cum contingat. Quod est
verum in iur̃o de sui natura illicito p̃stito, & etiã in iu-
ramento per coactionem absolutã extorto: vt in ca. ve-
d rum [d]. alias, n. bene obligat. † Dispensat ẽt ep̃s ex causa
26 in iuramentis licite præstitis, 15. q. 6. nos sanctorum. &
c. iuratos. Hinc est ꝙ si iurauit tibi certa die restituere
gladium, & medio tempore effectus sis furiosus, non de-
beo tibi reddere. 22. q. 2. nec quis. hoc casu tñ est neces-
e saria dispensatio: vt quidã [e] dicunt. Potest ẽt ep̃s iur̃m
in melius cõmutare. Hinc est, ꝙ si quis iurauit ire ad sã
ctum Iacobũ, & vtilius sit ire vltra mare, bene poterit
cõmutare: sic & in voto contingit, vt ext. de iurei. per-
uenit. 2. & ꝙ ep̃s possit licita iura in melius cõmutare,
patet, quia iur̃m non magis obligat, quã uotum. maxi-
mè cum iuratur ꝙ nulli est utile, & alicui est damno-
sum. puta si quis iurat, ꝙ nõ loquetur cũ P. nec cum
eo comedet, nec ei seruiet, & similia, nisi forte hoc iu-
ret, ut peccandi occasionem uitet. Nec ob. ex. de rescri.
constitutus. quia ibi loquĩ de illicito iur̃o uniuersita-
tis, qđ consensu sui ep̃i debuit præstari, & ideo non po-
tuit ibi ep̃s dispensare, & forte iur̃m uniuersitatis neqt
ep̃s ꝑꝑ scãdalum in aliud commutare, uel in eo dispen
27 sare, licèt hoc possit in iur̃o priuatæ personę. †. Item,
nec obst. præ. decre. uenerabilem. ubi dr̃, ꝙ Papa consu
li debet, utrũ iur̃m illicitũ sit, quia circa ardua negotia
& circa magnas personas potest fortè ꝑꝑ scandalum so
lus Papa in talib. interponere partes suas. Vel loquitur
ibi de licito, uel saltem dubio iur̃o, in quo salus Papa
põt dare autoritatem ꝯtrauenendi sine cõmutatione
28 aliqua. † hoc quoq; notandũ, ꝙ si aliqui iurant se factu
ros aliquid qđ pertineat ad cultum Dei, aut ad religio-
nem uel pietatem, nequeunt sibi remittere talia iura-
menta, puta si duo iurãt ire ultra mare, & ibi Deo mili
tare, aut religionem intrare, aut duo uel tria psalteria
ꝑ inuicem dicere, uel si pistores uel aliqui mechanici
iurant de lucro certã portionem p̃stare fabricæ eccle-
siæ, uel in alios pios usus, possunt tamen in primo exem
plo sibi remittere, ꝙ simul non uadant ultra mare, sed
non ꝙ non uadant. Si aũt iur̃m respicit temporale cõ-
modũ, aut p̃ter illud iur̃m tenetur facere ꝙ iurant, puta
quia carnifices iurant non uendere carnes infectas pro
sanis uel mercatores, quod non sophisticabũt merces
suas uel quod ꝑꝑ prolixiorem terminũ, carius nõ uen-
29 dent. † Et tunc nequeũt sibi remittere, quia ꝑpter ani-
marum salutem sic iuratũ esse uidetur. Aut non tenenĩ
sine iur̃o seruare, quod iurant, sed solum ex iur̃o, & tũc
subdistinguere, quia si obseruãtia iuramẽti spectat tñ
ad cõmodũ vel in cõmodũ iurantiũ, & iurant de dan-
do, vel faciẽdo, uel non faciendo aliquid alteri, vel ab al
tero, possunt sibi remittere, ut si aliqs iurat aliũ librum
scribere, ũel domũ, vel aliquid aliud facere: & alius iu-
rat ei mercedẽ reddere, vel qñ duo socii iurãt de cõmu
nicandis omnib. lucris. Si aũt non iurẽt sup aliquo dan
do, vel faciendo, vel non faciendo adinuicẽ, vt dictũ ẽ;
sed alias iurãt aliquid se facturos, uel non facturos, ne-
queunt sibi remittere. Similiter cũ iurãt, & nõ intẽdũt
se õbligare Deo, sed tñ hoĩ. nihilominus non possunt
30 absolui ab hoĩe. † Si iurant aliquid se facturos in fauo
rẽ Dei, sicut si iurasẽ tibi ꝙ darẽ ro. Titio in, fauorem
Titii, non posses mihi remittere hoc iur̃m, secundum
f Ray. [f] De hoc ĩ. in tractatu libell. de iureiuran. ver. is,
g qui [g]. Is quoq;, cui iuratũ est, põt relaxare iur̃m, ut ext.
eo. c. 1. & de usur. ꝯsuluit ver. & vtrũ & uide ĩ. §. ꝯsequẽ
31 ter. uer. cęterum. † Xxv. Ipse tñ, uel is, cui specialiter ip
se cõmiserit, põt absoluere excõicatũ a se: qa eius est so-
luere, cuius est ligare. vt 21. distin. inferior. extra de-
ma. & ob. cũ inferior. vel eo defuncto eius successor, ut
ext. de elect. venerabilẽ. §. rõnib. ver. fuit quoq, & ex. de
off. or. pastoralis. §. j. ver. ad qđ, Xxvj. Ipse solus potest
absoluere a sñia sua, & non legatus: vt s. & ex. de elec. ve
nerabilẽ. 16. q. 1. frater & a sñia sui delegati, vel legati,
cuius iurisdictio expirauit, & cui nullus successit in offi
cio sibi iniũcto, vt in p̃. ver. ad qđ. & ext. de of. del. q̃rẽti.
ext. de concess. p̃b. qa diuersitatẽ. ext. de off. le. studuisti.
23 † 27. Si lex seu constitutio dñi papę, vel legati sui obscu
ra sit, & legatio sit finita, nec ali⁹ legatus illi succedat in
ꝓuincia illa, vel si q̃rat̃ de dispẽsatione in casibus illis, q
ꝑ easdẽ leges sũt sedi Aposto. reseruati, ad solũ Papã ꝑti
net declaratio & dispensatio. ar. in concor. supra uer. ꝓ-
x. inductis exemplũ de declaratione legis summi pont.
ext. de simo. per tuas, & de senten. excom. inter alia. ex.
tra. de offic. dele. super quæstionum. §. intentionis, 25. q̃
stio. prima, §. si ergo. uer. ipsi namque soli. ext. li. 6. in cõ
sti. Gre. to. de ele. nemo. & de sent. exc. præsenti. Itẽ ip-
se renouat leges imperiales, vt in constit. Gre. X. de po-
h stul. ꝓperandum [h]. Itẽ exemplò de lege siue de constitu
tione legati, ext. de loc. & com. c. 1. & extr. de consan. &
affi. quod dilectio. Ipse idem tñ legatus bene declarat
suam

ADDITIONES.

a Ioan. de Deo. *In libello dispensationum, art. 6. in 5. col.*

b Debitores. *Vbi scripsi super glo.*

c Dicentes. *Vbi supra, ar. 6. 2. col.*

d Verum. *Ego planè sto illi decr. in eo quod dicit finis. ut etiam ibi scripsi in ultim. glo.*

e Vt quidam, *Inno. & Host. ubi supra & est una ratio, quare non extenditur ad hunc casum. quia de illo non præsumitur cogitatum. Secunda propter conditionem subintellectam, si res in eodem statu permanserit. ibi vide. Adde, quod iuramentum hẽt has subintellectas clausulas, scilicet facultatem adimplendi, item rei perseuerantiam, item verisimilitudinem, item præcogitationem. Vide eundem. Io. An. in regula, in malis. in prima col. de regulis iur. lib. 6. ext. in merc. Adde, quod pro hoc facit, quod consuluit Fed. cõs. mihi 249. quod iurãs soluere creditori, si creditor banniatur, nõ efficitur periurius, imo dicit quod iudex secularis uigore illius iuramenti nõ p̃t ipsũ cogere, ut soluat fisco tanq̃ successori illius damnati. alle. Host. ita tene in c. significauit. de censib. Iac. But. in l. bis cõsequenter ff. fa. er. & Composte. ext. de resc. c. mandatum. Et isto casu quis potest allegare de iure tertii. ut ibi p eũ. Adde tu quoad solutionẽ, quã facit hic Spe. circa ardua, & c. qđ hoc sequitur do. Abbas Sic. in sua quadam disputa. 2. in ordine, in 11. col. ubi pulchre ad propositum. Item de Ant. de But. in c. 2. & ibi etiam Abb. Sicul. Item Felin. ad saturitatẽ. ex. de iure.*

f Secundum Ray. *Qui de hoc tractat in Summa de iuramentis & periurijs, paulo ante finem.*

g Is, qui. *Et ibi allegat de decret. præterea. ext. de spõ. ubi de hoc scripsi super ultima gl.*

h Properandum. *Quã hodie non habemus. innouabat autẽ l. rẽ non*

non nouam. §. patroni C. de iudicijs. circa iuramenta aduocatorũ taxabat autem ipsorum & procuratorum salaria,

suã cõstitutionem ext. de uer. sig. ex. parte. 2. Item ipse
interpretatur processum sui legati, ut ext. de ele. c. vene
rabilẽ. & de ap. nouit. legatus etiam potest suam cõsti-
tutionẽ interpretari: ut extra. de uer. sign. ex. parte. 3. &
in pre. §. si ergo. Item legatus interpretatur mãdatum
domini Papæ, ut ext. de postu. præ. c. 1. & iunge quod est
33 inf. uer. 40. † Itẽ qñque epũs diminuit pœnitẽtiã iniũctã
a à Papa, vt 50. dist. accedens 33. q. 2. latorem [a] C. de epi. &
cle. aut. interdicimus. Xxvii. Ipse solus absoluit partici-
pantem ex certa scientia in diuinis officiis excõicato à
se, ut ext. de sent. excõ. significauit. cõiter tamen aliter
b illud intelligitur. [b] Xxix. Si ipse aliquem excõicatũ ex
certa scientia salutauerit, uel aliter ei participauerit, p̃-
sumitur q̃ eum velit absoluere eo ipso. ex. de sen. exc.
si aliqñ. & ar. ext. de pnu. cum olim essemus. §. fi. & 63.
distui. cũ Adrianus. & de cons. di. 2. pacem. ar. cõtra, qa
formam nõ seruauit in absoluendo, ut ext. de sen. exc.
cum desideres. §. fi. & c. à nobis. Sed dic q̃ princeps sola
voluntate absoluit, sicut & sola voluntate manumittit
c ut ff. de manu. apud eum [c]. Xxx. Quando lator cano
34 num sibi absolutionem retinet. inferior absoluere nõ
potest, aliàs autem uĩr absolutionem aliis cõcessisse, ut
ex. de sent. exc. nuper. §. in secunda. uer. in secundo. Et
idem intellige de cõstitutionibus legatorum suorum
d [d] ex quo legatio est finita, nec aliquis legato succedit,
cum in talibus nullus sit superior, nisi Papa, ut supra
uer. 26. & uersi. 27. Is autem casus plura membra com-
plectitur. nam in plerisque casibus Papa sibi retinet ab-
lutionem & dispẽsationem, ut patet in nostro aureo
Repertorio, in tit. de pen. & remiss. sequitur uer. item
e habens ab ipso. & seq. † Xxxi. Solus Papa dispensat cũ
35 eo qui irregularitatem incurrit, ut 11. q. 3. si quis dam-
natus. ext. de eo qui fur. or. sus. ueniens ext. de sen. excõ.
cum illorum: & c. cum medicinalis. §. pe. & de re iudi-
ca. cum æterni. & is casus multa membra includit cum
in multis casibus irregularitate contrahatur: quod dic
ut infra. §. iuxta. & §. si quis autem. & seq. Xxxii. si quis
suspenditur pro eo, q̃ hæreticis ecclesiastica sacramen-
ta ministrat, circa sedem Apostolicam absolui non po
test, ut ext. de hæreticis, excommunicamus. §. sane cleri
f ci [f] Xxxiii. cum causa defertur ad ipsum ad eum perti
39 net examinatio & diffinitio: nec legatus se intromitte-
re potest: siue deferatur per relationem factam, uel pol
licitam, ut C. de app. ex eo. ext. de præb. dilectus ext. de
offi. leg. licet ext. de app. intimasti. siue per commissio-
nem. ut ext. de off. leg. studuisti. siue per querelam. 12. q.
6. quoties. & c. anteriorum. §. ad hoc siue per postulatio
nem porrectã. ut ext. de postula. bonę. 2. §. nec nocebat.
siue per reuocationem à se factam. ff. de iudi. iudicium
soluitur. ext. de ap. ut nostrum, ext. de procu. auditis. de
quo no. infra. de remiss. §. nunc videamus. uer. idem etiã
est. siue per ap. ut 2. q. 6. Decreto. siue alio quocunque
modo: imo in his omnibus est superioris iussio, deci-
sio, vel responsio expectanda, ut 2. q. 6. multũ. 6. q. 3. de
inque. C. de rela. l. 1. & 2. & in præ. c. Decreto. Potest ta-
men legatus causam app. ad Papã interpositę, exami-
nare, non ut ei præiudicet, sed ut magis instructam re-
mittat, & ei creditur in hoc: ut ext. de ap. cõstitutus, ubi
de hoc. & de acc. ad petitionẽ 2. q. 6. Decreto. 2. q. 1. no-
men. ext. de sta. reg. ea, quę uer. hæc eadem. Quod uerũ
est, nisi causam iam examinatã ad Papam, remiserit: qa
postea se intromittere non potest. cum desierit esse iu-
dex, secundum B. ut in præ. Decr. licet, & de postul. bo-
37 nę. & uide supr. §. superest. uer. itẽ is, cui. † Circa hoc tñ
sciendum est, q̃ qñ appellat, maxime ext. iudicium, si
appellatus corã eo, à quo appellatũ est, uel corã alio su-
periore, uel ẽt corã quocũq; alio ius suũ, sup eo, super
quo appellatũ esse dĩ, prosequitur. Appellãs uero corã
illo excipit, q̃ ipse appellauit ad Papã: quare ille nõ dẽt
se super hoc intromittere. Appellatus aũt applõnem
negat, uel eam confitetur, sed dicit, q̃ per eã nõ est trãs
lata iurisdõ ad eũ, ad quẽ appellatũ est, vel dicit tps ꝓ se
quẽdæ appellationis elapsum esse. Bñ audiet ille huiõi
replicationes, & probõnes sup eis ar. ext. de ap. Roma-
na. §. si vero vocatis. li. 6. Nisi fortè superior iã inceperit
de cã ap. cognoscere: qa tũc cãm a iudice ap. attẽtatam,
nullo mõ inferior tãgere dẽt. extr. de of. del. pastoralis.
nõ ẽt derogat applõni ad Papã interpositę legatus, q a-
lias de cãm cognoscere poterat uĩ ẽt qlibet ordinarius
cognoscẽdo, utrũ applõ detulerit cã ad ipsum, [g] vel pe-
g nes illũ iurisdõ p̃mãserit. Imo sñia sup hoc lata partib.
p̃iudicat, nisi fuerit appellatũ. ff. de iud. si qs ex aliena. &
ext. de ap. solicitudinẽ. Et sic in qõne, q̃ inter archiepm
Pisanũ, & cõe ciuitatis Pisanę uertebat, processi: licet ꝑ
parte cõis Pisani ad sedem Apost. appellatũ esse dicere
38 tur. † Non. n. passim est admittenda, q̃libet appellatio,
imo diligenter cõsiderate dẽt is, quo appellat, an dẽat
ille deferre, ut no. inf. de ap. nũc dicamus. Xxxiiii. si du-
bitatĩ de rescripto Apostolico cõtentioso, utrũ p aliud
rescriptũ eiusdẽ reuocetĩ. Apostolicus solũ hoc diffinire
p̃t, ut ext. de of. del. c. 2. Idẽ est in gratioso, s. in priuilegio
ut ext. de iu. cũ uenissent, & de confir. uti. uel inut. c. 1. &
2. Siue definitiuo. ext. corpus iuris canonici vacante, ut
39 ext. de fi. instr. pastoralis, siue iclusio, ut s. uer 27. † Xxxv.
Si de fide vel fidei articulo dubitatĩ, hoc p Papã diffiniri
dẽt, ut ext. de bap. maiores. in prin. ext. de hrti. cũ Chrs.
& in Decr. Gre. 20. li. 6. de sũ. tri. fideli. ut ibi dixi, 24. q. 1.
quoties, & 2. d. p̃ceptis. ẽt si indubitatũ sit ex quo ĩ dubiũ
vertitĩ. C. de sum. tri. l. fi. nñ & de sacr. ecclesiasticis sen-
tiendũ est ꝓut ipse sentit: extr. de hæret. ad abolendam.
arg. tñ q̃ per eius legatũ, uel ẽt p epm qõ fidei posset co
h gnosci. 16. q. 1. frater nr̃. circa med. [h] Xxxvi. ipse dispẽsat,
ut quis habeat plura beneficia cũ cura, uel plures perso
natus cũ cura. 21. q. 2. sicut. quod dic, ut inf. §. uidendum
40 uer. duplex. & seq. † Xxxvii. pronunciat electionẽ & ꝓ-
uisionem, quę nondũ facta est, si eã contingat fieri irri-
tã & inanem, ut ext. de ele. innotuit. §. fi. ext. de p̃b inter
cætera. quod alius facere nõ p̃t fm do. meum, quia tra
ctus futuri tpis non ptinet ad inferiorem iudicẽ in hoc
casu, ut ff. de usu. l. 1. §. 1. Vnde gradus q non est, rũpi nõ
p̃t. ff. de iniust. rup. & irr. test. l. nã & si sub conditione.
Delegati ergo in quorũ literis nõ ponitĩ hæc clausula, si
ipsa, uti præsumunt, abutuntur, fm eum. Alii tamen
contra-

ADDITIONES.

a Latorẽ. *Vt ibi not. in utroq; c. id fuit de speciali mãdato Papę, quod alsis nõ licuisset. facit quod no. de sortile. c. 2. in gl. 2. & de accus. cum P. in ult. glo. auth. interdicimus eodem modo solui potest. licet solutione non egeat. 96. di. c. 1. de const. ecclesia.*

b Intelligitur. *Ad hoc omnino uideas, quod ibi scripsi super 2. gl.*

c Apud eũ. *Dicas hoc uerum, si id exprimat, alias nõ, per ele. de seten. excommu. si sumus.*

d Suorum. *Scilicet qua absolutiones reseruat.*

e Et seq. *Scias quod inter casus excõicationis iuris noui, quos notauit de sen. exc. eos, qui reseruati sunt uer. 23. 26. & 30. Iste tñ sub condõne et 162. qui no. in ele. de sen. exc. c. 1. sunt 16. reseruati, qui ibi exprimuntur in gl. & sic sunt 20. iuris noui. reseruati & sic bene dixit Gul. quod iste casus plures complectitur. Adde an excõicatus à sancta Synodo, & absolutus à Papa, absq; alia citati sit onenitandus Roman. cons. 354.*

f Clerici. *Vide infra. 83.*

g Ad ipsum. *Satis uidetur hoc procedere, ẽt in appell. de quib. loquitur Decre. quãnis. de ele. li. 6. & c. 1. si postquam. & c. prouida Nam etiam in illis non omnis appellatio deuoluit, sed interposita inscriptis, & ex cã probabili. Item posset esse ab illo canonice recessum, & ut ibi patet, de hoc cognoscit inferior antequam sit præsentata Papę, ut ibi. & facit quod no. in. c. quamuis in glo. ergo si.*

h Circa medium. *Solue, ut ibi not. & 80. dist. c. 2.*

ꝯ dicunt. ar.pro eis.ext.de conceſ.præb, quia cunctis.§.
nō ſic,quia omnia videntur ei commiſſa. &c. vt ext.de
off.dele.pręterea.Sed ipſe reſpondet, ꝙ bene pōt aliter
a expediri, Xxxviij.edit legē gñ.lē.a extra.de cōſti.c.1.&fi.
4.diſt.erit.C.de ſum.trin.cunctos. Et per hāc apptobat
cōſuetudinē;quę aliàs nō excuſaretut ext.de tem.or.c.
2.ext.de cōſe.eccl.uel alta.aqua.ext.de cogn.ſpiritu.ſu-
41 per eo. Xxxix.approbat electū in Imperatorē,&confir
mat,vel infirmat electionē ipſius,gratificādo cui vult,
cū ſint plures in diſcordia electi: cōſecrat &inungit,&
b coronat ipſum,ut ext.de ele.venerabilē[b]:& ēt iuſtis ex
cauſis repellit.ut ibi.& ētiā coronatū deponit,ut ext.de
re iudi.ad Apoſtolicę.li.6.Itē ordinat eū.Nā imperator
ordinē habet,ut 63.diſt.Valētinus in fi.& §.principibus
in fi.Dñt.n.quidā, ꝙ hēr ordinē ſacerdotalē, prout no.
c ff.de rerū diui,ſacra.[c] Alij dñt,ꝙ eſt ſubdiaconus.Tertij
dñt,ꝙ nō eſt ſubdiaconus, ſed epo in officio ſubdiaco-
natus miniſtrat. Tu dic, ꝙ nullū hēt ordinem, & quod
dr̄ in præ.c, iuxta ordinē meum, expone,id eſt, officiū.
habet.n.characterē militarē,ut 1.q.1.quod quidā 60 di.
ſi qs qoſt. XL.facit cōcilium generale,vt 2.q.6. ideo 17.
diſt.per totū.quod dic. ut ſup. §. ſupereſt, uer. ſed nun-
quid legatus. Xli. canonizat & approbat ſanctos.& in
catalogo ſanctorū ſcribi facit noīa eorūdē,& aliter nul-
lus quantūcūq; fulgēs miraculis dēt uenerari p facto, ut
d extr.de reliquiis &ven.ſanctorū.c.1.[d]ext.de teſti.venera
42 bili. † Xlii. De aliquo facit nihil mutādo ēt rei naturā:
vt C.de rei vxo.act.l.vnica. reſp. 1. Ad idē ext. de exceſ.
p̄la.tāta. §. 1. Immutat ergo ſubſtantialem rei naturā,
puta faciēdo de illegitimū legitimū:ut ext.q fil.ſint leg.
per venerabilē.&de monacho canonicū:ut 74 diſ.quo
rundā. Et de monacho nō monachū & de capaci nō
capacē,& hmōi.inf.uer.prox. Xliii. De nihilo aliquid fa
cit,ut ext.de trāla.c. 1.7.q.6. hęc quippe, ext. de cōceſ.
præb.cōſtitutus. 2.q.1.ī primis & s̄.uer.18. ſupra.uer.pro
Xliii.ſemp & ib.q; palliū portat,quod nulli alii licet,,ut
ext.de vſu pal.ad honorē Xlv.cōcedit palliū inſtāter pe
tēti.100.d.1.priſca.& ca.optatū. ext. de elec. ſignificaſti,
qđ nullus alius pōt,ēt legatus,ut extra de vſu pal.niſi ei.
43 ceptis patriarchis,ut de priuile. c.antiqua.† Xlvi. Solus
tus eſt legib. de legi. l.principes. & 15.q.1.c.ideo permit-
tēte.§.ſi ergo.ppe principiū. ver.ita ergo. ga nulli ſub-
eſt nec ab aliquo iudicatur, vt ſupra. ver. 1.decet.tñ ip-
ſum ſeruare iura:ut C. de legib.digna vox.ext.đ ſup.ne.
p̄l.licet.11.q.1. puenit 9.q.3.niſi ſunt.&c.pater 6.diſ.iniu-
ſtā palea eſt & ī p̄.§.ſi ergo ver.hīc ēt de eo.Vñ Chriſtus
volens baptizari à Ioāne,dixit: Sic nos decet oēm iuſti
tiā implere:vt in Euange.Matthęi legitur 3.c.Xlvii.Ap
pellatur ad eū oībus mediis omiſſis.2.q.7.ca.2.3.4.& 6.
e ext.de ap.delicti.licet ſit ar. ꝯ. 2.q.6.Decreto.[e] Aliàs aūt
gradatī eſt appellandū, ut 2. q.6. metropolitanū. 11.q.
1.peruenit.in Auth.col.4.de app.&intra quæ tēpora.§.
illo videlicet qui.§.eſt.2. q.6. anteriorū.uer. ille.de lega
to.no.ſup.§.ſupereſt uer.illud aūt. Xlviii. Sñia eius facit
ius.ſi aīo ius ꝯcedendi pronunciat ext.de re iudi.in cau-
44 ſis.† Xlix. Abbate,& monacho ꝯdicentibus,pōt mona
chum extrahere de monaſterio,& alicui epo,uel prici
pi in ſociū aſſignare,uel ſecū tenere. 9.q.4.per principa
lem 8.di.quæ contra mores.11.q.9.reſiſtit. nec mirum.
Nā & ſm quoſdā de monacho pōt facere non mona-
chū;put no.ext.de ſta.mo.cū ad monaſteriū.in fi. L.Di
ſpenſat in criminib. quæ ſunt maiora adulterio, epi ue-
ro pñt in adulterio,& in minorib.ut ext. de iudiciis,at ſi,
Vtraq; tñ regula fallit prout dicā inf.§.nunc breuiter.&
§.de epōrum.uer.in his ergo. Li Canonica impedimen
ta matrimonii aliqñ reſtringit & annihilat,ut patet ext.
de conſang.& affi.non debet.35.q.3.quædam lex.&c.ꝙ
f ſcripſi j̄.uer. 75. Lii. Ipſe ſolus licet ordinat[f] extr.qua-
tuor tpa in feſtiuis dieb.puta Dñicis,ut extra de tempo.
or.c.1.& c.de eod.& ſi alius hoc fecerit, Papa ſolus cum
taliter ordinato,& cū ordinatore diſpenſat,ut e.ti.cum
quidā.& ar.e.tit. dilectus. Sed vr̄, ꝙ archiepſ diſpenſare
valeat cū taliter ordinato:ut eo.tit.conſultationi. Sed il
lud intelligūt quidā ibi ex ſpāli dñi Papæ mandato fa-
ctum eſſe,ut eo.titu. cum quidā. Alii ꝯ,ſed ſi ordinatus
ab alio,q̄ a Papa extra ſtatuta tpa, uel alias illicite cele-
bret ante diſpenſationē obtentā,ſolus papa cū eo diſpē
ſat,ut quidā dñt.quod dic,ut inf.§.nunc de epōrū.uerſ.
prohibetur. Liii. Ipſe ſolus una & eadem die ad duos or
dines ſacros promouet aliquem, ut e.tit. dilectus.ſed ſi
ab alio promotus ſit, poterit cū illo epſ diſpenſare,ut
dñt quidā, cum nō prohibeant,ut ibi. Alii ꝯ de hoc in
pręc.uer.prohibet. Liiii. Promotum à ſe,uel a prędeceſ-
ſore ſuo,ipſe ſolus ordinat:ut ext.de temp. ord.cum in
g diſtribuendis.[g] Lv. Ipſe ſolus facit ordinationes in die
ſuæ cōſecrationis:ut ext.de ele.qđ ſicut.§.ppea. Lvi. Ip-
ſe ſolus pōt beneficia uacatura cōferre:ut s.§.nunc tra-
45 ctemus.in prin.& uer.de illo. † Lvii. Ipſe ſolus pōt au-
ferre uni,& dare alteri.24.q.8. conueniot.& c.ſeq.in fi.
12.q.2.futuram. Quod non pōt legatus,ut s̄.uer.11.So-
h lus.n.principes poteſt aliquem iure ſuo priuare.[h] ut in
præ.concor.& C.de quadri.præ. bene. & 8.q. 3.cuncta.
& c.per principalem. Lviii. Ipſe pōt ꝯ oīa ſtatuta & con
cilia uenire,ut extra.de ele.ſignificaſti.quod non poteſt
legatus.in præ.uer.de illo. Lix. Ipſe concedit epalia inſi-
gnia abbatib.& inferiorib.puta mitram, annulum, ba-
culum paſtoralem,ſandalia, & ſil:a: prout no.in Sum.
do.mei.in tit.de uſu pal.§.& quib.dieb.uer.& notandū
i inf.uer.79.[i] Vel ꝙ aliquis faciat ante ſe crucem portari,
ut extra,ut lit.pend. c.1.quod tñ fieri non debet in pñtia
eius uel ſui legati,ut extra.de pri.antiqua.& archiep.in-
ſignia ſua recipiunt de corpore beati Petri:ut extra de
46 ele.ſignificaſti.ad fi. † Lx. Ipſe concedit laico ſpiritua-
k lia:puta ius eligendi:[k] ut extra,de iure pat.nobis fuit,&
eccleſias & decimas,eximendo ipſum à pręſtatione de
cimarum,ut extra.de decim. a nobis.quod alius facere
non poteſt,ut extra.eo titu. quamuis,& ca.tua,infra ad
idem,2.q.5.Mennam.ibi,coram te,&c.32.diſt.c.præter
hoc.§.ad hoc.ver.ſcribit enim. ubi uidentur ſpiritualia
ſiue cauſæ ſpirituales laicis delegari,quæ tñ ſunt ei alias
interdicta.ut patet ext.de cōſt.eccleſia. & de teb.ec.ali.
vel non.cū laicis.96. diſ. bene quidem extra de iudiciis.
decer-

ADDITIONES.

a Expedire. *Super hoc ultimo uide quod ſcripſi de conceſ. pręb. ſi ſoli,li.6.ſuper glo.no.ſuper primo,quæ tractaui,an ipſe ſolus apponat decretum,uide quo dixi de præb. ſi apoſtolica.eo.lib.*

b Venerabilem. *& in cle.de iureiur.Romani.in prin.*

c Sacra. *Vide infra.§.diſpenſatio,uer.ius autem.*

d c.1. *De hoc no.plenè.eo.tit.c.uno.li.6.*

e Decreto. *Ibi ſoluitur in 2.gl. Adde quod ualet appellatio interpoſita ad concilium pontificē, quādo quis dubitare pōt, quod factum concilium nollet de cauſa cognoſcere. Ita conſuluit Rom. cōſ.340.& reſpectu uer.ſeq.dic.quoc idē Ro.cōſuluit,quod à ſñia Papa appellatur quādo ipſe iudicat ex relatione nō uera eidē facta,& hoc caſu concilium non debet remittere cognitionem ipſi Papę.Vide eius conſ.521.*

f Ordinat. *Supple,ad ſacros.*

g Diſtribuendis. *Hęc Decre.de ordinato probat,non de promoto De quo uide quod ſatis ſcripſi de tempor.or.cum nullus.lib.6.ſuper uer.in hoc caſu.*

h Priuare. *et id nuda uoluntate infra.uer.89.& §. nunc breuiter. ante fi.nō tamen dēt id facere ſine cauſa,ut no.22.diſt.c.1. Item inferiores quādoq; id facere poſſunt ex cauſa.ad hoc de releg.do. conſtitutus.in glo his ergo.cum ſuis remiſſionibus.*

Adde pulchre Bal.conſ.92.lib.& conſ.38.& 170.1.li.Pau.de Caſt.conſ.118.& 222.& plene 283.& ibi an poſſit expedire ardua ſine conſenſu Cardinalium,& an poſſit tollere dominium rerum ſuarum clerico non ſubdito.

i Ver.79. *Ad hoc de priui.ut Apoſtolica lib.6.*

k Eligendi. *Vide quod dixi ſupra.prox.§.ſuper uerſ. ſed nunquid legatus.*

decernimus.de hoc ext.de arb. contingit. Lxj. Cōcedit
presbytero, ꝙ possit insantes chrismare in frōte. 95.dis.
peruenit. qđ à nullo alio fieri pt, vt ext.de consue. quan
to.& de sac.vnc.c, vnico.§.quia vero.uer.p fronns.& de
47 consec.ecc.vel alta. aqua.† Lxij. Ipse sedet in sede illa,
qua Dn̄s sibi in psonā B. Petri spāliter elegit, vt extr.qui
a fil.sint leg.p venerabilē.§.rōnib. ver. sanè.[a] ext.de bapt.
maiores, in prin.19.di. enimuerò. Ideoq; summus Pon
tifex appellatur: vt ext.de sta. mon.cū ad monasteriū.in
fi.ad idē.19.& 20.& 21.di.p totū. Lxiij. Approbat scrip
ta aliorū & consilia: ext.de sum.tri.c.2.in fi.19.dist.si Ro
manorū.15.dis.sancta Ro.17.dis.reg.ext. de hæret.frater
49 nitatis.† Lxiiij. Ipse solus dispensat cū filio sacerdotis,
vt hēat ecclesiā, in qua pr̄ eius immediatè ministrauit
b fm Gof.vt ext.de fil.presby.dilectus.[b] Lxv.Ipse solus di
pensat cū illegitimè nato. qđ dic, inf. §.§. nunc de epo-
rum. ver. vtrum aūt.Lxvj. Ipse solus dispensat cum di-
spenso, seu interdicto ab hoie vel excōicato celebrante
de quo dic, vt j.§.nunc de eporum: ver.sed nunquid pt.
Lxvij.Ipse solus absoluit incendiarios, postq̄ sunt excōi
c cati denunciati, fm Io.de Deo.[c] vt ext.de sen.exc.con-
questi.& c.tua. Lxviij.Ipse solus absoluit occisores cle-
ricorum: vel si aliàs læsio sit enormis, vt inf. §.nunc di-
camus.ver. circa. Lxx. Ipse solus dispensat, vt nouitius
vel homo alterius professionis fiat abbas, fm Papam &
d Io.de Deo.[d] vt ext.de elec.c.officii. Alii ꝯ, ut inf.§.nunc
e de eporum. ver. 52.& §.ꝯn̄r. ver.legatus.[e] Lxx.Ipse so-
lus dispensat, vt monachus, laicus, vel in minorib.ordi-
nib.existens fiat eps.61.dis.miramur.93.dist. Valentinia
nus,61.dis.c. Osius epis.§.sed aliud, sup.ver.13.Lxxj. Ip-
f se solus dispensat cū illo,[f] qui scienter excōicatus ordi-
nem recepit, ut ext.de sen.exc. cum illorum §.& hoc si
ue sciat ius, siue ignoret: & ēt quod plus est, si nō tecor
dabatur de facto pp quod excōicatus erat, quia in cul-
pa est: nec pōt cum tali eps dispēsare, fm Papam, vt ibi.
Lxxij. Ipse solus dispensat cum ordinato in apostasia,
vt ext.de apo.c.fi.ar.in ꝯ.p ēt abbas hoc possit: vt extra
g de temp.or.ex parte.[g] Lxxiij.Cum ordinato à schisma
tico solus Papa dispensat fm B. Alij ꝯ.ꝙ ēt eps hoc pos-
sit, vel dic prout legitur & no.extra de schis.c.a.& extra
de elc.quia diligentia. Lxxiiij.Is, qui renunciauit execu-
tioni Pontificalis officij ingrediendo religionem, p so-
lum Papam ipsam recuperare pōt, vt extra de renunc.
post translationem. Lxxv.Ipse solus dispensat in gradu
consanguinitatis prohibito, & non legatus, vt extra de
consan.& affi.quod dilecto.& c.quia circa.ext.de tran-
sa.c. fi.35.q.3.quædam, &c.quod scripsi sup.versicu.51.
Lxxvj.Ipse solus dispensat cum regularib. exeuntib.ad
audiendum leges, vel physicam, vt promoueantur, vt
ext.ne cle.vel mo.non magno.in fi.& c.sup spec. resp.i.
h fm do.m.[h] Lxxvij.Cum non ordinato ministrante, vt
ad superiores ordines ascendat, ut infra §.nunc de epo-
rum.ver.18. Scdm quosdam ipse solus dispensat cū eo,
qui excōicatus vel suspensus recipit beneficium eccle-
i siasticum, ut inf.eo.§.uersi.16.[i] quod non placet. Lxxix.
Ipse solus concedit diacono, ut cōpagis siue sandaliis v-
tatur, ut 93.dist.peruenit ad nos.& clericis, ut mappulis
vti possint, ut 10.dist.illud, sup.versi.59. Lxxx.Ipse solus
dispensat in decimis nō dandis, quod dic, vt ext.de dec.
ex parte,& c.à nobis,& sup.uersic.60. Lxxxj.Vt portet
Christianus arma Saracenis, vt ext.de Iudæis. significa-
uit.† 82.Committit cām laico spūalem, ut sup.ver.60.
49 Lxxxiij.Ipse solus dispensa cū clericis, conferentib. ec-
clesiastica sacra hæret.& ab eis oblationes & eleemosy
nas recipientib, ut ext.de heret.excōicamus. §. sane.ubi
de hoc. Lxxxiiij.Ipse solus dispensat fm quosdam con-
tra canones iniungentes certam pn̄iam, seu satisfactio-
nem in enormib.crīb⁹, ut est homicidium & simonia
in beneficio cum cura, uel in ordine 50.dist.mi. de hoc
ext. de renun.post translationē. in fi.cōtra.inf.§.dispen-
tio, uer.& scias. Lxxxv. In voto cōtinentiæ, & pro ter-
ra sancta emisso. infra §.nunc de eporū.ver.134. Lxxxvj.
In ætate fm quosdam, ut eo.§.versi.53.& sup.uersic.13.
Lxxxvij.Ipse confirmando ex certa scīa firmat & sanat
infirmū: extr.de confir.uti.c.1.extr.de transa.c.1.& sup.
50 ver.18.† Lxxxviij.Ipse hēt utrumq; gladiū, s.tpalem &
spūalem ex cōmissione Dei, ut 22.di. c.oēs.& in Euan-
k gelio,[k] Ecce duo gladii,& Dn̄s, cuius ipse vices gerit, v-
troq; usus est, ut 10.di.qm̄ idē.& 96.di. cum ad uerum,
sed & alii qn̄q; hn̄t exercium utriusq; gladii, ut extr.de
51 sen.exc.dilecto.lib.9. Lxxxix. Ipse est successor Petri,&
vicarius Iesu Christi, uicē non puri hoīs, sed veri Dei
gerens in terris, ut ext.ut ec.be.ut nostrum.§.porro.§.1.
porro.21.di.c.1.ext.de hom,p humani.24.q.1.qm̄ uetus.
vn̄ oīa regit & disponit, & iudicat, prout sibi placet. 9.
qō.3. cuncta.& c. per principalē.2.q.6.iō licet.& qlibet
eps sit, quoad quędam, Vicarius Christi, ut 23.q.5. mu-
lierē. & ext.de sacra vnc.c.unico.§.ad exhibendū.ver.ca
put igitur.& §.seq.uer.ad qđ ēt. Hēt Papa, ēr plenitudi-
dinē ptātis, ad q̄ vocatus est. Alij uero in partē solicitu-
dinis sunt vocati, ut ext.de usu pal.ad honorē.2.q.6.De
cre.& c.qui se scit.& dūmodo cōtra fidē non ueniat in
oīb.& p oīa, pōt facere & dicere quicquid placet, aufe-
rēdo ēt ius suum cui vult: quia non est, qui ei dicat, Cur
52 ita facis.19.di.in memoriam.de pœ.dis.3.c.q̄uis.† Nam
& apud eū est pro rōne uoluntas, & quod ei placet, le-
l gis habet vigorem, Insti.de iur.na.§.sed quod prin. Pōt
ēt omne ius tollere:[l] & de iure supra ius dispensare ut
sup.uer.18.Item non habet superiorem, ut extra de ele.
licet. Sed ipse super omnes est: nec potest ab aliquo iu-
dicari.12.dis.in nouo,& c. nunc aūt.6.q.3.cuncta.& ca.
nunc vero.& seq.2.q.5.auditum, supra uer. 46.& habet
in terris plenitudinem potestatis.2.q.6.Decr.Item ha-
bet cœleste arbitrium, ut C.de sum. Trin.l.1.Item ei iu
ra celestis & terreni Imperii a Deo commissa sunt, ut
m 22.dist.c.1.[m] Quædam tamen sunt, in quib.Papa dispē
sare non pōt, ut inf. §.nunc br̄. & dixi in nostro aureo
Repertorio, sub titu. de temp.ord.in rub. Hæ sunt irre-
gularitates, quæ deuciunt iam promotos. Pręmissa aūt
oīa

ADDITIONES.

a Ver.sanè. *De elect.fundamenta.§.nec autem.lib.6.uide quod di xi eo.lib.de tem.or.c.super gl.quid econuerso.*

b Dilectus. *Vide infra §.qui statim allegatur in fi. Adde quando episcopus potest dispensare cum illegitimo.Old.cons.215.*

c Io.de Deo. *Vt supra.artic.2.*

d Io.de Deo. *Vbi supra.*

e Ver.legatus. *Vide quod ibi dicam.*

f Cum illo. *Etiam religioso.*

g Ex parte. *Ibi non fuit ueri apostasia, imò si ad maiorem transiere, non peccauerat. Adde in uersi.seq. an Papa sine causa possit dispensare inter consanguineos fiendum.Bal.cons.333.lib.3.Et an Papa possit dispensare, ut nepos uxorem patrui ducat in uxorē, & fuit in nepote Regis Angliæ.Pet.de Anch. quod sic, eius consi.383.*

h Dominum meum. *Item dominus meus in additione, quam ibi posuit in fine ult.gl.*

i Ver.16. *Ibi dabo remissionem.*

k In Euang. *Luc.22. Adde tu, ut hodie habemus extrauagantem Bonifacii VIII. Incipientem, Vnam sanctā catholicam, sub.ti.de ma.et obe.*

l Ius tollere. *Etiam tacite, quod habeatur pro non facto, ut in cle. de immu.eccle.quoniam.*

m c.1. *Scias, quod de his 89.casibus.Host.posuerat 61. in sūma huius ti.§.quid pertinet uer.illud quidem miror, quod miserunt casum Decre.ult de reli.do. in prin. de noua religione non creanda per alium quā per ipsum.cus concor.eo.ti.n.1.in prin. li. Itē dico de casu Decr.aduersus.uers.propter de immu.ecc. Nunc, addendi sunt casus iuris noui.& primo lib.6.& ante omnia, de excommunicantibus iuris noui reseruatis, uide quod dixi sup. ver. 30. Item reseruare dīr prepetuæ gratiæ super absentia.de rescri.c. fi. Itē quod quis sit triplex in ecclesia, de consue.c.1.quod persone*

probi-

probibita praficiantur vrbi Romane, de elec. fundamenta. §. vt ergo, Item dare administratorem ecclesia cathedrali vacanti.c.n.is,cui,saluo quod babetur de su,neg.prę.ecc. Item dispēsare cū Vltramontano ordinato per episcopum Italia contra formā Decr.prima de temp.ord. Item dare simul potestatem recipiendi renunciationem beneficij,& illud conferendi,de off.dele.c. pen.§.1. Item conferre beneficia vacanitia in curia de pręb.c.2. Item quod monachus habeat administrationem alterius monasterij,uel plures prioratus proprij,uel curatas ecc.eo.tit.cum singulo, Item dare coadiutorem episco.quod dic de clerico ęgrot. ca. 1, Item dare licentiam faciendi recognitiones, uel submissione, de quibus.de rebus eccl.non alien.hoc consultissimo. Item quoad mendicantes approbatos post concilium duo reseruata sunt Papa,de relig.do.c.1.§.1.& ult. Item casus Decr.unicę, de schisma. Item mendicantes possint acquirere noua loca, uel antiqua mutare.de exces.prela,c.uno agens. Item ut pęnitentiam ultra mare per Decr.Felicis de pœnis.possit inde redire, ut ibi uer.cum autē in cle,quod immutetur uel dispenfetur. Decr. ubi periculm. de elec.Roma. Item quod quis prouideat ecclesię cathedrali carenti clero & populo Christiano.eo. tit.in plerisq;. Item forma citationis,quę habetur de iu.dudum. Item casus,qui habetur de relig. do.quia contingit.& ibi no.gl.per hanc. Item solus Papa reuocat & tempera privilegia per se data.de cens.c.1. alias concor. vide reg.decet.in gl.fi. Aliquos etiam casus collige per gl.de rescri.si propter,in gl.an legatus.& de elect, cupientes. in gl.in hoc casu.& glo. seq.eo.tit. indemnitatibus in prin,& in cle.eo. ti.c.1. et 2.cle.de prob.literis.in 4.gl. Alium casum collige ex quęstione quam posui super regula, indultum.de reg.iur.lib.6.

oīa q̄ sibi spāliter in signū gn̄alis dn̄ij,sedes Apostolica
reseruauit gn̄ali legationis mādato, nō transeunt in le-
gatū,nisi spāliter cōmittatur,vt 25.q.2. seruatis.extr.de
of.le.qd translationem, & 17.dist.huic sedi. Hęc.n.sunt
quasi meri Imperij.ff.de iu.om.iu.l.imperium.& inf.de
iu.om.iu.ver.sm canones:& iō in gn̄ali cōmissione nō
transeunt,sicut & multa alia sunt quę in gn̄ali mandato
non transeunt,ut probat. ff.de of.eius cui man.est iur.l.
1. Ad idē accedit. ff. de his,quę in fraud. cred.si pr̄.ff.de
don.filiusf.ff. de pec. qui peculij.ff.de proc.l.Pomp.&.l.
mandato.ff.de dā.inf.dies cautioni.§.1. ff.de iur.om.iu.
iubere. Legatus igitur quicūque prædicta vsurpare nō
debet secūdū do.meū,alioqn cōfundet,ut extra de vsu
pal.nisi & de translatione epi c.1.3.& 4.extra de of.leg.
quod traslationem.& c.nisi. Vsurpare aūt intelligit,nisi
sup pręmissis priuilegiū, & cocessionē habeat specialē, arg.ext. de pri.porro & c.sanè. uec intelligit à sede
Apostolica emanate, quod ab eo emanabit, ut sup.§.
53 nūc tractemus ī prin. † Alia aūt quęcunq; exercere possent is,qui legatū misit, q̄ sibi ipsi spāliter nō reseruat,e-
a xercere pōt legatus, sm Gof. [a] & B,& d. m, & ferè oēs
ext.de sen.exc.nup, ext. de of.le. qd trāslationē.extr.de
of.vica.c. pe. Idē ēi no.lo.2.q.5.de cā. Et pro eis facit,ff.
de proc.procurator cui, & l. seq. Legatus.n. plenissimā
iurisdōnē hēt,cui adhæret merum imperiū: sicut & pconsul. ff.de of.procon.nō aliā.§.fi.& maius imperium
hēt in puincia sibi decreta oīb. alijs post principē,vt ff.
eo, & iō. & ff.de of.pl.l.4. nec quicq̄ est in ea prouincia,
qd p ipsum nō expediat, vt ff.de of.procon.nec quicq̄ ī
54 prin, † Nā ipse vicē proconsulis & præsidis prouincię ob
b tinet,vt in cōsti,C.e,IIII.eo.tit. ex parte. [b] Sed certe res
periculosa vr̄, sic dicere indistinctè, Vn̄ circa legati ptātem dd̄m vr̄, q̄ si sibi cōmissum sit in certa prouincia
plenę legationis officiū, oīa exercere liberè & immediate poterit, q̄ siue de iure siue de consuetudine quilibet ordinarius officiū suæ legationis exercere pōt; siue
sit ille abbas,siue eps,archieps,siue primas, vel patriar-
c cha, [c] vel alius quicunq;, vt in præ.l, si in aliā.§.fi.de off.
presi.l. ex oīb.& l. seq.& l,sed licet.ipse.n,ordinarius est
in illa prouincia,ut s.§.superest.vers.si. quid de sn̄ia,quia
gerit vices Do.Papæ,vt ext.de consue.cum venerabilis.
ext.de prętum.uñam sata.94.di.c.1,ext.de of.le.c.1.& ca.

quod translationē. Illa aūt,quæ sunt sedi Apost.spāliter
reseruata,tangere non dēt,ut dixi. sed & si aliqua immineant, q̄ sedes Apostolicas sibi spāliter reseruasse non
inuenitur,ardua tn̄ & grauia sunt, dēt legatus illa ad Apost. se referre, vt euidenter 16.q. 1.fr̄ nr̄.circa medi.25.
qō.2.in Galliarum.ext.qui fil.sint leg.per venerabilem,
prope fi.ext.de bap.maiores,in prin.17.di.multis.18.dis.
c.1.ext.de of.arch.ad hoc §.itē in epis.ext. de transla.epi
c.1. Vnde legitur in Exo.c.18.in fi.q̄ Moyses constituit.
principes & tribunos,qui quod maius esset ad eū referrent, & faciliora tm̄ modo iudicarent. Ad idem extr.de
re iud.cum æterni.l. resp. sicut sunt illa quę maiori animaduersione indigent, vt ff.de of.pręf. vr.l.1.§.item solent. Ad idem ff.de of.præf.vigilium.l.3.§.cognoscit. ff.
de of.procon.l.si quis erit. Et absoluere occisores clericorum,ut inf.§.nunc dicamus.ver.q̄ ēt sicut ēt sunt ea,
quę per gn̄alia concilia sunt prohibita,quæ tangere nō
debet,ut sup.§.nūc tractemus. ver.de illo.licet alias merum imperium habeat, vt prædixi, & alia similia. Cū.n.
plura sint negocia,q̄ vocabula,ut ff.de prescri. uer.l.natura. non pn̄t oēs articuli legib. comprehendi,ut ff.de
leg.l.non pn̄t.& ideo est de similib. ad similia procedēdum,ut extra de rescrip.inter cæteras.& C.de leg.leges
præsertim,ubi nulla dissimilitudo notari pōt, vt 28.q.1.
sic.n.neq; in 3.col.uer. nunquid ēt hic. Intelligendū est
ergo,dn̄m Papam maiora & grauiora sibi reseruasse,licet illa non sint in iure expresse scriptā,ut in prę.cōco.
Itē in dubijs melius est abstinere, q̄ inconsultè falcē in
messem ponere alienā,ut in prę.l.nec qcq̄ in.1.extra de
elec.uenerabilē.6.q.3.scr.ptū,& ar. ext. de ap.c.dilectus.
in fi.& 14.dis. sicut,qa nō oē, qd licet expedit, ut ff.de
re.iu.nō oē 11.q.1.aliud,alias sunt gn̄aliter pœnas imponere dispēsare, & alia facere pōt,nisi inueniat expresse,
vel p pbabilē pn̄tuā phibitū,ut ext. de trans. c.fi. Audiui
aliquos peritos dicentes, q̄ sicut eps oīa pt̄, q̄ sibi non
sunt expsse phibita, ita & legatus,nec aliud pt̄ legatus,
55 q̄ eps, quorū dictū nō approbo,ut pdixi. † Qd aūt dixi,
legatū posse qcqd patriarcha pt̄, fallit in qbusdā casib.
Nā ille confert pallia, & facit an̄ se crucē ferri,ut ext.
de priui.antiqua. legatus nō. Itē Patriarcha Constanti.
deponit epis. suos, & ēt Alexandrinus,qd legatus facere nō pt̄, ut sup. ver. 17. Itē ad illos duos pt̄ omissis modijs appellari,ut 11.q.1.si clericus.22.dis.reuocantes.65:
mos antiquus.qd in legato nō obtinet,sm quosdā,ut s.
§.superest,ver.illud aūt. Itē licet alij plati baculo pasto-
d rali utant̄,nō tn̄ Papa,uel eius legatus: [d] tū pp historiā,
tū pp mysticā rōnem,ut ext. de sacra vnct.c.unico.§.fi.
Prohibet aūt legatus sn̄iam delegati do. Papę reuocare,uel relaxare,uel impedire.q̄uis ipsam possit cōfirmare,& cōprobare,ut §.superest.uer. Itē is cui.sup.ver.26.
Legatus quoq; de latere nō pt̄ admittere postulationē
56 alicuius in archiepm̄,vt ext.de vsu pal,nisi.† Sed nunqd
e poterit electū archiepm̄ confirmare: [e] Vi q̄ sic: cum
possit electionē de ipso factā examinare,ut sup.d.§.superest,uer.sed quid dices. Nam & patriarcha hoc pt̄,vt
ext.de priu.antiqua.ar.tn̄ q̄:ext.de elec. significasti.ppe
fi. Quicquid tn̄ sit de iure,bn̄ facit,si abstineat. ar.p̄. Decre.nisi.& 17.dis.huic sedi.& ar.ext.de ele.bonę.j.ubi talia spāliter legato de latere cōmittunt̄. De epo aūt dubiū nō ē,qn illius electionē possit cōfirmare,& eū cōsecrare,uel facere cōsecrari ar.in his q̄ not. in prę. ver.sed
qd dices. qa qlibet metrop. hoc pōt in prouincia sua,ut
extra de ele.suffraganeis,& c.quod sicut.§. ptrerea.Con
iusto

ADDITIONES.

a Secundum Gof. *In Summa huius tit.uer.ingressus.B.et Host. eod.titu.c.1.in fi.*

b Ex parte. *De qua sumpta fuit Decr.2.eo,ti.lib.6.ut not. in 1.gl.*

c Patriarcha. *Hoc infra temperat.*

d Legatus. *Supra non episcopus.*

e Confirmare. *Expeditum est quod pōt,de ele.si abbatem.2.resp.*

sulo tñ q͂ abstineat. Nam ecclesia Ro. non libenter. alteri participat hūc honorē. Et sic seruari videmus pręterim̄ ī episcopis exēptis suprà e. uer. 22.
57 † Itē legatus nō pōt alienare sine speciali mandato rē ad sedē Apos. pertinētē. ar. ff. de off. proc. Cęsaris. l. 1. nec donare. ff. de dona. filius. §. itē videamus. extr. de do. c. 2. licèt sit ar. ff.
a de procu. l. pcurator cui a. Itē si sit causa, q̄ immediatè pertineat ad sedē Apo. forte melius faciet, si abstineat, nec de ea sine speciali mandato diffiniat, uel cognoscat. ar. ff. de of. proc. l. nec quicq̄. rñ. 1.
58 † Illud autē quæritur, vtrū prælatus uel exemptus, qui ex iurō tenetur singulis annis limina Apostolorū uisitare, ut extra. de iureiu. ergo visitando legatum, securus erit? Rñ. nō Limina enim Apostolorū ibi esse intelliguntur, ubi est Papa, vt 94. di. legimus prope fi. Apostoli. n. illi sunt Petrus, & Paulus, vt 12. q. 2. de uiro. quorū Papa est successor, ut ext. de homicidio. p humani, resp. 1. li. 6. & aliud est sedes Apo. & aliud eius legatus, ut sup. §. nūc tractemus. ver. 1. sed nec legatus ꝯ illius iuramentū sibi potest ad hoc terminum prorogare, ut supra. ver. 24.

ADDITIO.

a Procurator cui. *Obstat primo dicto de alie. tunc proxime de donatione. uide quod no. de offi. uicarij. 2. in 4. gl. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Legatus quando & ubi ualeat suam iurisdictionem exercere.*
Legatus & confirmatus potest, etiam priusquam diœcesim ingrediatur, causas committere, exceptis hic expressis.
2 *Præmittere debet legatus prius quam decretam sibi prouinciam ingrediatur, edictum de suo aduentu, exemplo Christi, qui præcursorem habuit.*
3 *Legatus iurisdictionem suam exercere non potest extra territorium prouinciæ sibi decreta, quantum ad cognitionem uel diffinitionem causæ.*
4 *Beneficia conferre potest legatus, etiam extra decretam sibi prouinciam existens.*
5 *Potestas legati circa absolutionem excommunicatorum.*
6 *Intromittere se non potest legatus de sentētijs ordinariorum suæ prouincia.*
7 *Dictum illud, quod legatus de latere possit absoluere excommunicatum causa uiolentæ manus iniectionis in clericum, intelligitur de leui iniuria.*
8 *Iniuria grauis, atrox & enormis, quæ dicatur.*
9 *Legatus de latere non solum potest excommunicatos absoluere, imo etiam absolui ab alijs in casibus a iure concessis remittuntur ad eum, & remissis mandata iniungit, etiam si nō sint de sua legatione.*
10 *Legatus an possit absoluere capientem se, nam non debet esse iudex in propria iniuria.*
Excommunicare an possit legatus extra prouinciam suam existens.
Excommunicatio causæ cognitionem requirit, sine qua ferenda non est.
11 *Legatus constitutus an possit absoluere subditos extra prouinciā delinquentes, nunc autem reuersi petunt ab eo absolui.*
12 *Læso non tantum uerbalis satisfactio, uerum etiam pecuniaria est facienda per lædentem, & no. casum in quo impeditus lædens absoluitur etiam a legato de latere.*
13 *Excommunicare non potest legatus extra prouinciam existens, absque licentia diœcesani, & hoc dicit Papa.*
Denunciator & pronunciator differunt.
14 *Delegati, qui ante egressum legati cœperunt uti iurisdictione, quomodo possint de causis cognoscere & excommunicare.*
15 *Legatus an poterit post egressum de prouincia intra annum exequi sententiam?*
16 *Iurisdictio legati prorogata, an expiret ipso reuocato, ubi etiam in cœpit de causa cognoscere.*

7. §. Nunc dicamus, quādo & vbi suā iurisdōnē seu ptātem lagatus valeat exercere. Et quidem postquam ingressus fuerit prouinciam sibi decretam: prius vero non, nisi infirmitate impediatur, & res vrgeat, q͂ aliq̄ cām cōmittat. Item ēt priusq̄ ingrediatur, voluntariam, sed non contentiosam iurisdictionem exercet: ut ff. de of. proc. l. 1. & 2. rñ. 1. & l. obseruare. §. post hoc, & l. seq. Hodie tñ īdistīctè licere vr̄, vt cās ꝯmittere possit: ut in Auth. col. 9. de collatorib. §.
1 ad hoc prohibemus. uer. anteq̄ verò, in pe. col. † Idēq;
a dici pōt s̄m dn̄m meum[a] & Goffr.[b] de electo cōfirmato,
b & præsertim consecrato: ut s. priusq̄ diœcesim ingrediatur, possit committere cās: excipit tñ in prædictis legib. ut non possit demandari vltimū suppliciū, uel mēbri abscissio: ergo nec secundū canones, clericorū depositio, vel ppetua amotio. Nā amotus dr̄ abscindi: ut ex. de excel. prel. grauē, ex. de dec. q̄uis. in fi. & dixi. ĵ. de iuris. om. iu. uer. sed canones. Patet ergo ex premissis, q͂ legatus ex̄ prouinciam sibi decretam existēs p̄t cās in ea delegare, ut ff. de of. p̄. vr. l. fi. q͂a hoc nō requirit cāæ cognitionē. §. de of. proc. aliqn̄. & l. solent. licèt hoc ex imperio pcedat: ut ex̄. de of. le. pastoralis. Et hoc olim tm̄, q̄tum necessarium moram ex̄ prouinciam faciebat, ut ibi Hodie vero pōt, ēt si voluntariā: vt in p̄. vtr. anteqnā verò. Quidā tamē dixerūt, q͂ qn̄ post ingressum prouīciæ ex aliqua cā exit aīo tñ redeūdi, cōmittere pōt iurisdictionem cōtentiosam, sed priusq̄ ad prouinciam peruenerit, non pōt: ut in l. obseruare. §. pe. quia ēt ipse illā non hēt, quo ad exercitium. Vnde quod non dēt, committere nō pōt: ut extra de don. inter uirū & uxo. c. nuper. 1. q. 7. Daibertum. Nec ēt potest cogere recipere renitentem: ut extra. de of. or. pastoralis si tñ commiserit, & ingressus prouinciam ratum habuerit, quod facit, valet: tempore, & vi ratificationis tm̄: ut in præ. l. obseruare. §. fi. sed hodie pōt indistinctè committere ēt priusq̄ prouinciā ingrediat̄, vt dixi. In ipso quoq; prouinciç, & cuiuslibet ciuitatis introitu, dēt legatus prouincialium mores seruare, vt ī pręallegata l. obseruare. §. ingressus, & eo. tit. l. si in aliam. & in Auth. coll. 7. de administrato
2 rib. §. illud aūt. 12. dist. illa. † Recte aūt faciet legatus, si eriusquam sibi decretam ingrediatur prouinciam, edictum de suo aduentu pręmittat, significans quando ingressurus sit: exēplo Christi, qui per Ioānem suū percu
c sorē pręmisit,[c] vt corda hoīum pręspararet: Non tamē imprudenter appetat populares cōcursus, & mūdanos honores, sed nec vltro oblatos respuat iuxta decentiā sui status, quia & Christus super asinā taliter voluit ho-
d norari.[d] & præmissa denunciatione p eā partem puinciæ ingrediatur, per q̄ alij legati consueuerunt ad instar proconsulis. Hęc omnia probantur in pręal. l. obseruare. §. anteq̄. & §. seq. & §. recte. & in p̄. §. illud aūt. & iurisdōnem suā impedientes pōt excōicare, ut sup. §. 1. ver. sed nunquid. Legatus aūt ingressus prouinciā, & reuocatus, licet sit priuatus quoad exercitiū Imperii quousqua tñ portas vrbis ingrediat̄, Imperium non deponit,
3 q͂ dic vt ins. §. finit. ver. item q̄ ciro. † Et br̄ no. q͂ legatus iurisdictionem suā exercere pōt intra territoriū prouinciç sibi decretę, non ext. q̄tumad cognitionem uel diffinitionem causę, vt ext. de of. vicarij. c. pe. & ff. de iusti. & iu. l. pe. ff. de iuris. om. iu. l. fi. ext. de of. le. nouit. Nā & si vltra centesimū lapidem egressus est, notio præfecti urbis non est. ff. de of. p̄. vr. l. 1. §. initio. Potest tñ causā ext. suam prouinciam existens delegare, ut sup. Item potest
e iudicare[e] in aliena prouincia de consensu eius, cuius est

ADDITIONES.

a Secundum dominum meum. *In summa huius ti. §. quādo. & Gof. in uer. item legatus. & ita seruatur dummodo si promoti sunt per Apost. sedem satisfiat extrauа. Bonifacij, quæ incipit, iniuncta, s. quod literæ promotionis exhibeatur alias esset pœna administranti & illum recipientibus ad administrationem, ut ibi.*
b Goffr. *In summa huius tit. post prin.*
a Præmisit. *Matth. 3. Io. 1.*
d Honorari. *Matth. 21. Ioan. 12.*
e Iudicare. *Inter subditos consentiētes, quia extra territoriū, &c.*

de consti.c.2.li.6.& sic est in episcopis, saluo quod habetur in cle. de foro comp.quamuis.& uide quod ibi no. in §.eisdem.in 1.glo. Adde, an legatus in transitu possit dare mandatum Apostolicum absoluto ab episcopo in casu necessitas, quemadmodum & absoluere. Vide do. Abb. Sicu. in c.ea noscitur.ext.de sen.exc.

est ipsa ꝓuincia.ar.ext.de fideiu.cōstitutus.in fi.&de au
toritate &vsu pal.ex tuarū.in fi.ext.de inst.ex frequētib.
querelis.ꝑ totū.3.q.6.peregrina.& c.seq.& iūge. in ver.
4 sed nunquid legatus.† Pōt ēt extra sibi decretū ꝓuinciā
existens beneficia conferre, vt ext.de concel.præb.post
a elec.in parte decisa.scd͂m Io.a & ext.de ap.qua frōte.Itē
ea quæ sunt voluntariæ,non contentiosæ iuris.exercere
pōt extra prouinciam,ff.de of.proconsl.l.2.& l.obserua-
re. vnde legatus de latere pōt de cōsuetudine excōica-
tos pp manuū violentā iniectionem in clericos extra ꝓ
uinciam existens absoluere:vt ext.de sen.exc.ad eminē
tiam.ext.de of. le.c.ꝙ translationem.alias aūt non:vt e.
5 tit.excōicatus.† Circa ptātem aūt absoluendi ab excōi-
cationis plenius est notandum, Nam legatus de latere
Cardinalis in prouincia sibi decreta existens,pōt ex offi
cio legationis absoluere delinquentes ibidem,siue sint
eius subditi,siue non: sed aliunde veniant, & ibi occur-
rant,vel ad eum accedant:sed & extra ꝓuinciā existens,
siue ante ingressum, siue post egressum, prius iñ q̄ Ro-
niā ingrediatur, absolnere pōt, vndecunq; veniant,oc-
currentes.Legatus aūt cōstitutus intra prouinciam sibi
decretā existens, pōt subditos suos absoluere rōne do-
micilii & pc̄tī,vel rōne pc̄tī tm̄:non dico rōne domici-
lii tm̄,vt ĩ.ver.illud ēt.Extra prouinciā vero existēs non
pōt absoluere hos vel illos, q̄a priuatus factus est.ff.de
of. præ l.3. Cæterū legatus natus nec ext.prouinciā suā
nec intra illā pōt aliquos absoluere rēr,nisi in illis casib.
qui oīb. aliis episcopis sunt concessi. Et hæc vera sunt,
nisi primo,scd͂o,vel tertio,amplius per spāle priuilegiū
sit cōcessum.extr. de prio.porro.Hoc totum elicitur &
probaī ext.eo. tit. excōicans. Et s͂m hanc distōnem in-
telligenda sunt iura illa,eo.tit.c.2.& c.quod translatio-
nem,& c.volētes,& ext.de sen.exc. c.1.in fi.& c. si uero
aliquis.in fi.& c.seq.& c.ea noscitur.in fi.& ca.de his.in
fi.& c.ad eminentiā.& c.q̄uis. Patet ergo,ꝙ postq̄ lega-
tus de latere egressus est vrbē: sꝑ donec reuersus est ad
illā ꝑt excōicatos absoluere:licet non hēat iurisdōnem
nisi in prouincia sibi decreta. Nā & ꝓconsul statim at-
que egressus est vrbē,semꝑ donec reuersus est ad illam
vbiq; insignia proconsularia portat,licet iurisdōnē non
exerceat,nisi in prouincia sibi decreta:vt ff.de of. ꝓcōs.
l.1.Qñ aūt dr̄ legatū absoluere posse,intellige de excōi-
catione, q̄ quis incurrit pp violentā manuū iniectionē
in clericum,seu in personam religiosam,ut in præ.con-
6 cor.& 17.q.4.si quis suadente.† Nam de sn̄ījs ordinario
rum suæ prouinciæ se non pōt intromittere,nec illas re
uocare causę cognitione, & s͂m tramites iuris.extra de
sen.exc.ꝑ tuas. de of. ad reprimendā.de of.dele.cū con-
tingat. sed nec extra fines suę legationis.vt inf.dicā qđ
intellige de sn̄ījs cōtra certā personā prolatis: secus aūt
est de sn̄ījs in forma constōnis in genere ꝓmulgatis,pu
ta,statuimus ꝙ quicunque saluauerit chartā,vel luserit
ad taxillos, vel furtum fecerit, & hmōi, sit excōicatus.
Cum.n.talis sn̄īa potius iuri,q̄ hoīs censenda:sit ar.24.q.
1.c.extra de sen.exc.à nobis.1.& ad app.reprehensibilis.
respon.1. legati à talib. sn̄ījs passim absoluunt. Nam ēt
à sn̄ījs de iure scriptis absoluunt,ex quo eis spāliter non
b inhibetur, extra de sn̄īa exc.nuper. b De sn̄ījs vero ordi-
nariorum non suæ prouinciæ se nullatenus intromit-
tat,siue cum causæ cognitione, siue intra suam prouin
7 ciam,vt in concor.q̄ sunt inf.ver.sed nunquid pōt.† Qđ
ēt dixi, legatum de latere, vel alium ab excōicatione,q̄
quis propter violentam manuum iniectionem in ec-
clesiasticam personam incurrit, absoluere posse,intel
ligēdum est in leui iniuria: & sic intelligenda sunt iura

prædicta: quo casu ep̄o interdicta est absoluēdi ptās: li
cèt ubi est leuissima,ep̄s absolnere pōt:ut extra.de sen.
exc.peruenit.& eo. tit.in Dec.Inn.IIII extrauagān,per
c lectis.c Si aūt iniuria atrox,& grauis,& enormis sit,dicit
dn̄s meus, ꝙ nullus legatus tunc absoluere possit citra
sedem Apostolicam uel aliū ab ea spāle super hoc mā-
datum habēte, nec hoc transit in gn̄ali legatione:ut in
concor.positis,s̄.§.nunc ostendendum.uer.legatus igi-
tur ibi:sed & si aliqua Imo.qñ quis suꝑ hoc priuilegia-
tus in gn̄e,vel in specie: semꝑ talis iniuria excipi cōsue
uit:ut patet extra.de sen.exc. si verò alicuius tn̄.?.in fin.
&c.ꝑuenit,&c.cum illorum.§.1.& 2.& c.relatum.pro-
pè fi.& c.canonica ergo s͂m eum nec legato Apostoli-
cæ sedis hoc licèt in hoc casu ex gn̄ali legatione,nisi su
per hoc ptātem receperit spālem: Nam & potestas ab-
soluendo potius ei competit ex consuetudine, q̄ de iu-
re:ut in præ.c.qđ translationem,& in hoc cōcordat Io.
de Deo,dicens legatum absoluere non posse mutilato
re,vel occisores clericorum: ut in prædicto.ca.cū illo-
rum:& 22.q.ult. si quis membrorū.& ar.17.q.4.si quis
suadēte,s͂m sanum intellectum illius, ar.tn̄ ꝯ extra qui
clerici uel vouē.c.1. ubi ep̄s absoluit eum, qui diāconū
vulnerauit. Sed dic, ꝙ ibi illud hoc fecerit auctoritate
8 Apostolica:& nō sua.† Quæ aūt dicatur atrox, & enor
mis,& grauis iniuria,colligitur in præ.Dec.perlectis.&
c.cum illilorū.Inst.de iniur.§.atrox.de poe.dist.1.aut fa
cta.Hoc tamen præter homicidium, & membri muti-
lationem committo discreti iudicis arbitrio. extra de
offi.deleg.de causis.& no.secundum Papam in præ.ca.
cum illorum. in hoc aūt inspiciendæ sunt conditiones
personarum iniuriantis, &iniuriam passæ,& modus &
causa, illatæ iniuriæ, & populi scandalum: 29.di. scien-
dum,extra de transact.c.fi.in fi.dicunt aūt quidā,ꝙ san
guinis effusiò, etiam si os capitis,uel brachii factū fue
rit,non pōt dici quoad hoc enormis iniuria, ꝙ inde nō
sequitur mors uel membri mutilatio, quòd satis puto
quoad legati potestatē. argu.ff.de ædil.edict.l. si is,cui
d dens aliij ꝯd.Non solum autem potest legatus de latere
excōmunicatos absoluere:imo etiam absoluti ab aliijs
in casibus à iure concessis remittuntur ad eū, sicut &
9 ad Apostolicā sedem:ut in præ.Dec.ea noscitur. † Sed
an tunc poterit mandata iniungere illis, qui non sunt
de sua legatione:qui sic absolun remittuntur ad eū, uī
ꝙ sic,quia cum possit eos absoluere:per consequēs eis
mandare:ergo multo fortius absolutus poterit manda
tum facere.ar.50.di.accedens,ibi & in hoc tuæ fraterni
tatis,&c.C.de episco.& cler.Auth. ĩterdicimus.& hoc
quidā tenent. Alij dicunt, ꝙ ex quo absoluti sunt cum
amplius nō sint in periculo,nō remittuntur nisi ad Pa-
pam, uel ad proprium legatum si in illa prouincia ali-
quis sit legatus.Quod enim legatus possit extra prouin
ciam sibi decretam absoluere, hoc inductum est pro-
pter periculum moræ: mandata dare est accessorium
absolutioni. Quamuis ergo ea dare possit accessoriè,
non tamen principaliter poterit. Prius tamen dictum,
benignius est & satis per præd.Decret.ca noscitur.cum
e probaie. Et sunt licc in ar. ꝙ legatus non potest dispen-
sare cū illis,quos absoluit super irregularitate, q̄ admi-
nistrādo in suis officijs ꝯxerūt.ꝙ dic ut ĩ.§.cōsequēter
ver.

ADDITIONES.

a Secundum Io. *Cuius dictum ponit G.eo.tit.nouit ante fi.*
b Nuper. *Ad prædicta facit, quod scripsi de insti.ex frequentib.in fi.& de præb.graue.in fi.*
c Perlectis. *Quam hodie non habemus,& omnino uide quod scripsi in præd.Decr.peruenit super gl. Adde tu,quod Abb.Sic.tenet, quod legatus possit absoluere in huiusmodi casu,in quacunque læsione etiam enormi in c.ad eminentiam,& in cap.quod de his.extra de sent.excom.*
d Alii contra. *Vide quæ scripsi de sent.exc.ad eminentiam.*
e Cōprobatur. *Vt ibi.scripsi in ulti.glos. licet hęc opinio sit benignior,*

gniori tamen contrarię uerior. Nec obstat decretum eos. de sent. exc. li. 6. cum tex. ibi non dicat absolutum adire debere eum qui absoluere poterat, sed etiam, qui absoluere debebat. ut ibi dixi.
ver. quid si. Sed nũquid legatus cõstitutus ext. puinciã
sibi decretã existens, poterit de consensu ordinarij, ad
cuius diœcesim trãsit, ibi absoluere excõicatos pp vio-
lentẽ manuũ iniectionẽ? Videt̃ q̃ nõ. Cũ. n. ipse ordina
rius hoc nõ possit: ut ext. de sent. exc. peruenit. nõ pote-
rit alteri dare lñiam hoc faciendi, ut 1. q. 2. Daibertum.
ext. de don. inter vir. & vxo. nuper. Quidã tamẽ dicũt: q̃
põt: nã de consensu illius, põt ibi p tribunali sedere, &
contentiosam iurisdõnẽ exercere. ar. ext. de app. Rom.
& de fo. cõp. Romana. lib. 6. & sup. vet. & breuiter. Qđ
satis admitti põt in subditis suis. Si. n. põt ordinarius ei
cõcedere, q̃ ibi subditos suos iudicet, & illũ suũ vicariũ
facere: multo fortius cõcedere põt de subditis ipsius le
gati. Melius tamẽ facit legatus, si ext. suã prouinciã hoc
nõ faciat: vt 3. q. 6. peregrina. & in suis terminis sit con-
10 tentus. ext. de sepul. c. 1. 24. q. 3. transferunt. † Sed quæri
tur, vtrũ legatus possit absoluere capientẽ se? Io. no. 94.
di. c. 2. q̃ sic, ut ext. de sen. exc. ad eminẽtiã. ar. tamen ɔ,
quia nõ dẽt esse iudex in propria iniuria. 23. q. 1. c. 1. & 3.
a q. 5. quia suspecti. respon. 1. [a] Sed nũquid p̃t legatus ext.
prouinciã existens excõicare? Dic q̃ nõ: ut ext. de ot. le.
nouit. quia excõicatio causæ cognitionẽ requirit, sine
qua ferẽda nõ est: ut 2. q. 1. nemo. & 11. q. 3. nemo epori.
Vñ ferenda est à iudice p tribunali sedẽte. ut 2. q. 3. c. si
quẽ penituerit. §. si qs. 3. q. 3. c. indicię. §. spaciũ uer. à iu-
dice. Sedere aũt pro tribunali nõ p̃t in alterius puincia,
nec ibi aliquid disponere: ut in pręd. c. peregrina. 11. q. 1.
si quisquã. & c. peruenit. ext. de paroch. nullus. 9. quæst. 2.
episcopũ. 21. distin. deniq; ff. de of. bo. Auth. iud. pos. cũ
b vnus, §. pe. Alij dicũt cõtra: ut 11. q. 3. si episcopus fortè. [b]
sicut Apostolus excõicauit Corinthiũ absentẽ. extr. de
ap. cũ sit Romana. in fi. 11. q. 3. audi. 9. q. 3. c. si. Et hoc põt
c verum esse scđm dominum meum, [c] in notorijs in qui
bus causæ cognitio nõ requiritur. ut in pxi. conc. & ext.
11 de iureiu. ad nostram 3. de fil. presbyter. quoniam. † Il-
lud ẽt quæritur, utrum legatus constitutus possit absol
uere subditos suos, qui extra puinciam suam deliquerunt:
nunc uerò ad illam reuersi, ab eo petunt absolui.
Et vr̃ q̃ non, cũ nequeat absoluere suos subditos extra
prouinciã suam existentes nec ĩ. illam aliunde venien-
tes, vt in præ. Decr. excõicatis. arg. contra: quia eius sub
diti sunt: & in sua prouincia absolui petunt, ut in eadem
d Decr. Super hoc dixit dominus meus, [d] q̃ non põt: nã
talis põt iudicari aliunde veniens, cũ rõne delicti factus
sit de foro eius, in cuius iurisdõne deliquit: vt ext. de fo.
compe. cum contingat. & c. fi. C. ubi de cri. agi oportet.
Auth. qua in prouincia. C. ubi sena. vel cla. l. 1. 3. q. 6. c. 1.
& ab illo potest excõicari, vt ext. de rap. ca. 1. Hæc solu-
tio probatur ext. de sent. exc. os. Quod euidentius appa-
ret, si ponas duos legatos eiusdem generis, vt & subdi-
tus unius in alterius prouincia delinquat. Nam indubi-
tanter is, in cuius prouincia delinquit, absoluere pote-
rit. Et hac ẽt ratione dici põt, q̃ aliunde veniens, & in
sua prouincia delinquens, poterit per eum absolui, vt ff.
de of. pręs. l. 3. ver. hẽt. Alij vero dicunt, q̃ põt absoluere
suos prouinciales extra suam prouinciam delinquen-
tes. arg. 16. q. 1. c. placuit. 1. Vnde secundum eos vnus le-
gatus absoluere poterit rõne domicilij, alius uero rõne
delicti: scđm ea quę no. in pręc. c. placuit. sed secundum
e dominum meum nõ est hęc mens Apostolica. extr. eo.
volentes. quia sic fines prouinciarum confunderentur,
quod esse non debet: vt duo 11. q. 2. peruenit. & extr. de
paroch. super eo. arg. tamen contra, q̃ in præmisso ca-
su vnus non possit sine reliquo absoluere. extra de sen-
f ten. excommu. cum illorum. [f] † Quid si læsus legato de
12 latere Cardinali extra fines legationis occurrit, dicens;
Domine, non debetis hũc absoluere, nisi satisfactione
præmissa offero libellum: peto tñ pro iniuria mihi ir-
rogata? Nam nõ solum uerbalis, verum etiã pecunia
ria est satisfactio facienda: ut probatur ext. de sent. exc.
parochianos, & c. ea noscit. 17. q. 4. si quis deinceps, nec
teneor, nec uolo sibi remittere satisfactionem: ut legi-
tur & no. 90. di. si quis ɔtristatus. Quid faciet legatus?
Nõ. n. põt ext. prouinciam sibi decretã causam hãc dif-
finire: neq; ius dicere. ff. de iurisd. om. iu. l. fi. Super hoc
g dicit dominus meus [g], q̃ debet scribere ordinario, ut
iure suo hoc audiat, & diffiniat vice legati, excõicatũ
absoluat, uel si periculum sit in mora, statim illum ab-
soluat: ut ext. de sent. exc. sacro. Et mãdabit illi, ut ad ar-
bitriũ ordinarij satisfaciat: alioquin in eandem excõi-
cationem illũ redũcat: sic. n. curia seruat. Quid si lega-
tus existens in prouincia sua aliquẽ excõicauit: nunqd
postquã est illam egressus, poterit illũ absoluere? Dic
q̃ non. Nã excũdo prouinciã priuatus est dignitate. ff.
de off. præsi. l. 3. & statim expirat eius iurisdi. ext. de off.
lega. nouit. & c. fi. absolutio. n. causæ cognitionẽ requi-
rit, ut dixi. quod uerum est, qñ exit prouinciam reuoca
tus & aĩo nõ redeũdi, aliàs secus. Non enim vr̃ diuer-
tisse, qui ĩcõtinẽti reuertitur: vt j. §. prox. uer. 2. Papa di
13 xit, q̃ † si legatus exit, ẽt non animo deferendi legatio
nẽ, non tñ poterit extra prouinciam existẽs excommu
nicare sine licẽtia epi diœcesani: sed cum illa sic: ut su-
pra uer. sed nũquid potest, & uers. sed nũquid legatus.
Potest tamẽ absoluere, ubi suũ errorẽ recognoscit sine
causę cognitione, propter periculũ excommunicatio-
nis. arg. ext. de sen. excom. sacro. §. si uero iudex. Si autẽ
aliquẽ denunciasset excõicatum propter uiolentẽ ma-
nuum iniectionẽ: potest bene egressus prouinciã illũ
denunciare. Nã denunciatio nõ ligat. ext. de ap. pasto
ralis. & de sent. excom. cũ non ab hoĩe. & c. seq. denũ-
ciator enim non est pronunciator, sed est latæ seten-
tiæ declarator. ext. de ele. venerabilẽ. §. obiectioni. de
h ap. nouit [h]. ff. de test. hæredes. in fi. ext. de testi. cogẽ. prę
14 terea. §. fi. † Delegati aũt ab eo post eius ingressum p̃nt
excommunicare, & absoluere. & de causis cognoscere
si cœperunt ante egressum illius uti iuris. ext. de off. or-
din. c. fi. ab eis appellabatur ad Papã uel ad successorem
illius legati. Causam uero à se inchoatam non finiet le
gatus post egressum, sed successor ipsius uel Papa, qui
intelligitur eius successor, ex quo alium non dat. ff. de
iudicis. mortuo. ext. de eo qui mit. in pos. cum venis-
15 sent. ext. de offi. ordi. pastoralis. † Sed an poterit lega-
tus post ergressum de prouinciã intra annũ ea equi suã
sententiã? respon. non secundum præmissa, nec est cõ-
tra. ext. de offi. dele. quærẽti quæ loquit̃ in delegato. le-
gatis aũt ordinarius est: ut sup. §. supetest. uer. quid de
lniã. Alij aũt dicũt idẽ iuris esse in delegato, & in lega-
to,

ADDITIONES.

a Respon. 1. *De legato cardinali, tene quod dicit dec. Felicis. de pœnis. li. 6. & de non cardinali tamen episcopo, tene quod habes in cle. de pœn. si quis suadente. in neutro istorum obstat contrarium, quia cum nullus absoluatur, nisi hoc petat. 11. q. 3. plerumque & c. cum aliquis. de eo qui dux. in ma. significasti. petens per eum absolui. consentit eum esse iudicem, & sic cessat suspicio. de re iud. inter. cum concor..*
b Fortè. *Ad hoc capitulum & rationem sequentem, responde ut scripsi in Decre. pręnouit super glo. 1.*
c Secundum Dominum meum. *Eod. tit. nouit ut ubi scripsi super. 1. glo.*
d Dixit dominum meum. *in eodem Summa eo. tit. §. pen.*
e Secundum dominum meum. *in Summa. eod. s 1. §. pen.*
f Illorum. §. *si uero. sed de religiosis loquitur, qui fortius adstringuntur abbati, quam prouincialis legato. Item uide quod ibi dixi post Hosti. super secunda glo.*
g Dicit dominus meus. *Qui hoc not. eo. ti. offi. li. 6. & uide quod ibi scripsi super glo. tria genera.*
h Nouit. *Item scripsi hoc eo. titu. nouit. super fin. prima gl. secundum Goff. Iac. & Hosti.*

to:ar.ī præ.Decr.pastoralis.§.1.ꝙ vc3 vterq; post sñiam
a retineat iuris.intra annū, quod non puto,[a] quia legatus
exeundo prouinciam sibi deputatam aīo non redeūdi,
nullā retinet iuris: imò fit priuatus,vt dixi.Dñsmeus di-
cit,ꝙ ordinarius pōt exequi sñiam legati: de qua nullū
est dubium, & corā eo proponi poterit actio iudicati.
ar.ext.de of.le.c.1. & de of.or.c. significauit.de fo.cōpe.
16 postulasti.ff.de re iud.à diuo.† Sed pone,ꝙ non subdi-
diti,vc3 de aliena ꝓuincia super qōne,quę inter eos ver
tit,iurisdōnem legati in se prorogāt,& legatus incipit
de illa cognoscere : nunquid eo reuocato talis iurisdō
prorogata expirat? Idē ēt quæri pōt de epo,cuius iuris-
dō prorogata est: si ipse post modū ad ad aliā ecclesiam
transferat. Et vr̄ ꝙ duret iurisdō prorogata:ex quo in-
cœpit ea vti prius q̄ ordinaria finiret. ar.ext.de of. dele.
gratū,& c.licet.potius.n. vr̄ fuisse delecta persona , quæ
superest.q̄ iurisdō,q̄ defecit.ar.ext.de of. le.c.1.& de of.
dele.c.fi.§.his aūt.ad fi.ext.de arb.ex parte.§.fi.& c.a no
bis.ext.de test.requisisti.ff.de le.3.si qs cōcubinā.§.pen.
ar.ↄ:qa iurisdō ordinaria erat principalis:prorogata ve-
rò accessoria.Perēpta igit ordinaria, vr̄ perimi subroga
ta.ff.de re.iu.cū principalē.ext.de ele.qualiter.ad fin.&
de fide instr.inter dilectos.§.cæterū.in fi.Ad hoc facit j.
q.1.cū Paulus.68.di.quorū uices.in fi.15.q.2.c.fi. ext.de
app.cū cessante.cū cōcor. ff.de pu.si ergo.§.idē ait,si æ-
dib.emptis.de vsufr.fi.a Titio,ad fi.Pro & ↄ ēt facit ff.e.
itē si fundi.§.huic vicinus. ff.de uer.ob.l.inter stipulan-
b tē.§.sacrā.Super hoc no.dñs meus ext.de of.del.nouit.[b]
ꝙ iurisdō dignitatis est prorogata , suppresso proprio
noīe legati,vel epi,oīno expirat,q̄tum ad personam iu-
dicis prorogati: ille.n. ad successorē transmisit: vt extr.
de of.or.pastoralis.§.1.ꝓpe fi.Si aūt fuit propriū nomen
eius expressum , tūc vr̄ ꝙ eū iurisdō sequitur proroga-
ta.ar.ff.quib.mod.vsusfru.amit.quid tñ.1.respō.nisi ꝓꝑ
crimē vel aliam cām famosam remotus sit,q̄ ipsum ad
iudicandum inhabilem reddit:vt 3.q.7.iudicet.extr.de
resci. sciscitatus. Sed ↄ hoc vltimum membrum facit,
quia prorogari nō potuit iurisdō proprio noīe expres-
so tacita dignitate,quia non tanq̄ Pet.vel Mart.iurisdō-
nem hēt , sed solum rōne dignitatis,& priuatorū con-
sensus eum iudicem non facit,qui nulli preest iurisdō-
ni:vt ff.de iud.l.1.& 2.in prin.ext.de fo.comp. significa-
sti.C.de iur.om.iu.priuatorum.De hoc j. de cōpe.iudi.
aditio.§.ver.quid si duo.Vltimo nota,ꝙ legatus in plu-
ribus prouincijs potest causas vnius prouincię in alia
tractare,vt ext.de of.leg.nouit.

ADDITIONES.

a Non puto. *Idem Inno.ut scripsi eo.tit.nouit.super prima gl.ubi etiam inuenies id quod sequitur.*

b Nouit. *Ubi uide in gl.quid sit.*

SUMMARIUM.

1 *Potestas legati,seu eius iurisdictio qualiter finiatur.*
Legatus a principe,si exierit,non debet absque speciali mandato adire.

2 *Legatus generalis missus ad aliquam prauinciam,si Papa moritur eo exercente iurisdictionem,an alterius poterit de causis cognoscere?*

3 *Concessio papæ de puniendo abusores literarum Apostolicarum an expiret moriente Papa?*

4 *Legatus non est admittendus absque literis legationis,nec alio signo missus,tanquam legatus est habendus.*

5 *Vacante sede Apostolica,an cętus cardinalium reuocare possit legatos a Papa? Minor aliquando reuocat factum maioris.*

6 *Legatus de latere fecit constitutionem de non recipiendo beneficium ecclesiasticum,nisi cum residentia sub pœna excommunicationis,an contra facientes teneatur?unde casum Metropolitani.*

7 *Princeps mittens posteriorem legatum ad aliquam prouinciam,non uidetur prohibere priorem.*

8 *Legato præterito debetur reuerentia in memoriam pristinæ dignitatis.*

8.§. Finitur autem legati iurisdictio quatuor
modis principaliter, Primo tpe,
qñ videlicet ad tps datus est.ar.ff.de arbi.si cū dies.§. si.
intra diē.& ex.de of.del.c. de causis.Scđo reuocatione
ex quo vc3 reuocatus, vel alio modo prouinciā egredi
tur non reuersurus.ff.de of.pī.l.3.§.1.resp.1.ext.de of.le.
nouit.& c.fi.ff.de iudicijs, iudiciū soluitur. & tunc fini-
tur legatio quoad se,sed nō iurisdō in causis cœptis per
alios,quib.eas delegauit: & intellige cās cęptas esse per
solum citatationis edictum: vt ext.de of.le. gratū. C.de
a litig.auth.litigiosa.[a] Causas aūt inchoatas per se,vel per
auditores curiæ suæ perficere nequit, postq̄ reuocatus
vel egressus est:cum desinat esse legatus,& factus sit pri
uatus. ar. ff.de susp. tu.l. hæc.n.ar. tñ ꝙ ēt egressus reti-
net iuris.licet eam exercere non possit.s̄.§.superest.ver.
sed pone quod iura.& seq.sed si egreditur, vt statim re-
uertatur,iurisdō intermittit,non finitur. Et fm hoc in-
tellige.ff.de of.præfe.vrb.l.fi.& ext.de of.le.c.fi.& c. ex-
cōicatis. Nec.n.vr̄ egressus,qui statim reuersurus est.ff.
de diu.l.diuortium.quę est de pœ.di.1.& ff.de in re ver
so.l.si ꝓ patre.§.b notissimi.& ext. de ver. nā & ego.s̄.§.
superest.ver.sed quid si scđus. Superflua ergo vr̄ indul-
gentia,q̄ quidam legati obtinēt, ut si contigerit eos ꝓꝑ
aliq̄ causam exire prouinciam suam,reuerti ad illā pos-
sint hoc non obstante legationis officium exercere.ar.
tñ ꝙ sit necessaria, in qua ēt no.s̄.§.superest. versic.item
præses. † Sed si vocatus à principe exierit , non dēt abs-
1 que spāli mandato redire. Quid ergo si legatus reuoca-
tus forte vel ob aliam cām prouinciam egreditur aīo.
non redeundi: sed audita morte Papę potius vult in lo-
co pascuæ manere,q̄ ad sedem Apostolicam redire:nū
quid poterit ad prouinciam redire,& ibi legationis offi-
cium reassumere? Rñdeo patet ex præmissis,ꝙ non:nā
egrediendo illam aīo non redeundi.priuatus est digni-
tate & exercitio iurisdōnis.ff.de of.præ.l.3. s̄.§.nunc di-
camus.ver.qđ si legatus.vel dic vt s̄.§.superest.ad fi.ver.
sed pone qđ iura . & seq. Tertio,ex quo aliquod nego-
ciū retulit ad Apostolicā sedē , quo ad illud negotium
eius iurisdō est finita,ut s̄.§.nunc ostendēdum. ver.23.
vbi ēt alij modi ponunt.Quarto,morte ipsius legati,vel
illius, q eum misit: & hoc qñ personalis est legatio,fm
dñm meum,ext.de presum.man.non tamē,quo ad cās
cęptas:ut in præ. Decr.gratū.& e. tit. relatū.quia quoad
illas remanet legatio,non obstante morte mittentis:si
aūt rōne dignitatis cōpetit legatio, tūc morte alterius
2 nō expirat,ut ext.de of.le.c.1.† Pone ergo,ꝙ legatus ge
neralis missus est ad aliq̄ prouinciā, eo ibi exercēte iu-
risdōnē,Papa morit̄ q̄ritur utrū vlterius poterit de cau
sis cognoscere,ꝑ app.vel per simplicē querelā? Et vr̄ ex
b præmissis,ꝙ nō. Super hoc no. Io.de Deo in q: suis;[b] ꝙ
poterit, ex quo in uniuersum incœpit vti sua iurisdōne,
sicut alias dicit in iudice del.in cuius cōmissione conti
net clausula illa, quidam alij & reb.alijs . quia si quo ad
expressa uiuente mandatore perpetuat iurisdō:& quo-
ad cōtenta sub prædictis clausulis intelligitur esse ppe-
tuata,ut legitur & no.ex.de rescr.pastoralis.Gof.aūt no.
in summa sua,e.ti. id quod do.meus.s̄.uer.prox.dixit,ꝙ
vc3 morte mandatoris expirat legationis officium,nisi
quo ad cās ceptas.Papa vero no.ext.de of.le. licet.quod
iurisdō legatorum Apostolicæ sedis, & ēt aliorum,du-
rat ēt post mortem eius, qui eū misit:& hoc puto sim-
pliciter uerum esse, & sic seruari uidemus ar.extr.de in
inte.resti.tamen ex literis. prope prin.ibi:officium lega
tionis denuo.&c.scilicet quod dictio illa denuo,determi
nat verbum illud committit , qđ ibi sequitur. Est enim
legatus Apostol. sedis, ut patet in oībus iuribus de hac
mate-

ADDITIONES.

a Litigiosa. *Fuit quæstio disputata,quid si citatio prius fuit commissa,sed post facta.quam posui eo.tit.c.ult.in ult.gl.*

b Quęstionibus suis. *Lib.1.q.2.*

materia loquentib.& illa nunq̃ moritĩ, ut 12.q.2. liberi.
2.Hoc hodie expeditũ est p constit. Clementis Papæ 4.
a eo.ti.ex parte.[a] ubi dr̃, ꝙ legatus ordinarius est, sicut &
proconsul. & alii prouinciarũ rectores : unde non expi
b rat obitu mãdatoris. Idẽ ẽt vr̃ ſm Vinc.[b] in quolibet cui
cãrũ vniuersitas in gñe commissa est, vt morte mãdato
ris eius iurisdictio non expiret : ut ff.de iur.om.iud. &
3 qa. Sunt † hæc in arg.ad qõnẽ illã, de qua peritos dubita
re uidi: si Papa cõcessit alicui, ꝙ possit punire in sua diœ-
cesi, uel prouincia abusores literarum Apostolicarum :
utrũ mortuo ipso Papa cõcessio hmõi expiret? Et sunt
in arg. ꝙ non. Ad idẽ ext.de conces.pben.qa cunctis. qd̃
indubitatũ est quoad cãs cęptas: ut sup.arg.ↄ̃.ĩ.videndũ
c ver.qd si is,cui.[c] Sed qd si Papa mittens legatũ prius mo
riĩ, q̃ legatus intret prouinciã sibi decretã? Vr̃ ꝙ expiret
d legatio. arg.ff.de of.proconsul.4§.fin. ꝙ uerũ credo.[d] ar.
4 tñ ↄ̃,ext.de ele.in causis.§.fi.ext.de of.deleg.gratũ.† Sed
pone de facto, Papa de cõsilio fratrũ suorũ misit legatũ
ad partes ultra marinas,& in Frãciã, signo crucis ei da-
to,de legatione tñ transmarina nulla litera facta fuit, dũ
intrasset regnũ Frãcię, & cępisse uti legationis officio
prædicando crucẽ,homines cruce signando,& aliis mo
dis,mortuus est Papa: q̃ritur, vtrũ saltẽ quoad terram ul
tramarinã,legatio expiret? Et vr̃ ꝙ sic: quia quo ad illam
res est integra, ext.de of.de.gratũ.& c.licèt. Inst.de man.
§.rectè. & qa sine litera delegationis non est admitten-
dus tãq̃ legatus: ut s̃.§.superest.uer.quid si legati.& ver.
sed nũquid sufficit.arg.ↄ̃,qa nõ est res intregra, cũ iã le-
gatus sit cruce signatus & se pparauit ad trãsferendũ.C.
de inoffi.test. si patet.ff.de cond.cã data. si pecuniã. & l.
dedi·Legatio.n. Francię,qua usus est, pparatoria est ad
alia.arg.ff.de procu.l.ad rẽ mobilẽ. & l. ad legatum. uel
ei connexa.ar.ff.de neg.gest.cum actum. ff. de mino. ẽt
si parte.§.1. Hinc est, ꝙ legatus in plurib. prouinciis ne-
gotia vnius prouinciæ põt in alia tractare: vt ext. de off.
leg.nouit. Præterea hoc non vr̃ simplex mandatum: sed
potius iussio siue præceptum, ꝙ ẽt re integra non expi-
rat: vt in Auth.collat.9. vt nulli iud. §.ad hoc verò iube-
mus.§.si uerò ẽt præcepta. Et hanc sñiam dñs meus am
e plectitur: vt not.in præ.Decre.tum ex literis.[e] † Sed nun
quid sede Apostolica vacãte, cętus cardinalium potest
reuocare legatum a Papa missum. Vr̃ ꝙ non. arg.ext.de
ma.& ob.cum inferior.ff.de min. l. minor magistratus.
Cum.n.a Papa de cõsilio cardinalium missus fuerit, ne-
cesse est, ꝙ ab omnib.reuocetur, arg.ext. de reg.iur.c.1.
ff.de pac.ab emptione. Expectet ergo successor: vt ext.
ne se.va.c.1.ar.ↄ̃,ext.de ma.& obe.his quo.& c.cũ olim.
f super hoc not.dominus meus,[f] ꝙ reuocare põt ex ma-
gna & euidenti cã, non aliter. Bene.n.reuocat aliqñ mi-
g norẽ factũ maioris.50.d.accedens.[g] Item aduentu lega
ti maximæ autoritatis, cæteri suspenduntur.ext.eod.vo-
lentes.ergo multò fortius aduẽtu Papæ: vt ext.de priui.
antiqua.§.dñicæ. De quo dic plenè, ut s̃. §. superest.ver.
ver.illud ẽt,& ver. seq. Item q̃ citò portã Romæ ingre-
ditur, imperium deponit,& non prius: sicut nec procõ
sul.ff.de off.procons.l.fi.1.rñ.non tñ imperare põt, nisi
in prouincia sibi decreta, q̃tum ad exercitium, vt eo.ti.
l.1.& h. Nam extra prouinciam existens, & reuocatus,
priuatus est, quoad exercitium imperij: vt s̃.ver.quid er
go. Vidi tñ dñm Rodulphum bonæ memoriæ, Alban.
epm de legatione Apuliæ redeuntem, cum intraret ci-
uitatem Viterbiensem, vbi dñs Papa Clemens erat pñs
per vias,& vicos populo bñdicere: cum tñ ibi Roma sit
vbi Papa est: vt 93.di.legimus. prope fin. sed illud fit de
consuetudine, vel mandato dñi Papæ potius, q̃ de iure.
Quamuis aũt prædictis modis finiatur legatio, statuta
tñ per legatum facta perpetuo durant, s̃.§.restat. ver.pt
6 ẽt.† Sed pone, legatus de latere facit constõnem, ꝙ nul
lus reciperet bñ . cium ecclesiasticũ, nisi ibi faceret resi
dentiam personalem, alioquin dãs,& recipiens ipso fa-
cto esset excõicatus. Constitutio tñ non fuit in scriptis
redacta; processu tpis, postq̃ legatus exiuit prouinciam,
metropolitanus eiusdem prouinciæ fecit se eligi in ca-
nonicum cuiusdam ecclesiæ contra constõnem legati;
quæritur vtrum sit excõicatus. Io.de Deo notat in qõni
h bus suis,[h] ꝙ sic: si is audiuit vel aliquo modo sciuit cõ-
stitutionem promulgatam fuisse.ext.de post. præla. ca.
i 1.[i] arg. contra : quia sñia excõicationis ferenda non est
sine scriptis.ext.de treug.& pa.c.1.ext.de sent.excom.c.
cum medicinalis.resp.1. Item epi & superiores non in-
currunt sñiam suspensionis gñaliter prolatam, nisi ex-
pressim in sñia nominentur: secus in excõicatione ext.
de sent.exc.c.quia periculosum. lib.6. Sed nunquid le-
gatus de latere, seu ẽt constitutus, põt renunciare lega-
tioni,& recedere de prouincia sibi commissa, & redire
sine licentia illum mittentis. Rñ.non.ff.de ori.iu. l.2.§.
& cùm placuisset. Nam & legatus Cæsaris abdicãdo se
non amittit Imperium, ut ff.de of.præfi.l.pe.& ar.in cõ
cor.positis, s̃.nunc ostendendum.ver.21. & 6.q.3. deniq;.
17.q.7. Gonsaldus. imò punitur voluntariè deserens; vt
ff.de leg. l.1. vnde quidam legati ad cautelam indulgen
K tiam obtinent vt per actis negotijs sibi impositis [k] pos-
l sint redire alia licentia nõ petita, iuxta illud, [l] tp̃s est vt
7 reuertar ad eum,qui me misit. † summa notandum, ꝙ
princeps mittendo posteriorem legatũ ad aliq̃ prouin-
ciam, non vr̃ prohibuisse priorem.ar.25.q.2. in Galliar.
m prope.fi.[m] & ar.ff.de le.l.2.§.cessatio. sicut aliàs si ẽ cõ-
tingit in duob.tutorib. vt C.de testa.tu.l.2. Secus aut est
in procuratore: ut ff. de proc. si quis cũ procuratorio.§.
§.& ext.eo tit.nõ iniustè. Ad idẽ ext.de of.del.pastoralis
§.pterea. sed nec legatus reuocatus deponit Imperiũ,
& officiũ legationis : nisi uelit prius ꝙ ei substitutus p-
uinciã ingrediatĩ: ut ff.de of.procon.meminisse. Respõ.
8 1.& ff.de of.præf. Aug.l.unica. † Item nota ꝙ ei, qui se-
mel fuit legatus, semp reuerentia debetur in memoriã
pristinæ dignitatis: hinc est ꝙ eũ, qui prouinciæ guber-
naculis comes primi ordinis esse meruit uicariæ digni-
tatis post depositam administrationem priuilegio frui
oportet: ut C.de comitib.qui prouinciam regunt.l.uni-
ca.lib.12.cum suis conco.& ar.ext.de foro cõp.ex parte.
in fi.& da epo qui resig.episc.1.de transla.inter. Nec est
omittẽdum, ꝙ defuncto uel reuocato legato, successor
eius in legationem, uel dominus Papa tenetur benefi-
ciare & remunerare seruitores & socios legati, quos il-
le non remunerauit.ar.ff.de of.asse.diẽ vbi dr̃, diem fun
cto legato Cæsaris, salarium comitib. residui temporis
debetur,& ar.12.q.2.hæc huius placiti, & c.quicunque
suffragio,& c.seq. Et iunge hic quod not sup.§.nunc di
camus.ver.quid si legatus,& seq.

ADDITIONES.

a Ex parte. *Quam habes, quo ad mentem eodem tit.c.3.lib.6.*
b Secundum Vicecen. *eod.tit. relatum.*
c Is cui. *Vide quod ibi dicam.*
d Credo. *Contrarium.not.eo.tit.c.fi.lib.6.in gl.pen. contraria autem, quæ sequuntur inducit ad id, quòd res non erat integra.*
e Literis. *Ibi scripsi super verbo, denuo.*
f Notat Dominus meus. *Vbi supra.*
g Accedens. *Hodie non possunt per cle.de elect.ne Romani. versi. irritum.*
h Suis. *Lib.1. q.3.*
i C.1. *Hanc quæstionem plenè videas super regula, nemo potest. de reg.iur.lib.6. & ibi in fin. respondetur ad sequens primum contrarium, secundum non ob. vt ibi in contrario no. in gl. secus.*
K Impositis. *Quandoque limitatur tempus puta post annum, & sic habuit dominus Tornacen.*
l Illud. *Tobiæ 12. ad fi.*
m Prope fi. *Vbi idem not. Ioan.*

Bald. de Legato.

Legatus põt punire eos, qui in eum vel suam familiam delinquunt, in §.legatus.ver.sed nunquid. G. quia quasi honor Papæ legato, seu proconsuli eius debetur, & non

aliter

aliter creditur iudicaturus pro luce suæ sapientiæ, l. 1. ff. de of. præfe. præto. Vide de hoc in l. fundi, per Bar. item quia iste non hēt superiorem nisi principē, quem adire difficile est, cū ꝓcul mittāt. Itē isti non habēt tp̄s determinatū; & ideo ꝓ perpetuis sunt habendi. ff. de excusa, tuto. l. iurisperitos. secus in præside prouinciæ, q eligit ad tempus taxatum. ff. de iurisd. om. iud. in l. qui iurisdictioni. ff. de of p̄sid. l. senatusconsulto. cū sim. Ecōtra si sua familia delinquit, possunt eā punire, si sunt perpetuti officiales. Secus in tēporalib. ff. de pœnis. l. si quis fortè. §. si quos, nam qui dicit ꝙ possit cōdemnare, dicit ꝙ possit absoluere. Sed hoc est inconueniens, quia eēt fortè minus gratiosum Bal. Legatus non pōt ordinem iudiciorum immutare, in §. superest. ver. sed nunquid. G. procedendo, vel committendo, vide ℐ. eo. ver. pōt legatus, statuendo sic. l. 1. ff. de fer. Pōt ad legatum Papæ appellari, omissis medijs. ver. illud aūt. G. Qn̄ legatus facit illud ꝙ non est de natura legationis cōmissæ, sed est de speciali priuilegio suæ personæ, vt de dispēsando, vel similia: oportet ꝙ appareat hoc sibi fuisse concessum per tenorem literarum dn̄i Papæ. in ver. consulo. Igitur sufficit, ꝙ in literis cardinalium tenor papalis concessionis inseratur. arg. ff. de admin. tu. l. chirographis. in princ. ℐ. eo. §. ver, creditur quoq;. G. Potest legatus perpetua statuta facere in prouincia sibi decr. vers. pone ēt. G. pōt ēt perpetuo inhabilitare culpa suggerente. Sed ex mero aī motu, & extra ordinem durante sua legatione duntaxat. ver. sed nunquid pōt. G. vide sup. eo. § 2. & inf. eo. §. pe. De re confirmata per Papam inferior nō cognoscit sine spāli mandato. vt not. c. si. de consuet. li. 6. in nouella. Quam ptātem hēt legatus circa interdicta ver. vtrum legatus, & vers. seq. G. Legati debēt sequi stylum curiæ: quia stylus fundatur super iure, vel iuris interpretatione. eo. §. ver. vlt. consulo. Vnus legatus factum alterius prædecessoris ēt minoris autoritatis prosequitur, & exequitur. ver. sed an secundus. G. Legatus ante ingressum prouinciæ, nil mandare pōt, si est ibi alius legatus. vers. si. sed iste. G. Licèt legatus de vna prouincia vadat ad aliā, in qua hēt eandem legationem, tamen pōt negotia vnius prouinciæ in alia tractare, & iudicare. vers. itē quid si iste. G. An legatus possit beneficia cōferre, vel suæ collationi reseruare, & de eius autoritate receptis, & qui potiores in præbendis habeantur. §. nunc tractemus. G. Papa est ipsa sedes Apostolica, non dico persona Vrbani: sed ipsa dignitas sibi annexa. Reseruata aūt collationi sedis si pertinent ad legatū de latere. ver. sed nunquid pōt. G. vide īf. eo. §. sibi. Autoritate legati pōt minui ēt iuro taxatum. G. quoad robur receptionis, non quoad excusationem periurij, ēt si Papa cōfirmauit taxationem. Et addit non valere, si ꝯ fiat ver. sed & si. G. Nam decr. confirmationis in fauorem eorum appositum, hr̄ pro priuilegio, cui potest renunciari. arg. no. C. de testa. l. omniū, no. B. An processu legati expiret, expirante legatione versic. curiales. G. In literis beneficialibus nomine consuetudinis præscripta tantum significatur, ut not. in c. ult. de consuet. in cle. Consuetudo, qui dat alicui præbēdam, videt̄ sibi dare licentiā possidendi: ut not. in d. ca. ult. de consuet. in cle. Inhibito habetur uim suspensionis, & ideo ordinarius interim nō confer eo. §. uer. fin. G. De cōstitutione execrabili, quæ est odiosa & non habet locum nisi in casibus ibi expressis. eo. §. ver. ille. G. Quæcūq; sunt reseruata Papæ, uel sedi, sunt interdicta legato, & sunt expressa, ut in §. nunc ostendendū. G. Legatus pōt unire ecclesias inferiores eiusdē diœcesis, & diuersarum, sine præiudicio iuris episcopalis. uersic. uerò. G. Clausula, Supplentes de plenitudine potestatis, excludit defectus solēnitatis non inhabilitatis, uel natiuitatis, uel alios naturales defectus uersi. & nota ꝙ si clausula. Quod est not. dignū. Legatus pōt oīa, quæ possunt episcopi, patriarchæ, & cæteri de iure & consuetudine: tamen multū ardua nō debet incōsulto principe determinare: licèt nō sint p casū legis Papæ reseruata. uers. legatus gn̄aliter. G. hæc. n. quæ sunt quasi paria, reseruata per similitudinem, pro reseruatis hn̄tur, Nota ergo, ꝙ prælati tenentur seruare bonas consuetudines locorū. ff. de of. pro cōsu. l. obseruare. & l. fin aūt. Bal. vbi est Papa, ibi sunt limina Apostolorum. vers. illud aūt. G. l. quodā intellectu. ff. de reli. l. ossa. vide sup. in §. Papa. Bal. Qđ legati possunt absoluere in §. nunc dicamus vers. br̄, & multi vers. seq. G. Vtrum sicut vnus pōt condēnare rōne originis vel domicilij, alia rōne delicti: vt l. 1. C. vbi de crim. agi oportet, ita eꝯ absoluere. ver. illud ēt quæritur. §. nunc dicamus, & sentit ꝙ non. G. Verbum sum, es, est, significat originem, indefinite prolatū. C. de excus. tuto. l. testō. not. An iurisdō prorogata in legatis expiret vna cum legatione? ver. sed pone quod subditi. G. ff. de ca. dim. l. tutelas. Cy. Legatus est ordinarius: & nō expirat eius iurisdō per mortem Papæ: sicut nec ep̄orū iurisdō, vel præsidum. Sed quid de singl̄i commissione facta ep̄o de aliquo reseruato Papæ: an in hoc est ordinarius? quod credo, si cōmissio esset facta dignitati: secus si personæ. §. finitur, uer. sed pone. Sed si ita commissio esset facta non habenti territorium, iste esset deleg. s̄m Iac. Bu. Sed quid si cōmissio discrepat iure cōi in ordine procedēdi: puta cōmittitur ep̄o cā suorū subditorū, q̄ erat ordinaria, ut summariè cognoscar, & fine debito decidat: dicit ꝙ in cognoscendo erit delegatus, sed in iudicando erit ordinarius, quia q̄tum ad processum, discrepat mandatum a iure cōi: sed non q̄tum ad sn̄iam. s̄m Iac. Bu ff. de procu. l. qui procuratorē, vnde a processu appellatur ad Papā, a sn̄ia aūt ad metropolitanū, s̄m Iac. Bur. Ego dico eum in totū esse delegatū, nec diuerso iure censeri dēt. ff. de iust. & iure. l. ius ciuile, ꝙ ibi no. per gl. & d. l. qui procur. dat. arg. ff. de vsu c. l. eum qui ædes, & optimè probatur per not. in c. licèt. de of. ordi. p Inn. & alios doctores: vbi hētur qō, si in nullo adijciatur iurisdōni ordinariæ, ꝙ remanet ille, cui est facta cōmissio, ordinarius, quia nō vr̄ commissio noua sed iurisdōnis excitatio. Ex quo apparet, ꝙ si aliquid adijciatur, sicut in casu nr̄o, videlicet. ꝙ procedat summariè, ꝙ non poterat vigore iurisdōnis ordinariæ, ꝙ erit delegatus, nō ordinarius. Nec obstat, ꝙ cōmissio videatur in parte discrepare, videlicet in mō ꝓcedendi, et quoad hoc sit delegatus, et quoad sn̄iam, remanet ordinarius: quia in proposito non est verum. Nā iurisdō qualificata in mō procedendi, alterat nām iurisdōnis ordinariæ, etiam in proposito quoad totum processum, & ēt quoad sn̄iam cum ipsa sit de processu. tex. est & no. doc. in c. qm̄ contra. de prob. & actorum appellatione comprehenditur. no. gl. ff. de iure fisci. l. in fraudem. §. sed neq;. in fi. gl. propriæ. Non dēr igitur aliud dici, de processu, & aliud de sn̄ia. In totum igitur erit delegatus. Bal. An scriptura sit de esse cōstitōnis legati, sentit, ꝙ non ēt si contineat sententiam excōicationis. ver. sed pone. se. G. Permissionē secundi legati primus non intelligitur tacitè reuocari. ver. in summa. G. arg. C. de off. præfecti urbis. l. 1.

De Dispensatione. Rubrica.

PRAEMISIMVS, quæ circa forum contentiosum ad legati pertinent officium: nunc autem dicendum est: quæ sit illi in dispensando ptās. uerum quia materia de dispensationibus utilis est & frequens, & tam legatis q̄ alijs p̄latis est opportuna plurimum, super quæ dubia oriri uidimus infinita, sapientes plurimum adinuicem discrepare, idcirco super ea quædam noua & utili doctrina planè ac
a plenè prænidimus disputare, [a] dicentes primo, Quid sit dispensatio, vnde originē habuit. & quare fiat, Quot sint genera seu spēs dispensationum, Quid sit irregularitas, & quid iuris de ea sit, De dispēsatione episcoporum,

ADDITIO.

a Disputare. *Ioan. de Deo composuerat super hoc libellum, tractans*

ctans in eo de 18. dispensationibus, Diuina, Papali, Legatorum, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Abbatum, Presbyterorum Regum vel principum, Procerum & Nobilium, Patrum, Maritorum, Amicorum, & Sociorum.

rum, Dec dispensatione legati Apostolicæ sedis, De dispensatione domini Papæ, De dispensatione abbatis & principis, & quarundam aliarum personarũ, Qualiter & qñ sit dispensatio facienda, Quid iuris sit de dispensatione super beneficiorum pluralitate: & quis sit dispensationis effectus. His igitur ita sparsis, ea per ordinẽ pro
a sequamur.[a]

ADDITIO.

a Prosequamur. *Sciendum est, quod Host. in summa sub rubrica de pœnit. posuit rubricellam de dispensationibus, ex qua autor primum §. sumpsit, tamen aliquibus additis. Prius etiam tractauerat hoc Ray. lib. 3.*

SVMMARIVM.

Dispensatio quid sit, & vnde originem habuit, & quare fiat?

1 *Regulares circa materiam dispensationis summopere notandæ.*
2 *Casus maiores adulterio, in quibus episcopus potest dispensare.*
3 *Rigor, & seueritas, ius & æquitas & dispensatio differunt.*
4 *Aequitas est media inter rigorẽ, & dispensationẽ, siue misericordiam.*
5 *Dispensatio an sit ius?*

a 1. §. Dispensatio [a] est prouida iuris cõis relaxatio, utilitate siue necessitate pensata. Vel sic: Dispensatio est rigoris iuris, per eũ, ad quem spectat, canonicè facta relaxatio. Vtraque diffinitio colligitur 1. q. 7. requisitis. §. nisi rigor. & c. seq. & inf. §. generta. Quandoque tñ dispensatio impropriè sumitur pro iuris declaratione. vt ext. de iureiu. Quinta-
b uallis.[b] Vacat aũt dispensatio uulnus, quæ ius uulnerat: ut a 4. q. 4. ipsa pietas. circa fi. uocatur ẽt misericordia infra uer. sed nunquid. ibi. ego dico. & inf. §. in fi. ideo dixi, prouida. Nam prouida deliberatione est in dispensationibus. procedendum: ut ext. de transa. c. fi. Alioquin potius dissipatio. quam dispensatio est dicẽda. Ad qd accedit, quia dominus nõ uult simul effundi opes, sed di-
c spensari:[c] ut 86. distin. non satis. circa medium [d] † Circa
d ꝙ tres regulę sunt notandæ. Prima est, ꝙ peccans mortaliter post baptismũ promoueri nõ põt. vt a 5. di. primũ 47. d. qm. 50. di. illud 1. q. 7. si qs oẽm. Scđa, ꝙ promotus post suam promotionẽ mortaliter peccans deiicitur, si ne deponitur. 50. di. q semel. & c. si episcopus. & c. si post ordinationẽ. 81. dist. diaconus. Tertia est, quia depositus ab ordine nõ restituitur 50. dis. c. 1. & 2. & c. peruenit. & c. postquam. Hę tres regulæ colligi possunt, 50. d. ut cõstitueretur. Vbicunq; aũt mitius agit, quàm dictæ tres regulæ dicãt, dispensatio dicit põt, ꝙ ꝓsequere, prout no. 50. dist. in summa. Et scias, ꝙ ꝯ duas primas regulas, possunt epi dispensare in adulterio, & in minoribus criminibus adulterio: sed in minoribus illo nõ, nisi in casi-
2 bus à iure expressis: ut ext. de iudiciis, at si clerici. † Exprimuntur. n. quidã casus maiores adulterio, in quibus põt eps dispẽsare: ut in hæresi. 50. d. presbyteros. in sacrilegio ea. di. si quis presbyter. in matrimonio ꝯhendo qñque, 33. q. 2. antiqui. & qñq; & ĩ homicidio, & schismatico, & in quibusdã aliis: ut ĵ. §. nũc de epm. Vel pt dici ꝙ ꝧ. c. presbyteros. hodie non habet locum: quia hæretici hodie incarcerantur: ut extra de hær. c. pe. Item præalle. c. si quis presbyter non obstat: qa illud sacrilegium de quo ibi dr, non est maius, imò minus crimen adulterio: & sic de aliis. Contra tertiã verò regulã solus Papa
3 dispensare potest; ut s̄. §. nunc ostendendũ. uer. 9. † Notãdũ est aũt, ꝙ aliud est rigor siue seueritas, aliud ius, aliud æquitas, & aliud dispẽsatio. De his oĩbus hr ex. de trãsact. c. fi. Rigor est districtio iuris siue excessus & austeritas iuris scripta aliqñ ad terrorẽ; ut patet ĩ accusatore clerici; in ꝓbatione deficiente, cui denegatur cõio, ẽt in fine uitæ suæ; ut 2. q. 1. si qs epm, & in eo. q nominauit presbyterum in testõ tutorem filio suo, pro quo nõ est orandum: vt 88. dist. neq;. Ad idẽ facit 1. q. 7. qui in qualibet, & qñq; seueritas appellatur, vt 50. dis. vt constitue-
e retur.[e] 9. q. 1. c. 3. in fi. 2. q. 5. quanto. 23. q. 4. c. non põt. §. præcepta. ext. de sent. exc. super. eo. Sed rigor iste seruandus non est: nisi vbi timetur exemplum mali: vt 45. dis. sed illud, & ext. de transac. c. fi. Quandoq; tamen rigor est idem quod subtilitas iuris: vt ext. de resti. spo. in literis, & c. sæpe. ext. de præb. tuæ. ext. de app. interposita. §. fi. Item rigor dr disciplina: vt 45. dist. disciplina. in prin. Item dicitur iustitia, ut 100. dist. omnis qui. & c. vera. Et scias ꝙ qñq; rigor inducitur contra naturalem ęquitatem ex causa pro bono publico, & qñq; etiam sine cã, & sine rõne, & hoc solum pro rõne sufficit, ꝙ ita scriptum est. ff. qui, & a qui. ma. lib. non fi. prospexerit. 6. q. 3. scriptum, quia alia rõ reddi non põt: vt ff. de legi. & se. consul. l. non oĩum. 23. q. 4. Nabuchodonosor. in princ. & de hoc ext. de rescr. si. qñ. Hoc prosequere, & exẽplifica prout no. 1. dist. ius gñale, & ff. de iusti. & iur. l. antepen. Ius aũt est ars boni & æqui, cuius quis merito nos sacerdotes appellat. i. sacrorum præceptorũ ministros.
4 ff. de iusti. & iur. l. 1. §. ius. † Aequitas uero est media inter rigorem, & dispensationem, siue misericordiã. C. de iudiciis. placuit. 34. dist. fraternitatis. ext. de transla. c. fi. Interpretari aũt an ius scriptum sit æquũ, uel iniquũ, solius Principis est. C. de leg. & cõsti. l. 1. Aequitas ita describitur a Cypriano: Aequitas est iustitia dulciore misericordiæ temperata. Vel dic, ꝙ æquitas est motus rõnabilis regens misericordiam, & rigorẽ. 45. di. disciplina. & c. & qui emendat. & c. uera. quia rigor est mansuetudine temperandus: ut ext de pur. cã. cum in iuuentute. Hęc aũt est æquitas illa, q̃ iudex sp præ oculis dẽt habere: ut ff. de eo quod certo loco, quod si Ephesi, in fi. & extra ut eccl. benefi. ut nostrum. in prin. in parte decisa, & de transac. c. fi. 26. q. ult. allegant. Quid sit dispensatio, supra est dictum, & illa utendum non est, nisi neces-
5 sitas uel utilitas id exposcat: ut inf. eo. §. gña. † Sed nunquid dispensatio est ius? Dicunt quidam, ꝙ sic: sed tale ius, quo superior uti põt: inferior uerò illud petere non põt: ut inf. §. genera. Alij, ut H. & M. dñt ꝯria: arg. 1. q. 7.
f exiguunt[f] & c. si quis omne, nam indulgentia nõ est regula: ut 33. q. 2. interfectores. ergo nulla dispensatio est ius; qa regula est canon. seu ius; 3. dist. canon. & c. regula. hic aliud est ordo legitimus, & aliud usurpatio, id est dispẽsatio; ut 2. q. 7. ꝙ pro remedio, Tertii dicunt, ꝙ secundũ quod est in dispensante, nõ est ius, sed potestas à iure permissa & quædã actio; sed ſm quod est in eo, in quo dispẽsatum est, ius priuatũ est, non cõe, & est quædã passio. Ad hoc extra de fil. presby. ex tuæ. & in præ. c. interfectores. & ea. q. in adolescentia. 31. qu. 1. hac ratione. 32. q. 7. Apostolus. in fi. extra de præb. cum iam dudũ. in fi. Ego dico, ꝙ ibi dispensatio debita est; ut infra. §. generat; tũc est ius; cũ sit executio iustitiæ. ff. de iust. & iu. l. 1. respon. 1. Si uerò est prohibita, tunc nõ est ius, sed dispensa-

ADDITIONES.

a Dispensatio.
b Quintauallis. *Verbum dispensationis ibi non est, nec erat in antiqua aliqualiter, facit Decr. & si Christus. eo. tit. in fi. & quod ibi no. in vt gl. sed magis propriè facit Dec. 2. de tornea. quam allegat infra ver. penul. in fi.*
c Dispensari. *id est, distribui. Sic etiam ponitur 43. dist. dispen.*
d Medium. *Quomodo dispensatio contra ius commune, & quod sup rõne fundatur, possit esse rõnabilis, plenè scripsi ꝑb. multa ĩ fi.*
e Constitueretur. *Et ibi not. hac materia in gl. hic habes, & 45. dis. disciplina. in gl. sed qualiter. 1. q. 7. dispẽsationes, & c. exigũt.*
f Exigunt. *Vbi de hoc. Adde tu, an dispensatio sit ius, quæ voluit notabiliter Arch. in c. vt constituerentur. 59. dist. ubi ipse sequitur hunc, & bene declarat. & adde quod dispensatio respectu superioris est voluntatis, non autem necessitatis secundum Phi. in cap. 1. de æta. & qualit. lib. 6.*

ſpenſatio iuris. Si aũt ſit præmiſſa, tuncnon eſt ius, ſed
miſericordia, ut in præ. c. allegant. & 46. de diſciplina in
prin. & c. omnis qui. 9. q. 1. ordinationes. uer. quamuis.
& 1. q. 7. is qui. ſiue compaſſio; ut ea. diſt. vera. Quandoq;
tñ diſpenſatio ponitur pro iure: vt eX. de tornea c. 2. V-
bicunq; aũt iudex debitas pęnas, & a iure ſtatutas rela-
xat ſp diſpenſare vr̃. multa. n. ex officio ſuo facere pōt,
ad q̃ de rigore nō teneť. ff. de iud. nō quicquid. 2. q. 3. c. ſi
quẽ. §. notãdũ. in prin. Ad idẽ 28. q. 1. iã nunc, & ca. ſi. n.
Minor qñ q; mitigat pęnã a ſuperiore inflictã: vt 50. diſ.
a accedẽs. 32. q. 2. latorẽ. C. de epiſ. & cle. aut ĩterdicim.ᵃ a

ADDITIO.

a Interdicimus. *Vide q̃d dixi ſup. § nũc oſtẽdẽdũ. ſup ver. 27. in fi.*

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſationis remedium unde deductum.*
2 *Diſpenſatio Dei cum Adam, & Eua.*
3 *Diſpenſationis aliquot ſpecies è ſacris literis ſumpta.*
4 *Rationẽ reddere de miſericordia melius eſt, quã de ſeueritate.*

a 2. §. Originem aũt ᵃ traxit † diſpenſationis remedium ab eo, qui ex ſola
miſericordia, & diſpẽſatione uniuerſa creauit, & ea ho-
mini ſubiecit: vt ff. de vſu. in pecudum. in fi. inſtit. de re-
rum diuiſione. §. in pecudum. & 87. di. huius. 23. q. 7. q̃d
aũt. ĩ fi. vñ Pſal. 8. Oĩa ſubiecisti ſub pedib. eius, & c. quẽ
de limo terræ ad imaginẽ ſuã creauit. 33. q. 5. hæc ima-
2 go. † Item ipſe diſpenſauit cum Adam, & Eua trãſgreſ
ſoribus, & poſt pęnitentiã dimiſit illis pctm̃. de pęn. diſ.
1. ſerpens & c. ſicut primi. de pę. di. 3. Roma. & c. Adam
3 aliàs eſt uet. de pęn. di. 3. Iudas. & de pęn. di. 5. c. 1. † Item
ex diſpenſatione ſaluauit Noe, & filios eius cum vnus
illorum. ſ. Cham, reprobus eſſet 24. q. 1. quia ex ſola. &
c. qm̃ vetus. 2. q. 7. ſniã Cham. Item diſpenſatione libe-
rauit Abraham a Caldæis: vt 35. q. 1. c. fi. Item ex indul-
gentia liberauit Lot de Sodoma. 2. q. 1. Deus. 14. diſt. ꝙ
ait quia perit, ſæpe iuſtus pro impio. 34. q. 1. non turbat.
de conſecr. diſ. 1. in S. 1. q. 4. ecclã. §. item ex pctõ Acho.
Item eundem liberauit ex indulgentia de captiuitate
gentilium. 22. q. 5. dicat. Item ex diſpẽſatione liberauit
Iacob de manu Eſau. 22. q. 2. §. fi. & Moyſem de multis
periculis. de pę. d. 1. §. vt cognouer. §. opponitur, & filios
Iſrael. de fornace ferrea. 16. q. 3. porrò, & de Babylonica
4 captiuitate. de pęn. di. 1. prædixerat. † Item diſpenſauit
Deus cum humano gñe, qñ miſit filium ſuum, ut nos
redimeret. 8. q. 1. in ſcripturis. 7. q. 2. cum redempt. & in
præ. c. porrò. qui ẽt quotidie nobiſcũ diſpẽſat: vt de pę.
di. 5. c. 2. & in Pſalmis miſerere mei, &c. Non eſt igitur
mirũ, ſe hoĩes cum hoĩb. diſpenſent. quia oĩs eius actio,
nr̃a dẽt eſſe inſtruct. 12. q. 1. exẽplũ, & ubi dñs eſt largus
5 diſpenſator, nō dẽt famulus eſſe auarus. † Quia melius
eſt de miſericordia, q̃ de ſeueritate reddere rõnẽ. 26. q.
vlt. allegãt. 41. di. diſpenſ. 33. diſ. vſq; adeo. Miſericordia
n. cõis eſt vſus. 86. diſ. non ſatiſ. ad fi. eX. de reg. iu. eſtote
miſericordes. Defectus nr̃i tp̃s, quib. non ſolũ merita,
ſed ẽt cpa defecerunt, antiq̃ canonũ nō patitur manere
cenſurã: vt 14. di. fraternitatis. vñ, & miſericordia tẽpe-
randa eſt: vt ſup. §. proxi. verſ. ęquitas. Vnde Aug. Imple
Cr̃ianæ iudex pij patris offm̃: ſic ſuccẽſe, ne antiquita-
tis memineris, vt in peccatorũ atrocitatibus non exer-
ceas vlciſcendi libidinem: ſed peccatorum vulneribus
curandi adhibeas voluntatem. 24. quæſt. 5. cap. i.

ADDITIO.

a Originem autem. *Hunc §. vſq; ad ver. non eſt igitur, habuit a I. de Deo. vbi ſupra.*

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſationum ſpecies quot ſint.*
Diſpenſatio an poſſit fieri ex cauſa probabili.
2 *Diſpenſare tenetur prælatus in aliquibus caſib. ne detrahatur ſe-(ueritati.*
Epiſcopatus debetur meliori de eccleſia.
3 *Diſpenſatio prohibita eſt, vbi non poteſt fieri ſine decoloratione ſtatus eccleſiæ.*
4 *Diſpenſari poteſt, vbicunque a iure conceditur.*

13. §. Genera autem Diſpenſationũ ſunt hæc. Nam eſt alia debita, alia prohibi
a ta, alia conceſſa, alia premiſſa ᵃ Debita eſt, ubi multorũ
ſtrages iacet, & de ſcãdalo timetur. 50. diſ. ut conſtitue-
retur. ext. de cle. ext. mi. latores. 45. di. licèt. 1. q. 7. diſpenſa
tiones. 11. q. 3. plerunq;. 23. quæſtio. prima, noli. in fine.
Multitudo. n. diſpoſitionem inducit, ext. de trãſactio.
c. fi. 9. q. 1. c. 3. in fin. & not. ext. de tẽpor. or. c. 2. & eſt. ſcã-
dalũ, ut no. ext. de tẽpo. ord. ad aures. & de pręſcr. nihil.
Item debita eſt rõne tp̃is, perſonæ, uel pietatis, uel ne-
ceſſitatis, uel utilitatis eccleſiæ, uel euentus rei. Hæc. n.
diſpenſationem inducunt, ubi probatur ſigillatim per
ordinem 1. q. 7. §. niſi rigor. & c. ſeq. vſq; ad §. ecce quibus
c. requiſitis. in c. ſi quis ep̃s. ext. de præben. expoſuiſti. ex.
de æta. & quali. tua & c. indecorum. & c. quæris 7. q. 1. ſci
as. 14. diſt. ſicut. ext. de conceſſio. pręben. cum noſtris.
ad fi. Item qñq; eſt debita poſt peractam penitẽtiam. ut
1 infra de reſti. in inte. §. a. ver. in ſumma. † Sed nunquid
ex cauſa probabili poteſt & debet fieri diſpenſatio? Ala.
dixit quod ſic, arg. 57. di. c. lo. cõtra. Nec obſtat pręc. q a
ibi ſi poſtea fides eius appareat probabilis, aboletur ir-
regularitas pręſumpta; & promouetur de iure cõi &
breuiter vbicunq; perſona, res & locus eam exigit, de-
bita eſt. 29. di. dño ſancto. uer. pręcipiunt. & uerſi. neceſ-
ſe ſit. & c. conſiderãndum. Vñ & diſpenſare eſt uerſic. di
ſcretè penſare: & in aĩo, utrum relaxatio iuris expediat
verſare. ar. 43. di. diſpenſatio. & 34. di. vſq; adeo. Cùm. n.
diſpenſatio ſit quædam miſericordia, certum eſt quod
quilibet debet eſſe miſericors: ut 86. di. non ſatis. prope
finem. 50. di. pōderat. ad fi. 26. q. vlt. allegant. Itẽ fit quan
doque diſpenſatio rõne ætatis: ut extra de ſenten. excõ
munic. c. fi. ubi de hoc 23. quæſt. 2. in adoleſcentia. 14. di.
fraternitatis. Item quandoq; quia timetur maius ſcan-
dalũ: ut 25. q. 3. quod ſcripſi arg. contrã extra de regulis
b iuris. c. 3. ᵇ detrahẽdũ eſt. n. ſeueritati, & c. 50. diſ. ut con-
ſtitueretur. & ubi multorum ſtrages iacet, detrahendũ
eſt ſeueritati; ut 9. q. 1. ordinationes. in fi. eX. de ſen. excõ
munic. ſuper eod. in fin. Quandoq; ẽt pp futurũ bonum
ut qñ diſpenſatur cum hęreticis, ut alij facilius reuertã
2 tur. 1. q. 4 ipſa pietas. † Licet aũt ex prædictis cauſis de-
bita ſit, & etiam peccet pręlatus non diſpenſando tunc:
ut arg. 2. q. 5. quanto in fi. & 50. diſ. dño ſancto. uerſ ergo
ita eſt. & j. q. 7. exigunt. tñ ſubditus non poteſt ea petere
niſi fortè ſupplicando. & ſic & meliori de eccleſia debe
tur ep̃atus; ut 8. quæſt. j. licèt. & ex. de offi. cuſtod. c. 2. nec
tñ eum petere pōt; ut ea. quæſt. in ſcripturis. & 1. quæſt.
7. ſicut is. Exemplum ẽt patet in concorditer poſtulato
cui fit gratia, ſi admittatẽ cum ſuperior ad hoc non tene
tur. & iniuria, ſi repellatur. Quod dic prout no. extra de
poſtu. p̃la. c. pen. Sicut & panis, quem auarus detinet eſt
gentium; illi tamen nulla habent actionem ad illum pe
tendum, ut legitur & no. 47. di. ſicut hi. Nũquid ergo te
neť epiſcopus ex debito cũ criminoſo poſt peractam pę
nitentiã diſpenſare. arg. ex premiſſis ꝙ ſic. arg. tñ contra
ext. de iudicijs. at ſi clerici. §. de adulterijs ubi dicitur, po
c teſt epiſcopus, ᶜ &c. Sed dic ꝙ debet de bono & æquo:
ut primo, quæſt. 7. exigunt. ubi de hoc & extra de tran-
ſact. cap. fin. ubi dicitur, poteris prout uideris expedire:
& ſi nolit, poteſt ſubditus adire ſuperiorem, ut eum
compellat arg. extra de iure pa. nullus. quod non placet
d quia nemò cogiť facere bñficium: ut 10. q. 2. precariæ.ᵈ
3 † Prohibita autẽ. n eſt, vbi nō pōt fieri ſine decoloratio
ne

ADDITIO.

a Alia permiſſa *De his breuiter Hoſt. vbi ſup. §. 2. & ſcripſi poſt eum de renun. niſi cum pridem. §. perſonæ ſuper verbo, poteſt.*
b c. 3. *Solue, ut ibi no. in glo. 2. cum ſuis remiſ.*
c Epiſcopus. *Et vide quod ibi dixi ſuper illo verbo, & de tempo. ordina. ex tenore ſuper gl. 2.*
d Precariæ. *Facit ad materiam, quo ſcripſi, ne cleri. vel monac. 2. lib. 6. ſuper verſi. c. prælato.*

ne ſtatus eccleſiæ:& vbicũq; non ſubeſt iuſta cã diſpen-
ſandi:ut 1.q.7.& illa.& c.tali.ex.de elec.innomit.§.mul-
ctã.& §.fi.In quibus aũt caſibus ſit prohibita,no.inf.nũc
4 breuiter.& §.ſeq.nũc de epõrum.& uer.prohibit. † Cõ
ceſſa eſt,ubicunq;a iure conceditur.quod dic ut s.§.nũc
oſtendamus.& in præ.§.pñter.& nũc de epõrum & inf.
§.ſunt quoq;.Permiſſa aũt dici põt in caſu: puta ſi quis
aliquo acquiante conuictus eſt ſacra uaſa,uel aliã rẽ ec-
cleſiæ ſubripuiſſe.Hunc.n.poterit eps ẽt fortè aduerſa-
rio ɔ̃dicente diſpenſare. Sic põt intelligi 50.diſt. ſi quis
a presbyter.ª De hac dr̃, permittimus,q̃ uolẽtes præcipi-
mus;ut 32.q.j.hac ratione. Permittitur.n.aliquid, ut pe-
jus euitetur:ut ext.de ſponſalib.c.2.q̃ uocatur compara
tiua permiſſio:ſiue tolerantia.vt ex.de præb.cũ iam du-
dũ.in fi.quod ñ permittitur,nõ iubetur:vt 32.q.7.Apo
ſtolus.in fi.ſed quod permittitur, durat,ut ff. qđ cuiuſq;
uniuer.nom.ut ẽ eorum.§.pen.de hac legitur ext. de fil.
presby.c.literas.& de cor.uit.c.1. Et not.q̃ tribus modis
dr̃ aliquid permitti.quod dic ut not.3. diſt. omnis autẽ.
Sunt & alia diſpenſationũ genera; prout no.inf. de ſen
tentia.§.ut aũt uerſ:poſtremo. Põt & aliter diſtinguit;
nã diſpẽſatio alia uolũtaria , quã ſolus princeps facere
põt:ut in præalle.§.nunc breuiter:uer.& no.Alia rõnabi
b lis & neceſſaria, quã eps interponere põt;vt inf.dicet.ᵇ

ADDITIONES.

a Quis presbyter. *Vide inf.de aboli.§.1.ver. ſed cum ſup.*
b Dicetur. *Hoſt.in ſumma de fil.presby.in fi.ponit tertiam ſpeciẽ, ſcilicet de rationabili,non neceſſaria: quæ fit propter prærogatiuam meritorum.de præb.de multa.in fi.*

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas quid ſit, & quid iuris de ea ſit.*
Irregularitas prouenit ex facto,ſeu crimine, vel aliqua notabili inobedientia,præſertim aduerſus Apoſtolicam ſedem.
2 *Irregularis dicitur ab in,quod eſt ſine,& regula:quia ſit contra regulam eccleſiæ natus, vel ob iniquitatem extra eam poſitus,*
3 *Papa diſpenſare poteſt in omnibus irregularitatibus.*
Irregularitas inducta eſt a iure diuino.
4 *Sacramentorum defectus, an irregularitatem inducant.*
Hortator viduitatis eſſe non poteſt, qui coniugia frequentauit.
5 *Irregularitates temporales,& non perpetuæ, erant in veteri teſtamento, vt in eo qui propter tactum morticinij eijciebatur extra caſtra.*
6 *Bigamia eſt triplex,ſ.vera, ſimilitudinaria, & interpretatiua.*
7 *Cupidus vſurarius,& turpis lucri ſectator,ſunt irregulares.*
Percuſſio dupliciter conſideratur.
8 *Beatus Petrus an ſuit irregularis,cum auriculam ſeruo pontificis abſcidit.*
9 *Litigioſus quõ irregularitatẽ incurrat,cuiuſcunq; ſtatus exiſtat.*
Clericus non debet intereſſe, vbi vindicta ſanguinis exercetur.
10 *Iudex,officialis,miles, aduocatus, & qui talia ſuſceperunt officia,non tamen ſunt ea executi, an dici poſſint irregulares.*
11 *Exercens artem chirurgiæ, ſi propter imperitiam vel negligentiam mors ſequatur,cenſetur irregularis.*
12 *Extrahens ſagittam,vel aliud a cuiuſdã corpore, propter quod citius moritur, an ſit irregularis.*
12 *Extrahẽs ſagittam,vel aliud à cuiuſdam corpore, propter quod citius moritur, an ſit irregularis.*
13 *Cuſtodiens infirmum,ſi imperitè, & contra conſilium medici det ei vinum,vel aliud, vnde ſequatur mors, irregularis eſt.*
Irregularitas diuerſimodè, & in multis caſibus notatur.
14 *Accedens ad monaſterium cauſa pœnitentiæ,ibi agenda pro quocunque delicto,irregularis habetur.*
15 *Caſus impedientes promouendos,uel deijcientes iam promotos, & qui pœnam depoſitionis merentur, irregularitatẽ inducũt.*
16 *Irregulares ſunt, qui peracta pœnitentia ordinis executionem non habent.*
17 *Sodomitico peccato vitiatus, irregularis habetur.*
18 *Infamis ſiue infamia iuris, ſiue infamia facti,eſt irregularis.*
19 *Suſpenſus ab officio celebrando, fit irregularis.*
20 *Participans excommunicato ipſo iure ſuſpenſus habendus eſt.*
21 *Excommunicatus maiori excommunicatione ſiue a iure,ſiue ab homine,ſcienter celebrans,ſemper fit irregularis.*
22 *Irregularis nemo iudicandus,niſi in iure expreſſum inueniatur.*
23 *Suſpenſio ad tempus non dicitur propriè ſententia, vel ſi ſuſpenſio canonis Dei. Nã ſtatim peracta pœnitentia celebrare põt.*
24 *Violans interdictum eccleſiaſticum, celebrando in loco interdicto,fit ipſo iure ſuſpenſus & irregularis.*
25 *Celebrans coram excõicatis a domino Papa,eſt irregularis.*
26 *Eccleſia violenta,vel ſanguinis effuſione, vel aliter, non dicitur propriè interdicta,nec in ea celebrans,eſt irregularis.*
27 *Excommunicatus,vel interdictus, dicitur violare ſententiam, vel interdictum,agendo ſuum officium, vt prius.*
28 *Excommunicatus ſi celebrat, vt prius non in eccleſia,ſed extra quid iuris? & quid ſi celebrat in eccleſia non conſecrata?*
29 *Cæmiterium, in quo ſepultus eſt excommunicatus, eſt interdictum, nec poteſt in eo aliquis ante reconciliationem ſepeliri, & ſacerdos contrà faciens,eſt irregularis.*
30 *Sepeliens publicè ſcienter, & ſolemniter excommunicatum, grauiter peccat.*
31 *Aduocati,tabelliones,iudices, & talia publica officia gerentes, ſi ab illis per ſuperiorem ſuſpendantur, nihilominus ea exequuntur,an irregularitatem incurrant?*
32 *Excõicatum abſoluere per ſñiam non eſt ordinis,ſed iuriſdõnis.*
33 *Sacra miniſteria exercentes, ſine apparatu ſuo an ſint ipſo facto irregulares.*
34 *Conſuetudo in ſacramẽtis,& eccleſiaſticis officijs eſt attẽdẽda.*
35 *Presbyter excommunicatus, vel ſimpliciter ab ordinibus ſuis ſuſpenſus, acolitatus officium exercens, an ſit irregularis.*
36 *Epiſcopus a pontificalibus ſuſpenſus, nihilominus poteſt abſque irregularitatis periculo celebrare, nam pontificalia non ſunt de ſubſtantia.*
37 *Iudicari nemo debet in debito irregularitatis.*
Irregularitas à iure poſitiuo eſt inducta:
38 *Abbas non remouetur a prælatione propter irregularitatem.*
49 *Irregularitas quando occaſione homicidij contrahatur.*
40 *Conſulens alicui ſeipſum occidere, vel aliter interficere, an ſit irregularis.*
41 *Iudex habens latronem captũ, ſuper quo conſuluit peritum aliquem,qui reſpondet morte puniendum,quid iuris.*
42 *Epiſcopus a ſuo iudice interrogatus ſuper crimine,pro quo eſt pœna ſanguinis infligenda,quid reſpondere debeat?*
43 *Conſulens alicui alium occidere,ille aũt ab alio occiditur,dicendum q̃ dans operam conſilio illiciti operis irregularis habetur.*
44 *Conſulens alicui ſe periculo exponere pro patria ſua, vel proximo ſuo, vel ſua eccleſia: non ob hoc fit irregularis.*
45 *Occidens quemcunque facto & propria manu, fit irregularis.*
Deus cor interrogat: Lex autem opus quærit.
46 *Infirmum vertens, vel tranſuertens de latere in latus, vt citius moriatur,fit irregularis,ſi ex hoc moriatur.*
47 *Diſpenſatio facilis eſt erga eum, qui ineuitabili caſu ſe defendẽs aggreſſorem occidit.*
Hominem a morte non liberans, vbi poteſt,illum occidit.
48 *Retrahens aliquem a propoſito liberandi hominem a morte iniuſta, indirectè homicidium comittit, & per conſequens irregularis habetur.*
49 *Clericus trahens poteſtati ſeculari latronem, petens illum puniri citra ſanguinis effuſionem, non ob hoc fit irregularis.*
50 *Inſtruens iudicem, vel officialem de iure inueniendo, quo caſu irregularis efficiatur.*
51 *Ratihabitio retrotrahitur,& mandato comparatur.*
52 *Mortuus in rixa,neſcitur tamen quis illum interfecerit,an omnes homicidæ cenſeantur.*
53 *Amici alicuius illum irritantes interficiunt illo inuito, an illi noceat homicidium.*
54 *Aſſocians aliquem euntem alium occidere, quo caſu reddatur irregularis.*
55 *Clerici inducentes milites ad pugnandum pro eccleſia, vel republica, vel fide Chriſtiana, & in conflictu ipſis præſentibus aliquis moriatur,an ipſis imputetur irregularitas.*
56 *Clericus exiſtens in bello iuſto, vel iniuſto, armatus vel non, ſemper redditur irregularis, ſi in illo aliqui moriantur.*
57 *Clericus non debet præponi bellis, nec retiarijs, nec baliſtarijs,*

seu

seu huiusmodi viris sanguinum.

58 *Clericus in bello iusto potest interesse, & militibus necessaria mi nistrando praponi, dummodo vindictam non intendat.*

59 *Sacerdos in duello pugnans est irregularis, & quo casu poterit cum eo suus episcopus dispensare.*

60 *Promittens pacem, & securitatem fugienti & timenti, irregularis dr̄, si ille cui promisit, fuerit in loco, vbi timebat occisus.*

61 *Irregularitas homicidij quando & per quem possit dispensari.*

62 *Homicidium euitabilis necessitatis, aut ineuitabilis, diuersimodè consideratur, & circa illa diuersimodè dispensatur.*

Episcopus dispensare potest cum presbytero homicida in casu in euitabili.

64 *Curia Romana non dispensat cum clerico in homicidio voluntario, nec de facili in casuali, vel dubio.*

4 §. Iuxta propositionis ordinē dicendū restat, quid iuris fiat de irregularitate, circa
ꝙ primò uidendum est, quid sit irregularitas, & unde
dicat̄, Quot modis sumatur, siue accipiatur irregulari-
tas personę, Quibus modi, & in quibus casibus irregula
ritas contrahat Irregularitas est nota seu impedimentū
canonicum ex facto seu defectu prouenīens, qua quis
prohibetur ad ecclasticos ordines promoueri, & in eis-
dē ministrare. Bene dixi. nota, ꝙ est idem ꝙ infamia seu
irregulariats, ut ext. de pur. cano. accedēs. 2. q. 3. si quē. §.
notādū. & in l. indulgentia. ff. de his qui no. infa. furti. ac
a cipe. §. si quis alieno. & l. seq.[a] & est. etiā no. idem ꝙ cica-
trix, ut ff. de ser. fug. l. 2. Et irregularitas est cicatrix cri-
minis uel defectus, ut 61. di. in sacerdotibus, in fi. unde
sanitas, s. poenitentię post uulnus, s. peccan sequuta sine
cicatrice, s. irregularitatis esse non pōt, ut. 1. q. 1. uentum
est. Itē iō dixi canonicū, qm̄ irregularitas à iure canoni-
b co ortū habet, ut inf. ver. 2.[b] † Et facto aūt seu ex crimi-
1 ne prouenit irregularitas, ut patet in clerico censurā ec-
clesiasticā uiolante, ut inf. dicet. uel ex aliqua notabili in
obedientia, præsertim aduersus apostol. sedē. 81. dist. si
qui sunt. ext. ne cle. uel mo. non magnopere. in fi. ext. de
hæret. c. excō. inf. §. sanè. ext. de cler. excō. mi. ca. fi. prope
fi. ext. de sen. excō. significauit, & in simo. in ordine, & in
cler. per saltum promoto, & in similib. & generaliter in
committente aliquod de criminib. in Apostolica regu-
la contentis, ut dicūt quidā 25. di. c. vnū. §. nunc aūt. & c.
1. & in crimine homici. qđ. quēlibet hominem irregula
rem facit, ut 50. dist. minor. Item ex defectu ꝙ prouenit
qñq: à naturā, qñq: ex euētu. A natura, ut defectus Na-
talium. n. ecclesiæ est, ut quis de legitimo matrimonio
nascat̄: ꝯ hanc regulā natus irregularis est ut 57. di. per
totum. & ext. de fil. presbyt. per totum. vel si quis cū cor
poris defectu nascit̄. ex quo sit in membro nobili & ap-
parenti uitiatus; talis. n. nequit promoueri: quamuis sit
de legitimo matrimonio natus, ut 55. d. pænitentes. ext.
de cor. uiti. per totum. Ex euētu aūt ꝓuenit in quolibet
homine casualiter, ut bigamia quæ ꝑꝑ sacramenti defe
ctum inducit irregularitatē: non tñ omne crimen, nec
2 oīs defectus irregularitatē inducit. † Dicit̄ aūt ab in, qđ
est sine, & regula: uñ irregularis, id est, ꝯ regulā ecclesię
natus, siue ꝑꝑ defectū, uel factum ext. eā positus, ut præ
c missum est.[c] Sumit̄ ergo siue accipitur irregularitas pri
mò pro defectib. qui sunt in homine sine peccato: puta
quia est bigamus, uel uiduæ maritus illegitimus, uel hu-
iusmodi. ext. de renun. nisi cū pridem. §. personæ. alios
ēt defectus habes. 54. & 56. di. per totū. & 50. di. non con
fidat. & ext. de fi. presby. & de seruis non ordi. per totū.
Secundò sumit̄ irregularitas personæ, vbi gñaliter oīs
homo prohibetur ordinari, vel etiam celebrare in ordi
ne iā suscepto sine dispensatione dom. Papæ, siue patia
tur defectū sine peccato, siue commiserit grande pecca
tum: & qui sint, hic dicet. inf. §. nūc de eporum. Non er-
go hic dicit̄ irreḡaris pro eo ꝙ s̄m regula Apostoli ordi
nari ꝓhibeatur: sed qa talis est ext. regulā aliorū, Nā cū
generaliter epi possunt dispēsare cū oīb. nisi eis spāliter
prohibeat, ut quidā dicunt, vt inf. §. nūc de eporum. ver.
his igitur. & seq. cū prædictis tñ dispēsare spālliter prohi-
3 bēt, † Papa aūt in oīb. irreḡaritatib. dispensat. quia irreḡa
ritates ipsę, & pœnę earum de iure positiuo sunt, in quo
ipse habet plenariam ptātē; ut ext. de ꝯces. preben. pro
posui, prope fi. ar. tñ ꝯ, ꝙ à iure diuino irreḡaritas sit indu
d cta. Nam dictum est Dauid,[d] Nō ædificabis mihi tem-
e plū quia uir sanguinis es: ut cōse. dist. 1. c. 1.[e] Tertio etiā
modo dñr irreḡares oēs illi, qui non possunt remanere
in susceptis ordinibus: nec ad maiores promoueri, etiā
post peractā pnīā sine dispensatione uel Papæ, uel præla
torum de quib. dicetur inf. uers. sunt quoq; & in præ. §.
4 nunc de eporum. † Defectus aūt sacrorum uidetur, ꝙ
tñ ex constitutione ecclesiæ irreḡaritatē inducāt, quo
ad ordinationē in hoc, ut cū eis nō possit dispensari, ni-
si ꝑ Papā. ar. ꝯ. qa unū de capitulis Apostolicę regulę est
Oportet epm unius uxoris esse uirū. 26. di. c. 1. & 2. Sed
tñ dici pōt ꝙ hoc, ꝙ talis prohibetur ordinari, non est
ex defectu sacramēti, sed quia non potest esse hortator
uiduitatis, qui coniugia frequentauerit, ut patet 26. di.
una. in fi. Vel dic, ꝙ licèt per nouum testm̄ inducatur
hmōi irregularitas, quo ad hoc ꝙ promoueri non pos-
sit, non tñ quo ad hoc, quin per alium q̄ per Papā dispē-
sari possit, sed uidetur, ꝙ defectu sacramenti est cā, qua
re tales promoueri non possunt. ar. 26. di. acutius. & ext.
de biga. debitum. Sed pōt rñderi, ꝙ est coadiuuans, uel
5 dic ut s̄. † In veteri aūt testō erant irreḡaritates tpales, &
non perpetuæ, vt qñ quis eijciebatur ex̄ castra pro eo, ꝙ
tetigerat morticiniū: vna tñ vr̄ fuisse perpetua, s. ꝙ sum-
mus sacerdos deberet habere virginem, & nō repudia-
tam. de quo not. s̄m do. meum. ext. de cler. cōiu. sanè. 1.
Sed nec istud erat ꝑꝑ defectum sacr̄i, sed quia nō posset
esse hortator viduitatis, vt sup. Idem ēt vr̄ de his qui tm̄
de iure positiuo sunt irreḡares, vt corpore uitiati, illegiti
mi, & obligati ad rōcinia. Contrahitur aūt irreḡaritas ex
defectu natalium: quia non legitimè genitus ordinari
non pōt. ut sup. uers. 1. Et si ordinetur, non promouebit̄
ad bñficia cum cura, vel ad dignitates sine dispēsatione,
ut ext. de fil. presby. c. 1. & c. nimis. ext. de elec. cū in cun-
ctis. rñ. 1. & c. innotuit. & c. cum Vintonien. de quo dic,
vt j. §. nunc de epor. ver. utrum. Item ēt ex defectu alio
mō, puta si caret oculo, manu uel pede, ut sup. lite ꝯhit̄
ex facto: puta si est criminosus prout in regula Apostoli
ca continet̄. Tales. n. non promouentur, de quib. hr̄ 25.
d. per totum. & 6. q. 1. infames. ubi tales effectus enume
rantur. Item bigamus est irreḡaris, qui non pōt promo-
ueri ꝑꝑ sacr̄i defectum, ut 25. di. per totum. ext. de biga-
6 mis. per totum, & sup. uers. proxi. † Et scias ꝙ est triplex
bigamia, s. uera, qñ ve3 quis ꝯhit cum una postq̄ habuit
alia, vt 26. di. acutius. Sītudinaria: vt cū monachus seu
monialis professa mr̄imoniū ꝯhit, vt 27. q. 2. quotquot.
Et interpretatiua: vt cū hñs vnā de iure, ꝯhit cū alia de
facto; ut ext. de biga. nuper. & c. debitū. 31. q. 1. qūo. In fi.
f [f] Item ebriosus, id est, non sobrius, est irregularis, qui si
persistit est deponendus, nec ordinatur, 25. di. c. unū ora
rium.

ADDITIONES.

a Et l. seq. *Et extra, de sortil. c. fi. vbi de hoc dixi & de off. dele. cum olim. 2. super versi. notauisset.*

b Ver. 2. *Vnde non contrahitur, nisi in casib. expressis a iure. de sen ten. ex. is, qui. lib. 6.*

Adde tu quòd irregularis sit de iure positiuo. hoc tenet Pet. de Anch. in cle. vna. de homi. & ibi do. Car. in 6. col. Item do. Abb. in c. ego N. in fi. ext. de iureiur.

c Præmissum est. *Quod sequitur vsque ad ver. contrahitur, posuerat. In no. in decr. nisi cum pridem. de renum. §. persona. vbi breuitatis causa huc remisi super gl. arg. pro opinione.*

d Dauid. 1. *Paralip. 16. & 28.*

e c. 1. *Vt ibi no. & inf. §. nunc breuiter, versi. 5, Dauid fuit figurator noui testamenti.*

f In fin. *Idem si cum uidua contraxit, & eam cognouit. de big. c. 3. & c. debitum. uers. cum ego.*

continent.44.dist.c.1.49.di.c.hinc etenim. prope.fi. Itē
illiterati & imprudētes sunt irregulares, ut 36. di. illite-
ratos. ī.§.nunc de episcoporū uer.27.Sed nunquid talis
promotus recipit characterē? Nō uī. Nā scientia caret,
a & scientia clauis est, ut 20.di.c.1.ubi de hoc.[a] † Itē cupi
7 dus est irregularis, ut 57.di.per totum. Vnde usurari[9] de
ponit, & turpis lucri sectator de clero eiicit, ut c.di.ca.j.
& 2.ext.de usur.pterea. Itē percussor.45.di.per totū.ext.
de cler.percus.p totū. Et scias, quod percussio cōsiderat
dupliciter. Primo passiuè ut si quis percussus est lepræ
morbo, & deinde scandalū generatur. Talis.n. non pro-
mouetur: imo pmotus non ministrat, sed ei coadiutor
daī, ut 7.q.1.cum percussio.ext.de cleric.egrot. vel debi
litat.c.pe Nā alia verbal.s, vt si accuset vel deferat crimē
p quo capitis pœna debeī, vt 5.q.6.delatori. et 6.q.1. sum
ma.ex.de accus.accusasti. Alia relatis, & hoc quocunq;
modo fiat, siue in propria persona, siue p aliū eius man-
dato: & sic sequat inde homicidiū, ɔ̄hit irreḡlaritas ext.
de homi.presbyterū.& c.Petr.50.di.minor.& c.clericū.
&c.de his.1.Itē est, si sequitur mēbri mutilatio, ut dixi
in aureo Repert.super tit.de pœnis, in rubri. casus to-
b tius iuris quibus pmoti deiiciuntur.ver.truncās.[b] † Nū
8 qd ergo beatus Petr. fuit irreḡlaris, q auriculā seruo Pon
c tificis pcidit,[c] ut 24.q.1.si Petrus.& 22.q.3.p mēbris.&
vī q sic: cū hoc non fecerit superioris autoritate, ut ea.
cā.q.3.illa gladiū.sed dicas ɔ̄.Nondū.n.erant clericis ar-
ma phibita, nec irreḡlaritas erat inducta, quæ à iure posi-
tiuo ortū habet, vt dixi s̄. uer.a. imò olim licebat sacer-
dotib.interficere.ut 13.q.7.c.nos si incōpetenter.§.itē cū
Balaam. Vnde & Paulus, qui beatū Stephanū lapidan-
tib.ministeriū præbuerat, electus est à Dn̄o Apostolus,
vt 50.di.§.eɔ̄.ca.si post. Sed in eo oīs irreḡlaritatis fuit ab
d olita in baptismo, ut not.26.di.deinde.& ī.uer.ult.[d] Vel
dic q illi & alii ex diuina ordinatione excusati sunt, ut
ext.de diuor.gaudemus.§.uerū.23.q.4.si non licet. & q.
8.occidit. Diuina.n.facta, & maxime ueteris testamenti
sunt admiranda non in exēplum nr̄æ actionis tragenda,
ut 2.q.7.nos si incōpetenter.§.itē cū Balaā. ver. Daniel.
e & 4.q.3.c.si testes.§.sed obiicitur.[e] Si uerò percutiat abs-
que mortis periculo, vel sanguinis effusione, uel trun-
f catione: & habeat potestatē, non imputatur ei:[f] ut ext.
de rap.in archiepiscopatu. & 23.q.5. c.2. q prosequere,
9 vt ī. uer. facto aūt. †. Itē litigiosus est irregularis. 46. di-
stin.per totū.ext.de syndico.c.vnico. Si enim criminalis
est quæstio, & sequiī inde mors vel mēbri trūcatio, se-
quitur irreḡlaritas, siue sit iudex vel assessor, vt not.23.q.
ult.princeps.&c.sæpè.siue aduocatus, siue p actore, siue
g p reo.ī.de aduo.§.1.uers.in causa.[g] siue actor, uel no-
tarius siue dictator snīę, uel promulgator, uel procura
tor, uel officialis, vel executor, uel testis, vel accusator, vt
50.di.si qs viduā.ext.ne cleric.vel mo. sn̄iam.&c. cleric.
ext.de homi. postulasti.51.dis.c.1.siue purgationi vulga
ri, uel uindictę sanguinis autoritatem, uel benedictio-
nem seu pręsentiā suā exhibet.ext.de exces.præ.ex lite-
ris. Item in milite.51. di. si quis post.19.q.3. monasteriis.
Tn̄ in his casib.si mors, uel membri diminutio non fue-
rit secuta: dicunt qdā posse epm̄ dispensare.ar.ex.de cle.
pug.in duel.c.1.alii dicunt, q cum tales uoluntarii ho-
micidæ intelligantur, solus Papa pōt dispensare cum
eis, licet aūt clericus nō debeat interesse, ubi uindicta
sanguinis exercetur: si tn̄ ex sola curiositate, uel leuita
te fuerit, ubi latro suspenditur, uel ubi quis in duello
interficitur, licèt grauiter peccet: non tamē fit irreḡlaris,
h si nec auxilium, nec cōsiliū, nec autoritatē pręstiterit.[h]
10 † Sed quid de iudice uel officiali, uel militę, uel aduoca
to qui talia susceperint officia. non tamē sunt ea execu-
i ti? Rn̄det Hugo.no.51.di. si quis.[i] eos non prohiberi ab
ordinum susceptione. Alii etiam tales iudicant irregu-
lares pp propositu exercendi, quod habuerunt.arg. ext.
de biga.nuper.&c.fi. Si aūt ex officio suo causa iustitiæ
aliquē iudex interfeceret, irreḡlaris est, miles aūt qui fuit
in bello, nec per eum stetit quin occideret, repellendus
est. secus si nec percussit, nec ad hoc operam dedit, s̄m
Hug. sic̄ iudex qui examinauit cām sanguinis, & aduo-
catus in ea, & officialis qui ex officio suo non dedit ope
rā vt sanguis effunderetur, irregulares sunt, licèt mors
vel sanguinis effusio non fuerit subsecuta. Pōt tn̄ cū ta-
libus per epm̄ dispensari, vt inf.uers.qn̄ aūt, & similiter
cum illo qui non ex officio, sed ex odio dedit operā, &
fecit q potuit vt occideret: non tn̄ occidit, nec mutila-
uit. Indigent.n. tales dispensatione, & vide inf. vers.nun
11 quid cleri.& vers.sed quæritur qn̄, & seq. † Itē exercens
artem chirurgiæ, vī q sit irregularis, si pp imperitiā vel
negligentiam suam mors fuerit subsecuta, ex incisione
adustione vel potione quā dedit infirmo, vt ext. de ho-
mi.tua.§.1.Item si quis peritus phlebotomat & secat, vel
adhibet oēm diligentiam q̄ debet, nō tenetur in aliquo
si mors sequatur, quia potius præsumitur casu, & culpa
phlebotomati, vel medicinati seu secti, mors euenisse.
22.q.5.de occidendis, secus, si pp eius negligētiam eue-
12 nerit, ut inf.uersi.facto, & seq. † Si aūt aliquis sagittam,
vel telum, vel gladium infixum in gutture, vel pectore,
seu corpore alicuius extrahit, pp quod vulneratus citi[9]
obijt, irregularis efficitur: vt ff.de re iu. in culpa, & l. q̄-
uis.ext.de hom.tua. Intellige aūt chirurgum non prohi
beri a promotione, nisi pp periculum: qm̄ de facili in
officio suo errare pōt, vnde si quis existēs laicus hoc of-
ficium exercuerit, non ob hoc est irregularis, licèt mul-
ti sub eius cura obierint: nisi pp eius incuriā perierint,
vt dixi. Clericis aūt hoc officium omnino interdictum
est: ita q si cessare nolunt, deponendi sunt, q̄uis ex hoc
solo non sint irregulares. Si tn̄ sub eorū cura aliqui obie
rint ēt pręter eorum culpam, dicit Papa eos irregulares
fore, vt no.in præ c.tua.& ext. de cler. vel mo. sn̄iam. Is
aūt qui ante baptismum, vel ēt existens laicus irreḡlarita
tem ɔ̄xit post baptismū, vel ēt factus clericus remanet
13 irregularis.26.d.c.1.& 2. † Sic̄ si custodiens infirmum
det ei bibere vinum, vel aliud imperitè ɔ̄ consiliū medi
corum faciat, pp q mors sequatur, irreḡlaris fit pp impe
ritiam, & negligentiam dissolutam. Sed si talia bona fi-
de fiunt circa ægrotos, non dēt quis facilis esse ad faciē-
dam sibi ɔsciām scrupulosam: q̄uis in aliquo sit erratū,
si non sit ibi lata culpa. Cum negligentia dissoluta quæ
prope dolum est, & hmōi scrupulum de facili depone-
re dēt ad consilium sapientis. Si aūt lata fuerit culpa, aut
negligentia dissoluta, & certum sit q inde mors euene
rit, irregularitas contrahitur. Si uerò non sit cerтū, aut
dubitatur probabiliter s̄m iudicium medicorum, aut-
non. In primo casu abstinēdū est ab offō, & promotio-
ne: in s̄o deposita erronea conscīa, si fieri possit, poterit
administrare, & ēt promoueri, aliàs non, s̄m fratrem
Ray.50.di.hi qui arborem, & c.sæpe. Solus tn̄ Papa cum
prædictis dispēsat s̄m quosdā. Itē est irregularis ordina-
tus ad sacrū ordinē ab epō qui renunciauit epatui, ut ex.
de or.ab.epis.q renūciauit epatui. c.1. Itē ordinatus a nō
suo epō, non.n.recipit executionem.9. q.2.c.1.2.3. & 4.
7 q.1.eps in diœcesi.71.di.c.1.& 2. & dixi in decre. Gre-
gori.

ADDITIONES.

a De hoc. *Scilicet clauis scientiæ: ibi.n.nil de quæstione, in qua contrarium eius quod tenet gl. no. in præ. c. illiteratos, & vide quod scripsi. de temp. ord. nullus. lib. 6. super ver. illiterato.*
b Truncans. *Text. est in decr. is qui. de ho. lib. 6. & in cle. eod. tit. c. & tuo, & ibi multæ concordan. in 5. glo.*
c Præcidit. *Lucæ 22.*
d Ver. vlt. *Qui penultimus est, sed ante additionem erat ultimus.*
e Obiicitur. *22.q.2 si quis per testamentum.*
f Imputatur ei. *Ad irregularitatem vel ad culpam, si verò ptātem non habet, imputatur ad culpam, sed non ad irregularitatē.*
g In causa. *Ibi dabo remissionem.*
h Præstiterit. *Hoc scripsi post Inn. & Host. in præ. decr. sn̄iam. sup (1. glo.*
i Si quis. *Et Ioan. ibi.*

a gori. X. de temp. ord. eos qui. [a] nisi fiat de licẽtia proprij
epi, ut iqi. & 9. q. 2. Lugd. Quidam tñ dicũt, quod ordinatus
ab alieno episcopo non est suspensus ipso iure sed suspẽ
dendus, vt ext. de tẽp. or. qđ translationem. & de ord, ab
episc. q renun. episco. c. j. §. 1. ad fi. Vnde si celebrat, non
est irregularis, quia prædicta iura loquunt de suspensio-
ne quoad se tantũ. Põt tñ suspendi seu interdici ei ne
celebret, vt in præ. c. quod translationẽ. & si postea cele
brauerit, irregularis efficitur: nec poterit cum eo citra
sedem Apostolicam dispẽsari: prout inf. dicetur; & hoc
etiam probat stylus curiç. Nam quando scribitur pro ta
libus, dr sic: Mandamus quatenus ipso ad tempus suspẽ
so super hoc autoritate nra dispenses. Et est no. quòd di
cit, super hoc: & non dicit, super irregularitate dispẽses.
Dispẽsat. n. vt non deponat: quod fieri dẽt sm prædicta
b iura. & hoc sentit do, meus. [b] Item ordinatus ext. statuta
tpa, vt ext. de tẽp. or. cum quidam. Itẽ non ordinatus ce-
lebrans, vt inf. §. nũc de eporum. vers. 18. Item recipiens
plures ordines sacros eodem die, vt eo. ti. dilectus. Item
minor 14. ann, in subdiaconũ ordinatus, vt eo ti. uel non
est. Item per saltũ promotus, vt ex. de cler. per saltum pro
mo. tuæ. Sed quid si nullũ ordinẽ habẽs. ordinet in pres-
byterũ; vel si ptermisso aliquo ordine sacro quis ordine
c tur in epm? De hoc dic prout ibi notatur. [c] Item rebap-
tizatus, de cons. di. 4. qui bis. extra de apostatis. c 1. Item
simoniacus in ordine. ex. de sim. si quis. 1. q. 1. statuimus
Item Neophytus, vt 48. di. per totum. Item rřatis audiẽs
leges uel physicam ultra duos menses. ex. ne cle. vel mo
nac. non magno. in fi. Idem ẽt dici põt de personis illis.
quæ enumerantur eo. ti. c. fi. Item publicẽ pœnitens. 50.
14 di. canones. & 55. di. pœnitentes. † Itẽ accedens ad mo
nasterium causa pniæ ibi agendç pro quocunque deli-
cto siue leui, siue occulto, vt ext. de renũ. post transl 50.
di. si ille. Item suspensus, ut ext. de consue. cùm dilectus
Qui aũt sint suspensi, vide in Repertorio sub ti. de sent.
d exc. in rubrica extraordinaria. [d] Item accusatus accusa-
tione pendẽte. ext. de test. c. fi. item conuictus, & confes
sus, & condemnatus de crimine. 15. q. vl. si quis. ar. ext. de
testib. testimonium. Idem est si non sit condemnatus si
crimen sit enorme & manifestũ. 50. di. de his verò. Itẽ
denunciatus de aliquo crimine. ext. de accus. omnipo-
tens. Item accusator accusatione pendente, ut. 2. q. 3. Eu
phemium. Item excõicatus scienter ordines recipiens.
ext. de sent. exc. c. cùm illorum. Item recipiens ordines
etiam ignoranter ab hæretico. uel excõicato. uel schis-
matico, uel suspenso, uel etiã ab eo qui renũciauit epa-
tui, ut legitur & notatur ext. de schismа. c. 2. ex. de or. ab
episcop. qui renun. episc. c. fi. 1. q. 7. conuenientibus, Itẽ
qui ɔxit matrimonium cum ioculatrice, uel aliàs uili
muliere, uel ancilla, 34. di. si quis uiduam. extr. de cler.
cõiug. sanè. 2. Item promotus post inhibitionẽ sub pœ-
na anathematis. ex. de eo, qui fur. ordines sus. c. 1. Gñali-
ter quicunq: promoueri non põt ad ordines uel hono-
15 res sine dispensatione: & quicunque in eligibilis est. †
Itẽ oẽs casus qui impediũt promouendos. uel deiiciunt
iam promotos. & qui pœnã depositionis merentur, ir-
regularitatẽ inducunt: quos plenè prosequere in Rep-
torio sub titulo de tem. ord. in duabus rubricis extraor-
dinariis. & sub tit. de pœnis. in rubrica illa: casus totus iu
ris in quibus promoti deponuntur: & de alij multis, ut
patet inf. §. nũc de eporum. Item in veteri Testõ quçdã
inueniuntur irregularitates, quæ impediebant aliquẽ
panes Dño offerre: quæ figuraliter intellectæ etiam in
nouo repelluntur, ut cæcus, id est, ignorantia: claudus
idest, infirmitas mentis Item nasum paruum, id est, in
discretio, uel grandem aut tortum, id est, immoderata di
scretionis subtilitas. item habens fractum pedem, id
est. alienatio à bono, uel gibbum, i. peruersitas. Item lip
pus, i. depressio ingenii. Item albuginem in oculo ha-
bens. i. arrogantia. item habens iugem scabiem, id est
luxuriam. Item ponderosus, id est, immunda cogitatio

Item habens impetiginem in corpore. i. auaritia. Hçc le
guntur. 49. di. hic etenim. Item languidum: i. tarditas &
negligentia. Indignum. n. est dare Deo quod dedigna-
19 tur homo, vt eadem di. c. fi. † Sunt quoque irregulares
hi q post peractam pniam nõ habent ordinis executio-
nem, vt ex. de renun. nisi cum pridem. §. 1. quod contin-
e git in plurib. casib. [e] Primò, in homicidio. 50. di. miror.
ext. de tem. or. c. fi. Secundò, in simonia in ordine, 1. q. 1.
erga. ext. de simo. tanta. vel in beneficio quoad illud re-
tinendum. ext. accu. inquisitionis. 1. respon. §. nunc ostẽ
dendum ver. 23. Tertiò, si quis excõicatus, uel suspẽsus,
uel interdictus in contemptum clauium se fecerit ordi-
nari. ext. de sent. exc. cum illorum. §. si autem hos. Quar
tò si talis præsumitur celebrare. 11. q. 3. si quis eps in cõ-
ci. ext. de uita, & honest. clerico. ut clericorum. §. si quis
igitur, vel bñficia conferre: vel si quis a contemnente in
terdictum beneficia recipere, uel ipsum interdictũ uio-
lare præsumit. ext. de exces. præl. tanta. Quinto, falsarius
literarum dñi Papæ. ext. de crimine falsi. ad falsoriũ. §. j.
f Talis tñ sm Papam, [f] si occultus sit post absolutionem,
& pñiam peractã, sine pctõ ordinatur: nec põt petere
cessionem: quia nullo iure cauetur, quod sit infamis ipso iu
re. Sextò, hæreticus. ext. de purg. cano. inter solicitudi-
nes, & qui fuit hæreticus. 1. q. 7. conuenientib. & §. fi. 12.
di. nos consuetudinem. Septimò, exhibens hæreticis ec
clesiastica sacrã, vt ext. de hæret. excom. 1. §. si verò cleri-
17 cus, & §. sanè clerici. † Octauò, sodomita. ext. de exces.
prælat. clerici. Nonò presbyter peccatorem sibi confi-
tentem denudans. extra. de pœni. & remis. omnis. §. fi.
Decimò, incorrigibilis & in nimia contumacia perse-
uerans. ext. de dolo, & contu. ueritatis. §. fi. 22. q. 4. fortè.
ext. de iud. cum non homine. Vndecimo crimen noto-
rium de iure, vel de facto, ext. de tem. or. c. fi. Duodeci-
mò, utens officio assasinorum, uel eos receptans, uel de-
fendens, vel occultans, licèt exinde mors non sequatur,
ext. de hom. pro human. lib. 6. Decimotertio, apostata.
ext. de aposta. c. fi. Decimoquartò, schismaticus. ext. de
schismaticis. c. 1. Decimoquinto, intrusus. 16. q. 7. si quis
deinceps. 7. q. 1. factus. & c. seq. & per abusum secularis
potestatis voluntariè electus ext. de elect. quisquis. De-
cimosextò, sm Io. omne crimen, quod ipso facto indu-
cit infamiam ciuilem. 3. q. 7. c. infames. §. porrò. C. de in-
famibus. l. 1. ff. de his qui no. in fam. l. 1. & l. ait. Decimose-
ptimò, infamia descẽdens ex delicto per snĩam declara-
to: quia pęna potest demi, culpa perennis erit. 2. q. 3. ca.
Euphemium. §. hinc colligitur. † Infamis. n. est irregula-
lis, siue sit infamia iuris, ut 51. di. qui in aliquo. & 2. q. 3.
c. si quem. §. notandum. C. de infa. l. 1. ext. de testib. c. te-
stimo. siue sit infamia facti, ut ext. de accus. omnipotens
2. q. 1. §. hinc colligitur. 80. di. tantis. C. lib. 12. de dign. l. 3.
ext. de exces. præl. inter 1. §. postremo. uer. hoc ẽt no. Qui
aũt sint infames, uide plenè in nro Repertorio sub titu
lo, de pęnis, in rubr. extraordinaria. Decimo octauo, in ca-
sib. in quib. Papa non põt dispensare, quos habes. inf. §.
nunc bř, & in quib. ipse solus dispens. qui no. sup. nũc. §.
ostendendum. In his. n. casib. ẽtsi occultũ sit, non põt quis
ministrare, ut J. §. qual. in alijs aũt casib. non impeditur
executio ordinis post pñiam peractã, sed sufficit p solã
pñiam suo satisfacere creatori: nec illa si latẽtia uel oc-
culta sit, irrĝlaritatẽ ĩducũt, ext. đ sim. c. fi. ĩ fi. 50. d. ferr. 22.
q. 5.

ADDITIONES.

a Eos qui. *lib. 6. & ibi vide in gl. quòd non licet.*
b D. meus. *Vt post eum scripsi in præ. c. quod translationem in gl. ergo talis.*
c Ibi nota. *Et 40. dist. sicut. & 52. dist. solicitudo.*
d Extraordinaria. *Hanc infra decla. ver. casus autem, vide quod plene no. in cle. de pœnis. cupientes. in gl. nota nouam.*
e Casibus. *Quos scripsi in præ. c. nisi super gl. ex loco.*
f Secundum Papam. *in decr. nisi cum pridem. post prin.*

q.5.Christiana:eX.de coh.cle &mu.vestra. eX de renun
ci.nisi cum pridem.§.personæ. Alii tñ ꝯar.pro eis.50.di.
sacerdotes.&c.de his uero.Sed dici põt ꝙ inducunt ir-
regularitatẽ canonicã,q̃ per pñiam aboletur, & nõ aliã
prætereq̃ in homicidio & in alus p̃missis casib. eX de tẽ.
a or.c.si.[a]Vincentius dixit, ꝙ nunquam pro pctõ occul-
to acta pñiã impeditur qs vti ordinib.habitis, & ascẽde-
re ad superiores,nisi inueniat expressum,vt in simonia-
co in ord.eX.de simoni.tanta.Nec acta pñia indiget di-
spensatione,quoad usum,ut in c.Christiana.& in c.fer-
rum.& in eadem distinctione quæ sub gradu,& præ.ca.
de his.vbi dr̃ seruato gradu.Intelligit. n. seruato. s. ipso
iure.ar.p eo.eX.de tẽp.or.c.si.ibi non debent,&c.& in-
tellige ꝯria loqui de crimine,in quo lata est sñia: uel fa-
ma,uel de infamia irregulati.25.d.primũ.59.distinctio-
ne in sacerdotib.Itẽ nõ obstat eX.pe tẽ.or.ad aures.quia
loquit̃ de itrefari,q non hẽt velle nec nolle:quoad hoc
aũt, vt nunq̃ inde accusare posit,bene est necessaria di-
spensatio.eX de fil.presbyt.ex tua.ubi autem aliquis ma
nifeste deliquit,peccat celebrando, siue egerit pñiam,Si
b ue non,vt in d.c.sacerdotes.eX de furt.ex literis [b]. & vi-
de inf.§.nunc de ep̃orum.ver.prohibetur. & §, qualiter
19 aũt.ver.hoc quoque. †Item nota ꝙ suspensus ab offic.
celebrando sit irregularis,ut 11.q.3.si quis ep̃s damnatus
&c.si quis ep̃s in cõcilio.Sed canones illi loquuntur in
excommunicato scienter & in contemptum clauium
celebrante.Hodie tamen idem iuris est in suspenso a di-
uinis, vt eX de re iud.cum æterni.& de sen.excom.cum
medicinalis,in fi.li.6.& hoc casu solus Papa dispensat,
vt inf.§.nunc de ep̃rum,ver.sed nunquid suspensus aũt
a beneficio tm̃ non fit celebrando irregularis: quia hoc
c nullo iure cauetur, secundum Papam extra de electio. c
cum in cunctis. §.clerici. & c.statuimus.§.fin. eX de cõ-
ces.præben.quia diuersitatem.Minori quoque excom-
municatione propter participationem ligatus,licet ce-
lebrando grauiter peccet, non tamen efficitur irregula
ris.imo si medio tempore,s.postquã communicauit ex
communicato,celebrauerit,bene poterit sine Papæ di-
spẽsatione celebrare,vt eX de cle.excom.mi.c.fi.12.q.3.
20 si quis præsbyter.&c.seq.†Quod aũt dixi de excommu
nicato minori pp participationem, idem etiam dicen-
dũ est in notorio fornicatore & simoniaco, & oĩb.alijs
suspensis à iure · cum & participans excõicato sit a iu-
re suspensus,ut eadem quæstione excõicatos. & duob.
ca.seq.& ubi est eadem rõ,idẽ ius dẽt esse.de consan .&
affin.tua.eX.de ꝯsti.nã concupiscentiã. Secus aũt est in
suspensis ab hoĩe.Illi.n.si celebrãt,irregulares fiũt,ut in
præce.c.si quis presbyter.& c.seq.& eX. de cler.exc. mi.
c.2.& c.latores.& c.postulatis. Et est rõ.quia mitius agit̃
cum lege,q̃ cum ministro legis.ff.de ar.l.Celsus. Quidã
tñ dicunt participantes seu cõicantes cum excõicatis,
& illos qui per saltum promoti sunt,non suspensos a iu
re,sed suspendendos esse,& solum pp pctm̃, quantum
ad Deum,phiberi a sacris,& a pmotione,vt eX.de cler.
per saltum promotis.c.vnico.& 51.di.c.1.Quod uerius
d vr̃ secundum Papam.& do.meum [d]. Si.n.a iure suspen
si essent,celebrando fierent irregulares,ut eX.li. 6. de re
iu.cũ æterni.§.si quis.& §.sciturus.de sen. exc.cũ medi-
cinalis,§.si quis.& §,fi. Alij tñ aliter dicũt. eX de cohab.
21 cle.& mulie.sicut.Ad idem eX.de sen.exc.sõlet lib. 6. †
Vt aũt in hac materia plenius instruaris, nota ꝙ excõi
catus maiori excõicatione siue à iure,siue ab hoĩe,sciẽ-
ter durante excõicatione celebrans,semper sit irregula
ris & deponendus est,ut in pręc.c.si quis presbyter. & c.
seq.& ea.q.de illis.& ĩ p̃.decr.latores.Secus si ignoran-
ter, ut eo.ti.c.Apostolicæ. & j̃.§.nunc de ep̃orũ.uer.sed
nũqd põt ẽt clericos illi ministrans, ut dicunt quidã, ar.
e eX.de apost.c 2.[e] Si aũt dubitare probabiliter de sua ex
cõicatione,psertim qñ conscius est culpa sua pp quã iu
ste potuit excõicari.nesciens tñ exponit se discrimini, &
si celebranit,cũ sit excõicatus,Irregularis est,& indiget
dispẽsatione dñi Papę,ut in c.Apostolicę.Crassa aũt di-
ci põt in talib.ignorantia,si citatus perẽptorię,nec iuit,
uec misit· & sic excõicatus celebrat , licet nil excõica-
f tione sciat [f]. In suspensis aũt distinguitur. quia quõcũ-
que quis suspẽditur a Iudice,siue ad certum diem , siue
perpetuo,siue quousq; pæniteat:semper si celebrat fit
irregularis. Hmõi. n. suspensi nunq̃ dñt celebrare nisi
prius sñialiter absoluantur, per iudicem,sicut sñialiter
suspensi fuerunt.ext.de reg.iuris.c.1. Quidam tñ ꝯdicũt
in hoc vltimo casu,s.qñ suspensus est quousque pœni-
teat.Sed pro primis multũ facit.2.q. 5. presbyter. vbi dr̃
g de tali,ꝙ ad arbitrium suspendentis satisfacere dẽt [g]. Et
si tales ante absolutionem celebrant, sunt irregulares:
vt in præ.c.si quis presbyter.&c.seq.eX de rescri.dilect',
eX de exce.Apostolicæ.Suspensi vero à Deo,quales sũt
omnes peccatores,vt eX.de cohab.cle.& mulier. c. fin.
quia indigne corpus Christi sumit.iudicium sibi man-
ducat & bibit.de cons.di.2.sancta.& c.timorẽ.& ca.qui
scelerate.11.q.3,ad mensam.§.euidenter.23.qõ. 4. forte
nunq̃ fiunt irregulares,si celebrant, licèt peccent : nisi
in grauiorib.criminib.vt in homicidio,simonia, & hu-
iusmodi:in quib. ẽt post peractã pñiam executio offi-
cij ĩpedit̃,vt s.ver.sũt quoq;.qa hoc nõ inuenit̃ in canõ
nib. & hæc irregularitas à iure canonico tm̃ est inuen
22 ta:vt dictũ est s̃.ver.2.† Et ideo neminẽ irregularẽ iudi
ces,nisi hoc in iure inuenias expressum.vt j̃.versi.gñali-
h ter [h]. In suspensis à canone ab officio pp crimen , dic ꝙ
sunt irregulares celebrãdo:vt in p̃.decr. cũ æterni. & c.
cũ medicinalis.sed ꝯ,non ne excõicati minori excõica
tione suspẽsi sunt à canone , & tñ non sunt irregulares
celebrando?ut s̃.ver.item no.So. excommunicatus mi-
nor excommunicatione est principaliter, à Deo suspen
sus,& nõ a canone,nisi approbationẽ,ꝙ apparet ex eo :
qa q̃ citò vult pęnitere,absoluitur à quocũq; cõfessore:
& statim celebrare põt:ut eX.de sen.exc.nuper.in fi.Sed
secus est in suspensis à canone:qa ipsi q̃tũcunq; pęnite-
ant,ante tp̃s supensionis finitum celebrare nõ possunt:
vt in p̃dicta decr.cũ ęterni.& c.cũ medicinalis. Sed ad-
huc opponit̃:quia in minori excõicatione aliquid adie
ctũ est a canone. Nã in absolutione est necessaria solẽ-
nitas.eX.de sen.exc.nuper.&c.q̃uis , &c. uenerabilis &
capi.duo.& oĩa nostra merito facimus qbus autoritas
nostra impartitur, ut C.de uete.iur.enuclean. l.1.§. sed
neq;.& §.tanta aũt. Sed dic, ꝙ hæc adiectio , quo ad so-
lẽnitatẽ,nõ immutat statum, siue naturam suspensio-
nis,uel minoris excõicationis : & ideo nõ ẽ dicẽda sñia
23 canonis, sed Dei tm̃. †Item qñ dr̃,Sis suspensus, quous-
q; satisfacias,uel pœniteas,uel usque ad annũ, uel aliud
i tempus [i], non dicitur proprie sententia , uel suspensio
canonis, sed Dei: & ideo statim post pœnitentiã legiti-
mam

ADDITIONES.

a Vincen.dixit. *in c.proxi.alleg,*
b Literis. *Hucusque Vin.qui addebat,maxime si scandalum e-
uitari non poterit ante sententiam.15.quæstio. ulti.c. ulti.*
c Papam. *In prin. c.a nisi cum pridem.*
d Dominum meum. *Qui hoc no.in cap.si celebrat.ut ibi scripsi
post principium.*
e c.2. *Hoc non placet nec ẽt recipit interpretationẽ cõsuetudinis & pbat hoc decre.is q. 1.respon.de sen.exco.li.6.non ob.decre.2.Dis par.n.est culpa celebrantis in excõicatione et rebaptizantis, qui quasi crucifigere Christũ dr̃.de cons.d.4.quib', Et in quo punitur ẽt ignorãtia rebaptizati, ut ibi et secus in excõicatione, ut supra.*
f Sciat. *Durum videtur hoc,cũ potuisset etiam non excõicari, & post perẽptorium iterũ citari de off.deleg.consuluit.de do.et.cõtu. prout vel alia pœca contumacis puniri, vt lit.non conte. quoniã.*
g Debet. *Remissiue dabo infra uers.prox.*
h Generaliter. *& sic est declaration per sen.ex. cum is qui.1.re-
spon.lib.9.*
i tempus. *Quomodo hac duo ultima differunt a primis duobus,
pene scripsi de qta.et quali.cum bona.in glo. moderatẽ.*

mam celebrare pōt:vt 81.dis.si qui sunt presby.in prin.
& ēt prius celebrans non sit irregularis ſm Papā, vt p-
a batur,& no.ſm eum,ex̄ de coh.cle.& mulie.sicut.a No
torius quoq; fornicator non est principaliter suspensus
a canone,sed a Deo:qd patet ex eo,q̄ q̄ cito pœnitet, li
citè celebrar,e.c.si.licet per canones in odium criminis
aliquid additu sit,quo ad vitationē eorū,vt e.ti.c.tua. &
c.vestra.32.di.nullus,& c.pter hoc.§. verum ſm Papam
Dñs aūt meus dixit,q̄ simoniacus & notorius fornica-
tor suspensi sunt ab officio pp crimen a canone, quan-
tum ad se,& q̄tum ad alios,ut præ.§.uerum. Vnde quā-
tumcunq; pniam egerint,nunq̄ celebraret dñr ante ob
tentā a sede Apost.dispensationem, alioquin ꝯhunt ir-
regularitatem,vt ex̄ de big.quia circa.& notat ſm eum
ex̄ de sim.tanta.& in præ.c.cum medicinalis.Si.n.aliqs
est suspensus ab officio pp crimen,q̄tum ad se,& q̄tum
ad alios,siue a canone,siue a iudice,semper fit irregula
ris celebrando,ſm eum,vt no.in præced.dec.cū æterni.
& c.cū medicinalis,ar.tamē ꝯ ī his q̄ no.j.§.nūc de epō
rum,uer.26.Porro si non sint suspensi a canone pp cri-
mē,sed pp aliquē defectum,vt puta illegitime nati, &
corpore vitiati,& hmōi nō incurrūt nomen irregulari
tatem,si ante obtentam dispensationē celebrēt, & hoc
curia Ro.obseruat,qa qñ dispensat cū talib.simpliciter,
dispensat sup defectu tñ,nulla facta mentione de irre
gularitate,qa nullā ꝯxit.66.d.Apost.& c.Cenomanen-
sem.ex̄ de fi.presb.veniens,& c.peruenit.Et idē est, si su-
spēsi sint a canone non pp crimē, sed pp infamiā,sicut
sunt illi quorū crīa sunt notoria, & q ēt post peractam
pniam celebrare pp scandalū & infamiam prohibent,
vt in præal.decr.de coh.cle.mulie.c.fi.& de homi. ex li
teris.§.fi.& tñ celebrando ante dispensationē nouā irre
gularitatē non incurrunt: qa hoc nō inuenit iure cau-
tum. Et idem est in suspenso a confessionib. audiendis
celebrante ante reconciliationem,quia hoc iure nō ca
uet.11.q.3.§.euidenter.De hac suspensione hētur. 26.
q.5.q.6.per totum. Hinc ēt est, q̄ si qs in irregularitate
e-istēs bñficiū recepit,tñ impetrata absolutione sup ir-
regularitate, non indiget alia dispēsatione sup bñficio
obtento,ſm fratrē R.sed & vbi qs dēt in suspensione.i.
in probatione prius q̄ celebret si illa durāte celebrat,bñ
pt cū tali eps dispēsare,vt legit,& no.ſm Papā,ex̄ de cle.
b peteg.nā c.1.[b] Casus aūt in qb.sit aliqs ipso iure susp-en
sus,uel debeat de iure suspendi,vide plenè in nro aureo
Repertorio sub titulo de sen. excō. sub Rub. casus to-
24 tius iuris,in quib.est aliquis suspensus.& in ti.seq. † Sed
quærit utrū his qui nō seruat,sed violat interdictum ec
clesiasticū celebtādo ī loco īterdicto,sit irregularis, &
c suspensus iure ipso.Et vr̄ q̄ sic,c vt ex̄ de excess.præl.tan
ta.ver.fi.& de cle.exc.mi.postulasti.§.fi.Sed ꝯ,quia cele
brans & cōicans excōicato non est suspensus ipso iure,
nec irregularis.ut e.ti.si celebrāt.in pri.multo ergo mi-
nus qui non seruat interdictum. Super hoc dicunt, qui
dam.q̄ non est irregularis,nec suspensus ipso iure. Et
d intelligunt prædictam decret.tanta d.loqui, qñ quicun
que non seruarent interdictum,sed celebrarent in loco
interdicto,expresse per sententiam erant excommuni
cati vel suspensi.Tu dic ꝯ,etiam si super hoc nulla sen-
tentia lata fuerit,vt eod.tit.Apostolicæ, & ext.de elect.
cum inter R.& de postulatio.præl.ca.1.Qui enim in lo
co interdicto celebrat,non a canone, sed a latore sen-
e tentiæ,intelligitur esse suspensus[e].unde cum sit irregu
laris,non potest dispensare cum eo,vt 11.qō. si quis epi-
scop.& c.seq. Qui autem coram excommunicato cele
brat,verè irregularis non est, quia non est suspensus,
nec ab homine,nec a iure,sed est censendus sicut ille,
qui excommunicato participat in oratione, qui tantū
minori excommunicatione excommunicatus est, vt
11.q.3.excōmunicatis.Nec est irregularis,ut in prę. de-
cre.si celebrat.in princ.unde potest a quocunque absol
ui,ut ext.de sen.excom.nuper.in fi.sed quare non mul-

to magis est suspensus celebrans & communicans ex-
communicatis, quam celebrans in loco interdicto? De
f hoc dic ſm Papam,vt not.in præ.c.tanta[f], Suspensum
autem ab homine reputo, siue nominatim suspensus
sit vt,Suspendo talem:siue generalis suspensionis sentē
tia feratur in omnes qui in tali facto commiserint. Vt
interdico talem ecclesiam, uel talem ciuitatem:ut prę
al.decret.tanta.& extr.de postula.cap.1.de uerbo.signi-
25 fica.cum in partibus†.Quod autem dixi,quod celebrās
coram excommunicatis non est irregularis,fallit secū-
dum quosdam,si illi fuerint a domino Papa excommu
g nicati,vt ex̄.de excommunic.significauit[g]. Illud quo-
que notandum est,quod cum locus interdicitur,nō so-
lum clerici illius loci, sed etiam alienigenæ ibi prohi-
bentur celebrare,nisi sint priuilegiati, vt ex̄.de priuile.
quod nonnullis.&c.vt priuilegia. Nominatim autem
interdicti celebrantes irregulares fiūt,vt 11.q.3.si quis
26 episcopus in cōcilio.& c.si quis episcopus damnatus. †
Quæ autem dicimus de loco interdicto, intelligimus e
tiam si parochia fuerit interdicta. Si autem ecclesia in-
terdicta sit: ideo quia est uiolata sanguinis effusione,
h uel semine polluta:non est irregularis in ea celebrans.[h]
Tunc.n.non dr̄ proprie interdicta, sed dicuntur in illa
organa esse suspensa.ex.de consec.ecc.vel alta.c.fin.ex̄.
de adul.significasti.& de priuil.tuarum.vbi generaliter
not.q̄ celebrans in ecclesia à iure interdicta, nec suspē-
sus nec irregularis est,quia interdictum nomē iuris est;
& plus importat quam uerbi proprietas sonet. Item e-
tiam puto,si episcopus propter patronorum discordiā
clauserit ecclesiam,& inde reliquias asportauerit: præ-
cipiens ne ibi missarum solennia celebrentur. Non e-
nim credo, quod celebrans ibi .sit irregularis. extra de
iure pat.c.1. & 2. Si autem dicatur sic . Interdico talem
ecclesiam.celebrans in ea incurrit irregularitatē & su-
spensionem, sed clerici & laici illius ecclesiæ bene pote
runt alibi vbicunque audire & celebrare diuina: nisi
illud

ADDITIONES.

a Sicut. *Vbi scripsi in glo satisfactio,et glo.se.*
b c.1. *Vt ibi scripsi super ver.suspensus.*
c Quid sic. *Et sic est determinatum de sent.excō.is,qui.2. respon. li 6.& quod sequatur de celebrante coram excommunicato,sufficiē ter ibi expeditur.in t.responso.*
d Tanta. *Vbi recitat Ber.in glo.no.quod vt quidam. Adde.q̄ celebrās in loco interdicto.sit irregularis,voluit Fede. de Senis cons. 221. An aūt p̄lat' non prohibitus celebrare in loco interdicto, sit & ipse irregularis,ibi vide.& cui incumbat onus probandi, q̄ p̄latus sciuit locū interdictū,ēt ibi vide.et an prælatus, qui tempore interdicti clausis ianuis interfuit missę,q̄ celebratur super cadauere cuiusdā beguina sit irregularis,cū dicta beguina sit priuilegiata.q̄ tēpore interdicti diuinis officiis possit interesse,& ecclesiastica capere sacramēta,uide Fe.de Senis cōcludētē q̄ nō cōs.86.*
e Suspensus. *Melius diceret,non a latere sententiam. sed a canone ut patet in præ.decre.is,qui.2.respon.& huic literæ melius coaptatur istud unde quod sequitur non ob.decr. nuper.de sen. excō. ut ibi scripsi super glo.colligitur.& vide quod no.eo.ti.statuimus. in uer.glo.& super ea.lib.6.*
f Tanta. *Cuius mentem ibi posuit Ber.in additione.*
g Significauit. *Omnino videas quod ibi scripsi super t.gl. Adde ver.seq.illud quoque,Fede.de Se.cons.92.inci.fratri Raynaldo. vbi bene discutit materiam huius uer.& per ipsum ēt cōs.70. vbi ponit de illo qui accipit aliquos ad diuina officia tēpore interdicti, aliis seruatis circa obseruationem interdicti. & an seruantes interdictum possint admittere aliunde venientes ad ecclesiasticā sepulturam,& an debeāt illo tempore portare corpus Christi cū sono campanæ ad infirmum,& an in quatuor festiuitatib.anni,in quibus tempore interdicti per mittitur celebratio diuinorum, sepeliens mortuū sit irregularis. Io.And.& Pa.de Lea.ut refert Fede.de Se.con.91.tenent quod sic.Sed an tunc officiantes ad sepulturam sint & ipsi irregulares,Fe.ubi supra consuluit quod nō.*
h Celebrans. *& sic terminatū ē de sen.exco.is, qui.1.respon. li.6*

a illud additum fuerit in sñia interdicti ſm Papam [a]. Idẽ
no. Vinc. eẍ de consue. cum uenerabilis. Bern. tñ dicit,
& melius, ꝙ isti laici non poterunt alibi diuina audire,
b vt no. eẍ de priuil. qđ nonnullis [b]. ar. pro eo. 4. q. 5. quiſ-
quis. ver. ſi aũt. De hoc dic ſm Papã, prout not. in præd.
c. tãta, & in præd. Dec. qđ nonnullis. & in c. cum vene-
c rabilis [c]. † Hoc ẽt not. ꝙ excõicatus vel interdictus dicit
27 violare ſñiam, vel interdictum, agendo ſuũ officiũ ſi-
cut prius: puta offerẽdo in missa calicem, vel vrceos &
hmõi vel celebrando ſolenniter veſperas, vel matuti-
num, vt in præd. c. ſi quis eps in concilio. Vtrum autem
eps vel legatus ſic poſſit in hac irregularitate diſpenſa-
re, not. J. §. prox. ver. ſed nunqd eps. Quid ſi officio diui
no intereſt, & cantat: non tñ celebrat? Rñ. non incurrit
irregularitatẽ vel ſuſpenſionẽ, licet peccet: quia nõ fa-
cit tanquam in officio ſuo agẽs. arg. eiuſdẽ c. Legere. n.
pſalterium, vel docere ẽt Euangelium, vel nouum, vel
vetus Teſtm̃ in eccleſia interdicta non eſt prohibitum:
cum etiam ibi prædicari poſſit, vt eẍ de ſen. excõ. rñ. ar.
tñ ɔ̃, eẍ de exceſ. præla. tanta, & de cler. exc. mi. illud. §.
d ſi. [d] & eẍ de re iud. cum æterni. §. ſciturus. Sed diſtingui
poteſt, vtrum ex ignorantia ſeu etiam deuotione, an ve
28 ro ex contẽptu, ſed ex malitia ſe officio ingerat. † Quid
ſi excõicatus celebrat, ſicut prius, vel dicit horas ſuas
officiando populum, non in eccleſia, ſed eẍ. puta in na-
ui, uel in exercitu, vel alibi? Rñ. irregularis eſt. ar. de con
ſe. di. 1. concedimus. Secus, ſi dicit horas cum vno vel
duob. aut plurib. ſocijs non officiando in eccleſia, tunc
tñ bene facit, ſi ſupprimit verba illa quæ a ſolo ſacerdo
e te, dici ſolent, vt, Dñs vobiſcum [e]. & ſi per alium etiam
non ſacerdotem, facit officium inchoari. Quid ſi excõi
catus, vel interdictus celebrat in eccleſia non conſecra
ta? Reſp. idem iuris eſt, ac ſi eſſet cõſecrata: quo ad hoc
eẍ de immu. ecc. eccleſia, eẍ de conſec. eccle. vel alta. c.
ſi. Nam etiam idem eſſet, ſi eẍ eccleſiam celebret, vt ſ.
29 Quid † ſi ſacerdos ſepelit aliquem in cœmiterio, ĩ quo
certũ eſt aliquos excõicatos eſſe ſepultos? Et vr̃ ꝙ ſit ir
regularis. cum conſtet eum uiolare interdictum, eẍ de
exceſ. præla. tanta. Nam tale cœmiterium interdictum
eſt, donec reconcilietur, eẍ de conſe. eccl. vel alta, con-
ſuluiſti, eẍ de ſepul. ex parte. Sed dic contra: cum hoc
non ſit expreſſe iure cautũ, J. ver. generaliter. ſicut nec
celebrans in eccleſia ſanguine vel ſemine polluta, ut ſ.
uerſ. illud quoque. Mitius. n. punitur committens con-
tra interdictum legis ꝗ̃ hominis, ff. de arb. Celſus. In cœ
miterio aũt per ſñiam hoĩs interdicto ſepeliens ſolẽni-
ter, bene ſit irregularis, J. verſ. quid ſi excõicatus, eẍ de
poſtu. prçla. c. 1. prope prin. eẍ de cle. excõ. mi. c. Apoſto
licæ. Regulariter. n. ſiue interdictus ab hoĩe in loco nõ
interdicto, ſiue etiam non interdictus in loco ab hoĩe
interdicto, ea quæ ſuo ordini ſunt ſpãliter attributa, ſo-
lenniter prophanet, præſertim ſcienter & in cõtemptũ.
ex hoc efficitur irregularis. 11. q. 3. ſi quis eps. 1. ibi: ali-
30 quid contigerit de ſacro miniſterio, &c. † Quid de illo
qui ſcienter & ſolenniter ſepelit publicè excõicatum?
Reſpon. licet grauiter peccet, nõ tñ ex hoc ſit irregula-
ris: ſicut nec ille qui celebrat excõicato. ſ. ver. ſed quæri
f tur [f]. Quid de officiis, vel miniſteriis: puta ſi magiſter
ſcholarum ſuum exerceat officium: & ſic de alijs fortè
g idem dicendum ꝙ de ordinib. ſm Papam [g]. quod ex eo
apparet, qui laici qui irregularitatem vel ſuſpẽſionem
non incurrũt, cum ordinem uel officium non habeãt,
h puniuntur, ſi uioletur interdictum. Tu dic [h], ꝙ talis nõ
incurrit irregularitatẽ: quia hęc non competunt ordi-
nis ratione. Peccat tñ, & grauiter eſt puniendus, ſicut &
laicus excõicationem contemnens, ut eẍ de cler. excõ.
31 mi. c. 2. in fi. † Sed quid dices de aduocatis & tabellio-
nib. iudicib. & alijs publica officia gerentib. nunquid ſi
ab illis per ſuperiorẽ ſuſpenſi, ea nihilominus exequun
tur, irregularitatem incurrant? Vr̃ ꝙ ſic. arg. eẍ de hæꝛ.
ſi aduerſus. in fi. & de cler. excõ. mi. c. a. reſpon. 1, eẍ de
re iud. cum æterni. §. ſciturus. Sed dic contra nec obſtãt
iura prædicta: quia locum habent in ſuſpenſis a ſpiritua
li officio ordini ſacro annexo. 11. qõ. 3. ſi quis epiſcopus
damnatus, & cap. ſi quis epiſcopus in concilio. Quid de
benedicente menſam? Vr uidetur ꝙ ſit irregularis: quia
hoc ex officio incumbit. 44. diſt. pro reuerentia. de con
ſecr. diſt. 5. in omnibus. Sed dic contra: cum hoc nulli
ſit ordini deputatum. 45. di. c. 1. ſi. ſecus in benedictione
aquæ: quia illa ſit cum ſolennitate. de conſ. d. 4. aquam.
32 Quid † de abſolutione ab excõicatione? Dic ꝙ abſolue
re excõicatum per ſententiam non eſt ordinis, ſed iu-
riſdictionis, ſicut & excommunicare, ut 2. qõ. 1. nemo.
Nam pars eſt ius ligandi & ſoluendi, de pœn. diſt. 1. ver
bum, ſed abſolutionis ſolennia adhibere, ſicut eſt dice
re orationes cum ſtola, & pſalmum pœnitentialem: &
in eccleſia introducere ordinis & officij eſt argu. eẍ de
ſent. ex com. nuper. in fi. 11. q. 3. debent. & c. ſeq. & infra.
de ſen. §. vt autem. uerſ. porrò. & ſeq. [i] †. Quid ſi diaco-
nus, vel acolitus legunt Epiſt. ſine apparatu in loco, ubi
de cõſuetudine gñali per ſubdiaconũ dr̃ epiſtola? Vr̃ ꝙ
ſint irregulares. ar. 11. q. 3. ſi quis epiſcopꝰ dãnatus. ubi di
citur

ADDITIONES.

a Papam. *Qui in hoc dixit in ſpra Decr. tanta in fi.*

b Nonnullis. *Salua pace Gul. Ber. nõ loquitur de ſpeciali ĩterdicto eccleſię, ſed de generali ĩterdicto terrę de quo loquitur ibi tex. Cy. quòd no. de ſen. exc. c. vl. §. adijcimus. in gl. li. 6. Adde quòd Abb. Sic in c. tãta de exc. prn. tenet, quòd alibi poſſint celebrare & audire, quãdo locus ſolus eſt interdictus, & ita intelligi d. cap. tanta.*

c Venerabilis. *Tu diſtingue. vt de ſen. ex. ſi ſententia. §. 1. libr. 6.*

d .§. ſi. *Vide quòd ibi ſcripſi in gl. diſtinguit. & in ꝑ. c. tãta ſup ver. violans.*

ADDE, quod idem quòd Spe. ſentit Abb. in d. c. tanta.

e Vobiſcum. *Hoc ẽt ſuppriment laici & moniales dicentes officium, vt ſcripſi de cele. miſ. c. 1. ſuper verſi. 1. complestur Aduerte ad id quod dicit hic Spec. dum vult quod excommunicatus celebrans etiam. ext. eccleſiam ſit irregularis. Nam videtur tenere contrarium Inno. & Hoſti in ſacro ext. de ſent. excomu. Item Arch. i. c. is cui. per illum tex. dum dicit in ea ex. de ſen. excom. li. 6. & ibi etiam Ioa. And. in glo. in ver. in ea & ibidem D. & Philip. Franc. Sed pro dicto Spe. facit, quia videtur effectiue & conſecutiue prohibita celebratio, etiam ext. eccleſia. ſi ibi ſit populus & ſua plebs. Nam ibi eſt collectio fideliũ, & nil aliud eſt eccleſia quam fidelium collectio. c. eccleſia. de conſe. di. 1. quare ſatis dubitãdum eſt. Ego autem ſic dicere: ſalua tamen opinione melius ſentientis, aut hic celebrans ext. eccleſiam, cui eccleſia eſt interdicta, celebrat conueniendo populus ext. eccleſiam fraudulenter & in contemptum cenſura, & in hoc caſu ſum cum Speculatore. argu. cap. illos vos ext. de pig. cap. quanto de priu. capi. fin. de immu. eccl. lib. 6. cum ſi. Si verò celebrat his ſedatis. ſ. ſimpliciter, & non hoc animo fraudulento, ſum cum opinione contraria. Tu cogita. Vel poſſet dici, & forſitan melius, quòd opinio cõis intelligitur quando celebrat ſine plebe & fideliũ collectione ſub aere in territorio aliquo, vel in aliquo priuato oratorio, non cũ fideliũ multitudine, & hoc quantum ad irregularitatẽ excurrẽda quia non incurritur, niſi in caſib. a iure expreſſis, ut iã dictum eſt. Vltimo tamen his omiſſis diſputandi gratia dicas, & hac eſt ueritas, quod opinio cõis intelligitur in ſuſpenſo uel interdicto ſolum in eccleſia, ſeu eſt ſibi interdictus ingreſſus eccleſiæ, uel ab eo ſuſpenſus & ita loquitur tex. in d. c. is qui, & cum hoc cõcordat autor infra eo. §. uer. ſi quis ſuſpenditur ab ingreſſu eccleſiæ. Sed hic loquitur in excommunicato maiori. dicas, qui eſt ext. omnem eccleſiam. & membrum diaboli effectus eſt. c. omnis Chriſtianus, & d. c. audi denique. 11. q. 3. & ideo ubicunque celebraret cum populo, celebraret in eccle. quare, &c.*

f Quçrit. *Dic ut de priui. epiſcoporũ, li. 6. & in cle. de ſepu. eos qui.*

g Papam. *In c. tanta. Adde & intellige ſecundum præcedentẽ ad fi. addit. & per Fe. conſ. Alex. 111.*

h Tu dic. *Idem Hoſt.*

i Et ſeq. *Et illam exercens irregularis eſſet, in Decr. tanta ſcripſi poſt Inno. & Hoſt.*

citur ḡnaliter, si quid cõtingat de sacro ministerio. Sed
intelligendum vr̃ de his, quæ certo & suo ordini sunt de
putata; sicut subdiacono legere epistolã, vel acolito por
tare cereos, & sic de alijs. Simile 23.di. subdiaconus. & c.
seq. 25.di. perlectis. 21.di. cleros. Sed si facit ea, q̃ nõ sunt
certo ordini, vel offõ deputata, vel a iure, vel a cõstõne
ecclæ, vel de consuetudine, vt si cantat Respõsoria, vel
legit lectiones: non fit irrłaris. Vnde vr̃, ꝙ si in aliqua ec
clã sit consuetudo, ꝙ quisq; sine distinctione ordinis le
gat epistolam, vel portet cereos, vel quid aliud pertinẽs
ad aliquod offm̃ faciat, non erit irrełaris qui illud offm̃
34 facit. † Consuetudo. n. attenditur in sacris, & in ecclã-
stici officiis, vt ext. de celeb. mis. perniciosus. cum suis
concor. Arg. tñ contra, ext. de hom. sicut dignum. in fi.
vbi dr̃, ꝙ homicidæ non dẽnt ẽt Respõsoria separatim
cantare, sed dici pt̃, ꝙ illud spãliter fuit inuentum pp ter
rorem enormis criminis. Patet ergo ex præmissis, ꝙ in
minorib. ordinib. ꝯtrahitur irrełaritas, & probatur, &
not. s̃m dñm meũ. ext. de cler. exc. mi. c. 2. Nam & tales
degradantur, vt 11.q.2. ep̃s presby. in fi. 24. di. c. fi. Quidã
tñ dñt cõstitutos in minorib. non incurrere irrełaritatẽ
ministrando in suis officijs. Nã prædicto. c. si quis ep̃s. 1.
& 2. non loquuntur de his, sed de presby. & diacono: &
pœnæ demoliendæ sunt, vel saltẽ si incurrunt, põt cũ eis
ep̃s dispensare, cum nõ inueniatur ei prohibitũ nec est
cõtra, ext. de cler. exc. mi. Apostolicæ, quia, ut dñt, ibi lo
quitur de existentib. in sacris ordinib. Quid de simplici
clerico? Rñdeo s̃m illos qui dñt, ꝙ non est ordo, nullam
irrełaritatẽ incurrit: s̃m illos vero, qui contrarium dñt
contrarium est dicendum, si in offõ suo cantant. 23. dis.
psalm. ꝙ verius est s̃m dñm meũ. arg. ad hoc 21. di. cler.
35 in prin. † Quid si presbyter excõicatus vel suspẽsus s̃m
pl̃r ab ordinib. suis administrat ĩ ordine acolitatus? Rñ-
deo, irrełaris efficit̃, ut in præced. c. si quis ep̃s damnatus
vbi dr̃ si quid contingit de sacro ministerio: secus si tm̃
a missarum celebratione suspensus esset. Quid si cõsti-
tutus in minorib. ordinib. excõicatus legit epistolam in
missa priuata? Rñ. non est irrełaris, ex quo sine solemni-
tate hoc facit: cum ẽt a laicis qñq; legantur epistolæ, &
lectiones in missa, de consuetudine. Et idem iuris est, si
ministret Sacerdoti ad Altare parando vinum & aquã,
& lumen, & hmõi, & idem ẽt puto in presbytero, & dia
36 cono. & subdiacono. † Quid si ep̃s a pontificalib. sit su-
spensus? Dicunt quidam, ꝙ in illis celebrando non effi-
citur irregularis, quia pontificalia non sunt de substan-
tia. Nam & sine ipsis põt q̃libet pontificale offm̃ exer-
cere, nec dẽt quis irregularis iudicari, nisi ubi inuenitur
expressum. Quid si quis suspenditur ab ingressu ecclæ
tm̃? Dic ꝙ non fit irregularis celebrando: quia ẽt ext. ec-
a clãm celebratur: de conse. di. 1. concedimus.[a] Quid si ex
cõicatus, vel suspensus baptizat? Rñdeo, non est irregu-
laris, vt quidam dñt: nã hęc pęna non extenditur ad hũc
casum: quia hoc non est spãliter certo ordini deputatũ.
arg. contra, 11.q.3 si quis ep̃s. 1. Sed quod ibi dicit, cõtin-
gerit de sacro ministerio: restringitur vt dñt ad offm̃ ec
clesiasticum, & ad sacrum Altaris. Vel dic, ꝙ si quis pa-
ratus vestibus sacerdotalibus, vel diaconalibus solemni
37 ter baptizat, irregularis est, secus si aliter hoc facit. † Ge
neraliter dicendum est, ꝙ non dẽt aliquis in dubio irre-
gularis iudicari, nisi ubi inuenitur expressum in iure. ar-
gu. ff. de pę. l. præses. de pę. di. 1. pęnę. Irregularitas, n. a iu-
b re positiuo est introducta, ut sup. uer. 2.[b] Scandalum ẽt
solum inducit irregularitatem, ut ext. de hom. ex literis
1. Hoc ẽt sciendum est, ꝙ habens plura beneficia cũ cu-
ra, vel plures personatus sine dispensatione, irregularis
8 est, quod dic. ut. §. uidendum. ver. nunc aliqua. † Abbas
aũt pp irregularitatem a prælatione non remouetur, ut
ext. de æta. & qual. tuam. 50. di. accedens. 16.q.1. legi. s̃m
c Papam.[c] † Sed quæritur, qñ occasione homicidij irregu
39 laritas contrahitur.[d] Super quo not. ꝙ ad hoc, ꝙ irregu
d laritas & peccatum ex homicidio contrahatur, neces-
se est ꝙ interueniat consiliũ vel præceptũ, vel factũ, vel
defensio occidentis. 50. di. si quis viduã. ext. de cler. pu-
gna in duello. c. 2. in fi. 23.q. vlt. c. fin. de quo plenè no.
ext. de homi. sicut dignũ §. cler. Intelligitur aũt aliquis
ꝯsilium vel præceptũ uel factũ in mortẽ alicuius dedis
se, quãdo suasit illud, vel rogauit, vel mãdauit, vel alias
ꝯsuluit ostendendo vtilitatẽ, q̃ ex homicidio sequeretur,
ex. de homic. sicut dignũ. Sed & q nõ cõsulit homici-
diũ, sed ꝯsuluit id unde illud sequitur, irregularis est, ut si
e suasit iactum lapidis, machinæ, uel balistæ[e], vel ꝙ quis
iret ad capiendũ castrũ. quod de facili capi non potest
absque hominis morte. Si. n. iste occidit aliquẽ ĩ captio
ne castri, irregularis est q̃a captioni castri & iactui ma-
chinæ, vel balistæ, ualde affine est: hominẽ interficere.
Secus aũt ur̃, si mandauit furtiuè, seu ꝓditionaliter ca-
pi castrum: tunc. n. licet q ad hoc uadunt, hoĩem occi-
dant, consiliarius ex hoc non fuit irregularis, nisi fortè
aliàs uerisimile esset, vel ipse idẽ suspicaret̃, ꝙ hoc sine
hominis morte fieri nõ potest. Vel dic, & melius, ꝙ cũ
illicitum opus consulat, irregularis efficit̃, etiã si casu
mors inde sequatur ar. ext. de hom. de cætero. In talib.
enim ita punitur, qui remotã cãm homicidio præbet,
sicut qui propinq̃, ut no. eo. ti. presbyterum. Idẽ quoq;
est si mãdauit aliquem verberari, q̃a satis credibile erat
ꝙ ille se defenderet. ff. de iusti. & iure. ut uim. ex. de ho
f mic. significasti: prope. fi.[f] Sed si insistere consilio liciti
operis, uidelicet, ut maleficus, uel alter consimilis ca-
piatur, tunc non fuit consiliarius irregularis, etiam
si capiens illum occidit, quia hoc non consuluit, argu.
ext. eo tit. c. fin. Absit enim ut ea quæ propter bonum
facimus, si quid per hoc præter uoluntatem nostram
cuiquam mali accidit, nobis debeat imputari. 23. quæ.
5. de occidendis. Semper tñ fit irregularis dans directè
ꝯsilium in mortem alicuius, ut extra ne cle. uel mona.
suam. Nec interest, siue is, cui datũ est consiliũ statim
fecerit homicidiũ, uel ẽt diu post nisi primum cõsiliũ
reuocauerit, & ꝯtrium suaserit. ex. de hom. Pet. & arg.
ex. de sent. excõ. mulieres, cum suis cõcor. imo nisi fir-
miter & ꝓbabiliter credat, ꝙ post reuocationem ꝯsilij
reuocet is cui ꝯsultum est à ꝓposito occidendi, necesse
est ꝙ denunciet illi de cuius morte tractatum est ꝙ ca-
ueat sibi. In eo aũt q mandauit ꝓ se fieri homicidiũ, vi-
detur sufficere, si cõtrariũ mãdet tãtũ, ex. de re. iur. omnis
uel sciente eo cui mãdatũ est, pacẽ iuret cũ occidendo
vt 22.q. oẽ ꝙ vel parentelã, vel ex. amicitiã cũ eo cõtra-
hat aliã. ex. de desp. impub. c. 2. Licèt hoc nõ significa-
uerit ei, q̃a qui certus est, certiorari nõ debet. ff. de actio.
empt. & vend. l. 1. in fin. ex. de elect. cum inter uniuer-
sas. Ratio diuersitatis est, q̃a quando mandato alterius,
& ꝓ alio tãtũ fit mandatũ de occidendo, ur̃ ꝙ ꝯtrario
mandato

ADDITIONES.

a Concedimus. *Dic vt de sent. exc. is cui. 1. resp. li. 6, quicquid in tellexerit Gul. in ecclesia celebrãdo irregularis est, vt ibi. Adde quod suspẽsus ab ingressu ecclesiæ si celebrat in eccl. fit irregularis, tenet Fed. consi. 120.*

b Ver. 2. *Sumitur, & vide supra ver. vt autẽ. in fin.*

c Papam. *Qui not. hoc de cor. viti. expo.*

d Contrahitur. *Multa de his quæ sequuntur, scripsi post Ian. & Host. de homi. ad audientiam. in gl. mag.*

e Ballistæ. *Vide quod scripsi de parãte balistã, ne cle. vel mo. iestẽ tiã sup ver. balistaris. Adde quod si famicellus alicuius officialis minor 14. an. doli tamen capax, vadit cũ familia ad capiendũ aliquẽ, q postea suspẽditur sine facto illius famicelli, an efficiat̃ irregularis: & dato quod efficiatur, an poterit absolui a suo ꝑlato ipso iã ꝓfesso: cũ prælatus habeat priuilegiũ dispensãdi sup irregularitate cõtracta cũ quoq; suo subdito: nisi fuerit casus grauis & enormis propter quem meritò tales essent ad sedem Apost. destinandi vide Feli. consi. 158.*

f Prope fi. *Et sic est terminatum eo. tit. is qui. lib. 6. etiam si ille mandans expresse occidi, vt ibi.*

mandato vel ꝓria voluntate ostensa debeat ab homici-
dio cessare. Sed vbi non sit mandatū pro alio, sed pro se,
is qui ꝯsuluit, dēt semper dissuadere, & ēt plus facere, si
hoc conscientia dictat, Cautè tñ facit, ne quē probat, ut
46. dist. cleric. 2. q. 1. si peccauerit. Si aūt postq̃ consulēs
pœnitet: prius tñ q̃ reuocet consilium, ille procedit ad a-
ctuū, irregularis fit licèt tēpore ꝑpetrati hōmic. in cha-
ritate sit, nisi reuocauerit tepestiuè, ita ꝙ reuocatio ad
illū peruenerit. ar. ff. man. si mandassem. & ff. ad Mace.
si tñ. & l. si filius. & ff. quod iussu. l. 1. Resp. 2. ext. de proc.
40 mādato. & c. ex insinuatione. eX. de rescr. ex parte. † Sed
si aliquis alicui consuluit, ꝙ proijciat se in mari, vel ꝙ a-
a lias se occidat, irregularis fit. ar. 50. dis. si quis viduam. [a]
Sed pone, rusticus sup asinū volebat torrentē uadere,
cūq; fuisset in medio torrētis, asinus nec ante nec retro
b voluit ire, sicut asina Balaam [b]. 2. q. 7. c. nos si. §. item cū
Balaam. & c. secuti sunt. Clericus vero vna cū aliis, quia
aqua crescebat, clamauerunt ad illū, vt de asino descen
deret, & rediret ne periret, firmiter & uerisimiliter cre
dentes, ꝙ illæsus redire posset: ille igitur ad eorum cla-
morē de asino descendens vi fluminis est submersus: nū
quid ergo clericus ille irregularis est? Rñ. non Absit. n.
vt ea quæ ꝑꝑ bonū, & c. ut in præ. c. de occidendis. & ad
idem. ea. q. cū homo. Recte ergo consului illi religioso
facto, ut erroneā deponeret consciētia, vt eX de simo. p
41 mas. 2. in fi. † Quid si iudex habens latronem captum,
q̃rit ab aliquo perito. qd fieri dēt de tali: & ille rñdit, ta-
lem morte puniēdum, vel simile: iudex aūt secutus est
consiliū, latronē punit ad mortē? Rñ irregularis est, se-
cundū R. taliter consulens. fuit. n. in culpa. sic in casu q
de facto erat. rñdendo. ext. de excess. præla. ex literis. vbi
c de hoc [c]. Si vero non est casus de facto, sed iudex simpli
citer q̃rit, qualiter sint tales puniendi. & cler. rñdet, ꝙ
ad mortem, vel ad sanguinē. Quam rñsionem secutus.
talis punit ad mortem, vel ad sāguinē. Si rñdens reputa
tur Iurisconsultus: & sup talibus consueuit consulere,
& rñdere consultus, aut errauit in apicibus iuris, & ubi
sunt variæ magistrorū opiniones: rñdet ſm opinionem
suā, in qua etiā aliq periti erāt, & tūc nō est irregularis.
dum tñ consulenti dicat super hoc varias esse opinio-
nes: aut errauit per crassam ignorantiā & supinam. ubi
nullus peritus ꝓbabiliter dubitasset: & tūc fit irregula-
ris, qa fuit in culpa lata. Si aūt nō reputatur Iurisconsu.
nec interrogatus, rñdet vt Iurisconsu. sed simpliciter di
cit qd de talib. sentiat, nec ꝓsumit, nec ꝓsumere debet,
quod iudex seq̄uaē ipsius rñsionem. ꝯhit ex hoc irregu-
laritatem, ex quo nō rñdet ad casum, q sit de facto. Sed
si scienter rñderet ad casum, qui esset de facto: ut pote,
si iudex quæreret ab eo, qd dēt facere de primo depre-
henso in tali, & tali crimine. si ex eius rñsione sequatur
mors, irregularis est: quia in culpa est in casu de facto
d rñdendo, ſm fratrem R. de pęna forti. [d] † Quid si ep̄s ha
42 bens iurisdictionem temporalem interrogat a iudice a
se cōstituto. qd agedum sit de aliquo crimine, pro quo
est pęna sanguinis infligenda? Respon. pōt rñdere, hoc
non pertinere ad ep̄m. sed consule super hoc alios peri
tos. ar. in præ. Dec. ex literis. Pot etiā præcipere, vt quidā
dn̄t, ut puniat, ut iura uolunt, dū tñ non exprimat, quod
puniat ad pœnam mortis vel sanguinis prout no. Hug.
di. 3. oīs autem lex. non tñ debet interesse, ne videatur
autoritatem pręstare. Alias autem si alius pręlatus ex so
la curiositate talib. interesset, non ob hoc fieret irregu-
laris, nisi alias de facto cooperaretur, vt uersi. sed qd de
iudice. & sic intellige præ. c. ex literis. Si uero ep̄s a iudi-
ce īterrogat' rñdeat, malū est, si iste malefactor reman
serit impunitus. irregularis fit, si post eius rñsionē iste
43 pęna mortis: uel sāguinis puniaē. ut eo. c. † Quid si aliqs
cōsuluit alicui, ꝙ aliquā occidat, ipse tñ ab illo occidit ?
Dicūt qdā irregularem fieri ꝯsulentem. qa dedit operā
cōsilio illiciti operis. vnde quicquid mali culpa, uel ca-
su, inde secutū est sibi debet īputari. ar. eX. eo. tit. cōtine
batur. & c. suscepimus. Potuit. n. ꝯsiderare & examina-
re diligenter, ꝙ ēt ipse poterat ab illo occidi: vnde fit ir
regularis, 50. dist. hi qui. & c. sæpe. Alij ꝯdicunt: quia nul
lū ꝯsiliū dedit in mortē illius: imò eū mori nolebat. Si
enim hoc voluisset, fraudulenter ei ꝯsuluisset ad hoc,
vt ipse occideret. indubitatè irregularis esset. ar. prædi.
c. hi qui. & c. sæpe. & eX. eo. c. significasti. Cōsiliū. enim
illius licèt malū fuerit magnę negligentiæ, non tñ fuit
ad mortē eius: nec fuit in negligentia in morte eius, qa
consiliū sic debuit intelligi, vt bene sibi caueret, & hoc
faceret ī loco & tpe, vbi recipiēs cōsiliū, vel sui, occidi
nō possent occidendo eū. Sed si excitaret eū ad occidē
dū aliū in loco, vbi periculū esse posset, tūc bene esset ir
regularis: ēt si is, qui ꝯsuluit, occidaē. Quod si dicaē, sem
per apparet ꝙ nō fuit diligēs, nec bonū dedit cōsiliū, ex
quo is, qui recipit consiliū. est occisus: ipse rñdeat, fines
mandati diligēter seruandi sunt. eX. de rescr. cū dilecta.
ff. mand. diligēter, Vnde si non bene sibi cauet, & fines
mandati egressus est, non vr̄ eius consilio fecisse: vnde
e nō est irregularis [e]. Porrò si aliquis alicui suadeat, ꝙ ꝓ-
44 patria sua, vel ꝓximo suo, vel pro iure suo, vel ecclesiæ
suæ periculo se exponat. non ob hoc fit irregularis, ēt si
ille ibi moriaē, 23. q. 3. ꝑ mēbris. & ij, c. seq. & c. 7. igiē. &
c. seq & c. ꝯuenior. in prin. prope fi. ver. respondi. & ver.
sāctus. n. Sed si sciret, vel crederet eū moriturū: tūc vr̄
ꝙ fiat irregularis: quia est ordinata charitas, ꝙ quisque
diligat plus corpus suū, q̃ alterius. de pęnit. di. 3. q vult.
sed si ei cōsulat, ꝙ se indubitatæ morti exponat pro ho
nore Christi, vel pro fine, vel pro statu ecclesię, nō fit ir
regularis: ēt si mors inde sequatur, 25. q. 1. sūt quidam.
11. q. 3. non solū. & c. seq. cum Christus pro nobis mor-
tem subierit. 12. q. 2. cū redemptor. ext. de hom. pro hu
mani. & sancti Martyres pro ecclesia sāguinē suum ef-
fuderunt. hac ēt ratione excusari pn̄t ab irregularitate
inquisitores hæreticæ prauitatis, sciētes, ꝙ statim post-
quam pronunciauerint aliquē hæreticū esse, ille mor-
ti tradetur, hoc etiā aliàs multipliciter procurādo. Ad
hoc etiā accedat 23. q. 8. legi. & q. 5. si audieris. Quid de
his, qui propter indulgentiā habendā portant ligna ad
hęreti-

ADDITIONES.

a Viduā. *Hoc antē intelligas, si cōsilio paritū fuit: nec putes ex so lo cōsi. irregularitatē induci. Vnde canō ille subpponit homicidiū Et quod sic intellexerit Gul. patet ex superiorib. & sic ēt scripsi in præ. c. ad audientiā. Et scias, quòd hoc interdicit ibi, scripta vsque ad ver. quod si aliquis consuluit.*

b Balaam. *Numeri 22. & 2. Petri. 2. c.*

c De hoc. *In gl. 2. & vide quod sup ea dixi. & ne cle. vel mo clericis. sup verbo officiū. Adde quod Bal. in auth. habita. C. ne fil. ꝓ pa. dicit, quòd clerici possūt dare cōsiliū in legib. & statutis cōdēdis, licèt ex hoc sequatur mors, non efficitur irregularis. Adde quod voluit Inno. in c. ad audiētiam ex. de homi. vbi dicit, quod quis dat consiliū rei licitæ secundum conscientiam, licèt ex hoc indirectè sequatur mors, non efficitur irregularis.*

Adde tu, quod hoc cōter tenetur, vt ibi nō imminet crimen de præsenti puniendū, clericus dicens seu respondens de iure, vel ēt cōsulens tale crimē corporaliter puniendū, & c. ex hoc nō incurrit aliquā irregularitatē: aliàs secus. hoc modo intelligitur glo. in c. omnis. 3. dist. gl. in c. delatoris. q. 6. hoc tenet Host. in d. c. ex literis excess. præla. hoc tenet Arch. in d. c. omnis. hoc tenet Abb. in c. 1. ex. de furtis.

d Forti. *Cuius etiam fuit ver. seq. in sum. de homi. ver. item nota.*

e Irregularis. *Hucusq; sic ad literā recitat Inno. in Decr. ad audiētiam. vt ibi scripsi. ver. quid si Titius. Sed tu simpliciter dicas eū irregularē, per Decr. is qui de homi. lib. 6. Nā vt ibi scripsi, si ille prohibens homicidiū propter culpā, & quia nō prævidit, quod debuit, est irregularis. fortior ergo ex eisdē causis iste, cui suadebāt homicidio: & ibi vide not. super ver. occidat. Item in cōsulente aggressionē, dicendū. si sequatur mors, vel troncatio. Adde quod Io. And. sequitur Abb. in c. ad audientiam extra de homici.*

hæreticos cõburendos? Rñde, si illa ligna cõbusserunt
hæreticũ, irregulares sunt: nec cũ eis dispensatur, nisi p
45 Papã. † Facto aũt si quis sponte cõmittat homicidiũ p
pria manu, fit irregularis: etiã si Paganũ, vel Sarracenũ
occiderit. 50. dist. cle. & c. de his clericis. ex. de hom. c. pẽ.
Idem ẽt est, & nõ spõte, sed casu, cũ daret operã rei il-
licitę: vel si nõ adhibuit diligentiã, quã debuit: vt ex. de
homi. c. sicul dignũ. & c. presbyterũ. & c. continebatur.
& c. ad audientiã. & c. Io. c. fi. Idem est, si cãm proximã
morti dedit, vt 50. dist. studeat. uel si uenenũ dedit. ut eo
ti. si aliquis. & C. de maleficis & Mathe. l. 1. siue accusa-
tor, vel iudex, uel aduocatus, uel testis fuit in causa cri-
minali: ut s. uer. itẽ litigiosus, & c. si aũt casu cõmittitur
homicidiũ & dabat operã licitę rei, & adhibuit diligen
tiã, quã potuit, & ex hoc nõ fit irregularis, ut ex. eod. la
tior. & c. ex literis. 2. & c. seq. & c. Ioan. & c. fi. Alij dñt, ꝙ
talis fit irregularis, licèt ei non imputet̃ ad culpã: quia
Deus cor. interrogat: lex aũt opꝰ quærit. 15. q. 1. si qs nõ
iratus. Sed prius dictũ est verius. Hinc est ꝙ medico, q
adhibuit diligẽtiã, quã potuit, & oper tus est iuxta tra
ditionẽ artis medicinę, nõ imputat̃ mors ęgrotãtis. ex.
de æta. & qua. ad aures. & de homi. tua. & s. ver. ꝯhitur.
aliàs aũt si in aliqua neglıgẽtia fuerit, ꝯsulitur medico,
46 ne ꝓmoueat̃ ad ordines. † Quid si aliqs infirmũ vertit,
vel trãsuertit in aliud latus, vt citius moriatur? Rñ. irre
gularis efficit̃ tã ipse, qui fecit, q̃ ille, qui cõsuluit, si ex
hoc mors fuerit subsecuta: puta, qa fortè via anhelitus
præcludit̃, vel rũpitur apostema ex violentia motus, &
suffocatur. Si aũt nõ citius morit̃ ex hac causa, non est
irregularis: licẽt aliàs pœnitere deberet de peccato. Si ta
mẽ de his & similib. dubitat̃, an inde mors fuerit subse
cuta, deponat leuẽ & temerariã cõscientiã ad arbitriũ
prudẽtis viri alioquin eligat tutiorẽ viã: & iunge quod
no. s. ver. itẽ exercẽs. Quid si aliqs tenet ceruũ, vł leonẽ
q aliquẽ occidit, Dic ꝙ nõ est irregularis, dũmodo ma
litiã vel latã culpã nõ adhibuerit in morte alicuius. Nõ
enim vr̃, ꝙ leuis culpa, vel negligentia debeat huic ĩpu
tari: cũ multũ sit remota causa ab homicidio. Alij di-
cunt ꝙ si aliqd est, quòd possit imputari tenẽti ceruũ,
vel leonẽ, qui occidit, est irregularis, ar. 50. dist. sępe. In
sti. si quadrupes pauperien. fecisse dica. §. 1. Item qñdoq;
aliqs est irregularis: vt promoueat̃, sed non quin mini-
stret ĩ susceptis ordinib. vt ex. de hom. cõtinebat̃. ĩ fi. &
c. ad audientiã. ĩ fi. Itẽ non solum est irregularis qs, si ex
eius ꝑcussione aliqs interit, verum ẽt si ex hoc ĩfirmita
tem ꝯxerit, unde mortuꝰ est: ut ex. eo. c. ꝓsbyterum & c.
ad audientia. & 50. dist. studeat, ex. de cler. pcul. c. 2. De-
47 fensione quoq; cõmittit̃ homicidiũ. † Vnde si qs ineui
tabili casu se defendit, & homicidiũ cõmittit, irregula
ris efficit̃; vt in præ. c. si quis uiduã. quia voluntate com
mittit hõicidiũ, sed facilis est cum huiusmodi dispen-
a satio [a]. Item etiã defensione cõmittitur. ut si qs comi-
b tatur occisorem, ut eum defendat, ex. de hom. sicut di
gnũ. Quid si potui hĩem defendere, & liberare eum à
morte, & nõ feci, ur̃ ꝙ sũ irregularis quia q potest ho-
minem liberare à morte, & nõ liberat, eũ occidit: vt in
ead. dec. §. illi etiã. ex. de sent. excom. c. quam te. & c. di
lecto. §. fi. 24. q. 3. non inferẽda. 83. dist. §. 1. ff. de li. agnos.
necare. Sed super hoc uide quod no. in præ. Decr. qua
48 te. & c. dilecti. † Quid si cùm uelles hominẽ liberare à
morte iniusta, te retraho à proposito liberandi, Resp.
irregularis sum: qa quodãmodo homicidiũ commit-
to indirectè. 50. dist. si quis viduam: de pę. di. 1, periculo-
sè. Illud ẽt nota, ꝙ si quis occidendi animo percussit la
tronẽ, nõ tñ lethaliter, latro aũt ex aliorũ vulnerib. pe-
rit, irregularis est, ut colligitur ex. de homi. significasti
primo. Idẽ est ẽt si nõ percussit, sed aliqd operis impẽ
dit in mortẽ eius: puta, qa latronẽ detinuit, vel ꝯ eũ cla-
mauit, & hmõi. Aliàs aũt si clamasset ꝯ eũ nõ ĩ mortẽ
eius, sed ꝙ caperet̃, uel detinuit eũ, uel leuem ictũ ei de
dit, irregularis nõ est, ẽt si ab alijs occidat̃, fm Papã. ar.
præ. Decre. In hoc. n. vr̃ esse vis, ꝙ nõ auxiliũ, nec cõsi-
liũ det in morte alicuius apertè, nec ẽt sit in negligẽtia,
qa si culpa eiꝰ, vel malitia homicidiũ ꝑpetrat̃, irregula-
ris fit & idẽ est, si eiꝰ negligẽtia cõmittit̃. 50. dist. hi q. ex.
eo. Pet. & ideo siue clamet ꝯ latronẽ, siue. n. capiat, siue
quocũ. alio modo potuit intelligere ex clamore, vel a-
lio actu suo homicidiũ posse sequi: irregularis est, nisi
forte faciat ꝑꝑ corporis sui periculũ: vt si timet ꝙ aliqs
eũ occidere velit, tunc. n. bene põt ĩuocare & clamare ꝓ
auxilio: qa nõ intendit in aliorum mortẽ, sed in suã libe
rationem. & ꝓpea liberat à peccato aĩam volentis eũ oc
cidere: secus si faciat hoc ꝑꝑ periculũ rerũ: uel si fugæ ꝓ
sidio euadere põt, eo. ti. suscepimus. Clericus quoq;, qui
ana cũ socio cepit latronẽ & ligat, & postmodũ timens
interfici a latrone ligato, eũ ĩterficit: irregularis est. ex.
de homi. suscepimus. Itẽ si clericus nõ ualens aliter re-
cuperare res suas, tenet furẽ, ne cũ reb. fugiat donec eum
exhibeat iudici, vel eius auxiliũ ĩuocet ad res suas recu-
perãdas: nõ est irregularis, vt quidã dñt: licet fur a iudi-
ce postea corporaliter puniat̃, vt j. uer. prox. dũ tñ eius
ĩtentio nõ sit corrupta intẽdẽdo ad furis morte, vel mu
tilationẽ. Quid † si clericus tradit seculari potestati la-
49 tronẽ, petens ꝙ eũ puniat citra sanguinis effusionẽ: uel
petens rẽ subtractã sibi restitui? Resp. licet põtas in la-
tronẽ aĩaduertat, nõ ꝑꝑ hoc clericus fit irregularis: nec
etiã nocet illi, si ad ꝯuicendum latronem tradiderit in-
tersignia. Et idẽ est, si impliciter deponit q̃relã de iniuriã
tib. sibi & ecclesiæ suæ, q̃uis tales vix absq. sãguinis effusio
ne valeãt coarctari. ex. eo, tua nos. §. ad vltimũ & ca. po-
stulasti. 23. q. 4. Maxim. & q. 5. c. 1. & c. unum. & c. pœna.
& ar. ff. de bon. li. qui cũ maior. §. 4. & hæc uera sunt, qñ
nõ intẽdit ad mortem: nec hoc in animo gerit, sed for-
c te [c] expressè instabat, ut citra sãguinis effusionẽ castiga
ret̃. ex. de rap. in archiepiscopatu. uel in exiliũ mitteret̃,
vt ex. de iud. cũ nõ ab hõie. & de verb. sig. nouimus. uel
in ꝑpetuũ carcerẽ detruderet̃. ex. de hære. c. excõ. §. pe.
& de apost. a nobis. 23. q. 4. nõ vos. Nõ est ergo irregula
ris agẽs ꝯ furẽ, ciuiliter de crimine, nõ criminaliter ad
sãguinẽ. licet iudex cã ꝓbata illũ suspẽderit ex offi. suo,
vt no. in præ. c. postulasti. Absit. n. vt ea, quę ꝑꝑ bonũ fa
cimus, si ꝓter volũtatẽ nostrã cuiq̃ malũ inde ꝯtigerit,
50 nobis debeat imputari. vt 23. q. 5. de occidẽdis. † Et sũt
hęc ĩ ar. nullius notã irregularitatis incurrere eũ, q ꝑ ex
cutores alicuius curiæ ꝓcurauit aliquẽ capi ꝑꝑ tale de-
lictũ, ꝑꝑ quod nec mori, nec mutilari debuisset, licet iu
dex inueniens eũ alia cõmisisse, ꝓpea suspẽderit eũ, si tñ
ille nec credidit, nec cogitauit id cõtingere posse. Quid
si iudex, uel officialis insequit̃ furẽ fugientem, & q̃rit a
me utrũ uiderim illum, & ego sciens ꝙ fur ille ad mor-
tẽ q̃ritur, instruo eũ? Res. si per meã m̃sionẽ fur inuẽto
est, & occisus, irregularis sum. Secus si nesciui. nec suspi
catus fui ꝙ ad mortem, uel ad pœnã sanguinis quærere
t̃. Quid si scio illũ ad mortem queri, nec ille fugere põt,
nisi per alteram de duabus uiis: & dico quòd per hanc
d uiam non fugit, sciens eum per alterã fugere [d]? Et uide
tur ꝙ non sum irregularis. quia non indicaui eum. ar.

contra,

ADDITIONES.

a Dispensatio. *De hoc infr. eo. §. ad si sed hodie terminatũ est ꝑ cle. de homi. si furiosus. quod occidens necessitate ineuitabili, quia mortẽ aliter vitare nõ poterat, irregularis nõ ẽ. ut ibi. 3. respõ. Et videꝙ ibi no. & ibi 1. respõ. Idẽ dr̃ de furioso, ĩfante, vel dormiẽte.*

Adde quod per hoc facit quod uolunt doc. in l. ex hoc iure. & in l. vt vim. ff. de iust. & iure. ꝙ occidens necessitate ineuitabili non tenetur de homicido. consuluit Bal. cons. 430. lib. 1.

b Dignum. *De hoc infra, ver. quid si aliquis.*

c Fortè. *Tu dic sine forte talem protestationem necessariam, per Decr. secũdã, de hom. li. 6. & vide qđ ibi scripsi sup ver. q̃relã. & hũc uer. plene posuit Host. ĩ Sũ. de ho. §. qua pęna. uer. uerũ circa.*

Adde, quod opin. Io. An sequitur Abb. in c. postulasti. hic alle.

c Fugere. *Notãter hoc dicit: quia si penitus esset ignarus, nullum*

sibi

sibi est irregularitatis periculum. In terminis pone: artifex, sutor vel cerdo sedēs foris in via respōdet de negatiua, certus quod ille quæsitus per illā, viā non fugit: huic nil atribui potest ad culpā. Adde, quod qs tenet̄ furē indicare de iure canonico. Casus est in c. q cū fure. ex. de fur. & ibi gl. sed de iure ciuili nō. te. est i l. ff. q vas. §. qui furē. ff. de fur. & qd de rebelli? dic quod tenetur quis indicare: & si nō indicat, punitur pœna relegationis: tex. est in l. Metrodorū. ff. de pę. quem tex. ad hoc dicit esse singularem Ludo. Rom. sing. 78 5 incip. nunquid teneatur. Henric. Fer.

cōtra, quia dicendo ipsum per hanc viā nō fugere, im
plico, cū per aliā fugere. arg. ex. de præsump. nonne Tu
tius est ergo tacere, vel quærentē curialiter eludere, di-
cēdo, Nunq d ego custos illius sum, vel alio modo. de
pœ. dist. 1. c. voluissent. §. ex his itaq; ver. deniq;. 43. di. in
51 mādatis. in fi. † Sed quid si agenti ad res suas, ex post fa
cto placet, ꝙ latro suspensus est, & ratū habet? & qdem
vr̄ ɔ̄nere irregularitatē. Nā ratihabitio retrotrahitur, &
mādato cōparatur, vt ff. de vi & vi at. l. §. j. quoties. ex. de
elec. c. pen. & ff. de his q not. insa. quid ergo. ex̄ de rest.
spolia. cùm ad sedem. in fi. Quod enim non pronūciat
ore, Deus audit ī corde, & volūtas pro opere reputatur
a 17. q. 1. qui bona. §. si ergo. Et hoc tenet do. meus a. ꝙ
verū est, vt dicit, si gaudet de morte psonæ, secus si gau
deat, ꝙ maleficium est punitū. 23. q. 5. reos. licèt doleat
de morte psonæ & compatiatur figurę Dei, & tristetur
quia cōmisit, vnde taliter est punita. arg. ex̄. de hom. c.
2. C. de pœn. si quis in metallū. ext. de sent. excom. vt fa
mę. In dubio aūt relinquitur qs cōscientiæ suæ, quā in
tentionē habuit, ex de homic. exhibita. & c. petitio. ex̄.
de iureiur. mulieri. 33. dist. habuisse. ex. de æta. & quali.
ad aures. Ego simpliciter credo, solā rationabilē, sine
b placentiā, vt ita dixerim, non inducere irregularitatē[b],
vbi nullus consensus, vel cooperatio, vel exhortatio p̄-
cessit, nec eius nomine factū est arg. ff. man. si verò. §. si
post. Peccatū enim, quod sola volūtate cōmittitur, so-
la volūtate ɔ̄ria aboletur. arg. ext. de simo. c. fi. ff. de reg.
iur. nihil tā naturale. ex. eo c. 1. Itē dico, ꝙ irregularitas
ratione homicidij nō ɔ̄hitur sola volūtate, nisi homo
actu occidatur. arg. ex. de homic. sicut dignum. §. 1. vbi
de hoc in glo. ex corde, & c. 11. q. 1. si quis verò. Sed nec
fit aliquis irregularis propter solū homicidiū: nisi cul-
pa, vel voluntas præcesserit, vel aliàs inde sequatur scā-
dalum: vt probatur & no. 50. dis. hi qui primo. ex de ho
52 mici. ex literis. de cler. egro c. tua. † Quid si quis in rixa
mortuus est, nescitur tn̄ qui illū interfecerit; nunquid
omnes sunt irregulares, & ab ordinib. reppellendi, Vr̄
ꝙ sic: quia omnes censentur homicidæ, saltē quo ad p
motionē, pp incertitudinē: vt 23. q. vlt. c. fi. ff. ad l. Aquil
itē Mela. §. sed si plures. & hoc dixit Io. Sed Gul. Na. di
xit, neminē in dubio repellēdum: arg. ext. de homic. pe
titio. & c. significasti. Dominus meus dicit, ꝙ est suæ cū
sciētiæ relinquendos. Quod prosequere. secundū cū in
c Sū. eo. ti. §. qua pœna. vers. sed nunqnid omnes c † Quid
53 si amici mei interficiunt aliquē mihi iniuriantē me in
uito, & ɔ̄ meam prohibitionem, Respon. mihi non no
cet: vt eo tit. Petrus. & 1. q. 4. quia præsulatus. Idē est, si
me ignorāte, vt ext. de simo. nobis. c. sicut nobis. & c. de
regularib. Sed si voluntas turbata sit: puta, quia nec cō
sensi expressè, nec ɔ̄dixi, mihi imputatur. arg. ext. de si-
mo. Matthæ⁹. Imò etiā dn̄t qdā, ꝙ si sciens tractatū de
morte habitū, nō reuelaui non sum irregularis: qa ho-
micidiū nō cōmisi facto mādato, ɔsil. vel defensione
d 50. dist. c. si quis viduā. & in prę. Decr. Petrus d. Alij dn̄t
ɔ̄rsi credidi, ꝙ nō obstante mea phibitione, mei intui-
54 tu interficerēt. † Quid si aliquis vadit ad interficiendū
aliquē, & tu eū scienter associas, nō tn̄ eū incitas ad ho
micidiū perpetrandū, nec cū eo super hoc aliqua ver-
ba habuisti, vel si habuisti, semper ex animo ei hoc di-
suasisti, sed cū tibi nollet aquiescere, timens de ipso, eū
associas, eo pposito, vt si fortè quis eū insequeretur, cū
defendas: & sic homicidium perpetrat, nunquid es ir-
regularis? Respon. sic f̄m Do. meum. ut eo. tit. sicut di-
e gnū. §. illi. & §. fi.[e] Itē cler. pugnantib. arma ministrans,
irregularis est, si aliqs interficiat̄ ibi, ar. 23. q. vl. c. fi. Noīe
aūt armorū fustes & lapides intelligunt̄. ff. de vet. sign.
55 armorū. ɔ̄ j. ver. qd si clericus. † Sed nunqd clerici pn̄t
inducere milites ad pugnandū p defensione ecclię, vel
Reip. vel fidei: & nunqd imputat̄ eis, si tūc in ɔflictu ali
qs moriat̄: & nunqd incurrūt irregularitatē pp hoc, si
ipsi sint p̄sentes? De hoc no. 23. q. 3. Maximia. & f̄m Pa
pā ex. de rest. spo. olim cām. & in Sum. do. mei. in §. qua
pęna. ver. illud no. & seq. Et bī teneas, ꝙ eccl̄iasticus iu-
dex pōt hortari brachiū seculare ɔ̄ violētos, vel hæreti-
cos, vel paganos, non ut occidat vel mutilet, sed ut de
terris fideliū expellant̄: nec ē irregularis, licet aliqd sint
hincinde occisi. 23. q. 5. de occidēdis. & in pal. ca. Maxi-
mia. Papa no. ex̄ de hom. petitio. qd licet aliqs in bello
iusto aliquos pcusserit, si tn̄ nullus inde mortuus sit: nō
fit ex hoc irregularis: vt ibi pbat̄: licet n. ibi de pcussio-
ne q̄situ fuerit, nō tn̄ r̄ndet de hoc, sed de īterfectione.
In bello aūt iniusto qdcunq; auxiliū vel ɔsiliū dederit
in mortē alterius: vel si culpabilis, vel negligēs fuerit: &
ex hoc est mors secuta, irregularis fit. 50. d. quantū. & c.
sæpe, & c. si duo. Vn̄ vr̄ ꝙ eūtes ad bellū iniustū, siue prę
stent suis fauorē: puta q a lædūt secutius inimicos: siue
terrorē incutiāt aduersariis. s. ꝙ fugiāt, vel timeāt se de
fendere: vel ꝙ amici eorū stupefacti eos deserāt: si exin
de sequat̄ mors. irregulares sunt. Si vero qs accedit ad
iniustū bellū cā pacificandi, vel ex alia iusta cā licet ex
eius p̄ntia aliqd robur accrescat suis, uel timor incutiat̄
aduersarijs: nō est ei imputandū: dūmō dolus, & ēt lata
negligētia absit oīno, ar. a ɔ̄nosensu in p̄. c. quātum, &
ex̄ de homi. presb. & 23. q. 5. de occidēdis. ex̄ de tornea.
56 c. a. † Pōt ēt dici, ꝙ cler. q cū armis vel ēt sine armis in-
terest bello iusto, vel iniusto ī quo aliq īterfecti sūt hīc-
f inde: irregularis est. licet ipse nō occiderit[f]. 51. dis. si qs
post. 26. q. 3. porrò. 23. q. vl. qcūq. ex clero. 1. q. 1. c. fi. Sed
si ad religionē trāsierit, pt f̄m quosdā, ex dispēsatione
epi ī subdiaconū pmoueri: securi⁹ pōt tn̄ hoc fieri p so
lū Papā. Clericus quoq pijciēs lapides in cōflictu ēt ex
parte illorū, q violentiā repellūt, irregularis est, si ab a-
lijs sint hincinde aliqui occisi, licet ipse nullū pcusserit:
& debet a missarum celebratione biēnio abstinere. ex̄
de cler. percul. c. fi. & c. pen. ubi de hoc, arg. ex̄ de cler.
pugnan. in du. c. 1. & 2. Quidam tn̄ hoc intelligunt, quā
do clericus est in culpa mouēdo enormiter arma in ɔ-
flictu volūtate, & sine necessitate: qa si ī necessitate de-
fende-

ADDITIONES.

a Do. meus. *In Sum. de homi. §. qua pęna, ver. quid ergo si placet.*
b Irregularitatem. *Sicut nec inducit excommunicationem, de sen. excom. cum quis. a resp. lib. 6.*
c Omnes. *Monebat eum extrauagans, quæ attribuebatur Grego. quæ incipit, nullum. de homi. ver pone quatuor homines. hic omnino vide quòd scripsi, de hom. significasti. 2. in gl. ar. ad q̄onem. Adde, de occiso a plurib. & nescitur qs sit, qualiter teneatur. Pet. de Anc. cons. 217. Bal. cons. 248. lib. 3. & per eundem cons. 211. 4. lib. Et quid de associante ad homicidium, non tamen assistente, vide eundem Bal. cons. 436. 1. lib. quod facit ad ver. seq. si aliquis vadit.*
d Petrus. *Vide quod ibi dixi super 4. gl. Adde, quò l ibi distinguit, vt refert Abb. aut dolosè iacuit, aut nō. 1. casus sibi imputetur: secundo non. ar. c. quanto. ext. de sen. exc. qd placet Abbati: sed ipse consuluit, vt reu... propter opi. suas.*
e Et §. fi. *Ad hanc materiam & sequentem, vide quod ibi scripsi in §. eos. in magna gl. & eo. tit. petitio. in gl. no. quod.*
f Non occiderit. *Adde, quòd contrarium tenet expressè Abbas in c. petitio. ext. de hom. vbi dicit esse tex. quòd licet cleric. in bello iusto percutiat, & ab alijs interficiatur, quòd non efficitur irregularis. Et ita dicit tenere Inno. respondendo ad c. sicut dignum. quò l loquitur in alijs casib. præterquam vbi bellum sit iniustum.*

Vnũ ingressu religionis irregullaritas tollaẽ,no.eX.de apo l.c.2. Vltimo nota, ꝙ homicidiũ ante baptismum siue ex officio,siue ex voluntate cõmissum non facit aliquem irregulatem,vt quid im dicunt.26.di.deinde vbi de hoc. 50. di. aliquantos. Alij ꝯ dicentes,ꝙ homicidæ
a reppelluntur pp errorem facti,nõ pp irregulatitatem[a].
Sed primi dicunt,ꝙ irregularitas homicidij non est ex defectu sacramenti,& ideo tollitur per baptismum, si præcessit: vt præal. conc. & 51. di.si qs post de hoc not.
b secundum Papam.eX.de iuor.gaudemus.in fi.[b] Multę autem alię irregulatitates sunt scriptæ in iure,quas plene poteris reperire in nostro aureo Repertorio,sub tit. de temp.ord.in Rub.illa,hæ sunt irregularitates , quæ impediũt promotum:& in alia Rub.ibi.se.ã.tit. de pęnis,in ru.casus totius iuris,iñ quibus promoti deijciuntur & deponuntur,sed de his hic sufficiat exempli gratia tetigisse.

ADDITIONES.

a Irregularitatẽ.*in quæstione quam statim allegabo,dicitur,quod factũ est ext.ecclesiam, ante baptismum,non error vel scandalũ quando ergo fit post baptismum tunc subest causam etiã in officiali occidente.Item crimen.præsumptum,quia rarũ est quod non moueatur ira vel odio.Tertia,quia salario constituto solent hoc facere, non causa pietatis,tamen vt ibi dicitur in veteri Testamento,homicida non erat irregularis , de quo supra eo.§.2.col.*

b In fine. *Et ibi scripsi post eũ & Hostien.super vlti.gl in fi.Fuit nunc quęstio venerabilis.13.vbi Bart.dicit Hugo. & Tanc. ita dixisse eum,qui prius infidẽ occidit,promoueri , quasi irregularitas illa sit sequela peccati;cũ apud infideles non sit iustitia,24.q.1 vbi sana.Secundum hoc cessaret ratio.Innocen. in Decre.gaudemus,distinguentes cum Bazi.homicidium ex officio,vbi non est peccatum,ergo nec sequela peccati à voluntario Ipse tamen contrariũ dixit de homi.presbyterum.non distinguens inter illa duo vt ibi scripsi.Et hoc placet Goff.quod etiam infidẽ ocidens ante baptismũ promoueri possit,in Sum.de homic.ver. aliquando. Vide plenẽ per Host.in Sum.ipsius ti.§.quæ pæna.ver.lingua. Adde ꝙ Abba.in d.c.gaudemus.refert Io.Cald.& An.& Hugo. tenere , ꝙ indistinctẽ omnis irregularitas cõtracta ex homicidio tollitur. & illos ipse sequitur aliquibus rationibus. de quibus ibi per eum.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest dispensare cum ordinato extra tempora statuta.*
2 *Dispensat episcopus cum pugnante in duello , dum tamen inde mors,vel membri mutilatio non sequatur.*
3 *Episcopus potest dispensare in beneficio cũ non ordinato ministrante,& vt post statutum terminum in ordine suscepto ministret.*
4 *Dispensatio episcopi valet in omni foro pœnitentiali,& in pœnitentiis imponendis.*
5 *Capiẽs vel capi faciens Cardinalẽ ecclesiæ Roma.sacrilegus est.*
6 *Consentire potest episcopus dispensatiuẽ.vt monachus vnius religionis præsideat monasterio alterius religionis.*
7 *Legatus aut archiepiscopus,an poterit cum postulato ad episcopatum,dispensare in ætate.*
8 *Monachus existens in minoribus ordinibus potest dispensatiuẽ fieri abbas.Olim enim abbates erant laici.*
9 *Prælatus de iure debet in ppria persona seruire in beneficio,põt tamen episcopus dispensare,vt faciat perpetuam vicariam.*
10 *Character semper remanet in clerico ẽt deposito , & debet episcopus cum eo dispensare,nec curiæ seculari traditur.*
11 *Res ecclesiæ dispensatiuẽ vendi debent tempore famis pro alimentis pauperum & redemptione captiuorum.*
12 *Dispensat episcopus vt abbas conferat inuestituram in ecclesiis per eum sibi collatis.*
13 *Monachi possunt habere cellulas intra claustrum cum dispensatione episcopi.*
14 *Episcopus potest dispensatione,deferre friuolę appelationi propter scandalum vitandum.*
15 *Dispensat episcopus.vt clerici peregrini in sua diœcesi recipiantur,& sine literis commendatitijs celebrent.*
16 *Episcopus potest ratificare dispensatiue facta sui prædecessoris. licet sint inualida,sine consensu capituli.*
Dispensat etiam abbreuiando pœnitentiam.
17 *Dispensare potest episcopus cum incestuoso per errorem sororẽ vxoris suę cognoscente, & etiam cum incestuoso simpliciter.*
18 *Episcopus potest vnum uotum in melius dispẽsatiue cõmutare.*
19 *Dispensat, ut clericus scholaris , uel peregre proficiscens locet tempus reditus beneficij sui.*
20 *Parochias vnire & diuidere potest episcopus de consensus eorum quorum interest.*
21 *Pęnitentia a Papa imposita põt dispẽsatiue minui per episcopũ*
12 *Potesta episcoporum generaliter magna narratur in multis.*
13 *Episcopi in quibus sunt priuilegiati.*
24 *Minor non potest superioris legem soluere , sed secundum eam iudicare tenetur.*
25 *Episcopo non licet regulariter dispensare in his,quę pertinent ad generalem ecclesię statum.*
26 *Casus in quibus episcopus prohibetur dispensare.*
27 *Dispensare nemo potest contra Papę sententiam , vel eam reuocare,aut relaxare.*
28 *Consuetudo facit dispensationem valere,quę alias non valeret Episcopus quare potius dispensat contra Canones irregularitatem inducentes,quam contra alios.*
29 *Clericus accusatus probato crimine contra ipsum , ante sententiæ prolationem probat se de illo crimine pœnitentiam egisse , an episcopus accusatore inuito secum poterit dispensare,*
30 *Episcopus ut legatus de latere cum excommunicato uel interdicto celebrante dispensare potest, ubi monitus uelit abstinere.*
31 *Illegitimus religionem ingrediens,de iure communi sine dispensatione aliqua potest ad ordines promoueri.*
32 *Dispensatio non negatur, ubi ius commune statuitur.*
33 *Curia Romana tenet,neminem præter Papam posse dispensare cum illegitimo seculari,quoad curam & ordinem sacrum.*
34 *Illegitimus prohibetur succedere patri suo immediate in beneficio paterno,nisi cum dispensatione.*

5.§. Nunc de epõrũ dispensatione subijciamus ad cuius materiæ euidentiam clariorem primo enumerabimus casus in iure scriptos , in q-bus eis a iure permittitur dispensare , & ius cõe relaxa-
a re[a]:consequenter vero illos in quib. dispensare prohibentur. Vltimo qd iuris sit de hac materia supponem[b].
1 Põt † ergo primo dispensare eps cũ ordinato ext.statuta tpa:vt qdã dñt,ꝙ dic vt su.§.nũc ostendendũ.ver.52. Scdo dispensat , ꝙ quis hẽat duas ecclesias intitulatas . 70.d.sctõrum.sm Papã,tu dic,vt ĩ.uidendũ,ver.duplex & seq. Tertiò dispensat cũ ordinato ab altero epo,incõsulto pprio,vel cõtempto,ut eX de of. Arc.significasti, 71.d.c.1.2.& 3.& 9.q.3.Lug. Quartò cũ eo q ignorãter recepit ordinẽ ab epo, qui renunciauit epali dignitati, vt eX de or.ab epo,qui renu.epi.c.1.Quintò, cũ ordinato ignoranter ab excõicato:ut e.ti.c.2.& 9.q.1.c.2.ar.ta
b men contra,ea.q.1.c.1.[b] Sextò,ut duo ad unam præbẽdam eligantur.quod dicit vt no.ext.de pben.duæ.Septimò,cum clerico pp crimen vsuræ per epm ab officio beneficioq. suspenso,ut no.ext.de vsuris. pterea. Octauò,cum adultero & minorib.criminib.adulterio irretito post pniam,vt 33.di.fraternitatis,ext.de iudicijs,at si
2 clerici,§.de adultetijs,ext.de temp.ord.c.fi.† Nonò,cũ pugnante in duello,ext.de corp.viti.c.1.& ex.de cle.pu. in du.c.1.dum tñ inde mors vel membri mutilatio nõ contingat:quia tunc non põt.23.q.8.his a quib. Sed & tunc põt in beneficio dispensare ut e.ti.c.1.& 50.di. studeat.ad fi.X.In multum enormi & notorio crimine:ut probatur.& not.sm Papam,extra de cor.uti.ca. 1.& at. extra de apost.c.2.& etiam capitalibus criminib. occultis.50.dist.de his uero,de hoc,ext.de tem.or.ex tenore, &

ADDITIONES.

a Relaxare. *Ioan.de Deo,primo posuit casus qui habentur in Decretis,secundum eos qui habentur in Decretalib.*

b cap.1. *Dic ut vtrobique no.*

nasterium, q̃ tamen contra canonem. 16. q. 7. in noua
actione. extra de elec. cum in magistrum. Alij ꝯtra: vt s.
a §. nunc ostendendum. ver. 69.[a] L iij. Potest dispensare
cum clerico post 14. ann. & non antè: vel ẽt si patiatur
defectum in lĩa: dum tñ non sit nimis rudis, vel etiam
in ordinibus: dum tamen sit in minoribus, & in breui
possit ad sacros promoueri, & hoc quo ad reginem ec
clesiæ parochialis seu plebis, vel quo ad dignitates: vt
b eX. de elec. dudũ. i. de ęta. & qua. ꝑterea. & c. indecorũ[b]
& c. ex rõne. qđ est ꝯ præ. Decre. dudum. & eo. tit. cum
c in cunctis. sed ibi est ius cõne[c]. Berna. tñ. & Tanc. not.
eX de elect. cum dilecti. q̃ nullus põt dispensare in defe
ctum ætatis, nisi solus Papa: etiam quoad inferiores di-
gnitates: vt eX de elec. nihil. C. de his. qui ve. æta. impe.
l. 2. & 3. Sed prius dictũ tenet Goff. Io. de Deo & Papa,
qui not. in præ. Decr. indecorum. & c. ꝑterea. q̃ intra 14
ann. prohibetur dispensare, vt ibi. s. aũt potest: cum nõ
sit ei prohibitũ. & d. meus vt not. in Sum. eo. tit. §. ętas.
d Io. tñ de Deo visus est alibi dicere[d], q̃ possit dispensare
cum eo, qui est 14. ann. quoad obtenta vt non priuetur
illis. ut in præ. cap. indecorum. & eo. ti. eam te. sed non
quoad obtinenda. hodie aũt uĩ ipsis adempta dispensã
di potestas in ætate, quoad ecclesias parochiales per ꝯ-
e sti. Greg. de elec. licet canon. li. 6. ut ibi dixi[e]. † Sed nun-
7 quid legatus uel archiepiscopus potest dispensare in ę-
tate, uel in ordinibus cum postulato ad episcopatum?
Non uĩ ex his quæ no. in præ. c. cum dilecti. & ar. eo. ti.
innotauit. & c. dudũ 2. Ex quibus colligitur, q̃ solus Pa
pa in ẽpatu dispensat. Et hoc tenet Gof. Papa etiam no.
eX de postu. præla. c. fi. q̃ quandocunq; quis in ẽpm po-
stulatur, solus Papa postulationem admittit. Sed Io. cõ
f ¡tra, sm e.a[f] quæ not. extra de præb. de multa. & 70. dist.
sanctorum. 21. q. 2. si quis iam. Cum. n. Papa nõ seruet
sibi hoc specialiter, uidetur eis indulgere. extra de sent.
excomm. nuper. Idem dicit Aegidius, qui super hoc q̃-
dam glo. longissimam compilauit: sed salua eius reue-
g rentia, iura facientia ad hanc materiam non induxit[g]
dico eos dispensare non posse iure in defectu ordinum
h ut extra de ætate & qualitate. à multis.[h] 60. distin. nul-
lus in episcopum. & patet in his quæ not. Papa extra de
tempo. ordina. dilectus. ecclesia tamen Romana, quæ
tãquam domina omnia ad se trahit, non pateretur per
eos totaliter dispensari imo episcopum Paduanum, cũ
Patriarcha Aquileiensis dispensauerat, iam consecra-
tum ab episcopatu amonit, in ętate uero nõ imò solus
Papa, ut extra de elect. cum nobis olim. Electiones. n.
episcoporum inter maiores causas numerantur extra.
de app. ut debitus, in fi. de transla. inter corporalia. 17.
i dist. multis[i]. Dominus autem meus dixit contra defe-
K ctu ordinis,[k] ut supra. §. nunc ostendendum uer. 17. &
uer. 70. L iiij. Cum eo, qui beneficium renunnciat, ut si
bi concedar in illo uictum. ar. 7. q. 1. quamuis extra. de
renunc. ad supplicationem. etiam si ob culpam remo-
ueatur. ut supra uers. L u. Cum eo, qui petit cessionem,
. s. ut uel cedat uel remaneat. ę. tit. admonet. & c. q̃dã. &
8 c. 1. † L ui. Quod monachus existens in minoribus ordi
nibus fiat Abbas. extra. de æta. & qua. tuam. olim. n. Ab
bates & monachi laici erant, ut 93. d. à subdiacono. 16.
l q. 1. legi. propè finem. arg. ꝯ. 16. q. 1. §. superiori[l]. L uij. De
bet dispensaro cum illis, quos sine titulo dispensatiuè
promouit ad sacros, ut habeant uictum. extra de ætate
& qualit. accepimus. extra de præben. cum secundum
& c. non liceat. & c. ẽps. L uiij. Dispensat cũ satis in cu-
nabulis.

ADDITIONES.

a Ver. 69. *Eidẽ quod dicam infra. §. consequenter. ver. legatus.*
b Indecorum. *De hac Decre. vide quod scripsi de rescriptis, si eo tempore. lib. 6 super gl penul.*
c Commune. *Hucusque verba. Io. de Deo. vbi põnit casus decretalium. in priu.*
d Dicere. *Vbi supra ante medium.*
e Dixi. *Hodie permissi sunt dispensare in ætate, in dignitatib. vel personalibus, sine cura, Cum his, qui peregerunt 20. annũ, de æta. & qua. c. vno, lib. 6.*
f Secundum ea. *Idest per illas rationes & argumenta, quib. ibi vtitur cum tractat, an dispenset in pluralitate curatorum, vel dignitatũ, hoc dico, quia de hac quæstione in dictis locis nil tractat.*
g Induxit. *Nimis detrahit illi doctori sui temporis sine comparatione maiori: & qui eum inuenit in hoc opere, per quem primo anno, quo decretales adhuc puerulus audiui, cum quoddam xeniolum sibi ex parte patris portassem, me examinatum memoror super lectione diurna: cui quia gratè respondi, me cũ osculo fuit amplexus. propter quod eum contra hanc detractionem cum gl. illã habeam, tueri dispono. Et breuitatis causa certè talis fuit illius glossæ quæstio, qualis in hoc ver. proponitur. Ad negatiuam inducebat l. 2. C. de his qui ve. æta. Impe. per modum, quem inducit in gl. Decre. de ele. cum dilecti. in prin. & in fi. Item e. ti. nihil est, quia cum ibi puniatur promouens minorem, hæc ergo pęna non cedet in commodũ de do. inter vi. & vxo. & si necesse. Inducebat Decr. indecorum. de æta. & qualita. de elect. dudũ. & capit. innotuit. & de fil. presb. c. pe. demum posita opi. Goff. quòd in ẽpat. b. solus Papa dispenset, per c. innotuit, de elec. In inferiorib. episcopis subdit opin. Io. q̃ sequitur, quòd legati & archiepiscopi in episcopatib. dispensant, non vagè & indiscretè: sed ubi necessitas uel vtilitas ecclesiæ id exposcit alle. de æta. & qua. tuam. & c. indecorũ, de concess. præb. cũ nobis. & de ele. cũ nobis olim. in fi. in quãtũ ibi patet, quòd necessitas & utilitas dispensationẽ inducunt. Ad idẽ de præ. exposuisti. vt sic morum probitas impleat ætatem & ordinẽ. 87. dist. c. vlt. Fundat aũt opin suam, quia dispensatio his duob. casib non est eis expressè prohibita, nec est de reseruatis. Et specialiter pro legato inducit, quòd confirmare electionem, uel admittere postulationẽ est iurisdictionis, & iurisdictionalia quæ spectãt ad Papã, cõpetunt legato qui eius vices gerit. de consu. cũ venerabile. ex quo reseruata non sunt expressè, de off. leg. quod translationẽ. Ad allegata in contrariũ respondet, primò ad leges, q̃ leges minores dũmodo sint puberes, ex cã, vel necessitate vrgente pmittunt ad honores pmoueri, ff. de decur. nõ tantũ, §. 1. & de iu. immu. l. 2. Ad Decre. nihil est. respondit, quòd de confirmatione loquitur, nõ de dispensatione. Prima requirit iuris obseruantiã, per secundam fit iuris relatio. Poterit ẽt dare instantiam per c. qui in aliquo. 51. dist. itẽ licet Turon. conciliũ prohibeat diuisionẽ præbendarũ, de præb. maiorib. ex cã tamen episcopus illam facere põt, eo. tit. vacante. Itẽ in permutatione, de rerum permu. quæsitũ. Per hoc respondetur ad concilium, cũ in cunctis, & similia, quæ licet determinent ætatẽ iustam, dispensationem non prohibent. Ad Decr. dudũ. 2. uer. nos igitur respondet, quòd indiscreta, & temeraria fuit ibi dispensatio pp pluritatẽ ecclesiarum parochialium, quæ transgressionem, & infamiam inducebat, nec loquitur de defectu ordinis, vel ætatis. Concludebat aũt contra tenentes contrariũ cum verbis canonis. 7. q. 1. scias. in fi. non uidentur per ius nouum superius allegatum hæc uerba superflua, quæ casum illum directè non respiciunt, vt per se patet. Adde, quid si Papa dispensat cum minore 18. annorũ, ut possit obtinere beneficiũ curatũ, & deinde concedat alicui abbati, ut a certa vicaria possit psonæ idoneæ prouideri, an poterit prouidere dicto minori, qui de iure cõi non est idoneus. Et quid si is minor uigore dicti scripti obtinuit beneficiũ curatum, an possit illo dimisso aliud obtinere, uide Pe. de Anc. cons. 405. inci. tria dubia cõcludentẽ in oĩb. quòd sic. Adde, quòd Abb. in c. cum in cunctis. in prin. de elec. dicit, quòd dispensatio episcopi in minori ætate nõ dẽt fieri, nisi ex magna causa. & quod ubi non subest causa dicitur dissipatio, non dispensatio, ut colligi dicit ex diffi. dispen. quam diff. uide p gl. 1. q. 3. c. reqretis. § nisi rigor, illam gl. tene menti, quia tangit multa necessaria in materia dispensat.*
h Multis. *Tu dic contra, ut ibi dixi, super gl. sic olim.*
i Multis. *Et est expressum, de elec. quamuis, in prin. li. 6.*
K Ordinis. *Quo ad dignitatem episcopalẽ, remissionem dedi ad decretalem, a multis sup. eo. uers. Quo ad inferiores dignitates uide quod no. de æta. & qua. c. uno, li. 6. in ul. gl. & scripsi de elec. dudũ. primo super uerbo in ordinibus.*
l Superiori. *Licet Abbas posset fieri sacerdos, & sacerdos abbas, ut ibi, non tollitur, quod primitiuę ec. status illos ad id nõ cogebat ut patet, in prin. §. & in fi. q hodie coguntur, de æta. & qua. ca. t.*

Non

Non obstat quod in contrario dicitur de regula Benedicti, cũ illa ultra 200. annos secuta fuerit. c. a subdiacono. quod fuit Syluestri, qui fuit tempore Constantini I. & Benedictus tempore Iustiniani ut patet ex Chronicis. Fuerant ergo monachi ante Benedictũ sub sub regula Basilij, 28. q. 1. perniciosam, & ut patet 10 fi. contrarij usque ad tempus Eusebij, Zosimi, & Siricij monachi non fuerunt clerici.

nabulis, vel a dñis, vel a barbaris, vel si castrati timore le
præ, vel ita nati sunt. s. ꝙ promoueantur, vel promoti re
maneant in suis ordinib. ut eX de cor. viti. ex parte B. &
ca. ex parte M. 55. dist. si quis pro ægritudine, & ca. eunu-
chis. Si vero aliquis hoc sponte, vel propter Deũ fecis-
set, vel sibi fieri affectasset, non dispensatur cũ eo, nisi
per Papam. 55. di. qui partẽ. extra. eo. significauit. vbi de
hoc solus ẽt Papa dispensat cũ habente maculã in ocu-
a lo: vt not. s in Papam, e. tit. c. 2. [a] Lix. Cum sacerdote ex-
traneo, vt celebret occultè sine literis vel testibus suæ
ordinationis. eX de cler. peregr. c. fi. ad fi. 71. dist. & 72. d.
7 per totum. † Quod prælatus faciat perpetuum vicariũ.
eX de off. vica. ad hæc. cum de iure ipse prælatus debeat
in propria persona seruire in beneficio, quod benefi-
cium datur propter officium: ut 81. eos. & c. seq. & præ.
ver. 160. Lxj. Potest dispensatiuè concedere minoribus
prælatis, ꝙ possint suos subditos excommunicare. eX de
offic. ord. si sacerdos, & c. cum ab ecclesiarum, quod illj
b non habent de iure communi, secundum Io. de Deo, [b]
eX de off. Arch. cum satis, & c. archidiaconus, eX de fo-
ro compe. cum contingat. nisi hoc habeant de consue-
tudine: licet possint ex causa interdicere diuinum offi-
cium & ecclesiastica sacramenta: vt in præ. Dec. si sacer
dos, & 2. q. 1. nemo. Lxij. Dispensat cum clerico percus-
sore, eX de cler. percus. cap. 1. ar. contra. 46. di. seditionis.
c & 1. q. 7. si quis omnem [c]. Lxiij. Dispensat cum rectori-
bus ad synodum non uenienīb. eX de ma. & obe. super
eo. Possunt enim puniri, nisi veniãt, ut 18. di. de eulogijs,
& ca. pen. Lxiiij. Vt sine uitio fiat transactio super deci-
mis eX de transact. statuimus. de rerum permu. c. c. 1. &
2. sic etiam in beneficio, eX de transact. de cætero. Lxv.
10 Potest & debet dispensare cum clerico deposito, ne cu
riæ seculari tradatur, eX de iud. cum non ab homine. Sẽ
per enim in illo remanet character, & viuere debet cle
ricaliter, 50. di. accedens, 81. di. dictum, & ideo non reor
d dinatur, si restituatur. 11. q. 3. si ẽps [d]. Lxvj. Dispensat, ut
contumax non sit contumax. eX de off. deleg. cõsuluit.
de dolo & contuma. c. 1. & 2. & c. dum dilecti, & c. cum
olim. 5. q. 3. præsenti. Lxvij. Ex causa sequestrat fructus
ante sententiam, eX de sequestra. c. pen. & fi. cum tñ se-
questratio sit regulariter interdicta: vt C. de prohibita
sequestra. per totum. Lxviij. Dispensat cum suspecto de-
crimine, ut non condemnet eum, eX de præsump. lite-
ras, eX de dolo & contum. cum dilecti. Lxxix. Dispen-
sat, ꝙ uir & uxor separati conueniant, ne deterius inde
contingat, eX de iureiur. tua nos. quod est contra cano-
nem. 27. quæst. 2. si vir & uxor. Lxx. Potest ratione iura-
menti cogere clericum uel monachum esse loco obse-
dis, eX de iureiur. ex rescripto. Lxxj. Si prelatus diffidit
de iure suo potest dimittere rẽ, quam ecclesia possidet
ut dicunt quidam, arg. eX de postu. bonæ. 2. ver. ꝙ si cod
e tradicentibus, sed dic prout ibi nota e. Dispensat in cor
rectione morum, & in dispensatione ecclesiasticarum
rerum: & hoc pura ratione. 12. quæst. 1. præcipimus. 16.
f q. 7. c. 1. alias contra f. 11. q. 3. qũo. & c. illud. & c. plerun-
que. 12. q. 2. cognouimus. 10. q. 3. q̃a cognouim⁹. Lxxiij.
Cum fure rei ecclesiasticæ: ut sibi pœna mitigetur. 11.
q. 2. fraternitas. 14. q. 6. si res. & 50. d. si quis presbyter. 17.
q. 4. si fortè. vt post peractã pñiam, vel partẽ eius possit
ad sacros ordines promoueri, eX de fur. c. fin. Lxxiiij. Vt
seruus ecclesiæ bene meritus cũ peculio manumittatẽ:
11 ut 12. q. 2. si quos de seruis. & c. cum redemptor. † Lxxv.
Vt res ecclesiæ tpe famis uendanẽ pro alimentis paupe
rum & pro redemptione captiuorum, 10. q. 2. c. 2. 12. q.
2. aurum. & c. gloria. & sacrorum & c. se Lxxvi. Cum ec
clesia parochiali seu cum sacerdote, dimittẽdo ei quar
tam decimarum sibi debitam. eX. de relcr. de quarta. 12.
q. 3. episcopus si tertiã. & 10. q. 3. relatum. & alia episco-
g palia iura [g]. eX. de dona. pastoralis. Quod uerum est de
consensu capituli, non aliter. eX. de his, quæ fiunt à pre-
al. c. nouit. Lxxvij. Vt si pater exhæredato filio institue-
rit ecclesiam hæredem mortuo patre restituatẽ filio he
reditas. 13. qõ. 2. si quis irascitur. & idem est si credens
se non habiturum filios contulit bona sua ecclesiæ, visu
fructu sibi relicto: & postmodum nascitur sibi filius: vt
17. q. 4 quicunque. Lxxviij. Vt suspensus, in quo signa
pœnitentiæ apparuerunt, apud ecclesiam sepeliatur.
13. q. 2. quæsitum. Nec est contra. 33. q. 5. placuit. quia
ibi loquitur de impenitente: vt in §. qui ibi sequitur.
Lxxix. Quòd sacerdos in ciuili causa coram laico testi-
monium ferat. 14. q. 2. quanquam Lxxxi Secundũ quos
dam in iuramento metu extorto: quod est in detrimen
tum animæ & corporis. de hoc s. §. nunc ostendẽdum.
versic. 24. Lxxx. Quòd vna ecclesia ex causa faciat alte-
ri partem de decimis & primitijs. 16. q. 1. sicut duo. & c.
h statuimus. [h] Lxxxij. quod patronus conferat decimas
monasterio malè à laicis detentas, in quarum possessio
ne non erat ecclesia: vt 16. q. 1. cap. fin. extra de his, quæ
fiunt à præla. sine consensu capituli. cum appostolica.
Lxxxiij. Episcopus patronus dispẽsat, vt præsentatus ab
eo admitatur sine examinatione: quia præsumitur pro
12 eo. 16. q. 5. capitul. 1. † Lxxxiiij. Dispensat, vt abbas confe
rat inuestituram in ecclesis per eum sibi collatis. 16.
quæstione. 2. visis. LxxxV. Quòd ecclesia det clericis ad
uitam eorum de suis possessionibus. 16. quæstione. 3.
clerici. & cap. si episcopus. 12. questio. 2. sæpe fit. & etiã
ipse de possessionib. ecclesiæ suę dat suis seruitoribus
ad uitam eorum, & de proprijs in perpetuum. 16. quæ.
9. illud. quia & successor illos alere tenetur, vt 12. quæ-
stio. 2. hoc ius. Lxxxvj. dispensat in pœna pro immuni-
tate ecclesię violatæ. 10. quęstio. 4. si quis contumax. &
ar. 12. quęst. 2. de viro. Lxxxvij. In separãdo suo arbitrio
monasteria duplicia. 17. questo. 2. & in nullo. & ca. diffi-
nimus. Lxxxviij. Cum monasterijs in tributis sibi dan-
dis. 17. quæstione 7. Eleutherius. Lxxxix. Cum clerico
suo, vt possit ad alterius episcopatum transire, 19. quæ-
stio. 2. duæ. à contrario sensu. & 71. & 72. & 73. distinct.
per

ADDITIONES.

a c. a. *Ibi uide. & quod scripsi eo. ti. significauit super gl. fi.*
b Io. de Deo. *Vbi supra ad fi. 1. colum.*
c Omnem. *In fi. uide quod no. in pra. Decre. 1. & 45. dist. in sum.*
d Si episcopus. *Facit quod scripsi de cle. coniu. super rubrica.*
e Ibi no. *In 5. glo super qua alias remissiones uide. Adde uer. 69. q si uir uxori, & uxor uiro inuicẽ remittãt ius matrimoniale absente episcopo, uel eius uicario, & alter dictorum coniugum, puta maritus intret religionem & facit professionẽ, quod mulier nõ põt ipsum reuocare, eo quia non facta fuerit dicta remissio præsente episcopo, & hoc siue mulier sit iuuenis & suspecta, siue non, ut decidit Feder. consilio 27. & hoc maximè, quia non est de necessitate autoritas epi. sed de honeste. alleg. Hug. Lau. et Archid. 17. questio. 2. si. uir. & Innocent. in c. 1. de conuer. coniug. in 1. gl.*
f Aliàs contra. *Id est id non potest cum iustitia. & ratio non sunt prauia*
g Iura. *Vide quòd plenè scripsi. de censibus c. cum uenerabilis. super glo. seq.*
Adde quod dictũ Spe. licèt de eo mentionẽ non faciat, sequitur Feder. cons. 248 incipiẽte. Casus talis, quidam episcopus. & ult, quòd nec episcopus possit dicta iura remitterere a principio fundationis ecclesiæ, uel hospitalis: quia esset ualde præiudiciale episcopo & episcopali mensæ, quod ecclesia esset in sua diœcesi, & non haberet ius episcopale in ea. latius ibi.
h Statuimus. *Vide quod hoc not. de reli. do. constitut. in glo. hic ui detur.*

13 per totum. † Xc. Cum monachis, vt habere possit cellu
las intra claustrum. 18. q. 2. de monachis. & c. cellulas. &
c. nullus, quod etiam Abbas facere pōt cū benemeritis
20. q. vlt. c. fin. Xcj. in tempore velandi virgines, vt extra
a de temp. ord. ca. 1.[a] alias non, nisi ex causa præterquam
in certis festiuitatib. vt 21. q. 1. de uotis. Xcij. Pōt dispen
sando mitigare pœnam s̄m modum canonum, 23. q. 4.
fortè, de pœn. dist. 6. c. 1. in fi. extra de officio legati. nisi
Xciij. Dissimulando vel correctioni ex causa supersedē
do. 23. q. 4. non potest. Xciiij. Parcendo testi, ne persona
liter puniatur, 23. quæst. 5. c. 1. ad fi. Xcv. Relaxat excom-
municationem ad cautelam, ne plus debito principa-
le negotium retardetur extra de except. Apostolicæ, ex
b tra de test. veniens 2. in fine, secus in interdicto[b]: vt in
constit. Greg. x. de sent. ex com. præsenti, libro 6. Xcvij.
Dispensat in modica iniuria, si iniurians ex sententia sit
infamis, extra de re iud. cum te. 2. q. 3. si quem. §. notan-
14 dum. † Xcvii. Potest dispensatiuè deferre friuolæ ap-
pellationi propter scandalum vitandum, ex̄ de appell:
constitutus, 2. q. 6. appellatione pendente, quod de iure
facere non tenetur: immo iudex hoc faciens multan-
dus est. in 20. li. argenti, vt c. ei qui, 2. q. 6. §. sunt etiā quo
rum, uer. si quis etiam. Xcviij. In transformatione habi
tus ex causa, ex̄ de vi. & ho. cle. c. cleri. & ca. Deus. Xcix.
Cum clericis concubinarijs, ex̄ de cohab. cleri. & mul.
clericos, & ca. vestrā, nisi irregulares effecti sunt, ut s̄. §.
iuxta uet. in suspensis. C. Cum clerico non residente in
ecclesia, ex̄ de cler. non resid. ex parte, & c. tua. & c. fin.
Cj. cum duobus in discordia electis, ut unus habeat di-
gnitatem, & alius aliquid vltra consuetum ex̄ de præb.
nisi 61. d. Osius. 12. q. 1. illi. Cij. Vt aliqui habeant campa
nas, ex̄ de priu. parentib. Ciij. Vt ex una præbenda fiant
duæ, & hoc ex causa, ex̄ de præben. uacante, alias cōtra
c eo. tit. maiorib. & c. dilecto. 1. q. 3. c. fi. Ciiij. Dispensatiuè
vnit capellas, ut augmentet præbendas, ex̄ eo. exposui-
15 sti. † Cv. Quod clerici peregrini ex aliqua iusta causa in
sua diœcesi recipiantur, & sine literis commendatitijs
celebrent, ex̄ de instit. ad decorem, & de cler. perc. c. fi.
de con. di. 1. unicuique, & c. clericos, alias contra 71. dist.
16 c. 2. & 2. sup. ier. 89. † Cvj. potest dispensatiuè ratum ha
bere, qđ factū est per prædecessorem eius, licet illud in
ualidum sit puta sine consensu capituli. ex̄ de his, quæ
fiunt a præla. sine cōsensu. c. cum nos, & c. Apostolica.
Cvij. Potest ex causa retinere ad tempus fructus benef-
d cij vacantis, ex̄ ut eccl. be. c. u 1 c 2, prope finem[d]. Cviij.
e Potest dare monasterijs priuilegia exemptionis[e]. ex̄ de
priu. c. cum olim. & c. ex ore, 16. q. 1. peruenit. Cix. Potest
capellas concedere monachis, ut ex̄ de don. pastoralis,
16. q. 1. peruenit. Cx. Dispensat abbreuiando pęnitentiā.
10. annor. sacrilego, quia cum moniali contraxit, 27. q. 1.
virgine. n. Cxi. Cum cognoscente fornicario coitu mo
nialem, 27. q. 1. eos. Cxij. Cum frequenter nubentib. 31.
f q. 1. de his[f]. Cxij. Episcopus potest adulteram ponere in
monasterio, si uir eam nolit recipere. 32. q. 1. de Benedi-
cto. Adulteros autem excommunicare potest, ut ead.
causa q. 5. perceptum. Cxiij. Permittitur epō separare
maleficiarios post tr. e. annum. 33. q. 1. si per sortiarias ex
g tra de frig. c. fi.[g] Cxv. Potest ex causa mitigare pœnam
matricidę, 33. q. 2. latorem. Cxvj. Potest dispensare cum
solenniter pęnitente, & cū incestuoso in matrimonio
contrahendo, ut ea. quæstio. si quis cum duabus, & c. in
17 adolescentia. & c. antiqui. † Cxvij. Cum incestuoso per
errorem sororem vxoris suæ cognoscente. 34. q. 34. q. 2.
in lectum, & etiam cum incestuoso simpliciter, ex̄ de
eo, q cogn. consang. uxoris suæ, ex literis. 35. q. 3. de ince
stis. ad fi. & q. 8. de gradib. & c. hoc salubriter, ad fi. & c. i̅
cestuosi. Vnde dispensat, ut cognoscens matrem spon-
sę, possit cum alia ꝯhere, ex̄ de eo qui duxit in matri. q̄
polluit per adul. c. 2. De hoc. 33. q. si qs cum, & 27. q. 1. uir
ginem, & is. qui separatur ab uxore pp consanguinita-
tis impedimentum, possit cū alia contrahere. 35. q. 6. ab
isto die 1. Cxviij. Contra sententiam, quę non transit in
rem iudicatam, ut 35. q. 8. quod quis. Vnde restituit mu
lierem contra sententiam in causa matrimoniali latā,
quæ non transit in rem iudicatam, ut eadem. q. c. 1. & ex
tra. de integ. resti. ex. literis. Cxix. Cum raptoribus mu-
lierum, ut euadant legalem pęnam, & acta pnīa cū mu
lieribus raptis ꝯhant. 35. q. 1. & q. 2. & tria ex̄. de rap. ca.
1. ar. ꝯ. ea. q. c. fi. Cxx. Super. statu ecclesiarum, ut eas fa-
h ciant numero pauciores, si plures sint. uel etiam mino-
res,[h] si nequeant de proprijs reditibus sustentari. de cō
sect. d. 1. omnes basilicę. & ꝙ ēt numer⁹ canonicorum
diminuatur, uel augmentetur ex̄ de constit. ex parte. a
cōtrario sensu. ex̄. de uerborum significat. c. fin. ex̄. de
insti. cap. 1. & 2. extra de concess. præb. ex parte. & ut fiat
nouus personatus in ecclesia, qui nunquam fuit ex̄. de
consu. cum olim. Cxxi. Quòd missa cantetur in orato-
rijs. de cōsec. di. 1. concedimus & c. clericos. & c. si quis.
Cxxii. Cū presbytero q sub vno canone duas missas ce-
lebrauit de consec. d. 2. relatū. & c. comperimus. Cxxiii.
Potest minuere pęnam sacerdoti, pp cuius negligen-
i tiā mus comedit species[i] eod. tit. qui bene Cxxiiij. Di-
spēsat, vt presbyter celebret in altari, in quo eadem die
K episcopus celebrauit. ea. d. c. fin.[k] Cxxv. Vt Iudæus sta-
tim ex causa baptizetur. de conse. dist. 4. ne quod absit.
Cxxvj. Secundum quosdam cum ignorante rebapti-
zato, cu esset paruulus si necessitas & illius merita, & ec-
clesiæ vtilitas hoc exposcunt: vt ea. dist. qui bis. Cxxvij.
In pœna presbyteri cum ueteri chrismate baptizantis
ea. d. si quis de alio. Cxxuiij. Consentire potest, quòd pſ-
byter signet pueros in uertice, quos episcopus baptiza
uit, si fortè propter multitudinem episcopus non po-
tuit omnes in uertice chrismare. ea di. omni tpe. 95. d.
capi. pe. & fi. Ipse autem solus potest chrismare infan-
l tes[l] extra de consue. quanto de consec. distin. 5. manus
Cxxix. Cū monacho scienter ex̄ claustrum carnes cōe-
dente. de consecra. distin. 5. carnem. Cxxx. Cum cleri-
co vel prælato religioso vt eat in peregrinationem. de
cō. distin. 5. non oportet. 2. ex̄. de noto: magnæ prope
fin. & cap. pen. & fin. Cxxxl. Quod Clerici iaceant. & co
medant

ADDITIONES.

a Cap. 1. *Die vt ibi no. in vlti. glossa.*
b In interdicto. *Loci, non personæ, vt ibi no. in glo. pe.*
c Contra. *Id est, si causa non subest.*
d Prope. fin. *Vide quod ibi dixi super fi. vlt. glo. propter clem. si vna de rebus eccle. non alien.*
e Exemptionis. *Vide remissionem quam dedi supra. ver. 76.*
f De his. *Ibi vide in 1. gloss.*
g c fin. *Solu. in 1. gloß.*
h Minores. *Numero. Adde Fed. consil. 111. & ibi an hoc possit facere in præiudiciū expectantiū, & requisitas in vnione vide Ol. cons. 261. & p eundē qualiter, & quæ de causa annulletur vnio. cōsilio 262. & quomodo episcopus possit vnire aliquā dignitatē, per eundē. cons. 286. Et an si debent potestatē, à Papa vniēdi aliquā ecclesiā, an vnit, videatur autoritate sua. vel Papæ fecisse, p eun. cons. 257. & quia si Papa cōcedit Episcopo licentiā vniēdi quatuor ecclesias mēsæ suæ, q eas vnit viuentib. rectorib. earū si ne ꝑiudicio Episcoporū, & deinde mortuo illo Pōtifice successor concedat expectatiuas cū clausula debeāt ꝓferri episcopo, vide plenè per eūdem. Ol. consi. 223. Adde, an vniones monasteriorū remaneant sub dispensatione episcopi diœcesani, vide plenissimè Gui. Papæ in quæstionib. suis, q. 103. inci. pragmatica sanctio & adde quod episcopus pōt vni ecclesiæ priuilegiū concedere in alteri⁹ eccl. præiudiciū, imò vnius ecclesiæ iura vel dignitates trib. interuenientib. alteri donare, de quo pro Lud. Ro. cons. 369. incip. circa 1. col. ver. 3. quia videamus. Henric.*
i Species. *Eucharastię.*
K c. fi. *Tex. d non dicit sed gl.*
l Infantes. *In fronte vide de sacra vnc. c. vnc ver. quia vtrò.*

medant in proprijs domibus,& non simul extra de ui. & ho.cle.c.quoniam à contrario sensu : contra canones illos.de con.dist.5.in omnibus.& 12.quæst.1.necessaria.Cxxxij.Dispensatiuè reducit fugitiuos ad claustrū vt extra de reg.c.un.18.quæst.2.aubates. Cxxxiij. Dispēsat,quòd implicitet deuoto contrahat,deterius faciat · faciat extra qui cle.vel vo.veniens licet si contra, eo. ti-
a tu.rutius.22.quæst.4.§.si. ª † Cxxxiiij. Dispensat in voto
18 vt in melius commutetur extra de voto.capi. 1.& c.ex multa.iuli in Hierosolymitano.vt eo titu. per tua. &c. ex parte.&c.magnæ.& nisi in uoto continentiæ:ut no. eo.tit.c.1.Cxxxv.Vt in defectum regularium monasterium de secularibus clericis ordinetur extra de relig. domib.inter quatuor. Sed contra.19.quæ 3. quæ semel
b & extra de reb.ecc.non alie.possessiones ᵇ Cxxxvj. Recipiendo secundum præsentatum à patrono, primo omisso extra de iure pat.cum autem.& cap. pastoralis. Cxxxvij.Cum sacerdote incauto, qui in officio suo peccat extra de celebr.mis.ca.si.Cxxxviij. Quod infirmus, uel ex alia causa,quis comedat carnes in diebus ieiuniorum extra de obserua.ieiun.consilium. Cxxxix. Vt ecclesia parochialis fiat monasterium extra de ecc.ædi. ad audientiam.12.quæst.2.bonę.extra de dona Apostolicę.C xl.Dissimulare potest quod sponsus & sponsa de futuro se absoluant,ne deterius inde cōtingat,extra de spon.preterea.Cxlj.ut puella nubilis dimitat sponsum minorem 14.annis.& contrahat,ne fiat deterius.de despon.impu.c.ex literis.qđ est contra iura illa.eod.tit.de illis.& c.a nobis.Cxlij.Vt confirmet vel impediat sponsalia secundum formam Decre. extra de spon. cum in tua.Cxliij.Cum filijs adulterorum,vt alantur à parentibus. vt extra de eo qui duxit in matrim. cum haberet. in fi.contra iura illa.35.q.3.c.2.& quæst.7.c.vnico. C.de naturali.li.Auth.licet pater.extra qui fil.sint leg.per venerabilem.in fi. Cxliiij. Dissimulando dispensat in dispensatione ex falsa causa obtenta,vt valeat, quæ aliàs non ualeret.extra de coniun.& alij.quia circa.Cxlv.Potest dissimulare dispensatiuè adulterium sponte à muliere confessum,nisi perseueret in illo.extra de diuo. ex literis.Cxlvj.Potest dispensare mutius puniendo eū cū accusatorē in probatione deficientem 2.q.3.Paulū. §.notandum. ex. de calum.cū dilectus.extra de ese.statuimus.in fi.li.6. Cxlvij. In numero & qualitate cōpurgatorum.extra de simo.ut nuatū.2.q.5.oībus.extra de purg.c.ex tuarū.Cxlviij.Cū eo, qui per simplicitatē fecit homagiū ,ppter beneficiū extra de simo. ex dilig-
19 ti.Sed cum directè simoniaco qs ualeat dispēsare: dic vt supra §.nunc ostendendū ner.24.† Cxlix.Dispensat ut clericus scholaris uel peregrè proficiscēs locet ad tēpus reditus bñficij sui.extra ne præla.vices suas. c.si.eX. de uoto.c.fi.Cl.Cū homicidis & paricidis ,φ cōtrahāt matrimonia.extra de his,qui filioc.c.j.33.q.2.seculares
20 & c.intrectores.& c.in adolescētia.† Clj. Potest ecclesias parochiales diuidere & unire,nisi ab eo appellet ur: de cōsensu tñ eorum, quorū interest:ut extra de exces. præla.sicut unire,alias nō.17.q.1.c.præcipimus.§.sicut
c duo.& 10.dis.c.j.ubi de hoc ar.cōtra 16.q.1.quicūque ᶜ Clij.Pōt monachis dare priuilegiū de non dādis deci-
d mis ᵈ, tam præteritis,quàm præsentibus,quàm ēt.futuris:extra de priui.quia circa.&c.ex ore.& c. cum olim.
e 16.q.1.peruenit ᵉ. Cliii. Dispensat cum filijs patroni occidentium uel mutilātium prælatum,φ scilicet possint in monasterijs ad honorem assumi extra de pœnis. in quibusdam.23.q.8.si quis membrorum.& ar.17.q.4. de si.presby. non tñ expressè sed per contrarium actū admittendo eos, uidelicet ad electionem , & ad alios
f actus f.Cliiii.Cū criminoso publicè celebrante, prout not.secundum Papā,extra de cle.pereg.c.1.Clv.Cū excōicato ministrante,quo ad beneficiū ut extra de clex.mi.postulastis respon.1.& c.2.secundū Papā & dominū meū,qui hoc notauerunt,extra de tēpo.ord.dilectus.Sed salua eorum reuerentia,Decr. postulastis. nō loquitur .n hoc casu:sed loquitur qñ excōicatus beneficium recipit.vt supra ver.16.Itē præ,c.2.ad hoc non sa-
21 cit.† Clvi.Pōt dispensatiuè minuere pœnitentiam à Pa-
g pa impositā g,vt 50.dist.accedens 33.q.2.latorem.C.de episco.& clel Anthen.interdicimus.Clvij.Ex causa potest absoluere clericū ab ecclesia,in qua ordinatus est, & eum in alia collocare.84.dis.quorundā. Clviii.Cum presbytero casu ineuitabili homicidia, vt qdā dicūt: φ dic vt supra.§.iuxta.ad ver.qn autem. Clix. Ne quis ad tēpus teneatur in ecclesia parochiali residere: vt in const.Greg.X.de elec.licèt canon.§.fi.li.6.infra. vet. pro-
h ximo ʰ Clx.Vt quis deseruiat per vicariū in ecclesia parochiali dignitati annexa. ut eX. de præb. ex tripandæ: ut no.eX.de æta.& quali.eam te supra ver.60.Clxi. Cū eo qui factus etat ineligibilis : quia receperat electionē per abusum secularis potestatis factā : ut supra. no.ⁱ eX de ele.quisquis.Clxii.In casibus,qui habentur.68.di stin.quàuis.& c.cor episcopi. Clxiij. Vt corpora sanctorum transferanē de loco ad locum.de con.dist. j. Corpora & reliquiæ ex causa de ecclesia extrahantur:&pōt ēt inhibere,ne in ea diuina celebrentur, extra de iure patro.c.2.& œconomum in ea ponere.extra de offi.or-
K din.cum vos ᵏ † Generaliter aūt magna est episcoporū
22 ptās.Nā non potest ecclesia fieri,nisi primo eps crucē ibi figat,atrium designet,& primarium lapidē ponat. ea.dist.nemo.Item solus & superiores possunt consecrare,recōciliare,pœnitentias solennes imponere, indulgentiarum literas concedere, de causis matrimonialibus cognoscere,ordinationes facere,chrisma con-
l ficere.extra de exces.plātorū.accedentibus ˡ 16. q. 1. interdicimus extra de pœni.& remis.cum ex eo.in fi.ext. de conse.eccle.uel alta.consuluisti.& c.aqua.50.dist.in capite. Item quinquagesimā uel e centesimā dare extra de do. Apostolicæ. 20. quæstio.2. bonæ eX de his, quæ fin.à præla.sine consen.cap.pastoralis. Item solenniter excōicare.11.q.3.debent.Itē literas dimissorias dare, aliter nō ualet ordinatio ab alieno episcopo facta.8.q. 2.illud.& c.dilectissimi.eX.de of. Arc.ut nostrū.ubi de hoc Itē annulū portare.eX.de ui.& ho.cler.qđ clerici.Item duos de canonicis ecclæ suę secū habere.eX de cler.nō resid.ad audientiā.Itē parochias limitare, & cęmiteria ordinare.13.q.1.ecc.& in præ.c.pastoralis.Itē constitutiones in suis diœcesibus facere.de consec.di.1.oēs ba-
m silicæ.16.q.7.oēs.extra de fer.cap.fi.12.dist.catholica m. Ex quibus iurib.colligitur,φ oēs ecclesiæ ad eos pertinent.Itē generalē synodū facere.17.di.eps.eX de maio. & obe·quod super.Item hæreticos condemnare.eX de hære-

ADDITIONES.

a §.fi. *Di vt de voto.vno.li.6.*
b Possessiones.*Vide quod dixi in pra.Dec.inter quatuor.in text. & super.t.gl.*
c Quicunque.*Solue vt ibi no.& de reli.domi.constitutus.*
d Decimis.*Episcopalibus,quæ consistunt in quarta de quibus loquitur Decr.quia circa & vide supra.ver.86.*
e Peruenit.*Loquitur de decimis perci.*
f Actus.*Puto quòd p hunc finē Gui.recedere voluit ab opin.Io.& sequacium.quas vide in Decret.in quibusdam.in vlt.glo. & sup.ea.*
g Impositam.*Omnino vide qđ dixi supra.§.nūc ostendendū.ver. xxvij.in fi.Adde tu gl.notabilē,& ibi Arch.in c.tempora.xxvi. q.vij.Ro.in suis singu.in iij.columna in iiij.no.Io.Maria Bolon.*
h Proximo.*Facit etiam contra pœnam illius Dec. dispensationē super tradendo sacerdotio per septenium , secundum formam Decr.cum ex eo.de ele.lib.6.*
i Vt supra no.§.iuxta B.sub ver.sunt quoque ver.15.
K Cum vos.*Adde casū.quē ponit Decree.antiqua extraua.Ioan.*
l Accedentibus.*Ibi satis tractaui super ver.indulgentiarum,an electi non confirmati indulgentias dare possint.*
m Catholica.*Iura melius facientia colligi de app.c.c.si.li.6.super vlt.gl.in prin.& quæstio ibi notabilis facit ad propositum.*

hæreticis.ab abolendā. §. t.& contra eos inquirere.eo.
tit.excōicamus.§.fi.Nec hæc ptās ipsius admittīr, licèt
a inquisitio alteri committatī[a]. Itē ecclesias cēsuales fa-
cere.de iure patro.pterea.de censi.scientes.Itē institue
re clericos,& destituere.ext.de fil.psby.c.ex tua.de inst.
ex frequent:b.de his q̄ fi.a pla.nouit.& alia plura : nam
ad eos singula referuntur.ut 25. dist. perlectis.extra de
23 off.archipresbyter. vt singulæ.† Ipsi quoque in multis
sunt priuilegiati,nam non incurrunt sñias excōicatio-
nis,suspensionis,& interdicti,sicut aliæ personæ. ext. de
b sent.ex.quia periculosum.[b] Item aliter pceditur cōtra
eos contumaces,quā ɔtra alios:ut in consti. Alex. IIII.
c de priuileg.quia pōtificali [c]. Itē ipsi aliter iurant, quam
alij, nec testificari cogunī.eẍ.de iura. calum.c.fi.& 11.
quæ.j.nec honore.in aut.de sanctis.ep. §.nulli·Item.tpe
generalis interdicti possunt audire diuina eẍ. de priuil.
quod nonnullis.Item pñt sibi quem nolunt eligere cō-
fessorem.ut eẍ.de pœni.& remis.c.fi. Item non cogūr
subire iudicium,nisi imperialis iussio precedat,ut no.in
Sum. Azon.in tit.episc.& cleri.§.qđ.sit.Item episcopa-
lis dignitas liberat a patria ptāte.54.d.si seruus.& no eẍ
de ęta.& qualit.indecorum . Item quinque priuilegia
habet in lege antiqua.11.q.j.quicūnque . Item plures te-
stes cōtra eū necessarij sunt.2. q.quarta.præsul.& c. seq.
d & in iuribus alijs sunt priuilegiati[d]. In his igitur casib',
qui expressi sunt in iure & similibus , pt indubitate eps
dispensare,& ius cōe relaxare,sed nō in alijs , q nō sunt
e in iure expressi,scđm Goff.& Gul.Na.[e]& Io.de Deo[f],
f & eorū sequaces. Cū.n.in præmissis casib. sit ei conces-
sum,vī in alijs esse prohibitum. vt ff.de his q sui uel alie.
iur.sunt.l.1.e.§.j.itē,cū eps adstrictus sit canones obser-
uare:ut ex.de iure.ego.& 100.d.optatum.4.d.cap. fi.25.
q.1:hac consona.non debet contra eos facere , nisi ex-
presse sibi concedatur a iure : vt extra, de na.ex lib. ven.
vnico.extra,de ele.dudū. 2. ibi quod in aliis reprobare ,
&c.32.q.5.si Paulus.in princi.25.quæst.1.cap.1.2.3.4.&
24 5. † Minor enim non pōt superioris legem tollere. &
10.di.cap.1.nec de illa,sed scđm illam iudicare tenetur:
g 4.distin.in istis[g]. Non ergo potest episcopus dispensare
secundum eos,nisi vbi inuenitur expressum, quod pos-
sit: argu.extra,de iudic.atsi clerici.extra,de tempo. ord.
dilectus.de sup.neg.præla. Romanæ.50.distin.miror. &
hoc idem tenet Inno. IIII. dicens eum dispensare pos-
se , vbi ius ei simpliciter dispensationem concedit : ut
in præ.decre.nuper.&extra de cleri.ext.mi.c.postulasti.
Si autem dispensatio ei non conceditur a canone, nun-
quā dispensare pt:ut dī in decre.dilectus. Sed certè præ
missa obiectio impertinēs esse uī: nā dispensando in ca
su non expresso in iure, non ob hoc impugnat canones
uel eos tollit,nisi ei expresse acanonib.dispensandi ptās
interdiceretur in casu,in quo dispensat.& pp hoc Ioan.
Lau.Hu. Tan.B.& alii, quorum dictū communius est,
dñt,q episcopus dispensare pt ubicūq;non prohibet.ar.
extra.de hęr.excōicamus.§.sanè.dedc sen.exc.nuper.&
c. a nobis.&c.cum illorū.eẍ de sponsalib cum apud.16.
q.1.sunt nonnulli.ff.q.ex cau.ma.nea non. §.t. Nam &
Apostolus dicit: Oīa mihi licet. 11.q.1 . aliud. Nec ob· p.
decre.atsi clerici. prout ibi no. Vinc. aūt dicit episcopū
dispensare posse,ubicūq;non phibeī. & inueniī qñque
per episcopū dispensatum fuisse.In aliis aūt nouis casi-
bus Papa cōsulēdus est,ut dixit, & in illis intelligitur p-
hibitū,qđ nō inueniī ɔcessum. eẍ de transl. inter. ut in
prę.c.dilectus. sed hec opinio parū discrepat a prima.
25 † Sunt qui dñt,non licere e[i]o dispensare regulariter in
his,q̄pertinent ad generalē ecclesię statum in prę.decr.
dilectus.& eo.tit.sane.& 14. di. sicut. In criminibus au-
tem,vt dñt, super dispensare pōt,nisi prohibeatur,& sic
pōt itelligi præ.dec.nuper.Do.meus dixit, quod in his ,
in quibus mortale peccatū est scđm legem diuinā,sicut
in furto & rapina.ut 14.qō.5.si pœnale.dispēsare nō pt,
nec et Papa,vt alij dūt.quo minus pœnitentiā agat , &
restitutio fiat.extra.de vsur.cum tu.& eod.q.si quid in-
uenisti.& c.multi.& q.6.si res.In his vero,in quib' mor
tale pctum est sm ius positiuū,& est epis siue iferiorib.
à Papa interdicta dispensatio,nullus dispensare, penitē
t ā pstare pt,nisi solus Papa,uel is cui spāliter cōmiserit:
26 si vero non est interdicta,tūc pōt.† Prohibetur aūt eps
dispensare cū homicida.50.d.miror. Itē cū filiis illegi-
timis,quoad dignitates personatus,& beneficia curam
habentia animatū:vt j.ver.vtrū Itē cū minore 14.anno
ad dignitates.vt s.ver. 53.Itē cū corpore vitiatis.55.di.si
h quis.ar.tñ ɔ,ex de corpore vi.significauit[h]. Itē cū biga-
mis & viduarū maritis.eẍ.de biga.c.1.34.di.lector. sup.
§.iuxta.ver.ɔhitur.Itē cum eo qui duas vxores de facto
duxit,vel q secundas nuptas de facto contraxit.eo.ti.nu
per Itē cū presbytero secundas nuptias benidicente: vt
eẍ,de secundis nup.c.1.Itē cū facient duellum, ex quo
mors uel membri debilitas est secuta,& cum eo qui fa
cit duellum tale fieri:vt supra,ver. 9. Item cū eo qui de
iniusta excommunicatione conqueritur In iudicio
seculari.21.q.vlt.c.pe.Itē cū simoniaco in ordine:vt su.
§.nūc ostendendū.ver.23.Itē cū infamibus,2. q.3. Eu-
phemiū.§.hinc colligitur.vbi de hoc.§.notandū . Item
vt quis in vna ecclesia habeat duas præbendas.extra. de
concess

ADDITIONES.

a Committatur. *Hoc est expressum de hære. per. hoc primo re-
spon.li.6.*

b Periculosum. *De excommunicatione non est verum, vt ibi no.
in gl. secus. sed vt sup ea scripsi post Host. à principio, bene fuerat
ibi de excōmunicatione prouisum se postea sublatum, & hoc ex
cusat Gul. qui decisam fortè non vidit.*

c Pontificali. *Quæ habetur de off. deleg. c. 2. li. 6.*

d Priuilegati. *Adde casum altaris viatici, de priu. c. vlt. lib. 6. &
etiam religiosi familiares eorum se possunt eis in officio coaptare
ut in cle. de cel. mis. dignom. & adde quod habes in cle. de priu.
c. 2. §. ubi priuilegantur de celebratione diuinorum, & benedictio
ne populi in locis exemptis: & uides q autor diuisit hæc priuile-
gia ab aliis, quæ possunt Episcopi: per quod dici posset, quod quic-
quid hodie eis licet, quod de iure ueteri non licebat, potest inter
priuilegia connumerari: per quod cadit exemplum cle. foro cōpe. quā
uis in eo q episcopi expulsi sedere possunt i diœcesib. alienis con-
tra expulsores & fautores & inter subditos, & in eo q stetis as
sertioni ipsorum in §. sanè. Item in eo quod supplent negligentiā
exemplorum, & certas prouisiones faciunt contra illos de sup. ne
præla. c. 1. non tamen id faciunt iure suo sed autoritate Apostoli-
ca, cui conueniunt duo iura, vnū Sexti & alia duo Clementinarū
ibi. no. super ver. Apostolica. Securitati etiam ipsorum multum
prouidit decre. si quis suadente. de pœnis. Sed studentibus dando
meditandi materiam, quæro an beneficium decre. cum in cun-
ctis. de elec. ver. cum ver. cum vero. locari debuerit inter prima
vel secunda Quæstio videtur expedita per id, quod dixi post Host.
de præben. de multa super 3. gl. in primo. qui vocat hoc priuile-
giū. Si carens apparatu Host. mihi non credit, videat in Sum. de
ele. §. quo tpe. ver. quid si ante & in uer. prace. & omnes, qui as-
serunt hoc in episcopo speciale, satis includunt hoc esse tale pro-
pter hoc scripsi super præ. gl. abbates ibi non participare. de bene
dicendis loquor: quia de aliis non esset quæstio. Non enim omnes
benedicūtur: vt in Cle. de sta. mona. attēdētes statuimus. & quod
ibi not. ad hoc q non participent. facit decre. sanè. de priuile. cū
concor. primæ gl. Siue igitur expectetur benedictio, vt in abbate
tali siue ordo vt in archipresbytero sacerdotium, in archidiacono
diaconatus, defectus horū, q necesse est recipi, non retardat voca-
tionē priorū in habēte possessionē, & quoad abbatē satis facit. 16.
q. 1. presbyteros, & satis scripsi super gl. prædicta. ibi vide.*

e Gulielmum Na. *Super decre. at si clerici.*

f Io. de Deo. *Vbi dispensatione episcoporum in prin.*

g In istis. *Et in cle. de ele. ne Romani. in priu.*

h Significauit. *Ibi sponte se absciderat, Vide tamē quod ibi no. in
vl. gl. & quòd super ea scripsi. Adde ver. itē cum infamibus. Bal.
con, 351. ubi ponit, quod clericus tabellio ab officio remotus pro-
pter crimen falsi, nō potest per episcopum restitui.*

a concef.præ. literas.[a] Item cum penitus illiteratis,ntclerici fiant.& cum folenniter poenitētib.s̄. ver.27. & feq.
Itē cum feruis & obligatis certis conditionib.vt 50. di non confidat.54.di.per totum.Item cum obligatis ad rōcinia præſtanda.ex.de obli.ad rōcinia. vnico. feruata tñ diſtinctione,quæ ibi no.Itē quod fine aliquo tpis interuallo quis ordines maiores aſſumat. vt in prę. capit. non ↄfidat.fecus de minoribus.vt ex.de tem. or. de eo.
Item in his,q̄ funt maiora adulterio.ex̄,de iudicijs,at fi clerici.§.de adulterijs.Itē nō pōt mitigare vel difpenfare canones pęnā depoſitionis vel ſuſpēſionis enormib. criminibus inducentes.50.di.miror.12.q.2.de viro.ext. de accuſa.inquiſitionis.Reſponſio 1.de quib. not. extra de elec.nihil.& in Repertorio fub tit. de pœnis in rub. cafus totius iuris,in quibus promo. deponitur. Itē nec in criminib⁹:in qbus poſt peractam pniam impeditur executio officij:quę enumerantur fup.§.iuxta. verſicu. funt quoq;.Niſi forte inueniat̄ ei expreſsè permiſſum: vt in præ.decr.at fi clerici.tales.n.quantumcunque poenitcant,cum rēr priſtino ſtatui reſtitui nequeunt, niſi cū eis per fedem Apoſtolicam fuerit diſpenſatum.ext. de tem·or.c.fi.55.d.primum.48.di.qm̄.50.illud & c. miror.2.q.7.ſi quis oēm.6.q.1.qui crimen. Item nō chriſmat,feu confirmat, niſi pueros ſuæ iuriſdict onis· ext. de relig.do.c.1.Item prohibetur diſpenſare cum non ordinato miniſtrante,vt ad ordines ſuperiores aſcēdat: vt fu.ver.18.Item non diſpenſat,vt aliquis vna & eadē die plures ordines ſacros recipiat:fed ſi ſuſceperit ab alio,non prohibet̄ diſpenſare cum illo: prohibetur etiā diſpenſare cum ordinatore & ordinato ext.tpa ſtatuta q̄ dic,vt fu.§.nunc oſtendendum.ver.52.& verſi. 53.& cū illo,q ext.quatuor tpa,vel alias illicite ordinatus eſt, ante diſpenſationem obtentam miniſtrat.arg.52.di.ſolicitudo.& ar.ex̄.de fac.nō ite.c.j.Alij dn̄t, ꝙ eps p̄t diſpēſare c.tali.9.q.2.Legd.ext.de temp.,conſultationi.niſi interdicta eſſet ei ab hoīe executio, vel ab eo ſuſpenſus eſſet:& poſtea celebraret.ar.e.ti.cum quidam,&c.literas.& c.dilectus.in fi.s̄.§.iuxta.poſt.ver.nunquid ego.
27 ibi,qda tñ dn̄t ꝙ.† Itē vbi Papa,vel alius de ipſius mandato aliquē ſuſpendit,nullus ↄ̄ ipſius ſniam p̄t diſpēſare,uel eam relaxare.21.di.inferior.ext.de mai.& obe.cū
b inferior.ar.ↄ̄,fu.ver.156.[b] Itē non diſpenſat cū ordinato ſine diſpenſatione,qui canonicum habebat impedimentum.81.di.ſi quis ſine examinatione. Item cum religioſo vel plebano. Leges. vel Phyſicam audientes. s̄. §.nunc oſtēdendum.verſi.87.Item vt vni eccleſię duo ęqualiter præſint.21.q.2.c.pe.quia hæc res monſtruoſa eſſet.ex.de.off.or.qm̄ in pleriſque.Item cum ſuſpenſo in concilio pp inordinatam collationē bn̄ficiorum,in quo caſu ſolus Papa,& 4.principales Patriarchæ diſpēſant:ut ext.de pręb.graue.in fi.Item generaliter non diſpenſat in his,quæ ſedi Apoſtolicę in priuilegium ſpeciale reſeruantur,in quib.Papa ſolus diſpenſat: vt extr. de ↄſangui.& affini.non debet.& ca.ꝙ.dilecto.35.q.3. ꝙ ſcripo.quæ.no.in præ.§.nunc oſtendendū.nec in his, in quib.Papa diſpenſare nō p̄t.quę no.J.§.nunc br̄. Verum vt tanta opinionum diuerſitas ad concordiam reuocet̄,qm̄ promptū eſt iura iurib.concordare.C.de inoff.l.vnica.& ar.ex̄.de reſti.ſpo.literas. & 29. di. per totum,& ex̄.de dec.c.1.dici p̄t,ꝙ adulterio,& in his, quæ ſunt illo minora ,pōt.ſemper eps diſpēſare, niſi expreſſè prohibitum inueniat̄:vt p̄.decr.at ſi clerici.§.de adulterijs.Et ſic p̄t.intelligi opi.Io.&ſuorum ſequacium,& iura ꝓ parte illa inducta:in maiorib.verò adulterio nūq̄ diſpenſare p̄t,niſi vbi inueniт̄ expreſsè ↄceſſum.vt ſu. §.diſpenſatio.ver.ſcias.& ſic p̄t locum habere opi.Gof. Vin.& Papę & & aliorum:& hoc puto ſimpliciter eſſe verū,& apertè ꝓbat̄ de pœ.di,6.c.1.in fi.vbi dr̄,ꝙ Pontifex nō cogit̄ ſuos ſacerdotes ſemper abijcere,nec mox reſtituere,niſi ſtatutum fuerit à Romano Pōtifice.Vel dicit p̄t,nō licere ep̄o diſpenſare in faciēdo:vt videlicet aliquid faciat ↄ̄ canones, niſi vbi hoc ei à iure ꝑmittit̄: vt in p̄.decr.dilectus.ex̄.de conſt.c.1.& niſi ↄ̄tria ↄſuetudine & pręſcripta ſit eis derogatum:vt ex̄.de ↄſue.ca.fi 4.di.in.illis temporib.§.leges.11.q.1.quicūq;& c.ſequen.
28 † Conſuetudo.n.facit diſpenſationē valere, q̄ alias nō valeret ar.ex̄.de ecc.miſſ.pernicioſus,cū ſnis ↄco.& ar. ex̄.de trāſ. c.fi.& J.§.sūt quoq; ver. 2.Et ſic intelligi p̄t op.Gof.& Papæ & ſequaciū ſuorū.Super eo aūt,quod iam factum eſt, diſpenſare p̄t,vt toleret̄,niſi prohibeat̄ vt in præ.decr.nuper.ar.ad hoc.22.q.5.hoc vr̄ & ſic pōt locū habere op.Io.& Vin.idē eſt ī his,quæ omiſſa ſunt vt ex̄.de ſac.vni.c.vnico.& de ſac.nō ite. c.1.& 2.Pōt & aliter diſtingui ſ̄m magiſtrū P.de Sampſ. quondā noſtrum canonicum Narbon.Nam refert,an velit epiſcopus diſpenſare ↄ̄ canones,qui non inducunt irregularitatem:an vero ↄ̄ illos,qui eam inducunt. In primo caſu dicit hoc ſibi nō licere:verbi gratia: Canones prohibent aliquem vna die ad plures ſacros ordines promoueri:& hoc nō eſt pp irregularitatem , ſed vt tpꝛum interſtitia à canonib.diffinita ſeruēt̄ur,in hoc.n.caſu epiſcopus diſpenſare nō pōt,cū hmōi diſpēſatio ei à canone minimè ſit ꝑmiſſa:vt in c.dilectus. Itē prohibet̄ eps de eccleſia ad eccleſiā trāſire ſine licentia dn̄i Papæ:& hoc nō eſt pp irregularitatē,ſed quia dn̄s Papa hoc ſibi in ſpeciale priuilegiū reſeruauit:ut extra.de tranſla.ca. 1.un.in hoc caſu archiepiſcopus cū ſuffraganeo diſpēſare non poteſt:ut ibi.& eo.ti.inter corporalia.nec etiā legatus:ut ext.de off.leg,quod trāſlationem. Sed ↄtra hoc facit.Nā prohibitū eſt beneficiū cum cura , ↄferri patienti defectū in ętate,vel in ordinibus:ſed ſi fiat,nulla ſequit̄ ex hoc irregularitas: & tūc pōt ꝑ ep̄m diſpēſa
c ri:ut ext.de æta.& quali.indecorū.& c.prętereа[c]. Si autem uelit epiſcopus diſpenſare contra canones, qui irregularitatem inducunt:dicit ſubdiſtinguendum eſſe. Nam aut irregularitas prouenit ex defectu,aut ex delicto,ſi prouenit ex defectu: ut quia contraxit quis cum uidua,uel corrupta,vel habuit duas vxores, vel alias effectus eſt bigamus:tūc,vt dicit,ep̄s diſpenſare nō p̄t,vt ext.de big.ſuper eo.& c.nuper.Sed cōtra. Nam diſpenſat qn̄q;cū mutilato.ext.de corpo. viti.capi. 1.& cū patiente defectū in ordinibus.ext.de ætate & qualita.tuā & tñ hæc eſt irregularitas prouenīēs ex defectus. 51.di q in aliquo.Si uero ꝓueniat ex delicto, iterū ſubdiſtinguit̄.qa aut ex ꝓprio,aut ex aleno.Si ex ꝓprio , p̄t vt dicit,ep̄s diſpenſare in adulterio,& in alijs, q̄ ſunt minora:ut in prę.decr.at ſi clerici. non autem in maioribus, niſi vbi hoc inuenitur expreſsū:vt ſupra qa ex quo cōcedit̄ de minoribus,negat per conſequens de maiorib. 25.di.qualis.ext.de p̄ſumi.nōne.de trāſla.c.a.§.ſed neq; ver.& qđ nō eſt.Sed certè quandoq;pōt in maiorib.& qn̄q;ꝓhibet̄ in minorib.Si aūt ex alieno:vt dicit,ep̄s poteſt diſpenſare in maiorib.criminibus,q̄ ſit adulterium: vt patet in crimine ſimoniæ.1.q.5.c.j.& fi. quid eſt maius adulterio:vt ex.de ſimo.tāta.& c licèt Heli.& c.per tuas. Si enim aliquis tuus amicus te ignorante ꝑ pecuniā tibi beneficiū acquirit , vel te ad ordines præſentat: pōt epiſcopus poſt tuā liberam reſignationem tecū diſpenſare

ADDITIONES.

a Literas. *Vel quòd quis ſit triplex in certa eccle. quòd dic , vt de cōſu.d.1.li.6.vel ꝙ monachus habeat adminiſtrationē vel offic. alterius monaſterij,vt in ꝓprio plures priorat⁹ vel curatas eccle. ꝙ dic,vt de pręb.cū ſingula.li.6.Adde,de monacho , quæ ſcripſit Pe.de Anch.conſ.56.Et an Epiſcopus poſſit diſpenſare in duab. eccleſijs curatis.dic ꝙ ſic,ſecūdum Fe.conſ.11.qui refert Inn. & Hoſt.ita tenere illud verū,ſi sūt pauprima.Itē pōt epiſcopus diſpēſare,vt qs obtineat archipresbytatū & canonicatū in eadem eccleſia,ſi neceſſitas vel vtilitas eccl.ſubſit, vel maxima p̄rogatiua perſonarū,prout cōſuluit Fed.cō.206.inci. Reuerēde pater.*
b Ver.156. *Ibi remiſſionē dedi , per quā ſoluitur hoc contrarium*
c Præterea. *Vide ſupra verſ.53.*

spensare: quãuis in dignitate taliter acquisita dispensare non possit.vt e.q.4.c.1. & fi.ex.de ele.c.pen. Sed contra quia filius pšbyteri ob delictũ patris,& nõ suũ,punit: 56.dist.nasci.& th cũ tali non dispensat eps: vt eX. de fil. presb.c.fi.& c.1. Sed quęrit, scdm eũ,quare eps dispẽsat cõtra canones irregularitatẽ inducẽtes, & nõ cõtra alios: cũ potius vr contrarium esse dicẽdum. Rñ. in canonib.irregularitatẽ inducẽtib.ideo dispẽsat eps,q2 tpe dispẽsationis cessat cã constitutionis. Criminosus.n.nõ ꝓhibet ꝓmoueri, nisi ꝓp crimẽ, qđ cõmisit, sed cã eius cõstitutionis cessat post penitẽtiã ab eo peractã. vt 50.dist.in.ferrum.& c.dhio sancto.ibi:age penitẽtiã. & prima opera fac,de poe.dist.miror aũt. Vnde meritò pôt eps dispẽsare: q.1 cessante causa,cessat cõstitutio: vt 9.q.1. ordinationes, vbi dr.quãuis aũt misericordię ituitu magnaque necessitate cogente hanc in sacris ordinib. dispẽsationẽ constituerimus; nullũ th præiudiciũ sacris canonib.fieri volumus,sed obtineãt ꝓpriũ robur. & cessante necessitate,illud quoq; cesset,qđ factũ est ꝓ necessitate, ad idẽ.ext.de app.cũ cessante.1.q.7.qđ ꝓ remedio.Sed in canonib.q nõ inducũt irregularitẽ nunq pôt ratio cõstitutionis cessare. Et ideo nec cõstitutio cessare pôt;vt 1.q. 7.& si illa. Nũq.n.cessare pôt cã illa,q phibet ẽpm trãnsferri sine licentia Papæ: qa illa est speciale priuilegium Apostolicæ sedis,ut dixi. Priuilegia.n.semp durãt.ut 25. q.2.c.t.& 2.& 50.dis.c.quicunq; el.2. Sed nunquid cum clerico cõdẽnato pt eps dispẽsare. De hoc s.§.nũc ostẽdẽdũ.ver.9. Sed cum eps dispẽset circa ætatẽ & ordines & circa filios sacerdotũ,quoad ordines,& circa corpore viciatos & in adulterio,& in inorib.criminibus & in plurib.alijs,ut sup.patet,quare nõ eodẽ modo dispẽsat cũ defectum patientib. Rñ qa crimina p penitentiam abolent: vt 2.q.3. Euphemiũ.§.hinc colligit.irregularitas verò nõ tollit.vt 26.dist.acutius.& c.deinde. Itẽ irregularitas ex delicto pueniẽs ex accedẽti est; sed pueniẽs ex vitio originis,est naturalis Ad hoc Insti.de iu.nat. gen. &

a ei.§.sed naturalia.scdm Gof.ᵃ † Sed ponẽ, clericus accu

29 satus pbato crimine cõtra ipsũ ante sniæ plationẽ pbat se illo crimine penitẽtia egisse. & ideo petit secum per ẽpm dispẽsari;quærit vtrũ eps accusatore inuito secum poterit dispẽsare? De hoc Ꝫ.de abo. & pur. §.1. ver. sed

b cũ.ᵇ Sed nũqd cũ accusatore deficiẽte in probatione poterit eps dispẽsare? Rñ.nõ.qa ille nõ egit penitẽtiã de calumnia,quę cõtra ipsum præsumit,ut dixi. unde secũ dispẽsari nõ dẽt. 24.q.2.legat.eX.de iud.at si clerici.ad fi.a cõtrario sensu.Sed secus est si accusato pbãte penitẽtiã se egisse,vt dixi, ar.bonũ.50.dist.si qs presbyter.& c.si qs diaconus. Claudicare ergo vr hoc iudiciũ Ꝫ iura. eX. de exc.cũ inter.sed nõ est ita,vt dixi.& idge hicqđ n.Ꝫ.§.po

30 stremo.ver.hoc ẽt uo.† Sed nunqd pôt eps,uel legatus de latere cũ excõicato uel interdicto celebrãte dispẽsare? Vr q sic,si monitus uelit abstinere: ut 11.q.3. de illis. eX.de cle.exc. mi.c'erici.ibi.n.nõ retinet Papa sibi spẽli-

c ter dispẽsationẽ.ᶜ Præterea legatus gerit uices dñi Papę ut s.§.nũc ostendedũ.uer.legatus igit.& absoluit excõicatos,quorũ absolutio sedi Apo. reseruat;ut s.§.nũc dicamus.uer.circa Sed.dic,q nec eps, nec legatus nec ẽt synodus,dispẽsare, pôt cũ excõicato maiori excõicatione,uel cũ suspẽso seu interdicto celebrare sciẽter.11.q. 3.a quis eps dãnatus.& c.placuit.ex de cle.exc.mi. illud. eX de eo,q furt.or.suf.c.1.q.5.qua de causa. Sed solus Papa in hoc dispensat.ut ext.de sen.exc.cum medicinalis. §.fi.&de te iud.cũ æterni.lib.6. Talis enim irregularis est & ab officio & beneficio remouendus:ut ext. de cle.ex. mi.latores,& ferè per totũ.& dixi s.§.iuxta uer.itẽ nota q suspẽsus.& seq. Si aũt probabiliter ignorauerit se excõicatum,uel suspensum; nullã incurrit irregularitatẽ celebrãdo. ext.de cler.exc.mi Apostolicæ. Pôt th eps dispẽsare,quo ad pænitẽtiã imponẽdã cũ excõicato, uel suspẽso ministrãte:ut in præal.c.de illis Fuerunt aut,qui dixerũt,q in oĩ excõicatione,de qua pôt eps absoluere, pôt ẽt dispensare: si taliter excõicatus celebrauerit , vel ordines receperit,ar.eX.de of.dele. præterea,quod indignum est recitatione. Vtrum aũt cum illegitimus valeat

d eps dispensare,dubitari consueuit.ᵈ Super quo dñt quidam solum Papam posse dispensare: quam tamen istis: ne unieni,quod eps dispenset cum eis: vt sup.ver.prohibetur ẽt ibi. Item cum filijs illegitimis. Tu verò dic, q aut illegi-

31 timus religionẽ ingredit,ut in seculo remanet.† Si religionẽ ingredit: tunc de iure cõi sine dispensatione aliqua pôt ad ordines promoueri:vt ext.de fil.presb.c.1.cũ suis concor. Ad honores vero promoueri sine dispensatione nõ pôt:vt in eo.c.ibi:plationes verò,&c.& eo.ti.c. fi. Et vbi necessitas imminet, pôt suus platus dispensare cũ illo,quo ad dignitates personatus,bñficia cũ cura,& quo ad ordines sacros,fm do.meũ,& ar.ext.de apo.ex literarũ.ext.de pen.in quibusdã.ad fi.l auth. col.1.de monachis.in prin.Ipse idẽ Tã.notat eX.eo.c.fi.& no.q quo ad pmissa ttia nõ prodest ingressus religionis,vt eps valeat dispẽsare.vt eo.ti.c.1. Si verò remanet in seculo,eps pt cũ eo dispẽsare ex magna cã, vt promoueat ad ordines sacros.ar.eX.e.c.veniẽs.& c.proposuit. & ad bñficia minora simplicia.ar.eo.ti.cũ decorẽ.& c. ad abolẽdam. Quo ad plationes ât,& dignitates,& personatus, & alia bñficia curã aĩarũ hñtia,sol' Papa pôt dispẽsare cũ eo,ex. de fi.psb. c. fi. vbi prohibet eps dispẽsare in plonatib. & dignitatib.& alijs bñfic.cũ cura. Vñ pꝫñs vr pcedere de ordinib.& simplicib. bñficijs: quia qđ de vno negat, de alio pcessũ esse vr 25.di.qualis.ff de iud.cũ ꝑtor. ex.de psump.nõne. Quõd ât solus Papa dispẽset in pdictis probat.eo.ti.ex rua.& c.ad abolẽdam.& c. pe. Sed vr,q nec quo ad ordines,nec ẽt quo ad simplicia bñficia possit cũ

32 tali eps dispẽsare: vt eo.tit.c.1.† Sed vbi ius cõe statuit,dispẽsatio tñ negat. Itẽ Ꝫ.eo.tit.lras,vbi Papa cũ tali dispẽsat illicitè. Sed dic,q licèt ipse dispẽset,pp hoc alios dispẽsare nõ vetat. Vel expone ibi, permittimus.i.permissum esse declaramus: qđ si fortè eps dispensatiuè illũ ordinauerit,tenet ei bñficiũ assignare:vt in præ.c.veniens,& c.proposuit,& si assignauerit, non pôt illi auferre:vt ext.de cle.coniu.diuersis. ad fi. Et dixerunt quidã, q eps dispensat cũ illegitimo in seculo remanente, quo minores ordines, & simplicia bñficia ex meritorũ prerogatiua:vt 50.dist.c.fi. Si aũt transit, ad religionem , dispensat cum eo,quo ad ordines sacros, sine ex meritorũ prorogatiua:vt ibi. Tu dic,q imò ipso iure dispensat: vt eo.tit.c.1.& ẽt quo ad beneficia cũ cura : sed hoc ex ne-

e cessitate.ᵉ Sed cum eps dispenset cum adultero, & minus criminoso:vt ext.de iud.at si clerici,quare nõ dispẽsat cum illegitimẽ nato? Resp.in odium parentum,fm

f Gof Tu dic, ut sup. uer. sed cum eps. † Curia uerò Ro-

33 mana tenet, quod nullus præter Papam pôt dispensare cum illegitimo seculari, quo ad curam, & quo ad ordinem sacrum: Itẽ cũ natis de religioso, uel de adulterio, uel incestuoso coitu sedes Apostol.nõ de facili dispẽsat nisi ad religionẽ trãseat.ar.eX.de ser.nõ or.q̃sului,& facilius dispensat cum nato ex soluto & soluta, q̃ cum nato ex cõiugato & soluta,vel ecõuerso. Quo ad episcopatum

ADDITIONES.

a Secundum Gof. *Non est verum, quod Gof. sic formauerit quæstio, sed erat eius quæstio, quare in criminibus dispensabat, & non in defectu natalium, quam nota per eum: de fi.presby.c.fi. Vide in Summa ipsius ti.uer.pe. & sic eam posui.eo.ti.c.1. li.6.2.respon. in glo.2.*

b Sed cum. *Et vide quod dixi de iud. at si clerici super.uer.potest. cum sua remissione. Adde uer.seq.quod contrarium tenet do. Car. & abb.in c.si clerici.in pe.col.de iu.*

c Dispensationem. *Omnino uide quod ibi scripsi super 1.glo. ubi etiam inuenies quid seruetur circa lega.*

d Consueuit. *Tene quod habes de filijs presby.ea.t.li.6.*

e Necessitate. *Vide inf.§.sunt quoq; uer.8.*

f Secundum. *Goff.Vide quod no.de filijs presby.c.2. li.6.in 3.gl.*

tum aũt ĩdubitatũ est: q̃a nullus p̃ter Papã dispensare cũ
illegitimo põt vt ext. de ele. innotuit. Nã sibi reseruat di
spẽsationẽ ĩ dignitatibus & psonatibus, multo fortius
in episcopatu. Quid si electus ĩ epm tacuit hunc vel aliũ
defectũ, & cõfirmatus est; postea vero dispensatur cum
eo? Rñ. no. Papa in præ. c. innotuit, & ext. de renun. §. per
sonę. tenere quid. factum est, vt in §. personæ. dum tamẽ
is, qui dispensat pt̃atem habuerit conferendi dignitatẽ
illam, in qua dispensat, sicut Papa: secus si non habuerit
Alii dñt, quod siue is, qui dispensat, habeat pt̃atem con
ferendi beneficium, in quo dispensat, siue non, licitè te
net ex quo dispensatum est: si ille tamen pt̃atem habet.
dispensandi; & sic dispensatio, quod de iure non tenet,
validum facit, & accedit ext. de cor. viti. expostulati. Nec
electores nec confirmator resilire pñt, si is, qui p̃t dispẽ
sare, velit. ar. extr. de ele. cum inter canonicos. in fi. & de
postu. præl. bonæ. 2. §. fi. & ar. ex. de prob. per tuas. §. pe. in
fi. inf. §. pe. ver. non est. Sed si duo sunt electi, non p̃t cũ
uno in alterius p̃iudicium eps dispẽsare: nec poterit ele-
ctionem, quæ nulla est, reddere validã: prout no. scdm
a Papã, ext. de ele. dudũ. 1.[a] † Ceterũ p̃hibet illegitimus[b]
3 4 succedere patri suo immediate ĩ bñficio paterno: tñ ar-
b chiepi & epi in hoc dispensare pñt f̃m fratrẽ R. de Pẽna
c forti.[c] ext. eo. ex tua. vbi respondet ad consultationem.
vñ patet q̃ loquit de iure cõi, Gof. tñ contra, ar. pro eod.
ti. veniens, quia hoc est ɔ̃ Apostolum, vt eo. tit. ex trans-
d mi. in fi. 7. q. 1. Apostolica.[d] Tenet ẽt do. meus, q̃ in hoc
legatus sedis Apostolicæ dispensare non potest; vt eo. ti.
dilectus, quid dicit Ber. verum esse, nisi sit legatus de la-
tere cardinalis; quia ille hoc bñ põt f̃m eum, quod non
puto: quia hæc est prohibitio concilij generalis: vt eo. ti.
ad abolendam, quod legatus tangere non dẽt: vt sup. §.
e nunc tractemus. ver. de illo.[e] Et no. q̃ dispensationes su-
per natalib. vel irregularitat. b. f̃m curiæ stilum commit-
f tuntur diœcesanis.[f] Sed quis dispenset in simonia, vel in
iuramento: De hoc sup. §. nunc ostendendum. ver. si. 23.
& ver. 24. De dispensatione in homicidio, no. sup. §. iux-
ta. ver. & per quem. iũge hoc quod no. inf. §. postremo.

ADDITIONES.

a Dudum. 1. *Vide quod ibi dixi super gl. talis electio, & in remis-sionibus ibi datis in fi.*
b Illegitimus. *Et etiam legitimus. de fil. presby. ad extirpandas.*
c Pennafoiti. *In sum. de fi. presby. in 1. col.*
d Apostolica. *Opiniones plenè vide notatas de fil. presby. c. 1. lib. 6. 1. res. in fi.*
e De illo. *Illud idem dicit B. & eadem ratione: ut patet in præ. de. c. dilectus. in fin. a. glo. sed excusatur Gul. quia non vidit finem illum, qui fuit additus, & vide quod dicam inf. § proxi. super secundo versi.*
f Diœcesanis. *Sed quis dispensat in simonia, vel in iuramento s. De hoc supra §. nunc ostendendum. ver. 23. & ver. 24. De dispensatione in homicidio not. super. §. iuxta. ver. quando & per quem, & iunge his quod not. inf. § postremo.*

SVMMARIVM.

De dispensatione legati.

1 *Cardinalis legatus de latere põt circa dispensationes quicquid pot episcopus, vel archiepiscopus, vel primas seu patriarcha.*
2 *Legatus dispensare non potest, ut nouitius, vel homo alterius professionis fiat abbas.*
3 *Dispensare potest legatus cum illegitimo, ut patri suo succedat immediatè in eodem beneficio.*
4 *Dispensandi potestas transit in generali mandato legationis.*
5 *Dispensatio est strictè interpretanda, nec faciliter dispensatur alienigenæ, &c.*
6 *Prior vel abbas iurans non alienare sine cõsensu diœcesani epi, vel alicuius abbatis intra legationem constituti, quid iuris.*
7 *Abbas quidam in Thuscia iurans non alienare sine licentia abbatis montis Cassini in Apulia, cui subest, an legatus in Thuscia potest dispensare cum tali iuramento.*

6. §. Consequenter aliqua de dispensationibus legatorum
t Apostolicæ sedis dicenda sunt. † Super quo sciendum
est, q̃ quicquid põt circa dispensationes episcopus, vel
a archiepiscopus, primas seu patriarcha,[a] vel quilibet ali'
ordinarius, hoc totum potest legatus de latere cardina-
lis: quia ipse ordinarius est in prouincia sibi decreta, vt
pote in ea vices dñi Papæ gerens, & plenissimã, & maio
rem omnibus post principem habet in ea pt̃atem: vt su
pra. §. nunc ostendendum. ver. legatus igitur. Vñ quæ-
cunque sup. vel inf. de pt̃ate epõrum, vel aliorum ordi-
nariorum in dispensando scripta sunt, hic repetita intel
ligantur. Item legatus de latere cardinalis dispensate p̃t
in oĩbus, vt dicunt quidam, illis duntaxat exceptis, quæ
sunt summo Pontifici reseruata, in quib. manum appo-
nere non attentet: vt ext. de off. lega. quod translationẽ,
& ar. ext. de consang. & affin. q̃ dilecto. de transla. c. fin.
Quæ aũt sint illa, no. sup. in præd. §. nunc ostendendum. Il-
la. n. ita in hęrent ossib. summi Pontificis, q̃ in gñali le-
gatione non transeunt, vt in præ. decr. q̃ translationem.
Legatus aũt alius q̃ de latere non põt in dispensando,
nisi in q̃tum ius vel priuilegium ei concedit. ext. de off.
2 le. excõicatis. de priui. porro. 25. q. 2. seruatis. † Legatus
ergo dispensare non pot: vt nouitius, vel hõ alterius pro
fessionis fiat abbas: vt ext. de ele. off. ar. tñ ɔ̃. eod. tit. cum
monasterium. Alij dicũt, q̃ legatus cardinalis põt ex cã
dispensare, vt hõ alterius professionis eligatur. ar. eX. de
transl. c. fi. cum hæc dispensatio nõ sit spãliter sedi Apo-
stolicæ reseruata. ar. eX. de off. le. quod translationẽ. de
sen. exc. nuper. Nec obstat præ. c. officij. quia f̃m eos le-
gatus ibi non dispensauit, sed electionem confirmauit:
b & malè: quia cassanda erat pp cãs, quę ibi cõtinentur.[b]
De hoc s. §. nunc de epõrũ. ver. 53. Itẽ non dispensat cũ
illegitimis: vt ext. de filijs presbyt. dilectus, nisi prout in
epõ dctm̃ est s̃. §. prox. ver. Vtrũ. & seq. nec cũ irregularib. vt
vĩ eX. de of. de. c. ii §. fi. ɔ̃. j. ver. gñalr. Et gñalr dico, q̃ le
gatus quicunq; ex suæ legationis officio non põt ɔ̃. ali
quod generale cõcilium dispensare, ut s̃. §. nunc tracte-
mus. ver. de illo. Itẽ non dispensat in prohibito consan-
guinitatis gradu, ut in præ. §. nunc ostendendũ. ver. 75.
Itẽ nec in ętate, quo ad episcopatũ, sed quo ad minores
ordines sic: vt s̃. §. proxi. ver. 53. Põt aũt dispensatiuè cõ-
firmare electionẽ illius, q̃ de apostasia redit, ut sup. §. su
3 perest. ver. electionẽ quoque. † Item dispensat secundũ
B. ut illegitimus patri suo immediatè ĩ eo. beneficio suc
cedat. supra. §. prox. ad fin. Alii con. Item dispensat ẽt nõ
de latere legatus cũ presbytero plures concubinas ha-
bente, quo ad ordinis executionem; ut ex. de biga. quia
circa. Itẽ legatus de latere videtur q̃ possit generaliter
dispensare, & pœnas mitigare, ubicunq; non prohibe-
tur: vt ext. de transl. c. fi. Item dispensat q̃ regularis cano
nicus teneat plebanatum, ut ext. de stat. mo. quod Dei.
bene tamen põt talis sine dispẽsatione in episcopum eli
c gi, prout ibi no. f̃m Papam.[c] Item dispensat contra cõ-
firmationẽ Apostolicæ sedis; vt supra §. nũc tractemus.
ver. sed si legatus. Quæ autẽ legato ex officio legationis
4 competant, no. super. §. superest. Generaliter autem te-
nendum est, quod in generali legationis mandato tran
d sit dispẽsandi potestas.[d] arg. quæst. 5. quæ de causa. extra
de

ADDITIONES.

a Patriarcha. *Cum hoc idem dixisset sup. §. nunc ostendendum. in vlt. col. statim id temperauit in ver. quod autem dixi.*
b Continentur. *Ista opinio fuit Comp. vt scripsi in decr. officij super ver. potuit hodie. per cle. de ele. c. 1. non videtur hoc licere, ẽt legato de latere, arguendo ut no. super. §. proxi. in fi. & inf. a. ver. quod illud ca. fuit concilij Vien. & contra cõcilia legati, etiam de latere, non dispensant. de preb. dilectus. inf. de fi. presb. c. pe. & ult. Dispensabit ergo solus Papa, vt ibi no. in gl. non prohibet. pro his facit lex a. C. de of. præf. potest.*
c Papam. *Et patet de ele. c. nullus. in fi. lib. 6.*
d Potestas. *Quod sibi permissa, & hic soluit contraria.*

de transact.c.fi.ext.de biga.qa & in præmissis cōcor.arg.
tñ cōtra,ext.de off.leg. qđ translationē.de fil.presb.c.pe.
Dispensatio enim instar habet restitutionis in integrū.
arg.11.q.3.si quis eps da mmnatus,quæ non transit in ge
nerali mandato:ut ff.de mun.illud ext.de in integ. restit.
corā Sed dic ꝙ omnia pōt, quæ non sunt specialiter sū-
mo Pontifici reseruata.quod dic,vt supra §.nunc osten
dendū.ver.legatus igitur. Quid si legatus de latere abso
luit ab excōicatione aliquē siue de sua ꝓuincia,siue aliū
de venientē:nunqđ poterit cum eo iure legationis sup
irregularitate ꝯcta,qa sic excōicatus diuina celebrauit,
dispēsare? Nō puto,vt supra.§.proxi.ver.sed nūqd.& su
5 pra.§.nūc dicamus.ver. sed an tūc. † Sed nūqđ legatus,
cui spāliter indultū est, vt cū hmōi irregularibus ex of-
ficio legationis sibi cōmissæ valeat dispēsare, poterit cū
scholaribus vel alijs alienigenis intra illā ad tps degētib.
dispēsare? Resp.nō qm dispēsatio strictè interpretanda
a est, & intelligēda solum de indigenis, & ibi intitulatis,[a]
b & illic perpetuò moraturis.[b] Fieri.n.posset fraus, vt cū
vndecunq; venientib. dispensaret: sed nec pōt tales or-
dinare. Cæterùm cùm solus Papa possit dispensare in
iurō,vt in prædicto.§.nunc ostendendum. ver.24.super
fluè quæritur, vtrum legatus possit alicui prælato ex of-
ficio legationis dare licentiam alienandi de bonis eccle
siæ suæ,ꝯ proprium iurm super reb.ecclesiæ non alienā
dis præstitum, Romano Pontifice inconsulto, vt eX. de
reb.eccl.ali.vel non.vt super.& de feu.ca.2. Idem etiam
iuris est in concedendo licentiam aliquas res ecclesiasti
cas cum alijs permutādi: quia permutatio alienatio est.
eX,de reb.eccl.non alie.nulli licet. arg.in contra, eo.tit.
c c.1.[c] † Quid si aliquis prior,vel abbatis iurauit non aliena
6 re sine consensu diœcesani epi, vel alienius abbatis inf.
legationem constituti? Resp. legatus hmōi licentiam
dare poterit,qui ordinarius est. Quicquid.n.potest qui-
libet ordinarius suæ legationis, & ipse hoc potest: vt in
præ.ver.legatus igitur. Quidam tamen dicunt ꝯ. Cum
iurauerit non alienare inconsulto episcopo illo, vel ab-
bate,nullus,illis exceptis,vel Papa, illum a tali absolue-
re poterit iurō.ar.eX.de vsu,consuluit.eX. de iurei. cam
te.in prin.Sed prius dictum verius est: nam legati auto-
ritas in hoc iurō intelligitur excepta, ext. de iureiur.ve-
nientes. Potius.n.ad epm vel abbatem cōcedere hmōi
licentiam pertinet rōne potestatis, vel officij sui,q̄ ratio
ne suæ personæ:vnde legatus hoc poterit, qui pōt,quic-
quid ille potest,vt dixi:secus si ratione suæ discretionis,
vel amicitiæ, vel intuitu personæ illis sic iuratum esset,
arg.ext.de off.dele.c.fi.§.fi. ext.de testa.requisisti.& sup.
7 §.nunc ostendendum.ver.24. in fi. † Sed quid si aliquis
abbas in Thuscia iurauit non alienare sine licentia abba
tis Montis Cassini in Apulia,cui subest,nūquid is, qui
est legatus in Thuscia poterit dispensare cum illo in ta-
li iurō? Dic ꝙ non: cum abbas Montis Cassini nō sit de
sua legatione:& ideo non pōt vti eius ptāte: vbi aūt nul
lū iurm præstitum est,bñ pōt legatus ex cā concedere li
centiā alienandi, vel permutandi possessiones intra me
tas suæ legationis positas: ēt si ille prælatus subsit alteri
extra eius legationem moranti: argu.ext.de tel.do.c.2:
11.q.1.experientiæ.ext.de fo.compe.lanè. & c.fi.

ADDITIONES.

a Intitulatis. *Vel quasi intitulatis, vt sunt socij priorum regula-
rium: & sic non obstat finis huius uer.decr. cum nullus in fin. de
tem.or.lib.6.*
b Moraturis. *Facit.ff.de pign.l.debitor.& concor. ad idem inf. de
compe.iud.adi.§.1.super ver. quid si quis.*
c c.1. *Ibi non fuerat iuratum Papa.ut supra nihil ergo impediebat
Episcopum dare licentiā permutandi,& sic nec legatum, vt in fi.
huius §.Scias autem falsum esse,quod quidam dixerunt tale iura
mentū intelligi solùm de alienatione illicita. Super quo vide quod
scripsi.de ecc.ædi.c.vlt. Adde etiam, quod si episcopus iurat non
alienare bona ecclesiæ sine licentia superioris, quod nec minimas
res poterit dare in emphyteosim,ut consuluit Fede. consi.210.ad
de etiam uer. fi. quod duo priores manuales non possunt inuicem
permutare cum licentia legati, quando abest abbatis licentia,
vt voluit Fed.consi.210.*

SVM·MARIVM.

De dispensatione domini Papæ.

1 *Papa in omnibus,ratione duce,dispensare potest, & debet.*
Miseratio Apostolicæ sedis veniam solet præstare correctis.
2 *Papa non potest contra Apostolum dispensare, nec contra Eua
gelium, aut Decalogum.*
Dispensatio locum non habet contra ius naturale.
3 *Dispensare non debet Papa cum homicida voluntario, ut post
pœnitentiam ministret in officio altaris.*
4 *Papa non potest dispensare in gradibus consanguinitatis lege
diuina prohibitis.*
5 *Papa non dispensat cum simoniaco in ordine,aut ordinato a si-
moniaco per pecuniam.*
6 *Matrimonium per uerba de præsenti contractum, carnali copu
la non consummatum, an possit Papa soluere.*
7 *Romanus Pontifex inter homines nullum habet superiorem.*

7. §. Nunc breuiter dicendum est de dispensa-
tione domini Papæ, Super quo no-
tandum est,ꝙ sunt certi casus, in quibus dispensare nō
pt,quibus exceptis,per ꝯñs, oīa alia in eius arbitrio relin
quuntur.arr.ext.de transl, inter corporalia.25.d. qualis.
1 ff.de iud.cum prætor.† Et in omnibus, ratione duce di
spensare pōt,& debet.50.dist.domino sancto. & c.pon-
deret.& c.considerādum.& c.fidelior.56.dist. quia sim
pliciter.ext.de renun.nisi cum pridem.& de iure pōt su
pra ius dispensare:ut ext.de concel.præb.proposuit. Mi
seratio enim Apostolicæ sedis veniā solet pstare corre-
ctis:ut 11.q.3.de illis,quia ipse assumptus est in plenitu-
dinem potestatis: nec legibus est adstrictus,2.q.6.decre
to.extra,de usu pal.ad honorē.& sup.§.nunc ostendēdū
ver.46.& in eo.§.inueniens ea,in quibus ei soli liceat di
spensare.Super hoc tamen dicunt quidam, quod Papa
dispēsare pt i oī casu, ēt ꝯ Apostolū: cū teneat locum
a beati Petri,[a] & sit uicarius Iesu Christi. ut in præ.§.
nūc ostendēdū.ver.76.& posset de iure supra ius dispen
sare,nec legib.adstringatur, ut dixi. Quia nō habet im-
perium par in parē,ut ext.de elec.innotuit. ff.de arb. nā
magistratus.exceptis tamen articulis fidei, ut 40.di.c.1.
9.q.3.aliorum.& hoc uidetur Papa sentire, extra. de re-
b nun.post translationem in fin.[b] Alij dicūt,quòd nec cō
tra Apostolum, nec contra ius diuinum, nec ꝯ Euange
lium, nec contra quatuor concilia principalia dispen-
sare potest.25.quæst.j. sunt quidam. extra. de testi. ipo.
literas.95.distin.olim. prædicta enim quatuor concilia
ita ueneratur ecclesia, sicut & quatuor Euangelia: in
quibus doctrina fidei est expressa.15.dist.sicut. & c.seq.
& in præ.ca.post translationem.resp.1.in fi.In his autem
quæ ad eum spectant, quæ enumerantur in præ.§. nunc
ostendendū.dispensare pōt prout sibi placet.& hæc ob-
tinent in expressis dispensationibus.nam tacitè semper
dispensat,cum oīa vindicare non possit: ut 6.q.1. si oīa.
Vnde ipse dicit; Nolumus exaggerare qđ factum est:ne
cogamur vindicare quod dignum est.74. di. vbi ista.14.
q.2.sanè.quod sup Ricardo.2.q.1.multi.& alibi: quod p
mittimus volentes, præcipimus; quia malas hominū
voluntates ad plenum prohibere non possumus.31.q.1.
hac ratione. Multa enim per patientiā tolerant, & c.ut
ext.de præb.cum iam dudū.Hæc aūt sunt, quibus Papa
2 dispensare non pōt.† Primò contra Apostolū, ut biga-
mus fiat diaconus, vel sacerdos,uel eps:vt 24.d. Acutius
&c.

ADDITIONES.

a Petri. *Qui fuit maior Paulo.80.di.in illis.in fi.inf.remittam.*
b In fine. *Ponendo ibi ultimam gl.B.quæ fuit etiam Io.*

&c.vna tñ.& c.deinde.25.q.1.sunt quidam.ext. de big.
a c.3.arg.tñ contra,24.di.lector. [a] uel ut quis simul plures
possit habere uxores:ut ext.de biga.super eo.& c.de bi-
gamis,& c.nuper.lo.no.in præ.ca. sunt quidam,ꝙ bene
potest dispensare contra Apostolum, non tñ in his,quæ
pertinent ad articulos fidei.Secundo ꝯ decem præcepta
decalogi,ut 14.di.sicut. quia & si non sint articuli , sunt
tñ articularia fidei.i.ita annexa articulis fidei, ꝙ sine eis
b salutem præstare non pñt,ſm Io.de Deo: [b] vt in præ.ca.
c sunt quidam.& 6.dist.c.fi.86.dist.non satis ad fi. [c] Tertio
contra Euangelium, ut in c.sunt quidam, & 26. dist.de-
inde.& 14.dist.sicut.& art.ext.de celeb. miss.cũ Marthæ.
Contra enim ius naturale dispensatio locum nõ habet:
ut 13.dist.c.1.ext.de transac.c.fi. Ius aũt nãle est ꝙ in Le-
ge .. in Euangelio continetur.1.dist.humanum. 9. dist.
c.fi.Quartò,ꝯ quatuor concilia principalia tollendo ea :
3 ut sup.in præ.c.sunt quidam.† Quinto, cum homicida
uolentario ut post quantamcunq; pœnitentiam mini-
stret in officio altaris.ext.de temp.or.c.fi.50.dist. miror.
1.q.7.si quis oẽm.ext.de excess.præla.ex literis.ext.de ho-
mi.c.1. Quia si Dauid prohibitus est ædificare Domino
templum quia uir sanguinis erat , eo ꝙ figurabat nouũ
d Testm̃,vt de consecr.di.1.ca. 1. [d] multo magis sacerdos
homicida prohibendus est celebrare , ut ibi. & in præ.
c.miror.ẽt si quis interfecit paganum.50.di.clericũ. qui
nisi sit homicidia iustitiæ,qui ex causa in susceptis ordi-
nibus toleratur per Papam , licèt non dispenset cum il-
lo,ꝙ ad superiores ascendat:ut 51.dist.aliquam.& c.præ.
dispensatur tamen cum tali circa beneficium.50.dist.illu
deat.in fi.ex.de cleri.pugnam. in du.hæreticis. in fi.ext.
de renun.ad supplicationem.28.dist.presby.93. dist.diaco
ni.Quidam tamen dicunt, ꝙ licèt non deceat Papam di
spensare cum homicida : potest tñ , si uelit. ext. de con-
e cess.præb.proposuit ad fin. [e] Quid si quis in infantia com
misit homicidium ? Vr̃ ꝙ saltem per Papam dispensabi
tur:cum nec talis teneatur lege Cornelia de sica. ff. ad
l.Cor.de c.insans.de consecr.dist.4.eos,quos.15.q.1.illud.
ff.de acq.poss.l.1.§.1.ext.de delic.pue.c.1. & de sen.exc.c.
1.& fin.C.de fal.mo.l.1.ff.qui & a quib.manu. li. non si.
pupillus.art. contra.15.q.1.si quis non status.3.q.9.indi-
cas.Dic, ꝙ satis decet eum in hoc casu dispensare : quia
potius vr̃ casualis,quàm voluntarius homicida, & cum
illo dispensare potest:quod dic,vt sup.§.iuxta.uet.quan-
do autem. quod verum est , nisi scandalum aliud indu-
f cat. [f] † Sexto , in gradibus consanguinitatis lege diuina
4 prohibitus,ut extra.de restit.spo.literas.30. q.3.pittaciũ.
In aliis sic,ut ex.de consanguinitate,& affi.quia circa, &
de conces. proposuit.& de conces.præben.proposuit.&
de transa.c.si Septimò, in his,quę de natura sui sunt ma
la,puta, ut quis sine peccato possit adulterari. art.ext.de
iureiur.& si Christus.§.quædam. In sequentibus autem
casibus non dispensat, nec dispensare dẽt, & si forte di-
5 spensare possit, † Octauò.cum simoniaco directè in or
dine,& ordinato à simoniaco per pecuniam. 1. q. statui-
mus,& ca. si quis simoniacis.& in præ.ca. inquisitionis.
Nono,cum rebaptizato scienter.1.q.7. qui in qualibet.
de consecr.dist.4.qui bis & c.confirmandum. Decimo,
cũ ordinato ab hæretico in subuersione fidei ' cum es-
set catholicus.1.q.7.conuenientibus,ad finem, Xj. Cum re-
ordinato, ut e.1.q.salubetrimum.in fi.& 1.q.1.quod qui-
dam.Xij.ubi status ecclesię decoloratur. 1. q.7. & si illa.
25.q.1.quæ ad perpetuam. contra.extra.de consangu.&
g affi.non deber [g] Xiij. Vbi sancti patres aliquid bene dif-
finierunt:ut 14.di.sicut.& in præ.c. sunt quidam . & 25.
q.2.de priuilegiis.& c.cum pie.& c,quod veto. Xiiij. Vt
monachus exitẽs monachus proprium habeat vel ma
trimonium contrahat : vt extra.de statu monach.cum
ad monasterium.in fi.Xv.In uoto continentiæ, vt dicũt
quidam ; quia uix inuenitur melius , in quo possit com-
h mutari:vt ibidem [h] Et no. ꝙ nisi Papa ex iusta causa di-
spensat,peccat, nec dispensatio procedit ; ut notatur ext.
de voto,ca.non est.Quod verum , est quando dispensat
contra votum tacitum,vel expressum , vel contra Euan
gelium, vel contra generalem statum ecclesiæ,vt dixi :
secus in dispensationibus,quæ fiunt contra ius positiuũ
quia in his sufficit sola voluntas dispensatoris, etiã sine
causa:quia de iure potest supra ius dispensare,vt dixi,qđ
prosequere ſm Papam,prout no.in præ. decre. cum ad
i monasterium.in fi. [i] Vtrum Papa dispensare possit cum
subdiacono, vt matrimonium contrahat? not.31. dist. de
6 illo,& ext.de cler.coniu.cum olim. † Sed nunquid Pa-
pa potest soluere matrimonium per verba de præsenti
contractum , quod non est carnali copula consumatũ ?
K De hoc ex.de conuer.coniu.ex publico. [k] Potest autem
Papa contra statutum vel concilium sui prædecessoris
dispensare, vt legitur.& no.ext.de capel.monacho.cap.
pe.& de renun.post translationem.ad fi. Vtrum autem
possit contra ius naturale dispensare,no.13.dist. in Sum.
& 15.q.6.c.autoritatem.ext.de decl.a nobis. ext. de iure-
iuran.quanta.& secundum Papam ,ext. de statu.mona.
cum an monasterium . Quæ autem sunt illa , in quibus
solus Papa dispensat:vide supra. §.nunc ostendendum.
7 † Et nota,ꝙ Romanus Pontifex inter homines nullum
habet superiorem , ut extra. qui fi. sint legiti. per uene-
rabilem,prope finem.

ADDITIONES.

a Lector.*Vide quod no.de biga.c.2.in 4. gl. & quod super ea scri-psi. Adde,quę scripsit Pet.de Anch.consi.123. incipiente,in Christi nomine circa bigamos.ubi etiam , an possit dispensare cum eo, qui post adulterium vxoris cum ea concubuit .*

b Io.de Deo.*Vbi de dispensatione Papali,vltra medium.*

c Ad fi.*Vide quod scripsi de hære.cum Christus .*

d c.1.*Vbi satis de hac autoritate no.*

e Ad finem.*Hæc fuit opi.Host.quam uide cum suis rationi.de bonis.sicut dignum.super glo.no.quod homicidium.*

f Inducat.*Terminatum est,eum non irregularem;& sic dispensatione non eget,per cle.de homic.si furiosus.1.respon. ubi idem dicitur de furioso vel dormiente,& uide quod ibi not. Adde uersi.6. quòd plenè scribit Pet.de Anch.consi. 378. pro filio fratris regis Angliæ,qui vxorem patrui ducere volebat.uide etiam Bal.consi. 433.lib.3. An autem eo ipso,quòd Papa dispensat matrimonium contractum in gradu prohibito,sunt absoluti,qui contraxerunt ab excommunicatione vigore cle.1.de consan.& affi.absque eo quod in rescripto de excommunicatione fiat mentio , uide Rom. consi. 306.concludentem,quod sint absoluti.*

g Debet.*Ibi non decoloratur,imò color datur, propter rationes ibi expressas .*

h Ibidem.*Circa hoc,& quæ sequuntur vide quæstionem quam posui super regula,semel Deo.de re iud.li.6.*

i In fi.*Ibi uide super ult.glo.*

K Publico.*Vide quod de consummato dixi in quæstione , quam posui super rub.altius.de reg.iur.li.6. Adde.an Papa matrimonium per verba de præsenti contractum,copula non secuta possit soluere.Pe.de Anc.consi. 240. incipiente , in Christi nomine , parum dubitationis .*

SVMMARIVM.

De dispensatione Abbatis, Principis,& quarundam aliarum personarum .

1 *Patriarchæ quatuor principales dispensant in casu,quo non possunt Metropolitani,&c.*

2 *Primas,& patriarcha non differunt ,'nisi nomine .*

2 *Archiepiscopus iudicare potens inter suffraganeos & eorũ subditos,per ꝯñs potest cum eis in pęnalibus actionib. dispensare.*

4 *Abbas potest cum monacho multipliciter dispensare .*

5 *Monachi non possunt de iure communi habere capellas,uel decimas,uel sepulturas .*

6 *Abbas dispensat in ieiuniis,cibis & esu carnium ,& in operibus manualibus monalium ,ad quæ monachus tenetur .*

7 *Abbas potest dare monacho licentiam eundi ad scholas.*

8 *Princeps non recognoscens superiorem, nisi Papam, dispensare potest.*
9 *Capitulum comparatur Senatui, & quandoque dispensat.*
10 *Concilium dispensat contra Apostolum.*
Sacerdos dispensare potest contra canones pœnitentiales:

1 8. §. Sunt quoque nonnullæ aliæ personæ † quæ
quandoque dispensare pñt: vt ecce quatuor
patriarchæ principales dispensant cum illo, qui pp malam
ordinationem beneficiorum suspensus est per cõ-
cilium prouinciale a collatione beneficiorum, vt ext.
de præb. graue. ad finem. Quod non posset fieri per Me
tropolitanum, nec ẽt per ipsum concilium, quod suspẽ
dit, ut ibi patet. Et põt ẽt dici, ꝙ isti possunt dispensare
cum suis subditis, vbicunque non prohibentur. arg. 55.
2 dis. mos antiquus, & ex. de priui. antequã. ad fi. † Et not. ꝙ
primas & patriarcha idem sunt, licèt nomina sint diuer
sa: nec est inter eos realis differentia, sed vocalis, ut 99.
dist. prouinciæ. proptiè tñ quatuor principales patriar-
chæ vocantur, s. Constantinopolitanus, Alexandrinus,
Antiochenus, Hierosolymitanus. ut 22. dist. per totum.
de priui. antiqua. Alii verò propriè dñt primates, vt Aquilegie.
Gradeu. Toletanus, Cantuarien. Bituricen. &
similes, ut 9. q. 3. nullus primas. & ferè per totum. & c.
cõquestus. 63. dist. cũ longe. ext. de officio ordi. duo. Isti
tamen quandoque uocantur impropriè patriarchę. Ad
istos ergo omnia negotia difficilia referenda sunt, nec
episcopus sine eorum licentia consecratur: de quorum
primatu, & qualiter sunt maiores, & quid ad eorũ spe-
ctat officium, & ubi debent constitui, & qualiter, si pec-
a cat, puniri debent: uide per ordinem [a] 17. dis. multis. 18.
dist. c. 1. 19. dist. fin, & c. pp. 21. dis. cleros. & c. submittuntur.
& c. in tñ. 22. di. per totum. 63. dist. c. 1. & 2. & c. Agatho.
65. dis. per totum. 75. dis. quod à patribus, & c. quod
die 80. dis. per totum. 96. dist. satis. c. 1. q. 7. q. multum. 4.
1. quod autem. 2. q. 7. sicut inquit. 3. q. 3. quia suspecti. 9.
q. 3. per totum. 11. q. 3. Theugaldum. 12. q. 1. dilectissimis,
16. q. 1. frater noster, & q. 6. placuit. de consec. dis. 1. no-
3 sce. † Archiepiscopus autem, [b] ubi põt inter subditos
b suffraganeorum, & inter ipsos suffraganeos iure Metro
politano iudicare, potest per consequens cum eis in pœ
nalibus actionibus dispensare arg. de pœn. dis. 6. c. 6. Ad
fi. & de pœn. dist. 1. pœnæ. In quibus casibus habet iuris
dictionem illos. no. ext. de off. ord. pastoralis, in sua autẽ
diœcesi potest, quod quilibet episcopus in sua potest,
& non potest, quod ille non potest. Potest aũt dispensa-
re cum malè institutis a suffraganeo: vt ext. de ætate, &
quali. & or. præfici. ex ratione. & de temp. or. consultatio
ni. Item si inuenit suffraganeum circa rem aliquam deliquisse,
potest illũ emendare. 9. q. 3. cum simus. Et no-
ta, ꝙ archiepiscopus cum Metropolitano idẽ sunt. Si-
cut autem primas potest iudicare, & punire Metropoli
tanum, non tamen eius suffraganeos, nisi in casib. ita &
metropolitanus põt iudicare & punire suffraganeos su
os, nõ tñ subditos eorum, nisi in casib. Vnde tam in pri-
mate, quàm in Metropolitano fallit regula illa, Si uinco
uincentem te, ergo multo fortius te. quæ habentur.
ff. de diuer. & temp. præ. l. de accessionib. Abbas quoq;
c [c] potest cum monacho multipliciter dispensare. † Pri-
4 mò si ille fuerit nocturna illusione pollutus, ut in die se
quenti ualeat celebrare, vt 6. dis. testamentum. & c. seq.
Secundò in diuersis capitulis fm monasterii consuetu
dinem, dum tamen hoc non sit contra ius uel contra re
gulam professam, vel contra bonos mores. 11. dis. eccle-
siasticarum. & tribus c. seq. 12. dis. illa. Si tamen consue-
tudo sit irrationabilis, tollenda est per illũ, qui hoc pos-
sit. vt ead. dis. omnia. Tertiò, dispensat suo arbitrio in pœ
nitentia monachi nubentis, ut 27. dis. presbyterum. 17.
q. 1. nec aliqua. Tales enim nubentes, vel concubinas ha
bentes, canones damnant: vt in prędicto c. presbyterũ.
32. dis. eriatim, 27. q. 1. vt lex. & c. quotquot. & c. impudicas.
& c. monachi. Quarto, cum illis, qui in oratorio lo
quuntur contra inhibitionem beati Benedicti 42. dis. in
oratorio palea est. Quintò, cum monacho nouitio, ut
promoueatur ad ordines sacros. 77. dist. monachus. arg.
d tñ contra. 48. dis. sicut Neophytus. [d] Sextò, cum mona-
cho apostata, 50. dis. c. fi. reconciliando eum vero, & ei pœ
nitentiam iniungendo, non tñ si in apostasia fuerit ordi
natus: vt ext. de aposta. c. fi. Septimò contra, illum cano-
nem. 53. dis. lege, vbi prohibetur miles ante probationẽ
triennij monachari. Ad hoc accedat, extra. de regula. ad
Apostolicam. 19. q. 3. monasterijs. quia potest renuncia-
re abbas seu monasterium iuri pro se inducto, ut ibi, &
e 17. q. 1. Gonsaldus. licèt hoc periculosum sit [e] 7. q. 1. ꝙ pe
riculosum. In seruis autem alienis dispensare non põt
contra illud ca. 54. di. si seruus. Octauo, cum illegitimo
monasterium ingrediente: vt possit ad sacros ordines
promoueri. & adminastrationes tenere. 56. di. c. 1. extra.
f de fi. presb. c. 1. [f] Nonò, cum seruo monasterii, manumit
tendo ipsum: ut ibi monachos fiat. 54. dis. qui ex famu-
g lis, & c. multos, [g] ext. de ser. nõ ord. de famulis. X. Quod
monachus detur in capellanum ecclesiæ parochialis, si
c epi & populi consensus accedat. 58. dis. c. 1. & 2. 15. qu. 1.
doctos, & c. si monachus, & c. monachos. & c. nos autẽ,
d & c. in parochia. & c. si quos. dum tñ non sit ibi solus.
ext. de statu mo. c. 2. de c. mo. ex parte. & c. ad audientiã.
Sed canonicus regularis bene põt esse solus: ut supra. §.
h nunc de epõrum. versi. 15. [h] † De iure enim cõi non pñt
5 monachi habere capellas, uel decimas, vel sepulturas.
16. q. 1. c. 1. & placuit. seu solum ex indulgentia; vt ea. q. c.
peruenit. Xj. Vt eum reducat ad claustrum, si sibi non
placet esse in capella uel prioratu; 74. di. quorundã. Xij.
Cum monacho murmuratore, & susurrone in discipli
na & correctione. 90. dis. alienus. & c. seq. Xiij. Vt possit
i episcopum vel alium prælatũ accusare. 2. q. 7. §. fi. [i] Xiiij.
Si contra regulam aliquid occultè recipit. 12. qu. 1. non
dicatis: ext. de sta. mo. cum ad monasterium. ad fi. à con
trario sensu Xv. vt fiat episcopus. 18. q. 1. c. vnico. potest
etiam concedere: vt episcopus factus iterũ monachus
fiat, fm ea, quæ leguntur ext. de renun. post trasla. cum
suis concor. Xvj. Ex causa, vt monachus habeat cellam
propriam intra monasterium. 18. qu. 2. nullus. 20. quæst.
vlt. c. fi. ad fi. Xvij. Dispensatiuè debet fugitiuum requi-
rere, & ad claustrum reducere, & cum eo misericordi-
ter agere: vt 18. quæst. 2. abbates. extra. de regula. c. fin.
k 26. quęst. 1. nec aliqua. [k] Xviij. Dispensat in pœnitentia
homicidæ, qui monachus est factus. 33. q. 2. admonere.
6 † Xix. In ieiuniis. & cibis, in esu carnium, & in operib.
manua-

ADDITIONES.

a Ordinem. *Omnes sequentes concor. posuit Io. de Deo sub 4. arti.*
b Autem. *Quintus articulus. Io. de Deo.*
c Quoque. *7. artic. Io. de Deo, quia inter medius fuit de dispensatione episcoporum, & quasi ad literam fuerunt eius uerba sequentia usque ad uer. 13. & omnia sequentia etiam eius fuerunt, tamen per saltum. Est etiam sciendum, quod hic inseruiet de omnium religionum statu, & origine, usque ad prædicatores, & minores inclusiuè.*
d Neophytus. *Solue ut no. in præ. c. monachus, & 16. quæst. 1. monachos.*
e Periculosum sit. *Et ideo specialiter omnibus mendicantib. prohibitum, ut dicam infra. uer. 33.*
f C. 1. *Vide supra. §. nunc de episcoporum. uers. utrum, ad fin. §. & quod scripsi in præ. Decre. 1. in gl. pen.*
g Multos. *Coniunctio §. ibi præcedenti.*
h Ver. 15. *Verius dic prædicta locum habere in claustralibus. i. qui possunt ad claustra reuocari in alijs non, ut no. in clem. de sta. mo. ne in agro. §. ad hoc in gl. sæpius.*
i §. fi. *Io. de Deo contra, ubi sup. per Decr. ex parte. de acc. dic ut ibi no. in gl. 2. dicebat etiam, quod peccat monachus non accusans socium ad pœnitentiam. De hoc in gl. prædicta, & super ea.*
k Aliqua. *Hodie p consiõnẽ Benedicti ad hoc arctãtur: ut in Decr. quæ incipit, Pastor bonus.*

manualibus, ad quæ monachus tenetur, de conse. dist, 5.
nō mediocriter, & c. carnem. & c. nunq. ext. de stat. mo.
cum ad monasteriū. Xx. Cū nouitio non professo: vt illi
recedēti bona sua restituātur. ext. de renū. ex trāsmissa,
secus si donasset inter viuos. 17. q. 3, sunt qui opes. & c. 1.
in fi. 19. q. 3. quia, & c. prælatū. Xxi. Vt promoueatur ad su
periores ordines: qa sine eius licentia non pōt, ut ext. de
temp. or. ad aures. Xxij. Dispensatcū monacho & cōuer
so, vt cuā miuitus ferat testimoniū in causa sui monaste
rii. ext. de testi. statuimus. & c. cū nuncius. & c. tuis. & c.
nuper. de iureiur. & si Christus. Xxiij. Vt nouitius intra
annum profiteatur renunciando tēpori pfessionis no-
mine monasterii. ext. de reg. Ad Apostolicā. ɔ̄ iura illa
17. q. 1. Gonsaldus. & q. 2. si quis incognitus. 19. q. 3. mona
a sterus. & ext. de regu. non solū[a] Xxiiij. Vt monachus trā
seat ad maiorē ordinem. ext. de reg. licet. & c. sanè. vel ēt
ad parem ex cā, sed non ad minorē: ut no. eo. tit. non est
b b. Xxv. Vt habeat expēsas, p iniuncta sibi administratio
ne, sed non q habeat proprium. ext. de stat. mo. c. 2. & 3.
Xxvi Pōn. dispēsatiuè recipere clericos seculares in mo
c nasterio ad beneficia, ɔ̄ cōstitutionē illā, ext. eo. tit. c. fi.[c]
7 † Xxvij. Dādo monacho licentiā eūdi ad scholas. ext. ne
clerici uel mo. nō magno. & de magistris sup specula. se
d cundum sanū illorū uniū intellectū.[d] Xxviij. Cū illo, q
priusquā fieret monachus, ordinē furtiuè recepit. ex. de
eo, qui or. fur. re. cū H. Xxix. Cū illo, qui priusquā religio
nē assumeret, excōicationē p p manuū iniectionē violē
tā in clericū incurrerat: & ēt cū monacho, q similē ex-
cōicationē incurrit: si p ignorantiā iuris vel excōicatus
ordinē sacrū receperit: nisi ɔ̄ ignorantiā, violenter præ-
sumat. ext. de sent. excō. cū illorū. prope fi. ext. de eo, qui
fur. or. r. ec. c. 2. pōt ēt monachū suū, aliū monachū ver-
e berantē absoluere. eo. tit. p tuas.[e] & c. monachi. secus si
f clericū percusserit secularē: vt in præ. cōcor.[f] Xxx. Pōt di
spensatiuè excōicatū à se recipere sine iurō cū manuali
promissione. ext. de sent. exc. super eo. sed ibi loquitur
de legato. Xxxi. Vt monachus remaneat in domo pro-
pria vtens ibi rebus propriis. ut ext. qui cler. uel no. c. fi.
Xxxij. Abbas sacerdos, q receperit manus impositionē,
iuxta morē præficiēdorum abbatū, pōt in proprio mo-
nasterio conferre clericatū, ut ext. de æta. & quali. ce cō-
g tingat. 69. dis. c. 1.[g] Xxxiij Dispēsat in regulæ obseruan-
tiis remittendis, ut 20. q. ult. c. fi. de consc. dis. 5. carnem.
saltē in his quæ non sunt de substantia. arg. ext. de ui. &
hon. cleri. Deus. Xxxiiij. In pœnitentia suo arbitrio im-
ponenda ei, qui monasterium ingreditur. Nō est enim
certa delicti satisfactio iniungenda ei, cuius totum vitę
tēps obedientiæ impēditur creatoris: ut de pæn. dis. 1. quis
aliquando. §. his autoritatibus, Xxxv. Cū monacho, qui
mutato habitu sine licentia abbatis in alio monasterio
recepit ordinē: ut no. Gof. extra de tēp. or. ex parte. Pro-
hibetur aūt abbas, uel eps dispēsare, ut in eodē mona-
sterio sint monachi & moniales. 18. q. 2. diffinimus. & c.
in nullo. & c. monasteria. & c. perniciosam. Itē nō pōt ab
bas dispēsare, vt monachus mortaliter peccet; imo mo
nachus ei obedire nō tenet: 11. q. 3. quis eps, 2. Item non
dispensat, ut defectu sumptus monialis seruiat clericis.
81. di. ad reatum. Pōt aūt monachos verberare, si se uer
bo nō corrigant, vt 45. di. cū beatus. §. Salomō. 23. q. 4. c.
h fi.[h] † Princeps quoq;[i], qui aliū nō recognoscit superio
8 rē in terris, nisi solū Papā, dispēsare potest: qa per reges
i & principes omnia Deus tribuit humano generi: ut 8
dis. quo iure. C. de quadr. præsc. bene. 23. q. ult. ɔ̄uenior,
& c. seq. Dispensat n. Imperator ī animaduersionis sniā
11. q. 3. cum apud. 23 q. 1. paratus. 1. q. 1. qđ quidā. Item in
abolitione infamiæ, quam facere potest & debet: & nō
solum princeps hoc pōt, imò & iudex. C. de abol. l. abo
litio. Item princeps restituit ad famam, & ad natales pri
mos, & ad statum primū, & ad honores, & ad ordinem
proprium, vt C. de sent. pas. & rest. l. 2. & hoc verū est, cū
ipāliter restituit: aliàs aūt solum indulgētiam facit, sed
infamiam non tollit. Nam indulgentia quos liberat, no
tat: vt C. de gña. aboli. indulgētia. quæ est. 2. q. 3. c. si quē.
§. notandum. prope fi. C. de son. pas. & res. cū patrē, & l.
tutor. & l. gñaliter. Itē restituit illegitimos filios natali-
K bus,[k] & facit eos patrib. legitimis succedere. in Authen.
col. 7. quib mona. effi. leg. §. 1. & 3. circa medium. Pōt. n.
in hoc leges tollere; quia non hēt imperium par in pa-
rem. ext. de ele. c. innotuit. ff. de ar. nam magistratus. Itē
Imperator, vel rex, qui non hēt superiorem, legitimat
proprium filium, tanq̄ princeps subditum, non tanq̄ pa
ter filium. ex. qui fi. sint legi. per venerabilem. §. verum,
& in Aut. qui mo. na. effi. leg. §. illud. Item dispensat cū
seruo alieno, & eum restituit primis natalibus libero-
l rum:[l] 12. q. 3. qui manumittitur. Item generaliter con-
cedit priuilegia, & absolutiones, & restitutiones, etiam
contra sententias, & in criminib. 3. di. regulas. §. porrò.
4. dis. §. fin. 96. dist. Constantinus. 97. dist. victor. 1. qu. 1.
quod

ADDITIONES.

a Solum, *&c. seq. lib. 6. per quæ patet quod dictum est, in mendicantibus ordinibus locum non habere.*

b Non est. *In 1. gl. & vide quod super ea dixi post Host. qui ibi no. etiam abbatem ex causa dare posse licentiam transeundi: ad minorem autem non. de præb. cum sing. lib. 6. in gl. vt si in tali transitu sine causa dispensaret solus Papa. Et aduerte, quia sup. §. nūc de episcoporum. ver. 20. no. episcopum dispensare debere in transitu ad minorem, & Inn. in Decr. ul. de renun. notat, vt ibi scripsi sup. per 3. gl. dispensationem episcopi requiri, cum transit ad parem, vel laxiorem, & in Decre. significatum. de reg. vt ibi scripsi super fi. ult. gl. dicit hanc dispensationem facilè fieri. vbi minor professionem faceret, Ray. in Sum. de transitu cler. circa fi. dicit, sed malè, quòd in transitu ad parem sufficit petere licentiam, licèt non obtineatur. Dictum Inn. placet, cui concor. Arch. de ele. si religiosus. lib. 6. in fi. & Io. Mona. cum transit ad parem: in pra. Decre. cum sing. Adde quòd Rom. consi. 241. dicit hæc verba: Dicitur autem transire indebitè ad laxiorem, vel parem, si transeat sine obtenta licentia sui superioris, & conuentus, & hoc est in d. c. statuimus, & cap. si quis de alterius. 58. di. Aliter etiam d. Ant. in d. c. nō est, & Lapus all. 62. & 30. An autem monachus, qui autoritate Apostolica translatus fuit ad aliud monasterium, possit ad primum redire sine licentia Apostolica, vide Fel. consi. 264. qui dicit, quòd si intuitu monasterii fuit translatus, quòd non potest redire ad primum, absque Apostolica licentia.*

c C. fi. *Item dixit Io. de Deo in art. 7. 3. col. Sed neuter hoc probat, quare contrarium videtur, cum vi præcepti facta sit hæc prohibitio in constitutione prædicta circa monachos etiam nigros, specialiter est prouisum, & prohibitio innouata sub rubrica de creatione monachorum, in fi.*

d Intellectum. *Per Decret. vt periculosa ne cleri. vel mo. necessaria est licentia abbatis cum consilio conuentus, alias est pena excommunicationis monacho, vt ibi. Adde, plenè per abbatem. consil. 93. lib. 1. & ibi an possit obligare bona monasterii pro necessitatibus studii, & quomodo possit agere cum abbate, quod mittat ad studium.*

e Per tuas. *Nil facit, sic posuit Io. de Deo in tertia col. cuius errorem autor sequitur.*

f Concor. *& de sent. excom. religioso. 1. respon. lib. 6.*

g C. 1. *Hoc uerum quo ad suos monachos, uel conuersos, uel eos, in quos habet episcopalem iurisdictionem, uel quasi, aliàs non. uel nisi priuilegium habeat. de pri. abbates in fi. lib. 6.*

h C. fi. *Et est expressum de sent. excom. uniuersitatis.*

i Quoq;. *Nonus articul. Io. cuius fuerunt uerba sequentia usque prope finem, ibi: utrum. Adde uer. seq. ad differentiam inter restitutionem, & indulgentiam. Bal. & Inno. in l. liber homo. §. si hæres. de hæred. instit. an stante statte statuto, quòd banniti rebanniantur, uideantur habere restitutionem, uel simplicem indulgentiam, uide Bar. in l. 1. §. fi. ff. de quæs.*

K Natalibus. *Non tamen per id censentur legitimi ad ordines. De hoc inf. §. fi. uer. illud quæritur.*

l Liberorum. *s. dominus non habeat patronatum. ut ibi patet.*

quod quidam. 12.q.2. ecclesiarum seruos. & in præ. §. il-
lud. & §. notandum. & ff. de senten. pas. & restit. l. 1. & 2.
vtrum autem reges uel collegium cardinalium possint
in integrum restituere laicos, & quos, & ad quæ. no.
9 secundum Papam de re iudi. cum te. † Capitulum etiã
quandoque dispensat: ut ext. de simo. ex insinuatione.
& ext. de præb. cùm non ignores 16. q. 1. alia. nam capi-
tulum comparatur senatui: ut ea. q. ecclesia. sed senatus
restituit aliquem famæ suæ. ff. de postu. l. 1. §. de qua. er-
a go & capitulum hoc poterit. Papa not.[a] extra de eo, q
b fur. ord. re.[b] quòd abbas, archid. uel alius prælatus sub
episcopo, uel etiam capitulum, dispensare non possunt:
minores enim prælati ardua ad episcopos debent defer
re vt ext. de offi. archi. ad hæc. 18. dist. c. 1. nec video qua-
liter pro capitulo inducta faciant pro ipso. Ioan. tamen
not. in præ. cap. ecclesia. quòd capitulum eligendo ali-
quem indignum, intelligitur dispensare cum illo. nisi
10 talis casus, in quo prohibita sit ei dispensatio. † Item
concilium dispensat contra Apostolum: ut legitur &
not. 82. dist. presbyter. in prin. Sacerdos quoque dispen
sare potest contra canones pęnitentiales: ut 50. dist. de
his. de pęnitẽ. & 26. q. 7 tempora. & dixi in Repertorio
sub tit. de pen. & remis. in rub. hæ sunt poenitentię à ca-
c nonibus diffinitæ.[c]

ADDITIONES.

a No. *Et Host.*
b Or. te. *c. 2. & ibi dixi in vlt. gl. & idem dixi de postu. præl. c. vlt. vt ibi scripsi ad fi. vl. gl. & vide inf. §. videndũ. ver. quid si collatio.*
c Diffinitę. 16. *tales canones collegit Host. in Sum. de pę. §. quæ pę nitentia. sub §. vt autem. Sed plures ponit ibi autor, & ibi tractãs in prin. an sint pęnitentiæ arbitrariæ in casibus, vbi sunt per canones expressæ, de quo Io. de Deo art. 8. & tenent, quòd sic ex causa. Benefacit de pę. & re. Deus qui. quidam no. de pęnitentia di. 1. mensuram. ubi etiam no. quid si sacerdos malè fuerit arbitratus, alias quæstiones prosequitur Io. de Deo, quæ non respiciunt propositum, sed ponebat alios quatuor articulos dispensationem, scilicet, domini cum uasallo. Item patris cum filio, legitimo & non legitimo. Item mariti cum uxore. Item socij cum socio, & donatoris cum donatorio: quas ut exquisitas autor omisit.*

SVMMARIVM.

Dispensatio qualiter & quando sit facienda:

1 *Sacerdos sine iusta causa & indiscretè dispẽsans, deponẽdus est.*
2 *Dispensatio debet fieri per episcopum causa cognita summariè, cum egeat consilio, & inter maiora negocia computetur.*
3 *Episcopus scienter faciẽs contra ius commune, neminem tamen lædens, & factum tale est, quòd in eo potest dispensare, habetur pro dispensato.*
4 *Episcopus promouens indignum, an intelligatur dispensare cum illo.*
5 *Peccans enormiter & manifestè, deponitur: nec promouetur sine ordinarij episcopi dispensatione.*
6 *Dispensatio cum causa cognitione summaria danda est.*
7 *Exceptio de crimine non est facienda contra electum, quem constat de peccato ueram pœnitentiam egisse: unde nec tali necessaria est dispensatio.*
Accusari præsumitur mala intentione, qui de crimine pœnitentiam egit.
8 *Dispensatio obtenta pendente accusatione, uel exceptione, an valet.*
9 *Dispensator attẽdere debet dignitatẽ ad quam uocatur electus.*
10 *In exceptionibus oppositis contra electum, semper debet fieri interpretatio in meliorem partem.*
Electio illius non cassatur, cuius crimen est modicum, aut nemini nocuum.

9. §. Qualiter autem & quando facienda sit dispensatio, breuiter pstringa-
mus: & quidẽ faciẽda ex iusta & certa causa, & magna
hoc exigente, ut 1. q. 7. & si illa. & sup. §. genera. Is tñ, qui
dispensat omnia illa, quæ ibi enumerantur, diligenter
pensare debet. alioquin non dispensatio, sed dissipatio
potius dici debet. nã si is qui pręlatus est, debitori domi
nico culpas impunè dimittit, non mediocriter profe-
ctò offendit q debita cęlestis regis, & Domini sua præ-
sumptione resoluit. Ea namq; quæ in nos cõmittuntur
facilè dimittere possumus. ea uerò, quæ in Deũ cõmis-
sa sunt, cum magna discretione, nec tñ sine pęnitentia
possumus relaxare, ut 20. q. 4. si is, qui. quia qñq; est cul-
pa relaxare uindictã, ut 28. dist. quia sunt culpæ. Debet
ergo fieri dispẽsatio post peractã pęnitentiã, uel partẽ ip
sius, ut ext. de iud. at si clerici §. de adulteriis. & 82. dist.
§. qui aũt. & c. presbyteri. ad fi. sed & qui indignum sciẽ
1 ter promouet, grauissime peccat. 49 dis. † Sacerdos, q si
ne iusta causa dispẽsat, propter indiscretã dispẽsationẽ
deponẽdus est, si super hoc accusatur. 54. dist. c. 1. in fi. &
c. q in aliquo. in fi. Quod fortè obtinet, si canonicè mo-
nitus sit icorrigibilis, pp hoc suspẽsus adhuc in sua cõtu
macia perseueret violãs sñiam suspẽsionis, secundum
do. meũ. ar. eX. de prob. graue. §. uolẽtes, & de ui. & ho-
ne. cle. vt clericorũ. §. si quis igitur. & eX. de excel. pręla.
2 tãta. † Debet aũt fieri dispẽsatio per epm cã cognit. sũ-
mariè, cũ egeat consilio, & inter maiora negotia cõpu
tetẽ, vt patet 1. q. 7. requisitis. §. nisi rigor. & c. seq. & §. ne-
cessitatis, & c. seq. & §. utilitatis. & § seq. & nisi fiat de cõ
sẽsu canonicorũ, vel maioris partis, non valet, vt dñt qui
dã. ar. eX. de his quæ fi. à præla. nouit. & c. quãto. eX. de ex
cel. pręla. c. 1. & 1. q. 5. pñtiũ. in fi. vbi de hoc. & de hoc no.
50. di. ex pęnitẽtibus. & 86. di. si quid. Alii dñt assensum
capituli in dispẽsationib. de honestate, non necessitate
requirendum: nã iure suo potest eps dispensare, & hoc
cõis vsus tenet. arg. eX. de iu. at si clerici. §. de adulte. ibi:
poterat episcopus, &c. & in prædi. conc. in quibus nulla
a de capitulo mentio fit.[a] Quib. aũt. & quot modis fiat di
spensatio: & qualiter formantur sñia super dispensatio
3 nibus. not. J. de sñia. §. vt autẽ. uer. postremo, & ie. † Dñt
autem quidam quod vbicunque eps scienter facit ali-
quid contra ius cõe: & est tale factum in quo ipse dispẽ-
sare potest, pro dispensatione habetur, maximè ubi nul-
lus ex hoc læditur: ut ext. de biga. super eo. & eX. de cler.
coniug. diuersis. & extra de fi. presby. ueniens. & de Apo
b sta. c. 1.[b] in quibus no. de hoc. & J. uer. prox. Alii dicunt,
& melius, q ad hoc vt dispensare intelligatur oportet
præcedere ea, quæ præsumi faciunt dispensandi volun-
tatẽ, scilicet, q præcesserit cognitio summaria sup cau-
sis dispensationis: puta, an sit necessitas vel vtilitas, uel
alias iusta causa subsit. ff. de in ius voc. l. libertus. 1. q. 7. rę
quisitis. nisi rigor. & c. seq. & ẽt necessaria est sñia dispẽ
sationis vel potius decretũ super dispensatione ɔcessa, s.
dicendo. Decerno eum idoneũ ad ordinem, & c. uoca-
tis fortè his, quorũ ĩterest. ut 1. q. 7. quoniã quicquid, q
nõ puto, q sint vocãdi. Aliter aũt, ut dñt, pręsumit teme
rariũ factũ epi: nec pro dispensatione habetur. imò eps
puniet. Quod nõ fieret si dispensasset, put deberet ĩ ca-
su sibi dispẽsabili, & successor vt superior poterit ɔueni
4 re 50. di. qui in aliquo. 81. dis. quicunq; † Nunquid ergo
eps promouendo indignum, intelligitur dispẽsare cũ
illo, & vr̃ q no. ut c. qui in aliquo, circa prin. ibi. qui con
cubinas autem. & c. & 81. dist. si qui eX. de præb. referen-
te. Semper enim episcopus diceret se dispensasse, ut nõ
puniretur. ar. contra, q ipso facto dispenset. 54. dist. si ser
uus eX. de filijs presby. ueniens. ex. de sentẽ. excom. si ali
quando. & eX. de app. dilecti filii. & ex. qui ma. ac. pos. q
tuas. 28. dis. diaconi. extra de rest. spolia. literas. uersi. opi
nioni. ubi dicitur quòd ecclesia mandando, uel dissimu
lando dispensat. Io. dixit, quod circa notũ solo facto di-
spensat,

ADDITIO.

a Mentio fit. *De hoc no. de ele. cum ex eo. in gl. licet igitur. lib. 6.*
b C. 1. *Erratum puto, forsan ex vicinitate: quia tex. vel glo. nil ad propositum. Sed in Decr. prædicta. s. secunda de schisma. est materia, quæ etiam infra allegatur, & quæ contigua est isti.*

spẽſat, ſed non circa ignotũ. Tu dic, ꝙ ſi epiſcopus dicit
ſe diſpenſaſſe, uel aliquis dicat ſecum diſpenſatum eſſe,
nõ eſt ei credẽdum, niſi hoc probet. Dẽt enim diſpẽſa-
tio probari per teſtes, uel etiã per literas diſpenſationis:
ubi crimine in occultum fuit quis epiſcopo cõfeſſus ſe-
cretè, & de diſpenſatione obtenta habuit literas, prout
legitur & no. ext. de ſchiſma. c. 2. Neceſſaria eſt ergo ex-
preſſe diſpenſatio. ut ibi: & ẽt in beneficiis: vt no. ext. de
cõceſ. pręb. literas: & ſ. ver. dicũt. Illud aũt no. ꝙ facilius
diſpenſatur in ordine ſuſcepto, quam in ſuſcipiendo, ut
50. diſt. quicunq;. Qualiter & in quo quibus diſpenſetur
cũ redeunte ab hæreſi, no. 12. diſt. nos cõſuetudinẽ, ext.
de elec. quia diligentia. uel cum ordinato ab hæretico,
uel præciſo ab eccleſia, uel excõicato. 9. q. 1. in ſumma.
& c. ab excõ. catione. Hoc etiam ſcias, quòd qñdoque
diſpẽſatur cum aliquo in alterius odium. ut ext. de iure
a iur. ſi uerò. cum ſuis concor. a arg. ꝯ, 16. q. 7. c. 1. uer. has
uerò. Hoc quoque notandum, ꝙ delicti manifeſtatio ꝓ
hibet diſpenſationem, ſaltẽ ꝓpter ſcandalum, ut ext. de
apoſta. c. quod nõ eſt in occulto peccatore, qui poſt pe-
ractam pænitentiã in ſuſceptis remanere, & ad ſuperio
ra aſcendere põt, præterquam reus homicidii. Si autẽ
crimen non eſt manifeſtũ, id eſt notorium; eſt tñ tale,
de quo quis accuſari poteſt, & conuinci, tũc habet locũ
diſpenſatio. Hæc probantur. ext. de tẽp. ord. c. fi. & no.
5 eo. tit. ex tenore. & 50. diſt. in ſum. & c. de his uerò. † Vt
autem hic articulꝰ penè liqueat, nota ꝙ ſi peccatum ali
cuius eſt enorme & manifeſtum, deponitur: nec depo-
nitur: nec promouetur ſine diſpenſatione ordinarij epi
ſcopi, 50. di. miror. & ca. de his verò. Si autem eſt enor-
me, & occultum, parte pœnitentiæ peracta, poteſt mini
ſtrare in ordinibus ſuſceptis: monẽdus eſt tamen a ſuo
confeſſore, ne ad ſuperiores aſcẽdat: ſed ſi omnimodè
aſcendere voluerit, non eſt prohibendus, vt in c. ex teno
b re. nec peccat ordines recipiendo, ſm Papam:[b] ut extra.
de apoſt. c. 2. in fi. & ext. de temp. or. c. fi. etiã ſine diſpen-
ſatione epiſcopi, quia ſufficit ſacerdotis abſolutio, ex cla
uium poteſtate. ar. 6. q. 1. illi, qui abſtinẽdo, tamen ex hu
militate meretur. Et hæc uera ſunt, niſi ſit tale crimen,
quod etiam poſt peractam pœnitentiam executionem
officij impediat: de quo no. ſup. §. iuxta. uer. ſunt quoq;,
quia talis etſi prohiberi non poſſit, quia peccatum eius
eſt occultum, ext. de ſimo. ex tuæ, & ar. 6. q. 1. ſi ſm. & ca.
placuit. peccat tñ, ſiue miniſtret, ſiue promoueatur. art.
1. q. 1. erga. ext. de ſimo. Matthæus, & ſolus Papa cum eo
diſpenſat ſm do. meum: ut ſup. §. nunc de epiſcoporum
uer. prohibetur. Cæterum ſi eſt modicum ſiue medio-
cre & occultum, fortè non eſt monendus: ut abſtineat
a ſuſceptione ordinum. Talis. n. poſt peractam pęniten-
tiam licitè poteſt miniſtrare, & ad ſuperiores aſcendere
ſine diſpenſatione. Si uerò eſt mediocre, & manifeſtũ,
& eſt conuictus in iudicio, uel metu probationis cõfeſ-
ſus, deponitur. 16. q. ult. ſi quis presbyter. 81. diſt. ca. 1. Si
aũt euidentia rei vel ſpontanea confeſſione: tunc acta
pænitentia poterit cũ eo miſericorditer agi, qñq; plus,
qñque minus inſpecta perſonæ probitate, & alijs circun
ſtantijs, ut in c. ſi quis presbyt. & 50. diſt. presbyterũ. Vo-
catur aut mediocre mortale ſm do. meum in Summa,
ext. de temp. §. ei cui. ver. ꝙ aũt vocetur mediocre deli-
ctum periurium. ſ. adulterium, furtum, falſum teſtimo-
nium, &c. ibi vide. & hæc vera ſunt, ſi veram egit pæni-
tentiam: ſecus ſi ſimulatam: ut ea. di. vt conſtitueretur.
Porrò licèt ſancti patres ſtatuerint, ne conuictus de cri-
mine ſiue pęnituerit, ſiue non, non debeat promoueri,
ſed promotus deijciatur, & deiectus non reſtituatur: vt
50. di. presbyter, & c. peruenit, & c. ſi poſt. non tamẽ ꝑꝑ
hoc epis adempta poteſtas diſpenſandi cum verè pęni-
tentib. præſertim ubi ſcandalum non timetur, ut ea. diſt.
ut conſtitueretur, & c. dño ſancto: Diſcretus ſit in diſpẽ
ſando epus, vt attendat ſcandalum, conditionem perſo
næ, utilitatem, & neceſſitatem eccleſiæ, & uitum pere-
gerit partem pęnitentiæ, & alias debitas circunſtantias,
6 vt ſup. §. diſpenſationum. † Diſpenſatio enim cum cau
ſæ cognitione ſummaria danda eſt, vt ſupra, verſi. debet
autem, hinc eſt, ꝙ ſi quis fuerit in mortali peccato de-
prehenſus, ſtatutum eſt, ne celebret ꝑꝑ ſcandalum, qđ
eſt in populo de oblatione talis: ut 50. diſt. de his uerò.
Et idem eſt, ſi confeſſus fuerit, uel conuictus, uel aliter
ſit notorium; ut ea. diſt. ſi quis diaconus. & c. ſi epiſcop.
& præ. Decre. ex tenore. eo. tit. c. fi. niſi fuerit diſpenſatũ
cum eod. 81. diſt. miniſtri. & 82. diſt. presbyter. quod fie
ri debet, ſi verè pœniteat, ut in præd. Decre. ex tenore.
& 50. diſt. ſi quis diaconus. Sed nonnè idem ſcandalũ
remanet, etiam ſi fuerit diſpenſatum? Videtur ꝙ ſic,
quia licèt per pœnitentiam animas ſaluare poſſumus,
infamiam tamen abolere nõ poſſumus, & pæna poteſt
demi, culpa perennis erit: vt 2. q. 3. Euphemium. §. hinc
c colligitur. Sed dic,[c] ꝙ nõ, quantum ad catholicos, firmi
ter credentes, ꝙ prælati poteſtatem habent ligandi atq;
ſoluendi, & etiam diſpenſandi. 50. di. ponderet & cap. ut
conſtitueretur. De hæreticorum autem ſcandalo non
curamus; vt Patet. 11. q. 3. inter uerba, ext. de uoto. ma-
gnæ. §. cum igitur. verſ. de illis. ar. tamen contra. ex. de ſa
d cra vnctio. c. vnico. §. ad exhibendum.[d] Si autem crimẽ
occultum ſit. quantuncunque graue ſit; acta pęniten-
tia, uel parte eius celebrare poteſt, etiam ſine diſpen-
ſatione: ut præd. Decre. ex tenore. & eo. titu. ad aures. &
de apoſt. c. 2. niſi tale fuerit crimẽ, quod etiam poſt per-
actam pœnitentiam officii. executionem impediat, vt
prædixi. Irregularis autem ſine diſpenſatione celebrare
non debet. ut 50. diſt. ex pœnitentibus. cum ipſo tamen
ſi ſit occultus, eſt diſpenſandum ſecundum Papam, vt
ext. de renun. niſi §. perſonæ, hoc proſequere ſecundũ
7 eum, prout no. in præced. Decre. ex tenore. † Diximus
ergo qualiter & quando ſit cum ordinando diſpenſan-
dum: nunc dicamus qualiter & quando diſpenſandum
eſt cum promouendo ad honores. Super quo dicunt
e quidam,[e] ꝙ ſi conſtat aliquem electum veram de pec-
cato egiſſe pœnitentiam: de æquitate ex officio iudicis
non eſt contra eum admittenda exceptio de crimine,
in quo non ſit neceſſaria diſpenſatio. ſup. ver. proxi. licèt
de rigore iuris poſſit admitti, argu. 2. q. 5. requirendum
aliàs quærendum. Sed & accuſator tunc repellitur, quia
præſumitur mala intentione accuſare eum, qui pęnitẽ-
tiam egit: niſi fortè ſuam vel ſuorum iniuriam proſe-
quatur. 4. q. 5. omnibus. Alij dicunt, ꝙ ubicunque accu-
ſatus aliquis de crimine, vel contra eum excipitur, ſem
per neceſſaria eſt diſpenſatio: ſiue ſit crimen enorme,
ſiue mediocre, ſiue modicum. Nec obſtat ſup. uer. pro-
xi. quia diſtinctio illa locum habet, quando is, qui petit
ordinari, non accuſatur, nec excipitur contra eum. Et
ex hoc apparet, ꝙ cum delegatus diſpenſare non poſſit,
omnem exceptionẽ cuiuſlibet criminis admittere de-
bet: prudenter tamen aget, ſi priuſquam in cauſa pro-
cedat, hoc referat deleganti, vt per illum, ſi expedierit,
diſpenſetur. ext. de off. archidiaco. ad hæc. §. item in epi-
ſtola, & de offic. archipresbyt. capit. fi. in fi. Sed uidetur,
quod etiam delegatus nequeat diſpenſare. Nam priuile
gium lite pendente impetratum, non valet. ut ext. de
lite penden. capitu. final. extra. de teſtimo. cauſam quæ.
8 † Ergo pari rõne nec diſpenſatio pendẽte accuſatione,
vel

ADDITIONES.

a Concor. *Quæ no. ibi in vlt. gl. Hoc dictum non procedere ſecundum Goff. quod non patet ex eo, quod ibi ſcripſi in gl. fi. Ad contrarium reſpondetur per ea, quæ ſcripſi de præb. de multa. ſuper verſ. ratio. & de conſti. cum omnes ſuper gl. ſic ergo.*

b Secundum Papam. *Vt ſcripſi in præ. c. ex tenore, ſuper gl. 2.*

c Sed dic. *Secundum Inn. in c. ex tenore infra ver. ſequitur.*

d Exhibendum. *Solue vt de renun. niſi. §. pro grau. vt ibi no. de voto. magno. ver. cum igitur. & vide quod no. 11. q. 3. præſenti.*

e Quidam. *Ingreatur glo. Inn. de qua in fi.*

uel exceptione obtenta ualere debet. Ad quod rñdeo,
q aliud est in priuilegio, per quod fit alij ꝑiudicium; &
aliud in dispẽsatione, per q̃ nemini preiudicatur: secus
tamen esset, si per eum alicui fieret præiudiciũ. Nã &
priuilegium, si nulli afferat præiudiciũ, põt lite penden
te impetrari. Preterea cũ nõdũ sit probatũ crimẽ. bñ pt
dispensari. ex̃. de excep. Apostolicæ. ex. de cleric. exc. mi.
Apostolicę. ex̃. de sen. exc. venerabilis. & vide qđ no. s̃. §.
nunc de eporum. versi. quid si electus. Hæc vera sunt, si
obijciatur electo crimẽ ꝑteritũ, de quo pniam egit inf.
§. prox. uer. sed quid si aliquis. Si vero ei obijcitur crimẽ
in quo perseuerat, & de quo pniam non egit, semp est
exceptio admittenda. 50. di. absit. 30. d. c. 1. 25. di. c. fi. 1 oc
cultis ẽt, de quib. post electionẽ tñ pęnituit, põt dispen
9 sare cũ eo: ex̃. de renun. nisi cũ pridẽ. §. 1. † Porro dispẽ-
sator dẽt diligẽter attẽdere dignitatẽ, ad q̃ vocatur ele-
ctus: quia facilius dispẽsabit in minori, q̃ in maiori. ar.
ex̃. de elec. scriptũ. §. pe. ar. tñ ꝯ. ext. de transl. c. fi. §. 1. uer.
a vnde licet. sed verba ibi posita ꝯtrariũ soluunt[a]. Itẽ con
siderare dẽt qualitatem personæ. Nam facilius dispẽsa
bit cum gratioso. pp multas bonas dotes, q̃ cum minus
grato, ext. de præb. de multa. §. fi. Itẽ facilius quis repel-
litur ab obtinendo, q̃ deijciatur ab obtento. ext. de iure-
iu. quemadmodũ. §. fi post. Item cõsiderandũ est, qua-
re accusatio uel exceptio proponat: nã si proponitur,
vt quis repellatur à promotione: tunc cũ accusato, seu
cum eo, ꝯ quem excipit, dispẽsat. Si uero ideo, vt repel-
lat de accusatione, uel testimonio in cã criminali: tũc
non dispẽsat cũ eo: quia huius accusatoris, seu exci-
pientis illaudabilis est intentio. 2. q. 7. si quis eps. & quia
fieret in ꝑiudiciũ eius, qui accusat, vel testes producit.
10 2. q. 3. Paulum. † In summa, notandũ est, q in hmõi ex
ceptionib. quę opponuntur ꝯ electũ, sup probationes
b & dicta in meliorem partem interpretanda sunt b. ex.
de regulis iu. estote. nisi fortè aliàs probationes proba-
biliores in cõtrariũ moueant iudicem, ext. de electi. cũ
inter R. seu. orem. de pręsum. ga verisimile. Hęc aũt in-
terpretatio latior fiet, qñ excipitur, q̃ qñ quis accusatur
nec iudex ecclesiasticus debet admittere illum, qui libi
dine vindictæ accusat. Item si in modum. exceptionis
probatum fuit crimen, de quo electus pniam egit, uel
egisse præsumitur, & crimen est modicum, vel non est
inde exortum scandalũ, nõ semp cessatur eius electio:
sed ei alia pœna imponiť. ext. de ele. q sicut. 53. di. Sa
lonitanæ. ext. de homi. ex literis. 1. §. fin. ẽm Papã, quod
prosequere ẽm eum, prout not. in prædi. Decreta. du-
c dũ c. Sed dñs meus dixit, q & si Papa probato crimine
in modum exceptionis, uel denunciationis, uel accusa-
tionis hanc gratiam facere posset, licet non debeat: non
tamen hoc alij iudici facere licet: quamuis aliud sit de
illo dicendum, qui suo proprio motu petit consilium
salutare. arg. ext. de homic. significasti. 3. §. 1. ver. & qđẽ:
d ext. de ele. innotuit. propè princi. d Postremo nota q is
cui mandatur q dispenset cum monachis, dispensare
etiam poterit cum Abbate: ut extra. de simo. c. fi.

ADDITIONES.

a Soluunt. *Solue ut ibi dixi super. uer. dispensare, scilicet illud pro cedere, quando solum uinculum est impedimento.*

b Sunt. *Hanc partem & eius exempla plenius, vide de elec. dudũ. 2. post. prin. super uer. obiecta.*

c Dudum. *Hic est erratum, quia in toto isto §. non allegauit decr. dudum. 2. de ele. de qua intendis, & ibi scripsi super præ. gl. in glo. hic non facit & ibi in fi. inuenies dictum Host. quod sequitur.*

d Prin. *Et uide quod post ipsum Host. dixi. de cler. exc. mi. cleric. super. 1. gl.*

SVMMARIVM.

De dispensatione super pluralitate beneficiorum.

1 *Beneficiorum aliud simplex, aliud compositum, & simplex beneficium quid sit?*

Actio nouiter inducta non tollit ueterem, nisi hoc expressè dicatur.

2 *Episcopus dispensare non potest in diuersis episcopatibus, propter iuris impossibilitatem.*

3 *Collatio præbendarum, si pertineat ad regem, uel abbatem, uel capitulum, uel decanum, an poterunt dispensare cum aliquo in duabus præbendis.*

4 *Papa literis cõferens aliquod beneficium cum clausula, Non obstante, &c. literis apposita, an sufficiat ad beneficium obtinendum?*

5 *Retinere an possit quis de iure sine peccato, & absque dispensatione, plura beneficia?*

6 *Consuetudo generalis quæ interpretari dicatur, quam Papa scit, & tolerat, unde eam approbare uidetur.*

7 *Beneficium duplex an compositum quid sit?*

Casus, in quibus quis plures ecclesias haberi possit.

8 *Episcopus an possit dispensare, ut quis habeat duo beneficia simplicia.*

9 *Dispensare an possit episcopus, ut quis habeat duo beneficia, unũ simplex, & aliud duplex?*

10 *Curam animarum potest quis dispensatiue habere cum una præbenda.*

Recipiendo secundam curam animarum, non uacat prima præbenda.

11 *Irregularis est & ineligibilis, qui plura tenet beneficia cum cura sine dispensatione.*

12 *Suppressio ueritatis, & expressio falsitatis, reddunt indulgentiã inualidam.*

13 *Indulgentia alicui facta, quod præter obtenta possit unum beneficium curam habens animarum recipere, & licite retinere, an sit ualida?*

14 *Impetranti indulgentiam summe nocet mendacium.*

15 *Indulgentia plurimorũ beneficiorum contra intentionem domini Papæ, non ualet.*

16 *Dispensatio tenens in maiori, per consequens in simili, uel minori tenebit.*

17 *Dispensatio, in qua dicitur, licere personatum unum recipere, & simul cum obtentis retinere, & prius habitum est unum beneficium canonice, & aliud minus canonice, an ualeat.*

18 *Indulgentia si sit alicui data, posse plures ecclesias tenere, an intelligatur dispensatus, ut in neutra teneatur residere?*

19 *Papa dans alicui potestatem dispensandi cum aliquibus in pluralitate beneficiorum, quomodo intelligatur?*

20 *Dispensatio an ualeat, non obseruata conditione, uel clausula in ea apposita?*

21 *Tenens plura beneficia cum cura sine dispensatione an possit eligi ad minora.*

22 *Impetrans indulgentiam de beneficio insufficienter & minus canonice obtento, de perceptis inde fructib. mentionem nullam faciens an sit ineligibilis?*

23 *Dispensatur cum aliquo, ut sibi liceat plures personatus recipere si sibi canonice conferantur, si eus non canonice recipiat, quid iuris?*

24 *Insufficiens dispensatio, non confert ius beneficiũ retinendi, agit tamen aliquid pro dispensato, & aliqualiter obstat ordinario.*

25 *Ordinarius potest conferre beneficia, de quib. in termino per ipsum assignato non ostenditur dispensatio.*

26 *Sufficientiam uel insufficientiam dispensationum, Papa est cognoscere.*

10. §. Dicendum restat de dispẽsatione su
per pluralitate beneficio
rum super quo videndum est, per quam & in quibus
a beneficijs[a] dispensetur, quid iuris sit huiusmodi dispen
satione. Primo igitur sciendum est, quod beneficio-
rum aliud est simplex aliud duplex, siue compositum.
1 † Simplex beneficium dicitur simplex canonia cum
præbenda: uel aliud beneficium curam animarum nõ
habens. Et in talibus, ut quidam dicunt, bene potest
episco-

ADDITIONES.

a Beneficijs. *Si intelligit de his, de quib. loquitur c. quod primo allegat, planum est: si intelligit, ut uidetur per sequentia, de simplicibus, de quib. proxi. dixit, contrarium no. in c. literas, & ratione alie-*

allegato in fi, ult. glo. & uide quod super ea dixi. Adde ad uers. seq. ibi, simplex beneficium, &c. Ioan. de Turrecrema. in cap. sanctorum dist. 70. col. 4. uer. ad tertium. & col. seq. ubi plenissime examinat, an episcopus possit dispensare super pluralitate beneficiorum. Hen. Ferran.

episcopus dispensare ex causa, vt aliquis habeat talia plura: ut extra. de electio. cap. penultim. 16. q. 1. possessiones. Nam dum constitutio, extra. de preben. de multa. reseruat specialiter Apostolicę sedi dispensandi potestatem super pluribus personalib. & beneficijs curam animarum hbentibus: per consequens vr̃ relinquere alijs ordinatis ptãtem super simplicib. dispẽsandi. ar. ex. de præsum. nonne. 25. di. qualis. ff. de iudi. cum prætor. Et per ꝯ̃riam consuetudinem derogatum est illi canoni. 70. di. c. sctõrum. vbi interdr̃ epõ dispensandi ptãs in plurib. prębendis: q̃ cõsuetudinem dñs Papa scit, & tolerat, & quoad ꝑmittitur, durat, vt ff. quod cuiusq; vniuersitatem eorum. §. pen. Alij verò dñt, ꝙ nec in simplicib. pt̃ eps̃ dispẽsare. Nã ille antiquus canon sctõrum nisi corrigatur expresè, remanet cũ nouo simul. C. de ap. præcipimus. in fi. Quoties. n. noua actio inducitur, vetus nõ tollitur, nisi hoc expresse dicatur. ff. de act. & obl. l. quoties. 35. q. 3. de incest. in fi. Qd̃. n. nõ mutat, quare stare ꝓhibetur, vt C. de test. sancimus, rñ. 1. Ad hoc ẽt facit ext. de pręb. cũ iam dudũ. in fi. & de cõces. pręb. literas. Nec obstat, vt dñt, ꝙ de sciẽ dñi Papæ proponit. Nã multa ꝑ patientiã tolerant, q̃ si deducta forẽt in iudiciũ, non deberẽt mediante iustitia tolerari: vt in præ. Decr. cũ iã. in fi. Ad idẽ. 32. q. 1. hac rõne. in fi. 33. q. 7. Apostolus. in fin. Prior tñ opinio verior est, & cõiter obseruatur: veruntñ eps̃ non pot dispensare cũ aliquo sup plurib. talib. beneficijs in eadẽ ecclesia obtinẽdis: prout colligitur in prędicta Decretali, de multa. §. pe. & in præ. Decr. lr̃as. e. tit. cũ nr̃is. & ar. ff. ad muni. municipes. 2. 26. dist. acutius. in fi. Sed ꝙ in dioecesi sua possit quis plura talia hr̃e, bene

2 dispensat eps̃ ſm primã opinionẽ. † In diuersis epãtib. dispensare nõ põt, ꝑꝑ iuris impossibilitatem: quia teneretur, vtriq; epõ obedire, & ordines recipere ab vtroq; & ab vtroq; iudicari põt, quod esse non posset, si cõtraria mandarent, quia nemo põt duob. dñis seruire: vt 21. q. 1. c. 1. 26. di. acutius. Vnde hmõi perplexitatẽ solus Papa tollere põt, ſm dñm meum, qui dispẽsando vr̃ ei cõcedere, qd̃ eligat, cui maluerit obedire. Ber. aũt not. ext. de ele. dudũ. 2. vtriusq; epĩ necessariã dispensationẽ esse: & sufficere quoad hoc arg. ext. de sent. exc. cũ illorũ. §. si vero. & de of. Arch. ad hoc. §. fi. Sed si primũ beneficiũ requirebat residentiã, dispensatio alterius epĩ non sufficit, vt ille possit recipere ꝓuentus prioris bñficij: & sic põt intelligi præ. c. sctõrum. Item licet eps̃ prioris beneficij dispensare possit tacitè vel expresse, vel saltẽ sustinere, ſm Papã, sine dispensatione, ꝙ hẽat canonicatum in alio epãtu, si placuerit, scd̃o epõ, vel ẽt suo: non tñ valet eius dispensatio, vt contra statutũ vel consuetudinẽ ecclesię hẽat præbendã, quia sic aliorũ præbendæ diminuerentur, & ecclesij est ad perfectũ, vt plures habeant consiliarios. 64. di. ext. de Hoc prosequere ſm Papam, prout no. ext. de cler. non resi. c. fi. Gof. aũt dixit, ꝙ nullus, solo Papa excepto, neq; in eodem, neq; in diuersis epãtib. in talib. dispensare põt. Et nota, ꝙ expressa dispensatio necessaria est in talib. Est ẽt necesse, ꝙ fiat ex cã, nec intelligitur eps̃ dispensare conferendo ẽt noto, nisi hoc exprimat. quod dic, vt s̃. §. qualiter aũt. vers. dñt

3 aũt quidam. & ver. seq. † Quid si collatio præbendarũ pertinet ad regem vel Abbatem, vel capitulũ, vel decanum: nunquid illi poterunt dispensare cum aliquo in duab. præbendis? Vr̃ ꝙ sic, cum non sit eis probibitum. arg. ext. de spon. cũ apud. ext. de transla. inter. post med. Ipsi. n. ita poterunt considerare personę merita, sicut & eps̃. Et præterea ipsi vtunt iure epĩ in collationib. præbendarũ: quare dispensare poterunt sicut ille. Pro rege est ar. ext. de conces. pręb. c. fi. pro Abbate est ar. qa maiora põt. s̃. §. sunt quoq;. pro capitulo est ar. ext. de conces. præb. cũ nostris. in fin. de præb. cũ non ignores. in fi.

a & prę. §. nunc br̃. versi. capitulũ.[a] Sed dic contra, ꝙ non pñt. De iure. n. cõi nullus põt duo beneficia obtinere, vt j. ver. illud. Et spãliter permissum est epõ, vt possit in hoc casu dispensare, & ius cõe relaxare, vt sup. ergo alij hoc sibi usurpare nõ debent, qa priuilegia singulorum cõem legẽ nõ faciũt, vt 26 q. 2. non exẽplo. & 3. di. priuilegiũ. qd̃ si fecerint, tanq̃ violatores canonũ puniendi sunt: vt 25. q. 2. violatores. Qd̃ aũt tex hoc non possit, ꝓbar̃ ext. de poen. in quibusdã. & de of. leg. dilectus. Quod abbas non possit, ꝓbatur, exces. præla. accedentib. 16. q. 1.

b interdicimus.[b] † Quid si Papa ita dicit, Dilecto filio ma

4 gistro Gul. Durando canonico Belua. capellano nr̃o salutẽ. Conferimus tibi decanatũ Car. nõ obstãte, ꝙ es canonicus Narbon. & ibi præbendã obtines. Resp. credo, absq; alia dispẽsatione potero ꝓbendã Narb. tenere: cũ satis appareat intentio dñi Pepę sup hoc, dum dicit, nõ obstante, &c. ext. de conces. præb. quia cunctis. e circa prę

c bendam aũt Beluae. licet non possit dici litera seu gratia subreptitia pro eo, ꝙ non tacui, sed de hac in salutatione fit mentio, non intelligir̃ mecum dispensasse, quia

5 expressa dispensatio est necessaria, ut prędixi. † Illud aũt quæri consueuit, utrũ qui possit de iure cõi sine peccato, & absq; dispensatione plures præbẽdas, & plura simplicia beneficia retinere? Et vr̃ ꝙ nõ, ut extr. de præb. cũ iamdudum. ibi: plures dignitates atq; præb. & c. & in fi. & c. cum non ignores, & c. super inordinata, ubi hoc vr̃ expressum. 79. di. sctõrum. ex. de conces. præb. literas. ar.

d tñ contra, ext. de exce. cum ecclesiasticę,[d] & ext. de ele. dudum, prope fi. ubi ꝓhibetur aliqs hr̃e titulum in diuersis ecclesijs parochialib. unde vr̃ conceedi, ꝙ possit habere in diuersis simplicib. Sol. Dñt qdam, quos dñs meus sequitur, ꝙ hodie licet hr̃e plura beneficia: cum constõ, de multa, interdicat solum de duplicib. & in eadem ecclesia. Nec obstat Decr. cũ iamdudum. nã licet possit qs plures ꝓbendas hr̃e, non tñ multitudinem: ꝓut ibi dr̃. Multitudo. n. est canonib. inimica, ut eo. tit. qa intm̃. & sic intelliguntur oĩa cõtraria, uel de beneficijs

6 curam habentib. aĩarum. † Et sic consuetudo gñalis interpretatur, q̃ scit Papa, & tolerat: vnde eam approbare vr̃. ar. 4. dis. §. leges in istis. Vel ibi habebat ille simul dignitates & præbendas, quod esse non põt absq; dispensatione: & in hac sñia concordat Papa, dicens, ꝙ quis põt esse præbendarius & canonicus in diuersis ecclesijs. Quod prosequere ſm eum: prout no. in præ. Decre. cũ

e iamdudum.[e] Et põt responderi ad iura contraria, prout no. in Summa dñs meus in tit. de præb. ver. & qualiter. sub §. & illud. & præ. Decr. cum iamdudum. secundum eum, Et ſm hanc opinionem, nõ est necessaria dispensatio, quia superfluum est precib. postulare, qd̃ de iure cõi competit, C. lib. 10. de thesau. l. unica. Alij. autẽ inhærent uerbis. præd. ca. sctõrum. dicentes, ꝙ quis põt habere plures præbendas in diuersis ecclesijs ꝑꝑ honorem personæ, uel utilitatẽ ecclesiæ, sed non erit canonicus intitulatus, nisi in una. ar. 72. di. c. 1. & 2. ex. de procurat. ex insinuatione. De iure enim cõi, ut dicunt, nullus põt plures prębẽdas habere, siue in eodẽ episcopatu, siue in diuersis, ut supra. Et in hac sñia fuit Io. Hinc est, ꝙ siquis

ADDITIONES.

a Capitulum. *Vbi uideas.*

b Interdicimus. *Bene facit cle. de sta. re. ne in agro. §. ad hoc. ubi non possunt abbates ecclesias unire, licet ad eos spectet collatio. & idem de permutatione no. in cle. de rerum permut. cap. uno. in gl. pen.*

c Cunctis. *Lib. 6. Tu dic contra, ut patet de præb. non potest. §. ult. lib. 6.*

d Ecclesiasticę. *Vide quod scripsi super. c. gl.*

e Dudum. *Ibi plene scripsi hanc materiam in magna. gl.*

si quis indulgētia tacet minimum simplex beneficiū,
nō ualet: ut inf. uer. sed nunqd nocet. Nō. n. p̄t aliqs esse
in pluribus collegiis simul. ff. de col. illici. l. 1. §. fi. extr. de
priuil. volētes. §. fi. li. 6. de reli. do. c. fi. Nec pōt plures mi
litias, nec plusq̄ vnius nomen ordinis affectare, nec di-
gnitatē cōiungere dignitati: super quo ēt nō pōt a prin
cipe dispēsatio obtineri: vt C. lib. 12. qui mil. nō pos. l.
is qdē posterū. nec duos honores habere: ut ff. ad mu-
ni. libertus. §. p̄scriptio. Si igitur hoc in laicis & in secu-
laribus honoribus statuit, multo fortius ī clericis, & in
ecclesiasticis honoribus obtinebit. 59. dist. si officia. 38.
dist. si in laicis. Ber. ēt, & do. meus no. in præ. Decre. du-
dū. 2. q̄ nulli licet habere duas ecclesias, quoad ti. cano-
nicatu: imo si primū bñficiū sit sufficiens, nō pōt aliud
recipere sine dispensatione. arg. p eo. j. q. 2. clericos. &
c. pastor. & c. se sup hoc no. plene dñs meus in præ. De-
a cre. super inordinata [a]. & c. literas, & q̄cūq; opi. sequa-
ris, p receptionem secūdi simplicis nō vacat primū ip-
7 so iure. † Duplex aūt beneficiū seu cōpositū, dr̄ omne
aliud beneficium circa episcopum vsq; ad simplex siue
sit dignitatis, siue personatus, siue plebanatus, siue qd-
cunque aliud curam habēs animarū annexā. Et nota, q̄
nullus pōt habere duas ecclesias intitulatas de iure cōi
quoad titulum clericatus uel canonicatus, uel ordina-
tionis, uel prælationis, uel dignitatis: ut ext. de elect. du-
dū. 2. uer. suggessit. ubi de hoc 70. d. sanctorū. 7. q. 1. sicut
alterius. ext. de præbē. ad hoc. & c. seq. imo. recipiēdo
2m cū cura, ex quo illius possessionē habuit. vacat pri-
mū ipso iure: vt ex. de preb. de multa: & 21. q. j. si quis
iā translatus. licet quidā dicāt, q̄ dēat vacare per sniam,
nisi vtrūq; in iudicio cōtēderit retinere, put no. in præ.
Decr. de multa. Nisi in quibusdā casib. spāub. in quibus
pñt plures haberi. Primo, pp paupertatē ecclesiarum.
10. q. 4. unio. ex. de ærta. & qual. eā te. ext. de præb. expo-
suisti. Scđo, vbi vna dependet ab alia: vt in præ. ver. sug-
gessit. & in præ. c. eā te. & ext. de p̄b. extirpandę. §. i. Ter-
tio, olim pp penuriā claricorū. 21. q. 2. c. 1. in fi. & §. 1. &
1. q. 7. requiritur. §. nisi rigor. Quarto, si una sit intitula-
ta, & alia cōmēdata, vt in prę. ver. suggessit. 21. qō. 1. qui
plures. Sed tunc in cōmendata non est prælatus, sed p-
curator: imo vacat, nec hēt cōmādatarius ius in ea: nec
facit fructus suos, sed colligit. & eos in utilitatē ecclesię
conuertere dēt. ar. ext. de accu. si constiterit. hodie com
menda ecclesię parochialis non pōt fieri indistincte, vt
dicā in consti. Greg. X. de elect. c. nemo. li. 6. quinto ex di-
spensatione Papę, vt ext. de preb. de multa. §. fi. 21. q. 1. re-
8 latio. † Sed nūqd epūs dispensare pōt, vt quis habeat duo
beneficia duplicia? Dixerunt T. & B. & fere omnes, q̄
nō, sed solus Papa. 2t in c. de multa in fi. a contrario sen
su, vbi dr̄, Circa sublimes autē & literatas personas, quę
maiorib. sunt beneficiis honorandæ, cum rō postulaue
rit, per sedem Apost. poterit dispensari. ergo non per
alios. arg. ex. de præsump. nonne. 25. di. qualis. ff. de iudi.
cum prætor. 95. dist. illud. Quæ. n. Titio nubere iubetur,
oīb. aliis nubere prohibetur, vt ff. de cond & dem. cum
ita. Hoc idem probatur ext. de cler. non resid. nonnulli.
vbi epūs conferens bñficium hñti aliud simile, priuatur
ptāte conferendi beneficium, vt in prę. ver. suggessit. Io.
autem, qui in multas & prolixas gl. super hanc materiā
compilauit. & dñs meus cum eo dixit, q̄ epī olim pote
rant dispensare, vt aliqs haberet plures ecclesias, & plu-
ra bñficia cum cura: vt 70. di. sctōrum. & q̄ hodie idem
potuit, in prę. consti. de multa. interdicitur tñ eis vaga
& indiscreta dispensatio, q̄. n. non mutatur, quare stare
prohibetur, vt sup. prope prin. huius §. Papa ēt notat ex
de temp. ord. dilectus. epūm dispensare posse, vt quis ha-
beat duas ecclesias intitulatas, vt in cap. sanctorum. sed
certe ibi non dicitur, quod sit necessaria epī dispensa-
tio, sed dispositio. Et pp hoc dicunt aliqui non esse in
hoc necessariam dispensationem, quia de iura com-
muni potest eas habere, vt no. secundum cum in præ.
Decret. cū iamdudū. q̄ non placet. Dic ergo, quod aut
in dispensatione ɔsideratur, vtilitas, & necessitas eccle-
siæ: aut prærogatiua meritorū & excelētia personæ. In
primo casu dico. q̄ pp necessitatē, & euidentē utilitatē
ecclesiæ, vel personarū ipsius, pōt epūs dispēsare, ut quis
habeat duas uel ēt plures ecclesias. arg. ext. de concel. p̄
ben. cum nostris. in fi. j. q. 5. præsentium. ext. de concel.
præben. exposuisti. de rerum permuta. quæsitū. 7. quæ. j.
scias. ext. de elect. in causis. in fi. 55. dis. priscis. x. q. j. regē
da. & in hoc cōcordant Vincē. & dominus meus. Et sic
pōt intelligi. opi. Io. ā. Nā ēt ex hac causa posset duas ec-
clesias vnire: quod fortius est. ext. de exces. prela. sicut
unire. Si verò. dispensatione hmōi ɔsiderantur meri-
ta, ve fauor, seu excellentia alicuius personæ, tūc solus
Papa dispensare pōt. argu. ex. de ele. ī notauit. in fi. Et sic
loquit & intelligit præd. cōstit. de multa. ī fi. & de elect.
dudū. 2. §. nos igit. & opi. T. & B. & sequaciū suorū. & iu
ra p ea inducta. Licet. n. olī epūs posset dispensare, ut ī c.
b sanctorū: hodie tñ post Lateranēse cōciliū nō potest [b].
ut in decr. de multa. & in Decr. dudū. Hæc distinctio p-
bat in Decre. Grego. X. de ele. nemo. ibi, cū euidēti vti-
c litate ipsius ecclesię, &c. [c] † Sed nūquid poterit epūs di-
9 spensare, vt aliquis hēat vnum simplex, & aliud duplex?
Dic. quod sic, qa cū hoc non sit prohibitū. vr̄ esse con-
cessum, vt ext. de sen. exc. nuper. ex. de transla. inter. post
mediū. ff. ex quia. cau. ma. nec non. §. sed qđ simpliciter.
Vnde B. ēt no. ext. de cōcess. præb. literas, q̄ non vr̄ adē-
pta epīs ptās dispensandi sup bñficiis simplicib. vel sup
vno beneficio ecclesia p constit. de multa. & beneficiū
intelligit simplex, ecclesia vero duplex: vt inf. ver. prox.
& idē vr̄ dicere Papa. inf. ver. qđ si habeo. Non ergo re-
piendo 2m vacat primum: licet peccet sine dispensatio
ne tenendo. Sed quæritur qđ beneficium intelligi cu-
ram aīarum habere? Rñ. illud, cui inest inquirere, corri
gere, reformare præcipere, interdicere, suspendere, ex-
cōicare & absoluere. ar. in prę. Decr. dudū. §. tandē. ext.
de of. or. c. 1. ver. 3. & c. cōquerente. §. j. ext. de mai. & o-
be. his, quæ. Sed hoc plenius prosequere 2m Papā, put
d no. ext. de of. arch. cū satis. [d] Qđ ad hoc tū large sumitur
cura aīarum. prout 2m eū in prę. Decr. de multa. non. u.
est vis, siue sit ecclesia parochialis, siue capella, hñs cu-
ram aliquorū parochianorū. Item non est vis, siue hēt
parochianos, siue nondū tñ hēt parochiam, in qua hēat
ius parochiæ. super quo dñs meus plures & vtiles qōnes
ad meā instantiam notauit, & scripsit ex. de cle. nō resi.
e qa nonnulli. [e] † Quid si hēo præbendā hñtem aliq̄ ec-
10 clesiā annexā? Notat Papa, & dñs meus ext. de prebē.
extirpādæ. §. q vero. q̄ epūs, & quilibet superior, potest
dispensare mecū, vt possim recipere aliā curā aīarū cū
dicta præbenda. Dicit ēt, q̄ recipiēdo scđam curā aīarū,
non vacat prima p̄benda: qđ tñ durum vr̄. Et licet hanc
qōnem apud Apostolicā sedem viderim plures corā
me, & corā aliis in iudicio agitari: nunq̄ tñ eam diffini-
ri vidi. multi tñ non approbant glo. ipsius Papæ, nec rō-
f nes in ea notatas. [f] † Nunc aliqua de virtute indulgētia-
11 rum tangamus. Nota ergo, q̄ hñs plura beneficia cum
cura, vel plures personatus sine dispensatione, irregula-
ris

ADDITIONES.

a Inordinata. *ibi distinguit beneficia regularia, secularia, duplicia & simplicia, iterum subdistinguens, ut ibi scripsi in ult. gl. Quod autem scripsit in præ. Decr. literas coniunxit in præ. Decr. q̄ ū iam dudum. cum eo, quod ibi nominauerat.*

b Pōt. *Repete propter prærogatiuam personæ, secundum prædicta.*

c Ecclesię, &c. *Potius facit contra, cum illud permittatur ea de causa solum in temporali comendaty. uide quod dixi in Decr. de multa. super ult. gl.*

d Satis. *ibi uide in gl. secundum Imo. ubi etiam ponitur dictū Host. & ibi etiam remisi ad extraua. Io. quia nonnunquam.*

e Nonnulli. *Ibi scripsi uide super. uer. parochiales.*

f Notatas. *Sed approbata, est hodie. de prę. super eo. li. 6.*

& c. vna tñ. & c. deinde. 25. q. 1. sunt quidam. ext. de big.
a c. 3. arg. th contra, 24. di. lector. ª nel ut quis simul plures possit habere uxores. ut ext. de biga. super eo. & c. de bigamis, & c. nuper. lo. no. in præ. ca. sunt quidam, φ bene potest dispensare contra Apostolum, non tñ in his, quæ pertinent a. l articulos fidei. Secundo ꝙ decem præcepta decalogi, ut 14. di. sicut. quia & si non sint articuli, sunt tñ articularia fidei, i. ita annexa articulis fidei, φ sine eis
b salutem præstare non pñt, ſm Io. de Deo: ᵇ vt in præ. ca.
c sunt quidam. & 6. dist. c. si. 86. dist. non satis ad fi. ᶜ Tertio contra Euangelium, ut in c. sunt quidam, & 26. dist. deinde. & 14. dist. sicut. & art. ext. de celeb. miss. cũ Marthæ. Contra enim ius naturale dispensatio locum nõ habet: ut c 3. dist. c. 1. ext. de transac. c. fi. Ius aũt nãle est φ in Lege . in Euangelio continetur. 1. dist. humanum. 9. dist. c. fi. Quartò, ꝙ quatuor concilia principalia tollendo ea:
3 ut sup. in præ. c. sunt quidam. † Quinto, cum homicida uolentario ut post quantamcunq; pœnitentiam ministret in officio altaris. ext. de temp. or. c. fi. 50. dist. miror. 1. q. 7. si quis oẽm. ext. de excess. præla. ex literis. ext. de homi. c. 1. Quia si Dauid prohibitus est ædificare Domino templum quia uir sanguinis erat, eo φ figurabat nouũ
d Testm, vt de consecr. di. 1. ca. 1. ᵈ multo magis sacerdos homicida prohibendus est celebrare, ut ibi. & in præ. c. miror. ët si quis in terfecit paganum. 50. di. clericũ. qui nisi sit homicidia iustitiæ, qui ex causa in susceptis ordinibus toleratur per Papam, licèt non dispenset cum illo, φ ad superiores ascendat: ut 51. dist. aliquam. & c. præ. dispensatur tamen cum tali circa beneficium. 50. di. studeat. in fi. ex. de cleri. pugnam. in du. hæreticis. in fi. ext. de renun. ad supplicationem. 28. dist. presby. 93. dist. diaconi. Quidam tamen dicunt, φ licèt non deceat Papam dispensare cum homicida: potest tñ, si uelit. ext. de con-
e cess. præb. proposuit ad fiu. ᵉ Quid si quis in infantia commisit homicidium? Vř φ saltem per Papam dispensabitur: cum nec talis teneatur lege Cornelia de sica. ff. ad l. Cor. de c. infans. de consecr. di. 4. eos, quos. 15. q. 1. illud, ff. de acq. poss. l. 1. §. 1. ext. de delic. pue. c. 1. & de ten. exc. c. 1. & fin. C. de fal. mo. l. 1. ff. qui & a quib. manu. li. non si. pupillus. art. contra. 15. q. 1. si quis non iratus. 3. q. 9. indicas. Dic, φ satis decet eum in hoc casu dispensare: quia potius vř casualis, quàm voluntarius homicida, & cum illo dispensare potest: quod dic, vt sup. §. iuxta. uer. quando autem. quod verum est, nisi scandalum aliud indu-
f cat. ᶠ † Sexto, in gradibus consanguinitatis lege diuina
4 prohibitus, ut extra. de restit. spo. literas. 30. q. 3. pictaciũ. In aliis sic, ut ex. de consanguinitate, & affi. quia circa, & de concess. proposuit. & de concess. præben. proposuit. & de transla. c. fi. Septimò, in his, quę de natura sui sunt mala, puta, ut quis sine peccato possit adulterari, art. ext. de iureiur. & si Christus. §. quædam. In sequentibus autem casibus non dispensat, nec dispensare dẽt, & si forte di-
5 spensare possit, † Octauo. cum simoniaco directè in ordine, & ordinato à simoniaco per pecuniam. 1. q. statuimus. & ca. si quis simoniacis. & ut in præ. ca. inquisitionis. Nono, cum rebaptizato scienter. 1. q. 7. qui in qualibet. de consecr. dist. 4. qui bis & c. confirmandum. Decimo, cũ ordinato ab hæretico in subuersione fidei ᶜ cum esset catholicus. 1. q. 7. conuenientibus, ad finem, Xj. Cum reordinato, ut c. 1. q. saluberrimum. in fi. & 1. q. 1. quod quidam. Xij. ubi status ecclesię decoloratur. 1. q. 7. & si illa. 25. q. 1. quæ ad perpetuam. contra. extra. de consangu. &
g affi. non debet ᵍ Xiij. Vbi sancti patres aliquid bene diffinierunt: ut 14. di. sicut. & in præ. c. sunt quidam. & 25. q. 2. de priuilegiis. & c. cum pie. & c. quod veto. Xiiij. Vt monachus existẽs monachus proprium habeat vel matrimonium contrahat: vt extra. de statu monach. cum ad monasterium. in fi. Xv. In uoto continentiæ, vt dicũt quidam: quia uix inuenitur melius, in quo possit com-
h mutari: vt ibidem ʰ Et no. φ nisi Papa ex iusta causa dispensat, peccat, nec dispensatio prodest: ut notatur ext. de voto. ca. non est. Quod verum, est quando dispensat contra votum tacitum vel expressum, vel contra Euangelium, vel contra generalem statum ecclesiæ, vt dixi: secus in dispensationibus, quæ fiunt contra ius positiuũ quia in his sufficit sola voluntas dispensatoris, etiã sine causa: quia de iure potest supra ius dispensare, vt dixi, qđ prosequere ſm Papam, prout no. in præ. decre. cum ad
i monasterium. in fi. ⁱ Vtrum Papa dispensare possit cum subdiacono, vt matrimonium contrahat? nor. 31. dist. de
6 illo, & ext. de cler. coniu. cum olim. † Sed nunquid Papa potest soluere matrimonium per verba de præsenti contractum, quod non est carnali copula consumatũ?
K De hoc ex. de conuer. coniu. ex publico. ᵏ Potest autem Papa contra statutum vel concilium sui prædecessoris dispensare, vt legitur. & no. ext. de capel. monacho. cap. pe. & de renun. post translationem. ad fi. Vtrum autem possit contra ius naturale dispensare, no. 13. dist. in Sum. & 15. q. 6. c. autoritatem. ext. de decl. a nobis. ext. de iureiuran. quanta. & secundum Papam, ext. de statu. mona. cum ad monasterium. Quæ autem sunt illa, in quibus solus Papa dispensat: vide supra. §. nunc ostendendum.
7 † Et nota, φ Romanus Pontifex inter homines nullum habet superiorem, ut extra. qui fi. sint legiti. per uenerabilem, prope finem.

ADDITIONES.

a Lector. *Vide quod no. de biga. c. 2. in 4. gl. & quod super ea scripsi. Adde, quę scripsit Pet. de Anch. consi. 123. incipiente, in Christi nomine circa bigamos. uln etiam, an possit dispensare cum eo, qui post adulterium vxoris cum ea concubuit.*
b Io. de Deo. *Vbi de dispensatione Papali, vltra medium.*
c Ad fi. *Vide quod scripsi de hære. cum Christus.*
d c. 1. *Vbi satis de hac autoritate no.*
e Ad finem. *Hæc fuit opi. Host. quam uide cum suis rationi. de homi. sicut dignum. super glo. no. quod homicidium.*
f Inducat. *Terminatum est, eum non irregularem; & sic dispensatione non eget, per cle. de homic. si furiosus. 1. respon. ubi idem dicitur de furioso vel dormiente, & uide quod ibi not. Adde uersi. 6. quòd pleniè scribit Pet. de Anch. consi. 378. pro filio fratris regis Angliæ, qui vxorem patrui ducere volebat. uide etiam Bal. consi. 433. lib. 3. An autem eo ipso, quòd Papa dispensat matrimonium contractum in gradu prohibito, sint absoluti, qui contraxerunt ab excommunicatione vigore cle. 1. de consan. & affi. absque eo quod in rescripto de excommunicatione fiat mentio, uide Rom. consi. 306. concludentem, quod sint absoluti.*
g Debet. *Ibi non decoloratur, imò color datur, propter rationes ibi expressas.*
h Ibidem. *Circa hoc, & quæ sequuntur vide quæstionem quam posui super regula semel Deo. de re iud. li. 6.*
i In fi. *Ibi uide super ult. glo.*
K Publico. *Vide quod de consummato dixi in quæstione, quam posui super rub. altus. de reg. iur. li. 6. Adde. an Papa matrimonium per verba de præsenti contractum, copula non secuta possit soluere. Pe. de Anc. consi. 240. incipiente, in Christi nomine, parum dubitationis.*

SVMMARIVM.

De dispensatione Abbatis, Principis, & quarundam aliarum personarum.

1 *Patriarchæ quatuor principales dispensant in casu, quo non possunt Metropolitani, &c.*
2 *Primas, & patriarcha non differunt, nisi nomine.*
3 *Archiepiscopus iudicare potens inter suffraganeos & eorũ subditos, per q̃s potest cum eis in pœnalibus actionib. dispensare.*
4 *Abbas potest cum monacho multipliciter dispensare.*
5 *Monachi non possunt de iure communi habere capellas, uel decimas, uel sepulturas.*
6 *Abbas dispensat in ieiuniis, cibis & esu carnium, & in operibus manualibus monalium, ad quæ monachus tenetur.*
7 *Abbas potest dare monacho licentiam eundi ad scholas.*

8 Prin-

8 *Princeps non recognoscens superiorem, nisi Papam, dispensare potest.*
9 *Capitulum comparatur Senatui, & quandoque dispensat.*
10 *Concilium dispensat contra Apostolum.*
Sacerdos dispensare potest contra canones pœnitentiales.

1 8. §. Sunt quoque nonnullæ aliæ personæ † quæ
quandoque dispensare possunt, vt ecce quatuor
patriarchæ principales dispensant cum illo, qui pp ma-
lam ordinationem beneficiorum suspensus est per cõ-
cilium prouinciale a collatione beneficiorum, vt ext.
de præb. graue. ad finem. Quod non posset fieri per Me
tropolitanum, nec etiam per ipsum concilium, quod suspẽ
dit, ut ibi patet. Et põt etiam dici, quod isti possunt dispensare
cum suis subditis, vbicunque non prohibentur. arg. 55.
2 dis. mos antiquus, & ext. de priui. anteq. ad fi. † Et not. quod
primas & patriarcha idem sunt, licèt nomina sint diuer
sa: nec est inter eos realis differentia, sed vocalis, ut 99.
dist. prouinciæ. propriè tñ quatuor principales patriar-
chæ vocantur, s. Constantinopolitanus, Alexandrinus,
Antiochenus, Hierosolymitanus. ut 22. dist. per totum.
de priui. antiqua. Alii verò propriè dicuntur primates, vt Aquilegie.
Graden. Toletanus; Cantuarien. Bituricen. &
similes, ut 9. q. 3. nullus primas. & ferè per totum. & c.
cõquestus. 63. dist. cũ longe. ext. de officio ordi. duo. Isti
tamen quandoque uocantur impropriè patriarchę. Ad
istos ergo omnia negotia difficilia referenda sunt, nec
episcopus sine eorum licentia consecratur: de quorum
primatu, & qualiter sunt maiores, & quid ad eorũ spe-
ctat officium, & ubi debent constitui, & qualiter, si pec-
a cat, puniri debent: uide per ordinem [a] 17. dis. multis. 18.
dist. c. 1. 19. dist. sm, & c. pp. 21. dis. cleros. & c. submitti-
tur. & c. in tñ. 22. di. per totum. 63. dist. c. 1. & a. & c. Aga-
tho. 65. dis. per totum. 75. dis. quod à patribus, & c. quod
die 80. dis. per totum. 96. dist. satis. c. 1. q. 7. q. multum. 4.
2. quod autem. 2. q. 7. sicut inquit. 3. q. 3. quia suspecti. 9.
q. 3. per totum. 11. q. 3. Theugaldum. 12. q. 1. dilectissimis,
16. q. 1. frater noster, & q. 6. placuit. de consec. dis. 1. no-
3 scc. † Archiepiscopus autem, [b] ubi põt inter subditos
b suffraganeorum, & inter ipsos suffraganeos iure Metro
politano iudicare; potest per consequens cum eis in pę
nalibus actionibus dispensare arg. de pœn. dis. 6. c. 6. Ad
fi. & de pœn. dist. 1. pœnæ. In quibus casibus habet iuris
dictionem illos. no. ext. de off. ord. pastoralis, in sua autẽ
diœcesi potest, quod quilibet episcopus in sua potest,
& non potest, quod ille non potest. Potest aũt dispensa-
re cum malè institutis a suffraganeo: vt ext. de ætate, &
quali. & or. pręfici. ex ratione. & de temp. or. consultatio
ni. Item si inuenit suffraganeum circa rem aliquam de-
liquisse, potest illũ emendare. 9. q. 3. cum scimus. Et no-
ta, quod archiepiscopus cum Metropolitano idẽ sunt. Si-
cut autem primas potest iudicare, & punire Metropoli
tanum, non tamen eius suffraganeos, nisi in casib. ita &
metropolitanus põt iudicare & punire suffraganeos su
os, nõ tñ subditos eorum, nisi in casib. Vnde tam in pri-
mate, quàm in Metropolitano fallit regula illa, Si uin-
co uincerem te, ergo multo fortius te. quæ habentur,
ff. de diuer. & temp. præ. l. de accessionib. Abbas quoque
c [c] potest cum monacho multipliciter dispensare. † Pri-
4 mò si ille fuerit nocturna illusione pollutus, ut in die se
quenti ualeat celebrare, vt 6. dis. testamentum. & c. seq.
Secundò in diuersis capitulis sm monasterii consuetu
dinem, dum tamen hoc non sit contra ius uel contra re
gulam professam, vel contra bonos mores. 11. dis. eccle-
siasticarum. & tribus c. seq. 12. dis. illa. Si tamen consue-
tudo sit irrationabilis, tollenda est per illũ, qui hoc pos-
sit. vt ead. dis. omnia. Tertiò, dispensat suo arbitrio in pę
nitentia monachi nubentis, ut 27. dis. presbyterum. 17.
q. 1. nec aliqua. Tales enim nubentes, vel concubinas ha
bentes, canones damnant: vt in prędicto c. presbyterũ.
32. dis. seriatim, 27. q. 1. vt lex. & c. quotquot. & c. impu-
dicas. & c. monachi. Quarto, cum illis, qui in oratorio lo
quuntur contra inhibitionem beati Benedicti 42. dis. in
oratorio palea est. Quinto, cum monacho nouitio, ut
promoueatur ad ordines sacros. 77. dist. monachus. arg.
d tñ contra. 48. dis. sicut Neophytus. [d] Sextò, cum mona-
cho apostata, 50. dis. c. fi. reconciliando eum vere, & ei pę
nitentiam iniungendo, non tñ si in apostasia fuerit ordi
natus: vt ext. de aposta. c. fi. Septimò contra, illum cano-
nem. 53. dis. lege, vbi prohibetur miles ante probationẽ
triennij monachari. Adhoc accedat, extra. de regula. ad
Apostolicam. 19. q. 3. monasterijs. quia potest renuncia-
re abbas seu monasterium iuri pro se inducto, ut ibi, &
e 17. q. 1. Gonsaldus. licèt hoc periculosum sit [e] 7. q. 1. quod pe
riculosum. In seruis autem alienis dispensare non põt
contra illud ca. 54. di. si seruus. Octauo, cum illegitimo
monasterium ingrediente: vt possit ad sacros ordines
promoueri. & administrationes tenere. 56. di. c. 1. extra.
f de fi. presb. c. 1. [f] Nonò, cum seruo monasterii, manumit
tendo ipsum: ut ibi monachus fiat. 54. dis. qui ex famu-
g lis, & c. multos, [g] ext. de ser. nõ ord. de famulis. X. Quod
monachus detur in capellanum ecclesiæ parochialis, si
c epi & populi consensus accedat. 58. dis. c. 1. & 2. 15. qu. 1.
doctos, & c. si monachus, & c. monachos. & c. nos autẽ,
d & c. in parochia. & c. si quos. dum tñ non sit ibi solus.
ext. de statu mo. c. 2. de c. mo. ex parte. & c. ad audientiã.
Sed canonicus regularis bene põt esse solus: ut supra. §.
h nunc de epõrum. vers. 15. [h] † De iure enim cõi non pñt
5 monachi habere capellas, uel decimas, vel sepulturas.
16. q. 1. c. 1. & placuit. seu solum ex indulgentia; vt ea. q. c.
peruenit. XI. Vt eum reducat ad claustrum, si sibi non
placet esse in capella uel prioratu. 74. di. quorundã. XII.
Cum monacho murmuratore, & susurrone in discipli
na & correctione. 90. dis. alienus. & c. seq. XIII. Vt possit
i episcopum vel alium prælatũ accusare. 2. q. 7. §. fi. [i] XIIII.
Si contra regulam aliquid occultè recipit. 12. qu. 1. non
dicatis: ext. de sta. mo. cum ad monasterium. ad fi. à con
trario sensu XV. vt fiat episcopus. 18. q. 1. c. vnico. potest
etiam concedere: vt episcopus factus iterũ monachus
fiat, sm ea, quæ leguntur ext. de renun. post trasla. cum
suis concor. XVI. Ex causa, vt monachus habeat cellam
propriam intra monasterium. 18. qu. 2. nullus. 20. quæst.
vlt. c. fi. ad fi. XVII. Dispensatiuè debet fugitiuum requi-
rere, & ad claustrum reducere, & cum eo misericordi-
ter agere: vt 18. quæst. 2. abbates. extra. de regula. c. fin.
k 26. quæst. 1. nec aliqua. [k] XVIII. Dispensat in pœnitentia
homicidæ, qui monachus est factus. 33. q. 2. admonere.
6 † XIX. In ieiuniis. & cibis, in esu carnium, & in operib.
manua-

ADDITIONES.

a Ordinem. *Omnes sequentes concor. posuit Io. de Deo sub 4. arti.*
b Autem. *Quintus articulus. Io. de Deo.*
c Quoque. *7. artic. Io. de Deo, quia inter medius fuit de dispensatione episcoporum, & quasi ad literam fuerunt eius uerba sequentia usque ad uer. 13. & omnia sequentia etiam eius fuerunt, tamen per saltum. Est etiam sciendum, quod hic inseruit de omnium religionum statu, & origine, usque ad prædicatores, & minores inclusiuè.*
d Neophytus. *Solue ut no. in præ. c. monachus, & 16. quæs. 1. monachos.*
e Periculosum sit. *Et ideo specialiter omnibus mendicantib. prohibitum, ut dicam infra. uer. 33.*
f C. 1. *Vide supra. §. nunc de episcoporum. uers. utrum, ad fin. §. & quod scripsi in pra. Decre. 1. in gl. pen.*
g Multos. *Coniuncto §. ibi præcedenti.*
h Ver. 15. *Verius dic prædicta locum habere in claustralibus. i. qui possunt ad claustra reuocari in alijs non, ut no. in clem. de sta. mo. ne in agro. §. ad hoc in gl. sapius.*
i §. fi. *Io. de Deo contra, ubi sup. per Decr. ex parte. de acc. dic ut ibi no. in gl. a. dicebat etiam, quod peccat monachus non accusans sa cium ad pœnitentiam. De hoc in gl. prædicta, & super ea.*
k Aliqua. *Hodie p constitõnẽ Benedicti ad hoc arctãtur. ut in Decr. qua incipit, Pastor bonus.*

quod quidam. 12.q.2. ecclesiarum seruos. & in præ.§.il-
lud.& §.notandum.& ff. de senten.paſ. & restit.l. 1. & 2.
vtrum autem reges uel collegium cardinalium possint
in integrum restituere laicos, & quos, & ad quæ. no.
9 secundum Papam de re iudi.cum te. † Capitulum etiã
quandoque dispensat: ut ext.de simo. ex insinuatione.
& ext. de præb.cùm non ignores 16.q.1.alia. nam capi-
tulum comparatur senatui; ut ea.q.ecclesia. sed senatus
restituit aliquem famæ suæ.ff. de postu.l.1. §. de qua. er-
a go & capitulum hoc poterit. Papa not.[a] extra de eo, q
b fur.ord.re.[b] quòd abbas, archid. uel alius prælatus sub
episcopo, uel etiam capitulum, dispensare non possunt:
minores enim prælati ardua ad episcopos debent defer
re vt ext.de offi.archi.ad hæc.18.dist.c.1. nec video qua-
liter pro capitulo inducta faciant pro ipso. Ioan. tamen
not.in præ.cap. ecclesia. quòd capitulum eligendo ali-
quem indignum, intelligitur dispensare eum illo, nisi
10 talis casus, in quo prohibita sit ei dispensatio. † Item
concilium dispensat contra Apostolum: ut legitur &
not.82.dist.presbyter. in prin. Sacerdos quoque dispen
sare potest contra canones pęnitentiales: ut 50. dist. de
his.de pęnitẽ. & 26.q.7.tempora. & dixi in Repertorio
sub tit.de pen.& remis.in rub.hæ sunt pœnitentię à ca-
c nonibus diffinitæ.[c]

ADDITIONES.

a No. *Et Host.*
b Or.te.c.2. *& ibi dixi in vlt.gl. & idem dixi de postu. præl.c.vlt. vt ibi scripsi ad fi.vl.gl. & vide inf.§.vidẽdũ.ver.quid si collatio.*
c Diffinitę.16. *tales canones collegit Host.in Sum.de pę.§.quæ pęnitentia.sub §.vt autem. Sed plures ponit ibi autor, & ibi tractãs in prin.an sint pęnitentiæ arbitrariæ in casibus, vbi sunt per canones expressa, de quo Io.de Deo art.8. & tenent, quòd sic ex causa. Benefacit de pę.& re. Deus qui. quidam no.de pęnitentia di.1. mensuram.ubi etiam no.quid si sacerdos malè fuerit arbitratus, alias quæstiones prosequitur Io.de Deo, quæ non respiciunt propositum, sed ponebat alios quatuor articulos dispensationem, scilicet, domini cum uasallo. Item patris cum filio, legitimo & non legitimo. Item mariti cum uxore. Item socij cum socio, & donatoris cum donatorio: quas ut exquisitas autor omisit.*

SVMMARIVM.

Dispensatio qualiter & quando sit facienda:

1 *Sacerdos sine iusta causa & indiscretè dispẽsans, deponẽdus est.*
2 *Dispensatio debet fieri per episcopum causa cognita summariè, cum egeat consilio, & inter maiora negocia computetur.*
3 *Episcopus scienter faciẽs contra ius commune, neminem tamen lædens, & factum tale est, quòd in eo potest dispensare, habetur pro dispensato.*
4 *Episcopus promouens indignum, an intelligatur dispensare cum illo.*
5 *Peccans enormiter & manifestè, deponitur: nec promouetur sine ordinarij episcopi dispensatione.*
6 *Dispensatio cum causæ cognitione summaria danda est.*
7 *Exceptio de crimine non est facienda contra electum, quem constat de peccato ueram pœnitentiam egisse: unde nec tali necessaria est dispensatio.*
Accusari præsumitur mala intentione, qui de crimine pœnitentiam egit.
8 *Dispensatio obtenta pendente accusatione, uel exceptione, an valet.*
9 *Dispensator attẽdere debet dignitatẽ ad quam uocatur electus.*
10 *In exceptionibus oppositis contra electum, semper debet fieri interpretatio in meliorem partem.*
Electio illius non cassatur, cuius crimen est modicum, aut nemini nociuum.

9. §. Qualiter autem & quando facienda sit dispensatio, breuiter pstringamus,: & quidẽ faciẽda ex iusta & certa causa, & magna
hoc exigente, ut 1.q.7.& si illa.& sup.§.genera.ls m̃, qui
dispensat omnia illa, quæ ibi enumerantur, diligenter
pensare debet. alioquin non dispensatio, sed dissipatio
potius dici debet. nã si is qui pręlatus est, debitori domi
nico culpas impunè dimittit, non mediocriter profe-
cto offendit q debita cęlestis regis, & Domini sua præ-
sumptione resoluit. Ea namq;, quæ in nos cõmittuntur
facilè dimittere possumus. ea uerò, quæ in Deũ cõmis-
sa sunt, cum magna discretione, nec tñ sine pęnitentia
possumus relaxare, ut 20.q.4.si is, qui.quia qñq; est cul-
pa relaxare uindictã, ut 28. dist. quia sunt culpæ. Debet
ergo fieri dispẽsatio post peractã pęnitentiã, uel partẽ ip
sius, ut ext.de iud.at si clerici §. de adulterijs. & 82. dist.
§.qui aũt.& c.presbyteri.ad fi. sed & qui indignum sciẽ
1 ter promouet, grauissime peccat.49 dis.† Sacerdos, q si
ne iusta causa dispẽsat, propter indiscretã dispẽsationẽ
deponẽdus est, si super hoc accusatur. 54.dist.c.1.in fi.&
c.q in aliquo.in fi. Quod fortè obtinet, si canonicè mo-
nitus sit ĩcorrigibilis, pp hoc suspẽsus adhuc in sua cõtu
macia perseueret violãs sñiam suspẽsionis, secundum
do.meũ.ar.eX.de prob.graue.§.uolẽtes, & de ui.& ho-
nc.cle.vt clericorũ.§.si quis igitur.& eX.de excel.pręla.
2 tãta.† Debet aũt fieri dispẽsatio per epm cã cognita sũ-
mariè, cũ egeat consilio, & inter maiora negotia cõpu
ret, vt patet 1.q.7.requisitis.§.nisi rigor.& c.seq.& §.ne-
cessitatis, & c.seq.& §. utilitatis.& §.seq.& nisi fiat de cõ
sẽsu canonicorũ, vel maioris partis, non valet, vt dñt, qui
dã.ar.eX.de his quæ fi.à præla.nouit.& c.quãto.eX.de ex
cel.pręla.c.1.& 1.q.5.pñtiũ.in fi.vbi de hoc.& de hoc no.
50.di.ex pęnitẽtibus. & 86.di. si quid. Alij dñt assensum
capituli in dispẽsationib.de honestate, non necessitate
requirendum: nã iure suo potest eps dispensare, & hoc
cõis vius tenet.arg.eX.de iu.at si clerici.§. de adulte. ibi:
poterat episcopus, &c.& in prædi. conc. in quibus nulla
a de capitulo mentio fit.[a] Quib.aũt. & quot modis fiat di
spensatio: & qualiter formantur sñia super dispensatio
3 nibus.not.J.de sñia.§.vt autẽ.uer.postremo, & ie. † Dñt
autem quidam quod vbicunque eps scienter facit ali-
quid contra ius cõe: & est tale factum in quo ipse dispẽ-
sare potest, pro dispensatione habetur, maximè ubi nul-
lus ex hoc læditur: ut ext.de biga.super eo.& eX de cler.
coniug.diuersis.& extra de fi.presby.veniens.& de Apo
b sta.c.1.[b] in quibus no.de hoc.& J.uer.prox. Alij dicunt,
& melius, q ad hoc vt dispensare intelligatur oportet
præcedere ea, quæ præsumi faciunt dispensandi volun-
tatẽ, scilicet, q præcesserit cognitio summaria sup cau-
sis dispensationis: puta, an sit necessitas vel vtilitas, uel
alias iusta causa subsit. ff.de in ius voc. l.libertus.1.q.7.re
quisitis.nisi rigor.& c.seq. & ẽt necessaria est sñia dispẽ
sationis vel potius decretũ super dispensatione ɔcessa, s.
dicendo. Decerno eum idoneũ ad ordinem, & c. uoca-
tis fortè his, quorũ ĩterest.ut 1.q.7.quoniã quicquid, q
nõ puto, q sint vocãdi. Aliter aũt, ut dñt, pręsumit teme
rariũ factũ epi: nec pro dispensatione habetur. imò eps
puniet. Quod nõ fieret si dispensasset, put deberet ĩ ca-
su sibi dispẽsabili, & successor vt superior poterit ɔueni
4 te 50.di.qui in aliq.ɔ.81.dis.quicunq; † Nunquid ergo
eps promouendo indignum, intelligitur dispẽsare cũ
illo, & vr q no.ut c.qui in aliquo, circa prin.ibi. qui con
cubinas autem.& c.& 81.dist.si qui eX.de præb.referen-
te. Semper enim episcopus diceret se dispensasse, ut nõ
puniretur.ar.contra, q ipso facto dispenset. 54.dist. si ser
uus eX.de filijs presby.ueniens.ex.de sentẽ.excom.si ali
quando.& eX.de app.dilecti filij. & ex. qui ma.ac. pos.q
tuas.28. dis.diaconi.extra.de rest.spolia.literas.uersi.opi
nioni.ubi dicitur quòd ecclesia mandando, uel dissimu
lando dispensat. Io. dixit, quod circa notũ solo facto di-
spensat,

ADDITIO.

a Mentio fit. *De hoc no.de ele.cum ex eo.in gl.licet igitur.lib.6.*
b C.1. *Erratum puto, forsan ex vicinitate: quia tex. vel glo. nil ad propositum. Sed in Decr. prædicta. s. secunda de schismа. est materia, quæ etiam infra allegatur, & quæ contigua est isti.*

spẽsat, sed non circa ignotū. Tu dic, ꝙ si episcopus dicit
se dispensasse, uel aliquis dicat secum dispensatum esse,
nō est ei credēdum, nisi hoc probet. Dēt enim dispēsa-
tio probari per testes, uel etiā per literas dispensationis:
ubi crimine in occultum fuit quis episcopo cōfessus se-
cretè, & de dispensatione obtenta habuit literas, prout
legitur & no. ext. de schisma. c. 2. Necessaria est ergo ex-
presse dispentatio, ut ibi: & ẽr in beneficiis: vt no. ext. de
cōcess. preb. literas: & s̄. ver. dicūt. Illud aūt no. ꝙ facilius
dispensatur in ordine suscepto, quam in suscipiendo, ut
50. dist. quicunq;. Qualiter & in quo quibus dispensetur
cū redeunte ab hæresi, no. 1 2. dis. nos cōsuetudinē, ext.
de elec. quia diligentia. uel cum ordinato ab hæretico,
uel præciso ab ecclesia, uel excōicato. 9. q. 1. in summa.
& c. ab excō. catione. Hoc etiam scias, quòd qñdoque
dispēsatur cum aliquo in alterius odium. ut ext. de iure
a iur. si uerò. cum suis concor. a arg. ꝯ, 16. q. 7. c. 1. uer. has
uerò. Hoc quoque notandum, ꝙ delicti manifestatio ꝓ
hibet dispensationem, saltē ꝓpter scandalum, ut ext. de
aposta. c. quod nō est in occulto peccatore, qui post pe-
ractam pænitentiā in susceptis remanere, & ad superio
ra ascendere pōt, præterquam reus homicidii, Si autē
crimen non est manifestū, id est notorium; est tñ tale,
de quo quis accusari potest, & conuinci, tūc habet locū
dispensatio. Hæc probantur. ext. de tēp. ord. c. fi. & no.
5 eo. tit. ex tenore. & 50. dist. in sum. & c. de his uerò. † Vt
autem hic articul⁹ penè liqueat, nota ꝙ si peccatum ali
cuius est enorme & manifestum, deponitur: nec depo-
nitur: nec promouetur sine dispensatione ordinarij epi
scopi, 50. di. miror. & ca. de his verò. Si autem est enor-
me, & occultum, parte pœnitentiæ peracta, potest mini
strare in ordinibus susceptis: monēdus est tamen a suo
confessore, ne ad superiores ascēdat: sed si omnimodè
ascendere voluerit, non est prohibendus, vt in c. ex teno
b re. nec peccat ordines recipiendo, sm̃ Papam:[b] ut extra.
de apost. c. 2. in fi. & ext. de temp. or. c. fi. etiā sine dispen-
satione episcopi, quia sufficit sacerdotis absolutio ex cla
uium potestate. ar. 6. q. 1. illi, qui abstinēdo, tamen ex hu
militate meretur. Et hæc uera sunt, nisi sit tale crimen,
quod etiam post peractam pœnitentiam executionem
officij impediat: de quo no. sup. §. iuxta. uer. sunt quoq;,
quia talis etsi prohiberi non possit, quia peccátum eius
est occultum, ext. de simo. ex ruæ, & ar. 6. q. 1. si am. & ca.
placuit. peccat tñ, siue ministret, siue promoueatur. art.
1. q. 1. erga. ext. de simo. Matthæus, & solus Papa cum eo
dispensat sm̃ do. meum: ut sup. §. nunc de episcoporum
uer. prohibetur. Cæterum si est modicum siue medio-
cre & occultum, fortè non est monendus: ut abstineat
a susceptione ordinum. Talis. n. post peractam pęniten-
tiam licitè potest ministrare, & ad superiores ascendere
sine dispensatione. Si uerò est mediocre, & manifestū,
& est conuictus in iudicio, uel metu probationis cōfes-
sus, deponitur. 16. q. ult. si quis presbyter. 81. dist. ca. 1. Si
aūt euidentia rei vel spontanea confessione: tunc acta
pænitentia poterit cū eo misericorditer agi, qñq; plus,
qñque minus inspecta personæ probitate, & alijs circun
stantijs, ut in c. si quis presbyt. & 50. dis. presbyterū. Vo-
catur aut mediocre mortale sm̃ do. meum in Summa,
ext. de temp. §. ei cui. ver. ꝙ aūt vocetur mediocre deli-
ctum periurium. s. adulterium, furtum, falsum testimo-
nium, & c. ibi vide. & hæc vera sunt, si veram egit pæni-
tentiam: secus si simulatam: ut ea. di. vt constitueretur.
Porrò licèt sancti patres statuerint, ne conuictus de cri-
mine siue pęnituerit, siue non, non debeat promoueri,
sed promotus deijciatur, & deiectus non restituatur: vt
50. di. presbyter, & c. peruenit, & c. si post. non tamē ꝑꝑ
hoc epis adempta potestas dispensandi cum verè pęni-
tentib. præsertim ubi scandalum non timetur, ut ea. dis.
ut constitueretur, & c. dño sancto: Discretus sit in dispē
sando epus, vt attendat scandalum, conditionem perso
næ, utilitatem, & necessitatem ecclesiæ, & uetum pere-
grit partem pęnitentiæ, & alias debitas circunstantias,
6 vt sup. §. dispensationum. † Dispensatio enim cum cau
sæ cognitione summaria danda est, vt supra, versi. debet
autem, hinc est, ꝙ si quis fuerit in mortali peccato de-
prehensus, statutum est, ne celebret ꝑꝑ scandalum, qđ
est in populo de oblatione talis: ut 50. dist. de his uero.
Et idem est, si confessus fuerit, uel conuictus, uel aliter
sit notorium; ut ea. dist. si quis diaconus. & c. si episcop.
& præ. Decre. ex tenore. eo. tit. c. fi. nisi fuerit dispensatū
cum eod. 81. dist. ministri. & 82. dist. presbyter. quod fie
ri debet, si verè pœniteat, ut in præd. Decre. ex tenore.
& 50. dist. si quis diaconus. Sed nonnè idem scandalū
remanet, etiam si fuerit dispensatum? Videtur ꝙ sic,
quia licet per pœnitentiam animas saluare possumus,
infamiam tamen abolere nō possumus, & pæna potest
demi, culpa perennis erit: vt 2. q. 3. Euphemium. §. hine
c colligitur. Sed dic,[c] ꝙ nō. quantum ad catholicos, firmi
ter credentes, ꝙ prælati potestatem habent ligandi atq;
soluendi, & etiam dispensandi. 50. di. ponderet & cap. ut
constitueretur. De hæreticorum autem scandalo non
curamus; vt Patet. 11. q. 8. inter uerba, ext. de uoto. ma-
gnæ. §. cum igitur. vers. de illis. at. tamen contra. ex. de sa
d cra vnctio. c. vnico. §. ad exhibendum.[d] Si autem crimē
occultum sit. quantuncunque graue sit; acta pęniten-
tia, uel parte eius celebrare potest, etiam sine dispen-
satione: ut præd. Decre. ex tenore. & eo. titu. ad aures. &
de apost. c. 2. nisi tale fuerit crimē, quod etiam post per-
actam pœnitentiam officij. executionem impediat, vt
prædixi. Irregularis autem sine dispensatione celebrare
non debet. ut 50. dist. ex pœnitentibus. cum ipso tamen
si sit occultus, est dispensandum secundum Papam, vt
ext. de renun. nisi §. personæ, hoc prosequere secundū
7 eum, prout no. in præced. Decre. ex tenore. † Diximus
ergo qualiter & quando sit cum ordinando dispensan-
dum: nunc dicamus qualiter & quando dispensandum
est cum promouendo ad honores. Super quo dicunt
e quidam,[e] ꝙ si constat aliquem electum veram de pec-
cato egisse pœnitentiam: de æquitate ex officio iudicis
non est contra eum admittend exceptio de crimine,
in quo non sit necessaria dispensatio. sup. ver. proxi. licèt
de rigore iuris possit admitti, argu. 2. q. 5. requirendum
aliàs quærendum. Sed & accusator tunc repellitur, quia
præsumitur mala intentione accusare eum, qui pęnitē-
tiam egit: nisi fortè suam vel suorum iniuriam prose-
quatur. 4. q. 5. omnibus. Alij dicunt, ꝙ ubicunque accu-
satus aliquis de crimine, vel contra eum excipitur, sem
per necessaria est dispensatio: siue sit crimen enorme,
siue mediocre, siue modicum. Nec obstat sup. uer. pro-
xi. quia distinctio illa locum habet, quando is, qui petit
ordinari, non accusatur, nec excipitur contra eum. Et
ex hoc apparet, ꝙ cum delegatus dispensare non possit,
omnem exceptionē cuiuslibet criminis admittere de-
bet: prudenter tamen aget, si priusquam in causa pro-
cedat, hoc referat deleganti, vt per illum, si expedierit,
dispensetur. ext. de off. archidiaco. ad hæc. §. item in epi-
stola, & de offic. archipresbyt. capit. fi. in fi. Sed uidetur,
quod etiam delegatus nequeat dispensare. Nam priuile
gium lite pendente impetratum, non valet, ut ext. de
lite penden. capitu. final. extra. de testimo. causam quæ.
8 † Ergo pari rōne nec dispensatio pendēte accusatione,
vel

ADDITIONES.

a Concor. *Quæ no. ibi in vlt. gl. Hoc dictum non procedere secundum Goff. quod non patet ex eo, quod ibi scripsi in gl. fi. Ad contrarium respondetur per ea, quæ scripsi de præb. de multa. super vers. ratio. & de consti. cum omnes super gl. sic ergo.*
b Secundum Papam. *Vt scripsi in præ. c. ex tenore, super gl. 2.*
c Sed dic. *Secundum Inn. in c. ex tenore infra ver. sequitur.*
d Exhibendum. *Solue vt de renun. nisi. §. pro grauu. vt ibi no. de voto. magna. ver. cum igitur. & vide quod no. 11. q. 3. præsenti.*
e Quidam. *Ingreditur glo. Inn. de qua in fi.*

uel exceptione obtenta ualere debet. Ad quod rñdeo,
ꝙ aliud est in priuilegio, per quod fit alij ꝑiudicium; &
aliud in dispẽsatione, per q̃ nemini preiudicatur: secus
tamen esset, si per eum alicui fieret præiudiciũ. Nã &
priuilegium, si nulli afferat præiudiciũ, põt lite penden
te impetrari. Preterea cũ nõdũ sit probatũ crimẽ. bñ põt
dispensari. eX. de excep. Apostolicæ. ex. de cleric. exc. mi.
Apostolicę. eX. de sen. exc. venerabilis. & vide qđ no. s. §.
nunc de eporum. versi. quid si electus. Hæc vera sunt, si
obijciatur electo crimẽ pteritũ, de quo pñiam egit inf.
§. prox. uer. sed quid si aliquis. Si vero ei obijcitur crimẽ
in quo perseuerat, & de quo pñiam non egit, semp est
exceptio admittenda. 50. di. absit. 30. d. c. 1. 25. di. c. fi. i oc
cultis ẽt, de quib. post electionẽ tñ penitur, põt dispen
9 sare cũ eo: eX. de renun. nisi cũ pridẽ §. 1. † Porro dispẽ-
sator dẽt diligẽter attẽdere dignitatẽ, ad q̃ vocatur ele-
ctus: quia facilius dispẽsabit in minori, q̃ in maiori. ar.
eX. de elec. scriptũ. §. pe. ar. tñ ɔ̃. ext. de transl. c. fi. §. 1. uer.
a vnde licet. sed verba ibi posita ɔtrariũ soluunt[a]. Itẽ con
siderare dẽt qualitatem personæ. Nam facilius dispẽsa
bit cum gratioso. pp multas bonas dotes, q̃ cum minus
grato, ext. de præb. de multa. §. fi. Itẽ facilius quis repel-
litur ab obtinendo, q̃ deijciatur ab obtento. ext. de iure-
iu. quem admodũ. §. si post. Item cõsiderandũ est, qua-
re accusatio uel exceptio proponat: nã si proponitur,
vt quis repellatur à promotione: tunc cũ accusato, seu
cum eo, ɔ quem excipit, dispẽsat. Si uero ideo, vt repel-
lat de accusatione, uel testimonio in cã criminali: tũc
non dispẽsat cũ eo: quia huius accusatoris, seu exci-
pientis illaudabilis est intentio. 2. q. 7. si quis eps. & quia
fieret in ꝑiudiciũ eius, qui accusat, vel testes producit.
10 2. q. 3. Paulum. † In summa, notandũ est, ꝙ in hmõi ex
ceptionib. quę opponuntur ɔ̃electũ, sup probationes
b & dicta in meliorem partem interpretanda sunt b. ex.
de regulis iu. estote. nisi fortè aliàs probationes proba-
biliores in cõtrariũ moueant iudicem, ext. de electi. cũ
inter R. seniorem. de pręsum. qa verisimile. Hęc aũt in-
terpretatio latior fiet, qñ excipitur, q̃ qñ quis accusatur
nec iudex ecclesiasticus debet admittere illum, qui libi
dine vindictæ accusat. Item si in modum exceptionis
probatum fuit crimen, de quo electus pñiam egit, uel
egisse præsumitur, & crimen est modicum, vel non est
inde exortum scandalũ, nõ tamen cessatur eius electio:
sed ei alia poena imponit. ext. de ele. ꝙ sicut. 5 3. di. Sa
lonitanæ. ext. de homi. ex literis. 1. §. fin. ſm Papã, quod
prosequere ſm eum, prout not. in prædi. Decreta. du-
c dũ[c]. Sed dñs meus dixit, ꝙ & si Papa probato crimine
in modum exceptionis, uel denunciationis, uel accusa-
tionis hanc gratiam facere possit, licet non debeat: non
tamen hoc alij iudici facere licet: quamuis aliud sit de
illo dicendum, qui suo proprio motu petit consilium
salutare. arg. ext. de homic. significasti. 3. §. 1. ver. & qdẽ.
d ext. de ele. innotuit. propè princi.[d] Postremo nota ꝙ is
cui mandatur ꝙ dispenset cum monachis, dispensare
etiam poterit cum Abbate: ut extra. de simo. c. fi.

ADDITIONES.

a Soluunt. *Solue ut ibi dixi super. uer. dispensare, scilicet illud pro
cedere, quando solum uinculum est impedimento.*
b Sunt. *Hanc partem & eius exempla plenius, vide de elec. dudũ.
2. post. prin. super uer. obiecta.*
c Dudum. *Hic est erratum, quia in toto isto §. non allegauit decr.
dudum. 2. de ele. de quo intendit, & ibi scripsi super præ. gl. in glo.
hic non facit & ibi in fi. inuenies dictum Host. quod sequitur.*
d Prin. *Et uide quod post ipsum Host. dixi. de cler. exc. mi. cleris. su-
per. 1. gl.*

SVMMARIVM.

De dispensatione super pluralitate beneficiorum.

1 *Beneficiorum aliud simplex, aliud compositum, & simplex bene
ficium quid sit?*
*Actio nouiter inducta non tollit ueterem, nisi hoc expresse dica-
tur.*
2 *Episcopus dispensare non potest in diuersis episcopatibus, propter
iuris impossibilitatem.*
3 *Collatio præbendarum, si pertineat ad regem, uel abbatem, uel ca
pitulum, uel decanum, an poterunt dispensare cum aliquo in
duabus præbendis.*
4 *Papa literis cõferens aliquod beneficium cum clausula, Non ob
stante, &c. literis apposita, an sufficiat ad beneficium obti-
nendum?*
5 *Retinere an possit quis de iure sine peccato, & absque dispensa-
tione, plura beneficia?*
6 *Consuetudo generalis quæ interpretari dicatur, quam Papa scit,
& tolerat, unde eam approbare uidetur.*
7 *Beneficium duplex an compositum quid sit?*
Casus, in quibus quis plures ecclesias habere possit.
8 *Episcopus an possit dispensare, ut quis habeat duo beneficia sim-
plicia.*
9 *Dispensare an possit episcopus, ut quis habeat duo beneficia, unũ
simplex, & aliud duplex?*
10 *Curam animarum potest quis dispensatiue habere cum una præ
benda.*
*Recipiendo secundam curam animarum, non uacat prima præ-
benda.*
11 *Irregularis est & ineligibilis, qui plura tenet beneficia cum cu-
ra sine dispensatione.*
12 *Suppressio ueritatis, & expressio falsitatis, reddunt indulgentiã
inualidam.*
13 *Indulgentia alicui facta, quod præter obtenta possit unum bene-
ficium curam habens animarum recipere, & licite retinere,
an sit ualida?*
14 *Impetranti indulgentiam summe nocet mendacium.*
15 *Indulgentia plurimorũ beneficiorum contra intentionem domi-
ni Papæ, non ualet.*
16 *Dispensatio tenens in maiori, per consequens in simili, uel minori
tenebit.*
17 *Dispensatio, in qua dicitur, licere personatum unum recipere, &
simul cum obtentis retinere, & prius habitum est unum bene
ficium canonice, & aliud minus canonice, an ualeat.*
18 *Indulgentia si sit alicui data, posse plures ecclesias tenere, an in-
telligatur dispensatus, ut in neutra teneatur residere?*
19 *Papa dans alicui potestatem dispensandi cum aliquibus in plu-
ralitate beneficiorum, quomodo intelligatur?*
20 *Dispensatio an ualeat, non obseruata conditione, uel clausula in
ea apposita?*
21 *Tenens plura beneficia cum cura sine dispensatione an possit e-
ligi ad minora.*
22 *Impetrans indulgentiam de beneficio insufficienter & minus ca
nonice obtento, de perceptis inde fructib. mentionem nullam
faciens an sit ineligibilis?*
23 *Dispensatur cum aliquo, ut sibi liceat plures personatus recipere
si sibi canonice conferantur, si eus non canonice recipiat, quid
iuris?*
24 *Insufficiens dispensatio, non confert ius beneficiũ retinendi, agit
tamen aliquid pro dispensato, & aliqualiter obstat ordinario.*
25 *Ordinarius potest conferre beneficia, de quib. in termino per ip-
sum assignato non ostenditur dispensatio.*
26 *Sufficientiam uel insufficientiam dispensationum, Papæ est co-
gnoscere.*

10. §. Dicendum restat de dispẽsatione super pluralitate beneficio
rum super quo videndum est, per quam & in quibus
a beneficijs[a] dispensetur, quid iuris. sit huiusmodi dispen
satione. Primo igitur sciendum est, quod beneficio-
rum aliud est simplex aliud duplex, siue compositum.
1 † Simplex beneficium dicitur simplex canonia cum
præbenda: uel aliud beneficium curam animarum nõ
habens. Et in talibus, ut quidam dicunt, bene potest
episco-

ADDITIONES.

a Beneficijs. *Si intelligit de his, de quib. loquitur c. quod primo al-
legat, planum est: si intelligit, ut uidetur per sequentia, de sim
plicibus, de quib. proxi. dixit, contrarium no. in c. literas [illegible]
alie-*

allegato in fi, ult. glo. & uide quod super ea dixi. Adde ad uers.
seq. ibi, simplex beneficium, &c. Ioan. de Turrecrema. in cap.
sanctorum dist. 70. col. 4. uer. ad tertium. & col. seq. ubi plenis-
sime examinat, an episcopus possit dispensare super pluralita
te beneficiorum. Hen. Ferran.

episcopus dispensare ex causa, vt aliquis habeat talia
plura: ut extra. de electio. cap. penultim. 16. q. 1. posses-
siones. Nam dum constitutio, extra. de preben. de mul-
ta. reseruat specialiter Apostolicę sedi dispensandi pote
statem super pluribus personalib. & beneficijs curam
animarum hbentibus: per consequens vr̄ relinquere
alijs ordinarijs ptātem super simplicib. dispēsandi, ar. ex.
de præsum. nonne. 25. di. qualis. ff. de iudi. cum prætor.
Et per c̄triam consuetudinem derogatum est illi cano-
ni. 70. di. c. sctōrum. vbi interdr̄ epo dispensandi ptās
in plurib. prębendis: q̄ cōsuetudinem dn̄s Papa scit, & to
lerat, & quoad pmittitur, durat, vt ff. quod cuiusq; vniu.
item eorum. §. pen. Alij verò dn̄t, ꝙ nec in simplicib. pt
eps dispēsare. Nā ille antiquus canon sctōrum nisi cor-
rigatur expressè, remanet cū nouo simul. C. de ap. præ-
cipimus. in fi. Quoties. n. noua actio inducitur, vetus nō
tollitur, nisi hoc expresse dicatur. ff. de act. & obl. l. quo-
ties. 35. q. 3. de incest. in fi. Qd. n. nō mutar̄, quare stare ꝓ
hibetur, vt C. de test. sancimus, in fi. Ad hoc ēt facit ext.
de pręb. cū iam dudū. in fi. & de cōcel. pręb. literas. Nec
obstat, vt dn̄t, ꝙ de scīa dn̄i Papæ proponit. Nā multa ꝑ
patientiā tolerant, q̄ si deducta forēt in iudiciū, non de-
berēt mediante iustitia tolerari: vt in præ. Decr. cū iā. in
fi. Ad idē. 31. q. 1. hac rōne. in fi. 33. q. 7. Apostolus. in fin.
Prior tn̄ opinio verior est, & cōiter obseruatur: verum si
eps non pot dispensare cū aliquo sup plurib. talib. bene
ficijs in eadē ecclesia obtinēdis: prout colligitur in prę-
dicta Decretali, de multa. §. pe. & in præ. Decr. lr̄as. e. tit.
cū nr̄is. & ar. ff. ad muni. municipes. 2. 26. dist. acutius. in
fi. Sed ꝙ in diœcesi sua possit quis plura talia hr̄e, bene
2 dispensat eps fm primā opinionē. † In diuersis epatib.
dispensare nō pōt, ꝓp iuris impossibilitatem: quia tene
retur, vtriq; epo obedire, & ordines recipere ab vtroq;
& ab vtroq; iudicari pōt, quod esse non posset, si cōtra-
ria mandarent, quia nemo pōt duob. dn̄is seruire: vt 21.
q. 1. c. 1. 26. di. acutius. Vnde hmōi perplexitatē solus Pa
pa tollere pōt, fm dūm meum, qui dispēsando vr̄ ei cō-
cedere, qd eligat, cui maluerit obedire. Ber. aūt not. ext.
de ele. dudū. 2. vtriusq; epi necessariā dispensationē es-
se: & sufficere quoad hoc arg. ext. de sent. exc. cū illorū.
§. si vero. & de of. Arch. ad hoo. §. fi. Sed si primū benefi
ciū requirebat residentiā, dispensatio alterius epi non
sufficit, vt ille possit recipere ꝓuentus prioris bn̄ficij: &
sic pōt intelligi præ. c. sctōrum. Item licet eps prioris be
neficij dispensare possit tacitè vel expresse, vel saltē su-
stinere, fm Papā, sine dispensatione, ꝙ hēat canonica-
tum in alio epatu, si placuerit, scdo epo, vel ēt suo: non
tn̄ valet eius dispensatio, vt contra statutū vel consuetu
dinē ecclesię hēat præbendā, quia sic aliorū præbendæ
diminuerentur, & ecclesij est ad perfectū, vt plures ha-
beant consiliarios. 64. di. ext. de Hoc prosequere fm Pa-
pam, prout no. ext. de cler. non resi. c. fi. Gof. aūt dixit, ꝙ
nullus, solo Papa excepto, neq; in eodem, neq; in diuer
sis epatib. in talib. dispensare pōt. Et nota, ꝙ expressa di-
spensatio necessaria est in talib. Est ēt necesse, ꝙ fiat ex
cā, nec intelligitur eps dispensare conferendo ēt noto,
nisi hoc exprimat, quod dic, vt s̄. §. qualiter aūt. vers. dn̄t
3 aūt quidam. & ver. seq. † Quid si collatio præbendarū
pertinet ad regem vel Abbatem, vel capitulū, vel deca-
num: nunquid illi poterunt dispensare cum aliquo in
duab. præbendis? Vr̄ ꝙ sic, cum non sit eis prohibitum,
arg. ext. de spon. cū apud ext. de transla. inter. post med.
Ipsi. n. ita poterunt considerare personę merita, sicut &
eps. Et præterea ipsi vtunt iure epi in collationib. præ-
bendarū: quare dispensare poterunt sicut ille. Pro rege
est ar. ext. de conces. pręb. c. fi. pro Abbate est ar. q̄a ma-
iora pōt. s̄. §. sunt quoq;. pro capitulo est ar. ext. de con-
ces. præb. cū nostris. in fin. de præb. cū non ignores. in fi.
a & pr̄ę. §. nunc br̄. versi. capitulū.[a] Sed dic contra, ꝙ non
pn̄t. De iure. n. cōi nullus pōt duo beneficia obtinere,
vt j. ver. illud. Et spālitet permissum est epo, vt possit in
hoc casu dispensare, & ius cōe relaxare, vt sup. ergo alij
hoc sibi usurpare nō debent, q̄a priuilegia singulorum
cōem legē nō faciūt, vt 26 q. 2. non exēplo. & 3. di. priui
legiū. qd si fecerint, tanq̄ violatores canonū puniendi
sunt: vt 25. q. 2. violatores. Qd aūt tex hoc non possit, ꝓ-
bar̄ ext. de pœn. in quibusdā. & de of. leg. dilectus. Quod
abbas non possit, ꝓbatur, ex ces. præla. accedentib. 16. q. j.
b interdicimus.[b] † Quid si Papa ita dicit, Dilecto filio ma
4 gistro Gul. Durando canonico Belua. capellano nr̄o sa
lutē. Conferimus tibi decanatū Car. nō obstāte, ꝙ es ca
nonicus Narbon. & ibi præbendā obtines. Resp. credo,
absq; alia dispēsatione potero p̄bendā Narb. tenere: cū
satis appareat intentio dn̄i Pepę sup hoc, dum dicit, nō
obstante, &c. ext. de conces. præb. quia cunctis.[c] circa p̄-
c bendam aūt Beluac. licet non possit dici litera seu gra-
tia subreptitia pro eo, ꝙ non tacui, sed de hac in saluta-
tione fit mentio, non intelligit mecum dispensasse: q̄a
5 expressa dispensatio est necessaria, ut prędixi. † Illud aūt
quæri consueuit, utrū qui possit de iure cōi sine pecca-
to, & absq; dispensatione plures præbēdas, & plura sim
plicia beneficia retinere? Et vr̄ ꝙ nō, ut extr. de præb. cū
iamdudum. ibi: plures dignitates atq; præb. & c. & in fi.
& c. cum non ignores, & c. super inordinata, ubi hoc vr̄
expressum. 79. di. sctōrum. ex. de conces. præb. literas. ar.
d tn̄ contra, ext. de exce. cum ecclesiasticę,[d] & ext. de ele.
dudum, prope fi. ubi ꝓhibetur aliqs hr̄e titulum in di-
uersis ecclesijs parochialib. unde vr̄ concedi, ꝙ possit
habere in diuersis simplicib. Sol. Dn̄t q̄dam, quos dn̄s
meus sequitur, ꝙ hodie licet hr̄e plura beneficia: cum
constō, de multa, interdicat solum de duplicib. & in ea
dem ecclesia. Nec obstat Decr. cū iamdudum. nā licet
possit qs plures p̄bendas hr̄e, non tn̄ multitudinem: ꝓ-
ut ibi dr̄. Multitudo. n. est canonib. inimica, ut eo. tit. q̄a
intm̄. & sic intelliguntur oīa cōtraria, uel de beneficijs
6 curam habentib. aīarum. † Et sic consuetudo gn̄alis in-
terpretatur, q̄ scit Papa, & tolerat: vnde eam approbare
vr̄. ar. 4. dis. §. leges in istis. Vel ibi habebat ille simul di-
gnitates & præbendas, quod esse non pōt absq; dispen-
satione: & in hac sn̄ia concordat Papa, dicens, ꝙ quis p̄t
esse præbendarius & canonicus in diuersis ecclesijs.
Quod prosequere fm eum: prout no. in præ. Decre. cū
e iamdudum.[e] Et pōt respondert ad iura contraria, pro-
ut no. in Summa dn̄s meus in tit. de præb. ver. & quali-
ter. sub §. & illud. & præ. Decr. cum iamdudum. secun-
dum eum, Et fm hanc opinionem, nō est necessaria di
spensatio, quia superfluum est precib. postulare, qd de
iure cōi competit, C. lib. 10. de thesau. l. unica. Alij. autē
inhærent uerbis. præd. ca. sctōrum. dicentes, ꝙ quis pōt
habere plures præbendas in diuersis ecclesijs ꝓp hono
rem personæ, uel utilitatē ecclesiæ, sed non erit canoni
cus intitulatus, nisi in una. ar. 72. di. c. 1. & 2. ex. de procu
rat. ex insinuatione. De iure enim cōi, ut dicunt, nullus
pōt plures prębēdas habere, siue in eodē episcopatu, si-
ue in diuersis, ut supra. Et in hac sn̄ia fuit Io. Hinc est, ꝙ
siquis

ADDITIONES.

a Capitulum. *Vbi uideas.*
b Interdicimus. *Bene facit cle. de sta. re. ne in agro. §. ad hoc. ubi*
non possunt abbates ecclesias unire, licet ad eos spectet colla-
tio. & idem de permutatione no. in cle. de rerum permut. cap.
uno. in gl. pen.
c Cunctis. *Lib. 6. Tu dic contra, ut patet de præb. non potest. §. ult.*
lib. 6.
d Ecclesiasticę. *Vide quod scripsi super. 1. gl.*
e Dudum. *Ibi plene scripsi hanc materiam in magna. gl.*

si quis indulgētia tacet minimum simplex beneficiū,
nō ualet: ut inf. uer. sed nunqd nocet. Nō.n. p̄ taliqs esse
in pluribus collegiis simul. ff. de col. illici. l. 1. §. fi. extr. de
priuil. volētes. §. fi. li. 6. de reli. do. c. fi. Nec pōt plures mi
litias, nec plusq̄ vnius nomen ordinis affectare, nec di-
gnitatē cōiungere dignitati: super quo ēt nō pōt a prin
cipe dispensatio obtineri: vt C. lib. 12. qui mil. nō pot. l.
is qdē posterū. nec duos honores habere: ut ff. ad mu-
ni. libertus. §. pscriptio. Si igitur hoc in laicis & in secu-
laribus honoribus statuit, multo fortius ī clericis, & in
ecclesiasticis honoribus obtinebit. 50. dist. si officia. 18.
dist. si in laicis. Ber. ēt, & do. meus no. in præ. Decre. du-
dū, 2. q nulli licet habere duas ecclesias, quoad ti. cano-
nicatus: imo si primū bñficiū sit sufficiens, nō pōt aliud
recipere sine dispensatione. arg. p eo j. q. 2. clericos. &
c. pastor. & c. se sup hoc no. plene dñs meus in præ. De-
a cre. super inordinata[a]. & c. literas, & q̄cūq; opi. sequa-
ris, p receptionem secūdi simplicis nō vacat primū ip-
7 so iure. † Duplex aūt beneficiū seu cōpositū, dr̄ omne
aliud beneficium circa episcopum vsq; ad simplex siue
sit dignitatis, siue personatus, siue plebanatus, siue qd-
cunque aliud curam habēs animarū annexā. Et nota, q
nullus pōt habere duas ecclesias intitulatas de iure cōi
quoad titulum clericatus uel canonicatus, uel ordina-
tionis, uel prælationis, uel dignitatis: ut ext. de elect. du-
dū. 2. uer. suggessit. ubi de hoc 70. d. sanctorū. 7. q. 1. sicut
alterius. ext. de præbē. ad hoc. & c. seq. imo. recipiēdo
sm cū cura, ex quo illius possessionē habuit. vacat pri-
mū ipso iure: vt ex. de prēb. de multa: & 21. q. 1. si quis
iā translatus. licet quidā dicāt, q dēat vacare per sniam,
nisi vtrūq; in iudicio cōtēderit retinere, put no. in præ.
Decr. de multa. Nisi in quibusdā casib. spālib. in quibus
pōt plures haberi. Primo, pp paupertatē ecclesiarum.
10. q. 4. unio. ex. de æta. & qual. eā te. ext. de præb. expo-
suisti. Scdo, vbi vna dependet ab alia: vt in præ. ver. sug-
gessit. & in præ. c. eā te. & ext. de pb. extirpande. §. i. Ter-
tio, olim pp penuriā claricorū. 21. q. 2. c. 1. in fi. & §. 1. &
1. q. 7. requiritur. §. nisi rigor. Quarto, si una sit intitula-
ta, & alia cōmēdata, vt in prę. ver. suggessit. 21. qō. 1. qui
plures. Sed tunc in cōmendata non est prelatus, sed p-
curator: imo vacat, nec hēt cōmādatarius ius in ea: nec
facit fructus suos, sed colligit. & eos in utilitatē ecclesię
conuertere dēt. ar. ext. de accu. si constiterit. hodie com
menda ecclesię parochialis non pōt fieri indistincte, vt
dicā in consti. Greg. X. de elect. c. nemo. li. 6. quinto ex di-
spensatione Papę, vt ext. de prēb. de multa. §. fi. 21. q. 1. re-
8 latio. † Sed nūqd eps dispensare pōt, vt quis habeat duo
beneficia duplicia? Dixerunt T. & B. & fere omnes, q
nō, sed solus Papa. 2 t in c. de multa. in fi. a contrario sen
su, vbi dr̄, Circa sublimes autē & literatas personas, quę
maiorib. sunt beneficiis honorandæ, cum rō postulaue
rit, per sedem Apost. poterit dispensari. ergo non per
alios. arg. ex. de præsump. nonne. 25. di. qualis. ff. de iudi.
cum prætor. 95. dist. aliud. Quæ. n. Titio nubere iubetur,
oib. aliis nubere prohibetur, vt ff. de cond & dem. cum
ita. Hoc idem probatur ext. de cler. non resid. nonnulli.
vbi eps conferens bñficium hñti aliud simile, priuatur
ptāte conferendi beneficium, vt in prę. ver. suggessit. lo.
autem, qui in multas & prolixas gl. super hanc materiā
compilauit. & dñs meus cum eo dixit, q epi olim pote
rant dispensare, vt aliqs haberet plures ecclesias, & plu-
ra bñficia cum cura: vt 70. di. sctōrum. & q hodie idem
potuit, in prę. consti. de multa. interdicitur tñ eis vaga
& indiscreta dispensatio, q. n. non mutatur, quare stare
prohibetur, vt sup. prope prin. huius §. Papa ēt notat ex
de temp. ord. dilectus. epm dispensare posse, vt quis ha-
beat duas ecclesias intitulatas, vt in cap. sanctorum. sed
certe ibi non dicitur, quod sit necessaria epi dispensa-
tio, sed dispositio. Et pp hoc dicunt aliqui non esse in
hoc necessariam dispensationem, quia de iura com-
mi tū potest eas habere, vt no. secundum eum in præ.

Decret. cū iamdudū. q non placet. Dic ergo, quod aut
in dispensatione ɔsideratur, vtilitas, & necessitas eccle-
siæ: aut prærogatiua meritorū & excelētia personæ. In
primo casu dico, q pp necessitatē, & euidentē utilitatē
ecclesiæ, vel personarū ipsius, pōt eps dispēsare, ut quis
habeat duas uel ēt plures ecclesias. arg. ext. de concel. p
ben. cum nostris. in fi. j. q. 5. præsentium. ext. de concel.
præben. exposuisti. de rerum permuta. qræsitū. 7. quæ. j.
scias. ext. de elect. in causis. in fi. 55. dis. priscis. x. q. j. regē
da. & in hoc cōcordant Vincē. & dominus meus. Et sic
pōt intelligi opi. Ioā. Nā ēt ex hac causa posset duas ec-
clesias vnire: quod fortius est. ext. de exces. prēla. sicut
unire. Si vero. dispensatione hmōi ɔsiderantur meri-
ta, vel fauor, seu excellentia alicuius personæ, tūc solus
Papa dispensare pōt. argu. ex. de ele. inotauit. in fi. Et sic
loquit & intelligit præd. cōstit. de multa. ī fi. & de elect.
dudū. 2. §. nos igit. & opi. T. & B. & sequaciū suorū. & iu
ra, p ea in dicta. Licet. n. olī eps possit dispensare, ut ī c.
b sanctorū: hodie tñ post Lateranēse cōciliū nō potest[b],
ut in decr. de multa. & in Decr. dudū. Hæc distinctio p-
bat in Decre. Grego. X. de ele. nemo. ibi, cū euidēti vti-
c litate ipsius ecclesię, & c.[c] † Sed nūquid poterit eps di-
9 spensare, vt aliquis hēat vnum simplex, & aliud duplex?
Dic. quod sic, qa cū hoc non sit prohibitū. vr̄ esse con-
cessum, vt ext. de sen. exc. nuper. ex. de transla. inter. post
mediū. ff. ex quib. cau. ma. nec non. §. sed qd simpliciter
Vnde B. ēt no. ext. de cōcess. præb. literas, q non vr̄ adē-
pta epis ptās dispensandi sup bñficiis simplicib. vel sup
vno beneficio ecclesia p consti. de multa. & beneficiū
intelligit simplex, ecclesia vero duplex: vt inf. ver. prox.
& idē vr̄ dicere Papa. inf. ver. qd si habeo. Non ergo re-
ptendo sm vacat primum: licet peccet sine dispensatio
ne tenendo. Sed quærunt qd beneficium intelligit cu-
ram aīarum habere? Rñ. illud, cui inest inquirere, corri
gere, reformare præcipere, interdicere, suspendere, ex-
cōicare & absoluere. ar. in prę. Decr. dudū. §. tandē. ext.
de of. or. c. 1. ver. 3. & c. cōquerente. §. j. ext. de mai. & o-
be. his; quæ. Sed hoc plenius prosequere sm Papā, put
d no. ext. de of. arch. cū satis.[d] Qd ad hoc. tū large sumitur
cura aīarum. prout sm eū in prę. Decr. de multa. non. n.
est vis, siue sit ecclesia parochialis, siue capella, hñs cu-
ram aliquorū parochianorū. Item non est vis, siue hēt
parochianos, siue nondū tñ hēt parochiam, in qua hēat
ius parochiæ. super quo dñs me[9] plures & vtiles qōnes
ad meā instantiam notauit, & scripsit ex. de cle. nō resi.
e qa nonnulli.[e] † Quid si hēo præbendā hñtem aliq ec-
10 clesiā annexā? Notat Papa, & dñs meus ext. de prēben.
extirpādæ. §. q vero. q eps, & quilibet superior, potest
dispensare mecū, vt possim recipere aliā curā aīarū cū
dicta præbenda. Dicit ēt, q recipiēdo secūdam curā aīarū,
non vacat prima pbenda: qd tñ durum vr̄. Et licet hanc
qōnem apud Apostolicā sedem viderim plures corā
me, & corā aliis in iudicio agitari: nunq̄ tñ eam diffini-
ri vidi. multi tñ non approbant glo. ipsius Papæ, nec rō-
f nes in, ea notatas.[f] † Nunc aliqua de virtute indulgētia-
11 rum tangamus. Nota ergo, q hñs plura beneficia cum
cura, vel plures personatus sine dispensatione, irregula-
ris

ADDITIONES.

a Inordinata. *ibi distinguit beneficia regularia, secularia, duplicia & simplicia, iterum subdistinguens, ut ibi scripsi in ult. gl. Quod autem scripsit in præ. Decr. literas coniunxit in præ. Decr. qū iam dudum. cum eo, quod ibi nominauerat.*
b Pōt. *Repete propter prærogatiuam personæ, secundum prædicta.*
c Ecclesię, & c. *Potius facit contra, cum illud permittatur ea de causa solum in temporali commendatę. uide quod dixi in Decr. de multa. super ult. gl.*
d Satis. *ibi uide in gl. secundum Inno. ubi etiam ponitur dictū Host. & ibi etiam remisi ad extrava. Io. quia nonnunquam.*
e Nonnulli. *ibi scripsi uide super. uer. parochiales.*
f Notatas. *Sed approbata, est hodie. de prę. super eo. li. 6.*

ris & ineligibilis est, ut ext. de ele. dudum. 2. & de præb. de multa. Sed quid, si aliquis tenuit plura bñficia sine dispensatione: sed ea ante tps electionis suæ ipse dimisit: nunqd cassabitur electio de ipso celebrata? Papa & dñs
a meus no. in pre. Decr. Dudum. 2. §. nos igit. & § tandē. a ꝙ sic de rigore iuris. arg. 26. di. 1. Præsumitur. n. simulata resignatio, pp electionem subsecutam. extr. de elect. offici. & pnia simulata, quo ad hoc, non proficit: ut 50. dist. ut constitueret. secus si de vera pœnitentia constaret. 50. dist. ferrum. eum ex hoc ambitionis pſumptio tollatur. de hoc §. §. prox. ver. diximus. Quid si aliqs impetrat indulgentiā: ꝙ cū eius redditus sint tenues & exiles, possit licitè archidiaconatū recipere & hre una cū talib. ecclesijs quas est canonicè assequutus? Rñ. p hoc non indulgēt ei, qd ipsas ecclesias habeat canonicè, si
b prius canonicè non hēbat, ut extr. de elect. dudum. 2.[b]
12 § Quid si archidiaconus nihil de tenuitate in impetratione indulgentiæ expressit, sed simpliciter petijt, ut cū obtentis possit aliud recipere & hre? Respon. dicit pōt, ꝙ dispensatio valet, dummodo nō sit nimia pluralitas: qa tunc non valeret: Nā supprimeret tale quid, quo expresso non habuisset dispensationem. Suppressio. n. veritatis & expressio falsitatis reddunt indulgentiam: ut in præ. Decr. dudum. 2. & ext. de consan. & affi. quia circa. & arg. ff. de nata. re. l. 2. & ext. de of. ord. ex parte. sicut & in rescripto contingit, ut ext. de rescr. super literis. ꝙ verum est, ubi falsitas est expressa vel veritas suppressa de his, q̄ circa dispensationem obtinenda constitūnt, s. quib. tacitis, vel expressis eam nō habuisset, qualia sunt q̄ in pre. Decr. dudum. continent: puta, quia habebat canonicè ecclesias: super quib. dispensabatur. Si. n. dixisset ꝙ non hēret canonicè, nunq obtinuisset: si tn non dixisset, ꝙ exiles prouentus hēret, eam non habuisset de facile. s. ver. sed nunquid nocet. † Quid si indulgeretur alicui, ꝙ preter obtēta possit unū bñficium curam aiarū hñs recipere, & licitè retinere? dic ꝙ p hoc non vī sup obtentis dispensatū. Nā indulgentia hmōi tanq ambitiosa est restringenda: ut ext. de rescr. cām quę. & de ele. dudū. ff. de sen. l. 1. at. contra. ff. de annu. le. l. Scio emi co. §. uxori. ubi hec dictio, Preter, ponit inclusiue. Sed ibi loquit in testō ubi plenior fit interpretatio, ut extra. de don. cum dilecti: hic aūt loquit de dispensatione super
13 le. s. ver. sed nunquid nocet. † Quid si indulgeretur alicui
c pluralitate bñficiorum, ubi fit strictissima, ut præ. dixi.[c] Melior est ergo indulgentia, si dicat, ꝙ tales ecclesias, q̄ vacaueriit per receptionē aliorū bñficiorū, vel alio modo, possit licite retinere, & Archidiaconatum unitū recipere, & ipsum licite una cum prædictis eccl. habere: p hanc. n. formam prouideretur, q̄tum ad obtenta, & q̄tum ad obtinenda, & ēt cautius est, quod indulgētia ecclesiarū nu. exprimatur: ut inf. ver. prox. qa si hēat plures q̄ duas non sufficit dicere, ut cū ecclesiis, quas obtinet, possit aliā recipere, quia in his odiosis indulgentiis verbum, Ecclesijs, ad duas duntaxat ecclesias refertur.
d ar. 4. b. 3. uer. itē ubi numerus[d]. Itē quoad beneficia obtinenda, cautius est si certa summa, usq; ad quā sibi recipere liceat, exprimatur: sed nec sufficit, si in indulgētia dicatur: ut cum bñficijs quę hēt possit unā ecclesiam, uel personatū recipere, si obtenta bñficia curā hñt. Restringenda est: n. talis indulgentia, ut prædixi, sicut alias diximus, qa si impetrans literas cum clausula illa: Non obstante, ꝙ alias bñficiatus existit: hēt ēt unicū bñficiū cum cura, non valet literæ: quia cū in bñficio illo oporteat eum residere, ut ext. de cle. non resi. quia. & c. si. nō fuit scribentis intentio sibi aliud bñficium cōferre: nisi expresse dicatur, ꝙ primum curam animarum habe-
e ret[e]. † Sed nunquid nocet impetranti indulgentiam, si
14 in ea dicatur, ꝙ obtenta quæ fuit canonicè assecutus, possit licite obtinere? Vī ꝙ sic, Propter mendacium: ut in præ. Decr. dudum. Dicendo. n. se dicta beneficia canonicè fuisse assequutum, mētitus est, quod facere nō debuit. ex̄ de eccl. bene. c. unico. Iustū ergo est, ut dū mētiendo voluit usurpare quod suum non est, perdat etiā quod suū est: ut 13. q. 1. §. quia ergo. prope. fi. uer. ut aūt. & C. finium reg. l. si constiterit. Sed dico. ꝙ sibi non nocet: quia quod dixit se canonice assequutum: intelligit sic, i. per eum, ꝙ sibi potuit conferre. Defectū aūt, q est in hoc, ꝙ ipsa beneficia simul retinere nō pōt, Papa remouet, dum indulget ei. quod ea possit hēre retinere: & sic non obstat pre. Decr. dudum. quia ibi Papa nō remouit defectū hmōi super obtētis, ut dixi. Dñs meus
f vero dixit, f ꝙ vix aliqua indulgentia sufficiens inuenitur: quia in eis bñficia non specificant: ut §. ver. prox.
g sed semper apponit clausula illa quæ te asseris g canonicè assequutum: quod est impossibile: ut probat in p̄.
15 Decr. dudū. §. insuper. † Itē, quia tales indulgētiæ sunt 9 intentionē dñi Papę, q non intendit in tot beneficiis dispensare: vnde non valet, ut ibi. Dñt ergo specificari bñficia plura obtēta: aliter, non valet, ut dixi. Et nisi intelligas verbū canonice, put iam. s. dixi: imo si quis in dispensatione habeat beneficium qaantumcūque simh plex & modicum, non valet dispensatio[h], & remanet ineligibilis. Vnde videmus cassari per dñm Clementē IIII. Lumen iuris electionē Compostellani electi, pro eo solo, quia in indulgentia sua nō fiebat mentio de qbusdam. præstimonijs, quę tpe impetratę indulgentiæ obtinebat. non obstante, qd diceret a multis, ꝙ hmōi præstimonia nomine bñficij ecclesiastici non erant cōsenda: cū in sola tpalitate consistere videantur[i]. Tunc ēt dixit idem dñs Clemens, ꝙ quātūcunq; impetrans habilis sit, si tamē supprimit uel exprimit, quo expresso uel suppresso princeps moueri potuit ad petitionē gratiæ repellendam, & literam, & gratiā subreptitiā iudicabit. Hinc est, ꝙ si habēs præpositurani impetrat. ꝙ si sibi liceat alium personatū habere, & simul. cū præpositura retinere, tacēs de cura aiarū, q. ꝑpositura hēt non ualet dispensatio. s. uer. px. nec ēt aliū psonatū cū cura poterit cū primo, ēt si primū curā nō hēat, licite reti-

ADDITIONES.

a Tandem. *Ibi scripsi in gl. hoc non facit in prin.*
b Dudum. 2. *Ad hæc de rescr. gratiose. li. 6.*
c Prædixi. *Ille §. uxori dicit, quod si uir legauit uxori præter annuum, quod debet Meuius. aureos centum habebit illud annuum & semel centum aureos, & hanc solutionem plenius unde de elc. dudum. 2. ad fi. in gl. quasi dicat.*
d Numerus. *Bene facit de præb. is, cui. li. 6. §. 1. ad hæc. & ad sequentia.*
e Haberet. *Hoc patet in prę. Decr. is, cui 1. respon.*
f Dixit. *In prę. Decr. dudum. 2. ubi uide in gl. dicunt Inno. & Host.*
g Asseris. *Hic solet interseri, alias. s. præter pluralitatis uitium.*
h Dispensatio. *Vide præb. non potest. 1. resp. lib. 6. in prædicto. Hic deficit additio Io. And. Tu dic quod Lum. in c. dudum. el 2. dicit ita pronunciatum contra præpositum argentum.*
i Videantur. *Hoc plenius scripsi post Host. in Decr. postulasti adquam in fi. remittam, ubi ad hanc allegationem plene respondetur. Et facit quod scripsi de ele. c. 1. li. 6. super uerbo, canonis. Datur et præstimoniys etymologia, quasi præstent munium uel uimim ad id autem quod dicitur, quod non arctant ad residentiam, & qd fructus recipiuntur in absentia, respondetur, quod in multis bene sicut hęc duo contingunt. Vnde per hoc non excusatur subreptitia gratia, & faciunt uerba Clementis, quę statim antea subdit ad indicandum gratiam subreptitiam, quę sic continent non obstante, quod canonicatum & præbendam cum certis præstimoniis, uel præstimonialibus. portionib. in tali ecclesia noscitur obtinere, & potissime, cum præstimonia non sint de ecclesia, in qua canonicatum obtinet, sed ext. hoc inf. reassumam. Item, quia duplex odium uersatur in his literis, primum commune, ut in Dec. quamuis. prima de præb. li. 6. secundum plurale, ex tit. quia mutatum, & de elect. c. dudum secundum, & eius augmentatum odium auget. Facit constitutio execrabilis. Fieri ergo debuit illarum expressio, ut præsidens posset super his certificatus congrue dispensare, uel distribuere, ut dixi de præb. de multa: in fi. Et si fateantis, sub tali gene-*

generalitate poſſe decem includi, æque 20. & 30. & plura. Infinitas autem etiam in literis inſtitia, eſt odioſa, de reſcr. c. 2. li. 6. Bene igitur expreſſit cle. de of. or. c. 2. quod facienda eſt mētio ſpecialis, Quod ſupra dixi, potiſſime prædicta procedere, quando præſtimonia non ſunt de eccleſiis, ſed de extra, dictum eſt, quibuſdam videtur, quod quando præſtimonia ſunt in una eccleſia, in qua plures per unum de conſuetu line poſſunt haberi, illa pluralitas habeatur pro uno. ar. ff. arb. furt. cæſa. ſi geminus. & videtur quoddam commodum uel ſtipendium canonico deputatum potius quam beneficium, uel ſaltem unicum ſtipendium, de quo loqui poteſt, C. de exec. rei iu. l. ſtipendia, ff. de re iu. commodis præmiorum, & quia conſuetudo eccleſiæ facit multitudinem talium non inimicam canonum. non uidetur de illis, ut de beneficijs iudicandum, de præb. quia intantum. & c. ſane dudum. tene certum. Adde, quod appellatione beneficij eccleſiaſtici non ueniat præſtimoniū, tenet Abb. eius conſi. 47. 2. li. & inquantum ſubdit, quod ſi habens præpoſituram, impetrat is, quod ſibi liceat alium perſonatum habere &. retinere ſimul cum præpoſitura, tacens de cura animarum, quā habent præpoſitura, non ualet diſpenſatio. Adde Abba. conſi. 38. 2. lib. in princip. an autem motus proprius tollat omnes iſtas ſubreptiones, vide Pet. de Anch. conſi. 37. & uerba Io. And. hic uide per Oldr. conſi. 140.

a retinere [a]. Et eſt ratio: quia in perſonatu cum cura duo
ſunt impedimenta. Vnum, quia perſonatus eſt, de quo
idem iuditium eſt, quod de beneficio curam animarū
habente: ut in præ. Dec. dudum. Aliud, quia curam hēt
vt extra. de præben. de multa. ſi ergo impetrat quis, ꝙ ſi
bi liceat duos perſonatus tenere, nulla facta mentione
de cura, vnum impedimentum eſt ſublatum, ſ. quia p-
ſonatus ſunt: aliud vero, ſ. de cura remanet. Si. n. de dua
bus ſeruitutib. vna remittatur, altera remanet: ut ff. de
ſer. vrb. præ. ſi domus tua. ar. eX. de viu pal. c. ex tuarū. eX
16 de priuile. c. paſtoralis. † Sed opponitur, perſonatus ma
ior eſt, quam cura. Vnde ſi diſpenſatum eſt in maiori, p
conſequens in ſimili, uel minori arg. eX. de deci. ex par-
te 3. & qui fil. ſint legi. c. per venerabilem. 1. rñ. ff. de reg.
iur. non dēt. t 2. q. 1. præcipimus. Sed dic, ꝙ hoc ar. fallit
in priuilegijs & diſpenſationibus. ar. eX. de priui. ſane, ꝙ
b proſequere ſm dñm meum, ut no. de reſcr. poſtulaſti [b]
Quid ſi habēs plura beneficia minus canonice. obtinet
ꝙ ſibi liceat recipere, & habere plura bñficia, nulla de
obtentis habita mētione? Rñ. licet diſpenſatio nihil va
leat, quoad priora beneficia, valet tamen, quoad futura
c ſi ea licite quæſierit, ſm Papam. [c] arg. ꝯ. ſuper. ſed nunqd
d nocet [d]. † Sed quid ſi in diſpenſatione dr̄, indulgemus,
17 ut tibi liceat perſonatum vnum recipere, & ſimul cū
obtētis beneficijs retinere: & prius habuit vnum bene
ficiū canonice, & aliud minus canonice? Rñ. bona eſt
diſpenſatio: quia per eam pōt obtenta prius licite reti-
nere cū quæſito de nouo. ſup. uer. proxi. Qđ ſi habēs ec
cleſiam cum cura, obtinuit indulgentiam, ut ſib liceat
aliud beneficium, etiam ſi ſit perſonatus ſimilem curā
non habens, ſi ei conſeratur recipere, & cum priori te-
nere: demum confertur ei Archidiaconatus: nunquid
poterit illum cum priori eccleſia retinere? Vr̄ ꝙ ſic: qa
cura Archidiaconatus nō eſt ſimilis, imò diſſimilis cu-
ræ eccleſiæ eX. qui fil. ſint leg. c. per venerabilē. §. verū.
Sed dic ꝯ. Nam diſſimilitudo illa ad genus, non ad ſpēs
refertur. De hoc dicā ext. de off. or. in conſt. Greg. X. or
e dinarij. §. ſi. [e] Item ſi aliquis obtinuit diſpēſationem ſu-
per duob. beneficijs cum cura obtinendis: quæritur de
quibus intelligit? Rñ. de his, quæ primo poſt obtentam
indulgentiam obtinebit: & ſi illa, uel aliquod eorum di
miſerit, nō licebit ei ex vi indulgentiæ alia, uel aliud lo-
co dimiſit recipere ſine noua diſpenſatione. ar. ff. de le.
3. fideicōmiſſa. §. ſi quis dicen. ff. de ꝯdi. & demō. hæc
ꝯditio ſi. & l. conditio ſi. ff. de uer. ſign. boues §. 1. Hmōi
n. indulgentiæ, tanq ambitioſæ reſtringendæ ſunt, ut di
xi. ar. ꝯ, ꝙ liceat ei aliud loco dimiſſi recipere. eX de uoti
magnæ. §. cum igitur. ver. ex hoc attendentes. & de teſt.

f ſignificauerunt. Alij aliter dñt [f]. † Quid ſi indulgeē ali-
18 cui, ꝙ poſſit plures eccleſias licite tenere nūquid intel-
ligitur ſecum diſpenſatum eſſe, ut in neutra teneat reſi
dere? Vr̄ ꝙ ſic: alioquin indulgētia inutilis vr̄. Et hoc vr̄
ſentire Io. prout no. 7. q. 1. ſi quis in clerico, imo indul-
gentia hoc principaliter concedere vr̄. Illa. n. vr̄ cā pro-
hibitionis, ꝙ qs nequeat plures habere eccleſias: quia
non poteſt in vtraque perſonaliter reſidere, & per ſe cu
ram illarum agere. ut eX de cle. non reſi. quia nōnulli. &
c. relatum. Tu dic ꝙ talis indulgentia non liberat eum,
quin teneatur in earum altera reſidere, niſi hoc expreſ
g ſe in ea dicatur [g], Nam ambitioſa eſt: & ideo reſtringē
da. ext. de prēb. q in tñ. & c. ſeq. clericus. n. nunq̃. debet
ab eccleſia abeſſe, ut 91. di. Eleutherius. & c. ſeq. 92. dica
ſi. Habens igitur talem indulgentiam, de conſilio meo
nunc reſideat in hac eccleſia, nunc in alia, ut ſic vtriq;
ſatisfaciat, ut ex indulgētia lucrū reportet. ar. in præ. c. ſi
quis in clerico. de conſu. di. 1. ſi qs ēr, & de conſue. 3. eps
19. & vide inf. in ver. ſed quid ſi indulgētia. † Quid ſi Papa
h dat ptātē alicui, [h] ꝙ diſpenſat cū aliquo, vel cū aliquib.
i ſup pluralitate bñficiorū: Rñ. [i] ille pōt diſpenſare ſolū
cū ſublimi, vel literata pſona. Nā ius dicit cū tali eſſe di
ſpenſandū, vt ext. de præb. de multa. in fi. & ptās hmōi
ad ius eſt referenda, vt ext. de conſuet. c. cū dilecti. & de
reſcr. cām, quæ. Secus ſi ipſe Papa diſpenſet, de cuius fa-
ctis diſputare non licet. Sacrilegij. n. crimen eſt, diſputa
re vtrū dignus ſit, quē princeps approbauerit. vt C. de
poe. ſacril. l. 2. C. de diu. reſc. l. ſacrilegii. ext. de æta. & qua
li. c. eā te. 17. q. 4. ſi qs ſuadente. §. qui aūt. & c. ſeq. Ipſe. n.
pōt de iure ſup. ius diſpenſare. ext. de conceſ. prēb. pro-
k ut in fi. Alij dñt, [k] qđ ēt cū non ſublimi, & cū non lite-
rato

ADDITIONES.

a Retinere. *Hodie declaratum eſt per prædicta uerba, etiam ſi in litera diſpenſationis adiecta ſit clauſula prouiſio, quod animarū cura quæ illis imminet, nullatenus negligatur, ut in cle. de præb. c. 1. l. reſpon. ubi etiam no. ratio, quæ ſequitur.*

b Poſtulaſti. *Ibi plene uideas ſuper uer. uacare.*

c Papam. *In Dec. dudum § ſuper uer. canonice. adde, quod Inn. in c. dudum. el 2. de ele. dicit. fuiſſe pronunciatum contra præpoſitū Argentinum, cum quo fuerat diſpenſatum, ut præter obtenta poſſet beneficium curam recipere, & licite retinere, ut per hæc uerba non intelligatur diſpenſatio facta circa obtenta, ut illa poſſit ſimul retineri, & obtineri cum præpoſitura, debet. n. ſecundum ipſum intelligi illa dictio, Præter, ut ſtet excluſiue.*

d Nocet. *Huic contrario ſtandum eſt per Dec. non poteſt. de præ. li. 6. coniunctiam cum Dec. c. ut. eum, qui ut ibi no. in fi. 4. gl.*

e §. ſi. *Li. 6. & uide hoc plenius eo. li. de præb. non poteſt. §. 1. in gl. pone habent, & quod ſuper ea ſcripſi.*

Dicunt. *Expeditum eſt, quod de primis intelligitur, de præ. non*
f *poteſt li. 6. §. 1. ad idem clu. eo. tit. ſi plures.*

g Dicatur. *Et diſputando terminauit dominus meus, quod epiſcopus, qui diſpenſauit cum canonico ſuo, ut poſſit etiam habere curatam eccleſiam, poterit eum cogere ad reſidendum in curata, licet in abſentia nihil ex canonica percipiat.*

h Alicui. *Aduerte, quia non dicit epiſcopo, quo caſu procederet primum dictum ſequendo ultimam oppoſitam ſupra uer. ſed nunquid epiſcopus. quaſi epiſcopo conceſſum uideatur id ſolum, quod non poterat. Sed cum de epiſcopo non formetur quæſtio, mirandū uidetur, quod diſpenſationem fauorabiliorem, quæ reſpicit neceſſitatem & utilitatem eccleſiæ, facere non poſſit, & facere poſſit minus fauorabilem. quod patet ex ibi no. conceſſo autem quod facere poſſit diſpenſationem neceſſariam, uel utilem eccleſiæ, ſatis placet Guil. diſtinctio, ubi ſolum imminet fauor perſonæ, per iura quæ allegat.*

i Reſpon. *Secundum Imo. in gl. ſuper uerb. canonicè, ſuperius allegata.*

k Dicunt. *Vt ibi recitat Campo. Adde, quod Abb. in c. dudum: el 2. in fi. dicit putare, quod uirtute dictæ gratiæ non poſſit epiſcopus diſpenſare. niſi cum cauſa rationabili, quia hoc importat uerbum diſpenſare, ut no. gl. 1. q. 7. requiſitis, §. niſi rigor. hoc dicit Ioan. in*

c. cum

c.cum ad monasterium.de statu.reg. quod in casibus in quibus episcopus permittitur dispensatio facta sine rationabili causa est nulla, uel saltem uenit irritanda, & ipse episcopus puniendus est, quia ubi non subest rationabilis causa dicitur dissipatio.

tato poterit dispensare.s.§.nunc de eporum.uer.37. qa
bñficiũ principis est largissime interpretandum:ut ex.
de do. cum dilectus. & precipuè, ubi non conceditur
ad instãtiam eius, cui bñficium ɔfertur, fm ea, quæ no.
scd'm Papam, ext.de præ.c.si. Ego dico, q̄ si in indulgen
tia dr̄, q̄ dispenset cũ vno, aut plurib. nullius expresso
noĩe, vera est prima snĩa: si vero in ea exprimir nomen
eius, cũ quo dispensandũ est: tunc obtinet scd'a snĩa, præ
sertim vbi mandatur simplr, q̄ dispenset certo mõ, seu
condõne non adiectis. Nã tunc hẽt obedire & exequi,
nõ de idoneitate psonę, pro qua mandatũ recipit, dispu
tare: vt in præ.concor.& ext. de of.del. c.pastoralis.§.qa
vero, ar.tñ pro eo ext. de rescr. si qñ.& c. cũ adeo. Quid
si is, cui mandatũ vel concessum est, q̄ dispenset cũ ali-
quib. dispensauit cũ vno: nunqd per hoc est ptãs eius p
petuata, ita q̄ post mortẽ mãdatoris possit cum alijs di-
spensare? Rñ. obtinuit, q̄ non, ar.ɔ in his quæ no.s.§.nni
a tur.ver.pone ergo.[a] † Sed nunquid si in indulgentia de
20 plurib.bñficijs obtinendis contineat cl'a illa: Dummo-
do in bñficio, in quo non resedent, faciat idoneè deser
b uiri, ext.de of.or.in consl.Gre. X.ordinarij, nunqd si nõ
obseruauerit hũc modũ, seu condõnem, valet dispensa
tio, & bñficiorũ collatio, & receptio? Rñ. valet nih.lo-
minus: condõ.n.non fuisset apposita dationi indulgen-
tiæ, & receptioni bñficij: imo qđ dixit dummodo non
hẽt vim condõnis, sed potius monitionis: q̄ licet non
c fuisset apposita, nihilominus est seruanda. c ar.ff.de tu-
te. muto. sine cõminationis: vt C.commina.vel l. pi.pro
gram.per totũ. & no.fm Papã.ext. de præsum.c.si.pote
rit tñ priuari pp negligentia, vt ext.de cler.non resid.ex
tuæ.& ca. relatũ.in t. si dispensatur.& sup.ver.quid si in-
dulgetur. Quid si hñs duos personatus canonicè ex A-
postolica indulgentia, recipit tertium sine dispensatio-
ne: quæritur quis de primis duob. vacet: & an vacet v-
terq;, an neuter? Et vr̄ esse in voluntate principis, quem
de primis duob. retinebit.ff.de excusat.tut.l.6.§. si duas.
Imo vr̄ esse in optione recipientis, qđ retinere malit.ex
tra, de pręb.præterea.& c. referente. Pot dici, q̄ cum pri
ma duo habita loco vnius pp indulgentiã habeantur,
vacat vtrunq;. extr. de præb.de multa. præsertim cũ in-
dulgẽtia sit de pluralitat. bñficiorum, & ipsa pluralitas
odiosa sit: vt sup.& odiosum priuilegiũ de facili perdit,
prout no.ext.de consl.cum accessissent.& de deci.sug-
gestum. Nec obstat præ.l.ff.de excus.tut. nam licet non
dẽat quis plurib. tutelis grauari: non tñ per exceptionẽ
vnius tutelæ vacat prius obtenta, quod contingit in be-
neficijs. Item Decre.præterea.& referente.corrigitur p
d Decr.de multa.[d] † Sed nunquid hñs plura beneficia cu
21 cura, sine dispensatione, impedir eligi ad minora bene
ficia: puta ad Archidiaconatum, vel præbendam, & si-
milia sicut impeditur pp hoc eligi ad maiorem digni-
tatem, vt in præ.Decr.dudum. Et dicunt quidam q̄ nõ:
cum hoc non inueniatur iure cautũ: & quia maior per
fectio requiritur in electo in epm̃: immo collatio bene
ficij facta criminoso, puta adultero, tenet: dum tñ non
sit alias irregularis: vt ext. de excess.prælat.inter dilectos.
& ar. ext.de cle.exc.mi.c.si. Sed vr̄ verius, q̄ de rigore iu
ris impediatur: si hoc in iudicium deducatur.ext.de pb.
cum iamdudum.in fi. Nam est violator canonis.ext.de
cle.non resi.quia nonnulli. ac vt canonum violator dẽt
deijci ẽt ab obtento.ext.de maio.& obe.c.2.25.q.1.vio-
e latores.[e] Sed an eps̃ poterit dispensare cum tali, vt eligi
possit ad huiõi minora beneficia. Et vr̄ q̄ non. Cum.n.
dispensare nequeat, vt quis plura talia bñficia retinere
possit, vt in præd.c.dudum.& c.de multa.in si. multomi
nus tollere irregularitatem ex hoc sequutam. Quidam
tñ cõtra ar.pro eis, ext.de sen.exc.c.nuper: nã & in mul-
tis maiorib. q̄ hoc sit, dispensare põt.ext.de iud.at si cle
rici.sup.§.nunc de eporum.ver.de his igitur. & seq. Ad
hoc ẽt benefacit, quod ibi no.in ver.161.quoad epatum
22 aũt dispensare non põt. † Sed pone, q̄ aliquis malè te-
nuit beneficium: puta, quia minus canonicè institutus:
vel quia dispensatio, q̄ habuit, non fuit sufficiens, post-
modum impetrat indulgentiã, q̄ beneficium illud lici-
citè valeat retinere: de perceptis exinde fructibus, nulla
penitus habita mentione: nunquid remanet iste ineli-
gibilis? no.dñs meus.ext. de rescri. postulasti.& in præd.
Decr.dudum §. insuper. q̄ sic, pro eo, q̄ fur, & latro, &
ambinosus sunt, fructus ad eum non pertinentes perci-
piendo. ar.in c. dudum.rñ.1. necesse est ergo fieri in in-
dulgentia de fructib.mentionẽ. Vel dic purgatum esse
vitium illud. Nam concesso sibi, q̄ bñficium illud pos-
sit licite retinere, vr̄ sibi dñs Papa per ɔñs cõcessisse fru
ctus perceptos, cum sit factus verus prælatus. vnde noĩe
ecclesiæ nouiter sibi collatæ suos facit, tanq̄ nouus suc-
cessor & verus prælatus.10.q.2.si quis eps̃.12.q.2.de lai-
cis.ext.de ten.relatum.2. ver.ibi aũt, vnde non nisi sibi-
ipsi restituere tenet, vt ext.de of.or.c. cũ vos.in fin.& de
præb.dilecto.§.si.quasi p canonicam adem ptionẽ præ-
laturæ actio confundatur, sicut & per aditionem hære-
ditatis: vt C. de hered.act.ut debitum.& l.seq. Dñs me-
us tñ hoc non admittit, nisi per veram pniam fuerit sa-
f tisfactum: q̄ non placet, pp canones prædictas.[f] † Quod
23 si dispensatur cum aliquo, ut sibi liceat plures persona-
tus recipere, si sibi canonice conferantur, ipse uero eos
recipiat non canonice. Resp. licet peccet, & contra eũ
procedi possit, eo quia illos male tenet: non tamẽ quia
plures tenet: Vnde Papa no. in præall.c.dudũ. q̄ dispen-
satio non vitiatur pp multitudinem beneficiorũ, licet
quis peccet eam multiplicando: pp qđ est puniendus,
vel eius electio cassanda, & non pp hoc, quia plura be-
neficia curã aĩarum habentia receperit. Quod ex eo ap
paret, quia si dimitteret priora beneficia, uno excepto,
& post dispensationẽ obtentã aliud recipiat, ambo lici-
tè retineret, contra hoc tamen facit quod no.sup.uersi.
24 item si aliquis obtinuit. Porro dominus meus not.in
præall.§. insuper. q̄ insufficiens dispensatio, & stylus nõ
conferat beneficium retinendi, obstat tamen ordina-
rio, ne talẽ priuet scd'o beneficio, dum tamen in dispen
satione contineatur, quod possit primum cum scd'o re-
tinere,

ADDITIONES.

a Ergo. *Tu distingue, vt dixi.de sil.presby.in glo.nũquid, an fuerit litera commissionis de certis personis an litera gratiæ facta dispensare debeuit. Item primo casu, an fecerit actum omni dispensatione fiendæ cõmunem vel specialem tantum.ibi uide.*

b Ordinarij. *Li.6.*

c Seruanda. *Facit per c.ordinarij.uer.prouideat.lib.6.*

d Multa. *Ad literam fuerunt hæc uerba Compost.in Decr.de elec.cap.dudum.2.ad fi. expeditum est, quod omnia uacat per cle.de præben.si plures, & ibi plene no.an ualeat collatio vltimi.in glo.si intelligas.*

e Violatores. *Vide hæc uerba, quæ fuerunt ad literam Compost. quæ ad literam scripsi in Decre.dudum.2. in 1.gl.& ut ibi dixi in tex.hodie per costi.Io.execrabilis.uer.qui vero deinceps sunt inhabiles ad quęcunque beneficia, per quod etiam soluitur, quod hic sequitur.*

f Prædicta. *Iuxta doctrinam datam supra uer.sed nunquid nocet, videtur remedium primum dictum. Expertus.n.fuit cum Papa Io.quod cum mihi iustificasset cuiusdam mei scholaris titulum, remissionem præteritorum fructuum facere noluit, nisi ea cõdõne quod ipsorum dimidia intra certum tempus suæ cameræ solueretur. Posset tamen transire dictum Guli si conuerteret illos in utilitatem ecclesiæ. Absit.n.quod successor illius reciperet iuris fructum, imo reciperet ut debitum ecclesię ex maleficio recipientis furtiue, ut dictum est supra bene facit de simo. audiuimus. in fin. cum concor. vltimæ glossæ.*

tinere, non est obstante constõne concilij gñalis, vt itaq;
& si non in utroq; operetur, saltem quoad śm: vt vcz
eo sine Papę licentia non priuetur. ar. ext. de confir. vti.
vel inuti. c. 1. & 2. qui tñ alias priuaretur, si vtrunq; con-
tenderet retinere, ut ext. de præb. de multa. rñ. 1. primũ
aũt in casu conferre poterit tanq̃ vacans: vt in c. 1. §. si v-
tra. quia q̃tum ad illud, parum aut nihil dispensatio o-
peratur. Quid iuris sit circa dispensationem illegitimo
morum & irregularium q̃tum ad ecclesiastica benefi-
25 cia obtinenda, no. inf. §. postremo. † In summa no. q̃ si
habens plures ecclesias, vel personatus in termino sibi
per ordinarium assignato, non ostendit dispensationẽ,
poterit ordinarius eas conferre, Vbi aũt dubitatur, vtrũ
26 † dispensatio sit sufficiens, dñi Papæ est cognitio: sed si
sufficiens dispensatio oñditur, ordinarius prouidere de
bet, ne illa bñficia debitis obsequijs defraudentur. Hæc
a leguntur in const. Greg. X. de of. or. c. ordinarij.[a] & si il-
las hẽt in diuersis ẽpatibus, vterq; episcopus poterit ei
b terminum statuere supra dictum, prout ibi no.[b]

ADDITIONES.

a Ordinarij. *li. 6.*
b Not. *ibi vide in glo. ad quos.*

SVMMARIVM.

Effectus Dispensationis qui sit.

1 *Episcopus dispensa cum criminoso simpliciter, an intelligatur in suscipiendis, uel susceptis ordinibus.*
2 *Dispensando cum illegitimo ut possit fieri clericus, quomodo intelligatur.*
Priuilegium odiosum semper est restringendum.
4 *Dispensatus ad aliquem ordinem promoturus, intelligatur de minoribus ordinibus dispensatus.*
4 *Dispensatione facta in aliquo, non est intelligenda facta in alio.*
5 *Dispensatio facta quo ad ordines & beneficia, quomodo intelligatur.*
6 *Dispensatum cum aliquo, ne defectus natalium obstet in retentione dignitatum ecclesiasticarum, an intelligitur de episcopatu. & nu. 7.*
8 *Infamis ipso iure, uel per sententiam condemnatus, licet eum sustineat episcopus non tamen accusationem instituere potest nec admittitur in testem, &c.*
9 *Legatus per episcopum, an effugiat obiectionem illegitimae natiuitatis.*
10 *Legitimatus à iudice seculari non intelligitur in spiritualibus legitimatus.*
11 *Episcopus an dispensare possit quoad successionem.*
12 *Cessante causa, etiam cessare debet quod dispensatiuè statutum fuit.*
13 *Irregularis & ineligibilis si sit electus confirmatus uel consecratus in episcopum, quomodo cum eo potest per superiorem dispensari etiam ipsis electoribus non uocatis.*
14 *Sententia, quae misericordiam uetat fugienda est, Misericordia est omnibus praeposita, tanquam perfecta forma uirtutis.*
15 *Misericordia nemini est claudenda, nulliq; peccanti impunitas relaxanda.*

II. §. Postremo loco dd̃m est, quis sit dispen
sationis effectus. Et certè vt
obtenta, ecclesiastica sacra & beneficia digne & licitè
recipi possint. Nullus. n. in mortali constitutus promo-
ueri debet rr̃, nisi pœnitentia iam peracta. 40. dist. illud.
11. q. 3. audi. Item effectus est, ut iam promotus ea ob-
tenta suum officium licitè exequatur. quod non p̃t ex
quo mortaliter peccauit, nisi post pñiam obtinuerit di-
spensationem. quia suspensus est, q̃tum ad se. 2. q. 7. se-
cuti sunt. §. quia ergo. item est effectus, ut beneficium,
quod alias licite retineri non põt, ea obtenta licite va-
leat retineri. ext. de cle. coniug. diuersis, & de cle. pereg.
c. fi. dd. sup. neg. præl. literas. Item effectus est vt sup crie
publico super quo publice dispensatum est, non possit
quis vlterius accusari. ext. de fil. presby. ex tua. ext. de acq.
cu. de his. Si uero dispẽsatũ fuerit in occulto, bñ ad hoc
poterit accusari quia ẽt post pñiam accusari põt. 33. q. 3.
2. admonere. ext. de tẽ. or. c. fi. de hoc not. inf. de abo. &
1 & pñr. ver. porro. † Sed nunquid ẽps simplr dispensan-
do cum aliquo crioso iuxta ea, quę dicta sunt. sup. §. nũc
de ẽpatum. ver. uerũ. & se. intelligitur in susceptis & su-
scipiendis ordinib. & in habitis & hñdis bñficijs dispen
sasse? Rñ. sic. Nam in bñficijs ampla est interpretatio fa-
2 ciẽda. ext. de do. cũ dilectus. ext. de pri. qa circa. † Quid
si dispensatur cũ aliquo illegitimo qđ valeat fieri cleri-
cus? Dic, quod intelligitur dispensatũ esse cũ eo, ut ad
minores ordines tm̃ ualeat promoueri. De hoc no. ext.
de fil. presbyt. literas. Quid si dispensatũ est, ut ad ordi-
nes ualeat promoueri? Rñ. de minorib. tm̃ ordinib. in-
telligendũ esse. ar. 23. di. lector. ff. de leg. 3. nummis. Pri-
uilegium. n. tale, cũ sit odiosum restringendũ, est, ut ff.
de his & posth. cũ quidã: ext. de consan. & affi. quod di-
lectio. ext. de transa. c. fi. ad fi. Gñaliter. n. dispensationes
cũ sint contra ius cõe, restringendę sunt, ar. de pœ. dist.
1. pœnæ. arg. tñ contra, q̃ large sit tale bñficiũ interpre-
tandũ. ff. de consti. prin. l. fi. ext. de don. cũ dilecti. 12. q. 1.
Sed hęc contraria loquuntur in indulgentijs, quæ non
a sunt contra ius cõe, vel in alterius præiudiciũ.[a] † Quid
3 si dispensatum sit cum aliquo, vt ad aliquẽ ordinem va
leat promoueri? Rñ. nõ ideo intelligitur cum eo esse in
b certis ordinib. dispensatũ.[b] ar. 34. di. lector. 12. di. nos cõ
suetudinẽ. ubi de hoc 50 di. quicunque pœnitentes. 15.
q. vlt. c. 2. & 3. & ar. C. de sen. pas. & resti. l. 3. Põt. n. aliquis
hrẽ minorẽ honorẽ, qui nõ põt hrẽ maiorẽ. ff. de inter-
di. & releg. l. relegatorũ. §. fi. & qs dignus est minori, nõ
tñ maiori, ut ar. ext. de ele. scriptũ est. Sic ẽt licet dispen-
c set secũ in uno matrimonio contrahendo,[c] non tñ in
sequenti, vt legit̃ & no. 33. q. 2. antiquis. & 36. q. 2. auiẽ.
Quid si degradatus, & bñficio suo p̃ sñiam priuatus, di-
spẽsatiue restitutus est ad ordinẽ, & eius executionem;
nun qd p̃ cõsequens restitutus est ad bñficiũ? Rñ. non.
Nã deportatus ex indulgentia principis restitutus ad di
gnitatẽ, nõ est per hoc restitutus ad bona, ut ff. de sent.
pas. & restit. l. 2. nisi gñaliter restitutus sit ad ordines, &
honores, & cætera bona, ut ibi. & C. eo. l. 1. quæ est. 2. q.
3. c. si quem. §. notandum. in fi. cum suis concor. & c. ti.
d l. 2. & arg. ff. de ser. rest. præd. Attilicinus. in fi.[d] Quid
si dr

ADDITIONES.

a Præiudicium. *Vide quod pleniùs scripsi de uerborũ significat. super ult. gl.*
b Dispensatum. *Hoc intellige de maioribus. & quod sic intellexerit patet per sequentia, hoc dico quia licet scripserim post Hosti. de rescr. postulatis in magna gl. ad fi. quod in dispensationibus, odiosis non arguitur de pari ad parem, uel de maiori ad minus: illud tamen, ut ibi dicit, non habet locum in clausulis, unde dispensatio ad diaconatum bene includet subdiaconatum. Maxime ẽt procedit illud in diuersis speciebus, quæ connexitatem nõ habent, Hoc dico propter id quod sequitur infra uer. 2. non ob. prædicta doctrina Hosti. qui fil. sint legi. per uenerab: lem. in princip. quia aque posses opponere de regula utriusq; iuris, cum licet li. 6. cum concor dat. enim Hosti. casum exceptum à regula, scilicet dispensationes odiosas quæ dispensationes cotra ius commune fiunt, vt super eo. §. dispensatio. in prin.*
c Contrahendo. *Super certo uel expresso. & uide quod scripsi de præb. non potest. li. 9. su per. uer. in primis. post prin. Adde uers. se que: quod deportatus etiã restitutus ad bona, non intelligitur restitutus ad bona alienata ob priuatam utilitatem, secus si ob publicã secundũ Bar. in l. quicũq. C. de ir. insũr. & iure hast. fisc. li. 10. & ita dicit Ale. reperisse consilium. per colligeum Florentinum, Adde dom. Ias. in l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius uocan. ubi tu3, not. an deportatus restitutus recuperet id; quod erat quæsitum alteri Hen. Ferrand.*
d In fi. *Ad hoc dictum & sequens facit quod scripsi de fil. presbyt. cap. 1. in prin. & eodẽ titulo. capit. 1 super gloss. hoc intelligo. lib. 6.*

si dispensatū est cum aliquo solū, quoad ordines ? Et di-
cit Papa, quod episcopus poterit tale beneficium sim-
plex conferre, sed non cum cura. nisi in dispensatione
contineatur expresse. Et sic de consuetudine obtinere
videtur, & sic intelligitur, extra, eo, c. fi. † Quid si dispen
4 satum est cum tali, ut ad omnes ordines, & ad omnia be
neficia valeat premoueri: nunquid quoad dignitates &
prælaturas dispensatum esse videtur? Dic quod nō, pro-
pter rationem proximè dictam: nam etsi mecum dis-
pensatur in aliquo, non ob hoc intelligitur esse in alio
a dispensatum, ut dixi. Quidam tamen dicunt, [a] quod vbi
b per priuilegium nulli fit præiudicium, uel modicū fit, [b]
tunc latè interpretabitur. arg. ext. de deci. ad audientiā,
& de verb. sig. olim. Sed tamen interpretatio non exce-
c dit metas iurisdictionis interpretantis. ff. de iurisd. om.
jud. l. fi. Vbi vero fit enorme præiudicium, est interpre-
tatio restringenda, ext. de priuil. capi. porro. & c. recipi-
mus. de deci. suggestum. de verb. sig. quid si per noua-
le. † Sed quid si cum tali dispensatum est quoad ordi-
5
d nes & beneficium, nūquid potest habere canonicatū [d]
vel ecclesiam parochialem? Respon. non, si per episco-
pum vel archiepiscopum dispensatio facta fuit: ut extr.
de fil. presbyt. cap. fi. & ext. de corpo. viti. c. a. ext. de præ-
ben. cum olim. Si uero per Papam, intelligitur dispen-
satum etiam in præbēda, extra de præben. pro illorum
ext. de eta. & quali. accepimus. §. fin. & etiam in ecclesia
e parochiali, non tamen collegiata. [e] extra de præbend. c.
f fi. secundum Goffr. [f] † Quid si dispensatum est cum ali
6 quo, quod sibi non obstat defectus natalium, uel alius,
qui potest honores uel dignitates ecclesiasticas retine-
g re? [g] Dic quod non poterit propter hoc episcopatū obti
nere, qui est non solum dignitas, sed est culmen digni-
tatum, ut extra de præben. venerabilis. prope fin. Nam
dispensationes restringendæ sunt, vt dixi, & argum. ad
hoc. extra de elect. innotuit. de præben. c. fi. arg. tamen
contra, ext. qui fil. sint legi. per venerabilem, prope prin
h cip. [h] Quid si sit dispensatum super episcopatu? Tu dic,
quod non intelligitur dispensatum esse super archie-
piscopatu. 12. dist. nos consuetudinem. extra de electio.
scriptum, quia qui dignus est minori, non semper est di
gnus maiori: prout ibi not. Quid si dispensatum est, q̄d
ad omnia spiritualia licitè assumatur? Dic quod nō po-
terit in episcopum eligi. Nam in generali obligationi
non comprehenduntur, quæ specialiter concessurus es-
se, quis non præsumitur. C. quæ res pign. oblig. poss. l. 1.
Cum ergo hæc dignitas excellens sit inter alias, & spe-
cialibus gaudeat priuilegiis: ut 2. quæst. 4. præsul. & ca.
7 seq. 3. qō. 3, quamuis, & c. seq. † & inueniam ipsum alia-
rum dignitatum iuribus non comprehendi, ut extr. de
concel. præb. dilectus, & quia episcopus, Summus Pon-
tifex, seu sacerdos dicitur, ut de cōse. dist. 5. de his, 1 a. q.
3. Pontifices. 2. q. 7. accusatio. non credo illā sub genera
li obligatione, seu constōne comprehendi. argu. ext. de
i sent. excommu. quia periculosum. [i] † Hoc etiam not. [k]
8 q̄ si episcopus sustineat infamem ipso iure, uel per sen
K tentiam condemnatum, uel etiam dispenset cum eo,
cum tamen dispensare non possit: ut 2. q. 3. Euphemiū,
§. hinc colligitur. tamē talis non admitteretur ad accu-
sationem uel testimonium, cum sit infamis: ut in 2. q. 1.
prohibentur. ext. de testi. testimonium Infamis enim ir
regularis est, ut sup. §. iuxta. uer. sūt quoq;. Sed si episco
pus dispenset cum alio, q̄ cum infami; talis post dispen
sationem admittitur ad testimonium, & ad accusatio
nem, & ad alios legitimos actus, & in ciuili & in crimina
li causa, & contra clericos, & alios. Nā cum ratione di-
spensationis possit esse in ordinibus susceptis, & pro-
moueri ad maiores, eadem etiam ratione poterit accu-
sare & testificari i sacerdotes. 2. q. 4. episcopi, & c. testes.
Arg. tamen contra in præ. Decr. testimonium, ubi dici
tur, quod de crimine condemnatus non admittitur in
testimonium in criminali. Sed illud intelligo, ubi di-
l spensatum non est [l]. Videtur tamen, quod episcopus
possit restituere infamem: & per cōsequens tollere in-
famiā: ut colligitur 50. d. domino. uer. ergo dū. ibi igno
miniam portās, & c. quod verum est in omni crimine,
in quo dispēsare potest. nam & Senatus tollit infamiā:
vt ff. de postul. l. 1. §. de qua. & ecclesia cōparatur Sena
tui. 10. q. 1. eccl'a sup hoc aūt, licet ext. pricipale ꝑpositū
notabis, q̄ ifamia alia iuris, alia facti, alia canonica, &
qualiter vtraq; tollat, no. 6. q. 1. oēs uero. & c. illi q. Tu ve
ro hoc ex nr̄a doctrina tenebis, q̄ sm canones infamia
tripliciter aboletur primo p in integrum restitutionē
& hec directe per pricipē, qui solus directe ad famā re
stituit: ut ff. de postul. l. 1. §. cæterū i directe aūt, & per
ꝑn̄s ēt p alios iudices: ut in e. l. §. hoc edicto. Scdo, per di
spēsationē factā ab eo, q ptātem habet dispensandi, qn̄
videlicet pœnam criminis debitam remittit: ut in ꝑmis-
sis sæpius est tactū. Tertio p pniām: & hoc diuersimo
de, sm diuersas opniones. q̄ no. 50. d. in sum. Patet ergo
ex præmissis, q̄ aliud est dispensatio, & aliud est restitu
tio, arg. in q̄ idē sunt. s. §. cōsequēter. uer. gnāliter. Vnū
ecclesiasticus iudex restituit aliquem ad fama: not. J. de
resti. in inte. §. uidendū, ver. itē iudex. † Sed aliud quærit̄
vtrum legitimatus p ep̄m poterit effugere obiectionē
m illegitimæ natiuitatis: Dixerūt. Vinc. & Tanc. & Papa, [m]
q̄ sic quoad actus legitimos, s. q̄ possit esse iudex, & re-
ctus, & tabellio, & hmōi. In paterna aūt hereditate, ue l i
aliis nō intelligit esse dispensatū, q̄a sicut nō pōt super
hoc iudicare: ut ext. q fil. sint leg. legator. & c. cām, q̄ ita
nec dispēsare pōt. ar. ext. de paroc. nullus. Et no. q̄ legiti
matus restitutus famæ, & cū quo dispēsatum est in quo
cunque foro, siue ecclesiastico, siue ciuili, omnia ea
facere poterit. super quibus habuit potestatem is,
qui legitimauit, & famæ restituit, uel dispensauit. Po-
terit

ADDITIONES.

a Dicunt. *Sic ponit etiam Goff. & Host.*
b Fit. *Vt in casu nostro quicquid coloretur, tex. est Dec. 2. in fi. de fil. presbyt. li. 6. quod hæ dispensationes sunt restringendæ.*
c Interpretantis. *Si dicas id est, concedentis, cuius est interpreta ri de sent. excom. inter aliam. tunc est planum.*
d Canonicatum. *Gof. dixit personatum. ut infra dicam.*
e Colllegiata. *Dixit Goff. cui per electionē prouidetur de rectore.*
f Gof. *In summa de fil. presbyter. in ult. col. ubi ponit etiam quæstionem precedentem, eo scias, q̄ Host. ponens hunc ver. in eodem. ult. col. attribuit hūc ēt Gof. tamen Gof. ubi principio quæstio dicit canonicatum, dixerat personatum puto q̄ Host. mutauit id quod submisit Gof. de præben. De canonicatu autem non procede re secundum opin. Archid. qui tenet, episcopum dispensare posse etiam in canonicatu ecclesiæ cathedralis, ut scripsi de fil. presby. c. 1 super glo. intelligo. Io. Mo. contra, ut etiam dicam. ideft. de fil. patet quod si addidissent Hostien. & autor de canonicatu cathedralis ecclesiæ transire poterat sed sic simpliciter dictum non placet, cum fouet in canonicatu ecclesiæ ruralis, episcopum dispensaren on posse: quod nullus asserit.*
g Retineret. *Notant hoc & duo quę sequuntur ibi Inno. & Hostien. de cōces. præben. dilectus, ut ibi scripsi in glo. not. ex hoc. & aduerte, q̄ istę quæstiones formantur in dispensato, non in legitimo super quo uide quod scripsi, qui fil. sint leg. per venerabilem. super glos. 2. & hæc duo nimis permittuntur, infra, uer. sed illud.*
h Princ. pi. *Vbi non, ad maiora ampliatur sed ad minora.*
i Periculosum. *Benefacit cler. de pœn ca. si quis suadente. ad fin. uer. uel super.*
K Etiam non. *Secundum Innoc post quem hoc scripsi, de sen. & re. iu. cum te. in glo. quę potest.*
l Non est. *Quod hic dicit Ho. vide in glo. prædicta.*
m Et Papa. *post quem, quod sequitur vsq; ad uer. in summa scripsi, qui fil sint le. per venerabilem super uer. dispēsatum. ubi etiā satis tractaui, an habens ab imp. ptatē legitimadi, id facere possit in terris ecclesiæ. Adde, an Papa legitimet in terris imperij, et econtra Imperator in terris ecclesiæ, Bal. consi. 37. 2. li. Pau. de Castr. consil. 283. Pet. de Ancha. consil. 321.*

terit enim in omni iudicio testimoniũ reddere: & ad
ciuiles honores vocari, nisi sint talia, q̄ sint in alterius
præiudicium. verbi gratia, quia legitimatus ab vno ptin
cipe vel ciuitate, non obtinebit ab intestato bona hæ-
reditatia in terra, quę non sit subdita legitimanti: quia
sic auferrentur bona consanguineis defuncti, vel fisco,
10 qui debet succedere ab intestato. † Item legitimatus à
iudice seculari, non intelligitur, quoad ordines legiti-
matus quia promoueri ad ordines, non est de iurisdi-
ctione iudicis laici. Sed si vnus episcopus legitimet ali-
quē, ille poterit ēt in alia diœcesi promoueri: quia di-
spēsare in ordinibus cū illegitimo, de iurisdictione est
cuiusq; episcopi: & ꝙ illegitimus promoueatur, in nul-
lius vertitur præiudicium. In alijs autē, in quibus non
est necessaria legitimatio, famæ restitutio, vel dispensa-
tio: vt si seruus detur libertati, vel obnoxius nexibus
curiæ absoluatur, etiam si laicus hoc faciat: tamen ad
ordines reddit aptus, 54. dis. c. 1. 2. 3. 4. & 5. Ratio diuer-
sitatis est. quia in his non est aliquod delictum, vel defe
ctus, nec est in prædictis aliqua dispensatio necessaria.
11 † Alij autem dnt, ꝙ episcopus dispensare potest, quoad
successionē: & etiam intelligitur dispensatum in hære
ditate hoc ipso, quia in ordine dispensatur. atg. ext. qui
fil. sint legi. per venerabilē. §. 1. ver. præterea etiā. Sed
contra. ff. de sen. pas. l. 2. & C. eo. l. 2. 3. Item contrà, cod.
tit. in insulā: vbi dicitur ꝙ vinculo patriæ potestatis exē-
pto ideo quia filius est in insulam deportatus, si postea
ex indulgentia redditus est in paternum solum, & præ-
cedens dignitas restituta: potestas tamen patria non vr̄
repetita. Sed illa non tangunt hunc casum. Item con-
tra vtramq; opinionem ur̄: quia episcopus non habet
iurisdictionem in temporalibus. ex. de ap. si duabus. Sed
dic, ꝙ licèt non habeat iurisdictionē contentiosā, tñ
uoluntariā exercere potest. ff. de offic pro cons. & leg. l.
2. Itē aliqua ꝯceduntur per ꝯsequētiā & indirectè, quæ
directè non concederentur. 4. q. 3. §. item in criminali l.
12 vec. serui. ff. de pac. tuto. de hoc no. 10. dis. c. 1. † Itē sum
ma no. ꝙ cessante causa, cessare debet, quod dispensati
uè statutum fuit: vt 1. q. 7. quod pro remedio. &c. & si il
la. & dispensationes, quas extorquet necessitas, cessan-
te necessitate sunt mutilādæ: quæ verò regulariter fiūt
nō. 9. q. 1. ab excōicatis. 50. di. placuit. 7. q. 1. mutationes.
qđ sanè intellige. vt videlicet ꝙ cessante necessitate, si-
mul dispensatio non fiat. Nam dispēsatio semel facta,
a nō est amplius reuocāda: vt ext. de fil. p̄sb. ex tua.[a] sicut
nec iniuriæ remissio: vt 23. q. 4. si ille. Imò beneficium
decens est esse mansutum. in Auth. col. 7. const. quę de
dign. liberat à pa. po. §. illud quoq; 25. q. 2. quæcunque
b &c. non tam nouum. & ca. institutionis[b]. Argu. tñ con
trà, quòd successor possit reuocare dispensationem à
prædecessore factam. ext. de cle. non resi. c. pe. sed illud
de gratia, & ex causa, scilicet propter defectum clerico
c rum[c]. De illo etiam quæritur, an absolutus sit quo ad
Deum, is cum quo Papa sine causa dispensat. de hoc s̄.
§. nunc breuiter. ver. & no. Qualiter aūt ciuiliter dispen
setur in criminibus per impetrationē abolitionis, Vide
13 . infra de aboli. & pur. † Non est etiā omittēdum: quia
si irregularis, & intelligibilis electus confirmatus & cō
secratus est in episcopum, superior, ad quem hoc per-
tinet, dispensare potest electoribus & confirmare, vel
alijs non vocatis; & talis habita dispensatione habet ca
nonicum ingressum, nec poterunt electores vel cōfir-
mator ammodò resilire. at. ext. de ele. cum inter cano-
nicos. in fi. & de postu. bonæ. 2. §. fi. de proba. per tuas. §.
pen. in fi. & de hoc s̄ §. nunc de episcoporum. ad fi. ver.
15 quid si electus. †. Nouissimè notandum est, ꝙ sentētia,
quæ misericordiam vetat, fugienda est: ut 50. dist. pon-
deret. in fi. Nam iudicium sine misricordia erit ei, qui
misericordiam non vult fieri delinquenti. ut 2. q. 7. ple
run que. §. de his vltra medium. 33. q. 4. §. præterea Mise-
ricordię enim cōmunis est usus, & plenitudo est uirtu
tum, ideoq; omnibus est proposita perfectę forma uir
d tutis, ut 86. dis. nō satis. prope fi. iuxta illud d, Estote mi-
sericordes. ut ex. de reg. iur. c. 2. melius est ergo propter
misericordiam rationem dare, quàm propter crudeli-
tatem, seu inclementiam, quia ubi paterfam. largus est
dispensator non debet esse tenax. Nā si Deus benignus
est, ut quid sacerdos eius austerus vult apparere, Hęc
leguntur. 26. q. ul. allegant. & in preal. c. nō satis. uer. me
lius. Diuinitatis si quidē natura clemēs est & pia, & ad
indulgendum prona, ut de pęn. dist. 1. quia diuinitatis
cuius exemplo rectores prouidi ex sua infirmitate alio
rum infirma pēsantes, lapsos debēt per mansuetudinē
15 subleuare, ut 45. diu recedite. † Quia nulli claudēda est
misericordia, nulli peccati impunitas relaxanda, ut 23.
q. 4. duo ista. Hinc est, ꝙ Christus ex magnę pietatis di-
spensatione cadere Petrū permisit, ut ex sua infirmita-
te cognesceret, quam misericorditer aliena infirma to
lerare deberet. 50. dist. considerandū. & seq. His igitur
autoritatibus iudicialis informatur autoritas miseri-
cordiam, seu dispensationem sequi potius, quàm rigo-
rem. Ad quod etiam accedit 9. dist. sanè. ff. de pę. l. inter
pretatione. ext. de transa. c. fi. Nec enim aut seueritatis,
aut clemētię gratia affectenda est, sed in leuiorib. cau-
sis proniores ad lenitatem iudice esse debēt, in grauio
rib. vero legū seueritatē cum quodā benignitatis tēpe
ramēto subsequi debent: vt ff. eo. ti. respiciendum. in. 1.
quia vera iustitia compassionē habet: 45. dist. vera. & di
sciplina destituitur: si sine misericordia teneatur: vt ea.
dist. disciplinā. in prin. Ergo prælatos in dispensatione
misericordiæ ꝯstituit ipsa iustitia debitores: vt s̄. §. gene
e iuxta illud Apostolici[e] Dispēsatio cælestis seminis no-
bis iniuncta est: vt 43. distin. dispensatio. nam vtitur eis
Deus in dispensatione. 23. q. 4. ecce.

Bald. De Dispensationibus.

DISPENSATIO est rigoris mitigatio, vel pœna-
litatis moderatio, per habētem autoritatem facta, sua-
dente vtilitate publica, vel alia rationabili æquitate. §.
1. Guliel. quam lex ciuilis indulgentiam vocat. Bal. Ri-
gor est stricti iuris seueritas. Aequitas est flexio rigoris
ad humaniorem partem Ius est constitutio rationabi-
lis. Bal. Dispensatio est præter legē ordinatio aliquali
ratione procedens. ver. no. G. dispensatio hominis pro
prię loquendo, est in libero superioris arbitrio. & si di-
spensat causa suadente, est gratia gratis facta, si non est
iniuria: tamen nullus querelæ locus est. ff. de aqua quo
ti. & æsti. l. 1. §. permittitur. Nulla enim dispensatio gra
tiosa habet causam finalem necessitatis, sed fundatur
in causa impulsiua. largè tamen dispensatio, quę neces
saria & debita est, dicitur, dispensatio, vt ætatis misera-
tio. ff. de minor. l. auxilium. §. fina. & de infam. l. quid er
go. §. pęna grauior. & de inoffi. test. l. Papinianus. §. fi. in
glo. hoc verbo tex. legum raro vtuntur. Bal. Irregulari
tas est inhabilitas, seu impedimentum canonicum ob-
stans promotioni, & deijciens iam promptum, sumens
originem ex causa vel culpa non digna. in §. iuxta. per
Guliel. & est sicut quædam cicatrix. Gulielmus Contra
hitur irregularitas defectu natalium: quia degeneres
homines non sunt ad nobilia & honores euocandi. Es
set enim confundere & denigare ecclesiasticum hono
rem, si passim viles homines promouerentur. Itē ꝯhi-
tur ex bigamia, & est triplex bigamia. in ver. contrahit
& ver.

ADDITIONES.

a Ex tua. *Item not. de iureiur. & si Christus. in glo. pen.*
b Institutionis. *Et de reg. iur. decret. lib. 6.*
c Clericorum. *Adde quod ibi no. in vlt. glo.*
e Iuxta illud. *Luce. 6. c. 1.*
d Apostolici. *Scilicet Papa Nicolas. sed. Apostolus 1. ad Corin. 9. dicit, Dispensatio mihi cred ita est.*

& ver.scias.Item ex percussione passiua:vt si quis lepra
percutitur.nam leprosi sunt irregulares:& dicit lex. ꝙ
debent ab aliorum consortio separari,in auth. iusiu.in
fi.Item ex percussione actiua,quæ est duplex,s. verbalis
per capitalis criminis accusationem,& realis ipso facto
vt per homicidium& mutilationẽ.Item religiosi causi
dici,&cæteri sunt irregulares quandoque.G.Itẽ contẽ
temptores clauium,violando interdictum,excommu-
nicationem,vel suspensionẽ,quæ omnia qualiter sunt
intelligenda vide eod.§.versi.item nota, quod suspen-
sus.cum multis versicu.sequen.& versic.sed quæritur.
quando complures.&uersiculo sequen.vbi omnino vi
deas,vbi aperitur multarũ Decretalium intellectus.Ha
bens plura beneficia cum cura,vel plures personatus si
ne dispensatione, irregularis est,secundum Inno.ver.
hoc sciendum G.Abbas per irregularitatem a prælatio
ne non remouetur,secundum Innoc.de tempo.ordin.
c.tua ſm Inno.eo.ver.De dispensatione epõrum eis prę
missa,vel prohibita,& de autoritate epi.§. nunc epõrũ
per totum.G.Cum illegitimè natis. quo ad curã & or-
dinem sacrum,solus Papa dispensat.versi.curia vero in
fi.§.G.Qui iurat non alienat sine licẽtia epi,põt aliena-
re cum licentia legati.§.consequenter.versi. pen. G. Si
in eo epãtu gerit legationẽ,non si alibi.Quam potesta-
tem habet Papa,in §.nunc breuiter.Quam quatuor pa-
triarchæ.§.sunt quoq; G.nunquid superior,videtur di-
spensare eo ipso,ꝙ scienter aliquid facit. in §. qualiter.
ver.dicunt autem.& ver.nunquid.;Et dicit, quod non.
quia dispensatio debet fieri expressè, & potest probari
dispensatio per testes & per instrumentum.Nõ obstat
ff.de re iudi.l.quidam consulebant in fi.quia ibi in prin
cipe.G.Secus aũt in inferiore.Item illud propter publi
cam vtilitatẽ,vt l.Barbarius.ff.de offi,pręsi.Si tñ sit mu-
tatio pœnæ,an videatur hoc ipso dispensatũ super infa
mia·vide ĩ.de senten.§.sed quid si per statutum. An li-
lite pendente valeat dispensatio.vers sed videtur. G.;&
ff.si quis cau.l.qui aũt. Semper probationes & dicta te-
stium in odiosis sunt interpretanda in meliorẽ partẽ,
versi.in summa.Quando in pluralitate beneficiorum
possit dispensari,& qñ plura beneficia possint simul te-
neri in §.videndũ.per totũ.An per clausulã.Non obstã
te,inducatur dispensatio super pluralitate beneficiorũ
versi.quid si pp & tenet, quod sic. G. An præstimonia
nomine beneficij ecclesiastici contineantur,in ver. vn
de vidimus.sub ver.quid si indulgetur.G.Quis sit effe-
ctus dispensationis,legitimationis& restitutionis famę
in §.postremo.per totum.G.

SVMMARIVM.

De officio Ordinarij. Rubrica.

1 *Ordinarius iudex quis dicatur,*
Diffinitio ordinarij in quibus locum habeat.
2 *Officiales episcoporum ordinarij censentur vbi eis causarum vniuersitas est commissa.*
3 *Auditores generales palatij domini Papæ,an possint dici ordinarij?*
4 *Prælatus quilibet per electionem receptus,est ordinarius.*
5 *Archidiaconus non dicitur ordinariam iurisdictionem habere, quia episcopi licentiam requirit.*
6 *Legatus ordinariam habet iurisdictionem,& an morte mandatoris expiret eius potestas?*
7 *Patronus non habet iurisdictionem inter liberatos.*

IDEAMVS quis dicatur ordinarius iudex,
Quis eum constituat, Quod sit eius officium
a Quis possit esse ordinarius [a].

ADDITIO.

a Pilcus.*Modicũ vbi de iurisdictione.Tanc.super rubr.1. Roff.sup rub.2.Vber.de bobio,vbi de sententia ordin.mihi char. 3. & vbi de ordi.mihi char.9.Vber.de Bob.quibus modis examen ordinum declinetur.Io.de Deo excepti contra iudicem canil. lib. 3. Bonagui rubrica qualiter facere reus debet,si iudex est ordinarius.Albe.Gal.vbi supra de legato.Guliel.l.Ang sub rubrica de iudicibus posuit hanc rubricam.*

a
1 1.§.Ordinarius [a] † est,qui iure suo,vel prin
cipis beneficio vniuersali-
ter iurisdict.exercere põt.ff.de iurisdi.omn. iudi. more
maiorũ.& l.seq.qđ locũ habet siue in ecclesiasticis· vt
sunt primates,archiepiscopi,epi,& alij ecclesiastici,qui
habẽt iurisdictionẽ à Papa.ex.e.duo.22.d.omnes. ml̃o
primo.ext.de elec.significasti.siue in ciuilibus,vt duces
marchiones,cõmites,& hõi,qui habẽt totalẽiurisdict.
vnius prouinciæ,vel loci ab Imperatore.nã si vni causæ
cognitio esset cõmissa,talis esset delegatus.dñs Papa ve
ro est iudex ordinarius singulorũ.ext.de elec. cum no-
b bis olim [b].9.q.3.cuncta.ext.de priuil.antiqua.† Itẽ ordi
2 narius est is,cui causarũ vniuersitas est cõmissa : unde
officiales epõrũ ordinari- cẽsentur.argu.ex.de app.Ro-
mana.in prin.lib.li.6.ff.de iud.cũ ptor.§. 1. Gof. tñ dicit
eos delegatos,vt ipse no.in Sum. de off. vica. sed prius
c dictũ verius est.[c] Pari ẽt ratione camerarius domini Pa
pę,vice cancellarius auditor ꝯdictarũ,& auditor came-
d re,ordinarii,sunt , ſm Gof.& do. meũ. [d] Quis aũt dica-
tur ordinarius alicuius,dicã ĩ.in tit·de compe.iudi.adi.
3 §.sequitur.† Quid de auditorib.generalibus palatii dñi
Papę nunquid sunt ordinarij? Hæc quæstio fuit sæpe co
ram me disputata·& puto quòd in audiendo ordinariã
habent potestatem:quia generalis audientia eis cõmis-
sa est à domino Papa:secus indistinguendo: vt,dixi supra
in tit.deleg.§.iam nunc. ver.sed nunquid.in fin. & arg.
in Auth.coll.3.de admini.off.& Auth.coll.5.vt ordina
riæ,& urb.præfe.sic etiam auditori cameræ domini Pa
pæ,generalis audientia causarum inter curiales venti-
landum committitur à camerario , cuius est officialis.
Hinc est ꝙ vacante Apostolica sede camerarius, mare-
scalcus,& auditor cameræ suã pñt iurisdictionem exer-
cere,& hoc dixit dñs meus tpe vacationis post obitum
dñi Clementis Papę IIII.dicens , ꝙ omnia illa officia,
quæ sunt in C.li.1.ordinaria sunt:vt dica ĩ.de iur. omn.
iud.ver.infami·pari ratione & isti,quamuis quidã car-
dinales ꝯrium tenerẽt,dicentes,ꝙ prẹmissi tũc de cau-
e sis audiebant autoritate collegii,& non sua [e].auditores
autem palatii , qui vice Papæ viuentis causas audiunt :
eo mortuo ẽt cæptas audire non pñt : cum non habeãt
ordinariam iurisdictionem, licet habeant viuẽte Papa
ordinariam cognitionem,vt pdixi,ar.ꝯ,ꝙ auditores pa
latij sint delegati,in Auth.colla.6.de iudicib.§. iudices
4 itaq;.De hoc inf.de sñia,§.vt aũt.ver.cæterum . † Item
quilibet prælatus per electionẽ fact°,ordinarius est. ex
eo.cum ab ecclesiarum.& ext.de iud.decernimus . 16.
q.4.c.fi. Prætermissis autem inferiorib.prælatis, episco-
pus potest de omnib.causis subditorum ipsorum præ-
f latorum cognoscere,secundum Papam:vt not. in præ.
5 c.cum ab ecclesiarum [f].† Et hac ratione videtur,quòd
archi-

ADDITIONES.

a Ordinarius.*Hosl.in Sum.addit duo membra.s.qualiter impeditur,& qualiter finiatur.*
b Olim.*Allegauit sicut Tanc.& antiqui,non aduertens,quòd decisa erat,sub secundo,inf.talis litera.Præterea cum sedes Apostolica caput omnium ecclesiarum existat , & Romanus Pontifex iudex sit ordinarius singulorum,&c.*
c Verius est.*Quod satis probatur de consue.c.2.lib.6.& vide qđ no.de officio vicarij,c.2.in gl.2.eo·lib.*
d Meum.*In Sum.huius tit.in prin.*
e Sua.*Vide in cle.de resc.auditor,& quod ibi no. in gl. & de elect. ne Romani,ver.eo.tamen,& quod ibi not.*
f Ecclesiarum.*Tene quod dixi,eo.tit.pastoralis, super t.glo.s.ꝙ saluo iure speciali consuetudinis, vel priuilegij locus est præuentionis.& vbi ita concurrunt,ꝙ nõ apparet quis pueuerit ibi vide.*

archidiaconus non habet ordinariam iurisdictionem: quia licentiam epi requirit, ex de off. archid. archidiaconus. uel dic, quod ubi cõstituitur ab vniuersitate & episcopo, tunc est ordinarius. nam eius iurisdictio est a lege. ar. 62. di. si in plebibus. secus si ab epo tm. nam solus princeps facit ordinarium. 2. q. 6. §. quod de arbitris. uel
a dic fm Vinc.ᵃ quod delegatus est, & quotidie fit ei cõmissio & delegatio: sicut & vsusfructus quotidie cõstituit non autem proprietas quotidie constituitur, sed tã tũ eo tempore, quo vendicatur. ut ff. de vsufruct. accr. l.
b 1. §. fi.ᵇ Itẽ officialis episcopi est ordinarius: ut no. eX. de
c Romana. in prin. lib. 6.ᶜ † Item legatus ordinariam hẽt
6 iurisdictionem in prouincia sibi decreta. quod dicit ut s. tit. prox. §. superest. versi. quid de sententia, quam fert. Vtrũ autem morte mandatoris eius ptãs expiret, & an possit per collegium reuocari, not. supra titul. proxim.
7 §. finitur. †. Patronus autem nõ habet ordinariã iurisd.
d inter liberos, prout no. scdm Papã. ext. de arbit. dilectiᵈ.

ADDITIONES.

a Secundum Vincen. *In decret. ulti. in princi. de offi. archidia. di cit qu si delegatus.*

§. fi. In horum verborum expositione satis ibi instat glo. 1. Ad intellectũ autem facit l. 1. ff. quando dies vsusf. leg. cadat. Si n. usufructus legatur per dies, vel annos, quolibet die, uel anno cõsti tuitur, et pluri. erat legatᵃ, ita q coniũctim competebat ius accre scẽdi. nã et qui vsus fuit, perdẽte, constituitur alteri. quod non esset in proprietate. quæ licet re integra accrescat coniunctio, tu tamen soli cũ habet ius uendicandi. constituitur enim per traditionem

Lib. 6. *Hoc dixerat supra ver. 1.*

Dilecti. *ibi scripsi in glo. ar quod.*

SVMMARIVM.

Ordinarium iudicem quis constituat.

1 *Prælatus quilibet factus per electionem, ex quo habet administrationem, ordinariam iurisdictionem dicitur habere.*

2 *Potestates & rectores prouinciarum, an habeant ordinariam iurisdictionem.*

3 *Episcopus an possit facere ordinarium.*

1 2. §. Constituit † aũt ordinariũ princeps, ut dixi s. in prin. Item lex facit ordinarium. 1. q. 6. § quod de arbitris, ff. de iurisd. om. iudic. & quia Item consuetudo. ext. eo duo. 9. q. 3. conquestus. C. de eman. l. 1. & fi. ext. de off. Arch. c. fi. Item uniuersitas non priuatur, & tunc lex dat sibi iurisd. ar. 63. d. si in plebibus. & in Auth. de defen. ciui. §. nos igitur. col. 3. C. de iur. om. iud. priuatorũ. ex de excel. præl. ad hoc.
2 † Ex quo patet, quod quilibet ptatus, qui fit per electionem, iurisdictionem ordinariam hẽt, ex quo habet administrationem: dixi. s. §. proxi. Præmissa probantur, ff. de iurisd. om. iud more. & l. quia. & uide J. de iur. om. iud. Item ex præmissis patet, ptãtes & rectores, qui in Ita
a lia eliguntur, habere iurisd. ordinariam ᵃ. † Nunquid er
3 go eps potest facere ordinarium. Vĩ q sic. quia põt alicui committere vniuersitatem causarũ, ut dixi. De hoc
b no. ext. ne. prela. uic. suas, uel iurisdictionem. c.ᵇ.

ADDITIONES.

a Ordinariam. *Vide infra titu. 2. §. officium. et quod ibi dicã. sed Rof. titu. 2. reprehendit eos, quod usurpant merum imperium. ui de quod dicam infra de iurisd. om. iudi. §. 1. versi. infimi. in fin.*

b c. 2. *In glo. 2. & vide quod super eo dixi post Hosti. de hoc etiam 11. q. 1. experientiæ.*

SVMMARIVM.

Iudicis ordinarii officium quod sit.

1 *Ordinarium officium est, cuncta diligenter inquirere, & rerum ordinem plena inquisitione discutere.*

2 *Quæstiones incidentes debent per interlocutoriam ordinarii ter minari, interlocutoriasq. cum expedire uisum fuerit, reuocare*

3 *Ordinarius dẽt sententias delegatorũ principis, si eis iniũctũ fue rit, executioni debitæ demandare.*

Iudex ordinarius debet alienam necessitatem tanquam suam habere, & vniuersis ius suum unicuique tribuere.

Scelera inquirere, delinquentesque canonice punire, iudicis est & ordinarii.

3. §. Officium ordinarii & cuiuslibet iudicis est latissimum: ut dicã J. de of. iud. debet. n. cuncta diligenter inquirere, & rerum ordinẽ plena inquisitione discutere: vt 30. q. 5. iudicantem. Itẽ tutũ locum partibus assignare. 2. q. 2. c. vlt. ext. de ap. ex parte, i. timorem à testibus, & à partibus remouere. 3. q. 9. hortamur. eX. de spon. cum locum. Dilationes, put expedire uiderit, moderari. ex de ap. cũ sit Romana. ff. de re iud. l. 2. ff. de iud. l. nonnunq. 5. q. 3. si ægrotans. †
a Item incidentes ᵃ quæstiones † per suã interlocutoriam terminare: & interlocutorias, cum expedire viderit, reuocare. eX. de or. cog. c. 1. ff. de re iu. quod iussit. extra de ap. cum cessante. de accu. qualiter. J. de re. iu. ad Aposto
b lice. li. 6. Itẽ negotia finaliter diffinire, & suas sñiasᵇ & suorum delegatorum. † Itẽ sñias delegatorũ principis, si eis iniũctũ fuerit, executioni debitæ demandare. ext. de off. dele. q. qrẽn. & c. pastoralis. & c. si qñ. Item curam subditorũ habere. 8. q. 1. qui epatũ. Itẽ singulos iuuare, & cũctis uelle prodesse. 8. q. 1. clemens. † Item alienam necessitatem, suam existimare. 86. d. fratrem. Item ius suũ unicuiq; tribuere. 13. q. 2. cum nouissima. C. de app. eos. qui. m. j. & sine delectu personarum. ext. de iud. nonit prope fi. ext. de stat. mo. c. fi. in prin. † Itẽ delinquentes canonicè punire. ext. eo c. 1. & c. irrefragabilis. §. fi. de uit. & hon. cle. vt cler[illegible]rũ. §. pen. Item scelera inquirere, & ea inuenta [illegible]nire. eXt. eo. c. 1. c Item gratis, & sine expensis ius [illegible]dere. ext. de uit. & hone. cle. cum ab omni. Item i[illegible] correctionibus & pœnis misericordiam ad-
d hiber[illegible] 45. dist. omnis. & licet. eX. d[illegible]
e [illegible]tãtad eũ ᵉ, qui sunt de l[illegible]ge diœceſiana, & iurisdictionis. quo l dic, vt eX. eo. dilectus filius. & 10. q. t. in sũ.

ADDITIONES.

a Incidentes. *Cautius dixisset, emergentes. per ea quæ not. de ordin. cognit. cap. 1.*

b Sententias. *Quæ superius dicta sunt, conueniũt etiã delegatis.*

c C. 1. *Et si episcopus hoc potest in quolibet loco suo diœcesis, nõ exẽ pto eod. ti. cum episcopus, lib. 6.*

d Adhibere. *De qua satis supra titu. proxi. in fin.*

e Ad eum. *Sup. episcopum non generaliter ad omnẽ ordinarium.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius esse quis possit, & cui prohibeatur?*

2 *Consentiens in iudicem non suum, ante litis contestationem resilire?*

3 *Exceptio de impotẽtia iuris uel facti, an cõt. ordinariũ admittat.*

4. §. Potest autem esse ordinarius, quicunque non prohibetur. Qui autem prohibeatur, & de exceptionibus contra eum competenti-
a bus, dixi supra tit. proxi.ᵃ §. recusari. In omnibus casibus eiusdem. §. & in multis qui sunt in §. ibidem sequenti.
1 Quid si consensi in iudicem non meum, nunquid possum ante litem contestatam resilire? Respond. sic, secundum Ioan. & H. ff. solut. matr. si cum dotem. §. eo-
2 dem tempore. sed post, non, secundum Gofre ff. de iu. om. iud. si conuenerit secundum Barto. quæstio est ge
b neralisᵇ. & videtur expedita. extra de foro competent, significasti. Et de hoc dic ut infra de competen. iud. adi.
2 §. 1. ver. 27. & sequen. uersi. 10. & sequen. † Quæritur an exceptiones de impotentia iuris, uel facti contra ordinariam admittantur, Responde non: quandiu in dignitate toleratur: ut extra cohabit. clericor. & muta. uestra.

ADDITIONES.

a Prox. *Coll. 1. & sic infra uersicu. ultim. & probant hæc quæ scripsi supra titu. proxim. in princ.*

b Venerealis. 65. *& de hoc de iud. c. 1. super glo. sed nonne.*

vestra.& s.ti.1.§.fi.ver.itẽ ꝙ est criminosus, Nisi excipe
retur de excõicatione, in qua est speciale.ex.de off.del.
cum super.& de elect.nihil est. Sed contra delegatum
a locum habent: vt ext.de rescrip.sciscitatus a.

ADDITIO.

Sciscitatus. *Et vide quòd ibi scripsi super glo. 2.& de accu. qualiter.2.super 1.gloss.*

a De Auditore. [a] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Auditor quis dicatur, & quam cognitionem habeat, & quomodo possit eligi, vel recusari?*
2 *Appellari non debet ab auditore, nisi modum, vel mandati fines excedat.*
3 *Auditores in curia Romana dicuntur, qui aliorum vice causas examinant, nullam diffiniendi potestatem habentes.*
4 *Officium auditoris est, exequi quod mandatur.*
5 *Exceptio contra auditores, quæ fieri possit, & quomodo?*

1 AVDITOR † est is, cui aliquo iudice aliquid de medijs causæ cõmittitur. puta alicuis certus articulus audiendus, vel examinãdus: vt dixi s.de iud.dele. §.sequit. ibi ẽt no.an hẽat cognitionẽ qs: ne valeat recusa
2 ti, de partiũ deputãdus est assensu. † Nec ab eo appellat, nisi modũ, vel fines mãdati excedat: vel nisi merito sit suspectus, ex.de off dele.super quæstionũ, §. verum.&
3 §.seq.in fi.2.q.6.à iudicib. † In curia aũt Romana auditores dicũtur, qui aliorum vice causas examinãt: sed sine illorum mandato ptãtem diffiniendi non hñt: vnde & gñales auditores palatij dñi Papæ vice & loco ipsius dñi causas examinant & audiunt, & postea eidem dño
b referunt [b]: vt sui eius Imperium, & beneplacitum sententiæ eius autoritate promulgẽt, & causas decidant, ad instar Moysi: vt ex de re iudicum æterni: & dixi s.de iud.dele.§.2.ver.item nen ob. Ab eorum tñ sñijs appellatur ex.de app.c.cum causam. Vtrum aũt sint ordinarii, dixi s.ti.proxi.§.1.Item, quę de assessorib. j.in.ti.pro
4 xi.dicentur, hic repetita esse intelligantur. † Officiũ aũt auditoris est, exequi quod mandatur.ex.de re iud.cum
c Bertoldus.ex.de off.dele.super quæstionum [c] † Excipit
5 cõ auditorem, ꝙ grauet alteram partem, vel ꝙ mandati fines excedit, vel ꝙ est merito suspectus: vt s. sed si datus sit de partium cõsensu, non põt, nisi in prędictis casib.
d recusari [d]. Potest etiam excipi cõtra auditorẽ de his, q̃ contra iudicem, vel arbitrum excipi possint, sm Goffr.

ADDITIONES.

a *Trancred.hanc rubricam cum sequen.coniunxit, tractando de assessore & auditore.*
b Refferunt. *Quomodo autem isti citant in audientia, & de consue.infra duas diatas extra curiam & citationum formas, vide infra de citatio.§.vlt.in prin.*
c Questionum. *Vide quod ibi scripsi super ver. articulum.*
d Recusari. *Impropriè loquitur quia cùm grauat, vel modum excedit, locus est appellationi.*

De ordinario Iudice, & de Auditore. Bald.

COMITES & barones habẽtes territoria. Itẽ episcopi & eorũ officiales. Item marescalcus & camerarius dñi Papæ, vicecancellarius, auditor camere, & auditor cõdictarũ, & gñales auditores sacri palatij, habent in cognoscendo iurisdictionem ordinariã, non in decidendo: & post obitum dñi Papæ camerarius, marescalcus & auditor cameræ, possunt suã iurisdictionẽ exercere. secus in auditorib.palatij, qui de dñi Papæ cãs audiunt G. uide quod not.in simili.ff.de acq.poss.l.1. §.ueteres.in gl.or. Nota ꝙ uicarius mortuo dño ẽt inchoatas causas non põt perficere, in §.1.in tit.de auditore.G. delegatio quotidie fit, & ideo semper res est integra.ff. de usufru.accresc.l.1.in si secundum Vincen.uerl. prætermissis.G. Et ista ratio est subtilis, tamen nõ est vera, quia sequeretur, ꝙ morte delegantis etiam re non integra finiretur, quod est falsum, Bal. Potestates habẽt ordinariam iurisdictionem, §.constat.& not.in aut. de defen.ciui.§.non habente. vnde possunt causas delegare, & vicarios constituere: ut no.C.de sen.ex breui.rec.l.fi. in gl. per seq. Exceptio de impotentia iuris & facti, non potest opponi contra ordinarium, quandiu non remouetur in §.fin.ver.quæritur, vide sup.tit.1.§.pen.contra auditorẽ possunt opponi exceptiones, quæ possunt opponi iudicis & arbitrio.in tit.de auditore G.

De Assessore, [a] Rubrica.

AD huius materię notitiam videndum est. Quis sit assessor, Quis eum debet eligere. Qualis esse debet, Quid sit eius officium, An possit reci-
b pere salarium. Et de pœna assessoris delinquentis [b].

ADDITIONES.

a *Tancred.posuit hanc rubricam præcedenti coniunctã, & est quarta, Io.de Deo ponit hunc tractatum in Casil.lib.6.in 3.rub. & in lib.iud.in rub.vlt.prima partis. Aegidius rub.60.& 66.& 67. tractat de assessoribus, & consiliarijs. Gu.An.ponit rub.de assessoribus & officio, præmijs & pœnis eorum.*
b Delinquentis. *Ad literam sic posuit Tanc. in suo ordine iudiciario.*

SVMMARIVM.

Assessor quis sit.

1 *Assessor alio nomine dicitur consiliarius.*

a 1.§. Assessor est is, [a] quem ille, qui iudicandi potestatem habet, sibi associat, ut sibi in causæ cognitione assideat, vel assistat, & eum ad rectè decidendum causam instruat, vt C.de assesso. l.1.
1 Is † autem aliter vocatur cõsiliarius, vt j.de con.requis.

ADDITIO.

a *Est in secundum Azo.in Sum.huius tit.C.de eius suis officium. par.1.& §.Item ultimo parte 1.*

SVMMARIVM.

Assessorem eligere quis debet.

1 *Eligi debet assessor de partium cõsensu, ne qua partium cũ postmodũ valeat recusare, & ne sub suspecto iudice litigare cogãtur.*
2 *Iudex partibus non concordantibus eligere potest assessorem, prout viderit expedire.*
3 *Iudicium redditur in inuitum.*

2.§. Eligitur autem a iudice, vt patet supra in descrip. veruntamen consuetudo tenet in plerisq; locis, & congruit rationi & iuri: &
1 tutius est vt assensu partium eligatur.14.q.5. non sane, ne qua partium cũ postmodum valeat recusare, & ne sub suspecto iudice litigare cogãtur: vt in præ.l.& arg.1. ex de off.deleg.super quæstionum.§.verum.& §.seq.2.
a q.6.placuit.11.q.1.c.3. [a] Ex quo enim semel electus est, non põt nisi ex causa improbari. C.de asses.nemo, & licet, 32.q.5.horrendus, ff.de mut. & hono.l. honor §.fi.
2 8.q.2.dilectissimi. † Si uero non concordauerint partes iudex eligat, prout viderit expedire, ar ext. de app. cum
3 speciali, etiam inuitis eis, † quia iudiciũ redditur in inuitum, ff.de uer.obli, inter stipulantem. & in hoc con-
b cor.Ber.& Gof.in c.super quæstio [b]. Innoc.Papa iiij.dicit, quod Iudex tantum eum debet eligere, qui de eius facto tenetur, vt C.de assesso.l.1.& l.nullus iudicum.& hoc apud nos seruatur.

ADDITIONES.

a c.3. *Hoc patet de rescrip.statutum.§.assessorem.li.6.*
b Quæstionum. *Ibi Ber.in §.uerum.in gl.& ideo, & uide super eadictum Inno.quod sequitur.*

SVMMARIVM.

Aſſeſſor qualis eſſe debeat.

1 *Appellari poteſt, vbi aſſeſſor grauat partem.*
2 *Excommunicatus non poteſt eſſe aſſeſſor.*
3 *Clericus poteſt eſſe aſſeſſor, etiam in curia ciuili, quia aſſeſſoris officium non eſt publicum.*

3. §. Debet aũt eſſe integri ſtatus & famæ, non turpitudine notatus, uel infamis. ff.
de of. aſſeſ. l. 1. C. de dign. neq; l. 12. non ſuſpectus alteri
partium. Si.n. eſſet, recuſari poſſet cũ participet iuriſdi-
ctionẽ iudicantis. ff. de of. aſſeſ. l. 1. eX. de of. del. ſup qõ. §.
1 uerum. & §. ſeq. † Item ſi grauat partem, põt ab eo ap-
2 pellari. eX. de priuil. ex parte. licèt ibi in iudicib. loquat.
† Excõicatus aũt nõ pot eſſe aſſeſſor, ſicut neq; iudex,
pp cõmunionis periculũ: multa ẽt alia poſſunt ꝯ eũ ex-
3 cipi. q̃ collige s̃. in rub. de iudi. de le §. fin. † Sed nunquid
a clericus põt eſſe aſſeſſor in curia[a] ciuili? Vr̃ ꝙ ſic: qa aſ-
ſoris officium non eſt publicũ. ut C. de aſſeſ. l. 4. Publica
.n. officia ſunt clericis interdicta: ut C. de epiſ. & cle. pla
cet, Dic ꝯ, ſ̃m Vbe. nam oportet eũ ſæpe intereſſe in cõ-
ſilijs cauſarũ ſanguinis quod eſt prohibitũ: ut extra ne.
cle. uel mon. ſniam. per quam hæc quæſtio expeditur.

ADDITIO.

a In curia. *Non dicit in cauſa ciuili.*

SVMMARIVM.

Aſſeſſoris officium quod ſit.

1 *Aſſeſſor nullam habet iuriſdictionem.*
2 *Iudex volens pronunciare, deliberat ſeu confert cum aſſeſſore.*

4. §. Officium eius conſtat in examinatione cauſæ, ut pat t s̃. in diffini-
tione, puta in poſtulationib. vt videlicet admittat aduo-
catũ, q de iure poſtulare põt: infamem aũt & indignum
repellat. Item in interrogationibus, in libellis, ſ. conuen
tionalibus recipiendis, ſi bene concepti ſunt, vel reſpuẽ
dis, & dilaniandis, ſi ineptè vel ſuper re illicita concipiã
tur. ff. de of. aſſeſ. l. 1. eX. de exce. exceptionem. ff. de off. p
con. nec quicquam. §. obſeruare. ff. de poſt quos prohi-
bet. eX de libel. obla. c. 1. 2. & 3. q. 7. infamis. §. tria. 11. q. 1.
ſacerdot. b. ibi. libellos, quos acceperat, incendit &c. ff.
de acc. libel. quæ eſt 2. q. 8. Item edictis proponendis, &
in epiſtolis dictandis, quæ ſuperiori mittunt: uel relatio
nibus pro dubiis, uel pro pœnis inferendis, & citationi
bus faciendis, ff. de of. aſſeſ. l. 1. C. e. l. fi. 33. q. 4. quæſitum
a &c. illud. 2. q. 6. ſi quis in inſulam[a]. Item in decretis for
mandis ſuper rebus minorum alienandis, & ſuper tran
1 ſactionibus alimentorum. ff. eo. l. 1. C. eo. l. 2. † Item no
ta, ꝙ aſſeſſor nullã hẽt iuriſdictionẽ. C. e. l. 2. Quid eſt er-
go de aſſeſſoribus ptãtũ in Italia, qui iudicant, & alia fa-
ciunt? Dic ꝙ poteſtas dẽt conuocare uniuerſitatem, &
facere ꝙ illa det iudicandi ptãtẽ illi aſſeſſori. Quod aũt
b uniuerſitas det iuriſdictionẽ, dixi s̃. de iu. ord. §. 1. & 2.[b]
2 Qualiter autem iudex † volens pronunciare deliberabit
ſeu ꝯferet cũ aſſeſſore. dic vt J. de conſ. requiſitio. in pri.

ADDITIONES.

a Inſulam. *Verſi. eſt ſub. l. bidnum.*
b Et ii. *Ibi dixit in fine, ꝙ poteſtas habent ordinariam, de iſtis aſſeſſoribus & eorum, quos Odofr. & vulgares uocat iudices, quærebas ipſe Odofre. an ſint ordinarij? & tenet, ꝙ ſic ſi ſunt electi a populo, per leges ibi allegatas. Sed ſi dantur à poteſtate, dicit eos delegatos. allegat C. de iudi. a iudice C. qui pro ſua iuriſdict. l. 1. ff. de offi. aſſeſſ. diẽ ſancto. & vide quod no. eod. ti. l. 1. in ult. gl. de of. dele. ſuper quæſtionũ. §. porro. & dato quod ſtatutum ciuitatis dicat, qđ poteſtas ſecum teneatur ducere duos iudices, non putat eos per hoc ordinarios, dat ergo conſiliũ quod ponit iſte uerſi. uel ut dicit poteſtas in publica arenga conſentiente populo, ipſos eligat in ordinarios. hodie cõmuniter ſtatuta ciuitatum dant eis ordinariam.*

SVMMARIVM.

Aſſeſſor an poſſit recipere ſalarium.

1 *Iudex habens aſſeſſorem, quo caſu poſſit ſalarium exigere.*
2 *Aſſeſſor importunus in exigendo ſalarium, debet per iudicem refrenari, & eius ſalarium moderari.*
3 *Aſſeſſores vel conſiliarii duo aſſumpti, ut de illorum conſilio pronuncietur, ſi ad inuicem diſcordant. & tertius aſſumitur, vnde iſte ſalarium habebit.*
4 *Alter litigantium poſtulans à iudice conſilium peritorum, an ſolus teneatur de ſalario, aut etiam pars altera.*
5 *Iudex poteſt leuiare expenſas factas in conſiliarijs.*

5. §. Salarium aũt dicũt quidam quod ſ̃m canones recipere a partib. nõ põt
ſicut nec iudex, ex. de vit. & honeſt. cle. cũ ab oĩ. Tu dic
a ꝯ: vt ff. e. tit. diẽ functo. & 11. q. 4. non licet. in fi.[a] Vnde li-
cèt delegatus moriat, priuſq̃ quæſtio terminet: nihilo-
minus tñ aſſeſſores ſua ſalaria habebunt: vt in præ. l. diẽ
functo. & ar. ff. loca. qui operas. qa non cogit qs ſuis ſti-
pendiis militare: nec de ſuo inuitus bñficiũ facere ext.
de præbe. cũ ex officii. 12. q. 1. ubicunq;. §. quia ergo. ext.
de ſimo. cum ſit Romana. 10. q. 2. ꝑcariæ. 12. q. 2. charita
tẽ. Et hoc qđ dicit lex, qa aſſeſſores ſpe ꝑmiorũ atq; ho-
norificentia debita, nõ metu terribili ſunt prouocandi.
C. de aſſeſ. l. 1. nec ꝑ. decreta facit in ꝯrium, imo probat
ꝙ dixi, dum dicit, in fraudem, & cap. ergo ſi non propo-
natur, in fraudem, poſſunt aliquid petere nomine aſſeſ-
ſorum, Hoc tamen ſane intellige, quod ſi iudex delegatus
eſt peritus: nihil dẽt petere noĩe aſſeſſorum: quia dẽt oc
currere laborib. partiũ & expenſis. ex. de of. del. cum te
conſulente. & de app. vt debitus. & de dol. & cõtu. finẽ.
Si uero non eſt multum peritus, põt aſſeſſorem habe-
re, ne ſibi imprudentia imputetur, & ex ea puniat. qđ
fieri põt: qa tenet ex quaſi maleficio, in quantum bonũ,
& æquum uiſum fuerit iudici: Inſti. de obli. quæ ex qua
ſi delic. naſc. in prin. ff. de var. & extr. cog. l fi. arg. ext. de sẽ.
& re iu. cũ æterni. §. ſi quis. ibi: ꝯ cõſciam, &c. quod dic
vt inf. in ti. de requiſi. cõſ. & ꝑ eis põt ſalariũ exigere: dũ
b tñ nihil in fraudem fiat: vt in præal. c. cum oĩ[b]. † Sed
1 nunquid ordinarius põt habere aſſeſſorẽ in præmiſ-
ſo caſu & pro eo ſalarium exigere? Nõ vr̃: cum dẽat ha
bere cõſcientiã diſcernendi. 20. q. 2. c. 1. ext. de ꝯſan. & af-
fi. c. 1. & de pœ. di. 6. c. 1. ver. fi. ar. ꝯ eX. de ꝯſue. ad nr̃am. &
c 2. q. 1. Deus oĩpotens. prope fi.[c] Item ſi poſt cõcluſionẽ
partes ante ſniam componat, nihilominus habebit ſuũ
ſalarium, vt no. inf. in tit. de ſala. §. 1. in fi. Si quid autem
aſſeſſor lucrat ex officio, ſi eſt filiusf. erit illud quaſi ca-
ſtrenſe. C. de of. aſſeſ. l. velut. Nec illud, quod lucratur, ſu
bicitur oneri indictionis, ſeu executionis. C. eod. non
2 parum. † Hoc aũt no. ꝙ ſi aſſeſſor importunus eſt in exa
ctione immoderati ſalarii, per iudicem dẽt eius refrena
ri importunitas, & ſalarium moderari. vt inf. de ſalat. §
d nunc de ꝑcu. uer. ſi.[d] Sed nec iudices ſibi debẽt aſſeſſo-
rũ ſalariũ retinere: licet plerũq; ꝯ faciant. & ſ̃m hoc põt
e intelligi præal. c. cũ ab oĩ[e]. † Quid ſi duob. aſſeſſorib. uel
3 conſiliariis aſſumptis. ut de illorum conſilio pronuncie
tur ad inuicem diſcordantibus, tertius aſſumitur: vn-
de habebit iſte ſalarium? Dic quod illi debent ſala-
rium ſuum participare, ne de ſuo dolo commo-

dum

ADDITIONES.

a In fine. *Et patet hoc in prædi. §. aſſeſſo.*
b Omni. *Terminatum eſt in præ. §. aſſeſſorem. et hoc relinquitur cõſcientiæ ſuæ. & ſic non poteſt ſibi quæſtio referri, quod non iudigeat, ut ibi no.*
c Prope fi. *Vide quod dixi in decre. cũ ab omni. ſuper gloſ. aſſeſſor*
d Ver. fi. *Hoc patet in præ. §. aſſeſſorem.*
e Omni. *Cõtra illos eſt prouiſum, quia tenentur ad reſtitutionem nec iuuat eos remiſſio ut in præ. §. aſſeſſor. & §. ſeq & §. ſi quid.*

dum teportẽt: quod fieret, si eis fingentib. se ꝯeotdare
non posse ad hoc, vt tertius in eorũ exonerationẽ assu-
mat, vt sæpe fit: aliás partes illi soluere tenetẽt, & huic
fraudi iudex obuiet: ꝑut hẽs ĩ. de requisi.cons. in prin.
4 † Quid si alter litigatorum dicit iudici: Dñe, cõsulatis
peritos super isto articulo: nunquid alius teneẽ soluere
partem eius quod dat illis petitis ꝑ consilio. ar. ꝙ sic. ff.
finiũ regun. sed & loci. §. 1. ibi: sed & si mensor ab alte
ro, &c. ar. ꝯ. ff. de eden. ꝑtor. in fi, Sup hoc dici põt, ꝙ aut
peto aliquid, quod mihi soli profuturũ est, & sic obti-
net pre. l. ꝑtor. Aut peto quod & mihi & aduersario ꝑ
futurũ sit: & sic obtinet ꝑdicta lex, sed & loci. Ad hoc
facit. C. de reb. cred. l pe. §. expensis, & 4. q. 3. c. placuit. §.
itẽ in cri. & c. seq. ver. venturis. Sed nec dẽt iudex vnam
partem in solutione huius salarij grauare, & alterã alle
uiare prout sæpe fit qa in iudicis æqualitas est seruanda
& ĩ hoc dẽt actoris & rei equa esse ꝯditio: vt ex̃ de mut
pet. c. 2. de iud. nouit. §. sed forsan & §. seq. nec dẽt iudi-
a ciũ claudicare. ex̃. de exc. cũ inter [a]. † Iudex quoq; bene
5 põt leuiare expẽsas factas in ꝯsilarijs: vt 14. q. 5. nõ sanè.
& in mittẽdo ad diuersa loca pro consilio requirẽdo.

ADDITIO.

a Cum inter. *Hoc patet in præ. §. assessorem. in fin.*

SVMMARIVM.

Pæna Assessoris delinquentis quę sit.

1 *Consiliarius interdum plus punitur, quàm faciens*
2 *Suadere plus est, quam compellere, & obligatur quis ex consi-*
lio fraudulento.
3 *Fungi officio diuersorũ personarũ in vna eadẽq; causa nemo põt.*
4 *Festinans ad vtrumq; neutrum bene peragit.*
5 *Sententia illius, qui primò fuit aduocatus, sed postea factus asses-*
sor, an valeat.

6. §. Pœna assessoris alicuius ciuitatis in suo
officio delinquentis est, sit deposito
officio 50. diebus remaneat responsurus est, vt conque
rentibus. & malè ablata in quadruplum restituat: quæ
inter spoliatũ & fiscũ æqualiter diuidẽt. C. de assess. l.
consiliarios. & l post depositũ. C. ad leg. Iul. repet. l. 1. &
1. q. 1. iubemus. & l. in eũ. & l. seq. 18. dist. quoniã Itẽ pu
a nietur sicut iudex ff. quod quisq; iur. hoc edicto [a] † Itẽ
1 interdũ plus punit consiliarius q̃ faciens. 86. dist. tãta. in
2 fi. 11. q. 3. qui consentit. & † plus est suadere [b], quàm cõ
b pellere. ff. de ser. corrup. l. 1. §. sadere. & obligatur quis
ex consilio fraudulento. ff. de reg. iur. consilij non frau-
c dulenti. ext. renun. sane. & c. lectæ c.
3 VLTIMO nota, ꝙ † nemo in una eadem; causa
diuersarum personarum officio fungi potest. 4. q. 4. c. 1.
& 2. & ex̃. de inst. c. si. Vnde nõ põt qs vn officio assesso
4 ris, & aduocati, & iudicis. C. de asse. l. si. quia † q ad vtrũ
quę festinat neutrũ bñ peragit: vt ibid. & 16. q. 1. presby.
ex̃. de ele. non resi qa nõnulli. 10. q. 3. vnio. Nec põt qs
in duob. collegijs esse, nec ĩ ditab. ecclesijs intitulari: vt
d ĩ de of. le. §. videndũ. ver. illud aũt [d]. † Sed qd si is, q pri-
5 mo fuit aduocatus, factus est in eadẽ cã assessot, nunqd
valet sñia p cũ lata? Vr̃ ꝙ sic: licèt eã ferre nõ debuent.
arg. in Auth, de restit. & ea quæ par. in t 1. men. §. fi. Vel
dic ꝙ non tenet debuit enim eam demandare. ff. de iu-
risd. omn. iudi. prætor. secundum Vber.

ADDITIONES.

a Edicto. *Vide 2. q. 6. hoc ẽt placuit. & quod ibi no. ĩ vlt. gl. vide ẽt*
quod no. ff. eo. l. 4. in vl. gl. præside remoto ante tẽpus propter cul-
pam assessoris, sed si ꝑꝑ imperitiam, videtur imputandum ei qui
talem elegit. de hoc no. ff. de rei vend. l. vtiq; in vlt. gl. Adde, quòd
id, quod factũ fuit à potestate, videtur fieri de cõsilio assessoris ĩ l.
quoniã iudices. C. de appell. ubi Bal. dicit per illũ tex. quòd quãdo
potestas facit iniustitiã, aßessores & assistẽtes debẽt puniri, nisi ꝑ
testentur, & ei cõtradicant apud acta. Quod est mẽti tenẽdũ, secũ
dũ eũ ibi. facit gl. in l. diẽ functo. in uerbo. in eo ff. de offi. asses. quæ
dicit, quòd magistratus, qui remouetur præsumitur remotus ꝑꝑ
culpam assessoris. & idem Paul. de Cast. ibi dat cautelam, quod
quãdo potestas facit aliquid iniustũ quòd assessores protestantur
se non consentire. Hen. Ferr.
b Suadere, *Quia se habet ad bonum & malum.*
c Lectæ. *De hoc de re iur. nullus ex consilio li. 6.*
d Autem. *Ibi ante fi. allegat concordan. & alia similia contra du*
plicitatem.

Bald. De Assessore.

MAGISTRATVS tenet de facto assessoris, quẽ
ipse elegit. in §. 1. G. ciuiliter, nõ criminaliter. ff. de of. ꝑ
cons. obseruare. §. ꝑficisci. ubi de hoc in fi. ff. quod q̃sq;
iur. l. 2. Assessor nõ dẽt recipere ineptũ libellũ, in §. offi
cium, nõ ꝙ sup hoc hẽat iurisdictionẽ, nisi ꝑ statutum,
uel consiliũ ciuitatis dẽt iurisdõ assessorib. ut quotidie
fit in assessorib. ꝑtãtum Italiæ. uer. pe. G. nec põt pronũ
ciare libellũ aptũ, licèt utraq; sit interlocutoria, siue ꝑ-
nũciet libellus apt⁹, siue ineptus. ff. ꝙ met. cã. l. metũ. §.
si ex facto suo. vbi de his est tex. no. Bal. Dictio, nulla ex-
cusatione obstãte, ꝑcisã ꝯpulsionẽ inducit. C. de excus.
tut. l. libertos. ubi de hoc no. Bal. uide ĩ. de sala. §. fi.

a De Arbitro & Arbitratore, [a] Rubrica.

DICTVM est ĩ de iudicib. & qa arbitraria re-
dacta sunt ad ĩstar iudiciorum, ff. de ar. l. 1.
ideoq; consequẽter de Arbitris differemus
ostendentes, quid si arbiter, Quis possit esse
arbiter, Super quib. & à quib. possit eligi, In quib. diffe-
rat à iudicibus, Et qualiter arbitrium finietur, Et de ex-
ceptionib. ꝯ arbitrũ seu arbitriũ. De forma ꝯpromissi
b arbitrij. Vltimò q̃dã notabilia & q. aliquas inferem⁹ [b].

ADDITIONES.

a *Legistæ habent rubricas. C. & ff. de receptio. & sic dicuntur, quia*
recipiuntur a partib. & vide super rub. ff. eo. & per Azo. i. Sũ.
eo. tit. in prin. Materiam ponit Tanc. sub 3. Rub. Vber. de Bo, char
ta mihi 3. vide de sent. arb. & charta 12. vbi de arbitris. Vber. de
Bona cur. in rub. vlt. Io. de Deo Cauil. lib. 3. & 6. post prin. & li. 1.
iud. Rub. pen. Bonag. solum posuit formam libelli contra non ser-
uantem arbitrium, Aeg. rub. 123. & prius. Rub. 24. & seq. tracta
nit de arbitris supe recu. iudicis. Alber. Galli posuit rubrica. Gui.
Angl. post rub. de off. ord. posuit rub. de arbitro, & eius officio. Ne
pos de Monte Alb. posuit rubricam contra arbitros & compro-
missum Gui. de Suzar. in char. vlt. post generalem Ru. posuit tres
rubricellas.
b Inferemus. *Promitto. quòd Vbertus aliqua de infrascriptis no-*
tauit in suo lib. char. pen. ver. sed si sub arbitro & charta 3. ubi se
sententia arbitri, quæ Io. de Deo posuit in Caui lib. 3. in rub. de ex
cept. contra arbitrium, & lib. 6. sub rub. de arb.

SVMMARIVM.

Arbiter quid sit, & eius sententiæ quo-
modo stetur.

1 *Differentia inter arbitrium & compromissum, quæ sit.*
2 *Arbiter & arbitrator in quo differant.*
Arbiter enim sumitur super re litigiosa, vt cognoscat de causa.
3 *Arbitrator est amicabilis compositor electus, vt pacificet, non ut*
cognoscat.
4 *Iudex loci dici potest ille uir bonus, dum dicitur quod stetur boni*
viri arbitrio.
5 *Anno lapso a tpe, quo capi agere, ut arbitrium reduceretur ad ar*
bitrium boni viri, an opponens audietur non ulterius agendo?
6 *Arbiter ferens iniquam sñiam, an facit litem suam, sicut iudex?*
7 *Assumitur quis arbitrator in re propria, non autem arbiter.*

a 1. §. Arbiter est q ẽ partiũ ꝯsensu eligiẽ & ĩ eũ
sub pęnæ stipłone compromittiẽ [a].
2. q. 6.

ADDITIO.

a Compromittitur. *Quomodo diuersimodè sumitur nomen arbi-*
tri scripsi, de off. deleg. ab arbitris, in prin. lib. 6.

2.q 6.à iudicib.& §.seq. Non enim statur sententiæ eius
nisi metu pœnæ vel siue pignoris datione, vel alicuius
loco pœnæ. ff.eo.l.non distinguemus.§.1.C.eo.l.1.ff.eo.
a litigatores.§.1.& l.non cogendum a.ext.eo.dilectis.& di
cam infra eo.§.excipitur. vel metu iuramenti, quod po-
test interuenire secundum canones, ext. eo.c.2.& c.per
tuas.22.q.1.omne. quod licet secus sit sm leges. C.eod.
Auth.decernimus.in Auth.de iudi.§.quia vero.col.6.b
b non tamen vitiatur, licèt iuratum sit: dum tamen pœna
intercesserit, vt ibi: sed & licèt præmissa non interuene
rint, tamē statur ei in duob.casibus scilicet si partes sub
scripserint sententiæ, vel si decē dieb. post latū arbitriū
1 tacentes, eam homologauerint. C.eo.cum antea.† Est
c aūt differentia sm quosdā c inter arbitrium & compro
missum. Nā arbitriū est qđ fit sine pœna, est tñ pignorib.
vel iureiurādo vallatū. C.eo.l.ne in arbitris. Cōpromis-
sum est, qđ fit cū pœna. C.de iud.rem nō nouā.§.j.C.vbi
& apud quos in int.rest. post. l. fi. Sed mihi non placet
hæc differentia: vt C.eo.l.pen.in prin.& ff.eod.l. pen. in
fi. Quid autē sit arbitrium, dic vt in Sum.domini mei,
d eo.tit.in prin.d † Est etiam differētia inter arbitrum &
2 arbitratorem. Nam arbiter est, quem partes eligunt ad
cognoscendum de quæstione, vel lite: & sic sumitur su
per re litigosa & incerta, vt de ea cognoscat: vt extra.eo
dem quasi per totū.& debet iuris ordinem seruare. ff.
eo.l.1. vbi de hoc. & fit sempet cum pœnæ stipulatio-
e ne.ff.eo.l.litigatores.§.& l.non cogendum e. & statur e-
ius sententiæ, siue æqua sit, siue iniqua.2.q.6.c. à iudici-
bus.§.quod de arbitris.ff.eo.l.diem.§.stari nec ab eo ap
f pellatur vt dicam infra §.differt f.nec ad arbitrium bo-
g ni viri reducitur, secundum quosdam.†. Arbitrator ve
ro est amicabilis compositor, nec sumitur super re liti-
giosa, vel vt cognoscat: sed vt pacificet, & quod certū,
est, diuidat: vt in societate, quam certum est fuisse con-
tractarā. Sed eligitur, vt det cuilibet certam suam partē
quæ ipsum ex societate contingit: vt ff.pro socio.l.si so-
g cietatem.2.arbitratorum.& hoc non dicitur arbitriū g
ff.de arbit.l.si de meis.§.recipisse. Nec tenetur iuris or-
dinem obseruare. nec statur eius sententiæ, si sit iniqua
h sed reducitur ad arbitrium boni viri h: vt in præ.l. si so-
cietatem.§.arbitratorū.ext.de iureiur. Quintauallis. &
cap.veniens.& ff.pro so.vnde si Nerue.& ff. de ope.li.l.
si libertus.ita vt ad superiorem recursus habeatur. ff. e.
l.pen.ext.eo.c.2. Dixerunt etiam Iacobus de Alb. & B.
q̄ si sententia arbitri si iniusta, vel iniqua, reuocatur su-
perioris autoritate, sicut & sententia arbitratoris. Nec
in hoc est differentia inter eos, ext.eo.exposita.& c.1.2.
& 3. licèt enim sententiæ eius iniquæ stetur. non tamē
i iniustæ, videlicet ꝯtra ius latè, secundum dom.meum i,
in Auth.col.8.in me.litis nō fieri sacras iussio.§.& hoc.
dicimus.extr.de confit.vti.vel inuti.vel examinata: vel.
si lata sit contra aliam sententiam, à qua non extitit ap-
k pelatum. vt in præ. capitulo exposita k.ext. de re iud. in-
ter monasterium.& ca.seq.C.de transact.si causa.ft.e.l.
si post rem.de hoc infra §.fi.ver.sed nūquid peti.& seq.
4 † Sed.

ADDITIONES.

a Cogēdū. *Aliàs est.§.& incipit, idē Iul.& sic allegatur pluries J.*
b Col.6. *Vide quod dixi eo ti.c.fin.super 3.glo.*
c Quosdam. *Ineptè loquentes, cum arbitrium sit sentētia, vel lau dum, compromissum est conuentio partium. vnde primum transit ad heredes. ff.eo.quamuis. secundum non, nisi id fuerit actum.eo. ti.c.vlt. quia multum sic vsitatur, dicitur arbitrium arbitrandi potestas. & sic sumitur supra in 5.membro.*
d In prin. *Et per me post Inno.in c. Quintauallis.de iureiur.in glo. magna. ver.notanda est.*
e Cogendum. *Aliàs est sub §.idem Iul. vt supra dixi.*
f Differt. *Et ibi ver.item eius sententia.remissionem dabo, an va- leat pactum, quod appellare possit.*
g Arbitriū. *Vnde vt scripsi post Inno, in Decre. Quintauallis. stati alleg. post prin. notant Ioan. & Acc. in Aut. vt dif. iud.§.si vero. col.9. q̄ dici possit transactio per iura vtrobique. allegata, & vide infra.§.finitur, ver.sed numquid arbitratus.*
h Viri. *Sciendum est, q̄ Mar.de F.a.tractatū, cuius parte careo, cō- posuit de hac materia dicens, q̄ Accur. qui hoc tenet in l.in cōpro mis.ff.eo.ti.ad id allegat quatuor leges inter quas est lex si so.ne- tatē. hic allegat, alias videas ibi. Ipse aūt addit alias.s. duas, quæ statim sequūtur. ff.de leg.1.si sic.& de leg.3.fideicōmissa,§. quāq. & l.si filia, & de admi.tuto.l.Titium.l.2.responso, de regu. iu.in personam.§.C.de dot.promis.si eum ea. Coadiunat etiam hoc di- ctū. si certum est, quòd a iudicum iniquis sententijs per appella- tiones releuamur. & a sententijs præfecti prætorio per supplica- tionem iura omitto, ergo & a sententijs talium arbitrorum, si iniquæ sint, releuari debemus. Arbitri enim seruare debent or- dinem iuris, & arbitratores iustitiam. Vitiantur. autem illorum s. fūiæ, si non seruant ordinem, ff.eo.tit.l.diem.§.pe. & l.si feriat.s. Sic & istæ reuocandæ sunt, si non seruarunt iustitiam, per præal. & meritò, quia vnus petit malefactum reformari, & alter petit præseruari. Quis ille monoculus, qui non videret, quòd ex hic est iustius allegatur C.com. v ri.iu.l.3. Itē quo non releuabor a dece ceptione mihi facta per meipsum, ff.de ver.ob.si quis cum alter. Nititur demū probare cōtrariū, quia si iniquæ sūiæ arbitri statur, vt dictum est sup. ver prox. fortius id in arbitratore, qui latiores habuit habenas a partib. ff.de proc.mandato, & l. procurator cui liberas. Et in hoc multū instat addēs, q̄ stare sūiæ, est lites dirima re. C.de trans.l.fratris. Et si dicas, ut proximè dixi, quòd hæc si trā sactio constat, quod ab illa nō receditur, ēt si trāsigens sit decept⁹ in quadruplum. ff.ad Treb.l.Lucius.§ fi. Ad quam validādā suf- ficit timor litis, C.quod met.cau.l.2.vlterioribus careo. Ad primū respondeat lex presbyteri, C.de epis.& cle.canon.5.q.vlt. Ad secū dū fateor fauorabile fore, lites dirimere. Sed huic respondeat Dec. nuper.ante fi.de do.inter vir.& vxo. Ad tertiū licet cōpromissū possit largè dici transactio, in quo partes sic concordant, laudū tamē ex cōpromisso secutū non hēt specificè consensum partiū, si cut transact. & ideo non mirū si reformari pōt & ab illo recedi.*
i Meum. *Omnino vide quod dixi post eum. & Gof.eo ti.c.2.super fi.vlt.gl.hoc etiam dixit Host.in Sum eo.ti.§.pen.ver.pen. Adde Bal.cons.477.4.lib.& quæ habemur per Legistas in c.qui Romæ. §.duo fratres, de ver.obl.*
K Exposita. *Est sciendum q̄ quæstio illius capituli exposita nostris tpib.reuocata, de iit materiam certis doctorib. qui consultores uel aduocati causæ fuerunt disputandi. Fredericus.n.de Scholis doctor legum in quæstione, quæ incipit, Imperator Hēricus, dāt, q̄ post ra tionem factam epo Feltren. per sūiam legati post ipa cōe Teruisinum illud castrum occupauit, ut hæres Azolini de Romano, cui erāt datum in feudum, & illud postea possederat 30.an.& ultra & reuouata lite factum fuit cōpromissum. Hoc ipse disputauit et terminauit cōpromissū non valuisse, qa super re iudicata, vel fi- nita trāsigi, uel cōpromitti nō potuit, p iura hic alleg.ata. Ad idē, ff.de cond. inde.eleganter,§.1.C.de transf.fratris tui, & l.causas. Itē a re iudicata, quæ certa est, recedi nō pōt per contrariā sūiam. G.quando proua.non est ne.l.1: ergo nec compromissum, uel laudū, qđ similitudinē hēt ad iudicta, ff.eo.l.1.& l.si de meis,§.rece pisse. Itē prout d. ipsa l.1.& quis.eo.tit. compromissa pertinent ad lites finiendas, non ergo ad finitas. Itē administratores trāsige re non possunt, & sic nec cōpromittere, quando iura locorū, vel personarū quas administrāt sunt clara, & aperta, & sic hic erat. ergo epūs cōpromittere nō potuit, C.de transf.l.ipsis, ff. de iureiu.tu. & l.iusiurandum,§.1.& 2 ff.de fur.uiterdū. [illegible] c.ex.de transa. contingit. Sed Iac.de Are. dilatauit q.q̄ incipit, Apostolica sed.le gatus, dicens q̄ cōpromissum fuerat in duos, ea lege, q̄ si discorda rēt. Titius daret tertiū, qui dedit quendā monachum, q cū uno ar bitrorum pnunciauit, q̄rebat primò an sūia præcedens legati im pedinerit cōpromissum. De alijs articulis alibi dicetur. s. de secūdo inf.§.fi.uer.sed et qđ dixi. De tertio, eo.§.ver.sed quid de simplici. Quartū hodie expeditum, ubi ponatur cōpromissum tenere p De. 2.eo.ti.li.6. Soluendo tenuit, cōpromissū ualuisse, subtilizādo sic. Facta epō per Teruisinos restitutione, euanuit actio in factū, quæ contra eos in sūia ipsi cōpetebat. Quod cōpeteret, inducit l. actor. C.de reb.credi.& ff.de iureiu.nā postea,§.fi. Quod euanuerit, īdu cit, qa solutione ei⁹ quod debetur, & e.l.insi.q mo.sollitur ob.in prin*

ei. Est autẽ sibi quæsita rei vendicatio. Publiciana, habita distinctione, cum esset vel non esset dominus. Cõcludit ergo, nouationẽ sententia esse factã, prima in factũ transfusa in secũdã. ff. de noua. l. 2. Sicut ergo facta nouatione p stipulationẽ, posset trãsigi & cõpromitti, ita & hic. cã nõ ex sententia, sed ex rei vendicatione agi oporteat. ff. pig. fundus. §. creditor. Inducit ad pdicta pbãda. l. si causa cognita. C. de transactio. maxime autem secundũ eã qa hic allegabatur noua causa apprehẽsionis, & pscriptio post illam, de qua cũ superuenerit, nõ põt dici iudicatũ. Item in facto allegatur sententiã legati fuisse nullã, de quib. cũ posset esse iudicium, vt in præ. §. creditor. & de excep. rei iud. ff. l. si à te. §. 1. ergo & cõpromissum in arbitros, qui & iudices sũt. 2. q. 6. à iudicib. & §. se. Adde, φ licèt regulariter nõ valeat sententia, cõtra sententiã tamẽ quãdo post sententiã, oritur aliquod dubiũ, põt cõpromitti, & sententia secũda valet, vt cõsuluit Bal. con. 199. 1. li. Itẽ et potest cõpromitti quando in cõpromisso est reaunciatã sententia, quę transiuit in rem iudicatã, vt voluit Bal. in l. iuris gentium §. si paciscar. ff. de pac. & nouis. poaũt in l. si diuersa. C. de transactio. voluit Rom. cõsi. 169. 1. li. Alex. consi. 22. li. 1. Ang. consi. 198.

4 † Sed quis erit ille bonus vir, cuius arbitrium est sequẽ
dum, vt pdixi? Rñ. iudex loci. ff. de verb. obl. cõtinuus. §.
a cũ ita [a]. Sed pone, φ cõpromittẽs promisit & iurauit stare mãdato arbitratoris? Rñ. adhuc ad arbitriũ boni viri reducit, quasi conditio insit. l. si æq̃ fuerit arbitratus. vt præal. l. libertus. & in præ. Decr. Quintauallis. & eX. e. c. 2. & 3. & c. cum tpe. in præ. c. veniens. & ext. de ele. cãm, q̃ de hoc j. §. fi. ver. itẽ quid sit cõpromissum [b]. Sed qd si fuerit expressum in iuro, qd de iniquo pcepto non quęreretur. De hoc j. §. fi. ver. itẽ quid sit actum.
5 † Quid si à
c quo cœpi agere c, vt arbitrium reduceret ad arbitrium boni viri, lapsus est annus. ideoq; opponit mihi, φ non possum vlterius agere: sicut & in appellatione dr̃ vt eX. de app. cũ sit. & c. oblatę. in gl. pars appellata? Dic, φ opponens non dẽt audiri: quia hæc non põt dici appellatio, sed potius attestatio. ff. e. non distinguemus. §. cum qdam. & C. e. l. pe. uer. si aũt. Et præterea alia rõ est in ap
d pellatione, & alia hic [d].
6 † Sed si arbiter ferat iniquã sñiã nunquid facit litẽ suã, sicut & iudex. ff. de iu. l. si filiusfa. Insti. de ob. q̃ ex quasi delict. nas. in prin. & eX. de re iud. cum æterni. lib. 6. vbi de hoc. Dic φ sic, C. de pact. si qs in cõscribendo. Sed quæro, in quo facit litẽ suã? Dico, φ tenetur ad interesse: vt in præ. l. si qs in cõscri. in fi. & in prę. c. cũ æterni. ar. cõ. C. e. auth. decernimus. vbi dr̃, φ a solo Deo pęnã expectet in iudice aũr plenum est, qd tenet ad interesse, si quid dolo egit: vt in præmissis cõcor. Si verò iuris imperitia, in q̃tum fuerit vilum bono viro. Insti. de obl. quæ ex quasi male. nas. Sed dic idẽ in arbitrio Nec ob. pd. auth. quia locũ hẽt, vbi electus est cũ sacrõ.
7 † Itẽ arbitrator quis in re propria assumit, nõ arbiter: vt dicã j. prox. Amicabilis verò cõpositor sumit ad cõponendũ inter ligatores, & et ad cõctus. i. ad constituenda pretia venditionum & merces conductionũ & hmõi. ff. pro so. l. si societaté. 2. & 2. hoc plenius prosequere secundum Inn. IIII. ut not. in præ. c. Quintauallis. ubi etiã
e no. an arbitrator teneatur ordinem iuris seruare [e]. Conueniunt aũt arbitrium & arbitratus quia non egrediũtur personas eorum, in quos compromissum est: nec alter põt o pnunciare, nec alij delegare. ff. e. l. in compromissis. & ff. de [illegible] ersi. obl. si quis arbitratu.

ADDITIONES.

a Cum ita. *Idem no. in præ. §. arbitrorum.*

b Compromissum. *Vide quod ibi dicam post Dy. adde quo ibi etiam dicam.*

c Agere. *Intra quod quod tempus debeam incipere, vide infra. §. fi. ver. sed intra quod.*

d Alia hic. *Vide quod dixi supr. ti. 1. restat Ange. consi. 214. Ad fi. ver. sed nunquid. Adde Old. con. 156. & Ange. consi. 314. Alex. consi. 95. li. 2.*

e Seruare. *Clarius dixisset quòd arbitrator non tenetur, &c. & ibi vide in gl. magna. versi. & sciendum. & ver. quod si compromissum. & sequentibus.*

SVMMARIVM.

Arbiter quis possit esse.

1 *Mulier probibetur esse arbiter,*
2 *Seruus & liber simul probibentur esse arbitri.*
3 *Mutus, surdus, furiosus, & pupillus sine tutore, non possunt cogi arbitrium suscipere.*
4 *Confirmari non dicitur ex post facto, quod ab initio non tenet.*
5 *Laicus põt in re spirituali autoritate iudicis delegati esse arbiter.*
Excommunicatus non potest esse arbiter.
6 *Compromitti an possit in ordinarium de re, in qua est iudex?*
7 *Filiusfa. etiam de re patris, & in causa ciuili potest esse arbiter.*
8 *Compromitti an possit in venditorem rei, de qua litigatur?*

2. §. Potest esse arbiter oĩs, qui nõ prohibet. Viso ergo q phibent. per cõtrariũs vr̃ qui esse pñt. Nam viso vno cõtrariorũ, noscit & reliquũ. 38. dist. eijciens. ff. de his qui sui vel alie. iur. sunt. l. 1. & Insti. eo.
a tit. in prin. [a]
1 † Prohibetur ergo mulier esse arbiter ff. e. cum lege. C. e. l. fi. 33. q. 5. mulierem. nisi sit talis, q̃ hẽat ptãtẽ iudicãdi. 8. q. 1. vereor. & nisi terrę cõsuetudo aliud teneat, vel psonę excelentia aliud inducat. eX. de dilecti. 12. q. 2. cũ deuotissimã. amicabiliter tñ posset cõponere pro bono & æquo, sed non de iure, vt in prę. c. dilecti
b cõ. ff. de ver. obl. l. illa verba arbitratu [b]. Quid si cõpromit
c tẽtes in mulierẽ, iurant non cõuenire? Dicunt quidam [c] non valere cõpromissum: vt no. C. de legi. & consti. nõ
2 dubiũ. in fi. † Itẽ seruus & liber simul prohibẽtur esse ar
d bitri. ff. e. l. Pedius [d]. sed si seruus fiat arbiter, & liber factus pronunciat, valet ex nouo cõsensu. ff. eod. sed & si
e in seruum [e]. Arbitrator aũt esse põt de ęquitate, secun
f dum quosdam f: alij cõ: vt ibi, & in prę all. l. illa verba g. Sed
g quid si compromittat in duos liberos, & vnum seruũ: nunquid pœna committetur, si sñiæ eorum non stetur vr̃ φ sic: vt in præ. l. Pedius in fi. quia qd fit à maiori parte, ad vniuersos refert. ff. de re. iu. refertur. §. fi. eX. de elec. cum inter canonicos. in prin. eX. de his quæ fi. à ma. par. c. ca. 1, ff. ad municip. l. quod maior. & l. se. ar. cõ. quia præmissa locum habẽt, qñ oẽs tales sunt, qui poterant pronunciare: qd non est hic, vt in p. l. Pedius. in fi. & ptere a vtile vitiat p inutile: vt in ea. l. §. in seruũ. & l. sed & si in
h seruũ. & eX. de elect. Massana. ar. tñ contra, eo. tit. illa [h],
3 † Item prohibetur mutus, surdus, furiosus, pupillus sine

ADDITIONES.

a In princ. *Sed quid valet hoc scire, cum voluntate aditus non reprobetur? Vide infra §. sequitur in prin. valet etiam ante compromissum, ne inutiliter laboretur.*

b Arbitratu. *Sequitur Titij. fœminas significant, & non cadunt in seruum, sed non est facienda æquatio inter fœminam & seruum: quod collige ex notatis in præ. Decre. dilecti. in 3. glo. & his quæ super ea dixi de sepul. c. si in 6. in vlt. gl. Et hoc patet etiam in testamento, testimonio, & tutela filij, quæ cadunt in fœminam, non in seruum. De primo & secundo de testa. indicanto. de sepul. de vxore. ff. de testa. si filius. & l. seq. §. mulier. & §. senat. ext. de test. quoniam. C. de testib. quoniam liberi. De tertio patet in præ. gl. & de appe. ex parte secũda. Ad so. vide etiam quod sequitur infra ver. 2. Adde quod abb. in c. dilecti. dicit, φ Papa põt mulieri delegare spiritualem causam inter cleri. per tex. in c. Mennam. alleg. in gl. dilecti. c. dilecti.*

c Quidam. *Alb. Gal. eo. tit. versi. sed quid si partes.* Adde Abb. *in d. c. dilecti.*

d Pedius. *Si tamen in solidum dati sunt, liber pronunciare cogitur: vt in l. ibi se. incipit, sed si ita.*

e Seruum. *Vide quod hic sequitur in ver. quid si pendente.*

f Quosdam. *Vber. vbi supra.*

g verba. *Vide quod circa hoc, & circa id, quod præmissum est de fœmina, dixi in solutione quæstionis, quam posui super regula, dolo facis. de re. iu. li. 6.*

h Illa. *Solue vt no. in regula, vtile. de re. iur. lib. 6.* Adde, *de huius*
g *sicuti dicto videndum Bal. consi. 449. lib. incip. perponitur, quod in quodam compromisso.*

a fine tutore a. ff. eo. l. sed & si in seruum. †. 1. & l. die §. coram. 3. q. infamis. §. tria. Hi enim non coguntur arbitrium suscipere: quia nec tenet cõpromissum, vt puto. ff. eod.
4 l. nõ distinguemus. §. summa. † Itẽ minor 20. ann. ff. eo. l. cum leg. ext. de off. deleg. cum vicesimum. ff. de mu. & ho. l. ad tempublicam. Quid si prudente compromissum so factus est maior? vt q non cogetur pronunciari: qa quod ab initio nõ tenet, ex post facto non cõfirmatur. ff. de act. & obli. l. obligationum ferè. §. placet arg. ex. de ele. dudum. 1. & c. auditis. arg. contra. C. si. ma. fa. ra. ha. l. fin. ext. de renun. post translationem. §. item si quis. Nã maior factus consentire videtur, & ex quo consentit, contrahere videtur, & in iudicijs seu cõpromissis quasi contrahitur. ff. de peeu. l. 3. §. idem scribit. unde videtur cogendus. Primum verius est nisi de nouo in eum
b compromittatur, ff. eo. l. sed & si in seruum. resp. 1. b. Itẽ prohibetur laicus esse arbiter in spiritualibus, ext. eo. contingit. in fi. ext. de iud. c. 2. sed simul cum clerico esse
c se potest c. ext. eo per tuas. † Itẽ etiam laicus potest esse
5 arbiter in re spirituali, autoritate iudicis delegati, secũ
d dum Papam d, prout not. & prob. in praec. c. per tuas. in fi. & arg. 32. dist. praeter. §. verum Sed nec ordinarij, nec delegati autoritate potest fieri, quòd cleric' habeat lai cum in iudicem ordinarium. Item excõmunicatus nõ põt esse arbiter, quod dic vt j. eod. † differt. ver. item se cundum eum. In iudicem autẽ delegatum potest com promitti. ext. de praeben. nisi ext. de praesumt. literas. ex.
6 eo cum olim. † Sed nuuqnid in ordinariũ de re, in qua est iudex? nõ uidetur. 3. q. 7. infamis. §. tria in l. si quis verò iudex, ff eo. sed & si in seruum §. si quis. Dic secũdũ canones, q põt esse, ext. eo. cũ tẽpore. ext. de elect. cum causam. & de iureiur. veniens. & etiam secũdum leges potest esse arbitrator. in auth. vt differ. indi. §. si verò cõ tingit. C. de iud. l. apertissimi. & Auth. ibi posita arg. eo
e tra. ff. de tuto. & cura. l. praetor e † Item potest esse arbi-
7 ter liber homo, filiusfa. etiã de re patris in causa ciuili, cum etiam possit esse iudex. Item ingenuus: libertinus.
f & infamis f. ff. eo. l. sed & si filius. & duabus legib. seq. 3. q. 7. d. §. tria in princ. & l. cognitiones. Item nullus in re sua, siue in totũ, siue in partẽ arbiter. sit. ff. eo l. pe. ff. de eau. per totum. C. mand. in re mandata. Sed arbitrator
g sic etiam in propria offensa g, dũ tñ mile arbitretur h,
h alias enim itur ad arbitrium boni viri ff. loca. l. in lege. 2. respon. ff. de contrahen. emp. haec vendimo. ff. de iureiur. l. Labeo. §. quaesit. & ff. mand. in re mandata. & ff. de ope. lib. l. si libertus. & in concor. l. re mandata. & ff. de ope. lib. l. si libertus. & in concor. quę sunt. §. prox. ver. arbitrator verò. Sed nunquid abbas potest esse arbiter in rebus monasterij? De hoc dic j. §. fi. ver. sed nunqd
8 Abbas. † Sed nunquid in vẽditore rei, de qua litigatur, põt compromitti de ea, arg. quod non ff. eo. l. penul. ff. quando de appell. sit l. pe. ma. §. in propria 3. quaest. 6. ca. biduum. §. palàm. Videtur tamen contra. ff. de euic. l. si di ctum. §. si sententia. Cessãt enim hic rationes legis. ff. de arbit. l. pen. & quia fortè periculum huius causae nõ spectat ad eum, cum non per iudicem, sed per arbitrum tunc euincatur: vt in praeall. si dictum. §. si compromi-
i sero i. Sed pone, quod compromissum est in eum, & ipse tulit sententiam contrã emptorem: nunquid emptor habet actionem de euictione amodò contra eum argu. quòd sic: quia facto ipsius emptor rem perdidit. C. de alien. iud. l. fin. sub iudice lis est. Sed coram quo cognoscetur de hoc, quod obijcitur, scilicet quare non
K potest esse arbiter? Dic quòd coram superiore, K si ipse nõn habet iurisdictionem. ff. de iudic. si quis ex aliena. Sed nunquid praemissae exceptiones de seruitute, de sexu, & huiusmodi cessabunt, si sit electus ad certum
l tẽpus l arbiter. Et videtur q sic m arg. ff. de iu. d. l. 1 in fi.
m & l. 2. & de arb. Põponius n in fi. ff. vel dic contra: & im-
n putent sibi, qui sic elegerunt o. Quid si sit actum, vt nul-
o la exceptio opponatur, Dic vt infra in tit. de conclu. &

re. Vtrum autem in regularem compromitti possit, di-
p cam j. §. fin. uer. sed quaero diligenter. & seq p

ADDITIONES.

a Tutore. *Inepte hoc posiu, cum tractamus, an in eum possit com promitti, & constet quòd habeat, vel non habeat tutorem: cum nec in minorem 20. anno. vt sequitur. Procederet autem id, cum quaeritur, an possit compromittere, ut in §. coram eo. ti. si pupillus, de quo infra. §. prox. ver. sed quid de minore.*

b Respon. 1 *Aduerte, quia supra ver. item seruus dixit contrariũ per eandem legem, nisi exponas ibi, ex nouo consensu. i. ex noue compromisso, vt hic, & sic etiam illud ponit Host. in Sum. eo. tit. post prin. Sed in hoc nullum dubium glos. ibi videtur intelligere, quòd fingatur nouum cõpromissum, ex quo partes processum con cesserunt. Ego darem alium intellectum illi legi. s. quòd qui com promissi tempore erat seruus, sed tẽpore quo recepit, vel acceptauit, erat liber, partibus consentientibus, sine nouo compromisso procedat facit, ff. de leg. 3. l. 1. §. t. & tunc facit contra no. de praeben. dilectus. 2. in glo. 2. Sed delegata iurisdictio non sic pendet a partibus, sicut compromissoria, vt ex. de off. deleg. significantib.*

c Potest. *Sup. de autoritate superioris, q erat iudex causae, vt ibi. Adde, & nota, quia alibi fortè non reperies, q de re spũali pot qs laicus solus & arbitrator cognoscere, licet non vt arbiter, prout consuluit Rof. cons. 173. inci. pro decisione, q allegat & ita tenuisse in suis consilijs, Pet. de Ane. cons. quod incipit, ista qõnem facit dubiam. s. cum contingat non allegat, ex quo numero eg bẽo 97.*

d Papam. *Cuius dictum intellige simul cũ clerico, vt sup. prox. dictum est.*

e Praetor. *Dupliciter legitur, vt ibi no. & neutra lectura obstat, sine dicatur, quòd non possit praetor se facere arbitrum, siue quòd nõ possit se facere tutorem, dato quod de hoc compromittatur. Adde fecundum Abb. in c. cum tempore, ext. eo. quòd etiam uidetur dicendum, quòd de iure ciuili ordinarius possit esse arbiter, cum illo iure sit dubium, & de iure canonico sit decisum.*

f Infamis. *Qui tamen potest esse arbiter iuris, vt no. infra de recusa. §. fi. ver. sed nunquid possunt.*

g Offensa. *Vt no. infra praealleg. l. pen. & fuit quaestio Pylei 43. q. idem tenuit, & de hoc. C. de do. promis. l. si cum ea. & patet in Decre. Quintaualis, de iureiur.*

h Arbitretur. *Vide dicit Gui. de Suz. in l. non distinguemus, quòd non posset intercedere certũ locum, cũ illa poena sit corporalis, ff. de pen. l. fi. & de in integ. rest. l. fi. & id non pertinet ad priuatum, sed ad praesidẽ, vel eo maiorẽ, ff. de of. praesi. s. illicitas. §. ante pe. nisi in compromisso id dictũ esset, ea. l. §. ex of. Adde, an quis possit esse arbitrator in ppria offensa, Bal. j. c. inter pares, de lege Corradi. & refert quòd Iac. de Are. disputauit hanc q. & uide et Ang. ĩ l. si sit. de leg. 1. an qs possit se committere gratiae & miae alterius.*

i Compromisero. *Subdit Vber. ubi sup. quod non est multum lau landa hic, quòd ipse pronunciet.*

K Superiore. *Dicit Vber. vbi sup. ad quem spectaret arbitri compulsio.*

l Tempus. *Vbi supra dicebat, & melius, breue tempus.*

m Quod sic. *Quasi res sit tempore peritura, & sic non sit in talib. insistendum.*

n Pomponius. *Alias incipit, si de meis, sic allegatur sup. §. t.*

o Elegerunt. *Si propter examen exceptionũ non potest intra tps causa diffiniri, hoc dico, qa & cõtrarius intellectus inde possit hẽri.*

p Et leq. *De milite & clerico disputauit Fran. Acc. in q. sua mihi. 30. all. 3. qua incipit, duo cõsortes, quòd quisq; ipsorũ poterat esse arbiter, & fortius arbitrator, alle. de milite. ff. eo. l. 3. §. fi. C. de in. l. certi. in Aut. de defen. ciui. §. 1. ibi nobiliorib. & c. Nõ obst. C. de pcu. l. militẽ, & l. neq. foemina. ff. eo. filius. §. veterani. C. de praepo. sac. scri. l. hac parte. li. 12. de prin. agen. in reb. l. 1. eo. li. quae loquũtur de vilib. officijs de clerico alleg. ff. eo. nõ distinguemus. §. sacerdotia, C. de epis. aud. si qui ex consensu & l. seq. ff. de ver. sig. l. illa verba. C. de his qui ad eccl. confu. l. psenti. §. pe. & nl. Non obstãt Aut. de san. epis. §. alium. qa de officio procuratoris loquitur, quod est vile officium. Arbitrari aũt cõpetit hominib. maximè dignitatis, ut in prael. 3. §. fi. ff. eo. tit. & est officium piũ ad concordias & paces reducendas, ad quae clerici praecipuè tenentur. C. de epis. & cler. si quis in hoc. & de sum. trini. epistola, inter claras. in prin. & in fi. & iura nostra, vide inf. §. ult. cha. ult. ver. in epis.*

SVM-

SVMMARIVM.

Compromitti super quibus, & a quibus possit.

1 *Compromitti de criminali causa, an possit.*
Compromitti an possit in causa rest. in integ.
2 *Compromitti an possit de sententia excommunicationis, vel alio iure spirituali, vel in quo periculum animæ vertitur?*
3 *Compromissum super alimentis factum, an valeat?*
Compromitti potest de omnibus, quæ expresse non prohibentur.
4 *Seruus non potest compromittere, nisi se gerat pro libero.*
5 *Mater dicens se præferendam tutoribus datis in testamento mariti sui, cum illud sit imperfectũ, an potest de hoc cõpromitti?*
6 *Exemptus non potest super rebus exemptis compromittere in p̃iudicium eximentis.*
7 *Religiosus non habens administrationem sine licentia superioris, non potest compromittere.*
8 *Compromitti non potest cum excommunicato.*

3. §. Restat videre super quibus, & a quib. potest cõpromitti: & quidem de oĩ causa ci
uili. ex eo. c. 1. non autem de criminali publica, uel priua
a ta, nec de liberali a uel matrimoniali. extra. de in integ.
restit. causa. de transa. c. ii. ff. de arbit. non distinguemus,
§ si per errorẽ. & §. de liberali, ext. eo. cum tempore. de
b iureiur. tua nos. Sed si de crimine ciuiliter agatur, b po-
test. ff. de his q no. infa. l. quid ergo. §. ex compromisso.
argu. ꝙ de crimine cõpromittat. ext. de præsumpt. lite-
c ras.c Itẽ ꝯt. ꝙ de causa status cõpromittatur. C. de rebr.
d credi. l. cũ proponas d. Quid de famoso delicto, alias cri
ne? Dic ꝙ non põt cõpromitti sup eo: vt no. in præ. §. si
1 per errorẽ. †. Item de causa restitutionis in integrũ con
promitti non ualet. ex. de resti. in integ. causa. incidenter
tñ arbiter de ea cognoscit. C. de iud. quoties. & de ordi.
iudic. l. 1. ext. qui fil. sint legi. lator. Sed nũquid arbiter in-
cidenter põt dare restitutionem. Azo not. in sum. eod.
e tit. §. potest. ꝙ sic. & probatur. ext. eo. c. pen.e Alii tamen
dñt contra, vt C. ubi & apud quo. l. fi. in fi. f Item de ma-
trimonio spirituali cõpromittitur. ex. parte. ext, de elec.
cum inter canonicos, & c. quia propter. Itẽ quid de cau
sa conuersionis & monachationis? De hoc not. in §. de
2 liberali. † Itẽ de sententia excõicationis, uel alio iure spi
rituali, vel etiam alio, in quo periculum animæ uertitur
Non vr̃, quod possit in aliquem tanquã in arbitrium cõ
promitti: ne pateat via ingressui ad spiritualia vitioso, &
ne metu pœnæ pareatur iniustæ sententiæ, uel iustus ẽt
condemnetur. ext. de sen. exc. cum medicinalis. 12. q. 3.
episcopus. §. si ergo. & c. audi. §. cum ergo. & c. nemo. se-
g cundum do. meũ. g. Potest tñ de talibus in iudicem cõ-
promitti, tanquam in amicabilẽ arbitratorẽ, & non in
alium: vt quantum ad spirituale de iure pronunciet, a
h quo ad expensas & alias arbitretur h. Item de publica,
uel populari actione non põt compromitti. ff. eo. titu l.
3 non distinguemus. §. Iulia. & §. de liberali. † Sed nunqd
i cõpromissum super alimentis i factum ualeat? videtur
k ꝙ sic k nã de oĩbus, quæ expresse non prohibentur, põt cõ
promitti: ut in eo. §. & §. seq. & ff. ex q. cau. ma. nec non.
§. 2. Dñt quidam hic ꝯ, cum quædam maiores desiderẽt
iudices. vt in præ. §. de liberali. & ff. de transa. cum hi. in
princ. Alii dicunt, ꝙ si compromittatur in aliquem, ut
cognoscat tanquam iudex, ualet: & perinde est, ac si fa-
cta esset trãsactio iudicis autoritate, alias nou. C. de tran
l sac. de alimentis. primum verius l. Quid de præbendis
clericorũ? Dic ꝙ bñ potest cõpromitti de eis: ut ĩ. versi.
4 sed nunquid clericus. † Seruus aũt non põt compromit
tere, nisi se gerat pro libero, sed filiusfa. sic. ff. de pecu. li-
cet. §. si seruus. cũ se. & §. si filius. C. de iudi. seruus. ff. eo.
non distinguemus, §. si seruus. Nec furiosus, nec prodi
m gus, ff. eo. l. diẽ. §. pe. Sed nunquid m de minore? Respõ.
pupillus sine autoritate tutoris cõpromittens non obli
gatur ciuiliter, naturaliter sic: fideiussor tñ efficaciter te
n netur, ff. eo. si pupillus, & l. 3. in prin. n In iudicio vero ẽt
dato fideiussore, non potest esse sine tutoris autoritate
ff. eo. l. diem. §. coram. vbi de hoc, C. si aduer. rem. iud. cũ
minores. C. de aue. præ. clarũ. ff. de re iud. acta. §. fi. nisi in
momentanea possessione. C. qui leg. perso. ha. stan. in
iud. l. fin. Et nisi in casibus, in quibus minor censeretur
maior: quos dic, vt ex. de restitu. spol. ex parte. & 15. q. 3.
certis: & melius infra de actore. in prin. Idẽ in adultis, s.
in minore 25. ann. curatorẽ habente. C. de integr. rest.
min. si curatorem. Si verò curatore caret: tunc non po-
test in iudicio esse: vt in præ. l. clarũ, tamen dicunt qui
dã, ꝙ potest compromittere, & tenet arg. præ. l. si pupil
lus. & l. 3. in prin. & in hoc differt à iudicio arbitriũ: vt
in præ. l. si curatorẽ, & iũge hic quod est ĩ. versi. item si
sit filius. Alij dicunt ꝙ non potest compromittere: & si
compromiserit simpliciter, expectabitur donec pater
cõsentiat, vel curatorẽ habeat. C. qui leg. per ha. stan. in
ind. l. 2. & C. si aduer. rẽ iud. l. cũ & minores. nec ẽt tenet
compromissum. ar. 10. dist. vides. ff. eo. l. Pedius. & l. seq.
& hoc videtur tutius. †. Quid si mater dicit se preferen-
dam tutoribus datis in testamento mariti sui, cũ illud
sit imperfectum: nõquid potest de hoc compromitti?
non videtur, quia tutoris datio est mixti imperij, & de
huiusmodi compromitti non potest, nec de pupullari
actione, vt s̃. Et actio suspecti popularis est, multo ma-
gis si postulatione confirmetur. ar. contra: quia hoc nõ
est prohibitum: & lex videtur dicere, quòd potest. C.
de rebus creditis. l. cum proponas. Sed illud est verum,
si mater postulet, nec confirmetur: quia ipsa debet præ
ferri:

ADDITIONES.

a Liberali. *Hominis non sic de libertate ecclesiæ. Rationem diuersitatis scripsi in Decr. causa super liberali.*
b Agatur. *Dixi Gui. de Suza. in l. nõ distinguemus. §. Iul. sup 1. gl. quod de crimine, de quo licet trãsigere, de quib. C. de transac. l. trãsigere potest cõpromitti: q a si possũ transigere, fortius in arbitrũ cõpromittere. Item de crimine, quod contra te cõmisi possũ iurare stare mandato tuo. de hoc sup. §. prox. ver. item potest & sic de crimine compromittuntur, sed illud in arbitratorẽ, vt ibi. Adde, quod Bar. hoc sequitur in d. §. Iul. sanus. & Roma. cons. 95.*
c Literas. *Soluitur in pra. Decr. causa. in fi. vlt. glo.*
c Proponas. *Ibi tripliciter soluitur.*
d C. pen. *Scilicet de resti. in integ.*
e In fin. *Hoc placet Inno. & quale sit tunc remediũ scripsi post eũ in pra. Decr. pe sup gl. pe. vbi oĩno videas ipsius dictum. & Gof. Adde, quod dictũ Inno. impugnat Abb. in c. causa resti. ex. de res. in integ. & ibi dicit esse tex. cui sine difficultate nõ põt respõderi. & quòd d. l. fin. loquatur, cum principaliter petitur, non autem secundariò. Causa etiam matrimonialis incidenter cognosci non potest, vt consuluit Rom. cons. 289.*
f Meum. *In Sum. §. de qua re.*
g Arbitretur. *De praben. nisi essent.*
h Alimentis. *Sup. futuris, & in vltima volũtate relictis, vt p̃bãt iura sequentia, per quæ patet de præteritis, vel aliter debitis trãsigi posse sine p̃tore. & vide infra q fil. sint leg. ver. sed q̃ritur, vtrũ*
i Quod sic. *Secundum Alb. Gal.*
K Verius. *Forte intendit de prima opi. nõ de prima allegatione, q a tunc dixisset, hoc verius. imò pèr præ. l. cũ hi. §. vult igitur oĩno videtur non valere cõpromissũ, ẽt factum autoritate pretoris, cum requiratur ipsius requisitio circa causam, modũ & p̃sonã, vt ibi, sine quibus non sufficeret ipsius prætoris autoritas.*
Adde tu, notabiliter, ꝙ stante statuto ꝙ valeat cõtract. minoris cũ iuramẽto, ꝙ si minor trãsigat, vel renũciet alimẽtis cũ iuramẽto valet ꝙ p ipsũ factũ est ita voluit Pet. de Anch. cõs. 376.
m Minore. *De filiofa. vide infr. de actore. §. fi. ver. sed an filio.*
n In prin. *Vt vtrobiq; non procedit. quod de fideiussoris obligatione dicitur, cũ pupillus est talis, qui naturaliter obligatur, ac sedit. n. fideiussoris obligatio ciuilis tantum de naturali tantum. Instit. de fideiss. in princ.*
Adde, an statutum de cõpromissis liget minores Bal. cõs. 390. 2 li. 2. concludit, ꝙ sic. Bal. cons. 67. inci. Statutũ de compromissis. & quid de iure communi, vide Bal. cons. 390. 2. lib.

ferri: secus si petat eũ tanquam suspectum remoueri, se
6 cundum Vber. † Item exemptus non potest super rebus exemplis cõpromittere in præiudicium eximẽtis ex.eo. cum tẽpore. 25. quæstione a. postea vero quam. Sed nũ qđ uasallus cũ alio contendens sup re feudali compromittere põt? Respon. sic quo ad suum, nõ domini, præiudicium. arg. præd. Decret. cũ tẽpore & ext. q̃ met. causa, cum dilectus. de confirm. util. uel inutil. cum dilecta §. quia verò. ext. de donat. inter dilectos. in fin. Posset. tñ dominus hoc ꝓhibere. ff. si quis dic, nõ obtemper. l. unica. & in lib. feud. c. lex Conradi. post tit. testes sunt vocan
a di ad nouã inuestiturã. ſm dñm meum. [a] † Sed nũquid
7 clericus, maximè religiosus. potest compromittere? Dico, quod religiosus non habens administrationem, sine licentia superioris non potest compromittere, arg. ex. de sta. mo. cum ad monasterium. & c. monachi. 12. q. 1. non dicatis. 16. q. 1. placuit. Item nec habens administrationem, nec etiã clericus secularis potest compromittere, quo ad perpetuum præiudicium ecclesiæ, cui præest. ext. de deci. ex multiplici. ext. eo. c. 3. & c. cum tempore. & c. per tuas. prope fin. ibi: qui iuramento. & c. quatenus autem tangit suum proprium factum, potest. Vnde si ageretur super possessionibus suis, uel super ecclesia tanquam super beneficio, potest compromittere eo modo, quo licèt fieri potest. ext. de transact. super eo. ex. de præben. nisi. de off. deleg. si quando. 1. q. 1. gratia. extr. eo. c. 1. & 2. & c. dilecti. & c. innotuit. & c. seq. Item mulier non potest alieno nomine compromittere. ff. eo. nõ distinguemus. §. si mulier. Item si sit filiusfa. is, cũ quo compromisisti de tali causa, quæ patrem tangit, & in quia eius consensus requiritur, potest dissentire quousque pater consenserit; sicut & in iudicio seruatur. ff. eo. l. 1. C. de iudic. rem non nouam. C. de bo. quæ lib. l. fin. §.
b 1. [b]. † Item cum excommunicato non potest. cõpromitti, propter periculum communicationis. ext. de except. dilecti. 24. q. 1. audiuimus. ext. de sent. excom. solet. lib. 6. & de iud. c. intelleximus. 4. q. 1. c. 1. non enim aliqđ corã
c arbitrio petet it potere, ut ibi: & sic expirabit. [c]

ADDITIONES.

a Meum. *De hoc remissionem ipsius ad summam scripsit Decret. cum tempore. in fi. vlt. glo.*

Adde, quòd vasallus non possit compromittere siue dicta licentia. Bal. consi. 322. 1. lib. & ver. a. Adde Abb. consi. 33. a. li. vbi de clerico. de prælato ao. vide Alex. consi. 32. 2. li.

b §. 1. *Vnde hoc. Secus ergo si patrem non contingat. de iudic. c. vlt. in fi. lib. 6.*

c Expirabit. *Per hunc finem videtur quòd de actore intellexit, & idem Vber, vbi sup. & sic etiam loquitur 3. glo. circa mea Dec. in monast. de re iud. Daram. n. videtur, quòd reo excommunicato cõpromitti non possi: obstat tamen periculũ communionis. de quo supra. Item absurdum, quod ex voluntario actu excommunicati detur alicui iurisdictio solum partibus attributa. Qua ratione dico, quod reus excommunicatus voluntariè, non eligit arbitros, omni autem casu, quo de necessitate eligantur, quos vide de off. dele. ab arbitris. in tex. & in gl. lib. 6. illos eligere poterit, aliàs si ibi esset fauor, id non posset contra Decr. intelleximus. de iudic. Ad prædicta facit quod de conuenientia iudicum scripsi, de rescrip. c. 1. lib. 6. in vlt. glo.*

SVMMARIVM.

Arbitrium in quibus differat à iudicio.

1 *Compromissum non extenditur in hæredes compromittentis, nisi hoc in eo exprimatur.*
2 *Arbiter non pronũciat altera parte absente, nisi hoc actũ fuerit.*
3 *Arbiter non exequitur suam sententiam, sed ordinarius.*
4 *Arbiter non potest contumaciam punire, nec testes cogere, nisi in compromisso actum sit.*
5 *Arbiter non potest citare partes, nisi ad locum, quo compromissu n factum est.*
6 *Arbiter non potest delegare arbitrium.*
7 *Sententia arbitri non infamat, quia non cognoscit de crimine.*
8 *Actio seu exceptio non oritur ex sñia arbitri, ex sñia iudicis sic.*
9 *Iudex & arbiter differunt in exceptione spoliationis in modum exceptionis proposita, de qua non potest cognoscere arbiter.*
10 *Excipere non possum de excommunicatione contra arbitrum, quem scienter elegi, secus in iudice.*
11 *Compromitti potest in bãnitum nostri temporis, cum non sit expresse prohibitum.*
12 *Arbitrium in quibus assimiletur iudicio.*
13 *Arbiter si non uenit ad locum destinatũ, pars non ueniens nõ dicitur contumax.*
14 *Maiores restituuntur ab arbitri sententia.*
15 *Arbiter non possit de fructibus & expensis cognoscere*

a 4. §. Differt autem arbitriũ a iudicio. Nam venalis sententia iudicis non valet
b 2, quæ. 6. ei, qui. §. diffinitiua [b]. extra de vit. & ho. cler. cũ omni. arbitri vero sententia per sordes & precium lata
c tenet, licet possit excipi [c] de dolo. C. eo. l. arbitrorũ. Itẽ a sententia arbitri non appellatur. C. eo. l. 1. 2. quæ. 6. a iudicibus, nisi sit talis q ex iuris necessitate eligitur, ut ex. de
d off. deleg. suspicionis. & de appell. legitima [d]. à sententia uero iudicis sic a. quæst. 6. non ita. & c. omnis oppressus. Itẽ corã eo non habet locum reconuentio. extr. eo.
e c. cum dilectus [e]. coram iudice sic. 1. q. 8. cuius in agẽdo. ex̃ de mutu. peti. per totũ. † Item compromissum non extenditur in hæredes compromittentis, nisi hoc in eo exprimatur. ex̃ eod. cap. fin. ff. de. l. diem proferre. §. 1. iudicium sic, C, de delict. defunct. in quantum heres: cum l. unica. ex̃ de iud. quia V. & C. de iur. calum. Aut. principales. Quid si sit contra defunctum processum eo viuẽte, nunquid acta coram arbitris. habita ualebunt con-
f tra hæredem corã iudice [f]? Respon. sic extra de testi. præsentata. C. de arbit. l. pe compromissum ergo ad hæredes non extenditur, vt in eo procedatur. secus quo ad ea, quæ iam acta sunt, sic & societas non transit ad hæredes, tamen pro lucris & damnis ante mortem socii cõtingentibus datur actio hæredi, & contra hæredem. ff. pro soc. actione. §. morte vnius Item licèt compromissum non extendatur ad eos, arbitrium tamen sic. ff. de
2 arbit. quamuis. † Item arbiter non pronunciat altera parte absente. nisi hoc actum fuerit. ff. e. l. diem. §. si qs ligatorum. iudex sic. 3. quæstio. 9. decernimus. extra qui fil. sint legi. causam. de pœ. calumniam. C. de iu. properandum. Ergo in eius potestate est deludere partem. Respon. imo si non venerit, cõmittitur poena, ac
g si per eum stetisset, quo minus pronunciaret arbiter, ut
3 in præ. §. si quis [g]. † Item non exequitur suam sententiã

imo

ADDITIONES.

a Iudicio. *Istius §. materiam ponit glo. a. Decr. cum dilectus. eo. ti. ubi repilogando clarius pono, in quo conueniant, & in quo differant. in princi. in medio & in fin.*

b Diffinitiua. *Versi. uenales. et uide quod ibi. no.*

c Excipi. *Contra petentem pœnã a non parente, & dominus meus tenuit eum ipso iure tutum.*

d Legitima. *Patet expressius de off. dele. ab arbitris. li. 6.*

Adde Bar. & nou. l. ab arbitro, qu. ff. qui sat. cog. Abbas in c. cum dilectus. extra eo. in 6. col. Alex. consi. 86. 2. lib.

e Dilectus. *Vide infra. de reconuen. in prin. Adde Bal. in d. c. & Alexan. consi. 198. 2. lib.*

f Iudice. *Scripsi de hoc ext. eo. ti. c. fi. in 1. gl. Adde quod acta facta corã arbitrio, faciunt fidẽ corã iudice, Ba. in l. pe. C. eo et cõs. 38 4. li. et Abb. in c. fi. ext. eo. Et an sicut morte alterius compromittentium finitur arbitrium ita finiatur arbitramentum, uide Pau. de Ca3. consi. 30. & adde uer. ita in eo. Bal. cõs. 300. 1. li. & con. 471. cum duobus sequentibus. 4. lib. Pet. de Anch. consi. 110. Rom. cõ. 108. & 105. & uersi. item non potest. Adde Pet. de Anch. consi. 270. Bal. consi. 252. Roma. consi. 91. & 72.*

g Si quis. *Vide infra §. ult. ver. sed nunquid incidit.*

imò ordinarius.ff.eod.l.3.iudex verò lic.extr.de off.de
leg.quærenti.extr.de re iud.de cætero.ff.eod.à diuo. &
intra e quod not.J.§.excipitur.ver.Item quod arbitrio
pro. Et intellige, quod ordinarius exequitur sententiã
arbitri, qui electus est de partium consensu sine pœna,
postquam est homologata.C.eod.cũ antea §.1.Sed nũ
quid exequetur eius sententiam, qui cum pœna eligi-
tur? Dic vt J.§.fi.ver.quid si sit cum pœna. Item in arbi
trio nõ purgatur mora,cum dies præfixus est ab homi
ne.ff.eod.l.Celsus.In iudicijs sic.ff.si quis cau.l.& si post
tres.C.de fideius.sancimus.ex.de re iu. cum Bertoldus
Item in eo nõ venit,nisi quod dictum est, vt veniat. ff.
eo l.si cum dies.§.plenũ. Vnde arbiter nihil facere põt
eX.ꝯpromissũ.ff.eo.l.si cũ dies.§.pe.& l.Labeo.& l.nõ
distinguemus.§.de off.& §.fi.ex.eo.cũ dilecti.Sed in iu-
dicio veniunt quæcunq; nõ prohibentur.ff.de iudi.so-
4 lemus.ext.de causa poss.cùm ecclesia. † Itẽ arbiter nõ
potest contumacem punire: nec testes cogere, nisi in
a compromisso actũ sit a.ff.de iud.l.2.§.fi.ff.eo.nõ ex om
nibus.Dic vt ibi: & nisi in casu, quia habetur extra de
off.deleg.suspicionis.sed ibi arbitri illi non habent iu-
risdictionem,& coercitionem,nisi prout ibi not.iudex
vero sic.ext.de off.deleg.præterea.ext.vt lit non contest.
quoniã.ff.si quis ius dic.non obtemp.l.vnica.ext.de re-
stit.cùm causam de hoc not.J.§.fi.ver.sed nunquid inci
5 dit.† Itẽ non potest citare partes,nisi ad locũ,quo ꝯpro
missum factũ est,nisi aliud fuerit dictũ.ff eo.l.si cũ dies
§.si arbiter.Iudex verò potest, vbi vult. dum tamen in
loco non ꝓhibito.ext.de resc.nõnulli.& cum in mul-
tis.lib.6.de appe.ex parte.De hoc dic, vt no. secundum
b Papã,ext.de testi.præsẽtata [b]. Vtrũ arbiter possit citare
c per totã diœcesim,vide J,de dila.§.1.ver.1.[c] Itẽ nõ põt
6 delegare arbitriũ.ff.eo.in cõpromissis.& l.nõ.distigue
mus.§.quæsitũ.iudex vero delegatus à Principe,vel or
dinario,põt cõmittere sñiam,vel aliquẽ articulum: vt
ext.de of.deleg.cũ te.& c.super q.& s.de iud.deleg.§.iã
d nunc.Item [d] corã eo nõ ꝑcuatur satisdatio de prosequẽ
da lite,de qua no.J.de sat.§.si.quia sufficit pœnę ꝑmis-
sio:vt in Auth.de lit.§.ad excludendas.in fi.collat.8.&
C.de episc.& cler.auth.generaliter.in fi.sed corã iudice
7 sic 3.q.3.c.incidit.§.offerat. & aut. quod fieri. † Itẽ eius
sententia nõ infamat.ff.de his qui nõ.infra.gn ergo.§.
ex cõpromisso. quia non cognoscit de crimine quod
infamat.ff eod.l.non distinguemus.§.Iulian. ext. de in
integr.restitut.causa.in fi.Iudicis sic,ff.de fur,non ꝑt. ff.
de pu.iudi.l.infamẽ.ext.de re iudicata, cum te. Item si
sit pactum de no appellando,vel recedẽdo ab arbitrio,
nihilominus recedi potest.C eo.l. pen.ver.si aũt. secus
e in iudicio. C. temp.appel,l.fi.in fi [e].Item infamis potest
esse arbiter:vt s̃.eod.§.pt esse.ad fin.sed nõ iudex.eX.de
rescript.sciscitatus.4.q.6.c.1.Item arbitrium nõ reddit
in inuitũ.ff.de arb.l.3.§.tametsi. Iudiciũ sic. ff. de verb.
oblig.inter stipulantẽ.§.1.& J.ver.pro. Item inuitus qs
subit iudiciũ.ff.de mu.& ho.l.munerum. §. iudicandi.
C.qui pro sua iurisd ct.l.vnica.nõ arbitrium.extra eo.
c.1.licèt receptum finire cogatur.ff.eo.l.3.Et dic.vt J.§.
8 sequitur.in prin.† Item ex sententia arbitri non oritur
actio nec exceptio:quod dic vt J.§.fin.ver.hoc quoque
notandum.Ex sententia iudicis sic.ff.de re iudi. l.miles
f in fin.C.de reb.cre.actori.& no.ext.de of.deleg. corã [f].
Item arbiter non potest assignare diem ad sententiam
audiendã,nisi id actũ fuerit:vel nisi de nouo partes cõ-
sentiant ext.eo ex parte.ff.eo.l.nõ distinguemus.§.si.Iu
dex vero potest,eX.de of.del.ꝯsuluit.& de test.cũ olim
9 † Item ſm Vin.8 & alios differũt in exceptione spolia-
g tionis in modũ exceptionis propositæ.de qua non po-
test arbiter cognoscere. Nec ẽt corã eo ꝑt peti restitu-
rio incidẽter:quia nõ fuit cõpromissum super hoc.eX.
h de rest in inte.cã.& hæc quæstio est dominicalis [h]. dic
10 vt ibi.† Item ſm eũ,non possum excipere de excõmu-
nicatione ꝯ.arbitrũ, quẽ sciẽter elegi. Aliud in iudice:
cum in eum non cadat iurisdictio.eX.de re iud.ad p ro
bandum.eX.de exce.pia.Ego credo,ꝙ siue sciẽter, siue
ignoranter arbitrũ excõicatum elegerim, non teneor
sibi cõicare,nec tenet compromissum:vt in pre.c.ad ꝓ
bandũ.11.q.3.cũ exõicato.24.q.1.audiuimus.eX.de ele.
excõ.mi,illud Nam excõicatus pro hæretico est haben
dus.in Auth. de priuil. dot. hæreticę mul. non præs. §.
quia.n.arg.C.de epi.audi.iubemus.& est seruus pœ̃. C.
de sen.pat.l.vlt.2.c.7.§.quia ergo.Ad idem in Authen.
de iureiu.quòd a mo.præ.arg.ꝯ,quia non inuenitur ex
cõmunicatus ob hoc ꝓhibit⁹.§.ex qui.cau.ma.l.necnõ
§.quod eis.eX.de transl.inter corporalia. Item infamis
i põt esse arbiter [i].Idem vr̃ in Iudæo.C de Iudæis.l. Iudæi
Sed quod prius dixi,verius est:quia nec cum excõmu-
nicato potest ꝯhi,quod dic vt in Repert.in titu.de sen.
excom.ver.an cum excommunicatis licèt tamen pos-
K set dici quod inter excommunicatos [k],põt esse arbiter.
arg.C.de hære.quoniam.2.q.7.c.pagani.§.ex hoc. & c.
sequent.Si igitur peto arbitrum corrigi,& probo arbi-
triũ fuisse excommunicatum.debet iudex pronuncia-
re cõpromissum,& arbitriũ esse nullum.nam & verba
illa,arbitratu boni viri In seruum non cadunt.ff de ver.
l sig.& illa.& sic obtinuit [l].† Quid de bannito nostri tem
11 poris,quem deportato comparamus,si ob graue deli-
ctum sit bannitus:vt not.Instit.qui mo.ius.pa.po.sol.§.
relegati.& videtur quod potest in eum compromitti.
quia non est prohibitum.ff.de test.l.1.quod verum est,
si sit relegatus ob tale delictum,propter quod nõ sunt
eius bona publicanda: aliàs secus:vt in præd. §. rele-
gati.

ADDITIONES.

a Actum sit. *Illud Nisi, respicit primum dictum tantum, sed illud Nisi, quod sequitur, vtrumq; respicit. & in hoc cautius locuta est glo. quam princip. allegam.*

b Præsentata. *Ibi scripsi super verbo solo.*

c Ver.1. *Sic erat ante additionem, quia quicquid est in illo §. ante ver. licèt nunquid. detractis tribus primis virgu. fuit additum.*

d Item. *Secundum Azo. in Sum. de satisd. in princi. & de arb. 3. col. ver. producitur.*

e In fi. *Vide infra de app. §. vlt. in fi. an vero valeat pactũ, ꝙ partes possint a sententia arbitri appellare satis scripsi super gl. 2. de Decre. cùm dilectus. quam in princip. huius §. alleg.*

Adde Abb. in d. c. cum dilectus Pan. de Ca. & Bar. qui contrarium tenent. in l. 1. de arbitr. et Specu. in tit. de Appe. §. 1. versi. quid si conuenerit & modern. in l. ex consensu. ff. de app.

f Coram. *In vlt. glos. & vide quod scripsi de testa. Ray. in glo. nõ enim potest. an ex sententia arbitri transferatur dominium.*

ADDE, An ex sententia arbitri oriatur actio, Alex. cons. 96. 1. li. Et quod ex sententia arbitri nõ transferatur dominium, nisi dominus tradat, tenet Bal. consi. 362. 3. li.

g Secundum Vin. *Quin hoc, & id, quod sequitur, notauit in præ Decre, cum dilectus. sed non probauit hoc aliquo iure.*

h Dominicalis. 86. *vbi idem dicitur quod hic.*

i Arbiter. *Vt supra versicul. item infamis. & §. 2. versi. item potest. Adde, quòd dicit glo. in l. Pedius. de arbitris. quam sequitur Bar. etiam tenet opi. Specu. & Abb. in c. ad probandum. de re iud. Sed in arbitr. vere Bartol. tenet quòd excommunicatus possit esse arbitrator in d. l. Pedius & in l. si quis arbitratu. ff. de verbo. obli. Ang. in sua disputatione duo ad inuicem litigantes Ant. de Butr. in c. Quintauallis. in 25. colum. Prædictam tamen conclusionem limita secundum Ange. in dicta disputatione, nisi in forma statuti arbitrantium haberet executionem paratã sicut sententia, quia tunc non valet arbitrantium excommunicat per d. c. ad probandum iura allegata per Io. An. qui contrariũ tenet, regul. a, dolo in merc. Responde vt ꝑ Alex. in d. si quis arbitratu. & Bart. in d. l. si quis arbitratu. Idem dicit in bannito quod in excommunicato.*

K Excommunicatos. *Compromittentes, quia non intendit, quod inter plures arbitratos possit esse vnus excõmunicat⁹ sed arguit ꝙ si reus & actor sunt excommunicati quod arbiter possit esse.*

m Obtinuit. *An autem publicè excommunicatus possit esse arbitrator. vide quæstionem super regula, de dolo. facit de reg. iur. li. 6.*

a gati, & ff. de admi. tu. sine hærede. §. fi. a & vide. ff. de his,
qui sui vel alie. iu. sunt. l. patre. Item arbitrium est contra
ctus, & contractus est de iure gen. ff. de iust. & iur. l. ma-
numissiones. & ea quę sunt iuris gent. reseruata sunt
deportatis: licet quæ sunt de iure ciuili, sint adempta. ff.
de pœnis, quidam serui. & sic de aliis casibus, qui in iu-
re inueniuntur expressi, in quibus est differentia in-
ter arbitria & iudicia: alioquin quicquid in iudiciis sta
tutum est debet in arbitrijs obseruari. qui redacta sunt
12 ad instar iudiciorum ff. eo l. j. C. de iud. rem non nouã.
1. †. Porro quædam etiam similia inueniuntur, nam co
ram eo libellus offertur: quod dic, ut dix, infra, de libel.
cõcep. §. restat. ver. sed nunquid. Item coram eo fit litis
contestatio, & sic interruptio præscriptionis. C. de iud.
rem non nouam. § patroni. C. eo. l. pe. Item citat per nũ
cium uel per epistolam. ff. eo. l. sed interpellat. §. arbiter
ad esse. ext. de offic. dele. prudentiam. Item coram eo
iuratur de calumnia C. de iu dic. l. 2. §. sed quia. Item par
tificatur & in aliis capitulis ordinis iudicarii obseruan-
dis. de quibus habes ext. de proba. quoniam contra. se-
cus in arbitratore, quod dic secũdum dominum meũ,
& Inno. IIII. ext. de iureior. Quintallis. Item, ut ualeant
b depositiones testium coram eis habite [b]. ex. de test. pre
sentata, C. de testi. l. fi. C. de fid. instr. cum apud compro
missarios. Itẽ feriarum obseruatione, quod dic ut infra,
§. fi. ver. forma autem & seq. Item in referendo senten-
tiã in scriptis. C. eo. l. pe. §. 1. C. de sen. ex breui. re. vnica,
2. quęst. 1. statutis. Et secundum hoc uidetur, quod non
c possit in idiotam [c] compromitti. & ideo debet poni,
tanquam in arbitrum & arbitratorem, &c. secundum
Iac. Alii dicunt, quod loquatur & pronunciet, ut scit, &
potest. ar. C. de iudi. certi. & in his, quæ no. infra. de sent.
13 §. in quo sit ferenda. † Item si arbiter non uenit ad locũ
destinatum, pars non ueniens non est contumax. ff. eo.
l. arbiter calendis. sicut & in iudice cõtingit, de quo dic
vt ext. de dolo. & con. c. fi. infra. §. fina. ad fin. Item litem
suam facit, sicut & iudex. C. de epis. & cler. si quis in con
d scribendo in fi. ext de re iud. cum æterni [d]. Item vt nec
minor 20. annis, nec mulier possint esse arbitri, ut dixi
14 s. §. põt † esse. Item, vt ab eius snia maiores restituantur.
e ff. ex qui. caus. ma. l. 2. Itẽ, ut intra trienniũ cã nõ expiret [e],
si dies certa statuta sit, secus si nõ sit statuta. ff. e. l. j. & l. si
unus. §. si multo post. & litigatores. resp. 1. C. de iudi. l. p
perandum. ext. de iud. c. pe. Super hoc autem dixit Pla-
centi, q arbiter potest pronunciare quandiu uoluerit. ff.
f eo. sed. si compromissum. in fi. fa. t Auth. de app. & ff. de
verb. obli. si Stichum aut Pamphilum. §. uni. quæ mul-
tum ad hoc facit pro eo. Azo dicit, quod si lis est conte-
stata, tunc usque ad terminum, sicut est in iudicio, ut sũ
dixi, Si uero non est contestata, usque ad secundum. ut
g in præ. l. propetãdum. Io. de Deo g no. cum Vber. quod
vbi compromissum est sub certa pęna. tunc expirat triẽ
nio: secus si sit amicabilis compositor ff. eo l. non distin
guemus. §. soluto. Item secus si sit dictum, quod in hę-
redes transeat. ff. eo. l. ciem. §. si hæredes. & l. sed & si nõ
interpellatur. extra eo. c. si. argu. contra, quod non expi-
piat, & quod non est necesse finiri triennio. C. de tem.
ap. auth. si tamen. sed ibi nihil aliud probatur, nisi quod
biennium, quod datur ad prosequendam appellationẽ
h non currit partibus, quandiu litigant coram arbitris [h].
15 Item contra in præ. l. si Stichum. §. unico. † Sed nunquid
potest de fructibus & expensis cognoscere arbiter, Hoc.
prosequere, vt infra. §. fi. uer. sed cum supra. Item in in-
diciis deliberatoriis concedendis. C. eo. l. pe. §. fin. Item,
sicut legatus cogitur ferre sententiam, uel suscipere iu-
dicium, quod in legatione suscepit. vt ff. de iud. l. 1. sic &
arbiter. ff. eod. l. non distinguemus. §. item si quis Romę
Item collige alia similia in his, quæ supra, & infra no. In
omnibus autem sunt similia, in quibus dissimilitudo
non inuenitur expressa, ut dixi.

ADDITIONES.

a §. fi. Gui. de Suzar. in l. si Pedius. alle. ff. pro socio. actione. §. publi-
catione, & ff. de bo. pos. contra tab. l. 1. §. ult. & uide inf. de instru.
edi. §. conpendiosè. post prin. uer. quid de bomino. et uer. 2. oppone.
et quod ibi dicam. & de cessione actionis. §. 1. uer. illud etiam quæ
ritur.
b Habitæ. *Sup. cum diffinitione, quæ habetur.*
c Idiotam. *Idiotam proferunt chirographi, id est, illiteratum, in-
doctum, insipientem, et componitur ab Idos, quod est diuisio, ut
no. super data 6. li. gl. 2. & iota quæ est litera, quasi a literatis di-
uisus.*
d Aeterni. *Vide supra §. 1. ver. sed si arbiter, & ver. seq.*
e Expiret. *Nota, quia aliud est hic quærere, an instantia compro-
missi pereat triennio. aliud an de instantia iudicij detrahatur tem
pus, quo partes fuerunt coram arbitris. de quo no. & dixi sup. tit.
1. §. restat. ad fi. versi. sed nunquid.*
f In fi. *Et hoc ibi recitat finis ultimæ gl. Et iustificari potest hoc di-
ctum, ideò per legem triennium non esse liti per arbitrium finien-
da statutum, quia partes illud statuere possunt, quod non procedit
in iudice. Patet primum. ff. eo. l. si eum dies. in prin. & l. Labeo. 2.
Imputet ergo sibi, si non statuerunt. Item cum eo casu iudex trien
nium statuere potest, & arbitrium cogere, ut infra certam diem
pronunciet. ff. eo. l. 3. §. 1. de ap. legitima. li. 6. ergo, ut sup. propter
quæ, & per auth. inf. all. hæc op. placet, hac tamen disceptatio nil
ualet de iure Cano. de iud. c. pe. Hos scias, quòd Marti. de Fano ple
nè de hoc tractauit in c. compromisimus. & sine distinctione te-
net compromissum expirare triennio computato, non a die com
promissi, sed a tempore causa coram arbitro capta, per l. properã
dum. In quo autem differt hoc dictum à dicto Azo facilè est uide-
re. Iste ponderat causam cœptam, ille litẽ contestatam, quasi prius
non sit lis. de uer. sig. ex parte 2. Adde, quòd arbiter possit pronun
ciare quamdiu uoluerit, Bal. in consi. 161. 2. volu. & consi. 475. 4.
lib. sed Bar. in l. si quis arbitratu. de uerb. obl. dicit, quòd Spec. hic
nihil boni allegat, quòd in arbitratore potestas pronunciandi fini-
tur anno, & hoc sequitur Bal. consi. 135. 3. lib. Vide Alex. in d. l. si
quis arbitratu. & Pau. de Cast. in l. properandum. §. illo proculdu
bio. C. de iud.*
g Io de Deo. *In suis Caui. lib. 6. rubr. de arb. in fi.*
h Arbitris. *Sequitur etiam ibi, si decies millies plusquam biennij
tempus effluxerit, ergo patet, triennio non finiri compromissum.
Et idem in clem. de app. c. quandiu. In sequenti contrario dicitur,
quod stipulatio in annos singulos, est una incerta, & perpetua.
Sed quia stipulationes non habent, triennium diffinitum, sicut li-
tes, ad illam facilè respondetur.*

SVMMARIVM.

Arbitrium qualiter finiatur.

1 *Arbitrium finitur per lapsum diei in compromisso appositæ, & vbi litigatores ad alium iudicem iuerint.*
2 *Finitur arbitrium morte arbitri, uel alterius litigatorum, nisi aliquid specialiter exprimatur.*
3 *Arbitratus an soluatur morte unius, sicut compromissum, aut arbitrium.*
4 *Prælatus alicuius ecclesiæ compromittens super rebus ipsius ecclesiæ, an eius morte compromissum finiatur.*
5 *Arbitro coram prætore se excusante, expirat arbitrium.*
6 *Iurisdictio iudicis non ob hoc expirat, si causa coram ordinario iudice, uel delegato pendente simpliciter compromittatur.*
6 *Eundo de uno arbitratore ad alium, quare dicatur recessum a priore.*

5. §. Finitur autem arbitrium, si de omnibus
de quibus compromissum fuit, sit
pronunciatum: secus, si de quibusdam tantum: nisi
ubi actum sit: quòd de parte litis pronunciare possit.
1 ff. de eo. l. diem. & l. quid tamẽ. † Itẽ finitur per lapsum
diei in cõpromisso appositæ. ff. eo. l. si cum dies. & l. arbi-
ter ex compromisso. & dicam j. §. prox. Item si litigato
res ad iudicium, uel ad aliud arbitrium iuerint. ff. eo l. si
quis. j. & l. sed & si in seruum. §. fina. & l. seq. & l. litiga-
2 tores. & Item si unus. §. si multò post. † Item morte ar

a biri,vel alterius litigatorũ [a],nisi dictũ sit, ꝙ hæres succedat:uel si dictum sit,sed ab altera parte tantum.ff.eo arbiter calen.& l.non distinguemus.§.soluto.ex.de testi.præsentata ex.eo.c.fin.pro socio l.actione.§.morte.ff.eo.l.diē.§.i.& l.sed si interpellatur. in fin. & l. si compromissum ita.& l.seq. Sed uidetur,ꝙ arbitro mortuo
b alter sit ei associandus [b]. ff.de iud.l. proponebatur. & l. mortuo.C.de peda.iudic. l.placuit.Sed illa & similia loquuntur in iudicijs. Nam arbitrium soluitur, ut societes.extra de spon.c.2.quia in infinitum posset dari terminus & dilatio.& iunge hic qđ not.infra §.proxi.uer.
3 itē qđ cōpromissum §.2.& seq. † Sed nunquid arbitratus soluitur morte unius, sicut compromissum seu arbitrium arg.ꝙ sic.in præd.l.diē.Vber.dicit contra:quia non est uerum compromissum seu arbitriũ. sed quoddam pactum uel transactio,in quo hęres succedit & ad
c eum transit.ff.de prob.sicut pactum [c].Sed ubi sit mentio de hærede,nunquid intelligitur tantum de uerò hęrede,uel ēt de alijs in infinitũ,Et uidetur ꝙ tantum de primo.C.de usufru.antiquitas Dic cōtrà.C.de leg. l.in annalib.nam & hæres hæredis in infinitum testatoris est hæres:ut C.de hære.inũ.l.si Nec ob.prę.l.antiquitas.
d Nã illud speciale est in usufru.ne proprietas [d] sit inuali
e da absente usufructu [e]. Quod autem dicitur, ꝙ hæres non succedit in compromisso: uerum est ante sententiam. Si uerò post sententiam moritur litigator, hæres eius succedit in emolumento,uel damno, ꝙ ea sententia contingit. arg.in præ.l.diem. in prin.& eo ti.quamuis.& uide in eo.uer.item quod cōpromissum.† Quid
4 si prælatus alicuius ecclesiæ compromisit super rebus ipsius ecclesię,nunquid eius morte finitur compromissum, Videtur,ꝙ non: nam ipsa ecclesia uidetur compromittere, cuius nomine compromittitur. extra de rest.spo.cum uenissent.in fi.ex.de senten.ex.c. mulieres & ecclesia nunquam moritur.ut 12 q.2.liberti.2.Et ad idem.ff.de an.leg.l.annua.§.post.Vbi dicitur, ꝙ si legetur sacerdoti talis ecclesiæ, & sacerdos moritur: ecclesia nihilominus habebit.12.q.4.Pontifices. ext.de testi. requisisti.Sed dic contra,arg.in præ.l.diem.§. 2. Cũ enĩ à parte vnius finiri possit, eo mortuo : ergo debet esse idem in alia parte:vt in præ.l.sed & si interpellatur.§.fi. eo.ti.si cum dies.§.si arbiter in fi. Nam non debet claudicare,vt suprà. & ext.de except.cũ inter secundũ Odo. Verius dic,ꝙ successor nō cogitur stare nisi in hoc vtilitas ecclesiæ fuerit procurata,arg.extr.eo c. 1.de præca
f capit.2.de so. c. j.& extr.ne præla.ui su.c.fi. [f] Prima facie cōtradicere videtur.& ff.loc.si quis domum. §. hic subiungi.& quia nec tenet compromissum ab eo factum, quoad perpetuum præiudicium sine consensu supe-
g rioris: vt ext,eod. c.3.&c. cum tempore [g]. &c.per tuas cum non sit dominus,sed procurator : vt extra de dot.
5 c.1.† Item expirat, si arbiter coram prętore se excusat: quod facere potest in multis casibus positis. ff. eo.licèt autem.& l.seq.Item si dictum sit,vt præsente vtroque litigatore aut heredibus eorum pronuncietur, & alter decesserit pupillo relicto, nisi tutoris autoritas intercedit:vt in præd. l. si compromissum ita & l. seq. Item si capitales inimicitiæ vel infamia facti arbitrij, & huius-
h modi superueniant [h]: vt infra §. proxi. ver. item ꝙ inimicitię.Item arbiter est in magistratu positus,vel in potestate;quia fortè est consul,vel prætor, non cogitur sententiam dicere.ff.eod.l.3.in fin.Item soluitur compromissum,die morte,acceptilatione,iudicio,pacto de nō petendo,transactione, rei peremptione, & sacerdotio audiente.ff.eo.non distinguemus. §. compromisso. & § sequenti.& §.sacerdotio.ext.eo.ex.parte argum. etiã ꝙ expiret sacerdotio. extra. de testi. præsentata. Quid igitur, si vnus ex arbitris sit monachus, Dic vt infra §. vlt.ver.sed pone ꝙ vnus.Item vno ex litigatoribus cedētebonis.ff.eo.item si vnus.resp. j.Itē si sit furiosus.ff. eo.si compromissum ita.& l. seq. Item spatio triennij.

vt sup.§.proximo.Quid si factus est arbiter ad litem cōtestandam,vt interumpatur p̄sumptio:nũquid pōt vltra procedere? Arg.ꝙ non ff.e.l.nō distinguemus. §. de off.supra §.prox.circa prin.ver.item in arbitrio non, & c.Dicas ꝯ.ff.de procu.l.qui procuratorē.ff.de iud. vbi. Secus,si dictũ esset ꝙ vlterius non p̄cederet. C. de iud. cũ specialiter. vel si datus esset ad certũ articulũ. ff. qui
6 satisd.cog.l,arbitrio.ſm Vber.† Illud aũt certũ est, ꝙ licèt cã corãm ordinario iudice,vel delegato pendente, simpliciter compromittatur,non ob hoc expirat iurisdō iudicis:imo pōt ad eũ reduci.C.de tem.appel.auth.
K tñ in medio,nec est contra rectè intelligenti [k],extra de p̄f.dele,significantib.& de arbit.innotuit. Verumtamē si temerè ab arbitrio receditur, ad iudicem redeundo pœna committitur.ff.de arbi.l.si quis rem. Et quando itur ad arbitros,delegat[o], à quo receditur, nō pōt cogere partes ad arbitrium obseruandũ:quia fines mandati & ca.ut extra de resc.cum dilecta nisi hoc actũ fuerit inter partes:vt in præ.c. innotuit, prorogando,eius iuris-
7 dictionē:vt ext.de off.dele.cum olim.& c.P.& G.† Sed quare de vno arbitro eundo ad aliũ videtur à priore recessum,vt ff.de arbi.l sed & si in seruum.§.fi.& l.seq.nō autē videt̃ recedi à iudicio accedendo ad arbitriũ, vt p̄dixi? Respon.arbitriũ est uoluntarium : ideoq; partes cōmuni cōsensu ab eo recedere possunt libere.ext. de regu.iur.c.j.ff.eod.l.nihil tã. Iudiciũ vero reditur in inuitũ.ff.de verbo.obli.inter stipulantē.1.Ideoq; partes ei renunciare nō possunt. Itē iurisdictio datur à lege, vel superiore:vt 96.d.l.si Imperator.ff.de of.eius cui man.est iurisdict.l.1.extra de offic.delegat.capitul.pastoralis.respon.1.c.super quæstionum.§.1. & ideo ei nequeũt partes

ADDITIONES.

a Litigatorum. *Nisi plures erant compromittētes pro qualibet parte,non facta mentione hęredũ suorũ, & vnus cōpromittentiũ moritur,tenēt Alb.Gal.e.ti.ver.antepe.ꝙ si res erat diuidua, & qlibet litigabat,pro parte sua durat compromissum,quia tot sunt cōpromissa,quot sunt partes & p̄sonæ.C.communi diui.l.,ad officiũ ff.de verborũ obligatio.scire.& de iniur.si plures.Secus si res erat indiuidua,quia tunc finitum fuit compromissum, vt est in seruitutibus,secundũ eũ.ff.familiæ erciscun.hæredes §.an ea. & si serui.ven.loci corpus.§.pen. Tenet ēt ibi.ver.vlt.ꝙ si nō facta mentione hęredũ,p̄ se,& vxoribus cōpromiserũt duo,promittentes de rato,& alterius vxor moritur,non finitur compromissum, cũ executio non cōtra illã,sed contra p̄mittētem fieri deberet. ff. de procu.l.Plautius. Ade Paulus de Ca.qui refert hanc ads. eius con.;2.Ang.con.246.*

b Associandus. *Debuisset dicere subrogandus.*

c Pactum. *Vide quod dixi supra § 2. vers.arbitrator verò. Adde quod contrarium tenet Bar.in d.l.si quis arbitratu. Sed dominus Fran.de Alb.tenet in resp.d.l.opi.Spe. & idē tenet Ro. & Alex.*

d Proprietas. *Vni legata.*

e Vsufructu. *Illius rei legato hæredi,finiet̃ ergo cũ primo hærede.*

f c.fin. *Vide quod ibi not.in gl.2.& quod super ea dixi.*

g Tempore. *Vide qđ ibi dixi post Host.in fi.& eo.tit.c.3.super vl. gl.& facit cle.de procuratorib.procuratorem. vbi de hoc in vl.gl.*

h Superueniãt. *Idē videtur si inimicitias,quæ prius erant,p̄babiliter ignorabat.Cui dicto satis cōuenit litera.§ cũ quidam.in l.non distinguemus.Bene facit.de elec.nulli.li.6.& ff.de cōfir.tu.l.in cōfirmando.in fi.cũ l.seq.& dixit Gul.de Suz.i p̄.§.quòd si litigator offendit arbitrũ,per quod factus est inimicus,illũ recusare nō poterit,ne ex dolo suo cōmodũ consequatur. Alle.eo.tit.l. ita demũ. in pri.& ff.ex quib.cau.ma.l.5.Facit Decr.5.de do.inter vi.& vx. Adde,ꝙ Gui.de Suz.sequtur Bar.licet de eo mentionē non faciat in d.§.cũ quidã,adde ēt in uer.item soluitur compromissum, quod si arbiter est bannitus,& banna publica, soluitur compromissũ, ut tenet Bar.in d.l.si quis arbitratu.sequitur ratio.ibi, Ant.de Bu. & Imn.in c.Quintauallis. Ale.in d.l.si qs arbitratu, Bar.in l. postquã.ff.vt leg.noīe cauea.& eius cōs.incipite,talionis de Spoleto.*

i Proximo. *Circa fi.ibi vide.*

K Intelligenti. *Vt ibi no.gl.2.& vlt.*

tes renunciare.fecus in arbitrio,quod fit per partiũ con
a ſenſum,vñ de corũ diſſenſu poteſt reuocari. vt dixi a.

ADDITIO.

a Vt dixi. *Idem ſcripſi eo.tit.inuotuit.ſuper 2.glo. Adde uerſ.item qđ lapſa die.& ver.itẽ quod prorogatio.& uer.qđ ſi fuerit actũ, ad eorũ clariorem notitiam,vide quod ſcripſit* Bald.*conſ.299.& ſeq.1.li.& uide conſi,471.cũ duo.ſequentib.& conſi. 4774.lib.*

SVMMARIVM.

De exceptionibus contra arbitrium.
& arbitrum.

1 *Excipitur cont. arbitrium,quod prorogatio diei fuit illegitima.*
2 *Arbiter mandans vni litigatorum ſe prorogaſſe de tali tempore,& alteri mandat de altera die,quid iuris.*
3 *Actum ſi eſt in compromiſſo,quod dies prorogetur,an ſemel uel pluries progabitur?*
4 *Prorogatio an poſſit fieri diuerſis temporibus, ut hodie actor cõſentiat, cras.reus.*
5 *Si actum eſt,quod hæredes arbitri ſuccedant, uidetur idem quod in hærede litigatoris.*
6 *Exceptio contra arbitrum eſt, quod non poteſt mulctare,niſi hoc actum fuerit.*
7 *Iniquum eſt,pacto perimi id,ne quo cogitatum non docetur.*
8 *Arbitrio promulgato non poteſt arbiter partem cogere, nec ſe de aliquo intromittere, eum iuriſdictionem non habeat.*
9 *Compromittens in aliquem non tanquam arbitrum, ſed tãquã bonũ virum, qui condemnat partem. an poterit ẽt iubere &c.*
10 *Arbiter an tenetur citare partes, ubi actum eſt, quod partibus abſentibus feratur ſententia.*

6.§.Excipitur cõtra arbitrium ſeu arbitrũ, quod nõ poteſt eſſe arbiter:
quod dic,vt dixi eo.ti.§.poteſt eſſe.Item quod poteſtas
eius expirauit,quod fit in multis. vt dixi ſupra.§. prox.
Item ꝙ eſt talis res,de qua non potuit compromitti:
uel talis perſona,quæ non potuit compromittere.quod
dic,vt dixi ſupra eo.§.reſtat.Item ꝙ compromiſſum factum
eſt cũ pœna.vel ſine.eo, qđ uicẽ pœnæ obtinet.
Vnde non ualet.ff.eo.l.litigatorer.§.2.& C.eo.pœ.altera.
& ext.eo.c.per:& dixi ſupra, eo.tit.§.1. Itẽ quod clan
dicat:unde non ualet.ff.eo.l.quod tamen. §.pe.extra de
cept.cum inter.Itemque pronunciatio arbitri in certa
collata eſt in arbitrium tertij.ff.eo. l. item ſi unus.§.Idẽ
Pomp.& §.ſeq.de hoc j,§.fi.uer.ſed quid ſi dicatur. Itẽ
quod actum eſt,ut tertius incertus aſſumatur: vt j. §.fi.
ver.hoc quoq.notandum.& ſeq. Item ꝙ lapſa die in cõ
promiſſo appoſita fuit pronũciatum: nec erat dictum,
quod arbiter poſſet diem prorogare.ff.eo arbiter.ex cõ
promiſſo.& l.non diſtinguemus.§.dies.& §.fin.& l.ſeq.
& l Põp.§.fi.alias incipit,ſi de meis.§.fi.&C.eo. l.1.in fi.
& l.2.ſed ſi lapſa ſit dies in compromiſſo appoſita, poſtea
ẽt cogit pronunciare,ſi ei liquet de cã.ut præ.l. Põ-
1 §.fi.† Item ꝙ prorogatio diei fuit illegitima, ut quia ſine
conſenſu partiũ,uel hmõi.ff.eo.l.arbiter ita.ff.de qb.
mod.vſusf.ami.l.3.in prin.ff.de in diem addic.quod aũt
ff.de le.3.ſi quis fideic.§.ſi quis decem. ext. de off. dele.
de cauſis. Põt ñ fieri prorogatio per nuncium, vel per
epiſtolam.ff.eo.l.diem.reſp.1.† Sed quid ſi arbiter man
dat vni litigatorum,ꝙ quod ipſe ꝓrogauit diẽ a die Do
minica in ſex dies,& alteri mandat de altera die. q̃ritur
a quo tpe currat prorogationis tẽpus, Quidã dicunt, ꝙ
a ſecundo tempore. ut ar.ff.de te[illegible]. mi.qui duos. ff.de
ſer.ruſ.præd.l.per fundum.ff.cõm.ꝑd.l.fi. & vẽ caſus, licet
in alia materia.ff.de iur.do. l. tali facta ſtipulatione.
reſp.j.&ar.ff.de bo.poſ.ex teſta.mil.l.1.1. Ego puto a neu
tro incipere currere, quia & ſi altera pars in altero tpe
non veniret.nec poſſet contra eum procedi, ut ſupra.§.
differt.uer.item ſi arbiter non uenit. & inf. de expon.§.
a fi.a.tu aũt. Et facit eX.de reſc.c.fi.uer.aut res. & extra de
in integ.reſt.ex literis.& extra de app. ſuper eo,2.in fin.
uer,tu aũt.& ſeq. Aſſignatio.n.termini facta ſine cauſæ
cognitione,non valet:vi j.de dila.§.nũc videamus,ver.
3 ſed pone.† Sed quid ſi fuerit actum in compromiſſo,ꝙ
dies prorogetur:nunquid ſemel prorogabitur, an pluries,
Et vẽ,ꝙ pluries.ar.ff.de eden.l.veluti.§.hæc vox.ite
rũ & 19.di.c.1. Tu dic,ꝙ tñ ſemel, licet ſimpliciter dictũ
ſit de die prorogãda.ff.de le.1.fideicõmiſſa. §.ſi qs
decẽ.ff.de ver.ſig.boues.§.hoc ſermone.& ex.de reſcri
b cum in multis. b † Item nunquid diuerſis temporibus
4 poteſt fieri prorogatio vt hodie conſentiat actor, cras
reus? Vẽ ꝙ ſic:& quia hoc põt fieri per epiſtolam, vt dixi.
Sed non eſt magna vis vtrum fiat eodem tpe, vel diuerſo,
& omnes prorogationes per vltimam confirma
buntur,ut ff.de ſer.ruſ.prę.per fundum ff.cõpia prę.l.fi.
Itẽ ꝙ eius turpitudo eſt manifeſta, qa accepit pecuniã
ꝑut altera parte ꝑnunciet tñ.ff. eo.itẽ ſi un'.& l.qualẽ.
Secus ſi ut pronunciet tantũ ff.eod.l.3.§.1.& l. ſed & ſi
c in ſeruũ.§.ſunt alij.Item & inimicitiæ capitali) c, aut in
famia facti,aũt ætas, aut ualetudo, aut occupati ꝓprio
rum negociorum,aut profectio urgens, aut munus ali
quod Reipublicæ cã,& ſi qua alia incommoditas ſuperuenit,
tunc.n.arbiter non cogetur pronunciare, ff.eo.l.
licet.& l.ſeq.& l.nõ diſtinguemus.§.cum quidam. Sed
nunquid excuſabitur eodem modo pp amicitiam. ar.
ꝙ ſic.C.de excu.tur humanitatis.de procu. aut affinitate
ext.de offi.dele inſinuante.3.q.5.quia ſuſpecti.arg.
ꝯ. ff.de iniu.l. lex. Corne.ff.de iur.om.iu qui iuriſdictio
d ni. Primum uerius d.Item ꝙ corruptus pecunia ſñiam
tulit uel dolo aduerſarij deceptus, uel ſorde uel gratia
corruptus.ff.eo.l.3.§.tametſi neminem in fi.& l.ita de
mum.& l.ſed & ſi ſeruum.§.ſunt.& ali ext. eo. c. 2. de
re iud,cũ æterni.11.q.3.quatuor.3.q.5.accuſatores, uel
teſtes.& ſic ultra latrociniũ peccauit.86.di.in religioſũ
e ar.ꝯ.C.eo.arbitratorum e.Item ꝙ tulit ꝯ ius. eX. de ele.
cãm,quæ.vbi de hoc in Auth. in med.li non fieri ſacra.
f iuſſ.§.hoc dicimus.collat.8. f. Item ꝙ pars non fuit ſtipulata
pœnam à parte,ſi arbitrio non ſtaretur.ff.de præ.
uer.ſi gratultam.§.fi.ff.eo.l.diem.§.fi.& l.cũ dies. § pe-
& l.ſi de meis.& l.ſi liti.§.Iulianus. & §. quod ait. Itẽ ꝙ
non fuit non compromiſſum pœna vallatũ: ſed cõſenſus
ſolus interuenit vnde non poteſt agi ad pœnã, ſed
ad id itereſſe ſic.ff.eo.l.diẽ.§.n.de hoc j.§.fi.ver. ſed qd
ſi ſtipulatus.Item ꝙ pœna ſoluta nõ eſt neceſſe ſtari ar
bitrio,quia expirauit. Et ſi peto quod laudatum eſt, nõ
poſſum exigere pœnam.ff.de do.exce. apud Celſum.§.
Labeo.& ff.eo.l.ſi duo.§.ſemel.& §. fi.& l. Celſus. niſi
dictũ eſſet,ꝙ pęna ſoluta laudũ firmũ maneat:& laudo
rato manente,peti poſſit pęna:quia tunc vtrunq; exige
tur.vt in prę.§.ſemel.& C.de tranſ.cum proponas.ff.de
tran-

ADDITIONES.

a §.fi. *Qui incipit poſtremo.*
b Multis. *Ad hoc de electione,ſi compromiſſarius & de præ. non poteſt.§.1.lib.6.*
c Capitales. *De his vide quod dixi ſup.§.ꝓxi.ver.itẽ ſi capitales.*
d Verius. *Lex humanitatis beneficit, vbi tutor nõ cogitur defendere pupillũ cõtra ſororẽ vel eius filios, ſed adito ꝑtore ꝓuidebitur pupillo ſatis videtur diſtinguendũ,an amici aduerſarius reſiſtat exceptioni,& eo caſu non ꝓcedat, cum ẽt pater in cauſã filij,& econtrà,poſſint arbitrari.ff.de co.ti.quin ẽt.ſicut & iudicare, niſi recuſentur.ff.iud.l.in priuatis. Leges econtraria loquũtur in coniũcto agente,& aduerſario recuſante.Tamẽ pro ſolutione facit.qa iſte arbiter vl.prouidi re famæ ſuæ quæ lęſi poſſet, ſi iudicaret ꝓ coniuncto.Contra hanc ſolutionem facit de conceſ.præb.quia coniunctis in fi.vt ibi.no.in gl.penul.*

ADDITIO,ad ver.ibi itẽ ꝙ corrept', etc. Adde, quod ex enormi & minima læſione dolus arbitrorum præſumitur. ar. l.oĩs.§. Lucius.ff.quæ in frau.cred.Iniquũ eſt arbitriũ,quando læsit vltra ſeptimam partem. Pau. *de Caſt.conſ.122.incip.viſo puncto. col.2.verſ.2. videndum.in 2.par.conſiliorum Hen.Ferran.*
e Arbitratorũ. *Ibi videtur,quod neceſſaria ſit exceptio ibi ſoluũ*
f Colla. *Guid.in quæſtionibus ſtatutorũ ſub litera I, dicit iudica-*
tum

tum fuisse, ꝙ si cõpromissum est, vt pronuncietur secundum iura arbiter non poterit pronunciare secundum statuta, saltem iuri cõtraria. alle. Auth præsides. C. de epi. aud. l. rem non nouã. & quia iuris nominatio siue additio intelligitur de communi iure Romanorum. Insti. de iur. nat. gen. & ci. §. 2. in fin. & licet iudices iurent seruare statuta & consuetudines locorum, de iureiu. Venientes arbitri. non hic videntur distinguenda statuta ordinantia processus, à statutis diffinientib. principale, ex quo solum pronunciationi imponitur illa meta. Sed si additũ fuisset cognoscere & pronũciare, tunc fortius ligaret. Periculosum eßet si cõmitteret ei, qui per statutum, fouet iniustitiam per ius cõmune, non ad exẽplum. infra. de instru. e. li. §. compendiosè, ver. sed nunquid consuetudine. cum versi. seq. Adde, ꝙ hanc addi sequitur Ange. in disputa sua, duo ad inuicem litigantes. Sed Bal. in l. stip. de her. insti. teneat cõtrarium & An. de But. in c. Quintaualis, repet. quia iura municipalia in ciuitate propria loco iuris ciuilis sunt, vt l. omnes populi ff. de iust. & iur. consi. tamen 496. li. 4. dicit. ꝙ aut hoc nomen ius profertur inter personas eiusdem mũicipij, et tunc potest intelligi de iure municipali. Aut inter personas diuersi municipij, et tunc debet intelligi de iure communi.

transf. l. qui idem. 25. q. 2. si ecclesię vbi de hoc. extra. eo.
a dilecti[a] Et iunge hic quod not. ĩ. eo. §. fi. ver. quid ergo
sm. Item pœna in ꝯpromisso promissa non exigitur, ni
si per capitulũ, super quo actũ est, nisi fortè dictum sit,
ꝙ pro omnibus & singulis peti possit. ff. e. l. si duo. in fi.
ff. si quis cau. si seruus. §. plurium. De hoc ĩ. §. fi. ver. qđ
si plura. Item quod in compromisso interuenit iurm
arbitri, vel alterius partis: vt su. in prin. huius tit. Item ꝙ
factum fuit nudo pacto, quod non valet: nisi in casu,
qñ. s. litigatores paciscuntur de non petendo id, quod
debetur, si arbitrio non pareatur. ff. e. litigatores. §. inter
b dum[b]. Item ꝙ arbiter non suscepit in se compromis-
sum: vnde non valet. ĩ. §. fi. ver. sed nunquid arbitrator.
Item ꝙ nõ est latum super eo, de quo fuit compromis-
sum, sed super altero. ff. eo. l. quid tñ. in fi. §. interdum. &
l. seq. §. plurium. & l. si cum dies. §. plensi, in l. non distin
guemus. §. de off. & §. fi. & l. seq. ex. eod. cum dilectus.
Oĩs. n. ptãs arbitri pẽdet ex ꝯpromisso: & nihil. ex. illud
p̃t. in prę. ꝯcor. Item ꝙ pronũciauit super vna re tm̃: cũ
tñ dictum esset, vt de oĩb ꝯtrouersijs vnã sniam ferret:
vt præ. l. quid tñ. & in prę. §. de offic. Item ꝙ erãt plures
arbitri, & vnus vel duo tm̃ pronunciãt: vnde non valet,
nisi id actum esset: vt in l. non distinguemus. §. cum in
plures. & l. item si vnus. §. itẽ si plures, & l. Pedius, aliàs
incipit, parui. §. in seruum. ex. de of. del. prudentiam. qđ
dic vt su. §. vlt. ver. postremo. Item ꝙ ꝯpro missum expi-
rauerat, prius q̃ arbitraret morte ꝯpromittẽtis: nisi actũ
sit de utroq; hęrede successuro, & ẽt morte arbitri. qđ
5 dic, ut su. e. §. finitur. & uer. item morte. † Quid si actum
est ꝙ hęredes arbitri succedant? Vr̃ idẽ quod in hęrede
litigatoris. de quo dixi in prę. uer. item morte. Nam p̃ot
dari alicui & hæredi eius iurisdictio. ff. de re iud. ait p̃to
Et ꝯ ur̃, ꝙ hęres non succedat, ẽtsi hoc sit actum: ut cõ-
tingit in hęrede socij. ff. pro. soc. l. Labeo. & l. nemo. Vel
distingue an fuit actum de hęredib. litigantium, uel ar-
c bitri, & tunc ualeat, alias non.[c] Item ꝙ doli clausula nõ
fuit apposita, unde non fuit plenum. ff. e. l. ita demum.
6 in fi. †. Item ꝙ non p̃ot mulctare, nisi hoc actum fuerit
ff. de ui. l. 3. §. fi. Item ꝙ super una re tm̃, quæ fuit specifi
cata. fuerat dispensatum. unde super ea, & nõ sup alia,
7 ur̃ fuisse ꝯpromissum. ff. e. l. si cum dies. § plenũ. † Sed
d pone. T. d dedit filio suo tutorem P. debitorem suum:
tutela finita ꝯuentus est P. actione tutelæ: tandem gñaliter ꝯpromissum est: arbiter cõdemnat P. de male gestis & de omissis: nunc pupillus ꝯuenit P. actione ex stipulatu pro debito paterno. ille excipit, quod est condẽnatus in 30. & ab alijs petitionibus absolutus: quęritur an possit ꝯueniri? Et vr̃, ꝙ sic. Nam iniquũ est pacto perimi id, de quo cogitatum non docetur. de transa. l. qui. cũ tutorib. & l. cũ Aquil. ar. ꝯ. Nam prima actio deuolu ta fuit in actione tutelæ, & debuit à se exigere. ff. de ne

gest. diuor. §. fi. Merito ergo si gñalis fuit petitio, oẽ ius
suum in iudicium deduxit. ff. de iud. solemus. ex. de cã
po. & ppriæ. cũ ecclesia. C. de ap. l. fi. Vnde si gñalis fuit
absolutio, tũc nõ p̃ot: vt in dictis legib. Nec ob. C. de iu.
e licet. qa ibi fuit gñalis petitio: hic snia spãlis[e]. Sed dic,
quòd non p̃ot: quia aliud est in iudicijs[f], & aliud in ar-
bitris: vt not. C. de trans. sub p̃textu specierum. & ex. e.
c. 1. Item quòd pnunciauit die feriato. C. de fer. oẽs. ff.
eo. l. Pompo. in fin. & l. si feriatis. De quo dic, vt ĩ. §. vlt.
prope fi. uer. in forma. & seq. Item quòd alibi pronũcia
uit q̃ vbi fuerat ꝯpromissum: vel alibi q̃ vbi fuerat di-
ctũ ꝙ pronuncicaret: & est arbiter talis ꝯditionis, ꝙ nõ
ꝯsueuit in successionib. agere. ff. eo. l. si cũ dies. §. si arbi-
ter. Quod dic, vt ĩ. §. fi. ver. de loco. Item quod sic fuit
assumptus, vt sniaret p altera parte: ut s̃. uer. itẽ qđ eius.
8 Itẽ ꝙ arbitrio pmulgato, nõ p̃ot partem cogere, nec se
de aliquo intromittere: cũ nõ hẽat iurisdictionem: nec
suam sniam exequi p̃t: ut dixi. s̃. §. differt. uer. itẽ nõ exe
quit̃. P̃ot tñ snia diẽ solutioni faciendæ statuere. ff. e. qd
tñ. §. solutioni. & l. sequẽ. §. si intra. quæ est ꝯ, solutio. ibi
Sed pone quòd litigantes de Digesto compromierũt
in Titium, non tanquam in arbitrum, sed tanq̃ in arbi-
tratorem, seu bonum virum, q sic pronũciat: ꝯdemna-
te ad Digesti restitutionem, decem prius ab aduersario
perce-

ADDITIONES.

a Dilecti. *Vbi scripsi super vlt. gl.*
b Interdum. *Vide infra, §. vl. ver. item vbi nudo. Adde, ver. itẽ ꝙ non est latum. super eo. Bal. in cons. suis. 54. & 253. primo volu. & 444. 2. vol. & 366. lib. 3. & cons. 37. li. 4. Pet. de Anch. cons. 110. Rom. cons. 55. & 87. & 155. & 115. Adde etiam ver. item quod erat. Bal. cons. 239. 392. li. 2.*
c Non. *Ineptè posuit hoc dictum Vber. qui cha. 3. vbi de sententia arbitri sic dicit de hæredibus litigantium, & tunc valeat, an arbitri, & tunc valeat. vide Cy. C. de contrah. emp. l. vlt. ad fi. licet non contingat directè casum istum.*
d Pone, T. *Hæc quæstio ad literam fuit Alb. Gal. eo. tit. ver, sed pone qõnem. sed Ros. plenè disputauit hunc casum, vt dicam, in fine.*
e Specialis. *Suspicor, & dicere voluit, sed sententia specialis, & sic ponit Alb. quam lecturam ponit ibi finis primæ gl. licet nõ approbet, quo ad verba ipsius legis.*
f Iudicijs. *Quæ restringuntur ad cogitata: quia dantur in inuitos compromissa, & transactione ex consensu pueniũt, vt ibi no. in l. gl. in cuius fine qđ in transactionib. dicitur, in arbitris locũ hẽre, per l. si cũ dies, §. plenũ, ff. eo. vt hic in dixi. Ros. bene plenè in sua q. 41. tractat hunc casum, & tenet contrarium. quod & mihi placet. s. quòd adultus agere potest primitiua actione pro mutuo: qa quòd debebatur ante tutelã, nõ uenit in rõne tutelę: ergo peti p̃ot. Nã put dicit lex, qui cũ tutorib. superius allegata, qui trãsigit cũ tutorib. de administratione tutelæ, agit contra tutorẽ ex alia cã. ergo, &c. Nõ obs. l. diuortio. §. fi. volẽs quòd actio prima trãsfusa sit in actionẽ tutelæ, cui concor. lex, quot. ff de admi. tu. p totã l. et maximè §. itẽ tpali. Illud. n. statutum in pupilli fauorem, non conuertitur in ipsius læsionẽ: Veniat regula, quod ob gratiã, de re. iur. lib. 6. cum concordantijs. Intelligitur ergo illã transfusam, si vult & si sibi sic expedit. Facit ff. ad Car. l. Carbonianũ, §. duæ. vbi differtur qõ status & bonorũ in tp̃s pubertatis, si voluerit pupillus, aliàs non principaliter inducit ad solutionẽ, l. Marcellus. §. quidã. ff. ad Treb. vbi rogatus restituere qcquid de portione sua hẽt in hę reditate, non restituit p prælibata. Ad idẽ eo. ti. in fideicõmissaria. Inducit ẽt l. si is, qui. ff. de act. & obl. ubi si is, cui ex stipulatu debebatur Stichus, fuit hæres debitoris, hẽat actionem ex testo, & ex stipulatu: & una intenta, altera salua manet. Allegatur ẽt contra tutorem, quòd se debuerat excusare, qa debitor, & ut nõ faciẽdo debebatur sibi pęna, & sic non præmiũ, vt in Aut. ut hi, q obl. coll. 6. & in Aut. minoris, C. q dari tu. pos. Itẽ quòd in cõpromisso debuit exprimere casũ illũ, vnde contra eũ fiat interp̃tatio, vt in reg. cõtra eũ. de reg. iu. li. 6. Adde, quòd aliud sit in iudicijs, aliud in arbitrijs, reprobatũ, p P. & Cy. Ray. Bar. Fran. Ang. & Pa. de Ca. in d. l. sub p̃textu. & pro opi. Io. An. est tex. cũ gl. Bar. ĩ l. Aure. §. Mania. de li. le. vbi cõuentus actione tutelæ, licet seruatur liberatio*

ratio generalis,potest etiam conueniri rei uēdi.ad easdem res ad ministratas,et secundum Bal illa tex.non est alius,& est in d.qui cum tutor io.in §.qui per fallaciam. Facit quod uoluit Ang.consi. incipiente,uiso compromisso. & consi.incip.uiso testamento domi ni comitis Robert. ubi sentit, quod si factum est compromissum de omnibus quaestionibus,quę essent,uel esse possent,quod illa uerba nihil operantur.super eo, ubi lis non est,aliter facile posset quis circumueniri.

perceptis nunquid poterit iubere taliter pecuniā ab altero p̄stari? Non vī, q̄a hoc cōpromisso nō fuit actū.ff. eo.l.non distinguemus,§.de off.& §.fin.& l.cū dies.§.1. Dic,φ talis iussus in pecunia valet scd̄m l Ioft.& alios,secus tn̄ in arbitrio,vt in p̄.cōco. Et est rō, q̄a eius s̄nīa tenet,siue sit ęqua,siue iniqua: sed s̄nīa arbitratoris reducit ad arbitriū boni viri,vt no. sup. §.1. & ideo latius pa-
a tet eius officiū. Alii th̄ contra,ut ibi,[a] & in prę.concor. Item φ cōpellit partes in se cōpromittere. 3.q.7.c.infa-
b mis.§.tria.& l.si qs vero iudex.[b] Itē φ s̄nīa nō fuit corā litigatorib. dicta vnde non valet, nisi expresse fuerit a-
10 ctū.ff.eo.l.diem.§.proinde.† Sed pone,φ si actū vt partib.absentib.ferat: nunquid tenet arbiter partes citare? Credo φ sic.C.de iud.properandū.§.& si quidem.C.de tēp.& rę.ap.cū anteriorib. §. illud & videntur.§.si.prope fi.ver.qd si arb.& seq.hīc g̅nāliter opponit φ cōpromissum ipso iure nō tenet C.de re. nō dubiū.io. dut. vides. C.de agri.& cen.quemadmodum.25.q.2. imperiali.

ADDITIONES.

a Vt ibi. *Scilicet in §.1.super eo.in uer.arbitrator,ibi dixerunt tamen.*

b Iudex. *Dicit Gui.de Suz.quod si compulsi spōte prosecuta sunt causam,& lata est sententia,ipse bene tenet.ff.de condi. ob turp. causam.si ob turpem.C. quod met.caus.l.2.& de rer.l.absolutio. contra de reg. iu.non firmatur lib.6.solue ut ibi no.*

De Forma Compromissi & Arbitrij.

Vt autem compromissum & arbitrium recte cōcipiatur, vt nihil de præmissis possit eis opponi,vtriusq; formas hic duximus inserēdas. Forma igitur cōpromissi hæc est.
a FORMA.[a] Titius & Seius voluntarie & ex certa sciā,non per errorē de tali cā, lite & controuersia,quæ vertit,& verti sperat inter eos tali occasione, s. cuiusdam vineæ, &c. super decem,quæ Titius petebat à Seio ex cā mutui,vel societatis hactenus inter eos habitæ,& super 15.ex cā depositi, & generaliter de oīb. aliis q̄ōnib.litib.& controuersiis, q̄ vertuntur, seu verti sperantur,seu quocunq; modo occasione præmissorū, verti p̄nt inter eos, in hoc cōpromissis expresse,vel nō, pro se suisque hęredib. & successorib.oīb.concor.compromittunt & consentiunt de alto & basso in Caiū electū,cōstitutū, assumptū, & ordinatū cōiter ab eis tanq̄ in arbitrū, cōpromissariū,arbitratorē,laudatorē,diffinitorē,seu amicabilē cōpositorē,& cōem amicū, sponte in se hoc arbitriū suscipientē. Vel loquat tabellio p verba de p̄terito,dicens: Elegerunt, fecerunt cōstituerunt & ordinauerūt Caiū,&c.sed nō est vis in hoc: vt ext.de iu.pat.qd aūt.& de cōuer.conuer.coniu.dudū dātes ei. & cōcedentes plenā & liberā ptātē, vt possit p se,vel p
b aliū,vel simul cū alio, quē sibi voluerit associare,[b] vsq; ad talē diē in præmissis & singulis, de plano;& sine strepitu,& figura iudicij examinare, cognoscere:partes ad audiendū s̄nīam, seu præceptū, vel ad alia citare,& diē ad pronunciandū,vel ad aliud præfixā ,progare. partem contumacē mulctare, & p seipsum ,pnunciare, diffini-
c te,laudare,arbitrari,p̄cipere,& alte.& basse,[c] sicut ei videbitur,terminare,& ordinare semel & pluries,coniūctim & diuisim simul; vel sup altera earū ordine iuris seruato,vel non seruato: ordinarie, vel extraordinarie, dieb.feriatis,& nō feriatis sedendo, vel stando,in scriptis,vel sine scriptis:alias qualitercūq; & q̄ncunq;,prout sibi melius videbit,expedire,nullo prætermisso obstante,oīhora loco,& vtraq; parte absente, vel vtraq; p̄nte, & altera absente citata tn̄:& φ possit semel & pluries & ēt q̄ncunq; suā s̄nīam,vel s̄nīas, dictū laudū,siue ,pnunciationē interpretari,declarare,corrigere,reformare,si sibi videbit expedire,qd̄q; si velut arbiter de aliquib.vel oīb.q̄ōnib. cognoscere cœperit, vel aliquas terminauerit, possit eā cœptas, vel ēt nōdū cęptas tanq̄ arbitrator seu amicabilis compositor assumere, & de ipsis cognoscere ac diffinire,vel eq̄: & φ sup pœnæ cōmissione,& aliis ad pœnā spectantib.& q̄buscunq; aliis, idē arbiter valeat q̄ncūq;, ēt elapso t̄pe cōpromissi cognoscere,diffinire,declarare,arbitrari,dicere, & p̄cipere, sub pœna in cōpromisso cōtēta. Qd si in dicto t̄pe nō fuerit oīa & singula terīata, vel aliqua remāserint declarāda, possit partib.p̄ntib.vel absentib.reqsitis,vel irreqsitis,semel & pluries q̄ncūq; voluerit ipsū terminū ,progare. Et si sint plures electi,iūge φ vnus possit p se & alio ,pnunciare, vel s̄nīam legere,vel alio absēte. Promiserūt insup dicti Titius & Seius sibi adinuicē p se suisq; hr̄dib. p solēnē stipulationē,stare,parere,& obedire eius bāno & laudo dicto plene,arbitrio,,pnunciationis, p̄cepto seu p̄ceptis p eū vel alios de mandato eius facto siue factis:& mox eis ,platis homologare & approbare & ī nullo ɔ̄uenire, quacūq. rōne,vel cā,uel mō de iure,vel de facto,uerbo vel ope, p se vel interpositā p̄sonā, q̄ vel quas inter eos sup quocūq.aut aliquo p̄missorū,seu eorū occasione dixerit,fecerit,,pnunciauerit,diffinierit,seu fuerit arbitratus,& φ ɔ̄ eius p̄ceptū, laudū,,pnūciationē,seu arbitriū nō appellabūt,nec appellationē ,psequent:nullū rescripiū vel priuilegiū p se,vel p aliū impetrabūt,nec impetratis vtent, nullā exceptionē opponēt, restōnē in integrū non petēt: nec illud corrigi seu emēdari p superiorē vel aliquē iudicē petent,quodq. non vtent cuiuscūq.
d legis,[d] vel canonis,statuti, seu cōsuetudinis bn̄ficio,qd vitiet,seu vitiare vel infirmare ualeat hmōi cōpromissum seu arbitriū in totū,uel in partē,siue ex persona arbitri,siue ex p̄sonis cōpromittentiū, siue ex forma cōpromissi,uel arbitrij,seu ex reb. vel causis,de q̄b.est cōpromissum,siue quacūq.alia rōne:qd si facerent,vel in aliquo cōpromissa,vel aliquod p̄missorū venirēt,,pmiserūt solēniter,ut est dictū,sibi inuicē,& eidē arbitro,φ pars arbitriū seu laudū in totū.uel in partē non seruans parti seruāti dabit, & soluet pœnæ noīe decē lib.Bo.& legaliū Turon. reficere ac resarcire sibi oīa dāna & expensas & interesse, q̄ vel quas ipsum facere cōtingeret vel ēt sustinere,sicut suo declarauerit iur̄o. cui, siue aliis probōnib.fidem plenā eis placuit adhiberi. Vel si nolis tam large dicere,dic iuxta arbitriū,cognitionē & declarationē arbitri sup.dicti,quæ oīa & singula promiserunt sub pęna p̄missa, & obligatione oīum bonorum suorum p̄ntium & futurorū fideliter obseruare:constituentes adinuicē seu vicissim, φ bona sua unus alteri, & unus pro altero possideat bona sua, ita φ liceat arbitriū seruāti sua autoritate absq. cuiuscūq. iudicis uel curię requisitione,cū dicti tn̄ arbitri licentia ingredi bona venien-

ADDITIONES.

a Forma. *Iste formæ compromissi & laudi ponuntur,sed multum ampliant formas,quas posuit Rolan.parte 6.in prin.& est etiam plenior,quam illa Guid.Angli.& quam posui par. 1. ubi tractatur de arbitris.in fi.et loco notarii ponit illa forma hæc verba secundum morem Angliæ in hmōi rei formatione. ultraque pars cum signis dic arbitrorum signum suum apposuit. Nepos de Mōtealbano dedit etiam formam sub ru. contra arbitros, & contra cōpromissum.in fi.sed hæc plenior.*

b Associare. *Probatur hoc.ff. eo.si.non distinguemus.§. quęsitū in fi facit.ex.eo.si.c.pe.*

c Basse. *De iure & de facto,uel de iure tātum uel de facto tantum.*

d Legis. *Additur maxime l.si societatem.cum l.seq ff.pro socio.et l.si liberius iurauerit.ff.de op.li.& l.hæc vē.ff.de cōtrab.em.& cuiuslibet alterius le.sic cōsuluit Gui.de Suz. in sua Sum. ubi de arb.in fi.1.partis.*

venientis contra illud totũ uel in parte, & accipere de bonis eius mobilib. vel immobilib. pro summa prædicta: & pro restõne damnorum, expensarũ & interesse, hoc nihilominus spãliter acto, q̃ pęna pdicta semel & a pluries,[a] quoties contra prædicta, vel aliquod prædictorũ à quocunq; ipsorũ actu fuerit, vel pręta ũ laudũ, seu dictũ integrè obseruatum non fuerit in oĩb. & singulis capitulis, in solidũ cõmittar, & cõmissa exigar: qua soluta vel nõ soluta, & expẽsis, dãnis & interesse resarcitis, vel non pdicta oĩa & singula, & prædictũ cõpromissum, laudũ, seu arbitrium in sua permaneat firmitate, & laudo seu dicto, ẽt rato manẽte pęna nihilominus peti possit. Et hæc oĩa & singula iurauerunt qlibet attẽdere & obseruare p se suosq; hẽdes, corporaliter præstito sacro renunciantes spãliter. Auth. decernimus. positæ. C. eo. tit. q̃ inhibet arbitrium fieri cum sacri interpositione, & gñaliter oĩ bñficio & auxilio cuiuslibet iuris spãliter sibi connumerari & priuilegij, statuti, rescripti, consuetudinis, appellationis, & in integrum restõnis, emendationis, seu correctionis & exceptionis: per quod possent in totũ vel in partem à pœna seu obseruatione dicti arbitrij, seu præcepti, seu a restõne damnorum & expensarum & interesse qũolibet liberari. Porro si duo eligantur, & tertius nominatur, & adiungitur eis, si ipsi duo discordarent, tunc sic formabitur.

FORMA Titius & Seius, &c. vt sup. vsq;, Ordinauerunt Caiũ, &c. ita tñ q̃ ibi ponas de duob. arbitris, verbis competenter mutatis: postea iunge, Quod si prædicti, Caius & Martinus inter se discordarẽt, elegerũt Sẽpronium in tertiũ, dantes ei plenã, &c. vt sup. & vide super hoc sup. §. prox. ver. item q̃ erant. Cognito, igitur de negocio, sententiam proferent in hac forma.

FORMA. In noĩe Dñi amen: Nos Caius & Mart. cõcorditer electi arbitri arbitratores, &c. vt sup. in forma cõpromissi, a Titio ex parte vna, & Seio ex parte altera, super lite & controuersia, &c. vt sup. vsq;. Ex præmissis vel non, &c. prout in forma cõpromissi plenius continetur: lite coram nobis legitimè contestata, visis, auditis, intellectis, & examinatis partiũ iurib. deliberatione præhabita diligenti, pro bono pacis & concordię ex vigore compromissi prædicti, Christi noĩe inuocato, ordinamus, laudamus, arbitramur, diffinimus, dicimus atque præcipimus, q̃ dilectus S. vsq; ad proximas Calend, Septemb. vel vsq. ad alium terminum, quem dictus T. sibi concesserit, det, & soluat dicto T. vel cui ipse ius suum dederit, decẽ, quę ab eo petebat cã mutui, vel societatis, in quib. sibi tenetur, prout nobis constat per publicum instrm, vel p testes: & ad hoc ipsum condemnamus: super 15. vero, quæ ab eo petebat ex cã depositi: quia idẽ T. suam intentionem non probauit, dictum S, ab eius impetitione duximus absoluendum, eidem T. super eis perpetuum silentium imponentes. Et q̃ vna pars alteri adinuicẽ de oĩb. & singulis alijs, quę vnus ab altero occasione pdicti mutui seu societatis petere posset: faciat hodie p totam diem, finem, refutationem, diffinitionẽ, & pactum de vlterius non petendo, p publicũ instrm: & hæc oĩa laudamus, arbitramur, diffinimus, dicimus, atque inuiolabiliter pcipimus fieri & obseruari, sub pęna in cõpromisso apposita in singulis capitulis laudi, & compromissi, si cõtactũ fuerit, committenda: saluo & reseruato nobis arbitrio & ptãte declarandi, interpretandi, & corrigendi sup prædictis vbicunque, & qñcunque visum fuerit expedire: & super pdictis & quolibet prędictorum iterũ & semel & pluries pronunciandi, Tabellio aũt in fi. sñię dicat sic: Latum fuit prædictum arbitrium pñtib. partib. & laudum seu arbitrium audiendum statum expresse homologantib. seu approbantib. vel si altera pars abesset, dicat, pñte Ti- b tio[b] ad laudũ seu arbitriũ audiendum, & ego talis tali autoritate notarius prolationi huius arbitri interfui: & de mandato pdictorũ arbitrorũ & de partiũ voluntate hæc scripsi, &c. Et no. q̃ si fuerint solũ modo arbitri, qui ordine iudiciario seruato cognoscunt, debent vti forma diffinitiuæ sñię, de qua dicã inf. in tit. de sen. & re iu. §. vt aũt. Qualiter arbitri ad cognoscendum de cã suspicionis electi pronunciabunt, no. infr. de rec. §. qualiter. ver. aũt. Nota ẽt, q̃ singula uerba in cõpromisso s. posita põdere nõ caret, sicut s. §. prox. & p totũ hunc tit. Rõneni super singulis dictis diligẽs lector poterit reperire. Et no. q̃ qñque fit compromissum in arbitrium tantum, quandoque in arbitratorem tantum: quandoque in vtrunque simul: vt in sequenti §. apparebit.

ADDITIONES.

a Pluries. *Si dicam etiam semel & iterum, tenet Guido de Suz. quia pęnalis est, quod solum pro secunda vice incidet in pœnam, per iudicio cõmissa. §. si quis decẽ. ff. de del. 3. & lex, veluti. ff. de edend. §. hæc uox loquatur in non pœnalibus. hoc tenet in l. si duo §. si. ff. eo. ti. ut le supra proxi. uer. sed quid si fuit. Adde videndum Bal. consi. 417. li. 4.*

b Titio. *Credo quod uitio scriptoris de hic deficit, et absente Seio, tamen legitime citato.*

SVMMARIVM.

Notabilia & dubia quædam de arbitris & arbitratoribus.

1 *Aduocati subtilis, maxime reo fauẽtis, notabilis instructio in causa condemnationis pecuniaria.*
2 *Compromissum est in tres, vnus condemnat in decem, duo vero in uiginti, qua sententia praualeat.*
3 *Arbitri concordantem in summa condemnationis, discordantes autem in termino solutionis, quorum sententia standum est.*
4 *Vbi sunt arbitri, valet duorum sententia pręsente tertio lata, etiã si assentiat.*
5 *Arbiter tertius dissentiens duob. an sit, vocandus & expectandus ad procedendum, uel sententiam dicendam.*
6 *Compromissum factum de omnibus litibus præsentib. & futuris, an valeat?*
7 *Multiplicatio verborum non necessaria substantiam non immutat.*
8 *Iudicantium decreta non debent esse elusoria.*
9 *Cognoscere incipiens vt arbiter, diffinire debet ut arbiter.*
10 *Compromissio facta, ut possit procedi ordine iudiciario seruato, et non seruato, quomodo sit interpretanda.*
11 *Arbitrator seu amicabilis compositor, an possit cogi ad arbitrandum in controuersia seu contractu, in quo etiam potest assumi.*
12 *Pactum inter compromittentes ne arbiter cogi possit sentẽtiam ferre, an teneat?*
13 *Compromissum & arbitrium ad hoc fiunt, ut lites finiantur.*
14 *Arbitri, tres diuersæ iurisdictionis, per quos cogi debeant sententiam dicere.*
15 *Arbitri duo dissentientes, si tertium, eligan. in certũ, nil valet quod agitur.*
16 *Compromissum quod iubetur de consilio alicuius sapientis pronunciari, an valeat?*
17 *Compromissum, in quo actum est & sunt duo electi, nulla facta mentione de tertio, an sit validum?*
18 *Tertius arbiter mandato prętoris electus, verus arbiter est habendus, quasi partes tacitè intelligantur elegisse, si eos contingeret dissentire.*
19 *Arbiter tertius electus à duobus coactis, uel à iudice datus, an debet cogi recipere?*
20 *Arbitri duo tertium eligentes per se sine iudice, & sic concordes ferunt sententiam, an talis sententia sit valida.*
21 *Arbitri eligentes tertium litigantibus odiosum, an ipsis inuitis pronunciare possint?*
22 *Compromissum factum tanquam in arbitrum & arbitratorem, si actum & iuratum est, ne ad boni uiri arbitrium reccuratur vel ne sententia dicatur nulla, an sit validum?*
23 *Reductio ad arbitrium boni uiri, quo iure petatur?*
24 *Reductio ad arbitrium boni viri, intra quod tempus, iudicis arbitrio relinquitur, cum sit a iure diffinitum?*
25 *Reductio in arbitrium boni viri quãdo cõpromissum est, tanquã in ar-*

in arbitrium, arbitratorem & amicabilem compositorem an petit possit?

26 *Tenens se in arbitrio alicuius, vt arbitretur super beneficio, si apposita est pœna, ipse autem male est arbitratus, quid iuris?*

27 *Compromitti an possit in abbatem, vel priorem, vel præpositam regulam?*

Compromissum morte expirat.

28 *Religiosi in ipso religionis ingressu corpus & animam Deo dicauerunt.*

29 *Monachus simplex, uel frater Prędicator, vel Minor possunt esse arbitri.*

30 *Compromitti potest in Episcopum, cum habeat cognitionem causarum.*

31 *Abbas an possit esse arbiter in causa monasterij.*

32 *Sententia arbitri actionem non causat, nec exceptionem.*

33 *Actiones non nascuntur ab initio ex voluntate partium, nec extinctæ renascuntur.*

34 *Compromissum tribus modis concipitur.*

35 *Compromissum est in aliquem de iniuria, qui passus iniuriam dicit arbitro, quod si contigerit iniuriam condemnari, detur condemnatio hospitali, an per tale quid acquiratur hospitali actio*

36 *Actio an moueatur per sententiam arbitri?*

37 *Dictum in compromisso, quod soluta pœna ratum maneat compromissum, quomodo intelligatur?*

38 *Pactum debet aliquid operari.*

39 *In compromisso si plura capitula contineantur, & pœna promissa, si quis uenit contra, an pœna in solidum exigatur?*

40 *Pœna quando insolidum, uel pro parte committi dicatur.*

41 *Iudicium quodlibet est indiuiduum.*

42 *Obligationis conditio ex personis hæredum non immutatur.*

43 *Compromissum in quo dictum est, quod pęna pluries committatur, si pluries contra fiat, an pœna semel soluta sit solutum, & compromissum?*

44 *Stipulatio ubi interuenit sine pęna, agendum est ex stipulatu ad interesse.*

45 *Pœna non committitur, nisi diffinitiuæ sententiæ non pareatur.*

46 *Dolum non uidetur facere, qui eum excludit.*

47 *Arbiter sententiam dicere non cogitur, si ex altera tantum parte stipulatio pœnæ committitur.*

48 *Iuramentum interuenire non debet in compromisso.*

49 *Iuramentum & fidei præstatio æquipollent.*

50 *Periurus est, qui postquam iurauit se contra arbitrium vel contentionem non venturum, actiones suas alicui cedit.*

51 *Arbiter cogendus est pronunciare, ubi res, de quibus est lis, deposita sunt cum pacto, ut inuicem dentur, & arbitrio non pareatur.*

52 *Compromisso facto in plures, non unus solus, sed vel omnes, vel nulli cogendi sunt.*

53 *Arbitri duo pronunciantes absente tertio indebite pronunciãt.*

54 *Sententia absolutionis, an valeat, vbi ex quatuor arbitris duo condemnant, & duo absoluunt.*

55 *Sententia lata absente altero arbitrorum, non tenet.*

56 *Sententia per duos arbitros lata, cum licentia tertij absentis, est valida.*

57 *Compromissum, in quo actum est, quod concorditer pronuncietur debet sic obseruari.*

58 *Lex, si in tres, dicens quod arbitri absentis præsentiam potuit ad se duos trahere, quomodo excusetur.*

59 *Compromissum suggestione alterius factum non valet.*

60 *Pronunciare non uidetur, si de pluribus compromissum est, nisi super omnibus pronunciet.*

61 *Vnitas diuisionem non recipit.*

62 *Sententiæ diuersæ licet possint eodem die proferri, non tamen postea sententia lata mutari.*

63 *Arbiter si condemnat, ubi absoluere proposuerat, an possit sententiam mutare?*

64 *Verbum obscurum in sententia positum, an possit interpretari.*

65 *Sententia arbitri si ipso iure sit nulla, an iterum poterit cognoscere & pronunciare?*

66 *Locus si ignoretur de quo actum sit, intelligitur de eo, vbi compromissum factum est.*

67 *Locus quandoque accipitur pro tota prouincia.*

68 *Arbiter mandans intra certum tempus aliquid dari si non detur licet post ipsum diem offeratur, nihilominus pœna committitur.*

69 *Recipiens post terminum datum ab arbitro, & dicens, recipio saluo iure meo, an talia uerba aliquid operentur.*

70 *Creditor nollens pecuniam recipere, quam postea offerens expẽdit, an repetitam statim dari teneatur?*

71 *Sententia arbitri in compromissum idẽ operatur, quod exceptio rei iudicatæ in iudicio.*

72 *Restituẽs eo animo, ut postea auferat, habetur ac si nõ restituisset*

73 *Mentione facta de expensis in compromissum, an arbiter possit super eis pronunciare?*

74 *Arbiter an possit à partibus sportulas petere.*

75 *Sententia arbitri de communi consensu sine pœna electi est executioni mandanda.*

77 *Dictum in compromisso pœnali, quod pœna soluta, ratum maneat arbitrium, quomodo intelligatur.*

77 *Verbum illud, ratum manet arbitrium, quid importat.*

78 *Arbitro pœnam stipulante, & altera pęna non obtemperante, quid iuris.*

79 *Pronunciandum non est dieb. in honorem Dei feriatis, etiam si in formam compromissi ponatur.*

80 *Pronunciare an poterit amicabilis compositor dieb. feriatis?*

81 *Arbiter quomodo teneatur sedere, & audire dieb. feriatis ex pacto partium.*

82 *Episcopus morte arbitri cognoscet, si de communi consensu litigare coram eo determinatum sit.*

83 *Arbiter pronuncians altera parte absente, & nollens amplius pronunciare, quid iuris.*

84 *Sententia lata pro minore sine tutore autoritate valet.*

7. §. Sequitur de quibusdam notabilibus & quibusdam dubiis uidere. Igi-
a tur in primis notandum est,[a] quod si elegisti sub arbitro litigare, quẽ elegisti voluntatie, nõ poteris amplius ab eo dissentire. 32. q. 5 horrẽdus. 8. q. 2. directissimi. ext. de re iudica. quod ad cõsulationem & de test. præterea. ff. de euic. si dictũ. §. si, sine. ff. de iur. om. iud. sit tibi. §. 1. C. de ac. & obl. sicut in initio. Imo in te inuitũ reddit iudiciũ seu arbitriũ. ff. de uerb. ob. inter stipulantẽ. 2. q. 6. c. a iudicibus. §. qđ de arbitris. ext. eo. cum tẽpore. de præscr. cũ olim. & c. veniens. ar. cõ, quod possum eũ reprobare. ff. de mu. & ho. ut gradati. §. medicus. C. de pfei. & medi. l. 1. 2. & 3. & l. medicos. ext. de iureiu. quẽadmodũ. Sol. Vbicunq; cõditio subintelligitur, uel noua causa intercedit vel iusta, possum reprobare quod approbaui. de pœ. di. 1. quãobrẽ. 22. q. 2. beatus Paulus. ext. de offi. del. insinua-
b te. Si ergo arbitrium nõ tenuit ipso iure,[b] uel alia iusta cã, de his quæ supra positę sunt, poterit arbiter & arbitriũ reprobari. 10. di. vides. C. lega. j. l. nõ dubiũ extr. de confir. vti. vel inuti. examinata. de rerũ permu. c. fi. de testi. c. 2. in ff. De hoc sup. §. differt. uer. itẽ arbitriũ, & seq.

1 † Notare quoq; debet subtilis aduocatus, maxime reo fauẽs qđ si duo uel plures arbitri volũt reũ in cẽtũ marchis cõdẽnare, & in hoc cõcordẽt, faciãt ut vnus ex arbitris ipsi reo fauẽs cõdemnet ĩ quiq; solidis, & sñia eius tenebit & oẽs alios ad se trahet: qa oẽs ĩ illa suma cõcordãt
c ff. eo. tit. diẽ proferre. §. si plures[c]. Nec propter talẽ dissensum cogunt assumere tertiũ: qa inter se nõ cõtradicũt, imo ĩ vnã summã cõcurrũt vt dixi. maior enĩ numerus ĩcludit in se minorẽ. ff. de adi. le. l. 3. §. si qs plus. ff. de reg. iu. ĩ eo. & arg. 15. dist. c. 1. & ĩtra asseuerãtes nõ est cõtradictio. ext. de his q̃ fi. a præla. sine cõ. ca. cũ Apostolici. C.

ADDITIONES.

a Notandum est. *Secundum Vber. de Bo. et Ioan. de Deo in uer. sed si sub arbitro quem in prin. huius si. allegaui.*

b Ipso iure. *Concor. quod no. de cle. coniu. diuersis in gl. pe.*

c Plures. *Ex quo duo ex tribus concordãt in summa hæc cautela non ualeat. eo. tit. c. 1. li. 6. Adde uidendum Bal. quando ualeat talis cautela, eius consi. 155. in ultimis uerbis 1. uol. uide etiã Pau. de Castl. consi. 23.*

ci.C.de nõ nu.pe.l.si asseueratio.ff.de ĩof.test.Papi.§.sed
nec ĩpuberis. Tũc enĩ eos esse diuersos ĩtelligo, quo ad
hoc,ut tertius debeat assumi:quãdo vnus vult absoluere
alter cõdemnare:sic uidetur loqui lex ff.eo. itẽ si unus.
§.si in duos.& §.seq. In absoluendo autem, uel condẽ
nãdo maiori parti stabiĩ : ut in præ.§. si plures. extra de
2 re iud.c. .ff.eo.tit.duo.ff.de pac.maiorẽ. † Sed pone cõ-
promissum est ĩ tres vnus cõdẽnat in decẽ,duo vero in
20. & protestant,ꝙ nõ cõsentiũt in cõdẽnatione facta
ad decẽ,absoluũt cõdẽnatũ ab illis decẽ: nunqđ ꝑualet
sentẽtia eorũ? Dicunt quidã,ꝙ non arg.in præ.l.diẽ.§.fi.
in tres.alii cõtra,ff.de vul.& subst.ex facto.§.1.ꝙ verius
a est.[a] † Sed quid si arbitri cõcordant in summa cõdẽna
3 tionis,tamẽ duo ex eis dicũt,ꝙ detur annus condẽnato
ad soluẽdũ condẽnationẽ: tertius dicit de duob. annis?
Dicꝙ stabit maiori parti,vnde cũ maior pars in anno ꝯ
cordet, annũ habebit : ut patet ex præmissis, eX de his
quæ fiũt à maio.par.c.1.65.di.c.1.arg.cõtra:q in dubiis
b id accipiendũ est,ꝙ est utilius debitori.ff.de cond.& de
mõs.idẽ.& ꝙ minimũ est,sequẽdũ est.ff.de le.3.nũmis,
83.dist.nemi.uersi.sin.ver.est tamẽ.& eX.de spon.iuue-
4 nis. sed prius dictũ de facto obtinuit. † Et nota, ꝙ ubi
tres sunt arbitri, valet duorũ sentẽtia præsente tertio la
c ta,licet dissentiat[c]. Eo uero absente lata, non tenet. ff.
de arbi.si in tres.eX.c.c.i.nisi actũ fuerit in compromis-
so,ut duo siue tertio ꝑcedant.ff.eo, non distinguemus.
§.cũ in plures sicut obtinet in iud.cib. ext. de off. dele.
prudentiã. &c.vno.& de testa. Ray. in prin. nunquid.[e]
e † Sed quãdo hoc actũ est , debet tertius vocari ad pro-
5 cedẽdũ,uel sentẽtiã dicendũ cũ aliis, & expectari? Res-
pon.sic,sicut & tertius cõiudex citat,& expectatur, uel
eius excusatio : aliàs non possunt procedere duo: ut in
præd.c.prudẽtiã resp.j. Arbitria enĩ ad instar iudiciorũ
redacta sunt:ut ff.eod.l.1.Secus autẽ esset, si actũ fuerit
ꝙ duo possunt sine tertio procedere:& eo pręsente, &
absente citato,& nõ citato:sicut quandoq; dici de par-
f tib.consueuit.[f] †Sed quærit,an valeat cõpromissum fa-
ctũ de omnib. litibus præsentib.& futuris? Dic ꝙ sic, cũ
g nõ sit prohibitũ.[g] ff.ex qui.cau.ma.necnõ.§.2.ff.de pro
h ba.l.ab ea perte, [h] Sed pone,ꝙ sicut quotidie fit, cõpro
mittitur in P.tãquã in arbitrũ uel arbitratorẽ, seu ami-
cabilem cõpositorẽ,pœna apposita:deinde P. pronun-
ciat. nunqđ valebit dictũ eius iure arbitrii tantum, uel
etiã arbitratus tãtum,uel vtriusq;, uel neutrius; Et hoc
prodest quęrere : q a arbitrio semper statur : arbitratus
autẽ reducit ad arbitriũ boni viri,si fuerit in iquus:ut di
xi supra eo.§.1.uer.est etiã differentia.Et quidẽ uidetur,
quod neutrius iure valeat.ff.de rebus dub. in ambiguo.
ff.de regulis iuris.ubi repugnantia. C. de fide instrumẽ
torũ.scripturę.C.de codicil.l.si idẽ.& l.fin.in prin. extra
de fide instr.imputari.de cens. cũ oli. de app. solicitudi-
nẽ.ad fin.extra de of. deleg. cũ super in fin. extra de re-
scrip.ex tenore.extra de postu.cãpi.fina. Econtra videt,
ꝙ teneat iure utriusq;. nec nocet testamentũ diuersis
nominibus appellari.C.de testa.testamentũ.C.de cod.
l.fi.63.dis.legitimus.in fi.14. q.3.plerique.ext.de simo.I
tantũ.ar.ff.si cer.pet.l. si tibi pecuniã. in fin. Imo videt
7 ꝙ teneat iure cõpromissi. maxime ex quo pœna valla-
tũ est.† Nã verborũ nõ necessaria multiplicatio substã
tiã nõ immutat.ff.de aur. & arg. leg.l. pediculis.ff. La-
beo.ff.de reg.iur.quæ dubitationis. 86. distinct. facien-
tis.1.quæstio.1. Marcion.38.distinctio. sedulo. extra de
verb.signifi.nihil ob. & capitu. seq. Imo videtur, quod
tantum iure arbitratus, tanquam humanioris. arg. C.
communia.dele.l. omne prope fin.ext. de transa.c.ult.
i ad fi.cum suis concor. Rñ. valebit secundũ quosdã, [i] eo
iure

ADDITIONES.

a Verius est. *Verba sunt. Alb.Gal.eo.tit. ver. sed pone quæstionẽ. & quid dicat ille §.1.satis dixi in præ.decr.1.super ult.gl.*

b Dubijs. *Hic non est dubium, ex quo maior pars concordat,ut in præ.decr.1.eo.tit.li.6.ubi idem no. Adde videndum omnino Bal. consi.145.li.1.vbi ponit,quod si ex trib. arbitris unus condemnet Titium in decem hinc ad mensem,alius in octo.hinc ad duos menses,tertius in quinque hic ad tres menses, quod sententia non valet,quod si nis capere tempus triam mensium, vt insit in vno mẽse ,tamen est diuersitas respectu summæ. quia in primo est plus re,quam in secundo.& sic de singulis.*

c Dissentiat. *Quid si taceat, Alb.Odo.in sua dispu.quæ incboat,Titius & Seius,dixit secundum Azo. valere sñiam duorum tertio præsente,siue taceat,siue contradicat, per l.sicuti.ff.e.Hoc etiam tenuit gl.in summa huius tit. ver. quid si duo.dicens,quod illũ tacente habet pro contradicente. Ipse vero tenet cõtrariam.quia requiritur,quod omnes tres pronuncient,ad quod etiam sunt cogendi.Hoc verum nisi in cõpromisso esset clausula,quod valeret sententia maioris partis,quia tunc non esset necessaria pronunciatio tertij.ff.eo.non distinguemus.§.cum in plures.& sic respondit ad prædictam l.sicuti.& ad l.duo ex trib.ff.de re iu. quod sñia maioris partis valet,quando in compromisso,vel delegatione ex clausula id sonans,vel cum oẽs pronunciauerunt duob.ferentib. vnã sñiam,& tertio contrariam. Allegabat pro se, quod in sententijs opus est verbis condemnatorijs,vel absolutorijs.ff.de re iu.l.1.Vnde nec sufficeret sñiam dari partib.in scriptis.C.de sen.ex breui.re ci.l.1.& sic in stipulatione requiruntur verba.ff.de ver.ob.l.1.in prin.Ad idem facit.C.de noua.l fi.Ad hoc C.de duob. reis. Auth. hoc ita.Item licet in collegiatis valeat factum maioris partis, in eo tamen quod competit singulis,quales sunt arbitri, requiruntur omnes,no.Mar.de consti.cum oẽs . Itẽ lex videtur expressa,quod aut oẽs arbitri pronuncient,aut nullus.ff.eod. tit. item si vnus.§. item si plures.Et hæc solutio videtur placere Host.in Summa huius tit.§.qualiter.an si.Ego puto cum Azo. & Gof.quod sñia valeat,ẽt de iure ciuili. Et pondero,quod decr.eo.2.tit.li.6.ponit duo, principale est ius nouum in foro ecclesiæ locum habens, vt in fin. no.in gl.super ver.ciuili.Inductiuum vel similitudinãrium est ius vetus,quod ponit ibi,sicut posset illo pręsente & nolente cum eis in vnam sñiam cõcordare. Ergo patet de iure veteri sufficere præsentiam,sine pronunciatione.Item ratione legis deficit etiam præsente & tacente , qui collegas in sui opinionem tacendo trahere non potest.Cum ergo eam concordare nolle appareat per contradictionem sine pronunciatione,cum dicit,nolo concordare. per taciturnitatem,qua durante constat eum concordare non posse,& hęc impotentia super voluntate fundatur,ergo constat eum nolle valebit ergo duorum sñia,cum per id pateat,hoc nõ esse illud medium,quod ponit regula,is,qui tacet.de re.iu.li.6. quo medio sublato,siue ipsum tacentem habeas pro consentiente ,siue pro contradicente,procedit prædicta cõclusio. Benefacit ad id finis ipsius partis,qui finis vult illum haberĩ pro præsente,et sic ostendit sufficere præsentiam. Adde,quod opi.Io. And. tenet Bal.alleg. consil. in proxima addi.& consi.321.lib.2.incip.proponitur. vbi etiam tenet,quod si duo elegerunt tertium,& promiserunt stare eius dicto.& deinde illi duo,qui tertium elegerunt,concordent,quod valet eorum sententia absque tertio.*

d Absente. *Vel mortuo,vt in decr.vno.statim allegata.*

e In prin. *Hodie iure nostro tenet processus & sententia,si ille arbiter tertius legitime requisitus conuenire non vult.eo.tit.cap.2. lib.6.Iste vero articulus plenius tractatur infra,ver.quid igitur, & seq.&c.*

f Consueuit. *Distingue in forma compromissum , sicut distinguitur in forma delegationis decr.cum plures.de of.deleg.lib.6.*

g Dic. *Secundum Alb.Gal.cuius est iste ver.eo.titul.sed pone quod factum.*

h Parte. *Hoc plenius prosequitur,& dubium aperit infra vl.char. ver.quid ergo si.*

i Quosdam. *Vber.de Bob.cuius ad literam fuit iste ver.sui operis col.pen.& etiam Alb.Gal.hoc tenuit eo.tit.ver.pe.quando ne ex verbis sententiæ,nec per acta,quia nulla apparent,discerni potest quo iure processerit. Facit quod no.sup.tit.1.§.sequitur.ad fi. ver. quia si episcopus. Adde, vt refert Alex.in l.1.ff. de iud. quod idem videtur tenere Bal.in l.3.ff.de test.mil.& in c.fi.de re iu.sed Ray. in l.in testamento. C.de test.mil.tenet contrarium, quia imo tanquã arbitrator,quia æquius Rota dicit obtinuisse in facto , & quod Bal.ita voluit in l.seruus plurium.ff.de leg.1.in §.fi.& in l.non co*

dicil-

dicillum.C.de test. propter.h.d. Alex consi.13.& 86.li.1.& con. 19.lib.4.tenuit quod confessio facta coram eo, qui habet potestatem cumulatam arbitri & arbitratores est iudicanda, quod si facta coram arbitratore. Alex. Bal. ubi sup. dicentem ita seruari de consuetudine. Alle. etiam Bar. Ang. in d.l.si seruus. & Io.de Im. in l.nemo potest.de legatis 1. Archidiaconus in cle.do ver.sig.

iure, quo melius valere potest, & potius iure arbitrij: ne possit reduci ad arbitriũ boni uiri. ar. ff.man. q mutuã. & in cõcordantijs positis.§.ibi: immo vr, ꝙ teneat Nec.n. itur ad arbitros cã inducẽdarũ, sed diminẽdarũ litiũ. ff.
8 eo.q̃uis. † Nec iudicantiũ decreta debẽt esse elusoria, prçsertĩ arbitrorũ: nec in alias transferri ar.ff.eo.nõ distinguemus.§.quçsitũ.ar.ff.de reb.du.quoties.ff.deind. si pter, rñ.1.ff.ne qd in loco publ.fin.C.de bo.quæ li. cũ
9 nõ solũ.§.ubi aũt pueriles.ĩ fi.† Quid si ꝯpromissum est in aliquẽ, tãq̃ in arbitrũ, arbitratorẽ seu amicabilẽ ꝯpositorẽ: corã illo libellus porrigit, litis ꝯtestatio fit, & de calũnia iurat: postmodũ ipse vult tãq̃ arbitrator cognoscere seu diffinire, & nõ tãq̃ arbiter? Dic ꝙ nõ pt: qa ex quo incipit vt arbiter cognoscere, diffiniat vt arbiter C.deo di. ne codicillũ. C.de iure do. imp.l.2. & eligendo vnã viã, alteri renũciæ. C.de pac.ĩter emp.& vẽditio. l.ꝯmissoriæ. & varietas reprobat ex.vt ec. bñ.c.vno. Alij
a ꝯtlñt [a] p l: ff.de test.mil.si miles.t.& ff.de acq.hç.l. Claudius. Et idẽ dñt econuerso. ꝙ si primo cçpit cognoscere vt arbitrator, nõ poterit pronũciare tãq̃ arbiter. & vide ĩ.ver.sd nunqd peti.& facit.C.de epis.aud.l.si q ex ꝯsensu.q.a iuxta formã petitionis dẽt sñia formari, ex.de
10 acc.qualiter & qñ.2.§.si.§ Quid si sit ꝯpromissũ, vt pos
b sit pcedere ordine iudiciario seruato, & ñ seruato. Rñ. [b] hçc verba sic sunt interptãda, ꝙ cõpromittit in eũ tãq̃ in arbitrũ, & tanq̃ in arbitratorẽ: & si pcesserit vt arbiter. s. seruato ordine iuris, nõ redigẽt eius dictũ ad arbitriũ boni viri: si vt arbitrator. s. iuris ordine nõ seruato,
c vt s.§.1. Quid si simplr eligit in arbitrũ. Dic [c] ꝙ non intellr electus vt arbitrator, nisi ex alijs verbis copromissi, appareat de ꝯria intẽtione: puta, si dictũ sit, ꝙ possit pcedere ordine iudiciario nõ seruato & ecõuerso, si electus ĩ arbitratorẽ, vel in bonũ virũ, nõ intellr electus vt arbiter, nisi ex alijs verbis aliud appareat. Quæ dñia sit inter arbitrũ & arbitratorẽ, & de sñijs eorũ, & effectu earũ, qualr cognoscẽr, & de homologatione sñiç vtriusque, dic sm Papã, vt no.ex. de iureiur. Quintauallis, &
11 s.e.§.1.ver. est ẽt dña. † Sed nunqd arbitrator, seu amicabilis cõpositor poterit cogi ad arbitrãdũ in cõtrouersia & ꝯctu, in quo ẽt pt assumi: vt ff.p soc. si societatẽ.2. Ar.ꝙ nõ.ff.e.itẽ si vnus §. principlr. vbi dicit tm̃ de arbitro, q sustinet partes iudicis. Vñ aliud vr in arbitratore, seu amicabili cõpositore, q hẽr pacificare. C.de iud. Authen.si verò cõtigerit. & ar.ff.de ver.ob.l.si qs arbitratu. Cũ.n.nemo cogat trãsigere vel pacisci, vt in Auth. vt litig.iurent.§.si ergo nec sñiam dicere. Ad hoc tñ dico, ꝙ sic.ar.ff.e.l.3.§.tametsi. licet & ibi de arbitro loquat. Si. n. scripsi tibi D.gestũ, vel fecit tibi fossatum, & dẽt mihi satisfieri arbitrio. Titij q nõ vult arbitrari çquum est vt cogat, & ẽt æquius q̃ in arbitro. Nec est ꝯ, ff. de loca.
d si merces. in ptin.& C.de cõtrah.emp.l. fi. ver.sin aũt. [d] qd.n.ibi di, noluerit: vel non potuerit, sic intellige: noluerit, s.cũ in se arbitriũ nõ receperit. non potuerit. s.qñ recipit, & iustã cãm allegat, quare pnunciare nequit: alias aũt cogendus est pronunciare: ne litigatores vel cõtrahentes decipi videanĩ, qui aliũ amicabilẽ cõpositorem inuenissent, si ille non recepisset, vt in præ.§.tametsi. Nec.n. amicitia debemus decipi, sed iuuari. ff.de neg: gest.si pupilli.§.videamus. ff.cõmo. in cõmodato. §.sicut aũt. ext. eo.c.vnico. & de fideius.c.2. Ex quo ergo susceperit, cogi nõ aliter: vt in ptç.§. tametsi. & C. cõmu. de leg.l.si duob.§.sed si quis ibi hoc facere: supersedetur, &c. ff.de le.2.l.a. Suscepisse aũt vr, si pñs est, eo ipso
e ꝙ patiat in se cõpromitti, e ar.ff.man.l. remunerandi.§. si passus. & l.qui patit. & l.seq. Si vero absens est, statim cũ cognouit, debuit cõtradicere: alioquin suscepisse vr: vt ff.ad Mac.l.si filiusfa.absente.ext. de spõs. ad id q.d: &
12 qui ma.acc.pos.insup.† Quid si actũ sit inter cõpromit
f tẽtes, ne arbiter cogi possit sñiã ferre? [f] Et vr tale pactũ valere. cũ ius illud, qd dt ꝙ arbiter cogatur: nõ sit ius publicũ autoritate & vtilitate, sm ea, quæ no. inf.de concl. & renun.ver.cu.aũt. Ad idẽ.ff. de min. si iudex. & cum quilibet, &c. C.de pac. si qs. Cõsensus.n. litigatorũ facit
g licitũ, qd alias nõ liceret. ff.de fer.l.1.g ff. de arb. si seruãtus. & l.nõ distinguemus.§.cũ in plures. & §. de of. & l.si cũ dies.§.plurimũ. Itẽ forma mãdati seruãda est. ff.mã. l.diligẽter. ex: de resc: cũ dilecta. Quidã cõtra.n. pactũ vr appositũ ad malignãdũ, & io valere nõ dẽt. ff.d pac.do. l.cõuenire. & ff.d reli. & sũp.fun. Neratius. ff.d arb.qualẽ. ff.sol.mat.alia cã. C.de inof.test.si qñ.§.1. Nã daret arbitris malignãdi occasio: qd eẽ nõ dẽt: sicut nec in ꝯctibus. C.de ꝯtrah.emp.in ementis. Nec pactũ cõpromittentiũ põt hoc ius tollere: vt ex.de test.reqsisti. ff.de le.
13 l.1. nemo põt. † psertim, qa ꝯpromissum & arbitriũ ad hoc siũt, vt lites finianẽ. ff.de arbit.l.1.& l.itẽ si vnus.§.si
h duos. [h] Hoc quoq; notãdũ est, ꝙ si sint duo vel tres arbi
i tri, cogẽdi sunt p ordinariũ sñiam dicere, vl p tertiã [i] psonam

ADDITIONES.

a Contradicunt. *Vt Host. & scripsi in c. Quintauallis. in mag. uer. & quid dices & Fr. Accu. in sua q. quç incipit, dico cõsortes alle. duas leges, quæ sequuntur & in l.2.ff.de ope.le.facit quod no. infra in 1.uer. ultimo nota propter hoc dubium positus fuit instrumen compromissi. supra §. proximo, ante med. uer. quoq; si uelut.*

b Seruato. *Respon. secundum Inno.uide in glo.prç.uersi.quid si cõpromissum.*

c Dic. *Secundum Inno.ut in glo.præ.uer.hoc autem.*

d Sin autem. *ibi de hoc, & communiter non approbatur, ꝙ ul. gloss. ibi distinguit arbitrum ab arbitratore, sed solũ distinguitur ob utroque, an susceperit nec ne, ut sequitur, sic & in fideicommissario testa.c.Ioan.*

Addo ꝙ idem tenent communiter Legistæ in l.1.de legu.2.

e Compromitti. *Hoc dictum, & ꝙ de absente sequitur, nõ placet & de arbitro est expressum contrarium ff.eo.l.Pomponius, alias incipit, si de meis.§.recepisse. Facit prædicta decretalis, Ioan.de testa. & quod ibi dixi super susceptum. ff.de proc. l. filius.§. inuitus. & cle.de pro.c.1. ubi non sufficit scire, nisi instrumentum simpliciter receperit. Nec etiam illud sufficit, nisi constituens pro ipso, cauerit. Leges infra alle. nõ obstant. prima loquitur in passo ꝓ se fideiuberi. Secunda loquitur in illo, qui patitur ab alio mandari, ut sibi mutuetur. lex, si filius, loquitur in filiofa. qui quasi ex patris mandato pecuniam recepit, mandans patris, ut solueret, qui tunc debet constitutionem proponere contraria uoluntatis. Dec. Allegata de proprio facto loquuntur, sed in casu nostro quid ad me, si duo compromittunt in me, quod possint pro libito facere, quare igitur teneor respondere uel loqui, nisi eum requirat, faciunt no.de præsum. nonne. Adde, quod pro opin. Spe. facit quod uoluit Pau.de Cas in l.absenti.ff.de do. quod licet procurator substitutus in absentia sit statim procurator, tamen cum ad eius notitiam peruenit, uult, quod sit procurator. Allegat Fede.de Senis consil.23. Archi.in c.2.de pro.in 6. Spec.in titu. de procur. §. 1. uersi. quid si instrumentum. allegat etiam Bar. ita consuluisse. et uide, licet ipse non alleget, consilio mihi 73. inci. Quçritur utrum procurator.*

f Ferre. *Gui.de Suza.in §.si in duos allegato in fin. huius uer. quærit quando actum est, quod duo cogi non possint eligere tertium, quæ quçstio differt, ab illa, de qua infra uersi. sed quid si duo ut ibi dicam, & tenet pactum ualere, per §.de officio infra allegato. Et quia legum austeritas, pacto litigantium mitigatur. C.de empo.app.l.fi.in fin.*

g Fer.l.1. *Et extra.eo.titu.de fer.ca.ulti.in fine.*

h In duos. *Gui. de Suza. licet in simil. quæstione, de qua prçdixi, teneat contrarium in isto §. condemnat tamen hanc partem, quã fatetur æquã. per l.3.§.1.ff.eod.& l.si de meis.§.recepisse. per l. pe a.ff.pro soc.& si cer.pe.l.quidam.*

i Tertiam. *Sup. quando fu ut duo.*

sonā eligere ne res sit sine exitu futura pp hoīum ad di
sentiēndū naturalē facultatē. ff. e. itē si vnus. §. principa͞lr
14 hoc si sunt eiusdē iurisdōnis. ff. e. l. 3. §. tametsi. † Sed qd
si isti duo nō sunt eiusdē iurisdōnis: puta vnus est Nar-
bon. alter est Bituticen. tertius forte est clericus? Credo
ꝙ iudices eorū debent simul cōuenire, & eos simul ad
a hoc a cogere ar. ff. de exc. tut. iurisperitos. §. 1. ſm Vber,
de Bo. arg ex. de sent. exc. cū illorū. cogentur aūt captis
pignorib arg. ff. de le. 1. hmōi. §. ext. de of. dele. suspicio-
nis. ff. de mune. hon. si quis magistratus. ff. de ven. insp.
15 l. 1. §. ex hoc. † Sed eis, qđ dixi, ꝙ duo coguntur tertium
eligere: opponitur: nā si in duos compromittit͞r sic, vt si
dissentiant, tertiū incertū assumant: nō valet qđ agitur.
ff. eo. itē si vnus. §. si in duos. ext. eo. innotuit, Dic ꝙ hoc
non valet ex partiū ꝯsensu, pōt tñ autoritate iudicis ter-
tius assumi: vt in præ. §. principa͞lr. in fi. vel iuris autorita
te, vt ext. de app. cum spāli. & sic intellige præmissa. Et
dic, ꝙ aut fuit actum à principio de tertio eligendo, aut
non. si fuit actum: aut de certo: & tūc valet, vt in §. prin-
b cipa͞lr. aut de incerto: & tunc non valet e. tit. 1. §. nihil. b
16 † Sed quid si dicatur in cōpromisso, ꝙ de consilio ali-
cuius certi sapientis pronuncietur: nunquid valet? Non
vr͞, quia libera ptās iudicandi vr͞ eis auferri: vt in præd. l.
item si vnus. §. idem Pomponius. sed non est ita, vt qui-
dam dn͞t: quia præmissa adiectio pro non adiecta hr͞, vt
ff. loc. si in lege. in princ. nec per hoc hn͞t eius consilium
c sequi. c Arg. ff. de admin. tut. quidam decedens. & l. Ti-
tium Mæuium. respon. 1. ext. de arb. cum olim. de elec.
cū in veteri. Si verò dictum est, ꝙ pronunciet ſm quod
d tali perito placebit. d non cogit͞ pronunciare: vt in præd.
§. item Pomponius. Alij dn͞t, ꝙ si fuit dictum, ꝙ cū con
silio & voluntate, talis pronuncietur: tunc sine illo pro-
nunciare non pōt. Si aūt fuit dictum cum consilio tm͞:
tunc sufficit eius consiliū requiri: nec est necesse, ꝙ sit
pn͞s. ut in præ. c. cum olim. Si aūt cā committitur ita, ut
ſm alicuius consilium pronuncietur, quid iuris? Super
hoc dic ſm do. Inn. IIII. & do. meum? vt no. ext. de offi.
e dele. c. si pro debilitate. e † Sed quid si duo sunt electi, &
17 actū est in cōpromisso de tertio non assumendo: nun-
f quid ualet cōpromissum? Et vr͞ ꝙ sic, quia ꝯtractus ex ꝯ-
uētione legē accipiūt. ff. depos. l. 1. §. si conuenerit. ff. si
quis ca. l. sed & si quis. §. qͥsitū. Sed Vber. de Bo. đt hmōi
pactū nō debere seruari: qa ꝯtrariū est cōpromisso, ut
s. ver. hoc quoq; notandū. vn͞ cōpellent͞ eligere captis
pignorib. vel p pœnā, vel inclusis ꝑsonis. ff. ad l. Iul. pecu.
l. pe. in fi. Alij ꝯtra, ut in primis cōc. & ff. e. Pedius. §. fin.
Sed licet dixerim s͞. ver. hoc quoq;, ꝙ duos arbitros ele-
g ctos discordantes pōt prætor cogere tertium eligere, g
& eos cogere in illum consentire. arg. ff. de admi. tut. l.
3. in fi. de bon. auth. iud. poss. in uenditione, §. fina. C. de
nup. l. 1, & l. in coniunctione arg. tamen contra, ff. de iu,
h l. 2. §. conuenire. h † Sed nūquid iste tertius sic datus est
18 arbiter? i Videtur qđ sic, quasi partes tacite intelligātur
i eum elegisse, si arbitros ꝯtingeret dissentire, quem ipsi
eligerent, vel iudex eis daret, ar. ex. de ap. cum speciali.
de

ADDITIONES.

a Ad hoc. *Scilicet ad eligendum tertium, quando sunt duo, uel ad pronunciandum, quando sunt tres, & idem si duo.*

b Nihil. *Vide quod dixi in præ. dec. r. innotuit. in glo. quando ergo, & super glo. 2. Et addo ad illa, quod Fran. Accu. in quæstione, de qua dixi supra uersi. quid si compromissum tenuit, cōpromissum factum in duos potestate eligendi tertium, incertum ualere, & §. si in duos. procedat, quando discordant in tertia eligendo. Facit ff. quod cuiusq; vniuers. itē eorum §. si, Decuriones. Probat per textum ibi. nam & in assumēdo, & c. Cessante ergo illa ratione, qua concordarunt in tertio, cessat prohibitio, quia quod durius est ve dicit, ratio profertur verbis Allegat ff. de iure pa. l. adigere. §. quamuis. de adi. le. l. 3. §. conditio quod cum eo, qui in alie. potest. l. si filius. et de in insuoc. l. quamuis. Facit C. quæ sit longa. consue. l. 3. Et prædicta concludunt ualere sententiam, in qua ipsi duo concordāt, tertio non electo. Contrarium innuitur hic, & infra. uer. sed pone. ad concordantes has opiniones contrarias, cum ex opinione Fan. sequi posset absurditas, scilicet cum partes diutius litigassent, & tempore diffinitionis discordarent arbitri in pronunciando, quia sic possent discordare in tertium eligendo, & pro in partes inutiliter sic grauata essent diutinis laborib. & expensis grauib. bona fuit consideratio legis, uolentis huic casui prouidere, quia euenire poterat, licet non eueniret. quod sæpe iura faciunt, de diuor. quanto. in fi. de ser. non ordi. c. 1. de procu. c. 1. C. in quibus cau. in inte. restitu. non. est nec l. ult. C. quando li. vni. sine iudi. se vin. l. 1. Sed si ab ipso principio illi duo arbitri concodarent de tertio, qui deberet in casu discordiæ tempore diffinititionis adesse, hic optime procedit hæc opin. ex qua nulla potest sequi inconuenientia, & si compromittentes non arctassent ipsos ad habendum tertiam solum tempore sententiæ in casum discordiæ, sed simpliciter dedissent potestatem de assumendo tertio, si uellent, statim ille cum eis posset inchoare processum, & sine ulla calumnia habetur perinde, ac si per compromittentes nominatus in compromisso fuisset. Sed aduertendum est, quod ubi ponderamus solum euentum discordiæ in his, sequeretur, quod si in unum solum quamuis commissa esset electio tertii, cum seipso discordare non posset ualeret à principio compromissum. Ad quod facit decret. pen. eo. ti. & tamen decre: innotuit solam incertitudinem ponderare uidetur. et decre. pe. habet varias lecturas, ut ibi patet in textu. & super ultima glo. Sed in terminis, quos dixi supra incertitudini & discordiæ à prin. prouidetur. Faciunt proxime dicta ad secundū articulum quæstionis Iac. de Are. de qua dixi supra uer. arbitratur. ad fi. de compromisso facto in duos, qui si discordarent Titius daret tertium. Et dici potest secundum eum, tale compromissum non ualere, quod nec suis uiribus nititur, nec prætoris. Suis non. ff. eo. item si vnius. §. si in duos. in §. principaliter. et extra eodem, innotuit. Prætoris non, quia cum partes tertio talem electionem commiserint, prætor non potest cogere arbitros ad eligendū tertium. Vni enim cōcessum alij denegatur. C. de testa. l. cōsulta. Nec illum nuncium cogere potest, ut eligat, qui se id non adstrinxit. ff. locat. l. si merces. in principio. C. communia delegat. l. si in duobus. in principio. de contrahenda emptione l. fina. & sic cum nec suis uiribus, nec prætoris auxilio iuuetur, cessat. Quod nota solutionē contrarii in prædicto §. principaliter, Subdit tamē dici posse quod si concordant primi duo in sententia, illa ualet, & tenuit compromissum, non ex suis naturalibus uiribus, sed quia sic fieri consueuit. ff. de usufruct. l. si quis. donaturus. cum cōcordant. & de legatis primo. l. si seruus. plurium. §. 1. Facit ex. de temp. ord. quod translationem. in fin. Nec. uitiatur ex clausula de eligendo incertum, quæ locum non habuit. Facit C. de lega. l. si legata et de impube et aliis substitut. post. aditam. Adde, quod opi. Ioan. Andre. concordat Bar. in dicto §. si in duos & Abbas in d. c. innotuit, & certitudinem etiam ponderat Ange. consilio. 84. in princip. Secundo, quando absente tertio possint sententiare. uide Oldradum consil. 40. Abba. consi. 64. 1. li. et 27. 2. li.*

c Sequi. *Tenetur tamen requirere, ut probant iura sequentia, & sic non hētur pro nō adiecta, ut prædixi. Vnde non bene cōtinuat Gui. de Suza. in §. idem Pomp. Per rōnē diuersam a prima tenet compromissum ualere. Alle. ēt ff. man. idemq; §. si quis ea. Consuetudo approbat cōpromissum tale ualere, quod pronūcietur prout certus fortius incertus iurisperitus de iure consulet. & no. hac ff. de hær. instit. l. illa institutio. in fi. 2. gl. Adde Bal. in l. si plures. ff. de exer. & in §. ide m Pomponius. & pulchre Ang. con. 216.*

d Placebit. *Quomodo Host. ponderauit hoc uerbum, ut sonet in aliud contra arbitratus, scripsi in decr. pe. eo. tit. super ult. gl. et sic soluit contrarium. §. statim. allegatus ad §. ibi seq.*

e Debilitate. *Ibi in gl. puta I un. uer. redeundo.*

f Assumendo. *Nota, quia hic agebatur, tertium per duos assumi non posse, in quæstione uerò, de qua dixi sup. uer. quid si actum. duo assumere poterant tertium, si uolebant.*

g Eligere. *Tamen dicunt plerique quod eis dissentientib. ipse prætor potest tertium eligere.*

h Conuenire. *Lex illa dixit, posse defendi processum factum per prætorem ex partium consensu, quem ipse prætor ignorabat credens suam iurisdictionem.*

i Arbiter. *Nota quia de dato per inuicem loquitur.*

de offi.dele.suspitionis.arg.contra,ff.de verb.obli.ita sti
pulatus.§.Chrysogonus.in fin.& ext.de offi.deleg. P.&
G.In quib.colligit̃,q̃ nõ subintelligit̃ aliqua psona ĩ sti
pulatione. nisi de qua nominatĩ actũ fuerit. Sed dic, q̃
nõ intelligitur esse arbiter, nec iudex. sed ipse vocabit
ad se arbitros:q si in vnã sententiã conueniant:planũ est
si vero discordent,eius autoritati stabit̃:ut ĩ præ.§. ptĩci
paliter.ĩ fi.nõ q̃ idẽ ipse pronũciet:sed eius dicto seu cõ
silio eis ĩ scriptis dato arbitri stare cogent̃, & secũdũ il-
lud pronũciare. Et sic est cõsiliarius seu mediator:&sic
de facto obtinuit,ut quidã dñt. Idẽ etiã dñt in tertio à
a partibus electo de iudicis præcepto [a]. † Sed nunqd iste
19 tertius à duob.arbitris coactis electus,uel etiã à iudice
datur,debet cogi recipere? Rñ.sic. C. de adu. diuer. iu.
sancimus. Alii cõtra,ar.ff.eo.si cũ dies. in prin. & l. 3.§.
b tametsi,& in præ.§.principaliter [b]. Sed nunqd stabitur
eius solius dicto,aliis duob. discordãtibus? Vr̃ q̃ sic:ut
in præd.§.principaliter. ĩ fi. ibi: cuius autoritati pareat̃.
quod intellige,ut iã dixi in ver. sed nunqd iste. Quid si
vnus ex arbitris cõcordet cũ isto tertio? Dñt quidã, q̃
valet eorũ sentẽtia, tanquã a maiori parte lata.ff.e.si in
tres aliàs in l.itẽ si unus.§.principaliter & §.Celsus.& l.
sequen.ext.eo.c.1.ext.de his.quæ fiũt à maio.par.capi.c.
j.ff.de re iu.duo ex tribus, secundũ Iaco.Bal. & dicã.in-
fra.uers.itẽ qđ omnes. Sed hæc ratio nõ vr̃ mihi bona:
cũ iste tertius nõ si arbiret,ut iã dictum est: & ideo nõ
facit numerũ.Rõ est ergo,quare valeat hęc sñia: quia
unus arbiter pronũciat iuxta consiliũ hmõi,ut prædi-
ctũ est:nam & solũ eius consilium sequendũ est,ut iam
dixi. Quid si oẽs discordant : quia vnus dicit quinque,
alter duo, alter vnum? Dñt quidam, q̃ iste tertius pro-
nunciabit,& eius dictũ valebit. Ego dico,q̃ non pronũ
ciabit,sed proceder,ut dixi supra,uer.sed nunquid iste.
† Sed pone in eligendo tertium bñ duo arbitri per se
20 sine iudice concordant & eligunt.& sic oẽs tres cõcor-
des fuerũt sñiam : nunquid valet? Rñ.non, secundum
Io.Nam cum cõpromissum ab initio sit inualidum pu
ta factum super tertio incerto assumendo contra iuris
formam:ut sup.uer.sed et,qđ dixi [c].tractu tp̃is nõ con-
c ualescet. ff.de reg. iu. qđ in initio vitiosum est,& l. pe.
16.q.3.cap.placuit.§.potest extr.de ele.auditis.Sed nun
quid processus coram eis habitus tenet:puta positioſi
nes,confessiones,negationes & hmõi? Rñ non:quia si
principale non tenet, nec accessorium.ff. de re iu. cum
principale.ex.de iu.at si cleri.de app.ut debitus.in prin.
11.q.j.in clericorum.ext.de fi. instr.inter prope fi.ar.cõ
tra,ext. eo. c. pe. [d] † Sed quid si arbitri elegerunt tertio
d uel datus est eis non eligentibus à iudice: demum liti-
21 gatores nolunt q̃ arbitrentur cũ isto,sed volunt q̃ aliũ
eligant, ipsi uero hoc nolunt? Videtur quod inuitis
partibus possint pronunciare autoritate istius arbitri,
quia eis concessum est eligere tertium à lege:ut in prę
dicto §. principaliter: Vel eis dissidentibus,prætor po-
test eos cogere,uel eis eum dare ut dictum est: si ergo
elegerint,uel eius iudex dedit tertium cuius autoritati
pareatur : iure factum est, & secundum legem:vnde
non debet alio euentu tolli. C. de administ.tut.l.sanci-
mus.C.de adult.Gracchus.25.q.2.si ea.Ne edictũ istius
iudicis illusorium videatur.ff.de iud. si p̃tor.ff. ne qđ in
loco publi.l.fi.ext.de mat.p̃ct.cõtra inter cõtract.ec.c.j.
de clande.desponsa.cũ inhibitio.§.pe.credo q̃ non pos
sint.Non.n.cogit q̃s transigere,uel pacisci:ergo nec liti
gatores in istum cõsentire cogunt̃.in Auth.ut litig.iur.
§.fi.& arg. ad hoc.ff.eo.l.nõ distinguemus.in fi.&l.seq.
Quid si actũ fuerit in cõpromissum, ut nulla exceptio
proponatur?Dic,ut j.in ti.de cõcl.& renun.uer.impo-
e ne.[e] † Item,quid si cõpromissum est tãquã in arbitriũ
22 arbitratorẽ,& actũ & iuratum est, ne ad boni uiri arbi-
triũ recurrat̃,uel ne dicat̃ sñia nullla,uel iniqua? Dic nõ
f valere [f].ar.ext.de iureiu.quemadmodũ.& c.ad nostram
2.ext.de foro cõpetenti,si diligẽti. in fi. q̃a tale pactũ vr̃
contra bonos mores:vñ nõ valet.ff.de pact.l.iuris gen-
g tiũ.§.p̃tor ait.ext.e.[g] c.fi. Itẽ q̃a p illud vr̃ dolus futurus
remitti,qđ esse non p̃t:ut ff.eo.si vnus.§.illud.& ff prae.
& probat hęc solu.ff.quarũ rerum actio non dat̃.l.j.§.si
onerãdę.& p hmõi pactũ inuitat̃ q̃s ad malè p̃nũciãdũ.
ar.ff.de p̃ca.cũ precario.ext.eo.c.fi.ff.de pact.do.cõueni
re.& in præ.§.pacta.& §.illud.ff. de ope. libe.si libertus
h ff. de loca.l. si in lege ii.in principio [h]. Argu. contra,
quoniam contractus ex conuentione legem accipiũt.
ff. deposit. l. j.§. si conuenerit. Sed illud verum est in

ADDITIONES.

a Præcepto. *Secundum istos, ubi sponte partes eligerent bene esset arbiter, sed ex quo per iudicem coacti eligunt, secus. Pro istorũ opi.facit, quia §.principaliter, dicit, quod iudex cogit duos arbitros eligere tertiam personam, non dicit tertiũ arbitrium, sed decre.cũ speciali. dicit, quod tenebit quod duo ex illis decreuerint. Per quod patet, quod decernere & iudicare, ita pertinet ad tertiũ sicut ad alios. & decr.suspicionis. de of.dele.dicit, quod tertius cũ duob.uel altero ferunt sñiam. & adhuc apertius decre. legitima. de app.li.6.1.& 2.resp. Propter quæ uidetur illud dictum & illa ex sequentib. quæ super isto fundantur, non procedere. Teneas tamen illud dictum, responderet, quod loquitur de arbitro seu arbitris, qui necessitate adeuntur. Tamen quo ad hũc casum, rationẽ diuersitatis realem non uideo. Adde, quod Bal.consi.74.lib.6.referens opi.Spec.dicit. Sed Iacob. de Aret.dicit, quod sunt ueri arbitri.ff.de solu.l.quod si fortè.§.1. & idem in tertio, qui eligitur ab eis, vel a iudice, ubi ipsi nolunt eligere, discordia eorum finis est electio tertij, nec ante functi essent officio suo, quam eligant tertium, & iudicent cum ipso.*

b Principaliter. *Primum ibi tenet Accur. & etiam quod sequitur in proximo ver.*

c Dixi. *Omnino uideas quod ibi dixi in fi.*

d c.pen. *Diuersas habet lecturas, ut ibi in gl. & super gl.*

e Pone. *Quod posuit Vber.in uer sed si sub arbitro.alleg. in princ. tit.hanc remi.in fi.uer.dederat.sup.§.2.in fi.*

f Valere. *Hoc plus placet Alb. Gal. eo.tit.uer.sed pone quod duo.*

g Extra.eo. *Scilicet de pactis.*

h In prin. *Dy.in regula, scienti.de re.iu.lib.6.tractat plene, an pęna peti possit ab illo, qui sub pęna id quod sup. dicitur promiserat, & demum petit iniquum arbitramẽtum reduci ad arbitrium boni uiri. Et tenet quod non, per rationes hic inductas, & per l. ff.locati.quero.§.inter locatorem. & ff.de uer.ob.l.quidam cum filium §.sed uideamus.cum sua gl. itẽ quod cuiusq; arbitri libertas, quãuis generalis & larga, restringitur ad id, quod de iure cõi liceat. ff.de cond.indeb.si procurator.quę frau.cred.si pater filio. ad muni.l.Lucius.§.pen.C.de mun.non conti.l.1.§.infante. Alia etiam inducit, quæ ibi uideas, & uide quod sequitur infra uer.4. Scire tamen debes, quod ipse Dyn.in quadam causa Senensi, ut patet suo consi.13.consuluit, quod licet talis, de quo supra petẽdo reduci, nõ incidat in pœnam, si tamen succumbas, & appareat iuste prolatũ tũc pœna cõmittetur cũ effectu, & sic ex post declarabitur, an pœna cõmissio cũ effectu procedat nec ne. Nil allegat, ibi etiã tenet, quod prouocans dicens laudũ iniquũ, habet probare, argu.C. de iure basi.fil.l.1.lib.10.ff.de proba.l.ab ea parte.maxime cũ intrinseca solemnitas pręsumatur Institu.de fideius.§.fi.& de inut.stip.§.quod scriptũ uterque tamẽ probat, de renũcia super hoc. cum uterq; dicat.ff. de prob.ei qui. Tenuit etiam ibi. quod valet obligatio pœnalis, quẽ duo extr. cõpromittentes sibi inuicẽ faciũt super obseruantia laudi ferendi, idest, quod ego tibi promitto, quod A.unus ex cõpromittẽtibus seruabit laudũ, & tu idẽ mihi promittis de B.altero cõpromittente, & hoc etiã si ipsorũ nõ interfsit laudum seruari. In stipulante enim pœnã non est necessariũ quod eius intersit. ff.de uerbo. obliga.l. quidã cum filium. ubi de hoc.& l.stipulatio ista.§.alteri.& uer.atsi quis.& uer. si quis dolum.ff.de iu.sol.nouissima.& de uer.sig.l.hęc uerba. Si ergo B.de quo mihi promisisti, nõ seruat laudũ, pęna comittitur, & exigitur cum effectu, siue laudum de iure sortiatur effectũ, siue non, secundũ eum. Et per hoc consilium multũ in Thuscia frequentatur iste modus cõpromittendi. Redeo ad primum dictum huius consilij, quod procedit secundum Guido. de Suzar.] quando petens non*

habuit probabilem causam id petendi. Alle. ff. de re iud. si de app. neg. gest. & ff. de usuris. l. tnor. 1. respon. Si uero potens reduci ad arbitrium boni iuri ubi habuit probabilem cãm id potendi, & iuste credere potuit sententiam, tunc non incidit in pœnam per legem, si quis forte. ff. de pœnis & ff. de pet. hęredi. si debitor, hoc notauit in Summa. tit. de arbit. uer. sed nunquid is. Conuenit materię condemnationis expẽsarum eius, qui victus est in lit. no. de dolo finem. cum suis concordãtys. Adde quid Bar. teae t opi. Dyn. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verborum obligationibus. & ibi vide per Alex. qualiter procedat opi. Ioan. Andreæ hoc quem ipse sequitur consilio 32. lib. 2.

pacto honesto. Itẽ ꝯ. ff. de pac. pactũ inter hr̃dẽ. C. eo. l. si
qs in cõscribẽdo. & ex̃. de regu. ad Apostolicã. ff. de di-
strac. pig. si creditor. §. pen. ff. de pig. ac. l. si ꝯuenerit. Nã
& appl̃oni pt̃ qs renũciare. ff. à q. app. nõ licet. l. 1. & hęc
renũcia io ſpẽm obtinet applõnis: vt in præ. l. nõ distin
a guemus[r] §. cũ qdã. Alij[a] dñt, ꝙ licet non possit renũcia
b ri reduct ioni ad arbitriũ boni viri: tñ hoc bñ p̃t pacto[b]
remitti: puta, si partes ꝯueniãt: qđ si ꝯtingat iniquè arbi
c trari, nõ petet aliqs illud reduci ad arbitrium boni viri.[c]
23 De hoc s. §. arbiter. vers. sed pone. † Sed quo iure petet
reductio hmõi? Rñ. iudicis offõ: vt ex̃, de arb. c. 2. & c. ex
pobti. qđ latissimũ est. ff. de iur. om. iud. l. 1. nec petet ꝑ
modica re, sed ꝑ magna. ff. de in inte. rest. scio ar. ex̃. de
d arb. c. 2. & 3.[d] † Sed intra qđ tp̃s petetur[e] hęc reductio?
24 Dr̃ hoc iudicis arbitrio relictũ: cũ nõ sit à iure distini-
e tũ. ex̃. de of. dele. c. de causis. ex̃ de re iud. at si cle. ex̃ de
f transl. c. 3. ff. de iu. delib. l. 1.[f] Dñt tñ qdã, ꝙ usq; ad 30. an
nos. C. de p̃sc. 30. vel 40. annorũ sicut in re. Cũ. n. hoc ius
ꝑsonale sit, to llit̃ solũ cursu 30. ann. C. de neg. ges. aduer
sus. ff. ad l. falc. l. Falcidiæ bñficiũ. C. de constit. pecu. l. 2.
Alii distinguunt, ꝙ aut in arbitrio positũ est tp̃s, in quo
aliquid debeat solui vel fieri: & tunc intra illud tp̃s dẽt
hæc reductio peti. Aut non est præfixum, & tũc dẽt pe-
peti intra spatium q̃uatuor mensiũ, quod dat̃ ꝯdemna
tis ad soluẽdum. ff. de arb. l. si cũ dies. §. fi. & l. seq. ext. de
of. del. c. q̃renti. & hoc in agẽdo. Nam sempꝫ excipi pote
rit. ff. de doli exc. pu re. §. fi. tutius tñ est, qđ intra decẽniũ
petatur, prout in appellatione & in supplicatione serua
uatur

ADDITIONES.

a Alij. Gui. de Suzza. in Summa titu. eo. uer. sed quero, an partes. & in l. si quis ex consensu. C. de Episcop. audieat. inducit rationẽ supra proximam.

b Pacto. Quod fortius est quam renuntiacio, quia fulcitur duorum consensu, ut scripsi de testa. Raynuntius. super 2. glo. ad fin. Et dicto facit ff. de libe. leg. non solum. 2. §. fi. & l. si quis rationes. & de pac. si vnum. §. si illud. Et de hoc Cyn. eodem titulo. l. cum ante. in penult. quęstio.

c Viri. Clarius sic formatur hac clausula, quod partes per pactum renunciãt reductioni ad arbitriũ boni uiri, & omni iuri et actioni pro illa petenda cõpetitur, quantuncũque inique sit & quantuncũ que enorme præiudicium per illud alteri partium. Hic fuit disputãdo terminatum, quod hoc casu sit expresso quantuncumque damnum, uel læsionem re ipsa laudum contineat, non erit locus reductioni hic rationib. quia licet arbitratorum ex præsumpta mente compromittentium contineat tacitam conditionem aquitatis, leges multa scripsi, supra §. 1. super uera. rbitrator. Sufficiat nunc lex, & si libertus ita ff. de ope. lib. ibi, & fere ea mens & c. de iureiu. veniens. Apparet aũt ipsorum mens contraria q contrarium e xpresse paciscuntur. Cessat ergo illa præsumptio. In incertis. n. non certis, & c. l. contianus. §. 1 in fi. ff. de verbo. obli. ueniam leges, quæ per expressum tollunt tacitum. ff. eo. l. doli clausula. de re iu. expressa. Ad casum facit lex. si conueneris. ff. de re. iu. de uer. obli. quidam cum filium. uer. quare. Sic de læsione re ipsa dixit, quia exproposito dolo suo, uel patris corrumpentis, siue bodie siue gratia iniqueque laudatum esset non teneretur ex tacita conditione, si dolus absit qui nunc apparet affuisse. Hoc per l. arbitratorum. C. e. tit. ff. e. ita demũ. & l. non distinguemus. §. cũ quidam. ff. de iud. si filius & l. si prætor. §. Marcellus. De casu sic expresso dixi, quia si fuisset generalis renunciatio, & læsio re ipsa esset enormis, non impediret reductionem ex tacita conditione, nisi enormis læsio inseratur. ff. de usur. si stipulatus. de dani. infe. l. 4. §. hoc aũt. ff. de uerb. ob. l. 5. §. conuentionales. coniuncta cũ l. vnde si Neruæ. l. seq. ff. pro soc. Alias si enormis non est, tenebit renunciatio, cum non offendat aliquam prædictam condõnum tacite intellectarum. Et sit intelligatur, quod uo. in e. tit. l. si de meis. §. recepisse. pro distõne allegat. ff. de min. l. si ex causa. in prin. C. si aduer. uen. pig. l. 1. ext. rest. in integ. c. 1. cum contra. Adotinus mens hanc qõnem Legistarum quod uinculum iuramenti, de quo per eos tractatum non erat, reassumpsit, & ualde plene tractauit & ante oĩa dicit, quod arbitramentum, cuius obseruatio peccatũ induceret, uel nutriret, non obligat iurantem, unde nec periurus esset petens illud reduci. Allegat 22. q. 4. si aliquid 1. & 2. & c. si quis præuentus. & hoc uoluit Host. ut scripsi in c. Quintauallis. in gl. mag. uer. quid si partes. & hoc nulli dubium in arbitramento aũt alias iniquo, concordat ei quod dixi supra 1. membro de laudo, quod solum re ipsa est iniquum, dicens reductionem impediri per talem si est expressum iuramẽtũ, & quod illud petens est periurus cum solũ de suo præiudicio hoc agatur. Inducit quod dicit Hos. ubi sup. allegat. de iureiu. si uero. & c. cum contingat. de insti. cum uenissent. de pac. c. quãius. li. 6. Subdit tamen ibi Host. quod forsan ex æquitate iudex deberet occurrere iniquitati, ubi circunstantia hoc suaderent, ut ibi scripsi facit ff. de iureiu. c. ad nostram. 2. Si uerò laudum est iniquum, ut dixi sup. 2. memb. uer. de læsione. cõcordans hic quæ ibi, tenet iuramentum non obstare, & petentem non esse periurum. Probat per locum a diuisione, quia aut casus dolosi arbitri non includebatur in pacto & iuramento, aut includebatur. Primo casu planum est, inducit de iu. iu. c. pe. de ece. adi. c. ult. & iura quæ scripsi de eo quod duxit in ma. cum haberet super gl. iuramentum. Secundo casu cum dicis includi idem, quia hoc tacitè inclusum nõ p̃ot plus operari, quam expressum, sed si expresse iurasset de hmõi dolo futuro, non esset iurã in obligatorium, cum cõtra publicum bonum iustitiæ, contra bonos mores & honestatem fuisse præstitum. de re. iu. non est obligatorium. li. 6. cum sine peccato taliter per quamuis pronunciari non possit. 11. q. 3. c. qui recte. & c. quatuor. & c. seq. de re iud. c. 1. li. 6. & sic ipse iurans ex principio criminis se inuoluit, per quod utrinsq; turpitudinem continere uidetur. & sic facit præ. dictum Host. in decr. in fi. de pact. ubi vlt. gl. Inducit etiam quod de exceptione non numeratæ pecuniæ scripsi post Host. de sol. c. fi. fortius etiam hoc procedit, quãdo in ipsum compromissum est, ut in bonum uirum. Debuit ergo arbitrari, ut bono uiro congruebat. ff. locat. si in lege 1. respon. & Mathęi 12. & Luc. 6. Bonus homo profert bona. Respondet demũ ad decretalem, debitores de iureiuran. in quantum vltimo membro uidetur contraria. Vltimu sciendum, quod circa tertium generale iuramentum de stando dicto arbitratoris, super. & de non petendo reduci ad arbitrium boni uiri, non impedit reductionem. Circa hoc etiam uide quod post eum scripsi eo. tit. per tuas. in glo. no. ergo & c. 2. super ult. gl.

ADDE Ang. consi. 177. ubi sequitur hanc addit. licet de ea mentionem non faciat. Incipit. Ludouicus. sequitur Paulus de Castro, consi. 216. incipiente, circa primum. Idem vult Old. consiliu 106. incipiente, in primum quod quæritur. Bald. consi. 329. lib. 3. incipiente, præmisso, ubi dicit cõmunis obseruantia est, quod quæcunque verborum ecclesiarum cautela sis apposita, enormem læsionem potest peti reductio. Hoc idem firmauit eius consi. 6. li. 4. vbi refert Raynus de For. ita disputasse in quæstione incipiente. Quęro duo promiserunt. & Io. Calde. in quæstione duo, adinuicem litigantes, Bet. de Anch. consi. 209. incipiente, Iudex Fede. de Senis uero consi. 125. dicit, quod si partes iurarunt non petere reduci, nec per iudicem aliquem emendare, quod stabitur laudo. ibi uide. & Abbas consi. 64. lib. 4.

d Et tertio. Bene facit l. ut. l. e si Neruę. ff. pro socio. & iura, quæ non curant de modico. ff. de dolo. l. si oleum in fu. cum l. sequen. de contrah. emp. l. res bona. de impen. in rebus dotalibus factis l. omnino.

e Petetur. Supra §. 1. uer. quid si a tempore. tractauit intra quod tempus finiatur.

f l. 1. Ad idem. ff. de eui. si rem quam. § fi. de libt. & posth. l. Gallus. §. uidendum. de uen. insp. l. 1. §. meminisse. de bon. autori. iu. poss. in uenditione, §. de tempore.

a uatur.[a] † Sed nunquid peti potest huiusmodi reductio, quan-
25 do compromissum est tanquam in arbitrium, arbitratorem & amicabilem compositorem? Dic inspici qualiter sit processum. C. de test. non codicillum. Nam si processit ut arbiter, locum non habet: ut dicunt quidam. Tu dic sup. §. arbiter. ver. arbitrator. Si autem a principio cognouit, ut arbitrator, sed pronunciauit vt arbiter: tunc, vt dicunt, non reducitur. ff. de arbit. diem. §. stari. Sed si econuerso: tunc reducitur. ff. de ope. li. libertus iurauit & uide sup. vers. quid si compromissum est. & uers. sed pone
26 quod sicut. † Quid si posui me in arbitrio alicuius, vt arbitretur super beneficio, & apposita est poena: ipsa autem malè arbitratus est, non ut bonus vir: nunquid retineri possint pignora, ne eatur ad arbitriũ boni viri? Rñ. non.
b ff. iud. sol. l. 3.[b] † Sed quæro diligenter, an in abbatẽ, uel
27 priorem: uel propositum regularem possit cõpromit-
c ti?[c] Et vr̃, quod sic. Nam & in famosum compromittitur. Item pôt esse arbiter quicunque non prohibetur: quæ dicut sup. eo. §. pôt esse. Cum ergo de his non sit prohibitum, vr̃ esse concessum. ext. de trans. inter. ff. ex quib. cau. ma. nec non. §. quod ait prætor. & C. de testa. mulit. in testamento. ff. de iud. cum prætor. resp. t. Præterea abbas habet iurisdictionem & coercitionem. 18. q. 2. quæ sit. ext. de off. or. quanto. ext. de de simo. sicut. Ergo duo priuati possunt in eum consentire, & in se illam iurisdictionẽ prorogare: sicut in ep̃o contingit. C. de epis. audi. si qui ex consensu. ar. ff. de iud. l. t. ext. de of. dele. P. & G. multo fortius in eum tanquam in arbitrium consentire: quia quicũque repellitur ab arbitrando, & a iudicando, non econtra maximè cum habeant abbates, vt plurimum etiam merũ
d Imperium in multis locis,[d] Item sacerdos potest esse arbiter: ut in præ. l. non distinguemus. §. compromissum.
e sed illud de alio sacerdotio.[e] Contra, quia mortui sunt, & uox eorum funesta est. C. de episc. & cler. l. Deo nobis. trasp. t. in l. fi. 2. q. 7. placuit. 16. q. t. c. 1. & compromissum morte expirat. ff. eo. arbiter. cal. & ext. de of. dele. c. vno. & de test. præsentata. Nihil. n. in terra habere dẽnt. in auth. quõ oporter mo. uiuere. §. non egredietur. coll. 8. quæ rubricam quidam habent, & in auth. apud quos op.
28 mo. causas. di. colu. 6. † Nam corpus & aĩam in ipso ingressu dedicauerunt. in auth. hæc constõ inter primam constit. colla. 6. C. de sacros. eccl. auth. ingressi. in Auth. de monach. §. illud. Ergo facti sunt serui. 4. dist. multos. & no. Insti. de iure person. unde non possunt esse abitri.
f ff. e. Pedius. Sol. multi[f] dñt, & bene, quod possunt esse arbitri. Alij contra, nisi sint tales abbates, vel præpositi, vel priores qui possunt de causa cognoscere, ex priuilegio, vel consuetudine, ut sup. est allegatum. arbitratores tñ
29 esse pñt. ar. C. de ferijs. l. fi. † Sed quid de simplici monacho, vel de fratre Prædicatore, uel minore. Et vr̃ quod possunt esse arbitri nam ẽt si prius erant serui, efficiuntur quasi ingenui: vt in Auth. de monachis. §. nõ est facilis. in fi. & C. de epi. & cle. Auth. si seruus. Dic quod non possunt esse arbitri, quia non dñt esse disceptatores foren-
g sium negotiorum. 16. q. 1. monachi. & c. de præsentiũ.[g] C. de epis. & cler. authe. repetita. & quo ad hæc mortui sunt & serui, ut prædixi: & nihil est eis commune cum publicis actionib. ut C. e. eo. ti. placet. Et ad hoc facit in auth. quõ opor. mo. §. 1. ubi dr̃, quod dñt esse alieni a consortio laicorum, & ff. e. non distinguemus, §. sacerdotio, & hoc si habes ibi. §. secus si non habes: & tunc est sub. §.
h compromisso. Dñs tñ Odof.[h] distinguit inter arbitros, qui habent seruare iuris solennitates, uel tales non possunt esse: vt in prædictis iuribus, & arbitratores seu amicabiles compositores, ut hi possunt esse in Auth. ut dif. iu. §. si vero contigerit. col. 8. 11. q. 3. iniustum. ff. pro soci.
i l. si societatem. §. arbitrorum. 68. de peruenit. ad fi.[i] Ego dico, quod non possunt fieri ẽt arbitratores sine imperio maiorum suorum. 16. q. 1. monachi. ext. de post. c. 2. Nõ. n. possunt viuere sine claustro sicut nec piscis sine aqua vt 15. q. 1. placuit. c. 2. Nec obstat præ. c. iniustum. si subti-
k liter aduertatur,[k] & præsertim in re litigiosa, & temporali: partiarij tamen esse possunt sm quosdam. Posset aũt dici, quod monachus potest esse arbiter, si monasterij id expo-
l scat utilitatis[l] Abbat nihilominus imperante: ut præ. c.
m monachi, & ea. q. pñtium. ext. de postu. c. 2.[m] † In ep̃o aũt
30 plauium est quia cum habeat causarum cognitionem, pôt in eum compromitti: ut C. de episc. aud. l. si quis ex consensu. & l. seq. & probatur eo. tit. cum tpe, & eo. c. ex parte. & de testi. cap. præsentata. Sed pone quod vnus ex arbitris iam electis ingreditur monasterium: nunquid cogetur pronunciare? Arg. quod sic ex. de so. comp. proposuisti. ff. de. iud. si quis postea. & in his quæ no. 51. di. præterea. Dic quod, arg. C. de epis. & cle. Deo nobis. auth. ingressi.
n 19. q. ult. nunc autem.[n] Sed quid si abbas vult, & præcipit, quod pronunciet nunquid cogetur? vr̃ non, nisi id monasterij exposcat utilitas: vt sup. ver. sed quid de ar. quod. 1 t.
o q. 3. quid ergo.[o] Item quid si captus sit ab hostib. uel in
31 carcere inclusus: sub iudice lis est. † Sed nũquid Abbas pôt esse arbiter in causa monasterij? Arg. quod non ff. eo. ti. si de re. quia vsufructuarius est, argu. ff. de usufru. l. 4. ext. de pecu. cle. c. si. ar. quod. quia non est dñs. ff. de in ius uocan. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. quod cuiusq; uniuersi. sicut. §. quid. ext. de do. c. 2. 11. q. 1. c. si. maximè si monasterium hẽt syndicum. Tunc enim cessat ratio illius legis, si de re. & tunc potest compromitti. tam in Abbatem, quàm etiam in aliquem de ipso collegio. arg. ext. de testi. insuper. quia & legatarius testis in testamento. C. de
p test. dictantib. & insti. de test. ord.[p] † Hoc quoq; notan-
32 dum est quod ex sñia arbitri nõ orit̃ actio nec exceptio, vt

ADDITIONES.

a Seruatur. *Et hoc tenet Guid. de Suza. in sua summa. ver. sed quæro. hoc eodem tit. adde, quod Oldr. consi. 156. proximè allegato tenet, quod intra 30. annos peti possit, quia tanto tempore durat officium iudicis. Non obstat c. causam. ext. de ele, quia loquitur in casu speciali, qui celeritatem desiderat, secundum ipsum.*

b l. 3. *Vide sup. uer. item, quid si compromissum est tanquam.*

c Compromitti. *Iste versiculus fuit Vber. de Bob. in fi. sui operis.*

d Locis. *Habentes comitatus & castra, ut patet in abbate Crassiaorum, & quis in Germania est maior princeps abbate Sancti Galli, ut dicit prædictus Vber.*

e Sacerdotio. *Vt dixi de so. comp. si diligenti. super 1. gl.*

f Multi. *Inter quos est Vber. prædictus, qui etiam sequentem quæstionem mouet sed soluit.*

g Præsentium. *Hoc ibi tenet Io. and. & Vinc. de fla. mo. c. cum ad monasterium, ut ibi scripsi super uerbo, excipere. Item Ros. bene in sua 18. alleg. 37. q. cuius iste erat vnus artic. De hoc Cyn. C. de Epis. audi. si quis ex consensu, vbi etiam hoc remittit.*

h Odof. *Super præ. l. si qui ex consensu. C. de Epis. audi.*

i Ad fi. *Iacob. de Ares. in quæstione, de qua dixi sup. ver. t. arbitrator. a leg. ff. de admi. tu. Titium. §. 1. vbi mulier potest esse arbitratrix in taxatione alimentorum, & similium legatorum, si ergo et monachus. Item, ut dicit, amicabiliter componere, est actus pietatis, cadit ergo in monachum. C. de ferijs. l. dies. Verus autem arbiter, litium scilicet cognitor & director esse non potest, nisi prout in fine huius uer. dicitur secundum eum. Adde, quod opinio Speculatoris videtur sequi Bar. in l. Pedius. ff. de arbi. & de fratre Minore, Bal. tenet, quod non possit sine consensu superioris. cons. 446. 4. lib.*

k Aduertatur. *Vult enim, quod religiosi sint lingua modesti, non seminantes odia, sed extinguentes.*

l Vtilitas. *Sufficere posset aliqualis expedientia, in quo vide quod scripsi de re iud. cum I. & A. in gl. 2. vers. subdit.*

m c. 2. *Et hoc ultimum tenet Host. in Summa de arbit. §. 2. in fi. An autem possit dari coadiutor, vide quod scripsi de cler. ergo. c. fi. in 4. q. tertij membri.*

n Autem. *Ad hoc de procur. c. 2. li. 6.*

o Ergo. *Apertius 33. q. 2. quid culpatur. in fi. & vtrobique de hoc. Per quæ satis videtur, quod ubi qualitas causæ non resistat, obedire deberet, facit etiam quod no. de hære. ut off. li. 6. in gl. per hanc.*

p Testa. ord. §. legatarius. *Bene facit de præscrip. cum olim, ut ibi*

*scripsi super verb. Lucanis, & vide quod scripsi de exce. cum in-
ter. super uerb. suscripsit. tamen Decr. illa, cum olim, non loquitur
de principali prælato, de quo quærit hic autor. Item si teneatur o-
pinio, quod episcopus potest esse iudex in causa ecclesiæ suæ, de
quo pleuam remissionem dedi, de iud. cum uenissent. super prima
gl. & sic concluderetur, quòd posset esse arbiter verus, sumpta ra
tione ex l. cum l. ff. de arb. non tamen hoc concluderet in abbate,
propter quod uerius videtur, quod uerus arbiter esse non poßet in
causa monasterij. Poßet esse tamen arbitrator. iuxta no. in l. pen.
ff. eo. & sup eo. §. 2. uer. item potest arbiter, ibi item nullus cum
sua renus. & bene facit ad prædicta, quod dicunt leges. ff. de le. 1.
Senatus. § pen & l. si sic. in prin. eo. titu. per quas patet legatum
committi non posse in pura voluntate hæredis: ut in 1. l. Potest ta
men sibi committi, ut bono uiro, ut in secunda. Cui concor. l. fidei-
commißa. §. quamquam. ff. de leg. 3. Adde, quòd hæc additio uide
tur esse ex his quæ scripsit Oldr. in alleg. consi. 156.*

ut ff. eo. l. secunda. ubi de hoc. & de hoc ēt not. ſm Papā.
a e x̄. eo. ti. p tuas,[a] nec per eum p conſñs actio innouatur:
ut j. uer. item quæro. nisi in casib. s. qñ iuratū est uel qñ
partes suscripserunt homologādo: uel qñ decē dieb. ta-
cuerunt, uel qñ fuit adiecta pęna: sed partiū ɔsensus in-
teruenit. Hæc ꝓbantur C. e. l. 1. & l. nec in arbitris. in fi. &
l. seq. ī prin, ubi de hoc. Pōt aūt agi ex stipulatu, si nō pa-
reat ad pœnā certā, uel incertā, sine interesse. ff. de arb. l.
diē. §. fi. & l. seq. & l. 2. ubi de hoc. qd plenius ꝓsequere, ut
in Sum. Dñi mei. e. ti. §. qualiter. & ff. de re iu. l. ait ꝑtor. ī
33 prin. † Quid si dictū fuerit, ut actio, & exceptio, ex arbi-
trio oriar? Dicūt qdā, talia Verba nil operari: qa actio-
nes non nascuntur ab initio ex uoluntate partium. nec
extinctæ renascuntur. ff. de neg. gest. Pomponius. t. & ff.
de pact. si unus. §. sed & si pacti. Consueuit ēt quæri, an
nascatur actio uel exceptio, qñ compromissum est cum
pœna, & sñīa taciturnitate decem dierum est confirma
ta. Et respondent quidā, vt in quæstione quæ est in uers.
quid si sit cum pœna. Azo aūt no in Sum. eo. tit. §. pe. ꝙ
ex sñīa arbitri non oriatur actio iudicati: qñ pęna fuit in
compromisso apposita: sed si nudo pacto factum fuit, &
taciturnitate decem dierum est homologata sñīa, vel
partes subscripserunt, tunc sic. Item not. Azo. ff. e. l. 2. ff.
de re iud. a diuo. in prin. sed Accursius no. contra. ff. de
re iud. l. ait prætor. in gl. quales sunt dele. & c. primum tñ
44 uerius vr̄. & vide inf. versi. quid ergo ſm. præd. † Ad hu
ius autem articuli euidentiam non. bř. ꝙ cōpromissum
tribus modis concipitur. Primò cum pœnæ interposi-
tione: secundo simpliciter quibus casibus arbiter cogi-
tur pronunciare, & agitur condictione incerti, i. ex stipu-
latu, quæ competit ad factum, qđ certum est, & agetur,
vt sñīæ stetur, vel interesse præstetur. ut notatur. ff. si qs
in ius vocat. non ierit. l. fi. Vel dic, ꝙ agetur condictione
incerti, i. condictione generali, quæ competit ex omni
causa, & obligatione, ex qua certum petitur: ut ff. si cer.
petatur. l. certi. Fit etiam tertio modo nudo pacto sine
stipulatione: & tunc si partes consenserint expressæ uel
tacitæ sñīæ: quia tacuerunt per decem dies, agetur actio
ne in factum. ff. eo. l. pe. & hoc casu non cogitur arbiter
pronunciare: quia posset esse, ꝙ non ualeret sententia, si
partes non consentirent. Item vbi nudo pacto compro-
b mittitur, ne petat quod sibi aliàs[b] debet is, qui arbitrio
non paruerit, valet, & datur alteri exceptio ex tali pa-
35 cto contra non parentem. ff. eo. litigatores. §. interdū. †
Sed pone, compromissum est in Titium de iniuria, &
passus iniuriam dicit, si arbitror: dñe, si contingat eum
condemnari volo ꝙ id quod mihi præstaret ex condem
natione, condemnatis eum tali hospitali: nunquid per
tale pactū acquiritur actio hospitali absenti? Dic ꝙ non,
c ut ff. eod. l. arbiter in certum.[c] Quia alteri nemo pacisci
potest. ff. de verb. obl. stipulatio ista. §. alteri. & institut.
de inut. stipulatio. §. si quis alij, & §. alteri. Ille tamen pōt
36 postea cedere actiones hospitali, & aget iure cesso. † Itē
quæro, an actio nouetur per sñīam arbitri? Et vr̄ ꝙ sic:
quia ex ea datur actio in factum, vel conditio ex lege,
vel rei vindicatione: vt C. de arbit. ne in arbitris. §. sed &
si ipse. Sed dic ɔ̄, nisi in casib. ut s̄. ver. hoc quoq; De sen-
d tentia tñ[d] fuit dubitatum, an p eā personalis actio noue
tur: sed de reali constrat apud omnes, ꝙ non nouatur. su
e per quo uide. C. de usur. rei iudic. lege final.[e] ff. de pign. l.
35 grege. §. ēt. ſm Vber. de Bobio. † Quid ergo ſm præmis-
sa si dictum sit in compromisso, vt soluta pœna, tñ ratū
maneat compromissum: vt ff. de transa. qui fidem. de
quo ēt dixi s̄. §. excipitur ɔ̄. uer. item ꝙ pœna. Et quidam
in hoc casu vr̄ dixisse, ꝙ reo absoluto detur pœnæ peti-
tio, & exceptio. si iterum agat actor. Ad hoc facit. C. de
transact. cū proponas. ff. de uer. obl. ita stipulatus. in fi. ubi
agitur ad pęnā: quia actū fuit, vt ea soluta firmum mane
at pactum. aliàs. n. nō daretur utrunq; auxiliū, nisi dictū
38 fuisset. ff. de pact. rescriptū. §. si pacto. † qa pactum aliud
debet operari. ff. de le. 1. l. si qñ, de usur. si stipulatus. ff. ad
muni. l. 76. d. hmō.. Dñi, Homo bonus, Iacob. & Io. dicūt
ꝙ licèt hoc actū sit: tñ datur tm̄ pęnę petitio, nō excep-
f tio:[f] quia non cogitur stare arbitrio, nam gñaliter ex cō
promisso non oritur actio, vel exceptio, ff. eo. l. 2. C. eo. l.
pen. ergo in alijs generaliter prohibetur. Præterea ſm
eos qualiter p pactū ipsorū orietur actio, vel exceptio
ex sñīa alterius? Certè nullo modo. Item dixit lex. C. eo.
l. pe. ꝙ consensus partium post sñīam interueniens eam
confirmat, ut ex ea actio, vel exceptio oriatur, ergo si an
te sñīam interponitur, non orietur. Nec obstat quod di
citur, quòd pactum debet aliquid operari. Nam sæpe
plura ponuntur tollendæ dubitationis cā. ff. de manda.
qui mutuam. ff. pro socio. l. sed si adiicitur. ff. de aur. & ar
gen. le. pediculis. §. Labeo. C. de fideiuss. non rectè. ext. de
g proc. c. fi.[g] Hoc autem ſm eos, operantur hęc verba prę
dicta. quia ex hoc habet electionem, an velit petere pœ
nam, vel sñīæ stari. ꝙ aliàs non haberet nisi fuisset appo-
sita, & in hoc concor. Iac. ꝙ si dictum fuerit, ut pęna so-
luta vel non, compromissum in sua maneat firmitate,
& postea arbitrium homologatum est tacitè, vel expres
se. Is aūt, contra quem prolatum est arbitrium, uult pę-
nam soluere, & sñīæ non parere, non poterit agi contra
eum actione in factum ex sñīa arbitri, sed agi poterit ad
interesse, per l. ff. de arb. diem proferre. §. fi. & facit quod
no. in auth. de iud. §. quia verò. Sed Accu. dixit, & bene,
h licèt dicant dubitando, ꝙ fortè[h] tunc dabitur actio, &
i exceptio per prædictam l. idem.[i] Nam duo sunt hic cō-
promissa: unum cum pœna, & alterum propter uerba
illa, rato manente, &c. sine pęna Vnde isto soluente pę-
nam:

ADDITIONES.

a Per tuas. *Vt ibi scripsi, maximè in gl. uidetur.*
b Sibi alias. *Quia ex causa, de qua compromissum est, ut quādo duo inuicem debitores compromittunt de domo, & paciscuntur, ne petat, arbitrio non parens, quod sibi ab altero debetur.*
c Certum. *Per eadem l. idem dixit Guid. de Suza. super l. litigatores. ff. eo si hoc actum esset inter partes de pęna non seruantis laudum, puta, ut acquiratur Episcopo, Regi vel alteri. Adde Petr. de Anch. consi. 1. ubi quidam arbiter laudauerat, quod pars, quę non obseruaret laudum, dare mille comiti Virtutum, Vicario imperij Mediolani. Ipse consuluit, quòd arbiter hoc facere non potuit; quia a partibus non habuerat potestatem.*
d Tamen. *Sup. iudicis.*
e l. fin. *Et quod ibi no. in gl. si ego.*
f Petitio. *Et insuper interesse, secundum Mar. de Fano, qui plene hanc materiam prosecutus est in l. tamen. antea octo rationes ad vtranque partem inducens, quas Cyn. omisit causa breuitatis, ut ibi dicit, & ego idem ex eadem causa faciam, & in fine, remittam.*
g c. fi. *Vide de maior. & obediem solitę. in glos. quod quandoque, & quod super ea dixi.*
h Fortè. *Sic loquitur Azo in Sum. eo. tit. uers. item, & si.*
i Idem, *Vbi de hoc.*

nã: & ita sublata pœnæ stipulatione, & sublato primo
compromisso, qđ erat cũ pæna, durat ad huc aliud com
promissum, pp verba illa, rato manente, &c. sed nudum
est. vnde tunc locum habet lex. C. de arb. cum antea. vt
hõlogato arbitrio expresse, vel decem dierum taciturni
tate. detur actio in factum: quia lex illa locum habet, qñ
compromissum non fuit stipulatione vallatum: nec
vlla fuit pœna promissa. uide sup. ver. consueuit. & infr.
a ver. quid si in compromisso. [a] † Quid si plura capitula
39 continentur in compromisso, vel ꝯctu, & pœna sit pro-
missa, & aliquis facit uel uenit ꝯ. unum capitulum: nun-
quid pęna in solidum cõmittitur, & exigit? Rñ. non sed
ꝑ parte: vt sup. § excecipitur. versi, item pœna in compro
misso. Nã quot sunt capitula, tot sunt diuisiones illius
pęnalis stipulationis: sicut & aliàs, quot sunt res, tot sunt
stipulationes; vt ff. de verb. obl. quod. dr̃ Sicut ergo si ve
niret quis ꝯ, oĩa committeẽ in totũ: sic & in ueniendo ꝯ
partẽ, pro parte duntaxat cõmittetur: vt idem iuris sit in
toto, quo ad totũ, quod in parte quo ad partẽ. ff. de vsuc.
pro derelict. an pars. ff. de rei uen. q̃ de tota. ff. de Att. tu.
si duo. 3 t. di. c. tenere, & c. si laicus. 2 2. q. 7. licitè. Ideoq;
lex consuluit, ut si uel pro uno c. pęnam in solidum cõ-
mittit, apponaẽ sic in stipulatione, promittis, & hoc sub
tali pęna & sic quod prædictorum non erit, uel non fiet
dabis pęnam. Insti, de ver. obl. §. si i Vñ & tabelliones no-
stri tpis scribunt, sic promittis oĩa prædicta, & singula
seruare, & si ꝯ. p̃dicta, vel aliquod prædictorum ueneris
40 debis tm̃ noĩe pęnæ. vt patet sup. §. proxi. in forma. † Vt
aũt circa mãm hanc, qñ pœna in solidum, uel pro parte
committatur, instruaris, nota licèt. ext. propositũ pñtis
operis principale, ꝙ si quis promittit sub pœna aliquid
dere vel facere & illud pro parte dat uel facit: aut appo-
nitur loco interesse, & tunc iuxta æstimationẽ facti, uel
non facti dari vel non dari committitur, & exigitur, aut
apponiẽ loco pęnę, & tunc in solidum committitur, &
exigitur: intersit, uel non: quia in pęnali stipulatione nõ
inspicimus quid intersit agẽtis, sed quæ sit q̃titatis in sti
pulatione deducta. Insti. de inutili. stip. §. alteri. ff. de ver.
obl. stipulatio ista hr̃e licere. §. alteri. Sic distinguunt qui
dam: sed mirabilis vr̃ hæc distĩõ. Primò, quia dubiũ est,
an loco pęnæ, vel interesse pęna promittaẽ. Difficilis. n.
eẽt hæc probatio: Præterea non ĩp pęna in solidũ cõmit
tiẽ, nec in solidum exigitur, vt iam dicã. Dic ergo, refert
b utrũ dare, uel facere sit in obligatione. Si dare, [b] tunc si
pro parte fiat ꝯ. pęnã, insolidum committitur, & exigiẽ,
ẽt si de marcha restat vnus denarius ad soluendũ tm̃. ff.
de uer. ob. stipulationem. de alie. iud. §. si fortẽ. & l. in exe
cutione. §. pen. & arg. C. de distra. pig. q̃ diu. Et hæc uera
sunt, qñ aliquid dandũ est ab uno. Cęterum si a plurib.
tunc pro parte cõmittitur, & exigitur. ur ff. de condi. &
dem. qui duob. & l. qui hr̃e. & l. Plautius. & l. qui fundus.
nisi tñ illi plures loco vnius habeãtur; ut in præ. l. cui fun
dus. & ff. de ver. ob. l. 2. Si ãt factũ sit in obligõne: aut il-
lud est diuiduũ: aut in diuiduũ. Si diuiduum, tunc pro
parte cõmittiẽ, & exigitur. Si indiuiduũ, tunc insolidum
committiẽ, & exigitur: vt ff. eo. stipulationum q̃dã in dã
do. & l. eadẽ. §. Caro. Fallit tñ hoc in quodã facto, in quo
pęna committitur in solidum, sed pro parte tm̃ exigiẽ:
c ut ff. si quis caut. l. si seruus. §. si plurium. [c] Sed illud cãle
est pp iudicia, vbi pęna in solidum cõmittititur: sed pro
parte & igiẽ, quia habito respectu ad iudiciũ, indiuiduũ
41 cõtinet. † Quia oẽ iudicium est indiuiduum. ff. de re iu.
vnoquoq; ff. famil. ercis. hoc iudicio. ext. de sequest. pos.
c. j. sed habito respectu ad seruos, factũ illud est diuiduũ.
Secd̃m hoc idem est, qñ dare in obligatione, vel habito
respectu ad stipulationem, quæ est ius, contineat indiui
duum: habito uerò respũ ad rem, est diuiduũ. Vñ dic, ꝙ
sõ in l. si seruus. pæna pro parte ꝯmittitur: quia pẽdet ex
facto alieno, sicut & aliàs patitur pp factũ alienũ. C. de si
deiuss. l. sancimus. 2. q. 3. c. Paulũ. licet in facto proprio se
cus sit; vt ff. si quis cau. & si post tres. ex̃. de elc. per inqui
tionem, uel ibi hoc operatur spontanea oblatio debito-
ris: sicut & aliàs. ff. de dolo. l. eleganter. §. si dolo. ff. de iu-
re fisc. edicto. ex̃. de ele. cũ dilecti filij. arg. in fi. & 23. dist.
q̃q̃. Sed qñ dare est in obligõne, puta decem, hæc decẽ
diuidi possunt. sic & qñ factũ diuiduum est in obligatio
ne. ergo ꝑ parte dẽt pęna ꝯmitti, & pro parte exigi: iõq;
malè vr̃ sup. distinctũ. Sed dic, ꝙ imo bñ. Nam quoties
debes dare decem, si soluas minus, q̃ decem, pęna, vel sti
pulatio ꝯmittitur, in solidũ. n. danda sunt decem, sicut &
qñ factũ indiuiduũ est in obligatione. Et pro 1. dist. facit
42 ff. fam. ercis. hęredes. §. in illa. † Sed nunquid obligõ mu
tatur pp hr̃des? Iura in hoc uariare uidentur, nam dicit
lex. ff. de ver. obl. stipulationũ quędam, §. j. ꝙ ex personis
hęredum cõditio obligationis non immutatur. argu. in
præ. §. Cato. ver. si ideo. cautum dr̃ ꝯ. Resp. tunc mutaẽ:
quia illud, quod erat in non faciendo, diuiduum erat: &
hoc casu loquitur p̃. §. Cato. Cæterũ si indiuiduum, ut
& quia homo in genere promissus est: pro parte pręsta
ri non p̃t. Vel si erat indiuiduum ut uiam p̃stari, uel non
impediri volentem agere: non mutatur condõ obliga-
tionis pp personas hæredum. Ideoq; dicit prę. lex, non
mutatur conditio obligationis, & nõ dicit in obligõne
quasi dicat condõ obligationis non immutatur. Cõdõ
dico, si sit indiuisibilis. Sed contra. ff. eo. stipulationum.
§. fi. vbi factum est diuiduum, & tñ uno soluente, pœna
insolidum committitur. Rñdeo, ibi ẽt non mutatur cõ
ditio in personas hæredum: licèt. n. ibi quod debebatur
esset diuiduũ natura. non tñ præstatione. Nam nec debi
tor audiẽ volens particularem facere solutionem. ff. de
vsu. tutior. §. Lucius. & hoc sm̃ Azo. & Ros. Iac. verò di
stinguit, an quid ab uno sit faciendum, uel dandum: pu-
ta. promisi tibi vel legaui, si aliquid faceres, uel dares: an
a plurib. Si ab uno, non põt ad aliquid agere, nisi totũ, qđ
iniunctũ est, faciat: excipere tñ p̃t, ut non teneatur, nisi
pro parte: ut in prad. l. si plurium. & ff. de cond. & dem.
qui duobus. & l. q hæredi. Si aũt a plurib. subdistinguere
an sit pecunia, an spẽs, uel factum. Si pecunia dari debet:
quisq; ad partẽ tenetur, & pro parte soluta agiẽ: vt in p̃.
l. si cui. Si uerò spẽs: pro parte quidem tm̃ teneẽ, sed nõ
liberaẽ nec agit pro parte soluta: ut ff. de ver. ob. l. 2. ex his
rũ ver. quædam partis. & l. in executione. §. pro parte. Si
aũt aliquid faciendũ sit a plurib. necesse est vel ab vno,
uel ab omnib. impleri, ut ff. eo. de test. ma. si ita fuerit ser
uus, Inn. Papa sequiẽ opinio. Iac. But. vt no. ext. de pænis.
d suam. [d] Laur. dicit, ꝙ siue factum sit diuiduũ, siue indi-
uiduum, ĩp pœna insolidum committitur: sed de æqui-
tate condemnatione fit in parte, vt in p̃dicta l. in execu-
43 tione. in prin. & §. fi. ff. deposi. si duo hæredes. † Quid si
dictũ fuit in compromisso, ꝙ pæna pluries cõmittatur,
si pluries contra: nunquid pæna semel soluta, solutũ est
compromissum: an verò durat? Dñt quidam, ꝙ si ante
sñiam arbitri contra eius præceptum fiat, puta, quia ci-
tatus non venit: committitur statim pœna: & nihilomi
nus poterit pronunciare. Et si iterũ non pareat, iterũ cõ
mitteẽ. Si vero pronunciabit, & altera pars nõ paret, ꝯ-
mittiẽ tm̃ semel. Alij dñt ẽt post sñiam, quoties ꝯ. fiet,
toties agi posse ad pęnam. arg. in his, quæ no. ff. de arb. si
quis rẽ. Tertij dicũt verba p̃missa nihil operari: ut aliàs
44 euenit in plerisq; casib. † Sed quid si stipulatus est arbi-
ter suæ sententię stari, nulla pęna promissa: Vr̃ ꝙ teneat
ꝯpromissum: quia ubi stipulõ interuenerit sine pęna, a-
giẽ ex stipulatu ad interesse. ff. e. l. diẽ. §. fi. & ur̃ sic stipula
tus gratia litigãtis. ff. si quis cau. l. fi. ar. ad hoc. ff. de mag.
ꝯue. l. 1. §. exigere. ff. rem pu. sal. fo. l. 2. 3. & 4. art. contra.
quia

ADDITIONES.

a Compromisso. *Et quod scripsi sup. eo. c. dilecti. super fi. ult. glo. & per Cy. in l. cum antea. C. eo. in 4. q.*
b Dare. *Hanc partem plenè uide per Plin. in sua q. 29.*
c Plurium. *Ibi satis de hoc.*
d Suam. *Ibi etiam de hoc per Bern. in 1. gl.*

quia non intereſt arbitri.vnde non tenet compromiſsũ
nec ſtipulatio.arg.ff.de verbo.obl.ſi,ita ſtipulatus.§.1.&
ſic fuit pronunciatum Boñ. Et hoc verum eſt, niſi arbi-
trium eſſet à partibus homologatum taciturnitate de-
cem dierum.C.eo.l.pe.Nec ob.præ.l.ſi quis cau.quæ lo-
quitur in procuratore, qui rõne officij acquirit dño vti-
lẽ actionẽ:aliæ leges loquũtur in iudicib. ordinarijs.Et
45 iunge hic quod eſt inf.ver. ſed quęrit, quare ponitur. †
Sed nunquid incidit in pęnã, qui ad citationem arbitri
non venit? Non vr.ff.eo.non ex omnib. Do. Vber.dixit
ꝙ pœna non committitur niſi qñdo diffinitiuę ſñiæ nõ
a paretur,[a] vt ff.eo non ex oĩb.& l.diem proferre.§.ſi quis
litigatorũ,notabiliter ergo ſup.§. prox. in forma poſui,
vt ſub pęna promittat ad citationem venire. Sed hoc ſi
verum eſt, qualiter arbiter citabit partes? quia nunq̃ ob-
temperabunt citationi,vbi ſcient pęnã nõ ꝯmitti, & ſic
b compromiſſum fiet eluſorium?[b] Sed reſpõ. Vber.ꝙ ſp
debet citare ad ſñiam diffinitiuam audiendam: nec erit
46 hoc inconueniens,licet nondum ſit lis conſtet. † Quia
non facit hoc doloſe: imò facit ad excludendum dolũ.
Non.n.vr dolum facere,qui eum excludit.ff.de leg.a.cũ
pariter.§.Titio.De hoc ſup. §. differt. Sed an mittet in
poſ.cã rei ſeruan.pp contumaciam? reſp.non, quia hoc
eſt meri imperij.ff.de iu.om.iud.iubere. ff.ad mũ.ea, q̃.
ff.de arb.non diſtinguemus.§. Iulian.& §. de liberali,&
arbiter nõ habet iuriſdictionem, ſed notionem. ff.de re
c iud.l.ait prætor.in prin.[c] † Hoc quoque pręter mittendũ
47 non eſt, ꝙ ſi ex altera tantum parte ſtipulatio pœnæ cõ
mittitur: non cogitur arbiter ſñiam dicere: ut ff.eo. Põp.
ait,& l.ſeq.& l.litigatores.§.idẽ Iulianus. Sed circa hoc
quæro: pone ꝙ in ſtipulatione pęnæ eſt ęqualitas: ut pu
ta, Cõpromiſimus ergo & tu, ergo ſtipulatus ſum à te.
25.nomine pœnæ,ſi arbitri ſñiæ non parueris: ego verò
promiſi tibi decem noĩe pœnæ,ſi ei non paretem, quæ-
ro an teneat compromiſſum? Et vr ꝙ non: vt in præc.§.
Idem Iulianus. Reſp. maior pœna redigetur ad mino-
rem: & ſi ad æqualitatem. C.de pac.do.l.fine.fiat præiu-
dicium rei maiori.ff.de in inte.reſ.l.ſcio, ſed quid ſi ego
promiſi ſub pęna.& tu cum pęna & fideiuſſoribus: nun
quid ualet? Vr ꝙ non pp inæqualitatem.ff.eo. ſi cũ dies.
§.1. Diſtingue, vtrum mihi ſit melius credendum, vel
adeo bene abſq; fideiuſſorib. ſicut tibi cum fideiuſſorib.
& tunc valet inſl.de ſatiſ.tu. §.fi. Sed quid ſi iuraſti, ego
non? Reſp. vt in prox.q.ſup. Quid ſi cum adulto cõpro-
miſi in Titium,& ipſe iurauit, ego non? Reſp.ualet cõ-
promiſſum; nam iurm̃ ducit hic potius ad æqualitatẽ,
q̃ ad inæqualitatem. Nam prius erat inæqualitas: cũ ipſe
eſſet minor, ego maior: vt 22.q.5.paruuli.& ca.ſequ.ſed
nunc ſacramentum eum repræſentat maiorem.C.ſi ad
48 uer.ven.l.1.& auth.ſacra. † Hoc ãt certum eſt ſm leges
ꝙ in compromiſſo non dẽt iurm̃ interuenire: vt C.de ar
bitr.auth.decernimus,tñ ſm canones, ex quo interpoſi
tum eſt, ſeruari dẽt.ext.eo.c.3.& eo.cum tpe.Sed pone,
ꝙ compromiſſum per fidei interpoſitionem eſt valida
tum: nunquid pars nolens arbitrium obſeruare, eſt per-
iura,& per ꝯñs infamis: vt C. de tranſa. ſi quis maior.11.
q.1.quicunq;.& in præ.c.paruuli? Et vr ꝙ non cum, non
iurauerit, nec corporaliter Euangalia, vel ſacroſancta te
tigerit. Item quia prohibitum eſt in tali caſu iurare. vt iã
49 dixi. Dic ꝯ. † Nam fidei præſtatio, & iurm̃ æquipollent:
vt ext. de fideiuſ.c.2.in fi.& ext.quod met.cã.c.ad aures.
& inter ſimplicem fidem, & iurm̃ non eſt differentia,
quoad Deum.22.q.5.iuri.licèt maior pœnitetia impo-
natur venienti ꝯ iurm̃, q̃ venienti ꝯ fidem vt no.ex de iu
rei.c.pe.Iuſtus.n.ex fide viuit: ut 24. q. 1. vbi ſana.& ext.
de ſacra vnctio.c.vnico.§.quia vero. Nam & iurm̃ qđ.fit
p ſalutem principis, ei, quod fit ſuper Euangelia, compa
ratur: vt in pręc.l.ſi quis maior. in fi. Item auth. prædicta
prohibet arbitrium, non partes iurare, ſm quoſdã. Iurm̃
autem quod fit per Deum, ita infamat, ſicut illud qđ fit
50 p Euangelia: vt 22.q.1,ſi aliqua. † Quid ſi iurauit quis ſe
ꝯ arbitrium, uel conuentionem aliq̃ non uẽturum, poſt
modum actiones ſuas alicui, puta clerico cedit, vt aduer
ſarium per illum vexet? Dic ꝙ eſt periurus. arg. ff.de dã.
infec.l.fluminum.§.adijcitur. C.ſi manci.ita fuerit al.l.
1.Ipſe.n.vexat, ac ſi ille noĩe ſuo agat: ut eX. de ſen. exc.
mulieres. in fi. cum ſuis cõcor. Quid ſi poſt hmõi iurm̃
d fecit citari [d] aduerſarium ſuum: qui nil timens, quia ille
iurauerat, non uenit, & ideo excõicatur: nunquid ſi ex-
cõicatus pęnam exigat, repelletur, & nunquid citans ſit
infamis. Et vr ꝙ non poſſit petere, cum non ſit in pari cã
turpitudinis ff.de reg.iu.l.in pari. §.illi. ff. ne quis eum q
in ius uoc.ui exi.l.1.Sed hic non fuit par delictum.unde
dic, ꝙ põt petere, poſtq̃ fuerat abſolutus. Item ille infa-
51 mis fit. † Porro ſi res, vel q̃titas, de quibus eſt lis, apud ar
bitrum depoſitæ ſunt eo pacto, vt det ei qui uicerit, & ꝙ
det alias, de quibus non eſt qõ, ſi arbitrio non pareat, co
gendus eſt arbiter pronunciare.ff.eo. litigatores.§.quid
e ergo.[e] Sed ſi ſimpliciter data ſunt pignora:[f] ſibi nõ pote
f rit retinere: imò ei, qui uicerit: uel ſeruanti arbitrium te
52 nerur reſtituere. C.de tranſact.l.ſi quis maior. † Poſtre-
mo ad ſñias & pronunciationes arbitrorum, nos br̃ trãſ
feramus, ſuper eis aliqua noua quærentes. Et in primis
ſciendum eſt, ꝙ ſi in plures cõpromiſſum eſt: non vnus
ſolus, ſed uel oẽs, uel nulli cogendi ſunt. ff. eo. item ſi u-
nus.§.item ſi plures. Pone ergo, ꝙ unus legit ſñiam alijs
pñtib. nunquid ualet ſñia in iudice? Planum eſt, ꝙ non
ualet ſentẽtia, exceptis quibuſdam, qui ꝑ ñt legere per a-
lios.vt C.de ſen.ex breuic, reci.l.2.& inf.de ſent.§.ſequ-
tur.ver.ſed & ſi. Vnde idem vr in arbitris.ff.e.l.1.niſi hoc
inter partes conueniſſet. ff de iuriſ.om.iud.ſi nõ conue-
nerit.ff.cõi diu.iudici.& l.iudicem.& l.ſeq. Et iõ in ꝯpro
miſſi forma notabiliter poſuimus, quod vnus poſſit pro
alio pronunciare, & ſententiam legere. ff.eo.non diſtin
guemus.§.cum in plures, quia in compromiſſo omnia
procedunt ſm dum conuentionem litigatorũ. ff.eo.liti
gatores.

ADDITIONES.

a Paretur. *Vel niſi terminus comproſſi finiretur ea die, ſecundum Si.Vincen.qui ſic dicit intelligendam l.2.C.eo. tit. ubi hoc no. glo. ibi dat alium caſum, quando id actum fuerat in compromiſſo, & facit quod hic ſequitur. Dicebat ergo ibi dominus meus, quod reſponſio eſt, quod non ueniens ad citationem, non per hoc incidit in pęnam compromiſſi. Inſtantiæ vero ſunt duæ, quas promiſi, dabat & tertiam, quam non capio, de l.ſi cum dies.ff.eo. tit. De his ſatis per Cy.in pra.l.2.C.eo.tit.*

Adde, quod compromiſſum in arbitrum cum clauſula, quod ferat ſententiam etiam præſentibus partibus, & ipſis abſentib. eſt ualidum, ut l.diem proferre.§.ſi quis ex litigatorum. his alleg. Et quid ſi iſto caſu arbiter tulit ſententiam parte non citata? Dic ꝙ ſententia nulla eſt. Ita ſingulariter voluit Spe. in §. excipitur. in fi.uer ſed pone, quod ſit actum ſupra.eo. quem refert & ſequitur. Lud.Ro.ſig.269.incip.compromiſſum eſt, ubi dicit ſe ita de facto pronunciaſſe. Hen.Ferran.

b Eluſorium. *Si poteſtatem haberet puniendi contumaciam, ceſſaret hoc, ut no. Accur. ſecundum Mar.in l.non ex omnibus. Adde uidendum abb.in c.cum dilectus.ext.eo.*

c In principio. *Alloe.Gal.eo.tit.§ ſed ne, q duo. Dic.Vber.tum de Bobio tenuiſſe, ꝙ pronunciare poteſt miſſionem faciendam licèt non poſſit mittere per quandam illuſionem compromiſſi, dicente reo poſt receptum libellum ſe nolle litigare, ſiue dicat ſe non poſſidere, ſeu poſſidere, ponit Hoſt. ſecundum ipſum Vbert. in Summa eo.tit.§.pe.circa medium verſ.ſed pone compromiſſum.*

c Citari. *Coram eccleſiaſtico iudice ſuper eo de quo iurauerat, ut ſupra.*

d Ergo *Et eo caſu, ut pignora det parenti, agetur contra eum præſcriptis uerbis, ut no. Accur. C.eo.tit. cum antea.§.1. & ibi de hoc per Cyn.*

e Pignora. *Scilicet non expreſſo, quod dentur parenti, ut ſup. not. Accur. eod.l.§ quod ait, quod tacitè id uidetur actum, quod parenti dentur, & ſic habendum eſt pro expreſſo.ff.ſi certum petatur.l.cum quid.*

gatores, §. de officio. & sic obtinuit. Et hac ratione dñs
Azo. & quidam alter doctor arbitri electi simul sñiam
a legerunt.[a] Dixia ẽt Lau. valere sñiam, si tpe, quo ferenda
est, litigantes consentiant, ꝙ vnus pro se, & pro alijs
b possit pronunciare.[b] † Item nou ualet, si duo, tertio ab-
53 sente, pronunciant: quia absens eos poterat in suam sen
tentiam concordare. vt in prę. l. si vnus. in fi. alias incipit,
c si in tres.[c] Sed quid si omnes pñtes sunt & maior pars
concordat, altera dissentit? Vr̃ standum maiori parti, vt
dixi sup. eo. §. ver. quid si vnus ex. & inf. vers. qđ si actũ.
Secus vr̃ in iuditio, in Auth. vt iud. nõ expec. sac. ius. Sed
d contra. ff. de re iud. duo ex tribus.[d] † Quid si ex quatuor
54 arbitris, duo condemnant, alij duo absoluunt? Fortè[e] va
e let sñia absolutionis. ar. ff. de reg. iur. inter pares. ff. de inoffi. testa. si pars iudicantium. Vel dic, ꝙ neutra valebit:
ut in prę. l. duo ext. de re iud. c. fi. inf. de sentent. §. iuxta.
55 ver. j. † Sed pone, lata est sñia altero arbitrorum absente: & sic non tenet. ff. eo. item si vnus. in fi. alias inci. si in
tres. ext. de offi. delega. vno. quia nõ fuit dictum, vt vnus
alio absente, vel moriente, pronunciaret. ff. eo. nõ distinguemus. §. cum in plures. & l. sicuti. ext. de testa. c. Raynaldus, in prin. demum ille reuersus confirmat sñiam:
nunquid ualet sñia, & confirmatur? Arg. ꝙ sic, ff. de ser.
rust. præd. per fundum. & C. si rector prouin. l. 1. in fi. ff.
de rit. nup: si quis in senatoria. ext. de ele. quod sicut. ex̃.
f de his, quæ fi. à præla. sine cõsen. c. cum nos. vbi de hoc.[f]
ff. de off. pret. Barbarius. ff. de iudi. licèt. vbi de hoc Quidam dicunt ꝯ. ff. de reg. iur. qđ ab initio. 16. q. 3. §. põt 2.
ext. de ele. auditis. C. de sent. ex breuic. reci. l. 1. & 2. præmissa iura non obstant: quia ibi tales personæ erant, quę
de nouo poterant seruiturem cõstituere, vel matrimonium ꝯhere, uel electionem, quæ non erat ulla, approbare. Quid igitur si se fraude absentat, ne præsentes ualeãt
pronunciare: quia fortè cum essent in tractatu pronunciandi, dixit, Expectetis me aliquantulum: quia statim
veniam, & die compromissi finiebatur: nec venit. Arg.
ꝙ præsentes non pñt pronunciare, & si fecerint, ꝙ nõ tenet sententia: vt in prę d. l. item si vnus. in fi. & ff. eo. l. diẽ.
§. si plures. ff. de re iud. duo ex trib. C. qñ prouo. non est
ne. cum magistratus. quæ est 2. q. 7. c. ei, qui. §. diffinitiua,
& hoc dixerũt quidam. Azo. & alij ꝯ. nam rõ præd. l. itẽ
si unus. in fi. cessat hic. Certũ est, ꝙ ipse non poterat alios
trahere ad suam sñiam: quia ipse uolebat condemnare,
alij absoluere: & iõ recessit: quare tenet sñia rõne latitãtis: ar. C. quæ sit long. ꝯsuc. l. 1. Cum. n. sit contumax, pro
pñte dent haberi. C. vbi de cri. agi. opor. auth. qua in prouincia. ex̃. de eo qui mit. in pos. cum qui. aliàs iste solus
posset arbitrium deludere, quod esse non dẽt. ff. eo. l. nõ
distinguemus. §. de officio. nec malitiis hoĩum est indulgendum. ff. de rei uen. in fundo. ext. de resc. plerunq;. C.
de indi. uid. l. 2. in fi. ext. vt eccl. bñfi. ca. nno. in fi. Ad hoc
ẽt facit ext. de off. del. prudẽtiam. §. adiicimus. Sed illud
loquitur, qñ illa causula, qđ si non oẽs, erat inserta. Ad
hoc ẽt facit ꝙ no. e. ti. cum cãm quæ. & ff. de re iudi. si vni. Item cùm fuerit in tractatu, & si certus sit de die, nõ
debuit citari: arg. de act. empt. & ven. l. 1. ff. de uer. obl. ꝯtinuus. §. cum ita. Item quia eo ipso ꝙ recessit ꝯdicere
vr̃. ar. ff. sol. mat. si cum dotem. ext. de pręsum. nullus. ex.
de ele. cùm nobis olim, ne dolus eius ei prosit. vt ff. de
g fur. l. itaq; fullo. ext. de rescr. sedes.[g] † Sed quid si tertio
56 absente reliqui duo de eius licentia pronunciant. Arg. ꝙ
valet sñia. quia qui per alium facit, &c. ff. de admi. tuto.
ita aũt. §. gessisse. 16. q. 6. consuetudo. in fi. ext. de sent. excom. c. mulieres. arg. ꝯ in præ. l. si in tres. C. de sent. ex breuic. reci. l. 1. 2. & 3. in Auth. vt defun. seu fu. defun. §. illud.
Quædam. n. sunt quæ per alios fieri non possunt. C. de
his qui ve. æta. impe. l. 2. ar. ad hoc. ff. e. sicut. & hoc tenet
Vber. de Bob. Hoc autem certum est, ꝙ si partib. & arbitris placet, qđ vnus pro se & pro alijs pronunciet: hoc
bene valet, & tenet ꝯcor. quę sunt sup. eo. §. ver. pone igitur ꝙ vnus. ibi: nisi hoc inter partes, &c. Quòd si dictum
est, ꝙ oẽs uel maior pars sñiet, singulorum sñia pœnam
h non facit:[h] vt in p̄dicta l. non distinguemus. §. cùm in
57 plures. † Sed quid si actum est in compromisso, ꝙ concorditer pronuncient? Dico ꝙ non valebit sñia duorum
i sine tertio.[i] Nam verba dñt aliquid operari: ut ff. de leg.
1. l. si pater. ff. ad mun. l. 1. in fi. ff. de vsur. l. si stipulatus, &
86. di. hmõi. arg. ꝯ. ff. de pac. iuris gentium. in fi. Nam in
talib. valet, ꝙ maior pars facit. & dixi sup. eo. §. uer. quid
K si unus ex. uers. sed quid si oẽs.[k] † Item ex eo. quod dr̃
58 in prę. l. si in tres, ꝙ absentis pñna potuit duos trahere.
Quare pone, ꝙ duo pñtes erãt doctores legum, uel alias
multum periti tertius vero absens erat laicus imperit[o]:
nunquid habebit locum rõ dictæ legis? Non ur̃, si. n. Ille
pñs foret, non traheret illos in suã sñiam, & arg. ad hoc.
ff. eo. Pedius. ĩ fi. Dic, ꝙ posset, quia qñq; videt subtilius
imperitus, q̃ peritus. C. de off. re. p potiores. 95. dis. esto.
l in fi. ext. de consue. c. 3.[l] quia oẽs per omnia &c. C. de ue.
iu. enu. l. 1. & in Euangelio, Domine Deus, qui abscõdi-
m sti hęc à sapientib. & reuelasti ea paruulis.[m] † Item ꝙ
59 non ualet ꝯpromissum, qđ sic fit: vt certa feratur sñia.
ff. eo. qualem. Quid ergo si dicatur, ut possit condemnare usq; ad decem & amplius, Dicunt quidam ꝙ non ua
n let: ur̃. n. mandare, ut certam sñiam ferat.[n] Nam hæc
adiectio pluris, ad modicam q̃titatem refert. s. ad undecim, uel duodecim. ff. de ver. sing. hęc adiectio, pluris. Secus si dixerit, ꝙ possit cõdemnare usq; ad decem, & nõ
ultra. ext. de dia. litere. Hoc etiam notandum est, ꝙ si de
pluribus compromissum est: non ur̃ pronunciare, nisi
super omnibus pronunciet. imò super alijs cogẽdus est
60 pronunciare. ff. e. dicere aliàs incipit, qualem. † Quid ergo, si de quibusdam pronunciat, & cadẽ die de omnib.
alijs: nunquid vr̃ tulisse sñiam? Dic, ꝙ si dictum sit, vt simul pronunciet, vr̃ pronunciasse, & ualet: cum eadem
die, licèt diuersis horis pronũciatum sit. ar. ff. de re iudi.
Paulus. ff. de pig. fundus. §. pe. C. de fruc. & li. expen. l. ter
o minato.[o] Secus si dictum sit ꝙ unam tantum sententiam ferat. ar. ff. de testa. l. hæredes. §. fi. ff. de uerb. obl. cõ
61 tinuus. §. cum ita. † quia unitas diuisionem non ca. 24.
q. 1. loquitur. ar. C. de ind. nulli. ext. de seq. pos. capi. 1. Sed
pone, actum est ꝙ possit pronunciare quoties uoluerit,
& promissa est hinc inde pœna, si pronunciationi non
stetur: demùm arbiter pronunciat reum debere actori
dare decẽ petita. reus uerò non dat, quare ur̃ incidisse ĩ
pœ-

ADDITIONES.

a Legerunt. *Aequati sunt iudices & arbitri hodie in hoc, quia vnus solus alijs præsentib. & mandantib. pronunciare põt sñiam de scripto tamen per uerba pluralis num. de re iud. cum ab uno. li. 6.*

b Pronunciare. *Vt dixi, sufficit præsentia, & mandatum collegarum, etiam sine consensu partium.*

c Tres. *Vide quod dixi post prin. huius §. ver. & nota. Adde Oldr. cons. 40. & Abb. cons. 78. 2. lib. & 64. 1. lib.*

d Tribus. *Et huic contrario statur, & de hoc ext. de re iud. c. vlt. & auth. non obstat. licèt. n. dicat, quòd omnes iudicis debent pronunciare, non tamen dicit, quod debeant necessario concordare.*

e Fortè. *Miror de hoc fortè, & de disiunctiua, quę sequitur.*

f De hoc. *Et 9. q. 2. c. 1. & uide quod scripsi de off. delega. prudentiam. super 1. glo.*

g Sedes. *Iterũ remitto, ut remisi in prin. huius §. uer. & no. ad dec. 2. eo. tit. li. 6. & vide quod ibi scripsi super 1. gl. post Inno. & Host.*

h Facit. *Ita loquitur textus legis.*

i Tertio. *Idem no. eo. tit. c. 2. lib. 6. in gl. pen. bene facit. de testa. c. a. in fi. lib. 6.*

K Omnes. *Hac omnes. ubi contrarium non fuißet actum expresse, vel tacitè, vt in hoc casu.*

l c. 3. *Delectabit ad propositum uidere, quod ibi dixi super 1. gl.*

m Paruulis. *Matthæi 11. Lucæ 10.*

n Ferat. *Nõ uideo hic incertitudinẽ de uno usq; ad 12. Est ergo incertitudo de certo, de qua no. Ias. del. §. gñaliter. et Guid. de Suz. in p̄ l. qualẽ. dixit cõpromissũ valere. all. e. t. nõ distinguemus. §. d of.*

o Terminato. *Et de app. cum appellationibus. lib. 6.*

pœnam: postmodum arbiter verat sn̄iando reū dare il-
la decem, actor verò nihilominus petit pęnā, quasi cō-
missa sit post 1. sn̄iam. Reus ad sui defensionem inducit
iussum arb. subsequutum: quęritur quid iuris? Vr̄, ꝙ pœ-
na non sit ꝯmissa. arg. ff. de noui. oper. nū. l. opus. & ff. de
præte. stip. l. Valerianus. ff. de re iud. qđ iussit. ext. de app.
c. cum cessante. Sed dic ꝯ, nec obstāt illa verba ꝯpromis
si, quoties voluerit. & quia illud intelligendum est si, su
per alijs c. ab illis, super quibus pronunciauit, pronuncia
tum est pronunciaret. Sup eis. n. quibus pronunciare nō
poterit iteraro. ff. de arbit. quid tn̄. circa medium. & l. la
62 beo. ex. de of. de le. in literis, & j. seq. † Licèt aūt possit
diuersas sn̄ias eadem die proferre, vt dixi, non tn̄ potest
a sn̄iam [a] latam mutare, nec errorem corrigere: ut in prę.
l. dicere. & l. seq. & in j. de sent. §. qualiter. ver. hoc quo-
que notandū. nisi in ꝯtinenti hoc facit. ar. ff. de hęre. ins.
l. si ita. ex. de test. cog. pręterea. cum suis ꝯcor. & nisi sit
iussus seu interlocutoria: vt in ea. l. & ff. de iud. qđ iussit.
ex. de accu. qualiter. 1. Sed intra qđ tp̄s tūc corrigere, vel
mutare? Rn̄. s̄m Legistas, semp: quia s̄m interlocutoria
non appellatur, nec transit in rem iudicatam. ex. de app.
super eo. a. & a. q. 6. non ita. & l. ante sn̄iam. Idem est for-
te s̄m canones. quod dic, vt j. de excep. §. viso ver. sed nū
63 quid iudex. † Quid ergo, si cùm proposuisset absoluere
cōdemnauit? Rn̄. functus est officio suo: & iō non pote-
rit mutare: vt in præ. l. quod iussit. & l. iudex. ff. de re iud.
ext. de of. dele. in literis. arg. cōtra, quia per hoc quod di-
xit; noluit partes discedere à iudicio: vt in l. qualē. ī prin.
Item non vr̄ dixisse, qđ menie nō agitabat. ff. de sup. le.
Labeo. ff. de reb. dub. in ambiguo, & hoc quidam tenēt.
Nam in hac quæstione non dixit, quod voluit: sed in l. di
b cere, & l. seq. [b] dixit ꝙ noluit putans benedicere, licèt er
rauerit: quia errare, est unum pro alio putare. 22. q. 2. in
c quib. & ff. de iud. si per errorē. in fi. c † Sed nunquid ver-
64 bum obscurum in sn̄ia positum poterit interpretari, [d]
d si condemnauit in 20. lib. interpretetur de qua moneta?
Et quidem vr̄, ꝙ sic: quia eius est interpretari, cuius est
condere. ff. de pōt. stip. l. ꝑtoriæ. ff. de re iud. Neratius. 21.
q. 3. c. sicut. §. ex his omnibus. ext. de sen. exc. inter alia. ff.
de testa. l. hæredes pal. §. 1. arg. econtra: quia cum hoc sit
consensum maioribus iudicibus, vt ff. de app. ab execu-
tore. resp. 1. p cōsequens. uider minorib. negatū, ex quo
non est in cōpromisso dictū. ff. eo. l. non distinguemus.
§. de off. ext. de priui. sanè. 26. qu. 2. non exemplo. ext. de
præsum, nōne. q. n. interpretatur, vr̄ corrigere, ff. de ori.
iu. l. 2. §. exactis. ff. ad Tertul. l. a. Dic, ꝙ non pōt. Nec obs.
præ. l. hæredes, qa illud habet locum in vltima volunta-
te, quæ ambulatoria est. ext. de celeb. mis. cum Marthę.
12. q. 2. c. vltima uolūtas. In Auth. de resta. imperfec. Alia
iura etiam non obstant. Alij contra, quia non fert de no
uo sn̄iam, sed eām, quæ est declarata. arg. prę. l. hæredes.
§. 1. ff. si ser. uen. l. sicuti. §. sed si quæritur, vt aūt super his
e plenius instruaris, nota quia [e] arbiter, uel iudex in acces-
soris pōt eadem d. e addere, vel mutare addēdo. ff. de re
iu. Paulus. & quo ad dictamen qn̄cunq; reformare. eo.
tit. acta. non tn̄ quo ad mentem, quia functus est officio
suo vt prædixi in ver. quid ergo si cum, nisi per in integ.
restitutionem, vt in minore. ut ff. de min. l. præfecti, uel
nisi sn̄ia sit lata per falsa instr̄a, vel per testes corruptos.
ff. de in inte. rest. diuus. ext. de prob. licèt, Quod aūt præ-
dixi arbitrū non posse corrigere, vel mutare, verum est,
sn̄ia tenuit ipso iure: aliàs secus. C. de accus. l. 4. C. qūo &
qn̄ iudex. l. si vt proponis. ff. eo. quid tn̄. Vel dic, ꝙ delega
tus & arbiter hoc non pn̄t, ordinarius sic vt in prox. con
cor. Nec obstat præ. l. quod tn̄, quia ibi non perfecerat ar
biter oē id, ad quod fuerat assumptus: sed in l. ibi præce-
denti sic: quæ dicit, eū non posse corrigere, vel mutare,
& iunge quod est j. de sen. §. qualiter. ver. hoc quoq; no
65 tandum. † Sed s̄m p̄missa, si arbitri sn̄ia est ipso iure nul
la: vt quia ꝯ ius est lata: vt a. q. 6. ei, qui §. diffinitiua, vel li-
tigatore absente: vt ext. de consecr. eccl. & de cau. pos. c

r. vel die feriato. ex. de fer. ca. fi. & hmōi. nunquid quasi
non dixerit, poterit iterum cognoscere & pronūciare?
Vr̄ ꝙ sic s̄m ea, quæ dicta sunt: art. C. de sen. & interloc.
omn. iu. l. 1. & C. de acc. l. 4. Dic ꝯ: sicut in delegato. ff. de
re iu. iudex. ex. de off. dele. in literis. C. qūo & qn̄ iud. l. si
vt proponis. Vel dic, ꝙ si pronunciauit sup oīb. de quib.
pronunciare debuit: vt in præ. l. quid tn̄. quia functus est
officio suo vt sup. Secus si pronunciauit de quibusdam,
seu de vna, non de oīb. Et hæc pōt esse vna dr̄ia inter ar-
bitrum & iudicem, qđ dic vt j. ver. quid si arbiter. Quid
igitur, si de vna re tn̄ assumptus, de parte eius pronun-
ciet? Dic, ꝙ sn̄ia nulla est. arg. in prę. l. qualem. in si. resp.
1. & iterum cogetur pronūciare. Nec obstat l. 1. C. si ad-
f uersus rem iud. si bene aduertatur. [f] Idem ēt ext. de ele.
g cum inter R. vbi de hoc s̄m Papam [g] & j. de sent. §. qua
liter. ver. quid si peto. Sed econuerso, quid si nō apparet,
de qua re sit actū? Rn̄. si causæ sunt inter se connexæ, &
cohærentes, tacitè vr̄ actū, ꝙ de oīb. pronunciet. argu. in
præ. l. quid tn̄ ibi: nihil sibi de cōibus, &c. arg. ff. de min.
ēt. ff. dele. 3. si chorus. ff. de verb. obl. scire. ff. de condit. &
dem. hæc scriptura. ex. de resc. c. fi. ver. seu quenquā, &
c. dispendia. vers. decerminus. lib. 6. s̄m Vber. Pōt ergo
pronunciare de rebus & controuersijs, quæ ab initio in-
ter ꝯpromittētes fuissent: nō de his, quę postea superue
uerunt. ff. eo. l. his reb. & ext. de rescr. c. fi. Quid ergo, si
compromissum est de cōtrouersijs præteritis & futuris
Argu. ꝙ non valet ad instar iudicij. ff. de iud. l. non quem
admodum. nam sicut iudiciū de futuris esse non pōt: vt
ibi, & ff. de vsur. l. 1. §. 1. & ext. de re iud. c. abbate sanè. lib.
6. Sic vr̄, ꝙ nec arbitrium, qđ est simile ei. ff. de eo. l. 1. C.
h de iud. rem nouam. Dic contra, [h] arg. ext. de priuil. quia
circa non tn̄ pronunciet de futuris: sed ut remaneat ar-
biter in eis, & postea cognoscat, & arbitretur. ar. ff. si ser
ui ven. harum. & l. egi. alias nihil operarentur prædicta
i verba, [i] quæ sunt in præ. l. de his, quod esse non debet. ff.
de vsur. si stipulatus. ff. de leg. j. si quādo. ff. ad municip.
l. 1. in fine. C. lib. 10. de thesaur. l. vnica 76. dist. huiusmo
66 di. † De loco autem sciendum est, quod si non apparet
de quo actum sit, intelligitur de eo; vbi compromissum
factum est ff. cod. l. si cum dies. §. si arbiter. versi. quid er
go. Quid igitur si compromissum factum est in villa, &
sn̄ia in ciuitate lata? Resp. dicunt quidam, quòd tenet, si
non fuit actum de eo loco, quia non est idem locus, ut
in

ADDITIONES.

a Sententiam. *Diffinitiuam, & hoc etiam si in compromisso id si-
bi fuisset concessum, vt dixit Guido in leg. qualem. §. fi. quia id ef-
fet inuitare victum ad illum corrumpendum, contra leg. conueni
re. ff. de pact. dota.*

b l. seq. *Quę incipit, quia arbiter, & ibi de hoc. Adde, quid si vult
condemnare, & absoluit, Pe. Anch. consi. 182.*

c In fine. *Vide quod plenè dixi de purg. vul. c. 2. super 1. gl.*

d Interpretari. *Guil. in c. qualem. §. fi. formabat hoc dubium, quan
do in compromisso fuerat expressum, quòd id posset, & dicebat ꝙ
cum certi sint iudices, qui suas sentētias īterpretati sunt. ff. de ap.
ab executore. in prin. & quod per legem fieri possit etiam exactio
contrahentium. ff. de pact. non est impossibile, ergo id poterit. Ad.
de Bal. in l. fi. C. eo.*

e Nota quia. *Hoc quasi ad literam not. Accursius in pręce. l. quia
arbiter.*

f Aduertatur. *Hoc intelligas per ea, quę dixi de re iudicata. cum
inter. in vlt. gl. uers. de 2. q. & per Azo. in Sum. huius tit. ver. por-
rò si vni.*

g Papam. *Ibi scripsi in gl. pronunciat.*

h Dic contrà. *Hoc placet Alber. Gal. cuius uerba habentur ad li-
teram sup. eo. §. in prin. ver. sed quęritur. idem Gui. de Suza in l.
de his. alleg. l. non distinguemus. eo. tit. §. de of. ff. de proc. l. 3. Huic
concordat. ext. eo. ti. de pro. c. pe. in prin.*

i Verba. *Inconsideratè dicit hoc, quod per te uideas, si dixisset lex
his tantum rebus, &c. dicere potuisset finem superabundare, sed
nec sic probaret intentum.*

a in præd.l. [a] Sed nunquid ex post facto possunt locũ par-
tes declarare? Dic ꝙ sic arg.ext.de rescr.c.fi. Item quæri-
tur, an strictè accipiatur locus in præ.lege: vt si factũ est
compromissum in porticu. vel in ecclesia, & hmõi, in
eisdem locis sit pronunciandum. Et quidem vr̃, quia li-
tera ipsa simplr̃ loquitur.arg.2.q.5.consuluisti. extra de
transla.inter corporalia. Verumtamen non est ita strictè
intelligenda.nam sufficit in eadẽ ciuitate pronunciari li
cèt non faciat in eo loco ciuitatis, in quo compromis-
67 sum est.arg.ff.de vi.& vi.ar.l.1.§.ibi aũt.Syl.l.1.§.c.† l mo.
locus qñq; accipitur pro tota prouincia. C.de præscrip.
long.temp.l.fi.prope prin. Nec verba iuris sunt calum-
nianda, sed sane intelligenda.ff.ad exhib.l.pe.ff.de proc.
l.præses.ext.de verb.sign.præterea.C.de leg. & consti.l.
2. Et hæc vera sunt, dummõ sit locus ille honestus. Se-
cus si in popina, vel lupanari: quia tunc impunè arbitro
non paretur.ff.eo.si cum dies.§.si arbiter. versi. sed si in
aliquem. Sed quid si sponte iuerint partes, sed alicui pre-
cepto ibi facto, non paruerunt. Vr̃ eodem mõ, ꝙ non
b punientur, s̃m Accur. ff.de iur.om. iud. l. fi. [b] ar ꝯ quia
lupanaria non infamant castitatem.32.qu.5. c.1.cũ suis
c concor. [c] Sed quid si uterque põt honestè venire: puta,
quia quilibet est leno? Vr̃ ꝙ valeat: quia vnus non habet
quod alteri opponat.ar.C.de hær. qm̃. & de episc. audi.
si quenq̃.in fi.2.q.7.c.pagani.§.in hoc capitulo ext.de ex
cep.cum eccl.isticæ, & paria delicta, & c.ext. de adul.ca.
d pe.& fi. [d] † Sciendum quoq; est, ꝙ si id, quod arbiter in-
68 tra diem certum iusserit dari, nõ datur: licèt post ipsam
diem auferatur, nihilominus pœna committitur, nisi
is, cui offeratur, acceperit: quia tunc pęnam petere non
69 põt.ff.eo.l.Celsus.ait.in prin. † Sed pone, ꝙ dum rece-
pit pecuniam, & dixerit, recipio pecuniam, saluo iure
meo; an hæc verba operentur, vt possit postea petere pę
nam? Rñ. sic, ar.ff.quib.mo.pig.vel hypo.sol.l.debitor.§.
1.non tñ petet vtrunq;, l.pęnam, & illud, quod dari iussũ
est.ff.de doli exce.l.apud.§.Labeo. Sed si plus est in pœ-
na, q̃ in eo, quod dari iussit, illud plus petet, nisi stipula-
tus fuerit pęnã, rato manente ꝯctu. ff.de transa.qui fidẽ.
& sup.in forma compromissi. Si verò iussit arbiter me
certa die tibi dare pecuniã, & tu noluisti recipere, non
committitur pęna: vt in præ. l. Celsus. in fi. alias incipit,
70 si arbiter me.† Pone igitur, ꝙ iussit me dare pecuniam
creditori, q̃ creditor nõ uult recipere: demũ eã expẽdo:
quo audito, creditor uult eã habere: nunqd teneor sta-
tim dare? Nõ vr̃.ar. præ.l.Celsus.ff.de iudi. si iudex. Imò
debeo habere tm̃ tps, qtũ antè habuerã: qa hæc secũda
dilatio vr̃ subrogata ĩ locũ primæ. arg.ff.de acqui. hęre.
ex facto. Vel dic, ꝙ determinabit tẽpus arbitrio boni ui-
ri ff.de solu.l.qđ debet. Sed pone, arbiter cõdẽnat Titiũ,
ut restituat Sempronio centum, de qbus cõpromissum
erat, Titius restituit: postea idẽ Titius illa centũ abstulit
quęritur an inciderit ĩ pęnã? ar.ꝙ sic.ff.eo.inter Castellia
e nũ. [e] Alias enim nõ vr̃ restituere. nisi duret restitutũ. ff.
de verbo.signi.restituere.ff.de in rẽ verso. si pro parte.§.
versum. ff. de usuf.l.videamus.2.Fauiana. de pęn. dis.1.c.
71 diuortiũ. † Item qđ facit exceptio rei iudicatę in iudicio
illud idẽ facit sñia arbitri in cõpromisso. ff. de recep. rei
illud.l.pę.§.Latinus.& ff.qđ vniuersitẽ eorũ.§.sed si decu
riones.ar.ꝯ.Inst.qb.mo.tol.ob resp.1.C. de act. empt. &
uend.l.fi.& C.si manci.ite sue ali.l.pe.ff.de verb.obl.l.sti
72 pula. Distingue.† Nã aũt dedit siue restituit eo aĩo, ut
postea auferat: & tũc incidit, ac si nõ dedisset.ff. de sol.l.
q sic soluit. de pę.di.1 ecce nũc tps.ĩ.fi.de pę.di.3.c.1.& c.
pęnit.agite, & c.seq.ex.de ver.sig.c.nouimus.ĩ fi. Alr̃. nõ
incidit, si eo aĩo, ut non auferat.ff.de ver.obl.inter. stipu
lantẽ §.sacra.sed agẽdũ est iure ordinario de violentia.
Insti. quib. mo.tol.obl.in prin.& ff.de sol.qui res.§.areã.
Vel dic, ꝙ petiit rẽ sibi tãtum restitui, si post auferat, nõ
incidit, si uerò petiit, uel præcipit restitui, & restitutã pe
nes eũ dimitti: tunc incidit. qa duo vr̃ sibi arbiter præci-
pere. Vnde quãuis faciet vnũ, s. quia restituit: facit cõtrà
f aliud, s. quia non dimittit.arg.ff.eo.Celsus.§.1. [f] † Sed cũ
63 suprà ĩ forma cõpromissi fiat mentio de exẽptis. quæro
an arbiter possit super eis pronunciare? Idem ẽt quæro
de usuris, & de fructibus: & vr̃, ꝙ non. nisi fuerit dictum
ff.eo.nõ distinguemus.ff.de offic.& in l.fi.& l.quid tñ.§.
fi. Azo dicit ꝯ. ff.eod.l.qui tñ.§.fi.arg.ff.de iur.om. iud.l.
2.ff.de procur.ad rem mobilẽ. & l.ad legatũ. quia & de
fructibus põt. Ad idẽ, ff.iud.solui.l.iã tñ §.in hac. Vel di-
stingue, an sumptus vel fructus, vel vsuræ peti psit iure
actionis: ut tunc super his cognoscere, uel pronunciare
non possit: cum de hoc actum non fuerit: an uero ue-
niat iudicis officio: ut in bonæ fidei iudicijs, vt tunc pos
sint: nã una actio dr̃, & non duæ.C.de po.l.4. Quod pro-
sequere, ut in summa dñi mei. eo.ti.§. qualiter. ad effe-
ctũ.uer, sed nunqd põt. Quid ergò si nõ fuerunt petitæ:
nũquid põt pnũciare? Dic, ꝙ si debentur officio iudicis
tunc põt fieri: sed si iã pronunciauerit, no psit peti. Si ue
rò per stipulationẽ, tunc sic, ar.C.deposi.l.4.ff.de eo qđ
certo loco. cẽtum Capuæ. Sed an de pęna, uel interesse
cõpromissi cognoscet? Arg.ꝙ sic.ff.ad l.Aqui.inde Ne-
ratius.§.pe.quia licèt nõ possit iudicare, nisi de his, qui
bus in eo extitit compromissum: ut ext. eo. c.cum dile-
g ctus. [g] põt tñ de his cohærẽtib. Nã & põt diem solutioni
h pręfigere.ff.eo.l.si cũ dies.§.fi. Papa tñ contra tenet. [h] ar.
74 præ.l.quid tñ.§. fi. † Sed nunquid arbiter põt à partibus
petere sportulas? Ar.ꝙ sic.in Auth.de iu.§. ne aũt ff.eo.
l.1.C.de iud.rẽ non nouã. Ar.ꝯ quia compromittitur, ut
expensæ vitentur: & gratis ipse debet hoc officium expe
dire.ff.de neg.gest.l.1.& l.qui seruum. pope.fi. ff. de ad-
mi.tut.l.qui negociationi.in fi.ff.man.q pcurator.§.fi.&
l.ex mandato.& l.t. Sed certe casus est, ꝙ põt.C.l.1a. de
prox.sacro.scri.n.in sacris.3.versus princ.& C.eod.ti. de
pri.schola.quoties.versus prin.licet in utraq; lege cõsue
i uerit exponi arbitrũ, id est, delegatũ. [i] † Illud aũt certum
75 est, ꝙ sententia arbitri de communi consensu sine pęna
electi est executioni mãdanda: nt C.de arbi.cum antea,
sancimus. Quid si sit cum pęna electus: nunquid eius
sñia est executioni mandãda? Et vr̃, quòd sic: ut argu.
ff.de re iud. ait prætor. in prin. & l.à diuo. & ff. de arbit.
non distinguemus.§.Iulianus.in fi. Itẽ diligentia nõ dẽt
sibi

ADDITIONES.

a In præ.l. *Facit de rescr. Rodulphus. de sen. ex com. si ciuitas.lib. 6.*
b L.fi. *Salua pace non loquitur. Accur. in casu isto, s. cum in loco cõ
promissi citantur ad lupanaria, sed quando citantur extra locum
cõpromissi, vt de Roma, vbi fuerat compromissum in prouinciã,
de quo loquitur.§.si arbiter. 1. resp. & ibi est illa gl. et sic facit hęc
lex finaliter, quam allegat, quæ dicit, ꝙ ext. territorium, &c. de cõ
sti.c.2.in fi.li.6. Puto igitur hoc casu laudum ualere, cui glo. vel
lex allegata non obst. facit quod sequitur. Adde, quod Bald. consi.
291.1.lib. tenet quod si in compromisso dictum sit, quod possit pro
nunciare in quocunque loco, quod tamen non poterit arbiter ali-
quid facere extra domicilium compromittentium.*
c Concor. *Vide quod ibi no. in 47. dist. quantumlibet.*
d Et fi.§. *compromisso in l. si cum dies, & uer. sed si in aliquem. sim
pliciter præceptum, uel locum inhonestum improbans, dicendo in
illis arbitro non debere pareri.*
e Castellianum. *Facit quod ibi no. Adde uer. sed pone. Quid si non
recepit pecuniam, sed calculata est sæpius ratio, an uideatur re-
missa pęna. Roma. consi. 143.*
f §.fi. *Simile quod not. de elect. commissa. lib. 6. in glo. quid si. Adde
quod uoluit Bar. in l. si fideiuss. §. 1. de leg. 1. quod si arbiter condẽ-
nat Titium ad locandum fundum Sempronio, & Titius locauit,
demum contrauenit, quod per hoc non incidit in pęnam, per l. in
numerata. in fi. ff. de solu. & ibi hoc sequuntur Bal. Ang. & Pau.
de Cast. & Bar. consuluit eius consi. incipiente, præcepit arbiter.*
g Dilectus. *Vide quod de hac in præcedenti ibi dixi super gl. 2. post
prin. Adde ꝙ opinionem Spec. sequitur Abb. de iud. c. cũ dilectus.*
h Tenet. *In præ. Decre. cum dilectus.*
i Delegatum. *De hac & alijs expositionibus no. ff. eo. l. pe. & tri
psi de off. dele. ad arb. in 1. gl. lib. 6.*

sibi esse nociua: vt C.de allu.& pal. l. fi. Vbertus tamen
a dicit, [a] q iusta arbitri cum pęna ciecti,non est executioni
man danda,sicut snia aliorũ iudicum: vt ff.de arb.Pom-
ponius ait.& l.diē proferre.§.fi.Sufficit.n.tunc Pęnā cō-
mitti:sicut sit aliàs, qñ aliquis uendidit rē quā non vult
tradere. Nā sufficit,si reddit dupiũ arrharum:vt C.de si.
76 l.contractus,in fi.& sic mandatur cum effectu. † Quid
si in compromisso poen li sit dictum, q pœna soluta ra
tum manct arbitriũ: ui s. ver.quid ergo scdm præmissa.
nunqd hoc arbitrium erit ad modum sniæ executioni
mādandum? Et vr̃ q sic: nā lex dicit arbitrorum snias
executioni mādādas.ff.de re iud.l.à diuo. Itē hoc vr̃ ex-
pressum in arbitris Iudæorũ. C.de Iudæi.q ēt in aliis. ff.
de trāsac. l.qui,fidē.& C. de contrahen. emp.l.fi. Verba.
n.illa, Ratũ maneat arbitriũ,debēt aliqd operari.ff. eo.l.
1.si qñ.76.di.hmōi.aliàs nō esset finis litiũ ꝯ mētē iuris.
C.de fru.& lit.expen. l.terminato.ff.de arb.l. non distin-
guemus.§.quæsitum.ext. de dolo & cōtu. c.fi.ar.ꝯ.C.de
arb.l.1.ff.eo.ex cōpromisso.Priuatorũ.n.consensus non
facit iudicē.C.de iur.om.iu.l.priuatorũ.Itē lex prohibet
actionē iudicati dari:vnde litigantes pacto non pñt hoc
facere.ff.de poctu.quos prohibet.ext.de testa.c. requisi-
sti. Itē si sine pęna cōpromissum fuisset de tenēdo ratũ
arbitriũ,tñ interesse peteret.ut ff.de arbit.l.diē.§.fi. & l.
seq.Sed.pęnæ adiectio cũ subscriptione de rato, nil plus
fortitudinis adiicit cōpromisso, cũ quis alteri stipulatur
& pæna tenet: & prima pactio tanquam inualida non
77 suscipit ullas uires. ff. de uer.obl.l.stipulatio. §. alteri. †
Itē uerbũ illud, Ratũ manet arbitriũ,nihil aliud sonat.
q̃ vt pæna soluta arbitriũ maneat in suo primo uigore,
sed prius uigore fuit tñmodo ad interesse.ar.ff.de leg.
1.legata. Itē certa sunt gña arbitrorũ,quæ lex noluit exe
cutioni mandari:unde ꝯtra legē nō est aliqua forma tra
dēda.ar.ff.de act.&obl.obligationũ ferè.in.j.ex.de trāsl.
inter.circa med.2.q.5 cōsuluisti. Dicēdũ est ergo,q tale
arbitriũ nō est executioni mandatũ:sed solũ pæna & in
super interesse petat. Nec obst.prædicta ratificatio,quæ
non fuit post latũ arbitriũ subsecuta.ut C.de arb.l.pen.
78 † Sed quærit,quare ponit:ut s.§.proxi.in forma sibi in-
uicē:& eidē arbitrio,& c.nā partes debēt pænā sibi inui-
cē stipulari,& non arbiter.ut in præ.l.Pomponius ait. &
eo.ti.in l.seq.Quid ergo erit si arbiter pęnā stipulatur,&
altera pars nō obtēperat arbitrio?non.n.pars obtēperās
petere poterit illā:qa nō fuit stipulata.Sed dic.q arbiter
dēt cedere actionē,quā hēt,parti obtēperanti.ff. de præ-
scrip.ver.si rē inspiciēdam.§.si quis sponsionis. & sic ap
plicabitur pęna parti obtēperanti.C.de trans. si quis ma
b ior.Pla.tñ dixit [b] non tenere compromissum, si arbiter,
vel alius fuerit pœnam stipulatus. quod dic ut in sum-
ma Azo.eo.tit.ver.quid si arbiter.vide sup. ver. sed quid
79 si stipulatus. † In forma aũt cōpromissi notabiliter po-
nitur,q possit pronunciare die feriata. Nā aliàs non pos
c set,[c] Et in hoc est arbitrium sicut iudicio.ff.eo. si de meis
§.fin.& l.si feriatis.& l.diē.§.si quis litigatorum.Et licèt
actum sit, non tñ poterit diebus in honorem Dei feria-
tis pronunciare,ēt si expresse sit dictũ.C. de fer. omnes
dies.prope fi.& ext.eo.c.fi.15.q.5.c.1. & 2. quia illa clau-
sula non extenditur ad id, quod de iure fieri non pōt. ff.
ad muni.l.Lucius.§.idem resp.& probatur hoc.ff.de po
stu.l.quod prohibet.ff.de pac.l.ius publicum.ext.de for.
comp.si diligenti.1.di.ius publicum. In rusticis aũt & re-
d pentinis poterit ſm Iac.& Bal.[d] † Sed nunquid amicabi
80 bilis compositor poterit dieb.feriatis pronunciare? Rñ
deo sic:quia non dr̃ tunc verũ cōpromissum, sed quod-
dam pactum,seu transactio,quæ tunc fieri pñt.ar. C. de
fer.l.fi.transactio.& oī tpe pōt quis paci reformandę in-
tendere:vt ibi,& ext.eo.c.1. ibi: nisi pro pace, & c.fi.22.
q.1.oē quod. Vnde dixit Vber. q si dixit arbiter, q arbi-
trium obtinet vicē amicabilis compositionis,seu transa
ctionis,valebit.C.de fer.l.fi.Secus si dixit,q habeat vim
sniæ pp vitiũ pronunciationis. ff.de execu. tu. l.qui testō,

81 † Sed nunquid teneī sedere,& audire dieb.feriatis,qui-
bus audire pōt ex pacto partium,ex quo partes renũcia-
uerunt? Resp.non sicut nec iudex: quia hoc pactum nō
ligat arbitrium,vel iudicem. Pōt tñ si velit:quia non qc
quid iudicis ptāt,&c.ff.de iud.non quicquid.2.q.1.ca.si
quem.§.notandum.prope prin.C.quō & qñ iud.l.1. ff.de
pac.ius publicum.ext.de for.comp.si diligenti.Vel in ar
e bitrio refert,[e] an dictum sit, q possit sedere: ut tunc sit
in eius voluntate sedere,vel non:an dictũ sit q possit, &
f debeat [f] sedere,vt tunc sit obligatus ad sedendũ:quia si
cut partes obligantur arbitro,sic ipse eis. art.22.q.vlt.de
forma.in fi. Primo ergo casu cogitur procedere,in secũ
g do nō.[g] Adhoc facit. ff.de verb.sig.l.verbum oportere.
82 ff.de arbit.non distinguemus.§. de officio. † In summa
h quoq; illud non est omittendum:nam si aliqui [h] sponte
de cōi consensu consentiāt coram epo litigare,ipse mo
i re arbitri cognoscet. Si verò coacti [i] sint, snia non vale-
bit:vel ēt si sit altera parte absente lata. Hæc habētur.C.
de epi.audi.l.si qui ex consensu.nisi dictum fuisset,q al
tera parte absente, posset sniare:ut in præ.l.diem profer
re.§.litigatos.Quid si inuiti denuerentur? Dico q nō va
let,quod actum est:ut ibi, & ff.qui testa.face. pos. testō.
& ff.de auto.præst.l.1.fi. ext. de spon. cum locum. & de
83 procur.accedens, † Quid si arbiter pronunciauit altera
parte absente:& sic non valet; vt dixi: nec vult amplius
pronunciare:vel pars aduersa non vult q pronunciet, p
l.ff.de re iudi. iudex. nunquid dēt iterum pronunciare?
Et vr̃ q sic: quia hoc faceret ordinarius: vt C.de accusa.
si accusatorib.absentib. C.quō,& qñ iudi. l. si præses.li-
cèt sit secus in iudice delegato:ut eodem tit.si ut propo
nis.& ext.de off.del.in literis, cui qñque arbiter compa-
ratur. Sed resp. ſm Vber. q iterum debet pronunciare:
quia nondum tulit sñiam: ut ff.de arb.quid tñ.& l.qua-
lem.ar.contrà.nam si unus abfuit,snia nō tenuit: tñ qui
non venit,incidit in pœnam. Vnde pōt amplius iudica-
re nisi sit dictum,q pęna pluries committatur: vt ff.eo.
si quis.& l.si duo.§. fi.Sed si fortè die feriata pronũcias-
K set,altera parte absente:quia tunc non cōmisisset, [k] eēt
à ptore cogēdus:ut adhuc diceret. Vel dic vt sup. uersi.
sed ſm pręmissa.Sed quid si arbiter pronũciet pro absē-
te,nunqd absens petet pęnam, si pñs non pareat senen-
tiæ?

ADDITIONES.

a Dicit. *Vbi sup.in princ.*

*Adde ad uers.seq.ibi,quid si in compromisso,&c. quod senten-
tia arbitri non mandatur executioni,vbi est pœna,quia agitur ad
pœnam,aliàs sic,secundum Guid. Papa,sing.178.incipien.asser-
tio interfecti,& dicit istud fuisse dictum Oldr. allegat l. Iudæi.C.
de Iud.e.& l.a diuo Pio.ff.de re iud. licèt sint gl.contrariæ.in l.ait
prætor.ff.de re iud.& in c.per tuas.ext.de arb. Hen.Ferran.*

b Dixit. *Vt not.Accu.ff.eo.litigatores.§.quod ait. no. etiam de hoc
in l.pen.§.1.C.eo.tit.& ibi etiam per Cy. ver.vlt.quærit gl. tra-
ctando de pignoribus datis arbitro pro obseruatione arbitrij, &
ibi ponit etiam dictum Gui.de Su.*

c Posset. *De arbitrio iuris, inf.de rec.§.fi.pen.char.ver.itē ubi quid*

d Iaco.& Bal. *Vide infr. de fer.§.ult.in prin.*

e Refert. *Secundum Vb.de Bob.char.3.in prin.& Io. de Deo Ca-
uil.lib.3.char vlt.in prin.*

f Debeat. *Facit qđ no.in cle.de iu.dispēdiosam.ad fi. super verbo,
valeat.*

g Secundo non. *Sup.nisi dies cōpromissi extitura esset, per l.si de
meis §.ult.ff.de arb.Sic etiam dicit Bar.de Prat.in q.q̄ inci.socie-
tas iudicũ in fi.*

h Aliqui laici. *Sed idē in clericis ēt ꝓpriis,de quo sup.§.2. versic.
sed nunqd uel extraneis,q licèt non possint iurisdictionē propriæ de
clinare,nisi certa concurrant eundo ad aliũ iudicem. bene tamen
sine episcopis sui consensu arbitros legunt in causis propriis, ut no.
de foro compe.si diligenti,in fi. 1.glo.*

i Coacti. *Vide quod dixi sup.§.excipitur,prope finem.*

k Commisisset. *Clarius secundum superiorē dixisset, quia nullus
incidisset in pœnam.*

tiæ? Resp. sic. Absurdum.n.est, vt actor veniat ꝯ ea, &c. vt C. de iureiu. l. generaliter. vnde sæpe euenit, ꝙ is, ꝗ pe tit, excludi potest exceptione, non tñ est qui opponat: vt C. de transact. vbi de const. pecu. Auth. ꝯ: ita licèt hic non habeat actionẽ mero iure, tamen non est qui obij-
14 ciat exceptionem.† præterea sñia lata pro minore sine tutoris autoritate valet: vt C. de procu. l. nõ eo. Sed dic, ꝙ præsens potest euadere per aliam viã. Dicet. n. absen ti. Et tu incidisti in pœnam, quia nõ venisti, & sic poterit compensare, cum generaliter dicat litera præ. l. ꝙ sñia vno absente lata, non valet. & ideo cũ generaliter intel ligenda, vt 19. di. si Romanorum, & quia cõpromissum non debet claudicare: ut ff. de arb. l. si cum dies. in fi. & l. non distinguemus. §. si seruus. sicut nec iudicium: vt ẽ x̄ de excep. cum inter. fi. § Vber. & vide sup. §. excipitur ad fi. Sed pone, arbiter nocte præcedente ante diem statu tam decedit: pars uero, quæ non uenit ad diem, nõ mo uerat tunc se de loco suo: & certum est, ꝙ modo non poterat uenire die assignata: quæritur utrum incidat in pœnam? Et vr̄ ꝙ sic. ff. de uer. obl. l. insulam & l. cum sti pulatus sim a Proculo. Odof. contra: cum aduersarij nõ intersit. ar. ff. si quis in ius uoc. non ierit. l. 2. §. fi. & uide
a infra de expensis. §. fi. cum autem [a].

ADDITIO.

a Cum autem. *Allegatur quod no. de dolo & contu. c. fi. & idem in §. differt. ver. item si arbiter.*

Bald. De Arbitris.

ARBITER est bonus uir electus super lite cogno scenda, & tandẽ sententialiter dirimẽda. Arbitrator aũt est bonus uir, & amicabilis cõpositor electus super lite transigenda, & ad ꝯcordiam uia æquitatis inter partes inducẽda. Arbiter debet sequi iuris rigorẽ, & æquitatẽ scriptam: & nõ põt assumi, nisi ad diffinitionẽ litium. Arbitrator sequitur æquitatẽ sui capitis, & põt arbitra tor modicũ lædere, enormiter non. ff. de arb. l. si in ser uũ. §. si quis iudex, & l. si de meis, §. recepisse, ff. pro soc. l. unde si Neruæ. & si eligatur arbitrator super lite, habet uim trãsactionis. in Auth. ut differ. iud. §. 1. Differt tñ a ue ra trãsactione: quia in uera transactione, sicut in sñia, to leratur omnis læsio pp eius autoritatem, ff. ad Tre. l. Lu cius. §. fi. ff. de pig. l. si fundus. §. si plures. Secus in arbitra mẽto: qa uſ compromissũ super spe futuræ ꝯquæ, pnun ciationis: non tñ hæc spes conditionẽ facit, sed modum & exceptionẽ parit. & ius petẽdi reductionẽ. Nã si inesset ibi ꝯditio, non ualeret laudũ ipso iure, qđ falsum, ff. loc. l. qro. §. inter. in fi. Nã nec dolus nec culpa arbitrato ris facit laudũ nullũ esse, sed parit exceptionẽ. ff. de arb. l. nõ distinguemus, §. cũ quidam. & l. ita demum. ubi de hoc. & ar. ff. ad Treb. l. seruo inuito, §. cũ prætor. Eligitur ẽt arbiter super diffinitione ꝯctus. C. de ꝯhen. empt. l. fi. ff. loc. l. si merces. & l. sin lege. in prin. & super testõ. ff. de leg. 1. Sed hæc differentia est, quia in contractu uĩ esse gñ in modũ ꝯditionis: sed in ult. uoluntate remanet de claratiuus, ut d. l. 1. fm Pe. uide inf. eo. §. dicit Bar. & in §. quo iure. uer. super ꝯctu. Bal. Ad sñia arbitri non ap pellatur: quia appellatio debet fieri ad superiorẽ gradu tim: sed arbiter uõ est in gradu iurisdictionis. Idẽ in ar bitratore, ꝙ nõ appelletur: sed loco appellationis petit reductio ad arbitrium boni uiri, quæ in arbitro peti nõ põt: & si ꝯcessit arbitrator, & diffiniuit ut arbiter, auto ritatem, qua pronũciauit, nõ autoritatẽ, qua cognouit, ꝯsidero, quoad admittendã uel respuendã reductionis petitionẽ. Ab interlocutoria reductio nõ petitur: quia arbitrator non interloquitur: quia cũ est processum co rã eo, arbiter interloquitur, sed non subiacet reductio ni. Itẽ an de consensu partiũ possit appellari, uide inf. de app. §. a sñia arbitri. uide ꝫ. eo. §. an ꝯcessus. & inf. de ing-

fi. §. 1. & ꝫ. eo. §. si quis est arbiter. Nota, ꝙ iura votis liti gãtium tripliciter prosperserũt. Vno modo maximè ad lites dirimẽdas, si partes volũt ꝙ id, qđ sententiabitur, fir mũ sit: nec esse de cætero lis possit, siue bene, siue malè pronuncietur. Nam si hoc uolunt, compromittãt in ar bitrũ: cui laudo metu pœnæ standũ erit: siue bñ, siue ma lè pronũciet. ff. de arb. l. diẽ. §. stari. Secundo mõ, & val de subnixo rõni, ꝙ litigeẽ corã iudice: si bene iudicabit, stabit: si malè, appellabit. Huic tñ appellationi põt renũ ciari. l. 1. in fi. à qui. appel. non lic. C. de temp. appel. l. fi. in fi. Tertio minimo mõ, ꝙ compromittatur in arbitrato rem, qui dẽt sequi viam veritatis, & iustitiæ: & in dubio debet facere, qđ credit utriq; parti expedire: non autem debet esse partialis hõ: sed cõis amicus facto, & opere, vt ꝯnomini suo facta conueniant, & si secus faceret, põt peti reductio, cui non põt renunciari, nisi laudo lato. de quo infrà eo. §. renunciari nõ põt. sicut nec homologa riar. C. eo. l. pe. Et in hoc differt à sñia, ubi põt renuncia re appellationi. Itẽ iste in dubio laudat, sed iudex in du bio non iudicat, si de cã sibi per gesta nõ liquet: sed arbi trator nõ indiget gestis: ut per Inno. de iureiu. ca Quin tauallis. Bal. nõ valet sñia arbitri, uel arbitratoris contra sñiam iudicis, quæ trãsiuit in rem iudicatã. ot in §. 1. uer. arbitratores. Et ratio no. per Accur. C. de transac. l. diuer sa. Nã nec partes in hoc possint expressè consentire, vt ibi no. Bal. & vide ꝫ. eo. §. sed de re iud. Petitio reductio nis debet peti corã iudice eius loci. uer. sed quis erit. gl. §. vbi compromissum. ff. de arbit. l. si cũm dies. §. si arbi ter. Vel dic, ꝙ actor sequitur forum rei, ꝯtra quem petit reductionem. ff. de cond. inde. l. qui certo loco. & C. vbi & apud quos. l. 2. quod est verius Non obst. §. si arbiter quia illud ualeat, quoad processum arbitri: sed hic loqui mur de processu iudicis. vnde non discedo a regula, quę dicit, ꝙ petens sequitur forum rei. Ab illo enim iudice iudicandus est, cui subest: non a iudice actoris, cui non est suppositus. Bal. Vide inf. §. quare. ver. & tunc quæ est. An processus reductionis deferatur per lapsum anni, si cut processus appellationis? Dic, ꝙ non: quia petitio re ductionis non est uera appellatio. versi. quid si à tpe. G. Sed est potius simplex querela, in qua non cadit deser tio iuris intentati: & peritur correctio ista offõ iudicis: qñ super lite, vel aliquo litium c exuit compromissum no. ff. qui satis. cogan. l. arbitrio. secundum vnam lectu ram Bal. Vide eos. §. quo iure. & supra eo. §. a sñia, & in fra de appallatio. §. sed pone quæstionem de facto. Põt de uno articulo compromitti, sicut de tota cã. C. de pac. l. pen. uide infra. eod. §. compromissum. B. Arbiter facit litem suã eo modo, quo iudex. versi. sed quæro. G. sed ar bitrator non tenetur, nisi de dolo & lata culpa; quia cõ tractus celebratur solũ gratia compromittentis; ar. l. 1. ff. si mensor. fal. mo. dixe. secundum Bar. Idem in consi liario. ff. mand. uti. l. idemq;. §. si quis ea. Bal. vide inf. de re iud. §. iudex facit. Sed compromittitur in tres simpli citer, & vnus sit in habilis, non ualet compromissum, quoad duos. §. põt. versi. sed quid si. G. Nam qñ commit titur aliquid copulatiuè: illa copula vr̄ esse de forma cõ promissi, a qua non potest recedi. l. Pedius. §. 1. de arbi tris. Bal. Vide sup. §. si compromittitur. Ordinarius cõe non põt compellere partes, vt compromittant in eum de eadem causa nec sponte recipere fm leges: fm cano nes sic. sed de alia bene põt recipere sponte. ff. eo. l. 3. in fi. & l. sed si & per tertium. §. 2. G. in ver. sed si nunquid, & vide gl. dictę l. sed & si. §. 1. eo. ti. Compromissum & a ctus partium & processus arbitri, tenet figuram & simi litudinem iudiciorum in personis: nisi sint personę pro hibitæ in iure gentium vel diuino. Item in ordine sub stantiali iudiciorum, non accidentali: vt est de satisdatio ne. uide infra, §. minor. uer. quæ, &c. Bal. Dicit Bar. in l. si quis arbitratu. quòd si perfecto cõtractu compromitti tur de aliquo, quod ei defuit, quod eo nõ arbitrante re curritur ad arbitriũ boni viri. ff. de contrahenda. empt. l.

officio,& l.donum.secus si compromittitur de contracta futuro,secundum Bartolū.& vide sup.eo.§.primo. versiculo.eligitur etiam.Tu dic,vt notatur.C.de cōhen. emptio.l.in emptione.& de regu.iuris.l.in personam. Non obstat lex,officio.quia ibi fuit cōtractum simpliciter, non per viam compromissi.Baldus.Minor non habēs curatorem potest compromittere, sicut & contrahere sed non procedere ad actus iudiciales coram arbitro, quia compromissum tenet instar contractus, sed processus sequens tenet instar iudicij:in dubio tamen qui cōpromisit,præsumitur ætatis legitimæ:vt ff. eo.l. tertia.in principio,quia quilibet præsumitur idóneus. ff. de probationib.l.ab ea parte.§.fi.in †.restat.versic.quid de minore.G.Vide.ff.de minoribus.l.si minores.§. minores.in textu.& glo.& s.§.compromissum. Vasallus potest compromittere de feudo in sui præiudiciū,non domini,versic.sed nunquid vasallus.G.illud est verum quoad personalem obligationem, non quoad realem fundi alienationem.argumētum.G.ne rei do.vel templo,l.vniuersitas.nisi domino concedente.vt ff. de seruitu.rusti.prædiorum.l.cum esset.§.fin. Et idem in emphyteota,præsertim cum persona prohibita. ff. de verborum obligationibus.l.si ita quis.§.eadem lege in gl. Baldus. Rector ecclesiæ potest compromittere de titulo suo non de bonis ecclesiæ. versiculo, sed nunquid clericus.vide infra eodem.§.fina.in fine. Compromissa personalia sunt,cū processus factus sit probatorius: & tunc sententia transit ad hęredem.in §.differt.ver.2. vide infra eodem.§.an arbitrator.& §.præceptum.& infrà. §. proximo.Confessio famosa coram arbitro non infamat:quia non est facta in vero iudicio.not. ff. de infami.l.quid ergo.§.ex compromisso.Item quia confessio & sententia sunt duo proportionabilia: & si sententia non infamat,nec confessio:vt ibi notatur, quod est notatu dignum.Baldus.An arbitramentū finiatur morte compromittentis.§.igitur.versi.sed nunquid. G. Vide ff.de lega.3.l.si sic.§.fina.per Iacobum de Are. Arbitramentum est sententia,vel laudum:compromissum est conuentio partium. Vnde primum transit ad hęredes.ff.eo.l.quamuis.Secundum non,nisi id fuerit actū. eodem titu.capit.vltimo.quia multum sic vsitatur, dicitur arbitrium arbitrandi potestas. Ioan. in additionibus in §.arbiter.versicu.est autem differentia, secundū quosdam. Vber.dixit,quod compromissum in arbitratorē non est ꝓprie cōpromissum:sed quoddā pactum, G.s.super contractu.sed super lite est verum compromissum.Et hoc facit ad statutum Perusij,quo cauetur quod non valeat compromissum, nisi in pręsentem & acceptātem. Nam si de lite cōpromittitur,& habet locum statutum. Si autem in declaratione contractus, non habet locum statutum,sed ius commune, & sic valet. Nam verba statuti sunt strictè intelligenda & propriè. Item valet, si tertius arbiter eligatur per primos duos. Nam valet electio in absentia:qa illa electio non est compromissum. infra eod.§.sequitur.versiculo sed nunquid istę tertius.per G. Ante litem contestatam coram arbitro sunt compromissa perpetua:sed lite contestata finiuntur triennio, secundum Azonem, non vi triennij,sed vi desertionis. Nam vi triennij sola instantia,non cōuentio expirat: vt no.in l.item si vnus.§. 1. ff. de arbitr. De hoc in §.differt.ver.item vt infra. Coram arbitratore autem non cadit instantia,ergo nec eremodicium,ut no.sup.eo.§.in arbitramentum. An arbitrator possit apponere conditionem,vt condēno te ad restitutionē c.habito precio,cum de precio non esset cōpromissum? Et sentit ꝙ sic.secus in arbitro.in §. excipitur.uersi.sed pone ꝙ liti.G.& C.de sen.l,cū eorū.& l.cū iudex.ff.de rei uendica.l.in fundo.in fi.Sed ibi loquitur coram iudice.qui nō habet iurisdictionem coarctatā. Hac ratione uī,ꝙ arbitrator possit admittere compensationem,de qua non est cōpromissum expresse,quia

pōt cōponere inter partes,& quia cōpensatio est imaginaria solutio,& quia fundatur in æquitate, & quia est similis exceptioni doli.de distract.pigno.l.& si debitor. & ff.de administrat.tuto.l.inter tutores.& Institu. de act. §.in bonę fidei,In contrarium facit:quia habet instar reconuentionis,C.de compensa.l.neque,quę non potest fieri corā arbitro,ext.de arb.c.cum dilectus. Item quia est quæstio,quę potest examinari seorsum a principio, nec est rescissoria,neq; cōtigua:ergo nec veniet,ex quo non fuit plenum.i.generale compromissum : vt l. si cū dies §.plenum. Item excōicatus potest excipere:& in non pōt cōpensare,ext de iud.c.intelleximus,quia non est mera defensio. Et pro hoc facit quod Bald.not. in l. quoniam Alexandrum,C.de adulter.Item cōpromissa sunt stricti iuris:& non prorogantur,ff.de arbitr.l. non distinguemus.§.illud. Et ad hoc facit quod not.infra de recusatio.§.effectus, ver.itē quid si vna solutio. Aut cōpensatio nascitur ex eadem causa:vt ff.pro socio.l. de illo.& tunc potest opponi,vt ff.familiæ erci.l.Mæuius.§. arbiter. Aut ex alia causa,& tunc coram mero arbitro non potest opponi:nec potest incidere coram eo : sed arbitrator,si vult potest conditionaliter absoluere, vt, Absoluo te ab vndecim de quibus est compromissum, si tu absoluis aduersarium tuum a totidē,de quib. compensatio opponitur.Iubere enim de eo, de quo non est cōpromissum,non pōt,sed cōditionē adijcere,suadēte æquitate,& sic iudex quoq; appellationis cognoscit de compensatione primo nō obiecta, infra de appellationibus,§.pen.vers.sed nunquid in causa, vbi videas. Nec per prædicta nego arbitros de exceptionibus cognituros:nam de omnib.exceptionib.sine quib.non pōt ritè & rectè procedi,vel rectè iudicari,cognoscunt:vt de dilatorijs & peremptorijs,ff.eod. l. non distinguemus, §. si is.Sed exceptio cōdensationis non respicit iniquitatem pronūciationis,nec intrinsecus venit, sed extrinsecus. Nā in ea nō.de æquitate libelli, sed de æquitate exceptionis disputatur, quod longè distat a facto principali,de quo est cōpromissum. De beneficio aūt diuisionis,cessionis,& excusationis cognoscit:quia moratoria exceptio,& quælibet pōt opponi corā arbitro , sicut & corā iudice. Nō enim, qui compromittit,sua iura ꝑdit nec suas exceptiones:sicut nec actor suas actiones Neuter.n.sua arma perdit cōpromittendo.imo uterq; se armat ad bellū ciuilis discriminis ingressus. Bald. An aūt exceptio præposterationis possit opponi,uide infra eo. §.fi.& vide proximo,§.de recusatio. Potest ēt arbiter cognoscere de fructib. & interesse accessoriè uenientib. ut no.ff.eo.l.qui arbiter.&l.non distinguemus.§.de officio. De pęna aūt contractus vel compromissi non cognoscit.ff.eodem.l.qui tamen.§.fi. Et ratio differentiæ est quia fructus ueniunt ex cōsequentia principalis petitionis.Itē si quis petit fructus,etiam interesse uidetur petijsse,ff.si seruitus uēdi.l.loci corpus.§.in confessoria vbi de hoc,quod est ibi notabile. sed pęna conuentionalis uenit iure actionis. Et omnis actio est nobilis,& per se stat.Officiū aūt iudicis in accessorijs est mercenarium,& regulatur a principali.ff.de actio.emp.l.qui per collusionem,§.vlt.& ideo est mercenariū , quia rursus aliud sibi famulari non poterit.no. ff.de petitio. hered. l.hæres furiosi,§ fi.secundum vnam lecturam. Vide circa prædicta Ioannem Andream,ext.de arbit.c.cum.dilectus.Si plures cōpromittunt pro qualibet parte , non facta mentione suorum hæredum,& unus cōpromittentium viuit,& res est diuidua. & quilibet lingat pro parte durat compromissum:& tot sunt compromissa, quot sunt partes & personæ. C.communi diuidun. l. ad officium.ff.de uerborum obligationibus. l. scire. & de iniurijs,l.si plures . secus, si res erat indiuidua : quia tunc finitum fuit compromissum. Similiter si quis promittit pro se & vxore,non facta mentione hæredū. promittit de rato:non finitur compromissum morte uxoris:

ris: eum executio ꝯ compromittentem fieri debeat. ff. de procuratoribus. l. Plautius. Ioan. Andreas in in additionibus, in §. finitur. vẽr. itẽ morte legatorũ. Si quinde cim petam: & vnus arbiter condemnat in quinque, alter in decem, non habet locum electio tertij: quia isti de quinque concordant, etiam si ille de decem in contrarium protestatur: quia maior numerus affirmatiuus incommutabili veritate minorem continet, & pręsupponit: vt dñt arithmetici & geometræ: maior, inquiũt numerus minorem numerat: vt infra de iureiurando. §. plus. in se. & probatur in l. diem. §. si plures. §. sequitur ver. notare. G. Hoc verum vbi in causa consonãt, sed in quantitate se excedunt. Sed in facto vel æquitate causæ dissonant: vt quia vnus declarat nomine precij libri esse promissa decem, & alter quinque, dicit: tunc est locus electioni tertij: quia non sunt ꝯcordes. ff. locati. l. si decem. Item in absolutione non sunt concordes, quia qui in plus condemnat, minus absoluit. Quando igitur valet? nam condemnatio partis sine absolutione cõcordi nulla est. ff. de doli excep. l. apud. § 2, Solu. tacitè videntur esse concordes, vt d. §. si plures. Bald. Vide infra proximo. & extra de re iudicata. ca. 1. lib. 6. Sed quid si sunt tres vnus condemnat in quinque purè, alij in decẽ ad annum? Certè tũc ꝑp additionem tẽporis prævalet sententia in decem. Item si adijciatur locus vel alia adiectio. ff. de verborum obliga. l. 1. §. cum adijcitur. in ver. quid si arbiter. G. vide infrà proximo. Quid si vnus dixit in 22. flor. alter in 40 flore. qui tantum valent? Dic ꝙ formaliter sunt concordes. ff. de verborum obligationibus l. qui extrinsecus. Bald. Si quis est arbiter & arbitratur videtur procedere, & pronunciare ea via quæ validior est. Caueat tamẽ sibi actor, ne formet libellũ coram eo tanquam coram mero arbitro: quia tunc videretur elegisse certam viam. ver. sed pone. & seq. G. vide suprà. §. à sententia. Arbiter videtur acceptasse tacẽdo. ver. sed nunquid per l. si filius. ff. ad Macedo. G. Tertius arbiter electus iuris autoritate nõ est verus arbiter, nec laudat, sed præcipit, & cõsuluit, & duo debent sibi parere, vel sponte, vel iudice comminante. ver sed nunquid iste. G. Dyn. dicit, ꝙ est verus arbiter, & debet laudare. ff. de furt. l. si dñm. Et idem disputando tenuit Francis. Accur. & Iaco. de Aret. ꝙ est verus. Ergo necesse habet, & potest cum altero pronunciare, imò discordãtibus duobus potest tertiam ferre sententiam, quę prævalet. ff. eo. l. item si vnus. §. principaliter. per Accur. & Bal. si autem est electus autoritate cõpromittentium, tunc certum est, ꝙ est arbiter. ff. de seruit. rustic. prædio l. cum esset. §. fi. not. Bald. An possit adijci in cõpromisso de habendo consilio, uel de sequendo, uel simile? Dicit Inno. quod sic. c. si. pro debilitate. extra de offi. dele. Quid de consilio confectionis instrũ, uide infra de inst. edi. §. si tabellio inest. Bald. Renunciari non potest iuri futuro reductionis, si qua erit, sed pactũ remitti potest, secundum quosdam. uer. item quid si compromissum G. Dicunt no. per Cyn. C. eo. l. pen. per Dyn. in c. indultũ de reg. iur. lib. 6. Et per me. ff. de indist. indebi. l. si procurator. in lect. Bal. & nimia cautela est suspecta, & insolitæ renunciationũ clausulæ. ff. de condi. indebi. l. 6. ubi de hoc uide sup. eo. §. & nota. infra eo. De homologatione. in fi. uersi. illud sciendum. Nota ꝙ officiũ tertij uel adiuncti expirat expirante tempore compromissi. C. quando tu. uel cura. esse desient. 1. no. Bal. Tertius arbiter non dicitur esse de numero, sed de autoritate. Et dicitur tertius, id est, medius, non plicans in aliquam partẽ, sup. eo. §. tertius. Nota in iudicibus, quod si duobus discordantibus datur tertius, tota autoritas stat in illo tertio. C. de app. l. in offerendis. uer. ita m̃. Bald. Quibus remedijs cõstringantur primi arbitri, & si nullo modo nolunt concordare in electione tertij, ĩ. de recusa. §. effectus. uer. item quid si duo uolũt. per G. & ff. de libe. lega. l. si duob. Quo iure petatur reductio ad arbitriũ boni viri? Dic ꝙ officio iudicis: & cautum est, si petatur intra decem dies, ne videatur homologari. ver. sed quo iure, & vers. sequen. G. Duobus modis potest peti reductio. s. excipiendo, & agendo. Excipiendo non simpliciter de iniquitate, sed adiuncta incidenter petitione reductionis, ff. eo. l. non distinguemus, §. cum quidam, in fin. & de inoff. testamen. l. Papinianus, §. si filius. & tunc qui est iudex primę causæ, est iudex secundæ & reductionis causæ. vide supra eo. §. petitio reductionis, C. de iudi l. quoties. & no. ff. de inoff. testa. l. si suspecta, §. fi. & ista exceptio est perpetua, C. si ma. fa. sine decr. l. 1. ff. de except. doli. l. pu[…]e. §. fin. Agendo, & hoc dupliciter: qa aut est laudum latum super contractu, aut super lite: si super contractu ad inchoationem contractus, puta societas: & tunc agitur ad excipien. actione ex eo contractu: vt l. si Neruæ, ff. pro socio. ibi dum dicit, per iudiciũ bonæ fidei. i. per actionem pro socio. Nam officium iudicis non est bonę fidei. Si vero est laudatum super lite: tunc aut est laudatũ transigendo, aliquo dato vel retento, vel condemnando, vel absoluendo, & tunc officio iudicis agendũ est, quia non est prodita certa actio. arg. ff. de minorib. l. qđ si minor. §. fi. C. vnde vi. l. pen. Quod officium iudicis debet implorari intra quadriennium, sicut restitutio. in integ. C. qui. ex cau. ma. l. in contractibus. Vel dic, ꝙ est perpetuum. C. de præscrip. 30. an. l. sicut. & ff. de contrahẽ. emp. l. officio. quod est verius per regulam generalem, l. 2. C. de cõsti. pecu. Facit, quod in fine no. C. de fal. l. querelam. & sic falsa est opin. ꝙ intra decem dies. Nec obst. l. pen. C. eo. quia loquitur in vero arbitrio, non arbitramento. Nõ enim debemus extendere legem illam, quæ loquitur in arbitro, de arbitratore. Et ista est cõis opin. Bald. vide supra eo. §. an ꝓcessus reductionis. & §. petitio reductionis. & §. 1. in fi. & in §. de homologatione. Bal. Sed an pendente causa reductionis possit arbitramentum executioni mandari? Videtur ꝙ sic. si per formam alicuius statuti habet executionem paratam, & hoc quatuor rationibus. Primo, qa præsumitur petens reductionẽ facere causa moderandę solutionis. C. de or. cog. l. fi. C. de fal. l. satis apertè. Secundo, quia causa executionis est summaria: vnde non retardatur per petitionẽ, quę requirit cognitionẽ plenariam, C. de compens. l. fi. C. de edic. diui Adria. toll. l. 2. ff. ad Treb. l. ille a quo. ff. de re iu. l. a diuo Pio, §. quod si super rebus. Tertio, quia iste videntur mutuę petitiones: & in summarijs summaria petitio non impẽditur per reconuentionem causę non summarię. vt in capit. 1. de mutu. petitio. Quartò, quia quando duo iudicia sic se habẽt, quòd vnum ad alterum sunt pariter opposita: vnum non impedit processum alterius. ff. de except. rei iudicatæ. l. si inter me & te. Quintò videtur probari hoc per id, quod not. Inno. de off. deleg. ca. cum in iure peritus. In contrarium videtur plurib. rationib. Primò ex natura pręiudicialium. Nã quęstio pręiudicialis præferenda est. ff. de iud. l. per minorẽ. & not. in l. qui prior. eo. tit. & semper intelligitur pręuenire, etiã si sit postea mota. ff. de noxa. l. si ad libertatẽ, in prin. Secundo, quia non debet iudex exequi, quod postea subiacet retractationi. ar. ff. de execu. tu. l. dĩ. Tertiò, quia reductio habet instar appellationis: ergo interim nihil est innouandũ. C. de transac. l. si causa cognita. Quartò, quia actio pręiudicialis hẽt instar exceptionis, vt not. in d. §. si filius. sed exceptio obstat: ergo, &c. Quintò, vr̃ casus ex cõiũctione duarũ legũ. Si. n. filius erat debitor patris ex sententia: & pater moriẽs instituit extraneum, filio exhęredato, põt filius cõuenini petitione hęreditatis, tanquã iure prior: & habet paratã executionẽ, ff. de pet. hęre. l. itẽ veniunt, §. idẽ rectè. quã tñ filius opponẽdo querelam reijcit. Casus ergo est in d. §. si filius quod verum credo, si causa reductionis intra duos mẽses debeat finiri, fortè ex forma statuti. ar. ff. de iure fis. l. aufertur, §. qui cõpositionẽ. Si autem requirẽret longũ tractũ: tũc posset

iudex exeq̃ui recepta cautione:eχ.de inte.resti.ca.suscitata. Pro prima parte facit de appe.c.pastoralis : in prin. coniuncto.sup.eo.tit.§.1.uersicu.nunc tamen.Bal. Ad hoc ut ualeat cõpromissum,sufficit ꝙ reus etiam extra iudicium negauerit,licèt possit de facili ꝯuenitri. C.de trãsac.l.pręses.& l.interpositas.§.1.quod no.Bal. Valet cõpromissum etiam de uno articulo.ff.qui satisda. cogantur.l.arbitro.C.de pact.l.penul.& tunc laudũ habet uim interlocutoriæ.Bal.Vide supra eodem.§.potest de uno articulo. Ex forma statuti ueniens contra laudum punitur in centum: quęritur utrum excusetur ab ista pœna habens iustam causam litigandi, Et dic quod sic, per gl.ordin.C.quorum appella.non reci.l.ab.executore.iuncto.tex.cum gloss.quæ incipit,distinctione adhibita.quod est ualde notabile.Bal. Sed quid si statutum dicit,quòd contra laudum nil possit obijci : an poterit peti reductio, Et dic ꝙ non.arg.ff.de alea.l.1.§.quod autẽ.Idẽ si dicat,quòd nihil possit excipi. Nam cui denegatur exceptio:& actio per quam deuenitur ad excipiẽdum.C.de transac.l.nec intentio.ff.solu.matr.cum mulier.& quod not.ff.de mino.l.in causæ.in prin. per. glo. & per Cyn.in q. Nam nec minor aduersus laudum hoc casu posset restitui in integrum,secundum Cyn.ibidẽ, quod est nota. Si dicit.quod non possit agi, videtur qđ possit excipi,quia quãdo excipit proprie loquendo,nõ agit de causa poss.cap.3.per Innocen.Bal. Potest renunciari arbitramento sicut transactioni, & denuo compꝛomitti.C.de transactio.l.si diuersa.quod no. Sed de re iudicata nõ potest compromitti:vt nota.C.de epis. audi. l.si qua per Cyn.de arbitr.c.si.qua per Innocen. De homologatione notandum est,quòd in contractu vel arbitramento non habet locum homologatio.nam nulla lex hoc dicit:ergo stamus regulæ.ff.de actio. & obli. l.obligationum ferè.§.placèt.Si tamen pars est pręsens, laudo debet cõtradicere, ne acquiescere videatur. Ar. ff.ad Macedo.l.filius.C.de rela.l.1.ff.de fideius. tut.l. cũ ostẽdimus.§.fin.ff.de pigno.l.si fideiusso.§.pater. Ergo verò credo, quod præsentia non habeatur pro consensu,sed facit bene præsumi pro iustitia laudi non contra dicti.argu. eorum quæ not. Innoc.& Hosti.in cap. quoniã contra.de proba.nisi notarius scribat latam tali pręsente & cõsentiente. Nam tunc præsentia haberetur ꝓ cõsensu. Sic loquitur dicta l.cum ostendimus,in fi. Sed in vero arbitro habet locum homologatio, cũ hac distinctione. Nam interdum fit cõpromissũ in nudo pacto sine pœna:& tunc habet locum homologatio. C. eodem.l.pen. Interdum nudo pacto cum pœna: & tũc habet locum homologatio,quo ad laudi vigorẽ : quia lex nõ prouidet ei,qui sibi prospexit. C.de pac cõuen. l. si C.de procura.l.maritus.& quia soluendo penam nõ tenetur ad aliud.arg.no.in l.1.in princi.ff.de acti. empt. Et quia in cõmissione pœnæ videtur fieri quædam nouatio,naturalis enim obligatio nouari potest:vt no. ff. de pact.l.rescriptis.§.si pacto. Dixit Azo,ꝙ aut erat apposita pęna sine clausula,rato manente laudo & cõpromissio: aut alia clausula. Primo casu homologatio cessat: secundo casu habet locũ homologatio , quasi sint plura cõpromissa.vnũ cum pęna,alterũ sine pœna ver. quid ergo.G. Ita dicit glo.ff.de arbit.l.1. Hanc partem tenuit Cyn.& Bar.quia plures clausulę habent vim diuersorum factorũ.& est simile.ff.de hære.insti l.contra eos in prin:ibi autem duplici,&c.e.de cond.indeb.l.hęc scriptura. Interdũ compromittitur per stipulationem sine pœna:& tunc dicunt quidã, ꝙ cessat homologationis rigor,sed agitur ad interesse,quòd tacitè facta stipulatione cõtinetur.ff.de arb.l.diẽ ꝓferre.§.fi. Alij dñt,ꝙ cadit homologatio:quia petitio ad interesse descẽdit potius ex prouisione legali causa coadiuuãdi laudũ,nõ cã perimẽdi,quod credo verius. Interdum cõpromittitur per stipulationem cũ pœna.& tũc aut est adiecta clausula,aut nõ,vt in pacto. Nõ tñ mihi placet illa ratio, ꝙ duo iudicantur cõpromissa,sed potius est vnũ,licet habens plura capita.de cõd.& demõ.l.hac scriptura. Nec fit hoc casu nouatio.ff.de uerb.obl.l.ita stipulatus. §.fi. ff.de transa.l.qui fidẽ.& maximè,quia obligatio naturalis est de iure gentiũ.vnde non nouatur a pęna,ut ff. de actio.empt.l.prædia,ff.pro soc.l.duo. Illud sciendũ est , ꝙ homologatio dẽt sequi laudum,non præcedere.s.ex interuallo,vt d.l.pe.C.eo.Bal. Vide supra eo.§.& not.& supra eo,§.quo iure,in fi. Sed illud quæritur,dicit statutum,ꝙ pœna inserta dationi quantitatis,nõ possit peti. Modo arbiter cõdemnauit ad dandũ quãtitatẽ,nõ dat, petiẽ pęna,quærĩt an possit? Et vr̃ ꝙ sic, nã pęna petitur ex compromisso,non ex laudo. Sed attento compromisso pęna non est apposita certæ rei.sed facto, scilicet sñiæ arbitri.ff.de verbo.obl.l.2.in fi. In contrarium facit quod no.ibi.Dy.scilicet, ꝙ pęna compromissi vr̃ inserta dationi,si arbiter iubet dare. Implicitè.n.vtrunq; cõtinet a principio:sed ex post facto declaratur , ſm Dyn. & Bar. Sed pro prima parte vr̃, ꝙ possit peti pœna:quia petitur loco cõtemptus,nõ loco solutionis, ff.eo.l.si qs rem. Sed ad hoc respondetur,ꝙ aut mora committitur in non soluendo , & tunc petitur loco solutionis , non loco cõtemptus,& ideo non potest peti una cum principali,ff.eo.l.Celsus. Aut in alio committitur mora , & tunc loquitur lex contraria,& sic non obstat. Sol. De iure cõi illa pœna potest peti: quia non videtur apposita in fraudem vsurarum , sed ad vigorem compromissi. vt not. Iac. Butr. de vsur.l.cum allegas,& authen.ad hęc in lect. Aut loquitur considerato dicto statuto : & tunc aut laudum requirit aliquod factum cũ datione: & tũc potest peti ratione facti. Facit quod not.ff.si cert. petat. l.rogasti.§.fi.per Iacob. Aut iubet simpliciter dari , & tunc dubium est. Sed idem puto propter naturam cõpromissoriam,ff.eo.l.3.§.1.& l.Celsus. Et statutum debet intelligi, vbi non offenditur tertia persona, quæ nõ contraxit sed hic non solum offenditur pars , sed arbiter. Bald. Terminus assignatus tertio arbitro a statuto non currit,nisi a die notificationis,C.de excusat. tuto.l. quinquaginta postea non executatur. C.eod.l. amplissimi.a.respon.vide infra de procu.§.procurator . An regulares vel simplices monachi possint cõpromittere - versic.item potest cum sequen.G.ff.de iud.l. cum prætor.in fi. Priores sunt sui iuris,& quasi mãcipati viuunt secundum Lapum de Sancto Miniato , vide idem in c. ne nimia,de reb.do.in notula. Si actum est in compromisso,vt possit semel & pluries iudicari,non propterea poterit ex interuallo apponi modus & conditio, nisi reseruauerit,ff.famil.ercisc.l.item Labeo.§.1.in glo. parua,& hoc operabitur virtus clausulę,quod credo uerũ. Sed uide quòd not. Dyn.ff.de uerb.oblig.l triticum. & per Cyn. C.de institu.& substit.l.penul.§.in diffinitiua. uer.sed pone actor. Sed uidetur compromissum, & super diuisis potest peti pluries iudicari,non super eodẽ: quod est not.G. Sed perseuerantia requiritur,quæ uno momento amputari non potest , ff.de condi. institu. l.si qui ita. Vide in ca.ne nimia,de reuoc.dona.in notula. An dicatur paruisse arbitro,qui cõdemnatus soluit, sed postea uim fecit,ff.eo.l.inter Castellianum,uer.sed pone quod arg.G. Vbi si tractatus futuri temporis expectatur ex natura iudicij,tunc committitur pœna , alias ff. de solu. l. in numerationibus , Bald. Aut tacita conditio inest ad inchoationem obligationis,aut ad executionem,aut ad expirationem. Primo casu non nascitur obligatio,ut not.ff.de pact.l.item quia. Secundo nascitr̃ obligatio,sed eliditur per exceptionem, ff.eodem l. ita demum,ff.de loca.l.quæro,§. inter. Tertio casu nascitur, sed soluitur secundum naturam cõtractus,ff. de in in diem add.l.2.ubi de hoc Bal. Pręceptum arbitri aliud est monitorium.& nõ transit in aliud tempus,ut l. diẽ , §.si intra,ff.eodem.ibi erat dilatio expectatoria,quæ nõ transit in successorem.G. Not.quòd termini bannorũ.

qui

qui multi sunt, non incidunt in tempus successoris termini bãnorum: sed diffinitiua præcepta sunt perpetua, licet cum illis expiret iurisdictio: vt l. iudex. de re iudicata. Decreta ẽt transeunt in successorem. l. quamuis. ff. de rebus corũ. & acta facta. ff. de iu. l. proponebat vide s̃ tit. 1. §. præceptum. & §. cõpromissa. & j. de accu. §. annotandus. An ualeat sñia arbitratorũ parte non citata? Quidã uolunt ꝙ nõ. ff. de uerb. obli. si quis arbitratu. & de ædil. edict. l. qđ si nolit. §. fi. & de in diem addic. l. necesse. & de leg. 2. l. si tñ. In contrarium facit: quia citatio est de processu. Instit. de pœ. tem. litigan. in fi. Sed arbitrator non procedit iudicialiter: ergo nõ citat. Idẽ iudicat dic Dominico. C. de fer. l. fi. per Iac. Hoc est uerius, ꝙ nõ citat: si tñ amicabiliter moneat ad instructionem sui bene facit: & pars, quæ nõ cõparet ad eum instruendũ, dr̃ impedire laudũ ferendum: ut l. si quis arbitratu. Arbitratus nõ est sñia. Item arbitrator nõ est iudex, uel quasi. iõ nõ proprie citat. tñ nõ debet indiscusse pcedere ad arbitrandũ partibus inauditis, quia merita caussarum, & c. C. si per uim vel alio modo. l. fin. & ff. de ver. oblig. l. si quis arbitratu. Itẽ arbitramẽtum est stricti iuris, sicut transactio. C. de transactio. l. sub prætextu. Et dicatũ, quo est transactio, declaratio arbitratoris? Respon. quia idem inuenio in alio casu. C. de transact. l. si de possessione. vide Cyn. de ꝯhen. emp. l. si. ff. de bo. pos. l. 3. §. pen. An psumatur ꝯ laudum, quod fuit latum clam? Respon. non: quia de hoc non potest facere pars quicquam, quia arbiter in secreto loquatur in pręiudicium tamen partis alud præsumi non debet. arg. not. in l. Lucius. in fi. de leg. 1. tamen tali die citari non potest. Item ad hoc not. ff. de bo. po. l. 3. & pen. An cõpromissum generale sit vnum, vel plura? Dic quod vnum, quoad capitula prosecuta, vel scienter neglecta: sed quoad omissa per errorem, non reputatur, vnum, sed plura: & ideo extendit laudum ad ipsa omissa. Et sic est s̃m quid vnũ, & s̃m quid plura. ff. eo. l. de rebus. vbi de hoc. Quod. n. esset simpliciter vnũ, nõ posset ꝓ parte valere, & ꝓ parte non, vide infra proxime. An valeat laudum ꝓ absente non citato? Dic quod non, ne claudicet, & quin contra eum non ualeret, &c. ver. pen. G. Ista ratio non valet quia habet locum quãdo actus fit communiter gratia vtriusque: sed quñ do gratia vnius tantummodo, secus & etiam melior ratio, quæ not. ff. de re iudi. l. furti. C. quomo. & quando iudex. in l. ea quæ. facit quod not. C. de iudicijs. l. properandum. §. sin autem ideo nõ valet: quia est lata omisso ordine iudiciorum: nam citatio est de ordin. Bald. Sed quid si compromittitur causa diuisionis, an corã arbitro poterit opponi exceptio præposterationis: nam coram iudice potest opponi. Item nõ possessor prouocat ad diuisionem l. 1. C. fami. ercisc un. Si verò possessor præsumitur hęres vel dominus, rõne possessionis, procedit iudicium, vt ibi dicitur. Et si illa lex diceret quòd pręsumeretur dominus, hoc esset quã tum ad iudici ordinationem, non quantum ad efficacem probationem. C. un. de cogna. l. non ob hoc. ff. communi diuidun. l. communi diuidundo. §. inter prædones. quia nõ possidet ut hæres: ideo vincit in diuisorio, nisi titulum probet. Sed non potest sibi opponi exceptio præposterationis, quin prius debeat mouere petitionem hæreditatis. Nam petitio hæreditatis non datur possidenti. ff. de petitio. hæredi. l. si quis libertatem. uersiculo nam cùm quidam. Et si dicanit, imò ex possessione transfertur onus probandi in aduersarium. ff. de procur. l. circa. Solutio. Ibi erat possessio, in qua concurrebat consensus utriusque partis. Sic extra de probatio, c. per tuas. Et si dicatur, quod etiam sine cõsensu alterius partis sufficit possessio, ut notatur in l. sicuti. §. quæratur. ff. si seruit. uendi. Aduerte, quod ille, qui est in possessione pręd ij sui, tamen non ideo pręsumitur dominus eius, sed si est in possessione tam prædij, quam seruitutis sic, quia in seruitutis possessione accedit patientia aduersarij, ff. de seruitutib. l. fin. Item non obstat, ꝙ præsumitur quis prælatus ex possessione, quia est verum, qñ lis non est constituta de beneficio, sed agit aliqua actione prælatus. nam tunc sufficit sibi quod est in possessione prælaturæ auctoritate superioris. Secus vero, si esset prædo. ff. de condic. indebit. l. vrbana. de elec. querelam, de off. præto. l. Barbarius. Aliud est enim quærere ad hoc, vt iudicium ordinem accipiat. de libera. cau. l. liberis. Aliud ut persona legitimetur: aliud, vt diffinitiuè de iure vel dominio pronuncietur: aliud est, quoad commoda possessionis: vt l. item Mela. §. pen. ff. ad leg. Aquil. aliud, quoad ptãtem conditionis, C. ne vxo. pro mari. l. ob meritorum, vbi dominium non petitur principaliter propter se, sed venit incidenter propter aliud & adminiculatiuè, tunc possessio plus facit præsu. ff. de solu. l. Titia. & de cõd. instit. l. pe. Et dic vt ibi per Old. Cyn. & Bar. An ergo ista corã arbitro vera sint, videtur ꝙ sic, ff. e. l. nõ distinguemus, §. si is. Sed certè arbiter nõ potest cognoscere de eo, de quo cõpromissum nõ est, vt in §. de officio. & facit, ff. pars hæred. petatur. l. nõ possumus. G. Corã autẽ arbitratore exceptio præposterationis non habet locum: quia seruat ordinem iudiciorum. Et ista est exceptio ordinis: vt not. ff. de euicto. l. si mãcipium, §. si communi, Bald. Quid de alijs exceptionibus, uide supra eo. §. an arbitrator, uide ff. de act. & petitio. §. an qui. & infra de positio. §. sed pone quod Bal. An cõstitutio de duob. reis habeat locum in arbitro, uide inf. de citatio. §. 1. In compromissis potest renunciari omnib. ferijs, etiam in honorem Dei, uide inf. de citatio. §. citatio est de processu, in fi. Sed contra not. Ioan. And. in c. de ferijs, in uerbo, arbitro. An arbiter possit supplere, vide infra de disputatio. & allega. §. fi. in fi. An arbitri possint facere præcepta sub pœna, uide infra de sent. §. arbiter tamen.

De iurisdict. omnium iudicum.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a *Huius tituli nigrum Azo tractat in summa huius tit. C. & Rof. tit. 2. & 3. autor potuit ab his haurire, exceptis, quæ de iure canonico posuit. & quæstionem, qua tractatur sub ver. quæ autem Pileus in rubrica de legato causarum, in princ. diffinit iurisdictionẽ, & aliqd de materia prosequitur. Et scias, quòd ex practicis, quos autor in proœmio nominauit, solus Io. de Deo posuit hãc rubricã, & est in Caus. vltima quarti libri.*

SVMMARIVM.

Iurisdictio quid sit.

1 *Iurisdictionem alia ordinaria, alia delegata, vel alia est plena, alia semiplena, & earum diffinitio.*
2 *Iudicum ordinariorum notanda est duplex distinctio.*
3 *Admissum intrare centesimũ milliare, ad præfectũ vrbis ptinet.*
4 *Pręfectus pratorio quis sit, & quòd trina spectalitate lætatur.*
5 *Iudices medij sunt spectabiles, vt magistri militum.*
6 *Iudices minimi sunt clarissimi, vt præses prouinciæ.*
Iudices infimi sunt defensores ciuitatum, vel locorum.
7 *Ordinarij qui sint, & merum imperium habentes.*
8 *Distinctio iudicium secundum canones.*
9 *Delegati iudices a principe possũt in cã sibi cõmissa maximi dici.*
10 *Iurisdictio quid sit, & quotuplex.*
Mistum imperium quid sit.
11 *Meri imperij quæ sint secundum leges.*
12 *Membri mutilatio, aut pęna mortis, vbi imponuntur, dicitur meri imperij.*
13 *Relegatio, & omne crimen, pro quo magna imponitur pœna, etiam pecuniaria, est meri imperij.*
Merum imperium est, vbi minores ad maiores remittunt.
14 *Pœna capitalis tripliciter contingit, & semper in mero consistit imperio.*

15 *Delegari non possunt, quæ sunt meri imperij.*
16 *Concessio alicuius castri, vel villæ, quantumcunque sit generalis vel indefinitu, transferens non intelligitur transferre ea, quæ sunt meri imperij, nisi hoc specialiter exprimat.*
17 *Misti imperij quæ sunt, non delegantur.*
18 *Causa liberalis, an sit misti, vel meri imperij.*
19 *Bonorum possessio, an possit delegari.*
20 *Causa damni infecti potest demandari.*
21 *Causa nulla est, quæ non requirat causæ cognitionem.*
Dominari possunt, quæ intra actionis petuntur.
22 *Delegari possunt, quæ sunt cohærentis imperij, non autem quæ sunt meri vel misti.*
23 *Merum imperium habet solus Papa vel alij a quibus non appellatur.*
24 *Meri imperij res dicitur vbi de pœna sanguinis tractatur, misti vero, vbi excellentiæ causa reseruatur.*
25 *Commissio iurisdictionis qualiter fiat.*
26 *Iurisdictionum notabilis distinctio.*
27 *Episcopus quandoque habet merum imperium.*
28 *Clericorum depositio, vel eorum perpetua suspensio, &c. secundum canones sunt meri imperij.*
29 *Iurisdictio, quæ versatur circa causas existentes intra merum imperium, est misti imperij.*
30 *Suspensio perpetua extra depositionem, est misti imperij secundũ canones.*
31 *Delegatio, quæ in suo nomine generali stat, iurisdictio nũcupatur, & competit magistratibus municipalibus.*
32 *Permittere exercere iurisdictionem contentiosam in causis pecuniarijs, cuius sit imperij.*
33 *Coercitio modica est, quæ eo ipso commissa intelligitur, quod eius specialiter commissio demandatur.*
34 *Procedere volẽs duab' autoritatibus, an cogatur alterã eligere.*
35 *Possessio generalis iurisdictionis acquiritur, si vnus iurisdictionis actus exerceatur.*
36 *Causarum aliæ sunt infimæ, aliæ mediæ, aliæ maximæ.*
37 *Mandatum vel inhibitio principis, vbi contemnitur, ad eius spectat officium hoc punire.*

1. §. Expedito Tractatu de iudicib. utile est ut de eorum Iurisdict. discutiamus. Est aũt iurisdictio, potestas de publico introdu-
a cta[a]: & hæc quandoq; est ordinaria, quãdoq; delegata. Ordinaria est, quę à Papa, uel Imperatore, uel à lege, uel ab uniuersitate cõceditur: quod, plequere ut supra in tit. de iudi. ordi. Itẽ ordinaria dicitur iurisdictio, quæ generaliter se extendit ad omnes causas in solo territorio. ff. de uerb. signifi. si pupillus. §. territorium. 17. q. 5. c. 1. & 2. q. 3. licèt in regulis. ad fi. ff. de iurif. om. iud. l. 3. De
b legata est, quæ à Principe [b] demandatur specialiter ad unam, uel plures causas. ff. eo. l. more. ex. de offic. deleg. qm̃. & c. super. & c. pastoralis. Item dicitur iurisdio à de
c finitione, qđ est ius & potestas c. 20. distin. c. 1. Alio modo dicitur iurisdictio, iudicis dandi licentia: ut ff. de iurisom iud. l. 3. in fin. † Diuiditur autem iurisdictio: quia alia est plena, alia semiplena [d]. Plena iurisdictio in so-
d lo principe consistit. Institu. de iure nat. gen. & ciui. §. sed quod Principi. ex. de usu. pal. nisi. & de concess. pb. proposuit. 2. q. 6. c. decreto. & ca. qui se scit. & c. argura. ext. de offic. leg. quod translationem. 2. d. per totum. Itẽ ius ponit differentiam inter maiores & minores iudices. ff. de offic. procon. l. solent §. fi. & l. ideo. & ext. de in integr. rest. causa. Iudicũ igitur ordinariorũ alij sunt consules, qui ex consulibus fiunt, alij proconsules, alij præsides, alij q̃stores. 2. q. 6. anteriorum ff. de of. procõs. & alijs titulis. do offi. ff. & C. 2. q. 6. cap. à iudicibus. §. qđ
2 de arbitris. † Vel distingue aliter, quia iudiciũ alij sunt maximi, alij magni, alij medij, alij minores, alij infirmi ut in aut. de app. §. illud ẽt. colla. 4. Maximi sunt superil
e lustres [e], ut Imperator. & Papa [f], qui sup omnes sunt [g]
f ut 96. d. duo. 7. q. 1. in apibus. 9. q. 3. cũcta. ff. ad le. Rhod.
g de iact. deprecatio. Item consul. Itẽ patricius, sicut princeps: quia & Princeps eum vocat patrem, arg. Institut. quib. mo. ius pa. po. sol. §. filius. Hoc probatur, C. vbi sena. vel cla. l. 2. & C. lib. 12. de consulibus. l. nemini, & in auth. vt ab illu. & qui super eam digni sunt, colum. 5. C. de episco. & cler. l. cum clericis. Omnes autem iudices possunt clarissimi appellari, argum. ff. de sena. fœminæ. Magni sunt illustres, qui sunt super spectabiles: vt in p̃dic. c. anteriorum, prope fi. vers. si autem præfectus prætorio Orientis Illyrici, & præfectus Africæ, præfectus vrbis, & quæstor, qui præerat libris principalib. legẽdis: vt in prædic. c. anteriorum. in auth. de app. §. illud, ff. de orig. iur. l. 1. §. & quia vt diximus. & §. deinde cum ærarium. ff. de off. quæstoris, l. vnica, Azo. tamen contra in
h quæstore. [h] Et scias, q̃ si quid intra centesimum milliare
3 admissum sit, ad præfectũ vrbis pertinet: vt ff. de offi. præf. vr. l. 1. §. sed & si quid. quod est ar. q̃ qcquid est in regno, vel comitatu aliquo, intelligit̃ esse de iurisdictione regis, vel comitis, nisi ɔ̃rium ostendatur. vt ar. 8. dist. quo iure. & 23. q. 7. c. 1. ar. cõ ɔ̃, C. de epi. & cle. nulli. ver.
i quod si in vico [i]. de feu. §. quoniã. ver. 14. & seq. Item ẽt sunt magni senatores, ff. de sena. l. si. Præmissa etiam p̃bantur. C. de app. §. præcipimus, C. de epis. & cler. raptores. Itẽ comes donationum, quæ fiũt in curia principis. C. de asse. l. fi. §. nec sibi aliquis. in fi. & quidam alij comi
4 tes: vt C. lib. 12. de erog. mili. an l. prouincialiũ. † Et nota, q̃ præfectus præt. secũdum quosdam est, qui immediatè subest principi, & præest omnibus iudicibus alijs, & excellentior est magistratib. oĩb. & iste trina specialitate lætatur. Primò, quia ab eo non appellatur: ut j. in titu. de appel. §. videndum. Secundo, quia minores ɔ̃ eius sententiam non restituuntur. ff. de off. off. præfect. prę. l. l. vnica. in fi. nisi a principe, ff. de mino. i causę. & l. fi. Ter
K tiò, quia potest condere leges & constitutiones [k]. C. de officio præfect. præ. l. normam. ff. de legibus. lege non
5 ambigitur. † Medij sunt spectabiles, vt magistri militum, C. de officio. ma. mil. l. 2. Item prætor: in authent. de

ADDITIONES.

a Introductas. *Subdit Azo in Sum. eo. tit. cum necessitate iuris dicendi, & æquitatis statuendæ. Idem in auth. defen. ciuita. §. sed neque, coll. 8. sed Odof. addebat, ac cum iudicis dandi licentia. De hoc dicam infra ver. notandum.*
b Principe. *Vel ab alio, qui delegare possit, de quo uide sup. titu. 1. §. 2. & infra, uers. sunt & alij.*
c Potestas. *Non bene fuit sumptum de Azo. qui dicit in prin. Summa, qui dicitur a ditione, quòd est potestas, & iure, quasi iuridica, vel legitima potestas. & debet scribi ditio per unicum. ad differentiam dictionis, quæ est pars orationis. Esther. 3. Domine, in ditione tua cuncta sunt posita.*
d Plena. *Dicit Azo, uel plenissima, quia populus transtulit in eum, & c. ut in §. statim allegando subdit. sed & sublimiorib. potestatibus merum Imperium competere dico. licet ex hoc amiserint æquum. sed non fuit æquum.*
e Super illustres. *De his non facit gl. mentionem in l. 1. ff. de off. eius, cui man. est iurisd. & quasi id tractat ibi Cyn. 2. q. 2.*
f Papa. *Non fuit Gul. sed ordinem inspexit, quia prius fuit imperium, quam Papatus Petri.*
g Omnes sunt. *Hac ratione Cyn. improbat hoc dictum in l. 3. inf. alleg. C. ubi se. uel clariss. non enim dici possunt in ordine graduũ, quia omnes gradus excellunt, & a quib. dependent omnes gradus dignitatum. Huic conuenit quod dicitur, stipes non facit gradum, cum ab eo gradus descendant. de consanguinitate, & affinitate, c. ult. & patet in Arbore.*
h Quęstore. *De quo sup. Distinguit enim tria genera quæstorum in Summa, C. de off. quæstoris, & tertium genus erat illustrium.*
i In vico. *Ibi non habetur ratio prouinciæ, uel regni, uel ciuitatis, quæ est vicus, in quo defunctus decessit. Certum tamen est, q̃ stante iurisdictione episcopi vel defensoris, sunt in prouincia maiores & minores eis. Sed quo ad dictum principaliter, uide quod scripsi de off. arch. c. fi. super 1. gl.*
K Constitutiones. *Legibus principum non contrarias, ut ibi.*

de app.§.simili quoq; modo.colla.3.Itē præfectus vigi-
lū:vt ff.de off.pfe.vigil.l.3.in fi.1.rñ.Itē pconsul: vt in p.
§.simili quoque mō.& in auth. de nō alie. aut permut.
§.fin. & de admi.off. Itē præfectus Augustalis,C.priua.
car.l.vnica.Itē præfectus Aegypti.Itē vicarius & dux.C.
de epi.& cle.raptores,§.si āt.& 2.q.6.anteriorū. ver.illo
videlicet & se.Itē comes rerū priuatarū,&comes Oriē
tis,nō m̃ comites Italiæ & Alemaniæ,quos clarissimos
reputo.Comites verò prouinciales regētes , & Tolosa
nus,& prouinciæ spectabiles sunt:vt ī præ.§. simili quo
que.& 2.q.7.anteriorū.ver.simili quoq; mō.& C.li.12.
de comitibus,qui prouincias regūt.l. vnica. vbi de hoc.
6 Quidā etiā comites sunt illustres:vt dixi.† Minimi sunt
clarissimi,vt præses prouinciæ.C.de pri.car.l.vnica.&in
auth.de nō alie.aut permu.re.eccl.§.fi. coll. 2. Itē ciui-
tatū rectores:vt in præ.§.fin aūt. Infimi sunt defenso-
res ciuitatū,vel locorū,& magistratus municipales, q
non pñt cognoscere vlta summā 300.solidorū.in auth.
de defen.ciui.§.audient.colla.3.ff.de iur.om.iud l. fina.
Itē pedanei iudices,vt puta:qui nō possūt cognoscere
nisi de paruis,& in duob.aureis punire.C.de ped. iudi.l.
fi.2.q.6.c.ei qui app.§.diffinitiua. Item ēt fortè duum.
viri.C.qui admit.ad bo.pos.l.fi.ff.de dam.infec.l.dies.§.
si fortè.Itē rationalis,qui cognoscit de causa libertinita
tis & seruitutis,non tamen ingenuitatis,C. vbi cau. sta.
agi.de l.pe. Præmissa omnia specifica,vt in auth. de ap-
pel.§.2.3.& 4.col.4.& in auth.vt ab illust.& qui sup.eos
sunt.colla.5.& 2.q.6.anteriorum. Vnde versus :

Illustris primus, medius spectabilis, imus.
A summo clarum cœpit habere gradum.

7 Prędicti † omnes ordinarij sunt,& merum imperium
habent,exceptis defensorib.ciuitatū , & magistratibus
municipalib.& qui s̄.sequuntur.ff.de off.præfe.vr.l.1.ff.
ff.de off.procons.l obseruare.& l.seq.ff.ad munic. magi-
stratus. Hi enim leuia tractant.in auth.de defen. ciui.§.
nos igitur.& §.audient,colla.3.& de manda.prin. §. qđ
si delinquentes.eadem col. Ergo potestates ciuitatum
a nostri temporis[a] mutilantes membra,& capita ampu-
b tantes,vsurpant sibi merum imperium,ſm Rof.[b]. Se-
8 cundum canones etiam iudicum alij sunt legati,alij pa
triarchę seu primates:& hi posūt supillustres dici. 99.
dist.per totum.& ex̄ de priuil.antiqua.93.dist.ca. fi.94.
dist.c.1.ex̄ de off.leg.officij.in fi.lib.6.& per totū tit. &
Papa etiā,ut s̄.ver.maximi.Alij primates & metropoli-
tani:& hi possunt dici illustres,ext.de off.ord.duo.& c.
Romana.9.quæst.3.conquestus. Quod autem dicitur,
ꝙ primas & patriarcha idem sunt,vt 99.dist. ca. verum
est,quoad quædam : veruntñ Patriarchę maioris sunt
dignitatis & iurisdictionis:vt in prę.c.antiqua.& 21. dis.
per totū.De hoc s̄.delegato.§. sunt quoq; propè princ.
Alij sunt episcopi:& hi possunt spectabiles dici.11. q.1.
de persona,& c.clericus nullū,& c.inolita, ex̄ de pœ.in
quibusdam.Nec obstat , quod dicuntur summi sacer-
dotes:quia illud verum est,quo ad excellentiā ordinis,
nō iurisdictionis.Vel dic vt j.eo.uer.hoc tamen.Alij ar
chidiaconi & archipresbyteri,in huiusmodi dignitati
bus constituti,& per electionē creati: quia habent iuris
dictionē:& hi possunt clarissimi dici,ext.de off. ord.cū
ab ecclesiarum,& de restit.spol.literas,de consangu.&
affin.ca.1.ext.de priuil. volentes, §.sanè,quia,lib.6. Alii
rectores ecclesiarum, & isti possunt infimi dici. 2. q.1.
nemo,& in præ.c.cum ab ecclesiarum , & sic diuiditur
iurisdictio:vt 2.q.6.c.a iudicib.§.quod de arbitris.21.d.
9 c.1.& c.cleros,81.di.tantis.† Sunt & alij, qui sunt a prin
cipe delegati:& hi possunt etiā,quo ad causam sibi cō-
missam,maximi dici,ext. de officio leg.2.in fi. ex̄ de of.
de.super quęstionū,& c.pastoralis,& c.si qñ. Alij subde
legati ab eis,vt in prę. cōcor. Alii delegati ab ordinarijs
2.q.6.c.quisquis,ex̄ de foro comp.si quis ꝯ.12.q.1.perue
nit. Alij assessores,ex̄ de vi.& hon.cler.cū ab oī. Alij exe
cutores:vt in pręd.decr.super qōnum,§. nos autem, &
§.porro.ext.de app.nouit.Alii arbitri:ut ex̄:de appe.per
totū. Fuit quoq;apud Gētiles alia diuisio.Nā alij, flamí-
nes,alij archiflamines.alii protoflamines dicebantur.ut
10 80.di.in illis.21.d.c.1.& c.cleros.† Notandūquoq; ue est
ꝙ iurisdictio alia est meri imperii,alia misti , alia modi-
ca coercitio.ff.de iurisdi.omn.iu.l.2.& 4.de of.eius , cui
man.est.iuri.l.fi.ex̄.de of.de c.ex literis. Est aūt merum
imperiū quædā summa potestas,per q̄ ea,quę sunt iuris
c dictionis maxima explicātur[c]. Et dicitur merū,quasi se
paratū & purgatum a cognitione pecuniaria. argu. In-
stitur.de public.iudi.in princi. Illud autem quod habe-
tur ff.de iurisdictio.om.iud.l.imperium.non est diffini-
d tio meri imperij, sed eius effectus[d]. Mistum imperium
est,cui non solum merum imperiūm.sed etiam iurisdi
ctio inest,vt in prę.l.imperium. Vel dic, quòd mistum
est quædam potestas media,per quam ea,quę sunt iuris
e dictionis mediæ explicantur[e]. Et dicitur mistum, quasi
ex iurisdictione & mero imperio,secundum V.vel quia
neutri omnino accedit.Sic Institutio. de actionibus. §.
quædam actio.ff.de condictio. & demonstra.l.seruus .
Quæ autem ad hoc secundum canones pertineant , di-
11 cam infra uers.huiusmodi.† Secundum leges vero hęc
sunt meri imperij,scilicet,animaduertere ī facinorosos
homines.ff.de iurisdictione omnium iudic.l.imperiū .
Item coniicere delinquentes in carcerem , & uinculis
f detinere.argu.contra.in auth.de defen.ciui. §. audiēt[f].
Item non posse agere uel conueniri tempore sui magi
stratus:vt dicam infra in rub.de reo.uer.illustris . Item
coram eis posse fieri venditiones prædij minoris. Item
transactiones alimētorū.ff.de reb.eo qui sub tu.vel cur.
sunt.l.1.ff de transact.cum hi.Item testamentorum in-
sinuationes olim,licet hodie non sint meri imperij : qa
possunt fieri coram defensore:ut in auth.de desen.ciui.
§.non habente col. 3. Item iubere cauere pręto ria.stipu
latione,& ī possessionē mitti re ipsa.ff.de iurisd.omn.iu
dic.l.iubere . Et breuiter scias, quod vbicunque pœna
mortis imponitur,meri est imperij:ut in præ.l.imperiū
& ff.de pœn.l.capitalium.Item si quocunque modo ca
g pitalis fit,ut infra versi.merum[g]. & not.in prę.l. impe-
12 rium. † Quid de membri mutilatione,quæ quandoque
fit : ut C.de seru.fugit . aut. ibi posita. videtur quod sit
meri imperii.de pœn.dist.1.vulgaris. quia tanto magis,
&c.ut in auth.de collato §.ad hoc prohibemus. Arg. ꝯ:
h quia non est animaduersio in totū corpus[h]. vt in præ.l.
imperium. Sed illud exempli gratia ibi dicitur. nam &
i alia pter illud sūt meri imperii : uel dic ibi,animaduer-
13 sio,l.in totū,vel in partē[i]. † Quid de relegatione? Dicūt
quidam

ADDITIONES.

a Temporis. *De quibus etiam not.supra de offic.ord. §.pen.in fine.*

b Roff. *tit.2.Sed dicit Accur.in auth.de defen.ciui.§. nulla. quod id faciunt ex consuetudine: & quia quandoque a principib.cōcessum fuit ut per Fede. Lombardis scilicet in pace Constantiæ,et ui de quod dixi de uerb.sig.super quibusdam.super glo.solus.*

c Explicantur. *Vel est potestas siue iurisdictio seuerioris ultionis exercendæ in personam,utilitate publica introducta.*

d Effectus. *Idem dicit Azo in fin.huius tit. in prin. de iurisdictione,quoad id,quod dicit illa l.3.in fi.ibi iurisdictio est iudicis dandi licentia:id est,de iurisdictione est talis licentia : vt sic ponat unā iurisdictionis speciem,uel unum effectum.*

e Explicantur. *Vel est iurisdictio explicandi causas ciuiles, quę sui excellentia maioribus deputantur.*

f Audient. *Ibi capiunt præsentandos præsidi.*

g Merum. *Est sub uer.ad huiusmodi.*

h Corpus. *Id est,non uertit animam a corpore. Sed,ut dicebat dominus meus in l.imperium.etiā animaduertere est aduertere quodcunque membrum a corpore. Adde,quod Anto.de Bu.in ca. 1. de collusi.deteg.uult,quod abscissio membri sit pœna capitalis . & idem uult Paul.de Cast.in l.transigere.C.de transact.*

i Partem. *Vt ibi not.*

sibi esse nociua: vt C.de allu.& pal.l.fi. Vbertus tamen
a dicit,[a] quod sñia arbitri cum pena electi,non est executioni
mandanda,sicut sñia aliorũ iudicum: vt ff.de arb.Pom-
ponius ait.& l.diẽ proferre.§.fi. Sufficit.n.tunc Pęnã cõ-
mitti:sicut fit aliàs, qñ aliquis uendidit rẽ quã non vult
tradere. Nã sufficit,si reddit duplũ arrharum:vt C.de si.
76 l.contractus,ui fi.& sic mandatur cum effectu. † Quid
sit in compromisso poenali sit dictum, quod poena soluta ra
tum manet arbitriũ: ui s. ver.quid ergo scdm præmissa.
nunqd hoc arbitrium erit ad modum sñiæ executioni
mãdandum? Et vr̃ quod sic:nã lex dicit arbitrorum sñias
executioni mãdãdas.ff.de re iud.l.à diuo.Itẽ hoc vr̃ ex-
pressum in arbitris Iudæorũ. C.de Iudæi.quod ẽt in aliis. ff.
de trãsac. l.qui,fidẽ.& C. de contrahen. emp.l.fi. Verba.
n.illa, Ratũ maneat arbitriũ,debẽt aliqd operari.ff. eo.l.
1.si qñ.76.di.hmõi.aliàs nõ esset finis litiũ ꝯ mẽtẽ iuris.
C.de fru.& lit.expen. l.terminato.ff.de arb.l.non distin-
guemus.§.quæsitum.ext. de dolo & cõtu. c.fi.ar.ꝯ.C.de
arb.l.1.ff.eo.ex cõpromisso. Priuatorũ.n.consensus non
facit iudicẽ.C.de iur.o.n.iu.l.priuatorũ.Itẽ lex prohibet
actionẽ iudicati dari:vnde litigãntes pacto non pñt hoc
facere.ff.de pactu.quos prohibet.ext.de testa.c. requisi-
sti. Itẽ si sine pęna cõpromissum fuisset de tenẽdo ratũ
arbitriũ,tñ interesse peteret,ut ff.de arbit.l.diẽ.§.fi. & l.
seq.Sed pęnæ adiectio cũ subscriptione de rato, nil plus
fortitudinis adiicit cõpromisso, cũ quis alteri stipulatur
& pœna tenet: & prima pactio tanquam inualida non
77 suscipit ullas uires. ff. de uer.obl.l.stipulatio. §. alteri. †
Itẽ uerbũ illud, Ratũ manet arbitriũ,nihil aliud sonat.
q̃ vt pœna soluta arbitriũ maneat in suo primo uigore,
sed prius uigore fuit tãtũmodo ad interesse.ar.ff.de leg.
1.legata. Itẽ certa sunt gña arbitrorũ,quæ lex noluit exe
cutioni mandari:unde ꝯtra legẽ nõ est aliqua forma tra
dẽda.ar.ff.de act.&obl.obligationũ ferè.in.j.ex.de trãsl.
inter.circa med.2.q.5 cõsuluisti. Dicẽdũ est ergo,quod tale
arbitriũ nõ est executioni mandanũ:sed solũ pœna & in
super interesse petat. Nec obst.prædicta ratificatio,quæ
non fuit post latũ arbitriũ sub secuta.ut C.de arb.l.pen.
78 † Sed quærit,quare ponit:ut s.§.proxi.in forma sibi in-
uicẽ:& eidẽ arbitrio,& c.nã partes debẽt pœnã sibi inui-
cẽ stipulari,& non arbiter.ut in præ.l.Pomponius ait. &
eo.ti.in l.seq.Quid ergo erit si arbiter pęnã stipulatur,&
altera pars nõ obtẽperat arbitrio?non.n.pars obtẽperãs
petere poterit illã:qa nõ fuit stipulata.Sed dic.quod arbiter
dẽt cedere actionẽ,quã hẽt,parti obtẽperanti.ff. de præ-
scrip.ver.si rẽ inspiciẽdam.§.si quis sponsionis. & sic ap
plicabitur pęna parti obtẽperanti.C.de trans. si quis ma
b ior. Pla.tñ dixit[b] non tenere compromissum, si arbiter,
vel alius fuerit pœnam stipulatus. quod dic ut in sum-
ma Azo.eo.tit.ver.quid si arbiter.vide sup. ver. sed quid
79 si stipulatus. † In forma aũt cõpromissi notabiliter po-
nitur,quod possit pronunciare die feriata. Nã aliàs non pos
c set,[c] Et in hoc est arbitrium sicut iudicio.ff.eo. si de meis
§.fin.& l.si feriatis.& l.diẽ.§.si quis litigatorum. Et licèt
actum sit, non tñ poterit diebus in honorem Dei feria-
tis pronunciare,ẽt si expresse sit dictũ.C. de fer. omnes
dies.prope fi.& ext.eo.c.fi.15.q.5.c.1. & 2. quia illa clau-
sula non extenditur ad id, quod de iure fieri non põt. ff.
ad muni.l.Lucius.§.idem resp.& probatur hoc.ff.de po
stu.l.quod prohibet.ff.de pac.l.ius publicum.ext.de for.
comp.si diligenti.1.di.ius publicum. In rusticis aũt & re-
d pentinis poterit s̃m Iac.& Bal.[d] † Sed nunquid amicabi
80 bilis compositor poterit dieb.feriatis pronunciare? Rñ
deo sic:quia non dr̃ tunc verũ cõpromissum, sed quod-
dam pactum,seu transactio,quæ tunc fieri pñt.ar. C. de
fer.l.fi.transactio.& oĩ tpe põt quis paci reformandę in-
tendere:vt ibi,& ext.eo.c.1. ibi: nisi pro pace, & c.fi.22.
q.1.oẽ quod. Vnde dixit Vber. quod si dixit arbiter, quod arbi-
trium obtinet vicẽ amicabilis compositionis,seu transa
ctionis,valebit.C.de fer.l.fi.Secus si dixit,quod habeat vim
sñiæ pp vitiũ pronunciationis. ff.de execu. tu. l.qui testõ.

81 † Sed nunquid tenetr̃ sedere,& audire dieb.feriatis,qui-
bus audire põt ex pacto partium,ex quo partes renũcia-
uerunt? Resp.non sicut nec iudex: quia hoc pactum nõ
ligat arbitrium,vel iudicem. Põt tñ si velit:quia non qc
quid iudicis ptãti,&c.ff.de iud.non quicquid.2.q.3.ca.si
quem.§.notandum.prope prin.C.quõ & qñ iud.l.1. ff.de
pac.ius publicum.ext.de for.comp.si diligenti.Vel in ar
e bitrio refert,[e] an dictum sit, quod possit sedere: ut tunc sit
in eius voluntate sedere,vel non:an dictũ sit quod possit, &
f debeat[f] sedere,vt tunc sit obligatus ad sedendũ:quia si
cut partes obligantur arbitro,sic ipse eis. art.22.q.vlt.de
forma.in fi. Primo ergo casu cogitur procedere,in secũ
g do nõ.[g] Adhoc facit.ff.de verb.sig.l.verbum oportere.
82 ff.de arbit.non distinguemus.§. de officio. † In summa
h quoq; illud non est omittendum:nam si aliqui[h] sponte
de coi consensu consentiãt coram epõ litigare,ipse mo
i re arbitri cognoscet. Si vero coacti[i] sint, sñia non vale-
bit:vel ẽt si sit altera parte absente lata. Hæc habẽntur.C.
de epi.audi.l.si qui ex consensu.nisi dictum fuisset,quod al
tera parte absente, posset sñiare:ut in præ.l.diem protes
te.§.litigatos. Quid si inuiti detinerentur? Dico quod nõ va
let,quod actum est:ut ibi, & ff.qui testa.face. pos. testõ.
& ff.de auto.præs.l.1.fi. ext. de spon. cum locum. & de
83 procur.accedens, † Quid si arbiter pronunciauit altera
parte absente:& sic non valet; vt dixi: nec vult amplius
pronunciare:vel pars aduersa non vult quod pronunciet, p
l.ff.de re iudi. iudex. nunquid dẽt iterum pronunciare?
Et vr̃ quod sic:quia hoc faceret ordinarius: vt C.de accusa.
si accusatorib.absentib. C.quõ,& qñ iudi. l. si præses.li-
cèt sit secus in iudice delegato:ut eodem tit.si ut propo
nis.& ext.de off.del.in literis, cui qñque arbiter compa-
ratur. Sed resp. s̃m Vber. quod iterum debet pronunciare:
quia nondum tulit sñiam: ut ff.de arb.quid tñ.& l.qua-
lem.ar.contra.nam si unus abfuit,sñia nõ tenuit: tñ qui
non venit,incidit in pœnam. Vnde põt amplius iudica-
re nisi sit dictum,quod pęna pluries committatur: vt ff.eo.
si quis.& l.si duo.§. fi.Sed si fortè die feriata pronũcias-
K set,altera parte absente:quia tunc non cõmisisset,[k] cẽt
à ptore cogẽdus:ut adhuc diceret. Vel dic vt sup. uersi.
sed s̃m pręmissa.Sed quid si arbiter pronũciet pro absẽ-
te,nunqd absens petet pęnam, si pñs non pareat senten-
tiæ?

ADDITIONES.

a Dicit. *Vbi sup. in princ.*
Adde ad uers.seq.ibi,quid si in compromissa,&c. quod sententia arbitri non mandatur executioni, vbi est pœna,quia agitur ad pœnam,aliàs sic,secundum Guid. Papa,sing.178 incipien.assertio interfecti,& dicit istud fuisse dictum Oldr. allegat l. Iudæi.C. de Iudæ.& l.a diuo Pio.ff.de re iud. licèt sint gl.contrariæ.in l.ait prætor.ff.de re iud.& in c.per tuas.ext.de arb. Hen.Ferran.
b Dixit. *Vt not. Accu.ff.eo.litigatores.§.quod ait. no. etiam de hoc in l.pen.§.1.C.eo.tit.& ibi etiam per Cy. ver.vlt.quæri gl. tractando de pignoribus datis arbitro pro obseruatione arbitrij, & ibi ponis etiam dictum Gui.de Su.*
c Posset. *De arbitrio iuris, inf.de rec.§ fi.pen.char.ver.itẽ utrũ quid*
d Iaco.& Bal. *Vide infr. de fer.§.ult.in prin.*
e Refert. *Secundum Vb.de Bob.char.3.in prin.& Io. de Deo Cauil.lib.3.char vlt.in prin.*
f Debeat. *Facit qd no.in cle.de iu.dispẽdiosam.ad fi. super verbo, valeat.*
g Secundo non. *Sup.nisi dies cõpromissi exitura esset, per l.si de meis §.ult.ff.de arb. Sic etiam dicit Bar.de Prat.in q.q̃ inci.societas iudiciũ in fi.*
h Aliqui laici. *Sed idẽ in clericis ẽt ꝓpriis,de quo sup.§. 2. versic. sed nunqd uel extraneis,q licèt non possint iurisdictionẽ proprij declinare,nisi certa concurrant eundo ad aliũ iudicem. bene tamen sine episcopi sui consensu arbitros legunt in causis propriis, ut no. de foro compe.si diligenti,in fi. 1.glo.*
i Coacti. *Vide quod dixi sup.§.excipitur,prope finem.*
k Commisisset. *Clarius secundum superiorẽ dixisset, quia nullus incidisset in pœnam.*

tiæ) Resp. sic. Absurdum.n.est, vt actor veniat ɔ ea, &c. vt C.de iureiu.l.generaliter.vnde sæpe euenit, q̄ is,q̄ pe tit,excludi potest exceptione, non tñ est qui opponat: vt C.de transact.vbi de const.pecu.Auth.ɔ: ita licèt hic non habeat actionē mero iure,tamen non est qui obij-
24 ciat exceptionem.† præterea sñia lata pro minore sine tutoris autoritate valet:vt C.de procu.l.nō eo. Sed dic, q̄ præsens potest euadere per aliam viā.Dicet.n. absen ti.Et tu incidisti in pœnam,quia nō venisti,& sic poterit compensare,cum generaliter dicat litera præ.l. q̄ sñia vno absente lata,non valet.& ideo est generaliter intel ligenda,vt 19.di.si Romanorum,& quia cōpromissum non debet claudicare:ut ff.de arb.l.si cum dies.in fi.& l. non distinguemus.§.si seruus.sicut nec iudicium:vt ex̄ de excep.cum inter.fm Vber.& vide sup.§.excipitur ad fi.Sed pone,arbiter nocte præcedente ante diem statutam decedit:pars uero,quæ non uenit ad diem,nō mo uerat tunc se de loco suo:& certum est, q̄ modo non poterat uenire die assignata:quæritur utrum incidat in pœnam? Et vr̄ q̄ sic.ff.de uer.obl.inSulam. & l.cum sti pulatus sim a Proculo.Odof.contra:cum aduersarij nō interfit.ar.ff.si quis in ius uoc.non ierit.l.a.§.fi. & uide
a infra de expensis.§.fi.cum autem ª.

ADDITIO.

a Cum autem. *Allegatur quod no.de dolo & contu.c.fi. & idem in §.differt.ver.item si arbiter.*

Bald. De Arbitris.

ARBITER est bonus uir electus super lite cognoscenda,& tandē sententialiter dirimēda. Arbitrator aūt est bonus uir,& amicabilis cōpositor electus super lite transigenda,& ad ɔcordiam uia æquitatis inter partes inducēda. Arbiter debet sequi iuris rigorē, & æquitatē scriptam:& nō pōt assumi, nisi ad diffinitionē litium. Arbitrator sequitur æquitatē sui capitis,& pōt arbitratorē modicū lædere,enormiter non.ff.de arb.l.si in seruū,§.si quis iudex,&l.si de meis,§.recepisse,ff.pro soc.l. unde si Neruæ.& si eligatur arbitrator super lite,habet uim trāsactionis.in Auth.ut differ.iud.l.i. Differt tñ a uera trāsactione:quia in uera transactione,sicut in sñia,tolleratur omnis læsio pp eius autoritatem,ff.ad Tre.l.Lucius.§.fi.ff.de pig.l.si fundus.§.si plures. Secus in arbitramēto:ga ur̄ compromissū super spe futuræ ɔquæ,pnunciationis:non tñ hæc spes conditionē facit,sed modum & exceptionē parit.& ius petēdi reductionē.Nā si inesset ibi ɔditio,non ualeret laudū ipso iure, qd̄ falsum, ff. loc.l.qro.§.inter.in fi.Nā nec dolus nec culpa arbitratoris facit laudū nullū esse,sed parit exceptionē.ff.de arb. l.nō distinguemus,§.cū quidam.&l.ita demum.ubi de hoc.& ar.ff.ad Treb.l.seruo inuito,§.cū prætor.Eligitur ēt arbiter super diffinitionē ɔctus.C.de ɔhen.empt.l.fi. ff.loc.l.si merces.& l.sin lege.in prin.& super testō. ff. de leg.1.Sed hæc differentia est,quia in contractu ur̄ esi gi in modū ɔditionis:sed in ult.uoluntate remanet declaratiuus,ut d.l.1.fm Pe.uide inf.eo.§.dicit Bar.&in §. quo iure.uer. super ɔctu.]Bal.'Ad sñia arbitri non appellatur:quia appellatio debet fieri ad superiorē gradum:sed arbiter nō est in gradu iurisdictionis. Idē in arbitratore,q̄ nō appelletur:sed loco appellationis petiē reductio ad arbitrium boni uiri,quæ in arbitro pēti nō pōt:& si ɔcessit arbitratorem,& dederit ut arbiter, autoritatem,qua pronūciauit,nō autoritatē,qua cognouit, ɔsidero,quoad admittendā uel respuendā reductionis petitionē. Ab interlocutoria reductio nō petitur: quia arbitrator non interloquitur:quia cū est processum coram eo,arbiter interloquitur,sed non subiacet reductioni.Irē an de consensu partiū possit appellari,uide inf.de app.§.a sñia arbitri.uide J.eo.§.an,pcessus.& inf.de ing-

fi.§.1.& J.eo.§.si quis est arbiter. Nota, q̄ iura votis litigantium tripliciter prospexerūt. Vno modo maximè ad lites dirimēdas,si partes voluit q̄ id,qd̄ sententiabitur,firmū sit:nec esse de cætero lis possit,siue bene,siue malè pronuncietur.Nam si hoc uolunt,compromittāt in arbitrū:cui laudo metu pœnæ standū erit:siue bñ, siue ma lè pronūcietur.ff.de arb.l.diē.§.stari. Secundo mō, & valde subnixo rōni,q̄ litiget corā iudice:si bene iudicabit, stabit:si malè,appellabit. Huic tñ appellationi pōt renūciari.l.1.in fi.ā qui.appel.non lic.C.de temp.appel.l.fi.in fi.Tertio minimo mō, q̄ compromittatur in arbitratorem,qui dēt sequi viam veritatis,& iustitiæ:& in dubio debet facere,qd̄ credit utriq; parti expedire:non autem debet esse partialis hō:sed cōis amicus facto, & opere, vt nomini suo facta conueniant, & si secus faceret, pōt peti reductio,cui non pōt renunciari, nisi laudo lato.de quo infrà eo.§.renunciari nō pōt. sicut nec homologari.ar.C.eo.l.pe.Et in hoc differt à sñia,ubi pōt renuncia re appellationi. Itē iste in dubio laudat, sed iudex in dubio non iudicat,si de cā sibi per gesta nō liquet:sed arbitrator nō indiget gestis:ut per Inno.de iureiu. ca Quintauallis.Bal.nō valet sñia arbitri, uel arbitratoris contra sñiam iudicis,quæ trāsiuit in rem iudicatam. iu §.1.uer. arbitratores.Et ratio no.per Accur.C.de transac.l.diuersa.Nā nec partes in hoc possunt expresse consentire, vt ibi no.Bal.& vide J.eo.§.sed de re iud.Petitio reductionis debet peti corā iudice eius loci. uer. sed quis erit.gl. f.vbi compromissum.ff.de arbit.l. si eūm dies. §.si arbiter.Vel dic,q̄ actor sequitur forum rei, ɔtra quem petit reductionem.ff.de cond.inde.l.qui certo loco.& C.vbi & apud quos.l.2.quod est verius Non obst.§.si arbitrer quia illud ualeat,quoad processum arbitri:sed hic loquimur de processu iudicis.vnde non discedo a regula,quę dicit, q̄ petens sequitur forum rei. Ab illo enim iudice iudicandus est, cui subest:non a iudice actoris, cui non est suppositus.Bal.Vide in f.§.quare.ver. & tunc qui est. An processus reductionis deferatur per lapsum anni,sicut processus appellationis? Dic,q̄ non:quia petitio reductionis non est uera appellatio. versi.quid si à tpe.G. Sed est potius simplex querela , in qua non cadit desertio iuris intentati: & peritur correctio ista offō iudicis: qñ super lite,vel aliquo litium c exitit compromissum no.ff.qui satis.cogan. l.arbitrio. secundum vnam lecturam Bal.Vide eos.§.quo iure.& supra eo. §.a sñia,& infra de appallatio.§.sed pone quæstionem de facto. Pōt de uno articulo compromitti,sicut de tota cā.C.de pac. l.pen.uide infra.eod.§. compromissum. B.Arbiter facit litem suā eo modo,quo iudex.versi. sed quæro. G.sed arbitrator non tenetur,nisi de dolo & lata culpa,quia cōtractus celebratur solū gratia compromittentis; ar. l. 1. ff.si mensor.fal.mo.dixe.secundum Bar. Idem in consiliario.ff.mandati.l.idemq;.§. si quis ca. Bal. vide inf. de re iud.§.iudex facit. Sed compromittitur in tres simpliciter, & vnus sit in habilis, non ualet compromissum, quoad duos.§.pōt.versi.sed quid si.G.Nam qñ committitur aliquid copulatiuè: illa copula vr̄ esse de forma cō promissi,a qua non potest recedi. l.Pedius. §. 1. de arbitris.Bal. Vide sup.§.si compromittitur. Ordinarius cāe non pōt compellere partes, vt compromittant in eum de eadem causa nec sponte recipere fm leges: fm canones sic.sed de alia bene pōt recipere sponte.ff.eo. l. 3. in fi.& l.sed si & per seruum.§.2.G. in ver. sed si nunquid, & vide gl.dictę l.sed & si.§.1.eo.ti.Compromissum & actus partium & processus arbitri,tenet figuram & simi liudinem iudiciorum in personis:nisi sint personę pro hibitæ in iure gentium vel diuino. Item in ordine substantiali iudiciorum,non accidentali:vt est de satisdatio ne.uide infra,§.minor.uer.quæ,&c.Bal.Dicit Bar.in l.si quis arbitratu.quod si perfecto cōtractu compromittitur de aliquo,quod ei defuit, quod eo nō arbitrante recurritur ad arbitriū boni viri.ff.de contrahenda.empt.l

officio,& l.donum.secus si compromittitur de contractu futuro,secundum Bartolū.& vide sup.eo.§.primo. versiculo.eligitur etiam.Tu dic,vt notatur.C.de ɔhen. emptio.l.in emptione.& de regu.iuris.l. in personam. Nou obstat lex,officio.quia ibi fuit factum simpliciter, non per viam compromissi.Baldus.Minor non habēs curatorem potest compromittere, sicut & contrahere sed non procedere ad actus iudiciales coram arbitro, quia compromissum tenet instar contractus, sed processus sequens tenet instar iudicij:in dubio tamen qui cōpromisit,præsumitur ætatis legitimæ:vt ff. eo.l. tertia.in principio,quia quilibet præsumitur idoneus. ff. de probationib.l.ab ea parte.§.fi.in †.restat.versic. quid de minore.G.Vide.ff.de minoribus.l.si minores.§. minores.in textu.& glo.& s.§.compromissum. Vasallus potest compromittere de feudo in sui præiudiciū,non domini,versic.sed nunquid vasallus.G.illud est verum quoad personalem obligationem, non quoad realem fundi alienationem.argumētum.G.ne rei do.vel templo,l.vniuersitas.nisi domino concedente.vt ff. de seruitu.rusti.prædiorum.l.cum esset.§.fin. Et idem in emphyteota,præsertim cum persona prohibita. ff. de verborum obligationibus.l.si ita quis.§.eadem lege in gl. Baldus. Rector ecclesiæ potest compromittere de titulo suo non de bonis ecclesiæ. versiculo, sed nunquid clericus.vide infra eodem.§.fina.in fine. Compromissa personalia sunt,cū processus factus sit probatorius: & tunc sententia transit ad hæredem.in §.differt.ver.2. vide infra eodem.§.an arbitrator.& §.præceptum.& in frā. §. proximo.Confessio famosa coram arbitro non infamat:quia non est facta in vero iudicio.not. ff. de infami.l.quid ergo.§.ex compromisso. Item quia confessio & sententia sunt duo proportionabilia: & si sententia non infamat,nec confessio:vt ibi notatur, quod est notatu dignum.Baldus.An arbitramentū finiatur morte compromittentis.§.igitur.versi.sed nunquid. G. Vide ff.de lega.3.l.si sic.§.fina.per Iacobum de Are. Arbitramentum est sententia,vel laudum:compromissum est conuentio partium.Vnde primum transit ad hæredes.ff.eo.l.quamuis.Secundum non,nisi id fuerit actū. eodem titu.capit.vltimo.quia multum sic vsitatur, dicitur arbitrium arbitrandi potestas. Ioan. in additionibus in §.arbiter.versicu.est autem differentia, secundū quosdam. Vber.dixit,quod compromissum in arbitratorē non est,ꝓpriè cōpromissum:sed quoddā pactum, G.l.super contractu.sed super lite est verum compromissum.Et hoc facit ad statutum Perusij,quo cauetur quòd non valeat compromissum, nisi in præsentem & acceptantem.Nam si de lite cōpromittitur,& habet locum statutum. Si autem in declaratione contractus, non habet locum statutum,sed ius commune, & sic valet. Nam verba statuti sunt strictè intelligenda &proprie. Item valet, si tertius arbiter eligatur per primos duos.Nam valet electio in absentia:quia illa electio non est compromissum.infra eod.§.sequitur.versiculo sed nunquid ille tertius.per G. Ante litem contestatam coram arbitro sunt compromissa perpetua:sed lite contestata finiuntur triennio, secundum Azonem, non vi triennij,sed vi desertionis. Nam vi triennij sola instantia,non conuentio expirat: vt no.in l.item si vnus.§. 1. ff. de arbitr. De hoc in §.differt.vet.item vt infra. Coram arbitratore autem non cadit instantia,ergo nec eremodicium,ut no.sup.eo.§.in arbitramentum. An arbitrator possit apponere conditionem,vt condēno te ad restitutionē c.hab:to precio,cum de precio non esset cōpromissum?Et sentit φ sic.secus in arbitro.in §. excipitur.ueri.sed pone φ hu.G.& C.de sen.l.cū eorū.& l.cū iudex.ff.de rei uendica.l.in fundo.in fi.Sed ibi loquitur coram iudice,qui nō habet iurisdictionem coarctatā. Hac ratione ui.,φ arbitrator possit admittere compensationem,de qua non est cōpromissum expresse,quia pōt cōponere inter partes,& quia cōpensatio est imaginaria solutio,& quia fundatur in æquitate,& quia est similis exceptioni doli.de distract.pigno.l.& si debitor. & ff.de administrat.tuto.l.inter tutores.& Institu. de act. §.in bonæ fidei,In contrarium facit:quia habet instar reconuentionis,C.de compensa.l.neque,quę non potest fieri corā arbitro,ext.de arb.c.cum dilectus. Item quia est quæstio,quę potest examinari seorsum a principio, nec est rescissoria,neq; cōtigua:ergo non veniet,ex quo non fuit plenum.i.generale compromissum : vt l. si cū dies §.plenum. Item exceptus potest excipere:& tñ non pōt cōpensare,ex de iud.c.intelleximus,quia non est mera defensio. Et pro hoc facit quod Bald.not. in l. quoniam Alexandrum,C.de adulter.Item cōpromissa sunt stricti iuris:& non prorogantur,ff.de arbitr.l. non distinguemus.§.illud. Et ad hoc facit quod not.infra de recusatio.§.effectus,ver.itē quid si vna solutio. Aut cōpensatio nascitur ex eadem causa:vt ff.pro socio.l. de il lo.& tunc potest opponi,vt ff.familiæ erci.l.Mæuius.§. arbiter. Aut ex alia causa,& tunc coram mero arbitro non potest opponi:nec potest incidere coram eo: sed arbitrator,si vult potest conditionaliter absoluere, vt, Absoluo te abvndecim de quibus est compromissum, si tu absoluis aduersarium tuum a rotidē,de quib. compensatio opponitur.Iubere enim de eo, de quo non est cōpromissum,non pōt,sed cōditionē adijcere,suadēte æquitate,& sic iudex quoq; appellationis cognoscit de compensatione primo nō obiecta, infra de appellationibus,§.pen.versi.sed nunquid in causa,vbi videas. Nec per prædicta nego arbitros de exceptionibus cognituros:nam de omnib.exceptionib.sine quib.non pōt ritè & rectè procedi,vel rectè iudicari,cognoscunt:vt de dilatorijs & peremptorijs,ff.eod. l. non distinguemus, §. si is.Sed exceptio cōdensationis non respicit iniquitatem pronūciationis,nec intrinsecus venit, sed extrinsecus. Nā in ea nō.de æquitate libelli, sed de æquitate exceptionis disputatur, quod longè distat a facto principali,de quo est cōpromissum.De beneficio aūt diuisionis,cessionis,& excusationis cognoscit:quia moratoria exceptio,& quælibet pōt opponi corā arbitro, sicut & corā iudice. Nō enim, qui compromittit,sua iura pdit nec suas exceptiones: sicut nec actor suas actiones Neuter.n.sua arma perdit cōpromittendo.imo uterq; se armat ad bellū ciuilis discriminis ingressus. Bald. An aūt exceptio præposterationis possit opponi,uide infra eo. §.fi.& vide proximo,§.de recusatio. Potest ēt arbiter cōgnoscere de fructib. & interesse accessoriè venientib. ut no.ff.eo.l.qui arbiter.&.l.non distinguemus.§.de officio. De pęna aūt contractus vel compromissi non cognoscit.ff.eodem.l.qui tamen.§.fi.Et ratio differentiæ est quia fructus ueniunt ex cōsequentia principalis petitionis.Itē si quis petit fructus,etiam interesse uidetur petijsse,ff.si seruitus uēdi.l.loci corpus.§.in confessoria vbi de hoc,quod est ibi notabile. sed pęna conuentionalis ueniriure actionis. Et omnis actio est nobilis,& per se stat.Officiū aūt iudicis in accessorijs est mercenarium,&regulatur a principali.ff.de actio.emp.l.qui per collusionem,§.vlt.& ideo est mercenariū, quia rursus aliud sibi famulari non poterit.no. ff. de pentio. hęred. l.hæres suriosi,§.fi.secundum vnam lecturam. Vide circa prædicta Ioannem Andream,ext.de arbit.c.cum dilectus. Si plures cōpromittunt pro qualibet parte, non facta mentione suorum hæredum,& unus cōpromittentium viuit,& res est diuidua. & quilibet litigat pro parte durat compromissum:& tot sunt compromissa, quot sunt partes & personæ. C. communi diuidun. l. ad officium.ff.de uerborum obligationibus. l. scite. & de iniurijs,l.si plures . secus, si res erat indiuidua : quia tunc finitum fuit compromissum. Similiter si quis pro mittit pro se & vxore,non facta mentione hæredū.pro mittit de rato:non finitur compromissum morte uxoris:

ris: cum executio ꝯ compromittente m fieri debeat. ff. de procuratoribus. l. Plautius. Ioan. Andreas in in additionibus, in §. finitur. ver. itē morte legatorū. Si quinde cim petam: & vnus arbiter condemnat in quinque, alter in decem, non habet locum electio tertij: quia isti de quinque concordant, etiam si ille de decem in contrarium protestatur: quia maior numerus affirmatiuus incommutabili veritate minorem continet, & præsup. ponit: vt dnt arithmetici & geometræ: maior, inquiūt numerus minorem numerat: vt infra de iureiurando. §. plus. in fe. & probatur in l. diem. §. si plures. §. sequitur ver. notare. G. Hoc verum vbi in ca ista consonāt, sed in quantitate se excedunt. Sed in facto vel æquitate causæ dissonant: vt quia vnus declarat nomine precij libri esse promissā decem, & alter quinque, dicit: tunc est locus electioni tertij: quia non sunt ꝯcordes. ff. locati. l. si decem. Item in absolutione non sunt concordes, quia qui in plus condemnat, minus absoluit. Quando igitur valet? nam condemnatio partis sine absolutione cōcordi nulla est. ff. de doli excep. l. apud. § 2, Solu. tacitè videtur esse concordes, vt d. §. si plures. Bald. Vide infra proximo. & extra de re iudicata. ca. 1. lib. 6. Sed quid si sunt tres vnus condemnat in quinque purè, alij in decē ad annum? Certè tūc pp additionem tēporis præualet sententia in decem. Item si adijciatur locus vel alia adiectio. ff. de verborum obliga. l. 1. §. cum adijcitur. in ver. quid si arbiter. G. vide infra proximo. Quid si vnus dixit in 2 2. flor. alter in 40 flore. qui tantum valent? Dic ꝙ formaliter sunt concordes. ff. de verborum obligationibus l. qui extrinsecus. Bald. Si quis est arbiter & arbitratur videtur procedere, & pronunciare ea via quæ validior est. Caueat tamē sibi actor, ne formet libellū coram eo tanquam coram mero arbitro: quia tunc videretur elegisse certam viam. ver. sed pone. & seq. G. vide suprà. §. a sententia. Arbiter videtur acceptasse tacēdo. ver. sed nunquid per l. si filius. ff. ad Macedo. G. Tertius arbiter electus iuris autoritate nō est verus arbiter, nec laudat, sed præcipit, & cōsuluit, & duo debent sibi parere, vel sponte, vel iudice comminante. ver. sed nunquid iste. G. Dyn. dicit, ꝙ est verus arbiter, & debet laudare. ff. de furt. l. si dnm. Et idem disputando tenuit Francis. Accur. & Iaco. de Aret. ꝙ est verius. Ergo necesse habet, & potest cum altero pronunciare, imò discordātibus duobus potest tertiam ferre sententiam, quę præualet. ff. eo. l. item si vnus. §. principaliter. per Accur. & Bal. si autem est electus autoritate cōpromittentium, tunc certum est, ꝙ est arbiter. ff. de seruit. rustic. prædio l. cum esset. § fi. not. Bald. An possit adijci in cōpromisso de habendo consilio, uel de sequendo, uel simile? Dicit Inno. quod sic. c. si. pro debilitate. extra de offi. dele. Quid de consilio confectionis instri, uide infra de inst. edi. §. si tabellio inest. Bald. Renunciari non potest iuri futuro reductionis, si qua erit, sed pactū remitti potest, secundum quosdam. uer. item quid si compromissum G. Dicut no. per Cyn. C. eo. l. pen. per Dyn. in c. indultū de reg. iur. lib. 6. Et per me. ff. de indist. indebi. l. si procurator. in lect. Bal. & nimis cautela est suspecta, & insolitæ renunciationū clausulæ. ff. de condi. indebi. l. 6. ubi de hoc uide sup. eo. §. & nota. infra eo. De homologanone. in fi. uer. illud sciendum. Nota ꝙ officiū tertij uel adiuncti expirat expirante tempore compromissi. C. quando tu. uel cura. esse desiert. 1. no. Bal. Tertius arbiter non dicitur esse de numero, sed de autoritate. Et dicitur tertius, id est, medius, non plicans in aliquam partē, sup. eo. §. tertius. Nota in iudicibus, quod si duobus discordantibus datur tertius, tota autoritas stat in illo tertio. C. de app. l. in offerendis. uer. ita tñ. Bald. Quibus remedijs cōstringunt primi arbitri, & si nullo modo nolunt concordare in electione tertij, ꝗ. de recusa. §. effectus. uer. item quid si duo uolūt. per G. & ff. de libe. lega. l. si duob. Quo iure petatur reductio ad arbitriū boni viri? Dic ꝙ officio iudicis: & cautum est, si petatur intra decem dies, ne videatur homologari. ver. sed quo iure, & vers. sequen. G. Duobus modis potest peti reductio. s. excipiendo, & agendo. Excipiendo non simpliciter de iniquitate, sed adiuncta incidenter petitione reductionis, ff. eo. l. non distinguemus, §. cum quidam, in fin. & de inoff. testamen. l. Papinianus, §. si filius. & tunc qui est iudex primę causæ, est iudex secundæ & reductionis causæ. vide supra eo. §. petitio reductionis. C. de iudi. l. quoties. & no. ff. de inoff. testa. l. si suspecta, §. fi. & ista exceptio est perpetua, C. si ma. fa. sine decr. l. 1. ff. de except. doli. l. pu. e. §. fin. Agendo, & hoc dupliciter: qa aut est laudum latum super contractu, aut super lite: si super contractu ad inchoationem contractus, puta societas: & tunc agitur ad excipien. actione ex eo contractu: vt l. si Neruæ, ff. pro socio. ibi dum dicit, per iudiciū bonæ fidei. i. per actionem pro socio. Nam officium iudicis non est bonę fidei. Si vero est laudandum super lite: tunc aut est laudatū transigendo, aliquo dato vel retento, vel condemnando, vel absoluendo, & tunc officio iudicis agendū est, quia non est prodita certa actio. arg. ff. de minorib. l. qd si minor. §. fi. C. vnde vi. l. pen. Quod officium iudicis debet implorari intra quadriennium, sicut restitutio. in integ. C. qui. ex cau. ma. l. in contractibus. Vel dic, ꝙ est perpetuum. C. de præscrip. 30. an. l. sicut. & ff. de contrahē. emp. l. officio. quod est verius per regulam generalem, l. 2. C. de cōsti. pecu. Facit, quod in fine no. C. de fal. l. querelam. & sic falsa est opin. ꝙ intra decem dies. Nec obst. l. pen. C. eo. quia loquitur in vero arbitrio, non arbitramento. Nō enim debemus extendere legem illam, quæ loquitur in arbitro, de arbitratore. Et ista est cōis opin. Bald. vide supra eo. §. an pcessus reductionis. & §. petitio reductionis. & §. 1. in fi. & in §. de homologatione. Bal. Sed an pendente causa reductionis possit arbitramentum execution i mandari? Videtur ꝙ sic. si per formam alicuius statuti habet executionem paratam, & hoc quatuor rationibus. Primo, qa præsumitur petens reductionē facere causa moderandę solutionis. C. de or. cog. l. fi. C. de fal. l. satis apertè. Secundo, quia causa executionis est summaria: vnde non retardatur per petitionē, quę requirit cognitionē plenariam, C. de compens. l. fi. C. de edic. diui Adria. toll. l. 2. ff. ad Treb. l. ille a quo. ff. de re iu. l. a diuo Pio, §. quod si super rebus. Tertio, quia iste videntur mutuę petitiones: & in summarijs summaria petitio non suspēditur per reconuentionem causę non summarię. vt in capit. 1. de mutu. petitio. Quartò, quia quando duo iudicia sic se habēt, quòd vnum ad alterum sunt pariter opposita: vnum non impedit processum alterius. ff. de except. rei iudicatæ. l. si inter me & te. Quintò videtur probari hoc per id, quod not. Inno. de off. deleg. ca. cum in iure peritus. In contrarium videtur plurib. rationib. Primò ex natura pcindicialium. Nā quęstio præiudicialis præferenda est. ff. de iud. l. per minorē. & not. in l. qui prior. eo. tit. & semper intelligitur preuenire, etiā si sit postea mota. ff. de noxa. l. si ad libertatē, in prin. Secundo, quia non debet iudex exequi, quod postea subiacet retractationi. ar. ff. de execu. tu. l. dī. Tertiò, quia reductio habet instar appellationis: ergo interim nihil est innouandū. C. de transac. l. si causa cognita. Quartò, quia actio præiudicialis hēt instar exceptionis, vt not. in d. §. si filius. sed exceptio obstat: ergo, &c. Quintò, vī casus ex cōiūctione duarū legū. Si. n. filius erat debitor patris ex sententia: & pater moriēs instituit extraneum, filio exhæredato, pōt filius cōuenire petitione hereditatis, tanquā iure prior: & habet paratā executionē. ff. de per. here. l. itē veniunt. §. idē rectè. quā tñ filius opponēdo querelam reijcit. Casus ergo est in d. §. si filius quod verum credo, si causa reductionis intra duos mēses debeat finiri, fortè ex forma statuti ar. ff. de iure fis. l. aufertur, § qui cōpositionē. Si autem requireret longū tractū: tūc posset

iudex exeq̃ui recepta cautione: ex. de inte. resti. ca. suscitata. Pro prima parte facit de appe. c. pastoralis: in prin. coniuncto. sup. eo. tit. §. 1. uersicu. nunc tamen. Bal. Ad hoc ut ualeat cõpromissum, sufficit q̃ reus etiam extra iudicium negauerit, licèt possit de facili conueniri. C. de trãsac. l. preses. & l. interpositas. §. 1. quod no. Bal. Valet compromissum etiam de uno articulo. ff. qui satisda. cogantur. l. arbitro. C. de pact. l. penul. & tunc laudũ habet uim interlocutoriæ. Bal. Vide supra eodem. §. potest de uno articulo. Ex forma statuti ueniens contra laudum punitur in centum: quæritur utrum excusetur ab ista poena habens iustam causam litigandi, Et dic quod sic, per gl. ordin. C. quorum appella. non reci. l. ab executore. iuncto. tex. cum gloss. quæ incipit, distinctione adhibita. quod est ualde notabile. Bal. Sed quid si statutum dicit, quòd contra laudum nil possit obijci: an poterit peti reductio, Et dic q̃ non. arg. ff. de alea. l. 1. §. quod autẽ. Idẽ si dicat, quod nihil possit excipi. Nam cui denegatur exceptio: & actio per quam deuenitur ad excipiendum. C. de transac. l. nec intentio. ff. solu. matr. cum mulier. & quod not. ff. de mino. l. in causæ. in prin. per. glo. & per Cyn. in q. Nam nec minor aduersus laudum hoc casu posset restitui in integrum, secundum Cyn. ibidẽ, quod est nota. Si dicit. quod non possit agi, videtur q̃d possit excipi, quia quãdo excipit proprie loquendo, nõ agit de causa poss. cap. 3. per Innocen. Bal. Potest renunciari arbitramento sicut transactioni, & denuo compromitti. C. de transactio. l. si diuersa. quod no. Sed de re iudicata nõ potest compromitti: vt nota. C. de epis. audi. l. si qua per Cyn. de arbitr. c. si qua per Innocen. De homologatione notandum est, quòd in contractu vel arbitramento non habet locum homologatio. nam nulla lex hoc dicit: ergo stamus regulæ. ff. de actio. & obli. l. obligationum fere. §. placet. Si tamen pars est præsens, laudo debet cõtradicere, ne acquiescere videatur. Ar. ff. ad Macedo. l. filius. C. de rela. l. 1. ff. de fideius. tut. l. cũ ostẽdimus. §. fin. ff. de pigno. l. si fideiusso. §. pater. Ergo verò credo, quod præsentia non habeatur pro consensu, sed facit bene præsumi pro iustitia laudi non contradicti. argu. eorum quæ not. Innoc. & Hosti. in cap. quoniã contra. de proba. nisi notarius scribat latam tali præsente & cõsentiente. Nam tunc præsentia haberetur p̃ cõsensu. Sic loquitur dicta l. cum ostendimus, in fi. Sed in vero arbitro habet locum homologatio, cũ hac distinctione. Nam interdum fit cõpromissum nudo pacto sine poena: & tunc habet locum homologatio. C. eodem. l. pen. Interdum nudo pactò cum poena: & tũc habet locum homologatio, quo ad laudi vigorẽ: quia lex nõ prouidet ei, qui sibi prospexit. C. de pac. cõuen. l. si C. de procura. l. maritus. & quia soluendo penam nõ tenetur ad aliud. arg. no. in l. 1. in princi. ff. de acti. empt. Et quia in cõmissione pænæ videtur fieri quædam nouatio, naturalis enim obligatio nouari potest: vt no. ff. de pact. l. rescriptis. §. si pacto. Dixit Azo, q̃ aut erat p̃posita pęna sine clausula, rato manente laudo & cõpromissio: aut alia clausula. Primo casu homologatio cessat: secundo casu habet locũ homologatio, quasi sint plura cõpromissa. vnũ cum pęna, alterũ sine poena ver. quid ergo. G. Ita dicit glo. ff. de arbit. l. 1. Hanc partem tenuit Cyn. & Bar. quia plures clausulę habent vim diuersorum factorũ. & est simile. ff. de hære. insti. l. contra eos in prin: ibi autem duplici, & c. de cond. indeb. l. hęc scriptura. Interdũ compromittitur per stipulationem sine poena: & tunc dicunt quidã, q̃ cessat homologationis rigor, sed agitur ad interesse, quòd tacitè facta stipulatione cõtinetur. ff. de arb. l. diẽ p̃ferre. §. fi. Alij dñt, q̃ cadit homologatio: quia petitio ad interesse descẽdit potius ex prouisione legali causa coadiuuãdi laudũ, nõ cã permẽdi, quod credo verius. Interdum cõpromittitur per stipulationem cũ poena. & tũc aut est adiecta clausula, aut nõ, vt in pacto. Nõ tñ mihi placet illa ratio, q̃ duo iudicantur cõpromissa, sed potius est vnũ, licet habens plura capita. de cõd. & demõ. l. hac scriptura. Nec fit hoc casu nouatio. ff. de uerb. obl. l. ita stipulatus. §. fi. ff. de transa. l. qui fidẽ. & maximè, quia obligatio naturalis est de iure gentiũ. vnde non nouatur a pęna, ut ff. de actio. empt. l. prædia, ff. pro soc. l. duo. Illud sciendũ est, q̃ homologatio dẽt sequi laudum, non præcedere. s. ex interuallo, vt d. l. pe. C. eo. Bal. Vide supra eo. §. & not. & supra eo, §. quo iure, in fi. Sed illud quæritur, dicit statutum, q̃ poena inserta dationi quantitatis, nõ possit peti. Modo arbiter cõdemnauit ad dandũ quãtitatẽ, nõ dat, petit pęna, quærit an possit? Et vr̃ q̃ sic, nã pęna petitur ex compromisso, non ex laudo. Sed attento compromisso pęna non est apposita certæ rei. sed facto, scilicet sniæ arbitri. ff. de verbo. obl. l. 2. in fi. In contrarium facit quod no. ibi. Dy. scilicet, q̃ pęna compromissi vr̃ inserta dationi, si arbiter iubet dare. Implicitè. n. vtrunq; cõtinet a principio: sed ex post facto declaratur, s̃m Dyn. & Bar. Sed pro prima parte vr̃, q̃ possit peti poena: quia petitur loco cõtemptus, nõ loco solutionis, ff. eo. l. si q̃s rem. Sed ad hoc respondetur, q̃ aut mora committitur in non soluendo, & tunc petitur loco solutionis, non loco cõtemptus, & ideo non potest peti una cum principali, ff. eo. l. Celsus. Aut in alio committitur mora, & tunc loquitur lex contraria, & sic non obstat. Sol. De iure cõi illa poena potest peti: quia non videtur apposita in fraudem vsurarum, sed ad vigorem comprom. sñiæ. vt not. Iac. Butr. de vsur. l. cum allegas, & authen. ad hęc in lect. Aut loquitur considerato dicto statuto: & tunc aut laudum requirit aliquod factum cũ datione: & tũc potest peti ratione facti. Facit quod not. ff. si cert. petat. l. rogasti. §. fi. per Iacob. Aut iubet simpliciter dari, & tunc dubium est. Sed idem puto propter naturam cõpromissoriam, ff. eo. l. 3. §. 1. & l. Celsus. Et statutum debet intelligi, vbi non offenditur tertia persona, quæ nõ contraxit sed hic non solum offenditur pars, sed arbiter. Bald. Terminus assignatus tertio arbitro a statuto non currit, nisi a die notificationis, C. de excusat. tuto. l. quinquaginta. postea non excusatur. C. eod. l. amplissimi. 2. respon. vide infra de procu. §. procurator. An regulares vel simplices monachi possint cõpromittere versic. item potest cum sequen. G. ff. de iud. l. cum prætor. in fi. Priores sunt sui iuris, & quasi mãcipati viuunt secundum Lapum de Sancto Miniato, vide idem in c. ne nimia, de reb. do. in notula. Si actum est in compromisso, vt possit semel & pluries iudicari, non propterea poterit ex interuallo apponi modus & conditio, nisi reseruauerit, ff. famil. ercisc. l. item Labeo. §. 1. in glo. parua, & hoc operabitur virtus clausulę, quod credo uerũ. Sed uide quòd not. Dyn. ff. de uerb. oblig. l. triticum. & per Cyn. C. de institu. & substit. l. penul. §. in diffinitiua. uer. sed pone actor. Sed uidetur compromissum, & super diuisis potest peti pluries iudicari, non super eodẽ: quod est not. G. Sed perseuerantia requiritur, quæ uno momento amputari non potest, ff. de condi. institu. l. si qui ita. Vide in ca. ne nimia, de reuoc. dona. in notula. An dicatur paruisse arbitro, qui cõdemnatus soluit, sed postea uim fecit, ff. eo. l. inter Castellianum, uer. sed pone quod arg. G. Vbi si tractatus futuri temporis expectatur ex natura iudicij, tunc committitur poena, alias ff. de solu. l. in numerationibus, Bald. Aut tacita conditio inest ad inchoationem obligationis, aut ad executionem, aut ad expirationem. Primo casu non nascitur obligatio, ut not. ff. de pact. l. item quia. Secundo nascitur obligatio, sed eliditur per exceptionem, ff. eodem l. ita demum, ff. de loca. l. quæro, §. inter. Tertio casu nascitur, sed soluitur secundum naturam cõtractus, ff. de in in diem add. l. 2. ubi de hoc Bal. Pręceptum arbitri aliud est monitorium. & nõ transit in aliud tempus, ut l. diẽ, §. si intra, ff. eodem. ibi erat dilatio expectatoria, quæ nõ transit in successorem. G. Not. quòd termini bannorũ

qui

qui multi sunt, non incidunt in tempus successoris termini bãnorum: sed diffinitiua præcepta sunt perpetua, licet cum illis expiret iurisdictio: vt l. iudex. de re iudicata. Decreta et transeunt in successorem. l. quamuis. ff. de rebus eorũ. & acta facta. ff. de iu. l. proponebat vide § tit. 1. §. præceptum. & §. cõpromissa. & §. de accu. §. annotandus. An ualeat lata arbitratorũ parte non citata? Quidã uolunt q nõ. ff. de uerb. obli. l. si quis arbitratu. & de ædil. edict. l. qđ si nolit. §. si. & de in diem addic. l. necesse. & de leg. 2. l. si tñ. In contrarium facit: quia citatio est de processu. Insti. de pœ. teme litigan. in fi. Sed arbitrator non procedit iudicialiter: ergo nõ citat. Idẽ iudicat die Dominico. C. de fer. l. fi. per Iac. Hoc eli uerius, q nõ citat: si tñ amicabiliter monet ad instructionem sui bene facit: & pars, quæ nõ cõparet ad eum instruendũ, dr impedire laudũ ferendum: ut l. si quis arbitratu. Arbitratus nõ est snia. Item arbitrator nõ est iudex, uel quasi. io nõ proprie citat. tñ nõ debet iudicasse, pcedere ad arbitrandũ partibus inauditis, quia merita causarum, & c. C. si per uim vel alio modo. l. un. & ff. de ver. oblig. l. si quis arbitratu. Itẽ arbitramẽtum est stricti iuris, sicut transactio. C. de transactio. l. sub prętextu. Et dicat, qñõ est transactio, declaratio arbitratoris? Respon. quia idem inuenio in alio casu. C. de transact. l. si de possessione. vide Cyn. de ẽhenemp. l. si. ff. de bo. pos. l. 3. §. pen. An pelu matur ẽ laudum, quod fuit latum clam? Respon. non: quia de hoc non potest facere pars quicquam, quia arbiter in secreto loquatur in prejudicium tamen partis alud præsumi non debet. arg. not. in l. Lucius. in fi. de leg. 1. tamen tali die citari non potest. Item ad hoc not. ff. de bo. po. l. 3. & pen. An cõpromissum generale sit vnum, vel plura? Dic quod vnum, quoad capitula prosecuta, vel scienter neglecta: sed quoad omissa per errorent, non reputatur, vnum, sed plura: & ideo extendit laudum ad ipsa omissa. Et sic est ſm quid vnũ, & ſm quid plura. ff. eo. l. de rebus. vbi de hoc. Quod. n. esset simpliciter vnũ, nõ posset, p parte valere, & p parte non, vide infra proxime. An valeat laudum pabiente non citato? Dic quod non, ne claudicet, & quin contra eum non ualeret, & c. ver. pen. G. Ista ratio non valet quia habet locum quãdo actus fit communiter gratia vtriusque: sed quãdo gratia vnius tantummodo, secus & etiam melior ratio, quæ not. ff. de re iudi. l. furti. C. quomo. & quando iudex. in l. ea quæ. facit quod not. C. de iudicijs. l. properandum. §. in autem ideo nõ valet: quia est lata omisso ordine iudiciorum: nam citatio est de ordin. Bald. Sed quid si compromittitur causa diuisionis, an corã arbitro poterit opponi exceptio præpostrationis: nam coram iudice potest opponi. Item nõ possessor prouocat ad diuisionem l. C. fami. ercisun. Si verò possessor præsumitur hęres vel dominus, rõne possessionis, procedit iudicium, vt ibi dicitur. Et si illa lex diceret quòd pręsumeretur dominus, hoc esset quantum ad iudicii ordinationem, non quantum ad efficacem probationem. C. unde cogna. l. non ob hoc. ff. communi diuidun. l. communi diuidundo. §. inter prædones. quia nõ possidet ut hæres: ideo vincit in diuisorio, nisi titulum probet. Sed non potest sibi opponi exceptio præposterationis, quin prius debeat mouere petitionem hæreditatis. Nam petitio hæreditatis non datur possidenti. ff. de petitio. hæredi. l. si quis libertatem. uel siculo nam cum quidam. Et si dicatur, imò ex possessione transfertur onus probandi in aduersarium. ff. de pro cur. l. circa. Soluto. Ibi erat possessio, in qua concurrebat consensus utriusque partis. Sic extra de probatio, c. per tuas. Et si dicatur, quod etiam sine cõsensu alterius partis iudicij possessio, ut notatur in l. sicuti. §. quærætur. ff. si serui. uendi. Aduerte, quod ille, qui est in possessione prædij sui, tamen non ideo presumitur dominus eius, sed si est in possessione tam prædij, quam seruitutis sic, quia in seruitutis possessione accedit patientia aduersarij, ff. de seruitutib. l. fin. Item non obstat, q præsumitur quis prælatus ex possessione, quia est verum, qñ lis non est constituta de beneficio, sed agit aliqua actio ne prælatus. nam tunc sufficit sibi quod est in possessione prælaturæ auctoritate superioris. Secus vero, si esset prædo. ff. de condic. indebit. l. vrbana. de elec. querelam, de off. præto. l. Barbarius. Aliud est enim quærere ad hoc, vt iudicium ordinem accipiat. de libera. cau. l. liberis. Aliud ut persona legitimetur: aliud, vt diffinitiuè de iure vel dominio pronuncietur: aliud est, quoad commoda possessionis: vt l. item Mela. §. pen. ff. ad leg. Aquil. aliud, quoad ptãtem conditionis, C. ne vxo. pro mari. l. ob meritorum, vbi dominium non petitur principaliter propter se, sed venit incidenter propter aliud & adminiculatiuè, tunc possessio plus facit præsu. ff. de solu. l. Titia. & de cõd. instit. l. pe. Et dic vt ibi per Old. Cyn. & Bar. An ergo ista corã arbitro vera sint, videtur q sic, ff. e. l. nõ distinguemus, §. si is. Sed certè arbiter nõ potest cognoscere de eo, de quo cõpromissum nõ est, vt in §. de officio. & facit, ff. pars hæred. petatur. l. non possumus. G. Corã autẽ arbitratore exceptio præposterationis non habet locum: quia seruat ordinem iudiciorum. Et ista est exceptio ordinis: vt not. ff. de euicto. l. si mãcipium, §. si communi, Bald. Quid de alijs exceptionibus, uide supra eo. §. an arbitrator, uide ff. de act. & petitio. §. an qui. & infra de positio. §. sed pone quod Bal. An cõstitutio de duob. reis habeat locum in arbitro, uide inf. de citatio. §. 1. In compromissis potest renunciari omnib. ferijs, etiam in honorem Dei, uide inf. de citatio. §. citatio est de processu, in fi. Sed contra not. Ioan. And. in c. de ferijs, in uerbo, arbitro. An arbiter possit supplere, vide infra de disputatio. & allega. §. fi. in fi. An arbitri possint facere præcepta sub pœna, uide infra de sent. §. arbiter tamen.

De iurisdict. omnium iudicum.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a *Huius tituli nigrum Azo tractat in summa huius tit. C. & Rof. tit. 2. & 3. autor potuit ab his haurire, exceptis, quæ de iure canonico posuit. & quæstionem, quæ tractatur sub ver. qua autem Trileus in rubrica de legato causarum, in princ. diffinit iurisdictionẽ, & aliqđ de materia prosequitur. Et scias, quòd ex practicis, quos autor in proœmio nominauit, solus Io. de Deo posuit hãc rubricã, & est in Camil. vltimi quarti libri.*

SVMMARIVM.

Iurisdictio quid sit.

1 *Iurisdictionem alia ordinaria, alia delegata, vel alia est plena, alia semiplena, & earum diffinitio.*
2 *Iudicum ordinariorum notanda est duplex distinctio.*
3 *Admissum intrare centesimũ milliare, ad præfectũ vrbis ptinet.*
4 *Præfectus prætorio quis sit, & quòd trina specialitate lætatur.*
5 *Iudices medij sunt spectabiles, vt magistri militum.*
6 *Iudices minimi sunt clarissimi, vt præses prouinciæ.*
Iudices infimi sunt defensores ciuitatum, vel locorum.
7 *Ordinarij qui sint, & merum imperium habentes.*
8 *Distinctio iudicium secundum canones.*
9 *Delegati iudices a principe positi in cã sibi cõmissa maximi dici.*
10 *Iurisdictio quid sit, & quotuplex.*
Mistum imperium quid sit.
11 *Meri imperij qua sint secundum leges.*
12 *Membri mutilatio, aut pœna mortis, vbi imponuntur, dicitur meri imperij.*
13 *Relegatio, & omne crimen, pro quo magna imponitur pœna, etiam pecuniaria, est meri imperij.*
Merum imperium est, vbi minores ad maiores remittunt.
14 *Pœna capitalis triplicitur contingit, & semper in mero consistit imperio.*

15 *Delegati non possunt, quæ sunt meri imperij.*
16 *Concessio alicuius castri, vel villæ, quantumcunque sit generalis vel indefinita, transferens non intelligitur transferre ea, quæ sunt meri imperij, nisi hoc specialiter exprimat.*
17 *Misti imperij quæ sunt, non delegantur.*
18 *Causa liberalis, an sit misti, vel meri imperij.*
19 *Bonorum possessio, an possit delegari.*
26 *Causa damni inf[ecti an] potest demandari*
21 *Causa nulla est, quæ non requirat causæ cognitionem.*
Dominari possunt, quæ intra actionis petuntur.
22 *Delegari possunt, quæ sunt cohærentis imperij, non autem quæ sunt meri vel misti.*
23 *Merum imperium habet solus Papa vel alij a quibus non appellatur.*
24 *Meri imperij res dicitur vbi de pœna sanguinis tractatur, misti vero, vbi excellentia causæ reseruatur.*
25 *Commissio iurisdictionis qualiter fiat.*
29 *Iurisdictionum notabilis distinctio.*
27 *Episcopus quandoque habet merum imperium.*
28 *Clericorum depositio, vel eorum perpetua suspensio, &c. secundum canones sunt meri imperij.*
29 *Iurisdictio, quæ versatur circa causas existentes intra merum imperium, est misti imperij*
30 *Suspẽsio perpetua extra depositionem, est misti imperij secundũ canones.*
31 *Delegatio, quæ in suo nomine generali stat, iuridictio nũcupatur, & competit magistratibus municipalibus.*
32 *Permittere exercere iurisdictionem contentiosam in causis pecuniarijs, cuius sit imperij.*
33 *Coercitio modica est, quæ eo ipso commissa intelligitur, quod cuique alicuius commissio demendatur.*
34 *Procedere volẽs duab⁹ autoritatibus, an cogatur alterũ eligere.*
35 *Possessio generalis iurisdictionis acquiritur, si vnus iurisdictionis actus exerceatur.*
36 *Causarum aliæ sunt infirmæ, aliæ mediæ, aliæ maximæ,*
37 *Mandatum vel inhibitio principis, vbi contemnitur, ad eius spectat officium hoc punire.*

1. §. Expedito Tractatu de iudicib. utile est
ut de eorum Iurisdict. discu-
riamus. Est aũt iurisdictio, potestas de publico introdu-
a cta[a]: & hæc quandoq; est ordinaria, quãdoq; delega-
ta. Ordinaria est, quę à Papa, uel Imperatore, uel à lege,
uel ab uniuersitate cõceditur: quod plequere ut supra
in tit. de iudi. ordi. Itẽ ordinaria dicitur iurisdictio, quæ
generaliter se extendit ad omnes causas in solo territo-
rio. ff. de uerb. signifi. si pupillus. §. territorium. 17. q. 5. c.
1. & 2. q. 3. licèt in regulis. ad fi. ff. de iuris. om. iud. l. 3. De
b legata est, quæ à Principe [b] demandatur specialiter ad
unam, uel plures causas. ff. eo. l. more. ex. de offic. deleg.
qm̃. & c. super. & c. pastoralis. Item dicitur iurisdio à de
c finitione, qđ est ius & potestas c. ao. distin. c. 1. Alio mo-
do dicitur iurisdictio, iudicis dandi licentia: ut ff. de iu-
ris. om. iud. l. 3. in fin. † Diuiditur autem iurisdictio: quia
alia est plena, alia semiplena [d]. Plena iurisdictio in so-
d lo principe consistit. Institu. de iure nat. gen. & ciui. §.
sed quod Principi. ex. de usu. pal. nisi. & de concess. pb.
proposuit. 2. q. 6. c. decreto. & ca. qui se scit, & c. arguta.
ext. de offic. leg. quod translationem. 2. d. per totum. Itẽ
ius ponit differentiam inter maiores & minores iudi-
dices. ff. de offic. procon. l. solent §. fi. & l. ideo. & ext. de
in integr. rest. causa. Iudicũ igitur ordinariorũ alij sunt
consules, qui ex consulibus fiunt: alij proconsules, alij
præsides, alii q̃stores. 2. q. 6. anteriorum ff. de of. procõs.
& alijs titulis. do offi. fi. & C. 2. q. 6. cap. à iudicibus. §. qđ
2 de arbitris. † Vel distingue aliter, quia iudiciũ alij sunt
maximi, alij magni, alij medij, alij minores, alij infirmi
ut in aut. de app. §. illud ẽt. colla. 4. Maximi sunt superil
e lustres [e], ut Imperator. & Papa [f], qui sup omnes sunt [g]:
f ut 96. d. duo. 7. q. 1. in apibus. 9. q. 3. cũcta. ff. ad le. Rhod.
g de iact. deprecatio. Item cosul. Itẽ patricius, sicut prin-
ceps: quia & Princeps eum vocat patrem, arg. Institut.
quib. mo. ius pa. po. tol. §. filius. Hoc probatur, C. vbi se-
na. vel cla. l. 2. & C. lib. 12. de consulibus. l. nemini, & in
auth. vt ab illu. & qui super eam digni sunt, colum. 5. C.
de episco. & cler. l. cum clericis. Omnes autem iudices
possunt clarissimi appellari, argum. ff. de sena. fœminæ.
Magni sunt illustres, qui sunt super spectabiles: vt in p̃-
dic. c. anteriorum, prope fi. vers. si autem præfectus præ
torio Orientis Illyrici, & præfectus Africæ, præfectus
vrbis, & quæstor, qui præerat libris principalib. legẽdis:
vt in prædic. c. anteriorum. in auth. de app. §. illud, ff. de
orig. iur. l. 1. §. & quia vt diximus. & §. deinde cum æra-
rium. ff. de off. quæstoris, l. vnica, Azo. tamen contra in
h quæstore [h]. Et scias, ꝙ si quid intra centesimum millia
3 re admissum sit, ad præfectũ vrbis pertinet: vt ff. de offi.
præf. vr. l. 1. §. sed & si quid. quod est ar. ꝙ quicquid est in
regno, vel comitatu aliquo, intelligit̃ esse de iurisdictio-
ne regis, vel comitis, nisi ꝯrium ostendatur. vt ar. 8. dist.
quo iure. & 23. q. 7. c. 1. ar. tñ ꝯ, C. de epi. & cle. nulli. ver.
i quod si in vico [i]. de feu. §. quoniã. ver. 14. & seq. Item ẽt
sunt magni senatores, ff. de sena. l. si. Præmissa etiam p-
bantur. C. de app. §. præcipimus, C. de epis. & cler. rapto
res. Itẽ comes donationum, quæ fiũt in curia principis.
C. de asse. l. fi. §. nec sibi aliquis. in fi. & quidam alij comi
4 tes: vt C. lib. 12. de erog. mili. an l. prouincialiũ. † Et no-
ta, ꝙ præfectus præt. secũdum quosdam est, qui imme
diatè subest principi, & præest omnibus iudicibus alijs,
& excellentior est magistratib. oĩb. & iste trina speciali
tate lætatur. Primò, quia ab eo non appellatur: ut ĩ. in ti
tu. de appel. §. videndum. Secundo, quia minores ꝯ eius
sententiam non restituuntur. ff. de off. off. præfect. prę. l.
l. vnica. in fi. nisi a principe, ff. de mino. ĩ causę. & l. fi. Ter
K tiò, quia potest condere leges & constitutiones [k]. C. de
officio præfect. prę. l. normam. ff. de legibus. lege non
5 ambigitur. † Medij sunt spectabiles, vt magistri mili-
tum, C. de officio. ma. mil. l. 2. Item prætor: in authent.
de

ADDITIONES.

a Introductus. *Subdit Azo in Sum. eo. tit. cum necessitate iuris dicendi, & æquitatis statuenda. Idem in auth. de defen. ciuita. §. sed neque, coll. 8. sed Odof. addebat, ac eum iudicis dandi licentia. De hoc dicam infra ver. notandum.*

b Principe. *Vel ab alio, qui delegare possit, de quo uide sup. titu. t. §. 2. & infra, uers. sunt & alij.*

c Potestas. *Non bene fuit sumptum de Azo. qui dicit in prin. Summæ, qui dicitur a ditione, quòd est potestas, & iure, quasi iuridica, vel legitima potestas. & debet scribi ditio per unicum. ad differentiam dictionis, quæ est pars orationis. Esther. 3. Domine, in ditione tua cuncta sunt posita.*

d Plena. *Dicit Azo, uel plenissima, quia populus transtulit in eum, &c. ut in §. statim allegando subdit. sed & sublimiorib. potestatibus merum Imperium competere dico. licet ex hoc amiserint æquum. sed non fuit æquum.*

e Super illustres. *De his non facit gl. mentionem in l. 1. ff. de off. eius, cui man. est iurisd. & quasi id tractat ibi Cyn. 2. q. 2.*

f Papa. *Non fuit Gul. sed ordinem inspexit, quia prius fuit imperium, quam Papatus Petri.*

g Omnes sunt. *Hac ratione Cyn. improbat hoc dictum in l. 3. inf. alleg. C. ubi se. uel clariss. non enim duci possunt in ordine graduũ, quia omnes gradus excellunt, & a quib. dependent omnes gradus dignitatum. Huic conuenit quod dicitur, stipes non facit gradum, cum ab eo gradus descendant. de consanguinitate, & affinitate, c. ult. & patet in Arbore.*

h Quæstore. *De quo sup. Distinguit enim tria genera quæstorum in Summa, C. de off. quæstoris, & tertium genus erat illustrium.*

i In vico. *Ibi non habetur ratio prouinciæ, uel regni, uel ciuitatis, quæ est vicus, in quo defunctus decessit. Certum tamen est, ꝙ stante iurisdictione episcopi vel defensoris, sunt in prouincia maiores & minores eis. Sed quo ad dictum principaliter, uide quod scripsi de off. arch. c. fi. super 1. gl.*

K Constitutiones. *Legibus principum non contrarias, ut ibi.*

de app. §. simili quoq; modo. colla. 3. Itē præfectus vigi-
lū: vt ff. de off. pfc. vigil. l. 3. in fi. t. rn. Itē pconsul: vt in p.
§. simili quoque mō. & in auth. de nō alic. aut permut.
§. fin. & de admi. off. Itē præfectus Augustalis, C. priua.
car. l. vnica. Itē præfectus Aegypti. Itē vicarius & dux. C.
de epi. & clc. raptores, §. si āt. & 2. q. 6. anteriorū. ver. illo
videlicet & se. Itē comes rerū priuatarū, & comes Oriē
tus, nō tn̄ comites Italiæ & Alemaniæ, quos clarissimos
reputo. Comites verò prouinciales regētes, & Tolosa
nus, & prouinciæ spectabiles sunt: vt ī præ. §. simili quo
que. & 2. q. 7. anteriorū. ver. simili quoq; mō. & C. li. 12.
de comitibus, qui prouincias regūt. l. vnica. vbi de hoc.
6 Quidā etiā comites sunt illustres: vt dixi. † Minimi sunt
clarissimi, vt præses prouinciæ. C. de pri. car. l. vnica. & in
auth. de nō alie. aut permu. re. eccl. §. fi. coll. 2. Itē ciui-
tatū rectores: vt in præ. §. fin aūt. Infimi sunt defenso-
res ciuitatū, vel locorū, & magistratus municipales, q
non pn̄t cognoscere vlta summā 300. solidorū. in auth.
de defen. ciui. §. audient. colla. 3. ff. de iur. om. iud l. fina.
Itē pedanei iudices, vt puta: qui nō possūt cognoscere
nisi de paruis, & in duob. aureis punire. C. de ped. iudi. l.
fi. 2. q. 6. c. ei qui app. §. diffinitiua. Item ēt fortè duum.
viri. C. qui admit. ad bo. pos. l. fi. ff. de dani. infec. l. dies. §.
si fortè. Itē rationalis, qui cognoscit de causa libertinita
tis & seruitutis, non tamen ingenuitatis, C. vbi cau. sta.
agi. de l. pe. Præmissa omnia specifica, vt in auth. de ap-
pel. §. 2. 3. & 4. col. 4. & in auth. vt ab illust. & qui sup. eos
sunt. colla. 5. & 2. q. 6. anteriorum. Vnde versus:

Illustris primus, medius spectabilis, imus.
A summo clarum cœpit habere gradum.

7 Prędicti † omnes ordinarij sunt, & merum imperium
habent, exceptis defensorib. ciuitatū, & magistratibus
municipalib. & qui s̄. sequuntur. ff. de off. præse. vr. l. t. ff.
ff. de off. pconsl. l. obseruare. & l. seq. ff. ad munic. magi-
stratus. Hi enim leuia tractant. in auth. de defen. ciui. §.
nos igitur. & §. audient, colla. 3. & de manda. prin. §. qđ
si delinquentes. eadem col. Ergo potestates ciuitatum
a nostri temporis [a] mutilantes membra, & capita ampu-
b tantes, vsurpant sibi merum imperium, ſm Ros. [b]. Se-
8 cundum canones etiam iudicum alij sunt legati, alij pa
triarchę seu primates: & hi possūt supillustres dici. 99.
dist. per totum. & eᵡ de priuil. antiqua. 93. dist. ca. fi. 94.
dist. c. 1. eᵡ de off. leg. officij. in fi. lib. 6. & per totū tit. &
Papa etiā, ut s̄. ver. maximi. Alij primates & metropoli-
tani: & hi possunt dici illustres, ext. de off. ord. duo. & c.
Romana. 9. quæst. 3. conquestus. Quod autem dicitur,
q̄ primas & patriarcha idem sunt, vt 99. dist. ca. verum
est, quoad quædam: verūtn̄ Patriarchę maioris sunt
dignitatis & iurisdictionis: vt in prę. c. antiqua. & 21. dis.
per totū. De hoc s̄. delegato. §. sunt quoq; propè princ.
Alij sunt episcopi: & hi possunt spectabiles dici. 11. q. t.
de persona, & c. clericus nullū, & c. inolita, eᵡ de pœ. in
quibusdam. Nec obstat, quod dicuntur summi sacer-
dotes: quia illud verum est, quo ad excellentiā ordinis,
nō iurisdictionis. Vel dic vt j. eo. uer. hoc tamen. Alij ar
chidiaconi & archipresbyteri, in huiusmodi dignitati
bus constituti, & per electionē creati: quia habent iuris
dictionē: & hi possunt clarissimi dici, ext. de off. ord. cū
ab ecclesiarum, & de restit. spol. literas, de consangu. &
affin. ca. 1. ext. de priuil. volentes, §. sanè, quia, lib. 6. Alii
rectores ecclesiarum, & isti possunt infimi dici. 2. q. t.
nemo, & in præ. c. cum ab ecclesiarum, & sic diuiditur
iurisdictio: vt 2. q. 6. c. a iudicib. §. quod de arbitris. 21. d.
9 c. t. & c. cleros, 81. di. tantis. † Sunt & alij, qui sunt a prin
cipe delegati: & hi possunt etiā, quo ad causam sibi cō-
missam, maximi dici, ext. de officio leg. 2. in fi. eᵡ de os.
de. super quęstionū, & c. pastoralis, & c. si qn̄. Alij subde
legati ab eis, vt in prę. cōcor. Alii delegati ab ordinatijs
2. q. 6. c. quisquis, eᵡ de foro comp. si quis ꝯ. 12. q. 1. perue
nit. Alij assessores, eᵡ de vi. & hon. cler. cū ab oī. Alij exe
cutores: vt in pręd. decr. super qōnum, §. nos autem, &
§. porro. ext. de app. nouit. Alii arbitri: ut eᵡ: de appe. per
totū. Fuit quoq; apud Gētiles alia diuisio. Nā alij, flami-
nes, alij archiflamines. alii protoflamines dicebantur. ut
10 80. di. in illis. 21. d. c. t. & c. cleros. † Notandū quoq; est
q̄ iurisdictio alia est meri imperii, alia misti, alia modi-
ca coercitio. ff. de iurisdi. omn. iu. l. 2. & 4. de of. eius, cui
man. est. iuri. l. fi. eᵡ. de os. de c. ex literis. Est aūt merum
imperiū quædā summa potestas, per q̄ ea, quę sunt iuris
c dictionis maxima explicātur [c]. Et dicitur merū, quasi se
paratū & purgatum a cognitione pecuniaria. argu. In-
stitut. de public. iudi. in princi. Illud autem quod habe-
tur ff. de iurisdictio. om. iud. l. imperium. non est diffini-
d tio meri imperij, sed eius effectus [d]. Mistum imperium
est, cui non solum merum imperiūm. sed etiem iurisdi
ctio inest, vt in prę. l. imperium. Vel dic, quòd mistum
est quædam potestas media, per quam ea, quę sunt iuris
e dictionis mediæ explicantur [e]. Et dicitur mistum, quasi
ex iurisdictione & mero imperio, secundum V. vel quia
neutri omnino accedit. Sic Institutio. de actionibus. §.
quædam actio. ff. de condictio. & demonstra. l. seruus.
Quæ autem ad hoc secundum canones pertineant, di-
11 cam infra uers. huiusmodi. † Secundum leges vero hęc
sunt meri imperij, scilicet, animaduertere ī facinorosos
homines. ff. de iurisdictione omnium iudic. l. imperiū.
Item coniicere delinquentes in carcerem, & uinculis
f detinere. argu. contra. in auth. de desen. ciui. §. audiēt [f].
Item non posse agere uel conueniri tempore sui magi
stratus: vt dicam infra in rub. de reo. uer. illustris. Item
coram eis posse fieri venditiones prædij minoris. Item
transactiones alimētorū. ff. de reb. eo qui sub tu. vel cur.
sunt. l. 1. ff de transact. cum hi. Item testamentorum in-
sinuationes olim, licet hodie non sint meri imperij: qa
possunt fieri coram defensore: ut in auth. de desen. ciui.
§. non habente col. 3. Item iubere cauere pretoria. stipu
latione, & ī possessionē mitti re ipsa. ff. de iurisd. omn. iu
dic. l. iubere. Et breuiter scias, quod vbicunque pœna
mortis imponitur, meri est imperij: ut in præ. l. imperiū
& ff. de pœn. l. capitalium. Item si quocunque modo ca
g pitalis sit, ut infra versi. merum [g]. & not. in prę. l. impe-
12 rium. † Quid de membri mutilatione, quæ quandoque
fit: ut C. de seru. fugit. aut. ibi posita. videtur quod sit
meri imperii. de pœn. dist. 1. vulgaris. quia tanto magis,
&c. ut in auth. de collato §. ad hoc prohibemus. Arg. ꝯ:
h quia non est animaduersio in totū corpus [h]. vt in præ. l.
imperium. Sed illud exempli gratia ibi dicitur. nam &
i alia pter illud sūt meri imperii: uel dic ibi, animaduer-
13 sio, i. in totū, vel in partē [i]. † Quid de relegatione? Dicūt
quidam

ADDITIONES.

a Temporis. *De quibus etiam not. supra de offic. ord. §. pen. in fine.*

b Roff. *tit. 2. Sed dicit Accur. in auth. de desen. ciui. §. nulla. quod id faciunt ex consuetudine: & quia quandoque a principib. cōcessum fuit ut per Fede. Lombardis scilicet in pace Constantiæ, et uide quod dixi de uerb. sig. super quibusdam. super glo. solus.*

c Explicantur. *Vel est potestas siue iurisdictio seneritoris ultionis exercenda in personam, utilitate publica introducta.*

d Effectus. *Idem dicit Azo in fin. huius tit. in prin. de iurisdictione, quoad id, quod dicit illa l. 3. in fi. ibi iurisdictio est iudicis dandi licentia: id est, de iurisdictione est talis licentia: vt sic ponat unā iurisdictionis speciem, uel unum effectum.*

e Explicantur. *Vel est iurisdictio explicandi causas ciuiles, quę sui excellentia maioribus deputantur.*

f Audient. *Ibi capiunt præsentandos præsidi.*

g Merum. *Est sub uer. ad huiusmodi.*

h Corpus. *Id est, non uertit animam a corpore. Sed, ut dicebat dominus meus in l. imperium. etiā animaduertere est aduertere quodcunque membrum a corpore. Adde, quod Anto. de Bu. in ca. 1. de collusi. deteg. uult, quod abscissio membri sit pœna capitalis. & idem uult Paul. de Cast. in l. transigere. C. de transact.*

i Partem. *Vt ibi not.*

quidam esse meri imperij: & idem dicunt in omni cri
mine, vnde magna imponitur pœna, etiam pecuniaria.
Nam minores hoc ad maiores remittunt: vt ff. de offi.
præfec. vrb. l. 3. & ff. de off. procon. si quid fortè. in auth.
coll. 3. de defen. ciui. §. audient. Et idem dicunt in fusti
gatione, vel alia correctione graui: secus in leui: vt in
præall. §. audient. Sic ergo secundum eos, nulla pœna
mistum respicit imperiũ: quia vel grauis est, & sic me-
ri Imperij est: vt leuis, & sic iurisdictionis. Vnde alij di-
cunt non esse meri Imperij, nisi ubi mors infligitur na
turalis. ut in d. l. Iuliã. de adul. & similibus: ut ff. de offic.
eius, cui man. est iurisd. l. 1. §. & iam dixi. Tu dic secun-
a dum Ioann. & Accur.[a] † quod omnis capitalis pœna,
14 quæ tripliciter contingit[b]: ut ff. de pub. iu. l. 2. & de bo.
b poss. l. edict. ff. de pœn. l. rei capitalis. & de contra tabu. l.
1. §. filium in mero cõsistit Imperio. Idem est in mem-
bri abcissione, ut dixi. Cæteræ uerò graues sunt misti,
aliæ uerò, scilicet leues, sunt iurisdictionis. Quid ergo
dices de relegatione, de qua præmisi, Dic esse misti. Et
quòd non sit meri, est argument. ff. de pœn. absentem.
15 §. 1. & l. capitalium. §. 1. ff. de public. iudic. l. 2. † Quę aũt
meri imperii sunt, delegari non possunt quod dic ut su
pra de iudi. dele. §. fin. uers. itẽ qđ est deleg. in causa. Et
c dicũt quidã[c], q̃ licèt comes & Marchio merũ Impe-
riũ specialiter trãsferre nõ possint ut ff. de off. eius, cui
manda. est iurisd. l. 1. si tñ donauerit aliquã ciuitatẽ uel
d castrũ[d]: tũc cũ ipsa uniuersitate transit merũ Imperiũ
nisi excipiatr̃ ar. ex. de re iud. cũ Bertoldus. de iure patrõ.
c. ex literis. & c. cũ secundũ. cũ suis concord. ex̃. de don.
e cũ dilecti[e]. presertim qñ ubi retinet exercitiũ, uel aliqd
aliud specialiter. tũc. n. oĩa certa cõcedere intelligit̃. ar.
ff. de off. præ. vr. l. 1. prope prin. ibi sed & si quid intra. &
in auth. cõstitutio, quæ de digni. §. illud quoq; in fi. col.
6. & ar. ff. de iud. cum prætor & de test. ex eo. ex. de præ
sump. nonne. C. de procur. maritus. & de pact. conuen.
super dote. l. fi. ff. de lega. 3. legatis seruis. respon. 1. ff. de
vi. oleo & tri. le. l. 2, ff de aur. & ar. leg. l. 1. respon. 1. & §.
penult: extra his, quæ fin. à præla. cùm Apostolica. in fi.
f argum. contrà. 1. q. 7. Daybertũ. ex, de deci. dudũ[f]. † Ve
16 runtamẽ. plures ex iudicib. regis Franciæ[g], tenent, qđ
g quantũcunq; generalis, vel indefinita sit alicuius castri
vel uillæ concessio, nõ intelligit̃ trãsferens, etiam prin-
cipes, ea, quæ sunt meri imperij trãsferre: nisi hoc spe-
cialiter exprimat arg. in his, quæ not. in præ. §. itẽ quod
est delegat. in causa. & infra in hoc eod. ti. & ar. ex. de of
fici. leg. quod translationẽ ff. de his, quæ in frau. cred. si
pater. ff. de offi. præ. l. pen. 16. q. 2. visis. extra de his quæ
h si. à præla. si. pastoralis[h]. † Sed & quę sũt misti imperij
17 non delegantur. ff. ad muni. ea quæ. Quæ antẽ illa sint,
Inferius apparebit. Hoc tamen fallit. Primo, circa tuto-
ris dationem. ff. de tut. & cura. da. ab his ius dandi. de of
fic. eius cui man. est iurisdictio. l. cognitio. ff. de admini.
tuto. l. Lucius. §. cùm testamento. in princip. Sed tamẽ
delegatus non pronunciabit, licèt cognoscat, sed ordi-
narius tantum. ff. ad Turpil. l. 1. §. suspecti. Dicunt tamẽ
quidam speciale in legato proconsulis, vt pronunciet
in cognitione suspecti tutoris: vt institutione. de su-
spect.

ADDITIONES.

a Accur. *In l. imperium hoc eod. titu. sæpius alleg.*

b Contigit. *Vt infra ver. ad huius*

c Quidam. *Scilicet Hosti. cuius ad literam sunt verba sequentia vsq; ibi, ar. contrà & hoc Sum. de iure patron. §. qualiter transferatur. in fi. & tetigit de offi. deleg. §. quæ delegati. ad fi. Vide quod statim subdam.*

d Castrum. *Si addit cum pertinentiis, quod per hoc intelligatur, scripsi de restitu. spo. cùm ad sedem. in prin.*

e Dilecti. *Facit pro donatorio. C. de bonis vacan. l. 2. li. 10. & regula contra eum. de reg. iur. l. b. 6.*

f Dudum. *Ibi. in versi. nos igitur. patet solutio vtriusq; contrarij.*

g Franciæ. *Pileus sua in vlt. q. tractat. de dona. facta per ipsum regem Franciæ de castris Turonis ecclesiæ sancti Martinij, cum omni honore & iurisdictione plenaria, retentis inuestitura decani & thesaurarij, est tamen ita confuse quod nihil confert huic q̃stioni, sed in q. 16. tractant, an castro dato in feudum, transeat iurisdictio. & pro solutione remittit ad id, qđ dixit in 73. q. quod vide infra de loc. §. fin. super. ver. 93. vbi scripsi.*

ADDE, quid si Imperatori cõpetat ius præsentandi in ecclesia alicuius ciuitatis, & illam det in feudum, an etiam illud ius præsentandi transierit in vasallum. Oldr. consi. 312.

h Pastoralis. *Vidisti duas opiniones, quarum prima uult, quòd etiã merum imperium transeat, nisi fuerit exceptuatum, & hoc maxime quando aliquid fuerat reseruatum. Secunda habet, quod nõ transeat, etiam a principe collatum. nisi id fuerit expressum. Tertio opinio recedit a proxima quo ad principem, vt per eum dato castro transeat ẽt merum. Facit. C. de bon. quæ li. cum multa. in fi. & de prec. Impe. offe. l. Fit enim ex persona donantis larga interpretatio. ff. de consti. prin. l. fin. item ex persona eius, cui donatur. C. de obli. votum. l. una. li. 12. Quarta opinio substringit in principe, an proprio motu concedat, & tunc procedat, quod proximè dixit. Secus si ad instantiam alterius. Pro hoc facit de preb. c. a. si motu proprio. & c. si plurib. li. 6. Quinta opinio in priuatis distinguit, an contractus sit gratuitus, & tunc transeat in fauorem donationum. ext. de dona. cum dilecti. & ibi concordantia in vlt. gl. An sit contractus non gratuitus, & tunc nõ transit nisi precium esset tam grande. quod bene congrueret emptioni meri imperij. arg. ff. de iure do. cum in fundo. §. vxor Alias concordantias vide de sern. in or. fo. c. vno. super 1. glo. versi. de coniectura. Sexta opinio habet, quòd merum imperium sic inhæreat ossibus principis, quod illud à se abdicare non potest. facit quod not. de renun. ca. 1. lib. 6. in glo. & erat, quod super ea dixit. Ad contrarium facit ipsa decret. sed responderi posset, quod de basione dicitur in Imperatore, stante Imperatore procedit, secus si renunciat, quod põt fortius, q̃ Papa, vel deponitur, quod põt facere Papa. de re iudic. ad Apostolicæ, lib. 6. & tunc licet non hæreat personæ, tamen hæret imperio, vt infra dicam. Habeo consilium Dy. datum monasterio sanctæ Mariæ, in regula de Imola, super quodam imperiali priuilegio illi monasterio concesso, in quo tenet, quòd Imperialis cõcessio facta de omni iurisdictione castri, includat etiam merum imperium, quod est species iurisdictionis. ff. de off. eius, cui man. est iur. l. 1. & no. in l. imperium, ff. de iurisd. om. iud. Inducit etiã priuilegia esse interpretanda largissimè in his quæ respiciunt ius concedentis. ff. de const. prin. l. fi. Idem in alia donatione per principẽ facta in ecclesia, tenuit Oldr. cum principis prodigalitas freno nõ subiaceat. C. de dona. inter vir. & vxo. l. pe. & de don. l. sancimus. §. exceptis, C. de agen. in rebus. l. fi. lib. 12. vbi dicitur per absurdũ & temerarium fore per astutam interpretationem, non ad augmentum, sed ad diminutionem priuilegia principum velle perducere. Ponderabat etiam donatarium, sc. ecclesiam, C. de sacrosã. eccl. inter diuinum & in donationibus eis factis sola immensitas est mensura, vt in auth. col. 2. de non ali. aut permu. §. si minus. & maxime hoc, quando pietatis causa, & pro anim. æ remedio fiebat donatio. de testa. si pater, lib. 6. Quo casu dici põt q̃ sub liberalitate sedis Apost. debitũ naturæ persoluitur. C. de impo. lucra. descri. l. 1. ultra prin. li. 10. Inducebat etiam uerba Inn. in decr. ex literis. de iure patro. quæ ibi scripsi in gl. magna. ver. dixit etiam Inn. addebat, quòd in donatione facta ecclesiæ Romanæ per Lud. & Ottonem, & Constantinum, de Ciuitate Romana, & adiacentib. non fuit expressum merum & mixtum imperium, tamen notoriũ est, q̃ transiuit, & ecclesia Romana vtitur illis. De illis habetur 63. dist. ego Ludouic. & e. tibi domino, & in palea, Constantinus 96. di. & de ele. fundamenta, §. ne autem, li. 6. Ex prædictis concludi põt, q̃ in donatione valida, quæ per Imperatorẽ facta fuit, vel sit Romana ecclesia tali, per quem transeat expressè, vel non expressè, merum & mixtum imperium, nulla ipsorum iuriũ adhæsio remanet penes donatorẽ, uel imperium, & sic procedũt, quę dixi de donatione Constantini, & aliorũ. Sed si talis donatio fiat, uel facta sit in laicum, vel inferiorem ecclesiam, dico q̃ licet trãseat, tamen hæret ossibus imperij iure superioritatis, ita q̃ etiam illa delata ad ipsum causa per appellationẽ, vel alter poterit exercere, opponẽt de decre. Romana, §. 1. de app. §. lib. 6. qđ facit pro, quia*

si nulla

ysu ulla esset superioritas consuetudo de appellando non ualeret, facit de consue.c.2.lib.6. Quæstionum non ad propositum, sed a fine propositum vide de facto, Testator legauit castrum, in quo tenebat instrumenta quadam quantitatum sibi debitarum, habebat etiam ibi arma, legatarius dicebat, nomina illa & arma ad se spectare, hæres negabat. Diffinitum fuit pro hærede, quoad nomina, per l.de leg.3.si mihi Mæuia.1.& 2.resp.& eo.tit.l.uxorem.§.legauerat. Non obstat l.si chorus.eo.tit.quia in instrumentis non cadit distinctio perpetuitatis, quæ cadit in thesauro, vt ff.de ucq. rerum dom.l.nunquam §.1.de armis autem fuit diffinitum, quod in legato cederent illa, quæ propriè erant ad defensionem castri, reliqua non.ff.de usufr.leg.l.generali.§.uxori.de fun. instru.l.quæsitum.§.si quis ex eo.de hære.instit.l.ex facto.§.rerum autem.

Adde huic addi.Old. in consi.252. incipiente, ad quæstionem, ubi ferè de verbo ad verbum ipsam additionem inuenies.

spect.tutor. Secundò fallit in cã restitutionis, quæ olim
poterat specialiter demandari, non generaliter: hodie
verò spãliter, & generaliter. C.ubi, & apud quos in inte.
18 resti.pe.l.fi.in fi.† Sed quid de cã liberali, an est misti ve
meri imperii? Dicunt quidam, quod meri: quia ibi quasi de
animaduersione tractat, puta de seruitute, quæ morti comparatur.
ff.de reg.iur.l.seruitutem.in auth. de nupt. §. si
uerò decretum coll.4.ff.de arb.non distinguemus.§.de
liberali. Item non pot delegari.C.de peda.iud.placet, quod
fieret, si misti esset, vt dicunt. Sed dic, quod est misti: & intel
lige hoc de dõne ingenuitatis. Nam aliæ liberales simplicis
iurisd.sunt.C.vbi cã sta.aga.iam dudum.ext.de testi.c.cum
olim. Idem puto in cap. restitutionis: quare
non poterat olim delegari.ff.ad muni.ea.q.& quia desiderat
magnam cãæ cognitionem. ff.de in inte. rest. oẽs
19 hodie tñ delegantur, vt dixi. † Sed an bonorum possessio
possit delegari? Rñ.non.si est talis.quæ ius tribuat, vt
a sunt illæ sex, bon. pos.sm.tab.contra,[a] vnde liberi, vnde
agnati, vnde cognati, vñ vir, & uxor.etiam septima extra
ordinaria.de quib.habes Insti.de bon. pos.§.1.& §.sunt
aũt.& §.cum testis.& §.7.& in lib.Ros. in tit.de bo.pos.
& in ti.de testa.§.3.hæ.n.omnes iuris tribuunt. ff.de bo.
b pos.[b] l.3.§.bon. pos. Magna enim desideratur solẽnitas
c in petenda bon. poss. Azo[c] dicit, quod hodie põt. Nam nulla
desideratur solennitas. C.qui admit.ad bo. pos. l.fi.C.
de cur.fur.l.fi. Si verò sit bon.pos.quæ facti est, vt Carbonian.
& illa quæ datur mulieri noie uentris: & legatario
nomine legati sub cõdi.relicti, illa iure ueteri, etiam hodie
delegantur.ff.de off.eius, cui man.est iurisdic. l.pen.
20 † Causa uerò damni infecti põt demandari.nam habet
eã magistratus municipalis: vt mittere possit in pos. ex
primo decr.& hoc pp celeritatem.ff.de damn. infe. l. r.
Arg. cõ præmissa: quia quæ causæ cognitionem desiderant,
non possunt per libellum explicari, id est, demandari.
ff.de reg.iur.omnia.& ff.de off. pro con. nec quicq.
21 §.1.† Item nulla causa est, in qua causæ cognitio nõ desideretur;
ergo nulla delegari põt, Dic, quod quædam sunt,
quæ desiderant plenam causæ cognitionem, & per solum
officium iudicis expediantur: ut bo.pos. quæ ius tribuit.
ff.de bo.pos.l.r. §. pe. & restitutio in int. ut ff. de in
inte.rest.omnes.& ff.de minor.quod si minor. §.fin.extra
de offic.iud.c.fin.& transactio super alimentis: ut ff.
de transact.cum his, & hæc non demandatur: ut dixi.
Sed hoc fallit in datione tutoris, & in causa restitutionis:
ut sup. Quædam verò sunt, quæ desiderant semiplenam,
& solo iudicis officio expediuntur, & hæc demandantur,
ut Carb.bo.pos.ff.de Carb.edic.l.3. Quæ uerò petuntur
iure actionis, demandari possunt, licet in eis cãæ
22 cognitio requiratur.† Item licèt ea, quæ sunt meri, uel
misti imperij, non comitantur, ea tamẽ, quæ sunt cohærentis
imperij, seu iurisdictionis, transeunt, & delegantur,
ut modica coercitio ff.de of. eius, cui mand. est iurisd.
l.fi.ext.de off.del.ex literis.ff.de iur.om.iud. l.2.& l.
magistratib.& de cohærenti imperio est pronũciatio, quod
aliquis mittatur in pos. non tñ ipsa missio. Sed tamen
quotidie videmus contrarium. C. de iud. properandũ.
§.sin autẽ.& J.de execu.sententiæ.§.2.in executio sententiæ
arbitri uel delegati.ff. de re iud. a diuo respon.r.
ff.de bo.aut.iu.pos.cũ unus §.is qui.ff.de iu.om.iud.mo
d re.& l.seq.& citatio partiũ, secundum Ros.[d] † Hoc ta-
23 men scias, quod secundum quosdam solus Papa & Imperator,
a quibus non appellatur, habent merum imperium.
9.q.3.cunct1.& c.ipsi.& c.pater. ff. a qui. ap.non
licet l.1. Alii uero a quibus appellatur, habent mistum.
2.q.6.decreto 16.qua.1.frater noster. Episcopi tamen &
superiores dicunt habere merum imperium respectu
inferiorum: sicut & dicuntur summi Põtifices, seu sacerdotes
respectu inferiorum ex.de sacra vnct.c.unico.
§.per frontis.de cons.distin.5.de his.& c.seq.2.q.3.accusatio.
& 18.dist.si episcopus. Alii dicunt etiam merum
imperium aliis, ut præsidibus cõpetere, ut prædixi, ut ff.
de iur.omn.iud.l.3.ff.de offi.præsi.l. illicitas. §. qui vni-
24 uersitas.† Ex premissis patet, quod res dicitur meri imperij
esse, vbi de iudicio seu pœna sanguinis tractatur.
Misti uero imperii est, quicquid excellentiæ causa præsidibus
per legem aliquam reseruatur, non continens
aĩaduersionem, sed pecuniariã cognitionem, ut tutoris
datio, & similia. Licet enim habeãtur de mero impẽrio.
nõ tamẽ sunt meri, sed misti imperii. & hæc non
possunt delegari. Iurisdictionis aũt sunt ea, in quib. agitur
de pecuniario cõmodo, & quæ delegari possunt. ff.
25 de iur.om.iud.l more.& l.seq.† Qualiter autem fiat cõmissio
iurisdictionis. not. J.ti.de uicecomite.& S.de iu.
deleg.§.sequitur. Eo autem ipso, quod princeps uices suas,
uel plenæ legationis officium alicui committit in aliqua
prouincia, videtur illi omnem iurisdictionem & imperium
commisisse: vt 94 dist.ualde ex.de præsumptio
26 c.mandata.† Ad huius autem articuli notitiam pleniorem
nota, quod iurisdictionum alia uoluntaria.ut emancipare,
& hanc potest legatus exercere, priusquam ingrediatur
prouinciã: ut ff de adop.emancipari. ff.de offic.
procon.l.2.arg, eX.de offi.lega.c.excõicatis. Alia contẽtiosa.
& hæc quædam est seu habet merum imperium,
quædam mistum, quædam vero generali uocabulo iurisdictio
appellatur, & quædam dicitur modica coercitio.
Merum imperium habet illa, per quam tollitur caput
ciuitatis.uel libertas.ut sup. uersi.quid de relegatione.
& per quam animaduertitur in homines facinorosos.
ut ff.de iur.om.iu.l.imperium.& ff.de offi.præsid.illicitas.
§.qui uniuersas.ext.de maio.& obed.solitæ.& de
homicid.postulasti.2.q.7.c.nos si incompetenter.§. itẽ
cum Balaam.vet.cũ Dauid. & talis iurisdictio sm prima
iura non demandatur.nisi cũ præses abesse cœpit.
& tũc quãtũ ad cognitionẽ, non quantum ad executionẽ.
ff.de of.eius, cui man.est iu.l.r. Hodie tñ oĩa possunt
demandari, præter vltimũ supplicium.& illud ẽt quan-
e do præses abesse cœpit[e].ut in Auth.colla.9. de colla.§.
prohibentur.& nisi in casibus, qui notan. supra in titu.
de iudi. deleg.§.fin.vet. item quod est deleg.ius causa.cri.
27 † Et no. quod episcopus habet quandoq. merũ imperium:
vt ext.de foro compet.cõquesnis. in prin.& quantũ ad
illud exercendum semper intelligitur proficisci, unde
potest

ADDITIONES.

a Contra. *Et hæ duæ sũt ex testamẽto, reliquæ quatuor ab ĩtestato. Dicit uũt cõtra tabulas, ideo ex testamento qa non cõpeteret, si testamẽtũ factum nõ fuisset. De hoc, & quare detur cum testamentum sit nullum, not. in §.sunt autem.infra alleg.in glo. 2. De his 2.aũt & libellis circa ipsas, uide inf.de testa. §.sequitur uidere.*

b Pos. *Ti.generali, post quem de diuersis bo.posses.ponit.12.rubri.*

c Azo. *Notat in summa eod.tit.*

d Ross. *Cuius quasi ad literam fuerunt hæc uerba, saltem a uersi. sed & quæ.ti.3.*

x Cæpit. *Ex necessaria, nõ ex uoluntaria, cã, ut not.in l.1.ff.de off. eius, cui mã.est Dicitur aũt incipere abesse, cum parat sarcinulas ad proficiscẽdũ facit ff.ex q.cau.ma.Lab ho.lib.§.qđ simpliciter.*

secundum

secundam Cyn. in præ. l. 1. facit infra ver. mistum in fi. & ibi etiã, quod; si infirmus est id possit pp similitudinẽ casus & identitatẽ rationis. Sed gl. in l. 2. de peda. iud. videtur velle cõtrariũ. & tex. l. 1. ff. de offi. eius, cui man. est iurisd. apertè dicit quod nõ aliter qđ do. meus exponit ẽt si sit infirmus. Adde quod opinio Spec. in hoc ver. limitatur per Bar. Cyn. & Aug. in d. l. 1. nisi esset aliqs magnus latro, cuius pœnam differre vsq; ad aduentũ præsidis periculosũ esset, quia tunc delegatus põt expedire. ar. l. si quis filio. §. 2. ff. de inius. testa. & l. de pupillo. §. si quis riuos. de ope. no. nun.

a potest hoc officium sub baiulo generaliter [a] semper
committere, vt in præ. l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. est
iuris. quia causis sanguinis interesse non põt: vt ext. ne
cle. vel mo. clericis. vbi de hoc. & c. siñam. & extr. de ex
cess. præal. c. ex literis. supra secundum Vince. q hoc no.
in præ. ca. siñam. & ex. de rap. in archiepiscopatu & in
prę. c. cõquestus. & est arg. ꝙ ipse solus habet merũ im
perium in sua diœcesi: 2. q. 7. si quis eps. cum suis cõcor.
b [b] † Secundũ canones aũt meri imperij põt dici cleri-
28 corum depositio, vel eorũ perpetua suspensio. 5. quęst.
5. delatori. ext. de iud. at si clerici. & ex. de uita & hone.
cleri. ut clericorum. §. si quos, & de cleri. excõ. mini. la
tores. Excommunicatio: vt ext. de offi. ordi. pastoralis
c 1. respon. [c] vt not. dominus meus eo titu. l. quod sedem
Purgationis indictio. 2. q. 5. per totũ Dispensatio. 50. d.
vt constitueretur. Solemnis pœnitentię impositio. 50.
distin. capite. ext. de exces. præla. accedẽtib. quod dic,
ut not. in repertorio, in tit. aureũ. memo. sacer. & confessi. in fi. tit. Item ecclesiarũ erectio. de conse. dist. 1. nemo ecclesiã. & c. ecclesias. Virginũ consecratio. 20. q. 1. deuotis. ext. de elect. quod sicut. Clericorum ordinatio ext. de trans. inter corporalia. & in præ. cap. quod sicut. Chrismatis ꝯfectio: ut ib. Ecclesiæ sacratæ reconciliatio: vt ext. de conse. eccles. vel altar. aquã. Talia enim q̃ sunt ordinis, delegari non possunt. ut ibi dicitur. Sed contra, nam unus episcopus põt alteri hoc demãdare, ut ex. de temp. ordi. quod translationẽ. de elec. suffraganeis. 9. q. 2. epm. & c. Lugdun. ext. de off. ord. quod sedẽ. Sed ibi nulla est commissio, sed quædã permissio seu demandatio. nec tũc hęc fiant iure delegationis, sed iure ꝓprio, quia illi non deficit, n. si sola autoritas deman
d dantis seu permittentis [d], vnde nõ possunt oĩa simplici
e sacerdoti cõmitti [e]. Ioan. vero not. 95. di. peruenit. ꝙ epi
scopus nil habet hodie, quod sit meri imperij, cũ omniat ualeat delegare, etiã ea, quæ sunt ordinis, saltẽ episcopo, nisi usum pallij. ext. de usu pall. ad hęc. uer. ẽt no.
f idẽ no. in prę. c. quod sedem [f]. arg. 23. q. 4. illud. & 2. q. 7.
29 sicut. † Mistũ aũt imperiũ habet illa iurisdictio, q̃ uersatur circa causas existentęs intra merũ imperiũ, seu intra animaduersionẽ capitis, ut ff. de iurisd. om. iu. imperiũ ut cognoscere de transact. alimentorũ, & super eis, & super rerũ minorũ alienationib. decreta interponere, & generaliter omnia, quę cõcedunt à lege & cõstitutionibus, quæ nõ attingunt animaduersionem. ff. de off. eius, cui mand. est iurisd. l. 1. Item cognoscere de ingenuitate, uel libertinitate, & seruitute. D. de pedan. iu. l. placet. §. fi. ibi. deinde, & c. ff. de arb. l. nõ distinguemus §. liberali. super quo uide. C. ubi cau. sta. agi debeat. l. pe Item mittere in possessionem, & recipere cautionẽ, quia iubere cauere, & in possessionem mittere, magis sunt Imperij, s. misti, quà iurisdictionis. ff. de iur. om. iud. iubere. Et dr̃ mistum, quia partim accedit ad naturã meri, partim ad pecuniarium commodum. Commodum .n. pecuniarium respicit, si alicui caueatur, uel in possessionem mittatur, & talia delegari non possunt, ut in præ.
30 l. ff. de offic. eius cui mand. † Secundum canones uerò
misti imperij, dici ptest, extra depositionem perpetua
g suspensio [g], admonitiones, inquisitiones, clericorum institutiones, ut 16. q. ul. nullus. uisitationes & correctiones, & huiusmodi. ext. de off. or. conquerẽte. Hec tamẽ delegari possunt potius secundum canones, q̃ secũdũ legistas. ff. de of. ꝓcul. nec quicq̃. Vr̃ tñ, ꝙ talia possunt simpliciter delegari: vt ext. de of. del. venerabili. vbi fuerit restitutio delegata. Sed ibi iudex erat impeditus, vel proficisci volebat, ideoq; potuit delegare. vt in præ. l. de
31 of. eius. vel est illud speciale. † Porro illa, quæ in suo generali nomine stat, iurisdictio nuncupatur, & cõpetit magistratib. municipalib. vt ff. de iuri. om iud. magistratib. & ponit ꝓ his, q̃ tñ iure magistratus cõpetunt, & delegari pñt. & sic ponit in prę. l. iubere. ff. de of. eius, cui mã. est iur. l. 1. §. fi. Dicunt aũt ea iure magistratus cõpetere, q̃ cõpetunt eo ipso, ꝙ magistratus est, ẽt minimus villæ vel castri, vel ciuitatis: vt ꝓstare autoritatẽ manumittere volentib. & adoptiones, & publicationes testiũ ante litis ꝯtestationẽ, & instrumentorũ pmittere, exercere iurisdictionẽ cõtentiosam in pecuniarijs causis, vsq; ad
qnquaginta aureos olim: hodie vsq; ad 300. aureos siue
h solidos [h] in Aut. colla. 3. de defen. ciui. §. sed neq;. & §.
ex ꝓuinciali. & §. audiẽt quoq;. G. de magi. muni. cõue.
l. 1. C. de defen. ciui. l. 1: & in præ. l. magistratib. & Insti.
32 de eman. §. p. emancip. C. eod. l. 1. † Quid si vltra 300. so
i lidos [i], Azo dicit esse iurisdictionis, licet maiores iudi-
K ces requirat. Alij dicũt esse meri imperij [k], cùm nõ cõ
petat hoc iure magistratus. Itẽ ẽt testamẽta insinuare: vt s. ver. notãdũ. Itẽ tutores dare. ff. de offi. eius. cui mã. est iuris. l. 1. & pe. Quid de datione curatoris ad litẽ? Dic iure magistratus ꝯpetere: vñ magistratꝰ municipalis da
l re poterit ar. Ins. de cur. in fi. dũmodo intra 300. aureos [l].
Item leuiter castigare: ar præ. §. audient. 45. di: cũ beatꝰ. ff. si quis ius di. non obtem. l. vnica, secundum Canones hæc iurisdictio conuenit Archidiacono, vbi est de consuetudine. Ipse. n. scrutator est iurgiorũ. 20. di. perlecti. & de mandato epi excõicat se temerè ad ordines ingerentes: vt ex. de eo, qui fur. ord. re. c. 1. De hoc not. Vinc.
m ex. de of. del. c. fi. & in præ. c. ꝯquestus [m]. † Modica vero
33 coercitio est, quæ cõmissa intelligitur eo ipso, ꝙ causę alicuius

ADDITIONES.

a Generaliter. *Imo & spãliter. quod dic vt in c. vlt. ne cle. vel mo. li. 6.*

b Concor. *Facit de offi. or. cum episcopus. li. 6. De hoc 25. dist. perlectis. 11. q. 1. de persona.*

c 1. respon. *Vide quòd ibi dixi super. ver. animaduertere.*

d Permittentis. *Vt no. in decre. 1. transla. in gl. pen.*

e Committi. *Vt in præd. c. aqua. de conse. eccl. vel. alta.*

f Sedem. *In fi. 1. glo. & ibi posui alias remissiones.*

g Suspensio. *Hos posuit sub mero, supra ver. proxi. in princi. Præcor Canonistas, ꝙ huius materiæ subtilitatem dimittant Legistis qui nec in hac materia sunt concordes. Hinc est quod Gui. de Suz. reprobat omnes gl. dicentes mistum imperium nõ delegari, dicẽs illud delegari, nisi in casib. expreßè ꝓhibitis, sicut in datione tutoris, q̃ misti est. ff. de tute. l. muto. §. tutoris. & nõ delegat nisi iurisdictionẽ habẽti. Insti. de atil. tuto. §. pen. ff. de tu. & cu. da ab his. l. nec mãdãte, Secũdo, qñ mistum plus habet de mero, quã de iurisdictione, vt in l. iubere. ff. e. ti. Itẽ cum requirunt decreti interpositionẽ, vt in §. vbi decretũ. hoc dixit super l. 1. ff. eo. tit. Dicebat. n. ꝙ causę misti imperij non concedebantur maiorib. magistratib. habentib. merum à lege, senatusconsulto vel constitutionibus. sed eo ꝙ tales sunt, habent illud. & sic in illa l. intelligantur ver. q̃ verò. p quod concludit, ꝙ p̃ses, vel alij, qui habent merũ imperiũ, ẽt si non proficiscantur, tamen pp publicas occupationes, & non alias causas misti imperij poterunt delegare, etiam nõ habentib. iurisdictionẽ. alle. C. de peda. iudi. l. 2. c. qui pro sua iuris. l. vna. saluo qđ de trib. casib. p̃dixi. Adde, quod Alexan. in l. 1. de offi. eius, cui, & c. probat opin. Gui. de Suz.*

h Solidos. *Facit ad id, quod scripsi de iudic. c. fi. super 3. gl.*

i Sol. *Azo in Sum. not. vbi vide in fi. prima partis.*

K Imperij. *Dominus meus in l. imperium. dicebat eas esse misti. inducens §. iudicare. Auth. de defen. ciui. & ratio sequens non resistit. vide Cy. in l. 2. C. de peda. iudi.*

l Aureos. *Benefacit de iudi. c. vlt. § delegatus. li. 9.*

m conquestus. *Alleg. ver. & nota.*

aliciuius commissio demandatur: & hoc etiam imperiū
dic. t. vt ff. de offi. eius cui, man. est iuris. l. si. ext. de offic.
deleg. ex literis. & c. fi. §. fi. ibi: quia nō iurisdictio, & c. a
contrario sensu. vbi de hoc secūdū Vinc. Vtrum in cau
sis mixti, uel meri imperii fiat prorogatio, no. ff. de iudi.
a l. 1. C. de iuris. om. iudi. l. 1.[a] † Vltimo not. quod q duabus au
34 toritatibus, pcedere pt, non cogitur alterā eligere. arg.
ext. de praescrip. si diligenti. Si tn̄ eligerit, electio te-
net. & illa electa utetur. arg. ex de of. de. significantibus
Posset ēt eligere, quod in una parte eiusdē causae vtatē ordi-
b naria, in altera delegata[b]. ut extra de arbitris. innotuit.
imo ēt vr̄, quod licet dicat, nolo pcedere auctoritate ordina
ria: tn̄ valebit pcessus auctoritate ordinaria, qa nemo pt
à se imperiū abdicare. vt ff. de of. prae. legatus. Sed quali
ter hoc intelligatur, psequere secūdū Papā, ut not. in p.
c c. si diligenti[c]. † Illud etiam nota, quod possessio genera-
35 lis iurisdictionis acquiritur, si vnus actus iurisdictionis
exerceatur. puta quia cognoscit qs de causa una, siue de
ciuili, siue de criminali: vel si excōmunicat aliquem. Et
idem est, si quid aliud faciat, quod ad iurisdictionem p
tineat, dummodo intendat vti iure suo, quoad iurisdi-
ctionem vniuersaliter. Nam si intendere per hunc actū
in ciuilibus causis tantum vti iure suo, nō propter hoc
acquireret in criminalibus, ar. ff. quemad ser. amit. l. fin.
extr. de praescrip. auditis & c. cum olim. Haec tamen ge-
neralis iurisdictio non procedit vltra personam, in qua
eam exercuit. Item licet eam exercuerit in vniuersita-
te non ideo acquiret possessionem iurisdictionis in sin-
gulares personas, arg. 12. q. 2. qui manumittitur. Genera
lis autem possessio ciuitatis, vel prouinciae acquiritur,
si publice per omnes partes ciuitatis, & vniuersaliter bā
nū posuerit in ciuitate: quod verū est, si nullus alius erat
in possessione generalis iurisdictionis. Item si quis facit
homines alterius cōfiteri, quod sunt suae iurisdictionis. uel sa
cramentum fidelitatis ab eis extorquet: prout in pleris-
que locis patrimonij beati Petri inuenimus factum es-
se, dum eramus ibi rector & capitaneus generalis. uel e-
tiam in prouincia Romaniolae, dum essemus ibi, & in
ciuitatib. Bononię Vrbini & Massae, & Vrbariae comes
& rector generalis. Vel facit eos renūciare & abiurare
iurisdictioni prioris dñi: non pp hoc acquirit possessio-
nē iurisdictionis. Itē si habēs iurisdictionē uel aliud ius
generale iure, uel cōsuetudine, vel statuto in aliqua lo-
ca, uel personas, & quātocunq; tēpore stet, quod in aliquo
locorū dictorū vel personarū non utatur, vel oī iure, qd
in eis habet uel eis habet, vel etiā in aliquo capitulo, nō
tn̄ ꝓ eo praescribitur, qa semper possidet. Nam exercen-
do ius illud, uel etiā vnū capitulū illius iuris generalis ī
vno loco suo, in oībus locis & personis & capitulis re-
tinere videt̄, nisi possessionē amittat, vel quia expellat̄
vel reuersus nō admittat̄, vel suspicetur se posse repel-
li. Praemissa omnia psequere plenius secūdū Papā, put
d not. ext. de capel. monacho. c. 2.[d] Et sunt haec in argu-
mentum contra curiales regis Franciae. Si enim aliquis
miles, vel prelatus hēt castrū, in quo longo tēpore oēm
iurisdictionē exercuit, put casus occurrerunt: nūquam
tamen contingit casus, quod ibi oportuerit merum impe-
riū exerceri: hodie uero cum contingi dicunt haec ad
curiā regis spectare, nō ad ipsum militē, vel praelatum:
quod reprobat Papa, ut not. in praed. c. arg. tamen p eis
in his, quae not. j. de praescrip. vers. sed pone, miles. Qua
liter cōcipiatur libellus, quādo agitur de iurisdictione
siue petitorio, siue possessorio. not. j. de cau. pos. & pro
prie. §. in retinendae. versi. porro. & §. notandum. versi.
36 caeterum. & de tali. do. uer. quid si petatur. † Et breui-
ter nota hic, quod causarū aliae sunt infimae, ut quae sunt in
tra summā 200. solid. & p illis potest quilibet magistra
tus adiri. vt in Auth. de defen. ciui. §. & iudicare. & §. au-
dient. & ff. de offic. eius, cui mand. est iuris. l. 1. Aliae sunt
mediae, ut quae praedictam summā excedunt, & p illis
adiri debet praeses prouinciae, uel delegatus ab eo, cum
ipse impeditus est: vt C. de peda. iudi. placet. in prin. aliae
maximae, ut quae ad merū pertinent imperium, de qui
bus supra dictum est: & pro illis adiri debent rectores
pnunciarum. vt ff. de offic. praesi. illicitas. §. qui vniuer-
sas. & in praedi. l. placet. §. non ita. Nō autem delegati ab
eis, vel magistratus municipales: vt ff. ad munic. l. ea,
quae nisi in casu, cum videlicet contingit praesidem ab-
esse: vt supra de iudi. deleg. §. fin. vers. itē quod est lega.
in causa. Item etiā quae ad mixtum pertinent imperiū,
de quibus s. dictum est. Pro quibus etiā maiores iudi-
ces adiri debent: vt in prae. l. 1. & ff. de offi. procons. l. nec
quicquam. §. 1. Si enim extraordinarius, vel qui de his
nequit cognoscere, adeatur: impunè sibi non patebit
vocatus. ff. de iurisdict. om. iud. l. fi. ext. de rescript. prae-
e senti.[e] † Non est ēt omittēdum, qa si mandatū, vel inhi
37 bitio iudicis contemnitur, ad eius spectat officiū hoc pu-
nire: vt ff. si quis ius dicenti nō obtēp. l. vnica. ex. de ma
trimonio contra interdict. eccle. contracto. c. 1. cū suis
f concor.[f] Iuste ergo petebatur à nobis pro parte epi-
scopi Massañ. vt cōmune ciuitatis Senen. puniremus:
quia post inhibitionē eis factam, exercitum fecerāt, &
damnificauerat ipsum episcopum in Castro Caese. qd
idem episcopus coram nobis ad se asserit pertinere.

Bald.

ADDITIONES.

a l. 1. *De hoc de foro comp. si. diligenti. ad fi. 1. gl. cum suis remis. & aliqd infra de cōpe. iu. l. adi. §. 2. ver. sed nūquid in iudice. De hoc & de potestate excōmunicandi, vide quod scripsi de offic. deleg. P. & G. super fi. vlt. glo.*

b Delegata. *Facit quod not. supra tit. 1. §. fina. vel sic. quid si compromissum.*

c Diligenti. *Est sciendum quod Inno. materiā ad quam hoc remittit Gul. nō posuit in c. si. diligēti. sed in c. cum ex officii. ibi praecedēti. Erat autē signata super ver. autoritate quod quia cum habebatur communiter in illa decreta. putauerunt aliqui & Specu. cū eis. quod caderet in c. si diligenti vbi est tale verbum. Miror autem de Guli. quia doctor suus Hostien. bene posuerat gl. illam in c. cū ex officij propter literam antiquae, quam ibi posui. ibi vide. Adde, quòd doctrinam Inno sequitur Bal. in l. falsas. C. de fur. & in l. nō codicillum. C. de testa. mili. An. in l. si per errorem. supra de iurisd. om. iud. Ro. con. 446.*

d c. 2. *Et ibi plenè vide in gl. quae incipit, intelligas.*

e Praesenti. *Quam hodie non habemus.*

f Concor. *Ibi not. in gl. pen. & vltra illas facit ff. de iud. si. ptor, quod metus causa l. 3. ex quib. c. ma. sed & si p praetorē. §. sed & si. Itē iudices licitè cōminātur de app. cū cessante. vbi remissionē dedi. & ff. de offi. praefect. vrb. l. 1. §. cum patronus. supra de offic. praefect. vrb. nā saltē. §. 1. & iudex inferior illā sequatur. ff. de admi. tuto. l. tutor. §. si deponi. Sed dic vt gl. non tanque. Item iubere potest alicui, ne de domo sua exeat. ff. de inter. & releg. l. fi. Sed vidi dubitari in praeceptis, q̄ fiūt per iudices nuda voluntate, puta. ne pars loquatur, ne exeat aula, ne moueat manū à poste, sub poena centū libr. arū. & in primo exēplo tenuit Gui. de Suza. sup materia l. 1. & in l. interlocutio. C. commi. vel epis. p illas leges. & p l. ff. de leg. st. 1. filiusfam. § el. 2. & de l. 3. l. pater. §. Iulius Agrip. & l. Lucius. & poena exigi nō potest. cum illa praecepta nuda sint, & sine causa. vel causa cognitione facta. Alle. ad idem leges, quae requirūt causā. C. de edic. diui Adri. l. fi. ff. de suspect. tutor. l. 3. in fi. & l. seq. de transact. cū hi. §. in causis. de insa. l. 2. §. Senatus. de donatio. l. nuda ratio. de probatio cum indebito. §. fi. cuius causā ponit decret. si cautio. de fide instrumen. Ad idem de libel. obl. c. fi. de appel. vt debitus. & eo. tit. vt super. lib. 6. de censi. c. peruenit. de sen. excom. c. sacro eo. item c. 1. lib. 6. eo. lib. de offi. or. si canonici. Ad praedicta facit quòd scripsi de re iudi. c. in causis super 1. glo. de poenis dilectus. Facit ad materiā infra de sen. prola. §. 2. ver. nunquid iudex. & fortius infra de contumacia. §. fi. ver. sed pone, iudex. Adde vers. illud ēt no. qualiter acquiratur iurisd. Bal. con. 64. & 358. li. 1. & qualiter merum imperium, Ter. de Anc. consi. 141.*

Bald. De Iurisdictione omnium iudicum.

IVRISDICTIO est potestas de iure publico introducta causa necessitatis iuris dicendi, & æquitatis statuendæ: vt ff. eo. l. 1. quæ diffinitio est de ordinaria iurisdictione. Item de delegata. G. uide ff. de ædil. edict. l. ciē dum. Et ex verbo statuendæ, colligit Bart. ꝙ statuta facere, est iurisdictionis ordinariæ. quia cui competit diffinitio, & diffinitum, secundum Bart. Sed Ray. dicit cōtrarium, quia non omnes populi habent iurisdictionē nec locum publicū cātum. ff. de excu. tut. l. si duos. §. dictum. & tamen possunt adinuicem statuere de suis negotijs, non de iure publico. nisi a superiore confirmetur. C. de test. l. fi. Non obstat verbū statuēdæ. qa pcedit verbū de necessitate statuti, & statuta non fiunt de necessitate, sed sponte. ergo facere non cōpetit iure magistratus seu iurisdictionis. sed magistratib.' sic. Bald. Sed an ista diffinitio sit uera in uoluntaria iurisdictione, dic ꝙ sic, vt respectu litigatorum dicatur uoluntaria. sed respectu iudicis est necessaria. ff. de of. procon. l. 2. per G. in Auth. de quæstore. §. super hoc. G. Subrogatus ad uniuersitatem cārum hēt iurisdictionem ordinariā· secus si ad certa, s' talis populi. Superillustres sunt Papa & Imperator, consul & patritius. Illustres sunt præfectus ꝑtorio Orientis, Illyrici, Africæ, Vrbis, & quæstor cādidatus. Spectabiles sunt magistri militum, ꝑtor, ꝑfectus uigilum, proconsul, præfectus Augustalis, ꝑfectus Aegypti, Vicarius. & Dux, Comes rerum priuatarū, Comes Orientis & non alij Comites. Clarissimi sunt Comites Italiæ & Alemaniæ, preses prouinciæ. sed magistratus municipales & alij pedanei non sunt Clarissimi. G. Ptāres terrarū non hñt merum imperium de iure cōi: sed ꝑses ꝓuinciæ: sed de ꝯsuetudine & usurpatione sic. Vñ mēbra mutilare, & damnare ad mortem, hñt ex usurpatione, nō de iure. vet. ergo ptātes. Quidam hñt hoc per priuilegium per pacem Cōstatiæ. ut. no. in Auth. de defen. ci. §. nunc habente. in fi. in uenæ gl. Hanc tñ præscriptionem pōt reuocare princeps, qñcunque vult: quia ꝯ absolutam principis ptātē nō pōt ꝑscribi, & ois ꝯsuetudo pōt ab eo cassari. de consti. ca. 1. ff. de sepu. vio. l. 4. §. diuus. & in aut. naugia. C. de ser. fug. t. e. cum similibus. Si ptā ꝯdemnat aliquem ad mortē, an iste efficiatur seruꝰ pœnæ: Vr ꝙ non: quia non pōt alicui adimere ciuitatē vel libertatem. ff. de of. præ. l. illicitas. § q uniuersas. Præterea iste ꝯdemnat ex forma statuti. & statutum non dicit, ꝙ iste efficiatur seruus pœnæ, &c. Nam quod omittitur a statuto, ꝓ omisso est habendum: ut not. Cy. C. de hære. insti. lib. 1. Præterea nos uidemus, ꝙ bona non cōfiscant: ꝙ fieret, si moreretur seruus pœnæ. ulterius, nemo hodie bene natus ex ꝯdēnatione fit seruus. Ex hoc sequitur, ꝙ ualent testamenta istorum: quia sunt liberi, & retinent bona in ꝯtrium vr: quia sñia statim facit dānatum seruum. ff. de pen. l. qui ult. & l. quidam. ergo nō valent sñm testm̄. Et hoc est uerum de iure. quia lex, non iudex, facit eū seruum. ar. de tit. nup. l. palam in fin. tñ si de consuetudine est, quod eorum testamenta seruētur, ualet testm̄, cū et seruo lex ꝯsuetudo possit ꝯcedere testandi licentiam. ar. ff. de oꝑ. ꝑtor. l. Barbitius. in fin. & C. de his, qui. ut indi. l. pen. Et prædicta uera de ꝯdemnatis pñtib. sed absentes condemnati ex forma statuti non fiunt serui, nisi demum capti. incidunt in seruitutē Nā sñia in eos fertur hoc modo: ꝙ si quo ipe peruenerit in fortiam cōis, &c. de re iud. c. pastoralis in Cle. Vnde interim antequam terminus adueniat, sunt liberi: & possunt testari. ar. ff. de ser. expot. l. Titius. Sal. Merū imperiū liberū hēt Papa & Imperator. legi subnixum hñt inferiores, quib. nominatim participatum est in parte solicitudinis, nō in plenitudine ptātis. l. 1. in pri. ff. d. hoc eius cui man. est iuris. consistit merum imperium circa humanum corpus gladio materiali vel ciuili conterendo, quia homo summa res est: & iō summa iurisdictio requiritur ad hoīem morti tradendum, vel capitaliter condemnādum. Nam homo est creatura facta ad imaginem Dei. C. de pen. l. si quis in metallum. Mistum imperium consistit circa res & actus, in quib. nobile officium iudicis vel mercenarium decretū, vel autoritas implorátur. Nam decretum in autoritatib. & officio iudicis consistit: iurisdictio cōsistit circa actiones. vice. n. actionū exercetur. ff. de ori. iur. l. 2. §. post originē. Hoc tangit Spec. hic: & dic, vt ff. e. l. imperium, per G. de Cu. Cy. & Bart. Epi delegant merum imperium quod semper intelligitur, quo ad causas sanguinis abesse: & dñt committere gñaliter, sed alij prælati inferiores de iure nō hñt ius gladij. ver. & nota, ꝙ epis. G. An qui hñt duas autoritates cogantur alteram eligere. ver. vlt. not. tenet ꝙ non: quia non pōt à se abdicare publicam iurisdictionem. ff. de of. præsi. l. legatus. ver. vlt. nota G. An præscribatur merum imperiū, si quis eo non est vsus, quia nō occurrit casus vtēdi: tñ fuit in possessione territorij, vt dñs uel iustitiatius. Et dic, ꝙ sic. ver. & sunt hæc in ar. ꝯ curiales. G. nam in istis incorporalibus plena possessio consistit in aptitudine, sicut in actu. ff. de seruitut. rusti. prædiorum. l. formam: & si quis præscribit iurisdictionem in incolas, vr ēt præscripsisse in forenses, qui ibi delinquūt. Nam illa præscriptio cāt ius reale. & uelut cōfessoria ꝯ quamlibet redditur. ff. si ser. uen. l. si quis diuturno. in fin. quia in ipsum territorium uidetur ius præscribi, cui iurisdictio inhære. C. ubi & apud quos l. fina. not. hee probo etiam per c. dilecti. de foro competenti. Bald. Faciens guerram pendente inhibitione, pertinet ad forum ecclesiæ. in uer. Guil.

De officio omnium iudicum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Notabiliter facta nisi diligenter notentur, neglecta esse dicuntur.*
2 *Interrogatio facta in bonæ fidei contractib. tantum valet quantū in stipulatione.*
2 *Lege deficiēte, & contractu, iudex pōt, quod sibi bonū videtur agere.*

1. § Quæ ad perpetuam memoriā fiunt, diligenter prospicienda sunt: vt 23. d. in nomi
a ne. & ext. de re iu. ad Apostolicæ. in superscriptione. [a] 4. q. 7. conuenientibus. nec vlla temporum sunt commutatione variāda. 20. q. 1. quæ ad perpetuam. max. mè vbi sunt posteris profutura: vt ex. vt eccl. be. c. ult. in princi. Ad posteriorum ergo utilitatem & memoriam perpetuā hic de officio iudicis tradidi, quæ nec à modernis sunt etiam contemnenda. C. de quæstionibus. ca. diuo. in fin.

ADDITIONES.

Sciendū est. q ex practicis, quos nominauit autor in Proœmio, soli tres de hoc tractauerunt. Primus Roff. qui parte 2. sui Operis posuit Rubricā de officio iudicis, qd datur iure actionis, & 5. post illā ad idem Itē post titu. de iuramento vasalli, posuit quasi cōtinuē 14 Rubricas sup diuersis, q̄ petūtur iudicis officio. & sic sūt 16. Secūdus fuit Vber. de Bob. qui tractatū de hoc cōposuit, ī suo libello aute med. ver. rogatus. vsq, ad ver. si criminali mihi char. 6. Tertius Io. de Deo. qui post ipsum Gaul. li. 10. p generales & speciales Rubricas materiā prosequitur. & adde quod statim dicā Item scias. quòd Roffr. in certis locis & sup rubricā de offi. iudic. cōtra colonos & adscriptitios, ver. sed opponit. īprobat subtilitatē dicentium, quòd quādo iudicis officiū proponitur loco actionis, non dēt in libello dici, Ago contra talem sed propono vobis, &c. Horū ratio, quia iudicis officiū non sit actio. ff. de mino. quòd si minor. §. final. contra partē non debet proponi, sed solùm iudici, sed cōtra partē proponitur, cum agit suo iure. Sed ipse de hoc non curat quia noīe actionis saltem generalissimo, etiam officiū iudicis continetur. ff. de accu. & obli. actionis verbo. & sic bene dicitur. Ago contra talem.

a Superscriptione. *lib. 6.*

a in fi.[a] C. de testa. iubemus. uer. sed nec aliqua.ↄsec. di.
1 2.semel.† quia quæ notabiliter fiunt, nisi diligenter no
rentur, neglecta esse uidentur. ff. de iniu. item apud La
beonem, §. ait prætor. Quia ergo de offitio iudicum in
specie tractauimus: hic in gñe de his, q̃ spectant ad oẽs,
2 dicamus. † Officiũ ergo iudicis latissime patet, pôt nã
quæ bo. possessionem dare & in possessionem mittere
tutores ↄstituere, & iudices date, ut ff. de iud. om. iu. l. 1.
& 30. q. 5. iudicãtem. & s̃. ti. prox. & tñ ualet in bonæ fi
dei ↄctib. q̃tum in stipulatione interrogatio facta. ff. de
3 neg. ge. l. qui tantumdẽ. ff. depositi. Lucius Titius. † Itẽ
quia ubi deficit lex & ↄctus, iudex facit quod sibi & de
bono & æquo uĩ. Insti. loca. §. pen. quod ẽt, ut latè patet
sic plenius ostendamus. Nã quoq; proponitur princi-
paliter loco actionis, seu loco principalis actionis. Qñ-
que uerò proponitur incidenter. Qñque impedit actio
nem. Qñque detrahit actioni. Quandoque deseruit ei,
quæ singula seriatim specialiter prosequamur. Vltimo
quid iuris sit de summaria cognititione dicturi.

ADDITIO.

a In fin. *Facit cle. de iureiur. Romani. versi. nos itaq; & in fi.*

SVMMARIVM.

1 *Actione ordinaria deficiente proponitur officiũ, iudicis, loco principalis actionis.*
Iudex vel prelatus audita subditorũ infamia, ad inquisitionẽ ex cessum suo officio potest, etiam nemine petente, procedere.
2 *Distinguendum est, vbi iudicis officium interponitur principaliter pro actione ad petitionem partis.*
3 *Pater agens contra filiũ sibi obedire nolentẽ, agit iudicis officio.*
4 *Officio iudicis agitur, cùm de patria potestate inter patrem & filium disceptatur.*
5 *Iudicis officio agitur, cùm filius petitur, qui à nemine detinetur.*
Iudicis officium imploratur, cùm filius à patre petit emancipari.
6 *Deceptus, quia aduersarius non seruat quod promisit, & ob id renũciauerat iure suo, iudicis officium implorat.*
7 *Magister cuiusciũq; facultatis potest à discipulo petere salarium, cui discipulus absq; pacto, vel stipulatione obligatur. Idem de nutricibus, obstetricibus, medicis, &c.*
8 *Vxor timens viri sæuitiã petere potest officio iudicis sibi caueri.*
9 *Imploratur iudicis officium, vt hæres cogatur adire hæreditatẽ.*
10 *Officium imploratur loco principalis actionis in quinque casibus.*
11 *Iudicis officium imploratur pro via publica adæquanda.*
12 *Bona debitoris non soluentis peti possunt officio iudicis possideri vendi vel separari.*
Recurendum non est ad extraordinarium auxilium quandiu super est ordinarium.
13 *Officium iudicis quõ competat ordinario, & quomodo delegato.*
14 *Officiũ iudicis si loco principalis actionis ad petitionẽ partis cõtra incertam personam imploratur, tunc non est necessaria litis contestatio.*
15 *Litis contestatio non est necessaria, vbi iudicis officium pro actione proponitur contra nullam personam.*
16 *Iudicis officiũ, in quib. casibus interponitur, etiam inuitis partib.*

2. §. Iudicis officiũ loco principalis actionis p
ponitur, cùm alia actio ordinaria
a deficit, & non est actio: vt j. §. vlt.[a] & tunc lit. conte. ex
poscit: vt eχ. eo. iudicis. quod tñ sic intellige quia aut in
terponitur ad nullius partis petitionem, aut ad partiũ
b petitionem, aut eius inuitis[b]. † Iudicis officiũ loco prin
1 cipalis actionis ad nullius partis petitionem interponi-
tur: cum prælatus vel iudex audita subditoru infamia
ad inquisitionem excessuum ex officio, sine cuiusque
petitione procedit. ex. de accus. qualiter. 2. & a. quæst. t.
Deus. 86. di. si quid verò de quocunq; ext. de simon. li
cèt Hel. Item cum ex officio suo mandat, vt quicũque
scit veritatem, vtrum Titius soluerit vsuras alicui, qui
Titius iurauit hoc non denunciare. hoc dicit, ext. de iu-
reiu. ad nostram. a. in fi. Idem cum per se inquirit, an tu-
tor suspectus sit de tutela. ff. de suspe. tu. l. 2. §. præterea.
& inf. dicam. Ad eius enim officium spectat, per se ta
lia inquirere & corrigere, ff. de of. præsi. congruit, extra
de of. or. c. 1. 35. q. 6 eps. ext. de te. cog. præterea. 23. q. 4. si
is, qui C. de bo. scrip. si intra in princ. & obuiare ne fiãt.
86. c. t. 2. & 3. di. c. t. & 2. suspectos ab administratione
remouere: ut ibi, & ext. de of. del. uenerabile. 2. q. 3. quia
ca. ext. de accus. cum dilecti. & de simo. licet. Item dam
nis ecclesiarum occurrere. ext. de Inst. cum uenissent. in
fin. Similiter & his quidem omnibus non est litis cont.
necessaria. sed sunt illi exponenda capitula, super quib.
inquiritur ↄ eũ. ext. ut lite non cont. qm̃ fre. §. sunt & a-
liũ. & in præ. c. qualiter. § dẽt igitur. t 1. qõ. 3. eorum. nel
dic, ut j. de inquisitionib. § nunc tractemus. alias, nunc
2 uidendum uer. cum igitur. & seq. † Si uerò officium iu-
dicis interponitur principaliter pro actione ad petitio-
nẽ partis petentis aliquid sibi dari uel fieri: tunc subdi-
stingue, quia aut ↄ certã psonã, aut ↄ incertã, aut ↄ nul-
lam. Si ↄ certã: tunc hẽt locum Dec. ext. eõd. iudicis. qa
tunc est merum officiũ, & datur libellus, & exposcit lit.
conte. ff. de mino. Papi. in fin & l. pater. §... & C. si aduer
sus deli. l. 1. C. in quib. cau. in inte. rest. non est ne. l. 1. C. de
mino. l. 3. ext. de resti. in inte. ca. 1. Cum. n. loco actionis
succedat, ut s̃. uer. prox. sine qua nemo experitur. vt ff.
de neg. gest. si pupilli. § fin. 8. ei. quo iure. ext. de iud. exa-
minata. eius naturam dẽt imitari. ff. si quis caut. si eum.
§. qui iniuriarum, C. de rei uxo act. l. unica. ex. de stat. ho.
recolentes. 76. di. nolce. & c. scire licet non perpetuetur
per lit. conte. ut in præ. l. Papin. Quod autem dixi, ꝙ ex-
poscit lite contest. paret in multis exẽplis, ut ecce, pri-
mo in rest. in inte. siue a minore, siue a maiore proposi
ta. Pone. n. ecclesia alienat iuris solennitate adhibita ali-
quam possessionem, in qua læditur enormiter citra di-
midiam iusti pretii. certe pôt petere p merum officiũ
iudicis, vt pecunia emptori restituta recuperet posses-
sionem: ut ext. de reb. eccl. non alie. ad nostram, & extr.
de rest. in integ. a. Hõmi. n. officiũ iudicis ꝓponĩ a par-
te, p actione, & ↄ certã personam, i. ↄ emptorem: unde
dẽt lis contestari. Item ẽt in minore læso: licet ei per edi
ctũ prætoris subueniatur. vt ff. de mino. l. ait prætor. & l.
patri. §.. i. & l. ꝙ si minor. §. fi. & eχ de in integ. rest. ↄstitu
tus. ff. de euict. l. minor. tñ. 1. C. in qui. cau. no est in inte.
rest. ne. l. 1. in fi. de exce. exceptiones. in fi. Item est in ma
ore cã Re pub. absente, cum læso ciuilibet prætor sub
ueniat: ut ff. ex qu.. cau. ma. l. tamen ex officio iudicis
iuatur. C. ex qui. cau. ma. in contractib. Idem etiam in re
scissoria, quæ quãuis ex beneficio prætoris cõpetat; ut
ff. eo maiores. & l. ab host. b. & C. e. l. 1. tñ officio iudicis
expeditur. Vnde dicunt quidam, ꝙ ex edicto prætoris ẽ
in efficax, quousq. ꝑtor uiuus in cã insufflat spiraculum
uitæ. ut ff. quod metus causa. metum. §. uio'ẽti. Insti. de
c act. §. rursus[c]. An autem restitutio in inte. sit necessaria
litis cõtestatio, vel possit dari cõtra absentem, Dic, ut
3 eχ. eo. c. 2. de in integ. rest. c. 1. & c. cum ex literis. † Itẽ a-
liud exemplum: nam si pr̃ agit ↄ filiũ, obediẽtiã & reue-
rentiam sibi ꝑstare nolẽtẽ, agit iudicis officio, 30. di. c. 1.
eχ. de ma. & ob. cũ inferior. C. de emenda. propi. l. vna.
a q. 7. quæritur. Item si pater, vel mater agunt ↄ filium,
uel filius ↄ eos, p alimẽtis. aget iudicis officio. Est. n. hic
necessaria cognitio: qa forte negab:ĩ pater esse, uel fili⁹.
36. dist.

ADDITIONES.

a §. vlt. *Nunc propter additionem penultimam, de quo dicam infra §. fi. in prin.*
b Inuitis. *Exempla posuit Vbertus ubi supra, & multa post Vincent. Phi. & Glos. scripsi in Decr. 2. eod. ti. post prin & ex his, et ex omis. et his quæ posuit Inno. ibi, & Host. ibi, in summa huius tituli formatus fuit tamen apertius totus iste tractatus usq; ad ult. §. qui fuit additio. ut ibi dicam.*
c Rursus. *Hic scripsi post Host. eo. ti. ca. 2 super glo. 2. ante finem.*

30.dist.si quis dereliquerit.ff.de lib.agn.si quis à liberis
respon 1.& per totam l.1.ff.de iust.& iure.ext.de fil. pb.
Michael.ex.de eo,qui du.in ma.g pot.per adul.cum ha
beret.in fi.in fi. Auth.vt li.ma.& ani.ff.illud quoq;. ext.
qui fi.sint leg.transmissi.c.de prob.per tuas. Itē si patro-
nus ad inopiā vergens petit sibi per ecclesiam vel liber
tū prouideri.ext.de iure pa.nobis.16.q.7.quicqueunq;.
& in præ.l.si.quis liberis.§.solent. Itē si patronus petit
vt libertus obsequiū sibi pstet.vel si conquerit se ab eo
ɔtemptū,vel ab eo ɔuitiū sibi factū,vel dictū: officio iu
4 dicis agetr.ff.de of præ.ur l.1.§.cū patronus.† Itē,officio
iudicis agit,cū inter patrem & filium de patria ptāte di
sceptat,& ɔstat tm de filiatione.ff.de li.exhi. deinde.§.
1.ff.de rei ven.l.1.§.per hāc.C.de peti.hær.si putas.C.de
patria ptāte.l.1.& 2.ext.de ɔuersi.in fi.c.fi.Sed q̄rit, an
tn pmissis casib.s.de patre & filio,& de patrono,& liber
to sit libellus necessarius,Quòd dic vt j.de li.ɔcep.§.nūc
a dicendū.ver.35.[a] Sed an in eisdem casib.& ēt in cautio
ne dāni infecti,de j.subijcitur,dēat appellatio admitti,
Et quidem dicunt,q non.ff.de app.reci.uel.non si res.
b Alij ɔ[b].C.de.ped.iud.l.placet.Ita tn,q pendēte appella
tione alat qui fuerit pronunciatus alendus,sine præiudi
c o iñ.ff.de inof.test.si instituta.§.pen.C.de ord.iur.l.fi.
ff.de test.tu.l.itē ff.de iure deli. filius.& not. ff. q sui vel
5 alie.iur.sunt.l.pe.† Itē agit officio iudicis,cū filius petit
qui à nemine detineri.ff.de li.exhi.l.3.§. hoc aūt inter
dictū.eX de ɔuer.in fi.c.fi.3.q.1.redintegranda.Item im
c ploratur, cum filius petit à patre emancipari[c].ff.si quis
à pa.fu.ma.l.fi.& de cond.& de.si cu.legatum.uersi.ar-
bitro.Itē cum petuntur separari bona.ff.de separa.l.fi.
Itē cū petitur snīa pronunc. ari nulla,uel processus.ext.
de procu.in pñtia.ext.de off.deg.cum contingat. ff. de
d fer.l.1.[d] Itē implorat ɔ hæredem:ut ultima uoluntas te
statoris impleat.eX.de testa.tua.C.de episc.& cle. Aut.
licet.C.de sac.san.ecc.l.1.Item implorat officiū iudicis,
qui p metum rē suā tradidit:licèt ei subueniat p edictū
qd met[9] cau.ff.qd metus cau.metū.§.ex hoc edicto.Itē
deceptus,qui se supponit gr̄a capituli suas lras ei tradē-
do:sic capitulum malum cautamētum hēt ei eX. de re
e nun.tanè.& c.ueniens[e].† Item qui deceptus renuncia-
6 uit iuri suo,& q deceptus est, qa aduersarius nō seruat
quod promisit.eX.de pac.cū pridem. & de rerū perm.
cum vniuersorum.& de præb.Inter cætera.Itē cū aduo
catus seu qualiscunq; defensor à cliētulo:vel magister
cuiuscūque facultatis a discipulo petit salarium qui so-
la pollicitatione,nō pacto,vel stipulatione ad hoc obli
f gatus est[f].† Idem intelligas in nutricib. & obstetrici-
7 bus & medicis.ff.de var.& eXor.cog.l.1.§.in honorarijs
& per totam legem.C.man.salarium.& ff.eo.salarium.
Dic,vt ibi eX.de for. comp.Romana.§.nec ēt.& in hoc
forma libellum.vt j.de magistris.Itē is qui passus est in
oculis pp mala collyria,quæ medicus apposuit, & pp
hoc rem suam vendidit:factus sanus rem à medico of-
ficio iudicis petet ff.de var.& eXordi.cogn.l.medicus.&
8 hic forma libellum,vt j.de iniur. † Item vxor timens
sæuitiam viri petet officio iudicis sibi dari licētiā ab eo
recedendi,vel idonee caueri.eX.de testit.spolia. literas.
in fi.eX.despon.cum locum.de procur.c.accedens. Itē
cum seruus conqueritur de nimia sæuitia dñi.ff. de his,
qui sui vel alieni iuris sunt.l.1.& 2.& Instit.eo.versus fi-
nem. Et tunc libellus datur,si petitur:alioquin appello
tur.C.de episco.audi.si lenones.ff.si quis à patre.tu.ma.
l.fi.Item cum pater conqueritur de malo filio vel filius
de patre duro.2.q.7.quæritur Item cum pp ingratitu-
dinē officio iudicis petitur liberti:vel etiam quæ dona
ta sunt reuocari.C.de libertis,& eorum li.l.1.eX. de do
c.fi.Item petitur officio iudicis,vt arbiter vel iudex pro
nunciare cogatur.ff.de arb.l.3.§.1.ff.de iud.de qua re eX
de causa poss.& propriæ.cum super.Item implorat offi
cium iudicis,vt tutores vel curatores compellantur ge
rere:& si malè excusati sunt ut reducantur in gestionē

ff.de minor.verum.§.ex facto.Insti.de excus.tut.§.fi.qd
g remoueantur.C.de admi.tuto. l.fi. Item imploratur[g],
ut caueatur de damno in fecto:& pro legatis & fideicō
missis præstandis,& similib.ff.de actio.& obli.actionib.
verb.ff.ut leg.uel fideicom.nom.caueatur.l.1.& l.etiam
16.q.4.neque decennij.& ff.de damn.infect.l. prætoris.
& l.3.§.hoc ait.& l.prætor.§.eius. An autem hic sit ne-
cessarius libellus.not.j.de lib.conce.§.nunc dicendum
ver.30.& ver.32.Item imploratur in actionib. priuato-
rum criminum pro poena imponenda. Vnde dicuntur
eXordinaria crimina illa,de quibus tractatur.ff.de extr.
h ord.crim.& de priua.deli.Item imploratur [h] pro exhi-
bendis tabulis testamenti.ff.de tab.exhib.l.1.in fi.ff.quē
admodum testa.aper.l.2. An autem libellus sit dic dan-
9 dus,dicam in præ.uer. 30.† Item imploratur, ut cohaē
hæres adire hæreditatem.ut eam, uel legata alijs resti-
tuat.ff.ad Treb.restituta.§.Titius.& l.nam & diuus l.co
gi.respon.1.& l.ille,a quo.§.tempestiuū.& l.recusare.&
not.ff.de fideicom.here.pe.l.2. An autem hic sit dādus
libellus,not.in præ.vers.30.Item cum dñs imponit ser-
uo necessitatem peccandi.C.de episco.audi.si lenones.
Itē implorat ne uis fiat ei. qui in poss. missus est,vel mit
ti iussus est, vt defendatur,si repellitur,vel non admitti-
tur.ff.ne vis fiat ei,qui in pos.mis.est.l.1.2.& 3. eX.de do.
& contu.contingit.Item in edicto diui Adriani propo-
nit officiū iudicis secundum quosdam.C.de edict. diui
i Adr.tol.l.fi.[i] Item in alio casu.ff.ad l.Fal.l. pe. in fin. Itē
si seruus vel filiusfa.argentariam exercuerit, pater vel
dñs per officiū iudicis edere cogetur.ff.de edē.prætor-
K ait §.2.[k]& l.si quis secundum quosdam. Item implora
tur etiam in denunciatione matrimonij.ext.qui ma.ac
cus.pos.cum in tua.Item in crimine vsurarum.14.q.4. p
totum.ext.de iureiu.ad nrām.2. Item in quolibet crimi
ne ecclesiastico,in quo ciuiliter agitur.14.q.3. ecce.ext.
de collu.crimina.22.q.1.c.fi.Item imploratur, cum agi
tur cōdictione ex canone.3.q.1.redintegranda,ut cū cle
ricus dicit,se amisisse rem per violentiam, vel metum,
vel dolum,vel captiuitatem,uel tpis cōditionem vt ibi,
& ext.de respo.sæpe.Item implorat ɔtra collectores,vel
dominos homines in collectis vltra vires grauantes.[l].
l Item cum uocantur ad officia, qui excusationem hñt.
ff.de vac.mu.sextumdecimum.§.fi. C.li.10.quemadmo
dum ci.munera.l.1.& 2.3.& 4.Et in hoc & in seqq.for-
ma libellum,vt in j.de censi.Item ɔtra colonos,seu ad-
scriptitios reditus dñi,soluere nolētes,qa dubitāt, an hi
dñi sint.C.de agri.& cēsi.litib.§.1.li.11.Item cū uasallus
a dño indebite grauat,saltē ex mēre iutis.ff.si quadr.pa.
fe.d l.1.§.pe.ff.de iur.om.iu.si quis id,qd.C lib.11.inqb.
ca.colo.cēsi.l.1.& de agr.& censi.l.pe.& fi.in Aut.de q.
colla.6.Et in hoc forma libellum,vt j.de feu.§.fi. Item
imploratur pro fructibus rei meæ ɔ detinentem eam;
C.de rei uen.cert.§.bonæ fidei.ff.eo:si nauis,§:fi:eX.de
resti.

ADDITIONES.

a Ver.35.*Quod ibi posuit.fuit dictum Vbert.*
b Contra.*Scilicet Vber.cuius ad literam fuit iste uer. & uide in-
fra.de app.§.in quib.uer.sed numquid quando.*
c Emancipari *Quod quatuor casibus petere poterit, quos scripsi
de resti.in integ.constitutus.in prin.*
d l.1.*Hoc fuit ultimum dictum Inn.in c.2.eo.ti. in fi magnæ glos.*
e Veniens.*Ibi dixi post Vin. quod cansamentum est uulgare Hi-
spanorum in gl.uidetur.in fin.*
f Obligatus est.*Vide infra de salarijs. §.2. in prin.& §.3.versi.
is quoque.*
g Imploratur.*Secundum Vber.*
h Imploratur.*Hunc.& sex casus seq.posuit Vber.*
i l.fi.*Vt ibi not.in glo.sigillorum.*
k §.2.*Et 3.ubi de hoc.*
l Grauantes.*Et quomodo isti ad restitutionem teneantur, uide p
Hosti.in Sum.de pen.§.fi.uersi.sed quid de quæsitis, & uersi.seq.*

resti.ſpo.grauis.ff.de pet.hær.illud.§. prædo.& §.ad offi
ciū & l.ſed & ſi lege cōmiſſoria.§.ſi ante litē. Et in hoc
forma libellū, vt ꝫ.de cā.po.& ꝑp.§.notādū.ver. porrò.
Itē pro impenſis,ſiue de nouo,ſiue in refectione factis.
C.de rei.vend.domū. ff.de pet. hær. planè. & l. illud. §.
ad officiū.Itē pro vſura in bonę fidei iudicis:in his, quę
imitantur iudicia bonę fidei , ſicut in legatis. C. in qui.
cau.in integ.reſti.nō eſt ne. in minorum perſona.C.de
vſu.vel ſru.leg.& fidei.l.1.2.& 3.& ff.de vſu.vſurę.Et in
10 hoc forma libellū, vt ꝫ.de vſu.† Itē implorat[a] loco prin
a cipalis actionis in quinq; caſib, Primus ꝯ turbantē mi-
hi vſum,quē habeo percipiē.li, vel hauriēdi, vel ducen
di aquā:qa nō pmittit vti, vel fortè amouit vſum aquæ
uel ipſam aquā,quo caſu iudex p officiū ſuū faciet me
retinere uſum aquę,coercēs factū aduerſarij, & rei cō-
petentē formā dās.Et intellige ꝙ habebā illū uſum nō
iure ſeruitutis:qa tūc cōpeteret ꝯfeſſoria.ff.de ſerui.uē
l.2.& l.ſicuti.§.Aristo.& ff.de ſerui.quoties.Secūdus,ꝯ
inſtituentē inciuiliter,i.nō de iure ciuili, riuū ſeu ſerui
tutē aquæ p pdiū meū.In hoc ēt caſu cōpetit mihi ne-
gatoria directè,ſi ſim directè dñs pdij,uel utilis, ſi vtili
ter ſim dñs.ff.ſi ſer.vē.l.3.ff.de pu.l.ſi ergo.Si vero, nec
directè,nec vtiliter ſim dñs:tūc valde neceſſariū ē. offi-
ciū iudicis.Tertius,ꝯ detinētē equā meā, penes quem
ꝯcepit & peperit,petā enim officio iudicis tā equā quā
fetū.licèt.n.in hoc caſu mihi cōpetat directa rei vēdica
b tio & Publiciana:vt in p.l.ſi ergo.ff.de vſu.equis[b].ff.de
vſu.e.l.ſi aliena.§.Scæuola. Quartus ꝯ mittētē animalia
in ſegetes meas:& maximè cū ſunt in herba , vel in vi-
neam licèt & hic aliæ cōpetant actiones:vt no.ꝫ.de in
lu.Quintus,cū plurimi homines, qui per plura loca de
c bēt diſtribui[c]: qa fortè mutātur,de loco ad locū,vt Sa
raceni diſpetſi in Sicilia,mutati ſunt in Apuliā: vt C.li.
10.de iure fiſ.l.certa.in tuū agri collocati ſunt. Per.in.
dicē.n.tūc fiet æqua diſtributio.Hi quinq;caſus ſunt. ff.
de var.& extraor.cog.de vſu.Et in his quinq; caſib.cōci
pies libellū.vt ꝫ.de cau.po.& ꝑpriè.§.priuata ver.ſed &
11 fine.†.Itē imploratur officiū iudicis ſeu magiſtratus,ſi
via ciuitatis , q eſt ꝑpè domū alicuius , facta eſt arctior
vel anguſtior, vel eſt clauſa , ita vt publicus cōmeatus
impediatur.vel ſi facta eſt altiuxior:quare expedit dño
domus,vt debeat adæquari:uel ſic īpedita eſt,vt nō poſ
ſit trāſiri,niſi fiat pons,coget.n.ut eū faciat,uel ꝙ ſic pa
ret,ut aqua poſſit labi:uel ēt ſi in via fodiat,uel aliqd ibi
fiat pp qd nō pōt trāſiri,uel uehiculū duci.uel ſi morti
cinia ibi proijciātur uel ſtercora,uel alia immūda.ff.ne
quod in loco pu.fi.l.2.§.hoc interdictū tantū.tūc ēt cō-
petūt interdicta:ut ꝫ.de cau poſ.& prop.§.qa verò.uer.
cęterū.& ſeq.Itē ꝯ eſt,cui relictū eſt legatū,ut filiū ſuū
emācipet:nec vult emancipare,coget enim ad hoc ex
traordinariè,i.officio iudicis.ff.de codi. & demū. ſi cui
d legatū[d].Itē bona debitoris nō ſoluētis petūtur officio
12 iudi.poſſideri,& vēdi,vel ſeparari:ut fi.& C.de bo. Au
thē.iu.poſ.eX.ut lite nō re.qm. §. in alijs. Sup quo for-
ma libellū, vt ꝫ.de eo,q mit. in poſ.Itē implorat officiū
iudicis à creditorib.vt ꝯſtituat curator bonis eius,q bo-
nis cedit,vel qui ſine hr̄de decedit,uel ēt cū hęrede: qui
tñ nō vult hr̄ditatē adire,ut p eū bona uēdantur,& cre
ditorib.ſatisfiat:ut ff.dē cu.bo.dā.l. 1.in fi In his igiť ca-
ſib.iudicis officiū directè ſeu loco principalis actionis
proponiť ad petitionē partis ꝯ certā perſonā:& eſt me
rū officiū:unde expoſcit litis conteſt.ut dixi. Vr tñ hoc
fallere in denūciatione,quā quis ꝑſequitur , ubi nō ur
ſit ꝯteſt.neceſſaria.eX.de dolo & cōtu.cū dilecti.ex.ut li
te non cōteſ.qm.§.ſunt & alij.eX.de accu. qualiter.2.§.
debet. Sed dic , ꝙ tūc debet lis cōteſt. & ordo iuris ſer-
uati ut not.ext.de purg.c.cū dilectis.& ꝫ.in ti. de inqui
ſit.§.nunc tractemus.uer.ſi aūt inquirať. Sed opponi
nā in multis expreſſis caſib. certę cōpetunt actiones
quādiu ſupereſt ordinariū auxiliū, nō eſt ad extraordi-
nariū recurrendū:ut ff.de mi.in cauſæ.in prin.ſed illud
e uerū eſt in cauſis minorū[e]. In aliis aūt caſib. licet aliæ
cōpetunt actiones, nihilominus tñ & iudicis officium
13 imploratur.Et nota ꝙ hoc officiū cōpetit ordinario prin-
cipaliter & incidenter.ſed delegato incidēter,uel ēt prī
cipaliter,ſi hoc ei principaliter cōmittitur. ext. de inte.
reſt.c.pen.Itē officiū hoc datur fauore pſonę,nō rei.un
de pōt cōputari inter perſonales actiones, & non inter
14 reales,cū iplorať a minore vel eccľa, uel ēt a maiore. †
Porro ſi officiū iudicis loco principalis actionis ad peti-
tionē partis ꝯ ī certā perſonā implorať.tūc nō eſt neceſ-
ſaria litis conteſtatio,ſed res iudicis officio expediť, qđ
ī caſib.ſequentib.patet:vt ſi mihi furtū fit,& neſcio per
quem,ſacerdos,me petente , ex offi.ſuo pōt excōicare
furem incertum.eX.de off.or,c.2. Itē in eo, qui ſamo-
ſum libellum clanculo proiecit.5.qō.1 quædam. Item
qñque petitur dari tutor pupillo, vel curator minorib.
25.an. maiorib.tamen 14.annis Inſti.de cura. p totū.ff.
de poſtu.l.1. ad fi. & l.ſeq. nr̄ tamen hic peti ꝯ certā pſo
nā.quia certa perſona debet aſſignari ab eo, q petit tuto
rē,uel curatorē. C.q petāt tut.l.1.& per totū tit.Sed dic
quod nihil petitur ab eo,quem nominat. vnde in talib.
non eſt dandus libellus.niſi iudex dicat,ſcribe tuam pe-
f titionem ut ſuper ea deliberemus[f].ſic 7.q.1.qualiter.&
c.quāuis.& § ecce his. Item qñ petitur dari curator bo-
nis.ff.de cura.bonis.dan.l.1,& fi.Item qñ epiſcopo im-
potenti petitur dari coadiutor.ext.de cleri. ægro.ex par
g te g,Item per officium iudicis pro tribunali ſedentis pe
tat ſe mitti quis in poſſeſſionem bonorum ex teſtamen
to ue. ab inteſtato.ff.de bo.poſ. ſed cum patrono. §.bo-
norum poſ.ff.quis ordo in bo. poſ.ſeruc.l.utile. §. dies.
ff.de ſucc.edic.l.1.§.edictalis. Non enim vr̄ in hac peti-
tione certa perſona nominanda. Sed ſi is , qui credit,læ-
di ꝯdicat,tunc admittetur.ff.de adop.l. nam ita. C.quo-
rum bon.l.1.in fi.& l.ſeq.ex.de offic.archiepiſc.ad hæc.
ff.de aqua plu.arcen.l.3.& C.de cur.fur.l.fi.§.2.C.qui ad
mit.ad bon.poſſ.l.pen.12.q.1.non liceat.ext.de reb. eccl.
h nō alien.ſi quis presbyt.Item[h] quando petitur ut inter
dicatur alicui adminiſtratio proprioram bonorum,tā-
quam prodigo. hoc ſolo officio iudicis petitur. unde
nec libellus datur.niſi ut ipſe deliberet, ut prædixi:licet
concedam eos,qui læduntur uocandos,vel ſaltem ad ꝯ
i dicendum admittendos[i]. C. ſi minor ſe ab hær.abſti.
Aut.ſi omnes. C.de liberali cauſam.principaliter. ff.de
mino.ēt §.fi.ff.de cur.fu.obſeruare.Minor ergo,q petit
reſtitui,vt ab hæreditate abſtineat,non dat libellum. A-
lij dicunt,ꝙ ſi minor ſe uelit defendere, ꝙ nō ſit dādus
curator:dabitur libellus,quia ab eo petitur iudicis offi
cium,

ADDITIONES.

a Imploratur. *Verba Roſ.ubi rubrica de offi.iud per quod uſum a quæ retineo.*

Adde. An ex ſola æquitate naturali implorari poſſit officium iudicis,uide Soc.conſ.164.inci.uiſa bulla.col. 5. ver. non omitto. in 2.uol.Henric.Ferran.

b Eqs. *Exponitur ideſt,equabus.& in l.ſeq.bos ponitur pro uacca.*

c Diſtribui. *Forſan.in exercitu,dicit ibi glo.*

d Legatum. *Iſte §.eſt unus de quatuor caſib.ad quos ſup.remiſi.*

e Minorum. *Supple,& eccleſiarum,ut ſcripſi eod.tit.cap.2.ſuper prin.2.glo.*

Adde Bar.in l.in ꝑnciali.§.ſi uero.in 2.col uer.cont.iſtud.ff.de ope.no.nū. vbi ꝙ.quādo auxilium extraordinarium eſt mitius ſius quā ordinariū,ut quia nimis grauor,ꝙ tūc poſſū uti extraordinario.Et ibi an remediū ordinarium tollat extraordinarium , qñ extraordinariū eſt facti.& quid quādo utrūq.eſt iuris. Hē.Fe.

f Delibetemus. *Secundum Vber.cuius fuit iſte uer.quem etiam poſuit Io.de Deo.*

g Parte. *Sed hoc dic,ut de clerico.ægr.c.uno.lib.6.*

h Item. *Secundum Vber.cuius fuit ꝙ ſequitur uſq;ad uerſic.uero.*

i Admittendos. *An autem ad hanc contradictionem admittatur excommunicatus,plene ſcripſi poſt Inno. & Hoſt.de excep. c.cum inter.in gl.dixit hoc Inno.uer.quid de illo.*

ciuni,ut cesset ab administratione rei suæ.sicut cum tu
tor suspectus accusatur.Item repetitur officiũ iudicis ,
quod iudex per se intentat,& exequitur sine aliquo pe-
titore, vt in remouendo tutorem suspectum, de quo si
bi ꝯstat.& inquirēdis criminib.de qb.est publica fama.
15 vt dixi s.in prin.huius ti. † vero iudicis officium ¹, pro
actione proponat ꝯ nullam personam , eodem modo
non est necessaria litis ꝯte.ut si infamis,qui non p̄t po-
stulare,nisi pro se,& pro certis personis petit in integrũ
restitui,ad famam.ff.de postu.l.1.&3.q.7.infamis,§.tria.
ver.alii.n.oẽs.Item qñ pentur electio ꝯcors ꝯfirmari.ex
tra de dec.post q.47.di.d Petro.21.q.1.relatie.Hoc.n.ꝯ ne
minē petit, sed solius iudicis officio confirmat̃ vel infir
mat.eod.tit.nihil.&c.cũ nobis.ibi:duximus officio no-
a stro. &c. ᵃ Item cum minor, qui damnosam adiit hæ-
reditatem, petit restitui ꝯ factum suum , ut sibi liceat
abstinere,C.si minor se ab hære.absti. Luna. & Auth. si
oẽs.ff.de cura.bo.dam.l.1.Sed iste casus posset poni s.in
præcedenti membro, qñ ꝯ incertã personam.Item ge-
neraliter ꝯ nullam personam imploratur , quoties ali-
quid,ꝙ petenti prodest,& nulli obest,petitur.C.de pre-
16 c.impe.off.rescripta.quæ est 25.q. 2: † Inuitis quoque
partib.interponitur officium iudicis.ut si qs ꝯxit cũ ꝯsã
guinea,& nolit se admonitione ep̃i separare , uł testes
b super matrimonio producere . quia tunc pōt eos inui-
tos,ep̃s excõicare.ext.de off.ord.significauit ᵇ . Item si
vir & vxor se prætextu consanguinitatis sine iudicio ec
clesię separant.ep̃s de hoc ẽt inuitis eis, vel ꝯsanguinita
tem confitentibus,ex officio suo inquirei,ext.de diuo ,
porro.in fi.ext.de eo, qui cog.consang. vxo.suç sup eo.
Item si super beneficio sit appellatum , & neutra pars
vult prosequi,sed differt vsque ad annum superior,si vi
deat ex dilatione ecclesię periculum imminere,pōt par
tib.ex officio suo terminum prefigere.ext.de app. obla
tæ.in fin.Idem pōt dici in sacerdote postulante, quem
inuitũ iudex repellet.ext.de postul.c.ff.e.quos prohibet
c 14.q.4.denique ᶜ.Idem pōt dici in excõicatos c & alii:ꝙ
dic ut j.§.impedit,Quod ẽt inuitis oĩb.officiũ iudicis i-
terponat,ꝓbatur.ff.de postu.l.1.ext.de eccl.benef.c. uni
co.ver.nos,vt prędiximus.& 2.q.7.alieni.ubi de hoc.

ADDITIONES.

a Nostro,&c. *Super hoc vide quod scripsi de ordin. cog.c.2.in gl. hãc exceptionem.ver.hæc etiã exceptio locum habet.& de causa pos.cum ecclesia super glo.2.*

b Significauit. *Hodie si scienter contraxerint , excommunicati sunt ipso iure,per clemen.de consangui. & affin. eos,qui.& prælati denunciare tenentur ut ibi.*

c Excommunicato. *Quem non solum iudex ecclesiasticus ab hoc repellit,sed cogi etiam iudicem secularem ad id de sen.exco. decernimus.li.6.*

SVMMARIVM.

Officium qudicis,quibus modis potest
incidenter implorari.

1 *Officium iudicis incidenter proponitur quandoq;in modum exceptionis, quandoq:in modum replicationis.*
2 *Officium iudicis proponitur per modum exceptionis,*
3 *Minor petens restitui directe,dare debet libellum,*
3 *Officium iudicis uicem obtinet actionis imo simpliciter inspecta definitione actionis,dicitur actio.*
5 *Implorans beneficium epistola diui. Adriani,qua ratione dabit libellum.*
6 *Libellus uidetur super qualibet exceptione dandus.*

a 3.§.Incidenter quoque potest officium iudi
cis implorati ᵃ.ut extra de in-
integ.rest.c.causa.nec est.tunc litis contestatio necessa
sariã.vel libellus.ut ecce si agitur rei vendicatio, re usu
capta post litem contestatam iudex ex officio iubet in-
cidenter caueri,ꝙ reus non pignorauerit rem petitam,
vel ꝙ non manumiserit,si seruus uendicabatur, Inst de
off.iud.§.ad exibēdum.ff.de nox.act.si quis hoĩem. §.q̃
tum ff.de rei ven.l.si post acceptum . Item pignoratitia
actione proposita iubet incidẽter caueri de dolo. ff.de
pign.act creditor.Item incidenter petitur restitutio ad
aliquam probationē in principali cã omissam.eX.de in
1 integ.resti.cũ venissent,& c.auditis. & c. ex literis. † Vt
autem hoc ple nius videas, dic ꝙ officium iudicis inci-
denter qñque proponitur in modum exceptionis:quã
doq;verò in modũ replicationis.Officium iudicis inci
denter in modum exceptionis proponitur: vt si minor
b qui alienauit ᵇ pecuniam mutuò acceptam , excipit ꝯ
creditorem quod nullam inde habuerit vtilitatem:vn-
de petit se restitui.C.si aduer.cre.l.1.ff.de min.l.patri ꝑ
c filio §.fi.C.si aduer.delic.l.1.ᶜ Item si ep̃o petente in ali
qua ecclesia subiectionē,lata est sñia contra ecclesiam
quam cum petit ep̃s confirmari,excipit ecclesia, quod
non est confirmanda:imò petit restitui ꝑꝑ probationē
omissam ext.de in integ.rest.c.2.& c.suscitata.Itē si is,à
quo res vendicatur,excipit, quòd eam ex necessitate di
straxit:quia erat t̃pe peritura: vel ẽt fructus, ne corrum
perentur.officio iudicis ei succuritur, vt solum ad pre-
2 tium teneat̃.ff.de rei uẽ.l. item verberatũ. §. 1.† In mo
d dum ẽt replicationis officium iudicis proponitur ᵈ. nã
& replicatio est exceptio.ff.de excep.l,a.Insti.de replic.
eX.de except.dilecti filij S.& P.&c.dilectio & c.signifi-
cauit.verbi gratia, minor egit rei vẽdicatione ad domũ
vel conuenit debitorem exceptum fuit de præscriptio
ne:tunc quasi loco replicationis minor petit restitutio
nem officio iudicis ꝯ illam pręscriptionem.C.si aduer.
vsuca.l.vnica.ff.de procur.qui proprio.§.item quæritur
ff.de mino.etiam C.in qui.cau.in integ.rest.non est ne.
l.fi.in fi.Idem etiam dicendum est , vbi opponitur exce
ptio iusiurandi,vel rei iudicatæ,vel pacti:& vbi actio ip
so iure salua remansit,licet inefficax, per dictam exce-
ptionem.ff de rei uend.l.1.C.de pact.l.pacta.ff.de pac.si
unus.§.pactus.Debet igitur minor intentare aliquam
actionē,uel causam prætendere:& si nõ opponit̃ exce-
ptio,quod quãdoq; contingit:ut ff.de publ.si quis.in fi.
C.sent.rescin.non pos.l.2.non habebit locum replica-
tio.ext. de re iudic.inter monasteriũ.& sic obtine sine
restitutione.ff.de rei uen.officiũ.in prin.Si autē opponi
tur exceptio à debitore,interueniat replicatio minoris
ætatis,& restituetur,ut dictũ est arg.ff.de iureiur. nã po-
stea.§.si minor.ext.de excep. dilecti. C. si aduer.rem in
3 l.1.C.si aduer.tranct.l.1.& 2.† Sed quæritur , an in præ-
missis casibus minor dabit libellum,cum petit restitui
principaliter uel incidenter, Et dico quod cum directè
petit restitui:tunc dabit libellum.ext.eo.c.2.3.q.3.offe-
ratur ext.de li.obla.c.1.2.q.1.legum. C.si sæp.in integr.
resti.post l.2.in fi.vbi dicitur,agant.ergo detur libellus.
& l.3.& quo si aduer.cre.l.fi.ibi solēniter,&c.† Officiũ
enim iudici ex toto.tunc vicem obtinet actionis agu.
ff.de act.& ob.actionis.imò videt̃ simpliciter actio in-
specta diffinitione actionis.C.de eden, edita. Instit. de
actio.resp.1.sine qua nemo experit̃.ff.de neg. gest.si pu
pilli.ff.de peti.hær.si quid.§.illud. Tamen non est actio
sed quasi.quia loco eius datur. Si verò excipiēdo uel re
plicando restitutio seu iudicis officium postuletur se-
cundum quod dicitur. ff. de procurat. qui proprio. §.
item quæritur. Tunc non debet dari libellus,nisi in for
mam petitionis ad instructionem iudicis, & nõ in mo.
dum

ADDITIONES.

a Implorati. *Vide quod de hoc incidenter scripsi post Inno. eo. tit. c.2.in fi.*

b Alienauit. *Vber.qui posuit hoc dictum, vbi supra in prin. dixit, dissipauit.*

c L.1. *Per easdem leges dixit, vbi idem generale cum cõuenitur ex cõtractu,quẽ constat factũ cum minore ætate.& in quo læsus est.*

d Proponitur. *Iste versi.& sequenti quasi ad literam fuit Vber. vbi supra.*

a dum libelli, secundum Ioan. de Deo [a]: sicut nec in alijs exceptionib. vel replicationibus. Vber. aũt de Bo. dixit hoc verum esse in alijs exceptionibus, quæ a iure communi competunt: sed hic dixit dandum libellum: Nã hoc beneficiũ est implorandũ. & idcirco est libellus dãdus. cum a iudice postuletur: quia forte pronunciabiť super hoc: ut no. C. de or. iu. l. 1. ff. de mino. intra. resp. j. De hoc ĵ. in tractu libellorũ. de resti. in inte. §. 1. ver. por
b ro [b]. Quid si is, cõ quẽ peritur, cõtumaciter se absentat?
9 De hoc ĵ. de in integ. resti. §. 2. ver. vlti. † Et secundum p̃missam rationẽ vr̃, q̃ implorãs beneficiũ epistolæ Diui Adriani, dabit libellũ. ff. de fideius. inter eos. in princip. quod dic, ut ĵ. de li. concep. §. nunc dicendũ. ver. 28. Vel p̃t dici libellũ esse dandũ, in quocunq; casu id petatur. C. de re. iud. gesta. ff. de testi. l. curent. ff. de fi. instr. in re. C. de appel. nec causas. in fin. C. vt lit. pẽ. l. 2. Finaliter aũt dixit idem Vber. q̃ detur ad iudicis instructionem, vt dixi. Facit enim scribi minor, quomodo petit restitui. & licet officiũ uideatur extraordinarium auxilium, ut ff. de mino. in causæ. in prin. tñ est in forma iudicij agendũ. ar. ext. de accus. qualiter. 1. & 2. De hoc ẽt nor. in præ.
6 § nun dicendũ. uer. †. Secundũ canones tñ uidetur super qualibet exceptione dandũ esse libellũ. quod dic, vt no. infr. de excep. §. uiso. uer. sed nunquid. Item cũ petitur restitutio, est dãda dilatio, si petat. ut infr. de in int. re. §. qualiter. in fi. Hoc aũt sciẽdũ est, q̃ incidenter imploratur officiũ cuiuslibet iudicis ad restitutionem faciendã, nõ tñ principaliter. extrã de in inte. rest. l. cau. ff. de mino. in causæ. & infra. de rest. in inte. §. uidendum. Itẽ alia exempla potes ponere, qñ incidenter proponiť ad vtrunque mẽbrum facientia: vt extra. de in inte. res. auditis. & c. suscitata & c. coram.

ADDITIO.

a Io. de Deo. *Addi cum assignatione causæ in suo lib. parte. 2. tit. quibus casibus lib. dari non debet.*

b Porro. *corrigere primo ibi in fin allegat hunc ver.*

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis an impediat actionem:*
2 *Iudex non repellens excommunicatum actorem ex officio, an reus ex hoc poterit appellare.*
3 *Infamis vel hæreticus potest a iudice ab actione repelli.*
Iudex quos ab actione possit repellere.

1 4. §. Impedit quoque † officiũ iudicis actionem, siue in principio causæ, siue in medio. & hoc siue ad instantiam partis, siue proprio motu iudicis: ut patet in publice excommunicato quem ex officio suo sine petitione partis potest iudex qñcunq. repellere ab agendo, vel testificando, uel aduocando, & similibus, pp periculum communionis: nec fiet super hoc litis contestatio. ex. de excep. exceptionẽ.
a in fi. & c. pia [a]. §. fi. ext. de of. dele. prudentiam. §. sexta [b].
b † Quid si iudex non repellit ex officio actorem excom-
2 municatum: nunqd reus ex hoc poterit appellare? Rñ. non: licet iudex male facit, tunc. n. potest appellari cum grauat, vel exceptionẽ propositã non admittit. extr. de
c app. vt debitus. & c. dilecto. quod non est hic c. † Itẽ po-
3 test repellere eodem modo infamem, vel hæreticum. 2. q. 7. alieni. in Auth. de testi. §. scimus. C. de quæstio. seruos. Item militem procuratorem. ff. de procu. filiusfa-
d mi. §. milites [d]. C. eod. ti. militem. & hoc propter publicam utilitatem, vt armis intendant. C. loc. milites. C. de iure delib. sancimus. in prin. Item alias indignum. ff. de postu. l. 1. in prin. Item prohibitum postulare. ff. eo. quos prohibet. & in similibus casibus.

ADDITIONES.

a c. pia. § *fi li. 6. Za.*

b Sexta. *Vide quod dixi supra. §. 1. in. fine.*

c Est hic. *Hoc fuit dictum Petri, vt scripsi de exceptio. exceptionem. in fi.*

d Milites. *Ver est sub §. veterani.*

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis detrahit actioni, ut non sit necessaria litis contestatio, neque libellus.*
2 *Compensatio plerumque facit, vt quis minus cõsequatur, quam sibi debetur.*
Iudicis officium actioni detrahit in expensis aliquando à malæ fidei possessore factis.

5. §. Detrahit ẽt actioni † officium iudicis, id est, diminuit actionis. nec est necessaria litis contestatio, neq; libellus: & qñq; per se, qñq; ad petitionẽ partis. Per se officiũ iudicis detrahit, vt cũ in quarta Trebelianica & eius fructibus mandat cõputari fructus perceptos post litẽ ꝯtestatã de hæreditate q̃ subiacet restitutioni: vt ex. de testa. c. Raynutius. ver. in eo vero, q̃d quartã. Itẽ qñ d̃trahit ex hr̃ditate filij emãcipati expensas factas a patre pro militia filij. ff. de pet. hære. l. fi. Ad petitionẽ vero partis detrahit: vt patet exẽplũ. ex. de testa. Raynuti⁹. ver. dictus vero in hoc q̃d ibi ad petitionẽ partis iubet detrahit tertiam & quartã, priusquã hr̃ditas restituatur. Est & aliud exẽplũ: vt si casu fortuito colonus graui damno vitio rei, non suo afficiatur. eo. n. petente fiet remissio pẽsionis. ext. de loca.
a pp. ff. eo. ex conducto. i. Itẽ detrahitur [a] qñq; actioni in
2 expensis pp compensationẽ, quæ opponitur. † Compẽsatio enim plerunq; facit vt minus quis consequatur, quàm sibi debet. Inst. it. de act. §. pe. habẽdo respectũ, ne reus egeat in casibus. ar. ff. de rei ven. itẽ si verberatũ In
3 sti. de actio. in fi. ex. de depo. c. bona fides. in fi. † Itẽ detrahit actioni in expensis factis aliquãdo à malæ fidei possessore: vt ff. de pet. hære. l. miles. C. de rei ven. domum.

ADDITIO.

a Detrahitur. *Ad hac fuerunt verba Vberti.*

SVMMARIVM.

1 *Deseruit officium iudicis in actione bonæ fidei, & quæ ex testamento descendunt.*
2 *Officium iudicis communiter deseruit post litem cõtestatã etiam in actionibus stricti iuris, quo ad naturales obuentiones.*
3 *Vbi agitur iudicis officio deseruiente, non iure actionis, non fit litis contestatio.*
4 *Lite non contestata proceditur contra absentem.*
5 *Libellus quomodo, & qua ratione sit dandus in iudicis officio.*
6 *Officium iudicis deseruiens, quare non tantum valeat, quantum ubi tenet locum actionis.*
7 *Iudicis officium quando incipiat deseruire.*
8 *Lis incipit a citatione.*
9 *Iure actionis veniunt ea, quæ ante litis contestationem fiunt, & in libello peti debent.*
Agens contra aliquem rei vendicatione potest iudicem requirere, ut illum officio suo citet.
10 *Iudex ex officio suo facit libellum ineptum emendari, & actionem mutari, ne ipse & partes inutiliter laborent.*
11 *Iudex ex officio potest æquitatem facere inter aduocatos, ne omnes boni una ex parte consistant.*
12 *Duorum accusare uolentium eligendus est magis idoneus.*
13 *Dilatione pendente, iudicis officium conquiescit.*
14 *Officium iudicis in quibus deseruit actioni, etiam post litem contestatam.*
15 *Ea quæ post litem contestatam accidunt, maximè spectant ad officium iudicis, ut plurium quæ sunt.*
16 *Iudex tanquam seruiens & minister ex officio suo interponitur, seu monetur in sententia prolatione.*
17 *Actio proposita, si est euidenter inepta, potest eam iudex ex officio suo statim talem proferre, & libellum lacerare?*
18 *Libellus ineptus, si per iudicem sit admissus, an reus condemnabitur ad faciendum quod petitur.*
19 *Proponens coram delegato actionem ineptam, si succumbit, an poterit coram eo aptam proponere.*
20 *Clericus si contra laicum, & coram iudice seculari proponit*

actionem ineptam, & succumbit, postea autem à sede Apostolica impetrat literas super eadem causa, volens aptam proponere, an valeant literæ?

21 *Aequitatem & misericordiam sequi, spectat ad iudicis officium potius, quam rigorem.*

22 *Officium iudicis mouetur, & deseruit actioni mandando eam executioni.*

23 *Officium iudicis locum habet in tribus communibus iudicijs.*

24 *Iudex precibus calamitosorum emolliri non debet, nec aduersus eos, quos malos putat, excandescere.*

6. §. Deseruit quoq; officiũ iudicis cuilibet actioni. Cum enim nulla actio
possit habere effectũ sine iudice, ipse eã facit edi ab ini-
1 tio, vt inf. ver. itẽ facit edi. † Deseruit ergo in actionibus
bonæ fidei, & q̃ ex testõ descendunt, & plenius in his, q̃
a in alijs [a], qa in his iudex ex qualibet mora ex officio suo
facit veniẽ fructus & vsuras. ff. de negocijs ge. l. qa tantundẽ. ff. de vsuris. l. mora. §. 1. & l. videamus. C. de vsur
& fru. le. l. 2. & p totũ. C. de vsu. in bonæ fidei. ff. de leg. 3.
apud. & l. quæsitũ. §. Iulianus. & C. depositi. l. si depositi.
C. de rei vẽ. certũ. Et est rõ quare in his plenius deseruit
q̃ in aliis: qa in his bona fides magis dẽt abũdare. Qđ si
nõ faciat, iudex emẽdabit. Inst. de ob. ex ↄte. in fin, & C.
p soc. l. 2. Itẽ ad eius officiũ spectat decernere, vt ibi tabulæ testi ponant, alias aperiant. ff. fam. er. cęteræ §. sed
& tabulas. Itẽ actionib. arbitrarijs satis deseruit, vt patet
ff. quod me cau. l. putat. §. ex hoc edicto. & l. itẽ si cũ exceptione. §. aliqñ. & ff. de edil. edic. l. ediles. §. itẽ sciendũ
ff. de rei. ven. qui restituere. in fi. Inst. de act. §. pterea. ff. đ
vsu. l. 3. §. his. vt patet in eo, q certo loco dare, pmisit, qđ
2 dic, vt inf. ver. in snīæ prolatione. † Itẽ officiũ iudicis cõiter deseruit põst litẽ ↄtestatã, ẽt in actionibus stricti
iuris, quo ad naturales obuentiones, non quo ad ciuiles
ff. si cer. pe. cũ fundus. rñ. 1. C. de rei vẽ. certũ. ff. de vsur.
l. 2. & l. videamus. §. fi. ff. de condi. inde. l. indebitã. Itẽ deseruit ciuilibus, & qbuslibet in id, qđ a reo fieret post litẽ ↄtestatã circa rẽ petitã. ff. ne q̃s in flu. pu. l. vnica. ad fi
ff. de rei ven. nõ solũ. ar. ex. de do. & ↄtu. put. eX. de dut.
c. p totũ. 2. q. 5. legitimi. & c. pṡbyter. & 3. q. 1. reintegrãda eX. d of. dele. ↄsulit. de pæ. di. 5. c. 1. & de pę. di. 6. c. j. Itẽ
officiũ iudicis certũ seruitiũ pstat in incorporalib. qđ
3 vide ff. si serui. vẽ. l. harũ. & l. egi. † Vbi aũt agit iudicis officio deseruiente, & nõ iure actionis, nõ fit litisↄtestatio
q iam facta est, vel faciẽda in principali actione, cui deseruit, sicut alias. qdã dñt, ꝙ in cã appellationis nõ est litis ↄtestatio faciẽda: qa facta est in principali. eX. de app.
b c. p tuas [b]. imo lite nõ ↄtestata, pcedit ↄ absentẽ. vñ si volo pbare, ꝙ aduersarius meus se occultat, vel procurat
ne citatio ad eũ pueniat, hoc nõ fit lite ↄtestata. eX. vt lite nõ ↄte. qm̃. §. porro. 11. q. 3. certũ. Ponit & alia exẽpla
4 in appellatione. eX. de ap. interposita. & c. sæpe. † Sed nũ
qd in hoc officio dabit libellus? Dicas, ꝙ si petat hoc officiũ rõne tpis, ꝙ pcessit litis ↄtestationẽ, dari dẽt libel-
c lus [c]. Si uero petitur rõne eorũ, q̃ ↄtingũt post litẽ cõtestatã, non est dandus libellus: imo sufficit si solo verbo
d ei dicat ante sentẽtiã, vel post, eadem die [d], vel fortè si
non dicat aliquo mõ, iudex hoc tñ supplebit: vt ff. de edil. edi. ædiles. §. sciẽdum. ff de vsur parum. C. vt quę desunt aduo. l. vnica. ff. de li. cã. l. fi. De hoc inf. ver. illud. Itẽ
e pfigit [e]. iudex diẽ, qua expediat hrđẽ & legatariũ: & si illa die nõ veniat altera partiũ, nihilomin9 iudex ex officio suo pcedet. C. de vsu. & fru. le. l. 3. Itẽ si altera pars se
subtrahit die assignata ad mẽsurãdũ fines, mensor pce-
5 det ea absente. C. finiũ regun. l. 3. †. Sed quęro, quare nõ
ualet tñ officiũ iudicis deseruiẽs, quantũ ubi tenet locũ actionis: cũ dicat lex, ꝙ tñ valet iudicis, officiũ ĩ bonæ fidei iudicijs, quãtũ si nominatim fuisset deductũ in
stipulatione: vt no. s̃. in prin. huius. ti. Sed dic, fm Vin. ꝙ
tñ ualet, durãte obligatione principali uel actione. Si
uero essent pempta, uel finita, ea, quæ p officiũ erant debita, ut usuræ, & hmõi, peti nõ possẽt. C. de usur. ĩ bonę
fidei. sed debitæ p stipulationẽ peti pñt, fm leges. C. de
iudi. l. j. ff. de eo, qđ cer. lo. l. certũ. licet nõ fm canones: vt
6 eX. de vsur. qa in oĩbus. 47. di. qm̃ multi. † Sed quærit, qñ
incipiat officiũ iud. deseruire. Et vr̃, ꝙ a tpe citationis.
nõ tñ hẽt locũ antequã partes cõpareãt corã iudice. ar.
eX. de app. significãte. vbi de hoc fm Vin. qa forte in termino impugnabit iurisdictio iudicis adepti. ff. iud. si qs
ex aliena. & arg. ext. de exce. exceptionem. & ita de offensis, vel innouationibus, vel ante terminum emergẽtibus iudex se intromittere nequit, licet citatio præcessit. Vinc. dicit, ꝙ postquã citauit partes auctoritate rescripti Apostolici, & eis terminum assignauit, & res de
f qua agit expressa fuit, [f] incipit officiũ iudicis deseruiẽs
causæ: vt oĩs innouatio, vel uiolentia, vel mutatio status
debeat aueniẽte termino ante oĩa per officium reformari, prius q̃ ad alia pcedat, vt ext. de ap. solicitudinem,
& 16. q. 4. volumus. ext. ut li. pe. a memoria. C. de Iudæis
nullus. quamuis videatur cõtra. ext. de app. cum tenea-
g mur [g]. † Lis enim incipit a citatione. ext. de of. del. gra-
7 tum. licet sit ar. contra, ext. de ver. sig. c. ex parte 2. [h] & in
h principio litis dato libello, iudex facit interrogationes,
quæ ante litis contest. habent fieri. vt ff. de inter. ac. l. 1.
& l. de ætate. §. 2. Et sic iudex antequam recusetur, purgabit per officium omnem violentiam præcedentem,
& immutationem status: ar. ff. de mu. & ho. reus. § cũ.
C. fi. regun. si ↄstituerit, sicut posset partem punire, si nõ
veniret ad terminũ. ex de of. de. præterea. Et hoc intelligo, nisi gñalitas pcesserit in citatione sine specificatione: vbi nõ pt exercere iurisdictionẽ, ex. de rescr. pastoralis, ppe finẽ. Nec obst. p̃. c. significante. qa ibi actores, q
dicebant se post citationẽ spoliatos, nõ erãt in possessione: vñ non erãt restituendi, vel si erant, nõ poterãt petere ante litis ↄt. restitutionẽ. vt ibi dicit̃, imo potius iu
i re actionis [i]. † Quia quæ ante litis ↄte. fiunt, ueniunt iu
8 re actionis & in libello peti debent: ut ff. de ædil. edi. ędiles. §. item sciendũ. Et quãdiu superest ordinarium auxiliũ, non est ad extraordinarium recurrendum. ut ex.
de in inte. rest. constitutus. ff. de mino. in causæ. Secus tamen est in his quæ fiunt post app. a diffinitiua interpositã: vt infra de ap. §. nouissime. uer. & not. quod & seq.
Vt autem in hoc membro plenius instruaris, no. ꝙ officium iudicis tanquã seruiẽs, seu minister, seu mercenarius interponitur, seu mouet ante litis cõte. sed tñ post
citationẽ, & in ipsa citatione, nõ ante: vt ext. de ap. significante. & iã supra dixi. Item in litis cõtest. Item post li-
9 tis contest. Itẽ in prolatione snīæ. Item post snīam. † Ante litis contest. deseruit actioni, vt si ago contra aliquẽ
rei ven. iudex ex offi. suo me instante illũ citabit. ext. ut
lite nõ cõte. accedens. & c. quoniã. §. si uero. Itẽ facit offerri libellũ. 3. q. 3. c. induciæ. §. offerat. extr. de libel. obl.
c. 1. Item

ADDITIONES.

a Aliis. *Secundum Vbe. cuius quasi ad literam fuerunt hæc uerba usque ad uer. vbi autem, qui fuit Vinc.*

b Per tuas. *De quo uide inf. de libel. conf. §. nunc dicendum. ad fi.*

c Libellus. *Dixit Vber. cuius fuit iste uer. uel in libello principali in additio.*

d Eadem die. *Hoc uerbum repetitur infra uersi. post sententiam sed non repetitur infra uer. quæro. & resistit in hoc uer. hoc autẽ. tem. ante fi. ut ibi dicam.*

e Præfigit. *Hic reincipiunt uerba Vincen.*

f Expressa fuit. *In citatione. quod dic, ut in Cle. ut lit. pen. c. 2. & concordat Ho. ei, quod sequitur in fra. Decre. significante, ut ibi scripsi in glo. et male. ante. fi: Vide etiam quod scripsi, ut li. pe. c. 1. super uer. direximus.*

g Teneamur. *Diuersos intellectus habet, ut ibi dixi in tertia gl.*

h Parte. 2. *Diuersis respectibus ista procedunt, ut ibi scripsi in ultima glo.*

i Actionis. *Hucusq; Vinc. declarat ꝙ licet ibi Episcopus alibi fecisset uendi carnes, id non fuerat priuare illos possessione, sed potius turbare, pro quo cõpetebat uti possidetis, uel actio iniuriarũ.*

c.1.Itē facit edi actionē,seu cām.ff.de edē.l.1.resp.1.C. de eden.edita.Itē vt nō admittat,seu reijciat libellū,vbi non est admittēdus,φ dic,vt ɉ.de libel.cōce.§.sequitur
10 † Itē facit libellū ineptū emēdari, seu actionē mutari: ne ipse & partes inutiliter laborēt:& dentibus laniabit vt in præ.l.edita.& 2.q.vlt.libellorum.vers. φ si libellus off. asses.l.1.& ff.de accu.l.3.11.q.1.sacerdotib.ff.si mensor.fal.mo.dix.l.1.§.fin.aūt. C. vt nemo pri. p̄.d.su s vel ali.tit.imp.l.2.in fi.C.de sac.paga.l.3.ext.de in.examinata.Dic.vt ɉ.ver.in sniæ,platione.Itē aduocatū non hñri dabit eҲ.de of.iu.c.1.ff.de of.pcō.nec qcquā.§.fi 3.q.7.I famis.§.tria.Itē aduocatos patiēter audiet:sed cū ingenione ꝯtēptibilis videat.Nec dissimulabit si quos concinatores,vel redemptores inueniat:vt in præ. l.nec qc
11 quā.§.circa.† Itē aduocatos pariter distribuet, ne oēs boni vna ex parte cōsistāt:vt 3.q.7.§.tria.vers.si verò in fi.Sed illud obtenebat olī,cū salaria de publico dabant
a hodie verò ꝯ.sdm Accur.[a] Tu dic,sm Albe. Papien.φ & hodie de æquitate pōt iudex æqualitatē facere:ar.C. de prox.sacro scri.in sacris,ff.de eo quod cer. lo.quod si Ephesi.§.fi.eҲ de excep.cū inter.Itē assignabit terminū ad oēs dilatorias proponendas.ext.de except.pastoralis. Itē facit redigi in scriptis per tabellionē,uel per duas psonas quæcunq; fiunt in iudicio,eҲ de probat. qm contra.Itē φ locū tutū partib.assignet,vt oīs securitas sit in iudicio ante litis cōtestatio.& post,eҲ.de ap.ex parte.vt lite nō cont. accedēs.2. eҲ de spon.cū locū.de procu.accedēs.33.q.2.sine de ꝯiugij.Itē φ citat eas in locis,quib. morant,eҲ de app.cū parati.& de do. & cōtu. cū cām. vel si ibi non inueniant, faciet publicè edictū ꝓponi in eisdē locis.in præ.c.cū cām.& c.cōtingit.eҲ de cler. nō resi.ex tuæ.17.q.3.c.placuit.ut quicunq;.§.pōt. de dam. infec.l.4.§.prætor, Itē φ dilationes cōcedat,ex. de ap.cū sit Romana.Itē φ eas, cōsideratis circunstātijs tpis cāę & psonæ moderet,ex.de dil.c.1.ff.de iud.nonnunq̄,ext. de in integ.rest.tū ex literis,in fi.21.q.3.de illicita. Itē φ faciat principalē per se,nō p aduocatum factū proponere,nisi fuerit valde simplex,ex.de iud.pastoralis.& nisi in alijs casib.ibi no. Itē repellet publicè excōicatum, ēt aduersario tacente,& alios,de quib.dixi s.§.impedir.
12 Itē † de duob.uolentib.accusare eliget magis idoneū.ff. de accusat.l.si plures.Idē ēt est in populari actione.ff.de popular.actio.l.si plures. Idē ēt in plurib.procuratorib. in solidū constitutis,simul ad litē cōtestandam concur
b rentib.ut no.ext.de procu.iniustè[b]. Idē est in prosecutione inquisitionis sm Vin.ext.de accu.olim.§.fi. cum ibi plures pñt eligi:ut ibid.dr & probatur extr. de simo. licet Heli.§.cum igitur.Item faciet interrogationes, & ad eas rñdere iubebit,q̄ sunt ante litis ꝯtestationē faciēdæ,quas habes ɉ.in tit.de interrog.& alias ēt facit in quacunq; parte litis,& qñcunq; sibi vr expedire. ext.de fid. instr.cum Ioannes,in fi.30.q.5.iudicantem. ff.de inter.
c acc.ubicūq;.[c] Itē faciet iterum satisdari,si fideiussores dati ad inopiam vergūt.ff.qui satis.cog.si arbiter,I fi.Itē relaxabit iurm super usuris non repetendis prestitum, ext.de iureiur.c.1.& c.ad nostrā.2. Itē moderabit diē, vel tps in stipulatione appositū,ff.qui satis.cog.l. de die. ext.de app.oblatæ,ext.de re iud.qd ad consultationem. Item pōt supplere de iure,& pro vtraq; parte plenius,q̄ aduocati dixerunt allegare.De quo, & qualiter se habebit audiēdo allegationes,uide ɉ.in tit.de disp.& allegatio.& aduoc.§.fi.& ɉ.uer.in sniæ.Itē super exceptionib. ante litis cōtestationē propositis,facit præstari iurm de malitia,ut ext.de rest.spo.literas,ext.de ele.cum dilecti. Itē codemnat in expensis proponentē calumniosè aliquā dilator ā exceptionē,ext.de rescri.cæterū.in fi: Qd dic,ut no.inf.in tit.de expen.§.si ante lit. Itē qñq; non requirēdos requirit,ext.de acc.ueniēs. Itē de contumace facit non cōtumacē,ext.de off.dele.ꝯsuluit. In omnib. his & similib.officium iudicis deseruit actioni, & ipsā
13 coadiuuat,ut prædixi.† Illud aūt certum est,φ dilatione pēdēte iudicis officiū cōquiescit:vt eҲ.de app.sig.ut lite.Ibi ēt pbatur.φ antequā declaratoriæ ꝓponant,l.ao dilatoriæ,officiū iudicis dēt cessare ar.in Auth.de exhi. & intro.reis.§.si vero q.d.Sed si corā delegato ꝓponatur aliqd factū esse post citationē circa rē, de qua ..., poterit de hoc cognoscere q1 ꝑpetuata est eius iur... ext.de of.deleg.gratū.nec debet ad diuersos iudices ... ff de lib.cau.si pariter. Et ēt cognoscet,si ante citationē aliqd dolo factū sit.eҲ.de ali.in.mu.cau.fac,c.1.De aūt q̄ fiūt ante litis ꝯtestationē cognoscet iudex ... dato, & alio iuris ordine obseruato:de his vero, q̄ post ...cidunt,puta de violētia,circa rem petitam facta ... no dato,vel sup fructib.is.iudex suū impēdit offi... ff de ædil.e /i.l.ædiles §.itē sciēdū.ff.de aqua plu.ar.l.1... tius §.officiū. Alii dñr,φ licet iudex possit impēderē officiū suū post litē ꝯtestatā sup nouis iniurus: nō tñ pōt cognoscere in modū delicti interdicti,vel actionis, de his q̄ ante litis ꝯtestationē accidūt.qa hoc nō intelligitur sibi cōmissū.ar.eҲ.de resc.significauit.ff.de arb.l.de ...
d ff.de in.non pōt.Hoc ꝓsequeretur sm Papā,[d] ꝓut no. in p̄.c.significāt.& s.vers.sed nūqd.& ver.seq.In lite cōtestāda ēt officiū iudicis deseruit actioni, cōpellēdo reū petitioni actoris rñdere.ex.de iu.c.cū.cām.ꝓpe fi.eҲ.de li.ꝯte.c.1.eҲ.de elē.dudū 2.§.licet aūt.Itē vt faciat ꝓponi apta verba ad litē ꝯtestāda.ex e.c.1.& C. eo.l. unica.
14 † Post litē cōtestatā quoq; officiū iudicis deseruit actioni.videlicet ut statim post litē ꝯtestatā faciat à partibus ꝑstari calūniæ iurm in ciuilib.& criminalib.ex.de iura. cal.c.cū cām.ī fi.& c.cæterū.C.e.l.1.vel.ī spiritualib. d.
e veritate dicēda.eҲ.de iur.cal.c.literas[e]. Itē φ facit ipsū ꝑstari p principalē,si est minor,q̄ pcurator. ... e. Auth. principales.ext.e.in pertractādis.C.de proc.l.fi. Itē defert iurm qñq; actori,qñq; reo,inspectis psonarū & causæ circūstantiis.eҲ.de iureiu.c.fi.& ɉ.tit.de iura.dela. Itē de
fert illud circa quantitatē expēsarū, vel dānorū. in Auth. de iudic.§.oportet.colla.6.eҲ.qd me.cau.c.fi.C.vñ vi.si qñ.2.q.1.primis.Itē statim post lit.cōtest.facit instrumēta edi. qd dic,ut inf.de instru.ed.§ nūc dicamus.Item positionib.& interrogationibus rñderi facit,si ptinentes sunt, ēt negatiuis qñque,& super quolibet capitulo earundē.ff.de interro.act.vbicunq; ext.de iura.calum.cū causam eҲ.de confes.statuimus[f].de testib.c.præsentiū.& s ver.item faciet interro.Itē articulos examinat & eos respicit,si sint tales.qui probati dantē releuent: vt in præ. dec.præsentiū.& eo.ti.c per tuas.Itē cogit testes perhibere testimonium ueritatis.ext.de testib.c. per totum. 2.q.6 statuendum.Itē publicat dicta eorū,& sup eis facit partes disputare.eҲ.de testi.in causis.& c.cū venissēt & c.veniens.2.§.pars aūt.Itē eos interrogat de singulis circūstātijs,s.de loco,tpe,visu,auditu,scientia,crēdulitate,fama,certitudine.eҲ.eo.c.cum causam.Itē mittit ad eos,q egregij, uel ualetudinarij,uel ęgri,uel senes sunt q uenire nequeūt.ext.e.si quis testium.Auth.eo.§.qm. muti ff.de in ieiu.ad egregias.Itē testiū effrenatā multitudinē refrenat.eҲ.de testi.significauerūt.& c.seq.§.fi. Itē eos facit.iteratò ex causa reinquiri. ex.e.cū clamor. Itē non permittit aliquid pēdente lite innouari. ext. ut li.pēd c.1.C.ut.ne lic.sine iu.auctor.sig.imp.l.1.& 2. Itē innouata reuocat:ext.de cōstitut.cum M.in fi.ex.ut lit. pen.c.1.Itē possessionē post app.turbatā reformat. ext. de app.cū teneamur.Itē interdicit appellanti, ne faciat ... id pro-

ADDITIONES.

a Secundum Accur. *Et Ber.eo.tit.c.1 angl.2. & Io.in pra..vers si verò.*

b Iniustè. *Et idem in datis non insolidum,quo ad causas speciales de procu.si duo.§.vlt.li.6.*

c Vbicunque. *Fuit de iur.c.c.2.in fi.lib.6.*

d Papam: *Et Hosti.*

e Literas. *Et de calum.quod dic,vt eo.tit.c.1 in fi.li.6.*

f Statuimus. *Lib.6.& eo.lib.*

id.pp quod appellauit.ex de matri.ɔ̄tra ɔ̄ inter.ecc.c.a.
Itē admittit redeuntē de proprietate ad pos.ext.de cau.
a pos.pastoralis[a].Itē dubia debet interpretari.ex. de offi.
deleg.de causis.de voto.c.1. ff. de vsuris l. mora. ex. de
postu.c.1.ff.de testi.l.3.& de verb.obl.continuus. Hoc
b aūt notādū est[b],† ꝙ ea q̄ post litē contest.accidūt, val-
15 de spectāt ad officiū iudicis: vt q̄ accidūt circa rē petitā
& circa eius fructus,vel partus:& circa dānū in ea datū,
vel lucrū,vel morā,uel mortē,vel si preciū eius, uel ali-
qd loco ꝑcij ꝑuenit ad possessorē: uel ēt circa expensas
ff.de rei vēd.nō solū.& l.itē si verberatū.§.1.C.eo.certū
Inst.de off.iu.§.post in choatā.& §.eo quoque noīe.ff.d
ædil.edi.l.ædiles §.itē sciēdū.& l.itē si ser.§.1.ff.de aqua
plu.arcen.l.hactenus.§.officiū.ex.de resti.spo. grauis.d
ꝑenis c.calūniā.Et idē est in dolo vel culpa vel negligē-
tia post litē cōtest.amissa.ff.de rei ven.qui.qui petitorio
§.1.Itē idē ā ēt in tribus primis exēplis positis sup.e §.in
c cidenter.in prin.& hæc petūtur ante sniam,non post[c].
C.de fru.& lit.expē.l.terminato.C.depositi.l.4.ex.de of
ff.dele.in litteris.Ea aūt quæ ɔtingūt ante lit.ɔte.ut expē
sæ,& hmōi,peti dēt nominatim in libello: alioquin iu-
dex non pronunciabit super his: ut in præ.§.itē sciendū
16 † In sniæ quoque prolatione mouetur, seu interponi-
tur officium iudicis,tanq̄ seruiēs uel minister:ut uideli
cet in his,quæ in numero,pondere,& mensura cōsistūt,
fiat ꝑ officiū iudicis cōdēnatio ,nō tm̄ in re,sed ēt quā-
ti plurimi fuit tpe moræ.ff.si cer.peta.l.vinū.ext.de offi.
iud.dele. c.P.& G.in prin.Itē ut certā ferat sniā.Inst. de
act.§.curare.11.q.3.graue.33.d.c.si.Nisi in noxali,ubi fit
cōdēnatio in decem,uel noxæ deditionē.ff. .de re iudi.
d miles.§.2.[d] Itē absoluit reum,si inepta actio est ꝓposita
nec.n.poterit ꝑ se ab initio litis eā corrigere: qa hoc es-
set de facto supplere.ex.de iu.c.examinata.ff. si mensor
fal.mo.dix.l.1.resp.1.ex.de don.inter dilectos.sm Vinc.
e & Ber.[e] †Ego dico,ꝙ si actio ꝓposita euidenter est ine
17 pta,pōt statim dicere iudex ex officio suo. Hæc actio est
inepta,& dētib.lacerare libellum:C, ut nemo priu.ti.ꝓ-
diis suis,uel ali.ti.impl.l.2 in fi.& ff.de asse.l.1.ff.si men-
sor fal.mo.di.l.1.§.iō.& in cōcor.quæ sunt s.uer.ante lit.
ibi itē faciet li.&c.& ⁊.de libel.concep.§.sequiturēt ad
uersario nolente:qa boni prætoris est lites minuere. ff.
si cer.peta.l.quidam ext.de dolo & contu.c. finē. Si ue-
ro male actum esset in hoc iudicio,posset iterū agi in a-
lio & sic lites prorogarēt.ar.ff.de pig.l.grege.§.fi. ff. de
ædi.edi.l.bouē.§.fi.ff.de excus.tut.l.cū ex oratione. Si igi
tur vēdicās fundū ꝓponat ad hoc negatoriā,q̄ dat ne-
gāti rē esse alterius: iudex poterit dilaniare libellū, & di
cere eā ineptā ad uēdicādū rē.ff.de rei uendi.si in rē.qa
reus absoluet ēt ab instātia iudicii.ff.si mēsor fal.mo. di
l.1.resp.1.uel ecōuerso.ut ex.de iu.c.examinata.& sic in
sim.& hoc ē supplere de iure,nō de facto: hoc.n.plus ha
bet iuris,q̄ facti,i.q̄ actio ꝓponat,& in iure supplere pt.
Si uero ab initio est dubiū,an sit apta, uel non, satis pōt
expectare tūc usq; ad sniam. Nā ꝑ ꝓbationē pōt decla-
rari,an sit apta,uel nō: & tūc ꝓnūciabit & decernet intē
tionē actoris nō tenere: ut in prę.c.examinata.& in prę.
l.1.ff.si mēsor fal.mo.di.& ex.de rest.spo.ca.cū ad sedē
verūtn̄ si petitio tolerari pōt,admittenda est,vt ibidē,
qa semper interpretandū est scd̄m actoīē.ff.de iudiciis.
f si quis intētione[f].An aūt iudex possit de iure vel facto
supplere,vide ⁊ in tit.de dispu.& alle.aduo.§.fi. Et nota
ꝙ proponē ineptā actionē succūbit: ut præ.§.ideo.& si
ꝓponat postmodū aptā,nō obstat sibi exceptio rei iudi
catæ.ff.de euictionib.minor.§.1.ff.de dig.l.grege.ff. de
iudicijs.l.nō idcirco.§.fi.ff.de ædil.edi.bouē.§.si sub cō
ditione.Quid si reus simpliciter absolutus est,nō adie-
cto in snia,ꝙ pp ineptā petitionē fuerit absolutus? Dic,
ꝙ nō obstabit actori exceptio rei iudicatę: imo admitte
tur volēs ꝓbare ꝑ iudices & cōsiliarios causæ,ꝙ ob hoc
18 fuit lata: au.ff.de suspe.tut.l.3.§.fi.& l.sequēti. † Quid si
libell⁹ ineptus admissus est ꝑ iudicē,nō reiectus: actor
tn̄ plenè ꝓbauit,ꝙ in talis libello petebat: nunqd cōdē-
nabit ei reus ad dandū vel faciendum illud? Dnt quidā
ꝙ sic, si actio proposita possit aliquo modo rei petitæ
adaptari,& intentioni agētis,licèt nō propriè: puta si ꝑ
confessoriā petit vsumfr.earū rerū,in quib. vsusfructus
ꝓpriè cōstitui nō pōt: vt ff.de vsufru. earū rerū quæ vsu
cōsu.l.2.sicut in pecunia, q̄ ab vsu cōsumit, vt ibi dr̄: si
tn̄ probaret,vel ꝑ testes,vel per iurm sibi delatū,vel alio
mō vsumfr.pecuniæ suū esse,aduersarius sibi condem-
nandus est,licet non propriè vsumfr. petierit, qa vsum
petere debuit: ut ff.de iureiur.sed si possessori.§. pen.qa
effectus sequēdus est. Si aūt nullo mō pōt aptari nego-
cio,de quo agit: tūc est absolutio facienda a petitione ꝟ
g iudicij: qa cutialius est dicere in snia,q̄ in inepta petitio
ne: licet iudex hoc dicere possit,vt patet,ff.si mēsor.fal.
fal.mo.di.l.1.§.1.ibi dicendū erit nō tenere intentionē.
De hoc sm Papā in præ.c.examinata . † Quid si propo-
19 nens corā delegato actionē ineptā succūbit, nunqd co-
rā eo poterit aptā ꝓponere? Vr̄ ꝙ sic: cū. n. eadē sit res,
eadē cā vr̄. Cū ergo hic cā sit sibi cōmissa,& nōdū sit fi
nita: vr̄ ꝙ actionē mutatam examinabit,ar.in præ. c.exa
h minata.[h] & 2.q.3.c.si quā pęnituerit,§.notandū.ver. de
stitisse,ex de ele.cū terra.ff ad Syl.cum Syllanianum,&
vbi cęptum est iudiciū,ibi finiri debet.ff.de iud.vbi ext.
de fo.comp.proposuisti,de re iud.inter monasteriū . &
qui posuit initiū,ponat finem,de consecr. dist. 1. nullus
eps.Omnia.n.ad causam spectantia, & sine quib. causa
expediri nequit,sibi sunt commissa,ex de off.deleg.prę
terea,c.prudentiā.G.Nā dixit,ꝙ semel bn̄ uel male pro
nunciando,functus est officio suo: unde amplius se nō
non intromittet.ex de off.dele.in literis,& c. uenerabi-
li,& c.significantib.& ff.de re iud.l.iudex. Tu dic ɔ̄ licet
.n.pronunciauerit absoluēdo ab instantia: nō tn̄ super
principali. Vnde cum hēat iurisdictionē usq; ad sniam ,
& post ꝑ annū: ut eo.tit.quærenti.adhuc poterit cogno
scere. Nec est contra.ext.de off.iud.deleg.significantib.
nā illi iudices pronunciauerunt se non hr̄e iurisdictio-
i nem: ideoq; ipsam resumere non potuerūt[i]. † Sed qd si
20 clericus trahit laicum corā iudice seculari, & ineptam
actionem proponēs succūbit: postmodum uerò impe-
trauit literas a sede Apostolica super eadē cā, uolens a-
ptam proponere,nulla facta mētione de processu prio-
ri? Vr̄ ꝙ non ualent literæ,ut in prę.c.inter monasteriū.
de off.dele.ex literis. Sed vr̄,ꝙ ualeāt saltē de cōsuetudi
K ne,licet non de rigore,ut ext.eo.c.si duob.[k] Item si pro-
misi tibi dare decem certo loco,& tu conuenis me ali
bi, iudex ex officio suo considerabit in cōdemnatione
interesse meum.ff,de eo,quod cer.lo.l.3,in fi.& sequen.
extra

ADDITIONES.

a Pastoralis. *Et in causa appellationis,quo ad causas beneficiales deuolutas ad curiam,vt in cle.eo.tit.*

b Notandum est. *Quod ponit gl.in eo.tit.c.2.*

c Post. *Sup.ver.sed nunquid dixit,nisi eadē die: pro quo dicto facit lex sequens primo allegata.sed secunda facit cōtra,& vide quod ibi not.in vlt.gl.*

d Et 2. *Vide quod scripsi de empt.& ven.cum dilecti. in prin.*

e Et Ber. *Gul.non vidit additionem Ber.quæ est in præ. Decr.examinata.in prin. vltima gl. vide quod super ea dixi.*

f Intentione. *Facit quod scripsi de or.cog.c.2.super ver.iustitiā.*

g Petitione. *Solet dici ab instantia,vel ab obseruatione.*

h Examinata. *Vide quod ibi scripsi super ver.nihilominus.ubi inuenies quod Inno.Pet.& Abb.& Fr.concor.Guil. pro quo etiam facit quod no.eo.tit.de iud.c.pen.*

i Potuerunt. *Et ibi super gl.2.soluitur contrarium de Decre.dilectus.3.de praben.*

K Duobus. *Hæc solutio principale dubium non soluit, sed secundarium de mutatione fori. Tenēs tamen hoc dictum posset ad contraria respondere,quod in vtraque Decr.pendebāt processus , hic non. Item in Decr.ex literis,a diuersis impetratæ fuerunt literæ, hic uero,idem adiuit vtrumque.*

extr,de plus peti.c.vnico.extr.de off.del. P.& G.qđ ue-
rũ est in iudicijs stricti iuris, ut est stipulatio. Si uerò sit
bonæ fidei, interesse uenit iure actionis. de eo, q.d cer-
to loco. .ĩ bonę fidei ff.de do'o.e'egãter.§.nõ solũ. De
21 hoc ĩ.in ti.de fructib. & interesse.§.sequẽ.† Itẽ ad iud.
cis officiũ spectat, ut potius sequat̃ æquitatẽ, & miseri-
a cordiã,ꝗ rigorẽ.26.q.ult.allegãt.& in ver.& gñaliter. [a]
Itẽ sñiam ferat in scriptis.2.q.1 .statutis.eX.de sen. exc.
cum medicinali.eX.de treu.& pa. c.1. Itẽ ferat sedẽdo
b pro tribunali,non stando.3.q.3. à procedente [b]. Itẽ dẽt
in eo,qđ petitũ est scđm qđ petitur,cõdẽnare. ff.cõ.di.
vt fundus.ff.de fideicõ.l.i.fi.eX.de iud. ca.examinata.&
de simo.licèt Heli. Itẽ de eo, qđ cognouit, ꝓnunciare.
eX. de cau.poss.& ꝓprie. cũ sup.& ff.de iud.de aqua re.
22 † Post sñiam quoq; mouet̃ officiũ iudicis,& deseruit
actioni mandando eã executioni post tẽpus quadrime
stre in ꝑsonali, in reali statim.ff.de re iu.à diuo.& l. si se
nõ.§.1.C.de execu.rei iud.l.2.& l.ordo,eX.de re iud.cũ
aliquib.eX.de off.dele.quetẽn.vbi de hoc.Itẽ in illud tẽ
pus arctãdo & prorogãdo,si ei videbit̃ expedire.eX.de
re.iu.qđ ad ꝯsulrationẽ.Itẽ vt si cõdẽnatus dicit,se non
posse rẽ restituere ad ꝑlens, ei indulgeat tẽpus: ita tñ ꝙ
ille caueat cũ fideiussorib.de ꝑstaudo litis æstimationẽ
si intra tẽpus indultũ nõ restituerit. Insti de of.iu.§.sed
& si ꝑñti. Itẽ locũ hẽt offm iudicis in trib. cõibus iudi-
cijs,& quicquid in eis adiudicat̃ alteri parti, statum eius
23 sit. Insti.de of.iud.§.fi.† Itẽ eadẽ diẽ ꝑt supp'ere in sñia
circa fructus & accessiones.ff.de re iu.l.Paul.1.Itẽ si ꝯ-
dẽnatus in reali actione, iudici non paret, ꝑt eum ꝯdẽ-
nare, in qnãtũ aduersarius in litẽ iurauerit ꝯ.eum.ff.de
rei vẽ.qui restituere.Itẽ ꝑt interlocutoriã latam,si ei v̄r
expediẽs,reuocare.ex.de re iu ad Apostolicæ.ff.eo. qđ
iussit.ex.de ap.cũ cessante. Qđ aũt sit officiũ iudicis ĩ fe
renda sñia super seruitute,colligit̃. ff.si seru.vend.l.ha-
rũ.& l.egi.Et gñaliter debet in quacunq; parte litis dili
genter cuncta rimari. 30.q.5 .iudicantẽ.ex.de of. del.su
per qõnũ.§.intẽrionis,ex.de fi.instr.cũ Io.ad fi. C. de iu.
iudices.Item dẽt lites dirimere, & à laboribus & expẽ
sis partes releuare.ex.de resti.spo.frequens. lib.6.ex.de
of'del.cum te ꝯsulente.de do.& cõt.finẽ.C.de in.pro-
perandũ.ff.si cer.pe.l.quã.Partes ad compositionem in
ducere.exr.de transa.c.i.fi.ext.de elt.cum inter R.senio
rem.5.q.2.si primates.90.di.statuẽdũ. Malitijs hoĩum
obuiare.ex.de rescr.plerumq; ff,de rei vẽ.in fundo.Ex
ceptiones arctare.extr.de.excep.pastoralis.Crimina pu
nire ext.de sen.exc.vt famæ.ff.ad leg.Aquil.ita vulnera
tus ante fin.ff.deposi.bona fides.rñ.1.extr.de coll.crim.
Aequitatẽ semꝑ præoculis hr̃e.ff.de eo,qđ certo loco.
qđ si Ephesi.ex.vt ecc.bene.c.vnico. 4.q.4.c.j.C.de iud.
24 placuit s̃.ver.in sn ĩx.† Vñ nec præcib.calamitosorum
eũ illacrymari oportet nec aduersus eos, quos malos
putauerit excandescet.ff.de of.ꝓcons. obseruandũ. Itẽ
dubia dẽt interpretari,vt sup.eo.§.ver.post li .ꝯt.Itẽ lite
pẽdẽte dẽt pr̃es desẽdere,ne se ad iudicẽ grauent,vt ex.
de ac.cũ dilecti.ẽx.do.desp.ĩp.ad dissoluẽdũ . Et cassare
quicquid innouatũ est ext. de ꝯst.cùm M.in fi.Et punire
impedientes suã iurisdictionẽ.ex.de of.del.c.j.& c.ex li
teris,ff,si qs ius dic.nõ ob.l.vni.ex. de pæ. Romana. Et
pone plura alia exẽpla:vt ĩ.de dispu.& all.§.finali.

ADDITIONES.

a Generaliter. *Et plenius supra de legato.§.ult.in fi.*
b Procedente. *Hæc duo habentur de re iudi.capi.ult. lib.6.1.& 2.respon.*

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis, licet per actionem proponatur, nõ tamẽ est actio*
2 *Officium iudicis pulchrè distinguitur, cuius distinctionis membra diffiniuntur.*
3 *Iudicis efocium efficacissimè desiderantia qua sint.*

a 7. §. Potest & alter d[a]istingui. Est enim latis-
simum officium iudicis. Nam quã
doq; exercetur in iudicijs: vt in exemplis positis, sup. §.
b deseruit.[b] qñque ẽt ext.iudiciũ.nam debet resistere vio
lẽtijs hominum. Ideo.n. Vigor iudiciarius est in medio
constitutus, ne quis audeat per se sumere vltionẽ. C.de
Iudęis.nullius.23.q.1.c.1.ext.in proœmio Decr. versic.
ideoq; lex proditur. Item non patietur ad arma & rixas
venire, quos põt sua iurisdi.cõpescere.ff.de vsusf.æquis
simum.resp.j.quam ꝑt ẽt iudicio pœnali defendere. ff.
si quis ius di.non ob.l.vnica.ex.de of.del. ex literis. & c.
1.Itẽ vt & treugas faciat obseruari.ex.de tre.& pa.c.j.Itẽ
statuta legatorum sedis Apostolicę.ex.de of.le.c. fi. Itẽ
vt viduas pupillos, & alias miserabiles personas ab op-
pressionib.defendat.86.di desolatis.ex.de fo.cõp. ex te-
nore. Itẽ ꝓuinciã malis hominib. purgare. ext. de of.
ord.c.1.ff.de of.præsi.ꝯgruit Itẽ sibi cõmissos verbo in
struat, & exẽplo.ext.eo.inter cætera.§.1.& in multis a-
lijs exẽplis supra positis.& sup.de iud.ord.§.officiũ.Itẽ
cõmittentes ꝯ sua interdicta puniat vt sup.de iurisd.om.
1 iu.§.fi.& in alijs infinitis.† Vltimo notandũ,ꝙ licet offi
cium iudicis per actionem proponat̃, non m̃ est actio.
ff.de min.l.quod si minor.§.fi.sed eius loco succedit:vt
ff.de mino.l.in causæ.2.& l.qđ si minor Si.n.loco actio
nis proponitur, vt ext.de of.iu'c.2.ergo non est actio:li-
cèt eius debeat imitari naturam: vt su.§.1. versi.si vero
of.iud. Alij aũt dñt, vt M.ꝙ est actio.ff.de actio.& obl.l.
actionis verb.Sed quæ vis est in hoc, Dic, ꝙ qñ implora
tur non vt actio, in optione iudicis est concedere, quod
petitur, vel negare. Cum vero ꝓponitur ut actio, cum
. tunc proponam auxilium mihi ex persona mea, non a-
liunde competens oportet illud tanquam. mercena-
rium actioni meæ necessario deseruire. C.de postul.l.4.
ff.de rei ven.officium ff.quod met.cau.l.metũ §.ex hoc
e edicto, secundum dom.Inno.quartum [c].† Et not. secũ
2 dum dominũ meum,[d] ꝙ iudicis officium aliud est me-
d rum, purum, & generale, quod,s.iudex proprio motu
interponit.de quo su.§.1.in princ.aliud solẽne, quod lo
co actionis proponitur: vt s̃.§.1.in prin.ver.si vero.Qui-
dam tamen dicunt hoc esse merum, vt dixi. Aliud mi-
stum: ut deseruiens, aut minister.de quo s̃. §. deseruit.
Aliud anomalum, summarium vel plenarium, vt in in
terrogationibus & positionibus. Vtrum autem quodli
bet illorum litis contestationẽ desideret s̃.dixi. In sum
3 ma no.†.quod quædam sunt quæ efficacissimè deside-
rant officium iudicis, s.numerus testium moderandus.
ff.de test.l.3.& eX.e.cũ cãm. Item mora.ff.de vsur.mo
ra. Item tp̃s, intra quod causa suspicionis dẽat probari.
eX.de app.2.requiris.§.3.Item in duciæ citatoriæ ac cau
sam.eX.vt lit.nõ ꝯt.c.qm̃.§.quod si. Itẽ expensæ: vt eX.
de do.& ꝯt.c.fi.& ff.de re.uen. in fundo: Itẽ numerus
cõpurgatorũ arbitrarius est in ascendendo.ext. de pur-
ga.cap.cum in iuuentute. Item canon pęnitentialis.26.
e q.vlti.tempora de pœn.dist.5.c.1.secundum Vinc. [e] &
in repertorio in titu. hi sunt canones pœnitentiales. in
prin.& alia multa, quæ in præcedentibus sunt discussa.

SVMMA.

ADDITIONES.

a Potest & aliter. *Respicit principium huius ti.*
b Deseruit. *Si non esset hęc allegatio, quæ etiam infra repetitur, putassem, quod hic.§.non deberet esse §.sed uer. cum in prin.non habuerit suum memorum iste tractatus.*
c Quartum. *Vt scripsi in Decre.iudicis officium in prin.e.t. lex di cit id quòd officio iudicis præstatur.in obligatione non esse.ff.de ac cu.emp.qui per collusionẽ.in fi.ad Tre.l.deducta.de an.le.l.Quin tus in fi.Itẽ cum superest pars, interdicto contra eam agendum est, parte cessante succedit notio pretoris.ff. de li.exhi.l. 3. §. 3. quod gl.ibi exponit, id est, officium iudicis.*
d Dominum meum. *In summ.t eo.tit.§.1.vbi singula mẽbra satis prolixè diffinit. Vnum non omittam, quia commendabile, & quia rarum, quòd Host.ipse in fi summæ suæ ius ti fatetur, quod vl timum ipsius Summæ §.totum sumpsit de Summa.Gof.*
e Secundum Vinc. *Qui hoc no.de dolo & cõtu.finẽ vt ibi scripsi*

in vlt.gl.& ibi illud verborũ Vin in ascendendo,ꝙ est sup. in un. compurgatorũ non posuit, quia ẽt in descenden.lo est arbitrarius vt probat Dec.quam allegat,& patet 2.q.5. presbyter si. & c. omnib.de accu.cum P.in fi.& c.inquisitionis in fi.de pur. c.quoties.& no.eo.tit.inter.& de simo.insinuatum

SVMMARIVM.

De summaria cognitione.

1 *Plenissima causa cognitio requiritur regulariter in criminalib. & in quibus ista cognitio consistat.*
2 *Plena causa cognitio in quibus generaliter requiratur.*
3 *Semiplena siue summaria discusio, in quibus sit adhibenda.*
4 *Libertas si ex testamento pendeat, & speretur moueri q. iudex summatim cognoscere debet, an bona fide imploretur iudiciũ.*
5 *Iudex summatim cognoscet in omnib. incidentib. & emergẽtib.*
6 *Quæstio falsi si incidat, plenè probabitur, quia fortè dicitur instrumentum falsum.*
7 *Positiones factæ in aliqua causa, super quib. opponitur tanquam sint impertinentes, verba tamen locum habebũt, & summatim procedetur.*
8 *Verba de plano, quomodo intelligatur.*
9 *Summatim procedendum non est in extraordinarijs.*
10 *Libelli oblatio est de ordine iuris, & sine ea non valet qđ agitur.*
11 *Probatio plenissima exigitur in criminibus.*
12 *In manifestis an sit ordinariè, aut summariè vel sine magna probatione procedendum?*
13 *Cognitio summaria in quibus differat ab extraordinaria, vel ab eis quæ de plano cognoscuntur.*
14 *Libellus an offeratur in summario.*
15 *Litis contestatio, quibus casibus in summarijs requiratur.*
16 *Sũmaria cognitio in quib. cõsistat, & in ea quę ꝓbatio exigatur*
17 *In actione ad exhibendum, re exhibita in ordinario iudicio, reseruatur integra rei vend. defensio.*
18 *Lex vel statutũ dicens in aliquo casu summariè posse procedi, si est causa, quod q. principalis terminetur, non potest esse succũbenti ad eum regressus.*
19 *Summaria cognitio fit in dilationibus.*
20 *Cognitio summaria fit diuersimodè.*

a 8.§ Postremo [a] loco videndum est quid iuris sit de summaria cognitio
ne cum hoc quotidianũ sit.arg.ff.de li.le.l.lega. ff.ad ex
hib.l.1.Ad cuius rei euidentiam videndum est. Primo,
in quibus plenissima cognitio exigatur. Secundo, in q-
bus plena. Tertio, in quib. semiplenè, siue sũmariè, &
in quib. ex̄. ordinem proceditur. Quartò, vtrũ, & in qui
bus summaria cognitio differat ab extraordinaria, vel
plenaria. Quinto, vtrum in summarijs libellus, vel li.
conte. exigatur. Sexto, in quib. est ista summaria cogni
tio, & quid per hoc detur intelligi, & quæ probationes
exigantur in ea. Septimo, vtrum in concedẽdis dilatio-
nibus sit summaria cognitio. Octauo, qualiter fiat hęc
1 summaria cognitio.† Primo igitur sciendum est, ꝙ rtr
in criminalib. plenissima causæ cognitio requiritur, vt
C.de fal.vbi.C.de prob.l.fi.2.q.8.sciãt. Et est rõ: vt C.de
app.ad ditos.C.de pę.q snĩam.ff.de Carb.l.1. Est aũt ista
plenissima cognitio in libelli oblatione, sine quo ne-
mo auditur: vt ff.de accu.l.libellorum, quæ est.2.q.3.ni
si in casibus, qui not.in Auth.de exhi.& intro.reis.§.sã
cimus.& ĩ.de libel.concep.§.nunc dicẽdum. C.qui ac
cus.non poss.qui crimen. Item in iudiciorum solenni-
tatib.obseruandis.C. de accus.l.1.& l. absentem. inau-
b dita enim causa, & c.[b].ff.de re.iud.l.1.ex.de cau.poss.&
proprie.c.1.3.q.9.iudicas. Item in dilationib. concedẽ-
dis, quia minores ibi quàm in ciuilibus conceduntur.
ff.de fer.l.fi.& in probationibus.vt in præ.l.sciant. Item
in snĩæ prolatione, ut in præ.l. qui sniam. Item & post
c snĩam.ff.de app. non tãtum c. & adeo plenissima reqri
tur secundum quosdam, ꝙ in his testes admittũtur, de
quibus dicitur, ff.de test.l.3.in pri.quæ est 4.q.3.placuit
§.item in criminali, ver.testium des, ex eo quod in p̄.l.
sciant.dr̃, testibus idoneis, & apertissimis documentis.
Et hac eadem ratione dicunt, ꝙ ꝑꝑ probationum ino-
piam tunc res per iusiurandum minimè decidetur: ar-
gu.ff.quod met.cau.non est.ff.de mino.l.3.§.1.ar.cõtra.
d C.de reb.cre.in bonæ [d].† Secundo videndum est, in q-
2 bus plena causæ cognitio requiratur. Et quidem gene-
raliter in omnibus ciuilibus, C.de iud. iudices, quæ est
in libelli oblatione, & in lit.conte.3.q.3.c.induciæ, §.of-
feratur. Sed hoc fallit in casibus, qui not.in præ.§.nunc
dicendum. Item in dilationibus causa testiũ: vt in Aut.
de test.§.quia vero, & mistum testium, & instrorum, C.
de dila.l.1. Et in citationibus, & alijs solennitatibus ob-
seruãdis, ff.de iud.ad peremptorium. C.qũo, & qñ iud.
l.ea quæ.& consentaneum, C.de sententijs, pro latam.
ex̄ de prob.qm̃ p̄. & omnia, de quibus. s̄. in criminalib.
dicta sunt. nam oportet iudicãtem cuncta rimari: vt, C.
de sent.ex breuic.te.l.fi.& s̄.§. deseruit.ad fin. gñaliter.
Non est.n. præcipitanda snĩa: vt C.eo.l.2.& 6.q.1.quęro
32.q.2.quod non est.2.q.1.Deus.in prin. Azo uero no.
in Summa, C.de vind.in prin.in hac plena causæ cogni
tione 7.requirit: alias snĩa nullius est momenti, uideli-
cet libelli oblatio, cautionis expositio, litis conte. iura-
mẽti de calũnia p̄statio, causę cõgruis interrogationib.
examinatio, sentẽtiæ inscriptis prolatio & executio. De
hoc

ADDITIONES.

a Postremo. *Vt impleam, quod circa commẽdationem huius operis autoritas mediatam per imitationem ipsius. in pri. Proœmij hoc obtuli me dicturum, est sciendum ꝙ §. iste, vsque ad fin. totus fuit additio post primũ publicationem, non tamẽ multum vulgatam. Vnde sæpe §. præcedens allegatur pro vltimo, vt tunc erat sufficiens. sup. eo. §. 1. in prin. concordat quod scripsi sup. de leg. in prin. Hunc ergo tractatum, quem composuit Io. de Fazolis Pisanus legum doctor populo, post dictam publicationem, habuit autor, & hic inseruit, & de eo membrũ addidit sup. eo. tit. in fi. principij. Ipsum tamen Io. autor bis allegat: De eo autem mentionem fecit in cle. de ver. s. g. c sæpe, in gl. scire debes. Est autẽ notabilis vtilitas huius operis in multorũ collatione sparsorũ, quæ fuissent vt plurimũ ignorat. Idem dico de tractatu do. Mart. de Fano, de Homagijs, quem habes inf. de feu. §. 2. Itẽ ipsius 27. qõnes de iure emphyt. positas sub tit. de locato. Itẽ ipsius tractatus de alimẽtis positus, qui fi. sunt legi. Item tractatus Iac. Blan. de 1. & 2. Decre. de quo ponitur infra parte 3. specialis rub. Item tractatus Io. Blanci, de executorib. vltimarum voluntatũ, infra de instr. edi. §. nunc verum, vt ibi dicam in prin. item tractatus Odof. de positionibus, qui ẽt habet specialem rub. Itẽ tracta. eius de cõfessionibus positus, licèt ꝑ alia verba, sub rub. de cõfessis. Item duplex tractatus de fama, quorũ alter fuit Tho. de Piperatu, quẽ posuit autor parte 2. sub titulo de notorijs cri. Singularium aũt casuum est in numerosa multitudo quib. adhuc hodie caremus, si hic nõ fuisset inserta. Scđo fuit operis grandis vtilitas ea, q̃ in voluminib. erãt scripta o ordinarius secũdũ materias collocare, ꝑꝑ quod rubricas vel tractatus augere fuit expediẽs autori. Tertio notabiliter fuit cõmendabile, sic opus componere, quđ ẽt non Iurista facile põt, ꝙ sibi expedit, inuenire. & præter quartã partẽ, quæ requirit sciẽtiã ordinis rubricarũ, quẽ tenet cõpilatio Gregoriana. reliquum opus singulis est in propositi adinuentione cõmune. Manifestatur ex facto ineffabilis huius vtilitas Operis, quia videmus oẽs iuris vtriusq. peritos cũ eis, uel nouum, uel dubium quid occurrit, huc habere refugiũ secundũ materias perquerendo qđ appetũt. Sciunt enim ꝙ hic plurima, uel plurimum ignorata sunt ordinatè collocata cũ igitur hic scriptis insisto vel tractando, uel remittendo, casus adiungo sum auditor quærentium & imitator autoris.*

b Causa, & c. *Ponebat Io. de Deo neminem condemnari ratio patur æquitatis, allega. C. qui accu. non poss. qui crimen text. autem est in l. statim allegata.*

c Non tantum. *Appello pro reo damnato etiam inuito.*

d In bonæ. *Vide infra de iuru dela. versicu. vt autem vbi remittam Decre. alij de iureiur.*

hoc not.ĩfra in Prœmio secũdæ partis.Io. dixit,ꝙ nisi
plena causæ cognitio adhibeat,põt ſnĩa nulla dici,tan-
quã iuris ordine nõ seruato:vt in præ.l.ꝓlatã.In alijs au
tẽ oĩbus,quæ nõ requirunt plenã cãę cognitionẽ,vr̃ ꝯ-
riũ:quia non vr̃ in eis dilatio aliqua danda.ff.de adul.in
crimine.Sed debet cũ celeritate, nõ cũ deliberatione
procedi.ff.de dãn.infe.l.t.& sine aliqua mora vel dila-
tione.C.de episc.& cler.auth.clericus ff.de fer.l.2.& 3.
Sed ad hoc r̃nderi põt,ꝙ licèt in illis breuius spatiũ sit
statuẽdũ q̃ in alijs:nõ tñ dẽt iud ex ꝑcipitare ſnĩam, sed
cã cognita proferre:vt dixi s̃.eo.50.dist.ponderet.ar. in
3 his quę no. infra hoc quoq; † Tertio dicẽdũ est,in qui
bus semiplena,siue summaria sit discusio adhibẽda:&
quidẽ in casib.in quib.præmissa fallũt.Nã illa regulari
ter vera sunt:sed fallũt in casib.in quibus semiplena,si-
ue summaria causæ cognitio requiritur,videlicet cum
agitur ad exhibendũ:quia tũc quęritur an intersit:vt ff.
a de exhib.l.3.§.sciẽdũ [a].ext.de testi.c.veniens.Item cũ fi
lius à patre petit alimenta:qrerit̃ an sit filius, vt ff.de li.
agno.si quis à liberis.§. si vel parẽs.Itẽ cũ filius petit ex
Carbo.bonorũ posses.si agat̃ an sit fili⁹.vt ff. de Carbo.
edi.l.3.§.causæ.Itẽ cum mulier nomine vẽtris petit se
mitti in posses.vt ff.de ventre in posse.miten.l. 1.§ si ea
Itẽ cũ actor.in reali vel personali act. reo absente petit
se in posses.rei petitæ iudici.C.vbi in rem act.l. 2. ex̃. vt
lite nõ cõtest.ca.quoniam.§.si super. C.quorũ app. nõ
b recip.l.t.[b] Itẽ si legatarius petit pro legato satisdari: &
quæritur an sit legatũ relictũ.ff.vt in pos.leg.si is à quo
Itẽ cum bona capiuntur ex causa iudicati: quæritur an
4 sit illa condemnati.ff.de iud.à diuo.§.si super.† Itẽ si li
bertas ex testamẽto pẽdeat & speret̃ moueri qõ,iudex
summatim cognoscet, an forte bona fide imploretur
iudiciũ de testõ:vt ff.de pet.hære.si quis libertatẽ.§.pla
nè.Itẽ si petitur caueri:& dr̃ hoc per calumniã fieri . vt
ff.de præ.stip. l. t.§.pen. Itẽ si testes petũtur produci an
te lit.cotest.& dicãtur senes vel valetudinarij:vt ff.ad l.
Aquil.l.in lege.Itẽ si quęritur,vtrũ aliquę interrogatio
nes debẽ fieri,vel non ff.de interro.act.l.si defensor.Itẽ
5 dici põt in casu,qui de mino. l. 3. §. t.† Itẽ ẽt idem for-
tè dici põt in omnib.incidentibus & emergentibus, si
tñ tales sunt q̃ reuocentur,diffinitiua ſnĩa reuocata, &
ita nõ penitus præiudiciũ afferũt, quin per aliã suã viã
ordinariã vel extraordinariã reseruet̃ cõdẽnato regres
sus,aliàs si per eas diffiniretur principale negociũ , vel
ad eas nullus reseruaretur regressus,tũc plenè procedi
tur prout cõsueuit in interlocutoria distingui , an vide
licet sit talis quæ reuocet̃ per diffinitiuã, quo casu non
apellatur ab ea. Si verò non reuocet̃ , tunc appelletur,
vt j̃.de ap.§.in quib.vers.sed nunquid põt.quod nõ pu
c to verũ indistinctè [c].† Quid enim si incidit quæstio fal
6 si quia forè dr̃ instrumentũ falsum , Certè tunc plenè
ꝓbabitur,vt C.de fal.l.vbi.& 3 q.t 1 prius.Itẽ quid si op
ponitur actori,ꝙ sit seruus,vel monachus, & excõica-
tus, uel similes quęstiones incidunt,vel emergũt? Cer
tè plenè dẽt eas ꝓbare opponẽs:ut in ea.l.& C. de ord.
iu.l.t.C.de iud.l.quod 2.q.t.in primis. & no.de his.ext.
7 de ord.cogni.ca.t.† Si autem fiant aliquę positiones in
causa,& opponit non esse admittẽdas,quia sunt imper
tinẽtes,vel alia ratione,si quidẽ talis qõ emergeret,tũc
fotè posset locũ habere,quod dñt, & summatim ꝓce-
det̃,ut ff.de interrog.act.si defensor. §.illud.Vel si dr̃ te
stis inimicus,uel cõsanguineus,uel uilis,uel infamis &
huiusmodi,& sic non admittendus.summaria & semi
plena probatione habita poterit eius testimonium re-
cipi,& in tẽpus disputationis poterũt qõnes seruari. in
Auth.de testi. §.si uerò.Idẽ dñt in omnib.similib. legi
bus,quæ si admittãtur,vel nõ, nihilominus de facili in
tegra defensionis,uel impugnationis uia reseruatur,vt
in interrogationib. meis prędixi, qa melius est qñque
aliquas friuolas recipi, quã unã necessariã respui, vt ff.
de interro.act.l.ubicunq; ff.de uen.inspi.l.t.§.t.13.q.7.
non ęstimemus.Et idem in testib, & aliis vt p̃dixi . Ad
hoc ẽt facit,qđ dici cõsueuit, An sup incidẽti plene co-
gnoscat:& tũc ſnĩa in principali lata p̃iudicet ĩcidenti .
vt C.de ord.cog.l.2.& in p̃dicta l. vbi. An summatim :
& tunc nõ p̃iudicat:ut ff.de re.iud.a diuo.§.si sup.ff. de
lib.agna.si quis a liberis.§.meminisse . hæc quoq.vr̃ in
oĩb.q̃cunq.ẽt si principaliter mouerẽtur,& nõ essent in
cidentes uel emergentes,p aliã tñ via,puta idem resricã
do, posset damnato succurri . vt alias habes in similib.
q̃ principaliter mouent in p̃ §.si sup.& in præ §:memi-
nisse..& C.ad Carb l.2.& ff.eo.l.3.§.causæ . & in act. ad
exhibendũ, & similib. summariis s̃. dictis. Item idem
dñt quidã,vbi lex dicit.ex̃,ordinem agi:ut ff.de rel.si qs
sepulchrũ& ubi ius dicit de plano aliqđ debere cogno-
sci ut ext.de accus.olim.ut in leuibus. criminib.vt ff. de
accus.leuia.ff.de off.procon,nec quicq̃.§.de plano.ff.de
off.p̃.vt l.2.§.cũ patronus.ff.de quæst.unus.§.si. ff.de ad-
8 dul.l.miles.§.sexaginta.ff.qs ordo,in bo.pos.ser.l.2 § di-
es.† Et intelligũt de plano,i.sine magna disceptione,at-
q: sũntatim,sed Io.Fazoli hic non approbat,& intelligit
de plano,i.sine scriptura uel libello ar.ff.de ꝯsil.prin.l. 1.
uel,i.nõ ꝓ tribunali,uel in figura solemnis iudicij . puta
sedendo in prętorio,uel ubi sẽp ius reddere ꝯsueuit , sed
alibi,nõ seruata solemnitate strepitus iudiciorum:ut p̃.
§.sexaginta.& p̃.§.dies. Vel dic ut j̃.de ĩquisi.§.nũc tra-
ctemus.uer.qđ igit̃ si.& uide j̃.de libel.ꝯcep.§.nũc dicẽ
dũ.uers.42.nõ aũt.sũmatim ꝓcedit̃,i.ꝙ solũ semiplena
9 ꝓbatio sufficiat,ut in sũmariis iã dicet †Præterea in ex-
traordinarijs.nõ ꝓcedat̃,ut puto,ſmatim,i.semiplene,
ꝓut dñt qdã p præ.i.si qs sepulchrũ.nisi in hoc fortè , ꝙ
non offert̃ libellus. & sic põt lex illa intelligi:nec forte
ĩ his extraordinariis istę solẽnites iudiciorum seruabi-
t̃:vt in alijs extraordinaris cãis. Ergo circa hęc tria gene
ra causarũ.distingue:quia q̃dã dñt sũmarię , in quib. sũ
matim ꝓcedit̃,& semiplena ꝓbatio sufficit. de quibus
plenius j̃.dicet̃.Quæ aũt sint istę summarię,superius ex
plicatur.Secundũ genus est. quia q̃dam sunt ex̃ordina-
riæ ut in l.si qs sepulchrũ.& idẽ dico vbicũq, iudex suo
mero offi.ꝓcedit ꝯstringẽdo aliquẽ ad aliqđ faciẽdum
ipso facto,vel dandũ:vt in Auth.de col. §. & hoc quoq.
iubemus.ff.ne vis fiat ei,qui mis.est in posses. si qs mis-
sum ff.si ũẽtris noĩe mulier in pos.l. 1.& j̃. de sent.exc.
§.br̃.Idẽ põt dici in oĩbus criminib.in quibus sine accu
satore,ꝓceditur:vt no. ff.de adulte.l.2. & ex̃ ut ecc bñ ,
c·vnico Has.n.appello extraordinarias,qa in eis non est
necesse libellũ offerre.vt s̃.dixi , & aliqd de solẽnitatib.
iudicii relaxat̃ in eis ut patet in p̃dictis legib. Dicuntur
.n.extraordinariæ,& sic sine ordine, vt deseruiam⁹ no-
tomini.Insti.de dona.§.est & aliud:&1 5.q:t.si cupis.† Nã
libelli oblatio est de ordine,& sine ea nõ ualet,qđ agit̃,
vt 3.q.3.c.inducię.§.offeratur.& j̃.de li.conce.§ vtrũ,&
aliæ solẽnitates,de quib.dixi s̃.ver.2. nõ tñ ideo dñt ex-
traordinarię,ꝙ plena ꝓbatio non requirãtur in eis:imo
bene exigitur.Nã regulariter in oĩ causa criminali & ci
uili actore nõ probãte,&c.C.de eden.quia accusare. C.
de pę.l.qsnĩam.ext.de cã.pos.& ppr.cũ ecclesia.ex̃ de in
re in c.fi.Et illi casus nõ ĩueniũtur ab hac regula exce-
pti·C,de iu.iudices:& ꝓbant̃ p l·C.de epi.& cle. Auth.
clericus·ff.de.adulteriis.qa quanquã illæ cãæ citius de-
cidantur,plena tñ ĩ eis adhibẽda est cognitio.Quæ autẽ
10 ꝓbatio exigat̃,planũ est qa non semiplena, sed plena. †
Et in criminib.plenissima.ut s̃.uer.1.ad minus per duos
testes.vt ff.de testi,ubiq;ẽ 4.q.3.c.placuit.§.itẽ ĩ crimina
li.&

ADDITIONES.

a Sciendum. *Dixit Io.& ibi satis de hac materia.ibi enim in glo. quod fiet,enumerãt fere omnes casus infrascripti.*

b L.1. *Et infra de libel.conce.§.nunc dicendũ uer.45.Et idẽ esset in casu,da quo infra a de t. & secundo Dec.§.restat post princ. ver.sed qualiter.Adde Bar.in l·si finita. §.Iulian.ff.de dã.infect.*

c Indistinctè. *Verba Io.praedicti.*

li. ext. de test. omni. vel in instr̄is. C. de fid. instr. in exercẽdis. & eX. de test. cog. peruenit. 1. Vel præsũptionib. siue iudicijs ĩdubitatis: vt C. de prob. sciã quæ est 2. q. 8. & eX. de hære. excõicamus. in fi. Vel ɔfessionib. vt ff. de coufess. l. 1. Vel alijs modis: vt Ĩ. de prob. §. videndũ. Tertiũ genus est q̃a quedã dñr cognosci de plano, hoc est sine libellis, vt quidã dñt vel verius, i. non sedẽte iudice pro tribunali: nã & dieb. feriatis põt vt in præ §. sexaginta. ẽt domi põt cognoscere vt alibi quam in pro tribunali iudicio: vt colligit in præ. §. dies. & ff. de dam. infec. l. 4. §. pe. ff. de inter. act. l. 4. §. fi. Libellus tñ in his offert, vt probat in præ. §. sexaginta. & ɔbationes plenæ, nõ semiplenæ requirunt: vt dixi per oĩa supra, ꝓxime in secundo gñe. & quæ illæ sint dixi s. in eo. ver. ibi: item idẽ

a dñt quidã vbi lex a. † Quid de manifestis. nunqd in illis

12 est ordinariè, an verò summariè, & sine magna probatione procedẽdum, Et vr̄ q̃ sic. C. de appel. ciues. C. de sum. tri. credẽtes in pri. ar. ɔ eX. de ap. peruenit. & c seq. ff. de leg. 3. ille. ff. de ver. obl. ɔtinuus. §. 2. ff. de aur. & ar. leg. l. pediculis. §. 2. ff. de in inte. resti. l. 2. ff. qui satis. cog. si verò. §. 1. C. de li. præ. l. 3. ex. de coha. cle. mu. eX. de test. co. super. eo. 2. i. de manifesta. eX. de elec. bonæ. 1. Sed prima iura locũ habẽt in notorijs: secunda in nõ notorijs. eX. de app. consuluit eX. de iureiu. ad nostram 3. De hoc eX. de diu. c. 3. & Ĩ. de noto. crim. §. 1. Vtrũ aũt legatus, vel alius possit cõmittere cam summariè audiendã: no. s. de legato. §. superest. vet. sed nunqd legatus possit. b † Quarto loco uidendũ occurrit, utrũ, & in quib.

13 differant summariç ab extraordinarijs, & in quibus ab illis, quæ de plano cognoscuntur. & certe hoc liquet ex præmissis. quia in summarijs semiplena probatio fit, & in quibusdã libellus offertur, & in quibusdã uõ, vt iam dicã. In extraordinarijs uerò plena: sed libellus non datur. In his aũt quæ de plano tractãtur, libellus & plena probatio requirunt, nõ tñ est necesse fieri iudice ꝓ tribunali sedente, ut C. de dila. ã præcedẽte. quæ est 3. q. 3. c. induciæ. §. spatium. & in hoc ẽr omnes conueniũt, q̃a oẽs summariæ pñt extra ordinẽ appellare, q̃a in qualibet earũ aliquid de ordine seu solemnitate iudiciorũ omittit. Quidã tñ iperiti oẽs extraordinarias appellãt,

14 nullã in eis differentiã faciẽtes. † Quintò dicamus, vtrũ in summario offerat libellus? rñ. hoc expressè cautũ nõ reperit in iure olim tñ nõ erat in ciuillb. necessarius, vt ff. de edẽ. l. 1. nisi ĩ casu. C. li. 12. de d g quoties. In criminalib. uero sic, & olim & hodie, ut in præ. l. libellorum. hodie uerò generaliter in oĩ cã offertur, ut in præ. Aut. offerat. nisi in quibusdã specialib. casibus, ut dixi supra uer. 1. & uer. 2. Cũ igit hi casus nõ excipiãt a regula, stabimus generalitati. ff. de leg. præst. l. 1. generaliter. Vel dic, q̃ si in ꝑdictis summarijs cõpetit actio, & iure actionis petit, ut est in actio. ad exhibendũ, uel si qua cõpeteret alia, tũc indubitatè debet libell⁹ offerri. nã actio est in libello edẽdã. ff. de edẽ. l. 1. & in præ. Aut. offerat. Fallit hoc aũt in actione iudicati: sup qua sunt õpiniones. quod dic nr̄ Ĩ. de lib concep. §. nunc dicẽdũ. uer. 25. sed si aliquid fit, uel petat iudicis officio nũquid dabit libel

c lus? De hoc dic vt eo. §. uer. 8.[c] † Sed quærit̃ vtrũ in his

15 summarijs fiat lit. cõtesta. Rñ. sic in omnib. in quib. iudicis officiũ principaliter implora: & loco uel iura act. aliquid petit, & in omnib. in quibus offerẽdus est libellus, & vbicunq; fertur diffinitiua snia: ut ff. de re iud l. 1. Alitet enim non ur̄ res in iudiciũ deducta. C. de lit. contest. l. 1. nec ualet aliter fictus processus. ut in præ. auth. offerat. & hoc est generaliter. uerũ in omni causa, præterquã in causa ap. ut quidã dñt, & eX. de offi. c. 1. qd dic vt

16 no. in præ. §. uidendũ. uers. sed nũquid in causa: † Sextò quærẽdũ est, in quib. cõstat hęc summaria cognitio, &

d qnę probatio exigatur in ea. Super quo not. Accur.[d] in actione ad exhibendũ, q̃ cognoscitur summatim. i. semiplena probatio sufficit in qua non sunt necessarij testes, uel instrumenta: sed statur iuramento actoris, sup suo interesse. ff. ad exhibendũ. thesaurus. Si tñ reus opponit excep. quæ facilè repellit agentẽ, absoluit: si verò est obscurior differtur: exceptis quibusdã casib. vt e. tit. l. 3. §. ibidẽ. Idẽ dicimus, q̃n contra contumacẽ ante litis contestationẽ datur possessio rei pro mensura debiti declarari, i. semiplenè. C. de bo. auth. iud. poss. cũ proponas. & auth. ibi posita, in qua semiplena sufficit, s. sacramentũ. arg. in auth. de collarionibus. §. pen. & sic de cõsuetudine obseruatur: vt no. eX. vt li. nõ cõt. q̃n. §. fi. Sũt & alij q̃ plures casus, I quib. stat̃ sacro vnius: vt C. de don. si quis pro. C. de fid. instru. l. fi. & alij qui no. C. de

17 his, q ad eccl. confu. præsenti. §. plenè. † Et hæc vera sũt in prædictis duobus casib. s. q̃ sufficit sacramẽtum: fortè ideo, quia illud propter quod principaliter intendit, non finitur: nec per hoc reo grande præiudicium generatur, quia in actione ad exhibendum re exhibita in ordinario iudicio rei vendicationis integra defensio reseruatur, & actori probatio incumbit. Item in secundo auditur intra annũ recuperare volẽs possessionẽ: vt C. de bonis aut. iud. poss. auth. ei, qui iurat, & in præ. decre. quoniam. Et potest esse ratio, quare in his solũ sufficit sacramentum quia cũ in vno reus grauetur, quia statur sacramento actoris, in altero alleuiatur, s. q̃ de facili audiatur defensio, vel ad recuperandũ admittitur. Itẽ ideo tandẽ de facili subuenitur actori: q̃a & de facili reo subuenitur: sicut est aliàs simile in interlocutoria, q̃ de facili & per aliũ, & sine magna cognitione reuocatur. ff. de re iudi. quod iussit. eX. de accu. qualiter. j. Et imputatur ei q̃ de facili potuit agere, vel reuocare, & non fecit. ff. de neg. gest. si aũt. C. de pign. nec creditores. Et hoc generaliter quidã dixerunt, q̃ in omnibus summarijs sufficit præstatio iuramẽti: & sic alicubi obseruat. Ego non

e credo[e] ita indistinctè intelligi debere: vt patet in casu, qui est in præ. §. si uel parẽs. licẽt ibi de summaria dicat Item in casu, qui est in præ. l. ff. de re iudi. a diuo. §. si supernam in illis non statur sacramẽto actoris. Magis. n. ex hoc posset euenire iniquitas, cum aliqui sint ualde faciles ad iurandũ. arg. ff. de condi. instit. quæ sub condi. & alij timidi: vt in ea. l: & eX. de simo. & si qõnes, eX. de iureiur. & si Christus. nec debet uia periurijs aperiri: & eX. qd me. cau. cũ dilectus. Imo si talis iniquitas eueniret, emendanda esset. insti. ad Tertul. in prin. ff. de succ. edi. l. 1: in princ. Io. Fazoli dicit, q̃ in his & similibus, ubi potest reo maius præiudicium generari, quã in actione ad exhibendum, & alijs supra dictis, semiplena probatio fiet, nõ per sacramentum, sed saltẽ per unum testẽ. ff. de op. leg. Theopompus. Nã & aliàs q̃nque uni testi statur. C. de ueteri iure enu. l. 1. in fi. primæ col. Itẽ fit semiplena probatio per priuatam scripturam, & etiã per collationẽ: ut no. Ĩ. de proba. §. si. uer. ubi de hoc. Tertio potest dici, q̃ ubicunq; pro reo præsumimus & eū absolueremus ratione causæ, uel rei, uel dubitationis: ut ff. de re iudi. inter partes. Insti. de interd. §. commodũ ff. de test. ob carmẽ. §. fi. In his & casibus reus debet condẽnari. Vel dic quarto, q̃ ubicunque dubitari põt, utrũ actoris ius competat ex probationibus factus nec cõstat ius ei non competere nec in euidenti calumnia inuenitur, nunc reus debeat condemnari: ff. de uentre. in poss. mit. l. 1. §. si ea, ff. ad Carbo. l. 2. §. causæ. & argumen. ext. de usu. cap. fi. §. 1. ubi dicitur uerisimiliter. idem forte, si testes inducti ab actore tales sunt, quibus minor fides ad-

ADDITIONES.

a Vbi lex. *Hoc quod sequitur vsque ibi: quarto loco, posuit Gui. nec fuit præ. Ioan. Fa.*

b Potest. *Ibi de remis. ad 6. Adde quod ibi posuit.*

c Versi. 8. *Hoc exportãdo cõiun. vit Gul. duo furta. ponit enim in illis versiculis ad literam verba Io. Fazoli, illa sibi attribuens.*

d Accut. *Io. Fazoli allegabat Azo. & melius. q̃a ad literã fuerũt hęc eius verba in Sũma, ad exhibẽdũ. ver. ĩ hac vsq; itẽ dicim⁹.*

e Credo. *Verba Io. prędicti.*

a adhibetur,ᵃlicet sufficiens numerus intercedat. de qui
bus habes.ff.de tes.l.3.in princ.q̃ c̃.4.q.4:c.placuit,§.itẽ
in criminali,ver.testiũ fides,Alias ubi plene,pcedit̃ tales
debẽt esse testes,qb.lux veritatis assistat,& fides synce-
ra.ff.eo.ob.carmẽ.§.fi.& ex͂,eo.in nostra. Sed his oppo-
nitur.qa si filius petit alimẽta,& pnũciet̃,nõ piudicatur
patri circa filiationẽ.ut in p̃.§.si uel parẽs.Itẽ in re capta
pignori si probetur nõ esse,condemnati:ut in præ. §. si
super.Idẽ in missa in poss.causâ ventris uel impubere ,
ex Carbo.vnde in his casibus uideretur sufficere sacra-
mentũ.ut s̃.Respon. hic maius est præiudicium , quam
in actione ad exhibendũ,quasi nullum est in possessio-
ne.etiam quæ datur contra contumacem modicum.ut
s̃.dixi.Item propter contumacem hoc contingit. ff. de
tabul.exhi.locũ.§.condemnatio.ff.de re iud.l.cõtuma-
cia.& sic non est quasi contra eum probatio necessaria
cum propter contumaciam, uel absentiã p̃sumatur de
debito.in auth.de exh.& intro.reis.§.si uero.C.de asses.
l.3.ext.de p̃sum.nullus.3.q.9.decernimus. Sed iudex in
his omnibus sit pⱺuidus.vt hæc omnia diiudicet ex per
sonarũ & causæ qualitate , & q̃titate cõditione, utrum
sacrõ sit standum,uel non.ext.quod metus cã c.si.ff. de
le.1.si seruus.§.fi.Nam cum hoc non inuenitur in iu-
re expressum,est iudicis arbitrio relinquendum.ff.de iu
re de li.l.1.§.fi.ext.de offi.dele.de causis.Hoc quoque p̃
38 termittendum non est,quod si lex † uel statutum , vel
rescriptum dicit in aliquo casu summarie procedẽdũ ,
vel iuris ordine prætermisso.& talis est causa,uel nego-
tium,quod si principalis qõ uel illud,ꝙ postulat̃ princi
paliter terminet̃,non põt ad eum esse reo uel succum-
benti regressus, nec per aliquod ordinarium iudicium
uel alio modo uia defensionis uel repetitionis integra
conseruatur , ut ex superioribus sũmaris causis liquere
põt:nisi forte uel per appellationem uel per alios mo-
dos,quibus sententia retractatur in his in quam,ut & in
aliis ordinariis dico plene,cognoscendum,atq; proban
b dum dilationem dictarum ᵇ solẽnitate minime obser-
uata,quæ recitatur.ff.de ser.l.fin. Et forte iudex nõ ser-
uabit solennitatẽ peremptorii,quæ est.ff.de iudi.ad pe-
rẽptoriũ.nec libellus offeret̃ saluo tñ,eo,quod no.supra
ver.4.cũ suis remis.dũ tñ aliqua detur dilatio. Nã si ple-
nè debet probari,vt dixi:ergo & dilationes aliq̃ dari de
bent.arg.ff.de iurisd.om.iud.cui & citatio fiet,ar.de re-
q.reis.l.1.& ff.de adop.nam ita. Et ꝙ plena probatio fie
ri debeat in prędictis,probatur.C.de adul.in crimine.&
in præ.authen.clericus.Nec est præsumendũ , omnem
solennitatẽ esse sublatam.C.de inoffi.test.si quando ex
tra de elec.ecclesia.2. in fine. Et sola plena cognitione
sublata,remanet semiplena:vt in præ:l.& arg. ff. de ser-
ui.urb.præd.si domus tua ext.de priui.pastoralis.ext.de
c usu pal.ex tuarum ᶜ. Sed nunquid a sententia sup̃ sũma
riis,uel extraordinariis,vel cum agitur ad exhibendum
lata,appellatur?De hoc infra de appe.§. in quibus. uer.
d sed nunquid.& seqq.ᵈ Septimo notandum est,ꝙ in dila
tionibus dandis summaria fit cognitio:quia in summa
riis minores dilationes dari potuerunt , quàm in aliis.
& hoc ante lite.conte.& post.& etiam post sententiã :
vt in præ.auth. offeratur.& C.quomodo & quando iu-
dex.auth.qui semel.& C.de iud.properandũ. Vnde has
poterit minorare.C.de dilatio.l.1.& l.siue. ex. de appell.
cum sit Romana.vbi de hoc.& sic intelligitur.ff. de iu.
nonnunquam.Item in medio causæ arctabit eum. Pro-
testibus autem & instrumentis certa tempora statuun-
tur:ut in præ.l.2.de dila.Item cum quãdoque tres , quã
doque quatuor dilationes dẽtur:vt ff.de fe.l.fi.& l. om-
nes.vnam tamen dare poterit:vt in dictis legib.& C. de
epi.& cler.auth.clericus,& C.de adul.l.in crimine. Itẽ
circa finem causæ,ante sententiam, solennitatem perẽ
ptorii & illam,qua quæritur.nũquid aliquis habeat ali-
quid,ꝙ de nouo vel alterius pponat,poterit tñ ñ serua-
re.30.q.vlt.iudicantẽ.C.de iu.iubemus.Prętercea post sẽ

ADDITIONES.

a Adhibetur.*Vide quod scripsi de testi.veniens. 2: super vers.incidunti:*

b Dictatum.*Io.Fazoli permiserat isti §.id quod inf sequitur uer. 7.vnde debuisset dicere Guid.infra dicendarum.*

c Tuarum.*Vide clem.de ver.sig.sæpe ia qua tamen non ponitur ver.summariè.sed quatuor coniuncta.s.simpliciter,de plano.sine strepitu & figura,& vide quod ibi nota.in gl. Adde quod importent ista verba,summariè,simpliciter de plano, sola facti veritate inspectu,Rom.cons.593.& adde huic ver.qua no.Bar.in l.si filiusfa.ff.de do.& qua ibi posuit post Alex.s.quid possit facere iudex,cui per statutum datum est procedere de facto,prout vult.*

d Et seq.*Hac remissio cum toto hoc ver.6. facit ad materiam , de qua scripsi de rescrip.statutum,lib.6.§.cum autem. super verbo, iuramento s.ꝙ contra iuramentum timoris, de quo ibi dixit textus,admittetur probatio,& ibi scripsi sic me consuluisse. Submisi tamen me habuisse,ꝙ si reus adhoc non admissus appellet , cancellaria non dat sibi iudicem.Ibi tamen loquor de iudice iam impetrato ab actore contra reum , & per hoc fortius videretur admittendus in impetrando .i. contra impetrantem vel impetrare volentem,& ego eum admitterem in audientia contradictarum. vel in cancellaria,si haberet probationes promptas, alias procederet,quod seruat Dom.M.Dom.Bon.Episcopus contradictarum auditor,vt ab ipso habui,quia dicis reo,vel procuratori ipsius opponenti falsum esse quod allegabat impetrans de timore.amice , ego non possum huic auferre beneficiũ iuris,qui sic impetrat,eris eorum delegato.sed opinio mihi contraria concludet, ꝙ inutiliter remittitur ad delegatum,ex quo iuramentum p̃cludit ei probationẽ contrariã.Tamen id tenentes,sic id probare conantur. hic agitur de timore.sed timor consistit in aĩo , & generatur ex leuiori causa in aĩo vnius,quam alterius . Si ergo actor iurat se timere , reus contrarium volens probare,adstruit negatiuam & impossibilem probari,& in iudiciis intellectu imprimi .s. ꝙ timor non sit in animo iurantis.facit de spon.tua nos.Secundo inducitur, quòd per hoc iuramentum non minuitur reo aliqd iuris in principali,et sic facilius ei standũ est.Facit l.de aetate ff.de interro.act.in fi.& quod ibi not.& in l.& si post tres,ff.si qs cau. & aggrauatur hoc pp odium periurij,ad quod probandum reus tendit , & quia hoc erit inuoluere causam differre principalem. Tertiò asserunt illud iuramentũ esse delatũ a iure cuius contrariũ ibi dixi.et dicunt,ꝙ illud saltem,quod allego,non ponitur ad dandũ impetranti ordinem.sed optionẽ.Respondeo ad prædicta,incipiũ ab hoc vltimo,et dico hoc esse contra regulam grammaticalem , quæ dat uersum , Saltem fultando,sed saltem diminuendo. Quem versum etiã scripsi de elect.quia propter.super uerbo,uel saltem,ubi posita via ordinaria scrutinij,ponitur subsidiaria compromissi.Constat autem primam debuisse præmitti,quia gratior,quia integrũ est iudiciũ , quod plurimorum sententijs roboratur.ex.de off.dele. prudentiã. ubi concordantiæ.Idem dico de decr.iud.nouit.ad fi.ubi Papa pręmissis duob.quæ sunt gratiora subdit,uel saltẽ humiliter patitur , &c.et rectè sonat istud saltẽ,quantũ ad minus ut dicit uersus, & patet de pę.& rem.oĩs.in prin.ibi suscipiẽs ad minᵘˢ in pascha . ac si diceret,saltem in pascha concluditur ex his, quòd uers.sed et in duob.de quo tractamus,dum dicit,iudici fidem faciat, saltem per proprium iuramentum:in idem sonat,ac si diceret, adminus proprio iuramento,et sic est diminutio probationis . Constat.n.quod probare posset per testes.Item in primo casu etiam per instrumentum bãni sibi dati de ciuitate et districtu,sed si plena probatio fieret per testes,liceret reo producere cõtrarios ante publicatas attestationes simul cum actore.Item et post quandoq; iuxta ea , q̃ no.ext.de test.ex tenore,et quæ scripsi inf.de teste.§.sæpe in pri. Item et instrumentum reprobare liceret.de fide instr.c.1ũ Ioãnes uel reprobare illũ exbannitum,etiã per illud instrumentum fortius,&c.Item aduertendum,quod iuramentũ, de quo loquimur , respicit,quodlibet duorum.s.quod ciuitatẽ intrare non audet , uel perhorrescit,&c.Pone,iurauit actor ĩ primo,quod ciuitatẽ intrare non audet,quæ absurditas est dicere,quod reus pbare nõ possit eũ publice in ciuitatem manere, & impetrationis tpe mansisse . Sed si hoc,in isto mẽbro,quare nõ in alio,cũ uniformiter data vnius sit diffinitionis & forma de bap.maiores,uer.similiter,et per hoc ẽt ad primam rõnem contrariam sit responsum, de qua ẽt n ĩ*

ror. cum aperte sit contra tex. illius §. qui dupliciter aggrauat, dũ dicit merito, & subdit per horrescens. & illa ratio vult dicere cõtrarium, cum tamen per augeat. ff. de ver. signi. l. vrbana. §. pernoctare, & sic habemus quod merito & valde timere debet, & ratio illa dicit contrarium, item per illam vitiatur regula vani timoris. ff. de regu. iuris. Ad idem ext. quod metus causam. c. pe. ff. eo. l. vlti. C. eo. titu. l. metum & l. ad inuidiam. ff. ex quibus causis ma. l. 3. & quod ibi not. & lex in hoc dicit, ꝙ iudex habet talia examinare ff. si cui plusquam per leges Fal. hoc autem ergo cognoscere. Ad secundum tripartitum, quod mititur destruere iniquitatem & absurditatem, quam induxi vbi supra scilicet, quod per vnum falsum iuramẽtũ possit quis extrahere aduersariũ de lare & domicilio suo pro qua ratione facit ff. ad Carbonia. l. 1. §. sed & si quis. & de transact. l. cum hi. §. si cum iis. & de lib. cau. l. ordinata. Dicit enim illa ratio hoc non ponderandum, per quod fit p̃ iudiciũ negotio principali. Huic resisto. Primo, quia ponderamus quod esse posset. Sufficiat decre. vlt. 1. respon. de elect. lib. 6. Propter pericula vero itinerãtiũ facile posset aperiri defensio. Itẽ mirabilis, conclusio est ista, ꝙ non fiat in iustitia vel grauamen vbi nõ leditur negotium principale Et omissis antiquis iuribus & eorum auctoritatibus. Bonifacius VIII. fortiter no. in hoc, qui fuit tam curiosus, vt in illis terminis reus de suo domicilio non traheretur Non ponderant prædicti textum legis ff. quemad. test. ap. sed si quis vbi dicitur, iniquum, damnosum, & onerosum. & sæpe cum magna captione, qui a rebus suis euocari. cui concor. C. de testi. si si quando. Et si hoc in teste, qui sigillum agnoscẽdo, vel ratificãdo forte vna hora, vel die expeditur, saltẽ vltra dies 15. teneri non põt, fortius in reis, quorũ causa sæpe tractũ habent longissimũ, ita ꝙ videntur immortales extra de dolo. c. fi. in pri. Et sic extra larẽ ad iudiciũ vocati mœsti solent esse, & mœstos penates cõponere. de quib. habetur infra de accu. in prin. ver. qualiter. Itẽ inde grauamen plotus vel priuatus habet aduocatos & procuratores assistẽtes omnibus casib. suis pro certo annuo salario cõuẽto, et forte soluto, nũc eũdo ad ciuitatẽ vicinã, oportebit nouos cõduci cũ magno dispẽdio. Itẽ constat longe plures posse esse grauamẽ itineris, q̃ causæ principalis. Exẽpiũ in q̃stione census. nõnne in decre. olim. de resti. spol. erat census triũ solidorũ, in decre. constitutus. de religio. domi. octo denariorũ. Sed dices, Ardua erant illę causæ, propter res quę incidere poterãt in cõmissũ. sed tolle, decr. olim. de cẽ. si ubi cessat hęc ro, qa ibi non erat qo, qa deberetur cẽsus sex denariorũ Papię. sed solũ an p Papiẽsẽ susciperes soluere tres Lucẽ. ad idẽ decr. per e. ti. Excedet ne grauamẽ tractionis. ex. domicilium negotiũ principale, et nũquid plus intererit rei sic grauari, quam actoris cam perdere? Videant p̃dicti quod dicitur de odio periuri detegendi. Nil ad ꝓpositã, maximẽ cũ hoc nõ ꝓponitur ad pęnã & nullo iure ꝓbatur exceptiones ẽt odiosas nõ cõpetere reo, cuius interest et eius contrariũ notũ est. Et quod in fi. dicitur, ꝙ hoc est inuoluere causã principalem, non difficilis erit responsio, cũ concludat ꝙ nulla exceptio contra personã iudicis uel partis non cõtingens negotiũ principale, ut iudicis excommunicatio, uel suspicio, uel alia inhabilitas ipsius, uel actoris, uel loci, poterit opponi, cũ inuoluat negotiũ. Concludo, ꝙ obseruantia prædicta cancellariæ simpliciter sumpta, non placet, licet fateor, quod ex conditionibus personarũ et qualitate factorũ quandoq; posset ęquitatem habere in facto quasi certo. Ad illam partem in dubio seruanda non esset multominus in quasi certo ad contrariam,

rentiã non tenebit tẽpora iudicatis ꝯstituta obseruare. ff. de re iu. q pro tribunali. ex eo. qđ ad cõsultationẽ. & dilationẽ materia amputanda. Sed ꝯ. nam lex dicit, generaliter plenã causæ cognitionẽ in omnibus adhiberi vt C. de iud. l. iudices. ergo in dilationib. hoc obseruabit vt e. ti. aut. iubemus: vt tñ cã cognita tribuantur: ut e. l. a procedente. & alias nequeunt minui, ut ff. de re iu. l. 4. §. si quis condẽnat. Sed p̃dicta regula in quibusdã casibus fallit, quia in quibusdã summatim & semiplene cognoscit, ergo & in dilationib. erit semiplena. Nec obst. qđ dicũt qdã, dilationes arbitrarias esse ubicũq;, ut C. de dilationib. l. 1. quia non est indistinctè uerum, qa cũ lex dicat arctãdas, uel ꝓrogãdas cũ causæ cognitione, sequitur, ꝙ sine ea, uel suo arbitrio hoc non possit. arg.
20 ff. de transact. cum hi. §. si prætor. † Octauo tangendũ

a est, qualiter ista summaria fiat. a Et certè fit diuersimodè: quandoque sine libello: solummodo testĩ vel instrumento iudici demonstrato. C. de edict. diui Adria. toll. l. fi. & ff. vt leg. no. ca. l. postquàm alias incipit, Imperator. §. si dies. C. de bo. auto. iud. poss. l. fi. Quandoque sufficit solummodo simpliciter petere, & de calumnia non facienda iurare. ff. de eden. quędam. §. fi. Aliquando est necessaria lit. conte: sed sola probatio sufficit iuramẽti: vt ff. ad exhi. thesaurus & eo. tit. l. igni. §. fi. Quandoque dicitur fieri solis probationibus semiplenis inductis: vt ff. ad Carbo. l. 3. § causæ. ff. de fideicomm. lib. l. 4. §. si ex die. Quandoque fit in temporis breuitate: vt C. vt omnes tã di. quàm mili. in l. 1. & no. C. de iudic. properandũ. Quandoq; fit altera parte tantùm audita. ff. ad Treb. recusare. & l. illa à quo. respon. 1. & C. de bon. auto. iudic. possi. l. ei qui. Vbi ergo non fit summaria, ibi iudiciorum strepitus, dicitur interuenisse. C. de inoff. test. si quis in suo. C. ad l. Cor. de fal. vbi. Alibi autem dicitur summaria, quæ fit sine inscriptione. &. de abige. l. 1. Quandoque dr̃ fieri de plano, id est, solo iudicis officio sine scripta sñia. ff. de accu. leuia. C. de sent. ex breui. reci. auth. nisi breuiores. ff. de of. procon. l. nec quicquam. §. de plano. Quãdoque etiam dicitur fieri, non definiendo, sed interloquendo. C. de dilat. à pręcedente. ff. de administratio. tutor. l. tutor. §. si depositi.

ADDITIO.

a Fiat. *Ad literam totum quod sequitur, fuit M. de Fran. super l. 3. ff. ad exhiben. hoc solo mutato, quia infrà dicitur, quandoque, vbi Mar. dixerat aliquando.*

Bald. De Officio omnium Iudicum.

OFFICIUM iudicis quoddam exhibetur ꝓprio motu, quoddam ex postulatione partis. Nã si respicit utilitatem publicã sine actore expedit inquirẽdo. ex. de accu. qualiter, Item si pp publicã vtilitatẽ, & ẽt æquitatem, vt in tutore dãdo, vel remouẽdo. ff. de suspect. tuto. l. 3. Itẽ si publicũ decus. ff. de leg. 1. l. ciuitãtibus de usu fru. legatũ. Idẽ si testatoris pietatẽ. ff. de petit. hęre. l. hęreditas. in fi. ex. de testa. nos qdem. Idẽ si animæ fauorẽ vt in usuris & malè extortis: vt ext. de iureiurã. c. ad nostram. el. 2. Quod verò rem familiarẽ alicuius respicit, & nõ publicam curam, petẽti tñ impartiri debet. ff. de dã. inf. e. l. 4. hoc autẽ iudicium. & ibi per Barto. Et si lex imponitur iudici expediendi processum, & non petitur citatio: intelligitur iudex esse in mora, ut ibi. An in officio iudicis debeat offerri libellus? Dic ꝙ non, vbi non est actor. Sed vbi est actor, & non reus, nõ offertur libellus parti, sed iudici. Sed vbi est vterque actor & reus certus, super præparatorijs non offertur: vt not. ff. de interrog. ac l. 1. sed super decisorijs sic, si principaliter imploretur: sed super incidenti nõ est necessarius libellus. ff. de auto. tut. l. defensores. Vide ff. de bon. poss. l. 3, §. pen. Item vbi officium iudicis summariè imploratur, non offertur libellus. l. nec quicquam. §. de plano. ff. de offi. procõs. cum similib. Item vbi certa persona est in causa: vt in authen. si omnes. & argu. de cur. & furio. l. obseruare. G. in §. 1. & §. 2. vide inf. de libel. concep. §. officium iudicis-iudex ex officio supplet pro reo. ff. de pet. hęre. l. fin. Item pro actore in eo, quod post litem conte. contingit. ff. de ædil. edi. l. ædes. §. ita sciendum. C. de app. l. Ampliorem cum simi. G. s. qñ officium iudicis imploratur summariè, residet ĩ iudice ex gestis: uel allegatis semp tñ supplet s̃m Oldr. si iudex admisit ineptum libellum, & super eo apertissimè probatum est, non ualet probatio. in §. de seruit. ver. quid si libellus, & no. extra. de iud. ca. examinata. per Ioan. Andr. in Nouella. Si uerò libellus est aptus, sed processus ineptus, adhuc non ualet probatio, nisi p ꝯfessionẽ. de rest. spo. c. Pisanis. Vide Inno. in c. de iur. cal. in abbreuiatore. post Bal. & J. de accusatore. §. qđ si statutũ. & J. de libel. ꝯcep. §. exceptio ineptitudinis. &

infrà

j.de sen.§.qd si libellus,delegatus pnunciat sup inepti-tudine libelli,nō desinit esse iudex:qa est interlocuto-ria.uers.qd si pprio G.vbi iudex pcedit ex officio de fa-cto,non exigit ordo,tñ pbatio reqritur.I.§. postremo ver.& idē dico vbicūq; G alegat I aut.de coll.§. hocquo q.& dēt esse pbatio plena,ubi plene lædit.& semiplena vbi semiplene,pōt reparari.ff. ad exhi.l.thesaurus. ubi de hoc.& ff.ad Garb.l.3.§.dux cāe.& G.doc.Et an iura mentū tm habeatur pro semiplena pbatione ver.6 quę rēdū.G.si in statuto firmētio, q pcedatur summariè, qd significat statutū:Dic idē quod iur cōe,qn ius cōe v tit eodē sermone.§.hoc quoq; ptermittendū.G.qa uer ba iuris ciuilis idē significant in legibus & statutis Bal.

a De Recusatione. [a] Rubrica.

Dicto de iudicib.& eorum officijs,consequens est vi dere de eorū recusationibus,Videamus ergo. Quid sit recusatio,Quis possit recusari, Ex quibus causis, Et qn, b Et qualiter,Et quis sit recusationis effectus.[b]

ADDITIONES.

a Pileus. *satis de hac materia parte 2.sub rub.per quas psonas cō-testatio fieri possit. Tāc. par. 2.de recusatione iudicū Rof. Bene in sui operis 4.& 5.& 6 rubricas posuit hoc ordine.Primo,de recu satione ordinarii.Secūdo,de re.delegati.Tertio , an cā suspitionis sit inferenda:& qualiter libellus recusationis concipiatur, & a-diutus multū fuit autor in hoc ti.per easdē.de Vber.de Bo.& Io. de Deo,dicā statim inf.§.2 Vber.de Bo.in pri.sui operis , Bo.par. 3.ru. qualiter offerat libellus recusationis.Aegi.ru.23.cū tribus seq.Alb.Gal.rub.de iud.or.& deleg.ver.sed an ordinarius.cū tri-qus seq.& uer pone q ante.et seq Gul.Anglic.satis sub rub dere cusationib.Guid.de Suzaria, de aduocato rei. ver.si uero.cū seq.*

b Effectus. *Ad literā secūdū mēbra prosequit Host.in Sū.de off.de leg.in fin Sed Gul.Anglic.addit,quod sit officiū recusati qd dic nt de of.delēg suspicionis.& de app.cū specialis.& c.legitima.lib.6.*

a ECVSATIO, est [a] iurisdictionis,uel au dientiæ causa suspicionis proposita decli-natio. C.de iudic.apertissimi.3.q.5.quia su specti.extra,de offi.deleg.suspicionis,c.su per quæstionum.§.2.3.& 5.

ADDITIO.

a Recusatio. *Richar.distin 4 q.5.dixit quod recusare,est iudi-cē suspectū ante lit.cōtest.proclamare.Tāc. in suo iudiciario ordi. Rub.de recusa.dicit,qd recusatio, est audiētiæ,uel iurisdi.declina-tio p exceptionē suspicionis opposita.Summistæ.Ber.Gof.& Ho. in ti.de ap.nō diffinierūt recusationē,tamē in ti.de offi. deleg. Ho. eam diffiniuit prolixius,quā hic.Guil Anglic.in hoc tis. diffiniuit q recusatio,est cognitionis iudicialis refutatio.Multa possent hic fundari,quę omitto hic,tamen dic, q aliud est diffinire recusatio-nem,& aliud legitimā recusationē,& hāc, ut scias,diffinit Host.*

SVMMARIVM.

Recusari potest quilibet iudex secundum canones.

1 *Declinare nemo potest ordinaria iurisdictionis examen post li-tem contestatam,ante autem sic.*
2 *Delegatus non præsumitur aliter iudicare,quam iudicaturus es set ordinarius.*
3 *Actor an possit deleg.a seipso postulatum recusare.*
4 *Recusari non potest delegatus,ubi causa commissa est appella-tione remota,quia ubi tollitur appellatio,& recusatio.*
5 *Causa sic commissa,& ex certa scientia,ut non posit iudex re-cusari,an aliquo casu possit recusari?*
6 *Alius a principe an possit causam sic committere, ut non ualeat delegatus recusari.*
7 *Auditor recusari potest,nisi de partium datus sit assensu. Merus executor non debet recusari.*

a 1.§.Recusari potest [a] quilibet iudex secundū canones,vt in præd.concor.De ordinario patet eX.de fo.cop.si qs.5.& c.licet 2.q.6.pla-cuit.11.q.1.peruenit eX.de ap.cū specialis.& c.ad hoc.si in vna.& in præ.c.quia suspecti.Idē vr etiam fm leges.
1 C.de iu.om.iu.nemo.vbi dr.† Nemo post litē conte.or dinariæ iurisdictionis declinet examen. Ergo a ōrio ante li.conte.declinet.& ad idē facit,ff.eo. qui iurisdictio-ni.C.de sen.& interlo.om.iud.auth.& ōnter.& hoc fm Mar.sed fm Io.& Ber.Accu.non recusatur.sed si suspe-ctus est episcopus ei associat.C.de iudi.auth. si verò.& no.in l.apertissimi.& fm eū,authen.& ōnter. loquitur in delegato,& ipse assumit sic arg.a ōrio illius.l.nemo. ergo ante l.ōte.nō ordinariæ iurisdictionis declinet examē:qua
b si dicat,delegatus nō ordinarius recusat.Vber.dixit[b],q ordinarius recusat ante litis cōtest.maximè in foro,vbi sunt plures iudices:vbi cessat ratio,quare fuit iniūcta as-sociatio,in l.apertissimi.& in pre.l.nemo.& vide qd sup
2 hoc no.j.de inquisitionib.§.1.ver.itē qd est sibi. † De delegato ēt est expressum.C.de iu.cū spālis.& l.apertis-simi.fm canones.in prædi.c.suspicionis.& de ap.postre mo.licet sit ar.ō.ex quo Papa ex certa scientia eum dat. 94.di.c.1.vbi de hoc.ff.de off.eius cui mād.est iurisd.& si
c ptor.& C.de cri.sacrileg.l.2.[c] & ff.de of.præf.præto.l.v-nica.prope fi.& ar.ext.de rescrip.super literis. prope fi. quia non est verisimile,q aliter iudicet,q Papa iudica-turus est:vt ibi dr.Sed hoc facilis responsio. Quod aūt dixi,delegatū recusari posse,verum est,nisi sit datus ad petitionem partis:qa is,qui petit nequit eum recusare 3.q.3.induciæ.§.offerat.ex.de causa pos.& proprie.c.cū olim.eX.de off.dele.cū olim.2.nisi ex noua causa.cX.de
3 off.dele.insinuantē.& ar.ff.de arb.licet.† Nūquid ergo actor poterit recusare,arg.q sic.C.de iu.l.apertissimi.in prin.vbi,dicit,litigatorib.Sed dic ō.C.de sportu.l.1.&C.
d de assef.tol.l.1.§.fi.ff.de off.procon.vna.fm Vber.[d] Sed cum dixeris epm associandum,quid erit si cā sit epiśco
e pi?[e] Rñdeo:tunc alter iudex associabitur, non ipse. & sic obtinuit.ar.in Auth.de exhi.& intro.re,§.sancimus. & Auth.in me.li non fieri sacr.iusl.§.super. hoc: eX.de fo.cōpe.si quis ō.Vel dic,q recurretur ad superiorē, vt
4 t t.q.1.peruenit.vel ad arbitros.11.q.1.si clericus. † Sed quid si causa cōmissa est,ap.remota,nūquid poterit de legatus recusari? Videtur q non quia vbi tollitur appel latio,& recusatio vt ext.de appel.super eo.el.2.&c. no-uit.ar.conta,2.q.6.si quis in quacunque causa. & C. de
f sen.& interlo.om.iu.l.fi.dic vt ibi.[f] Vel dic q vbi appel-latio

ADDITIONES.

a Recusari potest. *Recusātur rationes vtrinsq; opinionis.& quo modo ad vtr.q;respōdeatur,posuit Rof.in 1.rub.in prin.allegata.*

b Dixit. *In suo opere, vltra mediū.vbi tractat de of.aduocas.rei,qd ponit Io.de Deo li.3.Rub.de excep.contra iudicem in fi.&. quia non plus dicunt ad materiam,eos omisi super rub.*

c L.2. *Dicit Gul.Na.illā legē loqui, cū princeps ex certa scientia dat iudicem sibi notū,ad leg.seq.dicebat q exequens mandatum fungitur vice Papæ sen principis,sed inhabilis ad exequendum , vt suspectus,non est talis.Respon.ad primā.nō uidetur sufficiens. Notitia enim quā habet princeps de iudice,nō impediret recusa tionē,nisi diceas,q haberet notitiā cāe recusationis,vt quia causā meā sciēter commisit fratri meo.Dic ergo,quod dicere iudicem fi bi suspectum,non dicit indignitatem personæ,sed præbet tuitionē recusanti contra timorem.qui ex cā probabili ipsum terreret. Et circa quod multum sibi iura fauent.qua vide sup.§.1. & per de-cre.de off.dele.ex parte 2.fit.responsum ad alia contraria. & vi-de de of.dele.cum olim.in 2.gl.sic ergo,& quod super ea dixi.*

d Vber. *in iudice iā adito,dicas hoc verū ex noua causa , per iura supra ver.proxi.allegata,in si.in adeundo.si est ordinarius.dic. vt dixi de foro compe.si quis contra super vers.recusatus.*

e Episcopi . *Agentis,alias non procederet quæstio propter illud generale,actor forum rei.*

f Vt ibi. *In textu & in vlt.gl.*

latio interdicitur,& vaga recusatio : quod dic vt præ. l.
si quis in quacūq. Vel dic tertio,vt no.in præ. capi.super
5 eo.& in pd.uer.item quod est sibi.† Quid si sic,causa cō
mittit,ut non possit recusari. & hoc ex certa scientia ?
dic q nō potuerit recusari.argu.ff.de off. præto. l.una ,
& 94.dis.c.1.cū suis cōcor.& 17.q.4.c.si quis suadēte.§.
g aūt:sicut nec appellatur,cū appellatio interdicitur.ff.
a à quibus ap.nō li.l.1.§.pe.ᵃ ext.de ap.sup eo. & c.pastora
lis.&c.nouit.& hoc si sic a principe committitur:secus
si ab alio.quod fieri non potest,vt in præ.l.& ff.à qb. ap.
non licet.& C.de sen.præfe.præ.l.unica.ext.de off.dele.
super quæstionū.§.nos aūt.Sed forte tunc ei associabi-
tur episcopus,cū sic a principe committitur. C.de iud.
Auth.si uero.Vel dic,q nihilominus potest recusari , si
b iusta causa subest.b arg.ext.de off.deleg. ex parte.1. Nā
& licet inhibita sit appellatio, nihilominus ex cā potest
legitima appellari.eX.de appel. vt debitus.& c.cordi, in
prin.2.q.6.non ita.&c.placuit. Et appellatio & recusa-
tio,quo ad hoc,pari passu ambulant.eX. de app.sup eo.
1.Sed si certa eā exprimatur,pp quam non possit recusa
ri, tunc nō recusabitur pp illam:& sic intelligo præce
dentia iura.& ff.si quis cau.sed & si quis.§.quęsitū.& ui
6 de in præ.uer.itē quod est sibi.† Sed nūquid alius a prin
cipe pōt sic causam cōmittere, ne delegatus ualeat re-
c cusari? Et uīr q sic.Cum enim ipse recusari non possitᶜ,
iurisd.suam cū eodē iure pōt alii demādare. Sed dic q,
vt iā dixi.Nā & a Papa nō appellatur,& tñ ipse non pōt
sic cōmittere,quin appellari possit,ex cā:ut ff.a qb.app.
d nō licet l.tractandūᵈ.in fi.&C.de sen.præ.præto.l.1.& in
e pdicta decr.ex parte.2.ᵉ † Itē auditor ēt recusatur,nisi de
7 partiū sit datus assensu.eX.de off.dele. super quæstionū
§.2.3.& 5.Itē assessor.C.de asses.l.fi. Quod si ipsi absint :
dēt reus accusare eos corā loci iudice, ut C. de iud.l.cū
speciali.Itē si subdelegatus a delegato principis recusa-
f tur,corā delegatoᶠ fit recusatio, & suspicionis pbano.
g eX.de off.deleg.super quæstionum.§.quē uero.Idē for
teᵍ in delegato ab ordinario.ut coram ordinario pro-
ponat & probetur. Item merus executor nō recusatur.
ex.de app.nouit prope finem.

ADDITIONES.

a §.penul. *Alias vlt.& ibi de hoc.*
b Subest. *Idē Guli Na.hic in.post princ.allegat de ap.postremo.*
ADDE, q princeps scribendo ex certa scientia non tollit re-
cusationem,causa legitima subsistente.tenet Lapus in c.iudex.de
offi.delegati.in 6.Bal.in l.fi.C.de sen.& interlo. omnium iudicū.
q.7.glo.in c. ad hæc.de rescri.si autem facit mentionem in spe. ie
de suspicione,puta non obstante quòd sit consanguineus. tūc ua-
lebit commissio, nec poterit recusari,tenent præfati doctores&
do Ant.de Sācto Geor.in c.postremo.de app. contrariū tamē te-
net Panor.in d.c.ad hæc.do meᵒ in d.c.iudex p gl.3.q.6.si qs erga
c Possit. *Forte de facto;qa non subest causa. Vel loquitur secūdū le*
ges iuxta no.supra in prin. vel præfectus pretorio , de quo sequi-
tur.et ad literam iste uer.fuit Rof.in 4 rubrica de qua in pri.dixi.
d Tractandum. *Lex inest.*
e Parte.2. *Vide quod ibi no.in l.& 2.glo.& ibi dixi super illis.*
f Delegato. *Qui subdelegauit non in totum:& hoc nullū dubiū.*
sed Inn.idem putat,si subdelegauit totum,res est integra , ut post
eum ibi scripsi in §.h super verb.auditores.Et pro eo facit de of.
dele.quis li.6.Sed dices. Qūo erit res integra,cū citatus sit is,qui
recusationē proponit? So.Sto obiectioni,ut patet ex illa gl, Innoc.
Procederet ergo hoc,quādo pars certificata de cōmissione citatio
nē pueniēs,vadit corā subdelegante,recusans subdelegatū. Et idē
si corā subdelegato sic pueniret citationē,et quo ad hunc casum re
cusationis nō esset absurdū,imo aequū tenere opi. Arc. de qua dixi
in pra.decr.quamuis super gl.pe.quod ad perpetuandam iurisdi-
ctionem subdelegati requiratur citatio. nec sufficit alter actus.
Certum tamen est,quod ex contrario instilia non parit,quia itur
ad arbitros.ac si ille fuisset principalis delegatus,in casu aūt mor
tis subdelegātis, de quo ēt loqt ipsa decreta a quis. dānosa esset illa
opinio q ad pptuationē requiret actio,fm nos.Adde,q opi.Inn.
tenet simpliciter Panor.in d.c.super quæstionum. §. quem uero.
g Fortè. *Sine fortè inquantum de probatione loquitur , & decre.*
si contra unum.in fi.de off.leg.lib.6.

SVMMARIVM.

Recusatio ex quibus causis fieri possit.

1 *Causa suspicionis,qua allegatur a partib.hincinde,si pars sit,non potest utraque pars causam allegare cum effectu.*
2 *Causa sufficiens ad repellendum delegatum,non est aquè sufficiens ad ordinarium remouendum.*

2.§. Causa recusationis vnica est tantū.s.suspi-
cio.Hoc tñ surgit ex multis & varijs
causis,ex quib.potest delegatus,vel ordinarius, vel au-
ditor,vel assessor,vel arbiter recusari: quas dic ut in ru
bricis specialibus,supra tractatur,& not.extra, vt lit.nō
1 cont.ca.1.† Hoc autem hic no.q vbi causa suspicionis,
quæ allegatur,hinc & inde pars pōt eam allegare cum
effectu.ff.de ritu nup.non solum,§.de vno.ff.de cur.fu.
2 l.circa,in prin.c.de excu.tu.l.humanitatis.Item no.† q
non omnis causa quæ sufficit ad repellendum delega-
tum,sufficit ad ordinarium remouendum,ar.ext.de ap
a pe.vt debitus.Puto tñ,q ordinarius potest remoueri ᵃ,
si sit pater,uel patronus,vel corruptus,vel nimis odio-
sus,vel fauens,vel si fuit prius in eadem causa aduoca-
tus,vel procurator,uel iudex:ut supra,de iudice dele.§.
recusari,& in quibusdam alijs ibi positis casibus.

ADDITIO.

a Remoueri. *Idest,recusari. Adde plenè per dominum Antoniū de sancto Geor.in c.postremo,ext.de app.*

SVMMARIVM.

Recusatio quando fieri possit.

1 *Dicere,quòd post litem contestatam non est locus deliberationi, falsum est.*
2 *Recusatio secundum canones fit tantum ante lit. contest.*
3 *Recusare non potest iudicem qui coram eo processum incæpit,uel alias ipsum approbauit.*
4 *Obtinens in aliqua exceptione,non potest amplius recusare.*
5 *Consentire nō uidetur in iudicē,q sibi edi genus postulat actionis.*

a 3.§. Fit autem a recusatio vsq; ad 20.dies fm leges
C.de sen.interlo.om.iu .auth. consequen-
ter,& hoc siue sit lis contestata,siue non : dūmodo in-
1 tra 20.dies propoluerit,fm quosdam. † Sed hoc est fal
sum dicere:quia post lit.contest.non est locus delibera
tioni. Ad qđ dantur prædicti 20.dies:ut patet , C. de lit.
cont.auth.offerat. Igitur nec recusationi. Præterea hoc
expressum est,C.de iud.aptissimi. Itē nec semp fit vsq;
ad 20.dies,cū illi possint abbreuiari a iudice , eX de.pc.
2 dilectᵃ,eX de app. cū sit Romana. † Sed & fm canones
ante li.cont.tm fit recusatio cū sit dilatoria,& nō post,
ut eX de re m.iter monasteriū,ubi de hoc,nisi ex noua
cā post li.cont.suspicionis cā oriatur:ut in pręc.insiurāte.
& ff.de arb.licet aūt,C.de test.si qs testib.ff. de uac.mu-
l.pe.§.fi.uel nisi qs iuret eā de nouo ad eius notitiā per.
uenisse,ext.de excep.c.pastoralis.sed nec semp ante lit.
con-

ADDITIO.

a Fit autem. *C.pastoralis quod Pan.de Cast.in Lita demum, C.de proc.tenet contrarium per gl.in l.qui procuratorem dat.ff.de pro cu.& illam gl.ibi sequitur Bal.& idem tenet Aug.in l.de die.§. seruus,ff.qui satisd.cog.ubi dicit quod est tex.quòd exceptio dila toria non potest opponi post lit. contest. etiam si fuit per errorem omissa. Pro opi. Spec.est gl.in l.qui excepti. C. de prob. Io. Cal.in c.fi.de or.cog.& Ant.de But.in c.2.eo.tit. Bar.in l.error. C.de iu. & fact.igno.& unde infra de excep.*

contest. nā si intra diē à iudice ad hoc præfixā eam nō
proponat, vlterius nō auditur: vt ibidē, & ext. qui matri.
3 accus. pos. cum in tua. † Item ſm Tan.[a] si aliquem pro
a cessum habuit corā iudice, vel eius iudicium subierit[b],
b vī eū approbare: vñ vlterius ipsum non poterit recusa-
re: arg. ff. de iur. om. iu. si conuenerit. a contrario sensu:
quia hæc exceptio de sui natura oēs alias præcedit. ut
patet ex. de prob. qm̄ ꝯtra. ex ordine verborū. & 3. q. 5.
quia suspecti. Ioā. dicit, ꝙ si corā eo obtinet in aliqua ex
cep. amplius non poterit eū recusare. ff. de iud. sed & si
susceperit. in prin. ar. ff. de neg. gest. Pōp. ff. loc. & cōdu.
ea lege. in fi. ff. ad l. Iu. de adul. si uxor. ī fi. supra de sen. &
inter. om. iud. l. pe. & auth. ibi posita. ex. de of. dele. gra-
tū. & c. cām. 3. q. 8. cuius. Secus, si succūbit. ar. 3. q. 3. c. in-
c duciæ. §. offeratur. Ia. de Al. & Vber. de Bonacur.[c] dicūt,
ꝙ licet quis alias exce. proposuerit, adhuc potest ad hāc
redire usq; ad lit. contest. siue transierint 20. dies, siue
non. imo reputant fatuum, qui eam ultimo non propo
nit. Nam si primo proponit, & succumbit, iudicem ꝓ-
uocabit. ext. de offi. deleg. suspitionis, 50. dist. si quis prę
postera. Ego dico, ꝙ tutius est eam primo proponi. ut
dicit T. & in hoc concor. Gof. Ber. Vin. & Inn. Nec ob-
stat proxima obiectio de prouocatione iudicis. qa po-
terit ab eo appellari. ex. de of. del. cum super abbatia. in
d casu[d]. Itē non placet simpliciter quod dixit Io. ꝙ † qui
4 obtinet in aliqua excep. non potest amplius recusare.
Nam ꝯstat ꝙ 20. dies, in quibus ſm iura ciuilia fit recu-
satio, dantur, post libelli oblationem, & postquam cau
tū est iudicio sist. ut in præ. auth: offerat. & Inst. de ex-
cu. tu. §. q aūt. ff. de iud. sed & si susceperit. Si ergo iudex
interloquat. ꝓ reo libellum esse dādum vel esse cauen-
dum nihilominus adhuc poterit eum recusare. ut in p̄-
di. auth. offerat. eX, de libel. obl. l. c. 1. & ar. eX, de appel.
5 ad hoc. & infra. † Quia non uidetur in iudicem consen
tire, qui sibi edi genus postulat actionis. ff. de iu. non vi-
e detur[e]. Sed nunquid post 20. dies poterit recusari? De
hoc infra de dilationibus, §. nunc uideamus in fin.

ADDITIONES.

a Secundum. *Tan. In apparatu in or. iudic. tenuit contrarium, ut dicam infra de excep §. uiso uer. porro.*
b Subierit. *Facit inf. §. fi. ver. quod si reus.*
c Bonacur. *Qui in prin sui operis consuluit hanc exceptionem cū protestationib. ꝙ salua sint declinatoria, quando plus fieri pōt, tar dari, propter rationem quæ sequitur. et eius verba ad literam po sita sunt inf. a §. proxi. ver. quidam, ibi licet autem. Adde, quod Bar. in l. quidam consulebant. de re. iudi. tenet ab initio ponendā. Bal. in §. quibus. in prima consti. C. Cano. in c. cum inter. de re iu. domi. An. de sancto Geor. in c. secundo requiris. de app.*
d Casu. *Quem ponit in gl. hoc dixit, quia tex. non probat.*
e Videtur. *Distingue, an proponatur exceptio, per quam negetur iuris. vel per quam non negetur, vt scripsi in præ. decr. inter mo na. sup gl. quicunq. & huiū concor. Gul. inf. de excep. §. viso. uer. porro. & uer seq. in fi.*

SVMMARIVM.

Recusatio qualiter fieri debeat.

1 *Recusatio in scriptis est facienda, vbi proposita est coram iudice causa suspicionis.*
2 *Iurisdictio iudicis est suspensa eo ipso, quod causa suspicionis est proposita.*
Causam suspicionis quis cognoscet esse sufficientem ad recusatio nem causandam.
3 *Exceptio recusationis, si malitiosè opponatur, quid iuris?*
4 *Causa suspicionis proposita, illico a partibus, eligi debent arbitri*
5 *Legistarum quorundam opinio dicentium non esse necesse causam recusationis etiam ordinarij proponi, seu probari.*
6 *Flectuntur homines uerbis.*
7 *Iudex coram quo suspicionis causa est proposita, debet scire, an causa ipsa sit sufficiens.*
8 *Forma pronuntiationis arbitrorum, auditis partem disputationibus in causa recusationis post conclusum.*
9 *Subdelegatus si recusetur, an ei dabitur libellus recusationis?*
10 *Processus siue per delegatum, siue per ordinarium post recusationem propositam habitus tenet, nisi alius trāsferatur.*

1 4. §. Qualiter autem debeat fieri recusatio, videamus. Et quidē sic. † Nā
proposita coram iudice sufficiēti causa suspicionis, re-
cusatio faciēda est in scriptis. ex. de prob. qm̄ ꝯ. & C. de
iud. l. apertissimi. ibi, libello recusationis, &c. & l. cum
spālis. ibi, recusationis libellū, &c. & in libello ipso cō-
tinebitur quis quis quem, & in causa, & quare recusat.
a & si vul, nomen[a] arbitri, quem eliget, & proponatur
talis cā, quæ ꝓbata debeat sufficiens reputari. ext. de ap.
secūdo. & c. cum spālis. ff. de liberali causa. si pariter. ff.
de suspec. tu. l. 3. & 5. & ex de so. cōp. licet, sicut fit in ap
pellatione. ext. de app. vt debitus. Illa ēt probabitur esse
vera corā arbitris: vt in præ. c. suspicionis. & non coram
2 recusatio, g forsā prouocatus obesset, vt ibi. † Sed quis
cognoscet, an sit sufficiens vel admittenda, vel non? Di
co, ꝙ eo ipso, ꝙ causa suspicionis proposita est, iurisdi-
ctio iudicis est suspēta. ar. ex. de of. del. suspicionis. ī pri.
ibi: assignātē, &c. & ca. pastoralis. §. propterea. in fi. Vñ
arbiter, & non ipse de hoc cognoscet, & decernet: qa
semper diceret, nō esse sufficientē: vñ oīa quæ ad huuc
articulum pertinēt, ad eos spectant: & quia fortè pro-
uocatus obesset, sicut & in causa appellationis ꝯtingit,
vbi nō is, à quo appellatur, sed iudex appellationis co-
gnoscet, an cā appellationis sit sufficiens, siue iusta. ex.
de app. c. Romana. §. qđ si. Et hęc vera sunt, nisi cā noto
riè esset frustratoria: vt ex. de ap. pastoralis. & in hoc cō
b cordat[b] Vin. & Ber. Quidā tñ dñt[c], & malè, ꝙ iudex
c hoc[c] decernet, nō arbiter, an sit vera. Vel distīgue, vtrū
d sit manifestè legitima vel friuola, an dubium sit; vt dixi
J. de exce. §. uiso. uer. facta igitur. De hoc J. §. proxi. uer.
e & nunquid p̄ñt. tñ in c. cū spāli. no.[e] ꝙ ad arbitros perti
3 net declarare, an exce. sit legitima, ubi dubia est. † Quid
si pręsumptio sit, ꝙ exceptio recusationis malitiosè op
f ponatur? Dicunt quidā[f], ꝙ iudex potest exigere iura-
mentum, ꝙ malitiosè nō proponat. ut in concor. quæ
sunt J. proxi. §. uer. quid si arbiter non uult. in fi. nō ob-
stant qđ dr̄, ꝙ ad arbitros pertinēt oīa, quæ ad hunc arti
culum pertinent: vt in prædi. c. suspicionis. &c. cū spe-
g ciali g. † Proposita aūt cā suspicionis eligentur à parti-
4 bus arbitri illico, id est, intra triduum: vt in l. cum spāli,
vel ēt ſm canones, q̄ de cā suspicionis cognoscant: qui
bus electis, recusatus hoc eis denunciabit: & coget eos
si necesse fuerit arbitrium suscipere. vt dicam infrà. §.
fin. ver. sed qeis coget. Est isti habent coercitionem, &
omnia possunt, quæ ptinēt ad articulum recusationis;
vt not. in c. suspicionis & sunt potius delegati, quam ar
bitri: vt dicam infrà. §. proxim. uersic. sed quis prouide
bit. Et not. quod sufficit recusān causas recusationis le
gitimas proponere, nec oportet quòd iudices petant
coram quibus probentur: quod dic secūdum Papam,
h ut not. in præ. cap. cum speciali[h]. Hoc facto, recusatus
præ-

ADDITIONES.

a Nomen. *Facit infrà ver. proposita. in fi.*
b Concordat. *Supple. ibi.*
c Dicunt. *Bonagu. ubi de libello recusationis. uer. & not.*
d Hoc. *De quo quæris scilicet an si iusta.*
e Not. *In quarta glo. & uide de exemplis, quod super ea dixi. Idē etiam no. de of. deleg. suspicionis. in glo.*
f Quidam. *Aegid rub. 26. in fi.*
g Speciali. *De hoc plene scripsi de in. cal. cap. 2. post prin. li. 6*
h Speciali. *Vbi scripsi in tertia gl. & uide quod ibi dixi super uerbo, suspectum. Ioan. And.*

præfiget ipsis arbitris, non dico partibus, terminum, intra quem ꝯcordent, vel tertium aduocent. extr. de app.
a legitima[a]. Arbitri verò, & non recusati partib. præfiget terminum intra quem veritatem causę probent: alioquin ipse procedat: vt in præc. c. suspicionis. & sic vtraq; illarum Decr. manet: nec vna per alterã corrigitur: li-
b cèt altera à pluribus intelligatur[b]. † Quidam aũt Legi-
5 stæ dicunt, non esse necesse cãm recusationis, etiam ordinarij, proponi, seu probari: sed potest sine causæ expressione recusari. arg. C. de iu. l. apertissimi, ibi iudicẽ,
c putat, &c.[c] & ibi, suspicionis, &c. & Auth. si verò, 3. q. 5.
d quia suspecti. ver. sed solum. Alij etiam dicunt[d], ꝙ recusans saltem iurabit se habere suspicionem, licèt non dicat cãm. nam metu sacramẽti calumnia refrænatur. C. de iur. calum. l. 1. Sed hæc falsa sunt, vt prædixi. & nisi in termino ab arbitris præfixo causa suspicionis expediatur, iudex in cã procedet. Licèt aũt laxa tibi detur in re-
e cusando iuxta præmissa potestas, tñ tibi non consulo[e], ꝙ facile ad recusandum prorumpas. Nam si non plenè cam probaueris, ille iudex remanebit, vt dixi, & fortè eum prouocatum sentiens, & acerbum, & dirũ, & insidiatorem causæ tuæ, vt C. de test. mil. l. fi. §. sin verò quidem. in fi. & aut. 50. di. si quis præpostera. & in præce. c. suspicionis. nec tibi libenter in aliquo gratificabitur, qđ erit valde graue, cum multa subijciantur eius potestati. ff. de iudi. non quicquid. & 2. q. 3. si quem. § notandũ. & C. quomodo & quando iud. l. 1. ext. de of. dele. cõsuluit. ff. de ædil. e. l. ædiles. §. item sciendum. ex. de postula. bonæ. 1. Consulo autem, ꝙ eum blandis verbis alloquaris: & omnibus modis honestis, quantam poteris
6 eum tibi fauorabilem facias. † Nã verbis homines flectuntur: quod dic vt ĩ. in ti. de aduo. §. hinc docendum ver. deinde. post præmissa illa protestatione, ne in eum videaris consentire, saluis omnibus except. dilationib. & declaratorijs, tam ꝯ rescriptum, quàm ꝯ iudicem ꝓponendis. Qualiter autem libelli recusatorij concipiãtur, dicam ĩ. in tractu libellorum, in tit. de off. delega-
7 † Vt autem[f] in his plenius instruaris, nota ꝙ iudex coram quo suspicionis causa proposita est, debet videre, an causa ipsa sit sufficiens. Super quo tamen & qualiter arbitri eligentur: dic vt ĩ. de exc. §. viso. ver. facta igitur: & s̃. eo. ver. si quis. Deinde arbitris electis iudex per certum suum nuncium eos ad suam aduocent præsentiam: vel p suas literas eis significet, qualiter super tali exceptione arbitri à partibus sunt electi, assignans & ꝑfigens eis certum terminum, intra quem causam præfactæ recusationis per se, vel cum tertio per eos assumpto, uel assumendo debeant diffinire, alioquin commineturse ex tunc processurum in negocio principali: vt in præd. c. legitima. & c. suspicionis. de appel. cum spẽli. rñ. 1. vt s̃. dictum est. Arbitri autem citatis coram se partibus, etiam præsentibus, legant per se eis, vel per notarium, quam habere dicunt exceptionem recusationis deinde terminum eis præfigant ad probãdum quicqđ voluerint super ea. Caueant tamen, ne nimis se arctẽt: sed talem assignent, ꝙ post illum possint articulũ ipsum decidere intra terminũ ipsis arbitris à iudice præstitutum. Receptis ergo probationibus, & auditis post concl. partium in causa recusationis, disputationibus partium super eis pronuncient in hunc modum.
8 † FORMA: Nos tales arbitri electi à talibus super exceptione recusationis proposita per ipsum talem ꝯ talem iudicem. q ç talis est qm̃ naturale est, &c. vt ĩ. in tractatu libel. in tit. de of. del. receptis probationib. hinc inde, & auditis, quæ partes ipsæ coram nobis proponere voluerint, finaliter pronunciamus, & pronunciãdo diffinimus dictam exceptionem non esse, uel esse, uel sic esse probatam: ꝙ si probata nõ fuerit, iudex procedat in negocio principali: ut eX. de app. secũdo requiris. in fi. & c. legitima. Vtrum partes possint recusare iudicẽ, in quem consenserunt, no. ĩ. de ꝯp. ita. ad. ver. 10. & seq.

& s̃. §. 2. uer. de dele. Item quid iuris, si plures delegati
9 recusentur. no. eX. of. de le. cum super. † Quid si subdele-
g gatus recuset[g]? Dicunt quidam, ꝙ non dabitur ei libellus recusationis, nec cã recusationis corã eo proponet: sed coram delegato tantum, si præsens est: ut ext. eo. tit.
h super quæstionum. §. 1.[h] & si absens sit, protestabitur, & etiam probabit causas recusationis coram episcopo loci, vel Archidiano, vel alijs iudicibus ordinarijs loci, vt C. de iudic. cum speciali. Alij dicunt, non esse eundum ad istos ordinarios, sed ad delegatũ: si præsens sit: si uero absens sit, dicet pars ipsi subdelegato, quod habet eum suspectum. & hoc simpliciter nulla causa assignata. & quod vult ire ad delegatũ, ut obtineat alij causam committi. & ex tunc non debet subdelegatus procedere, qđ si faceret, debet ab ipso appellari, cũ grauet procedendo ꝯ ipsum, postq̃ vult probare eum fore suspectum coram illo, a quo ipse iurisdictionem hẽt. ut in præ. c. sup quæstionum. in fin. Quod si non appellauerit tenebit processus per ipsum ꝯ recusantem habitus: cũ iurisdictio penes eum sit, nec per app. neq; per reuocationem, uel alio modo ad alium translata. † Gñaliter. n.
i credimus[i], quod processus siue per delegatum, siue per ordinarium post recusationem propositam habitus, tenet: nisi appelletur, uel per alium modum cum effe-
k ctu causa ad alium transferatur[k]. Tutius tamen uidetur secundum hanc opinionẽ, cãs recusationis proponi coram subdelegato: ut in præ. c. 2. & postea ipsas probent corã delegato: quia forte subdelegatus eas admittet:

ADDITIONES.

a Legitima. *Quod ergo itur ad arbitros, vt quia recusatur officialis, uel delegatus Episcopi, vel unus ex delegatis dans eã clausula, uel subdelegatus delegati Papæ, non est locus terminũ assignando p recusatũ maiori, uel pari, ut ibi scripsi in gl. quando ergo. ubi etiam scripsi tria remedia, quæ hẽt episcopus, cũ eius officialis, uel delegatus recusatur, & si eps fuisset absens, vide quod scripsi. de offi. deleg. si contra unum lib. 6. super uerbo, Episcopi.*

b Intelligatur. *Et ibi de hoc in glo. ipsum recusatum. Adde, secũdum Episcopum Alex. qui ita dicit tenere omnes, in cap. cum speciali, ꝙ aut loquimur quo ad assignandum terminum partibus ad probandũ uel aliud agendum coram arbitris, & tunc ab arbitris assignatur. Aut loquimur quo ad assignandũ terminũ arbitris, ꝙ ꝓcedant in causam recusationis, & tunc recusatus assignat. & ita loquatur Decre. legitima.*

c Putat, &c. *Et ibi aut. in glo. nisi a principe. & aliqd de appella. 2. reqris. in gl. pen. Ros. in 3. rub. de qua dixi in prin. ti. ꝑ cãm nõ exprimẽda inducit iura ad primũ. ff. ad Trebel. qa poterat. ff. de ap. l. 2. C. de sent. & interlo. om. iud. illud. & Auth. & cõsequẽter. C. de aup. l. uidua & l. apertissimi de iud. Ad secundũ inducit. ff. de libet. causa. l. si pariter. C. de transact. o ut responsum. & rubricas ff. ex quibus causis in pos. ea & ex quib. cau. ma. in integ. restit. C. de edic. diui. Adri. l. fi. ff. de his, qui non infam. l. 2. & de transact. cum hi §. in hac hoc non posuit propter casum de nostro iure non dubium: sed quia posset in alijs materijs expedire. Adde, quod causa suspicionis non sit exprimenda de iure ciuili, tenet. Alex. in l. qa poterat. ff. ad Trebel. vbi dicit hanc esse cõmunem opin. quã limita, vt per Bal. in d. l. 1. apertissimi. De iure etiam canonico causa nõ est exprimenda, si nimium infamaret iudicem; sed standum est iuramento proponentis, attenta qualitate personæ. Ita Panor. in c. 2. requiris. ext. de app. & sequitur domi. Ant. de sancto Geor.*

d Dicunt. *Vber. de Bona. in prin.*

e Consulo. *Ad literam sũt uerba Vberti de Bonacurso usque ibi qualiter autem.*

f Aũt. *Ponit verba Aegidij ꝑ. rub. 23. & seq. hoc usq. ad uer. qđ si.*

g Recusetur. *Totum quod sequitur, uide per me post Inn. de app. cum speciali. in glos. proprium.*

h §. 1. *Distinguitur, an totum subdelegauit, uel partem, et primo casu an sit res integra vel non. et uide quod dixi supra. §. 2. ad fi.*

i Credimus. *Verbum Inno. qui dicebat se non legisse contrariũ.*

k Transferatur. *Inducitur pro et contra. ff. de arb. non distinguimus. §. cum quidam.*

tet: & partes ad onere probationis releuabit. Quidam dixerunt, quod à subdelegato potest appellari absque vllo grauamine, hoc modo.

FORMA. Habeo te suspectum ex talibus causis, appello ne procedas. arg. in praec. c. super §. cum verò Alij tamen dicunt, & bene, illud reuocatum esse per Decret. de app. c. vt debitus. & c. cordi lib. 6. Vtrum possit appellari ex ea causa, quia suspectus est iudex: cum tunc competat recusationis remedium. no. secundum

a Papam in praed. c. cum speciali [a].

ADDITIO.

a Speciali. *Ibi scripsi in prin. 3. glos. & ibi videas. Adde, vt per ipsum Alexan.*

SVMMARIVM.

Recusationis effectus quis sit, & quotuplex.

1 *Iusta causa suspitionis eo ipso, quod proponitur, eius iurisdictio ne est suspensa.*
Cognoscere quis debeat de principali in casu recusati ou is.
2 *Ordinarius recusatus potest de assensu recusatoris, & probata tam sa recusatione, cõmittere causã personae neutri parti suspecta.*
3 *Recusatus delegatus nullam habet iurisdictionem,*
4 *Suspectus dicitur iurisdictionem habere, & eius processus dicitur valere, si recusator nihil opponat.*
5 *Delegatus recusatus secundum canones debet supersedere, probata caus a suspicionis.*
6 *Eligere an possit vna pars plures arbitros ad cognoscendum de causa suspicionis recusati.*
7 *Consulendus superior, vbi duo nolentes tertium conuocare, non possunt per iudicem concordari.*
8 *Arbitri malignantes aliquo modo in tractatu, seu deliberatione possunt repelli.*
9 *Arbitris diuersas ferentibus sententias an fletur?*
10 *Arbitri si approbant casum, quòd ad eos spectat, quid iuris*
11 *Arbiter, qui non potest interesse, an possit cõsocio vices suas committere.*
12 *Arbiter rei volens procedere, vbi arbiter actoris vult, potest à iudice excommunicari.*
13 *Arbiter actoris, si non vult cum alio concordare, vel alius cum ipso, cogendi sunt per censuram ecclesiasticam.*
14 *Negocium principale plus debito prorogari non debet.*
15 *Prorogari potest negocium plus debito, vbi reus pendente arbitrio vocatur coram ordinario super alia causa.*
16 *Reus eligens aliquem arbitrum peruersum & litigiosum, de quo non est spes concordiae, an satisfaciat?*
17 *Recusatione pendente, si alterutri parti possessio turbetur, iudex debet prohibere.*
18 *Prouidere arbitris de expensis quis debeat?*
19 *Recusatus super principali procedere potest vbi partes non veniunt in termino ab arbitris statuto.*
20 *Arbitri si primò diem & locum ad cognoscẽdum statuũt, deinde alter negligit, & postea partes ad iudicẽ remittũt. quid iuris?*
21 *Libellus an dari debeat coram arbitris non concordantibus?*
22 *Reconuentio an fieri possit coram arbitris?*
23 *Laici quo casu possint esse arbitri, & quo non?*
Excommunicatio est mucro Episcopalis.
Laico nunquam licuit anathema dare.
24 *Spectantia ad articulum causae suspicionis pertinet ad arbitros.*
25 *Arbiter actoris si excommunicat arbitrum rei, uel contrà, an sit excommunicatio efficax?*
26 *Arbiter rei si excommunicet iudicem impedientem processum, tenet excommunicatio.*
27 *Reus proponẽs iudicem esse suspectum, & actorem tempore impetrationis esse excõmunicatum, de quo prius cognosci debat.*
28 *Proponi non debet causa coram arbitris, quae non sit coram iudice proposita praeterquam causa recusationis.*
29 *Arbitri an possint die feriato procedere, & testes recipere?*
30 *Tres productiones testium, & totidẽ dilationes, an fieri possint coram arbitris?*
31 *Arbiter nolens recipere arbitrium, est cogendus.*
32 *Delegatus statuere potest terminum, intra quem omnes causae suspitionis proponantur in causa recusationis.*
33 *Recusari qui potest si priusquam recusetur, causam alij committat, valet commissio.*
34 *Recusari an possit is, cui commissum est ab eo, qui legitimè poterat recusari, antequam tamen fuerit recusatus.*
35 *Si alicui competat recusatio contra iudicem, & excommunicatio contra partem, quid iuris?*
36 *Tres delegati dati cum clausula, Quod si omnes, &c. quorum unus ut suspectus recusatur, an caeteri de causa possint cognoscere.*
37 *In notorijs non est locus recusationi.*
Iudex potest in notorijs recusari.

1 5. §. Effectus aũt recusationis multiplex est, & primo: † nam eo ipso ꝙ iusta cã suspicionis proponitur, eius iurisdictio est suspensa. vt dixi s. §. prox. Item si sit iam probata, nõ debet recusatus a mõ in cã procedere, sed supersedere, ext. de app. secũdo requiris. Quis ergo cognoscet et de principali? Sup hoc dic, ꝙ aut recusat delegatus, aut ordinarius. Si

a delegatus, [a] & cã non probetur vera, arbiter remittet cã ad iudicem, qui eam terminabit: vt & iudex app. facit, vt iam dicam. Si vero probetur vera, iudex non se intromittet, cũ iam sit pronunciatus suspectus: sed si ipse arbiter, qui de suspicione cognouit, de cã cognoscat tanquã delegatus ab eo, qui recusatũ delegauerit, & in hoc succedet in locum iudicis recusati, ut ext. de app. cũ spãli. ibi sciant, quia se, &c. C. de iud. apertissimi. & l. cũ spãli, quę loquuntur in del. & ext. de rescriptis, dispendia. §. reus sicut et facit iudex app. vt ex. de app. vt deb. tus, in fi. ex. de excep. dilecti. ex. de test. Raynutius. & c. Raynaldus. Nam recusatio & appellatio parificantur, ex. de ap. super eo. 2. & c. cum spãli. Et hoc dicunt Ros. & domi.

b meus[b]. Alij autem ferè omnes, vt Vin. Tanc. & Ioan. & Ber. dicunt, ꝙ s̃m canones probat suspicione, euanec scit iurisdictio delegati [c]. vnde arbitri isti de principali non cognoscent: nec delegatus põt alijs cõmittere, nec partes cogere ad eligendum alios arbitros, qui de prin-

d cipali cognoscant [d]: imò necesse est aliud de nouo impetrari rescriptum: nisi aliquem concorditer elegerint ex. de app. secundo requiris. quę loquitur in deleg. licet aliud secundum leges, secundum quas itur ad arbitrũ,

2 idest, subdelegatum super principali, vt iã dixi. † Ordinarius autem recusatus probata causa suspicionis põt de recusatoris assensu cõmittere psonae neutri parti suspectae cãm, seu cogere partes ad eligẽdum arbitros, quibus ipse uices suas committat, ac deleget, & hi tanquã delegati eius vice de principali cã cognoscant, & nõ arbitri, uel põt cãm remittere ad superiorem, ex. de app. cum spãli, & c. ad hęc, el 3. cum te. de of. del. & ex. de fo. comp. si quis ꝯ clericum. 2. q. 6. placuit. 11. q. 1. peruenit. Nec ob. ex. de fo. comp. c. licet. in. fi. ubi uĩ, ꝙ non cõmittat, quia illud locale est, uel ibi fuerat ab arbitris appellatum, uel ibi partes uoluerunt ire ad arbitros: uel hoc nõ negat ibi, sed dr̃ ꝙ si fuerit appellandũ, ad Papã, uel Epũm appelletur, s̃m Vinc. Rõ diuersitatis est, quare

3 aliud sit in delegato, & aliud in ordin. † Quia delegatus

ADDITIONES.

a Si delegatus. *Papę, quia secus in delegato episcopi, de off. deleg. si contra unum, in l si. li. 6.*

b Dominus meus. *Fuit etiam Damasi, vt scripsi de off. delega. suspicionis, super 3. gl. & non placet, vt ibi scripsi, & in Decr. secundo requiris.*

c Delegati. *Hoc fuit dictum Io. 2. q. 6. si quis in quacunque, quod hodie falsum est, quia non sufficit suspicionem esse probatam, nisi pronunciatum sit, unde distingue tria tempora in potestate subdelegandi, ut de off. dele. iudex, lib. 6.*

d Cognoscant. *Dixit Tanc. in lib. eo. titu. in fi. quod sic seruabat Bononia & tota Italia.*

tus recuſatus nullam hẽt iuriſdictionem: vnde non põt
eam delegare. eX. de of. dele. cùm ſup. in verbo, deſierat
1. q. 7. Daybertum. & q. 1. gr̃a. eX. de dec. dudũ. & nemo
cogitur ad arbitrum ire. ff. de arb. l. 3. §. 1. Ordinario aũt
id ꝯpetit rõne ordinariæ ptãtis: vt in præ. ca. ſi quis ꝫ. Itẽ
hi, qui deputanẽ ab ordinario, potius ſunt iudices ꝙ̃ arbi
tri: & iudiciũ reddit̃ in inuitum. ff. de verb. obli. inter ſti
pulantẽ Goſ. tñ à cõi opinione recedens dixit, [a] ꝙ tam
delegatus q̃ ordinarius, ꝓbata cã ſuſpicionis, põt cõmit
tere negociũ principale de recuſatoris aſſenſu. e. ti. in p̃.
c. cũ ſpãli: quam intelligit cõiter loq, & in ordinario, &
delegato: Nec obſtat. præ. Decr. ſecundò requiris. ibi. ſu-
perſedere tenet. Nã illud verum eſt vt cognoſcat, nõ au
tem vt non ꝯmittat: vt C. de iud. l. apertiſſimi. qa expreſ
sè loquit̃ in delegato. Item ſcd̃m eum nõ obſt. p̃. Decr.
ad hoc. & ĩ. quia quod ibi dr̃ in fi. quæſtionem intelligit,
ſ. principalem: licèt alij intelligant, ſ. ſuſpicionis. Sed ſal-
ua reuerentia tanti doctoris, l. apertiſſimi. & l. cũ ſpãli.
eo. tit. noſt ducunt, ꝙ delegatus poſſit ꝯmittere, vel par-
tes ad eligendũ cogere: imò ad ordinarium loci ſpectat
eas ad hoc cogere: vt ibi. Itẽ. Decre. cũ ſpãli, & Decr. ad
hoc. & ſimiles, loquunt̃ in ordinario: Decr: aũt, ſcd̃o re-
quiris. in delegato. Vnde ad ſaluandas prædictas opinio-
nes dico, ꝙ ordinarius recuſatus de partiũ, non dico de
b recuſatoris tm̃ ꝯſenſu, dẽt cãm committere: [b] vt in præ.
c. cum ſpãli. & ext. de of. del. ſuper quæſtionem. §. 1. ibi:
dummodo de partium, &c. & §. verum. ſed ſi partes nõ
ꝯcordant, ipſe, vel eius executor coget eas aliquos elige
re, quib. ipſe cauſã cõmittat: vel ipſe per ſe aliquibus ne
utri parti ſuſpectis committat, vt in concordantijs indu
ctis ſup. ver. ordinarius ãt. Vel, ſi malis remittat cãm ad
ad ſuſperiorem Sua. n. eſt in hoc optio: vt in præ. c. cum
ſpãli. Et ſecundum hũc intellectum eſt litera illius De-
cre. cum ſpãli. exponenda. vt illa cautula, de recuſato-
ris aſſenſu, determinet primam partem diſiũctæ tm̃. vt
& ibi no. Licet Goff. hanc optionem det recuſatori, di-
cens, ꝙ principale non committitur ſine recuſatoris aſ-
ſenſu: & ſi non conſentiat recuſator, recuſatus remit-
tit negocium ad ſuperiorem: quia ſecundum eum. licet
olim eligerentur arbitri, qui de principali cognoſcerent
vt in præd. c. ſi quis cõtra. & c. peruenit. & hoc inſiſten-
te iudice recuſato: vt in præd. c. ad hoc. Hodie tñ eligun-
tur ſolum, vt cognoſcant de cã ſuſpitionis: ut in præ. c.
cum ſpãli. in principio. Sed hoc mihi nõ placet: vt vnde
dic vt iã dixi. Delegatus aũt nihil põt partib. inuitis uel
non ꝯſentientib. & ſic intelligit̃ dictũ Goſ. qđ eſt ſup. ver
ſic. Goſ. tñ. ut tunc intelligatur, quaſi ꝯpromiſſarius in
hoc vel ſaltẽ intelligat̃ eius iuriſdictio prorogata de per-
ſona eius ad pſonã alterius, ext. de of. del. c. P. & G. Si op
ponas, iuriſdictio, quæ nõ eſt. nõ prorogari: ut extra de
of. del. de cauſis. & ff. de p̃car. l. ſed a manẽte. Ad hoc tñ.
4 † ꝙ imò ſuſpectus hẽt iuriſdictionẽ, licèt fiat inefficax,
probata cã ſuſpicionis: & ſi recuſator nil opponere, ua-
lere eius proceſſus. ar. eX. de iud. inter monaſterium. ff.
de ritu nupt. l. non ſolũ. §. devno. ver. ſed quid ſi is. & uer.
ſed quis coget. Dictum aũt Roſ. & do. mei, ſ. ꝙ probata
cã ſuſpicionis idem arbitri cognoſcet de cã principali:
licet ſcd̃m canones non ſit neceſſitas: tñ p̃t ſcd̃m leges
defendi: ſcd̃m quas nõ eſt neceſſe probari cãm ſuſpitio
nis. ut dixi s̃. §. proxi. ergo oportet coram eis cãm princi
5 palem probari. † Verũ licèt ſcd̃m canones delegat⁹ recu
ſatus in totum dẽat ſuperſedere, ꝓbata cã ſuſpicionis:
put ſcd̃m leges uĩ, ꝙ ipſe exequet̃, quæ ab electis arbitris
fuerint iudicata: niſi ab eis fuerit apellatũ. C. de iud. l. ap
tiſſimi. & l. fi. qđ tñ non poſſet, ſi ipſe pronũciaſſet: ff. de
re iu. l. à duo. licèt ſcd̃m canones delegatus à principe
ſuam ſñiam exequat̃. ext. de oſ. dele. quærenti. & c. paſto
ralis. §. poſtulaſti. De hac materia dicé. ĩ. in ti. de except.
6 §. uiſo qñ. uer. his erg. omiſ. & ſequ. † Sed nũqd una pars
põt duos, uel tres arbitros ad cognoſcẽdum de cã ſuſpi
cionis eligere? Nõ uĩ, qa Decr. cũ ſpãli. vĩ dicere, ꝙ quę
libet pars eligat unũ, & poſt cõiter tertiũ: uel ẽt iudex
unum & pars alium, ubi ꝓcedit̃ ex officio: & quia quã-
to plures erunt tanto facilius diſſentient. ff. de arbit. l. ſi
un⁹. §. fi. & ar. de ꝯſec. di. 4. ſicut in ſacris. eX. de ꝯcel. p̃b.
quia diuerſitatem. & ſufficit ſic ſcriptũ eſſe, 6 q. 3. ſcri-
c ptum. ff. qui, & à qui. ma. li. nõ fi. ꝓſpexit. Dic ꝙ p̃t [c]. Poſ
ſunt ẽt partes in uno ꝯſentire: ſiue delegatus, ſiue ordi
narius recuſet̃, & qđ ibi dr̃, exẽpli gratia ponitur, & eſt
d alias ſiſe [d] eX. de ele. qa pp, ibi: eligant tres, & ca. ff. ad l.
Aquil. l. ita vulneratus in fi. Quid ſi arbitri electi nõ pñt
7 ꝯcordare. Rñ. aduocent tertium eo. ti. ſuſpicionis. † Itẽ
quod ſi duo nolunt tertium ꝯuocare, nec pñt per iudica
cem ꝯcordare, Dicũt quidã ꝯſulendum ſuperiorẽ. eX.
qui fil. ſint leg. p uenerabilem. Gul. Na dixit, ꝙ ẽps vel
e alius iudex loci [e] dabit tertium. 11. q. 1. quicunq;. C. de
iud. cum ſpãlis. in Auth. de ſanctiſſimis epiſ. §. quis liti-
gantiũ. ff. de adm. tut. l. 3. §. fi. Tu dic ꝙ iudex ſtatuet eis
ꝯpetentem terminum intra quem ꝯcordent: & niſi fe-
cerint, ipſe in cã procedet, eX. de app. legitima. li. 6. & c.
cum ſpãli. X. de oſ. or. ſignificauit. eX. qui fil. ſint leg. la-
f tor [f]. Dic ut ĩ. uer. ſed quid ſi arbiter. † Quid ſi malignã
g tur arbitri aliquo mõ in tractatu, ſeu deliberatione, Di
cit Vinc. ꝙ iudex urgeat litigatores, alios eligere auto-
ritate illius ꝯſtitutionis, cum ſpãli. & illi ſimiliter habe
bunt iuriſ. authortate eiuſdem ꝯſtitutionis. ubi de hoc
ipſe no. uel cogat eos ꝯcordare. ut in ca. ſuſpitionis. ubi
hoc nota. & ar. eX. de reſc. paſtoralis. & 6. q. 4. c. 1. 2. & 3.
& ſi nõdum ſint admiſſi, nõ admittat eos. ut ĩ. uer. qđ
9 ſi reus eligat. tu dic, ut s̃. uer. ꝓxi. †. Quid ſi arbitri diuer
ſas ferunt ſñias, Dic ꝙ neutra ualet. ff. de arbit. l. diẽ. §. ſi
plures. & eX. de re iu. c. fi. & iudex in cã ꝓcedat: uel habe
bitur recurſus ad ſuperiorem, ſi ordinarius fuerit recu
ſatus, uel ad primum delegantem, cùm delegatus recu
ſatur, & iſti ſunt deleg. ff. de re iud. duo. ſecũdum Gul.
g Na. & Vincen. Tu dic hoc uerum eſſe [g]. ſi ſuper princi
pali diuerſas fuerũt ſñias Secus ſi ſuper cauſa ſuſpicio-
nis: quia tunc non habebitur recurſus ad ſuperiorem,
ut parcatur partium laboribus & expẽſis, eX. de oſ. del.
cum te. ſed cogatur eligere tertiũ, uel alios, ut s̃. uer. ꝓx.
10 † Quid ſi approbãt caſũ, qđ ad eos ſpectat, ut dixi. s. §.
proxi. ſed nõ ꝯcordãt in termino, intra quẽ dẽat ꝓbari
Dic ꝙ iudex aſſignabit eis terminũ, intra quẽ cõcordẽt
uel tertiũ aduocent, ut p̃. c. legitima. Quid ſi terminus
à iudi-

ADDITIONES.

a Dixit. *De app. ſecundo requiris. & in Sum. eo. ti. §. item finitur. de ad hoc videndum Pau. de Caſt. in apertiſſimi. C. de iud.*

b Cõmittere. *Nimis animosè loquitur, cũ ẽt ex his, q̃ ſubdit, appareat, qđ de neutri⁹ partis aſſẽſu cõmittit ſaluo iure recuſationis. Itẽ per p̃, Decr. iud. patet in delegato iã recuſato ſufficere cõſenſũ recuſationis, ſaluo ẽt iure p̃dicto: ante pronũciationẽ tamẽ nõ poſ ſũt. Adde ver. ſeq. an valeat proceſſus iudicis recuſati, Ro. plenè eius conſi. 320. Pau. de Caſt conſ. 434. 3. lib. 6. Old. conſ. 147. & epiſcopum Alc. plenè in c. cum ſpeciali. de app. an tabelliones cõ ſultores poſſint recuſari, & ex qua cauſa vide Ancha. cõſ. 256. & Calde conſi. 7.*

c Poteſt. *Hic puncta, alias deficeret ſolutio quæſtio. q̃ tamẽ nõ placet: nec video quare ſit recedendũ à verbis tex. ĩ hoc caſu. Si ergo cõuenire volũt, aſſumãt cõiter vnum vel plures, put placet, vt ſequitur, aliàs q̃libet pars vnũ tantũ, vt dicit litera Facit Decr. p̃. de ele. li. 6. ecr quã tamẽ dico, quòd poſſẽ plures nõinare vel eligere ad finẽ ut ille ſolus q acceptaret, uel q. gratior iudici, uel partı cognoſceret. Ad materiam facit quod no. de ele. agro. paſtoralis. in gl. hanc literam & enoe ſcrip. de of dele. cum te in prin.*

d Simile. *Ponẽdo, quod in ſcrutatorib. nu. triũ nõ ſit de ſubſtãtias*

e Loci. *In Decr. ſuſpicionis dicebat de ipſo iudice, qui recuſatur.*

f Lator. *Per quam Decr. idem dixerat ipſe Gul. Na.*

g Eſſe. *Sup. del. dati ad cãm principalẽ, nõ. n. ĩtendit ſeq. opi. Hoſti. Adde ꝙ Ab. Sic c. ſuſpicionis ĩpugnat opi. Sre. qudd c. tamẽ dicit notandũ pp eius auctoritatẽ, & qa fundatur ſuper magna æquitate, & ꝓ hoc dici poſſet, ꝙ ſi ex forma ſtatuti dẽt eligi eligi, ꝙ ſi diſcordarent in ſententia poſſunt compelli ad eligendum tertium.*

à iudice præfixus dicatur minus competēs, vel de hoc
sit dubium.& quæstio inter iudicem & arbitros, Bern.
a dicit [a] standum arbitrio iudicis: vt in præ. c.suspicionis.
& de ver.sig.cum olim.in fi. Sed timeo, ꝙ prouocatus
obesset. Vnde dico reccurrēdum ad ordinariū loci. C.
de iud. l. fi.vel diœcesanum.ar. in Auth. vt dif. iud.§.si
verò contingit.col.9.C.de epis.aud. epale.& dixi s̃. ver.
11 item quid si duo.† Sed nunquid arbiter, qui nō potest
b interesse,potest conscio vices suas committere [b], Respon.sic
ar.eX.de of.dele.super.quęstionum.vnde Gul.
Na. dicit, ꝙ cùm in quadam causa duo arbitri forent
ad cognoscendum de causa suspicionis electi: nec vellent
procedere,imò excommunicationem patiebant:
Papa mandauit cuidam iudici,ꝙ illos vocaret,& faceret
ꝙ ille vices suas committerent alicui personæ neutri
parti suspectæ. Sed ad hoc respondeti potest, ꝙ hoc
fecerunt non ex sua potestate, sed ex vi apostolici man
c dati. Innoc.Papa tamen vr̃ innuere [c], ꝙ ipsi non habēt
iurisdictionem: licèt possit terminos assignare, & pro-
d bationes recipere [d],de mādato Papæ.vt eX.de appe.cū
speciali.Si igitur non habeat,eam committere nō pos
sunt vt s̃.uer.tō.autem. Quid si arbitri sunt excommu-
e cati [e]: & sic non possunt procedere, Dic quod per iudicem
absoluetur.eX.de off.de leg.prudentiam. §. sex-
12 ta.† Quid si arbitro actoris uolente procedere, arbiter
rei non uult Dixit Columbus, quod iudex eum excō-
municabit,nisi procedat.eX de app.legitima.li. 6.& de
testibus cōstitutus [f].&c.tam literis. Nam & potest om
nes impedientes suam iurisdictionem excommunica
re:eX.de of.del.c.1.& c.ex literis.eX.de pęnis.Romana
lib.6.& suam iurisd.pœnali iudicio defendere:vt ff. de
of.eius,cui mand. est iudict. l. vnica. Quid ergo si non
vult.cogere tèstes,imò impedit arbitriū actoris id agere,
dic quòd iudex eum excommunicabit tanqam impedientem
suam iuris. vt iam dictum est. Vel dic hic,
& in quæstione præcedenti, quòd ipse non excomunicabit,
cum in omnibus sit suspectus: vt in constit. suspicionis.
sed nisi in termino præfixo eum probet. ipse
13 procedet.† Sed quid si actoris arbiter non uult cū alio
concordare,imò sustinet excommunicationem,ut sic
elapso termino eis ā iudice recusato præfixo:ut s̃. uersi
proxi.ad fi.procedat ipse iudex in negocio principali,
Dic quòd si nolunt ꝯuenire nedum ad sñiandum sed
nec ad cognoscendum de articulo recusationis,cogendi
sunt per censuram ecclesiasticam intra certū terminum
ꝯuenire: s̃.ver. prox. Quod si nec sic curauerint:
g dicit Aegidius [g],ꝙ crescente eorum ꝯtumacia,crescat
& pęna:ut iudex priuet eos bñficiis,quòd nō placet,cū
hoc ad eū non spectet,sed aliàs sñiam grauet, uel alios
nō suspectos eligere cogat. Hodie super hoc sic prouisum
est quia sæpe arbitri odio,uel fauore nolūt in unā
sñiam,uel in tertium arbitrum conuocandum ꝯuenire,
sed potius excōicationem patiūtur:ut nisi intra mēsem
à tpe suspicionis obiectę cōputandum arbitri electi
non fuerint,& qōnem ipsam terminauerint: iudex
tunc in causa ipsa procedet,obiectione hōmi non obstante:
nisi per eum uel per partē ei in hoc ꝯsentientē
steterit,quominus intra id tempus quæstio hmōi fue-
h rit terminata.ut in Decr.Alex. 4.de offi. de le. ꝓbādæ [h]
Sed nunquid reus habebit inducias pro arbitro eligendo,
& expectādo,si remotus est,quem eligit, Ar. quòd
sic eX.ut lite non cont.c.1.Sed hoc relinquo arbitrio iu
cis: cùm non sit iure cautum. eX. de of. deleg. de cau-
14 sis.de accus.c.super his.eX.ut lit.nō cont.qm̄.† Quid si
reus ualde remotū uult eligere puta ultra duas dietas
eX. suam diœcesim:ut X.de rescrip.nonnulli. Rñd. nō
i admittat [i].quia sic negocium protogaretur.quod esset
ꝯ mentem illius constitutionis, suspicionis. quæ dicit:
ne principale negocium plus debito protogetur. & iō
est vitandū.10.di.vide.1.q.1.Marcion.18.di. sedulo.C.
de legi.non dubium. Et præterea expressum est,ꝙ non
sint valde remoti.eX.de appe.secundo imo iudex ab eo
15 exigat iur̃m de malitia:vt j.ver.quid si arbiter. † Quid
si pendente arbitrio,reus vocatur coram ordinario sup
alia cā.& sic arbitri nequeūt ꝓcedere sine parte: ut ext.
de in inte.rest.tum ex literis.in fi.de cā pol.& proprie.c.
j.de app.sæpe nec ipse tenet̃ mittere procuratorē, maxime
si cā sit ardua:vt ex.de proc.querelam? Rñ. dico eū
expectandum licet negocium plus debito prorogetur
ꝯ constitutionem,suspicionis.ar. ff.si quis cau.l.1.& l. 3.
ff.ex quib.cau.ma.in integ.ff.de re iud.ꝯ pupillum. §.is,
qui.18.di.c.si episcopus.de offi.dele pastoralis.prope fi.
Hæc.n.est satis iusta cā.eX.ul lit. non cōte. qm̄. dum tñ
k nō fiat malitiose,vt in præd.c.pastoralis [k]. & idem puto
in actore uocato. Sed quid si alter arbitrorum infirmatur,
& sic negocium plus debito protogatur? Distingue.
qa aut est perpetua infirmitas, aut tēporalis.vt ext.
de renun.c.1.3.q.9.indicas.de rescr.sciscitatus. Sed qd
si moritur? Rñ.pars illa eligat alium, vt sic procedant.
ar.eX.de off.dele.qm̄ abbas. Nā superestes solus nō pōt
procedere.eo.ti.vno.& de test.Raynutius.in prin.Quid
si ab eis appellet̃? Dic ꝙ ad Papā appellabitur. vt not. in
l præd.ca.suspicionis [l].† Quid si reus eligit al.quem putet
16 ocium & litigiosum,de quo non est spes, ꝙ debeat ꝯcordare?
Dic ꝙ non admittet eū iudex:ar.eX.de syndico. c.
uno.46.di.§.j.eX.de cle.venerabilem.§.j.ver. nunqd.24.
q.1.alienus.de ꝯse.di.2.q discordat, imo exigat iur̃m de
17 malitia,vt j.ver.qd si arbiter. † Quid si recusatione pen-
m dēte alterutri parti possessio turbat̃? Dic [m] ꝙ iudex hoc
pro-

ADDITIONES.

a Dicit, *In Decr.legitima.casus dictum, quia non placebat,omisi. ibi infr.not.suppleui.super glo.quod si in fi. quæ glo. tenet hoc casu appellandum.& per quem vide super ea.sequens autem dictū fuit Ho.vt ibi patet.*

b Committere. *Tene, quod non potest committere. sicut nec alius arbiter supra de arbitris.§.differt.vers.item non potest. 2.[illegible] nec sit ordinarius,nec delegatus datus à principe:et dato qu[illegible] ō mittere posset,non tamen debere committere socio ab altera par. electo.de quo uide supra tit.1.§.sequitur.in prin.*

c Innuere. *Dec.suspicionis.non tamen id asserit,sed dicit quosdam id dicere,& ideo id ibi ponere non curaui.*

d Recipere. *Sup.& alia facere quæ possunt puri arbitri,nec Dec. cā spāli.dicit eos delegatos,sed ex mandato Papæ ad quosdam [illegible]neri,quod non facit eos iurisdictionem habere.facit supra de resc. cum contingat.sic recitat Inno.ubi supra.*

e Excommunicati. *Non intelligas,ꝙ in excommunicatum possit compromitti.cum etiam voluntarius arbiter talis esse non possit vt supra de arbi.§.differt.uer. item secundum eum.item non putes,ꝙ arbitrum excommunicatum propter aliam causam recusatus possit absoluere.& §.loquitur in actore, qui nisi absoluatur,impeditur processus,quare facta prius remissione ad excommunicatorem,delegatus absoluit,sed hic alius potest assumi, & sic non impeditur processus.Gul. ergo Na.formabat quæstionem in arbitris propter contumaciā excōmunicatis a recusato:diceas qd illos absoluit,& dabit tertium,vel assignabit terminum, vt supra versi.quid si duo. Adde,an excommunicatus possit esse arbiter an arbitrator, Alex.in l.si quis arbitratus ff. de ver.obli.*

f Constitutus. *Id est,per hanc decreta.dixi Gul. Na. vbi supra. quod si arbiter excommunicationem contemnit, iudex reum, de quo præsumitur, quòd sit in causa,excommunicare poterit.*

g Aegidius. *in libel.suo,rubrica 26.*

h Probandæ. *Quam non habemus in 6.& sic reuocata est,ut in eius proœmio contra malitiam rei ualebat hæc prouisio,sed nō cōtra malitiam actoris,de qua iste uer.loquitur. Idem dico de prouisione illius Dec.legitima. Sed dic ut ibi in ult.gl.et super illa gl.ex quiro constitutionem contra aliam fraudem,scilicet quando ab arbitr.appellatur ad Papam,& arbiter appellāti defert ibi uideas.*

i Non admittat. *Ipse iudex.*

k Pastoralis. *Facit cle.de pęnis.multorum.uer.illis.*

l Suspicionis. *Et est casus.de offic.dele ab arbitris.lib.6.*

m Dic. *Secundum G. N. ubi supra.*

prohibebit.argu.extra de appella.cum teneamur. ff. ne
vis fiat ei,qui miss.est in poss.l. r.16.q. 4. volumus. extra
de simon.querelam. nam pendente causa suspicionis,
bene retinet iurisdictionē.octaua quæstio.quarta non-
ne.extra.de accusa.olim in princip. 15.quæstio. vltim.c.
fi.& argumen.præ.Decret.suspicionis.&c.legitima. ar.
a ext.de app.Romana.§.in aliū[a]. † Sed quis puidebit ar-
18 bitris in expensis? Vr̄ qđ ppriis expensis hoc faciēt. Cū
.n.cogi pñt arbitriū suscipere:vt C.de iud.apertissimi.&
l.fi.ergo.si quid receperint,vt ꝯcussores. tenentur resti-
tuere.prima quæstio.1.concussiones 23.q.1.militare.ad
fin. 18.di.de eulogiis.Dic ꝙ non coguntur suis stispen-
diis militare.12.q.2.caritatē.13.q.1.c.1.eẍ.de præser. ca.
cū ex officii.Nec obstat præmissa obiectio, qa & testis
cogit̄.vt ext.de test.co.p totum.& tñ ei in expensis a p-
ducente prouidet̄.4 q.4.c.si testes.§.venturis.& 14.q.5.
non sanè.sic & hic eis a parte eligente puidebitur. ar.
eẍ de of.ordinarij.inter cætera.vt no.ext.de rascript. sti
ipendia.in fi.& de vi·& ho.cler.cū ab oī.Sūt.n.delegati:
b vt ext.de app.cum spāli.ibi sciant qa se,&c.[b] & C.de iu
dic.js.l.fi.vt ext.de of.del.cum R.Et ab eis appellatur ad
Papam:ut ibi.& no.in præd.c.suspicionis.licet quidam
c dixerunt eos ordinarios.c. co ꝙ a lege recipiunt iurisdi-
ctionē.ff.de iur.om.iud.Et qa fiunt per electionē,93.di.
19 legimus.qđ falsum est.† Sed pone,quod partes non ve
niūt in termino ab arbitris statuto? Dicunt,quidā, ꝙ re
cusatus immediatè super principali procedet.arg. extr.
de præsumpt.nullus. & ꝙ statim resumet iurisd. sicut
in aliis arbitris fit.ff.de arbitr.arbiter.& l. sicum dies. §.
d pe.& l.non ex oīb.C.co. l.2. Mihi vr̄[d] ꝙ non proceder,
donec totus terminus arbitris ad cognoscendū de cau-
sa suspicionis statutus affluxerit:vt in c. suspicionis. &
e in cap.legitima[e] †.Sed pone,ꝙ arbitri statuunt diem &
20 locū ad cognoscendū super exceptionibus propositis.
sed arbitro actoris veniente,arbiter rei venire non cu-
ret.demum arbitri remittunt partes ad iudicē, qa nihil
probatur:nūquid actor petet expensas factas pp aduer-
sarii malitiam? Rñ,deo,sic.ext. de dolo & ꝯtuma. actor.
lib.6.ff.de iudiciis. eum quē. & habet ex his quæ nota.
f de dolo & ꝯtuma.finē[f]. Quid si non ꝯcordant de nota
g rio habendo? Dic ꝙ iudex dabit eis non suspectum[g].ar.
extra de appel.cum speciali.& de of.del. cum R. ext. de
foro compe.si qs ꝯ.ext.de of.iudic.c.1.ff.de of. procon.
21 nec quicquā.§.fi.† Sed nunquid corā eis dabitur libel-
lus,& fiet litis contest.& alia? Dic quod sic; vt patet in
his,quæ not.ext.de offi.del.prudentiam.§.sexta. Sicut
fit etiam in cā appel.vt no.infra de li.concep.§. nunc di
cendum ad fi.§.ver.sed nunquid. Quia hæc duo pariter
ambulant.extra de appel.super eod. 2. Quod etiam pa-
tet.quia hinc producuntur testes:quod non dēt fieri fie-
h ri ante litis contestationē ext.ut li.non contest.c. qm̄[h].
Sed si hoc ignoranter omittatur,forte nihilominus va
i let processus secundum ea,quæ no.in præd. §.6.[i] Qui-
dam tñ dixerunt non valere.argu. eẍ.de elect. dudum.
2.& 3.q.3.c.induciæ.§.offerat̄.eẍ.de li.ꝯte.c.vno. Sed &
coram veris arbitris bene offertur libellus: quod dic vt
22 j.de libell.concep.§.restat.ver.sed nunquid.† Sed nun-
q.d corā istis fiet reconuentio? Vr̄ ꝙ sic:quia isti sunt iu
dices:vt in præ.c.cum speciali. coram quibus fit recon-
uentio.3.q.8.cuius eẍ.de rescrip.dispendia.§.reus.ex.de
mut.peti.c.1.& 2.Sed dic ꝙ non pōt ex eo quod dr̄ in p̄:
c.suspicionis.ne negocium plus debito prorogetur: &
solum hic articulus est eis commissus:vt ibi.eẍ.de app.
Romana §.in alium.lib.6.Et quia coram arbitris nō fit
23 reconuentio,eẍ.de arbitris.cum dilectus. †Et nūquid
possunt esse laici? Dicunt quidam,ꝙ non:imo erunt p-
k sonæ ecclesiasticę[k]: arg.ext. de of.dele. cum te. Quia
habent exercere censuram ecclesiasticam, excommu-
nicando testes,& coercendo partes:vt in p̄.ca.suspicio-
nis:quæ non possunt per laicos fieri, quia nunquam li-
cuit laico anathema dare 96.di.c.bene quidem.Excom
municatio enim est mucro episcopalis.16.q.2.visis: qđ
satis potest concedi,maxime in causis ecclesiasticis ext.
de iud.c.decerminus ex.de constit.ecclesia.& spirituali
bus.eẍ.de arb.contingit,Si tamen de rebus profanis in
inter personas seculares agatur,satis credo ꝙ possint lai
ci literati esse arbitri:quia possunt expēsis & alijs reme-
dijs testes cogere,& partes punire. ext. de pæn. calum-
niam.C.de iudi.l.certi.vel mulcta in dicta. ff. si quis ius
di.non obtem.l:vna extra.de of.del.de causis vel captis
pignorib.Insti.de satisda.tuto.§.ff.de libe. agnoscen. si
24 quis à libe.§.si quis ex his.† Quidam tamē videntur di
cere; ꝙ recusatus cōpellet testes in causa recusationis.
Et hoc expresse dicit constit.Alex.IIII. de testibus co.
l exhibita[l].Sed Bern.& Vincen. & Goff. dicunt ꝙ om-
nia,quæ ad articulum causæ suspicionis spectant,perti-
nent ad arbitros,s.terminos assignare,testes vocare,lo-
cum eis statuere, eos compellere,& examinare, iura-
menta eorum recipere, si falsum dixerunt, eos punire,
exceptiones in personas,& dicta eorum admittere, &
an causa sit sufficiens,vel approbata pronunciare,& de
ficientem in expensis condemnare.Sed fortè hoc vlti
mum ad iudicem spectat. Et vide sup.§. proximo.vers.
sed quis cognoscet. Sed nunquid possunt esse infa-
mes, Respond.non cum sint iudices, extra de rescript.
sciciratus.3. quæst.7.infames. C de dign. neque famo-
sis.li.12.secus in meris arbitris:ut not.supra de arbi.§.po
25 teit esse.† Item pone,ꝙ arbiter actoris excommunicat
arbitrū rei,uel ecōtrà:uidetur quòd sit habendus liga-
tus,saltem propter dubium.10.quæs.3.c.1.&c.si episco
pus forte iracūdus.ex.de cle.ex.mi.illud. Dic ꝯ:cum in
eum nullam habeat iurisdi.ext.de app. ad præsentiam.
extra.

ADDITIONES.

a In alium. *Superior solutio procedit in ordinario,similiter, & in delegato,si possessio turbatur per partem,siue turbetur recusanti est communis,siue per recusantē,puta qui conueniebatur vti possidetis.Si vero turbatur per tertium.tunc delegatus se intromittit,vt in contrario.*

b Quia sc.&c. *Vide quod dixi supra ver. sed nunquid arbiter.*

c Ordinarios. *Gl.pe.in decr.suspicionis.dicit eos quasi ordinarios*

d Videtur. *Et Innoc.sic visum est,vt scripsi in Decr. suspicionis. super vlt.glo.*

e Legitima. *Facit de ele.commissa lib.6.cum concordan.*

f Finem. *Gu.Na.hoc eod.tit.9.& 30.q.per eadem iura dixit eū condemnandum.Non obstat.quòd l.fi.C.de iudi.& Decr. cū speciali.nil dicant de hac pœna,quia satis est, quòd alia iura generalia hoc volunt inter qua allegat l.omnes, 2.de epi. & cleri. in fi. & insti.de exceptio.§.hodie item etiā l.omissa nō omittis religio iudicantis.ff.de testi.l.quæsitum.Id tamen verum,nisi probabilis causa excusaret recusantem.dicit etiam, quòd hanc codemnationem facere debeant arbitri, qui licet principaliter iudicem pronunciem suspectum vel non tamen & iudicāt consequentia ff.de proc.ad legatum,& l.ad rem.extra de don.inter vi.& vxorem capitu.3.Allegat etiam quod hoc facit, qui de appellatione cognoscit de appella..vt debitus ergo & cognoscens.de recusatio eod.tit.super eod.2.Si ergo non condemnauerit,locum habet iste. versicu.*

g Suspectum. *Facit de rescrip.statutum. & §. assessorem. & §. sequen.lib.6.*

h Quoniam. *Id verum super principali,sed hic emergens.*

i Sexta. *Vide ad materiam quod scripsi post Innoc. qui filij sunt legi. lator.& quod not.infra de ordi.cog.Communiter seruatur, quod no.supra §.proxi.ver.vt autem.scilicet,ꝙ super exceptione dant arbitri terminum ad probandum.Adde quæ plene no. Episcopus Ale.in c.interposita.§.sanè ext.de appellatio.*

k Ecclesiasticæ. *imò si esset vera opinio Host.de qua in pri.huius ꝙ delegato Papa recusato,isti arbitri haberent delegatum in negotio principali oporteret illos esse in dignitate, vel personatu, vel canonicos ecclesiarum,per decre.statutum,de rescrip. lib.6.*

l Exhibita. *Reuocata est,quia non est in sexto.*

ext.de consue.ad nostrã.ext.de iud.at si 2.q.1.in primis.
Nec par in parem hẽt imperiũ. ext.de elec. innotuit. ff.
26 arbi.nã magistratus.21.dist.inferior. † Itẽ quid si arbi-
ter rei excõicauit judicẽ,pur de facto vidi,dicens ei, tu
impedis quo minus pcedere possim:& iõ cũ oĩa, q̃ ad
hũc articulũ spectant,sint mihi concessa: vt in c. suspi-
cionis.& eo.tit.pterea excõico te:vt eo.ti.c.1.& c.ex li-
teris.nunqd est excõicatus? Vr̃ ex premissis, q sic,arg.ꝯ,
quia iste nõ est sub eo.21.di.inferior.ext.de mai.& obe.
cũ inferior. Dic. q si p se vel p suos impediebat,tenet sẽ
tentia,per Decre.de resti.ꝯstitutus,j.de sen.exc. mulie
a tes.2.q.7.negligere,de resti. spo.cum ad sedẽ [a]. Sed nũ-
quid excõicatio iudici opposita pbar̃ corã arbitris ? dic
q sic,quia non debet ipse esse iudex in causa sua. C. ne-
quis in sua cã iud.vel ius sibi dic.l.1.Non. n. libenter se
excõicatum pronũciaret.quia sic suam turpitudinẽ al-
b legaret:ext.de diuor.c.ex literis.& de ap. solicitudinẽ b.
27 † Quid si reus proponit contra iudicẽ, q est suspectus,
c & ꝯ actorẽ, q erat tẽpore impetrationis excõicatus [c]. Vi
detur primo debere cognosci de excõicatione : quia
ea probata,cõstat iudicem non recepisse iurisdictionẽ,
quam põt & debet in arbitros exercere:vt in præd.c.su-
spicionis.& in c.legitima si ergo eam non recepit, eam
d exercere non põt [d]. Quidam tamen dñi primo cogno-
cendum de suspicione,Nam excommunicatio talis co
rã iudice probanda est.si igitur proposita suspicione cõ
tra iudicem,velit probare coram ipso dictam excõica-
tionem, vr̃ sibi contrarius,& ideo non esse audiendus:
e vt in præd.c.solicitudinem [e]. Sufficit tñ reo alteram ista
rum exceptionum probare,ad eneruandam iudicis iu-
28 risdict.unde infra.uer.quid si a iudi. † Item quód si unã
f iustam causam suspicionis allegaui, [f] quam non po-
tui coram arbitris probare,sed aliam sufficientem pro
g baui? Vinc. [g] not.ext.de app postremo, id sufficere arg.
ff.de app.si cio quæsitum.ex.eo.constitutis. Quam.opi.
non credo veram.Non.n. coram eis debeo proponere
causam,quam coram iudice non allegaui:sed eam so-
lam, pp quam ipsum recuso.ut eod.tit. c. secundo & c.
cũ speciali,de re iud. Abbate sane.§.cæterum.lib.6. Pos
sibile est enim, q ppter illlam probatam eum recusare
h nolebã [h]. Nec ob. præ. Decr.postremo,ubi dicit.uel ex
alia iusta cã,&c.q intelligo q illa fuerit allegata. Item
præ.l.scio.nõ loquir̃ de recusatione, sed de appellatio-
ne a diffinitiua:in qua non est necesse cãm specialẽ alle
gari,secundum ea,quæ not.extra,eo.cum causam. in fi
ne.Item Decr.ꝯstitutis . non loquir̃ in recusatione, sed
29 cũ quis impedit pmouẽdũ.† Itẽ nunqd procedere pos-
sunt,& testes recipere die feriato? Ar. q sic ext.de test.si
gnificauerunt. Dic ꝯtra,ex̃.de feri.ꝯquæstus.& ff.de fe-
ri.si feriatis.& vide s.de arb.§.fi.ver.in forma.& seq.Sed
dato,quod ob hoc sit cassatus pcessus. nũquid poterũt
de nouo procedere? Dicũt quidã. q sic.extra, de accus.
qualiter,j.ar.tñ ꝯ.ext.de of.deleg.in literis.& ff.de re iu-
i dica.Iudex [i]. † Item nunquid tres productiones testium
30 fient corã eius,& totidẽ dilationes. Dic q sic,cũ sint Iu
dices.ext.testi.vltra & capit.in causis . ne nimia subtili-
tas sit partibus dãnosa.2.q.6.anteriorũ. ex̃.de iu.dilecti.
& coram eis testes pducenr̃ & reprobabuntur, tanquã
corã iudicibus.extra,de testi. licet. sed & qui priusfue-
rint inducti coram eis,poterunt pduci.ex.eo.fraternita
tis.& cap.cum in tua.Item nunquid consanguineus rei
põt esse arbiter actore permittente,& ecõtra. Respon.
sic,arg.3.q.5.c.i.ff.de ritu nup.non solum.§.de vno.quia
põtquisq; renunciare iuri sibi competenti. ex̃. de resti.
spol.c.1.de re licet.Alias aũt eo cõtradicente non pos-
31 set.extra,de app.postremo.3.q.5.accusatores. † Quid si
K arbiter non vult recipere arbitrium. [k]. Credo q sit co-
l gendus [l]. Nam talis arbiter est necessarius.arg.C.de ad-
uo.diuer.iudi.sancimus.ante fin.& de app. cum specia-
m li [m]. licet secus sit in arbitro voluntario ff. de arbitris. l.
3 §. 1. nisi vbi prius fuerit in mora.ff. eod. si cum dies.

Resp.1.Nam & hoc eis præcipitur in virtute obediẽtię
in præ.c.cum speciali.si tamen arbiter alleget iustũ im-
pedimentũ,puta infirmitatis,& hmõi qd notorium est,
vel de facili de ipso constare põt, iudex hoc admittere
dẽt,& partẽ cogere aliũ eligere. Vel distingue,vt supra,
ver.sed qd si alter.Sed & sit p̃sumptio cõtra partẽ, q ve
lit tales eligere,vt processus principalis negocij differar̃:
põt iudex ab ea exigere iur̃m, q bona fide talem eligat:
quia non debeat probationẽ arbitrij retardare,ar. ex.de
n ele.cum dilecti,de rest.spol.literas,de excep.pastoralis. [n]
Sed quis coget eos? dic q delegatus, vel ordinarius, qui
recusatur, ext.de off.dele.præterea, & c. prudentiam.§.
pe.& fi.quia propter solã exceptionis propositionẽ, nõ
desinit esse iudex,donec probata sit,15.q.vlt.c.fi. ſm le-
ges.In hoc erit quasi executor:quia coget mãdante pręe
side,vel rectore prouinciæ: vt in præ.l.cum speciali, & l.
apertissimi,& ext.de app.ad hoc,& infra,capi.cum a te.
32 † Quid si hodie proponatur vna causa suspicionis, cras
altera,vt sic nullus sit finis. Dic q delegatus statuet ter-
minum,intra quem oẽs pponat: vt supra,§. prox. in fin.
& ex tunc non audietur super aliqua, quam non propo
suit,nisi de nouo emergat,ext.de excep.pastoralis secũ-
dum ea quæ not.j.in tit.de excep.§.nunc uidendũ. uer.
o cæterũ. Dominus meus [o] notat, q nisi oẽs proponat in
p bello [p],non audietur deinceps : quia præsumitur in do-
lo versari:argumento extra de dolo & contu.finem.&
33 de cau.possei.& propri.ad vltimum. † Sed quid si is iu-
dex

ADDITIONES.

a Sedem. *Non placet hac solutio, cum ille solus iurisdictionem non habeat, vt dictum est, supra ver. quid si moritur. facit etiam ver. supra proxi. bene tamen fateor culpam dignam excommunicatione, etiam si per alium impediat, & hac solum probãt hic allegata. Quod autem non posset contra extraneum, nec poterit cõtra iudicem. Non obstat, quod scripsi de off. deleg. si contra unum, lib. 6. super uerbo non possunt, quia ex duob. datis cum clausula, in euentum clausulæ, alter solus iudex.*
b Solicitudinem. *Vide infra, de exce. §. 2. ver. sed si. Plenius scripsi, de exce. pia. li. 6. super §. iudex. Adde Bar. in l. quadã consulebat, ff. de re iud. Imo. & do. Ant. in c. super literis, ext. de rescript. contrarium tenentes, vide per Epũm Ale. in c. 2. requiris. de app.*
c Excommunicatus. *In hoc differt ista quæstio ab illa, ad quam remittit hic in fi. quia illa excommunicatio non contingit rescriptum, sed solum agentem. Sed salua pace illa debuisset isti coniungi, & præcedere.*
d Non potest. *Patet hoc de rescrip. c. 1. lib. 6.*
e Solicitudinem. *Vide quod dixi sup. §. si autem, ante fi. & in fi.*
f Allegaui. *Coram iudice, & scias quòd quæstio quæ ponitur infra uer. quid si hodie, præcedere debuisset istam.*
g Probaui? *Vin. Tan. & Dama. ubi scripsi. Adde Imolam & Panor. in c. postremo, ext. de app. dom. An. in c. cum contingat. de of. deleg. & in c. accedens, el primo, ut lite non contes. sequentes Specu. Quid autem si non expressit causam in recu. an possit postea? Dic quod causam nõ expressam poterit exprimere, donec arbitri non sunt electi, quia simile uidemus in app. ab interlocutoria, ut in eadem intra decem dies possit exprimi causa, quia intra illud tempus posset appellari. Et ita tenet Bal. in c. cum speciali, de ap. & Episcopus Ale. post eum.*
h Nolebam. *Facit cle. de appe. appellanti.*
i Iudex. *Et hoc uerius, etiam si dicantur habere delegatum, & de hoc uide quod not. infra de seu. pro. §. qualiter. vers. hoc quoq; cũ duob. uer. se. ubi soluitur contrarium de Decr. qualiter.*
K Arbitrium. *Qõ ista cum duabus seq. fuit Hosti. in Sum. de off. deleg. ubi de recus. §. qualiter.*
l Cogendus. *Idem Bar. in Decr. suspicionis, in gl. penul. & Aeg. rub. 26.*
m Speciali. *Quod ibi patet in uer. sciantque.*
n Pastoralis. *Remissiones dedi supra, §. pro, uers. quid si p̃sumptio.*
o Dominus meus. *In prin. §. qualiter, in q. ult.*
p Libello. *i. exceptione quam coram suspecto proposuit, & uide sup. uer. sed nunquid coram.*

dex, qui potest legitimè recusari, causam alij committ-
a at, priusquam recusetur. Not. Goff.a & do. meus, quòd
ante recusationem potest committere: & valet com-
missio, siue sit ordinarius, vt ff. de iur. omn. iudi. prætor.
ext. de foro comp. si quis contra. siue delegatus: ar. ext.
de rescr. c. nonnulli. §. cum autem lites. Licet enim re-
cusari possit; nihilominus iurisdõnem recipit, & valet
processus coram eo habitus: nisi recusetur, vt ext. de of
fi. del. insinuante. in fi. sup. ver. ordinarius. prope fi. quod
non posset esse, nisi iurisdõnem recepisset. C. de iurisd.
om. iu. priuatorum. & l. 1, ext. de fo. comp. si diligenti. de
of. dele. P. & G. & c. cum olim. Causa enim suspicionis
personam afficit: & non iurisdõnem. arti. C. de diuer. &
temp. præsc. l. an vitium. ff. de except. 2. q. 1. in primis. ff.
uti pos. si duo, §. non videor. de ex. de of. vica. Romana.
Et vitium personale non egreditur personam delegan
tis. ar. ff. de exce. l. exceptio. Vr̄ tamen, ꝙ non valet com-
missio. Nam exceptio quæ obstat venditori, obstat, &
emptori. ff. cõi diu. l. in hoc iudicio, §. si conueniantur.
ff. de ꝯl. en. empt. doli. §. 1. Item si iurisdõ inefficax erat
in delegante, & poterat annullari, ergo & in delegato:
quia nullus plus iuris, &c. ex. de don. inter vir. & vxorē.
nuper. Sed tene vt not. Gos. sed si iam sit suspicionis ex-
ceptio coram eo proposita, nequit vlterius committe-
b re: arg. præ. Decr. insinuante, in fi.b † Sed nunquid is cui
34 cãm cõmisit, poterit recusari? Quæstio est dñicalis 74.
& dic ꝙ non, si tota causa, vel simpliciter est sibi com-
missa, vt in prædictis concordantijs, nisi ex alia causa sit
suspectus. Si verò delegatus aliquid de casu sibi reserua
uit, potest, cum primus, qui recusabilis est, non desierit
esse iudex, s'm Tan. & G. arg. ff. de off. proconsul. obser-
nare, circa fi. imò adhuc potest ad se reseruare iurisdõ-
nem, & cognoscere vtrum subdelegatus sit suspectus.
in primo casu non potest. ex. de of. dele. super quæstio.
§. 2. & fi. ff. de iud. l. iudiciũ. Idem notat Papa. ext. de ap.
cum spāli. & Bart. in præd. c. super quæstionum. §. por-
35 ro † Quid si alicui competit recusatio contra iudicem,
c & excommunicatio contra partem?c Dicit do. meus in
d summa de of. del. §. quando d debet, ꝙ delegatus potest
cogere recusantem, vt coram ordinario excõicationē
probet: ar. ex. de of. ord. c. significauit, & C. de iud. l. fin.
Aut cum aduersario arbitros eligat: qui primo de excõ
municatione cognoscant: & secundo de causa suspicio
nis: & sibi ad hoc faciendum terminum præfigere, in-
tra quem nisi fecerit, electio ad aduersarium deuolua-
tur. ar. ff. de leg. 2. statuliberum. §. Stichum. Vel si id re-
nuat, poterit ꝯ eum tanq̃ ꝯ contumacem procedere. ar.
in præ. c. suspicionis, & uide uer. quid si reus proponit.
26 in f. de excep. §. 2. uer. sed si hoc. † Quid si unus ex trib.
delegat s datis cum clausula, ꝙ si non oẽs. &c. recusatur
ut suspectus. Dicit dom. meus, ꝙ coniudices non suspe
cti de hoc cognoscent, & ex ui clausulæ hñt hanc ptã-
tem. ar. ex. de of. del. eum super abbatia, non ergo tunc
e arbitri eligentur.e Item nec eligentur, cum subdelega
tus a delegato recusatur: quia hoc coram ipso probabit
f delegato, ut dixi. s̄. eo. §. recusari. in fi.f Sed pone, aliquis
conquestus est Papæ, ꝙ ep̄s suus eum iniustè excõica-
uit. Vnde Papa mandat illi ep̄o, ut si est, ita reuocet il-
lud: alioquin mandat aliqnib. ut illud reuocent, arg. ext.
de rescr. c. ab excõicato. quæritur an ep̄s poterit illos re-
cusare? Vr̄ ꝙ non, nisi mandatum excedant: cùm certũ
quid sit eis mandatum, ut ext. de app. nouit. Vincen. con
g tra.g Non. n. sunt executores: imò cognitores super in-
teresse, & alijs, ut in præd. c. ab excommunicato. Item
pone, ꝙ unus ex duob. arbitris electis ad cognoscendũ
de causa suspicionis obijcit? dicit dñs meus episcopum
h associandũ, ut not. ex. de rescr. dispendia. §. fina. h Item
i not. ꝙ ubi causa committitur episcopo, & alijs,i sufficit
recusare ep̄m ad hoc, ut alij non procedant, ut extra.
de off. deleg. cap. fi. §. idem quoque, & nota secundum
Vincent. extra. ut lite non contesta. accedens secundo.

37 † Hoc etiam nota, ꝙ in notoriis non est locus recusa-
tioni, vt extra. de appella. proposuit. sicut nec appella-
K tioni, vt eodem titu. peruenit k. argum, contra 3. q. 5. qa
suspecti. Sed illud de manifestis & non notoriis. Vel dic,
ꝙ in notoriis potest iudex recusari. quia licet factũ no-
torium sit, æstimatio tamen est dubia, & in multis põt
grauare litigatorem. Secus ubi forte factum notorium
est, pro quo certa pœna a lege statuta est, secũdum Vin
l cen.l In summa no. ꝙ cum agitur de turpitudine, siue
de cõditione iudicis delegati, & causa illa agitur coram
arbitro vel alio: iudex recusatus debet iurare de uerita-
te super his coram illo, secundum quosdam. argum. de
hoc C. de eden. is autem. in Authent. de testib. §. 1. extra
de appella. cum speciali. §. porro. Sed certe hoc non ser
m uatur m, nec uidetur fieri debere: quia non debet se ꝑ
dere, vt infra in tit. deposit. §. 7. versicu. 18. Et quia quã-
diu hoc pendet, pro iudice est habendus, vt s̄. uers. quid
si de recusatione. vnde iurare non debet quia de hoc in
cidenter agitur. secus forte, si principaliter contra eum
n ageretur. C. de iud. quoi n. ex, de app. interposita. in fi. &
o iunge hic quod not. J. de excep. §. viso. uer. facta igitur.o

ADDITIONES.

a Not. Goff. *de app. postremo. & in Sum. de appe. §. dubitari. & Host. in Sum. de offi. dele. §. vlt ver. quid si iudex. Adde ut per Episcopum Alexandrinum in c. cum speciali. ubi fere totam hanc materiam explicat.*

b In fi. *Id uerum, nisi de accusatoris assensu. quod dic, ut de offi. de-leg. iudex. lib. 6. vbi etiam probatur quod habetur. in se. uer.*

c Partem. *Si hoc non contingit iurisdictionem · vt quia iudex est ordinarius impetratus ante excommunicationem, recusatio procedere debet. de diremissiones supra. §. fit autem. ante fi.*

d Quando. *Vlt. ver. ubi plenius quam hic.*

e Eligentur. *Et sic est approbatum de offic. deleg. si contra unum. lib. 6. & ubi id not. Host ibi. no. in 1. gl.*

f In fi. *Vide quod ibi dixi.*

g Vincen. contra. *Et Compo. vt ibi scripsi super fin. vl. gl.*

h §. fi. *Non recedit ibi in hoc Host. sed addit alium sociandum uel subrogandum, vt in Dec. causam que. 2. de iud. & de offi. dele. causam quæ interponebat, quod poterat alius impetrari facta mentione de processu de re. iu. inter et scias ꝙ in his verbis Host. respectum habuit ad opi. suam, qua habet, arbitros debere cognoscere de principali iudice pronunciato suspecto, quæ non placet, vt dixi in prin. huius §. Dic ergo vt supra ver. sed quid si moritur.*

i Alijs. *Dum clausula quod si non omnes. tu frater, episcope alias nil in Episcopo speciale.*

K Peruenit. *Et c. consuluit. 1. & tene quod ibi dixi. Adde plene in c. cum speciali §. porro. ext. de app. per Episcopum Ale.*

l Secunum Vinc. *Qui hoc no. in prę. Decre. proposuit. sed de hoc plenius quam hic, vide Inno. super c. cum speciali. in glo. arg. ultra medium.*

m Seruatur. *Secundum Vber. de Bob. vbi de aduocato rei. uer. secundum unum. char. mihi. 9.*

n Quod. *Subdit Vbe. est tamen contra iudicem in Authenti. de testi. §. 1.*

o Igitur. *Et uide quod no. de exce. c. 2. in glo. ex eo quod.*

Bal. de Recusatione.

ETIAM coram arbitris iuris, qui eliguntur ex necessitate inducta per legem, non habeat locum reconuentio. quod est notabile G. Nec coram eis potest proponi causa, quæ non est coram iudice allegata, ut §. qualiter autem. ver. item quod si unum G. quod not. pro arbitris statuti communis Perusij. secundũ Gul. & non ob. ff. de app l. scio. quia iudex appellationis est iudex totius causæ generalis, vt l. per hanc. C. de temp. app. uide s̄. de arb. §. sed an arb. Si in causa suspicionis arbitri sunt discordes, eligitur tertius: non aptem deuoluitur ad superiorem, licet sint delegati. uer. item quod si duo. G.

INCI-

INCIPIT PARTICVL. II.

a De Actore a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actore in causarum discussionibus semper & in cunctis prior habetur.*
Excipitur contra actorem de ætate.
2 *Sententia in curatorem lata pro pupillo maiore 14. annis, & minore 25. valet. contra eum autem non.*
Pupillo permittitur se deferre.
3 *Pupillus petens alimenta a tutore, an possit habere curatorem?*
4 *Actor dictus minor habet se maiorem probare.*
5 *Probatio ætatis ex aspectu iudicari potest a iudice, vbi negatiuè ab vtraque parte probatur.*
6 *Minorem seipsum dicens, si a iudice petat procuratorem, an obijci possit contra curatorem?*
7 *Pupillus agens sine curatore, licet postea appareat minor, valet tamen sententia pro eo lata, sed non contra.*
8 *Pupillo actori an possit iudex deferre iuramentum ad se minorẽ probandum?*
9 *Minor si sit in iudicio sine curatoris auctoritate, quia fortè non habet, vel si habet, non dat autoritatem, quid iuris?*
10 *Minor valens fideiussores dare, vel iurare se ratum habiturum, an valebit quod cum eo agetur?*
11 *Opponi potest contra actorem, quod sit prodigus, demens, surdus, mutus, fatuus, vel orphanus.*
12 *Masculo luxurioso an dabitur curator?*
13 *Opponi potest actori in quacunque parte litis, quod est excommunicatus.*
Excommunicatio minor non repellit ab agendo.
14 *Opponitur contra actorem, quòd deportatus est, qui non agit, nec suo nomine conuenitur.*
15 *Infamis, & a communione fidelium separatus agere non potest.*
16 *Actori opponitur, quod est periurus super re, quam petit, aut ꝙ eam renunciauit.*
17 *Frangenti fidem fides frangatur eidem.*
Seruus non potest pro se, vel pro alio agere in ciuili aut criminali causa.
18 *Excommunicatus qui non conuenit, sed conuenitur, similis est seruo, qui non accusat, sed accusatur.*
19 *Contumax vel inobediens iudici, debet ei satisfacere, quem contempsit.*
20 *Filiusfamilias non potest agere contra patrem, vel contra eum, in cuius est potestate.*
21 *Edictum de in ius vocando an locum habeat in casu, quo discipulus magistrum, vel iuuenis senem, sine venia in ius vocat?*
22 *Iudicium nullum est, vbi filiusfamilias etiam maior agit, aut cõuenitur sine patris consensu.*
23 *Peculium quomodo diuiditur, aut subdiuiditur, & quid vbi filiusfamilias agit de peculio?*
24 *Filiusfamilias minor 25. annis, volens agere de peculio castrẽsi, an habere debeat curatorem?*
Aduentitium dicitur, quod ex materna successione, vel alia iusta causa prouenit.
25 *Profectitium est, quod filiusfamilias de rebus patris acquirit, seu quod ex eis prouenit.*
26 *Filiusfamilias in dubio quæsita, an profectitia præsumantur, an aduentitia?*
27 *Filius pupillus obligari non potest, etiam patris consensu.*
28 *Pater an in delictis ciuilibus, aut criminalibus cogatur defendere filium?*
29 *Pater agere potest cum filio, vbi filij causa patri alias competit.*
Patris consensus non est in castrensi, uel quasi necessarius.
30 *Pater nolens consentire filio in casu, quo eius consensus necessarius est, potest cogi per iudicem, etiam captis pignoribus.*
31 *Pater an per epistolam vel nuncium, si absens sit, poterit filio agenti consentire?*
32 *Patrem vexari non est necesse in causa filij, vbi conuenitur filius ex causa castrensi.*
33 *Filiusfamilias debet conueniri suo nomine, vbi agitur de aduentitio peculio, in quo pater nihil habet.*
34 *Filiusfamilias an egeat patris consensu, vbi procuratorio nomine pro alio agit?*
35 *Filiusfamilias si contra patrem agat, habebit curatorem, cuius officium lite finita cessabit.*
36 *Præceptum filiofamilias factum sine patris consensu an teneat?*
37 *Lite contestata cum filiofamilias sine consensu patris, an pater cogetur consentire?*
38 *Lis non legitime contestata habetur pro non facta.*
39 *Filiusfamilias an possit facere pacem de morte patris, & quomodo possit obligari sine patris consensu?*
40 *Patris consensus generalis, vel mandatum generale factum filio, et agat, vel defendat in omnibus & contra quemlibet, uidetur sufficere ad agendum.*
41 *Tutor debet in qualibet parte litis pupillo authoritatem præstare, sic & pater filio consensum.*
42 *Lex, cum non solum, est ad fauorem filijfamilias inducta, & ideo potest illi renunciare.*
43 *Filiusfamilias si litem contestatus est patre præsente, aduersarius aũt ignorans eũ patrem habere, nihil opponit, quid iuris?*
44 *Exceptio de non habente patris consensum quando possit opponi.*
45 *Filiusfamilias an sine patris consensu possit esse in iudicio in illis casibus, in quibus potest minor sine tutore, vel curatore?*
46 *Pater in reb' filio quæsitis potest p se, vel per ꝓcuratorẽ agere.*
47 *Patris consensus an sit necessarius in uendicatione rerum à clerico acquisitarum?*
48 *Excipi potest contra actorem, si est monachus, vel canonicus regularis, vel alterius obedientiæ suppositus, vnde non potest nomine suo agere, &c.*
49 *Abbates, Priores, vel alij quibus administratio concessa est, possunt agere.*
50 *Monachi, qui de abbatis licentia sunt in studio, quo pacto possũt agere, accusare, aut seipsos defendere.*
51 *Monachus spoliatus, an possit petere restitutionem.*
52 *Abbas an possit monachum licentiare, vt possessionem alicuius villæ administrationem habeat, aut pro illis agat?*
53 *Exceptio fieri potest contra fideiussorem agentem, vt a fideiussione liberetur, quod non potest agere prius quam soluat.*
54 *Litem alienam uolens agere, potest repelli, ubi alius est ei præferendus.*
55 *Turpitudinem suam, vel ignauiam allegans repelli debet a iudicio, seu actione.*
Casus in quib quis potest aliquem sine iudice capere.
56 *Dominus potest sua propria autoritate colonum non soluentem pensionem tempore statuto eijcere.*
57 *Spoliatus potest incontinenti bello cõtinuato spoliatorẽ deijcere,*
58 *Incendio imminente potest quis domum vicini propria authoritate destruere.*
59 *Animal in segete inuentum potest capi, & retineri, donec de damno satisfiat.*
60 *Excipitur contra locatorem, vel commodatorem, si ante vsum completum rem locatam petat.*
61 *Creditor volens conuenire mandatorem, uel fideiussorem, repellendus est, nisi prius principalem excusserit debitorem.*
62 *Illustris persona non potest per se agere, sed per procuratorem.*
63 *Tutor, aut curator prohibentur suo nomine, uel suo & pupilli simul actione tutelæ contra tutorem & curatorem experiri.*
64 *Rector ecclesiæ potest post dimissam ecclesiam repetere fructus sibi tempore regiminis subtractos.*
65 *Excipitur contra uolentem agere actione furti, uel iniuriarũ, ꝙ pacto, uel alias remissa ẽ actio, uel ꝙ innocẽs ẽ criminis obiecti.*
66 *Excipi potest contra actorem de compensatione, quæ sit liquida, & non multis ambagibus inuoluta.*
67 *Repellitur ab actione, qui causam non exprimit in libello.*
68 *Deiectus a possessione fundi uel domus, & proponẽs pro una parte fundi interdictum unde ui, & pro alia actione triticariam contra deiectorem, an sit admittendus?*
69 *Pater si coram iudice filio, uel econtra experiatur, an teneatur?*
70 *Repellendus est actor petens causæ restitutionem coram eo, qui tribunali non præest.*

terrem.ad quam poterat habere aliqualem effectum, vt ad iocale vel ponam, tn non puta ad prædium, vel primo casu aquirat, secũdo non & Cyn.ibi infert, quòd hęc opinio placebat Dyno. Aliam Pet.vide per eum.

valet, sed ꝯ eum nõ, vt dicam inf.ver.porrò. In spālibus
tñ casib.in quibus censetur maior, potest agere, vel ac-
cusare sine tutoris authoritate: quos habes no. ext. de
resti.spo.ex par. & 15. q.3. de crim.vers.pupilli. Idem ēt
a vr̄ in omni crimine, si suam suorumq; iniuriam prose-
quatur: vt ff.de accu.qui accusare, & l.hi tñ.in prin.4.q.
3 vlt.omnibus.† Quid si petat alimenta a tutore? Resp. si
de facili põt habere curatorem, dandus est: aliàs cum si
ne cautore admitterem. C.de ali.pup.præstand.l.1. quia
hæc res dilationem non c. arg. de hoc ff.de re iud.l.a.ff.
b de ferijs.l.2.in prin. b Aliàs aũt regulariter contra eum
excipitur de ætate, cum suo nomine in ciuili, vel crimi-
nali cā sine curatore in iudicio agit, vt C.qui legi.perso
na.l.j.& ff.de minor.l.j.§.prætero.& in præ. Dic Decre.ex
parte.& de in inte.rest.c.ꝯstitutus. C. de authori præ.l.
clarũ Nisi qa forte à suo debitore exigit.ff.eo.l. ait præ
tor §.secũdo.vel à curatoribus liberari petit, vt ff.eo.mi
nor 15.annis. Idē eX iudicium, vel si vellit administrato
bona sua, ut ff. eo.l. primam.in fine, ve alienare: vt ff.de
rebus eorum qui sub tute.vel cura sunt.l.j.vel ad hono-
4 res admittit.ff.de mune & hono.l.ad rem.† Si ergo ex
c cipis contra eum, q i ex aspectu repræsentatur minor.
dicas sic, tu es minor.ff.de minoribus l.minor a 5.annis.
d 2.& l.de ætate. Nam per hoc[d] satis probatur ætas, vel sal
tem transfertur in illum onus probandi se maiorem, ut
ibi, & extra, vt eccl.benefi. c.vnico. Si verò dubium est,
quia ætas se habet ad vtrũq; seu aspectus, tunc dicas sic:
nego, vel non credo te esse maiorem ff.de probatio. cũ
e ætate[e] & sic incubit probatio actori, ut C. de proba. cũ
te Ioan.not 88.dist.presbyter, quòd vbi dubitatur de æ-
tate, actori incumbit probatio. Vnde si actor minor dici
f tur, ipse probabit se maiorem; ut in præ. cum te,[f] & C.
de in integr.rest.mi. l. si eum minorem.& in præ.l. mi-
nor. Si vero reus dicitur minor, actor etiam prober. C.
qui & aduersus quos. l. .& in præd. l.de ætate. Prius ta-
mē dictum mihi placet. Vel breuius dic, fm Azo.ꝙ aut
quis afferit se maiorem, quia uult a tutoribus liberari,
vel vult admitti ad agendum, uel accusandum tāquam
maior: & tunc debet probare se maiorem, ut in præd.l.
minor 15.& l.de ætate. Idem est, si dicit se minorem, ut
ipse hoc probet, probando se minorem esse tempore
contractus: ut in præ.l.si minorem. & in præ. l.cum te.
quia ex transcursu tpis præsumitur esse maior, fm Ac-
g cur.extra de probat.in præsentia.[g] ff.de iureiuran.nam
postea, §.si maior. Aut negat se maiorem: puta quia tu
tores volunt finire tutelam, dicentes eum puberem es-
se factum, vt tunc eis incumbat probatio, ipsum pube-
h rem factum esse: Io.de Deo dicit,[h] ꝙ si quis dicit, Non
i sum minor: per consequens dicit se maiorē,[i] vnde hoc
prob.ff.de prob.ei.C.eo.actor.ext.de renun. super hoc.
K in fi. De hoc no.in Sum.dñi mei, de prob. §. quot sunt.[k]
5 † Quid si vterque negatiuè probant? Dicit Accur.[l] ꝙ
l forte præsumitur minor.arg.C.de probat. siue. Verius
credo ꝙ iudex ex aspectu iudicet probationem, prout
viderit expedire.argum. in ꝯcord. quæ sunt infra uersi.
6 proximo. in prin † Porrò si is qui minor esse dicitur, di
cat. Peto curatorem, vel iudex sibi det, obijcias ꝯ.cura-
torem, vt j.in ti.de curatore, dicemus. Sed si uelis eum
probare, minorem tā in criminali, q̄ in ciuili cā, poteris
ut negocium deferañ.C.qui legit. perso. per totũ, & in
m præ, l.clarum. Si aũt[m] nõ curas differre cām: dicas, Dñe
iudex inspice eũ, vt C.qñ tut.vel cura. esse desi. inde co-
ram.de pœn.di.1.c.noluisset.uer.Moysi quoq;. ff.de fe.
l.1.§.sanè.ff. nium regun si irruptione, & in præd.l.mi
nor. Vñ ut omnia caute procedant in dubio, s.cum aspe
ctus se habet ad vtrunq;, facies pronunciari eum mino
rem vel minorē: ext.de ele.cum dilecti.2.q.6.c. j.qui.§.
diffinitiua.ext.de app.significante. Vel facias ei dari cu
ratorem.ff.de exc.tu ei qui.C.qui dari tu.vel cu.pos.l.j.
C.si aduersus rem iudicatam.l.cum & minores ff.de re.
iu.acta.& teneas quod certius, aliàs tutius est. extr. de
spon.iuuenis.ff.de iud.l.si quis intentione.de pę. dist.7.
si quis positus.&c.egit.† Si enim egeret sine curatore,
& post apparet eũ fuisse minorē, valeret snīa ꝓ eo, sed
non ꝯ eum.C.de proc.non eo minus.C.si aduer.rē iu.l.
pe.& fi.ff.de tu.& cur.l.sciendum.Instit.de auto.tut. &
j.q.4 §.fi.prope fi.& in præ.l.cum & minores.& arg. C.
de leg.quod fauore.quod intellige.de diffinitiua.secus
n fm quosdā[n] de interlocutoria: vt ff.ex qui.cau. in poss.
eat.apud Iul.§.fin.& l.in possessionem.§.1.ideoq; cum
ætas est in dubio, forte ille scienter tecum litigabit, vt
retractetur præcedentia, & in sequentibus iure mino-
ris admittar, ff.de cur.fur. obseruare. ff. de tuto. & cur.
da.ab his.l.Seiæ. vnde iudex bñ faciet, si faciat vtrumq;
o probare, ne eius iudicium sit delusorium[o].† Sed nun-
8 quid iudex põt deferre illi iuramentũ, vt iuret se mino
rē? Credo ē ꝙ sic, nisi pars altera velit ꝯtrarium ꝓbare.
ff.de iudi.tā.ex.ff.de pecul.licet §.penult. Sed & si ipse
offerat iuramentum, credo ꝙ est audiēdus: ut in præ. l.
si tamen postea vellet contrarium probare nõ audie-
tur vt C.si aduer.vē. Authen.sacramenta.C.si minor se
ma.dixerit l.pen.quia non est verisimile, ꝙ sit imme-
mor suæ salutis, vel ꝙ falsum iurauerit.j.q. 7.sancimus.
C.de

ADDITIONES.

a De crimine *Communiter incipit ex certis causis, sic allegatur ver.item mulier.*

b In prin. *Facit sup.de offi.iu.§.fina. ver. tertiò dicendum in prin.*

c Si ergo. *Verba Ioan.de Deo.post Vber.vbi suprà.*

d Per hoc. *Scilicet per aspectum.*

e De ætate. *Vber.de Bo.vbi suprà, & Ioan.de Deo alleg. ēt, cũ quęritur sed cõiter incipit, cũ de idebito, ibi dicebāt colligi hāc cautelā Adde, cui incũbat on⁹ probādi ætatē plenè Bart.in l. de ęta.ff. de mino.Bald.in l.Deo nobis.C.epi.& cler.Bald.in cons. 142.lib. 3.Et an minor probetur, eo ipso quòd contraxit cũ decreto, ponit Alex.con.21.lib.1.& Pau.de Castr.cõ.140.& qualiter debeāt concludere testes super ætate, vide Bald cons. 112.lib 4.& con. 264 li.1. Bart.eius cons.inci.inter do.Simo.*

f Cum te. *In hac l.& l.proxima hic seq.vide de hoc per. Accur.*

g Præsentia. *Ibi de hoc aliquid dixi supra gl.not. quòd si contra electum opponitur defectus ætatis vide quæstionem super regula, infamibus.de reg.iur.li.6.*

h Dicit. *Vbi supra.*

i Maiorem. *Vt enim dixi in solutione quæstionis, e quam ulic remisi per sophisticationes verborum natura affirmatiuarum mutari non debet ibi vide.*

K Sunt. *Per R.satis plenè rubr.de officio iud.quo rest.datur mi. pe. col.vers.sequitur quis.*

l Dicit Accur. *in l.de ætate.ff.de minor.in fi.2.glos.*

m Si autem. *Verba sunt Vber. primi.*

n Quosdam. *Accu.in l.1.C.q elegit personas & de repu.idē not. C.li.11.de iure reip.l.1.& Dy. in di. q̄ posuit sup l. ĩpuberes. ff. de aut.tu.ꝓpe fi.di.tenet idē.allegat ēt vterq; l.si minor.ff.de bo.au. iu.pos.Sed vt refert Cy.in pr.l.1.Pe.de Bel. interlocutoriam tenere contra pupillũ vel minorē indefensũ: nisi in casib. illarum legum.s.interlocutoris de mittēdo in possessionē cõtra pupillũ. vt in primis legib.vel de vēdendo cõtra adultũ, vt in l.si mi.excipit causas spirituales & matrimoniales, de qb.nõ est dubiũ; cũ in illis teneret ēt diffinitiua de rest.spo.c.ex parte de iu.c.si.li.6.& sequit in ver.itē mulier. Et sine dubio.l.1.C.q legi.perso. de pronunciatione loquēdo diffinitiuā & interlocutoria uidet includere quæ reduci põt, regulā consistere in utraq; & quòd certos casus exceptos habeat utraq; De primis sup.uer.si autē. De secundis ſ.dixi. Adde, qđ etiā ualet sentētia diffinitiua in causa appellationis cõtra minores, & in defensores, ut not.in l.si alienam. C.de procur.*

o Delusorium. *Secundum Vber.primum.*

p Credo. *Secundum Vber.Ioan.ubi supra.*

C.de non nu.pe.l.generaliter,ext.de probat.per tuas,nisi vellet probare tunc se fuisse impuberem cum iurauit,vt in præd.l.sacramenta,& 22.q.vlt.paruuli.&c. pue
a ri.[a] Cum tutoris autem authoritate potest minor in iudicio adesse.C.de auth.præ.l.l.clarum,& ff.administra. tuto.l.1.§.sufficit.& tutor semper adesse debet,ff.de tuto.obligari.& initu.eod.titu. & vide infra de emptio.&
9 ven.§.nũc dicendum,vers.illud autem,& seq.† Quid si minor fuit in iudicio sine curatoris authoritate: quia fortè non habebat,vel habebat,sed non præstitit authoritatem aduersarius opponit ante sententiam,quod ipse non potest esse in iudicio: quare dicit non valere processum,& petit, ne iudex vlterius procedat: minor vero dicit omnia bene pro eo acta fore,quare valere debent, vt patet ex superioribus. Dic,quod iudex non debet sententiam ferre,nec vlterius procedere.C.qui dari tut. vel curat.poss.l.in vniuersis.in fi. & faciunt pro & contra,quæ nota.C.de procura.non eo minus.& C.de legibus.l.quod fauore,C.de proxim.facto.scrin.in sacris,lib.12.Melius est ante tempus occurrere,&c.vt C.in quibus cau. in integr.restit.non est necess.l.fin.& dicit lex,quod initiata legi
b timè[b] controuersia est fienda:vt C.qui legiti.perso.ha. sta.in iudicio.l.fi.& C.qui dari tutor.uel curator.poss.in vniuersis,arg tamen contra: quia hoc debuit ab initio
c opponere[c].3.q.6.si quis episcoporum.§.exceptio.C.de procurat.ita demum,& ext.de exceptio.pastoralis,quia licet ipse non possit uincere,ut ualeat minor:non tamẽ potest,ut sup.Sed contra hoc est: quia non debet iudi-
d cium claudicare[d]. Quid si curator non uelit authori?
10 De hoc infra de cur.§.fi.uer.quid si nolit.† Sed quid si minor vult fideiussores dare, uel iurare se ratum habiturum: Et uidetur,quod ualebit quod cum eo actum est.ar. C.de procu.l.non eo minus. Nam in iudicio quasi contrahitur:ut ff.de pecul.licet.§.sed si filius,C.si aduersus. uen. Authen.sacramenta.contrarium credo.Eadẽ quæstio fit,quando tutor fuit in iudicio non facto inuentario,uel non præstita satisdatione,& facit,C.arbit. tute.l. fi.ff.de tuto.uel curato.qui non satisda.l. in dubium. & in fi notamul.qui litem contestatus est: cum hoc igno-
e ret[e].Item mulier,uel uir minor 25.annorum,maior tamen 12. uel 14. censetur maior quo ad causam matrimonialem:& quo ad alia spiritualia tractanda,prout legitur,& no.ex. de rest.spol.ex parte. Et quo ad alios casus ibi notatos,& 15.quæstio.3. certis. sed si fuerit intra 12.uel 14.annos: tunc non cẽsetur maior: imò debet curatorem habere,etiam in spiritualibus, vt 20.q.2. puella.Et ipse curator authoritate diœcesani episcopi debet causam tractare,siue agendo siue defendẽdo. quod dic secundum Papam,prout not.extra de ætate & qualita. in
f decorum.& uide infra uersic. sed nunquid in casibus[f]. Sed nunquid minor sciens tutoris contumaciam, eam non purgans,potest excõmunicari? Dic ut infra de contumacia,§.nunc dicamus,uers.fi. Vtrum autem forma bo petitionem,uel agam contra pupillum,uel contra curatorem, dicam inf.de libel.concep.§.iam nunc.ver.porrò,
11 & seq † Item opponitur contra actorẽ,quod est prodigus,cui bonis est interdictum,uel demens,vel surdus, vel mutus, vel fatuus,uel orphanus, & hi idem in omnib. qui non possunt esse in iudicio sine curatore.Idem in muliere luxuriosa,Instit.qui testa.face possunt,§.prodigus,& §.mulieri,& ff.de priu.cred.l.dabimus,& l.uel surdo,& l.seq. ff.de postulan.l.1.§.fi.& l.sequẽti,ff.de cura.furio.l.cõs. in prin.& l.curator.ff.de opt.le.l.si tibi.§.titius, C.de in integr.rest.mi.l. curatorẽ,3.q.7. infamis,§.tria,in princ. C.de episco.& cler.orphanotrophos,ueruntamẽ priusquam mente capto & prodigo interdicatur bonis,pos-
g sunt pro se & pro alijs[g] in iudicio esse. Nõ enim est eis
h administratio bonorum ipso iure interdicta[h], sed per iudicem dẽt interdici:& idem in muliere luxuriosa, ff.
i de cura.furio.l.1.& l. mulieri[i]. † Sed utrum masculo
12 luxurioso dabitur curator,hoc non est iure cautum[k].

K & est ratio,quare datur mulieri,& non masculo: quia magis in ea ardet stimulus carnis:& magis opprobrio-
l sum est amicis[l], si mulier fornicetũ, quàm si masculus. licet sit alias pariter in delicto: ut 12.q.6.p totũ. Præterea sexus muliebris magis fragilis,& debilior ẽ, ĩ concord.quæ sũt
13 j.de procur.§.1.ver.rẽr.ibi,35. † Itẽ quod est excõicatus[m]. &
m hoc in quacũq. parte litis.ext.de exceptionib.exceptionẽ.& c.à nobis.& c.cũ inter. in fi.ext.de of.dele. prudẽtiã.§.6.24.q.1.audiuimus.C.de sacros.eccl. placet.& de epis.& cle. Aut.sed & quæcunq.& in Aut. de sanct. ep. §.nulli.collat 9.& in auth.col.8.de priuilegiorum hęreti.mul.non præstan.licet possit appellare.& appellationem prosequi, & sup ea impetrare. ex.de exce.c.&c.di
n lecti.& c.dilectæ.& c.seq. vbi de hoc s'm Papam[n]. Idẽ ẽt est in reo,qui reconuenire nõ põt.eod.ti.cum inter. in fin.ex.iudicium autem dicunt quidam, quod nõ potest excommunicatus appellare: appellationem tamen ante excõicationem interpositam prosequi potest . de quo & an in negocijs põt contradicere, & restitutionẽ petere,

ADDITIONES.

a Pueri. *Dicebat Vb.& Io.post eum, si iurauit se esse minorẽ, bene posset iurare nunc se tunc in instrumento fuisse maiorẽ , puta die sequen,iuramentum,nisi de certa minori ætate iurasset. Reddit ergo in his aduocatos cautos.*

b Legitimè. *Hoc inducit.*

c Opponere. *Hac ratione distinguuntur quidam, an sciuerit uel ignorauerit secundo casu audiatur,maximè negotio non finito.C. de iuris.& facti igno.l.error. Facit.ff.de iudi.l.non idcirco.§.1.In primo casu non audiatur.nam qui licitam prouocationem omisit, perpetuo silere debet.C.vt li.penden.l.fi.*

d Claudicare. *Vt de excep.cum inter.sup.& sic primo dicto standũ est. Posset tamen dici reũ,si malitiose distulit , condemnandũ in expensis,ut de excep.exceptionem. hoc uerum si dicat processum non tenere,ut ibi no.in glo.etiam si hoc dico, quia aliquibus uidetur,& si liquidum est pro actore bene gestum.ut quia publicatæ sunt attestationes.& tunc non repellitur & tenet processus,& ex eo fertur sñia pro minore,secundum do.meũ Mar. Sili. in p.l.nõ eo minus.alleg.no.eod.ti.neq;& l.ita demum . Aut non est liquidum,& tunc repelletur,& processus est nullus. Sed Io.de Ra.etiã primo casu dicit eũ repellendum , sed tenet processus, & instabit ut cum curatoris autoritate ex primis actis feratur sentẽtia.ar.ff.de rescin.uendi.si id qđ §.1.secundum quod locus non esset condemnationi expensarum.& uide Cyn.in prĩ. l. non eo minus.Vber.de Bo.ext.uolumen per eundẽ.l.si id quod.tenet idem quod Iac.dicens esse in optione minoris desistere a lite tota,aut illã cũ curatoris autoritate finire. Allegat etiam ff.de act.emp. l. Iulianus alias incipit,inter eum. §.si quis colludente. Nec dicatur secundũ eũ,quod leges illæ loquantur in contractu , & hic tractamus de iudicio,quia & in iudicio contrahitur.ff.de pe.licet.§.idem scribit Adde qđ gesta.per minorẽ,in cuius fauore teneãt sine curatoris autoritate tenent cõiter docto.in d.l.nõ eo minus . & Bartol.in l.si tutor.ff.in qui.cau.in integ.resti.non est necessaria.*

e Ignoret. De *quo inf.eo.uer.sed quid si præsente.& uer.seq.*

f Casibus. *Eic,ut de iud.c.ul.lib.6.*

g Pro alijs. *Dixit Rof.ubi supra,gaudeat, qui furioso negocia sua curanda committit*

h Interdicta. *Contra habent a iure curatores legitimos,scilicet,agnatos.ff.de mino.l pater.Insti.de cu.§.furiosi.dicit Ro.licet tales habeãt,non est per id talis eis administratio interdicta. Adde dicendum de hoc,ut.l.si cui bonis ff.de uerb,oblig.*

i Mulieri. *De muliere religiosa dic,ut de iu.c.2.li.6.*

K Cautum. *Roff.dixit me legisse,& non memini.*

l Amicis. *Rof.dixit generi, & melius.*

m Excommunicatus. *Qui separatus est a corpore Christi,& a cõmunione fidelium: secus si a primo separatus esset per peccatum mortale,etiam si sit infamis,sed non a secundo sic.sed de isto uer. & seq.expediebat Ro. Adde Fede.consil.116,ubi dicit, quod nec suam iniuriam prosequi potest.*

n Papam. *Vide quod ibi post eum & Host.scripsi in gl.dixit hoc Innocen.*

a petere,no.in præ.c.cum inter.ſm Papam a.Sanè rēo ne
ceſſario excommunicato,oīs legitima deſenſio in iudi
cio reſeruatur:vt ext.de iudicijs . intelleximus . & ēt in
caſu voluntario:puta,ſi canonicus alicuius eccleſiæ vo-
luntariè,ſe opponit ei,qui eſt electus in prælatū eccle-
ſiæ ſuæ,pendente ꝯfirmatione electionis. Licèt enim
ſit excōmunicatus,admittetur tñ ad deſēſionem eccle
ſiæ,ad quam tenetur,pp.quod neceſſario admittiť. Si
vero pro re propria,vel pro ſuo intereſſe,non admitteť
b & ſic curia hodie ſeruat b.Vtrū hæc exceptio in audien
tia admittatur ꝯ impetr iatē,not.j.de reſcrip.præſenta
ta.§.rōne formæ.ver.ſed quid ſi ꝯ.Quid de minori ex-
cōmunicatione? Reſpon. illa non repellit ab agendo.
ext.de cleri.excom.mi.c.ſi.3.quç.4. Angeltrudam.niſi
aliquis participet alij in cri me,uel ei, qui excōmuni-
c catus fuit cum participibus c.ext.de, ſent. excommuni-
cat.nuper.& c.quod in dubis.& c.ſi concubinæ. Et iun
ge hic quod eſt j.de except.§.nunc uidendum.uer.por
14 ro.& §.ultum.uerſ.& quoniam.† Itē quod eſt d de por
d tatus qui non agit,nec conuenitur ſuo nomine: ſed fi-
ſcus qui in eius bonis ſuccedit.ff. de fideiuſſo . ſi debi-
tor.ff.de nouat.quoties.C.de bonis dā·ſi quis poſt. Idē
eſt in quolibet,q amiſit ciuitatē.ff.de capitis dim.l.1.li-
cèt hodie bona damnatorū non publicentur D.de bo.
dam.auth.bona ꝯueniūtur tñ,ſi deliquit:vt infra tit.pro-
xi.§.item ſeruus.& ſeq.Item quod ſpoliauit reum ali-
qua re:uñ non reſpondebit,niſi reſtituatur,& hoc ſiue
cauſa ſit ciuilis, ſiue criminalis. quod dic ut ext. de re-
ſtit·ſpol.frequens.lib.6.& c.ꝯquerente.eo.tit.ex.in anti.
3.quæ.1.redintegranda.& per totū.ex.de or.cog.c.2.C.
de rei ven.ordinarij.C·de appel.l.1.C. do. inter vir. &
e vxor. ſi maritus.e Item ꝙ eſt apoſtata,ſecundum Ioā.de
f Deo f.4.q.1.c.1.& 2.& 3.q.4.c.j.2.& 2.q.7.alieni.Pręmiſ
ſa iura loquūtur in cauſa criminali.Idem tñ in cauſa ci
g uili.cum ſit inſamis,g vt 6.q.1.infames.& inf.a ver.pro
15 xi.† Item ꝙ eſt infamis qui non poteſt agere,ſm quoſ-
dam.3.q.5.ꝯſtituimus.ex.de teſti.licet.ex.de excel. prę.
inter dilectos.C.de inſa.l.vnica.li.10.6.q.1.inſames.& 2.
q.·.prolubentur.C.qui accuſa.non poſ.crimin s.Et præ
miſſa iura loquuntur in cauſa criminali.Idē tñ vr in ci-
h uili.3.q.4.c.pen.Roſ.h dicit ꝙ agere poteſt,ex quo non
eſt ſeparatus à communione fidelū.ex.de cle. excom.
mi.ca.ſi.Qui autem ſint infames,in Repertorio noſtro
plenè poteris reperire.Et an poſſint accuſari,dicam in-
16 fra in ti.de accuſatore.uer.item ꝙ eſt infamis.† Item ꝙ
i eſt periurus i,qui non p̄t agere nec habere rem quā pe-
tit,22.q.5.paruuli.ubi de hoc ext.de iureiur. querelam.
ext.de fideiuſſo.c.2.in fi.ext.de except,dilecti.C.de tran
ſact.ſi quis maior.Item ꝙ rē quā petit,renunciauit uel
abiurauit.ext.de reſcrip.ex parte 11 Item ꝙ.non appella
uit intra decceniū.ext.de elec.cum dilecti & de ap.Ro-
mana.§.1.lib.6.Item ꝙ non eſt appellationem proſecu
tus intra terminum competentem. ext. de appel. cum
ſit Romana.& c.perſona.Item ꝙ pactum uel conces-
ſio ex qua agit fuit perſonale,& nō reale,ut ex de tran-
ſact.ueniēs.& ff.de pact.in perſona.& l..ꝯ.iuris.ſi filius.
de inſtit.cum ueniſſent.de præ.c.niſi.in fi.de deci , ext.
multiplici.uel ꝯtinet ſpeciem ſimoniæ. ex. de tranſact.
conſtitutus.1.2.quàm pio.Itē excipitur , ꝙ patrocina-
tus fuit alij petenti rem quam ipſe nunc petit. extr. de
tranſact.ex literis.Item quod non recuperabit rem:niſi
reſtituat quod bono animo à colono in cauſa eſt expē
ſum.ext.de in integr.reſtit.c,1.Item nemo cogitur in-
initis agere. C. ut nemo inui.agere uel accuſ. co.l.ne-
K mo k.Item quòd non dedit libellū:uñ reſpondebitur ei
ext.de libel.obl.c.1.3.q.3.c.induciæ.§. offerātur.qđ dic
ut infra de libel.conce.§.utrum. Itē.ꝙ non dedit ſuffi-
cientem cautionem de lite pſequenda , uel pœna ſol-
uendi,ſi ſuccumbat,ut C.de epi.& cle. auth. generali-
ter.& C.de lit.conte. auth. libellum.quæ ſunt.3. q.3. &
C.de dila.auth.quod fieri.Sed hoc de conſuetudine nō
ſeruatur.quod dic vt infr.de ſatiſd.§.1.Itē ꝙ per ſe non
proponit factū:quod tñ facere debet.ext.de iud. paſto-
ralis. Sed quid ſi ſit vniuerſitas quæ p ſe non agit , quo
l modo narrabit? De hoc ibidē,ſecundum Papam l. Itē
ꝙ propter viri maleficium vxor non debet puniri, ext:
m de pig.ex literis m.Item ꝙ iurauit non accuſare,uel nō
agere,vel non conuenire.extra.de accuſat.veniens ext.
de reſcrip.ex parte 1. Item conuentus de dolo excipit
contra actorem,quòd alter ſimiliter qui tenebatur,ſol
uerit.nam vno ſoluente cæteri liberantur.ff.de dolo. ſi
plures in Auth.ut ſpō.lar.§.rurſus.Item ꝙ actor nō ſer
17 uauit fidē:uñ nec ipſe ſeruare tenetur:iuxta illud,† Frā
genti fidem,fides frangatur eidem.extr.de iureiur. per
uenit.2.C.de pac.cū proponas. Item quod eſt ſeruus q
n non p̄t pro ſe, uel p alio agere n in ciuili uel criminali
cauſa,niſi in ſpecialib.caſibus,qui habentur C.de iud:.
ſeruus.C.de preci. Impe.offe.l. 1.C.de quæſt.l.1.C.ſi p
o uim,uel alio modo poſ.tur. fu.l.1.o C. ubi cauſæ fiſ l.ſi.
p ff.de iud.uix.certis.ubi de hoc p.ff.de re.iur. quod atti-
net. Conueniri tamē poſſunt ciuiliter , & criminaliter
q accuſari q lege Iulia,de ui priuata : & in eius accuſatio
ne ſeruetur , quæ in accuſatione liberi ſeruantur. ff. de
accu.l.hos.§.ſi ſeruus.& §.omnibus.Intereſt.tamē: qa
ſi uolo agere ciuiliter contra ſeruum,tunc concipiā li-
bellum in perſonam domini,ut patet infra de ſol. §. p̄-
notandū.uer.uerū ſi ex.& ſeq.& de pecu.cte.uer cæte-
rum. Si uero criminaliter,tunc concipe libellum, ut di
cit.l.ff.de accu.libellorum.quæ eſt 2.q.8.Dño autē con
18 ceditur defendere illū,ut C.eo.l.2.† Sic ergo patet, ꝙ
excōmunicatus qui nō conuenit,ſed cōuenitur, ut ex.
de iudicis,intelleximus.ſimilis eſt ſeruo q nō accuſat,
ſed

ADDITIONES.

a Papam. *Vide quod ibi poſt eum & Hoſt.dixit in gl. no.quòd.*
b Seruat. *De hoc ſcripſi poſt prędictos in decr.dilecti de exe. in gl. fortè agendo. Adde,quod hoc ſequitur Abban d.c.dilectio.*
c Participib. *Soluo quod habes de ſenten.excom. cap. ſtatuimus. lib.6.*
d Quod eſt. *Iſt: etiam ver.fuit Roſ.ad fi.ti.*
e Maritus. *Hanc legem ſolam ad hoc allegauit Vber.de Bona. ſed Vber.præallegabat oēs tres,quæ cōpetunt,cum obijcitur ſpoliatio facta ab actore,maximā quā lo ſuper eadē re,ſed ipſe Vber.dicebat iure ciuili non haberi de iſta exceptione ſpoliationis acta, ſaltē à tertio. Inducebat tamen prouerbium,quod homo deprædatus litigare poſt.*
f Io.de Deo. *lib.2.in prin.*
g Infamis. *Et eſt excommunicatus in caſu decre.ſecundæ, ne cle. vel.mo.lib.6.*
h Roſ. *Ver.ſupra ver.item quod eſt excommunicatus.*
i Periurus. *Nō bene cōueniūt prepoſito caſus vel exceptiones,q̄ licèt dent victoriā cauſæ,non tamen repellunt agentē. & multas tales ſubmittit. De iſta verò & ſeq.in quantū de iuramēto loquātur,& de ver.infra.item cū iurauit. vide infra de excep. §. dicto ver.ſed quæro.& ver.ſeq.cum ſua remiſſione.*
K Nemo. *Vide de hoc infra . ver.pen.*
l Papam. *Vt ibi ſcripſi.ſuper 1.gloſ.*
m Literis. *Etiā ſi maritus eſſe hæreticus,ꝙ dic vt hære.Acc.lib.6.*
n Agere *Dicunt Azo.& Hoſt.niſi ſit ſeruus.principalis.*
o l.1. *Et in caſu illius legis licet domino abſēte agat p recuperāda & pro retinenda,pro adipiſcenda non aget, vt no. Accur.C.qui le.perſo.l.vlti.& Azo.ibi in ſum.*
p Vbi de hoc. *In tex.& glo. enumerat Hoſti. in ſum.de iudic. §. 3.ver.item attendenda.*
q Accuſari. *Et ſciendum,ꝙ in §.omnib.ſtatim allegato, habetur duplex litera, vna ꝙ pæna huius l.nō cadit in ſeruū, alia ſiue nō. Prima plus amicatur textui , in quātū p̄miſerat ex c.l.Iul. & e. hāc habuit Roſ.q dicit hoc p̄ter l.Iu.& c.tamē vtraq; litera bona de quo ſatis ibi glo.vt ſcilicet accuſari non poſſit illa lege ad penā pecuniariā,poſſit tamen accuſari ad corporalem. Dānat.l.u. ea l. puniūtur publicatione tertiæ partis bonorū,ergo nō cadit ī ſeruū illa pæna. vide ſupra de accu.in pri. Adde plene p Bar.in d.§.oīb.*

a sed accusat̃ [a] & vide ℨ.ver.Itẽ seruus.Item q̃ est statuti.
id est libertas est sibi sub conditione relicta,qui pendẽ-
te conditione pro seruo habetur.ff.de statuli.statulibe-
rum in medio tpe.& l.statuliberi à ceteris in prin.Item
b q̃ commisit crimen læsæ maiestatis [b].Item q̃ est hęres
adhuc ℨ.deliberationis tempora constitutus:his.n.rerũ
alienatio & diminutio per legẽ est interdicta vnde sup
eis non possunt actiones exercere.vt ff.de do.ꝉ.donatio
nes.2.in fi.C.ad leg.Iul.ma.l.fi.ff.de iur.delib.ait prætor
§ 1.ex.de hæret.vergentis.Item q̃ est tutor, & est accu
satus de suspecto, vnde non agit tutor, licèt non sit ei
interdicta administratio,ℨ.de tuto.uersic.si autem per
præmissa.nec etiam finito officio:ℨ.eo.tit.ver. item tu-
tor.Idem etiam potest dici in prælato de dilapidatione
suspecto,suspicione probata.ex.de simo.licèt Heli. ver.
sicul.quia uero.ex.de accu.c.fi.3.q.2.quia ea.ext.de dol.
& contu.veritatis.de oth.deleg.venerabili. Tales enim
non possunt alienare,vt in præ.conco.ergo nec rem in
c iudicium deducere:vt ff.de iure delib.ait prætor [c].Item
quòd est ab hæretico hæres institutus,vnde non potest
pro hæreditate agere.C.de hęreticis.cognouimus.&in
præd.decr.uergentis.& eod.tit.si quis episcopus.Itẽ uir
& uxor prohibentur inter se famosas intentare actio-
nes constante matrimonio.ff.rerum amo.l.1.C.eo.l.di
d uortium.In casu tamen speciali uir & [d] uxor deferens
commendatur,& de bonis eius certam partem cum fi
sco partitur,ut C.lib.10 de his qui se deferunt. l. unica.
Item serui ꝯ dominos,uel econtra.C.an seruus ex suo
facto,l.fi.ff.de iud.l.lis nulla.2.q.1.c.prohibentur.arg.ꝯ,
23.q.4 si ecclesia.Dic,ut ℨ.de accusa.uer.itẽ, q̃ est liber
tus.Item quòd est libertus,qui non auditur ꝯ patronũ,
e uel patronam,uel parentes,uel liberos [e] patroni, maxi-
mè in famosa actione,uel quæ famam sugillet,nisi hoc
impetret.ff.de excu.tu.nequaquam.ff.de obsequijs.a li-
ber.pa.pręst.l.1.l.nec serui.& l.seq.ext.de ser non ord.de
famulis.Insti.de pœna te.liti.in fi.ff.de in ius uoca.l. sed
& si hac lege.§.prętor.& l.quicunque.§.1.& C.eo.l.1.&
2.C.qui & aduersus quos.l.fina.prohibentur etiã pete-
re restitutionem in integrũ aduersus patronum. C.q.
& aduersus quos.l.fi.q̃ dic,ut ℨ.de rest.in integ.§.1. uer.
itẽ pp.Non põt etiam accusare,ut dicã ℨ. de accus. uer-
sicul.item q̃ est libertus.Item quod est adscriptitius q
non admittitur contra dominum,& fortè nec econuer
so.C.li.11.qui in eau.col.censi.dom.acq.poss.l.2.†Item
19 quod fuit contumax uel inobediens iudici: & ideo dẽt
ei satisfacere quem contempsit:& etiam de aduersario
& de expensis:& idoneè cauere quòd in terminis com
parebit,priusquam absoluatur.ff.ex qui.cau. ma. sed &
si per prætorem.§.actio.uer.sed & si dum.& uers.idem
que.ff.de iud.cũ quẽ eX.de dol.& cont.actor.lib.6.& 4.
q.5.quisquis.11.q.3.absit.& c.certũ.eX.qui fi.sint.l. per
uenerabilem.§.rationibus.uers.qui autem superbierit.
& uer.cuius sententiam.eX.de maio.obed c.2.Item qd
est furiosus:qui nec pro se,nec pro alijs agere potest. 3.
q 7.infamis. §.tria.in prin.& q.9.iudicas. eX. de success.
inte.c.fi.de codici.l.2.& s.uer.item supponitur. Item q̃
reo dedit noxam seu damnum ff.de noxa. actio. l. cum
f seruus f.3.q.1 redintegranda secundum Ioan. De Deo:
Item quod de eadem re non potẽst eodem tempore ci
uiliter & criminaliter agere.ff.ui bo.rap.prætor.§.1.ff.đ
publ.iud.interdum.ff.loca.si merces.§.culpæ.Dic.ut ℨ.
uer.item proponens.Item quod est bannitus. ff.ex qui
cau.ma.sed & si per prætorem.§.actio.Nam deportato
comparatur,ut not.Insti.quib.mo.ius pa pot.sol.§.1 rele
g gati [g].Item quod agens fami.ercis.non est cohęres,nec
communionem habet cum possestore.ff.fami.erciscũ.
20 l.1.ff.de excep.l.fundum.† Item quod est filiusfa.[h] qui
h non potest agere contra partem,vel contra eum in cu
ius potestate est,etiam cum venia.C.de in ius voc.l.fi.ff.
eo.gñaliter.& ff.de iudic.lis nulla Instit. de pœna tẽ.lit.
i in fi.nisi in certis casibus.Primus [i],si velit agere de ca-
strensi peculio.ut in prædic.l.lis nulla.ff.de fur.si q̃s uxo
ri.respon.1.C.de in ius uoc.qui in potestate.vel de quasi
castrensi,quod hodie redactum est ad similitudinem
castrensis.ut C.de in off.test.l. fi.§.in his itaq; de quo iã
dicam.Secundus,in causa alimentorum. C.de alien. li.
a pa.l.fi.ff.de agno.lib.l.si quis a liberis.§. si uel parens. l.
Tertius, si petit emancipari in illis casibus, in quibus
k pater cogitur eum emancipare [k].ff.de cõdi.& demõst.
l cui legatum [l].ff.si quis a pa.fu.ma.l.1.& fi.C. de epi.an si
lenones.& C.li.11.de specta.& sce.& leno.l.fi.Quartus,
si cum reuerentia factum patris arguit, dicens se ab eo
per uiolentiam de possessione expulsum,non ut crimẽ
intentet,sed ut possessionem recuperet.ff.de accusa. hi
tamen casus.§.liberi.In causa enim criminali filius nõ
agit contra patrem,ut 2.q.1.c.prohibentur. uersic.libe
ri.Quintus,si patri sit hæreditas relicta,vt filio restituat,
filius agere põt,vel vt restituat,vel ut de ea non dissipã
da caueat.ff.ad Treb.l.Imperator.Emancipatus etiã nõ
põt,nisi venia impetrata:ut C.de in ius uoc.l.fi. Sed tũc
nec in criminali, ut dixi· nisi in eum iniuriam com-
miserit:ut C.de.pa.po.l. 3. Vnde non potest contra eũ
agere de furto,sed actione in factum sic:sit C. de dolo.
mal.si supstite.De hoc ℨ.de accusatore.uer.item quod
est libertus. Nec põt ẽt petere restitutionem in integrũ
aduersus patrẽ ℨ.de in integ.restitut.§. 1. uer. item pro-
pter,& hoc siue sint patres naturales, siue adoptiui. ff.
21 de in ius uoc.parentes.& l.seq.& l.adoptiuum. † Sed [m]
m nunquid edictum de in ius uocando locum habeat, si
discipulus magistrum,uel iuuenis senẽ sine uenia in ius
uocat? Vr̃ q̃ sic.ff.e.gñaliter Nam personas, quibus re-
uerentia debet̃, nõ possumus in ius uocare sine uenia,
ut ibi,at seni debet̃ reuerentia.ff.de iure immu.l.semp.
2.q.6.anteriorum.uer.illud etiam eX. de transla. quan-
to.& magistro:ut ff.de dona.l.Attilius Regulus,96. di.
quis dubitet.8.quæstio.1.qualis:6.quæstio.1. sacerdotes
Sed non

ADDITIONES.

a Accusatur.*Hanc instantiam dabat Roff.1.q.quare seruus de cri*
ne accusabatur,& non accusabat.Adde Bart.q̃ quia reipublica
interest maleficia punire ext.de sen.excom.ut fiant. ff.de fideiuss.
si à reo.§. vltra.ad leg.Aquil.ita vulneratus,in fin. expedit illum
expediri,si delinquat.Alius autem delinquens licet nõ accusetur
a seruo,per alium poterit accusari.In ciuilibus autem ideo regu-
lariter nõ agit:quia actiones sunt de iure ciuili ff.de orig.iur.l. 3.
ad fi.1.c.cui seruus nõ participat;imo quo ad id habetur pro mor
tuo ff.de re.iur.l.antepe.nec habet communicationem edicti ciui
lis,nec pratoru.ff.qui testa.fam.poss.qui testamento.§.si seruus.
b Maiestatis. *Sic coniunxit Vber.de Bona. cuius fuerunt isti duo*
uer.item quod est.cum seq.
c Prætor.*Quomodo illa lex non dat regulam,uide infra eodem.§.*
in princ.ultim.col.
d Virum.*Qui per tacitum fideicommissum instituebat hæredem*
non capacem,ipsum vel alium iuxta ibi not.
e Liberos. *Etiam non hæredes? Item nec extraneos hæredes.C.de*
ius.uoc.l.4.ubi not.quare extraneus hæres liberis non debet reue
rẽtiã.ff.de obseq.a liberis,etc.l.hæres.qua tamen debetur extra-
neo hæredi patroni,quã,&c.no.Roff.ubi de edictis.super.3.edicto
f Seruus.*Nõ probat ad qđ inducit.ẽ l.antep.& sic allegat eã Io.*
de Deo.Cau.l.3.ubi de patrefa.Itẽ Vbe.de Bosio sub uer.si cõue-
niat al.sup ru.ver.ĩ ceteris actionib.aliter ponit hac uer. ibi unde.
g Relegati.*Vide infra de cessio.actio.§.1.uer.illud etiam quæri-*
tur.& remissiones alias ibi dabo.
h Filiusfa.*Istud membrum vltra duas chartas durat, includendo*
ver.sed cum clericorum.
i Primus.*Verba Vber.de Bonacur,& Roff.vbi de dictis, in ter-*
tio edicto.
K Emancipare.*Sunt quatuor,tres probant iura, quæ allegant,*
quartum addam,& hic casus not.Instit.qui.mo.ius pat.pot.sol.§.
fin.& dixi de resti.in integ.constitutus post pria.
l Legatum.*ff.de adopt.nonnunquam.& l.seq.*
m Sed.*Versiculus iste fuit Roff de edictis,super tertio edicto.*

a non est ita:& prædicta lex generaliter [a], loquitur de reuerentia paternitatis, vel patronitatis. Et iūge hic quod not. infra de do.& contu.§. restat. ver. sed et uocans. & se. Sed non econuerso pater potest ꝙ. filiū agere. ff. de iu.lis. vbi de hoc. Nā intra domū debet inter se & filium ortas dirimere q̄stiones. C. de pa.po.si filius.& l. ꝑgnātium. C. an seruus ex facto suo. l. fi. Interdūm pater petit filium per interdictum de liberis exhibendis. ff. de exh. l. 1. §. 2 & l. 3. in prin. a quo repellitur, si eum exposuerit: vt C. de infan. expo. l. 2.& ext. eod. c. vnico. Item potest contra filium agere, vt eum alat: ut infra qui fi. sint legiti. in princip. Item & in alio casu: vt C. de pa. po. l. 1. Itē in casi rēsi peculio: ut C. de iudi. lis. nulla. ff. de in ius uo. l. adoptiuum.& hoc cum ciuiliter agitur [*]. Nam criminari potest pater filium. ff. ad leg. Cornel. de sicar. l. auditum.& criminaliter agit contra eum: ut C. de pa. po. ter

b tia [b]. Sed quæ est ratio, quod criminaliter agere potest, & non ciuiliter? Respon. quia in criminalibus consiliū capit personam patris pro filiis. ff. de adulte. nec enim. Item not. quod id, quod dixi in filio. locum habet in nepote & omnibus descendentibus, ff. de in ius voc. sed si hac lege, §. liberos. sed videtur secundū canones, quod potest filius conqueri de patre, & econuerso, ciuiliter & criminaliter, 2. q. 7. quæritur.& 33. quæst. 6. capitu. 1. & arg. C. de pa. po. l. 3.& no. infra ti. proxi. ver. Item quod

22 est frater.† Sed & filiusfa. licēt sit maior, tamen sine pa

c tris [c] consensu contra quemlibet extraneum non agit nec conuenitur, nec in iudicio esse potest:& si fit, nullum est iudicium: ut C. de bo. quæ lib. cum non solum,

d in 2. colum versi. necessitate [d]. C. de anna. excep. l. 1. §. fi. & C. ad Mace. l. fi. Consensus enim hic exigitur ad solēnitatem: qua deficiente nullum est iudicium. ff. de transāct. cum hi. §. prætor. Hoc tamen fallit in tribus casib. Primus est, quia si absens sit, agit pro sumptu, seu pro

e viaticulo [e] non recepto. Secundus, pro furto sibi facto. Tertius, quando pater vel patris procurator abest, vel si pater est præsens, est tamen senex, vel demens, sic quod non potest filio agenti, vel defendenti consentire. ff. de iud. si longius. ff. si cert. pe. cum filius. ff. de procur. filiusfa. respon. 1. ff. so. ma. si cum dotem. §. eo, autē tempore, & §. nec non etiam illud: ff. de minori. sed si u-

f nus. §. filiosa. Idem si filia agit sine consensu patris [f] in casu C. de col. auth. quod locum. In factum quoque actio

g nes filius fa. exercete pt. ff. de act.& ob. l. in factum [g]. Sed & in aliis quatuor, scilicet in actione iniuriarū, quod vi aut clam, depositi, commodati. ff. de act.& ob filiusfa. & in pr. l. si longius.& ff. de iniur: l. lex Cornelia. §. in

23 lege.† Item cum agit de peculio. ff. ad Maced. l. usque In quo tamen sic distingue: quia peculium aliud castrēse, aliud quasi castrense, aliud paganū, siue rusticanum, quod subdiuiditur. quia aliud est aduentitium, aliud ꝓfectitiū: vt colligitur Inst. per quas per nob. acqui. §. sācitum.& C. de inoffi. test. l. fi. in prin. C. de bonis quæ li. cū oportet. §. 1. Castrense est, quod in castris quæritur, ff. de castren. pe. l. castrēse.& l. si forte. Quasi castrēse est quod ex publica causa in ciuitate quærit, vt salaria ex publico, vel ex aduocatione, vel notaria, vel doctrina, vel medicina, vt assessoria, & similib. publicis salariis C. de aduoc. diuer, iudi. l. fori. tui. C. de episc. & cler. sacrosanctæ. C. de in of. test. cū antiqs. ver. de aliis aūt. & in ꝑ. l. cum opportet.& C. de assesso. l. velut. Qui enim stipēdia de publico habent, dicuntur quasi castrense peculiū habere: vt in præ. ucr. de aliis autem. Nec intelligas, ꝙ per præ. l. cum antiquis. moderni aduocati dicantur habere quasi castrense peculium, ut serui hic habeant illud præcipuum, quod lucrantur: quia ibi loquitur de eo, quod publice percipiebatur. Erant enim conscripti in matricula, & salaria de publico percipiebant. Nec obstat prædic. l. fori. quæ intelligitur secundum illam secundum Albe. Papien. nisi forte in aduocato fisci uel

h pauperum, & similibus, qui alicubi statuuntur [h]. In piç missis aūt casib. s. cùm agit de peculio castrēsi, uel quasi castrensi, bene agit filiusfa. absq; patris consensu. ff. ad Treb. Imperator. ff. ad Maced. l. 2. quia in his maior censetur: ut in præ. l. vsq; & ff. quando act. de pecul. est

i an. per totum. [i] Oportet autē eum docere, quod sit castrense uel quasi, si negatur. nec prius lis contestabitur. & probitur hoc ff. de pecul. l. 3. §. 1. Dominus tamē Ac

K cursi. dicit [k], quod cum agitur de castrensi vel quasi, necessarius est patris consensus, per præ. l. cum nō solum versus princi. Sed tu dic ꝯtra, vt iam dixi. pro eo tamen facit præd. l. cùm non solum. §. fin. aūt pater. ver. simili

24 quoq; modo.† Sed quid si filiusfa. qui uult agere de peculio castrēsi, uel quasi, sit minor. 25. an nūquid debet curatorē habere? Dicunt quidā, ꝙ non. Tu dic, quòd habebit curatorem bonis eius datū, secundum quod intelligitur C. de bo. mat. l. 1. §. 1.& de bo. quæ lib. l. 1.& l. fi. §. fin. autem secunda.& in Auth. ut lic. ma.& auiæ. §. 1.& 2. C. de auth. præs. clarum. ar. extra de æta.& quali. c. indecorum.& ca. ex ratione non dico personæ: quia ei, qui in alterius potestate est, non datur cura-

ADDITIONES. tor. C.

a Generaliter *Vt ibi not. de qua glo. sumptus fuit iste ver. Et dominus ad istius declaratione diuidebat quatuor casus illorū, quib. reuerētia debetur de iure ciuili, & de illis lex illa nō loquit qa in ius non vocantur. eod. tit. l. 2. & dic, vt ibi not. Secundus illorum quibus debetur ex verbis & mente dicti pratoris, & illi enim ve ni a vocantur, in pr. l. fin. C. de in ius voc Tertius illorum, quibus debetur ex mente vel interpretatione, vt socer, socrus, & in his loqui potest lex illa vt ibi not. in fin. glo. Quartus quibus naturali aquitate conceditur, vt hic, de quibus loquitur iste versi. & istos in ius vocari nulla lex vetat. Adde, vt ibi per Alex de Imo quid de eo, qui leuauit de sacra fronte. vbi Bal. Ang. Pau. de Cast. tenent quod in ius vocari non potest sine venia, & sicut nec pater adoptiuus. & ibi dicit Bal. quod hac ratione videtur, quòd nō possit esse testis pro eo, quē leuauit Tamen Batt. tenet contrariū in quæstione. versic cū inter dominum Simonē. Idem tenet Bald. & Salice. in l. parentes. C. de testib. in l. testis idoneus. ff. de test. Et quod magister, vel doctor possit in ius vocari sine venia, tenet Ioan. de Platea in §. pœnales. Insti. de act. Defensor autem vniuersitatis sine venia in ius vocari nō potest sec n ū. Ang. in l. generale. Bald. in l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. eo. tit. Quid in nouerca & priuigno etiam ibi vide.*

b l. 3. *Et dicit præses sententiam quam pater dici voluerit, vt ibi in fine per hoc intelligas, quod sequitur.*

c Patris. *Qui non sit vilis homo, nec bannitus ff. sol. matr. l. si cum dotem. §. si pater propter. & §. seq. & de iniuris. l. sed si vnus. §. filio & §. seq.*

d Necessitate. *Et ibi in 1. glo. Accur. reddit rationē, quia ipse nō est integer homo, sed medius. Quæ ratiō approbatur, sup quo vi de Cyn. in præ. §. in secunda opinione, 3 bi inuenies distinctionem Iacob. de Are.*

e Viaticulo. *Id est, in via portatur pro expensis in studio.*

f Patris. *Textus dicit inuito patre. & est casus, quando maritus vergit ad inopiam, & dos est ampla.*

g Factu. *Et cum buatuor sint actiones in factum, de qua lex loquitur, ibi not.*

h Statuūtur. m. *Hoc tenuit antiqua gl. in ꝑ. l. fori. Sed in additione tenuit contrarium, per l. velut C. de assesi. cum assessores, nō recipiant de publico, & tamen quod acquirunt, est velut castrense. Item quod miles ex militia acquirit, licēt non est castrense. ff. de castren. pec. si forté. ergo idem in aduocato. qui militat, vt in l. ad uocati de aduo. diuer. iudic. Item cum ista salaria priuatorum succedant illorum loco, quæ dabantur de publico, ergo, & ca. magna, versi. cum igitur.*

i Totum. *Bene facit de sepul. licēt, in fin. lib. 6.*

k Dicit. *In l. cū non solū. in gl. magna ante fi. & similiter l. in. ibi n. concordat, Sed cōiter illud improbatur, vt sequitur. quod probat l. miles t. §. ff. de castren. pec. coniur. ti a lege, qui pōt muitis. ff. de re. iur. Inducitur et lex ff. de furt. si qs u tori. post pri. ff. ad Mace per quā hoc tenet Gui. de Suz. Allegat et ff. de iu. l. lis nulla. & de mun. l. 3. §. fin. aūt. Adde, qđ Bal. quē sequitur P. de Ca. di

cit, q in d.c.fi.de iu.datur regula, q filiusfamilias nō pōt esse in iu-
dicio sine cōsensu patris, & illa reg. est generalis: & nō pōt intel-
ligi, nisi in casibus, in quibus ipse filius agit, ut agere pōt: & sic
quando pater non habet vsumfructum, qualitercunq; nō habeat
vel quia nolit, vel quia nō possit: qa si haberet, exercitiū actionis
cōpeteret patri, non sibi: vt eadē l. §. vbi aūt et postea ab illa re-
gula excipit causas beneficiales, de quib. pater non habeat se in-
tromittere. quia dicitur militare. non sic in alijs non benefici ali-
bus, in qbus, filius nō militat. Vnde dato, q pater nō habeat vsu-
fructū, nec sit legitimus administrator, saltē debet iter mittere ad
integrandam personam filij, per illud c. filij. Et dicit Pau. de Cast.
se uere putare, quòd hęc fuerat mens Imperatoris. tamen commu-
nem opi. & contrarium eius, quod hic refero, tenet eiur con. 54.

tor. C. de curat. fur. l. fi. rñ. 1. Aduentitium aūt est, quod
ex successione materna, vel alia iusta causa prouenit: vt
in præ. l. cum oportet. C. de eod. filiæ. & in hoc non po-
test agere filiusfa. licet actiones ad eum spectēt, sine pa-
tris auctoritate: cum earum exercitium, & vsusfru. talis
a peculij: [a] ad eum spectet: C. de bo. ma. l. 1. & in præ. l. cū
non solum, §. Vbi autem. ff. de iudi. si longius. §. si fi-
25 lius. † Profectitium vero est, quod filiusfa. de rebus pa-
tris acquirit, seu quod ex eis prouenit: vt quia ex modi-
ca patris pecunia multa lucratus est, & in his filius non
agit: nam totum cedit patri: vt Instit. per quas per nob.
acq. §. 1. & in præ. l. cum nō. Item nec nomine patris, vt
coniuncta persona admittitur secundum quosdā: quia
cum filiofa. nō fit iudicium inuito patre, vt sic corriga-
tur: C. de procur. exigendi. Et est speciale secūdum eos
in peculio. vt filius non admittatur tanquam coniun-
cta persona: ne fortè id fiat in fraudem, vt in præd. §. si fi-
lius. & arg. 10. q. 2. si œconomus. & ff. si cer. pet. l. cum fi-
lius. Vel verius dic, q admittatur coniuncta persona. ar
b gu. C. de testa. sancimus [b]. † Sed quid si dubitatur, an ex
29 profectitia vel aduētitia causa filius quæsierit? Dicunt
c quidam [c] pręsumi quòd ex profectitia ad instar vxoris.
ff. de do. inter vir. & vxo. Quintus, eX. de don. inter virū
& vxorē c. 2. arg. contra Instit. de leg. agna. suc. in fi. Azo
d dixit [d] attendendum esse, an pater sit inops, & filius sit
diligens in arte sua. & tunc præsumitur pro filio, an ve-
ro econtra, & tūc pro patre. C. arbi. tu. si defunctus: alias
autem non potest filiusfa. agere sine cōsensu patris, nisi
e vt dixi. Verum tamen Azo [e] exigit patris cōsensum, in
his tamen in quibus sibi acquiritur vsusfructus: & non
in his in quibus nō acquiritur. quę no. C. de bonis, quæ
f liberis. Auth. id est. Ot. vero & Baga [f]. exigunt tantū, vbi
vsusfructus patri non quæritur, ideo quia nō uult. Vbi
autem patri non quæritur, quia non potest. tūc nō exi-
g gunt, vt no. in præ. l. cūm non solum g. Tertij dicunt, q
iudicium cum filiofa. couuēto sine patris consensu ha
bitum tenet. ff. de minor. l. deniq; §. sed vtrū. ibi: & qui-
dē in potestate manens, &c. ff. de fideiuss. si dubitetur. §.
fi. ff. de nox. ac. quoties. & l. ie. Nec obstat secundū eos
l. cum nō solum. quia loquitur de vrbanitate, alioquin
id esset in patris potestate, vt conueniretur filius, vel nō.
Agere tamen non potest hodie secūdum eos vt in prę.
l. cum non solum. sed nec olim poterat agere, nec actio
nes suo nomine mouere, nisi in casib. qui sunt in præ.
l. filiusfam. ff. de ac. & obl. Imò earum exercitium patri
si præsens erat competebat. ff. de ininiu. sed si vnus. § fi-
lio. & not. in præ. l. si longius. § 1. Alij dicūt, q si filiusfa.
pōt hodie ex delicto cōueniri: & olim etiā poterat pter
h consensum patris, vt in præ. l. quoties [h]. sed non ex con-
tractu, vt in præ l. cū non solū. Nec obstat præ. l. deniq;
quia ibi in conuentione bene interuenerat consensus
patris, sed ex causa iudicati potuit conueniri, quia res
iudicata non est uētillanda, sed executioni mandanda
ff. de iudi. si pretor. ff. de mino. 25. ann. cum fideius. ff. de
excep. rei iudic. l. fi. Vel secundū Lanfr. loquitur secun-
dum sua tēpora, secundū quæ poterat cōueniri filiusfa
milias sine consensu patris, & tenebat iudicium, vt ibi,
hodie tñ non potest: vt in. l. præ. cū non solum. Tu dic,
27 vt dixi s. ver. sed & filiusfamilias. † Cōsiliū tñ est. vt sē-
per patris consensus requiratur, etiā in delictis: & hoc
si filius maior sit. Si verò minor sit, si nō sufficit patris cō-
i sensus in iudicio [i]. quia filius pupillus patris consensu
obligari nō potest: vt ff. de ver. obl. l. fi. § 1. Instit. de inu
ti. sti. pupillo, & vide. ff. de pec l. 1. §. 2. Nā sicut in stipu-
latione cōhitur cū pupillo, sic & in iudicio: ut ff. de pec.
licet. §. sed si filius Dandus est ergo ei curator, cuius au
toritate conueniatur. Nec obst. q filio in patris potesta
te constituto curator dandus non est. C. de cur. fur. l. fi.
quia verum est, q personæ dari non potest, sed liti, vel
rei sic, ut in præd. l. cum non solū. & in Aut. ut li. ma. &
auiæ in princip. Sed nec istius curatoris sufficit autori-
tas sola, imò necessarius est cū ea patris consensus, qm
autoritas tutoris uel curatoris operatur, ut iudicium ip
sius minoris suppleatur per illam legem, vt perinde ha
beatur, ac si maior esset. ff. de acqui. poss. quamuis. §. in
fans. Imò aliqñ minus facit tutoris uel curatoris autori
tas, quā maior ætas, quia licèt illa interueniat, tñ nihi-
lominus datur ipsi minori in integ. restit. quod non fie
ret, si maior esset Cautela est ergo, qñ uis conuenire fi-
liumfamil. minorem, q facias patrem consentire, & fa
28 cias ēt sibi dari curatorem ad litē, secūdū Vber. † Sed
quæritur utrum pater cogatur defendere filium, Dñr
quidam, q in delictis, & in ciuilibus nō potest cogi, ut
defendat tanquam defensor, & extraneus, sed ut pater
& legitimus administrator sic, ar. in præ. l. quoties. & ff.
ex qui cau. in pos. ea. hoc autē. §. 1. ubi dř, quod tutores
& curato. & huiusmodi administratores coguntur ca-
ptis pignorib. & alijs remedijs defendere, uel remouen
tur ab administratione. C. de proc. eū quem. ubi uide
tur innui, quod si uelint ab administratione cessare, nō
coguntur, quasi sit in eorum electione. Vel dic hoc ue-
rum

ADDITIONES.

a Peculii. *Iustè quæsiti aliàs secus: qa de tali adstricto restitutioni nec vsus, nec vsusfructus cōpetit patri. ff. de acq. pos. q seruus & ff. pro socio. l. quod autem. & vide quod dicā infra de test. sup rub. post Ia. de Are. sui consilij mēbro 5. Adde quòd Bald. in l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. tenet dominiū rerū malè acqsitarū transire in patrē: quia qui soluit vsuras transfert dominiū, & à sponte soluente recessit, & filius quæ ēt nō pōt, nec valet stare. In pcedēti ergo relinquitur quod patri quæritur. Alex. in d. l. quod seruus. conatur defendere opinio. Bar. quæ cōcordat cum Io. An. hoc ibi vide, & Ang. qui etiam tenet opi. Barto. cons. 207. in fin.*

b Sancimus. *Et no. ex. de proc. non mirislè in gl.*

c Quidam. *Refert Gui. de Suza. in l. vlt. C. de pign. quòd per illam legem dixit Pla. indistinctè præsumi pro patre: & dicit quòd nō habetur lex, quæ melius id dicat.*

d Dixit. *In summa C. de bo. quæ li. ver. quid si dubitetur. tamē hoc dictum attribuit Accur. Io. in l. cū oportet in pri. C. de bo. quæ lib. quod ēt ibi approbat do. meus, si mortuo patre quæstl. esset cū fratre. Placet quod tenet illa gl. in fi. scilicet qd probet agēs & sic pcedit dictū Pilei in 1. q. 114. qui ponebat fratrē agentē: & iudicau. t pro filio. Adde, q probet agens, tenet Abb. Sen. con. 36. vbi ponit multas præsumptiones, quæ faciunt pro filio.*

e Azo. *Et Guid. de Suzaria.*

f Et Bag. *Catol. ti. 1. ad fi. 1. col. & eadem sunt verba Vber. de Bona. eo. ti. & loco.*

g Solum. *Bene allegat ibi gl. mag. in fi. Ottonem hoc dixisset.*

h Quoties. *Aliqui distinguunt, an debeatur pœna corporalis, & tunc non requiritur. per l. nam quod. ff. ad Trabel. & ff. de his, q sui vel alie. iur. sūt l. filiusfam. an pecuniaria: & tūc cōsētire debet quia fieret executio in peculio. Ia de Are. nō requirebat consensū vbicunque deerat ratio, quare consensus requiritur. & de hoc p Cy. in l. cum non solum. parte 2. in 8. no. Adde Pet. de Anch. cōs. 72. inci. visis omnibus & singulis.*

i Iudicio. *Dicit Vber. contra. licet per præalle. l. multi fatui dicerent contrarium.*

rum esse in procur.& defensoribus,sed in tut. & cur.&
similibus est electio iudicis,vtrum velit cogere, an re-
mouere. Et uide C.de admi.tuto.l.fina. Pater autem ui
detur omnino cogendus:quia remoueri non potest &
uide C.de bo.quæ.l l.fina,§.necessitatem.Sed nunquid
in publicis iudicijs potest filius agere sine consensu pa-
a tris? Dicunt quidã [a],ꝙ non.C.de bonis quæ libe.l. cum
non solum.§.& filii. Sed ibi loquitur in pecuniariis cau
sis. Vnde dic contra:quia quod ad ius publicum perti-
net.non refert inter patrem & filium.ff.ad legem Iuliã
quod attinet.&videtur expressum.ff.ad legem Iuliam
b de adult.inter liberos.§.filius.&l.filiusfa.[b] † hoc quoq;
29 scias secundum Homobon.quod quæ de patris cõsen
su habendo dicta sunt,locũ habent, quando filius agit
vel cõuenitur ex ea causa, ex qua nihil patri quæritur
vt prædixi. Porro si ex ea causa sibi competunt actio-
nes,vel etiã tenentur alteri,ex qua patri quæritur vsus-
fructus,tunc pater habet earum exercitium,& in eis ip-
c se agit,& conuenitur [c].C.de bon.ma.l.1.& in prę.l.cum
non solum.§.2.versic.vbi autem in vnum. Et hoc in ad
uentitijs.nam in castrensi,vel quasi,non est necessarius
patris consensus:vt supra dixi. Sed certe non bene vi-
deo,quando in aduentitijs patri non quæritur vsus fru-
ctus cum lex,cum oportet.dicat ei in omnibus vsusfru
ctus quæri. Vnde intellige præmissa,cum patri acquiri-
tur vsusfructus,sed si ipse eum respuit, & de hoc con-
stet:tunc enim obiciatur eidem de consensu patris. C.
30 de bon.ma.l.1.& in prę.l.cum non solum §.1.† Sed qđ
si pater nolit consentire filio agenti in casibus, vbi est
necessarius eius consensus? Responde cogetur per of-
ficium iudicis captus pignoribus:vt in præ.l.cum non so
lum.ibi necessitate,per offic.iudic.&c. Inst.de satisd. tu.
& cu.§.quibus.ff.de vent.insp.l.1.§. ex hoc edicto.;ibi:
quis ergo,&c.ff.de dam.infect.l. 4.§. 1.ver. an tamen.
uel mulcta indicta.argu.ff.de vent.inspic.l.1.§. ex hoc
d rescripto.versic.cogenda vel secundum Lanfr.[d] p miss.
in posses.bon eius ff.de in ius voc.satisq; licet patri ne-
gabitur vsusfructus.arg Inst.de acquisi.per arro.§. fi.ff.
e si ex nox.causa agga.sicut vsusfructus.§.fi. Vel fortè[e] suf
ficiet patrem interpellari ad hoc,vt iudicium valeat, li-
cet nolit consentire.ff.ut in poss.leg.vel fideicom.l.2.§.
f non exigit. Sed tutius est,si consentiat[f]. Ecõtra videtur,
ꝙ consensus patris nõ ualeat,qui inuitus cogitur. ff. de
auto.tut.l.1.§.fi.& l.2.ff.quod cum fal.tuto.auctor.l.no
g uissimè,§.quod si compulsus[g],extra de spon.cum lo-
cum,20.q.3.præsens. Credo tamen eum cogendum, si
cut dixi,si grande pręiudicium filio paretur nisi iustam
causam proponat,quare consentire non debet.ff. de l.
1.huiusmodi.vt de nolente fiat volens.8 p.distin. cap.fi.
Sed quid si iurauerit non consentire? Respon. nihilo-
minus cogetur,cum non potuerit in præiudicium al-
terius iurare:& fiet ei remissio iuramenti.ff.ad mu.l.fi.
in prin.& C.qui mili.non poss.l.1.lib. 12. & cum periu-
rus sit imputet sibi,quia ita temere iurauit,sicut alias di
citur in iuramento calumniæ,secundum Vbertum de
h Bob.[h] Quid nullo modo vult consentire? Respon. [i] de-
i tur curator bonis. in Auth.vt li.ma.& auiæ.in princ. ff.
de cur.bo.dan.l.fi.ff.ex quibus ca.ma.l.ab hosti.in prin-
cip. Si enim absens est quis iusta de causa peregrinatio-
nis,uel captus ab hostibus,dabitur curator bonis, si nõ
est qui eum defendat,vt in præ.l. ab hostibus. & C. de
postl.re.l.3.non tamen dabitur personæ: vt supra dixi.
31 † Sed nunquid poterit per epistolam vel nuncium con
sentire,si absens est[k]. Ar.quòd sic.ff.de acquir.hære.l.
si quis mihi bona.§.iussum: extr.de offic. dele.pruden-
tiam. Respon.1.ext.de temp.ord.nec episcopi. Vber.de
l Bó.[l] & Iaco.But.[m] & Odof.not.ꝙ presentialiter coram
m iudice consentiet,ad similitudinẽ tutoris.arg.ff. de au-
to.tuto.obligari.§.pupillus.& §.tutor.& l.accipientis,
& Inst.eo.§.fin.& ar.de pœn.dist.1.quẽ pœnitet.in prin.
ext.de sent.excom.quod de his.in fi. Gerit autem pater
legitimã administrationẽ,tanꝗ tutor in bonis filio dela
n tis. D.de bo.ma.l.1.[n] Vel dic,qđ dabit curator bonis, q
cõsentiat vice patris ar.in præ.l.cũ nõ solũ.§.fin.autẽ in
32 2.† Sed certè feci citari filiũfa. ĩ casu in quo eget patris
cõsẽsu;nõ cõparet:quærit an debeã mitti in possessio-
nẽ causa rei seruãdæ? Respon.si ille cõuenitur ex casu
castrensi vel quasi,sufficit eum vocari: nec est necesse
patrẽ uocari:. ut ff. de castren. pecu. miles. §.1.& debeo
mitti in possessionem , & hoc si ille sit ætatis legitimæ.
Sed si agebã de peculio,ĩ quo pater habet vsumfructũ,
& ille proprietatẽ: tũc non põt fieri missio, nisi patre ci
tato,qui est legitimus administrator, vt C.de bo.quæ li,
l.1.& l.cũ oporeet.§.ubi autem.| Si vero agebam contra
illũ super profectitio peculio,tunc etiam nõ debet fieri
missio,quia pater,ad quem totum pertinet,debuit con
ueniri,non filius, qui nihil in eo habet nisi possessionẽ,
ff.de acquir.posse.l.possessio.§.1.ff.ex qui.cau.in pos.ea.
33 Fulciminis.§.si qs hac.† Sed quid si ꝯuenitur super ad-
uentitio peculio,in quo pater nihil hẽt, & filio agẽti &
fugienti

ADDITIONES.

a Quidam *Accu.in p̃.gl.magna circa fi.alternatiue tamẽ Simõ Vin.dicit hoc uerũ,si ciuiliter uel criminaliter agatur p eũ uel cõtra eũ,si ordinaria uia agatur.scilicet oblato libello,uel instituta accusatione:secus si ex officio suo iudex procederet contra eum quia tunc consensus non requiritur. Et quib.casib.requiri possit, ui de inf.de in qui.§.2.*

b Filiusfa. *Sed primi dicunt leges illas correctas per l. cum non solum.an aliquid patri deperire possit vide supra ea. col. plus dicit Gui.de Suz.quod etiam in priuatis delictis non requiritur patris consensus.ff.de noxa.puot.de cond.fur.l.4.de iniuris.l.sed si vnus §.filio.& §.filius. Adde,quod Bar.dicit in d.l.inter liberos.§.filij ff.de adult.quòd ille leges non sunt correctæ. Et uide Bal. in l.si filium ff.de his qui sunt sui uel alieni iuris. An.in d.§.filius. Pe.de Anch.consi.72.*

c Conueniunt. *Et ut tunc satisdet de rato,uel iudicato soluendo, inf.de syndico.uer.sed quæritur.*

d Lanfr. *& Alber. Papien.qui dicit sic seruari:dicebat,ꝙ ẽt propter necessitatem casus, vel crimen puniretur:si erat criminaliter accusatus;filius poterat dari curator personæ:sicut aliàs fit in l.fi.C.de sen.pas.secundum illa parum facit:quia pater deportatus non habeat filium potestate.*

e Fortè. *Sic dixit Vber.de Bona.*

f Consentiat. *Ita ibi Accu,in mag.gl. vel secũdum Gui. de Suz. interloquatur iudex procedi posse cum filio sine patris consensu, & propter iudicis autoritatem valebit iudicium.ff.de mino.l.aut rator.§.qui 1 tamẽ. Alia iura ad idem : ibi vide in gl. hoc uo. pro dicto proxi.§.interpellari sufficit. Facit l.si.longius.ff.de iu.contũcta cum l.non tantũ.ff.de fideic.li.§.siue iusta.& l.neq; infantes §.1.per quas probatur,quandoq; præsentẽ consentire nolentem haberi pro absente,& tempore absentiæ audietur ,ergo & tũc Adde, vt per Bar.in d.l.non solum.*

g Compulsus. *Ad istas leges & ad l.2.ff.de iud. circa pri.respõdetur,ꝙ aliud est autorizare vel agere,aliud consentire. De hoc loquimur secundum Accu. Sed qui de Suza dicebat contraria loqui, cũ quis cogitur ad id, ad quod non tenetur,hic ad id, quod tenetur,& iuris executio non est iniuria .ff.de iniurijs l. iniuriã.§.1.*

h. Vber. de Bob. *Quod vide infra de iura.cal.§.vl.post pri.& vide simile de teste.§.pen.ver.quid si quis.& de dect.§.1.in fi. Facit etiam quæstio dominicalis 33.de quo scripsi de off.or. quia plerique.in glo.pen.lib.6.*

i Respon. *Secundum. Iac. Bald.*

K Absens est. *Intellige,id est.non præsens in iudicio. & sic ẽt intellexit glo.in l.cũ non solum.hoc dixi.& si pater longe abesset, non est necessarius nuncius vel epistola,per l.si longius ff.de iud.*

l Vber.de Bób. *Et de Bona.& licet hoc teneat respondent tamẽ ad leges allegatas infra vt statim dicam.*

m Iaco.But. *In meis scriptis Iac. But.tenet primam per §.iussum Adde, quod eadem tenet Bar.in d.l.cum non solum , quia aliud est consensus aliud autoritas*

n L.1. *Mutauit autor verba Vbert.qui dicebat leges illas loqui in*

auctoritate

autoritate præstanda pupillo, sed pater habēs administrationem in bonis filij gerit vt pater non vt tutor. alle. eandem legem, & facit quod dixi in ver. sed pone quod lis in fi.

fugienti consentire debet, nunquid propter eius contumaciam, patre non uocato, sum mittendus in possessionem peculij? Respon. sic quia tunc ipse filiusfa. debet conueniri suo nomine. Et si dicatur, φ pater debuit consentire, respondeo, uerum est in iudicio: sed si filius non uenit, quare debuit pater citari, ut consentiret? frustrà enim consentiret, si filius non ageret, uel ueniret. ar. ff. ex qui cau. in pos. ea. l. 2. Licet ergo ordinarium iudicium sine patris consensu non ualeret: ualebit tamen extraordinarium scilicet missio. arg. C. qui ad bon. pos.
a admit. l. 1.ᵃ Nam & uideo φ fit missio. contra pupillū, & contra minorem. ff. de bo. auth. iud. pos. ea. l. hoc autē & l. pupillus §. ideo. ff. de bo. auth. iud. pos. si minor. Cautela tamen est, quod & pater citetur. & facit Instit. de ac qui. per arro. §. 1. Licèt tamen filiusfa. non possit suo nomine agere: tamē bene potest esse procurator alterius. ext. de procu. non iniuste. ff. eo. l. filiusfa. §. ipse quoq;. ff. de mino. cum mādato. & procuratorem facere in præ. missis casibus, in quibus ipse potest agere · ut in eadem
34 l. & infra de procu. §. 1. uet. item φ constituens. † Sed an egeat patris consensu, cum procuratorio nomine pro
b alio agit? Acc. dicit ᵇ φ sic, argu. in præ. l. cum non solū respon. 1. in fi. & de annali exce. l. 1. in fi. C. manda. l. 3. C. ad Mace. l. fi. Idem dicit G. Na. & secundum hoc nō intelligitur decr. non iniuste. Nam non admittitur quis pro alio, quin & pro se ipso admittatur: licèt quandoq; quis admittatur pro se, & non pro alio. ff. de pestu. l. 1 §. 2. Cum enim oporteat eum satisdare de iudicato soluendo, vt J. de satisda. §. expedito. in princip. non posset
c hoc facere, cum nil reputetur habere. Tu dic contra ᶜ, arg. ff. de in ius voc. quæsitum. & l. sed si hac lege. §. fi. & arg. eX. qui mat. accu. pos. cum in tua. & de test. licet. Gerit enim personam eius, pro quo agit. ff. de. procu. l. 1. in prin. & in fi. 93, dist. c. fi. 4. dist. c. 1. Et ad hoc facit. ff. eo. filiusfam. §. ipse quoque ext. eo. non iniuste. Quod autem. per se non potest agere, illud inductum est in eius fauorem, ne lædatur in re sua: vnde non debet in eius læsionem in alijs retorqueri. C. de legib. l. quod fauore. Hoc autē damnum & emolumentū ad alium spectat 2. q. 6. biduum, & ideo non procedit ratio domini Acc. Sed nunquid tutor aget consensu patris? Resp. non: vt
d in præd. l. quæsitum ᵈ. † Quid si filiusfa. contra ipsum pa
35 trem agat, quod potest quandoq; vt prædixi? Dic quod non est tunc necessarius eius consensus. arg. ex. de accu sa. ex parte. & c. olim quia omne benefic. si legis est am-
e pliandum. in Authen. consti. quæ de digni. §. illud ᵉ. Vel dic, φ dabitur filiofa. curator ad litem, qui aget: cuius officium lite finita cessabit Instit. de Auth. tu. in fi. ff. de tutelis l. 3. §. si pupilli. in fi. prout no. in simili casu eX de
f rescr. edoceri. ᶠ † Sed nunquid tenet præceptum ei sine
36 patris consensu factum, Non vī, cum sit sententia: vt ff. de iudic. si debitor. An contra, φ tenet, & φ non sit sen
g tentia: vt ff. ad leg. Aquil. proinde. Accu. dicit ᵍ φ si fiat post litem contestam, teneat, secus si ante. Mihi videtur, φ si non licet ei munus sine patre, scilicet contestari litem: multò fortius maius, scilicet recipere præceptum totius causæ. C. de præcib. Impera. offe. quoties. ff. de reg. iur. non debet cui. & ext. de deci. ex parte. 95. dist. illud. & c. eccle. 74. dist. gesta. ex. de sen. excom. cum illo
h tum ʰ Et not. φ si causa, in qua præceptum datur, libellus fuerit oblatus, sit lis contest. alioquin non, φ dic, vt
i not. ext. de elect. dudum. 2. ⁱ Sed an filio coram arbitro agenti pater cōsentiet. Videtur φ sic cum arbitria sint redacta ad instar iudiciorum. C. de iud. rem non nouā.
k & ff. de arbi. l. 1. Dic contrà, secundum Accur. ᵏ ff. de pe
37 cu. l. 3. §. sed si filiusfam. † Sed pone quod lis est cōtesta ta cum filiofami. sine consensu patris, nunquid patet cogetur consentire, si forè fuit omissum: & si postea ɔ̄sentit, an valebit? Respon. cogetur, nec ēst spōte ɔ̄sentiens ɸficit: qa iā stetit in iudicio sine patris voluntate. ar. ff. d aucto. tu to. obligari. §. fi. & Insti. e. ti. Nā ante litis ɔ̄testationē debet ɔ̄sentire, sicut & cautio rati in principio ɸstat. ff. de proc. Pomponius. §. rati. q̄ simpliciter ɸstat ad iudici securitatē. ar. ɔ̄. ff. de iudi. licet. p quā legē Lanfr.
l dixit ɔ̄, sed ibi ratum habet is, cuius nomine egit ˡ. ff. de neg. gest. si pupilli. §. si ego. Eodē ēt modo respondeo ad l. ff. qui satisd. cog. l. Iulianus. ad alias incipit, si aūt quidā
m tñ ɔ̄ ᵐ: vt infra. versi. sed an valeat tunc. Et nunquid valent acta habita in tali casu? Dicit Iac. & Bal. φ. sic;, maximè testib. mortuis: vt C. de testi. l. fi. nō. n. ratione, quę ɸducta sunt in cā, dr̄ iudiciū nullū: sed rōne ɸsone filijfa. q inhabilis erat ad agēdū ab initio sine patris ɔ̄sensu: est

ADDITIONES.

a L. 1. *Facit quod scripsi post Inn. de app. ex rōne. super fi. 1. gl. ver. quod enim dicitur, & de concessio. praben. post electi onem ad fi. in gl. sententiam istam.*

b Dicit. *Vbi supra post prin. magna. glo.*

c Tu dic contra *Et sic est hodie approbatum de procu. qui generaliter. §. 1. li. 6.*

d Quæsitum. *Sic dixit Accur. in prædicta gl. Et est huius dicti ratio, quia tutela est publicum munus autoritate, sed vtilitate priuatum. Instit. de excu tut. in prin. In publicis autem muneribus non curatur patria potestas, in quib. filiusfa. loco patris habetur. ff. ad Treb. nam quod. in prin. ff. de his qui sui vel alie. iur. sunt. filiusfamil. & facit ver. sed nunquid in publicis supra eod.*

e Illud. *Et sic no. Accur. in l. cum non solum. ad magna glo.*

f Edoceri. *Vide infra de sindi. ver. sed quid si causa.*

g Dicit. *Nō dicit sic apertè, vt dicis Gul. quod vide præ. gl. magna Ex qua ego puto Accur. intellexisse casum conuersum scilicet quā do sine litis contestatione fit præceptum in confessum, vt fieri solet, cum non fit sententia, & tenet preceptū. Sed quando fit post contestationem, tunc propriè fuit iudicium & sententia, & sic nō tenet. Pro primo dicto facit l. proinde. in fi. ff. ad l. Aquil. vbi dicitur, quòd sententia non habet locum in confessum. Et vide quod ibi no. in fi. vt gl. & sic est uerum, φ talia præcepta non requirunt solennitatem sententiarum, de qua de reindi. c. ult. li. 6. C. de sent. ex breui. reci. per totum Adde, ut per Bar. in d. l. cum non solum. uer. quæro, quid si præceptum.*

h Illorum. *Distingue causas, ut dicetur inf. uer. duobus. uer. prox.*

i Dudum. *2. in gl. sed pone. & uide infra de sent. prola. §. 2. uersi. est quoque.*

K Accur. *In gl. magna, de qua supra, cui etiam continuatur sequēs quæstio. Sed Gui. de Suzar. respondet legi sequēti, φ ibi nō dicitur quod possit litigare, licet possit compromittere, unde tenet, quod in his casibus, quibus acquiritur, uel acquiri pōt patri ususfructus, necessarius erit consensus patris coram arbitro, alias nō, iuxta dicta supra uers. sed quid si dubitatur. Simon Vinc. secundum Ioan. distinguit inter arbitrum & arbitratorē, ut primo casu ideo, quòd in iudicio. per pra. l. 1. ff. de arbi. Secundo casu obligetur pater de peculio. ff. de pecu. licet. §. sed is filius. Quod apparet quia talis arbitratus non dicitur sententia, sed transactio, sicut de nenditione sic facta, si Titius fuerit arbitratus. C. de contrahen. empt. l. fi. Institu. de emptione, §. item precium. Adde de hoc ut per Barto. in d. l. non solum.*

l Egit. *Subdit Accu. hoc uerum, si filius non patris, sed suo nomine agebat, dicit Simon, uel dic melius, quòd ibi indeterminate requiritur consensus propter quod sufficit quandocunque cōsentire. Sed in l. cum non solum. determinate, id est, ab initio. unde non sufficit fieri quandocunq;. Allegat §. iussum. de quo infra 4. uer. Inducit ad hoc, quod requiratur consensus ante lit. contest. §. eo. tempore. in l. si cūm dotem ff. so. mat. de quo. §. dicam super præ. uers. de quibus determinato & indeterminato consensu remittit ad ea, quæ scripsi. C. ad Mace. l. fi.*

m Contra. *Inter quos sunt Gui. de Suzar. & Oldra. qui super l. cū non solum, dicebant, quòd cū lex non requirat certum tēpus cōsensus, omni tpe poterit consentire, inducunt. ff. de pet. har. l. si quo tēpore. de rei uē. l. si aūt. §. 1. ad exhi. l. ungi. §. si qs. Et per hoc uide Oldra.*

ultra.etiã responsum ad quæstionem quæ sequitur in uersi.sed qd
si pater cui solutionis quo ad illam non obstat.ff.so.ma.si cum do-
tem.§.eo autem tempore,imo facit pro cum ibi dicatur,filiam an
te litis contestationẽ pænitere posse,patet in ipsa contestatione nõ
consensisse.sed prius.Non obstat etiam l.obligari.§.tutor.ff.de au
torita.tutor.quia aliud in tutore,cuius autoritas redintegrat pu-
pillum .no.sic in filiofa.Patet primum.Secundum ff.de ver.ob.l.
fi.§.1.Instit.de inuti.stip.§.furiosus. Et.de facto videmus filium-
fa.esse magnæ discretionis,quam patria potestas non minuit.Fa-
cit ff.ad Treb.nam qd.in prin.Item videmus eos ætate grãdenos
quinquagenarios & vltra , non est ergo de illis ad minores æqua
tio facienda.Satis dici potest cum Cy.quod opi.Speculatoris. quã
Symon.& Pet.sequuntur,sit vera eo casu,quo pater est legiti-
mus administrator,quia scilicet vsumfructũ agnouit.Tunc etiam
a principio litis actor debuit esse p iura p eos inducta.Si vero non
agnouit vsumfructum.cum solũ in signo repudiationis requiratur
consensus,& ne litem resuscitet,quandocunque hoc signum & con
sensus interuenerit,satisfactum erit illi legi & sic procedat opi-
nio.Lanfran.Gui.& Old.Cũ vero ext.illa bona filius cõuenit vel
conuenitur.cum in illis possit esse in iudicio hodie sicut olim , re-
stat quod consensus non requiratur , vel dubitanti an requiratur
sufficiat quod quandocunq; interuenerit.Ad prædicta facit versi
culus,sed quid si dubitatur.supra eod Adde,vt per Paulũ de Ca-
stro con.54.vbi mentionem facit de hac addi.
& hoc vt facultas probationũ non angustetur , sed sal-
ua sit.C.de hæreticis.qm̃.in fin.& 13.q.2.quanquã.& ff.
de test.curent.Item facit ad hoc,q̃a ex inutili contractu
a trasfertur dominium [a]. vñ.Bart.processit venditio,vt in
firma,&c.vt no.ff.de dolo.l.eleganter.§. 1. Itẽ vtile non
debet per inutile vitiari.C.de do.l.sancimus, C.de iure
do.siue generalis.extr.de elect.illa.& arg.ad hoc ext. de
testi.præsentata.& c.causam quę.C.de arbit.l.pe.&ff.de
of.pręto.p̃to.Barbarius.argu.m̃ ɔ̃.C.si à non ɔpet.iud.l.
fi.ext.de appel.vt debitus in prin.& de iud. at si clerici.
in prin.cum suis ɔcor.& 11.q.1.in clericorũ,quæ possũt
38 In ɔtrarium responsionem mouere. † Quid si filiusfa.
egit iniuriarũ sine patris ɔsensu,& fuit lis contestata,de
mum pronunciatur nullus processus,per l.cum non so
lum.§.1.nunquid per talẽ litis ɔtestationem est actio p
petuat? Vr̃ q̃ non,cum nõ sit legitime cõtestata , vnde
p non facta habet.arg.in his,quæ not.ext.app. vt debi-
tus.in prin.& C.ne de sta.defun.l.si mater.Nã nec bono
rũ possessio admittit,nisi petatur p filiũ intra legitimũ
tempus.C.qui admit.ad bon.possess.l.1.Et prætetea hęc
actio odiosa est:quia datur ad vindictã,& iõ restringen
da.ff.de libe.& posth.cum quidã.de pę.di.1.pœnæ.Nec
in ea datur minori restitutio.ff.de minor.auxiliũ.&hoc
credo uerum.Audiui tñ aliquos cõtrarium asseretentes.
b arg.p̃ eis C.de anna.exce.l.1.in fi.[b]† Verum filiusfa.pos
39 sit facere pacẽ de morte patris:not.j.de homici. ver.il-
lud aũt.Sed quomodo filiusfa.põt obligari sine ɔsensu
patris:ut in præ.l.cũ non solũ ɔ̃ illud ff.de ver.obl.fi.§.1.
Rep.non obligat̃ principaliter,sed per obliquũ,s.post ɔ
40 sensum patris habitũ.† Sed qd si pater filio dedit gene-
rale mãdatũ,vel generaliter ɔsensit,vt ageret, vel se de-
c fenderet ɔ̃ quẽlibet,vel in oĩbus causis,quas habet [c]? Vi
det̃ sufficere:q̃a tm̃ facit generale mãdatũ,quantũ spe-
d ciale.ff de admi.tut.l.si duo.in fi.cũ suis ɔcor.[d] Et arg.ff.
p socio.l.actione.§.renũciare.& ff.de iniur.l.sed si vnus.
§.pcuratore.C.de bo.q̃ lib.cũ oportet.§.fin.aũt.ar.ɔ̃, ff.
de mio.illud.§.si talis.ff.de autorit.p̃s.obligari.C.ad Vel
le.iubemus.C.de autori.p̃s.clarũ.& de acqui.hære. si q̃s
mihi.§.& puta generaliter.& §.iussum.ff.de ritu nupt.
e generaliter.[e] Sed dic,q̃ sufficit generale,ne pater cogat̃
sępius ɔsentire,ar.C.de cur.fur.l.1.in fi.Generale.n.mã
datũ sẽper sufficit:nisi dicat̃ q̃ spãle exigat̃:ut no. ff.de
pcur.l.Pomponius.in pri.Nec est iure cautũ q̃ hic exi-
gat̃ spãle mandatum.Sed opponit̃:nam vr̃ de mente le
gis , cum non solum,spãle exigi vt pater inquirat cau-
sam,quare agere vult filius. Vnde alij distinguunt vtrũ
ita dixit,mando,uel ɔcedo,vt possis agere ɔ̃ P. & G. &
oẽs alios,cõtra quos cãm habueris:vt tũc valeat.An di-
xerit gñaliter non expresso aliquo speciali, ut tunc non
valeat,arg.ff.si quis cau.sed & si quis.§.quæsitum.& C.
quãdo mul.tu.offi.fun. potest.Auth. matet.secundum
f Vber.de Bo.[f] Iac.Bal.dixit non sufficere generalẽ con-
g sensum:imò requiritur specialis [g]:vt ff.de acqui.hær.si
h quis mihi bona.§.iussum [h].ex.de app.c.2.Inuitus enim
intelligitur.qui expressè non consentit,ff. de seru. vrb.
41 præd.in uitũ.† Sed nunquid sufficit vnus consensus se-
mel in initio litis præstitus,an vero in quolibet actu, pu
i ta in qualibet positione,hẽt consentire? Dixit idẽ Iac.[i]
q̃ si ante lit.conte.consentit,q̃ in lite possit esse,vel etiã
in ipsa lite,hoc non sufficit:immo necesse est,q̃ cõsen
tiat in qualibet positione & r̃nsione,sicut dr̃ de tutore,
in præ.l.clarũ,& Inst.de autorit.tuto.§.tutor,ff.e.l.obli-
gari,§.fi.In quib.dr̃,q̃ tutor in qualibet parte litis debet
pupillo autoritatẽ præstare, sicut & iudex delegatus p
se debet in medio,in principio, & in fine cognoscere:
vt C.de iud. Auth.ad hoc.ext.de off.deleg.ca.super quę
stionum.§.intentionis.Sed hoc non placet:vnde dic,se
mel ab initio sufficere consentire,arg.ff.eo.accipientis.
k ff.quod iussu.l.1.§.1.& ar.16.q.1.monachi,ext.de postu.
c.2.Et ad hoc facit præcedens disputatio qõnis & vide
42 inf.de cura.§.fi.ver.sed nunquid sufficit,& seq.† Sed nũ
quid filiusfa.põt pacto renunciare illi legi,cum non so-
lum,videtur q̃ sic:cum in eius fauorem sit inducta , C.
de pact.l.fi.& l.si quis in conscribendo,ext.de fo. cõpe.
si diligenti,de reg.& transe.ad re.Apostolicam? Dic cõ-
tra.nam illud in fauorem Reipu.est inductũ, nec filius-
fam.accusationes subeat incompetentes.ff.de pact.ius
publicum.& ff.ad Maced.l.1.& l.sed & si pater, in fi. &
j.de conclu.& renun.ver.cui aũt iuri.Interest.n. reipu-
blicæ,ne quis re sua malè vtat̃.Inst. de his q̃ sui vel alie.
iur.sunt §.& rectè. Quid si promisit pœnã,si contraue-
niret? Resp.nõ tenetur,ex quo pactum non tenet, C.de
leg.

ADDITIONES.

a Dominum.*De hoc dabo remissiones super rubrica de emp.*
b In fi.*Diuersitas illa fundatur super varietate opinionum , quas*
vidisti supra uers.sed quid si dubitatur.Et certum est, q̃ si lex,fi-
liusfa.ff.de actio.& obl.non sit correcta,non procederet quæstio,
quia si teneret iudicium & contestatio,& uide sup.uer. sed nun-
quid.In publicis tamen formatur quæstio , quando propter causã
illam pronunciatum est processum nullum,licet fortè non sic pro
nunciari debuerit.Facit sup.ver.prox.& uide quod dixi sup.c.har.
1.eo.tit.super uers.quid si minor.
c Habet.*Dictum Oldr.dixit supra ver.seq.sed pone quòd lis .*
d Concor.*Multa induxit Mar.de Fano ad istam partem , & ad*
contrarium in quæstione,de qua infra dicam.Et multa videre po
tes in §.quæsitum infra alleg.& in omnib.Broc.de off.ord.c.2.in.
gl.2.& superca.& 23.dist.quanquam.Ad solu. Broc.uide Iacob-
de Bel.super præ.l.si duo.in solutione contrariorum.Adde, q̃ suf
ficit generalis consensus,Bal.cons.153.lib.2.
e Generaliter.*Facit de elect.c.fi.*
f De Bo.*Facit pro ipso de procur.qui ad agendum.lib.6.*
g Specialis.*Et expressius allega.Cyn.Auth.de æqual.dotis.§.fin.*
uer.sin autem.
h Iussum.*Mart.de Fan.qui satis disputat hunc casum in quæstio-*
ne,pater filio,vbi tenet etiam speciali casu expresso generale ad
ditum non tenere.Inducit sic l.nunc §.generalis consensus non suf
ficit in adeunda hæreditate,ut ibi,multo minus in iudicio,cum hę
reditatem minor accipiat sine curatore iudicium non,ff.de acqu.
hær.l.si minor.C.qui legit.perso.per totum,ergo hoc fortius. Indu
cit etiam l.Labeo,ff.de sup.leg.& l.iubemus,C.ad Velle. & ff.de
transa.cum Aquiliana.Inuenio etiam Albert.Gal.idem tenuisse
§.iussum,& hoc not.in opere,sed in reportationibus super l.cum
non solum,§.filius.
i Idem Iacob.*In meis scriptis tenet quod sequitur, dicens q̃ illud*
approbat generalis consuetudo.
K ff.co.*s.de an.tu.Adde Barto.& glo.in l.non solum,Bald.in l.1.C.*
de sacrosanct.eccles.vbi dixit sufficere generalem licentiam da-

tam

tam filio, ad hoc, vt possit testari ad pias causas. An autem iste generalis consensus sufficiat in causa appellationis, uide secundum Alex. Dy. Bal. Sal. in l. si Iudex. C. de procurator.

legi. non dubium. 10. dist. iudes. ext. de fide inst. inter. in
fi. Quid si super hoc iurauit? Videtur quòd possit con-
trauenire, ut in præd. concor. & ext. de for. compe. si di-
ligenti. in fine. Dic contra, si pubes sit, C. si aduer. vend.
Auth. sacramenta. 22. quæstio. 5. pueri. Sed pone φ filius
patre absente egit, quod potest, vt dixi s. ver. sed & si fi-
liusfa. demum pater reuersus vult tractare quod actum
est? Resp. dicit Lanfran. φ non potest: alioquin aduersa-
rius autoritate legis deciperetur: quod esse non debet,
C. de his, qui ve. æta. l. 1. ff. quando act. de pecu. est an l. 3.
43 & C. de sent. pass. l. fi. 20. quæst. cap. de viduis. † Sed quid
si præsente patre sine eius consensu litē cōtestatus est,
& aduersarius nihil opponit: quia ignorat eum habere
patrē, vel esse in eius potestate? Dicunt Lanfr. & Iac. Bal.
& quidam alij, φ post litem cont. non pōt hoc opponi:
cum sit quasi dilatoria exceptio, arg. C. de procu. ita de-
mum, ext. de re iudic. inter. C. de satisdat. l. 1. extra de ex
a cept. c. pastoralis. Credo [a], φ quandocunq; pōt obijci:
quia retro iudicium facit nullum, C. de procu. licet. ex
b eo in nra, in fi. 1 t. q. t. c. pen. [b] Sed an ualeat tūc iudiciū,
c quando aduersarius ignorabat [c] eum habere patrem, &
sic lis est contestata? Dicunt quidam, φ sic, ne decipia-
tur autoritate legis, vt iam dictū est. Si uero sciebat non
valere contra filiumfa. sed pro eo sic, arg. C. de proc. nō
eo minus. Si autē dubitetur, si sciuerit, vel nō: ut dicunt
quidā sufficere, si tunc in quacunq; parte litis consen-
tiat, vt potius valeat iudiciū, q̄ pereat: ut ff. de re iud. sem
per in dubijs. & in l. obscuris. ff. de re iud. quoties. C. de
cōmuni seruo ma. l. fi. ext. de fid. instru. c. inter dilectos.
ꝑpe fi. Tu tamen dic, vt s. vers. sed pone φ est contesta-
ta. Sed quæritur qn̄ exceptio illa, non habens patris con
sensum, obijci possit? De hoc inf. de excep. §. dicta. vers.
44 quid de illa, non habes. † Quid si postquam est produ-
ctioni testiū renunciatū, reus maliuosus ponit, φ actor
habuit patrem legitimum, & actor hoc cōfiteatur: de-
inde reus negat illum mortuum non esse: & sic dicit iu
diciū sine eius consensu habitū nō tenere? Resp. adhuc
poterit actor super hoc testes producere, cū sit nouus
articulus, C. de temp. app. l. per hanc. ext. de testi. frater-
nitatis, ff. de iureiu. admonendi, ff. de interro. act. de æta-
te, §. ex causa. Sed qd si iste est alienigena, & de lōgings
partib. nec pōt hic de morte patris docere? Dic, φ non
pōt hoc sibi obijci: cum ēt patre absente agere possit:
d vt ff. de iud. si longius, ff. de proc. l. filiusfa. [d] imò & si sit
de eadē ciuitate, in qua agit̄, & pater non cōparet: filius
admittet̄, quasi patre absente, arg. ff. si cer. pet. cū filius.
Sed & si reus negauerit patrem abesse, vel defunctū es-
se, sufficit actori probare per famam de morte, argu. ff.
e de acquir. hæred. l. si quis mihi. §. planè [e]. Et idem est in
absentia: nā eo ipso φ nō est præsens, præsumit̄ absens,
& ꝓbata est absentia, arg. C. de cōtrahen. stip. l. 1. & l. op
timā. vbi probat̄ præsentia p instr̄m. & satis est, φ non
cōparet, arg. C. de his qb. ut indig. si ideo. imò si de hoc
iudici cōstaret, non deberet hanc obiectionem admit-
tere, quia manifesta probatione non egēt: ut ext. de ele.
bonæ, ff. de in inte. rest. l. 1. Prætereà nōne satis est, quòd
actor est in quasi possessione patris fa. Probet ergo reus
patrē actoris uiuere, ar. ff. quemad. test. ape. l. 2. §. si dubi-
f tet̄, licet sit ar. contra, ff. de prob. si filius [f]. maximè si pro
bet se lōgo tempore, ut patremfa. fuisse: quod satis est,
ut C. de pa. po. l. 1. Quid si pater intrat monasteriū: nun-
quid habet necesse filio agenti cōsentire: & nūquid eū
in potestate retinet? Itē qd si filius intrat, nunquid persi
45 stit in patria potestate? De hoc J. de sta. mo. uer. 12. † Sed
nunquid in casib. in quib. minor pōt esse in iudicio sine
tutore, uel curatore, quia no. ext. de restitu. spol. ex par-
te. poterit etiam filiusfa. sine patris consensu? Credo φ
g sic, g. ar. illarū l. & C. si qui vim vel alio modo pos. tur. fu.
l. 1. Idem etiā puto in alijs, in quibus cauetur maior: vt
in prędict. rap. ex parte. & de ꝓcur. accedens. vide. su. ver.
46 itē mulier. † Sed nunquid pater pōt ꝯcedere exercitiū
actonū in illis casib. qui sunt in l. ff. de iu. si longius. quos
s. scripsi in uer. sed filiusfa. ar. φ not. in præall. l. cū non so
lū. §. vbi aūt pueril. sed ꝯ ar. C. de collat. auth. qđ locū. &
ff. de procur. filius. §. ipse quoq;. Illud aūt certū est, φ pa
ter in rebus filio q̄sitis agit p se, uel per procuratorē: qđ
dicut J. in tit. de procur. §. ratione quoq; ad fi. Quid de
filiosfa. in scholis existēte? Dic vt s. in præ. ver. vt filiusfa.
& sic de monacho dicemus. Quid si sit scholaris minor
illis casib. qui sunt in præalleg. l. si longius. & ff. si cer. pet.
h cū filius? Dicit Vber. [h] φ non admittetur sine curatore
dato causæ, non personę: vt p̄dixi. Vtrum autē minor ac
47 cusans admittat̄: dicā J. tit. 2. † Sed cū clericorū sunt bo
na post clericatū per eos acquisita: & ea possint vendi-
care. vt C. de episc. & cler. l. sacrosanct. & Auth. presbyt.
& Aut. licentiā. nunquid in vēdicatione est necessarius
patris cōsensus? Videt̄ φ non: cum sint eius ꝓpria, vt ibi
& vēdicatio soli dn̄o datur. ff. de rei ven. l. in rē. Arg. cō-
i tra quia agenti & fugienti [i] debet pater consentire. in
præ. l. cum non solum. §. 1. Et hoc dictū quidam dicunt
& exponunt in præ. l. sacrosan. uendicent, id est, habeāt
agere: tamen nequeunt sine patris consensu. Sed prius
K dictum uerius [k] Nam quod acquisiuit, iure castrensis
peculij censet̄: ut in præced. Auth. presbyteros, & in ca-
strensi p̄t filius agere sine cōsensu patris: ut C. de bon. q̄
libe. l. cū oportet cum sint dn̄s. C. ad Mace. l. 2. ff. ad Ter.
l. pen. & l. cum non solū. nō loquit̄ de tali: sed in his in
quibus patri quæritur vsufructus. & facit J. de sta. mo.
48 ver. 12. † Itē excipitur cōtra actorē, φ ē monachus, uel
canonicus regularis, uel alius alterius obedientiæ suppo
situs, qui nō pōt nomine suo agere, uel conueniri sine
ꝯsensu patris, & abbatis licētia: ut ext. de sindic. cap. uno
16. quæst. 1. monachi. quid ꝓ mortuis habētur. & nihil
habēt, 16. quęstio. 1. c. 1. 2. a. quę. p. placuit. in Auth. de mo
nach. § illud quoq;. & §. si vero relinquēs. col. j. & 12. q̄st.
1. nō dicatis. & in Auth. hęc cōstit. interpr. per const. de
his qui ingre. mona. col. 6. & Auth. apud quem oportet
mo.

ADDITIONES.

a Credo. *Secundum Vber. vt dixit remissio, quam dat. infra versiculo 2.*

b c. pen. *Simon Vin. fortificat quæstionem, quærentes de patre, qui in iudicio satisdedit iudicio sisti, vel fideiussit, an per id filio reo cōsensisse videatur? Quod non arguit per l. ff, quod iussu. l. 1. in in fi. 1. resp. Ad contrarium inducit C. de euict. l. exceptione.*

c Ignorabat. *Et iustè ignorare poterat. secundum Iac. Bal. alle. ff. ad Maced. l. 3. & pen.*

d Fliusfa. *Et supra ea. co. ver. sed pone.*

e Plane. *De hoc plenè dixi infra de uo. cri. §. famam. supra ver. qd si agenti. Adde qualiter probetur mors. Bal. cōs. 330. li. 2. & qualiter probentur absentia & præsentia, per eundē Bal. con. 311. 2. li. Adde. Qualiter probetur mors, vide plenissimè p Alex. con. 115. inci. viso processu, in quarto vol. & con. 24. inci. in causa uertente co. 2. ver. mouentur e. vol. & con. 146. inci. videntur inspectis. co. 5. ver. si uero possit in 2. uol. & latè per Henricum Bon. hic in c. in præsentia de sponsa. Hen. Ferran.*

f Flius. *Ibi non erat in possessione tali. & ibi not.*

g Quod sic. *Hoc placet. licet aliqui cōtradicētes, φ alia est tutoris uel curatoris autoritas, & alia patris uoluntas ff. de uer. obl. l. ul. §. 1. Insti. de inut. stip. § pupillus. Et pro hoc facit φ no. supra uer. quid si dubitetur. in fi. Sed ad hoc ultimum respondetur, quod loquitur ext. illos casus præmissos. Ad primum respondet, φ sic excluditur autoritas, quæ plus arctat fortius ergo uoluntas. Et facit quod dixi supra uers. sed pone, quod lis. ante fi.*

h Vber. *Vbi supr. uer. sed de scholari. De reo scholari plenè tractatur in tit. proxi. de his. & infra de satisda.*

i Fugienti. *Et reo.*

K Vetius. *Vt patet hodie de in. c. ul. in fi. li. 6.*

mo.eau.dic.ea.co.ext.de stat.mo.cum ad monasteriũ, C.de episc.& cler.repetita,in fi. Ego enim ipso, ꝙ monasterium sunt translata:vnde ad illud pertinet exercitium cãrum,quod dic,vt no.ſm Papam,ex.de prob.c.
a in pñtia,[a] possunt tñ suos abbates accusare:vt ex.de accus.ex pat.& c.olim,venia tñ prius à principe impetrata,ff.de i ius voc.gñaliter,& C.eo.l.1.& l.2.vel dic, ꝙ nõ est alia licentia impetranda:cum iam sit à iure cõcessa
49 vt in primis concor.† Porrò abbates,& priores,& alij,
b quibus administrõ concessa est,[b] possunt agere,nã pro
c prium,[c] habent,ext.de stat.mo.monachi, ext. de rescr. edocen,& de appe.c.bonæ,ext.de iud.cum deputati,ꝙ dic plenè ſm Papam,ext.de rest.spo.olim,& ex.de proba.ex literis. An aũt sit tunc necessarius ↄsensus capituli, vel literæ de rato: & an ↄuentus possit agere sine prælato:& quod iuris sit?De hoc not.ibi.& ext. de rescr.edoceri,& de proc.c.1.& de reli.do.c.pe.de transac. contin
50 git,& de of.dele.coram,& J.prope fi. † Cæterum monachi,qui de abbatis licẽtia sunt in studio, credo ꝙ pñt ↄuenire,& agere ex ↄ̃tu cã studij inito, & ẽt accusare pro iniuria sibi facta. Nam ex quo hñt licentiam standi in studio,per pñs faciendi ea,sine quib.ibi esse non pñt,ff. de iud.l.si longius,ff.depo.l.l.ff.de in iu.led si vnius,§. filios,ff.de te iu.quidam cõsulebat,& de of.del.ex literis,& c.pterea,ff.de iur.om.iud.l.2. Secus si sine eius vo
d luntate,[d] ff.de pec.l.ibe.& in Auth.de mona.§.pen.ibi: erronea,&c.Si aũt non sit in studio,non pot agere,nec pro iniuria accusare sibi facta:quia hoc spectat ad abbatem,vel syndicũ,quod dic,vt no.ex.de sen. exc.c.parochianos,& plenius 12.q.1.ñ dicatis. Si tñ monachus à monasterio expellitur, vel sibi victualia denegentur: super his põt agere,& restõnem petere,ar.ex.de rescr. cũ dilecti,& de accu.olim. Sic & seruus pt queri,si eũ dñs multum grauet,ff.de his, qui sui vel alie.iur.sunt,l.
51 2. ff. de iud. vix certis. † Sed quid si spoliatus sit cappa, vel libro:nũquid põt petere restõnem?Qõ est venerealis 19.vide eam:& est solõ,ꝙ sic,si nõ sit abbas,vel syndicus,ꝗ agat noĩe monasterij:ipse ñ eã petet noĩe mo
e nasterij,[e] quia vestis,ꝗ portat,non est sua,neq; cuculla: vt in concor.quæ sunt ↄ.ver.prox.in prin. nec ẽt eũ possidet cum sit seruus,vt 5 4.dis.multos,ibi:subire seruitutem.Vestis.n.qua seruus vtit,est de peculio dñi:vt ff.de pec.id vestimentum. At seruus non possidet ea, ꝗ sunt in peculio,ff.de acq.poss.qd seruus.Et præterea nihil possidet,qui ab alio possidet,ff.de adult.sic eueniet. Se igit non possidet,non pt suo noĩe petere restõnẽ,ff.de vi & vi ar.l.1.§.dr,ext.de rest.spol. olim cãm,prope fi. Si verò abbas,vel syndicus sint pñtes,ipsi agent,ar.ff.de precã.si adoptauero,& in pd.l.libera.verũtñ si ille ab eccl̃a sua,vel prioratu eijciat,poterit petere restõnẽ, arg.ex. de rescr.cum dilecta,& de accu.c.olim,& hoc est rõne administrationis sibi ↄcessæ,vt pdixi:sed de rebus pro-
52 priis non posset,vt dixi. † Sed nunquid abbas põt monacho ↄcedere,ꝙ hẽat administrationẽ possessionũ ali
f cui' villę,& ꝙ,p his agat,Dic ꝙ sic,[f] ↄstituẽdo ipsũ procuratorẽ,vel syndicũ ad ista,ex.de statu monacho,monach.aliàs nõ. Nã si aliter ageret,oporteret eũ dicere,ago
g noĩe meo, qđ nõ licet monacho. 12. q. 1.non dicatis.[g] Sed superior vel prælatus agit nomine officiorum , vel obedietiarum suarum, Canonicus aũt secularis,qui proprium pt haberes vt 12.q.1.certè bñ pt agere nomine præbendæ suæ,seu beneficii pro iuribus ipsius:& dicere i libello,ago nomine meo.ex.de pba. ex literis, Vtrũ aũt monachus,& similes valeãt accusari:dicam.J.ti. prox.
53 ver.itẽ seruus,& seq.† Itẽ [h] excipit contra fideiussorẽ
h ꝗ agit vt liberetur à fideiussione: qđ nõ pt agere priusquã soluat,ff.de ↄd.inde. indebitũ,& Instit. de fideiuss. in prin.nisi in casibus,qui sunt ff.man.l. Lucius Titius, & C.eo.si pro ea.Contra quam ex.de fideiuss.c si.Itẽ excipitur contra actorẽ,ꝙ nimis maturè agit: vt enim pupillus agit ante finitã tutelã,& cũ debitor agit pignora titia intra solutionẽ & debiti obligatioẽ: vt ff. de tut. & ra.di.nisi finita,& l.si tutor reip.§. fi. & l.seq. & ff. de pigno.act.l.si rem alienã,§.oĩs, licet debitor ante solutioẽ offerẽs rectè egisse uideat:ut d.l.in fi. Sed & si stipulatus fuero cẽtũ amphoras vini ex fundo Titii , uel Arethusę partũ:licet pura uñ obligatio, tñ pp tacitã ↄditionẽ,ꝗ inest,expectare debeo,donec nascat, ff. de uerbo, ob.iter stipulãtẽ,§.sacrã.uer.si stipulatus, & Literdũ, t. tñ. Idẽ quoq; est, si hæres dãnatus fideicõmissario de restituẽda hrẽditate,recepta ab eo certa pecuniæ ꝗtitate
i vel si institutus est sub ↄditione noĩs ferẽdi,[i] vel sub alia possibili & honesta, & nõ turpi:ꝗa oportet eũ impleri, vel equipollẽs fieri,ff.ad Treb.facta,§ si in danda, alias, si verò,& l.si mulier.§. Brasidas qdã.ff.de ↄd. & dem.l. nõ dubitamus,& gñaliter oẽs creditores impediũt agere ante diẽ vel ↄditionẽ:ff. de pac. itẽ ꝗ ↄuentiones & ff.qñ di.le.ce l.cũ illud.in fi.& Inst. de exce.§.tpales, & licẽt ol m pderẽt cãm,si prius agebãt:hodie solũ duplicẽ induciæ: vt in ↄco.ꝗ sunt J. ver. itẽ quod plus petit. Tñ qñq;ex cã iusta ante diẽ existẽtẽ agit ad cautionẽ: vt ff.de pig.l.gteg.§.pe.& ff.de iu.in ob.bonæ: cã & is, ꝗ aliquid stipulatur sub ↄditione,creditor est,ante ꝗ ip-
K sa exitat,[K] Is verò,cui alıqd sub ↄditione legãt,interim non est in numero creditorũ,vt ff.de act.& obli.is, cui. & Inst.de vet.obl.§.ex cõditial.ar.ↄ̃.ff. de verb.sign.creditori,& l.2.& l.ↄditionales. Lex tñ indistinctè dicit solũ debitorẽ,à quo inuito pecunia põt exigi:vt ff. de ver
54 bo.sig.l.debitor.† Itẽ repellit, ꝗ alienã lite vult agere, cũ alius ei pferat,vt ff.de inof.test.l.posth.§.si qs ex his, C.qui admit ad bon.pos.l.fi.in fi,C.de edi.d. A.dri. tol. l.1.ff.de acq.hære.l.ꝗ diu.1.& 2.C.de li.cã.l.1. ff. de iur. deli.l.si plures.Verũtñ pater agit pro filio, quẽ hẽt i ptãte.C.de bo.ma.l.1.Itẽ negotiorũ gestor,si talis si,g sine mãdato admittit:alienã litẽ põt,pscq,vt ff.de ne ge.sin aũt.Itẽ orphanotrophus, actor, syndicus, œconomus, hmõi admittũt,vt J.p spãles tit.apparebit.Item repellitur filius natus, si petat vltra quartã hrẽditatis ↄgnãte
l vxore patris,ff.si pars hr.pe.l.1.§.intetdũ,& l antiq.[l] ff. de iud.sed & si restituat, §.fi.Itẽ repellitur ıſr qui libet veniens ↄ̃ factum suũ,ext.de cler. cõiug. diuersis.12.q. 2.monemus. Sed hoc fallit in quibusdam casibus specialibus:vt ibi not.& ff.de adop.post mortẽ, §. cõia perdi.venditor.ff.de re iud.index.12.q.1.cetiẽ ego.ext. ele.
55 nosti.† Item turpitudinẽ suam,vel ignauiam allegans, extra de do. inter dilectos,de concess. præb. cũm super. C.de transa.l.trãsactione finita,ff.de le.2. qui solidũ, & §.et, C.de ser.pig.ma.si creditoribus. Item qui plus petit

ADDITIONES.

a **Impræsentia.** *Vbi scripsi super verbo, restitui.*
b **Concessa est.** *Vt hospitalium rectores, dicebat Vbert.de Bo.*
c **Proprium.** *Cautius dixisset peculium, vt dixit Decre. monachi sed secutus fuit verba Vber. prædicti.*
d **Voluntate.** *Et tunc excommunicatus esset per Decr.2.ne cler. vel mo.lib.6. Adde, quòd idem quod Spe.consuluit Abb.cons.84. lib.1. & ibi vide quid si sunt in studio de licentia episcopi.quomodo monachus agere possit contra Abbatem.*
e **Monasterij.** *Dixit Dam.qui eandem q̃onem posuit, & non suo.*
f **Quod sic.** *Secundum Inno. & Host. vt scripsi de rescrip.c.edocem.super t. glo.in prin.d.sup.*
g **Dicatis.** *Hoc reassumit infra in vlt.col.*
h **Item.** *Reassumit quasi ad literam verba Vber.de Bob. vsque ad ver.item quod vult.*
i **Ferendi.** *Id est, quòd nomen certum fortè testatoris sibi imponeret, & ibi etymologizat Accur. nomen suum, dicebat Vber.de Bob.quia malum est inhonesti hominis nomen assumere.*
K **Existat.** *Quo ad quã cẽseatur creditor,nec.ar.l.is.si cui statim,all. legatarius autem pro tanto non censeatur creditor,quia prius decedens non transmittit ad hæredes,C.de cad.toll.l.vna, §.is aũt.*
l **Antiq.** *Per hãc l.ã fi.meli' itelliget,ꝗa icertũ est,quot nasc ant.*

tit causa, vel tẽpore, vel re, vel loco, quod dic, vt ext. de
plus pe.c.vnico, & C.eo.l.vna. & Instit.de actio. §. si qs
agẽs: & in §.tripli. & Insti.de excep.§.appellat̃, & inf.de
plus peti. Item q̃ vult propria autoritate sibi ius dicere
quod esse nõ dẽt, vt s̃.de iud.del.§.superest, ver.itẽ si ve
lit. & ver.itẽ si cã. & seq. Non.n.dẽt quis in propria cã
esse iudex. C ne quis ĩ cã sua iudicet.l.1. nec se dẽt vin-
dicare: qđ si fecerit, punitur, ff. quod me.cã.l. extat. C.
de iud.nullus, vbi de hoc ĩ Auth.de defun. seu fu. eo.§.
a 1.[a] Fallit tamẽ in casib⁹ in quibus põt quis sibi ius dice-
re, Et primo fallit in his casibus, in quibus, põt quis ali
quem sine iudice capere: quos dic, vt j̃.tit.de accusa.§.
1. ver. hoc m̃. Itẽ fallit: nam inueniens suam possessio-
nem vacuam, põt eã ꝓpria autoritate ingredi. ff. quo-
rum leg.l.1.in prin.ex̃ de or.cog.c.2. Tertiò, cùm inter
partes ꝯuenit, vt res autoritate ꝓpria capiat̃: vt C. de
pig.act.pig. & de pig.l.3. ff.de cõtrahen. emp.l. si qs sub
b hoc.[b] Quartò, debitorem fugientẽ creditor sua aucto
ritate cap.ff.de his quæ in fraudem cred.ait prætor.§. si
56 debitorẽ. † Quintò, põt dñs sua propria autoritate eij-
cere colonum pensionem statuto termino nõ soluen-
tem, C.locati.l.3. & de iure emp.l.2. ff.eo.quæritur, §.in
ter locatorem, ex̃.eo.ti.c.pen. & fi. Sextò, rõne officii,
tutelæ vel curę, quam qs administrauit, q sibi dicit ius,
ff.de admi.tut.quoties, §.sicut, ff. de ꝯh.emp.fistulas, §.
1. & C.q da.tut.vel cur.poss.creditorem, Septimò, in ꝓ
cur. & negotiorũ gestore, q põt vti retentione expensa-
rum, quas fecerũt, ff.de procu.quæ oĩa.§.fi.ff. de negot.
ge.debitor, §.sed si epi. Octauò, si magistratus copia nõ
habeat̃, C.li.10.de procu.gñali. Nono, dum ecclesia rẽ
immobilem ex permutatione trãstulit in principem,
& eandem trãstulit princeps in priuatum: tũc.n.œco-
nomus sua auctoritate rẽ apprehẽdere põt, & ecclesiã
reducere: vt in Auth.col.5.vt de cætero rerum ecclesia
commut.non fi.§.de cętero. Decimo, si vẽditor vni em
ptori ad metiendum vinum certam diem præstitit, po-
steà verò ei denunciet, vt vinum tollat, poterit.n. vinũ
fundere emptoris periculo, nisi tollat.ff.de peric. & cõ
57 mo.rei vẽ.l.1.§.licèt. † Vndecimo, spoliatus potest spo
liatorem incontinenti ꝯtinuato bello delicere, ff. de vi
& vi ar.l.1.§.1. & l.3.§.cũ igit̃, & 3.q.3.c.fi. Duodecimò,
si quis citra seruitutem per domum meam aquęductũ
ꝑtraxerit, possum ꝓpria auctoritate illud interdicere,
ff.ad le.Aqui.quemadmodũ, §.1.in fi. Decimotertiò, fur
nocturnus põt à quolibet cap.non tñ occidi, nisi defen-
sionis cã, ff.e.itaq; ex̃.de homi.c.si perfodiẽs, & c. susce
58 primus. † Quartodecimò, si incẽdium immineat, pos-
sum autoritate ꝓpria vicini domum destruere, ff.ad le.
Iul.de vi pu.vel priua.l.si qs.§.qđ dr̃. Ad hoc facit ff. ad
le.Aquil.si qs fumo.§ 2.ff.de ĩcẽ.rui.nau.q aũt, §.ait prę
tor. In hoc m̃ casu dicũt quidam vicinos debere contri
buere pro dãno resarciendo, ar.ff.qđ vi aut clã. si alius,
§.est & alia. & C.de ope.publ.l: ædificio, ff. ad l. Rh. de
c iact.ꝑ totũ.[c] Quintodecimò, si post tres denũciationes
te inuenero in domo mea, vel in propina coeũtẽ cum
vxore mea, te sine iudice interficiam: si verò loquentẽ,
te capiã. ĩ Auth.vt lice.ma. & auiæ.§.his quoq; & §.seq.
coll.9. & ff.de adul.pater. & l.qđ ait lex. & l.marito.ar. ꝯ
d 33.q.2.inter hæc vestra.[d] Sextodecimò, curialis seu of-
ficialis fugiẽs sine iudice capi põt, C.vbi qs dec. vel co-
hor.l.1. & in præ.l.gñali. Decimoseptimò, permittit̃ ali
cui in casu ius sibi dicere in odium sui, & in fauorem
eius, ꝯ quẽ vult sibi ius dicere: vt ff.de pet. hęre. si quis
possessor, §.sed si ipsi. Decimoctauò, verberat̃ Iudæus,
vel alius q non põt à iudice aliàs cogi: quia citatus non
e vult venire, fm Io.And.in prę.l.gñaliter, & in ꝑ.nullus.[e]
Decimononò, in casu, q est C.lib.12.de metall.l. deuo-
59 lutũ, † Sed pone,[f] inuenio pecudẽ tuam in mea segete
f damnum dãtem: nũquid illam ꝓpria auctoritate cape-
re possum, & tenere donec mihi satisfeceris? Et vr̃ q̃
sic: nam furem in furto inuẽtum capere possum, Talis
.n.dr̃ manifestus. Inst.de obl.quæ ex delic. nasc. §. furẽ,
nec ex hoc teneor actione iniuriarum: cum hoc tñ fe
cerim iuris mei conseruandi cã, ff.de in iu. iniuriarum,
ex̃ de elec. cum eccl̃a Vulterana, nec furti: cum aĩum
lucrandi non habuerim. Arg.in ꝯ, q̃ non possum, ff.ad
g leg. Aqui.l.Quintus.[g] Dic, q̃ non possum, capere, vt te-
neatur, donec mihi satisfactum sit, quasi loco pignoris
possum tñ capere & tenere, donec sciat dñs, ꝯ quẽ age-
60 re possum. † Item excipitur[h] ꝯ locatorem, vel commo
h datorem petentem rem locatam, vel commodatam
ante vsum ꝯpletũ, ff.ꝯmo.in ꝯmodato, §.sicut aũt. ext.
eo.c.vnico, in fi.ff.loc. & ꝯductio.in fi. Exceptis casibus
quib.ꝯductor impunè repellit̃, C.loca. eo.ff.eo.l.q̃ro, §.
inter locatorẽ, in fi.ex̃.eo.pp.licèt aliud sit in precario:
i quo quis[i] non vtit̃, nisi q̃diu patit̃, qui ꝯcessit.ex̃.de ꝑc.
c.fi.ff.eo.ait ꝑtor.§.1. & l.cum precario. Item repellitur
venditor, & eius hæres vẽdicãs ab emptore rẽ, q̃ vendi-
dit, ff.de euict.l.vendicantẽ, & ff.de exce. rei ven. & tra.
l.C.de rei ven.cum à matre, C.de reb.alie.non alie.ven
ditori, vel ẽt si agat ex vendito, anteq̃ res sit vẽdita, vel
tradita, vel saltẽ oblata. Et ẽt excipitur ꝯ emptorẽ agen
tẽ ex empto priusq̃ pretiũ soluat, vel offerat venditori,
ff.de act.emp. & ven.l.Iul.§.offerri, & §.ex vẽdito. Inst.
de re.di.§.venditæ, ff.de ꝯh.emp. quod vendidi ex̃. de
fide instr.cum Io.prope prin. Vel si agatur ex stipulatu
de euictione priusq̃ res empta per sñiam ab eo euinca-
tur, ff.de rei ven.vtiq;, ff. de euict.euicta 1.rñ. & §.1.ext.
de empt. & vend. c.si. licèt emptor bonæ fidei possit ex
empto agere ꝯ venditorẽ alienæ rei, priusq̃ res euinca-
61 tur: vt ff.de actio.emp.l.seruus.quem, §.fi. † Item repel
litur creditor uolens ꝯuenire mandatorẽ, vel fideiusso
rẽ, vel pignorũ possessorẽ, nisi pri⁹ pñcipale excusserit
debi-

ADDITIONES.

a §.1. *An procurator episcopi coram ipso, vel eius vicario, vel dele gato causam episcopalis mensæ agere poterit, vide in Sum. Hos. & de sent. & re iud. sub rub. de sent. §. quis debet, versic. sed nunquid potest episcopus, & quod scripsi de censi. venerabili, ante fi. mag. glo. Adde Oldr. consi. 156.*

b Hoc *Formam huius conuentionis vide infra de obligatio, in prima forma, ibi pro quibus omni, &c. Et ad hoc facit quod scripsi post Inno. & hoc de foro comp. verum, in gl. 2. ver. dicunt autem quidam, & quod scripsi de cle. licet, 2. li. super 4. & 5. glo. Adde vt per Bar. in l. creditores, C. de pig. Et ad versi. item fallit, adde pulchrè Paul. de Cast. consi. 35. incip. prinsquam. Item ad ver. 4. adde post Bar. in d. l. debitorem. Petr. de Anch. cons. 22.*

c Per totum. *Vide quod dicam infra de iureiur. §. 1 super ver. sed pone inimicitias. Adde, vt plenius per Ang. consi 197. & versi. 5. Adde Alex. consi. 131. cum sequ. & ibi, quid sit promissa pœna de soluendo in tempore.*

d Vestra. *Dic, vt ibi not.*

e Nullus. *Alleg. in prin. huius ver.*

f Pone. *Add fuit iste ver. receptus de Ros. tit. de act. in factum de paup. ante fi.*

g Quintus. *Per quam legem dicebat idem gl. 1. in Decr. si læserit, de iniur. & de dam. da. Adde quòd Bar. Rom. Pau. de Cast. Inno. & communiter doct. idem tenent in l. hoc amplius, ff. de da. infe.*

h Item excipitur. *Reassumit verba Vber. prædicta vsque ad uer. item repellere, qui sine excep. verbis Baldus sub, ver. item illustris, & ver. rector quoque, & versi. qui de quadragesima loqui. Adde ver. seq. item repellitur quod scripsit, Ro. consi. 503. vbi ponit quomodo intelligatur illa regula, Quem de euict. &c. ad te versic. item repellitur creditor, quòd illud est verum, nisi notoriè debitorem principalem non esse soluendo, vt voluit Bart. in l. decem, de verb. obl. in l. si ff. si cert. pet. Bal. consi. 25. & 168. lib. 3. & consi. 13. & 24. lib. 1. & 55. eod. libro, Abb. consi. 29. & 71. Pet. de Anc. consi. 295. & 318 An autem saltem requiratur super hac notorietate sententia iudicis. Bal. in l. si quis, §. habet, ff. de ope. nou. nun. sed tenet quòd sic. Idem consuluit Rom. con. 93. & 211. licet aliqui contra in d. §. habet.*

i Quis. *Quia mera liberalitate conceditur. Vbert.*

debitorē, in Auth. de fideiuss. §. sed ne quis, C. de actu. & obl. Auth. sed hodie, Idē puto in beneficio epistolæ diui Adriani, & nouæ cōstitutionis, quæ iuuat reos debēdi. φ ante litis cont. sit opponendū: ut ff. de tute. & rati. di. l. 1. §. nunc tractemus, & in Aut. de duob. re. Dic ut J. de excep. §. uer. quid de exceptione bñficii. Item differtur iudicium, si impuberi quæstio status moueatur.
62 ff. de Car. edic. l. 4. §. duæ, & C. ad Car. l. 1. & 2. † Illustris, psona nō pōt agere, p se, sed per procuratorē, C. de pcu. l. pen & Auth. qđ ius, ut [a] sunt cardinales, & primates, & tales qui minacē timorem suis aduersariis inferre pñt: sed & maiores magistratus, & qui cū eis sunt, sicut non cōueniunt, sic nō ꝯueniunt, nisi usque ad litis ꝯte. & hoc si res urgeat, ff. de iud. pars literarum, ff. de off. præ. senatus. Quod de tpalib. magistratib. intellige, s. de consulibus, de præsidibus prouinciarum & proconsulibus, & pretorib. & similib. Præmissa uerò intellige de perpetuis. Horum tamen procuratores dicit Bagarotus, [b] admittendos ad instar illorum. Et idem de illis qui à principe [c] ad certas prouincias mittuntur, quos legatos uulgariter appellamus, ff. de iur. legatus, 2. & l. is q. & t. di. ius gentium, 94. di. si quis legat. & dicam J. ī tit. de reo. uer. item ꝯsu. Sed quid de maiorib. magistra
63 tibus; Dic, ut ī præ. l. pars, † Item tutor & curator durāte administratione phibēt suo, uel suo, & pupilli simul noīe ꝯ tutorē & curatorem actionem tutelæ experiri, ff. de admi. tut. cū plures. t. 1 ñ. & l. actus, C. eo. l. 2. ff. de tute. & ra. di. l. tusi. & l. si tutor reip. §. fi. Sed tutor & curator, uel pcurator, uel œconomus deposito officio nō arguunt inuitis dñis directis actionib. durante officio sibi quæsitis. qa illi, quorum noīe litigauerunt, ī suis utilitatib. præferunt. ff. de proc. in cāæ §. fi. & l. seq. & C. qñ ex fac. tut. uel cu. l. 2. Assistere tñ pñt agentib. inchoatis: ut J. de tu. & cut. §. gñali. uer. item qđ his. Sed nec cōueniri pñt, ut dicam J. tit. de reo. uer. item tutor. De hoc no. J. in tit. de tut. & cur. actor. tñ pcurator petens, sibi ex iudicato satisfieri, auditur, ubi dñs non est soluendo
64 ff de proc. actor. † Rector quoq; ecclesiæ post dimissam ecclesiā pōt repetere fructus sibi p prædonē subtractos tēpore regiminis, usq; ad tempus perceptionis secundi beneficii: licèt perierit actio per receptionem secundi beneficii: quia debiti sunt iure actionis, C. de iud. l. 1. ff. de eo quod cer. lo. l. 3. §. idē Iulia. ſm Vin. ut ip
d se no. ex. de elec. dudū. a. [d] Et separatos à solo: ut not. J. de fruct. & ītereffe. §. 1. uer. sed pone. & seq. Et usūfructuario p dominū eiecto cogiī dñs sibi ꝯstituere usūfructū deperditū, ff. de vi & ui ar. si plures, §. deiectū. Itē excipit ꝯ actorē, q pposterè agit, iuris ordine ñ seruato: ut si prius agit de propietate, q de uiolentia: uel si qōnē prçiudicialē post ponit, 2. q. 1. in primis, C. de app. l. 1. C. de rei uend. ordinarij, C. de interdict. l. incerti, C. loca. l. 1. & l. oēs, & ff. de iud. si de ui. ext. de iud. ca. examinata, C. de or. cog. si res, & 3. q. 1 1. c. nō est credendū, §. aliqñ.
65 † Item excipitur ꝯ uolentem agere furti, uel iniuriarū actione. φ remissa est actio pacto, uel transactione, uel dissimulatione, uel φ ipse obiecti criminis est innocēs, ff. de pac. si tibi 10. millia, §. 1. & 2. & l. si unus, & §. sed & si pactum, Insti. de in iur. §. fi. ff. eo. nō solum, §. 1. & l. eū qui nocentem, arg. ꝯ finale dictū: quia nō relatione cri-
e minis, sed innocētia reus purgatur, 3. q. 1 1. negāda, & [e] c. seq. Item excluditur agens rei uēdicatione, uel noxali actione, si reus neget se possidere, ff. de rei uē. l. qui petitorio, ff. si ex nox. cā aga. l. 2. §. 1. nisi primò possessor de medio fuerit redargutus, ff. de noxa. act. l. quoties, §. 1. & 2. l. si seruus depositus, §. fi. Sīq; mō si possessor pignoris negat rē fore eius, cuius actor eā esse asserit, probata uerò actoris intētione dicit se emphyteotā, uel ēt iuris possessorē: oportet a se possessionē trāsferri prius q sup iure suo audiaē: ut C. qui po. in pig. ha. l. itē possessor. Sed & si re⁹ debitū ꝯfiteaē, & soluere sit paratus, nō
f cogiē suscipere iudiciū: ut inf. in ti. de reo. ad fi. [f] Et iūge hic quod no. infra de act. seu peti. §. in anterioribus, in prin. & §. sequitur, versi. si aūt velit, & seq. Item in reali actione actoris intentio deuiatur, si reus ante lit. contē. exhibeat rei petitæ possessorem, ff. de rei ven. l. is, qui se obtulit, & l. seq. & l. fin āt, in prin. & in noxali, si ostēdat seruum noxosum, ab alio defendi cum satisdōne, ut ff. de nox. act. l. si plurimum. Et in cā criminali si accusatus ostendat criminosum. C. ad l. Corn. de fals. l. si maio
66 rem. † Item excipitur contra actorem de compensatione, quę tñ sit liquida, & non multis ambagib. inuoluta. Et hoc tñ in criminalib. q in pecuniarijs, q ēt in turpib. & famosis, ff. de compen. in l. 1. & l. si ambo. C. eod. l. fi. ff. sol. mat. l. viro, ff de dolo. si duo, C. de lib. cā, si filium, ff. de eo, p quem fact. est, l. fi. §. sed si stipulatio, ff ad leg. Aqui l. scientia §. cum strumenta, ext. de depo. bona fides, in fi. Item impediuntur agere venditor, mulier, debitor, & dñs de proprietate rei venditæ, vel pignoratæ, vel in dotem, vel in feudum, vel in emphyteosim datæ ff. de re iud. l. sæpe, C. de rei vend. doce. & sup. ver. itē repellitur venditor. Item impeditur actor agere tpe quadragesimæ, saltē in cā criminali, C. de fer. l. 40. sed hoc
g non seruatur. [g] Idem & tpe feriarum, tñ in casib. specialibus, ff. de fer. l. 1. & 2. & ext. c. 1. & fi. de dilat. c. fir. & infra de fer. Item repelluntur, qui vocant in ius eos, qui vocari non possunt: qui habentur. ff. de in ius voc. l. 2. 1. & 4. ref. 1. & in alijs, ff. de iniur. nec magistratib. in Auth. vt cum de appe. cog. §. pe. & fi. colla. 8. Dixi aliquid sup.
67 vers. item φ est libertus, & dicam, inf. ti. prox. † Item si repellitur, qui cām nō exprimit in libello, 1. q. 3. c. induciæ, §. offeratur, ext. de libe. obl. c. fi. Et gñali proponēs actionem nimium generalem, seu ambiguā, & confusam: inf. de acti. seu peti. § sequitur, in prin. & vers. illud quoq;. Item proponens ꝯtrias opiniones repellitur, C. de fur. l. 1. C. de codic. l. fin. in princ. C. si ser. exte. se emi man. l. vna. ext. de app. c. solicitudinem, in fi. 74. di. gesta. Vel diuersas, & ꝯpellitur alteram eligere, nisi vna sit alterius præparatoria, vel nisi vna sit pęnalis sui nā, & ab initio, altera vero rei persecutoria, vel nisi hoc faciat ꝯtumacia rei non rñdendi, ff. de tributo, l. quod in hæredem. §. eligere, ff. de legatis, secundo, cū filius, §. varijs, ff. de cond. fur. si pro fure. resp. 1. ff. de fur. si pignore, §. cum fur. ff. arbo. fur. cę. l. 1. & l. pe. ff. quorum le. l. 1. §. qđ
68 ait, ff. ad exhib. l. 1. Est autem personalis. † Quid ergo si deiectus de possessione fundi, vel domus, proponit pro vna parte fundi interdictum vnde vi, & pro alia triticaria actione ꝯ deiectorem, vel inuasorem? Vī admittendus arg. de vi, & vi arma, l. 1. §. si fundus, ex, de probat. licet. Nam & triticaria ꝯ prædonem intentatur, ff. de ꝯd.
h triticar. l. 1. §. fi. & l. seq. Dñs tñ Vber. de Bona. [h] dicit ꝯ, sumens argūm ex ratione legis, quæ redditur in præall. §. varijs. Et ad hoc accedit arbor. fur. cę. si gemina, Secus cum partem fundi, vel domus emit a domino partis, aliam à non dño. Vel si vna pars domus erat feudū, alia allodium: quia tunc pro una parte Publicianam, pro altera rei vendicationem intentabit, & pro parte utilem,

ADDITIONES.

a Vt. *Incipiunt verba Bagaroti.*
b Bagarotus. *Vbi expressi in prin. huius tit.*
c Principe. *Vtroque dixit Bagarotus.*
d Dudum. a. *Quod scripsi de præb. de mulcta, super ver. habebat.*
e c. seq. *Dic, vt not. ca. q. in summa, vbi distinguitur inter accusationem, & exceptionem.*
f Ad fin. *Vbi ponit, quod de confesso partem debiti, dixit Vber.*
g Seruatur. *Etiam in curia Romana, ut no. 15. q 4. placita, & de hoc plenius infra de fer. in 1. co.*
h De Bona. *Conscientia ductus illum nominat, cùm tamen ferè totum, quod est superius, fuerit ius quo ad casus, hic autem dixit sui Operis rubr. 2. in fi. ubi ad literam habetur totum, quod in hoc uers. sequitur.*

vtilē,& ꝓ parte,quę est allodiū,directā rei vendicatio-
*nem:org.ff.de publ.l.1.ff.si vectiga.l.2.§.veruntamen si
conduxit areā,& postea imposuit superficiem,qualē,ꝓ
solo, talem pro superficie soli dominus poterit inten-
tare.ff.de superficie.l.1.§.ait.In pœnalib.aūt, si dantur
ex uno facto,oportet alterā:uerūtamē si plus est una,q̄
in altera,poterit actor per aliam consequi, quod nō cō
sequitur per eam,quā intentat.ff.cōm.l.unde quęritur.
& l.præce.ff.de act.& obl.qui seruum Si uerò ex diuer
sis factis dātur,una nō impedit ꝑ aliam: imò poterunt
ambæ in codē libello intentari: ut furti ꝓ seruo surre-
pto:& l.Aquil.ꝓ occiso,si seruus sit à fure occisus:ff.de
a ptiua.delict.nunquam.ff.de reg.iur, nunquam [a] super
hoc,ut infra ad act.seu pe.§.sequitur.uer.notandum,ēt
Item repellitur,qui sine principali rescripto aliū uocat
ad extraordinariū iudicē. C.de iurisdict.om.iud.l.in cri
minali,C.de dila.l.si quando quæ est 4.q.3.ca. induciæ.
§.spacium.Item repellit,q libertatem,uel aliud ex testa
mento petit.cōtra hæredem scriptum, qui suscipit uel
suscipere sperat iudicium petitionis hæreditatis, ne per
hanc petitionē hæredi præiudicet,quoad illud iudiciū,
C.de petitione hrēditatis.l.fi.ff.eo.l. si qs libertatem. ff.
de actio.n. & obli.q cū hærede. Item qui facit præiudi-
cium maiori quæstioni, de minori causa iudiciū ꝓpo-
nendo,ff.de iudiciis.l.ꝑ minorē.ff.de integ.rscio. & 3.q.
11.c.nō est.§.aliquādo.& de legib.ibi positis. Excipitur
quoque,ꝙ nō satisdedit.infra tit.de satisda §.1.Itē ꝙ nō
uenit in termino,ad quē reū citari fecerat.uñ nō audie
tur,nisi prius refundat expensas, & caueat de fideliter
cōparēdo. ext.de dol.& ꝯtu.actor.lib.6.C.de iud.sanci-
mus.Itē qđ nolint agere intra tp̄s sibi præfixiū. Ad hoc
C.de inge.ma.l.diffinari.C.de accus.Titia.ex.de restit.
spol.frequens.§.solet. lib.6.ext.de clandestin.desp ō.cū
inhabilitio.Itē repellit,q experiť coram iudice eo, quē
dedit: vt in concor. quo sunt s̄. de iud. deleg.§. supest:
ver.itē si repellit,q ꝓmisit non ꝯuenire reum corā isto
iudice.arg.C.de pac.l.pen.ex.de iud.ca.1. Sed vr̄ tale pa
ctum non valere.ff.e.l. ius publicum. super quo vide j.
de competen.iud.iud.adi.§.1.ver.circa hoc quæritur,&
69 seq.Idē si pr̄ corā filio iudice,vel eꝯ, de famosa actio-
ne experiat.ꝙ dic,vt j.§.supest.ver. itē si maritus. Item
vbicunq; iudex suspectus est,vel nō p̄t esse iudex. quod
70 dic,vt in dicto§.superest.& se.† Itē repellitq restitutio
nē causæ petit corā eo,q tribunal nō p̄est, vel q à Prin-
cipe delegatus non est.C.vbi, & apud quos in te. restit.
postu.l.fi.vel qui restitutionem petit coram minorib.
ꝯ sniā & factū minorū.ff.de mino.l. minor aūt. C. vbi
& apud quē.l.1.Itē repellit,q satagit agere nō in tribu-
nali,sed in popina,vel lupanari, vel quouis alio loco,
b vbi more maiorū ius reddi nō ꝯsueuit,[b] vel quādoq; di
ctū fuerit:ff.de arbit.si cū dies.§.pen.ff. de iusti. & iur.l.
fi.& de iud.si locus.C.de dila à ꝓcedēte. C. quomodo
& quādo iud. si vt ꝓponis.ex de rescr.c.fi. Itē si continē
tiā causæ uelit diuidere.ff.de iud.nulli.ex.de seq.posses.
c.1. Itē si sup pluribus ꝑsonalib. actionibus uelit reum
corā diuersis trahere.ext.de rescr.c.fin.& c. dispēdia.ll.
6.Itē reus cōueniēs uel recōueniēs actorē repellitur:ni
si hoc corā codē iudice faciat:ut eo.c.dispēdia.§.reus.3.
q.8.ciuius.C.de sent.& iterloc.om.iud.Auth & conse-
71 quēter.† Itē filia sine patris cōsēsu audiēda nō est in re
petitione dotis: nec ecōuerso.ff.sol.mat.l.a.& 3.ubi de
hoc & l.4.& in pluribus alis legib. Nec ēt mulier ꝯstā-
te mr̄imonio pōt dotē, vel res dotales petere ab aliquo
possidēte.C.de.collat.do.l.dotes.C.de rei uend.l.doce.
& de dotis ꝓmiss. si ꝑ te. nisi in casib. ut C. de iure do.
ubi.& in Authent.ibi posita.ext.de cōsuet.ex parte. C.
de. repu.l.1.In multis enim casibus deterior est cōdi-
c tio fœminarū,q̄ masculorū:ut dicā j.de ꝓc.§.1.[c] Quid si
pr̄ agit actione de dote,& fundus datus est ei i solutū ꝓ
dote q postea alienauit cū, & demū ipse obiit: nūc filia
q̄ nō est hæres,petit fundū:quæriť an possit? Dic,ut no,

C.de rei vxo.actio.l.1.& Anth. sed q̄uis, & de iure do.l.
rem,& fac.ff.de collat.do.l.fin.ff.ad leg. Falc.pr̄.ff.qui
mo.pig.vel hypo.sol. Lucius.Item repellitur,si res,quę
petitur,sit præcepta.C.de consti.pe.l.2. & de annal.ex
cept.l.1.16.q.3.c.placuit.§.pōt, ex de præscri. sanctorū,
& c.vigilāti,& se c. Item si trahat reum clericum corā
ciuili iudice in cā criminali,vel ciuili: siue trahēs sit cle
ricus,siue laicus: vt in concor.quæ sunt sup. de iud. de-
le.§.fi.prope fi.ver.item ꝙ est laicus.Item consors eius-
dem litis,ēt coniuncta persona, non auditur sine man-
dato ante litis contes. ēt præstita cautione: sed post sic,
præstita cautione de rato. C.de consor. eiusdem lit.l.2.
& sic intelligitur,ext.de consti.cum M. in prin. tam in
d text.q̄ in gl.1.[d] & de do. & contu. cum dilecti. in princ.
Item repellitur is,qui non cōparuit in termino,ad quē
reum vocari fecerat,donec cauerit,ꝙ fideliter compa-
rebit,& donec expensas soluerit. ext. de dolo & ꝯtu.c.
e actor.[e] Item qui procuratorē ad totam cām constituit,
cum quo est lis contestata.amodo.n. ipse non pōt age-
re:nisi ex iusta causa procurator fuerit reuocatus. C.de
proc.l.procuratorib.ff.eo.l.causæ,& l.ante litis contest.
f & l.seq.C.manda.si pater.[f] Item qui se dicit hrēdem,re-
pellit,nisi dicat an ex testō,vel ab intestato, ff. de inter.
g act.si defensor. §. illud.[g] Sed si dicit ex testō, & altera
pars id negat,non tenetur incontinenti probare.Sed in
processu iudicij probabit,& ei r̄ndebitur interim super
principali.arg.ibi,& ff.eo.l.1.in prin.& inf. de instr.edi.
§.nunc dicamus, versi. sed quid. Item petenti fundum
non r̄ndetur, nisi eum exprimat per decentes confron
tationes: vel si plures hēt reus sub eisdem cōsentario
h nibus,nisi ipsum oculo ad oculum, vel digito ondat.[h]
Sic intelligitur ex̄ de li.obl.c.2.ff. si cer.peta.certum.ff.
de condi.& dem.l.nominatim, ff.de censi.forma.& vi-
de inf.de lib.conce.§.iuxta propositionis,ver.item non
i valet.[i] Item actor,qui iterum desent litem, ab omni ca
dit accusatione ipso iure,in Auth.de litig. §. omnes, in
fi.Item contra prælatum agentē excipe,ꝙ non fuit ele-
ctus.43.dist.in mandatis.24.qu.4.tres personas,& 7.q.1.
Nouatianus,& c.factus,62.di.c.1. & 2. vel confirmatus,
12.q.2.alienationes,ext.de elect.qualiter, & c.per inqui
sitionem,& c.nosti.& c.bonæ memorię,18.q.3.talia,&
c.seq. Sed & is,qui tanq̄ prælatus agit, dēt in al js mihi
r̄ndere.ff.de te.eo.qui sub tuto.& curato.sunt. l.qui ne-
72 que,arg.ext.de iudi.cum deputati.† Sed pone,quidam
dicens se ep̄m cuiusdam ecclesiæ in Græcia,vel in Bar-
baria,conuenit me in curia noīe illius ecclæ,cui me di
cit obligatum in centum: ego dico, Non te cognosco
ep̄m esse,nec in possessione episcopatus esse: nunquid
ante litis contes.tenetur probare se episcopum esse,vel
saltem in administrationibus ipsius ecclesiæ in posses-
sione esse? Videtur ꝙ sic, in his,quæ notantur infra de
procur.

ADDITIONES.

a Nunquam. *Hic est finis Vberti de Bona. Sequentes casus ferè omnes fuerunt Bagar. vbi sup. vsq; ad ver.item contra prælatū.*

b Consueuit. *Nec esset clarior.*

c §.1. *Dixit Ros. vbi sup. prope fi. quòd de iure Lombardo mulier sine mundualdo suo agere non potest, vt in Lombar. rub. qualiter mul.als.permissit l.1. Si videre vis, est 10. rubr. secundi libri, & eo.lib.rub.2.est de illa, quæ sine voluntate mundualdi ad maritum ambulauerit.*

d In gl.1. *Supra vide quod super ea dixi tractando, quando præcluditur via huic cautioni, ex quo lis contestata non est.*

e Actor. *L.1.6.& hoc dictum erat sup.ead.col.post ver.excipitur.*

f Si pater. *De procur.c.2.lib 6.*

g §.illud. *De hoc plene scripsi de libel.obla.cap.2.super. ver.quia sum hæresis.*

h Ostendat. *Dicit Nepos de Montealbano, quòd sic seruatur in diœcesi Tholosa, & Caturcen. si reus hoc petat.*

i Valet. *In actione reali.*

procur.ver.illud quoq;,cum alij, qui noie alieno agũt,
teneantur docere prius q̃ admittantur,se legitimè or-
dinatos,puta procuratores.ext.de proc.c.1.Item tutor,
& curator,vt videatur si est datiuus, vel testamẽtarius:
& si datiuus,vtrum satisdedit, & fecit inuentarium. C.
de tut.qui non satisdedit.l.fi.C.arb.tu.l.veteris.Item syn
dicus,actor,œconomus,& si.es ad hoc tenentur. ff.qđ
cuiusq;vniu.nulli.Rñ.in quæstione ꝓposita & similib.
cum quis agit,aut noĩe suo, aut alieno:si suo,puta peti
tione hr̃editatis,vel ex iure cesso,& si.ib.non tenet ante
a litis ꝯtestationem oñdere se hr̃dẽ,[a] vel sibi ius esse ces-
sum:vt no.j.de instrõ.edit.§.nunc dicamus,ver.sed qđ
eccc.& š.ver.item qui se dicit,sicut si rei vendicatione
agat,nõ tenetur ante litis ꝯtestationẽ oñdere se dñm.
73 † Hmõi.n.exceptiões.Nõ es hæres:nõ est tibi ius ces
sum.non es dñs:si ꝓbent,perimunt intẽtionem agen-
tis:& iõ litis ꝯtestationem non impediũt eX.de lit. con
test.exceptionis.li.6.ar.ꝯ, ff. fa. erci.l.1. vbi ꝯ ꝓponentẽ
se hæredem,& ad hoc familiæ erciscũdæ agenti obstat
exceptio,ꝙ non est hæres.Rñ.illud ibi spãle est, ne fiat
p̃iudiciũ petitioni hr̃ditatis, q̃ de sui natura p̃cedere de
bet:vt ibi dr̃.Idemq;dici põt in aliis p̃iudicialib.vt si di-
cat actor seruus,vel filius ꝯuẽti:vt C.de or.iud.l.1.& 2.
Inst.de act.§.p̃iudiciales.& hæ p̃iudiciales proponũt &
74 probãt ante litis ꝯtestationẽ C.de adu.q̃m.† Si aũt alie
no noĩe qs agat, tũc ãte oĩa docere dẽt de mandato, &
se legitimè ꝯstitutum esse:vt in tutore,curatore, syndi-
co,œconomo, ꝓcuratore,& si.ib.personis,š.ꝓbaui, ex-
cepto p̃lato,scđm quosdã,q licet noĩe ecclesiæ agat,nõ
tenetur ante litis contestationẽ oñdere se confirmatũ
vel institutum legitimè, vel in possessione administra-
tionis esse:sed nisi ante sñiam aliquid horum ostendat
absoluetur reus.Et est rõ in p̃lato, quia licèt noĩe suo
non agat sed ecclæ:tamen ius maius habet ĩ re,q̃ p̃dicti
noĩe alieno agẽtes.Quòd dic,vt nor.5.q.2.qa eps.Alij
dicunt idẽ in p̃lato, quod in prædictis. Alij dicũt,& me
lius,ꝙ si ꝓponatur exceptio sic:tu non es p̃latus, nõ l̃ñ
excipit. Si verò dicat.tu nõ es p̃latus nec es in possessio
ne p̃lationis,neq; habẽris ꝓ p̃lato:tunc l̃ñ, & hoc casu
ante litis contestationẽ dẽt agens docere de sua posses
b sione,vel quasi. [b] † Item si vnus canonicus vel clericus
75 ecclesiæ agit, vel defendit ꝓ eccl̃a,quòd potest: vt ext.
de concess. præb.ex parte,& de elec.cum cãm, cũ ĩter.
& de testib.cum olim. vbi de hoc opponit ei ꝙ nõ hẽt
mãdatum,vel literas de rato:vt eX.de of.deleg. coiã.de
transa.c.cõtingit.de hoc in præ.c.cum olim. & in præ-
dic.c.ex parte.Sed nunqđ taliter agens tenetur ecclesiã
defendere,si eius noĩe reconueniat? Dic,vt j in ti.de re
76 conuentione §.nunc dicamus,ver.sed pone.† Item ẽt
obiicitur:vel eꝯ.eX.de rescriptis, edoceri. Sed certè ibi
nõ dr̃ vtrum prælatus possit agere sine ꝯsensu capituli,
vel eꝯ:sed ꝙ cogit p̃latus defendere, vel experiri ꝓ suo
collegio,vel capitulo,si bona eorũ nõ sunt oĩno discre
ta:non tñ determinat aliquid de ꝯsensu, vt ibi patet: ꝙ
pauci aduertunt. Vbi aũt sunt discreta,tunc non cogit:
sed vt quilibet extraneus volens admittitur.ff.qđ cuius
que vniuer.no.l.1.§.fi.vel saltem, vt coniuncta persona.
nam quilibet clericus ecclesiæ ꝯiuncta persona esse cẽ-
setur.ar.12.q.2.non licet, Vt dicam de hoc j. de proc.
c §.rõne quoq; ver.itẽ ꝙ constitutus est.c Ad j ñtis aũt ar
ticuli clariorẽ doctrinã no.ꝙ super hoc.s.an p̃latus pos
sit agere sine consensu capituli:vel eꝯ, varietatẽ corpo
rum sequit̃ varietas opinionum:vt eX.de conces. preb.
c.quia diuersitatem, cũ suis conc. Primò igit̃ videndũ
est,an p̃latus possit agere sine consensu capituli, & po-
stea de cõñiuri. Super primò igit̃ quatuor sunt opinio
nes.Prima est cõis.s.Io.Laur.& Bar.& sequaciũ, q dñt
simplr̃,ꝙ non põt:vt eX.de iud.c.cãm q̃.& de proc.c.1.
& 12.q.2.placuit.& ff.de iur.deli.ait.17.q.4.ĩ vẽditionib.
C.de ep.& cle.l.oẽs.§.hoc nihilominꝰ.Dñt.n.ꝙ si nego
cium principaliter spectet ad prælatum tunc ip̃se aget,
vel procuratorem constituet de cõsensu capituli. Si ve-
ro ad capitulum,tunc capitulum constituet de consen
su prælati. Si aũt sit cõe,tunc prælatus cõstituet de con
sensu capituli . Quod si inter se inuicem litigent : nunc
superior dabit collegio curatorem ad litẽ , cuius offm
ea finita expirabit.Hoc no.in præ.c.edoceri. Secũda est
Gul.Na.dicẽtis, ꝙ si negocia p̃lati,& capituli sunt cõia
verum est,quod primi dñt, ꝙ neuter agit sine cõsensu
alterius.Secus si sint discreta:quia vnus aget,vel procu
ratorẽ constituet sine altero.ar.ext.de rescriptis. cũ di-
lecta.in prin de testi.in nr̃a præ. & de iud.examinata.in
prin.ext.de proc.in nr̃a.ext.de do fraternitatẽ.99.di.vo
lumus,& in præ.c.edoceri. Tertia est Vinc. dicentis, ꝙ
p̃latus põt agere sine consensu capituli:& discretè agit
qui ipsum conuenit. Ex ꝯ de iudi. cãm q̃ nec. n. filius est
conueniendus,q̃diu est in p̃tãte patris C.de anna.exce.
l.1.in fi.nec tenet de rato cauere: sicut nec tutor cauet
de rato,nisi dubitat̃ an sit tutor:vt ff.de adm.tu.vulgo.
cui p̃latus ecclæ ꝯparat.16.q.1.in canonib. Et no.5.q.2.
quia eps. Nec administrator decurionũ , ff. qđ cuiusq;
vniu.no.l.fi.cui ꝯparat̃ p̃latus.12.q.2.p̃cariç.ext.de don.
c.2.Nec actor vniuersitatis, nisi dubitet̃ an sit actor,vt
inf.de satisd.§.viso.ver.no.ꝙ actor.Sed ꝯ.eX.de proc.c.
1.Sed ipse sñdet,ꝙ rõ ibi exigit,quia necesse est,vt instrm
procuratoris sit publicũ,& habeat subscriptiones cleri
corũ,vt ei credat. Quarta est Gof.qui dixit,ꝙ bñ põt præ
latus agere sine ꝯsensu capituli:sed tenet de rato caue-
re.ar.eX.de of.del.coiã. Nã & maritus cauet de rato in
cã vxoris,C.de proc.maritus,ergo iste cauebit, cum sit
maritus ecclæ:vt 7.q.1.sicut alterius.eX. de transl.inter
corporalia.& c.fi.& si cã sit cõis,sicut & consors cauet
in cã sui cõsortis,vt C.de consor.eiusdẽ lit. l.2. hoc no.
Gof.in Summa de trans.§.sed q̃ritur. Itẽ Ber.no.ext.de
proc.c.1.ꝙ p̃latus p̃stita cautione de rato,bñ audietur si
nẽ ꝯsẽsu capituli,vel ẽt p̃stita cautione de iudicato sol-
uendo,si conueniat̃,sicut & quilibet eXneus ad hoc ad
mitteret. Inn. Papa IIII. ambulat ĩter opinionẽ G: Na.
& Vin.& tandẽ vr̃ declinare in sñiam Vin.j.patet:licet
de cautione de rato nihil tetigerit. Dicit ẽt, ꝙ licèt sint
discreta bona p̃lati & capituli: si tñ negociũ, de quo agi
tur,sit cõe,in eo alter sine altero nõ aget. De reb.verò
ad alterũ tñ spectantib.alter tñ per se aget. Et hæc ve-
ra sunt,vbi gñaliter sunt oĩa bona discreta. Si verò non
gñaliter,sed conuentus per se hẽt aliquas possessiones,
puta pro vestib.& hmõi,& Abbas sibi hẽt alias:tũc Ab
bas sine consensu capituli aget,pro cõib.imò ẽt s̃m eũ,
si nullæ sũt diuisæ,sed oẽs sint cões,siue pro medietate
siue ꝓ ĩæqualib.partib. siue ꝓ parte diuisæ, siue ꝓ parte
ĩdiuisç,& ẽt si oẽs sint diuisç:vel si sint gñalr̃ diuisç,sed
præla-

ADDITIONES.

a Hæredem. *Saluo quod scripsi de lit.cont.c.vno.lib.6.super ver bo impediat.*

b Quasi. *Nimis potens furtum fecit Gul. Compostellano, cuius ad literam fuit hac quæstio in Decre.nihil est.de elec.in fi. & ibi super fi.vlt.gl.& in fi. huic remittendo dec.glossam.Item huic fini non obstat quod no.inf.de probat.§.1.pe. col. vers.verum licet hic enim formatur casus de Episcopo valde remoto.*

c Constitutus est. *Vide quod scripsi de procur.c.ult.super fi.vlt. glo.Adde Abbatem Sic.in c.edoceri.ext.de rescr.*

Adde do.de Rota in decisio 406.incip. confesso prælati.in nouis, vbi an prælatus sit legitimus administrator a iure deputatus omnium ecclesiarum, monasteriorum, & congregationum sua diœcesis,& an pro illis possit solus agere in iudicio,& defendere,si bona sint communia,& quid si sint discreta. & vide Ludou.Rom.consil.369.incip.circa primum, versi. tertia est ratio. in 4.colum. vbi dicit, quod nunquam prælatus debet ardua sine capituli consensu explicare. Et an prælatus possit sine capitulo compromittere,vide Bal.consi.227.incip.honestus vir.in 2.col. vers.nunc verò in 1.vol.Henricus Feran.

prælatus hēt per se multa, & conuentus per se multa, non tñ hēt per se administratorem tpalem, vel perpetuum, qui eorum cās agat: in his, inq̄, casib. prælatus sine consensu capituli cās ēt conuentus in iudicio aget: Et in hoc concordat cum Vinc. cum sit earū legitimus administrator: vt ff. qd vuiusq; vniu. l. ciuita. & l. fi. Multū n. iuris hēt Abbas i eis, c. administrationem: licet fructus dispēsent in usus monachorū. eX. de reb. ecc. non alie. possessiones. Et hæc vera sunt, nisi ɔsuetudine vel ɔstitutione legitimè facta, vel alio modo legitimè ordinatū sit, pro qua parte agat platus, pro qua ɔuētus: vel nisi diuisa sit ad. ministratio. Nam tūc rōne administrationis pt̄ ɔuentus facere syndicū: qui eius cās agat. eX. de iud. cum deputati. & in præd. l. ciuitatis. & co. titu. l. fi. Verum qm̄ promptum est leges legib. concordare: vt C. de of. do. l. vnica. vt hæc opinionū diuersitas ad concordiam reducatur: distingue, φ aut platus vult agere suo noīe, aut ecclesię. Si suo puta φ electus est, psequi vult negocium suæ electionis: pt̄ hoc per se, & per procuratorem absq; ɔsensu sui capituli: & hoc casu loquitur hēt opinio G. Na. & iura pro eo, quoad alteram partē suæ distinctionis inducta. Si vero noīe ecclæ: aut vult agere, aut defendere. Si agere: aut per se, aut per procuratorem: si per se, aut cā spectat tm̄ ad eum, aut simul ad cū & capitulū, aut ad capitulū tm̄. Si agit noīe ecclesiæ p se, & cā spectat ad eū tm̄, pōt agere sine ɔsensu capituli, nec tenet cauere de rato. Et hoc casu intelligit opinio Vinc. & iura p eo inducta. Si verò cōiter ad eū, & capitulū, tūc p parte eam ɔtingente. Idē, vt tam pximè dixi, p parte ēt capitulum ɔtingente, pt̄ agere sine mandato, pstita tñ cautione de rato: & hoc casu loquitur opinio G. & iura p eū inducta, & Ber. de cautione notat, Nec miteris, φ p parte capituli agit sine mandato: nā ēt quilibet clericus ecclesiæ hoc posset. pstita cautione de rato: vt in pdicto c. coram. Si aut cā spectat ad capitulū tm̄, tunc dicas id, qd proximè dixi de parte capituli contingente. Nec admitto simplr̄ opinionē dicentiū φ qn̄ cā cōis est inter platū, & capitulū, pōt prælatus sine mādato seu ɔsensu capituli agere, ad istar cōsortium eiul dē litis: vt §. ver. 4. q illud uerū est tm̄ post litem contest. qd dic. vt no. eX. de consti. cùm M. i prin. Et sic vera sunt, cū p se agere vult. Si verò p curatorē: idem est, sm̄ quosdam. Et hoc vr̄ velle Vin. & sans. sustineri pōt qn̄ cā spectat tm̄ ad eum: vel qn̄ pro parte epm ɔtingente tm̄, vult constituere, vbi cōis est causa, sed pro parte capitulum contingente, uel quæ totaliter ad capitulum spectat non pōt: imo est opus distinctione. Nam aut est lis contestata, & tunc potest procuratorem constituere. C. de procu. neque tutores. Aut nō est contestata, & tunc non pōt, quod dic, vt J. de procu. §. rōne quoq;. ver. itē φ sunt cōsti. & de synd. ver. itē φ non est constitutus. Si aūt prælatus velit defendere, tūc in cā ad eum pertinēte tm̄: vel in contingente eum, qn̄ est communis, pōt oīa sine consensu capituli. In cā verò, quæ spectat totaliter ad capitulū, vel pro parte ipsū capitulum contingente, cum causa cōis est, dicit P. simpliciter, φ pt̄ defendere ecclesiā sine mandato, pstita tamen cautione, Nam & quilibet alius clericus ipsius ecclesiæ admitteretur. ff. de procu. seruum quoq;. § publicè. ff. quod cuiusq; vniu. l. 1. in fi. eX. de concess. preb. ex parte. Sed an coget inuitus defendere: dic, vt in præ. c. a.

77 edoceri. in textu. † Bī aūt tene, φ epi, abbates & alii plati & oēs personæ legitim in administrationem habentes, sicut sunt tutores & curatores, & similes, pn̄t agere & conuen ri sine consensu alterius: vt J. ver. quid si clerici. Nec est uis, an sitat bona diuisa inter prælatū, & capitulum, vel non: quia semper prælatus est oium administrator, ēt eorum, quorū fructus cedūt in vsum capituli: Et hoc et vera n, nisi conuentus & capitulū priorem vel alium administratorem vel minist ralem perpetuum, vel tpalem habeat, q eorū causas agat vel alia consuetudine, vel ɔstōne legitimè facta ordinatum sit, pro qua parte Abbas, & pro qua parte conuentus agat, vel nisi aliās diuisa sit administrō inter eos, vt dixi sup. sm̄ Papam. Et sic hoc pōt intelligi prædictum. ca. edoceri. Et φ in his attendatur consuetudo, no. sm̄ Papam, ext. de prob. ex literis. Itē arduas cās dēt prælatus cum consensu capituli tractare. ar. ext. de maio. & obe.

78 humilis, & sic pt̄ intelligi. eX. de procu. c. 1. † Sequitur videre, an capitulum possit agere sine consensu prælati? Et dñt quidam, φ sic, si bona sint distincta: vt in præ.

a c. edoceri. Sed dic ɔ, eX. de iud. cām, quæ.[a] Rō aūt diuersitatis quare prælatus pōt agere sine consensu capituli, & non capitulum sine consensu plati, hæc est: quia platus noīe ecclæ intelligitur sp tanq capu. 7. q. 1. scite. Vñ nil pōt fieri sine eo. eX. de his, q̄ fiunt a platis sine consensu c. nouit. de reic. cum nō liceat. Sed noīe plati nō sp intelligitur capitulum sine ecclsa. eX. de test. requisiti. vt ibi no. & ext. de concef. præb. post electionem. §. cum igitur. Dñs meus dicit, φ refert, vtrum agatur de diminutione honoris, vel dignitatis ecclæ: puta de subiectiōe, vel limitatione epatus, vel membrorū, & tūc vnus sine altero nequit in iudicio esse: ar. de his, quę ad mensam pertinent? Quo casu si mensa est cōis, idē iuris est, hoc saluo, quia nisi syndicus sit constitutus, platus tanq caput suo noīe, & capituli erit in iudicio. Et in his casib. locū hēt prior opinio. Si vero mēsa est diuisa tunc prælatus r̃s de iure suo aget per se, vel per procuratorē, & collegiū per syndicū: & sic vnus sine reliquo in iudicio admittet. ff. qd cuiusq; vniu. no. l. 1. §. in quib. Nec aliū defendere cogitur: vt in c. edoceri. i fi. Et hoc ēt dicit Inn. IIII. & in hoc concordat cum G. Nat. Quę dic plene sm̄ dñ n meum, vt in præ. c. edoceri. & in Sūma eius in tit. de rescriptis. §. q pñt obiici. sub §. pe. ver.

79 99. & seq. † Quid de clericis conuentualiū ecclarum? Item quid de sacerdotib. capellarū nunquid est ipsis agēdi necessarius consensus epi sui? Et vr̄, φ sic. Cum. n. non pñt alienare sine eo: vt 12. q. 2. abbatib. & c. sine exceptione. 17. q. 4. in venditionib. ergo nec in iudiciū deducere: quia qui non pt alienare, non pōt rē in iudiciū deducere. ff. de iure delibe. ait prætor. Dic, φ agere pñt sine cōsensu: vt probatur, ext. de prob. ex literis. in prin. vbi de hoc sm̄ Papam. Hñt. n. legitimā administrōnē. C. de iur. cal. l. 2. Nec obstat pall. l. aut ptor. Nā dicimus, φ hñs à dño gnalem administrōnē pōt rē in iudicium deducere. vt ff. de pact. nā & nocere. Vñ tutores, curatores, syndici, œconomici, gnalis procurator, & pñs in bonis filij, nō pñt per se alienare sine auctoritate, & decreto iudicis, & tñ pñt p se super reb. quarum administrōnem hñt, actiones mouere. Nec pdicta lex ponit, p sta, φ qui non pt alienare, non pōt rē in iudiciū deducere. sed loquit i suo casu, l. φ cū hæres deliberat, an adeat hæditatē, non pōt alienare rē hædītariā, nec cā in iudiciū

·b deducere,[b] † Dicimus ergo gnālr, φ quicunq; hñt de

80 consuetudine, vel ex ɔstōne, vel ab epo, vel alio iudice ordinario administrōnē is pōt agere, & conueniri sine consensu alterius. ff. qd cuiusq; vniu. l. fi. & in p. c. cū deputati. 7. q. 1. quia sunt. in fi. in Auth. de eccl. re. §. fi. Nā vsufructuarij sunt: vt no. ext. de pecul. cle. c. fi. qui agere pñt: vt ff. de fini. regū. l. 1. §. 1. Nec obstat C. de epi. & cle. orphanotrophos. Neq; l. oēs, qui §. hoc nihilominus, ɔdicit, imō ɔcordat, cū dicat, φ œconomus dēt ɔueniri nec dicat alicui ɔsēsū i agēdo eē regrēdū: licet i eī ɔstitutione

ADDITIONES.

a Causam, quæ. *Per illam tamen Decr. probatur, quòd etiam in his quæ per alium sine altero in iudicio tractari non possent, tenere rescripti impetratio ab altero solo facta, vt dicam infra, de re scrip præsentium, §. ratione eius, in fine. Adde quod dicta in hac addit. sequitur Pano. in dicto c. causam*

b Deducere. *Verbum fuit Vin. Hos. & Compo. vt scripsi in Decr. edoceri. super t. glo.*

rutione, cum est negociũ in cõmune, requirendus sit.
Hac eadem rõne nõ obstat præ. c.edoceti. Item nõ ob
stat ext.de proc.c.1.quia ibi presbyteri, & diaconi adhi
bentur] vt testes: vt s.ver.3. In summa notãdum est, ꝙ si
prælatus sit ꝑsona de dilapidatione suspecta: nec ꝓ par
te sua, nec pro parte capituli facilè admittetur, nec sine
idonea cautione: vt Inst.de suspec.tut & in ꝯc.q̃ sunt s.
81 ver. Item ꝙ est tuto.† Monachus quoq; pro dignitate.
vel officio vel obedientia sibi ꝯmissa, agere põt: vt extr.
de iud.cum deputati. Abbas aũt non põt Monacho cõ
cedere, ꝙ hẽat administrationem aliquarum possessio
num, vel villæ. & ꝙ pro eis agat, nisi tanq̃ syndicus, vel
procurator. Nam si vetit agere tanq̃ syndicus, vel ꝓcu-
rator, oporteret eum dicere. Ago noĩe meo, vel præbẽ-
a dæ meç: quod non licèt: vt 12.q.1.nõ eicatis [a].ex̃.de sta
tu monacho.cùm ad monasterium.in fine.& c.2.§.qui
verò, Sed superiores agũt noĩe officiorum, vel obedien
tiarum suarum. Si tñ monachus à monasterio expellit,
vel sibi victualia denegantur, bene põt super his agere
& restitutionẽ petere, ex̃. de rescriptis. cũ dilecta. & de
accus.cùm olim. Sicut & seruus ꝯqueri põt, si dñs suus
eum nimis grauat. ff.de his, qui sui uel alie.iu.sunt.l.2.ff.
de iudicijs.vix certis.& pater de malo filio, & eꝯ. 2.q.7.
82 q̃ritur.† Canonicus aũt secularis, cũ possit habere bñfi
cium, vel præbendã, vt 70.di.sctorum. bñ agit, noĩe ip-
sius bñficij, vel præbẽdç, cuius hẽt administrationẽ, &
põt dicere: Ago noĩe beneficij, vel prçbẽdç: vel ẽr, Ago
noĩe meo ſm Papã. Vtrum autem petat restõnẽ noĩe
suo vel dignitatis, no. ſm eum, ex̃, de resti.spol. c. in lite
ris. Item qualiter agẽt noĩe præbendç, cum illa nihil ha
beat, vel possideat, De hoc ſm Papam, ext.de prob.c.ex
83 literis.† Quid de præceptorib.[b], Et vr̃ ꝙ ipsi agere pñt si
b ne licẽtia: quia ubi agitur de iurib. alicuius ecclesiç, vel
domus, sufficit ꝙ magister illius domus agat: vt in præ.
c.cũ deputati. Si uerò de subiectione eius uł restitutio-
ne, tunc dẽt agere superior minister, puta prouinciç, uł
ciuitatis: ut ext.de restit.spol.olim cãm. De hoc dic, pro
ut.no.ſm Papã in eisdem capitulis.& de reli.do. cũ ue
nerabilis. Item eṗs, & quilibet superior agere põt ꝓ ec-
clesia uacante sibi subiecta: quod prosequere secundũ
Papam, ut no. ex̃.de successio.ab intestato, ca.cùm dile
ctus. Quid si post litis contestationem cũ prælato acce-
dit consensus capituli, De hoc j̃.de his, quæ fiunt à præ
84 la sine ꝯsen.c.uer.sed pone.† Item excipere potest ipse
actor, ꝙ nõ cogitur inuitus agere, uel accusare: ut C. ne
mo inuitus agere uel accu.per totum.& C.de pig.l.ere
diteres. Qñque tñ cogit̃ quis ius suum intra certum tp̃s
prosequi, quod si non fecerit, priuatur iure suo agendi
ut C.de ingenuis & manumi.l.diffamati.C.de remissio
ne pignorum.si eo tp̃e. Hinc est, ꝙ si ciuis Bonon. uelit
impedire scholarem uolentem repatriare, uolens q̃d
permaneat, & iuri pereat, potest scholaris à iudice po-
stulare, ut illi terminus ad agendum prçfigatur ar. præ-
dictç legis, & ff.de optio. le.mancipiorum. & l. cui ele-
c ctio.ex̃.de restitutio.spo.c.frequens.§.solet [c]. Ex p̃mis-
d sis [d] & alijs, quç occurrent, satis poteris iudicium differ
re: & nisi admittãtur, poteris appellare: quia beneficiũ
iuris nemini est denegandum.28.dist.de his. ext. de se-
cun. nupt.c.pe.& fi.extra de re iudicata. quod ad cõsul
tationem. Memorare tamen in talibus nouissima tua:
quia circa maiora maius periculum uertitur 42.distin-
cag.quiescamus.periculum scilicet, animæ, ext.de sim.
e c.Matthæus.1.q.1.c.si quis neque [e].

ADDITIONES.

a Dicatis. *Hoc dixerat supra ver.sed nunquid abbas.*

b Præceptoribus. *Dixit Vber de Bo. vbi supra in princi. ꝙ circa istos frequẽtabatur exceptio, qa veniebãt ad agẽdũ minus legitimè cõstituti. Habent autẽ, vbi sunt instĩtè creati, legitimã administrationem pp quod satisdare nõ tenentur iudicatum solui, vel de rato, secundum Guido.de Suza.alleg.C.de admi.tut.l.fi.§. defensionem. & ff.rem ratam ha.l.actor.*

c Solet. *Li.6. & ibi post Host. scripsi super gl. & alij 17. casus, quibus quis cogitur agere, quorum aliquos notat Accu. in l.una, C. ut nemo inuitus, & sub 17. casus ibi ponitur plenius, quod prçdictum est de scholari.*

d Prçmissis. *Tota ista conclusio fuit Vberti prçdicti, in fine uers. quem in prin.tit.allegaui.*

e Neque. *De hoc plenè uide infra, de excep.§.pe.1.in vlt.col.*

Bald. De Actore.

QVARITVR quis probet ætatẽ, aut allegat quis se maiorem, aut minorem. Si quis minorem se prçtendit aut ad rescindẽdũ quod factum est: & tũc dẽt probare: vt l.si minorem te.& l.nam & postea, §.si min. ff. de iureiur.& no.in l.3.ff.de arb.cum similib. Aut ad id ꝙ fiendum: & tũc iudex ex aspectu põt transferre onus probationis, & assignare ꝓbationẽ cui vult. tñ snĩa lata ex aspectu, quia est lata ex prçsumptione, recipit probationem in ꝯrium, ff.de min.l.minor 25.annis ex aspectu. Si aũt iudex nõ figit pedẽ ex aspectu: tũc ꝓbet, qui dicit se minorẽ: qa p̃sumitur quilibet habilis, nisi probet ꝯrium, ff.de prob.l.ab ea parte.§.fi. Sed Azo dicit, quẽ prçsumi minorẽ, cũ semel fuit minor, l.de æta.ff. de mino. & facit ꝙ no. G.de iuro cal.l.a.§.quod obseruamus. Si uero allegat se maiorẽ ad honores fortè consequendos, præsumit maior, nisi ꝯrium probet. quod dic, vt no. in mercuria.in regula, infamib.per Io.An.in Nouella, lib.6. Si vero qs non se, sed aduersarium allegat maiorem, tunc aut ad expirationem officij: isto casu loquitur l. minor ex aspectu in tõne sui vt quia dicit curator curam finitam ratione ætatis. Aut ad consecutionem commodi. vt quia relictum est sibi, cùm Titius maior erit: & tunc probabit cõditionem euenisse, ff.de le.1.l.si cui legetur. & ad Treb.l.Seius Saturninus. Aut de extinctione beneficij, vt quia dr̃ quis egressus quadriennium restõnis: & tunc distingue, quia aut allegatur transgressus ætatis ꝑ modũ affirmatiuum, aut negatiuum: ut no.in l. de ætate.& it cautum est negando formare capitula. ſm gl.& G. Et si dicatur: ergo uerborum cautela est utilis, & c. in deo, quid mirum: semper.n. prudẽtia profuit, & verborum temperies. D.Iac.dicit, ꝙ semper fundanti intẽtionem, & non fundanti defensionem, incumbit onus ꝓbandi ætatem. Et aut quis uult admitti ut minor, & probet se minorem: aut ut maior, & probet se maiorẽ. Facit quod no.in fi.ff.qui satisd.cog.l.si uero, §.pro rei qualit. Idẽ tenet Bar. Et facit, C.de prob.l.cum te. Nõ.n.est pura negatiua ista negatiua ætatis: imò est ualde probabilis. Et probatur ætas extraordinarijs modis: ut priuatis scripturis: ut C.de his, qui ue.æta.imp.l.2. ff. de excu.tut.l.2.§.ætas. Item indicijs, ff.de prob.l.cum de ætate. Itẽ domestico testimonio, ff.de prob.l.ẽt maritus. Et facit, ff.si mi.se maio.dixe.si alterius. Bald. Vide hoc in uer.si uero excipis, cum uer.seq.per G.& j̃.de na. ex lit. uẽ. Facit ff.de interrog.ac.l.de ætate.prin.Bal. An minor legitimet personam suam per iur̃m de non ueniẽdo ꝯ? tenet ꝙ non. uer.sed nunquid si minor. G.qa non cogit̃ aduersarius deferre iur̃m. G.nec admittere eum. Idem tenet Pe.& Gu.& Tutor, de quo cõstat, ꝙ nõ confecit inuentarium, non legitimat personam suã pp cautionẽ rati, secus si dubitat. uers.ea.q. uide j̃.de tutore.§ 1. Lex non interdicit administrationem prodigo, sed iudice opus est, ff.de cur.fur.l.Iulianus. Et faciunt no.ff.man.l. qui mutuam, §.non ideo. Etiam si prodigalitas sit notoria: quia notorium æquiparatur snĩæ declaratoriæ, nõ snĩæ inductoriæ noui iuris: aliter videatur not. ff.de uer. obl.l.si is, cui bonis, per Bar. quod uerum credo in eo, q est prodigus dilapidãdo sine turpitudine: secus in luxurioso, ff.de vsuc.pro emptore, l.si quis eam, Spe.dicit ꝙ hoc uerum est in fœmina, secus in masculo, uer.itẽ opponit ꝯ cum, Bal. Bannitus repellitur ab agendo, uer.itẽ ꝙ est deportatus, G. Super hoc dic, ut bãnitus uult agere de re familiari, aut ad publicam ultionẽ. Si ad publicã ultionẽ, p̃t. Si de re familiari, aut habet bona, & põt

ff.de mi.l.Papinianus exuli.ff. man. l. si mandato titij.§. is,cuius bon.ff.ex quibus caus.man. l.si contra militem. §.1. Si non habet bona,non agit ipse, sed fiscus.ff.de noua.l.quoties. §. fi. & de c.dim. l.tutelas.§.si libertas:nisi statutum primo dicat,vel interdicat agere,vbi nec accusare pôt.ff.solu.matr.l.cum mulier.& de alea.l.1.§.quod autem.Et hæc vera,si agendo vtitur via iuris côis. Si aût velit uti prærogatiua statutorum,non pôt, fm Iac.ff.ad Treb.l.ex facto. Sed quid si statutum eum hostem indicet,& sibi bellum indicat.ff.de ca.dimi.l.amissione. §.1. Tu dic,ꝙ in hoc standum est formæ statuti.l.1.C.de hære.instit.per Cy.Si verò loquuntur in accusationib.tñ inceptis ante bannum,licèt prosequitur.ff.de pub.iud.l.is q reus, sed nouas accusationes non inchoat; vt notatur ibi.ergo impunè offendit.dicit Cy.C.de accusat.l. reus. Sed tu dic,ꝙ multiplex est bannum,s.imperialis diffidationis,& tunc potest impunè offendi, vt in Auth. cassa. Aut belli inductionis: vt ff.de c.dim.l.amissione.§.1.& idem in l.3.§.transfugas. ff.ad l.Cor.de sica.Aut bonorũ annotationis.ff.de requi.reis.l.1.tunc non potest impunè iniuriam pati.art. ff. de custo.reo.l.diuus. Itẽ alicuius mulctæ vel pęnæ inductionis.ff.de ven.insp.l 1.§.ex hoc rescripto.& tunc non pôt impunè offendi, nisi statuto aliud caueatur,nec efficitur hostis,sed debitor: nec ẽt si est incarcere. Facit ff.de re iud.l.si incertum. cũ simi.Bal. vide ĵ.eo. tit.§.sicut contumaci.& inf.de accus.§.annotandus. Periurus non agit. vers. item ꝙ est periurus.G.s. contra iuramentum:sed præter iuramẽtum sic. ff.de iureiur.l.aliàs.vbi de hoc Bal. Excommunicatus admittitur ad defensionem suę ecclesię. vers.item quòd est excôicatus. Sicut contumaci potest in omni causa audientia denegari,ita & bannito.l.sed & si per præto. §. actio. ver.item quod est bannitus.& inf.§.filiusf.G. An omnis aduocatus dicatur habere castrense peculium.ver.item cum agitur de peculio.G.Si est aduocatus,ut quia licentiatus in iure,notarius non eget solum matriculatione: quia ex officii datione auctoritate publica approbatus matriculatus,tunc lucrum artis est castrense. Alias est aduentitium,nisi sit publicum salarium: qđ est semper quasi castrense,fm Gul. Sed lucrum mercatoris est aduentitium,quod non venit ex publico officio. doc. Bal. Qñ conuenitur filiusf.& minor: tunc requiruntur duo remedia ꝯ duos defectus. s.quia ꝯ defectum sui iuris carentiæ,requiritur consensus patris:ꝯ defectum ætatis auctoritas curatoris dandi liti.ver.cautela est ergo.G.Vide inf.ti.seq.§.si pater.& inf.e.§. an sufficit Filiusfa. patitur immissionem ex contumacia,ergo & bannum, quia auctoritas patris non dẽt accedere negligentiæ, sed facto: quia ex.ordinẽ proceditur, sicut & præceptum ex.ordinẽ fit.uer.sed ecce.& ver.seq. & ver.sed nunqd tenet.G. Item patitur executionẽ śniæ.ff.de mino.l.3.§.sed vtrũ. Ex contumacia tñ filij nô capitur peculij profectitij possessio,fm G.sed ex diffinitiua sic:vt no.ff. de noxa. & l.si condemnatus.ff sol.mat.l. si filio. Hoc in ciuili,secus in crim.C.de bo.proscr.l.si filius.C.qui.bo.ce.poss.l.pe.art. ff.quod quisq; iuris.l.3.§.si filius. Vide sup.§.sicut contumaci,& inf.de sen.§.filii.non p̄t.Bal.Circa ea,quę sunt solennitatis,quia requiruntur ad inchoationem, nã quo ad officium non p̄fit suppleri postea vers.pone ꝙ lis, sed ea quæ sunt consensus,& sunt de mã,non de forma, vel solẽnitate,p̄fit suppleri l.fi.côia dele.uide inf.de tut.§.satisdatio.Bal.an sufficiat licẽtia gñalis patris:ver.sed quid si pater,& seq.G.arg.ꝙ sic,de decurio.l.honores.§.fi.Vide sup.ver. qñdo conuenitur.Casus,in quib.quis dicit sibi ius,ver.item quod vult ppea. G. An possim includere tuam pecudem dantem mihi damnum? Dicit ꝙ sic: sed non claudere aîo celandi,sed concludere,nô vt mea sit,sed aîo eam restituendi:vt ff.ad l.Aqu.l.Quintus Mutius,uer.sed pone.G.Vide inf.de comp.iu.§.malefactor. Qui agit ut hæres, repellĩ, nisi declaret ex testõ, uel ab intestato.uer.item qui dicit.G.Quando prælatus hẽt legitimam personam,& quando capitulũ, & quãdo monachus,ver.itẽ objicitur prælato.per plures colũnas.G. Qñ p̄latus agit nomine ecclesiæ, & opponĩ exceptio, ꝙ non est prælatus excipitur ineptè, sed dẽt dici, tu nô es prælatus nec in possessione p̄laturæ, nec haberis pro prælato.ver.itẽ ꝯtra prælatũ agẽtẽ. Nã exceptio debet tacitè ꝯcludere de necessitate.& ista nô côcludit,cum ex sola quasi possessione fundetur eius p̄sona. G.Adultus simpliciter citatus vr̃ monitus ipso iure, ꝙ petat sibi curatorẽ,si nô hẽt:& si nô petit,patiĩ interlocutoriã nô diffinitiuã.l.si minor.Secus ĩ pupillo,q nô cogiĩ petere curatorẽ. Nec enim cogĩ per legẽ,nec per iudicẽ debet cogi.sed gl.dicit,ꝙ imo cogitur, nisi quando litigat cũ tutore.C.q pe.tu.l.j.in gl. An volẽs agere debeat facere aliquid anteq̃ agat,Vide Spe.de p̄para.iu. Et qualiter actor debeat adire iudicẽ,vide in ti.de côpe.iu. adi per totũ Itẽ scias ꝙ agere non pôt infans vel proximus infantiæ casu aliquo. Itẽ prodigus, surdus mutus,orphanus,fatuus,mulier luxuriosa, apostata.Itẽ periurus infamis,&c.Ita dicit Spe. p multos ver. & ibi vide Bal.

a De Reo [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a *Puto ꝙ autori sic diuidẽdi per rubricas repulsiones actorũ dedit causã Vber.de Be.qui distinxit exceptiones priuilegiatas ab except.iuris communis,dixi suprà Rubri.proxi.quod alij non fecerant.Tractat ergo de defensionib.rei nô de impugnationib.vt dicit in prin.& vide quod autor bene supplet Vbert. qui oblitus istius primæ defensionis,de l.sancimus.addit eam vbi supra Rubri.proxi.dixi in fi.dicens illam non prætermittendam. illam ergo ne præmitti posset auctor hic præmisit.*

ADDE,ꝙ qui promisit præsentare reum ad omnem reqsitionem iudicis non potest præuenire in præsentando,vt liberetur,secũdũ Ro.côs.137.Itẽ q p̄misit p̄sentare reũ infra octo dies ad libitũ iudicis,illis elapsis non tenetur.& tempus causæ finiendæ, non differendæ litis est appositum,secundũ Pau.de Cast.côs 168.

SVMMARIVM.

1 *Miles conueniri non debent nisi corã magistro militum, nec ab alio puniri.*
2 *Nobilis de facile non debet conueniri.*
3 *Clericus non debet nec potest trahi coram iudice seculari in causa ciuili criminali:nec potest suo iuri renunciare.*
4 *Reus si fiat clericus pendente lite coram iudice,an coram eodem finiri lis debeat.*
5 *Scholaris laicus respôdere pôt sub magistro,siue clerico,siue laico, vel iustitiario,vel Potestate loci vel sub episcopo, vel sub quo maluerit.*
6 *Scholaris conuentus sub magistro,vel suo Potestate loci vel sub episcopo,an aliquem possit recusare.*
7 *Scholaris vocatus tenetur coram iudice loci comparere, vt vel coram eo respondeat,vel suum priuilegium ostendat.*
8 *Scholaris eligẽs corã vno litigare,an postea illũ poterit d̃clinare*
9 *Scholaris,cleric.nec volẽs,nec inuitus trahĩ ad iudiciũ seculare*
10 *Medic⁹,grammatic⁹,p̄fessores liberaliũ artiũ,& doctores legũ, oratores,philosophi,in se,& vxoribus, & reb. tali gaudeant immunitate,vt in iudicium non deducantur.*
11 *Consul,prætor,præfectus,& maiores magistratus qui meiũ imperiũ habent causas prosequi non debent, sed bene conueniri,*
12 *Personæ quæ in iudicio conueniri non debeant.*
13 *Legati & cæterorũ negociorum executores non conueniantur.*
14 *Vocatus de ciuitate vel diœcesi ad curiam ordinariã, & ab alio inuentus qui eum velit conuenire,potest opponere,quod nô venit ad hoc,& sic potest domum reuocare.*
15 *Citatus præsumitur,qui reperitur in iudicio.*
16 *Pupillus,vidua,orphanus,debilis,vel morbo diutius fatigati,& huiusmodi personæ miserabiles quandoq; possunt ordinaria iudicia declinare.*
17 *Agi pôt côtra infantes.vel minores 25.annis vel furiosos, &c,*
18 *Tutor curator,vel alius administrator,maximè necessarius,finito officio non potest conueniri de côtractibus bona fide initis nomine eorum,quorum negotia gerunt.*

Seruus,

19 Seruus. monachus, conuersus, professus, & huiuſ nō cōueniūtur.
20 Monasterium an possit conueniri pro commissis ante ingressum.
21 Seruū qui se habere neget, rei uin. nō cōuenit, neq. noxali actione.
22 Actione qui nulla tenetur conueniri non potest.
23 Vocatus ad maius tribunal non potest conueniri.
24 Debitum qui confitetur, non cogitur iudicium suscipere

1. §. Dicto de exceptionibus contra actorem cō
petētibus, sequit̄ uidere de defensio
nibus reo competentibus. Et primo, si quis aliquē sub-
certa pęna promisit iudicio sisti, habet ad hoc semestre
1 tempus a lege. C. de fideiuſ. sancimus. † Item miles[a] nō
a cōuenitur vel accusatur, nisi corā magistro militū: nec
ab alio punit̄. C. de iuriſ. om. iud. magisterię. ff. de custo.
re. de militib. ff. de re mil. l. 2. 7. q. 1. nullus oīno. Quod ue
rū est in milite militante: alias esset ꝯ. ff. de accu. l. fin. in
fi. & dicā ℑ. tit. prox. ver. itē excipit, ꝙ est miles. ℑ. ver. Itē
2 cōsul, & nisi in quibusdā casibus, vt in p̄dictis legibus. †
Item nobilis priuilegiatus est, vt defendatur, & ne de fa
cili cōueniatur, ar. 16. q. 1. frater 6. q. 1. c. sunt plurimi. §.
verū. 32. q. 5. præceptum. ext. de pur. c. 1. ff. de in ius voc.
3 l. 2. † Itē clericus nō pōt trahi corā iudice seculari in cā
ciui. vel criminali. nec pōt huic iuri renūciare. ex. de fo-
ro cop. si diligenti. 11. q. 1. nolita. & c. placuit. & c. conti-
nua. C. de epi. & cle. cū clericis. & Aut. statuimus, & Au
then. sed hodie. & in Auth. de sanctiſ. epi. §. si qui aūt ꝯ.
& in Auth. vt cler. apud ꝓpri. epiſ. p totū. Nisi rōne feu-
b di, vel reconuentionis.[b] & in aliis casib. qui not. 11. qō.
1. in summa. & c. clericū. quod dic, vt ℑ. de cōcl. & renū.
ver. cui aūt. & melius ℑ. de cop. iudicis adi. §. 1. uer. in cleri
cis aūt. & seq. Olim ēt habebant exceptionē ne conue-
nirentur, nisi solum sub præside. in Aut. de san. epiſ. §. si
4 vero. & in præd. l. cū clericis. † Sed quid si pendente li-
te coram ciuili iudice reus fiat clericus? Resp. dicūt om
c nes[c], ꝙ corā eodē iudice finiet. C. ad l. Cor. de fal. si quis
decurio, prope. fi. ff. de re. iudic. si quis postea. ex. de foro
cōpe. proposuisti. ff. de iu. om. iud. cū quædā. ff. de bonis
dam. l. si §. ex bonis. Licet quidā in hoc ꝯdixerint. arg. ff.
de arbit. nō distinguemus. §. sacerdotio. & hoc verū est,
si causa sit ciuilis. Sed quid si est criminalis? Dic, ꝙ co-
rā ecclesiastico finietur: quia secularis non posset eum
punire, ar. 11. q. 1. de persona. ext. de iu. at si clerici. & in
p̄. concor. at. tñ ꝯ, 2. q. 3. Euphemiū. C. vbi de cri. agi. o-
por. Auth. qui in ꝓuincia. in prin. 2. q. 1. si peccauerit. in
fi. & 3. q. 6. c. 1. Vnde si vis vt cessent ꝯtria, dic ꝙ ēt causa
criminalis finietur corā illo: sed mandabitur executio-
5 ni per ecclesiasticū, ar. ext. de fo. cōpe. postulasti. de ra.
e 1. † Itē scholaris laicis r̄ndebit vel sub magistro, siue la
ico, siue clerico, vel sub iustitiario, seu Ptāte loci., vel
d episcopo sub quo maluerit[d]: vt in Procemio Digesto-
rū. §. & hæc omnia. & §. seq. C. ne fil. ꝓ pa. in l. Fed. habi-
ta. licet scholares Bon. quo ad criminales q̄stiones huic
e priuilegio renunciauerunt[e]. super quibus coram iudici
bus Potestatis r̄ndent. eligendo tñ vnum, vr̄ aliis renun
ciare. ar. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. expresse. ex. de iud.
c. 1. vbi plures habebat iudices. Quod uult Deus, An au
tē tunc, & ad quē poterit appellari, vide ℑ. in tit. de exc.
sen. §. 2. ver quid de sententia. & seq. Sed nunquid pote
rit scholaris tali priuilegio renunciare, Non vr̄: cū sit
eis specialiter a prædictis legibus cōcessum. Sed dic, ꝙ
potest, arg. C. de epiſ. & cler. si quis in conscribendo, &
C. de pact. si quis in conscribendo. ff. si quis in ius uo. nō
6 le. l. 1. & sic de facto seruatur † Itē nūquid scholaris con
uētus sub aliquo istorum trium, eum poterit recusare?
Vr̄ ꝙ non arg. C. de iu. om. iud. l. fi. Sed d. c ꝯ. ut in præd. l.
alias, Auth. habita. siue ergo scholaris receperit, siue
porrexerit libellū corā altero istorū triū, siue ēt prote-
status fuerit, ꝙ saluū sit ei priuilegiū, siue nō, sibi p̄iudi-
cat. nisi vlterius processerit. ar. ff. de iu. non vr̄. ff. de in iu
voc. libertus aduersus Scholaris tñ uocatus tenetur co
ram iudice loci compatere, vt uel ēt coram eo r̄ndeat,
f vel suum priuilegium alleget. ar. in præ. constit. habita[f]:
7 † Quid ergo si scholaris vocatus coram altero istorum
iudiciū contumax est, ꝓpter quod iudex decernit acto
rem esse mittendum in possessionem bonorū illius: de
mum ille comparens prestita cautione iudicio sisti, re-
cuperat, possessionē, nunquid adhuc poterit istū iudicē
declinare & aliū eligere? R̄ndet: sic, cū nondum sit lis
contestata. ar. C. de prob. excep. C. de Procur. ita demū.
C. de plus peti. l. 1. arg. ꝯ. C. ubi in rem accuſ. l. pen. circa
g fi.[g] † Sed pone ꝙ scholaris cōuentus comparet coram
8 altero istorū, dicens se velle corā eo litigare, nunquid
h postea illum poterit declinare, Dic ꝙ non[h], ar. ff. de eo
quod certo lo. l. 3. §. 1. ff. de leg. 1. l. 5. & l. si plurib. in fi. ex.
de iudic. c. 1. 22. q. 4. horrendus. 8. q. 2. dilectissimi. infra d
compe. iud. adi. ver. sed nunquid pōt. Nec obstat ff. de iu
dicib. si cōuenerit, quæ loquitur in eo, qui consensit in
9 iudicē non suū prorsus extraneū. 3. q. 6. peregrina. † Sed
quid sit scholaris est clericus? Dn̄t Gof. & do. meus, cef
sare priuilegiū, quia clericus nec volens, nec inuitus tra
hitur ad iudiciū seculare: nec pōt in aliū, ēt ecclesiasticū
sine sui episcopi consentire: vt in concor. quæ sunt sup.
versi. prox. & ex. de foro cōpe. significasti. & c. Romana.
in prin. Sed dictū eorū pōt intellegi in scholarib. diœce
i sanis ciuitatēsib.[i] Si uero sint extranei vel alienigenæ,
k & magister esset clericus posset forte[k] dici, ꝙ corā eo
poterit agere & cōueniri, si uoluerit, aliàs nullum esset
priuilegiū. quod esse nō debet, ext. de uer. sig. abbate sa-
nè. & de priui. in his. & c. porro. ex. de fide. instr. inter di
l lectos, uersus fi. & in hoc concordat Io. de Deo[l], & Vber
de Bobi. Dominus tamen meus in hoc expresse ꝯtradi
m cit[m]. Corā Potestate autem non potest clericus, etiam
uolens, conueniri: ut in prædi. concor. Porro scholaris
Bon. residens per 30. annos, sortitur ciuium priuilegiū.
C. h.

ADDITIONES.

a Miles. *Istæ exceptiones sunt quas Vber. prius uocabit priuilegia-*
tas; ut dixi sup. tit. pro. super gl: 2.
b Reconuentionis. *Vide quod scripsi de iu. at si cler. super gl. 2.*
c Omnes. *supple. fere. uel quasi. ꝓp id quod sequitur. Hanc autem*
quæstionē plenè tractaui de obl. ad ratio c. un. super gl. ratiociniis.
Adde quod plenè tractat, quia furtum fecit Old. vt ibi ponam.
d Maluerit. *Si corā omnib⁹ hic citetur, vide infr. de citatione. in fi.*
e Renunciauerint. *Secundū Accur. in pra. §. & hęc oīa. & aper*
tius in l. alias. Auth. habita sup ver. litā quod ibi nō placet Cyn.
no. cū non renuntiauerit, vt corpus, vel collegiū, per nō vsum aūt
perdi non potuit secundum eum, qui remittit ad l. 1. C. de serui.
f Habita. *An satisdare teneatur. & coram quo, vide infra; de satif-*
da. §. 2. ver. quid ergo.
g Circa fi. *Ista lex penultima est & secūda, & eius verba habēt ur*
ex. vt lite. non contest. quoniam §. pen. & ponit causam specialē
quo lis habetur pro contestata ad vnū finē tantū scilicet interrum
pendæ p̄scriptionis, videat tamen scholaris ille quomodo caueat,
qur si simpliciter cauet stare iuri, procedat quod est dictum. Se-
cus si caueret stare iuri coram illo, per id quod statim sequitur.
h Quod non. *Licet gl. teneat contrarium in Auth. habita, tamen*
vt ibi etiam tenet Cy. in 3. q. communiter moderni tenent hoc di
ctū. Pro quo facit: quia aliàs esset tardius finis litis. All. ēt. l. 2. §.
pen. ff. de iudic. Dicut enim, ꝙ rei fugiunt contestationem litis ad
quam actores properant: de quibus loquitur lex, si conuenerit, ad
l. si cum dotem. ff soluto matrimo. § eo autem tempore quem etiā
allegat Accur. respondetur vt ibi no. 1. gl. quod ibi voluntatis mu
tatio nulli erat damnosa hic secus, vt prædixi.
i Ciuitatensibus. *In quibus locum non habet constitutio habita,*
quæ expresse loquitur de peregrinantibus ad studium.
K Fortè. *Vber. quem statim allegat, dixit non puto reprehensibile.*
l De Deo. *Caual. li. 3. sub rub. de priuilegio scholastico. Vber. autē*
hoc dixit ante finem ver. quā allegauit sup. ti. prox. in prin. Inepte
tamen autor præponit Vber. Ioānes quo ad scripta, etiam lib. Ca
uil. rationem dixi super Procemio huius libri, de eis tracto.
m Contradicit. *Vide quod scripsi de foro comp. si diligenti. super*
gl. hic ergo.

ADDE

tit causa,vel tẽpore,vel re,vel loco,quod dic, vt ext. de
plus pe.c.vnico,& C.eo.l.vna.& Instit.de actio.§. si qs
agẽs:& in §.tripli.& Instit.de excep.§.appellaẽ,& inf.de
plus peti.Item ꝙ vult propria autoritate sibi ius dicere
quod esse nõ dẽt:vt s.de iud.del.§.superest,ver.itẽ si ve
lit.& ver.itẽ si cã.& seq.Non.n.dẽt quis in propria cã
esse iudex.C ne quis ĩ cã sua iudicet.l.1. nec se dẽt vin-
dicare:qđ si fecerit,punitur, ff. quod me.cã.l. extat. C.
de iud.nullus,vbi de hoc ĩ Auth.de defun. seu fu. eo.§.
a 1.[a] Fallit tamẽ in casib᷒ in quibus põt quis sibi ius dice-
re,Et primo fallit in his casib.is,in quibus, põt quis ali
quem sine iudice capere:quos dic,vt j.tit.de accusa.§.
1.,ver.hoc tñ. Itẽ fallit: nam inueniens suam possessio-
nem vacuam,põt eã ꝑpria autoritate ingredi. ff. quo-
rum leg.l.1.in prin.ex̃ de or.cog.c.2.Tertiò, cùm inter
partes ꝯuenit, vt res autoritate ꝑpria capiaẽ: vt C. de
pig.act.pig.& de pig.l.3.ff.de cõtrahen. emp.l. si qs sub
b hoc.[b] Quartò,debitorem fugientẽ creditor sua aucto
ritate cap.ff.de his quæ in fraudem cred.ait prætor.§. si
56 debitorẽ.† Quintò,põt dñs sua propria autoritate eij-
cere colonum pensionem statuto termino nõ soluen-
tem,C.locati.l.1.& de iure emp.l.a.ff.eo.quæritur,§.in
ter locatorem,ex̃.co.ti.c.pen. & fi. Sextò, rõne officii,
tutelæ vel curę,quam qs administrauit, q sibi dicit ius,
ff.de admi.tut.quoties,§.sicut,ff.de ꝯh.emp.fistulas,§.
1.& C.q da.tut.vel cur.poss.creditorem, Septimò, in ꝓ
cur.& negoriorũ gestore,q pñt vti retentione expensa-
rum,quas fecerũt,ff.de procu.quæ oĩa.§.fi.ff. de negot.
ge.debitor,§.sed si epi.Octauò,si magistratus copia nõ
habeaẽ,C.li.10.de procu.gñ ali.Nono, dum ecclesia rẽ
immobilem ex permutatione trãstulit in principem,
& eandem trãstulit princeps in priuatum:tũc.n.œco-
nomus sua auctoritate rẽ apprehẽdere põt, & ecclesiã
reducere:vt in Auth.col.5.vt de cætero rerum ecclesia
commut.non fi.§.de cętero.Decimo,si vẽditor vni em
ptori ad metiendum vinum certam diem præstitit,po-
steà verò ei denunciet,vt vinum tollat, poterit.n. vinũ
fundere emptoris periculo,nisi tollat.ff.de peric. & cõ
57 mo.rei vẽ.l.1.§.licèt. † Vndecimo,spoliatus potest spo
liatorem incontinenti ꝯtinuato bello deiicere, ff. de vi
& vi ar.l.1.§.1.& l.3.§.cũ igiẽ,& 3.q.3.c.fi. Duodecimò,
si quis citra seruitutem per domum meam aquęductũ
ꝑtraxerit, possum ꝑpria auctoritate illud interdicere,
ff.ad le.Aqui.quemadmodũ,§.1.in.1.Decimotertiò,fur
nocturnus p̃t à quolibet cap.non tñ occidi, nisi defen-
sionis cã,ff.e.itaq;ex̃.de homi.c.si perfodiẽs,& c. susce
58 primus. † Quartodecimò.si incẽdium immineat,pos-
sum autoritate ꝑpria vicini domum destruere,ff.ad le.
Iul.de vi pu.vel priua.l.si qs.§.qđ dr̃. Ad hoc facit ff. a l
le.Aquil.si qs fumo.§ 2.ff.de ĩcẽ.rui.nau.q aũt,§.ait prę
tor.In hoc m̃ casu dicũt quidam vicinos debere contri
buere pro dãno resarciendo,ar.ff.qđ vi aut clã. si alius,
§.est & alia.& C.de ope.publ.l: ædificio, ff. ad l. Rh. de
c iact.ꝑ totũ.[c] Quintodecimò, si post tres denũciationes
te inuenero in domo mea, vel in propina coeũtẽ cum
vxore mea, te sine iudice interficiam: si verò loquentẽ,
te capiã. ĩ Auth.vt lice.ma.& auiæ.§.his quoq;& §.seq.
coll.9.& ff.de adul.pater.& l.qđ ait lex.& l.marito.ar. ꝯ
d 33.q.2.inter hæc vestra.[d] Sextodecimò,curialis seu of-
ficialis fugiẽs sine iudice capi põt,C.vbi qs dec. vel co-
hot.l.1.& in præ.l.gñali. Decimoseptimò,permittiẽ ali
cui in casu ius sibi dicere in odium sui, & in fauorem
eius,ꝯ quẽ vult sibi ius dicere: vt ff.de pet. hęre. si quis
possessor,§.sed si ipsi. Decimoctauò, verberaẽ Iudæus,
vel alius q non põt à iudice aliàs cogi: quia citatus non
e vult venire,sm Io.And.in prę.l.gñaliter,& in ꝑ.nullus.[e]
Decimononò, in casu,q est C.lib.12.de metall.l. deuo-
59 lutũ,† Sed pone,[f] inuenio pecudẽ tuam in mea segete
f damnum dãtem:nũquid illam ꝑpria auctoritate cape-
re possum, & tenere donec mihi satisfeceris? Et vr̃ ꝙ
sic: nam furem in furto inuẽtum capere possum, Talis
.n.dr̃ manifestus.Inst.de obl.quæ ex delic. nasc. §. furẽ,
nec ex hoc teneor actione iniuriarum: cum hoc tñ fe
cerim iuris mei conseruandi cã,ff.de in iu. iniuriarum,
ex̃ de elec. cum eccl̃a Vulterana, nec furti: cum aĩum
lucrandi non habuerim. Arg.tñ ꝯ,ꝙ non possum,ff.ad
g leg.Aqui.l.Quintus.[g] Dic,ꝙ non possum,capere,vt te-
neatur,donec mihi satisfactum sit,quasi loco pignoris
possum tñ capere & tenere,donec sciat dñs,ꝯ quẽ age-
60 re possum.† Item excipitur[h] ꝯ locatorem,vel commo
h datorem petentem rem locatam, vel commodatam
ante vsum ꝯpletũ,ff.ꝯmo.in ꝯmodato,§.sicut aũt. ext.
eo.c.vnico,in fi.ff.loc.& ꝯductio.in fi. Exceptis casibus
quib.ꝯductor impunè repelliẽ,C.loca. eo.ff.eo.l.q̃ro,§,
inter locatorẽ,in fi.ex̃.eo.pp.licèt aliud sit in precario:
i quo quis[i] non vtiẽ,nisi q̃diu patiẽ,qui ꝯcessit.ex̃.de p̃c.
c.fi.ff.eo.ait p̃tor.§.1.& l.cum precatio. Item repellitur
venditor,& eius hæres vẽdicãs ab emptore rẽ,q̃ vendi-
dit,ff.de euict.l.vendicantẽ,& ff.de exce. rei ven.& tra.
l.C.de rei ven.cum à matre,C.de reb.alie.non alie.ven
ditori,vel ẽt si agat ex vendito, anteq̃ res sit vẽdita, vel
tradita,vel saltẽ oblata.Et ẽt excipitur ꝯ emptorẽ agen
tẽ ex empto priusq̃ pretiũ soluit, vel offerat venditori,
ff.de act.emp.& ven.l.Iul.§.offerri,& §.ex vẽdito. Inst.
de re.di.§.venditæ,ff.de ꝯh.emp. quod vendidi ex̃. de
fide instr.cum Io.prope prin. Vel si agatur ex stipulatu
de euictione priusq̃ res empta per sñiam ab eo euinca-
tur,ff.de rei ven.vtiq;, ff. de euict.euicta 1.fi.& §.1.ext.
de empt.& vend. c.fi. licèt emptor bonæ fidei possit ex
empto agere ꝯ venditorẽ alienæ rei, priusq̃ res euinca-
61 tur:vt ff.de actio.emp.l.seruus,quem,§.fi.† Item repel
litur creditor uolens ꝯuenire mandatorẽ, vel fideiusso
rẽ,vel pignorũ possessorẽ, nisi pri᷒ prĩcipale excusserit
debi-

ADDITIONES.

a *§.1. An procurator episcopi coram ipso, vel eius vicario, vel delegato causam episcopalis mensæ agere poterit, vide in Sum. Hos. & de sent. & re iud. sub rub. de sent. §. quis debet, versic. sed nunquid potest episcopus, & quod scripsi de censi. venerabili, ante fi. mag. glo. Adde Oldr. consi. 156.*

b Hoc *Formam huius conuentionis vide infra de obligatio, in prima forma, ibi pro quibus omni, &c. Et ad hoc facit quod scripsi post Inno. & hoc de foro comp. verum, in gl. 2. ver. dicunt autem quidam, & quod scripsi de ele. licet, 2. li. super 4. & 5. glo. Adde vt per Bar. in l. creditores, C. de pig. Et ad versi. item fallit, adde pulchrè Paul. de Cast. consi. 35. incip. priusquam. Item ad ver. 4. adde post Bar. in d. l. debitorem. Petr. de Anch. cons. 22.*

c Per totum. *Vide quod dicam infra de iureiur. §. 1. super ver. sed pone inimicitias. Adde, vt plenius per Ang. consi 197. & versi. 5. Adde Alex. consi. 131. cum seqn. & ibi, quid sit promissa pœna de soluendo in tempore.*

d Vestra. *Dic, vt ibi not.*

e Nullus. *Alleg. in prin. huius ver.*

f Pone. *Add. fuit iste ver. receptus de Ros. tit. de act. in factum de paup. ante fi.*

g Quintus. *Per quam legem dicebat idem gl. 1. in Decr. si læserit, de iniur. & de dam. da. Adde quòd Bar. Rom. Pau. de Cast. Inno. & communiter doct. idem tenent in l. hoc amplius, ff. de da. infe.*

h Item excipitur. *Reassumit verba Vber. prædicta vsque ad ver. item repellere, qui sine excep. verbis Baldus sub, ver. item illustris, & ver. rector quoque, & versi. qui de quadragesima loqui. Adde ver. seq. item repellitur quod scripsit, Ro. consi. 503. vbi ponit quomodo intelligatur illa regula, Quem de euict. &c. ad te versic. item repellitur creditor, quòd illud est verum, nisi notoriè debitorem principalem non esse soluendo, vt voluit Bart. in l. decem, de verb. obl. in l. si ff. si cert. pet. Bal. consi. 25. & 168. lib. 3. & consi. 13. & 24. lib. 1. & 55. eod. libro, Abb. consi. 29. & 71. Pet. de Anc. consi. 295. & 318 An autem saltem requiratur super hac notorietate sententia iudicis. Bal. in l. si quis, §. habet, ff. de ope. noui. nun. sed tenet quòd sic. Idem consuluit Rom. con. 93. & 211. licet aliqui contra in d. §. habet.*

i Quis. *Quia mera liberalitate conceditur. Vbert.*

debitorẽ,in Auth.de fideiuſ.§.ſed ne quis,C.de actu.&
obl.Auth.ſed hodie, Idẽ puto in beneficio epiſtolæ di-
ui Adriani,& nouæ cõſtitutionis,quæ iuuat reos debẽ-
di.ꝙ ante litis cont.ſit opponendũ:ut ff.de tute. & rati.
di.l.1.§.nunc tractemus, & in Aut.de duob. re. Dic ut
J.de excep.§.uer. quid de exceptione bñficii. Item diſ-
fertur iudicium,ſi impuberi quæſtio ſtatus moueatur.
62 ff.de Car.edic.l.4.§.duæ,& C.ad Car.l.1.& 2. † Illuſtris,
pſona nõ põt agere,p ſe,ſed per procuratorẽ, C. de,p-
a cu.l.pen & Auth.qđ ius,ut [a] ſunt cardinales, & prima
tes,& tales qui minacẽ timorem ſuis aduerſariis infer-
re pñt:ſed & maiores magiſtratus,& qui cũ eis ſunt,ſi-
cut non cõueniunt,ſic nõ ꝯueniunt, niſi uſque ad litis
ꝯte.& hoc ſi res urgeat, ff. de iud. pars literarum, ff. de
off.præ.ſenatus.Quod de tpalib.magiſtratib.intellige,ſ.
de conſulibus,de præſidibus prouinciarum & procon
ſulibus,& prętorib. & ſimilib. Præmiſſa uerò intellige
de perpetuis.Horum tamen procuratores dicit Baga-
b rotus,[b] admittendos ad inſtar illorum.Et idem de illis
c qui à principe [c] ad certas prouincias mittuntur , quos
legatos uulgariter appellamus,ff.de iur.legatus, 2. & l.
is q.& 1.di.ius gentium,94.di.ſi quis legat. & dicam J.ĩ
tit.de reo.uer.item ꝯſu.Sed quid de maiorib.magiſtra
63 tibus; Dic,ut ĩ præ.l.pars, † Item tutor & curator durã
te adminiſtratione ꝓhibẽt ſuo,uel ſuo,& pupilli ſimul
noĩe ꝯ tutorẽ & curatorem actionem tutelæ experiri,
ff.de admi.tut.cũ plures.1.rñ.& l.actus,C.eo. l. 2. ff. de
tute.& ra.di.l.niſi.& l.ſi tutor reip.§.fi. Sed tutor & cu-
rator, uel ꝓcurator , uel œconomus depoſito officio
nõ arguunt inuitis dñis directis actionib. durante offi-
cio ſibi quæſitis.qa illi,quorum noĩe litigauerunt,ĩ ſuis
utilitatib.præferunt.ff.de proc.in cãæ §.fi.& l.ſeq.& C.
qñ ex fac.tut.uel cu.l.2. Aſſiſtere tñ ꝑñt agentib.inchoa
tis:ut J.de tu.& cut.§.gñali.uer.item qđ his.Sed nec cõ
ueniri pñt,ut dicam J.tit.de reo.uer.item tutor.De hoc
no.J.in tit.de tut.& cur.actor.tñ ꝓcurator petens , ſibi
ex iudicato ſatisfieri,auditur,ubi dñs non eſt ſoluendo
64 ff. de proc. actor. † Rector quoq; eccleſiæ poſt dimiſ-
ſam eccleſiã põt repetere fructus ſibi ꝑ prædonẽ ſub-
tractos tẽpore regiminis, uſq; ad tempus perceptionis
ſecundi beneficii: licèt perierit actio per receptionem
ſecundi beneficii: quia debiti ſunt iure actionis, C. de
iud.l.1.ff.de eo quod cer.lo.l.3.§.idẽ Iulia.ſm Vin. ut ip
d ſe no.ex.de elec.dudũ.2.[d] Et ſeparatos à ſolo:ut not. J.
de fruct.& ĩtereſſe.§.1.uer. ſed pone. & ſeq. Et uſũfru-
ctuario p dominũ eiecto cogit dñs ſibi ꝯſtituere uſũ-
fructũ deperditũ , ff.de vi & ui ar.ſi plures,§.deiectũ.Itẽ
excipit ꝯ actorẽ,q ꝑpoſterè agit,iuris ordine ñ ſeruato:
ut ſi prius agit de propietate,ꝗ de uiolentia:uel ſi qõnẽ
pręiudicialẽ poſt ponit,2.q.1.in primis, C.de app.l.1.C.
de rei uend.ordinarij,C.de interdict l.incerti, C. loca.l.
1.& l.oẽs,& ff.de iud.ſi de ui.ext.de iud. ca. examinata,
C.de or.cog.ſi res,& 3.q.1 1.c.nõ eſt credendũ, §.aliqñ.
65 † Item excipitur ꝯ uolentem agere furti,uel iniuriarũ
actione.ꝙ remiſſa eſt actio pacto, uel tranſactione, uel
diſſimulatione,uel ꝙ ipſe obiecti criminis eſt innocẽs,
ff.de pac.ſi tibi 10.millia,§.1.& 2.& l.ſi unus,& §.ſed &
ſi pactum, Inſti.de in iur.§.fi.ff.eo.nõ ſolum,§.1.& l.eũ
qui nocentem,arg.ꝯ finale dictũ:quia nõ relatione cri-
e minis,ſed innocẽtia reus purgatur, 1.q.1 1.negãda, & [e]
c.ſeq. Item excluditur agens rei uẽdicatione,uel noxa-
li actione,ſi reus neget ſe poſſidere,ff.de rei uẽ.l.qui pe
titorio,ff.ſi ex nox.cã aga. l. 2. §. 1. niſi primò poſſeſſor
de medio fuerit redargutus,ff.de noxa.act.l.quoties,§.
1.& 2.l.ſi ſeruus depoſitus,§.fi. Siliq; mõ ſi poſſeſſor pi-
gnoris negat rẽ fore eius,cuius actor eã eſſe aſſerit,pro
bata uerò actoris intẽtione dicit ſe emphyteotã , uel ẽt
iuris poſſeſſorẽ: oportet a ſe poſſeſſionẽ trãſferri prius
ꝗ ſup iure ſuo audiat:ut C.qui po.in pig.ha.l.itẽ poſſeſ-
ſor.Sed & ſi re' debitũ ꝯfiteat,& ſoluere ſit paratus,nõ
f cogit ſuſcipere iudiciũ:ut inf.in ti.de reo.ad fi.[f] Et iũge

hic quod no.infra de act. ſeu peti. §. In anterioribus, in
prin.& §.ſequitur, verſi.ſi aũt velit,& ſeq. Item in reali
actione actoris intentio deuiatur,ſi reus ante lit.conte.
exhibeat rei petitæ poſſeſſorem, ff.de rei ven.l.is,qui ſe
obtulit,& l.ſeq.& l.ſi in ãt,in prin.& in noxali,ſi oſtẽdat
ſeruum noxoſum , ab alio defendi cum ſatiſdõne, ut
ff.de nox.act.l.ſi plurimum. Et in cã criminali ſi accuſa
tus oſtendat criminoſum.C.ad l.Corn.de fal.l.ſi maio
66 rem. † Item excipitur contra actorem de compenſatio
ne,quę tñ ſit liquida,& non multis ambagib.inuoluta.
Et hoc tñ in criminalib.ꝗ in pecuniarijs , q ẽt in turpib.
& famoſis,ff.de compen.in l.1. & l. ſi ambo. C.eod.l.fi.
ff.ſol.mat.l.viro,ff de dolo.ſi duo,C.de lib. cã,ſi filium,
ff.de eo,ꝑ quem fact.eſt,l.fi.§.ſed ſi ſtipulatio, ff ad leg.
Aqui l.ſcientia §.cum ſtrumenta, ext.de depo.bona fi-
des,in fi. Item impediuntur agere venditor, mulier,de
bitor,& dñs de proprietate rei venditæ, vel pignoratæ,
vel in dotem,vel in feudum,vel in emphyteoſim datæ
ff.de re iud.l.ſæpe,C.de rei vend.doce.& ſup.ver.itẽ re-
pellitur venditor. Item impeditur actor agere tpe qua-
drageſimæ,ſaltẽ in cã criminali, C.de fer. l.40. ſed hoc
g non ſeruatur.[g] Idem & tpe feriarum , niſi in caſib.ſpe-
cialibus,ff.de fer.l.1.& 2.& ext.c.1.& fi.de dilat.c.fin.&
infra de fer. Item repelluntur,qui vocant in ius eos,qui
vocari non poſſunt:qui habentur.ff.de in ius voc.l.2.3.
& 4.reſ.1.& in aliis,ff.de iniur.nec magiſtratib.in Auth.
vt cum de appe.cog.§.pe.& fi.colla.3. Dixi aliquid ſup.
67 verſ.item ꝙ eſt libertus,& dicam,inf.ti.prox. † Item ſi
repellitur,qui cãm nõ exprimit in libello,2.q.3.c.indu
ciæ,§.offeratur,ext.de libe.obl. c.fi. Et gñali proponẽs
actionem nimium generalem,ſeu ambiguã, & confu
ſam:inf.de actu.ſeu peti.§ ſequitur,in prin. & verſ.illud
quoq;. Item proponens ꝯrias opiniones repellitur , C.
de ſur.l.1.C.de codic.l.fin.in princ. C.ſi ſer.exte.ſe emi
man.l.vna.ext.de app.c.ſolicitudinem,in fi.74.di.geſta.
Vel diuerſas,& ꝯpellitur alteram eligere,niſi vna ſit al
terius præparatoria, vel niſi vna ſit pęnalis ſui nã , & ab
initio,altera vero rei perſecutoria,vel niſi hoc faciat ꝯ-
tumacia rei non rñdendi,ff.de tributo,l.quod in hære-
dem.§.eligere,ff.de legatis,ſecundo,cũ filius, §. varijs,
ff.de cond.fur.ſi pro fure.reſp.1.ff.de ſur.ſi pignore, §.
cum fur.ff.arbo.fur.cę.l.1.& l.pe.ff.quorum le.l.1.§.qđ
68 ait,ff.ad exhib.l.3.Eſt autem perſonalis. † Quid ergo ſi
deiectus de poſſeſſione fundi,vel domus,proponit pro
vna parte fundi interdictum vnde vi, & pro alia tritica-
ria actione ꝯ deiectorem,vel inuaſorem? Vr admitten-
dus arg.de vi,& vi arma,l.1.§.ſi fundus, ex.de probat.li
cet. Nam & triticaria ꝯ prædonem intentatur,ff.de ꝯd.
h triticar.l.1.§.fi.& l.ſeq. Dñs tñ Vber.de Bona.[h] dicit ꝯ,
ſumens argũ ex ratione legis, quæ redditur in præall.
§.varijs. Et ad hoc accedit arbor. fur. cę. ſi gemma, Se-
cus cum partem fundi,vel domus emit a domino par-
tis,aliam à non dño. Vel ſi vna pars domus erat feudũ,
alia allodium : quia tunc pro una parte Publicianam ,
pro altera rei vendicationem intentabit , & pro parte
urdem,

ADDITIONES.

a Vt. *Incipiunt verba Bagaroti.*
b Bagarotus. *Vbi expreſſi in prin.huius tit.*
c Principe. *Vtroque dixit Bagarotus.*
d Dudum.2. *Quod ſcripſi de præb.de multa,ſuper ver.habebat.*
e c.ſeq. *Dic, vt not.ca.q.in ſumma, vbi diſtinguitur inter accuſationem,& exceptionem.*
f Ad fin. *Vbi ponit,quid de confeſſo partem debiti,dixit Vber.*
g Seruatur. *Etiam in curia Romana,ut no.15.q 4.placita , & de hoc plenius infra de fer.in 1.co.*
h De Bona. *Conſcientia ductus illum nominat , cùm tamen ferè totum,quod eſt ſuperius, fuerit ius quo ad caſus,hic autem dixit ſui Operis rubr.2.in fi.ubi ad literam habetur totum,quod in hoc verſ.ſequitur.*

procur.ver.illud quoq;,cum alij, qui noíe alieno agũt,
teneantur docere prius q̃ admittantur,se legitimè or-
dinatos,puta procuratores.ext.de proc.c.1.Item tutor,
& curator,vt videatur si est datiuus, vel testamẽtarius:
& si datiuus,vtrum satisdedit, & fecit inuentarium. C.
de tut.qui non sat.sdedit.l.fi.C.arb.tu.l.veteris.Item syn
dicus.actor,œconomus,& siles ad hoc tenentur. ff.qđ
cuiusq;vniu.nulli.Rñ.in quæstione ꝓposita & similib.
cum quis agit,aut noíe suo, aut alieno:si suo,puta peti
tione hr̃ditatis,vel ex iure cesso,& silib.non tenet ante
a litis ꝯtestationem ostẽdere se hr̃dẽ,[a] vel sibi ius esse ces-
sum:vt no.j.de instrõ.edit.§.nunc dicamus,ver.sed qđ
ecce.& s.ver.item qui se dicit,sicut si rei vendicatione
agat,nõ tenetur ante litis ꝯtestationẽ ostẽdere se dñm.
73 † Hmõi.n.exceptiões.Nõ es hæres: nõ est tibi ius ces
sum.non es dñs:si ꝓbent.perimunt intẽtionem agen-
tis:& iõ litis ꝯtestationem non impediũt eX.de lit. con
test.exceptionis.li.6.ar.ꝯ, ff. fa. erci.l.1. vbi ꝯ ꝓponentẽ
se hæredem,& ad hoc familiæ erciscũdæ agenti obstat
exceptio,ꝙ non est hæres.Rñ.illud ibi spãle est, ne fiat
p̃iudiciũ petitioni hr̃ditatis, q̃ de sui natura p̃cedere de
bet:vt ibi dr̃.Idemq;dici põt in alijs p̃iudicialib.vt si di-
cat actor seruus,vel filius ꝯuẽtus:vt C.de or.iud.l.1..& 2.
Inst.de act.§.p̃iudiciales.& hæ p̃iudiciales proponũt &
74 probãt ante litis ꝯtestationẽ C.de adu.ꝗm.† Si aũt alie
no noíe qs agat.tũc ãte oĩa docere dẽt de mandato, &
se legitimè ꝯstitutum esse:vt in tutore,curatore, syndi-
co,œconomo, ꝓcuratore,& silib.personis,s.ꝓbaui, ex-
cepto p̃lato,sc̃d̃m quosdã,q licet noíe ecclesiæ agat,nõ
tenetur ante litis contestationẽ ostẽdere se confirmatũ
vel institutum legitimè, vel in possessione administra-
tionis esse:sed nisi ante sñiam aliquid horum ostendat
absoluetur reus. Et est rõ in p̃lato, quia licẽt noíe suo
non agat sed ecclæ:tamen ius maius habet ĩ re.q̃ p̃dicti
noíe alieno agẽtes.Quõd dic,vt not.5.q.2.qa ep̃s. Alij
dicunt idẽ in p̃lato, quod in prædictis. Alij dicũt,& me
lius,ꝙ si ꝓponatur exceptio sic.tu non es p̃latus , nõ l. ñ
excipit. Si verò dicat.tu nõ es p̃latus nec es in possessio
ne p̃lationis,neq; habes ius p̃ p̃lato:tunc l.ñ, & hoc casu
ante litis contestationẽ dẽt agens docere de sua posses
b sione,vel quasi.[b] † Item si vnus canonicus vel clericus
75 ecclesiæ agit, vel defendit ꝓ eccl̃a,quõd potest : vt ext.
de concel. præb.ex parte,& de elec.cum cãm, cuç ĩter.
& de testib.cum olim. vbi de hoc opponitur ei ꝙ nõ hẽt
mãdatum,vel literas de rato:vt eX.de of.deleg. sorã.de
transa.c.cõtingit.de hoc in præ.c.cum olim. & in præ-
di.c.ex parte.Sed nunq̃d taliter agens tenetur ecclesiã
defendere,si eius noíe reconueniat? Dic,vt j.in ti. de re
76 conuentione §.nunc dicamus:ver.sed pone.† Item ẽt
obijcitur:vel eꝯ.eX.de rescriptis, edoceri. Sed certè ibi
nõ dr̃ vtrum prælatus possit agere sine ꝯsensu capituli,
vel eꝯ:sed ꝙ cogit p̃latus defendere, vel experiri ꝓ suo
collegio,vel capitulo,si bona eorũ nõ sunt oĩno discre
ta:non ibi determinat aliquid de ꝯsensu , vt ibi patet: ꝙ
pauci aduertunt. Vbi aũt sunt discreta,tunc non cogit:
sed vt quilibet extraneus volens admittitur.ff.qđ cuiusq;
vniuer.no.l.1.§.fi.vel saltem, vt coniũcta persona.
nam quilibet clericus ecclesiæ ꝯiũcta persona esse cẽ-
setur.ar.12. q.2.non licet, Vt dicam de hoc j. de proc.
c §.rõne quoq; ver.itẽ ꝙ constitutus est.[c] Ad p̃ntis aũt ar
ticuli clariorẽ doctrinã no.ꝙ super hoc. s.an p̃latus pos
sit agere sine consensu capituli:vel eꝯ, varietatẽ corpo
rum sequit̃ varietas opinionum:vt eX.de concel. præb.
c.quia diuersitatem , cũ suis conc. Primò igit̃ videndũ
est,an p̃latus possit agere sine consensu capituli, & po-
stea de cõuerso. Super primò igit̃ quatuor sunt opinio
nes. Prima est cõis.s.Io. Laur.& Bar.& sequaciũ , q d̃nt
simp̄r,ꝙ non põt:vt eX.de iud.c.cãm q̃.& de proc.c.1.
& 12.q.2.placuit.& ff.de iur.deli.ait. 7.q.4.ĩ vẽditionib.
C.de ep.& cle.l.oẽs.§.hoc nihilomin⁹.Dñt.n.ꝙ si nego
cium principaliter spectet ad prælatum tunc ip̃e aget,
vel procuratorem constituet de cõsensu capituli.Si ve-
ro ad capitulum,tunc capitulum constituet de consen
su prælati.Si aũt sit cõe,tunc prælatus cõstituet de con
sensu capituli . Quòd si inter se inuicem litigent : tunc
superior dabit collegio curatorem ad litẽ , cuius offiñ
ea finita expirabit.Hoc no.in præ.c.edoceri. Secũda est
Gul.Na.dicẽtis, ꝙ si negocia p̃lati,& capituli sunt cõia
verum est,quod primi dñt, ꝙ neuter agit sine cõsensu
alterius.Secus si sint discreta:quia vnus aget,vel procu
ratorẽ constituet sine altero.ar.ext.de rescriptis. cũ di-
lecta.in prin de testi.in nr̃a præ. & de iud.examinata.in
prin.ext.de proc.in nr̃a.ext.de do fraternitatẽ.99.di.vo
lumus,& in præ.c.edoceri. Tertia est Vinc. dicentis , ꝙ
p̃latus põt agere sine consensu capituli:& discretè agit
qui ipsum conuenit. Eꝯ de iudi. cãm q̃ nec.n. filius est
conueniendus,q̃diu est in p̃tãte patris C.de anna.exce.
l.1.in fi.nec tenet de rato cauere : sicut nec tutor cauet
de rato,nisi dubitat̃ an sit tutor:vt ff.de adm.tu.vulgo.
cui p̃latus ecclæ ꝯparat.16.q.1.in canonib. Et no.5.q.2.
quia ep̃s. Nec administrator decurionũ , ff.qđ cuiusq;
vniu.no.l.fi.cui ꝯparat̃ p̃latus.12.q. 2.p̃cariç.ext.de don.
c.2.Nec actor vniuersitatis, nisi dubitet an sit actor,vt
inf.de satisd §.viso.ver.no.ꝙ actor.Sed ꝯ. eX.de proc. c.
1.Sed ipse r̃ndet,ꝙ iõ ibi exigit̃.quia necesse est,vt ĩstr̃m
procuratoris sit publicũ,& habeat subscriptiones cleri
corũ,vt ei credat.Quarta est Gof.qui dixit,ꝙ bñ p̃t præ
latus agere sine ꝯsensu capituli:sed tenet de rato caue-
re.ar.eX.de of.del.,corã. Nã & maritus cauet de rato in
cã vxoris,C.de proc.maritus,ergo iste cauebit, cum sit
maritus ecclæ:vt 7.q.1.sicut alterius.eX. de transl.inter
corporalia.& c.fi.& si cã sit cõis,sicut & consors cauet
in cã sui cõsortis,vt C.de consor.eiusdẽ lit. l.2. hoc no.
Gof.in Summa de trans.§.sed q̃ritur. Itẽ Ber.no.ext.de
proc.c.1 ꝙ p̃latus p̃stita cautione de rato,bñ audietur si
ne ꝯsẽsu capituli,vel ẽt p̃stita cautione de iudicato sol-
uendo,si conueniat̃,sicut & quilibet eXneus ad hoc ad
mitteret. Innoc. Papa IIII. ambulat ĩter opinionẽ G. Na.
& Vin.& tandẽ vr̃ declinare in sñiam Vin.j.patet:licet
de cautione de rato nihil tetigerit. Dicit ẽt. ꝙ licẽt sint
discreta bona p̃lati & capituli:si tñ negociũ, de quo agi
tur,sit cõe,in eo alter sine altero nõ aget. De rebus verò
ad alterũ tñ spectantib.alter tñ per se aget. Et hæc ve-
ra sunt,vbi gñaliter sunt oĩa bona discreta. Si verò non
gñaliter,sed conuentus per se hẽt aliquas possessiones,
puta pro vestib.& hmõi,& Abbas siĩr hẽt alias:tũc Ab
bas sine consensu capituli aget pro cõib.imò ẽt ꝯtra eũ,
si nullæ sũt diuisæ,sed oẽs sint cões,siue pro medietate
siue ꝓ inæqualib.partib. siue ꝓ parte diuisæ, siue ꝓ parte
indiuisę,& ẽt si oẽs sint diuisę:vel si sint gñal̃r diuisę,sed
præla-

ADDITIONES.

a Hæredem. *Saluo quod scripsi de lit.cont.c.vno.lib.6.super ver bo impediat.*

b Quasi. *Nimis potens furtum fecit Gul. Compostellano , cuius ad literam fuit hæc quæstio in Decre.nibil est.de ele.in fi. & ibi super fi.vlt.gl.& in fi. huic remittendo dec.glo.illam.Item huic fini non obstat quod no.inf de probat.§.1.pr. col. vers.verum licet hic enim formatur casus de Episcopo valde remoto.*

c Constitutus est. *Vide quod scripsi de procur.c.ult.super fi.vlt. glo. Adde Abbatem Sic.in c.edoceri.ext.de rescr.*

Adde do.de Rota in decisio.406.incip. confesso prælati.in nouis , vbi an prælatus sit legitimus administrator a iure deputatus omnium ecclesiarum , monasteriorum , & congregationum sua diœcesis,& an pro illis possit solus agere in iudicio,& defendere,si bona sint communia,& quid si sint discreta. & vide Ludou.Rom.consil.369.incip.circa primum, versi. tertia est ratio. in 4.colum. vbi dicit , quòd nunquam prælatus debet ardua sine capituli consensu explicare . Et an prælatus possit sine capitulo compromittere,vide Bal.consi.227.incip.honestus vir.in 2.col. vers.nunc verò in 1.vol.Henricus Feran.

prælatus hēt per se multa, & conuentus per se multa, non tñ hēt per se administratorem tpalem, vel perpetuum, qui eorum cās agat: in his, inq, casib. prælatus sine consensu capituli cās ēt conuentus in iudicio aget. Et in hoc concordat cum Vinc. cum sit earū legitimus administrator: vt ff. qd cuiusq; vniu. l. ciuita. & l. fi. Multū. n. iuris hēt Abbas i eis, c. administrationem: licet fructus dispēsent in usus monachorū. eX. de reb. ecc. non alie. possessiones. Et hæc vera sunt, nisi ɔsuetudine vel ɔstitutione legitimè facta, vel alio modo legitimè ordinatū sit, p qua parte ageret platus, pro qua ɔuētus: vel nisi diuisa sit administratio. Nā tūc rōne administrationis pt ɔuentus facere syndicū: qui eius cās agat. eX. de iud. cum deputati. & in præd. l. ciuitatis. & eo. titu. l. fi. Verum qm̄ promptum est leges legib. concordare: vt C. de of. do. l. vnica. vt hæc opinionū diuersitas ad concordiam reducatur: distingue, qꝫ aut platus vult agere suo noīe, aut ecclesiæ. Si suo puta qꝫ electus est, ꝓsequi vult negocium suæ electionis: pt hoc per se, & per procuratorem absq; ɔsensu sui capituli: & hoc casu locum hēt opinio G. Na. & iura pro eo, quoad alteram partē suæ distinctionis inducta. Si vero noīe ecclæ: aut vult agere, aut defendere. Si agere: aut per se, aut per procuratorem: si per se, aut cā spectat ad eum, aut simul ad eū & capitulū, aut ad capitulū tm̄. Si agit noīe ecclesiæ p se, & cā spectat ad eū tm̄. pōt agere sine ɔsensu capituli, nec tenet cauere de rato. Et hoc casu intelligit opinio Vinc. & iura p eo inducta. Si vero cōiter ad eū, & capitulū, tūc p parte eam ɔtingente. Idē, vt tam ꝓximè dixi, p parte ēt capitulum ɔtingente, pt agere sine mandato, ꝓstita tñ cautione de rato: & hoc casu loqtur opinio G. & iura p eū inducta: & Ber. de cautione notat. Nec mirens, qꝫ p parte capituli agit sine mandato: nā ēt quilibet clericus ecclesiæ hoc posset. ꝓstita cautione de rato: vt in pdicto c. coram. Si aut cā spectat ad capitulū tm̄, tunc dicas id, qd proxime dixi de parte capituli contingente. Nec admitto simpl opinionē dicentiū qꝫ qn cā cōis est inter platū, & capitulū, pōt prælatus sine mādato seu ɔsensu capituli agere, ad istar cōsortium eiusdē litis: vt §. ver. 4. q. 1 illud uerū est tm̄ post litem contestā qd dic. vt no. eX. de consti. cum M. i prin. Et sic vera sunt, cū p se agere vult. Si verò p procuratorē: idem est, fm quosdam. Et hoc vr velle Vin. & satis. sustineri pōt qn cā spectat tm̄ ad eum: vel qn pro parte epm ɔtingente tm̄, vult constituere, vbi cōis est causa. sed pro parte capitulum contingente, uel quæ totaliter ad capitulum spectat: non pōt: imo est opus distinctione. Nam aut est lis contestata, & tunc potest procuratorem constituere. C. de procu. neque tutores. Aut nō est contestata, & tunc non pōt, quod dic, vt J. de procu. §. rōne quoq;. ver. item qꝫ fuit cōsti. & de synd. ver. itē qꝫ non est constitutus. Si aūt prælatus velit defendere, tūc in cā ad eum pertinēte tm̄: vel in contingente eum, qn est communis, pōt oīa sine consensu capituli. In cā verò, quæ spectat totaliter ad capitulū, vel pro parte ipsū capitulum contingente, cum causa cōis est, dicit P. simpliciter, qꝫ pt defendere ecclesiā sine mandato, ꝓstita tamen cautione. Nam & quilibet alius clericus ipsius ecclesiæ admitteretur. ff. de procu. seruum quoq;. § publicè. ff. quod cuiusq; vniu. l. 1. in fi. eX. de concess. præ. ex parte. Sed an coget inuitus defendere: dic, vt in præ. c.

77 edoceri. in textu. † Br aūt tene, qꝫ epi, abbates & alii plati & oēs personæ legitimam administrationem habentes, sicut sunt tutores & curatores, & similes, pñt agere & conueniri sine consensu alterius: vt J. ver. quid si clerici. Nec est uis, an fiat bona diuisa inter prælatū, & capitalum, vel non: quia semper prelatus est oīum administrator, ēt eorum, quorū fructus cedūt in vsum capituli: & hoc est verum, nisi conuentus & capitulū priorem vel alium administratorem vel minist ralem perpetuum, vel tpalem habeat, q eorū causas agat vel alia

consuetudine, vel constōne legitimè facta ordinatum sit, pro qua parte Abbas, & pro qua parte conuentus agat, vel nisi aliàs diuisa sit administrō inter eos, vt dixi sup. fm Papam. Et fm hoc pōt intelligi prædictum. c. edoceri. Et qꝫ in his attendatur consuetudo, no. fm Papam, ext. de prob. ex literis. Itē arduas cās dēt prælatus cum consensu capituli tractare. ar. ext. de maio. & obe.

78 humilis, & sic p intelligi. eX. de procu. c. 1. † Sequitur videre, an capitulum possit agere sine consensu prælati? Et dñt quidam, qꝫ sic, si bona sint distincta: vt in præ.

a c. edoceri. Sed dic p ɔ, eX. de iud. cā in, quæ.[a] Rō aūt diuersitatis quare prelatus pōt agere sine consensu capituli, & non capitulum sine consensu plati, hæc est: quia platus noīe ecclæ intelligitur sp tanq caput. 7. q. 1. scire. Vñ nil pōt fieri sine eo. eX. de his, q̄ fiunt a plato sine consensu c. nouit. de resc. cum nō liceat. Sed noīe plati nō sp intelligitur capitulum sine ecclæ. eX. de test. requisiti. vt ibi no. & ext. de concess. præb. post electionem. §. cum igitur. Dñs meus dicit, qꝫ refert, vtrum agatur de diminutione honoris, vel dignitatis ecclæ: puta de subiectione, vel limitatione epatus, vel membrorū, & tūc vnus sine altero nequit in iudicio esse: an de his, quę ad mensam pertinent? Quo casu si mensa est cōis, idē iuris est, hoc saluo, quia nisi syndicus sit constitutus, platus tanq caput suo noīe, & capituli erit in iudicio. Et in his casib. locū hēt prior opinio. Si vero mēsa est diuisa tunc prælatus rr de iure suo aget per se, vel per procuratorē, & collegiū per syndicū & sic vnus sine reliquo in iudicio admittet. ff. qd cuiusq; vniu. no. l. 1. §. in quib. Nec aliū defendere cogitur: vt in c. edoceri. i fi. Et hoc ēt dicit Inn. IIII. & in hoc concordat cum G. Nat. Quę dic plene fm dñ m meum, vt in præ. c. edoceri. & in Sūma eius in tit. de rescriptis. §. 9. pñt obijci. sub §. pe. ver.

79 99. & seq. † Quid de clericis conuentualiū ecclarum? Item quid de sacerdotib. capellarū: nunquid est eis agēdi necessarius consensus epo rum? Et vr, qꝫ sic. Cum. n. non pñt alienare sine eo: vt 12. q. 2. abbatib. & c. sine exceptione. 17. q. 4. in venditionib. ergo nec in iudiciū deducere: quia qui non pt alienare, non pōt rē in iudiciū deducere. ff. de iure delibe. ait prætor. Dic qꝫ agere pñt sine cōsensu: vt probatur, ext. de prob. ex literis. in prin. vbi de hoc fm Papam. Hñt. n. legitimā administrōnē. C. de iur. cal. l. 2. Nec obstat pall. l. aiŗ pror. Nā dicimus, qꝫ hñs à dño gñalem administrōnē pōt rē in iudiciū deducere: vt ff. de pact. nā & nocere. Vñ tutores, curatores, syndici, œconomici, gñalis procurator, & filii bonis filij, nō pñt per se alienare sine auctoritate, & decreto iudicis, & in iudicij pñt p se super reb. quarum administrōnem hñt, actiones mouere. Nec pdicta lex ponit p rña, qꝫ qui non pt alienare, non pōt rē in iudiciū deducere. sed loquitur i suo casu, l. qꝫ cū hæres deliberat, an adeat hæreditatē, non pt alienare rē hæreditariā, nec eā in iudiciū

b deducere,[b] † Dicimus ergo gnalr, qꝫ quicunq; hñt de

80 consuetudine, vel ex ɔstōne, vel ab epo, vel alio iudice ordinario administrōnē pōt agere, & conueniri sine consensu alterius. ff. qd cuiusq; vniu. l. fi. & in p. c. cū deputati. 7. q. 1. quia sunt. in fi. in Auth. de eccl. ne. §. fi. Nā vsufructuarij sunt: vt no. ext. de pecul. cle. c. fi. qui agere pñt: vt ff. de fini. regū. l. 1. §. 1. Nec obstat C. de epi. & cle. orphanotrophos. Neq; l. oēs, qui §. hoc nihilominus, ɔdicit, imò ɔcordat, cū dicat, qꝫ œconomus dēt ɔueniri nec dicat alicui ɔsēsu i agēdo eē regrēdū: licet i ei ɔstitutione

ADDITIONES.

a Causam, quæ. *Per illam tamen Decr. probatur, quòd etiam in his quę per alium sine altero in iudicio tractari non possent, tenere rescripti impetratio ab altero solo facta, vt dicam infra, de rescrip. præsentium, §. ratione eius, in fine. Adde quod dixi in hac addit. sequitur Pano. in dicto c. causam*

b Deducere. *Verbum fuit Vin. Hos. & Compo. vt scripsi in Decr. edoceri. super 1. glo.*

rutione, cum est negociũ in cõmune, requirendus sit.
Hac eadem rõne nõ obstat præ. c.edoceri. Item nõ ob
star ext.de proc.c.1.quia ibi presbyteri, & diaconi adhi
bentur, vt testes: vt s̃.ver.3. In summa notãdum est, ꝙ si
prælatus sit pſona de dilapidatione suspecta: nec ꝓ par
te sua, nec pro parte capituli facilè admittetur, nec sine
idonea cautione: vt Inst.de suspec.tut.& in ꝯc.q̃ sunt s̃.
81 ver. Item ꝙ est tuto.† Monachus quoq; pro dignitate.
vel officio vel obedientia sibi ꝯmissa, agere põt: vt extr.
de iud.cum deputati. Abbas aũt non põt Monacho cõ
cedere, ꝙ hẽat administrationem aliquarum possessio
num, vel villæ. & ꝙ pro eis agat, nisi tanq̃ syndicus, vel
procurator. Nam si venit agere tanq̃ syndicus, vel ꝓcu-
rator, oporteret eum dicere. Ago noĩe meo, vel præbẽ-
a dæ meę: quod non licèt: vt 12.q.1.nõ eicatis[a]. eX. de sta
tu, monacho.cùm ad monasterium.in fine.& c.2.§.qui
verò, Sed superiores agũt noĩe officiorum, vel obedien
tiarum suarum. Si tñ monachus à monasterio expellit,
vel sibi victualia denegantur, bene põt super his agere
& restitutionẽ petere, eX. de rescriptis. cũ dilecta. & de
accus.cùm olim. Sicut & seruus ꝯqueri põt, si dñs suus
eum nimis grauat. ff.de his, qui sui uel alie.iu.sunt.l.2.ff.
de iudicijs.vix certis.& pater de malo filio, & cꝯ. 2.q.7.
82 q̃ritur.† Canonicus aũt secularis, cũ possit habere bñfi
cium, vel præbendã, vt 70.di.sctorum.bñ agit, noĩe ip
sius bñficij, vel præbẽdę, cuius hẽt administrationẽ, &
põt dicere: Ago noĩe beneficij, vel prębẽdę: vel ẽt, Ago
noĩe meo ſm Papã. Vtrum autem petat restõnẽ noĩe
suo vel dignitatis, no. ſm eum, eX, de resti.spol. c. in lite
ris. Item qualiter aget noĩe præbendę, cum illa nihil ha
beat, vel possideat, De hoc ſm Papam, ext.de prob.c.ex
83 literis.† Quid de præceptorib.[b], Et vr̃ ꝙ ipsi agere pñt si
b ne licẽtia: quia ubi agitur de iurib. alicuius ecclesię, vel
domus, sufficit ꝙ magister illius domus agat: vt in præ.
c.cũ deputati. Si uerò de subiectione eius uł restitutio-
ne, tunc dẽt agere superior minister, puta prouincię, uł
ciuitatis: ut ext.de restit.spol.olim cãm. De hoc dic, pro
ut.no.ſm Papã in eisdem capitulis.& de reli. do. cũ ue
nerabilis. Item eṕs, & quilibet superior agere põt ꝓ ec-
clesia uacante sibi subiecta: quod prosequere secundũ
Papam, ut no.eX.de successio.ab intestato, ca.cùm dile
ctus. Quid si post litis contestationem cũ prælato acce-
dit consensus capituli, De hoc j̃.de his, quæ fiunt à præ
84 la sine ꝯsen.c.uet.sed pone.† Item excipere potest ipse
actor, ꝙ nõ cogitur inuitus agere, uel accusare: ut C. ne
mo inuitus agere uel accu.per totum.& C.de pig.l.cre
diteres. Qñque tñ cogit̃ quis ius suum intra certum tṗs
prosequi, quod si non fecerit, priuatur iure suo agendi
ut C.de ingenuis & manumi.l.diffamari.C.de remissio
ne pignorum.si eo tpe. Hinc est, ꝙ si ciuis Bonon. uelit
impedire scholarem uolentem repatriare, uolens q̃ꝫ
permaneat, & iuri pereat, potest scholaris à iudice po-
stulare, ut illi terminus ad agendum pręfigatur ar.præ-
dictę legis, & ff.de optio. le.mancipiorum. & l. cui ele-
c ctio.eX.de restitutio.spo.c.frequens.§.solet[c]. Ex p̄mis-
d sis[d] & alijs, quę occurrent, satis poteris iudicium differ
re: & nisi admittãtur, poteris appellare: quia beneficiũ
iuris nemini est denegandum.28.dist.de his. ext. de se-
cun. nupt.c.pe.& fi.extra de re iudicata. quod ad cõsul
tationem. Memorare tamen in talibus nouissima tua:
quia circa maiora maius periculum uertitur 42.distin-
cag.quiescamus.periculum scilicet, animæ, ext.de sim.
e c.Matthæus.1.q.1.c.si quis neque[e].

ADDITIONES.

a Dicatis. *Hoc dixerat supra ver.sed nunquid abbas.*
b Præceptoribus. *Dixit Vber.de Bo.vbi supra in princi. ꝙ circa istos frequẽtabatur exceptio, qa veniebãt ad agẽdũ minus legitimè cõstituti. Habent autẽ, vbi sunt insolè creati, legitimã administrationem pp quod satisdare nõ tenentur iudicatum solui, vel de rato, secundum Guido.de Suza.alleg.C.de admi.tut.l.fi.§. defensionem.& ff.rem ratam ha.l.actor.*
c Solet. *Li.6.& ibi post Host.scripsi super gl.& alij 17.casus, quibus quis cogitur agere, quorum aliquos notat Accu. in l.una, C. ut nemo inuitus, & sub 17.casus ibi ponitur plenius, quod prędictum est de scholari.*
d Pręmissis. *Tota ista conclusio fuit Vberti prędicti, in fin c.uers. quem.in prin.tit.allegaui.*
e Neque. *De hoc plenè uide infra, de excep.§.pe.i.in vlt.col.*

Bald. De Actore.

QVARITVR quis probet ætatẽ, aut allegat quis se maiorem, aut minorem. Si quis minorem se prętendit aut ad rescindẽdũ quod factum est: & tũc dẽt probare: vt l.si minorem te.& l.nam & postea, §.si min. ff. de iureiur.& no.in l.3.ff.de arb.cum simılib. Aut ad id ꝙ fiendum: & tũc iudex ex aspectu põt transferre onus probationis, & assignare ꝓbationẽ cui vult. tñ snĩa lata ex aspectu, quia est lata ex pręsumptione, recipit probationem in ꝯtrium, ff.de min.l.minor 25.annis ex aspectu. Si aũt iudex nõ figit pedẽ ex aspectu: tũc ꝓbet, qui dicit se minorẽ: qa p̃sumitur quilibet habilis, nisi probet ꝯtrium, ff.de prob.l.ab ea parte.§.fi. Sed Azo dicit, quẽ pręsumi minorẽ, cũ semel fuit minor, l.de æta.ff. de mino. & facit ꝙ no. G.de iurũ cal. l.2.§.quod obseruamus. Si uero allegat se maiorẽ ad honores fortè consequendos, præsumit maior, nisi ꝯtrium probet. quod dic, vt no. in mercuria.in regula, infantib.per Io.An.in Nouella, lib.6. Si vero qs non se, sed aduersarium allegat maiorem, tunc aut ad expirationem officij: isto casu loquitur l. minor ex aspectu, in rõne sui vt quia dicit curator curam finitam ratione ætatis. Aut ad consecutionem commodi. vt quia relictum est sibi, cùm Titius maior erit: & tunc probabit cõditionem euenisse, ff.de le.1.l.si cui legetur. & ad Treb.l.Seius Saturninus. Aut de extinctione beneficij, vt quia dr̃ quis egressus quadriennium restõnis: & tunc distingue, quia aut allegatur transgressus ætatis ꝑ modũ affirmatiuum, aut negatiuum: ut no.in l. de ætate.& si cautum est negando formare capitula. ſm gl.& G. Et si dicatur: ergo uerborum cautela est utilis, & c. ı̃n deo, quid mirum: semper.n.prudẽtia profuit, & verborum temperies. D. Iac.dicit, ꝙ semper fundanti intẽtionem, & non fundanti defensionem, incumbit onus ꝓbandi ætatem. Et aut quis uult admitti ut minor, & probet se minorem: aut ut maior, & probet se maiorẽ. Facit quod no.in fi.ff.qui satisd.cog.l.si uero, §.pro rei qualit. Idẽ tenet Bar. Et facit, C.de prob.l.cum te. Nõ.n.est pura negatiua ista negatiua ætatis: imò est ualde probabilis. Et probatur ætas extraordinarijs modis: ut priuatis scripturis: ut C.de his, qui ue.æta.imp.l.2. ff. de excu.tut.l.2.§.ætas. Item indicijs, ff.de prob.l.cum de ætate. Itẽ domestico testimonio, ff.de prob.l.ẽt maritus. Et facit, ff.si mi.se maio.dixe.si alterius. Bald. Vide hoc in uer.si uero excipis, cum uer.seq.per G.& j̃.de na. ex lit. uẽ. Facit ff.de interrog.ac.l.de ætate.prin.Bal. An minor legitimet personam suam per iurm̃ de non ueniẽdo ꝯ? tenet ꝙ non.uer.sed nunquid si minor. G.qa non cogit̃ aduersarius deferre iurm̃. G.nec admittere eum. Idem tenet Pe.& Gu.& Tutor, de quo cõstat, ꝙ nõ confecit inuentarium, non legitimat personam suã pp cautionẽ rati, secus si dubitat̃.uers.ea.q. uide j̃.de tutore.§ 1. Lex non interdicit administrationem prodigo, sed iudice opus est, ff.de cur.fur.l. Iulianus. Et faciunt no.ff.man.l. qui mutuam, §.non ideo. Etiam si prodigalitas sit notoria: quia notorium æquiparatur snĩæ declaratoriæ, nõ snĩæ inductoriæ noui iuris: aliter videatur not. ff.de uer. obl.l.si is, cui bonis, per Bar. quod uerum credo in eo, q est prodigus dilapidãdo sine turpitudine: secus in luxurioso, ff.de vsuc.pro emptore, l.si quis eam, Spe.dicit ꝙ hoc uerum est in fœmina, secus in masculo, uer.itẽ opponit̃ ꝯ eum, Bal. Bannitus repellitur ab agendo, uer.itẽ ꝙ est deportatus, G. Super hoc dic, ut bãnitus uult agere de re familiari, aut ad publicam ultionẽ. Si ad publicã ultionẽ, p̃t. Si de re familiari, aut habet bona, & põt

ff.de mi.l.Papinianus exuli.ff. man. l. si mandato titij.§. is,cuius bon.ff.ex quibus caus.man. l.si contra militem. §.1.Si non habet bona,non agit ipse, sed fiscus.ff.de noua.l.quoties. §. fi. & de c.dim. l.tutelas.§.si libertas:nisi statutum primo dicat,vel interdicat agere,vbi nec accusare pôt.ff.solu.matr.l.cum mulier.& de alea.l.1.§.quod autem.Et hæc vera,si agendo vtitur via iuris côis. Si aũt velit uti prærogatiua statutorum,non pôt, sm Iac.ff.ad Treb.l.ex facto. Sed quid si statutum eum hostem iudicet,& sibi bellum indicat.ff.de ca.dimi.l.amissione. §.1. Tu dic,ꝙ in hoc standum est formæ statuti.l.1.C.de hære.instit.per Cy.Si verò loquuntur in accusationib.tñ inceptis ante bannum,licèt prosequitur.ff.de pub.iud.l.is q reus, sed nouas accusationes non inchoat; vt notatur ibi.ergo impunè offendi.dicit Cy.C.de accusat. l. reus. Sed tu dic,ꝙ multiplex est bannum,s.imperialis diffidationis,& tunc potest impunè offendi, vt in Auth. cassa. Aut belli inductionis:vt ff.de c.dim.l.amissione.§.1.& idem in l.3.§.transfugas.ff.ad l.Cor.de sica.Aut bonorũ annotationis.ff.de requi.reis.l.1.tunc non potest impunè iniuriam pati.ari. ff. de custo.reo.l.diuus. Itē alicuius mulctæ vel pœnæ inductionis.ff.de ven.insp.l 1.§.ex hoc rescripto.& tunc non pôt impunè offendi, nisi statuto aliud caueatur,nec efficitur hostis,sed debitor: nec ēt si est incarcere. Facit ff.de re iud.l.si incertum. cũ simi.Bal. vide j.eo. tit.§.sicut contumaci.& inf.de accus.§.annotandus.Periurus non agit. vers. item ꝙ est periurus.G.s. contra iuramentum:sed præter iuramẽtum sic. ff.de iureiur.l.aliàs.vbi de hoc Bal. Excommunicatus admittitur ad defensionem suę ecclesię. vers.item quod est excõicatus. Sicut contumaci potest in omni causa audientia denegari,ita & bannito.l.sed & si per præto. §. actio. vet.item quod est bannitus.& inf.§.filiusf.G.An omnis aduocatus dicatur habere castrense peculium.ver.item cum agitur de peculio.G.Si est aduocatus,ut quia licentiatus in iure,notarius non eget solum matriculatione: quia ex officii datione auctoritate publica approbatus matriculatus,tunc lucrum artis est castrense. Alias est aduentitium,nisi sit publicum salarium : qđ est semper quasi castrense, sm Gul. Sed lucrum mercatoris est aduentitium,quod non venit ex publico officio. doc. Bal. Qñ conuenitur filiusf. & minor: tunc requiruntur duo remedia ꝯ duos defectus. s.quia ꝯ defectum sui iuris carentiæ,requiritur consensus patris:ꝯ defectũ ætatis auctoritas curatoris dandi liti.ver.cautela est ergo.G.Vide inf.n.seq.§.si pater.& inf.c.§. an sufficit Filiusfa. patitur immissionem ex contumacia,ergo & bannum, quia auctoritas patris non dēt accedere negligentiæ, sed facto: quia ext.ordinē proceditur, sicut & præceptum ex.ordinē fi.ner.sed ecce.& ver.seq. & ver.sed nunqd tenet.G. Item patitur executionē sniæ.ff.de mino.l.3.§.sed vtrũ. Ex contumacia tñ filij nõ capitur peculij profectitij possessio, sm G.sed ex diffinitiua sic:vt no.ff. de noxa. & l.si condemnatus.ff sol.mat.l. si filio. Hoc in ciuili,secus in crim.C.de bo.proscr.l.si filius.C.qui.bo.ce.poss.l.pe.art. ff.quod quisq; iuris.l.3.§.si filius. Vide sup.§.sicut contumaci,& inf.de sen.§.fili.non pt.Bal.Circa ea,quę sunt solennitatis,quia requiruntur ad inchoationem, nã quo ad officium non pñt suppleri postea vers. pone ꝗ lis, sed ea quæ sunt consensus,& sunt de mã,non de forma, vel solennitate, pñt suppleri l.fi.cóia de le.uide inf.de tut.§.satisdatio. Bal.an sufficiat licētia gñalis patris:ver.sed quid si pater,& seq.G.arg.ꝙ sic,de decurio.l.honores.§.fi. Vide sup.ver. qñdo conuenitur. Casus,in quib.quis dicit sibi ius,ver.item quod vult ppea. G. An possim includere tuam pecudem dantem mihi damnum ? Dici ꝙ sic: sed non claudere aio celandi, sed concludere,nõ vt mea sit,sed aio eam restituendi:vt ff.ad l.Aqu.l.Quintus Mutius,uer.sed pone.G.Vide inf.de comp.iu.§.malefactor. Qui agit ut hæres, repellit, nisi declaret ex testõ, uel ab intestato.uer.item qui dicit.G.Quando prælatus hēt legitimam personam,& quando capitulũ, & quãdo monachus,ver.itē obijcitur prælato.per plures colũnas.G. Qñ platus agit nomine ecclesiæ, & opponit exceptio, ꝙ non est prælatus excipitur ineptè, sed dēt dici, tu nõ es prælatus nec in possessione platuræ, nec haberis pro prælato.ver.itē ꝯtra prælatũ agētē. Nã exceptio debet tacitè ꝯcludere de necessitate.& ista nõ ꝯcludit,cum ex sola quasi possessione fundetur eius psona. G.Adultus simpliciter citatus vř monitus ipso iure, ꝙ petat sibi curatorē, si nõ hēt:& si nõ petit, patit interlocutoriã nõ diffinitiuã.l.si minor. Secus ī pupillo,ꝙ nõ cogit petere curatorē. Nec enim cogit per legē, nec per iudicē debet cogi.sed gl.dicit,ꝙ imo cogitur, nisi quando litigat cũ tutore.C.q pe.tu.l.j.in gl. An volēs agere debeat facere aliquid anteꝗ agat, Vide Spe. de ꝑpara.iu. Et qualiter actor debeat adire iudicē, vide in ii.de cõpe.iu. adi per totũ Itē scias ꝙ agere non pôt infans vel proximus infantiæ casu aliquo. Itē prodigus, surdus mutus, orphanus, fatuus, mulier luxuriosa, apostata. Itē periurus infamis,&c. Ita dicit Spe. ꝑ multos ver. & ibi vide Bal.

a De Reo [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a *Puto ꝙ autori sic diuidēdi per rubricas repulsiones actorũ dedit causã Vber.de Be.qui distinxit exceptiones priuilegiatas ab excep.iuris communis,dixi suprà Rubr. proxi. quod alij non fecerant. Tractat ergo de defensionib.vel nõ de impugnationib.vt dicit in prin.& vide quod autor bene supplet Vbert. qui oblitus istius primæ defensionis,de l.sanctimus.addit eam vbi supra Rubri.proxi.dixi in fi.dicens illam non prætermittendam. illam ergo ne præmitti posset auctor hic præmisit.*

ADDE, ꝙ qui promisit præsentare reum ad omnem reqsitionem iudicis non potest præuenire in præsentando, vt liberetur, secũdũ Ro.cõs.137. Itē ꝙ ꝑmisit ꝑsentare reũ infra octo dies ad libitũ iudicis, illis elapsis non tenetur. & tempus causæ finiendæ, non differendæ litis est appositum, secundũ Pau.de Cast.cõs.168.

SVMMARIVM.

1 *Miles conueniri non debent nisi corã magistro militum, nec ab alio puniri.*
2 *Nobilis de facile non debet conueniri.*
3 *Clericus non debet nec potest trahi coram iudice seculari in causa ciuili criminali: nec potest suo iuri renunciare.*
4 *Reus si fiat clericus pendente lite coram iudice, an coram eodem finiri lis debeat.*
5 *Scholaris laicus respõdere pôt sub magistro, siue clerico siue laico, vel iusticiario, vel Potestate loci vel sub episcopo, vel sub quo maluerit.*
6 *Scholaris conuentus sub magistro, vel suo Potestate loci vel sub episcopo, an aliquem possit recusare.*
7 *Scholaris vocatus tenetur coram iudice loci comparere, vt vel coram eo respondeat, vel suum priuilegium ostendat.*
8 *Scholaris eligēs corã vno litigare, an postea illũ poterit declinare*
9 *Scholaris, cleric. nec volēs, nec inuitus trahī ad iudiciũ seculare*
10 *Medic*, grammatic*, ꝓfessores liberaliũ artiũ, & doctores legũ, oratores, philosophi, in se, & vxoribus, & reb. tali gaudeant immunitate, vt in iudicium non deducantur.*
11 *Consul, prætor, præfectus, & maiores magistratus qui merũ imperiũ habent causas prosequi non debent, sed bene conueniri.*
12 *Persona quæ in iudicio conueniri non debeant.*
13 *Legati & cæterorũ negociorum executores non conueniantur.*
14 *Vocatus de ciuitate vel diœcesi ad curiam ordinariã, & ab alio inuentus qui eum velit conuenire, potest opponere, quod nõ venit ad hoc, & sic potest domum reuocare.*
15 *Citatus præsumitur, qui reperitur in iudicio.*
16 *Pupillus, vidua, orphanus, debilis, vel morbo diutius fatigati, & huiusmodi personæ miserabiles quandoq; possunt ordinaria iudicia declinare.*
17 *Agi pôt cõtra infantes, vel minores 25. annis vel furiosos, &c.*
18 *Tutor curator, vel alius administrator, maximè necessarius, finito officio non potest conueniri de cõtractibus bona fide initis nomine eorum, quorum negotia gerunt.*

Seruus,

19 *Seruus, monachus, conuersus, professus, & bmli nõ cõueniũtur.*
20 *Monasterium an possit conueniri pro commissis ante ingressum.*
21 *Seruũ qui se habere neget, rei uin. nõ cõuenit, neq. noxali actione.*
22 *Actione qui nulla tenetur conueniri non potest.*
23 *Vocatus ad maius tribunal non potest conueniri.*
24 *Debitum qui confitetur, non cogitur iudicium suscipere*

1. §. Dicto de exceptionibus contra actorem cõ
petẽtibus, sequit̃ uidere de defensio
nibus reo competentibus. Et primo, si quis aliquẽ sub-
certa pęna promisit iudicio sisti, habet ad hoc semestre
1 tempus a lege. C. de fideiu. l. sancimus. † Item miles[a] nõ
a cõuenitur vel accusatur, nisi corã magistro militũ: nec
ab alio punit̃. C. de iuris. om. iud. magisterię. ff. de custo.
re. de militib. ff. de re mil. l. 2. 7. q. 1. nullus oĩno. Quod ue
rũ est in milite militante: alias esset ꝯ. ff. de accu. l. fin. in
fi. & dicã ĩ. tit. prox. ver. itẽ excipit̃, ꝙ est miles. ĩ. ver. Itẽ
2 cõsul, & nisi in quibusdã casibus, vt in p̃dictis legibus. †
Item nobilis priuilegiatus est, vt defendatur, & ne de fa
cili cõueniatur, ar. 16. q. 1. frater 6. q. 1. c. sunt plurimi. §.
verũ. 12. q. 5. præceptum. ext. de pur. c. 1. ff. de in ius voc.
3 l. 2. † Itẽ clericus nõ põt trahi corã iudice seculari in cã
ciui. vel criminali. nec põt huic iuri renũciare. ex. de fo-
ro cop. si diligenti. 11. q. 1. nolita. & c. placuit. & c. conti-
nua. C. de epi. & cle. cũ clericis. & Aut. statuimus, & Au
then. sed hodie. & in Auth. de sanctis. epi. §. si qui aũt ꝯ.
& in Auth. vt cler. apud ꝓpri. epis. p totũ. Nisi rõne feu-
b di, vel reconuentionis.[b] & in aliis casib. qui not. 11. qõ.
1. in summa. & c. clericũ. quod dic, vt ĩ. de cõcl. & renũ.
ver. cui aũt. & melius ĩ de cop. iudicis adi. §. 1. uer. in cleri
cis aũt. & seq. Olim ẽt habebant exceptionẽ ne conue-
nirentur, nisi solum sub præside. in Aut. de san. epis. §. si
4 vero. & in præd. l. cũ clericis. † Sed quid si pendente li-
te coram ciuili iudice reus fiat clericus? Resp. dicũt om
c nes[c], ꝙ corã eodẽ iudice finiet. C. ad l. Cor. de fal. si quis
decurio, prope. fi. ff. de re. iudic. si quis postea. ex. de foro
cõpe. proposuisti. ff. de iu. om. iud. cũ quædã. ff. de bonis
dam. l. si §. ex bonis. Licet quidã in hoc ꝯdixerint. arg. ff.
de arbit. nõ distinguemus. §. sacerdotio. & hoc verũ est,
si causa sit ciuilis. Sed quid si est criminalis? Dic, ꝙ co-
rã ecclesiastico finietur: quia secularis non posset eum
punire, ar. 11. q. 1. de persona. ext. de iu. at si clerici. & in
p̃. concor. ar. tñ ꝯ, 2. q. 3. Euphemiũ. C. vbi de cri. agi. o-
por. Auth. qui in ꝓuincia. in prin. 2. q. 1. si peccauerit. in
fi. & 3. q. 6. c. 1. Vnde si vis vt cessent ꝯtria, dic ꝙ ẽt causa
criminalis finietur corã illo: sed mandabitur executio-
5 ni per ecclesiasticũ, ar. ext. de fo. cõpe. postulasti. de ra.
c. 1. † Itẽ scholaris laicꝰ r̃ndebit vel sub magistro, siue la
ico, siue clerico, vel subst iustitiario, seu P̃tãte loci, vel
d episcopo subquo maluerit[d]: vt in Procœmio Digesto-
rũ. §. & hæc omnia. & §. seq. C. ne fil. ꝓ pa. in l. Fed. habi-
ta. licet scholares Bon. quo ad criminales q̃stiones huic
e priuilegio renunciauerunt[e]. super quibus coram iudici
bus Potestatis r̃ndent. eligendo tñ vnum, vr̃ alius renu
ciare. ar. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. expresse. ex. de iud.
c. 1. vbi plures habebat iudices. Quod uult Deus, An au
tẽ tunc, & ad quẽ poterit appellari. vide ĩ. in tit. de exc.
sen. §. 2. ver quid de sententia. & seq. Sed nunquid pote
rit scholaris tali priuilegio renunciare, Non vr̃: cũ sit
eis specialiter a prædictis legibus cõcessum. Sed dic, ꝙ
potest, arg. C. de epis. & cler. si quis in conscribendo, &
C. de pact. si quis in conscribendo. ff. si quis in ius uo. nõ
6 ie. l. 1. & sic de facto seruatur † Itẽ nũquid scholaris con
uẽtus sub aliquo istorum trium, eum poterit recusare?
Vr̃ ꝙ non arg. C. de iu. om. iud. l. fi. Sed d. c ꝯ. ut in præd. l.
alias, Auth. habita. siue ergo scholaris receperit, siue
porrexerit libellũ corã altero istorũ triũ, siue ẽt prote-
status fuerit, ꝙ saluũ sit ei priuilegiũ, siue nõ, sibi p̃iudi-
cat. nisi vlterius processerit. ar. ff. de iu. non vr̃. ff. de in iu
voc. libertus aduersus Scholaris tñ uocatus tenetur co
ram iudice loci comparere, vt uel ẽt coram eo r̃ndeat,
f vel suum priuilegium alleget. ar. in præ. constit. habita[f]:
7 † Quid ergo si scholaris vocatus coram altero istorum
iudiciũ contumax est, ꝓpter quod iudex decernit acto
rem esse mittendum in possessionem bonorũ illius: de
mum ille comparens prestita cautione iudicio sisti, re-
cuperat possessionẽ, nunquid adhuc poterit istũ iudicẽ
declinare & aliũ eligere? R̃ndet: sic, cũ nondum sit lis
contestata. ar. C. de prob. excep. C. de Procur. ita demũ.
C. de plus peti. l. 1. arg. ꝯ. C. ubi in rem accus. l. pen. circa
g fi.[g] † Sed pone ꝙ scholaris cõuentus comparet coram
8 altero istorũ, dicens se velle corã eo litigare, nunquid
h postea illum poterit declinare, Dic ꝙ non[h], ar. ff. de eo
quod certo lo. l. 3. §. 1. ff. de leg. 1. l. 5. & l. si plurib. in fi. ex.
de iudic. c. 1. 22. q. 4. horrendus. 8. q. 2. dilectissimi. infra d
compe. iud. adi. ver. sed nunquid põt. Nec obstat ff. de iu
dicib. si cõuenerit, quæ loquitur in eo, qui consensit in
9 iudicẽ non suũ prorsus extraneũ. 3. q. 6. peregrina. † Sed
quid sit scholaris est clericus? Dñt Gof. & do. meus, ces
sare priuilegiũ, quia clericus nec volens, nec inuitus tra
hitur ad iudiciũ seculare: nec põt in aliũ, ẽt ecclesiasticũ
sine sui episcopi consentire: vt in concor. quæ sunt sup.
versi. prox. & ex. de foro cõpe. significasti. & c. Romana.
in prin. Sed dictũ eorũ põt intellegi in scholarib. diœce
i sanis ciuitatẽsib.[i] Si uero sint extranei vel alienigenæ,
k & magister esset clericus posset forte[k] dici, ꝙ corã eo
poterit agere & cõueniri, si uoluerit, aliàs nullum esset
priuilegiũ. quod esse nõ debet, ext. de uer. sig. abbate sa-
nè. & de priui. in his. & c. porro. ex. de fide. instr. inter di
l lectos, uersus fi. & in hoc concordat Io. de Deo[l], & Vber
de Bobi. Dominus tamen meus in hoc expresse ꝯtradi
m cit[m]. Corã Potestate autem non potest clericus, etiam
nolens, conueniri: ut in prædi. concor. Porro scholaris
Bon. residens per 30. annos, sortitur ciuium priuilegiũ.
C. si.

ADDITIONES.

a Miles. *Istæ exceptiones sunt quas Vber. prius uocabit priuilegia-*
tas, ut dixi sup. tit. pro. super gl. 2.
b Reconnentionis. *Vide quod scripsi de iu. at si cler. super gl. 2.*
c Omnes. *supple. fere. uel quasi. ꝓp id quod sequitur. Haac autem*
quæstionẽ plenè tractaui de obl. ad ratio c. un. super gl. ratiocinijs.
Adde quod plenè tractas, quia furtum fecis Old. vt ibi ponam.
d Maluerit. *Si corã omnibꝰ hic citetur, vide infr. de citatione in fi.*
e Renunciauerint. *Secundũ Accur. in pra. §. & hęc oĩa. & aper*
tius in l. alias. Auth. habita sup ver litẽ quod ibi nõ placet Cyn.
no. cũ non renuntiauerit, vt corpus, vel collegiũ, per nõ vsum aũt
perdi non potuit secundam eam, qui remittis ad l. 1. C. de serui.
f Habita. *An satisdare teneatur. & coram quo, vide infra; de satis-*
da. §. 2. ver. quid ergo.
g Circa fi. *Ista lex penultima est & secũda, & eius verba habẽtur*
ex. vt lite. non contest. quoniam §. pen. & ponit causam specialẽ
quo lis habetur pro contestata ad vnã finẽ tantũ scilicet interrum
penda p̃scriptionis, videat tamen scholaris ille quomodo caueat,
quia si simpliciter cauet stare iuri, procedat quod est dictum. Se-
cus si caueret stare iuri coram illo, per id quod statim sequitur.
h Quod non. *Licet gl. teneat contrarium in Auth. habita, tamen*
vt ibi etiam tenet Cy. in 3. q. communiter moderni tenent hoc di
ctũ. Pro quo facit: quia aliàs esset tardius finis litis. All. ẽt. l. 2. §.
pen. ff. de iudic. Dicut enim, ꝙ rei fugiunt contestationem litis ad
quam actores properant: de quibus loquitur lex, si conuenerit, ad
l. si cum dotem. ff soluto matrimo. § eo autem tempore quam etiã
allegat Accur. respondetur vt ibi no. 1. gl. quod ibi voluntatis mu
tatio nulli erat damnosa hic secus, vt prædixi.
i Ciuitatensibus. *In quibus locum non habet constitutio habita,*
quia expresse loquitur de peregrinantibus ad studium.
K Fortè. *Vber. quem statim allegat, dixit non puto reprehensibile.*
l De Deo. *Caul. li. 3. sub rub. de priuilegio scholastico. Vber. autẽ*
hoc dixit ante finem ver. quẽ allegauit sup. ti. prox. in prin. Irepte
tamen autor præponit Vber. Ioannes quo ad scripta, etiam lib. Ca
ul. rationem dixi super Proœmio huius libri, in eis tracto.
m Contradicit. *Vide quod scripsi de foro comp. si diligenti. super*
gl. hic ergo.

ADDE vltra ea, quæ dicitur in c. postulasti. q clericus nõ possit se voluntarie subycere laico. Bal. con. 256. li. 3. & 176. li. 2. An autem clerici coniugati, vt sunt Græci, gaudeant beneficiorum aliorum clericorum, Bal. consulit, quod non, eius consi. 320 li. 1.

a C. lib. 10. de incol. l. 2.ª sed & studentes in iure vsq; in iu-
b annum ᵇ non conueniuntur: ut C. li. 10. qui æta. vel pro
sess. l. 1. Quod verũ est si bene proficiãt: aliàs aũt nõ. ar.
12. q. 2. gloria. in fi, & 61 di. miramur. in fi. & c. nullus. &
c c. statuimus ᶜ. † Itẽ medicus, grãmaticus, & professores
10 liberalium artiũ, & doctores legum, & oratores, & phi
losophi in se, & vxorib. & reb. & liberis, omni gaudeãt
immunitate: ut nec in iudicium deducantur, vel exhi-
beantur. vt C. li. 10. de profess. & medi. l. medicos. & l. fi.
& l. 1. secus tñ in poetis & geometris. C. eo. ti. poetæ. &
d l. seq. ᵈ † Itẽ cõsul, & prætor, & pfectus, & maiores ma-
11 gistratus, qui merũ imperiũ hñt, & qui cũ eis sunt, cau-
sas non prosequantur, sed conueniãtur. ff. de iudic. pars
literarũ. ff. de iniu. nec magistratibus 2. q. 1. prohibentur
saluis quibusdã casibus in auth. colla. 9. ut diff. iu. §. fi. tñ
quo sui. §. si quis aũt. & in Auth. colla. 9. ut diff. iu. §. fi tñ
ar. tñ contra. 1. q. 1. iubemus. so. ibi saluo, quia debẽt ca-
vere. si de adulterio accusentur. ſm formam legis. quæ
est. ff. de adult. l. si adulterium. in fi. Dic super hoc s. de
actore. uer. itẽ illustris. An aũt possint accusari, dicam in
12 fra tit. prox. uer. itẽ quod est magistratus. † Itẽ eps, dum
sacra facit. & monachi. & eremitæ, & his, qui cũ equo
in cã publica transuehitur. & is, vel ea, qui uel quæ nu-
bit: & iudex dũ de causa cognoscit: & is, cuius cã apud
maius tribunal agitur & is, q ducit funus familiare, seu
iusta mortuo faciens obsequia, vel qui cadauer per se, p
sequitur: & qui certo loco caussę adesse habet, & infans
& furiosus nõ conueniũtur. ff. de in ius voc. l. 2. 3. & 4. in
13 ptin. & infra ver itẽ hæres. 86. dist. Constantinus. † Item
legati & cæterorum negociorum executores corã ali-
quo, siue Romæ, siue alibi non conueniuntur: imo pri
uilegium reuocãdi domũ hñt. ff. de iud. l. 2. & l. nõ alias
& l. seq. ex. de fo. cõp. c. fi. & j. ti. de accusato. §. item nec
legatus. Sed nec is, qui venit Romã ad cõci. 5. q. 2. uoca
tio. ext. de dila. c. fi. vel pro aliqua alia iusta, & necessaria
e causa & probabili: vt ext. de fo. cõp. c. fi. ᵉ. Sub quo com
prehẽduntur fere oẽs, qui continẽtur. ff. & C. ex quibus
cau. maio. puta causa appellationis exercendæ, uel testi-
monii ferẽdi, vel promouendi electionẽ, uel postulatio
nem factã. nisi ibi perfectis negocijs morã trahant, vel
ↄhant, vel alia negocia aggrediãtur: vt in præ. l. ff. de iu.
l. 2. §. legatis. & §. oẽs. & l. quid enim. & in Aut. col. 9. de
sanct. epi. §. reuerendissimi vero. Secus autem. si veniãt
pro impetrãdis priuilegijs, vel immunitatibus, vel alijs
suis vel ecclesiæ suę negocijs procurãdis: & sic curia ser
uat: vt in præ. concor. Quid si is, cui cõpetebat ius reuo-
candi domũ, corã aliquo iudice citatus obtinuit in ali-
qua interlocutoria corã eo, vel ẽt succubuit, sed nõ ap-
pellauit: demum ante litis contestationem petit sibi cõ
cedi ius reuocãdi domũ, nunquid habebit? Resp. non:
& sic fuit pronũciatum. ar. in his quæ no. ext. de re iudi.
inter monasterium. Cętera de hac materia prosequere
ſm dominum meum in Sum. de excep. §. fi. ver. item ef
f fectus, & seq. & plenius ſm Papam ext. de fo. cõpe. c. fi. ᶠ
14 † Itẽ si quis ob aliquã cãm de ciuitate vel diœcesi ad cu
riam ordinariam vocatus est, & alius eum ibi inueniẽs
velit cõuenire, põt excipere, q nõ venit ad hoc. & ideo
g habet ius reuocandi domum ſm Io. de Deo ᵍ, & Vber
de Bo. ar. ff. de iud. l. 3. ext. de dila. c. fi. Aliũ ↄ. nisi pro pu-
blica & cõi causa vocatus fuerit: vt ex. de dila. exposuit,
quia vbi te inuenero ibi te iudicabo. arg. 2. q. 1. si pecca
uerit in fi. & q. 7. c. 1. C. ubi de cri. agi opor. Auth. qua in
prouincia. & ar. ext. de ele. bonæ memoriæ 1. uer. porro
15 † Vbi præsumitur quis citatus, ex quo in iudicio inue-
nitur, maxime ubi non subest cã. quare hoc priuilegiũ
h debeat habere: quia tũc haberet ʰ. ff. de minori. q si mi

not. §. 1. & ff. ad Treb. si legatus. in prin. ex. de ver. sig. ab
bate. de do. cum dilecti. Nõ tñ negãt, quin debeat indu
cias deliberatorias, & alias à iure concessas obtinere. ar.
3. q. 3. c. induciæ. §. offerarũ, & l. ei autem. Item hæres de
functi, aut parẽs, aut liberi, aut cõiux, aut cognatus, aut
agnatus, affinis, uel fideiussor, uel alius noĩe defuncti
non cõuenitur intra nouẽ dies ab obitu numerandos.
C. de sepul. vio. l. fi. & Auth. ibi posita. in Auth. ut cum
de app. cogno. §. pen. Itẽ pater vel patronus venia nõ pe
tita. j. de dolo & contu. §. restat. ver. sed & vocatus. Item
suus hæres non ↄuenitur ante confectionẽ inuẽtarii. C.
de iure deli. l. fi. ext. de testa. Raynaldus. in fi. ar. 21. qõ. 2.
hæc huius placiti. & c. charitatẽ. Itẽ is, cui ↄceditur, ne
int. certũ tps ↄueniatũ, nõ rñdebit intra illud. C. de prec.
off. quoties. Item si fiscus ↄcurrat cũ alijs vẽdicantibus
hrẽditatẽ alicuius, ius fisci prius excutiet & aliorum vẽ-
dicãtiũ & aliorũ creditorũ actiones differentur. vt ff. de
iu. fisci apud Iul. & facit. ff. si cui. plus quã p l, Fal. si hæ-
i res ⁱ. & hæc exceptio, q̃ dilatoria est fauore fisci. vr̃ quasi
ex iure cõi cõpetere: ut ff. de interrog. ac. l. 3. in fi. Caue
tñ aduocate rei, ne actio sit sublata per id qd habes. C.
de pet. here. l. fi. Itẽ reus excipiet ↄr. citationẽ, qd dic, vt
16 j. de citatione, † Itẽ q ↄuẽtus est pupillus, vel vidua, vel
orphanus, vel debilis, vel morbo diutino fatigatus, & hu
iusmodi psonę miserabiles, q̃ si principẽ, pclamãt. vel
ẽt ecclesiã, bñq; pñr ẽt ordinaria iudicia declinare. C. qñ
Impe. inter p̃. & ui. l. una. 87. d. c. 1. & 2. per totũ. eX. de fo.
cõp. c. ex tenore. de off. dele. significantib. C. de episc. &
cle. orphanotrophos. Idẽ tñ si sit grauius infirmitas. ex.
de pcu. c. 2. 5. q. 3. si ęgrotans. ff. si qs cau. l. 1. §. si qs in iu-
dicio. Vel est expoliatus. 3. q. 2. si eps. eX. de resti. spol. fre
quẽs. C. de do. inter ui. & uxo. si maritus. Vel dicit sepa-
ratũ soluere & litẽ uitare, ff. de pc. si reus. ff. si cer. pe. l. fi.
Vel qõnẽ sibi morã, nõ piudicare alii pri⁹ a se motę. ff.
de pet. hære. si qs libertatẽ. C. de ord. iu. 3. q. 11. & eX. de
or. co. p totũ. Vel se rẽ petitã, no possidere. ff. de rei uẽ. l.
fi. Vel dilationẽ sibi ↄcessã pẽdere: ut 3. q. 3. c. iduciæ. §.
offerarũ. eX. de ap. significãte. Vel litẽ sibi motã a iure es
se phibitã. 11. q. 1. sacerdotib. C. de obseqis liberto. l. 1. ff.
de iu. lis. C. ut nemo priua. p totũ, uel libellũ inepte esse
formatũ. C. de form. l. 2. & 2. q. 8. pscripta. §. libellorũ. &
in p̃. c. sacerdotib. Vel si fideiussor obiiciat reũ principa
lẽ, uel bonorũ possessorẽ. prius fore ↄueniendos. C. de fi
deiuss. Aut. psente. j. de renun. & ↄclu. & C. de act. & ob.
Auth. sed hodie. Itẽ excipit de tpe feriato. C. de fer. oẽs
ff. eo. l. 1. eX. eo. c. fi. & de iu. c. fi. ff. de in ius uo. l. 2. in fi. 15.
17 q 4. placita. † Itẽ nõ põt agi ↄ infantes, uel minores 25.
an. uel furiosos, uel mẽte captos, & similes psonas, sine
k tutoris uel curat. auctoritate ᵏ. ff. de adm. tu. l. 1, & 2. C. si
aduer.

ADDITIONES.

a l. 2. *Dic, ut ibi no. in gl. 2.*
b Annum. *Aetatis suæ.*
c Statuimus. *Facit quod no. in salutatione Sexti, super uerbo com morantibus. & quod ibi dixi.*
d l. seq. *Qua lex geometras uocat calculatores, et quare geometræ dicantur ibi no.*
e c. fi. *Et ibi super verbo Necessaria. scripsi quid de illo, qui uenit pro restitutione in integrum impetranda.*
f c. fi. *Et ibi plene scripsi super ult. gl.*
g Io. de Deo. *Caul. li. 3. Rub. de except. quæ datur legat. Vbe autem hoc dicit post dictum super illius ver. sed quid si scholaris.*
h Haberet. *Reuertitur ad primum dictũ, & clarius ponit dictum Vbe. quam posuit ipse Vbe. vel, Io. allagat tamen Vb. easdẽ leges.*
i Si hæres. *Istæ duę leges uidentur cõtrariæ. Prima dicit idẽ q sup. Ista dicit, q fideicõmissũ soluẽdũ est cũ cautione de restituẽdo. Sed Sed utrobiq. dicunt gl. in prima lis iam erat mota p fiscũ, in secũda nõ, vnde ver. iste ponit fiscũ concurrere cum alijs uendicãtib.*
Autoritate. *Quęrit Ros. tit. 7. ante medium, quid facẽre debeat volens cõuenire pu. uel minorẽ? Respõdet, q conueniã pupillũ maiorẽ septennio, & minorẽ adultũ. si pupillus est minor septennio, cõueniã tutorẽ solum, si illud habet, alias petã illũ sibi dari in adulto, si*

to si curatorem habet, & si minor est presens, ipsum conueniam et in sui personam formabo libellum, cui respõdebit cum auctoritate curatoris, si est basens minor, conceptum libellum in personam curatoris, si non habet, petam sibi dari, & dabitur sibi inuito ad litem. Alleg. C. de iure delib. l. potuit e: l. si infanti. C. qui pe. tu l. 1. ff. de tuto. l. qui habet. §. idem Cassius. & ad Treb. l. restituta §. 1. & alleg. infr.

aduer, rem iudi. l. fi. C. qui legi. personã. ha. l. 1. & 2. & ff.
de re iud. acta. & l. contra pupillũ. C. de epi. & cle. orfa
notrophos. Nec ẽt hi agere possunt: vt supra in tit. de
actione in diuersis locis. Item nec filius fa. vt ibi dixi in
vers. se. l. & filiusfa. & seq. Itẽ Respublica acephala cõue
niri nõ põt sicut nec minor. C. lib. 11. de cur. Rei publ. l.
j. C. ex qui. cau. ma. in inte. rest. Respub. & sicut nec ec-
18 clesia: vt ext. ne se. vac. ca. fi. † Itẽ tutor, vel curator, vel
alius administrator, maxime necessarius, finito officio
non cõueniuntur de ꝯctib. bona fide cũ eo initis noĩe
eorũ, quorũ negocia gesserunt. ff. qñ ex fac. tut. vel cu.
l. post mortẽ. ff. de re iud. l. 4. C. de admi. tu. cum quidã.
ff. de instito. l. fi. de proc. Plautius. Nec ẽt agunt, vt di-
xi supra in tit. de act. ver. itẽ tutor, Durãte vero officio
rñdere tenenẽ, alit quin ab administratione remoue-
a buntur: a vt C. de proc. l. 3. & inf. de accu. item nec ma-
ior. Et nũquid erit in prælato idẽ, vt in hac cã possit re-
moueri? cñ. l. non. Prædicta. n. lex loquit tñ de his, qui
hñt onus non emolumentũ. Quid si tutor ideo non
vult defendere, quia scit pupillũ malam cãm fouere: &
vult potius, ꝙ aduersarius mittatur in possessionẽ, nun
quid dẽt aduersarius audiri? Rñ. si pupillo expedit ma-
gis, q̃ aliud, ꝙ fiat missio, nõ audietur aduersarius. Nam
b tutor defendere videbitur hoc casu b ad instar proc. ff.
19 de proc. sed & hæc. §. fin. & seq. ſm Alb. Pap. † Itẽ ser-
uus, monachus, ꝯuersus, ꝓfessus, & hmõi, non conue-
niunẽ. C. de iudic. seruus. & l. seq. C. de rei ven. nõ solũ.
ff. de reg. iu. cũ seruus, ext. de syndico. c. vno, ff. de iud. in
nulla, & sup. ver. itẽ eps. De hoc tñ. & qualiter formabi
c tur libellus ꝯ alium, no. inf. de sta. mo. c Nec ẽt hi agere
pñt, vt dixi sup. de actore, ver. itẽ ꝙ est seruus, & ver. itẽ
excipitur ꝯ act. Sed an monachus põt accusari? Vr, ꝙ
sic: ext. de simo. dilectus filius A. non tñ quo ad pœnã
pecuniariã, qua proprio caret. 12. q. 1. nolo, ext. de sta.
mo. cũ ad monasteriũ, sicut dicã in seruo, inf. ti. de acc.
in prin. Et hæc vera sunt: nisi abbas velit eũ defendere,
d ff. de re iu. l. si seruum. Ros. verò notat, d ꝙ monachus,
& siles, si delinquant, accusantur: licet alias non agant
nec ꝯueniantur: vt in præ. ver. itẽ excipitur ꝯ actorem,
sicut & deportatus. ff. de pe. aut damnũ. §. inter eos, &
l. in seruorũ. §. quod. n. & l. capitalium, §. in exulib. ff. de
ac. l. si cui, §. fin. in auth. de sanc. epi. §. si monachus, de
nupt. §. ſm occasionẽ, coll. 4. extra, de priui. c, volentes,
lib. 6. C. vbi de crim. agi opor. auth. qua in prouincia, in
prin. Mat. de Fa. dixit, ꝙ si monachus accusetur de cri-
mine, ipse se defendet, & non abbas: põt tñ abbas ei as-
sistere, C. de accu. l. 1. & 2. & ad l. Iul. de vi pub. seruos,
C. de nox. si seruus, in fi. C. de episc. & cler. auth. cã. De
e hoc inf. de sta. mo. e & ibi no. qualiter tunc agit, & qua-
20 liter concipiaẽ libellus. † Sed nunquid pro cõmissis an
te ingressum conuenieẽ monasteriũ? Vr ꝙ sic: & si no
lit defendere, & agetur ciuiliter & de bonis eius, q̃ mo-
nasterio obuenerunt, satisfiet agentib. arg. Instit. de ac-
f qui. per arro. §. fi. f Si aũt crĩaliter ageretur, contra cre-
do: cũ oĩa crĩa in ipso ingressu sint extincta, in Auth. de
g monachis, in prin. colla. 1. g & de pœ. di. 1. c. quis aut si,
§. his authoritatib. affertur prope principium, extra de
filijs presbyter, c. 1. licet dici possit extincta esse quo ad
h Deum. h † Itẽ is, qui negat se seruum hẽre, vel in ptãte
sua esse, non ꝯuenitur rei ven. vel noxali actione. ff. de
rei ven. l. pe. §. fi. ff. si ex noxali cã ag. l. 2. ext. de iud. c. e-
xaminata. Item is, qui nulla tenetur actione. ff. de eden.
quædam. ff. ad exhib. thesaurus. Item põt excipi periculos casus, in quib. fallit illa regula: actor dẽt forum per
sequi: ꝙ dic vt infra de comp. iudi. adi. Item conueniri
non potis, qui in infirmitate detentus, vel ad maius tri-
bunal vocatus est, ff. de iud. si prætor. ff. de re iud. quæsi
tũ, §. 1. ex. de proc. c. 2. 5. q. 3. si ægrotans, 18. dist. si eps.
Item reus, qui debitum confitetur, & paratus est solue
re, non cogitur iudicium suscipere, ff. de iud. si debito
ri, ꝙ si partem confiteatur, per illam etiam non coge-
tur, vt ff. si cer. pet. quidam existimauerunt.

ADDITIONES.

a Remouebuntur. *Si iudici videbitur. De hoc supra ti. proxi. §. 1. ad fi. ver. Sed quæritur vtrum pater.*
b Casu. *Quando sic expedit pupillo, & sic esse dominus prudens facturus, aetas autem commissio in possessionem fiat propter rẽ indefensam, constat quod defendere non uidetur. Et super hoc vide quod no. in § fi. statim alle. in glo. regulam ponit.*
c De statu. mon. *in prin.*
d Vero no. *Suo ti. 8. ver. pen. & ver. seq est ultimus. Adde Bal. in l. si seruus ignorante. C. de noxa. vbi ꝙ seruus & monachus in iudicio criminali habet legitimam personam in se defendendo, & idem dicit i filiofamilas, qui habet legitimam personam in criminali in defendendo seipsum sine patris autoritate. Et adde Lud. Ro. con. 175. inci. in proposita quæstione, vbi an abbas habeat iurisdictionem in monachos, etiam in criminalib. vbicumque deliquerint, & ibi an monachus punitus de delicto per abbatem possit per episcopum vlterius puniri, & vide late G. Papæ in quæstionibus suis quæstio. 554. inci. ad quem pertineat correctio Henri. Fer.*
e De sta. mo *in prin.*
f §. fi. *Hugolinus allegat ad idem. ff. de capi. dimi. l. tutelas. §. fi.*
g Collatio. 1. *Hucusque Rosfr. & est finis tituli.*
h Deum. *Et quo ad ecclesiam facit quod no. in præ. §. his autoritatibus in glo. ar. quod & de voto scriptura.*

Bald. De Reo.

QVI promittit aliquẽ repræsentare sub pœna, nec adijcit tẽps, nec dixit ad mandatũ iudicis, vel partis requisitionẽ, hẽt temestre tẽps ad euitandam pœnã, vt C. de fideiuss. l. fancimus, G. Itẽ sufficit repræsentare vsq; ad sñiam; quia talis fideiussor post sñiam non tenetur nec sistere, nec soluere, quia clã, De iudicio sisti, non continet clãm iudicatum solui, ff. de fideiuss. l. Græcè, §. post litem, vbi de hoc. Sed econtra clã, Iudicatũ solui vel soluere iudicatum. non. n. sunt uerba ista formalia. ff. de præsti. l. 2. continet tres clãs; quia finis cõtinet principium & medium, & ipsum de necessitate præsupponit; sed non ecõtra. vnde sñia includit ꝓcessum, sed processus non includit sñiam. Sic & satisdatio, quæ concernit sñiam, totum ꝓcessum spectat. Sed satisdatio, q̃ concernit processum, non continet iudicati executionem. Sic. ff. de pac. l. sed si tñ, & de sol. l. hoc iure. Est & alia rõ, quia iudiciũ non porrigiẽ post sñiam, qa finitur p sñiam: ergo & promissio de iudicio sisti finitur. Sed quid si quis g̃nalius promisit, s. sistere & parere mãdatis curiæ, vtrũ teneat lata sñia? Dic, ꝙ non, qa istud de parendo mandatis, venit accessione ad ꝓmissionẽ, vnde non sp per ipsam satisdationẽ de iudicio sisti, dẽt parere mãdatis ſm naturam satisdationis, ff. de in ius voc. l. cum. Pro quo facit, quod no. Dy. ff. de ver. ob. l. continuus, §. cũ qs Bal. Vide ĩ. de acc. §. verò qualiter, & ĩ. proxi. Sed an reus qui promisit de iudicio sisti, & parere curiæ, põt opponere exceptionẽ iudicis incõpetentis? Et vr, qđ non: quia in eum consensit, cum eius mandatis se submisit, ff de iurisd. om. iu. l. est receptum. In ꝯtrarium facit: qa verba sunt intelligenda ſcdm ius cõe, ut no. in d. §. cum quis, & no. ff. de reg. iu. l. non vr, §. qui iussu & de oper. lib. l. si libertas. Item persona non sui iudicis non fundatur per satisdationem: vt C. de lit. conte. auth. offeratẽ. Facit qđ no. C. y. C. de spon. l. fi. Sol. per simplicem de iudicio sisti promissionẽ non

exclu-

excludiť obiectus ɔtra iurisdõnē: sed cū qs ꝓmisit mādatis eius, ꝑ hoc ꝓrogař iurisdõ. ar. in l. pe. ff. de arb. per Accu. & Gul. Et iõ subdistingue: aut illa ꝓmissio fit iudici. q ex priuilegio poterat recusari, & tunc ꝑditur priuilegiū. C. de pec. l. pe. Aut iudici eXuco: & tunc ēt vř, ꝙ possit pœnitere, vt l. si ɔuenerit, ff. de iur. om. iu. Hoc nõ credo, & iõ dic. ꝙ si promisit ꝑ errorē, non valet: secus si ex certa sciā, non ꝑ metum. ff. de iud. l. 2. ff. si quis cau. l. sed & si quis. §. fi. Nā ꝑ contrariū cõtractū factus est subditus illius iudicis, & fori quo ad illā cām. & vide qđ no. ī. ver. qd si scholaris. ꝑ G. Si lite pendente qs sit effectus clericus, nõ impedit ꝑ hoc cognitio: sed executio iudicis secularis. ver. qd si est. G. Certè si clericus est litigiosus, vt ita dixerim, & iõ nil sibi opitulať, facit. ff. de iu. om. iu. l. pe. Bal. Vide Io. An. de obl. ad rõci. c. r. Bal. Scholaris clericus nõ p̄t ɔueniri sub rectore laico, sed sub clerico, si qs scholaris est aduena, sic. Sed si studet in ꝓpria diœcesi, nõ p̄ōt ɔueniri, nisi coram diœcesano. ver. qd si scholaris. G. Si tñ clericus est pelliparius p̄t ɔueniri sub camerlingo occasione artis. C. de iur. om. iu. l. fi. qa clerici negociatores, q̄tū ptinet ad eā negotiationē, iure laicorū cõi vtūť. C. de episco. & cle. l. 2. ubi. n. vt sic dixerim, nõ sunt puri clerici. arg. C. de sacros. ecc. l. cui sub p̄textu, & de vita & hon. cle. c. fi. Bal. Qui hēant ius reuocãdi domum. ver. uē legati. & ver. seq. cū sunt in curia Romana. G. p̄sumiť qs citatus, ex quo in iudicio comparauit, & iõ si offerť ei libellus, non p̄ōt dicere, Cita me, & ego veniā, sed bñ p̄ōt petere terminū ad deliberandū. ver. si quis ob aliq̄. G. Certè si iudex eū nõ monet, p̄t illicentiatus recedere, & tota die hoc fit. Si. n. p̄sumit citatus & illicētiatus recederet esset verus ɔtumax: vñ non p̄sumiť citatus. ff. de in ius voc. l. 1. Tñ ꝑñtia idē qđ citatio operať: quia non refert qualiter quis sit in iudicio, per citationē, vel sine. ff. de re iu. l. de vnoquoq;. & not. in ca. vlt. de elec. li. 6. in Nouella. Nā citatio nõ fit ad deliberãdū sed cõparēdum. Parū ergo de mõ curamus, si finem hēamus: & ista est cõis opinio & vera: ergo ꝑ talē libellū reo p̄ñti oblatū interrumpiť præscriptio: sicut ꝑ efficacem citationem tam in ciuili, q̄ in criāli. ff. de adult. l. miles. §. sexaginta. qđ tene mēti. Nā & q̄dā fiunt sine citatione. ff. ad Trebel. l. recusare, & l. ille à quo. Bal. & vide ī. de li. cõcep. §. reo non citato. & ꝙ teste p̄ñte citato, vide ī. de teste. §. valet dictū. Et ēt suus hřs hēt dilationē triū mēsium pp inuentarium. ver. itē suus. G. incipit qđ a die immissionis, q̄ creditor probare dēt, si negetur, ff. de cõd. fur. l. 2. ff. de inter. act. l. 2. & 3. ff. sol. mat. l. si cū dotē. §. transgrediamur. in gl. Bal. An monachus possit ɔueniri. Ciuiliter non, criāliter sic, ad pœnā in corpus luendā in defectū pecuniæ. Itē ad pœnā corporalē. ff. de acc. l. hos accusare. §. oīb. quia natura cõis est. Similiter aūt conuenitur monasteriū, si monachus obtulit vniuersitatē bonorum: secus si rem singularē, vel nullā: vt not. per gl. & Dy. in l. si peculiū. §. 1. ff. de pecu. le. Mā monasterium hř loco hæredis rõne rerum, non rõne personæ, imò est successor anomalus sicut pater, qui occupatur re peculij, & fiscus iure caduci. ff. de noua. l. nouatio. ff. sol. mat. l. si constante. §. fi. Insti. de eo, cui li. cau. §. fin. Bald. Et si monachus diuisit matrimoniū per quotas, monasterium non teneť nisi pro rata. ff. de relig. l. si ꝑ rata. licet tñ monasterium possidendo vnam rem singularem, non conuenitur, tanq̄ obligatum, si tñ nõ defendit monachum, patitur in illam rē missionem. Instit. de acq. per arro. in fi. de hoc in uer. item seruus. cū seq. per Gul. & Iac. & Cy. in auth. causa quæ fit cū monacho. C. de epis. & cler. vide ī. de statu mona. §. iuř m, ī. de accu. §. p̄ōt clericus. Bal. ille qui non vult recipere libellum, sed soluere, non dř litem contestari, sed declinatoriam opponere, sm Gul. ff. de proc. l. si reus. Itē si non vult recipere libellum nec soluere, sed confitetur debitum, non vř litem contestari: sed fit præceptum in eum officio iudicis, vt l. si debitor. ff. de iud. & no. ff. de inter. act. l. vbicumq;. Si verò reus libellum iam susceperit, offerendo debitum, non vř litem contestari, sed perimere cõtestationem litis & sñiam. Si verò nõ offert debitum: sed confiteatur libello suscepto, & in figura iudicij: tunc fit litis contestatio de plano, in qua non requiritur iurm calumniæ, vt no. ff. de neg. gest. l. at qui naturam. §. cum me absente. Si verò contradõnem opponit, fit litis contestatio, & exigitur calumniæ iurm. C. de iu. l. rem nõ nouā. C. de iu. cal. l. 2. in pr. C. de excep. l. si quidem. Bald. Si př satisdat prò filio de iudicio sisti, an videatur persona filij legitimari, sine aliquo consensu: Vř quod sic. ff. qui satisda. cog. l. filius, sed ibi pater erat in iudicio noīe filij, non filius. Ad idem, quia qui fideiubet, consentire vř. ff. ad Mace. l. sed si pater. §. non solum. Tñ si ista satisdatio præstatur ante litem contestatam, nõ vř sufficere, quia oportet quod pater consentiat alio tpe, s. tpe litis contest. ff. sol. matr. l. si cū dotem. §. eo aūt tpe. illud est tutius. Tñ ēt credo primū verum, quia consensus perseuerat, donec reuocetur, & quotidie consentire vř. arg. ff. de vsufr. accre. l. 1. in fi. Bal. Vide ī. tit. prox. §. conuenitur, & seq. & §. an sufficiat, & ī. prox. Sed si statutum dicat, ꝙ filius non possit se obligare sine expressa licentia patris: & in eodem instrumēto filius & pater principaliter se obligant, vel vnus pro altero fideiubet, nec dř, ꝙ pater dederit licentiam filio, an sufficiat? Quidam dicũt, ꝙ non: quia est tacita licentia, non expressa. Vř. n fideiubere, non cõsentire. ff. qui. mo. pig. taci. contrahi. l. si gratuitam. §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypo. Sol. l. Titius Sempronius in princ. Nam & duo rei vñr inuicem fideiubere. l. vir vxori. §. fi. ff. ad Velle. Sed ar. ꝙ sufficiat. ff. de procur. l. filius. §. sed & filia. Et si dicatur ꝙ non est expressa licentia, dico ꝙ satis est expressa reb. ipsis & factis, arg. ff. de lega. l. de quib. & necessario sequiť ex verbis, quod ex tenore verborū apertè colligitur. ar. de lib. & posth. l. Gallus. §. fin. Nam & rõne statuti satisfactū vř, ergo & ipsi statuto. ff. de ritu nup. l. libertus. §. senatus. C. de iudi. in l. fi. de coml. & dem. l. cū tale. §. pe. in gl. Sed quidā ꝓnunciauit cõtrariū, inhærens verbis, expressā, ar. ff. de auto. tut. in fi. cū gl. & l. ēt. & qd no. ff. de re. iu. l. vbi non voce ff. de adopt. l. frpř naturalis, per Gul. Nā nec tutor si se obligat vna cum pupillo, dř ipse sufficienter autorizare, quia requiritur verborum expressio, quod est tutius. Bal. vide ī. de proc. §. sufficit generalis.

De Accusatore Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Cognito qui non possunt accusare, facilè scitur qui possint.*
Concessum esse intelligitur, quod non est a iure prohibitum.
2 *Accusare an possit quis vniuersitatem de crimine contra se commisso?*
3 *Accusari an possit quis bis super eodem actu?*
4 *Accusatus a consanguineo interfecti an iterum possit a fratre eiusdem interfecti accusari?*
5 *Pax facta de vulnere, intelligitur facta de omni eo, q ex eo nasci potest.*
6 *Vulnerans aliquem, si actione pendente de vulnere condēnetur, vel absoluatur, postea autem vulneratus decedit, an possit iterum vulnerans accusari?*
7 *Accusans de vulnere, & petens punitionem, dicitur criminaliter agere.*
8 *Iudex an condēnare possit vulnerantem pecuniariter, qui simpliciter petitus est puniri?*
Vulneratus pecunia recepta remittens iniuriam, an possit postea agere de expensis in vulnere factis.
9 *Opponi potest contra accusatorem, quod inuitus facit*
10 *Accusans socium criminis, & particeps repellitur.*
11 *Iniuriantes se mutuo, an possint se mutuo accusare?*

Accu-

12 Accusator repellitur, vbi ..ā transegit, vel pactus est de crimine
13 Clericus an possit pacisci, ne prælatū de crimine cōmissio accuset?
14 Frater non potest fratrem criminaliter accusare.
Affinis potest affinem accusare.
15 Accusans non debet ex odio procedere.
16 Mulier an possit accusare?
17 Excipi potest contra accusatorē, quod est pupillus vel impubes.
18 Pubes accusare potest cum tutoris autoritate.
19 Pupillus, vel minor 25. annis non possunt de crimine publico accusare, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequantur.
20 Agnitionem meri vel misti imperii habentes non possunt ante depositum officium accusari.
Defensores seu minores Potestates ciuitatum possunt accusare, & accusari, agere, & conueniri.
21 Opponi potest de accusatore, quod est infamis nisi in quinq; casib.
22 Excipitur cōtra accusatorem: quod est hæreticus, vel Iudeus, vel schismaticus, &c.
23 Contra agentem de adulterio excipi potest de lenocinio
24 Opponi potest contra accusatorem, quod est pauper, & in pretio deceptus est.
25 Excipitur contra accusantem quod est libertus, beneficiatus, filius, vasallus, &c. qui non possunt eos accusare, in quorum, domibus nutriti sunt.
26 Accusatus non potest pendente accusatione suum accusatorē, vel alium, accusare.
27 Calumniantes ad vindictam poscit similitudo supplicii.
28 Inimicus repellitur ab excipiendo.
29 Inimicus repellitur ab accusando.
30 Alienigena, homicida, maleficus, fur sacrilegus, &c. repelluntur ab accusando.
31 Opponitur accusatori, quod non est bonæ æstimationis, vel fidei & quod temere accusat.
32 Accusans alieno nomine non admittitur in iudicio.
33 Reo moriente crimen extinguitur.
34 Opponitur accusatori, quod libellum non recte concepit.
35 Frater potest accusare eum, quem prius frater suus accusauit.
Obiiciens turpem exceptionem, an possit iniuriam conueniri.
36 Fideiussori recusato competit iniuriarum actio contra recusantem, quia recusatio est quasi exceptio.
37 Persona, quæ incertis casibus repelluntur, si suam suorumque iniuriam persequantur, admittuntur, præterquam in octo criminibus hic enumeratis.

1 VISO. de actore, † videndū est de Accusatore. Vñ videamus, qui nō pñt accusare, quo intellecto, sciemus, qui pñt. ff. de accu. qui accusare. Insti. de ob. quæ ex quasi deli. nascunt.[a] 87. dist. eiiciens. Hoc. n. edictū prohibitoriū est, vt quilibet admittat, qui non prohibetur: sicut edictū de postulādo, & de matrimonio ꝯhendo, & de testi. & de procur. ff. de postu. l. 1. ext. de
b spon. cū apud. ff. de testi. l. 2. de proc. mutus.[b] Est ratio, quia quod non est a iure prohibitū, intelligitur concessum ext. de transla. epis. c. inter corp. post med. ff. de proba. l.
c ab ea parte. Et quidē multæ exceptiones ꝯtra actorem cōpetentes, de quib. sup. diximus, cōpetunt ēt ꝯtra accusatorē, sicut sciet sedulus lector adaptare. Excipit ergo primo ꝯtra accusatorē, quod non est legitimus accusator.

ADDITIONES.

a Hic aduertendum, quod in hoc volumine habemus quatuor rubricas quæ cū allegantur, integre sunt scribendę, de Accusatore hic, de Accusato, quæ sequitur de Accusatione in parte tertia, et in quarta de Accusationib. Itē est sciēdū, quod Legista habēt in C. spalem rubricā, qui accusare non possunt quę congruit huic nigro, quia specialiter ad hoc tendit, & Azo ibi in Summa innuit actorem, & nostri Summista super rubrica de accus. Gof. vsq; ab ver. accusari Hos. in 2. §. Saga. in prin. vsque ad ver. nunc de ciuilibus, ostendit accusatorē repelli ratione sui ratione accusati mista vtriusque, ratione iudicis, itē ratione ipsius iudicis & causæ, & ratione temporis, Tanc. in secunda parte rubricę de criminalibus, & seq. quasi nil ad propositū. Ros. in libellis iur. canonici, in princ. 2. partis, posui, 12. rub. de singulis personis, quę accusare nō possunt, quod multum iuuit autorem. Vber. de Bo. de hoc pe. col. §. quē allegaui super rubrica de actore. Vber. de Bo. facit specialē rubricā de his, qui in criminalib. actionib. repellūtur, quę est tertia rubrica alias est pars secūda, ex qua satis adiutus est autor, de reliquis decetur in tit. de accusatione, & de accusationibus. Et circa rubricam congrue, quæritur si per statutum non potest quis accusare de crimine publico sine consensu offensi, & A. accusat B. de crimine publico, dicens, Ego A. de volūtate talis accuso B. quis dicatur hic accusator? videtur, quod consentiens, quasi ille videatur mandatarius, & per eum mandans accuset. Veniat regula, qui per alium, cum sui exemplis, de re. iu. li. 6. Item quia potentior est accusando, & eius plus interest, ita quod præuētus excluderet. Et sufficiat infra 1. col. ver. pone quidā, cū versi. seq. Tu dic contra, quia per id uitiarentur iura uolentia in crīalibus causis non interuenire procuratorē, ext. eo. tit. veniens, & c. seq. in fi. ff. de pub. iu. l. pe. §. 1. Itē aliud est agere, aliud agenti consentire, ff. de re. iu. Alius curiosus in hoc prosequendo uideas qōnē domini Ia. But. patris, qui hoc mistis duob. articulis plene disputauit in qōne, quæ inci. certū est. Propter quod est sciendū, quod idem olim tenuit Lamber. de Rāpo. in qōne, quę incipit, duo sunt capitula ponens unū statutum esse, de quo supra aliud quod querela bannitorū non audiuntur, nec dāna eis illata emādatur, ponebat Titium vulneratū a Seio, & quia crimen erat publicum, ego poteram vulnerantē accusare, sed quia ex ui statuti necesse sic erat habuit consensū Titii offensi & accusaui ante litis cont. uel priusquā nomen Seii reciperetur inter reorū nōia, Titius bannitur fuit pro homicidio iusto, vt procedatur in accusationē. Seius contra ex ui secundi statuti quærebat quid iuris, & tenuit idē s. quod procedatur in accusatione nō obstāte resistētia accusati hoc maxime per l. ff. de pub. iu. l. is qui reus, in fi. ubi dicitur, quod dānatus impleri pōt accusationes, quas ante dānationē inchoauerat, ēt si post dānationem adimatur ei ciuitas, uel libertas. Intelligit aūt inchoatā accusationē ante dānationem, ēt si sup accusatione lis cont. nō erat, C. qui acc. nō pos. l. negāda, in fi. quæ habetur 3. q. 11. neganda. Inducit ēt l. quacunq; ff. de act. & ob. ff. de seruo cor. l. doli, §. fi. in quib. actiones, quæ ex seruo inceperunt cōpetere, siue ex l. 12. tab. uel ex l. Aqui. iniuria, furto, uel corruptione mihi cōpetunt quicquid de seruo eueniat, manumissione, alienatione, uel alio mō. Ponderas principaliter, si ego, quia statutū non impediuisset, libere poterā accusare, cū crimē sit publicū stringere gladiū, & ferire, & l. Corn. de Sic. punitur, ff. ad l. Cor. de Sic. l. 1. Consensus ergo offensi nō facit me mandatariū uel procuratorē, sed solū remouet obstaculū obstantia, & sic remansit in iure cōi, per quod verificatur solutio. Ad quā additur regula in l. ambiguus, §. 1. ff. de re. iu. & regula, factū legitime. eo. tit. lib. 6. Sed quid si ipse Titius accusasset, & postea bānitus fuisset, ut supra Dy. in l. antep. ff. de fideius. dicit aduocatus tenere, quod bānitus accusationē inchoatā prosequi nō poterit, per ipsā l. § sed cū duo, quēadmodū inchoare nō posset, sic nec inchoatā prosequi, cū res deuenerit ad casū, a quo nō poterat inchoari, & quia quod impedit faciēdū impedit factū, ut ibi, & ff. de suspe. tut. l. post finitā. Alii dicunt, quod si statutū prohibeat bannitū admitti ad accusandū ipse bānitus accusationē inchoatam prosequi poterit, per præd. l. is qui reus, & hoc ibi placet Dy. & dicit præstari debere securitatē bannito per cōe, quod nō offendatur, donec inchoata accusatio sit finita. Adde Bar. in d. l. is, qui reus, quo ad sedam q. & quo ad q. de accusatore postea ex bannito, uide Pet. de Anc. con. 308. incipiente. plura, & quantū ad vltima uerba, quod iudex dēat præstare securitatē bannito, adde, quod idē vult Barto. in l. is qui reus. Itē scias, quod in mandato quod datur ad accusandū requiruntur ea, quæ in ipso accusato, alias mādatū nō ualet, et tenet Ro. cō. 60.
a Nascuntur. §. 1. in fi. scito quod est furtum manifestum, scimus quod est non manifestum. Io. And.
b Mutus. Addit Ros. scito, qui sunt sub potestate, scitur qui sunt sui iuris, ff. de his, qui sui. iu. sunt, l. 1. & l. si iudicatur rem meam esse, &c. ff. de excep. rei iud. l. si inter me & te.
c Inter corporalia. Ros. qui ad hæc allegat contraria, soluit ut sibi uo. in gl. ar. quod no. in fi.

a tot.ext.de accu.c.j. Itē [a] ꝙ nō poteſt qs eodē tēpore &
eodē libello duos accuſare: vt ff.de acc. hoc accuſa, §.
1. ꝙ ſic intellige, ſi plures accuſationes criminales vel-
let qs p̄tra duos ex diuerſis factis vno eodēq; tēpore &
in eodē libello proponere, nō poteſt, niſi ſuā vel ſuorū
iniuriā proſequatur Sed in diuerſis libellis bene poteſt
duos accuſare, ſed nō tres: niſi ſuā vel ſuorū iniuriā pro
b ſequat̄. C. q ac, nō poſ cū rationibus, & 2.q,1. prohbē b
tur Vel. dic ꝙ nec etiā duos, niſi ſuā vel ſuorum iniuriā
proſequatur, vt ibidē: quia vna accuſatio p alterā impe-
ditur: vt in præalle.l. & ff.de adul. inter.§.ii. Ned obſtat
præ.l. cū rationibus. qa licet neget de tribus, nō tamen
cōcedit de duob. Fallit autē hoc in marito de adulte-
rio vxoris querēte, qui poteſt in vno libello plures ac-
cuſare: vt in præce.l.inter.r.in fi. Verū occaſione vnius fa
cti ſeu criminis poteſt vnus mille accuſare. C. ſi reus
vel accuſa. mor. fu. l.1. ff. de adulteriis. l. vim paſſam §.ī
ceſt. Niſi in crimine adulterii: de quo nō poteſt ex eadē
c cauſa plures accuſare [c]. C. eo. reos. ff. eod. ſi maritus. §.
fin. & præ.l. vim paſſam. §. duos. Sed in inceſtu poteſt
ēt adulterum, & eum, qui domum præbuit, ſimul ac-
d cuſare. vt in eo. tit. l. nihil. §. fi. [d]
a Sed †. nunquid pōt accuſare vniuerſitatē de maleficio
contra te cōmiſſo? Reſpon. ſic. ſi ꝙ me. cauſa, metū. ēt
criminaliter, & omnes punient̄: vt C. li. 12. de re milit.
tam collatione. De hoc j. ti. proxi. in fi. Sed an in eodē
e libello pōt quis de pluribus criminibus accuſari: vt j. in
ti. de incidentibus quæſtionibus, verſic. porro ſi diuer-
ſę. Vtrum de eodē crimine poſſit agi criminaliter &
ciuiliter ī eodē libello? Dic vt j in ti. de fur. in prin. & de
de incidentibus quæſtionibus. ver. ꝙ ſi plures. Item eci
pīt cōtra plures vnū accuſantes, qa magis idoneus eſt
eligendus: vt ff. de accuſ. ſi plures. arg. cōtra, ext. de pur.
f ca. c: quot. es. 2. d. 1. in primis. ver. quia igitur [f] † Pone q
3 dam facit inſultum cōtra quendā militē, & eius ſcuti
ferū interfecit: miles ille de inſultu in eū facto, & de
morte ſcutiferi accuſauit quēdā: accuſatus hoc nega
uit: lite pendente filius ſcutiferi accuſauit eundē, quæ-
h r t an poſſit? Et vr̄. ꝙ non C. eod l. qui de crimine. ergo
i ꝯ ff. de adul. [h] l 3. § fi. [i] † Quid ſi quis accuſat̄ de homici
4 dio a cōſanguineo interfecti, & eius nomē inter reos
eſt

ADDITIONES.

a Ite. *Hoc tractauit Roſ ſab. 6. rubri. ſcilicet: quod repellūtur propter quæſtum, vel qui duos, &c.*

b Prohibentur. *Vbi de hoc, & C. eodē. tit. qui de crimine. & vi de depurgatio. vul. c. 2. in priu. ibi idē ſcripſi poſt Hoſtien. Adde omnino videndū Pau. de Ca. in l. edita. C. de edendo. & ibi Alex. qui videtur tenere poſt Pau. ꝙ eodē libello poſſint cumulari plures actiones, ex diuerſis cauſis ad diuerſa, ēt ſi nō ſint vniformes & eiuſdē generis ēt accuſando, & idē tenet Roma, licet ꝑ ſati de eo mētionē nō faciat, eius conſi. 260. ſeq. Pe. & Cy. ut ipſe refert in l. eo qd a nutis, C. ſi cer. pe. Pa. de Ca. motus eſt ꝑ c. querelā. extra de ele. & per l. ſi idē cum eodē, de iu om. iu. quia prædicta lex non haberet dubium, ſi intelligeretur in diuerſis libellis.*

c Accuſare. *Scilicet adulterum & adulterā, alias contradiceret ei, quod prædixerat. Vt tu purus Canoniſta intelligas, ſcire debes quod lex non per maritum, uel patrē, uel alium, qui poſſit adulterum, & adulteram eodem tempore accuſare una libello, uel pluribus. ſed habet eligere quem prius accuſare velit. Hoc uerum, niſi quæ dicitur adultera, alteri nupſerit, prius ei denunciationē non facta Et ante oīa de hoc aā mereris, quia leges ueteres permittebant repudium, & repudiata nubebat, Poterant ēt coniuges ſcdm illas mutua cauſa diſcedere, C. de repud. ſi conſtante, quod hodie ēt mutua conſenſu non licet, ut ibi in authen. Quod hodie ſumpta, de corpore, ut liceat matri, & auia, § quia vero, 1. & 2. mulier aūt accuſata, & conuicta de adulterio puniebatur morte, C. de adult. caſtitati, hodie detruditur in monaſteriū, ut ibi in auth. ſed hodie. ſumpta de corpore, ut nulli iud. §. adulterā, & de hoc 32. q. 1. publica, & de proc. iuæ. Redeo ad ꝓpoſitum licet adulter et adultera ab eodem ſimul accuſari nō poſſent, ut ff. de adul. l. ſi maritus. § fi. C. eo. tit. l. reos. & diuerſis. poterant. ff. de adulte. denunciaſſe. §. vltimo. Poterat autem maritus accuſationem incipere à quo eorū volebat. niſi, vt dixi mulier denūciatione ſibi non facta, alteri nupſiſſet, & tunc incipiet ab adultero, qui ſi abſoluatur, procedent mulieri, vt in præ. §. vlt. l. denunciaſſe. niſi appareret per colluſionem adulterum abſolutum quo caſu licet ſecundo matrimonio durante mulier accuſari nō poſſit, poterit tamen cum deſierit eſſe nupta. ff. eo. titu. l. adulter §. fin Adultero autem damnato, hoc mulieri non nocet, quæ reportare poterit victricem ſententiā, vt in præd. l. denūciaſſe in fine, ex hoc vltimo colligas rationē quare lex noluit ſimul adulterū & adulterā accuſari, qa abſolutio alterū iuuare poſſet, ut prædixi, & vide infra eo, uerſi. itē excipitur cōtra agentē Adde de hac addi. Bal. cōſi. 231. incipiente, factū tale eſt. lib. 4. vbi cōſulat in terminis & ibi etiā habetur an ſtatutū loquens de adultero torquēdo, habeat locū in adultera.*

d § fin. *Ad intellectū huius ver. eſt ſciendū, ꝙ circa primordia ſtudij mei pro quadā quæſtione Paduę magna fuit diſputatio, & data fuere diuerſa, & ī aliquib. cōtraria per doctores legū ſuper certis articulis, quorū unus fuit, an ſyndicus vniuerſitatis poſſit noīe uniuerſitatis accuſare de crīe publico. Et concordauerunt quod nō, ſed accuſabit noīe proprio, tamē ad uniuerſitatis cōmodū. C. qui acc. non poſ. l. 2. De hac remiſſione dabo inf. tit. prox. in fi. alius articulus pertinens fuit, an quatuor vel plures teſtes, q depoſuerunt cōtra Titiū, vel cōtra ſyndicum vniuerſitatis cauſam agentem poſſent per eum vno libello accuſari de falſo, & an ſimul cū eis is, qui produxit eoſdē. Dubiū ergo remaneret, an iſtud ſit unū factū, ſiue diuerſa, & circa hoc prætuitā opinionē domini mei, qui nō fuit de cōſultorib. meo ſcitu, et ꝗ mihi placet. Dicebat. n. quod aut iſti teſtes ſimul cū producente conuenerant uno conſilio & tractatu tale teſtimoniū ferre, & tūc nō ſunt plura facta, ſed unū, & ſic unico libello oēs poterūt accuſari, ꝑ præ. l. 1. Si uero nō ex tali tractatu & conſilio id tulerūt, tūc ſunt diuerſa facta, & ſic uno libello nō poterunt accuſari. Allegabat ff. qđ ut aut clā, l. ſemper, §. ſed in ſepulchro, de iur. om. iud. l. ſi familia, & ſi fam. fur. fe. dica. l. 2. Fran. Accur. & Iac. de Are. dixerunt hic eſſe plura delicta, & ex diuerſis factis deſcētentia, quia diuiſim quilibet teſtis depoſuit ſuū teſtimoniū, & quilibet de ſuo dicto reprehenditur, & de productione producēs, & ſic nō eſt locus l. 1. C. ſi reus, uel acc. ſed legi cū rōnib. C. qui acc. nō poſ. Item Fed. de Scal. addens, qđ ſi aliquis dicere uellet. quod ſit accuſatio pluriū eo. libello procederet, ex idētitate delicti de producente, tamē admiſſio negari nō pt, quia ſit diuerſum. Admiſſio ergo iſta viziabit totū. No obſtat regula, utile, de re. iu. li. 6. Inducebat legē quoniā in priorib. C. de inof. teſt. quia hoc uitiū eſt in libello, et eius uniuerſitate, in qua ex legis diſpōne uitiatur tatū. Allegabat, ff. de re. iu. ſi fuerit legatū, cum ſi. Dy. aūt contra, in quo fortius inſiſtit in hoc reſidens, qđ delictū, producentis, & producti eſt idē ſpē, quia ab utroq; falſum cōmittitur, & utrinſq; eadem pęna, ff. de fal. l. 1. in prin. Itē idē numero, quia unū falſū eſt, quia ex actis oīum ad eandē finē concurrentiū reſultat unus effectus. All. ff. ad l. Aquil l. illud, §. fi. ꝑ qđ concludit oēs uno libello accuſare poſſe, per præ. l. 1. inducit ēt l. 1. ff. ad Turp. §. incidit, & ff. de minori. l. non ſolum, in princ. & §. ſi mandato, & §. Proculus, ꝑ quas patet, quod inſtigantis & inſtigati mandantis delinqui, & mandatarij eſt eadem pęna, ergo idē delictū, & ſic procedit eius concluſio. Allegationes aūt eius potes plenius uidere per Cy. in præ. l. 1. in ult. q. Adde Bar. in d. l. Iul. & ad quæſtionē Spec. an poſſit accuſari uniuerſitas, uide plene Aug. con. 165. & quod ſyndicus non poſſit accuſare noīe uniuerſitatis de crīe publico, adduci poſſunt quę Fede. diſputauit eius q. 15. quod ſyndicus uniuerſitatis non poteſt eſſe procurator nomine uniuerſitatis. Bart. tamen in l. 2. in fi. tenet, quod ſyndicus nomine uniuerſitatis poſſit accuſare, ſicut tutor noīe pupilli, & uide in extrau. ad repriméndum, in uerbo, legitimè, per eundem, & Bal in l. eos C. de ac.*

e In fi. *Et uide quod ibi addam, quod partim plus hic competeret.*

f Igitur. *Vtroque ſoluit gl. & de collu. c. 1. in 1. gl.*

g Quidam. *Ad literam fuit iſte uer. ſe. Alb. Gal. eo. tit. uerſ. pono quæſtionem 2. & 3.*

h Adul. *Et hic bene continuatur uer. 1. ſed ſecundum præmiſſa.*

i §. fi. *Vide quod ſequitur, quia huic ſtatur.*

a est receptum [a]:demũ,frater defuncti vult accusare eũ
dem,nunquid potest? Ioan.dicit quod nõ,nisi tria pro
bet,scilicet præuaricationem prioris,& se ingnorasse
accusationem , & proprium dolorem prosequatur,vt
no.in præ.l.qui de crimine.Alij contra? vt ff.de adul.l.
si cui. §. 1. ff.de & præua præuaricationi. Sed hoc locũ
habet,cũ sententia lata est:vt not. infra de aboli.& pur
ga.§.1. ver.porro.Si autẽ pendente accusatione veniat
b filius,dico q̃ audietur.ff.de adul.l.2.§.fin.[b] & ff.de iur.
fi.editio.§.cũ autẽ.ff.de bo.li.l.si filius.§.fi.C.qui admi.
ad bo. pos l.fi. Vitum qui denũciauit,possit accusare,
c nota infra,de inquis.ff. pe.Sed pone, A.accusauit B. de
5 vulnere:† facta pace.de vulnere demũ A. moritur ex
d illo [d] vulnere:quęritur an hæredes A.poterunt accusa
re B.de occiso? Et,videt̃ q̃ sic: quia licet actũ sit de vul-
nerato,nihilominus agit de occiso.ff.ad l.Aqui si vul-
nerato.& ad hoc ff,de act.& obl.l.qui seruũ.ff vi bo. ra
e pt.l. 1.at. cõtra [e]: quia si de vulnere pax.facta est , videt̃
fact.a & de omni eo,quod ex eo nasci potest.ff.de fide
iuss.si quis pro reo.§.1.ff.quorũ leg.l.fin. Præterea, aut
erat lethiferè vulneratus:& tunc vr̃ mortuus.ff ad l.A
quil.huic scripturæ. §. j.& l.ita vulneratus & ad idẽ ff.
f de dam.inf.c.l.damnis.§.Sabinus. Aut [f].nõ mortifere:
& tunc vr̃ ex negligẽtia mortuus:vt ff.ad l. Aquiliã, q
g occidit.§.fina.Dicũt quidã [g],q̃ nõ valet pactũ:quia pa
ctũ est in vna refactũ,&c.ff.de pac.si vnus.§.in summa
h quia iniquũ est primi pacto,& c.[h] ff.de transac.qui cũ
tutoribus.in fi.& per l.præ.si actũ sit.Et ideo consilium
i est, q̃ fiat pax de vulnere [i] & de omni eo , quod ex vul-
nere sequi potest:quia tũc nõ poterit de homicidio ac
cusari:iuri enĩ futuro per pactũ renũciari põt : vt C.de
pact.l.j.Hoc bene ꝓbatur.ff.ad Syl.l.1.§.fi.& l.2.de trã-
sact.nõ exigimus.C.de reuocand.dona.l. fin.& l. 1. Et
k iũge hic q̃ est infra de fideius.§.1.versi.sed pone, Tit.[k]
6 Quid † si vulnerasti P. animo occidendi: q̃ ex eo ap-
paret,q̃ gladiũ strinxisti,& eũ percussisti: vt ff.ap leg.
Crot.de Sica.l.1.§.diuus.& actũ est cõtra te de vulne-
re:& absolutio vel cõdemnatio subsecuta:postea P.ex
illo vulnere decedit: nũquid iterũ poteris accusari le-
ge Corne.de Sicat.de morte.Dic q̃ si de vulnere actũ
fuerit ciuiliter, puta impensæ vulneris petitæ fuerint,
& æstimatio operarũ amissarũ. Nã aliter pro libero
homine vulnerato nõ põt agi Aquilia: vt ff.eo. liber
l homo [l]. bene poterit pro morte criminaliter agi, vt
C.quando ciui. ac. l.1.ff.ad l.Aquil.inde Neratius. §.si
dolo.& l.si vulnerato. Insti.eo.ti. §.liberũ.Si vero actũ
esset iniuriarũ, licet ciuiliter, nõ videt̃ posse agi:qa illa
prodita est ad vindictã:vt in prę.l.C.18 q. Vna autẽ pen
7 dẽte alia intentari nõ põt.ff.de pub.iu.:interdũ. Quid si
primo actũ fuerit de vulnere sic:accuso H.qui me gla
dio percussit : & peto eũ puniri. Certe hæc accusatio
criminalis est: nec põt dici ciuilis petitio in libero ho-
mine, prout ex superioribus liquet. tum,quia non pe-
titur impensa curationis,vel ęstimatio operarum : tũ
etiam quia pęna nòn petitur ad propriam percussi vti
litatem,sed publice petitur inferri. Et est dicendum,q̃
ex tali accusatione,accusatio vel actio legis Cor.de Sic
proposita est:licet hoc non specificetur: quia id est in
vsu:vt ĩ præ.§.diuus. Vnde si priori accusatione termi
nata proponatur alia accusatio de morte , non est ad
mit-

ADDITIONES.

a Receptum.*Vbi infra de incid.quaestio ante finem.*
b §.fi.*Non allegauit hanc supra sed est,ff.eo.tit.sup.de accus.*
c §.pe.*Ver.vltimo quaeritur.*
d Pone.A.*Iste ver.fuit ad literam Alb. Gal.in tit.de acc.ver.ul.*
e Contra.*Hoc placere videtur Accur.Inst.de iniur. §. fi. in ult. ult.gl.& Guid.de Suza.in q.statu.in fi.*
f Vulneratus.*Et eo.tit.l.aut lex,§.1.*
g Quidam.*Ipse Alb.Gal.*
h &c.*Id,de quo cogitatum non docetur.*
i Vulnere.*Sufficeret si adderet̃ mortifero, ut facit qđ dicã statĩ.*
K Sed pone.Tit.*Qui ver.facit ẽt Alb.Gal.ut ibi dicam.Et sciẽdum,quod Fed.de Sca. in sua disputatione coniungit sequentem qõnem huic praecedenti , quaerens an exceptio pacis de vulnere vel sñiae condemnatoriæ,vel absolutoriae super illo,repellet accusantẽ de homicidio filium uel extraneum,& incipit q.Titius vulnerauit,mihi prima.Soluit primo de sñia,& distinguit,aut simpliciter,fuis accusatus de vulnere,per id secundũ consuetudinem Italię, non imponitur poena corporalis,poterit de morte, postmodũ accusari ab alio,non ab illo, qui prima de vulnere accusauit, per l.qui de crĩe C.de accu. Et secundũ hoc ẽt ab haerede poterit accusari,cum quoad hoc pro extraneo habeatur,nisi in hoc quod alys praefertur.ff.de his,qui deiec.uel effu. l. si uero. §.quae antẽ, ar.ff.ad l..Aqu.uã sicut,§.1.Sed si continuisset accu.quod vulnerasset aĩo occidendi eum, secundũ legem puniatur, ut homicida, ff. ad l.Cor.de Sic.l. 1.§.diuus,esset idẽ quod de mortifero statim dicã,si in loco seruaretur lex . Si uerò accusatus fuit de vulnere mortifero,cũ tũc cẽsetur fuisse mortuus, ut in l. huic scripturae,et alys superius alle.absolutus fuerit , uel condẽnatus,nõ poterit ulterius accusari,ex quo accusatio incluserat mortẽ,ff.de acc.sicut §.ysdẽ,ext.de acc.c.de ys,saluis casib.ibi no.Si quaeratur,an non expectata morte sic accusatus dẽat de morte puniri? dicit dominũ suũ Fran..Accur.dixisse,quod nõ,arg.l.si vindicari,C.de pęn. & ff.e.ti.l.praegnantis.Sibi aũt distinguendũ vr̃, an illud dederit aĩo occidendi,uel non,quod ex qualitate facti probatur,ut l.casu non differatur,secundo sic,per prae.§.diuus, & C.eo. tit.de Sica. l.1.Circa exceptionem pacis facta,circa quam uide infra de ob. §.1.uer.quid si accusatus , & quod super eo dixi,& remissiones, quas ibi dedi.Dixit aũt ipse Fed.quod si vulneratus erat nobilis, accusari poterat a quocunq;,& sic ab hęrede,quia transactio nõ tenuit,cũ nõ deberetur per legẽ pęna sanguinis,ff.ad l.Cor.de Sica.l.3.§.pe.& C.de transa.l.transigere.Si uero erat humilis persona , & sic debebatur pœna sanguinis,tenuit transactio quoad vulneratũ ,per iura pręd icta.Et quia trãsigere, paciscí, uel pacẽ facere,est quasi cõtractus,praeiudicabit hęredi.in auth.ut iusiur. quod a moriẽu.prae.in prin.col.5.Extraneis aũt non praeiudicat, ff.ad leg.Iul.de ui pub.l.qui catu.§.ult.ad Syll.l. 2. & ibi no.& in prae.l. transigere..Ad hoc ultimũ , quod extraneis ẽt in publicis iudicis nõ pręiudicet occisi pax uel principalis offensi: all.Ia. de Are.& Dy.ff. de pact.iurisgentiũ,§.si paciscar, & l. si unus, §.itẽ ue experiar.ff.de pub.licitatio,§.qđ illicite.Dicebat aũt ipse Iacob. spaliter de vulnere, uel homicidio hoĩs,quod illa illata uĩr Reipublicae,cui hõ nascitur,ff.de uent.in poss. mit.l.1.§.si ea quae ad si.Dicitur ẽs hõ Reipublica subtrahi,ff. de mun. & hon.l. 3.§.si filius. Pactia igitur ab alio facta Reipublica,cuius res est non dẽt obesse.C.res inter ali.acta.per totũ,ff. de pact.si unus,§. ante oĩa.Item publice interest ciuitates hoĩb.abundare, ff [illegible] mat. l.1.C.de iud.uidu.l 2.Facit ẽt quod no.ff.ad Syll.l. diuus.Et per hoc ẽt expedita uidetur qõ Gul. de Suza.in qõne statutorum in princ.an pęna pecuniaria imposita per statutũ exigi possit per cõe post transactionem,uel pacem factam super publico crĩe.Et dicebat,quod si statutum praecipiebat poenam exigi pace non obstante,tunc exigetur..Alias distinguebat, an transactio valuerit & tunc dicebat exigi non posse, cũ per illius legis auctoritatem oĩs iniuria sit sublata..An non ualuerit transactio, & tunc certũ est,pęnam exigi posse.In 1.membro distĩuis resistunt,quae dicta sunt sup.Scias tamen,quod ipse Gu.in l. huic scripturae , §. si seruus tenet, quod facta pace de uulnere mortifero,intelligitur facta de homicidio secuto,alle.l. vulneratus,e.ti ff.de dam.inf.l.dãni,§.Sabini,& ff.de pecu.le l.2.Dicit tamen , quod multi hoc nõ recipiunt.Bonum est exprimere in pace,quod sit ipsa pax de vulnere,& de morte,si sequatur, vel de omni eo,quod sequitur.Consuluit ẽs idem Iac.de Are.& Dy.in prę.l.damni,§.Sabinus .Adde Bar.in d.§.Sab. ubi plene de his dictis per Spec. & ibi etiam ponit,quod stante statuto, quod occisor habeat pacẽ ab haeredib. occisi,non sufficit,si habeat a defuncto, quia de facili remittit,uidens si proximum morti de quo uide Imo.in §.Cato . Vide etiam ibi,an condemnari possit ad mortem qui mortifere vulnerauit, & an exceptio sententię absolutoriae, uel condemnatoria obsiet de nouo accusanti? Vide Ang.con.160.Rom.con.223.*
l Homo.*De hoc infra de iniur.§.2.sed nunquid pro libro.*

mittenda: cum sit eadem cũ prima: licet in prima fiat
bonorum vel vulnerum mentio, in secunda mortis:
qa in l.Cor. non expectatur exitus vtrum moriatur aliqs
vel non, sed prima voluntas inspicitur delinquentis. Vñ
mors non inducit speciẽ accusandi, sed modũ, vt ff. ad
l.Cor. de sic.diuus.& ita vr̃, quod ãplius accusatio de mor
te nõ admittetur, si iã fuit ꝯdẽnatus, vel absolutus, cũ
idẽ sit crimẽ.ex. de accus.de his.ff.eo.si cui.§.idẽ.& l.
senatus.C.eo.ti.de crimine De ꝯsuetudine tñ, licet di-
cat qs occidendi animo ꝑcussisse, nõ tñ de morte puni
a tur ar. ff. de poen.auth.facta.§.pe.[a] Quid † si iudex ipsũ
8 pro dicto vulnere in certa summa pecuniæ, & nõ cor-
poraliter condẽnauit? Rñ. hoc nõ obstat, quia licet de
buerit pœnã corporalẽ infligere, forte hoc omisit, qa
talis erat loci consuetudo. ff. de leg. & senatuscõ. de qb.
vel ex aliqua causa hoc fecit, quod presumendum est, vt
ff. de pœ.hodie.ff. de hoc, q no. infra quid ergo, §.pœna.
& vide ĵ. de fideiuss.§.1.versi.sed pone, T. Quid si vulne
ratus remisit iniuriã pecunia recepta nũqd pro impen
sis in uulnere factis poterit agere lege Aquil. Et uĩ quod
non, imo renũciasse uĩ. C. de reb.cre.l. iusiiurã. C. de
pa.postq̃.ff.eo.si duo patroni.§.idẽ Iul.7.q.1.q̃.periculo
sũ.ar.ꝯ.quia ex iniuria duę nascunt̃ actiones, una ad pę
nã, alia ad rẽ, & acta vna pt alia agi, ff. de ꝯd.fur.si ꝑ fu-
re, §.1.ff. de iniur.l.præt.2.1.ff.ad l.Aql.si quacũq; §.fi.ad
id ff. de furt.si qs vxori. Vñ dici pt ſm quosdã, quod tollit̃
actio iniuriarũ, nõ aũt actio legis Aql. & facit C.lib.12.
9 de num.actuar.l. nulli. † Opponit̃ ẽt, quod inuitus qs accu
set, qđ esse nõ dẽt, vt sup. de actore, ver. itẽ excipere pt
añ si. Quid si nullus audeat accusare homicidã pp po-
tentiã eius, nec põt in eo etiã ex offõ procedi, vt ff. de
mu.& ho.rescripto, §.si quis, nunqd pot sr̃ occisi cogi
b accusare? Et vr̃ quod non: vt C. vt nemo inuitus, l.vnica.[b]
Ar.ꝯtra, qa expedit ne maleficia maneãt impunita, ar.
c ex. de sen. ex. vt famæ, ff. de of.præ.l.3.[c] Hoc.n. esset res
d mali exẽpli, ff. de iud.obseruadũ. Dñt quidã,[d] quod iudex
bene faciet, si cogat, & ei securitatẽ ꝓstet, si timet, C.
de his, qui ad ec.ꝯfu.l.denũciamus, 89.di.c.2, Sed ſm ꝓ-
missa quęrit̃, quare pt vnus accusare plures, & nõ plu-
e res vnum? Rñ.[e] Si plures accusarent vnũ, & in accusa-
tione deficerent, malũ esset. quod pro vno solo, qui occi-
dendus esset, si ꝯuinceretur, occidantur tot deficiẽtes,
qa calumniantes ad vindictam poscit similitudo sup-
f plicij: vt C. de ac.l.fi. de cal.l.fi.2.q.vlt.quisquis.[f] † Item
10 repellitur, q qui fuit socius & particeps criminis, ext.
g de test.veniens, 1.& C.eo.quoniam, & l.fi.ff.qõ.l.repe-
ti, §.1.ext. de confess.c.1.C. de lib.cau.si filium, de episc.
& cle.si quemq̃, ff.sol.mat.viro, nisi in casib.s.in simo-
nia pro papatu habendo cõmissa, 79.di.si quis Papa, &
in crimine læsæ maiestatis, 15.qõ.3.nemini, & extr. de
proba.c.1.& cuiuslibet simoniæ, vbi est eadẽ rõ, ext. de
simo.l.3.Heli.25.q.3.sanè, & falsæ monetę.C. de fal.mo.
l.1.ff. de cust.re.diuus, & sacrilegij, 2.q.1.in primis, & nisi
in mathematicis, C. de male.& mathe, l.fi.& in latroni
bus, qa vnius ꝯfessio ꝯtra aliũ audit̃ q̃tũ ad pręsumptio
nem, C. de fer.prouinciarũ. Et nisi in hæresi, ext. de prę
sum. literas, & nisi in alijs exceptis crĩbus, de hoc ĵ. de
testibus, §.1. ver. item quod est socius. Et hæc exceptio
h est dilatoria.[h] Caue tñ qualiter oppones: quia si dicis:
Tu me fecisti in id crimen incidere, vel non potes me
accusare, vel contra me testificari, quia fuisti mihi so-
cius in ipso crimine, vt in præ.concor. iam ex tua cõfes
sione condemnaberis, ex. de confes.c.1.q.1.nos in quẽ-
q̃. Si vero dicas sic, non feci, quod mihi imponitur, & si
fecissem, tu mihi socius esses: sic mentireris & lex non
docet mentiri, 24.q.3.qui peccat, 22.q.5.iurã, licet sit ar
gu.contra, C. de legib.l.digna. Sed docet socium crĩs
repellere, vt in præ.concor. Vnde si dicas, excipio con-
tra te quod non potes accusare, quia quicunq; fuerit in de
licto, tu illud fecisti, & id probare volo, secundũ Vber.
i de Bo.[i] & Tanc quod est hic speciale, ut cõsessus non
k puniatur: vt no. in præ.ca.si qs[k]. Sed quid si qs ꝯfessus,
l non potes illud probare? Dic, vt ibi[l]. Item ſm quosdã
excipitur, quod par vel simile crimen commisit. ff.sol.
ma.viro.ar.ext. de simo.per tuas, circa prin.ext. de testi.
11 personas. Quid † si te vocaui latronem, & tu me: nun
quid ex hoc possumus nos ad inuicem mutuo accusa
m re[m]? Vr̃ quod non: quia sicut licet vim repellere vi: sic in
iuria iniuriam retorquere: vt ff. de iusti.& iur. vt vim
atq; iniuriam, & eam ꝓpulsare: vt ext. de homi.signifi-
casti.el 2.prope fin.& ff. de bo.li.cũ maior.& paria deli
cta mutua compensatione tolluntur: vt ext. de adul.
ca.pe.& fi.& ff. de dolo.l.si duo.ff.solu.mat.viro.& C.
de inoffi.testa.in arenã. Dic ꝯ: quisq; tñ. nostrũ ageret
de sua iniuria: licet par sit iniuria. C.qui. ac.non pos.ne
ganda.quæ est 3.q.11.& ext. de iureiur.veniens. Nec ob
stat illud, quod paria delicta, & c.quia loquitur, qñ cri-
mina circa idem factum committuntur. & ex eis ciui-
liter vel criminaliter agitur: puta circa idem matrimo
nium: vel circa eandem societatem, & hmõi: secus si
sint diuersa facta, ex quibus ciuiliter vel criminaliter
agitur vt in præ.l.neganda. Nec iniuria prosequendo
iniuriã propulsatur, seu tollitur, sed potius accumula-
tur. ff. de adul.l.2.§.si publico. Dicunt tñ quidam, quod
si te prouocaui dicto vel facto ad irã, & si dicto vel fa-
cto mihi iniurias, nõ debes ex hoc mihi ꝯdemnari.ar.
ff.si quadru.pau.fe.dica.l.1.§.cum arietes. Quod.n. calo
re iracundiæ fit, nõ imputatur. 2.quæst.3.si quis iratus
12 & §. notandũ versus prin. † Itẽ repellit̃ accusator, si iã
transegit, vel pactus est de crimine priuato, vel etiam
capitali, nisi in crimine adulterij: in alijs autem publi-
cis, quæ pęnã sanguinis non ingerunt, non licet transi-
gere, ꝓterquam in crimine falsi. C. de trã.fact.l.trãsige-
re. C. ad l.Cor. de fal.querelã. 2.q.3.si quẽ.§.notãdũ ver
n sic.in oibus[n]. Sed hæc uident̃ peremptoriæ: ẽt in cau-
sa criminali: & ideo ante litis contest. opponendę. ar-
gũ. ff. de adul.si maritus. §.ꝓscriptiones. Sed forte spe-
ciale est in accusatione adulterij: vel de delatoris lo-
o quitur, secundum Vbertum de Bo.[o] Consilium autẽ
est

ADDITIONES.

a §.pe. *An uero ex instantia inquisitionis facta super uulnere mor te secuta, illa pendente, possit ferri sententia de occiso, dicam infra de inquisitione, super rub.*

b Vnica. *Et ff. de accu.l.diui fratres.*

c l.3. *Et c.si.l.congrui, facit ext. de proc.accedẽs, despõ.cũ locum.*

d Quidam. *Guido de Suz.super præd.l.unica, & Rol.doc.in prin. sui operis ambo tamen fatentur hoc lege non caueri. Non obstat lex, si quis homicidij, C. de accu.quæ loquitur in illo, qui inchoauit, ubi not. Io.22.q.1.si quis per capillũ, officio iudicis potest quis cogi, quod accuset, sed non iure actionis, uide etiam quod no.2.q. 6.quapropter.4.q.5.c.uno.*

e Respon. *Secundum Rofr.in 6 Rub.*

f Quisquis. *Dicit Io.ĩc.1.in primis, uer.qa igitur sup.alle.cui iste uer.cõtinuatur, quod posset esse, quod unus probaret, & alter deficeret.*

g Repellitur. *Hæc fuit 7.rub.Roff. & istis coniunxit uers. itẽ quod est semel, cum duobus seq.*

h Dilatoria *Vide infra uer.sed hæ.*

i Vber.de Bo. *In §. ex persona actoris supra de actore, in princ. alle.in pe.col. Tan.autem hoc dicit in 2.compil.super decr.quamuis ad abolendam, de simo.*

k Si quis. *Vide qđ ibi no. & qđ no. de testib.c.1.li.6.ĩ ult.gl.C. de li. cau.l.si filiũ, in ult.gl.ꝑ Ho.in Sum.de sim.§.qui accusationẽ, in fi.*
Adde Dy. in tractatu de qq. ubi dicit quod inculpatio, quã facit socius crĩs de aliquo, in casu quo põt interrogari, facit indiciũ ad torturã, et hoc sequitur, Alexan.in l.1.§.si seruus, in add.ibi, ff. de q.

l Vt ibi. *In fi.mag.gl.cui concor.qđ no.1.q.1.reperiũtur, in gl.pe.*

m Accusare. *Quando accusatio procedat ex conuitio illato, scripsi post Host.de iniurijs, c.fi.super 4.gloss. & adde ad dicta, quod plene scripsi infra, de iniur.post princ.*

n Omnib. *Vbi de hoc in 1.gl.uerius aũt de hoc no.prę.l.trãsigere.*

o Vber.de Bo. *Vbi supra.*

est,quod peremptoriæ opponantur ante litis contest.
& probatio reseruet̃ post, vt dicã ĩ.de excep. §.dicto. in
prin.Itẽ ꝙ fecit pactum,vt non accuset ᵃ de crimine iã
a 13 cōmissio:vt ff.de pac.si vnus,§.pacta. † Nunquid ergo
cleric° pacisci pōt, ne p̃latũ suũ de crimine cōmisso ac
cuset? Respon.nõ,24.q.3.ecce,quia turpe pactũ est, ne
de crimine agatur,ff.de pac.si unus, §.illud,& §.pacta.
Ad idẽ.ff.de re.iur.contractus,ext.de iureiu.quẽadmo-
dũ,§.illud aũt.ubi de hoc.Secus si tacite sint pactũ, ut
ext.de accu.veniens, & secus vbi p̃ sñiã hoc p̃cipit̃ ali-
cui,vt eũ de cętero nõ accuset,33.q.5.hęc imago.Itẽ ex
cipit̃ ꝯ eũ.ꝙ spoliauit accusatũ nota.substãtia sua, vel
maiori par.eX de res.spo.frequẽs,lib.6. Itẽ ꝙ ipse crimi
nosus est quocũq; crimine:vñ nõ p̃t aliũ accusare, ext.
de excep.a nobis,3.q.4.si qs a suo.&c.seqnentibus, &q.
7.qui siue,&c.postulatus,& c.infamis,§.tria, in fi: licet
ẽt nõ sic nũc:qa sufficit,ꝙ fuerit,6.q. 1.qui crimen, 25.
d.c.n.Itẽ ꝙ est uilis p̃sona, eX. de spon. cũ in tua, & de
14 simo.licet Hely.&c.seq.2.1.in primis. †Itẽ ꝙ est frater ᵇ,
b qui non potest fratrẽ vel sororẽ criminaliter accusare
de magno & capitali crimine: imo si faciat,pęna exilii
plectendus est,nisi suã uel suorũ iniuriã p̃sequat̃,vel ni
si in leuibus criminibus,C.qui accu.non pos.si magnũ
& l.si sororẽ,& nisi in crimine lęsę maiest.C.eo.l.pe.&
hæresis.vt ex.de p̃scri.literas,& 23.q.8.legis, & supra di
ctum est. Affinis aũt accusat affinẽ,arg.C. de abo.l.2.in
c fi.arg.ꝯ,3.q.5 similiter ᶜ. Pater ẽt & mater accusant fi-
lios de crimine in se cōmisso:alias nõ vt ff.ad l.Cor. de
sia.in auditũ,C.qui accusare non poss. p̃p insidias, uel
si paternã pietatẽ nõ agnoscãt,C.de pactis pig.l.3:&nõ
15 e conuerso:vt ĩ.ver.itẽ ꝙ est libertus,† Quid si aliquis in
terfecit partẽ uel tutorẽ meũ:postea pęnitet, & fit bo-
nus,nunqd potero eũ ulterius accusare? Et vr̃,ꝙ nõ. Vi
deo. n.ex odio procedere,cũ ille ꝯtritus & emendatus
sit:ext.de accu.accusasti.86.di.odio,ar. ꝯ: quia si nõ fe-
cero,priuor hæreditate,C.de his,qbus ut indig.l.1.Item
licet satisfecerit quoad Deũ,nõ tñ quo ad mũdũ.ĩ.de
abo.§.1.ver.porro,in fi.sed dic,ꝙ potius debeo p̃dere hę
reditatẽ. Alii sunt tñ ꝯ dicentes,ꝙ licet accusem, nõ tñ
d videor ex odio procedere, s̃m Vinc. ᵈ Itẽ ꝙ accusatus a
lias sup̃ eodẽ crimine absolutus est:qđ dic vt in p̃. vers.
e porro ᵉ,Itẽ ꝙ altero accusatore mortuo, vel aliqua de
cã impedito lapsi sunt 30.dies utiles:vñ nõ est alter ad-
mittendus,ff.de accusa.libellorũ, in fi. q̃ est 2.q:8.& ff.
ad Turpi.aut priuatim,& ĩ.in tit.diaboli,uer.uer. lega-
tis.Itẽ ꝙ alius primo cœpit accusare:uñ pendente illa ac
cusatione nõ est alius accusator admittẽdus, ff.de acc.
hi oẽs,§.ab alio,Itẽ ꝙ est apostata uel filiusfa.uel mona
chus:ut s̃.de acto.in diuersis uers.Itẽ si ex l.Corn.de in
iuriis experiat̃ corã socero uł genero,uel aliis, q̃ nume-
16 rãt s̃.de iure delib.§.recusari,uer.itẽ l. Corn. † Itẽ ꝙ est
f mulier ᶠ, quæ p̃p uerecũdiam accusare nõ p̃t 2. q.1.,phi-
bẽt,15.q.3.de crimine,ff.de acc.q accusare, nisi ĩ casib.
Primo si p̃sequat̃ mortẽ eorũ ꝯ quos in uita nõ cogit̃ te
stificari, Scđo in l.Cor.testamẽtaria,de falsis,&in testõ
falso liberti paterni,uel materni,ff.de accus. l. 2. C.q ac.
nõ pos.uxor.l.senatus,& l.non ignorat,& l.de crimine.
Tertio si suã,uel suorũ iniuriam p̃sequat̃,&hoc est cõe
oĩb. accusare ,phibitis,ut ĩ.p̃pe fi.uer.in summa. Quar-
to,in l.Iul.de anno.ff.eo.militẽ,&ff.ad l.Iul.de an.l.fi.2.
q.1.,phibent.Quinto, in l.Iul.ma.de acc.in qõnib.6. q.1.
nollus.Sexto,in crimine suspecti tutoris: Insti. de susp.
tu.ff,eo.l.1.Vii.in crimine simoniæ:ut in præ.uer. in sũ-
ma,Octauo in crimine hæreseos,ut in præ.uer. in sum-
ma.ex.diuor,de illa,17.q.4.sicut qui ecclesiã,23.q.8.l.&
q.5.si audieris,Nono,forte in dilapidatione: ut in præ.
uers.in summa.Sicut ergo non admittitur in publico
crimine mulier,ita nec ĩ populari accusatione, nisi ađ
eam p̃tineat,ff.de popu.actio.mulieri,In mulieris,n.ar.
ticulis deterior est conditio fęminarũ,q masculorũ,qđ
17 dic ut ĩ.in tit.de p̃cu.§. 1.uer. r̃r. † Itẽ excipit̃,ꝙ est pu-
g pillus,ᵍ vel impubes vt in pręl.q accusare. & 2.q.1.,phi
bẽt.C.de fal.mo.l.r.4.q.3.c.si testes,§.inuti.ff. de rei vẽ.
ꝙ infans,nisi qñ mortẽ patris vel aui p̃sequit̃. & nisi in
l.Co.testamẽtaria ob testm̃ patris:sed hoc fit cũ autho
ritate tutoris,& cũ doli est capax.ff.e.l.2.§.fi. & nisi for-
te in crimine læsæ mai.& hoc cũ auctoritate tutoris,C.
de auth.præs.clarũ. Popularẽ aũt actionẽ nõ ĩtẽtat, nisi
18 ad eũ p̃tineat.ff.de popul.actio.mulieri,† Sed qđ de pu
h ber. Dic ꝙ admit.ad accusandũ cũ tutoris ʰ auctorita-
te.ar.præ.clarũ Nã ex quo de pupillo excipit̃: in adole-
scẽtia ꝯcedi vr̃: nisi in l,Iu. de adult. vbi requirũt̃ 25. ann.
ff.de adul.si maritus,§.lex Iul. s̃m Ros. & Azo. Alii di-
cũt,ꝙ nec pupillus,nec minor 25.an.põt de publico cri
mine accusare,nisi suã,vel suorũ iniuriã p̃sequat̃. ar.p̃.
i §.lex Iul.Cætera de minore,dic vt §. de acto. in princ.ⁱ
19 † Itẽ excipit̃ ᵏ ꝙ est miles,q p̃p sacrm̃ nõ p̃t accusare.2.
K q.1.,phibet̃,& in pręl.q accusare.nisi suã vel suorũ in-
iuriã p̃sequat̃ C.q ac.nõ pos.l.nõ ,phibent̃.& l.si crimẽ.
& nisi in crimine læsæ maie.ad l.Iul.ma.nullus,q̃ est, 6.
q.& nisi p̃ annona fraudãda.ff. de acc. mulierẽ: & hoc
ideo est,ne à susceptis signis auocetur. ar. C.eo.l.fin.&
l.milites.& 16.quæstio.1.generaliter. Et hæc & similia
intellige de milite qui iurat se non euitaturum mortẽ
l pro repub.ff.ex qui.cau.ma.l.pe.ˡ ff. de his qui not. infa.
l.2. non de eo, qui stat in domo propria, qui non iurat
modo prędicto: nec stipendia meretur. C. de procur.l.
qui stipendia.& in præ.l.qui accusare. Sed fortè nego-
ciatur,& aliis militibus patrocinatur,ar.ext.de vi. & ho
cle.c.fi.& de cle.cõiu.ex parte.& đ pri.ex parte. Milites
enim

ADITIONES.

a Accuset. *Pactum autem ne superiori ipsius reuelet, etiam si iu ratum sit, non obligat.de off.or.quia plerique,lib.6.*

b Frater. *Hoc posuit Ros.sub 9.ru.de qua inf.uer.itẽ,ꝙ est libertus*

c Similiter. *Ibi quo ad affines, quod non possunt esse accusatores exponitur,id est,accusatoris testes.*

d Secundum. *Vin. Qui hoc not.de acc.accusasti, & vt ibi scripsi secundum sequor.*

ẽ Porrò. *Est inf.de abo.§.allegato sup.1.col.uer.quid si quis.*

f Mulier. *Hic inchoant ad literam uerba Ros. de quibus dixi super ru.1.qui non pos.ac. propter sexum.*

g Pupillus. *Secunda rubrica, qui ratione ætatis.*

h Tutoris. *Id est curatoris, sed posuit ut Ros.*

i In princ. *Scire debes, quòd ista remissio valet quo ad ciuiles quę stiones,quo ad casum nostrum,non adiuuat,vnde sciendum, verum esse Azo. in Sum. qui ac non pos. ante medium tenuisse ꝙ præmittitur,& ea ratione,& eum sequitur Ros.rubr.proxi.alle. Accur.in l.2.ff.de accu.ponit hanc opi.& contrariam Hugo,sup plentis in l.qui accusare,ubi dicit de pupillo,ꝙ idem de adolescẽ te per præ.§.lex Iul.sed ut dicit Ros.opi.Azo. defenditur,si dicatur §.illum ponere casum sp̃alem in adulterio,eadem cã,ne fortè coniuges bene uiuentes dissocientur per iuuenem non robustæ ætatis,ut ibi,& cuius ratio est firmum iudicium, ff.de min.l.1. Facis C.de adult.l.q̃uis adulteriu, sic & in adulterio est speciale, qđ non transigitur,C.de transac.l.transigere.Item minor 25.ann.testificatur in criminali,ff.de test.in testimoniũ,c.4.q.3.Sed quærit Ros.de rõne quare minor 25.an non admittitur ad testimoniũ nisi sit maior 20.tamen admittitur ad accusationem,s̃cđm Azo. respondet in accusatione,quod minori ætati deest, per authoritatem curatoris suppletur,C.de auto.præ.l.clarum, ff.de acq.pos.l. q̃uis.Sed quando testificatur,solus deponit,C.de te.l.nullum,ext. eo.tit.uenerabilis,elegit ergo legislator quoddam t̃ps medium inter pupillarem,& minorem ætatem, & secundum opinionẽ con trariam sic respondetur,ꝙ in testificando sufficiũt 20.ann.ne rei ueritas depereat,simile,C.de her quoniam.ext. de te.co.c.ult.& quod ibi no.in fi.ult.gl. Adde Bar.in d.l.2.ubi dicit etiam Cy.Pe. & omnes,& c.quod adultus admittitur ad accusandum, & allegat.Spec.hic,& idem tenet Bal.in rubr.qui accu.non pos.*

K Excipitur. *In rub.4.Ros.qui ratione sacramenti.*

l l.pe. *& qđ ibi dixit Acc.hic dicit Ros.illud intm̃ haberi per negotium lib.de re mili.quia specialiter forma l.aliqua, non habetur,*

enim nostros potius arma scire volumus quã leges. C.
de iur. deli. scimus. De qbus militibus hic intelligat, vi-
a de infra de pc.[a] versi. item quòd est miles. † Item q̃ est
20 magistratus[b], vt præses prouinciæ, seu iustitiarius, vel
b senescallus & huiusmodi, qui habent agnitionẽ misti
vel meri imperij: & alij, de quibus dixi s̃. de iur. om. iu.
c ff. de accu. qui accusare[c]. & l. hoc accusare. 2. q. 1. prohi-
bentur. ff. de iniu. nec magistratus. ff. de iud. pars litera-
rum. ff. de adul. l. si maritus sit magistratus. in princ. Hi
d enim maiores magistratus[d] ante depositũ officiũ non
accusantur, nisi in casu: quia patet p̃t cũ cũ filia inuen-
tum occidere. ff. de adul. marito. nec cõueniunt: vt dixi
supra de actio. ver. itẽ illustris. dic vt infra tit. pxi. versi.
itẽ nec maior. & s̃. ti. proxi. ver. itẽ consul. Itẽ nec legati
Imperatoris, vel præsidis prouinciæ: vt eod. titu. item
nec legatus. & seq. Sed qd de minorib. magistratibus:
vt sunt defensores, seu potestates ciuitatũ? Respõ. isti tẽ
pore sui officij accusant, & accusantur, agunt & con-
ueniuntur. ff. ad l. Aquil. queadmodum. §. si magistra-
tus. & in præ. l. nec magistratib ff. de iud. l. si filius. ff. de
reg. iur. factũ Inst. de ob. quæ ex quasi. de nas. C. vt om-
21 nes tã ciui. q̃m i. in l. vnica. † Item[e] q̃ est infamis: vt in
e concor. q̃ sunt s̃. de actore ver. item q̃ est infamis & j̃.
de acc. §. 3. vbi de hoc, nisi in quinq; casibus. Primus, si
suã suorumq; iniuriã prosequatur. j. ver. in summa. Se
cũdus, in l. Iul. maie. Tertius, in crimine simoniæ. Quar
tus in crimine hæreseos. Quintus, in crimine fraudatæ
annonæ in ɔcord. quæ sunt supra vers. itẽ q̃ est mulier.
& j̃. ver. in sũ. & sicut ei interdic ẽ acusatio, & sic & po
pularis actio: ut ff. de popula. act. si popularis. & hoc siue
sint infames ipso iure, siue per sententiam. Sed quid de
his, qui sunt infames de facto? & rñ. nõ inuenio eos iu-
re repelli: tñ circa tria obstat infamia facti. nam repellit
a querela inofficiosi testi: ut C. de inof. test: in arenã, &
f l. fratres. & l. ab honorib. nisi in subsidium[f], ff. de decu.
l. gñaliter, §. spurios, ext. de acc. omnipotẽs, & a testificã
do, si ex parte altera sint testes honesti, ff. de testi. ob car
g men, quæ est 4. q. 3. ext. de testi. c. pen. & fi.[g] Infamis au
tem nõ põt infamem accusare, ut 6. q. 1. qui crimen, nisi
prius eũ tolerauerit, ext. de acc. nulli, nisi sit arenatius, q
arenarium accusat, C. de inof. test. in arenã, & nisi in ca
sib. in quib. socius criminis non repellitur, quos prędi-
h xi, ar. ɔ̃, 2. q. 7. pagani, §. in hoc c.[h] Qui aũt sint infames,
22 xi plenè in repertorio in tit. de pęnis. † Itẽ excipitur, q̃
est hęreticus, uel paganus, uel Iudęus, uel schismatic[9],
uel fidem sanam simulat confiteri, uel cõuenticulã cũ
i eis facit, 4. q. 1. c. 1. & 2. q. 7. pagani, ar. ɔ̃, ea. q. si hęretic[9][i].
k Item q̃ ipse[k] recepit pecuniam ob accusandum, uel
non accusandum: ut ff. de uerb. obl. gñaliter, & l. ueluti.
ff. ad l. Iul. repe. l. eadẽ, §. 1. quę est ad fi. quęstionis, & 1. q.
1. cõcussionis. s. n. tenetur crie concussionis, ut in prę.
l. concussionis, & falsi, ff. ad l. Corn. de fal. l. 1. §. 1. & actio
ne in factum ex edicto de calumniatorib. ff. de calum.
l. 1. tenetur etiam l. Rhemmia, ff. ad Turp. l. 1. Item q̃ est
est semel calumniatus, ff. de acc. si cui, §. eisdẽ, 3. q. 5. si-
militer, & cap. sequen. Item propter suspicionem calũ
nię repellitur quis, ut qui subornatus falsum testimo-
nium tulit, ff. de accu. alij, 3. q. 5. consanguineorum, nisi
in crimine læsæ maiestatis, & nisi suam suorumque in-
iuriam prosequatur, vt s̃. Item q̃ semel ab accusatione
desistit sine abolitione, ff. ad Turp. l. 3. C. qui accu. non
poss. si ea. 2. q. 3. si quem, §. notandum, ver. destitisse, nisi
23 in præmissis duob. casib. † Item contra agentẽ de adul
l terio[l] excipit de lenocinio, C. de adult. ita ff. solut. matr.
cum mulier, 33. q. 1. c. requisisti, §. quod si, & hoc si est
liber, qui accusatur, C. eod. q̃m, & antequam nomen
m rei sit inter reos receptum[m], i. est, antequam sit lis con
test. non post. ff. eod. l. 2. §. 1. & ff. solut. matr. cum mu-
lier, excipitur etiam, quod lapsum est quinquennium.
C. de adul. in præ. l. ita vel q̃ ante ɔ̃ctum, cum secundo
matrimonium post diuortium inter eam & primũ ce-
lebratũ, non fuerat denunciata a uiro primo, apud quẽ
fuerat adulterata, C. eo. si dũ in tua. & in p̃. l. ita. & ff. eo.
l. nupta. vel q̃ post 60. dies utiles non põt accusari a uiro
iure mariti, C. eo iure. ex. eo. maritis, 4. q. 3. c. nullus, §. ali
quando. vel etiam post 6. menses utiles iure extranei
computando in nupta, ex die diuortii: in vidua ex die
commissi criminis: ut in utroque post quinquennium
non recipiatur accusatio. in præ. l. iure, & ff. eo. mariti le
nocinium, §. sex mensium, & §. quinquennium, & l. mi
les, §. adul. Alias quinquennium semper spectatur. ut in
præ. l. mariti, §. hoc quinquennium, nisi adulterium cũ
incestu sit mistum, ff. eod. uim passam §. præscriptione
Vel nisi per uim sit commissum: ut in præ. l. mariti. in
fi. In alijs criminibus 20. ann. attenduntur: ut infra uer.
item quod lapsi. Excipitur etiam contra agentem de
adulterio, quod destitit. C. eo. absolutionẽ, in fi. Vel q̃
negauerat se velle accusare. ff. eod. l. si maritus, §. si ne-
gauerit, vel quod ipse accusator est adulter, vel turpis
persona, ff. eod. si uxor. §. iudex, extra, de diuor. significa
sti, in fi. ex. de adul. c. pe. & fi. 32. q. 6. c. 1. & per totum. vel
q̃ eam approbauit, cum ea postea contrahendo: ut in
prædic. lege si uxor. & extra de iureiuran. quemadmo-
dum. in princip. uel quod adulter est absolutus, cuius
victoria proficit adulteræ, & econtra, ff. eodem de-
nunciasse, §. quæritur, & sic de similibus, & de hoc in-
fra

ADDITIONES.

a Proc. *Sup. eo. §. 1.*
b Magistratus. *4. rub. Ros. qui non possunt propter magistratum.*
c Accusare. *Et qd dicit ibi tex. tales sine fraude in ius vocari nõ posse itelligit ibi Acc. circa mediũ magna gl. de fraudo Respublica, ibi uide, uel ponit fraudẽ p pœna, sic. n. veteres ponebãt. ff. de adi. ẽdi cum aũt. §. excipitur, & de aer. sig. aliũde fraus, alibi pro dãno. C. de rep. bo. pos, l. 2. Sed q̃rit Ros. quæ erit hæc pœna? Respondet quod extraordinaria, cum nõn inueniat certam hoc casu statutam, all. ff. de effrac. & expi. l. 1.*
d Magistratus. *Nescio quare sic alleg. cum non sit alia.*
e Item. *Quinta rub. qui propter delictum, ut infames.*
f In subsidium. *Quando non extat legitimus competitor.*
g Et si. *Vide quod scripsi de testibus, testimoniũ super uer. talimodo.*
h Capitulo. *Non tenet quod ibi dicitur, ut ibi no. et in c. seq.*
i Hæreticis. *Solue ut sup. quod dixi.*
K Quod ipse. *Hunc uer. posuit Ros. sub 6. rubri. de quæstio. dicens quod contra eum, qui contra subscripsit. est præsumptio propter quæstum, sed contra istum est certitudo, & in certis non est locus coniecturis, ff. de uer. ob. continuus. §. 2.*
l De adul. *Hoc posit fuit sub 10. rubr. de infra, Sumptum autem fuit hoc uerbis Azo. in Summ. de adul. ante medium.*
m Receptum. *Nota quia soluit quæstionem, quando dicatur receptũ nomen rei inter reos, & hoc placet Ia. Bal. et Cy. ut quod facit contestatio in ciuilib. ante q̃ non dicitur quis agere uel agere uelle, ff. rem ra. hab. amplius. hoc facit etiam in criminalibus, ut per contestationem dicatur agere, & sic ille dicatur descriptus inter reos. hoc uide per eum, C. qui ac. non pos. l. 1. in 1 q. ubi tenet nies alias opin. scilicet, q̃ tũc receptum dicatur, cum iudex cœpit viriliter cognoscere, aliis, cũ fideiussores dati sũt. & hæ reprobãt, quia leges non habentur, in Auth. de tri. & se. § consideremus. tertia q̃a tunc receptũ dicitur etiam ante li. contesta. cum iudex aliqua præsumptione lite non contestata facit illũ describi inter nomina reorum. & hæc placuit Ia. de Are. in l. is, qui reus. ff. de publ. iu. Sed absurdũ eẽt, sic p̃cludi uiã exceptionib. dilatoriis. Quarta opi. distinguit tria tẽpora, primũ, ante litem contest. s̃m post, usq; ad descriptionem factã in lib. tertium post talem descriptionem. Sed licet fateamur descriptionem illã post contestationẽ, ex interuallo fieri posse, tamen nihilominus contestatio operatur, q̃ supr. maxime cum de consuetudine descriptio illa non fiat. Adde Bor. in l. is, qui reus, ubi dicit, quòd tunc dicitur receptũ inter reos quãdo iudex reiectis exceptionibus dilatoriis, appositis accusatis pronunciat procedendum, de quo uide Bal. in l. 1. & in l. si negãda C. qui accu. non poss. & in l. quamuis, si pen. appel. Bar. in l. 2. & ibi Ful. C. ut nemo. priua. Bal. in l. cum mulier, ff. sol. matri.*

a fra de adult. [a] † Item excipitur [b] contra accuſatorem.
24 quod eſt pauper:vt quia nō habet.l.aureos in bonis,C.
b de accu.nonnulli,2.q.1.prohibentur,&c.in primis,Prę
ſumitur enim contra tales, quod poſſint de facili cor-
c rumpi [c]. Aliud in diuitibus,extra,de ſimo.& ſi quæſtio
nes. Et ſcias quòd 82.aurei faciunt libram auri:vt C.li.
d 10.de ſuſcepto,& arca,ꝙ [d]. † Item quod [e] eſt libertus,
25 vel bñficiatus,vel filius,vel vaſſallus,vel familiaris, vel
e ſeruus,qui non admittitur contra patronos, uel paren-
tes,vel dominos,vel eccleſiam,vel eos.in quorū domi-
bus ſunt nutriti.ff.de acc.l.hi.§.liberti,& C.qui ac. non
poſſ.l.pen.& l.ſin.l.iniquum,3.q.5.c.1.& c. accuſatores,
& c.ſimiliter,& duobus c.ſe,&q.11.ſi quis,n.&c. Simi
liter ſi liberti.12.q.2.liberti.ext.de ſer.non ord.de famu
lis,ex.de poſtu.c.ſi.&idē forte eſt ecōtra;niſi ſibi ſpecia
liter cōceditur,vt in caſu q eſt ſ.ver.item ꝙ eſt frater.&
ibi,pater ēt,&c.licet dicatur,ꝙ patroni filius maior 25.
ann.accuſans libertum repellatur a bonorum poſſeſſio
ne ꝯ tab.vt ff.de bo.libe.qui cum maior.in prin. Vel dic
vt ſ.tit.prox.ver.item ſerui.& duobus ver.ſe.& uer. itē,
ꝙ eſt filiusfam. In filiis autē & libertis eſt ratio:quia pa-
tris &patroni perſona debet eis ſancta videri.ff.de obſe
qui,&ali.pa.præ.l.honori, Nec.n.ideo patronus liberū
manumiſit,vt eum aduerſariū haberet,C. de obſequi.
pat.ꝑ.ſi manumiſſor. In ſeruo eſt rō:qa nō hēt ꝑſonam
ſtandi in iudicio,ꝓ mortuo habetur,ff.q teſt. fa. poſſ.
qui teſtamento,§.ſeruus.ff.de re iu.l.ſeruitutē, & hoc
ſiue nūc ſint dñi,ſiue olim fuerīt. Arg.de qōnib l.uni[9].
f §.ſeruos,& l.ēt,C.eo ſeruos. Hi tamen omnes [f] audiū-
tur,ſi ſuā uel ſuorū iniuriam proſequantur, C. qui ac.
non poſſ.pp inſidias,ff.ad l.Cor.de ſic.l.2. & niſi in cri-
mine læſæ maie.C.eo.l.pe.hi ēt ciuiliter non agant. Et
dic,vt no.ſ.de actore,verſ.item ꝙ eſt libertus,& ver.itē
ſerui. Seruus ēt agit in quibuſdam aliis caſibus: vt eod.
g tit.ver.item ꝙ eſt ſeruus, Item excipitur [g], ꝙ fuit de pu
blico crimine damnatus.Itē, ꝙ de calūnia notatus.Itē,
fuit miſſus in arenam cū beſtia dentata pugnandi cā.
Item,ꝙ artem ludicram exercuit, uel lenociniū cōmi-
ſit. Itē,ꝙ pronunciatus eſt aliquid feciſſe cā calūnię,vel
ꝓuaricanonis in publico iudicio. ff. de acc. qui iudicio.
26 ſi ſuam iniuriam proſequatur.vt ſ. † Item, ꝙ accuſatus
h eſt de publico crimine:vnde pendente accuſatione [h] re
cuſare non poteſt ſuum accuſatorem, nec alium,ff.de
pub. iud.is,qui 3.q.11.neganda.ext de teſti.c.ſi.4.q.1.c.2.
in ſi. Niſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequatur : qa
tunc poteſt quemcunque de quocunque crimine,ſiue
pari,ſiue minori,ſiue maiori,ſiue lis ſit conteſtata ſiue
non vt in præ.l.qui iudicio.C.qui accu.non poſſ. negan
da.maxime aūt ſi iam fuerit ꝯdemnatus ꝑ ſuū accuſa-
i torē accu.licèt Azo.[i] dixerit ꝯ: tū qa inimicus ꝑſumit̄ tū
qa ſuſpectus eſt:vt ĩ.dicā,& ꝓbatur eX.de acc. cū P. tū
quia ex ꝯdemnatione remanet infamis:vt in ꝑ.l.qui iu-
dicio.& hoc plene proſequere in lib. Roff. [k] in tit.qui
l prohi.ac pp ipſorum,delic.[l] Item ꝙ eſt laicus, qui non
pōt clericum accuſare.eX.de ac.cū P.2.q.7.c.1.2. & 3.&
m 5.eX.de teſtib.de cætero.niſi in exceptis criminibus ſu-
per quo dic vt no.in præ.c.cū P.& 2.q.7.in Sūma. † Itē
ꝙ nō eſt eius ordinis,cuius eſt accuſatus, licet ſit cleri-
cus.ut ille.arg.2.q.7.ipſi apoſtoli,& c.ſacerdos. & quaſi
per totum. Non.n.poſſet tūc pęna talionis puniri:cū tñ
rīr calūniantes ad uindictā poſcat ſimilitudo ſupplicii.
2.q.8.quiſquis.C.de acc.l.ſi.eX.eo.licet. & c. ſuper his,
vnde eps accuſabit epm̄,presbyter presbyterum, & ſic
m de aliis.2.q.7.clericus [m].Si.n.eps uel prerbyter deberēt
degradari, qualiter acolytus vel ſubdiaconus, & ſimi-
les accuſatores poſſent ſimilitudine ſupplicii puniri, ſi
in ꝓbatione deficerēt? Certe non video.ar. tamē cont.
quia poterunt verberari in pœnę ſupplementum, 5. q.
n 6.quia iuxta [n].& eX.de cal.c.1.ibi.n.ſubdiaconus accu-
ſauit diaconū. Et ad idem facit 2.q.7.laior.vbi clericus
accuſat epiſcopum.& ca.præſumunt.quibus ſtandum
o eſt [o] Vel dic vt ĩ.de adpl.verſ.ſed quæritur. Itē ꝙ eſt ta-
lis qui non poteſt teſtis eſſe,vel ad ordines promoueri
vnde non poteſt accuſare,14.q.1.ſuper prudētia. 2.q.7.
ipſi.& c.teſte quod dic vt ibi,& 15.q. 3. ſanè Itē ſecun-
dum canones excipitur,quod ipſe ſecundum leges re-
pellitur.omnis.n.qui ſecundum leges repellitur, & ſe-
cundum canones repellitur.3.q.5.canonica.& duobus
ſequ. Item quòd aliàs ei crimen probatum eſt,propter
quod fuit à teſtimonio repulſus.licèt non ſit infamis.
extra.de ordin.cog.c.2.in ſi.& de elect.ſuper eod.2.q.1.
prohi-

ADDITIONES.

a De adul. *Et vide quod dixi ſupra.eo.ti.poſt,prin.*
b Excipitur. *8.rub.Roff.qui propter paupertatem.*
c Corrumpi. *Ergo vbi talis eſſet præſumptio,admittunt, vt dicit Roff.& vide inf.de teſte.§.1.ver itē qd eſt pauper cū ſua remiſ.*
d Arca quod. *Et no.de in ius voc.l.ſi.& C.de ſer.fu.l.quicunq;.*
e Quòd. *9.rub.Roff.qui ratione reuerentia,&c.*
f Tamen omnes. *Seruis exceptis.Roff.*
g Excipitur. *Hæc ē 10.rub.Roff.qui propter ipſorum delicta,&c.*
h Accuſatione. *illa.n.finita per abſolutionem, accuſat quēcunq; vt in l.is,qui.ſi per condēnationē diſtinguit vt ibi,& infra.dicā.*
i Licèt. *Azo in Sum.qui accu. nō poſ.in fine & id placet Roff.*
k Li.Roff. *Supple,iure canonico,vt dixi in pri. huius ti. per hanc remiſſionem exonerauit ſe author à multo labore, ſed hodie vide plenius per Cy.ſuper l.1.C.qui accu.non poſſ.& l.neganda.eod.ti. Ego etiā hac remiſſione me releuare diſpoſui poſt oia ſcripta viſa & potiſſimè vide diſtinctionem quam poſui ſuper prædicta l. 1, Cuius principalia membra circa recuſare volentem diſtinguunt tria tempora. Primum,ſcilicet,ante quam accuſati nomen ſit receptum inter nomina reorum. Secūdum,poſtquam receptū fuit, & ante ſententiam. Primo tempore,aut accuſat de maiori, eo ꝙ fuit accuſatus, & id poteſt, vt in præd.l.1.cau.3.q.11.prius. Aut de minori.vel pari,& tunc ſi illud eſt præiudiciale primo crimini,auditur,& præfertur, & ſic legebat Azo. præ l.1. vt patet in Sum.qui accu.non poſ.in ſi.& exemplum eius de hoc recitat ibi Accu.in 4.glo.& hoc ibi placebat do.meo.Si nō eſt præiudiciale vel ſtrangulatoriū primi,vt verbis domini mei vtar, ſi vult ſolū libellum porrigere,poteſt,vt in l.neganda.Si vult ſuper libello ꝓcedere.poteſt proſequēdo ſuā iniuria,alias nō vt ibi.Secūdo tēpore,ſi vult ſolū libellū dare,id poteſt antequā ſit liquidum & conclusum, poſtea nō,vt in l.neganda.ad finem eau.vbi ſup. Si verò vult in libello procedere,una opinio habet ꝙ poteſt,ſi proſequitur ſuam iniuriam,alias non. Alia opinio, quæ multis placet, habet ꝙ nullo modo illo tempore proſequi poſſit quodcunq; ſit crimen, & interſit uel nō. Inducunt præ.l.is.ff.de pub.in. Tertio tempore, ſi ſententia eſt abſolutoria,certum eſt ꝙ pōt. Si cōdemnatoria, & talis eſt,quæ non infamat,idem,quia pōt, quia nō prohibitū eſt niſi infamet,& vult iſti antiqua accuſatione,quā ante ſententiā intentauit,pōt alia,oblatio uel propoſitio fuiſſet inutilis. Si uero uult nouā actionem proponere,nō poteſt ſi cōdemnatoria illa abſtulit libertatem uel ciuitatem,ut quia deportatus uel damnatus in metallum,ſi non abſtulit,& proſequitur ſuam uel ſuorum iniuriam,poteſt ſi non proſequitur talem iniuriam aliū quàm accuſatorem ſuum accuſare non poterit.ff.de pub.iu.l.infamem. ſed accuſatorem poterit. & ignoſcitur ei,qui uindicare ſe uult. Nec obſtat ſibi quòd calumnioſus fuit in defendēdo,quia calūnia eſt propriè in agente,ut no.in l.is,qui & in præ.l.1.in ſi.4.glo.item dicit Azo in ſi.Sum.ſuperius allegata,potuit iniuſtè damnari.Roſ.ubi ſupra uult,quod etiam perdens libertatem uel ciuitatem accuſationem inchoatam proſequi poſſit contra accuſatorem. & ſic intelligitur l.is,qui. Refert tamen aliquos tenere,quod cōtra accuſatorem nouas inchoare poſſit. quod ſibi nō placet. Adde plene ut ꝑ Bart.in l.is,qui reus,de pu.iu.ſed conſ.93, ubi ponit de clerico, q accuſauit laicum,aut laicus liti cōte.accuſauit clericum corā epiſcopo,ꝙ ipſum calūnioſè accuſauerit, an ualida fuerit accuſatio.*
l Delic. *11.rub.Roſ.cum uer.ſeq.*
m Clericus. *Vt ibi no.illud.c.no.tenet,uel loquitur de irregulari.*
n Iuxta. *Per qd c.patet,quòd priuatī ēs ſpe.illius ordi.quē nō hēt.*
o Stādum eſt. *Dicit Roſ.quòd alias pauci eſſent accuſatores quia coruus coruo non extrahit oculum.*

prchibetur.verſ.propter ſuſpicionem.ext.de teſt. teſti-
a monium.& no.in præc.c.1.Item [a] cum inimico coha-
bitat,vel de eius domo prodit.ext.de ac.repellant. & 3.
q.5.c.3.& accuſatores vel teſtes.quare præſumitur ini-
micus:4.q.1.teſt.C.de inof.teſt.liberti. 93. diſt. ſi inimi
28 cus.eX.de of.del.inſinuãte.5.Itẽ ꝙ eſt inimicus. 3. q. 5.
c.2.& 3.& 4.& c.oẽs.eX.de accuſa.c.cũ opporteat. &c.
cum P.&c.qualiter.2.vel fuit olim, licèt nũc non ſit 3.
q.5.c.1.6.q.1.qui crimen.Repellit̃ ẽt inimicus ab exci-
piendo:vt eX.de accu.c.meminimus. Idẽ puto in con-
ſpiratore:ſecus aũt.de alijs:nam is,qui accuſat de publi
co crimine,eſt inimicus.ff.de verb.ſig.li. ẽt capitalis.ff.
de his,qui vt indig.ſi inimicitia.ff.de iut.pa.cũ patronũ
in Aut.coll.4.de teſti.§.ſi verò.2.q.7.ſi quis eþs. 6.q.1.ſi
oĩa.ergo ex eo,ꝙ accuſat,vr̃ poſſe repelli. ar.3.q.4.cleri
b cus.Rñ.[b] præmiſſa iura loquunt̃,cum prius accuſauit,
ſed in probatione deficit:& iudex ei parcere poterit,q
eum de calumnia non condemnauit.2.q.ſi quẽ. §.non
dum.ff.ad Trebel.l.fortè impetrauit obolitionẽ. C. de
abo.l.2.Vnde ſi nunc velit accuſare,præſumitur inimi-
cus ex præcedenti facto.eX.de acc.meminimus: ſecus
ſi de nouo velit accuſare. alioquin nullus admitteret̃,
29 cum omnes dicerentur inimici † Sed quæ inimicitiæ
repelluntur?Dñs meus dicit hoc arbitrium eſſe: quia
etiam in fraudẽ poſſet hoc aſſerere. eX. de accu. inqui
ſitionis.& de ſimo.per tuas.Item ꝙ eſt ſuſpectus, vel fa
cilè litigans,vel malè conuerſationis,vel vitæ accuſabi
lis,vel non rectę fidei:vel ꝙ non rectam docet fidẽ, vt
ea.q.ſuſpectos.&c.cano.&c.ſimiliter.& duobus c.ſe.&
2.q.9.quærendũ Item ꝙ eius vita & fides libera eſſe ne
ſcitur,ꝙ mortuus eſt in pctõ mortali:vt in præ. c.cano.
30 & q.4.hi qui.in fi.& 2.q.7.quærendũ. &c. placuit † Itẽ
c ꝙ eſt alienigena.[c] 3.q.5.accuſationes.& c ad accuſato-
res.&c.canon.Itẽ ꝙ eſt homicida,maleficus, fur, ſacri
legus,raptor,adulter,inceſtuoſus,veneficus ſuſpectus,
criminoſus,& domeſticus,periurus,raptor virginum,
ꝙ falſum teſtimoniũ tulit,vel ad diuinos & ſortilegos
iuit,& ſimiles.ea.q.conſtituimus.q.8.quiſquis.Item ꝙ
d eſt gratioſus [d], id ẽ libẽter flectitur ad grãm,vel ſcelera
tus,de.q.ſtr.& c.ſe.Nam in cauſa crimina. ꝓ quolibet
crimine quis repellitur: vt ibi,& 3.q.4.ſi quis à ſuo.&c.
ſeq.q.7.qui ſine.& poſtulatus & infamis.§.tria.in fi.eX,
de exce.à nobis.Itẽ ꝙ cõuincijs vel ĩſidijs ſtudet.3. q.5.
c.nullus.& c.oẽs q.4.clericus. Itẽ ꝙ eſt ĩceſtuoſus, vel
nõ legitimè ꝯiũctus,qui ſacerdotẽ vel legitimè cõiũ
ctum nõ poteſt accuſare.3.q.4.conſanguineorum.Itẽ,
ꝙ eſt conſpirator vel detractor.ea.q.conſpiratores.&c.
detractores.eX.de accu.c,dilectus.2.Item ꝙ eſt anathe
matizatus vel excõmmunicatus.ea.q.nullus.&c.ſe.4.q
1.c.c.& 2.eX.de exce.exceptionem.&in præ.c cũ dile-
31 ctus.Item ꝙ eſt ſacrilegus,ea.q.c.pe.† Itè,ꝙ non eſt bo
næ æſtimationis, vel opinionis,vel ꝙ mala fide vel intẽ
tione vel temerè accuſat: vel ꝙ eſt malæ vitæ, vel con
ſcientiæ vel mali meriti,vel non pro Deo,ſed pro uana
gloria,uel odio,uel cupiditate accuſat,2.q.7.ſi qui ſunt
& ca.ſeq.& c.clericos.Item ꝙ eſt publicè ꝯcubinarius.
eX.de acc.c.cum dilectus. Item ꝙ odit quẽcũq. 3.q.5.
oẽs.in fi.Item ꝙ eſt hiſtrio.4.q.1.c.1.Itẽ ꝙ eſt abſens, q
non põt accuſare pñtem,uel ꝯ.C.de acc.& in ſcrip. ab
ſente.2.q.ul.c.1.& c.per ſcripturam. q.1.in primis uer.
quia igit̃.3.q.9.abſens.&c,ſd.eX.qui ma.ac.poſ.à nobis.
Itẽ ꝙ non p̃t unũ pro uno delicto plurib. legib. accuſa-
re.ff.de acc.l.ſenatus.ubi de hoc.de quo dic in ciuilib.
ut ſ.in ti.de actore.Item ꝙ non dat libellum accuſatio-
nis.2.q.ult.c.1.& d.c.per ſcripta.§.libellorum. Itẽ ꝙ eſt
de illis perſonis,quæ prohibentur à publica accuſatio-
ne & populari actione:ut ff.de pop.actio. populares.&
l.mulieri.ff.de ac.& l.4.§.in quæſtionib.& C.qui ac. nõ
poſ.l.1.& l.de crimin.& l.ſena.& l.pe.& fi. 15.q.3.nemi
ni.quæ tamen exceptio locum non hẽt in crimine ex-
cepto.C.ad l.Iul.maie.nullus.eX. de ſim.licèt Heli. ẽtĩ
excipitur ꝯ accuſatorẽ,ne ſciuiſſe prohibitũ id, de quo
me accuſas,vnde non teneor rñdere,ex.de coſti.cogno
32 a ſcentes,& c.ex par.& c.fi.† Itẽ ꝙ eſt [e] tutor,uel curator,
e vel ꝓcurator,& generaliter ꝯt.quẽlibet alieno nomine
accuſare uolentem,ff.de publi.in l.pe.§.ad crimen, C.
qui ac.non poſſ.l.2.ext.de acc.c.ſuper his,in fin.& de ꝓ
cu.tuæ.Contra tamen fallit in illuſtribus perſonis,quę
conſtituunt procu in act.iniuriarum, C.de procu. l.pe.
& in Auth.ꝙ ius.Item ꝙ lapſi ſunt 20. ann. a die com-
miſſi criminis.C.de fal.querelam,in fi. ex.de excep. cũ
venerabilis.ꝓpe fi.niſi in crimine ſuppoſiti partus, cui
nullo tempore præſcribitur.ff.ad l. Cor. de fal. l. qui fal
ſam.extra de pœn.& re.officii.multo fortius ſcd̃m quo
f dam [f] in ea,quæ partum abegit,ne mariti inimico par-
tum procreet.ff.de pœn.Cicero.& ar.2.q.5.conſuluiſti
32.q.2.ſolet.& tribus c.ſequentibus,& extra, de homi.
33.ſi aliquis.† Item quod reus mortuus eſt, vnde crimen
extinctum eſt.C.ſi reus vel ac.mor. fue. per totum. 23.
diſt.quorundam.extra qui fil.ſint legi.peruenit. & cap.
cauſam,2.Sed hoc non fallit in crimine hęreſeos.C.de
g hære.l.4.& 24.q.2.ſane profertur.& c. 1.§.fin.g & apo-
ſtaſiæ.C.de apoſta.apoſtatarum.& læſæ maieſtatis, &
h repetundarum [h], & cum quis diuidit ciuitatẽ in duo.
ff.ac.l.ex iudiciorum.6.q.1.ſunt plures,§.verum, C. ad
i l.Iul.ma.quiſquis,& l.meminiſſe,& peculatus [i] 3 vt ff.
ad.l.Iul.fi.&ubi quis in crimine notorio deceſſit.88.di,
neque.22.q.5.placuit,Vel ſi hęreticos hęredes inſtituit
extra de hęreticis,ſi quis eþs,vel ſi ſibi mortem conſci
uit,ꝙ intellige ꝓut habetur.ff.de bo.eorum, qui mor.
ſibi conſci.l.3.C.ſi reus uel ac mor. fu. defunctis in ca-
34 C.lib.12.de primopilo.l.1.† Item ꝙ non rectè libellum
concepit,uel quod non non inſcripſit,2.q.ult.c.perſcri
pto,§.libellorum,C.qui ac non poſſ.qui crimen.ext.de
ac.c.ſup his.ff.de priua.delic.l.fi.fi.Hoc tamen fallit, ſi
accuſator ſit priuilegiarus,ut fęmina in quibuſdã,& ma
ritus,pater,& patronus,quos nõ eſt uériſimile calum-
niari,vnde non ſuſcribent.C,qui ac.non poſſ.de crimi
ne& de adult.l.quamuis,ff.de iniu.l.iuſiurãdum,§.hoc
iuſiurandum,ff.qui ſatiſ.cog.de die.§.iubentur. Fallit
ẽt,cum vir accuſat uxorẽ iure mariti de adulterio, ſm
quoſdã,C.de adul.iure mariti.Sed hoc nõ placet ꝑ De
k cre.de ꝓc.tuæ,[k] Fallit ẽt in alijs caſibus, qui no. in præ.
l c.ſuper,his,[l] & 4.null.§.aliqñ,1.de libel.cõceptio.§. nũc
dicendum,verſ.13.& 26 uſque ad uerſiculũ,35.Hodie
tñ de conſuetudine multarum regionum non fiunt in
ſcriptiones,q̃ tolerant̃ per l. ff.de pub.iu. ordo, & ff. de
m pœnis,hodie [m], Itẽ,ſi fuit teſtis in alia cã ꝯ ipſũ accuſa
tum,

ADDITIONES.

a Item quod 12. *rubri.Ro*. *repelluntur inimici*, *&c & durat uſque ad uer.item quod eſt hiſtrio.*
b reſpondeo. *ſecundum Roff.ubi ſupra,*
c Alienigena: *Sup.& ignotus,ut in c.canonica,ubi uide.*
d Gratioſus. *Dicit Roſ.multum,*
e Quod eſt. *Ver.cum tribus ſequentibus fuit Vber.de Bo.ti.3.circa medium.*
f Quoſdam. *Vber.de Bon. l.x alleg. ponit duos caſus, quando mulier prægnans corrupta a ſubſtituto,abiecit partum malis medicamẽtis, uel qñ id abiecit vi ꝑ odiũ mariti,a quo ꝑgnas diuerterat.*
g c.fi. *Et ibi de hoc in ſumma.*
h Repetundarum. *Quod eſt,cum conſtitutus in publico officio pecunia data,uel promiſſa facit quod facere non debet, uel omittit quod debet facere.*
i Peculiatus. *Quod furtum in pecunia publica fiſci, uel ciuitatis Rom.intercepta vel machinata in pecunia aliarum ciuitatum no.ff.de fur.l.ob pecuniam.*
k Tuç. *De hoc inſ.de adul.poſt prin.*
l His. *In glo.2.& uide quod ſuper ea dixi.*
m Hodie. *Dicebat Vb.ꝑdictus,ꝙ in Lõbardia nõ fit inſcriptio,nec libelli accuſatorij porriguntur, ſed ſcribitur per tabellionem dictum vulnerãtis & uulnerãti corã iudice,& ſcriptura habet uim*

libelli, & cogit accuſatus ſe defendere. Quam conſuetudinē dicebat nimium damnoſam aduocatis, hodie euanuit illa conſuetudo pp quod author illa verba non poſuit. hac tamen conſuetudo durat in Italia, quod licet interlaicos dentur libelli accuſatori, nō tamen fit inſcriptio vel obligatio ad pœnam talionis. De hoc etiam infr. de libel, concep. §. fi. in prin. Hanc aūt conſuetudinem improbat Aegi. dicens, quod per illam inuitantur homines ad calūniandum, et ad grauandos reos maxime in illis locis quib. de certis grauib. criminibus accuſari per menſem carcerati tenentur Gu. de Suza. in l. qui crimen qui accu. non poſ. commendat illam quia timore talionis remanebāt crimina impunita qa in uera accuſatione poſſet agens facile in probatione deficere, vt quia non plene probat, nel pp repulsā teſtiū, uel propter. imperitiā aduocati, per quā nolunt ſe homines ſubmittere periculo talionis, expenſarum autem & carceris & cuſtodum poterit fieri refuſio.

35 tum, ext. de acc. c. cū P. & ca. meminimus. † Itē, φ frater
eius accuſatū prius accuſauerat. ext. de accu. cū P. Sed
pones, φ obiiciēs infamiā, vel turpē exceptionē, eā nō
probat: nunquid poteſt iniuriarū ꝯueniri? Videtur qđ
nō: quia iuris executio nō habet iniuriā. ff. de iniu. iniu
riatū §. 1. ff. de reg. iur. l. factū, §. non vr̄, ext. de ele. cū ec
cleſia Vulterana. Nā & patroni filius a liberto delatus
non punit: nec ꝯ tabulas repellit, ſi retorſerit crimina
in libertū, dū voluit ſe vlciſci, ff. de bo. lib. qui cū maior
§. ſi libertis. & §. idē puto, Præterea cū aduerſus parētes
& patronos pp reuerētiā eorum doli, vel alia turpis ex-
ceptio a filio, vel libertus non proponatur: ergo contra
alios impune proponi poteſt, alioquin non eſſet in eis
ſpeciale, ff. de doli excepti. apud Celſum, §. aduerſus, C.
de theſauri, l. unica, lib. 10. contra quia fideiuſſori recu-
ſato competit iniuriarum actio contra recuſantem, ff.
36 qui ſa. cog. ſi uero p. † Et recuſatio quaſi exceptio eſt,
Præterea, ſi tenetur iniuriatium is, qui alium dicit de-
latorē uel ſeruum: vt C. de iniu. l. 3. & l. ſi quidem, mul-
to fortius, qui coram iudice excipiendo dicit. Puto ta-
men, quod pater vel patronus habet actionem iniuria
rum, ſi contra eos filius uel libertus obiiciant exceptio-
b nem, arg. ff. de acqua quo. & æſti. l. 1. & pe. in fin.[b] Inſti.
de iniu. §. pe. in fin. Quæ autem opponi poſſunt contra
accuſatorem matrimonii, uide infra q ma. ac. poſ. Dixi
c mus[c] ſupra de his q acc. non poſ. criminaliter. Sunt etiā
d quidam, qui non poſſunt deferre[d], ſcilicet mulier, cla-
riſſimus vir, damnatus de hęreſi, fuſtibus cęſus, damna
tus in metallum, veteranus miles, ſeruus, & quidam a-
lii, qui numerantur, ff. de iu. fiſci. l. deferre, C. de his qui
e ſe deferunt. l. vnic. lib. 10. de delato,[e] per totum. † In sū-
37 ma[f] nota, quod præmiſſæ perſonæ, quæ in certis caſib.
f repelluntur, admittuntur, ſi ſuam vel ſuorum iniuriam
pſequantur, ff. de accu. l. hi tamen omnes, 4. q. 3. omni
g bus, 2. q. 1. prohibentur, ext. de teſti. de cætero[g]. quod
qn̄ fiat, dicā infra de accuſa. §. 3. & in criminibus exce-
ptis, quę ſunt hæc, ſcilicet crimen læſę maieſtatis, 6. q. 1.
ſi qs cū militib. ex. de hęreti. vergentis. ext. de ſimo. li-
cet Helv. verſi. aliis. Inſti. ue pub. iu. §, 2. & ſupra, ver. itē.
quod eſt mulier. ubi de hoc. Secundo, crimen perduel
lionis; quod eſt ſub crimine læſę maieſtatis, vel forte
idem. ff. ad l. Iul. ma. fi. & illud committitur in Principē
vel in aliquem de eius latere. vt in pręd. l. quiſquis. Vel
h die vt nō Inſti. de hære. quæ ab inteſt. defer. §. interdū[h].
Tertio, crimen hæreſeos, ut in præ. c. vergentis. & C. eo.
Manichæos. Quarto, ſimoniæ quod eſt maius, 1. q. ult.
patet. & in præ. c. licet & eod. tit. tanta, 15. q. 3. ſane. C. de
epiſ. & cleric. ſi quanquam. uerſ. cum ſane. Quinto, ſa-
crilegi, C. eod. ſi quis in hoc. 17. quæſtio. 4. c. ſi quis ſua-
dente, §. quia autem, 2. q. 1. in primis, uer. de perſona lā-
narii, & c. Sexto, ſecundum quoſdam fraudati cenſus,
quod committit, qui furatur pecuniam publicam ſibi
commendatam, Septimo, fraudatæ annonæ, ſecūdum
quoſdam, quod committitur, cum portitores furantur
victualia ad exercitum a Republica miſſa, arg. 2. quæſt.
1. prohibentur, uerſi. mulierē, ut ibi nc. & ſupra uer. itē,
quòd eſt mulier. Octauo, dilapidationis: ut in prædicto
c. licet. verſic. aliis. 3. q. 2. quia ca. & 12. q. 2. non liceat. ex-
tra de rebus ecc. non alie. ſi quis presbyterorum. C. vbi
de cri. agi opportet. l. 2. & 2. quæ. 7. quia ppter. ſed nec in
præmiſſis caſibus capitales inimici admittuntur: vt ex
de ſimo. per tuas. & ca. licet. & 3. q. 5. c. 1. Quæ autē hic
deſunt, vide ĩ. de accu. §. 3:

ADDITIONES.

a Pone. *Iſte ver. totus ad literā fuit Vber. de Bon. titu. 3. poſt prin.*

b In fin. *Credebā quòd hic eſſet aliquis defectus: reuoluto tamen Vbe. prædicto, quę habeo duplicatum, inueni ſic eſſe, ſed multum fuit ſubtilis & cōgrua iſta ſolut. Dic mi. quid reportas ex illa, fortificatur pars 1. quia cum iniuria iudicetur ex animo, excipiēs, q intendit agentē repellere, ſolū habet animū ad ſe defendendū, & vt condemnationē euadat, non ut puniat agens, quia uirtus exceptionis id nō habet. ex. de or. cog. c. 2. ff. de infa. l. Lucius. & ſic defendit eū cauſa dicendi, licet no probet. bene facit ff. de iniur. item apud. §. ſi quis aſtrologus. ubi pōderat cauſā dicendi ab excluſione iniuriæ & excuſationis, quia non nocendi, ſed ſibi proficiendi animo fecit, quod nocuit. ff. de aqua plu. ar. l. 1. §. denique & ſi etiā dubiū eſſet de aio, præſumendū eſſet pro ipſo, ſicut de illo, q amonis rem cōmunem. dicit l. merito. ff. pro ſocio. & per l. item apud. §. ſi communem. Ad hāc partē bene facit. ff. de iure fiſ. l. 2. in pri. & l. fiſcus. & l. deferre. §. ſed communem. & l. delator. & C. de delato. l. nulla. & quod ibi no. lib. 10. utile tamen eſt conſilium, q proteſtetur ſe id non facere animo iniurianti. Ad ſecundam partem faciunt leges hic allegatæ C. de iniur. ſi non es. & l. 1. ſi quidē. C. de li. cauſa ſi tibi. 2. & iura puniunt ēt excipientē non probantem. de accu ſuper his. de ele. ut circa li. 6. Et crimina licet quandoq; non infament de iure, infamāt de facto, ext. pe teſt. teſtimonium. C. de procu. quiſquis. & in præ. §. aduerſus. Ad contraria reſpondetur illa procedere, ſi probaſſem, ſed ex defectu probationis inſurgit præſumptio calumniæ, quæ præſumptio qualitate verborum contumelioſæ fuerit, uincit præſumptionem, quàm faciebat pro excipiēte, quod dictum fuit ſpeciale in parēte & patrono, ſic ſpeciale in uero cōuitio, in falſo uero uel calumnioſo nil ſpeciale, & licet cano dicat 2. q. 3. ſi quis iratus. quod obiectus conuicii nō habetur pro accuſatione, tamen habet pro iniuria, ut ibi not. Ad l. deferre. ſuperius allegatam difficilis eſt reſponſio, cum aperte loquatur in non probāte. per quod forſan congrue diſtingueretur is, qui non fuit pertinax in probando. uel quem apparet deceptū premiſſionem teſtium. 1. q. 3. paulum. uel impedita fuit probatio per actorem. ext. de teſt. conſtitutis. 1. de teſti, cog. peruenit. 1. §. uero fuit pertinax, & quia falſum erat, non potuit probare, conueniri poſſit. facit quod ſcripſi de fo. compe. ſi diligēti. ſup gl. nūqd. Adde plenius de hac addit. per Ol. con. 53. in ci. conſuenit. dubitari. & Pe. de Anc. con. 326. inci. ſuper 1. & Roma. con. 96.*

c Diximus. *Verba Vberti. ubi ſupra.*

d Deferre alios. *Nam ſeipſos poſſunt, ut in rub. hic allegata ſecūdo. Sunt autem delatores, qui deferunt bona ſpectantia ad fiſcū, qui præmiantur a fiſco.*

e Delatore. *Vbi de hoc ſuper rub.*

f In Summa 13. *Roſ. quibus caſibus prædicti accuſare poſſunt.*

g Cætera. *Et ibi dixi de hoc.*

h Interdum. *Alias incipit. per contrariū. & ibi no. quare dicitur per duello.*

Baldus de Accuſatore.

OMNIS accuſator præſumit legitimus, niſi ꝯtrariū probet, in pri. ti. G. Poteſt quis accuſare plures, & ſimul, & eo. libel. & de eodem vel communi delicto, nō de diuerſis quia requiruntur plures cauſæ de factis nō contiguis. Pōt tñ, ſi eodē tpe plura delicta ſunt cōmiſſa, fieri acumulatio. ff. de iiu. ptdr. §. ſi mihi. C. de accu. l. ſi qs homicidii. & hoc qa pp idētitatē tpis vnus impetus fuiſſe vr̄. ff. ad l. Aql. illud. in fi. Sed an ille, q accuſat de mādato. videat accuſare & de eodē facto? Dic quòd ſic: vt nota. C. ſi reus vel accuſator. l. 1. item ſic accuſat de conſilio, vel fauore. quia factum principale initium obligationis præbet: ſecus ſi conſiliū eſt per ſe obligatorium. nec deſiderat aliud factū poſt ſe: qa tūc per ſe decer

nitur & interpretatur: vt .l.j.§.persuadere.de seruo cor. Nec distinguēdū est, an cōsultus erat aliàs facturus. qa ipsum consilium per seipsum tunc incidit in speciē criminis: vt ibi not. Bal. Sed qd si offensus accusat principalem coram potestate, & auxiliatorem coram alio, an potest auxiliator petere se mitti ad eundem iudicē, Dicunt quidam, quod sic. ff. de quibus re. ad eundem iudi. ea. l. j. facit quod no. Inno. extr. de consti. in c. cū M. Ego nescio legem, quod in criminali fiat ista remissio. Bal. vide infrà, de libel. concep. §. actor. Filius interfecti præfertur cuilibet accusanti: sed nō fratrer, sicut præuētus ver. quid si quis. G. Si mora pōt imputari fratri, non præfertur isto accusatori præuenienti fratrem: aliàs præfertur, nisi sit vtilis persona: quia iustiorem dolorē prosequitur. ff. de adul. l. 2. in fi. Confessionem aūt nemo aufert, secūdum G. Pax facta de vulnere, quod tūc morti ferum videbatur, extenditur ad mortē, quia securis ponitur ad radicē facti, & sic potest fieri pax de morte ante mortē. l. diuus. ff. ad Syl. quod est not. dignū. & facit ff. de confes. l. si is, qui Stichum. si autem vulnus non erat mortale, præsumitur infirmus ex negligētia mortuus. ff. ad l. Aquil... q occidit, vers. sed pone, A. G. Absolutus de vulnere non potest iterū accusari de homicidio ratione eiusdem vulneris: quia vnicū factum est, versicul. quid si vulnerasti. per G. & quia mors retrotrahit. l. huic scripturæ. §. primo, ff. ad l. Aquil. ergo obstat exceptio rei iudicatę. ff. de exceptio. rei iudi. l. si mater. §. eo. Bal. Condemnatus de vulnere nō potest iterū condemnari de morte ex eodem vulnere ibidem G. Hoc non videtur verum: quia primo non erat bene actum, quod ex post facto apparuit, ideo prima sententia debet rescindi, vel in secunda condemnatione cōputari, si hoc fieri potest ex genere pęnę. ff. ad l. Aquiliam sed si priore. Sed si occasione vulneris esset facta executio, talis executio reuocari non potest: vt puta amputata est manus, non potest de nouo puniri: ne absurdū sequatur & inhumanū. Et mitius est tolerāda pænæ minoritas quam asperitas. & no. q in ista quæstione mutatur titulus criminis, scilicet vulneris, in titulū homicidij. Sed si nō mutatur titulus criminis, sed additur qualitas: an primo absolutus ratione additæ qualitatis potest iterato accusari? Dic quòd non. ff. de noxa. l. in delictis. §. si detracta. Sed quid si primò fuit cōdēnatus? Et videtur idem: quia non potest quis accusari semel, nisi sit in prima cōclusum. ff. de accu. senatus. & de fur. l. inficiatus §. infans. Item ratione absolutionis nō à crimine, sed ab omni eius pæna, quæ in solutione cōsistit. Nā si à crimine: ergo non repeteretur vt indebitū, quod est ridiculum: & pōt iudex eū declarare absolutum per solutionem. ff. de excep. rei iu. l. si si quis cū totū. §. planè. ff. si seru. ven. l. harum. Item in actionibus ad vindictā, vna tollit aliā: sed in qua plus est. ff. de iniu. l. prætor edixit. §. si dicatur. & ita cōsuluit Iac. Butr. Alias facile erit fingere qualitatē, & iteratò reū inuoluere in alio iudicio nouo, quod satis inconueniens videtur, nisi probaretur collusio. ff. de præua. l. 3. In contrarium facit: quia non est actū integraliter à principio: ergo pōt suppleri, quod deest: vt no. ff. nau. cau. sta. l. 3. ver. nouissimè: & Insti. si qua. pau. fe. dica. ad fi. argu. ad hoc C. de spo. l. a. qđ not. Ber. ext. de iudi. c. at si clerici. Hoc tenet Bar. in l. senatus. & ita consuluit collegium Perusinum Assisij: licet multi essent in contraria opinone: qa §. si detracta. permittit addi nouā qualitatem pendente iudicio, nō eo finito: unde uidetur ibi casus secūdum Iac. cùm idē factum substātialiter & essentialiter reputatur, in quo iam collusum est, secus si nouus accusator suū dolorē prosequatur. Bal. Vbi opponitur uerbū accuso, & petitur q pænaliter procedatur, uidetur criminaliter, nō ciuiliter actum. uer. quid si primo: G. Rigor. legis Corneliæ de Sica. non considerat exitum percussionis, sed percutientem de puncta gladij, qui quātum in se homicida est, & punitur, ac si vere occidisset: licet verè non sit homicida, vnde mors de iure cōmuni non induat speciem accusādi, sed modum. Sed statuta terrarum, quæ pōderant factum à modo, non puniunt ut homicidā, quia non est, nec habet locū fictio in staturis, nec in cōsuetudinibus terrarū. Sic & quo ad irregularitatem, q considerat actum completum, non est irregularis, qnimo etiam de iure communi æquitas iudicantis mitius punit eū, qui minus lædit. ff. de pæ. l. aut facta. §. pe. uer. quod si primo, G. & idem no. Cy. C. de Sic. l. is qui cū telo. ubi uide. Theologi vero actū intraneū conspiciunt, & leges ētanimos disponere uolūt propositis pręmiis atque pęnis, ff. de iusti. & iure, l. 1. §. 1. Et no. q ubicunq; ponitur hoc uerbū in processu, & per eum nō stetit: nihil operatur quantum ad pœnam statuti, quod requirit veros terminos facti, & toties statutū hēt locū, quoties est uera propositio de uera existētia terminorū statuti, secundum Old. Bald. uidetur infra de pro cu. §. criminalibus. Quid si iudex, qui debet condemnare in persona, condemnat in pecunia? Respondeo, sufficit: nec pōt iterū accusari, & pręsumitur pro iudice & iudicio, qđ fecerit ex cā, uer. quod si ipsum, G. & hoc uerū ī sententia. quæ expectat hominis declarationem, Secus in eo, quod venit in ipso iure: ut infamia, l. quod ergo. §. pœna grauior. cum si. & si iudex errauit, non datur fisco auxilium restitutionis in publicis pęnis, ff. de mino. l. auxilium, quod est notabile. Bal au de iure cōi ualeat pax de ulneribus? Dico quod non: sed de uiolentia sic l. 2. ad Saly. uide supra §. pax facta & infra proxi. Si per formam statuti pōt fieri pax de homicidio intra octo dies & filius occisi, ad quem pertinet, facit pacem cū Titio nomine occisoris: an occisor: qui erat forte in partibus remotis, possit ratificare post terminū? Dicit Dy. quod non, in l. bonorum, ff. rem ra. ha facit. l. 1. in prin. ff. de appel. reci. dubium est: quia statutum nititur respicere facientem, & ei imponere terminum, scilicet factioni, nō acceptioni. Nā ista sunt diuersa. de elec. c. quia propter Itē uidetur respicere ueritatē: at quod fit procuratori, uidetur fictitiè domino fieri, non uere. ff. de reli. l. ossa. §. si. Sed certe pax est in his, quæ inhærēt ossib. & ideo ratificans uere est in pace, non ficte. ff. de manu. uin. l. pater, & quia pax est actus reciprocus, eodem termino limitatur hincinde, arg. ff. de vulg. & pupil. substitutione. l. nā hoc iure, §. si aliter. Non obstat quod absenti q̄rit liberatio & obliuio contumeliarū, & gratia, ff. de li. leg. l. non solum, §. si liberationis, Institu. de iureiuran. in fine, ff. de iureiur, l. Labeo, & sic nulla uidetur necessaria ratihabitio: quia aliud in pace ex natura pacis. quę est actus correlatiuus, sicut amor, vt inf. de treu. & pac. §. . vbi uidetur requiri speciale mandatum in pace fienda. & si sit coniuncta persona. Sed dic quod hic actus sapit defensionem, non actionem, ergo potest per quē libet explicari. arg. l. non tantum. ff. de appel. & de procu. l. seruum quem, §. publice. An cogatur quis accusare de homicidio, uer. quid si vulnus. C. de leg. si quis homicidii, G. Qui excipiendo aliquid præsupponit, nō fatetē: qa semper uidetur contradicere, vers. item repellitur. G. qui etiam agit, non intelligitur id, quod dixi narratiue, non per nodum causæ vel fundamenti, cōfiteri, de iure aduersarii: sed potius errare. ff. fam. ercisc. l. familiæ, quæ lex est not. Vide quod dixi ff. de iudic. l. si qs intentione ambigua. & infra de libel. concep. §. depositi, & §. pone quod mutuaui. Prouocatus ad irā, si dixit verba iniuriosa, non tenetur de uerbis iniuriosis: quia magis impellitur, quam impellat. uer. quod, si te. G. Exceptio renunciationis litis in criminalibus non potest opponi lite contestata, nisi sit primò protestata: nec exceptio transactionis in criminali: quāquā secus sit in ciuili, secundū Vber. uer. itē accusato. nisi postea superuenerit. C. de cōsor. ciui. li. l. 2. Sed qđ dico, q aut repellit crimē, & pęnā, aut psonā, Primo casu pōt opponi. Secundo

Secundo

cũdo caſu nõ.ff.de adul.l.2.§.qui hoc dicit Bal. Infamis infamia facti nõ excluditur a teſtimonio ꝑ infamiã, niſi ex aduerſo ſint teſtes honeſti, verſ.ſed quid de his, G. Laicus non accuſat clericũ de publica iniuria, qui non eſt acuſatus in ſpeciali: & clericus, qui ſic excipit, non obiicit foro, ſed actori, vnde nõ incidit in pęnã declinatiũ, verſ.item; ꝙ eſt laicus. & ita vidi fieri per dñm An. vide Bal.ſuper Inno.de ſent.excõ.c.ↄtingit.põt clericus verberari in pœnæ ſupplementũ, verſ. item ꝙ eſt eius, G.quod ergo deficit in una pęna, ſuppletur in alia, C.vt ĩtra cer.tẽ.l.2. Sed an iſta pęna ſurrogata dicaĩ pęna maleficii? Et vr̃ ꝙ non; ff.de in lit.iur.l.1.ſed ꝙ officio iudicis mercenario veniet. Ad idem ff.de pet.hære.l.etiam, §.pen. In contrarium, quia ſurrogatur loco ordinariæ pœnæ: Vnde ſapit eandem naturam, arg. ff.de do. inter vir.& vxo.l.ſi donationes, §.ſi ſpõſus, & dicit tex. ꝙ verberibus de iniuriis ſatisfit, ff.de iniur.l.ſed & ſi vnius, §.ſi ante, Ergo iſta ſolutio purgat delictũ, ſicut pœna originalis, vide ȝ, de reo, §.an monachus, Bal. Pro homicidio ſtatutũ imponit pœnam centum lib & ſi quis bãnitur ex contumacia, bannitur in quarto pluri: alio ſtatuto cauetur, ꝙ non ſoluens pœnam homicidii intra decem dies decapiteur, Quidam bãnitus ex homicidio ſoluit centum, ſed non ſoluit quartũ plus: an decapitabitur? quæſtio eſt, an pęna ratione contumaciæ ſapiat naturam pœnæ principalis? Et dic ꝙ nõ: quia nõ eſt natura primordialis & eſſentialis, ſed accidẽtalis, ff.de pe. hære.itẽ veniunt, §.cũ Pedius, & no.in l.certi cõdictio, ff.ſi cer.pet. Itẽ non eſt pęna homicidii, ſed contẽptus: quia nõ uenit ex vna & eadẽ cauſa immediatè cũ principali, ff.de arbitr.l.ſi quis rẽ. Bal.ar.ↄ̄.ff.de pac.do.l. inter, §.cũ inter, ver.nec ſperabit? De cõſuetudine in quibuſdã locis nõ fiũt inſcriptiones ad pœnã talionis, uerſ. itẽ ꝙ nõ recte libellũ. & tñ ualet ꝓceſſ⁹, ar.ff.de pub. iu. ſ.ordo.uide ȷ̃.proxi. Bal. Sed quid ſi ſtatutũ dat hãc formã, ꝙ ille, qui accuſat, debeat promittere proſequi & probare, & in caſu quo ſuccumbat, debeat promittere 20.an.ſi ſic nõ promiſit, erit ꝓceſſus nullus, Et vr̃ ꝙ ſic: quia eſt omiſſa debita forma: & omiſſio modi & formæ, nedũ in actu odioſo, ſed ẽt in actu fauorabili impedit diſpoſitionẽ legalẽ, ff.de uer.obli.l.qui Romę § Flauius. Itẽ non tenet proceſſus inordinatus, ext. de iu. ca. exhibita, & de reſti.ſpo.c Piſanis.de reſcri.cũ dilecti. In ↄ̄trarium videtur, ꝙ valeat ꝓceſſus, Nã iſta promiſſio pęnę 20.ſuccedit loco inſcriptionis, Sed ſi omittitur inſcriptio, valet nihilominus proceſſus, & punit actor, ac ſi ſe inſcripſiſſet expreſſe: vt no.C.qui ac.non poſ.l.qui crimen, facit adhoc.C.de prec.Imp.off.l.vniuerſa.ff.de procu.l.Põp, §.rati, Aliud in exceptione ineptitudinis, quia reddit impoſſibilẽ pronunciationẽ.ar. ff.de interro, ac l.ſi fil.el 2. Et nota, ꝙ accuſatio dr̃ inepta pluribus modis. Primo modo qñ cauſa non infert concluſionẽ nec de iure, nec de facto. vt qa accuſo te, qa minxiſti ad parietẽ, vt no.l.1.ff.de eden.& de doli excep.l.2, †.circa Secũdo, qñ continet apertam rei defenſionẽ, vt accuſo te, quia occidiſti bannitũ, ut no.C.de ac l.reos, & probatur, C.de his, qui ad ec.con.l.ſi ſeruus, & ar.C.de ſib. cã. cum præcũ. Tertio, qñ apertam accuſatoris cõtinet calumniã.ff.de bo.li.l.qui cũ maior.§.ſi præſẽs.ext. de oſ. ui.c.1.per Inn. Quarto, qñ apertã lapſus tẽporis cõtinet præſcriptionẽ.ff.de adul.l.accuſatus.& facit ad ꝓdicta. C.ne qs vela regia.l.a.in fi.& ibi de hoc. Et no. ꝙ ibi libellus eſt ineptus 2.modo, ſiue ꝑꝑ omiſ.modi, ſiue formæ ſubſtantialis, ut l.libellorum, uel ꝑꝑ alias ineptitudines prædictas, bannum latũ tanquam in contumacẽ nõ ualet, nec videtur contumax cõfeſſus eſſe maleficiũ vt d.l.ſi fil.& no.C.de iu.ca.l.fi.§.ſin autẽ reus. Et ſi nõ ualet bannũ, nõ ualet ſubſequens ſententia, quæ fundatur in banno.ff.de re iud.l.ſi cũ nullã. Nec meretur exequi ſententia quæ eſt ipſo iure nulla, ff.de fer l feriatis, ff.de iu.l.ſi ꝓtor.de re iu.l.4.§.cõdẽnatũ cũ ſi. Sed exigitur, ne fideiuſſor in d.cautionẽ, ſi ſtatutum non facit mentionẽ de dando fideiuſ.vr̃ ꝙ nõ, C.de ver.ſi.l.ſancimus.dic.ↄ̄, quia redacti eſt ad inſtar.ꝓtoriæ, & ad vigorẽ, & executionẽ iudiciorũ interponitur, Tñ de coniunctis perſonis omnis fideiuſ.eſt idoneus, ẽt non poſſidẽs immobilia.ff.de in ius voc.l.2.ſed in aliis amicis nõ niſi poſſideant immobilia, vt in Auth.de exhi.reis. §.ſancimus.tene mẽn. Bal.& vide ȷ̃.de libe.ↄcep.§.exceptio ineptitudinis.& de ſen. §. quod ſi libellus. Sed contra prędicta valet, quod cõfeſſio facta ſuper inepto libello non valeat, vr̃ ſupra de off.iud.§.ſi iudex.ſed ibi vera cõfeſſione: hic in præſumpta, quod no. Sed quid ſi ſtatutũ dicit quod poteſtas teneatur de delicto ſuæ familiæ & ſoluere oẽm eius condemnationẽ, & repræſentare tpe ſyndicatus: modo dñt teſtes, ꝙ viderunt quendã familiarẽ poteſtatis percutere Titium, tñ neſciunt nomen, an ſufficit, & vr̃ ꝙ ſic nã cũ ſit vniformis ↄditio cõcluſorũ ſub genere, debet valere probatio generalis.ar. ff. de acqu.hære.l.quod ſi dubitetur & ff.de lib.& poſth.l. Gallus §. Seius Cõtrariũ eſt verũ. nã & in libello & probationib.requiritur ſpecificatio certi hominis. ff. nau. cau.ſta.l.licet.§.fin. Et ideo ſi teſtes non cognoſcũt nomen perſonę debẽt teſtib.corpora exhiberi.ff.de publica l.ſi cum exhibuiſſet.& no.ex.de teſtib.c.cum cãm. ꝑ Bar.hoc tñ fallit in actione, quod me.cã, ubi non oportet, certi hoĩs factũ argui.ff.quod met.cau.l.ſi cũ exceptione.§.in hac. Si autẽ poteſtas non uult ſuam familiã exhibere teſtib.uidetur ſubtrahere ꝓbationes, & fingitↄ̄.eum, ar.C.de poſtu.l.prouidendũ.in fi. Sed illa nõ loquit in ſufficienti ꝓbatione, tñ melius facit C.de aſſeſ.l. nullus.& l.conſiliarios.quæ optimè facit.& ar. 22. q. 5. c.cum homo. Sed nunqd poteſtas tenetˀ pro familiari, q debet ↄdemnari ex cõtumacia, dic ꝙ ſic: quia tenetˀ de iudicio ſiſti, & iudicato ſoluẽdo. & cũ teneatur ex quaſi maleficio: quia uſus eſt opera malorũ hoĩum, ut facto alieno, non dr̃ poteſtas teneri ex maleficio, ſed ex ff.de fur.l.aduerſus.& nau.cau.ſta.l.1.in fi.facin gl.ff.de off.procõſ.l.obſeruare.§.1.Bal.uide ȷ̃.prox.§. Sed nũquid poteſtas teneatur pro familia, quã non elegit: ſed cõe dat ſibi, Dic ꝙ nõ: quia non eligit ipſe, ſed cõe dat ſibi, iſ.loc.l.cum in plures.§.ſeruũ meũ ſecũdo rñ. qui §.eſt ar.bonũ in ratione ſui. Bal. uide ȷ̃. proxi. Sed quid ſi familiaris deceſſit, Dic ꝙ poteſtas non tenetur.ff.qui ſatiſ.cog.t.ſi deceſſerit. Idẽ ſi eſt bãnitus ex alia cã, ita ꝙ de iure ſiſti nõ põt ꝑꝑ bannum, ff. quis cau. l. ſed & ſi quis. Et ideo cũ familia delinqt. & poteſtas non uult teneri, nec ipſe põt cognoſcere, faciat antequã tps ſit ſyndicatus, poni delinquentẽ in banno per aliquẽ officialẽ ciuitatis, per dictã leg Bal. Sed nunquid procedit accuſatio ↄ̄ Syndicum, qui accuſatur, ꝙ non denunciauit quoddã homicidiũ cõmiſſum tali tpe in tali loco: nec dr̃ à quo, nec in quẽ, & ur̃ ꝙ ſic quia ſufficit, ꝙ conſtet ſcelus interempti, licèt nomina facientis & patientis nõ apponãtur.ff.ad Syl.l.1.§.illud & ibi la. Nam ſyndicus ad curam & ſolicitudinẽ ſuã debet hoc reuocare, & alium inſtruere, & alia nomina edere: non aũt petere: ꝙ ſibi edãtur.ff.de eden.l.ſi quis ex argen.§.ſi.ar.ↄ̄ in l.licet.§.ſi.nau.cau.ſta. Pro prima par. facit, ꝙ nõ ſit neceſſe nomen offenſi apponi, ſi tñ de corpore cõſtet, facit quod no.3.q.8.c.perſcripta.§.libellorũ. nõ eſt aũt neceſſe quo ad libelli aptitudinẽ, ſed quo ad effectus ꝓbationis dẽt ↄſtare de corpore. A prin.enim nil liquere põt, quia probationes nõ fiũt à principio, ſed in medio cãæ.eX.vt lite non conte.qm frequenter. Sed nunquid excuſãt tenebræ noctis, Eſt ar. ꝙ ſic, in gl.l.ſi cũ excep.§.in hac quod met.cau, ff. Sed nunquid eum excuſet, ꝙ ꝑꝑ tumultũ ſciri non põt quis fecerit, Vr̃ ꝙ ſic, per dictã gl.ar.ↄ̄, ꝙ tunc oẽs, qui interfuerunt, denunciandi ſunt.ff.ad l. Aquil l.itẽ mela.§.ſi plures. Facit. ff. de ſic l.ſi in rixa.& iunge §.proxi.§.& generaliter not. ꝙ de abſconſo maleficio non tenetur quidẽ: de aperto

tenet. ff. ad Syl. l. j. §. occisorū. & ibi p la. Bal. Sed nunquid excusat syndicū domestica inquisitio: qa interrogauit oēs, & non potuit inuenire, & vr φ sic, vt C. de his qui. vt indig. l. si ea. in gl. parua, sup verbo, hr. Contrariū vr quia hoc non est suū officiū, i. examinare testes, sed ad iudicē pertinet. Facit quod no. C. de test. l. hac cōsultissima. §. pen. Sol. si fecit quicquid potuit pro inuestigando, nō tenetur. ff. loc. si merces. in fi. Nā ignorātia publica excusat eū: imò ēt sua, ppria & singularis, si sit iusta: puta, qa fuit absens. ar. l. fi. ff. de decr. ab ordi. facié. & de pig. act. l. tutor. §. i. de interro. ac. l. de ætate. §. ex cā. vide j. prox. Bal. Sed qd prodest alteri, qui nou denunciauit, D c φ sic: q i sūt collegæ, & factū ab vno vr factū à quo libet, & nō debet amp lius alius se intromettere, arg. l. i. ff. de off. ɔsu. Ex quo. n. vnus noīa cōdit. alter se nō pōt intromittere. Itē quia denūciatio est indiuisibilis: ergo omnib. prodest. ff. queadmo. ser. amit. l. cōem Itē delatus ab vno nō debet ab alio deferri. Itē qa non interest reipublicæ. Sed an fama publica excusat syndicū, q denūciauit falsum maleficiū, Dic φ sic: qa sicut fama sufficit indici ad inquirendū, ita ad denūciandū. Itē fama excusat. ff. de adul. l. miles. mulier. Item syndicus nō vr teneri, nisi de dolo, pp necessitatē officii. ff. de cur. reo l. nisi de dolo, pp necessitatē officii. ff. de infam. & l. si. ff. si mēs. fal. mo. dixe. & ff. ad Turpil. l. i. §. calūniato. i. ver. pepeit. Sed an syndicus dēt apponere testes, Dic φ sic qa debet, pbationes adducere. ff. ad Tur. l. ab accusat. §. nūciatores. Sed qd si villa careat syndico, an poterūt cogi hoīes ad faciendū syndicū, qui denunciet, Dic φ sic, ar. ff. de fidei. li. l. ergo. §. creditorib. & quod no. per Iac. Sed nūquid pōt iudex cogere ad denunciandū illū, qui scit, licēt nō habeat officiū, Super hoc dic vt no. ff. de ɔ di. ob tur. cau. l. idē est. §. si tibi interdictū. Sed an teneat syndicus denūciare maleficiū non punibile? Vr φ non, nā nō est maleficiū si non est punibile. ar. not. quod metus cau. l. accusationis. In ɔrium facit. qa ad syndicū nō pertinet hęc cognitio, sed ad iudicem. facit ff. ad Syl. l. si qs i grau. §. i. Sol. maleficiū pōt esse ēt quod nō punitur: qa qnq; est maleficiū sine pęna, vt periurū. C. de re. cre. l. i. §. quod aūt. ff. de le. i. quid ergo. §. his. Itē ex post facto remanet maleficiū impunitum pp temporis præscriptionē. ff. de adul. mariti. §. pen. vel pp principis indulgentiā. ff. de consti. prin. l. i. Nemo th negat maleficiū esse, quod est à iure naturali prohibitū: vt l. vt vim. ff. de iust. & iu. th quicquid sit per hoc verbū maleficiū in isto statuto intelligo, id est, factū, cui imponitur per legē nomē maleficij: vt furtū, pcussionē, damnū datū & similia, quæ cadunt in notitiā sensati, seu sensus. Nā syndicus quasi testis est, ar. eX. de test. c. præterea. Rñ. igitur ad qōem: aut erat tale factum, de quo non poterat. initiari processus: & tūc syndicus nō tenetur denūciare. ar. ff. iu. sol. vir bonus. Aut po erit procedi: licèt reus postea possit vitare condēnationē: & tunc nō tenetur syndicus denūciare, vnde vr factum Sed an syndicus teneatur denūciare factū cum qualitatibus? Dic φ nō, nisi statutū eum arctet ad omnia denūciāda. nā qualitates nō sūt crimē, sed circa crimē: & ideo si statutū facit mentionē de facto & crimine, nō includit necessè qualitates. Pōt ergo si vult, th non cogitur à statuto. sed qd omittitur à statuto, nō debet omitti à religione iudicātis, ar. ff. de testi. l. Scio. Vnde ex officio debet cōpellere syndicū, & ab eo plenū officiū desiderare: vt l. idē ē. §. si tibi ff. de ɔdi. ob tur. cau. & ar. ff. ad Turpi. l. a. §. antepen.

De Accusato a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Hac fuit 13. rub. Roff. secunda partis libr. iur. canonici, qui possint accusari, & qui non, & ab Azo. in Summa, de accu. & ab eo. & Hostien. loco alleg. infra uersi. si quod ergo habetur totum, quod hic scribitur.*

SVMMARIVM.

1 *Accusari potest quilibet non prohibitus.*
2 *Filiusfa. monachus, aut seruus, an possint accusari.*
Præses uel legatus prouinciæ, aut magistratus populi Romani accusari non possunt.
3 *Imperator accusari potest coram Papa de quolibet graui crimine, & ab eo iudicari.*
4 *Magistratus maior, in quibus, & quando possit accusari.*
5 *Accusari non potest quis de crimine apud pedaneum iudicem.*
6 *Legatus Imperatoris nec accusari, nec accusare potest.*
Accusari non potest, qui in ius uocari non potest.
7 *Vniuersitas delinquens an possit accusari, uel syndicū cōstituere.*

I. §. Viso de exceptionibus, quæ accusatorē ex psona eius repellūt, sequit uidere de his,
1 que ratione personæ accusati competunt. † Et scias, φ quilibet accusari pōt, qui non inuenitur prohibitus: ut sup. ti. de accusatore, in prin. diximus, Sunt aūt quidam prohibiti accusari. & primo seruus nō accusatur de crimine, pro quo pecuniaria pęna imponitur, puta l. Iul.
a de ui priuata,[a] qa pprīū nō habet, Insti. de pub. iu. §. itē l. Iul. de ui priuata, uel p quo imponitur pæna amittendæ ciuitatis, quia non est ciuis. Insti. de liberti. uel pæna capitis, qa caput nō habet, cū nō habeat patrem, imo spurius intelligitur: vt C. de suis & le. hæra ex libera. &
b sic nec lege Popeia de parricidis? nec forte[b] l. Cor. de iniu. hęc probātur, C. ad l. Iu. de pu. seruos, qui in fi. ff. de acc. hos. §. oībus, quia non pōt perdere quod nō habet, ar. i. q. 7. Daibertum. eX. de decil. dud um, & ff. de fur. ita q; fullo. & eX. de resti. spo. olim. Dñs th pōt eū defendere. ff. eo. si seruum, & ff. de publi. iu. sciēdū. Secdm canones th pōt accusari, fm dñm meū, at. 2. q. 7. quæritur. qa & mittitur ad sedē Apostolicā absoluendus. eX. de sen. exc. relatū, Filiusfa. aūt pōt accusari fm Accur. Sed an monach. pōt accusari, dixi s. de reo. ver. itē seru, & seq.
c s. de actore, in diuersis ver.[c] † Item non pōt accusari
2 pses puinciæ, nec legatus puinciæ, nec magistrat. populi Romani. ff. de accu. hos accusare. & s. tit. pxi. ner. itē φ est magistratus, Itē Papa & Imperator, q soluti sunt legib. accusari non pñt. ext. de ɔcess. pb. postuit. C. de le. dinga, 21. d. nūc aurē. & 9. q. 3. nem. & c. facta. &c. seq. Hęc. n. sūt duo magna luminaria ad mundi firmamentū, & regimē posita, vt ex. de maio. & obe. solitæ. §. pterea 96. di. duo. & sunt ēt duo dona ad hoc a superna collata clementia. in Auth. qūo opot. epis. & cęt. cle. ad ot.
3 pet. in prin coll. i. † Sed dic[d] φ Imperator accusat co-
d rā Papa de hæresi, sacrilegio, & piurio, & quolibet graui crimine, & ab eo iudicat: ext. de iu. ad Apostolicæ, & de homicidio, p humani, h. 6. vt ibi dixi, & pro uoto facto ext. de uoto. licet. & p si milib. i 5. q. 3. alius. It ē & at. C sie sum. tri. l. i. & l. fi. ex. de iud. nouit. & in p. c. solitę, Papa ēt th de hr si accusat 40. d. si Papa, & tūc uel a synodo vel a principe, ut 23. q. 5. pricipes, & 96. d. sicut q̄nis, &c. nos ad fidē, uel a corpore fidelių. ea. d. ubi uel si submittat se alicui iudicio. 2. q. 7. nos. si, ff. de iu. om. iu. ē receptū, alias nūquā accusatur, ut in præd. c. nūc autē.
4 † Itē nec maior magistrat, sicut nec accusare, ff. de acc. hos, quod

ADDITIONES.

a Vi priuata. *Vide quod dixi supra, de actore, super ver. item seruus.*
b Forte. *Hoc dixit Azo. ubi sup. & Hostien. & rationem reddūt, quia solet plerunq; arbitrio iudicis imponi pęna perditionis ciuitatis, quæ non cadit in eum, ut sup.*
c Diuersis ver. *Et maxime uer. sed quid si dubitatur G. & uide quod ibi dixi. Adde quando Papa possit accusari & denudari pe patu, pleue per Roff. consi. pen*
d Sed dic. *Secundum Hosti. ubi sup. quod præcedit posuit Roff.*

hos.quod dic vt in præ.ver.Itē ꝙ eſt magiſtratus. Sed li
cet no poſſii accuſari tpe ſui honoris: tñ bñ interficit:
a vt in eo.ver.[a] eius ēt accuſatio differtur: vt p̄ſtita cautio
ne ab eo reus præſtolatur, prout traditur, ff.de adult. ſi
adulterium, §.ſi.miles iñ durãnb.ſtipendiis bene differ
tur, ff.de re mili.milites ꝓhibent̃, in fi. & tutor durante
officio, C.de ſuſp.tu.eũ.& s̄.de reo.ver.itē tutor. & iũge
hic qđ eſt ĩ.ver.itē nec legat°. Itē ꝙ accuſatus fuit alias
b abſolutus[b] ſuper eo crimine, quod dic vt ſup.tit. prox.
c ver.itē, ꝙ accuſatus[c]. Itē repellit accuſans clericum co
rã iudice ſeculari de crimine canonico, ſeu eccleſiaſti-
co.in Aut.de man.princ.§.ſi vero cano.col.3. & vt cle-
rici apud propri.epi.com.per totum. & ſup.de reo. ver.
itē clericus, qđ dic, vt 11.q.1.in ſumma. Itē cauſa crimi-
nalis epi & presbyteri & diaconi plures iudices requi-
5 rit: vt inf.de ac.†.4.ver.1. † Item apud pedaneum iudi-
cem non p̄ōt quis de crimine accuſari.de peda. iu. per
totum ff de off.eius, cui man.eſt iur. l.1. Itē nemo ſine
accuſatore dãnat̃: vt ex.vt ec.bene.c.vnico, ff. de mu. &
hono.reſcripto.niſi in caſib.qui no.in præd. Decr.& 2.
q.1.de manifeſta. Itē minor de lapſu carnis non accuſa-
tur, ſed de aliis ſic, ff.de adul.ſi minor, ex.de deli. pue.c.
d 1.& 2.[d] † Itē nec legatus Imperatoris vel præſidis ꝓuin
6 ciæ accuſare, vel accuſari poſſunt: nec legatus ꝓuincia
lis, uel ciuitatis, niſi duntaxat de crimine in legatione
cõmiſſo, nec magiſtratus populi Romani, nec is, q Rei
publicæ cã abſuit: dũmodo in fraudem legis abſeus ñō
fuerit, ut ff.de acc.l.hos accuſare, ff.de iud.l.2. in Auth.
de ſan.epiſ.§.reuerendiſſimi, & ar. ff.ex qui. cau. ma.in
inte.reſt.l.hi qui.& l.qui data, & uide ſupra de reo, uer.itē
legati. Quid ergo de comitib. & aliis ordinariis noſtri
tpis, & delegatis Papæ, uel Imperatoris: nũquid p̄ñt ac-
cuſari? Dicit in Summa dñi mei.in tit.de accu.§. q̄s ac
cuſari. Itē oĩs, qui in ius uocari nō p̄t, nec accuſari pote
rit: qui ſint illi, uide ff.de in ius uo.l.1.2.3.4.& 5. & l.ado
ptiuũ.dixi s̄.in ti.de reo. & iō nec monachus: ut e.ti.uer.
ſed an monachus.& ſeq. Itē nō p̄ñt accuſari oēs illi, qui
numerant̃, ff.de iud.l.2. Itē ab uno accuſatus, non p̄t ab
alio accuſari, ff.de acc.l.hi tñ oēs, §.fi.& l.hos, §.hoc be-
neficio.2.q.1.ꝓhibētur.uer.ab alio. Itē mortuus accuſa
ri nō p̄t: ut ſup.in ti.1.de accuſatore, uer. Itē qđ reus. Itē,
nec īfans, uel furioſus, ff.de rei uẽ.qđ infans.ff.ad l.Cor.
de ſic.infans.C.de pœnis impunitas, 3.q.9.iudicas, ff. de
off.p̄ſi.cõgruit, & l.ſeq.ar.ↄ̄, ex.de deli.puc.c.1.& 2.[e] Itē
nō p̄t abſens accuſari: ſed ↄ̄ eum proceditur: ut ĩ.in ti.
f de accu.§.6.& quæ hic deſunt, uide ibi[f]. † Quid ſi uni-
7 uerſitas deliquit, nunquid p̄ōt accuſari, uel ſyndicũ cõ-
g ſtituere? Dicunt quidam[g], ꝙ ſi pulſata campana & cõ
ſilio congregato deliquit, accuſari p̄ōt. ff.quod met.ca.
metum, §.aĩaduertendũ, & §.quod ait p̄tor.de hoc ext.
de ſimo.c.dilectus.2.& 12.eps, qui.& s̄.tit.prox. uerſic.
ſed nũquid, p̄ōt ēt facere ſyndicum, ut not.C.li.12.de re
mil.l.tã collatores, §.at uniuerſitas, ff.quod cuiuſq.uni-
uer.no.ſicut, §.ſi quid Papa, no.in pr̄ę.ca.dilectus, ꝙ uni
uerſitas non p̄ōt accuſari uel puniri: ſed delinquentes
tm̃, ciuiliter autem cõueniri & puniri p̄ōt ex delicto re
ctorum, ar.ext.de ſimo.c.ueniens, 12.q.2.qui manumit
tit, ff.quod me.cau.metum, §.2.24.q.3.ſi habes, 7.q.1.ſi
cut, ff.de acq.poſ.l.1.§.fi. P̄ōt ēt inquiri ſup ſtatu uniuer
ſitatis: nō tñ tũc puniunt̃, niſi ipſi delinquētes: ext.de ac
cu.c.pe.ext.ſim.licet Heli.de ſen.exc.c.grauẽ.ubi ēt de
h hoc ſm ipſum, & uide proc.§.1.uer. ſed procedens[h].

ADDITIONES.

a Eo uerſ. *Per illum hic intelliges.*
b Abſolutus. *Quid ſi tranſegit? Adde quod ſi abſolutus, quia cri-*
men eſt probatum, Roſ.conſ.223.
c Accuſatus. *Addit Hoſt. quod ſi cum eo fuerit diſpenſatum, & re*
mittit ad Summã de acc.ver.quis ſit effect°, & uer.ſed nunqd. &
de hoc de ſchi.c.2.& inf.de abol.ver.porrò, & uer.ſed cum ſup.
d Et 2. *Vide quod ſcripſi de ſent.excom.c.Romana, §. ult.lib.6.ſu-*
per uer. atroxios.

e Et 2. *Vtrobique ſoluitur.4.q.3.c.1.*
f Vide ibi. *Hoc dixi quia Roff.hic tractauerat.*
g Quidam. *Alber.Gal.ſub rub.de ſyndico uerſ.ſed pone.*
h Procedens. *Vide quod plenius ſcripſi in præ.Decre.dilectus ſup*
gl ſic ſu.vbi ēt plene tractaui, an vniuerſitas poſſit ď publico cri-
mine accuſari, an aũt punita uniuerſitate poſſint ſingulares oēs
puniri, dixi de pœnis.c.vl.li.6.ſup gl.pe. Adde ut per An.cõſ.166.

Bald. De Accuſato.

AN Imperator poſſit accuſari coram Papa.uer.item
quia Papa.G. An uniuerſitas poſſit accuſari, & qualiter
etiam ſingulares ueniant puniendi: uer.fi.G.

INCIPIT PARTIC. III.

De his, qui alieno nomine in iudicio interue-
niunt[a]. Rubrica

ADDITIO.

a *Roff.de hac generali rub.tractauit, quaſi vt hic ſequitur in ſua ru*
bri.9.ſed non continuauit rub.ut author, poſuit tamen duas rub.
de actio.ex ſtipulatu, rem ratam haberi, & iudicatum ſolui, quæ
faciunt ad plures rub.inferiores, & prius poſuerat de actione mã
dati.id eſt, directa & contraria. Nepos de Monte alba. ponebat
verſus, quos ponit author in fi.præmittebat tamen vltimum.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ille dicitur, qui aliena negocia domini mandato ad-*
miniſtrat.
2 *Exorciſta dicitur ſecundum canones defenſor, cuius officium eſt.*
obſeſſa corpora à dæmonibus defendere.
Excuſator quis dicatur.
3 *Syndicus dicitur quaſi ſingulorum de collegio, vel vniuerſitate*
cauſam dicens, & tantum conſtituitur ad iudicia.
4 *Differentia inter actorem & procuratorem, quæ ſit?*
5 *Oeconomus eſt, cui eccleſia gubernanda mandatur.*
Præpoſitus & œconomus idem ſonant.
6 *Caſtaldus eſt, qui curam rerum exteriorum habet, qui alias dici*
tur maior dominus.
Tutor datur pupillo. curator autem adulto, furioſo, & ſimilib.
7 *Adminiſtrator quilibet ſecundum can.vocatur procurator.*
Vis in nominibus non eſt, ſecundum canones.

a SATIS utiliter[a] de exceptio. quæ ſuo nomi
ne agente uel accuſantes repellunt, oſtendi
mus: nunc ergo de eis, quæ alieno nomine
agentes, uel defendentes impediunt, uidea-
mus. Et quidem nomine alieno interueniunt in iudi-
cio, Procurator, Actor, Coniuncta perſona, Defenſor,
Excuſator, Syndicus, Oeconomus, Orphanotrophus,
Vicedominus, Vicecomes, Caſtaldus, Curator, Tutor.
1 De quibus ſingulis videamus. † Procurator eſt, qui alie
na negocia mandato domini adminiſtrat. ff.de procu.l.
1.5.q.3.quia epiſcopus. Quis autem ſit nũcius, dicam. ĩ.
ti.proxim.§.vt autem.ver.& nota quòd largè. Negocio
rum autem geſtor eſt, qui ſine mandato gerit. Inſti. de
oblig.quæ ex quaſi contractu.§.1. Quæ autem ſint con
iunctæ perſonæ, dicam infra tit.2. Defenſor autem, eſt,
qui abſque mandato ſe alicuius defenſioni offert ff.de
procura.minor.25.ann.Inſtit.de ſatiſda.§.ab eis. † Secũ
dum canones etiã exorciſta dicitur defenſor: ut 75. di.
in ſingularis, &c. monachus. Cuius officiũ eſt, obſeſſa
corpora à dęmonib.defendere: vt 23.diſt. exorciſta de
con-

ADDITIO.

a Satis vtiliter. *l.1.ibi eſt ſic textus.dixerunt Azo & Hoſtię. qđ*
hanc deſcriptionẽ multũ calũniantur Legiſtę, propter quod dicit
Azo, qđ ꝓcurator eſt, q aliena negocia mandato domini gratuito
gerẽda ſuſcepit. Hoſt.dicit gratuito adminiſtrat, vt intelligas: vi
de qđ ibi no.in.1.gl. Dicebat aũt Azo & Accur.in fi.glo. ſic ideo
dixiſſe

dixisse susceptì qui procurator tenetur, nō quia gerit, sed quia gerē
dū suscepit ff. mand. si remunerandi. §. 1. Et dixit gratuitò, quia si
cōueniret de mercede, esset locatio operarū, si nō cōuenit, licet po
stea dominus pp laborē promiserat, durat actio mandati. no. C. eo.
ti. licet Accu. & simon. Vincē. in l. 1. C. man. dicūt locationem ope
rarum esse in alias non facturo, Scias q Pet. de Bel. non vult fate
ri, q procurator omnino debeat esse gratuitus alleg. ff. de praescri.
verbis. l. naturalis. §. si. hoc posuit Cy. C. eo. tit. super rub. pro hoc
facit cōis obseruātia. Fit ergo gratuitum ab illicita conuentione,
& remuneratione publica. & sic loquitur lex, l. item. eo. tit. Adde
his vltimis verbis Bar. in d. l. 1. de procu. in fi.

consec. di. 5. omni die. Dr̄ etiam defensor rerum eccle
siasticarum procurator & defensor. ext. de re. ec. nō alie.
si quis presbyterorum, & ex hoc officio quādoque uo
catur castaldus, scilicet, in rebus ecclesiæ: quandoq; ad
uocatus, scilicet, in rebus episcopalibus. Quandoque iu
a dex: vt in ecclesia Bono [a]. Hoc probatur 5. q. 3. quia epi
scopi. & 1. q. saluator. 16. q. 1. de præsentium. in prin. C. de
epi. au. decernimus. Defensor enim & aduocatus pro
eodem sonant: vt ex. de elect. venerabilem. §. quod aūt.
facit ad prædicta. ext. de iure patron. preterea. Defensor
etiam dicitur Vicedominus: vt 89. di. diaconum. Itē de
fensor dicitur quādoque legatus, seu rector prouinciç
vel alicuius episcopatus: vt 28. di. quia sunt culpç. 2. q. 1.
in primis. 27. q. 1. si homo. in superscriptione. Excusā-
tor aūt est, qui sine mādato ad causam ad prçtendēdas
excusationes seu causas absentiæ, non ad causas causæ
mittitur: vt ext. de electio bonæ memoriæ, in §. nos igi
3 tur. † Syndicus autem constituitur tātum ad iudicia, &
b dicitur syndicus quasi singulorum [b] de collegio vel vni
uersitate causas dicens: vt ff. de mu. & ho. munerū. §. 2.
c defensores [c]. ff. quod cuiusq; vni. no. l. 1. circa fi. & § qui
bus. vbi de hoc, & l. item. §. 1. ex. de prob. licet. ex. de syn.
c. vnico. quæ autem sit differentia inter hunc actorem,
vide j. ver. actor. Sed & syndicus quandoq; vocat Apo
crisarius. vt in Auth. col. 1. quomodo op. epi. §. nō aliter.
& §. neque eum. 1. q. 7. conuenientibus. in prin. extr. de
cle. significasti, & quandoque etiam Apocrisarius po-
nitur pro çconomo: vt in Auth. eo. tit. §. reuerendissimi.
Item & syndicus defensor vocatur: vt in præ. §. defenso
res, & ordinatur sine consensu & tractatu episcopi: &
etiam in ciuilibus causis & secularibus, & est personale
munus: vt in præ. l. de mu. & ho. & sic dat inuitus, quod
non est in proc. vt ff. de pro. filius. §. inuitus: Actor autē
constituitur etiam ab vniuersitate, & ad vnam causam
vt ff. quod cuiusque vni. item eorum. Sçpe tamen vnū
pro altero ponitur: vt ibi ext. de procur. petitio. ff. quod
cuiusque vni. no. l. 1. in fi. Actor etiam quandoq; ab vno
constituitur. Institu. de cu. in fi. In hoc tamen differūt.
nam actor ad lites præsentes tantum, & cū decreto cō-
stituitur, vt ibi quia decretum non extenditur ad futu-
d ra, sed ad præsentia tantum [d]. Syndicus vero ad præsen
tes & ad futuras, & sine decreto. vt in prç. l. item eorum
§. si decuriones. de hoc no. in ea. l. §. actor. quandoque
vero actor ponitur pro procu. vt 54. dist. ex antiquis. &
4 duobus se. Item † actor datur inuitus: & sic differt a pro-
cu. Item procu. non fit ab vniuersitate, quæ non est do
mina. Item actor ante litem datur: procurator uero an
te & post. Item actori municipium fit cōstitutio uel sti
pulatio in personam municipij: procuratori vero in per
5 sonam eius. ff. de consti. pe. cū qui. §. lu. † Oeconomus
autem est cui res ecclesiæ gubernanda mādatur, ut C.
de sacros. eccl. l. iubemus. in prin. & C. de epis. & cle. om
nes qui. §. hoc nihilominus. 89. di. qa in quibusdam. ex.
de of. or. cum nos. ext. de in. c. Imperatorum, & interue
nit tam in iudicibus, quàm in contractibus & eligitur
cum tractatu episc. ut C. de epi. & cle. l. iubemus. & in p
dec. Imperatorum. Oeconomus quandoque dicitur ui
cedominus. vt 89. di. uolumus. & c. se. 1. q. 3. saluator. Pro
prie tamen çconomus in rebus canonicorum, uicedo-
e minus in episcopalibus, ext. de simo. consulere [e]. Item
præpositus & œconomus, idem sonant: vt in præ. c. sal-
uator. Orphanotrophus autē quis sit, habes, C. de epis.
& cle. orphanotrophos. De vicedomino iam præmis-
sum est: & dicā inf. de uiced. De vicecomite dicetur in
6 fra in titu. de vicecomite. † Castaldus est, qui curam ha
bet exteriorum rerum, qui & alias dicitur maior domi
nus s̄m lo. vt in præ. c. saluator. Tutor autem datur pu-
pillo, vt Instit. de tute. §. est autem. Curator vero datur
adulto & furioso, & similibus, Instit. eo. tit. & Inst. de de
cur. in prin. & §. furiosi, & §. seq. de hac materia, C. de pro
cur. neque tutores, & Instit. de cu. in fi. & ff. quod cuius-
que vniuer. no. l. 1. in fi. vnde versus: Est procurator cu-
ratoris, syndicus actor, Priuati minimi plebis episcopi:
7 Oeconomus datur ecclesiç, tutorque pupillo. † Verun
tamen secundum canones non est vis in omnibus: sed
omnis administrator ritè uocatur procurator. ut 1. quç
stio. 3. saluator, ut in prç. c. pentio. & eod. tit. quia, extra
de iura. cal. cum causam, Insti. per quas perso. no. acqu.
§. si. & quçre hic ut not. infra, in ti. de actio. uer. sed pone.

ADDITIONES.

a Bono. *Hodie cessat hoc nomen, quia in ea pupillasse patet per in*
strumenta multa illius temporis & per gl. Io. in c. saluator.
b Singulorum. *Sic dixit Accur. in §. quib. statim alleg. & Goff.*
in Sum. Guil. de Suz. hoc dictum reprehēdit in præd. §. quib. per l.
2. illo eo. tit. & l. sicut, §. 1. patet, q causam vniuersitatis non est
singulorum. Sed bonus fuit intellectus, in quātum singuli partici
pant, hoc dicit, quod dicit quasi singulorū, vel simul causā dicens.
c Defensores. *Sequitur quos Grçci syndicos vocāt, qui ad certā*
cām agendā, uel defendendam constituuntur, eliguntur, & c. sub
dit q est munus personale, hoc dixi quia diuersas diffinitiones in-
uenio ab antiquis datas de syndico adhuc nullū inueni qui posue-
rit illud tantū ad iudicia, quod ponit autor. Dam. n. & Tan. & Io.
de Deo ubi sup. dicunt syndicum constitui ad agendum, uel defen
dendum causas uniuersitatis. Ber. in summa dixit, syndicum esse
vt dixit tex. in apparatu, diffiniendo syndicum vtitur uerbo legis
prædicta, dicens singulariter certam cām, vt dic. l. prædicta. sed sta-
tim subdit, & generaliter ad oēs causas, & c. ideo in c. si qs erga,
2. q. 7. quod Ber. dixit disiunctim, dicit coniunctim, dicens syndicū
per vniuersitatem constitui ad vnam & plures causas, in c. qm̄.
16. q. 7. dicit eum constitui ad vniuersitatē causarū. Host. in sum.
§. si quis syndicus, dicit syndicū constitui ad causas vniuersitatis
agendas & defendendas prçsentes & futuras, Azo. videre non
potuit, quia in summa remittit ad apparatum suum in l. 1. ff. quod
cuiusq; vni. quem non uidi reseruari, Goff. qui plus amicatur au-
thori, dicens, q syndicus est procu. vni. ad iudicia constitutus, non
tamen dicit iudicia tantū, sicut author, & illud est contrariū cōi
obseruantiæ, qui hēt per vni. ecc. & sec. constituit syndicū ad ext.
iudicialia, contractus quoslibet p uniuer. faciendos vend. emptio
nū, locationū, conductionum, obligationū in mutuo contrahendo,
& his similib. & dec. licet unica hoc tit. plus abhorreat religiosos
prosequi lites, tex. tamen dicit & repetit generaliter de negocijs.
d Tantum. *Sic dixerat Io. 2. q. 7. si quis ergo alle. l. 1. ff. de vsu. ad*
quam respondendum est, ut scripsi de procu. auditis super vlt. gl.
unde in formis quas ponit infra de actore uniuer. patebit huius di
cti contrarium in ver. porrò & in fi. & vide quod ibi dicam, sup
uer. actor ergo. Ad l. item eorum, § sed si ita, ff. quod cuiusq; uni.
respondendum, ut ibi not.
e Consulere. *Non probat ad quod inducitur. Scire debes, q uariç*
deriuationes datur istius nominis. Vna est, q dicitur ab œcos Græ
cè, qd Latinè dispensator, & comes, quod est pauper, sō œconom⁹,
pauperum dispensator, sed hoc non congruit ei, q dictū est sup. &
quod dicetur infra de œconomo. Hu. dicit q œconomus dicitur ab
ico, quod est imago, uel signum, & noma, quod lex, uel regula, qa
ad eius signum, uel regulam tota familia dispensatur, unde œco-
noīa idē quòd dispensatio, unde extat liber, qui dicitur œconomic⁹
Xenophōtis, q dispositionē dom⁹ & familiæ docet. Alij describūt
œconom⁹ ab echo, qd est sonus, quia ad eius sonū familia ordinat.

Bald. De Personis, quæ alieno nomine in iu-
dicio interueniunt.

QVOT modis dicitur defensor. In constitutione

a: totis

actoris requiritur decretū, sed in constitutionib. syndici non. ver. actor. G. & ideo syndicus constituitur ad lites et futuras, actor. nō. G. quia decretū super futuris, quæ incerta sunt, & nondū originē hñt, nō potest interponi gl. vide ĵ. tit. 1. § procurator constitutus. Oeconomus propriè est in rebus canonicorū, vicedomin' in episcopalib. ver. oecon. G. vide l. fundus. §. si tutor. ff. pro emp. gl. 1. Omnis administrator large dr̄ procurator. 1. q. 3. saluator. ff. fa. erc. l. si pignori in fi. Syndicus dr̄, quia dicit cām singulorū collectiuè, non distributiuè. nam nō possunt administratores ciuitatū obligare singulares psonas. ff. cōmunia præ. l. vend. §. 1. nisi sub nomine collectiuo, & ueluti. Ille, qui per se non pōt consentire, vt ciuitas non pōt facere procuratorē ad iudicia: secus in collegio vel corpore, vbi singuli hñt immediatū consensū p se ipsos. ff. de procu. l. filius §. veterani. Non est vis facienda in nomine, sed in aptitudine constituentis, & licentia iuris. ff. de cond. & dem. l. patris. §. conditionum.

a De Procuratore a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Sciendum est, quod Azo multum plene & Tan' Breuiter sic prosequebatur hac membra, quis dicatur procurator. Secundo, qualiter instituatur. Tertio, qs instituat. Quarto, quis instituatur. Quinto, in qua re. Sexto, qualiter suum officium explicetur. Septimo qualiter finiatur. Goff. post Vin. addit. qua & quando ab ipso cautio exigatur Host. per alia verba quærit, ad quid teneatur, & quis sit effectus. Vides quod autor omittit primum, de quo dixerat supra tit. proxi in princip. De quarto, autem & 5. facit primum mēbrum de tertio facit secundum, de secundo tertium. Formam autē hanc habuit ab Vber. de Bona sui operis 4. rub. Et est etiam commendabilis. & ipse Vber. & Albe. Ga. sua 1. & 3. rub. multum inuerunt authorem, faciendo etiam specialem rub. de procu. in rem suam. Bag. arotus in 2. char. ver. restat igitur parum ponit, scilicet vsq; ad uer. quod ergo. Roff. vlt. rub. generalem, de qua dixi sup. prox. duas rub. posuit, quæ hunc tit. respiciunt, vt ibi dixi, quibus satis profuit authori. Vbe. de Bon. suo more tractat de his in char. 10. ver. si accedit ad agendum. Io. de Deo Caui. 3. rub. de procurator. qui vult agere in libel. iudic. l. 4. rub. quid sit procura. cum 7. sequē. Aegid. sua rub 9. cum quatuor seq. authori proficit. Gu. Angli. sub rub. de procurator. posuit plures rubricellas & diuersas formas. & 32. quæstiones, quæ occupant multas chartas vsq; ad tit. de defenso. is etiam, quem super proœmio vocaui Gallum, in vl. charta posuit duas formas, & parum instruit. Dubitatum uidi si Azo dicens se procuratorem Titij agit uel contrahit, nan adiecto quod id facit nomine ipsius Titij, an si sufficiat? Et ad negatiuam facit ff. de iur. fisci. l. de eo. cum siu. l. præced. & ff. si quis cau. l. penult. iu prin. iu contrarium fuit obtentum per l. ff. qui satisda cog. sciendum. §. tutores. & quod ibi not. & per l. cum post. §. 1. ff. de admi. tuto. ibi ponderatus, quod expressum fuit verbum, curator, licet non dixerit curatorio nomine in l. de eo. non dixit delator se mandatarium. l. penul. in prin. loquitur allegando, ut ibi no. Adde Barto ia l. qui aliena. §. non is, qui. ff. de acqui. pos. & pan. de Cast. ibi, qui alleg. pro hoc casum in l. si ita qui. §. Seia. ff. de uer. obli. & iu l. res ex mandato ff. de acqui. re. do.*

INTER eas personas, quæ alieno nomine agunt vel defendūt procurator frequentius interuenit, ideoq; decens est, vt de eo primitus, cauillationibus repelli valeat, differam' argument. extra vt lite non contest. quoniam frequenter. in primò verbo. 19. d. in canonicis. ff. de leg. nā ad ea. Et scias, qđ qñque constituitur procurator simpliciter in rē, seu in cām alienam. Quandoque in rē suā, ff. e. pro curatore. ff. de iureiuran. iusiurandum. 1. in fin. Si in aliena re Quandoque opponitur contra eum ratione sui & causæ. Quandoque ratione constituentis. Et quandoque ratione formæ constitutionis: de quibus per ordinem est dicendum. Deinde formas supponemus. Vltimo vero de procuratore in rem suam constituto, annectemus.

SVMMARIVM.

Quando opponatur contra procuratorem ratione sui, & causæ.

1 *Mulier non potest officium procuratoris exercere.*
2 *Articuli 37. iu quibus deterior est conditio fœminarum, quam masculorum.*
3 *Casus in quibus fœmina melioris sunt conditionis, quam viri.*
Conditio masculi & mulieris quandoque similis.
4 *Procurator mandatum habens generale tantum, non sufficit in agendo in causa, in qua requiritur mandatum speciale.*
Casus, in quibus requiritur mandatum speciale.
5 *Mandatum speciale requiritur ad hoc vt petatur absolutio ab excommunicatione.*
6 *Impetrans pro alio dispensationem natalium, dicitur secundum stilum cancellariæ Romanæ ecclesiæ habere mandatum speciale ad iurandum, vt audiatur.*
7 *Litera procurationis & de rato, idem sunt.*
8 *Procurator constitutus ad causam appellationis, & aliquid confitens iu præiudicium domini factum fuisse in causa principali, non præiudicat domino.*
9 *Procurator non interuenit in agendo vel defendendo in causa criminali publica, vel priuata.*
10 *Regula, quòd procurator uon interueniat in causa criminali fallit in multis casibus.*
11 *Vniuersitas ciuitatis, vel ecclesia si criminaliter accusetur, potest syndicum constituere.*
12 *Media causa criminalis, an possit per procuratorem exerceri?*
Quod iuris est in toto, idem est in parte.
13 *Relegatio & damnatio in opus publicum est quid temporale.*
Priuatus beneficio ad tempus dicitur statu minui.
14 *Procuratori an requiratur mandatū speciale in causa ad sedem Apostolicam deuoluta, vel coram alio superiore agitata.*
15 *Mandatum ad proponendum crimina, an contineat ad probandum?*
Constitutus ad causam probandam, admittitur etiam ad probandam.
16 *Procurator repulsus ratione mandati de accusando non habiti, si postea in eadem causa mandatum obtineat, an admittatur?*
17 *Terminus illius constitutionis, Statuimus, per se, vel per procuratorē, tantū valet, quantū valet terminus ad proponēdas exceptiones pfixus, post q̃ non admittitur quis sine sacramento.*
18 *Procurator non dans articulos causæ in termino præfixo ad dandum, non admittitur.*
19 *Terminus si non fuerit specialiter assignatus ad exhibendū procuratorium, sed ad exhibendum mandatum, ad causam non præiudicat.*
20 *Opponitur contra procuratorem, quod est causa status, in qua non potest interuenire procurator.*
21 *Miles non debet esse procurator.*
22 *Fidem facere iudici, & probare causam, & est quodam iudiciū.*
23 *Procurator ad litem non potest procuratorem loco suo constituere.*
24 *Procurator intercedens post litem cōtestatam potest alium substituere.*
25 *Constitutio procuratoris est quoddam negotium, & potius est facti quam iuris, & per alium explicari potest.*
26 *Substitutus a procuratore ante litis cōte. an satisdabit dominum rem ratam habiturum, an procuratorem.*
27 *Defensor, qui cauit de iudicato soluendo, an possit ante litis contestationem procuratorem constituere.*
28 *Procurator est dominus litis, & ideo potest lite cōte. substituere.*
Defensor post satisdationem est dominus litis.
29 *Excipitur contra procuratorem, quod non habet mandatum ad defendendum, licet habeat ad agendum.*
30 *Obligatus ad defendendum an stare debeat perpetuò.*
31 *Mandatum generale super omnib. causis, ualet ad agendum &*

defen

defendendum, licet non exprimatur.

32 Excedens fines mandati & faciens aliud, quam sit ei commissum, potest repelli.

33 Episcopus, sacerdos, uel in sacris ordinibus constitutus non põt in procuratorẽ assumi, nisi pro ecclesia vel miserabili psona.

34 Procurator secularis non debet recipi in causa spirituali, excepta matrimoniali.

Abbas depositus non potest esse procurator.

35 Constitui debet procurator, qui causam cognoscat, & qui in lite interrogatus facile respondeat.

46 Procuratore occultante mandatum in principio litis condemnatur dominus, secus si agere cœpit, & factus dominus litis contumax sit.

37 Reuocatio procuratoris debet peruenire ad aduersarium, uel iudicem, aliter valent cum eo facta.

38 Procurator generalis constitutus ad negocia, an constitutus uideatur etiam ad causas.

Inhabilis ad sua negocia peragenda, per cõsequens & ad aliena.

1. §. Ratione igitur sui & causæ opponitur cõtra procuratorem, q̃ est excõicatus, ex. de proba. post cessionem, de off. dele. prudentia.
a §. 6. de iud. intelleximus. Sed si sit occultus credo a, q̃
processus habitus cum eo tenet, ext. de excep. pia. lib. 6.
3. q. 7. infamis, §. tria, in prin. & no. infra de aduo. §. 1. in
b prin. Licet quidam contra: b vbi ergo procurator tp̃e
constitutionis est excõicatus, non valet constitutio, vt
prædi. cap. post cessionem. Quid si post absolutionem
perduret dñs in eadem voluntate? Videtur q̃ valet pro
curatio. vt ff. de off. procon. obseruare. quod nõ credo,
c vt in præd. c. post cessionem c. De hoc dic vt ext. de pro
cu. c. fi. Sed nunquid procurator excõicatus, qui causã
principalem duxit: poterit causam appellationis exer-
d cere? Papa not. q̃ sic, extra de except. significauerunt. d
1 Item † quod est mulier, quæ non potest hoc officium e
e exercere, ff. de procu. neq; fœmina, ff. ad Velleia. l. 2. C. e.
quia, & l. alienam, ff. de reg. iur. l. 2. & 3. q. 7. d. §. tria, arg.
contra, ext. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta, prope fi.
Sed illud ibi voluit Papa, q cuncta potest, 3. q. 6. hoc qđ
pe, de conces. pręb. proposuit, C. de crim. sacri. l. 1. vel illud ratione administrationis fuit, quam vt abbatissa gerebat. In casib. iñ mulier procuratrix admittit̃. Primus, sit in rem suam constituta, C. de procura. buia te. Secũdus, pro parẽtib. morbo, aut ætate agere impeditis: nec alios procuratores inuenientib. ff. eo. fœminas. Tertius, qñ filiorum tutelam gerit: vt C. quando mulier tu. off. fu. po. l. fin. & Auth. ibi posita, ext. de appellat. ex parte, extra qui fil. sint legi. ex tenore. Quartus cum agitur p̃ libertate filij, vel patris, vel fratris, vel uiri, uel alteri⁹ de consanguinitate, ff. de libera. causa. l. 1. Quintus in causa filij per sententiam condemnati: quia appellat p̃ eo, & causam prosequitur, ff. de appel. reci. uel non, l. 1. §. fi. quæ est 2. q. 6. non solent. Idem forte pro quolibet con
sanguineo, argum. extra de regu. cum scimus, in parte
f decisa f. † Regulariter autem in multis articulis dete-
2 rior est conditio fœminarum, quam masculorum, ff.
g de sta. ho. in multis g. Primus articulus est in iurisdictio
ne, quia non potest esse iudex, ff. de iud. cum prætor. §.
non autem, 1. q. 7. d. §. tria, 33. q. 5. mulierem, arg. cõtra,
h 15. q. 4. c. 1. h ff. de reg. iur. l. 2. Secũdus, in arbitro, quia nõ
potest esse arbiter, C. de arbit. l. fin. contra, extra eod. tit.
i dilecti i. Tertius, in postulatione, ff. de postu. l. 1. §. sexũ,
& in præd. § tria, ff. de reg. iur. l. 2. Quartus, in adoptione, Instit. de adop. §. fœminæ, C. eod. mulierem. Quintus, in intercessione, ff. ad Velleia. l. 1. ff. de reg. iur. l. 2. argu.
K contra, extra de iureiurand. ex rescripto. k & in prædic. capit. & mulierem. ibi, fidem dare, &c. Sextus in testamentaria testificatione. Instit. de testamen. §. testes, & infra de teste, §. 1. uersicu. item quod est mulier. Septimus in criminali testificatione secundum canon. ut extra de verbo. significat. forus, in fi. 33. quæstio 5. mulier, & prædi. versicu. item quod est mulier. sm̃ lectu. vt 15. q. 3. ex eo. Octauus, in tabellionis depositione. ff. de fid. instrum. l. fin. Nonus in procuratione, vt prędixi. X. in tutelæ seu curæ susceptione: ff. de tut. l. fi. C. qñ mulier tu. off. fun. põt. l. 1. XI. in publica accusatione. ff. de his, qui accus. non pos. de crimine. quæ est 15. q. 3. quod dic, vt supra in tit. de accusatore. vers. item quod est mulier. Xij. in delatione in fiscum. ff. de iure fisc. deferre. in princip. Xiij. in populari actione ff. đ popu. actio. l. mulieri. Xiiij. in paterna potestate, quam non habet. insti. de adop. §. fœminę. & de hæ. qualita. & diffe. §. cæteri. Xv. in magistratus susceptione. ff. de regul. iu. l. 2. Xvi. in facienda filio pupil. substitut. ff. de vulgar. & pupilla. substitutio. l. 2. in prin. Xvij. in tutoris datione pater potest dare, tutorem filio instituto, & etiam exhæredato: ipse vero tantum instituto. ff. de tuto. pater. Xviii. in filij successione: nam mater, quæ succedit filio ab intestato in rebus paternis quoad vsumfructum, perdit illum, si ad secundas nupt. conuolet: quod non euenit in patre. in Auth. de non eligend. secun. nuben. colla. 1. & in Authen. de nup. §. hinc nos colum. 3. Xix. iniuriarum persecutione quia vir prosequi potest iniuriam illatam vxori: nõ ecõtra. ff. de iniur. l. 1. in fin. & l. 2. Institu. eodem ti. §. patitur. Sed quid si illustris conuenitur iniuriarum? Respondebit, quod conceditur filio illustri, non filię. C. eodem l. 2. Institu. eo. §. pen. Xx. in pœnę paternæ executione: nam omnia bona patris curialis condemnati ad filios pertinent: ad filias autem tantum medietas C. de bon. pręscriptio. l. fin. Xxi. in adulterii accusatione. C. de adulter. l. 1. & 32. q. 1. apud misericordem. §. hoc in mulieribus. dic ut ibi. secus uidetur sm̃ canones, sm̃ quos uxor etiam accusat uirum: quia non ad imparia iudicantur. extra ut lite non contestata. c. 1. 32. q. 1. si quis. in fi. & quęstio. 6. per totum. extra de adult. capit. penultim. & fi. de diuor. significasti. & cap. sequenti. Xxij. de denunciatione: & honoris assumptione. ff. de sena. fœminę. extra de foro competen. ex parte in princip. & in fin. in Authen de consul. §. si uero. in 3. colum. & colum. 4. C. lib. 10. de incol. l. fin. Xxiij. in lugendi solennitate. ff. de his, qui notan. infam. uxores. D. ex quib. cau. infam. irrog. Decret. Xxiiij. quia uiri nomine mulier continetur, non econtra. ff. de lega. 2. si ita scriptum. ex. de iureiu. Quintaualis. Xxv. in moriẽdi præsumptione: quia prius mori p̃sumitur, quam homo. ff. de reb. dub. si inter uirũ. & l. q duos.

ADDITIONES.

a Credo *Idem Hostiensis in summa huius ti. §. quis dari ver. is uero & uide quod scripsi eo. tit. c. fi. super 1. gl.*

b Quidam contra. *Joa. Mo. quoad aliũ impetrationis, vt scripsi de rescri. s a. super gl. quid sit. Adde Abb. in c. fi. ext. eo. qui alleg. Inno. in c. cum dilectus. de consue. vbi dicit, q̃ in his, qui agunt iure priuato, non additur, an occultum vel publicum sit.*

c Post cessionem. *Ibi de hoc plenius scripsi post glo. uersic. citra secundum.*

d De excep. significauerunt. *Et ibi scripsi in gloss. no. quod capitulo.*

e Hoc officium. *Procurationis ad iudicia, vel negocia potest. ff. de ne. ge. l. 3. §. 1.*

f In parte decisa. *Ibi non dicebatur expresse de muliere, sed dicebatur quod consanguinei illius filij militis pro ipso erant ĩ causa et appellauerunt. Adde vt per. Legistas in l. alienam. C. de procur.*

g In multis. *Aliquos ex his casi. enumerat ibi. gl. quos posuit Nepos de Monte alba. in. contra. procu. &c.*

h c. 1. *Ibi soluitur in textu. & gl.*

i Dilecti. *Dic vt ibi.*

K Ex rescripto. *Ibi soluitur in gl. sed quare. & sequens casus debebat precedere contrarium quia facit pro. Adde versi. 1. quod cõtrarium tenet glo. in l. fœminę. C. de secun. nup. & Bald. ibi Old. conc. 33. Roma. con. 189. quod etiam habeat locum in parte prædicti pœna.*

duos.§.fi.l.cum pub.Xxvi.in filiorũ honoratione:nã filius patrẽ nõ matrẽ ſequitur,quoad honores.ff. de ſta. ho.cum legitimæ.ff.de ſen.liberos.arg.cõtra,ex .de ſer. non ordi.c.fi.Sed illud quoad ſtatutũ.arg.ẽt contra,56. diſt.nunq̃,ſed illud quoad virtutes animi.Xxvij.in ſucceſſione:nã ſi quis deceſſerit matre ſuperſtite,&ſororibus:tunc mater habet medietatẽ.C.ad ſe cõſu.Tertul. ſi qs,vel qua.Nepotes quoq; ex filia præmortua ſuccedũt auo cũ diminutione tertiæ patris eius quod mater eorũ eſſet habitura,ſi uiueret,ex bonis eorũ. C. de ſuis & legit.hæred.ſi defunctus.in priñ.Xxviij in clauiũ poteſtate:qa non p̃t ſoluere vel ligare.ex de pen.& re.noua.de ſenten.excõ.de monialib·arg. cõtra, de maio. &
a obed.dilecta.a Xxix.in doctrina & prędicatione.33.q.5. mulierẽ.23.diſt.mulier de conſe.diſt.4.mulier. Xxx. in ſacrorum contrectatione.23.diſt.ſacratas.Xxxj.in ſacri ordinis ſuſceptione:vt in p̄.c.noua.& 27.q. 1. diaconiſſam.arg.contra.C.de epiſc.& cle.nulla niſi.& Auth.ibi
b poſita [b].Xxxij.in capitis velatione.33.q.5.mulier debet. & c.ſeq.& c.hæc imago.Xxxiij.in ſubiectione: quia debet eſſe viro ſubiecta,nõ cõtra.ea. quæſtio. Adam per Euam.& c.hæc imago.& c.ſeq.Xxxiiij.in comæ relaxatione.30.di.c.2.Xxxv.in ſexus complexione.ext. de priuil.ex parte.C.ad Velleia.ſi ſine.& l.ſi mulier.27.queſt. 1.de uiduis.in fi.33.quæſt.7.quod ꝓpoſuiſti.§.ſed illud. Xxxvi.in ſacrarii ingreſſu,dum diuina celebrãt, altaris appropinquatione.ex.de cohab.cleri.& mulierũ·c.1.de cõſe.diſt.1.in ſancta.23.diſti.ſacratas.Xxxuii. in officio
3 argentarię exercẽdo:vt ff.de edend.l.pen.†Ecõtra quoque in multis caſib.ſunt fæminæ melioris cõditionis,q̃ viri.Primus,in veniæ ætatis impetratione.C.de his, qui
c ve. æta. impe. l.omnes [c].Secundus, in primo naſcendi
d præſumptione.ff.de reb.dub.l.ſi fuerit.in fi. d. Tertius, in rei cũ fiſco communis diuiſione, quia tunc dat̃ ſibi optio.C.lib.10.de his,qui ſe deſer.l.vnica.Quartus,in filiorũ cõditione,qui ſequuntur matris,nõ patris conditionem.ff.de adop l.lex naturæ.ext.de ſer.nõ or.c.fi. cõtra.32.q.1.liberi dicti ſunt.ſed illud ſecundum legem
e Lombardum,quæ per Romanam abrogatur [e]. Sed & natus ex inquilina & decurione ſequit̃ cõdi.matris, & nõ patris.C.de decur.l.nati.Quintus,in operarũ remiſſione:nã ſi patronus conſentit,ut liberta nubat videtur operas remiſiſſe:ſecus in patrona & filia & nepte patroni.ff.de ope.li.ſi cũ patroni.Sextus,in cõmodati repetitione.nã ſi filioſfa.commodatum fuerit,ngi pote-
f rit de peculio [f],& cũ eo [g] directè:ſi uero filiæfa de pecu
g lio tãtũ.ff.cõmod.ſed mihi videt̃.§.ſi filioſfa.& §.ſe.Septimus,in bonorũ condemnati de crimine læſæ ma-
h ieſt.ſucceſſione.C.ad l.Iul.ma.quiſquis. [h] Octauus, in bonorum poſ.contra tab.delanone,quæ non datur cõ
i tra teſtamenta earum [i].ff.de bo.poſſ.contra tab.illud.§. ad teſtamenta.Nonus,in detentione:quia neque in ciuili cauſa includitur,ſeu incarcerat̃.C.de cu. re Auth.
K hodie.contra,eo.ti.quoniã [k].&C.de off.diue.iu.l.2.Decimus,in ſolutione ab excõicatione:quia non mittuntur ad ſedẽ apoſtolicã.ext.de ſent.excõ. mulieres.&c.cognoſcit̃.Xi.in creditorũ p̄latione:vt C.qui po. in pi. hab. aſſiduis.ext.de pig.ex literis.Porro quandoque eſt ſimilis conditio mulieris,& maſculi : quia non ad imparia iudicant̃:vt prędixi.Primò,in ſucceſſione : nam mater & filius viriliter diuidunt duas vncias,quas filius ex patris concubinatu habuit teſtamento,in Auth. de trien. & ſe.§.conſideremus.col.3.C.de natu.li.Auth.licet patri.Secundo,qa reſciſſo teſtamento patris legata ſoluẽtur liberis, & parentibus ſine differentia ſexus.ff. de le. præſtan.l.1.Tertio, quia omnes fugitiui ſine diſtinctione ſexus ad loca,vnde fugiunt,redire coguntur. C. libr. 10.de agri.& cenſi.omnes omnino.Quarto, in inſtitutione,quare pari modo hæredes inſtituuntur.Inſtit. de exhæ.li.§.noſtra cõſtitutio.Quinto,in ſucceſſione:quare mater viriliter uocatur cum fratribus tantum,vel ſororibus, tñ,vel cum permiſtis,C.ad ſenat.cõſul. Tert° Auth.& cum ſol.ſed & filii & filiæ ſine ſextus differentia ſuccedunt defuncto.C.de ſuis & leg.hę.Auth.ĩ ſucceſſione.Sextò,qm̃ iuris ignorantia non prodeſt mulieribus in curſu anni,uel centũ dierum, qui dantur ad conoſcendam bon. poſſ. C. qui admi.ad bo.poſſ. iuris ignorantia. ff.de iur.& fac.ig.l.1.in prin.Septimo, ĩ matrimonii ſolutione,quare no ad imparia iudicantur: ut in concor.quæ ſunt ſuprà ver.21.ibi:ſecus,&c. Octauò, in pacto de lucranda dote,& donatione ꝓpter nuptias, & ẽt in præſta.& conſt.eorũ ſeruãda eſt ęqualitas,C.de pac.conuen.tã ſup dote,q̃ ſuper aliis,&c. Auth æqualitas,& l.ex morte.& l.ſeq. Nonò quare bonorũ poſſeſſio maſculorũ & ſœminarũ cõiter defertur:& maſculi & fæminæ cõiter capiunt,ff.unde leg.l.1.§.1. Decimò, qm̃ caſtitas æquè requiritur in uiro ac fæmina.32.q.6. c.1.& 2.& p totũ. Xj.qm̃ ius ſepeliendi ſe & alios tranſit in hæredes cuiuſcunque ſextus,ff.de religi. & ſumpti.fu.l.uel quod pater.in princ.Xii.in collatione. C. de col. Auth.quæ tertiæ] Xiij.Quoniã ad communicandũ & orandum uiri & mulieres intrãt ſancta ſanctorum, clericus nõ pſallentibus:ſic intelligitur ext.de ui.& ho. cleri.ca.1.Hoc exempli gratia ſufficiat notauiſſe. quæri
1 te quos agitat labor,& plures numerate. [l] Nũc ergo ad præinceptam materiam redeamus. Item opponitur contra procu.quòd nõ habet literas de rato : quamuis habet procuratorias literas,ext.de relig.do.c.penul.extra de tranſla.contingit.de offic.deleg.coram.C.de procu.l. Sed hoc mihi non placet · alterum enim ſufficit, imò præmiſſa duo idem ſignificant: & iunge quod eſt infrà uer.prope fin.ibi : in præmiſ. Anth. &c. Item qđ eſt maritus,qui non admittitur pro uxore : niſi ad hoc quod literæ procurationis continent:ut C. de procura. maritus.in fin.quod aliàs non poſſet:ut infrà uer. pro-
4 xi.† Itẽ opponitur,quòd licẽt habeat generale mandatum

ADDITIONES.

a Dilecta. *Sol. ibi in glo.*
b Ibi poſita. *De hoc uide quod plenè dixi de pen. & re noua, inf. ſuper gl.2.*
c l.omnes. *Impetrat enim mulier finito anno 18. uir. finito 20. Item probat per procuratorem,quod non facit maſculus. Item probat ſolum numero annorum,quod maſculo non ſufficit.*
d In fin. *Ponit caſum,quando legata eſt ancillæ libertas,ſi maſculum peperit,ſi parit maſculum, & fæminam, & neſcitur uter prius,præſumitur filius primo natus, & ſic mater erit libera,& filia ingenua. Adde, quod ſic præſumitur fauore libertatis, quia pro libertate in dubio iudicandum eſt. Ita intelligit ibi Bart. ut ſi teſtator dixerit,ſi fæminam pariat,libera ſit & naſcuntur naſcatur,& fæmina,illa præſumetur prius nata fauore libertatis.*
e Abbrogatur. *De hoc de ſer.non ordi.c.fi.in 1.gl.*
f De peculio. *Supple,contra patrem.*
g Cum eo. *Scilicet filio commodati, quod intelligas ut ibi no.*
h Quiſquis. *Quo ad bona condemnati non eſt differentia inter mares, & fæminas, quia in nihilum ſuccedunt,ſed quo ad bona materna, quia mares in nihilo fæmina quotcunque ſint ſuccedunt in Falcidia,ut ibi uer.ad filias,qui deciſus fuit 6.q.1.ſi quis, in quo dicitur, quod pro fragilitate ſexus minus præſumitur audere: Adde de hoc ut latè per Bar.in l.fi.§.ope.ff. de fur.*
i Earum. *Qui ſuos hæredes nõ habent,ita ſtat textus, id eſt,quia non habent filios in poteſtate,uel ſaltem tales,ut ibi not.*
K Quoniam. *Illud de iure ueteri,ſequentia concordant.*
l Numerate. *Excuſatur autor de nouo iure,quòd non uidit. Prætermitto igitur,quod decretum,identitatibus,de elec.lib.6.Facit ad omnes tres partes ad primam de ætate,quæ maior requiritur in abbatiſſa,quam in abbate. De ſecunda, & tertia facilè uidebis per ea,quæ ibi colliges per gloſſa penultima, ſpecialiter ad primam partem duos caſus dant dec.de ſta.re. capit.uno,libro 6. & cle.eo.titulo,attendentes,in fi.per quas patet, quod includuntur profeſſæ,quod de morib non habemus.Reuocantur etiam priuilegia profeſſarum,& non marium. Ad ſecũdam partẽ additur decre.*

cre. mulieres, de iud. lib. 6. & adduci potest decre. ea. quæ in fi. de sta. re. Ad tertiã inducitur de iur. ca. c. 1. §. præterea, 20. q. vlt. virgines, cũ c. seq. de Bap. & eius effectu, maiores, ver. sicut enim. Item habet immunitatem capituli, si quis suadente monialis, ut monachus, de sent. excom. monialib. Ad idem in Auth. de monachis, §. 2. & pe. quomodo opor. epi. §. 4. Est casus dubitabilis, de quo dixi & remisi. de spon. imp. cap. vno, lib. 6. super verbo, parentes. Adde secundum Abb. Sic quòd abbatissa potest inuocare brachium seculare pro exercenda iurisdictione sibi competente: sicut alius iudex ecclesiasticus, per c. abbates, 18. q. 2.

tum: tamẽ talis est causa in qua exigitur speciale, quod
contingit in multis casib. Primus est in petendo pro a-
lio in integ. rest. ext. de in integ. rest. per tuas, c. coram,
& c. præcedenti, ff. de minor. l. illud, §. si talis, & l. Pom-
pon. §. fi. C. etiam per procur. causam resti. in integ. agi
posse. l. vnic. de hoc ꝭ. in tit. de in integ. rest. §. quis autẽ.
a ver. prælatus, & seq.[a] Secundus, in causa suspecti tuto-
ris, ff. de procu. non solum, §. fi. Tertius, vbi sunt duo, p-
cu. omnium rerum alicuius: tunc enim nõ potest vnus
ab alio sine mandato exigere speciali, ff. eo. qui duos, &
l. itaque. Quartus in interdicto de liberis exhi. & de du-
cendis, ff. eo. Pompon. in prin. Quintus, in transactione
vel pacto, ff. eo. mandato, ext. de transact. c. contingit, de
arbi. per tuas, ff. de pœnam & nocere, & l. seq. nisi habe-
ret omnium bonorum generalem & liberam admini-
strationem: vel nisi esset in rem suam constitutus, ext.
eo. petitio. ff. eo. procur. qđ dic vt C. de transa. transactio
b nis.[b] Vj. In iuramenti delatione & receptione, ff. de iu-
reiur. l. iusiurandum, §. fin. Septimus, vt in acceptilatio-
ne, ff. de accep. l. 4. Octauus, in rescriptorum impetratio
ne, etiam si sint literæ legendæ. Et sic obseruat cancella
ria curiæ Rom. ext. de rescriptis, c. nonnulli, & c. ex par
c te 3.[c] Nonus, ſm Vin.[d] in causa matrimoniali, ext. qui
d ext. qui matri. accusa. poss. ex literis, in parte decisa, arg.
contra, ext. de procur. accedens. Sed ibi parẽtib. agẽtib.
de matrimonio filiorũ accessit consensus eorum vt ibi
not. Decimus ſm dñm meum, in voto trãsmarino, ext.
de uo. ex multa, in prin. ver. illis. Xj. In instrumentorum
consumptorum exẽplatione, ext. de fi. instru. c. fi. Xij. In
his, quæ sedes apostolica sibi specialiter reseruauit, qđ
dic, vt no. ext. de off. leg. qđ translationẽ. Xiij. In mr̃imo
nio contrahendo, ext. de despon. impu. c. 1. & c. 2. Insti.
de nupt. §. 1. quare p gñale mandatũ datũ quærẽdi mari
ti non fit mr̃imoniũ, ff. de ritu nup. generali, & l. mulie-
rẽ, & ar. 30. q. 5. nec illud, ext. de cõuer. coniu. ex parte,
e in princ.[e] Xiiij. In sponsalib. ext. qui cle. vel uo. ueniens.
Vel dic, ꝙ in primis duob. casib. põt pr̃, filia non contra
dicẽte, ꝯhere p ea sine eius mandato. 32. q. 2. honorantẽ.
de spon. tuæ, de spon. impu. c. fi. secus si ꝯdicat, eod. titu.
f c. 1.[f] Xv. In compromisso, ext. de arb. c. per tuas. † Xvj. In
5 petẽda absolutione ab excõicatione, ext. de sent. excõ.
c. quod de his, in fi. & arg. de pœn. dist. 1: quem pœnitet[g].
Non. n. daẽ nisi pœnitẽti: ut ibi in prin. 24. q. 2. ligãtur, in
prin. At satis patet de hoc, de pœnit. cum ad hoc mittit
nuncium specialem seu procuratorem, & sic cur. Ro-
mana seruat. Si. n. petente pcuratore auditor aliquẽ ue
lit absoluere, mandabit presbytero, cuius est parochia-
nus is, q dẽt absolui, ꝙ illũ iuxta morẽ ecclæ absoluat:
uel si per auditorem sit pn̄ialiter absolutus, mãdabit p̄-
sbytero p̄dicto, uel alicui pn̄iario in curia, ꝙ illũ in ec-
clesia iuxta formam ecclesiæ introducat, quod dic ut
ins. de sen. §. aũt, uer. itẽ scias, ꝙ licet: Sic ergo patet, ꝙ p
procur. ad hoc spãliter, constitutũ peti põt in iudicio
& ex. absolutio, & cũ eod. ipsam dandã fore, uel nõ, de
cerni. Dãda aũt non est per eum. 1. ut ipse alterius noſe
absoluatur, & sic dẽt intelligi quod no. Innoc. iiij. extra
h de sent. excom. cum desideres[h]. Absens aũt potest per
literas absolui & excõicari, ut probatur & not. 2. q. 5.
quanto, & extra de cler. excom. mi. ca. pe. Xvij. In obla-
tione filii idolis seu dæmonibus facienda, de cons. dist.
4. quæris, in prin. Xviij. In contrahenda excom. 24. q. 3. si
habes. in prin. Xix. in iuramenti de calumnia p̄stati one.
quod dic vt ꝭ. de iura. calu. §. restat. ver. quid ergo si Xx.
In exceptionis famosæ seu criminosæ ppositione: vt 1.
ver. sed nunquid. & seq. Xxi. In petẽda dispensatione: vt
ꝭ. de ele. §. superius. ver. itẽ no. Xxii. In pace facienda: vt
ꝭ. de treu. & pa. versi. hoc quoque. Xxiij. Cum iudex finito
officio conuenit: vt C. vt oẽs tam ciuil. quã milit. in l. 1,
6 † Xxiiij. Secundũ stylũ cancellariæ ecclesiæ Romanæ is
qui pro alio impetrat super dispensatione nat aliũ dicit
habere speciale mandatũ ad iurandũ: & aliter non au-
ditur. In præmis. autẽ casibus si dubitet de mãdato spe-
ciali, sufficit de rato cauere. ff. de minor. q. 1. si de specia
li. ex. de off. deleg. corã. quod dic, vt infra §. ratione autẽ
ver. Itẽ quod nõ sunt factæ. & seq. Quod est in ar. quod
qui habet literã de rato, possit transigere: vt not. ext. de
reli. do. c. penult. de transact. contingit. & argu. ff. de vsu.
si stipulatus. quod non credo, nisi sequatur ratihabitio
7 post transact. secutam: vt ext. de arb. per tuas. † Quali-
ter literæ procurationis, & de rato idem sunt, vt dixi su-
pra. ver. item opponitur contra. At per literas procura-
torias non põt quis transigere: vt p̄dixi. Nec obstat l. qđ
si de speciali. aliud. n. est cauere de rato, ad qđ se põt p-
curator obligare, & sic postea trãsigere, seu restitutio-
nẽ petere, vt ibi. aliud, si dñs dicat in pcuratorio, qđ ha-
bebit ratũ & firmũ, & c. Quia intelligit p hoc sibi dare
licentiã transigẽdi. sed promittit ratũ habere, quod in
causa ipsa per eũ ſm iuris formã fuerit pcuratũ. ext. de
procu. c. 1. & 21. q. 1: relatio. Itẽ excepit, ꝙ non põt audire
sniam: nisi ad hoc vel ad totã cãm fuerit cõstitutus. C.
8 de transactio. l. transactionis. † Quid si procur. constitu-
tus ad cãm appellationis ꝯfitet in p̄iudiciũ dñi aliqd fa-
ctũ fuisse in cã principali? Videtur in dño nõ obesse: qa
solũ ad exercitiũ causæ appellationis constitutus est. ar.
tñ ꝯ, ff. de procur. non solũ. & l. sed hæ. §. nõ solũ. & l. mi
nor. §. 1. quod verum est: sed dic ſm Papã, vt ex. de off.
deleg. cum olim. 1. ext. vt lit. non cõtest. c. 1. Item quod
est minor 25. an. ff. de procu. minor. in prin. C. eo. exigẽ-
di. C. qui le. per l. 1. & 2. & dic rationẽ: vt ins. de aduo. §.
1. ver. item ꝙ est minor. arg. cõtra ff. de minor. cũ mãda
to. in prin. & in fi. ff. eo. filiusfa. §. ipse. Insti. qui, & ex qui
bus.

ADDITIONES.

a Et seq. *Gul. And. sub hoc tit q. 21 dixit idem in petenda restitutione possessionis tradita actori propter contumaciam rei, qui postea procuratorem constituit; debet. n. dare speciale mandatũ ad hoc, s. ad petendam reformationem possessionis. Generale. n. mandatum respicit ea, quæ sunt causæ, non ea, quæ sunt contumaciæ præcedẽtis. Alle. quod habetur infra ver. 6. & ver. 16. Adde. ver. tertius. omnino videndum Fede. consil. 124. inci. quidam constituit. Item vers. 4. adde quod Gul. de Cu. quem sequitur Bar. ibi, tenet quòd non requiratur speciale mandatũ in interdicto de libero homine exhiben.*

b Transactionis. *Et de procura. qui ad agendum in fi. li. 6. Adde vt per Bar. in l. qui Romæ. §. Callimachus. de uer. oblig.*

c Parte 3. *Vtrobique no. contrariũ de obseruãtia curiæ. & vide qđ scripsi in pra. dec. nonnulli. super fi. pe. gl. Adde quod Abb. Sic. in d. c. nõnulli. §. dicit, ꝙ aut vult impetrare in personam domini, & tunc requiratur sine speciali mandato. Aut in personam suam, & tunc possit sine speciali mandato, & valeat rescriptum.*

d Vinc. *Azo dixit idem sub dubio forte, vt in Summa huius ti. §. est & illud.*

e In prin. *Et eo. vlt. 1. respon lib. 6.*

f c. 1. *Dic vt de despon. impu. c. vno. §. pe. & vlt. li. 6.*

g Pœnitet. *Quod dicit Tho. 4 sententiarũ d. 14. post de sent. exc. c. 1. li. 6. in fi secunda gl. ꝙ in absolutione ab excõicatione impetrãda sit opus speciali mandato. Adde Rotam. in anti. deci. 329. & in noui. deci. 416. illam tamen decerni nullam fore, per procuratorem generalem vel cõiunctã personam peti potest, vt ibi idem in dicta dec. in nouis.*

h Desideres. *Et vide quod ibi scripsi super uer. absolutus. & quod no. infra de iur. cal. §. restat. ver. quid ergo fiet.*

bus cauſ.manu.non poſ.§.& q manu.ff.eó: licet.§.fi.in
fi. Sed hic loquitur in procuratore ad negotia, in qbus
poteſt eſſe procur.minor 18.an. Tamẽ pro patre vel ꝓ-
matre,& ſimilibus abſentibus ĩdefenſis videt̃ admittẽ-
dus in ſubſidiũ: vt in prę.l.exigẽdi.ff.eo.feminis.ff.de tu
te.& ratio diſ.l.j.§.ſi nõnullos.& no.in p̃.l.minor. Roſ.
a dicit [a], ꝙ minor 25.ann.põt eſſe proc. pro parte actoris
cũ mãdato: ſed nõ ſine mãdato, nec ẽt ex parte rei: vt
in præ. l.cum mãdato. Et eſt ratio, qa quãdo cũ manda
to, eſt ꝙ ſibi debeat imputare dñs qui tali cõmiſit. Cæ-
terũ ſi ſine mãdato, vel qñ pro reo, oportet illũ ſatiſda-
re. in quo caſu obligatur & iõ ſuccurrit̃ ei & fideiuſ.eius
& dicit, ꝙ præ.l.cũ mãdato.nõ loquit̃ in contractib. li-
cèt & in contractu verũ ſit.& in præ. l.minor. loquit̃ in
b iudicijs.[b] Item ꝙ in cã criminali eſt publica vel priua-
9 ta, in qua procurator nõ interuenit in agẽdo, vel defen
dẽdo.ff.de pub.iud.l.pen.ex.de proc. tuę.de acc.veniẽs.
in fin.2.q.6.ſi qñ.q.5.3.in criminalibus & c.ſeq.2.q.9.ab
ſens, 2.Ar.ꝯ.ff.de procu.ſeruum.§.publicè.Sol.ibi, itẽ ꝯ
5.q.3.reos.Sol.ibi.Item ꝯ, eX.de dol.& contu. veritatis.
c Sol.ibi [c] Et eſt duplex rõ.[d] Primò, quia ſi interueniret
d procurator, & ſiue cũberet, ipſe condẽnaretur, qui nõ
delinquit.ff.de neg.ge.liberto, vel amico: quod eſſe nõ
dẽt.eX.de conſti.cognoſcentes.de his, quæ fi. à ma. part.
va.quęſiuit. Secũdo, quia id quod admitteret nõ poſſet
conſequi per actionem mãdati ꝯriam: licèt ſecus ſit in
e cã ciuili [e] Sed pone, quòd in cã tali conſtituitur procu.
nec ꝯ.eũ aliqd opponit̃: nũqd valent, quæ cũ tali fiunt,
f Dic ꝙ ſic, ex quo nõ opponit̃: vt no.eX.de iud.iuris eẽ.[f]
10 † Sed præcedens regula fallit. Primò, in crimine iniu-
riarum ſi ſit illuſtris: qa tũc interuenit procu.3.q.9.c.ab
ſens.§.niſi.C.de iniu.l.fi. Secũdò, in accuſatione ingrati
tudinis.ff.de procu.ſed & hæ.§.patronus. Tertiò, in ac-
cuſatione ſuſpecti tutoris.ff.eo.nõ ſolũ.§.fi. Quartò, ſi
prælatus dr̃ ſuſpectus, ſm̃ Inno.IIII.arg.pro eo.in præ.l.
non ſolum.& eX.de dol.& cõtum.veritatis. Quintò, ſi
g crimen ſiue publicum ſit, ſiue priuatum, & nõ excedit
pænam [g] relegationis, vel etiam ab ordine remotionis,
h ſecundum Azo.& Trancr.[h] vt ff.de pen.abſentẽ. ff.de
pub.iu.l.pen.§.ad crimen.& ff.an per alium cau.appell.
ex er.poſſ.l.1. Sed illud uerũ eſt in cauſa appellat. ſecus
i in principali. ſecundum quoſdã [i] Sextò, in actione po-
pulari pro priuato damno intentata. ff.de procur. licet
in popularibus.& l.non cogendum. §.publ. ſed pro pu-
blico admittitur, non pro actore, ſed pro reo. de popu.
K ac.l.qui populari Et eſt rõ, quare pro publico ex parte
actoris non admititur: nã proc. conſtituitur à domino.
ff.eod.l.1. Ad hęc actio non eſt magis mea, quam tua:
ſaltem ante lit.cõteſt.ff.de verbo. ſignifi. ſi cui. vnde &
in ea fideiuſſor non accedit. ff.de fideiuſ. ſi quis ꝓ ea. §.
fi. Septimò, ad proponendũ excuſationes: vt q. 3. reos.
Octauò, cùm ſeruus accuſatur. quẽ dñs defendit. ff. de
accu.ſi cui.§.pen.& C.eo.ſi ſeruus. Nonò, in leuib. cri-
minibus.ff.de accu. l.leuia. Decimò, ad excuſandũ vel
l excipiendum [l].ff.de var.& ext.cog. l.cognitionum. eX.
de dolo.& cotu.cum dilecti.in prin. de accuſ. veniens.
23.q.5.reos. Admittitur etiam ad proponendũ cauſas
abſentiæ, non cauſas cauſæ.ff. de procura: l.ſeruũ. §.pu-
blicè.5.q.3.ſi egrotãs.&c.reos.quod dic vt J. in ti.de ac
cuſa.§.1.ver.ſi autem. Xj.cùm agitur de crimine ciuili-
ter.ext.de accuſ.ſuper his.in fin.de procurat.tuæ.& c.in
noſtra.vt lit.non conteſt, d.1.de re iudic.cum I. & A. ff.
an per alium cauſæ appel.exerc.poſ.l.1. Xij. per ſocium
litis agitur in cauſa criminali, ſm̃ Ioa.ex. de dolo & cõ-
tu.cùm dilecti.in prin.3.q.6.hoc quippe.ex.de accuſ.li-
cèt in prin. Xiiij.ẽt in cauſa criminali ad libellũ offeren
dũ, & ad alia preparatoria põt ꝯſtitui ꝓcu.ff.de adul.de nun-

ADDITIONES.

a Dicit. *In lib.iur.ciui. rub.de act.ex ſtipulatu rẽ ratã haberi ver. ſed nunquid minor qua eſt 219.*

b In Iudicijs. *Dictũ Roſ.placuit Hoſt.& Iac.de Are.ut ſatis ſcripſi eo.ti.non iniuſtę ſuper 1.gl.& c.qui generaliter.li. 6. ſuper gl. pen. quod capitulũ vt utrobiq; ſcripſi, procedet opinio prima ſi opponat exceptio, ſi non opponitur, procedit ſecunda. Adde, quòd domi. Anto.in d.c.non iniuſte.tenet indiſtinctè, quòd procur. eſſe nõ poſſit, etiã ſi nõ opponatur, cũ non habeat perſonã ſtandi in iudicio per ſe.& idẽ tenet Ab. Sic.ꝙ per hoc aducit Bar.in l. filiusfa. veterani ff.eod. vbi dicit, quando quis non põt eſſe in iudicio nec pro ſe nec pro alio, ꝙ licet non opponatur, non valet iudicium, vt ar.in l.2.ff.qui ſat.co. Sed minor non poteſt eſſe in iudicio pro ſe, nec pro alio ſiue curatore l.clarum.C.de aut præſt.ergo, etc.*

c Soli ibi: *Et ſatis de hoc contrario infra de accu.§.vl.uer. porro.*

d Ratio. *Secundum Roſr.eo.ti.ad fin.*

e Ciuili. *Per hoc videtur ꝙ his rationibus deficiẽtibus poſſit interuenire ꝓcurator, puta ſi ꝑ ſtatutum capitalis pęna redacta eſt ad pecuniariã.C.eo.ti.l.3.& ſi crimen ſit publicum, & eo.fortius in in priuato, vt ſic ceſſante ratione vel cauſa ceſſet prohibitio, & effectus.ff.de in.pat.l.adigere.§.quãuis. Bene facit ad hãc l. ꝙ ad ſtatutum ff.de pœnis.& eo.tit.in ſeruorum, in fin. Item capitalia crimina iudicantur ex pœna.ff.de pubic.iu.l.2. facit ff. de bonis li.l.qui cũ maior.§.fi.cum l.ſeq.Gui.de Suz.format hanc q.ſuper §.publicè.in l.ſeruum.ff.eo.& in præ.l.2.C.eo.tit.& in quæſtionibus ſtatutorũ ſub litera P.& licet dicat ſe uidiſſe pronunciari pro & contra, tenet, ꝙ admitti poterit ꝑ §.ad crimen, quia origo reſpicienda eſt.ad Mac.l.3.ff.man.ſi procuratorẽ.1.reſpo.& ſecũda pœna ſuccedens in locũ prima ſuadere debet illius naturã.ff.ſi qs cau.ſi eũ.§.2.& ff.de dona.inter vir & vxo.ſi donat.§.ſponſus. Et eadẽ ratione dicit in princip.quaſtionũ, ꝙ ſi pęna adulteri, quę capitalis eſt.C.de adulte.caſtitati.redacta eſſet de pecuniariã. nõ licet tranſigere, per l.C.de tranſa.trãſigere: alleg.ẽt ad pręd.ff.de verbo.oblig.filius.§.1.ff.de dona.qui in quod.de fideiuſſ.tutor. Cõmuniter doctores moder.tenẽt contrariũ per prius alleg.ubi in ſola pecuniaria cõſiſtit pęna: ſecus ſi admiſſa eſſet corporalis. vt ſi dicat̃. Qui tale crimẽ cõmiſerit, decapitetur, niſi intra decẽ dies ſoluat mille, uel ſoluat mille, q̃ ſi intra decẽ dies non ſoluerit, decapitatur. Tunc.n.corporalis pęna eſt in obligatione primo uel ſecũdo gradu ſm̃ verba ſtatuti. ſed per pecuniariã ſolutionẽ euitari poſſet. De hoc Cy.in l.reos.C.de accu.in q.2. Sed hic plenius. Gannus ẽt magnus practicus nominãs doctores, qui Bono.ſic tenebãt tractat hoc prolixis ſub rub.21.& quia prædicti duo, vbi ſupra continuat ſimilem cãm, idem agam ſic dicẽs, ꝙ auctor inter caſus ſequẽtes numerare debebat caſum de crimine abſens damnari põt, per l.ſuũ.§.publicè.ubi aperte innuitur quod eo caſu ẽt in capitalibus admittitur defendens innocentiã, Sed ſic eſt hodie ꝑ ſtatuta Italicorũ, qđ de omni graui crimine dãnatur abſens ergo in omni quantũcũq; graui auditur defenſor innocẽtie. quod tenet Ia.de Are.in l.inter accuſatorẽ.ff.de pub.iu.& fertur Dy. ſic in quadã cauſa regia conſuluiſſe.& ſecundũ hoc duo requiruntur ad excludendũ defenſorem, quod pęna ſit ſuper relegatione, & quod abſẽs nõ poſſit diffinitiue damnari, Adde ut per Bar.in d.l.pen.& l.2.e.ti.& Pet.de An.conſ.273.incip.plene & ſubtiliter, ubi tenet, quod ſi ſit in arbitrio iudicis pęna imponere, & reus nõ cõpareat, qua ꝑꝑ ponat eum in bannum centum ducatorum, quod ſi procurator velit cõparere ad defenſionem banni, qa dicat pęnã pecuniariã, quod nõ dẽt audiri. Item adde ſecundũ Bar.in l.1. ff. de dã. infect. qđ ſi dubitatur, an ulluus ſit mortale, poterit interuenire proc.ſub condi.ſi apparuerit uulnus non eſſe mortale. Et quando procur.in criminali interuenire poſſit, uide Bal.coſ.106.li.1*

f Eſſe. *1 i.6.in gl.intelligas.& vide quod ſuper ea dixi.*
Adde, quod idem quod Spec.tenet Old.conſ.309.

g Pœnam. *Vnde dicit Alber.Gal.quod in ea pœna uel maiori cõſtituitur.eo.tit.in fi.col.1.*

h Et Tanc. *Eo.tit.ver.in quibus cauſis, & ibi allegat Azonem, qui hoc dixit, eo.ti.2.col.verſi.ſi autem.*

i Quoſdam. *Vide quod ſatis ſcripſi de accu.c.ueniens.ſuper 1. gl. licet illa reſponſio cõuenire poßet l.1.ſupra proxi.alle. non tamẽ conuenit l.abſentẽ.& in utraq.eſt illud uſq; qđ facit dubitationẽ.*

k Ratio. *Secundum Roſ.vbi ſupra.*

l Excipiendum. *Omnino uide quod ſcripſi præd.decr.ueniens ſuper 1.glo.& ſuper eod.uer.dicit Alb.Gal.ubi ſup. quod eſt ratio, quia id non eſt plenè defendere, cum à crimine per id non petatur ſolui. Adde Bal.conſi.106.li.1.*

a nunciasse.in princip.fm Vber.[a] et Ioan.de Deo. Quod
mihi non placet,cum tunc oporteat inscribi. ff. de acc.
libellorum,quæ est 2.q.7.quod non fit per proc. nec in
11 alijs præparatorijs,etiam vt credo,vt s. ver. 11. † Xiiij. si
vniuersitas ciuitatis vel ecclesiæ quæ parificantur,vt C.
de sacrosf.eccl.l.fi.accuset,põt syndicũ cõstituere. vt C.
li.12.de re milit. tã collatores.& C.de epi.& cle.cũ cle
ricus.Et est rõnã vniuersitas,q̃ caput nõ hẽt,dãnari nõ
põt in personã:secus cum priuata persona accusatur,p
qua si procurator interueniret, in personã procurato-
ris esset formanda sñia:& sic decapitaretur quãdoque
sine culpa,quod esse nõ dẽt vt s.ver.prox. & dic vt no.
b s.de accu.ver.fi.& ex.de simo.dilect' filius.† Sed nun-
12 quid media causæ criminalis possunt per procuratorẽ
exerceri,puta testium productio allegatio positionum
c factio,& similia? dicunt multi[c],quod sic et hoc seruãt,
d sed non hoc approbo[d].nam talia sunt de prosecutione
negocij.ext.de of.dele.super quæstionũ.§.intẽtionis.&
§.porrò ad q̃ procurator non admittitũ,vt s.patet. Quia
quod iuris est in toto,idem & in parte.ar. C.de nu. pe.
cũ vltra.& 14.q.5.pęnale.licet ergo constituatur procu-
rator gñliter ad omnes causas:tñ de ciuilibus tm̃ intel-
ligitur.C.de epi.& cle.cũ clericus.& auth.clericus.& s.
in primis concor Quinimo siue gñalis siue specialis ad
cãm sit procurator,nõ tñ põt proponere crimina , vel
defectus ẽt excipiẽdo ꝯ personã eius,qui litigat de sua
electione vel prouisione,vel alio:nisi specialiter fuerit
sibi mandatũ,ꝙ de crimine excipiat.ex.de in integ.testi
corã. Et est ratio.nã cũ grauiter puniatũ obijciẽs crimi-
na,vel defectus,si deficiat in probando:vt ext. de elect.
statuimus. li.6.quodãmodo per hoc status eius minui-
tur:quia suspẽditur ab omnibus beneficijs per trieniũ,
& si se illis ingesserit,perpetuo priuatũ.vt ibi.Et sic circa
statu dignitatis suę pęna plectitũ:licèt manẽte libertate.
hoc.n.diminutionẽ status inducit:vt ff.de var.& extra
ord.cog.l.pe.& ideo procurator eius admitti nõ debet
nisi nominatũ sibi mandetur.ff.de procura.non solũ.§.
13 fi.& arg.de mino.illud.† Et vere est diminutio status:
licèt ad tẽpus tantũ priuetũ beneficijs,quia relegatio &
damnatio in opus publicũ tẽporales sunt: vt probatur
ff.de pęn.l.quicã. Et p̃terea cum dominus puniatũ, vt di
ctũ est,apparet,q̃d per mandatũ gñale vel spãle,ad cãm
noluit quod procurator criminales defectus propone
ret,ne dñs pęnã huiusmodi patiatur,& gñaliter prohi-
betũ,ne proc.in cã criminali interueniat vt prędixi curia
e hoc tenet[e]. Ar.tamen contra ff. pro soc.actione.§.renũ
ciare.& ff.de iniur.sed si vnus. §.procur.Sol.Ibi non mi
nuitur status domini,cuius procura.societati renũciat,
vel qui in accusatione iniuriarũ nomine domini agen-
do succubuit:& ideo ibi generalis procurator admitti-
tur.Procurator autem sine specialis mãdato ad hoc qñ
que admittitur ad excipiendum de crimine tertij : Vn-
de bene põt proponere de excommunicatione iudicis
vel executoris alterius partis, licet non habeat ad hoc
spãle mandatum.quia per talem exceptionem nõ agitũ
14 ad pœnam seu priuationem,ex.de ord.cog.ca.2.† Sed
quid si cã electionis,vel prouisionis non est per appel-
lationem ad sedem Apostolicam deuoluta. sed per ci-
tationem: vel quia partes sponte illuc iuerunt, vel mise
runt.vel fortè causa huiusmodi coram metropolitano
vel alio superiore tractatur:nunquid si detur procu. ad
hanc cãm,requiritur speciale mandatum? Super his di
cit Ber.Compo.quòd non:quia ex quo appellatũ non
est,cessat pœna in dicta constitutione statuta,propter q̃
f speciale mandatum requirebatur,vt dixi[f]. Sed nunqd
sufficit habere mandatum ob obijciẽda crimina in ge
nere,eis non specificatis? arg.quòd non.& ex. de testib.
g præsentium.§.fi.[g] vbi requiritur specificatio criminũ.
Sed dic contra:quia apparet per hoc de mente consti-
h tuentis,& sic obtinuit[h] arg.ext.de proc.petitio. Hodie
nullus potest aliquid cõtra formam,vel personas obij-
cere,nisi quæ in appellatione expressit. quod dic vt in
i constit.Greg.X.de electio. vt circa.[i] † Quid si habet
15 mandatum ad proponendum crimina,nec ibi dicitur
ad probandum? Rñ. videtur voluisse constituens,q̃d
procurat ad causam & ad proponendum ꝯstitutus ad-
mittatũ ẽt ad probandum : iõ admittetur.ar. ff.de proc.
ad rem.& l.seq. & l.sed & id.arg.tamen cõtra,quia pro
cura-

ADDITIONES.

a Secũdum Vber. *Qui salua pace expressit.quòd nõ dicebat id asserẽdo.vbi supra ver.cum constiterit.& Io.de Deo. vbi sup. nõ asserit hoc,sed dixit,dicunt quidam.*

b Ver.fin. *Et vide quod ibi addidi in fin.*

Adde Ange.cons.198.

c Multi. *Prudentes dixit Ros.*

d Approbo. *Ros.in libel.iur.cauo.tit. qualiter in cã procedatũ neu tro contumace,dixit.alij cõtrà,quia talia,&c.tertius ergo eligit autor,& longè plenius , & apertius videtur tex. C. vt omnes tã ciuiles quàm crimi.l.1.ad fi.ibi accusatione verò. &c. per quã ẽt Albe. Gal.hoc tenet,eo.ti.ver.vlt.de accu.l.2.C.per ratione quæ sequitur,& quia aliquo prohibitio omne id,per quod ad illud per ueniretur,intelligitur esse prohibitum. ff. de spõs. l.oratio.Item si speciale est in quibusdam, quod dant procuratores ad media tantum,non tamen ad sententiã,C.de iniur l.fi.ergo in alijs ius commune est in contrarium ff.ad muni.l.1.& præ. l. 2. non loquitur in procuratore,sed in domino,qui defendendo seruum. suam causam prosequitur,accur.in l.pe.§.ad crimen.ff.de pub.iudi. tenet. quòd possit.Idem Gui.de Suz.in q.statutorum.litera cum Gam. etiam sub sua rub.21.dicens Odofred.rectè tenuisse,ponit tamen casum in carcerato propter illud crimen . Est eorum ratio , quia ad certam speciem datur procur.ff.eo.l.1.Item in ciuilibus hoc licet,& in criminalibus non est prohibitum. Alle. ff.de prob. ab ea parte ad l.2.de custo.reor.quæ dicit , quod in vinculis debet reus causam dicere.Respon.quod loquitur de litis contest.ad quam faciendam reus cum custodia se iudici pręsentabit , in alijs autem non.Certum est,quòd medium causa præsupponit principium. Si ergo principiata est causa per contestationem , & reus manet in carceribus,custodia vel compedibus iudicis,ita quod expedit,facilè ab ipso veritas etiam de medijs haberi poterit , si expediat ẽt per tormenta,non video,quare per procuratorem non possit producere,vel nominare testes,& impugnare testes accusatoris,& his similia . Et cum ibi necessariò ipse reus maneat, & in vinculis ipsius causa tractetur satisfactum videtur illis duab.legib.Itẽ cessant illæ duæ rationes,de quib. sup.ver.& sic duplex, cum hic non sit in procuratores tales ferenda sententia.Item cessat ratio fugiendi pœnam.*

Adde quod Bartolus in d.l.pen.relato Specu.hic dicit , quod si reus esset in carcere,potest cõstituere procuratorẽ in omnib. p̃ter quàm ad sententiam.de quo vide Baldum in l.seruum.§.publicè, eodem titulo.

e Hoc tenet. *Et sic est hodie approbatũ per cle.eo.tit.non potest., etiam si habet formam decre.qui ad agendum,eo.tit.lib.6. & in pra.decre.non potest.not.hic recitata,& in duobus ver.seq.*

Adde,quod licet dominus dederit mandatum generale ad iurandũ,& ad faciendum omnia,quæ necessaria sunt ex forma statuti,p hoc non põt inducere dominum in pęnam falsi, nec mandatum hẽt ad fraudem cõmittendam,ut consuluit Bal.cons.94.li.2.

f Vt dixi. *Omnino vide quod not.in prę.decr.non potest. super verbo,elect.*

g §.fi. *Ibi de forma excipiendi,uel opponendi, hic de forma procuratorij. Nec turberis quia idem in procuratorio ad agendum , in quo sunt necessariò exprimenda,quæ oportet exprimi in libello , eo.tit.qui ad agendum,lib.6.de lib.ob.c.2.& 3.*

h Obtinuit. *Vide quod not.in præd.decr.non põt, in 4.gl.ubi inuenies,quid cõcor.huic dicto,& quo in hoc differt procuratoriũ, ad appellandũ,in quo requiritur expressio crimiaũ,de ele.proc.li.6.*

Adde ꝙ contra hoc facit,quia obicientes crimina loco accusatorum habentur,vt in Aut.quomodo oportet Epos,§. si qui autẽ tales,et uoluit Old.cons.313.Sic ergo loco accusatoris requiritur specificatio criminum.Et quod in mandato ad accusandum requiratur specificatio criminum,consuluit Rom.cons.60.

i Vt circa. *Lib.6.et in cle.eo.tit.constitutionem.*

curatorium non extenditur ad alia, q̃ ad ea, quę in eis continentur: arg. e. ff. de off. del. prudentia, ad fi. & c. pre
a terea. * Quid si constitutus ɔtra promissionē factā T. & eius executionem, & ɔtra ipsum T. rñ. non admittetur ad ddm ɔtra psonam T. quia non hēt ad hoc spāle mādatum, vt s. & sic obtinuit. Sed pone, q̄ constitutus ad prosequendam appłoi.em capituli, narrat in libello ca p̃sm appellasse pp crīa, vel defectus eius, de cuius electione vel promotione agitur: nunquid admittet ad pro standum ea? Rñ. si in appellatione, quę dr̃ interposita, exprimatur alia cā, q̃ crīa, vel defectus, tunc non admittetur ɔtra personā, si vero pp crīa vel defectus tm̃ fuerit appellatum, tunc procurator datus ad prosequendam appellationem admittetur ad ea probandū, quia tunc necessitas ad ea refertur, non sic, vbi alia cā, q̃ crimen fuit expressa, arg. ff. de lib. & posth. l. 3. & sic deter-
b minauit dñs Inn. Quartus. † Sed pone, capłm appellat[c]
16 ɔtra diuisionem T. nio factam, in cā aūt huius appella-
c tionis procurator capituli obijciens crīa ɔ Titium repellitur, quia non habebat mādatum crīa vel defectus obijciendi: demum obtinet in cā huiusmodi: postea in causa appellationis producit procurator mandatū, cuius data pręcedit diem latæ pro T. s̃niæ, in quo sic continetur: Constituimus te ad causam appellationis, quæ vertitur inter nos & T. & tibi damus ptātem obijciendi crimina & defectus. Nunc quęritur, an pet illud debeat admitti, & si alias esset sufficiens in data, an procurator possit opponere crimina, quę in prima cā proposuit: sed fuit repulsus, quia non habebat mandatū? Ad primum rñ. q̄ nō admittetur, quia non vr̃ constitutus ad hanc causam, sed ad eum, quæ tpe datæ instrī procurationis pendebat pp verbū ptīs tpis. s. quæ vertit, &c. quæ est ibi: & sic fuit in cōsilio determinatum per do. Clementum Papam IIII. data. n. in talibus considerantur, e. de rescr. eam te. cū suis cōcor. Ad secūdū dico q̄ si mandatum sit alias suffic ens, pōt tunc proponere crimina in prima cā posita: licet tunc pretextu mādati quod non habuit, non fuerint admissa. Nec obst. quod terminus ad proponendū quicquid vellet in prima cā datus, est quædam interlocutoria, quæ vr̃ transire in rē iud. ff. de arb. qualem, quia illud verū est, q̄ præiudicat in prima cā, non in cā appellationis, in qua pōt nō oppositum opponi: & non probatum probari, s̃m Bar. & Gof. arg. e. de testi. fraternitatis, ff. de app. idio. C. eod. eos, §. si quis aūt, & de temp. app. per hanc. Prætera nō fuerunt tunc ista repulsa tanq̄ impertinentia vel insufficientia, sed pp defectū mandati: & iō pro nou propositis hñr. Hæc sol. probatur ff. de app. l. rñ. l. & §. 1. & fi. & l. 2. & 3. ff. q̄n app. sit, l. 1. post prin. C. de iureiu. gñaliter, §. finaut cu, & in his quæ no. ɔ. de exce. §. dicto. vet.
17 sed quid si in principali. † Quid si appellans & appellatus venerunt in termino prædictæ cōstitutionis, statuimus per se, vel per procuratorem: procurator tñ nō habuerit tunc spāle mandatum ad dicendū ɔtra personā postea facta cōmissione super quibusdā articulis iura partium & formā tangentib. & attestationib. ad curiā remissis, cōparet procurator cū spāli mādati ad dandū ɔ personā. Quærit an sit admittendus ɔtra personam? Rñ. Non. Nam tm̃ valet terminus illius ɔstōnis, q̄tum terminus ad proponendas exceptiones prefixus, postq̄ non admittitur quis sine facto. e. de excep. pastoralis, & sic determinauit do. Inn. Bern. Compol. tñ tenet ɔ. quia peremptoria exceptio omissa in principio pōt opponi vsque ad sniam. C. sen. re. non pot. peremptorias. Nam terminus prædictæ constōnis præfigitur ad exceptiones proponendas, sed vt eo lapso possit procedi, alterius partis absentia non obstante. Prius dictum mihi vr̃ probabilius, non ea rōne, q̄ ponit Inn. sed quia constat, q̄ ante commissionem super articulis factā processerat terminus ad dandū articulos, vel exceptiones proponendas præfixus: qui quidem terminus vim hēt interlocutorię, vt prædictum est, quę, quo ad hanc instantiam transiuit in rem iudi. Non enim restat, nisi q̄ publicatis attestationib. sententia feratur, arg. extra de testi. ad hæc. §. cæterum, quem §. quidam non habent, & de elect. dudum, i. versus fin. Certo namque certius est, & sic sæpe obtinuit, q̄ post terminum ad d̄ū ad dandum articulos non a.i.m [illegible] titar quis ad dandum contra personam ratione procur. post terminum ipsum dati.
17 † Sed quid si procuratorium ad dicendum contra personam non fuit ante ipsum terminum a procu. receptum, licet factum esset, ipse tñ procu. intra ipsum terminum dederat articulos contra personam? Rñd. non debet admitti, quia non dedit eos in termino, qui ptātem haberet dandi: licet. n. procuratorio ante ipsum terminū fuisset concepta, procurator tñ non habuit dandi ptātem, nisi ex quo eam recepit, & approbauit, ext de ap-
d pell. super eod. ff. de off. procons. obseruare, in fi.[d] Sed quid si receptum erat priusquam terminus assignaretur, vel quam articuli darentur, sed nondum fuerat in iudicio exhibitum, quia illud habebat in arca, nec recordabatur? Responde, tunc admitteretur, qa dat. fuit per eum, qui potestatem dandi habet, & sic Papa cu .i fratribus determinauit, & ego de eius mandato. veruntamen si fit datus fuisset sibi terminus specialiter ad illud exhibendum, nec exhibuisset, credo quod tunc non

ADDITIONES.

a Præterea. *Dic illud verū in non dependentibus, vel nō connexis, hoc probant hic iura in cōtrariū allegata. Vnde puto, quod hic fuerit defectus scriptoris, ꝓpter hic allegata rub. de offic. delegat Aesti mo auctorem sic posuisse, de offic. deleg. eum olim. i. Sed pro eri mo dicto facit de offic. deleg.*

Adde quod ꝓ prædictis facit, quod voluit Bart. in l. mutus. §. pœna. ff. de procur. quod habens mandatū ad agendū, habet ad defendendū. & si alias est dicto taxatiue tantum ad agendum, & sequitur Abb. Sicul. in c. accedens extra eod. tit.

b Partus. *Potestatiua plus quā iuridica mihi videtur hęc pronunciatio. Si eni appellatio capi. interposita fuit, vt debuit, quare procur. datus ad il. a prosequēdā singula ibi expressa prosequi nō possit, nō video, licet sit in appellatione permissio. Secundū enim mēbrū distintionis fatetur, quoc ratio illius versic. sed nunquid pta. nō obst. & merito, quia apparet volūtas constituentiū; permissio nō est prohibita i hoc casu, imò permissa & vide in cle. de elect. cōstitutionū §. & i super. 1. gl. & sic soluitur l. 4. superius allegata, qa ipossibilis ur. est filiū institui & exheredari, vt ibi. Si ergo appellatio incipit a dom no, in illa debet fieri expressio specifica, & i procuratorio ad illā prosequēdā hoc nō requiritur. quod ꝓbat tex. in de cre. procurator. ut ibi scripsi i gl. 2. si vero icipit à procuratore, tūc secus, vt ibi. Adde, quod si fuerit cōstitutus procurator ad appellendū & appellationē prosequendā, isq; alium simpliciter substituerit, quod & ipse mandatū habere intelligitur, quod substitutus, ut plenè scripsit Old. consi. 314. incip. thema quæstionis.*

c Appellat. *Hodie per decr. vt circa. iste ver. & seq. sunt superflui, siue ipse appellans seruauerit, siue non seruauerit formam ipsius constitutionis.*

d In fi. *& de hoc & sequentibus duobus ver. scripsi de procurat. is qui. ibi. 6. in gl. 2. Et aduerte nō restringendo ad casum ꝓmissū, si procurator fuit in causa, vt procurator de mense Martij demū factus est procurator de mēse Aprilis, & cōtinuauit causam ante quā procuratoriū reciperet, vel sciret, q̄ postea receptū de mense Maio, quæritur quid de prius gestis ante receptionē? hic ruminet Legista, quæ not. in l. Iulianus. ff. qui satisda. cogant. ubi distinctiū inuenies inter actorem & reū, & distinctionis rationē. constat enim, quod sine mandato reū ignorantem, & quod plus est etiam inuitum defendere possumus. C. eodem titulo. exigendi. ff. de solutio. l. solutione. & de hoc, de negoc. gest. liberto. §. fina. vbi noto, id fieri posse, etiam auctore inuito. Et facit ff. eodem titulo non solum. & quod ibi not. Sed thema quæstionis non proponitur in defensore, sed in eo qui vt procurator fuit in causa cum non esset in primo casu, vel esset, sed ignorabat, vt in secundo; & sic nō po terat*

terat litē agere, vt in præd.decre.is, qui & facit cle.eod.tit.cap.1. & l.2. ff.eo.l.titu. & faciūt no.2.q.5.quādo. & de cle.excōm mi. Apostolicæ. Itē quæ scripsi in regulæ, quod ob gratiam, in quæstio. Quicqd dicatur, via tuta est φ constituens expresse ratificet prius gesta ante constitutionē, & post φ certū est eū posse. ff. de iudic. licet & de regulis iuris ratihabitionē, li.6. Nec ex sola cōstitutione dici pōt ratihabitio eius, quod ignorabat, nec id intendebat. ff. de transact. qui cū tutoribus. facit cle.de sent.excom. si summus.

Adde his vltimus verbis, quod voluerūt domini de Rota cōclusione 463. scilicet, quod pcurator habēs potestatē substituēdi aliū scilicet Titiū aliquid agere tanquā substituendum ab eo, si postea eū substituat, videtur ratificasse primo gesta per eum & idē vult Anto.de But.inc.ex parte decani. ext. de rescr. q alleg.in ar. l. s. pe.de re iudic. Sed melius probatur secundm Alex.in d.l.Iulian. & ad dicta Ioan: vide Oldr. consil.219. & quod consuluit Barto. consil.26.incip.ex facto proponitur.

non admittetur obstante sibi termino ipso. extra de in
19 integ. resti. auditis & c. cotam: † Sed quid si non fuerit assignatus terminus specialiter ad exhibendum illud, sed ad exhibendum mandatum ad causam? Dico φ talis terminus non praeiudicabit: quamuis tūc nō exhibuerit mādatum ad criminalia proponenda, quin possit crimina proponere, & illud adhuc exhibere: quia hæc diuersa sunt, & sic obtinuit. Quidam tamen cōtra dicere voluerunt: quia odia restringenda sunt. de pœnis, dist.1. pœnæ. & quia vna actione electa, non potest quis ad aliā redire. ff. de tributo φ in hæredē. §. e. gere. sic iste eligendo procedere cū mādato ac causā, non potest ad illud redire de criminib[a]. Sed prius dictū verius est, arg. ext. de collu. crimina. 24. quæst. 3. cccc. Itē excipi-
20 tus cōtra procuratorē, φ† ex causa status, in qua non interuenit procurator, nisi qs est in possessione libertatis tūc nisi trahatur de possessione ingenuitatis in seruitutē, pōt constituere pcur. Si vero ex possessione seruitutis proclamat in ingenuitatē, tunc non constituit: vt 2.q.6. si qn. C.de assert. tol. in prin. §4. di. frequens. Sed nec in primo casu constituit ind stinctē, vt ff. e. seruum. §. cum verò, dic vt ibi. Refert aūt, an dicatur seruus illius, vel alterius, vt distinguitur. C. de ot. cog. si statis, & ∫. ver. item quod est seruus. Item φ est procur. φtra ecclesiam, in qua beneficium hēt. ext. de postu. c. si. Item recusatio eris pendet φtra eum, C. de procur. rcū. C. lib.10. de reis postul. l. vnica, 3. q. 11. neganda, ext. de te
21 stibus, c. si. de accu. omnipotens, & c. cum P. † Item φ est miles, C. de cond. ob cām da. si militem, & C. de procu. militem, & l. qui stipendia, & l. ita demum, & ff. eo. neque, nisi sit in rem suam factus, vel nisi iam sit lis cō-
a testa cum eo:[a] vel nisi in causa sui numeri, ff. eo. filiusfa. §. cæterani, & in præd. l. qui stipendia. Præmissa intellige de militante, secus in veterano. ff. eo. filiusfa. §. veterani, & ideo hęc exceptio non vł efficax hodie: sed olim, qn salaria de publico dabantur, vt in præ. concord. & C. loc. milites, & qn stigma seu nota publica in eorum brachijs infigebatur, vt C. lib. 11. de fabric. l. stigmata. sicut signū imperialis nōis infigebatur custodibus aquæductus: vt C. 11. lib. de aquæductu. l. pen. prope fi-
b nem.[b] Et qn exped. tionis tpe buccellato, ac pane & a-
c ceto & lardo ac carnibus veruecinis vtebantur,[c] secūdum doctrinam legis, C. li.12. de erogatione mil. anno. l.1. & qn in Septembri & Aprili de nouo inducebantur. C. lib. eod. de mil. vesti. cano. l. 1. Et qn iurabant, φ
d pro Republica mortem non euitarent, ff. qui ex cau.
e ma. l. pen. ff. de his, qui no. infa. l. 2. sed quicquid pro vtiliter imperaretur, obtemperarent, vt 23. qō. 1. sumtma. Et qnando numero ponebantur, & scribebantur, ff. de testam. mil. ex ea. & quando non negociabantur, & scribebantur. C. lib. 12. negociat. ne mili. l. 1. & quando examinabantur: vt C. libro eod. qui mili. non poss. l. 1. Illi enim erant, quibus iura priuilegia huiusmodi concedebant: Quidam tamen dicunt etiam hodie comparari

antiquis, cum cingantur ense, vt olim, ff. de testam. mil- lit. filiusfam. Et inducunt ff. eo l. 1. & fi. quod mihi non
f videtur.[f] Et iuge quod no. sup. in tit. de accusatore. ver. item excipitur, φ est miles. Item φ est constitutus in iudicio ante litis contest. a tutore vel curatore. C. de procur. neque ad negot a: tamen omni tempore possunt
22 constituere, ff. man. si procuratorē, §. si tutores. † Quid ergo si constituerit ad impetrandum decretum iudicis super venditione rei minoris faciendā, & ad faciendum sibi fidem, quod necessario res est vendendo, & videtur, quod valet constitutio, & impetratio, & decreti interpositio, & rei venditio subsecuta. Nam hoc est quoddam negocium, arg. contra, quia facere fidem iudici, & probare φ sit casus, in quo pōt fieri venditio, est quoddam iudicium: ideo in hoc dubio consulo eis: φ
g ipsimet impetrent, & iudici fidem faciant.[g] Sed quid si solum per libellum fuit iudici suggestum, φ iusta erat causa venditionis, & verum erat: iudex verò nulla alia inquisitione facta, statim interposuit decretū? Dicunt quidam, φ tenet, licet minus benefecerit, ar. ff. de reb. eo. qui sub tuto. vel cura. sunt, l. si pupillorum. Multa enim fieri non debent, & tamen facta tenent, vt ff. quando app. sit, l. 2. §. biduum, quæ est, l. 2. 6. argu. contra, ff. de transact. cum hi, §. si prætor, ff. de testa. tuto. in testamento, ff. de rebus eo. qui sub tut. vel curato. sunt, quamuis. Et nota, φ iudex volens decretum interponere, de multis habet inquirere, vt eod. tit. magis, §. ne
23 passim, & §. seq. † Item excipitur, φ est constitutus a pcuratore ad litem, quod fieri non potest, nisi post li. cōte. constitutū ab eo, qui generale mandatum habueritad totam cau am, C. de procura. l. quod quis. l. neq;. in h. & l. procuratorib. & l. seq. & nisi esset in rē suam da
h tus: vt C. de dona. illa.[h] vel ad negocia, ff. de procurato. si procurat. §. 1. & l. ad legatum. De hoc secundum Papam ext. vt lite non contest. cap. 1. & iunge hic quod no. infra ver. sed quid si procurat. consti. & infra, §. ratione autem, versi. quid si constituto. Quid si constitutus est ad exce-

ADDITIONES.

a Cum eo. *Ab illo, qui sciebat illum militem alias post contestationem opponet secundum Guid. de Suz. in pra. l. ita demum, allegat, ff. de transa. l. fi. de confir. l. in confirmando, facit de ele. nulli, li. 6. dicit etiam ibi. quod si prudens post contestationem militet, obstabit exceptio, ar. ff. eo. tit. filius, in fi. & post litem, in fi.*

b Prope fi. *Et habetur de senten. excommu. c. si index, lib. 6. versi. iustum est.*

c Vtebantur. *Expone ista, vt dixi de censibus, cum instantia, super 3. gl.*

d L.1. *Hodie allegat solum de mili. veste*

e Pen. *Vbi de his no.*

f Videtur. *Idem Host. vt scripsi de sent. excom. ca. cum desideres, in princip. Vber. de Bon. dicit hoc sub dubio forte in sua rubr. 4. in princi. de hoc Iacob. de Arct. & Cyn. ponit in l. 1. C. de iu. & fac. ignor. 1 6. quæst.*

Adde, quod milites nostri tpis possint esse procuratores, Ang. et Gul. de Cu. in l. filiusfamilias, §. veterani, ff. eo. Io. de Fan. Iustit. de excep §. si per Bal. in l. milites, ff. qui. cau. ma. Sal. in l. qui prohi. C. qui accu. non poss. Inn. in c. Ray. de testam. Bald. voluit consi. 236. lib. 3. quod etiam possiat donare concubinis.

Adde Gul. Pap. in sing. 215. inci. milites vbi, quod sicut milites non possunt donare suis, aut alijs concubinis, ita nec clericus? quia est miles cælestis militiæ. Vide tamen Pet. de Anch. a. consi. 257. incipi. dubiu facit. vbi φ licet inter personas prohibitas simplex donatio nō sit valida, tamē donatio ob causam nō reprobatur; & tales personæ donarent propter merita, & si de ipsis maritus constaret aliter, quā p assertionē donantis, valeret donatio. secūdū cū q ita consuluit pro cōcubina cuiusdā sacerdotis. Henr. Ferran.

g Facian. *Vide infra de cess. act. §. 1. ver. sed nunquid minor.*

h Illa. *Et eodē titulo capit. 1. §. 1. libro 6. vbi ponitur alius casus, de quo infra 4. ver.*

a exceptiones proponendas?[a] Dicit Vbert. ꝙ poterit aliũ
subſtituere,cum in eis fiat conteſtatio,& iuretur de ca-
lũnia,vt C.de iur.cal.l.1.& no.ext.de off.del.prudentiã,
24 §.ſexta. † Quid ſi ꝓcurator interceſſit poſt litẽ cõ teſta
tã? Dic, ꝙ non põt alium ſubſtituere,quia nõ eſt factus
dñs litis, quod eſt neceſſe vt ff. de app.ab executore,§.
b fi.[b] Procurator aũt victus in cauſa, põt facere aliũ pro-
curatorem ad appellandũ,vt ibi,& ĩ. & ẽt ipſe idẽ põt,
ſi velit appellare: vt ext. de procu.non iniuſtè,ſed inui-
tus non tenetũ proſequi, licet tenetur dño nunciare,vt
c ibi,volens tñ põt per ſe:[c] vt not.C.quorum app.non re.
nulli,& iunge quod no.ĩ.de app. §.1. Sed pone,procu-
rator rei appellans non vult applõnem proſequi,ſed vo
catus per iudicem appellationis, cum ſit fortè in curia
Romana, dicit ꝙ vult hoc dño vltra mare,vel in Friſia
abſenti denunciare,vt præ.c. non iniuſtè. Dic,quod nõ
eſt audiendus. Debuit enim mittere dominus ſufficien
ter ad cauſam,vnde appellatus poterit petere confirma
tionem ſententiæ,arg.C.de appel. in offerendis, ver.vt
tamen,& 2.q.6.ei,qui,& ſic obtinuit. Vtrum aũt ille co
gendus ſit proſequi? Dic ſecundum dominum meũ,
25 vt in præ.c.non iniuſtè. † Sed quid ſi procur.conſtitu-
tus eſt a domino ſic, vt poſſit alium ſubſtituere,quod
fieri poteſt,arg.ff.de ſeru.ruſtic.præd.cum eſſent,§.1.&
ff.quod cuiuſque vniuerſi. l.item eorum, §.ſi decurio-
d nes,nunquid poterit hoc ante lit.conteſt. facere?[d] Vi-
detur quod ſic. Nam cõſtitutio procuratoris eſt quod
dam negotium,& potius eſt facti, quam iuris:& de a-
lium explicari poteſt,ff.de cur.furio.conſilio,§.fin.etiã
ante litem conteſtatam,ff.mand.ſi procuratorem,§.1.
Ad hoc etiam facit præd.§ ſi decuriones,& ff.de rebus
dub.l.quidam,& ff.de manum. teſta.pater,& ff.qui pe-
tant tut.uel curat.l.1.§.fi.& not.in præd.l.cum eſſent,in
e fin.& hoc admittit Vbert.[e] & curia[f] ſic tenet,& bene.
f gratia litium dirimendarum. Alb.Papa contra. C.eod.
neq;,& l.quiſquis,& Bern.ut not.ext.de reſcr. ex parte
g 4.[g] ne fiat fraus legi in prædictis. Et pro eo facit diffini-
h tio proc.vbi dicit,mandato domini,&c.[h] ff.de procu.l.
1.in prin.At procu. non eſt dñs litis ante litem conteſt.
C.eo.l.nulla,& l.procuratorib. Et quia certus debet eſ-
ſe domino conſtituenti,ff.eo.l.2.& ff.de teſta. tut. l.tu-
tor incertus. Vnde ad euadendas huiuſmodi oppoſitio
nes,ponimus verba illa in procuratorio,& eum vel eos
i ex nunc ipſe conſtituit,&c.inf.§.vt autem,verſi.porro.[i]
26 † Sed nunquid talis ſubſtituere tenetur alium ſuis ex-
penſis,& ſi non facit,an imputatur domino,vel ẽt ſibi?
De hoc no.Inn.IIII.ext.de lite non conteſt.c.1. in fi.Et
ſcias ꝙ procu.ſubſtituens alium poſt lit.conteſta. dicet
ſic,Facio talem procuratorem in tali cauſa, in qua pro-
cu.earum,C.qui accuſa.non poſſ.l.1.Et nunquid ſubſti-
tutus ſatiſdabit dñm rem ratam habiturũ? an vero pro-
k cu.Dicit Alb.[k] ſatis eſſe, ſi ſatiſdet procu.rem rat.habe.
nam factus eſt dñs litis per litis cont. & præiudicat dño
quod fit per talem.[l] Sed pone,ꝙ procu. habens ptãtem
ſubſtituendi,te ſubſtituat:nunquid ipſe te poterit reuo
care,cum voluerit? Rñdeo,non,arg.ext. de off.dele.ve-
nerabili,niſi haberet ptãtem reuocandi:& ſic curia ſer
m uat.[m] † Sed nunquid defenſor,qui cauit de iud.ſoluẽſi.
27 poteſt conſtituere pro. ante litis conteſt. Vr̃ quod nõ:
quia procur.non conſtituitur, niſi a dño, ff.de procu.l.
1.ſed iſte non eſt dñs, cum commodum nõ ſpectet ad
eum.2.q.6.biduum,verſi. palam. Item hodie non effi-
citur principalis inuito actore,quia nouatio non fit, ni-
ſi vtroq; volente,vt ff.de nou.& de le. Stichum,§.fi.C.
eo.l.fi.Et ideo ſi fideiuſſor veteri principali actione ꝯue
niatur,reus iurabit de calumnia,vt no.ff. de proc.nõ ſo
lum,§.ſed interdum,& C.de iur.cal.2.ſi aũt.Prętereа ſi
procurator vel tutor non põt ante lit.cont.ſubſtituere,
vt prædixi: multo minus defenſor, ar. ꝯ,qa quilibet põt
ꝯſtituere,qui nõ ꝓhibetur, ff. eo.inuitus,§.cum quęrit,
28 iſte aũt non prohibetur. † Prętereа rõ,quare proc.poſt
litem ꝯt.põt ſubſtituere[a] eſt,quia eſt dñs litis:ergo eadẽ
rõne poterit defenſor,qa eſt dñs litis. poſt ſatiſdat. ff.e.
Titius,Item iſte litem facit ſuam adeo,vt ex cauſa iudi
cati ꝯuenire poſſit:& ſnĩa ꝯ eum mãdabitur execu tio-
ni:vt ff.de re iudic.b ſe non obtulit.ff.de mino.l.eom,g
ex.& ff.de procur.ſi procura.meus:in fi.& l.Plautius.in
fi.ergo vt dñs poteſt cõnſtituere. Idẽ qa factus eſt prin-
n cipalis.nam ſolutione vel iudic. & cætera[n].ff.de ſolut.
ſolutionem.& etiam iurat.de colum.tanquam dñs, ſe-
cundum Placet.vt not.ff.de procur.non ſolum. Itẽ reo
latitante fideiuſſores conſtituit procurat.ff.eod.licet.§.
reo.ergo multo fortius defenſor:qui ſi ex cautione iu-
dicatum ſoluerit.non hẽt ꝯ quem experiat: vt in præ.l.
ſi procurat.in fi.& ff.de re iudic. ſi ſe nõ ob.in prin. ſed
fideiuſſores ſic, ſ.aduerſus reũ actione mandati.ff.in d.
ſolut.iam tñ.§. ꝙ ſi hoc.& in præ.l. Titius.in fin. Itẽ qa
ſpectat ad eum cauſæ periculum,põt ꝯſtituere,vt alias
in fideiuſſore:vt in p̃.l.iam tñ. Pro hac parte fuit ſenten
tiatum,licet multi ſapientes contrarium tunc ſentirẽt
o Nec[o]. obſtat ſecundum eos, quod eſt loco dñi: nam
tutor & procurator ſunt loco domini: vt ff.pro empto
re.qui fundum.§.ſi tutor.& ff.de fur.interdum.§.q tu-
talem. & tñ non faciunt procur. ante lit.conte vt ĩ.§.p
29 xi.ver.item ꝙ fuit. † Item excipitur,ꝙ licet habeat mã
datum ad agendum,vel licet de rato cauerit,non tñ ha
bet ad defendendum,quod tamen eſt neceſſe,vel ꝙ nõ
defendit,ex̃.proc.accedens,ff.eo. mutus,ff. pęn.l.ſed &
hę.§.prætec.vbi de hoc C. eodem, actionem.& l.eum,
qui,C.de ſatiſda.l.unica,imò condemnabitur ad expen
ſas.argu .ext.eo.conſtitutus. Debet enim defendere no
mine

ADDITIONES.

a Proponendas. *An tale procuratoriũ valeat, vide infra §.ratio ne autẽ formę.ver. qđ ſi ſit conſtitutus. Adde ꝙ Bal.in l.ſi procuratorẽ.§.1.ff.ma.in reportatis antiquis Refert Cyn.& ibi ĩ addi dicere, quod ſup exceptione lis nõ cõteſtatur. & idẽ tenuiſſe Richar.& Sali.& hoc ſequitur Alex.in l.quod quis.C.eo.dicens nõ reperiri iure cautũ, quod ſup excep.lis cõteſtetur. Hoc idẽ vult Abbas in d.§.ſexta.vbi dicit hanc eſſe communẽ.opin.mod.Spe in titu.de libel.conced.§.pe.*

b §.fi. *Et ſic eſt terminatum eo.ti.c.1.§.1.lib.6.*

c Per ſe. *etiam ſi ſit excommunicatus, vt ſupra eo.§.ver.2.*

d Facere. *Cum hoc non fuerit in mandato expreſſum.*

e Vbr. *Primum inueni dicere.*

f Curia. *Alber.Gal.eo.titu.ver.breuiter & Aegi.rub.10.dicunt ſe vidiſſe in curia Romana ſeruari, ſed de utraque dixit Vber. de Bob.vbi ſupra in fin, pro hac parte eſt hodie expeditum eod. titu capitu.1.§.1.lib.6,*

g Parte 4. *Sed ibi potius tendis ad primum.dictum in vel.glo.*

h Domini,&c. *Quaſtione ſuper l.1.ff.eo.dixit Gul.idẽ,quod etiã ſi hoc fuerit expreſſum ĩ mãdato,quod hoc poſſet ante litis cõteſt. tamẽ id nõ poterit. Nõ obſt.quod illa verba debẽt aliqđ operari, quia, vt dicit, quãdoq; ſecus.ſuper quo vide quod dixi de maio.& obedien.ſolita.ſuper glo.quod quãdoq; .Adde videndũ Ludo.Ro. ſing.211.incip.vltimo tu ſcis,vbi an procurator,q nõ habet ĩ mãdato poteſtatẽ ſubſtituẽdi.poſſit ante lit.cõteſt.ſubſtituere, ſi ſit clauſula prouiſionis releuãdi procuratorẽ. Et adde, ꝙ ſubſtitutus ab aliquo, q habuit mandatũ ſpeciale a domino, ceſetur ab eodẽ domino cõſtitutus; & ideo poſt lit.conteſtatã põt aliũ ſubſtituere vt per dom. de Rota, deciſione.146.incip. ſubſtitutus.in nouis. Henricus.Ferran.*

i Ver.porro. *Improbant aliqui hoc conſilium, vt ibi dicam*

k Alber. *Et Simon Vinc.eod.tit.l.nullam.*

l Talem. *ergo ſi ſubſtituit vi ſpecialis mãdati, ſatiſdabit domino, vt ſcripſi de procur.is,q.lib.6.in 1.glo.rationem ibi vide.*

m Seruat. *Et ſic eſt terminatum,eo.tit.is,qui l.reſpon.lib.6.*

n Et cętera. *Pro nobis accipiendo etiam inuiti & ignorantes liberari poſſumus.*

o Sentirent. *Cum Alber.Gal.de coniuncta perſona verſi.iſte uer. vbi eſt verſi.iſte.ſed dic plenius.*

mine oīum actionū tp̄e constōnis competentium ↄ a-
a gentem:[a] non quæ postea cōpetere cœperunt, ff. eo. om
niū, ff. de neg. gest. nā & seruus, ff. de dam. infect. l. dāni
infecti, §. si is, qui. ff. de arb. de his, & hoc in procur. sim-
plici. Si verò sit in rem suam, distingue: An sit ex causa
lucratiua, & tunc tenetῦ defendere. An ex cā necessita-
tis, & tūc non tenetῦ defendere, ff. de proc. seruū, §. fi. &
l. si quis, & l. patet, ff. de re. iu. ex qua persona. Nō est aūt
vis vtrū dicat ad defendendū, vel r̄ndendum, qđ idē est
vt in præ. c. accedens. in fi. quia constitutus ad r̄ndendū,
30 ↄstitutus intelligr ad defendendū: vt in præ. l. seruū. † Sed
nunquid perpetuo stabit obligatus ad defendendum?
Et vr̄, q̄ liberabitur ab oblīone, si non reconueniat reus
vsque ad duos menses, ex quo fuerit dies statuta procu-
ratori agenti, vt pro dn̄o r̄ndeat: vt C. de fideiuss. l. pe. C.
de lit. contest. Auth. libellum, C. de dila. qđ fieri, quæ est
3. q. 3. c. induciæ, §. spaciū. Vel dic, q̄ iudex statuet reo
tp̄s ad reconueniendū procuratorē, ff. de dam. infe. qui
bona. §. fi. & l. si finita. ext. de testi. p̄ntium, de respon. fre
b quens. §. solet. libr. 6. s̄m Vinc.[b] Sed nunquid procura-
tori qui satisdedit, cogitῦ defendere? De hoc ℑ. de satisd.
§. expedito, vers. sed quæritur. Et nota, q̄ actore inuito
pōt procurator dn̄m defendere, nisi persona dn̄i iusti-
stior sit, q̄ persona procuratoris: vt no. ff. de procur. si a-
ctor. ff. fam. erc planè. & ff. ex quib. cau. in poss. ea l. hoc
31 aūt, §. fi. & l. 2. § fin. † Sed pone, q̄ mandatum est gn̄ale,
quo sic dr̄: ↄstituo te procuratorem in oīb. causis, quas
habeo cū tali, vel cū qualibet alia persona, promittens
ratū, & c. nec est ibi clā ad agendū & defendēdum? Dic
q̄ valet, cum sit gn̄ale. Nec ob. præ. Decr. accedens, si be
c ne attendatῦ,[c] & sic obtinuit. Item, q̄ reuocatus est, quia
post eum est alter constitutus, ēt ante lit. contesta. cum
primo. Vel simul dati fuerunt, q̄ alter prius cām hanc
occupauit: nisi dictum sit, q̄ non sit melior cōditio oc-
cupantis, extr. eo. non iniuitè, ff. eo. pluribus, & l. si quis
cum procuratorio, in fi. De hoc ℑ. §. rōne aūt, ver. item
quod licet plures, & seq. Itē q̄ non cauit de rato. & du-
bium est de mandato. C. de procu. l. 1. & hoc siue inter-
ueniat ante litis conte. vt ff. eo. Pompo. §. rati siue post,
C. de consor. eiusdem lit. l. 2. & not. in præ. §. rati. qui §.
prima facie vr̄ ↄ. & in §. præ. ibi, vbi dr̄, si ab eo, qui ante
lit. contest. interuenit, non exigitur cautio, postea nō e-
xigetῦ: cum hæc sit dilatoria, & vide quod not. ℑ. de sa-
d tisda. §. viso.[d] † Itē, q̄ excedit fines mandati: & q̄ facit
32 aliud, q̄ sibi fuerit mandatū. C. eo. si proc. & l. maritus,
& C. de transac. transactionis, C. de noua. non abstulit.
ext. de elec. innotuit, in fi. ext. de offic. deleg. cum olim:
de rescr. cum dilecta. vnde dēt puniri in actiōne damni.
ext. de arb. per tuas, & de rescr. nonnulli, de hoc ℑ. de v-
niuer. actore. ver. itē q̄ excedit. Itē, q̄ non iurauit iuxta
e tenorē ↄstit. Greg. X. ext. de postulando, properandū.[e]
Item, q̄ est monachus, vel canonicus, vel quilibet regu
f laris: nec hēt mandatum sui maioris, ēt in causa[f] pro-
pria, extr. ne cler. vel mona. c. 3. 12. q. 1. non dicas. 16. q. 1.
monachi, & ca. qui verè. extra, de postul. c. 2. Dic plene,
vt no. ext. de re iud. cum I. & A. Inn. IIII. & sc̄dm alios
de appel. Nicolao, & de censi. sopitæ. Nisi pro personis
miserabilibus: & tunc de abbatis imperio: vt dicam ℑ.
tit. de aduocato, §. 1. ver. item quod est clericus, & seq.
33 ℑ. §. proxi. in prin. & ℑ. ver. prox. † Itē q̄ est ep̄s, vel sacer
dos secularis, & in sacris ordinib. existens, vel in mino-
rib. & est bn̄ficiatus, ext. ne cler. vel mon. c. 1. & 2. 12. q.
3. c. 1. in Auth. collat. 9. de sanct. episc. §. Deo amabiles,
& §. seq. sc̄d in alios aūt 9. q. 1. c. sicut, n. §. ex his oīb. & c.
quidē. C. de episc. & cler. repetita, nisi pro miserabilib.
personis & coniunctis, & pro ecclesijs suis, extr. de po-
stul. c. 1. & fi. maxime causis laicorū, & in foro seculari,
vt in præ. iuribus, & ext. ne cle. vel mo. c. 2. & C. de epis.
& cle. placet, arg. ↄ, extr. de sim. cū essent, sed non hr̄, q̄
ille r̄nalis clericus esset, vel non, qui fil. sint legit. p ve-
norabilē. ibi cā erat sp̄ūalis, licet esset cā laici: & tunc be
ne admittunῦ, & p̄terea ext. iudiciū agebatῦ. Idem aūt di
cunt quidā in quolibet clerico, vt in præ. l. placet, & ext.
de syndico. c. vnico. Sed ego hoc restringo solū ad præ-
dictos, arg. ext. de postul. c. 1. De hoc no. C. de p̄cu. mili
tem. Quidā aūt faciunt clericos p laicos constitui pro-
g curatores, velut in rē suā, & sic admittunῦ. Rofr. dixit[g]
clericū p̄hiberi in causis secularib. sed in ecclesiasticis
indistinctè admitti, ar. C. de p̄cur. qui stipendia. de hoc
h no. eo. neq; fœmina.[h] Itē, q̄ est laicus, & cā est spiritua-
34 lis, & generaliter q̄ nō p̄t pro se, vel alio agere pro re, q̄
ipse nequit possidere, arg. ext. de elect. sacrosancta, & c.
Messa-

ADDITIONES.

a Contra agentem. *Dubitatur antē, an reus, q per procuratorē actoris petit satisdari de domino suo defendēdo, quē vult recōuenire, teneatur exprimere, super quo eū reconuenire vult. Et videtur quod nō, qa ex prædictis legibus nulla eū ad hoc arctat, ergo nec nos cū arctare debemus. ff. de pub l. de pretio. Itē satisdare debens sequi debet voluntatē illius, cui satisdare tenetur. ff. qui satis. cogan. l. 1. ad fi. & de verbo. obli. l. stipulationum aliæ. §. satis. Vber. super præ. l. actionē. fertur tenuisse cōtra. & idē ibi Guid. de Suz. Nam nil plus placet legis latori, quā claritas. 4. dist. erit. de consti. c. fi. in Authen. de testi. imperfect. §. nos igitur. col. 8. facit. ff. de rei vendi. si in rem. de noui oper. nun. de pupillo. §. qui nūciat. & forsan malitiose proponitur. & oneratus procurator cogatur a lite desistere. Et si dicas, ēt declarando posset hoc euenire. Respondeo, q tūc iudex prouideret inspecta qualitate personarum, ita q nō grauetur procurator cautione superuacua. ff. ut in poss. leg. l. hac stipulatio. in fin. & obuiabit malitiæ. ext. de rescrip. plerunq; ff. de rei uend. in fundo. Prima verba cessant secūdum opin. quæ hebet, q licet procurator actoris teneatur eū defendere, si reus reconueniat, cauere tamē de defendēdo nō tenetur, cū nullo iure id caueatur. Cū igitur reus reconueniat, tūc ille defendet, & cauebit de iudicato soluendo. & sic prouisum est reo, & secundum hoc glo. 1 in fi. Dec. 1. eod. titu. glo. in præ. l. actionē. eo. tit. C. & ff. eo seruū. §. ait prætor. & l. sed & hæ. §. prætor. & multa aliæ, quæ dicūt procuratorē actoris cauere debere de defendēdo, si reus nō vult statī agere, vel cū iura rei nō sunt prōpta alias si statim procedere vult, satis est q defendat. In primo dicto quod nō procedant, æquitatē hēt hoc dictū, & satis placet, & legie. satisfit, q̄ dicūt, quod debet defendere, & si aliqua dicit de cautione dēt intelligi de cautione iudicatū solui, quā præstat procurator rei & actoris recōuenti. qui reus censetur, & hoc placuit glo. in l. sed & hæ. §. defendere. in gl. ff. eo. & facit quod no. Host. in prin. eo. titu. §. ad quid. uer. si uero certū. & lex, munus. §. pœna nō loquitur de nō cauente, sed de nō defendente, licet vtranq; lecturā ponat glo. & placuit hoc Iac. de Rauen. & Pe. quod vide per Cy in præ. l. actionē. C. eo. titu placet etiā Simoni Vin. in l. 1. in fi. C. eo. titu. & super ea. l. ad declarationē sequētis ver. dicit Gui. de Suz. sequēdo Hosti. & Vber. quod ante lis. contest. vel in contestatione reus conuenire tenebitur, alias nō audietur, quia cū intra illud tēpus teneatur recōuenire dominū, ut in aut. & cōsequēter. C. de sent. & inter ergo ipsū, qui eius uicē gerit. ff. eo. minor §. 1. nec est grauior conditio procuratoris, quā domini, prӕterquā in satisdādo. ff. eo. ti. sed & hæ. §. defendere. Ioā. And. Adde, quod glo. in d. l. sed & hæ sequitur Guil. Bar. Ange. ibi Ray. Frā. Iacob. But. Bar. Bal. Ange. Sal. in d. l. actionē. & Paul. de Cost. ibi etiam ubi dicunt, quod poterit taxare tempus intra quod reus debeat agere.*

b Vinc. *Qui hoc not. in præ. Dec. accedens. in vlt. glo.*

c Attendatur. *Quod ibi nō dicitur, aliter factum non valere, vel non dicit illa verba in procuratorio ponenda, sed satis est per quæcunque verba id possit liquere.*

d Viso. *Et supra de actione. §. 1. uer. item consors. Ioan. And.*

e Properandum. *Reuocata est, quia in 6. non est inserta.*

f In causa. *Vide in cle. eo. tit. religiosus.*

g Dixit. *Ante fin. rubricæ. quā allegat supra tit. prox. sup rub. Adde ut per Fede. consi. 270. & per Abb. Sicu. in ca. in nostra. extr. eo. vbi et ipse Fede. idem facit. & per Ro. consi. 384.*

h Fœmina. *Et in Aut. de san. Epis. §. aliū. vide Cy. C. eod. l. militē.*

Messana de præscr. cām quæ. de consti. ecclesia sanctæ
Mariæ, de reb. eccl. non aliue. cum laicis, de iu. c. 2. de ex-
cep. Apostolicę, in gl. ex hoc vř, &c. ibi: non possunt pro
se vel alio, &c. nisi esset causa matrimonialis, quia hoc
spāliter cadit in laicum, & per eū hēt tractari & secus in
a ciuilib. 77. di. in singulis, arg. tñ ꝯ, [a] ext. de simo. cum es-
sent. Hoc prosequere ſm dñm meum in Summa, eod.
tit. §. qui dari, ver. fi. & sup. ver. proxi. & j. de syndic. ver.
item quod est laicus. Item, ꝙ est in magistratu, ff. eo. ne
que fœmina, C. eo. l. pen. 2. q. 1. prohibentur. Item abbas
depositus non pōt esse procurator ſm quosdam, 3. q. 3.
infamis, tria, in prin. ibi, qui senatu, &c. quod pōt esse ve
rum, si pp fraudem depositus est: quia tunc fit infamis:
secus si pp simplicitatem, vt ff. de susp. tut. l. 3. §. q ob se-
gnitiem, & C. eo. l. fi. & j. ver. item, ꝙ infamis, & no. ex.
de simo. per tuas, in fi. arg. Item, ꝙ dñs est eo iustior, vel
ꝙ causa est vehemens: vel est talis causa, in qua tenetur
dñs personaliter comparere, vt j. de cōpari. in termi. in
prin. Item, ꝙ est furiosus, ff. de proc. l. 3. & l. mutus. Vel
mente captus, vel prodigus, cui bonis est interdictum,
ff. de re. iu. l. 2. vel surdus: vt in pręl. mutus. Itē, ꝙ est po-
tentior, C. ne lic. pot. l. 1. ext. de alien. iu. muta. cā, sac. c. 2.
Itē, ꝙ est fiscus vel Respublica, C. ne fisc. vel Respub. p-
cu. alicui patron. cā, in li. præst. per totum. Item, ꝙ est in
famis, 3. q. 7. infames, & 5. q. 3. qa epi, arg. ꝯ: Inst. de exce.
§. fi. sed ibi de modica infamia, vel statu illius. Itē, ꝙ est
mutus & surdus, vel mutus tantum, vel surdus tātum,
qui prorsus non audit: vt ff. eo. mutus, & l. 1. §. fi. & ff. de
35 postu. l. 1. §. item furiosus. † Item, ꝙ oīno cām ignorat,
vt ext. de iur. cal. in pertractandis. Dēt enim talis consti-
tui, qui in lite interrogatus de facili rñdeat: quia nō ha-
bebit inducias ad consulendum dñm, nisi ex iusta & e-
uidenti causa, C. de procu. l. fi. ff. eo. si actor. ext. eo. dile-
ctus, imò si procurator rñdet se nescire ea, de quibus in
terrogatur, quæ ad causam pertinent principalem, cō-
demnabitur in expensis pp hoc factus ſm Papam: vt in
præ. Decr. in pertractādis, vt inf. deposit. §. 6. ver. in sum
ma, & seq. Item, ꝙ est seruus, ff. de proc. seruū, arg. C. de
rei ven. non seruum, C. de iu. seruus, sed ad negotia pōt
esse procurator, vt in præ. l. seruum, & no. C. eo. neq;. 3.
q. 7. c. infamis, §. tria, 32. q. 3. c. vnico, & sup. ver. item ex-
cipitur ꝯtra proc. ꝙ est causa status. Item, ꝙ amisit ciui-
tatem, vel libertatem, vt no. C. de proc. reū. & ff. de ac-
cus. is, qui aliàs, ne qui, ext. de testibus, c. fin. Item, quod
est de capitali crīe accusatus, vt præd. l. reum. Itē, quod
est curialis alicuius curiæ, C. de decurio. lib. 10. l. si quis
procurationem, & C. loca. curialis, sed illud de procu-
curatore ad negotia. Item, ꝙ est filiusfa. & in eius con-
stōne non interuenit patris ꝯsensus, & hoc scd̄m quos-
b dam. Ego contra, [b] vt dixi sup. in tit. de actore, ver. licet
aūt, & ver. sed an aget. Item, ꝙ est medicus seu parabo-
lanus, C. de episc. & cler. placet. Item, ꝙ est redemptor
litis, ff. man. si remunerandi, §. Maurus, C. eo. si ꝯtra, C.
de proc. litem. Item, ꝙ non hēt mandatū, nec ostendit,
nec est coniuncta persona, ff. de neg. gest. si pupilli, §. fi.
& l. seq. & l. si aūt, ff. de præscr. ver. naturalis, §. fin. C. de
procu. licet, ext. eo. c. 1. & c. in nostra, ff. de admi. tu. quo
ties. Coniuncta enim persona, & quædam aliæ admit-
tuntur ad agēdum pro alio sine mandato, præstita cau
tione de rato. ff. eo. sed & hæ. & dicam j. in rub. de con
36 iun. persona. † Et no. ꝙ si procurator in principio litis
mandatum occultat, dñs condemnatur: secus si postq̄
agere cępit, & factus dñs litis contumax sit, vt j. de exe-
cutio. sen. §. sequitur, ver. sed quid. Item, ꝙ mandatum
est finitum, quod fit multis modis. Itē, quod certa spe-
cies est sibi mandata, & ipse super alia agit, C. de proc.
si procurator. Item, ꝙ mandatum fuit ante litem reuo-
c catum, qđ pōt fieri, ēt sine causæ cognitione, [c] ff. de pro
cu. ante litem, ext. eo. in nr̃a. Insti. man. §. recte, & ff. qđ
cuiusq; vniuer. item eorum. §. fi. Post litem aūt cōte. cū
d procuratore, [d] non pōt eo inuito in alium lis transferri
sine causa, & sine causæ cognitione, ff. eo. post litem, &
legib. seqq. vsq; ad l. si procurator. & C. eo. procurato-
37 rib. † Reuocatio aūt procuratoris dēt peruenire ad ad-
uersarium, vel ad iudicem, quod si nō fiat, valet nihilo-
minus quod postea fit cum eo. Secus si peruenerit, ext.
eo. ex insinuatione, & c. in p̄ntia, de rescript. ex parte, &
hoc post litis contest. nam si ante non est necesse, ꝙ re-
uocatio perueniat ad aduersarium, vel iudicem, dum
tamen perueniat ad ipsum procuratorem, secundum
T. & alios, arg. a contrario sensu, ext. eo. mandato, & c.
e in nostra, qđ ego non credo, vt ibi no. [e] Non ergo nocet
malitia, q̄ quidam facere soliti sunt. Constituunt enim
procuratorem: postea in præsentia testium prohibent
ei, ne tractet causam illam, ad quam constitutus erat,
vel ne vtatur procuratione illa, & hoc ideo, vt si ille pro
curator in causa obtinuerit, possit acceptare pro se. Si
vero succubuerit, vel non vtiliter egerit, possit reuoca-
tionem allegare, ut de procurato. ex insinuatione. Cer-
tè hoc eis non prodest, quia debent reuocationem pu-
blicare, vt ff. de insti. sed & si. Sed & reuocationem pro
curatoris ad negotia non est necesse ad aduersarium
per-

ADDITIONES.

a Tamen contra. *Cui statuit. c. 1. resp. 1. lib. 6. Adde, vt per Ro. consi. 266. incipit iste Petrus Alemanus.*

Illius. Vide quod scripsi de iur calu. Imperatorē sup vl. gl. Ad de ꝙ de iure ciuili pōt esse procurator per §. fin. Instit de exceptio. sed de iure cano. secus, ut d. c. Imperator. & i casu quo pōt esse procu. potest tamē peti, ut compareat dominus tanquā legalior, vt voluit Bal. in l. reum. C. eod.

Pertractandis. Ibi scripsi super verbo omnino.

b Contra. *Supple, & bene. eo. tit. q generaliter. §. 1. lib. 6. Adde ver. item quod est de capitali, secundū const. doct. in d. l. reū. quod idem si est criminalis, licet nō capitalis, qa nimis esset restringere d. l. Itē idē esset, si esset mortalis de omnib' bonis vel maiori parte qa æquiparatur causæ criminali. artic. 1. ti. de reuoc. dona. & §. itē propter litē Inst. de excu. tut. & dicit Ale. in d. l. reū ꝙ hoc in ter minis istis uoluit glo. in l. 1. C. de reis. postu li. 10.*

c Cognitione. *Saluo quod habetur ff. eod. tit. quę omnia etiam no ta. eo. tit. n. is cuius. & scripsi eo. ti. c. 2. li. 6. in 1. & 2. gloss. Gul. Ang. sub hoc tit q. 22. ad casus ibi not. Addebat alium, s. quando intererat aduersarii quæ allegatio hoc non probat, scilicet lex de gtate. §. vl. ff. de interrog. act. quæ resp. rei ad interrogationē vel positio em loquitur, ex qua quæsitum est ius actori. et vide quod ibi not. alia iura, quæ alle. reducūtur ad regulam, non debet aliquis. de re. iu. li. 6.*

d Procuratore. *Quid si causa fuit talis, in qua ꝓceditur sine contestatione, vel de sui natura, vel in cōtumatia partis, vt patet in cle. de ver. sig. sæpe. & in casib. notatis, vt lite nō contest quoniam in 1. glo. quæritur an procur. qui in talib. causis. aliqua facit, quæ post litem contest. veniebant fienda, possit reuocari causa non cognita? Gui. de Su. in l. post litem ff. eo. arguit quod non, cū actus illi in locum contestationis succedat, ergo idem sit affectus. Allegat Instit. de actio. §. fuerat. ff. si quis caut. si eñ ff. qui iniuriarum tenet contrariū, & verbis in dubio statur. ff. de leg. 3. non aliter. & de exercit. l. 1. §. in re igitur dubia. Similē quæstionē format. in l. neq;. C. eo. titu. si retentis terminis supra dictis tutor, curator vel procurator fecerunt tales actus, an possit substituere? Et tenet, quod sic, p l. 1. ff. man. si procuratorem. post prin. hic videas cōtrarietatē, & secunda placet. veniant not. de elect. c. c. 1. li. 9. ver. quod si. in glo. vbi & remissiones, quas super ea dedi. & infra de comparati. ver. attendas.*

Adde, ꝙ in casib. qbus lis nō esset cōtest. procurator efficiatur dominus litis p primū contractū. voluit Bar. in l. post litē cōte. & in l. nulla. C. eod. titu. & in extrauag. ad reprimendū. & in uerbo, figura. Barto. & Bal. in l. proxi. § si quidem. C. de iudi. Pau. de Le az. & Petr. de Ancha. in clem. sæpe. de verbo. sig. & ideo poterit reuocari.

e Ibi no. *Quid dixerit Ho. no. supra eo. ti. c. 2. in 3. glo. Addde ple ne per Bar. in l. 1. C. de satisd.*

O 3

peruenire. ff. man. si mandassem. arg. ꝯ. ff. ꝙ iussu.l.1.
ver.sed ego.Sol.vt ibi. Itē ꝯ.ff.si cer. pe. eius q. Sed hoc
fallit in ꝯctu matrimonij.ext. de conuet.coniu. ex par-
a te.De hoc no.ext.de rescr.ex parte 3.[a] & de procur.mā
dato. Porro qn̄ de reuocatione obijcitur,dēt sibi is,cui
opponitur,consulere in hunc modum,s. ꝙ satisdet sub
conditione,vt si mandatum fuerit reuocatum,teneantur
fideiussores: alioquin nō teneantur.& ad hoc ff.de
dam.infect.prætor.§.1.& l.q vias,& l.inter quos.§.alie.
b & ff.de admi.tut.vulgo[b].Item,excipitur,ꝙ dn̄s proces-
sit in causa postea, quare vr̄ eum reuocasse: quod pōt
re integra ī distinctè.ff.eo.ante litem.& l.Paulus.arg.ff.
mand.l.q mutuā.§.non ideo.Idem ēt vr̄ re non ītegra.
ext. de resti.spò. ex conquestione.arg.ꝯ,ff.eo.post litē.
c De hoc dic s̄m Papam : vt ext.eo.petitio[c].Itē,ꝙ fuit ei
expresse à dn̄o inhibitum,ne litem suscipiat.ex.eod.ex
insinuatione.Item,ꝙ ipse procurator resignauit procu
ratorem re integra.ff.eo.mutari.& l.præ.& seq.Institu.
man.§. recte.Si vero nō esset integra,ipse puniret̄ in li-
d tē,vt ibi no.secundū Ioan.de Deo[d].Itē,ꝙ est falsus pro
curator:vnde nō valet quicqđ cū eò fit.ext.eo.ī nostra-
imo punit̄. ff. eo.licet Institu.mand.§.tua tm̄.Itē,ꝙ nō
est legaliter missus,ex.eo. ca.1. Legaliter aūt ītellige se
cundū ea, quæ not. j.§. ratione ēt formę. in 1.ver. &.2.
& 3.Itē, qui Reipublicæ causa absuturus est, & morbo
perpetuo impedit̄, & q magistratū initurus est, & qui
inuitus iudiciū pati nō pōt:vt qui factus est consul,vel
alterius iurisdictionis, nō potest defendere, vel procu-
rator esse. ff. eo.neq; fęmina.Itē gn̄aliter constituitur
procurator ī qualibet cā,puta in spūali. ex. de in integ.
reg cū venissent.& pecuniaria. C.de pcur. licet & br̄ in
qualibet ciuili, & vbicunq; nō prohibetur.arg.ff.eo.l.1.
§.fi.in criminali nō,vt s̄.dixi.Cōstituitur aūt pcurator
in omnibus reb.vel causis,vel ētin vna tm̄,& p̄ntialiter
& absens per nunciū vel epistolam :dum tamē certus
ad litē præsentem & futuram in die, & vsque ad diem
& sub conditione,&in perpetuū,& ad gn̄ales causas &
38 spāles.ff.eo.l.1.2.3.& 4.ff.mādati.l.1.† Sed nunqđ pro
curator,generalis ad negotia cōstitutus,vr̄ēt cōstitutus
e ad causas.Arg.ꝙ sic[e]. Nam negotiū dr̄ in causis: vt ex.
verb. sig. forus.§. negotium. & ponitur pro causa cri-
minali & ciuili : vt C. de epis.& cler. cum clericis. res-
pon.1. Vnde procurator generalis ad negotia potest
causas peragere, nisi illas, in quibus speciale mandatū
desideratur : quas habes sub. ver. Item opp. quod licet.
quod intellige de ciuilib. Nam in criminalibus procu-
rator non interuenit, vt s̄.secundum Vber.Item r̄r se-
f cundum Roffr.[f] qui inhabilis est ad sua peragenda ne-
gotia,per consequens & ad aliena. C.de legi.tut.l.fi.ex.
de æta.& qua.indecorū.2.q.7. qui nec regiminis. Et si-
militer quicunque non prohibetur, admittitur. ff. eo-
dem.mutus.§.1.de his,per quos agere poss.§.fin.& qui
cunque pro se potest esse in iudicio, potest pro alio ar.
extr.de proba.post cessionem.

ADDITIONES.

a Parte. *Et uide quod ibi satis dixi super gl.sic infra.*

b Vulgo. *Ad literam fuit iste ver. Alb.Gal. eo.tit. ver.sed quādo, Pet.de Bellap.tenet contrarium,ut ponit Cy.C.eod.tit.l.1.in ult. q.loquitur tamen de satisdatione a prin.sic oblata, sed etiā in primeua satisdatione Old.tenet primū dictum per easdem leges,C. eo.lib.1.sine dubio in casu quo mandatum,de quo consistit, dicitur reuocatum,maior ratio suadet talem formā cautionis admitti,quam a principio,tunc enim fit a iure gratia procuratori,quod admittitur,hoc uerò fit ab hoīe fit gratia opponēti,quod cauetur, sibi enim incumbit onus probandi reuocationem,vel certificationem sibi de hoc factā.Vbi ergo ne fiat tardatio processus,talē cautionem offert,facit ad hoc,quod non tenetur malitiosè,ergo recusat ur,cui iudex dēt obuiare præsumens malitiam opponentis,non offerentis probationem,nec recipere volentis talem cautionem. Procedat ergo in principali.In prin.verò si talem formam aduersarius acceptat,bene quidem,ff.noui ope.nun.l.1.§.& post alias expectet probationem mandati, & tunc procederet lis sine cautione rati. Aut si festinare vult, pure caueat, ut tenetur,& tunc procedit dictum Pe.quod in prætoriis stipulationibus nil debet addi,uel detrahi,ff.de præ.sti.l.1.in fi.Aliaratio,quam ponit N.non concludit in practica.Io.And.*

Adde,vt per Imo.post Bar.in §.qui alieno.

c Petitio. *Imò dic,ut no.eo.tit.c.si quem, lib.6. & contrarium solue,ut ibi no.gl.ad hoc.*

d Ioan.de Deo. *In li.iud.lib.4. rub. quando delictum procuratoris,&c.*

e Quod sic. *Et sic est terminatum eo.tit.qui generaliter,1.respon. libro 6.*

f Secundum Roff. *Tit.quo supra circa medium.*

SVMMARIVM.

Quando contra procuratorem opponitur
ratione constituentis.

1 *Secus deportatus,uel bannitus in perpetuum, non possunt procuratorem constituere.*
2 *Masculus uolens ueniam ętatis impetrare,non potest ad hoc probandum procuratorem constituere.*
3 *Ecclesia si unicum rectorem habeat,ille potest procuratorem constituere.*
4 *Tutor & curator non possunt procuratorem dare, nisi post litem contestatam.*
5 *Procurator constitutus a prælato, an poterit causam agere mortuo prælato?*
Ecclesię uacanti,an possit constitui uisitator, seu procurator.
6 *Procurator a minore 25 annis constitutus absque tutoris uel curatoris interuentu,non admittitur.*
7 *Actor uniuersitatis non potest procuratorem constituere.*
8 *Prælatus non est dominus rerum ecclesiasticarū,sed procurator,*
9 *Canonicus alicuius ecclesię agens sine consensu prælati contra aliquem ad aliquam rem, quam dicit contra formam iuris alienatam,an possit ante litem procuratorem constituere?*
10 *Filiusfamilias non potest procuratorem constituere, quia exercitium suarum actionum pertinet ad patrem.*
11 *Agere potest per se uel per procuratorem pater in rebus filio delatis,quia ipsi acquiritur ususfructus.*
12 *Pater habet in rebus filij administrationem, & usumfructum.*
13 *Non creditur quis talis,nisi probetur talis.*
14 *Conditio procuratoris in nullo est deterior, quam domini, nisi in satisdando.*
15 *Reus ualetudine impeditus tenetur mittere procuratorem.*

2.§.Ratione quoque constituentis opponitur,
ꝙ cōstituens est monachus, vel
canonicus,vel conuersus,vel alius regularis:quia hi nō
possunt actiones per se mouere:vt no.s̄.in ti.de actore
ver.item excipitur contra actorem :ergo nec alijs com
mittere.ar.cōtra expressum.ext.de rescr.cū dilecta. vbi
regularis agit,& procuratorem etiam constituit in cau
sa electionis suæ.ext.de elect.cum inter.& de re iud. cū
I.& A.respon.1.Sed dic,vt ibi secundum Papam. & in
Auth.de sanct.episc.§.si vero episcopi.ver.si quādo au
a tem[a].† Item quod est seruus,vel deportatus,vel banni
1 tus in perpetuum,qui p deportato habetur: quia mis-
sus exulat, & pro mortuo reputatur. ff.eo.seruum quo
que.ff.de leg. 3.l.1.§.hi, quibus.& §. sequent. ff.de cap.
dimi.l.tutelas.§.l. libertate. 32.quæst.4.c.vno,ff.de bon.
possess.contra tabu.l.1. §.fina Instit. quibus modis,ius
b patr. pote.solut.§. relegati. & in his quæ ibi notantur.[b]
In seruo autem dic plenius,vt supra §. proxim.vers.Ieu.
item excipitur contra procuratorem,quod ex causa sta
2 tus.† Item masculus,qui veniam ętatis impetrare vult,
non potest procuratorē constituere ad hoc probandū.
C.qui veniā ętatis impe.l.2. Item quod constituēs erat
excom

ADDITIONES.

a Autem. *Et ut in cle.eo.tit.religiosus.Io.And.*

b Ibi no. *Vide quod de materia huius uer. & illius §.plenè dicam infra de ces.actio.§.1.super uer.illud etiam quæritur.*

excõmunicatus, vel maiores & iurati de vniuersitate,
quæ eum constituit, erant excõicati. ex. de precu. c. fin.
a arg. ext. de testi. licet ex quadã. Dic, vt sub. §. proxi. in [a]
prin. Itẽ ꝙ impetrauit veniã. ætã, vñ non p̃t agere per
procuratorẽ. C. de his, qui ven. æta. impe. l. 2. Itẽ ꝙ con
stitutus est ab abbate sine ꝯsensu ꝯuentus· ex. de arb. p
tuas. qa ẽt ipse non audiret sine literis capituli; de rato
ext. de transact. ꝯtingit. & ext. de procura. c. 1. & de iud.
cãm, quæ. De hoc sub. de actore. ver. itẽ ẽt obiicitur. &
seq. Regularis aũt bene agit quãdoq;, & ꝯstituit pro-
3 curatorẽ. vt. su. in princi. huius §. † Porro vbi est in ec-
clesia vnicus rector: ille põt cõstituere procuratorẽ, q
iuret de calumnia in causa ecclesiæ: vt not. infra, versi.
itẽ quod fuit. & 5. quæ. 3. qa episcopi. & ipse poterit tũc
b esset testis [b]: vt ext. de testi. in super. & c. cum nuncius.
Circa hoc autẽ not. quod vbicunq; potest prælatus age
re & cõueniri in causis ecclesiæ suę sine suo capitulo.
ꝙ dic, vt sub. de actore. ver. ad præsens. ibi: breuiter ta
men, & c. ibi potest etiam dare procuratorem: vt extr.
de procur. petitio. In causis enĩ pecuniariis electionẽ
habemus, an per nos ipsos, an per procuratorẽ eas tra
ctemus. C. de procur. l. fi. ff. eo. l. 1. nisi. in casibus, qui ibi
4 no. Nec ob. quod tutor & curator possint agere, sed
nequeunt procuratorẽ dare, nisi post litem cõtestatã:
quia prælatus plenius ius hẽt in rebus ecclesiæ, quã illi
in rebus pupilli. Nam prelatus illis vtitur, & fruitur,
vt ext. de vita & hone. cle. cum ab omni. Inde est, quod
potest dare procur. ante litis cõtest. vt infra ver. itẽ ꝙ
fuit. Itẽ contra; quod consensus capituli & subscriptio
requiratur. ext. de procur. c. 1. sed ibi illi adhibentur vt
testes, & non vt auctoritatẽ præstãtes. Et præterea ibi
dicit, ꝙ episcopus faciet procuratorem, vel ibi loquit
de magnis causis, vt dixi i prealleg. ver. breuiter tamẽ
Veruntamẽ si prælatus velit cõstituere vnũ generalẽ
& perpetuum officialẽ, qui omnia cõmuniter nego-
tia gerat, siue in. causis, siue ĩ aliis, hoc debet facere cũ
consensu sui capituli. cum hoc inter ardua negotia sit.
89. dist. indicatum. in quibus consensus capituli est re-
qrendus. extr. de his quæ fiunt a præla. sine cõsensu ca
pi. quanto. & c. nouit. Vtrum aũt capitulũ sine cõsensu
prælati procuratorem cõstituet, no. ĩfra de syndic. ver.
5 itẽ quod non cõstit. & seq. Sed † nunquid procur. cõ-
stitutus a prælato siue rectore ciuitatis tẽporali, vel
perpetuo poterit causam agere mortuo p̃lato. siue cę-
perit agere ante mortẽ, siue post? Papa no. ex. de foro
c compe. dilecti, quod sic, [c] secus tamen in procuratore
ad negotia constituto. De hoc infr. de synd. versi. quid
si aliqua. Vtrum ecclesiæ vacanti possit constitui visi-
tator seu procurator: & utrum archiepiscopus possit
constituere procuratorem in rebus episcopalibus, vel
episcopus in rebus capellarum suarũ: dic plene secun
6 dum Papam, pro ut no. ext. de sede vacan. c. 1. † Item ꝙ
constituẽs erat minor, 25. an. nec tutoris, nec curatoris
auctoritas interuenit, C. e neq;, & l. non eo minus, C, si
aduer. rẽ iud. cum & minores. vbi de hoc, ff. de minor.
cũ mandato, ff. de neg. gest. qui aliena, §. quamquã, nisi
quando abest, quia tunc petit curatorem per procura
ratorẽ, vt ff. qui petant tutor. l. 2. §. pen. & nisi in casib.
in quibus censetur maior, qui no. ex de rest. spol. ex par
te, & 15. q. 3. certis. Cum enim possit in his per se agere
ergo & per aliũ arg. ff. e. l. 1. §. vlus, & ff. fa. erc. plane, ar.
tamen contra in præ. l. neq; Ad hoc respondeo, ꝙ tuto
ri & curatori non cõpetunt suo nomine actiones po-
pulares: & ideo in eis non constituunt procuratorẽ, li-
d cet per se agat. Hoc aũt [d] no. ꝙ p̃curator a minore legi
time ꝯstitutus debet cauere, ꝙ si minor aut hæres eius
aut is, ad quẽ res, de qua agitur, pertinebit, fuerit ĩ inte
grũ restitutus, quanti ea res erit, tantã pecuniã dabit. vt
ff. rem rat. hab. cum minor, ver. & ideo ita, & c. Alioqn
repelli potest & iunge hic quod no. ĩ. de coniu. perio.
ver item quod is, pro quo. & seq. Itẽ ꝙ est constitutus
a procuratore, qđ dic plane, vt s̃. §. prox. ver. itẽ excipi-
7 tur, ꝙ est constit. & seq. † Item ꝙ est constitutus ab a-
ctore ciuitatis, qui non põt constituere, ff. de proc. nec
ciuitate. Item ꝙ fuit constitutus a tutore vel curatore
ante lit. contest. cum eis, quod fieri non põt, quia non
sunt dñi, sed post sic, quia sunt facti domini per litis cõ
test. C. eo. neque, in prin. & in fi. C. de appel. si actor. de
quo dicam ĩ. de actore ab vni. consti. ver. porrò, & ver.
item actor, in fi. Dñs enim constituit, non alius, ff. eo.
e l. 1. respon. 1. Tanc. autem not. in lib. suo, [e] & Acc. ff. de
procur. lib. 1. resp. 1. & l. nec ciuitatis, & Azo in Summa
eo. tit. in prin. idem esse in prælato, vt non possit consti
tuere procu. in causa ecclesiæ, nisi prius sit lis contesta.
8 cum eo, † quia prælatus non est dñs reum ecclesiastica
rum, sed procurator, 12. q. 1. c. fi. ext. de don. c. 2. at procu
rator non põt ante litis contest. alium facere, C. de pro
cu. quod quis, nec tutor, vt iam dixi: cui cõparatur præ
f latus, ut no. 5. q. 3. quia ep̃s. [f] Nec actor ciuitatis, vt sup.
ver. prox Ego dico contra, cum Io. & Gul. Na. & Inno.
g IIII. & est expressum in præ. ca. quia ep̃s, vbi de hoc, [g]
extra eo. petitio, & de iur. calum. cum cãm, ibi, quorũ
h procu & c. [h] & in Auth. de sanc. episc. §. si vero episco-
pus, ver. si quando, & sic cõiter obseruatur. Sed vtrum
sit necessarius consensus capituli, dixi supra de actore,
ad fi. ver. & hæc vera. Nec obst. immo iuuat, ꝙ ep̃s dici
tur procu. rerum ecclesiæ, nam tunc est procu. habens
gñalem negotiorum administrationem, qui põt con-
stituere indistinctè, arg. ff. procur. procurator, cui, & l.
mutus, resp. 1. ff. man. l. 1. §. 1. ar. contra, ff. man. si procu.
i §. 1. [i] † Quid si canonicus alicuius ecclesię sine cõsen-
9 su prælati agit contra aliquem ad aliq̃ rem, q̃ dicit, con
tra formam iuris alienatam, vt ext. de reb. eccl. vel non
si quis presbyterorum, nunquid poterit ante litem cõ
testa: procuratorem ꝯstituere? Et vr̃ ꝙ nõ, scđm eos, q
dñt ꝙ nec prælatus, nec coniuncta persona ante litis ꝯ-
te. procuratorem ꝯstituere p̃nt, ut prædictum est. Dic
contra, nam in hoc succedit in locum totius capituli,
& capitulũ procuratorem facere põt, ff. quod cuiusq;
vni-

ADDITIONES.

a In principio. *Ibi procuratore excõmunicato, hic de constituen-
te. Et debuit autor distinguere inter actorem, & reum consti-
tuentem, placet enim iuri, quod reus excommunicatus potius li-
tiget per procuratorem, quam per se, de iud. intelleximus.*
b Testis *Vide infra de teste, §. 1. col. 4. ver. sed nunquid rector, &
ver. seq. & quod ibi dixi. Adde Old. con. 156.*
c Quod sic. *Contrarium est terminatum per cle. eo. tit. procurato
rem, ubi dicitur, quod renocatur per mortem, ẽt in his quib. con-
testatus fuerat litem. Adde, quod opi. Io. And. licet de ipso men-
tionem non faciat, tenet Rom. con. 374. ubi tenet, quod si prela-
tus constituerit procuratorẽ ad litigandum super titulo beneficij
& prælatus renunciet beneficio, quod statim intelligitur renoca
tum mandatum, & ibi parificat mortem & renunciationem.*
d Hoc autem. *Secundum Vber. de Bo. tit. quo supra uer. exigo.
Adde, an cum iuramentum minor possit procuratorem constitue
tuere, Bal. con. 177. lib. 6.*
e In lib. suo. *Eo. tit. uer. quis constituere, sed contrarium no. in ap-
paratu, ut statim subdam. Adde, idem esse de executoribus te-
stamentorum, ut ante litem contestatam possint constituere pro
curatorem, ut tenet Pau. de Cast. consi. 148. Et idem est in recto-
ribus hospitalium, ut noluit Bal. in l. orphanotrophos, de episc. et
cle. quia & ipsi perspiciunt fructus hospitalis, quia ratione idem
videtur dicere in commendatario ecclesiæ, cum debeat de bonis
ecclesia uiuere, ut in c. nemo deinceps, de ele. in 6.*
f Quia episcopus. *Multa in quibus est disparitas, ubi uide in fi.
1. gloss.*
g De hoc. *Et 2. q. 7. si quis ergo, in fi. 1. gl.*
h Procu. & c. *Et ibi hoc tenuit Tanc. ut scripsit super fi. 2. gl. seq.
& uide simile infra, in uer. sed quando.*
i §. 1. *Loquitur in procuratore negotiorum, qui non habent libe-
ram.*

vniuer.l antepen. & sic obti nuit a. Quid de executore
vltimæ voluntatis:nunquid po terit ante lit.lcontest.fa
cere procurat.De hoc infra de instrum. edi.§.nunc ve
ro versic.sed nunquid.Quid si habens plures filios con
stituat proc.pro se & ꝑ ipsis?Dic, vt infra in tit. de syn-
dic.Item ꝙ constitutus requisitus de calum.non iura-
uit, cum fuit constitutus : vnde non valet, secundum
quosdã.C.de iur.calum.l.2.§.fin.autẽ affuerit.Tu dic,
vt ibi not.ff.de procurat.Pompon.S.sed & is.Itẽ quod
ab infami cõstitutus. Iustit.de except.§.fin. qui §. facit
b in conttarium potius b. † Item quod costi tuens est fi-
10 liusfam.qui non potest constituere procuratore m ad
agendum: cnm exercitiũ suarũ actionum ad patrẽ per
tineat, vt C.de annali except.l.1.in fi.nisi in certis casib
vt ff.de procurat. filiusfa.respon.1.in fi.& arg.in his q;
not.supra ver.Itẽ ꝙ constitutus erat minor 25.an.qui
casus not.supta in tit. de actore.ver sed filiusfa.Ad de-
fendendũ autem semper potest,vt ff.eo.l.seruũ quoq;
resp.1.Itẽ ꝙ constituens erat reus criminis læsæ maiest
C.ad l.Iul.ma.l.fi. Itẽ ꝙ cõstituens re integra obiit.C.
mand.mandatũ re.ff.eo.inter casus.iu qrinc.& l.p.in fi
Insti.eo,§.si adhuc.ext.de of.de leg c.1.& c.gtatũ.&c.
relatũ.Itẽ ꝙ cleticus constitntus à laico.ext.ne cle.vel
mo.c.j.&2.dic,vt s̄.prox.ver.itẽ ꝙ est eps,vel sacerdos.
Itẽ ꝙ dominus nouerit veritatẽ, & procur.ignorat: &
dominus est iustus & legalis .& procur.& est perfidus
& ĩfidelis. ff.eo. l.si actor.C.eo.l.fi.Itẽ ꝙ est cõstitutus
ab eo,q de statu suo litigat,vel furiòso,vel mẽte capto,
vel ꝓdigo post interdictũ factũ: & generaliter ab eo,q
nõ habet liberã bonorũ administrationẽ.ff.de procur
seruũ.in prin.C.de asset,tol.l.1.Et not.ꝙ in rebus a filio
delatis patri acquiriẽ vsusfruc.vnde pater per se,vel ꝓ-
cur.in rebus illis agere põt : vt C. de bo.ma. l.1, † Sed
11 quando poterit illum constituere?Videẽ ꝙ post litẽ cõ
test.tantũ ad similitudinẽ tutoris & curatoris. C.de ꝓ-
cur.neq;.ff de ap.ab.executore.§.fi.Nã & ꝙ in illis di-
citur,ad alios administratores porrigendũ est.ff.de cõ
trah.emp.si in emptione.§.fi.ff.de reb.du. quod si no-
lit.§.quod in curatore.Ar.tamen cõtra,quod etiã ante
litis contest,hoc possit,in præ.l.1.de bo.ma.ver. atque
c ita omnia vbi de hoc c. Nam & pater plus habet in re-
12 bus filii, q̃ tutor vel curator in rebus pupulli vel adulti,
&qa habet administrationẽ & vsumfructũ, vt præla-
tus.Er quia per.l.C.de bo.ma.l.1.qnę indistiuctè loqui
tur:& ideo videtur indistinctè intelligenda:quia dicit,
ꝙ potest constituere procu.nec dicit ante litis contest.
vel post.ff.de alimẽ.leg.l.1.§.1.& de le.prę.de bo. poss.
contra.l.1.§.1.19.distin.si Romanorũ.Et quia vsufru-
ctuarius loco domini habetur.ff.de bo.auth.iud. poss.
in venditione bonotum. & quia nullus est amor qui
&c.C.de cur.fur.l.fi.in prin.& quia vsusfru.pars est do
minii.ff.de vsufr.l. 4. Vnde potest distingui vtrum pa-
ter agat ratione proprietatis:& tũc post litẽ contest.tã-
tum: an ratione susfr.& tunc ante & post,secundum
d Vber.d Sed in cuius ꝑsona talis procur. cõcipiet libel
los?dic,vt infra in tit.de libel.concep. §.iam nũc.2.ver.
13 illud aũt.† Illud quoq; notandũ est, quod licet ꝯtinea
tur in aliquo instru mẽto,vel litera:ego talis episcopus
talis loci:vel ego talis procnrator vel curator,uel tutor
talis,vel syndicus talis vniuersitatis:nõ ideo crediẽ epi
scopus, vel ꝓcurator,vel tutor,uel syndicus,nisi probe
tur,nec ualet quod per eos agitur:ut ff. de reb eorũ, q
neq;.Quidã m̃ ꝯ, quod credantur tales ,eo quod sic in
scriptura se uocant.arg.C.de ꝯhen.sti.optimã.§.cũ ita
que.ibi, & ita eã esse scripto domino, & c.sed ideo ibi
literæ crediẽ,quia erat ꝯ eũ,qui eã fecerat, secus esset,
pro se, ut arg.ff.de interrog. act. de ætate.§. 1. Itẽ ꝓ eis
facit.quia nõ fit præiudiciũ libero homini,qui sic scri-
psit.C.de li.causa.liberos,Sed bene fit præiudiciũ,vt di
catur esse in possessione seruitutis , secundum Vber.
Item pro eis facit. nam scriptura facit fidem , etiam in
eo negotio,super quo principaliter non est facta,vt ꝓ-
batur & no.s̃m Papam,ext.de cẽsi.cum olim,ad fi.De
hoc j̃.de prob.§.fi.uer.sed pone,&.de edit.instru.§.edi
cto,ver.sed nunquid, & scd̃m Papã,de off.deleg. cũ in
iure.Itẽ bñ põt constituete procu.paterfa. liber homo
maior 25.ann.compos mentis, dñs rei,vel causæ,& ge
neraliter quicunq;,qui non prohibeẽ,ff. eo.mutus,in.
14 1.† Hoc aũt e est, ꝙ in nullo est deterior conditio pro-
e curatoris,q̃ dñi,nisi in satisdando, ff.e.sed & hæ.§.fi.&
l.minor, §.qm̃. De satisdatione aũt dicã j̃. in tit.de sa-
tisd.Gñaliter aũt opponitur contra procuratorẽ,ꝙ est
constitutus ab eo,qui constituere non põt:põt aũt qui
libet constituete,nisi prohibeaẽ, ut ff.e.mutus,§.1.ꝓhi
bentur aũt præmissis. Sed nunqd reus ualetudine im-
peditus teneẽ mittete procuratorẽ? Vr ꝙ sic, ff.de mi-
no.Pap.ff.ex quib.cau. maio. sed & si per prætorẽ, §.1.
Sed illud in actore.Arg.contra, ꝙ non teneaẽ,ff.si quis
f cau.l.2.§.si quis,f De hoc no.ext.eo.c.2.g & ff.de diuer:
g & tem. præsc. l. 1. Vel dic,ꝙ si longum spacium inter-
cessurum sit,uel dilatio damnum sit illatura,tunc co-
getut,ar.ff.de hær. insti. si quis instituatur,in fi.& ff.ex
h qui.cau.in pos.ea.l.Fulcinius,§.adeo.h De hoc in Sum-
ma domini mei,eo.tit.§.& in qua re.ver,sed nunquid.

ADDITIONES.

a Obtinuit. *Dicit Alb.Gal.eo.tit.2.col. quod sic iudicauerunt doctores Bon.& uide quod nota,de testi.cum olim,in gl.2.& quod super ea dixi.Adde quod hoc dictum Spec. multum commendat Ant.de But.in c.edocen,extra de rescr.*

b Potius. *Vide supra §.proxi,ver.item quod est infamis.*

c Vide de hoc. *In glo.2. cui placet primũ dictũ,sed per rõnes hic posita Odof.Iac.de Ra.& de Are.Gul.de Suz. Pet.& Dyn.tenent hoc dictũ,qd põt ẽt ante lit.cont.pro proprietate procu.dare,& placet ibi Cyno in 1.opp.& uide quod no.& dixi sup. ver. item quod fuit 2. Adde Bar.ibi in d.l.1.& Alex.ibi in apost.*

d Secundum Vber. *Et Albe. Gal.eo.tit.2.col.ver.quæritur an pater,de hoc membro nullum dubium cũ agat nomine proprio.*

e Autem. *Vltimus,ver.est.*

f Si quis. *Per quem §. Accur.hoc tenet in l.quæsitum,ff.de re iu.*

g *c.2.Et 5.q.3.si ægrotans,& super 4.gl.præ.Decr.2. dixi responsionem ad l.Pap. secundum Inn. & specialitatem in causis electionum,in quibus licet sint arduæ, necesse habet infirmus procur.constituere,ibi uide. Adde, ut per legistas,in l.quæsitum,de re iud.Et an carceratus teneatur mittere procuratorem, si fuit citatus ad audiendum sententiam, An.con.165.tene quod sic.*

h §.Adeo. *Hucusq; verba Alb.Gal.eo.tit. circa med.interseruit tamen quod inualetudo mẽtis,nõ qa furiosus est, uel mente captus,excuset ab inobedientia,& pœna sufficiat Decr.cle.de hom. si furiosus, vbi cõcor.in t.& 1.gl.In ualetudine aũt corporis distinguit,ut in l.ff.de uac.mu.l.2.§.corporis debilitas,cuius textũ Canonista uideat,ex. de testib.si qui testiũ.In suffragio dixit Gu. de Suz.super l.fi.C.e.ꝙ nulla esset immunitas infirmitatis, si teneretur infirmus ꝓcuratorẽ constituere,cũ sanus id sufficiat,ut ibi.*

SVMMARIVM.

1 *Tabellio nõ fit,nisi a principe,uel a se commisso, uel comite,uel marchione iurisdictionem habente.*
2 *Literis priuatæ personę non est credendum in facto alieno, nisi probetur.*
3 *Calumniæ sacramentum exigendum est ab eo,qui sine instrumẽto & literis dicit se procuratorem.*
4 *Procuratorium,in quo dicitur, promitto me ratum habiturum, quicquid per per te fuerit legitimè procuratum,non ualet.*
5 *Procurator datus ad litem contestandam, an poterit litem ulterius prosequi?*
6 *Procurator constitutus ad proponendum exceptionem tantum, non potest procedere.*
7 *Procedere illis,& ad omnia,quæ facienda occurrent,requiritur in assignatione termini ad testes producendos.*

Pro-

8 *Procurator ex parte actoris ad unum solum capitulum consti tutus, an teneatur satisdare de defendendo.*
9 *Procuratorium generale, in quo tantum non exprimitur tempus præsens, vel futurum, an extendi possit ad futura.*
10 *Oblig ō generalis comprehēdit bona tam præsentia, quā futura.*
11 *Indefinita locutio æquipollet vniversali.*
Vbi in procuratione est uerbum ambiguum, debet constituens illud interpretari.
12 *Constitutus super fundo, molendino, domo & alijs rebus, nunquid sit procurator super contentis in eis.*
13 *Clausula illa nolo quod ualeat ultra annum, & in mandato generali, uel aliàs sufficienti appositum, quid operetur.*
14 *Procedendo per speciale mandatū, uidetur generali renūciare.*
15 *Mandatum sub proprio sigillo factum debet datam, diem, consulem, & c. continere, aliàs est inualidum.*
16 *Duo uel plures simul simpliciter ad unam causam constituti, an unus, sine altero agere, uel defendere possit.*
17 *Vbi sint plures consules, an vnus eorum agere possit.*
18 *Fieri potest per pactum, quod potest per legem.*
19 *Constituens plures procuratores, & dicens quod unus sine altero nil possit, an sit obseruandum.*
20 *Nomen constituentis & constituti, & contra quem, & in qua causa debet in mandato procuratorio contineri.*
21 *Exceptio procuratoria, & dilatoria duobus modis dicitur.*
22 *Pars semel procuratorem approbans, an amodo poterit eum recusare.*
23 *Procurator comparens ad iudicium firmandum die ad iurandum de calumnia assignata, quo pacto possit iurare.*
Falsus procurator dicitur, qui fines mandati excedit.
24 *Procuratorium originale in iudicio exhibitum, quomodo possit reddi parti producenti.*
Quando contra procuratorem apponitur rōne forma constōnis.

3. §. Ratione autem formæ constitutionis op
ponitur contra procur. quia non
continetur ibi ad quid est constitutus, puta ad agendū,
vel ad defendendū, ext. eo. accedens, &c. ↄstitutis, de ap
pe. Nicolao. Veruntā in causa electionis is, q habet tan
tum mandatū ad excipiendū ↄ electionem, pōt litē cō-
l testari, & oīa facere, vt quidā dicunt, & quære hic, vt di
xi sup. §. 1. ver. item excipitur, qđ licèt habeat. Itē ꝙ lite
ræ procurationis parti vel iudici non diriguntur, quod
fieri dēt, vt in præ. l. si ꝓcuratorē. & ff. rem ra. ha. ne satis-
datio. Itē ꝙ non sunt factę ꝑ manum publicam, vel ꝙ
tabellio fuit ignotus, vel seruus, vel vilis, vel deportatus
1 his obiectis vacillat fides instrumenti. † Nō. n. fit tabel-
lio, nisi à principe, vel ab eo, cui ipse commiserit: vel à
comite, vel à marchione iurisdictionē habēte, hoc pro
batur in Auth. de test. §. si verò ignoti. ff. de eden. si quis
ex argentatiis, §. cogit. C. li. 10. de tab. gnli. & ꝑ totum.
ff. de pub. quæcunque, in fi. q test. fa. possunt. l. 3. ff. qđ vi
aut clàm. ꝓhibere. in fi. 1. respon. in Auth. col. 4. de tab. &
de instrumento. caut. & fi. col. 5. & J. de edit. inst. §. rest.
vers. sed qd si. Itē ꝙ nō sunt sigillo authētico sigillatæ,
sed ignoto, vel falso, vel nō habente characteres, vel ha
bente, sed illegibiles. C. de episco, & cle. si qua. in fi. C.
de mā principiū. l. vnica. ex. de proba. post cessionem.
ext. de cle. peregr. c. 1. 11. q. 3. curent. ex. de fide instru. iter
dilectos. ff. de test. ad testiū. §. signum. 17. disti. victor. &
a c. nobilissimis.† Priuatæ uerò ꝑsonæ literis non uide-
tur credendum in facto alieno, nisi probentur. C. de ꝓ
ba. instrumenta. & l. seq. ff. de leg. 2. l. fin. in prin. extr. de
fid. instr. si scripturam: quia dicto unius non credit. ext.
de testa. licèt. e. l. 1. 33. q. 2. admonere. Nec testimoniis, ex
tra de cohab. cler. tua. arg. ↄ. ff. de proc. l. si ꝓcuratorem.
Sed illud in ꝓprio facto, & ff. rē ra. ha. ne satisdatio. Sed
a distingue inter iudicē Authēticū & priuatū, [a] C. de ap-
pe. eos. de hoc uide J. in ti. de ꝓbat. §. uidendū. uer. 10. in
his tñ casibus, & in his, q sunt sup. uersi. proxi. admitti
pōt, si offerat cautionē de rato, si dicas te dubitate de
b mādato. J. de satisda. §. uiso. Vnde caue, ne hoc dicas [b] in
sigillo, uel alijs. C. de proc. l. 1. ext. eo. c. 1. de of. dele. corā.
ubi uerò instrumēto uel literis ēt in modū exceptionis
falsitas opponitur: tūc non admitterē eum cū cautione
de rato, nisi ꝓbet uerum esse instrumentū, uel sigillum
C. ad l. Corn. de fal. l. fin. & si quis, in fi. C. de fide. instru.
plures apochis. C. de ꝓba. iubemus. licet ↄ utētem īstru
mento alibi distinguatur: ut ff. de acqui. hær. cū falsum
3 † Porrò ubi quis sine instrumēto, & literis dicit se pro-
c cu. & hoc uult probare ꝑ testes, [c] exigere debent prius
calumniæ

ADDITIONES.

a Priuatum. *Remissio declarat hoc dictum, quia potest distinguere inter iudicem maiorem, & minorem, & solenniter iudicem, & priuatum. Adde quòd tabellionis officium est vtile, & creari possūt tabelliones ab Episcopo, & à quolibet ordinario in sua diœcesi, secundum Old. eius consi. 75. inci. quæritur quis possit, & ibi dicit Ho. ita tenere in c. cum P. tabellio, & in Summa eo. tit.*

b Hoc dicas. *Te dubitare de mandato propter sigillum, vel alia, & fuerūt hæc verba Vber. primò. Io. de Deo post eum locis, quæ allegaui super rubr. ibi etiam sic tenebat distinctionem But. Adde, quod Bal. & Sal. in l. 1. C. eo dicit Io. And. in c. quamuis, extra eo. & Arc. 73. di. in nomine domini. Host. & Io. An. in c. 2. de sol. tenere, quòd solum sigillum non sufficiat ad probandum mandatum plenè, sed bene sufficit cum cautione rati, per tex. in d. ca. 2. vbi æquiparatur traditio scripturarum, & traditio sigilli. Ergo sicut traditio scripturarum sufficit cum cautione rati, & eodem modo traditio sigilli. Et quod sufficiat traditio scripturarum cum cautione rati, tenuit Paul. de Castr. in d. l. 1. Roma. consi. 416. & quando deferenti sigillum domini sit credendum, vide d. Alex. in 1. significauit, ext. de app.*

c Testes. *Videtur autor præsupponere, & Vber pri. & Io. de Deo, quorum fuerunt hæc verba, ut proxime dixi. Et Azo in Summa huius tit. ultra medium uers. est aliud, uide infra de satis. §. uiso in prin. quod procuratorium possit probari per testes, quod consuetudo iudiciorum non recipit, & maximè ex parte actoris prouocātis. Ex parte autem rei ad excusandum ipsius contumaciam, & impediendam missionem, uel excommunicationem contra dominum, satis congruum esse talem probationem admitti si talia erant in fieri, & solum ad illum finem, non prosecutionem litis, et maximè si dicant instrumentum statim portandum, quia festinè peruenerunt. Aliàs autem uia parata esset reo fugienti protelandi litem, ordinando quod aliquis dicens se procuratorem suum petat dilationem ad producendos testes super mandato, & illos producant, quos forte & reprobari continget, & habebit forte longiorem tractum articulus iste quam principale. Ad materiam facit quod no. inf. de prob. §. uidendum, uer. sed nunquid delegat. Cy. super l. 1. C. eo. tit. in 6. q. refert Pe. de Bel. per hoc tenere, quod procuratorium non probetur per testes sed per instrumentum, cuius probatio est probata Instit. de satisd. §. sin autem. Probatio autem testium non est probata, quia improbantur. Mihi non concludit hoc, cum ex persona & dictis reprobetur utrunq;. Inducit etiam quandam rationem prolixam sumptam ex l. 2. ff. ex quib. cau. in poss. ea. §. defendi, quæ etiam mihi non concludit, vbi depositiones testium essent in actis. Vnde dabat cautelam Gul. An. sub hoc tit. in 1. q. ꝙ iudex interloquatur probationem hanc per testes fieri posse, & redigatur in actis, et sic ualebit probō ex decreti pronunciatione & actorum recitatione, C. si mater indemni. promi. l. ult. Dicebat ēt distingui posse an fiat procurator in ciuitate, aut in rure, ut primo casu requiratur instrumentum, vel litera, secūdo sufficiāt testes. Sic alibi distinguitur, C. si cer. pe. Auth. sed nouo, de fid. inst. Auth. at si contractus, & de test. l. fi. Iac. aūt de Ra. admittebat probationē mandati per testes in iudicio paratos, & omni exceptione maiores, alias si parati non sunt, vel exhibentur, facilè repellendi, tunc ut alterationem tollat, & ne iudicium proteletur, talē probationē non admittit, ar. Inst. de exce. §. fi. Fateor durū esse detrahere probationi testium, ne æquentur instrō contra tex. utriusq; iuris, sed econtra. Fateri ergo oportet aliqua melius probari per instrumēta, ut no. de prob. 3. Item esse certos casus, quib. scriptura requiritur, de quib. inf. de instrō, edi. §. restat & de censib. Rom. li. 6. nec iniq; istud illis adiungeretur quæ. n. testis bene memorabitur, quis, quē, ad quid, corā quo proc.*

con-

constituit, & cum qua ptãte, & cum qua limitatione, & cũ qua ratione, & si generalem clausulam praecedebat aliud speciale, et his similia, quae facilè in instrõ clarescunt. Placet ergo consuetudo iudiciorum, quae talem probationem non recipit, ut prius dixi. Pro qua facit cle.eo.tit.c.1.in prin. & in fi. quod tamen commendo, quo ad lites prosequẽdas, si.n.de praeterito tractaret, an talis fuerit proc. rõnes praedicta non urgent, & merito probatio admittetur, siue quaestio sit inter proc. & dominum, siue inter alterum, et tertium, siue inter duos tertios. Adde, quod opi.Io. An. reprob. Pan. in c.1.ext.eo.sequutus opi.gl.ibi quod per testes probetur procurator, Idem tenent Bar. Imo. & Alex. in l.1. C.eod. Ang. clarissimè sequutur opi. Bar.cons.291.incip.uisis omnib. Item mandatũ probatur ex eo, quod notarius actorum exhibet scripturã hoc mõ, s.haec est copia mandati Titij, licèt aliter non appareat ex originali de mandato, ut uoluit Pet. de Anch.cons.40.inc.prima facie. Pronunciatio aũt iudicis sola super legitimatione procuratoris non sufficeret, ut dixi, probatur ẽt mandatum per scripturam priuatam, ut no.in 1 notab. Eps Ale.in c.significauit, ext.de appe. Itẽ mandatum ad solutionem recipiendam per testes probari nõ põt quia soluentes debent habere plenam securitatem per scripturã solennem, l.plures apochis, C.de fide instr. quae fieri non potest, ex quo mandatum non est inscriptis, l.sicut instrumenta, C.de libe. causa, & hic secundum Bal.in l.si falsus, in 14. col. C.de fal.

calumniae sacrm̃.C de iud.calun.l.1.ext.de elec.cũ dile
cti: uersi.nos uerò, & praestabit illud dñs non ipse, sm̃
quosdã: ut not.eo.titu.l.2.& pbat̃ in Auth. principales
Alij dñt, quod ipse, q se dicit proc.illud praestabit, quia hoc
negotiũ extraordinariũ est: & in hac causa ipse princi-
palis est.ff.de dam.infect.q bona.§.si aliena.arg.extr.de
iu.cal.in pertractãdis. Hoc autẽ certũ est, quod p sigillum
ad causas deputatũ, nõ põt pcurator constitui: ut extr.
de appel.significauit, secus si esset sigillũ alterius, & no
tum: ut C.de test.si unus praesertim si sigillans aliud nõ
habet: vt ĩ.sic cita.§.iam de citatione, ver. literis igitur.
Scd̃m vsum autẽ cãncellariae Romanae curia nõ valet
pcuratoriũ ibi factum ad impetrãdũ & ꝯdicẽdum, nisi
fiat sub sigillo auditoris contràdictarum. Et licèt mul-
ti praesumant hoc inductum propter quaestum, tñ vtili
4 ter est inductum, ad multas fraudes excludendas. Item
excipitur, quod in pcuratorio dr̃, Promitto me ratũ habi-
turũ, quicqd p te fuerit legitimè pcuratũ: qđ nõ valet.
Nam semp diceret: Non est hoc legitimè factũ. Dẽt
ergo simpliciter dicere: Quicquid p te fuerit procura
tum, ff.de proc.si pcuratorẽ.2.q.5.q de causa.in fi.extr.
de ꝯfir.vti.vel inuti.cùm dilecta.prope fi.& de dolo &
a contu.c.fi.sm̃ Io.& Bern.[a] Alii ꝯ: nam semp intelligit̃
b quod legitimè pcedat, ar.21.q.1.relatio.vbi de hoc,[b] & cõ-
dõnes, quae ipso iure intelligũt̃, non dicant ꝯctum, si ex
primantur.ff.de cond.& dem.ꝯditiones.ex̃.de elect.si-
gnificasti.ex̃.de praesum. c. fi. Prius dictũ verius credo,
quod licèt pcur.ĩ aliquo excessisset nõ ob hoc sñia rescin-
tur: imo dño p̃iudicabit, sed ipse habebit recursũ ꝯ pc.
C.de pc.si pcurator.ext.de cã.poss.& pprie.cũ olim, ex
tra vt lite nõ cõtest.c.1.in fi.Sed si dictũ sit quicqd legi
timè, &c.tunc posset cauillari, vt dixi.Dñs tñ Clem. Pa
pa IIII.lumen iuris, visus est in sñiam scd̃am declinare.
Itẽ quod in literis pcuratoriis rei dñs nõ exposuit satisda-
tionẽ, p q̃ ipse dñs sub hypotheca rerũ suarũ, fideiussor
sui pcuratoris existat iudicatũ solui. Inst.de satis.§.si ve
rò aliqs ẽt apud acta cõstituatur: vt C.eod.l. vnica. in fi.
c & C.de cõsor.eius.lib.l.2.[c] Itẽ quod ipse fuit gñaliter cõsti
tutus, & alter specialiter.ff.eo.l.1.2.& 3.ex.eo.c.1.de re
sc.c.1. Verũtñ nisi spãle sequat̃, gñale valet, & sufficit ad
lites: vt p socio.l.actione. §. renũciare. ff. de iniu. sed si
vnius, §.pc.nisi casib.q no.sup.§.ver.itẽ opponit̃, quod li-
5 cèt.† Quid si dedi pcuratorem ad litem cõtestãdã: nũ
qd ille poterit litẽ vlterius prosequi. Vr̃, quod sic arg. C. de
pc.l.pcurationib.ff.eo.l.proc. Nam per litis conte.fa-
ctus est dñs, dño inuito procedet: vt eo.titu.post litem,
& est simile, ff.de lib.& posth.si ita, §.reg.ꝯ C. eo. si pc.
d & l.maritus, ibi: id solũ, &c.ff.eod.l.1.§.1.[d] Tu dic, quod si
dedi ad litem cõtestandam tñ, tunc non põt ultra pro
e cedere. Si uerò dedi simpliciter ad litem cõte. tũc p̃t [e]
6 † Quid si cõstitutus est ad proponendum exceptionẽ
tñ? Vr̃ non ualere, ff.eo.oẽs.& l.fi.ex̃. de app. Nicolao.
& ext.de dolo & ꝯtu.uenerabili.qđ uerũ est, quod ꝯstituẽ-
fuit citatus, ut r̃nderet p se, uel p sufficiẽtẽ r̃ntalẽ: alio-
qn ꝯ.C. eo.si ad unã. De hoc s̃.§.uer qd si ꝯstitutus. Et
br̃ no. quod iustè ꝯstituit̃ pcurator in iudiciis ãte litis ꝯte.
ad pponẽdã cãm absentiae, & pbandã: ut ex̃: de pc. q̃-
relã.& no.sm̃ Papã.ex̃.de acc.ueniẽs. Itẽ ẽt ad agendũ
& defendendũ, & ad testes pducẽdũ, & ad appellandũ
& ad alia hmõi, quę post lit.ꝯt.occurrunt. Sed si ante li-
belli receptionem ꝯstituitur proc.ad proponendas cãs
recusationis, uel dilatorias, uel declinatorias fori, uel ad
aliud hmõi non est idoneus proc. quia semper in prin.
est libellus mittendus, uel offerendus: eo: ut vt. 3. in-
duciae, §.spacium.uer.offerat̃.at p tale mandatum non
hẽt talis proc.ptãtem recipiendi libellũ, nec recusandi,
nec excipiẽdi. Alii dicũt, quod proc.cõstitutus ad excipien
dum tñ, bñ est admittẽdus: & excipere põt, ẽt si nõ ha
beat mãdatũ ad defendendum, uel libellũ recipiendũ,
f quod dic, ut no.secundũ Papã.ext.de proc.constitutis,[f] † il-
7 lud ergo no. quod qñ assignatur terminus ad testes produ
cendos, uel aliud hmõi, semper dẽt adijci clausula illa.
Et ad oĩa alia, q̃ facienda occurerret, aliàs sufficeret do
mino cõstituere pcuratorem ad producendum testes,
& taliter constitutus non tenet̃, nisi ad hoc, & alia circa
hoc necessaria. Et si ex aliqua cã testium pductio omit
tatur, non procedetur ad alia cum ipso: cũ nõ sit ad alia
proc. Verũ in proc.quãtumq; distinctè ad certum arti-
culum datus, p̃t quo ad alia, quae sequuntur ĩ iudicio fa-
ciẽda recipere terminũ, ne circunducat̃ edictum.11 q.3.
3 certum, scd̃m Papã † Sed illud quaerit̃, utrum proc. ex
parte actoris ad unum solum capitulum cõstitutus, te-
g neat̃ satisdare de defendẽdo[g]? Et vr̃ quod sic: nec aliter ad
mittet̃.ar.ff.de admi.tu.si duo.ff. de acq. haer. si seruus
h eius, q ar. ꝯ.ff.c.mutus, §.pęna,[h] & l.seruũ, pe. & fi. hoc
vr̃ Vber. sentire. Itẽ, quod licèt sit gñaliter ad oẽs cãs cõsti-
tutus, in tñ ciuiles recipit, & nõ criminales, vt dictũ
4 est, s̃.§.1.ver.sed nũqd media.† Sed q̃d si pcuratoriũ est
gñale ad oẽs cãs, nec ponit̃ ibi aliqđ verbũ p quod ĩnuat̃ lo
q de praesentib.uel futuris, quia in eo cõtinet̃ sic: Cõsti-
tuto te proc. meum in oĩb. causis meis ꝯ quascunque
perso-

ADDITIONES.

a Bern. *In c.relatio, quòd statim allegatur.*
b De hoc. *Et vide quod dixi de dila. c.vlt.super glo. & ita. Adde Ludo.Rom.consi.60.*
c l.2. *De hoc infra, de satis. ver.expedito, post prin. & infra, §.proxi.uers.si vero reus.*
d §.1. *Vsque huc fuit Alber. Gal.eo.tit. ver.sed quid si dedi.cui continuatur sequens uer.usque ad rem.*
e Potest. *Secundum Inn. & vide quod scripsi eo.tit.petitio.in glo. per hoc, & quod no.eo.ti.c.1.§.1.in 3.glo. & quod super ea dixi, lib.6. Adde, quòd dictum Spe. sequitur Pau.de Cast.cons.335.incipiente, visis & ponderatis.*
f Constitutis. *Ibi post eum, & Host. pleniè scripsi in glo. dicunt Inn. & Host. & ibi sequentem versi. plenius inuenies ibi, etiam satis de procuratore constituto ad ea, quae certa die occurrunt agẽda. Sed vltra ea fuit hic disputatum, si iudex impeditus prorogauit tunc agenda ad aliã diem, an illud procuratorium sufficiat ad diem prorogatam? Et terminatum fuit, quod non, ex quo ad diem determinatum fuerat constitutus. Facit de off.deleg. cum olim.1. de app.significauit, de praeb.cui de non.lib.6.C. de proc. maritus, ff.de arb.non distinguemus, §.fi.ff.iud.solum, cum apud, & constituens hoc euenire soluere & posse, debuit cogitare, 2.q.6.anteriorum, § ad hoc. Facit de homicid.is, qui.lib.6.*
g Defendendo. *Vide quod dixi, sup.§.1.super uer.item excipitur quod licet.*
i §.Poena. *Ibi no. quod procuratori dato ad agendum vr̃ mandatum*

quod

quòd defendat. Patit ergo dubium, quia ex quo ad vnum solum capitulum datus est, etiam defendendo alium tractare nō potest. Adde quòd glo. in l. mutus, §. pœna, tenet, q datus a l angendum tantum pōt defendere, & hoc sequitur Abb. in c. ac cedēs, ext. eo.

personas, &c. nūquid pōt extendi ad futura? Nō vr̄. ar.
ff. man. diligenter. ext. de rescri. cū dilecta. & ca. fi. & c.
a nonnulli,[a] † Nā in obligatione gn̄ali tam pn̄tia. q̄ futu
10 ra bona cōprehenduntur, C. quæ res pig. ob. pos. l. fi. ff.
b de pig. & quæ nondum. [b] Dic, q cùm possit ɔstitui ad
pn̄tes & ad futuras: vt s̄. §. 1. in fi. ea rōne pōt extēdi ad
pn̄tes & ad futuras. Nā & dicēdo oē argentū, intelligi-
tur nō solū de eo, qđ in pn̄ti habeo, sed de futuro: vt ff.
de aur. & ar. leg. filiam. & dicēdo lumen, de quolibet lu
11 mine intelligit̄. ff. de ser. vr. præ. l. seruitus, † qa indefini
ta locutio æquipollet vniuersali. vt 19. ca. 1. & ex. de priu.
c qa circa. & sic obtinuit, [c] Vbi autē in ɋcuratione aliqđ
verbū est ambiguū, dēt ɔstitnēs illud interpretari. C. de
leg. & cōsti. l. fi. C. de sacrosan. eccl. oī nouatione. ff. de
pro. stip. l. in prætoriis stipulationib. ff. de verb. obl. in cō
uētionalib. ex̄. de sen. exc. inter alia. ext. de spōsalib. ad
audientiā. arg. tn̄ q ɔ̄ ɔstituentē sit interpretatio facien
b da. ff. de pac. l. veterib. ff. de ɔ̄h. emp. l. Labeo, [d] † Quid si
12 sit ɔstitutus super fundo, molēdino, domo, & reb. aliis
nunqd est proc. super contentis sub clausula illa? Rn̄d.
sic: sicut dicimus in iudice. ex̄. de rescr. pastoralis, ar. ɔ̄
ex̄. de leg. cū olim. sed ibi in ɋcuratorio nō erat causula
gn̄alis, Hinc est q si sit simpliciter ɔstitutus sic: Cōstitu
to te in causa, q̄ vertit̄ inter me, & T. & in rescripto ɔti-
nec̄ q ego iniurio te sup hoc & rebus aliis, intelligir su
e poibus expressum cōstitut. is s̄m P. [e] † Quid si manda
13 tum sit aliàs sufficiēs, in fi. tn̄ dr̄, nolo qđ valear vltra an
num: & si aliqđ p eum fieret, nolo illud valere. nunqđ
est admittendū? Nōn vr̄. arg. ff. ex qb. ca ma. item ait. §.
pen. vr̄. n. fraudem fieri vbi principalis distat, vr post an-
num possit nouas indncias obtinere: cui obuiandū est,
ext. de rescri. sedes. cū suis ɔcor. Dic, admittendū fore:
qa pc. ad tēpus pōt cōstitui: vt j̄. de syn. ver. ēt q̄ritur, ec
f ce syndicus, & sic obtinuit: [f] nisi. n. post annū sufficiens
ɋc. appareat, vbi lis est ɔtestata, maximè ɋcedūr ɔ̄ dn̄m
g tanquā ɔ̄ cōtumacem, ar. C. de iud. properandū, [g] † Itē
14 pone, Titius exhibet duo mandata eiusdem datæ, unū
spāle ad cām, quæ agitur: aliud gn̄ale ex ui spālis substi
tuit, demum substitutus ante litis conte. recedit. Titius
verò ex vi spālis mandati non pōt resumere, cū non cō
tineat̄ ī eo, q possit cām resumere, vel substitutū reuo
care: q̄rit̄ an Titius possit ex vi gn̄alis mādati resumer̄?
Dic, q non: Nā ɋcedendo p spāle, renūciasse vr̄ gn̄ali.
Et p̄terea gn̄ali detrahebar̄ quo ad cām illā p spāle mā
datum. ex̄. de resc. c. 1. & proc. nō iniustè. ff. e. pluribus,
& l. si quis cum procu. in fi. Et sic nec per spāle nec pet
generale cām poterit sumere. Et sic sentiebat dn̄s Cle.
15 Papa IIII. & oēs palatii auditores: & sic obtinuit † Sed
qđ si in mādato suo ɋprio sigillo facto, quod pōt fieri:
h vt j̄. §. prox. ver si aūt. nō continet̄ data [h]? Prædicti dixe
runt nō ualere: tum quia in talib. data, & dies, & consul
i &c. [i] ponenda sunt, ex̄. de rescr. ea te. & de fide instr. in
ter dilectos, & in Auth. ut nomen Imper. 25. q. 2. rescri
pta. tn̄ pp periculū, ɔtingere posset, si de eius reuocatio
ne dubitarer̄ excōicatus ante cōstitutionē eius: & simi
lia. ex̄. de pba. post cessionē. de proc. c. fi. & sic obtinuit,
Ar. tn̄ ɔ̄. ff. de pig. l. pe. §. 1. Sed ibi nō rn̄der̄ ad illā qōnē,
de qua ibi quærit̄. utrū epistola ɋbet. De hoc not. dn̄s
K meus, ex̄. de fid. inst. inter dilectos: [k] Itē excipit̄, q licèt
habeat mandatum ad agēdum, nō tn̄ ad defendēdum,
qđ dic, ut s̄. §. 1. uer. itē excepit̄ q licèt. j̄. ī ti. de satis. §. ui
so. uer. itē no. Itē q licèt plures sint simul & insolidum
dati, alter tn̄ prius hoc officiū occupauit, q̄ is, q nūc vult
l agere, vel defendere: vt extrà de procu. non iniustè. vbi
16 de hoc, [l] † Quid si duo, vel plures simul simpliciter ad
vnam causam dati sunt: nec fuit dictū q qlibet esse in-
solidum,

ADDITIONES.

a c. nonnulli. *Et ff. de aur. & ar. leg. si ita, vbi dicitur, quod demōstrando menm, præseas, non futurum tempus ostendit.*

b Quæ nondum. *Ad idem, ff. de admi. tut. l. quoties, §. vlt. de lib. & posth. l. placet, & l. seq. de pen. leg. l. ei quoque.*

c Obtinuit. *Guid. de Suz. tenet contra, super l. 3. ff. eo. Alle. ff. de arb. l. de his, ff. de dam. infe. l. dam. in §. si is, ff. de leg. 3. l. vxori, §. vxori, & facit sup. §. 1. ver. item excipitur, quod licèt, Item Dyn. sub l. 3. ff. de tut. in fi. per illam legem dicit, quod ad futuras connexas præsentibus, sine quibus præsentes non possunt commodè terminari, bene extenditur; vt l. 4. ff. eo. tit. de tut. & ff. de proc. si de functus, & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, & ff. de pecu. le. l. 2. & de pec. leg. l. nam quod, in prin. Sed dari non videtur ad futuras pendentibus non connexas, ut in præ. l. damni, & de auro, & ar. leg. de his rebus. Et hoc placet, & facit de præb. quia sæpe, lib. 6. & eo. titu. si iusta. in cle. Adde, quòd idem quod Dyn. tenet Oldr. consi. 308. incip. vos reuerende pater.*

d Labeo. *Solui eo. tit. petitio. in gl. fi.*

e Secundum P. *Huius contrariū uidetur tenere Gul. Na. in sua, q. 8. sub hoc tit. in qua quærit de illo, qui habet cās cum Titio, quarum altera grauis erat, altera leuis, & dixit sic; talem procuratorem constituo in causa, quam habeo cū Titio, quærebatur an procurator esse posset in vtraque? q possit, inducitur, ff. de testa. tu. si quis ita, §. 1. vbi dans tutorem filio, si plures habeat, omnibus dedisse videtur, & 5. concordantias ibi vide in 3. glo. ff. de re. du. vtrum, vbi instituto posthumo, plures, si nascantur, instituti dicuntur, ff. de tu. l. 3. §. ult. vbi simpliciter datus curator pupillo, in omnem eius rem datus videtur, de app. scio quæsitū, in prin. vbi appellatio comprehendit aliquib. expressis etiam non expressos, de assigna. lib. l. 1. §. 1. vbi singulare verbum senatus comprehendit etiam plurale. Nec mirum, quia plurale, trahitur ad singulare, ff. de neg. gest. l. 3. §. negocia, vbi quod de negociis dictum est, de quo vno negocio intelligitur, de cond. & dem. fal. §. vlt. Hanc vide in suffragio de prob. licet super gl. sic videtur de condi. inst. l. 2. §. vlt. & hanc uide de rescr. olim super vlt. gl. Facit ēt in Aut. vt lic. ma. & auia, §. ad hoc. In contrarium, Inst. de exhær. lib. §. sed nec nominatim, de li. & posth. l. 2. in fi. & l. cum quidam, ff. de re iu. quod quis. Ipse tenuit, q grauiorem poterit procurare, per l. 1. 2. 3. 4. & 5. ff. de sol. vbi dicitur q debitor ex pluribus causis simpliciter certam summam soluēdo creditori in duriorem causam soluisse videtur. Ne igitur in duriori dominus remaneat indefensus, illius dicetur esse procu. C. eo. tit. exigendi, in fi. & ff. de re iu. l. quoties, ff. de iu. si quis. Leuem autē dicitur per eum procurari non posse, C. de tem. app. l. 2. in princ. cum litium, & dilationum materia sit amouenda, vt ibi, & lites fiat odiosæ, quæ etiam in criminibus causam dare solent, C. de iud. properandum, in princ. ideo restringendæ, ff. de li. & posth. cum quidam, in fi. & satis est constituenti, q sibi in paucis amici laborib. cōsulitur. C. de ne. ge. tut. & iura prius inducta de materia fauorabili loquuntur, sicut ī datione tutorū, & similiū, vt sic fauor & odiū soluant ɔ̄tria, subdit ēt, qđ dictū de procuratorib. procedat in cōmissionib. iudicum.*

f Sic obtinuit. *Et l. 3. eo. tit. apertè dicit quod dari potest in diem, & vsque ad diem.*

g Properandum. *Facit supra, eo. ti. auditis.*

h Continetur data. *De testibus dicam ibi super 3. & 4. forma. Adde versi. præcedenti, quòd si substitutus moritur, mandatum non reuertitur ad mandati substituentem, sed ad fontem, vt voluit Oldr. cons. 130.*

i Consul &c. *Non dicit de loco, quia vt patet per inferiora, plus interest de die quam de loco in hoc casu, & licet Host. Misceat hæc duo, ubi dicit finis, nil tamen inducit. propter quod intersit de loco, sicut nec id, sed Gul. Na. hanc quæstionem formauit, & est 6. sub hoc tit. videtur tamen intellexisse, nō de loco, quo fuit scripta litera, sed de loco, quo procu. debeat comparere, vel litem peragere. Nec placebat ipsius solutio distinguens, an datus fuerit ad totam causam, an ad diem, & secundo casu subdistinguens.*

K Dilectos. *Vbi post eum plenius uide in glo. quid si procuratoriū, per quam intelligas hunc finem.*

l De hoc. *Quod hic & in verse. dicitur de datis, simul intellige, i. coniunctim in eodem instrō. Si aūt dati essent duo per duo instrumenta diuisim, nec appareret quod prius, quia eadem die confe-*
cta

Ita fuerunt, videtur neuter admittendus, quia nescitur quis ex il lis sit reuocatus, & imputet sibi sic dubiè, & indiscretè constituens, facit de ele. c. vlt. lib. 6. & vide quod ibi no. in gl. per ordinem est hic similis quæstio de duob. testamentis, no. de resc. duob. lib. 6. in 1. gl. cum his, quæ super ea dixi. Si autem in altero, vel vtroq; instro fieret alterius reseruatio: tunc cessat dubium reuocationis, licèt in primo membro appareat, quod fuit prius, in secundo non, & puto in his casib. vtrūq; datum in solidum, & cessaret dubiū quod in ver. seq. ponitur: quia verba id sonant, quòd alter agat, licet alterum non reuocet, & tunc etiam esset locus occupationi. Adde, vt per Oldr. cuius hæc videntur uerba eius, consi. 1.

solidū, nūqd qlibet aget in solidū. Rn̄deo sic: & sic cu-
a ria seruat,[a] & no. eᵡ de ꝑc. nō iniuste, Vin. aūt & alii di
cūt, ꝙ vnus nō pōt sine altero agere, vel defendere. ff.
de neg. ge. cū alicuius, vt est aliàs videre in plurib. iudi-
cib. datis, vt eᵡ de off. dele. prudētiā. &c. causā. 1. Imò ēt
dicit idē Vinc. ꝙ admitti nō debēt: qa qn̄ simul agerēt,
vnus aliū impediret. Secus aūt e. l. ī pluribus tutorib. da
tis. ff. de adm. tut. Decreto. § si. & l. tutores, & l. Lucius.
§. 1. Nec ob. ff. mā. l. creditor. ff. duobus. q intelligit, qn̄
vtriq; insolidū cōmissa erat administratio negociorū.
17 De hoc no. ff. de ꝑc. pluribus. † Quid[b] si plures sūt con
sules, nūqd vnus eorū agere poterit? Dic, ꝙ sic: vt patet
in plurib. tutoribus. ff. de admi. tu. decr. §. 1. De hoc no.
C. si vnus ex plurib. tu. l. 1. Quod si dictū fuit, ꝙ nō esset
melior ꝯditio occupātis, & ꝙ vnus inceperit, alter exe
quat? Vr̄ ꝙ licet vnus prius occupauerit, alter adhuc,
nihilominus admittet agēs. Nā volūtas ꝯstituentis dēt
obseruari: vt C. eo. si ꝑc. & ff. man. diligēter. eᵡ de resc.
cū dilecta. Itē in casib. pōt dn̄s in se litem trāsferre post
18 litem conte. ff. eo. post litem † Et qđ fieri pōt per legē,
c pōt fieri per pactū, ff. de pac. nā impossibile. Eꝯ vr̄,[c] ne
in plures distinguatur aduersarios, qui cū vno fuit litē
cōtestatus, arg. ff. iu. so. iā iā, ff. pe. & ff. de exerc. l. 1. in fi.
& l. seq. ff. de transa. cū hi, §. in cām. Nā & dn̄s non pōt,
nisi iusta de cā post litē contest. procuratorem mutare
illo inuito: vt ff. de proc. q oīa, in iudicio. n. quasi ꝯhit:
nec ꝑdicta adiectio aliquid operatur, vt ff. de pec. licet,
§. idem scribit, ff. pro socio, sed si adijcitur, & de au. &
arg. leg. pediculis, §. Labeo. Quia expresse dr̄ in ꝑd. l. plu
rib. quod melior, &c. & ad idem in præ. decre. non iniu
stè. Dn̄t quidam, ꝙ si velit cœptum iudicium perficere,
audietur, vt ff. de off. consl. l. 1. aliàs si velit incipere a capi
te, nō audietur, & vide s̄. §. 1. ver. item quod reuocatus.
Alij dicunt tale procuratorium cum hac clausula non
valere, per iura in ꝯrium inducta. Tertij dn̄t valere: sed
idoneior est eligendus, si oēs concurrant ad litem con
testandā, ff. de adm. tut. decreto, in fi. ff. de acc. si plures,
ff. de li. ho. exh. l. 3. si tn̄ plures, ff. de sepul. vio. ꝑtor. §. 1.
si aūt lis sit contestata cū oīb. & tunc non eliget, quia
oēs facti sunt dn̄i litis, & sic dixit dn̄s Cle. Papa III. Quis
aūt eliget, videlicet pars, an iudex, an ꝯstituēs, & alia de
hac mā no. s̄m Papam, eᵡ de proc. in nr̄a, & s̄m Ber. eo.
d tit. non iniustè, dic vt ibi.[d] Quid si ꝯstituens plures pro
curatores dixit, ꝙ vnᵘ nisi possit sine altero facere? Dic
e sic[e] obseruari debere: vt no. ff. de admi. tu. Titiū & Mæ
uiū. & ff. de exer. l. 1. §. si plures, Nā intelligūt solum cō-
stitui ad ea, quæ in procuratorio continentur: vt eᵡ de
off. del. cum olim. 1 Vel dic, ꝙ vnus altero p̄n̄te vel con
sentiente agere possit. ff. de procu. Paulus. ff. de admin.
tut. quidam. §. 1. Patet ergo ex præmissis, plures procu-
ratores simul dari posse. quod verū est ex parte actoris.
ex parte verò rei vel aliorum, qui loco vnius hn̄t, non:
nisi vnius, vt in præd. l. iam tn̄, §. pe. De hoc no. ff. de pro
cu. si quis alle. in l. vel duo. §. pe. & fi. l. pluribus. & l. licet
in fi. & l. oīum. ff. de accu. ne in plures, Sed cū dato secū
do primus procurator intelligatur reuocatus: vt s̄. §. 1.
ver. item ꝙ est reuocatus. Quid erit, si secundus nolit
recipere procurationem: nunquid prima remanet in
suo ualore? Et vr̄, ꝙ non: sicut in posteriori testamēto
rumpitur primum: licet ex secundo aliquis hæres non
sit, vel esse noluerit. Insti. qui. mod. test. infir. §. posterio
f re.[f] † Item no. ꝙ in mandato procuratoris rei dēt conti
20 neri nomen constituentis, & constituti, & ꝯ quem, &
in qua cā cōstituitur, & ꝙ ratum habebit dn̄s, qđ cum
eo actum erit, & coram quo iudice, maximè si sit dele
gatus. Nam si sit ordinarius, nō est multum necesse de
eo fieri mentionem, & hę lr̄ę debent aduersario mitti,
vt certus sit, & per eas releuetur procurator a satisdan-
do, hæc probantur, ff. de proc. l. procurator. & sup. eo. §.
21 ver. 2. † Vltimò nota, ꝙ exceptio procuratoria dilato-
g ria est, ff. de exce. l. 2. in fi. & l. 3.[g] Et est probanda ab eo,
qui eam opponit, ff. de excep. in probationib. §. sed &
si procuratori. Item exceptio procuratoria duob. mo-
dis dr̄: vel quia non est procurator, vel quia non pōt es-
se, quod dic, vt in præd. §. sed & si. ff. de dam. infe. inter
quos, §. alieno. Item nota, ꝙ fideiussori omittenti hanc
h exceptionem[h] non denegatur actio mandati, ff. mād.
22 si fideiussor. §. quædam. † Sed nunquid pars procurato
rem semel approbans, poterit eum amodo recusare?
Vr̄ ꝙ non: vt 32. q. 5. horrendus, ff. de neg. gest. Pompo-
nius, C. de non nu. pec. generaliter, ff. de bo. li. nam ab-
sens, ff. de admi. tut. cum q̄ritur, ar. contra, C. de epis. &
cler. Auth. presbyteros, & diaconos, & C. lib. 10. de his,
qui spō. mu. sube. l. 2. & 3. Sol. si sit ꝯstitutus ad totā cau
sam, vel simpl̄r, locum habent prima iura, nisi quid no
uum emergat, vt eᵡ de iure. cal. ceterum, vel nisi de no
uo aliquid perueniat ad notitiam partis ꝯ eum, ext. de
exce. pastoralis. Si vero cōstituitus sit ad diem, obtinent
23 ꝯria. † Sed pone, die ad iurādum de calūnia assignata
cōparet aliquis procurator: qui ideo admittitur, vt iu-
dicium firmetur, postmodum verò cum nō hēat spāle
mandatū ad iurādum, nō vult aduersarius eū admitte-
re. Dic, ꝙ non admitteretur ad iurandum, licèt admis-
sus fuerit ad iudicium firmādū, talis aūt procurator bn̄
admittet ad alia, præterq̄ ad iurandū. De hoc ī. de iura.
cal. §. restat, ver. quid ergo si. Item nota, ꝙ falsus procu-
rator dr̄, qui fines mandati excedit: vt eᵡ de of. del. cum
olim, & qui nunq̄ fuit, & qui fuit, sed nunc nō est, ꝙ &
an teneat, qđ fit a talib. dic, vt no. ext. de rescri. ex parte
i decani,[i] † Hoc quoq; prætereūdū non est, ꝙ procurato
rium originale in iudicio exhibitū nō dēt parti produ-
centi reddi, si sit spāle ad cām illā tn̄: secus si sit gn̄ale
ad hanc, & ad alias cās. Tūc. n. restituit copia retēta, &
uide ī. de edi. in ll r. §. nūc dicamus, ver. illud aūt, & seq.

ADDITIONES. *SVM-*

a Curia seruat. *In causis spiritualibus remittam inf. ver. 2. in fi. Adde de hoc, ut plenè per Ol. consi. 130. & miror, quod Ioan. And. non referat.*
b Quid. *Alb. Gal. fuit eo. tit. uer. sed pone.*
c Econtra videtur. *Hoc placuit Alber. Gal. per rationes, quæ sequuntur eo. tit. uer. sed quid si dictum.*
d Vt ibi. *Hodie dic, ut c. si duo, lib. 6. ubi distinguitur inter causas spirituales, & alias, & ibi patet, quòd prædicta clausula aliquid operatur sed non quòd uerbum sonat.*
e Dic sic. *Secundum Alb. Gal. cuius fuit totus iste uer. eo. tit. uers. sed nunquid plures.*
f Posteriore. *Idem no. eo. tit. si duo lib. 6. in gl. 2. Bene facit, ff. de leg. 1. l. planè, in prin. & insti. quib. mod. tol. obl. §. præterea, & ibi uide in gl. sed quæ, non ob. ff. quando lice. ab empt. disce. si id quod primo responso, ubi soluitur in 1. gl.*
Adde uers. seq. quod licèt in mandato sit, Constituo Titium, & non dicat procuratorem, quòd tamen ualeat mandatum, si ille Titius erat procurator, secundum Rom. consi. 170.
g L. 3. *Quod hic non procedat in monacho eo casu, quo dari non potuit proc. & quare aliud in milite, plenè scripsi ext. eo. in nostra, super gl. quādo dicatur, ubi etiam subdit, quid de clerico seculari.*
h Exceptione. *Vltima. s. tu non potes esse, secus de illa, tu non es, quod uide in glo. quando dicatur superius allegata. Adde Fede. de Sen cons. 270. & Ale. cons. 73. lib. 6.*
i Decani. *In 5. gl. & uide quod super ea scripsi cū sua remissione.*

SVMMARIVM.

De formis Procurationum.

1 *Forma mandati ad litem qua sit.*
2 *Procurator actoris audiendus non est, sine cautione de rato.*
3 *Constituens procuratorem, & uolens eum ab onere satisdationis releuare, quibus uerbis in instrumento uti debeat.*
4 *Satisdationis coram iudice fiendę in actis forma quę sit.*
5 *Nuncius quilibet largè sumendo dicitur procurator, sed nō quilibet procurator nuncius.*
6 *Procurator formans uerba in personam suam, tenetur domino mandati, & an tali quęratur actio ex eius contractu.*
7 *Differentia inter nuncium, procuratorem, & actorem.*
8 *Mandatum procurationis quid debeat continere, & qua forma debeat procurator constitui, non habita copia tabellionis.*
9 *Sigillum authenticum quomodo, & qua forma apponatur in literis procuratoris.*
10 *Procurator literis sigillatis munitus, an per hoc releuetur a satisdatione.*
11 *Generale mandatum ad causas, & negotia, sub qua forma concipiatur.*
12 *Ratum habere cogitur dominus, ubi de mandato constat.*
13 *Lex non est imponenda uerbis, sed rebus.*
14 *Constitutus ad petendum & exigendum debitum, non uidetur constitutus ad solutionem recipiendam.*
15 *Procurator liberā, & generalem habens administrationē pōt exigere, nouare, sacrm̄ deferre, & aliud pro alio permutare.*
Forma ad prælatum alicuius ecclesię procuratorē constituēdū.
16 *Monachi uel canonici procuratorem constituentes ad petendū cassari, uel confirmari electionem, quibus uerbis utentur.*
17 *Mandatum ad impetrandum & contradicendum in audientia domini Papę, sub qua forma concipiatur.*
18 *Quis admittatur in audientia ad conueniendum de iudicibus.*
19 *Procurator datus ad impetrandum, & cōtradicendum, an probabit appellationem per unum testem, & per confessionem, facit in litera.*
20 *Procurator si occulta mandatum, ne per hoc possit probari appellatio in Romana quid iuris?*
21 *Mandatum ad mutuum suscipiendum quomodo concipiatur.*
22 *Reuocatio mandati procuratoris sub qua forma fiat, & quibus præsentibus.*
23 *Recipere mandatum procuratorium uoluntarium est, susceptū autem consumari necessarium.*

4. §. Vt autem quæ scripta sunt cautius euitētur,
formas aliquas exempli gratia suppona-
mus. Sciendū ergo est, quòd procurator quādoq; con-
stituitur ad litem, Quandoq; ad negocia. Nonnūquā
ad impetrāndū & ꝯdicendum, Et ad mutuum in cu-
1 ria cōtrahendum, † Forma mandati ad litē talis est.
a FORMA[a]. Anno, mense & die talib. &c. in p̄sen-
tia mei notarii & testium subscriptorū, Titius fecit, cō-
b stituit, & creauit, & ordinauit[b] P. p̄sentē & ĩ. scriptā ꝓ-
curationē sponte recipientē, & M. licèt absentē, quēli-
bet ĩsolidū: ita tñ ꝙ nō sit melior ꝯditio occupātis: sed
vbi vnus dimittet, alter possit assumere suos ꝓcurato-
res, actores, & nūcios speciales in causa tali, q̄ habet, vel
habiturus est cum H. coram tali iudice ad libellum of-
ferendum, seu recipiendum, vel agendum, & defendē-
dum, excipiendum, vel replicandum, litem contestan-
dum, terminos & dilationes petēdum, & recipiēdū iu-
c ramentū de calūnia:[c] & cuiuslibet alterius generis[d] prę-
d standum, ponēdum, testes ēt & instrā producendum,
& alterius partis testes, & probationes, & iura videndū
& eos, uel ea reprobandum, iudices eligēdum, & recu
sandum suspectos, sniam uel sententias audiendum, ap
pellandū, & appellationē seu appellationes ꝓsequēdū,
& generaliter ad oīa & singula faciēdū, quæ merita cā
rū exigunt, & q̄ ipsemet uel uerus & legitimus ꝓcura-
e tor facere posset,[e] ꝓmittēs se ratū, gratū & firmū ꝓpe-
tuò[f] habiturum, quicquid per ipsos, vel alterū eorū cir-
ca p̄dicta, vel aliquod prædictorū fuerit procuratum.
Hæc vltima clausula sumitur ex c. 2. q. 5. quæ de cā. Et
2 not. quod † procurator [f] actoris audiendus non est si-
f ne cautione de rato, ut ext. de proc. c. 1. de of. dele. corā,
in qua noīe cautionis intelliguntur fideiussores, ff. de
proc. seruum, §. ait prętor, & vbi agitur pro ecclesia, vel
eius subiectione, non pōt hac cautione agi ad interesse
quia illa non recipiunt æstimationē: sed solū ad impē-
sas litis, ff. rem ra. hab. l. si sine, §. cum aut procu. & hoc
petebatur in prædicta Dec. coram. Et sic patet, ꝙ q̄nq;
melius est habere cautionem de rato, q̄ literas: quia ꝑ
3 cautionem sp consequitur expensas. † Si verò reus ꝯsti
tuens procuratorē velit eum releuare ab onere satisdō
nis quod fieri p̄t, ut ff. iud. sol. si ad defendendum. Insti.
de satisd. §. si autem, & in eodem instrō subiungat sic.
FORMA. Et quia idē Titius voluit ipsum P. procu-
ratorē suū releuare ab onere satisdōnis, promisit sub
obligōne bonorum suorum mihi notario ĩ. scripto sti
pulanti vice, & noīe oīum eorum, quorū interesse po-
terit, de iudicio sisti, & de iudicato soluendo, & ꝙ tpe
sniæ datæ in iudicio aderit, si opus fuerit, & commodè
fieri poterit, & ꝙ oīa soluet, & dabit aduersariis eius
pro oīb. clausulis, q̄ in condemnatione continebūtur,
nisi fuerit prouocatum sub obligōne bonorum suorū.
g Alii verò[g] sic dicunt; Insuper d. P. procurator promisit
mihi notario ĩ scripto stipulanti vice, & noīe dicti H.
& oīum eorum quorum interit iudicatū soluere pro
oīb. clausulis stipulationis: & dictus T. tanq̄ fideiussor
dicti sui procuratoris promisit sub hypotheca rerum
suarum mihi notario, ĩ. scripto stipulanti noīe dicti H.
& oīum: quorum interest, vel intererit se factutū, & cu
raturū, ꝙ dictus ꝓcurator defendet eū in dicta cā: & ꝙ
dolum non cōmittet, & iudicatum soluet, & ꝙ ipse T.
aderit in iudicio tēpore sentētiæ ferendæ, quod si non
fecerit, ipse dabit & soluet actori oīa in ꝯdemnatione
cōtēta, nisi fuerit appellatū. Acta fuerunt hæc tali loco,
anno, mēse, & die p̄dictis, præsentibus talibus. Et ego ta
lis tali auctoritate notarius p̄dictis īterfui, & scripsi, &
in publicā formā, &c. & signū meū apposui. Et uide,
& q̄re sup hac forma, vt infra de satisdatio. §. expedito.
in prin. & ver. sed quærit. & seq. Si aūt hęc satisdatio fi-
at in actis coram iudice, sic scribetur.
4 † FORMA. Et quia voluit dictus ꝓcurator expedi-
ri ab onere satisdōnis iudicatū solui, ꝓmisit mihi nota-
rio inf. scripto stipulāti noīe dicti H. & oīū eorū, quorū
intererit, ꝙ defendet dictus T. & ꝙ nihil dolo malo fa-
ciet in tota dicta litę, ꝙ tp̄e snię, ferēdę erit in iudicio,
iudicatum soluet, nisi ab eo fuerit ꝓuocatum sub hypo
theca rerum suarum, & ꝓ his oībus & singulis obser-
uandis dictus Titius existit fideiussor sub obligatione
bonorum. Hęc ꝓbantur Instit. de satisd. §. si verò aliqs
in prędi. §. expedito. in principio, & ibi etiam in uer. sa-
tisdatio. habet formā satisdationis p̄stādę, ext. procura-
5 torium, & ext. acta. † Et nota, ꝙ largè quilibet nuntius
est ꝓcurator. arg. ext. de testi. causā q̄. in fi. sed nō q̄libet
ꝓcurator est nuncius. Nuncius. n. est is, qui vicem gerit
epistolę.

ADDITIONES.

a FORMA. *Rolandini cum duab. sequentib. par. 7. in vlt. char.*
b Ordinauit. *Cōtra hāc multiplicationē vide inf. ver. sed opponit*
c Calumnia. *Rolandinus, cuius fuit hæc forma, non posuit hoc qd de iuramento dicitur, credens fortè illud etiam cum mandato domini per procuratorem non posse præstari, cuius contrarium est hodie declaratum, de iura. calum. c. vlt. lib. 6.*
d Alterius generis. *Additur in aīam suā p̄stādū, ac ēt deferēdū.*
e Facere posset. *Additur, etiam si mandatum exigant speciale; per cap. qui ad agendum, eod. tit. lib. 6.*
f Procurator Actoris. *Supple de cuius mandato dubitatur, vt satis no. in c. statim allegato.*
g Alij verò. *Scilicet Aegi. in sua rub. t 1.*

epiſtolę,eſtq́;velut pica & organũ, & vox dñi mittẽtis
ipſum:vt in concor.quæ ſunt s̃.de iud.del.§.iã nũc.ver.
ſed nunquid ibi:& ſi velit,&c.& recitat verba dñi:puta
miſit me dñs,vt ſciret an vendis ei rem pro decẽ, & ſi il
le tñdeat,vendo,tenet cõtractus: & quæritur dño actio
p ſeipſum,nõ aliàs q̃rit ei,quãuis alterius miniſterium
intercedat.ff.de cõſt.pe.qui aũt.§.fi.& l.licet.ff.viu. qui
ſolutioni.§.fi.ff.quod vi aut clàm.l.3.in prin.nõ aut dẽt
fotmare verba in perſopam ſuã : alioquin tenetur dño
mãdati:quæ dic,ut C.ſi quis alte.uel ſibi. multũ. Sed p
procuratorẽ dñiũ,& poſſeſſio bene dño quærit:vt J.de
emp.& ven.§.1.vet.plerumq;.Tñ ipſi procuratori, qui
in perſona ſua format:vt ff. de conſti. pec euin.§.Iulia-
b nus † quæritur actio eẍ cõtractu eius ſibi,& nõ dñs, ẽt
vtilis:niſi ille ſit nõ ſoluendo.ff. de act. emp. Iulianus.
§.ſi pcur.& de inſti.l 1.& 2.qa per liberam perſonã no-
bis actio nõ queritur, vt C.per quas p.no. acq.l.1.ff. de
ver.ob.ſtipulatio iſta §.alteri.Ideoq; oporet, vt pcura-
tor dño actionẽ cedat, & eum procuratorem in rem
ſuam faciat,ad quod tenetur.ff.mand.ſi procurator.in
fi.ff.de acqui.poſſ.l.poſſeſſio.§.fi.Itẽ oportet, q̃ caueat
dño de facto ſuo,put habeř.ff.mã.de tu. & l. ſeq. ſecus
tñ eſt in nuncio. Itẽ pcurator dat ad cauſas peragẽdas
vel defendendas:nuncius verò non. qđ dic, vt in præ.l.
multũ,& ff de procu.l.1.§.1.vbi de hoc,ff.de conſt. pe.
g q aut.§.cõſtituere,& l.ſeq.† Itẽ nũcius dř,qui ſine mã-
dato & literis mittit.ext.de off.dele.prudẽtiam reſpon.
2.& de.pig.c.pe.Procurator vero eſt,q negotium man
dato dñi adminiſtrat.ff.de proc.l.1.ext.eod.cap.auditis.
Actor quoq;,q debet procuratorẽ cõſtituere ad defen-
dendũ,ſi forte ipſum cõtinget reconueniri:vt ſup.§.1.
ver. itẽ excipit. q licet. dẽt illũ releuare à ſatiſdatione,
qđ fiet hoc modo.nã poſt verba illa,prædictorum fuerit
pcuratũ,&c.poſita s̃.in fi. primæ formæ,iũgatur. ſic qđ
ſi fortè ipſum procuratorem recõueniri contingat,vo
lens idẽ Titius ipſum releuare ab onere ſatiſdationis,
promiſit,&c.vt ſup.verſi.ſi verò,& ſeq.Non eſt autem
vis, vtrum inſtrumentum procurationis concipiatur
in tertia vel prima pſona:vt ext.de ꝗuer.ꝯ.dudũ.vel per
verba de pterito,vel de pſenti.eẍ de iure pa qđ aũt.in fi.
Quid ãt dẽt ꝯtinere mãdatũ pcurationis, dixi ſup.§.p-
xi.ver. itẽ nota.qđ.Si aũt nõ pôt haberi copia tabellio-
a nis,[a] poteſt per literas in hac forma conſtitui:
8 FORMA.† Vniuerſis Chriſti fidelibus, ad quos p̃-
ſentes literæ peruenerint,magiſter B.Aug. minor ſacri
ſta ſancti Pauli Narbon.ſalutẽ in Domino. Vniuerſita
ti veſtræ tenore præſentium innoteſcat,quòd nos ſaci
mus,cõſtituimus, &c.ſicut in præſcripta forma conti-
netur,verbis competentur mutatis,& in fine ſubiũgas
Vt autem hoc præſens ſcr ptum robur obtineat firmi-
tatis,ipſum fecimus ſigilli nři munimine robari. Suffi
b cit enim ſigillum [b] ipſius, poſtquam de ipſo conſtite-
c rit,[c] ff.de proc.l.ſi pcura.ff.de pig.l.pe.§.1.s̃.§.px.in pri.
ver.itẽ q nõ ſunt. Melius eſt aũt,q ſcribatur iudici ſiue
parti:vt s̃.§.proxi'verſi.2.& uer.item no.unde dicař ſic.
d FORMA.[d] Talis tali iudici tam uirę pręſentis ꝯmo
da,quàm futurę, uobis tenore pręſentium ĩtimamus,
q in cauſa,quam A.mouet uel moturus eſt contra me
uel ego contra eum coram uobis,B.procuratorem me
um conſtituto; concedens ſibi generalem & liberam
adminiſtrationem,dans etiam eidem poteſtatem agẽ-
di & defendendi,ratum habiturum & gratum quicqd
per eum in dicta cauſa procuratũ fuerit ſiue factũ: pro
mittens etiã ſub hypotheca rerum mearum pro ipſo
e procuratore,ſi neceſſe fuerit [e] iudicatum ſolui, & hoc
uobis ſignifico atque parti, In cuius rei teſtimoniũ præ
9 ſentem paginã feci ſigillari,&c. ut ſupr. § Si autẽ uelis
ſigillum authenticũ apponi, qđ utilius eſt : quia de eo
non pôt uериſimiliter de facili dubitari : puta epiſcopi,
uel officialis, uel alterius ordinariã iuriſdictionem ha-
bẽtis:vt ext.de prob.poſt ꝯceſſionẽ,& 11.q.3.curæ & in
p̃.ver.itẽ q nõ ſunt, ꝯſtituař pcurator in illius pñtia, &
tunc eps,vel alius ſcribat,vt ia dictũ eſt, & vbi dř, q nos
fecimus,dicař q magiſter B.Aug.& c.fecit, ꝯſtituit, &
c.vt in p̃dicta forma,in fi.ãt iungař ſic,in cuius rei teſti-
moniũ,& certitudinẽ pleniorẽ,pñs ſcriptũ ſigilli nři ap
f pẽſione fecimus cõiri,datũ,& c.[f] † Sed nũquid talis p-
rocurator per hoc releuatur a ſatiſdõne? [g] Et certe quo
g ad cautionẽ de rato planũ eſt, q ſic, ex quo de mãdato
ꝯſtat:vt in præ.l.ſi proc.C.eo.l.1. ſed q̃tũ ad ſatiſdõnẽ iu
dicatũ ſolui,q̃ ſp p̃ſtat procurator rei, & ẽt procurator
actoris:vt inſt.de ſatiſd.§.expedito,in prin. nõ uř releua
ri.Primò quia hæc pmiſſio fit ĩter abſentes, ff.de uerb.
ob.l.1.in prin.Scdo,quia licèt facta ſit illi perſonæ publi-
cæ,uel authenticæ,q̃ ſigillum ſuũ appoſuit, non eſt tñ
authẽtica,uel publica,quo ad eũ, ꝯ quẽ fit procurator,
qa nõ eſt eius iudex,uel publicus notarius. Vñ nulla ſi-
bi ex hoc q̃rit actio,ff.de magiſ.ꝯueni.l.1.§.exigere. Ter
tiò,qa hic iã ꝯueniret fideiuſſor ſine pĩcipali debitore
cũ tñ obligo acceſſoria ſine principali regř non ſubſi-
ſtat,ff.de fideiu. l.ſi fideiuſſio.Inſti.e.§.fideiuſſores.Sed
h dic ſm Aegi.[h] tale pcuratorũ ſuſtineri poſſe, ubi hoc
i fieri ꝯſueuit.inſt.de ſatiſd.ĩ fi. Vel dic, [i] q talis pcurator
ꝯparẽs in iudicio,aut pt date pignora, uel fideiuſſores,
& tũc det qđ maluerit,ff.de ꝯſti.pe. pmiſſor.in fi.eẍ de
of.del.corã,& hoc p æſtimatione litis.Inſti.de ſatiſ.§.fi.
Aut neutrũ dare pt,& hoc iuret, & tũc ſufficit iurato-
k ria cautio.ff.qui ſatiſd.cog.l.1.Et ꝯ tertiã [k] obiectionẽ fa
cit.eẍ de of.del.paſtoralis, & in fi.& melius ĩ ꝯſt. Greg.
X.de ele.ut circa.li.6.& uide in p̃.§.expedito,uer.ſed q̃ri
l tur.[l] Porrò gñale mãdatũ ad cas,& negotia ſub hac for
ma concipitur. FOR-

ADDITIONES.

a Tabellionis. *Dicit Aegi.ſicut apud multos vltramontanos.*
b Sigillum. *Supra ſine ſubſcriptione teſtium, qui regulariter in epiſtolis non requiruntur,ſecundum Guid.de Suza.qui hoc no.ff. eo.l.1.alleg.de po. Lucius,inf.de conſti.pe.l.quidam, C.de epi.& & cle.ſi qua per calumniam,§.1.Fallit in codicillis, ff.de le.2.l. miles ad ſororem,vt ibi patet in t.gl & C.de codic.l.vlt.§.fi.& in caſu,C.de Lat.li.tol.l.vna,§.ſimili quoq;,2. Adde ſecundum Pan.de Caſt.vnum perpetuò notandum in d.l.ſi qua per calumniam, quòd ſi aliquis de longinquis partibus veniens portet inſtrumentum procuratorium,in quo contineatur,quòd talis conſtituit Titium procuratorem ad agendum, & aſſerat ſe illum Titium eſſe,de quo in inſtrumento:aduerſarius autem neget dicendo,proba q ſis ille Titius,potuiſti.n.ſubtrahere, q non habet neceſſe probare,ſecundum doct.per tex. d.l.ſi qua per calumniam.*
c Conſtiterit. *Sed an conſtabit per collationem ſimilis ſigni? Dicit Gui.Ang.ſub hoc tit.quaſ.18. quòd non: niſi appareat id,per quod fit collatio,aliàs fuiſſe probatum: & hoc vel per acta, vel per appenſionem ſigilli principalis iudicis ordinarij, vel delegati cum filo ad illud ſigillum. Allegat,C.de fid.inſtr.l.comparationes,& in Auth.eod.tit.§.ſi uero,col.6.*
d FORMA. *Quæ fuit Aeg.ſub rub.12. cuius fuit ad literam totum quod ſequitur, uſque ad ver.porro, & hanc formam præcedit ibi forma,quæ eſt infra ſub uer. uerum.*
e Fuerit. *Dixit Gul. An poſt formam,quam poſuit e.ti.in t.char. quòd iſtud ſi neceſſe fuerit,ponitur in procuratorijs actorum,qui ſi reconueniantur,habent ſic cauere, alias non. in procuratorijs autem reorum non ponitur, quia ſemper in eis eſt neceſſe ſatiſdari de iudicato ſoluendo.*
f Datum, &c. *De his, qui mittunt ſchedulas uacuas ſuo ſigillo ſigillatas,ut in eis ſcribatur procuratorium ad eorum uoluntatẽ, quib.mittuntur,plene ſcripſi de fid.inſtr.c.2.in magna gl.uer.ſed quid de his procuratoribus, & facit quod ſcripſi de ſolu.c.2.& de hoc etiam plenè ſcripſit Gui.Ang.ſub hoc tit.q.4.*
g Satiſdatione. *Aegi.fuit iſte uer.ut ſtatim dicam.*
h Secundum. *Aegi.Sua rubr.1 t.in fi.*
i Dic. *Secundum eundem.*
K Tertiam. *Verbum Gui.*
l Quęritur. *Secũdò,& hic proſequitur quod hic cõtinuauit Aeg. & ſalua pace auctoris iſta duo iura,quæ hic alle.non contingunt.*

tertiam obiectionem, cum in neutro illorum de fideiussoria obligatione tractetur, quæ facit hic dubium tertiæ obiectionis, quod pendet ex §. si verò aliquis. Inst. e. ti. vbi dicitur, quòd constituēs debet esse procuratoris fideiussor. Item satisdō ista est prætoria, et prætoriæ requirunt fideiussoris obligationem, ff. de præt. stip. l. prętoriæ satisdationes. & talis forma non potest tolli, nisi à prætore, eo. tit. l. 1. in fi. & fideiussoria non stat sine principali, vt probatū est sup. Item ipse constituens suypsius fideiussor esse non potest, ff. de fideiussor, heres, §. quod sine. Scire debes, quòd Cy. plenè hoc prosequitur, C. de satisd. l. vna, & ibi dicit, quidam defendunt formam præ. l. si quis reum, ff. de lib. leg. in prin. vbi patet esse posse fideiussoriā sine principali, & illa fideiussoria habetur loco principalis, & hoc videtur placere Dy. ff. vt le. no. cap. si quando, §. 1. vel secundum alios cum procuratore in iudicio quasi contrahat, ff. de pec. l. licet, §. idem scribit, huic futuræ obligationi, quæ per procuratorem in iudicio contrahetur, accedet pręcedens cōmissio domini, & sic erit, licet ex post facto cui adhæreat, vel vt dixit Dy. in l. fideiuss. ff. de fideius. cauebit ipse procurator saltem nudè, & huic cautioni fiat illa accessio, vt dixi, ins. de satisd. §. expedito, ver. quid si. Dominus Cy. ibi dicit se consuluisse, reuelationem non fieri nisi interueniat saltē nuda cautio procuratoris, cui obligatio domini releuantis accedit, per præ. §. si vero, per quem patet, quòd ista est fideiussio, & fideiussor est, qui alienæ obligationi accedit, ff. de fideic. lib. l. 1. & 2. inducit etiam l. si minor, ff. de procur. Quo ad contraria respondet, ibi vide in ulteriorib. tamen videtur fateri, quòd sufficit sequens cautio procuratoris: quia fideiussor bene accedit futuræ obligationi, ff. de fideius. l. si stipulatus sum. §. adhiberi. Datur autem consiliū quod multi seruant, quod dominus releuās absentem promissione, quam notario facit noīe oīum, quorum interierit, adiungat fideiussorem, & tunc promissio domini, & satisdō sunt pro promissione, q̄ procurator facere tenebatur: nisi domin' sic fecisset, quo respectu dicitur eius fideiussor.

Adde de hoc, ut plene per Bar. in rub. ff iud. sol. Rom. cons. 62. vbi tenet, quod stante statuto, quod nullus procurator rei conuenti audiatur, nisi primo satisdederit per idoneos fideiussores, quod sufficit, si dominus in mandato fideiussit.

11 FORMA. a † Anno, mēse, &c. vt s. in prima forma, vsque ad sponte recipientē, &c. iunge suū pcuratorē & nunciū specialē in causa tali q̄ hēt vel habere intendit cū H. & gñaliter ad oēs causas quæstiones, & lites, quas hēt vel habiturus est tam in agendo, q̄ in defendendo cum aliquo, vel aliqbus corā quocunq; iudice tam ecclesiastico, q̄ ciuili, auditore vel delegato ordinario, vèl subdelegato. & spāliter corā tali sup qbuscunq; reb. vel negotijs ad libellos offerēdos, & recipiēdos, &c. vt s. in prima forma vsque, pmittēs se, &c. post iūge. Itē ad petendū exigendū & recipiēdū oē id & qcquid ipsi Titio ex quacunq; cā vel ꝯctu ab aliquo debet: & ad faciēdū finem, & refutationē sup receptis eius noīe ad solutiones faciendas & recipiēdas, necnō ad paciscēdū, cōponendū trāsigendū, & in tegrum restitutionē petendū. cōpromittendū, laudum, & arbitrū audiendum, & prosequendū & homologandū: & ad crimina & defectus pponendū, & sic de alijs casibus, & in quibus mādatū exigitur spāle, vt s. §. 1. ver. itē opponit'. Itē ad ꝯhendū debita: & ad ꝯstituendū sibi alios debitores, & venditores, emptiones, & locationes, & cuiuscunq̄ gñis ꝯctus faciendos. & ad obligadum se alijs noīe ipsius T. & bona ipsius T. sup quocūq ꝯctu & gñaliter ad oīa ipsius negotia tractāda & gerendi. & ad oīa & singula facienda q̄ circa p̄dicta, vel aliqđ p̄dictorū, vel ēt quæcunq; alias sibi videbūt vtilia: & q̄ p quemlibet pcuratorem verū & legitimum seu nuncium, possent aliquo mō pcura-
b ri: dās ei plenā & liberā ptātem, b & mandatum spāle p̄dicta oīa & singula faciendi: & super præmissis & quolibet eorum, quoties expedierit & voluerit procuratorem vnum, vel plures simul, vel successiuè, vel etiā in solidum substituendi, & cum vel eos ex nunc ipse
c constituit: c & eum vel eos, qñ & quoties voluerit ptātem reuocandi: promittens se grata & rata habiturum & in aliquo non ꝯuenire, quęcunq; dictus procurator vel alij seu alius ab eo substituēdi circa prædicta, vel aliquod prædictorum facienda duxerint: seu ēt ordinanda acta, &c. vt sup. in prima forma. Quod aūt dixi liberam ptātem, multum prodest: quia aliter non hēt ita plenā; ff. de proc. procurator cui, & l. seq. & l. mandato, j. vers. notabiliter, posset quoq; hęc forma fieri sub sigillo proprio, vel authentico vt prædixi. Sed opponitur ꝯ p̄scri-
d ptam formam. d Primo ex eo quod dicit; fecit, ꝯstituit, creauit, &c. vr̄ n. sufficere solum verbum ... cætera frustra membranas occupant. 19 dist. si Romanorum 76. dist. hmōi, & superfluitas reprobatur ab actis, C. de prec. Imper. off. l. fi. eẍ i proœmio, §. sanè. Imo punitur, C. de appel. ampliorem, §. in refutatorijs. Item in eo, quod dicit procuratorem, & nūcium, vr̄ ꝯtietas: nā aliud est procurator, & aliud nuncius, vt sup. ver. & no. quod. Sed hæc pp cōsuetudinem tolerantur. Præterea quilibet nuncius est procurator, vt p̄. versi. & no. qđ. Itē illud quod sequitur in cā tali, vr̄ superfluū: quia tm̄ valet gñale in oīb. q̄tum spāle in singulis, ff. de admi. tut. si duo, in fi. 19. dist. si Romanorum, eẍ de priu. quia circa, ff. si cer. pet. certum. Item q̄ dr̄, quas habet, vel habiturus est, vr̄ indicere dubietatem, tum q̄ disiūctio illa vel, vr̄ dare optionem ꝯstituenti, ad q̄ causam velit illum esse pcuratorem, an ad eam, q̄ hēt. an ad illam, q habiturus est. ff. de iud. si quis intentione. Tum quia ea, quam est habiturus, non specificatur. Vnde si quis in hoc dubio cum tali procuratore litē ageret, & obtineret, non fieret executio in bonis dñi, nec in eum actio in factū dabitur, nisi probetur eum de illa causa sensisse: quod est impossibile, imo ad intentionem dñi & declarationem recurrendum erit. Et ideo dicunt quidam, tale pcuratorium tanquam incertum gñale, & obscurum, non esse admittendum. ff. de iur. fi. ita fidei. eẍ de rescr. cum in multis. li. 6. Item clausula illa, promittēs se gra
12 tum, &c. vr̄ superflua. † Nam ex quo de mandato constat, dñs cogitur ratum habere, vt no. ff. de procu. si procuratore absente. Item opponitur ex eo, quod ibi dr̄, procuratorem, actorem, & nuncium, &c. Si, n. in libello vtatur quis oībus his vocabulis, dicetur ei, quod eligat quod voluerit. C. de codicil neq; codillum. Nam hæc inter se differūt, vt s̄. tit. proxi. ad fin. & s̄. tit. ver. & no. qđ nec possunt simul cōcurrere, inspecta psona cōstituentis. Sed dic, q̄ satis tendunt ad idem, vt iam dixi.
13 † Nec est lex verbis imponenda, sed rebus. C. cōia del.
e oē verbum, e & vsus iudiciorū hoc admittit, maximè s'm canones, vt j. tit. proxi. in fi. Verum ad euadendas hmōi obiectiones, quidam sic concipiunt.
f FORMA. f Anno, &c. A. constituit B. præsentem, & mandatum suspicientem suum procuratorē ad oēs causas præsentes & futuras noīe eiusdem A. agēdas & suspiciēdas ꝯ quamcunq; personam ecclesiasticam & secularem, collegium & vniuersitatem, corā quocunque iudice ordinario & delegato, ecclesiastico & seculari,

ADDITIONES.

a FORMA. *Rolan. ubi supra multum ampliata per auth.*
b Potestatem. *Vide quod hic sequitur statim, & in ver. itē quod.*
c Constituit. *Vt dixi supra, §. 1. versi. sed quid si procurator. Ista adiectio facit dubium, quia verè per verba datur procurator incertus, contra l. 2. ff. eo. unde ut ponit Cyn. in l. quod quis, C. eo. tit. in fi. primæ quæstionis, secūdum Iacob. de Are. si dicat dominus; constituo te procuratorem, & alium quem feceris, non valet substitutio, per præd. l. secundam. Sufficit ergo dari mandatum procuratori de substituendo etiam incertum, qui substituendo dabit certum, eo. tit. cap. 1. a. respon. lib. 6. Est & simile de electo, qui debet certus esse, de elect. c. 2. lib. 6. & tamen bene datur procurator ad eligendum incertum, eo. tit. cap. pe.*
d Formam. *Secundum Aegi. sua rubr. 11.*
e Verbū. *Lex sc̄da est, & idem de electione cōmissa, §. porro, il. 6.*
f FORMA. *Aegi. rubrica sua 12. in prin.*

lari, ad agendum & defendendum: & ad oĩa & singula
facienda, q̃ causæ merita exigant, & q̃ p verum ꝓcura-
ratorē, & legitimè ꝯstitutum fieri pñt, q̃ ꝓcurator mihi
notario stipulāti noĩe, & vice oĩum quorum interesse
possit, ꝓmisit, se dñm defensurũ, cũ opus erit, & iudica
tum soluere, eodē dño sup p̃missis ꝓmissionibus fide-
iussore existente & ꝓmittente p suo ꝓcuratore iudica-
tum solui quo ad oēs sui clausulas, sub hypotheca rerũ
14 suarum, &c. † Notabiliter in præcedēti[a] forma dr̃ ad
a solutiones recipiendas. Nã licet ꝯstitutus sit ad petēdũ
exigendum debitum, nõ iõ vr̃ ꝯstitutus ad solutionē
recipiendã. ar. C. sol. ma. quemad. dos pe. l. 1. & 2. in fi. ff.
eo. titu. l. non solum. ff. de sol. hoc iu te. ff. de pac. sed si
Quidam tñ dñt ei posse solui. ar. ff. de leg. 3. fideicom. §.
si tem. C. de nouat. & de le. non abstulit, C. de sol. indu-
b ctam.[b] Item, q̃ in præcedenti forma[c] dr̃, licet absentes
non vr̃ valere, quia procurator dēt esse certus. vt ff. eo.
l. 2. hic aũt incertum est quis istorum futurus sit procu
rator. de ver. ob. vbi. §. 1. & hoc tenent quidam. Alij con
tra. s. q̃ si vnus acceptauit, ille erit procurator, ar. ff. de ꝯ
d sti. pecu. illud quod verius est[d] † Procurator aũt libe-
15 ram & gñalem administrationem habēs, põt exigere,
nouare, sacramentũ deferre, & aliud pro alio permuta-
re. ff. de procu procurator. cur. ff. de iureiur. iusiurandũ
quod ex conuen. § fi. Vbi aũt alicuius ecclesiæ, consti-
tuit procuratorem, hęc erit forma.

FORMA. Anno, &c. Talis præpositus ecclesiæ præ-
sentibus tali & tali eiusdem ecclesiæ canonis fecit, con
stituit, & ordinauit talem suum procuratorem, syndi-
cum, actorem, defensorem, & sufficientem nũcialem,
& in tali causa, vel causis quam vel quas hēt, vel habe-
re sparat ꝯtra, & quoscunq; alios, coram tali, &c. ut s̃, in
prima forma. Et nota, q̃ si sit negotium cõe inter præ-
latum & conuentũ simul, debent creare syndicum uel
actorem. Si uero diuisim, oĩno canonici cum suo præ-
c posito, uel dicão dñt facere syndicum uel actorem, &
ẽps suum faciat. ex̃ de iudi. causam quæ & de resc. edo-
ceri. Si uero sit negotium monasterij, abbas & mona-
chi debent constituere simul, ut in præ. c. causam. & de
rescr. c. edoceri. & de syndi. c. unico & 16. q. 1. monachi
Abbate uerò negligente faciat hoc ẽps cum consensu
sui capituli, & sic intelligitur ex̃ de iur. cal. Imperatorũ
fm magistrum Gratianum Aretinũ, quod dic, ut s̃. de
actore. uer. item ꝯ prælatum. usq; ad finē. & uideas §. ra-
16 tione quoque. uer. item quod fuit consti. † Cęterũ mo
nachi uel canonici constituentes procuratorem ad pe-
tendum cassari, vel confirmari electionem, sic scribēt.

FORMA. Sanctissimo, vel beatissimo patri D. Cle-
menti, diuina prouidētia sacrosanctæ, ac vl̃is ecclæ Sũ
mo Pontifici, talis vel tales eius deuotissimi filij cum
oĩmoda subiectione, ac reuerentia, pedum osculo bea-
torum. Sanctitati vr̃æ notum facimus per hoc scriptũ,
q̃ nos facimus, constituimus, & ordinamus talem seu
tales procuratores nostrum syndicum, vel actorē ad pe
tendum noĩe nostro cassari, seu cassam, nullam, & irri-
tam nunciari electionem, quę de facto dr̃ de P. in abba
tem, vel ẽpm talis monasterij, vel ecclę celebrata, & ad
petendum noĩe quo s̃. confirmationē electionis a no-
bis, & noĩe nr̃o de tali celebratæ ibidē: dantes ei nihilo
minus plenã, & liberã ptātē agendi, defendēdi, petēdi,
rñdendi, excipiēdi, & replicãdi, & cuiuslibet gñis iur̃m
in aĩas nostras præstãdi, sñiam vel sñias, & præcepta au-
diendi, appellandi, appellationē seu appellationes pro-
sequendi, necnon obiiciendi, & probandi crimina, &
defectus ꝯ dictum s̃, & ꝯ adhærētes eidem. Et si neces
se fuerit bñficium dispensationis, vel in integrum resti
tutionem petendi: alium seu alios substituendi, & eos-
dem reuocandi. insuper damus, & concedimus ei ple-
nam, & liberam ptātem impetrandi, &c. ut ĩ. ver. verũ,
& gñaliter oĩa alia & singula faciendi, in quib. mãdatũ
exigitur spāle, ratum perpetuò habituri ac firmũ quic-
quid per ipsos, & cũ eis simul & in solidũ, aut cũ substi-
tuto, vel substitutis, vel ab eis, vel eorum altero actum
ve ꝓcuratum fuerit in præmissis, vel aliquo p̃missorũ.
In cuius rei testimoniũ sigillo nr̃o p̃ntes lr̃as fecimus
ꝯsanguinari. Actũ in capitulo, &c. ex̃ de elect. nihil est.
& iũge hic qđ no ĩ. de ele. §. superius de via ver. itē no-
ta. quod. Qualiter aũt procuratoria exemplētur, vel pu-
17 bicentur, dicam infra de instr. edi. §. 1. 2. & 3. † Cæterũ
in audientia domini papæ ad impetrandum & contra-
dicendum mandatum, potest concipi sub hac forma.

FORMA. Anno, &c. vt sup. in prima forma vsque
sponte recipientem, &c. iunge, ad impetrãdum in Ro-
mana curia priuilegia, indulgentias, quaslibet lr̃as tam
simplices, q̃ legendas, gr̃am & iustitiam continentes:
nec non & ad ꝯdicendum, & conueniendum de iudi-
ce, vel iudicib. & ad iudicem uel iudices eligendos, &
ad opponendum, recusandum, & appellandum, appel-
lationem prosequendum, & cuiuslibet gñis iur̃m præ-
standum, & ad alia oĩa circa hoc faciendum, q̃ idē Ti-
tius in persona propria facere posset, si p̃ns esset: & sup
p̃missis & quolibet p̃dictorum, quoties expedierit, &c.
vt sup. ver. porrò, vsq; in fin. De hac forma habes ex̃ de
18 tenuit. veniens, in fi. † Quis ãt admittatur in audientia
ad conueniendum de iudicib. no. ĩ. de rescr. præsen. §.
rõne formę, ver. item qui no. An ãt hoc mandatum sit
necessarium, & quis eũ probabit, vel nõ, no. ex̃ de resc.
c. nonnulli, in gl. sic ergo, q̃ gl. non approbo per oĩa, &
c. ex parte, in gl. & ita patet, & s̃. §. versi. nouus, & postq̃
talis procurator conuenit de iudicib. nõ põt eos dñs re
cusare: vt ex̃, de cã pos. cum olim. Nisi sibi certum iudi
cem expressisset, & procurator fines mandati egressus
alium elegerit, quo casu non valet, vt ibi no. Vñ consu-
lo, q̃ eprimens faciat de hoc fieri publicum instr̃m, in
hac ãt forma non consulo. q̃ detur ptãs ad agendũ, &
defendendum, quia q̃ñq; non expedit ꝯstitu. nũ talem
procuratorē. q̃ cã eius in curia tractetur: vt ex̃ de appe.
sæpe, in prin. Nõ ꝯsulo ẽt, q̃ de appellatione, super qua
vult impetrare, fiat mentio in prædicto mandato: ne p
hoc probetur appellatum esse, & sic per ꝯñs cã in curia
tractetur, vbi de electione & prouisione ageretur, ex̃
de ele. statuimus, lib. 6. Perinde. n. esset tũc, ac si dñs pro
pria voce fuisset confessus appellatum fuisse, ff. deposi.
Publius, §. Titius, licet per hoc nõ probentur tpa illius
e ꝯstõnis statuimus, fuisse seruata.[e] † Sed nunquid per
vnum testem per confessionem, quam facit in litera, q̃
impetrat procurator datus ad impetrandum, & ꝯdicē-
dum, probabitur appellatio? Rñdeo sic, probato procu
ratorio, & si in eo fiat mentio de appellatione, & hoc
pp vehementem præsumptionē, q̃ inducit ipsa confes
sio procuratoris, arg. contra, ext. de succes. ab intest. c. fi.
& sic

ADDITIONES.

a Præcedenti. *proxima, in qua non est illud uerbum. Et aduerte, quia in illa forma dicitur, absolutiones faciēdas & recipiendas.*

b Inductam. *Hoc placet Alb. Gal. qui dicit, quod uidetur casus, ff. de pig. act. l. solutum ibi procuratori eius, vel seruo, & c. inducit etiam, ff. de neg. ge soluendo, cum sua gl. & ff. de sol. si quis seruo, in prin. hoc no. eo. tit. ante fi. Et hoc mihi placet in procuratore ad negotia, uel misso ad causas & negotia, de quo loquitur illa forma ut patet ibi. In procuratore autem lit. tantum procedunt contraria Digestorum inducta, & ad l. 2. C. sol. mat. in fi. qua muunt, quod exigere, et accipere sint diuersa. Hoc fateor, quia sinĉtē exigitur ab inuito accipitur a uolente, de censi. exigi. lib. 6. & ut diuersa censentur in procuratore litis tantum. Adde quod idem communiter tenent doc. in l. 3. sol. mat. Bal. in l. falsitas, C. de fur. Bar. in l. hoc iure, ff. de so. Ang. in l. solutam, §. solutam, sup. alle. Rom. tamen in d. l. 3. sequitur Fede.*

c Forma. *prima scilicet huius §. in princ.*

d Verius. *Est secundum Alb. Gal. eo. tit. ante fi.*

e Seruata. *Consilium de tribus mandatis dandis procuratori in causis appellationis, scripsi de renunt. ueniens, ad finem.*

a & sic obtinuit[a]. Licèt confessio, quam fecit impetrando, non extendatur ad causam, quæ super appellatione vel bñficio agatur: sed tñ ad negotium procurationis. eX. de app. Nicolao. & de renun. veniēs. Tutius tñ est p inſtm hoc expediri rōne præsumptionis. eX. de iure. ca. fi. Sola autem litera, quæ impetratur, non probat appellationem, quia confessio procuratoris non nocet dño, nisi in causa vel negocio, ad quam vel ad quod est constitutus. eX. de off. deleg. cū olim. de elect. innotuit. in
20 fi. † Quid si procurator occultat mandatū, ne per hoc possit iuxta præmissa probari appellatio in curia Ro-
b mana, sicut sæpe fit: vt in præ. c. sæpe. in prin.[b] nūquid debet cogi illud exhibere? vr̃, q̧ sic argu. C. de his q ad ec. cōfu. l. fi. §. sanè. ver. sicubi. C. de hære. qm̃. in fi. & 14. q. 1. super. Ego tamen non cogor, nisi quādo vult dñm defendere, eX. de proba. c. 1. Sed pone ecce habēs mandatum ad impetrandum & contradicēdum, impetrat super aliqua appellatione, auditor autem generalis palatij reuocat ad se literam ad instantiam partis: quæ dicit, causam huius appellationis debere in curia agitari, & literam non debere transigere: sed idē procurator dicit non debere ibi agitari. nunquid admittetur ad cognoscendum de hoc ex vi illius mādati? Respōdeo sic: quia hoc est de negotio impetrationis: sed ad alia hoc expedito non admittetur. vt ext. de renunc. veniens. in
21 fi. sic obtinuit. † Mādatum autem ad multum suspiciē dum, quia hoc quotidianum est, sic concipitur.
c FORMA.[c] Vniuersitatis, &c. talis episcopus salutē in domino. Vniuersis vestræ præsentibus innotescat q̧ nos talem facimus, cōstituimus, creamus, & ordinamus nostrū procuratorem generalem & specialem, pro nostris & ecclesiæ nostræ negotijs apud sedē Apostolicam promouendis, explicandis, gerendis, & expediendis, sibi per hanc patentem literam mandantes, & specialem, plenam, liberam & absolutam potestatē dātes & concedentes. vsque ad summam cētum marcharum argēti coniunctim vel diuisim, simul seu particulariter: vno de diuersis temporibus, nostro & ecclesiæ nostræ nomine mutuum ꝯhendi, & mutuò suspiciendi, ac susceptum pro prædictis negocijs expendendi à quocunque seu quibuscunque creditore, seu creditoribus, vndecunque & vbicunq;, & cuiuscunque cōditionis fuerint, ac etiā nos & successores nostros, ac ipsam ecclesiam nostram bonaq; oīa ad nos, & dictam nr̃am ecclesiam quocunque modo pertinentia præsentia & futura, mobilia, & immobilia, illi vel illis, à quo vel à q bus præfatam pecuniam receperit per solēnem stipulationem, vel aliter obligandi pro ea, nosque eis ipsa in pñtiarum ēt obligamus, iurandi ēt in aīam nr̃am, q̧ loco, tpe & termino à dicto procuratore vnà cùm creditore seu creditoribus statuendis, præfatum creditū cū oīb' expensis, damnis & interesse, cambio & accessionibus de plano restituemus, ac integraliter persoluemus & ꝯctum ipsum aliàs quomodolibet & in aīam nr̃am iureiurando vallandi. insuper etiam renunciandi noīe nostro exceptioni non habitæ seu non receptæ pecuniæ, vel in utilitatem ecclesiæ non conuersæ, exceptioni doli, conditioni sine cā, & indebiti, & in factū subsidiariæ, & generaliter omni beneficio & priuilegio fori, restitutionis in itegrum, constitutionis de duabus diætis æditę in concilio generali, literarum etiam Apostolicarum & indulgentiarum impetrandorum seu impetrandū, cuiuscunque tenoris seu formæ existant, constitutionum etiā omnium, & quarumlibet exceptionum de iure sibi ꝯpetentiū, & priuilegio cruce signatis indulto, ac generaliter iuris canonici vel ciuilis, dantes eidē nihilominus liberam ptātem recognoscēdi in iudicio, uel eX. prædictum debitum, & submittendi nos, si necesse fuerit iurisdictioni cuiuscunque auditoris, vel iudicis gñalis, vel spālis, ordinarij, seu etiam delegati, in quem ex nunc scienter tanquam in nr̃um iudicem ꝯsentimus, q̧ possit, si necesse fuerit, super præfato mutuo nobis præcipere, & nos condemnare, mulctare, & excōicare: & in nos quālibet iurisdictionis speciem libere exercere: faciendi quòque oīa ália sup præmissis. & quolibet p̄missorū, quæ nos ipsi, si pñtes essemus, facere possemus, promittentes sub hypotheca rerum nr̃arum & ecclesiæ nr̃ę, nos ratum, gratum & firmum perpetuo habituros, quicquid per dictum procuratorem promotum, explicatum, gestum, expeditū, ꝯ-ctum, receptum, expensum, obligatum, iuratum, & renunciatum, seu alias actum, seu procuratū fuerit, q̄uolibet in præmissis vel aliquo præmissorum, & de iure uel de facto in aliquo non ꝯuenire. In cuius rei testimoniū & memoriam præmissorum pñtē literā sigilli nr̃i munimine duximus roborādam. Datum, &c. Qualiter aūt fiet submissio, dicam ĩ. de ꝯcl. & renun. & ex illis hanc
22 formam poteris impugnare. † Reuocatio aūt mandari, q̄ fit pñte notario, vel testibus, uel ēt præsente aduersario, vel iudice. si adsit, alioquin eis significetur, ut no. s̄. §. 1. uers. item quod mandatum fuit. & fiet sic.

FORMA. Qm̃ ꝯ. P. quem in tali cā, quam ꝯ talem hēo, pcuratorem ꝯstitueram, suspicionem accepi, ac p hoc de ipsius fidæ cœpèrim (nec immerito) dubitare: idcirco mandatum qđ ei dederam, ex nunc reuoco, & sibi expresè inhibeo, nec ulterius in p̄dicto pcedat negocio: vel se de ipso aliquatenus intromittat: eX. de pcur. ex insinuatione, & c. seq. & c. mandato, ff. eo. ante li-
23 & l. seq. & l. quæ oīa. † In summa nota, q̧ recipere mādatum procuratorium ab initio volūtarium est, susceptū aūt est necesse ꝯsummari: vt Inst. mā. §. mādatū. eX. de of. dele. c. cum olim abbas. In tm̄: q̧ pōt. procurator pp ꝯtumaciā excōicari: ut pbat̄ ſm Vinc. eX. vt lit. nō. ꝯte. c. 1. ad fi. Sed quare excōicabit̄: nunqd sufficit stipulationem ꝯmitti? Dic, q̧ vbi qs ꝯstituit procurator apud acta, & satisdatur pro eo pñte vel sciente, & non ꝯdicēte, compellitur procurator p̄cisè defendere: nec suffit stipulationem ꝯmitti. Si aūt ipse procurator cauit per se, uel dñs p eo absente, non cogitus præcisè: sed sufficit cōmitti stipulationē ob rē nō defensam, ff. de procu: filius, §. fi. & l. si defunctus, & l. non cogendum, §. 2. & in præ. decr. cōstitutus fuit apud acta; ut patet in integra. ſm Vinc. Hoc plene prosequere prout no. ff. de
d procu. sed & hæ personæ, §. pręter. & l. si defunctus.[d]

ADDITIONES.

a Obtinuit. *Puto q̧ contrarium inducit propter literam ibi, non tanquam sufficienter probantes, tamen Compo. in decr. statuimus, de elect. in gl. quod si Papa. uer. item quaritur, si sufficit, allegabat illam pro, & dicebat sic obtentum quod sufficeret, tamē vt dictum est, per id nō apparet eo tempore seruata: unde qđ no. in ele. de elect. constitutionem. ad fi. in gl. plena, super uers. fides.*
b Prin. *Et ibi quod ibi scripsi post Host. in gl. forsan.*
c FORMA. *Forma mutui in curiis contrahendi.*
d Defunctus. *Et infra de satisda. §. pe. uer. sed quare. & scripsi de procu. accedens. super glo. 2. Adde casum, quo etiam cogitur pracisè defendere in elemen. eo. tit. c. 1. & ibi etiam de hoc in gl. pracisè.*

SVMMARIVM.

De Procuratore in rem suam constituto.

1 *Nuda traditio & sine causa facta in rebus corporalibus, non transfert dominium.*
2 *Cessio actionis non tenet, ubi actio est in iudicium.*
3 *Procurator constitutus in causa lucratiua, non debet audiri, nisi satisdet de reconuento domino defendendo.*
4 *Cedere actionem prohibetur minor sine tutoris uel curatoris auctoritate.*
5 *Excommunicatus, si cedit aliqui actionem animo donandi, nunquid poterit agere prius, quam cedens absoluatur.*
6 *Procurator in rem suam an dicatur procurator.*
4 *Procuratorem in rem suam facere pōt quicunq; se obligare pōt.*

7 *Procurator in rem suam habet utilē actionem nomine suo casib.*
8 *Obligans alicui nomen debitoris sui. an ille poterit conueniri antequam conueniatur principalis?*
9 *Exceptio compensationis an possit opponi contra procuratorem in rem suam?*
10 *Mutuans alicui summā pecuniariam, stipulansq; sibi reddi expēsas i illius pecuniæ repetitione faciēdas, postea aūt uēdit actiones suas, an emēs poterit exigere tales expēsas ex iure cesso?*
11 *Cedens creditori suo actiones, quas habet contra debitorem suū, eum faciendo procuratorem in rem suam, an poterit talis cedens petere, & alterum, cui cessit, a petitione prohibere.*
12 *Forma denunciationis faciendæ debitorem creditori que ad cessionem actionis?*
12 *Debitor certus an iterum sit certiorandus?*
14 *Cautela illi qui non potest intentionem suam probare, nisi per unum testem.*

a 5. §. Sequitur uidere de procuratore in rem suam constituto. Et quidem
contra eum excipitur, ꝙ nullus titulus est in procuratio
1 ne insertus. † nam nuda traditio, & sine causa facta in
rebus corporalibus non transfert dominium, ff. de acqui. re. do. nūquā nuda. Ita nuda quasi traditio actionis
non transfert vtilem, neque directam: quia incorporalia difficilius acquiruntur, ff. pro. socio. l. 1. §. fin. & l. 2. &
3. in prin. ff. de pecul. si quis casus, ff. fa. erc. planè Nec tenet sententia eorum, qui præsumunt cessionem, ubi
nullus titulus continetur, esse donationem, ar. ff. de cōdi. inde. l. ff. de re. iur. cuius per errorem, quia rīr nemo
præsumitur donare, ff. de prob. cum de indebito in pri.
& iunge quod not. j. de ces. act. §. consequenter, vers. I.
2 ad fi. & ibi not. † Item obiicitur, ꝙ actio sibi cessa est deputata, id est in iudicium deducta. vnde non tenet cessio. C. de liti. l. 2. & fi. ext. de ali. mu. iu. cau. fa. c. 2. Item ꝙ
est pro parte uendita, & pro parte donata: ut C. manda
ti. l. fi. Item ꝙ cessio fuit simulata: vt ibi: & C. plus ualere, qđ agitur. per totum. ex. qui fi. sint leg. p tuas. quod
præsumitur in casibus, q no. j. de ces. act. §. 1. ver. si vero
Item ꝙ facta est tutori vel curatori contra minorem,
administratione durante. C. qui da. tu. vel cu. poss. Aut.
b minoris. Item debitor delegatus [b] obiiciet contra eum
sic, Domine, ego solui creditori meo, qui me tibi dele
gauit, priusquam mihi denūciates, vel priusquam me-
c cū litē contestatus es[c]. C. de noua. l. 3. † Item obiicitur,
3 ꝙ cōstitutus est procurator in causa lucratiua: unde nō
debet audiri, nisi satisdet de reconuēto dño defendendo. ff. de proc. seruium quoque, §. fi. & seq. Secus si non
lucratiua: puta, quia emit: tunc. n. non cogitur defendere: vt ff. eo. si qs in rem. vbi de hoc. Itē, ꝙ ipse ratione potentiæ vel dignitatis terribilis censetur, C. ne li. po. l. 1.
§. 1. & l. fi. Item, ꝙ iura cessa sunt ab illo, qui cedere nō
4 potuit, † Prohibetur aūt minor cedere sine tutoris vel
curatoris auctoritate. Item tutor uel curator sine pupillo, nisi absens sit, uel fari non possit, ff. ad Trebe. restituta, Et inge quod no. j. de cessi. act. §. 1. uer. sed nunquid
minor. Item furiosus. Item prodigus: ut ff. de uer. ob. is,
cui. ff. de reg. iur. in negociis, Item pater filio. ff. de con
5 trahen. emp. l. 2. † Quid si excōicatus mihi cedit actionem animo donandi, nunquid potero agere priusquā
cedens fuerit absolutus? Respondeo sic, & si vendat mihi uillam, in qua habet ius patronatus, potero præsentare. & potest excōicatus delegare posse suum, siue debitorem alii. & ille statim aget. Potest etiam alii obligari, sed nō alius sibi. Hanc quæstionem inuenies dispu
d tatā inter uenereales d. Et facit ad hoc quod no. Papa,
ex. de do. & contu. veritatis, & secundum do. meū, ex.
e de excep. pia. Vtrum [e] autem procurator in rem suā di-
f catur procurator, no. ff. de procu. l. 1. † Item procurato
6 rem in rem suam facere potest, quicunque se obligare
potest, & actionem habet. Quis autem se obligare, possit, no. in Summa Azo. in tit. de pact. & de hoc. j. de ce.
act. Sed quæritur, an talis libellus sit admittendus: ago
ↄ P. Petens ab eo centum: & ago ex iure mihi cesso a
T. creditore, & an directam, vel vtilem tunc videar intentare actionem, an vtranq;? Et quidem cōis vsus talē
libellū admittit, nullo alio exquisito: tu tñ exigas cām
cessionis: & an sit lucratiua, vel simulata, vt prædixi. Et
credo per talem libellum directam actionem solummodo intentari: vtilem. n. hēt emptor noīs, & legatarius, & qui insolutū accepit sine aliqua cessione, C. de
hæred. vel act. ven. emptor nominis, C. de act. & oblig.
insolutum, & lege nominibus, C. de leg. ex legato, & si
succumbat in p̄dicto libello, quo ad utilem actionē eidem suo noīe ↄpetentem, rei iudicatæ exceptio nō ob
stabit, ar. ff. de excep. rei iu. si mī. §. deniq;, & §. quis aūt,
ff. de euic. minor, §. si seruus. Præterea procurator iurat
in suam vtilitatem, quia suum negótium gerit, & in ea
est principalis, C. de proc. qui stipendia, licèt quidā dicant, ꝙ directis cessis vtiles admittantur. Vnde ↄsulo, ꝙ
agat suo noīe vtili sibi ↄpetenti, & abstineat a directa:
g cuius ei solum exercitium est ↄmissum, sm Vbertū. [g]
7 † Et nota, ꝙ procurator in rem suam hēt vtilem noīe
suo in casib. ff. eo. procu. in rem, C. de don. illam, & no.
C. de act. & ob. l. 1. Ex ↄtu aūt sine cessione non habebit vtilem actionem suo noīe, nisi in casibus, ut no. ibidem. Vtrum aūt habens vtilem præferatur habēti directam,

ADDITIONES.

a Constitutio. *Vt dixi in prin. tit. multum adiutus fuit autor per Vber. de Bona. cuius etiam ad literam fuit totum istud prin. vsque ad versi. item quòd iura & ver. sed quæritur, vsque ad finem fui, & hoc sub quarta sua rub. in qua tractat sub tali procu. Et vltra infra de rescrip. sciendum, quò tali procu. ante lit. contestatio. dare potest procuratorem. eo. titu. cap. 1. & 1. li. 6. & no. supra. §. 1. versi. item excipitur, quod est. Item an morte constitui, vel constituentis finiatur tale mandatum, not. C. de act. & obli. l. si quidē & de dona. l. illam subtilem. Item licet vt plurimum tali procurator detur ex parte actoris, quandoq; ex parte rei, quandoq; simul ex parte vtriusque, & vide quod no. ff. de procur. l. Plautius. in gloss. sed qualiter. Item sciendum quod procurator in rem suā potest alienare, iuramentum deferre, transigere, & pacisci, quia loco domini habetur. ff. de pa. sed si tantum & l. sed si fideiussor. de iure iur. iusiurandum quod. §. vlt. & ff. eod eo ti. l. procuratore et no. eo. ti. qui ad agendum. lib. 6. in ult. gloss.*

b Delegatus. *Incautè cum Vber. pra. sic loquitur, cum l. ex illa, & quod ibi dicitur, non procedat, quando facta est delegatio debitoris, ut ibi patet in prin. Et ratio huius no. eod. tit. l. 1. quod dixi, et patet uersi. in summa. defendi tamen posset hoc dictum secundū no. per Ho. in Sum. tit. delegato ad finem sub rub. de sol. ubi dicit quod licet nouatio requirat consensum debitoris, delegatio nō. iude quod scripsi infra. de cess. actio. §. 1. ad fi. super uer. quæ aūt. Ad de Roma. consi. 135. & uersi. sequen. adde quod pupillus sine, tutore, & tutor sine pupillo cedere possunt. Ross. consi. 386. & uer. item quod est pro parte. Adde plenè Roma. con. 350.*

c Contestatus. *Tertium omisit, qui enim non soluerat, non potest congruè dicere, priusquam incipierem tibi soluere, posui tamen. Vber. hunc tertium.*

d Venereales. *Et est 16. quæstio de hoc no. de iure patr. c. uno. li. 6. in glo. pe. & uide quod super ea plenè dixi. Adde ut pulchrè per Pe. de An. con. 245.*

e Vtrum. *Iste uersi. & seq. fuerunt Albe. Gal. titu. de procurat. in rem suam.*

f *L. 1. in prin. 1. glo. dubium facit descripto procuratoris, quæ ibi habetur, & suprati. proxi. in prin. ultra ibi no. dicebat Gui. de Suz. istū gerere negotia aliena quodāmodo, uti procedit ideo, quia decedēte oportet fieri mentionē, C. eo. ti. qui stipendia. & sic tali procuratori cōpetit diffinitio. Adde, quod appellatione procuratoris ꝓpriè non uenit procurator in rem suam. Ita no. ex tex. iuncta gl. in l. qui stipiendia. ꝙ dicit Balb. ibi notandū ad statuta glo. & Bal. in l. 2. ff. eod. & Bal. in l. 1. C. de act. & ob. uer. 5. quæritur.*

g Vber. *De Bona. ut dixi in prin. huius §.*

ctam.no.ff.de proc.in causæ.§.fi.& l.procuratore in rē.
ff.si ager vecti.l.1.§.1.C.de nou.si delegato.j.de ac.seu
pe.§.1.vers.in summa.& seq. Sed nunquid agens ex iu-
re cesso dēr exprimere, an agat vtili suo noīe, an directo
noīe cedentis? Vr̄, ꝙ non quia tm̄ cōsequit̄ per directā
quantum per utilem: vt ff.de neg.gest.l.antepen.& ni
hil interest quo gn̄e actionis, &c. ff. ad Velleia. quāuis.
a §.si mulier. Sed dic ꝯ.ff.de sol.si duo.[a] & ff.de lega.1.si
mihi. Simpliciter autem agendo vr̄ intentare directā.
vt dixi, ff.de pet.hæ.nec vlla.§.item sciens, ff.fa.erci. pla
b ne, & ad hoc.ff.de relig.& sump.fun.l.2.§.1.[b] Et ad hoc
faciūt iura inducta.j.de ac.seu pet.§.1.ver.sed nunquid
tenet̄. Qn̄ aūt is, cui cessio facta est, agat vtili vel dire-
cta, no.in Summa dn̄i mei, in tit.de act.ces. sub tit.de a-
li.iu.mu.cā.fa. Itē vnde nascat̄ utilis, no. In Sūma Azo.
c in ti.de act.& obl.§.fi.[c] † Quid si mihi[c] obligasti nomē
8 debitoris tui: nunquid priusquam conueniam principa
d lem, conueniam illum vtili actione, s̄m l.ff.de pig. act.
si conuenerit.§.1.& C.de hære. vel act. ven. l. postquā,
An autem primo conueniam principalem secūdum
authen.positam, C.de act.& obl.l.fi. Dicunt quidā, ꝙ
nō, per l.C.quando fiscus vel priua.l.non prius, & C.de
acq.hær.l.hæredem, ff.d iure fisc.l.Moschis. Alii ꝯ dicē
tes, ꝙ hoc locū habet in tacita hypotheca: secus in ex-
pressa.ut C.de act.& obl, aduersus.& l.fi. & C.de pig. l.
persecutionem. Nec obstat præ.auth. quia loquitur in
re corporali.q̄ possidetur: & non in incorporalib. quæ
non possidentur. vt ff.de acqui.pos.possideri, Nec ob-
stat in auth.de fideiuss §.neq;.ver.item dicerē si quos
homines, &c. qa ibi loqtur in fideiussoribus obligatis
pro principalibus: & hoc verius est, & adde qd̄ no.C.qn̄
fiscus vel priu.l.2.& 3. Sed nunquid is cui iura cessa sūt,
tenetur facere venire principalem? Dicunt quidam, ꝙ
non quia nomine suo agit vt ff.de proc.si actor. C. e. l.
9 fi. † Sed nunquid contra pcuratorē in rē suā opponi p̄t
cōpēsationis exceptio? Vr̄ ꝙ nō: quia ipse nō tenet̄ de-
fendere dn̄m suum, nisi in duobus casibus, s. qn̄ factus
est in fraudem, & ex cā onerosa: vt ff.de proc.sed hæ. §.
fi.l.seq.& l.pactū. Sed hic cōtra: quia oēs exceptionēs,
q̄ obstant venditori, obstant & emptori.ff.communi di
e ui.l.in hoc iudicio.§.si conueniat.ff.p socio. l.idemq;[e]
Sed nunquid pactū procuratoris in rem suā nocet do-
mino? Respōdeo sic.ff.de pact. si cū emptore, ff.q.mo.
pig.vel hypo.sol.sicut, §.1. Sed an econuerso pactū dn̄i
f noceat procuratori, no.ff.de transa.l.fi.[f] Quis aūt iura-
bit de calūnia: de hoc no.ff.de proc.non solū. C. de iu-
g ra.calū.l.2.§ si autē g. An autem tutor, curator, vel pro-
curator in rē suā, & similes debeāt ante litis contesta-
tionē pbare, uel exhibere mandatū: dixi s̄.tit.de actore.
ver.item cōtra prælatū.prope fi.& infra de edi. instr. §.
10 nunc dicamus, ver.sed quid ecce. † Item circa hoc quę-
ritur: pone, mutuaui tibi decē, stipulorq; mihi reddi ex
pensas faciendas pro illa pecunia repetenda, deinde uē
do cuidē P.actiones mihi cōtra te cōpetentes: nūc q̄ri-
tur an dictus P.possit a te exigere expensas factas, pecu
niā à te repetēdo ex iure cesso? Et ur̄, ꝙ sic: cū & usu-
ras possit exigere: ut C.man.l.per diuersas, prope prin.
uer.ita tn̄.& ff.de usuris, l.Herennius Modestinus. Item
ego uenditor poterā exigire, si eas fecissem: ergo & ip
se P.emptor hoc poterit, arg.ff.de cōtrahen.empt.do-
lia.in fi.& de hęre.uel act.uen.emptori. Econt.ur̄, ut ar.
ff.de usucap.l.in tempus, in prin. Itē qa persona eius nō
fuit cōprehēsa in stipulatione.ut ar.ff.de uer.obli.si ita.
§.Chrysogonus.& hoc dico de expēsis futuris: arg.ext.
de re.iud.abbate sanè.prope prin. Nā de præteritis nō
est dubiū: quia pro illis non poterit agere, nisi p eis pre
tiū dedisset Posset & in hoc casu distingui, qualiter di-
ctum fuit in promissione expensarū. Nam si dictū fuit,
Promitto tibi, & cui hoc promiseris: tunc planum est.
Si uero dictum fuit simplr̄, Promitto tibi expensas: tūc
ēt emptor poterit petere expēsas. Nam cessat cā prędi-
ctæ l.per diuersas. qa non fit in fraudem hæc cessio, Vr̄
.n.dare aliquid noīe expēsarū illarū, cū eas de suo facit.
Vel distingue, an eas faciat ex voluntate, & tūc nō repe
tet: an ex necessitate: vt qa fideiussor erat, cui facta est
cessio: tūc repetet eas, s̄m Vber. De hōmi cessionibus.
quid iuris, & qualiter fiant, & qualiter constituat̄ procu
rator in rē suā: dic plene, vt j.in tit.de act.ces.ver. in sū.
11 per totū ti. † In summa nota, ꝙ si tibi creditori meo mā
do, siue credo solutionis cā actiones, quas habeo ꝯ P.
debitorē meū, faciendo te pcuratorē in rē tuā, non tn̄
eū delegādo, nihilominus potero adhuc petere ab eo,
& tibi phibere[h], ne ab eo exigas ante, q̄ cū illo litē fue-
ris contestatus: vel aliquid ex debito acceperis vel id de
bitori denunciaueris. vt C.de noua.l.3.& ff.de procur.
i l.procuratore in rē[i]. quæ denunciatio poterit sibi fieri.
12 FORMA. † Denunciatio tibi tali, ꝙ talis tuus credi
tor, cessit, siue mandauit mihi actiones sibi ꝯ te ex tali
cā cōpetentes, & ecce instrumentū inde confectū, &
idcirco, tibi denuncio, ne sibi deinceps persoluas ar.C.
q̄ res pigno.ob.pos.nomen ff.de euic.si cū venditor. in
prin. Sed nunquid sufficit, si solū dicit, Denūcio tibi ne
soluas tali creditori tuo id quod debes? Respon. aut de
bitor, petit à creditore nunciante exprimi causam, qua
re nunciat: & est dicenda. Aut nō petit, & tūc sufficit
simpliciter nūciari ad instar eius, quod fit in noui ope-
K ris nūciatione.ff.de no.ope.nun.l.1.in prin.[k] Quid si ip-
semet cedens denūciat debitori: nūqd poterit eū amo
do conuenire? Respondeo, non qa cū alterius denūcia
13 tio sibi noceat, multò fortius & sua. † Sed quid si debi-
tor certus erat, nūquid est amplius certiorādus? Nō vi
det̄.ff.de act.empt.l.1.in fi. Vel ꝯ.quia hæc certioratio si
ue denunciatio est de substātia. vt vr̄.ff.de adult.l. denū
ciasse.§.2.in fi.extra de accusat.capitu.a.1.quæstio.1. si
peccauerit.& in prędicta lege nomen.extra.de emp.&
ven.cap.final. vnde etiam non sufficit, si à tertio certifi-
cetur. et arg.in his, quæ no.extra de ele.cū inter vniuer-
sas.ar.ꝯ.ff de petino.hæredit.l.item veniunt.§.petitam.
l & §.à quo.& ff.de furt.l.septima.[l] Consilium est ergo,
quod

ADDITIONES.

a Duo. *Dicit And.de Bar.per hanc l.sic fuisse de facto pronuncia-tum. Adde quod Bar.ibi dicit.*

b §.j. *Hucusque fuit iste ver. Alb. vbi supra Idem Gui. de Suzar.super l.si procurator.C.e.ti.Habeo per Dy.contrarium super pręl. si mihi.ea ratione, quia vtilis & directa sunt idem in effectu. ff. de neg.gest.l.actio.& no.C.de le.l.ex legato.non ergo est cogendus exprimere.C.de prob.l.ad probationem.*

c §.fi. *Et per Acc.C.de leg.l.ex legato.*

d Mihi. *Ad literam est Alb. vsque in fi.ver.& reliqui.ver..vsque ad vers.an autem.*

e Idemque. *Alb.Gal.fuit de exe.ver.sed pone contra.*

f l fi. *De cōfessione no..& dicā inf.de ces.act.post.prin.ver.nūquid*

g Si autem. *& infra de iura.calu.§.rest.ver.procurator.*

h Prohibere. *Hoc no.dicit lex illa, vt patet ex litera ibi, eo modo & uide quod ibi no.*

i In rem. *Et scripsi de ali.mu.in.ea fac.2.super 2.gl.*

K In princ. *Vt ibi no.in gl.legitima.& ide eo casu dicimus de iuramento, vt dixi de ope.no.nun.c.2 super 2.gl.*

l l.7. *Et necessarium secundum Acur.quod no.in præ.l.nomen.in fi.vl.gl.vbi tenet, ꝙ necesse est eum à cessionario certiorari, per l. debitores.C.de pig.qua nō facit, cū de vrbanitate loquatur: vt ibi no.extr.de symo.licet Heli.in gl.ex hoc. Item ipse Acc.contrariū no.in l.si.no.l.in l.fi.ff.de transact.ad quod facit regula, ea, qui certus.de re:iu.li.6.& quod ibi scripsi.post Dy.Cy.& in l. 4. pręalle. & in l.nomē hanc partē tenet, quam dicit placere modernis. & Gui.de Suz.etiā ibi hanc tenet, ver præ.l.fi.ff.de transact. cum illa l.3.de noua.ponat regulā, qua tres casus excipit. addere quartum non est tutum, propter quod sequere Gui.consilium.& vide infr.de emp.& ven.in fine. Adde Alex.in Apost.dicta l.3. & vide de Bar.in l.si cū emptore.ff.de pact Et an cedens possit aliquid facere in præiudicium cessionarij, uide Ang.consi.258.*

ꝙ is, cui facta est cessio, vel ēt creditor in casu præ.ll. no
men denunciet per se, & si extet instrm̄ de cessione o-
bligationis, sibi ostendat, & legat, ne si aliàs nolit ei de
bitor credere, & soluat creditori suo, possit causari ex
a bona fide se ei non credidisse [a]. arg. in æis quæ no. ǯ. de
b citatione. §. sequitur. prope prin. [b] ¶ In summa no. cau-
14 telam nam si non potes probare intentionem tuam,
nisi per vnum testē, cede actiones tuas alicui tuo ami-
co non potentiori: & ille agens poterit te & illum aliū
in testes pducere. ar. C. de proc. qui stipēdia. ex̄ de testi.
c in sup [c]. De hoc ǯ. de testi. §. j. eo. vers. sed pone, mutaui.

ADDITIONES.

a Credidisse. *Forte meli' dixisset soluisse sed ponit̄ p credo credis.*
b Prin. *Bene facit cle. de elec. c. causam 1. respon. in fine.*
c Insuper. *Omnino vide quę ibi scripsi super 1. gl. in fi. per per qua destrui videtur hæc cautela. adde Roma. consi. 383.*

Bald. De Procuratore.

EXCOMMVNICATVS non pōt cōstitui procu-
ratore, nec conualescit mādatum, si absoluitur, nisi de
noua volūtate dn̄i: appareat. §. j. ver. 2. Gul. Facit ff. de ar
bi. l. sed si in seruū. 1. rn̄. & ff. de ser. expor. l. si minor. B.
Casus, in quibus exigitur spāle mādatū, ver. item opp.
ꝙ licet habeat G. Per procuratorem nō pōt quis absol
ui à snīa excōicationis, sed pōt petere procurationem
absolu. committi: tn̄ debet habere mandatum ad hoc
alias. n. de specifica peccati pnīa non cōstaret. Et sic ser-
uat curia Romana in dicto vers. ibi, quintusdecimus in
petenda, &c. Gul. imò dicit, ꝙ pōt absolui in absentia:
sed executio absolutionis debet committi: puta, qua re
introducatur in ecclesiam G. arg. ff. de iureiu. l. Labeo.
Prima verior est: quia absolutio requirit certam formā
per manus impositionem: vt no. Inn. de sen. exc. c. cum
desideres. n: si Papa absolueret, quia oīa pōt: imò suum
factum desiderat formam iuris. ff. man. l. apud. §. Impe
rator. Bal. Secundū stylū cancellariæ impetrans dispen
sationem super natalibus dēt habere spāle mandatum
ibi. 1 q. sub. d. uer. G. Legitimatio fingit quem ltīmum,
non solum a natiuitate, sed ēt à cōceptione. ff. de ri nu.
l. qua in prouincia. §. diuus. in fi. & hoc qn̄ directe dispē-
satus, super natalibus. Sed si indirecte puta quia dispen
satur super matrimonio: tunc nou fiūt legitimi illegiti
mè cōcepti. ff. de sta. ho. l. Paulus. per Gul. & Cy. sed ma
trimoniū, qđ no indiget dispēsatione, bene legitimat
filios: Insti. de nupt. in fi. Et hoc verū, qn̄ legitimat̄ sup
natalibus: tn̄ ltīmatus nō dr̄ legitime natus ut no. ex. de
ele. c. innotuit. nec succedit in dignitatibus vel feudis, ſt
de feu. fue. cont. c. naturales col. 10. & ibi de hoc. Bald.
Clausula rati nō ampliat mādatū, nec inducit spāle mā
datū. ver. in præmissis. G. Sed Accur. dicit, ꝙ clausula ra-
tū & gratū, nil operat̄. ff. de proc. l. si. procuratore absen
te. in gl. & refert ad ea, quæ fiunt ſm formā iuris, vt no.
20. q. 1. c. relatio. G. ar. ff. de serui. l. sicut. ff. mā. l. creditor.
in fi. Si quis tn̄ nō hēt alr̄ mandatū, nisi qa dn̄s promit-
tit habere ratū, satis est. ff. rē ra. ra. ha. l. ne satis. & Inn. de
resc. c. ex parte decani ibi vide. Vbi id quod quis facit, te
net de iuris permissione, mandator non intelligitur de
linquere. Itē qui mādat, nō facit. ff. de ꝯhen. empt. l. qđ
sæpe. §. si qs amico. Bal. Procurator debet esse legitimę
ætatis quia iudicium debet fundari cum legitima per-
sona & ipse est pars iudicij, & efficitur dn̄s, & in eū fer
tur snīa secus in aduocato, quia ipse consiliarius est, &
non pars iudicij, ſm Nic. Ma. Quod lr̄æ procurationis
& de rato eædem sunt, G. & aliud est, si dn̄s gn̄aliter p-
mittit de rato: aliud qn̄ procurator, quia pcurator sem
per habet vim sufficientis & specialis mādati: quia pro
missio procuratoris refertur ad certum. ff. de minor. l.
quod si de speciali. G. procurator causæ appellationis
pōt cōfiteri aliquid fuisse factū in cā principali. ver. qđ
si procurator, Gul. Vide ǯ. §. prox. In criminalibus maxi
mis pōt constitui procurator in præparatoriis iudicij,
non in decisoriis, non tn̄ ad libelli oblationem, quæ in-
scriptio em desiderat, ver. sed præcedens. G. Item nec
ad media causæ, vers. sed nunquid. Ad litem. n. conte-
standam, ad confitendum, & ad snīam debet esse reus
præsens. l. fin. Bal. Ad media ergo causæ criminalis non
admittitur procurator: nā talia sunt de prosecutione
negocii principalis, & quia a quo remouetur totum, &
quælibet eius pars: versi. sed tn̄, quo ad media. De hoc
no. per Accur. in §. ad crimen, & noīe medii continen-
tur exceptiones, quę perimunt factum, vel discrepatio
nem & probationes, &c. à contestatione litis usq; ad
snīam no. in l. 1. in princ. ff. si quis ius. dic. non obtemp.
Snīa aūt non est medium, sed extremū, ad quod de cō
snetudine gn̄ali, quæ est optima legum interpres, pro
carcerato interuenit procurator, nisi ad rñdēdum cau
sæ, inquisitioni, vel nisi ad confitendum, & ad snīam.
Nam in criminali ex ficta confessione quis non dam-
natur criminaliter. l. a. ff. de iure fis. & no. in l. 3. ff. de fide
instr. Sed confessio procuratoris est ficta confessio do-
mini, & intellectualis, non naturalis, qua non exprimi
tur proprii corporis organo naturali, ar. ff. de relig. l. os
sa. in fi. nisi forte esset ad confitendū constitutus, argu.
ff. de manu. vind. l. pater, Sed ibi solum spectatur, qm̄
plurimum iuris habet manumissio. de de ser. expor. l.
seruus. Sed in confitendo opus est præsentia: vt videat̄
quo vultu, qua trepidatione loquitur, ff. de q. l. de mi-
nore. §. 1. ar. ff. de off. pc. l. obseruare: & C. de proc. l. fi. in
ver. cās vehementiores. Bal. vide ǯ. de accu. §. dānatus,
ad mortem. & ǯ. eod. §. si procurator respondet & s̄. de
accu. §. rigor. & de neg. gest. l. 3. §. hæc uerba. in gl. suffi-
cit generalis cl'a ad opponenda crimina: quia satis per
hoc apparet de mente constituentis: uers. sed nūquid
sufficit habere. G. Quia uniformis est rō & conditio in
clusorum. Gul. de Gu. dicit, ꝙ requiritur speciale man
datum, ff. si quis cau, l. sed & si quis, §. quæsitum. & ibi p
G. Nec satisfit legi, quæ requirit speciale mandatum,
Nam generale apud legistas est quicquid de plurib. p̄-
dicat̄, sicut dr̄ gn̄ale mandatum mariti: licet de intētio
ne quærentis appareat ꝙ nubere uelit. ff. de ritu nupr. l.
gn̄ali. Et gn̄alis dr̄ subscriptio, q̄ non adaptatur speciali
ter certo capiti. ff. de fal. l. diuus, § sed nec gn̄alis. Et ge-
neraliter dr̄ mandatum adire hæreditatem, si qua mi-
hi delata est. ff. de acq. hær. l. si quis mihi bona, §. pe. Le
gi aūt, quæ requirit expressum mandatum, & non spe
ciale, ēt generalibus uerbis non satisfit. arg. ff. de uulg.
subst. l. Titius. Sed tu dic de prædictis, ut in c. 2. de pro-
cu. in cle. & uide ff. de donat. l. filius, per Bart. facit s. de
reo. §. fi. Nota, ꝙ aliud est expressum mandatum, aliud
speciale. Procurator constitutus solum ad excipiendū,
non pōt producere probationes super exceptione. arg.
ff. de proc. l. 3. Secus in procuratore constituto ad agē-
dum: quia ad totam causam ur̄ constitutus. Nā nomi-
ne agendi totus processus significatur. ff. de proc. l. qui
procuratorem dat. uer. si habet, & ff. de pact. l. rescriptū
G. Aliud est opponere contra executionem, aliud con
tra personam: nec vnum mandatū includit aliud. uer.
quid sit. G. Et facit ad statutum, quod non possit oppo-
ni contra executionem instrumenti: nam contra per-
sonam bene poterit opponi, si non eliditur instrumen
tum. arg. ff. de probat. l. in exceptionibus. Nam diuersi
generis sunt istæ exceptiones, vt ibi patet, & ideo statu-
tum in vna non porrigitur ad aliam exceptionem. Bal.
Procurator cōstitutus ad prosequendā appellationem
dn̄i, nō admittitur ad prosequendū cās nō inclusas in
appellatione. 1. non intentatas, ver. sed pone, G. Nam li
cet natura appellationis sit gn̄alis. non tn̄ natura procu
ratorii, ff. de app. l. scio. Sed certè Spec. loquitur in appel
latione a prouisione vel electione, quæ est stricti iuris.
Bal. Procurator constitutus ad appellationem, quę uer
titur, non habet sufficiens mandatum, si non uertitur

te a pore

tēpore datæ, propter verbum vertitur, quod præsens tē pus restringit. vers. sed pone capitulū, G. ar. contra, ff. de lib. & posthumis. l. Titius, §. primo. Sed ibi in rerū natura erat: & ad id quod in rerū natura est, potest adaptari: præsens & præteritū tempus, arg. contra, ff. de testa. tu. l. pe. Sed illud ex natura conditionis & substitutionis, quæ prospicit futuris casibus, Bal. vide infra in §. procurator constitutus ad causas. Exceptio repulsa non impertines, sed ex defectu mandati potest iterato opponi: ibidem. G, ff. de exceptio. rei iud. l. sius q hæres non erat, §. vlti. Per Dy. uide infra de re iudica. §. pbatio. Terminus habet uim interlocutoriæ, & post terminū ad dandum articulos nō admittitur quis, etiam procurator de nouo constitutus, uersi. quid si appellans. G. An soluēs procura, in rem suam ipso iure liberetur a cendente, vide C. de excep. l. 1. Bal. Procurator non habet potestatē, nisi ex quo recepit procurationē & literas domini, uersicu. sed quid si. G. arg. ff. de acqui. poss. l. q absenti. & qđ no. ff. de iureiu. Labeo. Quod ergo dicit procuratorem in absentiam constitui posse, uerum est ut ualeat. tamē non habet executionē, nisi cognitis & receptis literis. arg. ff. ad Mace. l. filius, & de acquir. hær. l. eum q duob. §. fin. & no. in c. is qui. de procu. lib. 6. per Ant. & Io. An. & per ipsum Anto. in repetitione ca. quoniā abbas. de offi. dele. Sed ego sic intelligo, quod nō habeat potestatem, scilicet contra aduersarium domini, sed cōtra dominū sit. quia ratum dominus habet. ubi scientiam pcuratoris nō desiderat, ff. rem ra haq. l. bonorum, & ita consuluit Dy. In liberatione tamē dixi, nec tamen pro parte iudiciū valet: quia aut in totū approbatur, aut in totum reprobatur. ff. de adm. tut. cum quæreretur. Bal. Procurator cōstitutus ad impetrandum decretum sup alienatione rei minoris. & ad probandum causam, non dicitur cōstitutus ad iudicia. quia nō concernit actum trium personarū. Alii dicūt, ꝙ est quoddā iudicium: & ideo tutor non pōt facere procuratorem, in versi. quid ergo si. G. sic. ff. de offi. consol. l. 1. & de adop. l. post mortem. in fi. Sed ibi opus est præsentia, propter solēnia verba, quæ in præsentem dirguntur: sic it sunt illa, esto tutor, esto tui iuris, & c. nā verbū primæ & secūdæ personæ nō respicit pcuratorē, qui est tertia psona: & qa nō est iudiciū, valet decretū om sso medio, id est. nō facta pbatione, dū modo cā subsit i rei veritate, & hoc sit certum: qa Dec. magis innitiř veritati q̄ ordini iudiciorū. ver. sed quid si solū. Facit qđ no. ff. de trāsac. l. cū hi. §. cā per gl. procuratori causæ appel. non debent dari induciæ ad consulendum dominū ver. sed pone. G. in procuratore rei loquitur, uel in procuratore, qui nō vult procedere, sed tātū nunciare domino. G. Pōt pcuratori ad iudicia dari potestas substituendi ante litem cōtestatā. per l. cum esset, in fi. ubi dicit, ꝙ potest alicui cōcedi potestas concedendi, quod alias concedi non posset: ergo & cōmittēdi, ver. sed quid. G. Qui substituitur iure alieno, id est, ex commissione, nō reuocatur, secus si iure suo, id est, lite contestata. ver. sed pone quod habet mādatū. Satisdatio legitimat personam procuratoris rei, non tamen facit eum uerum dominum iudicii, qđ nōdum est, unde libere reuocatur, nec alium substituit, nisi lite contesta. & habetur loco dñi quo ad onus, non quo ad potestatem, uersi. sed nunquid defensor. G. cautio rati in procu. actoris sufficit. ff. de damn. infect. l. inter quàs, §. alieno, Super reconuentione procu. potest statui terminus, ver. itē excipiř, G. & not ff. de procur. l. omniū, Si pc. respondet se nescire ea, de quibus interrogatur dominus contumax quo ad condemnationē expensarum. ver. item quod omnino, G. id est, habetur vt contumax in non veniendo: non tñ pro confesso habetur. Vnde Iac. de Ray. & Dy. dicit ff. de uen. inspi. l. 1. §. ex hoc quod qui non comparet legitimè. nō pōt cēseri contumax in confitendo uel negando, cū hoc fieri debeat in iudicio. Item qui habet iustā cām negādi, nō videtur confiteri tacendo. ff. de interro. act. l. si filius. & ibi per Iac. Bu. & vide supra eo. § in criminalibus, & infra eo. §. qui opponit. & infra, de confes. §. confessio aduocati. infra depositu. §. procur. s. de iu. om. iu. §. ēt. Cum reuocatur pcu. ad iudicia post litem cōtest. vel iudiciū motū, debet certiorari aduersarius: sed si reuocatur re integra, sufficit soli pcuratori notificari, sicut ad negotia: tñ reuocatio non debet eē calandestina, sed publicè fieri & palam. vers. item quod mandatum fuit. vide ff. quod ius. l. 1. §. si ergo. Bal. Promitto habere ratū & gratū quicqd legitimè feceris. obscura promissio est: quia an legitimè, sub iudice lis erit. Alij dicūt valere, qa nō est obscurū, qđ ad ius ciuile refertur, cū tacitè insit. in §. rōne. ver. itē non excipitur. G. quando apparent duo mādata simul facta, vel duæ clausulę. pleniori mandato & pleniori clausulæ standū est. ff. de hæred. institut. l. si ita scriptu fuerit, Titius & Pegasius. Bal. Pater ante litē contesta. non potest procu. cōstituere filio coniunctorio nomine; sed tāquā habens vsumfructū rei vel iuris Sic not C. de bo. ma. l. 1. alias. C. de bo. quæ lib. l. cum oportet sicut prçlatus, quia nō habet nudam administrationē, sed & propriā. §. ratione quoque. ver. quid si canonicus. Qui opponit exceptionē, nō dř rñdere. & ideo si dominus est citatus ad rñdēdū, nō sufficit mittere procuratorē ad excipiēdū. ext. de ap. Nicolao. in §. rōne autē. ver qd si cōstat. G. vnde s. §. si proc. rñdet. Bal. Procurator constitutus ad causas nō adiecto verbo, p̄sentes, vel futuras & intelligiř constitutus ad p̄sentes & futuras. ver. sed nūqd procuratoriū. G. Dy. contra, nisi futura sint connexa p̄sentibus. ff. de tute. l. quod dicitur per Dy. Nec obstat ff. de procu. l. omnium, quia illud nō est per mandati expressionem, sed per iuris coactionē: qa pcurator debet in omnibus dominum defendere. Bal. In literis procuratoris debent cōtineri dies & consul. ver. sed quid si. G. arg. ff. de procu. l. cum taberna. §. 1. sed ibi loqiř in actu irreuocabili, id est, in obligatione pignoris. Bal. In iudicis plures actores possunt constituere plures procuratuores: secus in pluribus reis vnius debiti, vel causæ. ver. quid si ꝯstituēs. § ratione aūt. Procuratoriū gñale dēt registrari per notoriū, & apud acta dimitti. §. rōne aūt. ver. si. I dē i instro causæ principalis. ff. mādati. l. si pcurator. in prin. An pmissio facta p dñi p suo pcuratore iudici vel notario sit sufficiēs reuelatio- cū pcurator nullo mō se obligauerit. §. vt aut. versi. sed nunqd talis. dicit G. ꝙ sic, qa procurator in iudicio obligař sine vlla promissione: vnde huic tanquā principali accedit illa fideiussoria. Facit ff. de vsufru. ea. re. l. trib. & C. de satisd. 1. per Cyn. procuratori iudicij cum clausula ad exigendū, nō pōt solui. Alii contra alleg. ff. sol. mat. l. nō solū. C. de noua. l. non abstulit. in §. vt aūt. ver. verū ad euadēdū. ff. de pcu. l. si reus. G. Coniuncta psona nō dicitur procurator nec ad agendū, nec ad excipiēdū. l. 3. sed si forte. ff. iudi. sol. & facit ff. de mino. l. pater p filio. & l. 3. §. sed si filius. ff. quod quisque iur & ff. qui satisd. co. l. si filius. Procurator occultans mandatū nō cogitur illud exhibere, nisi aliud alleget. ver. qd si pcurator occurret. Nomē hypothecatū expresse pōt cōueniri sine excusatione: secus si tacitè: & secus si non hypotecatū, sed dēt fieri missio in nomē: ut l. nō prius. & l. à diuo Pio. §. pe. & §. sequiř. uers. quid & si mihi. G. Et est rō primi dicti, qa cōuenitur utili personali quasi cessa, nō hypothecaria, q̄ requirit possessionē rei, ff. de pign. l. si fundus. §. in uēditione. Et adde quod no. C. de hære. act. l. hæredē. & de iure fis. l. Moschis. Et nota, qñ itur contra nomē hypothecę nō est uis, an fateatur, uel diffiteatur: sed qñ non ui hypothecę ex ordine executionis sñiæ, tūc dēt esse debitū cōfessatū, ut in dictis legib. cum si. qa ꝯ tertiū non fit executio, si contradicat, & sic in possessione eadem l. §. si super. uide infra de pign. in prin Bal. an sufficiat cessionario testimonium cedentis cum uno teste uer. fin, ff. de pact. si tibi. per Guli.

a De coniuncta persona.[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a *Roff. De hoc in rub. de actio. ex stipulatu rem ratam haberi. Vber. de Bob. de hoc tract. sub §. ex psona. superius allegato. ver. si agat de iure mihi char. 11. & post eum Io. de Deo li. 3. Caul. Rub. 3. Albe. Gal. fecit specialem rubricam, tamen parum tradidit, & pars sui nigri posita est, de procuratore. sup. ver. sed nunquid defensor.*

SVMMARIVM.

1 *Personę coniunctę pro coniunctis agentes, etiam sine mandato admittuntur. prastita tamen cautione.*
Clerici possunt sine mandato agere in causa sua ecclesia.
2 *Contra coniunctā personā pro alio agētem, quommodo excipiatr.*
3 *Minor quomodo ratum habeat, quod nomine eius gestum fuerit.*
4 *Coniunctio persona non debet plus operari, quam generale mandatum, imò minus.*
5 *Muler non potest agere pro alio.*
6 *Coniuncta personu non potest agere in causa spiritnali.*
7 *Flius non admittitur pro patre in causa peculli.*

SCIENDVM est, ꝙ quędam personæ sunt
quæ sine mādato pro alio agētes admittū
tur, præstita tñ cautione de de rato: ut cō-
iūctæ psonę, scilicet cōsanguinei, affines,
liberi, & liberti. ut ff. eo. sed & hæ personę
a in princi. vbi de ho[a]. Et de hoc ff. iu. sol. iam tamen. §. 2.
b ext. de rescrip. nonnulli[b]. & c. ex parte. in fi. non tñ sine
c cautione prędicta.[c] ff. iu. sol. l. 3. §. sed si forte. Item mari
1 tus in cā vxoris. vt C. eo. maritus. & l. 2. 17. q. 4. vxor. † Itē
clerici in cā ecclesiæ suę. ar. 12. q. 2. nō liceat Papæ. & c.
qui abstulerit. 74. d. honoratus. ext. de test. cū olim. arg.
tamen, ꝙ non habeat clericus ostēdere literas de rato,
ext. de concess. præb. ex parte. & de off. dele. corā. Vtrū
teneat satisdare, no. infra de recon. §. 2. ver. fi. Itē cōsors
eiusdem litis: sed hic admittitur post litem contestatā,
& nō ante. C. de cōsor. eiusdem litis. l. 2. 3. q. 6. hoc quip-
pe. ext. de confii. c. cum M. in prin. de dolo & cont. cum
dilecti in prin. & probet ipse, ꝙ sit consors. ff. de prob. l.
1. Idem est in omnibus personis, quæ enumerantur. 3.
q. 7. infamis. §. tria. versi. permittitur autem eis. ff. de po
d stu. l. 1. in. fi. & l. seq.[d] Licet aūt prædictę personę admit
tantur ad causas alienas sine mādato cum cautione de
e rato[e]. non tamen audiuntur contrā mandatum cōtra-
rium, vel contra uoluntatē eius, cuius cā agit. C. de pro-
cu. exigendi. & l. 1. ff. eo. sed & hæ. & l. Pomponius. §. fi.
& infr. ver. itē ꝙ agit. Licet. n. ex edicto prętoris agere p
mittantur, hoc non facit eos procuratores, vt in præ. §.
sed si fortè. Quod verum est, nisi in casibus, s. pro liber-
tate: vt ff. eo. sed & hæ. ff. de lib. cau. l. 1. 2. & 3. ex. de test.
cū olim. & pro defensione condemnati ad mortē. ff. de
app. non tantum. 2. q. 6. non solent. De hoc no. ff. eo. Pō
f ponius. in fi.[f] † Contra cōiunctam aūt personā pro alio
2 agentem, sic excipitur: primo, ꝙ non est de coniunctis
personis. quia non est cognatus, vel agnatus, non est af-
finis, non est consanguineus: & sic vt de alijs prædixi.
Item constet, ꝙ sit coniūcta persona: excipe, quod est
minor, ut dixi sup. ti. proxi. §. 1. uer. itē quod est minor.
Item ꝙ is, pro quo agit, est minor: quia licet agēs sit cō
g iuncta persona, forte[g] nō admitteretr pro eo, nisi sit tu-
tor uel curator: ut sup. ti. proxi. §. rōne quoq;. uer. itē ꝙ
constituens. Hoc probatur, C. eo. ti. nō eo minus. Pupil
h lus. n. dr̄ inuitus. ff. de cond. & demon. pater in prin.[h] q
i lex ēt in contrarium potest induci[i] & contra ur̄ magis
consulendum ei, qui minor est. ff. mino. l. 1. & per totū.
extra de in inte. rest. c. 1. ff. de uen. inspi. l. 1. in princi. &
K iō magis vr̄ admittendus pro minore, q̄ pro maiore[k].
3 ar. 1. q. 1. ꝙ quidā. ex. de sen. excom. cum illorum. † Sed si
admittitur pro minore, quæritur qūo minor habebit
ratum, quod nīe eius fiet? Dic ꝙ tutoris authoritate, ff.
de noua. si pupillus, in princ. & iurabitur de calumnia
tutoris & curatoris authoritate: alioquin nihil videbit
actum. ff. iu. sol. iam tamen. Item opponitur, ꝙ non ca-
uit de rato. ff. eo. sed & hæ. in prin. C. eo. l. 1. de admin.
tutores. exeo. ca. 1. vbi de hoc. ff. de admi tuto. vulgo.
nec defendendo eos, pro quibus agunt, seu de iudica-
to soluendo, s̄m ea, quæ no. ff. eo. minū. & l. mutus, §.
pœna. C. eo. actionem, & no. supra ti. prox. §. 1. uersi. item
l opponitur, ꝙ licet habeat. An coniuncta persona[l] de de
beat offerre satisdationem, no. ff. eo Pomponius, §. fi.
ff. de neg. gest. si autem, §. 1. in prin. Item quod agit con
tra uoluntatē principalis, ut prædixi, & opponenti hoc
incumbit probatio. ff. de prob. l. 1. Quod probat ostēdē
do, ꝙ is, pro quo agit, alium in hac causa cōstituit procu
m ratorē: quia per consequens alios ur̄ prohibuisse[m], ff.
de cond. & demō. cum ita. C. de proc. maritus, arg. ex-
tra de præsump. cap. nomine, 25. dist. qualis, ff. de iudi.
cum prætor. Item quod est talis causa, in qua procura-
tor non interuenit. Quod dic, ut supra, tit. proxim. §. 1.
uersi.

ADITIONES.

a De hoc. *Ibi tenet Gul. quod ascendentes & descendentes in infinitum, de alijs tenendum, quod dicitur in l. 1. in fi. cum legi. seq. ff. de post ut inf. sequitur, vide qđ dicā inf. de acc. §. 3. post pri. Gui. de Suz. in l. exigendi, C. eo ti. In ascendētibus & descendentibus conco. in collateralis dicit inspiciendum quartum gradum, p l. petitionem. §. egredientem. C. de aduo. diuer. iud. Item Goff. in Summa de pc. §. constituitur allegat Dec. nō debet. de consa. & Aut. licentiā. C. de epi & cle. dicit tamen, quod illa forsā loqtur de gradu legali uide Roff. ubi de cautionib. Rub. 2. scilicet de act. stipu. rem ra. ha. in prin. Adde de hoc, ut per Abb. Sic. ind. c. cum nōnulli & ibi quid de naturalib, & spurijs, an admittantur ad agendū*
b Nonnulli. *Vide quod ibi dixi super fi. ulti. gl.*
c Prædicta. *Cum qua non admitteretur extraneus, quē constaret habere mādatū, & in hoc cōsistit priuilegium personę coniūctæ.*
d l. seq. *Dicebat Roff. respondes super hoc ti. alleg. quod si usq; ad illos gradus poterat postulare, quod est honor; fortius procurare, quod est onus, Insti. de excep. in fi.*
e De rato. *& si plures concurrant, præfertur proximior uel idoneior. procu. si duo. §. ult. lib. 6. cum concor. & dicit Gui. de Suz. ꝙ agens intentabit actionem nomine coniuncti, non proprio, per l. exigendi, C. de procu ibi filius actionem patris nomine intentat seu dirigit. Quis iuret calumnia, uide infra de iuram. calum. §. restat, ante fi. uer. item coniuncta, & infra de uerb. sig. admittitur.*
f In fi. *Incheant verba vber. de Bob. Adde Bar. in l. si constante. in 10. q. princ. ff. sol. matri.*
g Forte. *Alber. Gal. vel cuius fuit iste ver. usque ibi, econtra, dixit hoc forte in rub. de coniunctis personis, & ut habetur super l. exigendi. C. eo. ti. Gui. de Suza, olim idem tenuit; sed postea mutauit ea ratione, quia præiudicium paratur minori C. quibus res iud. non nocet. l. 1. & ff. iu. sol. l. 3. §. 1. vers. sed si forte Vnde si ei expedit, habet solemniter ratum, vt sequitur, alias non. Et si dicis, quod ideo non debet admitti, quia sibi non præiudicatur. Respon. aduersario prouisum est per cautionem. Item ut refert Cy. super eadem leg. Iac. de Rau. & Pe. huic concordant, & lex non eo minus, non obstabat, quia ex mandato non legitime facto per minorem, maritus non potuit agere, Adde quod coniunctus possit agere pro coniuncto minore, Ale. dicit in d. l. exigendi. ubi dicit ita cōmuniter tenere doct. Bar. in l si actor. ā. de app.*
h In prin. *Puto uitio scriptoris deficere, quod posuerat Vbe. & Alber. ubi sup. & ff. de mi. l. 1. in prin. & sic intelligitur, quod sequitur, alias non. & super illa l. patri. dicebat Dya. ad quod. aliquale arg. faciebat ad hanc partem negatiuam.*
i Induci. *Cui contrario stat Vber.*
k Maiore. *Secundum Vber. per sequentes concordan. addit Ioa. de Deo, ubi supra.*
l Persona. *Remiss. Alber. ubi supra in prin.*
m Prohibuisse. *Vbe. dicebat si persona p qua agit fecit ipsū agētē procuratorem pro alia cā, per consequens de ista prohibuisse uidetur*

actur

detur. Allegabat primam duas leget, & sic sequitur lecturã glo. in l. maritus. aliam quæ placuit domino meo, et præscripsi in Decre. constitutis de procu. super 1. glo.

4 ver. item quod est causa criminalis. & se. † Quid ergo si sit
talis, in qua specialiter admittitur, non tamen genera-
liter: vt in præd. vers. item opponitur, quod licèt? Respon-
a deo, nec tunc admittam [a]: quia non plus debet operari
coniunctio personæ, quàm generale mandatum, imò
minus: vt patet in concor. quæ sunt in præd. vers. item
quod causa. ibi, 6. & ibi, 17. & ibi, 18. Arg. tamen cõtra: quia
patet petit. restitutionem pro filio: vt ff. de mino. patri
in prin. Sed illud ideo est, quia damnum ad patrẽ spe-
b ctat: vt ibi dicitur [b]. Item contra, ff. de app. non tantum
c & 2. q. 6. nõ solent. vbi pater & mater [c] appellant, & litẽ
inchoant præter voluntatem filij condemnati: sed il-
d lud est speciale, vt dixi suprà, vers. licèt autem [d]. Item
coniuncta persona non potest recipere solutionẽ: vt ff.
5 ff. vt le. vel fidei com. no. ca. l. 1. in fi. & l. seq. † Ite oppon
tur, quod est mulier: ff. de proc. l. fœmina. nisi admitatur
mr̃, vel aula tutrix: vt dixi sup. tit. pro. §. 1. ver. itẽ qđ est
mulier. Itẽ opponit̃ exceptio seruitutis, tã rõne agẽtis,
quã eius cuius noĩe a it. ir, quàm ẽt causæ. quod dic vt
sup. ti. prox. §. 1.. ver. itẽ quod est seruus & ver. itẽ excipitur
6 ȝ. proc. & §. 2. ver. 1. † itẽ quod est cã spiritualis, puta super
bñficio ecclesiastico: in qua pater vel alia coniuncta p-
sona non admittitur sine mandato, etiam cum cautio-
ne. Nec pater pro filio potest facere procuratorem ad
beneficium petendum, secundum quosdam. C. de epi
sc. & cle. sacrosanctæ. C. de bo. quæ lib. eũ opportet. §. si
e quis. & not. extra de testa. quia nos [e]. † Itẽ filius non ad
7 mittitur pro patre in causa peculij: quod dic vt supra,
de actore. vers. posectitium. Item obijcias generales ex
ceptiones ratione causæ, & ratione eius qui constituit,
& constituentis, & formæ constitutionis. quod dic vt
sup. tit. proxi. §. 1. 2. 3. p. Item generaliter, quod est hære
ticus, quòd est bãnitus, schismaticus, apostata, & huius
f modi [f]. extra de except. apostolicæ. 12. q. 2. cum deuotis
simam 23. quæstio. 4. ipsa pietas. extra de elect. quia dili
gentia. 2. q. 7. alieni. 3. q. 4. c. 1. & 2.

ADDITIONES.

a Admittam. *Dixit Alb. r, eo. ti in prin. & Cy. in l. exigẽdi. nisi sit pater, per l. patri. infrà alleg. q̃ aliter infrà soluitur. Adde & limita, nisi coniunctus pro quo agere vellet, esset pdigus, uel esset furiosus, ut est tex. in d. l. pe. in prin. secundum Ale.*

b Ibi dicitur. *Quod diuersimodè esse potest, ut ibi notta. in 1. glo.*

c Mater. *Nescio quare hoc expressit, cum lex ibi dicat, nec distinguat, an ille consanguineus sit, uel non illius qui ad supplicium ducitur. suadet. n. hæc humanitatis ratio, ut ibi.*

d Autem. *In impetratione rescripti, vt de rescri. nõnulli. in fi. vbi de hoc dixi, & vide quod scripsi. de procu. c. vlti super fi. vlti. glo.*

e Quia nos. *Et puto, quod intendit allegare finem secunda glo. quod apertius intelliges per id. quod super ea scripsi post Host. & vide sup. de actore. §. 2. ver sed cũ clericorum. Adde secũdũ Abb. Sicu. & do. de Rota conclusione 134. quod ita aliter in ca. nonnulli. & in c. coram. de offi. delega.*

f Huiusmodi. *Vt detur regula, quòd cum nullus sit proximior sibi seipso, qui non admittitur pro se, ergo nec pro coniuncto. Inter omnes causidicos ab actore in præmio nominatos, & quos ibi addidi, nullus formauit principalem rubricam de defensore, nisi Guliel. Angli. de cuius dictis infra sàdam principalem distinctionem proppter Ioann. de Deo. in libr. iudicum 4. parte, qui vnica uirgula nigra posuit rubricam de defensore. Format enim quæstionem Guliel. Ange. an defensore uolens sine satisdatione sit admittendus. distinguit defensorem, qui solum allegat causas absentia ab illo, qui allegat causas causa, ut primus sine satisdatione audiatur. ff. de procu. l. absens reus. 18. dist. si quis episcoporum. Secundus non Inst. de satisda. §. nemo. & de re. iudi. in eo. quod plus. §. 1. cum sua gl. quod tenet etiam Odoff. super Summã de procu. ff. co. Scire debes ad intellectum huius. & seq. Thomum. de Pipe rata disputasse quæstionẽ de absente accusato de crimine capitali, pro quo amicus absentiæ causas allegauit, iudex volebat, quòd satisdaret de illo præsentando tpe, quo iusta absentiæ causa poterat esse finita, quærebãtur, an ille defensor ad id teneretur. Soluit quæstionem, non esse dubium, sed se illam proposuisse dixit ad preces amici. Negat enim de hac satisdatione loqui gl. in præ. l. in eo quod plus, § 1. quæ loquitur de satisdatione iudicatũ solui. de qua ibi præmiserat. Dicit ergo eum nõ teneri, quia nulla lex hoc dicit. Facit, ff. de colla. illi, l. 3. de prævari. l. 3. in fi. ext. de transa. c. 2. de sent. excõ is, qui, lib. 6. Idem eadem ratione tenet Guid. de Suz in l. exigendum, C. de procu. & ff. eo. l. seruum, §. publicè. Non obstat, C. de assess. l. post. Ibi enim speciale, quia tenetur præses de delicto familiarium, quos secum duxit, ff de off. procon. obseruare, uel ẽt ibi dicitur, quòd de exhibendo absentẽ satisdet, sed quod exhibet. Nec obstat l. si seruum, ff. de accu. & l. 5. de custo. reo. in priu quæ etiam non loquuntur de absente, uel allegante causis absentiæ. Dominus ergo uel eius procurator, uel extraneus noĩe domini venire possunt pro illo defendendo satisdando, de illo præsentando, & est speciale in seruo, quem dominus defendere potest. C. de acc. l. 2. ff. de publ. iudicijs, l. seruus. An aũt admittatur defensor contra eum, qui petit factam executioni mandari, dic ũ inf. de sen. exe. §. ult. super vèr. 12. Sed quid si obtuli mẽ defensorem Titũ, & caui de iudicato soluendo & defendendo, iuxta §. si uero. Inst. de satisd. ante litem contestatam mortuus est Titius, quæro an cogat illum defendere, aliàs committatur pœna. Et uidetur quod non, ne simplex defensio plus operetur, quàm mãdatum, quod re integra alterius morte finitur. Inst. mandati, §. item si; C mand. l. mandatum, ergo non compellitur defendere. Sic est in emptione, a qua receditur re integra, ff. de rescin. vend. l. 2. C. quando lic. ab emptio. l. 1. sic & in delegatione, ff de iurisd. om. iud. & quia, de off. deleg. quamuis, lib. 6. Item non debet cogi recipere iudicium, quod esset nullum, ff. de iud. de qua re, §. fi. Ad idem ff. de re iudi. in summa. §. si facit, ff. rem ra. habe. l. amplius non pet. Albe. Papien. uidetur uelle, quod iste defendere debeat, ut principaliter obligatus, quasi sic satisdando uideatur nouasse, ff sol. l. solutionem. Citatus. n: in duob. casib. admittendus est, si defenditur, uel si transactũ esset, ff. de in ius uoc. neque impuberes, ff. fa. ercis. l. plane. Quod dicitur mandatum extingui morte, uerum est, sed obligatio nõ extinguitur, ff man. l. præcedente, & hoc maxime, quia iste defensor ad instar defensoris si condemnetur, agere poterit negotiorum gestorum, ff. de neg. gest. l. liberto, §. fi. Adde quod uoluit Bar. in l. pen. §. ad crimen, uer. sed primo quæro, ff. de publ. iud.*

De Defensore. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Defensor quis dicatur.*
Defensor, qui cauit de iud. solu. an possit constitui procurator ante litem contestatam.
2 *Procurator potest etiam inuito actore dominum defendere, & inuito reo, si animo nouandi, & actore nolente in se transferat dominium.*
3 *Vendens rem ad alium pertinẽtem, si ille alius emptorem conueniat non potest uenditor iudicium in se transferre, illo inuito.*
4 *Causa illegitimitatis sine mandato potest per defensorem agi.*
5 *Defensor quo casu admittatur in causa matrimoniali.*
Defensor admittitur in inquisitione.

EFENSOR est is, qui sine mãdato præstita cautione de iudicato soluẽdo, alium in iudicio defendit, ut supra de his, qui alien. no. in iu. interue. ver. defensor. Contra quẽ generaliter põt obijci, quod contra principalem personam, pro qua interuenit, obiici, potuisset, quod dic ut sup. in titulo de actore, & in titulo de reo. Item põt contra eum obiici, qđ contra procu. obiici potest.

ADDITIO.

a *Defensor est planè, vnde habuerit hic author, satis inquisiui, nec inueni. quod habuerit ab alio, quàm a Ioan de Deo lib. iudicũ 4. ante rubricam, de fide instrumen. qui easdem leges allegans posuit pro maiori parte, & licet inf. tit. 2. dicat de parte minori, non tamen per has leges, quæ dicunt contrarium, sed fortè inspexit, quod di-*

eit lex, nulli eum experiri posse causam uniuersitatis, cui permittitur ex lege, vel consuetudine, ut dicit glo. puta quia consuetudo habet, quod senior experiatur. Vel fortè ponderat, quod licet debeant adesse duæ partes uniuersitatis, est tamen necesse, quod illorum pars maior consentiat, ut ibi no. & de hoc infra, titu. 2. in princip. Exemplum, Sunt 30. adsunt 20. consentiunt 12. isti licet sint maior pars præsentium, sunt tamen minor pars totius, s. 30. nescio tamen quare hoc dixit, quia si ponas mandatum, ille non est propriè defensor, ut hic in princi. sine mandato autem extraneus, uel unus solus posset defendere, & facit quod no. supra, tit. proxi. in prin. & sic nos fatigant errores. Adde, quod Bart. in d. l. nullum in fin. dicit, quod licèt sufficiat, quod maior pars, uel duæ partes sint præsentes, tamen, omnes debent uocari, per l. 2. C. de dec. lib. 10. Sciendum est autem, quod Rof. bene in quęstionib. suis quę. 27 quæ incipit, Cum ciuitas Aretinam, tenuit non admittendum defensorem, qui uult defendere contra agentem partem uniuersitatis tãtum, magno. n. agens afficeretur incommodo si sic defensio scinderetur. Alle. ff. de proc. non tamen, quem uide infr. uers. 3. qui facit ad propositum, ff. iud. sol. iam tamen, §. in hac. fa. ar. l. plane, de exer. ne in plures, ibi, in 3. qu. plane uide, s. quam etiam allegabo infra, de sen. ex. §. sequitur, ubi uide uer. quia si uniuersitas, & quia in uolumine est, non plus insto.

test, quod dic, vt supra, in ti. de proc. Item potest ꝯ eum
obiici, ꝙ non cauit de iudicato soluendo, C. de proc. l. 1.
& ex̃, eo. c. 1. vbi de hoc, & c. mandato. Potest ãt consti-
tui a minori parte vniuersitatis defensor, ff. quod cuiuſ
que vniue. no. nulli, & l. planè. Vtrum aũt defensor, qui
cauit de iud. sol. pôt constitui procurator ante litis ꝯte.
1 no. s̃. de proc. §. 1. ver. sed nunquid defensor. † Sed pone,
a egisti [a] noĩe meo sine mandato, lite conte. nolo ratum
habere quod fecisti, imo reprobo: tu tñ nihilominus pseueras, demum sñiam pro me latam volo ratam hẽre
dic ꝙ possum in meũ præiudiciũ, & non aliter, vt ff. de
sol. dispensatorem, in fin. ff. rem ra. ha. proc. §. 1. l. quo. n.
Quid si defensor velit cauere, & defendere ad vnã diẽ
tm: nunquid admittetur? Vr̃ ꝙ sic, sicut & proc. arg. ff.
de proc. l. 3. Quidam tamen dicũt contra. Is enim rectè
defendit qui ad totam cãm se offert, ff. ex quibus cau.
ma. in inre. restit. item ait prætor, §. fi. ff. de proc. non ta-
b men. [b] ff. si ex nox. cau. aga. l. pe. † Et no. ꝙ actore inuito
2 potest procurator dñm defendere, vt sup. de proc. §. 1.
c vers. item excipitur, quòd licet. Sed nunquid e reo inui-
to potest quis eum defendere? Respõdeo sic, si animo
nouandi, & actore volente in se transferat iudicium.
aliàs non, vt not. ff. de solutionem, & in Auth. col. 5. ut
3 omnes ob. iud. proui. uers. si quidem ipse, in prin. † Sed
pone, vendidisti rem ad me pertinentem: cõuenio em-
d ptorem: [d] tu vis iudicium in te transferre me inuito.
Dicunt quidam, ꝙ non potes. vt no. C. ubi in rem, act.
l. 1. sed Iac. Bal. ꝯ, ut ff. ex quib. caus. in pnss. ea. hoc autẽ,
§. fi. ff. ad l. Iul. ma. l. 3. ff. de alie. iudi. mu. cau. fa. l. 3. §. fin.
e ff. de pe. hæ. sed & si in lege, §. fin. quod uerius est. [e] Sed
pone, fideiussor a patre cuiusdam minoris datus conue
nitur: ipse uerò minor cum tutoris auctoritate ipsum
defendere uult, nunquid debet admitti? Et ur̃ ꝙ non,
ff. eod. minor, & l. neq; fœmina, ff. i. cauxequ. in posses.
ea. l. 2. §. fi. ar. ꝯ, quia pro suo procuratore potest fideiu-
bere, ff. qui satisd. cog. de die, §. 1. Nam & aliàs mulier
non ur̃ fideiubere, cum defendit eum, qui habiturus
est regressum contra eam, ff. ad Vel. l. 2. §. fi. & l. sequ.
4 † Hoc etiam nota, [f] ꝙ causa illegitimitatis agi potest
f per defensorem sine mandato, C. de satisdat. l. unica, ff.
rem ra. ha. si procurator, §. si quis ubi dicitur, ꝙ causa
status agi potest per procuratorem sine mandato. Aliĩ
autem dicũt contra, & formabitur in sententia, prout
no. inf. de sen. §. ut autem, uers. si autẽ agitur. Vbi enim
causa per defensorem sine mandato agitur, tunc in eũ
5 sententia est dictanda, prout ibi nota. † Quid de causa
matrimoniali? Dic quod non est defensor admitten-
dus in ea, nisi in eo casu, ubi proceditur in causa, etiam
si nullus defensor appareat. C. de procu. l. exigendi. nec
etiam debet tunc satisdare, ratam rem dominum habi
turum, qui metu pęnę tenẽdo non sit: vt ext. de spon-
sal. gẽma. Nec formabitur sñia in psonã procuratoris,
vel defensoris, sed principalis psonæ: licèt sẽper fuerit
absens. ex. qui fi. sint legi perlatũ ext. qui ma. ac. poss. c. 1.
Non. n. ibi possunt apertè concipi in psonã procurato-
g ris [g] Idẽ est ẽt in causis criminalib. in cã iniuriarum.
ex. de iniu. olim. In inquisitione autem bene admitti-
mus defensorem, ut not. secundum Papam, extra. qui
h filij sint legitim. causam. quæstio. 2. [h].

ADDITIONES.

a Egisti. *Iste ver. fuit Alber. Gal. penultimus in ti. de procu.*

b Non tamen. *Non recipiuntur defensores, quorum quisq; vult defendere in quinq; eum, à quo petuntur decem.*

c Nunquid. *Iste ver. cum duob. seq. fuit. Alber. Gal. de proc. ad finẽ & vide quod dicã inf. super rubrica de eo, qui mittitur in pos.*

d Emptorem. *Possem etiã conuenire venditorem, vt no. de reb. ecc. non alie. si quis. in vltima glo.*

e Verius est. *ver. Alber. Gal. vbi sup.*

ADDE quòd idem ver. sed pone. Ange. & Pau. de Cast. in d. §. qui videtur intelligere etiam sine authoritate tutoris.

f Etiam no. *De quo satis scripsi. qui fil. sint le. le. causam. 2. in glo. magna. ver. sed nunquid hæc in causa.*

g Proc. *Vide quod post Host. dixi de elect. querelam super gl. concipienda.*

h Quæ. 2. *Quæritur an confessio domini præiudicet defensori Est sciendum, quod Lambertus de Rampo. disputans hanc quæstionẽ ad eius solutionẽ dixit quatuor præmittenda. Primo, quæ sit hæc causa. Secundò, quando interuenit defensor. Tertiò, qualis fuerit is defensor. Quarto, quis iurauerit de calumnia. De primo dicẽdũ causam fuisse ciuilem vel criminalẽ requirentẽ pœnam relegationis vel infra relegationem cludendo. Circa hoc vide quod scripsi de accu. veniens. super 1. gl. nam vt dicit, causa requireret vltra relegationem, ibi non caderet defensor. ff, an per alie. caus. appel. l. 1. de pœnis absentem. §. 1. De secundo dicit non esse curãdũ an ante litis contestationẽ, vel post interuenerit, cum utroq. casu sit condemnandus. C. de procu. nihil arbitramur. ff. de iudic. de quare §. 1. ff. de neg. gest. liberto. in fi. C. de sen & inter. l. 1. De 3. dicit non refert, an cum mandato uel sine defendat. Inst. de satis. §. si uerò reus. De quartò dicit defensorem iurare de calumnia, sicut & iurat procurator in rẽ suã. Et hoc quia cõmodũ & incõmodũ ad eos pertinet. ff. quando app sit l. 1. §. in propria & C. de procu. l. qui stipendia. & no C. de iura. calu. l. 2. §. si autem Nã qui iudicium suscipiunt animo nouandi, dominum liberant. ff. de solutionem ff. de nego. gest. soluendo. Ex his concludit, quod procuratori dato in rem suam, uel defensori qui suscepit iudicium animo non nouandi quos iurare constat, ut dixi, non nocet domini confessio, nisi forsan iudex dominũ uocaret, quia legalior uel melius ueritatem nouit, quo casu iuraret dominus, & sua confessioni staretur. ff. de procu. l. si actor. C. de procu. l. fina. Inducit etiam, quod not. Azo. in Summa, de iur. calumn. ultra mediam. Cuius uerba uide infra de iur. calum. §. restat uersicu. procura. & uide etiam uersicu. quid de defensore. Si uerò ille esset simplex defensor. siue cum mandato, siue sine mandato, tunc cum ipse dominus iuret de calum. ut d. l. 2. §. simili modo. confessioni ipsius domini stabitur: aliàs ad quid iuraret? Item & sibi fit præiudiciũ de confessione cedentis cõtra cessionariũ, not. & dicam inf. de ces. ac in princip. versicul. sed nũquid. Constat aũt, ꝙ in defensore, cui nõ imineret prȩiudiciũ, non esset q. dubia, & non obstante, quod periculũ uel damnũ sibi immineat in casu, de quo supra interrogabit, & facto suo defensor dãnificatur, qui alterius defensionem suscepit. Facit de re. in damnum. l. 6. cum concor. si ut de proconsule, qui secum uxorem duxit, dicitur, ff. de offi. proc obseruare. post princ.*

Bald. de Defensore.

ETIAM inuito petitore venditor. põt in se suscipere iudiciũ, & trãsferre ad emptores. ver. sed pone, vẽdidisti. G. s. solẽniter cauendo de restõe possessionis, & sub pœna. ff. de ali. iu. mu. cã. fa. l. 3. in fi. Sed Ia. But. dicit ꝙ aio nouãdi nõ admittitur inuito actore, sed suscipiẽdo litem pro emptore sic: vt si feratur sñia, in rẽ ipsam,

fiat

fiat executio C. vbi de crimine agi opor. in Auth. qua in prouincia, Non obstat ff. de pet. hered. l. sed si leg. §. itē si rē. qa speciale est in emptore, hæreditatis: vbi executio no deber fieri in rem ipsam, sed in id, in quo venditor bonæ fidei locupletior factus est: secus in rei vendicatione. Nam non debet dominus re sua carere, argum. de publi. si rem. facit ff. de iudic. venditor. C. vbi in rem act. l. 1. ff. de man. l. si mādato meo. §. 1. ff. de neg. gest. l. liberos. §. fi. vbi de hoc per gl. & Iac. de sol. l. solutionem. & ibi per Dy. Si autem emptor in totum uult se liberare, reddat possessionem uenditori: ut no. ff. de pact. l. si cum fundus. Baldi.

a De Excusatore a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Vt dixi supra, simile super rub. proxi. hanc rubricam ex nominatis ibi solum posuit. qui composuit contentionem actoris & rei dicens quod actor dicit reum citatum vt ueniat responsurus, si mittit excusatorem facere contrarium citationi, qui uult vt lis procedat, & excusatio vult, ut non procedat, & sic non audiēdus. Dat simile de l. transactiones. C. de transact. pcurator enim datus vt agat, si transigit, vult non agi, & si cum agere & transigere sint contraria non ualet transactio, vt ibi. Ad idem C. si a non competente iudi. l. 1. ex quibus concludit reum contumacem. Ad quod respon. diuersa esse facere contra mādatū, in quo procedunt allegata, & facere iuxta mādatum, ut in nostro casu quod bene licet. ff. de pc. ad legatum petendum. missus nihilominus agere pōt interdicto de tabulis exhibendis. Et hoc patet, q habens certam formam mandati facit aliud, quod qua non est contra mandatum, sed iuxta, uel auditur. sic in proposito quare non procedunt allegata.*

SVMMARIVM.

1 *Excusator quis dicatur.*
2 *Exceptiones fiende contra excusatorem.*
3 *Procurator, cuius mandatum est reprobatum, & postea se offert defensioni, promittens se post certum tempus habiturum mandatum sufficiens, an sit admittendus?*
4 *Defensor an admittatur pro eo qui reputatur contumax quia non respondit positionibus, sed recessit.*
5 *Processus habitus contra illum, qui excusatorem mittere debuit & non misit, an teneat?*

1 XCVSATOR. † est is, qui venit ad proponendum causas absentiæ alicuius, qui non poterat, uel ratione sui uel causæ procuratorem constituere: uel qui uocatus erat, ut psonaliter ut ueniret, ut s. de his, qui alie. non iu. interue. ner. excusatur. & probat eX. de do. & contū. cum dilecti. §. sed ꝯ. extra, de accus. ueniens. sic intelligitur s. q. 1.
2 reos. † Excipitur autem ꝯ eum, q est simplex nuncius, quare non ualet. eX. de priuile. ex parte abbatisse, de electio. bonæ. 1. Itē q ita potuit mitti procurator, sicut excusator: ut in præ. c. cū dilecti. & c. bonæ memoriæ. qd
3 dic ut no. ex. eX. de procu. querelam. † Sed pone, procurator mādato eius reprobato offert se defensioni, pmittens secundum vsum curiæ Romanæ sub certa pœna, dato super hoc P. fideiussore, q intra certum tps habebit mandatum sufficiēs: & q dñs ratum habebit, quod secum medio tempore actū erit, demum in termino ipso non offert mandatum, sed idem Pe. fideiussor offert se defensioni paratus pręstare idoneā cautionem C. de procu. exigendi. ff. quod cuiusq; vni. no. l. 1. §. fi. ff. de sol. solutioni. q̄ ieritur an sit admittendus? Respondeo olim obtinuit, q non in spiritualibus, in quib. non est soluendo. ff. de solo. & eleganter. §. ipe. per tales. n. di
a lationes posset aduersarius defraudari a † Quid si quis
4 reputatur esse contūx, quia iussus nō respondit oppositionibus, sed recessit: nūquid admittitur pro eo defensor? De hoc dicam. J. de positio §. 7. ver. quid si pro illo.
5 † Item quādo excusator mitti debeat, & vtrum teneat processus habitus contra illum, qui excusatorem mittere debuit, & non misit. in inf. de citatio, §. fi. ver. quid si altera. & seq. Quid sit excusatoris officium, not. plene secundum Papam extra, de accus. veniens.

ADDITIO.

a Defraudari. *Vide quod dixi de offic. dele. coram. super prima gl.*

Baldus de Excusatore.

SIMPLEX nuncius non admittitur in iudicio, extra, de priuileg. c. ex parte abbatissæ. de elect. c. bonæ. el 2. G. ꝯ. ff. de exc. tuto. l. excusatio. Sol. Ad iudicij inchoationem, vel substantiam non admittitur. Cy. ff. de pc. l. 1. in addit. quia lit. pre. &c. substantialia exigunt præsētiam & ꝯparitionem, ff. de confes. l. certum, §. si qs. Sed quod fit cum nuncio, dr fieri inter absentes, sicut quod fit per epistolam. est enim pica & organum, Bal. Scdm cursum curiæ Romanæ ubi dubitat de mandato, cauet de producēdo mādato, sufficit intra certum terminū: & q dominus habebit rata in medio tempore gesta, & si interim non producatur mandatū, tenentur fideiussores, licet nolint absētem defendere. uer. sed pone. G.

a De Syndico a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Baga. de hoc tantū parum in uer. qd ergo, quem allegaui sup rubrica de procuratore. Tan. ēt parum in hac rubri. posuit autē hic author totum Vber. de Bon. char. mihi 9. uer. si ueniat tanq syndicus. Aliquid Vber. de Bona sub sua rubrica, s. de his, qui impediūt syndicos uel actores. Ioan. de Deo. li. iudicii 4. par. posuit rubricā de syndico, et cius offi. Totum aūt quod dixit Alb. Gal. super rub. tribus uer. exceptis, quos alibi collocauit, posuit hic author, & hęc oīa in psecutione signabo, in fi. ponit formas Rolan. Gul. N. a. posit ti. defensore, posuit de actore unum, & hanc rubricā. Stedū ēt, q Host. de syndico tractaturus præmittit. quid sit uniuersitas, qd coellgiū, qd corpus qd societas, subdēs demū quid syndicus, qd actor, quid oeconomus, & de differentiis eorundem ibi uide, & prius per Gof. ea. rub. insi. Patet autem, quod hic autor tractat de syndico q procurat causas uniuersitatis: sed uiget in Italia quoddam officium syndicatus rectorum & officialium locorum, qui si dicantur in offi. deliquisse, habent id cognoscere, & culpabiles repertos punire, de quibus sæpe quæsitum est, an merum uel mistum imperium possint exercere, uel pœnas corporales imponere. Et breuiter istud officium non habet rimas a iure scripto; qa potius, ut sic loquar, rector, uel potestas succedens deberet pœnas prioris factis imponere, quam tales syndici cognitores defectuū uel extorsionum. Fatendum autē est, q hoc difserui oportet ex ordinatione officii & potate sibi attributa. Nā is enim uenirent ardua meri & misti imperii, nisi specialiter sint coccssa, ff. de of. eius, cui mā. est. iu. l. 1 sicut de uicario & officiali dē, de of. uic. c. 2. & 3. l. 6. de arb. ff. de arb. nō distinguem. §. de of. & de priuilegiato. ext. de priui. porro. unde uniuersitas in lībū hic in iure p sua statuta eligit syndicos, q cont. præteritos rectores & massarios audiūt querelantes & denūtiātes, & habēt officiū limitatū.*

SVMMARIVM.

Syndicus a quo dicatur.

1 *Syndicus debet a duob. partibus curiæ, uel toto collegio cōstitui.*
2 *Syndicus an possit constitui ab uno de collegio, cæteris absentib?*
3 *Constituentes syndicum cuius ætatis esse debeant.*
4 *Conuersi monasteriorum dicuntur clerici, & debent syndicatui consentire.*
5 *Mulieres collegium facientes possunt syndicum facere.*
6 *Iudex si pronunciat syndicum illegitimum, fore legitimum, an uniuersitati præiudicat?*

Vniuer

7 *Vniuersitas soluens expensas syndicatus, an uideatur ratum habere, quod factum est postea?*
8 *Syndicus constitutus ad annũ, an finito anno teneatur causam inchoatam finire?*
9 *Minor pars alicuius loci promittens nomine vniuersitatis rem ratam haberi, si syndicus tanquam illegitime constitutus condemnetur, quis teneatur si sententia cassetur?*
10 *Instrumentum monasterii qua forma factum ualeat.*
11 *Omittens ante litis contestationem exceptionem de duab. partibus uel minori parte, an possit ad eam redire?*
12 *Negans si est uterque, quis eorum probare debeat.*
Ostendens syndicatum, debet probare solennitatem affuisse.
13 *Pater plures filios habens, si syndicatum faciat nomine suo & filiorum, an nomina eorum debeant inesse syndicatui?*
14 *Filiam an debeat pater defendere in sponsalibus?*
15 *Syndicus si in uilla uel castro constituatur, an omnium filii debeãt intromitti?*
16 *Instrumentum continens, q omnes de consilio talem syndicum fecerunt, non ualet, nisi nomina consiliariorum inscribantur.*
Instrumento credendum est, donec contra probetur.
17 *Syndicus constitutus ab abbatissa cum suo conuentu, mortua abbatissa an possit pro monasterio agere?*
18 *Laicus non debet in rebus ecclesiasticis constitui.*
19 *Causa existente inter superiorem & capitulum, uter eorũ possit procuratorem constituere?*
20 *Syndico constituto a collegio sine consensu prælati, an si processit in causa prælato ratificante, ualebit quod cũ eo factũ est?*
21 *In creatione syndici quæ debeant contineri.*
Forma syndicatus monasterii qua debeat esse.
22 *Forma syndicatus uillæ, Castri uel uniuersitatis quō sit fienda.*

YNDICVS Græce Latine dr̃ defensor, Super quo dic, vt s̃. in tit. de his, qui ali. no. in iudi. interue. vers. syndicus, ubi no. de nominibus. & licet ad syndici munus, quod persona-
a le est, inuitus cogatur a: vt ff. de mune. & ho. l. 1 in prin.
& l. fi. §. defensores, tamen ei obiicitur, q non est consti-
b tutus ab uniuersitate, uel collegio licito b. ff. q cuiusq;
c vniuers. no. l. 1. vbi de hoc c. vel ab eo, cui uniuersitas pã
1 tem constituendi concessit, ff. eo. item eorum, §. 1. †
Item quod non est a duabus partibus curiæ, vel collegii constitutus. vt ff. quod cuiusque uniu. nom. nulli. &
l. plane, ff. de decret. ab ordin. faci. l. 3. C. de dec. li. 10 l.
nominationum, extra, de elect. licet vel saltem a maio-
d ri parte, extra de his, quæ fi. a maio. par. cap. c. 1. d. earta,
de elect. ecclesia vestra. 2. in fi. & 63. distin. obeuntibus.
Tamen ad defensionem ecclesię etiam minor pars potest constituere, ad quod etiam vnus admittitur. ext. de
e concel. præb. literas, & sic obtinuit. Et nota e, q quidam
legistæ dicunt in constitutione syndici sufficere duas
partes præsentium in ciuitate adesse. C. de leg. l. fi. sed
Il. & Azo dicunt oportere interesse duas partes totius
collegii: & maior pars duarum partium debet concor-
f dare: vt notatur in præ. l. nominationum f. & ff. quod
cuiusque vniuer. nom. nulli. ff. decre. ab ordin. fa. l. secunda, & probatur extra de elect. ecclesia vestra. primo
2 † Quid si omnes de collegio, vno excepto g, recesserint
g nũquid poterit ille constituere? De hoc no. ff. quod cuiusque uniuer. not. sicut municipium. §. fi. & ext. de po-
h stu. præla. cap. secundo. Quid si unus h consentit hodie
alius cras: vel vnus in vno loco, & alius in alio? Videtur
q ualeat constitutio: quia ratihabitio comparatur mãdato. C. ad Macedo. l. fin. C. de donat. inter uir. & vxo.
in donationibus, ff. de vi. & vi arm. l. 1. §. quot. ext. de ele.
quot sicut. ar. contra, q non valeat. sicut alias dicitur in
auctor. tare tutoris. Institu. de tuto. §. fi. ff. eodem, obligari, §. fi. ff. de vsucapio. nunquam. §. si solus. Dic quod
non va etenim solenniter debet fieri decurionibus cõ
uocatis. C. de legatio. lib. 10. l. penul. in fi. & C. de præd.
cur. lib. eodem l. fin. ibi: nec ex tabella. & de rebus ciui.
ven. l. 2. circa fin. lib. 11. Et nota, quòd constitutio syndici debet fieri in loco publico, & nõ priuato vel secreto: vt C. de decur. lib. 10. l. 2. & delegationibus. l. penu. &
de prædiis cur. l. 2. ff. de regulis iuris. l. aliud. §. refertur.
3 † Sed cuius ætatis dẽnt esse constituentes syndicũ? Di-
i cũt quidã q dẽnt esse maiores 25. i anno. cũ minor non
admittat: vt C. qñ prouoc. non est nece. pater. ff. de mu.
& ho. mo. ad rẽ. ff. de excu. tuto. scire. §. 1. Alij dicunt, q
debent esse maiores 14. annis quia tales testificant, & fidelitatẽ iurant: ut in constitutio. Federic. imperialẽ, &
K hoc de consuetudine seruatur k. Sed nunquid seruus debet consentire syndicatui? Videt̃ q non: quia quod atti
l net ad ius ciuile &c. l ff. de re. iur. quod attinet. ff. de testa
mẽtis. qui testã. §. seruus. & ff. ad l. Corn. de fal. nullo.
m modo. & hoc verius vr̃ m. § Quid de couersis monaste
n riorum n? & vr̃, q debent syndicatui cõsentire. Nã & ipsi clerici dicunt. 12. qũ. 2. duo & argument. 20. q. 2. hoc
ius porrectum. ibi, ibidem seruientium. argument. contra. Auth. de sanc. episc. §. clericos. extra de instit. c. 2. vbi
vr̃ prius dictũ approbare Innocentius IIII. Alij dicunt
in hoc consuetudini stari, ar. in Auth. colla. 9. de alie. &
o emphyteut. & ff. de decur. non tm̃ o. † Quid de mulie-
5 ribus? Dic quod si faciunt collegium, vt sunt moniales
bene possunt facere syndicum p. extra, de priuileg.
ex parte prima. de rescript. cum dilecta. Alioquin
non, cum non fungantur ciuilibus officijs. ff. de regulis
iuris, fœminę, & sic de consuetudine seruatur: quæ
multum in talibus operatur, ut C. de emancip. le. 1. & 2.
& l. fi.

ADDITIONES.

a Cogatur. *Supple, qui est de eadẽ vniuersitate vel collegio, vt ibi.*
b Licito. *Vide infra tit. 2. ver. item communiter.*
c Vbi de hoc. *Ibi enumerantur multa collegia licita in glos. quæ multa sunt. Albe. Gal.*
d c. 1. *Vide quod ibi dixi super gl. & ita.*
e Et non. *Secundum Albe. Gal.*
f Nominationum. *Ibi gl. non eligit, sed remittit ad l. seq. nulli.*
g Exceptio. *Secus si nullus remansisset, & esset collegiũ dissolutũ quod dic vt infr. ti. 2. uer. item quod uniuersitas. Adde Abb. cons. 25 & 28. li. 6. ubi ponit, an collegium possit residere in vno.*
h Quid si unus. *Ad literam fuit Alb. Gal. eo. tit. post princip. & totum quod sequitur vsque ad uers. item opponitur.*
i 25. ann. *Hoc procederet, quando collegium est tale, qd nõ admittit minores; ut collegium decurionum, qui debent attigisse 25. annum, ut l. ad rem. statim allegata.*
K Seruatur. *Et ubi esset cõtraria cõsuetudo, illa seruãda esset. ff. qd cuiusq; uniuer. ite eorum 1. respo. in fi. de decu. l. non tantum. ult. de iur. imm. l. semper, §. legem. facit de præ. cum in ecclesiis. li. 6.*
l Et cætera. *Serui pro nullis habentur.*
m Videtur. *Subdebat Albe. Gal. quod de consuetudine ciuitatis, si moritur seorsum, à domino admittitur.*
n Monasteriorum. *Si essent loca parua solos conuersos habentia nõ esset eis dubium; ut not. de delicto ex eo quod. li. c. in gl. pen. & super ea dixi si autem essent conuersi & conuersæ, uidetur spectare ad solos conuersos ff. de senat. l. 1. de fide instr. l. ult. melius uidetur considerandum, cui sexui magis deputatum sit collegium, ut per illud fiat syndicatus: si pariter utrique, sic pariter fiat. In hoc i tur lex, Herennius Modestinus. ff de statu. ho. & de testi. l. repen darum. in fi. de contrahend. empt. qui tamen. & l. cum ab eod. §. mensem. Hæc autem perpendi poterunt ex ministerio loci, & ex eius denominatione. ff. ad Mace. l. 2. & de iure fis. sed si accepto; C. de defen. ciui. l. defensores. Insti. de dona. §. 1. & facit quod not. in clem. de præb. cap. 2. Adde ut per Fed. de Senis, consi. 213. incipiente ad ultimum.*
o Non tantum. *Idem Vber. præ. & Io. de Deo post eum, ubi supra per ea iura. dic ut de elec. ex eo. quod. in fi. & ut ibi no: in ul. gl.*
p Syndicum. *Non de se, sed matrẽ per rationẽ q̃ sequitur, nec dantur curatrices. ff. de tu. & cur. da. ab. his scire oportet. in prin. Ad de Bal. consi. 214. lib. 3. ubi notarint non uenit puniendus falso. si tres aliquę moniales recedentes dicunt, nos erimus cõtentæ de eo quod faciet abbatissa, & in ipso sciebat eas fuisse præsentes, cum conclusio facta fuit.*

a &l.fi.a Quid si aliqua vniuersitas deliquit? Dic, ꝙ pōt ↄsti
b tuere syndicum: vt s. de accusato, ver. fin.b † Quid si iu
6 dex pnunciat syndicum illegitimum fore legitimum,
nunquid præiudicat vniuersitatis? Dicunt quidā, ꝙ sic,
propter auctoritatem iudicis. ff. de mino. ait prætor. in
princ. & de bo. pos. si seruus. & C. qui admi. ad bo. pos-
c sel. l. bonorū. Alij ↄ: qa fructū ptoris, &c c vt ff. de testa-
ment. tutel. in nostro. ff. de re. eorum, qui neque. ff. de
d fer. l. 1. rñ. 1. Ver. de Bo.d dixit, ꝙ non præiudicat vniuer
sitati. vt ff. de col. dete. cū non iusto. Nisi fortè iudex de
creuerit se ratū habiturū quicquid erit factū per eū: vt
ff. qđ cū fal. tut. auct. l. 1. §. pe.e Sed nūquid quilibet pōt
à tali pronunciatione appellare? Dic quòd sic. Appellat̄
enim ab interlocutoria, cum talis est, qđ nō pt emēdari
f in cā appel.f ff. de immo. intra vtile. C. si sępius in integ.
7 resti. postu. l. j. † Sed pone, quòd vniuersitas postea sol-
uit expensas: nunquid videtur ratum habere quod fa-
ctum est postea? Respondeo, sic. ff. rem ra. habe. Paulus
respon. ff. de decur. l. pen. ext. de re iudi. qđ ad expensas?
Respondeo, aut sciebat se non legitimè constitutū: &
tūc tenetur actione de dolo. ad expensas. Aut ignora-
bat: & tūc non tenetur. ff. de dolo. l. pē. ff. quod cum fal
8 so tut. nouissimè. §. fin. † Illud etiam quæritur: ecce, syn
g dicus constitutus est vsque ad annū, quod fieri potest g
vt ff. de proc. l. 2. & 3, ff. quod cuiusque vniuer. non l. itē
§. 1. ff. de mand. l. 2. intra quem cōtestatur ē litē. nunqd
finito anno tenebitur cām inchoatā finire? Videtur ꝙ
sic: cùm sit factus dñs litis. C. de proc. neq; Et ad hoc ff.
de nego. gest. nā & Seruius. §. pe. & C. vt post pube. cau
ség adsit tuto. l. 1. & ff. de appel. tutor. & l. si pendente, &
hoc quidam tenēt indistinctè. siue lis. fuerit ↄtestata cū
eo siue non: nc promiscuis actibus rerum turbentur
officia. C. de testa. consulta. & ar. ext. de renun. ca. 1. Alij
tamen contra per præ. l. consulta. nam rerum turbaren
tur officia, si nouus nouas causas ageret, & antiquus an
tiquas: & arg. p eis C. de procura. l. pcurator. Vel dic h,
ꝙ aut fuit constitutus inuitus: puta quia erat de colle-
gio, vel vniuersitate: & tunc videtur, quod non tenetur
eam finire. ff. de vacat. mune. l. legato. ff. de lega. Paulus
& hoc si rationem reddidit: vt ff. de admi. tuto. ita. §. fi.
in fin. Si autem sponte factus fuit syndicus, tunc cogi-
tur eam finire: vt in præ. l. nam & Seruius. §. vlti. Sed ad
i maiorem cautelam vniuersitas faciat syndicū: & ille i
faciat procuratorem eundem syndicum, secundum
9 Alber. Gal. † Quid si minor pars hominum alicuius lo
k ci k promittit nomine vniuersitatis, quod ipsa vniuer-
sitas ratum habebit: & ipse syndicus condemnatus est:
& cùm non esset legitimè constitutus, sententia cassa-
l ta est nūquid præsentes l tenentur? Videtur ꝙ sic, ff. de
m mag. conuen. l. 1. in princip.m Item opponitur, ꝙ ali-
qui non fuerunt vocati, sed contempti in constitutio-
ne syndici, ext. de eellec. quia pp. &c. in Genesi. & c. bo
næ. 2. de iure delib. ait prætor. C. de sacr. san. eccl. Aut.
hoc ius. nā in talibus nomina singulorum debent esse
scripta: vt infrà, versicu. item opponitur. Item quòd no
mina absentium sunt inscripta. extrà. de his quæ fiunt
10 à præ. sine consen. capit. cap. quanto. in f n. † Porro n si
n in instrumento dicitur, abbas de consensu omnium
monachorum cōstituit, vel abbas & omnes monachi
constituerunt: bene est argumen. ff. de procura filius. in
o princip. & ff. quod cuiusque vniuer. not. nulli o. Si verò
dicatur, abbas cum consilio monachorum vel abbas &
monachi fecerunt: vel potestas de consilio consiliario
rum, nec illorum nomina sunt expressa: aliud est, quia
hoc potest verum esse, etiam si tantum duo monachi
fuissent: & non duę partes. ff. qui satisd. cog. inter om-
nes. ff. de vsufruct. accre. l. 1. ff. de serui. vendit. si quādo.
p §. primo p. Sed & si instrumentū dicat, abbas cùm om
nibus monachis: intelligitur de præsentibus: vt in præ.
concordan, vnde non videtur sufficere secundū Vber.
cum absentes vocandi sint, si cōmodè fieri pōt, vt ext.
de elec. quod sicut, C. de leg. lib. 10. l. fi. licet contra. 10.
q. 2. hoc ius. Dicat ergo abbas, cum duab. partib. &c. &
q erit melius, si noīa specificentur q. vt ff. de albo. scri. l. 1.
C. de rescind. vend. si quæ hæreditati, & in præ. l. fi. C. de
r lega. & adde hic infra, ver. quid si in aliquo r. † Sed quid
si omisit ante litis contestationem hanc exceptionem
11 t de duab. partib. seu maiori parte? † non videtur ꝙ post
possit redire ad eam, quia est dilatoria, ext. de re iud. in-
ter monasterium, & quia ex toto non est uera, quia sal-
tem aliquorum erat syndicus, quo ad quos valebat syn-
dicatus, C. de proc. ita demum, ff. de leg. 2. cum filius, §.
3. Arg. contra quia nō intelligitur habere mandatum,
qui non habet integrum, ff. de edendo, l. 1. §. fi. ff. de trā
sact. cum hi, §. si prætor. ext. de transac. c. 2. 9. di. si ad la-
s cras sol. Dicunt quidam s, ꝙ si suscipis onus probandi,
audieris post litem contestatam, C. procu. licet. Alij cō
t tra t, per prædictā decr. inter monasteriū. † Sed si añ litē
contest. opponatur, ꝙ nō fuerūt duæ partes, vel maior
pars:

ADDITIONES.

a l. fi. *Infra remittam, ver. quid de syndico, & sup. uer. sed cuius.*
b Ver. fi. *Et vbi remissionem dedi, an possit per syndicum accusare.* *ADDE Ang. cons. 165.*
c Et ceterm. *Iuri derogare non potest.*
d De Bo. *Sic allegabat Alber.*
e Penultimo. *Iste finis non placet, & ad solutionem huius legis & similium, vide quod dixi de rescrip. super literis, post post glo. in 2. col. ver. secus, quæ solutio consistit in hoc, ꝙ iudex non potest dare parti procuratorem, & tamen dat pupillo tutorem. Inducitur etiam, quod certi sunt casus, quib. sententia facit ius, facit, ff. de statu. ho. ingenuum, & not. ext. de re iu. ca. pe. inter quos iste non est. Item sicut non fuit syndicus in causa principali, sic nec in ista, ut syndicus.*
f Causa app. *Verbum Alb. Gal. habentis respectum ad ius ciuile.*
g Quod fieri potest. *Vt sup. de procu. §. ratione formæ, ver. quid si mandatum.*
h Vel dic. *Hic incipit solutio Alb. de quo infra, quam ponit eo. tit. in 2. col.*
i Et ille. *Aut quis, qui contestatus est litem.*
k Alicuius loci. *Sup. quod posuit Alb. constituit syndicum, &c.*
l Nunquid præsentes. *Verbum est legis allegatę, id est constituentes.*
m In prin. *Per quam l. & per l. si ex duob. socijs, in fi. ff. de ne. ge. et eo. tit. l. fi. & ff. man. si pro te. dicunt quidam, ꝙ syndico facto per maiorem partem ad causam prosequentem, siue contradicente minore, siue obtineat, siue succumbat, contradicentes nō tenetur contribuere ad expensas. Contrariū tene, cū a toto corpore videatur factū, qđ fecit pars maior, ff. de re. iu. aliud, su. refertur ad muni. qđ maior. ext. de his, q fi. a ma. par. c. 1. Adde ut per Bart. in l. quod maior ad mun. & per Alex. ibi in apo. primam opi. de qua in adi. videtur sequi Old. consi. 222. incipiente, circa illud.*
n Porro. *Nunc ingreditur verba Vber. de Bon. vbi supra.*
ADDITIO. Et quid si in instrumento dicitur, tales monachi constituerunt talem syndicum, an per hoc probetur legitima constitutio syndici s. quòd fuerit constitutus ab omnib. uel a maiori parte? Vide Hip. Marsil. sing. 171. incip. audiuisti, alias regulam. Et ad materiam vide laté per And. Sicu. in consi. 7. inci. clementissimi Dei, &c. in 1. vol. H. F.
o Nulli. *Quod melius sit eos pariter facere, allegatur lex 2. ff. sol. mat. sed Vber. prę. vbi supra, dicit per eadem iura primam legitimam, sed secundam admissam.*
p §. 1. *Ad idem, ff. de uer. sig. inter illam, §. fi. de man. testa. l. libertas, §. ult. qua quid dicant, vide super regula, pluralis, in 6.*
q Specificentur. *Ad hoc, C. de Epi. aud. auth. præsides & qui testa. fac. poss. hac consultissima, in prin. Adde Fed. consil. 243. & 276. ubi ponit, quòd ex eo quod notarius dicit, interuenerunt A. & B. & C. qui faciunt duas partes totius capituli, cum re uera nō repręsentarent. non per hoc falsarius dici potest.*
r In aliquo. *Vide quod ibi dicam.*
s Quidam. *Vber. de hoc ubi supra.*
t Contra. *Ioan. de Deo ubi supra.*

pars & aduersarius dicit, ꝙ nō fuerunt plures in vniuer
sitate: quis probabit, cum vterq; neget? & vr̄ ꝙ is, qui ex
cipit: tum quia omnia præsumuntur solenniter acta, tū
quia in sua negatione inest amplificatio: vt ff. de verb.
obl. sciendum, ext. de renun. c. super hoc, ff. de proba. in
in executione, ext. eo. c. tertio, & de præsum. illud. Nisi
sit præsumptio contra constituentes, ꝙ consueuerunt
esse plures, ar. ext. de syndico, c. vnico. Alij dicunt, ꝙ qui
ostendit syndicatum, dēt probare solennitatē affuisse.
ff. de pub. quæcunque, in fin. Nec obstat ꝙ alter excipit
negando, C. de non nu. pe. si ex cautione, iudex tñ bene
a faciet [a], si vtrunque ad probandum admittat, & ex offi-
cio veritatem inquirat. 30. q. vlt. iudicantem, ext. de off.
deleg. super quæstionū, §. intentionis, in fi. vt parcat la-
13 borib. partium & expensis, vt eod. tit. cum te. † Quid si
pater habens plures filios facit syndicum seu procura-
torem pro se & pro ipsis? Rñdeo, si sunt emancipati vel
maiores 25. an. nomina eorum esse debent in procura
tione expressa: si minores sunt, sufficit conscientia pa-
terna, ff. de procur. spurij, & ff. de mu. & ho. ad Rempu
b blicam [b]. De emancipatis, qui habent patrem sufficien
tem, non est quæstio: quia non vocantur ad procuratio
nē partis, ff. de admi. re. ad ciui. perti. l. 2. §. 1. C. de decu.
l. 5. ff. de mino. cum mandato. Clerici aūt omnes vocan
c tur, tā maiores, & minores [c]: qa canones nō distinguūt,
ſm Io. de Deo. ext. de elect. cū in cunctis, de his, quæ fi.
a ma. par. c. cum in cunctis, C. de decu. l. 4. ff. eo. l. 3. ff. de
his, qui sui vel alie. iur. sunt filius, ff. ad Treb nā quod at
tinet, C. de excu. tu. onera. Dic ꝙ impuberes non voca-
buntur: quia non possunt sapiētum iura tractare, C. de
test. mil. l. fi. ext. de æta. & qual. ex ratione, vbi de hoc. ex.
d de præb. super inordinata d. † Quis defendet filiam in
sponsalib. & an ipsa vel eius pater constituet procurato
rem, & quid iuris sit? de hoc not ſm Papam, ext. de pro
cur. accedens. Sed quæritur, vtrum pater agens pro fi-
lia teneatur satisdare, quod ille ratum habeat? Respō. si
talis est causa, quam pater potest inuito filio, vel filia tra
ctare vel remittere, non tenetur cauere. Si vero nō po-
test remittere, puta quia vilis est, & filius, cui iniuria ir-
rogata, est probus: tunc tenetur cauere, ff. de iniur. sed
& si vnus, §. filio, & vide, ff. rem ra. hab. si sine iudice, §.
e fi. ſm Vin. [e] † Quid de syndico a castro vel villa cōstitu-
15 to, vbi sunt centum familiæ, vel cētum patresfamilias,
qui habēt plures plures filios, quosdā in ptāte, & quos-
dam emancipatos: & in constitutione fuerint duæ par-
tes patrum, sed non liberorum? Dic vt iam dixi in præ-
f cedenti quæstione: consuetudo tamen filios nō vocat [f].
g Item opponitur g, ꝙ nomina monachorum vel consi-
liariorum seu aliorum de vniuersitate non sint sigilla-
tim inserta in instrō syndicatus, C. de vend. re. ciu. li. 10.
l. finali, prope finem, ver. in prouincijs, licet ille speciale
h possit dici in vendicatione rerum ciuitatis [h]. Ad hoc ta
men facit, C. de prædijs curiali, eo. li. l. fin. ff. de albo scri.
l. prima, & secunda, & ext. de his quæ fi. a præla. quanto.
Quidam tamen dicunt, quòd sufficit pulsatio campa-
næ, ad cuius sonum concilium consueuit congregari,
i extra de elect. in causis [i]. 1. di. ius militare, ext. de hom.
16 cap. to. Quid † si in aliquo instrumento continetur, ꝙ
K omnes de concilio Narbo. congregati [k] ad sonum cā-
panæ, vel ad uocem præconis more solito talem syn-
dicum fecerunt? Videtur quòd non valet: nam nomi-
na consiliariorum debent esse inscripta, vt dixi. Sed in
contrarium obtinuit. nam credendum est instrumen-
to, donec contra probetur, C. de probe. cum precibus,
C. de contrahen. & committ. stipu. optimam, in fin. ex.
de præscript. ad audientiam, qui. n. oēs dixit, nullum ex
cipit. 19. distin. si Romanorum, extra de ma. & obe. so
l litæ. Alij tamen contra [l]: sed si dixisset duas partes ab-
fuisset: tunc indubitanter deberent esse inscripta: quia
differentia est inter uniuersalem adiectionē, & specia-
lem. ff. de euic. serui vencitor. ff. de no. oper. nun. de pu
pillo

ADDITIONES.

a Bene facit. *Et Vber. prædicebat, quòd sic faceret, si. iudex esset. Adde, vt per Fede. de Senis cons. 48. incipie nte, casus talis, & cons. 227. incipiente si potero.*

b Rempublicam. *Dicebat Vber. pro ecclesia tamē hoc nō tenet: intellige quòd minores 25. annis non habeant vocem.*

c Et minores. *Conuertere debuisset: sed sic posuit Io. & intellige, vt sequitur. Vel dic, quòd loquitur de maioribus 70. qui secūdum leges nō admittuntur. ff. de decurio. l. non tantùm prima & 2. respon. eos canon admittit.*

d Inordinata. *Et datet electio, ex eo quo lib. 6.*

e Secundum Vinc. *in præ. Decret. accedenns in materia legis vlt. C. de bonis qui liber. in §. vbi autem. in prima gl. formatur q. de qua etiā no. in l. si filius ff. qui satisdare cogātur. Hoc dixi, quia nimis restringit hic author hanc quæstionem, scilicet ad casum iniuriæ filio irrogata, de qua vide infra. de iniu. §. 1. ad fi. ad fi. vers. sed nunquid nocet. sed generalius de quæstione, vbi supra. & aliquid per Dyn. in regula, ratum quis li. 6. ante fi. plenè per Cyn. in præ. §. vbi aūt. & adhuc plenius ibi per Simo. Vincent. qui ad partem, ꝙ satisdare teneatur, inducit, ꝙ inter personas coniūctas enumerantur, quæ sine mandato admittuntur, sed cauent de rato, ff. de procurato. sed & hæ. & de hoc supra de coniuncta persona. Itē videtur expressum ff. de castren. pecu. l. ex ex castreosi. in fi. ff. solut. matrimo. l. 2. in fi. & l. 3. & l. si cum dotem, §. si pater. & de de procu. non solum. §. si de dote. In contrarium tutoris auctoritas inuenta est ad similitudinem patriæ potestatis. C. de sen. pas l fin. tutor. nō satisdat de rato. C. de admi. tuto. l. tutores. 1. ergo nec pater. Item cum pater sit legitimus administrator in bonis filij, & maximè in iudicijs. vt in præ. l. cum non solum. & de bonis mater l. 1. ergo filius non potest non habere ratum, ne principis auctoritate decipiatur conuentus, vt ibi Soluebat ꝙ si pater vsumfructum habet in bonis filij, de quibus est lis, de his non satisdat de rato propter legitimam administrationem, quam habet in illis: vt patet per leges proximè allegatas. Et sicut dictū est de tutore idē putat de illijs, in quibus pater non habet vsumfructum: dummodo patri competat exercitium actionis ff. de procura. non solum. §. si pater. In his autem in quibus pater nec habet vsumfructum, nec exercitiū actionis, si noīe filij agat, tūc satisdabit, vt coniuncta persona, & sic procedit ff. de procu. sed & hæ. de nego. ius autem. etiam si procedat lex ex castrensi, in fine superius allegata. & eo. tit. l. 4. in fine. videmus de parte agente, quo ad cautionē de iudi. soluendo, Simon se expediens dixit, quòd idē qđ sup. Sed Dyn. tenet in regula, ratum quis. li. 6. qđ tenet gl. in p̄. §. vbi quòd si vt administrabitur, non teneatur, si vt alius teneatᷣ. Pro primo d. facit, qa iurat tūc de calūnia, de hoc inf. de iura. cal. §. restat. vers. sed an pater. Itē cū solū testimonium patris eximat tutorē ad onera satisdandi. C. de epis. audien. de creationib. Insti. de satisda. tu. §. 1. potius releuandus est ipse pater. Itē orphanatori nō satisdant. C. de episcopis & clericis orphanotros ergo nec pater, ꝙ plus iuris hēt in bonis filij, quā ille in bonis pauperū, vt in præ. l. fi. C. de bonis q̄ liber in contrariū inducitur regula, in eo quod plus. §. 1. qđ nemo alienæ rei sine satisdatione idoneus defensor ē, q̄ reperitur Insti. de satisdat. §. qua dixim. & §. fi. per quod multi tenent regulā firmā in parte, cū de ipso non reperiatur exceptum Facit ff. de priuari. l. 3. in fi. C. de col. illi. de sen. excō. is qui. li. 6. De ipso aūt filiosfamilias an agat sine consensu patris, & saturitatē habetur suprà de actore. §. 1. ver. & idem quòd est filiusfam. cū duabus char. seq. & per ibi scripta Canonista intelliget supr. d. Adde, vt per Barto. in d. §. vbi autem. & no. in l. 2. §. voluntate. ff. solu. matri.*

f Non vocat. *De hoc & de ætate, & de mulieribus. scripsi de operis noui nunciatione cùm ex iniuncto. in gloss. magna. versi. sed si sit vniuersitas.*

g Item opponitur. *Reassumit verba Albe. Gal. hic tribus versi. sequenti.*

h Ciuitatis. *Istud nō fuit verbum Albe. sed Vber. de Bona. & sub dubio fortè.*

i In causis. *Vide quod satis ibi scripsi super verbo campanam.*

K Congregati. *Si exponas, id est, illi congregati erant, patebit nō sufficiens forma.*

l Tamen contra. *Alber. cuius fuit iste ver.*

pillo.§.qui nunciat.& vide J.in tract.libellorum,in tit.
a de app.§.1.ver.& notabiliter.& iunge his š.ver.porrò [a]
Sed nunquid vniuersitas vel collegium pōt facere syn
dicum fine rectoris consensu? Vř q̄ sic,ff.de decr.ab or
b di.fa.l.j.Arg.̄ɔ.si magistratus adest [b]. ff. de tuto. cu. da.
ab his.vbi ff. qñ app. sit l. j.§.solent.cX.de offic.ordi.cū
vos.C.de his qui ad eccl.cōfug.præsenti.§.si quid. & J.
17 ver. item q̄ non est constit. † Quid si aliqua abbatissa
cum suo conuentu constituit syndicum, demum ipsa
decedit: nūquid ille poterit pro monasterio agere? Di-
cit Alber.Gal.q̄ causas cæptas poterit finire. sed de no
uo inchoare non potest.ff.de neg.gest.nam & Seruius
§.si vino. De hoc s.de procu.§.ratione quoque.ver. sed
c nunquid procurator [c] Tamen,vt dicit, vacante mona-
sterio syndicum facit: vt eX.de in integ. restitu.c.3. Alij
contra,vt extrà,ne se.uac.c.fin.Item, q̄ est inhabilis ad
agendum: ut ff. quod cuiusque uni.l.j.prope.fi.uer.&
quidam. ut quia excommunicatus, uel miles, uel mi-
nor,uel mulier, & huiusmodi. Item, q̄ dubium est de
eius mādato,nec cauit de rato uolēs agere.ff.quod cu-
iusque uniuer.l.item eorum.§.pe.quod dic ur no. J.de
satisdatio.§.uiso.& §.sec.Item quòd est cōstitutus mi
nus solemniter, scilicet decreto non interueniente. C.
de appell.si actor.& l.nominationes.quæ est 2.quæst.6.
nominationes.& in præd.l.item eorum. Instit.de cura.
18 §.fin. Sed iura præmissa de actore loquūtur. & Item q̄
est laicus in rebus ecclesiasticis constitutus.supra,de e-
piscop.& cleric.omnia 16.quæst.1.de præsentium. &c.
qui verè.& c.monachi. Sed hanc exceptionem secun-
dum canones non admitto: vt extra, de syndi.c.vnico.
vbi de hoc,nisi essent spirituales: vt dixi supra, titu. de
d procurat.§.1.versic.item quòd est laycus [d] & infra, ti-
tu.proximo.versicu.item quòd est laicus.& Institu.de
tuto.& curat.§.fi.9 quæstio.3.cum scimus. Item quòd
est constitutus ab vniuersitate,cuius rectores sunt ex-
communicati.extra de procurat. capit. fin. Item quòd
mādatum est reuocatum,non permissum: nam si per
mitteretur,duraret: vt ff.quod cuiusque vniuer. item
e eorum.§.penult.31.quæst.1.hac ratione [e] Item quòd
non est cōstitutus de consensu episcopi.C.de episcopo
& cleric.omnes,qui vbique.§.hoc nihilominus.sed ibi
de œconomo.extra,de iuram.cal. Imperator. Quod sic
f intellige [f], si negotium pertineat ad episcopum, ipse
de consensu capituli constituit syndicum vel actorem
Si ad capitulum,tunc capitulum constituet de consen
su episcopi. Sed si ad vtrumque: tunc non potest vnus
sine alio constituere.argum.in præ.concor.& 18.qō.2.
hoc tātum. Indit.de cur.§.fi.10.qō.1.hoc ius. C. de his
qui eccles.cofug.præsenti.ex.ne se.vacā.c.fi.de iudicijs.
c.cām.de resc.edoceri. Vtrū prælatus cōstituat sine ca.
Dic.vt sup.de procurat.§.rō quoq; ver. itē quòd const.
Itē vtrū capitulū consti.sine prælato? Vide pro,& con-
g tra, sup.ver.sed nūquid vniuersitas [g]. † Sed quid in cau
19 sa,quæ est inter prælatū & capitulum: nunquid capi-
tulum potest agere & constituere procuratorem? Et
dicunt quidam,q̄ superior dabit tunc collegio procu-
ratorem,cuius officium expirabit causa finita. Insti. de
apthor.tut.in fi. Tu dic,q̄ licet hoc fieri possit, tamen
non fiat,ipsum collegium habet hoc casu administra-
tionem legitimā: & potest agere & defendere, & pro-
curatorem constituere.extra de elec.cum ecclesia Vul
terana.ex.de causa poss.& propriet.cum olim.& Idem
est est etiam in quæstionib. quæ solent vacāte ecclesia
locum habere,vt in causis electionum: vt ext. de elect.
cū dilecti,&c. Cumana.& de verbo.sing. abbate. & de
h causa possess.& propriet.cum ecclesia [h]. † Quid si syn-
20 dicus ɔstitutus à collegio sine authoritate prælati pro
cessit in causa: nunquid prælato postmodum ratifican-
te valebit,quod cum illo factum est? Vide pro & con-
tra,ext.de reb.eccl.alie.vel non dudum.lib. 6.& de his,
quæ fi.a præl.sine cons.cap.cum nos. Qudam tamen di
cunt,q̄ si citò,& post modicum interuallum ratificet,
ualet,alias non,ext.de elect.officium,ff.si cer. pet.lecta.
Debet autem fieri de ipsa vniuersitate,si fieri posset.16.
q.7.in noua.& ca.præced. ff. quod cuiusque vniuer.no.
planè, vbi de hoc,l.seq.& l.liñē.ibi: quod suffragiū, &c.
C.de episcop.& cleric.placet, 16.quæstio.1.qui uerè,&
cap.monachi,extra de testibus,insuper,tamen si est ne
cessitas: puta, quia ibi non est idoneus: tunc etiam
aliun-

ADDITIONES.

a Ver.porrò. *Bar.in Decre.ult.de procur.as p.ultima gl. tenet, q̄ nomina constituentium debent exprimi in syndicatu, ubi etiam videtur idem uoluisse Inno sed Host.in Summa de syndico,§.qualiter.tenet illa exprimenda,nisi impossibilitas vel grandis difficultas esset in exprimēdo,pp ipsorum multitudinem Scias q̄ procuratorio non habente noīa multū suffragaretur sigillū collegij, uel uniuersitatis. Facit ext.de prob.c.3.de apo.significauit,de sē. excom.c.1.lib 6.& eod.lib.de elect.ut circa,ff.de procu.si procuratorem,C.de epis.& cler.si quis in hoc,& l.si quis,& sic illi stabitur,nisi contrarium probetur,C.de prob.l.cum precib. Quod autem capitulum,collegium,uniuersitas,& similia sint noīa certa, probatur sic. In iudicis persona actoris,& rei debent esse certa in prin.& in fi.sed constat libellos formari,& recipi, & sententias ferri sub his nominib.de resc.causam,quæ.& c.capitulum sanctæ cru.ut lit.pend.ecclesia 2.de probat.licet,& sub nominib.his etiā insertur pœna præter excōicationem,ut lib.6.de sent.excom. Romana,§.ult.c.si sententia,& c.seq.de pœnis,c.felicis, eod.lib. Itē constat,q̄ persona legatarij debet esse certa, Institu.de lega.§. incertis,& tamen corporis uel collegio legari potest,ff.de lega.3.l.pater,§.Tusculani,& l.Lucius,§.collegio,ext.de testamentis,c.officij,& c.seq. Item ff.de lega.3.si chorus dicitur,quòd choro uel familia legatis,perinde est,ac si singuli essent legati. Patet ergo certitudinem per hoc haberi: superuacuum ergo est certificari petere,quod est certum,ff.de dote prælег.l.1.§. Esset ergo certificatio inquirenda,quando procuratorium non exprimeret capitulum,collegium,uel uniuersitatem. sed diceret,canonici talis ecclesia: homines talis collegij,uel his similia. Sed huic obstat,q̄ notarius de facto,non de iure fidem facere pōt,sicut de teste dixit Innoc.in Decr.cum causam,de testi.quod uide inf.de teste, §. nunc tractandum,uer.quid ergo si quis. Nam hoc negatur in notario, qui non posset scdm hoc scribere aliquam solenniter stipulatum: cum solennitas sit iuris. Fides enim notarij ex officio publico est probata,de præscrip.ad audientiam,uers.nec credentes. Pro tanto etiam præsumitur solennitas,ēt si non appareat,ff.de uer.oblig. l.sciendum, Instit.de fideiusso.§ si scriptum. Fortius igitur illam pōt asserere,sed non sic in teste. Sunt quædam uniuersitates, quæ consistunt in numero,sicut ciuitas habet centū consiliarios, ecclesia uel monasterium 20.canonicos,uel monachos, solent notarij in his sine expressione personarū exprimere numerū uerum & præsentem. Sic dicendo,in quo interfuerūt plusquam duæ partes. Nam cum centum sint consiliarii,interfuerunt autem octuaginta,& sic de clericis,uel monachis,& hoc sufficit. Consulo q̄ in arduis,maximè in longinquo tractandis exprimas nomina. Adde quod Io. And.sæpe furtum facit,nā hæc additio est Old.cons.100. incipiente,in execut.& Feder.uide cons.286.*

b Adest. *Ergo poterit,si abest. vide Vber.de Bonacn. exaltans uocem suam,eo.tit.in fi.dicit per l.ubi summè, bene probari absente rectore ecclesiastico,uel seculari, collegium uel uniuersitatē posse syndicum ordinare. Adde,ut per Pan.in c.1.ext.eo.*

c Procurator. *Vide quod ibi per clemen.de procurat. procuratorem.*

d Est laicus. *Vide quod ibi dixi.*

e Ratione. *Hoc respicit secundum dictum: prima concordantia respicit primum.*

f Sic intellige. *Secundum Tancr.in rub.*

g Vniuersitas. *De hoc plenè supra,de actore,in ultima charta.*

h Cum ecclesia. *Vide de rescrip.edoceri,in fi. prima gl. & quod sub ea dixi. Et est simile,quod de filiofam.contra patrem agente, no.sup.de actore,§.1.uer quid si filius,C.de bon. quæ libert. cum non solum,ad fi.magna glo.*

a aliunde[a],ext.de syndico,c.1.ext. de iur.cal.in pertractā-
ff.de cur.fur.dan.l.2.§.2.C.de epis.& cler.&in ecclesijs,
ff.de tur.& cur.da.ab his,l.diuus. Pōt etiam esse pater-
fam.vel filiusfa.vt in præ.l.item eorum,§.fi.ext.de pro-
cur.non iniustè.Item pōt reuocari,& procurator:vt in
ea.l.in fi.potest etiam post litem contestatam procura-
21 torem dare,C.de proc.† Item in creatione syndici vel
actoris debet contineri quis,ad quid,contra quos, & in
qua causa,vel causis constituitur,ff.de proc.si ꝓcurator.
a FORMA aūt syndicatus talis erit: [b] Venerabilis pr̄ D.
Io. Abbas Villæ magnæ, diœcesis Bituric. de voluntate
& assensu talis epi Bituric.pro seipso & eius successori-
bus,vice & noīe dicti monasterij,præsentib. & consen-
tienb.fratrib.infrascriptis,& monachis eiusdem mona
sterij ad hoc in capitu.specialiter congregatis,fecit,con
stituit,& ordinauit P.ibid.ꝑsentē suū & dicti monaste-
rij & ꝯuentus eiusdē syndicū,ꝓcuratorē,actorē,& cer-
tū nūcium specialem,specialiter in tali causa, quam di
ctum monasterium habet vel hr̄e intendit cum tali,&
c.Pone ea,ad quæ cōstituitur:vt s̄.in instr̄is procuratio-
nū.In fi.aūt dicas: & promittens dictus dn̄s abbas vice
& noīe dicti monasterij,præsentib. & consentientibus
eisdē fratrib.se firma,grata,& rata habiturum quæcun
que dictus syndicus & procurator circa prædicta, vel
aliquod prædictorum dixerit facienda. Fratres aūt ip-
ipsius monasterij his omnib.præsentes & consentien-
22 tes fuerunt hi.s.dn̄s H.dn̄s M. &c. † Porrò si ab aliqua
vniuersitate castri,vel villæ constituatur, vel ab aliqua
societate,Potestas,consul,rector,aut minister, congre-
gata vniuersitate vna cum omnib. ipsius vniuersitatis
præsentib.ibidem constituant:& tunc sic conficias.

FORMA. Cōuenientib.& congregatis hoīb.castri
de Podiomissione apud ecclesiam S.Martini eiusdē lo
ci,more solito ad pulsatione cāpanæ talis Ptās,vel ꝯsul,
vel baiulus,vel rector cōis eiusdē castri,ꝓ seipso & suis
successorib.vice & noīe dicti cōis, cū consensu & volū
tate hoīum eiusdē castri,ibidē præsentiū, s.talis & talis
& sic de singulis:& saltē duæ partes adsint,& ipsi oēs &
singuli ibidē præsentes ꝓ seipsis,& vice ac nomine vni
uersitatis dicti cōis fecerūt, ꝯstituerunt, & ordinaue-
rūt talē ꝑsentē,uel absētē,eorū,& dicti cōis,& vniuersi
tatis syndicū, actorē,& ꝓcuratorē,& certū nūciū spālē.

ADDITIONES.

a Etiam aliunde. *De uar.sig..Abbate.in fi.*
b FORMA Syndicatus. *Ista forma & sequens fuerunt Rolan di parte 7.in fine excepto quòd hic præsumitur de episcopo.*

Bal. De Syndico.

SYNDICVS debet ꝯstitui à collegio & collegia
liter,nō à singulis,id est,à quolibet ꝑ se:qa tunc peccat
in forma.Nā non habet formā collegij dispartita volū
tas singulorū.Nā collegiū in aggregatione ꝯsistit. ver.
qd si vnus.hodie secus:qa plures faciūt collegiū. ff. de
pac.l.cū meo.& de serui.rust.prædi.l.ꝑ fundū. Et dr̄ col
legiū esse integrū,vbi sunt oēs vel duæ partes oīum cō
gregatæ & cōuocatæ solēniter,more solito ꝑ præconē
& sonū campanæ,vel aliū modū consuetū: non tn̄ re-
quiritur,ꝙ oēs congregati consentiant: sed maior pars
congregatorū.ver.itē ꝙ nō,& not.G. Et non hn̄t vocē
pupilli,sed adulti sic,& tanq̄ de collegio cōstituunt mi
nores syndicū ad iudicia,licet suo noīe non possint cō-
stituere,ver.sed cuius ætatis. G. Et nō hn̄t vocē mulie-
res,nisi in collegijs mulierū,ut moniales,ver.qd de mu
lierib.G.Sententia lata super syndicatu in collegio, ꝙ
sit legitimus,nō nocet collegio, nisi iudex adiecerit se
ratū habiturū,qđ cū eo fieret,l.1.§.idē Pōponius, ff. qđ
cū fal.tu.ver.qđ si iudex. G. Si syndicatus erat ipso iure
nullus,ut qa a minori parte, interlocutoria iudicis ni-
hil operat̄,quia non hēt fundamentū,nisi sit lata sciēte
vel citata vniuersitate. Si aūt ꝑ exceptionē poterat eligi
tūc ualet. Et ad §.idē Pōponius,dic ut ibi not.ꝑ Iac. de
Arc. Bald. Et p̄t appellari a tali interlocutoria. Vide qđ
no.Inno.de resc.super literis.& ī.de reg.iur. §. & falsū
minor pars.ꝯstituit syndicū,& ꝓmisit ꝙ vniuersitas ha
bebit ratū & gratū:non valet constitutio.tn̄ ex promis
sione rati illa minor pars obligatur. ver. quid si minor
pars. G.ff.de mag.conue.l.1. Nā minor pars p̄t ꝯtrahe-
re,& se obligare.ff.si seru.vē.l.testatrix.§.plures.Bal.Ex
ceptio,ꝙ syndicus est constitutus à minori parte,vel ꝙ
nō fuerunt duę partes ꝯgregatæ,p̄t opponi ēt lit.ꝯte.tn̄
excipiēti ꝯ. tenorem instrumenti incūbit probatio.Si
aūt tenor instrumenti non significat de duabus, nō in
cumbit probatio excipiēti,sed syndico. ver. sed quid si
amisisti. G.Vide C.de ꝯ.& cōmi.stip.l.optimam, Iaco,
de Are.& Cyn.ff.rē ra.ha.l.actor.Bal. De cōsuetudine
in syndicatu sufficit caput familiæ consentire pro tota
familia sua.ver.quid de G.Si instr̄m syndicatus dicit,ꝙ
oēs interfuerūt,sufficit sine noīum expressione. Secus
si dicit duas partes, quia tūc sigillatim nomina sunt in-
scribenda, ne vacillet reprobationis facultas. ver. item
opponitur,cū seq.Sed Old.dicit,ꝙ æquè fidum est testi
moniū instrumēti de quota par. vniuersitatis, sicut de
tota,& cū sit meri facti æquè cadit in sensū notarij.Bar
to.dicit quod in parua vniuersitate debent exprimi no
mina,non in magna,propter difficultatē.in l.1.ff.de al-
bo scriben.In sindicatu est necessaria authoritas magi
stratus,quia vniuersitas loco minoris habetur,& ideo
actus eius quodā quasi decreto firmādus ē l.2.§ solet.
ff.quādo appel.sit.ver.sed nūquid. G.Et loco magistra
tus habet rector collegij,qui habet etiā modicā coerci
tionē,vt abbas & abatissa,præpositus,&c. C.de iu.om.
iu.l.fi.Sed in vniuersitatib.vt in ciuitatibus, vel castro,
magistratus debet īteresse:vt no.in l.nulli. & l.planè.ff.
quod cuiusque vniuer.nomine.quia caput est vniuersi
tatis.ff.de acqui.rerum do.l.statuta.

a De Oeconomo[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a *Vber de Bo.de isto id solum dixit.qđ infra dicā.Io.de Deo fecit de hac rub.in lib.iudi.4.Alber.Cad.coniunxit hanc rubricā superiori.Aegit.consi.132.G.An continuauit illam superiori.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones contra œconomum.*
2 *Oeconomus non debet esse laicus.*
3 *Oeconomus nolens episcopo vel capitulo reddere rationem, vel fructus ecclesiæ consumens,non est admittendus.*
4 *Vis non est in nominibus facienda.*

VID sit œconomus,iā dictū est sup.tit. de
his,qui alie.no.iter.§.j.ver.œconomus.se
quit̄ ostendere qualiter cōtra œconomū
1 excipit̄,& primo,† ꝙ non est constitutus
authoritate episcopi,vel prælati. 9. q.3.cū
a scimus.& in præ.§.hoc nihilominus[a].l.omnes qui. C.
2 de episc.& cler.ext.de ost.or.cùm uos.† Item ꝙ est lai-
cus:ut 16.q.7.in noua.89.di iudicatum.ex.de rescr.edo
ceri.& sup.§.proxi.ver.item ꝙ est laicus. Sed hoc locū
habet in spiritualibus,secus in ciuilibus.ar. 77.di.in sin
gulis.Itē ꝙ nō est de gremio ipsius ecclesiæ, 89.di.q.1.
& in concor.quæ sunt sup.ti.proxi.ver.debet aūt. Itē ꝙ
est consanguineus epi constituentis. 89. dicentis. 1.q.
b 3.peruenit contra,& 8.quęstio.1.si ergo.ver.audis.[b] Itē
ꝙ nō gubernat fideliter res ecclesiæ.10.quæ. 2.hoc ius
3 porrectum.& §,œconomus. † Itē ꝙ nō vult. episcopo
vel capitulo reddere rationem:vt ibidem & 89.dist.dia
conū.& c.iudicatum.16.q.7.quoniam.23.q.4.quod au
tem 23.q.5.Principes.Item quòd non est cōstitutus cū
episcopi assensu,vbi ad eū pertinet.C.de his, qui ad ec.
cōfu.præsenti.C.de epi.& cle.oēs q.§.in hac. ff.de mu.

ADDITIONES.

a Nihilominus. *Allegat. suprā proxi.tit.ver.itē quod non est 2.*
b Ver.audis. *Solue vt no.in præ.c.decenter.*

& hono. munerum.19.q.3.cùm scimus.extrà de iur.ca.
Imperatorem. Item quòd fructus ecclesiæ cõsumit.ex
tra de offic.or.cùm vos. Quid autem sit œconomus, di
xi suprà, in titu.de his, qui alie.no.in iudi.interue.versi.
a œconomus a. Causæ tamen ecclesiasticæ per syndicos,
b non per œconomos tractantur b. † Licèt nõ sit vis in
nominibus facienda, vt dixi in eo.tit. Formam œcono
matus collige ex prædictis.

ADDITIONES.

a Oeconomus. *Et vnde dicatur, ibi dixi.*
b Tractantur *Dixit Vber.de Bona.se nunquam vidisse œconomũ agere causam ecclesiasticam, nec ponit de ipso, nisi principium; & hoc dictum, & quod decretistæ præpositum dicunt œconomorum, hoc intelligas per c.saluator.& per ibi not.1.q.3.*

De Actore ab vniuersitate, seu à tutore, vel curatore constituto a Rubrica.

ADDITIO.

a *Vber.de Bon.diuisit has rubricas.de prima fecit vnam; de 2. & 3.alterã, & summè, & iuuit authorẽ Vber. de Bona vbi sup. & Alber.Gal.parum, Aegid.parum.132.Gui. An ante rubricam de syndico. Est etiam sciendum, ꝙ actor dicitur multis modis. Pro agente.de quo sapis sup.de actore. Pro adiutore.ff.de tute.l. solet procurator.Inst.de curato.§.vlt.ff.de tuo.& cura.ad ab his in l.oẽm Item pro proc.C.de procu. neq; tutores. Aliquando pro castaldione.ff.de legi.l.lega.& in Lomb.li.1.actor regis res regias, &c.in rub.& nigro. Curatores, nec solutionem recipit, nec aliquid tangit, quòd possit occultari; vt not. Spe.sup. alij dicunt, quòd debet facere inuentarium de instrumentis. ff.de admi. tut. l.chirographis.de bonis auth.iud.possi.l.fi.B.de bon.vacan.lib.1. l.fi.Sed ex hac ratione sequitur, quod & de testib. sed id ridiculũ est. Sed quid si est constitutus ad agendum, & exigendum? Dico quòd idem.quo ad caput agendi, quia duo videntur esse mandata, item quoad caput exigendi, quia antequam exigat, non imminet sibi necessitas ponendi in inuentario quod nõ exigit, nec postquam eius est finitum officium. Bal.de syndico aũt ad denunciandum, vide sup.de accusatore.§.nunquid procedit, cũ seq. & vide sup.de his, qui aleno no.in.inter.§.dicitur.de cõfes.§.syn.an autẽ syndicus in syndicatu condemnatus appellet, inf.de ap.§.põtas.*

SVMMARIVM.

Actor vniuersitatis non debet sine decreto. præsidis constitui.

1 *Vniuersitas vel collegium dissolutum non possunt actorem constituere.*
2 *Domandatã habens administrationem, procuratoris fungitur officio.*
3 *Constitutus ab vniuersitate syndicus, actor, & procurator, an his tribus possit experiri?*
Procurator vniuersitatis, vel syndicus non cauet de iudicato soluendo.
4 *Tutor seu curator possunt actorem constituere.*
5 *Forma constituẽdi actorẽ, vel procuratorẽ à tutore, vel curatore.*
6 *Differẽtia inter syndicum & actorem, & inter actorem vniuersitatis, & actorem tutoris.*
7 *Exceptiones, quæ sint fiendæ contra procuratorem à tutore, vel curatore constitutum.*
8 *Syndicus & actor iurare debent de calumnia, & omnia facere vt verus dominus.*
9 *Indefinita locutio æquipollet vniuersali.*
10 *Inuentarium dicitur alio nomine repertorium, quia res reperta in eo describuntur.*
11 *Vir an possit dari tutor ad litem vxoris?*
12 *Instrumentum actoriæ facta à tutore, quomodo conficiatur.*

CONTRA actorẽ vniuersitatis excipitur,
ꝙ est sine decreto p̃sidis constitutus: vt s̃.
de syndi.ver.itẽ ꝙ est cõstitutus.& no. C.
de proc.neque. Itẽ ꝙ nõ fideliter protegit
res ecclesiæ, vel dñi sui.54.dist.frequẽs.&c.ex antiquis.
ext.de procu.c.fi. Item ꝙ est ad futuras ꝯtrouersias con
stitutus, non ad præsentes, uel certas. ff. quod cuiusque
uni.no.item eorũ.§.sed si ita.ff.ad Treb.ita, licèt aliud
sit in procuratore.ff.de procu.l.4. Vel dic, ut in præd.§.
sed si ita. Item remouetur, si nolit defendere uniuersi-
tem reconuentam, ut in præ.l.item.§.actor. item quod
nõ uult de rato cauere: ut s̃.de syndicis. uer. item quod
est dubium. Item communiter utr:q; opponitur, ꝙ est
a collegio illicito constitutus. Præsumitur tamẽ licitũ,
nisi illicitum probetur: ff.de col.1.& ff.de col.illi.l.3.§.
a in summa a, Item ꝙ postquam creatus est, prohibitus
1 est agere, ut in præ.l.itẽ.§.quod si actor. † Item qđ uni-
uersitas seu collegium est dissolutum.ff.de leg.3.pater
filium.§.Tusculanus.ext.de uerb.sig.abbate.in fi. 25.q.
ult.§.fi.prope fi.ibi: sic religiosè viuentes, &c. nisi vbi ad
vnionem redierit: quia tunc stat natura vniuersitatis.ff.
quod cuiusq; vni.sicut municipij, §.fi.sicut & si omnes
de uniuersitate, qui interfuerunt ordinationi, sint mu-
tati. Nam eadem vniuersitas censetur, non altera.ff. de
iudicijs.proponebattur.7.q.1.denique.cum suis cõcor-
2 dan. † Item ꝙ excedit fines mandan: vt in prę.l. Item eo
rum.§ 1. Cum enim demandatam habeat administra-
tionem, procuratoris fungitur officio: & ideo non po-
test vltra id quod mãdatum est, ex.de of.delegati, cum
olim.de hoc no.s̃.de procu.§.1.ver.item ꝙ excedit. Prę
latus vero habet legitimã & quasi ordinariam.ut no.5.
q.3.quia episcopus. Item quilibet repellitur, nisi à dua-
bus partibus fuerit cõstitutus, ut su.de syndi.in prin. Itẽ
non possunt hi constituere procurat. nisi sit lis cõtesta-
ta cum eis.ff.de proc.nec ciuitatis.J.ner. item actor. Itẽ
non ualet, si sint excommunicati uel infames, uel etiã
à talibus constituti, ut no.s̃.in tit.de proc.in prin.& uer.
item, ꝙ est ĩfamis. Qualiter aũt constituatur actor ab u-
niuersitate, no.ff.quod cuiusque uniuer.no.l.1.§.quib.
Item quæ uniuersitas cõstituat actorem, not.ff de neg.
3 gest.cum alicui.ff.ad Treb.ita th̃.in princ. † Sed pone. ꝙ
aliquis cõstitutus est ab uniuersitate actor, syndicus, &
procurator: nunquid põt his tribus officijs experiri? Vr̃
ꝙ sit cogendus eligere.ff.de tribu.quod in hęredem.§.
b eligere b. quia ista officia sunt uaria & diuersa: ut patet s̃.
c de his qui alie.not.in in iud.interue. c Sed nõ credo hoc
necessarium, maximè secundum canon. secundũ quos
non est uis in nominibus: ut ibidem dixi. & probatur
ext.de proc.petiuo & 1.q.3.saluator. prętereа usus quo
d tidianus d tales admittit: ut ff.de legi.si de cõ.suetudine
ext.de consue.cum dilecti.4.di.c.in istis.§.leges. Itẽ pro
cu.uniuersitatis seu syndicus non cauet de iudicato sol
e uendo e: quia sustinet uidem uniuersitatis, uel collegij,
& iurat in aĩam propriam: & dẽt esse bonę famæ. q̃ oĩa
4 dic ut no.ex̃.de p̃c.mãdato.& de syndico.c.unico. † Por
ro actor constituit ẽt a tutore seu curatore. ut C. de acto-
re, a tut.seu cu.da.l. unica.C.de p̃c.neq; Cum.n.ipsi nõ
possint in causis pupilli, vel adulti procuratores con-
stituere,

ADDITIONES.

a In summa. *Ista iura probant contrarium. & istud tenet Vber. de Bo.eo.tit.*
b §.eligere *Vbert.de Bobi.qui hoc.tenet, inducit. ff. de solu. si duo rei.item ratione iuramenti, quod procurator non pręstat, sed syndicus sic, fatetur tamen ipse Vber.quod sequitur de iur. cal.*
c Interue. *Et no. Accur ff.quod cuiusq; uni.l.1.in gl. differunt.*
d Quotidianus. *Etiam Romanæ curiæ, ut infra de libel.con. §.iã nunc videndum. ver.contra syndicum.& idem Vber.de Bonacu. rub.de syndico & actore, in fi.*
e Soluendo. *Ioannes de Deo in q̃stionibus suis li.3.q.5.tenuit. 9 syndicus fuerat contumax, & postea veniẽs absolutus caueat de stando, iuri, si iudici uideretur, posset etiam ab eo exigere iudex cautionẽ iudicatũ solui pro bono & æquo. Allegat C.de satisda. l. unica, in fi. Sed in procuratore loquitur.ff.de iu.l.nõ quicquid.20. q.5.iudicantẽ.de confes.statuimus, li.6.hoc non puto, grauaret.n. in hoc, & appellare posset sicut & reus, si hoc exigeretur ab ipso. Instit.de satisdat.§.sed hodie. Facit de appel.ex parte.2.*

ſtituere ante litis cõt. vt ſupra, de pc. §. ratione quoque
ver. item ꝙ fuit. licet ipſi minores cum eorũ auctorita
te hoc facere poſſint: ut in p̃. l. neque & eo. tit. de proc,
ff. de admi. tut. decreto. Cõſtituent actores hoc modo.
a FORMA. a Ego † A. tutor P. cuius negocia impe-
5 dior agere q̃a abeſſe debeo, vel q̃a infirmus ſum, facio
& cõſtituo B. actorẽ & defenſorẽ ad gerendũ & ad mini
ſtrandũ negocia dicti P. pupilli in iudicio, & ext. quæcũ
que, & ſpãliter, in cã tali quã dictus pupillus hẽt cũ tali,
vt meo periculò adminiſtret, recipiat & exerceat actio
nes: & quicquid per eũ factũ fuerit, firmũ & ratum per
b petuo eſſe promitto[b]. Ad quæ oĩa talis iudex ſuũ inter
poſuit decretũ, ſuãq; interpoſuit auctoritatem, vt in p̃.
concor. Tutor autẽ aget contra actorem actiue man-
dati, & actor, cõtra tut. cõtraria mandati. ff. de admi. tu.
ita aũt. §. geſſiſſe. ar. ff. de neg. geſt. nã & ſeruus. §. fi. Cõ
ſtituitur ẽt actor a prælato eccleſię, 2. q. 7. ſi quis erga. &
ab eo, qui non eſt dominus, & ad præſentes lites tantũ
Inſti. de cur. §. fi. ff. quod cuiuſq; vni item eorum, quod
c dic vt no. in præ. c. ſi quis erga.[c] † Quæ differentia ſit in
6 ter ſyndicũ & actorẽ, no. ff. quod cuiuſq; vni. no. itẽ eo-
rn. §. ſi decuriones. & ſup. de his, q̃ alie. no. in iu. interu.
ver. actor. Itẽ quæ ſit differentia inter actorẽ vniuerſita
d tis, & actorẽ tutoris, not. ff. rẽ ra. ha. actor. Conſtituitur[d]
autẽ à tutore vel curat. in duobus caſibus, ſcilicet, quan
do pupillus eſt abſens, vel fari non poteſt, & tutor vale-
tudine impeditus eſt: vel ſi negotia ſint diffuſa: vt not.
ff. de admi. tu. decreto. Inſtit. de cur. §. fin. C. de proc. ne-
7 que. C. de autho. tut. l. 1. † Contra quem poteſt excipi,
quod eſt conſtitutus, & ſine decreto prætoris, & ſine
cauſa legitima conſtituendi: quia non erant diffuſa ne-
gocia pupilli, nec dignitas, vel ægritudo, vel ætas: aut va
letudo tutoris poſtulauit, nec pupillus erat abſens, imo
præſens, & fari poterat. ar. ff. de admi. tut. decreto. Inſt.
de cur. in fi. Nam pupillus, ex quo fari poteſt, debet con
ſtituere procur. auctoritate tutoris. C. de procu. neq; §.
pupillus. Actor ergo conſtituitur ad litem & etiã cura-
tor, ad quã tutor dari non poteſt, qui non datur cauſæ,
vel certæ rei. Inſti. qu. da. tut. poſ. §. certè[e]. licet olim præ
torius tutor daretur. maximè cũ tutor aliquas actiones
volebat contra pupillum intentare. Inſti. de autho. tut.
§. fi. & C. de in lit. dã. tut. per totum, cuius procuratoris
ſeu ſyndici & actoris officium finitur peracto iudicio,
ad quod eſt conſtitutus, vt ibi: & eiſdem modis quibus
& mandatum procuratoris. ut in præ. l. item eorum. in
8 fin. † Item ſyndicus, & actor iurant de calumnia, ſicut
& tutor. C. de iur. calũ. l. 2. §. quod obſeruari. extra eo. in
pertractandis & conteſtantur litem. & interrogantur,
eorum cõfeſſioni ſtatur: & oĩa faciunt, vt uerus dñs, vt
ibi, ex. de cenſi. olim. & de cape. mo. c. 2. idẽ intellige de
œconomo & vice domino. Puberes aũt indiſtinctè te-
netur ad lites aſſumere curatores. Inſti. de cur. §. itẽ in-
uiti. Et idem eſt in pupillo non infanti: & ſi indiſtinctè
detur curator, dari vr̃ ad oẽs lites. ff. de tut. l. 3. §. pupillus
& §. deniq; & §. idem Caſſius. & l. quod dr̃. & no. ff. de
9 tu. & cu. da. ab his. l. curatorẽ, † Indefiita enim locutio
æquipollet vniuerſali: vt 19 diſt. Romanorum. & 50. di.
c. 1. in fi. ext. de priui. q̃a circa. Et curator ad litem vel rẽ
f certã datus nõ faciet vt puto, inuentarium[f]: cum eius
officiũ non conſiſtat in adminiſtratione. ar. C. de in lit.
dã. tu. vel. cu. ad protegendam. & ar. C. de pc. maritus. &
quia ſibi nõ põt ſolui. ff. de ſol. hoc de iure. Quid enim
in eo poneret, & de quo ipſum faceret, & quid ſcribe-
10 ret ſe inueniſſe & recipiſſe? † Inuẽtarium enim dicitur
repertorium, quia res repertę in eo deſcribuntur. ff. de
admi. tut. tutor, qui repertorium. Reſpon. j. Et hac con
ſideratione libellum dudum à nobis editum, & ad re-
periendas materias repertorium nũcupamus, prout in
eius proœmio recitamus. Nomina enim debent eſſe
rebus conſonantia. Inſt. de dona. §. eſt & aliud. 16. q. 1. ſi
cupis. Iurabit tamen, quòd faciet in cauſa vel cauſis,
g quæ ſibi pro minore vtilia uidebunt̃[g]: & alia deſignet,
vt C. de epi. au. l. de creationib. & Auth. ibi poſita, quod
h nunc generale, ꝙ quidam libri habent[h], & dicã infra,
in titu. de decu. Sed q̃d de dato ad oĩa debita exigenda?
Fortè talis faciet inuentarium. Quid de dato ad prædia
ſola adminiſtranda? Idem puto, arg. C. de admi. tu. tuto
i res. 2. Idẽ ſi fuerit datus ventri, uel bonis, ſm Vber.[i] de
11 Bo. ut ff. de uen. in poſ. mit. l. 1. † Sed nunquid vir poteſt
dari curator ad litẽ vxori? De hoc, & quæ cõ curatorem
ad litẽ poſſint excipi: uide inf. tit. de cura. §. ut autẽ, uer.
ſi uero dicant, & ibi curatores & actores, qui ad litem
tutorib. adiunguntur, adiutores vocantur, ut ff. de tut.
K ſolet. Itẽ actor[k] cõſtituitur a tutore, ſeu curatore ad lit.
eo

ADDITIONES.

a FORMA. *Iſta forma, & quæ inf. ponitur, accedit illi parti, ꝙ tutor quando eſt caſus dandi actorẽ, non habet illum petere per iudicem conſtitui, ſed ipſe tutor conſtituit, & iudex auctorizat. vtranq; ponit Azo in Sum. de procu. in fi. 1. col. ver. conſtituet. Pro primo dicto fac. t Inſt. de cur. in fi. & quod not. C. de actore a tuto. & cur. l. vna, & videtur placere Tanc. rub. de ſyndico, in fi.*

b Promitto. *Forma quæ ponitur inf. eo. §. in fi. addit. de promiſſione & iuramento actoris.*

c Si quis erga. *Et 16. q. 7. quoniam.*

d Conſtituitur. *Incipiunt quaſi ad literam verba Vber. de Bona. rub. qualiter obijcitur contra actorem a tutore datum, vſque ad verſ. ſed quid de dato.*

e §. certę. *Hac ratione dixerunt quidã, & placet Accur. C. de procur. l. neque, ꝙ licet actor vniuerſitatis dari poſſit ad unam litẽ, ff. quod cuiuſq. vni. item eorũ. actor tutoris non, vt ſic ſit eius conditionis, cuius is, in cuius locum ſubrogatur, ff. de do. qui id quod. in prin. vt leg. no. ca. l. 1. §. ſi quis ſub conditione. item l. decreto. de admi. tut. in prin. & §. vlt. Inſt. de curatore, pluraliter loquuntur de negocijs pupilli, ut tutor ualetudine, uel neceſſitate impeditus det actorẽ. Ad illa ergo non ad unum ſolũ negocium, uel vnam litem dari debebit. Ad vnum ergo dabitur curator, ff. de tute. qui habet, §. ſi pupillus, & præ. §. ult. Inſt. de cur. in prin. Odof. placet ſuper l. unicã, C. de actor. a tu. vel cur. da. ꝙ tutor actorẽ dare põt ad oẽs lites, & ad omnia negocia. Item ad unũ negocium, & ad unã litem, & hoc tenuit ipſe Ac. ſ. q̃d ad unã litẽ dari poſſit, in l. ſi actor, C. de app. facit præ. l. neq. quæ in ſingulari loquitur de re pupilli. Hoc autem maximè procedit ſecundum ipſum Odof. quã do lis in abſentia, vel in alio loco debet eſſe. Allegat ff. de proc. l. ſeq. & ha. §. defendere, de iu. fiſ. longius, §. 1. & ſi cer. pe. cum filius. facit de of. or. Roma. in fi. li. 6. Adde per Bar. in l. actor, ff. rẽ ra. ha.*

f Inuentarium. *Item Acc. C. de epiſ. aud. de creationib. & idem ibi Iacob. de Are. & Pe. & M. de Fano ibi allegat ad hanc partem ſingularia a generalib. diſtingui, C. de ſen. paſſ. ſi debitor, & ibi conc. Gui. de Suz. dixit hoc ſolum per l. ad protegendam, quę ſtatim allegatur & ibi hoc no. idem vterq. Vber. ubi tractant de curatore, primus, & de actore tutoris, ſecundus. Et per hoc puto falſum attributam Vber. de Bo ſuper l. tutores, 2. C. de admi. tuto. opinionem contrariam, ad quam, ut dicunt illa ſcripta, ipſe allegat, ff. rem pupil. ſal. fore, & ſi ad ſpeciem, ubi tenetur ſatisdare tutor datus ad ſpeciem, & ibi de hoc de iure do. ſiue generalis, C. eo. tit. mulier, & de bo. proſcr. l. ſi quis, Dicit Autem, ꝙ in inuentario ponet inſtrumentum, quod ſi minor caret, ponet actionem, quæ in inuentarijs ponitur. quæ actio eſt in bonis, ff. de uer. ſig. l. bonorum. Prima placet, nec uideo, ꝙ ratio inuentarij faciendi. quã habuit lex, urgeat in hoc caſu, & ad l. fratrem, dupliciter reſpondetur. Primò, quod ibi nil de inuentario dicitur. Secundo, ut ibi no. quod erat ſpecies adminiſtrationis, puta panis uel uini, dicit ẽt ibi Vbe. ſm illa ſcripta, inuentariũ faciendũ per tutorẽ, etiam ſi uiliſſima ſint, quæ habet pupillus, per leges prædictas. Adde quod curator, qui non habet adminiſtrationem, non tenetur facere inuentariũ, ut tenet Bal. conſ. 11. lib. 1. ubi ita dicit ſeruari.*

g Videbuntur. *Dici præ. de Vber. de Bon. ꝙ ſic ſeruatur in Lõbar.*

h Habent. *In Vber. de Bona. ſequitur, uer. & hi curatores, & habes totum titulum.*

i Vber. *De Bo. Char. 10. ubi de curatore bonis dato.*

k Item actor. *3. ver. Io. de Deo, lib. 4. iudicũ, ubi de actore pupilli.*

eorum periculo:vt Inst. de cu. §. fi. & C. de procur. neq; De hoc in summa Azo. titu. de procur. §. constituunt. & tales vltra latrocinium peccant, si male procurāt res
a pupilli. 87. di. in religiosum. a Item ꝯstituunt, tñ post litē ꝯt. non ante fine decreto iudicis, vt C. de proc. neq; qđ dic vt s. in tit. de procu. §, rōne quoq; ver. item, ꝙ fuit, & s. vers. item non possunt. In summa nota, ꝙ actori vniuersitatis obiici possunt, quæ s. tit proxi. diximus syndico posse opponi, secundum Albe. Gal. Instrumentum ergo huius actoræ factæ à tutore sic conficitur.
12 FORMA. † Talis mater & tutrix II. pupilli filii quondā T. ga pp debilitatē sexus & personæ: vel quia ni mis est à foro iudiciali remota: vel quia pp graue ægritudinem, & languorem, & alia imminentia impedimēta personaliter intendere & superesse non valet causis quas ipsa nomine dicti pupilli habet, vel habere intendit specialiter, cum tali, & generaliter ꝯ quamcunq; ꝑsonam, tam in agendo q̄ in defedendo: idcirco P. præsentem ibidem, rerum tñ suarum periculo constituit, fecit, & ordinauit actorem, P. promisit ipsi tutrici, tam nomine suo, quam dicti pupilli stipulanti, & corporali ter iurauit ad sancta Dei Euangelia, omnia & singula in dictis causis ipsi pupillo vtilia facere, & inutilia prætermittere, & qcquid ad manus eis ipsius causæ, vel causarum occasione peruenerit, ei ad integrum assignare, eo saluo, ꝙ semp vti valeat veritate: cui actui legitimo idē iudex suam auctoritatem iterposuit, & decretum. Hoc probatur C. de actore à tutore seu curatore da. l. vnica.
b Formam b uerò instrumenti curæ ad lites habes infra, in tit. de cura. §. cùm autem. uers. instrumentum verò.

ADDITIONES.

a Religiosum. *Et Deo tenentur omnes administratores reddere rationem 24. q. 5. principes. in fi.*
b Ad literam. *Formam hanc ponit Roff. in parte 7.*

a De Orphanotropho.a Rubrica.

ADDITIO.

a *Ad istam, & duas sequentes sufficiat suum nigrum cum additione.*

SVMMARIVM.

1 *Orphanotrophis quæ sint opponenda.*
2 *Turpis persona, vel suspectę uitę, non fit orphanotrophus.*

RPHANOTROPHIS pauca pñt opponi. a Quid autem sit orphanotrophus, dixi supra de his, qui alieno nomine in iudicio in
1 teruenient. † Potest ergo opponi, quod non fecerunt inuentarium solenniter: & ꝙ sunt minores 25. anno. C. de episc. & cler. orphanotrophos, C. de leg.
b tut. l. pe. c. b † Item, quòd est turpis persona, vel suspe-
2 ctæ vitæ, ff. sol. mat. si cum dotem, §. eo autem tempore, vel illud speciale est in dote. Item quòd eis interdicta est administratio. 3. q. 2. quia ea. ext. de accus. c. fin. & dixi ꝫ. de tutore, §. fi. in fi. in fi. & arg. ff. de eui. vendicantem, C. vnde vi. meminerint. Et hoc idem intellige in prælato ecclesiæ, & administratore vniuersitatis. De istis no. inf. de instrumentorum edi. §. edictio, versicu. sunt etiam.

ADDITIONES.

a Opponi. *Verbum Vber. de Bo.*
b l. penult. *Ad hoc, & ad id quod sequitur, facit clemen. de relig. do. quia contingit. §. vt autem.*

De Vicedomino. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Vicedominus quis dicatur.*

1 CIAS, † quòd Vicedominus propriè est, secundum iura, qui præest rebus episcopalibus, vt 89. dil. volumus, & c. seq. 1. q. 2. saluator, circa med. ver. in nomine, suprà de his, qui alie. no. in iu. interue. prope princip. cuius formam collige ex præmissis.

De Vicecomite. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Vicecomes quis dicatur.*
2 *Instrumentum constitutionis vicecomitis quale debeat esse.*
3 *Forma constituendi castaldionatum, & uicecomitem, est eadē.*

LTIMO loco not. qualiter constituatur
1 vicecomes. Et scias, † quòd vicecomes dicitur ille, cui dominus temporalis committit executionē iurisdictionis suæ in aliquib. castris, & sic uulgariter talem vocāt Lombardi & aliq in patrimonio B. Petri, & talis non debet esse clericus.
2 vt extra ne cleri. vel monach. c. clericis, & constitui tur
a sic. † Instrumentum constitutionis vicecomitis a.
FORMA. Dñs talis elegit, fecit, & constituit P. suū vicecomitem integrè in oīb. pertinentijs talis terræ, vel castri, sibi super ipsa terra, & omnib. in ea habitantib. & habitaturis suæ ptãis, & iurisdōnis plenitudinē delegans, & committens, vt ex nunc, q̄diu ipsi dño placuerit, tam super qōnib. & causis quibuscunq; audiendis, cognoscendis, & terminandis. q̄ super collectis, seruitiis, & omnib. & singulis ipsi dño debitis, petendis, exigendis, & recipiendis, nec non & super imponendis & faciendis exercitib. & caualcatis ad honorem, & seruitium ipsius dñi, & super manu tenendis & conseruandis iurib. & consuetudinib. eius gerat, & habeat in omnib. & per omnia vicem suam. Super criminalib verò causis & maleficiis indagandis, & recognoscendis ꝑsit plenè procedere: sententia tamen pœnæ sanguinis, & punitione personarum ipsi, & eius iudicio reseruata: qui dominus solenni stipulatione promisit dicto vicecomiti se firmum & ratum habiturum, quicquid circa prędicta duxerit faciendum. Cęterum in signū recognitionis pleni dñii, idem dominus ipsum P. de supradicto officio cum chirotheca, uel baculo inuestiuit.
3 † Formam autē castaldionatus colligas ex præmissis.

ADDITIO.

a Vicecomitis. *Ad literam fuit Rolan. vltima, in 7. parte.*

a De Tutore.a Rubrica.

ADDITIO.

a *Ad materiam istius rubricæ, & rub. seq. nō sufficiunt volumina, nam de ea occupati sunt duo libri Digest. s. 26. & 27. in C. de eo. ti. de te. tu. usq; ad fi. 5 libri, quæ sūt rubr. 47. in 1. li. Inst. sūt rub. 14. s. de tutela usq; in fi. libri. in l. Auth. rub. 2. col. 6. & 4. col. 7. Do ctores autē ꝓsequūtur s. Azo. in Sū. q dare tut. vel. cu. possint. Bar to. chbar. 2. ver. diximus cōpēdiosē. Tunc. solū de ipsorū satisfattone iu rub. de satisdō. proc. & c. in fi. Rof. vbi de of. iud. q bonis alicuius cura. datur. cū 4. seq. trac. mām. huius rub. & seq. & inter ciuiles de actione tutela directa, & in rub. seq. de cōtraria de qb. inf. de iud. §. generalia ubi tractabo quæstiones Pilei. De his duobus ēt Io. de Blan. et oēs libellary Vber. de Bo. inf. §. ex ꝑsona ſępius. uer. si ueniat ad agēdū, ut tut. mihi char. 1 o. Dicit, ꝙ sapiens aduocatus agoate tutore faciat principalē causā carere prin. & sup eo. §. ver si ista generalia, dicit se nō cōsulturū alicui illū ipad uocatū recipi, q permisit in pria. intra decēniū incboa. In de Deo sine his uerbis prosequitur Vber. Caul. lib. 2. rubri. de tutore, qui vult agere. Vber. de Bona. posuit rubricam qualiter repellantur tutores, & curatores in genere. Quæstionem autem dominicalē 77. de tutore, & eius pupillo, qui in præsentando discordant ple- 1*

ne

nè vide de electio.ex eo quod li.6.super gl.ff.de iure immuni. Nostris temporibus fuit dubitatum, an tutela Regis Legion. finiretur finito anno 14.ita quòd nec habere deberet curatorem. Quòd illa ætate finiatur tutela, patet Instit.qui mo.tu.fi.in prin.& inde infra,§ 1.ver.item,quòd is cur. Quòd administrare deberet,allegabatur ius,& factum, ac conditio personæ de iure allegabatur, quòd maior 14.causas beneficiales, & matrimoniales etiam in iudicio administrat ut maior,de iud.c.vlt.lib.6.de rest.spo.ex parte. Si ergo administratio beneficij,& coniugis sibi conceditur, concedi etiam debet administratio regni,ex quo finita est tutoris administratio. Arguebatur etiam de sexu ad ætatem,nam fœmina ex sexu est inhabilis ad iudicandum, ff. de reg. iur.l.fœmina, & tamen si ex successione sibi debeatur dignitas secularis, illam administrat.12.quę.2.cum deuotissimam,de arbi.dilecti,& vide quod ibi no.in 1. gl. & quod super ea dixi, & facit de priuile. ex parte 3.Item inducitur lex,cum prætor,ff.de iud. qua solùm impuberibus ætatis respectu prohibet iudicare. Inducitur et lex,quidam consulebant,ff.de re iud. & quod no.de off. deleg. cum vigesimum. Inducebatur etiam, quòd pubes non cogitur curatorem habere;quia non datur inuito,nisi in lit. Inst.de cur. §. item inuiti. In facto dicebatur,quòd dissẽsio tutorum erat damnificatio regni. Cum etiam Euangelista testetur, quòd omne regnũ diuisum in se desolabitur,& domus diuisa non stabit. Matt. 12. Quæ dissensio dicebatur in facto,aliter se dari non posse, quam per administrationem adulti habentis penes se sapientes,quorum consilio regat regnum,per quod & propter multitudinem astantium,& officiorum ab antiquo ordinatorum in domo,& familia regia sperabatur regimen prosperari. De tertia dicebatur,quod multũ ætatis supplebat discretio,sicut aliàs dicitur de desp. impu.c. fin.77. dist.monachus nouitius,& C.de proxi. sacro.scri.l in sacris. Et dicebatur ei conuenire illud Lucæ 2. Puer crescebat,& confortabatur plenus sapientia, & gratia Dei erat cum illo, & quod Salomon adhuc puer electus fuit a Deo, Paral.23.& illud Prou.20. Ex studijs suis intelligitur puer,ext.de præsumptio,ex studijs. In contrarium inducebatur textus legis primæ in prin.ff.mino. Itẽ, quod licèt sit discretus adultus, tamen ueniam ætatis non impetrat ante 20.annum,C.de his qui ve.æta. impe. l. 2. Item tales propria negotia administrare nesciunt; multò minus publica,ubi maius imminet periculum,de elect.vbi periculum, libro 6.cum concor. Item stabilem mentem non habens, sapientium hominũ non debet iura tractare,C.de testa. mili l.fi. Inducebatur indecorum esse,quod alios rogant,qui seipsos nesciunt gubernare, de æta.& qualita. indecorum, & quod ibi scripsi post Arist. & post Socr. Instit.de excu.tu.§.minores,& verbum Salom.30. Prou. notatum,ext.de præsump.ex studijs Et Esa.3. Dabo pueros principes eorum,& Eccles.10. Væ terra,cuius Rex puer est,& cuius Principes mane comedunt. Et Regis est proprium, iustitiam facere,23.q.5.regum, & speciale periculum allegabatur in ipso regno,in quo criminalibus non appellatur, quia non recognoscit superiorem,vt no.68.di.Adri. & de ipso,de donat. inter vir.& vxor.& si necesse. Ad hanc partem facit de sup.ne.prala.graudi. Et hæc pars fertur electa.

Addè, quod verba proposita addita sunt de verbo ad verbũ, Old.eius consi.52 incipiente,quæstio talis.

FREQVENTER se tutores asserunt, qui esse non possunt, & idcirco q̃ contra eos obijci possunt, videamus. Prænotandum autem est,quòd tutores,& curatores. Alij
a sunt testamentarij,[a] Alij legitimi, Alij datiui, Alij anomali: de quibus per ordinem prosequamur. Vltimò de eorum generalibus impugnationibus tractaturi.

ADDITIO.

a Testamentàrii. *Hostien.ibi infra,§.pen.in fi.remittam, addebat quasi testamentarios.*

De testamentario Tutore.

SVMMARIVM.

Obiicienda contra dicentem se testamentariũ tutorem.

1 *Datus tutor in testamento,facto inuentario, an poterit debitorem conuenire pupillarem nomine pupilli.*

2 *Tutor, vel curator datus a patre, uel matre filio naturali, si non sit confirmatus, non valet.*

3 *Datio tutoris a matre in testamento coram quatuor testibus an teneat.*

4 *Instrumentum testamentariæ tutelæ quomodo concipitur.*

1. §. Si tutor dicit se testamentarium.s.in testo datũ obijce,quod is,qui testamentũ condidit.talis est qui non pôt tutorẽ dare,vel is,qui datus est, nõ potuit dari.qđ dic vt ff.de testatur.l.1.Itẽ,quod testamẽtũ,in quo datus est,imperfectum est,vel per epistolã datus est C. de ↄfir.tu.l.2.ff.eod.l.2. Itẽ; quod ex illo testõ non est adita hđitas,ff.de testa.tu.si nemo.& l. sequen. & l.in testa-
1 mento.† Sed an [a] datus in testõ,facto inuentario pote-
a rit ↄuenire debitorẽ pupillarem nomine pupilli? Vr quod
b non. Nam hic vr esse pplexitas. [b] Non.n.pôt esse tutor nisi sit adita, hđitas,vt iam dixi,nec ẽt adiri pôt licèt sit lucrosa sine tutoris auctoritate. Inst.de auth.tu.§. neq; tñ. Sed dic,quod iussu iudicis adibit hđitatẽ: vt C.de iu. de lib.si infann.in fi.vel dabit curator ad adeundam. C.de
c admi.tu.eũ quẽdã.fm Alb.Pap.[c] Item excipitur, quod est talis qui aliàs non pôt ex testõ capere. ff. eodem, testõ tutores. Item,quod nõ iure datus est,ff.eod.testõ.1.Itẽ.quod illud testamentum est inofficiosum, vel falsum. ff. eod. iure nostro,& l. sequen. Itẽ quod est irritũ, & vide causas. ff.de inu.rup.& irri.te.Inst.qui.mo.te infir. per totum. & dicam infra de edi.instru.§.cõpendiosè.Itẽ,quod est minus solenne.nec est a iudice confirmatus,C.de confir. tu.l.2.ff.eo.qui à patre.& l.si filio.& de admi. tut. tutores.§.curatores,testõ. Et si exhibetur confirmatio, vi-
2 de si est legit.mè facta,qđ dic vt ff.& C,eo.p totũ. † Itẽ quod datus est à patre vel matre tutor,vel curator natura-
d li,[d] nec est ↄfirmatus,vnde non valet.ff eod. de ↄfir.tu. l.1.& l.qui a patre.& l.naturali.& l.vtilitatem. C. eod.l. fi.de episc.aud.de creationibus.Insti.de cur.§.1.& in p. § curatores.C.de neg.gest. curatorẽ. Itẽ obijce testõ quicquid obijci ↄ illũ posset,si ex eo hđitas peteretur: puta testatorẽ nõ fuisse sanæ mẽtis,vel aliàs fuisse intestabilem, & similia.ex.de suc.ab inte.c.fi.ff qui testa.fa.pos. p totũ Inst.q nõ est pmiss.fa.te. Itẽ excipit, quod tutor datus in testõ est furiosus. Inst.qui da.tut. pos.§. furiosus. Itẽ, quod est incertus, vel incerte datus, vel ad certã tem, vel tantam datus,qđ fieri non pôt.ff.de test.tu.tutor ita Inst.qui da.tu.pos.§.certè.Itẽ.quod causa quare datus est, mixta est, quia ex amico factus est inimicus, vel ex diuite pauper.ff.de test.pater iam.in fine,& de confirma. tu.l.

ADDITIONES.

a Sed an. *Iste vers.fuit Accur.in l.1.C.de testa.tu.in 1.gl.quæ fuit additio.*

b Perplexitas. *Dominus meus legib.negabat perplexitatẽ, dicẽs hunc casum,quod sufficit de facto fieri,autorizabit ergo tutor pupillo adeunti,licet non possit de iure, per l.mulier, §.1.ff.de condi institu. Cuius casum vide plura similia in quæstione super regula non præstat,de re.iur.li.6.ver.adhuc.*

c Alb. Pap. *Et ille faciet inuentarium, in quo solum ponet spem hæreditatis adeundæ,& ita seruatur. Aliqui reprobant, quod de curatore dicit l.cum in una.ff.de appella. & dicunt dandum aliũ tutorem,per l.hæreditas,in principio, ff. de te.tutor. & not. in l. si nemo.ibi præce. Dici tamen posset,quod hęc perplexitas cessat, in suo hæred. Ad quod bene facit ff. de lega. primo si post mortem in principio.& Insti.de hærede.quæ ab intest.§.si autem. De his per Cyn.in l.secunda,C.de testa.tu. Adde quod opi.Ioan. Andreæ.quæ fuit Dyn. in d.l. si nemo. sequitur etiam Bartol. ibi, qui ponit etiam, quid sui tas non posset operari, quia testator substituisset vulgariter.*

d Filio naturali. *Hic est quod facit hunc casum diuersum ab illo. Item quod datus,quod sequitur; Adde vt per Bar.in l.naturali.§.1. allegata per Spe.& ibi etiam de matre.*

tu.l.pe. Item. ꝙ datus est à matre tut. vel. cur. nec est à
iudice cõfirmatus, vnde nõ tenet. ff. de confir. tut. l. 1. &
3 de test. tu. l. mater. † Quid si detur tutor à matre [a] in te-
a stamento corã, 4. testibus? Videtur, ꝙ tenet datio, quia po-
b test testari inter liberos quocunque modo vult. [b] Sed
hoc verũ est in hereditate. quæ si decedat, ex toto per-
ueniet ad eos, secũdum Iac. Quid si auia instituens ne-
potem dat sibi tutorem. Videtur, ꝙ non valet: quia lex
semper dicit de matre, quæ eum instituit: vt C. de te. tu.
c mater. [c] secundũ Homobo. Instrumentum autem te-
stamentariæ tutelæ sic concipitur:
d FORMA Tutelę testamentariæ. [d] Cum nuper. T.
in suo testamento manu talis notarii scripto, P. tutorẽ
H. & M. eius filiis reliquisset, idem P. in præsentia talis
iudicis constitutus eandem tutelam petiit sibi auctori-
tate ipsius decerni. Eodem igitur iudice tutelam ipsã
ei decernente, promisit idem P. mihi tali notario supra
scripto stipulanti & recipienti vice & nomine dictorũ
pupillorum, & corporaliter iurauit ad sancta Dei Euã-
gelia omnia & singula vtilia ipsis pupillis facere, & in-
utilia prætermittere, ipsorumq; res, & personas ad cõ-
modũ & vtilitatem eorũ bona fide custodire, & salua-
re, inuentariũ de rebus eorũ facere, & administrationis
suæ rõnẽ tpe debito reddere, cũ integra residuorũ re-
signatione, eo saluo, ꝙ semp vti valeat veritate. Cęterũ
dictus iudex huic actui legitimo suã auctoritatẽ inter-
4 posuit & decretũ. † Hoc tñ no. ꝙ si testator liberauit &
absoluit tutorẽ à reddẽda rõne, tũc nõ facias eum iura
re & pmittere de reddẽda rõne: sed post illa verba, in-
uẽtariũ de rebus eorũ facere, & c. adiūge, rõnem vero ad-
ministrationis reddere, cũ ab ea fuerit absolutus à testa
5 tore, nõ aliter q̃ de iure debuerit, teneat † Itẽ testamẽ-
tarius tu. nõ tenet pstare fideiussorẽ: vt j. §. 3. ver. horũ.

ADDITIONES.

a A matre. *Accur. ubi sup. dicit a patre.*
b Modo vult. *C. de te. hac consultissima, §. ex imperfecto, & vide quod ibi no.*
c Mater. *Subdit Accur. ubi supra quod dixi in matre, idẽ in auia.*
d FORMA tutelæ testamentariæ. *Rolandini fuit usque ad fi. huius §. parte 7. post prin.*
e Horum. *An possit esse testamentarius debitor, uel creditor, uide infra, §. fi. ultra medium.*

De legitimo Tutore,

SUMMARIUM.

1 *Dicenti se tutorem legitimum incumbit onus probandi, se legitimè constitutum.*
2 *Ubi testamentarius tutor extat, non est locus legitimo.*
3 *Instrumentum legitimæ tutelæ qua forma concipiatur.*
4 *Tutela legitima quando sit locus.*

2. §. Si verò dicit legitimum, s. proximiorem, non habita differẽtia inter agnatos & cognatos.
1 vt in Auth. de hæ. ab inte. ve. §. ex his. col. 9. † probet hoc
& ꝙ etiam sit legitimè cõstitutus. Tu verò proba, si po
tes, ꝙ alius sit proximior, &, ꝙ nõ est legitimè constitu
tus. & vide C. de le. tu. Auth. licet, & ff. eo. l. pe. & per to
2 tum. † Item excipe contra eum, ꝙ testamẽtarius tutor
extat: vnde nõ est locus legitimo. ff. de testa. tut. si quis,
sub cõditione, ff. de tu. & ratio. dist. si tutor, §. 1. Item, ꝙ
nõ satisded idoneè rem pupilli saluam fore, nisi sit
pater vel patronus, ff. de legitimis tu, l. 2, in qui. cau. in f
teg. te. nõ est ne. si tutor. C, de tut. qui non sat. l. 1. & not.
Inst. de satis. tu, §. 2. Item, ꝙ nõ recepit tutelam intra an
a num. [a] C. de le. hær. l. sciant. ff. ad Tert. l, 2. §. si mater nõ
petierit. Instrumẽtũ autẽ tutelæ legitimæ sic ꝯcipitur
3 † FORMA Tutelæ legitimę: [b] Talis iudex talem
b dominam matrem H. pupilli filii quõdam T, in ipsius
præsentia cõstitutam eundem H. tutelam petẽtem &
affectantem, cùm eadem tutela sibi secundum iuris or
dinem deferatur, & ipsa sit in ea pręceteris pręferẽda,
eidem pupillo tutricem constituit, & decreuit: quæ tu
trix promisit mihi notario infra scripto vice, & nomi-
ne dicti pupilli stipulanti, &c. vt s. in alio instrumento,
vsq; ibi: vti valeat veritate, postea iunge, renuncians Vel
leia. sen. con. & secundis nuptiis, & omni alio auxilio,
de ipsis iuribus, & beneficiis plenè certificata. quæ sint
& quid dicant. Insuper P. dictæ tutricis precib. & man-
dato pro ea extitit fideiussor, & demum huic actui legi
timo idem iudex suam auctoritatem interposuit, & de
cretum. Et hæc forma probatur in his, quæ no. j. in §.
nunc dicendum. Sed pone, paterfa. decedit vnico filio
impubere, puta annicuio, & alio pubere, puta 23. ann.
agente: reliquit ẽt fratrem legitimæ ætatis. Ecce frr im-
puberis est inhabilis, quia ætatis insufficientis, nũc quæ
ritur an sit locus datiuo, item esto, ꝙ frater defuncti vo
cetur, vt legitimus, vel alius vt datiuus: quæritur an isto
pubes adueniente legitima ætate excludat alium illegi
timum, vel datiuum. Et vr, ꝙ patruus tanq̃ legitimus p̃
ceder datiuum, & ei præferetur, C. qui da. tut. vel cura.
c poss. l. si soror. [c] Item patruus ipso iure est tut. l. 12. tab. vt
ff. de le. tu. legitimos, ergo datiuo locus esse nõ potest:
quia habenti tutorem, tutor dari non põt: vt C. qui pe-
tant tu. cum ius habenti. Item cùm frater impuberis q
nunc inhabilis est, speretur esse habilis adueniente, æta
te, ff. de legi. tu. l. 1. locus est datiuo, nec vocabitur agna-
tus, qui est in gradu sequenti, vt ff. de excus. tut. non so-
lum § si libertus, & C. de epi. aud. de creationib. Itẽ vr,
ꝙ frater impubens legitima ætate adueniẽte, excludit
patruũ q est gradus inferioris. ar. ff. de suc. edi. l. fi. Exclu
det ẽt datiuũ. si à iudice datus sit: vt ff. de tu. & ra. di. si
tutor. §. si duob. & arg. Inst. de Atti. tut. §. sed si te. tõ, &
§. itẽ si iure. & § ab hostib. F ꝯ vr. ꝙ nõ excludet patruũ
cũ ambo sint legitimi, & sic ambo debẽt esse tutores,
vt ff. de le. tu. 3. §. si duo. & l. si plures, quasi pares sint, Et
par in parem nõ hẽt imperium: vt ff. ad Treb. l. ille à quo
§. tempestiuum, cùm semel legitimè datus fuerit, arg.
ff. de tu. cum ex illum. C. de testamẽt. tut. si tutores testamẽ
d to. O. dof. [d] dicit locũ esse datiuo tutori, patruo excluso.
ff. de leg. tut. l. 1. §. si apud. & præ. §. si libertus, & l. de crea
tionibus Item dicit, ꝙ legitima ętate adueniẽte fratris
e impuberis tpe erit tutor, & excludet datiuum. [e] vt in p̃,
concl. licèt in proxima quæstione, aliàs nõ. per. l. 1. ff. eo.
4 agnato. † Et scias quando tutelæ legitimę locus sit, dic
cum persona agnati impeditur habere tutelam legiti-
mam, aut impeditur ab initio, cùm tutela est deferen-
da: aut ex post facto, ea iam delata. Si ab initio, & impe-
dimẽtum est perpetuũ, vt q est fœmina, vel ppetuo
furiosus, mutus, uel surdus: tũc nõ est locus datiuo, sed
legitimo sequẽtis gradus: vt ff. de le. tu. l. 1. §. inte ' ũ ali-
bi. & § itẽ libertis, & §. fi. & l. agnato. in fi. Si aũt est tpa-
le impedimẽtũ: q2 minor, vel captus ab hostib. tunc nõ
est locus legitimo sequẽtis gradus. sed tñ datiuo, ut ff.
eo. l. 1. §. si locus, & in præ §. si libertus. Cęterũ si impe-
ditur ex post facto: ut quia remouetur uel excusat, lo-
cus est datiuo, & ñ legitimo sequẽtis grad⁹, ut ff. e. l. 1. §.
quæri

ADDITIONES.

a Intra annum. *Uber. de Bo, dicit fortè subdẽs hoc non esse clarũ, allegat easdem leges. Jo. etiam de Deo non posuit hoc, quem imitatus est auctor.*
Adde quod Bal cons. 156. & 34: lib. 1. tenet sufficere, si petat intra annum, & cons. 32 lib. 4. Ang. cons. 18, & cons 166. Pau. de Cast. cons. 265. & 372.
b FORMA Tutelæ legitimæ. *Rolandini, vbi sup.*
c Si soror. *Quomodo Host, exponit textum illius l. scrips super de cre. ex parte 2. de appe. super 1, gl. ver. si tamen iudex,*
d Odof. *Cuius ad literam fuit tota ista quæstio, usque ad §. ultimam lineam, in addi. super sum. tit. de legi. tut,*
e Datiuum. *Testamentarium no. & concordat infra §. nunc dicendum, ver. sed pone aliqua.*

quæri poreſt.'Si vero moritur, vel capite minuitur, lo-
cus eſt legitimo ſequentis gradus, & nõ datiuo.ff. eod.
l.3.§.non tantum,et l,quod defuncto. Quæ autem tute
la excludat alteram,dicam J.§.nunc dicendum.

De datiuo Tutore.

SVMMARIVM.

Tutore, ſeu curatore ſe dicente datiuum
quæ contra opponantur.

1 *Filio ingreſſi monaſterium,an debeat dari tutor?*
2 *Tutores datiui multimodè dantur.*
3 *Tutor datiuus per Græcam conſtitutionem debet ſatiſdare.*
4 *Tutor datus inutiliter, & confirmatus, an dicatur datiuus vel teſtamentarius?*
5 *Inſtrumentum datiuæ tutelæ quomodo,& qua forma deficiatur*
6 *Tutela alia datur à lege,alia à teſtatore.*
7 *Tutelarum ſpecies ſunt duæ,& qua forma fiant.*
8 *Tutoris datio pacto debeat a iudice confirmari, vt ualeat, & qua forma fieri debeat.*
Tutor poſtquam ſe datum nouerit intra quinquaginta dies,qua forma ſe poterit excuſare.
9 *Cauſæ iuſtæ dandi Regibus curatores quæ ſint.*

a 3.§ Si autem [a] tutor vel curator ſe dicit datiuum,
ſ.datum à iudice,excipe,ꝙ alius eſt teſtamẽ-
tarius,vel legitimus,qui præcedit eum.ff.de tu et ratio.
di.ſi tutor.§.1.quia habenti tutorẽ tutor dari non põt,
vt J.dicam.Item ꝙ eſt datus ab eo,qui dare non potuit
puta à delegato præſidis,vel à prætor. vel præſide furio
ſo.ff.de tut.& cur.da.ab his.l.ius dandi.& l.nec. mandã
te.de hoc J.iit.proxi.Item,ꝙ erat talis pupillus, qui nõ
erat datus.ff.eo.l.1.l.pupillo.& C. vbi pupillus edu.l. fi.
1 q dari tu.vel cur.poſſ.neq;1† Sed quærit̃,an filio ingreſ-
ſi monaſteriũ debet dari tutor?Et vr̃,ꝙ ſic;quia ingreſ-
ſus tranſit in alterius ptãtẽ.18.q.2.abbatẽ. Vnde aliũ in
ſua ptãte habere nõ põt.ff.de adulr.ſi eueniet. ff. de ac-
quæ.poſſ.cũ hr̃des,& de acq.re.do.libe. homo.l mo ſe-
ruus efficĩt,vt 54.diſt.mulios.Sed dic,ꝙ nõ trãſit quo-
hoc,in abbatis ptãtẽ,vt filius eius liberet̃ à patria ptãte.
Certi.n.ſunt modi,qb.qs liberet̃,de quib.nõ eſt is.Inſt.
q.mo.ius pa.po.ſol. §.fi.Ergo ſi filius ingreſſi in patris
maneat ptãte,nõ debet ei dari tutor: debit̃ tñ curator
bonis,C.de bo,q̃ libr.l.fi.§.ſi aũt à parte.de cap & poſtli.
reuer.l.3.ff.ex quib.cauſ.ma.l.ab.hoſtib.in prin. vide J.
2 de ſta.mona.ver.12.† Horũ aũt datiuorũ qdam dant̃ ſi
ne inquiſitione,alij ex inquiſitione, alii extraordinariè ſi-
ue anomale.Hi,q dant̃ ſine inquiſitione, ſeu cauſæ co-
gnitione, vt qa nõ quærit̃,an ſint locupletes, vel nõ, &
hmõi.ff.de ꝯfir.tu.l. 1.Inſt.de Attil.tit.§.ſed hoc iure.ſa
tiſdabũt rẽ pupilli ſaluã fore,ſicut & legitimi, vt p̃dixi,
& ꝓbatur C.de tu.& cur.q nõ ſatiſd.l.1.& 2. C. in qbus
cau.in inte.reſt.nõ eſt ne.ri tut.C.de poſtli.reue. cũ co-
gnatos,C.de tut.& cura.fur.l. fi.§. ſed cũ antiquitas. C.
de epi.au.l.2.Sed dati ſeu ꝯfirmati ex inquiſitione non
ſatiſd. Inſt.de ſatiſd.tu.& cu.§.2.C.de tu.& cur. q nõ ſa-
tiſd.nõ oĩum,ut patet in eo,q à patre datus eſt tutor in
teſtõ emancipato filio, q ſine inquiſitione ꝯfirmãdus
eſt,& ſine ſatiſdatione,vt Inſti.de tute.in fi.niſi in cura
tore furioſi,q licèt datus ſit ex inquiſitione, tñ ſatiſdat,
ſi nõ habet idoneã ſubſtantiã,C.de cu. fur.l. ſed ſi qui-
3 dem.& §.ſi verò non.tali.† Hodie verò p ꝯſti.Græcam
que recitat̃ Inſti. de Atti.tut.§. nos autẽ omnis datiuus
b ſatiſdat.Hoc tamen [b] fallit ſecundũ quoſdam in matre
filio tutorem dãte,qui non ſatiſdat,licèt ex inquiſitio-
c ne detur.[c] ff.de confir.tu.l.1.veruntamen ſi tutor vel cu
rator ſit locuples,remittitur ſatiſdatio,C.de epi. audiẽ.
de creationibus,ff.de teſta.tut.teſtamento,circa finem
ff.de legi.tut.legitimæ.circa prin. Sed & teſtamẽtarius
tutor nõ ſatiſdat, cuius fides à teſtatore approbata eſt.
Inſt.de ſatiſd.tu.& cur.§.1.ff.de teſta.tut.teſtõ datos,re-
ſpon.1.ẽt nec rectè datus,ſi tñ ſit confirmatus, vt ff.de
confir.tut.l.1.dum tñ confirmatio ſit legitimè facta,a-
4 liàs non,ff.eo.l.nãli, & dixi ſ. † Sed an datus inutiliter,
d & confirmatus ſit teſtamentarius,vel datiuus, Dic [d] ꝙ
datiuus,arg.ff.de verb.ſig.l.lege, & in Auth. de defen.
ciu.§.iterim,C.de ve.iu.enu.l.1.§.ſed neq;. De hoc no.
C.de confir.tu.l.2.& vide J,prox. verſi.item obijcias ei.
e Item excipitur [e] ꝯ tutorem, vel curatorem, ꝙ non ſatiſ-
dedit rẽ pupilli ſaluam fore,vt C.iu qui.cau.in int.reſt.
non eſt neceſ.ſi tutor.niſi ſit teſtamentarius, vel ex in-
quiſitione datus,quod dic,vt iam dixi in verſi. horum.
Item ꝙ dubitatur,an ſit tutor, vel curator, an geſtus ſit
ei commiſſus,vnde non audietur, niſi caueat de ratio,
f ff.de admin. tut. vulgo, [f] vel ſi dubitetur pro qua parte
geſtus ſit ei ꝯmiſſus,vbi erant plures tutores, vel cura-
tores,ff.de ſol.quære,& l.quod ſi fortè,§.1. ff. de admi.
5 tu.l.ſin.§.defenſionem.† In datiua autem tutela inſtru
mentum ſic conficietur.

FOR-

ADDITIONES.

a Si autem. *Hodie dixit Azo in Summa,niſi dicas, vt B.dicere ſolebat,hoc emendabat,&c.*
b Hoc tamen. *Proximè dictum.*
c Detur. *Id eſt,licet neceſſaria.*
d Datiuus. *Dic ſecundum Azo de confir.tu. verſic. ego puto. Do. meus in legib. tenebat eum teſtamentarium, non obſtante l.lege,obuenire,ff.de uerb.ſig.quæ dicit,ꝙ confirmans dat. Dicit.n. id uerum in eo, qui non habet neceſſe confirmare, ſed hic iudex neceſſitatur ad hoc,ergo non dat,niſi abuſiuè, cùm in neceſſitate non ſit liberalitas,ff.de adi.leg.l.ad rem. Et eadem ratione nõ elegit,ff.de lega.2.unum ex familia,§.ſi de ſal. & de adop. ſi arrogator,prædictam neceſſitatem probat per l.ſi impuberi, ff.de curat.furio. & talem præferendum legitimo probat per ordinem Rubricarum C.ubi prius de teſt.ſecundo,de confir. tu.ſ.dato in teſtamento inutili,tertiò de legib.tut. Et de his uide per Cyn. C.de confir.tu.neq;,qui uolens opiniones pacificare, tenet eum datiuũ cum Azo,& ſequacibus, ſed ſapere naturam teſtamentarij, ita quod præfertur legitimo,ibi uide,ubi narrat Iacob.de Are. concordare domino meo. Item ſcias, quod dominus meus ſatis breuiter in titulo de confirm.tu.ſic diſtinguebat, ſi detur tutor inutiliter, aut a patre naturali tantum,aut a matre,aut ab extraneo. Primo caſu non ualet,ſed debet omnino confirmari ſine inquiſitione & ſatiſd.eod ti. lib.2. & ff.eo.qui a patre, & l.ſi filio,ſecundum unum intellectum. Hoc regulare fallit, quando ſuperuenit noua ſuſpicionis cauſa,uel nouiter innoteſcit antiqua, ff.eo.ti.in confirmando,& l.ſeq.& l.utilitatem.Secundo caſu,ſi nihil illi reliquit non tenet,nec confirmatur. Si reliquit, confirmatur ſine inquiſitione,cum ſatiſdatione tamen,eo.tit.l.fi.ff.eo.naturali, & C.quãdo mul.tu.of.fun.po.l.fi.in prin. in matre diſtingue, aut inſtituit filium,aut non.Primo caſu iudex debet eum confirmare. Secundo poteſt, & utroque caſu cum inquiſitione, quod eſt notabile, ut dicit Azo in Sum.huius ti.quod confirmatio non ſit ſine inquiſitione,cum alias iudex cum illa,& ſine illa det, & confirmet tutores.Hæc patent,ff.de teſta.tu.l.4.ff.eo.l.1.2.& 3. Quarto caſu ſi non inſtituit,non debet,nec poteſt confirmari,ſi inſtituit,& uil ultra habeat pupillus, non malè facit iudex illum decernendo tutorem,ff.eo.l.ſi patronus.Dicit autem Azo in fi. Sum.quod fortè non remittitur ſatiſdõ in hoc caſu,ff.eod.l.tutores. Adde.ꝙ tutor confirmatus ſit teſtamẽtarius,tenet Bar.poſt Mar. Sylli.in l.1.ff. de ſtat.& illum ſequitur Petr.de Anch. & in cle.2. de ſtatu mo.*
e Item excipitur. *Secundum Vbertum.*
f Vulgo *Vt ibi no.Io.dixit,qđ nõ eſt ibi cautio,qđ pupillus factus pubes ratum habebit,ſed eſt cautio, qđ aduerſarius non patietur damnũ dato,quod ille non ſit tutor,ibi uide. Eſt ſciendũ,qđ Dyn. 20.ſuo conſi.tenuit,quod præſtita cautione de rato, uel æquipollẽti,ſi contingat pronunciari contra tutorem, & ipſe noĩe pupilli, & ut tutor appellet,nõ aſſerens ſua intereſſe,quia ſatiſdedit,ſi in cã appellationis iterũ negetur tutor, vel eſſe talis de iure,oporte bit eum de nouo cauere,quia licet in proſecutione totius cãæ, ad quod*

exten-

extenditur cautionis effectus.ff.de dam.infe.inter quos,§.alieno nomine,in fi.C.de proc.ita demum,plus cauere non tenetur,quia tamen illis cautionis effectus ad contrarium appellationis non extenditur,ff.iudica.folu.cum apud.Inst.de satisd. §.si verò, & causa vel exceptio est talis, quæ quoad pupillum, ex quo ille tutor non erat,redditur iudicium nullum, licèt sit dilatoria,opponi tamen posset in qualibet parte principalis causæ,& per appellationem causa reducitur ad statum,quo erat ante sententiam, sicut tunc ita,& nunc cauere tenetur. Allega.ad præ.ff. de pœnis, lege prima,in fine,ff.de admini.tu.si minoris, C. de temp.appel. per hanc.

a F O R M A Tutelæ datiuæ.[a] Talis iudex cognito,q
H.pupillo filio quondam P.nemo fuerit tutor testamẽ
tarius relictus, & quòd ẽt hi,qui legitimi fuerãt admit
tendi, sunt excusati, & rationabiliter absoluti, citatis
agnatis & cognatis eiusdem H. quia oĩum eorum te-
stimonio & approbatione inuenit T. ad ipsius pupilli
tutelam gerendam magis idoneum, idcirco ipsum T.
eidem pupillo tutorem constituit & decreuit. Qua pro-
pter idem tutor promisit mihi notario J.scripto,&c.vt
s.in primo instrumẽto,vsq; ibi: vbi semper valeat veri-
tate. Iunge insuper M.dicti tutoris precibus,& mãdato
promisit mihi notario nomine dicti pupilli stipulanti,
se facturum,& curaturũ,q dictus tutor prędicta oĩa &
singula attẽdet & obseruabit:& quod ipse dictum pu-
pillũ in demum seruabit de oĩbus & singulis suprascri
ptis. Post hæc dictus iudex oĩbus prædictis & singulis
6 suam auctoritatẽ interposuit & decretum.† Patet igi-
tur ex præmissis,quod tutela alia datur à testatore:vt C.
de testa.tu.per totum.alia à lege,iudice suum interpo-
nente decretum: vt ff.de leg.tu.legitimos, & per totũ
C.de cur.fur.Auth.quod nunc.alia ab ipso iudice.C.de
tu.qui nõ sa.l.1.§.2.Inst.de Att.tu.§.pe.ff. de tu. & cur.
da.ab his.l.1.2.& 3.& per totum. Veruntamen istę duę
species hodie de consuetudine in quibusdam regioni
bus sunt & fiunt ad petitionem matris pupillorum &
aliorum,hoc modo:
7 F O R M A Petitionis maternę.† Accedens domi-
na A.ad præsentiã talis iudicis,instanter petit B.& C.fi-
lius suis habitis ex D.quondã viro suo dari P.in tutorẽ,
ptestando se velle nubere,& tutelã deserere,q iudex ĩ-
quisitione præmissa,dicto P.promittente & iurãte mi
hi notario publico nomine pupillorum stipulanti vti-
lia agere,& inutilia ptermittere, & pupillaria bona sal-
uare,atq; defensionẽ legitimã facere: eũdẽ P.tutorẽ cõ
stituit,dicẽs tutor esto,p quo H.fideiussor extitit, se &
bona sua mihi notario noĩe pupillorũ obligãs,p tutore.
C.de admi.tu.l. fi.§. oẽm.ff rẽ pup. sal.fore, p totũ. Et
no.q cũ nõ fiat de ꝯsuetudine plena inquisitio semper
nisi datus à iudice satisdet, non erit legitimus admini-
strator,vt C.in qbus causis in integ. re. nõ est ne. si tu-
8 tor.† Verũ qa tutoris datio qñq; nõ adeo perfecta est,
q valeat, nisi ꝯfirmetur à iudice:vtpote qñ pater natu-
ralis filius reliquit tutorẽ; vt C.de confir.tu.l.fin.vel qñ
mater filius suis tutores in testamẽto constiuit,eos hæ-
redes instituendo,vt ff.de testa.tu.l.mater. & C.de con
fir.tu.l.1.& ff.eo.l 1.taliter fiet tunc confirmatio.
F O R M A.Cum A. Titio filio suo naturali in testa
mento suo P. constituisset tutorem, dicto P.iurante,&
pmittẽte mihi notario publico, &c.vt in pced. forma:
vsq;,legitimã facere.& iunge,corã tali iudice dictus iu-
dex eũdẽ confirmauit in tutela & administratione, in
terponendo iudiciale decretum. Quod dixi de iuramẽ
to,probatur C.de cur.fur.l fin.& Authen. quod nunc.
Eodem quoque modo,fit,quando mater filio institu-
to reliquit tutorẽ,hoc addito,quia debet iudex inquire
re,an tutor sit idoneus,vt C.de cõfir.tu.l.tutores, & ta-
cit.ff.eo.tutores,& l.naturali.qualiter in hac materia li
b belli concipiantur,vide J de iudiciis §.gñaliter.versi.se
quitur,& sequ.[b] Tutor autem intra,quinquaginta dies
postquam se datum nouerit, priusquam aliquid admi-
nistret,se potest taliter excusare:
FORMA.Ego H. propono coram vobis d.iudice ta
lem causam excusationis, quæ mihi competit à tutela
T.quam mihi P. eius pater in suo teste reliquit:dico.n.
c me,cùm sim in Italia,quatuor filios habere.[c] pp.quod
9 postulo me ab ipsius tutelę onere absolui. Insti.de ex-
cu.tu.in prin.& §.qui excusare.† Quæ sint iustę cãę dã
di curatores Regib.vel Ducib.vide eX.de s.ne.præ.grã
di.li.6. Formam autem instrumenti redditę admini-
strationis habes inf.de edi.inst.§.edicto.ver.porro.

ADDITIONES.

a Datiuæ. *Fuit Rolan.in medium duarum præmissarum, & vide quæ dicentur infra tit.proxi.§.vlt.super cura generali ad causas, & negotia.*

b Et seq. *Qualiter verò agat tutor,vel curator,vel agatur contra eos pro pupillis,vel minoribus,vide de libel.concep.§.iam nunc, ver.porrò.*

c Habere. *Si Romæ,tres,in prouincijs quinque,vt ibi.*

De anomalis tutoribus.

SVMMARIVM.

Tutela anomala quare dicatur.

1 *Mater,vel auia an possit à marito dari tutrix in testamento filio nepoti.*

Mater data tutrix,& confirmata in testamento fily, non tenet confirmatio.

2 *Petitio tutoris a matre filio,auia existente, est contra ordinem iuris, ideo inualida.*

3 *Matrimonium initiatur per sponsalia,& tutelam filiorum non potest habere illa,quæ nondum matrimonium contraxit.*

4 *Mulier tutelam habens,an matrimonio contracto eã admittat.*

5 *Mulier non potest generaliter esse tutrix.*

6 *Mulier minor 25.annis,habens filium,cui datus est tutor,quia ipsa non potest esse,an si ad ætatem legitimam peruenerit,possit habere fily tutelam?*

7 *Mater suscipiens tutelam filiorum,deinde ad secunda vota trãsiens,eam amisit,an mortuo viro secundo recuperare poterit.*

8 *Testamentaria tutela excludit legitimam,& datiuam, si autẽ testamentarius desit,quid iuris?*

9 *Matre desinente esse tutrix,ad quos deueniat tutela.*

10 *Mater petere habet dari tutores filio impuberi, & illi administrare,*

a 4.§.Nunc[a] dicendum est de tutela anomala,
seu eX ordinaria. scilicet matris,&
Dr aũt anomala,quia nõ est testamentaria, neq; legiti
ma,neque datiua. Testamẽtaria nõ est, qa lex phibet
fœminam dari tutricẽ in testõ, vt ff.de test.tu.iure nr̃o
& si est data, nõ habet ius ꝯstituẽdi actorẽ, nec ipsa vr̃
posse administrare. Si.n.dare posset,cogeretur inuita:at
ipsa nõ cogitur,vt iã dicam. Item legitima nõ est,cum
lex dicat eam postponi oĩb. testamẽtarijs & legitimis,
vt C.qñ mu.tu. off.fun.l.2. & sic patet eam legitimam
non esse. Item ipsa est cognata,nõ agnata, cum sit per
fęmininum sextum ꝯiuncta: vt ff. vnde cognati. l.1. ergo
non est legitima, vt C.de leg.tut.l.1. Item si esset legiti-
ma,cogeretur inuita, vt ff.de leg.tu.l. legitimo. Sed nõ
cogitur,vt dicã arg.tñ ꝯ.C.de Tert.oẽni,& c.in quibus
cau.pig.ta. contra.l.penul. Sed ibi exponitur legitima,
id est, a lege approbata, sed in veritate nõ est legitima.
Item

ADITIONES.

a Nunc. *Hoc principium vsque ad fi.ver.huius, fuit Odofre.super Summa de testa.tu.*

Adde,quòd Bar.post Cyn,tenet matrem legitimam,non anomalam in d.Auth.matri, & auia,qui alle.tex.in l.pe.C.in quib. causis pignus ta.contrahitur,

Item datiua non est, cum tutelę manus sit necessariũ
vt C. de admi. tut. l. fi. in prin. at ipsę non coguntur in vi
tæ suscipere, sed eis permittitũ subire, si velint: vt C. qñ
mulier tut. off. fun. Auth. matri & auiæ. Item, quia præ
feruntur oĩbus, legitimis, vt ibi. & ɔ̃rium verum est q̃a
legitima præcedit datiuam, vt infra dicã. Huius tutelæ
formã vide §. §. si verò. Igitur exhibetur tutela anoma-
la, vt quia est mater, vel auia, quæ se dicit tutricem: si di
cit se in testõ datam, repellas eam vt in prę. l. iure no-
stro. sed nec ipsæ dari, possunt vt dixi supra §. 1. vers. Itẽ,
1 ꝙ datus, & seq. † Sed nunquid mater vel auia [a] dari põt
a à marito tutrix in testaõ filio, vel nepoti? [b] Vr̃, ꝙ non,
b cùm sit virile officium: vt ff. de tu. l. tutela. & C. qñ mul.
tu. off. fu. l. 1. ff. de reg. iu. fœminæ. Itẽ quia fœminæ tm̃
à principe dantur. ff. de tu. l. fi. Ad idem ẽt facit ff. de ad
c mit tu. Titium. & ff. ad Ter. l. 2. §. si mater, [c] Imò vr̃, ꝙ
ẽt si mater ɔ̃fmata est tutrix in testõ filii, ꝙ non valet
ɔ̃firmatio, vt in prędict. l. iure nostro. in prin. Et hoc te-
d nent Innocent. & Iacob. Azo autẽ dicit [d] matrem vel
auiam dari posse tutricem in testõ filio, vel nepoti: ve-
rum tñ tunc non ex testõ, sed ex confirmatione iudicis
e est tutrix [e] Si enim põt horum tutelam subire, vbi non
est in testõ data, vt in Auth. collat. 9. de hær. ab intc. §.
ex his. multo fortius vbi est in testõ data, ne volũtas su-
perfluat testatoris qđ esset absurdum. arg. ff. de legat. 1.
si qñ in prin. Imò pro lege seruanda est, in Auth. colla.
4. de nup. §. disponat. C. de sacrosanct. eccle. l. 1. Hoc etiã
probatur. ff. de administrat. tu. ita scribit. in prin & ff. de
negot. gest. qui aliena §. quanq̃. & præ. Auth. matri, &
auię, dicit, ꝙ permittitur matri & auię subire tutelam fi
lii, vel nepotis, nec distinguit, an sint datę in testõ, vel
non, & ideo nec nos debemus distinguere, vt ff. de leg.
pręst. ɔ̃ tab. pol. pe. l. 1. gñaliter. ex̃ de transact. c. 2. & a. q.
5. consuluisti. ff. de publica. de pretio. Item si dicat se à
lege constitutam, excipe, quòd illa tutela legitima est,
& legitimè, i. ſm leges à iudice suscipienda. C. ad Ter-
tul. omnem. C. in quib. causis pign. ta. cõtra. l. pen. Qua-
liter autem legitimè suscipiantur, & quæ ad hæc sint
necessaria, not. C. quando mulier tute. off. fun. l. fi. & in
Auth. in posita, maximè in Auth. matri. & in Auth. de
hære. ab intest. §. ex his. colla. 9. Item obiicias ei, quòd
alius, datus est in testamento, qui eam pręcedit, vt
in prædict. Authen. etiam si illud sit minus solenne,
dũ tñ sit confirmatus, tũc enim is eam præcedit, qua si
testamentarius. ff. de confirma. tu. l. 1. & 2. & s̃. eod. §. qđ
satis põt admitti, si prius fuerit confirmatus, quam ma
ter susciperet. C. eo. §. si vt proponis, secundum Vbert.
f de Bo. [f] Item obiice auiæ, quod pater pueri eam præce
2 dit, vt in prædict. Authent. maximè in corpore. † Quid
si mater petit. & facit cõstitui tutorem filio, auia existẽ
te? Dicit Iac. quòd nõ tenet tanquam facta contra or-
dinem iuris. C. quãdo muli. tutel. officio fun. potest Au
the. matri. quod enim inordinatè fit, retractatur. C. de
executio. rei iudi. ordo. ext. de accusa. qualiter. el primo.
extra de rescri. cum dilecta. ff. de appall. l. prima. Item
non sufficit matri filio tutorem petere, nisi & reliqua
præstet. argu. C. ad se. consult. Tert. l. fina. in principio,
secun-

ADDITIONES.

a Vel auia. *Hunc uer. habeo per Odofr. super sum. C. quando mul.*
b Vel nepoti. *Host. in decr. ex parte 2. de app. ius. alleg. pleuẽ tra. & ibi vide super 1. gl. de matrẽ data in testamento tutrice, cum alus coniunctis, an contutores illam repellant? Et tenet, qđ non. Et de hoc in auth. matri, C. quando mul. &c. in gl. quid ergo.*
c Si mater. *Qui multum facit, sed loquitur secundum iura Digestorum infra intelliges.*
a Dicit Odofred. *Vbi supra qui ad superiorem opin. contrariam a ldit Mar.*
b Et tutrix. *Gui. de Suza. contra, vbi datio fuit vtilis ex testamento solenni hac in l. 2, C. quando mu. tut. offi. fun. & vide gl. ad quã supra remisi. vers. nec obstat si. de hoc no. in Auth. matri, & ib Cyn. ponit ai. ctura Dy. in 5. quæst.*
c Vber. de Bo. *Vbi tractat de anomala. Sed quid si datus esset tutor à iudice, matre, qua tutelam petere poterat, non petente, nunquid id obstabit ei nunc petenti tutelam, & illum datum remoueri? Videtur, quòd sibi non obstet: cum factum fuerit contra legem scilicet Authen. matri. quæ præfert eam omnibus, exceptis testamentarys. Et sic habetur pro non dato, de iure patr. quod autem, in fi. ff. de rebus eorum, qui sub tuto. l. magis, §. si as. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. scire, §. sed & si quis, et l. tutor si petitus, vbi hoc tenet Acc. & placet Dy. & Old. C. quando mu. l. 2. arg. ff. de adul. l. 3. §. fi. Sed ipse Accur. in Auth. matr. in gl. quid ergo, in fi. quærens tamen de matre ignorante, scilicet alium petere tutelam, et Iacob. Bal. per l. si vt proponis, C. de confirmat. tut. tenet contrarium. Ad Auth. respondet Iacob, id uerum re integra, & hoc etiã placuit Odofred. ex quo mater fuit in mora, & sciuit iudex pupillum habere matrem. Alleg. C. de administr. tut. sancimus, secus si non fuisset in mora, per prima iura, & ff. de fideicom. l. cum vero §. subuentum, & C. qui admit. ad bon. pos. l. fi. & facit infra vers. sed pone. Hoc placet etiam Cyn. in Auth. matri. in 6. q. hac ratione, quia cum mater non sit inuita tutrix legitima, sed tunc eum petit, existendo in mora, videtur nolle, arg. ff. de verb. sig. alienationis verbo, & sic pœnitendo redire non potest ad id, eui renunciauit, C. de iureiuran. si quis. Hæc secundum Guid. de Suzar, procedunt, quando mulier non erat data tutrix in testamẽto, & quã do sciuit alium tutelã petere, quia patientia sibi nocet C. ad Vell. si sine, & de iure do. impe. l. 1. Si verò ignorauit, sibi non præiudicat, ff. de transact. l. fi. de his, qui notant. infam. l. genero. Si autem data fuit in testamento solenni, dicit dationem per iudicem factam de alio non valere, C. qui dar. tut. pos. si sororis. Non obstat, C. de confirm. tut. si vt proponis, quę loquitur de inutiliter dato in testamento; hic loquitur de utiliter dato. Propter hæc, & sequentia sciendum est, quòd dominus meus in legibus disputauit quæstionem de matre, quæ filium impuberem, cuius erat tutrix, heredem instituit, & in testamento illi dedit Titium tutorem, qua mortua, decreta est Titio tutela, & fuit per iudicem confirmatus post eadẽ die legitimus petit se in tutela præferri, quærebat quid iuris? Allegat pro testamentario testimonium matris filium instituentis, quæ ex pietate materna, & officio præcedenti, videbatur velle, & scire quid expediebat pupillo: ex quibus videbatur ille confirmãdus: ergo confirmatus præferendus. Maximè quia originalis huius causa pendet ex testamẽto, quæ attendenda est, C. ad Maced. l. Item legitimus suspectus est, qui operas suas ingerit contra voluntatem matris, quæ alium dedit, & sic repellendus est, C. si contra uoluntatem matris tutor da. sit, l. una. Pro legitimo facit, quia confirmatus dicitur datiuus, vt sup. §. prox. ad fi. & ei præferendus legitimus, iux. no. C. de test. tut. l. 1. in fi. vlt. gl. Item cum pupillus haberet legitimum tutorem, sic habenti tutor dari non potuit. De hoc inf. prox. vers. item, quòd habenti. Itẽ decretum interpositum contra ius legitimi non citati debet haberi pro non apposito. ff. de minoribus, l. verum, §. ex facto, C. si maior factus, l. 2. Facit etiam pro ista gl. quæ est Inst. de tute. in h. & C. de confir. tut. l. 2. & quod scripsit Azo in summa ipsius. Soluit datum inutiliter in testamento, & confirmatum præferri legitimo ex ordine titulorum Codicis, & ad instar curatoris dati furioso in testamento, qui eget confirmatione, ff. de cur. fur. si furioso, tamen legitimus ei postponitur, C. de episc. audien. l. de creationibus, C. de cur. fur. l. vlt. §. si autem testium. Idem ergo in proposito subdit, quòd si alius hunc testamento datum præuenisset, dum forte negligeret confirmationem petere, vel esset in statu, quòd nondum posset confirmari; tunc haberent locum leges, C. de confirm. tut. si vt proponis, & de testa. tut. si ut pupill. e*

ADDE primæ quæstioni Bar. in d. Auth. matr. in l. si quis conditione, ff. de test. tut. Et an iudex illum dare teneatur, quem mater elegerit, vide Bal. consi. 155. lib. 2. Secundæ verò quæstioni adde, quòd illa uenit intelligenda, cum mater filium non hæredem vniuersalem instituit, vbi autem solam legitimam reliquisset, tutoris datio non ualet, nec debet confirmari, secundum Ros. consi. 188. incipiente, in causa mibi commissa, vbi etiam tenet, quod si pater dedit testamentarium tutorem filio, similiter & mater dederit, quod solus paternus tutor administrabit.

ẽm Iacob a Item excipitur ꝯ matrem, ꝙ ad secunda no ta transiuit intra annum, uel post, uel ꝙ peperit, uel post cautin corpore tẽpore luctus, ut in p̃dicta l. omnem, & In prædict. Auth. & C. de secũdis nupt. l. r. & Auth. ibi polita, & in Auth. collat. 4. de nupt. §. si qs autem, ex. de
3 appel. ex parte † M. Quid si nondum ɔxit mrimonium sed sponsalia? Videtur ꝙ non possit habere tutelã filiorum: ut C. de bon. q̃ libe. non sine ibi, post cæptũ matrimoniũ, & c. ut ff. de spõsal. l. oratio. ff. de adulter. si uxor. Per spõsalia enim initiatur matrimoniũ: ut ibi, & 27. q. 2. cũ initiatur. ut no. ext. de trãsla. c. fi. Arg. ɔ, ff. de his. qui no. insa. solet. §. una. ff. de ritu nup. l. qs officium. Dicit Vbe. ꝙ de stricto iure non p̄hibetur, & põt habere, uñ tñ eadem rõne p̄hiberi, qua ꝫ uxor. Nec n. põt ɔ sponsalia uenire eẍ de iure uir quemadmodũ, cùm tñ opor teat eam secundis nuptiis renunciare, ut dixi, non ergo uĩ eam posse habere, aliàs ei spem & uitam adimeret. C. de adminil ratione tu. l. lex quæ tutores. §. domus, in
4 fin. † Quid si tutelam habeat, nunquid statim ɔctis spõsalibus eam amittit? Respon. non. Nam facilius impe ditur habere, q̃ habita p̃datur, ut ff. de postulando. l. i. §. calum. & ff. de adulteriis. secunda. ẽm Vbertum. Verũ tñ uitricus bene põt esse tutor priuigni, nõ tñ põt apud eum ali, ut C. de ɔrio iu. l. tu. si pater. & C. ubi pupil. edu.
5 deb. l. i. & ff. de adop. l. nonnunq. in fi. † Vt autem in his plenius intelligatis, breuiter nota, ꝙ mulier regulariter tutrix esse nõ p̃t. ff. de tu. l. fi. C. qñ mul. tu. of. fun. põt. l. i. & 2. ff. de reg. iur. l. 2. ẽt in testõ: ut prædix. In casu tñ põt
b esse tutrix, b qñ uidelicet testator legauit filio, ne ad pa trem perueniat usufruct. in Auth. ut li. ma. & auiæ. in prin. antiquitus tñ poterat esse tutrix, si à Principe impetrauerat tutelam filiorum specialiter ut ibi ĩ prin. & ff. de tutori. l. fi. Medio autem tpe, si matre erat maior 25. ann. nullus esset tutor leg. timus, uel testamẽtarius, uel erat, sed ie excusauerat, poterat petere filii tutelã à iudice, du n tñ maneret, ꝙ non transiret ad secundas nu ptias, & renunciare Velleiano senatuscõsulto, sub hypotheca rerum suarum, ut C. quãdo mulier tu. of. fun. potest. l. 2. & fi. Hodie uero præfertur mater primo, & post auia omnibus tutoribus legitimis & datiuis, non tñ testamentariis, & sufficit, quod simplici uerbo renũ
c ciet secundis nuptiis sine sacramento, c & Ve leiano, & omni alii auxilio, ut ex eis non iuuetur, & se obliguerit pro pupillo. in Auth. de hæredit. ab intesti. uer §. ex h s collat. 9. C. quando mulier tu. off. fun. potest. Auth. matri, & Auth. sacramentum. Ex quo sulcepit tutelam, debet inuentarium facere, & cauere rem pupilli saluam fore, in Authen. ut matres debit. & credit. sine prohi. filii tut. ge. § finali, colla. 7. Quod autem dixi, quòd præfertur legitimis, intellige collateralibus, secus in ascendentibus: vt in præ. §. ex eis. & no. in præl. Auth. matri. Ea autem matrimonium contrahente, soluta est tutela, ac si mortua esset, eodem titulo, §. quia verò ext. de appell. ex parte, & in prædict. Authen. sacramentum, & si transit ad secundas nuptias, non reddita ratione tute læ, bona eius secundi viri sunt tacitè filijs prioris matri monij obligata. C. in quibus caus. pig. ta. contrahi. si ma ter, & in Authen. collatio. 4. de nupt. §. si autem tutelam, & in præced. Authen. sacramentum. Mater ergo gerens filii tutelam agit, & defendit pro ea: vt in præc. decre. ex parte, & extra qui filii sint leg. ex tenore, sicut
6 & tutor, vt extra de testamen. Raynutius. Sed pone aliqua minor vigesimaquinto anno. habet filium, cui da tus est tutor, vel auia est tutrix: quia ipsa esse non potest ut iam dixi, & dicam infra, §. proximo, in princip. quæritur, an mater, cum peruenerit ad legitimam ætatem, debeat habere filii sui tutelam, & videtur, quòd non: quia tutela est ius atque potestas in capite libero, & c. Institut. de tut. Quomodo ergo iste tutor habet potestatem, si remouetur: vt ff. eodem lege prima, §. prinec habenti tutorem tutor dari potest, infra, §. generaliter, versic. quod habenti, argum. contra ff. de tu. & ratio. distinct. lege tutor. qui Reipublicæ. §. si duobus, &
d Inst. qui dari tuto. po. §. furiosus, d † Quid si mater su-
7 scepit tutelam filiorum, deinde ad secunda vota transiens eam amisit: mortuo aũt secundo viro vult illã re-
e petere: qr̃it, an possit? e Et vĩ ꝙ sic. Si n. tutela legitima casu amittit, cessante casu red. integrat à iure: vt est in tu tore expressum ff. de testã. tu. si qs sub. §. fina. Hoc ẽt vi deo in patria potestate: vt C. de sent. pas. l. fi. Inst. q mo. ius. pa. po. solua. § si ab hostibus, vt in area legata. ff. de leg. 3. si chorus. §. si area. ff. de rerũ diuis. l. tñ, & facit. ff. g satisd. cog. si arbitro. §. i. ff. de dolo. & si dãnũ. §. i. C. de iure delib. l. scimus. §. donec. & §. in cõputatio. ff. qbus mo. vsusfruct. am. l. sicut. s. fi. i. & l. si tibi. C. de surt. l. apud. C. de rei vẽd. l. 2. C. de inoff. do. l. si totas. C. ad exhibẽd. l. 3. & i pluribus aliis exẽplis. Itẽ cessante cã cessat impedimẽtũ: nec est puniẽda ex eo, qd bene fecit. C. de adul. Gracchus, Arg. ɔ, qa iuta semel p̃dita iterari nõ dẽt. ff. de enict. l. si d. iure do. stipulatio de dote. & l. fi speciali bus. ff. de statu hoĩum hõ liber. ff. de adop. l. si pater filiũ ff. de cap. dim. l. i. §. ci. q. ff. de serui. urb. p̃dr. & Atti cinus. ff. deposi. l. i. §. si queuat. & ut in deposi. culpã p̃ est, rata est. C. de ann. excep. l. i. C. de tẽp. app. l. fi. in fi. de ɔsec. dist. 4. qr̃is, p̃pe prin. cũ multis simil ib. Sol. Si res in uenit integra, q pueri aliũ tutorẽ nõ habẽt, admittẽda est. secus si habent aliũ legitimũ, uel habere possunt de pe. l. fœminæ. C. de repu. hæred l. fi. ff. q satid. cog. fide iussore. respõso t. & §. i. ff. de mu. & hon. vt gradatim. §. qd, & l. hon. §. fi. & Lexcusationẽ. in fi. Et faciat ad hoc qd no. i Auth. de testit. §. si uero, & ipsã quartã. Et scias ꝙ testamẽtaria tutela, si est, excludit legitimã & datiuã sed si ea nõ est, legitima excludit datiuam, quia ubi habet locum legitima, datus à iudice ipso iure, nullus est: ut ff de tu. & ratio. dist si tutor §. primo. C. qui dare tu. poss. si sororis. Tertio, succedit datiua, deficiente legiti-
8 ma, † Sed quid si fuit testamentarius, & desit? Respondeo, te-

ADDITIONES.

a Secundum Iacob *De matre decreta tutrice, quę uolens nube re, petit per iudicem dari extraneum, cui legitimus se opponit, quis præferatur, hoc fuit iamdiu disputatum in iudicio, & in scho lis, & terminatum præferendum legitimum. Hanc omitto, cum plenè per Cyn. in Auth. matri, in 7. q. Hoc tamen scias, quod Simon Vincen. recitans opp in Auth. sacramentum, C. quando mu lier tut. of. dicit, quòd mulier nubere volens legitimo tutori denũ ciet, quod se tutelæ immisceat, quia nubere vult, & de hoc etiam iudicem certificet. Alle. l. C. in quib. cau. tu. habenti, &c.*

Adde, quod auia præcedat, voluit Bar. in l. si quis sub conditione, ff. de test. tut. uer. quid si nondum contraxit. Adde Bal. consilio 266. libro quarto, item ver. uerumtamen, adde Bald. consil. 209. libro 4.

b Esse tutrix. *Et curatrix, vt ibi, quod dixit Alber. Fal. speciale eo casu, hoc dixit in rubr. de cur. bon. dan. uide plenius infra titu. proxi. §. vlt. ver. nunquid mater.*

c Sacramento. *Hoc ergo solum immutatum est iure nouissimo, verbalis ergo renunciatio, & hodie est necessaria, quo attento, et ponderatis generalibus regulis, scilicet prima prohibente fœminas a publicis, & secunda prohibente eas a tutela, de quibus supra terminauit D. Fiansins, disputando, quod mulier, quę secundo contraxit, data tutrix filio ab auo paterno, non confirmabitur contradicente legitimo, cum sit intra r gulas ista, quam non excludit exceptio, quia secundas nuptias ipsa iam contraxit, & hoc facit contra ver. 2. infra.*

d Furiosus. *Sic dicit Vber. de Bon. pronunciatum per has leges. Non obstat, C. de testa. tu. si tutores, quæ, ut ibi dicit, loquitur de tutore testamentario, cui cedit legitimus, concord. quod ibi notatur.*

e An possit. *Est hęc ult. quæstio. Cyn. in Auth. matri sed hic plenius.*

deo, refert an remaneant reliquæ, vt q excusatus vel remotus est, & tūc datˉ datiuus, an nō, vt qa mortuus est naturaliter vel ciuiliter, & tūc aut aliqs remanet & datˉ datiuus. Aut nō, & tūc legitimus, vt ff. de testamē. tu. si qs sub ꝯditione. Sed qd si fuit legitimus, & desiit? Rn̄deo, sequēs legitimus erit, quocūq; modo desinat primus, ut ff. de leg. tu. l. tutela. § fi. & l. seq. nam datiuus iā datus reiicitˉ superueniēte legimò, q prius nō erat, vt in præ. l. si tuto. §. 1. multò ergo magis impeditur dari, dū est legitimus. Itē qd si datiuus desiit? Rn̄deo, venitˉ ad legitimū, si est, aliàs ad datiuū alium. arg. præ. l. si tutor. §.
9 1. † Sed qd si mater desiit? Rn̄deo, siue dicas eā testamētariā, siue legitimā, siue datiuā, habes respōsionē ex iā dictis. sed qualis sit, no. sup. & C. qn̄ mu. tut fun. pōt. Auth. matri & auię. Hodie tn̄ non vr̄, ꝙ ipsa possit petere
a quē uult,[a] si secūdo nubat, vt C. ad Tert. oēm. de nup §. si āt tutelā. C. q pe. tu. matris. ſm Azo. Qui autē tutores alijs præferant, & qn̄ simul ꝯcurrant plenis ꝓseque re, vt C. de testamen. tut. l. 1. & ſm dn̄m meum ext. de ap
b pel. ex parte 2.[b] † Et nota, ꝙ mater nō solū petere habet dari tutores filio impuberi, cū nō habet legitimos, imo ēt cùm habet, necesse habet petere quòd ipsi administrent,[c] ff. ad Tertul. l. 2. §. si mater. & in alijs §. Et iunge hic, quod not. inf. de edi. instr. §. nūc verò. ver. sed pone.

ADDITIONES.

Quem ult. *Accur. idem ff. de tes. tu. si quis sub conditione, in fi. mag. gl. Fertur Dyn. idem ibi tenuiße, sed eius ibi triplicatas additiones habeo, & non inueni Iac. de Bel. in pra. §. si autem, tenet id in remittendo ad pra. gl. & ad gl. in auth. sacramentum. Patet etiam id ex qua. quam ibi format, an mater in subsidium teneatur de mala gestione illius, quem tutorem petijt. Allegat ꝙ sic, C. de admin. tu. l. fi. §. ex personis, cum concor. Ad contrarium, C. si mater indem. promi. l. 1. & 2. hoc tenet, nisi id fecerit in fraudem, ff. ad Tert. l. 2. §. non solum, Iaco. de Aret. tenet contrarium Azoni, & Accur. & Iacobo pradictis, dicens quòd mater nō petit extraneum, extante legitimo, & quando petere potest, quia non extat, non petet certum, sed si petat, iudex dabit alium. Facilè enim fraudaretur pupillus ex electione matris, qua est sibi debitrix ex tutela, ff. de tut. l. obseruandū, & ff. qui pet. tut. l. diuus, §. si quidem. Et si dicat, quòd eadem lex, 1. resp. probat contrariū in princ. & ibi aliorum nomina ediderit defendens. Iac. dicit, vt sup. quòd petere vnum, vel plures potest, sed illi non dabuntur. Ad idem C. quando mu. l. 2. qua dicit dari debere tutorem per iudicem ex inquisitione matre refutante tutelam, & lex vlt. §. vl. ff. qui petant tutores, dicit, quòd maternum iudicium non sufficit ad eligendos tutores, & ideo ex inquisitione dautur, & uide qd dixi sup eo. §. super ver. quid si mater. Adde ꝙ Bar. in l. si quis sub conditione, refert quosdam solennes doctores consuluiße, quod iudex non adstringatur dare illum, quem mater petit, & idem tenet Bal. consi 155. lib. 2.*

b Parte 2. *Vide quod post Host. scripsi super 1. gl. circa mediū vers. consueuit autem quari, & ibi tractatur de quasi testamentaria, an praferatur legitima, & hoc vsq; ad fi. gl. Vocat autem quasi testamentariam datam a patre filio emancipato, vel a matre filio instituto, vel ab extraneo harede instituto, ibi. n. in ver. si uerò pramiserat casū, quo ēt datio ab extraneo facta tenere potuerat.*

c Administrent. *Et inuentarium, & solennia faciant sup. alias excluditur ab impuberis successione, & procedit id etiam, si pater idemque maritus prohibuit eam id petere, volens eam administrare, vt in §. statim allegato, in fi. Est sciendum, quòd Alber. Odofr. in quast. quidam decessit, tenuit quod mater, qua non petijt tutorem impuberi filio habenti patruum, cum ille esset legitimus, & tutores legitimos nemo det, sed lex 12. Tabularum, ff. de leg. tut. l. legitimos, non excluditur a successione impuberis, nec imputatur ei, si habenti tutorem, non petijt dari, ff. qui petant tu. l. fi. & C. qui pe. tu. l. ant ep. & adducit gl. C. ad Tert. l. 3. Itē retentis terminis, qd extabat patruus, licèt mr̄ non petierit, ut faceret inuētariū, et reliqua solēnia more tutorū, dicit qd non incurrit pęnam, ne tā debita successionis beneficiū restringatur. Nō obstat quod sedulum officium a matribus requiratur, C. qui pe. tu. cum a matribus, & ff. ad Tert. l. 2. §. qui si non compulit, & pradic. §. si mater, & quod ibi in fi. no. contra matrem, contra quam facit ff. qui pe. tutor. l. si minores. Nam vt dicit, hac contraria loquūtur in tutore petito a matre, in quo plenum a matre, requiritur officium, quod bene administretur, vt ibi. Prosequendo tres alios articulos, quos cum istis coniunxit, s. in illa, qua pragnans mansit in bonis mariti, eo mortuo, nec petit se mitti in possessionem nomine ventris, nec petijt curatorem ventri, nec curatorem bonis. In primis duob. contra mulierem, qua non petit se mitti, vel curatorem uentri dari, allegat quod grauiter deliquiße videtur, negligendo tam fauorabilia partui, vt produceretur in lucem, qui non solum parenti, sed etiam Republica nascitur. ff. de uen. in possess. mit. l. 1. uersi. eo facilius. Item huic partui ex facto talis mulieris possent alimenta negari, eo. tit. l. extraneo, in fi. Et hoc esset grauius, quām non petere tutorem pupillo, quod repellit matrem, ergo & istud fortius. Adiuuatur hoc per l. si fermus, C. de Lat. lib. tol. & in Auth. de nup. §. si uero ab initio. Contrarium soluit, s. quod ex utroq; uel altero pradictorum omisso non perdat mater ius succedendi, quod sibi competit ex Tertulliano, non existentibus descendentib. uel collateralib. utroq; modo coniunctis, ut patet, ff. & C. ad Tertul. cum igitur nulla lex ex uerbis, uel mente eam his casib. prohibeat, dicetur admitti. Ad modum soluendi, inducit, ff. de act. & obl. l. obligationum ferè, §. placet. In art. 5 li. 3. de curatore bonis non petitio, dicit tex. eße in l. 2. ff. ad Tert. §. itē si pragnans, quod incidit mater in sententiam consiliōnis. Nec mirum, quia ipsis negligentia principaliter est in praiudicium pupilli, licèt & creditorib. praiudicare possit, ut eo. tit. l. 1. quoties.*

ADDE prima q. Bart. in l. minores, ff. qui pet. tut. Bald. cons. 388. incipiente, statuto cauetur, lib. 4. & consil. 276. Ad secundam adde Pan. de Cast. consi. 364. inci. post positis, in pen. col. & Bal. consi. 122. lib. 3. incipiente, quidam.

SVMMARIVM.

Exceptiones fiendæ contra quemlibet tutorem, & curatorem.

1 *Tutor, & curator administrare negotia pupilli, uel adulti quib. casibus possit.*
2 *Tutor incipiens inuentarium facere, & non perficiens, an poterit conueniri & agere?*
3 *Inuentario facto coram iudice, uocatis debitoribus pupillarib. incumbit onus tutori.*
Hæres habet duo beneficia ex inuentario.
4 *Curator ad litem, an facere possit inuentarium?*
5 *Tutor non satisdans, nec inuentarium faciens, an possint exercere iudicium momentanea possessionis?*
6 *Pupillus autoritate tutoris inuentarium non faciens, et iudicis auctoritate uendens pradium, in cuius alienatione decretum desideratur, an ualeat?*
7 *Decretum perperam interpositum habetur pro nō interposito.*
8 *Tutorem habenti non potest dari tutor, nisi in sex casibus.*
9 *Forma faciendi instrumenti, ubi datur tutor tutorem habenti.*
10 *Episcopus, uel monachus, uel regularis nō possunt esse tutores*
11 *Impediunt quadam facienda, qua non impediunt facta.*
12 *Clerici tenentur ad tutelā miserabilium personarū recipiēdā.*
Excedens 25. annum, non debet habere curatorem.
13 *Tutor, pupillo defuncto, non cogitur adimplere quod instituerat, quia tutela est finita.*
14 *Cura finitur eisdem modis, quibus & tutela.*
15 *Actus legitimus non recipit diem, uel conditionem.*
Dare tutorem, est actus legitimus.
16 *Tutor non potest durante officio nomine suo, uel pupilli, agere contra tutorem.*
17 *Pupillus patrimonium habens in diuersis ciuitatibus, unde habebit tutorem.*
18 *Tutores plures si dati sint alicui, quorum aliqui nolunt agere, an cateri illos cogere possint?*
19 *Tutorib. pluribus alicui datis, potest quilibet agere ea, per qua non fit tutela dissolutio.*
20 *Tutores si conueniuntur, quorum unus confitetur, alter negat, cui statur.*

5. §. Generaliter. etiam ꝗ quemlibet tutorem, & curatorem opponit.ir de ætate: vt quia est minor 25. an. vel alias eger alterius cura. C. de leg. tut. l. fi. Insti. qui da. tu. poss. §. furio
a sus, & de excusat. tuto. §. minores,[a] & §. pen. & fi. C. qñ mul. tut. off. fun. pōt, l. 2. §. his illud. Item, ꝙ capite minutus est. ff. eo. l. legitimos, in fi. Itē, ꝙ tutor vel curator non facit inuentariū, C. de arb. tu. l. fi. ff. de ven. in poss. mit. l. 1. §. decretum, & ff. de bon. aut. iu. poss. l. 1. §. fi. Vel ꝙ illud non fecit legitimè, C. de iure deli. scimus, & dicā ꝗ. de edit. instr. §. dicto. Itē, ꝙ licet fecerit inuentariū,
b non tñ ibi oīa bona pupilli posuit.[b] Quod dic, vt in pręc. §. dicto ver. sed si oīa, ibi, & vide formas multiplices in-
1 uentarij. † Hoc aūt notandum est, ꝙ tutor & curator non pōt administratore negotia pupilli, vel adulti, nisi prius tria fecerit. s. ꝙ fecerit inuentarium, & ꝙ iuret vti
c lia facere, & inutilia prætermittere,[c] & ꝙ caueat sub hypotheca rerū suarū, vt in præ. concor. C. de episc. audien. l. de creationib. in fi. & in Auth. ibi posita. & C. de cur. fur. l. fi. §. in pronuncia. & in Auth. vt hi, qui ob. se. ha. res mi. §. si quis. col. 6. ff. de admi. tut. l. 1. in fi. ff. de suspe. tutor. l. tutores, & hoc, nisi testōr inhibuerit eū fa-
d cere inuentariū: vt in d. l. fi. C de arb. tute.[d] † Quid si cę-
2 pit facere, sed nondū perfecit, nūquid poterit agere & conueniri? Vr̃ ꝙ non arg. C. arb. tut. l fin. §. illo proculdubio, & in Auth. de resti. & ea quæ parit, in prin. ff. de præto. stip. l. 2. ff. de ver. ob. in executione, § pe. ff. de le. 3. liberorum. §. quid ergo, ff. de ver. sig. ædificio, §. 1. Argu. ꝯ, ꝙ sufficiat cæpisse, ff. de aut. & arg. legat. & si non sunt, §. argento.[e] ff. de alim. & cib. leg. l. seruos, ff. de pol li. l. 1. §. cœpisse. de ver. sig. aniculus. Ad idem ff. de lega. 3. seruis. §. ornatricib. 82. di. presb. versus fi. ver. expleto,
f 12. q. 2. de viro. ext. de fur. c. fi. Fiet aūt fortè[f] † inuenta-
3 rium debitorib. pupilli vocatis coram iudice, vt not. ff. de admi. tu. chirographis, nec do ei tpa, quæ dantur hæredi titubanti ad inuentarium conficiendū, C. de iu. de-
g li. l. fi. §. 1. ver. quis aūt dubius.[g] Sed mox ab initio, ꝗ ci-
h to pōt: puta intra triduum[h] incipiat conficere: vt C. de admi. tut. l. tutores, 2. ff. eo. tut. qui repertorium, in prin. C. arb. tu. l. fi. §. illo, 28. dist. de Syracusanæ. ibi, descriptione, & c. in fi. & 12. q. 1. manifesta, & q. 2. charitatem. licèt ꝯrium seruaretur Mutinæ eo tpe, quo ibi in decre
i tis legebam.[i] Vtrum aūt curator ad litem faciet inuentarium? Dic † vt s̄. de actore vniuer. puberes.[k] Sed nec
l pñt hi vendere vel alienare,[l] vel pignori obligare, nisi ea quæ seruando seruari non pñt, sine auctoritate prætoris, C. de admin. tut. lex quæ, in fi. & l. fi. in fi. ff. eo. sed sine. §. quod sicut. ff. de suspect. tutor. C. de præ. mi. sine decr. non alie. l. 1. & 2. C. si res alien. pi. da. sit. l. curator. & l. si in rem. Vber. tñ dixit, ꝙ licet tutor non iurauerit, valent tamen facta per eum: quia cum multa egerit, decepti essent, qui cum eo contraxissent, arg. ff. de off. præt. Barbarius, 3. q. 7. c. infamis. § tria, in princi. & quia licet sit hoc in curatore[m] expressum, vt in præ. l. de creationibus non tamen in tutore, ext. de deci. ad audientiam,
n quamuis possit dici eadem æquitate, ꝙ & tutor iuret.[n]
5 † Item secundum eum, tutor, qui non satisdedit nec inuentarium fecit, non pōt exercere iudicium momētaneæ possessionis, nisi magnum periculum sit in mora, vt C. de tuto. & curat. l. fi. & per totum, & ff. de administra. tuto. tutor, qui repertorium. respon. 1. licet seruus & pupillus ad hoc admittantur: vt C. qui legiti. person. standi in iudi. l. fin. Sed illud vtilitate & fauore domini & pupilli dictum est. Nota tamen, ꝙ satisdatio non est de substantia eius, quod tutor necesse tamen habet facere: quia potest suscipere tutelam, antequam satisdet, & administrare, nisi prohibeatur, C. de tuto. & curato.
o qui non satisd. l. secundum Vber.[o] Sed dic, vt iam supra
6 dixi. † Quid si pupillus auctoritate tutoris, qui inuentarium non confecit, & iudicis auctoritate vendit prædium, in cuius alienatione decretum desideratur, vt ꝗ. de emptoribus & venditionibus, §. nunc dicendum.
p versi. hoc quoque. nunquid valet?[p] Videtur, ꝙ sic, ff. de reb. eorum. l. si pupillorum. §. si tutor, & ff. quando appelland. sit l. 1. §. biduum, & ff. de minori. l. ait prætor, §. permittitur. ff. de bono. possess. seruus, ff. quod falso tuto. l. 1. §. pen. C. qui admit. ad bono. posses. in bonorum.

Sed

ADDITIONES.

a §. minores. *Et qa litera illius §. dicit, ꝙ olim minores excusabantur, dicūt quidā minores olim dari potuisse, quod est falsum, vt patet ff. de testa. tu. quæro. §. Lucius. & de excu. tu. l. nō solū. §. libertus. Ad contrariū respondet, ut dicā infra tit. 1. §. ut autem. super ver. sed nunquid.*

b Posui. *Tenuit Gui. de Suza. in l. 2. C. de alimen. pu. præst. per ipsam legem, quod tutor, qui non tenetur verba inuentarii ostendere aduersario, ostendet ergo iudici, secundum eum.*

c Prętermittere. *De hoc statim infr. ver. 2. Adde pulchrē Ru. cō. 425. ubi per ordinē enumerat necessario tutori faciēda suscepta tutela.*

d C. de arb. tute. *Textus illius leg. utitur verbo, Vetuerit. quo ēt vtitur Gul. īfra de instr. edi, §. fi. ver. tutor autē. licet ibi subdat uerbū remissionis. Hoc dico propter dominū meū in legib. qui quadā quæstione, quā disputauit, tenuit ꝙ simplex remissio testatoris facta tutori, ne īuētariū facere teneatur, nō ualet, cū remittat ius publicū. ff. de adm. tu. qdā decedens. & de pac. si unus. § illud. Si uero expresse prohibuit, distinxit, aut fuit errore ductus, aut nō, & si nō, aduenit noua causa, aut nō, quod uide p Cy. in pra. l. fi. C. de arb. tu. & ideo eius uerba decido. Ibi tamē pmittīt distinctio Dy. ꝙ si remissio solū respicit testatorē, ualet. C. ut in poss. le. l. 2. si vero respicit hæredē, quia illi pōt esse damnosa, non valet. C. de usufruct. l. 1, & not. ext. de pig. c. fi. in glo. 2. quando vero dubitatur, an possit, vel non possit esse damnosa hæredi, tūc dicebat Dy. ꝙ ualet remissio quia verisimile est. quod velit vtilitatē hæredis. et sic loquitur per l. vlt. Id autē dupliciter esse pōt, scilicet, ne inuidiæ submittantur hæredis diuitiæ, vel defuncti, ne denudetur paupertas. C. quando & qui. par. pars. l. 2. li. 10. Adde, quod testator possit remittere tutori confectionē inuentarii. tenet Auge. consi. 175. vbi dicit, ꝙ sic, tamē iudex iusta causa suadente, potest recedere à voluntate testatoris, & Ro. dicit tenuisse. Mar. idem Bal. in l. de iure delib.*

e Argento. *Aliàs, quid ergo. in concor.*

f Autem forte. *Sic Vber de Bon. ubi supra. Accu. in l. tutores. 2. infra alleg. in glo. non est dicit eos non uocandos. Et rationē reddit, quare aliud in hærede, quia ex inuentario habet hæres duo beneficia, s. Falcidia, quia ultra uires creditorib. non tenetur, tutori vero imminet solum onus.*

g Dubius. *Hucusq; Vbe. de Bon. subdens quod Mutina sic sequi-*
h Triduum. *tur. Dixit Vber. de Bobi. vel intra 30. dies. alleg. easdem leges. & §. si autem. de hoc. in l. tutores. in l. glo.*
Adde Abb. con. 88. lib. 2.

i Legebam. *Dixit Gui. de Suz. in pra. l. fi. quod tota Lombardia id seruabatur, scilicet, quod sufficiebat quod intra illud tempus, quod datur hæredi, suum inuentarium inchoarent.*

k Puberes. *Et vide quod ibi dixi.*

l Alienare, *Etiam cohæredem. vel socium ad diuisionem prouocando. C. de prædy mi. l. pen. & dicam super rubrica infra proxi. Adde, an pecunia sit de rebus q̄ seruādo seruari possunt, Ro. cō. 188.*

m Curatore. *Quod Simon in pra. l. intelligit ēt in curatore ad litē*

n Iuret. *Hæc opin Vber. iustificauit dictū Guido de Su. qui tenuit in in l fina. C. de arbi. tut. posse per testatorē hoc iuramentū remitti. qd ēt plene disputauit. Inducit ipsā l. fi. & ff. de testi. l. 1. ī Authē. de nup. §. disponat. colla. 4. C. de sacrosan. eccle. l. 1. de test. mil. q a parte cū concor. Itē ēt per cōtractus legū austeritas mitigatur. C. de tē. appell. l. fin. §. vlti. ff. de fer. l. 1. C. loca. licet commo. l. 1. fortius per vltimā voluntatē extra. de donatio. cum dilecti. in fin. ff. de pactis. pactum inter. Insti. de lege Fusia Cani. tol. in fin. Itē remittit ad id, quod habetur C. ut in poss. l. 2. & satis est sibi non esse prohibitum. ff. ex. qui. cau. maior. l. nec non. §. 1.*

o Vber. *De Bo. Vbi de datino post princ.*

p Nunquid valet. *Ad materiam facit, quod scripsi de conce. præ. literis. in glo. no. quod præbenda. in glo. seq.*

Sed hæc locũ hñt, qñ solus iudex interuenit, quod plus
valet, q̃ si cum alio non idoneo, ar. ff. de arb. Pedius, ext.
de off. leg. cum super. ar. 𝔠̃. nam tutoris & iudicis auto-
7 ritas requiritur, vt C. si pp pub. pensi. l. fi. † Sed decre-
tum perperam interpositũ pro non interposito hñi de-
bet, ff. de testam. rate. iure nostro. ff. de reb. eorum, l. q̃-
uis. Credebat. a iudex illum esse legitimũ tutorẽ, & nõ
erat: vnde non valet, eo. tit. l. magis, §. si æs, & in prædic.
a decr. cum super. & hoc puto verum. ar. ff. de arb. patui.[a]
& C. arb. tut. l. fi. §. illo. Pro non tutore. n. est, ex quo in-
uentariũ non fecit. C. de tut. vel cura. q non satisd. l. fin.
& C. in quib. caus. in integ. rest. nõ est necess. si tutor. ex.
de transla. epis. inter. circa med. Vel dic, ꝙ si iudex, sciẽs
illũ esse illegitimũ, ꝓnunciauit legitimũ, bene valet vẽ
ditio tuitione ꝑtoria, arg. ff. q̃d fal. tutor. autore l. 1. in fi.
& facit, ff. de iureiur. l. iusiurandũ, §. 1. Sed 𝔠̃, ff. de cura.
fur. ꝯsilio. vbi dr̃ in talib. dari exceptionẽ: sed illud verũ
b est in exceptione facti, non iuris ibi.[b] Itẽ non obstat, ꝙ
c sic agebat, sic ꝯhebat: vt ff. ad Maced. l. 3. & de off. præ-
to. Barbarius.[c] Nam talis error non præiudicat fauori
pupilli, arg. ff. de reb. eorũ, qui neq;. & no. in prædicta. l.
d si tutor, † Itẽ opponitur, ꝙ tutor, vel curator, vel etiam
pupillus est seruus: & super q̃one seruitutis patitur q̃õ-
nem, ff. de tut. l. 1. Insti. eo. in prin. & qui dari tut. vel cu-
e ra. poss. §. seruus, & de leg. pa. tu.[e] C. eo. tit. in seruili, C.
de testa. tu. si pupillorum, & de pa. po. l. impuberis, nisi
iudex certus sit super hoc, & egerit ex mero officio. C.
f qui da. tu. vel cur. possunt, l. 1.[f] ff. de tut. & cur. ei, qui. Itẽ
g ꝙ habenti tutorẽ, tutor dari non põt,[g] vt C. qui petant
tuto. vel cur. cum mater. curator tñ ei datur. Insti. de cu
ra. §. interdũ, vbi de hoc, C. qui da. tut. vel cur. poss. si so
roris. C. in quib. casib. hab. tu. l. 1. ff. de tutel. l. 2. §. si pupil
8 lus, & l. solet ẽt. † Nisi in sex casib. in quib. datur tutor
hñti. Primus, si, tutor sit surdus, vel mutus, vel furio-
sus, ff. de tutel. l. 1. Secundus, si habet bona in duab. vel
pluribus prouincijs: nam totidẽ pñt esse tutores, ff. de
excus. tut. pp lite. n, §. fi. Tertius, si mater tutrix nubat:
nam tunc dat alius tutor. in Auth. de nup. §. si vero tu-
telam, coll. 4. & s̃. §. prox. ver. vt aũt, & seq. Quartus, si tu
tor est ad ips relegatus, vel excusatus, vel remotus: nã
interim alter dat. C. in quibus casibus, ha. l. pen. & facit
Instit. de Atil. tutor. §. 1. & 2. Quintus, si tutor est apud
hostes, non vt seruus, sed vt relegatus, vel transfuga. ff.
de tutel. si quis tutor. Sextus, si abest Reipublicæ cã ff.
eo. quæsitum, & ff. de suspec. tut. si quis absẽturus, & ff.
de tutor. & cur. da. ab his, l. curator. Placentinus tamen
in præd. casibus intelligit tutorem poni pro curatore,
h & sic in eis non fallit regula prælibata, secundũ Azo.[h]
i & Acc. contra.[i] in hoc autem dubio consulo, quod sic
facias scribi in instrumento.

9 FORMA. † Talis iudex, in locũ talis tutoris consti-
tuit talẽ tutorẽ, curatorẽ, administratorẽ & adiutorem
& sic non poteris errare, & qñ oportebit eum eligere,
qũo agat tanq̃ tutor, vel tanq̃ curator, &c. eligat quod
certius est, s. tanquam curator. Item tutor & curator
qñque faciunt actorem ad causam, de quo dic, vt sup.
10 de actore vniuersitat. † Item opponitur 𝔠̃ tutorem, ꝙ
est ep̃s, vel clericus in sacr̃s, vel monachus, seu regula-
ris, qui non possunt esse tutores, 83. dist. neque apud, 2.
31. 3. Cyprianus, C. de episco. & cler. l. generaliter, quæ
est 16. q. 1. in Auth. de sanct. episc. & §. Deo aũt amabi-
lis. Super quo dic, ꝙ prædicti tutelam testamentariam
vel datiuam non pñt exercere, vt ibi, sed clerici pñt, si
K volunt legitimam exercere, ut 86. di. peruenit.[k] 87. dist.
l in religiosum non tamen coguntur, vt C. de episco &
m cler. Authẽ. presbyteros,[l] ibi propria voluntate, &c.[m]
& in præui. l. generaliter. Episcopi autem, & monachi,
& regulares, etiam volentes non possunt legitimã e-
xercere, vt in prædi. Auth. presbyteros, in fin. 88. dist. e-
piscopus puber. & quod dicitur in præd. c. peruenit, ni-
si forte, & c. non excepit ep̃m, vel monachum, seu re-
gulares, sed solum clericos. Vel dic, derogari illi Auth.
per canonem, vel ẽt episcopi, vel monachi possunt sal-
11 tem legitimam exercere. † Quid si eam prius suscepe-
rant, quam fieret monachi, vel ep̃i? Dicit Vbert. quod
non finietur, ar. ad hoc, nam quædam impediunt faciẽ
da, quæ non impediunt iam facta, vt ff. de postu. l. ... §. ca
sum, ext. qui cler. vel voc. rursus, argu. contra, ff. de arbi-
n tris, non distinguemus, §. sacerdos.[n] Quid de conuer-
sis, nunquid possunt suscipere tutelam vel curam? Di-
cit Vber. ꝙ non. Nõ enim bene possunt tractare simul
diuina & humana, ext. de cler. coniu. diuersis, & arg. ex
tua de sen. exc. parochianos, C. de sacrosan. eccle. vt in-
ter. quod forte forum est in professis & vestitis, secus si
nondum sint professi: ut 27. q. 1. uel lex. ext. de priuil. vt
12 priuilegia, ver. hoc aũt. † Illud autem certum est, ꝙ om
nes clerici tenẽtur ad tutelam miserabilium persona-
o rum recipiendam, vt in præd. c. peruenit.[o] & 87. di. ca.
1. & 2. C. de episc. & cler. orphanotrophos, arg. tñ con-
tra in præ. l. generaliter. Sed forte non coguntur, & sic
ꝑt tolli illud 𝔠̃rium. Itẽ opponit̃ 𝔠̃ tutorem vel curato-
rẽ, ꝙ est surdus, uel mutus, ff. de tute. l. pen. Item, ꝙ su-
scipit cessionẽ act. onũ cõtra pupillũ uel adultum iuũ,
vt in Auth. vt hi, qui obl. se per ha. res mi. in Rub. & in
prin. tit. colla. 6. Ad idem facit ff. si ser. vend. altius, ff. de
condi. inde, frater a fratre, & ext. de natis ex libero vẽ.
e. vnico, & inf. ver. proxi. Item quod tutor seu curator
p est creditor, vel debitor pupilli, vel adulti,[p] & admini-
strat sine adiutorio, ut in Auth. hi, qui oblig. se perhib.
hab. res mi. & C. qui da. tut. uel curatores poss. Authen.
minoris. Et hoc locum habet tantum in datiuo & legi
q timo, non in testamentario, secundum quosdam.[q] Qd̃
dic, ut no. in præalle. Auth. Facit autem hoc in matre
& auia, in Auth. ut matres debit. & credi. sine prohib.
tut.

ADDITIONES.

a Patui. *Alias Pedius & sic allegat supra eo. ver.*
b Iuris ibi. *Capio quid uelit autor lex illa. §. 1. ponit curatorẽ cau-
sam de furioso hærede, qui vendicat rem venditã per ipsius cura-
torem, qui non cauit, possidens reus excipit, ꝙ curator vendidit.
replicat actor, curatorẽ illũ secundũ iudicis decretũ non satisfe-
disse. Constat quod replicatio est exceptio. ff. de excep. l. 2. §. 1. Ex
quacunq; igitur harum exceptionũ prima uel secunde, ut sic di-
cam, loquatur actor, dico illam iuridicam Verum si addat, & pro
bet possessor pretium per eum solutum conuersum in solutionem
creditorum illius furiosi, tutus est exceptione doli. Et huic ult. d.
conco. ff. de re. eo. qui sub tut. si pupillorum. §. pe. & ul. Adde Bal.
con. 38. in fin. spiente, Gul. adulut. li. 1.*
c Barbarius. *In his error communis, hic singularis.*
d Si tutor. *Facit infra tit. 1. §. fin. ver. hoc singularis.*
e Pa. tu. *Hoc cancellato, quod nil. ad causam, bene continuatur
quod sequitur. C. eo titu.*
f l. 1. *Vbi vide. hoc.*
g Non potest. *Successiue, simul ãte plures dari possunt. C. de diui.
tut. l. 2 & successiue diuersos diuersorum locorum iudices, statim
patet ibi seruus. & infra ver. sed pone ꝙ pupillus vsque ad fi. §.*
h Secundum. *Azo In summa, in qui. cau. ver. quidam tamen.*
i Contra. *Quid dixit vbi supra, quod cum omnes leges inducta
de tutore loquantur, non est à litera recedendum ff. de le. 3. non
aliter. Quæ aũt sit ratio quare detur curator, & non tutor. vide
in glo. prędicta, & per Azo. in præ. ver.*
k Peruenit. *Vbi glo.*
l Presbyteros. 2. *Mihi tamen incipit presbyter.*
m Voluntate, *& c. Mihi dicit litera sua sponte.*
n Sacerdotio. *Ibi non dicitur, quod non possit arbiter factus sacer
dos sententia dicere, sed quod cogitur. & concor. ꝙ dicit infr. ue. 2.
Adde, quid econtra, nunquid laicus possit esse tutor clerici? Bal.
pari rõe cõcludit, ꝙ sic, eius cõ. 243. li. 1. nõ itelligas ĩ beneficiali.*
o Peruení. *Vbi idem notat.*
p Vel adult. *In quantitate non minima De hoc in Auth. minoris.
in 1. glo. est hic arbitraria, ut no. in corpore glo. loquitur.*
q Quosdam. *Placuit hoc Odo. & domino meo, & Gui. de Su. Cyd*

Auth. minoris. Vbi pater fuit sciens. Idē Vbe. de Bo. ubi supra sed dicit Vber. ponit ꝑ dubio, paulo ante fucit de curatore. Azo tenet primū in Sū mu, qui da. tut. & c. ver. itē creditor. Contrariū tenet Summa, sup cōstitutione, vt hi qui ab. & c. col. 6. Accur. utrobiq; & Insti. de autor. tu. in fin. tenet contrariū. & Iuco. de. De Bal. dicit esse tex. in. ti. præalleg. §. hac omnu vbi dicis nō omnino, ꝙ ex ponit, id est, nullo modo, nullo casu. Accur. ponderat ibi §. hoc dicimus, sequitur in om i curatore. vtraq; pro se inducit Auth. matri. C. quādo mulier. Dicunt enim primi, ꝙ si mater debitrix. ex creditrix admittit, fortius udmittetur testamentarius, tutor, cuius fides per patrem prælecta præfertur matri, vt ibi. Secundi dicunt, quod exceptio matris in cæteris confirmat regulā. Cum igitur testamentarij non sint excepti, includentur in regula. Sed primi ad hoc vltimū respondent, quod no. in l. quæ pp. ff. de reg. iu. & quod scripsi post Dy. in regula, arg. de reg. iu. li. 6. super 1. gl. Ad id, qđ dicā de dato ex inquisitione, dicunt primi, quod licet magna sit iudicis auctoritas, plus tamen ualet patris testimoniū, quam eius inquisitio. Nā pro filio pupillo testatur, & dat tutorē illi ēt exhæredato, & Gul. alle. l. isti quidem in fi. ff. quod me. cau. Inducit ēt ad primum dictum §. disponat, in Auth. de nup. C. arb. tut. l. fi. Dyn. suo con. 38. & tenuit cū Acc. & sequacib. quod debitores & si testamentarij sint, nō possint esse tutores. Et ad id, quod fides ducit approbata, respondet ut Acc. in cor. ut hi, qui. Illud uerum quo ad onus satisdationis, nū de constione illa, ut hi, qui ob. etc. quæ nondū erat lex de creationib. C. de epis. aud. & §. 1. Insti. de satisd. tu. nō potuit cogere. Itē si releuatio a satisdationis onere sufficeret, ergo quod datus ex inquisitione, qui non satisdat, ut sup. §. si aūt, vers. horum, posset esse creditor, uel debitor, quod oēs negant. His rōnibus, gl. nititur, Dy. dicebat ēt ibidem, quod dato quod possunt esse tutores, quod est falsum, si non prohibitus esset datus simul cum eius propter quod timet cum eis ugere, pōt illos prouocare ad satisdationem, propter quod uenitur ad alterum duorum, ut dent fideiussores non prohibito, & administrent, uel ut totā administrationē dimittant non prohibito, & ab illo satisdationem recipiant, rem pupilli saluam fore, ff. de test. tute. l. testamento dato.

ADDE, quod Bar. in d. Auth. minoris debitor, distinguit, aut testār sciebat, aut ignorabat. Primo casu possit esse tutor, secundo non. Et idē consuluit eius consi. mihi 148. inc. qō ista. Redeūdo ad propositū disputauit dominus Rayne. de For. posito, quod consiit. ut hi, qui ob. &c. hēat locū in testamentario tutore, quærebat de creditore dato in testō pupillo, qui in hæreditate adita se fecit decerni tutorē, de credito mētione nō facta, & facto inuētario administrauit, an patruus pupilli qui sciuit oīa prædicta, possit illū petere remoueri, & sibi ut legitimo, administrationē decerni: Copiose & subtiliter allegat ad vtrunq; partem. Virtus quæstionis est in hoc quod no. Acc. in l. pater, ff. de proc. in 1. gl. Certū est talem dari posse, sed dubitatur an datio teneat. Ponit ibi opi. Azo. quod datio teneat, sed cadat a credito, & contraria Hug. quā approbat, quod non teneat datio. Vtraq; ēt opinio no. in l. propter litē, ff. de excu. tut. in gl. in pra. Auth. minor. vē gl. hoc, si sciuit variare ab eo quod prædixerat in 3. gl: ipse soluendo sequitur Azo. Motiua ipsius hæc, quia uut illa in corpore successiue ponit quatuor casus, usq; ad §. quoniā uūt. Primus est in creditore ex antiqua cā. Secundus in creditore ex noua, Tertius in debitore. Quartus in iā tutore recipiente cessionē contra pupillum. Primus, qui ad propositū facit, subdimitur si cōstabat illū esse creditorē, a principio repellitur, nec punitur. Quod intelligo ēt si se ingerat ad illā recipiendū, si tacuit, nec a principio constituit de credito, cadit ab illo, & alia pœna nō imponitur, ergo nec nos imponamus. Quod sic probat, Repulsio tutorū est de iure spāli, quia regulariter quilibet, qui nō prohibetur, admittitur, imò & cōpellitur ad tutelē & corā, nisi se excuset Insti. de excu. tu. in priu. et §. pe. Cū aūt pœna illa qua cadit a credito, facit eū non esse creditorē. Et si cessat cā finalis prohibitionis, cessabit prohibitio cā reducta ad nō cām. Fatetur soluendo l. nō dubiū, C. de leg. ꝙ qñ prohibitio esset ex iure cōi, non spāli, sufficeret legatorē; & c. ut ibi secus cū ex spāli, ff. de diuor. l. fi. & sufficere dēt una pęna, ff. de vul. & pu. sub. l. ex facto §. Iulia. Itē eodē momento, quo creditor tacēs, creatur tutor uel curator, ipse cadit a credito, ff. de le. 2. si post mortē, in prin. Et sic videtur creatus non creditor. Itē ipse remisisse uidetur, quod lex remittit, C. si manc. ita fu. al. c. l. fi, Certū est, creditorē remittentē creditū ad tutelā admitti, ergo & ista, ar. ff. de fals. l. 1. §. tutores. Inducit vlt. §. si verò tacuit, ubi debitori tacenti imponitur pœna & remanet in tutela, ergo idē in creditore ad istud, quod plus vrgere videretur. Respondeo, ibi non probari delatorē permittente lege in administratione permanere, bene tamen ostendit, quod in illa mansit. Intelligo de facto, donec apparuerit petens illū remoueri, & tunc fit pe curationis, quas sic de facto gessit, aliquas liberationis obtinuit, illæ non iuuant. Memoror dominum meū in legib. in scholis sæpe dixisse illas opiniones, uel suās sequēdas, quas prudentes laici cōmendabunt, nō credendo aliquem prudentē laicū iudicare illum, qui ex receptione tutelæ dānificatus est in credito, pone mille librarū, uel qui ex uera solutione debuit, quæ non iuuatur, sed damnatur, ut iterum soluat, longe magis esse suspectū, & plus in illis timeri rōnes illius constōnis, quę si sic damnificatus non fuisset. Supposito igitur quod secundum allegata fateri oportet cām crediti directiuam cessare in creditore, qui desiit, fateri tamen oportet fore causa tam ab illa causa duriorem, & longe fortius urgentem, & uerisimiliter plus damnosam, quę cum ab illa radice procedat, durabit prohibitio. C. de nup. §. fi. Et per hoc declarasse puto id, quod scripsit Iac. de Bel. super, §. si verò tacuerit, qui dixit perdentes creditum, nihilominus a tutela & cura remoueri, dicens dictum Vgulini tenendum tanquam iustissimum, & sanctissimum. Puto, quod propter illam diffinitionem id dixerit. Pro quo facit ēt illud penitus, quod est rubrica constōnis, s. ut hi qui ob. &c. ad eorum gubernationem penitus non accedunt, quod licet ab alijs allegatum non uiderim, quod allegari possit, uide inf. de dispu. & alle. in fi. et quod ibi dixi. Ad id quod dicitur de duplici pęna, respon. per no. de iu. c. at si clerici, in glo. pe., uel per id, quod scripsi de elec. c. ult. lib. 6. super 1. gl.

tut. fin. gen. colum. 7. C. qñ muli. tu. offic. fun. pōt. Authen. ad hæc. in fin. Itē, ꝙ is, cui datus est tutor, vel curator, excessit 14. vel 25. ann. & hoc si velit nouum iudiciū inchoare. quod nō pōt. Inchoatis autē assistit ēt, postq̄ excesserit. ff. de tut. & cura. da. ab. his. Seio. Institut. de Atti. tut. ī fin. & quibus mo. tuto. fin. in princip. ff. de administrati. tut. ita tamē si tutor. §. si tutor. & §. sequent. & C. de arbitr. tuto pōt. C. vt causæ post publ. tutor acsit. l. vnica. de hoc supra in titu. de actore. ver. itē tutor. Accusationē tamen, q̄ nomine pupilli instituerat, eo, defuncto non cogitur adimplere. ff. ad Turpil. diuus
13 Adrianus. † Item, ꝙ tutela est finita, vt in præmisso casu, vel quia impubes, quia sub tutela est, ab aliquo arrogat, vel deportat, vel in seruitutē reducit, vel ab hostib. capitur, vel tutor ad certā cōditionē, quę inest, datus est vel si tutor seu pupillus obijt, vel si tutor maximē capitis diminutionē patitur, qa tunc omnis tutela finitur. Minima vero solum legitimā parit, per maximā autē capitis diminutionē pupilli omnis tutela finitur. Finit ēt, si tutor ad certū tempus datus est, quod aduenit, vel si desijt esse tutor, ver. si excusatus est, quod fit, multis ea causis: vt Institut. de excus. tut. vel si remotus est à tutela vt suspectus, ꝙ fit multis ex causis. quod dic, ut Institut. de suspect. tuto. Præmissa omnia probantur Institu. qui. mo. tu. fi. per totum. & C. qñ tut. vel cura. esse desi. per totum. & in præ. vers. itē tutor. Quid si tutor nolit causam pupilli defendere? De hoc supra in tit. de
14 reo. ver. itē tutor. † Eisdem quoq; modis cura finitur, quibus & tutela, si pupillus seu impubes habet curatorē, & eodē tempore, scilicet in 12. anno in muliere, & in 14. in masculo: vt C. eod. l. 1. Institut. quib. mod. tute. fin. in prin. Parum enim distant curatores à tutoribus: vt ff. de excu. tuto. scire, in princ, Institut. de, tuto, §. itaque. In quo autē differant, not. ff. de tuto. & cura. da. ab his stētri. Adulti vero cura finitur in 20. anu. ff. de mino. l. prima in fin. Institut. de cura respond, t. nib datus sit ad certā causam, vel speciē, qua finita finitur officiū, nō ante Institut. de auth. tuto. in fi. vel nisi datus sit furioso, vel surdo, vel muto, vel perpetuo impedito: quia tūc desinit, cū ad sanā mentē redierit, vel liberatus fuerit, non ante te. Institut. de cura. §. furiosi. & §. sequē. §. de cura. fur.

fur. l.1,§.1. Item excipitur contra tutorẽ, ꝙ est datus est
a a testatore sub cõditione, quæ existat, vel ad certũ tẽpus
vel ex certo tẽpore, quod præterit. Instit. q da.tu.pos.§.
ad certũ.& sub.ve.px. Quod ĩtellige de testamẽtario, q
datĩ sub cõditione, vt ibi secus ĩ datiuo: vt ff.de tute.mu-
b to.§.1. Et est ratio b: † quia dare tutorẽ est actus legiti-
15 mus q nõ recipit diẽ, vel cõditionẽ. ff.de reg iuris, actus
Et præterea præsumitur ꝙ pater beneficiat: & lex mul-
tũ de eo cõfidit, adeo vt ab eo datus nõ satisdet rem pu
pilli salua fore: vt dixi sub.§.si aũt. Si aũt p præmissa eũ
nõ põt repellere, supponealiqnẽ, q eũ de suspecto ac-
culet: & sic durãte causa suspitionis nõ poterit te cõ-
uenire: q̃uis ẽt nõ sit ei administratio interdicta: vt arg.
C.de supect.tu eũ, quẽ. ff.de sol. ꝙ si forte.§.1. Insti.eo.§.
si qs aũt suspectus. ff. de iure del. ait pretor.§. qđ si.& J.
c ver.si,c hĩc durante officio nomine suo, vel pupilli, non
16 põt agere cõtra tutorẽ, vel concuratorẽ, quod dic, vt s.
tit.de act ver.item tutor.& seq. Ibi ẽt nota quid iuris sit
si tutor sciens pupilli cãm malam esse, eam defendere
nolit. hĩc nota, ꝙ pupillus dẽt petere tutorem vel cura-
torem apud magistratũ loci, vbi duxit originem p pa-
tris condõnem, vel vbi sunt eius facultates, ꝙ si pupil-
lus Narbonen. moratĩ Parisijs, vbi nihil hẽt, neque inde
rõne sui vel patris originẽ duxit, redibit Narbon. ad tps
vbi originem duxit, & patrimonium habet: & ibi tutor
vel curator ei dabit. Hæc legunt C. ubi tut. vel cura.pe.
e l.vnica.e Si tñ habet Parisijs domicilium, rõne eius ibi
posset ei dari, ſm Azo. vt ff. de tut. & cur.da.ab his, l.1.
& arg. C.qui.da.tut. vel cur.poss neq; sed H.contra, nisi
haberet ipse facultates, ar.ff. de tu.& cur.da.ab his, pu-
pillo. Sed ne preses prouinciæ Narbon. nec magistra-
tus municipalis eiusdẽ põt dare tutorem ei, vel eũ qui
est ortus apud ciuitatẽ Arelaten qui nõ habet domici-
liũ in puincia. Narbon. vbi nominatur, cũ non sit ei su-
biectus: vt pdict. l.neq;: & ff.de tut.& cur.da.ab his, l.1.in
17 fi. † Sed pone, ꝙ pupillus habet patrimonium suum in
ciuitate Narbon.& Biterensi, quærit quis dabit tutorẽ
vel curatorẽ? Respõ. iudex Narbon. in patrimonio Nar
bon.& iudex Biterẽsis in patrimonio Biteren. vt in præ
f di.l.pupillo, ff.de excu.tut. iure peritos, §.cũ oriundus.f
& in prç.l.C. vbi tu.vel cur.petanĩ, respon. Quid si qua
si oẽs res habeat Narbonæ, habet tñ vnum fundum a-
pud Biter. non vr ꝙ iudex Biteren. possit dare tutorem
pro illo: quia certæ rei aut causæ non datur, vt Insti. qui
g dare tu.poss.§.certe. Vber.de Bon. ꝯtra.g Dicit enim, ꝙ
certæ rei dari põt tutor, dum tñ generaliter & vtiliter
detur, vt ita dicat iudex: tali patrimonio & tanto consti
tuto apud Biteren, do tibi talem tutorẽ, non tñ dicat,
tali fundo: quia tunc non valeret, ff.de testa tu certarũ,
& sic contingit pentione hæreditatis: quia licet ipsa sit
vlis, tñ pro vna re cõpetit, & proponiĩ, ff.de pet.hær.l.li
cet, curator ẽt ad vnã litem datur, ut Insti.de cura.§.itẽ
inut. Item gñaliter ꝯtra tutorem & curatorem excipiĩ,
h ꝙ est suspectus, & postulatus, vel iã remotus: h vel est
sibi administratio interdicta, ff. de sol. quod si fortè.§.
1.ext.de offi.dele.venerabilis, 2.q.2.quia, & sup. versi.si
18 aũt pet. † Quid si plures tutores dati sunt alicui, quorũ
aliqui nolunt agere? Respon. volentes agere facient il-
los citari coram iudice, & si non uenerint, remouebun
tur vt suspecti, vt ff.de suspect.tut.impuberib.in fi.C.e.
tit.l.præses. Si uero veniant, tollenĩ eis pignora, & pci-
pieĩ eis, ꝙ administrent, vel si nõ administrent, iudiceĩ
eis mulcta: vt in d.l.præses, & ff.de admi.tut.l.1.in prin.
Et si postea cessauerint administrare, remouebunĩ ab
administratione. In hoc tñ quidã distinguunt: quia aut
qui nunc cessant, ceperãt iã administrare: & tunc ut su
specti accusanĩ, vt in d.l. prçses. Aut nondũ attigerant
administrationẽ. & tũc nõ accusanĩ, sed officio iudicis
sine accusatore remouenĩ: ut ff. de suspect.tut.hç.n.§.
fi. Insti.eo.§.suspectus, C.si tutor non gess.l.1. Vel d.a, ꝙ
qui ꝯgpit, remoueĩ ut suspectus, & accusat ob dolũ &
culpã. Qui uero nunq̃ gessit, ob dolũ tñ: ut in præal.le
ge, & ẽt famæ periculũ patiĩ, ut C.de admin.tut.l.fi. Itẽ
in eo, q nihil gessit, locũ hẽt coactio: secus in eo, q ali-
19 quid gessit, ut ff.de adm.tut.ita tñ, §. gessisse. † Quid si
unus tutor uult uendere rem aliq̃, quç seruari non põt
alius nõ, uel unus uult locare, alius nõ: uel unus conce-
dit uni, alter alij? Resp. dicit l.C.si ex plu.tut.uel cur.l.2.
& C.de Auth.præst.l.fi. ꝙ quilibet põt sine alio talia fa-
cere, per quæ non fit tutelæ dissolutio, & illæ leges lo-
quunĩ, qñ alii non contradicunt, ut patet C.si ex plu-
rib.tut.uel cu.l.1. Sed in prçmissis casib. iudex habet pu
pilli utilitatẽ pponere, ff.de confir.tu.l.utilitatẽ, & hoc
qñ simul diuersis concedunt. Sed si primò unus cõce-
dit alicui, & postea alter alij, forte primus prçfertur, ar.
ff.locat.l.in operis. Item qñ nondum factũ est, & unus
uult facere, sed alius contradicit, forte fieri debet: ut
i C.cõia de leg. cum duob. i Vel dic fieri, ut primo dixi,
immo certe non ualet, quod fit ab uno uetante alio, ut
k ff.de cur.fur.consilio, §.fi. k † Quid si duo tutores noĩe
20 pupilli conueniuntur, & unus confiteĩ, alter neget? Di
cit Accur. stari confessioni, etiam si sit factum contra
minorem, cum factum negantis nullum sit. At tamen
contra, quia negatio dicitur confessio, ut C. qui po.in
pig.ha. Auth.item possessor, & uide infra de confes.§.
l postremo, uer. sed pone, quod feci.l

ADDITIONES.

a Sub conditione *Sup Adimente. Adde quod primã opin. sequitur. Bar. Sed an Auth. mineris delator. habeat locum ita in reali sicut in personali, licet multi teneant ꝙ sic, Bal. tamen subtiliter tenet contrarium, eius consilio 258. lib.3 incipiente, vtrum possit*

b Et est ratio. *Vide quod scripsi de regulis iuris cap. actus. super 1.glo. lib.6.*

c Si autem. *Ver. Vber. de Bona. ubi supra vltra medium.*

d Ver. si. *Hic tamen haberi potest remediũ Decre. frequens. de re. spol. 6. vltra ea, quæ statuta sunt contrà calumniosos delatores, et uide quod dixi de testib, non debet. in vlt. glo. Adde ver. seq. quãdo tutor durante tutela possit cum pupillo agere. Bal. cõ. 237. li.2. & An. con. 95 Et dũ tutor approbando sententiam latam contra contutorem sibi præiudicet, per eundem consilio 96. lib.1.*

e l. vnica. *& ibi no. glo. opiniones contrarias, quæ sequuntur.*

f Cum oriundus. *Secundum Vber. de Bona. cuius fuit esse ver. vbi supra in fi. & secundum Accur. in l. statim alle. in 2. glo. & vide infra de instru. edi §. tunc vero. in vl. co. ver. quid si sunt.*

g Contra. *Vide supra de actore ab vniuer. super. ver. puberes*

h Iam remotus. *An id per delegatum præsidys fieri possit, vide Cyn. C. de suspe. tu. l. præses.*

i Cum duobus *Vt scilicet dirimatur rei sorte.*

k .§. fi. *De executorib. testamentorum discordantib. infra de instru. edi. §. nunc vero & uer. sed quid erit. Adde quid si sunt dati plures tutores in testamento, & vnus moriatur, an alius sit substituendus. Bal. consi 155 li.2.*

l Quod feci. *Vbi de duob. procuratoribus, de quibus ibi remittam.*

a De Curatore.a Rubrica.

SVMMARIVM.

Curator à quibus dari possit, & à quibus non.

1 *Priuilegium illud valet quod non lçdit alterum.*
2 *Curator potest a quocunque iudice dari.*
3 *Curator dari potest in vltima voluntate.*

Viso de tutorib. aliqua de curatorib. discutiamus, dicẽtes, q eos dẽt, Et qb. denĩ, q̃ sit eorũ ptãs. Qui-

ADDITIO.

a *Vide qđ dixi sup rubrica pxima. Hoc, aũt, qđ est ad utraq; rubricã commune*

cōmune quare, an tutor pupilli, vel curator ad vlt. possit einsdē coheredē vel sociū prouocare ad diuisionē, & ad assignationē prædiorū & rerū debens cōmuniū quoad culturam & fructus tantū Et vt intelligas scire debens Canonista, quod si duo sunt cohæredes vel socij, quorū vterq; minor, neuter ad diuisionē prouocare rerum communiū, si vero alter esset maior, diuisio ad eius pronocatonē fieri potest. Habetur vtra quu C. de præd. min. l. pen. ff. de reo. qui sub tutor. vel curat. l. 1. §. e cōmunis. & l. si pupillū. Idē si essent duo minores, & tertius maior, ille maior ad diuisionē pōt, ut ff. de autorit. tu. l. antepen. et vt ibi no. prædicta procedunt in prædijs, & rebus immobilibus, & diuisione. quæ in illis fiat quoad proprietatem. Ratio autem quare lex voluit per minorem diuisionē non quæri, est, ne suam partem dissipet Habeo quæstionem hanc ab olim per Lamber. de Ramponibus disputatam, & incipit. in quæstione qua quæritur. Et demum per Viansium renouatam, & incipit. quædam domina. quasi per eadem verba. Hoc tamē scias, q secūdū legem Lombardā non esset quæstio, quia ēt infans prouocare, & pronocari pōt ad integrā diuisionē, vt ibi, lib. 2. de phi. alien. mi. l. 3. Soluerunt talē pronūciationē fieri posse Et hoc ēt tenuit Guido de Suza. super l. iubemus. 2. C. de sacrosan. eccl. & super l. pe. C. de præ. mi. Sed qua via petat, nō expressit, nec Albar. Gal. in reprobationibus idē tenens, Prædicti autē dixerūt id peti vtili iudicio familiæ erciscundæ, vel communi diuidundo. Allegāt l. antepen. ff. de Auth. tu. cū sua gl. & ff. famil. ercisc. l. Lucius & Titia. quæ de tali diuisione redituū loqui videtur. C. de sacrosan. ecc. l. iubemus, 2. in prin. vbi prædia ecclesiarū diuidūtur, non ad proprietatē, sed ad culturā & fructū. ff. de lega. 2. l. Caius. §. 1. ubi vnus fundus diuiditur quoad culturā cōmodiorum, nō q sint duo fundi. Facit C. ad Tre. l. iubemus, cōputatio fructiū differt à solido Item satis est iure satisfactū, ex quo per talem diuisionem nō permittitur cōmunio rei. ff. de reb. cor. qui neq in fi. Itē. ex quo sic expedit minori, debet cessare prohibitio, ff. de iure patr. l. adigere. §. quamuis. Imo si per illud impediretur vtilis expedientia minorū, incipiet illud ius esse iniquum, ff. de vulg. & pup. subs. ex facto. in prin. cum iudex, quod eis utilissimum est, inspicere debeat. ff. cōmu. diui. l. iudicem in prædijs. Expedientia uero notabilis esset, si ille cohæres uel socius esset iniuriosus & rixosus, ff. pro soc. l. si cōi uenerit. in fi. quod aūt illa iudicia sint apta non solum ad proprietatis diuisionem, sed ēt ad usumfructum & usum constituendum & assignandum, patet ff. fam. erc. sed si vsuca. §. 1. & l. puta. §. 1. & 2. ff. com. diu. l. si quis. §. officio. & l. com. diui. §. cum de vsufr. ff. de usufr. l. æquissimum. Scias ergo l. pen. de minore unius ciuitatis originario, qui ibi ēt facultates suas habet, sed quia de illis bānitus est, habitat in ciuitate uicina, & ibi conuenitur, quæritur quis det sibi curatorem. l. unica. C. ubi tu. uel cur. pet. uidetur uellet, q iudex originis & facultatū, ibi restitui apud patriam, &c. Gui. de Suz. ibi tenet, quod rōne necessitatis id licet, quod alias non liceret, ff. de of. consul. l. una. & ibi concordant. & extra, de reg. iu. quod non est. Et hic necessitas sit ibi dari, cum sine uitæ periculo illuc ire nō possit, ipse iudex sub quo conuenitur, curatorem dabit. Bene facit ff. ad mun. l. filij. §. relegatus. & l. eius. §. fin. ubi dicitur, q relegatus eo loco, ubi arcetur, habet domicilium, facit etiam quod de uagabundo dicitur, C. ubi de cri. agi opor. l. 1.

Quibus cauillationibus ab agendo repellantur. Quibus modis constituuntur.

Qui dent Curatores,

1. §. Scias ergo, q curatores danī ab eisdē magistratib. a qb. & tutores. Inst. de cu. §. 1. scil. à præfacto vrbis, à prætore, a pside, à proconsule, à præfecto mortuo Aegypti, & ab eo, q regit prouinciā præside mortuo, vel abiente, & à magistraub. municipalibus: vt ff. de tu. & cur. da. ab his, l. 1. & 3. & l. is q, & alijs legib. & à pfecto, vel defensore ciuitatis, vel à iuridico Alexandriæ. Inst. de Attil. tu. §. sed hoc iure. & §. seq. & de decu. §. solēt. & in Auth. de defen. ciui. §. nulla, ff. de of. pcon. & leg. l. pe. Quidā aūt dare prohibent, vt dixi sup. tit. 1. §. sin aūt. ver. ita q est datus. Et no. q nō hēt qs ius dandi tutores, curatores ex eo, q hēt merū imperium vel iurisdōnem, qa is solū habet, cui lex, vel senatusconsuliū, vel Princeps pcesserit, ff. de tut. muto. §. tutores,
1 & sunt iā dicti. † Quid de his qui hoc quotidie impetrant à Papa, vel à Principe, quos Italici iudices appellant priuatę personæ? Dic, q poterunt dare tutores, valet. n. hoc priuilegiū, cū alterū nō lædat. C. de preci. Impe. off. rescripa, quæ est 25. q. 2. & C. de præpo. sa. cu. lib. 12. l. fi. & l. tales sunt ordinarij sine administratione, ex.
2 de in inte. re. cā. † Dixerunt aūt quidā, curatorem posse a quocunq; iudice dari: ar. de admi. tut. l. fi. in fi. & §. 1. &
a fortè a delegato & subdelegato. [a] Alij contra. Tu dic,
3 vt prædixi. † In vltima autem voluntate dari pōt curator, vt in Auth. colla. 8. vt liceat matri & auiæ, in prin.
b Item curator [b] in testamento nō datur, licet datus con
c firmetur, ff. de confir. tu. l. 1. in fi. & l. fi. C. eo. tit. l. 2. [c]

ADDITIONES.

a Subdelegato. *Si dicas delegati Papę, & quoad causam sibi cōmissiam, hoc est approbatum. de iud. c. ult. lib. 6. §. delegatus.*

ADDE, vt plene per Old. consi. 59. incipiente, uertitur in dubium. ubi altius quam Spec. decidit, quod possit dare curatorem, & an iudex originis uel litis.

b Curator. *Sup. rebus.*

c l. 2. *Vide insi a §. fi. uer. cæterum, & ad fi. uer. porro.*

Bal. De Curatore.

TVTOR datus pupilo in testō patris facto inuentario, & decreta sibi administratione p iudicē agit ꝯ debitorē pupilli. Et si opponit tutori, q agere non pt, cū hęreditas non sit adita: quærit quid iuris? Et vr q non audietur. Nā debuit tutor dari Attilianus, vt Institu. de Attil. tu. in prin. In ꝯtrium, qa existia sui hæredis cōfert tutelā testamentariā, Insti. de hæred. ab inte. §. sui. adeo vt si abstineat pupillus, nihilominus sit tutor testamentarius cū effectu. Nā prætoris propositū, dum suis abstinere permisit, fuit eū, s. ab onerib. releuare, non cōmodis obuiare, ff. de vul. subst. l. si filius q patri. & hoc tenet Dy. Spec. dicit, q immistio præcedere dēt, vel iudicis auctoritate, uel dato Attiliano tutore, uel dabit curator ad adeundā hæreditatē. in ver. an dictus. hoc non placet, qa tutor, alias curator pupillo non pt in aditione hrēditatis dari. ff. de ap. l. cū in una. §. tutor. Et ideo tutor Attilianus dabit, & adita hæreditate, eius autoritate finitū est officiū suū, & incipit tutor testamentarius, & sic cessat Attilianus, q est datiuus. & ita tenet Odof. Sed Bar. tenet cū Dyn. pp priuilegiū existentiæ sui hęredis, Nā tutela est de iure ciuili, & ideo pp existentiā sui hæredis ꝯfirmatur, & in præiudiciū tertij, id est, tutoris, ar. ꝯ, ff. de testa. tut. l. qui a patre. & qđ ibi no. & de admin. tut. l. impuberi. Forte dici pōt, q volens testamētarius admittet ad administrationē, sed non cōpellitur inuitus, nisi adita hęreditate, ff. de excu. tut. l. si is qui tres. §. 1. vbi dicit, q testamentaria cedit adita hæreditate, & tñ tutor testamentarius nō dabit nisi suis. Itē tex. dat formā de tutore Attiliano dādo: & à forma textus nō pōt recedi. Itē si exiistentia fecit illū tutorē efficacē, nō dēt retorqueri in præiudiciū pupilli, si ipse se immisceat, qđ no. Bal. Ex hoc patet, an in pace, q̄ facit pupillis tutoris pdictus, autorizare possit, & fuit de facto, vide sup. de actore, §. tutor. & ī. eo. §. an inuentariū, & ī. de exce. §. exceptio. vero facti, uel nō facti. & ī. de instr. edi. §. an tutor teneat producere inuentariū. Bal. Consuluit Dy. q exceptio falsi tutoris excusata est p cautionē rati ipō te admissam, l. inter quos. §. alieno, ff. de dā. infec. possit iterario obijci in cā applonis, qm̄ cautio nō extenditur ad cām applonis. Bal. C. de proc. l. ita demū qa hæc exceptio reddit iudiciū nullū. An inuentariū vitiet, si aliqd omittat, vide C. de iu. deli. l. 1. alias fi. p Cy. Opponit, nr̄ & auia nō suscepit tutelā intra annū. ver. itē qđ nō recepit. C. vide ī. depos. §. pono q Berta. cū ver. seq. q̄tū ad excludendā successionē, pt hoc opponi cuilibet legitimo tutori, C. de leg. hæred. l. sciant. sed q̄tū ad excludendā tutelā nulla lex dt, qđ obstat lapsus anni, & ideo

etiam

Item datiua non est , cum tutelę manus sit necessariũ
vt C. de admi,tut,l.fi.in prin.at ipsę non coguntur in vi
tæ suscipere,sed eis permittitũ subire,si velint : vt C. qñ
mulier tut.off.fun,Auth.matri & auiæ.Item, quia præ
feruntur oĩbus,legitimis, vt ibi,& ꝯtrium verum est ꝗa
legitima præcedit datiuam,vt infra dicã. Huius tutelæ
formã vide §.§.si vero.Igitur exhibetur tutela anoma-
la,vt quia est mater,vel auia,quæ se dicit tutricem:si di
cit se in testõ datam,repellas eam · vt in prę.l. iure no-
stro.sed nec ipsæ dari,possunt vt dixi supra §.1. vers.Itẽ,
a ꝙ datus,& seq. † Sed nunquid mater vel auia [a] dari põt
a à marito tutrix in testaõ filio, vel nepoti? [b] Vr̃, ꝙ non,
b cùm sit virile officium:vt ff.de tu.l.tutela.& C.qñ mul.
ru.off.fu.l.1.ff.de teg.tu.fœminæ.Itẽ quia fœminæ tñ
à principe dantur.ff.de tu.l.fi.Ad idem ẽt facit ff. de ad
c mit tu.Titium.& ff.ad Ter.l.2.§.si mater,[c] Imò vr̃, ꝙ
ẽt si mater ꝯfirmata est tutrix in testõ filii, ꝙ non valet
ꝯfitmatio,vt in prędict.l.iure nostro.in prin. Et hoc te-
d nent Innocent.& Iacob.Azo autẽ dicit [d] matrem vel
auiam dari posse tutricem in testõ filio, vel nepoti; ve-
rum tñ tunc non ex testõ,sed ex confirmatione iudicis
e est tutrix [e] Si enim põt horum tutelam subire, vbi non
est in testõ data,vt in Auth. collat.9. de hær. ab inte.§.
ex his.multo fortius vbi est in testõ data,ne volũtas su-
perfluat testatoris qđ esset absurdum.arg.ff.de legat.1.
si qñ in prin,Imò pro lege seruanda est,in Auth. colla.
4.de nup §.disponat.C.de sacrosanct.eccle.l.1.Hoc etiã
probatur.ff.de administrat.tu.ita scribit.in prin & ff.de
negot.gest.qui aliena §.quanq̃.& præ. Auth. matri, &
auię,dicit,ꝙ permittitur matri & auię subire tutelam fi
lii,vel nepotis, nec distinguit , an sint datę in testõ, vel
non,& ideo nec nos debemus distinguere,vt ff.de leg.
pręst.ꝯ tab.pos.pe.l.1.gñaliter.ex̃ de transact.c.2.& 2.q.
5,consuluisti.ff.de publica.de pretio.Item si dicat se à
lege constituram,excipe,quòd illa tutela legitima est,
& legitimè,i.sm leges à iudice suscipienda. C. ad Ter-
tul.omnem.C.in quib.causis pign.ta.cõtra.l.pen.Qua-
liter autem legitimè suscipiantur, & quæ ad hæc sint
necessaria,not.C.quando mulier tute.off,fun.l,si.& in
Auth.in posita,maximè in Auth.matri.& in Auth.de
hære.ab intest.§.ex his.colla.9. Item obiicias ei, quòd
alius, datus est in testamento , qui eam pręcedit, vt
in prædict. Authen. etiam si illud sit minus solenne,
dũ tñ sit confirmatus,tũc enim is eam præcedit, qua si
testamentarius.ff.de confirma.tu.l.1.& 2.& s̃.eod.§.qđ
satis põt admitti,si prius fuerit confirmatus, quam ma
ter susciperet.C.eo.§.si vt proponis, secundum Vbert.
f de Bo.[f] Item obiice auiæ, quod pater pueri eam præce
a dit,vt in prædict. Authent,maximè in corpore.† Quid
si mater petit.& facit cõstitui tutorem filio,auia existẽ
te? Dicit Iac.quòd nõ tenet tanquam facta contra or-
dinem iuris.C.quãdo muli.tutel officio fun.potest Au
the.matri.quod enim inordinatè fit,retractatur. C. de
excutio.rei iudi.ordo.ext.de accusa.qualiter.el primo
extra de rescri.cum dilecta. ff.de appall. l.prima. Item
non sufficit matri filio tutorem petere , nisi & reliqua
præstet.argu.C.ad se.consult. Tert.l fina. in principio,
secun-

ADDITIONES.

a Vel auia. *Hunc uer.habeo per Odofr.super sum. C.quando mul.*
b Vel nepoti. *Host.in decr.ex parte 2.de app.ius.alleg.plenè tra. & ibi vide super 1.gl.de matrẽ data in testamento tutrice , cum alus coniunctis,an contutores illam repellant? Et tenet,qđ non. Et de hoc in auth.matri,C.quando mul. &c.in gl.quid ergo.*
c Si mater. *Qui multum facit , sed loquitur secundum iura Digestorum,infra intelliges.*
a Dicit Odofred. *Vbi supra qui ad superiorem opin. contrariam addit Mar.*
b Et tutrix. *Gui.de Suza.contra,vbi datio fuit vtilis ex testamento solenni hæc in l.2,C.quando mu.tut.offi.fun.& vide gl.ad quã supra remisi.vers.nec obstat.si.de hoc no.in Auth.matri, & ib Cyn.ponit dictum Dy.in 5.quæst.*
c Vber.de Bo. *Vbi tractat de anomala. Sed quid si datus esset tutor à iudice,matre,quæ tutelam petere poterat,non petente,nunquid id obstabit ei nunc petenti tutelam,& illum datum remouere? Videtur,quòd sibi non obstet;cum factum fuerit contra legem scilicet Authen.matri.quæ præfert eam omnibus,exceptis testamentariis.Et sic habetur pro non dato, de iure patr.quod autem, in fi.ff.de rebus eorum,qui sub tuto.l.magis,§.si as.ff.de tut. & cur.da.ab his,l.scire,§.sed & si quis, et l.tutor si petitus,vbi hoc tenet Acc.& placet Dy.& Old.C.quando mu.l.2.arg.ff.de adul. l.3.§.fi.Sed ipse Accur.in Auth.matr.in gl.quid ergo, in fi.quærens tamen de matre ignorante,scilicet alium petere tutelam,et Iacob.Bal.per l.si vt proponis,C.de confirmat. tut. tenet contrarium.Ad Auth.respondet Iacob,id uerum re integra,& hoc etiã placuit Odofred.ex quo mater fuit in mora,& sciuit iudex pupillum habere matrem.Alleg.C.de administr.tut.sancimus,secus si non fuisset in mora,per prima iura,& ff.de fideicom.l.cum vero §.subuentum,& C.qui admit.ad bon.pos l.fi.& facit infra vers. sed pone,Hoc placet etiam Cyn.in Auth.matri.in 6.q.hac ratione,quia cum mater non sit iniusta tutrix legitima , sed tunc eum petit,existendo in mora,videtur nolle,arg.ff.de verb.sig.alienationis verbo , & sic pœnitendo redire non potest ad id, cui renunciauit,C.de iureiuran.si quis. Hæc secundum Guid.de Suzar,procedunt,quando mulier non erat data tutrix in testamẽto, & quãdo sciuit alium tutelã petere,quia patientia sibi nocet C.ad Vell. si fine,& de iure do.impe.l.1.Si verò ignorauit,sibi non præiudicat,ff.de transact.l.fi.de his,qui notant.infam.l.genero.Si autem data fuit in testamento solenni , dicit dationem per iudicem factam de alio non valere,C.qui dar.tut.pos.si sororis.Non obstat, C.de confirm.tut.si vt proponis,quę loquitur de inutiliter dato in testamento;hic loquitur de utiliter dato.Propter hæc, & sequentia sciendum est , quòd dominus meus in legibus disputauit quæstionem de matre,quæ filium impuberem,cuius erat tutrix,hæredem instituit , & in testamento illi dedit Titium tutorem, qua mortua,decreta est Titio tutela.& fuit per iudicem confirmatus post eadẽ die legitimus petit se in tutela præferri;quærebat quid iuris? Allegat pro testamentario testimonium matris filium instituentis,quæ ex pietate materna,& officia præcedenti,videbatur velle,& scire quid expediebat pupillo:ex quibus videbatur ille confirmãdus:ergo confirmatus præseruandus. Maximè quia originalis huius causa pendet ex testamẽto,quæ attendenda est, C.ad Maced.l.Item legitimus suspectus est,qui operas suas ingerit contra voluntatem matris, quæ alium dedit , & sic repellendus est,C.si contra uoluntatem matris tutor da.sit,l.vna. Pro legitimo facit,quia confirmatus dicitur datiuus, vt sup.§.prox.ad fi.& est præferendus legitimus,iux.no.C.de test.tut.l.1.in fi.vlt. gl.Item cum pupillus haberet legitimum tutorem,sic habenti tutor dari non potuit. De hoc inf.prox.vers.item,quòd habenti.Itẽ decretum interpositum contra ius legitimi non stati debet haberi pro non apposito.ff.de minoribus,l.verum,§.ex facto,C.si maior factus,l.2.Facit etiam pro ista gl.quæ est Inst.de tute.in fi.& C.de confir.tut.l.2. & quod scripsit Azo in summa ipsius, Soluit* e *datum inutiliter in testamento,& confirmatum præferri legitimo ex ordine titulorum Codicis,& ad instar curatoris dati furioso in testamento,qui eget confirmatione, ff.de cur. fur.si furioso, tamen legitimus ei postponitur,C.de episc. audien.l.de creationibus,C.de cur.fur.l,vlt.§ si autem testium.Idem ergo in proposito subdit,quòd si alius hunc testamento datum præuenisset, dum fortè negligeret confirmationem petere , vel esset in statu , quòd nondum posset confirmari;tunc haberent locum leges,C.de confirm.tut.si vt proponis,& de testa. tut.si ius pupill.*

ADDE primę quęstioni Bar.in d.Auth.matr.in l.si quis conditione,ff.de test.tut. Et an iudex illum dare teneatur,quem mater elegerit,vide Bal.cons.155.lib.2. Secundæ verò quæstioni adde,quod illa uenit intelligenda , cum mater filium non hæredem vniuersalem instituit,vbi autem solam legitimam reliquisset,tutoris datio non ualet,nec debet confirmari , secundum Ros.consi. 188.incipiente,in causa mihi commissa,vbi etiam tenet,quod si pater dedit testamentarium tutorem filio,similiter & mater dederit,quod solus paternus tutor administrabit.

ſm Iacob [a] Item excipitur ꝯ matrem, ꝙ ad ſecunda no
ta tranſiuit intra annum, uel poſt, uel ꝙ peperit, uel pec
cauit in corpore tẽpore luctus. ut in ꝑdicta l. omnem, &
in prædict. Auth. & C. de ſecũdis nup. l. 1. & Auth. ibi
poſita, & in Auth. collat. 4. de nupt. §. ſi qs autem, ex. de
3 appel. ex parte † M Quid ſi nondum ꝯxit mr̃imonium
ſed ſponſalia? Videtur ꝙ non poſſit habere tutelã filio-
rum: ut C. de bon. q̃ libe. non ſine ibi, poſt cæptũ matri-
moniũ, &c. ut ff. de ſpõſal. l. oratio. ff. de adulter. ſi uxor.
Per ſpõſalia enim initiatur matrimoniũ: ut ibi, & 27. q.
1. cũ initiatur. ut no. ext. de trãſla. c. fi. Arg. ꝯ, ff. de his qui
no. infa. ſolet. §. una. ff. de ritu nup. ſi qs officium. Dicit
Vbe. ꝙ de ſtricto iure non ꝓhibetur, & põt habere, uꝛ̃
tñ eadem rõne ꝓhiberi, qua & uxor. Nec. n. põt ꝯ ſpon
ſalia uenire ex de iureiur' quemadmodũ, cùm tñ opor
teat eam ſecundis nuptiis renunciare, ut dixi, non ergo
uꝛ̃ eam poſſe habere, aliàs ei ſpem & uitam adimeret.
C. de adminiſtratione tu. l. lex quæ tutores. §. domus, in
4 fin. † Quid ſi tutelam habeat, nunquid ſtatim ꝯctis ſpõ-
ſalibus eam amittit? Reſpon. non. Nam facilius impe
ditur habere, q̃ habita ꝑdatur, ut ff. de poſtulando. l. 1. §.
caſum. & ff. de adulteriis. ſecunda. ſm Vbertum. Verũ-
tñ uitricus bene põt eſſe tutor priuigni, nõ tñ põt apud
eum ali, ut C. de ꝯrio iu. l. tu. ſi pater. & C. ubi pup. l. edu.
5 deb. l. 1. & ff. de adop. l. nonnunq. in fi. † Vt autem in his
plenius inſtrauaris, breuiter nota, ꝙ mulier regulariter
tutrix eſſe nõ ꝑt. ff. de tu. l. fi. C. qñ mul. tu. of. ſun. põt. l. 1.
& 2. ff. de reg. iur. l. 2. & in teſtõ: ut prędix. In caſu iñ põt
b eſſe tutrix, [b] qñ uidelicet teſtator legauit filio, ne ad pa
trem perueniat uſusfruct. in Auth. ut li. ma. & auiæ. in
prin. antiquitus tñ poterat eſſe tutrix, ſi à Principe im-
petrauerat tutelam filiorum ſpecialiter ut ibi ĩ prin. &
ff. de tutori. l. fi. Medio autem tpe, ſi matre erat maior
25. ann. nullus eſſet tutor legitimus, uel teſtamẽtarius,
uel erat, ſed ſe excuſauerat, poterat petere filii tutelã à
iudice, dum tñ iuraret, ꝙ non tranſiret ad ſecundas nu
ptias, & renunciare Velleiano ſenatuſconſulto, ſub hy-
potheca rerum ſuarum, ut C. quãdo mulier tu. of. fun.
poteſt. l. 2. & fi. Hodie uero præfertur mater primo, &
poſt auia omnibus tutoribus legitimis & datiuis, non
tñ teſtamentariis, & ſufficit, quòd ſimplici uerbo renũ
c ciet ſecundis nuptiis ſine ſacramento, [c] & Velleiano, &
omni alii auxilio, ut ex eis non iuuetur, ſi ſe obligauerit
pro pupillo. in Auth. de hæredit. ab inteſti. uer §. ex his
collat. 9. C. quando mulier tu. off. fun. poteſt. Auth ma
tri, & Auth. ſacramentum. Ex quo ſuſcepit tutelam, de
bet inuentarium facere, & cauere rem pupilli ſaluam
fore, in Authen. ut matres debit. & credit. ſine prohi.
filii tut. ge. § finali, colla. 7. Quod autem dixi, quòd præ-
fertur legitimis, intellige collateralibus, ſecus in aſcen-
dentibus: vt in præ. §. ex eis. & no. in præl. Auth. matri.
Ea autem matrimonium contrahente, ſoluta eſt tute-
la, ac ſi mortua eſſet, eodem titulo, §. quia verò ext. de
appell. ex parte, & in prædict. Authen. ſacramentum, &
ſi tranſit ad ſecundas nuptias, non reddita ratione tute
læ, bona eius ſecundi viri ſunt tacitè filijs prioris matri
monij obligata. C. in quibus cauſ. pig. ta. contrahi. ſi ma
ter, & in Authen. collatio. 4. de nupt. §. ſi autem tute-
lam, & in præced. Authen. ſacramentum. Mater ergo
gerens filii tutelam agit, & defendit pro ea: vt in præc.
decre. ex parte, & extra qui filii ſint leg. ex tenore, ſicut
6 & tutor, vt extra de teſtamen. Raynutius. Sed pone ali-
qua minor vigeſimaquinto anno. habet filium, cui da-
tus eſt tutor, vel auia eſt tutrix: quia ipſa eſſe non poteſt
ut iam dixi, & dicam infra, §. proximo, in princip. quæ-
ritur, an mater, cum peruenerit ad legitimam ætatem,
debeat habere filii ſui tutelam, & videtur, quòd non:
quia tutela eſt ius atque poteſtas in capite libero, & c.
Inſtitut. de tut. Quomodo ergo iſte tutor habet pote-
ſtatem, ſi remouetur: vt ff. eodem lege prima, §. pri-
nec habenti tutorem tutor dari poteſt, infra, §. genera-
liter, verſic. quod habenti, argum. contra ff. de tu. & ra-
tio. diſtinct. lege tutor. qui Reipublicæ. §. ſi duobus, &
d Inſt. qui dari tuto. po. §. furioſus, [d] † Quid ſi mater ſu-
7 ſcepit tutelam filiorum, deinde ad ſecunda vota tran-
ſiens eam amiſit: mortuo aũt ſecundo viro vult illã re-
e petere: q̃rit, an poſſit? [e] Et v̄r ꝙ ſic. Si. n. tutela legitima
caſu amittit, ceſſante caſu redintegrat̃ à iure: vt eſt in tu
tore expreſſum. ff. de teſtã. tu. ſi qs ſub. §, fina. Hoc ẽt vi
deo in patria poteſtate: vt C. de ſent. pas. l. fi. Inſt. q mo.
ius. pa. po. ſolui. § ſi ab hoſtibus, in in area legata. ff. de
leg. 3. ſi chorus. §. ſi area. ff. de rerũ diuiſ. ĩ tñ, & facit. ff.
q ſatiſd. cog. ſi arbitro. §. 1. ff. de dolo. & ſi dãnũ. §. 1. C. de
iure delib. l. ſcimus. §. donec. & §. in cõputatio. ff. qbus
mo. vſufruct. am. ſicut. 1 fi. 1. & l. ſi tibi. C. de furt. l. apud.
C. de rei vẽd. l. 2. C. de inoff. do. ſi totas. C. ad exhibẽd. l.
3. & ĩ pluribus aliis exẽplis. Itẽ ceſſante cã ceſſat impedi
mẽtũ: nec eſt puniẽda ex eo, qđ bene fecit. C. de adul.
Gracchus, Arg. ꝯ, qa iura ſemel ꝑdita iterari nõ dẽt. ff.
de euict. l. ſi. de iure do. ſtipulatio de dote. & l. ſi ſpeciali
bus. ff de ſtatu hoĩum hõ liber. ff. de adop. l. ſi pater fi-
liũ ff. de cap. dim. l. 1. §. ei, q. ff. de ſerui. urb. ꝑdi. & Attili-
cinus. ff. depoſi. l. 1. §. ſi ꝯuenit. & ut in depoſi. culpã ꝑ-
eſt, rata eſt. C. de ann. excep. l. 1. C. de tẽp. app. l. fi. in fi. de
ꝯſec. diſt. 4. q̃ris, ꝓpe prin. cũ multis ſimilib. Sol. Si res in
uenit̃ integra, q pueri aliũ tutorẽ nõ habẽt, admittẽda
eſt. ſecus ſi habent aliũ legitimũ, uel habere poſſunt. de
ꝓe. l. fœminæ. C. de repu. hæred l. fi. ff. q ſatiſd. cog. fide-
iuſſore. reſpõſo 1. & §. 1. ff. de mu. & hon. vt gradatim. §.
qđ, & l. hon. §. fi. & l. excuſationẽ. in fi. Et faciat ad hoc
qđ no. ĩ Auth. de reſtit. §. ſi uerò, & ipſã quartã. Et ſcias
ꝙ teſtamẽtaria tutela, ſi eſt, excludit legitimã & datiuã
ſed ſi ea nõ eſt, legitima excludit datiuam, quia ubi ha-
bet locum legitima, datus à iudice ipſo iure, nullus eſt:
ut ff de tu. & ratio. diſt ſi tutor §. primo. C. qui dare tu.
poſſ. ſi ſororis. Tertio, ſuccedit datiua, deficiente legiti-
8 ma, † Sed quid ſi fuit teſtamentarius, & deſiit? Reſpon-
deo, re-

ADDITIONES.

a Secundum Iacob *De matre decreta tutrice, quę uolens nube re; petit per iudicem dari extraneum, cui legitimus ſe opponit, quis præferatur, hoc fuit iamdiu diſputatum in iudicio, & in ſcholis, & terminatum præferendum legitimum. Hanc omitto, cum plenè per Cyn. in Auth. matri, in 7. q. Hoc tamen ſcias, quod Simon Vincen. recitans opp in Auth. ſacramentum, C. quando mulier tut. of. dicit, quòd mulier nubere volens legitimo tutori denũciet, quod ſe tutelæ immiſceat, quia nubere vult, & de hoc etiam iudicem certificet. Alle. l. C. in quib. cau. tu. habenti, &c.*

Adde, quod auia præcedat, voluit Bar. in l. ſi quis ſub conditione, ff. de teſt. tut. uer. quid ſi nondum contraxit. Adde Bal. conſilio 266. libro quarto, item ver. uerumtamen, adde Bald. conſil. 209. libro 4.

b Eſſe tutrix. *Et curatrix, vt ibi, quod dixit Alber. Fal. ſpeciale eo caſu, hoc dixit in rubr. de cur. bon. dan. uide plenius infra titu. proxi. §. vlt. ver. nunquid mater.*

c Sacramento. *Hoc ergo ſolum immutatum eſt iure nouiſſimo. verbalis ergo renunciatio, & hodie eſt neceſſaria, quo attento, et ponderatis generalibus regulis, ſcilicet prima prohibente fœminas a publicis, & ſecunda prohibente eas a tutela, de quibus ſupra terminauit D. Vianſius, diſputando, quod mulier, quę ſecundo contraxit, data tutrix filio ab auo paterno, non confirmabitur contradicente legitimo, cum ſit intra regulas iſta, quam non excludit exceptio, quia ſecundas nuptias ipſa iam contraxit, & hoc facit contra uer. 2. infra.*

d Furioſus. *Sic dicit Vber. de Bon. pronunciatum per has leges. Non obſtat, C. de teſta. tu. ſi tutores, quæ, ut ibi dicit, loquitur de tutore teſtamentario, cui cedit legitimus, concord. quod ibi notatur.*

e An poſſit. *Eſt hęc ult. quæſtio. Cyn. in Auth. matri ſed hic plenius.*

5. §. Generaliter etiam ꝫ quemlibet tutorem, & curatorem opponitur de ætate: vt quia est minor 25. an. vel alias eget alterius cura. C. de leg. tut. l. fi. Insti. qui da. tu. poss. §. furio
a sus, & de excusat. tuto. §. minores,[a] & §. pen. & fi. C. q̄n
mul. tut. off. fun. pōt, l. 2. §. his illud. Item, ꝙ capite minutus est. ff. eo. l. legitimos, in fi. Itē, ꝙ tutor vel curator
non facit inuentariū, C. de arb. tu. l. fi. ff. de ven. in poss.
mit. l. 1. §. decretum, & ff. de bon. aut. iu. poss. l. 1. §. fi. Vel
ꝙ illud non fecit legitimè, C. de iure deli. scimus, & dicā ℑ. de edit. instr. §. dicto. Itē, ꝙ licet fecerit inuentariū,
b non tñ ibi oīa bona pupilli posuit.[b] Quod dic, vt in præ.
§. dicto ver. sed si oīa, ibi, & vide formas multiplices in-
1 uentarij. † Hoc aūt notandum est, ꝙ tutor & curator
non pōt administratore negotia pupilli, vel adulti, nisi
prius tria fecerit. s. ꝙ fecerit inuentarium, & ꝙ iuret vti
c lia facere, & inutilia prætermittere,[c] & ꝙ caueat sub
hypotheca rerū suarū, vt in præ. concor. C. de episc. audien. l. de creationib. in fi. & in Auth. ibi posita. & C. de
cur. fur. l. fi. §. in pronuncia. & in Auth. vt hi, qui ob. se.
ha. res mi. §. si quis. col. 6. ff. de admi. tut. l. 1. in fi. ff. de suspe. tutor. l. tutores, & hoc, nisi testōr inhibuerit eū fa-
d cere inuentariū: vt in d. l. fi. C de arb. tute.[d] † Quid si cœ
2 pit facere, sed nondū perfecit, nūquid poterit agere & conueniri? Vr̄ ꝙ non arg. C. arb. tut. l fin. §. illo proculdubio, & in Auth. de resti. & ea quæ parit, in prin. ff. de
præto. stip. l. 2. ff. de ver. ob. in executione, § pe. ff. de le.
3. liberorum. §. quid ergo, ff. de ver. sig. ædificio, §. 1. Argu. ꝯ, ꝙ sufficiat cœpisse, ff. de aur. & arg. legat. & si non
sunt, §. argento.[e] ff. de alim. & cib. leg. l. seruos, ff. de pol
li. l. 1. §. cœpisse. de ver. sig. aniculus. Ad idem ff. de lega.
3. seruis. §. ornatricib. 82. di. presb. versus fi. ver. expleto,
f 12. q. 2. de viro. ext. de fur. c. fi. Fiet aūt fortè[f] † inuenta-
3 rium debitorib. pupilli vocatis coram iudice, vt not. ff.
de admi. tu. chirographis, nec do ei tpa, quæ dantur hæredi titubanti ad inuentarium conficiendū, C. de iu. de-
g li. l. fi. §. 1. ver. quis aūt dubius.[g] Sed mox ab initio, q̄ ci-
h to pōt: puta intra triduum[h] incipiat conficere: vt C. de
admi. tut. l. tutores, 2. ff. eo. tut. qui repertorium, in prin.
C. arb. tu. l. fi. §. illo, 28. dist. de Syracusanæ. ibi, descriptione, & c. in fi. & 12. q. 1. manifesta, & q. 2. charitatem.
licèt ꝯrium seruaretur Mutinæ eo tpe, quo ibi in decre
i tis legebam.[i] Vtrum aūt curator ad litem faciet inuen-
4 tarium? Dic † vt s̄. de actore vniuer. puberes.[k] Sed nec
l pñt hi vendere vel alienare,[l] vel pignori obligare, nisi
ea quæ seruando seruari non pñt, sine auctoritate prætoris, C. de admin. tut. lex quæ, in fi. & l. fi. in fi. ff. eo. sed
fine. §. quod sicut. ff. de suspect. tutor. C. de præ. mi. sine
decr. non alie. l. 1. & 2. C. si res alien. pi. da. sit. l. curator. &
l. si in rem. Vber. tñ dixit, ꝙ licet tutor non iurauerit, valent tamen facta per eum: quia cum multa egerit, decepti essent, qui cum eo contraxissent, arg. ff. de off. præt.
Barbarius, 3. q. 7. c. infamis, §. tria, in princi. & quia licet
sit hoc in curatore[m] expressum, vt in præ. l. de creationibus non tamen in tutore, ext. de deci. ad audientiam,
n quamuis possit dici eadem æquitate, ꝙ & tutor iuret.[n]
5 † Item secundum eum, tutor, qui non satisdedit nec
inuentarium fecit, non pōt exercere iudicium momētaneæ possessionis, nisi magnum periculum sit in mora, vt C. de tuto. & curat. l. fi. & per totum, & ff. de administra. tuto. tutor, qui repertorium. respon. 1. licet seruus
& pupillus ad hoc admittantur: vt C. qui legiti. person.
standi in iudi. l. fin. Sed illud vtilitate & fauore domini
& pupilli dictum est. Nota tamen, ꝙ satisdatio non est
de substantia eius, quod tutor necesse tamen habet facere: quia potest suscipere tutelam, antequam satisdet,
& administrare, nisi prohibeatur, C. de tuto. & curato.
o qui non satisd. l. secundum Vber.[o] Sed dic, vt iam supra
6 dixi. † Quid si pupillus auctoritate tutoris, qui inuentarium non confecit, & iudicis auctoritate vendit prædium, in cuius alienatione decretum desideratur, vt ℑ.
de emptoribus & venditionibus, §. nunc dicendum.
p versi. hoc quoque. nunquid valet?[p] Videtur, ꝙ sic, ff. de
reb. eorum. l. si pupillorum. §. si tutor, & ff. quando appelland. sit l. 1. §. biduum, & ff. de minori. l. ait prætor, §.
permittitur. ff. de bono. poss. seruus, ff. quod falso tuto. l. 1. §. pen. C. qui admit. ad bono. posses. in bonorum.
Sed

ADDITIONES.

a §. minores. *Et quia litera illius §. dicit, ꝙ olim minores excusabantur, dicūt quidā minores olim dari potuisse, quod est falsum, vt patet ff. de testa. tu. quæro. §. Lucius. & de excu. tu. l. nō solū. § libertus. Ad contrariū respondet, ut dicā infra tit. 1. §. nt, autem. super vers. sed nunquid.*

b Posui. *Tenuit Gui. de Suza. in l. 2. C. de alimen. pu. præst. per ipsam legem, quod tutor, qui non tenetur verba inuentarii ostendere aduersario, ostendet ergo iudici, secundum eum.*

c Prętermittere. *De hoc statim infr. ver. 2. Adde pulchrè Ro. cō. 425. ubi per ordinē enumerat necessario tutori faciēda suscepta tutela.*

d C. de arb. tute. *Textus illius leg. utitur verbo, Vetuerit. quo ēt vtitur Guil. īfra de instr. edi, §. fi. ver. tutor autē. licet ibi subdat uerbū remissionis. Hoc dico propter dominū meū in legib. qui in quadā quæstione, quā disputauit, tenuit ꝙ simplex remissio testatoris facta tutori, ne īuētariū facere teneatur, nō ualet, cū remittat ius publicū. ff. de adm. tu. qdā decedens. & de pac. si unus. § illud. Si uero expresse prohibuit, distinxit, aut fuit errore ductus, aut nō, & si nō, aut uenit noua causa, aut nō, quod uide p Cy. in præ. l. fi. C. de arb. tu. & ideo eius uerba decido. Ibi tamē pmittit distinctio Dy. ꝙ si remissio solū respicit testatorē, ualet. C. ut in poss. le. l. 2. si vero respicit hæredē, quia illi pōt esse damnosa, non valet. C. de usufruct. l. 1, & not. ext. de pig. c. fi. in glo. 2. quando vero dubitatur, an possit, vel non possit esse damnosa hæredi, tūc dicebat Dy. ꝙ ualet remissio quia verisimile est. quod velit vtilitatē hæredis. et sic loquitur per l. vlt. Id autē dupliciter esse pōt, scilicet, ne inuidiæ submittantur hæredis diuitiæ, vel defuncti, ne denudetur paupertas. C. quando & qui. par. pars. l. 2 li. 10. Adde, quod testator possit remittere tutori confectionē inuentarii. tenet Ange. consi. 175. vbi dicit, ꝙ sic, tamē iudex iusta causa suadente, potest recedere à voluntate testatoris, & Ro. dicit tenuisse. Mar. idem Bal. in l. de iure delib.*

e Argento. *Aliàs, quid ergo. in concor.*

f Autem. forte. *Sic Vber de Bon. ubi supra. Accu. in l. tutores. 2. infra alleg. in glo. non est dicis eos non uocandos. Et rationē reddit, quare aliud in hærede, quia ex inuentario habet hæres duo beneficia. s. Falcidia, quia ultra uires creditorib. non tenetur, tutori vero imminet solum onus.*

g Dubius. *Hucusq; Vbe. de Bonv. subdens quod Mutina sic sequi-*

h Triduum. *tur. Dixit Vber. de Bobi. vel intra 30. dies. alleg. easdem leges. & §. si autem. de hoc. in l. tutores. in l. glo.*
Adde Abb. con. 88. lib. 2.

i Legebam. *Dixit Gui. de Suz. in pra. l. fi. quod tota Lombardia id seruabatur, scilicet, quod sufficiebat quod intra illud tempus, quod datur hæredi, suum inuentarium inchoarent.*

k Puberes. *Et vide quod ibi dixi.*

l Alienare, *Etiam cohæredem. vel socium ad diuisionem prouocando. C. de prædy mi. l. pen. & dicam super rubrica infra proxi. Adde, an pecunia sit de rus q̄ seruādo seruari possunt, Ro. cō. 188.*

m Curatore. *Quod Simon in pra. l. intelligit ēt in curatore ad litē*

n Iuret. *Hæc opin Vber. iustificauit dictū Guido de Su. qui tenuit in in l fina. C. de arbi. tut. posse per testatorē hoc iuramentū remitti. qd ēt plene disputauit. Inducit ipsā l. fi. & ff. de testi. l. 1. ī Anthē. de nup. § disponat. colla. 4. C. de sacrosan. eccle. l. 1. de test. mil. q a parte cū concor. Itē ēt per cōtractus legū austeritas mitigatur. C. de tē. appell. l. fin. §. vlti. ff. de ser. l. 1. C. loca. licet commo. l. 1. fortius per vltimā voluntatē extra. de donatio. cum dilecti. in fin. ff. de pactis. . pactom inter. Insti. de lege Fusia Cani. tol. in fin. Itē remittit ad id, quod habetur C. ut in pos. l. 2. & satis est sibi non esse prohibitum. ff. ex. qui. cau. maior. l. nec non. §. 1.*

o Vber. *De Bo. Vbi de datiuo post princ.*

p Nunquid valet. *Ad materiam facit, quod scripsi de conce. præ. literis. in glo. no. quod præbenda. in glo. seq.*

Sed hæc locū hn̄t, q̄n solus iudex interuenit, quod plus
valet, q̄ si cum alio non idoneo, ar. ff. de arb. Pedius, ext.
de off. leg. cum super. ar. ɔ̄. nam tutoris & iudicis auto-
7 ritas requiritur, vt C. si pp pub. pensi. l. fi. † Sed decre-
tum perperam interpositū pro non interposito hn̄ de-
ber, ff. de restam. tute. iure nostro. ff. de reb. eorum, l. q̄-
uis. Credebat.ᵃ iudex illum esse legitimū tutorē, & nō
erat: vnde non valet, eo. tit. l. magis, §. si æs, & in prædic.
a decr. cum super. & hoc puto verum. ar. ff. de arb. parui.ᵃ
& C. arb. tut. l. fi. §. illo. Pro non tutore. n. est, ex quo in-
uentariū non fecit. C. de tut. vel cura. q non satisd. l. fin.
& C. in quib. caus. in integ. rest. nō est neces. si tutor. ex.
de transla. epis. inter. circa med. Vel dic, q̄ si iudex, sciēs
illū esse illegitimū, pnunciauit legitimū, bene valet vē
ditio tuitione p̄toria, arg. ff. qd̄ fal. tutor. autore l. 1. in fi.
& facit, ff. de iureiur. l. iusiurandū, §. 1. Sed ɔ̄, ff. de cura.
fur. ɔsilio. vbi dr̄ in talib. dari exceptionē: sed illud verū
b est in exceptione facti, non iuris ibi.ᵇ Itē non obstat, q̄
c sic agebat, sic ɔ̄hebat: vt ff. ad Maced. l. 3. & de off. præ-
to. Barbarius.ᶜ Nam talis error non præiudicat fauori
pupilli, arg. ff. de reb. eorū, qui neq;. & no. in prædicta, l.
d si tutor, † Itē opponitur, q̄ tutor, vel curator, vel etiam
pupi lus est seruus: & super qōne seruitutis patitur qō-
nem, ff. de tut. l. 1. Insti. eo. in prin. & qui dari tut. vel cu-
e ra. poss. §. seruus, & de leg. pa. tu.ᵉ C. eo. tit. in seruili, C.
de testa. tu. si pupillorum, & de pa. po. l. impuberis, nisi
iudex certus sit super hoc, & egerit ex mero officio. C.
f qui da. tu. vel cur. possunt, l. 1.ᶠ ff. de tut. & cur. ei, qui. Itē
g q̄ habenti tutorē, tutor dari non pōt, ᵍ vt C. qui petant
tuto. vel cur. cum mater. curator tn̄ ei datur. Insti. de cu
ra. §. interdū, vbi de hoc, C. qui da. tut. vel cur. poss. si so
roris. C. in quib. casib. hab. tu. l. 1. ff. de tutel. l. 1. §. si pupil
8 lus, & l. solet ēt. † Nisi in sex casib. in quib. datur tutor
hn̄ti. Primus, si, tutor sit surdus, vel mutus, vel furio-
sus, ff. de tutel. l. 1. Secundus, si habet bona in duab. vel
pluribus prouincijs: nam totidē pn̄t esse tutores, ff. de
excus. tut. pp litem, §. fi. Tertius, si mater tutrix nubat:
nam tunc dat alius tutor. in Auth. de nup. §. si vero tu-
telam, coll. 4. & s̄. §. prox. ver. vt aūt, & seq. Quartus, si tu
tor est ad tps relegatus, vel excusatus, vel remotus: nā
interim alter dat. C. in quibus casibus, ha. l. pen. & facit
Instit. de Attil. tutor. §. 1. & 2. Quintus, si tutor est apud
hostes, non vt seruus, sed vt relegatus, vel transfuga. ff.
de tutel. si quis tutor. Sextus, si abest Reipublicæ cā ff.
eo. quæsitum, & ff. de suspec. tut. si quis abfuturus, & ff.
de tutor. & cur. da. ab his, l. curator. Placentinus tamen
in præd. casibus intelligit tutorem poni pro curatore,
h & sic in eis non fallit regula prælibata, secundū Azo.ʰ
i & Acc. contra ⁱ in hoc autem dubio consulo, quod sic
facias scribi in instrumento.

9 FORMA. † Talis iudex, in locū talis tutoris consti-
tuit talē tutorē, curatorē, administratorē & adiutorem
& sic non poteris errare, & q̄n oportebit eum eligere,
qūo agat tanq̄ tutor, vel tanq̄ curator, &c. eligat quod
certius est, i. tanquam curator. Item tutor & curator
q̄nque faciunt actorem ad causam, de quo dic, vt sup.
10 de actore vniuersitat. † Item opponitur ɔ̄ tutorem, q̄
est ep̄s, vel clericus in sacr̄s, vel monachus, seu regula-
ris, qui non possunt esse tutores, 83. dist. neque apud, 2.
21. 3. Cyorianus, C. de episco. & cler. l. generaliter, quæ
est 16. q. 1. in Auth. de sanct. episc. & §. Deo aūt amabi-
lis. Super quo dic, q̄ prædicti tutelam testamentariam
vel datiuam non pn̄t exercere, vt ibi, sed clerici pn̄t, si
k volunt legitimam exercere, ut 86. di. peruenit.ᵏ 87. dist.
l in religiosum non tamen coguntur, vt C. de episco &
m cler. Authē. presbyteros,ˡ ibi propria voluntate, &c.ᵐ
& in præui. l. generaliter. Episcopi autem, & monachi,
& regulares, etiam volentes non possunt legitimā e-
xercere, vt in prædi. Auth. presbyteros, in fin. 88. dist. e-
piscopus pubet. & quod dicitur in præd. c. peruenit, ni-
si forte, & c. non excepit ep̄m, vel monachum, seu re-
gulares, sed solum clericos. Vel dic, derogari illi Auth.
per canonem, vel ēt episcopi, vel monachi possunt sal-
11 tem legitimam exercere. † Quid si eam prius suscepe-
rant, quam fieret monachi, vel ep̄i? Dicit Vbert. quod
non finietur, ar. ad hoc, nam quædam impediunt faciē
da, quæ non impediunt iam facta, vt ff. de postu. l. 1. §. ca
sum, ext. qui cler. vel voc. rursus, argu. contra, ff. de arbi-
n tris, non distinguemus, §. sacerdos.ⁿ Quid de conuer-
sis, nunquid possint suscipere tutelam vel curam? Di-
cit Vber. q̄ non. Nō enim bene possunt tractare simul
diuina & humana, ext. de cler. conin. diuersis, & arg. ex
tra de sen. exc. parochianos, C. de sacrosan. eccle. vt in-
ter. quod forte forum est in professis & vestitis, secus si
nondum sint professi: ut 27. q. 1. uel lex. ext. de priuil. vt
12 priuilegia, ver. hoc aūt. † Illud autem certum est, q̄ om
nes clerici tenētur ad tutelam miserabilium persona-
o rum recipiendam, vt in præd. c. peruenit.ᵒ & 87. di. ca.
1. & 2. C. de episc. & cler. orphanotrophos, arg. tn̄ con-
tra in præ. l. generaliter. Sed forte non coguntur, & sic
p̄t tolli illud ɔ̄rium. Itē opponit ɔ̄ tutorem vel curato-
rē, q̄ est surdus, uel mutus, ff. de tute. l. pen. Item, q̄ su-
scipit cessionē actionū cōtra pupillū uel adultum suū,
vt in Auth. vt hi, qui obl. se. per hæres mi. in Rub. & in
prin. tit. colla. 6. Ad idem facit ff. si ser. vend. altius, ff. de
cond. inde, frater a fratre, & ext. de natis ex libero vē.
c. vnico, & inf. ver. proxi. Item quod tutor seu curator
p est creditor, vel debitor pupilli, vel adulti,ᵖ & admini-
strat sine adiutorio, ut in Auth. hi, qui oblig. se perhib.
hab. res mi. & C. qui da. tut. uel curatores poss. Authen.
minoris. Et hoc locum habet tantum in datiuo & legi
q timo, non in testamentario, secundum quosdam.ᑫ Qd̄
dic, ut no. in præalle. Auth. Facit autem hoc in matre
& auia, in Auth. ut matres debit. & credi. sine prohib.
tut.

ADDITIONES.

a Parui. *Alias Pedius & sic allegat supra eo. ver.*
b Iuris ibi. *Capio quid uelit autor. lex. illa. §. 1. ponit. curatorē cau-
sam de furioso hærede, qui vendicat rem venditā per ipsius cura-
torem, qui non cauit, possidens reus excipit, q̄ curator vendidit.
replicat actor, curatorē illū secundū iudicis decretū non satisde-
disse. Constat quod replicatio est exceptio. ff. de exce. l. 2. §. 1. Ex
quacunq; igitur harum exceptionū prima uel secunde, ut sic di-
cam, loquatur actor, dico illam iuridicam Verum si addat, & pro
bet possessor pretium per eum solutum conuersum in solutionem
creditorum illius furiosi, tutus est exceptione doli. Et huic ult. d.
conco. ff. de re. eo. qui sub tut. si pupillorum. §. pe. & vl. Adde Bal.
con. 38. in fin. sipiente, Gul. adultus. li. 1.*
c Barbarius. *In his error communis, hic singularis.*
d Si tutor. *Facit infra tit. 1. §. fin. ver. hoc singularis.*
e Pa. tu. *Hoc cancellato, quod nil. ad causam, bene continuatur
quod sequitur. C. eo titu.*
f l. 1. *Vbi vide, hoc.*
g Non potest *Successiue, simul āte plures dari possunt. C. de diui.
tut. l. 2 & successiue diuersos diuersorum locorum iudices, statim
patet ibi seruus. & infra uer. sed pone q̄ pupillus vsque ad fi. §.*
h Secundum. *Azo In summa, in qui. cau. ver. quidam tamen.*
i Contra. *Quid dixit vbi supra, quod cum omnes leges inducta
de tutore loquantur, non est à litera recedendum ff. de le. 3. non
aliter. Quæ aūt sit ratio quare detur curator, & non tutor. vide
in glo. prędicta, & per Azo. in præ. ver.*
k Peruenit. *Vbi glo.*
l Presbyteros. 2. *Mihi tamen incipit presbyter.*
m Voluntate, &c. *Mihi dicit litera sua sponte.*
n Sacerdotio. *Ibi non dicitur, quod non possit arbiter factus sacer
dos sententia dicere, sed quod cogitur. & concor. q̄ dicit infr. ue. 2.
Adde, quid econtra, nunquid laicus possit esse tutor clerici? Ba.
pari rōe cocludit, q̄ sic, eius cō. 243. li. 1. nō itelligas ī beneficiali.*
o Perueni. *Vbi idem notat.*
p Vel adult. *In quantitate non minima De hoc in Auth. minoris.
in 1. glo. est hic arbitraria, ut no. in corpore glo. loquitur.*
q Quosdam. *Placuit hoc Odo. & domino meo, & Gui. de Su. Cyd*

Auth. minoris Vbi pater fuit sciens. Idē Vbe. de Bo. ubi supra sed dicit Vber. ponit ꝑdubio, paulo ante facit de curatore. Azo tenet primā in Sūma, qui da. tut. & c. ver. itē creditor. Contrariū tenet Summa, sup cōstitutione, vt hi qui ab. & c. col. 6. Accur. utrobiq; & Insti. de autor. tu. in fin. tenet contrariū. & Iaco. de. De Bal. dicit esse tex. in. li. prealleg. §. hac omnia vbi dicis nō omnino, ꝙ exponit, id est, nullo modo, nullo casu. Accur. ponderat ibi §. hoc dicimus. sequitur in om i curatore. vtraq; pro se inducit Auth. matri. C. quādo mulier. Dicunt enim primi, ꝙ si mater debitix. ex creditrix admittit. fortius admittetur testamentarius, tutor, cuius fides per patrem prælecta præfertur matri, vt ibi. Secundi dicunt, quod exceptio matris in cæteris confirmat regulā. Cum igitur testamentarij non sint excepti, includentur in regula. Sed primi ad hoc vltimū respondent, quod no. in l. quæ pp, ff. de reg. iu. & quod scripsi post Dy. in regula, arg. de reg. iu. li. 6. super 1. gl. Ad id, qđ dicā de dato ex inquisitione, dicunt primi, quod licet magna sit inquisitio. Nā pro filio pupillo testatur, & dat tutorē illi ēt exhære dato, & Gul. alle. l. isti quidem in fi. ff. quod me. cau. Induct ēt ad primum dictum §. disponat, in Auth. de nup. C. arb. tut. l. fi. Dyn. suo con. 38. & tenuit cū Acc. & sequacib. quod debitores & si testamentarij sint, nō possint esse tutores. Et ad id, quod fides ducit approbata, respondet ut Acc. in cor. ut hi, qui. Illud uerum quo ad onus satisdationis, nā de constōne illa, ut hi, qui ob. etc. qua nondū erat lex de creationib. C. de epis. aud. & §. 1. Insti. de satisd. tu. nō potuit cogere. Itē si releuatio a satisdationis onere sufficeret, ergo quod datus ex inquisitione, qui non satisdat, ut sup. §. si aūt, vers. horum, posset esse creditor, uel debitor, quod oēs negant. His rōnibus, gl. utitur, Dy. dicebat ēt ibidem, quod dato quod possunt esse tutores, quod est falsum, si non prohibitus esset datus simul cum eius propter quod timet cum eis agere, pōt illos prouocare ad satisdationem, propter quod uenitur ad alterum duorum, ut dent fideiussores non probibito, & administrent, uel ut totā administrationē dimittant non prohibito, & ab illo satisdationem recipiant, rem pupilli saluam fore, ff. de test. tute. l. testamento dato.

ADDE, quod Bar. in d. Auth. minoris debitor, distinguit, aut testōr sciebat, aut ignorabat. Primo casu possit esse tutor, secundo non. Et idē consuluit eius consi. mihi 148. inc. qō ista. Redeūdo ad propositū disputauit dominus Rayne. de For. posito, quod consist. ut hi, qui ob. & c. hēat locū in testamentario tutore, quærebat de creditore dato in testō pupillo, qui in hæreditate adita se fecit decerni tutorē, de credito mētione nō facta, & facto inuētario administrauit, an patruus pupilli qui sciuit oīa prædicta, possit illū petere remoueri, & sibi ut legitimo, administrationē decerni. Copiosè & subtiliter allegat ad vtranq; partem. Virtus quæstionis est in hoc quod no. Acc. in l. pater, ff. de proc. in 1. gl. Certū est talem dari posse, sed dubitatur an datio teneat. Ponit ibi opi. Azo. quod datio teneat, sed cadat a credito, & contraria Hug. quā approbat, quod non teneat datio. Vtraq; ēt opinio no. in l. propter litē, ff. de excu. tut. in gl. in præ. Auth. minor. vī gl. hoc, si sciuit variare ab eo quod prædixerat in 3. gl: ipse soluendo sequitur Azo. Motiua ipsius hæc, quia aut illa in corpore successiue ponit quatuor casus, usq; ad §. quoniā aūt. Primus est in creditore ex antiqua cā. Secundus in creditore ex noua, Tertius in debitore. Quartus in iā tutore recipiente cessionē contra pupillum. Primus, qui ad propositū facit, subdiuitur si cōstabat illū esse creditorē, a principio repellitur, nec punitur. Quod intelligo ēt si se ingerat ad illā recipiendā, si tacuit, nec a principio constitutt de credito, cadit ab illo, & alia pœna nō imponitur, ergo nec nos imponamus. Quod sic probat, Repulsio tutorū est de iure spāli, quia regulariter quilibet, qui nō prohibetur, admittitur, imò & cōpellitur ad tutelē & corā, nisi se excuset Insti. de excu. tu. in prin. et §. pe. Cū aūt pœna illa quæ cadit a credito, facit eū non esse creditorē. Et si cessat cā finalis prohibitionis, cessabit prohibitio cā reducta ad nō cām. Fatetur soluendo l. nō dubiū, C. de leg. ꝙ qñ prohibitio esset ex iure cōi, non spāls, sufficeret legatorē; & c. ut ibi secus cū ex spāli, ff. de diuor. l. fi. & sufficere dīt una pœna, ff. de vul. & pu. sub. l. ex facto §. Iulia. Itē eodē momento, quo creditor tacēs, creditur tutor uel curator, ipse cadit a credito, ff. de le. 2. si post mortē, in prin. Et sic videtur creatus non creditor. Itē ipse remisisse uidetur, quod lex remittit, C. si manc. ita fu. alie. l. fi. Certū est, creditorē remittentē creditū ad tutelā admitti, ergo & ista, ar. ff. de fals. l. 1. §. tutores. Inducit vlt. §. si uerò tacuit, ubi debitori tacenti imponitur pœna & remanet in tutela, ergo idē in creditore ad istud, quod plus vrgere videretur. Respondeo, ibi non probari debitorē permittente lege in administratione permanere, bene tamen ostendit, quod in illa mansit. Intelligo de facto, donec apparuerit petens illū remoueri, & tunc si tpe curationis, quā sic de facto gessit, aliquas liberationis obtinuit, illæ non iuuant. Memoror dominum meū in legib. in scholis sæpe dixisse illas opiniones, uel suās sequēdas, quas prudentes laici cōmendabant, nō credendo aliquem prudentē laicū iudicare illum, qui ex receptione tutelæ dānificatus est in credito, pone mille librarū, uel qui ex uera solutione debuit, qua non iuuatur, sed danatur, ut iterum soluat, longe magis esse suspectū, & plus in illis timeri rōnes illius constōnis, quę si sic damnificatus non fuisset. Supposito igitur quod secundum allegata fateri oportet cām crediti directum cessare in creditore, qui desiit, fateri tamen oportet fore causa tam ab illa causa duriorem, & longè fortius urgentem, & uerisimiliter plus damnosam, quę cum ab illa radice procedat, durabit prohibitio. C. de nup. §. fi. Et per hoc declarasse puto id, quod scripsit Iac. de Bel super, §. si verò tacuerit, qui dixit perdentes creditum, nihilominus a tutela & cura remoueri, dicens dictum Vgulini tenendum tanquam iustissimum, & sanctissimum. Puto, quod propter illam diffinitionem id dixerit. Pro quo facit ēt illud penitus, quod est rubrica constōnis, s. ut hi qui ob. & c. ad eorum gubernationem penitus non accedant, quod licet ab alijs allegatum non uiderim, quod allegari possis, ut dc inf. de dispu. & alle. in fi. et quod ibi dixi. Ad id quod dicitur de duplici pœna, respon. per no. de in. c. at si clerici, in glo. pe. uel per id, quod scripsi de elec. c. ult. lib. 6. super 1. gl.

tut. fin. gen. colum. 7. C. qñ muli. tu. offic. fun. pōt. Au-
then. ad hæc. in fin. Itē, ꝙ is, cui datus est tutor, vel cura
tor, excessit 14. vel 25. ann. & hoc si velit nouum iudiciū
inchoare. quod nō pōt. Inchoatis autē assistit ēt, postq̃
excesserit. ff. de tut. & cura. da. ab. his. Scio. Instit. de
Atti. tut. i fin. & quibus mo. tuto. fin. in princip. ff. de ad-
ministrati tut. ita tamē si tutor. §. si tutor. & §. sequent.
& C. de arbitr. tuto pōt. C. vt causæ post publ. tutor ac-
sit. l. vnica. de hoc supra in titu. de actore. ver. itē tutor.
Accusationē tamen, q̃ nomine pupilli instituerat, eo,
defuncto non cogitur adimplere. ff. ad Turpil. diuus
13 Adrianus. † Item, ꝙ tutela est finita, vt in præmisso ca-
su, vel quia impubes, quia sub tutela est, ab aliquo arro
gatˀ, vel deportatˀ, vel in seruitutē reducitˀ, vel ab hostib.
capitur, vel tutor ad certā cōditionē, quę inest, datus est
vel si tutor seu pupillus obijt, vel si tutor maximē capi
tis diminutionē patitur, q̃a tunc omnis tutela finitur.
Minima vero solum legitimā parit, per maximā autē
capitis diminutionē pupilli omnis tutela finitur. Finit
ēt, si tutor ad certū tempus datus est, quod aduenit, vel
si desijt esse tutor, ver. si excusatus est, quod fit, multis
ea causis: vt Institut. de excus. tut. vel si remotus est à
tutela vt suspectus, ꝙ fit multis ex causis. quod dic, ut
Institut. de suspect. tuto. Præmissa omnia probantur In
stitu. qui. mo. tu. fi. per totum. & C. qñ tur. vel cura. esse
desi. per totum. & in præ. vers. itē tutor. Quid si tutor
nolit causam pupilli defendere? De hoc supra in tit. de
reo. ver. itē tutor. † Eisdem quoq; modis cura finitur, q
14 bus & tutela, si pupillus seu impubes habet curatorē, &
eodē tempore, scilicet in 12. anno in muliere, & in 14.
in masculo: vt C. eod. l. 1. Institut. quib. mod. tute. fin. in
prin. Parum enim distant curatores à tutoribus: vt ff.
de excu. tuto. scire, in princ. Institut. de tuto. §. itaque. In
quo autē differant, not. ff. de tuto. & cura. da. ab his stē-
tri. Adulti vero cura finitur in 20. ann. ff. de mino. l. pri-
ma in fin. Institut. de cura respond. t. nib datus sit ad cer
tā causam, vel speciē, qua finita finitur officiū, nō ante
Institut. de auth. tuto. in fi. vel nisi datus sit furioso, vel
surdo, vel muto, vel perpetuo impedito: quia tūc desi-
nit, cū ad sanā mentē redierit, vel liberatus fuerit, non
antę. te. Institut. de cura. §. furiosi. & §. sequē. §. de cura.
fur.

fur. l.2.§.1. Item excipitur contra tutorẽ,ꝙ eſt datus eſt
a a teſtatore ſub cõditione,quæ exiſtat,vel ad certũ tẽpus
vel ex certo tẽpore,quod præterijt.Inſtit. q da.tu.poſ.§.
ad certũ.& ſub.ve.ꝑx.Quod ĩtellige de teſtamẽtario,q
daĩ ſub cõditione,vt ibi ſecus ĩ datiuo:vt ff.de tite.mu-
b to.§.1. Et eſt ratio b:† quia dare tutorẽ eſt actus legiti-
15 mus q nõ recipit diẽ,vel cõditionẽ.ff.de reg iuris,actus
Et præterea præſumitur ꝙ pater beneficiat:& lex mul-
tũ de eo cõfidit,adeo vt ab eo datus nõ ſatiſdet rem pu
pilli ſal uã fore:vt dixi ſub.§.ſi aũt.Si aũt ꝑ præmiſſa eũ
nõ põt repellere, ſupponealiquẽ, q eũ de ſuſpecto ac-
cuſet:& ſic durãte cauſa ſuſpitionis nõ poterit te cõ-
uenire:q̃uis ẽt nõ ſit ei adminiſtratio interdicta:vt arg.
C.de ſupect.tu eũ,quẽ.ff.de ſol.ꝙ ſi forte.§.1.Inſti.co.§.
ſi qs aũt ſuſpectus.ff. de iure del.air pretor.§. qđ ſi.& ĩ.
c ver.ſi,ᶜ hĩc durante officio nomine ſuo,vel pupilli, non
16 põt agere cõtra tutorẽ,vel concuratorẽ,quod dic,vt ſ.
tit.de act.ver.item tutor.& ſeq.Ibi ẽt nota quid iuris ſit
ſi tutor ſciens pupilli cãm malam eſſe, eam defendere
nolit.Itẽ nota, ꝙ pupillus dẽt petere tutorem vel cura-
torem apud magiſtratũ loci, vbi duxit originem ꝑ pa-
tris condõnem,vel vbi ſunt eius facultates, ꝙ ſi pupil-
lus Narbonen.moraĩ Pariſijs,vbi nihil hẽt,neque inde
rõne ſui vel patris originẽ duxit,redibit Narbon.ad tps
vbi originem duxit,& patrimonium habet:& ibi tutor
vel curator ei dabit.Hæc leguntĩ C.ubi tut. vel cura.pe.
e l.vnica.ᵉ Si tñ habet Pariſijs domicilium, rõne eius ibi
poſſet ei dari,ſm Azo.vt ff.de tut. & cur.da.ab his,l.ſ.
& arg.C.qui.da.tut.vel cur.poſſ neq;:ſed H.contra,niſi
haberet ipſe facultates, ar.ff. de tu.& cur.da.ab his,pu-
pillo. Sed ne pręſes prouinciæ Narbon. nec magiſtra-
tus municipalis eiuſdẽ põt dare tutorem ei, vel eũ qui
eſt ortus apud ciuitatẽ Arelaten qui nõ habet domici-
liũ in ꝓuincia. Narbon.vbi nominatur,cũ non ſit ei ſu-
biectus:vt ꝑdict.l.neq;:& ff.de tut.& cur.da.ab his,l.j.in
17 fi.† Sed pone,ꝙ pupillus habet patrimonium ſuum in
ciuitate Narbon.& Biterenſi, quærĩ quis dabit tutorẽ
vel curatorẽ?Reſpõ.iudex Narbon.in patrimonio Nar
bon.& iudex Biterẽſis in patrimonio Biteren.vt in præ
f di.l.pupillo,ff.de execu.tut.iure peritos. §.cũ oriundis.ᶠ
& in pręſ.l.C.vbi tu.vel cur.petanĩ,reſpon.Quid ſi qua
ſi oẽs res habeat Narbonæ,habet tñ vnum fundum a-
pud Biter. non vĩ ꝙ iudex Biteren.poſſit dare tutorem
pro illo quia certæ rei aut cauſæ non datur, vt Inſti.qui
g dare tu.poſſ.§.certę. Vber.de Bon.ꝯtra.ᵍ Dicit enim,ꝙ
certæ rei dari põt tutor, dum tñ generaliter & vtiliter
detur,vt ita dicat iudex:tali patrimonio & tanto conſti
tuto apud Biteren, do tibi talem tutorẽ, non tñ dicat,
tali fundo:quia tunc non valeret,ff.de teſta tu certarũ,
& ſic contingit petitione hæreditatis: quia licet ipſa ſit
vlis,tñ pro vna re cõpetit,& proponiĩ,ff.de pet.hær.l.li
cet,curator ẽt ad vnã litem datur, ut Inſti.de cura.§.itẽ
inut.Item gñaliter ꝯtra tutorem & curatorem excipiĩ,
h ꝙ eſt ſuſpectus, & poſtulatus, vel iã remotus: ʰ vel eſt
ſibi adminiſtratio interdicta,ff. de ſol.quod ſi fortè.§.
1.ext.de offi.dele.venerabilis,2.q.2.quia,& ſup. verſi.ſi
18 aũt per. † Quid ſi plures tutores dati ſunt alicui, quorũ
aliqui nolunt agere?Reſpon. volentes agere facient il-
los citari coram iudice,& ſi non uenerint,remouebun
tur vt ſuſpecti,vt ff.de ſuſpect.tut.impuberib.in fi.C.e.
tit.l.præſes.Si uero veniant, tollenĩ eis pignora, & ꝑci-
pieĩ eis,ꝙ adminiſtrent,vel ſi nõ adminiſtrent,inducẽt
eis mulctã,vt in d.l.præſes,& ff.de admi.tut.l.1.in prin.
Et ſi poſtea ceſſauerint adminiſtrare, remouebunĩ ab
adminiſtratione.In hoc tñ quidã diſtinguunt:quia aut
qui nunc ceſſant,ceperãt iã adminiſtrare:& tunc ut ſu
ſpecti accuſanĩ,vt in d.l. pręſes.Aut nondũ attigerant
adminiſtrationẽ. & tũc nõ accuſanĩ, ſed officio iudicis
ſine accuſatore remouenĩ:ut ff. de ſuſpect.tut.hę.n.§.
fi.Inſti.co.§.ſuſpectus,C.ſi tutor non geſſ.l.1.Vel d.a,ꝙ
qui ꝯpit, remouetĩ ut ſuſpectus,& accuſatur ob dolũ &
culpã. Qui uero nunq̃ geſſit, ob dolũ tñ:ut in præal.le
ge,& ẽt famæ periculũ ꝑanĩ,ut C.de admin.tut.l.fi.Itẽ
in eo,q nihil geſſit, locũ hẽt coactio: ſecus in eo,q ali-
19 quid geſſit,ut ff.de adm.tut.ita tñ,§. geſſiſſe. † Quid ſi
unus tutor uult uendere rem aliq̃,quę ſeruari non põt
alius nõ,uel unus uult locare,alius nõ:uel unus conce-
dit uni,alter alij?Reſp.dicit l.C.ſi ex plu.tut.uel cur.l.a.
& C.de Auth.præſt.l.fi.ꝙ qui liber põt ſine alio talia fa-
cere, per quæ non fit tutelæ diſſolutio,& illæ leges lo-
qui unĩ,qñ alii non contradicunt, ut paret C.ſi ex plu-
rib.tut.uel cu.l.1. Sed in pręmiſſis caſib.iudex habet pu
pilli utilitatẽ ꝓponere,ff.de confir.tu.l.utilitatẽ,& hoc
qñ ſimul diuerſis concedunt. Sed ſi primò unus cõce-
dit alicui, & poſtea alter alij, forte primus pręfertur,ar.
ff.locat.l.in operis.Item qñ nondum factũ eſt, & unus
uult facere, ſed alius contradicit, forte fieri debet:ut
i C.cõia de leg. cum duob. ⁱ Vel dic fieri,ut primo dixi,
immo certe non ualet,quod fit ab uno uetante alio,ut
k ff.de cur.fur.conſilio,§.fi. ᵏ † Quid ſi duo tutores noĩe
20 pupilli conueniuntur,& unus confiteĩ,alter neget?Di
cit Accur. ſtari confeſſioni, etiam ſi ſit factum contra
minorem,cum factum negantis nullum ſit.Ar.tamen
contra, quia negatio dicitur confeſſio, ut C. qui po.in
pig.ha.Auth.item poſſeſſor, & uide infra de confeſ.§.
l poſtremo,uer.ſed pone,quod feci.ˡ

ADDITIONES.

a Sub conditione *Sup. Adimente. Adde quod primã opin. ſequitur. Bar. Sed an Auth. minoris delator habeat locum ita in reali ſicut in perſonali,licet multi teneant ꝙ ſic, Bal. tamen ſubtiliter tenet contrarium,eius conſilio 258.lib.3 incipiente,vtrum poſſit*

b Et eſt ratio. *Vide quod ſcripſi de regulis iuris cap. actus. ſuper t.glo.lib.6.*

c Si autem. *Ver. Vber. de Bona. ubi ſupra vltra medium.*

d Ver.ſi. *Hic tamen haberi poteſt remediũ Decre. frequens. de re. ſpol.6. vltra ea,quæ ſtatuta ſunt contrà calumnioſos delatores,et uide quod dixi de teſtib. non debet. in vlt. glo. Adde ver. ſeq. quãdo tutor durante tutela poſſit cum pupillo agere. Bal. cõ. 237. li.2. & An. con. 95 Et dũ tutor approbando ſententiam latam contra contutorem ſibi præiudicet, per eundem conſilio 96. lib.1.*

e l.vnica. *& ibi no. glo. opiniones contrarias,quæ ſequuntur.*

f Cum oriundus. *Secundum Vber. de Bona. cuius fuit eſſe ver. vbi ſupra in fi. & ſecundum Accur. in l. ſtatim alle. in 2. gla. & vide infra de inſtru. edi §. tunc vero. in vl. co. ver. quid ſi fuit.*

g Contra. *Vide ſupra de actore ab vniuer. ſuper. ver. puberes*

h Iam remotus. *An id per delegatum præſidijs fieri poſſit, vide Cyn. C. de ſuſpe. tu. l. præſes.*

i Cum duobus *Vt ſcilicet dirimatur res ſorte.*

k .§.fi. *De executorib. teſtamentorum diſcordantib. infra de inſtru. edi. §. nunc vero & uer. ſed quid erit. Adde quid ſi ſunt dati plures tutores in teſtamento, & vnus moriatur, an alius ſit ſubſtituendus. Bal. conſi 155 li.2.*

l Quod feci. *Vbi de duob. procuratoribus, de quibus ibi remittam.*

a De Curatore.ᵃ Rubrica.

SVMMARIVM.

Curator à quibus dari poſſit,& à quibus non.

1 *Priuilegium illud valet quod non lędit alterum.*
2 *Curator poteſt a quocunque iudice dari.*
3 *Curator dari poteſt in vltima voluntate.*

Viſo de tutorib. aliqua de curatorib. diſcutiamus, dicẽtes,q eos dẽt, Et qb. denĩ, q̃ ſit eorũ ptãs. Qui-

ADDITIO.

a *Vide qđ dixi ſup rubrica ꝓxima. Hoc,aũt,qđ eſt ad utraq; rubricã commune*

cōmune quare, an tutor pupilli, vel curator ad vlt. possit eiusdē coheredē vel sociū prouocare ad diuisionē, & ad assignationē prædiorū & rerū debens cōmuniū quoad culturam & fructus tantū Et vt intelligns scire debens Canonista, quod si duo sunt cohæredes vel socij, quorū vterq; minor, neuter ad diuisionē prouocare rerum communiū, si vero alter esset maior, diuisio ad eius prouocationē fieri potest. Habetur vtra quæ C. de præd. min. l. pen. ff. de reb. eo. qui sub tutor. vel curat. l. 1. §. cōmunis. & l. si pupillū. Idē si essent duo minores, & tertius maior, ille maior ad diuisionē pōt, vt ff. de autorit. tu. l. antepen. et vt ibi no. prædicta procedunt in prædijs, & rebus immobilibus, & diuisione. quæ in illis fiat quoad proprietatem. Ratio autem quare lex voluit per minorem diuisionē non quæri, est, ne suam partem dissipet Habeo quæstionem hanc ab olim per Lamber. de Ramponibus disputatam, & incipit. in quæstione qua quæritur. Et demum per Vianisium renouatam, & incipit. quædam domina. quasi per eadem verba. Hoc tamē scias, q secūdū legem Lombardā non esset quæstio, quia ēt infans prouocare, & prouocari pōt ad integrā diuisionē, vt ibi, lib. 2. de prohi. alien. mi. l. 3. Soluerunt talē pronūciationē fieri posse Et hoc ēt tenuit Guido de Suza. super l. iubemus. 2. C. de sacrosan. eccl. & super l. pe. C. de præ. mi. Sed qua via petat, nō expressit, nec Albar. Gal. in reprobationibus idē tenens, Prædicti autē dixerūt id peti vtili iudicio familiæ erciscundæ, vel communi diuidundo. Allegāt l. antepen. ff. de Auth. tu. cū sua gl. & ff. famil. ercisc. l. Lucius & Titia. quæ de tali diuisione redituū loqui videtur. C. de sacrosan. ecc. l. iubemus, 2. in prin. vbi prædia ecclesiarū diuiduntur, non ad proprietatē, sed ad culturā & fructū. ff. de lega. 2. l. Caius. §. 1. vbi vnus fundus diuiditur quoad culturā cōmodiorum, nō q sint duo fundi. Facit C. ad Tre. l. iubemus, cōputatio fructuū differt à solido Item satis est iure satisfactū, ex quo per talem diuisionem nō permittitur cōmunio rei. ff. de reb. eor. qui neq. iu fi. Itē. ex quo sic expedit minori, debet cessare prohibitio, ff. de iure patr. l. adigere. §. quamuis. Imo si per illud impediretur utilis expedientia minorū, incipiet illud ius esse iniquum, ff. de vulg. & pup. subs. ex facto. in prin. cum iudex, quod eis utilissimum est, inspicere debeat. ff. cōmu. diui. l. iudicem in prædijs. Expedientia uero notabilis esset, si ille cohæres uel socius esset iniuriosus & rixosus, ff. pro soc. l. si cōuenerit. in fi. quod aūt illa iudicia sint apta non solum ad proprietatis diuisionem, sed ēt ad usumfructum & usum constituendum & assignandum, patet ff. fam. erc. sed si vsufca. §. 1. & l. puta. §. 1. & 2. ff. com. diu. l. si quis. §. officio. & l. com. diui. §. cum de vsufr. ff. de usufr. l. æquissimum. Scias ergo l. pen. de minore unius ciuitatis originario, qui ibi ēt facultates suas habet, sed quia de illis bānitus est, habitat in ciuitate uicini, & ibi conuenitur, quæritur quis det sibi curatorem. l. unica. C. ubi tu. uel cur. pet. uidetur uellet, q iudex originis & facultatū, ibi restitui apud patriam, &c. Gui. de Suz. ibi tenet, quod rōne necessitatis id licet, quod alias non liceret, ff. de of. consul. l. una. & ibi concordant. & extra, de reg. iu. quod non est. Et hic necessitas sit ibi dari, cum sine uitæ periculo illuc ire nō possit, ipse iudex sub quo conuenitur, curatorem dabit. Bene facit ff. ad mun. l. filij. §. relegatus. & l. eius. §. fin. ubi dicitur, q relegatus eo loco, ubi arcetur, habet domicilium, facit etiam quod de uagabundo dicitur, C. ubi de cri. agi opor. l. 1.

Quibus cauillationibus ab agendo repellantur. Quibus modis constituuntur.

Qui dent Curatores,

1. §. Scias ergo, q curatores danī ab eisdē magistratib. a qb. & tutores. Inst. d cu. §. 1. scil. à præfacto vrbis, à prætore, a pside, à proconsule, à præfecto mortuo Aegypti, & ab eo, q regit prouinciā præside mortuo, vel absente, & à magistratib. municipalibus: vt ff. de tu. & cur. da. ab his, l. 1. & 3. & l. is q. & alijs legib. & à pfecto, vel defensore ciuitatis, vel à iuridico Alexandriæ. Inst. de Attil. tu. §. sed hoc iure. & §. seq. & de decu. §. solēt. & in Auth. de defen. ciui. §. nulla, ff. de of. pcon. & leg. l. pe. Quidā aūt dare prohibenī, vt dixi sup. tit. 1. §. fin aūt. ver. ita q est datus. Et no. q nō hēt qs ius dandi tutores, curatores ex eo, q hēt merū imperium vel iurisdōnem, qa is solū habet, cui lex, vel senatusconsultū, vel Princeps ɔcesserit, ff. de tut. muto. §. tutores,
1 & sunt iā dicti. † Quid de his qui hoc quotidie impetrant à Papa, vel à Principe, quos Italici iudices appellant priuatę personæ? Dic, q poterunt dare tutores, valet. n. hoc priuilegiū, cū alterū nō lædat. C. de preci. Impe. off. rescripta, quæ est 25. q. 2. & C. de præpo. sa. cu. lib. 12. l. fi. & l. tales sunt ordinarij sine administratione, ex.
2 de in inte. re. cā. † Dixerunt aūt quidā, curatorem posse a quocunq; iudice darī. ar. de admi. tut. l. fi. in fi. & §. 1. &
a fortè a delegato & subdelegato. [a] Alij contra. Tu dic,
3 vt prædixi. † In vltima autem voluntate dari pōt curator, vt in Auth. colla. 8. vt liceat matri & auiæ, in prin.
b Item curator [b] in testamento nō datur, licet datus con
c firmetur, ff. de confir. tu. l. 1. in fi. & l. fi. C. eo. tit. l. 2. [c]

ADDITIONES.

a Subdelegato. *Si dicas delegati Papę, & quoad cāusam sibi cōmissam, hoc est approbatum. de iud. c. ult. lib. 6. §. delegatus.*

ADDE, vt plene per Old. consi. 59. incipiente, uertitur in dubium. ubi altius quam Spec. decidit, quod possit dare curatorem, & an iudex originis uel litis.

b Curator. *Sup. rebus.*

c l. 2 *Vide insi a §. fi. uer. cæterum, & ad fi. uer. porro.*

Bal. De Curatore.

TVTOR datus pupillo in testō patris facto inuentario, & decreta sibi administratione p iudicē agit ɔ debitorē pupilli. Et si opponitur tutori, q agere non pt, cū hęreditas non sit adita: quærit quid iuris? Et vr̄ q non audietur. Nā debuit tutor dari Attilianus, vt Institu. de Attil. tu. in prin. In ɔ̄rium, qa existētia sui hæredis cōfert tutelā testamentariā, Insti. de hæred. ab inte. §. sui. adeo vt si abstineat pupillus, nihilominus sit tutor testamentarius cū effectu. Nā prætoris propositū, dum suis abstinere permisit, fuit eū, s. ab onerib. releuare, non cōmodis obuiare, ff. de vul. substi. l. si filius q patri. & hoc tenet Dy. Spec. dicit, q immistio præcedere dēt, vel iudicis auctoritate, uel dato Attiliano tutore, uel dabiī curator ad adeundā hæreditatē. in ver. an dictus. hoc non placet, qa tutor, alias curator pupillo non pr̄ in aditione hr̄ditatis dari. ff. de ap. l. cū in una. §. tutor. Et ideo tutor Attilianus dabiī, & adita hæreditate, eius autoritate finitū est officiū suū, & incipit tutor testamentarius, & sic cessat Attilianus, q est datiuus. & ita tenet Odof. Sed Bar. tenet cū Dyn. pp priuilegiū existentiæ sui hęredis, Nā tutela est de iure ciuili, & ideo pp existentiā sui hæredis ɔfirmatur, & in præiudiciū tertij, id est, tutoris, ar. ɔ̄, ff. de testa. tut. l. qui à patre, & qđ ibi no. & de admin. tut. l. impuberi. Forte dici pōt, q volens testamētarius admittet ad administratonē, sed non cōpellitur inuitus, nisi adita hęreditate, ff. de excu. tut. l. si is qui tres. §. 3. vbi dicit, q testamentaria cedit adita hæreditate, & tū tutor testamentarius nō dabiī nisi suis. Itē tex. dat formā de tutore Attiliano dādo: & à forma textus nō pōt recedi. Itē si existentia fecit illū tutorē efficacē, nō dēt retorqueri in præiudiciū pupilli, si ipse se immisceat, qđ no. Bal. Ex hoc patet, an in pace, q̄ facit pupillis tutoris pdictus, autorizare possit, & fuit de facto, vide sup. de actore, §. tutor. & ī. eo. §. an inuentariū, & ī. de exce. §. exceptio. vero facti, uel nō facti. & ī. de instr. edi. §. an tutor teneat producere inuentariū. Bal. Consuluit Dy. q exceptio falsi tutoris excusata est p cautionē rati ipō te admissam. l. inter quos. §. alieno, ff. de dā. infec. possit iteratio obijci in cā appłonis, qm̄ cautio nō extenditur ad cām appłonis. Bal. C. de proc. l. ita demū. qa hæc exceptio reddit iudiciū nullū. An inuentariū vitiet, si aliqd omittaī, vide C. de iu. deli. l. 1. alias fi. p Cy. Opponiī, mr̄ & auia nō suscepit tutelā intra annū. ver. itē qđ nō recepit, C, vide ī. depos. §. pono q Berta. cū ver. seq. q̄tū ad excludendā successionē, pt hoc opponi cuilibet legitimo tutori, C. de leg. hæred. l. sciant. sed q̄tū ad excludendā tutelā nulla lex dt, qđ obstat lapsus anni, & ideo

etiam

etiã post annũ mater & aula põt suscipere tutelã vacantẽ, quia hic nõ est annua. Si tutor testametarius est minor, interim nõ deuenitur ad legitimũ, sed ad datiuũ, si prius tutor testamenstarius cõplet ętatem, q̃ tutela finiri debeat, qa sola spes testamentarii excludit legitimũ Nã spes testati excludit, cãm intestati. ff. de ex. ex cu. tu. l. nõ solũ. §. si libertus. ver. sed pone, pater. G. Cũ prior agnatus repellit̃ á pricipio, & in perpetuũ. tũc venit sequẽs agnatus. Si repellit̃ aprincipio, nõ in perpetuũ sed ad tẽpus: & tunc venit datiuus, vt dicto §. si libertus, & ff. de leg. tu. l. 1. §. interdictũ. Si autẽ repellitur ex post facto post acceptam tutelam, si remanent reliquię, venit ad sequentẽ in gradu, ff. de testam. tute. l. si quis sub cõditione. nisi alius existat in anteriori gradu. in ver. & vt scias. Sed quæ sunt istæ reliquiæ? Respõ. in tutela est cõsiderare curatorem inseparabilẽ, & exercitium, qꝫ tollit̃ exercitiũ: tamen remanet ipsa tutela inseparabilis, qđ est, quando tutor remouetur ab actu, & tunc remanẽt reliquiæ. Facit quod no. ff. de auct. tut l. si pluribus. in simili, ff. vt lega no. ca. l. j. §. qui minorẽ. sed qñ ipsa tutela funditus per mortẽ, vel quasi finitur, tunc nõ remanẽt reliquiæ. arg. ff. de cõdi. & demõ. l. interdicit. & facit ff. de suspect. tut. l. hoc enĩ. & dixi ff. de iureiur. l. iusiurandum. §. j. de cõdi. inde. l. si non sortẽ. §. qui filius. Vide j. de posi. §. qꝫ iudex. Bal. Tutor datus ex inquisitione, aut detur ex inquisitione solennitatis agnatis, et cõiunctis pupillis: et tunc aut est euidenter locuples, et non satisdat: aut dubitanter, et satisdat. Aut. dat̃ ex inquisitione coniunctoria, et tũc semper satisdat. i §. si aũt. ver. horũ aũt. & vers. & no. quod tñ fiat. Guliel. An mater dicatur tutrix legitima? vꝫqꝫ sic, C. ad Tertul. l. omnem. & C. ex qui. cau. pign. taci. contrah. l. penult. Spec cõtra: qꝫ propriè non dicitur legitima, quia exorbitat. à natura legitimę tutelę, sed dicitur anomala. versic. sed nunquid dicẽdũ. G. sed quid ad respondendũ quo nomine vocet̃? Respõ. si esset legitima, falsum diceret. G. C. ad Tertul. l. 3. quæ dicit, qꝫ existente legitimo, mater non priuatur successione. si tamen petiit tutorem. Nã cum mater ipsa esset prima in ordine legitimorum. illa gl. præsupponeret falsum, quia non potest inferior legitimus dici, si prior legitimus extat. Barto. dicit, quod etiam si anomala dicatur. gloff. hodie dicit falsum, quia mater præfertur. Debet ergo repudiare tutelam vel agnoscere, vt pupilli non sint absque tutore, aliàs priuatur successione. Barto. Sed ego dico quod nullo iure cauetur, quod mater priuetur successione, si non acceptat nec repudiat tutelam: sed bene cauetur, quod perdit successionem, si non petiit dare tutorem Bald. At habenti legitimũ mater, quę non sumpserit tutelã, nõ potest aliũ petere. ver. secundo, quod si mater, ergo non punitur. Sed vbi sumpsisset tutelã, & dicat se nubere velle, et petat se à tutela remoueri, põt petere quẽ vult loco sui. Facit qꝫ no. & Insti. de cur. §. interdum. per Accur. quibus oĩbus præfertur, quia loco matris subrogatur. ver. sed q d si mater. per §. sin autẽ tutela: secundũ Bar. & g l. Tenetur mater, quæ sumit tutelam, renunciare extraneis nuptijs, Velleiano, & omni alij legũ auxilio: hoc dictũ est propter beneficiũ legis antiquę. C. ad Vellei. Nã vbi nõ sit certa mulier, esset ipso iure tutela. Et iõ ista verba & omni alij legum auxilio, sunt de substantia in tutela fęminæ. in Auth. vt hi, qui ob. perhi. § pen. Nuda spõsalia non finiunt tutelam matris iam susceptã, sed impediũt suscipiendã ver. qđ si nudũ. G. ar. ff. de diuor. l. fi. Tenet̃ tutor obligare bona expresse. C. de epis. aud. l. de creationibus. tñ si non exprimit, valet tutela & decretũ: qa tacite intelligit̃. C. de admi. tut. l. pro off. C. de iud. l. properandũ. §. si. & ita tenet Spec. in tit. de cu. ver. instrumẽtum quoq; curæ. & ver. item quidam. vbi omnino vide infra, de sen §. alias. & §. se Bal. Tenet̃ tutor dare fideiussorem idoneũ. & tamen si non est locuples, non, ppter ea decretum est nullum. C. de iure dot. l. mulier. & ibi a principio nil fuit omissum de ꝯtingentib. dic, vt ibi, & j. §. satis. Tutor testamentarius nõ tenet̃ dare fideiussorẽ, tñ si dedit, teneret, ff. de fideius. l. Gręcè § ad fidẽ. Tenet̃ tutor subire defensionẽ sine vlla cunctatione. C. de admi. tut. l. si. §. defensor, tñ si nõ dixit illa verba formalia, sine vlla cũctatione, sufficit promissio defensionis, qa tacitè intelli͂r simpl͂r. Nã Spe. illa uerba, Sine ulla cũctatione, nõ ponit in forma, sed promissio defensionis explicata est de forma. & eius omissio vitiat tutelã, in d §. Victricus põt esse tutor priuigni, sed nõ educator. §. §. nunc dđm, ver. verumtñ. G. Concedit̃ ergo sibi, qꝫ si tutor, qđ est plus, & denegat̃ educatio, qđ est minus, ff. de neg. ge. l. alimẽta, §. q̃d. Sed si lex non ꝯfidit de eo, qũo est tutor? Rñ. ꝯfidit s in quid, non simp͂r, ff de adopr. l. nonnunq̃. Bal. Satisdatio non est de substantia tutelæ, & ideo in alio instrũo, & alia die pręstari põt, §. gñaliter, ver. non tñ. G. & ar. C. de prec. Imp. off. l. vniuersa. ff qui satisdat. cog. l. de die, § si necesse, qa non requirit̃ ad inchoationẽ nascentis officij, sed ad excutionẽ officij iã incesse producti. Simile no. ff. de vsufr. l. 1. Bal. Vide sup. tutor tenet̃ date, & sup. de actore, §. ea quæ sunt. Si tutor nõ fecit inuentarium, nõ valet auctoritas eius: nam omissio modi vel formę uitiat ẽt actũ fauorabilẽ, ff. de uer. ob. l. q Romæ. §. Flauius, ẽt si cõis error adsit, qa lex Barbarius, nõ hẽt locũ, nisi in officijs publicis auctoritate & utilitate: nõ in priuatis altero ẽt modo. uer. quia si pupillus. G. & no. ff. de iure. u l. iusiurandũ, §. 1. & l. tutor, § prodigus. Bald. Vide sup. §. an inuentariũ. Clerici pñt esse legitimi tutores, nisi sint monachi uel epi. Itẽ opponitur. G. monachus non hẽt unde soluat, nec hẽt bona, quæ possunt hypothecari pro administratione. Item hr̃ pro mortuo, Bal. Tutorem dat iudex originis, domicilijq; pupilli, & tutoris, non alius. uer. itẽ not. cũ seq. Insti. de Att. tutore. §. nos autem, in gl. ord. Bal. Nomen legitimi tutoris largũ est, ut no. C. de exce. l. 3. Bal.

SVMMARIVM.

Quibus dentur Curatores.

1 *Curator datur furiosis, & prodigis.*
2 *Minoribus furiosis datur curator potius ratione ætatis, quam furoris.*
3 *Pupillis quo casu dantur curatores.*

1 2. §. Dantur aũt † furiosis, & prodigis,[a] q nec tp̃s, nec modum, nec finem hñt
expensarũ: vt ff. de cur. fur. & prodi. damn. l. 1. & hoc de
2 furiosis minorib. 25. ann. Inst. eo. §. furiosis. † Minorib.
aũt furiosis datur tutor uel curator, qui intelliguntur
dati ætati potius, q̃ furori. ff. de tut. qui hẽt. §. 1. & in prę.
b §. furiosis.[b] Dantur ẽt mente captis, surdis, & mutis, &
3 morbo perpetuo laborantib. & † pupillis tutorẽ testamentarium, uel legitimũ, aut datiuum nõ hñtibus, vel minus idoneum habentib. vel ad tp̃s datum, vel infirmum. vel causa necessaria impeditũ. Insti. de cur. per totum, Dantur ẽt omnib. personis, quas habes, ff. de postul. l. 1. §. fi. & l. 2. 3. 3. & 5. & ff. de priui. cred. l. 3. 4. 5. & 6.

ADDITIONES.

a Dantur autem furiosis, & prodigis. *De curatoribus horum duorum multum plene Azo in summa, super hac rubrica, & no. Accur. C. de epis. aud. de creationibus quod horum cura est legitima, aliæ sunt datiuæ.*

b Furiosis. *Secundum Vber. de Bona.*

SVMMARIVM.

1 *Curatorum potestas quæ sit.*

3. §. Et scias,[a] qꝫ isti duo, s. curator furiosi, † & curator prodigi habent plenam rerum administratio-

ADDITIO.

a Et scias. *Secundum Vber. Bonacur. cuius fuit totus iste §. excepta ult. remissione.*

stationē,sed curator bonorū,& curator vētris hñt fo
& custodiā rerū,quæ deteriores futuræ sunt,& vendica
tionem,ff. de admi. tut. inter bonorum. Et si æs alienū
vrgeat, & dilatio sit damnum creditoribus illatura, ff.
ex quib.cau.in poss.ea.Fulcinius,§. adeo, & plene, & §.
Labeo.ff.de ventre in poss.mit. l. curator ventris,§.cu-
rator,vsucapiones etiam interpellat,vt ff.de mu.& ho.
l.1.§.item si periculum,ff.de cur.bon.dam. l. 1.in fi.De
a curatore ad litem dato dixi sup. de syndico. a §. contra
actorem,ver.puberes,& seq.& ver.porro.

ADDITIO.

a Syndico. *Forsan à principio posuerat duos tractatus ibi sequentes sub illo titulo,quod colligo;quia prin. tit.a.de actore vniuersitatis allegat pro §.quem.cam vers.seq.ibi quaritur.*

SVMMARIVM.

Curatores quibus cauillationibus ab agendo repellantur.

1 *Curator se dicens datum adolescenti, quibus rationib. possit impugnari.*
2 *Simpliciter constitutus, an ad omnia interpretandus sit constitutum.*
3 *Vir an possit dari curator ad litem vxori?*
Curatorem se dicens furiosi prodigi,surdi,muti,& huiusmodi, debet rem talium satisdare saluam fore.

4 §. Vt aūt breuē dem tibi excipiendi doctrinā, scias ꝙ curator datur adolescenti. Dat,&
a dementi.a Vel prodigo. Vel alteri maiori. Itē dat bonis,
1 Itē ventri,de quib. per ordinem ,psequamur.† Si se di-
b cit b datum adolescenti:aut cit datus gñaliter,aut speci-
aliter ad certam cām vel litem:quod fieri pōt,vt sup.
tit.prox.§.fi.ver. qd si quali. Si se dicit gñaliter datum,
vide a quo datus fit,& alia quæ dixi s.tit.proxi.§.iā aūt,
per totum ipsum tit.de tutore datiuo. Excipe ēt de in-
uentario,de iacto, de satisdatione , & de statu,& ætate
eius pupilli,sup.ti. prox.in tutore dixi.Et ꝙ est datus cu
ratore hñti curatorem , & sine causæ cognitione, ff. de
tut.l.1.C.qui dari tut.vel cur. poss.l. curatorem.De hoc
sup.tit.prox.§.generaliter.ver.item ꝙ habenti.Et ꝙ nō
sit datus volenti & petenti & pñti, vt iam dicam. Si ve-
ro dicat se datum ad certam cām,vel litē,non potes tor
obijcere, quia pōt forte dari à quolibet iudice,sub quo
litigatur, vt sup. dixi. §. 1. Et hoc curatorum dubium,
obijcias ꝙ non satisdedit.ff. rem rat.ha.l. 3. Sed hoc for-
tè non admittetur, quia ibi non dicit de certa lite,fm
Vbet.de Bo.& ætate finita.vt sup.tit.proxi.§.ti.Itē ꝙ
is est,& ꝙ non fuit datus pñti & petenti,ff.de t.ut.qui ha
bet,§.pe.Licet.n. cogatur recipere curatorem : in ipse
eum petere debet,& ad hoc cogendus est. C.qui pe.tu.
vel cu.l.1.Insti.de cur.§.item inuiti.ff. de mino. ait præ-
2 tor.§.permittitur. † An aūt constitutus simplr videa-
tur ad oīa constitutus,& an curator datus ad rem vel li
tem certam:& ad quædam alia faciat inuentarium,di-
c xi sup.de actore ab vniuersi.vet.porrò, & seq. c Item ꝙ
est creditor vel debitor pupilli.C.qui da.tu.vel cur.pos.
d Auth.minor.Sed fortè illud loquit de curatore gñali.d
3 & hoc iunge quod no.in præ.vers. porrò.† Sed nunqd
e vir pōt dari curator ad litem vxori? e Dicunt quidam,
f ꝙ non ,vt C.qui dare vel dari tu.vel cur.poss.l.2. f vbi in-
distinctè dī, ꝙ vir non pōt dari curator vxori : vnde in-
distinctè est accipiendū:vt ff.de pub. de precio,19.dist.
si Romanorū.ext.de prin.quia circa. Et præterea rō il-
lius legis ēt ad hunc casum extendit: quæ est,l.ga mari
tus actionē neg gest. ab vxore non dēt conuenire,ergo
idem ius debet hic esse.ext.de constit. transla.ff.ad leg.
Aqui.illud.C. de vsufr.antiquitas. C. de nup. si liberta.
in fi.lo.vero distinguit.an maritus constituatur vlis cu
rator,quod esse non pōt,vt in præ.l.an īpālis. & tūc fit

eum cessat rō illius legis, vnde & pōt esse procurator
vxoris.C.de procu.maritus.& ꝑt esse tō pro Ioan. nam
maius periculū est in curatore vlī, cum habeat cuncta
negocia eius gerere,& sic ex tali negociatione magnū
damnū posset mulier sustinere: at in procuratore īpāli
non pōt magnum versari periculum. Præterea mulier
pōt reuocare procuratorē ad vnam litem datum:vt ff.
de procu.l.ante litem.& l.post litem.sed vlem non:cu
ius officium certis modis finitur, vt C.de neg.ge.tuto-
ri.& facit C.de excus.tu.amplissimi. & in hoc cōc.lac.
4 Bal.† Porrò g si dicit se datum vel prodigo,vel furioso
g vel mente capto, surdo, muto,& huiusmodi,excipere
ꝑeum,ꝙ non satisdedit rem furiosi vel prodigi,vel mē
te capti,& huiusmodi saluā fore.ff.de cur.fur.consilio.
nisi sit à patre in testō datus,vt C.de episc. aud.de crea
tionib.in prin.Item ꝙ non iurauit Romæ corā præto-
re,vel in prouincia coram præsidibus & locorum epis,
& trib.primatib. vtilia agere,& inutilia prætermittere,
& ꝙ non fecit inuentariū,vt in ea.l.1.& C.de cur.fur.l.
fi.§.sed cum antiquitas.& §.seq.Item ꝙ furiosus factus
est sanæ mentis,vel prodigus deuenit ad sanos mores,
vt in ea.l.§. tali. & ff. eod.l.1. Et hoc qñ furor est conti-
nuus: si vero interpellatus,nō finit eius officium.C.eo.
l.pen.Item,ꝙ cā ex qua datus est,falsa est:quia non est
mente captus,nec furiosus,nec prodigus,ff.de cur.fur.
obseruare.& ipse curator hēt hoc probare, ff.de tu.eu.
da.ab his,qui.ff.de cond.insti.quidā.46. dis. si hēr,ff.de
acq.hær.filium.ff.de cur.fur.l.1.ext.de suc.ab intest c.fi.
C.de codic.nec codicillos. de hoc no.1.q.2.Gonsaldus.
Item ꝙ non fuit legitime data tutela,& ipse hoc proba
bit,vt in pręd. l. obseruare. Iunge alias impugnationes
quæ sunt j.§.prox. Qualiter autem petatur dari curato
res,vide j.de iu. §.generalia.ver.item bonis.& seq.

ADDITIONES.

a Dementi. *De isto & seq.Vber.de Bouacur.posuit rubricam specialem post generalem,de quo dixi supra tit.proxi.*
b Dicit. *Prosequitur.vbi de curatore.*
c Et seq. *Quod hic continuauerit Vber.pra.*
d Generali. *Verbam Vber.prad.*
e Vxor. *De tutore non quæris, quia si vxor,ergo pubes.*
Adde Guid.Papien.siag.421.incipien.curator datus ad litem, ibi quod licèt Maritus non possit esse curator vxoris sua,potest ta men sibi dari curator ad litem Henr.Ferran.
f l.2. *Quæ ratio,qua ib.not.in §.pea. Insista de excus. tat scilicet, quod si male gereret maritus,p(re)sumitur,ex affectione vxor sibi remitteret,&s si caderet in procuratore; ideo in illa non instat. Et aduerte;qa i.de §.penul. videtur probare ꝙ dari possit. Dicit enim, ꝙ si detur,potest se excusare, Sed dic, vt ibi not. quod impropriè ponitur excusatio,ex quod volens non admitteretur.*
Adde,quod cum opin.Spec. concordat Bal.in l.2.C.de procur. & Odofr.in l.maritus.eod.titu.Bart.in l.si quis cum procuratorio. in pri.§.fi.ff.eod.Bald.in l.1.ff.de exca.tut.
g Porro. *Reassumit mistim vtrumque Vber. Adde,ꝙ si curator da tus per iudicem non iurauit, prodigus vel minor rem alieaet cū licentia dicti curatoris,& iuret prodigus,vel minor super contra ctu;cōtractus tamen nō tenet,vt consulat Bal.cius cons.138.li.1.*

SVMMARIVM

1 *Curatores quibus modis constituantur, & instrumentum super cura furiosi & muti cuius forma debeat esse.*
2 *Mater an debeat ad curam filij vocari,sicut ad tutelam.*
Agnatis qui succedere debent,tutela defertur,sicut & cura.
3 *Maiores personę prohibentur habere curatores?*
4 *Forma instrumenti cura ad causas qualis esse debeat.*
5 *Modus instrumenti generalis curę faciendi ad causas & negotia*
6 *Curator suscipiens onus curæ in seipso obligat se,& sua bona,& certa actione tenetur.*
7 *Verbum decreuit,& constituit,siue dedit,potest stare in matre.*
8 *Tutelam suscipere an quis inuitus cogatur.*

Cura-

9 Curatorem, an sufficiat adesse his quæ cũ minore aguntur in causis
10 Curator nolens in contestatione consentire, an cogi debeat.
11 Forma instrumenti curæ dandi ad lites patre absente qua sit.
12 Instrumentum curæ, cum lis est impuberi mota, quale sit.
13 Motus faciendi instrumentum. ubi curator datur tutorem habẽti
14 Curator quandoq; datur bonis absentis indefensi.
15 Curator potest dari bonis. etiã præsentis, vbi debitor cessit bonis.
16. Curator ad litem potest solummodo actiones tempore perituras intentare.
17 Curator datus ventri & occasione ventris, an datus censeatur ventri tantum, an etiam bonis?
Opponenda curatori dato ventri.
18 Forma dandi curatorem infirmo, & super bonis filiifa. minore 25. annis patre nolenti res gubernare.
19 Curator tantum datur a iudice, tutor, vero à iudice & testatore.
20 Confirmatio curatoris dati in testamento fit per prætorem, & in qua forma.
21 Dicens se officium interuentionis assumpsisse pro adulto, pupillo, ecclesia vel vniuersitate, in iudicium est vocandus.

5. §. Cum aũt p̃dictis p̃sonis dat̃ curator, sic inchoabis instrm̃: Instr̃i sup cura furiosi
a ,vl̃ muti Forma.ᵃ † talis iudex, q citatis agnatis, & cogna
1 tis T. furiosi vel muti, surdi, vel prodigi, filij quondã P.
ad eorum oĩum approbationẽ & testimonium H. eius
patruũ, circa administrationẽ, & curam personæ, & re-
rũ dicti T. magis inuenit idoneũ: id circo eundẽ. H. ip-
si T. ↄstituit curatorem, qui curator promisit, & iura-
uit, &c. vt sup. in instr̃o tutelæ, noĩe tutoris in curato-
b rem mutato. Cæterum, ᵇ cum de præmissis constite-
rit, vide si se dicit datum in test̃ō a patre, vel dicit se le-
gitimum, vel datiuũ. In primò casu oppone sibi, ꝙ non
est a iudice confirmatus. ff. de fur. fur. l. pe. C. de episco.
au. de creationib. Nec obseruauit tria, q̃ sunt sup. tit. p-
xi. §. gñaliter. ver. hoc aũt notandũ est. Si aũt dicit se le-
gitimum, & verũ est: qa est agnatus proximior, ut ff. e.
sæpe, & l. præced. & C. eo. l. fi. §. si aũt. Inst. de cur. §. fu-
riosi. & ff. de tu. qui hẽt. §. quia aũt. Tñ obijcias ei de in-
uentario, de satisdatione, de iur̃o, vel ꝙ non est agna-
tus proximior, & de ætate sua, ut dixi in tutore legiti-
mo, & alijs sup. tit. p̃xi. §. si vero dicit, & §. seq. Si aũt di-
cit se simpliciter à iudice datũ, oppone, ꝙ alius est da-
tus in test̃ō, ut saltẽ legitimus & idoneus, & q̃cunq; di-
xi in præ. §. si aũt tutor, obiicienda tutori datiuo, & ge-
neraliter q̃cunq; dixi sup. tit. prox. §. gñaliter, obiicien-
da tutori: qa parum ab eo distat, ut sup. Itẽ obiicias oĩb.
ꝙ is cui datus est, non est de illis personis, quib. curator
dandus est, quas sup. dixi §. dantur. & ipse hoc p̃babit.
ff. de cond. insti. l. 47. q. vlt. actor. ext. de cã. poss. cũ eccle-
sia, prope fi. Itẽ ꝙ est finita cura. ar. ext. de off. dele. quę-
renti, & c. de causis, qđ dic, ut in præll. §. gñaliter. ver. itẽ
ꝙ tutela est finita. Itẽ gñaliter excipe de inuentario, de
2 satisdatione, de iur̃o, de ætate, & alijs supra dictis. † Sed
nunquid mr̃ dẽt ad curam filij uocari, cũ & ad eius tu-
telam uocetur, ut sup. tit. prox. §. nunc dĩm. uer. itẽ ex-
c cipitur ↄ̃ matrẽ & seq. ᶜ & vr̃ ꝙ non, quia officiũ virile
est, vt C. qñ mu. tut. off. fun. pōt. l. 1. & fœminæ ab oĩb.
ciuilibus officijs & publicis exemptæ sunt, ff. de re. iu. l.
fœminæ. Vnde cũ sola tutela his ↄcedatur, non habe-
mus eis ↄcedere curã. ar. ext. de translat. inter corpora-
lia. ext. de deci. ad audientiam. Sed ↄ̃, p̃p rationes, quæ
sunt C. de cur. fur. l. 2. Sicut enim agnatis, q succedere
debent, tutela defertur, sic & cur. C. eo. l. fi. §. sinaũt te-
stm̃, & l. nec luctamur, C. de leg. tut. Auth. sicut hęredi
d tas.ᵈ † Et sic præcipue, qa matrem naturę pius amor si
3 ne suspicione circa filios facit, ut in Auth. colla. 7. ut si-
e ne prohi. debi. & credi. §. 1. ᵉ Maiores aũt personę prohi
bent hr̃e curatores: nã ex quo minorib. concedit, per
ↄñs eis interdr̃. 25. dist. qualis, ff. de iudicijs cum p̃tor, &
vide s̃. de actore vniuer. ver. puberes. Instr̃m verò curæ
ad causas sic conficietur.

f INSTRVMENTI curæ ad causas Forma.ᶠ
4 † R. adultus filius quōdã Titij corã tali iudice constitu
tus in cã, q̃ habet vel hr̃e intendit cum P. generaliter in
omnibus alijs causis, litibus & controuersijs quas hẽt,
vel habiturus est cum aliquo, vel aliquibus, tam in a-
gendo, q̃ in deferendo, M. ibidem p̃ntem sibi petijt cõ-
stitui curatorem, quo curatore decreto ipsius iudicis
constituto promisit ipse curator dicto adulto, & cor-
poraliter ad sancta Dei Euangelia iurauit, oĩa & singu
la ipsi R. in d. causa & causis vtilia facere, & inutilia prę
termittere, &c. vt sup. in tit. de actore ab vniuer. ab in-
strumento actoris, vsq; in fi. vbi est in ver. puberes, ha-
bes quid iuris sit de curatore ad lites: quis esse possit, &
an conficiet inuentarium, & iunge quod est inf. ver. itẽ
curator ad litem. Instrumentum quoque curæ genera
le ad causas & negotia sic conficitur.

5 INSTRVMENTI † generalis curæ ad causas
g & negotia,ᵍ Forma. R. adultus &c. vt sup. in præceden-
ti, vsque, q̃ in defendendo. Iunge tam in criminalibus,
quam in ciuilib. & oĩbus eius negocijs tractandis & ge
rendis M. ibidem p̃ntem sibi decerni, & constitui pe-
tijt curatorem: quo curatore in prædictis & quolibet
prædictorum ipsius decreto iudicis constituto, promi
sit ipse curator, & corporaliter iurauit oĩa & singula di
cto adulto in causis & negotijs eius vtilia facere & in-
utilia prætermittere, & ipsiusq; personam & res bona
fide custodire & saluare, & inuentarium s̃m iuris ordi
nem facere: & curæ atq; administrationis suæ cũ inte-
gra restõne, & assignatione oĩum eorum, q̃ prędicto-
rum occasione ad ipsum peruenerint rõnem reddere:
saluo eo, ꝙ sp vti valeat veritate. Insuper H. ipsius cura
toris precib. & mãdato dicto R. de indemnitate oĩum
prædictorũ extitit fideiussor. Tãdẽ dictus iudex prædi-
ctis oĩb. & singulis suã auctoritatẽ interposuit & decre
tũ. Ferè tota hęc forma probat̃. C. de cur. fur. cũ furio-
sus. Nec nocet qđ dicit, p̃misit, & iurauit, q̃uis p̃missio
nõ requirat̃: qa eo ipso, ꝙ aliquis est tutor vel curator,
certa actione tenet̃, vt ff. de tutel. & rõ. dis. p totum. Itẽ
nõ nocet, si promittit & iurat inuentariũ facere, licet
ipso iure ad hoc teneat̃, vt in præ. l. cũ furiosus. & C. de
admi. tu. l. tu. & sup. in prin. §. huius de iur̃o dr̃. in Auth.
vt hi, qui obse hẽre perhi. res mi. in fin. Item quidã dñt
apponendũ sub hypotheca bonorum suorum: sed hoc
6 nõ est necesse. † Quia ipso iure obligant̃ bona tutoris,
vel curatoris, vt s̃ p̃. l. cũ furiosus. §. par. in fi. C. de admi.
tu. pro

ADDITIONES.

a Forma. *Rolandini fuit, sine rubrica post formam curatoris dati pupillo contrà tutorem.*
b Cæterum. *Reuertitur ad verba mistim vtriusque Vber.*
c Et seq. *& vide quod ibi dixi supra ver. vt autem.*
d Hæreditas. *Dicit Vber. de Bo. vbi de tutela anomala, ꝙ licet p tatã Italiã mater nõ succedat filio extantibus agnatis, imo agnati tertij gradus excludãt cognatos, per statuta locorũ, p quod videt̃ ꝙ deficiente in illis successionis iure deficiat ius tutelæ & curæ p hãc. et Inst. de leg. ea. tut. insi. Fortè hoc dat excusationẽ matribus sed no remouet si tutelã volunt, sed cum sola voluntate excusetur nõ video qd ualeat quod de excusatione dici, autẽ subdit quod statutum nõ impedit tutelã, vtrum puta, ne ius commune tollat nisi in expresso. Adde, an & quando defertur hæreditas per statutum deferatur tutela. Bal. consi. 111. incipiente statutum, quod ego vidi. lib. 4. vbi concludit, quod non; quia mater possit esse curatrix filiorum, voluit Bald. cons. 256. lib. 2.*
e §. 1. *Qui etiã de curatore loquit̃. ad idẽ cons. 6. vt hi, qui vbi aquãtur tutela & cura. Itẽ ad huc fortius permitti debet cura, q̃ tutela; quia minus iur cõfert ff. de app. cũ in vna. §. 1. Inst. de tut. §. 1.*
f Instr̃i curæ ad causas forma. *Rol. fuit, parte 7. ante mediũ.*
g Instrumẽtu generalis curæ ad causas & negotia forma. *Rolandini fuit continua proximę. & quod hic dicit, iunge ad formam præcedentem quia omnia sunt verba. Rol.*

tu.pro officio. Itẽ bene dr̃, ĩsup H.seu & H. &c. hoc est
n.generale in oĩ curatore. vt ff. rem pu.sal. fore.l.4.in fi.
excepto testamẽtario: ut Inst.de tutel.in fi.& de satisd.
tut.l.2. Fiet aũt hæc promissio tabellioni stipulãti p mi
nore seu furioso, vel ẽt minori, si fieri pt. vt ff. rem pup.
a sal.fore l.2.ex.de vsur.in ꝯsti. Greg. X. quanquã [a]. Itẽ vr̃
ponẽdũ, ꝙ ipse subibit defensionẽ p ipso minore. seu
furioso: vt C.de admi.tu.l.fi.§.defensionẽ.in fi. Itẽ bene
dicit tãdẽ dictus iudex, &c. Debet.n. ĩteruenire decretũ
iudicis: quo tradat ei curã.i.quo faciat, & det eũ tutorẽ
vel curatorẽ, & ei administrationẽ ꝯcedat. ut in Auth.
ut hi, q oblig. se hr̃e phi.§.fi. Posset ẽt expressius dici sic
& dictus iudex decreuit, & ꝯstituit eũ curatorẽ, & ei ꝯ-
cessit administrationẽ tutelæ, vel curæ. Et si dicar̃, & re
rũ, non est absonũ, qa lex dicit, res ei tradanr̃. & ipse res
suscipiat: in præt. cũ furiosus. §. patrono. quasi dicat, ip
sarũ rerũ administratio ei tradat: & vide C.de ma.ꝯu.l.
fi.C.arb.tut.l.fi. ff. de le.tu legitimos. Sed certe in tutore
testãrio, & legitimo vr̃ sufficere, ꝙ administratio ei so
lũ tradar̃ & ꝯcedar̃: vt in prædictis le.cũ iã sint tutores:
vt ĩ l. legitimos. Et ita nõ ꝯstituunr̃ p iudicẽ. Ar. tñ, ꝙ tu
tor legitimus ꝯstituar̃. ff. q petãt tutores. diuus. §.1. Sed
dic, vt ibi. Sed ad euitãdã oppositionẽ huius legis, non
nocet dicere, ꝙ iudex ipsũ ꝯstituit tutorẽ. melius tñ dr̃
7 decreuit ipsum esse tutorẽ. † In matre aũt verbũ decre
uit, & verbũ ꝯstituit, siue dedit, stare pt. cũ nec verè legi
tima, nec verè datiua sit, vt C. qñ muli. tute. of. fungi. pt
Auth. matr. Sed an is, q absuturus est, pt petere dari cu
ratorem bonis suis? Videtur ꝙ non quia adhuc est dñs.
Sed dic contra, Insti. de execu. tuto. §. Itẽ qui Reipubli-
cæ. & differtur hmõi administratio in tps absentiæ, ut
ff. de do. inter vi. & vxo. sicut. §. fi. & l. seq. & facit inuẽta
rium, ut ff. de ue. ĩ pos. mit. l. j. §. curator. Sed nõ satisda-
bit, qa satis est eius fides approbara à dño Insti. de satis.
§. j. Quid si uolẽs adolescẽti litẽ mouere, petit sibi dari
curatorẽ ad litẽ: ipse vero dicit, volo habere gñalẽ: ille
replicat, nõ debes audiri: qa hoc dicis cã litis differẽdæ,
vt ille gñalis habeat inducias pro inuẽtario faciẽdo, &
hmõi. Sed is, q dar̃ ad litẽ, nõ tenet̃ facere inuẽtariũ: vt
no. sup. de actore vniuer. ver. puberes. Dñt quidã, dandũ
esse gñaliter. ar. C. qui pe. tu vel cu. l. 1. vbi dr̃ curatores
b gñaliter esse dandos [b] † Sed nunq̃d inuitus qs cogit̃ su
8 scribere tutelã vel curam ad litem? Et quidẽ de gñali
dicunt quidã, ꝙ tenet̃ quis eã inuitus suscipere, & pu-
pillũ vel adultũ defendere, vt ff. de cur. bo. dan. l. 2. §. q̃ri
tur. sup. de reo. ver. item tutor. Sed certè idẽ videtur in
spãli, vt C. de admi. tu. sancimus. versus prin. ibi, neces-
sitatem habẽti curatorem, &c. Ad idẽ ff. de itin. actuq;
priua. l. 1. §. si igitur. & l. seq. Secus in curatore bonis dã
do, vt in præ. §. quęritur. Item Iac. Bald. dixit eum non
c cogendum suscipere specialẽ [c]. Nec ob. præ. l. sancimus
quæ loquit̃ quando iam susceperat administrationem
quare merito est cogendus, vt patet in ea. l. §. personis
etiam. ibi; vel si illi noluerint: &c. Alij contra, per præ. l.
de cu. bo. dan. quæ indistinctè dixit tutorem & curato-
rem cogendos, nõ distincto gñali & speciali, j. versicu.
9 sed an bonis. † Sed nũquid sufficit curatorẽ adesse his,
quæ cũ minore agunt̃ in causis, ẽt si nõ auctoret̃, uec ꝯ
sentiat? Vr̃ ꝙ sic, vt C. de auth. præst. clarũ. Sed dic, ꝙ de
bet adesse & auctorari, & in ciuilibus, & in criminalib.
causis, ut in ea. l. ibi: est cautius, & meli⁹, & ca & C. q. le. p
so. l. j. & a. Quid si nolit auctorari vel consentire alicui
actui iudiciario, puta ꝯfessioni? Et ur̃ ꝙ nõ sit cogẽdus:
& si fiat, ñ ualeat, ut ff. de auth. tu. 1. §. fi. Sed dñt qdã suf
ficere, si auctoret̃ in ꝯtestatione, sup. de actore. uer. sed
10 nũquid sufficit. † Sed qd si nec in ꝯtestatione uelit cõ-
sentire; Resp. est cogẽdus. & pt dici, ꝙ præ. l. locũ habet
in his q̃ uoluntariè fiunt, sed iudiciũ redditur in inuitũ.
Cũ ergo dicit lex, cũ auctoritate tutoris agi debere, ur̃
ꝯcedere, ꝙ cogar̃ auctorari tar. ff. de uc. ge. at q. §. cũ me.
ff. de tute. l. 3. Verũ si filius familias hñs cãm, & allegãs
patris absentiã perat ipsi causæ dari curatorẽ: quia ne-
quit aliter in iudicio esse, ut sup. de actore. uer. sed & fi
11 lius. sic ꝯficies instr̃m. † Instr̃i curæ ad litẽ datę parte ab
d sente d, Forma. Talis filius P. in præsentia talis iudicis ꝯ
stitutus, licet patrẽ habeat: tñ absentiã patris allegans
petiit H. causæ quã habet, uel habere sperat cũ M. cu-
ratorẽ cõstitui, & decerni, quo curatore ipsius decreto
iudicis ꝯfirmato, pmisit ipse curator dicto T. & corpo
raliter ad sancta dei Euangelia iurauit, oĩa & singula ip
si causæ utilia facere. & inutilia ptermittere: & qcquid
ad manus eius peruenerit, &c. ut s. in instr̃o curæ ad cãs.
Si uerò der̃ curator impuberi. excedẽti tñ infãtia: nõ ha
e bẽti tutorẽ, cũ ei aliqua imminet cã, sic ꝯficiẽs [e] †. Instr̃i
12 curę cum lis impuberi mouet̃, Forma: T. impubes, ma
ior tñ infante, filius quondã P. tutore carẽs, & cãm hñs
vel hr̃e intendens cũ M. corã tali iudice cõstitutus sibi
in d. cã H. ibidẽ p̃sentẽ petijt curatorẽ cõstitui, & decer
ni, quo curatore ipsius decreto iudicis ꝯfirmato, pmisit
idẽ curator dicto T. & corporaliter iurauit, &c. vt sup.
in instr̃o curę ad cãs. Qñq; ẽt dar̃ curator pupillo hñti
tutorẽ non idoneũ, vel absentẽ, vel qui se excusauit ad
tps, vt dixit, & probar̃, Inst. de cu. Qui. n. inutilẽ hẽt, intel
ligit̃ non hr̃e, vt ext. de transa. inter corporalia, §. sed ne
que. Super quo qualiter instr̃m confisciatur, satis patet
ex antecedentib. & sequentib. instrumentis põt perpẽ-
di. Porrò si der̃ curator pupillo tutorẽ hñti, super nego
f tio & causa cũ ipso tutore habenda, sic conficies. Instr̃i [f]
13 qñ curator datur habenti tutorẽ, Forma. † T. pupillus
filius quondã P. quia cũ M. eius tutore ad diuisionem
peruenturus est de bonis cõib. inter eos, vel quia cum
eo causam habiturus est, coram tali iudice constitutus
petijt sibi H. eius patruũ sup dicta diuisione in dicta cã
decerni ac constitui curatorem: quo H. super prædictis
curatore dicto pupillo decreto ipsius iudicis ꝯstituto, p
misit ipsi T. Si maior infante fuerit, dicas mihi tali nota
rio p ipso pupillo stipulãti, &c. vt s. ĩ instr̃o curæ ad cau
sas. Verũ si sit curator bonis datus, excipit̃ ꝯ eum, ꝙ nõ
g est cõstitutus de cõsensu maioris patris creditorũ [g]: &
ꝙ nõ est in ea regione ꝯstitutus, in qua actiones moue-
re intendit: & ꝙ institutus fuit inuitus, qđ fieri non dẽt
h nisi in magna necessitate [h]. ff. de cur. bon. dan. l. 2. circa
i prin. §. ꝙ si p regiones, & §. quærit̃ [i]. Item ꝙ in certis ca
sib. concessum est, vt bonis curator det̃: & certo modo
dari dẽt, de quib. habes, ff. de tut. muto. in fi. in Auth. ut
liceat matri & auię, in princ. C. de calum. l. 2. C. de bon.
quæ libe. l. fin. §. 1. ff. de Car bo. edic. sed is, ff. de cura. bo:
dando, per totum, ff. de hære. insti. si quis instituar̃. ff. ex
qui.

ADDITIONES.

a Quanquam. *lib.6.*

b Dandos, *In lib.6. si qui essent coram delegato, etiam Papa, non procederet quæstio, cum ille dari non possit, nisi ad causam sibi cõmissam de iudicijs, ult. li. 6.*

Adde ad ver. seq. ibi, sed numquid inuitus Alex. in l. eum qui res in 3. no. C. de proc. vbi an tutor & curator possint cogi inuiti exercere officium, & an possint precisè cogi vel causatiuè. Hen. Ferr.

c Specialem. *Pro eo facit, ff. de tute. qui habet §. si pupillus. Ad qđ enim requireretur eius præsentia, si cogi posset, ibi de hoc quo ad illum, cui datur, Cy. autem vtranque opi. recitat in l. 1. C. qui pe. tu. Dominus meus dicebat, se non uidere quare nõ sit cogẽdus, cũ officium sit publicum, & non sit exceptuatus. Adde Old. cons. 58. cuius hæc ult. verba formalia.*

d Instr̃i curę ad litem datę patre absente. *Rolandi ubi supra.*

e Instrumenti curę, cum lis impuberi mouetur, Forma. *Rolan. continuatur proxima.*

f Instrumenti, quando curator datur habenti tutorem. Forma. *Continuatur proximę.*

g Creditorum. infra. *ver. opponitur, allegat iura.*

h Necessitate. *Exponit ibi gl. quia non inuenitur uoluntarius & bona dissipantur.*

i Quæritur. *Hucusq. uerba Vber. secundi, quæ sequuntur fuerunt Vber. primi, usque ad uer. item nota.*

qui.cau.in possess.ea.l.fi. Et aliquis horum casuum non
eueniente, nec forma seruata fuit. Itē obiicias de inuē-
14 tario.ff.de bon.aut.iud.poss.l.fina.† Item nota ꝙ quan
doq; datur curator bonis absentis indefensi, vt ff.de cu-
ra.bo.dādo.l.1.& 2.& tūc instrumētum sic conficiet, In
a strumenti curæ ad bona, Forma.[a] Cùm T. ad plurium
creditorū instantiam citatus à tali iudice, & eius defen
sione legitimā proclamata, nō comparuerit, & nec ali-
ter pro eo, idē iudex bonis eiusdem T. absentis & inde-
fensi P. ibidem præsentem decreuit, & constituit cura
torem, qui curator promisit mihi tali notario J. scripto
stipulanti & recipienti vice & noīe dicti T. & bonorū
eius, & corporaliter ad sancta Dei Euangelia iurauit, di
cta bona fideliter & diligenter perquirere, & inuestiga
re, defendere & custodire, & saluare oīa & singula ipsis
bonis vtilia facere, & inutilia prætermittere, & inuenta
rium de ipsis bonis, facere, nec non administrationis &
curæ ipsorum bonorum ſm iuris ordinem reddere rō
nem: saluo eo qđ semper vti valeat veritate. Insuper A.
ipsius curatoris precib. & mādato, mihi notario recipiē
ti, p ipso & bonis eius de prædictis oībus & singulis ex
titit fideiussor, & sub obligatione bonorum suorum.
Cæterùm idem iudex, &c. ut sup. Quando autem & in
b quib.[b] casibus curator detur bonis, no. ff. de cu.bo.dan.
super rub. & ff. de mu. & ho.l.1.§.fi.ff.de hęr.insti.si quis
c instruatur. & de capit. & postli.reuer.l.2.[c] Opponitur
aūt. contra curatorem bonis datum ad petitionē credi-
torum, ꝙ non est constitutus de consensu maioris par-
tis eorum, vt ff.de cura.bō.dan.l.3.& de bo. aut. iu.pos.
l.fi. Itē ꝙ non fecit inuentariū.ff.de ven.in poss. mit.l.1.
15 §.fi.† Sed an bonis præsentis dari pōt curator? Dic, ꝙ sic
qñ debitor cessit bonis.ff.de cur.bo.dan.l.fin. Itē & quā
do hæreditas delata est filiofamiliàs ex aduentitia cau-
sa, & pater repudiat vsumfructum, vt C. de bo, quę lib.
cùm non solùm.§. ubi. Inuitus aūt datur quis curator
bonis, in Auth.ut liceat ma.& auię.in prin. colla.8.ff.de
d cur.bo.dan.l.2.§.quæritur.[d] Quæ autē differentia sit in
ter curatorem bonis datum, & alios curatores.no.ff.de
cu.bon.dan.l.2 respon.1.ff.de admi.tu. inter bonorum.
16 † Item curator ad litem[e] intentat tantùm actiones tē
e pore perituras, secundum Azo. vt no.ff.de bo.auth.iud.
pos.creditore. Alii dicunt, ꝙ intentare potest omnes. &
tempore perituras, & alias. ut ff.de cu.bo.dan.l.1. resp.
f 1. Tertii dicunt, & bene,[f] ꝙ quando datur curator ad cō
modum creditorum, scilicet ut satisfiat eis, talis cura-
g tor intentat omnes,[g] alias non, si tempore perituras, ut
in d.l.2. Sed ꝙ talis curator interdum detur, probatur.
ff. ex quibus cau.in pos.ea. Fulcinius §.adeo, & l.si diu,
ff.de cu.f.1.curator bo.& J.de primo & secūdo decreto
§.nūc dicamus. uer. ꝙ si nullus, Curator autem bonis
datus, aut est datus cum inquisitione, & tunc non satis
dat, aut non, & tunc satisdat, ut in Auth.ut lic.ma.& a-
h uiæ, in priu.colla.8.ff.de cu.de fu.l.bonorū,[h] & ff.de uē
17 in pos.mi.l.1.§.quoties.de hoc s̄.ti.prox.§.si autem.† Si
i uero datus est curator uentri, & occasione uentris, at-
tende formam, an sit datus uentri tm̄, an uentri & bo-
K nis, de quo legitur,[k] ff.de uen.in pos.mitt.l.1.§ quoties
aūt. Item obiicias, ꝙ uenter cui datus est, non est p̄gnās
nec est certum, sed per calumniā desiderat se mitti in
l possessionem, & ꝙ abortiuum se fecit,[l] talem edidit.
qui est à successione repulsus, uel exhæredatus, ut ff.eo
dē, l.1.§.pręgnante, & §.& l.sed & si eum & ff.si mulier
uēt.nom.l.1.& hoc edictum. Item obiicias etiā de per
sonis quæ debuerunt dari: & de inuentario & aliis, ut in
ea.l.ff.de uen.in pos.mit.l.1.§.pe.& fi. Item, ꝙ non intē-
tat nisi actiones tpe perituras, ut s̄. Item ꝯ hos duos ex-
cipe de his quæ s̄. ꝯ alios curatores dixi excipiēda: & de
ptāte istorum dixi s̄.eo.ti.§.scias. Item spāliter istis duo
bus obiicias, ꝙ leue officium habent & debile.ff.de ad-
mi.tut. inter bonorum. Et qa raro datur curator uen-
m tri,[m] ideò scienter super hoc instr̄m formare omitto,
ff.de le.j. nam ad ea. & quia satis ex præmissis īstrui po-
tēs. Datur ēt curator. cuilibet infirmo, qui ppetuo mor
bo laborat: & reb. suis superesse non pōt. ff.de tut. mu-
tuo.§.fi. Inst.de cur.§.2.4.& 5.C.de cap.& postli.reuer.
l.3.ff.de mu.& ho.l.1.§.psonæ & bonis abbatis, vt in p̄.
l.muto.§.fi.& in præ.l.C. Datur ēt curator quandoque
bonis filiisfamilias minorib. 25.ann. quādo pater non
vult ipsorum res gubernare: & tunc taliter scribetur:
18 FORMA.† A. accedens ad præsentiam talis iudicis,
petijt bonis suis P. fratrē suū dari curatorē in agēdo &
rn̄dendo. q iudex H. patrē dicti A. vocauit q̄rēs & ab eo
an vellet res filij gubernare: q facere penitus recusauit.
Dicto igiẽ P. iurā. & pmittēte ipsi A. stipulāti sub oblig.
suorū bonorū vtilia agere & īutilia p̄termitere, p̄fatus
iudex cū. dictis bonis in agēdo & rn̄dēdo eū constituit
pcuratorē: p quo L. in oīb. & per oīa extitit fideiussor.
Sic aūt sup administratione curæ, cōcipe libellum, pro
ut no. in tutela, J. de iu.§.generalia.ver. sequitur. & seq.
mutato tn̄ noīe actionis. quia hic proponitur ex vtraq;
parte actio nego. C.de neg.ge.curatorē.& l.curator, &
l.ob negotiū.C.arb.tut.quicqd.ff.de neg.ge.l.3.§.si fu
19 riosi.& l.curatori.† Portò notandū est, ꝙ curator datē
n tātùm à iudice[n], tutor verò à iudice, & à testatore. Itē
tutor datur mulieri minori 12. an. & masculo. minori
14. an. curator verò datur & minori & maiori vsq; ad
25. ann. & furioso & alij, vt supra. Quod autem dixi, cu-
ratorem non dari in testamento, verum est, ꝙ nō va-
let per se datio, sed à prætore confirmatur hoc modo.
20 FORMA rescripti † Publicè vtile est suprema ho-
hominū iudicia firma esse, & ea pduci per iudices ad ef
fectū, ea pp cū constet euidēter, ꝙ A. in suo testō B. fi-
lio suo tribuit H, curatorē: nec per se hoc valeat cum
effectu, nisi fuerit decreto iudicario confirmatū: ideo
ego talis iudex eādem curam meam auctoritate cōfir-
mo, vt idem curator possit licitè suū officium exerce-
re. Quòd si vellit iudex ad cautelā ꝙ ille iuret, sic dicet.
FOR-

ADDITIONES.

a Istnrumenti curiæ bona, forma. *Hęc vbi sup. pręcedit tres proximas.*

b Quando autem. *Incipiunt hic verba Alb. Gal. rub. de cur. bon. dan. vsq; ad ver. si verò. hoc addito. ꝙ si essent plures curatores tales, non haberet inter eos locū beneficiū epistolę, vt no. Ac. ff. co.l.3.§.fi.*

c L.2. *Et q̄uo dari petantur, & quomodo contra magistratū agatur qui nō dedit, vel dedit nō idoneum, vel satisdationē non recepit, sed non idoneam, vide infra de iud.§.generaliter.in vlti.col. Ad de quæ requirātur in curatore dato bonis absentis, & quas actio nes possit intentare, An.con.103.inci.datus fuit. & cons.193.in-ci.mortuo debitore. Bal.con.35.inci.verba Dy. & seq. li.1. & ibi p quē iudicē detur. Et an stante statuto, quòd detur curator vnus ex proximiorib. absētis, si extat vnus proximior ex par. matris, alius. aliquanta. remotior ex parte patris, quis præferatus vide, Bal. cons.11.lib.1. concludentem proximiorem admittendum.*

d Quæritur. *Dixit hoc, & vnū casū excipitur supra. verū si sit.*

e Ad litem. *Ver. iste est Alb. Gal. qui dixit, curator bonis datus, ne scio quare autor mutauerit. An curator ad litem faciat inuentarium, vide satis plenè sup. de actore vniuer. ver. puberes.*

f Et bene. *Secundum Alb. Gal.*

g Omnes. *Id est, quando datus est ut conseruet, non ut soluat. & & idē Iaco. de Are. allegans. ff. de iure deli. l. aut prætor.*

h Bonorum. *Et ibi not. alij duo casus, qnib. non satisdat, cum datus est à patre in testamento, & cum opulentus est.*

i Ventri. *De matre quæ non petijt hunc curatorem, nec possessionē noīe uentris, nec curatorē bonis, dixi sup. tit. prox. §. nūc dicendū. in fi. an excludatur ab illius successione. Adde quod ēt ibi dixi*

K Legitur. *Dicit Vber. de Bon. quia inter istos magna est differentia, allegat eundem §.*

l Ventri. *Supple, & quia Rolandinus non formauit.*

m Fecit. *Dicit Vber. quia abortum fecit.*

n Iudice. *A testatore datur, sed reb. nō psonæ in Aut. ut li. ma.*

FORMA. Accedens H. corã iudice tali testamentũ A. mihi ostendit, quomodo eũ B. filio suo ꝯstituit cura torẽ. Vnde dicto H. cauẽte & iurãte vtilia adulto agere & inutilia prætermittere, eumq; defendere, dictam cu rã mea authoritate ac iudicario decreto ꝯfirmo. De di stributore verò bonorũ à testatore, vel iudice, vel ẽt à
21 iure deputato no. J. de edi. instr. §. nũc verò. † Hoc etiã in sũma no. ꝙ is q interuenit ꝓ adulto, vel pupillo, vel ecclesia, vel vniuersitate, in iudiciũ est vocãdus: ex quo id officium se asserit assumpsisse. Officiũ enim solũ debet adimplere, & in eo ꝯtra quẽlibet defendi debet. ff. de neg. gest. l. si quis mã. dato. & l. mãdasti. ff. de edẽ. si qs ex argentarijs. §. ꝓcuratori. Sed si eo solo in iudicio interueniẽte pronũciatum fuerit, eũ legitimè ordinatũ & admittendũ, talis sentẽtia non præiudicat prædictis personis, vel locis. ff. de collu. dete. nullo. extr. eo. per totum. In cuius bonis sit executioni mandanda sententia, an tutoris seu curatoris, vel pupilli, not. J. de senten. execu. §. sequitur. ver. sed pone. Item attẽde, an sit talis iudex qui potuerit dare tutorem vel curatorem, vt s. §. 1. Attende etiam aduocare super omnia, ne cum falso tutore seu curatore procedas. ff. quod cum fals. tut. aut. l. 1. in fi. Inuentarij autem formam habes infra. de edi. instrument. §. dicto. & inf. de primo decreto. §. nunc dicamus. ver. quod si nullus.

INCIPIT PARTIC. IIII.

De Personis, quæ nec agunt, nec defendunt. Rubrica.

OMPENDIOSE satis ac vtiliter in præmissis de personis, quæ iudicio suo uel alieno nomine agunt uel defendũt prælibauimus. nunc autem uideamus de alijs, quæ nec agunt, nec defendunt sed adminiculum causis præstant, ut sunt aduocati, Testes, Tabellio, Executor. Et primo de Aduocatis dispiciamus.

a De Aduocato.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a *Licet quicquid est in libris practicorum. de quib. supra in proemio, informationem aduocatorum respiciat, specialiter tamẽ de ipsis aduocatis tractat autor quo ad octo in hoc principio distincta, sub octauo tria ultima includendo. Summistæ autem Azo. Gof. & Host. Item Tan. in sui operis 5. rub. de aduo. & ipsorũ officio principaliter tractat primũ & octauum, & de ipsorum salarijs. Rof. bene facit rubricam, qui possunt esse aduocati. & est 7. Vber. de Bob. in princip. & in processu pleuẽ. & Ioan. de Deo. post eũ plenius in Cauil. lib. 1. de uestib. cautelis & membris alij tractauerunt, de primo nihil. Sed ipse Ioan. li iudi. 4. in prin. aliquid primo notauit Bonagui. in 3. rub. tract. de moribus aduocatorum, & de ipsis in 9. rubricis sequentib. ponens in 8. 24. ipsorum cautelas. Aegi. ubi de cautelis aduocatorũ, & idẽ de exordijs. Gui. de Suz. fecit duas rubricas de officio aduocatoris, & ue off. adu. rei. sub quibus includit dimidium sui operis, sed de aduocato quo ad septem prima membra non tractauit. Gul. An satis plene tractauit sui operis char. 4. incip. de officio aduocati & qui possunt aduocare. de ipsorum exordijs, excusationibus, prohibitionibus, pœnis, suppletionibus & salarijs, subdendo diuersas ipsorum cautelas. Nepos de Mon. al. fecit rubricam cõtra aduocatos, in cuius fine posuit ad literam textum qui habetur 3. q. 7. capitu. 1. usque ad cap. quis fine. Sed Baga. Al. Gal. Vber. de Bona. uel alius ex supra in proœmio nominatis de his non fecere tractatum, saluo quod Pileus parte 4. ponit. de aduocatis, qualiter debeant allegare, & quomodo incipere, quod ponitur infra de dispu. § secundo, Secũdo excusatum me fore precor, si non trado quotas omnes authoritatũ Salomonis allegatarũ inferius. suspicor. n. authorẽ aliquando ipsius librum communiter incognitum habuisse, & forsã posset de Seneca idem dici.*

DVOCATI, qui ambigua facta causarũ dirimunt, quæque defensionis virib. in rebus sæpe publicis, & priuatis lapsa erigũt, fatigata reparãt, non minus prouident humano generi, ꝙ si prælijs ac uulnerib. patriã parentesque saluarent. milites ergo sunt. Militant nãque patroni causarum, qui gloriosę vocis confisi munimine in laborantiũ spẽ, vitã & posteros defendũt, Hęc leguntur. C. de aduoca. diuer. iudi, aduocati. De his igitur gloriosis militibus, & eorum moribus dicendum est, & videndum. Quæ contra eos possunt obijci, Quales vestes habere debent, Qualiter se habere debent cum suis clientulis, Et qualiter cũ alterius partis, uel etiam suæ aduocatis, Qualiter se habebunt, cum primo iudicẽ aggrediunt, Et qualiter eum cõmẽdabũt. De exordiis, & ipsorũ arengis, De cautelis & offi. eorum, scilicet, Primo de cautelis aduocati actoris. Secũdo de cautelis, & offi. aduocati rei. Tertio de cautelis utriusque.

SVMMARIVM.

Quæ contra aduocatos obijci possint.

1 *Hæreticus vel Iudæus, uel filius infidelis non potest contra Christianos aduocare.*
2 *Monachus, vel canonicus regularis non potest aduocare, etiam in foro ecclesiastico, nisi id exposcat monasterij utilitas, abbate nihilominus impetrante.*
3 *Religiosi an possint pro personis miserabilibus postulare.*
4 *Clericorum non postulantium tres ordines.*
5 *Clericus in sacris existiens, etiam non beneficiatus, postulare non potest coram iudice seculari, nisi in tribus casibus.*
6 *Verbum coniunctis, in hac clausula sacerdos potest pro coniunctis postulara, quomodo capiatur.*
7 *Miserabiles personæ, pro quibus postulare cuilibet permittitur, quæ sint.*
8 *Nullus clericus potest in causa criminali coram iudice ciuili postulare.*
9 *Aduocatus procax, & opprobrijs certans non ratione, admitti non debet.*
10 *Aduocatus an possit postulare in causa, in qua olim fuit iudex?*
11 *Aduocatus proponens exceptionẽ dilatoriã. qua pœna puniri dẽat*
12 *Edictum de postulando est prohibitorium, unde quilibet admittitur nisi prohibitus inueniatur.*
13 *Postulare prohibitus a iudice ad tempus, uel in perpetuum non est audiendus.*
14 *Aduocatus idem potest esse vtriusque partis.*
15 *Postulans cupiditate pro uili stipendio, tanquam degener fiet infamis?*
16 *Minor 17. annis non potest postulare.*
17 *Aduocans contra ecclesiam, a qua est beneficiatus, nõ admittit.*
18 *Beneficium habens in pluribus ecclesijs an patrocinari possit uni contra aliam?*
19 *Clericus beneficiatus coniunctæ personæ an possit contra ecclesiam patrocinari?*
20 *Clericus non debet diligere sanguinem suum tanquam ecclesiã, quæ ipsum domino sociauit.*
21 *Clericus an possit pro suis contra aliquem de ecclesia postulare? Licitum non semper est honestum.*
22 *Centesima uel quinquagesima œconomo monasterij data, non obtinet locum beneficij, sed eleemosynę.*
23 *Postulare an quis possit pro personis miserabilibus cont. ecclesiã.*
24 *Aduocatus habens feudum à duabus ecclesijs sub pari conditione inter quas si quæstio oriatur, utram illarum. iuuabit.*
25 *Obligatus aduocare pro aliqua ecclesia, si sit opus alterius, cui debeat seruire.*
26 *Abbas dãs rẽ aliquam in feudum alicui iuris perito, vt sibi ꝓstet patrocinium, an illo moriente possit Abbas feudũ reuocare.*
27 *Feudum datum patri minoris quo pacto reuocari possit?*

28 *Filius uidens aliquem velle interficere patrem, & alium uelle comburere patriam, quem iuuare debeat.*
Amor patriæ charior esse debet quam patris.
29 *Natura facit, vt amor patris & filij præcellat amorem filij & patriæ.*
30 *Postulare non potest quis contra eum, cuius est vasallus.*
31 *Aduocatus non accusat, sed defendit.*
Liberalitas quomodo probetur in contemptu suorum.
32 *Aduocatus dici non potest qui causis agendis non operatur.*
33 *Iura tractanti turpe est ius in quo versatur ignorare.*
34 *Pœnæ semper sunt restringendæ.*
Aduocatorum par esse debet distributio.

1. §. Obijcitur cõtra aduocatũ, ꝙ est surdus,
vel mutus, vel cæcus, vel per-
petuo furiosus, vel seruus, vel minor 17. annis, vel mu-
lier, vel in cõrpore suo muliebria passus, nisi fuerit vi
prędonum, vel hostium stupratus, vel quod est de capi
tali crimine, vel de calumnia publici iudicii damna-
tus, vel quòd operas suas locauit, vt cum bestia denta-
ta in arena pugnaret. Hæc omnia leguntur. ff. de postu.
l. 1. per totam l. & 3. q. 3. c. infamis, §. tria. Vnde versus.
Non cuicunque datũ, vt postulet. imò vetatũ, Addictus
pœnæ seruus, puer, autor arenæ, Luminibus cassus, mu
1 lier, muliebria passus. † Item obijcitur, quòd est hæreti
cus vel Iudæus, vel filius infidelis, vel excommunica-
tus propter suspicionẽ hæresis: q contra Christianũ ad
uocare non possunt: imò infidelis proscribitur, & in p-
petuum exilium mittitur. de pœnit. distinct. 1. nemo.
vel in foro. C. de postu. nemo. & C. de episcop. audit. ne
mo 2. extra de hæreti. cap. excommunicamus. §. credẽ-
a tes, & c. si aduersus[a]. Verũtamẽ si quis aduocatus fuerit
excommunicatus, vel hæreticus, non ideo retractabitũ
sententia. Idem si procurator fuit talis: secus autem si
fuit iudex, vel testis vt extra de hæreti. vergentis, secun
dum Vinc. qui hoc no. extra de sententia excommu. si
aliquando. De hoc supra de procur. §. 1. in princi. & in-
2 fra ver. item quòd est excommunicatus. † Item quod
est monachus vel canonicus regularis: etiã in foro ec-
b clesiastico. nisi id exposcat monasterii vtilitas[b], abbate
nihilominus imperante, 16. quæst. 1. monachi. & ca. alia
est, C. de episco. & cle. repetita. extra de postu. ca. 2. ext.
3 ne cleri. vel mona. c. 1. in fine, & c. non magno. † Sed nũ
quid religiosi possunt postulare pro miserabilibus per
c sonis; vt clerici, ut iam dicã? Vincen. dicit quod sic[c]: qa
opus misericordiæ eis iniungitur. 86. distin. capitu. fina.
argum. tamen. cõtra, quia funesta est eorum uxor, quã
interdici potius, quàm audiri oportet, 2. q. 7. placuit, &
c. seq. Si tamen tenes dictum Vincen. dicas, quod hoc
facient abbate imperante, & non aliter: ut in præce. ca.
d monachi. & hoc tenet[d] H. † Item quod est clericus. Su
4 per quo nota tres esse ordines non postulantium cleri-
corum. Primus, & episcoporum, & aliorum superiorũ
qui omnes prohibentur pro aliis postulare corã eccle-
siastico, uel ciuili iudice: ut 11. q. 1. te quidem. 5. q. 3. quia
episcopus, 87. distin. perlatum. Secundus sacerdotum,
qui nec corã ecclesiastico, nec coram ciuili possunt iu-
dicẽ postulare, nisi pro se, uel ecclesia sua, uel pro con-
iunctis, vel miserabilibus personis, uel nisi necessitas
immineat: ut ext. eod. cap. fin. extr. ne cle. uel mona. sa-
cerdotibus, 15. q. 2. unico. 14. q. 5. deniq; & in præ. ca. te
quidem. Necessitas autẽ est, si alter uel æquè bonus nõ
e reperietur. Vel secundũ Vincen.[e] Si uidemus liberos,
uel coniũctos nr̃os egere aduocatis, uel scientia nostra
& impetuntur de seruitute, arg. ff. quod me. cau. isti q
dem, §. 1. & in fi. Suã quoque ecclesiam hoc casu intel-
ligo, si sit in ea prælatus, vel beneficiatus vel intitulatus
uel receptus: licet nondum beneficium adeptus. ext.
de rescriptis. in nostra, de cle. in Genesi. Idẽ forte, si nõ
est in ea receptus, est tamen in ea sine titulo ordinatus.
extra de præbend. cũ secundũ. & capitu. episcopus. uel
si in ea est ad titulum sui patrimonij receptus, secundũ
Vincent. extra de simo. tua. de præbend. tuis. Sed si ille
postulat, in quo distingueretur? Respõdeo, in fraterna
societate. 18. di. placuit. 5. q. 4. Engeltrudam. & in perfe-
ctione beneficiorum ipsius patrimonij: quia de foro ip
sius ecclesiæ est: vt præd. ca. tuis. & 16. q. 1. simpliciter.
6 † Tertius ordo est clericorum inexistentium, etiam
non beneficiatorum, & existentium in minoribus be-
neficiorum, qui non possunt coram seculari iudice po
stulare, nisi pro causa sua, vel ecclesiæ suæ vel miserabi
lium personarum. extra eodem. capitu. 1. & in præd. ca.
sacerdotibus. Sed nunquid poterunt coram ecclesiasti
co? Et credo, quòd possunt, vt 13. q. 2. §. hoc autem. quia
cum prohibet de seculari concedit per consequens de
ecclesiastico argumen. extra de præsump. nonne. ff. de
6 iudi. cùm prætor. † Est quartus ordo, quem in quadã
causa fecit quidam rusticus contra quendam religio-
sum dicens ei, tu non potes pro meo aduersario postu
lare. Primò, quia es regularis, supra versicul. item quod
est monachus. Secundò. quia es, in sacris. Tertiò, quia
de bonis ecclesiæ vteris. Quartò, quia es sacerdos. Ad
uerte tamen, quia coniunctas personas in præmissis in
telligo filios & nepotes, 12, q. 1, episcopus. qui filios, &
alios usque ad quartum gradum. C. de episco. & cl. Au
thentic. licentiam. & C. de aduo. diuer. iud. petitionem
§. licentiam. extra de consang. & affini. non debet. Do-
f minus meus[f] hoc extendit etiam ad amicos, dummo
do non pro pecunia fiat, ut in præ. authen. licentiam. &
ad libertum & patronum. C. de procur. exigẽdi. & vxo
rem. 77. distinct. libertos & capitu. sequen. 47. distin. §.
necesse. C. de procura. l. maritus. C. de re. mi. maritus q
cunque. Extraneas vero intelligo, alias à domesticis. vt
7 no. 3. quæstio. quinta. in summa. † Miserabiles[g] quoq;
g intelligo pupillos, uiduas & orphanos. distinct. 86. cap.
fin. & 87. dist. c. 1. C. quando impera. inter pu. & ui. p to
tum, nisi sit diues & nobilis uidua. extr. de of. delega. si
gnificantibus. Idem in peregrinantibus. extra de cleri.
peregri. c. unico. 23. si quis Romipetas, & duobus ca. se
quent. 87. di. diuinæ. Item in quolibet iniustè oppresso
& desolato. 23. q. 3. nõ inferẽda. 89. dist. desolatis, 83. di.
error. Et generaliter in qualibet psona ecclesiastico au
xilio indigente, & propria defensione egente. 86. dist.
c. fi. in fi. & præ. cap. desolatis. in prin. & in quolibet pec
cato committendo. 2. quæst. 4. tam sacerdot. 93. distin.
8 diaconi. extra, de hęre. capit. 2. † In causa autẽ crimina
li nullus clericus postulare potest coram iudice ciuili,
ut 51. distinct. aliquanto. 23. quæst. 8. his à quibus. extra
ne cle-

ADDITIONES.

a Aduersus. *Debeat autor specificare causã illius decre. qui aduocatos suspendit ab officio. & ad hoc ꝙ statim sequitur, vide quòd ibi scripsi in vlti. glo.*
b Vtilitas. *Directè super hac quæst. vide quod scripsi sup regula in argumẽtũ de re. iu. li. 6. Adde videndũ Feli. in c. cum I. & A. in uer. casus in quib in 6. col. extra de re iu. vbi an monac. possit aduocare data paupertate monasterij. & ibi an de licentia præfati possit monac. exercere procurationẽ p alio monasterio, & p. Io. de Turre. Crem. in c. nullus. 2. q. 6. ubi an monachus possit esse procurator de mandato episcopi Henri. Ferran.*
c Quod sic. *Idem Io. & Ia. 6. q. 1. de præsentium. & alios, qui tenens idem, uide de postu. c. 2. super 1. glo.*
d Hoc tenet. *T. ubi dixi super rubrica de hoc præ. c. fi. & facit supra de tute. §. generaliter. uer. item opponitur contra.*
e Secundum Vincen. *per totum, quod sequitur, usque ad uer. 3.*
f *no. de postula. c. fina.*
g Meus. *Ia c. fi. eodem tit. ut ibi scripsi super. 2. glo.*
h Miserabiles. *Adde c. ex tenore. & c. ex parte B. & quæ ibi not. doctor. extra de foro competen. Item quæ not. in c. super quibusdã extra de uer. signi.*

ne clerici vel mo.ſententiam. n ſi vt ſupplicet pro ac-
cuſatil. vt 33.quæſt.5.cap.1.&c.reos.14.quæſ.6.ſi res.ex.
de verbor.ſignificat.nouimus, Per quæ iura dixerunt
quidam, eos poſſe pro eis poſtulare & apppellare, & ap
pellationem proſequi: vt ff.de appel. non tantum, &
cauſas abſentiæ pro eis condemnandis proponere, ff.
de procura ſeruum.C.qui accu. non poſſ.reos. 5.quæſ.
3.reos non tamen pro actoribus: ſed tutius eſt in totũ
abſtinere.argum.in prædicto cap.ſententiam. vt & no.
ta.in prædict.ca.aliquantos. & in Summa domini mei
a in titu.de poſtula.§.quid pertinet. verſi. illud tamen.[a]
9 † Item excipitur contra aduocatum, quod eſt procax,
& quod opprobrijs, nõ ratione certat, nec ſe ab iniuriis
temperat. Nam & is dãno, famæ, & opinionis mulcta-
tur, C.de poſtu. quiſquis.3.q.7.cap.infamis. §.tria.verſ.
ſi quis adeo, extra de iureiuran.veniens. Item, quod eſt
nimium verboſus, argum. C.de appel. l. fi.§.refutato-
riis.&C.de ve.iu.enuc.l.l.§.noſtram, quia loquacitas a-
ctorem ſuum coinquinat, quæ ſeruire auditoribus ad
vſum profectus ignorat.12.diſtinct. ſit rector. & ad idẽ
1.q.1, Marchio: argumen.contra.C.de.poſtul.quiſquis.
§.apud vrbem.ibi, eo vſque liceat orare, quouſque ma
b luerit.& in prædict.§.tria.verſi.apud urbem[b]. Item, ꝙ
fuit aſſeſſor in cauſa.in qua poſtulat, quod fieri non de
bet.C.de aſſeſſo.l.fi.in principio. ff. eodem l. penulti.
10 † Item, quod fuit olim iudex in cauſa, in qua nũc poſtu
lat.C.de poſtula.l: quiſquis, & argumen.C.li.12.qui mi
li.non poſ.hi.quidem.§.in poſterum.ff.§.adminicip.li-
bertus.§.præſcripto.ff.de pœnis, ſi plures. C.de proxi.
ſacro.ſcrin.l.hac parte lib.10.Vel etiã eodem tempore
hoc facit, quod dic vt ſupra, de iudi.delega.§.ſupereſt.
verſi.item ſi fuerit. Item, quod eſt infamis quacunque
c & præſertim iuris infamia. Inſti.de excep.§.fi.[c], ff. de po
ſtu.l.1.§.hoc edicto, & l.quos ꝓhibet.C.eod l. quiſquis.
3.q.7.c.1.& d.§.tria.in princ.& verſic. ſi quis adeo. Qui
autem ſint infames, in repertorio ſub titulo de pœnis,
11 plene dixi. † Item quod poſt litem conteſtatam pro-
poſuit exceptionem dilatoriam, quare puniri debet in
vna libra auri.C.de excep.l.penult. Item quod non ha-
d bet peritiam literam[d]. licet ſit in exercitio peritus. C.
de aduoc.diuer.iudic.nemini. C. de aduo. diuer. iud. l.
iubemus. C.de var.& extraordin.cog.l.1.§ aduocatos.
Sed nunc admittitur eius patrocinium, licet inter ad-
uocatos non connumeretur, vt not.C.de poſtu.l. 2. De
e hoc infra, eod.§.verſic.pen.[e] † Edictum enim de poſt.
12 prohibitorium eſt, vnde quilibet admittitur, niſi prohi
bitus inueniatur.ff.de poſtu.l.prima, quia quod nõ eſt
prohibitum, intelligitur conceſſum. extra de transla-
tio.cap.2.verſus.finem, ff.de prob.ab ea parte dummo-
do habeat cauſarum experientiam. ut in Authen. col.
6.de iud.in principio, ff.de var.& extraordin.cog.l.1.§.
f aduocatos, C.de iudiciis, certi.quæ in iudice loquũtur[f].
Fatuus tamen eſt imperitus literarum, qui accedit ad
patrocinandum in cauſis, quia culpa eſt ſe immiſcere
rei ad ſe non pertinenti.ff.de regulis iur. culpa.extra de
ætate & qualitate, ad aures, & inde obligatur, infra §.fi-
nali, ver.quid ſi per.unde ſed non ĩtromittat de eo offi-
cio, quod aliis ſentit periculoſum eſſe, vel damnoſum
ff.ad l. Aquil. idem iuris. eſt.§ 1. extra de homici. tua
nos in principio. Conſulo igitur, ut ibi uideris aduoca-
tum imperitum, conferas ſecum de apicibus iuris, &
ſic reſponſionis penuria cogetur declinare certamen,
vt 43.di.in mandatis, in fi. Imo. imperitus matheſeos
aduerſus methematicos diſputans riſui patebit, igno-
rans eorum dogmata, vt 37.diſtin.qui de menſa. Tur-
pe enim eſt, & c.vt infra ver.pe. & infra §.nunc de exor
diis, ver.poſt modum.in 1.forma. Sed & ſi penitus illite
g ratus ſit. conſulo[g], quod iudici ſemper literãliter lo-
quaris, & vt ſic ille te non intelligens confuſus recedet
vt infra §. nunc de exordiis verſiculo, ſed nunquid.
13 † Item, quod fuit prohibitus à iudice poſtulare ad tem
pus, vel in perpetuũ, vnde non debet audiri, ff.eo.puto,
h & l.ſeq.C.eo.l.1.& l.fi.etiam ſi aduerſarius id patiatur.[h]
ff.eo.quos prætor, ext.de exce.exceptionem, 2.q.7.c.a-
i lieni[i]. Item quod eſt præuaricator & infidelis, C.de ad-
uo.diue.iud.l.1.quia prodit clientulos ſuos qui punitur
extraordinarie, vt 2.q.3.ſi quẽ, §.notandũ, ver. præuari-
cator, quod dic, ut inf.§.nunc tractemus, uerſ.caueat e-
tiam. Vltra latrocinium enim peccat, qui clientulum
pro uirib.non defendit, ut 77.diſ.in religioſum, de cuius
pœna, uide infra §.fi.uerſ.quid ſi per imprudentiam, &
ſeq. Vnde hodie iurare tenetur, qđ omni uirtute, omni
que opere id, quod verum, & iuſtum æſtimauerit, ſuo
clientulo inferre procuret, ut in cõſt. Gre. X. de poſtu.
K properandũ, §.1.[k] † Argumentũ tamen, quòd idem
14 poſſit eſſe aduocatus utriuſq partis, & tũc allegabit ꝓ
iſta,

ADDITIONES.

a Illud tamen. *Vide quod plenè ſcripſi poſt eum de clerico iuriſpe tito, qui fratrem accuſatum defendit: ita fuit abſolutus, & accuſans decapitatus, in decr.1.de poſtul.ſuper 1.gl.*

b Vrbem. *Dic ut ibi in gl.2.*

c §.fi. *Iſte §.facit contra: quia permittit infames ꝓcuratores eſſe: cum tamen procuratores poſtulent, ſecũdum definitionem datam in l.1.§.1.ff.de poſtul.ſolue. vt ibi, & in §.hoc edicto, qui ſtatim ſequitur. Et dic, vt ibi gl.quod diſtinguitur infamia magna, uel parua, vel quia aduocatio eſt honor, procuratio del.ctũ, & pęna priuat honore, ſed non releuat ab onere.facis, C.de decur.ſi quis procuratione, li.11.Gul.An. dicebat, ꝙ procurator verſatur circa factum, aduocati circa ius, vterque igitur poſtulat.ſed diuerſimode.*

d Literatum. *Quem uocat Roſr.idiotam. Vide quod dixi ſup. de arb.differt.verſ.item inferendo.*

e Ver.pe. *Intendis de ver.item quod nõ poteſt, quod clarius, patet infra ante fin. Et honeſtè feciſſet, hos duos uniendo. rationes pro & contra patent, hic, & ibi. Sciendum eſt, ꝙ Roſ.& T.quem allegaui in eius fine, & proſequitur hanc quõnem, & Gul.An. etiam ubi ſup.in fi. Roſ.fatetur, ꝙ de conſuetudine aduocant ẽt illiterati, & dant conſilium facti: quod hic ſequitur, in ciuitate Venetiarum vidi, & audiui aduocatos vulgariter allegantes, Gul. Ang. admittit illiteratũ pro ſeipſo, maxime ſi eſt inops, & verba aduocatati aduerſarij iudex ille exponet, nec ad id tenebitur aduocatus, alleg.C.ut qua de aduo.l.1.& per totum, & de hoc inf.§. nũc de exordijs.in fi. Itẽ pro alio coniuncto, qui non eſt potens ſalariare aduocatũ, etiam illum admittit. Alleg.ff.de procur.ſed & hę per ſonę per totam l. Si pro extraneo, diſtinguit an habeas experientiam cauſarum, & eum admittit, uel non, & cum repellis, per l. certi.ad quam etiam infra reſpondebitur. Mihi placet ſolutio Accur.quia pracedit hic, pro qua ẽt facit noua conſtitutio Benedicti q̃ incipit. Decens & neceſſariũ æſtimamus, quæ vult apud cãcellariã annotari nõia aduocatorum qui in conſiſtorio proponere poſſint, dans eis ordinem in ſedendo & proponendo ſecundum ordinem ſeſſionis, & ſecũdm diſtinctionem proponẽdorum, cauſas pauperum gratis præmittendo. Vult ẽt ꝙ illi, & alij aduocati curiæ abſtineant a multudine cauſarum, & ſingulis annis iurent, ſtatuit de ipſorum & procuratorum ſalarijs, & de pœnis tranſgredientium, taxãs duos aduocatos pro una cauſa ſufficere, & de ipſorum æquà diſtributione, ſi petatur, & vide ꝙ dicam inf. ver.2.*

f Loquuntur. *Et ſecundum Roſ.& Gul.prę.ſit ratio diuerſitatis; qꝛ ꝑ cõſiliarios & aſſeſſores poſsũt rectè iudicare. Aduocati uero per alios inſtrui non poſſunt, cũ recipiantur in inſtructores. Facit de eden.ſi quis ex argẽtarijs, §.ꝓhibet, Inſt.de exc.tu.§.minore.*

g Conſulo. *Secundum Roff.bene, ubi ſupra.in fine.*

h Patiatur. *Idem Tanc.in tit.de aduocatis.*

i Alieni. *Vide quod circa hoc diſtinguit inf.uerſ.antep.*

k §.1. *Reuocata eſt quia non eſt in 6.circa aduocatos curiæ Romanæ, primò vult hęc conſtitutio prę. Benedicti circa mediũ uer. ad hęc ſtatuimus. Et aduerte ꝙ illa & iſta conſtitutio alleuiabat aduocatos in hoc, quia lex rem non noua volebat in ſingulis cauſis iurari, ſed conſtitutionis iſta Greg.in omni foro Benedicti in curia Roma.genera ei iurĩm pro oĩb.cauſis exigunt ſemel in anno.illa tñ non determinabat tp̃s, iſta determinauit perſonã, corã quo & tp̃s. Iſta etiam arctat procuratores ad iurandum, ſicut & illa.*

a ista, nunc pro illa. 45. di. disciplina, in fi.[a] ext. de postula.
præla. bonæ, 4. 93. dis. diaconi, & c. legitimus. Item ꝙ est
simoniacus: quia aliquem pro pretio eligit: vel fuit fal-
sus testis pro pecunia, vel in aliquo peccauit circa suũ
offm̃. Nam talis infamis est, nec postulat, ut 1. q. 1. in fi.
b literæ, ſm Io. de Deo.[b] & inf. ver. item, ꝙ recipit. † Item
15 quòd nimia cupiditate rapitur, nam pro vili stipendio
tanq̃ degener postulat, cum sit infamis, 3. q. 7. §. tria, ver
si. apud vrbem. Item, ꝙ pactus est de quota parte litis
cum clientulo cum graui eius damno: nam & fit infa-
mis, C. eo. si qui. & l. seq. §. p̃terea, & 3. q. 7. §. tria, & ver.
arcentur, de hoc j̃ de salariis, §. sequitur, ver. illud ãt, &
seq. Item, quòd à clientulo suo res tales lite pendente
emit, vel aliàs cum eo ꝯ̃xit, C. eo. quisquis, §. præterea.
Item, ꝙ est excõicatus, 11. q. tertia excõicatos, & ca. seq.
extra de excep. exceptionem 4. q. 1. beatus, & c. illi, & 2.
c q. 7. alieni, & s̃. in prin. ver. 1.[c] Item quòd rectorem eccle
siæ, in cuius foro postulat, interfecit, ext. de pen. in qui-
busdam, licèt ibi de alio aduocato loquatur. Itẽ, quòd
recepit pecuniam ob non aduocandum, vel est condẽ-
natus lege Iulia repetundarum, ff. ad leg. Iul. in l. rep. ea
d dem, in fi. quę est 1. q. 1. in fi. ſm do. meum.[d] Item, quod
scienter litem prorogat, quod dic vt j̃, §. fi. uer. item sit
16 cautus, ne litem. † Item ꝙ est minor 17. ann.[e] ff. de po-
e stu. l. 1. §. initium, licèt in procuratore requirantur 25.
f vt s̃. de proc. §. 1. vers. item, quòd est minor. Et est rõ:[f]
quia procurator obligatur actione mandati, & ipse ẽt
condemnatur: vt ff. manda. si remunerandi, §. 1. ff. de ne
go. gest. liberto, vel amico. Vnde quia pp ista posset pro
curator, si esset minor, restitui. ideo non debet esse mi-
nor. In aduocato aũt ista cessant, & in teste, vt §. 1. versi.
item excipitur, quod impubes. Item, quòd fuit aduoca
tus in causa principali: vnde non debet esse in causa ap
pellationis, pro altera parte præsertim, ſm eos, qui te-
nent, quòd causa appellationis eadem sit cum princi-
pali, arg. in his, quæ nota. inf. de teste, §. 1. ver. item, quòd
fuit, & infra de salariis, §. sequitur, versic. sed nunquid.
Exemplũ enim perniciosum esset, si is, cui causæ meæ
secreta mandaui, in causa appel. contra me patrocine-
tur, etiam si alia causa dicatur a principali. Azo tamen
g contra notauit, ff. postu. l. pe.[g] † Item, quòd aduocat ꝯ̃
17 ecclesiam, à qua est beneficiatus, extra de postu. c. fin.
vel ꝯ̃ episcopum à quo beneficium habet, ext. de exces.
prælato, grauem, de verbo. sig. cum clerici. Super hoc
h autem scias,[h] quòd quidam sunt beneficiati ab eccle-
sia, non tamen in ea, & tales non dicuntur propriè cle-
rici ipsius ecclesiæ, à qua beneficium hẽnt, ut sunt illi,
qui habent beneficium in diœcesi. Alii sunt beneficiati
ab ecclesia, & in ecclesia, & tales dñr clerici ecclesiæ, q
magis sunt coniuncti, q̃ alii, ut sunt multi tales in eccle
siis cathedral. b. & ẽt canonici earum. Primi perdunt
beneficium quod habent ab ecclesia, si postulent ꝯ̃ eã,
vel ep̃m: vt dicunt quidam, a quo habent beneficium,
18 ut prædixi, multò fortius secundi. † Quid si habet be-
neficium in plurib. ecclesiis, nunquid patrocinabit̃ uni
ꝯ̃ aliam? Resp. non, sed de concordia tractet, ar. in præ.
decre. de postu. c. fi. & 14. q. 5. deniq;, nisi esset in una prę
latus, quia tunc potest ꝯ̃ aliam, ar. ff. de in ius uoc. quæ-
situm, & 3. q. 7. c. infames, §. tria, uer. item si ꝯ̃ partẽ. Si-
cut aduocatus fisci postulat ꝯ̃ fiscum pro pupillo suo,
3 ff. de postu. l. pe. de hoc ext. eo. c. fi.[i] † Sed nunquid cle-
19 ricus beneficiatus coniunctæ personæ poterit ꝯ̃ eccle-
siam suam patrocinari, uel esse procurator? Vr̃, ꝙ sic
ext. de postu. c. fi. ibi, pro extraneis aduocatus, &c. ergo
a ꝯ̃rio pro coniunctis poterit. Nã & decuriones postu-
lant ꝯ̃ prouincias, ff. eo. hi qui. Dic ꝯ̃, ſm Vinc. & in prę.
decre. supple. maximè. Richardus uerò dicit, quòd lite
ra illa ur̃ uelle, ꝙ pro coniunctis possit: licèt non salu-
10 briter hoc fieri possit: † quia non debet plus diligere
sanguinem suum, quàm ecclesiã, quæ ipsum domino
sociauit, ext. de pœnis, c. 2. 89. dis. decedenter, & quæ mr̃

est, 12. q. 2. qui abstulerit. Vnde dicebat, quòd patrem
suum cõtra ecclesiam propriã nõ iuuaret, & pro eo fa
cit 43. dist. sit rector. in pri. ibi neq; opposuistis vos. &c.
& 21. q. 8. conuenior. in prin. & c. leg. in fi. Vincẽtius di
cit, ꝙ pro patre & p̱ matre impotentibus põt, prius tñ
obtẽta licẽtia, aliàs nõ, nisi uelit p̱dere bñficiũ. Pro se
aũt põt, quia ordinata charitas, & c. de pœnitẽ. di. 3. qui
vult. & agris meis sitientibus alieni irrigandi nõ sunt.
C. de serui. præses prę̃latus aũt nemimẽ contra suam ec
clesiã iuuabit: immo eã iuuat contra oẽs, ẽt si ante fuit
pro alio aduocatus in cã illa, sicut & tutor. 3. q. 7. c. in fa
mes. §. tria. ver. si cõtra patrẽ. ff. de postulã. l. fi. & ad hoc
21 facit quod no. infra vers. itẽ quod postulat. † Sed nũqd
põt pro suis cõtra aliquẽ de ecclesia postulare? Puto ꝙ
k sic, secũdũ Vincen.[k] & ẽt pro extraneis, secundum do.
l meum[l], nisi ille obtineret uicẽ vniuersitatis. at. 12. q. 2.
qui manu mittitur. ff. quod cuiusq; uni. no. sicut. 81. dis.
legitur. ff. pro socio. l. nã socius. licèt si ar. contrà. ex. de
m off. dele. cũ R.[m] Honestè tamẽ faciet, si abstineat:[n] qa
n nõ omne qđ licèt, honestũ est, ff. de reg. iur. nõ omne.
11. q. 1. aliud. Sed & œconomus monasterij, cui dat̃ cen
tesima, vel quinquagesima, potest postulare ꝯtra ep̃m
dãtem pro extraneo. & familiari monasterij, & p̱ quo
22 libet alio. † qa cẽtesima vel quinquagesima locũ ob-
tinet eleemosinæ, non beneficij. 12. q. 2. bonæ rei. ex. de
do. apostolic. Præmissa aũt intellige de beneficio, rõne
cuius est ecclesiæ obligatus, & quod spũale est, vt quia
est canonicus p̃bẽdarius, vel rector, vel præpositus ec-
clesię. Si aũt esset tale, qđ iã p̱meruit. & tẽporale est: vt
qa in seruitij remuneratione̅ data est sibi possessio ali-
qua: tũc nihilominus poterit p̱ extraneis ꝯ ecclesiã po
stulare. 16. q. 1. possessiones. & q. 9. illud. 12. q. 3. quicunq;
23 nisi illud haberet, vt vasallus, vt j̃. dicã. † Sed nũqd p̃t
qs postulare p̱ miserabilib. p̱sonis, quæ nõ p̃nt alias ad
uocatũ hr̃e cõtra ecclesiã, à qua bñficiũ hẽt? Dic, ꝙ sic
si tñ ecclẽs. bonos hẽt aduocatos. ar. 86. dis. c. fi. ĩ fi. & 3.
q. 7. c. infames. §. tria. ver. si verò in uno. & C. de postu. p̱
uidendũ. §. si qs uero. Et hoc, nisi habeat cõsciẽtiã, ꝙ ec
clesia habeat ius, qa tũc nõ coget̃ si dubitat, obediat iu
dici, ar. ext. de sen. exc. inquisitioni. de resti. spo. ex parte
11. q. 3. qd ergo Prosequere, ut in Sũma dñi mei, eo. ti. §.
o quid pertinet. uer. sed nunquid[o]. Quid si dicit se hr̃e
consciẽtiam, ꝙ ius est pro ecclesia, ut coactionem eius
dat? Respõdeo, deferatur super hoc sacr̃m, uel excom-
municet̃ hoc mõ, s. ꝙ eas defendat, nisi credat ecclesiã
iustam

ADDITIONES.

a In fin. *Ibi de hoc, sed ibi Moyses erat medius inter iudicẽ & par*
tem, in decr. bona iudex, q est medius ĩter par., licitè allegat ius
vtrinsq; Secus in aduocato, q nõ assumpsit officiũ mediatoris, sed
partis, ꝙ ẽt ex ipsius descriptione apparet Canones ad hoc alle-
gari puto, qa Hieronymus in 1. extollit diaconos, sed cõtra pręsb.
in 2. contra diaconos, sed primũ, vt cesset oppressio, secũdũ, vt
cesset elatio. Et vide inf. §. nũc tractemus. v. r. sed nunquid.
b Secundum Ioan. de Deo. *In ordi. iud. l. 4. rub. de pœnis aduo-*
catorum. in prin.
c Versic. 1. *& de sent. exc. decernimus. li. 6.*
d Meum. *In Summa eo. ti. §. 4. ad fi.*
e 17. ann. *Qui eos non cõplenit, vt ibi Io. de Deo, vbi sup. dixit de*
25. putò, ꝙ errore scriptorum, qui dicũt de 18. s. quia nõ attigit.
f Est ratio. *Secundum Ros. cuius fuit iste ver. & seq.*
g l. pen. *Vide infra. §. nunc tractemus. in fi.*
h Autem scias. *Secundum Pe. & Abb. qui hoc no. eo. ti. c. vlt.*
i c. fi. *Vide infra versic. quid si aduocatus. in fi.*
K Secundum Vin. *In pra. decr. viti.*
l Do. meum. *eo. ti. §. 4. vers. quid in dubio.*
m Cum R. *Non sequitur, si propter consimnitatẽ in ecclesia re-*
cusat̃ à iudicãdo, vt suspectus, quod pp id impediatur postulare.
n Si abstineat. *Secũdũ Host. vbi sup. Nõ. n. ẽ crudele facere cõtra*
fratrẽ spiritualẽ, qđ nõ faceret cõtra carnalem. Allez. de trãsla.
c. a. 30. q. 3. c. ita diligere.
o Sed nunquid. *Vb. longè plenius.*

iniustã causam fouere. Quod dic secūdū dñm meū vt in
a eo. §. ver. qd si clericus. a † Quod si aduocatus hēt feu-
24 dum ab ecclesia sub ea cōditione, vt in omni cā ipsam
iuuet: postea recipit ab alia ecclesia aliud feudū sub ea
dē conditione, inter quas ecclesias postmodū q̃stio ori
tur: qrit quā iuuabit? Respōdeo, q̃ stio dñicalis est, & est
solutio, q̃ si sciat primā ecclesiā iniquā cām fouere, iu
uabit secundā 11. q. 3. væ qui dicitis. & C. de iudicijs. rē
nō nouā. & ext. de iureiu. vbi de hoc: ecclesia tñ prima
eū habebit pro periuro: licèt ipse teneat seq̃ suā cōscié
tiā: vt in præ. c. literas. &c. inquisitio. 11. q. 4. sentit. Si ve-
rò hoc ignorer, iuuet, per se primā, & secundā p substi
tutū. arg. C. de epi. & cle. ad similitudinē. J. de feudis. §.
quoniam versi. 12. & dicas hæc iu ta, quæ in q̃stione dñi
b cali disputata habētur. b † Quid si is, q tenet aduocare
25 p aliqua ecclesia, fit episcopus alterius? Dic, q̃ seruiet
primę per substitutū. Item etiam pōt vasallus facere, si
fiat claudus, vel clericus: vt no. in præ. q. secūdum 11. &
T. & Bj. Sed nunquid is, qui iurauit defendere ecclesiā
tenetur id facere etiā nō requisitus? Dic, q̃ si est in loco
vnde pōt cōmodè venire. & scit cām agi, & suū pũiũ
esse vtile, tunc tenet, alioquin nō. sed nec tenetur, si ec
clesia sibi non seruauit fidem: vel si ei salariū suum sub
traxerit: vel si conscientia eū remordet. Quæ dic vt no.
c ext. de iureiu. breui. c vel si est sibi ingrata. vt no. ext. de
26 postu. c. fi. fi. † Sed pone, abbas dedit rē aliquā in feudū
alicui iurisperito, vt sibi pstet patrocinū: demum ille
moritur, abbas aūt vult illud feudum reuocare, qa di-
cit se concessisse rōne psonæ, hæres aduocati. filius vel
filia contradicit. qritur qd iuris sit? Dico, q̃ si fuit dictū,
q̃ psonæ patris dabat, non transit feudū in hrdem. ext.
de transit. c. pe. Si verò simpliciter, tūc trāsit. ar. 50. di. c.
in fi. j. q. 1. eos. in fi. ext. de const. ex literis. Impleta. n. fuit
volūtas, et impleri potuit. ar. ad hoc C. de cad. tol. l. vni-
ca. §. ne aūt. hoc qđ. versi. in oībus. & seruiet p substitu-
tū. ar. de an. l. annua. in fi. C. de epiico. & cle. l. ad simili-
d tudinē. & l. quisq̃s. vbi de hoc d. Sed si esset ecclesia læ
sa, tūc restituet. ext. de integ. resti. c. † secūdū Vbert. de
Bo. ēt hec vera sūt, si hęres velit seruire p æque idoneū
substitutū, vt ff. de q̃t. pec. qđ aūt. §. fi. & C. de na. li. le. 3.
§. fi. ff. qđ me. cau. peto. §. fi. & l. seq. Secus si nō sit æquè
idoneus: vt in psæ. §. ne aūt. versi. si aūt. in fi. ff. de solu. in
27 ter artifices †. Et hoc ēt locū ut hēt in minore, cui' pa
tri feudū datū fuit, & ĩ doctore, qui vult legere per sub
e stitutum e. Itē excipitur ꝯ aduocatū, q̃ est decurio, qui
ꝯ suā patriā aduocare prohibetur, nisi p se, uel suis, &
nisi p pupil. quorū tutelā gerit. ff. eo. l. pe. Sed fm hoc
nuūq̃ aduocati nr̃i tēporis aduocabūt ꝯ patriā suam,
puta si Respublica causam hēt ꝯtra extraneum? nō vi-
f detur iuxta illud f, Pugna p patria, Non enim dixit cō-
tra patriam. 22. q. 3. fortitudo. & q. 8. omnis. & ca. nulli.
ex de cōuer. in fi. c. 1. ff. de iuiu. & iur. vt vim. Sed dic ꝯ,
& est alia ratio in decurionib. nā & eis facultatibus lap
sis alimēta decerni permissum est, vt ff. de decurio. l. de
curionibus. Cōsulo tñ, q̃ sibi faciunt iuiūgi a loci ma-
gistratu, clietulo procurāte. ar. ff. de cōdi. inde. frater à
frate. Et sic sępe uidi in Romana curia. Nā Papa pcipie
bat aduocatis eius hoc ēt clietibus, pcurantib. ut agen
tibus contra ecclesiā Romanā, & defectū aduocatorū
ꝑtendetibus, in causis assisterēt ꝯ eā. & ar. ex. de re iu. ad
28 apostolicæ li. 6. † Quid si pater agit cōtra patriā, vel qd
si uidet aliquę uelle interficere patrē, aliū uelle combu
rere patriā, uiri quē iuuabit, uel cui primo succrret?
Respōdeo, dicūt qdam. q̃ patriæ. arg. in præ. 3co. Cha-
rior. est. n. amor patrie, quam patris. ff. de capti. & postli
reuer. l. postliminiū. §. filiusfa. & cōmunis utilitas, &c.
ext. de postu. pla. c. bonæ. j. & C. de cadu. tol. l. unica. §. fi.
Dic ꝯ, ar. ff. de iu. & iu. ueluti. ubi primò ponit ĩ ordine
g literę parētib. & postmodū patriæ g. ar. 43. di. sit rector.
ĩ fi. & C. de of. præ. ur. l. fi. & de nouo Cod. cōpo. prope
29 fi. ex. de rescriptis. cū dilect. † Natura. n. facit, ut maior

amor sit inter eū & patrē, quam inter eum & patriā: vt
de conse. distin. ulti. c. fi. imo vna caro sunt. 33. q. 2. cap.
contradicimus. §. hac auctoritate. & C. de impube. &
aliis sub. l. fi. & primū debemus circa domesticos ope-
rari. 86. dist. nō satis. in prin. & excommunicādus est fi-
lius patrē non honorans, seu iuuans: ut 30. dist. c. 1. Item
excipit, q̃ est clericus, & domesticus iudicis. ext. de app.
ex insinuatione. Item, qđ prece, uel pretio falsam aduo
cationem instruit, uel instructā defendit: vt J. §. fi. uers.
30 item cauet ne. † Item, q̃ postular contra eū, cuius est va
sallus, argum. 22. q. ult. de formā. & in libro feu. qui. ca.
feu. amit. c. vnico. in prin. & §. præ. & quib. mo. feu. am.
c. vnico in prin. ext. de na ex libe. ven. c. vnico. Si tñ va-
sallus pro coniuncta persona postulat contra dominū,
non ob hoc forte perdet feudū: ar. ext. de postu. c. fi. §.
clericus. ibi p extraneis, & c. a contrario sensu, quia nō
intelligit promisisse sibi fidelitatē cōtra se, uel suos, ut
ext. de iureiurando: petitio. cū suis concor. & hi quibus
interdicitur postulare p aliis personis, pro huiusmodi
personis tñ possunt. 4. vlt. omnibus, ff. de postulan. l. 1.
§. fi. & l. sequen. quia nullus carnē suam odit. 13. q. 2. nō
31 æstimemus. † Imo illa pbanda est liberalitas: vt proxi-
mos tui seminis contemnas, 86. distin. non satis. pro
pe prin. & C. li. 10. de impo. lu. descri. l. unica. Et ꝑterea
aduocatus nō accusat. vt ff. de bo. li. qui cū maior. §. idē
puto. Et ad hoc facit, quod nota. s. ver. sed nunquid cle-
ricus. Item excipit, q̃ nō iurauit statim post iuramētū,
a partibus præstitum, q̃ credat iustam cām se fouere. & q̃
quā cito causam sentiet desperatā, discedet, hoc enim
tenetur iurare. alioquin repellit, C. de iudiciis. rē nō no
h uā. Bal. tñ dixit h & q̃ ut sic iuret. illa lege cauetur, sed
hac ꝯsuetudine non hẽ. Dñs meus dicit, q̃ illi iuri nul-
la consuetudo potest præiudicare: vt not. ex. de fo. cō-
i pe. Romana. §. nec. lib. 6. & probatur hodie in consti-
k tu. G. X. de postulan. properandū k. Itē quod monitus
a iudice, vt alicui patrocinetur, noluit parere, nec se suf
ficienter excusauit, 3. q. 6. d. capit. infames. § si quis ve-
32 10. † Item, quod non potest dici aduocatus. Nam aduo
catus est, qui omnino causis agendis quoquo studio o-
peratur: non tamen qui aliquid accipere solet, non cau
sæ assuturus. ff. de var. & extraor. co: l. 1 §. aduocatus.
Est etiam necessarium, quod leges quinquēnio audiue
rit, C.

ADDITIONES.

a Si clericus. *Vbi ostendit iuramentum defensionis vel fidelitatis per eum ecclesiæ præstitum. non esse obstare, & respondet ad l. humanitatis. C. de exc. tu.*

b Habentur. *Quæstionem istam, & tres alias circa materiam aduocatorum uide super regula contractus. de re. iu. lib. 6. & ibi in solutione primæ inuenies quod statim sequitur.*

c Breui. *Vt ibi scripsi super glo. 2. distingue formam iuramenti. facit de priui. porrò. ff. de transa. l. de his.*

d De hoc. *ff. de ver. obli. continuus, ab eo & in vsib. feu si de feu. contro. fu. si quis decesserit. & 33. q. 2. Astorem, & uide Ia. de Bel. super pra. l. quisquis.*

e Substitutum. *Vide infra. de falsa. in fine. & quæstionem super regula, qui facit. de re. iu. lib. 6.*

f Illud. *Catonis post princ.*

g Patriæ. *Tenetes primū dictum per eundem modum inducūt C. de adu. diuer. iud. l. aduocati, vbi præponitur patria parentibus, & ibi de hoc per Cy. per eundem modum inducuntur illa iura, quando pater præcepit vnum, & patria contrarium. Pro patria inducunt pra. l. post liminium. §. filiusfa. de relig. & sumpt. fu. l. minime. Guido de Suza in pra. l. ueluti. dicis iustiori parendum sine quis eum, qui in ius uoc. l. 1. in fi. cum §. seq. si aquè sunt iu-sta, obediat patriæ, per leges pro ea allegatas.*

h Dixit. *Imperatori Fed. rico, vt dicit Ros. Accur. ibi dicit, quod cuidam eius iudici.*

i libro 6. *Vt ibi scripsi super uerbo aduocato.*

K Properandum. *Quam hodie non habemus. li. 6. & sic est reuo-cata. Vide quod dixi supra uer. item quod est præuaricator.*

rit.C.de aduo.diuers.iud.iubemus pro tēpore.§.nec de
cætero.& in proœmio Digestorū,§.discipuli, & qđ do
ctor eius iutet eū peritia iuris instructū.C.eo.nemini.p
33 quod patet illiteratum nō posse aduocare. † Turpe.n.
patrociniū,& ius tractāti,ius,in quo versat,ignorare,ff.
de ori.iur.l.2.§ post hos,arg.tamē ↄ,C de iudiciis,l.pe.
quia etiā cum nō prohibeat,admittitur. De hoc s. ver.
a item,quod non habet.Generaliter autem postulare po
b test,qui non prohibetur.In summa nota [b], quod cum
quis aduocare prohibetur, aut accusat̄ de facto, quod
irrogat infamiā,aut quod non irrogat.Si de facto,ꝙ ir-
rogat infamiam,vt quòd est præuaricator,vel litium re
demptor,& conuincitur, & propter hoc ab aduocan-
do prohibetur,tunc in perpetuū non poterit aduocare
siue cā sit expressa in sñia,siue non:nisi fuerit a Princi-
pe,vel a Senatu restitutus:vt ff de post.l. 1. §. ait prætor.
& l.ex ea cā.Si uero de alio,qđ infamiam nō irrogat,&
ꝑꝑ illud ab aduocando prohibetur,aut iudex prohibet
eum coram se postulare ad tempus,aut in perpetuum,
aut simpliciter. Si prohibet corā se postulare,tunc po-
terit corā eius successore,vt eo.ti.Imperator.Si uero in
perpetuū,aut prohibetur cū causæ cognitione:& tunc
nisi appellauerit,nō potest ulterius aduocare,vt in præ.
l prima. Aut sine causæ cognitione: & tunc nō tene-
tur stare sententiæ tpe successoris,ff.de pœ.l.fin. Cæterū
si sit simpliciter prohibitus, dicūt Ioa. & Azo, quod p
petuo videtur prohibitus. Nam si stipulor annua decē,
hæc stipulatio pura est,ff.de verb.oblig.Stichū,aut Pā-
philum.§.1.alias incipit,& ideo.Melius probat 50.di.
c c.primo,in fine.& ext.de cōsti.ex literis.cū suis cōcor.
Tu dic,quod tūc solum intelligitur prohibitus durāte
officio iudicis prohibentis,nō in tempore successoris.
argumen.ff.de pœ.si operis.& in prin. decre. ex literis.
34 † Nā pœnæ restringendæ sunt.de pę. dist. 1. pænę. ff.de
pęnis.interpretatione. Vltimo nota,quod ad officiū iu
dicis pertinet ꝓuidere , ut par sit hincinde distributio
aduocatorū:ut s̄.de offi iudi.§. deseruire. uer. ante lit.
De diuersis appellationib.aduocati.dicam extra in cō-
d sti.Greg.X.de postulan.properandum.in prin. [d]

ADDITIONES.

a Non habet. *Et ibi solutio contrarij.*
b Nota. *Secundum Azo.in Summa,eod.tit.de postu.versic. item per decre.*
c Et literis. *Et opi.Odo.quam ibi scripsi super glo. hoc dicit adaptatur huic casui. Et de materia huius gl.ff.de po.l.puto.§.1.& C.eo.ti.l.1.ubi ēt hæc distinctio per Cy.q etiam ibi in fi.uo.secundū Odof.& Pet.quod si aduocatus prohibitus appellauit, appellatione pendente poterit postulare,p l.1.in fi.ff.ad Turpil. quod placet.& facit ꝙ no.de app.sæpe.in gl.sic sup.in fi.quod intellige, nisi casus esset,in quo non esset appellatio admittenda. de appe. Romana.§.si autem.lib.6 & uide infra.de appe.§. in quibus.*
d In prin. *Quam,ut prædixi,non habemus,quod tamen ibi dixi, uocantur aduocati De hoc uide infra, quæ scripsi de postulan.sup. Rubr.Item rogati.de pœ.di.1.c.nemo.C. de aduo. diuer.iud.l. ne quis,& l.quicquid cum 4.seq.& infra pro.§.item causidici,C.de postu.quisquis,Item patroni causarum, C.de aduo. diuer.iud.l.1. & l.aduocati.Item honorati.C de aduo.diuer.iu.l.1. & quandoque iudices.de ele.fundamenta,uer.iudices,lib.6.*

SVMMARIVM.

Quales vestes debent habere aduocati

1 *Talis præsummitur quis,qualem eum indicant uestes esse,cum tamen non semper ita sit,ut uestes indicant.*
2 *Vestis debet esse conueniens statui,ordini,& officio.*
Aduocati dicuntur sacerdotes & milites.
3 *Aduocati non debent ad iudicis conspectum accedere habitu inordinato.*
Sordes in uestibus affectata laudem non pariunt.
4 *Cuius conuenientia debeant esse aduocatorum uestes*
5 *Incompositio corporis qualitatem indicat mentis.*
6 *Defensores ex humilitate,vel corporis necessitate humilem habitum,non est ideo contemnendus.*

a 2. §. Sequitur videre de vestibus aduocatorum [a] Et quidē aduocatus co-
ram iudice accedens ad aduocationis officium exercē
dū,vestes talares habebit, & suo officio congruentes:
vt C.de post.l.fi.quæ est de pœ.dist. nemo. & probatur
1 23.distinct.c.penu.iuxta illud:†

Vir bene vestitus pro vestibus esse peritus.
Creditur à mille,quamuis idiota sit ille.
Si careat veste,nec sit vestitus honestè.
b *Nullius est laudis,quamuis sciat omne,quod audiuit* [b]

Talis enim prima facie præsumitur,qualem eum indi
cant vestes esse:vt ff.de iuris.item apud. §.si.quis virgi-
nes.ex̄.de sent.excomm.cōtingit.1.ff.de iu. fisc. diuus.
& l.sed si accept. Vn̄ Seneca ait uxori Neronis, Indue
te delicatè,charissima,non propter te, sed propter ho
norem Imperij.Ad quod facit 21 q.4.c.1.ibi, nō ꝑꝑ ne
cessitatem,&c.& ad idem ex̄.de cust.euch.c.1.in fi. cū
2 suis concor.†.debet igitur uestis esse cōueniens statui,
& ordini,& officio:ut in præ.concor.extra de ui.& ho.
cle.c.Deus,qui.& 21.q.3.c.2.& c.se.& hoc secundū tol
c litur contra.ea.q.c.1.c.Præterea aduocati dicūtur sacer
dotes:ut ff.de iusti.& iu.l.1.& sacerdotes habere debēt
uestes suo officio cōgruentes.de quib. legitur C.de sa
crosan.ecc.sancimus.in prin.& 23.di.prætea. & 43.dis.
sit rector.8.q.1.licèt.in fi.16.q.1.reuertimini.ex̄.de cus.
euchari.2.ex̄.de sacra.nō inter.c.2.quas non debēt de-
serere sine causā.ext.de uita & ho.cler.clerici. in pri. &
uer.sed nec alibi.21.q.4.in fine.Sūt ēt milites, C.de ad-
uo.diue.iudic.l.aduocati. & milites hn̄t militaria insi-
gnia,quę si eis detrahuntur,fiunt infames.ff.de his,qui
no.infa.l.2.Ornati ergo dn̄t esse in uestibus,&uti illis,q
bus assimilantur:quia dignum est,ut qui similem, &c.
ext.de statu.monachorum.recollentes.Ipsi quoq; toga
ti à toga ueste dicti sunt C.de postu.l. pen. Deseruiant
igitur nomini,quod debet esse consequens rei. iusti.de
do.§.est & aliud.16.q.1.si cupis.C.de epi.& cle. l.decer
d nimis. C.de defenso.ci.defensores [d]. † Non ergo acce-
3 dant ad iudicis conspectū,nisi in habitu ornato. ut 23.
di.c.pe.in fi.& 21.q.4.sine ornatu.quia in domib. regū
sunt,qui mollibus uestiuntur. vt 21.q.4.c.in fi. & Luc.
7.& edictum de postulando propositum est. ut non so
lem rō tuendæ dignitatis habeatur,sed etiam decoris:
ut ff.de postu.l.1.respo.1. Licèt.n.ex ornatu uestis nō sit
quis iustinā habiturus.ut 30. dist.si quis uirorū.& licèt
uestis humilis,& ornatus nō coloratus laudet̄, ut 41.d.
parsimoniam.tn̄ affectatæ in uestib.sordes laudē nō pa
riūt:ut ea.di.c.1.ex.de cust. eucha.c.a.in fi.Sæpe.n. ma-
ximè inter ignotos,vestis est causa honoris,iuxta illud:

Hunc homines decorant,quem vestimenta decorant,

vt s̄.ꝓbatū ē,& quē iudex maioris ornat⁹ īspiciet,maio
ris existimabit esse auctoritatis,& ei assurget salutatio-
ne delata,dicēs ei,sede à dextris meis, ad qd qdē tenet̄:
vt C.de of.di.iu.l.fi.in fi.& cū p̄ alijs honora.:vt C.e.tit.
4 l.pe.† De meo ergo ↄsil.gerāt vestē suę ꝓfessioni ↄue-
niētē,nō diuersi coloris,aut diuersæ par.vt 20.q.1. c. fi.
nō nimia breuitate,vel lōgitudine notāda:vt ex̄.de vi.
& ho.cle.clerici nō sericis texturis variatā,vel varijs co-
e lorib.ornatā:vt Gui.de Suza Mutinæ. legū professor [e].

21.q.

ADDITIONES.

a Sequitur videre de vestib.aduocatorū. *Ab his incipit suū tractatum Vber.de Bon.& Ioā.de Deo.sunt verba quasi ad literā,vsq; ad ver.si ergo.*
b Quod audiuit. *Habuit à Rof.super constitutione de suffragio.*
c c.1. *ver.omnem quippe.*
d Defensores. *Hic continuabat Io.de Deo post Vber.id,quod ponit autor infr.§.iam nunc.ver.porrò.*
e Professor. *Fortè cum auctor ibi legit,de quo sup.de tut.§.generaliter.ver.fiet.hoc,quia Rheginus fuit.*

21 q. 4. ca. primo nõ fissam, vt Iaco. doct. decre. Bon 21. quæstio. 4. præcipimus. quia dissolutos & fractos vesti-
5 bus non recipimus, vt 41. distinct. parsimoniam. † Et in compositio corporis qualitatem indicat mentis, vt ea. distinct. ca. fin. Regionis igitur, in qua sunt, morem ser uent, & his cum quibus viuunt, se cõforment. 41. di. quis quis. in prin. 12. distinct. illa. & distinct. qui cõtra, vt cum in Italia fuerint, pallijs affibulatis vtantur, cum vero vltra montes, cappis manicatis, vel pallijs diffibulatis, vt domini legum Bon. vestiantur, vt not. 30. distin. si quis virorū, & probatur in præd. decre. clerici. in fin. & versi cu. capis. Sed etiam alio ornatu se honeste gerāt, puta in sotularibus, frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus, fibulis, corrigijs, & alijs ornamētis, vt præd. decre. cler. C. lib. 11. nulli licere in frænis & equestrib. sellis, & c. l. vnica. & in eod. li. de vestibus holo. & aurat. l. nemo. & 96.
6 distin. Constantinus. palea est. † Volentē autem ex humilitate, vel corporis necessitate humilem ferre habi-
a tum, non cõtemno, vt P. de Combis a in Monte pessulano, ut in præd. capitu. si quis virorum. & cap. parsimoniam. & 23. dist. his igitur. circa medium, & 41. distinct. clericus.

ADDITIO.

a Combis. *E nostris diebus Boatinus de Mantua in studio Paduano. Nunc, ut dixi uerba Vber. de Bon. multum ampliauit Ioan. de Deo. cuius uerba etiam ampliauit author, & ordine meliori prosequitur hic enim posuit quartum post uestes ipse Io.*

SVMMARIVM.

Qualiter aduocati se habere debeant cum suis clientulis.

1 *Tres sunt personæ quibus omnimoda ueritas est aperienda.*
Ignorantia facti sæpissime peritissimos fallit.
2 *Consilium seu responsum periti requirit ueritatis omnimodam apertionem.*
3 *Aduocato expedit habere scripturam super narratione facti, quā clientulus facit.*
4 *Accusare uel agere volentes habēt habere probationes paratas. Initijs inuentis exitus cogitatur.*
5 *Defendi non debet, quod ratione vti non potest.*
6 *Nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo.*
Famam propriam negligens crudelis est.
7 *Roboam regnum perdidit, qui noluit seniores & sapiētes audire.*
8 *Minori sæpe reuelatur, quod maior ignorat.*
9 *Patrocinium, quod plurimorum sensibus approbatur est integrū.*
10 *Dubius est litis euentus.*
11 *Priusquam demandatum sit alicui secretum causæ, an poterit cōtra alium in eadem causa esse aduocatus?*
12 *Aduocatus quondam fisci potest esse contra fiscum in alia causa, in qua non dedit ei patrocinium.*
13 *Causa appellationis est alia a principali.*

3. §. Nunc tractemus qualiter aduocatus se debet habere cum clientulo, id est, cū eo, cuius causam suscepit defendendā, vt C. de iudicijs. properandū. & illo proculdubio. ver. honorarijs. Frustra enim aduocatū habet is, qui causam nō habet. de pen. dist. 2. si enim inquit, in 2. colum. ver. in toto autem mū
1 do arg. 1. quæst. 1. multi. † Et quidem si ad portum salu-
a tis a peruenire desiderat, cum is, qui litigare intendit, ad eum primō peruenerit, dicat, illi charissime, Tres sunt personæ, quibus est omnimoda veritas aperienda & nihil est illis celandum, videlicet confessor, 22. q. 2. c. cum humilitatis. de pe. distinct. 3. inter hæc hircum. 2. Medicus: vt extra de pœn. & re omnis. §. sacerdos. & capit. si quem. extra de homicid. tua. 45. dist. disciplina. in princip. iuxta illud, si causam ignores, quomodo cures. & Iurisperitus, de pœ. distinct. 6. capitu. 1. versicu. iudicia
2 ria. † Quia facti ignorantia sæpe peritissimos fallit, vt ff. de iuris & fac. ignorat. l. 2. Dicas mihi igitur oīmoda m veritatem, & negotij exemplum da mihi scriptum, vt cōgruum & verum possim tibi dare cōsilium, seu responsum. C. de transactio. vt responsum, & ext. de sponsal. de muliere, quia ex facto ius oritur, ff. ad legē Aquil. si ex plagis, §. in cliuo, ff. de iureiur. duob. §. si enim, & l. finali, ff. de iu. codici. quidam. Et sæpe breuissima facti mutatione totū ius mutatur, ff. de excus. tuto. si is, & ff. de legat. 3. hoc legatū, & l. si. ff. de contrahen. empt. si in emptione, §. pen. in fi. & l. cum ab eo, & l. qui fundum, resp. 1. ff. de in diē addicti, l. 3. ff. de legat. 1. si quis a filio, Quod si nō detur exemplum negocij, & erret in facto, dicet ei, minus instructus est, qui te solicitum reddidit.
3 C. de acq. possess. minus. † Expedit enim aduocato hr̄e scripturam super narratione facti, quam clientulus ponit pp periculū periurij, cū habeat hodie iurare, & vt sine rubore, & verecūdia possit, cū aliter inuenerit, causam deserere, ad quod ex forma iuri, quod præstat hodie in initio causæ, tenet̄, & vt possit euadere pœnam multiplicē. de qua habes in Decr. Greg. X. de postu. pro
b perandum b, & quia etiam talis scriptura qnq; sibi poterit prodesse, vt patet ī. de fala. §. sequitur, versic. quid si reus. Debet igitur inquirere veritatem negotij, & ēt causam eius. Vnde Seneca, Cuiusque facti causam re-
4 quire. † Et cum initia inueneris, exitus cogitabis. Facto autem intellecto, si is actor, quærat de probationibus, quales habet. Nam qui accusare, vel agere volunt, pro-
c bationes hr̄e debēt paratas c. C. de eden. l. qui accusare. C. de actio. & oblig. neganter. 5. q. vlt. ca. actor. Si autem causas non habet, sibi non multum expedit ius habere, ex quo deficit probatio, vt ff. de testam. tute. si duo sunt Titij, & x. q. 7. c. plerisque. Nam & probatione cessante, interdum vindictæ ratio cōquiescit. 12. q. 5. Christiana. Si autem probationes, & factum est liquidum, dicat ei, age secure, C. de test. l. 1. Sed & si reus sit, quærat, si quas habet defensiones, & etiam probationes, nā oportet eum hr̄e probationes paratas ad suas exceptiones probandas, ff. de prob. in exceptionib. qd̄ si hēt, dicat ei, securē te defende. Verum si viderit factum inefficax, vel pp se vel propter probationis defectum, dicat ei, amice, noli huiusmodi sumptib. re vexare. ff. de inof. test. l. 1. nō. n. est spes, q debeas obtinere, ff. de inof.
5 test. l. 1. † Nec defendi debet, qd rōne vti non pōt. 24. q. 3. si habes, & 26. di. deinde. 68. di. cor. epi. nec dēt qs mala cām seu desperatā fouere, vel suis allegationib. colorare, C. de iudicijs, rem nō nouā. §. patroni. Sæpe in hoc aduocati nō faciūt, sed dīt sic, frater, qui euēt litis dubius est, aliqñ litigātes obrinēt ex īdustria, vel astutia, vel ambitione, vel gr̄a, vel fraude, uel ignorātia aduersæ partis, ff. de iudicijs, si fili°. ff. de inof. test. posthumus. §. si qs. ff. de pec. qd̄ debet, ff. euic. si p imprudētiam, ff. de fideiuss. excep. ff. de adul. denunciasse in fi. ff. de va. & extraor. cog. si iudex. ff. ad Treb. si seruus. §. cū prætor. extr. de in integ. re. cū ex literis. de fide inst. inter. hoc tamen pnī ciosum est, quo ad animā, quæ quibuscūq; rebus, & uestimentis præferenda est, vt C. de sac. san. ec. sancimus. & ēt quo ad famam. quā qui negligit, crudelis est. 11. q.
6 1. nolo. † Quia Nemo diu gaudet, q iudice vincit iniquo Vnde dic ut ī. uer. caueat. Habito igitur negotiū exemplo in scriptis, qa hominū memoria labilis est, vt C. de test. iubem° 23. di. Præterea si hæsitet, nō erubescat dicere, uolo

ADDITIONES.

a Salutis. *Fuit hoc verbum Vbert. 1. char. ver. in facto. Suspicor tamen ea, quæ dixit de tutore super rubrica, quod non intellexit de salute animæ, sed de uictoria causæ, & tamen per sequentia uidetur contrarium. tamen ipse idem sic exponit paulo ante. §. de of.*
b Properandum. *Quam non babemus. in 6.*
c Paratas. *De præparatorijs, quæ respiciunt iudicem & partes, habetur ru. infra, parte proxima.*

re, volo mecum, & cum peritis & libris deliberare, J. de li. cõce. §. ad huius, in prin. qa tpe indigemus, vt aliquid
a maturius agamus, 50. di. ponderet. Vnde Salomõa, Oĩa
b cũ cõsilio fac, & te nõ pœnitebit. Nam væ soli, &c.[b] ex de sta. mo. c. 1. fĩ. 1. & 8. q. 1 illud. nam & Imperator quę rit ɔ̃silia sapientium, ff. de fun. instr. quæ situm. in prin. Ad idem, ff. de dam. infec. si in ædib. & Papa dicta pro-
7 tum: vt 30. q. 1. peruenit, prope pti. † Roboam. n. regnũ
c perdidit, quia noluit seniores, seu sapientes audire,[c] 16. q. 1. ecclesia hęt. 2. q. 1. denique. & Iudas ob hoc periit, vt de pę. di. 6. e. 1. ver. ideoq;. & di. 1. is ptãtis. Auditioni nãque sapientiũ vacandũ est: vt ext. de psump. ex studijs, & punit q cõsilia sapientiũ non suscipit, 18. J. d. c. 1. quia vtilius est in occulto deliberate, q̃ in publico succũbere, sicut docet Imperator. Hinc est, φ si hrḋitas nobis delata est, q̃ ɔ̃stat esse lucrosam, adeat secure. Si verò ɔ̃stet eã esse dãnosam, repudiet aperte. Quod si dubitet, tps ad deliberandũ petat: vt C. de iur. deli. l. fi. rñ. 1. In tpe aũt huius deliberationis secũ sępe deliberet: vt C. ad leg. Corn. de falsis, & si a te. Et inspiciat diligẽter instra & iura ad quõ nem facientia, sicut & is, qui deliberat de adeunda hæreditate. Videre dẽt interim instra hæreditaria: ut ff. de iure deli. l. 1. & 2. Quod si per se nequeat instrui, consulat peritiores, ff. de bo. poss. in bonorum, ih fi. ff. qs ordo in bo. po. ser. l. 2. in fi. C. de ĩge. & ma. l. 3. 37. di. c. fi. & no. J. de li. conce. §. fi. Et eum diuersis, quia quod a plurib. q̃ritur, facilius inuenit. 20. di. de quib. in fi. & ext. de off. deleg. prudentiã. in prin. Vñ cõmendat, qui quatuor in cõuendo testõ consuluit: vt ff. de vulg. & pupil. sub. cũ ex filio. Qđ dic vt inf. ver. porrò. Imò ẽt q̃nq; cũ minus
d peritis, prodest conferre, vt ext. de confuet. ad nostrã. d
8 Quia † reuelatur sæpe minori, qđ maior ignorat. 95. di. esto, in fi. & non oẽs pro oĩa, sed certi per certa meliores, aut deteriores inueniuntur, C. vete. iure enuc. l. 1. §. cumq; hæc materia, in fin. Nec. n. omnium æqualis est gloria, nec oẽs æquali prudentia vel scientia ministrãt: vt de cõse. di. 4. cũ tñ. Et q̃rendo, opponendo & disputando, & partis aduersæ defensiones subeundo, melius veritas inuenit, ff. de mu. & hon. munerũ, prope fin. 28. q. 1. sic. n. neq;, ff. de iure pa. diuus, in prin. ff. de le. 3. Offi dius, ff. de mu. & hon. l. fi. §. antepe. & veritas sæpius exagitata magis splẽdescit in lucem, 35. q. 9. graue. Itẽ deliberat ieiuno stomacho, vt J. tit. de pro. sent. Et prosunt præmissa ad hoc, vt iudex in ferẽdo sñiam debeat cum peritis deliberare. De hoc J. ti. de requi. consi. ad fi. Porrò si aduocato visum fuerit, φ debeat clientulus litigare, primò conueniat de salario eidem conuenienti, vt dicã inf. tit. de sala §. sequit, ad fi. & de meo cons. fide. ad
9 iungat alium aduocatum, vt S. vers. prox. † Quia integrũ est patrocinium, quod plurimorũ sensib. approbatur, ext. de off. deleg. prudentiam, in princ. & per ampliores hoies perfectissima veritas reuelatur, C. de fideicom. l. fi. & in fi. & ĩ ptæ. c. de quib. 84. dis. ext. & melius est esse duo, quam vnus, 81. di. in oib. 7. q. 1. illud, qa in ore duorum, &c. vt 2. q. 4. §. 1. ext. de test. in omni, & væ soli, &c. ut in præ. c. illud, & ext. de sta. mo. c. 2. & hoc si qualitas, & difficultas causę id exigat. Vñ dicit lex, aduocatũ & aduocatos dabo, ut ff. de. procõ. nec quicq̃, §. fi. ff. de post. l. 1. ext. de off. iud. c. 1. Caueat aũt, ne clientulo victoriam repromittat, sicut faciunt medici superbè salutẽ
10 pollicitantes, ut 88. di. eijciens, in fi. palea est. † Quia dubius est litis euentus, ff. de pec. quod debetur, nec victoria in eo est, sed in iudice, 2. q. 3. si quẽ pœnituerit, §. notandum, uet. nam facti, ff. de abo. l. 1. nec semper laborẽ sequitur effectus, ext. de tenun. nisi cum pridem, §. pp. pe. Nec est in medico, semper teleuetur ut æget, iuxta illud: Nunquid medici resuscitabunt? de pęn. di. 1. c. con
e uertimini, §. nunquid[e]. quia sæpe vitium est materiæ, non artificis, ff. ad l. Aqui. si seruus, §. si calcem. Nec dẽt se certum asserere, ubi certus esse non põt, ut ext. de rescrip. cum contingat. Præterea iniuriam facere iudici, quia sic quasi suam uẽderet sñiam. ff. de iniu. l. itẽ apud Labeonem. ext. de pœnis. dilectus. C. de app. procõsul. Caueat ẽt ne partem suam, quæ eius fidei se supposuit, vel secreta causæ suæ quocunq; modo prodat, vel reuelet. 2. q. 5. Euphemium. §. notandũ, sed fm pactum inter eos initum clientulum suum defendat. C. de post. quis-
11 quis. §. ante omnia. † Sed nunquid priusquam[f] deman
f dasti mihi secreta causæ tuæ, potero ɔ̃te in eadem esse causa aduocatus? Dic φ sic, & ita obtinuit. arg. 13. q. 1. c. ecclesias. §. quia ergo. vbi Gra. allegat pro vtraque parte. & 93. dist. legitimus. & c. diaconi. vbi in quęstione sup diaconorũ & presbyterorum prioritate, Hieronymus allegat pro vtraque parte: alioquin nulli esset cõsilium dandum. Sed nec hoc sufficeret ad iudicem remouen-
g dum[g]. no. ext. de testi. dilecto. Sæpe. n. vidi ab aliquibus pen cõsilium. nõ vt acceptaretur sed vt illi postea parti alteri consulere erubescant. Si autẽ sui aduocatus in causa nondum finita, in aliqua parte sui, ɔ̃tra non ero: alioquin crimine præuaricationis inuoluar. ff. de his, q no. infa. athletas. §. prçuaricatio. ff. de præuar. l. 3. §. quod si aduocato. 2. q. 3. Euphemiũ. §. notãdũ. C. de aduo. diuer. iud. l. 1. nisi in casu, i. fauore pupillorum. Nam si aduocatus Titij contra Mæuium, Mæuio mortuo dẽt tutor filius eius in eadem cã poterit pupillus assistere Titium: vt 3. q. 8. c. infames §. tria. ver. si cõtra patre. ff.
12 de postu. l. fi. † Quid ergo si tibi dedi fidem, φ pro te esse sem aduocatus in causa aliqua. & fui. lata est sententia, an in cã appellationis contra te esse potero aduocatus, Rñdeo, sic: & hoc sępe fit in curia nam sufficit, si cui us
h in paucis &c. C. de neg. gest. tutori[h]. quia & aduocatus quondam fisci potest esse contra fiscum in alia causa, in
13 qua non præstitit ei patrociniũ. C. de adu. fis. l. 2. † Præterea causa appellationis est alia à principali, quod dic vt 2. q. 6. si quis in quacũque. Honestius tñ est abstinere tum quia causa appellationis eadem est secundũ quosdam, cum pricipali: uel saltem est eius sequela: tum qa secreta causæ nouit. unde in hac instantia multum lęde re poterit quem in priori defendit: tum quia oportebit eum asserere, quod primò negauit, uel ecõtra. quod esse non debet infra §. proxim. in princ. Præmissa autem sunt in ar. φ pro eodem salario non tenetur aduocatus defendere in causa ap. clientulũ: ut dicẽ. J. in tit. de sala. Quid si aduocatus suum chẽtulum decipiat? Dic ut J. §. fi. uers. quod si per imprudentiam. & seq.

ADDITIONES.

a Salamon. *Eccle. c. 32. ad finem.*
b Et cetera. *Ecclesiastes 4.*
c Audire. 3. *Regum 12.*
d Ad nostram. *Et vide quod ibi scripsi super 1. gl.*
e Nunquid. *Melius diceret hic etiam. & habetur illud Psa. 87.*
f Priusquam. *Suspicor quod dicere debet postquam. Ad hoc mouet tria. Primo, quia quæstio alias non dubia. Secundo, quia quę sequũtur, plus conueniunt illi tertię. Tertio. quia glo. Accur. format. super l. si. supra. de postb. hanc quæstionem de illo, qui reuelauit secreta causæ, & habuit consilium, & dicit sic iudicatum, & in qui busdam scriptis habeo, ɔ̃ omnes doctores Bono concordarunt, φ poterat consultus patrociari aduersario, tũc quia alias nullus ue lit consulere: tum quia non reperitur prohibitum, & forte de hoc casu dicit author, & sic obtinuit, ergo nulla ratione patrocinarer contra illud, pro quo dedissem consilium recepto salario, & maxime in scriptis, si vere in eisdem terminis quos consului, esset causa, & ei iuste consului, iustitiam impugnare nõ debeo, & erassem, honori meo parcere debeo, & de accu. qualiter 1.*
g Remouendũ. *Vber. de Bon. vbi aduo. ret mihi nona char. uers. iure canonico, dicit, ɔ̃ si reperitur delegatũ cõsuluisse, & ɔ̃ eo pecuniariã habuisse, timẽdũ est ne sit memor pecuniæ & cõsilij dati.*
h Tutori. *Et sic tenet Accur. ff. de post. l. vlt. & idem alleg. ut.*

SVMMARIVM.

1 *Laudandum est parcè, vituperandum parcius.*

Reum

2 *Rerum veritas latere non poteſt, & fructus ſui quemlibet demonſtrant.*
Aduocatus unius quomodo commendari debeat ab aduocato alterius.
3 *Aduocati diuerſorum non debent probris, ſed legibus certare.*
4 *Aduocatus unius partis poteſt aduocato alterius partis etiã contradicere rigoroſè cum proteſtatione, quod hoc non facit animo iniuriandi ſed ius ſuum defendendi, quod multũ operatur.*
5 *Honorem non meretur, qui non honorat.*
Ars deluditur arte.
6 *Effuſo ſermone in promptum quis incidit periculum.*
7 *Lingua noſtra fornax eſt, & lingua garrula eſt multum nociua*
8 *Aduocatus ille dicitur diſcretus, qui in ſuo dicto ſuam proteſtatur intentionem.*
9 *Honorem, quem ſibi quis cupit fieri, debet alteri impendere.*
10 *Ira impedit animum ne poſſit cernere uerum.*
11 *Iuniores debent iudicio primo loqui, & maiores vltimo, ut eorum dicta ſpecioſa melius iudex memoriæ commendent.*
Vltimo audita efficacius retinentur.
12 *Gens, aut ſcientia in ſe diuiſa deſolabitur. ideo aduocati non debent diſſentire.*
Qualiter aduocati habere ſe debent: cum aduocatis, uel etiam ſuę partis.

4. §. Iam nunc vidẽdum eſt, qualiter aduocatus
ſe habere debet cũ aduocatis alterius,
vel etiam ſuæ partis. Et quidem nihil cõtra aduocatũ
alterius partis proferat: ſed cum benignè tractet: niſi al
ter ad aliqua inhoneſta prorumpat: & cum eius dictis
reſpondere debebit, eum commendet ſuperficialiter,
& non nimis: iuxta conſilium Senecæ, de formula ho-
a neſtæ vitæ a, dicẽtis, † Lauda parce, vitupera parcius: qa
1 forſan ante litis finem continget, quod ipſum reprehẽ
dere laborabit. & ſic eſſet tanquam ſibi contrarius a iu
diciorum limine repellendus. vt ff. quando app. ſit ſi ꝓ-
cura. §. 1. extra de appe. ſolicitudinem, in fine, 23. qõ. 7.
quod autem. Quia indignum nimis eſt, ſi quod quiſq;
voce propria dilucide proteſtatus eſt, in eodem caſu ꝓ
prios ſtudeat teſtimonio infirmare. extra de probat ꝑ
tuas, C. de non nu. pec. generaliter. Commendet ergo
eum per uerba duplicia, quæ ſe habent ad diuerſos in-
tellectus: vt 37. diſti. relatum, verſi. ſunt enim multa, &
capitu. dicens. † Domine, rerum ueritas latere non po
teſt, C. ſi ut ſe ab hære, abſt. l. 1. uel opus laudat artificẽ.
in Auth. de monachis. §. hinc cogendum. col. 1. uel ope
ra veſtra, vel fructus veſtri uos manifeſtant. ut extra de
ſta. mo. quod Dei, reſpon. 1. & de reg. iu. cap 2. ubi ſcien
tia veſtra manifeſta eſt, & commendatione non eget,
quia ſeipſam oſtendit, ff. de in integ. reſtit. l. 1. ff. de exer-
citor, l. 1. in princ. & demonſtrata non ſunt amplius de-
monſtranda, ff. de dote præle. l. 1. §. ſi quis uxori. in fine.
& extra de poſtu. capit. 1. & 16. diſtinct. quod diuſtus. Lo
quela etenim ueſtra uos manifeſtat. 93. diſtin. legimus.
rñ. 1. & 97. di. nobiliſſimus, Hmõi. n. commendationes,
& ſimiles duplices ſunt. Poterit etiam, ſictul, eum reꝑ-
hẽdere ſub quodam honeſtatis colore. ut hate. J. §. nũc
de exordiis. uerſi poſt hoc. Verum ſi eum uelit cõmen
dare, non commendet eum de aduocatione, ſed de do
ctrina legum, & experientia rerum. ut dicam J. §. proxi.
3 in commendatione iudicum. † Hoc tamen caueat, ut
non probris, ſed legibus certet cum eo. nec ei, uel parti
contumeliam dicat ſiue palam uocando eum Ruffia-
num uel præuaricatorem: vel etiam ſubdolè dicendo,
ego non ſum ſur, quaſi dicat, tu es talis: vt C. eo. quiſqs.
§ 1. & 3. q. 7. capitu. infames, §. ſi quis adeo. alioquin di-
minutionem famæ patietur, & a limine iudiciorum ex
cludetur: ut ibi, & 5. q. 4. in loco. Si vero alter ei falſitatẽ
vel aliam turpem notam imponit, ſecure dicat: tu mẽ-
tiris. Nam crudelis eſt, qui negligit famam ſuam. 12. q.
4 1. nolo quia. qui dicit quod vult, &c. ut iam dicam. † Prę
miſſa tñ proteſtatione, ꝙ hoc nõ dicit aĩo iniuriãdi, ſed
cauſa ſui iuris conſeruand' quæ multum operatur. C.
de iniur. ſi non conuitij. 31. q. 2. Lotharius. extra e elec.
quia dilegentiam. & c. Cumana. & de cenſ. cum olim.
9. q. 3. ſaluo. extra de app. ſi iuſtus. Sed ſi turpia nõ impo
nit, verbis, vtat tẽperatis: dicendo ei, ſalua pace, vel reue
rentia, vel honeſtate veſtra, vel honore, vel æquipollen
tia. 11. di. deinde. in prin. verſ. ſed obicitur. ff. de eden. ar
gentarijs. in fi. ff. de dolo. non dẽt. Itẽ ſi alter aduocatus
te patienter audiuit: & tu uiceuerſa eum audias patien-
ter. Si te loquente ſtrepitum fecit, vel ſuſurrauit: & tu ꝯ
5 eum ſcãdalum facias, vel ſuſurres. † Sic. n. ars deluditur
arte. & lex æquior nulla eſt, q̃ necis artifices arte perire
ſua. non enim meruit honorẽ, qui non honorauit. iux-
ta illud, Cur te habeo in principem, cum me nõ habes
in ſenatorẽ: vt 95. d. eſſo. & qui dicit quod vult, audiet
quod non vult. 13. q. 1. c. eccleſiam. §. quibus autem. 32.
q. 5. iniquum. Vnde Salomon: Qui aliena temere mani
feſtat uitia, ſua intempeſtatiuè audit crimina. & Martia
lis, Deridens alios, nõ inderiſus abibit. & Seneca in epi-
ſtolis [b], Ab alio expecta, quod alij feceris. Scriptũ quo-
c que eſt [c], Patere legem, quam tu ipſe tuleris. Vnde uerſ.
Legem quam tuleris, de iure tenere teneris.
Si bene protuleris, iure peritus eris.
extra de conſti. cum omnes. cum ſuis concord. & quod
quis ſibi non uult fieri, alii facere non dẽs. vt in præd. §.
quibus. & in procemio Decretorum. ex. de ma. & obed.
dilecti. Cautus tñ exiſtas, vt diligenter quæcunq; alter
dixerit, notes. ff. de pact. vterib. 24. q. 3. transferunt. 26. q.
5. nec mirum in fi. & q. 7. c. 1. & 2. Nam ſi plura qs effun
6 dat, vix erit quin aliquod reprehenſibile proferat. † Ex
effuſo. n. ſermone. in promptum quis incidit periculũ.
C. de do. prę. l. fi. in fi. & multiloquio ſubditus ex eo ſe in
quinat, ut 43. d. ſit rector. uerſus fi. & ex uerbis inanib. ca
ptiones inſurgũt. C. qui adm. ad bo. poſ. l. fi. Vnde Sene
7 ca, † Quotidiana fornax lingua noſtra eſt. iuxta illud,
Velle loqui multum, ſapit omni tempore ſtultum.
Vt ſcriptura docet, garrula lingua nocet.
arg. in præ. c. ſit rector. qui. n. cuſtodit os ſuum, cuſtodit
ãiam ſuam, & qui inconſideratè loquitur, ſentiet mala.
d 5. q. 5. c. fi. [d] Nam quod ex ore procedit, coinquinat ho-
minem. ex. de renun. niſi cum. §. prægraui. ibi, hoc uer-
e bo, & c. & 11. q. 3. inter uerba in hoc uerbo, & c. [e] meliuſ-
que eſt tacere, q̃ cum pudore loqui. iuxta prouincialiũ
uulgare prouerbium, quod dr̃. Mais ual callar, que fol.
parlar. ar. 37. di. eccleſiaſtica. palea eſt. præ. c. ſit rector. &
ex. de ma. & ob. illud. Et ſic ex ore ſuo eũ poteris redar
guere, cũ ſemel emiſſũ uolet irreuocabile uerbum, ut
43. d. c. diſpenſatio. §. pariter. ſicut & Iudæi ꝑ ſuos codi-
ces confunduntur, ut 45. di. qui ſyncera. Vnde illud [f] Ex
ore tuo te iudico, ſerue nequam. Ex quo quidem longe
magis erubeſcet, & dicit:
Heu potior telis vulnera facta meis.
Habetur enim fides dicto ſuo contra eum: ut ff. de in-
ter. act. de ætate, C. de lib. cauſa cum precum. C. de non
num. pe. generaliter. extr. de probatio. per tuas. ff. de do
nat. quædam. alias incipit, donari. §. quidem. extra. ut ec
cleſia. bene. ut noſtram. Poteſt etiã ſibi. dici, frater, lex
quam pro te inducis, pro nobis, & contra te eſt & dicat
quali-

ADDITIONES.

a Vitæ. *Mihi intitulatur, de quatuor uirtutibus. & eſt in fine prima col. aliqui intitulant de copia verborum. & aliqui negant librum fuiſſe Senecę in Spec. hiſto. & manipulo florum attribuitur Sene. & ex quo tantum titulo inſtitimus, ſequitur ibi quod reprehenſibilis eſt nimia laudatio, ſicut immoderata vituperatio, illa quidem adulatione, iſta autem malignitate ſuſpecta eſt.*
b In epiſtolis. *Eſt in prin. Prouerbiorum,*
c Quoque eſt. *In Canone poſt prin.*
d Q. 5. c. fi. *Ex prouerb. 14. a.*
e Et cætera. *Vt Matthai. 15.*
f Illud. *Luca 19.*

qualiter & in quo videat tamen lex, ne sagitta Iona-
a thæ [a] retrorsum abiens, in causa simili repercutiat eun
8 dē. † Ex præmissis ergo patet, ꝙ discretè facit aduoca-
tus, qui in sui dicti initio ꝓtestatur, ꝙ intendit ꝓpone-
re id. ꝙ sit suo clientulo vtile: nec sibi præiudicet, si qd
errore, uel incuria ꝯ eū effundet. Sed & principalis pet
sona caute agit, qui cū instrumento publico dicit, ꝙ q̄-
cunq; sibi vtilia aduocatus eius dixerit, rata habet, & ea
uult ualere, & videri quasi a se prolata. Inutilia vero re
spuit, & inhibet, J. de lit. ꝯte §. 2. ver. illud ēt nota. vt alias
in ꝓcuratore dicit. C. de ꝓc. marit. Et ad hoc quod de
ꝓtestatione dicit, facit ff. ꝓb. mod. pi. uel. hypo so. l. 4. §.
si in uēditione. & ff. de pac. l. iuris gētiū. §. qđ ferè. C. de
erro. aduo. l. fi. ext. de arbit. ꝑ tuas & de app. cū in cā. & c.
significātibus. Si. n. clientulus pt reuocare ꝯfessionē ad
uocati iā factā. multo fortius & faciēdā inhibere. J. de
ꝯfess. §. postremo. vbi de hoc arg. ꝯ, q si approbat eū in
his, quæ ꝑ eo dixit, ergo & in his, q̄ ꝯ eū dicet dēt apꝓ-
bare. arg. 19. dis. si Romanorum. & in Auth. col. 5. đ his,
qui ingre. ad appel. §. illud vers. sancimus. 3. q. 8. cuius in
agendo. ext. de cēsi. c. olim. ff. solu. mat. cū mulier. ex. de
iureiur. quemadmodū. Sed dic protestationē ꝓdesse, vt
ext. de ele. Cumana. & c. qđ diligētia. & s̄. ver. hoc tñ. ar.
tñ ꝯ, eo. tit. solicitudinē. ff. pe cōdi. inde. qđ qs. Nec vere
cūdet aduocatus taliter ꝓtestari. Nā qñq; bonus dormi
b tat Homerus [b] Itē sub cōditione proponat: vt infra §.
9 fi. item sit cautus, ne facile, &c. † Deferat quoque partis
alterius aduocato, in quātum saluo iure suo poterit in-
sede & salutatione: & honorē, quē sibi cupit fieri, alteri
impediat: vt a. q. 6. qui scit se. 84. di. quorundā. Vulgare
nanq. prouincialium refert ꝓuerbium, Pergēt parlar,
bocca nō cad. Et satis est, audiuisse rusticos sic dicen-
tes. ff. de le. 3. si chorus. Verum si aduocatus videatur te
in allegationibus superare, vel deficit tibi ius, vel ratio,
vel exēplū, quibus modis pōt quis argumētari: vt ex. de
iudicijs. nouit. & de ver. signi. forus: tunc ne videaris re
sponsionis penuria declinare certamen, prudenter eū
eludas, te ad aliam materiam transferendo: sicut docet
Augustinus. vt 46. dist. in mandatis. in fine. Potes etiā, si
ille sit melancholicus, aliqua indirecte & curialiter di-
cere, per quæ moueatur ad irā. tunc enim suū non pote
10 rit bene ordinate sermonē. † Nā ira impedit animum,
ne possit cernere verū. & cōmotionis tempore iustū pu
tat esse omne qđ dixit. arg. 11. q. 3. ira enim. & cap. illa. &
c. ira sæpe. 2. q. 3. si quis iratus. & §. notandū. ibi, & incon
sultus, &c. Porro suæ parti ēt aduocatis morē gerat: qui
si plures fuerint, simul cōueniat & simul deliberent su
per quolibet dubio, quis eorum, & quę proponet: quia
tempore indigemus, & c. quōd a pluribus quæritur. &
&c. vt s̄. §. nunc tractemus, versi. habito igitur. Ex hoc
enim melius veritas inquiritur, & causa salubrius diri-
gitur, & aduersariu terrēt, vt ibi. † Iuniores tamē primo
proponant, & maiores vltimo, vt eorū speciosas, ac effi
caces allegationes melius iudex memoriæ ꝯmēdet. Nā
qui vltimo audiuntur, melius memoriæ cōmendant.
de conse. di. 2. liquido. & infr. de dispu. §. post hæc. in fi.
& ut docet Tullius in Rhetorica, validiora argumenta
sunt in fin. reseruāda. Peritiores enim vltimo surgētes
melius defendent ꝓposita, & plenius rñdebūt obiectis.
Alij tñ dixerunt, ꝙ vbi plures sunt aduocati vnius par-
tis, vel ēt vbi plures sapientes conueniūt pro aliquo cō-
silio dando, antiquior prius dicet. ff. de iure immu. sem
per. C. li. 12. de tyronibus. l. fi. & de primicierio. l. 2. prope
fi. & expressū in ea. l. de præs. præ. l. 2. & 44. dist. quādo p̄
byteri. palea. 61. dist. statuimus. & 16. di. §. vtrum. & c. pla
cuit. palea est. Vnde Ecc. c. 32. Loquere maior natu. De
cet enim te primum uerbū diligenti scientia dicere, &
non impedias musicā. Et hoc nisi forte adeo in euidēti
sit maior scientia iuniorū, ut nulla possit de hoc hæsita
tio suboriri propter prolixiora, & longiora stipēdia præ
cedentia: ut C. li. 12. de proxi. sacro. scri. unicuiq;. in prin.
l. nemo. & ff. de fide inst. l. fi. & 84 dist. porrò. in fi. 61. dist.
miramur. C. de off. magistri off. nemo. ī fi. C. de decu. l.
fi. in Aut. de monachis. §. ordinatione verò abbatū. &
in cōcor, quæ sunt infrà de citatione. §. iā de citatione.
versic. porrò. uel nisi minor ēt minoris sciētię ratione
dignitatis debeat ꝓdicere. ff. de albo scri. j. & C. li. 12. vt
digni. or. ser. l. 1. in prin. & in concor. quæ sunt in præ.
uersi. porrò. Sed & si sint eiusdē sciētiæ & ætatis, is prę
c fertur, qui plures habet filios. ff. de decu. spurij. §. fi. [c] 47.
dist. §. si necesse. Ego tamen credo, ut prædixi. Nec ob.
prædi. iura. tunc enim primum, id est, potiorem locū
habent antiqui & prudētiores, cum ultimi subsequūt
ut fortiores & discretiores. Sicut ēt patet in castrorū
acie ordinata, vbi maiores & fortiores ad custodiā exer
citus subsequuntur, ut ēt patet in ordine ecclesiasticæ
12 processionis. † Caueant autem ne adinuicē dissentiant
Nā oīs gens & sciētia in se diuisa desolabitur, 25. q. 2. si
ea. iuxta illud, Effusa est cōtentio super Principes, & er
d rare fecit eos in inuio, & nō in via: ut Psal. 106. Sed & si
quis imperitus & procax fuerit inter eos, alij dicant
clientulo, ut ei silentiū imponat: quia quod sapiens
agit, fatuus destruit: ideoque non est arādum in boue,
& asino. 16. quęstio. ultima. in noua. extra, de elec. cum
causam, quæ inter. De ordine autem allegandi dicam
infra titulo de dispo. & allega. aduocatorum. §. nunc
breuiter.

ADDITIONES.

a Ionathæ. *Regum. 1. c. in fi.*

b Hōmerus. *Vide quod scripsi de praca. c. vlt. in pri. Scire debes, q; hūc ver. habuit author à Bonagu. ti. qualiter qs reuocet error ē suū, vel aduocati. & ab Aegi. rubri. 130. qualiter cōfessio reuocetur. Et vterq; ipsorum dicit se non meminisse factā talē cautelā qa talis protestatio redūdat in verecūdia aduocati. addit Aegidi quia non est aduocatus, sed hircus, qui contra se & suam partem allegat.*

c §. final. *Secundum Vber. de Bobio.*

d Psal. 106. *In fin.*

SVMMARIVM.

Qualiter aduocatus habere se debet, cùm primo iudicem aggreditur, & qualiter eum commendabit.

1 *Humanum est illum vereri, cuius iudicio quis nunc erigitur, nūc deprimitur.*
2 *Aduocatus stans cum iudice non sit loquax, ne ei dicatur, Garrula pica tace.*
3 *Verba dicuntur tanto maioris authoritatis, quanto rationib. sunt munita.*
4 *Iudicis verba humaniter sunt audienda, & laudibus extollēda.*
5 *Orans seu postulans in iudicio, non debet sedere, sed stare.*
6 *Aduocatus coram iudice debet se quo ad tria maturum ostendere.*
7 *Medium in omnibus est seruandum.*
8 *Rectè laudandus est, qui suæ vtilitatis experientiam præstat.*
9 *Sermo dulcis libenter auditur, & multiplicat amicos, & inimicos mitigat.*
10 *Facundia dulcis excitat, & nutrit amorem.*
Furor & indignatio humili non tractantur sermone.
11 *Nihil plus in principe splendet recta fide.*
12 *Nihil est quod lumine clariori prefulgeat quam humilitas.*
13 *Iusto non aduersatur quicquam malignum.*
Iustus est, qui iustitiam facit.
14 *Nemo communiter presumitur omnes virtutes habere, ideo nemo de omnibus uirtutibus est laudandus.*
15 *Periculosum est sub offenso iudice litigare.*
16 *Is, qui placet, si ad intercedendum mittitur, facilè ea pro quibus intercedit, obtinetur.*

a 5. §. Hic dicendum [a] est, qualiter aduocatus se de
bet habere, cum primò iudicem aggre-
ditur, & qualiter eum commendabit. Et quidē in eius
conspectu veniens eum reuerenter salutet, C. de offi-
cio diuer. iud. l. fi. Si iudex est episcopus, vel rex, vel co-
mes, & supra, deposito bireto seu caputio, vel genibus
flexis, vel vultu ad terram demisso, vel cum alio signo
humilitatis, vt 63. dis. cum Adrianus, & 50. distinc. ca. in
3 capite. † Humanum enim est illum vereri, cuius volun
tate, & iudicio quis nūc erigitur, nūc deprimitur, vt 16.
q. 2. visis. Si vero est archidiaconus, vel præpositus, vel
miles ei reuerenter inclinet, ext. de his quæ fi. a maior.
parte capi. ex ore. Si aūt est simplex clericus, capite pau
lulū inclinato, & cōsuetudo regionis in hoc seruet, ff.
de off. procons. obseruare, §. ingressum. Prælati. n. magi
stri, ac iudices sæpe salutationes quærunt in foro, ac re-
uerētiam sibi fieri, & Aue rabbi, sibi dici. Melius est ta
men morib. prosperari, quam verbis, vt 29. dist. c. fi. Itē
non sedeat iuxta iudicem pro tribunali sedētem, vt sit
delectus aliquis inter eos. In Authē. vt qui ab illustri &
super eam digni sunt. 27. dis. c. conciliatio. §. illud de cle
b ricis. [b] † Item stando non sit loquax, garrulus, siue pro-
a cax, vt C. de postulando, quisquis, 3. qō. 7. infames, §. tria
versic. si quis adeò, quia loquacitas authorem suum co
inquinat, vt sup. §. pro. ver. cautus tamen ne dicatur ei,
Garrula pica tace. Vir enim qui fluxū seminis patitur,
immundus est, vt 41. dist. si rector, & dicam infra, §. pro
xi. Et licet Deus dissipet omnia ossa eorum, qui homi-
nibus placent, vt in Psalm. 53. iuxta illud Apostoli, Si ho
c minib. placerem, seruus Christi non essem [c]. loquatur,
tñ quæ credat iudici cōplacere, vt C. fa. ercis. in ipsius, &
46. dis. sunt nonnulli. Cautè tñ, nā sæpe displicet impru
d dens, unde placere putat [d], ar. in præ. c. sit rector. uersus
fi. uer. qa sæpe dictorū uirtus perditur, &c. qp eū motum
uideat, non rñdeat sibi, iuxta illud, Dū furor in cursu est
currenti cede furori, & si in facto alieno qō iuris ibi tra
ctet, & scit canonem, uel legem determinantem illam
qōnem, uel bonū argm̄, dicat audacter, nisi partem ti-
meat offendere. Nā ex hoc iudex credet magis dicto
eius in ꝓpria cā, si eū uiderit in aliena peritū, Scriptū est
e .n. [e] A fructib. eorū cognoscetis eos, ut s. §. px. ꝓpe prin.
3 Quo †. n. qs maiori rōne nititur, tanto maioris authori
tatis eius uerba uñr esse 20. dist. c. 1. Si uero sit nota per
sona iudici, taceat, & fortè iudex uocabit eum ad consi
f lium sm̄ morem Lombardorum [f], & lucrabitur sala-
g rium: [g] quia pōt proponere pro una parte, quin alterā
prouocet. Vñ tutius est neutram iuuare, q̄ alteram of-
fendere, arg. 8. q. 5. deniq;, ext. de postu. c. fi. Item non ri
h deat coram iudice sine causa, qa ut ait Salomon [h], Ri-
sus in ore stultorum, sed gestus habeat sapientis. Extrin
seca enim faciūt præsumere de intrinsecis. Iuxta illud.
i Vultus talis erit, qualia mente gerit. [i] ff. de tut. & cur. da.
ab his, l. is q. §. diuus, ff. de cond. instit. l. pen. tñ. 1. ext. de
de præbn. ex studijs, & in cōpositio corporis, &c. ut iā
est dictum. Vnde uersus: Sunt etenim risus, quos gratia
4 non comitatur. Ex quib. irrisus efficietur homo. † Item
humiliter audiat loquentē iudicem, & eius dicta laudi
bus extollat, dicēs ei: Dñe De⁹ noster, q̄ admirabilis est
sapiētia tua. Ignitū eloquiū tuū uehementer, & seruus
tuus dilexit illud. Lętabor ego super eloquia tua, sicut
q inuenit spolia multa. Quā dulcia faucib. meis eloquia
tua super mel ori meo. Lucerna pedib. meis uerbum
K tuum, & lumē semitis meis [k]. Iustitia tua sicut montes
Dei, iustitia tua abyssus multa, ut in Psal. 35. & sic quasi
ceruical sub eius capite ponat, ut in eis suffultus laudi-
bus iudex molliter cōquiescat, ut 46. dis. sunt nonnulli.
quāuis hoc nō sit sm̄ legē animæ tutū, ut 25. dis. c. unū
5 orauit, §. alias ea demū ad fi. † Cū autē tp̄s loquendi ad
uenerit, qa omnia tp̄s habent, ut 23. q. 4. si ecclesia. tunc
surgat: qa stare, nō sedere debet, dū orat, C. de postu. q[s]-
quis, in fi. C. de off. ciui. iud. l. honorati, de consecr. dis. 1.
Apostolica. Alio vero tēpore sic: vt C. de off. diuer iu. l.
fi. & cū debita grauitate, & curialiter stet, nō indiscrete,
vel arrogāter. 46 di. hoc habet, qa incōpositio corporis
qualitatē indicat mentis: vt 41. di. c. fi. Actus quoq; eius
seu gestus sit tardus & grauis, nō præceps, & celer. vt in
eo. c. ad fi. nā lenta virtus, & cūctatrix ante iudicat, q̄ in-
spiciat, quid decorū, quid honestū sit, velox aūt iniqui-
tas, quæ ad nocēdum occasionē ingerit, oīa præcipitat,
vt de pœ. dist. 3. inter hæc hircū. in uer. velox. 11. q. 3. illa
vt sic ueterē & bene fundatā videatur habere peritiā. ff.
de iure pa. diui. fratres, Momētaneus namq; aduocatus
nescit habere humilitatē, nec modos personarū, nec se
cōtinere: vt 48, dis. c. 1. at res informata priuilegio caret
vt ff. de acqu. re. do. quicquid. 12. q. 2. quod nō est forma
6 tū. &c. Moyses. † Præcipue aūt circa tria exhibeat se ma
turum, vt sic ex ingenio suo augeat sapientiam, ut ff. de
off. p̄si obseruandū. in fi. & 41. dis. episcopus. videlicet in
uultu, in gestu, & voce. In uultu. vt vultū effabilē, iucun
dum, & benignū iudici ac astantib. ostendat, absq; ritu
tñ indiscreto, vt prædixi. In gestu, vt caput vel pedes nō
ducat indebitè, sed cūcta membra debita maturitate
regat, iuxta illud Officiū teneant lingua, pedesq; manus
ac ēt oculus. 12. dist. si quis vero in fin. 12. q. 1. quia tua 41.
dist. c. fi. 6. q. 1. ex merito. & grauitatē quo ad oīa, & men
tis maturitatē ostendat, ut in prealle. l. obseruādū. in fi.
& in præ. c. episcopus. In uoce, vt eā non plus debito de
7 primat, vel exaltet. j. §. prox. ver. veruntamē. † in cūctis.
n. medium seruet. maior. n. medijs gratia rebus inest, vt
ext. de off. custo. c. 1. de off. del. quærenti. cū suis concor-
dā. Nā sicut excedit in eo, quod est plus, ita in eo, quod
l est minus. 51. di. qui in aliquo 41. dist. quisquis [l]. Fī breui
ter non sit vanus oculis, nō effrēnata lingua, aut petulā
tia, studioq; gestu incedat, sed pudorē ac uerecūdiam
mētis simplici habitu incessuq. ostēdat, obscęnitatē ēt
mēbrorū, & uerborū, sicut & operū, penitus execreret.
Hęc legūt 22. d. his igitur. Deinde post paululā morā in
cipiat. non ex abrupto, à iudice ac astantibus benignā
audientiā ēt postulando, quæ dic j. §. proxi. in prin. iudi
cisq. beneuolentiam captet, & eū multipliciter cōmē-
det dicēs, Rectos decet collaudatio. Te decet hymnus
8 Deus in Syon, & similia exponat te, scilicet iudicē. † Re
ctè. n. collaudaī, qui suæ vtilitatis alijs experiēriā p̄stat:
C. de iudi. rē non nouā. in prin. Et hoc adaptet iudici, co
ram quo loquit. Hoc aūt proferat dulci sermene, iuxta
m illud [m], primitias mellis, id est, dulcedinē humanę elo-
quentiæ domino offeretis, ut 37. di. c. legitimus. §. hinc
ēt. & cū humili composito, ac blādo sermone in suā ni
taī trahere sniām, ut ext. de maio. & obe, humilis. 46. di.
9 hoc habet. † Qui. n. dulces sunt in sermonib. plus audiū
tur, ut de pę. d. 2. si enim inquit. ultra mediū. uer. eos nō
unde ī Ecclesiastico c. 6. Verbū dulce multiplicat ami-
cos, &

ADDITIONES.

a Hic dicendum. *c. fi. uide quod scripsi de ma. & obe. is qui post prin. & de iureiu. & si Christus post prin. & gl. argut Host.*
b De clericis. *Textus est in l. 1. C. de offi. ciui.*
c Non essem. *Ad Gal. 1. 47. d. c. ulti. in fine.*
d Putat. *Aesopus fabula 18.*
e Scriptum est enim. *Matthei. 7.*
f Lombardorum. *Hæc intellige. infr. de requisitione consilij.*
g Salarium. *Secundum Vber, de Bo.*
h Salamon. *Prouer. 10. non ad literam.*
i Gerit. *Hieron. ad Furiam §. speculum mentis est facies,*
K Meis. *Omnia, quæ præcedunt, habentur Psa. 117. in Octonarijs ipsius Ps. 13. 14, 18. & 21. & si non intelligis, uide quod no. de pœ. d. 3. prima consolatio, in superscriptione, & qđ totum sit in Psa. 118. probat epistola ad Paulinum 4 c. post prin.*
l Quisquis. *& in cle. de iure pa. c. 1.*
m Illud *Leuitici 2,*

a cos,& mitigat inimicos.& alibi [a]: Fauus mellis verba composita,dulcedo aiæ,& sanitas ossium. Et allegationes aduocati plerunq. trahũt iudicẽ ad suã sniam.ff. de arbit. itẽ si vnus in fi.& l. seq.22.q.5. humanæ aures. Et hostes verbis flectuntur.de cõse.d.5. nõ mediocriter & humili ac bla do sermone infidels ad fidem trahuntur 45.d.qui syncera.in prin.& §.seq. & dicam infra §.
10 ptox.iuxta illud Pamphili,

b *Excitat & nutrit facundia dulcis amorem.*

Furor aũt & ira seu indignatio,non flantur humili sermone:ut C.de offic.præte.præto. Afri.in nomine. ultra mediũ.uer.sic,tat aũt.11.q.3.c.illa.& c.seq. Et udeo oĩb.
c reprobatur ut 50.dist.studeat. Vnde Salomõ [c]:Humilis sermo,& humilis homo triumphat in domo. & Seneca. Nobile cor hominis contra potentiam recalcitrans potius uult duci,quam trahi. Vnde uersus.

Lac sugit blandus geminis de matribus agnus,
Tutius est astu,quam defendere fastu.

Sed nec quisquã sibi licere existimet,vt pro suæ voluntatis arbitrio humilitatẽ sibi uendicet & furorẽ: vt 17.
11 q.4.frater. † Cõmẽdet aũt eũ de recta fide,qa nihil magis in principe splendet. C.de summ. trin.inter claras 25.q.
1.conuenior.96.dist.si Imperator. Idẽ de singulari industria,& fide explorata.ff.de offi.præ. pretor.l.vnica.prope fi.ext.de præsump.c.mandata 93.dist.in ea.ext. de præb. nisi. Itẽ de morib.bonis,&summa probitate.ff.de Dec. ab or.fa.l.1.ff.de nundi.l.2.Itẽ de honestate, & casti. C. de sena.con. Orfi.l.si qua in Aut.quõ opor.epis. in prin. 32.q.1.integritas.in Auth.quib.mod.na.eff.legi. §.illud quoq.coll.6.quæ sola possibilis est Deo animas repræsentare.in Auth.de lenonib.§.sancimus.32.q.1.nuptiæ 33.q.5.qui sitit Item de Dei timore & reuerẽtia 2. q. 6. anteriorũ. §.illud quoque.in Auth.vt oẽs obe.iud. prouin.in prin. 11.q.3.nolite.&c.iniustã. &c.non enim. & c.seq.ex.de re.iu.cũ æterni li.6. Itẽ de mansuetudine & benignitate & misericordia:vt 2.q.6.c.plerũq; §. his ita ridet.ver.vnd bene dicitur.26.q.vlt.alligant 45. distin. oĩs qui.& c.sunt namque.& c.seq.& c.disciplina.ext.de pur c.inter sollicitudines.ver.attendentes. Item patiẽtia quã dẽt erga aduocatos differentes habere.ff.de of.pro
12 con.l.nec quicquam.§.circa.† itẽ de humilitate: nihil. n. est,quod lumine clariori præfulgeat,quã humilitas: vt 100.d.cõtra morẽ.eX.pe renun.nisi in prin. de maio. & obe.humilis. Item de prudentia & sapientia. Nam sapiens nunquã inanis est,sed est semper in se habẽs amicum prudentiæ.de pœ.dist.3.sapiẽs,& discretio est mater omnium virtutum.ext.de of.custo.c.2.Item de diligentia,quæ mater est oĩum virtutum in suo opere. 82.
13 dist.c.nihil.†Itẽ de iustitia,quia in iuste non aduerlabitur quicquã malignũ,vt in præ.l.inter claras & 11.q.3.in iustũ.& c.qui recte,42.dis. oĩs qui dices, Iustus es dñe &
d rectum iudicium tuũ.vt in Psal Mirabilia [d]: Iustus aũt ẽrqui iustitiã facit,vt in præ.c.iniustũ.dicens qp ipse induit iustitiã,& vestiuit iudiciũ,vt in præ.c.sapiens. J. §. px.vel tali ad iustitiã.& J.prox.versi.Itẽ de æquitate, qa ipse est æquus,& cõis,& medius est, non declinans in dexterã,vel sinistram.ex.de acc.qualiter 1.C.ad le. Cor. de fal.vbi eX.de exce.cum inter.& ideo vocatur sedens in medio,vt ext.de re iudi.quod ad cõsultationẽ dicens illi, Pronunciabit lingua mea eloquiũ tuũ: quia mãda-
e ta tua æquitas,vt in Psal. Principes [e] Aequus est enim iudex,qui seruat inter partes æquitatẽ.in Aut.col.2.iusiurandũ,quod præsta.ab his,q admi.suf.vltra mediũ.ver. equus.eX.de transf.c.fi.C.de truc.& lit.expen.l.fi.C.de,p xi.sacro.scrin.in sacris.lib. 11.& 11.q.3.qui recte.3.q.9.re vera.23.q.4.ea vindicta. Alias ẽt iudex,qui fauet actori, occidit reũ.& ecõtra 23.q.4.est iniusta. Trib. aũt modis fit non æquus,caio,cã & ordine 11.q.3.audiui. §. cũ ergo. Et sic de aliis ipsum cõmẽdet virtutib [f],sicut scietNã sic ait Tullius.tales non esse putamus, vt iure laude tur. Et Iuuenallis. Nil est qđ credere de se non possit
14 cũ laudeẽ dijs æqua ptãs.† In hoc aũt caueat [f],ne oẽs pmissas virtutes vni attribuat,quia nemo oẽs hẽt de cõsec.dist.4.cum tñ:sed ea,vel eas,q vel quas sibi nouerit tribuendas. Si.n.laboret vitio contrario virtuti eidẽ appropriatæ,sicut vulpes cõmendauit decorem corui,&
g dulcedinẽ cantus eius [g],credet derisoriẽ dictũ,ar.41.di. parsimoniã,& ext.de hære.c.excõicamus,c.quia uerò,
h & c.seq.& sic prouocabit memoria ei⁹,qđ ait Boethi⁹ [h] nunq tua faciet esset fortuna,q a te natura rerũ fecit aliena. Famæ.n.detrahit alicuius,dũ plus q expediat cõmẽdat 99.dis. ecce. Et pterea magno tristitiæ quis stimulo pungit,dum bonũ sic attributum in eo non reperit, ut 11.q.3.intet verba,in princ. Cõmendet igit de virtutib. quæ insunt,vel quib. proximus est. Formas aũt cõmen
i dandi aliquas J.§.prox.ponã [i].Insup abstineat ab oi verbo,qđ iudex possit ad aium reuocare,vel quo possit offendi. Nã & verbo iniuria irrogat. Inst.de iniu. i prin.ff. eo.l.1.in prin.& l.lex Cor.de pœ.di.1.aut facta,ext.de iu
15 rei. Quintauallis.† Rex.n.piculosã ẽ sub iudice litigare. offenso,ff.de arb.nõ distinguemus,§.cũ quidã,C.de iu. aper-

ADDITIONES.

a Ea alibi. *Prouer.16.ad fi.*
b Amorem. *Sequitur & mulcens animos mitigat ipsa feras.*
c Salomon. *In libro authoris.*
d Mirabilia. *Imò si Ps.est in Psalmo sequenti, qui tamen est 18. Octonarius. Ps.118.*
e Principes. *Imò sequenti,qui est vltimus Octonarius, de quo su.*
f Caueat. *Secundum Vber.de Bobio.*
g Eius. *Aesopi fabul.16.*
h Boethius. *Lib.2.circa medium.*
i Ponam. *Dicit Gul. Ang.⁊ concludit,⁊ ipsius cõmendatio penna scribi,vel mente cogitari non posset, ne c in uera narrando dies sufficeret,imò & nox deficeret:demũ ipse instat in cõmendatione partis suæ,prout occurrit,s.de pietate,de iustitia,religione,& paupertate,hoc respectus personæ. Item ⁊ causæ,de qua informari uoluit,& quia iustã inuenit,ideo promouendam,vel defendendam assumpsit. Subdit demũ excusationes aduocationis receptæ, puta ex iudicis præcepto,vel quia alium habere nõ poterat,vel pp meritũ,quia pauper erat,uel ex debito,quia beneficia ab eo receperat,ex attinentia,quia consanguineus, uel affinis & his similia. Subdit,qua prohibentur aduocatis, & hoc inclusa sunt sup.§. 1. Item de honore aduocatis exhibendo etiã per iudices,& ipsorum pœna,si contrafaciant,alle.C.de adu.diu.iud.sancimus. Item de assertione aduocati an parti nocet,& de ei⁹ errore, & iudicis suppletione,ponit de salariis,& submittit 18.cautelas,quarũ 1.est, vt in princ.habeatur salarium de hac iu.de salarys. Scda,⁊ non credat promissionib.magnatum,C.de Lat.lib.tol.l.una,§.similiq. modo,in fi.Tertia,⁊ sit audax,non meticulosus,ff.qd me.cau.mctum 2. Nam audaces fortuna iuuat,&c. Quarta, au possit possessorium proponere,de hac inf.§.compendiose,uer.cautus ẽt. Quinta,quòd conuentus actione famosa cõstituat procuratorem,ff. de infa.furti,§ si quis. Sexta,de causa exprimenda in reali, vide de libel.obl.c.2.in 1.gl.& quod ibi dixi. Septima,⁊ actionum formulas pponat,sed factum,&c.de iu.dilecti. Octaua,⁊ex pluribus ad idem consequendum eligat fauorabiliorem,& p ⁊ plus conseq possit,ff.de tribu.quod in heredem,§.eligere. Non in petenda re, vel æstimatione,de quo inf.de lib.concep.§.ult.uer.item no. Decima,circa cõsiderationem iniuriæ,an descendat ex lege Cor.an ex iure ptorio,de quo dicã inf.de iniur. Vndecimo ut festinet, si iustã cãm souet,& habet probationes prõptas de hoc sup.§.3. Duodecimo,respicit Augliam. Decimatertia,posset ualere ad euitandã re fusionem expensarum. Decimaquarta, offerre se paratum a lite desistere,si reus ostendat quare. Decimaquinta, ⁊ protestetur, si plures sunt articuli in libello,⁊ non astringit se ad omnia probanda,sed ea tantum,&c.& ⁊ saluum sit ius addendi & minuendi, & noua additionis facienda,alleg.C.de uo.C.eo.§.adycientes. Decimasexta ⁊ in causa Decr.pastoralis,de rescr. iudices pucnant alios in pcedẽdo. Et sic erũt ex pprietate potiores. sed hoc parũ ualet q̃sque,ut ibi no. Decimaseptima.quòd acta cuiuscunq; dici statim scribi faciat propter memoriam,& falsitatem tollendam. Pro reo ponit cautelas decem. Primò,quod protestetur, quod per*

ex quæ dicit uel facit, non consentit in iudicem, &c. Secunda, quod non statim publicet se esse aduocatum rei, nec faciat illum statim comparere, ut sic perpendere possit, an iudex faueat parti an vero sit iustus. Tertia, si comparet procurator, examinetur an legitimę constitutus sit. Quarta, circa rescriptum, an sit ibi falsa grammatica, vel aliud vitiosum. Qointa, quia si de legalitate iudicis, & de iustitia causę confidit, efficaciter procedat, econuersò differat & intendat compositioni. Sexta q propter casus fortuitos omittat diuersas commissiones. Septima, quod allegando iura illa non nominet, nisi fuerit requisitus, ne instruatur aduersarius in responsionibus. Octaua, quod reseruet quod melius est, quousque necessitas coget illum proponere. Nona, q habeat salariũ suum ante exitum cā, & pp id protelet causam, alias teneat acta & processum, donec sibi satisfiat, ita tamen q non sit onerosus secundum qualitatem causæ, & personarum, & ipsarum substantiam. Decima, quod aliter coram peritis alleget, quam coram imperitis. & hac ultima respiciunt etiam aduocatum actoris.

apertissimi, 3. quæstio. 5. quia suspecti. extra de excepti. cum inter. & de app. ca. secundò requiris. in fin. Caueat etiam, ne quis per aliqua videatur velle eius iudicium, declinare, nisi causam proponat sufficientem. Ex hoc enim iudicem sibi constituet aduersarium. Nec appellet siue causa euidenti: quia periculosum est iudicem prouocasse, vel eius sñiam nō seruare, vel eius iudiciũ declinasse. 50. d. si quis præpostera. C. qñ prouo. nō est ne l. fi. in fin. ex. de of. del. suspicionis, in pri. Quod si eũ sic prouocauerit non plenè de eo confidat: quia sępe animi motũ vultus eius detegit, vt iam uidi. ff. de offic.
36 præsi. obseruandum. in fi. †Studeat igitur complacere. nam dum is placet, qui ad intercedendum mittitur, tãto facilius ea, pro quibus interceditur, obtinentur: vt 1. quæ. 1. Christi sacerdotes. ext. de re iudi. ad Apostolicæ. prope prin. lib. 6. & econtra, dum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. 46. distin. hoc habet. §. ecce. quod si eum viderit prouocatum, nihil ei respondeat: memor illius versus, Cum furor in cursu, & c. §. ver. item stando. Item docent quidam, vt aduocatus iudici frequenter ad aurem loquatur. Putabit enim pars altera de se: vel causa
a eius ipsum loqui. iuxta illud[a]: Conscius ipse sibi de se putat omnia dici, & cum nimis familiarem esse illi. ex. de off. iudi. deleg. insinuare. Et ex hoc contra eum pars altera cōcipiet, sicq; indignatio inter eos orietur, 3. q. 5. quia suspecti, sed hæc doctrina non est secundum legē Moysi. 6. quæstio. 1. infames, ibi, qui contra innocentes &c. 46. dist. hoc habet. §. ecce. extra de homi. sicut. §. illi vero. Vnde iudex cautus non debet talibus confabulationibus aurem porrigere: imo quod in aure audit, debet publice recitare: ne in sinistram incidat suspicionē extra de hæreti. cum ex iniuncto. prope prin.

A D D I T I O.

a Illud. *Catonis post prin.*

De Exordiis, & Arengis aduocatorum. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Oratorum, seu prolocutorum honesta proponendi consuetudo in multis perpenditur.*
2 *Aduocati non debent tanquam inter procellas eloquentię a proposito vitiosè diuagari.*
3 *Aduocatus de sola vocis magnitudine confidens, & vocis sonoritate aures ad audiendum mulcens, non laudatur.*
4 *Modus ubique laudandus est uã modus est pulcerima, uirtus.*
5 *Modus quem debet aduocatus habere in iudicijs, & qualiter se debeat in suis prolocutionibus.*
6 *Audaciam aduocato peroranti tribuunt septem.*
Contraria contrarium operantur effectum.
7 *Sermo perit, ubi benignus non pręstatur auditus.*
8 *Multiloquio subditus ex eo se inquinat.*
9 *Discretus esse debet aduocatus, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat.*
10 *Multitudo uerborum onerosa est, nil habet honesti.*
11 *Opus non est uerbis, quorum prolatione nullus sequitur effectus.*
12 *Iudex bene facit procacem, loquacem, vel garrulum ex officio suo tanquam sui auditoris turbatores excludendo:*
Est modus in rebus, sunt certi denique fines.
13 *Ordo postulantium est a iudice obseruandus.*
14 *Abstinere a blanditijs, philosophicum est temperamentum, adulationibus uero vacare, reprehensibile.*
Aduocatus rei qua forma in iudicio incipiet.
15 *Ius oritur ex facto.*
16 *Aduocatus rei aduocatum actoris debet commendare, & qua forma illi debeat contradicere.*
17 *Stare non potest, quod cares præsidio ueritatis.*
18 *Scientia præfertur uerbis, sicut anima corpori.*
19 *Reus quilibet quibus verbis coram iudice vti debeat.*
Humanæ aures talia verba iudicant, qualia foris sonant.
20 *Verba debet aduocatus rei coram iudice contra aduersarium replicare.*
21 *Subtilitas immoderata dum plusquam decet. exercetur, actionis sua rectitudinem ipsa confundit.*
22 *Disputandum non est de iuris apicibus, vbi bona fide agitur.*
23 *Dialectica non habet secundum philosophum uim construendi, sed studium destruendi.*
24 *Aduocato vno diuersas scientias in iudicio allegante, quid in oppositum debeat sibi contrarius respondere.*
25 *Veritatis sensus amitti solet, vbi verborum proprietas attēditur.*
26 *Margaritę ante porcos non sunt proijcienda, quomodo intelligendum sit.*
27 *Artis hostes tot sunt, quot ignorantes.*
28 *Iactantia qualibet a bonis est moribus aliena,*
29 *Aduocati utriusque partis, quibus vti possint coram iudice præfationibus.*
30 *Pręcibus postulare quod de iure communi competit, superfluũ est.*
31 *Lingua lubricum non est ad consequentiam pertrahendum.*
32 *Antiquitati debetur reuerentia, nec est respuēdum quod antiquitati placet.*
33 *Summum in rebus bonum est iustitiam recolere.*
34 *Iuste iudicanti nihil aduersatur.*
35 *Aduocatus coram summo pontifice proloquens, quibus uerbis bis uti debeat.*
36 *Forma prolationis aduocato fienda coram impetratore cōuento.*
37 *Cardinalibus iudicialiter proloquentes, quibus uti debeãt uerbis.*
38 *Coram quolibet iudice debet aduocatus a picturato uerborum fastu abstinere.*
39 *Ius quod finitum est, & certum, uariari non potest, factũ autem sæpe.*
40 *Aduocati in diuersis casibus, quibus debeant in processu iudicij uerbis vti.*
Lege cautum habetur quod prætorum edicta esse non debent elusoria.
41 *Confiteri de omnibus præsumitur, quisquis iudicium subterfugere quærit.*
Præcaueri debet, potest, quod vel infirmari, uel vituperari.
Oculum iudicantis oportet in qualibet iudiciorum parte cuncta rimari.
42 *Mens potius, quam verba spectari debent in iudicio.*
43 *Respondere nemo cogitur in iudicio, nisi prius quę proponuntur, intelligat.*
44 *Aduocatus cautus coram iudice illiterato debet sic proponere, vt intelligatur, aliàs iudicare non possit.*

6. §. Nunc de exordiis, & arengis aduocatorũ differamus. De dispensatione autē, quæ fit ante sententiam, & qualiter iudex in audiēdis allegationibus se habebit, dicetur infra de disputat. ad hoc. §. fin. & per totum. In hoc igitur §. hoc ordine procedemus. Nã primo ibi ante omnia, &c. quædam oratorum communia proponemus, vt patroni causarum ab illis cautius studeant præcauere. Simile. 25. distinct. c. vnum oratium. §. alias ea demum. ext. de cri. fal. licet.

Secun-

Secundo uero ibi: suppositis igitur, &c, qualiter se in
orando habebunt: & de cautelis circa hoc breuiter sup
ponemus. Tertio ibi: vt autem, &c de præfationibus ad
uocati actoris. Quarto ibi post hoc autem, &c. de præfa
tionibus & responsionib. aduocati rei. Quinto ibi: post
modum vero, &c. de replicationibus aduocati actoris,
Sexto, ibi: post quoque &c. de communibus præfatio
nibus vtriusq; aduocati. Septimo ibi: cum autem, &c.
de præludijs, quibus utũtur, quando facta arenga ad fa
ctum descendunt. Octauo ibi. porro in processu, &c. de
præfationibus. quibus uterque aduocatus in diuersis ar
1 ticulis iudicii uti potest. † Ante omnia igitur sciendum
a est [a], quod quidam oratores, seu prolocutores ab honesta
proponendi consuetudine deuiãtes surgunt cum quo
dam fastu, seu superstitiose ad loquẽdum habentes ge
stus dominabiles præcedentes: abstergunt faciẽ: crines
post aures reformant: nares crebro purgant, & guttur,
speculantur manus, & propria circumspiciunt indumẽ
ta contra doctrinam traditã sup. §. proxi. uers. cum au-
tem. & seq. & 46. distin. habet. Alii uero trãs celum ocu
los eleuant, nunc caput demittunt, nunc crebra suspi-
ria emittunt, nunc frõtem rugant. nunc labia compri-
munt, nunc supercilia obducunt, manus maxilis affi-
gunt. & alia miranda cogitare, uel meditari, ac grandia
concipere ingenio multiplici simulantes. contra quos
j. uer. post hæc in forma, noti sunt, & in forma, orator.
b in præ. uer. cum autem. & seq. & illud [b].

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Et illud Senecæ, Stulta est, & minimẽ conueniens lite
rato uiro occupatio exercendi lacertos, & dilatendi uir
c tutem, [c]. † Nonnulli quoq; tuti inter procellas, eloquen
2 tiæ nauigantes periclitantur in portu. Robuste enim in
ter initia eloqui decurrentes, priusquam ad conclusio-
nis metam perueniant, deficiunt imprudenter, contra
quos est 97. di. c. 1. uer. ipsa enim 24. q. 1. ca. non turbatur
7. q. 1, Nouatianus. in fi. de pœn. di. 2. multi bene. & dist.
3. in callum. At e contra quosdã robur interloquendo arripit,
& tremula uoce loquuntur: quorum tamen timidum
initium finis robustus exornat. Pro quibes facit illud,

Debile pricipium melior fortuna sequetur.

& 7. q. j. suggestum. ibi. Beatus qui perseuerauerit, &c,
3 & de pœ. di. 2. apostolus. in fi. † Sunt etiam qui de sola vo
cis magnitudine confidẽtes fulminant: & uociferantur
proponendo, & boatu triumphali proloquentes, uocis
sonoritate moliũtur aures ad audiendũ mulcere: Con
tra quos facit 92. di. c. 1. & 2. & C. de fer. l. fi. ibi, uox horri
da conquiescat. & 5. q. 4. in loco. ibi, Mitissima uerborũ
relatione proferri, &c & j. uer. ueruntamen. Alia quo
que plura declamatorum uitia possunt ex sequentibus,
4 & præcedentibus colligi, sed non iuncta. † Modus igi
d tur laudandus est, iuxta illud [d].

Est modus in rebus sunt certi denique fines,
Quos vltra citraq; nequit consistere rectum.

In pronunciatione itaq; exerceri dẽt uocis & spũs mo
deramen, corporis & linguæ motus, ut uerba non sint
inflata, uel eleuata, uel in faucibus frendẽtia, nec uocis
immanitate resonãtia. nec aspera frẽdentibus, uel hian
tibus labijs prolata, sed pressim, & æqualiter, leniter. &
clare pronunciata, nec ostẽtationis causa frangatur ora
tio, uerũ pro locis, rebus, & causis, & tẽporibus oratio
dispensanda est. Nam alia simplicitate narranda sunt,
alia authoritate suadenda, alia indignatione deprome
da: alia vero miseratione flectenda: vt sic & vox, & ora-
5 tio semper conueniant suæ causæ. † Recta quoq; sit fa
cies: nec labia detorqueãtur: nec inmoderatus hiatus:
nec supinus vultus nec directi in terram oculi nec incli
nata ceruix: nec eleuata aut depressa supercilia: labia
quoq; lãbere, uel modere deforme est. Porro proferẽ-
da sunt submissa, leniter, incitata grauiter, inflexa vero
moderate. Item grandia granditer proferẽda sunt, par-
ua subtiliter, mediocria tẽperatẽ. In paruis. n. causis ni-
hil grande, nihilq; sublime dicẽdum est. sed leui, ac pe
destri sermone loquẽdũ. In maioribus vero, vbi de Deo,
vel hominũ salute referimus, plus magnificẽtiæ, & ful
goris est exhibendum. Sed ne semper de magnis reb.
granditer est dicendũ. † In suma tñ notandum est, quod
hæc sunt quæ audaciam tribuũt peroranti, videlicet,
scientia, potentia, eloquentia, libertas, gaudium, fauor,
e & benignus auditus, & his contraria [e] cõnum operãtur
effectum. 43. dist. sit rector. prope princi. 25. dis. primũ,
in fi. 5. q. 4. in loco. 6. q. 1. ex merito. & infra, vers. post mo
dum. Suppositis igitur vitiis communibus perorantiũ
dicendũ est igitur qualiter gerere se debebunt. Et qui
dem cum tẽpus loquẽdi aduenerit, surgat aduocatus:
quia stare debet. quod dic, vt s. §. proxi. ver. cum aũt. Et
ascẽdat super ambonẽ, seu pulpitum, seu locũ, vbi ab
hominibus videatur, ar. 69. d. quoniam, & neminẽ con
tẽnat: sed cũctos reuereri videatur, vt ff. de postu. l. 1. §.
casum. & 16. q. 2. c. 1. ver. humani, 46. dis. hoc hẽt. & stet
cũ omni grauitate, quod plene dic, vt s. §. prox. ver. est
autem. Deinum extracto bireto, siue caputio incipiat
nõ propere: vt extra de excep. cũ venerabilis. circa prin.
3. q. 3. induciæ. 52. d. c. 1. non propere, vel præpostere. 24.
q. 3. de illicita. circa medium, & C. de testa. l. præposteri,
non præcipitanter, 6 q. 1. quæro. in fin. C, si aduer. fil. l. 1.
& 10. quæst. 3. summopere. 2. quæst. 1. Deus. de pœ. dist.
3. inter hæc hiscum. infra, ver. velox. Non inconsidera
te, 5. q. 5. c. fi. Non syncopando verba vel nimium trans
currendo, vel retardando, ex. de cele. mis. dolentes. de
conse. distin. 4. retulerunt. sed post paulatim moram,
vt gestu graui mentis grauitatem ostendat. Quod dic,
vt in præ. ver. cum autẽ. Plene quoq; sup dicendis prius
deliberet, & sermonem suum ponderet diligẽter. quia
tempore indigemus, vt aliquid maturius agamus. 50.
di. ponderet. & si arduum sit negocium, incipiat sic. In
nomine Domini, &c. vt C. de of. præfe. præ. Afr. l. in no
mine. ext. de testi. in nomine. 23. dis. in nomine. in prin.
vel in nomine patris, & filii, & spiritus sancti. vt 73. dist.
in nomine patris, & ad hoc facit 26. q. vlti. non obserue
tis, & q. 5. non liceat. Deinde supplicet iudici & aliis a-
stãtibus, ut benignam audientiã sibi præstent. ff. de his,
q in testa. delen. l. penu. §. quid ergo. in fi. §. Ad quod quidẽ
iudex tenetur, donec non habeant partes quid ultra in
quæstionem proponant: ut C. de off. præfec. annonæ. si
quis prope, & 30. q. 5. iudicautem, ff. de off. procon. nec
quicquam. §. circa. C. de off. vic. l. 2. & dicam infra, uers.
uel tali ad captandum. & infra, uer. cæterum. & etiã stã
tes: ut 5. q. 3. in loco. † Perit enim sermo, cũ benignus,
non præstatur auditus. iuxta illud. Nemo inuito audito
ri libenter refert. ut 6. q. 1 ex merito, & Eccle. ca. 32. Vbi
auditus nõ est, nõ effundas sermonẽ. & in p. c. in loco:
insistat etiam iudicis cõmendationi, vt in præ. ver. cum
aũt. Deinde accedat ad negociũ principale. sed p̃mittat
p̃fationes aliquas breues & vtiles, vt infra dicã, quibus
reddat iudicẽ beneuolum, & attẽtum. ne quidammo
do quasi illotis manib. videatur peruenire ad mensam.
Nã res non debet omnino sine præfatione procedere.
vt ff. de ori. iur. l. 1. exemplo Iurisconsulti, qui aliqua de
tituli significatione præmittit, priusquã iuris perueniat
ad arcana. vt ff. si cert. pe. l. 1. Proponat autem uerba dul
cissima. ut in præd. vers. sunt autem, nec turbet iudicẽ,
vel eius auditoriũ, quia erit cultus iustitiæ silentium. ut
in præ.

ADDITIONES.

a Sciendum est. *Secundum Aegi. suo libello, char. pe.*
b Et illud. *Versus est Horatij, vltra pri. sed fabula Aesopi. 27.*
c Virtutem. *Vide, quod scripsi & remisi, ne cle. uel mona. c. 1. su per ver. ornamentum.*
d Illud. *Horatij charta tertia.*
e Contraria, *Hoc accidit Aegi. qui p̃dicta contraria exprimebat. ubi supra.*

8 in præ.c.in loco.† Itē abstineat a superfluis,ut ff.de offi. præsc.prætor.& C.de pre. Impe.offe. instrorum,C.de app.l.fi.§.in refutatorijs,ff.de aut. & arg.leg.pediculis. §.Labeo.ff.vt in poss.leg.is à quo,§.fi.& j.ver.vel tali q̃. cunq;.Nam multiloquio subditus ex eo se inquinat,vt 41.dist. sit rector. circa fi. Et sc̃dm Aug.breuitas locutionis gratiam parit,& molestias sinistramq; suspicionem fugat.Immensitas aūt econtra,arg.18.q.2.diffinimus,in fi.& j̃.in forma,vel sic à picturato.Prolixæ etenim præfationes confusionem inducunt,& tædiū generant animis auditorū:vt eX. in proę.Decr.§.sane.C. de no.Cod.compo.ver. quib. Nec aliqđ suffragiū conferunt:vt C.de emēda.Iusti.C.ver.tollendis,& penè nil immensum bonū:vt Auth.vt deter.sit nu.cler.§.quæsi
9 tum,in princip.† Et Priscianus in 12.Gaudent dilucida breuitate moderni.Sit quoq;discretus in silētio:ne aut tacenda proferat,aut proferenda reticescat.Nā cū quis inordinata loquit̃,erroris vulnere audientiū corda feriuntur,&sępe virtus verborū perdit,cū apud corda audientiū loquacitas incauta opportunitate læuigatur:& authorē suū loquacitas coinquinat:quæ seruire auditoribus ad vsum profectus ignorat,vt hæc & alia leguntur
10 43.dist. sit rector.† Verborum.n.multitudo onerosa nihil honesti hēt.in Auth.de referē.sacripal.circa prin. col.3.imo est canonib.inimica,eX.de præb.quia in tantum,& de elec.non resid.c.relatum. Et melius est pauca idoneè dicere,q̃ multis inutilib.aures hoīum pregrauare:vt C.de veteri iur.enu.l.tanta.§.cōtrarium. Vnde Horatius:Cū quid præcipies,esto breuis. Compendiū quoq;approbat,dispendio reprobato,vt eX. de rescri. dispendia,li.6.& de acc.qualiter.2.in fi.& de re iu.abbatem in fi.lib.6. Nec cū verborum multitudine Deus flectī pōt:vt de pœ.di.5.non mediocriter.Nec in multitudine sacrificiorū propitiat,vt 3.q.7.in grauib.in fi.& 14. q.5.c.2.&c. scriptum est,quia verba veritatem inflant
11 & vulnerant charitatē,vt 99.dist. ecce. in fi. † Vnde nō est opus uerbis,quorū nullus sequitur effectus:vt C.de don.l.fi. Quia fides veritatis verborum adminicula nō desiderat:vt C.si vt se ab hær. absti.l.1.& de hoc §.i. nunc,ver.cautus tñ. Veruntñ quidam hanc non attendunt doctrinā.Cum.n.rusticigarrulitatē auctoritatem putent,vt 46.dis.c.idcirco rōnis defectū supplent garrulitate clamosa,vt sic clūtulo & salario satisfaciant so lo vento:vt j̃.ver.ita notis,&c. Nā vt ait Seneca,imperitorū est vociferari delongè,quod tñ indecens est.Nā
a vt idē Seneca dicit,ª Quemadmodum viro sapienti incessus modestior conuenit,ita orō pressa,non audax,§. ver.sunt et,& s.§.prox.ver.præcipuè.tñ horum fatuitas sapientum audacia confutat. Coram quib.imperitus matheseos aduersus mathematicos disputans risui patet:sicut ignorans dogmata philosophorum aduersus philosophos certans, vt 37.di.qui de mensa.Non ergo sit,pcax,loquax,vel garrulus,qđ dic vt sup.§.proxi.ver.
12 itē stando. † Nā iudex bene faciet,si talē ex officio suo excludat,tanq̃ sui auditorij turbatorē 5.q.4.in loco.& ar.ff.de his,quæ in te.delen.l.3.§.pe.C.de iu.Auth.iubemus. At. ptra,q patietur dicere & clamare aduocatos
b q̃tū volent.3.q.7.infames.§.tria.versi.apud vrbē.ᵇ ff.de off.procon. necqcq̃.§.circa,& sup.in prin.& 44.dist.sit rector:ibi:clama,ne cesses,& c.33.q.5. iudicantē.& ibi: præbita patientia,&c. & ibi:nihil hēt in qōne,&c.Sed,
c est modus in reb.sunt certi deniq; fines,&c.ᶜ Itē si aduocatus partis alterius videatur te allegationib.superare,prudenter eū elude,vt sup.§. iam nunc,ver.verū si. Item cautus sit,vt in cunctis allegationib.primo & vltimo validiora proponat argumenta,vt in sup.eo.§.ver.porro. itē non certet probris,vt sup.eo. §. in prin.Item caueat,ne contraria alleget,vt infra,§.consequenter.in fi.Item consulo,q abstineat a falsis & cauillosis allegationibus,vt infra,eo.§.fi.ver. item caueat.Item pteste tur & sub conditione proponat,ut sup.§.iam nūc,veri,

ex præmissis.& infra, ver. aduocatus igitur. Itē caueat, ne ex sua propositione capiatur in verbis, a quo garrulus vix cauebit:vt in eo.§.ver.cautus tamen.Item;si plures sunt aduocati,simul.deliberent quis,& quæ primo
13 proponent,vt eo.§.ver.porrò.† Item ordo postulantiū est à iudice obseruādus, vt ff.de off.procon.nec quicq̃. §.obseruare. ff.de iudi. qui prior. Tamen si primus aduocatus cœpit orare super minima re,vel causa,& secundus velit dicere de ardua, vel magna: secundus primo audietur.ar.C.de te manu.l.fi. §.si autē. Imo quia
d per maiorē quæstionem præiudiciū fit minori: vt 3. q. 11.c.ciuili.& c.prius. Vt autem quæ hic,& in præ.§.præmisimus,exēplo subuciamus,& formas aliquas rudiū gratia annectamus.Aduocatus igit̃ actoris incipiēt sic.
14 FORMA.† A blanditiis abstinere philosophicū est temperamentū.in Aut.qui.mo.na effi.sui.circa mediū cōst.co.7.adulationibus vero vacare,reprehensibile,vt 16.di.clericus.35.di.c.vnū orariū.§.alias,ea demū,ppe fi.quia nil illo pastore miserius,&c.c.88.di.nihil. Cōsido ro compendiū breuitatis.C.de Iust.Co.confir.l.i.ad veritatē illuminandum adminicula verborū depello.C.si vt se ab hære.absti.l.1.& 1.Marchion.vsum quotidianū in causis approbo. C.de condi. indeb. incerti. & reprobo quæ proponuntur extrinsecus,& nil ad præsentem pertinent actum:veluti, arma vicumq;cano.ff.de verb. oblig.quæ extrinsecus,vltimo me insufficientē reputo, velut Nerua:ff.de postu.l.1.§.initium. Cum igitur ætas deficiat,scientia si qua est,delitescat & sedēs in medio non curet adulationibus extolli,seu laudibus. vt j̃.præ. c.nihil.& 46.dist.sunt nonnulli.His excusatus,idem supplico,vt me benignè audiat,ac veniā tribuat,si ad præsens eius cōmendationi,ac astantiū nō insisto,vt in pri. huius §.vel commēdet eū,si velit,vt s.§.proxi.vers.deinde.& infra,ver.vel tali ad iustitiam.De vestra igitur licentia,domine,ad præsentem venio quæstionem,quæ talis est.Proponat si quidem factum per hæc verba.Breuiter cōmemorare necesse est,q talis contraxit,&c.ff. de off.præ.præt.l.1.respon.1.vel.per.similia,& postea ius alleget.ext.de post.præl.bonæ.i.ff.de iur codi.quidā
15 referuntur.ext.de sponta.de muliere.† Nā ex facto ius oritur.ut s.§.nūc tractemus.In fine vero semp sic adiiciat.Quæso igitur dñe,q intret postulatio mea in cōspectu tuo,& secundū eloquiū tuum eripe me,ut in Psal. Principes.& iudica iudiciū meū,& redime me,& propter eloquiū tuum uiuifica me,ut in Psal.Clamaui. Si quid autē per me ignorantia,seu incuria,vel obliuione omissum extitit,supplico vt hoc suppleat discretio iudicātus. C.ut quæ desunt aduc. par. iudex supp.l. vnica.& in præ.Decre.bonæ.& 28. di.priusquā. ff.de iud. ne quicquam. Multas alias formas vide infra,vers. pot quoq;.Post hoc autem surgat rei aduocatus,licentia à iudice humiliter petita,& grauitatem seruet, quam diximus sup.§.proxi.veri.cū autem.& ea quæ sup.in prin. huius §.sunt descripta.demum incipiat aduocatū actoris commendare,vel etiam reprehēdere, sub quodam
d honestatis colore. qua dicᵈ ut supra §.iam nunc.& infra,patebit dicens sic.
16 FORMA.† Sapiēsq paulo ante peroraruit,ut eū eius pace loquar,cæmētū sine arena,vel arenā sine cæmēto ligauit,ut 86.di.faciētis,animū vestrū & astantiū uerborum sæpe refricata multitudine nimiū aggrauādo,ut s. ver.deinde. Vnde cū sciam prudentiā nolle verbis prosperari,sed moribus,paucis utar, vt 99. dist.ecce,vestras ac astan-

ADDITIONES.

a Dicit.*Epl.l.in fi.*
b Vrbem.*Ibi videas in 2.gl,*
c Etc.*Vt supra,eo,§.ver.modus.*
d Dic.*Vt dixi supra,§.prox in prin.ult.col.& clamaui, quod statim allegatum est.21 Octonarius.*

ac astātiam cōmendationi de vestra licentia superse-
dēs. Si quidē partis aduersę patronus euidēter cām fouet
iniquā, cur eā verbis releuare cōatur, cū veritatis bene-
ficio nō iuuetur, qd in fine luce clarius apparebit, veri-
17 tas vincit, valet, & inualescit, vt 8. dist. cōsuetudo. † Nec
stare pōt, qd caret pſidio veritatis, imo qd rōne caret,
extirpādū est, 68. di. corepiscopi. & vbi nō est fundamē
tū, nullū boni operis supest ædificiū, vt ex. de presb. nō
bap. ca 4. & 1. q. 1. cū Paulus. veruntñ sibi nō poterit īputa
ri, cū sit vitiū materię, nō artificis. ff. loca. itē querit. §. si
gēmā. ff. ad l. Aquil. si seruus. §. si calicē. & J. ver. ad oēs
Diligētiā ēt. ꝯ. rationē adhibes, vt videtis. ff. de off. de off
prę. uill. citas. §. sicut ex. de homi. tua. Quęso igit, dñe ut
nō verborū folia. sed veritatis radicē consideretis, vt 1.
18 q. 1. Marchiū. † Quia sicut anima præfertur corpori, sic
sciētia verbis, vt 38. dist. sedulo. & iuri ac rationi innitor.
Aperiā in parabolis os meū loquar ꝓpositiones ab ini-
tio, vt in Psal. 67. Primo enī sub cōpendio rñdebo his,
quæ pars altera ad suam proposuit intentionē fundan
dam. Secundo proponā eā, pp quæ pars mea est in casu
absolutionis, & altera est ei ad interesse, ac in litis sum-
ptibus condemnanda. ff. de iudi. eam quem temere. C.
eo. properandum. ext. de dolo & contu. finem. Vel sic:
FORMA. Sapiens nunquam inanis est, sed semper
in se habens amictū prudētiæ, qui pōt dicere, induebā
iustitiam, & iudiciū vestiebā. Sane dñs talis vere sapiēs
est, quē sciētiæ fulgor, & discretionis virtus exornat,
sedqm homo est, decipi potuit, & ad credulitatē pertra
hi falsitatis, qa filii hominū mēdaces sunt in stateris, &
se ad inuicē decipiūt, causarū merita occultātes, de pę
distin. 2. sapiens & J. in forma, sunt nonnulli. & sub §.
nūc tractemus. in prin. Vel tali præfatione reus vtatur:
FORMA. † Humanę aures talia verba iudicāt, qua
19 lia foris sonant, vt 22. q. 5. humanæ. ideo namq; institu-
ta sunt, per ea quisq; in alterius notitiā suas præferat co
gnitiones. nō se vt eis hoīes fallāt, vt ea. q. 2. institutum
reuerēde dñe, si aurē credulitatis his quæ coram vobis
colorate sunt ꝓposita, prebeteris, tāto magis de vobis
mirarer, quāto vos nosco vtriusque iuris peritia ꝓpolle
re, ex. de duor. qñāto. respo. 1. & in negotiis cautū esse,
vt 23. dist. qui episcopus. in prin. Sed scio, ꝙ a pal eis no
stis grana deregere, vt ff. de acquir. rer. do. adeo. §. cū ps
ex. ibi, auspiciis tuis, & c. & 2. q. 1. multi. ibi, velut in mes-
se, vt palea est, & de cōse. di. 5. discipulos. Vnde colorē
verborū nō attēdetis, sed rei veritatem, quę nō cōsistit
solū in contētione sermonis, potius conquiretis, vt 37.
di. omnē vim. palea est, quo facto umbrā solē imagina-
riam omni quidē affectu vacuā in eis poteritis reperi-
re. 37. dist. vnio. ex. de consue. quārto. oratoriq; aperte di
cetis, Recede, recede, loquela tua nō illuminat cęcū, nō
sanat ęgrotū, nec tuetur clientulum, sed impugnat. 55.
dist. recedite. Nec pp eius paleam areā vestrę recti iudi-
nis relinquetis, vt 23. q. 7. c. 1. Imo secernētes ventila-
bro recti iudicii granum vestrū ab eis paleis. ut ī prę. c.
multi. In finali ei dicetis clanculo, ꝙ palea est, ut 32. q. 6.
recurrant. in fi. uidebuntq; recti. & lætabuntur, & omnis
20 iniquitas oppilabit os suum, vt Psal. 106. † Vel tali:
FORMA. Callida quadam ac multiplici argumenta
tione ius nostrū pars altera auferre contendit, ita ut sifi
des uerbis adhibeat, nō uerba pro uerbis, sed res repor
tarot pro uerbis. Sed Deo propicio, si uerba dederūt,
uerba ēt reportabūt. Hæc legunē 13. q. 1. c. ecclesias. §. ad
hęc callida, licet ergo per aduocatū partis alterius mul
ta & satis eleganter sint proposita, & auctoritas me mo-
ueat ꝓponētis, ā iure nō tñ dissentio. Nā & si auctoritas
Tuberonis excellens fuerit, tñ Iurisconsultus propter
hoc ā Seruio non dissentit. ff. de supel. lega. Labeo. Et q
dem partis aduersę & c. ut supra, ī forme, sapiens, Vel ita
FORMA. Noti sunt nobis, domine iudex, q uentos
de thesauris suis producunt, nubesq; ab extrimo terræ
educunt ut in Psal. 134. & 24. q. 1. non offeramus. Ape-
riūt namq; fontes scientiæ, qui cū nō habeant aquam
doctrinę, promittūt imbrem, velut nubes ꝓpheticæ, &
turbinibus exagitant mendaciorū, loquuntur grandia,
& totus sermo eorū falsitas est, ut de pœ. di. 2. si enī in
gt, ultra mediū. ver. hi sunt fortes. & 2. q. 7. sequuti sunt
ad finem, ꝯ illud, Nolite multiplicare loqui sublimia
a gloriantes, ut in Cantico, Exultauit.[a] Venientes namq;
in altitudinē maris, tēpestas demersit eos, ut in Psa. 23.
posuerūt enim, secundū prophetam, mendaciū spē suā
& in mendaciū operis sperauerunt. C. de sum. tr. liquet
b §. 1.[b] Vnde qa, ut ait Ouidius, Nullū tps fuit nobis mo
rosum in fabulis conficiēdis. ut 5. q. 4. in loco. in ptin. &
ar. ad hoc 37. dist. c. 1. & 2 & c. legimus. & 26. q. 5. nec mi
rū. in pri. 2. col. uer. his igit, qa per oblectamenta fabula
rū mēs incitatur ad incentiua libidinū. ut ea. dist. c. ideo.
Idcirco, fabulis ex aduerso propositis quia pondere ca-
rent, nec causam tangunt, non proposui rñdere. sed de-
scēdam ad eā, quę ad causam faciunt, & quæ clientulū
meū iuuāt, ut ff. de uerb. oblig. quæ extrinsecus. Vel ita:
FORMA. Nihil omnino rñdere propositis audito-
rum gratia, vtile non vr, ne forte credat rñsionis penu-
ria declinare certamen, & ne in auditorū animis ꝑrius
vestrū quisq credulitatis scrupulis relinquat, ut 43. di.
in mandatis. in fi. idcirco his, quæ sunt ex aduerso pro-
posita, licet pondere careant, nec ad rē faciant, rñdere
intendo. Et primo ad hoc, quod prius dixit, & c. Et ser-
ua modum in responsionibus, quem dixi sup. uer. post
hoc, in fi. & quem ponit Gratianus, 13. q. 1. d. §. ad hoc ca
llide. & Papa ext. de ver. sig. abbate & de re iu. abbate sa-
c ne. & de conces. præb. quia cunctis.[c] & in multis alijs. &
Aug. 28. q. 1. sic enim, neque. Vel ita.
FORMA. Sunt nonnulli, q dū æstimari haberes no-
lūt. sæpe se in quibusdā inquisitionib. plusq expediat e-
21 xercentes, ex nimia subtilitate falluntur. † Subtilitas. n.
immoderata, dū plus q dēr, exercet, actionis suæ recti-
tudinē ipse ꝯfundit, 49. di. hinc etenim. circa prin. versi.
paruo aūt. & ver. nasus etenim. Hos igitur talis dñs, qui
paulo ante ꝓposuit, imitatus, uolauit super pennas ven
torū, vt Psal. 17. oculos suos trans celū leuans, & vltra
profundū terrarū & abyssi in quodā inane demergēs,
vt 37. dist. nonne, & stateras dolosas non iure attulit,
quib. non rōnis, sed uoluntatis arbitrio, qd voluit appē
dit, ut 24. q. 1. non afferamus. Posuitq; os suū sup cœlū,
lingua transeunte super terrā, ut 21. di. in tm̄, & in Psal.
72. non attendēs, ꝙ cito sæpe ruit, qui super astra uolat,
22 non attēdēs ēt, ꝙ ꝯtus, de quo agit, sit bonæ fidei. † Et
vbi bona fide agitur, nō est de iuris apicib. disputandū,
ff. mand. si fide iussor, §. quædā. & ꝙ subtilitas nimia in
iure reprobatur apertè, ut extr. de iudi. dilecti. ergo hu-
iusmodi ambagibus reprobatis, ut C. de compens. l. si
ad ea, quæ de facto tetigit, & de iure sic sub epilogo re
spōdeo dixit enim, & c. Quod si alter pars maximas dia-
lecticales argumentatus est, sic dicas.
FORMA. Locutio scripturarū scdm cuiuslibet sciæ
proprietatem accipienda est. Habet. n. oīs scientia quę
dam propriæ locutionis, genera, quæ cum in aliā trans-
feruntur, vñr absurda, ut 37. di. locutio palea est, orator
ille, quem audistis. oēm uim inuentorum suorum in
23 dialectica posuit. † Quæ scdm philosophum, non hēt
vim constituendi, sed studium destruēdi. Sed nec in ea
placuit Deus pater & filius & spiritus sanctus, ut ea. dis.
oēm. pal. est. sine quib. nullum boni operis superest æ-
dificium, ut 1. q. 1. cum Paulus, Dialecticorum. n. tendi
culæ fantasmata sunt, & imagines, quę cito pereunt, &
soluūtur, ut ea. di. unio. & eorū garrulitas, & argumēta
sophistica reprobātur, ut ea. dist. c. legitimus. §. hinc ēt.
cum

ADDITIONES.

a Exultauit. *Sumpto de priore. 2 c.*
b §. 1. *Alias est sub l. inter claras, & habetur Esa. 28.*
c Cunctis. *Lib. 6.*

cum per ea sæpe viri ecclesiastici opprimuntur: vt 24.
q.3. transferunt. Vel si allegauerit poetas, dicas sic.
FORMA. Orator ille, quē audistis, amatoria Buccoli
corū versum, seu Vergilij, vel Ouidij in suæ assertionis
testimoniū allegauit, nō attēdēs, ꝙ p̄ figmēta poetarū
mens excitat̄ ad incētiua vitiorū, vt ea. di. 10. quare me
ret̄ corripi, sicut & Hiero. ob hoc ab angelo est corre-
ptus, ut ea. dist. legimus. Vel sic, si nāles libros induxit.
FORMA. Orator ille physicus, vel nālis pscrutator,
qui nēpe oculos trans cœlū leuauit, & vltra profundū
terrarū, & abyssi, in quoddā inane demersit, occiosis
philosophorū subtilitatib. se inuoluēs: cur in vanitatē
sensus, & mētis obscuritatē lapsus est: ut ea. di. nōne, &
c. ecclesiasticis: palea ē. Vel sic, si īducit multos versus.
FORMA. Orator ille, quē audistis, iā bene feruet, qui
magnā metrorū multitudinē ꝯgerit & distinguit: ut ibi
24 dē. † Vel si dixit d̄ geometria, uel astronomia, uel arith
metica, vel musica, uel medicina, uel grammatica, &
hmōi, dicas ꝙ licet ueritatē hēant, nō tñ sunt sciæ pieta
tis, ut ea. di. si qs grāmaticā. imò despecta sūt, & ī desue
tudinē abierūt: qa in errorē mittūt, ut ea. di. legimus: §.
hinc ēt: & 26. q. 2. c. sors. §. his ita. in fi. & legunt, ut repu
dient̄, ut ea. di. legimus. Vel sic, si disputat de uirib. uer-
borum, prout faciunt sæpe dialectici & grammatici.
FORMA. Orator ille, quē audistis, accuratè de uer-
borū uirib. disputauit, nō attēdēs, ꝙ indignū ualde est:
qd̄ iuris scīa regulis subiaceat Prisciani, ut ea. dist. indi-
25 gnū. Nā dū uerborū proprietas attendit̄, sensus uerita-
tis amittit̄, ut ext. de uer. sig. præterea, & uerborū dispu
tatio pertinacib. est relinquenda, ſm Tullium curiosis
qui de his, quib. non expedit, facile disputant, ut ext. de
re iu. abbate sane. prope fin. lib. 6. Ad oēs aūt præmissas
formulas ꝯcludat sic. Sed certe excusari meret, nā non
volūtate, sed potius grauissima necessitate pp̄ inopiā,
uidelicet iuris & rōnis noscitur id fecisse, ut 37. di. qui
de mensa. in fi. & ca. 1. & 10. di. si in adiutoriū. Postmo-
dum uero surgat aduocatus redargutus, & dicat sic.
FORMA. Nemo rectè personam reprehētoris susci-
pit, nisi qs suis actib. errata ꝯdemnat. 81. di. nemo. Sene
ca quoq; uir prudētissimus & ꝯsul, ut Insti. de fideicō.
hæ. §. & in Neronis, ait: Si tibi ipsi nō imperasti, ut tace-
res: qūo ab alio silentium exigis? Et in Cato dr̄. Qua li-
bertate potes alios corrigere, dū tacitè tibi rñdeas eadē
quę corrigis cōmisisse. Nam malè castigat, quē sua cul
pa ligat, 25. di. c. fi. & 26. di. vna, c. si quis de. 24. dist. 10. §.
quod ergo, 3. q. 7. §. qd̄ ergo dñs ille dilatauit super me
os suum, vt in Psal. 34. & visus est sermonem meū re-
darguere de ꝓlixitate vel impertinentia, vel nimia sub-
tilitate, sed si tacuisset, philosophus fuisset. Sicut dicit
Horatius, de quodā minus bonos versus ꝯficiēte: Prius
.n. debuit a se repellere, qd̄ in alio videbat reprehensibi
le. Nā iudicandus, aliū iudicans, seipsum ꝯdēnet: vt de
poe. di. 6. ver. iudicās. & se. & 40. dis. multi. Et prius de-
buit de suo trabem, q̄ festucā de oculo educere alieno.
3. q. 7. c. infames, §. tertiū. Per me etenim sufficienter, q̄
circa factum & ius ꝯuenīūt, facta sunt, quib. nondū rñ-
sum extitit ex aduerso, 43. di. in mandatis. in fi. & 23. q.
4. Nabuchodonosor. rñ. r. Ipse vero qd̄ intellexit, retu-
tulit, sed quia nō bene intellexit, non bene retulit, nec
decēter, vt 26. q. 5. nec mirū, versus fi. p̄ vnam col. versi.
qd̄ intellexit, &c. Imò disciplinā meā odiuit, & sermo-
nes meos retrorsum ꝓiecit, vt in Psa. 49. Non attendēs
illud Salamonis: Prius intellige, & illud increpa. Prius-
a quam scruteris, noli reprehēdas, 11. q. 3. corū. [a] Vnde de
plano fateor, ꝙ vitiū ai est indignis, & non intelligenti-
26 bus sciæ secreta vulgare, vt 43. dis. c. fi. † Quia non sunt
proijciendæ margaritæ ante porcos, vt ea. di. in māda-
tis. & 11. q. 3. nolite. prope fi. imò oportet eū, q rudes al-
loquit, eorū ingenio se aptare, & verborū ordinē p̄ au-
dientiū capacitate dirigere, vt 7. q. 1. oportet. Cū igit̄ ille
nondū sufficiēter militauerit scholasticis disciplinis, vt
ext. de ele. bonæ, 2. resp. 1. cum oporteat in talib. prius a-
nimas, & postmodum linguas fieri eruditas, vt in proœ
mio Digest. §. illud vero satis. idcirco adhuc donatum
sectetur, & ad ostium vigilet Prisciani, vt 86. dist. cum
27 multa, ext. de æta. & qualit. c. fi. † Vel ita.
FORMA. Sicut ait Boethius, Tot sunt artis hostes,
quot ignorātes. Orator ille, quē audistis, uisus est me re
darguere eo, ꝙ aliqua dicta philosophorū & poetarū,
vel gētiliū inserui dictis meis. Sed certè eo ipso ꝙ hoc
vituperat, se illa ignorare demonstrat. Nā vituperatio
artis testis est ignorātiæ, & ſm Hiero. Nemo bene iudi
cat qd̄ ignorat, & ar. 11. q. 3. eorū. Nō. n. malū est ab is e-
xēpla sumere, alioquin Moyses, & Daniel, sapientia, &
literis Aegyptiorū, & Chaldæorū non paterent erudi-
ri, nec Paulus aliquos versus poetarum suis induxisset
b scripturis, vt 37. di. turbat. [b] nec Hier. de ꝯsec. di. 5. nun
q̄, nec Aug. 26. q. 5. nec mirū, nec Iuriscon. ff. de re. di. in
tm. in fi. ibi, xenotrophiū, &c. & Insti. de ꝯh. emp. §. pre
ciū. nec Isido. ex. de ver. sig. forus. §. his aūt. nec Inn. III.
de iureiu. quemadmodum, nec Daniel, Ananias, Mi-
sael, & Azarias doctrinā Babyloniorū didicissent, si id
peccatum esse sciuissent, ut 37. di. qui de mensa. Nō er-
go absurdum est, si qs aliquid ex eruditione cōi, ac libe
ralib. studijs, quæ fortè in pueritia attigit, ad assertionē
suæ propositionis edicat, vt 27. di. relatum, in fi. vnde si
28 tacuisset, philosophus fuisset. † Vel sic.
FORMA. Sicut ait Seneca li. Declamationū, c. 2. Cre
scere ex mea ꝓpotuit inuidia homo, q se melius iacta-
re, q̄ defendere pōt. Orator ille cum se nequiret defen-
dere, in meā depressionē voluit se iactare, nō attendēs,
ꝙ oīs iactantia a bonis est morib. aliena, ut 6. q. 1. imita-
re. Ignorans ēt rñam ueritatis, qua prohibet̄ qs cōmen
mendandi sui cā dicere, quo minor alius fiat, ut 1. q. 3. si
qs vero. Quinimo arrogātia tentus nimia nesciuit hu-
militer ꝓferre, q̄ dixit: sed orando in quodā sibi uideba
tur culmine residere, astātes ut lōge ꝟ. se positos, uelut
in ima ꝯspiciēdo, ut 46. di. hēt hoc ꝓpriū, non attēdens
ēt illud ecc. 10. c. Importune noli extolli ī sapiētia tua:
q. n. postulat, alium contemnere non debet, ut s̄. eo. §. in
prin. Sed caueat: nam quāto gradus altior, tanto casus
grauior, arg. de pœn. di. 2. in prin. & 1. q. 1. puero. Vel sic.
FORMA. Deus laudē meam ne tacueris, quia os pec
catoris & dolosi super me apertum est: locutus est ad-
uersum me lingua dolosa, & sermonib. circūdedit me,
& expugnauit me gratis, &c. ut in Psal. 108. Vel sic:
FORMA. Verba mea auribus percipe Domine, in-
tellige clamorem meum, &c. Psal. 5. Vtrum autem au
dietur patronus rei uolens iterum replicare, dixi s̄. eo.
§. uer. cęterum, Potest quoq; partis aduocatus sequen-
tib. uti præfationibus, & primo sic.
FORMA. Quia fides ueritatis uerborū, &c. uer. dein-
29 de. † Et ipse legislator captiones, & supfluitates uerbo
rū excludit, ut C. qui admit. ab bon. pos. uerborū, & ex.
in proœmio Decr. §. sane. C. de no. Codice cōpo. uersi.
qb. iō uerborū ꝓlixitate depulsa ad facti uenio qōnē, q̄
est talis, &c. Vel tali ad captandam beneuolentiam.
FORMA. Ad iudicis ptinet officiū in causis iusta ex
audire desideria patronorū, ut dixi sup. §. e. in prin. Cū
igit̄ ille ꝓ iustitia siue iure, cuius uos noui electorē se-
dulū ab antiquo. ff. de iu. & iu. l. j. & 12. q. 2. cū deuotissi-
mā, & ad q̄ ex debito tenemini, ut ꝟ. uer. uel tali ad iusti
tiā. scio ꝙ benignā mihi p̄bebitis audiētiā, cum pro ea
30 insisto precib. obtinenda. † Nā superfluum est precib.
postulare, quod de iure cōi competit, ut C. li. 10. de the-
sauris, l. unica. Veniam igitur postulando ad principa-
lem meam quæstionem, quæ talis est, &c. Vel tali.
FORMA. Tēpore indigemus, ut aliquid maturius
aga-

ADDITIONES.

a Forum. *Ad literā nō habemus, sed cōuenit qd̄ habetur eccle. 91.*
b Turbat. *Vt satis de hoc.*

gamus.60.dist.pōderet. Nā lenta virtus & cūctatrix āte
iudicat, q̄ incipiat de pe.di.4.inter hæc hircū.ver.velox:
Reuerende dñe, ī ɔspectu.vestrę prudentię nō debuerī
vacuus allegationib. apparere, vt de ɔse.di.j.oīs Chistia-
nus, tñ negociis variis impeditus ad plenum deliberare
nequi, aliquā tñ intendo dicere, vt termino satisfaciam
pstituto, quare suplico & obtestor, vt si qd minus cōpe
31 tēter adicceri parti meę, nō pīudicet, nec noceat. † Nā
linguę lubricū nō est ad ɔsequētiā ptrahēdū. ff. ad l.lu.
ma.famosi.2.q.3 si qs iratus.& precis vitiū superet pcā-
tis affectus, vt de cōse, di.4. si non sanctificaȓ, Vel talj:
FORMA. Cum superuacuis laboret impēdiis, p so
lē certat facibus adiuuare, vt 6.q.1.si oīa, nec adiectione
indigeat plenitudo, vt ibi, & 96.dist. bene quidē. in prin.
vestra industria & fides explorata, quā in causis gentis,
vt ff. de officio præfecti pretor.l.vnica, ppe finē. adeo cū
ctis patet, vt nequeaȓ nō esse notoria, nec indiget cōmē
dari. ff. de ī inte.rest.l.1.ext.de coha.cleri.tua.ex.de cler.
com.mi.illud.in prin.de qua confisus cum vestra gra-
32 tia accedo ad propositum principale. † Vel tali:
FORMA. Quidā modus antiqtati placuit, cui debeȓ
reuerētia, vt ex.de trāsla.quāto.& 9.q.3.ɔquestus, 55.di.
ptilcis.in prin.q.6.anteriorū.ver.illud ēt.& ff. de iu.im-
mu. semp. Nūc vero nři nouitas tēporis aliū p vsū am-
plexa est modū, ad īstat eius, qd legiȓ Inst.de satis. circa
pri.& §.sed hoc hodie. Antiquis.n. pfationū placuit so-
lennitas, vt ff. de orig.iu.l.1. hodiernus vero eas spernaȓ
vsus, vt no. s.e.§.in prin. In hac igiȓ parte progatiua ful
tus ɔsuetudinis, cuius trāsgressio pęnā habear, vt 11.di.ī
his, cōmēdationū de vestra gratia sermonis pludijs. Ad
eā, de qua pñs versatur intentio, transitū facio ad qō-
nem, quæ talis, &c. Vel tali, ad iustitiam obtinendam.
33 FORMA. † Cum summū bonū in reb. sit, iustitiā co-
lere, vt 12.q.2.cū deuotissimam, ad qđ dñe iudex ex ve-
stro tenemini officio, vt 9.q.3. cum scimus, qa nō est iu
dex, nisi in eo sit iustitia, vt ex.de ver.sig. forus, & 23.q.
a 2.c.1.iuxta illud.[a] Iustę iudicate filij hoīum.[b] Iuste saci
b te iudiciū. Scio, q tanq̄ iustus & rectus iudex staterā in
manib. habebitis, & lāces iudicij æquo libramine ap-
pendetis, & solū Deū prę oculis hñtes oī gratia & fauo
re postpositis, sine psonarū acceptione pcedetis, nō de
clinātes ad dexterā vel sinistrā, & vnicuiq; qđ suum est
redddere studebitis, ext.de ac.qualiter, j.de iu.nouit.§.
sed forsan:& de re iu.cū æterni, lib.6.45. di.oīs, q. ex.de
ele.cū inter vniuersas, in fi.& Inst.de iu.& iu. in prin.ff.
34 e.iust.ext.in proœ.Decr. † Instè.n. iudicātī, nō aduersa
bitur quicq̄.C.de sum.tri.inter claras, sup.§.prox.versi.
item de iust.& seq. quæstio igitur talis est, &c. Vel sic:
FORMA. Sæpe tps & hora non patiȓ plenius delibe-
randi sumere ɔsiliū, vt ff. de exerci.l.1.§.di.baptizari, 26.
q.6.hi, qui, & sup.in forma, vel tali tpe. Vñ mora, q̄ sæ-
pe periculosa est, me ad loquendū sine præfatione in-
c ducit, ex.de ele.cū inter. Vel tali si fueris coram Papa.[c]
35 FORMA. † Si pallet facies, si liuent labia, si lingua bal
butit, si membra cætera contremiscunt, si añ illū loqui
paueo qui in apostolatus chathedra, & in eminenti p-
eminentis ecclesiæ specula, cui est oīs ligandi ac soluē
di ptās, & cui obediunt imperia; & regna terrarum fa-
mulantur: mirandū non est, quia sum velut passer ante
thronum Dei & agni, & sicut plumbi fistula aquā pro-
ducens inopiam & turbatam. Sed cum pater sancte, si-
tis Dei & hominum mediator, & vobis curę sit ēt de
pufillis, nec apud vos sit acceptio personarum de soli-
lita fidens clementia, ante sanctitatis vestræ conspectū
loqui psumo. Hæc pbanȓ.19.di.ni, uerò, 22.dis. c.1.& 2;
24.q.1.quocunq;, ext.de maio.& obe.solitę.ad fi.1.q.1.
si fuerit, 10.di.quoniā, ext.de no.ope.nun.c.2. ad fin.de
renun.nisi cū ptidem, §.pro graui, de iudic.nouit.§.sed
forsan, 36.di.sanctorum. Vel tali coram Imperatore.
36 FORMA † Serenissime Romanorum Rex, Roma-
ni Imperij moderator, & sp Auguste, q super solium
gloriæ triūphalis in throno Imperialis culminis fulgo-
re mirabili rutilatis, q ēt cūcta iura in armario vestri pe
ctoris cōseruatis de iure & iustitia, cuius estis tā cultor
q̄ debitor, loqui corā maiestate vestra præsumo, suppli
citer postulās, vt aures imperialis clementię prębeatis.
ff. de his q̄ in test delen. proxime.97. di.c.j.ex. de ma.&
obedien.solite. Vel si corā corū vicariis, vel delegatis:
FORMA. Cum digna vox in maiestate regnatis, cū
sedis Apostolicæ prouidentia vos suum vicariū vicariū
constituerit, vel vobis causam talem ex certa scientia
cōmiserit, & vestræ industriæ, iustitiæ claues commise
rit, decet vos illorum typum gerere cunctis passim iu-
stitiā reddendo, grauatis in debite opem ferendo, & for
norum insolentiā reprimēdo, &c. C. de legi.indigna.
ex.de of.dele.c.fi. 93.di. c.j. ext.de rescrip. super literis.
prope finem. Vel si coram Cardinalibus,
37 FORMA. † Cum præclara sitis ecclesiæ luminaria,
& candelabra splendore iustitiæ radiantia. Vel sic:
FORMA. Cum ecclesiæ Dei sitis principales bases,
columnæ, vtpote qui uestrarum uirtutum meritis Vi-
carii Iesu Christi lateri assistitis, qui mūdi cardo est, &
vos exinde dicimini Cardinales, quorū prouidentia &
ɔsilio mūdus velut ostiū cardine gubernaȓ ɔfidēter ad
vos possunt recurrere, q iustitiā alibi nequeūt obtine-
re, 93.di.diaconi sunt.in prin.& c.sacerdotes, 2.q.7.accu
satio.ver.hæc & alia, ex.de trāsla.inter ver.nō.n.& c. se:
6.q.1.quisquis cū militib.ext. de off.le.c.pe.22.di.sacro
sancta, in fi. Vel sic generaliter coram quo libet iudice:
FORMA. Quædam mihi corā vobis audaciam tri-
buunt proponendi. Primū, clementia, qua singulis be
nignum præbetis auditū. Scđm, iustitia, qua æquali sta-
d tera libratis audita. Tertiū, quia in camo[d] mansuetu-
dinis & fræno rigoris maxillas ɔstringitis satagentiū a
iure, ac tōnis tramite deuiāre ipsos hñtis regiminis ad
viā rectitudinis reducētes. Quartum, qa iustitiā foueo,
& pollulare intendo, q̄ libenter vos colere scio, ff. de
off.procon, nec quicq̄, §.circa, 45.dist. oīs, ex.de re iud.
cum æterni, lib.6.C.de iud.l.properandum, prope prin.
12.q.2.cum deuotissimam. Vel sic.
38 FORMA. A picturato verborū fastu abstinēs, † in sim
plicitate, quæ amica ueritatis est, loqnar, q̄ añ factū no-
uero pertinere. Auxilio nanq; eloquentiæ a rubiginis
scoria expurgaȓ, dū plixitas abijciȓ & insistiȓ breuitati,
hic.n. dulcius humanis aurib. velut balsamus instillaȓ:
1..q.1.c.Marchion.38.di.sedulo, ext.de dolo & contu-
ma.ueritatis.17.dist.legimus, §.hinc etiam, & 48.dist.q.
2.& sup. deinde. Quod si plures aduocati sint ex altera
parte, sic dicet partis alterius aduocatus.
FORMA. Cū tua multitudinis onerosæ me superare
satagit machinationib.cauillosis. Sed ecce accepi & ap
prehendi pharetram canonū, & arcū legalē, chordāq;
iuris vtriusq; extendi, allegationum sagitis sagitare cu-
piens, & ferire iuris nostri noxios inuasores, & q̄q̄ sim
in hoc certamine singularis, iustitiæ tñ clypeo pmunitus,
imminētiū nō metuo multiplicata agmina bellatorū.
Si verò sint plures ex eadē parte sic dicet vnus illorum,
FORMA. Copiosa & celebris dñi P. discretio mirifi-
cè corda audientium recreauit, & velut auster pflans in
ortum iuris canonici & ciuilis, fecit in gyrū illorū aro-
mata suis flatibus redolere. Soluit enim pręsentis qō-
nis nodū, & plenè causam instruxit, adeo vt alijs ppo-
sitionib. non sit opus. Sed vt eius pareā iussionibus, pau-
ca

ADDITIONES.

a Illud. *Psalmus 56. dicitur rectè iud.*
b Hominum. *Io.2.*
c Coram Papa, *Hic de quinq; exordijs, quę in vltima char. ponit Aegid. fecit vnum, & eius ēt sine allegatione iurium fuerunt inferiora, vsq; ad ver. cū aūt præmissis, posuis ēt quædā exordia discipuli, cum est collega magistri, vel contra magistrum*
d In camo. *Sumptum de Psal.31.*

ea dicam. Si vero ei iniungatur, vt prædicat, sic dicet
FORMA. Velut ballista præmittor ad allegãdũ cõ
flictum, non ꝙ scientiæ merita exigãt, vt præferãtur di-
cẽdo, sed ut mei cõmilitones iuris in hostes gloriosius
valeant triũphare. Vel sic, Sed quia in castrorũ acie ordi
nata debiliores aggressores præmittũtur, vt fortiorũ vi
39 res clarius elucescant, vt s̃. §. iã nunc. vers. porro. † Cum
aũt p̃missis exordiis patroni causarũ ad factũ descẽdere
voluerint, vt super eo ius cõstituatur, sic poterit dicere.
FORMA. Licet ius, quod finitũ est, & certũ, variari
non possit, vt C. de orig. iu. l. in omni. factum tñ sæpe va-
riari potest. ar. ff. ad muni. ordine. Quare de facili posset
iudicantis religio circumueniri, quantuncunq; sit in
iure peritus, qa facti ignorãtia prudẽtiores sæpe fallit:
vt in præce. l. in omni. & s̃. §. nunc tractemus. & idcirco
factum ante omnia recitabo, quod tale est, & c. Vel sic:
FORMA. Quæcũq; in lite fiũt, vel ad factũ, vel ad
ius referuntur, ad instar eius, ꝙ legitur. C. de here instit.
cũ proponas. Nã quælibet quæstio est vel facti, vel iuris
vt ff. de vsuris. mora. Cũ igitur ex facto ius oriatur, vt s̃.
in §. nũc tractemus. in prin. idcirco prius factũ breui re-
latione referã, q̃ superædificẽ iura, quia vbi nõ est fun-
damẽtũ, nullius boni operis reperest ædificiũ vt s̃. eo. §.
ver. post hoc. Vtar tñ breuitate, vt excludã captiones &
superfluitates verborũ. C. qui adm. ad bo. pos. vt verbo-
rũ. C. de test. cũ antiquitas. & s̃. eo. ver. deinde, series aũt
40 facti talis est, &c. † Porro in processu iudicij in diuersis
casibus aduocati aliquib. vti possunt præfationibus, de
quo exempla aliqua supponamus, & primo sic.
FORMA. Lege cautũ hr̃, ꝙ edicta prætorũ eluso-
ria esse nõ debẽt, vt ff. de iu. si p̃ior. ex̃. de cland. despõ.
c. fi. §. pe. ex̃. de matr. cõtr. cõ interd. ecclesiæ, c. i. cum suis
concor. nec leges ludibrio esset debẽt, C. de bon. quę li.
a l. fi. §. vbi aũt, ex̃. de exce. cũ inter, a & idcirco ne vestrũ
iudiciũ elusoriũ sit, disquirat primitus, an tale mãdatũ
sit sufficiens, ex̃. de proc. in nostra, in fi. C. eo. licet. Vel
sic ꝯclude, & idcirco talẽ, qui ad vestrũ non curauit ve-
nire mandatum, animaduersione debita puniatis, ext.
de do. & contu. prout. ff. si quis ius dicen. non obtem.
l. vnica, C. de iud. l. properandum.
41 FORMA. † Cum de oĩb. confiteri videatur, quisq́s
subterfugere iudiciũ quęrit, vt ext. de præsump. nullus,
vestra apertè videre põt prudẽtia, qua iuris prærogati-
ua pars aduersa fulciatur, quæ per excogitata quidam
subterfugia retardare nitit̃ negotiũ principale. Vel ita:
FORMA. Cum id, quod infirmari, vel vituperari po
test, diligẽter debeat præcaueri, vt ext. de ser. non or. c.
3. solicitus, dñe iudex, esse debetis, vt vires mandati pri
mitius discutiatis, vel personam actoris, vel rei exami-
netis, an cum eis iudicium valeat exerceri, ne proces-
sus in posterum iure valeat irritari. Vel sic.
FORMA. In qualibet iudiciorũ parte, oculũ iudicã-
tis oportet cuncta rimari, & mediatione sedula intue-
ri, ne in aliquo circumueniri valeat religio iudicãtis. 20.
q. vlt. iudicantẽ. ex̃. de fi. instr. cũ Io. prope fi. ext. de offi.
dele. super qõnum. §. nos aũt. in fi. §. Et inspicere debet
iudex quid euenire põt, vt ff. loc. si quis domum, §. 1. &
quod infirmari põt, præcauere. ex̃. de ser. non ord. c. 1.
ideoq; solicitus, domine iudex &c. vt s̃ prox. Vel ita:
FORNA. Euidenter intelligit, qui hoc prudenter at-
b tẽdit, b quare momẽtaneæ dilationes dari petunt̃, quæ
nullũ vel modũ petẽti afferunt adminiculũ, sed retar-
dãt negotiũ principale. Vnde, dñe iudex vos, ad quẽ spe
ctat lites dirimere, vt ff. si cer. pet. quidã, & ff. de no. op.
nun. l. 1. §. & post operis, ex. de do. & ꝯtu. finẽ. & de rest.
spo. frequẽs, li. 6. dilationes hmõi denegare debetis. Qđ
si opponit̃, ꝙ a iure ꝯceduntur, vt 3. q. 4. c. induciæ, §. spa
tiũ, & iuris beneficiũ nemini est denegãdũ, vt in Auth.
colla. 4. sed hoc, 27. dist. de his. ext. de sec. nup. §. pe. & fi.
attendite, si placet, qua mente locutus fuerit legislator
42 vt ff. ad exhiben. l. pe. † Mens enim potius, quam verba
spectaẽ, vt ff. de supel. leg. l. Labeo. 38. di. sedulo. ext. de
verb. signi. præterea. Malitiis ergo aduersarii obuiantes
indulgendum non est. ext. de rescri. plerunque. Vel ita:
FORMA. Iuris probata docet ratio ordinem in cau
sis debere seruari, adeo vt si quid ex substãtialibus omis
sum, seu præposteratũ extiterit, iura decernant irritum,
quod inde sequitur, & inane, vt C. de sen & interl. om.
iudi. prolatã. C. de iure cal. l. 2. §. sed quia veremur. ex. de
lit. conte. c. vnico. ff. de fideicõ. liber. generaliter. § si qs.
quia ex his quæ inordinabiliter acta sunt, nihil potest
ordinabiliter agi. ext. de acc. qualiter. 1. Igit̃ precor vos,
vt secundũ iuris ordinẽ procedatis, vt vester processus
teneat, & ne ex hoc pars nostra ĩ aliquo lædi possit. Hęc
43 breuitatis cã exempli gratia sufficiãt memorasse. † Sed
nunquid aduocatus in causa leges & canones allegans,
debet rustico id petẽti ipsas materna lingua propone-
re, vt ille intelligat? Et vr̃, ꝙ sic, nam nemo tñ dere cogi
tur in iudicio, nisi prius quæ proponuntur, intelligat 5.
q. 2. relatũ. 11. q. 3. quid ergo. Itẽ nemo lege aliqua obli-
gatur, nisi quæ lex continet, sibi plene referantur, vt in
Auth. vt factę no. cõstitutio. §. sancimus. colla. 5. 18. di. c.
fi. Nec etiam obligatur quis respõdere ad verba non in
tellecta. ext. de sponsa. ex literis. ff. de verbo. obl. l. 1. §. fi.
Ad hoc etiam facit 62. di. c. fi. ibi. vitium animi, &c. ff. de
eden. l. 1. ff. de interr. actio. de ætate. §. nihil. Contra, quia
ignorans ignorabitur. 37. dist. c. fi. debet enim talis quæ
rere interpretẽ. ff. de verb. obli. l. 1. in fi. 63. dis. Adrianus.
So. dicunt H & Bar. ꝙ tenetur sic allegare, quod a iudi-
ce & à parte c intelligi possit. ar. pro eis 28. q. 1. c. sic enim
neque. prope fi. vbi dicit Ang. ad Pollẽtium, cũ quo cõ
d tendebat d, intelligis nequid dicã, an in hoc explanan-
do aliquando dilıgẽtius immorabor? 1 Attende vt rem
ipsam explanandam tanquam in conspectu declaran-
dam planiori sermone ponamus. Ad idem facit 24. q. 1.
opi. ibi, nostris sermonibus agnoscamus, &c. & 22. q. 2.
is aũt, vt eis quisque in alterius notitiã, & c. Domini-
calis questio est 65. Vel dic, ꝙ si iudex est literatus, suffi
cit sibi fieri fidem. & allegationes exponi arg, C. de cõ-
di. ob turpem. cau. l. 1. ext. de rescri. inter cæteras. C. si ad
uer. credit. l. 1. ff. de probationi. l. quinquaginta. Nam iu-
dex postea exponet parti, vel aduocato idiotæ: ut C. de
litigio. authenti. litigiosa. & hoc vtilius est aduocatis, vt
e idiotas à causis excludant e Iudex enim explanando fa-
44 tigabitur, sicq; illos eiiciet cum pudore. † Si aũt iudex
sit illiteratus, vt C. de iudi. certi. quia forte est baro, vel
comes, tũc sic debet aduocatus proponere, vt à iudice
intelligi possit, alias enim iudicare nõ posset, vt de pœ.
dist. 6. c. 1. versus fi. vers. iudiciaria. n. & c. 11. q. 1. eorum.
In quibus autem causis leges vel canones sint allegan-
di, & an allegationes omissas possit quis repetere, dicut
infra de dispu. aduoca. §. post hoc autem in fin. vbi ple-
nius prosequere hunc tractatum.

ADDITIONES.

a Cum inter. *De ele. commissa. §. porro lib. 6.*
b Attendit. *Miror quod non allegauit. de tempo. or. literas in prin.*
c Parte *Infra hoc temperat.*
d Contendebat. *Et sic loquebatur pars parti, non iudici.*
e Excludant. *Vt dictum est supra §. 1. uer. item nõ ꝓhabet. & fuit hoc dictum Ro. rub. 19. de causa edenda, ubi distinguit ut hic.*

SVMMARIVM

De cautelis, & officio aduocati actoris.

1 *Aduocatus actoris, qua ratione oporteat sagaciorem & diligentiorem esse aduocato rei.*
2 *Euangelicum illud, Neminem in uia salutaueritis, quomodo actoris aduocato debeat adaptari.*
Iacula minus feriunt, quæ præuidentur.
3 *Breuiloquus esse non debet actoris aduocatus, ita ut de causa contingentibus aliquid omittat,*

4 *Actoris aduocatus quomodo debit esse prudens sicut serpens, & simplex sicut columba.*
5 *Actoris aduocatus superstare debet generalib. tanquam inops specialium, ne eius intentio citius agnoscatur.*
6 *Nihil tam indubitatum, quod non recipiat aliquando solicitam dubitationem.*
8 *Aduocatus caute recordari debet omniũ, quæ in iudicio dicuntur.*
8 *Cautus esse debet actoris aduocatus, vt si possit, prius agat possessorio quam petitorio.*
9 *Studere debet actoris aduocatus per iura & replicationes destruere exceptiones.*
10 *In criminalibus quomodo debeat procedere aduocatus.*
In maioribus magis est consulendũ & cautius agendum, quia circa ea maius periculum vertitur.
Commendare debet actoris aduocatus personam, in quam crimen dicitur esse commissum.
11 *Rationes quæ sint, quas in sui commodum debeat aduocatus actoris iudici allegare.*

7. §. Consequenter de cautelis & officio aduocatorũ per
a tractandũ est. [a] Et prius de aduocato actoris. Scdo, de
1 aduocato rei. Tertio, de aduocato vtriusq; simul discu
b tiamus.† Et quidẽ [b] aduocatũ actoris, q portat pondus
diei & æstus, q ẽt dẽt laborare ad ampliandũ cãm suam
vt 4.q.4 nullus vnquã oportet esse sagacẽ, & subtiliorẽ
& diligentiorẽ, quã rei aduocatũ. Nam reus in duob. ca
sibus obtinet, s. si absoluatur, vel si non condemnetur.
Actor vero in vno tm̃, s. si sibi reus ꝯdemnetur, ff. de re
gu. iu. quoties, & l. nemo, 6. q. vlt. actor, & c. qđ aũt. ext.
de iureiu. c. fi. de cau. pos. cũ ecclesia, in fi. de fi. instr. in-
ter dilectos. in fin. Difficilius ergo est ad victoriam per
vnam viam, q̃ per duas peruenire, arg. C. de don. sanci-
mus, in fi. & 40. dist. ante oĩa, 32. dist. c. 14. distin. statui-
mus. Ad eius autẽ spectat officiũ laborare, vt cito reus
2 condemnet, † vnde iuxta præceptum Dñi dicentis A-
c postolis. [c] Neminem in via salutaueritis, id est, non im-
plicetis vos non necessarijs, vel inutilib. ne impediant
iter vestrum, seu negotiũ differatur in principio, me-
dio, & fine, tam in proponendo, q̃ in concipiendo libel
lum, & in formãdo exceptiones, & alia, sit breuiloquus
non concionator Italicus. 5. q. 5. c. fin. §. sed aliud. Plura
enim effundens instruit aduersarium, & suũ proposi-
tum nimis explicat, quod facere non debet, vt sup. §. iã
iam nunc, ver. cautus tñ. Nã tela nocent leuius, visa vo-
lare prius, datq; sibi occasionẽ concionandi & differẽ-
di, ac phylacteria dilatãdi, 26. q. 5. c. 1. & magnificãdi fim
brias, sicq; de seipso conqueri poteris, a quo vitij causa
& occasio processit. C. ad leg. Iuliam. de adult. l. fi. ff. de
min. reus. ff. de excus. tut. quinquagenta, ext. de eo, qui
cog. con. vxo. suæ. discretionem, arg. 32. q. 5. c. 1. §. 1. & c.
3 quanto. † Non aũt sit adeo breuiloquus, vt de causæ ꝯ-
tingent. b. aliquid omittat, nec per nimium compen-
dium ad magnũ veniat dispendium, vt in constõne Di
gestorum, & extra de re iud. abbate sanè, prope fi. lib. 6.
extra de accus. qualiter, secundo, prope fi. & vide J. de li
bel. conceptio. §. ad huius. versic. & in summa. Si enim
plura proponat, grauat seipsum in probationib. quia
4 quia ei mos gerendus est. ext. de prob. licet. † Item ha-
beat astutias serpentis, ne alterius insidijs supplantetur
6. q. j. ex merito, in fi. 16. q. 1. si cupis, imo potius vulpi-
nam simplicitatem, ostendat. n. se simplicem, & sic ad
uersarius eum minus verebitur, & contra eum parum
sibi prouidebit. Si. n. eum astutum existimaret solici-
tus esset ad vulpeculam cupiendam, vt ext. de purg. ca.
d inter solicitudines, resp. 1. iuxta illud, [d] Da occasionẽ sa-
5 pienti, & sapientior erit. 24. q. 6. vides. in fin. † Item cau-
tus sit vt tanq̃ inops spãlium superstet in generalib. vt
sic simplicitas prætendatur, & ne eius intentio agnosca
tur, ff. de iu. fisc. ita vtatur ẽt in ambiguis & duplicibus
sermonib. tanq̃ propriorum expers, vt possint ad diuer
sos trahi sensus, 37. di. relatum sicut ille, qui dixit, Regi
nam intersicere nolite timere, bonũ est, & si oẽs con-
senserint, ego non ꝯtra dico. Hæc. n. verba pñt ad malũ
& ad bonum retorqueri intellectũ, & tunc accipiet ver
ba pro eo, & eius stabitur interpretationi, ff. de iudic. si
quis intentione ambigua, ff. de ver. ob. inter stipulantẽ
e §. 1. 22. qõ. 5. humanæ, ext. de sponsa. ex literis 1, [e] & vide
in præd. ver. summa. Tales. n. simulationes vtiles sunt,
& tolerantur exẽplo Iehu regis Israel, & Dauid, & alio
rum, ut 22. q. 2. utilẽ, cum suis cõcor. ext. quod me. cau.
6 c. 1. † Itẽ caueat ne alleget publicè legẽ pro eo expres-
se facientẽ, sed eam iudici cũ necesse fuerit, dicat ad au
rẽ & per eã ipsum informat, ne aduersarius ꝯtra illã se-
se valeat in rñsionib. præmunire, quia nil tam indubita
tũ est, quod nõ recipiat quandã solicitã dubitationem.
In Auth. colla. 4. de tabel. §. si verò indignus. ver. proin
de hic. Et leges sæpe calumniantur, vt C. de leg. nõ du-
biũ. & cauillantur, vt ff. ad Tertu. l. a. §. tractari. & de re.
iur. ea est natura, & captantur, ff. ad exhib. l. pen. & pñt
trahi ad diuersos intellectus, prout vnusquisq; præsu-
mit, vt in præc. c. relatum. & iunge qđ not. J. de disp. §.
7 porrò, uer. in summa. † Cautus quoq; sit, ut recordetur
oĩum, q̃ dñr, ut sup. §. iam nunc, uer. cautus tñ. Studeat
f insuper scđm Vber. [f] q̃tuncunq; sit petitus, ut si põt, iu
dicium sine libello & sine iudiciaria solennitate proce
dat, ut eius intentio latius procedat, & difficilius a re,
uel actione, seu causa proposita cadat, ut ff. si men. fal.
mo. dixerit. l. 1. in prin. uer. sin aũt. & ne libelli forma lõ
gas capiat disputationes, sicut fit in curia Romana. C.
eden. edita, ext. de iud. ca. examina. De his aũt negotijs,
quæ de plano procedunt, habes, ff. de offic. procon. nec
quicquam, §. de plano. C. de naufrag. l. pen. 9. q. 1. si quis
cum clerico, & no. sup. de off. om. iu. §. postremo, & J.
de lib. concep. §. nunc dicendũ, & inf. de iniqui. §. qñ au
tem. Vt aũt obtiueas in cã sine libello procedi, allega,
quod boni præceptoris est lites minuere, & quod par-
cendum est laboribus partium & expensis, ff. si cer. pe.
l. quidam. ff. fam. erc. hæredes. §. de plurib. cum suis cõ-
cor. ext. de off. deleg. cum te consulente. ext. de restitu.
spol. frequens, lib. 6. Hæc aũt obtinet, nisi sit tale nego-
tium, ex quo oriatur actio, sine qua nemo experitur, ff.
de neg. gest. tutori. Vtrum aũt tunc sit de substantia li-
8 bellus, no. inf. de libel. concep. §. utrũ. † Cautus ẽt sit ut
prius agat, si põt, possessor, q petitorio, quia cõmodius
est possidere, q̃ in rem agere. Insti. de interdicto. §. reti-
nendæ, ext. de restit. spol. c. ex conquestione, & c. in li-
teris. & c. item cum quis, ff. de iud. si de ui. C. de rei uen.
ordinarij & si expediret in lite cõtestata, poterit de pos
sessorio ad petitoriũ hr̃e recursum. extr. de causa poss.
& propr. pastoralis, ff. de ui & ui armata, eum, qui fun-
dum. Item cautus sit ut aliquid corã iudice reuocet in
dubium, & super hoc faciat iudicem pro reo interlo-
qui, ne reus eum postea ualeat recusare, quod dic ut su
9 pra in titulo de recusatio. §. sit aũt. † Itẽ studeat destrue
re exceptiones per iura, uel per replicationes. ex̃ de te-
stib. ex tenore. C. de contrah. & committenda stipula-
tione, optimam. ex̃. de his quæ fi. a maio. par. ca. ex ore.
Item caueat, ne sibi sit contrarius in suis petitionib. uel
appel-

ADDITIONES.

a Consequenter. *De cautelis & officio aduocatorum pertractandum est.*
b Et quidem. *Secundum Vbertum de Bob. versi. cum breuiter. mihi charta 5.*
c Apostolis. *Lucæ 10. in prin.*
d Illud. *Prouer. 9. c.*
e Literis. 1. *Ibi dixit exempla de verbis duplicibus. & vide quod not. 22. q. 2. nec artificioso ff. de pact. conuen. in glo. 2. & supra iam nunc. in princip.*
f Vbertum. *Vbi supra in prin.*

appſonib.ꝙ ſi ſit,non audiet. ext.de app.ſolicitudinem
infi.ar.7 ꝛ.di.geſta.23.q.7.c.1.C.de mu.pe.profeſſio tua.
Aduocatus tñ rei varijs & ꝯrijs põt vti exceptionib.ff.
de excep.nemo,& ff.de inof.teſta. ꝯ veterani,§.ſed nec
impuberis. Tñ ſi aduocatus erat proponẽdo ꝯria,præ-
iudicat dño pñti,& non ꝯdicentur qđ dic, vt ĩ.in titu.de
confeſſ.§.poſtremo.in prin.Itẽ cautus ſit multipliciter
circa libelli conceptionem,quod dic,ut ĩ.de libel.con-
a ce.§.fi. Cæterum, [a] † ſi cã ſit crĩalis,caute procedat,qa
10 circa maiora maius periculum vertitur,vt 42.q.2.diſt.
quieſcamus,& ideo in his cautius eſt agendum, 7.q.2.
c.fi.& magis conſulendum,ff.ad Carbo. l.1.§.1.& dili-
gentius eſt tunc res examinanda,C.de app.addictos,&
ad hoc C.de prob.l.fi.C.ad l.Cor.de fal.ubi dẽt igĩt ad-
uocatus actoris cõmendare perſonam, in q̃ crimen dr̃
cõmiſſum,ar.ff.dd re mil.oẽ,§.1. ff.de pœn.aut facta,§.
1.quæ eſt de pœ.di.1. dẽt ẽt notare vtilitatẽ perſonæ de-
linquentis,ff.de iniur.ſi plures,ff. de incen.rui nau. me
lius,§.1.ff.de pœn.quædã. Itẽ ẽt magnitudinem exceſ-
ſus,nã atrox iniuria vulneris æſtimatur. Inſtit. de iniur.
§ atrox ex magnitudine,ff.eo.prætor.§. fin. &,qualiter
eſt res mali exẽpli. Et ad hoc ff.ad l.Cor.de ſic.l.4.§ 1.ff.
de pœn.ſi quid.§. abortionis. C. de preci.Imp.off.l.1. ad
fi.Dicat ẽt qualiter magna ſuadeat rõ,ut pœnæ pręſtẽ-
tur,ff.de fideiuſſ.ſi a reo.§.pe. ff. depoſit. bona fides. C.
ad l.Iuliam repe. l.1. Et qualiter ptãtes dñt eſſe ſpeculũ
ſucceſſorib.C.de priua. carce. l.1. C. ad l. Iuliam, de vi
pu.l.fi.de pęn.l.ſi poſtea,& qualiter facilitas venię, &c.
vt ext.de vi.& ho.cler.vt clericorũ,&23.q.4.eſt iniuſta.
11 in fi.† Et qualiter innocentes tradit exitio, qui libera-
uit exitia cogitantẽ,ut ibidẽ.& in Auth.de man.prine.
§.quod ſi delinquentes.C.de commer. & merc.l. 2.&
qualiter,cũ impius interficitur,&c.15.q.1.nec is,qui.Et
qualiter ꝑ hoc multorum ſalus,&c. C.de fer.prouincia
rum.in fi.Et qualiter dñi pereunt,&c.45.diſt. ſed illud.
ext.iud.cum non ab homine, ibi non poſſint eſſe per-
ditioni,&c. Et qualiter nõ eſt crudelis, ſed miniſter le-
gis,qui malos percutit,ut 23.q.nõ eſt crudelis, & c.ſeq.
& in pluribus alijs capitulis ibidem.

ADDITIO.

a Cæterum. *Iſte uer. ad literam fuit Alber. Gal.de accu.uer.ſed qualiter.& hoc vſque ibi,qualiter cum impius, & vide quod dicam infra.§.proxi.in fin.*

SVMMARIVM.

De cautelis,& officio aduocati rei.

1 *Fauorabiliores ſunt rei, quam actores contra reum.*
Tutius eſt condemnadum abſoluere ,quam abſoluendum condemnare.
2 *Rei aduocati officium quod ſit.*
3 *Aduocatus rei non debet ſine iudicis licentia à iudicio recedere.*
4 *Homo ſemel malitiæ deditus,cuncta mala conatur adinuenire.*
Aduocatus rei debet fideliter iuribus,non fraudibus ſe tueri.
5 *Rei quilibet aduocatus in quibus ſpecialiter cautus eſſe debeat.*

8.¶.Sequitur videre de aduocato rei. Et qui
dẽ ille ſecurè clientulũ defen-
1 dat.Nã † fauorabiliores ſunt rei,q̃ actores,ff.de reg. iu.
fauorabiliores. Et tutius eſt ꝯdemnandum abſoluere,
q̃ abſoluendũ ꝯdemnare,ff.de pęn.abſentẽ,in prin.ext.
de prob.ex literis,in fi.& de fide inſtr.ca.inter dilectos,
in fi.ff.de act.&obl.Arrianus,26.q.vlt.allegant,23.q.4.
q̃ magnũ,& c.qui ſcđm,& c.ſeq.nõ dico hoc,vt aliquẽ
ꝯtra ꝯſciam iuuet,ſed cũ quilibet pręſumat eſſe bonus
vt ext.de ſeru.in or.fac.c.vnico.Nec pſumat eſſe imme
mor ſuæ ſalutis,vt 1.q.7.ſãcimus,ſecurè laboret,ꝙ reus
abſoluat,donec ꝯtra eũ fuerit ꝓbatũ,ff.de ꝓba. c.,q.C.
eo.actor,q̃ eſt.6.q.vlt.C.de eden.q accuſare,2.q.8.ſciãt,
quia nõ ſtatim q accuſat,reus eſt, ſed q conuincit, 15.q.
vlt.c.fi.in fi.& C.de accu.l.fi. in princi.& ſępe falſo crĩa
2 imponunt,2.q.1.c.multi.in fi. † In primis ergo ſciendũ
eſt,ꝙ offm̃ eius eſt cãm extenuare, & fugere,& differ-
re,4.q.4.nullus vnq̃.in Auth.de litig.§.oẽm,coll.8.Vn-
de & reus fugitiuus eſt,& ſic in lege vocat,C.de iudi.l.
properandũ,§.& ſi quidẽ. Sic tñ fugat,ne ꝯtra eũ ex ni
mia fuga iudex pſumat,vt 9.q.3.decernimus, in fi.ff.de
euic.ſi rõ.Nam q iudiciũ refugit,apparet eũ de iuſtitia
diffiſum,11.q.1.Chriſtianus,in fi.ext.de præſum.nullus.
a Itẽ ſcđm Vbert. [a] die termini non cõpareat mane,ſed
ſinat aduerſarium primo venire, & tandiu expectare,
donec tędio affectus recedat, & tunc ueniat, uel ſaltẽ
vltima hora diei,iudice ꝓ tribunali ſedẽte,qa tota dies
ei cedit,niſi dictũ fuerit,vt certa hora diei cõpareat,vel
aliqd agat Inſti.de ver.ob.§.in diẽ,uer. nec eo. Sed & ſi
uiderit aduerſariũ abſentem, pt tempeſtiuè uenire, &
eũ iudici accuſare,& priuſq̃ uenerit,redire.Cũ aũt acto
re recedẽte,uel ultima parte diei uenerit pręmiſſa qua
licunque mora de excuſatione,oſtendet,quaſi impor-
tune ſe uoluntarium & paratum in cã procedere,& de
dilatione dolere, ut ſic iudicem placet,non prouocet,
& inter hæc ſuam ſcribi faciat cõparationem,& niſi iu
b dex dixerit ei,ꝙ expectet põt recedere,ſcđm eũ. [b] † Ego
3 tñ dico,ꝙ nõ dẽt ſine iudicis licẽtia recedere,alioquin
contumax eſt,ex.de iu.c.1.11.q.3.certum,C.li.12.de de
cur. ſi quis decur. Licet.n. apparuerit, nõ tñ proceſſit,
cum tñ adhuc duo teneãt.ar.ex.de dolo & contu.ca.cũ
dilect.Demum pñte actore,vel recedente,petat à iudi-
ce ab inſtantia iudicii ſe abſolui, ꝙ ſi obtineat, cũ rece-
dat,faciat licentiam & abſolonem ſcribi. Si vero actor
inſter,ſedeat aduocatus rei,& taceat,& ſe dormire fin-
gat,ſicut ſagaces ſæpè faciũt aduocati,eum iudex ei di
xerit,Rñde obiectis,tunc lente& pigrè ſurgat,quaſi ex
citatus à ſomno,& ſupplicatur iudici pro audiẽtia beni
gna,vt ſ.in §. nunc de exordjs. in prin. deinde iudicem
ꝯmendet,& q̃tum poterit,blandiatur eidem, vt ſ.eo.ti.
§.dicẽdũ.ver.cũ aũt.ad fi.pręmiſſa tñ prius proteſtatio-
ne,& ea iuſſa ſcribi, ꝙ quicquid dicet, vel faciet, ſalua
tñ ſi ei oĩs exceptio tam dilatoria, q̃ peremptoria, vt
ex.de dilar.c.fi.nec per ea, quæ dicit, vel proponit con-
ſenſit in eum tanq̃ in iudicem, nec actorem, tanq̃ legi-
timũ admittit,de qua proteſtatione habetur.C. de litẽ
conte.l.vnica.ff.quib mo. pignus uel hypo.ſol.ſi debi-
c tor,& l.fi.ff.ſi quis cau.l.2.in princ. [c] Verũ præmiſſa do-
ctrina non illuminat cęcos,nec aĩæ ſalutem informat:
imo ſicut ſcriptum eſt in Pſa.36.Qui malignantur, ex-
terminabuntur Vnde conſulo, ut compareat fideliter
in termino,& ſe iurib.non fraudib.tueat.† Quid.n. eſt,
ꝙ hõ ſemel malitiæ deditus non adinueniat, ut in Au-
then.col.6.ut hi,qui obli. ſe perhi.ha res mino ꝓpe pri.
Nam oĩs ætas prona eſt ad malum.12.q.1. oĩs.ætas. ideo
que potius eſt ad bonũ, q̃ ad ꝯrium informanda. Item
recepto libello,ſi ei offeratur,duas hẽt uias,ut no.ĩ.đ li
5 bel.concep.§.ſequit.uer.hoc ẽt no.† Item ſit cautus ut
à conſpect. iudicis ſine aduocato actoris non diſcedat,
ne ille aliquid in eius abſentia proponat,quod iudicem
mouere poſſit. Item iudicẽ ſępe moneat, ne aliqua reci
piat,q̃ non ſint in actis.uel q̃ non fuerint cõiter lecta.q̃
dic ut inf.de diſput.§.porro. uer. & no.Item ſit cautus,
ne ſubito,ſed deliberatione pmiſſa rñdeat, ut ſ. eo. §.
nũc de exo.in prin.Itẽ ſit cautus,ut cum petitionẽ uide-
rit inepte formatã, uel alium defectũ in aliqua, parte
iudicii,propter quẽ debeat proceſſus annullari, taceat
& in finali calculo hoc reſeruet. Vel dic,ut ĩ.de libell.
concep.

ADDITIONES.

a Secundum Vber. *vltra medium ver.de officio charta mihi.14.*
b Secundum eum. *Vber.ſcilicet vbi ſupra.*
c In prin. *Huc uſque quaſi ad literam Vber.*

concep.§.ad huius, versi. cautus etiam sis. Item sit cautus, ne partem instruat in responsionibus facti, vt infra §.proxim.ver. Item sit cautus ne clanculo. Quę autem
a his de sunt, vide infra de compari. interim.[a]

ADDITIO.

a Interim. *In honestè se habuit autor, qui supre §.proxi, in fi. specialiter instrixit aduocatū actoris in criminalibus causis, & aduocatū rei vacaum dimisit, sed imputemus Albe. Gal. qui nō plus dixit. vbi supra. In illis ergo supplendo dicet aduocatus rei sic. domine iudex, pondero certas regulas, quæ in criminalib. ab vtroq; iure sumuntur. Quarum prima talis est, quod diligentior fiat examinatio vbi de salute, vel de pernicie hominis agitur. C. de app. l. addictos supplicio et merito, quia vbi maius periculum, ibi cautius incedendum. de ele. vbi periculum. in prin. lib. 6. ff. ad Carbo l. 1. §. sed & si quis. Constat autem maius fore periculum in parua criminali, quam in magna ciuili. ff. de pœnis. in seruorum. facit 23. q. 5. c. 1. Secunda quam dat lex, C. de pœnis, qui sententiam. quæ præcepit in sententiis criminalium hoc temperamentum teneri, vt non prius capitalis seueraq; sententia feratur in quenquam, nisi prius sua confessione vel certa depositione testium sit conuictus, & sic in subiecto flagitio deprehensus, ut ipse etiam vix ea quæ commisit, negare sufficiat. Facit 17. q. 4. vxor felicis. & ut putat ax l. respiciendum. ff. eo. tit. non est in his seueritatis gloria exquirenda, imo debet iudex temporamentum benignitatis legum seueritati misceere. Cui conuenit 45. distin. disciplina & c. sunt nāq; & ca. seq. Tertia est, quod ex præsumptionib. quis criminaliter damnari non debet. ext. de præsum. literas ff. de pœnis. absentem. vnde licet Salomō 2°Reg. 3. c. filium restitui iusserit suę matri ex pręsumptione violenta, nō tamen subripiente deplagio damnauit habetur hoc de præsum. afferte. Facit quod post Inno. & Host scrisi eo. ti. quia uerisimile. Quartam est, quod damnandam oportet prius disertissimis probationibus & luce clarioribus esse conuictū C. de proba. l. fi. canonizata. 2. q. 8. sciant cuncti. Ad idem 5. q. 6. Epiphanium & Hie. in expositione symboli dicit, quod magna vt credantur, idoneis & indubitatis testib indigens. Quinta est, maleficium non probari nisi per testes, qui interfuerunt & viderunt sub suis obtutibus maleficium fuisse cōmissum. 3. q. 9. testes ff. de quæ. l. vnius facinori. §. testes. C. de ero mil. annon. l. pen. §. hic vero adyciendo, libr. 12. & in Auth. de testa. §. sancimus. col 6. Sexta, quod testes sint integra opinionis & famæ. Si. n. hoc in ciuili. requiritur, C. de testi. l. testium facilitatem. ff eo. tit. quæsitum in fi. & in tantum hoc requiritur, quod sola infamia facti ipsum repellit. ff. de sena. l. Cassius. vbi de hoc fortius igitur hoc in criminali. ext. de testi. testium. C. lib. 12. de agen. in reb. l. ex eo. Adde, quod supra dicta sunt verba Oldra: furto sic transumpta ex eius con. 192. inci. viso diligen.*

SVMMARIVM.

De cautelis, & officio aduocati vtriusque.

1 *Aduocati vtriusque partis in quibus debeant esse cauti.*
2 *Nouus aduocatus sciat se potius iuuare debere partem rei, quā actoris.*
3 *Rei certare videatur de damno vitando, non de lucro captando.*
4 *Diligentiam mater est omnium artium, negligentia vero nouerca est eruditionis.*
5 *Falsitas est immutatio veritatis.*
6 *Aduocatus an possit instruere clientulum in respōsionibus falsis?*
7 *Pestis nulla peior ad nocendum, quam familiaris inimicus.*
8 *Aduocatus cautus esse debet vt scripturam in iudicio productam ore suo non legat.*
9 *Quecunque fiunt, vel dicuntur in iudicio ab aduocato, debent à iure, vel ratione fundamentum sumere.*
10 *Falsam legem pro vera, vel abrogatam allegans in iudicio, et iudex qui eam recipis, falsi crimen in currit.*
11 *Infideli totus mundus nihil est.*
Turpes lites turpiores habent aduocatos.
12 *Infidelis, & falsarius in iudicio in hoc à mutis animalibus differunt, quod ista masuescunt alentibus, illorum rabies ipsos, à quibus est scientia vel ignorantia, de pascitur.*
13 *Aduocatos legens falsum instrumentum, vel falsum testem, si scienter facit, debeat vt falsarius puniri, & qualiter constare possit de scientia vel ignorantia.*
14 *Pluribus intentus minor est ad singula sensus.*
15 *Consuetum est alias aduocatos iurare debere, ne causam contra conscientiam, vel desperatam recipperent.*
16 *Proponere debeat aduocatus in iudicio sub conditione, sed in modum exceptionis.*
17 *Causa perdita per imperitiam aduocati, an aduocatus teneatur, sicut & iudex?*
18 *Aduocatus dolo faciens, vt clientulus perdat causam nil certius quod teneatur.*
19 *Actio de dolo quare non datur contra adultum, qui dolo fecit quod causa sit perdita.*
20 *Aduocatus causam prorogans ex industria qua pœna puniatur.*
Ligantur homines per verba, sicut boues per cornua.

* 9.§. Vtriusque *partis aduocatū cautū esse
1 oportet. † Et primo si sint
plures ex parte vna, simul super quolibet deliberēt dubio, vt aduersarij magis timeant, & ne quid in considerate depromant, vt 5. q. 5. ca. fi. quæ dic vt sup. eo. §. iam nūc. ver. porrò. Itē sit cautus, vt q̄rat a clientulo, qualē cām foueat, & quod faciat sibi dari exemplū. Itē quærat sollicitè de probationib. quo facto, clientulo consultat sicut dēt. Itē clientulo victoriā non repromittat. Item si res exigit, alium sibi associet aduocatū. Itē causæ secreta non pandat, & alia, q̄ dic, vt sup. e. §. nunc tractemus. Item iudicē cōmendet, & sibi studeat placere, non eū prouocare, nec prouocato ēt rn̄deat. q̄, & alia dic vt supra eo. §. hic dīm. Item cautus sit ne aduocatum, cō quē patrocinat, conuictus irritet, sed nec eum multū commendet, sed diligenter eius singula dicta notet. quæ & alia dic vt sup. eo. §. iā nunc. Itē cautus sit, vt semper cōsulte t in cā peritiores, quod dic vt sup. eo. §. nunc tracte
2 mus, & j. de lib. concep. §. ad huius, in prin. † Sit ēt cautus, maximè aduocatus nouus, vt potius iuuet partem rei, q̄ actoris. Nā iura fauent reo, & citius poterit obtinere, & poterit ēt vti plurib. defensionib. ad defendendū se, & cām suam. ff. de reg. iur. fauorabiliores, & l. nemo ex his. Inst. de interd. §. retinēdę. 3. q. 9. iudicas, ff. de act. & obl. Afrianus, ext. de prob. ex literis, & sup. §. pxi. in prin. Et leuius est fugere, q̄ impetere. Nā talib. fugitiuis iura subueniunt. ext. de exce. cū inter. & c. dilecti,
3 §. fi. † Et rei vn̄r certare de damno vitando, nō de lucro captando. Vnde eis iuris ignorantia lapsis subuenit, C. de iu. & fac. ign. q̄uis. Pręterea periculosum est nouo aduocato esse pro actore pp libellos formandos, & alia
a multa, q̄ occurrunt, q̄ de facili cōprehendere nequit.[a] Itē cautus sit antiquus aduocatus, vt nouū timeat, qui leges & iura in prōptu hēt, tanq̄ nouiter ex studij fornace eductus. arg. de conse. dist. 2. liquidò, & qui tanq̄ inanis gloriæ cupidus feruet nimia diligentia in vincēdo, ex quo fit, vt sępe obtineat cō antiquos, qui vt pluri-
4 mū sunt desides & remissi. † Diligentia etenim est mr̄ oīum artiū in suo opere: negligentia vero nouerca est eruditionis, vt 83. di. nihil, sed & nouus deferat antiquo saltē pp ætatē. ff. de iure immu. sp. 2. q. 6. anteriorū. ver. illud ēt. Itē sit cautus, in clāculo loquatur testib. in quo de facili peccat, cū n. testis minus dixit, aduocatus factū ignorans supplet, & sic instruit. Vnde si a te quęrit, an sibi loquutus fuerit aduocatus, dicet quod sic, ita ī infam ā vulgi veniet, quia eum subornasse credetur. Hinc est, quod nobi-

ADDITIONES.

* Vtriusq;. *Sic permistim posuit Aegi. rubr. de cautelis aduocato, aduocatorum.*

a Nequit. *Hae ergo dua consilia dabat fortissima Vbert. nouo aduocato, & tyroni præligenda partem ei, quod si esset pro actore, in libello formando haberet consilium antiquioris omnino. Suadebat tamen ia fieri secretè, ut ex victoria reportaret honorem, & contrarium attribueret confidenti. hoc vide post finitum tractatum de offic. iud. uersi. si tu es.*

nobiles,& maiores noīa sua in ꝯctib. inseri non patiun
tur:sed aliorum noīa inscribi faciunt,ff. de auctor.tuto.
pupillus,§.pe.C.de ꝯh.& commit. stipu.optimam,ext.
de his,quæ fi.a præla. sine con. c. quanto,in fi.nec.n.de
5 cet virum bonum cām suam falsitatib. adiuuare.† Nā
falsitas est immutatio veritatis: vt in Auth.col.6.de in-
stru.caute.& fide. in prin. & penitus aliena est a ueritа-
te,ex.de celeb.miss.in quadam,§.cęterum. Quærere aūt
à testib.non tñ instruendo eos,quid de cā sciant : ut in
clientulo certum possit pbere ꝯsilium , aduocato non
interdico, ut s̄.eo.§.nunc tractemus, ver.facto āt,& ui
6 de j̄. vers.item caueat falsam.† Sed nunquid clientulū
pt in mssionib.facti instruere? vr̄,ꝙ sic, nam & tutor,&
curator instruet minorem,qualr r̄ndeat: vt C. de auct.
præ. clarum. ergo pari rōne aduocatus,qui est quasi tu
tor clientuli . Sed dic,ꝙ dissimiles sunt, quia aduocato
nō est offm̄ suū dānosū:sed tutori sic,si aliqd dānū pu-
pillo ꝯtingat . Dēt ergo principalis p se factū ꝓponere,
nisi sit oīmodè simplex: vt ex.de iud.pastoralis,& ad fa
ctū p se r̄ndere sine aduocati instructione. Aduocati tñ
sæpe faciūt illū cūcta negare , & sic deierare: ꝗuis illud
nō sp expediat,vt ff.de trib.l.illud, §.pe.nec fieri dēt,C.
de indi.vid.l.2.ex.qd met.cau. cū dilectus. Et scias, ꝙ ꝯ
instruentē aduocationē,vel testimoniū, ꝓditū est Sen.
consu.Libonianū,de quo mētio fit,ff.ad l.Corn.de fal.
in rub. Est ēt de Senatusc. Libo.& j̄.in tracta.libellorū,
de fide instr.ad fi. Et sufficit dari pignora, vel fideiusso-
res,vel iurm̄ pstari suꝑ ipsa corruptione , de quo dic,ut
in lib. Ros.in ti.de Senats. Libo.& j̄.in tit.de positioni-
bus. §.3. iuxta fi. Habet aūt locū pdictū Senatus in in-
structione facti, nō iuris . Nā sæpe instruimus aduoca-
tos in iure,puta,respōdeas sic ad talē legē.licèt aliter se
habeat iuris ueritas. Nec in senatuscōsultū incidimus.
Vbi aūt aduocatus īstruit ī facto,cū se habeat aliter ue-
ritas rei,tūc hēt locū. Falsitatē.n.comittit, q̄ & est īmu
tatio ueritas.ut dixi.& j̄.uer. itēcaueat. Pōt aūt docere
clientulū quatuor modis respondere,ut j̄. de po.§.no-
no.uers.item nota. Itē studeat aduocatus scire ꝓbatio-
nes & iura & secreta cāæ partis aduersæ , ut illas possit
7 efficacius impugnare, & se securius defensare. † Quia
nulla peior pestis ad nocendū,q̄ familiaris inimicus, ut
93.di.si inimicus,C.de dona.data.de ꝯsecra.d.3.quomo
do exaudir.uer. si aūt.quo casu arbiter cogit ꝙ nuncia-
8 re.ff.de arb. Labeo.§.1.uers.finge † Itē sit cautus, ut scri
pturā ī iudicio ꝓductā suo ore nō lega. quia si falsa sit,
ex hoc ut falsarius punieť. ff.ad leg.Cor.de falsi nominis
ext.de scri.fal.ad falsariorū.ext. de exce.præl.inter dile-
tos, §.præterea.uersi.quid si ad & se. Excusaretur tamē
prætextu ignorantiæ. ff. eo impuberē, §.qui codicillos.
ext.cod.dura.& in prædict.decre. ad falsariorū. Videat
prius,si est ibi rasura in loco suspecto, uel interlineatu-
ra,uel abolitio,uel cācellatura,uel aliud hmōi.C.de edi
cto diui Adrian.tol.l.fi.ext.de capel.monacho. cū uene
rabilis.de fide instru.inter dilectos , uel an possit redar-
gui de aliquo uitio falsitatis. Quod dic ut extr.de crim.
falsi.licet.c.q̄ graui & j̄.de edi.instr.§.postremò, & inf.
de resc.prælen.§.1 .& seq. Caueat ēt,ne frustatorias po
stulet dilationes.3.q.7.infamis,§.tria.ver. si quis ex liti-
gatorib. C.de iud.ꝓperandū.§.illo ꝓculdubio. Itē caue
at,ne pecunia,vel pretio litē instustā defendat,alioquin
pœna falsi tenebit.ff. eo.l. falsi pœna. Nec ob pecuniā
falsam aduocatū instruat,alioquin tenetur lege Corne
lia.ff.eo.l.1.in prin.& s̄.ver.sed nūquid. Itē sit cautus, ut
nō innitať suæ prudentiæ.ext.de ꝯstit. ne innitaris. & c.
9 1.†.Sed quæcūq;dicet vel faciet in iudicio , sumat fun-
damētū à iure,vel rōne. 1.di. ꝯsuetudo. & ex scripturis
sensum capiat veritatis.37.dist.relatū. Itē caueat , ne fal
sam legē, vel canonē,cuius auctor ignorať vel abroga-
tā allegat,alioquī falsi crimē īcurrit,& deportari mere
tur,vt ff.ad l.Corn.de fal.l.1.& eos.& l.fi. & l. diuus. &
C.de Inst.C.cōfir.§.hunc igiť.& de ve.iu.enu.§. has ita
que leges.& ex.in ꝓœmino Decr. in l.fi.licèt sit arg.cō
tra,ext.de iud.nouit.ver.ꝗcunq;lit.Sol.ibi, & 11. quæst.
10 1.quicūq; † Qui.n.falsam legē ꝓ vera,vel abrogatam al
legat,& iudex eā recipit,falsi crimen incurrit , vt ī pri-
mis ꝯcordā. Caueat argo ne veritate à discedat,ne mē-
tiať, nec calumniosè alleget, nec ꝑuersè īterpreteť. C.
de iudici.rē non nouā. §.patroni.C.māda.ab Anastasio
C.de iura.cal.2.respō.1.in Auth.ꝯsti q̄ adscrip.& l.na.in
prin.colla.5.ex̄ de edic.ad audiētia. Vile.n. satis est pro
pter salarii nummū cōtēnere Deū,vt 12.q.1. duo Quid
nāq;ꝓdest homini,si viuersum mūdū lucretur,animæ
vero detrimētū patiatur? ext. de simo. Mattæus. Hinc
est qđ dicit tex,ꝙ si quis lucro pecuniaq; capiať, veluti,
abiectus & degener inter villissimos numerabiť,vt 3.q.
7.c.infamis.§.apud vrbē.& C.de postula ꝗsquis. & qui
11 habet aures audiēdi,audiat † Scriptū est enim, Infideli
totus mūdus nec obolus est,vt 14.q.4.quid dicā, & qui
dicit cōtra conscientiā,ædificat ad gehennā, vt extt.de
restit.spol.literas,28.q.1.c.1.§.ex his,quia omne qđ non
est ex fide,peccatū ext.de rescrip.ca.fi.28.q.1. c. primo.
a De talib.quidē dictum est per Prophetam. a Quorum
os maledictione & amaritudine plenū est. Et Seneca,
ait in l.a.de Ira,qualiter oriať,vltra secundā colum. tur
pes lites turpiores habēt aduocatos,ꝙ infra, Corona ꝓ
mala causa bona patroni voce corrupta.& j̄. Inter istos
quos togatos vides,nulla pax est,alter in alterius exitiū
leni cōpēdio duciť,nulli ex alterius dāno q̄stus est, feli-
cem oderūt,infelicē ꝯtēnunt,maiores grauātur,mino
ri graues sunt,diuersis stimulanť cupiditatib. oīa pdita
12 ob leuē voluptatē,prædāq;cupiuntur.& j̄. † Hoc vno
à mutis animalib.differūr, ꝙ ista māsuescunt alētibus,
illorum rabies ipsos,à quib.est nutrit, depasciť. De his
loquiť Propheta Esaias cap.10. Væ qui cōdunt leges ini
quas,& cōscribētes iniustitiā scripserunt, vt opprime-
rēt ī iudicio pauperes , & vim facerent causæ humiliū
populi nr̄i,vt essēt viduę pda eorū,& pupillos diriperēt
Et iunge hic,qđ no.infrà de excep.§.viso.vers. hac igiť.
Quid si aduocatus legit falsum instrm̄,vel falsū testem
R̄n si facit scienter,debet vt falsarius,puniri,aliàs,non,
vt in primis ꝯcordā.& ex.de crimine falsi.ad falsariorū.
13 & s̄.ver.itē sit cautus,vt scripturā.† Sed qualiter cōsta-
re poterit de scientia,vel ignorātia? Respō.ex qualitate
personæ legētis. Inspicitur. n. an sit persona honesta &
diues,& sine suspicione:an verò sit suspecta & īops : &
quæ talia facere cōsueuerit,gratia,odio,vel lucro.ff. de
re mili.nō oēs.§ à barbaris.ff.de testib.l.3. in prin. C. si
ꝗs Impera.male.l.vnica.ff.de rei vēd. ī fundo. ff. de ac-
cu.sati.si cui.ext.de pig.illo vos.in fi.46.disti.sunt nōnul
li.in fi. Itē sit cautus,ne verbis ꝓuocatus velit ꝯtinuo se
vlcisc. , sed ꝯgruo expectato tpe rationis clypeo se de
fendat. Petat ergo tēpus ad deliberādū : sicut quidā sa-
piens opprobriis lacessitus fecisse diciť.46.d. seditiona-
rios.45.dis.& qui mēdat. Itē cautus sit, ne possim ꝓ mo
dico salario aduocet. Nā.ex hoc uilis & degener habeť
ut tertia q.7.cap.infames.§.apud urbē. Nec. expedit ꝓ
modico salario alterā lædere partē.nō enim fieri pt, qui
lædať q uincitur,quoniā intercessionis beneficio se ui-
ctū arbitrať,ut 14.q.6.deniq; Itē sit cautus,ne plures cau
14 sas simul recipiat.† Quia pluribus intentus minor est ad
singula sensus,ext.de cler. ꝯiug.diuersis. Itē sit cautus,
priusq̄ à iudicio recedat,quæcūq; acta fuerint , uideat
ꝑ manū notarii curiæ scripta. Nā si scriptū sit aliter q̄
actū fuerit,& in alio termino cōtradixerit,stabiť scrip-
turæ tabellionis.ext.de ꝓbatio.quoniam ꝯ.C.de re iud.
gesta.C.de dona.ī donationia. Sæpe.n.ex breui facti mu
tatione ius mutať, ut s̄.§.nūc tractemus. ꝓpe pri. Itē si
iudiciū declinare ītēdit,oīa q̄ dicet & petet,faciat cū ꝓ-
testatione,s.saluis exceptionibus & defensionibus,suis,
ext.de

ADDITIO.

a Prophetam. *Psal.9.*

ext,de di'atio c.fi. Itē sit cautus,vt pcuratoria,& rescripta oīa, p quę datur seu fundatur iurisdictio, & breuiter oīa acta faciat iudicis auctoritate transumi, cui trāsum pto statur,C.de teltō.publicati.ex.de confirm.vti. vel inuti.c.penul. Alioquin si perderet, in posterū sententiæ non statetur,si erat delegatus.q̄ dic vt no.ex.de offi.
15 dele.c.cum iure.† Itē ēt caueat ne causam ꝯ ꝯscientiam recipiat:sed q̄ cito eam desperatam senserit,deserat,qđ ēt olim iurare tenebaꝰ,sed hoc ꝯsuetudine non habet. C.de iud.rem non nouā.§.patroni.& arg. ff. de except. do.l.1.§.itē quærit si qs.in fi.& hodie ēt iurare tenetur,
a vt in ꝯ.t.Greg.X.de postu.pperandū.a & alibi sic iuret. Tutori.n.imputat,pupillo ad interesse tenetur,si causā pupilli desperatā ducat.C.de administratione tutorū.l. bonā.& l.non est ignotū.ff.de administrat.tut.quones. §.sicut.Ignoscēdū tñ est illi,q bonā fidē agnouit: vt ibi & ff.mandati. Quintus. Item sit cautus,ne facile aliqđ confiteatur allegando,sed protestetur, vt s.eod. §. iam nūc,ver.ex pmissis.Eius nāq; ꝯfessio, sicut & partis,no cet,nisi fuerit reuocata,ut s.in ti.de cōfes.§.fi.ppe prin.
16 † Si ergo sub cōdōne, seu in modum exceptionis p ponat,dicens,nō est ita,& si esset,obstat tibi hoc,ut ex. de except.c.cum venerabilis.Sic.n.rñdendo,seu excipiēdo,non vr aduersarii intentionem simplr confiteri, vt ibi,& ff.de excep.non vtiq;.ff.qui.mo.pig. vel hypo.solu.si debitor,ĵ.de excep.§.viso,versi.cum igitur,& seq. Item sit cautus,vt nihil dicat, seu faciat,ꝙ possit iudicē prouocare. Vnde non sit promptus ad eū, vel recusandum,vel suū iudicem declinandum,sed studeat ei placere,& sæpe sibi loquatur ad aurē,q̄ dic, vt s.§. hinc dicēdū,ver.caueat ēt,& seq.Itē sit cautus, ne litē ex industria ptrahat,alioquin punietˀ ī duab. l.bris auri,qđ dic, ut ĵ.nt.de exceptionib.§.viso,prope fi.ver. hanc igitur.
17 † Quid si per imprudentiam aduocati quis cām pdat, nunquid tenetur aduocatus,sicut & iudex, vt int.de requisitio.pce.prope prin Pōt dici,ꝙ imputet sibi, qui talem eligit.inf.de salar.§.sequitur, versi.quid si reus fuit,
b &c.Vel dic,ſm do.meum,b ꝙ aduocatus tenetur,siue per negligentiam , siue per imprudentiā cām perdat. arg.ff.ad leg. Aquil,idem iuris,ff.loca. & condi.cum in plures,§.locano.ff.de of.præfi.illicitas,§.sicut,ex de ætate,& qual.ad aures,ff.de pę.si quis aliquid, §. si qs iustum,ff.ad leg.Cor.de fal.l.1.§.is,qui.Et bř,ſm eum,tenetur,qualicunq; eius vitio cā perdatur,ar.ff.de euic.si iō,C.eo.l.emptor,ex de empt.& vend.c.fi. & ff.de tab. exhiben l.locum,§.ꝯdēnatio.Secus si ex qualitate cāæ, vel ob defectum probationū: quia tunc vitium est materiæ,non artificis,vt s.§.nunc de exordiis,ver. post hoc
18 aūt.† Illud āt certo certius est, ꝙ cum aduocatus dolo malo fecit,vt clientulus perdat cām, bñ tenetur, ff. de euict.filius,arg.ext.de iniu.c.fi.so.di.sæpe. Et hoc probato,cā restituetur,ut de ea iterū cognoscatur, C.de adu. diuersio, iudi. l.1. ff. de minorib.in.mor magistratus,§.1. quod verum . st,cum ad hoc actū est ꝯ uictorē,ut cā de de nouo agitetur,& probata est aduocati pvaricatio.Secus si actum fuisset contra aduocatum,ut puniatur,qa tunc nō obesset uictori,ut cā restitueretur, & de nouo ageretur,quia res inter alios acta, &c.ut ex.de fid.instr, inter dilectos,versus fi.& C.quibus res iudi non nocet, l.2.& ext.de re iudicata,ꝗnis. Alii tamen dicunt, quòd in hoc crimine, & in aliis publicis res inter alios acta alis præiudicat,ff.de iureiur.eum, qui.§.in popular.bus, ff.de accu.si cui,§.1.& arg.ff.de præuarica. l.respo.1. Sed quare hoc casu retractatur iudicium, quia hoc non est in procuratione,ut ff.de iudiciis,si prætor, §.3.ff.de dolo.l.1.& eleganter.§.si dolo.Resp.quia contra procuratorem agitur mandati,vt C.de manda.l. cum proc.sed
19 non ꝯ aduocatum, † Itē quare non daꝰ actio de dolo ꝯ aduocatum,ut non retractetur iudiciū?Resp.qa aduersarii deprehendit calliditas,q̄ sola satisfecerit, ff.de iudiciis,Marcellus.Sed hæc rō no placet. Nam ita bene est

agendum ꝯ aduocatum actione in factum,sicut ꝯ iudicem,qui male iudicauit:ut in prædict. titu.de requisit. consi.I.t ergo rō illa,quia procurator per litis contest. fit dñs litis:ut C.de proc.neq; quare non rescinditur iudicium. Secus in aduocato:quare rescinditur. Sed uidetur ēt, quo ad aduocatum non rescindi , ut ff. de mi.
20 minor,§.1. Sol.nt ibi.† Porrò cum aduocatus ex industria cām prorogat, punitur in duab.libris auri, ut dixi, & nihilominus clientulus eius ex hac dilatione læsus pōt agere ꝯ eum, argu.C.de iud.properandum,§.illud proculdubio. Sed quid si ex industria aduocati aiterius partis sit læsus,nunquid pōt agere ꝯ eum? Respon.sic, actione de dolo,ut ff.de dolo.arbitrio,§.pe.& l.si dolo. & si ille non fuerit soluendo, clientulus ille restituetur contra partem aduersam,ne ex dolo eius aliquid lucretur,ff.de eo,per quem fac.est,l.fi.in prin.ſm Vber.Cautus ēt sit,ut ultimo proponat,si pōt, & sub ꝯpendio repiloget rationes efficaciores, & magis cogentia iura , ut iudex ea melius memoriæ commendet : ut s.§.iam nunc,uer.pe.ĵ.de dispu.& alle.§.post hoc,in fi. Item sit cautus,ut si uideat allegationib. superari imponderet eludat aduersarium:ut s.§.iam nunc, uers.uerū cautus sit, ut si putat snīam ꝯ se ferri debere, non adsit eo tpe quo feretur,quod dic,ut ĵ.de prolat.sentē. in fi. Itē debet legere literā commissionis,& libellos,& facere positiones,ut capiat aduersarium in aliqua positione , & sic obtineat.C.de ꝯfessis.l.unica. sicut Iudæi uolebāt Ie
21 sum capere in sermone. † Nā homines per uerba , & boues per cornua ligātur:ut no.Inst.de oblig. in princ. Et præmissis igitur collige, quòd iurisperitus debet esse in ꝯsilio cautus,in patrocinio fidelis,ī iudicio iustus, quoniam de talento sibi credito tenetur reddere ratio
c nem:ut in constitut.Gregor.X.de postu. properandū.c Quæ autem hic desunt,uide infra in tit.de disput. & alleg.aduoc.Itē qualiter aduocati se corani cōsiliariis habebunt,uide infra in tit.de consi.requisitione.

ADDITIONES.

a Properandum. *Reuocata,quia non est in 6.& uide supra,§.t. uer.item quod non habet,cum sua remiss.*
b Meum. *In summa,eo.ti.de postu.§.ult.uer.tenetur etiam.*
c Properandum. *Fuerunt hęc uerba in proœmio primę compilationis.*

Bal. De Aduocato.

Videat omnis aduocatus,& hic audiat G.cum aduocato.l.iudex non dēt habere consilium, not.in l.proxi. ff.de his,quæ in testl.dele. Bal. Si quis aduocatus est generalis duarum ecclesiarum,& inuicem litigant,tenetur iuuare ius habentem:si hoc sibi nō liquet, tenetur iuuare illam,cui primo promisit operas, l. in operis, ff. locati,uers.quid si aduocatus habet,in §.1.G. An qui iurauit aliquem iuuare, debet expectare requisitionem? Vide ff.de ma.cōne.l.1.§.magistratus.versi.nunquid is, qui iurauit.per G.dic,quòd nō.G. An salarium aduocati transeat ad hæredes eius,ver.sed pone abbas.H.nō nisi sit facta mentio hęredis. H. Laudes faciēdas ad quē doctorādū, & cōmendandū,vide in §.hinc dicēdū ver. commendat igitur.Qui comparet in termino, & ante recessum iudicis recedit illicētiatus.ꝯtumax est. Ratio quia videtur citatus ad duo,videlicet ad comparendū, & ad procedendum,sed iste non processit,ergo,&c.in §.sequitur, versic. item secundum Vbert. vide infra in ti. de appellat.ante fin.§.ille qui comparuit. & Innocē. de offi.deleg.c.consuluit.

Aduocatus potest instruere clientulum suū, & testē in iure,non in facto §.vtuisq; versi. nūquid clientulus. G. in facto,vt verum dicat,vt no. Rofr.in ti. de senatuscōsul. L.ibo.Bald.V. de multa pulchra in hoc tit. & vide supra actore.§.an omnis aduocatus dicatur habere castrense

ſtrenſe peculium Quòd aduocatus nõ reſpondet poſitionibus, imo arcetur à conſpectu, vide infra de poſi. §. aduocatus, & de cõfeſſio. aduocati, vide infra de cõfe. §. confeſſ. aduocati. Quod aduocatus debeat omnes atteſtationes rimari, infr. de probationibus. §. aduocatus. De modo aduocandi vide per totũ titulũ de diſpu. alle vide ſ. de iud. dele. § ſuper cauſa ver. quid contra.

An quis poſſit eſſe aduocatus in cauſa, in qua fuit iudex. vide inf. de peti. feu. per totum. & de interroga. quę fiunt in iudicio. §. fi. ver. fi. & ſupra de aſſeſ. §. fi. l ver. fin.

a De Teſte.ª Rubrica.

ADDITIO.

a *Materiamª tractant omnes Summiſtæ, ſed per diuerſa membra. Ex practicis Pileus in quarta parte ponit rub. de teſt. & quatuor poſt illam. ſ. de ipſorum productione, de iuramento, de fide, deſcrip. in inſtrumento. Bagar. tractat de his plenè charta ſecunda, ver. quid ſi teſtis miſſum, vſq; ad fi. Tanc. parte tertia fecit de materia vndecim rubr. Roſ. nil, niſi in quantum tractat de Liboniano, Vber. de Bobi. mihi charta quarta, d. §. ſi pars aduerſa, vſque ad §. cum breuiter, ſatis plenè, & ibi de poſitionib. Vber. de Bonacur. nihil, Io. de Deo. Canil. 5. lib. poſt principium, poſuit quatuor rubricas, & de hoc in lib. ind. par. 1. 2. & tertia, ſub ſuis rubricis. Bonagni. parte 3. rubrica, qualiter formentur articuli probandi per teſtes, vſq; ad finem ipſius partis. Aeg. ſub decem rubricis continuis, vna interpoſita proſequitur materiam, inchoãs in 29. Alb. Galeo. in rubr. de teſti. multum dedit auctori cauſam dilatandi, Nepos de Montealb. rubr. contra teſtes. Guido de Suz. vbi de capitulis, ſuper quibus producuntur teſtes, & ſibi de interrogationibus. Rol. doctor aliquid ſub rubrica de probationib. Gallicus ſub tota rubrica de probationibus vniuit duodecim quæſtiones in teſte, quas in eius productione requirit, et illa eadem duodecim poſuit, qui illum in ordine ſequitur ſupra in Proœmio in contentione actoris, & rei, dua vlt. col. Minor ordinarius in charta pen. Eſt ſciẽdum, quòd ex prædictis ſolus Bagarotus, diffinire noluit, quid ſit teſtis, dicẽs, quòd teſtis eſt veritatis adiutor, & opertorum detector. Sed multi veritatem adiuuant, & detegunt occulta, qui non ſunt teſtes, ipſe tamen allegat C. eo. tit. l. eos, & de repu. l. conſenſu. In quibuſdam antiquis inueni alium, cuius nomen ignoro, ſic diffinientem, quod teſtis eſt, qui omni gratiæ, & omni potentiæ fidem religionis iudiciariæ debitam poſſit præponere, C. de teſtib. l. eos canonizata, 4. q. 3. teſtes. Sed illa non eſt diffinitio teſtis, multi. n. id poſſent, qui de facto teſtes non eſſent, & iõ tranſeamus cum Summiſtis omnibus, qui nõ diffinieerunt, nec de hoc membrum fecerunt. Iterum quia vtile puto, quædam titulũ iſtum tangentia, quæ in quadam accuſatione de quodam epiſcopo facta in curia fuerunt in dubium deducta, communicare diſpono plus remiſſioni ipſarum, quàm proſecutioni vacando. Super delatis commiſſa fuit receptio teſtium ad partes. Aliqui per delatores nominatim excommunicati erant, quærebatur an illi poſſẽt illos abſoluere pro dicendo teſtimonio, cum diceretur, quod per alios veritas haberi non poſſet. In dubium autem eſſet hoc, niſi id illis iudicibus fuiſſet commiſſum, de te| i. veniens, 2. in fi. Si cõmiſſum non eſſet, videretur idem de hoc no. de ſent. exc. ſolet lib. 6. & ſuper 3. glo. Secundò quærebatur, an ſtylus curiæ Romanæ haberet certum numerum teſtium taxatum, ſecundum varietatem cauſarum. Ad hoc ſimplex Iuriſta reſpondere non põt, fateri tamen aportet, quòd numerus quadragenarius ſtatutus in decre. c. cum cauſam, eo. tit. non eſt ordinarius, & ibi de hoc, & ſuper, gl. pe. & ff. eo. tit. l. 1. in fin. Tertiò quærebatur, an quidam teſtes, quos epiſcopus carcerauerat, vt iudex, eſſent per hoc repellendi? Reſp. hoc iure non expreſſum, tamẽ ex hac cauſa minuitur fides teſtis, in Auth. de teſti. §. ſi verò odioſus. Quartò quæritur de familiaribus epiſcopi per ipſum expulſis propter ſcelera, an ſint recipiendi contra ipſum epiſcopum? Ad quod reſpondetur, quòd crimina poſſent eſſe ſufficiens cauſa repulſionis, ſed quod fuerunt familiares, nõ. 2. q. 7. cum paſtor. de accuſ. nullis epiſcoporum. Quintò quæritur de laicis, & mulieribus, an admittantur ad teſtimonium contra epiſcopum, de his inf. §. proxi. Et ver. item quod eſt mulier, cum ver. ſeq. Sexto de his qui aliquam contentionem, vel cauſam cum epiſcopo habuerunt. Reſpondeo, illos non repellendos. Inſti. de excu. tut. §. item propter, & in Authen. de teſti. §. ſi vero odioſus. Septimo, de his, qui ſunt de genere deſerentium epiſcopum, vel illorum, qui contra epiſcopum appellarunt. Reſpondetur, illos admitti, C. eo. tit. parentes, & liberi. cum ibi notatis, & dicetur inſ poſt prin. non tamen ſunt tantæ fidei, vt extranei. Nam ſi ſola amicitia in aliquo detrahit fidei teſtis, ff. eo. l. 3. §. 1. fortius conſanguinitat, ff. de iniu. l. lex Cornelia, circa prin. quærebat epiſcopus vltimo, an in productione teſtium deberetur ſibi amplior fauor, quàm delatoribus? Reſpondetur, quod ſic, quia delatoria eſt illaudabilis intentio 2. qu. 7. ſi quis epiſcopus, & quia delectat Papam teſtimonium bonæ famæ epiſcoporum, de acc. licèt, in fi. & facit ff. de ſer. l. vlt. vbi in dilationibus plus fauetur eo, quàm actori.*

ADDE quod primum quæſitum, & an excommunicatus poſſit abſolui à delegato, vt ferat teſtimonium, Old. conſi. 278. incipiente, licet clauſtrales, vbi concludit, quod ſic, quando aliàs veritas patere non poteſt. Conſilio vero 145. incipiente, quæritur ſi teſtes, videtur tranſire cum contraria opinione, quam dicit tenere Inno. Hoſt. & Ioannem de Imo. in cap. ſolet, de ſent. excom. Verum eſt, quod non aperit, an veritas poſſit aliter erui. Vide etiam ibi qualiter eſt in arbitrio iudicis refrenare, & ampliare numerum teſtium, licet decre. cauſam, de quadragenario loquatur. Et qualiter carcerati per epiſcopum contra ipſum perhibere poſſint teſtimonium, licet non tanta fides adhiberi. Et qualiter ſeruientes epiſcopo poſſint admitti. Et qualiter laici, bigami, & mulieres poſſint teſtes eſſe In criminali ſucceſſiuè de omnib. hic dictis per Io. And. ibi, uide de verbo ad verbum, ſed de dictis conſ. 278. ipſe non videtur notitiam habuiſſe.

VNC de teſtib.ª aliqua ad inſtrutionẽ vtilẽ legentium ſupponamus, dicentes, Quæ poſſunt contra teſtes opponi. Quando, & qualiter ſunt producendi, ſeu recipiendi. De iuramẽto ipſorum. De Articulis. De interrogatoriis. De teſtium examinatione. De atteſtationum publicatione. De rubricis. De teſtiũ reprobatione. De numero teſtiũ. Quibus teſtibus magis fides adhibeatur. De ipſorũ cõpulſione. Et de renunciatione productionis teſtium.

ADDITIO.

a Nunc de teſtibus. *Opponi, de hoc primo tractat opus Iacob. de Amelia, quem ueminaui ſuper rubrica de teſtibus, in fi. quam intitulauit de probatione teſtium, in quo ponderatis quæ inf. ſub hoc membro ſcribuntur, non expedit laborare.*

SVMMARIVM.

Quæ poſſunt contra teſtes opponi.

1 *Inimicus non poteſt eſſe teſtis contra inimicum.*
Amicus non poteſt eſſe teſtis in cauſa amici.
2 *Teſtificari non põt pater contra filium, nec filius contra patrẽ.*
3 *Parentis appellatione qui contineantur.*
4 *Concluſio, quod pater, & mater non poſſunt teſtificari pro filijs in quibus fallit?*
6 *Pater, & mater in teſtimonio contractus matrimonialis cenſentur ſuſpecti, & etiam ſi contrahentes ſunt pares.*
6 *Vir & vxor ſi ſe habeant vt excedentia & exceſſa, an pater vel mater poſſint inter ipſos pro, vel contra teſtificari?*
7 *Pater vel filius, uel duo fratres poſſunt ſimul in teſtamento uel negotio extranei teſtificari.*
8 *Frater admittitur ad teſtificandum pro, & contra fratrem in cauſa ciuili.*
9 *In cauſa criminali an frater admittatur pro, vel contra fratrẽ teſtificari.*
10 *Par affectionis cauſa ſuſpicionem tollit in caſu teſtimonij.*
11 *Socius pro ſocio an in teſtem admittatur pro parte ſocij, nõ pro ſua.*
12 *Domeſticorum nomine qui contineantur.*
13 *Producere volens aliquem de ſua familia in teſtem pro eo, debet*

bet ante productionem 10. uel 13. dies ipsum ab eo eycere.
14 Agnati, & cognati an dicantur persona domestica.
15 Vir, & vxor dicuntur domestici adinuicem.
Pater est domesticus filio, & econuerso.
16 Aduersarius volens vxorem testificari in causa viri, an sit ipsa admittenda.
17 Socius an admittatur testis in cā socij, si pars aduersa requirat.
18 Induci nō potest testis pro rege vel comite, qui est de regno, vel comitatu, licet contrarium obseruetur.
19 Videns produci domesticum in testem, & tacens, an ille testis audiendus sit & recipiendus.
20 Iudices facilius inueniuntur quam testes.
21 Sacramentum repræsentat quandam speciem seruitutis.
Seruus obligatus domino ad præstandum sacramentum fidelitatis, an possit pro ipso domino testificari.
22 Testificari an possit quis de collegio, uel uniuersitate in causa ipsius vniuersitatis, vel collegij.
23 Rector vel prælatus ecclesiæ, an possit esse testis in cā ecclesię.
24 Administrator alicuius ecclesiæ contrahens nomine ipsius ecclesiæ, postea autem reuocatur in dubium contractus, an poterit talis pro illa ecclesia testificari.
25 Testis pro quolibet peccato mortali repellēdus est a testimonio.
26 Testis prætextu criminis repulsus a testimonio, an repellēti poterit crimen obijcere.
27 Testis si post datum testimonium efficiatur criminosus, seruus, infamis, vel hæreticus, nil officit.
28 Excipitur contra testem, quod est infamis vel leuis opinionis.
29 Ferre testimonium est dignitas.
30 Periurus, seu in peccato mortali constitutus, an possit dispensari, ut non repellatur a testimonio ferendo.
31 Excipitur contra testem quod est excommunicatus.
32 Excommunicatus contra excōicatum, uel criminosus cōtra criminosum, uel infamis contra infamem, an possint testificari.
Exceptiones plures contra testes.
33 Legatarius potest de voluntate aduersarij esse iudex vel testis.
34 Impubes iurare non potest.
35 Pubes factus an possit ferre testimonium de his, quæ vidit in pupillari ætate.
36 Monachus, canonicus regularis, uel conuersus, uel alius religiosus sub obedientia positus, non potest esse testis sine eius licentia, cui subest.
37 Excipitur contra testem, quod est socius criminis, seu eodem crimine irretitus.
38 Si quatuor homines dicantur aliquē occidisse, & constat eū occisum, an accusator possit aliquē illorum in testem producere.
39 Vasallo non creditur in testimonio, nisi in defectu probationis.
40 Adscriptitij an possint esse testes.
41 Præsumitur quilibet bonus, nisi contrarium ostendatur.
42 Probatione recepta in iudicio, si iudex pronunciabit recipiendum, appellet is contra quem producitur.
43 Testis dicens se seruum, uel infamem, uel periurium, & c. fortè ut euitet testimonium, an eius simplici assertioni stetur.
44 Testis falsidicus tres personas offendit.
45 Crimine in uno loco cōmisso, an possint testes examinari in alio.
Malum debet ibi puniri ubi committitur.
46 Clericus falsum testimonium dicens qualiter puniatur.
Arbiter non potest testem punire, sed ad iudicem competentem mittere, vt secundum delicti qualitatem puniatur.
47 Iudex dēt ex offō suo punire falsū testē pęna legis Cor. de falsis.
48 Teste examinato per solum tabellionem, iudice non præsente, si fiat scriptura per quam testis redargui debeat a iudice, testis autem negat scripta, an ipsi sit credendum.
49 Testis recipiens pecuniam, ut falsum testificetur, quod tamen non facit, an puniri debeat propter solam pecuniæ dationem.
50 Opponitur contra testem, quod obscurè, et confusè loquutus est.
51 Interpretatio fit in dubio ut res potius ualeat quam pereat.
52 Testis debet præsens fuisse his super quibus deponit.
53 Nomine uisus quilibet sensus corporis intelligitur.
Testimonium de auditu dicitur perhiberi uisu.
Testimonium de auditu alieno, non ualet.
54 Testimonium de auditu in quibus casibus admittatur.
55 Testimonium de uisu reddi debet in casibus uisum exigentib⁹.
56 Cæcus an possit testis esse.
57 Cæcus, aut videns qua forma possint, et debeant super iurisdīone alicuius testificari.
58 Testimonium de credulitate non valet.
59 Testificari nō pōt Iudæus, uel Paganus, uel hæretic⁹ ꝯ Christianū.
60 Testis interrogatus non reddens causam dicti sui, uel si reddit, est minus sufficiens & inepta, non est admittendus.
Causam non uidetur dare qui dat incongruam.
61 Attestatiō sola sine causa non prodest, quantum ad probationem.
62 Testis deponere nō dēt sup alio, vel aliter, q̄ sup quo fuit īduct⁹.
63 Testis super possessorio inductus non est super proprietate interrogandus.
64 Testis debere secundum interrogata respondere.
Obreptitia probatio improbatur a lege.
65 Interrogare testem extra capitulum non est contra, sed præter ius, ideo non est reprobandum. (Leut.
66 Numeratio, & cōfessio in causu testimonij parib. passib. ambu-
67 Iudex debet secundum allegata & probata procedere.
68 Testis receptus pro aliquo in una causa, potest etiam recipi contra illum in alia causa.
69 Testimonium vnius pro vtraque parte, an sit efficax.
70 Varians testis dicitur, ubi nulla causa assignata dicit contrariū eius, quod primo dixit.
71 Testem uacillare, quid sit.
72 Testi secundo inducto dicenti contrarium eius, quod primò dixit, non statur.
73 Contra testē verbosum præsumitur, & iō ꝯ illū exceptio datur.
74 Testis habens causam contra illum, contra quem producitur, an sit admittendus. (gatur.
75 Conclusio, q aduocatus non pōt in iudicio testificari, qūo intelli-
76 Iudex quo casu possit esse testis.
77 Vbi sunt tres aut quinque iudices, & duo testes, quibus potius sit adhærendum, aut credendum.
78 Vēditor an admittit testis p emptore, uel debitore, ꝫ cā pignoris
79 Iudex productus in testem, an possit ad iudicandum peti.
80 Iudex in testem productus non debet remanere iudex.
Probandi facultas non est angustanda.
81 Testes idē in omnib. uel similia dicentes, p̄sumuntur subornati.
82 Testes discordantes de loco, tempore, & personis, uel sibi cōtrarij, non probant.
83 Mulier in quibus causis possit in iudicio testificari.
84 Excipitur contra testem, quod non est probatæ uitæ, vel opinionis, nec est bonæ conuersationis, &c.
85 Publicè pœnitentes quodammodo sunt infames.
86 Infamia canonica ꝯhitur p peccatum, et tollitur per pęnitētiā.
Dubitari non potest de illius emendatione, qui publicè pęnitet.
87 Mendacium testimonio additum ipsum testimoniū decolorat.
88 Furiosus, vel indiscretus a testimonio excipiuntur.
89 Cedens actionem suā alicui ex causa donationis, quia nō habebat testes, nisi filios, an tunc cessante cā poterās illi testificari.
90 Vitia quæ opponi possunt contra testem, propter quę non admittatur in testimonium.
91 Testis in quibus casibus debeat rogari.
92 Ad testem perfectum duo concurrere debent, quibus deficientibus non ualet quod agitur.
93 In contractibus omnia præsumuntur solemniter acta.
94 Rogare testes est eis denunciare, ut assistant.
95 Plura si in aliquo negotio requirantur probanda, non sufficit unum tantum probari.
96 Accusatio, testimoniū, et ordo parib. in iudicio passib. ambulat.
Minori causa repellitur iudex quam testis.

a 1. §. Opponitur autem contra a testem, q est inimicus, ex. c. quoties, 2. q. 1. primis, ver. sed & de personis, C. eod. si quis, & in Auth. ibi posita, si dicat̄, & in cor. uñ sumit̄, col. 7. tit. de test. §. si uero dicat̄, c. testiū, in prin. ext. de accu. repellātur,

ADDITIO.

a Opponitur autem contra. Et 3. ubi satis de hoc.

tur,&c.cum oporteat,& c.meminimus,& de simo.li-
cet.& c.per tuas.4.q.5.ca.1.per totum. Vel fuit olim, &
tūc se vult vindicare.3.q.6.c.1.& 2.& 3.Vel quòd cum
inimicis cohabitat:vt infra ver. itē ꝙ cohabitat. & hoc
si est capitalis,vel ꝯspirator,qui nūq admittunt,vt j.Itē
ꝙ est cōspirator, aliàs aūt si sit inimicus ꝓpter litē cri-
minalē,ante finē litis,non admittetur, sed tpe disputa-
tionis disquiritur an sit ei credendū vel,non,vt inf. ver.
qd si ab vno, Inimicus ergo magna inimicitia repelli-
a tur, [a] secus si parua.ff.eo.l.3.in fi.& l.seq.& in prę.§. si
1 vero,de quæst.l.1.§.præterea.† Amicus ēt non pōt esse
testis.4.q.1.ver.si testes,& ver.si testium.fides,& hoc si
maxima amicitia astringit,non aliter.ff.de verb.signif.
latæ.De hoc 3.q.5.c.2.& in hoc cōcor.Iac.Bal.arg.ff.de
pc.aut affinitate Dixi tñ ꝙ non legitur,aliquem repelli
ꝑp amicitiā nisi inter liberos & parentes, virū & vxorē
b b ff.de test.l.3.in prin.Ego dico ꝙ hoc legit ibi expreisè
c ext.eod.quoties.c & de testi.cog.c.tetū.& c.cum inter
d & c.seq.[d] & c.fi.Item ꝙ non iurauit,vt dicam inf.§. se-
quitur,ver.& no.ꝙ.Item,ꝙ non dicit de certo tpe,qua-
re non plenè ꝓbat.ex.de fide instrumen.cùm ioannes
circa mediū,& de probatio. in præsentia.& argumen.
ff.de edē l.1.§.editiones,qd dic,vt inf.§.iam de interro-
gatoris.ver.item de tpe.Itē qd est conspirator, vel cō-
iurator.3.q.5.ꝯspiratores.ext.de accus.cùm oporteat.
ex de simo.licet Heli.& c. per tuas. ext. de te iud.cum
2 l.& A.vbi de hoc.11.q.1.ꝯiurationum.& c.seq.† Item
ꝙ est parens,seu pr̄.q nō pōt testificari ꝯ filiū, vel ꝑ eo,
e nec filius ꝯ parētē,nec ꝑ eo,ēt si vterq; id velit, [e] C. eo.
parentes.ex.qui mat.accus.pos.vr̄ in fi.4.q.3.c. si testes.
§.itē in criminali.ver.parentes.& §.testis idoneus Itē in
tellige de matre,q̄ sub noīe parentis continet.arg.ff.de
verb.sign.patroni.& hoc in ascendentib.& descenden
tibus in infinitū.ff.de in ius voc.quiq;§.1.siue sint in po
f testate siue sint emancipati .[f] † cùm parentes ēt dicant
g mater & auus maternus.[g] ff.de verb.significa. appella-
tione parentis.Remoti aūt & collaterales volentes in-
ter se,si volunt,testificantur, nō in alios,3.q.5.c.1.Et est
ratio,quia pater seu mater & filius,nec prose,nec cōtra
se admittuntur.nam vox patris vox filii est & econtra.
Insti.de inuti.stipu.§.ei.& §.post mortem. C. de impu.
& ali.subst.l.fi. & vna persona sunt.35.q.3. hac auctori-
tate.in prin.& vbi est unus,alter esse ur̄.C.de agn.& cēl.
cū scimus.ꝑpe fi.l.11.& partus pars uiscerū est,de con-
4 sec.d.4.si ad matris.† Quod aūt dixi,ꝙ pater uel mater
h non possunt testificari ꝑ filiis fallit.[h] Nā pater est testis
in testō filij de pupillo testātis,ut iam dicā.Secūdo, pa-
ter pōt pro filio testificari in causa religionis. 20.q.3.ꝓ-
sens. Tertio,mater,cū quæritur de ætate,uel ēt genera-
tione,seu cognatione filii,testatur,ff.de probationibus
i ēt matris.[i] Quarto, fallit in causis matrimonialib.i.cū
quęritur utrum matrimoniū possit esse cum eis, uel
non, ꝑp consanguinitatē uel affinitatē.25.q.6.c.1.ex.de
matrimonio ꝯtra inter eccl.ꝯ.c.ext.qui ma.acq.pos.ur̄.ex
de re iud.teneor.ex.qui fil.sint legi.transmisse.&c. per
tuas.Vbi autem quæritur an matrimonium sit ꝯctum,
uel non,sponsa dicēte fore ꝯctum, sponso hoc negāte,
si ipse sit ditior,uel nobilior,uel potentior, uel honora
bilior,pater & mater sponsæ nō admittunt:si uero par,
uel inferior,sic,in fauore matrimonii.ext.de test.super
5 eo.ext.de spons.sicut ex litis. † Dn̄s meus, dicit,ꝙ ēt si
sint pares.pater & mater uidēt suspecti.Vnde bonus iu
dex hoc arbitretur.ff.de uerb.oblig.continuus actus in
princ.de hoc not.infra qui matri.ac poss. Sed nunquid
sufficit alterum istorum,scilicet quod sit ditior, uel e-
tiam nobilior, licet in aliis sint pars.ad hoc ut pater &
mater intelligantur suspecti? Puto quod sic,[k] ut in præ-
allegat.decreta.super.eod.ubi dicit,uel honore.dicit.n.
6 uel.& non dicit &c. † Sed quid si uir & uxor se habent
ut ex cedentia & excessa, scilicet quod uir est ditior, ip-
sa nobilior,& potentior,&c.Dic,quod iudex æstimabit
quanta sit uiri paupertas, maxima uel mediocris, & an
ipsa sit multum nobilis,& ipse ualde uilis quo ad genus
ita quod non est uerisimile testes propter suas diuitias
moueri,& secundum hoc interpretabitur,an testimo-
nium sit suspectum,uel non.ff.eo.l.3.uer.tut.ipse. & C.
K de incest.nup.l.humilem [k]. † Pater autem & filius,qui
7 est in eius potestate,duo fratres qui sunt in eiusdem po
testate in eodē testamento uel negotio extranei,simul
esse testes possunt.4.quæstio.3.capi. si testes.§. pater &
l filius,ff.eod.[l] qui testamento.§.per contrarium. In pa-
tris autem testamento non potest filius esse testis, nec
pater, uel qui in eius potestate, in testamento filii, nisi
filius testator sit miles,[l] seu de peculio castrensi testet.
tune

ADITIONES.

a Repellitur. *Et si de facto recipiatur, non conualescit testimonium per reconciliationem secutam, ut no. in Authen.eod.tit.§. si uero quis dicat,in 4.gl. Adde Bal.consi.330.1.libro ubi dicit, nec facit indicium ad torturam, vide etiam ibi, quæ dicatur magna inimicitia.*

b Et vxorem. *Vide infra uer. sed quid de uxore.*

c Quoties. *Vide quòd ibi dixi super glo.pen.& hæc duo iura bene exprimunt de amicitia, sed quatuor sequentia non dicunt de amicitia, sed de gratia,& item l.eos,C.eod.titu.ubi dixit Cy. post P. quod ubi amicus admittitur,non facit tam plenā fidem, ut alius. Adde quod Bald.consi.25.& 26.2.lib. dicit relinquens arbitrio iudicis,an amicitia sit immensa.Ro.uero cōsi.420.tenet,allegans magnam amicitiam incumbere onus probandi.*

d Et c.seq. *Vide quod dixi de iud.exhibita.super 4.gl.cum sua remi. Adde Oldr.consi.278.*

e Id uelit. *Nec sufficit iudicis talem recipientis auctoritas,quæ iuri naturali derogare non potest,secundum Gaid. de Suz. Allegat ff.de feriis,l.1.§.si uero. Si autem consentit aduersarius,contra quem pater filium,vel econuerso,producit,valet,quia per talem priuatorum consensum de iure aliquid relaxatur,C.de temp.ap. l.ult.in fi.secundum eum,qui etiam tenet in l. parentes, C. eo.& in l.testes,ff.eod.tit.in filiis naturalib.hanc legem locum habere, eo.ii.eos per l.quanq;in fi.& l.parentes, ff.de in ius uoc. & quod plus est,etiam in spuriis,inspecta sanguinis ratione,& præcipuè si in domo stant,licet non sint uocandi filii,in Auth.quib.mo.natu.effic.sui.§.fi.tamen,ut dicat, experientia docet eos quandoque plus diligi,quàm legitimos naturales. Circa hoc vide quod scripsi de hæreticis,c.statutum,2.super 5.gl.ia 6. Adde, quod optimè pro opin. Io.Andr.quod spurii non admittuntur,facit quod nobilis Abb.Sicu.in ca.nonnulli, ext. de rescr.s.quod naturales & spurii ratione sanguinis,& affectionis admittantur ad agendum pro coniuncta persona. Et quod dicitur de filiis,dic idem de filiastris, ut per Bar.consi 468.4.lib.& idem de patre per baptismum,ut non possit esse pro eo testis. quem de sacro fonte leuauit, vt concludit. Ale.post aliquos doctores in l.generaliter,ff.de in ius uoc.*

f Emancipati. *Idem Accur.in ea ratione,in l.parentes, C. eo.tit. sed ibi refert Cyn.opi.contrariam in emancipato,cuius rationi respondet. Adde,quod Pau.de Castr.in l.qui testamento, tenet quod filius emancipatus possit esse testis in testamēto patris,quia tex. in d.l.dicit,in potestate. Non obstat gl.in l.parentes, quia dicit ipse per illam intelligi, quando filius uellet testificari pro patre in actionibus inter uiuos, quo casu repelletur propter affectionem, quam præsumitur habere,& non in minorem quàm filius in potestate.Sed in testamento non testificatur pro patre,sed pro hærede patris licet de facto patris. Et ita dicit esse de mente. Bal.ibi.*

g Maternus. *Supple,qui non habet filium, uel nepotem in potestate,de conuer.infide.c.2.*

h Fallit. *Dixit.Tanc.in tribus,quia non posuit secundum.*

i Matris. *Notat ibi Accur.quod non recipitur vt testis, sed ut ex ipsius responso iudex inueniat melius ueritatem. Azo dixerat hoc sub dubio forte in Summa.eo.tit.2.co.ver.item inuenio.*

K Humilem. *Vt scripsi in decreta, super eo,ponderanda est regionis consuetudo.In quibusdam enim parum ponderatur nobilitas, & in aliquibus multum.*

l ff.eod. *Corrige,de testamentis,ut sequitur.*

tunc enim si ante missionem fecerit testamentũ, pater
põt sibi testis adhiberi, ut ff. de testa. l. q testõ §. p ↄriũ.
a Secus si post fecerit. Inst. eo.[a] §. in testib. J. de instr. edit.
§. cõpendiosè. uer. 3. ibi, itẽ φ testis. Vtrũ autem legata-
rius possit esse testis, no. J. eo. tit. §. postremo. uer. itẽ ex-
cipit φ negotio. & seq. Vel dic, φ in p̄cedenti proximo
casu non filio, sed inter hr̄des intelligitur esse testis, sed
in testõ extranei, in quo Titius hæres scriptus est, non
põt ipse Titius esse testis. Nec is q in eius potestate. nec
pater eius in cuius potestate ipse est, nec fratres, q sũt ĩ
b eiusdẽ potestate. Inst. eo. §.[b] sed neq; hæres. † Sed nun-
8 qd frater admittitur p fratre, uel ↄtra eum? Respon. sic
in ciuili, cũ nõ phibeař aliqua lege. ff. eo. l. 1. uer. sed hi
qbus. & arg. C. q accu. nõ pos. si sorore. nisi habeãt oĩa
sua bona p indiuisa J. uer. sed nũqd socius. Tunc. n. cau
sa unius ĩtelligiř esse alterius, sic esset testis in causa sua,
qđ esse non dẽt. 4. q 3. d. c. si testes. §. nullus idoneus, &
uers. oĩb. C. eo. oĩb. & nisi forte sint in eiusdẽ potestate.
4. q. 3. eo. c. §. pater & filius. s̃m Accur. ut no. C. eo. paren
tes, minor tñ fides sibi q̃ alii adhibetur. ff. eo. l. 3. respon.
1. ibi, ideoq; Sed utrũ cogeř, dicã J. eo. §. testiũ. uer. nun
9 qd. † In criminali uero causa non admittitur, ut 4. q. 3.
si testes. §. item lege Iulia. arg. tñ ↄ, ext. de præsump. lite-
ras. Sed illud in crimine hæresis, in quo hoc põt fieri, ut
ibi 2 3. q. 8. legi. nec ẽt in causa criminali affinis admittiř
3. q. 9. absens. 2. De hoc C. eo. parẽtes. & in Sũma Azo.
eo. tit. §. fratres. Sed in causa criminali collaterales & cõ
sanguinei admittuntur, uolentes inter se post tertium
gradũ. 3. q. 5. c. 1. sed usq; ad illũ gradũ nõ cogũtur inter
c se testificari. 4. q. 3. c. §. lege iudiciorũ & dicam illos.[c] J.
10 §. testium. † Sed quid si testis in eodem gradu attinet
producenti, & ei, ↄ quem producitur? Dic, φ par effe-
ctionis causa suspicionẽ tollit. ff. de ritu nup. nõ solum,
§. 1. In ciuili aũt remoti & ppinq cõsanguinei admittũ-
tur inter se pro & ↄ, & ẽt inter extraneos. Hæc notant.
3. q. 5. c. 1. & §. 1. & s̃. ver. prox. arg. tñ ↄ, quia sunt domesti
cæ personæ, vt dicam infra ver. sed nunquid agnati. Ge-
neraliter ergo excipitur ↄ testem, φ est consanguineus
11 vt 3, q. 5. c. t. vel affinis, vt in præ. c. absens. † Sed nunquid
d socius admittetur pro socio;[d] Resp. sic. pro parte soci
e non, pro sua, ita φ nullum emolumentum alteri[e] acq-
ratur, vt iam dixi. Et idem si incidẽter sine societate, sit
cõmunis vt q a vnus fundus datus est duobus, quia li-
cet vnus vincat, nihil ad alium redit. arg. ff. si pars hære.
peta. l. 1. §. quinimò. ext. de præb. dilecto. in fi. Aliud si es
sent socij oĩum bonorũ, vel illius rei q̄ petitur, quæ cõis
f est,[f] ff. pro socio cum duobus. §. fi.[g] ff. de ritu. nup. illud.
g quasi sit futurum cõmune lucrum, vt arg. ff. qñ app. sit.
l. 1. §. in ppria, 2. q. 6. biduũ. De hoc no. C. eo. qm̃. & s̃m
h Papa. ext. eo. qm̃.[h] & inf ver. item φ est socius. Itẽ exci-
pitur, quòd est domesticus, vel familiaris, seu de domo
actoris prodiens, q nõ admittiř. C. eo. l. 2. ext. eo. in lite-
ris. ff. eo. l. pen. 4. q. 3. c. 1. §. testes quos, ver. ẽt in iure. 3. q.
i. 5. cap. 1.[i] & 2. & 3. ext. de accusa. cùm Pet. C. de probat.
instrumenta. Inst. de testa. §. in testibus. C. qui accus. nõ
K possunt. l. pen. 4. q. 2. §. 1. & 2. cap. 1.[k] Fallit hoc C. de re
pudiis. l. consensu. circa fin. ext. de testibus, veniens. 2.
12 in fi. ext. qui ma. accusa. poss. videtur. † Domestici autẽ
sunt seruus, colonus, libertus, & adscriptitius pducẽtis,
C. de his, qui ad eccle. confu. l. fin. §. sanè si seruus, ff. de
fur. l. si libertus. C. de quæstionib. pridem. Tamen secũ-
dum Vbert. colonus, & adscriptitius, p domino admit
tuntur, maximè de consuetudine, sed minor fides eis
adhibetur, q̃ aliis. ff. eod. l. 3. respon. 1. ibi, ideoq;. Sunt ẽt
domestici, mercenarius, seu cliens. ff. de pœn. l. respicien
l dum. §. furta, & in præ. l. si libertus.[l] Hi non possunt esse
testes pro dominis, dum seruiunt, vt in primis concor.
13 & C. de testib. etiam, & l. eos. & in præ. l. sanè † Quid si
olim fuit eius clericus, seu mercenarius, vel cliens, sed
nunc non est? Dic quòd potest pro eo testificari, arg. ff.
m de postul. l. 3. §. affinitates,[m] Vnde Vbert. de Bonac. con
n suluit,[n] vt si quis velit illos pro se inducere, eijciat eos
à seruitio suo per decem vel per octo dies priusquam
eos producat, & postea poterit inducere ipsos. Vel dic
o aliud, si ob hoc infraudem eiecerit.[o] arg. contra, quod
nec etiam postquam à seruitio recesserit, possit esse te-
p stis, C. de quæstionib. l. seruos. 2. ff. eod. l. 1. §. si seruus.[p]
Vel

ADDITIONES.

a Instit. eo. *De testamentis.*

b Insti. eo. *De testamentis.*

c Illos. *Supple, quos excipit lex illa. Adde, quòd presbyter possit esse testis pro fratre, sequitur Bal. consi. 88. & 285. 4. lib. & consilio 205. & 26. 2. lib.*

d Pro socio. *G. de Suza. dicit ad probandam societatem eum admitti contra tertium id negantem, in re communi indistinctè eũ repellit, cum in singulis, partibus partem habeat, scholarem autem pro socio in sua propria admittit, per l. 1. ff. eo.*

e Alteri. *Id est, sibi testi, & intellige emolumentum, cum vitat damnum.*

f Communis est. *Aduerte, quòd autor distinguit communionẽ sine societate, & cum societate, vt primo casu admittatur, secundo non. Sed Iacob. de Arena primo casu subdistinguit, an sit eadem causa defensionis vtriusque, & tunc quia saltem præsumptiuè commodum, vel incommodum spectat ad vtrumque repelletur, si non eadem, admittetur. Allegat, ff. de appel. si qui separatim ad idem ext. de appe. c. pen. Iac. de Ra. indistinctè repellit socium rei communis. Pet. de bel. illum admittit, tamen propter qualequale præiudicium minorem fidem adhibet, ff. eo. l. ob causam, §. si de his, per Cy. in l. quoniam, C. eo. tit.*

Adde per Ang. consi. 295. incipiente, visis attestationibus.

g §. fin. *Et l. Mutius.*

h Quoniam. *Illud tamen scripsi eo. tit. insuper, super 1. gl.*

i c. 1. *Vbi de hoc satis in Summa. Adde, quando testis domesticus, & familiaris admittatur, Bal. in alleg. consi. 206. scias quòd famulus, dummodò sit honestæ vitæ, admittitur in testem, secundum Bald. in l. 2. C. de testibus, sequitur Roma. consilio 420. Old. consil. 101.*

K c. 1. *Pileus alle. 81. dist. cum omnibus.*

l Libertus. *Per has duas leges quidam se expediunt, dicentes illos domesticos, in quos cadunt furta domestica, sed Iaco. de Are. stat illi. §. sanè, alij legi vnica, C. de emend. propinquo, de qua sequitur. Nepos de Montealba. coniungit primas duas leges, & l. idonei, & §. sanè, ut ibi dicantur domestici. Simo. Vinc. in l. 2. C. eo. tit. his recitatis, subdit forte illos dici domesticos, qui in domo producentis ipsius expensis aluntur, etiam si liberi sint, vel non adstricti producenti, quòd Petro placere videtur, vt ponit Cy. in l. 3. C. eo. Multa iura, quæ de domesticis, & familiaribus loquuntur, collegi in no. super decre. sicut nobis, de verb. sign. lib. 6. quæ facit pro hoc vltimo dicto. Adde Barto. in l. qui testamento, ff. de concub. & sponsa. per Alex. in addi.*

m Affinitates. *Per eadem legem dicit idem Albe. Gal. eo. tit. ante fin.*

n Consuluit. *Forte verbo vel in reportationibus, quia in opere suo non habetur.*

o Eiecerit. *Idem Guido. de Su. sed Iacob. de Ra. vt refert Cyn. C. eo. l. 2. non putat fraudem in voluntate sibi parare probationem, per cuius defectum iustitia sua perit. Allegat ff. de negotijs gest. at qui natura, §. cum me, & vide infra, eo. §. ver. sed pone, in fin. Sed si post testimonium latum statim reuertitur, tunc præsumitur familiaris mansisse, & inter eos sic actum fuisse. Secus si per interuallum, ff. de priuilegijs credi. si uentri, §. fina. & l. seq. C. de pact. l. petens. Imò. ipse Guido fatetur in præ. l. 2. quòd testimonium domesticorum iudex recipere debet, ubi aliter fides haberi nõ potest, C. de repu. l. consensu, ext. eo. titu. veniens, in fine cum concordan. Adde, vt plene per Ale. consi. 5. & 13. 1. lib. & consi. 78. eod. vol. & ibi an domestici in casu innocentiæ possunt esse testes pro domino.*

p Seruus. *In seruis loquuntur, non in seruientibus mercenarijs. Nec mirum cum in primis domini retineant patronatum, in secundis non.*

Vel dic, φ si ante litis ɔtestationem licentiauit, pōt esse
testis, si post, nō, vt in proxima lege: Sed de quo merce-
nario hoc intelligis? R̄n̄de. stricte accipitur pro eo, qui
14 recipit mercedem, non pro eo, qui gratis seruit. † Sed
nunqd agnati, & cognati sunt personæ domesticæ? Vĩ
φ sic arg. C. de emend. propin. l. vnica. & ideo nō vidē-
tur in testes admittendi. Sed dic ɔ̄, quia & in hoc admit
titur domestica persona, t̄n̄ non compelluntur, sed vo-
lentes dicere possunt. 4. q. 3. dic. §. lege Iul. iudiciorum.
Sunt ōt domestici oẽs, qui sunt de familia producentis,
siue sint liberi, siue non. ff. de ædil. ecic. ædiles. §. familiæ
& qui sunt in eiusdem potestate. Instit. de testam. §. in
testib. Et propinq. C. de emen. seruorum. l. vnica. C. de
verb. sig. l. fi. in prin. Et largè dicunt̄ familiares oẽs, qui
cum aliquo cohabitant. ext. eo. l. literis, vbi de hoc & de
off. deleg. insinuante. de accus. repellant. Pater. n. dome
sticus est filio, & ecōnersò: Inst. de hæ̃d. qua. & dist. §. sui
autē & nomtur supra proximu vers. & præd. cti nĩe fa-
miliæ continentur. C. de verb. sig. l. fi. in princ. affinis ēt
in testem non admittitur, vt supra vers. sed nunqd fra-
15 ter. & seq. † Sed qd de vxore & viro? Dic, φ sunt dome-
stici. arg. ff. si quis cau. sed & si. §. præterea. ff. de iudiciis.
a l. interdum. a & ff. ad Syll. l. 1. §. si vir. C. de re miliari. q-
cunque. lib. 12. & in prę. §. familiæ. Instit. de vsu & hab.
§. itē his. ff. de reli. familiaria 32. q. 6. c. fi. 47. dist. ca. sicut
b hi. §. necesse. in prin. arg. ɔ̄. b C. de qōnibus, l. 3. & 3. q. 5.
c. 1. Vnde vxor non admittitur in causa viri. ff. eod. l. pe
nul. cum sint vna caro. ext. de bigam. debitum, & no. 4.
q. 3. ver. idonei. Et quodammodo est dn̄a rerū viri, ma-
trimonio ɔstante, ff. rerū amo. l. 1. C. de cri. expi hære. ad
c uersis, C. ad Syll. l. 1. §. 1. c Placen. t̄n̄ eandem indistinctè
admittit, cùm aliqua lege non ꝓhibeatur. ff. eod. l. 1. nec
probandi facultas angustianda sit. C. de hæt. l. quoniam.
in fin. 14. q. 2. quanquam. Alii distinguunt, an sit debilis
naturæ, quæ virum timeat, vt hæc respuatur. Nā variū
& mutabile verbum sæpe fœmina producit, vt extr. de
verb. signif. forus. prope fin. An virago, quę eum non ti
met, imò de facili eum verberaret, vt hæc admittatur,
si sit aliàs bonæ famæ. argu. 4. q. 3. d. c. si testes. §. eos te-
d stes, C. eo. eos vbi de hoc. d Quid si aduersarius velit, ut
16 testificetur in causa viri? Respondeo, potest dici eā ad-
mittendam, quia hoc in eius fauorem introductum est,
argum. C. de legibus. l. quod fauore, & quod idem di-
e ci potest, e eadem ratione in quolibet domestico, ut co
f gatur contra domesticum testificari, f sicut aliàs dicit
de aduocato alterius partis. quem potest altera pars ad
mittere, si velit in testam. ut no. ff. eo. l. fi. & extra eo. Ro
mana. lib. 6. Sed & patronus, & gener, & nurus sunt de
familia, vt in pålleg. l. C. de uerb. sign. l. fi. in prin. Ad hoc
facit. ff. eo. pronunciatio. & C. de excu. tut. humanitatis.
17 Institu. de testa. §. in testibus. † Nūquid ergo socius de
bet admitti? H. dicit, quòd non. argumen. ff. solu. matri.
l. rei iudicatæ. §. fin. C. de uerb. signi. l. fi. ff. de iniuriis. l. 1.
§. item aut per semet. Alij. cōtrà, quia cùm inuitus non
cogatur, ut 4. q. 3. di. §. lege Iulian. generi. Restat, ut uo-
lēs admittatur. Sed certè omnes familiares & cohabitā
tes repellūtur, si suspecti sunt, habita distinctione affe-
ctionis, illi tamen quibus à producēte imperari potest
ratione dominicæ, uel patrię potestatis, uel alia, indistin
ctè repelluntur. 3. q. 3. capi. pręd. si testes, §. idonei. ff. e.
idonei. extra eode. in literis. ff. legem Aquil. le. liber. ho
18 mo. † Ergo secundum hoc uidetur, quod nullus de re
gno, uel comitatu possit induci testis pro rege, uel co-
g mite, cum tamen contrarium obseruetur, g ut inf. uer.
sed nunquid uasallus. Quid si testis domesticus recep-
tus est ignorāte aduersario, quòd esset domesticus. Dic
quòd dictum eius non inducit præsumptionem, ut ex
eo deferatur iusiurandum. argumen. ext. de iudicis, at-
si clerici. secundum Iacob. Bal. Quid si tempore, quo tu
lit testimonium, erat domesticus, nunc autem nō? Re-
spondeo, dicunt quidam, sibi esse credendū. arg. 30. di.

ferrum, & ɔ̄. uer. sed nūquid factus. ar. ɔ̄. ff. de testa. ad te
h stium. §. 1. h † Quid si uidit testem domesticum produ-
19 ci & tacuit? Dicunt quidam, φ producēs inuitus stabit,
dicto eius, arg. C. de proc. ita demum. Nam ɔ̄rium nō
esset postulaturus. C. de sol. l. pen. Alij. ɔ̄. arg. ff. de poss
i l. quo prohiber. i Quid si dubitetur an sit domesticus,
R̄n̄deo, tunc fiat prout habetur. C. de testib. Auth. si di
K cit. secundum Iacob. Bald. k Sed nunquid uasallus po-
test esse testis contra dominum, uel pro eo, cui fidelita-
tem, & multa alia iurauit, ut extr. de iureiur. ergo. 22. q.
l usti. de forma. l arg φ non. ext. eo. literis, ut lite non con
tę accedens, ex. de offic. deleg. causam, quæ s. uer. nūqd
ergo. sicut nec libertus ɔ̄ patronum, ut s. uer. item φ est
20 libertus, & ɔ̄, licet non possit esse iudex. † Quia faciliùs
inueniuntur iudices, quàm testes, in Vinc. qui hoc no,
in præ. c. ego. Et aliud est in liberto, quem patronus fe
m cit hoīem, m ut C. de obsequi. lib. l. 3. & nil gratius ei da
re potuit. ff. de fideicom. liber. l. Paulus. alias incipit. &
fi. §. fina. Vnde persona patroni debet liberto sancta ui-
deri, ut ff. de obsc. à lib. patro. præstan. lib. Vel distingue.
n an sit magnum feudum, ut tunc non dicat. n An sit
paruum

ADITIONES.

a Interdum. *Per has duas leges tenuit hoc Accur. C. eodem l. 2.*
b Arg. contra. *Illud contra puto corruptum.*
c §. 1. *Per quæ iura hoc tenet Alber. Gal. eodem tit. post principiū.*
d De hoc. *Ibi nil de hoc, sed in l. 2. eodem tit. per gl. & per Cy. &*
vide etiam infra §. pen. ver. sed nunquid vxor.
e Dici potest. *Secundum Accur. C. eodem l. 2. & Albe. Gal. e. tit.*
f Testificari. *Vbi subest sola ratio domesticitatis, bene procedit hoc*
dictum, sed non concurrit reuerentia, ut in liberto secus. C. eo li-
bertorum. Ergo idem in vxore, quæ debet reuerentiam uiro 33.
q. 5. manifestum, §. ex præmissis, cum omnibus capitulis sequen.
ff. sol. matr. l. alia. in fin. Monet etiam ne sit aliqua machinatio
inter eos. C. de furtis. Leos. in fin. secundum Jac. de Are. & Cyn.
C. eo. l. 2.
g Obseruetur. *Numero, quia aliàs sequeretur absurdum, vt dicit*
Petr. & Cyn. post eum. C. eod. l. eos. & Guido de Suza in l. idonei
ff. eo. ti. reprehēdentes gl. quæ ibi nimis largè loquitur, includen-
do in pari ratione iurisdictionis, potestatis, vel obedientiæ.
h §. 1. *Huic contrario statur, & vide inf. uersi. quid si post, & quod*
in contrarium allegatur, non faciat ad casum, nec erat hæc quæ-
stio ponenda.
i Prohibet. *Primum tenet intelligendo, quod stabitur dicto, eo nō*
obstante, quod sit domesticus. Posset enim reprobari vt falsum.
Hoc dico, siue iste uer. intendat, quod aduersarius produxit cōtra
me domesticum meum. & tacui, siue quod ego contra ipsum, &
tacuit Tempore ergo, quo iurauit, ad quod citari debuit, de testi.
ca. 2. debuit obiicere & potestari, quod dic ut eo. ti. præsumptium
lex ista procederet in casu, quo ius publicum læditur, & quod etiā
consentiente aduersario esset repellendus.
k Secundum Iac Bal. *Quod recipietur dictum eius, seruandum*
in tempus disputationis. Hoc dico, quia ibi sunt plura dicta, quæ
vide infra uer. quid si ab uno.
l Forma. *Vide quod dicam infra uer. quid de uenditore.*
m Hominem. *Hoc intendit, quod libertus est obnoxius patrono*
ratione personæ, quam feci liberam, sed uasallus est obnoxius ra-
tione rei feudalis, & sic meritò ius diuersum, ex hoc etiam ius di-
uersum ex ingratitudine, quæ magis afficit libertum, qui reuoca-
tur in seruitutem, 11. quæ 2. c. liberti. C. de liberti. & eorum liber
l. 2. sed vasallus perdit feudum, quod minus est n° in usi. feu. ad fi.
litē ad quid vasallus domino, & dominus viceuersa vasallo. 23.
q. 5. de summa non sic in patrono & in liberto.
n Dicat. *Fortius, si totum patrimonium. ex quod metus causa Ad*
de quod Bal. consi. 352. 3. libro dicit, si bene consideres. Spec. est si
bi contrarius. Nam vult quod subditus ciuis admittatur, non ob-
stante quod ei possit imperari, & qd sit domesticus, & non uult,
quod vasallus pro domino possit esse testis. Vnde dicit ipse, esse ar
bitrium iudicis, vt si vasallus sit bonę famæ, & verisimilia depo-
nat, & maxime si coadiuuetur dicto aliorum, qui non sunt vasal
li, quod debet admitti.

a paruum, vt tunc dicat.[a] Alij dicunt, quod cũ quęritur vtrũ
vasallus possit pro dño testificari, aut ille est obligatus
dño ad præstanda certa seruitia tñ, & non ad fidelita-
tem, & tunc potest, vt patet in illis, qui tenent ab eccle-
sia decimas in feudum. extra de decis. quamuis. Aut est
obligatus ad præstandum sacramentum fidelitatis, &
31 tunc non potest. † Quia sacramentũ repræsentat quã-
dam speciem seruitutis, arg. extra de regul. iuris, dignũ.
At seruus nequit pro domino testificari. C. de testibus
leg. seruos, & facit ad hoc extrà, vt lite non contestata,
b accedẽs, ff. quod cuiusque vniuersi. si municeps.[b] † Sed
32 nunquid in causa vniuersitatis, vel collegij quilibet de
collegio testificari potest? Rñdeo, sic 13. q. 2. super pru-
dentia, extra eo. insuper. & c. tuis. & c. veniens 2. in fi. &
ff. quod cuiusque vni. nom. l. 2. Siue sit ciuilis, siue cri-
minalis, puta accusatio prælati ipsius ecclesiæ, vt in p̃d.
concord, & 2. q. 7. lator. extra eodem, cùm nuncius, de
accusa. olim. de simoh. licèt Heli. Quod intellige in de-
fectum aliorum, & non aliter de iure, vt extrà de iure-
iuran. & si Christus. in fi. & 13. q. 2, c. 1. in fi. & ff. de re. di
ui. in tñ. §. 1. ibi, torqueri, &c. ibi de hoc Quidam autẽ
supplent in decret. & si Christus. ibi, de ficientibus, &c.
maximè per decre. de testib. insuper. Sed & ꝯtra ipsam
vniuersitatem vel ecclesiã possunt induci, qui sunt de
ipsa, vt not. in præ. decret. cùm nuncius, arg. ꝯ. quòd ali-
quis de vniuersitate non admittatur pro vniuersitate.
Instit. de testib. §. licet. C. de testib. omnibus. 4. q. 3. ca. si
testis, §. omnibus, Sol. Qui in causa vniuersitatis testifi-
catur, pro nullo de ipsa vniuersitate hoc facit, ergo nec
pro se arg. 12. q. 2. qui manumittitur. Et hoc verum est
c indistinctè in ciuili causa.[c] In criminali verò distingue
sic: Si prælatus accusatur, tunc subditi de ipsa vniuersi-
tate possunt contra eum testificari, licèt ab aliquo de
ipsa vniuersitate accusetur. ex. de testi. in omni. in prin.
& arg. 2. q. 7. lator ext. de accus. ex parte. extra de electio
per inquisitionem. Et est ratio, quia non magis reputã
tur domestici accusatoris, quàm accusati. Sed si aliquis
de vniuersitate accusat extraneum, non potest testem
inducere socium, qui est eiusdem vniuersitatis, nisi in
defectum, vt 14. q. 2. super. 3. q. 5. accusatoribus verò. &
c. accusatores, ext. de accusa. repellantur. & de hoc s'm
dominum meum in Summa. eo. tit. §. 2. sub §. & cum
33 causa. † Sed nũquid rector, vel prælatus ecclesiæ in cau
sa eiusdem ecclesiæ potest esse testis? Dico, quòd sic, &
est casus, extra eod. insuper. vt patet ex eius superscri-
ptione. actor tñ & testis simul esse nõ possunt, extrà de
iure calum. c. fi. vnde causam alij committat, & ipse sit
testis, vt in præ. c. insuper. Quod dic, vt in præd. & cùm
causa. vers. sed nunquid. Papa no. extrà de test. ad hoc.
d alias incipit præsentium, libro 6.[d] Quòd qñ Abbas cõ-
stituit procuratorem in causa monasterij, ipse non po-
terit esse testis in causa. Sed si conuẽtus agit, tunc licèt
in instrumento dicatur, quod Abbas & conuentus consti-
tuunt talem procuratorem, bñ poterit abbas esse testis
& ẽt quilibet de conuentu, licèt tanquam vehementio
34 res personæ iurauerint de veritate. † Sed pone quòd
administrator ecclesiæ nomine ipsius ecclesiæ contra-
hit, qui contractus post in dubium reuocatur, nũquid
e poterit esse testis? quæstio dominicalis est.[e] & dic, quod sic
ff. de iure fisc. deferre. §. idem decreuerunt. Item oppo
nitur quòd est criminosus, & in crimine perseuerat,
vt infrà versiculo proxim. quia tunc non valet eius di-
ctum, siue in ciuili, siue in criminali causa. Si verò sit
emendatus per pœnitentiam de crimine, nec enim se-
quitur infamia iuris, hoc probato, admittitur in ciuili,
& etiam cùm de crimine ciuiliter agitur de pęniten. di
stinctio, 2. agite. nisi esset tale, quod infamiam irroga-
ret, ut dixi, & probatur 3. quæst. 7. cap. infames. §. porrò
Probabit autem hoc per sacerdotem, cui confessus est
extra. de simo. nemo. 50. distinct. in cap. 2 q. 1. si pecca-
f uerit. in fin.[f] Et hoc, ubi crimen manifestum est. Nam
in occultis sine probatione præsumo eum pœnitentiam egisse.
& suæ salutis memorem esse. 1. quæst. 7. sancimus, & po
tius præsumitur in dexteram, quàm in sinistram, extrà
de regulis iur. cap. 2. extra, de præsumpt. cap. fin. & suffi-
cit ad id communis opinio. ff. de offici. præ. Barbarius.
C. de test. l. 1. ff. de test. testium. & infrà. uers. item quod
est seruus. Si autem agitur criminaliter, siue sit manife
stum, siue occultum, repellitur; si aliàs de crimine con
uictus extitit, vel confessus, vel nunc per exceptionem
repellatur, vel si ex hoc de facto eius opinio sit grauata
vel si ei probari potest, licèt egerit pęnitentiam. Hæc
omnia probantur, extra eodem, testimonium, de accu
satio. cum oporteat tertia quæstio. 1. neganda, extra de
exceptio. capi. 1. 6. quæstio. prima, qui crimen 32. quæs.
5. præceptum, & infra versic. item excipitur, quòd est
infamis, quod intelligit Vincent. de illis criminibus,
quæ perpetuam infamiam irrogant, arg. 50. distinctio.
quia tua, ibi, age pœnitentiam, &c. & c. domino, & ca.
ferrum.

ADDITIONES.

a Dicat. *Supple testimonium, & pró hac distinctione faciat de si-mo. & si positiones. in fi. de rescrip. statutum. §. insuper. lib. 6. de testi. spo frequentes. §. illum concord. eod. lib.*

b Municeps *Non facit, & est lex 2. in tit. qui allegatur in quæstione seq. Alber. Pap. super l. libertorum. eodem tit. (. & Guil. de Suzar. super l. 2. & super l. idonei. ff. eo. tenent uasallum, cũ liber homo sit nec expressè prohibitus, admitti debere per legem primam. ff. eo. minor tamen fides ei adhibebitur, quia non caret omni suspicione, secundum l. 3. ff. eo. in prin. & 4. q. 3. in prin. C. eo. l. eos. Tu dic, quod ex qualitatibus personarum domini, & uasalli posset cessare, vel esse suspicio. Super quo uide quod dixi de ali. in di. mu. cau. fac. c. 2. super 1. glo. adde proximè dicta.*

c Ciuili causa. *Adde Albe. Gal. eo. titu. ver. sed nunquid Vber. de Bona. dicit super l. sicut, §. si quid, ff. quod cuiusque uniuer. eum admittendum, sed minor fides adhibetur. Vnde Simon Vincen. dicebat illi credi cum adminiculis, aliter non. Sed omnino uide, & tene quod scripsi in præ. decret. cum nuncius, super 1. gl. ubi distinguitur, an singuli de vniuersitate participent commodum, nec ne, & etiam inter vniuersitatem paruam vel magnam. Adde pulchrè per Bal. consi. 31. lib. 1. quando aliquis de ciuitate, vniuersitate, collegio, vel loco possit pro ipsa, vel ipso ferre testimonium, & consi. 252. 3. lib. per Alex. consi. 43. 4. lib.*

d Lib. 6. *Vt ibi scripsi super uer. ab eisdem. Adde quòd dicta in hoc ver. sequitur. Rom. consi. 420.*

d Dominicalis est. *Imo. Venerealis, & est 47. & in quantum illa quæstio dicebat, quòd si ille erat canonicus, debebat admitti, per decre. cum nuncius, eo. tit. & fortius si non erat canonicus, colligo quod de camerario, vel simili administratore intellexit. De prelato enim ecclesiæ collegiatæ supra proximè dixerat, in prælato autem capellæ ista non procederent, adhuc prælato manente. Facit de testa. relatum 2. Propter hac Ros. bene in suam quæst. 23. expressè quærebat de administratore ecclesiæ, vel ciuitatis, an finito officio produci possit in testem, super his quæ administrauit? Et tenet quod sic. Quicquid hic, uel alibi dicatur, ego puto secundum terminos litium hoc oportere iudicari. Si enim esset quæstio, an solennitas, quæ per administratorem adhiberi debuerat, & cuius omissio uitiat quod agitur, interuenerit, non reciperem administratorem in testem pro parte, quæ stat pro illo actu uel contra, cum suspectus sit pro reprehensione uitanda, uel forsan damno, quod deponeret pro producente. Vbi uero a parte altera produceretur, eum admitterem. Idem si termini litis tales sint, quod ex facto uel omisso nil sibi ascribi potest ad damnum, uel opprobrium, & tunc quæcunque pars illum producat, illum admitterem. Facit quod scripsi supra eo in fi. & super 1. gl. & de testi. cogen. dilectorum, super 1. glo. post prin. Adde, quod hanc addit, ut refert Albe. in l. deferre, sequitur Ant. de But. in consilio incipiente, hæc quæstio dubia uulgaria habet, & in ca. ex literis, ext. de testi. & uide in c. insuper, per Panor. ext. eod. tit.*

f In fi. *Vide quod scripsi in decre. testimonium, super ult. gl.*

ferrum.ff.de ædil.edict.quod ita. Is ergo, cui crimẽ in
modum exceptionis opponitur, non admittitur in ci-
uili, vel criminali, priusquam se probauerit innocẽtẽ,
siue conuictus fuerit, siue non, dummodo conuincat.
ext.de ord.cog.c.3.in fi.& ext.eo, super eo.& c. testimo
nium.& de excep.c.1.nisi in exceptis criminib. ext. eo.
c.si.de simo.licet.& c.per tuas idẽ si sit accusatus, vt in
fra, ver.item quòd pendet. Sed nunquid q̃rẽt à teste, an
sit criminosus? De hoc vide infra, e.§.nunc videndum
25 ver.nunquid quæritur. † Item excipit, quod est fur, ra
ptor, adulter manifestus, & huiusmodi, & generaliter
pro quolibet peccato mortali repellitur. 4.q.3.c. si te-
stes extrà.eo.ex parte.& c.sup eo.3.q.7.testes. ff. de fur.
non potes.& sup.ver.prox. Nam tales sunt infames in-
famia canonica.6.q.1. illi qui.& c.omnes. & offendens
in vno, factus est omnium reus.ext.de reg.iur. defleat.
de pœn.di.6.c.j.ff.ad Syl.si quis in graui.§. si quis. Sed
si testis pro quolibet mortali repellitur: ergo nullus in
uenitur testis, cum nullus sine crimine viuat, vt ex.de
renun.nisi cum pridem.§.1.& ext.de iudicijs. nouit. §.
non igitur.de pe.di.2.si enim, inquit.versi.conclusit.&
a di.8.adhuc instãt. Dic ergo vt sup. prox. ver.[a] iunge qđ
est infra, ver.item quod fuit ob crimen.& tribus. versi.
26 seq.† Sed pone, quod repello testem prætextu crimi-
nis vel defectus, nũquid ipse poterit mihi crimen obij-
cere, vel defectum? Respondeo, non: quia non habeo
b cum eo causam[b]. Si tamen se velit ostendere innocen
tẽ, vel chartam manumissionis, & huiusmodi, ue gra-
uetur eius opinio, bene hoc potest. in Auth.de testi. cir
ca medium tit.secundum Vin. Sed si testi crimen obij
cio, nunquid aduersarius meus potest obijcere? Non,
secundum Vin.quia causam meam ago.4.q. vlt.omni
bus.& me defendo.ext.de excep. delicti. Nisi obijcerẽ
testi crimen, cuius ego particeps sum. C.de libera.cau-
27 sa.si libertum.† Quid si post datum testimoniũ sit cri-
minosus, vel seruus, vel infamis, vel hæreticus? Respõ.
nil officit. ff.eo.ad testium. Non enim quod ritè factũ
est, debet ex alio euentu infirmari. C.de administrat.
tut.l.sancimus. Nec est culpandus, qui testem idoneũ
induxit, si is postea sit malus, quia nõ potuit diuinare.
ff.man.si fideiussor, §.si debitor. ff. de doli.excep.apud
Celsum..§.fi.ext.vt eccl.bene.c.vnico.& vide infra, ver.
itẽ quod est seruus. & seq. Quid si testis erat testabilis
tempore quo iurauit: sed tamen tempore quo eius di
c ctum recipitur, intestabilis apparet[c]? Respondeo, dicũt
quidam spectari tempus, quo iurauit. ff. qui testamen.
face.poss.ad testiũ.§.1.C.de testa.l.1. ex de renun. post
translationem.& de elect.dudum. 1. Alij tempus, quo
deponit.arg: ff.de testa.milit.l.antepẽ. de re milita. qui
commeatum. Tertij distinguunt, cuius culpa, vel dolo
fuit delatum quod non deposuit. ff. de mino. intra vti-
le respon.1.& de excus.tuto.si dum ipse.C.ad leg.Iuli.
de adulte.l.fi. in fi. Tu dic, ꝙ si crimen alicuius nõ est no
torium, dictum eius recipietur, & in tempus disputa-
tionis reseruabit̃, vt j.ver. sed quid si dr̃. Si verò sit no-
d torium, postquam[d] deposuit, non admittitur eius di-
ctum propter infamiam superuenientem. 8.q.3.talia.
ad finẽ. Fatuus enim esset, qui illud reciperet.ar. 3.q.5.
e constituimus.6.q.1.infames, j.ver.proxi.[e] † Item exci-
28 pitur, quòd est infamis, & louis opinionis, vt ex̃.de testi
bus, licet ex quadam.& c.testimonium.& c.ex parte A.
ff.de eo.l.3.§.Iul.ex̃.de testi.eo.p̃terea.de prob.licèt.de
verb.signifi.c.forus §.fin.de excep. ca.1.2.q.7.testes. &
q.1.in primis.nisi in exceptis criminalib.ff.quod cuius-
que uniuer.no.l.sicut.ff.de quæstionib.de minore quia
tunc admittitur, sed non sine tormento.ff.eod. ob car-
f men.§.si ea. ext.de simo.licèt Heli.secundum T.[f] Pa
pa autem dicit infames, nec esse admittendos ad accu-
sationem, vel testimonium, nisi accusatus sit malæ fa-
mæ, tũc sic, vt 2.q.j.in primis.extrà, de simo. per tuas.1.
Secus tamẽ est in denunciatione, & exceptione.vt ex̃.
eo.quoniam. Qui autem sint infames, in nostro reper-
torio in tit.de pœnis, plenè poteris reperire, & hoc de
infamia iuris. Nam infamis de facto bene admittitur in
ciuili causa, vel cum de crimine agitur ciuiliter, ext.eo.
testimoniũ, ff.de obsequijs. l.2. Sed ꝯ.nã is, qui est ma-
læ opinionis, de quo mala dĩr, non admittitur. In Aut.
de test.§ quarta, C.ad leg.Fal.auth.sed cum testator.ex
tra de acc.repellantur, de testib.c.fi. De hoc dic, vt extr.
g eo.c.testimonium[g].& sup.proxi.ver.& ver.item ꝙ nõ
est reprobatæ, & inf.§.sæpe, ad fi.& C.de sum. Trini.&
29 fide cath.l.1.in fi.† Ferre enim testimonium est digni-
tas, 32.q.5.præceptum, & est actus legitimus, vt C.de hę
ret.q̃m.prope fi. At talia sunt infamib.interdicta, extra
de excel.pręla.c.inter dilectos, C.de infam.l.vnica, C.li
bro 12.de dignita.neq; famosis, vnde periuri nõ admit
tuntur, C.de transac.si quis maior.ex.de testib.sicut.&
c.testimonium, de præsum.literas, vers.si.præter iurato
h riam cautionem, & 6.q 1.quicunque.22.q.5. paruuli[h].
tamen temerarium iuramentum non videtur repelle-
re a testimonio, quod dic, vt ext.eo.intimauit, s̃m Papã
in c.constitutus, ver.illos, & c.testimonium, nec alij in-
fames, vt sup.ver.prox. Sed nunquid post mortem te-
i stis poterit eius infamia probari[i]: Dic, ꝙ sic, vt C.eo.l.fi.
prope fi.C.de inoff.testam.si quis filium, & ff. de iure fi
K sci, eius qui.in fi.[k] Sed quæritur, vtrum possit statuere,
seu dispensare, ꝙ periurus, seu constitutus in mortali,
non repellatur a testimonio ferendo? Resp.sic, arg.ext.
de re iud.cum 1.& A.Inst.de iur.nat.§.sed & quod prin
cipi. Sicut cum eo dispensare potest in ordinib. ext. de
tempo.ordin.dilectus, sicut etiam legitimare potest, &
quo ad successionẽ, & quo ad matrimoniũ contrahen
dum.

ADDITIONES.

a Proxi.uer. *Sup. proxima remissio fuit additio, intellexit autem de uer.item opponitur.*

b Eo causam. *Ista quæstio, & quę sequitur, nota in decr. testimonium, eo tit.in als.gl. vt dictum Vin. quod sequitur, quod fuit etiã Io.super eo scripsi.*

c Apparet. *Ad literam quæsi fuit iste uer.Io.de Deo in Cani. post Vber.de, Bob.lib.5.tit.de iure testium. Istum casum & conuersum no.Gui.de Su.in l.3.ff.eo. Allegat iura pro principio, & pro fine, tenet ꝙ non ualet, cum utroque tempore debeat esse habilis. tractat etiam de hoc, ff.de pig.actio.l.si rem alienam, §.fi. infra, remittam.*

d Postquam. *Si diceret, prius quam, melius intelligeretur.*

e Ver.prox. *Inepta est hęc solutio, vt scripsi in quæstione canonici Florentini, quam vide super regula. factum legitime de re.iur.et tene quod ibi dixi in hoc casu, & in casu conuerso, vide infra, §. nunc videndum, ver.in 4. & quod ibi dicam, ubi cum sua remiss. videbis, ꝙ actor põderat tempus depositionis, quod mihi placuit in solutione prędicta. Adde quo tempore consideratur habilitas, uel inhabilitas testium, Ale.cons.78.& 138.1.lib.*

Adde Andream Sicu.cons.110.inci illud referam in medium in 3.col.uer.nec obstat dictũ, in 3.uol.ubi ꝙ licet unius testis esset suspectus, si tamen dictum eius esset conforme dicto aliorũ, quòd propter habilitatem aliorum testium non suspectorum sufficeat, retur, Hen.Ferrand.

f Secundum.T. *In libel.co.tit.uitra prin.*

g Testimonium. *Vide quod ibi scripsi super uer.tali modo.*

h Paruuli. *Allegat Pil.4.de testib.in Longo Bar.lib. 2. qua dic, quòd qui semel periuratus fuerit, nec testis sit postea, nec ad sacramentum accedat, nec in sua causa uel ulterius iurator existat.*

i Probari. *Intellige hoc de teste, qui iam deposuit, & cuius infamia posset probari, si uiueret. Primum dico, quia aliàs inutilis esset probatio. Secundum dixi propter decr.præsentium, eod.ti. Adde ut per Ale.cons.11.1.lib. & an infamis, qui reputatur bonę famæ, sit idoneus testis, per eundem cons.138.eo.lib.*

K In fi. *Alb.Gal.cuius ad literam fuit iste uer.alleg. quod not. eod. tit.præsentata, in ult.gl.*

dum, vel non contrahendum, & reddere aliquos habi
a les, vel non sicut seruos & libertos [a]. idem excipitur, quod
est remotus ab aliqua dignitate propter aliquem turpi
tudinẽ. ff. de sena. l. prima. 3. q. 7. c. infamis. §. tria in prin.
31 †. Item quòd est excommunicatus. ext. de testi. veniẽs
2. 3. quæst. 5. conspiratores. & c. sequ. extra, de hæret. ex
communicamus. §. credentes. q. 1. cap. 1. C. de hæret. l.
penult. 24. quæstio. 1. miramur. & dic, vt infra ver. sed
quid si dicatur. Quid si olim fuit excõmunicatus, sed
nunc est absolutus? de hoc secũdum Papam extrà, eo.
b testimoniũ [b]. & 3. quæst. 1. in summa. Quid de suspẽso?
Respon. Gof. & dominus meus dicunt idem, vt de ac-
c cus. olim. in princi. & de except. Apostolicæ [c]. † Sed nũ
32 quid excommunicatus contra excommunicatũ, vel
criminosus contra criminosum, vel infamis contra in
famem admittẽtur in testes? Resp. non, secundũ Vber.
de Bon. quia si exceptio, quòd nõ potes esse testis, quia
es excommunicatus, non potes contra me de excom-
municatione replicare. ff. de excep. do. apud. §. Marcel-
lus. extra de excep. dilectꝰ 1. & capi. à nobis. argu. contra.
2. quæst. 7. si hæreticus. Sol. ibi. & C. de hæreti. quoniam
d sed illud loquitur in casu suo [d]. Quid si omnes de vni-
uersitate sunt excommunicati, nunquid vnus in testẽ
contra alium admittetur? Dicunt quidam quòd sic, vt
in præd. l. quoniam, in fi. Nisi iudex ex officio suo ipsum
repellat, vt ff. de postuland. l. quos prohibet, de hoc no.
e in Authen. eodem ti. §. sancimus [e]. Item, quòd est talis,
cum quo non est testificatio, vel est mulier, vel impu-
bes, vel mutus, vel surdus, vel furiosus, vel est ei bonis
interdictum, vel est intestabilis, vel est in potestate te-
statoris, vel est hæres in eo testamento scriptus, vel est
lege Iulia repetundarum damnatus, vel est mulier de
adulterio damnata. Hi enim non admittũtur in testes,
legatarius autem & fideicommissarius, & aliæ perso-
næ eis coniunctæ, quæ non sunt iuris, sed rei successo-
res, & tutor in eo testõ datus, admittuntur in testamen
tis, nõ si agatur de legato, vel fideicommisso inter eos,
& hæredem, sed quando quæritur cui hæreditas debea
tur. Inst. de testamen. §. testes autem, & trib. §. seq. & ff.
eodem, qui testamento. per totám legem, C. eod. titu.
f omnibus [f]. † De voluntate tamen aduersarij potest le-
33 gatarius esse iudex, vel testis, & tamẽ impropriè loqui
tur, scilicet cum iuramentum defertur hæredi. C. de fi-
deicom. l. fi. de muliere dicam infra, ver. item quod est
mulier. De furioso inf. versi. item quòd est furiosus. De
muto probatur, C. qui testam. fac. poss. mutus. Quid de
surdo, & de his, & alijs præmissis, vide inf. §. & nunc vi-
dendum, ver. vbi autem hoc. Itẽ excipitur, quod est impu-
bes, vt sup. versic. prox. & ff. de testib. testium, & 4. q. 3. si
testes, §. item lege Iul. de vi. talis enim repellitur, quia
testis non ualet, nisi iuratus, C. eo. solam, & 4. q. 3. §. so-
34 lam. & §. iureiur. & ext. eo. nuper. & c. tuis. † At impu-
bes iurare non potest, ff. de iniur. qui iurasse, & de i . lit.
iur. l. 3. 22. q. 5. paruuli, vbi de hoc, & c. pueri, nisi in casi-
bus, ff. de li. causa. l. fi. in fi. Et hæc in causa ciuili, in qua
pubes admittitur. Nam in criminali etiam factus pu-
bes repellitur, nisi compleuerit 20. ann. ff. eod. inuiti. a.
14. quæst. 3. §. in testimonium. Accur. tamen not. in præ-
g alleg. l. inuiti. quod minor 20. ann. [g] admittitur ad iudi-
cium, ne probationes facultas angustetur, quia quan-
doque admittuntur aliqui, non quantum ad plenam
fidem, sed quantum ad præsumptionem faciendam, vt
no. ext. de re iud. cum I. & A. ad fi. Sed & pupillus quãq;
potest recipi, maximè si dominus dicatur a familia oc-
cisus. ff. eo. testium, & l. inuiti, C. eo. quoniam, ff. ad Syl-
35 la. l. a. §. impuberes. † Sed nunquid factus pubes potest
ferre testimonium de his, quæ vidit in pupillari ætate?
h Consueuit esse quæstio sabbatina [h], & videtur quòd
non, C. de fal. mo. l. 1. in fi. ff. de test. l. fi. ff. de iu. & fa. ign.
i l. fi. [i] Dic contra secundum omnes [k]: præsertim de his,
k quæ vidit dum erat proximus pubertati, quia non pro-
hibetur, ergo admittitur. ff. eo. l. 1. & l. ex eo. Scire enim
potest aliqua de facto & de iure, licèt non ad sui præiu
dicium. Nam & seruus liber factus testificatur de his,
quæ primo vidit. ff. de verbo. sig. notionem. §. fi. & arg.
ad hoc 37. di. relatum. vbi de hoc. & ext. qui ma. accus.
non poss. cum in tua. idem dicunt quidam de his, quæ
in furore, vidit aliquis. vel priusquam fieret cæcus. infr.
36 eod. vers. sed nunqd cæcus. † Item excipitur, quod est mo-
chus, vel canonicus regularis, vel cõuersus, vel alius re
ligiosus sub obediẽtia positus, qa nõ põt esse testis sine
eius licẽtia, cui subest. ar. 16. q. 1. monachi. ex. de postu.
c. 2. ex. ne. le. cle. uel monac. nõ magno. ff. de re milita.
l. 3. §. in libello. 11. q. 3. qd ergo. ff. de test. q fallo. in prin.
14. q. 2. sup prudentia. in fi. Funesta. n. eorũ vox. quã po
tius interdici, quàm audiri oportet. 2. 7. placuit. 3. q. 11.
si quis ex. & q. 5. constituimus. in fi. C. q accus. non pos.
l. pe. & mortui sunt. C. de episc. & cler. Deo nobis. & in
auth. de monac. & illud. & §. si quis aũt. & prædic. c. pla
cuit. & 16. q. 1. c. placuit. licet qñq; impregnent, ut ex. de
homi. sicut ex literarũ. ẽt proprias cõmatres, ut 18. q. 3.
puenit. Accurs. tñ dicit simpliciter eos admittendos,
quia non inueniuntur prohibiti. ff. eod. l. prima, & arg.

ADDITIONES. in

a Libertos. *Facit de hæret. in fidei. & c. accusatus. §. licet. li. 6. Ad materiam facit q. quam posui super regula, actus. de re. iu. lib. 6. & remissio, quam ibi dedi. in fi.*

b Testimonium. *Et ibi plenè vide in gl. si dicas.*

c Apostolicæ. *Host. hoc dixit in Summa huius ti. §. 2 sub ver. fides. sed in decret. præ. olim. dixit hoc intelligi de suspenso ab hõie puto autorẽ errasse, allegando gl. ex signo Go. quod posuit Host. in i fi. illius ver. fides, qd tñ respicio solũ vltimũ dictũ hæc ĩ utriusq; sũma uideri possunt Dec. Apostolicæ. non probat id, ad qd inducit qa nõ loquitur de testõ, & gl. ibi posita facit ad contrariũ ante si sad decre. olim. intellecta, ut gl. dicit, bene facit. Dici tamen posset, quod ibi de iure pp litis pendentia, debuerant sñia relaxari, uel propter excõicationem fuit alternatiue de suspensione subiũctũ. Constat quod multa sunt species suspensionũ, quas notaui in cle. de pœnis. c. cupiẽtes. Ex illarũ igitur & culparũ varietate iudicari opportet q̃ repellant. Adde. quod Abb. Sic in c. olim. dicis, qd Io. An. hic se remittit. sed verũ est, quòd rõne solius suspẽsionis quis à perhibẽdo testõ non remouetũ, cum hoc non iure caueatur. Ad hoc c. decernimus. de sent. excon. li. 6. vbi tantũ fit mẽtio de excõmunicatis rõne cõmunionis, q̃ ratio cessat in suspẽsis. Et si suspẽsio est facta propter graue delictum tũc repellitur à testõ, nõ virtute sententia, sed quia perseuerat in delicto, testimonium. & ibi dixi plenè ext. de testib.*

d Casu suo. *Adde quod habes. de hære. in fidei li. 6.*

e Sancimus. *Ad contextũ fuit iste versi. Alb. Gal. eod. ti. ver. sed qd & gl. illa est 1. in §. de infamib. tamẽ loquit nõ de excõicatis.*

f Omnibus. *idẽ dicit inf. de instr. edi. §. postremò. alias, instrumẽtum prope fi. ver. quid delegatario. Tu distingue, an in omnem euentum sui testimonij debeatur legatum, vel in alterum tantũ. vt scripsi eo ti. super 1. gl.*

g Xx. an. *Glo. ibi loquitur de impubere doli capace, & pximo pubertati. Sed excusatur Gui. quia illud est ĩpubere, fortius, in adulto & no. qa lex in testimonium. canoniza. 4. q. 3. dicit, quod accusãs nõ debent facere citari in testem minorem 20. an. per quod dicit Guid. Suz. iudicem non esse prohibitũ, quin suo motu minorem 20. saltem in defectũ probationum recipere possit in testem non ad iudicium tantũ, de quo per prius dicta non esset dubium. Rationem quare minor 25. testificatur, & nõ accusat, dixi sup. de actore vers. sed qd de pubere. Adde an minor 15. an. possit esse testis in causa criminali, Alexan. cons. 63. & 98. 1. li. 173. 2. li.*

h Sabbatina. *Fuit Tyles. 13.*

i l. fi. *Et de cor. vitia ex par. 1. & vide quod ibi dixi in gl. ar. cõtra.*

K Omnes. *Ad declarationem horum præmittendũ est, quod no. q fil. sint legi. per venerabilẽ ĩ 5. gl. qua innuit. præsertim, quãdoq; poni pro maximã, qñq; pro tantũ. Circa quod sciendũ est, quòd Azo in Sũma, de testi. ad fi. col. simpliciter dicit impuberem factum puberem testificari posse de his qua vidit ĩ pupillari ætate Idẽ Ta. parte 4. rubrica de testibus. versiculo prohibetur etiam minor.*

minor. Idem Host. eo. tit. §. 2. sub ver. aetas, & Baga. vbi tractat de testib. ver. quaeritur, aut in hac. Item Bonagui. inducens Azo. parte 3. rubrica de interrogatorio contra testes, vers. circa personas, & Iac. de Amelia, in suo tractatu de probatione testium, uer. repelluntur minores. Et Nepos de Mon. Alb. rub. contra testes, sed quaerit an. & secundum ipsos hic praesertim ponitur pro maximè. Sed Io. argui 3. q. 9. testis quẽ testificari non posse de his, quae vidit in pupillari aetate, cum aetas illa, &c. ipse tamen Io. tenet cũ Laur. in c. relatum, inferius allegato, eum testificari posse de his, quae tunc uidit, si tunc erat doli capax, Accur. ff. eo. tit. l. 3. §. l. Iul. & ff. de testi. ad testium, §. 1. tenet, quod testificari potest nisi factum sit tale, quod requireretur aetas perfecta a principio, ut in prae. §. 1. Alb. Gal. eo. ti. in prin. admittit eum, si quando uidit, erat proximus pubertati, alias non, alleg. ff. de iuris & fac. igno. l. fi. C. de fal. mo. l. 1. Idem Dy. in l. excipiuntur, ff. ad Syll. & secundum istos praesertim ponitur hic pro tantum. Pylens ubi sup. tenet eũ, si intelligens erat, & doli capax, testificari posse secus, si tunc erat infans, uel infantiae proximus. Allegat Inst. sup. §. pupillus, Est sciendum, quod Accur. in prae. §. diuidit aetatem, quae excedit infantiam per medium, ut pars citerior dicatur proxima infantiae, ulterior proxima pubertati, et sic marem usq; ad decimum annũ, & dimidium, in residuo dicẽmus proximũ infantiae, foeminam usq; ad nonũ & dimidiũ, in residuo dicemus eos proximos pubertati. Hoc ẽt tangit Inst. de obl. quae ex delic. nas. §. in summa. Hoc dictum, per quod maiorem aetatem repellimus a testimonio eorum, quae uidit minor decẽ an. & dimidio, non placet, nec hanc diuisionẽ probant iura ibi allegata. Nam Inst. qui. mo. tu. fi. 1. respon. non facit, & §. si qui ma. accus. non poss. de proximitate nil dicit, unde licet. Imperator circa manumissionẽ seruorũ diuiserit per mediã aetatẽ, quae erat post 14. & inf. 20. an. ex arbitrio fecit, non significatione proximitatis. Isẽ qa non habeat rõnem illa talis diuisio, ideo ut ibi no. iure Authenticorũ fuis reuocata, ut spon. large, §. 2. coll. 9. nec reciperetur ẽt illa diuisio in alijs materijs, in quib. proximitas attenditur, puta in matrimonio contrahendo. De quo dic, ut de spon. impu. continebatur, et qd ibi no. in gl. sed quando, & quod super ea dixi, eo. tit. attestationes, & c. si & qd ibi dixi super uerbo. uubit. Ego, saluo quo dixi, secundum Accur. admitterem adultum in testẽ super his, quae impubes uiderat, si talia sunt illa, quae cadere poterant in ipsorũ tunc impuberũ intellectũ. Nec obstat l. fi. ff. de iur. & fac. igno. ut ibi no. nec l. 1. C. de fal. mo. quia materiam illã non facilè poterat impubes percipere, ẽt si sciret illam fabricari. Nã quod id esset prohibitũ, uel quod illa esset falsa, non cadebat in ipsius intellectũ, sed si cadere poterat, nedum in impuberem sed ẽt in infantem, illũ admitterem. In terminis, quaeritur de aetate Titij, qui fuit socius meus, & mihi cogtaneus, dum eramus sexto anno in eisdẽ scholis, uel eadẽ arte, ergo sum 30. annorũ, & quaeritur de aetate illius, an sit maior 25. quare ergo non admittat in testem. De tanta distantia dixi, quia si quaereretur an sis maior 29. annis, non putarẽ me idoneũ, qui & modici tpis uarietatem tunc percipere non poteram, nisi forsan essemus fratres, & ille me fuisset intra circulum anni sequutus, & maxime alijs fratrib. subsequutis. Et facit ad hoc, quod dixi de infante, an possidere possit, supra, de acto, post prin. super uer. praemissa. Adde, quòd opin. Accur. sequitur Bar. in l. 3. §. lege Iul. ff. de testi. & quòd de his, quae uidit in infantili aetate, non possit testificari, uoluit Roma. cons. 157. allegãs inter caeteros Io. An. hic. Adde tu, qui dicatur proximus pubertati, & praesertim quo ad maleficia, & contractus, Bal. plenè in l. non tantũ, in prin. ff. de exe. tu.

in Auth. de mona. §. cogitãdum, & ex. eo, nuper, vt not.
C. eo aut si dicatur. In causis tñ suarũ ecclesiarũ testifi-
57 cati pñt. Qđ dic, vt sup. ver. sed nũquid in cã. † Itẽ quod est
socius criminis, seu eodẽ crĩe irretitus, 4. q. 1. ver. liberti, ext. eo. veniens, 1. & c. personas, & c. sicut, & de cõfessis, c. 1. 15. q. 3. nemini, C. de testib. qm̃, C. de qõnib. sicuti, qui nõ auditur contra alium, nisi in casib: quos dic, vt sup. in tit. de accusatore, in prin. ver. itẽ repellitur q. ibi etiam dr̃ qualiter haec exceptio dẽt proponi, vt not. versus. Per testem socium sceleris simonia probatur, Muneris & sceleris testis socius probatur, vt not. in p. c. veniẽs, & j. ver. itẽ quod hr̃e consimilem, & inf. ver. px.
Quod dixi de simonia probatur in decre. Greg. IX. ex-
a triuaganti, de simo. mediatores[a]. † Quid si quatuor ho-
38 mines dicatur aliquem in domo aliqua occidisse, &
constar eum occisum: nũquid accusator potest aliquẽ ex quatuor in testem producere? Ar. quod non. C. de procu. reum. & ff. de testi. in testimonium. & extr. eod. non debet. Nam ei non crederetur. C. de accus. l. si ex. de confessis. c. 2, Ar cõtra, edictum de testi. est prohibitorium. ff. de testi. l. 1. §. 2. Vber. dicit, quod in causa ciuili potest produci secus in criminali. ar. ex. de confessis.
b c. 1.[b] Item quod est libertus, qui nec volens auditur cũ tra patronum nec cogitur. C. eo. libertorum, quaest. 4. quaest. 3. versi. liberti. ext. de ser. non ordi. 3. q. 3. C. qui accu. non poss. l. fi. nec ẽt pro eo in ciu. vel crim. cã. C. de q. pdẽ. Pro alijs tñ, & contra alios põt, & vide sup. ver. sed nunquid socius. ar. C. de postul. l. 2. nisi fortè cã crimi. 3. q. 5. nullus. Quid de filio liberti? Resp. idẽ puto, vt C. de liber. & eo. li. l. fi. licèt fuerit admissus, ff. de quaestionib.
c maritus.[c] † Quid de vasallo? Dic, vt sup. ver. sed nunquid
39 vasal. Itẽ quod est seruus. 3. q. 5. nullus. Inst. de testã. §. test. ff. eo. qui testã. §. seruus. 2. q. 1. in primis, ver. sed de personis. C. de testi. l. nih. si dicatur. §. qm̃. ex. de verb. sig. forus. §. fi. de ff. de reg. iur. l. quantũ aliã, qđ attinet. 4. q. 3.
d ver. itẽ liberti[d]. Nisi in defectũ probationũ secundum quosdã 4. q. 3. ver. serui respon. C. de here. l. pe. in fi. Nisi in cri. excep. quia tunc admittũtur, si accusatus sit de cri. diffamatus. 3. q. 1. in primis versus fin. qđ aũt. ex. de accus. cum P. In facto tamen suo eis quandoque creditur cũ tormento, & alis praesumptionibus. 4. quaest. 1. versicu.
e serui neque. & in praed. uersi. serui, respo.[e] 5. q. 5. isti qui. Contra dominum uerò uel patronum, eis non creditur, ut in praeall. uersi. serui. Neque in casibus quos habes. 12. q. 2. ca. episcopus §. patronos. ar. cõtra, C. de ser. fu. quicunque. §. fin. tamen si testis tempore, quo testamentum signauit, seruus erat, sed habebatur communiter ab omnibus pro libero, ualet nihilominus testamentum, ut in prae. capi. testes. & C. de testa. l. prima[g]. Quid

ADDITIONES.

a Mediatores. *Qua habetur in 6. sub tit. de testib.*
Adde quando socius crimi. possit esse testis, Ale. cons. 65. 2. lib.

b c. 1. *Haec quaestio nõ est dubia quia si omnes accusat. quod reus non poterit inducere in testes, si unum solum non impedit, cum reliquos inducat. Reus autem si excipere velit, qualiter loquatur, patet remissiue sup. ver. proxi.*

c Maritus. *Sed non facit etiam indicium sufficiens, secũdum unã lecturam, ibi no. in gl. nisi praecedant in fi.*

d Item liberti. *Per quae iura tenet Gui. de Suz. in l. illicitas. §. illicita. ff. de offi. praesi. quod seruus non põt esse minstralis, vel nuncius ad citationes. Nam cum non possit esse testis, vt sup. & tales sunt plusquam testes, quia eis solis creditur, de quo satis scripsi inf. de cita. §. sicut. ver. sed nunquid, creditur ergo, &c. Item seruus nullam habet communionem cum iure ciuili vel praetorio. ff. de testa. qui testã. §. seruus. & seruitus ferè morti comparatur. ff. de re. iur. l. antepen.*

e Serui respon. *Qua est lex ff. eo titu. per quam legem. ff. de aedi. edi. l. quaero. in fi. dicit Baga. in suo opere char. 3. quod dictum serui lex dedignatur vocare testimonium, sed illud vocat responsũ. est sciẽdum, quod Gui. de Suz. super l. illa, tenet, quod deficientibus probationibus recipiatur seruus in testem, etiam si de facto non interrogabitur, sicut in arenario dicitur, eo. ti. ob carmen. §. si ea. Vnde secundum eum l. pridem. C. de quaestioni. & l. interrogari eo. ti. satis expediuerant seruos pro domino, vel dominum non requiri, sed de suo facto interrogari. Quod ergo voluit lex illa serui respõso credendum, aliqua probatione deficiense, generalius sumitur. Fatetur tamen per prae. l. qui qui testamentũ, quod ad solemnitatem testamenti seruus adhiberi non potest, in iudicijs aũt in defectu probationum potest. per illam legem. Facit pro eo. ff. de quaestioni l. diuus. Adde quõ debeat intelligi illud, qđ dicitur, quod testes nõ idonei admittuntur, vbi nõ sunt aliae probationes. Ale. con. 64. 1. li. & 182. 2.*

f §. fi. *Speciale, qđ ibi seru. torquetur contra dñum vt ibi. nõ. in gl. no. duo.*

g A. *Vt dicis ibi Cy. secundũ Iac. de Rauen. idẽ si omnes essent serui, tamen communi opinione liberi. Et idem si cõmunis error esset in*

etate, vel in sexu testium. Idem etiam esset, cum communis opi. infamem habet pro non infami, ut no. ff. de test. l. cum lege.

Quid si tm̃ a maiori parte habeatur liber? Resp. idem
est, ac si ab oĩb. putaretur. quia valet testm̃, ff. de reg. iu.
aliud, §. refert, ff. ad muni. quod maior, ff. de iuris, & fac.
ign. regula, §. 2. ext. de his, quæ fi. a maio. par. ca. 1. Quid
si a multis, non tamen a maiori parte? Rñdeo, non ita
de facili idem, ar. ff. de inst. sed & si pupillus, 2. Quid si
ab vno singulari tm̃ putabatur liber? Respondeo, idem
a dico,[a] si consonat cum veritate, vt ff. de acq. hære. cum
quidam, §. quod dr̃, ſm Vber. de Bo. Sed si proposita
hac exceptione de seruitute testis se liberum asserata
natiuitate, recipiatur eius dictum, & reseruetur hoc in
tpe disputationis. Si vero dicat se liberum, prius osten
dat instr̃m manumissionis, q̃ testetur, nisi iurauerit se
alibi probationes habere, nec nunc statur eius testimo
nio, nisi probata libertate, C. eo. auth. si dicat̃. Si verò te
stis dicatur inimicus pp litem criminalẽ, quæ est inter
eum & illum, ꝯ quem inducitur, & hoc probetur, non
prius recipitur, q̃ de crimine fuerit pronunciatũ. Si aũt
pp litẽ pecuniariam, tunc incontinenti recipietur, & in
tps disputationis qõ reseruabitur, C. eo. auth. si verò di
b catur, de hoc ex̃ eo. ex parte A, & ĩ, §. sæpe.[b] † Quid de
40 adscriptitius, nunquid pñt esse testes? Rñd. sic, ar. C. de
c epis. & cle. iubemus, & auth. adscriptitios.[c] Quid de sta
tu liberis, quib. l. si libertas est sub ꝯdõne relicta? Resp.
non pñt, cum sint serui, ut ff. de statu liber. l. statu liberi.
Quid de monacho, & conuerso, & fratre minore? Dic
admitti, cũ non inueniantur repelli, ff. de testi. l. 1. & ar.
d in auth. de monachis, §. cogitandum,[d] & ex̃ de testi. nu
per, & de crim. fal. c. 1. Idẽ dicas de ꝯuerso, & regulari ca
e nonico, ſm Accur.[e] † Sed quid si dr̃ testis excõicatus,
41 vel infamis, vel fur, vel raptor, nunquid statim est reci-
piendus, & in fine q̃ritur, an fuerit excõicatus, vel infa-
mis? Rñd. sic, ut in præ. Auth. si dicatur, & in præ. decr.
f ex parte A,[f] & eo. ti. pñtium, & in p̃. Auth. si verò. Nam
quilibet bonus p̃sumitur, nisi ꝯtrarũ oñdatur, ex̃ de seru.
in ord. fac, c. uno. de p̃sump. dudum, sicut quilq; p̃sumi
tur liber a natiuitate, in auth. col. 6. quib. mo. nat. effi. le
git. §. liceat igitur, ſm Vber. Ar. ꝯ, ꝙ nõ reseruatur hoc
in tp̃s disputationis, ff. de qõnib. l. 1. §. si quis dicatur, ff.
de tut. mut. §. 1. Nam, & testis non est sub condõne reci
piendus, quia legitimus actus, &c. ff. de reg. iur. actus, &
ex̃, de electio. in electionib. li. 6. Sed hic pot ius est mo-
dus, q̃ condõ. Quòd hic sit actus legitimus, patet s̃, ver.
item ꝙ est infamis. Quid ergo si p̃missa obiiciens dicit
se illa incontinenti probare, ut ĩ, §. sæpe, ver. hęc igitur.
Rñ, audiendus est, si hẽt probationes in promptu, non
aliter, vt ff. ad exhib. l. 1. §. ibidẽ, ff. ad Treb. ille, a quo, ex̃
de testib. ad hæc alias incipit, pñtium, §. pe. li. 6. & c. ve-
niens, 2. ex̃ de testõ. spol. literas, vltra medium. Si enim
statim constare potest, ꝙ non est recipiendus, quare ad
mittetur, ut ff. de testi. l. 1. Certe superfluè admitteretur
quod fieri non debet, extra in Procemio decre. §. sanè:
g Nec superfluo iuramento est quis grauandus.[g] Vel di
stingue, & melius, an mora sit periculum allatura, ut
quia testes, per quos id probare intendit, sunt infirmi;
uel senes, uel absuturi, uel campestre bellum, vel mare
intraturi, ut tunc recipiatur eorum dictum incontinẽ-
ti, ꝙ habeat eos paratos, ar. ex. ut lite non conte. qm̃ fre
h quenter, in prin.[h] An non sit allatura, ut tunc non reci
piatur priusq̃ deposuerit, quia vr̃ id cã litem protrahẽ-
di dixisse, ar. ff. de fer. l. 1. §. fi. & l. fi. & ff. ad Treb. cũ hr̃di
tas. In receptione aũt vel publicatione potestis, ꝯ quem
producitur, protestari, ꝙ liceat in eius dictum, vel per-
sonam obiicere, ut ĩ, uer. Item quod is, p̃ quo ſm Vbe.
42 & G. Na. † Recepta aũt probõne, si iudex pronunciabit
recipiendũ, appellet is, ꝯ quẽ producitur, ff. qui satisda.
i cog. arbitrio, ar. contra, C. quorũ app. non recip. ante fi.[i]
Si uero pronunciet non admittendũ, & alter appellet,

porrò in exceptione excõicationis vr̃ ꝙ statim sit eius
probatio pp periculũ cõmunionis admittẽda. ar. 11. q.
3. cũ excõicato. ext. de sent. excõ. solet. & de excep. exce
K tionem.[k] Item ẽt, vbi præsumptio est contra producen
tẽ testes, ꝙ velit cãm p̃rogare, statim recipitur eius di-
ctũ, sed in tẽpus disputationis reseruat̃. ext. de proba. li-
cet idẽ ẽt est, vbi ab initio fit protestatio de dicendo cõ
tra testes, vt ext. eo præsentium. vt no. Papa, eo. tit. cum
43 causam. † Quid si testis dicit se seruũ vel infamẽ, vel p
iurũ, vel furem, vel excõmunicatũ, fortè vt euitet testi-
monium? Videtur eius simplici asseuerationi stãdũ. Et
l hoc tenet Papa, vt no. ext. de accusa. inquisitionis[l]: quia
non est verisimile quòd suam tantam turpitudinẽ mẽ-
daciter asseueret: qa crudelis est q negligit famã suã. 12.
q. 1. nolo. arg. contrà: quia deponit non iuratus, & ideo
non videtur ei credendũ, vt infrà, ver. item quòd non
deposuit. Ego tamen deferrem sibi iuramentum, vel
sic per torturam veritatem plenariam inuenirem. ar-
gu. 5. quæst. 5. illi qui 30, quæst. 5. iudicantem. & ex de fi
de instrum. c. cũ Ioanes, prope fi. Vtrum autem testis
sit super huiusmodi interrogãdus, dicã ĩ, iam de inter-
rogatoriis. ver. sed nũquid. sié opponit̃ testi, quòd reci-
pit à quocunq; prætiũ vel præces, p̃ testimoniũ ferẽdo,
vel nõ ferẽdo, vel ei p̃missũ fuit, & ob hac falsum testi-
moniũ tulit, vel fuit instructus, vnde dictũ eius non va
let. C. eo. si quis. in fi. & l. eos. 1. q. 1. concessionis. ff. de cal
cu. l. 1. §. 1. & l. generaliter. 4. q. 3. c. si test. §. itẽ. l. Iul. de vi.
& ver. si quis testib. ext. eo. ca. 1. &c. sicut nobis. & de p̃
bationib. licèt. ĩ. prox. ver. Et ideo fatuè agit aduocatus
qui loquit̃ testibus ante depositione, vt dixi sup. de ad-
uocatu. §. vtriusq; ver. itẽ si cautus aduocatus. Expensas
tõ potest à producente recipere. 4. q. 3. c. si testes. §. li-
m beri testes.[m] Item quòd corruptus falsum testimoniũ
dixit, vt in præalleg. decreta. licèt. C. de testi. nullum. &
sup. versi. prox. & ĩ. versi. sed quid si testi. † Hoc aũt sciẽ-
dum est, quod testis falsidicus tres personas offendit,
vt ext. de crimin. fal. c. j. & ideo dignum est, vt multipli
citer puniatur. ex. de re iudi. cùm æterni. in fine. 32. dist.
ea. j. Ideoq; data est cuilibet iudici facultas cũ ex officio
suo puniendi. C. eo. nullũ prope fi. ver. data. quod intel
ligo de iudice ordinario. sed nũqd de delegato? Rñdeo
& ille habet modicã coercitationẽ, vt ex. de of. dele. ex
literis. & sic põt punire, quod dic vt ĩ. §. testidm. versic.
sed

ADDITIONES.

a Idem dico. *Testamentum valere, vt probat l. qua allegatur,*
b §. sæpe. *Quæstio de quodam seruo, an testificetur de eo, quod vidit in seruitute, expedito fuit supra, ver. sed nunquid factus.*
c Adscriptitiotes. *Bene facit de Iud. c. 2. & quod ibi no. in gl. 2. & in hac quæstione, & duabus seq. concor. Accu. C. eo aut. si dicatur. in cor. eo. ti. §. si vero dicatur.*
d Cogitandum. *Vbi idem no. & plenius quã hic respondendo ad id quod rẽfertur mortuus, & an pro monasterio vel contra, & an pro alio monacho. & vide sup. ea col. versi. item excipitur quòd ver. iste superfluit.*
e Secundum Accur. *Superfluit iste versi pp ver. sup. proxi. col. versi. excipitur ꝙ est monachus. Adde Panor. in c. cum nuncius. ex. de testi.*
f Ex parte. *Quicquid hoc dicatur in sequentib. ver. dic, vt ibi scripsi super gl. huiusmodi exceptiones, quam omnino videas.*
g Grauandus. *Ext. de probatio. c. 2.*
h In prin. *Non fateor, quòd propter hoc prius recipitur sed fateor quod statim propter hic recipiẽtur. Hoc intelliges vbi sup. remisi.*
i Ante fi. *Solue. per decre. sicut eo ti. de appel.*
k Exceptionem. *Facit de sen. excom. decernimus. li. 6. Idem scripsi in gl. vq; sup. remisi.*
l Inquisitionis. *Scripsi tamen in decr. cum causam. super glo. causam. eo tit.*
m Testes. *De rescr. statutum. § pe. li. 6. de qua vide infra, §. qualiter ver. testes.*

a sed quis coget.[a] † Quid si aliquis Bononiẽsis, & aliquis
45 Parmensis litigant Mutini,& in causa illa producuntur
b testes Cremonen. diæcesis[b], qui in ciuitate Cremo-
nen.examinatur secundum l.C.de fi. instru. iudices, &
in auth.ibi posita.nunc altera pas accusat eos corã iudi-
ce Mutinen.de falsitate: quæritur an possit? Et uidetur
quod sic,vt in præalleg.l.nullum.quia debent secretum
iudicis intrare.arg.C eo si quando. Ibi enim deliquisse
vr̃.ff.de act.& obli. contraxisse. Et facit, ff. de his qui-
c bus vt indig. post legatũ.§.ætati[c].ar.contrà,quia sunt a-
lienæ iurisdictionis,& alibi deliqueruñt. unde ibi accu-
sandi sunt.C.vbi de crim.agi oportet. Anth.qua in pro-
d uincia[d].Vni enim malum contigit,ibi moriatur, a.q.1.
1.c.si peccauerit.ext. de foro compe.postulasti. Dicunt
quidam,quod committi debet arbitrio iudicis causæ in-
specta magnitudine, & qualitate psonarũ, & suspicio-
ne.& no.in Auth.de testi.§.hæc omnia.& Auth. coll.5.
46 vt defun.seu funer.§.illud.† Sed qualiter punitur cleri
cus,qui dixit falsum testimonium? Dic,ut C.de epis. &
cle.presbyter citra.& Aut. presbyteri, & diaconi. quas
e habes,5.q.6.[e]Quid de arbitro,nunquid poterit testẽ pu-
f nire[f]? Resp. non,sed mittat eum ad iudicem competẽ
tem,qui eum puniat secundum delicti qualitatẽ, vt in
prædicta l.nullũ.Et hæc uera sunt, cũ contra eum dire-
ctè,& principaliter est actum. Quid igitur si per modũ
exceptionis,vel replicationis? Et quidẽ non vr̃ punien-
dus: licet eius dictũ non ualeat,ut ff.de his,qui no. infa-
mia.Lucius,ff.de mun.& hon.rescripto.§.si quis. Vber.
cõtra,vt omnis falsitas tollatur.ff.ad leg. Iul. de adulte.
l.2.§.si publico, in fi.qđ verũ põt esse extraordinariè, or-
dinariè vero nõ,ut ex.de ordi.cog.c.2.in fi. ubi de hoc,
ex.de confes.c.2.& iam dicã. Quid si modo prædicto
ꝯ testem probatur excommunicatio: nunquid uitabi-
g tur? De hoc not.in præd.c.de ord,cogn.[g]† Sed nũquid
47 iudex falsum testem ex officio suo puniet pœna legis
Corn.de fal.vr̃ ꝙ sic.secundũ quosdã, ut C.ad leg. Cor.
de fal.l.pen.& ff. eo.l. 1.in prin. Sed dic, ꝙ extraordina-
riè,scilicet,verberibus tantum eum puniet, ut iam dixi
in Auth.eo.si uero quidam, ff. de quæstionib.l.ex libe-
ro.& l.vnius,§.testes,C.eodẽ,nullum in fi.§.illi, qui. &
hoc siue testis adhuc præsens sit,siue de loco recesserit
Facit enim eum requiri,sicut si accusationem falsi or-
dinaret.& in Auth.ut nulli iudi.†.si quis vero compre-
hensorum.Sed nunquid per pœnam verborum euadet
pœnã legis Corneliæ de fal.Rñ.non, imo adhuc ea lege
poterit accusari de falso.ff.ad leg.Corne.de falsis. l.1. in
h prin.& l.eos.ff.de testib.qui falso[h].† Sed pone, ecce iu-
48 dex nõ interfuit,sed solus tabellio in examinatione te-
stis,& scripta sunt aliqua, pp quæ iudex uult ex officio
testẽ redarguere de falso,testis negat se ea dixisse,quæri
tur cui magis credẽdũ,an instrõ sine testib. & sine iudi
cis præsentia scripto,an testi qui dicit se aliud dixisse, ꝙ̃
scriptum sit? Et vr̃ ꝙ tabellioni non sit credẽdũ, in Au
then.de instr.caute.& fid.§.hoc & si instrumẽta.Sed te
sti potius,nam & alias auctoritas testium maior inueni
nitur,quam tabellionis.vt eo.ti.§.si uero moriatur. De
facto tñ statur dicto tabellionis,licet fortè aliud sit de iu
re.Si tñ iudex audiuisset: tunc sine dubio crederetur ta-
bellioni,sm Iac.Bal.Sed & si testis accusaretur de falso
i ad pœnam coram iudice,tunc non staretur tabellioni[i].
& uide J.de editione instru.§. testat. versic. sed quid si
49 unus.& uer.sed cũ literis.ad fi.† Sed qđ si testi detur pe
cunia,vt corrumpatur, non tñ corruptus est, nunquid
sufficit sola pecuniæ datio ad hoc, vt puniat,licet cor-
k ruptio non sequatur[k]? Videtur ꝙ non,ut arg.in præ. l.
nullum,& at.ff.quod quisque iuris.l.1.§.fi.& ff. ne quid
in flu.publ.l.1.§,fi.arg.tñ contra,ff.de cal.l.1.& l.genera
liter.& C.de furt.si quis.Et hoc puto,ut pretio recepto
testimonio sequuto corruptus uideatur,licet secundum
Azo.uideatur contra.ff.de re.iudi.l.diuus Adrianus.Idẽ
etiam puto, si nulla pecunia data falsum tulit testimo-
nium,secundum Iac.& uide s.uers. item oponitur te-
stis.& seq.Quid si is,qui tulit testimoniũ, maior est eo
sub quo tulit, Dicunt quidam, ꝙ non potest ab eo pu-
niri.a 1.d.inferior.ex.de ma. & obed. cũ inferior si sed
mittet eũ ad superiorẽ. Alij distinguunt,an sponte vo-
lit se illi subijcere,ut tunc ab eo puniatur.ut ff. de iuris
dictio.omnium iud.est receptum.2.q 7.nos si compe-
tenter.an uerò coactus,ut tunc non puniatur,sed ad su
periorẽ remittatur.Vel dic, ꝙ si eo loco alter maior ẽ
tunc ad eum mittitur: aliàs à iudice punitur.ar. 3.q. 6.
c.1.secundum Iac.tamẽ præ.l.nullum.in fi. uidetur uel
le,quod indistinctè puniatur. Et no. quod corrumpẽs
testem pari pœna punitur cum ipso falso teste.ar.C.de
hæreti.l.2.& C.de malefi.& math.culpa argumen.con
trà,

ADDITIONES.

a Coget. *In deleg. Papæ bene ꝓcedit, vt ibi no. Delegatus aũt ab inferiore vr̃ quòd remittere debeat ad delegantem in Aut. eod. ti.§.si verò ignoti. Facit de of.deleg.si cõtra.& quod no eod. tit. statuimus.2.in gl.2.li. 6. Quid si litigarũt partes ꝑ errorẽ corã non suo iudice, quẽ ẽt per consensũ suũ iudicẽ non fecerunt, an iudex ille punire poterit tales testes? Vr̃ ꝙ non, quia eius sententia esset nulla.de iu.at sic attestationes nullæ. Non debet ergo puniri conatus, cũ non habet effectũ.ff.quod quisque iuris l. 1. Ecõtra vr̃, quia lex illa, nullum, tollit omne priuilegium. Simon.sup præ. l.nullũ.dicit forte posse distingui, an illi testes sint de iurisd. illius nec ne, vt 1.casu illos puniat: secundo nõ facit inf.ea col. ver.qđ si is qui. Et facit ad quæstionem inf.dicendam ver. quid si cõpertum. Adde quo ad primum Abb.in c. 1.extr. de crimine fal. quĩ sent.sequitur.Io.An.hic.*

b Diœcesis. *Non video quid mouerit Guil.ad tot.diœceses describẽdas, maximè cũ Alb.Gal à quo habuit quæstionẽ, eo.ti.in fi.nõ descripserit, nisi duas puta secũdũ suos terminos Mutinẽ. & Cremon.id est, locum iudicij & comissionis, & locum receptionis & examinationis testium.*

c §.ætati. *Et.§.seq. In his dicitur, ꝙ testis accusatorii eũ adiuuat, ergo, &c. Guid.de Sozu.qui in l.idonei ff.e.ti.hãc partẽ. Allegat ff.de of.eius, cuius man.est iuris l 1.§ q mãdata. Et iura, quæ dicunt illũ fecisse videri, qui facit per aliũ. Itẽ inducit Cremon.fuisse nudum ministrum ff.de l.2. si quis Titio, Sed cõtrariũ tenuit in Aut.apud eloquentissimum. C.de fide instr.& 3 q.vlt.sub M.*

e In prouincia. *Hucusque fuerunt verba Alb.Gal.eo.ti.in fi.saluo quod prædixi.*

e 5.quæst.6. *Plenam remissionem de hoc vide de reg.iur.c.non est sine.li.6.in prin.q.*

f Punire. *Non loquitur de arbitro, qui necessitate iuris aditur, ille n.hoc posset, vt scripsit Gofr.& hoc de of.dele.suspicionis. super vers.omnia.*

g De or.cog. *In gl.pen. Et vide quod super ea plenè dixi.*

h Qui falso. *Vlt.gl.in l.nullum.quæ fuit additio, videtur idẽ velle sed aliqui, scilicet Gui.de Suza & Cy.ibi contrà pro quib. 81. dist.presbyter.13.q.2.c.vl.de diut.at si cler.in fi.ff.de ac.senatus ff.de iniur.quod Senatus.*

i Tabellioni. *In ver.quam statim alleg.dicit oẽs doctores in sua priuata in hoc concordasse. Adde vt per Ale.cons. 70.in 1. vol. & per Bal. pulchrè cons.149.1.lib.incip.iudex.*

k Non sequatur. *Sic ponit etiam Simõ in l.si quis.C.eo. ti. Et sic videtur poni contradictorium. Sed puto ꝙ intendunt eũ non dixisse falsum, ita ꝙ est q.an coniunctim requirantur corruptio & falsitas & est simi. q.an ad sñiam retractandã necesse sit hæc duo probari, quæ no.de prob.licet in gl.2.& vide quod sup ea dixi. Petrus de Bl. Per derideat hanc q̃stionẽ in l.si quis.C.e.p l.2.ff.condi conde.ob turpem causam. Cum iudex corrumpi dicatur, data etiã pecunia, ut iniuste iudicet, & sic idẽ in teste. Facit ad primũ 11.q.1. non licet, addebat Iac.Bal. quòd iste in l. Iulia rep.deliquit, ff. ad l.Iuliam lo.eadem lege Roff.Beneuen.satis de hoc tract.tit. de Sena consi. Libo tenẽs quod promissionem recipiens, & fortius si iuramentum vel alius fideiussores, uel pignora recipiens corruptus esse dicatur. Et de Hoc inf.de fide instr.versic.adhuc, & supra ti. prox.§.si uer.sed nunquid.*

a trá, de hæreti. quicunq; in fi.[a] † Itē φ testes obscurè, vel
50 cōfusè dixit. 4. q. 3. ver. in testib. 2, vnde nō valet, nisi ite
rum deponat, & dictum suū declaret, quod facere pōt.
ext. eo. cùm clamor. ar. ff. de præto. stipula. in prætorijs,
ex. de test. cog. præterea. ff. qui testa. face. pos. hęredes. §.
1. Claritas enim probatur in Auth. de testa. imper. circa prin. coll. 8. C. e. l. aut. testes bonæ. ver. nec minus obscuros. Quidam hoc intelligūt, cū super crimine inquiritur. Tu d. c. idem in ciuilibus. vt ibi no. & in c. per
b tuas.[b] & tunc interrogabitur officio iudicis: & etiā qn̄
verbum dubiū est, eo. tit. cū tu, & nō aliàs. Iudex quoq;
51 verbum testis ambiguum pōt interpretari. †. Et in dubio fiet interp̄tatio, vt res potius valeat, quā pereat, vt ibi. & ff. de reb. dub. quoties. ex. de fi. instr. inter dilectos & de verb. sig. Abbate. Fiet etiā interpretatio pro reo & contra producentem. ext. de proba. in pręsentia. & c. ex literis. & in p̄. c. inter dilectos. ff. de act. & obl. Arrianus. Nisi in testō, & matrimonio, & dote, & religionē, & libertate. ff. de verb. oblig. inter stipulantem. §. 1. ff. de iudicijs, si quis intentione. ff. de reg. iur. in ambigua. ex. de rescrip. olim. ff. de relig. sunt personę. ff. de iu. dea. in ambiguis. de re. iud. c. si. secundum quosdam. & in alijs concorda. quæ sunt j. §. postquam. uer. sed quid si tot. vbi de hoc. Item φ in eius receptione, vel qn̄ iurauit pars altera vocata, vel præsens: nō fuit vt infra, eo. §. nunc tractandum. in prin. Item quod cauta est crimina lis, vnde testium receptio non potuit delegari. C. de fide instrum. authen. apud eloquentissimum. ff. de test.
c l. 1. §. testes. 5. q. 5. illi qui.[c] Item quod non perhibet testimonium de visu & auditu, scilicet suo, vt infra, ver. itē quod interrogans. & 14. q. 2. super ext. eodem cum causam, quæ. 1. c. præterea. extr. de elec. per inquisitionem.
52 ex. de suc. ab intesta. c. fi. & de cōsue. c. 2. † Debet enim præsens fuisse his, super quibus deponit, & vidisse. vt in præd. concordā. 3. quæst. 9. c. testes. & 3. q. 4. uer. alia est C. eod. testium. C. de ero. mil. ann. per hanc. lib. 12. & intellexisse, quæ acta fuerunt. Nam aliter non dicitur pręsens fuisse. ff. de verb. signifi. coram quia audire, & non intelligere, negligere est: vt ait Cato. Vnde Euangeli-
d sta,[d] Quod uidimus scimus, & quod scimus testamur & testimonium nostrum uerum est. ex. de cele. miss. in quadam. & in Psalm. 34. Surgentes in me testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me. Dicitur autē præsens, siue sit in eadem domo, siue alibi, dum tn̄ audire possit. ff. ad Sylla. l. 1. §. eodem tecto, ubi ergo testis auditu proprio percipit ueritatem, uel super que testificatur, puta, quia audiuit uerba contumeliosa, quæ ↄ aliquē protulisti, & de his testificatur. Vel audiuit aliquē cōfiteri, & dicere, talē sibi pecuniā esse solutā: uel audiuit tonitruū, de quo fit qō, de tali quidē auditu fiet testimoniū, & ualebit. C. e. aut. rogati. 3. q. 9. si debitū. 26. q. 6. de his. & c. qui recedūt. & tale testimoniū licèt au-
53 ditu perceptū fuerit, dr̄ perhiberi de uisu. † Qm̄ nomine uisus, omnis sēsus corporis intelligitur, ut dicit Au
e gusti. sup Io.[e] ibi, Palpate, & uidete, & in Exodo dr̄, Et
f uidebant uoces[f], De quo dicitur j. §. nūc tractandū. uer.
g de uisu.[g] Quid ergo, si uiro & muliere ī camera clausa existentib. testes, qui erant ex̄. dicunt φ audiuerūt eos dicētes uerba de præsenti inter se apta ad matrimoniū
h ↄhendum, R̄ndeo, dicunt quidam[h] φ ualet eorum testimonium, si prius uoces illorum notas habeant. arg. in præ. §. eodē tecto. & probatur in his quæ no. in præ.
i c. testes. & c. pręterea.[i] Testimonium aūt de auditu alieno, scilicet, φ audiui dici, non valet, ut 2. q. 1. in primis. uer. sed & de personis. ext. eo licet ex quadā. C. e. testiū.
k ubi de hoc. & in epistola ad Romanos[k]: Domine, quis credidit auditui nostro? Quod prosequere, ut not. 22. q.
54 5. hoc ur̄. & 3. q. 9. c. testes. §. de his. † In casib. tn̄ ualet testimonium de auditu. Primus, in ↄtu ad quem testis uocatus est, ut in præ. §. de his. sed ibi de proprio auditu dr̄. Secundus, cum probatur uoluntas obtumescentis, 26. q. 9. qui recedunt. extr. de sent. excom. a nobis, uer. vnde quo secunque. Tertius, in computatione parentelæ. 35. q. 6. de parentela, extra. de consanguini. & affini. tua. quod intellige, ut ext. de test. licet ex quodam, Quartus, in probatione periurii, ut in prædi. c. hoc uidetur. Quintus, in memoria facti operis, seu in actione aquæ pluuię arcendę. ff. de proba si arbiter. & ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. antepe. ubi de hoc. Sextus, in probatione coniunctionis maris & feminę. ex. de testi. præterea, & c. cum
l causam, quę. Sed ibi de proprio auditu.[l] Septimus, in probatione famæ & cōmunis opinionis. quod dic ut plene no. j. de probation. b. §. 1. versi, ultimo quęritur, qualiter, & sequenti. De testimonio autem credulitatis di
55 cam j. ver. item quod deposuit. † De testimonio quoque de uisu debet reddi in casib. illis, in quibus desideratur uisus: ut in præ. cōcor. & 9. q. 9. testes, 5. q. 2. relatū. & in prędi. l. testium, & in Auth. de hære. & fal. §. si uero absunt. & de sanctiss. episcop. §. nulli. Quod uerum est, ubi fit probatio per uiuam uocē, ut ibi. Si uero per instrumentū, pōt adhiberi testis ignotus, & qui nō uidit[m].
in Auth.

ADDITIONES.

a In fi. *Ibi soluitur, & de hæred. excommunicamus. 2. in gl. 2.*

b Per tuas. *Eodem ti. & de prob. in præsentia. in 4. gl. & in auth. eo. ti. §. illud. in gl. imò videtur. Adde an verba testis interpretētur contra producentem. Ale. con. 20. & consi. 4. 2. uol.*

c Illi qui. *Et facit cle. de offi. dele. c. vno. in prin.*

d Euangelista. *Io. 3. non ad literam. Veram literam uide in §. iam de interrogatorys, ver. sunt autem.*

e Super Io. *Non est in Io. sed in Luca, ultimo c. Et uides φ in 1. auctoritate uisus ponitur pro tactu, secūdum intentionem inducētis, in 2. pro auditu. Item pro gustu. Psal. 83. Gustate & uidete.*

f Voces. *Verba hæc inducit Io. 3. q. 9. testes, sed ibi, s. Exo. 20. c. dicitur, Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & sonitū buccinæ. Communior tamē litera ubi habet, audiebat. quæ etiā in concordantiis ponitur sub litera, populus. Tamē pro prima litera facit quod ibi sequitur. Vos vidistis, quod de cęlo loquutus sum vobis. Abundant autē iura, qb. patet uisum sumi, vt sup. scilicet, 10. d. 1. ibi, non uisum est nobis, 50. d. de his. in prin. de ele. innotuit, ver. multa de renun. nisi. §. pro graui. & §. seq. in pri. & in proœ. 6. ultra mediū, ibi p̄ut expedire uidimus. eo. li. de of. or. q̄uis. ibi si Romano pontifici uidebit expedire, cle. ne Romani. uer. eo. tamen in fi. de iu. dudum. ver. quæ uero, ff. de leg. 2. si Titio & Mæuio. 1. resp. in fi. ibi, magis placere video, id est, intelligo de satur. l. item apud, ver. prætor ait. ibi uideo dominum iniuriarum agere posse. Videntur autem ista oculis cordis, ut de homi. pro humani. lib. 6.*

Adde an testis deponens de præsentia dicatur etiā deponere de intelligentia, Alex. cons. 20. proxime alleg. & cons. 72. li. 1. Et an testis, qui deponit de uisu rei, in qua cadit auditus, probet, uide Alexan. cons. 41. 2. li. Et an testis debeat habere notas uoces personarum, per eundem. Ale. cons. 99. 3. uol. Et an ualeat dictum testis deponentis de actu, quem non vidit per aliquem intermediū, uide eundem Ale. con. 24. 2. uol.

g De uisu. *Et uer. sequenti.*

h Quidam. *Scilicet Alber. Gal. cuius fuit iste uersicu. ad literam. eo. tit.*

i Et c. præterea, *Vide quod scripsi post. Host. de consue. c. 3 super uer. audientium. et quod no. ff. de aqua plu arcen. l. 2. § idem Labeo. in glo. sic ergo.*

k Ad Romanos. *Transumptiuè tamen, quia inductum de Esa. c. 54. in prin.*

l Proprio auditu. *Quod intelligas, ut ibi dixi super ult. gl. in fi.*

m Non uidit. *Quid uoluerit auctor, non capio, nec hoc docet §. quem allegat. Et si litera diceret, non uidit, esset inepta locutio, dicendo potest adhiberi, si dixisset, non potuit adhiberi, procederet illa correctio. Tamen hæc est ueritas, quòd ad substantiam instrumenti ad hoc ut ualeat, non est necessarium quod testes sint noti. Et ad hoc inducitur. §. et licet, & § si uero ignoti. eo. titu. Fallit in tabellario, in quo requiritur, quod sint noti. C. de iu. deli. l. fi. §. sin autem dubius. & in Aut. de hær. & fal. §. si uero absunt. in instr. in scriptis confecto ab īperito literarū. in Au. de instr.*

cau-

tau.§.ex his,& §.oportet,2.col.6. Fallit etiam,ubi esset statutũ quale Bonon.ubi in omni instrõ oportet saltem unum ex testib.in scriptis cognoscere contrahentes. Et vt clarius recitem materiã, no.eo.ti.cum cãm,in fi.gl.4.& no.in præd.§.si aũt,et ff.de testib. l.3.§.2.quo ad testes in iudicio productos distingue, aut id,super quo deponunt, recipit effectum ex facto utriusq; partis, aut alterius tantum,aut neutrius. Primo casu necesse est,quod utramq; partem cognouerit, & hoc patet. Secundo casu sufficit illum cognosci,dato q aduersarium, contra quem producitur non cognoscat, ut si nolo probare me possedisse rem, super qua inquietor, vel emisse,vel permutasse,uel aliquid tale, & hæc duo uoluit gl. prædicta,l.3.§.1.dicens, quod in personali testis debent cognoscere utranq; partem,secus in reali,quod dico de personali,intellige quo ad testes,qui de principali deponunt. Nam si in personali incideret quæstio status, vt quia pars minor dicit fuisse tempore obligationis,satis est testem qui super illa deponit,habere illum notum,licet aduersarium non cognoscat. Idem in similib. In tertio vero casu non est necesse,quod alterum cognoscat. In terminis. petit actor a reo moroso decem corbes frumenti,& quantũ prius ualuerunt a tempore moræ, super tali æstimatione deponere poterunt testes, & etiam partibus ignoti: opponitur exceptio cõtra testem,ad illius probationem,& improbationẽ produci poterunt testes partib. ignoti habentes tamen illum notum, de quo deponunt, Nec dicas,quod non possit esse ignotus producenti,quia certum est,quod producens noĩare posset testem,quẽ nunquam uidi.

in Auth.de testib.§.& licet. Sed ꝯ, ꝙ ſm testimonium
de uisu, vel auditu non sit iudicandum: vt in Esa. c.11.
ubi dr: Non ſm visionem oculorum iudicabit,nec ſm
a auditum aurium arguet[a] Christi.n.actio, nostra debet
esse instructio,vt 12.q.1.exemplum. Sed illud non ob-
b stat,si rectè intelligatur.[b] Et nota ꝙ testis debet dicere
ueritatem ex quinq; sensib.s.uisu, auditu, gustu, tactu,
& odoratu. Quod dic,vt inf.§.nunc tractandum, versi.
56 offm̃.† Sed nunquid cęcus põt esse testis? Vr̃ ex pręmis
sis,quod non:quia non põt uisu cognoscere, licet audi
tu sic Credo tñ,ꝙ põt cum non sit prohibitus, ff.eo.l.1.
c resp.1.[c] & arg.ext.eo.prætereа,maximè de his,quæ.ui-
dit,priusq̃ fieret cæcus. Nã factus cæcus retinet dignitatem,ff.de sta.mo.qui furem,& ff.de iud. cæcus, & l.cũ
furiosum. Quod ãt dixit, cęcum posse testificari, uerũ
d est,si prius uoces ꝯhentium notas habuit.[d] Nec obstat
si dicis,ꝙ ĩ uoce decipi põt. Nã & uisus decipitur qñq;,
27.q.1.nec aliqua, & bř potest cæcus testificari in stipu
latione,& in actione iniuriarum, & hmõi, & dicet sic.

FORMA. Ego audiui, quòd talis promisit tali per stipulationem se daturum, & soluturum centum, & præsens interfui, & tale testimonium de auditu ualet, & æquiparatur testimonio de uisu, & sic in actione iniuriarum, & similib. Si verò aliquis, qui non sit cæcus testificetur in hmõi,vel in aliis, dicet sic: Ego uidi, & audiui, & pręsens interfui,quòd talis promisit centum tali, & tales præsentes erant,qui viderunt, & audierunt, quia potest esse,ꝙ vertebat ille oculos suos ad aliã partem:uel clausit aures,ita ꝙ non audiret, nec videret, & sic subiret anceps periurium, quod esse non debet, ff.
57 de in litem iur. videamus. † Sed qualiter testificabitur
cæcus,uel uidens super iurisdõne alicuius. Resp. sic,si
non sit cæcus: Ego vidi, & audiui, & præsens interfui,
quòd talis, & talis litigabant in præsentia talis iudicis
constituti auctoritate talis domini, & vidi, & audiui,ꝙ
tunc datus fuit libellus, Item uidi & audiui, quòd in ta
li uilla de mandato talis domini præconizatæ fuerunt
tales caualcatæ, & uidi, & audiui, quòd paritum fuit ei:
& sic de aliis,argument.extra, de probatio.licet, & de
fi.instrument.capit.inter dilectos. Si verò sit cæcus di-
cet in præmissis capitulis: Ego audiui, & interfui, &c.
Quod autem dixi,cęcum posse testificari: fallit, vbi te-
stis debet cognoscere testatorem, ut ff.de testa. si non
speciali, & ubi debet cognoscere, & uidere hæredem,
ut C.de iure deli.scimus,in 2.col.versi.si autem budus,
ibi testibus videlicet,&c. & in pręd.§.si verò absunt. &
vbi deponit de colore rei.ff.de rei vẽd.si in rem.§.& si
vestimẽta,quis in his nequit causam reddere sui dicti.
58 quod dici vt in præ.uersi.officium. & seq. † Item quòd
deposuit de credulitate,non de scientia, unde non ua-
let:ut in præd.cap.relatum.& ca.testes.& in prædi. l.te-
e stium.ubi de hoc[e] quia non ualet testimonium de alie
no auditu,ut sup.uersi.item quod non prohibet. argu.
contra ext.eo.tit.quoties.in fi.Solu.ibi:& c.licet ex qua
dam.prope finem. Quandoque autem admittitur de-
ponens de credulitate: ut ext.de purgati.cano.de testi
bus.ubi de hoc.& c.quoties.& ff.de uentre inspi.l.1.in
prin.& Aut:ut hi,qui obl.se perhib. hab. res minor. &
de hære.& fal.§,si vero absunt.& in Auth.de sanct.epi
sco.§.1.& vbicunque admittitur testimonium de au-
ditu.quod dic vt iam supra dixi.& de hoc in præ.l.ff.de
aqua plu.arcend.& infrà,de probationibus.§. .versi.il-
lud autem. Quid iuris, si cum principalis persona re-
spondet de credulitate, Vide inf.depositionib.§.6.vers.
59 hoc tñ.† Idem qđ Iudæus vel Pàganinus,vel infidelis,
vel hæreticus, qui non potest ꝯ Christianũ testificari.
ex.eo.c.& ca.Iudæi. & c.licèt.C.de hæreti.qm̃,& Aut.
ibi posita.In quibusdã lib.[f],ẽt si Christianus à Christia
no sit conuentus.2.q.7.si hæreticus. & c. Paganini. hæ-
reticus tñ,vel paganus ꝯ hæreticũ, vel paganũ admitti
tur:vt in c.si hæreticus.quod verũ est,cũ hęreticus agit
contra hæreticũ, vel paganus ꝯ paganũ:secus si catho-
licus ꝯ eos agit. Nam testis dicit,quòd utraq; par.14.q.
quinta.non sanè.arg.C.de epis.& cleri.auth.sed iudex.
g secundum Accur.[g] & alios, & sic dicunt corrigi præd
h capitulum si hęreticus[h].ubi dicit,quòd si orthodoxus
conuenit hæreticũ. prodest dictum hæretici orthodoxo contra hęreticum,uel paganum, sed nõ prodest
ei cõtra orthodoxũm:nec hęreticus potest agere ꝯ ali
quem,ut ext.de hære.excõicamus.i.§ credẽtes.Sed nũ
i quid orthodoxus potest huic priuilegio[i] renunciare,
Respon.

ADDITIONES.

a Arguet. *Sequitur sed iudicabit in iustitia,&c.*

b Intelligatur. *Vt habes secunda quæstione prima. Deus omnipotens.*

c Respon.1. *Concor.quod no.in præd.§.si verò absunt.in Aut. de hære.& fal.in gl.nota testimonium.*

d Habuit. *Et sic no.in præ.c.testes.3.q.9. nõ valet,hoc dicit cõtra hoc Simon.Vincen.Isaac deceptum per Iaco.dicentẽ se Esau, qa in voce non fuit deceptus,sed in tactu,vt patet Geneseos 27. dicit tamen Simon,quòd præsumptionem inducit. Adde an cęci dictum probet, Alex.consi.24.2.li.& con.157.4.li,*

e Vbi de hoc. *In glo.sic ergo,& ibi plenius per Cy.in 5.q.ĩ qua ponit dictũ Iacob.de Are.distinguens, an credulitas sit proxima & coniũcta sensui,per quem veritas percipitur, & tunc probat. An separata.& tunc non probat, Secundum patet. Primũ exẽplificatur per dec.preterea eo.ti.& per decre. literas de præsum. per filium ff. de his qui sui vel aliæ iur.sunt. Ad idem l. antepe. C.de plagiarijs. Adde quando testis de credulitate probet Alex. con.3.& con.10.& cons.18.& 72.&c.11.4.lib. Ang.cons.4. Adde in quib.casib.testis de credulitate probet, Lanfran. in repe. c.quoniam contra ext.de prob.§.confessiones in 7.col. Itẽ eundẽ ibidem.§.testium depositiones in 3.col.versi.preterea. Idem ad de Abb.Sicu.in c.1.in versic.firmiter.& ibi apellanter.ex.de sũma trini.& fide catho.*

f Libris. *Vt ibi not.in vlt.gl. Adde Alexan.cons.175.2.li. et ibi, ꝙ vnius solius non insipientis d.stari non debet.*

g Accur. *Qui hoc no.in præd.l.quoniam in 1.glo.ibi etiam no. quæ sequuntur in duob.proximis vers.*

h Hęreticus. *Vt ibi no.et C.de sum.trin.l.1.Vide quod no.de pę.di stinct.1.multiplex.vers.sed super,et ver.fidelium.*

i Priuilegium. *Quo scilicet valebat testimonium pro ipso, nõ pro aduersario.*

a Respond.vt que a,quia & tacita volũtas prodest. C. de
test.si quis.Sed nunquid orthodoxus potest contra in-
fidelem admitti,Respond.sic.argument.præ.cap.si hæ
reticus.& in Nouel eo.ti.& ex.eodem,Iudęi.& in prę.
§.credentes.Item,quòd est periurus,vt supra §.item ex
60 cipitur,q̃ est infamis.† Item, q̃ interrogatus non redi
b bit cãm dicti sui [b].ext.eodem.cum cãm,quæ.C.de fide
instrum.apochas.C.de apoch.pub.l.1.& ff de lib. causa
si pariter.in Authen.de testibus.§.licèt dudũ.ibi,& cau
sam testimonij,&c.22.q.5.hoc videtur.ff.de transac.cũ
hi.§.nihil. 4.q. 3.versic.solam & ver.in testibus.2.& ar-
gumet.2.quæst.1.in primis.ff.de suspect.tu hæ enim.ff.
de adult.denunciasse.& ext.de fide instrumẽ.si cautio.
Vel reddit,sed minus sufficientem & ineptum,ext. eo.
præterea argumen.ex. de transla.c.2.§.sed neque.versi
sicut iuxta.quæ dic vt infrà.uersi.proxi.& j.§. nunc tra
ctandum.ver.vt aũt hæc.& seq.& ver.viso. Et hoc intel
lige,si fuerit interrogatus de cã,aliàs valebit testimoniũ
c nudè prolatum [c]:vt extrà de re iudi. sicut nobis. ubi de
d hoc [d].ff.de no.oper.nun.de pupillo.§.qui opus.uer.qui
nunciat.& seq.& melius in §.ibi proceden.ibi,apud iu
dicem quæri debere,& c.ff.de iure. l.iusiur. & ad pecu.
nias.§.qui iusiu.desert.C.de edit.diui. Adria. toll. l.fi.§.
si autem.& hoc no.C.eo.l.1.& l.3.& l.testiũ.De nemi-
ne.n.præsumit,q̃ sit immemor suæ salutis, 1.q.7.sanci-
mus.Sed quid si causam inseruit,sed malam uel inhabi
lem,puta quia dixit,scio,quia audiui à tali. Vr,q̃ tũc cã
e inutilis adiecta non uitiet eius dictum.arg.ext. de elect.
illa [e].Dic contrà,nam nõ vr causam reddere , qui incõ
gruam reddit,vt s.versi.prox.Patet ergo ex prędictis,q̃
f sola attestatio sine causa [f] non prodest, quantum ad p-
61 bationem,vt in præ.ver. solam. † Sed nunquid sufficit
ad præsumptionem,Dicunt quidam,q̃ est non ar.ff.de
g quęstionib. maritus g.& l.1.§. 2.Item, q̃ est pauper. qa
non habet quinquagintos aureos in bonis,ꝯ quem prę
sumitur.in Aut.de test.§.1.& §.2.sancimus. 2.q.1.in pri
mis ver.sed & de personis.& c.prohibent.C.ad le.Falc.
h Auth.sed cum testator.& 4.q.3.c.si testes.§.itẽ testiũ h.
Contrà,ext.eod.si qui.Instit.de suspe.tut. in fin. Sed ibi
de honesto & nõ de suspecto.In primis verò cõcor.de
sibi contrario , qui saltem in criminibus nõ admittitur
sine tormento.Quod dic vt 6.quæst. 5.illi,qui. Pauper-
tas enim non est de genere malorum.15.q.1.illa.in fi.&
arg.C.de incest.nupt.humilem. Alioquin multi sancti
i viri,& boni religiosi repellenr, qui pprio carẽt [i]. Item,
q̃ adstruit negatiuam. ext. de causa poss. & proprie. cũ
ecclesia prope prin.de quo.dic vt j.de prona.§.1. itẽ q̃
receptus est in quarta productione,vel dilatione, secũ-
dum alios sine solẽnitate,quæ traditur j.§.qualiter aũt
62 in prin,† Item,q̃ deposuit super alio, quàm super quo
fuit inductus,vel vltra illud.& sic nõ iuratus dixit. ff.de
peti.hær.si quis libertatẽ.§.fi.in fi.C.qui legi.perso. l.fi.
K ext.de testi.c.de testibus [k] & de testi.co.præterea ex. de
proba.licèt.ex.de off.dele.cum olim. ff.de iure. si duo
patroni.§.Iulianus.in fi.& l.eum,qui circa prin. ar. C.si
à non compe.iud.l.1.& 3.arg.tñ contrà.ex.eo.veniens
l 2.ver.pars aũt [l].Vel dic [m],q̃ aut testis deponit super de
m pendentibus,siue cohærentibus capitulis, & tũc valet
eius dictum.arg.ff.de mu.& ho.etiã.§.ex causa.C.de ap
pel.per hanc. Aut.super non cohærentibus, seu non de
pendentibus ex illis,& tunc non valet.C.qui le.p l.fi.de
pe.hære.si quis libertatem.§.fi.ff.de iureiu.si duo.§.idẽ
Cautum est igitur,vt testis iuret,prout no.infrà.§.seq-
n tur.versi.illud autem [n]. Si tamen specialiter inducitur
testis,super aliquo articulo post litẽ cõtest. potest pars
altera petere,vt super toto negotio interrogetur.quod
63 dic vt in præ.c.de testibus.† Et sunt hæc in argu. quòd
testis super possessorio inductus non est super proprie
tate interrogandus,quod si factum sit, nil eius dictum
in hoc proderit. Ad idem ff.de quęs.l.1.§.3. Quid ergo
si capitula seu articuli non sunt rectè seu plenè compo
siti,testis tñ plene dicit de his, quæ ad causam faciunt?
Et vr,q̃ non valet eius dictum,nisi in eo quod in articu
lis continetur,quia vr in alijs renunciatum.C. de proc.
maritus,ff.de condi.& dem.cum ita , nec notarius de-
buit formam datam excedere.C. de iure fisc.l. certa,ff.
cõi diui.vt fundus, C.de procu. si procurator. † Testis
64 enim debet iuxta interrogata residere,& nõ super alio.
arg.ff. de iureiur.l.3.in prin. Et obreptitia probatio im-
probatur a lege,ideoq; valere non debet,C.de collu.l.1.
ff.de in ius voc.sed si hac,§.3.& in præd.l.C. qui legi.p.
& in præd.l.si quis liber.Sed dic valere,cum in definite
debeat dicere pro vtraq; parte quæ nouit,C.de episco.
& cler. Auth.sed iudex. Non enim refert,an testis dicat
o veritatem a se,non interrogatus,argu.ff. o de codicil.si
in duob.§.1.Et testis super omnibus,quæ ad causam fa
ciunt,videtur inductus,arg.ff.de iurisd.om.iud. cui. &
C.de agric.cens.cum scimus,in fi.† & interrogare testẽ
ext.capitula non est reprobandũ,cum non sit ꝯ ius,sed
præter,arg.ff.quod met.cau.l.ff.de cond.inde.elegãter,
§.penul.ff.de interd.&.& releg.l.relegatorum,§.ad tps.
Nec dando articulos videtur quis renunciare , si testes
proferãt super generalitate causæ,ff.de pub.l.a.Et facit
ad

ADDITIONES.

a Respon.itique. *Sic dixit Accur. vt proximè dixi. Sed hoc non puto, quia hoc esset dare fauorem hæretico. contra c. excommunicamus. de hæret. eo. tit. si aduersus.*

b Dicti sui. *Id est, causam scientiæ, quomodo scit quod dicit. Causã n. illius actus, de quo deponit, dicere non tenetur, & licèt & de illa interrogari possit extra de renunc. super hoc.*

c Prolatum. *Et sic seruatur secundum Alb. Gal.*

d De hoc. *In glo. 2. & omnino vide quod dixi in præ. decre. cũ causam super glo. causam enim. Et idẽ dixit Pyleus in sua q. 58. Ad de Alexan. consi. 72. 1. lib. & 85. 2. uol. & 25. 4. lib. & cons. 136. & 141. 1. lib. & Bal. cons. 73. 4. lib.*

Adde tu nonnullos casus, in quibus deponens testimonium dẽt etiam reddere causam, & primo uide Card. in cõs. 25. circa prin. Item Ant. de Butr. in c. inquisitionis in 4. col. quasi in fi. extra de accus. Item Lanfranc. in repet. capitu. quoniam contra, extra de probat §. testium depositiones, in 3. col. ver. quæro tertiodecimò. Item eundem in d. §. col. 22. uer. fi.

e De elec. illa. *Apertim facit, ff. de conditionib. & demonstr. l. falsa, & l. cum tale, §. fi. Sed illa dic procedere in legatis, quæ pendẽt mera libertate testantis. Vnde ratio uel causa nõ ponderatur, ex quo ipsius uoluntas apparet, sed dicta testium non in voluntate, sed in reali ueritatis cognitione consistunt, quæ apparet per rationem & causam scientiæ, in auth. eo. tit. §. & licet.*

f Sine causa. *Super qua fuit interrogatus, vt sup. uer. prox. dicunt quidam, q̃ iudex non quærens de causa, tenetur de parti ad interesse, per l. si quando, C. eo. tit. in fi. ff. de off. præfe. pręto. l. si quos iudices. Quod alij restringunt, cum dolus interuenit, uel notabilis negligentia. Facit eo. tit. per tuas, in fi. Puto, q̃ his duob. casib. uel saltem in foro pœnitentiali teneatur iudex parti, contra quam deposuit testis, non expressa causa, qua expressa dictum eius non nocuisset sibi, sed non uideo quod in foro iudiciali contra ipsum petitio interesse hẽt effectum, nisi ipse reus confiteretur, quod discutiendum studiosis relinquo. Vide quod dicam inf. §. sequitur ad fi.*

g Maritus. *vide sup. uers. quid de filio.*

h Item testium. *Ibi, & in decr. statim alleg. idem not.*

i Proprio carent. *Ad materiam faciunt no. de app. cõstitutis. 2. 76. gl. & per Cy. C. de epi. & cle. si quis ad declinandã. Adde quãdo testis pauper admittatur. Alex. consi. 15. 3. lib.*

K De testibus. *Vbi de hoc in gl. Bene facit de acc. inquisitio. §. 1.*

l Pars autem. *Non obstat, quia ibi super incidenti solum fuerant producti, nec illę attestationes recipiuntur super principali.*

m Vel dic. *Secundum Alb. Gal. e. ti. & idem Gui. de Suz. in Summa aduocatorum, & 2. rubr. iu pign. Adde, an testis deponens. ex. articulum probet, an. cons. 69. Bal. cons. 123. 2. li. vbi cũ dictis Spe. cons. & cons. 160. 3. lib.*

n Ver. illud autem. *Ibi dando remissionem.*

o Arg. ff. *Corrige quemadmodum testi aperi.*

a ad hanc responsionē.ff. de hæredib. instituēdis.l.j.[a] Cō
sulto aūt,ꝙ testis iure dicere veritatem super tota cau-
66 sa:vt ī.§.sequitur.& non tm̄ super articulis. † Sed po-
ne,egi ꝯ te ad decem certi cōdictione ex mutuo.indu-
xisti testes,qui nil de numeratione dixerūt,sed dixerūt
se interfuisse confessioni á te factæ de mutuo tibi facto
q̄rit an sis pp hoc mihi condēnandus? Et est ar. ꝙ. sic ff.
de testi.l.3.§.eiusdē,ibi.non vtiquē ad unū & c.& ext.d
renū.in p̄stentia.in prin.Hæc.n.duo,scilicet numeratio,
& cōfessio,parib. passibus ambulant.ar. C.ad legē Fal.
l.fi.& ff.de pig.act.si rem.§.fi.liē si quis agit ꝯ aliquē ali
qua actione.& ei deferē iuramentū,non fit condēnatio
p actionē propositā,sed p actionē in factū ex illo iurato.
ff.de iureiu.nā & postea.§.fi.sic & hic poterit fieri cōdē
natio p actionē in factū ex cōfessione licet nō per actio
nē ex mutuo.ff.de interro.act.l.de ætate. ff. ad legē Aqui.
proinde. Ad idem extra de collus.crimina.24. quæstio.
b 3.ecce.[b] Sed dic contra.ꝙ sis absoluēdus,cū testes dixe
runt ex̄ intentionē meā:vt in prędi.l.si quis libertatem
Nā probare debui numerationē.C.de testi.testiū.C.de
67 non nu.pec.si ex cautione.C.de solu.l.1.† Itē debuit iu
dex s̄m allegata & petita p̄cedere.ff.de minor.causę.ex
tra de simo.licet Hely.Sed hic nihil dictū fuit p me de
cōfessione & facto ff.cōi diui.l.vt fundus[c].Item ꝙ dixit
ea quæ non conueniunt naturæ causæ.ff.eo. ob carmē.
extra eo.ca.præterea.Item ꝙ is,pro quo aliquid dixit,p
testatus fuit priusquam deponeret,se velle testem post
dicti sui publicationem repellere: quare tunc de facili
prodest ei quod pro eo dixit.ex.eo.p̄sentium. De hoc
dicam infr.§.sæpe testes. Alii dicūt,ꝙ prodest cum aliis
adminiculis,vel si testis sit honesta p̄sona. Qđ dic vt ibi
d no.G.Na.[d] dixit ꝙ si dixit sic reseruo mihi,ꝙ possim di
cere in dicta & p̄sonas: nec ultra processit nō nocet ei
talis protestatio.argu.ext.vt lite nō conte.qm̄.in princ.
ver.ne forte.Si uero dixit, ꝙ erat infamis uel crimino-
sus,tunc,nocet:& iudex tunc debet inquirere, quę cri-
mina obijcit,& contra quos: vt fiat specificatio crimi-
num,& personæ,contra quam opponitur:vt ext. eodē.
ad hoc.aliás incipit,præsentium.§.pen.libr.6.Sed quid
si hoc velit probare priusquam testis deponat? Dic vt
sup.uersicu. quid ergo si præmissa.Post publicatas autē
attestationes securè opponat in dicta & p̄sonas,quicqd
placuerit,si ꝯ eū dixerint,& audietē p̄stito iuramento,ꝙ
ad hoc ex malitia non procedit,ut in præ. c. Vnde non
consulo , ꝙ ante receptionē vel aperturā. aliquid pro-
testetē,qua nihilominus postea admittetē, præstito de fa
68 cto iuramento:forte.n.aliquid pro eo diceret.†Sed qd
si admissus cū dicto iuramēto,deficit in p̄batione obie
ctorum? Respondeo, dicunt quidam , quod non dam-
natur in expensis Nam cum grauaretur in vno,scilicet
quia sine iuamento non admittitur.decens est, ut in a-
lio.s.in expensis alleuietur.argumento. extra de procu
ra. ex insinuatione. & ideo præd. decret.præsentium.
tacuit in expensis. Hoc autem certum est,quod con-
tra

ADDITIONES.

a l.1.*Bene facit,quod scripsi post Innocen.de exceptio.c. pastoralis. in gl.magna,uer.in hoc autem.*

b Ecce.*Vide quod ne.& dixi infra de ac.& peti.§.sequitur B.uer. hoc quoque.& infra,de sent.prol a.§.qualiter.uer.quid sit lis est.*

c Fundus.*Huic uer.conuenit quæstio Nicolai de Mata.qua q̄rit. de actore,qui dicit reū fuisse confessum,se ab eo recepisse centū libras in depositū,ad quarum restitutionem petit eum sibi condemnari,p̄duci instrumentū de tali confessione,quo cauetur,quod confessus fuit reus cepisse ab actore cētū in depositū,& p̄misit illud depositū restituere ad ipsius voluntatē,q̄rebat an sequi posset cōdamnatio? Et incipit quæstio,titius coram iudice.Pro actore inducit,qđ legitima est petitio,qua continet rē certā,scilicet sūmā centum librarum,cām legitimā scilicet depositi, quæ cā parit actionē,ff.de pact.iure gentium,in prin.ff.& c. depositi. per totū, & sic plena probatio.quia per instrumentum publicū,cui statur. C.de fi.instru.in exercendis:in Auth.de instru.cau.& fi.§.si uero moriatur coll.6.Conuictos autem certū est condemnari debere,C.de probib.sequest.l.una.de act.& obliga.l.negantes,de execu.rei iudic.l.fi.In cōtrariū inducit,qđ petitio debet cōtinere cām talē,quæ pariat actionem,ff.de procu.licet,§. ea obligatio. Insti. de verbo.obliga.in prin.& ideo cā vicem actionis repræsentat , ut no.ff.de eden.l.1.& si cā non est talis,sequi non debet condēnatio C.de trans.siue apud acta.& de rescin. vend.l.non idcirco. Hęc aūt petitio non asserit,quòd receperit depositum,sed quod cōfessus est se recepisse.Ex tali aūt confessione extra iudicium facta,licet cum causa nō nascatur obligatio,& sic debet sequi absolutio.Quod obligatio,non nascatur,patet primo ex significatione uerborum,quia per uerba,quibus confitetur se recepisse in depositum,non intendit se obligare,quia uerba ad hoc non adaptātur.Allegat l,quintam.ff.de uerb.obli.cum his , quæ ibi no.& p Azo.in Summa,de li.obli.Quia certi sunt modi,quibus inducitur obligatio,ut stipulatio de iure ciuili.& contractus de iure gētiū, & his similes.& iste non reperitur inter illos . Per hunc modū arguit lex,ff.de act.& obli l.obligationum fere.§.placet , & de his,qui sui vel alie.iu.sunt,l.patre,Itē unus est casus , in quo per cōfessionē ext.iudicium facta nascitē obligatio,s.ex literarū obligatione,seruata forma tradita.Inst.de literarū ob.& id ex cāmutui,ergo secus in aliis,ff.de in.cū prætor ff.de testa.l.ex eo.Itē nec tunc ex confessione nascitē,si pecunia numerata fuit,vel stipulatio interuenit,ut ibi patet in tex.Constat ēt,ꝙ alij sunt modi, quibus inducitur obligatio,& alij quibus fit obligationis probatio , inter quos est confessio.C.de non nume.pecu.l.generaliter,& l.in contractib.& de proc.cū de indebito,§.fi.& de arbi.iu.l.Et ideo, vt dicit glo.non dicunt.ꝙ confessio obliget,sed dicunt, ꝙ confessio præiudicat.Sic & scripta publica nullum obligant,sed obligationem probāt ff.de pig.l.cōtrahitē.In his satis constat, & loquendo de cōfessione facta ext.iudiciū hāc partē tenet,& maxime per l. ff.depositi.l.publica.§.fi.2.s̄niam Azo. in summa de literarū obli.Et quod ipse Azo dicit in Summa,de confe.& de nō.nu.pe. qđ talis confessio vim habet pacti,sic intelligit , qđ propter id quasi ex contractu agi possit,q p̄sumitur p̄cessisse,proponendo illud quasi obligatorium,& postea illud instrumentū , uel confessionem inducendo quasi probatorium.Et sic intelligit l.Lucius, ff.depositi.et l.agenti satis.in fi.ff.rem ra.habe.Fatetur tamen , quod hæc s̄nia sibi agenti postea depositi,vel ex promisso,nō nocebit , ff. de excep.rei iudi.l.& an eandem in princ.& §.actiones.Hæc , quæ dicit auctor,& quæ predixi faciunt ad quæstionem , quam uide de facto,Constituit Titius procuratorem ad exigendum a debitoribus,& quietandum,agit post tempora Titius contra unum ex debitoribus,qui producit instrumentum,quomodo ille procurator confessus fuit sibi solutum,& illam quietauit. inducit pro se l. pecunia,C.de solut.& ff.de probationi.cum de indebito.in fi.Iudicatum fuit contrarium,quia procurator quitare non potuit , nisi de soluto & exacto,per illud autem instrumentum non probatur solutio,sed confessio.Faciunt superius dicta.contraria prædicta loquuntur in domino,contra quem bene sufficeret tale instrumentum,per leges illas.Adde decisioni Nicol. Mathe. quod idem in terminis consuluit Bal.con.226.2.lib.incipiente actum fuit depositi.Quo uero ad quæstionem formatam per Ioan. Andr. adde eundem Bal.consi 1361.lib.Feder.de Senis , consil. 54. Et dicta Spe.in hoc uers.sequitur Ange.cons.incipiente , inter dominum Micheletum,Bal.in alleg.cons.& con.270.incipiente,ex themate,3.lib.& consi.53.& 222.1.lib.& cons.123.3.lib.Bar. tamen contrarium tenet in l.1.si quis ita.de uer obli. ubi per Alex. Aduerte tamen,quod Bal.con.178.incipiente, præsupposito statuto, in fine.lib.2 tenet, quod si capitulatum fuit de uero deposito,& probetur solum de confessione,quod reus venit absoluendus. Cuius contrarium tenet in allegato consi. 216.consi.217.in fin.3.lib.Tenet etiam,quod agens ex mutuo, licet probet de confessione debet retinere,quia per actum ciuilē probatur naturalis, licet non inducatur.*

d No.G.Na.*Circa cuius dictum uide quod scripsi post In.in p̄d. c. præsētium super uerbo,protestatus, Adde quod inq̄situs qui non fuerit protestatus excepti.contra testes,quod nihilominus opponere except.inimicitia ad perimendum , uel extenuandum dictum testis,quia ista exceptio mista.Ita uoluit Bal.cō.315.4.lib.*

tra personam testis, quem quis inducit, non potest aliquid opponere, nisi ex noua causa, sed contra ius dictū sic. Testem.n. quem pro me recipio, debeo contra me etiam recipere, quod dic, vt infra §. sæpe testes. ver. &
69 no. & extra, co. præsentiū. § Quid si ꝓ vtraq; parte dixit,
a vt^a qa dixit ꝙ numerauit T. decē, sed dixit ꝙ ei feci pactū de nō petendo qnq;, nunquid ergo ego possum reprobare in eo, quod dixit contra me, & T. in eo quod dixit contra eū? Videtur quod sic, nam & vtraq; pars appellat à sententia, quatenus est contra eum lata. ext. de testamen. Rainutius, &c. Rainaldus, Dic contra, ꝙ ex cuius persona quis lucrum capit, eius factū phorrescere non debet, vt ff. de regulis iur. ex qua psona, Reprobet ergo in totum, vel approbetur, licet dici possit quod nō vl T. aliquid ex psona testis habere, sed occasione mei producentis testē, fm Vber. Breuiter aūt tene, ꝙ tutius est opponere cōtra testes post publicatas attestationes quod licet, postquam fuerit ptestatus, Non enim expedit reprobare ipsos, donec videat an pro ipso, an contra eū deponāt. Si m̄ opponit in pductione, reseruabit hoc in tēpus disputationis, s. versi. sed qd si dicit, & seq. lite, ꝙ testes sūt varij, & in suis dictis vacillātes. ex. de ea pos. & ꝓpric. cū ecclesia. & de pœnis, sup his, ext. ut eccle. bene c. vnico, 3. q. 9. pura, ff. eo. l. 1. in princip. & l. qui falsa: & l. testium, 4. q. 3. c. si testes, §. qui falso, & J. vers. item qd falso. J. §. nunc tractandum, ver. considerate, Vel ꝙ testis titubauit seu dubitauit vnde non ualet eius dictū, qa titubans pro ignorante habetur, C. de condict. indebit. l. fi. ff. de libe. exhibendi. l. 3. §. is, qui imo errat, nec di
70 cit ar. ff. de reg. iu. l. non debet, §. in re obscura. † Ernonota, ꝙ testis dr̄ varians, cum nulla causa, assignata dicit ꝯriū eius ꝙ primo dixit, ext. de tempor. ordin. c. dilectus. Tunc vero sibijpsi ꝯdicit, quādo duo incōpassibilia dicit. vt si primo dixit ꝯctum fuisse Romæ die tali celebratum, postea dicit se illa die fuisse Narbo. Vacillat autem, qui timendo & dubitando uarie loquitur, ff. de fal. os qui, ff. de testib. l. 2. & l. qui falso. quæ est, 4. q. 3. testimonium talis non ualet, imo ipse punitur, C. de te
b stibus, nullum, secundum Papam^b. uel dic secundum Vincen. ꝙ uariat, qui confitetur unum & postea contrarium uacillat, prout J. dicetur, ut p. l. qui falso. Quandoque etiam quis simul uariat & uacillat, ut eX. de pœ-
71 nis, super his. † Quid si dicit, uidi hic, imo ibi? Respondeo, ualet. ff. de hered. instituen. fi ita. Sed si tertio addit imo ibi, & reddit ad primum dictum, uī uacillare secundum Vinc. ut no. de elect. scripti. in præ. c. dilectus. & sic non ualet, ut s. Iacob. Bal. dixit, ꝙ si postquā deposuit, dicit se male dixisse, & aliter d. cit, ꝙ nec primo, nec secundo eius dicto creditur. Idem dicit Accur. si cum aliqua parte fuerit locutus. Alij stant secundo dicto. ff. de q. repeti, ff. de manu. test. Sri chus, ff. de hæred. instituen. si ita scriptum. Nam posteriora derogant prioribus, ext. de rescrip. cæterum Tertil stant priori, quia præsumit. quod corruptus uariauerit. Ego uerò dico secundos bene dicere, si testis uidens se errasse in continenti, & priusquam parti loquatur, uel secundum alios ante aperturam se correxit. extra, de testi. fraternitatis. Tertij uero bene dicunt, si correctioni suæ interposuit Inter-
c uallum, uel parti loquutus est, ext. de testi. cog. ꝑterea c.^c Qualiter autem discordes testes concordentur, not. J. §.
72 iam de interrogatoriis. uer. quid si unus, & se. † Quid si idem testis secundo inductus dicit ꝯrium eius, qđ primo dixit? Respon. tunc neutri dicto eius stabitur. extra de appellationib. solicitudinem. in fi. ff. eo. qui uana. C. de liber. cau cum ptecium nisi forte sit ita quod primę
d attestationes non ualeant, secundum Vinc.^d Si uero testes hincinde sibi contradicunt, dic J. de edit instrr. §. restat. Quid si compertum est primum, corā quod depo suit iudicem non fuisse, Dic quod ualet secundum dictum, quod est priori ꝯrium, cū prima depositio nulla uerit coram non iudice facta. ext. de iu. at si clerici.

eX. de appellationib. vt debitus. in prin. ibi, idoneo, &c. quia nec præstat impedimentum, quod de iure nō fortitur effectum. ext. de iu. patr. illud & c. quod aūt. de ele.
73 auditis. † Item quod est verbosus ꝯ quē pſumit. ar. C. de preci. Imper. offe. l. fi. & no. C. eo. sol. m. in fi. gl. ibi po
e site^e, & no. s. eo. Item quod est socius. Item quod habet consimilem cām, vel crimen. ext. e. personas. 4. q. 3. ver. liberi testes. C. eo. qm̄. & ar. eX. de iudiciis. cām, q^f. Itē, qđ in alia cā testimoniū ꝯ me tulit testimoniū, ꝯ me tūc non debet admitti in ista, qa pſumit inimicus, vt ext. de
g accu. meminimus^g. & c. cū P. ff. de test. produci. & 4. q. 3. c. placuit. §. itē in criminali. respon. 1. vbi de hoc. Quod Gratianus & Io. de Deo, & quidē alij intelligūt simpliciter ī cā criminali, ar. ext. de appellationib. ad hoc. 1. Io. aūt dixit, quod siue sit criminalis siue ciuilis, pōt ꝯ eundē iterū in alia induci. Nec obstēt prima iura, q in eadē
h cā^h post publicatas attestationes loquunī, fm eū, u el qn pri⁹ malū tulerat testimoniū. Itē, ꝙ hēt cām ꝯ eum ꝯ quē producit. eX. de pur. c. cū in iuuentute. prope fi. &
i s. e. §. in prin.^i ar. ꝯ, ꝙ nō repellat testis, licet habeat cām
74 aliā ꝯ illū. Insti. de excu. tut. §. ꝑ litē. † Itē ꝙ fuir in eadem cā, vel in principali, si hæc est cā appellationis, iudex, vel aduocatus, vel procurator, vel assessor, vel executor, vel actor, uel arbiter. 2. q. 7. statuendum. ext. e. Romana. li. 6. ff. eo. l. fi. ff. de asses. l. 1. 4. q. 3. c. si testes. §. testes quos. eX. eo. dilecto. & c. insuper. & in Auth. eo. colat. 7. §. qm̄. ff. ad Treb. ille, à quo. §. pe. C. de ar. ne in arbitris. §. si aūt. Est. n. pſumptio, ꝙ diceret pro ea parte, pro qua prius fuit. Euanescit aūt talis præsumptio, si prius sit reffis, & postea iudex vel aduocatus, scdm Hug. In prin.
K tñ no ꝯ^k, ff. eo. l. fin. per præ. §. qm̄ vero. & de fide in-
§. si uero moriantur. ver. quod si etiam. & uers. seq. coll.
6. In quibus loquitur de mediatore contractus. nos ne-
l ro hic loquimur de procuratore ad causam^l. & ið dicit eum

ADDITIONES.

a Parte dixit. *Nec ob. uer supra item quod deposuit. intellige per vtranque partem formata capitula, & super illis iuratum per testem ab altera parte productum.*

b Secundum Papam. *Vt scripsi de testi. c. præterea in vlti. glo. Adde quando testes dicantur vacillantes, & conformes. Bal. cons. 311. a. lib.*

c Præterea. *Debilitatur tamen primum dictum, & minor fides illi adhibetur, vt ibi dixi post Innocen. in vltim. gloss. & omnino vide quod ibi post Hostien. dixi super gloss. fin. Adde an testis statim possit mutare dictum suum. Alex. consi. 71. 1. lib. Additio. Vide tn. Lud. Roma. singu. 799. inci. dicit. c. t. ubi, quod testis metu tormentorum potest corrigere dictum suum etiam ex longissimo. internallo. Et vide do. de Ro. de. 293. inci. si testis iuratus in nouis. Henr. Ferr.*

d Vinc. *Ipse & Io. hoc no. eo. ti. cum causam, & hoc in gl. vlti. qua. fuit Io. per quem etiam solultur sequens quæstio.*

e Positæ. *Ad excusationem testis, qui non expressit causam, ponitur id glo. non ad culpam.*

f Quæ. *Quod ibi dixi de iudice, dic in teste, quo ad similitudinem causę.*
Adde versi. quid si idem testis. quid si testis unum dixit in iudicio, aliud ext. quam mereatur. Baldus consi. 465. 2. li.

g Meminimus. *Vide quod ibi dixi super vlti. gl. & quod no. in titu. fraternitatis. in gl. 2. & quod super ea dixi.*

h Eadem causa. *Sap. & eo. c.*
Adde, & si sit lis omniū bonorū, uel maioris partis, repellitur, aliter secus, vt per Cano. in c. cum oporteat. de accu. Bal. in Aut. si dicatur. C. de test. Alexan. con. 78. lib.

i In prin. *Dic. ut ibi, & pro solutione contrarij vide quod no. de rest. spolia. frequens. §. illum. in t. gl lib. 6.*

K Contra. *Scilicet, quòd admittitur, sed contrariū, scilicet quod nō admittatur, no. ff. de iur. fisc. l. deferre. §. idem decreuerunt.*

l Ad causam. *Et de procuratore ad negotia no. eodem tit. Romana, lib. 6. in 4. gloss.*

a eum repelli [a]. Quidam tamen ipsum admittunt contra
b tra dominum, ut præ. capit. Romana. Item quidam [b] di
cunt procuratorem non admitti negotio durante. sed
eo finito sic extr. eo. insuper. Et no. ff. co. l. fina. de hoc,
& an alter ex duobus comprocuratoribus admittatur,
c ext. eo. insuper. secundum Papam [c]. Quidam antem, ut
d Iac. dicunt [d] aduocatos & executores volentes admitti,
licet non cogantur. vt in præ. §. quoniam. de iur. om. iu-
di. prætor. Alii dicunt contra, quod etiam volentes non ad-
75 mittantur. quia simpliciter in præd. l. prohibeatur. † Itē
quod dixi, aduocatum non posse esse testem, intellige verū
esse, postquam cœperit patrocinari: secus si non incœ-
perit? licet de salario conuenerit, & paratus fuerit pa-
e trocinari, ut no. ff. eo. l. fi. [e] Quid si receperit pecuniam
ab altera partium, vt alteram non foueret? Videtur, quod
non possit esse testis. 1. q. 1. eadem lege. ar. contra, quia
hoc edictum prohibitorium e. l. ff eo. l. 1. secundum do
f minum meum [f]. Quid si aduocatus admittitur à parte,
contra quam in testem producitur? Respō. potest esse
g testis, & cogitur, vt no. ff. e. l. fi. [g] Sed si quis inscriptus sit
testis in aliquo contractu, uel instrumento, ex quo nūc
agitur, & ipse in causa patrocinatur, non poterit am-
plius in testem produci. nihilominus tamen per tale in
strumentum probatur contractus. sed nec talis inscri-
ptio aufert sibi ius suum, si quidē habebat in re, in qua
aduocabat, nisi quo ad hoc, quod non poterit causam,
in qua aduocabat, dicere iniustam. ff. de pig. act. Caius.
extr. de transa. ex literis. vbi de hoc secundum Papam.
& probat. per tuas. Ar. cōtra, quod sibi præiudicet. ff. de pi.
h fideiussor [h]. extr. de re iu. quamuis [i]. quod vero dixi exe
i cutor, exponendum est, apparitor, secundū Io. Vel secun-
dum alios, id est tutor, uel curator, uel syndicus, & simi
76 les, vt no. ff. eod. l. fi. & probatur ex. eo. insuper. † Sed quod
dixi quod iudex non potest esse testis, intelligunt qui-
dam lite pendente, & super principali. Nam super acti-
tatis coram se potest secūdum Hug. & Ber. & F. ar. ex.
de ap. significauerunt. de ele. cū dilecti. Et de acc. cum
dilecti. in fi. Alii contra, ar. ex. de prob. quoniam. respō.
q. Sed dic, quod vni iudici non creditur super actitatis corā
se, vt in pre. c. quoniā cōtra. nisi sit Cardinalis vel alius
magnę auctoritatis. vt ext. de loci. & con. c. 1. & 97. di. no
bilissimus. & C. de sum. tri. l. quoniam. in fin. sed necut do-
minus Clemens Papa quartus dixit, & bene illis est de
iuris rigore credendū ar. ex. eo. licet ex. ibi. et si presidiali.
&c. De quo no. sm Papā in præ. c. cum dilecti [k]. & de fi.
K instr. quod super his. & iunge quod no. ī. de prob. §. viden
dū ver. quid de auditorib. Vbi aūt sunt duo vel plures,
tunc bene creditur eis: vt in præmissis concor. & ex. de
exces. præla inter dilectos §. pręterea: & de hoc ex. de te
sti. cū a nobis. Inno. IIII. no. in præ. §. præterea. & ex. de
arbi. non sine quod nō sunt interrogandi, vt testes, sed con
sulēdi, tanq̄ qui fuerūt iudices. & de hoc sm dūm meū
in p̄. c. Romana. & in Sum. de testi. §. 2. sub. hi. vero. oēs.
77 ver. idē in iudiec. & ff. eo. ob carmē. † Quid si sunt tres
aut quinq; iudices crederet ne plus duob. testib. quā il-
lis? Dic, quod potius credet testib. in præiudicium alterius, cū
sint iurati. 4. q. 3. c. si testes. §. itē iurisiurādi. ex. test. c. tuis
l Si aūt iudices ipsi iurati deponerēt, plus crederet eis, [l] q̄
aliis testib. quāto maioris essent honestatis. ex. eo. in p̄sē
tia. Quid si appelleī à iudice aū sniā nunqd postea pote
rit eē testis eadē cā? Rñdeo, nō quia iudex ex appellatio-
ne solet indignari. ex. de of. del. suspicionis. & l. di. si qs
p̄postera. aduocat⁹ iñ esse poterit, cū nō sit ꝓhibitū, se-
cundum

ADDITIONES.

a Eum repelli. *Ad leges respōsum, sed inducebatur ibi alia ratio*
ne, quia procurator non iurat de calumnia, quod uerum est in ani
mā domini, nisi habeat speciale mandatum, de iura. calum. c. fi. li.
6. Sed bene iurat ī animā propriam. eo. ti. c. 2. §. 1. Præterea nec
aduocatus iurat de calumnia, nec fit dominus litis, & tamen pp
affectionem causæ repellitur, fortius ergo procurator. Unde licet
Bal. multum turbatur de illa gl. negans illam fuisse Azonis, dicēs
fortius debere repelli procuratorem, quia voluntarius, & qui et fi
nito officio tenetur ex contractu, ff. de procu. l. procurator, qui pro
euictione, quam tutorem, vel curatorem, quorum officium est pu-
blicum & necessarium, & qui finito officio non tenetur, C. de exc.
tut. per totum, & facit, ff. de in ius voc. l. quæsitum, per quā patet
officiū publicū excusationē præstare, quā non præstat voluntariū.

Adde quod Bald. cons. 354. li. 1. tenet, quòd procurator finito officio
non prohibetur testificari in causa principali incipit, ad euidentiam,
& executores pro testamento idonei testes non sunt secundū eun-
dem Bal. cons. 421. lib. 1.

b Item quidam. *Alber. Gul. eod. tit. uers. sed an pro.*

c Secundum Papam. *Vide quod scripsi ibi in gl. vt unus.*

d Iac. dicunt. *Non inuenio Iac. Bal. hoc dixisse super l. fi. ff. eod. su-*
per qua habeo eius scripta. Dixit tamē ibi aduocatum in deffectū
admitti ad probandum gesta in iudicio, si per partē negentur, cum
forsan alii, quam aduocati & partes non adessent. Allegat l. con-
sensu, C. de repu. & Decr. veniens, 2. eo. tit. in fi. Non obstat l. ne in
arbitris, § fi. quia ibi non creditur arbitrio siue iuramento, hic autē
iurabit, vt testis. Putat etiam aduocatum in causa proprietatis
testificari posse in causa possessionis, ff. de acq. possess. l. naturaliter,
nihil. Facit sup. uers. item. quod deposuit, in fi.

e l. fi. *Mouebatur ibi gl. per tex. qui dicit, patrocinium præstiterunt,*
& illud placebat domino meo in legibus. Sed Guid. de Suz. contra
inducens, l. ff. de uar. & extraord. cog. l. 1. §. aduocatos, qui dicit
illum aduocatum, qui de salario conuenit, C. de postu. l. quisquis, &
aduocatum, qui in sua fide causam suscepit. Fateor, quod conuentio fa-
cit illum aduocatum, quanquam de causa se non intromiserit. Tu,
qui dicis eum repellendum ad textum, alias locus est, l. primu. ff.
eodem titulo. Fateor ergo procedere dictum Gul. si lex simpliciter
prohiberet aduocatum, sed cum limitatione prohibet. Vbi ergo de
ficit casus limitans, cessat prohibitio. Bene facit, C. de postul. nemo,
de pœn. dist. 1. qua ad si i panum requirit ad officium aduocationis
suscipi, & patrocinium præstari. Item nunquid decre. vlti. de po-
stu. 2. resp. & decre. si aduersus de hæreti. sola conuentio patroci-
nio non præstito inducit illas pœnas, absit, cuius verba id non patiā-
tur. decretu. etiam Romanu. eo. ti. lib. 6. ponit aduocatum in præ-
senti iudicio patrocinium præstitisse.

Adde pro hoc, quod voluit Roma. cons. 320. incipiente, propo-
sita q. scilicet, quod vbi aliàs sollicitator salariatus à domino nō admit
titur in testē, secundū do. de Rota, conclus. 547. quod pōt admitti, vbi
non probatur, quod sit salariatus, & dicenti salariatum incumbat
onus probādi, & quod sollicitator nō salariatus admittitur in testē
sequitur Alex. cons. 73. li. 1. Vlterius adde tn, qd si sit factu conuen
tio de aduocatione, & sint relata secreta causa, an hic aduocatus
poterit esse testis. Dicas, quod sic, per gl. no. in uerbo, recusatus, in
cap. dilecto, extra de test. a maioritate rationis. Nam dicit prædi
cta non repellere iudicem, in quo minor sufficit causa, ergo nec te
stem, in quo maior requiritur, per not. per gl. & doc. in c. insinua-
te, ext. de off. deleg. Hoc etiam tenet Lanfr. in repet. in c. quoniam
contra, §. testium depositiones, in 17. col. extra de probat. Ad quod
facit uers. quid si iudex fuit, infra & in uer. item secundum Gof.
infra in fine huius §.

f Dominum meum. *Qui ad literam sic loquitur in Sum. eod. tit.*
§. 2. uer. quid si aduocatus.

g l. fi. *Ista quæstio ibi non no. sed illa quando pars, contra quam fuit*
aduocatus, petit illum in testem, qui licet huic sit affinis, est tamē
diuersa. Et id quod dicitur, eum cogi, procedit maximè in duobus
casib. Primus ibi notu, quando pars aduersa ante receptionem of-
ficij, uel post incontinenti sibi nunciauit, quod non reciperet aduoca-
tionem, quia uolebat illum in testem. secundum iura alleg. ibi glo.
alias subtraheretur parti copia testium conducendo illos in aduo
catos. Secundus, quando ueritas aliàs haberi non potest. facit. 14.
q. 2. quanquam, de testib. cogen. c. peruenit, 2. C. de eden. l. 2. ff. si
quis cautio, si eum. 1. respon. & ibi concord. in ult. gl. facit quod no.
eo. tit. si qui. in 1. gloss.

h Fideiussores. *Soluitur in decr. ex causis, in gl. 2. & uide quod su*
per eadixi.

i Quamuis. *Ibi de actis in iudicio, hic extra iudicium.*

k Dilecti. *De accus. ubi scripsi super gl. simile supra.*

l Crederetur. *Sup. cæteris paribus.*

ætate, vel in sexu testium. Idem etiam esset, cum communis opi. infamem habet pro non infami, ut no. ff. de test. l. cum lege.

Quid si tm̃ a maiori parte habeatur liber? Resp. idem
est, ac si ab oĩb. putaretur. quia valet testm̃, ff. de reg. iu.
aliud, §. refert, ff. ad muni. quod maior, ff. de iuris, & fac.
ign. regula, §. 2. ext. de his, quæ fi. a maio. par. ca. 1. Quid
si a multis, non tamen a maiori parte? Rñdeo, non ita
de facili idem, ar. ff. de inst. sed & si pupillus, 2. Quid si
ab vno singulari tm̃ putabatur liber? Respondeo, idem
a dico,[a] si consonat cum veritate, vt ff. de acq. hære. cum
quidam, §. quod dr̃, fm̃ Vber. de Bo. Sed si proposita
hac exceptione de seruitute testis se liberum asserata
natiuitate, recipiatur eius dictum, & reseruetur hoc in
tpe disputationis. Si vero dicat se liberum, prius osten
dat instrm̃ manumissionis, q̃ testetur, nisi iurauerit se
alibi probationes habere, nec nunc statur eius testimo
nio, nisi probata libertate, C. eo. auth. si dicat. Si verò te
stis dicatur inimicus pp litem criminalẽ, quæ est inter
eum & illum, ꝯ quem inducitur, & hoc probetur, non
prius recipitur, q̃ de crimine fuerit pronunciatũ. Si aũt
pp litẽ pecuniariam, tunc incontinenti recipietur, & in
tps disputationis qõ reseruabitur, C. eo. auth. si verò di
b catur, de hoc ex̃ eo. ex parte A, & j̃, §. sæpe.[b] † Quid de
40 adscriptitiis, nunquid pñt esse testes? Rñd. sic, ar. C. de
c epi. & cle. iubemus, & auth. adscriptitios.[c] Quid de sta
tu liberis, quib. l. si libertas est sub ꝯdõne relicta? Resp.
non pñt, cum sint serui, ut ff. de statu liber. l. statu liberi.
Quid de monacho, & conuerso, & fratre minore? Dic
admitti, cũ non inueniantur repelli, ff. de testi. l. 1. & ar.
d in auth. de monachis, §. cogitandum,[d] & ex̃ de testi. nu
per, & de crim. fal. c. 1. Idẽ dicas de ꝯuerso, & regulari ca
e nonico, fm̃ Accur.[e] † Sed quid si dr̃ testis excõicatus,
41 vel infamis, vel fur, vel raptor, nunquid statim est reci-
piendus, & in fine q̃ritur, an fuerit excõicatus, vel infa-
mis? Rñd. sic, ut in præ. Auth. si dicatur, & in præ. decr.
f ex parte A,[f] & eo. ti. p̃ntium, & in p̃. Auth. si verò. Nam
quilibet bonus p̃sumitur, nisi ꝯtrũ oñdatur, ex̃ de seru.
in ord. fac, c. uno. de p̃sump. dudum, sicut quisq; p̃sumi
tur liber a natiuitate, in auth. col. 6. quib. mo. nat. effi. le-
git. §. liceat igitur, fm̃ Vber. Ar. ꝯ, q̃ nõ reseruatur hoc
in tp̃s disputationis, ff. de cõnib. l. 1. §. si quis dicatur, ff.
de tut. mut. §. 1. Nam, & testis non est sub condõne reci
piendus, quia legitimus actus, &c. ff. de reg. iur. actus, &
ex̃, de electio. in electionib. li. 6. Sed hic pot̃ us est mo-
dus, q̃ condõ. Quòd hic sit actus legitimus, patet s̃, ver.
item q̃ est infamis. Quid ergo si p̃missa obiiciens dicit
se illa incontinenti probare, ut j̃, §. sæpe, ver. hęc igitur.
Rñ. audiendus est, si hẽt probationes in promptu, non
aliter, vt ff. ad exhib. l. 1. §. ibidẽ, ff. ad Treb. ille, a quo, ex̃
de testib. ad hæc alias incipit, p̃ntium, §. pe. li. 6. & c. ve-
niens, 2. ex̃ de testõ. spol. literas, vltra medium. Si enim
statim constare potest, q̃ non est recipiendus, quare ad
mittetur, ut ff. de testi. l. 1. Certè superfluè admitteretur
quod fieri non debet, extra in Proœmio decre. §. sanè.
g Nec superfluo iuramento est quis grauandus.[g] Vel di
stingue, & melius, an mora sit periculum allatura, ut
quia testes, per quos id probare intendit, sunt infirmi;
uel senes, uel absfuturi, uel campestre bellum, vel mare
intraturi, ut tunc recipiatur eorum dictum incontinẽ-
ti, q̃ habeat eos paratos, ar. ex. ut lite non conte. qm̃ fre
h quenter, in prin.[h] An non sit allatura, ut tunc non reci
piatur priusq̃ deposuerit, quia vr̃ id cã litem protrahẽ-
di dixisse, ar. ff. de fer. l. 1. §. fi. & l. fi. & ff. ad Treb. cũ hr̃di
tas. In receptione aũt vel publicatione potestis, ꝯ quem
producitur, protestari, q̃ liceat in eius dictum, vel per-
sonam obiicere, ut j̃, uer. Item quod is, p̃ quo fm̃ Vbe.
42 & G. Na. † Recepta aũt probõne, si iudex pronunciabit
recipiendũ, appellet is, ꝯ quẽ producitur, ff. qui satisda.
i cog. arbitrio, ar. contra, C. quorũ app. non recip. ante fi.[i]
Si uero pronunciet non admittendũ, & alter appellet,
porrò in exceptione excõicationis vr̃ q̃ statim sit eius
probatio pp periculũ cõmunionis admittẽda. ar. 11. q.
3. cũ excõicato. ext. de sent. excõ. solet. & de excep. exce
K tionem.[k] Item ẽt, vbi præsumptio est contra producen
tẽ testes, q̃ velit cãm p̃rogare, statim recipitur eius di-
ctũ, sed in tẽpus disputationis reseruat̃. ext. de proba. li-
cet idẽ ẽt est, vbi ab initio fit protestatio de dicendo cõ
tra testes, vt ext. eo præsentium. vt no. Papa, eo. tit. cum
43 causam. † Quid si testis dicit se seruũ vel infamẽ, vel p̃
iurũ, vel furem, vel excõmunicatũ, fortè vt euitet testi-
monium? Videtur eius simplici asseuerationi stãdũ. Et
l hoc tenet Papa, vt no. ext. de accusa. inquisitionis[l]: quia
non est verisimile quòd suam tantam turpitudinẽ mẽ-
daciter asseueret: qa crudelis est q negligit famã suã. 12.
q. 1. nolo. arg. contrà: quia deponit non iuratus, & ideo
non videtur ei credendũ, vt infrà, ver. item quòd non
deposuit. Ego tamen deferrem sibi iuramentum, vel
sic per torturam veritatem plenariam inuenirem. ar-
gu. 5. quæst. 5. illi qui 30, quæst. 5. iudicantem. & ex de fi
de instrum. c. cũ Ioanes, prope fi. Vtrum autem testis
sit super huiusmodi interrogãdus, dicã j̃. iam de inter-
rogatoriis. ver. sed nũquid. Itẽ opponit̃ testi, quòd reci-
pit à quocunq; pretiũ vel præces p̃ testimoniũ ferẽdo,
vel nõ ferẽdo, vel ei p̃missũ fuit, & ob hac falsum testi-
moniũ tulit, vel fuit instructus, vnde dictũ eius non va
let. C. eo. si quis. in fi. & l. eos. 1. q. 1. concessionis. ff. de cal
cu. l. 1. §. 1. & l. generaliter. 4. q. 3. c. si test. §. itẽ. l. Iul. de vi.
& ver. si quis testib. ext. eo. ca. 1. &c. sicut nobis. & de p̃
bationib. licèt. j̃. prox. ver. Et ideo fatuè agit aduocatus
qui loquit̃ testibus ante depositione, vt dixi sup. de ad-
uocatu. §. vtriusq; ver. itẽ si cautus aduocatus. Expensas
tñ potest à producente recipere. 4. q. 3. c. si testes. §. li-
m beri testes.[m] Item quòd corruptus falsum testimoniũ
dixit, vt in præalleg. decreta. licèt. C. de testi. nullum. &
sup. versi. prox. & j̃. vers. sed quid si testi. † Hoc aũt sciẽ-
dum est, quod testis falsidicus tres personas offendit,
vt ext. de crimin. fal. c. j. & ideo dignum est, vt multipli
citer puniatur. ex. de re iudi. cùm æterni. in fine. 32. dist.
ea. j. Ideoq; data est cuilibet iudici facultas cũ ex officio
suo puniendi. C. eo. nullũ prope fi. ver. data. quod intel
ligo de iudice ordinario. sed nũqd de delegato? Rñdeo.
& ille habet modicã coercitationẽ, vt ex. de of. dele. ex
literis. & iõ põt punire, quod dic vt j̃. §. testidm. versic.
sed

ADDITIONES.

a Idem dico. *Testamentum valere, vt probat l. quæ allegatur.*
b §. sæpe. *Quæstio de quodam seruo, an testificetur de eo, quod vidit in seruitute, expedito fuit supra, ver. sed nunquid factus.*
c Adscriptitios. *Bene facit de iud. c. 2. & quod ibi no. in gl. 2. & in hac quæstione, & duabus seq. concor. Accu. C. eo aut. si dicatur. in cor. eo. ti. §. si vero dicatur.*
d Cogitandum. *Vbi idem no. & plenius quã hic respondendo ad id quod r̃ñsetur mortuus, & an pro monasterio vel contra, & an pro alio monacho. & vide sup. ea col. versi. item excipitur quod ver. iste superfluit.*
e Secundum Accur. *Superfluit iste versi pp ver. sup. proxi. col. versi. excipitur q̃ est monachus. Adde Panor. in c. cum nuncius. ex. de testi.*
f Ex parte. *Quicquid hoc dicatur in sequentib. ver. dic, vt ibi scripsi super gl. huiusmodi exceptiones, quam omnino videas.*
g Grauandus. *Ext. de probatio. c. 2.*
h In prin. *Non fateor, quòd propter hoc prius recipitur sed fateor, quod statim propter hic recipiẽtur. Hoc intelliges vbi sup. remisi.*
i Ante si. *Solue. per decre. sicut eo ti. de appel.*
k Exceptionem. *Facit de sen. excom. decernimus. li. 6. Idem scripsi in gl. vq. sup. remisi.*
l Inquisitionis. *Scripsi tamen in decr. cum causam. super glo. causam. eo tit.*
m Testes. *De rescr. statutum. § pe. li. 6. de quo vide infra, §. qualiter ver. testes.*

a ſed quis coget.[a] † Quid ſi aliquis Bononiẽſis, & aliquis
45 Parmenſis litigant Mutini, & in cauſa illa producuntur
b teſtes Cremonen. diœceſis [b], qui in ciuitate Cremonen. examinatur ſecundum l. C. de fi. inſtru. iudices, & in auth. ibi poſita. nunc altera pas accuſat eos corã iudice Mutinen. de falſitate: quæritur an poſſit? Et uidetur quod ſic, vt in præalleg. l. nullum. quia debent ſecretum iudicis intrare. arg. C eo ſi quando. Ibi enim deliquiſſe võr. ff. de act. & obli. contraxiſſe. Et facit, ff. de his qui-
c bus vt indig. poſt legatũ. §. ætati c. ar. contrà, quia ſunt alienæ iuriſdictionis, & alibi deliqueruñt. unde ibi accuſandi ſunt. C. vbi de crim. agi oportet. Anth. qua in pro-
d uincia [d]. Vni enim malum contigit, ibi moriatur, 2. q. 1. 1. c. ſi peccauerit. ext. de foro compe. poſtulaſti. Dicunt quidam, quod committi debet arbitrio iudicis cauſæ inſpecta magnitudine, & qualitate pſonarũ, & ſuſpicione. & no. in Auth. de teſti. §. hæc omnia. & Auth. coll. 5.
46 vt deſun. ſeu funer §. illud. † Sed qualiter punitur clericus, qui dixit falſum teſtimonium? Dic, ut C. de epiſ. & cle. presbyter citra. & Aut. presbyteri, & diaconi. quas
e habes, 5. q. 6. [e] Quid de arbitro, nunquid poterit teſtẽ pu-
f nire [f]? Reſp. non, ſed mittat eum ad iudicem competẽtem, qui eum puniat ſecundum delicti qualitatẽ, vt in prædicta l. nullũ. Et hæc uera ſunt, cũ contra eum directè & principaliter eſt actum. Quid igitur ſi per modũ exceptionis, vel replicationis? Et quidẽ non võ puniendus: licet eius dictũ non ualeat, ut ff. de his, qui no. infamia. Lucius, ff. de mun. & hon. reſcripto. §. ſi quis. Vber. cõtra, vt omnis falſitas tollatur. ff. ad leg. Iul. de adulte. l. 2. §. ſi publico, in fi. qđ verũ põt eſſe extraordinariè, ordinariè vero nõ, ut ex. de ordi. cog. c. 2. in fi. ubi de hoc, & ex. de confeſ. c. 2. & iam dicã. Quid ſi modo prædicto ꝓ teſtem probatur excommunicatio: nunquid uitabi-
g tur? De hoc not. in præd. c. de ord. cogn. [g] † Sed nũquũd
47 iudex falſum teſtem ex officio ſuo puniet pœna legis Corn. de ſal. võ ꝙ ſic. ſecundũ quoſdã, ut C. ad leg. Cor. de fal. l. pen. & ff. eo. l. 1. in prin. Sed dic, ꝙ extraordinariè, ſcilicet, verberibus tantum eum puniet, ut iam dixi in Auth. eo. ſi uero quidam, ff. de quæſtionib. l. ex libero. & l. vnius, §. teſtes, C. eodẽ, nullum in fi. 5. illi, qui. & hoc ſiue teſtis adhuc præſens ſit, ſiue de loco receſſerit. Facit enim eum requiri, ſicut ſi accuſationem falſi ordinaret. & in Auth. ut nulli iudi. †. ſi quis vero comprehenſotum. Sed nunquid per pœnam verborum euadet pœnã legis Corneliæ de fal. Rñ. non, imo adhuc ea lege poterit accuſari de falſo. ff. ad leg. Corne. de falſis. l. 1. in
h prin. & l. eos. ff. de teſtib. qui falſo [h]. † Sed pone, ecce iu-
48 dex nõ interfuit, ſed ſolus tabellio in examinatione teſtis, & ſcripta ſunt aliqua, pp quæ iudex uult ex officio teſtẽ redarguere de falſo, teſtis negat ſe ea dixiſſe, quæritur cui magis credẽdũ, an inſtrõ ſine teſtib. & ſine iudicis præſentia ſcripto, an teſti qui dicit ſe aliud dixiſſe, q̃ ſcriptum ſit? Et võ ꝙ tabellioni non ſit credẽdũ, in Authen. de inſtr. caute. & fid. §. hoc & ſi inſtrumẽta. Sed teſti potius, nam & alias auctoritas teſtium maior inuenitur, quam tabellionis. vt eo. ti. §. ſi uero moriatur. De facto tñ ſtatur dicto tabellionis, licet fortè aliud ſit de iure. Si tñ iudex audiuiſſet: tunc ſine dubio crederetur tabellioni, ſm Iac. Bal. Sed & ſi teſtis accuſaretur de falſo
l ad pœnam coram iudice, tunc non ſtaretur tabellioni [l]. & uide j. de editione inſtru. §. reſtat. verſic. ſed quid ſi
49 unus. & ner. ſed cũ literis. ad fi. † Sed qđ ſi teſti detur pecunia, vt corrumpatur, non tñ corruptus eſt, nunquid ſufficit ſola pecuniæ datio ad hoc, vt puniaẽ, licet cor-
k ruptio non ſequatur [k]? Videtur ꝙ non, ut arg. in præ. l. nullum, & ar. ff. quod quiſque iuris. l. 1. §. fi. & ff. ne quid in flu. publ. l. 1. §. fi. arg. m̃ contra, ff. de cal. l. 1. & l. generaliter. & C. de furt. ſi quis. Et hoc puto, ut pretio recepto teſtimonio ſequto corruptus uideatur, licet ſecundum Azo. uideatur contra. ff. de re. iudi. l. diuus Adrianus. Idẽ etiam puto, ſi nulla pecunia data falſum tulit teſtimonium, ſecundum Iac. & uide ſ. uerſ. item oponitur teſtis. & ſeq. Quid ſi is, qui tulit teſtimoniũ. maior eſt eo ſub quo tulit, Dicunt quidam, ꝙ non poteſt ab eo puniri. a 1. d. inferior. ex. de ma. & obed. cũ inferior ſi ſed mittet eũ ad ſuperiorẽ. Alij diſtinguunt, an ſponte velit ſe illi ſubijcere, ut tunc ab eo puniatur. ut ff. de iuriſdictio. omnium iud. eſt receptum. 2. q 7. nos ſi competenter. an uerò coactus, ut tunc non puniatur, ſed ad ſuperiorẽ remittatur. Vel dic, ꝙ ſi eo loco alter maior ẽ tunc ad eum mittitur: aliàs à iudice punitur. ar. 3. q. 6. c. 1. ſecundum Iac. tamẽ præ. l. nullum. in fi. uidetur uelle, quod indiſtinctè puniatur. Et no. quod corrumpẽs teſtem pari pœna punitur cum ipſo falſo teſte. ar. C. de hæreti. l. 2. & C. de maleſi. & math. culpa argumen. contrà,

ADDITIONES.

a Coget. *In deleg. Papæ bene ꝓcedit, vt ibi ao. Delegatus aũt ab inferiore võ quòd remittere debeat ad delegantem in Aut. eod. ti. §. ſi verò igaoti. Facit de of. deleg. ſi cõtra. & quod no eod. tit. ſtatuimus. 2. in gl. 2. li. 6. Quid ſi litigarũt partes ꝑ errorẽ corã non ſuo iudice, quẽ ẽt per conſenſũ ſuũ iudicẽ non fecerunt, an iudex ille punire poterit tales teſtes? Võ ꝙ non, quia eius ſententia eſſet nulla. de iu. at ſic atteſtationes nullæ. Non debet ergo puniri conatus, cũ non habet effectũ. ff. quod quiſque iuris l. 1. Ecõtra võ, quia lex illa, nullam, tollit omne priuilegium. Simon. ſup pr. l. nullũ. dicit forte poſſe diſtinguí, an illi teſtes ſint de iuriſd. illius nec ne, vt 1. caſu illos puniat: ſecundo nõ facit inf. ea col. ver. qđ ſi is qui. Et facit ad quæſtionem inf. dicendam ver. quid ſi cõpertam. Adde quo ad primum Abb. in c. 1. extr. de crimine fal. qui ſent. ſequitur. Io. An. hic.*

b Diœceſis *Non video quid mouerit Guli. ad tot. diœceſes deſcribẽdas, maximè cũ Alb. Gal à quo habuit quæſtionẽ, eo. ti. in fi. nõ deſcripſerit, niſi duas puta ſecũdã ſuos terminos Mutinẽ. & Cremon. id eſt, locum iudicij & comiſſionis, & locum receptionis & examinationis teſtium.*

c §. ætati. *Et. §. ſeq. In his dicitur, ꝙ teſtis accuſatoris eũ adiuuat, ergo, &c. Guid. de Suza. qui in l. idonei ff. e. ti. hãc partẽ. Allegat ff. de of. eius, cuius man. eſt iuriſ l. 1. § q mãdata. Et iura, quæ dicunt illũ feciſſe videri, qui facit per aliũ. Itẽ inducit Cremon. fuiſſe audum miniſtrum ff. de l. 2. ſi quis Titio, Sed cõtrariũ tenuit in Aut. apud eloquentiſſimam. C. de fide inſtr. & 3 q. vlt. ſub M.*

e In prouincia. *Hacuſque fuerant verba Alb. Gal. eo. ti. in fi. ſalno quod prædixi.*

e 5. quæſt. 6. *Plenam remiſſionem de hoc vide de reg. iur. c. non eſt ſine. li. 6. in pria. q.*

f Punire. *Non loquitur de arbitro, qui neceſſitate iuris aditur, ille .n. hoc poſſet, vt ſcripſit Gofr. & hoc de of. dele. ſuſpicionis. ſuper verſ. omnia.*

g De or. cog. *In gl. pen. Et vide quod ſuper ea plenè dixi.*

h Qui falſo. *Vlt. gl. in l. nullum. quæ fuit additio. videtur idẽ velle ſed aliqui, ſcilicet Gui. de Suza & Cy. ibi contrà pro quib. 81. diſt. presbyter. 13. q. 2. c. vl. de diuit. at ſi cler. in fi. ff. de ac. ſenatus ff. de iniur. quod Senatus.*

l Tabellioni. *In ver. quam ſtatim alleg. dicit oẽs doctores in ſua priuata in hoc concordaſſe. Adde vt per Alc. conſ. 70. in 1. vol. & per Bal. pulchrè conſ. 149. 1. lib. incip. index.*

k Non ſequatur. *Sic ponit etiam Simò in l. ſi quis. C. eo. ti. Et ſic videtur poni contradictorium. Sed puto ꝙ intendunt eũ non dixiſſe falſam, ita ꝙ eſt q. an coniunctim requirantur corruptio & falſitas & eſt ſimi. q. an ad ſñiam retractandã neceſſe ſit hæc duo probari, quæ no. de prob. licet in gl. 2. & vide quod ſup ea dixi. Petrus de Bl. Per derideat hanc q̃ſtionẽ in l. ſi quis. C. e. p. l. 2. ff. condi. conde. ob turpem cauſam. Cum iudex corrumpi dicatur, data etiã pecunia, ut iuſte iudicet, & ſic idẽ in teſte. Facit ad primã 11. q. 1. non licet, addebat Iac. Bal. quòd iſte in l. Iulia rep. deliquit, ff. ad l. Iuliam le. eadem lege Roff. Beneuen. ſatis de hoc tract. tit. de Seu. conſi. Libo. tenẽs quod promiſſionem recipiens, & fortius ſi iuramentum vel dans fideiuſſores, uel pignora recipiens corruptus eſſe dicatur. Et de Hoc inſ. de fide inſtr. verſic. adhuc, & ſupra ti. prox. §. ſi. uer. ſed nunquid.*

tan.§.ex his,& §.oportet,2.col.6. Fallit etiam,ubi esset statutũ
quale Bonon.ubi in omni instrõ oportet saltem unum ex testib.in
scriptis cognoscere contrahentes. Et vt clarius recitem materiã,
no.eo.ti.cum cãm,in fi.gl.4.& no.in præd.§.si.aũt,et ff.de testib.
l.3.§.2.quo ad testes in iudicio productos distingue, aut id,super
quo deponunt, recipit effectum ex facto utriusq; partis, aut alte-
rius tantum,aut neutrius. Primo casu necesse est,quod utramq;
partem cognouerit, & hoc patet. Secundo casu sufficit illum co-
gnosci,dato ꝙ aduersarium, contra quem producitur non cogno-
scat, ut si nolo probare me possedisse rem, super qua inquietor,
vel emisse, vel permutasse,uel aliquid tale, & hæc duo voluit gl.
prædicta,l.3.§.1.dicens, quod in personali testis debent cognosce
re utranq; partem,secus in reali,quod dico de personali,intellige
quo ad testes,qui de principali deponunt. Nam si in personali in-
cideret quæstio ætatis, vt quia pars minor dicit fuisse tempore o-
bligationis,satis est testem qui super illa deponit,habere illum no
tum,licet aduersarium non cognoscat. Idem in similib. In tertio
vero casu non est necesse,quod alterum cognoscat. In terminis,
petit actor a reo moroso decem corbes frumenti,& quantũ prius
ualuerunt a tempore moræ, super tali æstimatione deponere po-
terunt testes, & etiam partibus ignoti: opponitur exceptio cõtra
testem,ad illius probationem,& improbationẽ produci poterunt
testes partib. ignoti habentes tamen illum notum, de quo depo-
nunt, Nec dicas,quod non possit esse ignotus producenti,quia cer
tum est,quod producens noĩare possit testem,quẽ nunquam uidi.

in Auth.de testib.§.& licet. Sed ꝯ, ꝙ ſm testimonium
de uisu, vel auditu non sit iudicandum: vt in Esa. c.11.
ubi dr̃: Non ſm visionem oculorum iudicabit,nec ſm
a auditum aurium arguet [a] Christi.n.actio, nostra debet
esse instructio,vt 12.q.1. exemplum. Sed illud non ob-
b stat,si rectè intelligatur. [b] Et nota ꝙ testis debet dicere
ueritatem ex quinq; sensib.s.uisu, auditu, gustu, tactu,
& odoratu. Quod dic,vt inf.§.nunc tractandum, versi.
56 offm̃.† Sed nunquid cęcus põt esse testis? Vr̃ ex pręmis
sis,quod non:quia non põt uisu cognoscere, licèt audi
tu sic Credo tñ,ꝙ põt cum non sit prohibitus, ff.eo.l.1.
c resp.1.[c] & arg.ext.eo.præterea,maximè de his,quæ.ui-
dit,priusq̃ fieret cæcus. Nã factus cæcus retinet dignita
tem, ff.de sta.mo.qui furem,& ff.de iud. cæcus, & l.cũ
furiosum. Quod ãt dixit, cęcum posse testificari, uerũ
d est,si prius uoces ꝯhentium notas habuit.[d] Nec obstat
si dicis,ꝙ ĩ uoce decipi põt. Nã & uisus decipitur qñq;,
27.q.1.nec aliquà, & br̃ potest cæcus testificari in stipu
latione,& in actione iniuriarum, & hmõi, & dicet sic.

FORMA. Ego audiui, quòd talis promisit tali per
stipulationem se daturum, & soluturum centum, &
præsens interfui, & tale testimonium de auditu ualet,
& æquiparatur testimonio de uisu,& sic in actione in-
iuriarum, & similib. Si verò aliquis, qui non sit cæcus
testificetur in hmõi,vel in aliis, dicet sic: Ego uidi, &
audiui,& pręsens interfui,quòd talis promisit centum
tali,& tales præsentes erant,qui viderunt,& audierunt,
quia potest esse,ꝙ vertebat ille oculos suos ad aliã par-
tem:uel clausit aures,ita ꝙ non audiret, nec videret,&
sic subiret anceps periurium, quod esse non debet, ff.
57 de in litem iur. videamus. † Sed qualiter testificabitur
cæcus,uel uidens super iurisdõne alicuius. Resp. sic,si
non sit cæcus: Ego vidi, & audiui, & præsens interfui,
quòd talis, & talis litigabant in præsentia talis iudicis
constituti auctoritate talis domini,& vidi, & audiui,ꝙ
tunc datus fuit libellus, Item uidi & audiui,quòd in ta
li uilla de mandato talis domini præconizatæ fuerunt
tales caualcatæ,& uidi,& audiui, quòd paritum fuit er:
& sic de aliis,argument.extra, de probatio.licet, & de
fi.instrument.capit.inter dilectos. Si verò sit cæcus di-
cet in præmissis capitulis: Ego audiui,& interfui,&c.
Quod autem dixi,cęcum posse testificari: fallit,vbi te-
stis debet cognoscere testatorem, ut ff.de testa. si non
speciali,& ubi debet cognoscere, & uidere hæredem,
ut C.de iure deli.scimus,in 2.col.versi.si autem budus,
ibi testibus videlicet,&c. & in pręd.§.si verò absunt.&
vbi deponit de colore rei. ff.de rei vẽd.si in rem.§.& si
vestimẽta,quis in his nequit causam reddere sui dicti.
58 quod dici vt in præ.uersi.officium. & seq. † Item quòd
deposuit de credulitate,non de scientia, unde non ua-
let:ut in præd.cap.relatum.& ca.testes.& in prædi. l.te-
e stium.ubi de hoc [e] quia non ualet testimonium de alie
no auditu,ut sup.uersi.item quod non prohibet. argu.
contra ext.eo.tit.quoties.in fi. Solu.ibi: & c.licet ex qua
dam.prope finem. Quandoque autem admittitur de-
ponens de credulitate: ut ext.de purgati.cano.de testi
bus.ubi de hoc.& c.quoties.& ff.de uentre inspi.l.1.in
prin.& Aut:ut hi,qui obl.se perhib. hab. res minor. &
de hære.& fal.§,si vero absunt.& in Auth.de sanct.epi
sco.§.1.& vbicunque admittitur testimonium de au-
ditu.quod dic vt iam supra dixi.& de hoc in præ.l.ff.de
aqua plu.arcend.& infrà,de probationibus.§. .versi.il-
lud autem. Quid iuris, si cum principalis persona re-
spondet de credulitate, Vide inf.depositionib.§.6.vers.
59 hoc tñ.† Idem qđ Iudæus vel Pàganinus,vel infidelis,
vel hæreticus, qui non potest ꝯ Christianũ testificari.
ex.eo.c.& ca.Iudæi. & c.licèt.C.de hæreti.qm̃,& Aut.
ibi posita. In quibusdã lib.[f],ẽt si Christianus à Christia
no sit conuentus.2.q.7.si hæreticus. & c. Paganini. hæ-
reticus tñ,vel paganus ꝯ hæreticũ, vel paganũ admitti
tur:vt in c.si hæreticus.quod verũ est,cũ hęreticus agit
contra hæreticũ, vel paganus ꝯ paganũ: secus si catho-
licus ꝯ eos agit. Nam testis dicit,quòd utraq; par.14.q.
quinta.non sanè.arg.C.de epis.& cleri.auth.sed iudex.
g secundum Accur.[g] & alios, & sic dicunt corrigi præd
h capitulum si hęreticus [h].ubi dicit,quòd si orthodoxus
conuenit hæreticũ. prodest dictum hæretici ortho-
doxo contra hęreticum,uel paganum, sed nõ prodest
ei cõtra orthodoxõm: nec hęreticus potest agere ꝯ ali
quem,ut ext.de hære.excõicamus.j.§.credẽtes.Sed nũ
i quid orthodoxus potest huic priuilegio [i] renunciare,
Respon.

ADDITIONES.

a Arguet. *Sequitur sed iudicabit in iustitia,&c.*
b Intelligatur. *Vt habes secunda quæstione prima. Deus omni-potens.*
c Respon.1. *Concor.quod no.in præd.§.si verò absunt.in Aut. de hære.& fal.in gl.nota testimonium.*
d Habuit. *Et sic no.in præ.c.testes.3.q.9. nõ valet,hoc dicit cõtra hoc Simon.Vincen. Isaac deceptum per Iaco.dicentẽ se Esau, qa in voce non fuit deceptus,sed in tactu,vt patet Geneseos 27. di-cit tamen Simon,quod præsumptionem inducit. Adde an cęci di-ctum probet, Alex.consi.24.2.li.& con.157.4.li.*
e Vbi de hoc. *In glo.sic ergo,& ibi plenius per Cy. in 5.q. ĩ qua ponit dictũ Iacob.de Are.distinguens, an credulitas sit proxima & coniũcta sensui,per quem veritas percipitur, & tunc probat. An separata.& tunc non probat, Secundum patet. Primũ exẽ-plificatur per dec.preterea eo.ti.& per decre. literas de præsum. per filium ff. de his qui sui vel aliæ iur. sunt. Ad idem l. antepe. C.de plegiariys. Adde quando testis de credulitate probet Alex. con.3.& con.10.& cons.18.& 72.&c.11.4.lib. Ang. cons.4. Adde in quib.casib.testis de credulitate probet, Lanfran. in repe. c.quoniam contra ext.de prob.§.confessiones in 7.col. Itẽ eundẽ ibidem.§.testium depositiones in 3.col. versi.preterea. Idem ad de Abb.Sicu.in c.1.in versic.firmiter.& ibi apellanter.ex.de sũ-ma trini.& fide catho.*
f Libris. *Vt ibi not.in vlt.gl. Adde Alexan.cons.175.2.li. et ibi, ꝙ vnius solius non insipientis d.stari non debet.*
g Accur. *Qui hoc no.in pred.l.quoniam in 1.glo.ibi etiam no. quæ sequuntur in duob.proximis vers.*
h Hęreticus. *Vt ibi no.et C.de sum.trin.l.1.Vide quod no.de pę.di stinct 1.multiplex. vers.sed super,et ver.fidelium.*
i Priuilegium. *Quo scilicet valebat testimonium pro ipso, nõ pro aduersario.*

a ad hanc responsionē.ff. de hæredib. instituēdis.l.j.[a] Cō
sulto aūt, q testis iure dicere veritatem super tota cau-
66 sa: vt ĵ.§.sequitur.& non tm̄ super articulis. † Sed po-
ne, egi ꝯ te ad decem certi cōdictione ex mutuo, indu-
xisti testes, qui nil de numeratione dixerūt, sed dixerūt
se interfuisse confessioni à te factæ de mutuo tibi facto
q̄rit an sis pp hoc mihi condēnandus? Et est ar. q. sic ff.
de testi.l.3 §.eiusdē, ibi.non vtiquē ad unū & c.& ext.d
renū.in p̄sentia.in prin.Hæc.n.duo, scilicet numeratio,
& cōfessio, parib. passibus ambulant.ar. C.ad legē Fal.
l.fi.& ff.de pig.act.si rem.§.fi.Itē si quis agit ꝯ aliquē ali
qua actione.& ei defert iuramentū, non fit condēnatio
p actionē propositā, sed p actionē in factū ex illo iurto.
ff.de iureiu.nā & postea.§.fi.sic & hic poterit fieri cōdē
natio p actionē in factū ex cōfessione licet nō per actio
nē ex mutuo.ff.de interro.act.l.de ætate. ff. ad legē Aqui.
proinde. Ad idem extra de collus.crimina.24. quæstio.
b 3.ecce.[b] Sed dic contra, q sis absoluēdus, cū testes dixe
runt ex intentionē meā: vt in prędi.l.si quis libertatem
Nā probare debui numerationē.C.de testi.testiū.C..de
67 non nu.pec.si ex cautione.C.de solu.l.1.† Itē debuit iu
dex s'm allegata & petita pcedere.ff.de minor.causę.ex
tra de simo.licet Hely.Sed hic nihil dictū fuit p me de
cōfessione & facto ff.cōi diui.l.vt fundus[c].Item q dixit
ea quæ non conueniunt naturæ causæ.ff.eo. ob carmē.
extra eo.ca.præterea.Item q is, pro quo aliquid dixit, p
testatus fuit priusquam deponeret, se velle testem post
dicti sui publicationem repellere: quare tunc de facili
prodest ei quod pro eo dixit.ex.eo. p̄sentium. De hoc
dicam infr.§.sæpe testes. Alii dicūt, q prodest cum aliis
adminiculis, vel si testis sit honesta psona. Qđ dic vt ibi
d no.G.Na.[d] dixit q si dixit sic reseruo mihi, q possim di
cere in dicta & psonas: nec ultra processit nō nocet ei
talis protestatio.argu.ext.vt lite nō conte.qm̄.in princ.
ver.ne forte.Si uero dixit, q erat infamis uel crimino-
sus, tunc, nocet:& iudex tunc debet inquirere, quę cri-
mina obijcit, & contra quos: vt fiat specificatio crimi-
num, & personæ, contra quam opponitur.vt ext. codē.
ad hoc.aliàs incipit, præsentium.§.pen.libr.6.Sed quid
si hoc velit probare priusquam testis deponat? Dic vt
sup.uersicu. quid ergo si præmissa.Post publicatas autē
attestationes securè opponat in dicta & psonas, quicqd
placuerit, si ꝯ eū dixerint, & audiet p̄stito iuramento, q
ad hoc ex malitia non procedit, ut in præ. c. Vnde non
consulo, q ante receptionē vel aperturā. aliquid pro-
testet̄, qua nihilominus postea admittet̄, præstito de fa
68 cto iuramento: forte.n.aliquid pro eo diceret.† Sed qd
si admissus cū dicto iuramēto, deficit in pbatione obie
ctorum? Respondeo, dicunt quidam, quod non dam-
natur in expensis Nam cum grauaretur in vno, scilicet
quia sine iuamento non admittitur.decens est, ut in a-
lio.s.in expensis alleuietur.argumento. extra de procu
ra. ex insinuatione. & ideo præd. decret.præsentium.
tacuit in expensis. Hoc autem certum est, quod con-
tra

ADDITIONES.

a l.1. *Bene facit, quod scripsi post Innocen.de exceptio.c. pastoralis. in gl.magna, ver.in hoc autem.*

b Ecce. *Vide quod ac.& dixi infra de ac.& peti.§.sequitur B.uer. hoc quoque.& infra, de sent.prola.§.qualiter.uer.quid si lis est.*

c Fundus. *Huic uer.conuenit quæstio Nicolai de Mata. qua q̄rit. de actore, qui dicit reū fuisse confessum, se ab eo recepisse centū libras in depositū, ad quarum restitutionem petit eum sibi condemnari, pducit instrumentū de tali confessione, quo cauetur, quod confessus fuit reus cepisse ab actore cētū in depositū, & pmisit illud depositū restituere ad ipsius voluntatē, q̄rebat an sequi possit cōdamnatio? Et incipit quæstio, sitias coram iudice. Pro actore inducit, qđ legitima est petitio, qua continet rē certā, scilicet sūmā centum librarum, cām legitimā scilicet depositi, quæ cā parit actionē.ff.de pact.iure gentium, in prin.ff. & c. depositi. per totū, & sic plena probatio.quia per instrumentum publicū, constatur. C.de fi.instru.in exercendis: in Auth.de instru.cau.& fi.§.si uero moriatur coll.6.Conuictos autem certū est condemnari debere.C.de probib.sequest.l.una.de act.& obliga.l.negantes, de execu.rei iudic.l.fi.In cōtrariū inducit, qđ petitio debet cōtinere cām talē, quæ pariat actionem, ff.de proca.licet, §. ea obligatio. Insti. de verbo.obliga.in prin.& ideo cā vicem actionis repræsentat, ut no.ff.de eden.l.1.& si cā non est talis, sequi non debet condēnatio C.de trans.siue apud acta.& de rescin. vend.l.non idcirco. Hęc aūt petitio non asserit, quòd receperit depositum, sed quod cōfessus est se recepisse. Ex tali aūt confessione extra iudicium facta, licet cum causa nō nascatur obligatio, & sic debet sequi absolutio. Quod obligatio, non nascatur, patet primo ex significatione uerborum, quia per uerba, quibus confitetur se recepisse in depositum, non intendit se obligare, quia uerba ad hoc non adaptātur. Allegat l.quintam.ff.de uerb.obli.cum his, quæ ibi no. & p Azo.in Summa, de li.obli. Quia certi sunt modi, quibus inducitur obligatio, ut stipulatio de iure ciuili.& contractus de iure gētiū, & his similes.& iste non reperitur inter illos. Per hunc modū arguit lex, ff.de act.& obli l.obligationum fere.§.placet, & de his, qui sui vel alie.iu.sunt, l.patre, Itē unus est casus, in quo per cōfessionē ext.iudicium facta nascit̄ obligatio, s.ex literarū obligatione, seruata forma tradita. Inst.de literarū ob.& id ex cām uti, ergo secus in aliis, ff.de in.cū prætor ff.de testa.l.ex eo. Itē nec tunc ex confessione nascit̄, si pecunia numerata fuit, vel stipulatio interuenit, ut ibi patet in tex. Constat ēt, q alij sunt modi, quibus inducitur obligatio, & alij quibus fit obligationis probatio, inter quos est confessio. C.de non nume.pecu.l.generaliter, & l.in contractib.& de proc.cū de indebito, §.fi.& de arbi.tn.l.Et ideo, vt dicit glo.non dicunt.q confessio obliget, sed dicunt, q confessio præiudicat. Sic & scripta publica nullum obligant, sed obligationem probāt ff.de pig.l.cōtrahit̄. In his satis constat, & loquendo de cōfessione facta ext.iudiciū hāc partē tenet, & maxime per l. ff.depositi.l.publica.§.fi.2.sn̄iam Azo. in summa de literarū obli. Et quod ipse Azo dicit in Summa, de conse.& de aō.nu.pe. qđ talis confessio vim habet pacti, sic intelligit, qđ propter id quasi ex contractu agi possit, q psumitur p̄cessisse, proponendo illud quasi obligatorium, & postea illud instrumentū, uel confessionem inducendo quasi probatorium. Et sic intelligit l.Lucius, ff.depositi.et l.agenti satis.in fi.ff.rem ra.habe. Fatetur tamen, quod hæc snia sibi agenti postea depositi, vel ex promisso, nō nocebit, ff. de excep.rei.iudi.l.& an eandem in princ.& §.actiones. Has, quæ dicit auctor, & quæ predixi faciunt ad quæstionem, quam uide de facto, Constituit Titius procuratorem ad exigendum a debitoribus, & quietandum, agit post tempora Titius contra unum ex debitoribus, qui producit instrumentum, quomodo ille procurator confessus fuit sibi solutum, & illam quietauit. inducit pro se l. pecunia, C.de solut.& ff.de probation.cum de indebito.in fi. Iudicatum fuit contrarium, quia procurator quitare non potuit, nisi de soluta & exacto, per illud autem instrumentum non probatur solutio, sed confessio. Faciunt superius dicta. contraria prædicta loquuntur in domino, contra quem bene sufficeret tale instrumentum, per leges illas. Adde decisioni Nicol. Mathe. quod idem in terminis consuluit Bal.con.226.2.lib.incipiente actum fuit depositi. Quo uero ad quæstionem formatam per Ioan. Andr. adde eundem Bal.consi 1361.lib. Feder.de Senis, consil. 54. Et dicta Spe.in hoc uers.sequitur Ange.cons.incipiente, inter dominum Micheletum, Bal.in alleg.cons.& con.270.incipiente, ex themate, 3.lib.& consi.53.& 222.1.lib.& cons.123.3.lib. Bar. tamen contrarium tenet in l.1.si quis ita.de uer obli. ubi per Alex. Aduerte tamen, quod Bal.con.178.incipiente, præsupposito statuto, in fine.lib.2.tenet, quod si capitulatum fuit de uero deposito, & probetur solum de confessione, quod reus venit absoluendus. Cuius contrarium tenet in allegato consi. 216. consi.217.in fin.3. lib. Tenet etiam, quod agens ex mutuo, licet probet de confessione debet retinere, quia per actum ciuilē probatur naturalis, licet non inducatur.*

d No.G.Na. *Circa cuius dictum uide quod scripsi post In.in p̄d. c. præsentium super uerbo, protestatus, Adde quod in q̄stas qui non fuerit protestatus except. contra testes, quod nihilominus opponere except. inimicitia ad perimendum, uel extenuandum dictum testis, quia ista exceptio mista. Ita uoluit Bal.cō.315.4.lib.*

tra personam testis, quem quis inducit, non potest aliquid opponere, nisi ex noua causa, sed contra ius dictũ sic. Testem.n.quem pro me recipio, debeo contra me etiam recipere, quod dic, vt infra §. sæpe testes. ver.&
69 no.& extra, eo. præsentiũ.§ Quid si p vtraq; parte dixit,
a vt[a] ga dixit ꝙ numeraui T. decẽ, sed dixit ꝙ ei feci pactũ de nõ petendo qnq;, nunquid ergo ego possum reprobare in eo, quod dixit contra me, & T. in eo quod dixit contra eũ? Videtur quod sic, nam & vtraq; pars appellat à sententia, quatenus est contra eum lata. ext. de testamen. Rainutius, &c. Rainaldus, Dic contra, ꝙ ex cuius persona quis lucrum capit, eius factũ phorrescere non debet, vt ff. de regulis iur. ex qua psona, Reprobet ergo in totum, vel approbetur, licet dici possit quod nõ vr̃ T. aliquid ex psona testis habere, sed occasione mei producentis testẽ, ſm Vbet. Breuiter aũt tene, ꝙ tutius est opponere cõtra testes post publicatas attestationes quod licet, postquam fuerit ptestatus, Non enim expedit reprobare ipsos, donec videat an pro ipso, an contra eũ deponãt. Si m̃ opponit in pductione, reseruabit hoc in tẽpus disputationis, s̃. vers. sed qd si dicit, & seq. lite, ꝙ testes sũt varij, & in suis dictis vacillãtes. ex. de ea pos. & pproic. cũ ecclesia. & de pænis, sup his, ext. ut eccle. bene c. vnico, 3.q.9. pura, ff. eo. l. 1. in princip. & l. qui falsa: & l. testium, 4.q.3.c. si testes, §. qui falso, & ĩ. vers. item qd̃ falso. ĩ. §. nunc tractandum, ver. considerate, Vel ꝙ testis titubauit seu dubitauit. vnde non ualet eius dictũ, ga titubans pro ignorante habetur, C. de condict. indebit. l. fi. ff. de libe. exhibendi. l. 3. §. is, qui imo errat, nec di
70 cit ar. ff. de reg. iu. l. non debet, §. in re obscura. † Et nota, ꝙ testis dr̃ varians, cum nulla causa, assignata dicit ꝯriũ eius ꝙ primo dixit, ext. de tempor. ordin. c. dilectus. Tunc vero sibijpsi ꝯdicit, quãdo duo incõpassibilia dicit. vt si primo dixit ꝯctum fuisse Romæ die tali celebratum, postea dicit se illa die fuisse Narbo. Vacillat autem, qui timendo & dubitando nar:e loquitur, ff. de fal. os qui, ff. de testib. l. 2. & l. qui falso. quæ est, 4.q.3. testimonium talis non ualet, imo ipse punitur, C. de te
b stibus, nullum, secundum Papam[b]. uel dic secundum Vincen. ꝙ uariat, qui confitetur unum & postea contrarium uacillat, prout ĩ. dicetur, ut p̃. l. qui falso. Quãdoque etiam quis simul uariat & uacillat, ut ex̃. de pœ-
71 nis, super his. † Quid si dicit, uidi hic, imo ibi? Respondeo, ualet. ff. de hęred instituen. si ita. Sed si tertio addit imo ibi, & reddit ad primum dictum, ur̃ uacillare secũdum Vinc. ut no. de elect. scriptũ. in præ. c. dilectus. & sic non ualet, ut s̃. Iacob. Bal. dixit, ꝙ si postquã deposuit, dicit se male dixisse, & aliter d. cit, ꝙ nec primo, nec secundo eius dicto creditur. Idem dicit Accur. si cum aliqua parte fuerit locutus. Alij stant secundo dicto. ff. de q. repeti, ff. de mann. test. Stichus, ff. de hæred. instituen. si ita scriptum. Nam posteriora derogant prioribus, ext. de rescrip. cæterum Tertij stant priori, quia præsumit. quod corruptus uariauerit. Ego uerò dico secundos bene dicere, si testis uidens se errasse in continenti, & priusquam parti loquatur, uel secundum alios ante aperturam se correxit. extra, de testi. fraternitatis. Tertij uero bene dicunt, si correctioni suæ interposuit inter-
c uallum, uel parti locutus est, ext. de testi. cog. pterea c. Qualiter autem discordes testes concordentur, not. j. §.
72 iam de interrogatoriis. ner. quid si unus, & se. † Quid si idem testis secundo inductus dicit ꝯrium eius, qd̃ primo dixit? Respon. tunc neutri dicto eius stabitur. extra de appellationib. solicitudinem. in fi. ff. eo. qui uana. C. de liber. cau cum precium nisi fortè sit ita quod primę
d attestationes non ualeant, secundum Vinc.[d] Si uero testes hincinde sibi contradicunt. dic ĩ. de edit inser. §. restat. Quid si compertum est primum, corã quod deposuit iudicem non fuisse, Dic quod ualet secundum dictum, quod est priori ꝯrium, cũ prima depositio nulla uerit coram non iudice facta. ext. de iu. at si clerici. ex̃. de appellationib. vt debitus. in prin. ibi, idoneo, &c. quia nec præstat impedimentum, quod de iure nõ sortitur effectum. ext. de iu. patr. illud &c. quod aũt. de ele.
73 auditis. † Item quod est verbosus ꝯ quẽ p̃sumit. ar. C. de preci. Imper. offe. l. fi. & no. C. eo. solam. in fi. gl. ibi po
e sitę[e], & no. s. eo. Item quod est socius. Item quod habet consimilem cãm, vel crimen. ext. c. personas. 4.q.1. ver. liberi testes. C. eo. qm̃. & ar. ex̃. de iudicus. cãm, q̃[f]. Itẽ, qd̃ in alia cã criminali ꝯ. me tulit testimoniũ, vnde tũc non debet admitti in ista, ga p̃sumit inimicus, vt ext. de
g accu. meminimus[g]. & c. cũ P. ff. de test. produci. & 4.q. 3. c. placuit. §. itẽ in criminali. respon. 1. vbi de hoc. Quod Gratianus & Io. de Deo, & quidẽ alij intelligũt simpliciter ĩ cã criminali, ar. ext. de appellationib. ad hoc. 1. Io. aũt dixit, quod siue sit criminalis siue ciuilis, põt ꝯ eundẽ iterũ in alia induci. Nec obstẽt prima iura, q̃ in eadẽ
h cã[h] post publicatas attestationes loquunt̃, ſm eũ, uel qñ pri⁹ malũ tulerat testimoniũ. Itẽ, ꝙ hẽt cãm ꝯ eum ꝯ quẽ producit̃. ex̃. de put. c. cũ in iuuentute. prope fi. &
i s̃. e. §. in prin.[i] ar. ꝯ, ꝙ nõ repellat̃ testis, licet habeat cãm
74 aliã ꝯ illũ. Insti. de excus. tut. §. pp litẽ. † Itẽ ꝙ fuit in eadem cã, vel in principali, si hæc est cã appellationis, iudex, vel aduocatus, vel procurator, vel assessor, vel executor, vel actor, uel arbiter. 2.q.7. statuendum. ext. c. Romana. li. 6. ff. eo. l. fi. ff. de asses. l. 1. 4.q.3.c. si testes. §. testes quos. ex̃. eo. dilecto. & c. in super. & in Auth. eo. colat. 7. §. qm̃. ff. ad Treb. ille, à quo. §. pe. C. de ar. ne in arbitris. §. si aũt. Est. n. p̃sumptio, ꝙ diceret pro ea parte, pro qua prius fuit. Euanescit aũt talis præsumptio, si prius fuit testis, & postea iudex vel aduocatus, ſcd̃m Hug. in princ
K m̃ no. ꝯ[k], ff. eo. l. fin. per præ. §. qm̃ vero. & de fide instr. §. si uero moriantur. ver. quod si etiam. & uers. seq. coll. 6. In quibus loquitur de mediatore contractus. nos ue-
l ro hic loquimur de procuratore ad causam[l]. & iõ dicit eum

ADDITIONES.

a Parte dixit. *Nec ob. uer. supra item quod deposuit. intellige per vtranque partem formata capitula, & super illis iuratum per testem ab altera parte productum.*

b Secundum Papam. *Vt scripsi de testi. c. præterea in vlti. glo. . Adde quando testes dicantur vacillantes, & conformes. Bal. consil. 311. 2. lib.*

c Præterea. *Debilitatur tamen primum dictum, & minor fides illi adhibetur, vt ibi dixi post Innocen. in vltim. gloss. & omnino vide quod ibi post Hostien. dixi super gloss. fin. Adde an testis statim possit mutare dictum suum. Alex. consi. 71. 1. lib. Additio. Vide tu. Lud. Roma. singu. 799. inci. dicit. c. 1. ubi, quod testis metu tormentorum potest corrigere dictum suum etiam ex longissimo internallo. Et vide do. de Ro. de. 293. inci. si testis iuratus in notis Henr. Ferr.*

d Vinc. *Ipse & Io. hoc no. eo. ti. cum causam. & hoc in gl. vlti. qua fuit Io. per quem etiam soluitur sequens quęstio.*

e Positæ, *Ad excusationem testis, qui non expreßit causam, ponit id glo. non ad culpam.*

f Quæ. *Quod ibi dixi de iudice, dic in teste, quo ad similitudinem causę.*

Adde versi. quid si idem testis. quid si testis unum dixit in iudicio, aliud ext. quam mereatur. Baldus consi. 405. 2. li.

g Meminimus. *Vide quod ibi dixi super ulti. gl. & quod no. titu. fraternitatis. in gl. 2. & quod super ea dixi.*

h Eadem causa. *Sup. & eo. c.*

Adde, ꝙ si sit lis omniũ bonorũ, uel maioris partis, repellitur, aliter secus, vt per Cano. in c. cum oporteat. de accu. Bal. in Aut. si dicatur. C. de test. Alexan. con. 78. lib.

i In prin. *Dic. ut ibi, & pro solutione contraij vide quod no. de rest. spolia. frequens. §. illum. in 1. gl lib. 6.*

K Contra. *Scilicet, quòd admittitur, sed contrariũ, scilicet quòd nõ admittatur, no. ff. de iur. fisc. l. deferre. §. idem decreuerunt.*

l Ad causam. *Et de procuratore ad negotia no. eodem tit. Romana, lib. 6. in 4. gloss.*

a eum repelli[a]. Quidam tamen ipsum admittunt contra
b tra dominum, ut præ. capit. Romana. Item quidam[b] di
cunt procuratorem non admitti negotio durante. sed
eo finito sic extr. eo. insuper. Et no. ff. eo. l. fina. de hoc,
& an alter ex duobus comprocuratoribus admittatur,
c ext. eo. insuper. secundum Papam[c]. Quidam autem, vt
d Iac. dicunt[d] aduocatos & executores volentes admitti,
licet non cogantur. vt in præ. §. quoniam. de iur. om. iu-
di. prætor. Alii dicunt contra, quod etiam volentes non ad-
75 mittantur. quia simpliciter in præd. l. prohibentur. † Itē
quod dixi, aduocatum non posse esse testem, intellige verū
esse, postquam cœperit patrocinari: secus si non incœ-
perit: licet de salario conuenerit, & paratus fuerit pa-
e trocinari, ut no. ff. eo. l. fi.[e] Quid si receperit pecuniam
ab altera partium, vt alteram non foueret? Videtur, quod
non possit esse testis. 1. q. 1. eadem lege. ar. contra, quia
hoc edictum prohibitorium e. l. ff. eo. l. 1. secundum do
f minum meum[f]. Quid si aduocatus admittitur à parte,
contra quam in testem producitur? Respō. potest esse
g testis, & cogitur. vt no. ff. e. l. fi.[g] Sed si quis inscriptus sit
testis in aliquo contractu, uel instrumento, ex quo nūc
agitur, & ipse in causa patrocinatur, non poterit am-
plius in testem produci. nihilominus tamen per tale in
strumentum probatur contractus. sed nec talis inscri-
ptio aufert sibi ius suum, si quidē habebat in re, in qua
aduocabat, nisi quo ad hoc, quod non poterit causam,
in qua aduocabat, dicere iniustam. ff. de pig. act. Caius.
extr. de transa. ex literis. vbi de hoc secundum Papam.
& probat. per tuas. Ar. cōtra, quod sibi præiudicet. ff. de pi.
h fideiussor[h]. extr. de re iu. quamuis[i]. quod vero dixi exe
i cutor, expone. id est, apparitor, secundū Io. Vel secun-
dum alios, id est tutor, uel curator, uel syndicus, & simi
76 les, vt no. ff. eod. l. fi. & probatur ex. eo. insuper. † Sed quod
dixi quod iudex non potest esse testis, intelligunt qui-
dam lite pendente, & super principali. Nam super acti-
tatis coram se potest secūdum Hug. & Ber. & T. ar. ex.
de ap. significauerunt. de ele. cū dilecti. Et de acc. cum
dilecti. in fi. Alii contra, ar. ex. de prob. quoniam. respō.
1. Sed dic, quod vni iudici non creditur super actitatis corā
se, vt in præ. c. quoniā cōtra. nisi sit Cardinalis vel alius
magnæ auctoritatis. vt ext. de loci. & con. c. 1. & 97. di. no
bilissimus. & C. de sum. tri. liqueat. in fin. sed nec ut do-
minus Clemens Papa quartus dixit, & bene illis est de
iuris rigore credendū ar. ex. eo. licet ex. ibi. etsi præsidiali.
&c. De quo no. secundum Papā in præ. c. cum dilecti[k]. & de fi.
k instr. quod super his. & iunge quod no. infra de prob. §. viden
dū ver. quid de auditorib. Vbi autē sunt duo vel plures,
tunc bene creditur eis: vt in præmissis concor. & ex. de
exces. præla inter dilectos §. præterea: & de hoc ex. de te
sti. cū a nobis. Inno. IIII. no. in præ. §. præterea. & ex. de
arbi. non. fine quod nō sunt interrogandi, vt testes, sed con
sulēdi, tanquam qui fuerūt iudices. & de hoc secundum dnm meū
in p̄. c. Romana. & in Sum. de testi. §. 2. sub. hi. vero. oēs.
77 ver. idē in iudice. & ff. eo. ob carmē. † Quid si sunt tres
aut quinque iudices crederet ne plus duob. testib. quā il-
lis? Dic, quod potius crederet testib. in præiudicium alterius, cū
sint iurati. 4. q. 3. c. si testes. §. itē iurisiurādi. ex. testi. c. tuis
l Si autē iudices ipsi iurati deponerēt, plus crederet eis,[l] quam
aliis testib. quāto maioris essent honestatis. ex. eo. in p̄sē
tia. Quid si appellet à iudice an sniā nunquid postea pote
rit eē testis eadē cā? Rn̄deo, nō quia iudex ex appellatio-
ne solet indignari. ex. de of. del. suspicionis. & l. di. si quis
propterea. aduocatus tñ esse poterit, cū nō sit prohibitū, se-
cundum

ADDITIONES.

a Eum repelli. *Ad leges respōsum, sed inducebatur ibi alia ratio ne, quia procurator non iurat de calumnia, quod uerum est in ani mā domini, nisi habeat speciale mandatum, de iura. calum. c. fi. li. 6. Sed bene iurat ī animā propriam, eo. ti. c. 2. §. 1. Præterea nec aduocatus iurat de calumnia, nec fit dominus litis, & tamen pp affectionem causæ repellitur, fortius ergo procurator. Unde lato. Bal. multum turbatur de illa gl. negans illam fuisse Azonis, dicit fortius debere repelli procuratorem, quia voluntarius, & qui ē fi nito officio tenetur ex contractu, ff. de procu. l. procurator, qui pro euictione, quam tutorem, vel curatorem, quorum officium est publicum & necessarium, & qui finito officio non tenetur, C. de exc. tut. per totum, & facit, ff. de in ius voc. l. quæsitum, per quā patet officiū publicū excusationē præstare, quā non præstat voluntariū.*

Adde quod Bald. cons. 354. li. 1. tenet, quòd procurator finito officio non probetur testificari in causa principali incipit, ad euidentiam, & executores pro testamento idonei testes non sunt secundū eundem Bal. cons. 421. lib. 1.

b Item quidam. *Alber. Gal. eod. tit. uers. sed an pro.*

c Secundum Papam. *Vide quod scripsi ibi in gl. vt nuus.*

d Iac. dicunt. *Non inuenio Iac. Bal. hoc dixisse super l. fi. ff. eod. super qui habeo eius scripta Dixit tamē ibi aduocatum in deffectū admitti ad probandum gesta in iudicio, si per partē negentur, cum forsan alij, quam aduocati & partes non adessent. Allegat l. consensu, C. de repu. & Decr. veniens, 2. eo. tit. in fi. Non obstat, l. ne in arbitris, § fi. quia ibi non creditur arbitrio sine iuramento, hic autē iurabit, vt testis. Putat etiam aduocatum in causa proprietatis testificari posse in causa possessionis. ff. de acq. possess. naturaliter, nihil. Facit sup. uers. item. quod deposuit, in fi.*

e l. fi. *Mouebatur ibi gl. per tex. qui dicit, patrocinium præstiterunt, & illud placebat domino meo in legibus. Sed Guid. de Suz. contra inducens, l. ff. de uar. & extraord. cog. l. 1. §. aduocatos, quæ dicit illum aduocatum, qui de salario conuenit, C. de postu. quisquis, & aduocatum, qui in sua fide causam suscepit. Fateor, quod conuentio facit illum aduocatum, quanquam de causa se non intromiserit. Tu, qui dicis eum repellendum ad textum. alias locus est, l. prima, ff. eodem titulo. Fateor ergo procedere dictum Gul. si lex simpliciter prohiberet aduocatum, sed cum limitatione prohibet. Vbi ergo deficit casus limitans, cessat prohibitio. Bene facit, C. de postul. nemo. de pœn. dist. 1. qua ad fi. proximam requirit ad officium aduocationis suscipi, & patrocinium præstari. Item unnquid decre. vlti. de postu. 2. resp. & decre. si aduo sus. de hæreti. sola conuentio patrocinio non præstito inducit illas pœnas, absit, cum verba id non patiā tur. decreta. etiam Romana eo. ti. lib. 6. ponit aduocatum in priori iudicio patrocinium præstitisse.*

Adde pro hoc, quod voluit Roma. consi. 320. incipiente, proposita q. scilicet, quod vbi aliàs solicitator salariatus à domino nō admittitur in testē, secundū do. de Rota, conclus. 547. quod pōt admitti, vbi non probatur, quod sit salariatus, & dicenti salariatum incumbit onus probādi, & quod solicitator nō salariatus admittitur in testē sequitur Alex. cons. 73. li. 1. Vlterius adde tu, quod si sit facta conuentio de aduocatione, & sint relata secreta causæ, an hic aduocatus poterit esse testis. Dicas, quod sic, per gl. no. in uerbo, recusatus, in cap. dilecto, extra de test. a maioritate rationis. Nam dicit prædicta non repellere iudicem, in quo minor sufficit causa, ergo nec testem, in quo maior requiritur. per not. per gl. & doc. in c. insinuāte, ext. de off. deleg. Hoc etiam tenet Lanfr. in repet. in c. quoniam contra, §. testium depositiones, in 17. col. extra de probat. Ad quod facit uersi. quid si iudex sint, infra & in uer. item secundum Gof. infra in fine huius §.

f Dominum meum. *Qui ad literam sic loquitur in Sum. eod. tit. §. 2. uer. quid si aduocatus.*

g l. fi. *Ista quæstio ibi non no. sed illa quando pars, contra quam fuit aduocatus, petit illum in testem, qui licet huic sit affinis, est tamē diuersa. Et id quod dicitur, eum cogi, procedit maximè in duobus casib. Primus ibi nota, quando pars aduersa ante receptionem officij, uel post incontinenti sibi nunciauit, quod non reciperet aduocationem, quia uolebat illum in testem. secundum iura alleg. ibi glo. alias subtraheretur parti copia testium conducendo illos in aduocatos. Secundus, quando ueritas alias haberi non potest, facit. 14. q. 2. quanquam, de testib. cogen. c. peruenit, 2. C. de eden. l. 2. ff. si quis cautio, si eum. 1. respon. & ibi concord. in ult. gl. facit quod no. eo. tit. si qui. in 1. gloss.*

h Fideiussores. *Soluitur in decr. ex causis, in gl. 2. & uide quod super eā dixi.*

i Quamuis. *Ibi de actis in iudicio, hic extra iudicium.*

k Dilecti. *De accus. ubi scripsi super gl. simile supra.*

l Crederetur. *Sup. cæteris partibus.*

cundum Hug. Hoc autem certum est, ꝙ si is, cōtra quē
fuerit procurator, vel aduocatus, vel assessor, vel execu-
tor, vel ꝯ quem tulit sñiam, petit eum in testem, bñ ad-
mittitur. cum in eius fauorem hoc ius fuerit inductū,
a cui renunciare licet, quod dic vt no. ff. eo. l. fi. & ex. c. Ro
78 mana [a]. † Quid de venditore, nunquid admittetur pro
b emptore, vel debitore in cā pignoris? Dic, ꝙ non [b], qa
propria causa eius esse vr̄, cum sit ad venditorem habē-
dus regressus pro euictione. ext. de em. & vend. c. fin. vs
que adeo autem sua causa censetur, ꝙ etiam olim, si-
cut in propria causa biduum, constituebatur, vt ff. quan
do app. sit. l. 2. §. sed & si alius. 2. q. 6. biduum. ff. de app. l
4. §. alio. s'm dñm meum, ut not. in præd. §. hi vero. Alij ꝯ
vt admittatur, sicut & legatarius admittitur in testō, vt
s̄. eo. uer. item, ꝙ est talis. Si aūt non tenetur de uictio-
ne, tunc posset secundū Accur. vt no. ff. de testib. nullus
c & C. eo. omnib. [c] Quid de proxenetа? Dic ꝙ cogitur te-
stificari partibus consentientibus, ut not. in auth. eo. tit.
d §. qm̄ vero [d]. † Quid si impetres eum iudicem, quē vo
79 lebam producere testem? Dic eum remouendum à iu
dicando, & feret testimonium ar. eX. eod. dilecto, & ca.
constitutis. de testib. cogen. peruenit. Sed nunquid po-
teris in personam eius opponere, vt a testimonio repel
latur. quem iudicē impetraueras? Respon. non arg. 4. q.
3. c. placuit. §. item in criminali. in fi. & 32. q. 5. hortēdus
e secundum Vin. [e]. Quid si iudex statim committit vices
suas alij, nihil sibi retinendo, nunquid poterit esse testis
coram eodem? Dicit Ioā. Papa, ꝙ non quia is fungitur
vice eius, qui delegauit. Bern. ꝯ. ut no. in præd. cap. 1. dile
f cto [f]. Sed nunquid ordinarius potest esse testis coram of
ficiali, Dic, ꝙ sic, si necessitas immineat, arg. 4. q. 3. c. si
80 testes. §. si res exigit. † Quid si iudex, qui in testem indu
citur, iurat se nil scire de causa? Videtur, quod non re-
manebit iudex. Nā probandi facultas nō est angustan-
da. 14. q. 2. quanquam. C. de hæreti. quoniam. in fi. Item
suspectus vr̄, eo ꝙ sic se ingerit. ff. de procu. quæ omnia
Itē quia non creditur eius iuramento in alterius præiu-
g dicium. extra. de testi. licet ex quadam contra puto [g].
Quid si iudex fuit vt suspectus recusatus ante litis con-
testationem in aliqua causa, puta propter consanguini
tatem, nunquid potest esse testis in causa illa? Non vr̄. 2.
q. 6. statuendum ut ibi not. Hug. & ex. de app. post remo
& 4. q. 3. patroni quoque. Tu dic contra, argu. ext. de te-
stib. dilecto maxime si producens non habeat nisi vni-
cum aliunm testem. Nec obstant præ iura, quæ loquun-
tur in iudice & aduocato, f. cuius. n. habentur centum
tales quam vnus testis. Itē excipitur, ꝙ receptus est post
renunciationem vel publicationem, vel post sufficien-
tem productionem, vel postquam in eadem causa sup
eodem cap. deposuerat, vel postquam pars didicit testi
ficata. quæ dic vt ꝭ. §. satis vtiliter. per totum. §. & §. fi. Itē
ꝙ receptus est ante litis contestationem. quod dic vt ꝭ.
h §. proxi. Item ꝙ est gratiosus s'm Io. de Deo, [h] 3. q. 5. simi
liter. & c. accusatores. Item, ꝙ est arenarius, uel uilis per
sona, quæ sine tormentis non debet admitti. ff. eod. ob
81 carmen. §. 1. † Item, ꝙ testes idem dñt in omnibus, uel si
milia protulerunt, quare subornari præsumuntur. ff. eod.
l. testium. §. ideoque. & C. de pœnis. qui sñia. 4. q. 3. c. si te
stes, §. in testibus. De hoc ꝭ. §. nunc tractādum. ver. cau-
tum. & seq. Item, ꝙ non nouit personas litigantium, &
vide quod dixi s̄. eo. ver testimonium autē. ante ꝯ. Nec
nomina dixit. extr. eod. licèt ex quadam. in fi. C. de iure
testibus. §. 1. & de insti. & fi. circa princ. §. si quis igitur,
de lib. sancimus §. sin autem dubius. in fi. ar. in Auth. de
vult tamen speciale esse in inuentario, vt ibi dicitur, ex.
de testibus. cum causam, quæ. ut ibi de hoc & in proxi.
uer. Item quod. huius rei est inscius. Item ꝙ ignotus,
i ergo verberibus subiciendus. in auth. eo. §. quarta. [i] Itē,
quod est contra eum suspicio violenta ff. de accusa. alii
82 † Item, quod testes discordāt de loco, tempore, & per
sonis. 3. q. 9. nihilominus. in præ. cap. cum causam, quæ.
35. q. 6. de parentela. 2. extra eodem licet, 2. quod di ut
infra. §. iam de interrogatoriis ver. item interrogetur
de loco. & sequ. vel sunt sibi contrarij, seu diuersi, qđ
dic ut ꝭ. §. postquā de. Item, ꝙ crimen. testi obiectū cō-
tingit causam, de qua agitur. extra. de exce. c. 1. in fi. Itē.
quod non fuerūt sigillatim & secretè examinati. quod
dic vt ꝭ. & nunc tractandum, Itē, ꝙ pēdet accusatio cri
minis contra eum, nisi in exceptis criminibus. ext. eod.
k c. fi. [k] ff. eo. testium. 4. q. 3. ver. in testimonium & uer. te-
stium. & arg. C. de procura. reum. 2. q. 7. testes extra de
excep. deniq; vel etiam exceptio, vt supra ver. item op-
ponitur, quod criminosus. Item, ꝙ amore, odio, vel cō
modo, vel timore deposuit. ext. eo. quoti. & de testi. co
gē. cum ꝯ. & c. seq. & super eo. 4. q. 3. testium. C. eo. eos.
& s̄. eod. §. in princ. Item, quod cohabitat cum inimicis
eius ꝯ quē producitur. ext. de accu. repellantur. & c. cū
oporteat. ff. de testi. l. fi. C. de inoffic. testa. quoniam libe-
ri in fi. ff. de dam. infect. qui bona. §. dāni. hi. n. repellū
tur in criminalib.: sed in ciuilibus. est p̄sumptio, ꝯ eos.
l Et vide s̄. eo. & in prin. [l]. Item, ꝙ est homicida. 3. q. 5. con
cōstitutus. & 6. q. 1. infames. s'm leges aūt admittitur, vt
m no. ff. e. l. testiū. §. l. Iul. de vi. [m] Item ꝙ est concubinarius
manifestus, uel incestuosus, qui contra accusatum non
auditur. 3. q. 4. cōsanguineorum. Item, quod est herma
n phroditus. 4. q. 3. dist. cap. si testes. §. hermaphroditus [n].
83 † Item quod est mulier. ex. de uerb. sig. forus. in fi. sup
hoc teneas, quod secundum leges mulier in causa ciui
li & criminali potest esse testis, vt 15. quæs. 3. ex eo. & ff.
de testi. ex eo. & ff. de testa. q testamento. §. mulier. In-
stit.

ADDITIONES.

a Romana. *L. 1. 6. gl. intelligas.*

b Dic, quod non. *Ob secundum Pile. ff. fin. regun. l. pen. Solue ut ibi, & vide quod dicam inf. proxi. §. uer. 17.*

c Omnib. *Idem ibi Simon Vincen. alle. ff. de euic. l. minor. §. fi. & l. patet. in prin. & Alber. Gul. eo. ti. in prin. Gui. per Suza. dicit idē in donatore distinguendum, qui quādo de euictione teneatur, dicā inf. uer. sed pone, mutaui. Quid dixerit Iac. de Are. qui indistinctē tales repellit, dixi eo. ti. insuper. sup. 1. prima gl. in fi. Questionem de fideiussor uide inf. ue. quid de fideiussore, Emphyteota uero uel uasallus, ubi de re emphyteotica, uel feudali agitur, certum est, ꝙ testificari posūt pro domino, nec dominus pro eis, quia uistinus est propria causa ff. quando appell. sit. l. 1. §. in propria.*

Adde an creditor possit esse testis in casu sui debitoris. Ale. cō. 69. li. 1. Et an uenditor pro emptore An. con. 74.

d Quoniam uero. *Et uide ꝙ scripsi supra, de test. cog. dilectorū, super 1. gl. post prin. Adde utrū proxeneta uel mediator sint idonei testes, Alex. consi. 127. & consi. 118. 4. uol. & Bald. con. 216. libro 2. Adde plene per Philip. in c. 1. de testibus lib. 6, ubi plurima dicit*

e Secundum Vin. *Idem Ber. in decre. dilecto. gl. antepe.*

f c. dilecto *Pro quo facit dele. iudex in prin. li 6.*

g Contra puto. *Idem Be. & Inno. in decre. dilecto. ubi vide super glo. 2.*

h Ioan. de Deo. *Qui hoc no. in Caud. li. 5. rubrica de testib.*

i Quarta. *Forte uult allegare, quę itaque sed communiter nō est §.*

k c. fin. *Et uide quod ibi dixi in ultim. gl. soluendo obiectionem fraudis, quæ in hoc procuratori nocet. Item hac exceptio pendentię in criminalib. procedit, non in ciuilibus, ut ibi patet. Et hoc etiam si damnatus esset, sed appellasset, ut ibi no. in fi. 1. gl & fuerat hęc q. uenerealis. 45.*

l In prin. *Et per Cyn. C. eo. ti. si quis, n. 6. q.*

Adde quod Anto. de But. in d. ca. repellatur, dicit intelligenda iura de cohabitatione continua, non temporali.

m De vi. *Dicebat ibi Guid. de Suz. quod si gl. intellexisset de damnato, falsu esset, cum publico iudicio damnatus repellatur, vt ibi & merito, quia est infamis, ff. de pub. iu. l. infamem. Idem Ioan. de Deo suo libello 1. 16. dicens homicidam damnatum nunquam recipi in testem, nisi restituatur. 2. q. 3. §. notandum.*

n Hermaphroditus. *In casu quo repellitur mulier, procedit hoc & distinguitur, ut ibi.*

ſtit.eo.tit.§.teſtes.niſi in teſtamentis tantum,ut in præ.
a §.mulier.& §.teſtes.ᵃQuid de codicillis uel alia ultima
b uoluntate? Dicit Accur.ᵇ & M.de Fano ᶜ,φ & ibi pôt,
c quia non eſt prohibitum.ff.de teſt.l.1.nam & ibi nõ ro-
gati admittuntur.C.de codicil.l.fi.in fi.Idem dicit Vbe.
maxime in dubio pro ultimis uoluntatibus.ff.de inoff.
d teſt.ſi pars,ff.de leg.2.Titia.§.2.ᵈ Secũdum canones au
tem nũquam admittitur in cauſa criminali.33.q.5.mu
lierem.niſi in criminibus exceptis. & ſic intelligẽdum
eſt præ.c.forus.in ciuilibus autem & matrimonialibus,
& ſpũalibus,& quibuſcunque alijs,& etiã ubi de crimi
ne ciuiliter agitur,in cã inquiſitionis uel denunciatio-
nis dicunt T.& Bern.& alij,eam admitti.ex.de teſt.qm.
& c.ſuper eo.2.& c.tam literis.ext.de accuſ.ſuper his.&
c.ad petitionem.de ſimo.per tuas.in fi. & bř, vbicunq;
non prohibetur expreſsè.ut in teſtamentis & criminib.
Io.de Deo.& quidam alij dicunt, φ cum eius teſtimo-
nium ſit gñaliter prohibitum,ut in præ.c.forus. & pręc.
c.mulierem,non debet admitti, niſi vbi inuenitur ex-
e preſſum,15.q.3.c.fi.alias pen.uer.cum.n.ᵉ& arg.55.d.ſi
Euangelica.puta in matrimoniis.& cum de crimine ci
uiliter agitur.Prius dictum verius eſt,& Ioa.de Deo ſa
f tis concedit,φin ciuilibus admittatur ᶠ. Item quod eſt
laicus,qui non admittitur ꝯ clericum in criminali cau-
ſa.eX.eo.c.veniẽs.1.& 2.q.laicos.& c.ſeq.& per totũ.Itẽ
φ eſt clericus,qui non admittitur ꝯ laicum.11.q.1. nul-
g lus.φ intellige in criminali, vel ᵍcoram iudice ſecula-
84 ri.† Item,quod nõ eſt probatæ vitæ,vel opinionis, nec
bonæ conuerſationis,nec eſt ſine ſuſpicione, neque ſi-
ne macula manifeſta , ſed multa mala de eo dĩr, & eſt
criminoſus.ext.de ſo.compe.licet.ext.de teſti. teſtimo
nium.& c.ſuper eo.in Auth.co.§.quia ita.& §. 4. C. ad
le.Fal.Auth.ſed cum teſtator.ext.de uerbo.ſig.forus.§.
teſtes autem.2.q.7.teſtes & ſu ver.item excipitur,φ eſt
infamis.Quid de portantibus crucem propter hereticã
prauitatem,nunquid poſſint à teſtimonio repelli ? Et
85 vř ex præmiſſis quod ſic. † Item publice pœnitentes
quodammodo ſunt infames.arg.50.diſt.confirmando
& tales non admittuntur,vt ſu.ver.quod eſt infamis.Itẽ
qui ſemel fuit malus, ſemper præſumitur eſſe malus.
h ff.de accu.ſi cui.& p4.di.ſi illud prope fin.ʰ Item hæc
publica pœnitentia imponitur credentibus , receptori
bus,& defenſoribus hæreticorũ,& tales infames ſunt,
vt ext.de hæret.excõicamus.§.credẽtes. item omnes q̃
Chriſtianæ legis normam abijciunt, ſunt infames eo ĩ
ipſo iure.6.q.1.infames.in prin.C.de ſum.tri.l.1.&.q.4.ſi
quis.de conſe.di.3.celebritatem.Nec ad teſtimoniũ ad
mittuntur.2.q.7.non poteſt.& c.ſeq.4.q.1.c.præterea. li
cet dicatur emendatus de crimine per pñiam,tamẽ eſt
concomitatur infamia ex genere pœnæ & delicti, per
pñiam declarati irrogata,vt 3.q.7.c.infames.porro. vn-
de non poteſt eſſe teſtis,vt ext.eo.teſtimonium. Itẽ ne-
gari non poteſt,quin ex hoc apud bonos & graues eius
opinio ſit grauata,quod ſufficit ad hoc vt repellať , ſal-
tem in criminali cã,vt in præ.decr. teſtimonium Item
crimẽ hæreſeos,cuius occaſione punitus eſt, eſt crimẽ
publicũ,ut 1.d.ius publicum. At de publico crimine cõ
demnatus ſemper ſit infamis.vt ff.ex quib. cau.infa. ir-
rog.athletas.§.calumniato. Item pro hac parte facit C.
de genera.abolit.indulgentia,& ff. de re.milit. qui cum
uno teſticulo .& infra uer.item quod fuit.& ſ.in titu.de
acc.uer.ſed quid de his.& 2.q.7.non pôt. & capi. ſeq.&
c.ſi hæreticus.& 4.q.1.c.1.arg.ꝯ,φ poſſit eſſe teſtis. Nam
per pñiam incipit eſſe quod non fuit , unde non debet-
ur eo deſpici quod fuit. 50.di.ferrũ.eX.de reſcri.eam te.
86 de pœ.di.1.agite.licet poſſit ad hoc rñderi,† φ per pœ
nitentiam tollitur infamia canonica, quæ per peccatũ
contrahitur,vt 6.q.1.illi qui.& non ciuilis,quæ per ſen-
tẽtiam uel ipſo facto irrogatur,ut 2.q.3.c. Euphemiũ.
§.hinc colligitur, Item cum publicè pęniteat,nõ pôt,
de ipſius emendatione dubitari, ut 50. d. capite. unde
non eſt repellendus.ut in præd.c.teſtõ,ĩq̃a p̃ pęnitentiã
oĩs infamia ẽ abolita ut ſ. Itẽ,p̃ hac par.facit in p̃. l.ſi cui
§.ex.ex cã.& ff.de poſtu.l.1.§.qđ ſi qs.C.de ſen.paſ. l, fi.
& C.de aſſeſſ.licet.C.de nup.imperialis,Item,φ uult te
ſtificari ꝯ hoc,quod prius dixit.ext.eo. ueniens.a.ſ.uer.
item,φ teſtes.& ſequ.Item,φ nõ ieiunus tulit teſtimo
87 niũ,ext eo.c.ſed hoc honeſtatis eſt,non neceſſitatis . †
Item,φ aliquid de ſuo addidit , quo mendatio totum
teſtimonium decolorat.3.q.9.pura.9. diſtinct. ſi ad ſa-
cras. Super quo not.φ ſi teſtis in dicto ſuo aliqñ admi-
ſceat falſitatem.ẽt ſcienter, nihilominus tñ ualet eius
depoſitio dummodo falſitas illa non tãgat ſubſtãtiam
uel circunſtantias negotij ſuper quo deponit,puta ſi di
cat ꝯhentem eſſe aliunde q̃ ſit,ut alterius eſſe affinem
q̃ ſit.Officiũ enim teſtis non conſiſtit in his, quia nihil
facit ad teſtimoniũ,unde ſit contrahens , vel quorum
i ſit affinis,& ſic de ſimilibus,ⁱ arg.tamen ꝯ in pręce.c ſi
ſi ad ſacras. Vbi dicitur,φ non valet ſcriptura,in qua of
ficioſum mendacium admiſcetur.Officioſum dř,quia
nulli obeſt,& alteri prodeſt,ut 22.quæſt.2.primũ,ff.de
K inoffi.teſtam.l.2.Sol.ᵏ Illud intelligitur , quando circa
ſub-

ADDITIONES.

a §.teſtes. *Fertur Iacob.de Aret.tenuiſſe per leges iſtas , quod ẽt ſecundum leges mulier non teſtificatur in criminali. Cum enim in illis ſalute hominis agatur , fortior ratio ſuadet illam repelli,quam in teſtamentis,propter maius periculum,de elec. ubi periculum,cum concord.lib.6. & C. de apppel.l.adiſtos Inducit etiam rationem Decr.forus in fin.& leges ibi allegatas. hic de facto non ſeruatur.ſi æquitatem habet,quando per mares veritas non poteſt haberi in ciuili foro. Adde, quando mulier admittatur ad teſtificandum. Alex.conſi.24.& conſi 173.2.uol.& conſ. 40.& 114.1.vol.& mulier poteſt eſſe teſtis in teſtamentis ad pias cauſas,ſecundum Pau.de Caſt.conſi.364.*

b Dicit Accur. *Quia hoc not.in præ .§.mulier.*

c Et Mart.de Fa. *Super l.fi.C.de codic.& idem ibi Cy.in fi. & ultra hic allegata, Nam inducit, quod cum in ſolo teſtõ reperiãtur prohibita,ergo,& c.alleg.Cano.ex eo.alle , ſupra uerſi.proxim. & ff.de iud.cum prætor, Item lex.ſimpliciter dicit, quinq; teſtes requiri & non diſtinguit,ergo nec nos diſtinguamus.ff.de rit.nu. palam,in fi.nec debent uno iure cenſeri quæ ſunt diuerſa.C.de do. ſi idem. Quod ſint diuerſa,patet eo.ti.l.2.C.qui teſta.fac.poſſ.l.nõ codicillis,& reprehenſi ſunt dicentes codicillum partem teſtamenti.ff.da iur.codic quidam reſeruit.alias eadem ratione repellentur in donatione cauſa mortis arg.C.de don.cauſa mor.l.fi.Reſtringatur ergo odium.de reg.iur.odia.lib.6.cum concor. Eſt autem in his diuerſitas propter periculum, ſcilicet propter inſtitutionem hæredis,quæ non fit in codic. Adde quòd mulier poſſit eſſe teſtis in codicillis. Bald.conſi.283.incip.licet mu.uolu.4.*

d §.2. *Idem Guid.de Suz.in l.ex eo ff.eod. alleg.2.ff.ex quibus cau. ma.nec non.§ quod eis,C.de codic.hæreditatem.& l. pen.*

e Cum enim. *Et hæc opi.no.ea.q.ex eo.in fi.ult. gl.*

f Admittatur. *Hoc facit in lib.Iudicum,par.3.de impugnatione dictorum teſtium.*

g Vel. *Melius dixiſſet,& cum diſiũcta dicat quod in criminali eccleſiaſtici fori non admitterentur,quod eſt falſum. Adde , ut per Alexa.conſi.64.1.uol.*

h Prope fin. *De reg.iu.ſemel.malus,lib.6.*

i Similibus. *Puta cuius capellæ ſit domus,in qua conficitur inſtrumentum,ſicut & accidit de mea , quam notarius deſcripſit in parochia ſancti Proculi,cum ſit ſancti Iacob.*

K l.2.Sol. *Concipio literam hic eſſe corruptam.ſed forma verborũ innuit contrarium.ibi,licet plum,&c,& ibi,ſi uero.Item ſi litera hæc d ceret,illud intelligitur, quando non circa ſubſtantialia apertius procederet cum fine huius uer. ibi no.reddit inutile,ſed id ſolutioni contrarium non conuenirct.nec ẽt infra ſcriptum exẽplum congrueret,quia non eſt uerum quod non ſit circa ſubſtantialia altera metallum pecunia ſoluenda,ut ſcripſi poſt Inno. & Hoſt.in dec.fraternitatis,quam in fine allegabo.Item nec eſt ſimpliciter uerum,quod aurea pecunia plus expediat utrique , imo patet ut plurimum cõtrarium eius quod uni parti expedit, p̃ficit alteri,propter qua neſciens aliter actorem excuſare dico, qđ for*

ſan

san fatigatus studio dormitauit. Homerus, quod in libel. in. erat, qualitercunq; se corruptum ad literam in considerate ponendo.

substantiam uel circunstantias negotij, de quo agitur,
admiscetur: puta si inter ꝯhentes actũ est, ꝙ soluatur
argẽtea pecunia, & testis dicit de aurea, q̃ melior & uti
lior est utriq. ꝯtrahẽti. Nã hoc mendaciũ licet sit piũ &
utile, testimoniũ tñ nõ reddit inutile. Si uero admiscea
tur super substantia ꝯctus, uel sup circũstãtiis ipsius:
tũc scienter, siue ignorãter falsum admisceat, nõ ualet
testimoniũ. Numq̃. n. dẽt dicere, nisi qđ in ueritate no
uit, & uidit, in quo nõ pt esse ignorãtia: ut 3. q. 9. testes,
& c. pura. Quę aũt dicta sunt in teste, ĩtellige ẽt in tabel
lione instrumentũ ꝯficiente: & uide ĩ de instr. edi. §. in
a stru. uet. qđ si aliquid,[a] † Itẽ ꝙ est furiosus, uel indiscre
88 tus. arg. 3. q. 7 c. infamis, §. tria, 3. q. 9. indicas [b]. ff. de sta-
b tu hom. qui furere, ff. de in. cęcus, & l. cũ furiosus, s̃. uer.
itẽ qđ est talis. Talis. n. pro absente & ignorãte habet.
de acq. pos. l. 1. §. furiosus, & ff. ex quib. cau. ma. ergo, nisi
c habeat interualla, ff. de test. q testã, §. cũ qui [c]. Itẽ ꝙ est
testis in re uel cã sua: ut C. eodẽ. oĩb. 4. q. 3. c. si testes, §.
nullus ĩ re, & uer. oĩb. & uer. eos, q. 5. c. ext. eo, insuper,
ff. eo. nullus, Lex tñ fingit q̃nque aliquẽ posse in re pro
pria testari, C. de fideicõmiss. l. fi. Sed nunqd uenditor
erit testis pro emptore? Dic, ut s̃, uers. qđ de uenditore:
Quid de fideiussore, nunquid erit testis pro debitore?
Dicunt quidã, ꝙ sic: cum non inueniatur ꝓhibitus, ff.
d eo. l. 1. Sed dic [d], ꝙ aut debitor est soluendo, & tũc ad-
mittit̃. Aut non: & tunc nõ, ar. ff. de fur. itaq; ar. ꝯ, ff. de
e leg. 1. l. fi. & in p̃. l. itaq; §. fi. ff. qñ ap. sit, l. pe. [e] † Sed pone,
89 mutuaui tibi decẽ, qđ cum ꝓbare non possem, nisi per
duos filios meos, cessi actionem meã Pe. ex cã donatio
nis, nunc quęrit̃, utrũ Pet. poterit probare per illos. Et
uĩ ꝙ sic: nã ad eũ spectat commodũ & incommodum
huius causę. & nõ ad me uel ad istos, 2. q. 6. biduũ, uers.
palã, ff. qñ app. sit, l. 1. §. in ꝓpria, Itẽ, qa edictũ de testib'
ꝓhibitoriũ est. ff. de test. l. j. arg. ꝯtra: quia ego nõ pos-
sem illos ꝓducere: ergo nec Pet. q eiusdem iuribus uti
dẽt, q̃bu. & ego forem usurus, ff. de acq. pos. Pomp. §.
cum qs, Itẽm ego iurare debeo de calũnia, ut C. de iur
cal. l. 2. § sin aũt affuerit, Solutio: Si donatio actionis cœ
pit à pactione, tunc non poterunt esse testes, Si vero cœ
pit à traditione, tunc sic, quia tunc nihil ad me spectat
nec de euictione teneor, vt C. de euic. l. 2. ꝓut distingui
f tur in dote. C. de iur. do. l. 1. [f] Et hoc verum est, si cessio
fuerit facta bona fide. ff. de ꝯdi. ob tur. cau. l. pen. Si vero
mala, & ĩ fraudẽ legis ꝓhibentis filiũ testificari ꝓ patre
vt C. de test. parentes, tunc secus est: veruntamen lex
docet fieri talẽ fraudẽ, ut ff. fin. regun. sed & loci, §. si cõ
uenit, ff. de neg. gest. ar q natura, §. 3. & ext. de testi. ĩnsu
p. De hoc s̃: de proc. §. fi. in fi. Itẽ ꝙ ipse est testis & accu
sator, qđ esse nõ pt. vt ex. de ver. sig. tutus, §. in oĩ. Et no-
ta, ꝙ impetrans accusa. nõ admittitur in testem, secus
in impetratione inq̃sitionis, q admittitur in testem, in
cã inquisitionis vel denunciationis, si eas non fuerit ꝓ
secutus. Sic intelligitur extra, de simo. licet Heli. §. cum
g igitur, & ibi, qui in cum ipso, uel contra ipsũ, &c. [g] Itẽ,
ꝙ fuit ob carmen famosum damnatus, 4. q. 3. d. c. si te-
stes, §. ob carmen, ff. qui testa. face. poss. his, ff. de testib.
ob carmẽ, & l. testiũ, C. eos, & ĩ. ver. ꝓxi. Itẽ ꝙ est publ.
iudicio, puta de calũnia ꝯdẽnatus, ff. c. q̃stiũ, vel de adul
terio, eo. tit. scio, vel repetund. eo. ti. repetun. & 1. q. 1. ea
dem lege. in fi. Idẽ etiam vĩ, si de priuato, quod dic s̃m
h Papam, vt ext. c. testimoniũ [h] Itẽ, ꝙ in aliis est reus, ego
in hoc, quia delinquens in vno in cæteris est obnoxius,
ff de bo. libe. in seruis, ext. de reg. in. desicat, de pœ. d. 5.
c. 1. ff. ad Syllania, l. si quis in graui. §. si qs, Itẽ, quod olim
fuit criminosus: & adhuc præsumit̃, C. ad leg: Iul. maie
sta. l. quisquis, ext. de pig. c. 3. in fi. C. de proba. fin. ff. de
pœnis, capitaliũ. secundũ Iac: Bald. ar. contra ext. de prę
l sum. [l] c. fi. Item, ꝙ falso, uel uarie testimonium dixit, uel

K vtique parati dictum suum prodidit [k]. 4. q. 3. c. si testes.
§. qui falso, vel uarie. C. e. nul. ũ. ff. eo. qui falsa. ff. ad legẽ
Corne. de fals. eos. & vide su. uet. itẽ, quod testes sunt va
90 rij, & infr. §. postquã. Itẽ, quod accusatus, ꝯ quem indu-
citur, cum liberauit, uel parens eius, uel ꝙ testis publi-
co iudicio damnatus fuit, nec fuit restitutus, vel ꝙ in
uinculis publicis seu custodia detinetur, vel ꝙ se ad pu-
gnãdum cum bestia tentata locauit, vel palam quęstũ
facit, uel fecit de corpore suo, vel pecuniam ob testimo
nium dicendũ, uel non dicẽdum recepit. 4. q. 3. d. c. si te
stes. §. itẽ l. Iul. de ui. & uer. in testimoniũ. 1. q. 1. cõcussio
nis. & 30. q. 4. meretrices. & inf. ver. itẽ quod inuite. Itẽ,
ꝙ nõ fuit rogatus à ꝓducente, ut in Aut. de testi. §. licet
91 14. q. 2. quanquã. † Et talis est casus, ĩ quo debuit rogati
qui plures sunt. Primus est, ꝯtractus fuit in scriptis, & de
bitor uult probare ꝑ testes solutionẽ, quã uoluit facere
uel quã facit, uel confessionẽ q̃ creditor fecit, uidelicet
sibi solutũ fuisse, quæ solutio facta fuit ĩ scriptis. Opor-
tet n. quod sint tũc rogati, nõ transeuntes uel fortuiti,
3. q. 9. c. testes, §. de his [l]. C. eo. testiũ. & Aut. rogati. Azo
tñ no. in Sũma eo. ti. §. sin autem, forte sufficeret, si cre
ditor corã duobus testibus non rogati confiteretur si-
bi satisfactũ forte, Item, qualiter fiat cõtractus in scrip-
tis, no. C. de fide instru. contractus: Secundus, in testa-
mentis, vt præ. Aut. rogati. ff. de testib. heredes. §. fin. C.
eo. hac ꝯsultissima. in prin. ar. ꝯ. ff. de testi. ad fidẽ [m]. Vel
si testamẽtũ aperiat. C. quemadmo. test. a. aper. l. 2. Et in
multis testamentis, secundũ quosdã. Inst. de mili. test.
§. plene. In codicillis autẽ, uel in donatione causa mor-
tis admittuntur fortuiti. C. de codicil. l. fina. §. fina. [n]

Nostra

ADDITIONES.

a Si aliquid. *Ibi uide opi, Io. & Bar. Brix. & quod ibi dixi. & plene de vtroq; scripsi post Inno. & Host. de bar. c. fraternitatis.*

b Indicas. *De suc. ab intesta. cum dilectus despon. dilectus.*

c Eum qui. *Corrige, nec furiosus.*

d Sed dic. *Secundum Alb. Gal.*

e l. pe. *Quæ etiam est 2. in fi. non respon. contrarijs, qui audietur l. lis stanaum, cum intersit eius saltem litibus & sumptibus non vexari. ff. de minor. 25. de arbi. c. 2. & maxime cum fideiussorib. renunciauit per modum. & no. de fideiuss. c. 2. in 1. glo lex itaque in prin. non obstat, loquitur enim de interesse debentis agere. Ex quo enim fullo, cui furata sunt uestes, non est soluendo, illarum dominus agit: hic loquimur de interesse eius, qui conueniri potest propter quod, testimonium ipsius suspectum est. Et uide quod di xi supra titu. 1. s. de legato. § superest. ante fi. Adde quod Bald. in d. l. sicut dicit, quod si principalis est soluendo, & ipse non renunciauit beneficijs sibi competentibus, quod possit esse testis. & ibi vide per Alexan.*

f l. 1. *Per has duas leges, & ff. de adil. edi. ad res donatas. & ff. de donat. Arist dixit Gui. de Suza. collegi quando donans tenea tur de euictione, quod satis patet ex hoc uer. quia tenetur si de euictione promisit, si donatio cœpit a pactione, uel si fuit fraudulenta. His cessantibus dicebat in l. omnibus C. eo. ipsum etiam donatorẽ admitti. & sic fortius filios. uide supra versiculo quid de venditore. Adde quod hæc dicta, de cedente sequitur simpliciter Ange. consi. 284. Sed Ros. con. 373. reprobat dictum Spe. & dicit, quod dato quod in nihilum teneretur cedens, tamen propter affectionem debent repelli.*

h Ipsum. &c. *Sed uide quod ibi dixi super ver. volumus.*

g Testimonium. *Vt ibi post eum scripsi super uer. de de crimine.*

l c. fi. *Sol. ibi de illo, quem non constat fuisse criminosum.*

K Prodidit. *Pyleus eo. tit. ante fi. intelligit hoc de illo, qui utrique parti diuisim asseruit se scire, quia eius proderat vt produceretur in testem, vt sic productus posset alteri proficere.*

l De his. *Aliqua de his casibus not. Io. ibi.*

m Ad finem. *Quam habes 4. q. 3 sed ut vtrobique not. illud regulare facit quod sequitur.*

n §. fin. *Quę lex destruit dictũ Pylei, qui dixit eo. tit. in fi. quod forse vbicunque requiritur certus numerus testium, debent esse rogati. Baga. dixit hoc sine forte, vt statim dicam.*

a Tertius,in matrimonio,vt videtur[a] 31.q.5.c.nostrates.
Quartus.in diuortio.ff.de diuor.nullũ. sed hũc casum
b non admittit[b]. Quintus,vbi quis vult cautè deponere,
sine scriptura tabellionis.in Auth.de instr.cau.§.si quis
igitur. Sextus,si depositarius vni ex hęredibus deponẽ
tis partẽ reddat pecunię depositę,ff.deposi.l.1.§.si quis
tabulas,& §.pecuniã. Alias autem nõ requiritur, quòd
testis sit rogatus.4.quæs.3.c.testes,§.ad fidẽ,8.q.3.talia.
23.q.4.inter querelas.2.q.1.scelus.27.d.de Syracusanæ.
Quidam tñ exigunt semper rogatos esse, per præ. Aut.
c rogati.[c] pp quod dicũt ptę.l.ad fidẽ.corrigi.Sed primũ
verius de iure. Vsus tñ ſm dictum amplectitur quo ad
testes,qui in instrumentis adhibent. Nã hodie in cun
ctis insttamẽtis scribitur testes fuisse rogatos, sed hoc
92 dr̃ ad cautelã.† Sed quid in prædictis casib. si testis non
dicit,nec negat se fuisse rogatũ,& in instr̃o, si qđ confe
ctum fuit,hoc non dr̃? Et certe vr̃ præsumi rogatus, ar.
de vet.obli.sciendũ,& l.quoties, Nam & pro reo est in
terpretandum,ar.ɔ̃.quia cũ duo sint necessaria, scilicet
ꝙ sint testes,& ꝙ sint rogati.si unum desit,nõ vlaet qđ
agitur,j̃.vet.prox.Sed distingue,an dicit se fuisse roga-
tum,& tunc planũ est. An dicit. Nõ fuit rogatus, & tũc
similiter planum. Vel dicit se non recordari, & tũc præ
sumatur rogatus. Quidam tñ dicũt,ꝙ si factum fuit in-
strumentum præsente iure perito, tunc creduntur ro-
gati,& non aliter,ſm Vbet. Quid ergo si dr̃ in testamẽ
to,tales testes fuerunt præsentes,nec dr̃, ꝙ fuerunt ro-
gati? Et vr̃,ꝙ præsumentur rogati. Nam ex quo nota-
rius ipsam scripturam nominat testamẽtum, creditur
adhibuisse quæcunque faciunt testamentum. Alias e-
nim non esset testamentum,si non essent rogati, vel si
aliquid de solẽnibus deficeret.ff.qui satis.cog. quoties.
ff.de re.iu.si se non.§.condemnatum,2.q.1.statutis,28.
di.quæ ipsis. Dicendo ergo testamentum,vr̃ dicere te-
stes,fuisse rogatos,ar.ff.co.quidã.in fi. ff.de iur.om.iud.
l.2. Et præsumendũ est tabellionẽ uere, & ritè scripsis-
se.C.de ɔ̃hen,& commit.stipu.optimã,ex̃.de præsum.
93 ad audientiam.† Item in ɔ̃ctibus omnia præsumuntur
solẽniter acta,ut ff.de uet.obl.generaliter,& l. Titia. §.
fi.C.de ɔ̃hen.stip.l.1. Insti.de fideiuss.in fin.& de inutil.
stip.§.si scriptũ. Præsumẽ igitur multo fortius in ulti-
mis uolũtatib.ubi ẽt q̃ deficiũt, p suppletis habent. ar.
C.de fideius.uerbũ uolo.ff.de leg.2.cũ pater, §.cũ imp-
fecta.ff.de leg.1.si in testõ,in quib. etiam sit plenior in-
terpretatio,ff.de re.iur.in testamentis,ff.de usufru. ple-
nũ,ex̃.de don.cum dilecti. Video etiam ꝙ dicit lex te-
stes debere esse in præsentia testõris,ut C.de testa.si nõ
speciali.& quod testator uoce propria debet nomẽ hę
redis exprimere,ut eo.tit.iubemus.& tñ de his tabellio
nes non faciunt in testamentis mentionẽ, sed dicunt,
acta sunt hæc in præsentia taliũ,& dicũt, talis talẽ instı-
tuit,nũquid ergo psæsumũtur solẽnitates huiusmodi
deficere,licèt in testõ nõ exprimãtur,absit,ut ff.de reb.
dub.quoties,arg.ɔ̃ qa qui eos rogatos asserit, illud pro-
bet.ff.de proba.ei qui.6.q.vlt.actor. Rogatio enim facti
est,& quæ facti sunt,probari debent.arg. C.de prob. cũ
94 res,& l.1.de nõ nu.pec.asseueratio.§.si præterea.† Quid
est rogare testes,nisi eis denũciare,vt assistant? At de-
nũciatio pbanda est,ergo & rogatio.ar.ff.pe euict.si pa
rentes,ex̃.de iudi.nouit.in prin. Nam & qui solẽnitatẽ
allegat,eam probet.ff.de publi.quæcunq;§.fi. ff.de pro
ba.ab ea parte.ff.de fideius.l.fi.& l.pe. Itẽ plures possunt
dicere se audiuisse sic testantẽ,& tñ nõ ualet, nisi forẽt
95 specialiter cõuocati,ut ff.de testa.mi.l.diuus. † Et quo
cies duo uel plura in aliquo negocio requiruntur,non
sufficit alterũ tm̃ probari: vt ff.de transa.cũ hi.§. si p̃to.
ut patet in minore,q debet se probare minorẽ & dec
ptũ,ff.de iureiur.l.nã postea, §. si minor,& in spoliato,
q dẽt pbare se possedisse,& spoliatũ esse,vt ex̃.de resti.
spo.c.ex trãsmissa. Sic & hic a simili,ꝙ sint septẽ testes,
& ꝙ sint rogati,ergo utrumq; probandũ est,qa de simi
lib.idẽ est iudiciũ.ext.de resc.inter cæteras.ar.ff.ad Tre
bel.apud Iulia.Sol. Omnes doctores dñt.ꝙ vbi q̃stio est
de solennitate,illa probanda est,vt dixi, licet quidã di-
cant ꝙ per duo testes. Alii vero,ꝙ p plures,vt j̃. insti tu.
edi.cõpendiose.uer.quid si vnus.ergo ita est tenẽdũ. ff.
de leg.& senatus cons.minime.& ff.qui satis.cog. inter
omnes.in prin.& 19.d.in canonicis. Nisi.n.rogatio pro
baretur,absurditas sequeretur,qu a'iã nõ esset differen
tia in probatione cũ testamẽti solennitate, vel alterius
simplicis ɔ̃ctus qõ uerteretur,qa vtrobiq; vna probatio
sufficeret,qđ dicere est absurdũ Nã vbi diuersa est rõ,
diuersa iura sunt cẽsenda.ar.ff.de fideius.generaliter.&
29.d.c.fi.in fi. Ad quid plura? Lex vr̃ dicere,ꝙ testes de
bẽt esse in inuẽtario,qui cognoscãt hæredẽ,& qui vide
rũt,qñ notarius fuit de subscriptione rogatus,quasi di-
cat,licet scripserit,non tñ credit,nisi rogatus probetur.
C.de iur.deli.l.1.§.si aũt dubius.in fi.[d] Itẽ in cã crimina
li repellitur in multis casib.quos dix s̃.in ti.de accusatio
96 tione.ver.itẽ qđ alias crimẽ,&c.& sequentib.† Accusa
tio.n.testimoniũ,& ordo,quo ad hæc patibus passibus
ambulãt.4.q.3.c.1.quod vt no.2.q.7.ipsi Apostoli. Qui
aũt repelluntr ab ordinib.habes 6.q.1.infames.& in rep
c torio sub tit.de æta.& quali. Itẽ ſm Gof.[e] excipi põt ɔ
testẽ,quicquid excipit ɔ iudicẽ.quæ dic vt s̃.in ti.de off.
dele. Ego tñ hoc non appbo simpliciter,nã minor cau
sa repellit iudicẽ quã testẽ,quia facilius inueniunt mil-
f le iudices,quã vnus testis[f]. Itẽ est artifex[g] ignotus, vel
g nimis obscurus,vel ignobilis,non diues,non in dignita
te,nõ miles,nõ officiatus,tñ qñq; admittitur cũ uerbe
h tibus[h] à iudice inferendis,si administrator[i] sit,in Aut.
i c.§.si vero dicat.& §.si uero ignoti.§.sancim' aũt.co.7.
Itẽ inuitè dixit testimoniũ,quare nõ ualet testimoniũ.
ff.de testam.qui testõ.in fi.nec contractus.ff.de duo.re.
eadem

ADDITIONES.

a Nostrates. *Vbi de hoc uide qđ scripsi de spon.ex parte.post prin.*
Additio. Et quod testes debent esse rogati ad solennitatem matri
mony tenet etiam Lud.Ro.sing.709.inc.an ad solẽnitatẽ.per gl.
quam approbat,& dicit ad hoc esse singularem in d. c. nostrates.
licet Brix.reprobet illam glo in quadam sua quęstione.& quid in
causa diuorty,an testes debent esse rogati,vide Præpo.Mediola.
in d.c.ex parte.uer.antequã ad gl.in 2.col.hic alleg. Et an & quã
do testes debeant esse rogati in testamento, uide omnino Soci. in
suo tract.falle.reg.420. Henr. Ferr.
b Admittit. *In suo ord.in.parte 3.respon.quod testis in causa suffi*
ciant in fi.& idẽ Pet.del Bel.ut dicit Cy.in Aut.rogati sed Accu.
ibi,& in Auth de instr.cau.§.sed & si.& pra.l.nullum.& Io.in
pra.§.de his.hunc casum enumerat,ipse tamen Accur.in l.ad fi-
dem.eo.ti.ff.dicit,quod lex nullũ,id bene non aperit. Baga.in ope
re suo ante finem enumerat primo tres & duos hic sequentes,ad-
dit casus,quibus certus numerus testium exigitur,quod etiã tan
git Accu.in pra.l.nullum,& ideo quosdam uersus, quos de hoc
posuerat Galicus,non curo.
c Rogati. *Ibi hoc patet Guli.*
d In fin. *De materia uide ins.de instr.edi.§.2.& uer.& nota quod*
Et licet hic dicatur,non credi eum rogatũ,licet subscripserit,non
tamen dicitur sibi non credi de rogatu,si scripserit se rogatum,&
sic non contradicit huic quod ibi not.
e Secundum. *Gof.In summa.2.col.uer.item omnes illi.*
f Testis. *Non enim testis esse potest,nisi qui factum habet notum*
quod non requiritur in iudice. Accidit autem interdum quod
soli duo habent facti notitiam,ubi extant centum iudices impe-
trabiles.
g Artifex. *Dicit Pyl.eo.tit.ante fin.quod hodie derogatum est his*
per generalem consuetudinem,per quam testes hodie non repel-
luntur propter aliquam artificum utilitatem,obscuritatem, uel
ignobilitatem,nisi essent serui,uel mercenary producentis.
h Verberibus. *Id est tormentis. Accursi.*
i Administrator. *Id est,ordinarius,scilicet ipse torquens.*

eadem. Idem si libere se ingerendo 5.q.versi.IIII qui. debet enim esse rogatus. quod dic vt sup. ver. itẽ ꝙ nõ sunt Qualiter autem formetur exceptio contra testes. not. infra. §. quia sępe. Regulariter autem quilibet potest esse, qui non prohibetur. ff. eod. l. 1. Et generaliter. secũdũ
a Io. de Deo[a] quemcunque vitiosum repereris, potes de iuris rigore repellere. arg. 2. q. 1. in primis. & 3. q. 5. per totũ. 6. q. 1. in famis. 2. q. 1. prohibentur. exo. c. ex parte & c. super eod. 2. q. 7. testes. & c. ipsi. Quæ autẽ possunt obijci testi in causa matrimoniali pducto, dicã inf. qui matri. accus. pos. In summa nota ꝙ qñque testis statim totaliter excluditur, nec admittitur. puta cũ paratus sum incontinenti ostendere ipsum seruum, vel inimicum capitalem. Quandoque non statim excluditur, sed recipitur, & hoc in tempus disputationis reseruatur, puta si dicitur infamis, vel fur, & huiusmodi, quod dic, vt ex. de testi. ex parte 1. & sup. ver. itẽ, ꝙ est seruus. & seq. Tutius tñ est, ꝙ hæc post aperturã testiũ proponant, vt ibi no. pmissa protestatione, ꝙ post publicationẽ attestationũ possit in dicta obijci & personas. quod dic plenius vt supra, ver. item quod hic. pro quo aliquid dixi.

ADDITIO.

a Ioan. de Deo. *In libro Iudicium parte 3. Rubrica de impugnatione persona testis.*

SVMMARIVM.

Quando, & qualiter sunt testes recipiendi.

1 *Conclusio, quod testes non recipiantur in iudicio ante litis contestationem, in quibus casibus fallit.*
Reus producere potest suos testes lite non contestata in cõtumaciam actoris.
2 *Produci potest lite non contestata, vbi agitur de statu & libertate ecclesia*
3 *Sententia fertur lite non contestata, cum is, qui, non possidet, offert se liti.*
4 *Testis produci potest ante litem contestatam, cum impubes ex Carboniano edicto vel mulier nomine vẽtris petit se mitti in possessionem, vel cum reo absente actor petit mitti in possessionem causa custodia &c.*
5 *Differentia est in recipiendo testes actoris, & testes rei ante litis contestationem.*
6 *Senes quo ad actum testificationis dicuntur hi, qui sunt 70. annorum, qui excusantur à tutela.*
7 *Iura dicentia posse lite non contestata procedi, quomodo sint intelligenda.*

a 2. §. Nunc tractemus[a] qñ sunt testes recipiendi. Et quidẽ regulariter post li. cõtes. & si ante recipiant, non ualet quod agit. extr. ut lit. non contest. c. 1. & 2. & c. qm. Hoc aũt fallit in casibus, quib. testes ante lit. contest. siue lis sit cępta, siue non, recipi
1 pñt. † Primus, si timetur de morte testium: vt quia sunt infirmi vel senes, vel dẽt bellũ cãpestre ingredi. Secũdus si timet de absẽtia diuturna qa forte dẽnt ire Romã, vel vltra mare, uel in aliã longã peregrinationem. Tertius, si agat de electione alicuius confirmanda, uel cassanda J. uer. 21. Quartus, cũ agit de matrimonio carnali, & is qui cõuenit, se malitiose absentat, & ɔtumax est. Quintus, si agat ẽ alicuius crimine per modũ inquisitionis. inf. uer. 14. Sextus cũ petunt testes ad æternã rei memoriã publicari. Hos sex casus habes in p. Decr. qm Probatur ẽt tertius casus de elect. dudũ. in fi. & quintus extra de accusã. qualiter & qñ. & sextus, ex. de testi. sign. ficauit. Septimus, in cã appellationis à grauamine interpositæ secundũ Papam, uel ẽt in alia, cum appellatus contumax est. ex. de ap. interposita. in fi. & c. sæpe. C. de præscr. 30 uel 30. ann. cũ notissimi. §. fi. C. de tep. ap. l. si. §. 2. fi. 2. q. 6. ci qui. Octauus, quia in cõtumaciã actoris reus suos testes producit lite non conte. ex. de do. & contu. cãm quæ. C. qũo & quando iud. Auth. qui semel C. de vsur. pupilla. l. 3. Et est ratio, quia nõ est in eius potestate, qñ conueniatur, vt C. tem. in inte. rest. petẽp. prope fi. & 3. q. 3. c. induciæ, §. spacium. ver. ei autẽ, & testes } fit mori, vel infames fieri, vt ff. de Carbo. edict. l. 3. §. duæ aũt. & facit ad hoc. ff. de test. curẽt. & ff. ad l. Aq. l. Aquil. Nonus, cum actor nequit agere propter interpositum iurm. ex. de iureiur. ad nostram. 2. Decimus, cũ minor iudicis officio ab hæreditate se abstineat. C. si vt se ab hære. absti. l. 1. & Auth. ibi polita 11. cum causa est mere spiritualis, & sine commodo alicuius temporalis, vt in crimine hæresis. ar. 24. q. 2. sane proferẽ. in prin. & 26. q. 7. ab infirmis, & q. 6: qui recedunt: & duobus c. seq. ext. de sent. excõ. c a nobis, 12. ubicunque publicũ commodum ostenditur, vt in malo officiali. C. de pœne diu. & arg. 3. q. 2. qa ea. C. de cohor. lib. 12. l. si appari-
2 tor. † 13. sin quoidam, cũ agitur de statu & libertate ec
b clesiæ, vt ext. de testib. cum olim[b]. ff. de fideicom. li. in fideicõmissariis, & l. hæredũ J. ver 28. 14. in causa denu-
c ciationis, vt ext. de do. & contu. ueritis[c]. de iu. nouit. 15. cũ restitutio in integrum incidenter postulatur officio iudicis. ext. de of. iud. c. 2. & J. de resti. in inte. §. 2. versic. vlt. 16. in petitione legati, vel fideicommissi. ar. C. de vsu fru. leg. seu fideicommiss. l. 2. ibi tñ dicit in fi. post litem conte. 17. cum agitur finium regundorum. ut C. fi. reg. l. 3 Vel dic, ꝙ ibi erat lis contest. prout ibi no. tamen an-
d te litis conte. fit ibi probatio per agrimensorem[d]. 18. in
e Trebellianica restitutione, C. ad Treb. l. pe. §. cũ autẽ[e]. 19. in causa hæresis. Post mortẽ enim quis punietur sine litis cõtestatione, vt 24. q. 2. sane. 2. C. de hære. l. 4. 20. cũ persona est incerta. 5. q. 5. quidã 21. cũ agit de aliquo possessore in beneficio obtinendo. ex. de eo qui mit. in
f pos. cũ qui.[f] 22. in dilapidatione, ar. 3. q. 2. qui ea. & ar. C. ubi de cri. agi. opo. l. 2. 23. in causa purgationis. ext. de purga. c. cũ P. & c. inter. infra uer. 27. 24. cũ quis est infra pubertatẽ, & timetur de eius uariatione, ff. de Carb. ed. l. 3. §. 2. 25. in causa subreptionis. ex. de te. ui. cum olim. 26. In notoriis, qñ iudex in eis testes recepit ad cautelã. ext. de ele. bonæ. 1. §. lex autem, & J. de noto. crimin. 27. cũ quis deficit in purgatione, punitur lite non contest. ext. de simo. de hoc. & c. insinuatum, & de coha. cle. & mutua in fi. 28. in libertate, secundum quosdam, C. de inge. ma. diffamati. 29. ubi ante litis cotest. aliqd incidẽter opponitur, & probatur, ex. de testi. veniens, 2. de appel. super eod. 1. sed forte tunc lis est contestanda super
g incidenti. ut no. ext. de offi. dele. prudentiam, §. sexta.[g] 30. vbicunque aliquid iudicis officio expedit. ut ex. de spõ. præterea. & de of. iud. c. 1. C. si. regun. l. 3. ff. de mino. in causæ. §. causa eX. de cõsen. & affi. ex literis. de testi. cũ in tua. C. si ut se ab hęre absti. Aut. ibi posita qđ intellige de off. iudicis seruiente actioni: ut in expensis lite penden-

ADDITIONES.

a Nunc tractemus. *Quoniam in textu & bis computatis 20. ex bis casibus ibi not. in 1. glo. & de his aliquid 3. q. 9. in sum.*
b Cum olim. *Ibi de hoc in vltim. gl.*
c Veritatis. *Ho. de hac decre. faciebat casum, qñ agit de reb. alienatis a suspenso, uel excõicato post inhibitionem. Gul. ponderauit nõ casum, sed modum, ipse Host. dabat alios casus de decre. ꝙ fit. de exces. prala. de decr. constitutus. de app. de innouatis lite pendente, de cõs. tũ M: & cũ uniuersalis iudi. actiũ est post diffinitiuã. C. de peti. hære. l. 1. hoc scripsi in decre. quoniam super 1. glos.*
d Agrimensorẽ. *Forsan diffinitio, cum scilicet de iudicis mandato finem ponit, quando certum est, quod in prædio decem iugerum unus habet sex iugera, alter quatuor.*
e Cum autem. *Vide quod ibi not. in gl. pen.*
f Qui. *Lib. 6.*
g § sexta. *Ibi glo. antiqua qua incipit, ex loco. hoc tenuit, quod in additione correxit.*

pendēte factis,& hmōdi.vt ṡ.ver.prox.Secus si nō serui
ret actioni,sed actio sibi vt ext.de of.iud.c.a.C. iud.san-
3 cimus.† Xxxi.ſm Azo.cū is,qui non possidet, lite se of-
fert,qa & tūc lite nō ꝯtestata fert̄ snīa.ff.de rei ven.si au
a tem.Xxxii.ſm Vin.in odiosis,in quib. terminis,accusa-
tori ꝑfigitur,in quo si nō veniat postea nō audiet.ext.q
ma.acc.pos.cū in tua.& clan.despon. cū inhabitio. C.q
acc.non pos.si ea quæ.ext.de excep.pastoralis.Xxxiii.in
exceptionib.dilatorijs & declinatorijs fori , & ēt in qui-
busdā peremptorijs.s cū excipit̄ de re iud.vel transacta,
vel finita 3.q.6.c.si quis episcoporū.§.exceptio. extr. de
re iud.inter monasteriū.C.de prob.exceptionē. ext. de
4 li.ꝯte.exceptionis,lib.6.† Xxxiiii. ſm Azo. cū impubes
ex Carboniano edicto,vel mulier noīe uētris petit mit
ti in possessionem.uel cū reo absente actor petit mitti ī
possessionem bonorum rei causa custodiæ,uel cū quæ
ritur an intersit actoris rē ei exhiberi,uel qñ legatarius
petit sibi satisdari pro legato,& q̄ritur an sit ei legatum
relictum,uel cum filius petit alimenta,& quæritur si fi
lius,uel cū pignora capiunt ex causa iudicati, & quæri.
tur an sint ꝯdēnati, hæc ꝓbantur.ff.de Carb.edic.l.3.§.
causæ.& ff.de uē. in pos.mit.l.1 §.si ea.C.ubi in rē actio
l.pen. C.de bo. auto.iud.pos.Auth.& qui iurat.ff.ut in
pos.leg.si is à quo.ff.ad exhi.l.& a.§.sciendū.ff.de li.agn.
l.si quis à liberis,§.si uel parens.ff. de re iud. à diuo.§. si
super.In his.n.si uocatus sit cōtumax,possunt ſm Azo.
testes recipi,& sententia diffinitiua ferri. Xxxv.ubicun-
que agitur de iuribus, licet super his raro agi debeat in
b quirēdo,nisi iusta causa subsit secūdum Papā [b] Xxxvi.
in omnibus emergētibus,secundū quosdam,& breui-
ter vbicunq; libellus nō admittitur,quod dic vt infr.de
c libel.concep §.nunc dicendum.[c] alias aūt præterquam
in dictis casibus specialib.& si qui alij repetiuntur,non
recipiuntur testes ex parte actoris lite non contestata.
5 vt ṡ.ex parte verò rei sic,vt sup. vet.8.† In hoc autem est
differentia, quia cum testes actoris senes , vel absfuturi
recipiuntur lite nō contestata,non publicantur, donec
lis si cōtestata,sed consignantur vsq;ad annū,vt in præ.
c.quoniam.aliàs.n.eis publicatis si discesset testificata,
non posset alios ꝓducere.ext.de testib.vltra & c.de test.
& c.fraternitatis.in Auth. eo.§. quia verò. Cū uero te
stes rei recipiūtur,vt qa aliquis in hr̄ditate alicuius suc
cedēs & timēs sibi in posterum qōnē moueri, petit te-
stes de quorum fortè morte,uel absentia uerisimiliter
d dubitarur,uel quoslibet alios [d] lite non contestata reci
pi, & tunc dñt multi , taliter receptos stat in publicari
debere,ut ext.de testi.significauit.&c. Albericus,quę iu
ra in reo loquunt̄. Nec obstat ſm eos præ.decr.qm̄, vbi
non publicatur,quia loquit̄ in actore. Sed certè hoc cō
cesso,sequeretur absurditas. Nam in partiū fauorem in
ductū est,vt testes lite non cōtest.recipiātur,cum time
tur de morte,vel absentia,vel ad æterna rei memoriam
ne ueritas occulte,& probationis copia subtrahat̄,ut in
præ.decre.qm̄.unde non debet in eorum læsionē retor
queri.C.de leg.quod fauore,quod contingeret,si testes
rei publicarētur, quia tunc non posset alios producere,
ut iam in actore dixi.& sic copia probationis ei subtra-
hæret̄. Dic ergo,ꝙ siue actoris,siue rei testes recepti an
te litem contestatā non publicantur , sed potius consi-
gnantur.ff.de exce.si quod.& cum hoc sit in actore,idē
esse debet & in reo.ar.ext.de motu.peri.c.fi.& ex̄.de ex
cep.cum inter.Et quia eadem ratio est utrobiq; , ergo
idē ius debet esse ext.de constitu.translato. Nec obstat
præd.decre.significauit vbi dicitur,quòd eorū dicta de
bent redigi in publica munimenta, nec decre. Alberi-
cus. ubi dicitur in publicam scripturam,quia hoc uerū
est , quòd redigantur in publicam scripturam,non ta-
men publicabuntur,uel aparientur attestationes parti-
bus,donec lis fuerit contestata, & alij testes inducti. ue
rum cùm reus citatus adest in iudicio,actor vero abest
tunc testes rei recipiuntur lite non contestata & publi-
cantur,& sententia fertur,vt in concor.quæ sunt ṡ.ver.
e 8.at.tamen cōtra pręmissa in his,quę not ī.§.satis.versi
6 culo 1.[e] † Sed quos vocat senes ? Quo ad præmissa , vi-
detur,

ADDITIONES.

a Si autem. *Idem ibi ast.& in l.qui se,eo.tit.*
b Secundum Papam. *Vt post eum scripsi de iureiur. ad nostrā, 2.super glo.penul.*
c Dicendum. *Adde casus de of.or. quamuis, & de homi.pro humani,lib.6.Item quos ponit clem. de iud. dispendiosam, coniuncta,cum decr.sæpe,de uerb.sig.*
d Alios. *Non sunt ad hæc duo miscenda , sicut miscet auctor hic , & statim ibi,vel ad æternam. Additio. Et quo nam pacto publicentur testes ad perpetuam rei memoriam , & de materia uide late Alex.consi.318.incip.super themate, uers.quantum autem, in secunda colu. in 2.volu.& per Phil.Corn.consi.172.incip.primus consultationis articulus,in 2.vol.Soc.in tract. suo fallen. in regu.213.Henr.Ferran.*
e Versi.18. *Et huic contrario statur , vt scripsi in decre. significauit,in gl.dixit hic Inn.& super gl.2. Et ratio supra dicta parum valet,cum tunc sibi liceat producere quot vult. Si ergo testes absunt per quos probari vult,differat hoc , siue sit reus , siue actor agere non valens,puta quia non extat dies uel conditio.quia possent etiam in multum tempus differri , & testes licet tunc sani , & mansuri,interim deficere possunt. Et ob hoc prædixi, non esse miscendam receptionem,quæ fit, dum timetur mors testium,uel absentia diuturna,cum illa, quæ fit ad æternam memoriam cum primorum dicta consignentur,secunda publicentur . Item in secunda recipiuntur sani testes,& mansuri.Item eorum dicta durabilia,primorum non,vt in decr.quoniam frequenter,post prin. Sed de his testibus receptis ad æternam memoriam dubitatur,an valeant contra extraneos , an uero solum contra illos quorū fuit facta uocatio? & ut scripsi post Inn.eod.tit.significauit,in glo.dixit hic Inno.versi.ubi uero,& in decret. Albericus in glo.quod si uer.alij uero dicunt,quod alijs nec prosunt , nec obsunt, per l.C. de donatio inter dona.& ff.de iureiur.& si possessori,in fi.cum l. seq.Scias Dyn.in suo 5.consi.in hypothecaria, tenuisse , quod testes recepti ad æternam memoriam super obligatione bonorum puta inter pacem facientes.si pax frangeretur, si ante productionem , & probationem illam alter paciscentium uendiderat aliqua bona, & emptores non fuerunt uocati , illa probatio eis non nocebit.sed oportebit contra eos de nouo probari.Verum post probationem illam si fiat uenditio cum illa probatio iam affecerit uenditorem,& ei nocuerit,nocebit etiam emptori. Allegat C.de pig.l.præses prouinciæ,ff.de pigno l.si superatus, §.fi.ff.de exceptio.rei iudica.si mater,§.fi. Et aduerte, quia ad prædicta non obstat l.iunitus,§.plerunque,ff.de reg.iuris, quæ uult in petendo,et defendendo eandem causam esse emptoris,quæ uenditoris,& l.1. in eo.tit §.1.quæ dicit,quod non debet esse alicuius melior condō quàm sui actoris,& qui dicunt , quod alienatio debitoris non facit conditionem creditoris deteriorem,C. de pign.debitorem , & de distra.pigno.si debitor,& his similia,quia fateor quod illa hypothecaria bene durat,in rebus uenditis post contractum, & ante probationem,quod etiam tenet Dyn. in alio articulo eiusdem consilij,ut statim dicam . Sed hoc solum dico,quod illa probatio non præiudicat ei,qui prius emerat,non uocato, alias facilè esset cuilibet venditori perimere ius emptoris, præcipuè quando propter venditoris inopiam ,vel aliàs euictionis actio esset sibi inutilis . Idem tenuit Hugo de Fontana in sua quæstione , quæ incipit duo fecerunt inter se pacem . Et addidit idem esse in confessione venditoris dicendum,ut.s.facta ante uenditionem præiudicet emptori,postea facta non præiudicet. Scias etiam , quod in quæstione,& in consilio,ut declarem quod de hypothecaria dixi ponitur thema ex duob.qui fecerunt pacem,promittentes non contrafacere ad certam pœnam , & obligauerūt vicissim omnia bona sua ad illam soluendā parti a'iensæ, alter illorum uendidit aliqua sua bona, post tps fregit pacem probata coram iudice obligatione,et fractione pacis. Et facta excussione bonorū frangentis, agebatur extra emptores qui emerant ante fractionē hypothecaria, qui se defendebat pro eo , quod uenditor numerat debitor tpe uenditio-*

nis, sed incœpit esse tempore fractionis, quo tempore res exinerat dominium frangentis. Allegabat, ff. qui pot. in pig. hab. l. 1. & l. potior, 1. resp. C. de iur. fisc. l. 1. lib. 10. ff. de bo. dam. l. si quis post, ff. de verb. ob. cum filius, §. in hanc. Prædicti doctores tenuerunt contrarium per l. potior, 2. resp. ff. qui pot. in pig. hab. & l. qui balneum, eo. tit. ff. de sol. si sub conditione, de peri. & commo. rei vendi. l. necessariò, §. quod si pendente, de naut. fœn. l. nihil, & de vulga. & pup. subst. l. fi. §. Titius, de fideius. si a reo, §. item sub diuersis. Responsionem ad l. 1. & l. potior, 1. resp. prius allegatas, vide de rescr. si pro te. lib. 6. & super 4. gl. Adde quomodo, & quando possint examinari testes ad æternam rei memoriam, lite non contestata. Alex. consi. 200. 2. lib.

detur ꝙ eos, qui sunt 70. anno. qui excusantur à tutela.
ff. de excus. tut. l. 2. C. qui æta lib. 10. l. vnica. & C. eod. tit
lib. 10. l. fi. ff. de test. inuiti. Vel fortè centum anno. C. de
a sacrosan. eccle. vt inter diuinum.[a] Recipiuntur autem
prædicti, cùm ciuiliter agitur, vt in præd. decre. quoniã.
Quid si criminaliter? Resp. tunc non, secundum Bart.
quia in criminalibus strictissimæ probationes requirũ-
tur. 5. q. 6. Epiphanium. C. de prob. l. fi. nec in eis testes
b coguntur. ext. de testib. cog. dilectorum. Vincen. ꝯ,[b] ex
quo de testium moro timetur, quia iam actor ad talio-
7 nem lite mota tenetur. † Illud autem scias, ꝙ vbi iura
dñt posse lite non contestata procedi, intelligẽdum est
altera parte se contumaciter absentante. Si enim vtra-
que præsens sit, non valet processus, nisi quo, ad omnia
iuris ordo seruetur. Quod dic prout no. ext. qui fil. sint
legi. per venerabilem. in gl. quæ incipit, vt 2. q 6. Sed &
si in aliquo de prædictis casibus altera pars contumaci-
ter absit, dicunt quidam ad singula litis capitula citan-
da. Alij verò dicunt, ꝙ tantùm ad sententiam sit citanda. ad hoc infra, de accu. §. viso. vers. item licet.

ADDITIONES.

a Diuinum. *Vide quod de hoc plenius scripsi in decr. quoniam super verbo, senes, & de sensatis, 2. Regum 19. & in Psal. 89. ibi. Anni nostri, &c.*

b Vinc. contra. *Tamen alternatiuè, vt scripsi in decre. quoniam, super tertia glossa.*

SVMMARIVM.

Qualiter sunt testes producendi.

1 *Probare volens inutile, seu impertinens, non debet admitti.*
2 *In iudicio nil agi debet occultè.*
3 *Actor non debet quamprimum reo numerum, seu nomina suorum testium producendorum dicere, ne subtrahantur.*
4 *Nomina testium exprimi iubentur post eorum attestationum publicationem.*
5 *Confessio aduersarij dicentis se credere, sicut in instrumento continetur, an valeat?*
6 *Producere volens testes in iudicio, debet eos facere vocari per iudicem, si enim se ingerant, sunt suspecti.*
7 *Productiones testium possunt plures fieri sub una dilatione per iudicem assignata.*
8 *Quarta productio testium, vel dilatio non est danda sine solennitate legali.*
9 *Iuramentum secundò præstitum, vbi semel tantum iurandum erat, an prodest?*
10 *Testibus productis super exceptionibus, an possit dari alia productio cum solennitate legali?*
In accessorio idem iuris est, quod in principali.
11 *Testium quinta productio nullatenus concedenda est.*
12 *Si testis iurauit in iudicio, sed nondum sunt articuli dati, vel interrogatoria, quid iuris?*
13 *Testibus debetur conductus, & securitas, & omnis formido illius amputanda est.*
14 *Petens testes intra terminum examinari, qui nolunt testificari ex quo succumbit, cui imputabitur?*
15 *Testes producendi de vno loco ad alium, qua prouidentia mitti debeant.*
16 *Forma, qua iudex iudici scribere debeat, vbi testes de vno ad alium mittuntur.*
Iudex iudici scribens non præcipiet, sed rogabit.
17 *Delegatus Papæ, vel episcopus, vel cui vniuersitas causarum est commissa, potest alteri receptionem testium committere.*
18 *Clausula illa testes autem, & quæ habentur extra, de test. cog. c. 1. quo modo intelligantur.*
19 *Odium testium quomodo probetur.*
20 *Exceptio peremptoria opponi debet postquam actor suam intentionem fundauit.*
21 *Is, cui committitur exceptio testium super principali, non debet recipere reprobationem, nisi sibi specialiter committatur.*
22 *Iudex an aliquo casu possit mittere notarium causæ, vel alium pro voluntate partium ad testes diligenter recipiendos.*
23 *Iudex ad mandatum alterius iudicis testes recipiens, qua forma rescribet.*
24 *Commissio illius, cui testium commisso datur, non ualet, nisi partes id approbent.*
25 *Rescriptum, ubi committitur testium receptio intra certum tẽpus facienda, quomodo intelligitur?*

3. §. Qualiter autem[a] sint producendi testes breuiter annotemus. Et quidẽ
actor prius producet suos, deinde reus, & dic vt ĩ. in tit.
de probatio. §. 1. ad fi. Actore igiẽ volente testes ꝓduce-
b re. dicat reus,[b] frater, dic mihi, super quo vis testes ꝓdu
1 cere? Si. n. vis ꝓbare impertinens & inutile, non debes
admitti. C. de ꝓbatio. ad probationem. 1. cũ suis ꝯcord.
extrà de offic. deleg. cum contingat. in fi. Nec ẽt super-
flua debes ꝓbare, vel quæcũqs velis, sed solũ ad causam
facientia. ff. de peti. hær. si qs libertatem. vltra medium.
ff. de iureiu. si duo. §. 2. C. qui leg. ꝑsona. l. memẽtaneæ
Quòd si actor dicat, non faciam, q̃a iudici, non tibi est
ꝓbatio facienda, & sibi dicam qđ debebo, vt C. de con-
di. obtur. cau. l. 1. ext. de rescri. inter cæteras. 2. q. 7. plerĩq.
ff. de prob. quinquaginta. Ad hoc reus replicet, qđ cũ
dixerit iudici, iudex dicet ei, q̃a nil occultè in iudicio de
2 bet agi. † Et certè dicendũ est parti, quæ aliq̃n plenius q̃
iudex discutiet, an sit talis probatio admittenda, vel nõ?
Et probanẽ præmissa ext. de testib. ad hæc. alıàs incipit,
ꝑsentiũ. lib. 6. C. si ꝑ vim vel alio modo. l. fi. ext. de in integr. restitu. tum ex literis, ꝓpe si. C. de dilat. à ꝓcedẽte. De
quo dic vt ĩ. §. nunc videndũ. vers. sciendum est igiẽ, & sequent. Deinde petat reus illud sibi inscriptis dari, qđ
quidem fieri dẽt, ne detur materia negandi verũ, & ꝓbandi falsum. extrà, de probatio. qm̃ ꝯ. ff. eo. quoties. §.
interrogationes. ff. de codẽ. l. 1. §. editiones. licèt sit arg.
ꝯ in eadẽ. l. §. edere. Index ergo de officio suo faciet hoc
in scriptis per notarium causæ redigi, & sic parti copiã
porrigi, ne veritas possit perire. ff. de testib. curent. C. de
fide instrumento. plures, Vel occultari. 14. q. 2. quãquã.
vel negari 27. quæstione 2. omnes fœminæ. 20. quęstione prima, vidua: ff. de pig. contrahitur, & facit C. de arbit. ne in arbitris. §. sed & si ipse. quam scripturam in curia articulum appellamus, de quibus dicam in præd. §.
3 nunc videndũ, in prin. † Post hoc dicit reus: Frater, dic nume-

ADDITIONES.

a Qualiter autem. *Sup. & quando, vt in prin. dixit.*

b Dicat reus. *Vsus causarum non recipit prolixitatem uerborum inter partes, quam ponit hic Gul. & quando habuit ab Vber. de Bobio char. 3. ubi incipit tractare de productione testium facta in litis cõtestatione, & iurato de calumnia, actor non requisitus format articulos, quos probare vult per positiones, & aliter si negetur, quibus negans datur copia reo, ut opponat, uel ut interrogatoria faciat, ac hoc infra, §. 2.*

numerum & nomina testium, quos intendis produce
re,vt in præ.decre.præsentium §. testes. Actor verò di-
cat,non dicam,quia nescio, & si scirem, non dicerem:
quia procuratores mihi eos subtrahere,vt ext.c.intima
uit,& c.constitutis. Non.n.cogor aliquid coram me di
cere,vel facere.C.c.nimis.4.q.3.ver.qui intendit.ex̄, de
prob.c.1.qñ enim testes producent̄,videbis qui sunt,&
iudex eorū numerū inspiciet,& faciet suū officium iux
ta l.fi.ff.de test.l.1.in fi. & ext.eodem,cùm causam.Sed
dicet reus,imò dices,quia sic est fieri consuetum, vt J.
vers. iudex ergo.si.n.velis producere eos, q mortui, vel
intestabiles sunt,nō debes audiri. Et cautè ēt faciet, si q̄
rit,an velit aliquos producere, nisi quos nominauit, &
si dixerit,non faciat hoc scribi,& postea dicat iudici, ꝙ
non est alia dilatio danda ad producendum: quia nulla
fides testibus adhiberetur, vel qa sunt viles & infames,
extra,de proba.licet.ff.de testi.l.3.ff.ad Velle.l.aliquan-
a do,extra,de testi. testimonium. Dixit autem Vber. a ꝙ
de iure non tenetur quis dicere nomina testium ab so-
lute,nisi vbi est hoc fieri consuetum, vt Mutinæ, & in
quibusdam alijs locis,vel nisi appareat, quòd fraudulē-
b ter subriceat, b ne super his instruat̄ aduocatus vtrius-
que partis ad corrumpendum, vel impediendum te-
stes.vt ff.de arbit.non ex omnibus. & C.de post.l.pe, C.
si pig.in causam,in l.2.Nec obstat præd,decret.præsen-
tium.quæ dicit quòd nomina testium reprobādorum
exprimantur in articulis,super quibus deponent testes
reprobatorij.Hoc enim ideo fit, ne sit locus variationi,
volendo fortè quod testes deponant contra eos, qui-
bus nulla exceptio fuerat opposita, quod fieri non de-
c bet.extra,de rescrip.cùm in multis. c Aliud autem est,
cùm quis in causa vult testes inducere: quia tunc non
tenetur eorum numerum, vel nomina aduersario di-
cere, sed iudici eo modo, quo iam infra dicetur. Sed
adhuc est contrà, extra,de accus.qualiter.2.§.debet au.
4 tem. Sed † ibi post publicationem attestationū testiū
d nomina exprimi iubentur. d Eadem † quæstio etiā &
5 solutio fieri potest in nomine tabellionis, qui dicitur,
confecisse instrumentum, quo quis vsurus est,ne detur
materia fabricandi falsum. Nam solum corpus instru-
menti, vel summæ,quę petitur,edendum est.At nomi-
na tabellionis vel instrumenti nō sunt de corpore, seu
de summa ipsius debiti.argu.ff.de eden.l.1.§. diem au-
tē.Quid ergo si sit ex aduerso talis positio: Pono,quòd
si aduersarius vtatur aliquo instrumento,talis notarius
illud confecit,vel tales testes fuerunt,vel fuit tale factū
Dicunt quidam respondendum esse: & consulunt vt
respondeatur sic:Credo sicut in instrumento meo cō-
tinetur, Nec obstat,vt dicuntur,quòd per hanc respon
sionem incertus remanet īterrogans,vt ff.de inter. act.
de ętata.§.qui tacuit.& §.vide,quia iudex,cui instrumē
tum ostenderet̄,certus efficietur.Sufficit enim sibi fie-
ri fidem,vt C.de eden.l.procurator.Alij dicunt, non es
se respondendum,ne legi obuietur.ff.de spons. oratio.
.& ff.de tuto.& cura.dat.ab his.scire.10.distinc.vides.&
vide infra,de edit.instr.§.nunc dicamus,versi.quid si qs
Cæterum in hac respōsione,Credo sicut in instrumen
to continetur.Dicunt quidam,quòd valet, quia aut in-
terrogans habet illud instrumentum,& per eius lectio
nem certus potest effic.Aut non habet,imò interroga
tus tantùm si illud habet, quo casu sufficit, si illud re-
spondeat iudici.argu.ff.de re iudic.ait.prætor.§.1.C,de
6 eden.l.fi.Insti.de lega.§.ex contrario. † Volens ergo te
stes producere,faciat eos per iudicem vocari. Si enim
se ingerant,quodammō sunt suspecti.ff. de procurato.
e quæ omnia.C.de testi.Authen.rogati. e & etiam inuiti
quandoque producūtur,vt infra,eodem §. de testium.
Dabit ad hoc iudex dilationem competentem, prout
traditur 3.q.3.c.induciæ.§.spacium.Iudex ergo assigna
bit dilationem seu terminum,intra quem quis produ-
cat testes suos,quo facto is, qui producturus est, colli-
gat omnes,quos poterit habere,& eos producat,& iu-
dici repræsentet,& dicat ei: Domine, hos testes vobis
repræsento in tali causa pro prima productione, & po-
stea colligat alios,& eos repræsentet,& dicat ei: Dñe,
hos testes vobis præsento pro secunda. Tertiò colligat
7 alios, & eos pro tertia repræsentet. † Quod totum fiat
f sub vna dilatione,& hoc sm Gof. f & alios, qui dicunt
vnā tm̄ dari dilationem, sub qua possunt tres fieri pro-
g ductiones, & sm T, g quælibet productio debet conti-
nere vnam, plures dies ad arbitrium iudicis. Vnde sm
h dñm meum h caueat notarius qualiter scribat: debet
enim sic dicere, Assignata est dies ad faciēdum primā
productionem. Si.n.diceret dilationem, non daretur
secunda dilatio sine causæ cognitione. Vel sic planius
in principio scribat, Hi sunt testes producti ab M. ꝯ B.
i Alij, vt Ber.T. i & Azo. & alij, dicunt tres dari dilatio-
nes,& sub qualibet earum plures fieri posse productio
nes,verùm licèt actor habeat tres productiones,vel di-
lationes sm alios, de meo tamen consilio non differat
omnes testes producere in vltima, sed producat oēs,
quos habere poterit in prima, & secunda, pp varia im-
pedimenta,quæ sæpe in talib.occurrunt.Nocuit enim
differre paratis,& vide quod not.infra,de prob.in prin.
Finita autem dilatione seu productione venirēt testes
& tunc is,contra quem inducuntur,eos videbit, & co-
gnoscet quod facere debet,C.de iur.deli.l.fi.§.1.& con
siderabit an sit talis,qui possit esse testis, vt infra, in fin.
huius §.Quando autem incipiat currere tempus huius
dilationis,& quid intra illud agendum est, & qui dies,
vel quæ alia debeat de ipsa deduci, not.secundum Pa-
K pam extra eo.vltra.† Quarta autem productio, uel dila
8 tio secundum alios non dabitur sine solennitate lega-
li,quæ talis est.

FORMA.Iurabit enim is,qui eam petet,ꝙ non fuit
percunctatus dicta testiū per se uel aliū:puta aduocatū,
vel procuratorem.Nec ea didicit,vel subtraxit,&ꝙ nō
petit quartam productionē per aliquē dolū, machina-
tionem,vel artē,sed quia nequit vti testib. quos produ
cere intendebat, & tunc ꝓcedet petenti quartā produ-
ctionem, ēt postq̄ renunciauit, & ēt postq̄ aduersarius
didicit testificata: ipse verò non, sm Vinc.in Auth.de
test.§.quia verò multi,col.7.ex̄ eo.vltra, & in c.causis,
& c.significauerunt,C.de prob. Aut.at qui semel. Sed
anteq̄ renūciet productioni testiū, qđ dr̄ quarta produ
ctio,exēpli grā.dr̄, pōt enim millesimam productionē
hr̄e,ex quo non renūciauit, & sibi existimat expedire,
secun-

ADDITIONES.

a Vber. *Loco in prin.huius §.allegato.*
b Subticeat. *Ratio prioris dicti, non proxim.*
c Multis. *Lib.6.*
d Iubentur. *Host.in Summa de dila.§.ex qui. ultra princ.ver.& nota quod ad partem quod nominandi sint testes, alle.etiam Au. de testi.§.quia vero multi,de test.cog.c.1. & ca.cum contra, & clausulam,testes autem, & c.quæ sæpe ponitur in literis,eo.tit. cum causam.Sed verum est illos,quos vult citari, oportet iudici nominare,& apud acta describi.*
e Rogati. *Et festinare præsumuntur, vt ueritatem corrumpant, in auth.eo.tit.§.si uero ignoti.Non obstat,C. eod.l.eos, & liberto,ff.eo.l.inuiti,1.& 2.& quia ibi spontanei, vel non inuiti dicū-tur, qui citati compulsionem non expectant, non tamen se offerunt.Non obstat si dicas,quod etiam ad dignitates quis potest se offerre.In quo oppone,& solue,ut no.1.q.6.c.ult.*
f Secundum Gof. *In decr.in causis, & in summa huius titu.3. col.ver.testes producti.*
g Secundum T. *Tit.quando & qualiter testes sunt produ. in fi.*
h Secundum dominum meum. *In Sum.de dilat.§.quilibet, post princ.*
i Vt Ber.T. *Qui hoc no.in decre.in causis,eo.tit.Et uide quod ibi dixi super 1.glo.& de hoc in Auth.eo.§.quia uerò.*
k Vltra. *Quod scripsi in 5.q.& ulterioribus.*

ſm Vin.qui hoc no. in præ.c. ſignificauerũt, T. verò, &
Ber.no. ext.eo. in cauſis, ꝙ poſt renunciationem nullũ
inducere pōt. Vnde nō dabitur tũ quarta dilatio, c.titu.
de teſtib.&c.cùm veniſſet. De hoc ǰ.§ ſatis.verſ. hoc ẽt
a no.[a] Item ad hoc, qđ dixi de milleſima productione, eſt
b ꝯ prę. Auth.at qui ſemel.[b] Cæterùm ſi quarta punctio
legitimè, id eſt, cũ ſolennitate petetur, iudex verò nul-
la cauſa aſſignata eam deneget, ex hoc iuſtè poterit ap-
pellari, quod dic ſm Papam, prout no.ext eo.ſignifica-
c uerunt.[c] † Sed quæritur, hic iuratur, cùm iam iuratum
9 fuerit de calumnia, nec debeat, niſi ſemel iurari. vt in
d Auth.de his qui ingre.ad app.§ fi.[d] Rñdeo, hoc eſt ſpe
ciale pp falſum iuſiurandum, vt in Auth.de fi.inſtru.§.
nec verò.vel ideo, quia plus ſolet timeri, &c.23.diſt. q̃d
ext.de hære.vergentis.ff.de fur.item apud.§.hoc ed.ćto
& ubi talia iuramenta inueniuntur, ſpecialia ſunt.ext.
de teſti.præſentium.nam. & aliàs iuramentum de calũ
nia ad oĩa hmōi ſufficere vr̃. Sed pone, ꝙ anteceſſori
conceſſæ ſunt induciæ, uel tertia productio nũquid mi
hi ſuccedenti ad quartam onerosam confugiendum,
eſt? Reſpo.nō, niſi uelim. Iure enim cōi habeo dilatio-
e nẽ, ff.de fut.l.oratione ſm Vin.[e] † Sed cum ſuper exce
10 ptionibus, teſtes producantur, ut ext.de teſti.c.de teſti-
bus.num.quid in eis dabitur quarta productio cum ſo-
lẽnitate legali? Vr̃ ꝙ ſic, quia idem iuris eſt in acceſſo-
rio, quod in principali, vt ext.de off.deleg. prudentia in
fi. Sicut ergo in principali cauſa conceditur, vt prædictũ
eſt ergo & in exceptione, quæ eſt acceſſoria. G.N.ꝯ, p
præ.decre.prudentiam.§.ſexta vbi dicitur. intra termi-
f num competentem.[f] Præterea hmōi exceptiones odio
ſæ ſunt, & frequenter per excogitatam malitiam oppo
nuntur, ut ext.de do.& contu.finem & ex de excep.pa-
ſtoralis.de reſti.ſpol.frequens.in prin.lib.6.& patet ext
11 de fi.inſt.accepimus, ver.ſi uerò.4.q.5.c.unico.† Quin
ta uerò productio nullatenus conceditur. Et hæc uera
ſunt ubi in prima, ſecunda & tertia aliquos produxerit.
Si uerò fuit legitimè impeditus, ut nullũ produceret,
hoc probato, dabitur ẽt quarta & quinta, & milleſima
productio. Vel ſm aliã opinionem ſecũda, uel tertia di
latione, ſi neceſſe fuerit ſine iurõ. hoc non proſequor
amplius, quia de hoc plenè no.in præ.concor. & 3.q.3.
c.ĩduciæ.§.ſpaciũ. & in Summa dñi mei in ti. de dila.§.
& quibus. Teſtib.aũt iudici præſentatis, expectabunt te
ſtes ipſi, donec depoſuerint, uel ſaltẽ per 15.dies. C. eo.
ſi quando. C.de appe.eos.& nō ultra.ar.ibi, & ff.de ta.ea
12 hi.l.3.§.exhibere.† Quid ergo ſi teſtis iurauit, ſed nōdũ
g ſunt articuli dati, uel interrogatoria?[g] Reſpon. Dicũt q
dam, ꝙ expectanit per 15.dies, ut in prę.l. ſi quando.ex-
penſis eius, per quem ſtat, quo minus recipiatur. C. de-
po.l.fi.in fi.uel producẽtis, ut ǰ.uer. prox. Primũ uerius
Alij dicunt, ꝙ recedat, & imputet ſibi, qui nō dedit ar-
ticulos uel interrogatoria C.de poſt.l.fi.in fi. Dic com-
mitti iudicis arbitrio, ꝙ procedat uel differat, ff.de iudi.
h non quicquid.[h] Teſtes autem exhibendi ſunt ſumpti-
bus producentis.4 q.3.c.ſi teſtes.§.uenturis C.eo. quo
i niam.[i] Recipientur etiam teſtes præſente altera parte
uel ſe contumaciter abſente, ut dicam infra, eo.§.nunc
tractandum. Iudex quoq; debet effrænatam teſtiũ mul
titudinem refrenare, ut dicam infr.§.reſtat.uerſicu. hoc
13 etiam not.† Debet quoque ipſis conductum, & ſecuri
tatem preſtare, omnem formitudinem amputare, ut 3.
q.9.hortamur. Is quoque, cui datus eſt terminus ad te-
ſtes producendos, ſatisfacit termino, ſi infra illum eos
producat, & iurare faciat, licèt infra illum non fuerint
examinati ar.C.de teſti.l.pe.& ſic ſeruat. Secus fortè ſi
datus fuit terminus ad probandum, uel ad producẽdũ,
& ad faciẽdum illos examinati, arg.ff.de proba.licet.in
k prin.[k] ar.contrà, ex.de of.dele.cōſuluit. Sed de hoc dic
l ǰ.de dil.§.1.uer.ſed quid ſi infra.[l] † Quid ſi petit teſtes i-
14 tra terminũ examinari, ſed ipſi noluerunt teſtificari, &
ſic ſuccubuit? Dic ꝙ ei imputabitur, ſi non facit eos co

ADDITIONES.

a Etiam no. *Et infra, §.fi.per totum.*
b Qui ſemel. *Ceſſabit contrarium, ſi dicatur illam milleſimam fieri inter dilationes.*
c Significauerunt. *Vide quod ibi plenè ſcripſi in glo. quicunque, & in glo.nota quod.*
d § fi. *De hoc no.in præ.decre. vltra tertiam, in gl 2.*
d Secundum Vin. *In præ.c.ſignificauerunt.*
f Competentem. *Et ibi hoc recitabat, ut in ſuis reportationib. patet, & quod plus eſt, dicebat per illud ſingulare vnicam dilationem dandam in otioſis, quot concedi poſſet in his odioſis, quæ differunt, & non perimunt, ut in decr.frequens, infra, alle. & de excep.pia.lib.6. in peremptorijs, in quibus maius periculum eſt, ſecus. Nam & in præd.c.de teſtibus, patet teſtes quandoque ſimul ſuper peremptorijs & principali deponere, per quod patet illa in hoc ſatis æquari, ut dicebatur primu.*
g Interrogatoria. *Non debent teſtes citari, niſi cum conditio, et ſtatus cauſæ requirit, vt de reſcr.ſtatutum, §.pe.li.6.quare male facit ſic citatus, & videtur citatio non arctare, ut ibi no.*
h Quicquid. *Vocrt.fuit iſte uer.quem ponit Io.de Deo, Cavil.lib.5.Rub de teſt.*
i Quoniam. *Et in præ.decre.ſtatutum, §. pen.& ultra ibi no. in gl.antepe.ſ.quod licèt iuret dicere pro utraque parte, non tamen propter id contribuit is, contra quem producitur. Sic etiam dicas, quod propter interrogatoria, quæ dat ille, contra quem teſtis producitur, ſuper quibus uult teſtem examinari, ipſe non debeat contribuere ad expenſas, quia non producit illum, & producens tenetur, ut ſupra dictum eſt. Item & ſi pars non daret interrogatoria, iudex tenetur illa facere, eo.ti.cum cauſam, in prin. & ea.venerabiles.ff.eo.l.3.in prin. Alleuiat ergo hęc pars iudicem, nec prouocat, ſed prouocatur, & ad defenſionẽ urgetur. Facit de excep.cum inter, ff de cond.fur.& ideo, & ſic ſeruatur. Item per præ.§ pe.& iura ante illum allegata, dicimus, antequam iter teſtis arripiat, ſibi miniſtrandas expenſas pro eundo, &c. Quod intelligo, niſi producens per ſe uel ſuum miniſtrum illas ſibi exhibere uelit. Non obſtat de cenſi.cum inſtantia, in fi.quia ibi multi ſingulariter erant obligati, hic unus producens tantum. Dico etiam non haberi rationem expenſarum quas domi faceret, per not.in præ.c.ſtatutum, §.inſuper, in gl.non quem minores, & tunc maximè quando expenſas in domo lucratus fuiſſet, ff. ad exhi. ſed & ſi.§.ſi perſonæ conditio id requirit, ſoluet etiam vecturas equorum, ff.manda.idemque, §.item Labeo, & ff.pro ſocio, l.ſi inter fratres, §.ſi quis ex ſocijs, & de tu.& ratio. diſ.l.1.§.ſi pupillus, in fi.etiam ſi teſtis proprium equum duxerit, quem locare ſolebat. Bene facit, ff.manda.ſi uero non, § ſi mihi. Item uidetur, ſi locare non ſolebat, alias producens fuiſſet uecturam ſoluturus. Facit ff.de uſu.l.& in contrarijs. Item ſi producens de certa ſumma pro die conueniſſet cum teſtes ſoluiſſet pro decem diebus, ille prius expeditus reſiduũ reſtituere tenetur, ff.mand.creditor.§.ſi inter 2.Reſ.& de del.2.l.antep.§.1.& de ali.leg.l.pecuniæ ſortẽ.*
ADDE ut moder.in l.recuſare, § ſi quis alio, ff ad Treb.
k In prin. *Datur hodie terminus ad probandum, & probatorum habendum.*
l Si infra. *Quod ibi dicitur, non terminat hunc caſum, ibi enim de teſtibus examinatis, ſed non publicatis, hic uero de non examinatis, hoc autem forſan intellexit, quod ſecundum illos, ſecundum quos requiritur publicatio, fortius examinatiu, quaſi de illa non dubitaretur, tamen ut ibi patet, dubium publicationis reſtringitur ad caſum decre.pia.de excep.libro 6.quæ facit etiam pro ſecundo membro ſolutionis, quia ibi datur terminus ad probandũ, ut ibi ſcripſi ſuper uer.octo.ſecttum. Archi. tenet, quod non ſufficiat intra illos teſtes iuraſſe. Ioannes.de Faſo.de quo mentionem feci ſuprà, de offic.iud.§.ult.in princip. tenet idem principaliter quia dilatio ſecunda danda non eſt, niſi ex cauſa, ff.de feri.l.finæ. Item lapſus termini, & quia ſe arctauit, obſtat ei, C.qui accuſare non poſſunt, ſi ea, ff.de rei uen.uam ſi, item lex, ſi quando, C.eod. tit.ubi ultra 15. dies iudex uun poteſt tenere teſtem: principaliter inducit, quod iurare, & deponere coniunctim requiruntur, & tunc inſeparabilia, & primum ſit propter ſecundum. Vnde lex vult, quod iurati deponant, C.de teſt.l.ult.in fi, & qui teſt.fac.poſ.*

furiosum, & quod ibi no Nam quòd de indiuiduo non sufficit facere partem, inde est, quòd imperfectum dicitur nullum. inst. quibus mo. test. sasir. Pro istorum opi. bene facit ext. de sent. excom. cum desideres, in prin. & e. quod in dubijs, 1. resp. Facit etiam optimè quod dixi in regula, non est sine, de reg. iur. lib. 6. In secunda parte quæstionis de teste, qui falsum deposuit non iuratus, fertur Dy. tenuisse contrarium per l. vnicam, in fi. ff. de bo. pos. ex testamento mi. & maximè cum sua glo. quæ vult militem, ex quo iurauit militem esse, & ut militem testari, licèt non sit in numero. Sic soluendo contrarium de l. ex eo. ff. de mil. test. quod etiam scripsi de prin. e. pe. super 1. glo. Et secundum aliam solutionem, quam ibi scripsi, & quam veram puto, illa lex non facit, & dato quod vera esset solutio contrarij, distinguens an sit iuratum, non tamen probat id quod inducitur. Ibi enim de commodo iurantis, quod sibi merito debetur, ex quo grauatus est iuramento, hic de commodo producentis. Fateor ergo, quod ibi iurans miles est, & habet commoda militum, iste iurans testis est assumens illud officium, & iurando habet commoda testium, puta ius reuocandi domum, & sumptus, ff. de iud. l. 2. §. legatis, de rescr. statutum, §. pe. lib. 6. non per id dici potest producentem probare. Vade dominus Iac. de Bui. qui in sua disputatione tenuit, quod depositio post terminum facta valeat, illam legem non induxit, sed inter alia allegat, quod licèt productio testis spectet ad partem, examinatio tamen spectat ad iudicem, cuius debet intrare secretum, C. eo. titu. nullum. Addo, quod etiam ad petitionem eius, contra quem examinationem facere debet, ut no. in l. si quando, C. eo. ti. debuerat ergo etiam aduersarius instare. Prolatio ergo iudicis procedat sine præiudicio producentis, ff. de iud. l. 2. §. in omnibus. Mihi placet distinctio Gul. in primo membro, & etiam in secundo, salvo quod no. inf. de dila. §. 1. ver. illud quoque in fi.

Adde, quod Rom. consi. 443. incip. quoad primum, tenet, quod si sit statuens terminus ad probandum, & testes iurauerint in termino, quod valeat depositio facta post terminum. Et ita dicit tenere Io. Cal. consi. .. sub rubr. de testib. Dom. de Rota conclu. 292. & 471. Bar. de dam. infec. l. damni infecti, §. Sabini. Bald. in l. si quando, C. de testib. & in rubr. C. si ex fal. instr. & l. Antistius, de acq. hære. Ant. de Bus. in c. licet causam, de prob. de quo vide Bal. etiam consi. 308. incip. statuto cauetur, lib. 4.

gi, ſm Vbert. ff. de tab. exhi. locū. §. hoc. interdu siue cā
sit ciuilis, siue criminalis. C. de test. si qñ. ff. eo. l. 1. §. 1. Si-
aūt petiit cogi, sed iudex non coegit, iudex damnum re
sarciet, ſm eum, ff. de magist. cōue. l. 1. ff. de dam. infect.
a l. 4. §. pen.[a] Sed nūquid testis, qui noluit iurare, tenetur?
15 Dicut j. §. prox. uer. quid ergo si testis. Sunt aūt[b] testes
b producēdi de prouincia in Italiā, vel econuerso, uel de
prouincia in prouinciā, uel de ciuitate in ciuitatē, si iu-
dex id prospexerit expedire, si uerò nolit, nec expediat
uocare testes corā se, debet scribere iudici, sub quo de-
gunt, ut eos recipiat ſm formam j. traditam, & ille si-
bi mādabit. quanta fides sit testib. adhibenda. Prius tñ
quàm scribat, recipiat cautionem ab eo ꝯ quē inducū-
tur, ꝙ uadat, uel mittat intra terminum competentem
ad uidēdū iurare testes, & hoc ī ciuilib. causis. Nā in cri
minalib. præcisè cogentur testes uenire ad iudicē, qui
de causa cognoscit. Hæc probantur in Auth. de testi. §.
qm̃ sancimus. C. de fi. instr. iudices. ext. de fideiuſ. cōsti-
c tutus. in fi. & no. s. c. in ti. de iud. del. §. iā nūc. uer. sed ſm
19 præmissa.[c] † Scribet autem iudex iudici sub hac forma

ADDITIONES.

a §. pen. *Ad literam sunt versic. ipsius Vber. de Bob. ubi tractat de test. circa medium.*

b Sunt autem. *Inchoant verba Tancre. ubi supra, quæ prius fuerunt Azo. in Summa, ver. producendi autem sunt, excep. uersic. prius tamen.*

c In fin. *Vide quod ibi no. in gl. antepenul. & quod super ea dixi, & quod no. de rescr. statutum, lib. 6. in gl. pen.*

Commissio receptionis testium.

Talis tali salutem in Domino. Noueritis, ꝙ inter
talē & talem talis quæstio vertitur corā no-
bis, in qua actor ad suā intentionē probandā quosdā te
stes, vt asserit, vestræ iurisdōnis producere intendit. Ne
igitur iuris executio frustretur, si probōnis defectu, uel
occultatione pereat veritas, prudentiā vestrā duco attē
tius deprecandā, quatenus citatis his, quos idē, seu eius
procurator uobis duxerit nominandos, receptoq; ſcdm
formā iuris & iudicii morē ab eis prius iurō, super intē
tione, seu articulis, uel capitulis præsentib. introclusis.
cogatis eos ueritati testimoniū phibere, attestationes
ipsas ī publicā formā redactas, & nulli partiū proditas,
nobis sub uestro sigillo secretè inclusas per fidelē nun
ciū quanto citius trāsmissuri. Vel dic ut j. in seq. forma
hoc saluo, qa cū unus iudex scribit alij, non pcipiet, sed
rogabit, & is, cui sub pscripta forma scribit, sua, nō scri-
bētis authoritate illos examinabit, vt in præ. ver. sed ſm
a præmissa.[a] Et probat hæc forma eX. de fideiuſ. cōstitu-
tus, & C. de fi. inst. Auth. apud eloquentissimū. Et vide
17 simile j. de iur. cal. § rest. vers. qđ ergo. † Pōt ēt hoc cō
b mittere delegatus à Papa,[b] vel eps, vel ēt is, cui uniuer-
sitas causarū est cōmissa alicui clerico, ēt in cathedrali
vel collegiata eccl'a nō instituto, qa cōstitutio ex. de re-
c scri. præsenti,[c] nō extēditur ad auditores, sed iudices, p-
ut ibi no. dēt tñ esse aliàs psona idonea, vel discreta ut
ext. eod. si qui testium. & committet sub hac forma.

FORMA. Talis tali salutē in Dño. Nouerit vestra di
scretio, ꝙ nos cām, q̄ inter talē & talē super hoc vertit,
ex cōmissione sāctissimi pris dñi Papæ talis, vel auctori
tate ordinaria, suscepimus audiēdā, & fine debito ter-
minādā. Verū lite corā nobis īter easdē partes legitimè
ꝯtestata, pstitoq; de veritate dicēda, seu de calūnia iurō,
factis quoq; positionib. rñsionib. ad eā secutis, articulis
ēt à partib. hincinde formatis, p ea, q̄ hincinde fuerūt
pposita corā nobis de ipsius causæ meritis, liquere ne-
quit ad plenū, quocirca discretioni vestræ auctoritate,
qua fungimur in hac parte, cōmittimus, & districtè p-
cipiēdo mādamus, quatenus testes, quos vtralibet pars
pducere curauerit, corā vobis sup articulis suis, quos
sub nr̄o sigillo trāsmittimus vobis introclusos, vnà cū ī
terrogatorijs partiū earūdē, intra spaciū vnius mēsis à
receptione psentiū cōputādū p vos, aut aliū, vel alios
ad hoc ideoneos, & neutri parti suspectos, alt ra parte p
sente, vel se p cōtumaciā absentāte, prudēter recipere,
ac eos ſm eadē interrogatoria iuxta datā à Deo vobis
prudētiā diligenter examinate curetis. Quod si fortè al
terutra partiū testes alterius reprobare voluerit, testes
hincinde sup reprobatione hmōi producēdos intra 15.
dies post dictū mēsem immediate sequentes, fideliter
admittere, & examinare sollicitè studeatis, depositio-
nes oīū eorūdē testiū cū artic. & interrogatoriis pdictis
nec nō cū toto pcessu, quē sup hoc corā vobis haberi
ꝯtigerit, sub sigillis vestris fideliter introclusas, ad no-
stram pñtiam q̄to citius trāsmissuri, pfixo nihilominus
eisdem testib. termino peremptorio ꝯpetēti, quo cum
oīb. actib. iurib. & monumentis suis cām ipsam contin
gentib. per se, uel per rñsalē idoneū ꝯpareant corā no-
bis: iustam, dante Dño, sñiam recepturi. Testes āt, qui
fuerint noīati, si se gratia, odio, uel timore subtraxerīt,
per censuram eccl'asticam cogat. s ueritati testimoniū
perhibere. Datū, &c. Et si committatur duob. uel plu-
rib. pt addi, ꝙ si non omnes his exequēdis interesse po-
teritis, alter, uel duo uestrum nihilominus exequātur.
Præmissa forma probatur eX, de prob. licet, eX de test.
ad hoc, alias incipit pñtium, §. testes, & §. cæterum, lib.
6. & c. cum clamor, & c. cum cām, q. 1. de hoc s. de iudi
ce dele. §. sequitur, uer. qñq; etiam. Potes etiam adde-
re clau-

ADDITIONES.

a Præmissa. *Vide quod ibi dixi in fi.*

b Papa. *Etiam si solum datus sit ad testium receptionem, vt in cler. de offi. dele. c. uno, quod dic ut ibi no. in 1. glo.*

c De rescrip. præsenti. *Quum hodie non habemus, sed eius loco decre. statutum, eo. tit. lib. 6.*

re clausulam illam, testes, maximè senes & valetudina
rios, quos talis duxerit notandos, admittatis, & deposi-
tiones eorum conscriptas ad nos destinare curetis, vt
18 ext.de testi.cũ olim.† Et nota, ꝙ in prædicta cła, testes
aũt, & c.q̃ hr̃ eX̃ de testi.cog.c.1.ip testes intelliguntur
se subtrahere, qñ non põt aliter veritas haberi, vel pate
a re in ciuilib.[a] in quib. cogitur quis testificari, quia tunc
celare veritatem pc̃m̃ est, 11.q.3. quisquis metu, eX̃ de
cri. fal. ca.1. nisi hanc præsumptionem alia elidat, puta
quia est religiosus, & ideo magis vereretur iurare, vel
alia consimilia. In criminali ãt, & vbi non est pc̃m̃ cela
re veritatem, non præsumitur se aliter subtrahere is, q
non vult testificari, ideoq; cogendus non est, nisi mani
festè malitia appareat, vt ext.de test.cog.peruenit 2. Itẽ
in omnib.casib.in quibus testes non coguntur, cogi de
b bent, si aliæ probationes deficiunt,[b] ẽt si non se subtra-
c hunt gratia, odio, vel timore, vt eo. ca.[c] † Sed qũo tunc
19 probabitur odium? Resp. per euidentiam, sicut & do-
lus, ff.de iud.si filius. Sed dici põt, ꝙ si testis admonitus
non vult testificari, præsumitur ꝙ odio, grana, vel timo
re hoc facit, nisi priuilegio, vel alia rõne excusetur, &
ideo est cogendus, præsertim si apparent aliqua indi-
cia, vel coniecturæ, vt quia testis vicinus est, qui non p̃t
ignorare, nec vult testificari, vt in præd.c. quisquis. Sed
probabit odiũ? Vr̃ ꝙ qui illud allegat, C. quod me.cau.
l.metum. Sed dic, vt prædixi, attendendas esse circun-
20 stantias, & indicia.† Sed opponitur ad hoc, quod supra
dictum est, testes quos vtralibet pars, &c. Nam tunc de
mum debet quis exceptionem peremptoriam oppo-
nere, postq̃ actor suam intentionem fundauerit, ut C.
de excep.si quidem, ex.de excep.cũ venerabilis, in prin.
ibi, præponere, &c. imo fatuus est, qui ante publicatas
attestationes actoris, & anteq̃ sciat illum suam intẽno
nem probasse, exceptionem peremptoriam probat, vt
no.ext.de testi.c.de testib.& inf.de excep.§.viso, vers.&
no. Sed dic, ꝙ si reus ante apertas attestationes actoris
velit probare suam exceptionẽ, hoc bene põt, ut in præ
di.c.de testib. Et hoc cõiter obseruatur, gr̃a dirimenda-
d rum litium,[d] vt tam actor q̃ reus suos offerant articu-
los, & simul intra eũdem terminum suas probationes
super illis inducant, ut ext.de prob.licet, versus princ.&
ext.de test.ad hoc, aliàs incipit, præsentium, lib.6. Et sic
diximus in qõne, quæ coram nobis inter cõe ciuitatis
Ariminensis ex parte vna, & archiepiscopum Rauen-
e natẽ ex parte altera, super septẽ castris agitabatur.[e] De
hoc inf.de excep.§.dicto, ver.sed nũquid attestationib.
Vin.no.ext.de test.series, ꝙ si exceptio peremptoria sit
talis, quæ non destruit principale, quin tenuerit, audien
dus est cã proponens post publicatas attestationes, ut si
probasti me tibi debere decẽ, possum opponere, ꝙ feci
sti mihi pactũ de nõ petendo, quia vtrunq; potuit esse.
Secus si dicit, dico ꝙ testes illi falsum dixerunt, tunc.n.
non auditur, nisi hoc probet per dicta testium iam pro
ductorum, vel nisi producat testes super corruptione,
vt ex.de test.sicut. Sed ſm hoc qualiter aget de falso, &
qualiter testes improbabuntur? Resp. per dicta testiũ iã
productorũ, vel per instr̃a, eX̃ de fi. instr. cum dilectus,
aliàs non nisi indirecte, vt eX̃ de testi.ex tenore, & in p̃.
c.sicut. Et sic p̃t intelligi, C.si ex fal.inst.p totũ, & C.de
f app.p hanc j.§.sæpe, uer.porrò.[f] † Sed quare apponitur
21 illa cła, ꝙ si fortè alterutra, & c. Resp. quia is, cui ꝯmit-
titur, ꝙ recipiat testes super principali, non dẽt recipe-
re super reprobõne, nisi sibi spãliter sit ꝯmissum, vt eX̃
eo.licet 3. Nec obstat p̃ § testes, nec præ.decr.de proba.
g licet, quia ibi fuit spãliter ꝯmissum, ut ibi patet.[g] Prote
stationem ãt super reprobatione recipere dẽt: aliàs si-
ne illa nõ bene pcedit testiũ receptio. arg.ff.de iur.om.
iud.l.3.ext.de of.del.pterea. Qñq; ẽt in Romana curia,
vbi, vt plurimũ p pcuratores litigatur, mittunt positio-
nes negatæ, et si articulis inclusæ, vt principales sup his
interrogent, ut in ca.decr.pñtiũ, §.postea, & uer.præce-
den.qñque ẽt mandatur eidẽ, ꝙ videat partium instru
mẽta.& tunc additur sic, Et nobis significes, quanta sit
fides instr̃is & testib.adhibenda.ext.de fid.inst.c.3.in fi.
22 ff.de testi.testium.§.1.† Potest ẽt iudex[h] mittere nota
h rium causæ, vel alium pro volũtate partiũ ad testes dili
genter recipiendos, si hoc viderit expedire. ext. de test.
cùm olim.de test.c.1.puta ꝙ testis est infirmus, senex,
vel ita pauper, ꝙ commodè nequit venire. ext. de testi.
si qui testiũ. Vel est honesta mulier. C. de offici. diuer.
i iud nemo.[i] Vel eps̃, aut alia sublimi prædictus dignita-
te. vt 9.q.1.nec honor. C.de epis.& cler. Auth. sed iudex
Vel aliàs est egregia persona. ff.de iureiu. ad personas.
Quod dic vt j.§ prox.ver.& nota, ꝙ testis, & seq. ibi e-
tiã nota vtrũ iudex debeat mittere, si pducẽs sit pauper
vnde versus: Si fuerit pauper testis, vetulusq; remotus,
Debilis egregius, aut qui producit egenus, Vt testẽtur
K ibi, debebit mittere iudex.[k] Non tñ debet iudex nimis
facilis esse ad cõmittendum talia, quandiu per se põt ea
23 exercere, vt j.§.nunc tractandũ, prope principiũ.† Ce-
terùm iudex, qui ad mandatum alterius testes recipit,
sic rescribet, & attestationes remittet.

FORMA. Talis tali salutem in Domino. Preces ve
stras prono exaudiẽtes affectu, testes, quos talis, de quo
scripsistis, producere voluit, corã nobis citauimus, &
ab eis iuxta morẽ recipiendorũ testium prius præstito
iuramẽto, eos super intentione transmissa, vel sup arti-
culis missis coegimus perhibere testimonium verita-
tis, quorum depositiones per fidelem receptas notariũ
vel p nos, & in formã publicam redactas, sub nostri im
pressione sigilli inclusas, vobis per latorẽ præsentiũ du-
ximus destinãdas. Hoc probatur in Auth.de test.§.qm̃.
C.de fid. inst. iudices. C.de transa.l.pen. C.de non nu.pe
cu.l.si.ff.de serui.sicut, & vide j.de remis. Et scias ꝙ is, q
testes recipit, debet rescribere, cuius authoritatis, cuius
famæ, cuiusuè conditionis sint, & de alijs circunstãtiis,
14 vt j.§.nunc tractandũ.vers.hoc aũt.† Hoc autem scias
ꝙ si is, cui iuxta formam præmissam testium receptio,
cõmissa est, alteri id cõmittat, nõ valet ꝯmissio, nisi par
tes id approbẽt expressè. Alii dicunt, ꝙ sufficit, si tacitè.
Quæ dic ſm Papam, & dom.meũ, vt ex.eo.causam quæ
l stio.t.[l] & tetigi j.§.nunc tractandũ.vers.debet quoque
iudex. & supra, de iudi.dele.§.iam nunc.ver. item quid
si. In summa nota, ꝙ si testes uocati coram iudice veni-
unt, is, contra quem producuntur, debet attendere, an
sint tales, qui non possint testificari, puta qa sunt serui,
infames,

ADDITIONES.

a In ciuilibus. *Incboant, uerba Inno. vsque ad fi. quæ uide in Decre.1.praalleg.super glo.t.*
b Deficiunt. *Idem no.infra §.de testium ver.sed nunquid frater, in fine.*
c Vt eo.c. *Si actor dicit sibi alias probationes deficere, & reus dicit contrarium, quis probet, dixit post Dama. de test.cogen.super gl.si quis, puto utrunque, si uelit ad probandum admitti, extra de renunc.super hoc, ubi neuter probante uelit uel possit, non uideo hoc tale interesse, quod stari non debeat iuramento dicentis, quòd aliter probare non potest. Bene facit eo.tit. ultra tertiam fortius de rescr.statutum, lib.6.cum uero in fi.ubi longè maius uertitur interesse aduersarii. faciunt etiã concordantia, quas ponit ibi gl.*
d Litium. *Et quia timent opi.Io.& Azo de qua dixi eo.tit.frater uitatis, super 3.gl.*
e Agitabatur *Vide quod dixi de iu.calum. §. restat. uers. quid si aliquando, in fi.*
f Versi.porrò. *Et patet in cle.eo.tit.c.2.*
g Ibi patet. *Et ibi post principium hoc scripsi post Innoc. & Host. super uer.potuit.*
h Iudex. *Reassumit uerba Tanc.ubi supra.*
i Nemo. *Et de iud.mulieres, in princ.lib.6. qua sine distinctione prædicta de mulieribus loquitur.*
k Iudex. *Fuerunt Vin.quos scripsi sup.eo.tit.si qui testium, in fi.*
l Causam, quæ.1 *Vt ibi plenius scripsi super glo.*

infames,inimici,& huiusmodi,quæ dic vt s. §.1. Quod
si altera pars neget illã causã esse verã,& petat testẽ exa
minari,& causæ discussio reseruetᷓ in tps disputationis,
rñdeat ꝑducens,ꝙ testis non est sub ꝯditione recipien-
a dus.[a] De quo,& quæ sit forma ꝓponẽdi huiusmodi ex-
ceptiones,dic vt s.§ 1.ver.itẽ ꝙ terius,& se.& eo,§.in si
ne.ver.in summa.Item nota,ꝙ in quibusdã casibus nõ
sunt testes vlterius ꝑducendi,qđ dic vt j.§. satis vtiliter.
ver.hoc ẽt no. Qñque tñ põt peti restitutio in integrũ
ad producendũ nouos testes,vt j.de rest.in integ.§.fin.
vers.qd in cã,illud quoque non est ꝑtermittendũ,ꝙ cũ
cõmittitur testium receptio intra certũ terminũ faciẽ-
da,vt patet s.e.§.inf.forma sic ĩtelligit rescriptũ,vt reus
intra eundem terminũ testes actoris ꝯ se in principali
ꝑducendos,si velit & possit, debeat reꝓbare, alioquin
post non audietᷓ ꝯ illos,vt ext.de prob.licet.in prin.& j.
§.sæpe.vers.reus. nisi velit eos de falsitate ꝯuincere, vt
ibi,quia tũc auditur,dum tñ hoc protestatus fuerit ante
ꝑductionem,aliàs.n.ẽt intrà dictum terminũ non licet
b vt ext.de testi.præsentium,ſm Petrũ de Samp.[b] Hoc
non placet,quia bene post ipsum terminũ audietᷓ volẽs
reprobare,vt patet extra,eo.c.licet.3.& j. de probat. in
prin.quia nec tunc esset,q recipere posset,vt supra,ver.
sed quærit. Nec obstat.prę.Decre.de proba.licet. qã ibi
terminus datus erat tam ad probandum,quàm ad reꝓ-
bandum,vt patet.ext.de testi.cùm causam.in prin.quæ
loquitur de ea materia cum illa.Ideoque post terminũ
ibi non audiũtur reprobare volentes, vel illud fuit pro-
uisio Papę propter præsumptionem, quæ erat contra
Fauentinos,qui causa differendi negotium in testium
personas obuciebant. Irregulariter enim post attesta-
tionum publicationes fiunt reprobationes,nisi in casi-
bus C.de testi.Auth.si testis.& no.ext.de testi.cùm cau
c sam in glo.sed cùm hæc exceptio.[c]

ADDITIONES.

a Recipiendus. *Dicebat Vber.de Bob. cuius fuerunt hæc uerba, vbi sup. vltra principium,quia actus legitimus, &c.ff.de re iud. actus.*

b Pet.de Samp. *In præ. Decr. licet sed non bene fuerunt eius verba recepta,quia ego etiam,ibi non curaui, quia non stetit in illis ponendo quod infra sequitur,vt v.vel illud, non per disiunctiuam vel sed per aduersatiuam.sed. Item ibi scripseram post Inno. & Host.quod habetur supra, versi.sed quære,ut ibi etiam dixi. Sed Petr.dixerat, quod si utraque pars producat testes in principali, & actor impetret recipi intra certum terminum reprobatores, quos producere vult contra testes rei in principali productos,intelligitur quòd intra idem tempus reus reprobet testes actoris,si vult,aliàs non audietur,sed non stetit in hoc Petrus,vt prædixi.*

c Hæc exceptio. *In gl. est ut sup.remisi, dic vt dixi in Decret. ex parte.eo.tit.super glo.huiusmodi exceptiones.*

SVMMARIVM.

De Testium iuramento.

1 *Forma computationis iuramenti a iudice testi facienda.*
Iurare cogi potest testis ad veritatem pro utraque parte dicendam.
2 *Testis iurare cogitur a iudice, nulli parti suum testimonium reuelare.*
3 *Iudex,nec partes pati debent, testes iurare tantum super articulis datis, quia tunc non admitterentur super contingentib.*
4 *Testis inquisitus super crimine,aut super statu ecclesiæ,qua forma in quolibet iuramento vtatur.*
5 *Iuramentum testis fieri debet coram aduersario,nisi sit eṗs.*
6 *Testimonium a quocunque non iurato prolatum, an valeat?*
7 *Iuramento præstito scribendus est consequenter dies qua iuratum est.*

a 4 §. Sequitur[a] de testium iuramento videre. Iudex ergo,cum testis iuraturus est, sic ei iuramentum computabit.

1 FORMA.† Tu iurabis,ꝙ dices mihi,vel illi,cui hoc
commisero inquirendũ,totam,& plenam,& merã ve-
ritatem,q̃ credis,uel scias de quæstione tali, quæ uertitᷓ
inter tales,& hoc usque ad finem litis,quoties interro-
gaberis.3.q.9.hortatur,& in Auth.eod.§.1.co.7.35.q.6.
de parentela. & c.episcopus, & c. seq. & tam super eo,
super quo interrogabaris,q̃ super alio. ext. de accus. cũ
dilectus.1. & c.qualiter,1.in fi. tñ ibi loquitur in inquisi-
tione, & ꝙ solam ueritatẽ dices, non immiscens aliqd
falsitatis.2.q.4.nullã.3.q.9.pura,nec aliquid de tuo adii
cies,ẽt qđ tibi bonum uideatur.ex. de accus.qualiter.1.
b &c.seq.& hoc inuentũ est, ſm dñm meum, [b] quia cũ
quidam deposuisset ueritatem,apposuit postea ꝯrium
in dicto suo, & cum postea redargueretur de periurio,
dixit,ꝙ nõ deierauerat,quia si plus erat.utique tãti erat
Itẽ,ꝙ dices ueritatem pro utraque parte. C. de episco.
& cle.Auth.sed iudex.11.q.1.nec honore.14.q.5.non sa-
nè.ext.de testi.ueniens.1.in fi. Et ꝙ nec prece, nec pre-
tio,nec amore.nec timore, nec priuato odio, secus de
c publico,ut quia odit opera sua.[c] 86. disti. odia. nec pro
d commodo,quod ipse vel habeat,vel habere sperat,[d] te
stimonium dicet.extrà, eo. quoties. & c licèt.§.testes,
11.q.3.quatuor.4.q.3.cap.si testes.§.testium fides.extra,
de test.cog.etiam contra.& c.seq.extra,de te iudic.cùm
æterni.lib.6.& in præd.c. de parentela. & capit. episco-
pus.& cap.seq.& ꝙ ibi dices veritatem,sicut scis: non
.n.debet dicere ꝑ credulitatem,qđ scit ꝑ certo, vel eꝯ,
imò qđ scit per uisum, dicet de uisu. & qđ ꝑ auditum,
dicet de auditu,vt s.§.1.ver.idem ꝙ nõ ꝓhibet testimo-
niũ de.& ver.seq.& in prę.c.de parentela.& j.§.nũc tra
2 ctandũ.vers.in examinatione.†.Quidam ẽt addũt,& be
ne,ꝙ nulli parti pãdes testimoniũ tuũ, donec publicatæ
fuerint attestationes,vt 4.q.3.ver.qui falso.ex.eo. frater
nitatis & ff.eo.qui falso.Et hoc ideo, ne ex illorũ dicto
alii testes ꝑducendi subornẽtur, ext.de testi. vltra. Si.n.
hoc non iuret,licet post depositionem iniungatur ei in
virtute præstiti iuri,ꝙ nulli suum dictum reuelet,nõ te
netur ad hoc,cum hoc non iurauerit,vt ext. de iureiu.
clericus. Vltimò autem iudex dicat, Sicut ego dixi, ita
obseruabis,sic Deus te adiuuet,& hæc sancta Dei Euã
e gelia.[e] Si autem inducitur ad probandum consangui-
f nitatẽ,[f] debet addere in iuramento,ꝙ sic audiuit à suis
maioribus,vt testificatur,& sic esse credit,vt ext.c. quo
3 ties.&c.licèt ex quadam.† Illud autem notandum est,
ꝙ nec iudex,nec partes pati debẽt,ꝙ testes iurẽt de ue-
ritate tñ super articulis datis,quia sic non valeret eorũ
testimonium super aliis, q̃ ꝯtingunt, sed super illis tñ.
vt s.§.1.ver.item,ꝙ deposuit. Sed debent iurare sup ar-
ticulis datis,& etiam super cãm,& sic valebit eorũ testi
monium super omnibus ad cãm facientibus,vt ext. de
g testib.c.de testibus [g] 3.q.9.hortamur.ext. de accusa. cũ
4 dilectus.† Portò in causa inquisitionis,aut inqritur su-
per

ADDITIONES.

a Sequitur. *Ponit & ampliat verba Tan. titu.de iuramento, & hoc usque ad ver. porrò coniunxerat autem tractatum de examinatione,quem prosequitur infra eo.§. ver.nunc tractandum.*

b Secundum dominum meum. *In sum.eo.tit.§ qui debent, post princip.sed Azo in Summa huius titu. uersic.est autem productoris,dicit inuentum esse eum, qui iurauit dicere veritatem, dixisse duo contradictoria, & sic dixisse certum esse, quod ueritatem dixit.*

c Opera sua. *Verba Host.ubi sup.*

d Sperat. *Intromittit in tertia persona.*

e Euangelia. *Quod dieb. feriatis hoc iuramentum recipi non debet, nisi cum timetur mors, vel absentia, vide infra,de fer. vltra prin.ibi.Item si fortè,& versi.quid si tunc.*

f Consanguinitatem. *Per testimonium de auditu.*

g De testib. *De hoc satis scripsi,eo.tit.per tuas,super 1.gl.& vide infra,§.2.in 1.col.*

per crimine.aut super statu ecclesiæ. Si super crimine,
forma iuramenti erit talis, vt super crimine dicat plenè
veritatem.extra de simo. licet Heli. Si verò super statu
ecclesiæ inquiritur, duplex est forma. Prima est, ut iu-
ret dicere ueritatem de his, quæ credit & scit in eccle-
sia reformanda, exceptis occultis, ut ext.de accu.quali-
ter.1.in fi: Secunda est, ut iuret, quòd ad inquisita ueri-
a tatē respōdebit, ut eod.tit.cum dilectus. secūdū Gof.
Ego uere talem in hoc articulo trado formam:

FORMA. Tu iurabis, q super his, quæ scis, & credis
in hac ecclesia reformanda, uel ēt super alijs quibus li-
bet tam ciuitatis, q̄ diœcesis, & tam in capite, q̄ in mem
bris quibuslibet super uita & conuersatione ipsorū, &
tam in spiritualibus, q̄ in tēporalibus, exceptis crimini-
bus occultis, excluso timore, odio, uel amore, plenā &
meram, q̄ scis, & credis, mihi ueritatem dices, & ad inq
sita & interrogationes meas per ordinem ueraciter re-
spondebis. Hoc dic plenius ut inf. §. nunc tractandum,
prope fi. uer. porrò in causa. usq; ad fi. §. Et no. q testis
b dēt iurare præsente aduersario,[b] uel se cōtumaciter ab
sentante. qd̄ dic ut infra. §. nunc tractandū in prin. & ta-
c ctis Euāgelijs.[c] † Nisi sit episcopus, qui nō dēt tangere,
5 sed inspicere. C. de epis. & cleri. Authe. sed iudex. 9 q. 1.
nec honore. ext. de iura. cal. c. fin. cui & dēt mitti sacra-
mentū, ut ibi. Quid de presbytero uel diacono? Dic ēt
ad eorum domum mitti, cum sint in superiori loco, &
sint personæ egregiæ, ff. de iura. calum. Auth. principa-
les. Et si causa coram seculari iudice tractetur, iurabit
d coram epō,[d] sic ut aliàs contingit in laico, qui iurat co-
ram suo iudice, cum ad aliam ciuitatem mittitur pro
testimonio, C. de fid. instr. Auth. apud eloquentissimū,
& de episcopi licentia, ext. de iur. calum. ca. 1. Mittitur
etiam hoc iuramentum ad senes, & debiles, quod dic,
ut sup. §. prox. uer. potest etiam. Item si producens est
pauper, iudex mittet testibus iuramentum, uel dabit
eis expensas, quia tenetur pauperibus prouidere. In Au
then. de mand. prin. ext. de excess. prælat. sicut unire; de
conse. di. 1. omnes, 12. q. 2. aurum. Fortè aliud in delega
to. Sufficit enim in eo, ut sibiipsi non exigat, ext. de uit.
e & honest. cler. cum ab omni, & ibi secundum Vinc.[e]
6 † Et nota, q non ualet testimonium a quocunq; etiam
religioso, non iurato prolatum, ext. eo. nuper, & c. tuis.
Omne enim, quod testib. adstipulatur, uerius constat;
cum id adiectio iurationis affirmat, ut 22. qu. 1. omne
quod. Potest tamen a parte iudicis authoritate remit-
f ti, ut in prę. c. tuis, & no. C. eo. iurisiurandi,[f] nisi cum agi
tur de matrimonio dissiungendo, ar. ex. de eo, qui cog.
consan. uxo. suæ, super eo. Secus si de coniungendo, ar.
ext. de clandest. despons. c. 2. Quid si testis deponit non
iuratus, & post iuret, quòd sic est, sicut dixit? Resp. T.
& Gofr. dicunt non ualere, arg. pro eis, C. eo iurisiuran-
di. Dominus meus, & alij contra, & hoc est, si bonæ fa-
mæ, arg. pro eis de consecr. dis. 4. si non sanctificatur, &
g est quæstio venerealis.[g] Quid ergo si testis nō uult iura
h re? Dicit Vber[h] q inde tenetur, nam testificati, munus
est publicum, & necessarium, ff. quemadm. testa. aper.
l. eum, & l. sed etsi quis, in prin. ext de crim. fal. c. 1. vnde
debet damnum resarcire, ff. de adm. tut. quidam, in fi. l.
i tutor, C. de excus. tut. quoniam.[i] Sed Io. de Deo[k] iura
K hæc intelligit in principali persona, cuius malitia testis
abfuit, vel non iurauit, extra de testi. cogen. peruenit 1.
ext. de testib. intimauit, & c. constitutis 1. Testes aūt ali
7 ter puniet, vt dicam infra, eo. §. de testium. † Iuramen-
to autem præstito subsequenter scribitur dies, qua iu-
ratum est.

ADDITIONES.

a Secundum Gof. *In Sum. eo. ti. sub verbo, iurare debent.*
b Aduersario. *An sufficiat vocari dominum, cum procurator cō-testatus est litem. Item, & quid si ex duobus procuratorib. datis insolidum cum clausula, quòd non sit melior, &c. produxit testes ille qui non fuerat contestatus litēm, scripsi eo. tit. c. 2.*
c Euangelijs. *3. q. 9. hortamur, & patet id quod de episcopo sequitur. Vide quod de hoc & de consuetudine Italiæ not. in cle. de hæres. c. 1. §. porro, in glo. 2. Quid si in actis scriptum est, testem corā iudice iurasse partibus præsentibus, præsumetur ne, vt debuit iurasse. §. cum Euangeliorum tactura? Materiā dilatare potes per no. sup. eo. §. 1. ad fi. uer. sed quid in prædictis, & uer. seq. iura ibi allegata ne repetam, communiter tenetur, quòd præsumatur tactura in tantum quòd transferat onus probandi in negantem. Cum enim talis negatiua habeat coarctationem loci, & temporis, bene cadit in intellectum testis. De quo satis scripsi de ele. bonæ, super 1. gl. secundum cursum. Facit ad id decre. prædicta bonæ, §. porro, de renun. in præsentia, ff. de pac. iuris gētium, quod ferè, C. ne vxor pro mari. l. 2. Vigor autem præsumptionis insurgit ex persona notarij, & de hoc ubi supra remitto ex persona iudicis, qui talia debet aduertere, de testi. fraternitatis, in fi. & c. cum literis, ibi rempatria legaliter. Item præsentia partis, contra quam, quæ tacendo videtur factum approbasse, cum prohibere potuisset iuramentum, si fieret sine tactura. Facit quod no. de præsum. c. nonne. Et per hæc tria fit responsum ac no. de ele. ut circa ver. coram, in 3. gl. in fi. lib. 6. cum in illo iuramento hæc tria non concurrant. Non obstat decr. tuis, hoc eo. tit. per quam patet, quod expressa debet fieri remissio iuramenti. Non enim hic loquimur de iuramento, sed de forma in illo seruanda, sine qua iuramentū bene obligat ad periurium, ut no. 22. q. 1. in summa. Facit quod dixi in quæstione de teste non iurato, qui deposuit falsum, & super regula, non est sine, lib. 6. Si uero de iuramento testis illud non apparet, nisi quia in attestationibus scriptum est; Talis testes iuratus, examinatus, &c. dicas illud non sufficere, tum quia insertio illa est de præterito, nec per eam apparet præsentia iudicis vel partis, contra quam, nec dies, de quibus constare debet, ut not. in c. 2. de prob. quoniam. Nō obstat lex Theopompus, ff. de dote præleg. ad quam respondet, vt dixi in quæstione prædicta, parte secunda, ver. non obstat lex. Adde quod hanc adit. sequitur Ale. consi. 42. lib. 4. Et uide verba additionis huiusmodi circa fin. per Oldr. consi. 3 x 4. incip. circa primum.*
d Coram episcopo. *Vt patet 22. q. 2. capit. quamquam, & uide quod ibi nota, in gl. sed qualiter.*
e Secundum Vin. *Qui hoc ibi eo. tit. ca. si quis. ubi scripsi super gl. sed quare.*
f Iurisiurandi. *Per quam legem Iac. de Are. tenuit contrarium in suo opere, 3. col.*
g Venerealis *46. & uide quod dixi eo. tit. c. de testi. post prin.*
h Dicit Vber. *De Bobio, ubi, de testibus, tractat circa medium, ubi continuus est iste uer. quod si quis, sup. §. proximo.*
i Quoniam. *Subdit ipse Vbertus, quomodo probabitur istud interesse, quærens quos mandelabor exagitat, vide quod dixi supra eo. §. 1. ad fi. uer. sed quid si causam.*
K Ioan. de Deo. *In Caul. lib. 5. sub rub. de quarta productione.*

SVMMARIVM.

De Articulis testium.

1 *Testes in iudicio producens debet suam intentionem in scriptis pandere, super qua testes examinantur.*
2 *Positionib. ab actore in iudicio formatis, eodem modo & reus suas formabit.*
3 *Agendum est in iudicio secundum loci consuetudinem.*
4 *Admitti non debet ad probandum, quod probatum non releuat causam suam.*
5 *Constare debet prius de facto, quam disputetur de iure.*
6 *Agens contra possessorem ecclesiæ, uel alterius rei, debet articulos formare, & docere de iure suo, non de iure possidentis.*
7 *Causa possessionis nihil habebat commune cum proprietate, & sunt diuersæ.*
8 *Pronunciare debet iudex in iudicio de illa re, de qua cognoscit, & non de alia.*
9 *Articuli in iudicio prolati super testimonijs obscuri per iudicē sunt declarandi, & coram quibus.*
In libello, & articulis pauca & necessaria poni debent.

Pro

10 Producenti testes utile est articulos dare, super quibus intendat illos producere.

11 Probare volens intentum suæ productionis, quam in iudicio facit, qua verborum forma vtetur.

12 Mulier in iudicio probare contractum matrimonium cum quodam, quibus verbis probabit.

13 Forma probationis, qua uti debet volens se abbatem alicuius loci probare.

14 Probare volens testem tempore suæ depositionis fuisse inhabilem, per quæ probare debeat.

15 Volens se dominum alicuius fundi probare, quibus allegationibus vtetur.

16 Reus volens actoris testes reprobare, quos formabit articulos.

17 Plures occurrunt casus & negotia, quæ possunt contra articulos formari.

18 Articuli per verba affirmatiua fieri debent.

Negantis factum aut eius causarum, nulla est probatio.

19 Articuli in iudicio proferendi, quo casu sub assumptione sint formandi.

2 1 §. Nunc uidendum a nobis est articulis. Super quo scire debes, † quod qui testes producit, debet suam intentionem ex petitione elicitam dare in scriptis, super qua testes examinentur, & uocat illa scriptura. Quandoque articuli, ut ext. de testi. c. cog. c. si. & extra eo. ad hæc alias incipit, pænultim. §. testes lib. 6. Quandoque capitula extra eod. cap. tam q. & c. per tuas. & c. ... tum. Et in plerisq; locis uocatur intentio. Et quandoque assertiones, 6. quas actor extra eo. ut ex parte A. ad fi. de quibus aliquid est dicendum. Sciendum est igitur, sed in quorundam iure gentium locorum non fiunt positiones, nec etiam articuli, sed lite contestata, & præstito iuramento, iudex loco positionum, & articulorum reum interrogat singillatim super quolibet membro libelli, qui si negauerit, interrogat eodem modo testes actoris, super quolibet membro libelli. Sed curia Romana aliter obseruat. Nam ibi lite contestata, & præstito iuramento, actor suas format positiones, quas facit de mente libelli, dicens ponit T. &c. ut dicemus, j. in tit. de posit. §. quinta. Quod si eas reus negauerit, format, & dat articulos in scriptis ad instar positionum, dicens: intendit probare T. &c. Quidam aut breuius loco publice uolentes, dicunt sic: Ponit T. & probare intendit, & sic tunc positiones negatæ dant pro articulis, iuxta consuetudo procedit in præ. decr. pænultim. & c. per tuas. C. de excep. si quidem. ff. de iure iu. si duo. §.

2 Iulianus. † Eodem etiam modo reus format, & dat in scriptis positiones, & articulos, super eo, quod ad suam defensionem probare intendit. Expedit enim fieri articulos, & etiam verbo proponi, ut appareat super quo testes producentur, & deponent, ut s. §. iuxta. item, quod deposuit. & C. q. le. perio. l. fin. ibi, obreptitia, &c. & ut melius testes examinentur, & ut uideatur, an sint pertinentes, & qualiter super eis interrogatoria formanda, ut e. X. de testi. ad alias incipit. pænultim. lib. 6. Nam quandoque aliqua petita in genere, in articulus

ADDITIO.

a Nunc videndum. *Sciendum, quod ars articulandi inter causidicos summum tenet gradum in curia Romana, & maxime in beneficialibus deuolutis, & caueant curiam intrantes, quantumcunque sint magni iurista, ne suo capite in principio suo hanc artem assumant, sed antiquis aduocatis assistant, vel secum habeant procuratores expertos. Et quia ex prædicta causa circa hunc. §. instare intendo, ipsum diuido in sex partes. Prima ponit, diuersa articulorum nomina, & diuersas obseruantias circa illos, inter quas ponit, quod in certis formis non dantur. Secunda ibi, sine igitur, ostendit, quod articulare est commune actori, & reo, quandoque simul, quandoque diuisim. Tertia ibi, item agens, dicit articulos fundandos super iure dantis, & circa hoc unam quæstionem prosequitur. Quarta ibi, porro, tractat de additione, & approbatione ipsorum, & approbationis effectu, vnam circa hanc quæstionem interserens, Quinta ibi, vt ante formas articulorum ponit super quinque causis pro actore, sextam addendo pro reo. Sexta & vltima ibi hoc quoq;, quatuor circa hoc notanda submittit. Et circa primum quare dicatur articulus, vide quod scripsi eodem ti. præsentium libro sexto. super gloss. articulus. Est autem nomen diminutiuum, designans aliquid particulare a genere suo, per debitas circumstantias accisum. Ad hoc ff. de præscript. verb. l. naturalis. §. primo. in fin. ibi, explicitus est articulus ille, do vt des. Ad idem de offic. delega. sup quæstionum articulis. C. quorum appel. non recip. l. ab executore. in fi. in Authen. vt nulli iudi. §. penulti. ibi, supplicia, quibus articuli dissoluuntur. Refert deinde auctor consuetudinem locorum in quibus nec positiones, nec articuli dantur, sed datur petitio. Sed constat, quod quibusdam fit econuerso, quia non datur petitio, sed dantur articuli, qui tunc duplici officio fungi uidentur, scilicet petitionis & proprie & in ... interdum obtentum, quod articuli verba generalia, vel verba iuris sicut petitiones continere possunt, vt quod poterat petitio, articulus ei succedens possit. ff. de noxal. electio. §. & si is. Institu. de actio. §. fuerat antea. Si ergo in petitione talia admittuntur ff. de rei vendicat. in rem actio. & patet ex not. de libel. oblatio. c. & secundo, argo & in tali articulo, in quantum tamen de articulo ... loquor, distinguo, quod si simpliciter contineat meram ... nullo sensu corporis per testem perceptibile, bene repellitur, & secundum hoc procedat quod dicitur infra §. nunc tractandum. versic. quod ergo si ... & infra deposi. §. 7. versicul. 13. Vbi autem quod in ... verbo continetur, quod aliquo sensu corporis percipi possit, ... annectatur conclusio iuris, quæ necessario ex narratis sequitur ... procedit articulus, & recipientur super illo testes. Recipitur etiam talis positio. exemplum pono, vel articulum quod possedi talem rem ... tali titulo & bona fide spatio ... & ideo sum ... Deponent testes qualiter antea hoc factum ... quo ius resultat, sicut in articulo ... Melius ... relinqui ... cum de illa parte testis ... non debeat. Per eundem modum defenduntur articuli super consuetudine fundati contra obiectionem, quod consuetudo est ius ... consuetudo. Nam consuetudo dicere pot ius, actum frequentatum, habitum generatum. & ius ex vtroq; collectum. de primo 25. quæst. 2. ita nos. & q. de episcop. audi. l. 3. De secundo Instit. de rerum diui. §. pauonum & seq. Fera enim, quæ redire consueuerunt, quasi alteratam & humanatam habens naturam. Et dici solet consuetudo altera natura. ff. ad Macedo. l. 1. in principio. ibi nota. Et idem de consuetudine patris familias in loquendo & viuendo. Primum, ff. de lega. 1. si seruus plurium. §. 1. Secundum de optio. lega. l. 2. in fin. Ad idem de ingressu proconsulis ff. de offic. proconsul. l. 4. §. penultim. De tertio in præ. capitulo consuetudo habitum de iur. natu. gen. & ciui. §. constat. Cum autem sermones adaptandi sint materiæ, vt sint ... de verb. signifi. abbate, ff. loca. si vno. in principi. & fam. ercisc. & puto. §. 1. C. de donat. ante nupt. l. fi. De articulis, qui probandus offertur, semper refertur ad factum. Fiet de ipsa relatio ad consuetudinem facti, non iuris. ff de verb. obl. stipulatio ista. §. hoc quoq;. & de condi. & demonstrat. quib. diebus. §. dominus. Sic etiam recipietur consuetudo in l. de quib. ff. de legi. dum dicit, moribus & consuetudine introductum. & l. cum de consuetudine. Illa ergo, quæ includit consuetudo longam, obseruantiam scilicet longi temporis, vel tanti, quod de contrario non extat memoria, quiete, pacifice scientibus & patientibus aduersariis, ista sunt facti, & probari possunt, ergo & in positiones & articulos deduci, vt dixi supra proxime. Adhuc contra articulos de consuetudine opp. eos enim recipiendos, quia non exprimunt illa indicatiua consu. illius. q poterat legem condere. Et quod respondetur illud procedere in consuetudine, quæ habet vim legis, id est, per quam iudicant inter illos, inter quos non assueuit, vt plene scripsi extra de consuetu. cap. fin. sup vltim. gloss. ista procedit solum inter præscribentem & illum, contra quem præscribitur. Et hoc est contra naturam legis, vel consuetudinis, quæ habet vim legis. ff. de legib. l. iura non ad singulas. & vide quod no. quarta distinctio cap. in istis. §. leges. & benefacit ad propositum de constitutio. capitu. primo. lib. 6. ut patet consuetudinem rationabilem esse posse sine Papæ scientia & ligare. Adhuc opponunt aduocati, quod saltem est necessario illius scientia, cui per consuetudinem vel perscriptionem acquiritur. Et inducunt l. 1. C. de acquirend. poss. cuius uerba Canonista uide extra de preb. accedens in 1. gl. Sed respondetur illud fallere, quando inferior quasi ex quadam peculiari causa suo superiori præscribendo acquiret, vt ff. pro socio l. 1. de acquiren. poss. l. idem acquirimus. de vsucap. l. Labeo pro emptio. l. q. fundum.*

dū.§.fina.& l.2.§.Celsus.Cū igitur Romana ecclesia habeat potestatis plenitudinē in omnes ecclesias.9.quæs.3.cap.penulti & ult.de usu.pal.ad honorē de teusi.cū instantia.versi.qa vos.facit 2.quæ.7.puto.& no.21.dist.in nouo.de priui.si Papa, ver.cū enī li.6.quod habet inferiores ecclesiæ, ab ipsa habent quasi in peculio separatum a rationib.domnicis domini permissu, quo casu nō est necessaria domini indiuidua,uel spālis sciā, uel spālium rerum expressa concessio,sed sufficit generalis, uel quod plus est, sufficit illud non adimi.ff.de pecu.l.depositi.§.ult.& l.quam Tuberonis.§ sunt quidam,& l.non solum,in princ. Potest ēt responderi per id,quod nota inf.de præsc.illud ēt.s.quod hic ecclesiæ Romanæ ni l. acquiritur,quod non haberet,uel saltem sua uolūtate habere posset.Facit quod nota.16.q.4.volumus.Ad primum conuenit Ecclesiastes 1.in prin.Sol occidit,& ad locū suum reuertitur,& ad locum,unde exeunt,flumina reuertuntur. Item opponunt aduocati consuetudinem,per quam proprius ordinarius non possit punire delicta fundati super inhonesto, & dare materiam delinquendi subiectis,de sent.excom.c.ut famæ cum concordati.gl. & sic nutrire peccata,& per hoc imprascriptibilis,de consuetu.c.sing.Respondeo,hoc falsum,cum sit a iure expresse approbata,de of.ord.irrefragabilis,§.excessus.de foro compet.cum contingat,ibi,indulgentia vel consuetudine spāli. Item ecclesia Romana concedit talia per priuilegium,et sufficit,de priuileg.cum olim propter & eodem tit.cum personæ.lib.6. Absurdum ergo est dicere id inhonestum,quod esset apponere ecclesiæ Romanæ maculam, contra id 24.q.1.c.omnibus, 32.q.4.recurrat.in fin.& imperio idem agenti.C.de priuileg.schol.l.2.li.12. Item æquantur priuilegium & consuetudo ad ius cōe lædendum,de iud.nouit.uersi.non enim & in præ.decreto.cum contingat, Maximè de cuius initio nō est memoria,de uer.sign.super quibusdam,& ibi concordantiæ. Itē sic opponunt,ubicunque consuetudo,uel præscriptio habet contrarium,ius cōe concludit malam fidem præscribentis,& sic saltem nostro iure non procedit,de præscr.c.fi. Facit regula.qui contra lib.6.Sed responde ut scripsi post Host.decensi.significauit,super 1.gl.Satis enim est,quod papalis constitutio præscribi permittit illud ius. Facit 23.q.4.qui peccat.Autoritas igitur papalis,de cuius auctoritate pendent talia, id permittens malam fidem excludit.Facit 11.q.3.cuncta per mundum,& ca.per principalem, & l.bene a Zenone.C.de quadri.præscr. Alias esset ecclesiæ Romanæ imponere maculam,ut proxime dixi. Item,ut scripsi post Ian.de restit.in integ.c.2.in ult.col.sub uersicu sed notandum ibi, uel quod longo, præsumitur pro illo, qui longo tempore possedit, quod habuerit bonam fidem. Et hoc dictū fortius procedit in præscriptione, cuius principij non est memoria, quo pendente multi successores inchoantis habere potuerunt bonam fidem,de iure patruna.cura.ubi de hoc.ff.pro suo,l.fi.Facit decr.1.de præscr.in fin. lib.6.Item sciendum,quod episcopi, quando contra ipsos allegatur exemptio per præscriptionem,uel aliter,solent dicere intentionem suam esse fundatam, cum exemptio præsupponat pristinā subiectionem.Sed ad hoc respondetur per regulam, exceptionem obyciens,lib.6.ultra hoc prædictam conclusionem tollit decre.ex ore.in prin.de priuileg.ubi allegabatur a sua fundatione monasterium liberum,& exemptum.Per quod recte dicitur,quod duplex est exemptio. Vna,quæ tollit uinculum contractum,& hæc cōis,de qua de priu.cum olim,1.& 2. Alia,quæ impedit contrahendum, ut in præ.c.ex ore,cum concord.ff.de uer.ob.l.decem.& de sol.l.si decem,quæ ponunt eundem casum.Item quādo in articulo exprimuntur actus ex consuetudine producentes,opponunt causidici, quod non de illis,sed de actib.illam inducentib.debuit formari articulus.Et uidetur hoc congrue dictum, præterquam in consuetudine uel præscriptione,cuius initij in contrarium non est memoria. Impossibile.n.esset,ex quo de principio non est memoria, probare actus,qui principiauerunt consuetudinem. Frustra ergo quæritur, quod inuentio natura non sinit. Insti.de inut.stip.in prin.Quid autem in hoc casu deponere habeant testes,habetur inf.de prob.§.1. uer.ultimo quæritur.usque ad fi.§. Et absurdum esset dicere illos actus necessario in articulo ponendos,de quib.testes scdm ibi notata deponere non tenentur.Multum ēt habent causidici curam in usu,quando dicitur de prælato præscribente,uel contra quem præscriptum est,uel casu simili,facere articulum & positionem,quod talis fuit habitus,& reputatus pro prælato,& pro tali se gessit,etc. Et patet infra in primis articulis, & statim opponit articulū impertinentem, cum illud sic haberi, & reputari nil suffragaretur proposito, quæ non concludit eum fuisse talem. ff.de mor.infer.l.longa poss.ius sepulchri non tribuit ei,cui iure non competit. Respondet articulans duplicem nominationem,& reputationē, uerbalem.s.& realem.Prima in sola nominatione consistit, & aliquando multum proficit.Insti.de adop.§.fi.C.de Lati.liber.toll.l.una.§.similique modo.Regulariter parum,ff.ad municip.l.Imperatores.& uide de prob.per tuas,in 1.gl.Nam parum prosunt uerborum folia,1.q.1.Marcium Realis autem multum proficit.ff.de leg.3.l.seruus urbanis,1.& 2.Respon.ff.de iur fisc.accepto.et ad Maced.si pater.Constituit etiam eandem quasi possessionem prælaturæ canonicæ filiationis, & similium.ff.de lib.agnosc.l.1.§.Iulianus,de q.l.1.§.ad quæstionem.C.de probat.l.non epistolis.& l.non nudis.& utrobique de hoc. Item in materia principali ostendit scientiam aduersarij,quæ necessaria est in præscriptione incorporalium,C.de seru.& aqua.l.si unquam, & talem quasi possessionem reddit legitimam,quasi aduersariorum scientia roboratā. C de acq. poss.nemo.per quæ apparet uerba illa,quæ communis habet usus, in omni foro accedere proposito,& esse pertinentia. Item solent super præscriptione exemptionis formare capitula, quod per tempora,de quibus capitulatum est,Romani Pontifices personas illarum ecclesiarum, monasteriorum,uel capitulorum ex immediata subiectione uisitare, & corrigere consueuerūt.Statim opponitur,articulum obscurum,quia nō declarat, qui fuerint illi Romani Pontifices, uel per quos uisitauerint, uel quos correxerint,addentes articulum probandum per testes super correctione non admittendum, cum illud probari debeat per scripturam. Inducunt C.de mand.princ.l.una.97.dist.nobilissime,& quod ibi nota.& extra de priuileg.cum olim.1.Sed ad hoc respondetur,electus in c.descriptos attribui dignitati,non personæ,extra de off.de leg.quoniam.ff.de annu.lega.l.annua.§.Titia. Pro quibus facit quod scripsi post Innoc.de sent.excom.si uere,ad fi.magna glos. Certus ergo est articulus,cum certa sit dignitas. Et frustra persona quæratur,cum quod intenditur,iam habetur.Facit ff.quemadmo.tu tamen.aperi.l.si in duobus secundo respon.de uerbor.obl.cum seruus,& ibi no.Item articulus dicit,quod per tempora, & ca.illud per,habeat duo notare,s.actus perfectionem, & temporis cōtinuationem,ff.de uerbo.sign.urbana,§.pernoctare,de bonis eorum.qui sibi mor.con.l.3.§ sin autem,& de aduls.l.2.in princip. Articulus ergo intelligitur de omni summo Pontifice,intra tempora capitulata,& illi sunt certi,uel ex eis multi,& sic articulus est certus.Item sufficit dici factum, ubi non refert quis fecerit,ff.de pet.hæred.item ueniunt,§.petitam,& de administr.tute.l.quidam decedens,§.ult.ff.ad Velleian quamuis,§.plane.Facit quod nota.de exceptio.pia.lib.6.super uerbo,nomen.Generalitas enim tunc obscuritatem parit,quando non est uniformis conditio inclusorum sub generalitate,extra de spons.cap.de muliere.C.de transac.ut responsum.Vel non intelligitur quid loquens senserit, cum sermo.uarium habeat intellectum.ff.de iur.fisc.ita fidei quorum neutrum est hic. Eodem modo respōdetur ad id,quod de correctione dicitur, quia non refert qualis fuerit,maxime quia non semper uisitator corrigit,s.cum nihil imminet corrigendum,ut de tutore, qui patrimonio optimo composito,nil habuit autorizare,ff.de admin.tut.si tutor.Benefacit quod scripsi post Inn.de capel.mo c.2.in fi.magna glo.cum suis remissio. Ad id,quod de scriptura subijciunt,respondetur,illud uerum,si corrigendus id petat. Eo casu loquuntur,& procedunt allegata. Cum autem de actu prius exercito,ad quod fuit remissus uisitator,quæritur,ut hic,testis id habēs notum de illo optime deponit.C.de fide instr.l.emancipatione.& l.si solemnibus,& de testa.l.testium.Interdum etiam in articulis dicitur,quod sedes Apostolica per tempus,cuius de contrario non est memoria fuit in continua possessione,uel quasi,immediatæ subiectionis ecclesiæ præscriptionem allegantis. Statim opponitur illud stare non posse,quia cum res sit inanimata,actum aliquem exercere non potest.Respondetur, quod articulus non loquitur de actu exercito,sed de possessione præseruata,quod bene cadit in sedem,uel ecclesiam uacantem, quo ad continuandam possessionē, & præscriptionem,ff.de usucapio.l.nunquam.§.uacuum.& l.captam, & l.iusto.§.nondum.& dixi continuandam,quia illam non inchoat hæres ante aditam, ut ibi. Et licet possessio non sit

penes

penes hæreditatem iacentẽ. ff. si quis teste. lib. es. ins. sit. l. 1. §. Sceuola, & sic per solã aditionem non quæritur adeunti. ff. de acquir. poss. cũ hæredes. non tamen sic est in dignitate, quæ proprie iacere nõ dicitur, eo ꝙ domino suo nõ moritur, sed administratori, & sic possessionẽ nõ perdit. De hoc satis scripsi post Innoc. & Hostien. de causa posses. cũ super. in magna glossa. Adde, ꝙ hucusque ista sunt verba formalia Oldr. quæ melius videre potes consi. 244. inci. ad obiectos qui fiunt contra episcopũ Lingon. & consil. 245. incip. qa tota pars decani. vbi per verba aliquantulũ diuersa eandẽ materiam prosequitur. & cons. 172. incip. qa omnes fore obiectis. Nũc videndũ de articulis, quos causidici impugnationes vocant, causatis in beneficialibus causis à decr. vt circa. de elect. lib. 6. Et formatur talis casus. Primus Cal. Februa. impetrauit ecclesiã sancti Petri vacantẽ per mortẽ sui rectoris. Secundus impetrauit eandem Cal. Martij. Per appellationẽ secundi deuoluta est causa ad curiã & format ipse talẽ articulum; Ponit T. & probare intendit T. ꝙ A. rector, quondã ecclesiæ sancti Petri decessit tali anno post primã diem Febr. & ante primã diem Martij. Dicit primũ articulũ nõ admittendum, quia prima pars eius impugnatiua, & ex appellatione nõ descendit, quæritur quid iuris? Videtur vera obiectio, quia oĩs ille articulus impugnatiuus dicitur, qui per se tantũ consideratus ius alterius impugnat. Et idem si alteri articulo in iudicio producto adiunctus id agat. Probatur hoc sc̃dm præd. l. ff. de aqua plu. arc. si aũt plures in fi. & de flumini. l. pen. duas patet flumen dici nauigabile, si per se, uel per aliud adiunctum nauigetur. Sed sic in proposito, prima pars articuli ponit impetrationem primam factam de beneficio viuentis, & sic subreptitiam, quod non licet, ex quo ex appellatione non descendit. Immittit. n. in alienũ. ff. si ser. uen. l. sicut, §. Aristo. & cũ vlt. pars, s. ꝙ decessit ante primam diem Martij, sufficiat ad ius suum, hoc demonstrat primam simpliciter nociuam, & sic repellendã, ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. item aiunt, & §. denique & de leg. præst. de bon. poss. uirilis, §. 2. Inducitur ēt l. 3. § si duo. ff. ad Carb. ubi si ex duob. alter dicit se solum filiũ, & alter dicit & se filiũ, primus non patitur, sed facit fiatus controuersiam. Per prædicta patet, ꝙ non diceretur articulus impugnatiuus in his terminis, cũ ad epm & capitulum spectaret beneficij collatio, eps excõicatus fuit Cal. Martij, & capitulum illud mihi contulit die sequenti, quo audito eps illud contulit Titio, causa ēt per meam appellationem deducta ad curiam, bene potero ergo formare articulum, epm fuisse excõicatum Cald. Martij, vel excõicatum II. ipsius mensis, quia hoc expedit iuri meo. Per quod apparet solum capitulum mihi potuisse conferre de se. vac. c. uno. li. 6. licet ergo id mihi. C. de iu. l. quor. ff. de lib. leg. l. antep. in fi. Nec iniuriam facit opponens, quem excusat cõseruatio sui iuris. ex. de ele. cum ecclesia, ubi concordantia in gl. 3. Probatur hoc, quia oĩs obiectus aut est in personam, aut in formam, vt in decr. ut circa. Sed iste in neutrũ cadit, quia in aduersarij personam nil dico, nec in formam, quia non dico excõicatum epm, cum contulit illi, sed excõicatum, cum collatio facta fuit mihi, licet ex facti accidẽtia sit ita, ꝙ excõicatio utrũque tps includit, unde scripsi in decr. constõnem, cle. de ele. in prin. V. G. decr. ut circa locum non habere, cum dico ius eligendi, uel conferendi deuolutũ ad electorem, uel collatorem meum. Et iste est casus noster, cum dico deuolutum ad unum de altero duorũ, uel de duob. consortib. dico alterum effectũ inhabilem, ita ꝙ alter solus ius corporale hebet exercere. ff. de bo. pos. contra tab. l. si post mortẽ. §. liberi, ff. de Sup. seruo. l. 1. §. si cõis. & l. proinde, in fi. cum l. seq. Concludo igitur, ꝙ sc̃dm decr. cle. constõnem, de elec. uitiat rigorem decr. ut circa qui solum immittendo iuri suæ persona, uel ecclesiæ, appellat a prouisione. Primo, s. personæ prouisa consistit in iustificando iure suo, sine quo ueficere, ēt si competitorem uel obiectorem non haberet, sc̃dm quod requirunt personæ habilitas, conferentis ptãs, & modi congruitas ad rem collatam, huic concor. ff. de confirm. tut. l. naturalis. §. 1. & fi. ext. de simo. & si qõne. Hæc. n. sunt canonizantia actum, qui sine his comitantib. esse no põt, & sic directe & proprie sunt de iu. ipsius. facit de re iu. abbate. ad fi. lib. 6. & ff. de vsufru. l. 2. ff. de leg. 1. si fundũ. §. qui fundũ. in fi. Quæ igitur directe alterum horum respiciunt, non sunt impugnantia, quando nõ ista, sed illa proprie immittitur in alium. Et lex dicit, quod quisq; in suo locare põt, quod vult, licet per id alius damnificetur, dummodo in alium non immittat ēt fragmenta. ff. si seruit. uindic. l. sicuti. §. Aristo. & de dam. infe. l. Proculus. Talis ergo defensionem sibi pmissam trahit ad alterius impugnationẽ prohibitam, contra decr. cũ inter. in fi. de excep. Facit, ff. ad Carb. l. 3. §. si duo. alle. sup. Bene facit ad hoc solutio contrarietatis duarum legũ, ff. de accu. l. seruos, & C. de adult. quoniã. Alex. Prima dicit, seruo accusato, ēt a domino, oẽm defensionem competere, ac si daretur libero. Sc̃da dicit, ꝙ domino enim accusante de adulterio, ipse non excipit de lenocinio. Huic contrario datur solutio, ꝙ sibi conceditur defensio, quæ ipsum tueatur, & defendat, ut uerbum sonat, sed non quæ alterũ aggrauet, qualis est illa lenocinij, ut ff. de adult. l. 1. §. si publico, & C. eo. l. ita pudor. alias, ita nobis. Adde, ubi hanc sc̃dam addi inuenies, Old. cõsi 116. inci. Titius impetrauit 15. die Febr. ubi Old. dicit ita fuisse sñiatum per d. Bern. Rol. in palatio Apostolico. Viso de persona prouisa, dicamus de persona opponente, quæ appellauit, quia contempta, opponitur illi, quod seruauit decreta, ut circa quæ requirit seruari, ubi opponitur in personam uel formam, sed istud in forma, ergo, &c. Sed hoc est falsum, quia peccatũ in forma reddit electionẽ nullam, sed non sic in contemptu uocandi. de ele. ecclesiaſ. 2. quia nec ēt annullandã illam reddit, nisi hoc petente contempto, qui tamen ratificare posset, de ele. quod sicut. de præben. sum in ecclesiis. li. 6. cum cõcor. ff. si ser. uen. l. 2. Est aũt istud ius proprium contempti, pro quo sibi competeret confessoria, uel quasi. de quo satis scripsi post Innoc. de uerb. signifi. abbate. super 1. gl. in qua hẽat quis de suo iure, non de alieno docere, ff. si usufr. pet. l. uti frui. Itẽ is, qui dicit aliquid ad se spectare rõne psonæ, uel uel officij, delator non est, sed cãm propriam agit de persona. C. de delato. l. 1. li. 10. De officio, ff. de iu. fis. fiscus in qõne. §. 1. Prosequẽs aũt suum contemptũ, est talis, quia dicit ad se & suum officiũ pertinere coeligere: ergo propriam cãm agit. Item eligere est fructus quasi possessionis iuris canonicalis, ut post Inn. scripsi de rest. spol. in liter. in prin. & de reli. do. cum dilectus. in gl. hoc satis, opponẽs ergo contemptum, fructum rei suæ defendit. Quis igitur negare põt, quin propriam cãm agat. Hæc sint dicta ad robur eius, quod notaui in cle. constõnem. in prin. 5. gl. ubi exemplum posui de contemptu. Adde Old. in consi. 83. inci. ꝙ prosequens contemptum, ubi uerba sup. dicta inuenies. Et quia inf. uer. sine igitur, dicit auctor, ꝙ iudex statuit terminum ad articulandum, quæro nunquid post terminum articulare uolens, audiatur? Distinguunt quidam an sit ad id, uel non sit, peremptorius terminus assignatus, ut audiatur, si non fuit peremptorius, si fuit, talis non audiatur de iure cõi, per beneficium restõnis sic. de rest. in integ. coram. Alij distinguunt cãm criãlem a ciuili, & in criãli accusationem distinguũt ab accusato, ut accusator post terminum non audiatur, cũ accusatio sit genus illaudabilis intentionis. 2. q. 3. si quis eps. Facit C. qui accu. non pos. si ea lege. ff. de accus. l. cum Titia. Nec hic est locus restõni. ff. de mino. l. auxilium. Bene facit, quod ēt de excipiente scripsi post Compo. de cle. quod sicut circa prin. uls. cõi. uer. sed pone sicut. in articulis aũt accusati reuolueretur hæc ratio. Facit inf. de accu. licet, sed distinctio peremptorij expresse non uidetur procedere, cum post litem contes. dicatur oẽm terminum haberi pro perẽptorio. Sed in hoc auctor noster uariat, uide sup. de dilatione, §. 1. uer. & notat. & §. uidendum, post prin. & uer. quid si data, cum sua remissione. Adde, ubi plenius hanc additionem inuenies, Oldr. con. 167. incipiente, ante omnia considerandum est.

culis specificantur, vt not. infra de libel. concep. §. fina.
versic. cautus ẽt sis. vnde sæpe plura ponuntur in articu
a lis, q̃ in libellis, vt patet ĩ. in forma articulorũ [a]. † Si ta-
men nõ dentur articuli. vbi nõ est de consuetudine, ꝙ
3 dentur, nõ credo esse peccatũ. Nã secundũ loci consue
tudinẽ iudicandũ, & procedendum est extra de eo qui
mitt. in posses. causa rei ser. cũ uenissent. 11. distinctio. in
his rebus. 12. distinct. scit sancta. extra. de consuetu. ad
nostram. de probat io. sicut. Quod autẽ articuli dandi si
sint & in scriptis, dixi supra. §. qualiter autẽ. in princip.
& versic. deinde. Siue igitur actor, siue reus probare in
tendat, iudex eis terminũ statuet ad articulos forman-
dos quibus exhibitis fiet parti alteri copia, ut uideat, an
sint

ADDITIO.

a Articulorum. Et cle. de uer. sig. sæpe uer. & quia dicit articulos dari ad clariorem probationem.

ſint pertinẽtes,uel nõ, & utrũ cõtigat negotiũ de quo
agitur,ut ext.de proba.cũ cauſam, quæ ꝙ dic ſecundũ
Papã,ut,in præ.c.per tuas.& ſub.§.qualiter autẽ in prin.
4 Non † enim debet quis ad probandũ admitti, ꝙ proba
tum nõ releuet cãm ſuam. C.de proba.ad probationẽ.
1.ext.de off.deleg.cũ cõtingat. in fin.cum ſuis concor.
Quandoque tamen cauſa litꝫ abbreuiandæ cum articu
li ſunt obſcuri,uel longã recipiũt diſputationem, ſicut
judices eos admittunt,ſaluo iure imptinentium, ſicut
& poſitiones,ut not. dominus meus in præ.c. per tuas.
a Bononiæ [a] tamen nõ fit parti,ſed ſolum iudici,ſeu tabel
lioni capio articulorum,quos intẽtionem uocant, ſed
ſolũ uerbo parti dr̃,ad q̃ qdem intentionem ſibi uerbo
tenus dictã formant interrogatoria hi, cõtra quos te-
ſtes inducunt.Et not.ꝙ. articuli & poſitiones utriuſq;
partis debent ſimul ꝓcedere,& tamẽ una pars dicit arti
culos ſuos eſſe ꝓbatos, & ideo partis alterius articulos
nõ eſſe admittendos nõ audietur,imo admittet̃ ad pro
bandũ illos, dum tamen ei nõ obſtet teſtiũ publicatio,
uel aliud huiuſmodi, ut inf.§. ſatis.uer nec ẽt & uer. ꝙ
aũt.In tempore diſputationis iudex uidebit, cuius par-
tis ualidiores erũt probationes.C.de ele.diui Adria.tol
l.fi.circa mediũ.& in Auth.de teſti. §. ſi uero.coll.7.ubi
dicitur,procedat quidẽ teſtatio, hoc autem in tempus
5 diſputationis reſeruetur.† Prius enim debet cõſtare de
facto,quã diſputetur de iure,ut inf.de diſput.& alleg.§.
nunc uidendũ.in prin.Quod ſi ille dicat,ꝙ licet articuli
partis alterius pertinentes ſint, ipſe tamen alia proba-
bit,uel incontinenti offeret ſe probaturum,per q̃ qua-
ſi totum determinatur negotium,ꝓp quod probat per
eum circa ſuam exceptionem tantũ cognoſcendũ,&
tractandũ eſſe R̃ñdebitur, ꝙ hoc locũ haberet,ſi ſic al-
legans confiteretur intentionem, & articulos alterius
partis,ut C.de except.ſi quidem. ubi dicitur.Si uero de
hac confitendo te exceptione munitum proponãt: de
hac tñ agi conuenit.Ad idem ext.de excep.cum vene
rabilis.ver.intelleximus.ſecus ſi negat.Si.n.per tale mo
dum excluderentur articuli partis alterius,ſic approba
b rentur probationes iſtius circa negotium principale [b],
quod quidem fieri nõ debet,niſi in ſententiæ probatio
ne, & ſequeretur etiam inconueniens quia ante con-
cluſionem, & ante diffinitiuam per interlocutoriam
negotium principale determinaretur,cũ tñ iudex nul-
la diuulgatione debeat promere animi ſui motum cir-
ca negotii deciſionem ante ſñiam, vt C.ad.Cor.de ſal.
vbi.Ceterum vbi articuli dicuntur eſſe impertinentes,
& propter hoc repellẽdi,ſi iudex inuenerit ſic eſſe, eos
caſſabit.vt in præd.l.ad probationem.& in præ.decr.cũ
cõtingat.ff.de interrog.act.ſi ſine.§.ſi peculio,& l.filius
cum patre. & tunc diffinitiua ſententia ſecũdum iuris
6 tramites ſubſequetur. † Item agens contra poſſeſſorẽ
eccleſiæ,vel alterius rei,debet articulos formare,& do
cere de iure ſuo, nec poteſt articulos vel poſitiones fa-
cere contra eum poſſeſſorem ſuper iure illius,quia etſi
ille nullum ius habeat, tamen abſoluetur actore non
probante,vt 6.q.vlt.actor.ext.de cau.poſſ.& proprie.cũ
eccleſia & de iureiu,c.fi,Vnumquemq;.n.de iure ſuo,
non de alieno experiri oportet.ff. ſi.ſer. vẽ. loci corpus
c §.competit.ff.ſi vſusfru.peta.l.vti frui [c].extra.de conceſ.
præben.poſt electionem. Vbi obtinuit ille 11.quia poſ-
d ſidebat,& aliter non oſtendit de iure ſuo [d].† Sed pone.
7 ago contra te poſſeſſorio,quia me eccleſia ſpoliaſti,do
in cauſa articulos, qualiter illam eccleſia poſſidebam,
& qualiter me illa ſpoliaſti,& ad colorandam meã poſ
ſeſſionem do articulum,quod eam poſſidebam ex col
latione talis epiſcopi,& ſic tango petitorium,queritur
an ſit talis articulus admittendus.Et videtur,quod non
C.qui legi.perſe.l.fi.quia cauſa poſſeſſionis nihil habet
commune cum proprietate,& diuerſæ ſunt.ff.de exce.
rei iud.& an eandem. ff.de acqui.poſſ.naturaliter.§.ni-
hil commune.& l.permiſceri.Item cum nõ agatur.de
proprietate,etiam ſi ea non ſtaret: ſuper ea non pronũ-
ciabit, vt dicam ergo nõ debet ad probandum admitti
quod probatum non proſit,vt dixi.Sæpe tamen de mã
dato domini Clemẽtis Papæ IIII.tales articulos admit
timus ad poſſeſſorium colorandum.arg.ext.de prob.li
cet,non ad alium effectum,quia non ad aliud,ſ.ad pro-
8 prietatem eſt actũ.† Et de qua re iudex cognouit, de il
la,& non de alia pronunciabit.ff.de iudi.de qua re.ext.
de ſimo.licet Heli.Maximẽ aũt hoc locum habere põt
in beneficiis,quæ non poſſunt poſſideri ſine canonica
inſtit.ext de inſti.ext.frequentib.2.q̃.1.legũ. ex.de his q
mitt.in poſſ.eum qui.li.6.Ad hoc facit.qd no.ſ.§.1.ver.
item quod depoſuit. & ſeq.imo etiam dicunt quidam
ꝙ non debet in beneficiis eccleſiaſticis fieri reſtitutio,
niſi is, qui petit reſtitui,prius oſtendat de ſua canonica
inſtitutione ſiue,de titulo ſuo,vt 3.q.1.c.Deus.arg.§.pa.
tet.& in proxima conco.licet aduerſarius ei de proprie
tate referens quæſtionem audiendus nõ ſit,vt ex.de re-
c ſtit.ſpol.in literis.vbi de hoc, ſecundũ Papam [e] Appro-
batis enim articulis & examinatis,dabit pars aduerſa in
terrogatoria contra teſtes,de quibus intra proxi.§.dicã.
Porro articuli, ex quo in curia romana approbati ſunt
ei, cui teſtium receptio ſuper his committitur ſecun-
dum formam traditam ſup.eo.§. qualiter.ver.põt etiã.
nullam ſuper his contractionem, vel diſputationem
admittet,ut in præ.decr.præſentium,§.poſtea.arg.C.de
teſt.oĩum.35.q.9. Apoſtolicæ. ext.de iud.cum veniſſet.
9 24.q.1.arrecta.ext.de confir.uti.c.1.& 3.† Sed pone, au-
ditor gñalis palatij domini Papæ interlocutus eſt re-
miſſionẽ in aliqua cauſa faciendam in Hiſpaniam, vel
alio ſuper probatione alicuius exceptionis perempto-
riæ,uel etiam negotii principalis,vt in præ.decr.præſen
tium, & de prob. licet dati ſunt articuli,& conuentum
eſt de loco,& de iudicib.inter partes,poſt hoc is, cõtra
quem dati ſunt articuli,dicit eos obſcuros,& declaran-
dos per iudices interrogationum, vt extra de fide in-
ſtrumen.cum Io.prope finem. Reſpondetur,quod au-
ditor non poteſt amplius interrogare,argumen.ext.de
offi.de leg. in literis. Sed coram examinatorib.teſtium
declarabunt,dic ꝙ hæc corã auditore ipſo ſiẽt,q claros
& examinatos dẽt articulos mittere, nec examinator
teſtiũ ſup his aliq̃ diſputationẽ admittet,ut ꝑdixi,& ſic
obti-

ADDITIONES.

a Bononiæ. *In foro ſeculari,dixit Aegid. ea.l. de eccleſiaſtico di-*
xit contrarium.Sed poſſibile eſt,quod ſic ſeruabatur ſuo tempore
ſed hodie ſeruatur contrarium in utroque foro,quia dantur articu
li in ſcriptis parti,contra quam,ut formet interrogatoria.
b Principale. *Et manifeſtaret iudex per eum eſſe probatum.*
c Vti frui. *Ad idem ff.ſam.erc.l.his,conſequenter, & ibi ua. & ff.*
ſi ag.uect.l.2.ff.qui po.in pig.ha.l.ſi prior,§.ſi ſimpliciter,& ex.
de reſcr.olim,& uide infra de loca.§.ſi.uer.66.
d Iure ſuo. *Ver.iſte debet intelligi, quando articuli,quos format*
actor de iure poſſeſſoris,non fortificant ius actoris. Eo enim caſu
quo fortificant, certum eſt, quod licite format articulos ſuper eo.
Pone exemplũ antequam collatum eſſet actori beneficium, quo
poſſeſſor fuerat a iure uel homine priuatus, ſuper hoc habet ne-
ceſſe formare articulos, per quos appareat beneficium uacaſſe,
cum alias ſibi facta collatio non tenuiſſet,de conce.præ.c.2.
e Papam. *Et eo.tit.ex parte ubi ſcripſi in gl.q.d.ultra medium,&*
uide quod no.in cle.de cauſa poſ.c.uno,in ult.gl. Adde per Io.An.
in rub.de reſt.ſpol.in addi.& Lapum alleg.25. Et an ſufficiat ad
reſtitutionem confeſſio aduerſarij titulum conſitentis.'do. de Rota
concl.401.& 405. tenent,quod ſic,in odium ſpoliantis, & quod
petens ſe reſtitui non,audiendus,niſi doceat de canonica inſtitutio
ne,uoluit Old.conſi.1. Adde tu.quod in cauſa ſpirituali non reſti-
tuitur ſpoliatus,niſi probet titulum coloratum.Do.de Rota in an-
tiq.deciſ.679.Item adde, quod ſpoliatus reſtituetur hoc caſu pro
bando ſibi poſſeſſionem traditam per clauium traditionem. Item
Do.de Rot.in antiquis deciſ.717.

obtinuit.& arg. hoc in pre.c.cum Ioannes,prope fin.&
a ff.de testi. current.a Consulo autem, ꝙ in libello & arti
culis pauca & necessaria ponantur, vt quis a probatio-
nis superfluę onere releuet, & quæ probabilia videbun
tur,quæ dic,vt ·j.de libel.concep.§.ti.ver.& in summa.
10 † Est autem ut plurium utile producēti testes,dare ar-
ticulos,super quibus intendit eos producere. Nō.n.iu-
dex,nec etiam sunt semper testes ita instructi, & de fa-
cto & de iure,ꝙ sciant de omnib.necessariis responde-
re.Ei aūt,ꝯ quem producuntur,non est multum vtile,
nisi quo ad hoc,quia ex scriptis melius sciet interroga-
toria formare, & contra intentionē producentis se di-
sceretis præmunire. Horum ēt articulorū seu capitulo
rum præbendorum expedit fieri copiam partib. ne po
stea passim audiantur,dicentes forte, ꝙ testes super eis
deponere, seu interrogari non debuerunt. Sed licet id
non fiat nihilominus ualet eorum receptio. Audiet tñ
libere ꝯtradicens,& disputans super eorum impertinē
tia. Vt aūt, quæ diximus, exemplo subiiciamus,not.ꝙ
b qñque b quis vult probare, ꝙ aliqua ecclesia est ei sub-
iecta,vel debet sibi subesse. Qñque mulier vult proba-
re matrimonium,quia ꝯtraxit cū Titio, quē petit in vi
rum. Qñque aliquod monasterium vult probare,ꝙ bo
na Titij spectant ad ipsum,eo ꝙ est,uel fuit monachus
& professus eius. Qñque quis uult probare exceptio-
nem,quam proposuit contra testes. Quandoque agit
quis rei uendicatione ad rem, & sic de aliis exemplis.
In quolibet ergo casuum præmissorum articulorū for
memus.In primo autem casu concipe libellum,ut no.
·j.de maio.& obed.uer. episcopus autem,super quo ti-
tulo articuli sic formantur.
11 FORMA articulorum. † Intendit probare talis eps
Bituren. seu procurator eius contra P. ꝙ ipse hr̄ ab oi-
bus habitatoribus eiusdem diœcesis pro epo. Item,ꝙ
possidet iura epatus, administrat, & agit, & contrahit
c ut eps,sed de his duob.non est uis.c Item intendit pro-
bare,ꝙ dictus P.se gerit pro rectore talis ecclesiæ. Item
ꝙ dicta ecclesia est intra fines Bituren. diœcesis sita.Itē
intendit probare,ꝙ dictus P. & prædecessores eius,qui
pro tpe ibi fuerunt, consueuerunt eidem epo, & eius
prædecessoribus,qui fuerunt pro tpe, manualem obe-
dientiam facere.Item,ꝙ eps Bituren. ibi consueuit re-
ctorem instituere, & destituere. Item, ꝙ ipse P.& alij,
qui fuerunt pro tpe rectores eiusdem ecclesiæ,consue
uerunt accedere ad synodum Biturensem tpibus con-
suetis.Item,quod ibi consueuerunt uenire pro scriptu
ris,pro chrismate, pro baptismo, & pro capitulo cele-
brandis. Item, ꝙ tanto tpe uenerunt,ꝙ de eius ꝯtrario
memoria non exstitit. Item intēdit probare,ꝙ sn̄ias ex-
cōicationis,suspensionis,& interdicti in dictum recto-
rem,& eius prædecessores, & ecclesiam ipsam latas ꝑ
tpe a dicto epo & eius prædecessorib.consueuerunt in
uiolabiliter obseruare, Item,ꝙ ijdem epi ibi consueue
rūt corrigere,reformare,uisitare,procurationes recipe
re absq; aliqua ꝯdictione, & sic de aliis.Item intendit
probare,quod de præmissis omnibus & singulis est pu
d blica uox & fama d. Hæc probantur. extr.de maior. &
obe.his quæ.extr.de offic. ord.conquerente.extr. de ca-
pellis mona.capitu.2. & in multis aliis. extrà de restitu.
spo.olim inter. Et aduerte. quod quoties immutatē ge-
nus articulorum,toties repetuntur illa uerba,Itē inden
e dit probare e. † In secūdo uero casu cōcipe libellum,ut
12 ·j.despon.§.sequitur,& sic formabit articulos. Intēdit
probare Berta, ꝙ die talis anni ipsa & Titius in domo,
uel loco tali conuenerunt, in quo tales & tales erant
pñtes.Item intendit probare, quod idem Titius eā de-
sponsauit.Item, ꝙ eam desponsauit per uerba de pñti.
Item, ꝙ eā subarrhauit, annulum in eius digitum im-
mittendo.Item quod contraxit matrimonium cū ea.
Item,quod dixit in hunc modum,accipio te in meam
uxorem, & quod ipsa imediate respondit, & ego te re
cipio in meum virum. Item intendit probare,quod de
his est publica vox & fama. Pręmissa probantur.ext. de
sponsa.si inter.& c.cum in tua.& c.ad id.ext.de despon.
impu.c.fin.ext de re iud.tenor.ext.de despon. duorū c.
1.& c.licet. Si vero Berta velit agere possessorio,vt ·j.de
spon.§.porro formet articulos qualiter ipsa fuit in pos-
sessione,vel quasi ipsius & viri, & qualiter ipse vir eam
tra duxit ad domū,& eā vt vxorē tractauit in domo, le-
cto, mensa, & de tpe cohabitationis & qualiter se not-
bant.& communiter habebant vir & vxor, & qualiter
eam à se abiecit, & qualiter commodo huius possessio
nis eā destituit,siue spoliauit, & qualiter diu cohabita-
13 uerunt vt dixi. † In tertio quoq; casu sic formabit. Intē-
dit probare talis,ꝙ ipse est abbas Villæ magnæ, Item,ꝙ
habetur cōmuniter ab oībus pro abbate. Item, ꝙ agit,
ꝯhit, & administrat vt abbas. Sed istæ nō erunt necessa
riæ, nisi de hoc ꝯ ipsum exciperetur. Item intendit pro-
bare.quod T. fuit monachus eiusdem monasterii.Item
quod illuc fuit ingressus. Item, quod ibi professionem
fecit in manibus prioris vel abbatis. Item, quod ibi vi-
xit ut monachus, & habitū monachalem gestauit. Itē
intēdit probare, quod in ipso ingressu se, & sua omnia
expresse obtulit Deo,& ipsi monasterio. Itē intendit ꝓ-
bare,quod tempore sui ingressus,talis fundus ab eo pos
sidebatur. Item quod ipse eum tunc vt proprium possi
debat. Item intendit probare,quod de prędictis omnib.
& singulis est publica vox & fama. Præmissa probant.
ext.de renun.ex transmissa, C. de sacrosanct.ecc.aut.in
gressi.19.q.vlt.si qua.ext.de succes.ab intest. c.fi.de pro-
bationib.in pręsentia.ext.de regula.cū scimus.& c.por
14 rectum. † In quarto sic formabit, de quo habes infra c.
f § sæpe f. Intendit probare,quod talis testis contra se in-
g ductus erat tempore depositionis g excōicatus. Item,ꝙ
erat pauper.Item,quod erat propter paupertatē suspe-
ctus.Item,quod causam istam reputabat suam propriā
Et sic de aliis exceptionibus supra in §.j.positis, cū suis
15 concor. † In quinto concipe libellum, vt infra, de causa
possessio & proprieta.§.notandum. versi. aliæ. sunt, &
tunc sic formabit articulos: Intēdo probare, ꝙ talē fun
dū à Titio emi. Itē,ꝙ talis tpe emi. Itē, ꝙ pro tanto pre-
tio. Item, ꝙ idē Titius mihi eū vēdidit. Item ꝙ cū mihi
tradidit. Item intendo probare,quod ipse est paterfam.
Item,quod est talis persona,quę potuit uendere. Item,
quod dictum feudum tenui & possedi. Item, quod eū
detines. Vel potes probare tibi fuisse datum,uel prescri
psisse, vel ad te ex patris successione pertinere,& sic de
similibus. Hæc probantur infra, §. nunc tractādum. ver-
16 sic.viso.& seq. † Reus quoque, qui vult testes actoris re
probare, sic formabit articulos : Intendit probare P.
quod A.& B. testes contra eum ab H. in causa tali pro-
ducti

ADDITIONES.

a De testi.current. *De positionibus, uide idem inf. de positio. §. 5. uer. item scias.*

b Quandoque. *Secundum Bonagui. & Aegi. quorum fuerunt exempla quæ sequuntur.*

c Non est uis. *Et Bonagui. illos non posuit, & uide quod supra, di xi. uer. multum etiam.*

d Et fama. *De hoc articulo omisso in examine, uide quod dicam in fine.*

e Probare. *Et concor. infra, § prox. uer. is quoque. De hoc dictione item, disputauit Ia. de Bel. quod uide in Auth. ut cum de app. cog. in 3. membro quæstionis.*

f §. sępe. *Ver. hac igitur uia.*

g Depositionis. *No. hoc uerbum quod pluries repetitur in uer. supra prox. alleg. & infra, uer. 2. quod facit ad quæstionem notatam sup. §. 2. uer. quid si testis. Et pro solutione mea, ad quam ibi remisi. Item non putes, quod in hac exceptione uel intentione sufficiat illa generalis locutio, licet facienda sit specificatio. Et uidebitis infra, de excep. §. uiso, uer. sed quoniam, & infra, de positio. §. 5. post princ.*

ductí sunt, & erant infames tempore suæ depositionis
Item, qood etant infames ex tali causa. Item, quod erãt
periuri. Item, quod deierauerunt in tali causa, vel non
ɔpleuerunt, quod iurauerunt, & sic de alijs, vt ∫. §. sępe.
ver. hac igit. Et hoc sufficiat exẽpli grã posuisse, nec.n.
17 est hic amplius immorandum. † Nam cũ plura sint nę
gotia, q̃ vocabula, vt ff. de præscript. verb. naturalis. & ex
tra'in procemio in pti. nõ possumus in singulis casib. ar
ticulos formare. Et ∫. ꝑ totum tractatũ libellorũ positio
nes inuenies formatas, quę in modico ab articulis di-
stãt, vt prędixi. De quib. ẽt positionib. tractatus ∫. subtici
tur specialis, ſm negotiorũ varietatẽ studiosus aduoca-
tus variabit, & minuet, & addet. prout negotio viderit
18 expedire. † Hoc quoq; animaduertendum est, ꝙ articu
a li per a verba affirmatiua fieri debẽt, nõ per negatiua ga
negantis factũ, aut cursum causarũ, nulla est directa pro
batio. ext. de elect. bonæ. t. ext. de probatio. quoniã cõ-
tra de renunciat. suꝑ hoc. in fi. 6. quæst. vlt. actor. quæ est
C. de probatio. ꝙ dic vt infra de ꝓbatio. §. 1. Hoc ẽt not.
ꝙ in articulis & ꝓbationib. possum declarare, colorare,
specificare, & ampliare quæ in petitione continent, &
substantia nõ mutata arg. ext. de appel. cõstitutus pro-
pe fin. & de fide instru. cũ Ioannes. & de re iud. abbate
sane. §. fi. li. 6. & s̃. ver. sed pone. cũ multis similibus. Itẽ
b articulis nõ b. † sunt sub disiunctione formandi, nisi for
19 te vbi agit̃ de alieno facto, in quo ꝓbabilis est ignoran-
tia, vt ff. de iuris & facti ignoran. regula. tũc.n. possunt
sub cõditione formari. arg. ext. de in integ. resti cõstitu
tus. Et nota ſm Papã ext. de rescri. ex parte. & de pręsc.
anditis. Illud autem nõ est omittendu. nam si deditti ar
ticulos, suꝑ quibus testes debent examinari, & aliquis
ex illis articulis dolo seu incuria iudicis sit omissus, ꝙ
præsumit̃ ex eo, ꝙ super illo testes nõ deposuerũt, publi
catis attestationib. possunt te petente iterum testes suꝑ
illo requiri. Nec obst. testium publicatio, nã nouus cẽ-
setur articulus. & nõ vetus. arg. ext. de testib. per tuas. vt
∫. §. satis vtiliter. versi. nec ẽt. & ver. quid ergo. Si aũt ex
certa causa iudex mittit interrogare, puta ga nõ debet
tũc ẽt si pars ab initio super capitulis seu articulis eos in
terrogare petit, nõ tamen iterabitur interrogatio. Sed
si capitula ipsa essent partib. præsentibus approbata, &
postmodũ aliqua essent omissa, bene iteraretur inter-
c rogatio super illis, vt dixi. c de interrogationib. aũt, quæ
fiunt super circunstantijs non contingentib. principale
negotiũ, si omittant̃, quid iuris sit, dicam ∫. §. prox. vers.
item cautè. Qualiter aũt in causa inquisitionib. forma-
bitur inquisitorium, idicã infr. §. nũc tractandum. ad fi.

ADDITIONES.

a Animaduertendũ est. *Secundum ipsum Bonugni. & Aegi.*
b Similibus. *Plus dico, ꝙ qui per lapsum termini articulos nouos dare non põt, datos poterit declarare. Nil.n. nunc dat, qui datũ declarat. ff. de testa. hæredes. §. 1. & ibi concor. in ult. gl. Facit ext. de di. litera. Sic ẽt uidemus in iudice, qui suam sñiam reuocare nõ põt. C. sen. resci. non posse. l. 1. & de sen. & int. rlo. l. post sñium. q̃ tamen declarare & interpretari põt. Et de hoc in pra. §. l. in glo. rpe. De hoc ext. de postu. c. 1. in gl. no. quod & scripsi de ver. sig. olim sup. uer. aperiendũ. Et id uerũ, durante officio, ut scripsi eo. ti. ex parte. tertio in ult. gl. Plus dico, ꝙ ẽt illa declaratio sic est implicita articulo, ꝙ unu cũ illo fingitur manasse. Bene facit ff. de hær. instit. l. asse toto. ubi noĩatus in codicillis censetur in priori testo institutus, & ibi quære concordantias in vlt. glo. & in l. si ita scripsero. ff. de cond. & dem. Bene facit in Auth. de filijs ante do. instr. na. ante fin. ubi interpretatio respicit ius interpretatũ. Hic est, quod declaratio confitõis ad tp̃s confitõis refertur. in proroga tione secus. Sufficiat decr. cõstõnem, de reg. l. resp. li. 6. Siue igitur declarans dicatur implicitum declarato, siue dicatur connexum & unitũ, siue dicutur consequens uel dependens, oĩ casu dicetur tp̃e primi responsi emanasse. Et ad hac tria facit 8. tit. quo iure. in ult. gl. cũ uirib. ibi allegatis. Resumendo primũ de implicito, bene facit ff. si ex noxa. cau. aga. l. fi. de pact. iuris gentiũ. §. dolo malo in fi. de iureiu. si duo patroni, §. si quis iurauerit, §. seq. Ad secundũ de connexo & vnito, ext. de consti. transla. ext. de app. ca. pe. C. de diuer. rescr. li. 1. Bene facit C. de nat. lib. Auth. itẽ si quis ff. de dam. inse. l. si finita. §. ex hoc edicto. Ad tertiũ de consequente, uel pendente facit de consti. nam concupiscentium, ubi concordantia in gl. ar. ff. de acq. hær. si quis hęres. 1. resp. in fi. ibi. sunt.n. uppendentia, &c. & C. de l. ui. lib. tol. l. una, §. si quis boĩum. Ex his concluditur, ꝙ in prædictorũ quodcunq; sumatur hic declaratum, non dr̃ habere tp̃is diuisionẽ a 1. resp. sed censebitur tunc factum. Simile de temp. ord. literus. & quæ dicta sunt de articulis, ẽs circa positiones intelligas. Adde, ꝙ pro hoc facit quod cõsuluit Aug. con. 206. int. inter ordinamenta quod si per aliquã ciuitatẽ ordinatum sit imponere imprastantias pro trib. uel quatuor annis futuris, secundum qaod eueniet, ubsque declaratione, & imposita primu imprastantia antequam ueniat secunda, aliquis decedens bona sua relinquat pro loco, quod si deinde fiat declaratio dictarum imprastãtiarum, quod nihilominus bona sunt obligata imprastantijs, quia hac declaratio trahitur ad tp̃s, in quo imposita fuerunt imprastantia, licet in confuso. alleg. & ipse l. asse toto. & l. hæredes palam & l. institutio talis. de cond. & dem.*
c Vt dixi. *Disputauit dominus meus in legibus de accusatore, qui duos articulos formauit cõtra accusatum. Primus super crĩe per eum commisso. Scd̃s super fama. Testes deposuerunt super primo tantum, super quo solo fuerunt interrogati testes ia fi. ascti sũt, dicentes se nil plus scire, post publicationem accusator petit eos interrogari super secũdo articulo de fama opponitur, ꝙ per illa uerba quib. dixerunt se nil plus scire, uidentur deposuisse super articulo famæ, quærebatur quid iuris? Et tenuit illos interrogari. Faciunt sup. dicta alle. ff. de uib. quulem, §. sed si de plurib. & l. quid tamen. in prin. sicut ẽt iterato deponit, qui obscurè deposuit, ext. eo. tit. cũ clamor. Ad contrariũ respõdet, ꝙ per illa generalia uerba non pot dici posuisse super eo, de quo non fuit interrogatus. Intelligitur ergo dixisse non plus scire, s. de ueritate crĩs, super qua deponebant. Non ob. qaod allocati fuerint producentem, quia illud procedit, cũ primum dictum corrigunt. sup. §. 1. uersi. item, ꝙ testes, hic aũt supplent omissum, Nec obstat timor subornationis qui procedit pp publicationem examinationis, & interrogatoria examinata, ut dixi eo. tit. fraternitatis, in 7. q. hic uero super illo capitulo examinatio non est facta, unde non plus timetur subornatio, quam in prima productione, cum quo ad illud ista uere sit prima. Ad cusum facit quod no. inf. par. 3. de noto. cri. §. sa. in fin.*

SVMMARIVM.

De Interrogatorijs.

1 *Articulis in iudicio datis, petere debet is, contra quem testes super eis examinari debent, terminũ ad danda interrogatoria.*
2 *Interrogatoria quę sint.*
3 *Iuris necessitati non subijcitur, quicqd iudicis ptãtis permittitur.*
4 *Iudicis religio debet supplere, quod a lege censetur omissam.*
5 *Dilatione ad danda interrogatoria habita, debet aduocatus illius contra quẽ agitur, articulorũ copiam contra se datorũ habere.*
6 *Interrogatorij super articulis quorundam agentium in §. nunc videndum, de teste, descriptis forma.*
7 *Interrogatorium in casu quo agitur de cõtractu matrimonij, quo modo possit formari.*
8 *Interrogandi modus, ubi agitur de rei uenditione, quis sit.*
9 *Quæstionum genera sunt duo.*
Interrogatoria generaliter fiunt in omnibus causis circa personas & dicta.
Danielis exemplum de interrogando de loco, in quo id, de quo agitur, factum sit.
10 *Interrogatio facienda est de tp̃e, quo id, de quo agitur, actum sit.*
11 *Testes deponentes de facto successiuo, non habent necesse ad idẽ tempus se referre.*
12 *Testes probare & concordare se debent de tempore, ubi tempus est de substantia contractus,*
13 *Probare volẽs iurisdictionem, & per testes eam exercuisse, licet discordent in tempore loco, & causis, &c. non tamen nocet.*
14 *Recordari tenetur testis de loco & personis melius & expressius, quam de tempore.*

Index

15 *Iudex omnibus modis debet inuestigare ueritatem & falsitatē.*
16 *Testes diuersi sunt concordandi, si fieri potest.*
17 *Testimonium de diuerso tempore uel loco nocet, ubi factum est irreiterabile.*
18 *Consona interrogationi quæ sint.*
19 *Interrogatoria circa personas testium, quomodo fieri debeant*
20 *Testis interrogandus de alicuius precussione, de quibus fieri debeat interrogatio.*
21 *Dans interrogatoria, mutare debet verba, quoties mutatur genus articulorum.*
22 *Testis an possit de proprio uitio interrogari, videlicet an si peccato irretitur, per quod testificari non possit?*
23 *Principalis interrogatus de infamia testis quem produxit, an respondere teneatur?*
24 *Index debet astutiam quorundam aduocatorum, testium dicta annubilare volentium, repellere.*

6. §. Iam de interrogatorijs videndū restat. Sunt, autem interrogatoria, interrogationes,
quas pars vult fieri sup negotijs, circūstantijs, testib. ɔ̃se
inductis, ext. eo. ad hæc. alias incipit, pñtium, §. testes, li.
6. & c. per tuas. & de his non dēt dari copia parti testes
a producenti, pp periculū subornationis, scdm Vbert.[a]
b Vinc. & dñs meus idem notant in præ. c. per tuas.[b] Pōt
ēt esse & alia rō, quia ipsa dantur ad instructionem exa
minatoris, qui si interrogauerit super alio q̃ debet, non
fit in hoc partib. præiudiciū. arg. ff. de interrog. l. fi. Papa
c dicit, ꝙ si iudex[c] facit parti copiam, non peccat, sed facere nō tenet. Secretè ergo dabunt iudici, & iudex per
per se, vel p assessorē eas corriget, & superfluitas reseca
bit, vt iā inf. ver. fi. & si qua illis desint, ex officio suo sup
d plebit,[d] arg. C. vt quę desunt aduoc. par. iu. sup. l. vnica.
ext. de postul. præla. bonæ. 1. Ad offi. n. eius spāliter ptinet testem interrogare, & de circunstantijs veritatē
1 inquirere diligenter, vt inf. eo. §. proxi. per totū. † Datis
igitur articulis, de quib. s̄. prox. diximus, is ɔ̃ quem te-
stes super eis debent examinari, petat terminum ad dā
da interrogatoria, & talis dilatio ei danda est, quia sic
e est de cōsuetudine introductū,[e] q̃ est legum interpres,
ext. de consuet. cum dilectus, ff. de legib. l. si de interpre
tatione. 11. di. in his reb. licet hoc nō sit expresse iure cau
tum. Nō. n. quicquid iudicis ptāti permittitur, iuris ne-
2 cessitati subijcitur. ff. de iud. l. non quicquid. † Imo qđ
a lege omittiī, a iudicis religione suppletur, vt ff. de re
iud. l. si se non obtulit. §. si quis. & ext. de excep. exceptio
nē. Vel, dic, ꝙ satis talis dilatio a iure dari ɔcedit, ex quo
facultas dandi interrogatoria suadetur, vt in prę. conc.
f ad hoc.[f] & ca. per tuas. Nec. n. in mora modici tpis est
periculum, ff. de iu. l. si debitori. Modica tñ erit, ne pars
g producens grauet in exhibendo[g] testes & huiusmodi.
Qñque, tñ articuli formant, & interrogatoria dantur,
priusq̃ testes producant, & tunc non est periculū, ꝙ ma
litiosa mora fiat in interrogationib. formandis, & sic in
3 curia Romana seruatur. † Habita ergo dilatione huius
modi, aduocatus eius, ɔtra quē testes seu articuli dātur,
hēat copiam articulorū ɔtra se datorum. s̄. §. prox. ver.
h siue igitur, & eos velut speculū diligenter intueatur,[h]
& ex eis sua formet interrogatoria, sicut & arbiter cō-
promissum intueri dēt, ne quid vltra illud faciat. ff. de
arb. non distinguemus, §. de off. & §. arbiter. Si. n. super
aliis, q̃ ad cām non faciūt, interrogari petat, vt sæpe vi-
di fieri, non audit, nec valeret, quia super hoc testes de
ponerent nō iurati, ext. de testi. ca. de testib. Imo iudex
illud ex suo officio, & quicquid superuacuū repererit
cancellabit, vt 77. di. huius. ne frustra membranas occu
paret. 19. di. Romanorū. & oīs superfluitas est resecan-
da, vt C. de sen. ex breuic. reci. l. 2. ext. in Proœmio De-
cretaliū, §. sanè. C. de no. C. fac. l. 1. C. de prob. ad proba-
tionem. ex. eo. cām, & oīs impertinentia, vt ext. de testi.
4 pñtiū. lib. 6. † interrogatoriū aūt super articulis s̄. §. pxi.
formatis, sic scribiī, & ɔcipietur. Forma interrogatorij.
Hoc est interrogatoriū ɔtra testes P. Istud erit loco su-
prascriptionis, deinde subijciat: Dñe iudex, ad vestrum
spectat officiū diligenter cuncta rimari, & rerū ordinē
plena inquisitione discutere. 30. vlt. iudicantē. ext. de fi.
instr. cū Ioannes. prope fi. Proinde vobis supplico, vt te
stes partis alterius diligēter, nō perfunctorie examine-
tis, & ab eis prudenter sup quolibet articulo q̃ratis de
i singulis circunstātijs. a 3. q. 8. occidit, & ex c. cū cām, q̃.[i]
vos de causis, loco, tpe, auditu, visu, scia, credulitate, fa-
ma, certitudine, & alijs, vt in præ. c. cū cām, quæ. q̃. quæra
tis ēt de fide testiū & ɔdōne, an sint nobiles, vel plebeij,
infames, vel irreprehēsibiles, diuites, vel egeni, & suspe
cti, an lucri cā deponant, an sint amici vel inimici alte-
rius partis, an de visu, vel de auditu deponant. 4. q. 3. c. si
testes. §. testiū. & 2. q. 1. in primis. ver. sed & de perso-
nis. Quęratis ēt de rei ɔsinib. ext. de lib. obla. cap. 2. ff. de
cen. forma. Quæratis ēt, vtrū sit de iurisdōne, vel de fa-
milia, vel ɔmensalis, vel ɔsanguineus pducentis, & vtrū
doctus vel instructus fuerit testificari, & q̃ partē mallet
obtinere, & de eius ætate, & an ɔcordauerit cū alijs te-
stib. sic dicere, & de oīo. circūstantijs, q̃ pñt & debent
aīum iudicātis mouere, & de qb. iura dñt & ɔcernunt
a testib. esse quærēdū, q no. C. de testib. Auth. rogati. &
de his & alijs iā inf. dicet. Ad spēm ēt descendatis sic.
Super primo gñe articulorū primi casus, si testes dicāt
dictū epm cōiter hri a subditis pro epo, quæratis qūo
sciuut, & qualr sciūt, ꝙ administret, possideat, agat & ɔ
trahat vt eps, & vbi qñ, & in quo eū viderunt hri & ad-
ministrare, possidere, agere & ɔtrahere vt epm. Item
quib. pñtib. & quot arg: vt s̄. de actore, ver. itē cōtra prę
latum, & seq. Itē super secundo gñe, si testes dicerent
dictā ecclesiā esse intra fines diœcesis Bituren. quæra-
tis qualiter hoc sciūt, quæratis ēt de limitib. diœcesis, q
& vbi sint. Itē super tertio gñe, si dicant manualē obe-
dientiā fuisse epo præstitā, quæratis qualiter hoc sciūt,
& quid sit manualis obedientia, & qñ, & vbi, & quib.
& a quib. pñtib. præstita fuit, & an noīe dictæ ecclesiæ,
vel alterius præstita fuit, & vbi, & qñ, & a quib. & per
quos chrisma, vel alia petita, vel facta fuerunt, q̃ in eo-
dem gñe ɔtinentur, & an noīe dictæ ecclesiæ, vel alte-
rius. Si verò dicant se audiuisse, quæratis a quo, vbi, qñ
& quib. pñtib. & a quib. & quoties audiuerunt. Itē su-
per quarto gñe, quæratis de snīis, a quo, & ex quo cau-
sa, & in quos, qñ & qualiter, an in scriptis, vel sine, & an
causa expressa, vel non, vel quib. pñtib. latæ fuerunt, &
vbi

ADDITIONES.

a Secundum. *vbi sæpius supra dixi in 3. col.*
b Per tua. *Vbi satis dixi super 1. gl. Iac. de Are. in fin. sui operis, interrogatoria dixit edenda, quæ quis apud iudicem editurus est Sed dic, ut sequitur, quod ad instructionem examinatoris dantur. item edentur cum attestationibus.*
c Si iudex. *Inno. non sic expressit de iudice. vnde Host. putat eum dixisse de parte. vide vbi supra.*
d Supplebit. *Per rationem quæ sequitur, licet Vber. dixerit cōtrariū, scilicet, ꝙ debet minuere, non addere, quia illud esset supplere de facto, Hoc dictum Vber. non posuit Ioan. de Deo in Cauil. de teste. ad fi. lib. 5. quia sibi non placuit.*
e Introductum. *Verba fuerunt Vber. de Bonagni. vbi supra. & idem no. eo. tit. præsentium. lib. 6. in glo. interrogatorio.*
f Ad hoc. *Id est præsentium. eo. titu. lib. 6. & ante illam non habebamus textum, quod pars contra quam produceretur, tunc daret interrogatoria. & decre. per tuas. quæ sequitur, non probat hoc, quæ loquitur de articulis producentibus testes.*
g Exhibendo. *Id est, procurando.*
h Intuatur. *Verbum Bonagni.*
i Causam, quæ. *Id est de circunstantijs. ergo sup articulis, ad quæ probanda prōducūtur, ab eis quærendū est. sed nō debet interrogatoriū continere nouū capitulū pro aduersario, puta cū producit testes ad probandum mutuum, tu petis illos interrogari, an solueris De hoc enī habes facere capitula, & ego interrogatoria sup illos.*

vbi & qualiter, & qñ, & a quib. fuerunt obseruatæ, &
quis eps, quos, vel quem vel qñ correxit, vel reformauerit in dicta ecclesia, & qualiter hoc sciunt. Item si dixerit esse consuetū, vel ꝯsuetudinem, quæratis quid si cōsuetudo, & qualiter inducat̄, & qualiter dignoscat̄, &
an idē sit ꝯsuetudo, qđ lex scripta. Item q̄ est cā, vel rō
ipsius ꝯsuetudinis, & an hodie sit, vel cesset dicta ꝯsuetudo, & quot actus eam inducant, & an, & quoties fuit
pronunciatū sc̄dm eam, & vbi, & per quos. In quinto
gñe, si dixerit de hoc fore famā publicā, q̄ratis a quo, &
vbi, & quoties audiuit, & an illi erāt amici vel inimici,
& an bonæ vel malæ famæ, & quid sit fama publica, &
quot hoīes eam inducent, & vbi sit publica fama, & an
fuit fama publica ante motam litem, vel post. Quid iuris autem sit, cum testis, diffinit notoriū, vide J. de noto. crim. §. iam de notorio, ver. si vero sint notoria alijs.
5 † In secundo vero casu, cum agitur de cōtractu matrimonij, sic potest interrogatorium formari.

FORMA. Dñe iudex, &c. vt s̄. in præcedenti forma,
vsq; ibi, super primo gñe articulorū, &c. Iunge si dicit,
ꝙ ad talē domum, vel locū ꝯuenerunt, quæratis qualiter hoc scit, & qua hora, & quo anno, & quo die, & in
qua, & in cuius domo, vel qua parte domus, vel loci, vel
qua camera, & an domus illa haberet solatiū, vel esset terranea. Quæratis ēt de ꝯfinib. domus, vel loci. Quæratis ēt
qui fuerunt p̄ñtes, & an fuerunt plures, q̄ ipse noīauerit. Si vero dicat ext. domū fuisse cōtractum matrimo-
a nium quæratis an in via, vel in domo.[a] Et si dixerit in via,
quæratis in qua, de qua parte, vel latere viæ, & de eius
circunstantiis. Si dicat, ꝙ in platea, quæratis in qua, vel
qua eius parte, & de eius ꝯfinib. & sic de alijs. Super secundo vero gñe, si dixerit, ꝙ eam desponsauit per verba de p̄ñti, quæratis quō scit, vtrum visu, vel auditu. Et
si dixerit, ꝙ visu, quæratis vtrum in ipso actu desponsationis starent, vel sederent ꝯtrahentes, & quib. vestib. erant induti, quæratis ēt qua manu, & in quo digito immisit annulū, & an esset aureus, vel argenteus, vel qualis, an cū lapide, vel sine, & an ipse, vel a ius [illegible] Si
dixerit, ꝙ audiuit, quæratis vbi, & à quib. vel qu[illegible] finibus, & qñ, vtrum ante litem motam, vel post audiuit.
Quæratis ēt verbis, quib. dicunt per verba de p̄ñti ꝯtractum esse, & q̄ sint verba p̄ñtis tpis, q̄ futuri, & qs eorū
prius interrogauit, vir, an mulier, & an in ipso instanti
post interrogationem secuta fuit r̄nsio, & an aīo ꝯtrahendi, vel carnalē copulā extorquendi, vel ludēdo verba ipsa pro lata fuerunt, & an aliquis tractatus de matrimonio ꝯtrahendo præcesserat verba illa, & an metus
vel coactio intercesserit, vel sponte id fecerunt, & an semel uel pluries ꝯtraxerint, & quo anno, & quo mēse,
quo die, & qua hora diei, & an nouerit tunc, uel modo
agnoscit ꝯtrahētes. Qđ dic, ut sup. §. prox. uer. itē, ꝙ nō
nouit. Et adde qđ est J. in uer. hoc ēt no. & quis erat eps
tunc, uel P̄las seu rector loci. Si r̄ndit, ꝙ decē anni sunt
quæratis quō scit. Interrogetur ēt an alius cōtractus de
p̄ñti præcesserit illa uerba, & an testis sciret aliquod impedim̄ tunc fore inter contrahentes, & an ipse rogatus
fuit, ut ueniret uidere qđ fiebat. Super tertio uero gñe
quæratis, an inuitus, uel uolens eam traduxerit, uel cū
ea perseuerauerit, & an eam tenuerit ꝑ concubina uel
uxore, an sit impedimentum cōsanguinitatis, uel affinitatis, uel aliud inter eos, & secundū hoc in alijs casib.
subtilis aduocatus formabit interrogatoria prout uide-
6 rit expedire, & negotiorum natura requiret. † In quinto aūt casu, ubi agitur de uendōne, interrogetur ubi, &
per quem, & coram quib. & pro quanto, & quo anno,
mense, & die ꝯtracta fuit uenditio, & an coram testibus
fuit facta, & an hoc sciunt per credulitatem, uel famā,
uel hoc uiderunt seu audiuerunt, ext. de fide instrum.
cum Ioannes, & de alijs quæ dicam plene inf. proxi. §.
7 uersi. quid ergo si quis. † In summa nota,[b] ꝙ duo sunt
b genera quæstionum. Primum, quod fit ad destruendū
dictum testis, puta cum quæritur de causis & circumstantiis ut inf. de scīa & causa scīæ, & huiusmodi, ut supra §. 1. uer. item quod interrogatus. Sc̄dm, quod fit ad
fundandam intentionem producentis exceptionem
eius contra quē producit̄. dēt. n. dicere pro utraq; parte, nisi super certo articulo sit receptus. C. de epis. & clerī. Auth. sed iudex. 14. q. 5. non sanè. Hoc ēt nota, ꝙ ubi
dr̄ de consanguinitate, testis interrogari dēt de auditu,
s. ubi, qñ, a quo, uel a quib. quib. p̄ñtibus, & an illi, a quibus audiuit, fuissent bonæ famæ, uel infames amici, uel
inimici, & graues uel leues, ante motam litem uel post
& quoties audiuit, & sic de similibus, ut ext. de testibus
8 quoties, & c. licet ex quadam. † Fiunt autem generaliter in omnibus causis interrogatoria & circa dicta, &
circa personas, de quo uide inf. uer. porrò. Circa dicta
fiunt, ut interrogentur super quolibet articulo, & super quolibet dicto suo de causa dicti sui, s. quō scit id,
quod dicit, ꝙ dic, ut sup. §. 1. uer. item quod non reddit,
& inf. §. prox. uer. ut aūt hoc, & seq. Quæri ēt dēt à te-
c ste, an ipse p̄ñs fuit, nam aliter nō probat, qa nescit.[c] C.
eo. testium. 3. q. 9. testes, & c. nihilominus. Si uerò r̄ndet
ꝙ sic, quærat̄ an uiderit. Pōt. n. esse, ꝙ interfuit, & t̄n nō
uidit, unde tunc pōt sc̄dum quosdam testificari, q̄ dic
ut sup. §. 1. uersi. itē, ꝙ non perhibet. Item, quæri dēt de
recordatione, maxime si dicit, quod non est uerisimi-
d le ipsum scire, iuxta illud Euangelij:[d] Quinquaginta
e annos nondum habes. & Abraham uidisti. 22. q. 2. c. fi.[e]
Item, quæratur an nouerit eum, per quem, uel contra
quem inducitur, ut §. 1. uersicu. item, quod non nouit.

Item

ADDITIONES.

a Invio. *Benuguì. cuius fuerunt hæc īterrogatoria, dixit in uiridario*

b In summa nota. *Vber. de Bobi. cuius fuit iste uer. in tract. de testis. 2. colum & per. Io. de Deo lib. 5. eo. tit. in prin.*

c Quia nescit. *Io. 3. Quod scimus, loquimur, & uidimus, testamur*

d Euangelij. *Ioan. 8. in fin.*

e fin. *Sunt ibi verba Christi, ad quę demū fuit illa responsio secuta, quæ in textu nō est propter illos, qui deponunt, ꝙ videre uel percipere nō potuerunt. Ponū hic quæstionē Noco. de Matth. prolixū, & de facto, quæ talis fuit, Actor. produxit instrumentum cōfectū sm̄ scripturā, nunc sunt 20. ann. contra illud reus probauit ꝑ testes iam publicatos notariū mortuū, iam sunt 22. anni. Actor uūt format duo capitula s. ꝙ notarius uiuebat, iam sunt anni. 2[illegible]. & ꝙ testes rei erant minores 23. an. Reus format capitula ꝙ notarius erat mortuus, iam sunt 22. anni & quod testes sui erant maiores 34. annis, quærebat an dictę probationes, vel ipsarum aliqua sint admittenda. Dubiū facit illa publicatio attestationum, de qua in quæstione, soluit distinguendū in c. de morte & uita, ꝙ si capitulū rei fuit sup eo formatū, & de illo testes deposuerunt post publicatas attestationes. sup directè contrarius, nō licebit testes ꝑducere. Sufficiat cle. eo. tit. testib. Si vero capitulū nō erat de hoc, sed illa verba testium rei fuerunt ad aliud expresse, forsan in redditione causa scientiæ, poterit actor testes producere contra illos, qa nec nouit occulta, nec poterat diuinare. Ad hoc eo. tit. ex tenore. ut ibi dixi. & c. series. Aduerte, quia licet hoc dictum fatear in se verū non uidetur ꝙ huic casui adaptetur secundū mēbrū distinctionis. Nā reus reprobare volens instrumentū hoc casu vt falsum, necesse habuit exprimere, quod mortuus erat tēpore quo dicebat̄ instrumentū confectū, nec fuisset receptu ipsius ꝓbatio dicentis simpliciter eum mortuū, qa impertinens, & nō releuabat. Procederet uūt. si simpliciter dixisset instrumentū falsum sine specificatione, & fuisset ad probandū admissus, & testes ꝑ causa scientię expressissent mortē notarij præcedentē. Sic puto ītellexisse Nic. & plus ad ꝓpositū de uita testiū tenuit actorē ad ꝓbandum suū articulū admittendū, cū illud non sit deponere sup articulis publicatis, sed est reprobare personas testiū vt nō idoneas, vel dictu ex personis in quib. impossibile erat cadere scientia rei, de qua testantur, qđ īpedimentū ēt per consensum partiū tolli nō potuit, cū deficiat substantia testimonij. s. scientia, nō quidē simpliciter, sed ꝑ impossibile per quid apparet ipsius nullitas, sicut cū ī priuato deficit iurisdictio. ī pupillo. C. de iuris. om. iud. priuatorū. ff. de iud. [illegible] prætor ꝓpter quē*

defectum

defectum actus iudiciarius nullus est, quæ nullitas omni tpe oppo
natur, C. si a non comp. iud. l. 1. et ult. sic in testimonio, cuius subie
ctum est scientia et præsentia, C. eo. l. testium. Adde tu, quod testes
non tenentur scire subtilitates disputationis, sed rude factum, vt
Azo. in Sum. eo. tit. et not. in l. Stipulatio ista, §. hi quoque, ff. uer.
oblig. Bal. notabiliter in l. cum mulier, in 15. col. ff. solu. matr.

9 Item † interrogetur de loco, in quo id, de quo agitur
a actum sit exemplo Danielis[a]: 3. q. 9. nihilominus, ext. e.
cum cām, quæ. & s. §. t. ver. item quod testes, locus tñ nõ est
ad angulum restringendus, ar. ff. de vi & vi arma. l. t. §.
b vbi autem contra sup. ver. in 2.[b] An instrm debeat locũ
contractus cõtinere, vide inf. in ti. de edit. instr. §. instru
mentum ergo, vers. quid si locus, & uide infra, ver. pro-
10 xi. † Item de tpe, vt in præ. c. cum cautam, quæ. eo. titu.
ex tenore, 3. q. 9. nihilominus, 4. q. 3. c. si testes, §. in testi
bus, 2. & ext. de fi. instr. cum Ioannes, 2. q. vlt. c. per scri-
pta, §. libellorum, ff. ad Syll. l. prius. Quod exaudio, vbi q̃
rit de prioritate vel posterioritate actus vel contractus,
vt si uolo probare prius me cũ Berta, q̃ cũ Tina contra-
xisse, vel ipsa econtrario, ext. de spon. li inter, & de eo, q
dux. in mat. quam pol. per adult. veniens. Vel prius me
cognouisse Titiam consanguineam Bertæ, quæ me pe
tit in virum, quam contraxerim cum ipsa Berta, ext. de
præsum. tertio, ex. de reg. ueniens, de eo, qui cogno. cõ
11 sanguin. vxo. super eo. & sic de alijs contractib. † Licet
c autem testis interrogatus de anno, die, mẽse, hora[c], vel
consule initi contractus non recordetur, nihilominus
tamen probat cõtractum, vt in præ. §. libellorum, & ff.
de arb. si arbiter, & ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. antep. ubi
de hoc, & in præd. c. cum Ioannes, vbi ſm illos testes, q
de his non recordabantur, fuit pronunciatum, licet q-
dam dicant ibi, ideo eis credi, quia de hoc per partium
confessionem consistit. Sed quod prius dixi. est uerius,
verumñ licet tunc probet contractum, non tñ tps eius.
Vnde si velit probare tempus contractus, debet testis
de tempore contractus dicere, vt in præd. conc. & C. de
contrah. stip. optimam, ex. de test. ex tenore. An instrm
debeat tempus continere, dicam in præ. §. instrumen-
tum ergo, ver. item, quod non est uerum. Si unus dicit ali-
quid factum esse tali tempore, alius expresse dicat ptra
tunc eis non creditur, quia discordant, vt in primis cõ-
cord. Licet aũt dixerim valere dictũ testis, quamuis nil
in dixerit de tpe, hoc verum est, nisi sit tale negotium
in quo sciẽtia diei, vel horæ exigatur, ff. qđ vi aut clam.
l. aũt, §. 1. & in præ. l. optimam, & vbi qui prior esset, po
tior esset, ext. de iur. par. cũ aũt, uel ubi posterius deroga
ret priori, ff de leg. sed & posteriores, ff. loc. in operis, ff.
de pignor. si fundus, in fi. ff. de don. inter vi. & uxo. cum
hic status, C. de pact. pacta nouissima, ex. de celeb. miss.
12 cum Marthæ, §. cæterum, & 13. q. vlt. † Et breuiter scias
d ſm Papam[d], quod tunc demum testes necesse habent pro
bare & concordare de tempore, quando tempus est de
substantia contractus, & sic intelligitur 3. q. 9. nihilomi
nus, 35. q. 6. de parentela, vt patet, si quis eum, qui in cõ
tractu, vel instrumento interfuisset dicitur, velit proba
re illo tempore, & alibi fuisse, C. de contrahẽ. & comit.
stip. optimam, ext. de testib. series, & c. ex tenore. Et pa-
tet ẽt in eo, qui debet probare se tpe deiectionis posse-
disse, ff. de ui & ui ar. l. 1. §. interdum. In alijs aũt, in qui-
bus tps, vel locus non sunt de substantia, non est neces-
se quod testes probent, uel in causis scientiæ concordent,
quod dic plenè, vt J. de inquis. §. nunc tractemus, versi.
13 quod si ille. ib. item sufficit, siue eodẽ, &c. † Hinc est, quod
si quis vult probare iurisdictionẽ, & per aliquos testes
probare exercuisse iurisdictionẽ in loco, de quo agitur
licèt in causis discrepent, & in loco, & in tpe, & in per-
sonis, non nocet. Verbi gratia, quęritur a teste, Quõ scis
quod talis iurisdictionem exercuerit, & respondet testis,
quia vidi, quod ipse suspendit Ioannem die Lunæ. Alius
uero testis dicit, quia uidi quod cognouit de tali causa die
Mercurij, & sic de aliis, & Idem est etiã, quãdo decimæ
petuntur, & unus testis dicit se uid sse, quãdo actor col
legit nomine decimæ triticũ, alter dicit hordeũ, alter
fabas. De hoc J. de inquisi. §. 1. uer. quid si vnus. Idem ẽt
est in præscriptione, & in omnib. similibus, & etiam in
contractibus, quia si testes discordent de tempore & lo
co initi contractus, non ualent, quia quasi de substãtia
sunt contractus, & eius concomitantia, extra, de sen. &
re iud. abbate sanè. in fin. li. 6. Sed si discordarent in cau
sis, uel circunstantijs, puta quod unus testis dicit, scio, quod ta-
lis est in possessione iurisdictionis, quia uide, quãdo ta-
lis fecit talem iustitiam, & alius dicit de alio die, & etiã
de alia persona iustitiata, bene probant, quia uterq; bo-
nã cãm sui testimonii reddit, ut in prę. uer. quod si ille. Alii
uero dicunt contra, s. quod vbicunque aliquis tenetur
aliquid probare, nisi testes de loco, tẽpore, & personis,
& aliis omnib. concordent, non habentur pro plurib.
testibus, ut in prædict. c. nihilominus, & oẽs, sunt in suis
14 testimonijs singulares. eX, de elect. cum dilecti. † Et no.
quod expressius & melius tenet testis recordari de loco, &
persona, quã de tempore, quia illa melius tenent me-
moriæ. tempus enim facile a memoria excidit, argu. 7.
e 2. c. fi. Hęc notat Papa, ex. de accu. qualiter. 2. ppe prin.[e]
De tẽporis vero qualitate, puta, an esset serenum, vł ne
bulosum; dies, uel nox, vel de vestiũ qualitate, & colo-
re, quæ tendũ non. 2. qõ. 7. d. §. libellorum. ff. de prob. si
arbiter. nisi testis iudici suspectus sit. tunc vero sic. ff. de
testi. l. 3. §. ideoq;. & 4. q. 3. d. §. in testi. 2 Nam & tunc po
test quæri de formis hominũ & circunstãnjs, & de mo
do loquẽdi, & quæ verba dicta fuerunt, & an simul, vel
separatim peruenerunt ad locũ, & quis prius, & quis po
sterius recessit, & an contrahentes starẽt, vel sederent
qs esset tunc Papa, vel Impator, uel Rex, vel Comes, &
similia, & sic in sermone capiantur, & ore proprio con-
uincantur. 5. q. 4. qui ambul. §. sed aliud. quo casu iudex
eos puniet, vt dixi s. §. 1. uer. item opponitur testi, quod reci
15 pit. & seq. †. Iudex enim quibuscunq; modis potest, de-
bet laborare ad ueritatem, & etiam falsitatẽ inuestigan
dam. 30. q. ult. iudicantem. C. de eden. is, apud quẽ 31. q.
9. grauem. 29. q. 2. præsens. ext. de fi. instr. cum Ioan. pro
pe fi. Ideo aũt interrogantur de loco & tẽpore & de cir
cunstantijs, & huiusmodi, quia si inueniũtur uarijs, nõ
ualet eorũ dictũ. quod dic, ut s. §. 1. uersi. item quod testes
discord. Quid si unus testis dicit se uidisse, & interfuisse
per decẽ annos, alter, dicit per 20. uel unus dicit se uidis
se Bononiæ, alter Mutinæ? Rñdeo, non sunt contrarij,
cum factum tale est, quod de sui natura recipit iteratio
16 nem. † Quid si unus testis dicit actum, uel contractum
fuisse die dominica hora tertia, uel Biteris, alius hora
nona,

ADDITIONES.

a Danielis. 13. c. *Adde, quãdo diuersitas loci repellat testem, Bal. con. 270. 4. lib*

b In secundo. *Dic quod secundum qualitatem testium fit interdũ strictior examinatio, ut infr. ver. & nota quod*

c Mense hora. *Quod dies & hora sint exprimẽda, arguit Simon Vin. super l. iurisiur. eo. ti. C. per l. ff. de liber. & posth. Titius. §. 1. & per l. prius. ad Silla. secundũ literã. quod in anno, vt ibi. no. Adde, quod si testis interrogatus de tẽpore, respondit non recordari, quod tamen probat. secundũ Innocen. in c. qualiter & quando ext. de acc. Bar. in l. si librarius. ff. de regula. sequitur Alex. con. 109. li 4. Adde tu, quod vbi testes deponunt de facto successiuo, non est necesse ut referant se ad idem tempus, vt uoluit Car. in con. 9. in 1. co. post Inno. in c. qualiter & quando. el. 2. circa prin. de accu. & gl. in l. ob carmen. § si testes. ff. de testibus.*

d Secundum Papam. *Quid no. de accusa. qualiter. 2. ut sequitur, & ibi scripsi, in gl. hoc potest colligi. Adde Bal. con. 74. li. 4. Ale. con. 172. li. 2. & 3. & 4.*

e Prope prin. *Vide in gl. prædict. ante fi. ver, & notandũ, quando omnes testes dicunt, quod non recordantur de tempore contra eos præsumitur, vt scripsi de testibus ex par. e in gl. quærendum.*

a nona, uel Narbonæ [a]. dic quod testes diuersi concordā
di sunt, si fieri potest, ut ext. eo. cum tu. de pœ. dist. 1. peri
culosè. Vnde iudex tunc inspiciet, an sit talis actus, qui
recipiat reiterationem, ut mrīmonium, qđ potest bis
de facto contrahi, uel adulterium, quod pōt pluries cō
mitti, uel sententia excōmunicationis pluries ferri, & hu
iusmodi, & tūc talis diuersitas non nocet imo dēt inter
pretario fieri, vel quod bis, uel in diuersis locis fuit ma-
trimonium contractū, uel adulterium, cōmissum, uel
sniā lata, ne testes de periurii reatu notent. ut in præ. cō-
b cor. Caute tñ reus faciet [b], si faciat iudicē ex officio suo
interrogare actorem, an matrimonium uel adulteriū,
de quo agitur, semel tantum uel uno loco tantum fue-
rit commissum, quod si confiteatur, restat ꝙ nequeunt
c cōcordari [c]. † Si uero factum sit irreiterabile, ut quia di
17 ctum est, Titiū occisum fuisse [d], tunc diuersitas tempo
d ris & horę, uel loci nocet, quia non pōt quis diuersis tē
porib. interfici, siue locis, nisi eum contingeret diuino
miraculo resuscitari, Ideo autē dixi, temporis & horę.
Nam si unus dicit de die dominica neque dicit aliquid
de hora, alter uero dicit de eadē die, de hora tertia, isti
bene possunt concordari, quia primi dictum trahitur
ad dictum secundi. Eodem etiam modo in facto dura
bili non nocet uarietas horarum, ut si unus dicat quod
uidit missam hora tertia celebrari, alter uero dicit ho-
e ra nona, quia tātum quandoque durat missa [e], nec no-
cet etiam in solutione rerum, quæ fit ex eadem causa,
ut si nolo probare perceptionem decimę, & unus di-
cit, ꝙ uidit solui decimā de fabis, alter dicit de hordeo,
Debent ergo testes concordare de his, quæ hoc uer. cō
18 tinentur. † Res, persona, locus, gradus, hæc sint cōsona
f tempus [f]. Vnde si vnus dicit de uno loco, vel gradu con
sanguinitaris, seu affinitatis, vel tempore, alter de alio,
non probat. Et est ratio, quia quilibet testis est in suo di
cto singularis, vnde eius testimoniū non ualet. extr. de
ele. bonæ 1. & c. cum dilecti. & c. in Genes. de probat. li-
cet causam, quæ. ff. de in litē iu. l. videamus. ff. retū amo.
Marcellus. De re vel contract. probatur. 2. q. 8. c. præscri
pta. §. libellorū. 3. q. 9. indicas. ext. de app. significantib.
ff. de rei uen. si in rem. De persona probatur ext. de test.
series. De loco s̄. dixi. De gradu. 35. q. 6. de parentela. De
tempore, s̄. dixi, quæ plenius prosequere prout ab om-
nib. sunt notata. Qualiter deponent testes inducti ad ꝓ
bādum interesse commune, vel singulare, uel etiam ex
pensas. j. de fruct. & interes. §. uiso uer. 1. & uer. sed qua
liter. & seq. Itē circa dicta debēt testis interrogari, an cō
cordauerint omnes testes idē dicere ut s̄. §. 1. uer. item ꝙ
19 testes Idem & de multis alijs, de quibus dixi s̄. §. 1. † Por
ro circa personas testium debent interrogatoria fieri,
ut interrogetur testis de sua ætate, ut s̄. §. 1. versi. item ex
cipitur, ꝙ est impubes. Item, quantum habet in bonis,
g vt s̄. §. 1. vers. item est pauper [g]. Item an prece uel pretio
testificetne, & an ei fuerit aliquid datum, vel promissū,
vel aliquam spem habet, quod sibi detur, vt sic testifice
tur, vt s̄. §. 1. ver. item opponitur testi, quod recipit. Item
an speret habere lucrum, uel damnū ex causa hac, seu
de uictoria alicuius partis, vt s̄. §. 1. versic. item quod est
testis in re. Itē an est amicus, uel inimicus alicuius par-
tis, & an unquam mala uerba cum aliqua parte habuit
Item quam partem magis diligit, vel mallet obtinere,
supr. §. 1. & uer. item quod amore. Item an sit honestus
4. quæst. 3. c. si testes. §. si testes. Et breuiter testis interro
gari debet, de omni eo, propter qđ repelli potest. Quod
dic multipliciter, ut s̄. §. j. & genraliter in omnibus quæ
possunt iudicis animum mouere, scilicet ad sententiā
dum. ext. de re iudi. sicut. Qui non ad unam speciem ꝓ
bationis tantum, sed ad multas applicat mentem suā,
& ex multis coniecturis motum animi sui informat.
ext. de renun. in præsentia. de re iudic. causam, quæ. 4. q.
3. dic. §. si testis. ff. de test. l. ob carmen. §. fi. & super his ui
de plene j. in prin. proxi. §. uers. ut autem hoc. & seq. Ca
ueat tñ iudex ne indifferēter interrogat de odio, lucro
& simib. quæ non sunt de negotio principali, sed solū de
substantialib. cā, puta de causis, personis, loco & tpe, ut
premisi. Sed nec testis est de facto alieno interrogādus
h ff. retū. amo. Marcellus. §. 1. C. de accu. l. fi. sm Baga. [h] † Si
20 igitur testis dicit se presentem fuisse, & uidisse, qñ T. ꝑ-
cussit P. q̄ri dēt de quo percussit, & qua parte corporis,
& qua die, loco & hora, & quibus pñtib. & hmōi. Si ue-
rò dicit se nō affuisse, sed audiuisse ab alijs dici, nō sūt ꝑ
dictæ interrogationes faciendæ, sed solū q̄ pertinent ad
auditum, puta qñ, & ubi, & à quo audiuit, & ut alijs sen
21 sibus corporis, ut j. §. proxi uersi. ut autē hæc. † Is quo
que, q dat interrogatoria, quoties mutaĩ genus articu-
lorum, repetat hęc uerba, & similia super primo, uel se
cūdo, uel tertio articulo. primi, uel secūdi, uel tertii, uel
quarti generis. Interroget testis super hoc, sed & ĩ quo
libet articulo, siue mēbro ponat aliqđ signū diuisiuum
puta item, uel iterum dicens, Dñe iudex quæratis de lo
co. Itē de ꝯstibus, itē de cā, & sic de simib. Et hoc ideo,
ut hęc clarius liqueant, ac melius inhæreant memorię
i iudicantis. [i] Itē cautè facit aduocatus exhibēs interroga
ria, si ea ĩ scriptis redigat, & sic præsente notario iudici.
porrigat, & eū requirat, quòd quærat à testibus, prout
in interrogatoriis continetur. Nam iudices sæpe acto-
ribus fauentes non examinant testes iuxta interroga-
toria: post aperturam attestationum uideat, an se-
cundum interrogatoria testes examinauerit, quòd si
non

ADDITIONES.

a Vel Narbonæ. *Incautè posuit hic auctor singulare. prout posue rat Bonag. rub. de interrog. contra testes. Absit. n. quòd uno teste deponente de matrimonio contracto, uel adulterio commisso certo loco, vel hora, si alius deponat ad idem de alio loco, vel hora, quod sint probata matrimonium, uel adulteriū, licet fatear, quod ubi propter iterationem actus, non sit contrarietas, est tamen ibi singularitas, ut in c. nihilominus, cum concor. Non obst. c. cū tu, quia ibi plures erant concordantes in tempore uno, & alij plures in alio. Adde, quod dictum Spe. videtur posse saluari per id, quod volunt Old. Bar. & Bal. in l. fi. C. si unus ex plur. app. per l. sniam, de pęni. s. quod satis est, quod testes concordent in unum rei finem ut dicantur contestes, nec est præsumēdum, quod spāle senserint. Nam similiter dicunt doct. ad probādum quem usurariū si unus deponat, quod Biteris mutuauit ad vsuras, alius quod Narbonę licèt isti uideantur singulares, tamen sunt concordes, quia cōcordant in unum rei finem. s. ad probandum illum vsurarium. Et quod testes non dicantur singulares, quando concludunt in eundem rei finem, uoluit etiam Bal. consi. 278. lib. 1. & consi. 131. lib. 3. & consi. 402. lib. 2. vbi ponit qualiter intelligatur, quod testes concludant ad eundem rei fi.*

b Reus facit. *Et Bonagui. ubi sup. dicit pluries hoc fecisse, & obtinuisse, & ideo dicit de iudice, quia pars sibi prouidere non potest per positionem, quod semel tantum fuerit contractum, quia tunc constaret per confessionem eius.*

c Concordari. *De fide instr. cum Io. & uide quod ibi scripsi super ver. unica tantum uenditio.*

d Fuisse. *Verbum Pylei ubi sup. rubr. 4. in fin.*

e Durat missa. *Idem in quouis actu probando per uisum, quando plures testes successiuè illud uiderunt per foramen arctum in tantum, quod simul uidere non potuerunt, quod probat Iaco. de Are. per l. cum antiquitas, C. de test. & capitulum factum in instanti, non dicetur singulariter actum, per l. illam Et uno contextu dicuntur facta, quorum vnum reliquum consequitur, de elect. quia propter, & c. cum post. Ad idem, ff. de uerb. obl. continuus, & simul nati sunt gemini, quorum tamē alter prius naturam egreditur, ff. de sta. ho. Arethusa, et de hoc per Cy. C. eo. tit. l. test. sub 5. q.*

f Consona tempus. *Hunc uer. posuit Inn. eo. ti. c. 2. Tan. sub rubrica de exam. test.*

g Pauper. *Ang. huic tentat respondere, vide inf. uer. sed nunquid, in fi. vbi de hoc dixi.*

h Secundum. Baga. *In fine operis sui.*

i Iudicantis. *Idē sup. §. prox. uer. in ... l. fi. Bonag. alle. de fil. psby. c. pe. & ult. facit de proc. c. 2. li. 6. de priu. si Papa. eo. lib. cum simi.*

non fecerit dolo, vel negligentia, petat iterum eos in-
terrogari, & examinari et attestationib. publicatis, vt ex.
eod. per tuas, licet illud posset intelligi de articulis prin
cipalib. & ar. C. eo. l. 1. ff. de q. l. repeti. 8. d. quæ, ꝙ. Nam &
si aliqua res nõ fuit diuisa, diuidatur, manentibus aliis
in sua diuisione, ff. commu. diuidun. l. 4. §. 1. & de hoc s.
§. prox. in fi. Sed & si aliquod verbum dubium protulit
potest peti, vt declaret. ex. eo. cum clamor, ff. de reg. iur.
22 in ambiguis. † Sed nũquid quæritur ab eo, an sit crimi-
nosus, vel aliquo mortali pc̃tõ irretitus, uel talis, qui nõ
a possit testificari a? Videtur, ꝙ sic, s. §. 1. ver. item excipit,
ꝙ est fur. C. de ser. fugiti. quicunque, ff. de interrog. acti.
si defensor. §. illud & ext. de testi. testimoniũ, ibi, vel cõ
fessus, & c. fi. 2. q. 7. ipsi Apostoli, & c. testes, 50. d. ex peni
tentib. ff. de prob. in proba. quia sic exoneratur is, ꝙ quẽ
testis producitur a probatione criminis, ext. eo, sup eo.
ar. ext. de excep. c. 1. in fi. ar. contra, de pœ. di. 1. c. quis ali-
qñ. § his auctoritatib. ibi, non tibi dico, & c. 2, q. 1. si pec-
cauerit, & in Aut. de testi. §, si vero tibi. quia nec debet
deponere, nisi super principali. C. si a non competẽ. iu.
l. 2. & 3. nec super eo, super quo non iurauit. Bar. no. ex.
eo. cum cãm. q. 1. his, quæ continentur 4. q. 3. §. si testis,
potest interrogari, & tenetur respondere, & non de a-
liis. Sed tamen secundum eum de consuetudine non
interrogantur, & satis honestum est ar. ext. de accus. in-
quisitionis, §. 1. Vincen, & dominus meus, & Ros. & Pa
pa dicunt simpliciter esse interrogandum, nec ipse cri-
men suum, vel conditionem in specie, vel in genere te
netur prodere, si tamen confitetur, non sibi, sed produ
b centi præiudicat b. ext. de ord. cog. c. 2. in fi. ff. de iureiur.
si duo. §. idem Iulianus. & de pe. hære. si quis libertatẽ.
in casu tñ, s. in causa inquisitionis, secundum Vinc. Te-
stis tenetur dicere crimen suum, & confessus incurrit
pœnã ordinariam, c. X, de ele. per inquisitionem, & de cõ
cel. præb. c. 2. vbi de hoc secundum Papam, & secundũ
Vinc. si testis extraneus est, quæri potest ab eo, vnde ue
nit, & unde est, & an sit liber, vel seruus, vel monachus,
vel fugitiuus, 17. q. 2. si quis ignotus, 42. di. quiescamus.
in Auth eo. §. nos igit. & 3. q. 6, leges, De hoc uide s. §. 1.
uer. item opponitur, ꝙ est criminosus, & seq. arg. con-
tra, ff, de off. prætor. Barbarius, ext. de iudi. cum deputa-
ti. Quidam dicunt, ꝙ si sit grauata opinio testis apud bo
nos & graues, potest quæri ab eo de crimine, non in ge
nere, sed in specie, ff. communia præd. in tradendis. Alii
c dicunt c, quod potest quæri non in specie, sed in genere
sic. Fratres talis, quod possit testificari, vel commisisti ali-
quod crimen, quod infamiam irroget. Vel es diues, uel
es pauper, & similia. Tamen ad hoc ultimum forte nõ
tenetur respondere. nisi euidens sit paupertas. C. quan-
d do & quibus quarta pars ex bon. decur. l. 2. d lib. 10. Sed
quid si testis dicit crimen suum, nunquid ei credetur?
23 De hoc supra §. 1. ver. quid si testis. † Quid si principalis
interrogetur, an testis, quem producit, sit infamis, Di-
cunt quidam, eum non cogendum respondere per sa-
cramentum calumniæ. Ros. contra, nam cum in iura-
mento calumniæ adiiciatur, ꝙ iurans non onerabit ad
uersarium, vt probatur C. de iur. cal. Auth. in hoc sacra-
mento. ergo debet respõdere de sua, vel testis infamia.
Quid si principalis interrogetur per sacramentum, an
omnes testes verum dixerint, vel an unus bene dixerit
tantum? Respond. dicit Ros. & alii, eum non cogendũ
respondere, maxime ante aperturam & scientiam atte
24 stationum. † In Summa caueat iudex e, & repellat astu
e tiam quorundam aduocatorum statuentium, dicta te-
stium etiam verba deponentium annichilare, hoc mo-
do: in fine enim sui interrogatorii ita dicunt. Item quę-
rat, an credant ea, quę deposuerunt, & si dixerint se cre
dere, sicut vulgares communiter respondent, arguunt
eorum testimonium non valere, ut supra §. 1. ver. item,
qđ deposuit de credulitate, & infra proxim. versicu. fide
les. Talis ergo interrogatio, vel alia captiosa est per iudi

g cem cancellanda, vt suprà in principio huius §. g

ADDITIONES.

a Testificari. *An ad tales positiones factas parti de se respondere teneatur. uide infra de positionib. §. 7. uer. 19. Adde uer. item caa tẽ Ale con. 172. 2. lib.*

b Præiudicat. *Innuit quod sibi credatur, de quo datur remissio, infra uer. proxi.*

c Alij dicunt. *Vt Io. 2. q. 7. quærendum. in fin. in glo. eo fecit 8. q. 3. Artaldus.*

d Decur. l. 2. *Gui de Saz. in l. testium. C. eo. ti. tenet, ꝙ respondere non tenetur ad ea, quæ suam turpitudinem detegunt, ut crimen, infamia, & excõicatio. C. de transact. l. transactione. Ad alia, at paupertas, inimicitia, & similia respondere tenetur. ff. eo. ti. l. 3. Vide quod scripsi eo. ti. cum cãm, super gl. cãm. u. ad fi. cũ sua remissi. Adde tu, quòd testis interrogatus, an sit infamis, non tenetur ad hoc respondere. gl. ord. in Auth. § sancimus. colla. 7. Refert & sequitur Bal. in l. ad testium §. conditionem. ff. de testa.*

e Caueat iudex. *Secundum Aegi. ubi supra. c. 54.*

f Huius. §. *Vt scripsi de accu. inquisitionis. ad fin. super uerbo, credulitatem. fortius cancellandum interrogatorium, an sciant ex auditu, an ex credulitate. in quo fortior est captio.*

SVMMARIVM.

De Testium examinatione.

1 *Interrogationibus, & examinationi testium potest interesse quælibet pars, pro quorum acta sit ipsa interrogatio.*
2 *Iudex per seipsum potest testimonium alicuius actus inquirere, non excluso notario. qui coram dicta scribat.*
3 *In examinatione testium quomodo sit procedendum.*
4 *Vultus, pallor, seu rubor. aut titubatio testis in suis examinatione reddunt ipsam minus fidem.*
5 *Testis uel instrumenta de mandato alterius recipiens, debet testium conditiones seu circumstantias rescribere.*
6 *Modus, quo testis in interrogatione uacillat, est per iudicem. seu tabellionem in scriptis exprimendus.*
7 *Is, cui testium committitur examinatio, debet articulos, interrogatoria, huiusmodi examinare.*
8 *Examinator testium, debet dictũ cuiuslibet testis integrè in scriptis facere redigi.*
9 *Testium plurium in causa simul productorum, simul iuramentũ in al deponentium, & simul interrogatorum, an ualet testimonium, & an ualeat quod sic agitur?*
10 *Examinator testiũ solicitus esse debet de ueritate, ne animæ sua detrimentorum patiatur.*
11 *Tabellio quõ se habere debeat in scriptis, titulis, seu articulis.*
12 *Tabellio quibus uerbis uti debeat, ubi à teste de causa scientiæ, uel de circumstantiis extra principalem articulum, &c. interrogatoria quæritur.*
13 *In testium examinatione consideranda sunt quatuor.*
14 *Testimonium de uisu requiratur.*
15 *Testis dicens, Scio, quia scio, an det sufficientem cãm sua sciẽtia.*
16 *Testis interrogatus de audita, & respondens de uisu non probat.*
17 *Mutus an aliquo casu possit ferre testimonium?*
18 *Ratio naturalis pro lege est babenda.*
19 *Testimonium de tactu quo casu reddatur.*
20 *Os olet ex uinsaingurgitatione, ex quo ferri potest testimonium de odorata.*
Omnia membra non eundem actum habent, nec unius officium est alteri attribuendum.
21 *Testiũ examinator attendere debet uerba, & personæ qualitatẽ.*
22 *Fidelis debet esse testium examinator, ut fideliter in scriptis ueritatem redigi faciat.*
23 *Testimonium illius, qui iurauit super tota causa ueritatẽ dicere. an sit sufficiẽs in casu in quo unus petit fundum rei uendicatione altero contradicente.*
24 *Testis alius enim est iuris, ut aduocatus, & alius testis facti.*
25 *Testis dicens, uidi ipsum dominum esse uel talem, non probat.*
26 *Testis simpliciter dicens se scire talem esse ebriosum uel iracundum, &c. non nocet, si autem sufficienter sua scientia rationẽ adiungat, tunc ualet eius testimonium.*

27 Verbũ, iuste, adiũctũ uerbis possessiuis, dicitur aliqd iuris habere
28 Iuueni in quibus sit potius credendum, quàm seni.
29 Forma inquisitorij, per quod testis in causa inquisitionis examinetur, qua esse debeat.
30 Testis interrogatus de statu ecclesiæ, tã de capite q̃ de membris, iurare debet se ueritatẽ dicturũ super his, quæ fecit, & credit, exceptis occultis criminib. quæ licet non debeat reuelare, occultas tamẽ circunstãtias manifestorũ criminũ tenet manifestare.

7. § Nunc tractandũ qualiter in testiũ examinatione sit procedendum. Et quidẽ
iudex hac vi procedat. Exiget enim à teste iuramentũ,
vt s̃. §. sequitur. & hoc præsente parte, cõtra quã produ-
a cuntur, vel se contumaciter absentante [a], ex. eod. c. 2. C.
b eod. si quando [b] in Auth. eod. §. sancimus. & pę. & 3. q.
9. carthæ. C. de fide instr. iudices. Demùm ipsum super
articulis datis secretè ac sigillatim examinabit diligen-
c ter, exẽplo Danielis, [c] e testes, qui contra Susanã inducti
fuerunt, examinantis. & arg. extr. de ele. qa propter. ext.
eo. venerabili. C. eo. nullũ. ext. de accus. inquisitionis. §.
1. de pęn. & re. omnis. j. versic. sed pone. Si enim simul
dicerent seu examinarent, vnus aliũ instrueret, & vnus
sciret quid alter diceret, & eius dictũ sequeretur, sicq;
non posset de facili veritas deprehendi. In Auth. eod. §.
1 & quia verò multi. † Quidam tñ, ut Io. Theu. & Accur.
dicunt, ꝙ quæcunq; pars uelit interesse interrogationibus, & examinationi, põt. C. eo. si quando. l. sed cũ oporteat.
d in fi. [d] & Aut. sed & si quis. ff. eo. curent. & 2. q. 1. in
primis. uers. quia igitẽ Stephanus. ubi de hoc. & ext. eo. c.
e a. [e] quia pars, quæ nouit causæ circumstantias. melius interrogabit. ff. de adult. si postulauerit. §. quæstio. Sed ibi
non loquitur de uero teste, & prædicta iura intelliguntur, quod potest & debet interesse in præstatione iuramenti, non in examinatione. quæ secretè fit, ut prædixi
f & sic de facto seruatur ubique, & bene [f]. Ideoque sic est
tenendum. ff. de legi. side interpretatione. extr. de consue. cum dilectus. Alioquin testis non liberè contra illum præsentem testificaretũ, nec debitas negotij circunstantias rei, de qua quæritur, exprimeret. Nec obst. ꝙ dicunt interrogationes melius fieri per partes. Nam articuli, & interrogatoria dantur in scriptis, ut s̃. §. prox. uersi. itẽ cautè. & §. tũc uidendũ. & sic iudex plenè per seipsum inquirere põt Licèt autẽ dixerim hoc secretè de-
2 beri fieri, † non tamen ꝑper hoc excludo notarium, qui
eorum dicta scribet, nec iudex hoc officium, in quo tota uis causę est notario cõmittat, sicut in curia faciunt
auditores secũdum ea, quæ not. j. uersi. hoc autẽ. ibi, sed
scribere, &c. sed per seipsum examinet. ff. eo. l. 3. §. item
diuus. & l. mulier. ubi de hoc. C. de iud. Auth. ad hoc. &
in Auth. colla. 5. ut defuncti seu fu. eorũ. §. illud. ubi dicitur, ꝙ non debẽt iudices per consiliarios testes recipe-
g re. arg. tamen contra, ext. de testi. co, c. 1. [g] nisi ut dixi s̃. §.
qualiter aũt. uers. potest etiã iudex Vel dic secundum
h Vinc. [h] ꝙ in ciuili, uel ecclesiastica causa possunt iudices per alios recipere testes. In criminali uerò nõ sed tã
tum per se, nisi solus Papa. in Auth. de fi. instr. ext. de testi. cum olim. vbi committunt in remotis partib. Papa
tamen etiam in criminalibus potest per aliũ testes recipere. arg. 13. q. 4. ille gladiũ. sicut potest per aliũ pronunciare. ext. de testa. Raynutius. & §. illud obtinet. cum testes præsentes sunt, quo casu melius est hoc per iudices
expediri. Vbi autẽ committit, cõsulo, ꝙ quãdo sibi tradet interrogatoria, iniungat ei sub pœna excommunicationis, & sub interminatione diuini iudicij & periculo famæ suæ, quod bene & legaliter super quolibet articulo iuxta ipsa interrogatoria examinet ipsos testes.
Vtrum autem possit committere, vide supra de iudic.
3 deleg. §. iam nũc. ver. sed nũquid. † In examinatione ergo sic procedet:

FORMA. Vocabit enim quemlibet testẽ ad se secretè, & sigillatim, vt dixi, & dicet ei, Amice, falsificus testis tribus personis est obnoxius, scilicet Deo, cuius pręsentiã, cum sit vbiq. contemnit. Item iudici, quem mẽtiendo fallit. Tertio, innocẽti, quẽ falso testimonio lędit. Testis quoq; qui veritatem, quam nouit, occultat, & etiã is, qui mendacium dicit, reus est. Primus, qa prodesse non vult. Secundus, quia nocere desiderat. Hæc leguntur ext. de cri. fal. c. 1. & 11. quæst. 3. quisquis metu. Proinde cum iuraueris dicere veritatem, per illud iuramentum obsecro te, quod animã tuam salues, & quod scis de tali negotio, plene dicas. Inter talem enim & talẽ super hoc quæstio ventilatur, & tu in testem induceris. Intendit enim talis probare, &c. legat sibi plane articulum de verbo ad verbum, & exponat eum sibi diligenter, vt j. ver. fidelis, & ipse responsiones eius super singulis articulis diligenter audiat, & in scriptis per notariũ, vel per duos viros ad hoc deputatos, vt C. de test. nullum, ext. eo. venerabili. ex. de prob. quoniam contra. singula verba quẽadmodũ proferuntur, redigi faciat. 22. q. 5. humanæ, ext. eo. cum cãm, quæ. & inf. versi. cautũ quoq;. & redacta testimonia iterum legat, vt se possit corrigere, & si ipse, vel scriptor errauit. vt ex. de testi. eo. ꝑterea. Quib. autem verbis testis vtatur, dic ut s̃. §. 1. ver. item quod non prohibet. & seq. Et sic super singulis articulis cum interroget de his, quæ sup. §. proxi. sunt
i nota, hac tamen cautela adhibita [i], vt quandoque interroget de primo articulo, quandoq; de vltimo, quãdoq; de medijs, nec hic scripturæ seruet ordinem, licet alias quandoq; sit seruandus, ut 44. d. sit rector. in fi. & ex. de de rescrip. cum dilecta. cum suis concor. Ioannes autẽ sic præpostere dixit quærendum, ut facilius apprehen-
k dat, an fuerit subornatus testis, uel non [k], ut supra, §. 1. uersi. item ꝙ testes idem. Et an dicat vera, vel verisimilia, vel negotio, de quo agitur, apta, vt 4. q. 3. capitulo si cum. §. si testes. Diligenter ergo testem interroget, nõ suadendo ei, nec eum inducendo vt aliquid certum dicat, sed quod in genere veritatem quærat. ff. de quæstionibus, l. 1. §. quæstionem. Nec inducat eum ad dicendum se scirę quod credit, vel ecõtra, vt versicu. fidelis. Cosiderare etiam debet, an testis vacillet in dicto suo, vt sup. §. 1. uersi. item quod testes sunt. Et an cũ trepidatione, vel constantia deponat. ff. de quæstio. de minore.

ADDITIONES.

a Absentante. *An sufficiat hoc casu esse citatum, distingue ut scripsi super regula, præsumitur. de re. iur. libro 6. 3. q.*
b Si quando. *Per quam legem dixit Guid. de Suz. super l. iurisiurandi. eo. ti. quod etiam si procedat iudex ex officio, necesse est uocari partem, contra quam procedit, uide infra de inquisi. §. quando autem. uer. ut autem. usque ad fi. & §. seq.*
c Danielis. *13. c.*
d Oporteat. *in fin. ibi ponit Accu. hoc dictum, sed approbat quod infra sequitur.*
e c. 2. *Vide quod ibi scripsi super 4. gl. adde quod statim dicam.*
f Et bene. *Quod placet Pyleo hoc ti. ru. 2. dicit tñ, qd qñ testes sũt recessuri, uel morituri, tũc par. utraq; ꝑsente deponũt, uel altera tantũ, si reliqua requisita non ueneris, ꝑ §. hoc uero in Aut. eo. ti. Sed hoc est falsum. & ad §. respondetur in ꝑ. gl. decr. 2. eo. ti. q̃ gl. innuit doc. tenere §. illum loqui in casu publicationis, quod audire possit testes deponentes. qua opinio dato quod esset uera, falsũ tñ esset id locum habere in testib. morituris, uel recessuris, quorũ dicta consignantur, ut in decr. quoniam. in prin. ut lis nõ conte. & no. eo. ti. c. 1. §. sunt & alii. ubi uide in gl. 2. Dico etiam, quod in casu publicationis pars, quæ audiuisset testes deponentes, si esset ꝑducẽs, audito 1. impediretur producere secundum, pars aũt, cont. q̃, nõ posset eo casu probare directè contrarium. ut in cle. eo. ti. testib. per q̃ ẽt ĩ casu publicationis nõ seruatur, ꝙ audiãt deponẽtes.*
g c. 1. *ibi soluitur in ult. gl. & idem in uer. statim allegato.*
h Secundum Vinc. *Qui hoc no. in c. cum olim. statim allega.*
i Adhibita. *Secũdũ Pyle. rub. 3. uer. sed bon. et Bonag. rubr. pen.*
K Vel non. *Vt quia doctus esset, & qualiter super primo, & qualiter super 2. & sic de reliquis, respondere debet.*

re.Et si eum viderit pallidū & trepidantem, vel vacillā
tē,tormentis efficiat,& timorem sibi incutiat,C.de te-
sti.nullum,in fi.5.q.5.illi qui.nisi sit presbyter, ut C. de
epi.& cle.l.presbyteri,& Auth. presbyter.quas habes
a 5.q.6. Vnde, sicut ait Marcus Tullius in Topic.[a] Sæpe
4 † pallor vultus,rubor,& titubatio faciunt, ut minus fi-
b dei alicui habeatur,iuxta illud,[b] O q̄ difficilè est crimē
non prodere vultu. Dr̄ ideoq; iudici,Tu magis scire po
tes,q̄ta sit fides testib.adhibenda,ff.eo.l.3.§.1.ext. de fi-
5 deiul.constitutus.in fi.† Hoc āt scias,ꝙ is, qui testes,&
instr̄a de mandato alterius recipit,dēt rescribere,cuius
auctoritatis cuius famæ,cuiusuè cōdōnis sit,& de aliis
circunstantiis,vt.ext.de fideiuſ.constitutus,in fin.ex̄ de
testi.cām,quæ.ext.de prob.licet,uer. q̄q̄. Et dēt in actis
ēt inserere,q̄ta sit fides eis adhibenda, ut dn̄t quidam,
unde ipso teste p̄nte, & audiente dicet, & scribi faciet
per tabellionē,qui depositiones scribit, ꝙ ipsum repu-
tar uacillantem,& hmōi, s̄.§. 1.uer.item ꝙ testes sunt.
Et ipse testis poterit ēt ꝯdicere,quia eius interest, cùm
ex hoc sit puniendus,ex̄ de pęnis,super his.Nec obstat
ex de ord.cog.c.2. Ibi.n.non constabat de malitia testis
per testes,quia iudice absente recepti fuerunt,& iō pu
niti non fuerunt,hic āt ipse iudex uidit malitiam testis
& iō,eum punit. Imo ēt dn̄t quidam, ꝙ teste non intel
ligente hæc scribi p̄ni ꝑpartem āt non oportet esse p̄ntē
nec talia scire.Sed certè non vr̄, ꝙ tabellio hoc debeat
scribere,vel dicere,seu interserere in attestationib. nisi
ipsi testes videant, & recognoscant se vacillare. Dn̄t q-
dam ꝙ si solus iudex in receptione testis dicat eum va-
cillare,ei credendum est,& tabellio ad dictum eius dēt
hoc scribere,licet ipse nullā titubationē,uel vacillatio-
nē videat,ipse.n.nullā hēt auctoritatē in recipiendo te-
stem,sed solūmō in scribēdo,iudex uerò sic, q p̄t testē
capere,& ligare,ut in p̄.c.super his,& eo.ti.dilectus, ex̄
c de prob.qm̄ ꝯ.i fi.[c]de test.nullū.Sicut ergo tabellio dēt
scribere ea,q̄ dixit testis, & nō aliud, sic ēt fideliter dēt
scribere ea,q̄ ad iudicis offm̄ pertinent, s.de quib.inter
rogauit,& si cautus esset tabellio,hoc inter cętera scri-
6 beret.† Et talis iudex,qui dictū testē examinabat, mihi
notario dixit,ꝙ testis uacillabat, & ꝙ hoc scriberē,ma-
ioris tn̄ auctoritatis erit,& plus ualebit, si notarius adij
ciat,ēt mihi vr̄,ꝙ vacillaret.Hæc tn̄ dr̄r sic scribi, dū re-
stis deponit,& non postea, quia postea iudici non cre-
deretur,vt in p̄.decr.qm̄,in prin.& in fi. Hoc ēt scias, ꝙ
iudex & tabellio q̄tuincunq; p̄nt, debent in scriptis ex-
primere modum uacillandi.s.quia dubitando, vel tre-
mendo, vel sudando præ nimio timore loquebat̄, vel
palidus efficiebatur,& hmōi. Patet igit̄,ꝙ ad offm̄ rece
ptoris testiū pertinet discernere q̄ta sit fides testib. ad-
hibenda,& hoc ipsum rescribere iudici,vt s̄.qđ si omi-
serit,nihilominus post factā remissionē attestationum
hoc facere tenetur ad mandatū iudicis siue superioris,
cuius mandato testes recipit, non tn̄ proprio motu, ut
s̄. Et sic fieri fecimus,cū essemus in Tuscia,in cā,q̄ co-
rā nobis agitabatur super quibusdā castris inter archi-
epm̄ Rauennatem, & cōe Forliuij. Et credetur fortè
examinatori quo ad hoc, ēt, si solus sit pp mandatū ei
factū,quia creditur in facto sibi ꝯmisso,ar.ff. de reb.eo-
rū,qui sub tu.vel cur.sunt,l.magis,§.ne tn̄,2.q.5.c.q̄ de
cā,licet sit ar.ꝯ in ea.l.§.itē p̄tor. uer. nimium,& ex̄ de
d prob.qm̄ ꝯ.in princ.[d] † Item ad offm̄ ipsius receptoris
7 pertinet articulos,& interrogatoria, & alia hmōi exa-
minare,& hoc nulli ꝯmittere p̄t,s̄m Papam, sicut nec
testis receptionē, quia in hoc eius industria est electa,
ut ex̄,de off leg.c.fi. Sed scribere attestōnes bn̄ ꝯmittit
alteri,& hoc frequentamus,quia hic potius eligitur o-
pera, q̄ industria,ar.ex.de appel.cum cām. Tabellio s̄m
hoc examinabit testes, & ad mandatū receptoris exe-
quetur ēt in absentia receptoris, & ēt si aliqua adijciat
factum ꝯtingentia,& ēt sibi r̄ndeatur,bn̄ ualebit,ut no
e ta, s̄m Papam, ext. de te tud. cùm Bertoldus.[e] Hoc ta-
men reprobo,vt s̄,ꝓpe principiū §. huius, ibi, licet autē
8 dixerim.† Cautiorem quoq; examinatorē esse oportet,
dictū cuiuslibet testis integre ī scriptis faciat redigi, qđ
quidam nō faciunt, nā scripto dicto primi testis,dicunt
ꝙ secūdus,vel tertius idem dixit ꝑ omnia, sicut primus
qđ quidē curia reprobat.ar.C.de uete.iu.enuc.l.1.§.fi.Et
dn̄s Clemēs Papa quartus tale testimoniū nō admitte-
bat. Posset.n.replicari,si testes dn̄t idē, ergo n̄ ualēt.vn̄r.
n.subornati,quia unū eundēq; sermonē proferunt, ut
sup.§.1.uer.itē ꝙ testes.idē licet scribens se ad mentē re
tulerit,non ad verba.Hoc prosequere plenius s̄m dn̄m
meū,ut no.ex.eod.cum cām,quæ.1.& de uerb.si. nihil
f obstat[f].† Sed pone,produxi in cā tres testes, qui simul
9 iurauerunt,simul deposuerūt,simul interrogati fuerūt
q̄rit̄ an valeat,qđ agit̄?Et vr̄ ꝙ sic,quia nō inuenit̄ ꝓhibi
tū,ff.eo.l.j.ergo vr̄ ꝯcessum,ext.de transla. inter corpo-
ralia,C.de religio.& sump.fu.statuas,ff.ex qb.cau.maio.
nec nō.§.1.ar.ꝯ,quia vnū,eundēq; præmeditatū sermo-
nē dixisse videntur,ut sup. Debēt. n.testes examinari se-
crete,vt s̄.in prin.huius §.& hoc uerius est,ut ibi ꝓb. Itē
diligētius iudex ī arduis & grauib.examinet, q̄ in leuib.
& uilibus,quia circa maiora maius periculum uertit̄, vt
42.dist.quiescamus,ff.de Carbo.edict.l.1.§.3.Et ideo in
g cis tautius est agendum 8.7.q.2.61.d.miramur[g], in Aut.
de mādа.prin.in §.sit ibi colla.3.ext.de procura. quere-
la,& diligentius examinet leues,quam graues personas
vt supra, versi.considerare, & argu. 46. dist.sunt non-
nonulli,in fin.Sit etiam cautus,vt si viderit articulos es-
se probatos,testium refrænet multitudinem, caute ta-
10 men,quod dic vt s̄.§.restat.ver.p. † Examinator quoq;
fideliter se habeat in inquirenda veritate, ne damnet a-
nimam suā,ut quidā faciūt, quia a testibus partis, quā
obtinere uolunt,nō quærunt de causa sciæ, ab aliis vero
quærunt non solum de cā scientię,verumetiam de cau
sa causæ,ut testes capiant in sermone,quod fieri nō de-
11 bet.nisi ubi sunt suspecti.† Tabellio autem sic se habe-
bit,nam scriptis titulis,seu articulis,hoc modo.

FORMA. Anno,& mense,& die tali, talis articulos
exhibuit infrascriptos,sup quib. petiit testes suos inter-
rogari:Articuli vero sunt hi:Intendit probare,&c. dein-
de recepto etiam sacramento testium, & die,qua iura-
tum est,scribat eorum depositiones hoc modo:

FORMA. Anno,mense,& die talibus, P.testis iura-
tus super primo articulo sibi lecto,& exposito,qđ inci-
h pit Intendit probare talis contra Titium,&c.[h] dixit ue-
ra esse,quæ in ipso articulo continentur. Interrogatus
quomodo sciret,respondit quod interfuit electioni de
illo factæ in acclesia Biterensi, & etiā ꝯsecrationi eius,
& quia uidit eum agere,& contrahere vt epm̄ in rebus
episcopalibus,& ab oībus pro epō haberi. Itē super ta-
li

ADDITIONES.

a Tullius in Topicis. *Hoc inducit Azo in summa huius tit.uers. autem omnes.*
b Illud. *Ouidij Metamor.2.lib.*
c In fi. *Et hoc ibi scripsi post Inno.& Host.in gl.no.quod ex.quo ultra medium.uer.ille etiam qui testes,usque ad finem.*
d In prin. *Solutionem collige ex no.de ap.cum parati. & hic quæ ibi dixi super 3.gl.& uide quod dixi de prob.post.gl.& vide infr. de re iudi.§.utile.uer.nunquid.*
e Bertoldus. *Ibi plenius dixi super glo.sed qualiter.*
f Nihil obstat. *Ibi plene scripsi super 1. glo.sequens uer. ad literam fuit Alb.Gal.eo.tit. ver. pone quæstione. & per errorem ibi duplicatum est. Adde,quod do.Ant.& Abb.in d. c.nihil obstat tenent op.Clementis,& do.Ant.in c.2.de regul. Bal. no.in l. fin. § refutatoriis. C.de ap.non damnat,sed dicit,quod notarii melius facerent extense scribere.& idem facit Host.in d.c.nihil. ut ibi refert Abbas. De teste uero qui dicit, dico ut ille dixit,uide eundem.Bal.in testium,C.de testibus.*
g Agendum. *Et elect.ubi periculum.li.6.*
h Titiū, &c. *Respicit articulū positū ī § nūc uidendum,uer. in t.*

li articulo, qui sic incipit, & ea, sibi lecto & exposito, di
xit, &c. Et sic. super oibus articulis interrogetur, ut prę
dictū est, & queraꝺ de cā ꝭm formam interrogatoriā,
sup §. prox. positorū. Rn̄siones qualescunq; fuerint, re
digant in scriptis sub prædicta forma. Quo facto alij te
stes eodē ordine sup eis eisdē articulis eodē modo exa
12 minent, & eorū dicta in scriptis similiter redigātur. †
Et aduerte diligēter, quia vbi à teste de cā scientię, uel
de circūstantiis aliqb. principalē articulū ex officio, uel
iuxta partis, ꝯ quā testis producitur, interrogatoria q̄ri
tur, his uerbis tabellio dēt uti, requisitus uel interroga
tus, qūo sciret, uel de hoc qūo scit, rn̄dit sic. arg. extra
eod. cum cām, quæ, & ca. ad hoc. lib. 6. alias incipit, p̄sē-
tiū, 4. q. 3. si testes, §. itē serui resp. Vbi uero super articu
lo principali deponet, tūc nō vtaꝺ his uerbis, sed dicat,
Talis iurans sup tali articulo sic dixit, ex: de prob. ter-
tio. Nā hic nulla fit quæstio, seu interrogatio, vñ non
est necessaria rn̄sio, sed solum legiꝺ testi articulus, ubi
est certa facti propositio, siue assertio, quā sequi debet
dictū simplex, ut 3. q. 9. c. pura. ext. quoties, & c. cum tu.
& ca. ueniens, & significauit, & c. cum clamor. Siue de
positio, ut eo. ti. cum venisset, cum in tua. Alber. licet
ex quadam, & c. præsentata. ext. de proba. qm̄ contra. Si
ue vltranea asseueratio, ut ext. eo. series. & in præ. c. 3. nō
debet examinator super articulo principali quærere,
uel aliquid facere, per qd testis ualeat informari, ut iā
dictū est, ar. cōtra. ꝙ super eo debeat testis interrogari,
a ext. eo p tuas [a]. † Vt aūt hoc plenius caueat, nota ꝭdm
13 Papā, & dn̄m meum, [b] ꝙ in testium examinatione quę
b dam consideranda sunt circa examinatorem testium,
quædam circa ipsos testes, quædam circa eorum dicta.
Circa examinatorem hoc attendendum est, ut sit pru-
dens & expertus, diligens, & attentus, fidelis, & cautus.
Prudens, & expertus, ideo dixi. vt prudenter & discretè
attēdat, quod si testis officium, & quę eius verba, & ip-
sius qualitatem, & vultum. Officium namque testis, qd
primo iudex attendere debet, est, dicere plenam verita-
tem sine adiectione falsitatis super eo, super quo produ
citur, & hoc iurat, quod dic ut s̄. c. §. sequitur. Debet aūt
testis eam ueritatem dicere super articulo, super quo
inducitur, quam quinque sensibus percipere p̄t, s. uisu,
c auditu, gustu, tactu, & odoratu [c]. † De uisu probatur s̄.
14 §. 1. ver. item quod non prohibet quod fiet sic. Si enim
quęstio est inter aliquos, an aliquis rem aliquam tenue-
rit, vel cuius coloris sit, tunc debet testis deponere de vi
su, & dicet sic. Ego vidi ꝙ P. de facto tenuit talē rē, nec
est necesse ulterius quęrere causam scientiæ, vel sui di-
cti, cum iam reddiderit eam, nec aliam bonam ualeat
assignare, non tamen est inutile de aliis circunstantiis
quęrere ab eo, puta, vbi eras quando isti, & quando au-
diuisti, & qui erant tunc tecum, & de similibus. Hęc ta-
men non sunt causę dicti sui, sed circunstantię ad ueri-
tatem plenius indagandam. Si vero testis dicat simplici
ter, P. tenuit de facto talem rem, nec dicat, vidi, adhuc
valet eius dictum sine causę redditione prolatum, si nō
fuit de illa interrogatus Quod dic ut s̄. §. primo. uer. itē
quod interrogatus, & j. eo. uer. viso. Prę sumendū enim
est pro teste, ꝙ illam reddidisset, si interrogatus fuisset. 1.
q. 7. c. sancimus, sed nec ipse debet esse iudici nimis uer.
sus, sup. §. 1. ver. item, quod est uerbosus. Vtile tamen est
tunc quæri de causa dicti sui, nam si dicit, Scio, ꝙ nul-
15 lus dubitat, uel quia sic omnes dicunt. † Vel scio, quia
scio, insufficiens causa est, vnde non ualet eius dictum.
sed si dicit, Scio, quia uidi, tunc bona est. Idem quoque
est quando quęritur de colore. ideoque cęcus nequit in
talibus testificari, quia ibi non potest bona rō per eum
reddi, nisi uisu, q̄ sio sensu cœcus caret. quę dic vt in prę.
alleg. ver. item, ꝙ non prohibet. & seq. De auditu quoq.
is qui audit potest testificari. si. n. quęritur, an quis ha-
beat vocem altam, vel submissam, & planam, grossam
vel gracilem, bonam uel malam. Hic reddēda est ratio
de auditu, nec alia sufficiens esse potest. Potest quoque
reddi ratio de auditu, cum quæritur, de qua materia ali
quis prędicauit, vel legit, vel ꝯcionatus est. Idē ēt est, qn̄
quæritur de venditione rei, vel de obligatione cuiuscū-
que alterius contractus inter aliquos initi, in quib. nul-
16 la sufficiens rō reddi pot, nisi de auditu. † Nam si tūc di
ceret, Scio, quia vidi, falsum dicit, quia vox, vel verbū,
d videri nequit, sed audiri sic, q̄uis Arostoteles dixerit [d],
ꝙ voces aliæ albæ, aliæ nigrę. Idem etiam est de alijs sen
sib. qui alia actui congruere nequeūt. Hinc est, ꝙ om-
nino surdus, quantumcunque oculatus & linguosus,
nequit de hoc testificari. Inst. de test. §. testes. Sed in pri-
mis casibus, in quib. non de auditu, sed de visu cā quęri
tur, bene potest surdaster, tn̄ q difficulter audit, si nō sit
17 oīno surdus, pōt ēt ī his testificari. † Quid de muto? Nō
vr̄, ꝙ aliquo casu possit ferre testimonium, vt in præ. §.
testes, & C. qui test. fa. poss. mutus, nisi forsan exemplo
e Zachariæ [e], sciret literas, & per scripturam redderet te-
stimonium, vel quia signa indubitata hr̄et, per quæ ple
num intelligi posset, C. e. ti. l. discreti, ff. de leg. 3. l. nutu.
ext. de spon. cum apud, & c. tuæ, ar. tn̄ ꝯ, ꝙ testimonium
nequeat per scripturam proferri, ext. qui ma. ac. poss. a
nobis, 5. q. 2. c. relatum. 3. q. 9. testes, & ca. chartæ, ext. de
coha. cle. & mu. tua. Sed illa vera sunt in his, qui fari pos
sunt, ext. de spon. tuæ, tunc. n. de se loquatur, de consec.
dist. 4. cum pro priuileg. Sed nec tunc sufficit, nisi per iu
dicem examinentur, qui considerare hēt vocem testis,
f & pallorem, vt dixi s̄. eo. §. ver. considerare etiam [f]. Si di
cas, cum edictum de testibus prohibitorium sit, cœcus
surdus, & mutus ex præmissis admitterentur, quia ex-
pre sè non prohibentur, ff. eo. l. 1. Respondeo, prohibi-
ti inueniuntur, vt in præ. §. testes, & ff. de testa. l. qui testa
18 mento. Sed & si non inuenirentur prohibiti, † habeo
tamen veram & naturalem rationem, qua impediunt,
ff. de iudicijs, cum prætor, §. non autem omnes. Et talis
ratio pro lege seruanda est, 1. di. consuetudo, Insti tu. de
iure natura. §. quod uero naturalis ratio. Et scias, ꝙ quā-
doque testimonium dr̄ de auditu proprio, quandoque
de auditu auditus, quæ dic vt in prædi. uersi. item quod
non paribus, & sequētibus. De gustu etiam testis depo
nere debet, vnde si quæratur de aliqua re, an dulcis fue-
rit, vel amara, necesse habet reddere testimoniū de sen-
su, qui ei congruit, scilicet de gustu. Si ergo asserat rem
talem esse, nequit causam scientiæ reddere sufficientē,
nisi de gustu, vt dicat, Scio, quia gustaui, nec aliquis alio
rum sensuū hic aptus esse potest. Vnde Iob trigesimo
quarto, Auris verba probat, & guttur escas gustu diiudi
19 cat. † De actu testimoniū reddet, vnde si quærit̄, an res
aliqua aspera sit, vel lenis, uel suauis, vel mollis, uel dura
nō p̄t reddi testimoniū, nisi de tactu. Aspitas. n. rei cor-
poralis, vel suauitas nō cōmestibilis, nec uideri, nec au-
diri,

ADDITIONES.

a Per tuas. *Nullum absurdum, licet dicatur super tali articulo in-
terrogatus testis, &c. & sic seruatur.*

b Et do. meum. *Qui hoc not. in decr. cum causam, eo. ti. illa tamē
ibi dicendo, his remisi.*

c Et odoratu. *Adde quod q̄ nō clauduntur sub aliquo ex quinq; sensi
bus, non cadūt directè in testimonio, Bal. in l. qui testā, §. & vete
res. ff. de testa. Additio. Et qualiter testes deponant sup his, q̄ ma-
gis percipiuntur intellectu q sensu, vide Bal. cons. 286. inci. The
ma proponitur, uer. superest igitur. in col. pe. in 2. uol. Hen. Ferrā.*

d Dixerit. *Hoc dixit in lib. Topicorum, & intelligit, quòd est uox
clara, & obtusa uel acuta, uel grauis, & uide sup. §. 1. & uer. itē
quòd non prohibet, in fi.*

e Zachariæ. *Luce, 1. c.*

f Vers. considerare etiam. *Dixit ergo Alb. Gal. eo. tit. uer. pe. ꝙ
si testis scriberet dictum suū, cōcludens & iurans sic esse, put scri
psit, non ualeret testimoniū, 3. q. 9. testes, 5. q. 2. relatum, Idem
Gofr. eo. tit. ante finem. & Host. eo. tit. §. super quibus, ad finem,
uer. quod si testis scribat, & de hoc dixi, eo. tit. c. de testib. in prin.*

dri,nec gustari,nec odorari potest.Hic ergo vtile est,q̃
rere causam dicti,quæ non est sufficiens,nisi vna,vt di-
cat,scio,ꝙ est aspera,vel lenis,quia eā tetigi seu palpa-
a ui,arg.21.q.4.c.1.in fi.ibi,Palpate,& videte [a],&c. De o-
doratu ēt testis deponit. Vñ si quæratur,an sit aliqua res
odorifera,vel fœtida sit,hic non pōt reddi cā dicti, nisi
vna.l.de odoratu,vt dicat,Scio, qa odoratus fui eā. 23.
q.4.Nabuchodonosor,in prin.extra de sacra vnct. cap.
vnico.§.ad exhibendum. Pōt tñ iudex ad circunstātias
ꝓcedere,& quærere,an aliæ res essent vicinæ, ex quib.
malus vel bonus odor posset exalare, & an tpe,quo o-
doratus fuit species, esset ingurgitatus vino, uel cibo
vsq; ad crapulam,ut sic potius ex seipso,q̃ ex speciebus
20 fœtor euaporaret. † Nā ex nimia ingurgitatione olet
os.ff.de ædi.edic.l.qui clauū,§.is cui. Vtile est igiř talia,
& his similia hoc casu,& præcedentib.quærere. Nā no
omnia membra idem hñt officium, nec vnius officiū
est alteri attribuendū,vt 89.di.singula,ext.de hęr,cum
ex iniūcto.Et laborabit iudex quibuscunq; modis po-
test ad ueritatem & falsitatem inuestigandum,ut sup.
eodem,§.proxi.vers.item de tpe,dum tamen congrua
sint, & pertinentia, & quæ possint negocio adaptari,
extra de test.ad hoc,alias incipit,præsentinm,li.6. Si ta
men omittatur,non minus ualet dictum testis, ut sup.
21 uers.de uisu.† Debet ergo iudex, seu examinator esse
diligens,vt uerba testis attēdat,& eius qualitatē,ut inf.
uer.uiso,& seq.& vultum,ut sup.eo.§.uer. cōsiderare,
& locum,& tempus,causas,personas, & circunstātias,
& alia,quæ dic ut sup.§.prox.dixi. Attendere dēt ēt ꝓ-
sumptiones,nam attestationes,quæ non ualent, qñq;
ratificantur per expressum contensum,& etiam per ta
citum,ar.4.q.3.c.si testes,§. si quis testib. licet aliud sit
in substantialib.in litis contestatione,& simili, ext. de.
lit.conte.c.unico.Attestationes.n.uires sumunt ex par
tium pactione.ita ut si alterutra partium opponat atte
stationes non ualere,quia non sunt in hoc iudicio pro-
ductæ,talem exceptionē tollet replicatio pacti,ar. ext.
de testib.ueniens.1.& ff.de re iud.si conuenerit,ff.com
mu.diui.iudicem,ff.de no.ope.nun.l.1.§.& post operis.
& seq. Et hac ratione considerata,dicunt quidam, ꝙ is
cui commissa est testium examinatio, pōt eam alij de-
legare,si partes expressè consentiant,ut tetigi,su.eo.§.
22 qualiter aūt.uer.hoc aūt. † Fidelis ēt & cautus dēt esse,
ut fideliter in scriptis ueritatem redigi faciat, sicut pro-
feretur a teste,nihil mutando,uel detrahēdo,& diligē-
ter vulgare in Latinum iterpretetur, nec dicat testem
dixisse,credo,ubi dixit,scio,uel eē,s.§.1.ver.item quod
deposuit,& s.eod.§.sequitur,prope prin. Taliter.n. po-
terit dictū testis in scriptis redigere, quod aufert ius ha
b benti,quo casu ad restitutionem obligabitur [b]. Exten-
siuè ergo scribat,nec dicat,talis dixit p oia sicut prim⁹,
ut sup.uer.cautū. Viso quæ circa examinatorem consi-
derāda sunt,sequitur uidere,quæ circa personas testiū
sunt attendenda. Et quidem attendēdum est, an sit ini-
micus,uel mulier,uel minor,uel infamis,& sic de alijs
q̃ prosequere,ut sup.§.1. Nō.n.dēt aliquid dicere odio,
uel amicitia,uel timore,uel prece,uel precio,ut s.§.seq
tur,& §.1.uer.item quod amore. Circa eorum dicta, &
considerandum est,an aptam causam sui dicti reddant
ut s.uer.autem hoc,& seq.& s.§.1.uer.item,ꝙ non red
23 dit. † Quid ergo,si quis petit fundū rei uendicatione,
& testis,qui iurauit super tota cā dicere ueritatē, dicat
sic scio ꝙ P.est dñs rei petitæ,nunquid est sufficiēs tale
testimoniū? Respondeo non,imò reus absoluetur,nisi
actor aliud probet,quia talis testis non reddit testimo-
c nium de facto,sed de iure,quod ei non liceat [c],nec ne-
24 cessarium est,cum ius certum & limitatum sit. † Alius
.n. testis iuris,ut aduocatus,& alius testis facti, ut testis
de quo hic loquitur. Debet ergo testis interrogari qua-
liter scit,ꝙ actor sit dñs., & ex qua causa habuit domi-
nium,ext.de fide instr.c.cum Ioannes. Et si respōdeat,
ꝙ ex cā emptionis,vel alterius ɔ̃ctus, interrogetř a quo
emit,quia nec omnes vendere possunt,12.q.2.alienatio
nes. Interrogetř ēt de quātitate precii,& an res fuerit tra
dita,qa sine rei traditione nō acquiritur dominiū, Inst.
pe rerum diui.§.per traditionem. §. venditæ. C. de pa-
ctis,l.traditionib. Et an hoc uidit,& pñs fuit, ext.de con
suet.c.2.& s.§.1.ver.item,ꝙ nō partibus. Et an in totū,
vel ꝑ par.& ꝑ quota parte emerit,& multis alijs,quæ oc
25 currere possunt.vt sup.§.proxi.ver. in 5. † Itē nō bñ dř,
Vidi ipsum dñm esse,vt ff.de interrog.actio.qa plerun-
d que [d]. Veruntamen si testis dicit, Vidi, ꝙ talis gessit se
ꝑ domino talis rei tāto tempore,intelligit, ꝙ sufficiat
ad ꝑscriptionē,bñ probat vtile dominium, etiam si nō
reddat cām,qa ab eo non quæritur arg. C.de præscript.
30.annorum.si quis emptionis. Attendat etiam iudex
an testis dicat veritatem de his, quæ quinque sensibus
corporis possunt,vt sup.dixi. Vnde non quærat, vt qui-
dam faciunt.an P.sit dñs talis rei, & an sit iracundus,
vel ebriosus,ad hoc.n.& similia non tenetur respondere.
re. Nam secundum Papam,& dominum meum, nul-
e lo sensu corporis [e],apprehendi potest,quod P.sit domi
nus alicuius rei,vel quod sit iracūdus,vel ebriosus, sed
oculo mentis tantum,scilicet ratione,vt extra, de sacra
vnctione:c.unico,§.quia vero.& versic. in vertice hoc
apprehendi potest. Ipsa etenim ratio ex his,quæ mediā
tibus corporis sensibus apprehēdit,bene potest ipsum
P.ebriosum,uel iracundum,vel dominū iudicare, ipse
tamen non adducitur in iudicem,sed in testem, non iu
ris,sed facti,ergo non assumat partes aduocati, ut iā su-
pra dixi. Quod si fecerit,nō præiudicat eius dictum,ne-
que ualet,nisi ultra procedat,ut uidelicet sufficientem
causam sui testimonii reddat,sic dicens, Scio P. domi-
num talis panni,quia uidi,& præsens fui, quando ipse
emit lanam,de qua fecit pannm. Hoc enim casu pro-
bat dominum, non ratione primæ partis dicti sui.,
qua dicit eum dominnm.quod uidere non potuit, sed
iudicare tantum, ut dictum est, imo ratione tantum
secun-

ADDITIONES.

a Videte,&c. *Luc.6. Adde,quod testis deponens de uisu,debet deponere de uisu corporeo,& non mentali,& reddere rationem ex inspectione intentiua,et non speculatiua. Bal.in l.1.ff.de his, quę in testa.delen. Item adde, quod testis interrogatus, quare sciat, & dicat,quia uidi,eius dictum non probat. Bald. in l.1.ff. de his, quæ in test.delen.in 2.col.in prin.*

b Obligabitur. *Vide quod scripsi de proba.quoniam, in glo. no.? quod ex quo ultra medium uersatur etiam.*

c Licet. *De iure intellige ut dixi supra,§.nunc videndum.in pri.*

d Plerunque. *Ros.Bene ubi tractat de confessoria,plene prosequitur.in 2.colum.& Ioan.de Bla.ubi tractat de rei uendi.in fi. dicēs testes.qui deponunt aliquem esse dominum rei mobilis,quia emit & per trienniū continue possedit,uel immobilis, quia emit, & per decem uel uiginti annos continue possedit,uideri falsos, quia deponunt,quod impossibile est eos scire. Aut enim de ciuili,aut de naturali possōne loquuntur,ciuilis consistit in animo, C.de acqui. poss.nemo ambigit,qui animus per testem sciri, uel uideri non potuit,testis autem deponere debet de eo quod scit.C.eo.titu.l.testium.ergo reprobādum eius dictum, si deponit de naturali,illud idem,quia impossibile est illum continue decē uel 20.annis pedibus insedisse possessioni rei immobilis, uel continue tenuisse per triennium rem mobilem animo possidendi. Item ex parte testis impossibile est eum continue id uidisse,& sic non diuertisse a loco,nec dormiuisse. Ad utranq; etiam possessionem dictum eorum referri non potest,quia naturalis & ciuilis simul nō pōt esse cōtinua ꝑ naturalē,ut est dictū.& facit, ff. de serui.l. seruitutes 4. Ex qb.cōcluditur ꝙ tales testes nec directum dominiū ꝑ vsucapionem,nec utile per præscriptionem esse probatum,cū non cadat in intellectū continua possessio. Ad hanc cauillationem responde ꝑ id quod no.infra de pro,§.1.ad fi.uer.sed quæritur qualiter. Adde quomodo per testes probetur possessio,Ale.con.31.et 110.li.[illegible]*

e Corporis. *Solo,ut statim subdit.*

secundæ partis, in qua dixit, ꝙ vidit & præsens fuit, &c.
vt sup. in qua reddit cām iustā & sufficientē sui iudicii,
Nec est malū, si testis, vel rō bene & vere iudicat ex his,
quæ sensibus corporis apprehēdit, qđ iudex cōcordet
cū eo, ex quo sufficientē cām reddit, aliter non. Idem
26 ēt sentias, si sic dicit: Scio † istū hoīem ebriosum esse,
qa fui cū eo multis annis ꝯuersatus, & quolibet die me
p̄sente & vidente bibebat vinū purū sine aqua, & in tā-
ta quantitate, ꝙ uix trāsibat diē sine ebrietate, quia ita
soporabatur, ꝙ nō intelligebat se ad plenū, nec uti po-
terat rōne. Valet.n. tale testimoniū, nō rōne primæ par
tis, in qua dixit ipsum ebriosum, sed rōne secūdæ par-
tis, in qua sufficiētē cām sui testimonii sine iudicii sui
reddit, vt p̄dixi. Idē quoq; est sic dicit: Scio P. iracundū,
qa multo tpe steti cum eo, & uidi, & audiui, ꝙ de facili
mouebatur, & irascebat̄ sine iusta cā, & spāliter cū suis
male rñdendo, vultū atrocē, & qñq; pallidū, qñq; rubeū
ostendendo, maledicēdo, cōminādo, percutiēdo, & se
ipsū dilacerādo. Hoc.n. valet testimoniū, non rōne pri
mæ, sed secūdæ partis, vt præmissum est, & idē est in si
a milibus obseruandū, ext. de resc. inter cæteras [a]. † Hoc
27 quoq; notādū est, quod quædā sunt, quæ nō solum ad
iudiciū rōnis, sed ēt testimoniū ad sensū corporis tra-
hi pñt, vt si testis dicit: Scio ꝙ P. talē rem, tali tpe possi-
debat, vel iuste ꝑpossidebat. Nā possessio, maxime qñ
adiūgit̄ iustè, aliquid iuris hēt. arg. in hoc qđ no. ext. de
ꝯcess. præb. ꝑposuit, §. auditor, ad h. habet, & multū fa-
cti, vt ibidē. Vnde & dictū testimoniū sic est intelligen
dū, possidebat, id est de facto tenebat, & ei corporaliter
incūbebat, qa talis est cōis intellectus huius uerbi, quē
sequi debemus, ar. ext. de spons. ex literis, 1. ext. de uer-
bo. sig. intelligētia. Sed dices, a simili dicendū est, ꝙ ad
iudicium rōnis spectat, an P. bene vel male, cauet, & an
res sit odorifera, uel fœtida, & sic de similibus. Rñdeo,
nō est ita, quia hęc tm̄ sensibus corporis proprie appre
hendi pñt, licet in his s̄m quod sēsus magis uel minus
in hominibus vigent, possit hoc vnus melius & fortius
apprehendere, q̄ alius. Et ideo magis uel minus ei cre-
dendū est in hac parte, & hoc in sensu uisus manifestè
apparet. Aliquis enim hēt curtiorē uisum, quam alter,
ideoque magis creditur ei, qui hēt curtiorē de uisu ad
ꝑpinqua, q̄ illi q hēt longiorē de seu ad remota. Vnde
& in testimonio sensuum sæpe rō iuuat, & adminiculū
præstat, quare ēt si de testimonio uisus seu inspectio-
nis agatur, magis credendum est illi testi, qui perspica-
28 cius & subtilius videt, q̄ alii. Hinc est, ꝙ in talibus ma-
gis credendū est iuueni, qui habet perspicacē & subti-
lē uisum, q̄ seni, qui uisum hēt obtusum. Puta, qñ agit̄,
vel quęrit, utrū mulier arcta sit, uel apta ad uiriles am-
plexus, qđ ꝑ mulierū inspectionē perpendit ac iudicat̄
vt ex. de fri. & malefi. fraternitatis, & in prin. & c. fi. de ꝓ
ba. c. pea. 27 q. 1. nec aliqua. aliquæ ēt mulieres in talib.
expertiores & peritiores sunt aliis, vñ eis magis credē-
dū est. 50. di. vt constitueretur, ibi, experto cre. &c. & in
tali casu sufficit, ꝙ testis dicat, Vidi, & palpaui eā arctā,
qa solo sensu corporis, s. uisu, & tactu hoc appręhēdit.
Et hoc est, qđ dr̄, Sępe manus, uel oculus fallitur obste
tricū, ut in præ. ꝯcord. idē est, s̄m Inno. Papam, cum q̄-
ritur, an quis frigidus sit, & impotens ad coeundū, sed
tm̄ non vr̄, ꝙ hoc de facili apprehendi possit per solam
inspectionē. Vñ s̄m quosdā, & hic requirit̄ alia certa
solēnitas, priusq̄ matrimoniū dissoluat̄, vt ext. de frigi.
c. fi. Sed dñs meus dicit, ꝙ illa solēnitas est seruāda, qñ
agit̄ de maleficio. Frigiditas aūt, vel alia impotētia qñ-
q; ꝑ solā inspectionē ꝓbari p̄t, vt ipse no. ext. de frigi. &
male. c. 1. & c. laudab lē. super quib. aūt iudex interroga
bit test. ut dictū est s̄. §. ꝓxim. Porro in cā inquisitionis
capitula, vel articuli fiunt, sup quib. testes examināt̄, ut
ext. de accus. qualiter, 2. §. debet Vt aūt expertos utiliter
in talibus instruamus, formam inquisitorii, secūdum
b qđ testis in cā inquisitionis examinet̄, suo ponamus [b]

29 FORMA inquisitionis. Quæro a te, an scis vel cre-
dis, vel fama est, episcopum uel clericum aliquē ciuita
tis vel dioecesis fecisse concessionem super quacunq;
re spirituali pro pecunia, vel alia temporali data, vel
promissa vel retenta, vel ex pacto, seu ꝯuentione, 1. q. 2.
q̄ pio, ex. de simoni. c. eū ecclesia. Itē an scis uel credis.
vel fama est. ꝙ aliquis debuerit aliquid episcopo ꝓ eo,
qđ est incontinens, uel pro eo, ꝙ habet vel habuit cōcu
binam, vel sustinuerit eum pro aliquo alio commodo
temporali. ext. de uita & honesta. cleri ca. vt clericorū.
§. prælati, ex. de simo. nemo. Item an scis, vel credis, uel
fama est, ꝙ episcopus aliquid receperit, & habuerit ꝑ
se, vel per aliū tacite, vel expresse, vel clericus aliqd de-
derit, uel promiserit per se, vel per interpositam ꝑsonā
pro beneficio ecclesiastico obtinendo, vel ut eligeret̄,
vel precibus illud cōtulerit. 1 q. 1. reperiunt̄, & c. sunt nō
nulli. ext. de simo. c. ad hæc. c. sicut, ext. de ætat. & quali.
c. tuā. Item an scis, uel credis, vel fama est, ꝙ ep̄s monue
rit clericos suos sup uita & honestate, & diligētia in di-
uinis officiis, & aliis, & qđ delinquētes puniuerit, ut in
p̄. ea, ut clericorū, rñ. i. 12. di. de his, ext. de censi. §. sane.
li. 6. Itē an scis, uel credis, uel fama est, aliquē clericū cu-
iuscūq; status, uel ordinis concubinā hr̄e, uel ei cohabi
tare, uel eā suis expensis in domo, uel ext. tenere, uel ad
aliquam accedere, uel ad se uenire, uel cū aliqua suspe
cta muliere consortium uel colloquiū hr̄e, ex. de coha
bi. cler. & mu. c. 1. 2. & 3. & seq. C. de epi. & cler. aut ep̄s,
32. dis. presbyter, 81. dist. Item igitur, an scis, uel credis,
uel fama est aliquem eorum aleatorem esse, ext. de ui.
& hon. cler. clerici, ext. ne cler. uel mo. c. 1. C. de epis. &
cler. auth. interdicimus, uel blasphemū, ext. de cle. ma.
le. c. 2. 25. di. unū orar, §. alias, ea demum, in fi. & c. sc. 21.
dist. deniq;. 24. q. 3. si igitur, & c. seq. uel usurarium, 47.
dis. non licet, & c. seq. extra de usuris, præterea, uel con-
iuratorem seu conspiratorem, 11. q. 1. coniurationum,
& c. seq. extra de re iud. cum I. & A. de iud. c. exhibita,
uel alienatorem rei ecclesiasticæ, 12. q. 2. monemus, &
tribus c. seq. extra de reb. eccl. alie. uel non, si quis pres-
byterorum, uel obligatorē, ext. de pig. c. 1. & 3. C. episc.
& cler. sancimus primo, in prin. uel malè administran-
tē, uel res ecclesiasticas dilapidantem, & consumentē,
uel malè dispēsantē, 28. d. de Syracusanæ, ext. de simo.
licet Heli. 3. q. 2. quia ea. ext. de acc. c. fi. ext. de off. deleg.
uenerabilis. Itē an scis, uel credis, uel fama ē, ꝙ sacrista
uel thesaurarius, uel custos vasa, uel uestimēta, & alias
res, uel ornamenta ecclesiæ, puta libros, uel alia diuino
cultui dedicata bñ seruauerit, & si aliqua de mobilib. di
minuta sunt, & ꝑ quē, & quare, & qñ, & qualiter, extra
de off. sacri. ca. unico, & de off. cust. c. unico, 25. dis. per-
lectis, in fi. & de off. archid. ea. quæ. 12. q. 2. ca. alienatio-
nes, & sic quære sup singulis officijs de his, q̄ ad quēli-
bet eorū noueris pertinere, qđ dic ut in præ. c. ꝑlectis,
& 21. di. cleros, & ext. in ti. de officijs. Itē an scis, uel cre
dis, uel fama est, ꝙ officia diuina deuotè horis cōpeten
tib. & solēniter celebrent̄, & an ī singulis ecclesijs mos
ecclesię dięcesanæ, uel metropolitanæ ī diuinis seruet̄,
extra

ADDITIONES.

a Inter cæteras. *Hoc ergo intendit per superiora distinguere iu*
dicium a testimonio. Dicere ergo, Ita iudico, uel, ita mihi uide-
tur, non ualet in his, quæ solo sensu corporis percipiuntur. In illis
autem quæ ratione mentis percipiuntur, licèt causatæ ab aliquo
sensu corporis, illo expresso bene procedit talis ratio dicti ī teste.
Adde huic additionem, quam scripsit Alex. cons. 9. 15. & cō
sil. 74. li. 1. & 47. & 82 li. 4. & cons. 145 li. 2. Adde tu, quòd te-
stis deponens quo ad oculum intellectus, nisi reddat rationē eius,
quod per sensum percipitur, nō probat, Bal. in l. 1. ff. de his, quæ te
sta. delen.

b Supponamus. *Inquisitorum autem, qđ sit ipsis inquisitis, cum*
generaliter in capite, & membris inquiritur de statu ecclesiæ,
vide infra de inquisitio. §. nunc tractemus ver. licet autem.

extra,de c.Ieb.miss.c.j.& c.dolentes.12.di. de his. & de conse.d.2.institutū. Et an intersunt exequiis mortuorū & an tenent ecclesias vel cœmiteria,vel eucharistiā, vel teliquias,& alias huiusmodi munde & late.ext. e. cum creatura.respon. 1.& c.& sanè de custod.euharistiæ.c.1. & 2. Et qualiter baptizant, vel pnīas iniūgunt & an hæc facienda prompti sint,vel negligentes, & an aliqui ob hoc sine pnīa vel baptismo decesserint exr.de bapt.c.1. de conse.d.4.de cathecumenis.& c.ne,qd absit.ext. de pen.& re.c.si.16.q.6.si quis presbyter.& c.seq.Itē an scis vel credis,vel fama est,aliquē esse in ciuitate uel diœcesi hæreticū,vel suspectū de heresi,vel cōuenticula p tales fieri,vel an scis domū,vel prędiū,uel antrū,vel locū ubi conueniant,vel an scis,vel credis,vel fama est, aliquē esse receptorē,vel fautorē,uel credentē,uel defensorem, uel laudatorem,uel uice eorū ministrātem eis, quo ad uictum uel uestitum,& alia necessaria.de hær. excōicamus.j.§.credētes.& c.si aduersus,& c.seq.in prin.C.de sum.tri.l.a.& 3.C.de epi & cle.conuenticula.30.d.si qs ex.& c.seq.C.de hær cuncti.& l.Arriani.& l seq.& Aut. credētes.35.q.6.episcopus in synodo. Itē an epi & clerici sint assidui in officiis,& an surguant ad matutinas horis competētibus,& an intrent chorum honestè, cum cappis,uel sine cappis,cum supellicijs,uel sine, si dormiunt in cōi dormitorio,& comedunt in cōi mensa,si acceperunt aliqua de possessionib. ipsius ecclesiæ, auctoritate propria,si epi uel capituli negligentia aliqua de possessionib.ipsius ecclesiæ sunt alienata.extr. de ui. & ho.cler.qm cum suis concor.Itē an scis,uel fama est. aliquos esse simoniacos,periuros,dilapidatores.ext. de simo.licet.de re iud.cum I.& A.Item,quæritur de singulis,in quib.consistit honestas clericorum.Quę die ut ext.ne cler.uel mo.c.j.23.d.de his igitur.& dixi in reperto.in tit.de uita & ho.cle.& de alijs,sicut inquisitoris diligentia uiderit expedire,uidelicet,an aliqui sint adulteri,uel incestuosè cōiūcti,& sic de simulib.3.q.4.cōsanguineorum.35.q.2.c.2.& 6.q.1.infames.† Ex præmissis ergo patet,cum inquirit de statu ecclesiæ,& tam de capite,q de membris iurāt testes super oīb.his,quæ sciūt, uel credunt in sua ecclesia reformāda,tam in capite, q in membris, exceptis ocultis criminib.meram & purā
a dicere ueritatem,ut ex.de accus.qualiter.1.§.fi.[a] & c.cū dilecti.Adde siue fuerit interrogatus,siue non.Addunt etiam quidam,q non reuelabunt dictum suum alicui, donec testes fuerint publicati,ut §.sequit.Est & alia forma,quæ non seruatur,s.q non respondebunt ueritatē ad inquisita,ut ptr cap.cum dilecti.Sed hoc potest pręstari ab eo,contra quem inquiritur,præcedēs uero a testib.Quidam autem,ut oēm fraudem excludant, utrūque iuramentum faciūt præstari,tam ab his,cōquos inquiritur q à testib.De hoc uide s. §. sequitur. Vbi autē inquisitio fit super certo crimine,non debent testes deponere de occultis,uel manifestis,nisi de his solum,de qb.facta est copia infamato, ut e.ti.qualiter.3.§. debet.

ADDITIO.

a §.fina. *Et ibi in fine scripsi, quod licet non debeant occulta crimina reuelare,occultas tamen circumstantias manifestorum criminum reuelare tenentur.*

De attestationum publicatione.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non debet attestationes partibus non uocatis, publicare.*
2 *Publicatio attestationum qua forma fieri debeat.*
Postquam renunciatum est testium productioni,uel conclusum in causa,non possunt alij testes induci.
3 *Attestationibus publicatis, non sunt alij testes super eisdem articulis producendi,& in quibus casibus fallat hæc.*
4 *Petens post attestationum publicationem testem interogari, an obtinere debeat.*
5 *Testes ijdem,an sæpe possint ante attestationum publicationem induci.*
6 *Testes excepti ad æternā rei memoriā, & secundū formā iuris publici,si post attestationum publicationem producuntur, recipiuntur solum ad defensionem,non ad actionem.*
7 *Nouus articulus quatuor modis dici potest.*
8 *Articulus nouus dicitur.qui dependet à veteri.*
9 *Testes quo pacto petantur in iudicijs iterato recipi.*
10 *Attestationibus publicatis,an possint in causa criminali testes induci.*
11 *Reo audiente si testes actoris deponant,vel econtra quid iuris.*
12 *Testibus publicatis,si perdantur attestationes possunt ipsi iterum produci.*

8. §. Satis vtiliter,& cōpendiosè docuimus qualiter sint testes examinandi, nūc autē
a dicamus,qualiter examinati sint publicandi[a]. Et quidem testibus productis examinatis partes debent renūciare testium productioni.Cauiè tamē,vt j. §.fi.quo facto postulent attestationes publicari, vel saltē pars producens,& hoc redigatur in actis. † Iudex igitur volens attestationes publicare vocabit partes, quia eis non vocatis non debet aperire,vel publicare,ext.de re. iu.c.cū I.& A.ff.de mino.in causę.§.1.i.ff.ad le.Iul.de adul.si postulauerit.§.de q.maximè ea,cō.quā sunt producti,quæ fortè,imò sine forte in apertione volet aliquid ptestari vt extrà,de testi.præsertium.& j.§.proxi.in princ.Eis ergo præsentibus.uel per contumaciā absentib, qa fortè tūc habent pro præsentib.ut ex.de test.in noie. & C. de iud.properandū.§.cū aūt,ex.de po.& cōtu.ueritatis in fi.& de eo.qui mit.in poss.cā rei ser. cū qui. præcipiat notario,quòd legat corā se & corā partib.publicè in iudicio dicta testiū in tali cā receptorum,uel ipsemet le-
b gat[b]. Et si sunt multæ attestationes uel prolixę,sufficit
c unam pro omnib.legere[c] quo facto dicat iudex: Hæc sunt tales attestationes,habeatis eas pro publicatis,uel eas publico, & hoc totum redigatur in actis. † Publicatio autem scribetur.sic:

FORMA Lectæ,& publicatæ sunt hæ attestationes coram tali iudice,utraque parte præsente, & testiū productioni renunciante.Hoc autem uerum est, nisi aliqua partiū aliquid rationabile proposuerint, quare non debeant publicari.puta quia non fuit facta legitimè remissio ab his,quibus commissa fuit testium examinatio,uel huiusmodi. Hoc autē no. quòd postquā renunciatum est testium productioni, uel conclusum in cā,nō posūt alij testes induci,q dic,ut j.§.fi.Itē nō sunt testes inducendi,postq sufficiens productio facta est,ut s.eo.§.qualiter autem.uer.4.& sequent.nec postquam dilatio lapsa est,ut in eo. §.† Nec etiā attestationibus publicatis super eisdem articulis sunt testes producendi regulariter,vt eo.tit.intimauit.& ca.fraternitatis.hoc fallit in casibus. Primus, si inter alias personas agatur,vt ex de constitus.& præsentata. Quid si à sentētia lata inter me & te,tertia persona appellat, vel cōdicit executioni,vt ex.de re.iud.cū sup nunquid post illā testes in cā appellationis sup antiquis articulis pducere poterit? Ar.q sic,ex.de eo.cap.veniēs.a.ext.de prebēdi. dilecto.

ADDITIONES.

a Publicandi. *Tancre.fecit rubricam de testiū publicatione & reprobatione,cuius verba multum ampliat auctor, & secundum eam prosequitur infrà.§.2.*

b Ipsemet legat. *De facto seruatur,quod legitur aliquā de vna attestatione in principio,& de vna in processu,& de vna in fi.sine hoc tamen satis est iudicem pronunciare illas pro publicatis haberi,& tunc non dicentur lecta,&c.sed dicetur, q iudex pronunciauit partib.præsentib.attestationes pro apertis,& publicatis haberi,& decreuit ipsarum copiam partib.fieri.*

c Omnibus legere. *Et dicebat Aegi.sic seruari Benoma.*

dilecto.in fi.ex.de fid.instr. §.instrumentum quoq;. &
a in princ. cap. Cum super [a]. Vinc. dicit [b] ꝙ nisi præsens
b fuit in priori iudicio,& tacuit.nec sibi negata fuit licen
tia de suo iure docendi.ff.de re iudi.sæpe.ex.eo. quãuis
secus si ignorauit cãm ad se spectãrẽ agi. ar. ff. de accu.
si cui.§.ijsdẽ.ext.de acc.de his.Scđus, si sit diuersus mo
dus agẽdi,vt in ext.c.veniẽs.2.& ca.cũ in tua.Tertius,si
sit nouus articulus diuersus pendẽs ex veteri.eo.ti.fra
ternitatis.Quod dic,vt no.eo.ti.tã literis.scđm Papam.
Quartus,si primæ attestationes sunt amissæ. vt ĩ. versi.
sed quid.Quintus,si mutatur iudiciũ,& id velit is, con
tra quẽ producũtur.ex.eo.præsentata.C.eo.l.fi.Sextus,
si obscurè & cõfusè deposuerunt,eo. ti. cùm clamor.c
c † Quid ergo,si peto post publicationẽ testẽ interroga-
4 ri? Rñdeo,vr̃ fieri debere.ff.de qõ.repeti;ar.cõtrà.ff.eo.
produci. Dic de iure non debere fieri parte p̃sente, sed
de ꝯsuetudine,& ẽt ad postulationẽ iudicis sic,& tunc
nõ vt addat,sed vt etiã dictorũ rõnem dicat , ſm Albe.
d Gal.[d] De hoc no.in Auth.eo.§.qa vereor.& §. nunc vi
5 dẽdum.† Sed nunquid ante publicationẽ possunt ijdẽ
testes sepe induci? Ar.ꝙ sic ext.eo.constitutus. 2.fi.cap.
cùm cãm. Arguitur tñ,ꝙ sit in optione rei, an velit eũ-
dẽ testẽ denuo recipi, an ex. prædictis attestationib. p
cedi,eo.ti.præsentia.C.eo.l.fin.§. si aũt. Et hoc puto, vt
nunq̃ idẽ testis denuò possit,nisi ex cã induci , vt si for-
tè primò non fuit de oĩbus recordatus,in Auth. eo. §.
qm vero multi coll.7.ff.de quæstio.repeti.vel si nõ fuit
plenè examinatus,vt præ. c.cum clamor. &c. per tuas.
aliàs tãquã suspectus repellitur.4.q.3.si testes.§.produ-
ci.Septimus,si testis synodalis deposuit corã capitulo,
deponat iterũ corã delegato ex.de test.eo.p̃terea. Octa
uus, si examinator neglexerit interrogare sup aliqb.
articulis sibi datis,vt sup.§.nũc videndũ.in fi.Nonus,in
cã matrimoniali ſm quosdã indistinctè.eo.ti. series.&
ĩ.ver.in cã. Decimus si detur in integrũ restitutio,vt ite
rũ p̃ducant. De quo dic,ut ĩ.de resti.in integ.§.vlt. ver.
quid si in cã. Xi. in absentia probanda.ext.de testi.ex te
nore.in fi. Xii.in cã appe.ex.de fide instr. cum Io.& no.
C.de except.exceptionẽ.in auth. ibi posita. Xiii. in cri-
mine falsi. ext. de testi. sicut,& prob.licet & ĩ. §. prox.
Xiiii.in adiectione p valore & deceptione.ext. de testi.
cum cãm. Xv.si nondũ didicit quis testificata,q̃uis fue
rint publicata,vt iã dicã. Xvi.ſm quosdã , si iudex indi-
scretè publicauit,& sic intellige ext.eo.series.quia hoc
6 debet volenti producere,præiudicare.† Xvii.si testes sũt
recepti ad æternã rei memoriam , & publicati ſm for-
mã traditã,ex.de testi.significauit. Nã tũc solum reci-
piunt ad defensionẽ,& non ad actionẽ,vt no.ibi & ſm
Papam eo.ti. Albericus. Et probat ille casus e.ti.veniẽs
2.prope fi.maximè si nullus fuit tunc uocatus ad uidẽ
dũ iurare testes,nec aliqua solemnitas adhibita,vt in p̃.
ca.significauit.& eo. ti. in nomine, sic obtinuit. Aliqui
dixerunt esse tũc in optione eius,p̃ quẽ p̃ducti sunt, an
velit primus attestationib. stare an uelit testes , uiuunt
iterũ examinari,ut eo.ti.præsentata.& c.ueniẽs 2.& C.
eo.l.fi. Quod nõ placet.qa ad aliud tunc fuerũt inducti
& nunc ad aliud,ut præmisi,ex.eo.cũ cãm,quæ.& ex.
iudiciũ,& forte inter alias personas,ut in prædi. cap.ue
niens.ext.de fide instr.inter.§.instrumentũ quoq;& su
pra dixi. Ar.contra prædicta sup.§.tunc tractemus. pro
pe finẽ.ibi.sed certè hoc. De publicatione aũt , quæ fit
ad æternã rei memoriã,no.ĩ.de edi.unit.§.oltẽto.uer.
quoniã.& seq.& §.ut aũt uer.sine scriptura. Xviii.si pri
ceps id expresse per scriptum suum concedit. ut ĩ. de
in inte.resti.§.ult.uersi.quid si in cã. Xix.quia publicatis
attestationib.p̃nt testes reprobatarios p̃ducere, ĩ Ant.
eo.ti.§.si uerò infr.prox. Xx.in cã inqsitionis, Sic intelli
e gũt quidã ext.eod.cũ clamor. Dicat ibi no. ſm Papã [e].
De hoc infr.de inquisition.§.nunc tractemus. uer. sed
nunquid. Xxi. quia publicatis attestationibus potest ex
ceptio peremtoria proponi & probari, ut sup.§.quali-
7 ter.aũt.ver.sed opponit.† Illud aũt notandũ est,ꝙ qua-
tuor modis p̃t dici nouus articulus. Primo, si in cã prin
cipali petij a te equũ, in cã vero appellationis peto bo-
uẽ,& super hoc volo testes producere,& tunc nõ sum
audiendus,qa hic articulus est penitus alienus;, & sepa-
ratus a primo,vt nota in pręc.cum Ioan. & extr. de te-
stib.cap.fraternitatis. Secundo,si quis super re litigiosa
priuilegiũ impetrat,sup quo similiter nullus auditur,
quia non ualet priuilegiũ tale,ut eodẽ titulo,cãm q̃. &
ext.de lite pendẽ.c.fi. Tertio,ut si egi cõtra te,qui succi
disti arbores meas,ex l.12.tab.de arborib. succi. siue ex
lege Aquilia,& post in cã appellationis uelim agere in
terdicto,qđ ui aut clam.nouus est articulus,quia ab eo-
dẽ dependet.ff.de iureiur.duobus.§.colonus. Vel si pri-
mo egi;locati,& pro arboribus incisis, p̃pono arborum
furtum cesarũ,ff.locati.l.si merces. Vel si egi primo fur
ti pro rapina,in cã appellationis possum proponere ui
bonorũ raptorũ,quia est ꝯiuncta primæ.ff.ui bono. ra-
pto.l.j.in prin.14.q.5.pęnale. Sed hoc,qđ in præ.decr.dr̃,
nõ hẽt hic locũ,s.ꝙ testes noui,uel antiq recipiant , qa
postquã actũ fuit vna uia,altera excludit,ut ff.de tribut.
quod in hæredẽ.§.eligere. Quod dic,ut inf.in tit. de ac.
seu pe.§.j.uer.si uero plures. Quarto dr̃ nouus articulus
id est,de nouo propositus,prius tñ cõpetebat , sed ortũ
ex ueterib.& de tali loquitur præd.ca.fraternitatis . Ille
aũt articulus qñq; proponitur a reo, & qñq; ab actore. A
reo poponitur in cã appellationis. Verbi gratia, agis con-
tra me vt tradã qđ tibi vẽdidi,exceptio ꝙ nõ teneor,qa
de precio non satisfecisti,ꝯdẽnor. appello,in cã appella
tionis occurrit articulus vetus,hic.s.non tradere, assero
tñ quoddam nouum.s. ꝙ non pure , sed cõditionaliter
vendidi,nec conditio est completa,vt in præ.c.cum Io.
circa princi. Vel si vis facere quartã productionẽ testiũ,
iudex non admittet,appellas,ego appellatus p̃pono uo
uũ casum dependentẽ ex ueteri.s.ꝙ nõ debẽt testes re-
cipi,& qđ iõ nõ fuit quarta productio admissa, vt effre
nata testiũ multitudo vitaret,vt ex.de testi. c. significa-
uerũt. Vel sic, Tutor dat' se excusat,dicẽs se gerere tres
tutelas,quare excusatur à quarta,condẽnat, appellat,in
cã appellationis ad excusationẽ assert nouũ. s. se gere-
re vnam tutelam ita negotiosam , & diffusam vt loco
trium habeat,ff.de excu.tu.tra.j.& 2.& l.si is,qui tres. §.
eum,qui. Vel sic, Agis contra me , dicens ꝙ in minori
ætate mihi prediũ vendidisti sine decreto, iõq; non ua-
lere. Ego dicebam rã maiore factã,demum cõdẽnatus
in cã appellationis dico à te maiore ratã habitã, vt C. si
8 maior fac.ra.hab.l.fi.† Cæterum ab actore proponitur
nouus articulus dependẽs ex ueteri, vt uerbi gratia,obl
ligasti mihi Digestũ pro centũ,quæ tibi mutaui, secun-
do obligasti illud Titio; tertio nouasti mihi obligatio-
nẽ,ego ex illa nouatione petij illud pignus, opponit se-
cundus creditor dicẽs,ꝙ sibi prius fuit obligatũ, q̃ no-
uatio huiusmodi facta esset,succumbo, & appello , in
causa appellationis propono articulum,qui tamẽ prius
competierat,dicens quod debeo potior esse, quia mi-
hi prius pignus fuerat obligatum,& super hoc possum
f nouos testes [f] producere,uel ant.quos,secundum præ-
alleg. decre. fraternitatis. Hæc probantur ff. qui po. in
pi.

ADDITIONES.

a Cum super. *Vide quod ibi dixi post Inno.in gl.magna ante me dium. ver.& si publicata.*

b Vin.dicit. *In præ.c.ueniens.*

c Clamor. *Adde tu an testis declarando dictũ suũ dẽat hoc facere cũ nouo iuramẽto. Itẽ an hoc debeat fieri uocatis,seu citatis partibus,uide Bal.in l.hæredes palam.§.sed si notam.ff. de testamen.*

d Alber.Gal. *eo.tit.uer.sed pone uolo.& Aegi.eo.li.*

e Secũdũ Papã. *et ibi satis scripsi post eũ,& Hos.gl.apud iudicẽ.*

f Nouos testes. *Adde an post publicationem potero probare de prioritate temporis,puta meam donationem alteram præcessisse, Barto.in l.2.circa fi.uer.quæro.C.de iur.fis.li.10. dicit quod sic,nisi prius fuisset articulatum de tempore.*

pi.ha.l.3.in prin. Vel sic, Agebā ꝯ te,& tu cōdemnaris,
iudex tñ ommittit cōdēnationē expensarum quia illas
nō petij:appellas à sententia.in cā appellationis peto ex
pēsas:ecce nouus articulus,qui primo cōpetebat depē-
dens ex priorib. C.qñ prouo.no est ne.l.ti. Vel sic: Ali-
qua ecclesia petit decimas a tēplariis, q opponūt priui-
legiū de nō dandis decimis,ecclesia succūbit,& in cau
sis appellationis ꝓponit,ꝙ priuilegiū nō obstat, qa tan-
to tpe decimas perceperit,quod iā ꝯ priuilegiū est prę
scriptū,& super hoc nouo articulo probando, qđ prius
cōpetebat,& depēdebat ēt ex antiquis,testes admittun
9 tur in cā appellationis,ex. de priui.accedentib. Et breui
uiter nota,ꝙ cū testes petuntur recipi iterato, aut hoc
petitur in cā apellationis,aut in causa principali. Si in
cā appellationis,aut est renunciatum testib. in principa
li,vel attestationes publicatæ,quæ parta sunt,vt ext. eo.
cum venissent.§.qōnes.aut non. Si est renunciatū, uel
sunt publicatæ,tunc super nouis duntaxat articulis de
pendentib.ex priorib.pnt noui & antiqui produci,dūm
modo deponant iurati:vt in præ.c.fraternitatis. De hoc
in Auth.eo.tit.§.quia. uer. sæpe. Si uero est renunciatū
nec attestationes sunt publicatæ,tūc pñt admitti in cā
appellationis,iā super nouo articulo,ꝗ sup. principali,
ut in eo.c.ad fi.a ꝯtio sensu. Si aūt hoc petit in cā princi
pali,aut agitur sup vna re,aut sup plurib. si super vna,&
est renunciatū,vel attestationes publicatæ,nequeunt vl
terius produci. quod verū est nisi in casib. positis, uersi.
nec ēt. Si uero super plurib. si sit super una renunciatū,
nihilominus recipiētur in alia,& illi,& alij,vt in præ.ca.
cū venissent.in fi. Qđ aūt dixi,ꝙ publicatis attestationi-
bus testes recipiantᷣ de nono,intellige si iam testificata
partes didicerunt,vt eo.ti.veniēs.2.§.pars aūt.siue qs dt
dicerit dicta suorū,siue aduersarij,ut no.in Auth.eo.†.
a quia uerò.in gl.una,&c.& sm Papā a.ex.eo.ultra. Quid
si publicatæ sunt attestationes,nondū tamē altera pars
testificata didicit? Dic ꝙ adhuc pōt ꝓducere,nisi renun
ciauerit testiū productioni,licet ēt altera pars didicerit.
in Auth.eo.§.quia uero multi.at.in præ.§.pars aūt.&c.
cōstitutis.2.ubi de hoc.[b] Audiui tñ dñm Clementē in
relatione cuiusdā negotij ꝯrium asserentē.ar.ext.eo.ti.
cām,quæ.c.cū uenisset qa sufficit ita scriptū esse.ff.qui.
& à qui.ma.li.non fi.propter.6.q.3.scriptū est. Et idē
uī sentire dominus meus in Suma eo.tit. §. & utrum.
uer.dicas igitur. Prius tñ dictū uerius nī,quia tūc cessat
causa prohibitionis. Ad hoc inf. §.fi.uer.quid si renun-
10 ciās.† In cā aūt matrimoniali disputāt doctores,an pu-
blicatis attestationibus possint testes induci,vt not.4.q.
3.dist.§.si testib.ext.eo.tit.series.& c.ex tenore.& de ꝓ-
ba.iurauit. Et seruamus ꝙ sup eisdē capitulis nō admit
tantᷣ,in alijs aūt causis sup eisdē,vt eo.tit.fraternitatis.ex
ueteribus,pñt,sed nō sup eisdē,ut eo.tit.fraternitatis u-
bi de hoc. & c.cām quæ.& hoc tā in eodē iudicio,ꝗ ēt
in cā app.ut ibi.& C.de tem.ap. per hāc. ꝗ prosequere
c plenius in præd.concor.[c] † Quid si reo audiente testes
11 actoris,uel eꝯ deponunt?quod fieri pōt secundū quos-
dam:ut §.nunc tractandū,in princ. nunqd reus poterit
d adhuc ꝓducere testes? dixit Baga.[d] ꝙ sic,ar.in Auth.de
testib.§.quia uero.at.ꝯ ext.eo.fraternitatis.&c.ulti.& c.
ueniēs.2.& in præd.§.quia uero. Hoc ultimū tenet Io.
12 ut no.2.q.1.in primis.† Sed quid si testib.[e] publicatis ꝑ
e dūtur attestationes? Dñt qdā hoc casu iterū posse testes
produci,ut ext.de prob.c.fi. Alij dicūt,ꝙ aut perduntur
apud iudicē,uel notariū,uel aliā publicā personam, &
tunc ipse resarciet totū damnū causæ,& punietur. C.de
ap.ne cās.C.de testi.si qñ. Aut apud eū,ꝯ quē producū-
tur,& tunc ille resarciet expensas,& iterū publicantur.
ff.de inoffi.test.nihil.§.fi.& ff.si omis.cā te qd aūt.§.nō
simpliciter.aut apud eū per quē producuntur,& tūc il-
le sibi imputet.qa reus absolueᷣ,nec ipse ampli[a] testes
producet. Alioquin daretur ei occasio negādi & dicēdi
se ꝑdidisse,ut iterum alios posset inducere subornatos,
quod esse non debet.ff.de iurein.ait prætor.§. ff.de edē
do.l.1.§.editiones.ex.de test.cōstitutus. vbi dr, ꝙ si ar-
chidiaconus habuit testes apud se,sit illis cōtētus. Si tñ
probauerit se acta iudicij casu sine culpa perdidisse, ei
succurrᷣ.ff.de edendo.si qu s ex argentariis.§.fin.& l.fi.
ext.de priui.cū olim 1. Vī tñ, ꝙ in primo casu, s. cū per
iudicem perduntur,ꝙ possit iterū producere ,quia pe-
riculosum est litigare cum iudice , & difficile ꝓbare in
teresse,vel ꝙ saltē restituaᷣ ex generali clausula , si qua
iusta causa,& c.vel aliqua speciali . Sed si testes mortui
sunt,& tunc iudex soluat interesse. Sed quomodo pro-
babitur damnū seu interesse? Resp. sacramento produ-
centis.ff.quod vi aut clam.l.semper.§.hoc.C.vnde vi.si
quando.ext.quod met. cau.c.fi.& no. ex.de foro comp.
dilecti.& inf.de fru.& interes. §.sequitur.& inf. de edi-
tio.instr.§.restat.vers.illud quoque.

A D D I T I O.

a Secundum Papam. *& Hostien.*
b Vbi de hoc. *Vlti.gl.& super ea dixi,& remissiones dedi ad de-
cre.intimauit.& decr.cum venisset.eo.ti. Adde.quòd d.Io. And.
in d.cōstitutus sequitur Pet.de Anch.consi.224.incip.ad euiden
tiam præmitto. Dixit autem Io. An ibi contrà,quod quando publi
catio est facta parte inscia,vel inuita,non sufficit quin super cap.
possint produci testes de nouo,aliàs secus.*
c In præ.concordan. *Tene quod dixi in decr.series.& in decr.cū
in tua.super.vlt.gl.*
d Dixit Bagaro. *Suo tract.char.pe.tract.de renunciatione tacita.*
e Si testibus. *Versi.iste vsq; ad fi § fuit Vber.de Bob. vbi de testi
bus tract.in ꝑ.de quo etiam Io.de Deo in caui. lib.5. eod.trac. in
fi.sed Vber.plenius.*

S V M M A R I V M.

De Rubricis.

2 *Attestationibus publicatis rubricæ sunt faciendæ.*
2 *Terminus reo ad actoris testes repellendos dādus.debet esse cōpe
tens & sufficiens ad deliberādum,inspecta qualitate scripturę.*
3 *Modus Romanę curię pro lege seruari debet, quoad dilationes tē
porum.*
4 *Iudex si in aliquo hęsitabit,dabit partib. terminū ad faciēdas ru.*
5 *Diuersorum generū articulos in rubricis connectere non expedit.*
6 *Rubricę de statuto iudicis scriptę,ipsi iudici in termino ad hoc sta
tuto dari debent.*
7 *Verba in articulo cōtenta probari possunt ipso articulo nō ꝓbato.*

9. § Publicatis autem † attentionibus. ru-
bricæ sunt faciendæ. qđ fiet
hoc modo. Nam iudex assignabit terminū partib. intra
quē attestationū copiā recipiant:ꝙ facere tenetur. extr.
de proba.qm ꝯ. C.vt lite pen l.2. C.de re iudi. gesta ēt in
cā inquisitionis,vt ex.de accu.olim.§.si verò & c. quali
ter.2.§.debet.ff.de edē.l.1.vt super eis disputetur seu al-
legetur. Originalia aūt remaneāt penes iudicē, vel nota
riū,ne possit fabricari falsum.ext.de prob.c. fi. & c.qm.
& ff.de tab. exh.l.fi. Sic enim debet fieri de qualibet scri
ptura in iudicio exhibita , vt ibi. Quid si tabellio dicit,
volo ꝙ originalia acta penes me sint, vt in c.qm. iudex
vero dicit,imò apud me erunt.vt in prædicto ca. fi. Dñt
quidam tabellionem præferendum , cui posset immi-
a nere periculum , si de suo officio dubitaretur a. Quid
si dicat testis producens, Ego volo habere originalem
scripturam,quia nolo duplici damno,seu honore affi-
ci.ff.ad leg. Rho.de iact.l.nauis.§.cum autem. Respon.
super

A D D I T I O.

a Dubitaretur. *Vide quod ibi scripsi in prę.decre. quoniam. in gl.
ergo si iudex.super ver.apud scriptores. W. 32.*

27 *Verbũ, iustè, adiũctũ uerbis possessiuis, dicitur aliqd iuris habere*
28 *Iuueni in quibus sit potius credendum, quàm seni.*
29 *Forma inquisitorij, per quod testis in causa inquisitionis examinetur, qua esse debeat.*
30 *Testis interrogatus de statu ecclesiæ, tã de capite q̃ de membris, iurare debet se ueritatẽm dicturũ super his, quæ fecit, & credit, exceptis occultis criminib. quæ licet non debeat reuelare, occultas tamẽ circunstãtias manifestorũ criminũ tenet manifestare.*

7. § Nunc tractandũ qualiter in testiũ examinatione sit procedendum. Et quidẽ iudex hac vi procedat. Exiget enim à teste iuramentũ, vt s. §. sequitur. & hoc præsente parte, cõtra quã produ-
a cuntur, vel se contumaciter absentante [a], ex. eod. c. 2. C.
b eod. si quando [b] in Auth. eod. §. sancimus. & pę. & 3. q. 9. carthæ. C. de fide instr. iudices. Deniũm ipsum super articulis datis secretè ac sigillatim examinabit diligen-
c ter, exẽplo Danielis, [c] testes, qui contra Susanã inducti fuerunt, examinantis. & arg. extr. de ele. q a propter. ext. eo. venerabili. C. eo. nullũ. ext. de accus. inquisitionis. §. 1. de pęn. & re. omnis. j. versic. sed pone. Si enim simul dicerent seu examinarent, vnus aliũ instrueret, & vnus sciret quid alter diceret, & eius dictũ sequeretur, sicq; non posset de facili veritas deprehendi. In Auth. eod. §.
1 & quia verò multi. † Quidam tñ, ut Io. Theu. & Accur. dicunt, q̃ quæcunq; pars uelit interesse interrogationibus, & examinationi, põt. C. eo. si quando. l. sed cũ opor
d teat. in fi. [d] & Aut. sed & si quis. ff. eo. curent. & 2. q. 1. in primis. uers. quia igitẽ Stephanus. ubi de hoc. & ext. eo. c.
e 2. [e] quia pars, quæ nouit causæ circumstantias. melius interrogabit. ff. de adult. si postulauerit. §. quæstio. Sed ibi non loquitur de uero teste, & prædicta iura intelliguntur, quod potest & debet interesse in præstatione iuramenti, non in examinatione. quæ secretè fit, ut prædixi
f & sic de facto seruatur ubique, & bene [f]. Ideoque sic est tenendum. ff. de legi. side interpretatione. extr. de consue. cum dilectus. Alioquin testis non liberè contra illum præsentem testificaretũ, nec debitas negotij circunstantias rei, de qua quæritur, exprimeret. Nec obst. q̃ dicunt interrogationes melius fieri per partes. Nam articuli, & interrogatoria dantur in scriptis, ut s. §. prox. uersi. itẽ cautè. & §. tũc uidendũ. & sic iudex plenè per seipsum inquirere põt Licèt autẽ dixerim hoc secretè de-
2 beri fieri, † non tamen ꝓpter hoc excludo notarium, qui eorum dicta scribet, nec iudex hoc officium, in quo totauis causę est notario cõmittat, sicut in curia faciunt auditores secũdum ea, quæ not. j. uersi. hoc autẽ. ibi, sed scribere, &c. sed per seipsum examinet. ff. eo. l. 3. §. item diuus. & l. mulier. ubi de hoc. C. de iud. Auth. ad hoc. & in Auth. colla. 5. ut defuncti seu fu. eorũ. §. illud. ubi dicitur; q̃ non debẽt iudices per consiliarios testes recipe-
g re. arg. tamen contra, ext. de testi. co, c. 1. [g] nisi ut dixi s. §. qualiter aũt. uers. potest etiãm iudex Vel dic secundum
h Vinc. [h] q̃ in ciuili, uel ecclesiastica causã possunt iudices per alios recipere testes. In criminali uerò nõ sed tãtum per se, nisi solus Papa. in Auth. de fi. instr. ext. de testi. cum olim. vbi committunt in remotis partib. Papa tamen etiam in criminalibus potest per aliũ testes recipere. arg. 13. q. 4. ille gladiũ. sicut potest per aliũ pronunciare. ext. de sella. Raynutius. & §. illud obtinet. cum testes præsentes sunt, quo casu melius est hoc per iudices expediri. Vbi autẽ committit, cõsulo, q̃ quãdo sibi tradet interrogatoria, iniungat ei sub pœna excommunicationis, & sub interminatione diuini iudicij & periculo famæ suæ, quod bene & legaliter super quolibet articulo iuxta ipsa interrogatoria examinet ipsos testes. Vtrum autem possit committere, vide supra de iudic.
3 deleg. §. iam nũc. ver. sed nũquid. † In examinatione ergo sic procedet:

FORMA. Vocabit enim quemlibet testẽ ad se secretè, & sigillatim, vt dixi, & dicet ei, Amice, falsificus reistis tribus personis est obnoxius, scilicet Deo, cuius prę sentiã, cum sit vbiq. contemnit. Item iudici, quem mẽtiendo fallit. Tertio, innocẽti, quẽ falso testimonio lędit. Testis quoq; qui veritatem, quàm nouit, occultat, & etiã is, qui mendacium dicit, reus est. Primus, q̃a prodesse non vult. Secundus, quia nocere desiderat. Hæc leguntur ext. de cri. fal. c. 1. & 11. quæst. 3. quisquis metu. Proinde cum iuraueris dicere veritatem, per illud iuramentum obsecro te, quod animã tuam salues, & quod scis de tali negotio, plene dicas. Inter talem enim & talẽ super hoc quæstio ventilatur, & tu in testem induceris. Intendit enim talis probare, &c. legat sibi plane articulum de verbo ad verbum, & exponat eum sibi diligenter, vt j. ver. fidelis, & ipse responsiones eius super singulis articulis diligenter audiat, & in scriptis per notariũ, vel per duos viros ad hoc deputatos, vt C. de test. nullum, ext. eo. venerabili. ex. de prob. quoniam contra. singula verba queadmodũ proferuntur, redigi faciat. 22. q. 5. humanæ, ext. eo. cum cãm, quæ. & inf. versi. cautũ quoq;. & redacta testimonia iterum legat, vt se possit corrigere, & si ipse, vel scriptor errauit. vt ex. de testi. co. ꝓterea. Quib. autem verbis testis vtatur, dic ut s. §. 1. ver. item quod non prohibet. & seq. Et sic super singulis articulis eum interroget de his, quæ sup. §. proxi. sunt
i uota, hac tamen cautela adhibita [i], vt quandoque interroget de primo articulo, quandoq; de vltimo, quãdoq; de medijs, nec hic scripturæ seruet ordinem, licet alias quandoq; sit seruandus, ut 44. d. sit rector. in fi. & ex. de de rescrip. cum dilecta. cum suis concor. Ioannes autẽ sic præpollere dixit quærendum, ut facilius apprehen-
k dat, an fuerit subornatus testis, uel non [k], ut supra, §. 1. uersi. item q̃ testes idem. Et an dicat vera, vel verisimilia, vel negotio, de quo agitur, apta, vt 4. q. 3. capitulo si cum. §. si testes. Diligenter ergo testem interroget, nõ suadendo ei, nec eum inducendo vt aliquid certum dicat, sed quod in genere veritatem quærat. ff. de quæstionibus, l. 1. §. quæstionem. Nec inducat eum ad dicendum se scire quod credit, vel ecõtra, vt versicu. fidelis. Cõsiderare etiam debet, an testis vacillet in dicto suo, vt sup. §. 1. uersi. item quod testes sunt. Et an cũ trepidatione, vel constantia deponat. ff. de quæstio. de minore.

ADDITIONES.

a Absentante. *An sufficiat hoc casu esse citatum, distingue ut scripsi super regula, præsumitur. de re. iur. libro 6. 3. q.*
b Si quando. *Per quam legem dixit Guid. de Suz. super l. iurisiurandi. eo. ti. quod etiam si procedat iudex ex officio, necesse est uocari partem, contra quam procedit, uide infra de inquisi. §. quando autem. uer. ut autem. usque ad fi. & §. seq.*
c Danielis. 13 *c.*
d Oporteat. *in fin. ibi ponit Accu. hoc dictum, sed approbat quod infra sequitur.*
e c. 2. *Vide quod ibi scripsi super 4. gl. adde quod statim dicam.*
f Et bene. *Quod places Pyleo hoc ti. ru. 2. dicit iñ, qd qñ testes sũt recessuri, uel morituri, tũc par. utraq; ꝓsente deponũt, uel altera tantũ, si reliqua requisita non uenerit, p §. hoc uero in Aut. eo. ti. Sed hoc est falsum. & ad §. respondetur in ꝓ gl. decr. 2. eo. ti. q̃ gl. tenuit doc. tenere §. illum loqui in casu publicationis, quod audire possit testes deponentes. quæ opinio dato quod esset uera falsũ tñ esset id locum habere in testib. morituris, uel recessuris, quorũ dicta consignantur, ut in decr. quoniam. in prin. ut lis nõ conte. & no. eo. ti. c. 1. §. sunt & alij. ubi uide in gl. 2. Dico etiam, quod in ea sit publicationis pars, quæ audiuisset testes deponentes, si esset ꝓducẽs, audito: 1. impediretur producere secundum, pars aũt, cont. q̃, nõ posset eo casu probare directè contrarium. ut in cle. eo. ti. testib. per q̃ ẽt ĩ casu publicationis nõ seruatur, q̃ audiãt deponẽtes.*
g c. 1. *Ibi soluitur in ult. gl. & idem in uer. statim allegato.*
h Secundum Vinc. *Qui hoc no. in c. cum olim. statim allega.*
i Adhibita. *Secũdũ Pyle. rub. 3. uer. sed bon. et Bonag. rubr. pen.*
K Vel non. *Vt quia doctus esset, & qualiter super primo, & qualiter super 2. & sic de reliquis, respondere debet.*

re. Et si eum viderit pallidũ & trepidantem, vel vacillã
tẽ, tormentis efficiat, & timorem sibi incutiat, C. de te-
sti. nullum, in fi. 5. q. 5. illi qui. nisi sit presbyter, ut C. de
epi. & cle. l. presbyteri, & Auth. presbyter. quas habes
a 5. q. 6. Vnde, sicut ait Marcus Tullius in Topic.[a] Sæpe
4 † pallor vultus, rubor, & titubatio faciunt, ut minus fi-
b dei alicui habeatur, iuxta illud,[b] O q̃ difficilè est crimẽ
non prodere vultu. Dr̃ ideoq; iudici, Tu magis scite po
tes, q̃ta sit fides testib. adhibenda, ff. eo. l. 3. §. 1. ext. de fi-
5 deiul. constitutus. in fi. † Hoc ãt scias, ꝙ is, qui testes, &
instrã de mandato alterius recipit, dẽt rescribere, cuius
auctoritatis cuius famæ, cuiusuè cõdõnis sit, & de aliis
circunstantiis, vt ext. de fideiul. constitutus, in fin. ex̃ de
testi. cãm, quæ. ext. de prob. licet, uer. q̃q̃. Et dẽt in actis
ẽt inserere, q̃ta sit fides eis adhibenda, ut dñt quidam,
unde ipso teste pñte, & audiente dicet, & scribi faciet
per tabellionẽ, qui depositiones scribit, ꝙ ipsum repu-
tat uacillantem, & hmõi, s̃. §. 1. uer. item ꝙ testes sunt.
Et ipse testis poterit ẽt ꝯdicere, quia eius interest, cum
ex hoc sit puniendus, ex̃ de pęnis, super his. Nec obstat
ex de ord. cog. c. 2. Ibi. n. non constabat de malitia testis
per testes, quia iudice absente recepti fuerunt, & iõ pu
niti non fuerunt, hic ãt ipse iudex uidit malitiam testis
& iõ, eum punit. Imò ẽt dñt quidam, ꝙ teste non intel
ligente hæc scribi pñi ꝑpartem ãt non oportet esse pñtẽ
nec talia scire. Sed certè non vr̃, ꝙ tabellio hoc debeat
scribere, vel dicere, seu interserere in attestationib. nisi
ipsi testes videant, & recognoscant se vacillare. Dñt q-
dam ꝙ si solus iudex in receptione testis dicat eum va-
cillare, ei credendum est, & tabellio ad dictum eius dẽt
hoc scribere, licet ipse nullã titubationẽ, uel vacillatio-
nẽ videat, ipse. n. nullã hẽt auctoritatẽ in recipiendo te-
stem, sed solũmõ in scribẽdo, iudex uerò sic, q̃ pt̃ testẽ
capere, & ligare, ut in p̃. c. super his, & eo. ti. dilectus, ex̃
c de prob. qm̃ ꝯ. i fi.[c] de test. nullũ. Sicut ergo tabellio dẽt
scribere ea, q̃ dixit testis, & nõ aliud, sic ẽt fideliter dẽt
scribere ea, q̃ ad iudicis offm̃ pertinent, s. de quib. inter
rogauit, & si cautus esset tabellio, hoc inter cetera scri-
6 beret. † Et talis iudex, qui dictũ testẽ examinabat, mihi
notario dixit, ꝙ testis uacillabat, & ꝙ hoc scriberẽ, ma-
ioris tñ auctoritatis erit, & plus ualebit, si notarius adij
ciat, ẽt mihi vr̃, ꝙ vacillaret. Hæc tñ dñt sic scribi, dũ te-
stis deponit, & non postea, quia postea iudici non cre-
deretur, vt in p̃. decr. qm̃, in prin. & in fi. Hoc ẽt scias, ꝙ
iudex & tabellio q̃ruincunq; pñt, debent in scriptis ex-
primere modum uacillandi. s. quia dubitando, vel tre-
mendo, vel sudando præ nimio timore loquebat̃, vel
palidus efficiebatur, & hmõi. Patet igit̃, ꝙ ad offm̃ rece
ptoris testiũ pertinet discernere q̃ta sit fides testib. ad-
hibenda, & hoc ipsum rescribere iudici, vt s̃. qđ si omi-
serit, nihilominus post factã remissionẽ attestationum
hoc facere tenetur ad mandatũ iudicis siue superioris,
cuius mandato testes recipit, non tñ proprio motu, ut
s̃. Et sic fieri fecimus, cũ essemus in Tuscia, in cã, q̃ co-
rã nobis agitabatur super quibusdã castris inter archi-
ep̃m Rauennatem, & cõe Foroliuij. Et credetur fortè
examinatori quo ad hoc, ẽt, si solus sit pp mandatũ ei
factũ, quia creditur in facto sibi ꝯmisso, ar. ff. de reb. eo-
rũ, qui sub tu. vel cur. sunt, l. magis, §. ne tñ, 2. q. 5. c. q̃ de
cã, licet sit ar. ꝯ in ea. l. §. itẽ p̃tor. uer. minimum, & ex̃ de
d prob. qm̃ ꝯ. in princ.[d] † Item ad offm̃ ipsius receptoris
7 pertinet articulos, & interrogatoria, & alia hmõi exa-
minare, & hoc nulli ꝯmittere p̃t, fm̃ Papam, sicut nec
testis receptionẽ, quia in hoc eius industria est electa,
ut ex̃, de off. leg. c. fi. Sed scribere attestõnes bñ ꝯmittit
alteri, & hoc frequentamus, quia hic potius eligitur o-
pera, q̃ industria, ar. ex. de appel. cum cãm. Tabellio fm̃
hoc examinabit testes, & ad mandatũ receptoris exe-
quetur ẽt in absentia receptoris, & ẽt si aliqua adijciat
factum ꝯtingentia, & ẽt sibi r̃ndeatur, bñ ualebit, ut no
e ta, fm̃ Papam, ext. de te iud. cùm Bertoldus.[e] Hoc ta-
men reprobo, vt s̃, ꝓpe principiũ §. huius, ibi, licet autẽ
8 dixerim. † Cautiorem quoq; examinatorẽ esse oportet,
dictũ cuiuslibet testis integre ĩ scriptis faciat redigi, qđ
quidam nõ faciunt, nã scripto dicto primi testis, dicunt
ꝙ secũdus, vel tertius idem dixit ꝑ omnia, sicut primus
qđ quidẽ curia reprobat. ar. C. de uete. iu. enuc. l. 1. §. fi. Et
dñs Clemẽs Papa quartus tale testimoniũ nõ admitte-
bat. Posset. n. replicari, si testes dñt idẽ, ergo ñ ualẽt. vñr.
n. subornati, quia unũ eundẽq; sermonẽ proferunt, ut
sup. §. 1. uer. itẽ ꝙ testes. idẽ licet scribens se ad mentẽ re
tulerit, non ad verba. Hoc prosequere plenius fm̃ dñm
meũ, ut no. ex. eod. cum cãm, quæ. 1. & de uerb. si. nihil
f obstat[f]. † Sed pone, produxi in cã tres testes, qui simul
9 iurauerunt, simul deposuerũt, simul interrogati fuerũt
q̃rĩ an valeat, qđ agit̃? Et vr̃ ꝙ sic, quia nõ inuenit̃ ꝓhibi
tũ, ff. eo. l. j. ergo vr̃ ꝯcessum, ext. de transla. inter corpo-
ralia, C. de religio. & sump. fu. statuas, ff. ex qb. cau. maio.
nec nõ. §. 1. ar. ꝯ, quia vnũ, eundẽq; præmeditatũ sermo-
nẽ dixisse videntur, ut sup. Debẽt. n. testes examinari se-
crete, vt s̃. in prin. huius §. & hoc uerius est, ut ibi ꝓb. Itẽ
diligẽtius iudex ĩ arduis & grauib. examinet, q̃ in leuib.
& uilibus, quia circa maiora maius periculum uertit̃, vt
42. dist. quiescamus, ff. de Carbo. edict. l. 1. §. 3. Et ideo in
g eis cautius est agendum[g] 7. q. 2. 61. d. miramur, in Aut.
de mãda. prin. in §. sit ibi colla. 3. ext. de procura. quere-
la, & diligentius examinet leues, quam graues personas
vt supra, versi. considerare, & argu. 46. dist. sunt non-
nonulli, in ñn. Sit etiam cautus, vt si viderit articulos es-
se probatos, testium refrænet multitudinem, caute ta-
10 men, quod dic vt s̃. §. testat. ver. p. † Examinator quoq;
fideliter se habeat in inquirenda veritate, ne damnet a-
nimam suã, ut quidã faciũt, quia a testibus partis, quã
obnnere uolunt, nõ quærunt de causa sciæ, ab aliis vero
quærunt non solum de cã scientię, verumetiam de cau
sa causæ, ut testes capiant in sermone, quod fieri nõ de-
11 bet. nisi ubi sunt suspecti. † Tabellio autem sic se habe-
bit, nam scriptis titulis, seu articulis, hoc modo.

FORMA. Anno, & mense, & die tali, talis articulos exhibuit infrascriptos, sup quib. petit testes suos interrogari: Articuli vero sunt hi: Intendit probare, &c. deinde recepto etiam sacramento testium, & die, qua iuratum est, scribat eorum depositiones hoc modo:

FORMA. Anno, mense, & die talibus, P. testis iuratus super primo articulo sibi lecto, & exposito, qđ inci-
h pit Intendit probare talis contra Titium, &c.[h] dixit uera esse, quæ in ipso articulo continentur. Interrogatus quomodo sciret, respondit quod interfuit electioni de illo factæ in ecclesia Biterensi, & etiã ꝯsecrationi eius, & quia uidit eum agere, & contrahere vt ep̃m in rebus episcopalibus, & ab oĩbus pro ep̃o haberi. Itẽ super ta-
li

ADDITIONES.

a Tullius in Topicis. *Hoc inducit Azo in summa huius tit. uers. autem omnes.*

b Illud. *Ouidij Metamor. 2. lib.*

c In fi. *Et hoc ibi scripsi post Inno. & Host. in gl. no. quod ex. quo ultra medium. uer. ille etiam qui testes, usque ad finem.*

d In prin. *Solutionem collige ex no. de ap. cum parati. & hic qua ibi dixi super 3. gl. & uide quod dixi de prob. post. gl. & vide infr. de re mili. §. utile. uer. nunquid.*

e Bertoldus. *Ibi plenius dixi super glo. sed qualiter.*

f Nihil obstat. *Ibi plene scripsi super 1. glo. sequens uer. ad literam fuit Alb. Gal. eo. tit. ver. pone quæstione. & per errorem ibi duplicatum est. Adde, quod do. Ant. & Abb. in d. c. nihil obstat tenent op. Clementis, & do. Ant. in c. 2. de regul. Bal. no. in l. fin. §. refutatoriis. C. de ap. non damnat, sed dicit, quod notarii melius facerent extense scribere. & idem facit Host. in d. c. nihil. ut ibi refert Abbas. De teste uero qui dicit, dico ut ille dixit, uide eundem. Bal. in testium, C. de testibus.*

g Agendum. *Et elect. ubi periculum. li. 6.*

h Titiũ, &c. *Respicit articulũ positũ ĩ §. nũc uidendum, uer. in 1.*

dri,nec gustati,nec odorari potest. Hic ergo vtile est,q̃
rere causam dicti,quæ non est sufficiens,nisi vna,vt di-
cat,scio,ꝙ est aspera,vel lenis,quia eã tetigi seu palpa-
a ui,arg.21.q.4.c.1.in fi.ibi, Palpare,& videre [a],&c. De o-
doratu ẽt testis deponit. Vñ si quæratur,an si aliqua res
odorifera,vel fœtida sit,hic non põt reddi cã dicti, nisi
vna.i.de odoratu,vt dicat,Scio, q̃a odoratus fui eã. 23.
q.4. Nabuchodonosor,in prin.extra de sacra vnct. cap.
vnico.§.ad exhibendum. Põt tñ iudex ad circunstãtias
ꝓcedere,& quærere,an aliæ res essent vicinæ, ex quib.
malus vel bonus odor posset exalare, & an tp̃e,quo o-
doratus fuit species, esset ingurgitatus vino, uel cibo
vsq; ad crapulam,ut sic potius ex seipso,q̃ ex speciebus
20 fœtor euaporaret. † Nã ex nimia ingurgitatione olet
os.ff.de ædi.edic.l.qui clauũ,§.is cui. Vtile est igiṫ talia,
& his simili hoc casu,& præcedentib.quærere. Nã no
omnia membra idem hñt officium, nec vnius officiũ
est alteri attribuendũ,vt 89.di.singula,ext.de hęr,cum
ex iniũcto. Et laborabit iudex quibuscunq; modis po-
test ad ueritatem & falsitatem inuestigandum,ut sup.
eodem,§.proxi.vers.item de tp̃e,dum tamen congrua
sint, & pertinentia, & quæ possint negocio adaptari,
extra de test.ad hoc,alias incipit,præsentium,li.6. Si ta
men omittatur,non minus ualet dictum testis, ut sup.
21 uers.de uisu. † Debet ergo iudex, seu examinator esse
diligens,vt uerba testis attẽdat,& eius qualitatẽ,ut inf.
uer.uiso,& seq.& vultum,ut sup.eo.§.uer. cõsiderare,
& locum,& tempus,causas,personas, & circunstãnas,
& alia,quæ dic ut sup.§.prox.dixi. Attendere dẽt ẽt ꝑ-
sumptiones,nam attestationes,quæ non ualent, q̃nq;
ratificantur per expressum consensum,& etiam per ta
citum,ar.4.q.3.c.si testes,§. si quis testib. licet aliud sit
in substantialib.in litis contestatione,& similí, ext. de
lit.conte.c.unico. Attestationes.n.uires sumunt ex par
tium pactione.ita ut si alterutra partium opponat atte
stationes non ualere,quia non sunt in hoc iudicio pro-
ductæ,talem exceptionẽ tollet replicatio pacti,ar. ext.
de testib.ueniens.1.& ff.de re ind.si conuenerit,ff.com
mu.diui.iudicem,ff.de no.ope.nun.l.1.§.& post operis.
& seq. Et hac ratione considerata,dicunt quidam, ꝙ is
cui commissa est testium examinatio,põt eam alij de-
legare,si partes expresse consentiant,ut tetigi,su.eo.§.
22 qualiter aũt.uer.hoc aũt. † Fidelis ẽt & cautus dẽt esse,
ut fideliter in scriptis ueritatem redigi faciat, sicut pro-
feretur a teste,nihil mutando,uel detrahẽdo,& diligẽ-
ter vulgare in Latinum ĩterpretetur, nec dicat testem
dixisse,credo,ubi dixit,scio,uel e contra,s̃.§.1.ver.item quòd
deposuit,& s̃.eod.§.sequitur,prope prin. Taliter.n. po-
terit dictũ testis in scriptis redigere, quod aufert ius ha
b benti,quo casu ad restitutionem obligabitur [b]. Exten-
siuè ergo scribat,nec dicat,talis dixit ꝑ oĩa sicut prim⁹,
ut sup.uer.cautũ. Viso quæ circa examinatorem consi-
derãda sunt,sequitur uidere,quæ circa personas testiũ
sunt attendenda. Et quidem attendẽdum est, an sit ini-
micus,uel mulier,uel minor,uel infamis,& sic de alijs
q̃ prosequere,ut sup.§.1. Nõ.n.dẽt aliquid dicere odio,
uel amicitia,uel timore,uel prece,uel precio,ut s̃.§.seq
tur,& §.1.uer.item quod amore. Circa eorum dicta, ẽt
considerandum est,an aptam causam sui dicti reddant
ut s̃.uer.autem hoc,& seq.& s̃.§.1.uer.item,ꝙ non red
23 dit. † Quid ergo,si quis petit fundũ rei uendicatione,
& testis,qui iurauit super tota cã dicere ueritatẽ, dicat
sic scio ꝙ P.est dñs rei petitæ,nunquid est sufficiẽs tale
testimoniũ? Respondeo non,imò reus absoluetur,nisi
actor aliud probet,quia talis testis non reddit testimo-
c nium de facto,sed de iure,quod ei non liceat [c],nec ne-
24 cessarium est,cum ius certum & limitatum sit. † Alius
.n.testis iuris,ut aduocatus,& alius testis facti, ut testis
de quo hic loquitur. Debet ergo testis interrogari qua-
liter scit,ꝙ actor sit dñs, & ex qua causa habuit domi-
nium,ext.de fide instr.c.cum Ioannes. Et si respõdeat,
ꝙ ex cã emptionis,vel alterius ɔ̃ctus, interrogeṫ a quo
emit,quia nec omnes vendere possunt,12.q.2.alienatio
nes. Interrogeṫ ẽt de quãtitate precii,& an res fuerit tra
dita,q̃a sine rei traditione nõ acquiritur dominiũ, Inst.
pe rerum diui.§.per traditionem. §. venditæ. C. de pa-
ctis,l.traditionib. Et an hoc uidit,& pñs fuit, ext.de con
suet.c.2.& s̃.§.1.ver.item,ꝙ nõ partibus. Et an in totũ,
vel ꝑ par.& ꝑ quota parte emerit,& multis alijs,quæ oc
25 currere possunt.vt sup.§.proxi.ver. in 5. † Itẽ nõ bñ dr̃,
Vidi ipsum dñm esse,vt ff.de interrog.actio.q̃a plerun-
d que [d]. Veruntamen si testis dicit, Vidi, ꝙ talis gessit se
ꝑ domino talis rei tãto tempore,intelligit, ꝙ sufficiat
ad ꝑ̃scriptionẽ,bñ probat vtile dominium, etiam si nõ
reddat cãm,q̃a ab eo non quæritur arg. C.de præscript.
30.annorum.si quis emptionis. Attendat etiam iudex
an testis dicat veritatem de his, quæ quinque sensibus
corporis possunt,vt sup.dixi. Vnde non quærat, vt qui-
dam faciunt.an P.sit dñs talis rei, & and sit iracundus,
vel ebriosus,ad hoc.n.& similia non tenetur respondere,
re, Nam secundum Papam,& dominum meum, nul-
e lo sensu corporis [e],apprehendi potest,quod P.sit domi
nus alicuius rei,vel quod sit iracũdus,vel ebriosus, sed
oculo mentis tantum,scilicet ratione,vt extra, de sacra
vnctione:c.unico,§.quia vero.& versic. in vertice hoc
apprehendi potest. Ipsa etenim ratio ex his,quæ mediã-
tibus corporis sensibus apprehẽdit,bene potest ipsum
P.ebriosum,uel iracundum,vel dominũ iudicare, ipse
tamen non adducitur in iudicem,sed in testem, non iu
ris,sed facti,ergo non assumat partes aduocati, ut iã su-
pra dixi. Quod si fecerit,nõ præiudicat eius dictum,ne-
que ualet,nisi ultra procedat,ut uidelicet sufficientem
causam sui testimonii reddat,sic dicens, Scio P. domi-
num talis panni,quia uidi,& præsens fui, quando ipse
emit lanam,de qua fecit pannum. Hoc enim casu pro-
bat dominum, non ratione primæ partis dicti sui,
qua dicit eum dominum.quod uidere non potuit, sed
iudicare tantum, ut dictum est, imo ratione tantum
secun-

ADDITIONES.

a Videte,&c. *Luc.6. Adde,quod testis deponens de uisu,debet de ponere de uisu corporeo,& non mentali,& reddere rationem ex inspectione intentiua,et non speculatiua. Bal.in l.1.ff.de his, quę in testa.delen. Item adde, quod testis interrogatus, quare scitur, & dicat,quia uidi,eius dictum non probat. Bald. in l.1.ff. de his, quæ in test.delen.in 2.col.in prin.*

b Obligabitur. *Vide quod scripsi de proba.quoniam, in glo. no. quod ex quo ultra medium uersalle etiam.*

c Licet. *De iure intellige ut dixi supra,§.nunc uidendum.in pri.*

d Plerunque. *Ros. Bene ubi tractat de confessoria,plene prosequitur.in 2.colum.& Ioan.de Bla.ubi tractat de rei uendi.in fi. dicẽs testes.qui deponunt aliquem esse dominum rei mobilis,quia emit & per trienniũ continue possedit,uel immobilis, quia emit, & per decem uel uiginti annos continue possedit,uideri falsos, quia deponunt,quod impossibile est eos scire. Aut enim de ciuili,aut de naturali possione loquuntur,ciuilis consistit in animo, C.de acqui. poss.nemo ambigit,qui animus per testem sciri, uel uideri non potuit,testis autem deponere debet de eo quod scit.C.eo.titu. l.testium.ergo reprobãdum eius dictum, si deponit de naturali,illud idem,quia impossibile est illum continue decẽ uel 20.annis pedibus insedisse possessioni rei immobilis, uel continue tenuisse per triennium rem mobilem animo possidendi. Item ex parte testis impossibile est eum continue id uidisse,& sic non diuertisse a loco,nec dormiuisse. Ad utranq; etiam possessionem dictum eorum referri non potest,quia naturalis & ciuilis simul nõ põt esse cõtinua ꝑ naturalẽ,ut est dictũ.& facit, ff. de serui.l. seruitutes 4. Ex q̃b.cõcluditur ꝑ tales testes nec directum dominiũ ꝑ vsucapionem,nec utile per præscriptionem esse probatum,cũ non cadat in intellectũ continua possessio. Ad hanc cauillationem responde ꝑ id quod no.infra de pro,§.1.ad fi.uer.sed quæritur qualiter. Adde quomodo per testes probetur possessio, Ale.con.52.et 1 cn.li.1.*

e Corporis. *Solo,ut statim subdit.*

secundæ partis,in qua dixit,ꝙ vidit & præsens fuit,&c.
vt sup.in qua reddit cām iustā & sufficientē sui iudicii,
Nec est malū,si testis,vel rō bene& vere iudicat ex his,
quæ sensibus corporis appħēdit, qđ iudex cōcordet
cū eo,ex quo sufficientē cām reddit, aliter non. Idem
26 ēt sentias,si sic dicit: Scio † istū hoīem ebriosum esse,
qa fui cū eo multis annis ꝯuersatus,& quolibet die me
p̄sente & vidente bibebat vinū purū sine aqua,& in tā-
ta quantitate, ꝙ uix trāsibat diē sine ebrietate,,quia ita
soporabatur,ꝙ nō intelligebat se ad plenū, nec uti po-
terat rōne. Valet.n.tale testimoniū,nō rōne primæ par
tis,in qua dixit ipsum ebriosum, sed rōne secūdæ par-
tis,in qua sufficiētē cām sui testimonii siue iudicii sui
reddit,vt p̄dixi. Idē quoq; est sic dicit: Scio P.iracundū,
qa multo tpe steti cum eo,& uidi,& audiui,ꝙ de facili
mouebatur,& irascebat̄ sine iusta cā,& spāliter cū suis
malè rn̄dendo,vultū atrocē,&qn̄q; pallidū,qn̄q; rubeū
ostendendo,maledicēdo,cōminādo,percutiēdo,& se
ipsū dilacerādo. Hoc.n.valet testimoniū, non rōne pri
mæ,sed secūdæ partis, vt præmissum est, & idē est in si
a nulibus obseruandū,ext. de resc.inter cæteras [a]. † Hoc
27 quoq: notādū est,quod quædā sunt, quæ nō solum ad
iudiciū rōnis, sed ēt testimoniū ad sensū corporis tra-
hi p̄nt,vt si testis dicit: Scio ꝙ P.talē rem,tali tpe possi-
debat; vel iuste ppossidebat. Nā possessio, maxime qn̄
adiūgit̄ iustè,aliquid iuris hēt.arg. in hoc qđ no.ext.de
ꝯcess.præb.pposuit,§.auditor,ad fi.haber, & multū fa-
cti,vt ibidē. Vnde & dictū testimoniū sic est intelligen
dū,possidebat,id est.de facto tenebat,&ei corporaliter
incūbebat,;qa talis est cōis intellectus huius uerbi, quē
sequi debemus,ar.ext.de spons.ex literis, 1. ext.de uer-
bo,sig.intelligētia. Sed dices,a simili dicendū est, ꝙ ad
iudicium rōnis spectat,an P.bene vel male,cauet,& an
res sit odorifera,uel fœtida,& sic de similibus. Rn̄deo,
nō est ita,quia hęc tn̄ sensibus corporis proprie appre
hendi p̄nt, licet in his s̄m quod sēsus magis uel minus
in hominibus vigent,possit hoc vnus melius & fortius
apprehendere,q̄ alius. Et ideo magis uel minus ei cre-
dendū est in hac parte,& hoc in sensu uisus manifestè
apparet. Aliquis enim hēt curtiorē uisum,quam alter,
ideoque magis creditur ei,qui hēt curtiorē de uisu ad
ppinqua,q̄ illi q hēt longiorē de seu ad remota. Vnde
& in testimonio sensum sæpe rō iuuat, & adminiculū
præstat,quare ēt si de testimonio uisus seu inspectio-
nis agatur,magis credendum est illi testi,qui perspica-
28 cius & subtilius videt,q̄ alii. Hinc est, ꝙ in talibus ma-
gis credendū est iuueni,qui habet perspicacē & subti-
lē uisum,q̄ seni,qui uisum hēt obtusum Puta, qn̄ agit̄,
vel quęrit,utrū mulier arcta sit,uel apta ad uiriles am-
plexus,qđ p mulierū inspectionē perpendit̄ ac iudicat̄
vt ex.de fri.& malefi.fraternitatis,& in prin.& c.fi.de p
ba.c.pea.27 q.1.nec aliqua.aliquæ ēt mulieres in talib.
expertiores & peritiores sunt aliis, vn̄ eis magis credē-
dū est. 50.di.vt constitueretur,ibi,experto cre.&c.& in
tali casu sufficit,ꝙ testis dicat, Vidi,& palpaui eā arctā,
qa solo sensu corporis,s. uisu, & tactu hoc appręhēdit.
Et hoc est,qđ dr̄, Sępe manus,uel oculus fallitur obste
tricū,ut in præ.ꝯcord.idē est,s̄m Inno. Papam, cum q̄-
ritur,an quis frigidus sit,& impotens ad coeundū, sed
tn̄ non vr̄,ꝙ hoc de facili apprehendi possit per solam
inspectionē. Vn̄ s̄m quosdā, & hic requirit̄ alia certa
solēnitas,priusq̄ matrimoniū dissoluat̄, vt ext. de frigi.
c.fi. Sed dn̄s meus dicit,ꝙ illa solēnitas est seruāda, qn̄
agit̄ de maleficio. Frigiditas aūt, vel alia impotētia qn̄-
q; p solā inspectionē pbari p̄t,vt ipse no.ext.de frigi. &
male.c.1.&c.laudab lē.super quib.aūt iudex interroga
bit test.ut dictū est s̄.§.pxim· Porro in cā inquisitionis
capitula,vel articuli fiunt,sup quib.testes examinā̄t, ut
ext.de accus.qualiter,2.§.debet Vt aūt expertos utiliter
in talibus instruamus,formam inquisitorii,secūdum
b qđ testis in cā inquisitionis examinet̄,suo ponamus [b]

29 FORMA inquisitionis. Quæro a te,an scis vel cre-
dis,vel fama est,episcopum uel clericum aliquē ciuita
tis vel diœcesis fecisse concessionem super quacunq;
re spirituali pro pecunia, vel alia temporali data, vel
promissa vel retenta,vel ex pacto,seu ꝯuentione, j. q.2.
q pio,ex̄.de simoni.c.eū ecclesia. Itē an scis uel credis.
vel fama est.ꝙ aliquis debuerit aliquid episcopo p eo,
qđ est incontinens,uel pro eo,ꝙhabet vel habuit cōcu
binam,vel sustinuerit eum pro aliquo alio commodo
temporali.ext.de uita & honesta.cleri ca. vt clericorū.
§.prælati,ex.de simo.nemo. Item an scis,vel credis,uel
fama est,ꝙ episcopus aliquid receperit, & habuerit p
se,vel per aliū tacite,vel expresse,vel clericus aliqd de-
derit,uel promiserit per se,vel per interpositam p̄sonā
pro beneficio ecclesiastico obtinendo, vel ut eligeret̄,
vel precibus illud cōtulerit.1 q.1.reperiunt̄,& c.sunt nō
nulli.ext.de simo.c.ad hæc.c.sicut,ext.de ætat.& quali.
c.tuā. Item an scis,uel credis,vel fama est,ꝙ ep̄s monue
rit clericos suos sup uita & honestate,& diligētia in di-
uinis officiis,& aliis,& qđ delinquētes puniuerit, ut in
p̄.ea,ut clericorū,rn̄.i.12.di.de his, ext. de censi. §. sane.
li.6. Itē an scis, ul̄ credis,uel fama est,aliquē clericū cu-
iuscūq; status,uel ordinis concubinā hr̄e,uel ei cohabi
tare,uel eā suis expensis in domo,uel ext. tenere,uel ad
aliquam accedere,uel ad se uenire, uel cū aliqua suspe
cta muliere consortium uel colloquiū hr̄e,ex.de coha
bi.cler.& mu.c.1.2.& 3.& seq.C.de epi.& cler.aut ep̄s,
32.dis.presbyter,81.dist. Item igitur, an scis, uel credis,
uel fama est aliquem eorum aleatorem esse, ext.de ui.
& hon.cler.clerici,ext.ne cler.uel mo.c.1.C.de epis. &
cler.auth.interdicimus,uel blasphemū,ext.de ele.ma.
le.c.2.25.di.unū orat,§.alias,ea demum,in fi.& c.se.21.
dist.deniq;. 24.q.3.si igitur,& c.seq. uel usurarium,47.
dis.non licet,& c.seq.extra de usuris,præterea,uel con-
iuratorem seu conspiratorem, 11.q.1. coniurationum,
& c.seq.extra de re iud.cum I. & A. de iud.c. exhibita,
uel alienatorem rei ecclesiasticæ,12.q.2.monemus, &
tribus c.seq.extra de reb.eccl.alie.uel non, si quis pres-
byterorum,uel obligatorē,ext.de pig.c.1.& 3. C.episc.
& cler.sancimus primo,in prin.uel malè administran-
tē,uel res ecclesiasticas dilapidantem,& consumentē,
uel malè dispēsantē,28.d.de Syracusanæ,ext.de simo.
licet Heli.3.q.2.quia ea.ext.de acc.c.fi.ext.de off.deleg.
uenerabilis. Itē an scis,uel credis,uel fama ē, ꝙ sacrista
uel thesaurarius,uel custos vasa,uel uestimēta, & alias
res,uel ornamenta ecclesiæ,puta libros,uel alia diuino
cultui dedicata bn̄ seruauerit,&si aliqua de mobilib.di
minuta sunt,& p quē,& quare,& qn̄,& qualiter,extra
de off.sacri.ca.unico,& de off.cust.c.unico,25.dis.per-
lectis,in fi.& de off.archid.ca.quæ.12.q.2. ca. alienatio-
nes,& sic quære sup singulis officijs de his, q̄ ad quēli-
bet eorū noueris pertinere,qđ dic ut in præ. c. plectis,
& 21.di.cleros,& ext.in ti.de officijs. Itē an scis,uel cre
dis,uel fama est,ꝙ officia diuina deuotè horis cōpeten
tib.& solēniter celebrent̄,& an ī singulis ecclesijs mos
ecclesię diœcesanæ,uel metropolitanæ ī diuinis seruet̄,
extra

ADDITIONES.

a Inter cæteras. *Hoc ergo intendit per superiora distinguere iu dicium a testimonio. Dicere ergo, Ita iudico, uel, ita mihi uidetur, non ualet in his, quæ solo sensu corporis percipiuntur. In illis autem quæ ratione mentis percipiuntur, licèt causata ab aliquo sensu corporis, illo expresso bene procedit talis ratio dicti à teste.*

Adde huic additionem, quam scripsit Alex.cons.9.15.& consil.74.li.1.& 47.& 82.li.4.& cons.145.li.2. Adde tu, quòd testis deponens quo ad oculum intellectus, nisi reddat rationē eius, quod per sensum percipitur, nō probat, Bal.in l.1.ff.de his, quæ te sta.delen.

b Supponamus. *Inquisitorium autem, qđ sit ipsis inquisitis, cum generaliter in capite, & membris inquiritur de statu ecclesiæ, vide infra de inquisitio. §. nunc tractemus ver.licet autem.*

extra,de c.leb.miss.c.j.& c.dolentes.12.di. de his. & de
conse.d.2.institutũ. Et an intersunt exequiis mortuorũ
& an teneant ecclesias vel cœmiteria,vel eucharistiã, vel
reliquias,& alias huiusmodi munde & late.ext. e. cum
creatura.respon.1.& c.& sanè de custod.eucharistiæ.c.1.
& 2. Et qualiter baptizant,vel pnĩas iniũgunt & an hæc
facienda prompti sint,vel negligentes, & an aliqui ob
hoc sine pnĩa vel baptismo decesserint ext.de bapt.c.1.
de conse.d.4.de cathecumenis.& c.ne,qđ absit.ext. de
pœn.& re.c.si.16.q.6.si quis presbyter.& c.seq. Itẽ an scis
vel credis,vel fama est,aliquẽ esse in ciuitate uel diœcesi
hæreticũ,vel suspectũ de hęresi,vel cõuenticula p tales
fieri,vel an scis domũ,vel prędiũ,uel antrũ,vel locũ ubi
conueniant,vel an scis,vel credis,vel fama est, aliquẽ esse receptorẽ,vel fautorẽ,uel credentẽ,uel defensorem,
uel laudatorem,uel uice eorũ ministrãtem eis, quoad
uictum uel uestitum,& alia necessaria.de hær. excõicamus.j.§.credẽtes.& c.si aduersus,& c.seq.in prin.C.de
sum.tri.l.2.& 3.C.de epi & cle.conuenticula.30.d.si qs
ex.& c.seq.C.de hær cuncti.& l.Arriani.& l seq.& Aut.
credẽtes.35.q.6.episcopus in synodo. Itẽ an epĩ & clerici sint assidui in officiis,& an surguant ad matutinas horis competẽtibus,& an intrent chorum honestè, cum
cappis,uel sine cappis,cum supplicijs,uel sine, si dormiunt in cõi dormitorio,& comedunt in cõi mensa,si
acceperunt aliqua de possessionib. ipsius ecclesiæ, auctoritate propria,si epĩ uel capituli negligentia aliqua
de possessionib.ipsius ecclesiæ sunt alienata.extr. de ui.
& ho.cler.qm cum suis concor. Itẽ an scis,uel fama est.
aliquos esse simoniacos,periuros,dilapidatores.ext. de
simo.licet.de re iud.cum I.& A. Item,quæritur de singulis,in quib.consistit honestas clericorum. Quę dic ut
ext.ne cler.uel mo.c.j.23.d.de his igitur.& dixi in repertorio.in tit.de uita & ho.cle.& de alijs,sicut inquisitoris diligentia uident expedire,uidelicet,an aliqui sint adulteri,uel incestuosè ꝯiũcti,& sic de simulib.3.q.4.cõsangui
38 neorum.35.q.2.c.2.& 6.q.1.infames.† Ex præmissis ergo patet,cum inquirit de statu ecclesiæ,& tam de capite,q̃ de membris iurãt testes super oib.his,quæ sciũt,
uel credunt in sua ecclesia reformãda,tam in capite, q̃
in membris, exceptis ocultis criminib.meram & purã
a dicere ueritatem,ut ex.de accus.qualiter.2.§.fi.[a] & c.cũ
dilecti. Adde siue fuerit interrogatus,siue non. Addunt
etiam quidam,ꝙ non reuelabunt dictum suum alicui,
donec testes fuerint publicati,ut §.sequit. Est & alia forma,quæ non seruatur,s.ꝙ non respondebunt ueritatẽ
ad inquisita,ut ptr.cap.cum dilecti. Sed hoc potest pręstari ab eo,contra quem inquiritur,præcedẽs uero a testib. Quidam autem,ut oẽm fraudem excludant, utrũque iuramentum faciũt præstari,tam ab his,ꝯ quos inquiritur q̃ à testib. De hoc uide s̃. §. sequitur. Vbi autẽ
inquisitio fit super certo crimine,non debent testes deponere de occultis,uel manifestis,nisi de his solum,de
qb.facta est copia infamato, ut e.ti.qualiter.3.§. debet.

ADDITIO.

a §.fina. *Et ibi in fine scripsi,quod licet non debeant occulta crimina reuelare,occultas tamen circunstantias manifestorum crimi non reuelare tenentur.*

De attestationum publicatione.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non debet attestationes partibus non uocatis, publicare.*
2 *Publicatio attestationum qua forma fieri debeat.*
Postquam renunciatum est testium productioni,uel conclusum in causa,non possunt alij testes induci.
3 *Attestationibus publicatis, non sunt alij testes super eisdem articulis producendi,& in quibus casibus fallat hæc.*
4 *Petens post attestationum publicationem testem interogari, an obtinere debeat.*
5 *Testes ijdem,an sæpe possint ante attestationum publicationem induci.*
6 *Testes excepti ad æternã rei memoriã , & secundũ formã iuris publici,si post attestationum publicationem producuntur, recipiuntur solum ad defensionem,non ad actionem.*
7 *Nouus articulus quatuor modis dici potest.*
8 *Articulus nouus dicitur.qui dependet a veteri.*
9 *Testes quo pacto petantur in iudicus iterato recipi.*
10 *Attestationibus publicatis,an possint in causa criminali testes induci.*
11 *Reo audiente si testes actoris deponant,vel econtra quid iuris.*
12 *Testibus publicatis,si perdantur attestationes possunt ipsi iterum produci.*

8. §. Satis vtiliter,& cõpendiosè docuimus qualiter sint testes examinandi , nũc autẽ
a dicamus,qualiter examinati sint publicandi[a]. Et quidem testibus productis examinatis partes debent renũciare testium productioni. Cautè tamẽ,vt j. §.fi.quo facto postulent attestationes publicari , vel saltẽ pars pro
1 ducens,& hoc redigatur in actis. † Iudex igitur volens
attestationes publicare vocabit partes, quia eis non vocatis non debet aperire,vel publicare,ext.de re. iu.c.cũ
I.& A.ff.de mino.in causę.§.1.i.ff.ad le.Iul.de adul.si postulauerit.§.de q.maxime ea,ꝯ.quã sunt producti,quæ
fortè,imò sine fortè in apertione volet aliquid ꝓtestari vt extrà,de testi.præsertium.& j.§.proxi.in princ. Eis
ergo præsentibus.uel per contumaciã absentib, qa fortè tũc habent pro præsentib.ut ex.de test.in noĩe.& C.
de iud.properandũ.§.cũ aũt,ex.de po.& cõtu.ueritatis
in fi.& de eo.qui mit.in poss.cã rei ser. eũ qui. præcipiat
notario,quòd legat corã se & corã partib.publicè in iudicio dicta testiũ in tali cã receptorum,uel ipsemet le-
b gat[b]. Et si sunt multæ attestationes uel prolixę,sufficit
c unam pro omnib.legere[c] quo facto dicat iudex : Hæc
sunt tales attestationes,habeatis eas pro publicatis,uel
eas publico, & hoc totum redigatur in actis. † Publicatio autem scribetur.sic:

FORMA Lectæ,& publicatæ sunt hæ attestationes coram tali iudice,utraque parte præsente, & testiũ
productioni renunciante. Hoc autem uerum est, nisi
aliqua partiũ aliquid rationabile proposuerint, quare
non debeant publicari. puta quia non fuit facta legitimè remissio ab his,quibus commissa fuit testium examinatio,uel huiusmodi . Hoc autẽ no. quòd postquã
renunciatum est testium productioni , uel conclusum
in cã,nõ possũt alij testes induci,ꝙ dic,ut j.§.fi. Itẽ nõ
sunt testes inducendi,postq̃ sufficiens productio facta
est,ut s̃.eo.§.qualiter autem.uer.4.& sequent.nec postquam dilatio lapsa est,ut in eo. §.† Nec etiã attestationibus publicatis super eisdem articulis sunt testes producendi regulariter,vt eo.tit.intimauit.& ca.fraternitatis.hoc fallit in casibus. Primus , si inter alias personas
agatur,vt ex de constitutis.& præsentata . Quid si à sentẽtia lata inter me & te,tertia persona appellat, vel ꝯdicit executioni,vt ex.de re.iud.cũ sup nunquid post illã
testes in cã appellationis sup antiquis articulis ꝓducere
poterit? Ar.ꝙ sic,ex.de eo.cap.veniẽs.2.ext.de prębẽdi.
dilecto.

ADDITIONES.

a Publicandi. *Tancre.fecit rubricam de testiũ publicatione & reprobatione,cuius verba multum ampliat auctor , & secundum eam prosequitur infrà.§.2.*
b Ipsemet legat. *De facto seruatur,quod legitur aliquid de vna attestatione in principio,& de vna in processu,& de vna in fi.sine hoc tamen satis est iudicem pronunciare illas pro publicatis haberi,& tunc non dicentur lectæ,&c.sed dicetur, ꝙ iudex pronunciauit partib.præsentib.attestationes pro apertis,& publicatis haberi,& decreuit ipsarum copiam partib.fieri.*
c Omnibus legere. *Et dicebat Aegi.sic seruari Bononiæ.*

dilecto.in fi.ex.de fid.instr. §.instrumentum quoq; . &
a in princ. cap. Cum super [a]. Vinc. dicit [b] ꝙ nisi præsens
b fuit in priori iudicio, & tacuit.nec sibi negata fuit licen
tia de suo iure docendi.ff.de re.iudi.sæpe.ex.eo. quāuis
secus si ignorauit cām ad se spectātē agi. ar. ff. de accu.
si cui.§.ijdē.ext.de acc.de his.Scđus, si sit diuersus mo
dus agēdi,vt in ext.c.veniēs.2.& ca.cū in tua. Tertius,si
sit nouus articulus diuersus pendēs ex veteri.eo.ti.fra
ternitatis.Quod dic,vt no.eo.ti.tā literis.scđm Papam.
Quartus,si primæ attestationes sunt amissæ. vt ꝭ. versi.
sed quid.Quintus,si mutatur iudiciū,& id velit is, con
tra quē producūtur.ex.eo.præsentata.C.eo.l. fi.Sextus,
si obscurè & cōfusè deposuerunt,eo. ti. cùm clamor.[c]
c † Quid ergo,si peto post publicationē testē interroga-
4 ri? Rñdeo,vř fieri debere.ff.de qō.repeti;ar.cōtrà.ff.eo.
produci. Dic de iure non debere fieri parte p̄sente, sed
de ꝯsuetudine,& ēt ad postulationē iudicis sic,& tunc
nō vt addat,sed vt etiā dictorū rōnem dicat , ſm Albe.
d Gal.[d] De hoc no.in Auth.eo.§.qa vereor.& §. nunc vi
5 dēdum.† Sed nunquid ante publicationē possunt ijdē
testes sepe induci? Ar.ꝙ sic ext.eo.constitutus.2.fi.cap.
cùm cām. Arguitur tñ,ꝙ sit in optione rei, an velit eū-
dē testē denuo recipi, an ex. prædictis attestationib. ꝓ
cedi,eo.ti.præsentata.C.eo.l.fin.§. si aūt.Et hoc puto, vt
nunq̄ idē testis denuò possit,nisi ex cā induci , vt si for-
tè primò non fuit de oībus recordatus,in Auth. eo. §.
qm vero multi coll.7.ff.de quæstio.repeti.vel si nō fuit
plenè examinatus,vt præ. c.cum clamor. &c. per tuas.
aliàs tāquā suspectus repellitur.4.q.3.si testes.§.produ-
ci.Septimus,si testis synodalis deposuit corā capitulo,
deponat iterū corā delegato ex.de test.co.p̄terea. Octa
uus, si examinator neglexerit interrogare sup aliqb.
articulis sibi datis,vt sup.§.nūc videndū.in fi.Nonus,in
cā matrimoniali ſm quosdā indistinctè.eo.ti. series.&
ꝭ.ver.in cā.Decimus,si detur in integrū restitutio,vt ite
rū ꝓducanī.De quo dic,ut ꝭ.de resti.in integ.§.vlt. ver.
quid si in cā. Xi. in absentia probanda.ext.de testi.ex te
nore.in fi. Xii.in cā appe.ex.de fide instr. cum Io.& no.
C.de except.exceptionē.in auth. ibi posita. Xiii. in cri-
mine falsi. ext. de testi. sicut,& prob.licet & ꝭ. §. prox.
Xiiii.in adiectione ꝓ valore &.deceptione.ext. de testi.
cum cām. Xv.si nondū didicit quis testificata,q̄uis fue
rint publicata,vt iā dicā. Xvi. ſm quosdā , si iudex indi-
scretè publicauit,& sic intellige ext.eo.series.quia hoc
6 debet volenti producere,præiudicare.† Xvii.si testes sūt
recepti ad æternā rei memoriam , & publicati ſm for-
mā traditā,ex.de testi.significauit. Nā tūc solum reci-
p̄iunī ad defensionē,& non ad actionē,vt no.ibi & ſm
Papam eo.ti. Albericus. Et probat iste casus e.ti.veniēs
2.prope fi.maximè si nullus fuit tunc uocatus ad uidē
dū iurare testes,nec aliqua solemnitas adhibita,vt in p̄.
ca.significauit.& eo. ti. in nomine, sic obtinuit. Aliqui
dixerunt esse tūc in optione eius,ꝯ quē ꝓducti sunt, an
velit primus attestationib. stare an uelit testes , uiuunt
iterū examinari,ut eo.ti.præsentata.& c.ueniēs 2.& C.
eo.l.fi. Quod nō placet,qa ad aliud tunc fuerūt inducti
& nunc ad aliud,ut præmisi,ex.eo.cū cām,quæ.& ex.
iudiciū,& forte inter alias personas,ut in prædi. cap.ue
niens.ext.de fide instr.iuter.§.instrumentū quoq;& su
pra dixi. Ar.contra prædicta sup.§.tunc tractemus. pro
pe finē.ibi.sed certè hoc. De publicatione aūt , quæ fit
ad æternā rei memoriā,no.ꝭ.de edi.ansit.§. ol tēto.uer.
quoniā.& seq.& §.ut aūt uer.sine scriptura. Xviiii. pri
ceps id expressè per scriptum suum concedit: ut ꝭ. de
in inte.resti.§.ult.uersi.quid si in cā. Xix.quia publicatis
attestationib.p̄nt testes reprobatarios ꝓducere , ī Aut.
eo.ti.§. si uerò infr.prox. Xx.in cā inqsitionis, Sic intelli
gūt quidā ext.eod.cū clamor. Dicit ibi no. ſm Papā [e].
De hoc infr.de inquisition.§.nunc tractemus. uer. sed
nunquid. Xxi. quia publicatis atestationibus potest ex
ceptio peremtoria proponi & probari, ut sup.§.quali-
7 ter.aūt.ver.sed opponiī.† Illud aūt notandū est,ꝙ qua-
tuor modis p̄t dici nouus articulus. Primo, si in cā prin
cipali petij a te equū, in cā vero appellationis peto bo-
uē,& super hoc volo testes producere,& tunc nō sum
audiendus,qa hic articulus est penitus alienus;, & sepa-
ratus a primo,vt nota in prę.c.cum Ioan. & extr. de te-
stib.cap.fraternitatis. Secundo,si quis super re litigiosa
priuilegiū impetrat,sup quo similiter nullus auditur ,
quia non ualet priuilegiū tale,ut eodē titulo,cām q̄. &
ext.de lite pendē.c.fi. Tertio,ut si egi cōtra te,qui succi
disti arbores meas,ex l.12.tab.de arborib. succi. siue ex
lege Aquilia,& post in cā appellationis uelim agere in
terdicto,qđ ui aut clam.nouus est articulus,quia ab eo-
dē dependet.ff.de iureiur.duobus.§.colonus.Vel si pri-
mo egi;locati,& pro arboribus incisis,ꝓpono arborum
furtum cesarū,ff.locati.l.si merces. Vel si egi primo fur
ti pro rapina,in cā appellationis possum proponere ui
bonorū raptorū,quia est ꝯiuncta primæ.ff.ui bono. ra-
pto.l.j.in prin.14.q.5.pęnale. Sed hoc,qđ in præ.decr.dř,
nō hēt hic locū,s.ꝙ testes noui,uel antiq recipianī , qa
postquā actū fuit vna uia,altera excludit,ut ff.de tribut.
quod in hæredē.§.eligere. Quod dic,ut inf.in tit. de ac.
seu pe.§.j.uer.si uero plures. Quarto dř nouus articulus
id est,de nouo propositus,prius tñ cōpetebat , sed oriē
ex ueterib.& de tali loquitur præd.ca.fraternitatis. Ille
aūt articulus qñq; proponiī a reo, & qñq; ab actore. A
reo poponiī in cā appellationis. Verbi gratia, agis con-
tra me vt tradā qđ tibi vēdidi,exceptio ꝙ nō teneor,qa
de precio non satisfecisti,ꝯdēnor. appello,in cā appella
tionis occurrit articulus vetus,hic.s.non tradere, assero
tñ quoddam nouum.s. ꝙ non pure ; sed cōditionaliter
vendidi,nec conditio est completa,vt in præ.c.cum Io.
circa princi. Vel si vis facere quartā productionē testiū,
iudex non admittet,appellas,ego appellatus ꝓpono no
uū casum dependentē ex ueteri.s.ꝙ nō debēt testes re-
cipi,& qđ iō nō fuit quarta productio admissa, vt effre
nata testiū multitudo vitaret,vt ex.de testi. c. significa-
uerūt. Vel sic, Tutor dat' se excusat,dicēs se gerere tres
tutelas,quare excusatur à quarta,condēnaī,appellat,in
cā appellationis ad excusationē affert nouū. s. se gere-
re vnam tutelam ita negotiosam , & diffusam vt loco
trium habeaī,ff.de excu.tu.tria.j.& 2.&l.si is,qui tres.§.
eum,qui. Vel sic, Agis contra me , dicens ꝙ in minori
ætate mihi prędiū vendidisti sine decreto, ideoq; non ua-
lere. Ego dicebam à maiore factā,demum cōdēnatus
in cā appellationis dico à te maiore ratā habitā, vt C. si
8 maior fac.ra.hab.l.fi.† Cæterum ab actore proponitur
nouus articulus dependēs ex ueteri, vt uerbi gratia, obl
igasti mihi Digestū pro centū,quæ tibi mutaui, secun-
do obligasti illud Titio; tertio nouasti mihi obligatio-
nē,ego ex illa nouatione petij illud pignus, opponit se-
cundus creditor dicēs,ꝙ tibi prius fuit obligatū, q̄ no-
uatio huiusmodi facta esset,succumbo, & appello , in
causa appellationis propono articulum,qui tamē prius
competierat,dicens quod debeo potior esse , quia mi-
hi prius pignus fuerat obligatum,& super hoc possum
f nouos testes [f] producere,uel ant.quos,secundum præ-
alleg. decre. fraternitatis. Hæc probantur ff. qui po. in
pi.

ADDITIONES.

a Cum super. *Vide quod ibi dixi post Inno.in gl.magna ante medium. ver.& si publicata.*

b Vin.dicit. *In præ.c.ueniens.*

c Clamor. *Adde an testis declarando dictū suū dēat hoc facere cū nouo iuramēto. Itē an hoc debeat fieri uocatis,seu citatis partibus,uide Bal.in l.hæredes palam.§.sed si notam.ff. de testamen.*

d Alber.Gal. *eo.tit.uer.sed pone uolo.& Aegi.eo.li.*

e Secūdū Papā. *et ibi satis scripsi post eū,& Hos. gl.apud iudicē.*

f Nouos testes. *Adde an post publicationem potero probare de prioritate temporis,puta meam donationem alteram præcessisse, Barto.in l.i.circa fi.uer.quæro.C.de iur.fis.li.10.dicit quod sic,nisi prius fuisset articulatum de tempore.*

pl.ha.l.3.in prin.Vel ſic, Agebã ꝯ te,& tu cõdemnatis,
iudex tñ ommittit cõdẽnationẽ expenſarum quia illas
nõ petij:appellas à ſententia.in cã appellationis peto ex
pẽſas:ecce nouus articulus,qui primo cõpetebat depẽ-
dens ex priorib. C.qñ prouo.no eſt ne.l.ti.Vel ſic: Ali-
qua eccleſia petit decimas a tẽplarijs, q opponũt priui-
legiũ de nõ dandis decimis,eccleſia ſuccũbit,& in cau
ſis appellationis ꝓponit,ꝙ priuilegiũ nõ obſtat, qa tan-
to tpe decimas perceperit,quod iã ꝯ priuilegiũ eſt prę
ſcriptũ,& ſuper hoc nouo articulo probando, qd̃ prius
cõpetebat,& depẽdebat ẽt ex antiquis,teſtes admittun
9 tur in cã appellationis,ex.de priui.accedentib. Et breui
uiter nota,ꝙ cũ teſtes petuntur recipi iterato, aut hoc
petitur in cã apellationis,aut in cauſa principali. Si in
cã appellationis,aut eſt renunciatum teſtib. in principa
li,vel atteſtationes publicatæ,quæ paria ſunt,vt ext. eo.
cum veniſſent.§.qões.aut non. Si eſt renunciatũ, uel
ſunt publicatæ,tunc ſuper nouis duntaxat articulis de
pendentib.ex priorib.pñt noui & antiqui produci,dũm
modo deponant iurati:vt in præ.c.fraternitatis.De hoc
in Auth.eo.tit.§.quia. uer. ſæpe.Si uero eſt renunciatũ
nec atteſtationes ſunt publicatæ,tũc pñt admitti in cã
appellationis,tã ſuper nouo articulo,q̃ ſup. principali,
ut in eo.c.ad ſi.a ꝯrio ſenſu.Si aũt hoc petit in cã princi
pali,aut agitur ſup vna re,aut ſup plurib.ſi ſuper vna,&
eſt renunciatũ,vel atteſtationes publicatæ,nequeunt vl
terius produci.quod verũ eſt niſi in caſib.poſitis, uerſ.
nec ẽt.Si uero ſuper plurib.ſi ſit ſuper una renunciatũ,
nihilominus recipiẽtur in alia,& illi,& alij,vt in præ.ca.
cũ veniſſent.in ſi.Qd̃ aũt dixi,ꝙ publicatis atteſtationi-
bus teſtes recipiant̃ de nouo,intellige ſi iam teſtificata
partes didicerunt,vt eo.ti.veniẽs.2.§.pars aũt.ſiue qs di
dicerit dicta ſuorũ,ſiue aduerſarij,ut no.in Auth.eo.†.
a quia uero.in gl.una,&c.& ſm Papã a.ex.eo.ultra.Quid
ſi publicatæ ſunt atteſtationes,nondũ tamẽ altera pars
teſtificata didicit? Dic ꝙ adhuc põt ꝓducere,niſi renum
ciauerit teſtiũ productioni,licet ẽt altera pars didicerit.
in Auth.eo.§.quia uero multi.ar.in præ.§.pars aũt.&c.
cõſtitutis.2.ubi de hoc.[b] Audiui tñ dñm Clementẽ in
relatione cuiuſdã negotij ꝯrium aſſerentẽ.ar.ext.eo.ti.
cãm,quæ.c.cũ ueniſſet qa ſufficit ita ſcriptũ eſſe.ff.qui.
& à qui.ma.l.non ſi.propexit.6.q.3.ſcriptũ eſt. Et idẽ
uř ſentire dominus meus in Suma eo.tit. §. & utrum-
uer.dicas igitur.Prius tñ dictũ uerius uř,quia tũc ceſſat
cauſa prohibitionis.Ad hoc inf.§.ſi.uer.quid ſi renun-
10 ciãs.† In cã aũt matrimoniali diſputãt doctores,an pu-
blicatis atteſtationibus poſſint teſtes induci,vt not.4.q.
3.diſt.§.ſi teſtib.ext.eo.tit.ſeries,& c.ex tenore.& de ꝓ-
ba.iurauit.Et ſeruamus ꝙ ſup eiſdẽ capitulis nõ admit
tant̃,in alijs aũt cauſis ſup eiſdẽ,vt eo.tit.fraternitatis,ex
ueteribus,pñt,ſed nõ ſup eiſdẽ,ut eo.tit.fraternitatis u-
bi de hoc. & c.cãm quæ.& hoc tã in eodẽ iudicio,q̃ ẽt
in cã app.ut ibi.& C.de tem.ap. per hãc. q̃ proſequere
c plenius in præd.concor.[c] † Quid ſi reo audiente teſtes
11 actoris,uel eo ꝯ deponunt?quod fieri põt ſecundũ quoſ-
dam:ut §.nunc tractandũ,in princ. nunqd reus poterit
d adhuc ꝓducere teſtes?dixit Baga.[d] ꝙ ſic,ar.in Auth.de
teſtib.§.quia uero.ar.ꝯ.ext.eo.fraternitatis.& c.ulti.& c.
ueniẽs.2.& in præd.§.quia uero·Hoc ultimũ tenet Io.
12 ut no.2.q.1.in primis.† Sed quid ſi teſtib.[e] publicatis ꝓ
e dũtur atteſtationes? Dñt qdã hoc caſu iterũ poſſe teſtes
produci,ut ext.de prob.c.ſi.Alij dicũt,ꝙ aut perduntur
apud iudicẽ,uel notariũ,uel aliã publicã perſonam, &
tunc ipſe reſarciet totũ damnũ cauſæ,& punietur.C.de
ap.ne cãs.C.de teſti.ſi qñ.Aut apud eũ,ꝯ quẽ producũ-
tur,& tunc ille reſarciet expenſas,& iterũ publicantur.
ff.de inoffi.teſt.nihil.§.ſi.& ff.ſi omiſ.cã te qd aũt.§.nõ
ſimpliciter.aut apud eũ per quẽ producantur,& tũc il-
le ſibi imputet.qa reus abſoluet̃,nec ipſe ampl[9] teſtes
producet.Alioquin daretur ei occaſio negãdi & dicẽdi
ſe ꝑdidiſſe,ut iterum alios poſſet inducere ſubornatos,
quod eſſe non debet.ff.de inrein.ait prætor.§. ff.de edẽ
do.l.1.§.editiones.ex.de reſt.cõſtitutus. vbi dř, ꝙ ſi ar-
chidiaconus habuit teſtes apud ſe,ſit illis cõtẽtus. Si tñ
probauerit ſe acta iudicij caſu ſine culpa perdidiſſe, ei
ſuccurit̃.ff.de edendo.l.i qu s ex argentarijs.§.ſin.& l. ſi.
ext.de priui.cũ olim 1. Vř tñ, ꝙ in primo caſu, ſ. cũ per
iudicem perduntur,ꝙ poſſit iterũ producere, quia pe-
riculoſum eſt litigare cum iudice, & difficile ꝓbare in
tereſſe,vel ꝙ ſaltẽ reſtituat̃ ex generali clauſula, ſi qua
iuſta cauſa,& c.vel aliqua ſpeciali. Sed ſi teſtes mortui
ſunt,& tunc iudex ſoluat intereſſe.Sed quomodo pro-
babitur damnũ ſeu intereſſe?Reſp.ſacramento produ-
centis.ff.quod vi aut clam.l.ſemper.§.hoc.C.vnde vi.ſi
quando.ext.quod met.cau.c.ſi.& no. ex.de foro comp.
dilecti.& inſ.de fru.& intereſ. §.ſequitur.& inſ.de edi-
tio.inſtr.§.reſtat verſ.illud quoque.

A D D I T I O.

a Secundum Papam.*& Hoſtien.*
b Vbi de hoc.*Vlti.gl.& ſuper ea dixi,& remiſſiones dedi ad decre.intimauit.& decr.cum veniſſet.eo.ti.Adde.quòd d.Io. And. in d.cõſtitutus ſequitur Pet.de Anch.conſi.224.incip.ad euidentiam præmitto.Dixit autem Io.An ibi contrà,quod quando publicatio eſt facta parte inſcia,vel inuita,non ſufficit quin ſuper cap. poſſint produci teſtes de nouo,aliàs ſecus.*
c In præ.concordan.*Tene quod dixi in decr.ſeries.& in decr.cũ in tua.ſuper.vlt.gl.*
d Dixit Bagaro.*Suo tract.char.pe.tract.de renunciatione tacita.*
e Si teſtibus.*Verſi.iſte vſq; ad ſi § fuit Vber.de Bob. vbi de teſtibus tract.in p.de quo etiam Io.de Deo in caui. lib.5. eod. trac. in ſi.ſed Vber.plenius.*

S V M M A R I V M.

De Rubricis.

2 *Atteſtationibus publicatis rubricæ ſunt faciendæ.*
2 *Terminus reo ad actoris teſtes repellendos dãdus.debet eſſe cõpetens & ſufficiens ad deliberãdum,inſpecta qualitate ſcripturę.*
3 *Modus Romanę curię pro lege ſeruari debet, quoad dilationes tẽporum.*
4 *Iudex ſi in aliquo hęſitabit,dabit partib. terminũ ad faciẽdas ru.*
5 *Diuerſorum generũ articulos in rubricis connectere non expedit.*
6 *Rubricę de ſtatuto iudicis ſcriptę,ipſi iudici in termino ad hoc ſtatuto dari debent.*
7 *Verba in articulo cõtenta probari poßunt ipſo articulo nõ ꝓbato.*

9. § Publicatis autem † atteſtionibus. rubricæ ſunt faciendæ. qd̃ fiet
hoc modo. Nam iudex aſſignabit terminũ partib.intra
quẽ atteſtationũ copiã recipiant:ꝙ facere tenetur.extr.
de proba.qm̃ ꝯ.C.vt lite pen l.2.C.de re iudi. geſta ẽt in
cã inquiſitionis,vt ex.de accu.olim.§.ſi vero & c. quali
ter.2.§.debet.ff.de edẽ.l.1.vt ſuper eis diſputetur ſeu al-
legetur.Originalia aũt remaneãt penes iudicẽ, vel nota
riũ,ne poſſit fabricari falſum.ext.de prob.c. ſi. & c.qm̃.
& ff.de tab. exh.l.ſi.Sic enim debet fieri de qualibet ſcri
ptura in iudicio exhibita, vt ibi. Quid ſi tabellio dicit,
volo ꝙ originalia acta penes me ſint, vt in c.qm̃. index
vero dicit,imò apud me erunt.vt in prædicto ca. ſi. Dñt
quidam tabellionem præferendum, cui poſſet immi-
a nere periculum, ſi de ſuo officio dubitaretur a. Quid
ſi dicat teſtis producens, Ego volo habere originalem
ſcripturam,quia nolo duplici damno,ſeu honore affi-
ci.ff.ad leg. Rho.de iact.l.nauis.§.cum autem. Reſpon.
ſuper

A D D I T I O.

a Dubitaretur.*Vide quod ibi ſcripſi in pr.decre. quoniam. in gl. ergo ſi iudex.ſuper ver.apud ſcriptores.* nº 32.

a eis obijcit, vt ext, de te testib. præsentiũ [a]. Et si sic admis-
sus probauerit testes, quos reprobare intẽdit seruos es-
se uel infames, criminosos, famosos, vel corruptos: uel
alio modo illegitimos, ut dixi in §. 1. s. ꝓ nõ receptis ha
bentur, nec dicto eorum fides adhibetur, vt ext. de testi.
super eod. & cap. ex parte. de except ca. 1. de or. cog. c. 2.
in fin. quæ prosequere plenius, ut supra. §. 1. versic. itẽ, ꝙ
is, pro quo aliquid. Quidam autem dñt indistinctè, qd
si uolo probare tuos testes esse famosos, possum hoc ẽt
publicatis attestationibus, ar. in præ. cap. series. & cap. li-
cet. extra eod. cap. causam. C. si ex fal. instrumen. per to-
tum. Alij dicunt, quod vbi agitur ad rescissionem prio-
ris sententiæ, nũquam post publicationem debẽt prin-
cipaliter admitti probationes contra dicta priorum te
2 stium, ut not. Vincent. in præ. ca. causam, quæ. † Sed qua
liter probatur falsitas, not. Vincent. in præ. cap. series, ꝙ
b per dicta aliorum producendorum [b], & per instrumen
ta. extra, de fide instrumen. cap. cum dilectus, alias non,
nisi indirectè, ut extra eodem ex tenore. & C. de con-
trahen. stipula. optimam. & sic intelligitur C. si ex falsa.
instrument. per totum. & C. de tempo. appel. per hanc.
Sed nunquid possunt dicere contra testes inscriptos in
instrumento, sicut, & contra productos? Respondeo,
sic: si enim condemnatos de adulterio inscribitis in in
strumento, non ualet ff. de testi. scio. contra. Nam suffi-
cit tempore inscriptionis testes fuisse bone opinionis.
8 C. de testa. l. 1. & fin. §. 1. uersicu. quod testis erat. Porro
dicta testium reprobari possunt per alios testes post pu
blicationem, hoc modo. Dixerunt testes Titium con-
traxisse cum Bertha in ciuitate Bonon. Calendis Ianua
rij nuper transactis, si probatum fuerit per testes omni
exceptione maiores, ipsum T. eodem die fuisse Parisijs
in Francia, non adhibetur fides dicto priorum. ext. eod.
ex tenore. & c. series. C. de contrahen. stipu. l. optimum
Et is est quidam modus probandi negatiuam, consulo
tamen, vt si potes, potius dicta quam personas impu-
gnes, at. ext. de accu. licèt. in fin. Si uero uides, quod di-
cta valeant, tunc obijcias in psonas vtrumque etenim li
cet. s. probare & repellere. 4. quæstio 3. c. si testes. §. si qs
testibus. & dixi supra §. iam de interrogatorijs. uer. fiũt
autem. & §. sequen. ver. debet quoque. & uer. uiso. Sed
non omnia quæ licent, quandoque expediunt, nec ho-
nesta sunt. ff. de regn. iur. non omnia. 11. quæstio 1. aliud
Vincen. non extra, de exceptio. capi. 1. quod in dicta te-
stium possum dicere, per alia dicta aliorum iam produ-
ctorum, sed non per nouos testes, ex quo didici testifi-
cata. in Auth. de testi. §. illud supra, §. qualiter. versi. sed
opponitur. Sed per instrumentum possum bene dice-
re contra dicta testium, ut extra de fide instrumen. cũ
dilectus. argument. contra, extra, de testi. ex tenore. vbi
per nouos testes impugnantur dicta iam publicata. Sol
c ue, ut ibi nota. secundum Vincent [c]. Hac igitur uia po-
test in personas testium obijci. Præmissa enim protesta
tione ante aperturam, quod uis in personas obijcere,
potes, vt dictum est, & habita copia attestationum in
termino tibi à iudice dato ad dicendum contra testes:
vt sup. proxime in prin. sic poteris excipere contra eos.

FOR-

ADDITIONES.

a *Presentium.* *An post publicationẽ attestationũ reprobari possent testes, uel aliter personæ, deponentiũ, summus per hoc breuiter expediti. quod tamẽ intelligas de illis exceptionib. q̃ remitti possunt expresse uel tacite ab eo, cõtra quẽ pducũtur, vt quia erat pducẽtis frater cõsanguineus, affinis, coniux, uasallus, libertus domesticus, socius, uẽditor criminosus, uel ei, ꝯ quẽ producebatᷣ inimicus, conspirator, uel alias suspectus. secus in his, q̃ remitti non possunt ut qa hæreticus excõicatus, paganus, Iudæus. Nõ obstat supra §. 1. uer. sed nunquid orthodoxus ut ibi dixi, furiosus, iumpubes. & in de inf. de exce. §. 2. uer. sed q̃ro de his. Nũc uideamus, & transeamus ad dicta, & quando vitiantur, quia singularia, uel non reddẽtia causam, vel quia cõia de his nihil ad propositum, quia in his, & similib. nõ uenit probatio facti, sed allegatio vel ostensio dictorum. Probandum aũt uenit, quando opponitur aut de nullitate, aut de falsitate directè cũ corruptione, aut de falsitate indirectè. Et hæc ẽt per testes probari possũt, nullitas esset, cũ nõ iurauerũt, uel iurarũt parte non præsente, nec citata, ut eodẽ tit. cap. 2. uel iurarunt, sed deposuerunt super non iuratis, uel in quarta dilatione lata sine solennitate. sup. eod. §. 2. vers. item ꝙ deposuit super. & sup. ver. esset etiam nullitas, ut dixi in §. iam de interrogatorijs, vers. item quæri debet, quando publicatis attestationib. opponitur testem deposuisse de sñia in tempore, quo nondum natus erat. quod supponit impossibilitatem, ut ibi dixi, & sic nullitatem licet, & falsitatem. De falsitate & corruptione patet, ext. de prob. licet ibi satis de hoc in gl. 2. Idem de sola corruptione, ut scripsi in per gl. prædictã, & uide sup. eod. §. 1. uer. sed quid si testi, & quod ibi dixi. De falsitate directè est aduertendum, quod rarò ista probatio procedet, nisi ex culpa iudicis non facientis fieri debitã specificationem. Exemplum in terminis, quos dedi in præd. uer. item quæri debet, opposuisti instrumentũ, quod produxeram, esse falsũ admissus ad probandũ probasti notarium fuisse mortuum ipe confectionis, peroptimè admittar ad probandũ directè contrarium, quod tunc uiuebat. quod si iudex hanc falsitatis causam in capitulis exprimi fecisset ante publicationem, id probari debuisset, ut in clem. testib. de testi. & uide quod scripsi eod. tit. fraternitatis, in 5. q. Aliud exemplum est, opponebas electo quod erat homicida, specificatione non facta, probasti infamiam probasti quod occiderat Petrũ, peroptimè poterit probari directè contrarium post aperturã. s. se bona famæ, uel probando illũ Petrũ uiuere, uel fuisse occisum a Titio absq; eo, qd illũ occidisset, ẽt si p̃sens fuisset, ut minus subintremus indirectè. & hic uenit materia negatiuæ coarctatæ, quę cadit in intellectũ, de qua de electione, bonæ. 1. Vltimo de falsitate indirecta constat illã probari ẽt per testes post aperturã, ut in p̃. c. ex tenore, & l. optima, C. de contra. & cõ. stip. & de. statim in uer. porrò. & adde qd ibi dicã. Hic aduerte, ꝙ sicut non debite specificatus articulus admittit quandoq; probationẽ directè falsitatis post aperturã ut nunc dixi, sic ultra debitum specificatus quandoq; post apturã non admittit indirectã, ut post Inno. scripsi eo. ti. ex tenore, in prin. Adde ꝙ licet non sim protestatus mihi esse opponendi contra personas, & dicta testiũ tamẽ postero opponere, ꝙ est inimicus me⁹, prout voluit Bal. cõs. 216. li. 4.*

b Producendorum. *Dẽt dicere productorum, ut patet etiã sup. §. qualiter, uers. sed opponitur, & infra, uer. 2 in quib. sunt uerba Vinc. Adde uer. sed nunquid possunt, quod si testis non habilis, & non fide dignus rogatus in instrumento admittitur, probat, quia videtur approbatus, prout voluit gl. in l. inuiti, ff. de testib. & in Auth. de testi. §. & licet, in fi. in uerbo supplicijs.*

c Secundum Vinc. *Qui pertinaciter ibi tenuit testium dicta post publicationem per testes reprobari non posse, etiam indirectè. Dixit ergo quod ibi mulier incõtinenti uoluit probare, si intellexit. s. ante publicationem. Textus ibi contradicit, ut l. fin eum speciale in causa matrimoniali. Potissimum motiuum Vin. fuit, quia sic timetur subornatio in probatione indirecta. Sed ad hoc responde ꝑ id, quod scripsi eo. tit. fraternitatis, in eo. qd subdebat, quòd ob eandem causam. s. subornationis timore non eduntur instrumenta cũ die, & consule, de quo vide no. de fi. instru. c. Gul. perpetuus, ad fi. gl. uls. Sed tu responde, ut ibi no. quod bene illa eduntur, si redarguntur de falso. Ad prædictam pertinaciam defendẽdã inducit, ꝙ sicut ego producens non possum postq̃ testificata didici, probare p̃sentiã, sic nec tu absentiam. Sed primũ nego, vt in præal. c. ex tenore, no. in vlt. gl. q̃ etiam ipse posuit, post tamen dicebat ẽt non licere reo publicatis attestationib. per quas probatũ est, eũ cũ agẽte contraxisse, probare per testes prius se aliud matrimoniũ contraxisse. Istud ẽt nego per decr. de testib. eo. tit. Subdebat, ꝙ sõ contra instrũm licet producere testes, quia producens poterit illud iurare per testes. Quæ ratio cessat in testib. publicatis, quia cũ iurari non possunt, ergo nec impugnari. Et si dicatur, quod tñ id non poterit contra testes agi de falso, cuius contrarium patet de probati. licet. Responde, quod poterit directè, & tunc mutato iudicio licet testis damnetur, non retractaretur sententia. Contra producentem autem agi non posset nisi probaretur corruptio. eo. ti. sicut. & in præd. decr. licet. Hæc quia non placebant, in decr. ex tenore, non posui. ad quæ ẽt hic ponẽda inuitus, uel quasi manũ apposui.*

4 † FORMA [a] excipiendi contra testes, Corã uobis dñe
a iudex ergo talis cõstitutus in modũ exceptionis ꝓpono
contra testes ꝑ talẽ cõtra me inductos in tali cã, ꝙ nulla
uel modica est eis fides adhibenda, imò sunt à testimo
nio repellẽdi. Nã oẽs & singuli sunt in suis testimonijs
singulares. Item talis testis est, & erat tpe suæ depositio
nis leuis opinionis, & uitæ suspectæ, & infamis infamia
canonica & ciuili. Item talis est piurus, & in tali cã fuit
de piurio ꝯuict⁹. Itẽ talis est, & erat tẽpore depositionis
adulter, fornicator, & de adulterio ꝯdẽnatus. Itẽ talis est
pauper, & suspectus. Itẽ talis est inimicus. Itẽ talis est p̃
tio corruptus, & falsũ testimoniũ tulit in hac cã, dicẽs
me tali die Bononiæ ꝯtraxisse, cũ eadẽ diẽ Parisijs eẽ,
b & sic de alijs q̃ dic ut iu. §. 1. [b] lũge si visis [c], Has aũt exce
c ptiones alternatiuè ꝓpono, & eas admitti peto, vt j. de
exc. § uiso. uer. porro. nec ualet talis appellatio, appello,
ne recipiãt isti testes, quos uolo ꝓbare criminosos, nisi
statim se offerat probaturũ, vt ext. de testi. ex parte A. v-
bi de hoc. ſm Papã. Quãdoq; tñ talia ante depositionẽ
obijciunt̃, vt in p̃. uer. itẽ is, pro quo. Et tũc excipiens p̃t
adijcere, Et hoc offero me in ꝯtinẽti ꝓbaturũ, vt iu. §. t.
ver. itẽ ꝙ est seruus. ibi, sed quid si dr̃. & seq. Hęc forma
ꝓponẽdi & crimina specificãdi ꝓbat̃ ex. de testi. ad hoc
d alias incipit. Pręsentiũ [d]. & ff. eo. l. 1. § adhiberi. ext. de si-
mo. licet. & c. ꝑ tuas. & eo ipso ꝙ se offert incõtinẽti ꝓ-
baturũ, dicũt, qdã eũ admittendũ, ut ñ. uer. Itẽ ꝙ est ser
uus. Et scias ꝙ testis qñq; totaliter statim excludit̃, qñq;
vero id in tp̃s disputationis reseruat̃. qđ dic ut ibi, & eo.
5 §. ad fi. uer. in summa. † Reus uero, ꝯ quẽ testes ꝓducũ
cunt̃, eos poterit reprobare ꝑ alios. Itẽ actor testes rei re
ꝓbatorios poterit ꝑ testes alios reꝓbare, facta simili spe
cificatione criminũ ꝯ eos, vt in eadẽ decre. vltra aũt nõ
e licet testes reprobare, vt in c. c. licet dilectus. [e] Verũtñ
si intra terminũ ad reprobandũ datũ, qs nõ reprobaue
rit, vlterius non audiet. ext. de prob. licet. Imo iudex re-
frenabit infinitatẽ. ff. de testib. l. 1. in fi. ex. de recri. cum
in multis. li. 6. Quod dic vt supra, § nũc tractemus. uer.
fi. Et nota, ꝙ testẽ, quẽ induco pro me, teneor recipere
ꝯ me, nisi ostendam inimicitas postmodum inter eũ &
me exortas, vt 4. q. 3. d. §. item si quis testi. sicut & instru
mentũ ꝑ me inductũ: ex de cẽl. cũ olim. C. de fi. instr.
6 auth. ad hæc † Sed quid si eũ produxi, sed non sum eo
vsus, nunqđ eũ potero repellere, si de nouo inducitur ꝯ
me? Qđ videtur, ar. in præ. l. si qs testi. ibi vsus fuerit, &c.
f Ex eo qđ dr̃ vsus [f]. & ar. ff. ad l. Cor. de Fal. qui falsam. &
C. eo ti. de fal. si falsos. & ex. de cri. fal. ad falsariorũ. res. 1.
& ff. de eden. l. 1. §. edẽda. ar ꝯ, ext de cri. fal. dura. & ff. qđ
quisq; iur. l. 3. resp. 1. de postul. l. 1. §. bestias. Distingue [g],
vtrũ ideo nõ fui vsus, qa nolui, quo casu potero eũ recu
sare, an iõ qa nõ potui, quia nihil pro me dixit, quo ca-
su non potero recusare. Si uero eũ nõ induxi posũ reꝓ
bare. vt s̃. §. t. ver. itẽ qđ is, ꝓ quo aliquid. Quid si pro vt
h raq; parte dixit? Dic ut ibi [h]. † Sed nũquid testes meos
7 possim reꝓbare? Distingue, quia aut id facere uolo ex
superuenienti cã, aut non. De hoc no. in Auth. eo, §. qui
uero & plene ſm Papã, ex. de exceptioni. c. cũ uenerabi
i lis [i]. Quid si produxi ꝯ te decẽ testes, qui sibi ꝯdicũt, nũ
quid possum dicere in dicta quorũdã ꝑ alia alios? Respon.
sic, licet vtrosq; produxerim. Secus in instrumentis, q̃ si
K bi fidẽ derogant. ext. de fi. instr. imputari. [k] Quid si pro-
duxi testẽ, & uolo ꝓbare ꝙ tu eũ corrupisti, nũqd possũ
eũ repellere cũ eũ ꝓduxerim? Respon. sic, 4. q. 3. c. si te-
l stes. §. itẽ si quis testib. Quid si ꝓduxi testẽ infamẽ ꝯ te, [l]
at tu nũc in alia cã illũ ꝓducis ꝯ me? Respondeo, nõ pos
sum eũ repellere p̃textu eorum, q̃ cõmisit priusquam
m ego illũ ꝓduxi, [m] sed prætextu postea cõmissorũ sic, ex
tra, de iurein. quẽadmodũ. & in præ. §. si quis testi. C. de
8 testa. l. prima. † Sed quid si produxi ꝯ te testes aliquos, in
quorũ ꝑsonas poteras obijcere, si volebas, sed facere nõ
curasti, de nouo induco eos ꝯ te in alia cãs vis eos repel
lere, nũquid potes? Non vr̃, qa semel passus es eos ꝯ te
induci, nec aliquid ꝯ eos obijecisti, & sic eos approbasti
32. q. 5. horrẽdus. ext. de accu. nulli. Dic ꝯ, ſm Iac. Bal. C.
de pac. si accusatioem. ff. de excusa. tu. & tem. ea. sed re
n probari [n]. † Quid si testis reprobatus est in una causa a
9 iudice nunquid ego possum illum in alia causa induce
re? Respondeo, refert an iudex illum simpliciter repu-
diauerit, dicens, Nõ adhibeo ei fidẽ, & tunc ego, & qui
libet alius potest eo in alia causa vti. arg. ff. de compen-
sa. quod in diẽ. & ff. de nego. gest. si autem. §. pen. An ex
presè dixit eum falsum, uel infamẽ, & tunc non pos-
sum. arg. 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. extra de elect. su
per eod. tales enim non admittuntur. ff. eodem. l. 3. se-
cundum Vber. Tu dic, quod testis obiectu criminis a-
lias à testimonio repulsus, si ex hoc eius opinio de fa-
cto grauata est, non admittetur, cum criminaliter agi-
tur in alia causa. vt extra de testibus, capitulo testimo-
nium In causa vero ciuili, vel etiã cũ de crimine ci-
uiliter.

ADDITIONES.

a FORMA. *Quam posuit Bonagui. & Aegi. eo. li. 1 e.*
b §. 1. *Ponebant Aegi. & Bonagui. Item ꝙ hanc causã reputat suã
propriam specialem dans eum, tunc reppellitur a testimonio, ac
si propriã causam deposuit. ff. e. tit. l. nullus. Subdebant has nomi-
naße, quia sepius occurrũt. Causidici tamẽ has uel alias proponẽt
put ipsorũ solicitudo, & causa natura dictabit. Adde in ad id qđ
dicitur, ac si in ꝓpria, qa testis sentiens cõmodum siue explicitũ, si
ue implicitum, repellitur Bal. in l. qui in testamento, ff. de testam.*
c Si vis. *Secundum eundem Bonagui.*
d Præsentium. *Li. 6.*
e Licet dilectus. *Ibi scripsi in ultima, an duę sola reprobationes in
strumenti fiant per testes. Item an id quod dicitur secundos repro
batorios non poße reprobari non procedit in reprobatione dictorũ
sed solum in reprobatione personarum, ut scripsi eo. ti. c. 2. li. 6. in
gl. no. secundum Innocen.*
f Dicitur vsus. *sed quod non dicit litera usus attestationib. dicã ꝙ
testib. vtitur. qui illos producit. Adde ꝙ dictũ Spe. sequitur Alex,
in d. l. si quis testib. in apostil. ubi uide aliquas remissiones.*
g Distingue. *Secundũ Ia. Bal. hec distinctio non placet Ia. & Pe.
vt ds eo. tit. dicendum super. 1. glo.*
h Dic vt ibi. *quis quęrebat, an quod dixit lex, si quis, habeat locũ
etiam in eo, contra quem fit productio, cum testis aliquid dixit pro
eo quo ipse vtitur, remissio nil docet in hoc Ia. Bal. dixit ꝙ sic aliàs
l. illud. ff. ad l. illua. ff. ad l. Aquil. Alij distinguunt an ex eo, quod
vtatur, habuerit uictoriam, alias non habiturus, & tunc procedit
quod dixi, an uero causa alias habiturus fuisset, & tunc reprobari
possit hoc ponit Cy. in l. si quis.*
i Cum venerabilis. *Ibi uide in nouel. in gl. quasi dicat post princ.
2. uer. sed & hoc notandum.*
K Imputari. *Diuersitatis ratio ibi not. & hoc eodem titul. præsen-
tium. & c seq.*
l Contra te *Videtur accedere opinioni, quam tenet Guid. de Suz.
super l. si quis. qua habet, quod licet testem contra te produxit, pro
ductum à te in alia causa reprobare non poßum. si producatur ab
alio. bene poßum, quia quo ad alium eum non approbaui, & res
inter alios acta, & c. C. de re inter alios, per totum. Inno. aperte te
net contrarium in uer. sed & hoc notandum, quem allegaui uer.
sup. 3. Pro quo facit, quia tex. impersonaliter loquitur, & bene fa-
cit lex, in d. §. hac pęna. ff. quod quisque iu. Iac. Bal. qui tenet idẽ,
allegat ff. de ind. l. 2. § sed & si agant. Dicit tamen Inn. id procede
re in ca prouenìente a me, qui produxi secus si à te, qui nunc pro-
ducis, puta quia tuus filius, vel huic simile ibi uide.*
m Produxi. *Etiam si illa tunc ignorabam secundum Iac. Bal. cum
lex excipiat solũ superuenientia. All. ff. de iu. cũ ꝑetor. Sed hoc nõ
placet, vbi ignorantia fuerit probabilis, cum sint paria non esse,
& non apparere. ff. de contrahi. emp. l. in lege. & est satis expres
sum de ele. nulli. li. 6. ff. de confir. tut. l. in cõfirmãdo Bene facit, ff.
de iu. l. 2. in prin. alias æque dici poßet ꝙ cum lex solas inimicitias
superuenientes excipiat, ꝑ alias causas repelli nõ poßum, cuius
contrarium ibi notant. Acc. & Io.*
n Reꝓbari. *Est hic simile ꝙ scripsi d rescr. dilect⁹. 2. sup uer. ꝓposi-
tũ. facit C. de exc. in l. uolũtarię. de his qui spon. mu. subeũ. l. 2. li. 10.*

uiliter agitur distingue, vt iam dictum est, tunc enim
non repelletur in alijs, eo quod sibi probatum est cri-
men, & ob hoc repulsus est in alia causa, vt ext. de ord.
cog. c. 2. in fi. de excep. c. primo. ff. de his. qui no. infa. Lu
cius. nisi iudex eum pronunciasset falsum & infamem,
& ad hoc directè actum fuisset. & de hoc dic vt sup. §.
1. versi. item excipitur. quòd est infamis.

SVMMARIVM.

De numero testium.

1 *Testes plures quam duo, in quibus casibus requirantur.*
2 *In donatione causa mortis requiruntur plures testes, quam duo.*
3 *Regula, quòd in testamento septem testes sunt necessarij, in quib. casibus fallat.*
4 *Sufficiunt testes tres, vbi testator dicit, quod vult stare priorem voluntatem.*
5 *Duodecim testes requiruntur in purgatione episcopi.*
6 *Ventris inspiciendi gratia, tres sunt vocandæ.*
7 *Vnus solus testis, quamquam legitimus, nunquam sufficit ad causam terminandam.*
8 *Vnius testis dicto in quibusdam casibus credatur.*
9 *Sacerdoti dicenti aliquem penituisse, creditur.*
10 *Executori dicenti se denunciasse, vel citasse, credendum est.*
11 *Reuelanti conspirationem, seu insidias Papæ factas, creditur, & in crimine læsæ maiestatis.*
12 *Vni soli sæpe fides adhibetur extra iudicium.*
13 *Iudex nullo signo debet suam mentem denudare. Ad iudicis officium spectat lites abbreuiare.*
14 *Producere volens 40 testes, iudex verò non vult recipere, nisi decem vel 20. an poterit appellare.*

II. § Restat de numero testium videre. Et quidē regulare est, φ in qualibet cau-
sa duo testes sufficiant, nisi expresse dicatur in lege vel
canone plures in aliqua causa necessarios esse, vt 2. q. 3.
c. 1. & sequen. & 35. q. 7. c. fi. & 4. q. 3. si quis testes. §. ubi
numerus. ff. de testi. ubi extr. eod. in omni. & c. licet uni-
1 uersis. † In quibusdam tñ casibus plures q̃ duo requirun
a tur [a]. Primo, ubicunque accusatur clericus ecclesiæ Ro
manæ, nam si est episcopus cardinalis, non conuinci-
tur, uel deponitur, nisi 72. testibus, si est præsbyter cardi
nalis, non nisi 44. Si est diaconus, cardinalis, non nisi 26.
Si est subdiaconus, uel acolytus, & cæteri non nisi septē
vt 2. quæstio. 4. præsul. & cap. nulla. Gratianus tamen il-
lud uidetur intelligere de personis suspectis, ut ead. q. c.
fin. Item cum quis uult probare solutionem debiti in
scriptis cōtenti, quinque sunt necessarij. C. de testibus.
testium. Itē in probatione confessionis factę solutionis
quinque saltem nō rogati sunt necessarij, quia duo ro-
gati sufficerent, ut C. eodem titul. auth. rogati. dic ut ibi
no. Item in contractu, qui excedit libram auri, si fit in
ciuitate, quinq;, ut C. si certum per authen. sed nouo. &
l. fi. in in Authen. de fide instrumen. §. opportet. 2. Itē in
codicillis quinque sunt necessarij. C. de codicil. l. fin. in
2 fine. † Item in donatione facta causa mortis, quinq; C.
de dona. causa mortis. l. final. Item in testamentis ordi-
nandis, septem. C. de testa. l. hac consultissima. in prin-
cip. & l. fina. Institu. eodem. in fi. ubi de hoc. & infra, de
edi. instr. §. compendiosè. uer. 3. Quando uerò testator
nescit literas. nec subscribit, sunt octo necessarij, ut in
ead. l. qd si. Vel etiam si sit cæcus, ut in prædict. l. hac cō
3 sultissima. §. fina. † Quod autem dixi, in testamento se-
ptem fore necessarios, fallit in casibus. Primus, in reli-
ctis ad pias causas, ubi duo cum præsbytero sufficiunt,
siue in testamēto, siue in codicillis. de test. cùm esses. &
capi. relatū. qđ dic, ut præ. § compendiosè. uersi. uerum
Secundus, qñ ualet testamentum minus solenne cum
duobus, uel tribus inter nepotes & filios, ut ĩ præ. l. hac
consultissima, §. ex imperfecto. & fina. C. de fideiuss. l.
fi. C. fami. ercisc. l. si. Tertius, quia in villis, & muncipiis,
ubi est hominū raritas, ualet testamentum in præsentia
5 quinq: testium factum. C. de testa. l. fi. † Quartus: quan-
do testator dicit, φ nō uult stare priorem uoluntatem,
quia tūc tres sufficiunt. C. e. sancimus, & in auth. ut lic.
ma. & auiæ. §. his. Idem si uelit eam declarare, ut no. ff.
de testa. hæredes. §. 1. Quintus, in testamentis conditis
b a militibus Reipublicæ [b]. Sufficiunt quandoque duo,
c quandoque unus, sed hos milites hodie nō habemus, [c]
quare illud cessat, ut Instit. de testa. militar. in prin: §. pla-
ne. C. eo. militis. ubi de hoc. ff. eo. Lucius. Sextus, in te-
stamēto in p̄sentia Imperatoris, precibus sibi oblatis cō
6 dito, in quo nullus est necessarius. C. de testa. omniū. †
Itē in purgatione episcopi requruntur duodecim. 2. q. 5.
oībus in fin. Item in purgatione presbyteri septem, vt
eadem q. si legitimi. Item in purgatione diaconi tres,
vt in eo. c. si legitimi. Item in pecuniæ depositione, uel
alterius rei, si depositum excedit libram auri, vel etiam
ɔtractus tres in Aut. de īstr cau. & fide §. si quis igit. co.
6. C. qui po. in pi. ha. aut. si quis uult. Itē in scriptura per
manum priuatam facta, tres C. eo. ti. scripturas, Ar. ɔ̃, φ
duo sufficiunt, ut ext. de probat, qm̄ ɔ̃. cui hodie statut,
Sed si per publicam, duo sufficiunt, ut in Auth. de inst.
cau. & fide. § si igitur instrumentum. Itē in interruptio
ne præscriptionis tres. C. de ann. excep. ut perfectius, in
fi. & 15. q. 3. c. placuit, §. hæc de p̄scriptionibus in fi. uer.
Item in renunciatione Velleiani, tres. C. ad Velle. anti-
quæ §. ne autem. Item in inuentarii confectione abſē-
tib. quos res tangit, tres, in Auth. de hære. & Fal. §. si ue
ro absunt. & §. sancimus, C. de iure delib. sancimus, §. si
uero dubius. Item, cum fit comparatio ex chirographo
uel alio instr̄o, non publico, tres. C de fid. instr. compa-
rationes Itē cū aliquis promouendus est inter agentes
in rebus, quindecim, ut C. de proximis sacr. scri. unicui-
que. lib. 12. circa prin. Item in inspectione priuilegiorū
debet esse quis contentus numero duodeno. extra de
fid. instr. accepimus, in fin. † Item tres obstetrices uocā
tur ad uentrem inspiciendum, & tñ duæ probant præ-
gnantem, ff. de uen, inspi. l. 1. in prin. uel ēt. una, si se præ-
d gnantem confitetur, ut ea l. §. de inspiciendo [d]. Item ad
ostium camere, ubi mulier paritura est, decem testes
ponuntur, & tempore partus, decem liberæ, & sex an-
cillæ in conclaue mittuntur, ut ea. l. §. in quo. & §. seqq.
Mos tñ regionis in hoc attenditur, ut ead. l. §. si. Itē cum
per epistolam datur libertas, uel etiam inter amicos, ut
C. de Lati, lib. tollen, l. unica. §. 1. & 2. & §. ille etiam. Itē
in diuortio, septem. ff. de diuot. nullum. Item quando-
que decem. C. de erogati. mili. ann. li. 12. l. pe. §. hoc ue-
ro. † Licet autem, ut præmissum est, quædā sint spāles
causę, quæ plures, quam duos testes exigāt, nulla tñ est
quæ unius testimonio, quamuis legitimo, termineiur,
ut ext. eo. licet uniuersis, in fine. etiam si præsidiali p̄ful-
geat dignitate, ut eo. tit. licet ex quadam. C, eo. iureiur.
q. 3. c. si testes. §. iusiurandi. quia uox unius uox nullius,
vt in præ. conco. & ar ff. de quęst. l. antepe. & l. 1. §. item,
Cornelius. et unius testimonium nec iustificat, nec cō-
demnat, 33, q. 1. admonete. † Hoc tñ fallit in quibusdā
casib. in qbus creditur dicto unius, Et primo probat qs
reuocationem mandati per unum testem, et cum suo
iurō, ex. pe proc. ex insinuatione: ubi de hoc. Scđo, si du
bitetur de instr̄o, an sit publicum, solus tabellio facit fi-
dem, dt C. ad l. Corn. de fal. si quis decurio, in Auth. de
instr.

ADDITIONES.

a Requiruntur. *Aliquos ex his enumeraunt Tan. in rub. quot testes in causa sufficiunt, & Baga. in sus operis charta pe.*
b Milit. Reipub. *Qui sunt in expeditione.*
c Habemus, *Nam in illis requiruntur sex, quæ no. l. pe. ff. ex quibus can. ma. & uide sup. de proc. §. 1. ver. item quod est miles.*
d Inspiciendo. *Quanto se ingerit, se suspectum reddit, ut ibi no. et ideo maior numerus requiritur, quam quando negat.*

instr.caut.§.sed & si instr.coll.6. Tertio, statur iuro cre
ditoris tñ super eo, quod superfluum est in pretio rei
vēditæ. C. de iure do.impe.l.fi.§.si vero. Quarto. statur
vni⁹ testimonio, cũ testator ita pcipit.ff.de dote p. Theo
pompus. Quinto, qñ qs habuit probabilē cām ignorā
a tiæ.ex̄,de sent.excō.ca.si vero 2.ar.ↄ,ex. de præsu.c. 1. a
Sexto, creditur dicto vnius abbatis ↄ epum, qui uicini
messem ante missarum solēnia exarauit, 76.di.tāta. Se-
ptimo, creditur vni ext.iudicium, seu tanquā socio, 22.
q.4.innocēs. Octauò, creditur vni cum iuro principa-
lis personæ, C.de re.credi.in bonæ, ex̄, de probati. sicut.
Qñq; tñ hoc fallit, vt no.ex̄, de iurei. mulieri. Nono, ubi
non fit alicui præiudicium, puta, cum dubitatur, an qs
sit baptizatus, vel an ecclesia sit consecrata, & hmōi. de
consec: d.4.cum itaq; & c.paruulos, & di.1. solēnitates,
Decimo, cum dubitatur de voluntate obmutescentis
seu morientis, vt arg.26.q.6 qui recedunt, & c.se. Vnde
cimo.pp dictum vnius, sigillum suum in testō apposi-
tum redditur dubium, ff.quemad.te.aperi.l.1. §.fi. Duo
decimo, in terminis appositis statur determinationi vē
ditoris.ff.fin.regun.eos.secundum vnam lecturā. Xiii.
vnus impedit matrimonium ↄtrahēdũ. ex̄, de testi.sup
eo.ex̄.de spons.pręterea, 2. Xiiii, vnus facit indici purga
b tionē, ex̄.de pur.can.c.dudum [b]. Xv. credit̄ dicto vnius,
9 cum sibi defertur iurm.ex̄, de iureiu.c.fin. † Xvj. credit̄
sacerdoti dicenti aliquē pœnituisse.ex̄, de sim. c.nemo
& at.ex̄, de testi.testimoniũ, & de pœ.& re.c.oīs: Xvij.
creditur vni tanq̄ recitatori pp eius fidem indubitatā.
10 8.q.3.talia, & 28.di.de Syracusanæ. † Xviij creditur exe
cutori dicenti se citasse, vel denunciasse, ex̄. de app. cũ
parati. & ff. de reb.eorum, qui sub tu.vel cura sunt. ma-
gis.§.illud.ver.nec tñ.& J.de cita.§.sequitur.& J.de ac.
§.1.ad fi. Xix. Creditur cardinali, vel alii excellenti, dicē
ti se legatum, uel aliquid asserenti, licèt id nō probet, ꝙ
dic ut sup.§.2.uer. item ꝙ fuit in. Xx. creditur patri di-
centi filium inuitum monachum esse factum. 20. q. 3.
11 pręsens. † Xxj. creditur uni reuelanti insidias factas esse
Papæ, seu conspirationem, & idē in crimine læsæ maie
status.79.d.si quis Papa.6 q.j.c.sũt plurimi, §.uerũ, Xxii.
creditur soli epō.11.qō.1. quicunq; sed illud antiquum
c est, & tollit̄ p priora iura [c]. ut 6.q.1.si tñ, &c. seq. Xxiij.
vnus testis inducit præsumptionem, ff.quemadm. test.
aper.l.2.in fi.& ff.de dote præleg. Theopompus. alias in
cipit, Pomponius, & in omnibus præce.concor. ar. cōt.
d ff.de quæstion.l.ante pe.[d] Xxiiij. ubi consensus partium
in hoc interuenit, cũ ēt testimonio aduersarij stari pos-
sit. C.de sent.passis.l.fi.& C.de fidèic.l.fi. Xxv. credit uni
testi cum fama, ut no.dñs meus, ex̄, de testib. præterea.
e §.1.[e] & s͛m alios, eod.tit tam literis, & 4.q.3.d.si testes, §.
item sępe sine, & J.de noto.cri.§.fama. Xxvj. unus profi
cit, sed non sufficit, vt in milite ab hostib.remisso, cuius
assertioni creditur suffragantibus meritis vitæ prioris.
ff.de re mil.desertorem.§.1.is, qui ad.& l. non omnes.§.
a barbaris, Xxvii. creditur iuro dicētis se res per uiolen-
tiam perdidisse, violentia primo probata. ex̄, quod me.
causa.c.fi. C. unde ui.si quando, quod dic. ut inf. de fr. &
inter.§.uiso, prope fi. Xxuiii. creditur iuro alicuius circa
fraudem aduersarii. ex. de in inte.rest.ex literis, de te iu.
cum Bertoldus. Xxix. creditur uni testi in causa denun-
ciationis.ext.de testi.ca.in omni. & de iudi.nouit, Xxx.
unus testis facit semiplenam probationem, quod sic
12 vt J de proba.§.fi.uer.ult. Præmissi autē casus sunt spe-
ciales. Teneas ergo, ꝙ sæpe uni fides adhibetur ext.iudi
cium, ut in prędictis concor. puta ubi nullus agitur præ
iudicium, ut s̄.uer.9. In iudicio uero pręsumptionē in-
ducit s̄.uer.23. non condemnationem, ut in primis cō
cor. Hoc ēt nota, ꝙ ad iudicis spectat officium, multitu
dinem testium restęnare. ff. de testi.l.p, puta si iam sint
40. producti, ex. de testi. significauerunt, &c. seq. & c. de
testibus, uēl ēt si uidet producentis intentionem p pau
ciores esse probatam, ar. ex. de off.dele.cũ te.inf.eo.§.fi.
13 in pri. † Sed qũo id faciet, cum nullo signo debeat suā
mentem denundare, vnde non dēt ei dicere, probasti,
vt C.ad l.Cor.de falsis.vbi.& ff. de off. præsi l. obseruan
dum.in fi. Respondeo, si videt producentem suam in-
tentionem probasse, pōt sibi dicere, Frater, tu iam pro
duxisti decem testes, attende, vtrum hi, quos vis produ
cere, melius nouerint veritatem, quia si probari possit,
satis vr̄, ꝙ per decem possit probari. Ideo moneo te, ꝙ
me frustra non facias laborare, non ob hoc dico, quin
paratus sim recipere, sed pro Deo ducas eos, qui noue-
rint melius veritatem, & parcas mihi & tibi. Et ēt dēt il
lum potius terrere, q̄ spē sibi aliquā dare, vt possit par-
tes ad compositionem inducere, dicendo fortè proba-
ri, & fortè non. Item fortè obtinebis, & forte non. Hoc
not. dñs meus in summa in tit. de dila.§.& quib.ver.sed
si vide. Vel dicat, ꝙ ideo facit. Nam ad suum officium
spectat lites abbreuiare. ff. si cer.pe.quidam.in fi. ex̄. de
dolo & contu.fin. ex̄, de rest.spo.frequens.in pri.li. 6.&
de re iud.iurgantium. prudenter tñ iudex faciet, si ad re
frenationem huiusmodi procedat, nisi prius faciat, re-
nunciare partē, ↄ quā producuntur, ꝙ nil dicer in testes.
Vel nisi ea admissa ad dicendũ, appareat testes non esse
reprobatos per testes reprobatarios, q ↄ primos inducũ
tur, qđ fieri pōt, arg. ex̄ de prob. licet. responso. 1. & § 14
f & ex. eo, ca. ad hoc aliàs incipit, præsentium.§.pe.& ti [f].
ne sibi probādi admittat facultatē. 14.q.2.c.sup. Pōt tñ
partes cogere resignare pductioni, vt J. eo.§.fi. De hoc
14 plenè s͛m Papā, eo.ti.cām quæ. † Quid si aliquis velit p
ducere 40. testes, iudex vero non vult recipere nisi de-
cem, vel 20. nunquid ille poterit appellare? Videtur ꝙ
sic, vt in prę.c.cum causam; quę. Dic contrà, nec in prę.
c. ponitur ius, quo ad hoc, sed Papa ibi sic fieri voluit se
cundum G. Na.

ADDITIONES.

a capi.1. *Ibi non erat probabilis causa.*
b Dudum. *Puto quod allegare vult. c. cum in iuuentute.*
c Priora iura. *Sicilicet, allegata in pri. huius §. Adde tu, ꝙ illud pōt intelligi ēt hodie esse verum, secundum dispositionem ca. oēṣ: quod sequitur ea.ca.cau.& q. videlicet vt valeat testimoniũ soli⁹ epi quando illud fuit repromissum ab vtraq; parte, & hoc tene.*
d l.ante pe. *Qua incipit, maritus. solue vt dixi post Gof. & Hostiē. de procu. ex insinuatione. super glo.ar.quod. & vide inf. §. prox. versi. vero.*
e §.j. *Vide quod ibi dixi sup. vltima glo. Adde, ꝙ fama per se posset esse ita vehemēs, ꝙ probaret. vt voluit Barto.cons.incipente. Domino Paci. Adde tu, quòd fama quantumcunque diuulgatissima non facit probationem. c. ex literis & Abb. extra de iureiur. Sed quod faciat fidem cum uno teste, habes gloss. in c. 1. ext. de appe. gloss. in uerbo possessiones in c. placuit. el. 2. 15. q. 3. Cardi. in cons. 9. circa fi. Bal. in in l. Gallus. §. fina. ff. de li. & postu. Idem Bal. in in l. 2. ff. excusa. tuto.*
f Et fi. X̄a.6.

SVMMARIVM.

Quæ fides sit testibus adhibenda.

1 *Testis sibi ipsi contrarius. ut quia uerum in uno, & falsum in alio dicit non est credendus.*
2 *Plures testes si pluribus testibus contradicant quib. sit fides adhibenda.*
3 *Testes producti ad probandam famam alicuius, quorum unus dicit se audiuisse ab uno, & alter ab alio, quid iuris.*
4 *Testes utraque parte inducti, si concordant, secunda sunt eorum dicta.*
5 *Pluralitate testium statur, si sibi omnes eiusdem conditionis & honestati.*
6 *Veritas maior præsumitur, ubi maior est testium numerus.*
7 *Testes in humaniorem sententiā declinantes potius sunt sequēdi.*
8 *Fauor in dubio & paritate operatur.*

12. §. Postquam de testib. tam plene disseruimus, cōsẽs est, vt quæ fides
a eis adhibenda sit discutiamus. [a] Super quo nota bẽ, q
cum ex vna parte tm̃ producunt, aut idẽ testis sibiipsi
cõtradicit, aut vnus alii, aut vnus pluribus, aut plures plu
1 rib. † Et quidẽ si vnus testis sibiipsi cõtrarius inuenit, vt
q ad dt sibi cõtraria, vel aduersa, vel varia, vel verũ in vno,
& falsũ in alio, repellit, nec valet eius dictũ. 4. q. 3. c. si te
stes. §. qui falsa, vel varia. ff. de reg. iur. vbi duo. 3. q. 9. pu
ra. ex. de prob. licet. eX. de app. solicitudinẽ, in fi. C. de li
berali cã. cum precum. & ff. eo. militis, & de transac. cũ
hi. & sup. §. 1. ver. item qui falsos, 9. dist. si ad sacras. 24. q.
3. alienus. Si verò tm̃ duo pducti sunt, & vnus alij cõtra
dicit, neutri stat. Nã quilibet est in suo dicto singularis
eX. de prob. licet. & de ele. bonç. j. & c. cum dilecti. & q
vni nõ credit, vt s̃. §. 4. xi. Quid si alter aptiora negocia
dicit? Rñ. non pdest, nisi quoad psumptionẽ. ff. eo. l. an
b tepe. [b] Si aũt vnus plurib. cõtradicit, tunc vox vnius vox
nullius, vt sup. §. px. ver. licet aũt. eX. de test. in nostra, ni
si ipse scriptus sit cũ eis in aliquo instrõ. ff. quemad. test.
2 ape. l. 1. in fi. † Quid si plures testes plurib. cõtradicat, aut
inducunt ab vna parte tm̃, aut ab vtraq; parte. Si quidẽ
ab eadem parte plures inducunt, & cõcordant, & nego
tij qualitas, & motus animi iudicis cũ his concurrit, se
quendi sunt eorũ dicta, & scdm ea est pronunciandũ,
ff. eo. ob carmen. §. fi. 4. q. 3. c. si testes. §. si testes. Sed si si
bi ad inuicẽ contradñt, licet in pari numero, stat eoru
dictis, q naturæ negotij conueniũt, & qui oĩ carent su
spicione. Et formabit iudex motum animi sui ex argu
mentis, & testib. quæ causæ aptiora copererit. Nec. n.
ad multitudinem testium semper respici oportet, sed
ad synceram fidem eorum. ut ibidem ext. e. in nra. & c.
veniens. ext. de proba. licet cãm. Sed & si testes diuerso
modo factum narrant, bene creditur eis. Qd dic vt ext.
de verb. sig. c. nihil. de pœn. dist. 1. periculose. Quod si v
nus dicit de decem, alter de. 15. alter de. 20. non vĩr ad
inuicem cõtria dicere. arg. C. de fideic. l. si quis in suorũ,
ver. nos aũt. sup. de arb. §. sequitur prope princ. ver no
c tara. [c] Item cum testes dicunt, Nos vidimus talem ec
clesiam semper in tali loco percipere decimas, intelli
gendum est in horis competentib. ext. de præb. signifi
3 cante, de consec. di. 5. nunquam. in princ. † Quid si te
stes producuntur ad probandũ famam, & vnus dicit se
audiuisse ab vno, alter ab alio? Vel quid si volunt pro
bare, q aliquis habet merum imperium in aliquo ca
stro, vel pro aliquis fundus est alicui ecclesiæ decima
lis, & deponunt de diuersis actib. De hoc sut. de inquis.
4 §. 1. ver. quid si vnus. † Porro [d] cum vtraque parte plu
d res testes inducuntur, si concordant, sequẽda sunt eo
rum dicta, ut & prædictum est, qñ ab una parte tantum
inducunt. Si aũt sibi sunt cõrii, vel diuersi, iudex debet
eos concordare, si põt, ut ualet eorũ dictũ, ext. eo. cum
tu. de pœn. di. 1. periculosè. ff. de uerb. ob. stipulatio ista
§. eum, qui ita. Sed si non pòt concordare, q prorsus
cõria dñt, iudex ex motu animi sui scire poterit, quibus
e potius sit fides adhibenda, [e] ita tñ, ut potius credat in
genuo, q̃ libertino, seniori, q̃ iuueni: honorato, q̃ inte
riori: nobili: q̃ ignobili: masculo, q̃ fœminæ, decurioni,
q̃ plebeio. honesto, q̃ infami, & locupleti, q̃ egeno: ma
gis alij, q̃ ualde amico, uel inimico, ueridico, q̃ menda
f ci, morigerato, q̃ prodigo, vel luxurioso, graui, q leui [f]
ff. de testib. l. testium. C. eo. auth. si dicat, & l. seruus. 4. q.
3. d. c. si testes. §. si testiũ. ff. de fide instr. l. fi. ff. de sta. ho. l.
in multis. eX. eo. in nra. ext. de uer. sig. forus, ad fin. C. de
inof. test. filia. ff. de sena. l. 1. ubi, quia maiori. & c. C. de te
stib. iurisiurandi. ex. de ele. ecclesia. 2. & c. dudũ. ff. si cer
tum pet. l. 3. 2. q. 1. c. in primis, arg. ff. de dolo. non dẽt, ff.
sol. mat. si cum dotem. §, si eo tpe, ff. de nupt. si pater, 3.
g q. 5. per totum. [g] Item ei, qui est bonæ famç magis, q̃ ei,
qui est leuis opinionis, ext. de prob. licet. Et si testes par
tis alterius sint numero plures, & eis potius lux ueritatis assistit, qui ẽt aptiora negotio, & vero proximoria
dicunt, illis magis creditur, ut in c. licet. §. idem quoq;
Si vero plures testes sunt ex vna parte, q̃ ex altera, illi tñ
inter se dicunt diuersa, vel aduersa, tunc testes partis al
terius, qui magnç prçeminentiæ sunt, præferuntur. q
non oportet tm̃ testiũ multitudinem respicere, imo ẽt
eorũ qualitatẽ, & fidem, & testimonia, quib. potius lux
h ueritatis assistit, ext. de testi. in nra. [h] ff. e. ob carmen, §. si
5 testes. 4. q. 3. vers. si testes. † Quid si oẽs sunt eiusdem cõ
ditionis, vel honestatis, & fidei? Rñdeo, tunc statur plu
ralitati, vt in præ. c. in nra. quia pluribus creditur, ext. de
elect. ecclesia uestra. 2. arg. in Authentica, de test. b §. si
vero quidam. & §. licet. & ff. de arb. l. item si vnus. §. itẽ.
& l. idem. §. si plures. ff. de ventr. inspicien. l. 1. in prin. 65.
dist. cap. 1. 2. & 3. ff. quemamod. testa. ape. sed & si ma
6 ior, † Quia vbi maior est numerus, maior præsumitur
veritas. & in præ. c. ecclesia vestra. 2. ext. de off. deleg. pru
dentiam, prope princi. quia quod a pluribus quæritur,
facilius inuenitur. 20. dist. de quib. Sed quid si tot sunt
pro vna parte, quot ex alia, & æque bon.? Vel quid si ex
vna parte sunt plures, ex altera digniores, ita vt dignitas
possit numero adæquari? Rñdeo, tunc iudex absoluat
reum, vt in prç. decr. in nra. & ff. eo ob carmen. q prom
ptiores esse debemus ad absoluendum, q ad condemnã
dum, ext. de probat. ex literis. ff. de aio. & oblig. & Arria
7 nus. 26. q. vlt. allegat. † Sequendi enim sunt potius testes
qui in humaniorem declinant sñiam, ar. ff. de pact. ma
iorem. C. qui bonis cedere possunt. l. fi. quod verum est,
nisi actor sit fauorabilior, vt quia stat pro libertate, pro
dote, pro testamento, pro legitimatione, pro pupilla,
pro vidua, pro orphano, pro fisco, pro ecclesia, vel aliàs
i pro alia re, seu persona fauorabili [i], quia tunc est pro a
ctore sententiandum. ff. de re iudic. inter pars. in fi. ff. de
inoffi. testam. si pars iudicantium. C. quando Imp. inter
pup. & vi. l. vnica. C. de sacrosan. eccle. l. antepe. ex. de re
iud. c. fi. Vnde uersus.

Stant testamentum, libertas, coniugiumque,
Si sint ęquales qui producuntur vtrinque.

De hoc s̃. §. j. vers. item, q testes obscurè, Quid si fauor
hinc inde contingat? Quid etiam si plures testes dicunt
contra fauorabilẽ personã eiusdẽ potestatis, & probita
tis, &c.

ADDITIONES.

a Discutiamus. *Materia huius. § habetur 4. q. 3. si testes. et ext. eo. ti. in nostra. Recepit autem auctor notabilem partem huius §. à Tan. ti. 6. de quo sup rubrica. & à Baga. sui operis vltima char.*
b l. antep. *Bagar. cuius fuerunt hæc verba, per eandem l. dicebat, quod non proderat, etiam quo ad prçsumptionem, ex qua deberet deferri iuramentum. lex illa habet diuersas, ut ibi no. in gl. nisi procedant. et gl. per Vincen. tenet ex hoc deferri posse, ut scripsi in decre. ibi nostra. super infra gl. post princip. & dedi remissionem supra §. proxi. sub ver. 23.*
c Verlic. notare. *Vide quod scripsi de arbitr. capit. primo libro 6. in vlt. glo.*
d Porro. *Tan. fuit iste ver.*
e Adhibenda. *Lombarda inducit eis pugnam, scilicet, vni pro parte, et renuens succumbit, vt eo. tit. si duo. & l. vlt. in fi. lib. 2.*
f Quàm leui. *Tam habenti dignitatem, quam non habenti. in Auth. eo ti. §. sancimus. & ibi de hoc duplex ratio not in glos. not maiorem, scilicet, quia honesti ad ea solent assumi, & quia minus timent potent. ium.*
g Per totum. *Hucusque Tanc. qui subdebat, non intelligas, quod his, qui superatur, omnino fides subtrahatur, sed quia in dubijs magis creditur potiori & digniori. quod prius dixerat Pil. eod titul. quarta rubri. circa medium.*
h nostra. *Vide quod ibi no. vlt. gloss. & quod super ea dixi.*
i Fauorabili. *sic ponunt Pil. Tan. et. Baga. hos casus vbi supra, in prin. tit. huius. et § dixi..*

tis,& pauciores pro fauorabili? R͠ndeo, hæc prolixitas generant,& iudicem ambiguum reddũt, quare tutius
a est iudicare pro reo,vt in præd.concor.sec͠m Baga.a qđ
b non credo.b ext.de testi.in nostra.extra de elect. eccl.2.
1 † Fauor enim in dubio & in paritate operatur,non autem vbi ex aduerso plenius probatur, ext.de iud.nouit. §.sed forsan.3.q.9.necesse.in fi.ext.de re iud. cum æterni.ibi,nihil fauor vsurpet.lib.6.2.q.7.sicut inquit.9.q.3. quatuor. Vtrum attestationes in vno iudicio ordinario vel extraordinario habitæ fidem faciant in alio,no.ext. eo.præsentata,& c.causam quæ.

ADDITIONES.

a Secundum Bag. *Vbi supra.*
b Non credo. *Et bene, ex quo ponitur parilitas in meritis, & excessus in numero,ut supra versi.quid si omnes.*

SVMMARIVM.

De testium compulsione.

1 *Frater an possit in causa ciuili cogi testificari contra fratrem.*
2 *Vxor an in causa ciuili possit cogi contra maritum testificari.*
3 *Testes rogati duntaxat sunt cogendi, nõ transeuntes,seu fortuiti.*
4 *Cogendi non sunt testes in criminalibus,sed monendi,*
5 *Iuramentum de testimonio non dicendo temerarium est,nec obligatorium.*
Celare veritatem peccatum est.
6 *Testis simplex licet non plene probet,iurare tamen non debet se non testificaturum.*
7 *Cogere testem alterius iurisdictionis, cuius intersit.*
8 *Clausula illa,testes autem,qui fuerint,&c. apponi solet in in commissionibus à sede Apostol. emanantibus, præterquam in quibusdam casibus hic expressis.*

13.§.De testium cõpulsione aliquid iudicis gratia dicturi,videamus,qui se excusare p͠nt à ferendo testimonio,nec coguntur. Et quidē se excusant Valetudinarij,Senes,vt maiores 70.annis,C.qui ę tate.l.1.Miles,& hoc pp sacr͠m,& hi,qui cum magistratu Reipublicæ causa absunt.Et hi, quib.in vrbem venire non licet, vt quia de militia ignominiæ causa missi sunt.Publicanus,q abest ex probabili & necessaria causa,non detractandi testimonij cã.Is,qui conduxit præbendam vehendam exercitui,& pupillus,ff. e. inuiti.1. & 2.& 4.q.3.c.si testes inuiti.& seq. Item excusatur gener,ne dicat ꝯ socerũ, & eꝯ. Victricus ꝯ priuignũ, & econtra.Sobrinus contra sobrinũ,vel sobrinã, vel cõtra natos ex eis,& econtra,vel contra eos,q in propinquiori sunt gradu. Libertus ꝯtra patronũ. Filij ipsius contra ipsum patronũ. Libertus ẽt parentũ ipsius patroni contra patronũ,libertus viri ꝯtra vxorem, & econtra, libertus patroni ꝯtrapatronum,& econtra. Libertus contra conlibertum, nec libertus ẽt volens admittit cõtra patronum.4.q.3.§.d.c.si testes §.lex Iul.iudiciorum.ff.eo.l. 4.C.eod. aduersus.Quidam tñ hoc intelligunt in crĩali causa. Alij,vt Baga.Iac.& Accur.in ciuili,& crĩali,quia prædicta lex indistinctè loquitur, arg. ext.de transla.inter corporalia,2.q.5.consuluisti.arg.ff.de aleatori.l.1.§.
a 2. Isti tñ licet non cogant, volentes admittuntur.a 3.q. 5.c.1.& no.š.§.1.ver.item, q est parens, & seq. & ff.eod. inuiti. 2. Coguntur etiã,vbi alias veritas nequit h͠ri,s͠m quosdam. Alij ꝯtra,quod dic,vt no.in præd. c.1.& l.in-
1 uiti.† Sed nunquid frater cogetur in causa ciuili testificari contra fratrem. Io.vr͠ dicere,q sic,in his,q no.3.q.5.c. 1.& sup.§.1.ver.sed nunquid frater,& seq.arg.th cõtra in p̃æ. §. lege Iul.cũ sus concor. prout intellr in ciuili,
b crial ,vt iam dixi.b Sed in maiorib. crĩbus,s͠m do.meũ, cogitur frater contra fratrẽ,non tñ in magnis.G.qui ac cu.non poss. si magnũ.& l.si sororem,nisi in exceptis.

23.q.8.si audiens,&c.legi.ext.de præsum.literas.Et hoc in defectũ probonum. C.de hæret.q̃m.in fi. 14.q.2.q̄q̄. Item proxeneta,qui non cogitur,nisi vtraq; parte ꝯsentiente.in Auth.de fi.instr.§.si verò moriat͠, versi. quod si ẽt,& seq.& in Auth.de testib.§.q̃m. Item excusat͠ clericus multo fortius,q prædicti.2.q.6.statuendum. 16.q. 1.test͠m.& in præ.c.q̄q̄.2.q.5.si quis presbyter.15.q.1.generaliter,ext.de testib.cog.p totum.Itẽ ep̃s. 11.q̃.1.nec
c honore.Itẽ no.d.meus in Summa de testi.cog.c q oẽs præmissi cogunt͠,si alias veritas nõ possit h͠ri,alias non.
d Qđ prosequere,vt ibi,& iam sup. tetigi. d † Sed nunqd vxor cogenda est testificari in ciuili cã ꝯtra virum,mota pp inopiã probonum. Et vr͠ q sic,iudicis officio implorato.ff.de tab.exhib.locũ.§. hoc edicto.ff. quemad. testa.ape. cum ab initio.C.de testib.quoniã,& l.si q̃n.in prin.nullo.n.iure prohibetur cogi, & quicunq; non repellitur,vel excusatur, cogi dẽt, vt ff.de testib. l.1.& ff. de proc.mutus,§.1.ex qui.cau.ma.nec non.§ quod eis. Item pp inopiam probonis admittitur, qui alias nõ ad mitteret.C.de sum.trin.l.1.in fi.Arg.tñ contra.G.de testi.l.2.& in his,quæ no.sup.§.1.ver.sed quid de vxore,&
e seq.e De c̃tera illa,testes aũt,qui se gratia,vel odio, &c.vi
3 de sup.§.qualiter, ver. & not.q.Item dicit Baga.f solos
f rogatos esse cogendos, non fortuitos,vel transeuntes, cum neq; quis aliquem iudicare cogatur.ff.de condic. ob turp.cau.l.item §.fi.de præscr.verb. solent.ff.de furt. sã sus.nisi quando causa habendæ quæstionis agatur, vt socios indicet.ff.ad exhib.l.f. Ego credo oẽs cogendos,qui non sunt in hoc priuilegiati rõne sui , vel cãæ, 2.q.1.scelus.23.q.4.inter querelas.8.q.3.talia.& extr.de
4 collu.crĩa.24.q.3.eccle. ext.de furtis.qui cum fure.† In crĩalib.aũt sed in canones non sunt testes cogendi , sed monẽdi,vt ex.e.ex parte A.in fi.Qđ qualiter intelligat͠, plenè

ADDITIONES.

a Admittuntur. *Et tunc tutum est consilium, & secundum quosdam necessarium, quod protestaretur,quod sponte id faciunt per authent. presbyteros.2.nihil incipit presbyte. C. de episcop. & cleric.*
b Iam dixi. *Dicebat Iaco.de Are.ut dicit Cy.in l.parens.C.eo.etiã in ciuilibus eũ non cogi,quia testificari est munus publicũ,sed tutela,quæ est munus publicũ,remittitur alicui,ne sit contra fratrẽ. C.de excu.tut.humanitatis,ergo,& c.Sed responderi potest illud procedere fauore pupilli,ut ibi patet. Item facilius habebitur alter tutor, quam testis, ut de iudice dicitur sup.§.1.& uer.sed nunquid nafallus.ad fi.uer. item secundum Goff.*
c Testi.cog. *Supra §.1.*
d Supra tetigi. *In uer.& no.quod alleg.infra.de proc.in fi. Ac cur. in l.inuiti.infra.ff.eod.tenet contrarium cum Azo.& Guid.de Suza.in ca.l.tenet illos,de quibus illa lex loquitur,cogi n eũ casum. Et idem dicit de his,de quibus in l. I ulianus. Excipit libertum. C. eod.l.libertorũ.& socerum,qui parentis loco habentur.ff.sol ma. l quia.Inducit iuru,q̃ faciunt pro veritate inquirenda.C.de eden. is apud.ff.si quis cau.si eũ.1. respon. Auth. nt defuncti.seu. suam, prin.Additio,Adde tu Lud.Roma singu.303.incip.Tu habes.ubi q licet certæ personæ non cogantur ad testificandum,illud est verum,quando potest per alios probari,alias secus.Et dicit istud esse singulare dictũ Hostien.& Ioan.And.cap.1.de testi.coge. Et q si aliqui eximerẽtur a testimonio,nõ quia essent priuilegiati. sed aliter inhabiles,an ẽt in auxilium veritatis admitterentur,vide Felin.in capit.1.uer.item inquantum colum.fin.ext.de testi.cog. ubi dicit,quod non , quando materia est talis , quæ de sui natura aliter sciri posset,per gl.fi.tu.l.inuiti.la.1.ff.de testi . Et an quando quis teneatur,& possit cogi ad testificandũ,uide plenissime Ioan. de Turre Cre.2.quæstio.6.in summa.Et an,& quãdo priuilegiatus posset cogi testificari in criminalibus,etiam in foro canonico uide late Socin.in tract.suo fallen.in reg.417.Et per Card.Zaba. in c.dilectorum.ext.de testi.Henr.Ferran.*
e Vxorem,& seq. *Et omnino uide quod ibi dixi post Iac.de Are.*
f Item dicit Baga. *Vbi supra prope finem,*

plenè traditur ext.de testi.cog. dilectorum & fm Papā eo.tit.c.1.fm leges vero sic,ext. eo.su p eon.in fi.C.de.si qñ.ff.eo.l. 1.4.q.3.d.§.lex Iul.& per totū,nisi prout sup. & in princ.huius §.dictum est.In ciuilib.aūt rōes cogunt,si se odio.gratia, vel timore , vel fauore subtraxerint,vt ex.eo.c.1.& per totū,ar.ↄ̄, ff.de bo.li.qui cū maior § 2. ff. de his quib.vt indig post legatū,§.an libertus.Sed ibi spōte dixit, nec coactionē expectauit.Et cū de crīe ciuiliter agit, compellunt,ext. eo.peruenit,2.& c.super his,& c.fi.Item cum in ciuibus,non cogatur,iudex interim dēt facere caueri de damno infecto,& de alijs periculis,ne dilatione testium damnum possit euenire,ff.de dam.infe.l.3.§. pen. Quid si testis non vult iurare?Dic vt sup.§. sequi. Vtrum coget,cum crimen opponit ordinando, vel ↄ̄secrando, vel ēt in modū exceptionis,vide j.de crim.in modum excep.propositę.

5 in fi.† Quid si quis iuro se adstrinxit ad non dicendum testimonium? Resp. iurm temerarium est, quia celare veritatem peccatum est,vt 1 1.q.3.quisquis. ext. de crimin.fal.c.1.Et ideo pōt venire ↄ̄,et auctoritate propria, ext.de iureiu.sicut nostris.22.q.4.in malis.extr.eo.intimauit. vide de hoc extr.de elect.venerabilem. Vel dic, ꝙ superioris auctoritate venier ↄ̄ illud, & vide supr. de

6 off.dele.§.nunc ostendendum.ver.34. † Quid si sit tm̄ vnus testis,& iurat non testificari?Dic ꝙ est temerariū. Licet.n.non plene probet, valet tñ ad semiplenam probationem,& iuri dilationem,vt s̄ §.restat.ver. licet a̅.. & infra de dila.iur. Sed qualiter cogentur testes?Dic ꝙ per censuram ecclesiasticam,vt ext.de testib.cog.cum ↄ̄tra,& c.seq.per q̄ intellige excōicationem,suspensionem,& interdictum,ext.de ver.sig.quærenti,qd p censuram?deberet aūt prius moneri, quia hæ sniæ nō sunt sine monitione ferendæ,ext.de sen.exc. c.sacro.extr.de ap.reprehensibilis, & c. cum spāli. Debent igitur prius moneri,ꝙ̄ cogi.ext.de testi.co.super eo.scdm vnum intellectum eius. 1 2.q. 2.indignē.& ff.de tab.exib.locum §.hoc interdictum,& §.seq.Cogentur ēt per mulctę in dictionem,ar. ff.si quis ius dicen.non ob.l.vnica. vel capitis pignorib.C.de fi.instr.iudices,ff.de testib.current. Et hoc ad exemplum tutorum,& curatorum satisdare

a volentium, quorum officium publicum est, vt etiā testium,ᵃ at.Insti.de satisd.tut.§.fi.& de exc.tut.rñ.1.& ar gu.ad hoc,ff.de lib.agno. si quis à liberis §.si quis,& de

7 vent.inspi.l.§.cogenda.† Sed quis coget testē,qui est al terius iurisdōnis?Rñ.in delegato Papæ planum est,cui cā committitur cū illa cl̄a, Testes aūt,&c. quia potest quemlibet cogere,sed & si illa cl̄a deesset,posset quoscunque cogere dicere veritatem, oīa libi.n.cōmissa intelligunt,sine quib.iurisdō explicari non pōt.ext.de of fi.deleg.prætereà,& oīa accessoria,ext.de dote post di. rest.de prudentia.&ext.de off.deleg.prudentia,in fi.& ar.ext.de test.cum cām.§. fi. Quod licet ordinarius, ex quo vocatus testis coram eo cōparuit , cogere pōt eū, & punire, si falsa dicat, cessante quolibet priuilegio.C.

b de tes. nullū.&s̄.§.1.ver.item opponit testi,ꝙ recipit.b Et est rō,ne probōnum copia angustetur.C.de hæreti, quoniam.in fi.14.q.2.q̄q̄. Quisquis ergo Bonon.inuenitur,per iudicem Bononiæ cogetur,& si necesse fuerit, punietur. Arg.tñ ↄ̄tra,quia licet renunciauerit suo priuilegio,quo ad hoc,ut deponeret coram eo , non tñ in alijs,f.vt puniri possit,debet.n.ei spontaneus motus no

c cere,vt C.de execu.tut.voluntariæ. ᶜ Illud aūt notandū est,ꝙ scdm vsum curiæ Ro. in quibusdam chartularis annotatum,cl̄a illa, Testes aūt,qui fuerint,&c.rñr poni tur in comm issionibus,quæ a sede Apostolica emanāt

8 vt ext.de testi.cog.c. 1.& c.cum ↄ̄tra.† Fallit aūt hoc in quibusdam casib.in quib. non opponitur. Primus est, cum literæ Apostolicæ impetratur super pignore & vsuris ↄ̄tra quascunq; personas ecclesiasticas , vel religiosas,pro quib.est præsumptio,non ↄ̄tra eas,vt ext.de no,ope,nunc,c.1.§. super eo. & ēt agatur ↄ̄tra clericos, & laicos simul,vel ↄ̄tra clericos tm̄.Secundus,In causis matrimonialibus, qñ videlicet vir dr̄ propria auctorita te dimisisse vxorem, vel ecclesiam, & alteri inhærere, & ēt vbi dr̄, ꝙ quis non vult traducere eam,cum qua ↄ traxit matrimonium. Tertius, vbidr̄ ꝙ quis excōicanis existens celebrauit.ext.de app.ad ptīam . Quartus,vbi de crīe agitur,ut s̄. Quintus,ubi agitur de inquisitione.

d sed contra de testi.cog.super his ᵈ Sextus , ubi quis uenisse di contra proprium iurm, 1.q. 7. sancimus. Septimus,cum snīa diffinitiua petitur ↄ̄firmari. Octauus,qñ abbas de obedienna, & reuerentia à monachis negatą conqueritur,secus si alius prælatus de sibi subditus cōqueranr. Quo casu dr̄, Mandamus, ꝙ partibus conuocatis,&c.Nonus,qñ scribitur in appellationis causā, le gitime procedens,sniam confirmare uel infirmare cu̅ retis. Decimus, cum arbitrium confirmari mandatur. Tñ in præcedentib.duob.casib.non refert, ponatur,vel non,nec pp hoc literæ præscribuntur. Vndecimus,cū dr̄,sicut in literis inde confectis , &c. Duodecimus,cū dr̄,ꝙ A.& B.clerici C. excōicatum recipiunt ad diuina. Decimustertius , in literis imperratis super iniectione manuum ↄ̄tra clericū,uel religiosum,uel ēt simul con tra eos,& laicos, et si apponatur in literis cl̄a illa, Præte rea super possessionib.&c. sed contra alios tm̄ bene op ponitur,scdm quosdā,ext.de testi.cog. peruenit.2. Decimusquartus, cum dr̄, ꝙ sacere indebitè contradicit, prout iu instro exinde confectoplenius vr̄ contineri,qa sufficiens est probatio per instrm . Decimusquintus, cum impetratur super beneficio, ad cuius collationem

e se aliquis per patentes literas obligauit. ᵉ Decimussextus secundum quoldam , quando prælatus conquæritur, quod subditi ei nolunt soluere procurationem ratione visitationis debitam, prauam consuetudinem al legantes. Ego enim ipso, ꝙ sunt in eius diœcesi, ad hoc tenentur, nisi se dicant exemptos, ext.de of.ordin.conquerente. Sed ne præmissi casus faciant errare, vide qđ no.s̄.sup.secundum Papam ext.de testi.cog.c.2.

ADDITIONES.

a Etiam testim. *De hoc supra,§.sequitur.uer.penul.*

b Quod recepit. *ut uer.seq.*

c Voluntar*æ. Tribus modis legitur lex illa,ut ibi no. t. & 2.glo. Dic,quod licet habens excusationem, qui suscipit tutelam, nō per dat beneficium excusationis circa alias , & circa susceptam tm̄ priuilegio non vtitur. Facit C.de epis. & cle.authen. presbyter, & utrisq; casum vide infra,de priui.accedentibus.*

d Super.his. *Vide quod ibi dixi super vltima gloss.*

e Obligauit. *Hodie super hoc non darentur literæ. de. conce. præ. aen.cap.2.lib.6.*

SVMMARIVM

De renunciatione testium productioni.

1 *In renunciatione testium productioni quæ forma , & quo ordine sit procedendum.*

2 *Renunciatio productioni testium discrete,& caute est facienda. Expressa renunciatio potest dici conclusio.*

3 *Renuncians testium.productioni,si nondum didicit testificata,an sibi noceat.*

14 §.Postremo dicendū est de renūciatione testiū productioni,ad q̄ hoc ordine,pcedit̄.Partib.n. coram iudice pñtib.dicet eis,Vos produxistis testes uestros sup articulis p uos ex hibitis,ad qđ habuistis primā, scdam, & tertiā dilationem,uultis ne plures producere? Et si dixerint ꝙ sic,dabitur quarta dilatio cū solēnitate,q̄ habetur sup.§.qualiter.uer.4.Si uerò rñderint,ꝙ nō,tunc dicet iudex.Vos ergo renūciatis pđuctioni testiūin hac cā? Et ipsi dicēt, Renunciamus,& hoc redigutur in actis hoc modo.

1 † FORMA. Die tali, &c. P. & H. vel tales syndici, vel
ꝓcuratores intertogati p talē iudicē, an vellent in cā, q̄
inter eos vertit super hoc corā, producere plures testes
rñderunt ꝙ nō, dicentes ꝙ ipsi liberè, purè, & sponte re
nunciabant productioni testiũ in dicta cā & renuncia-
uerunt. Sed quid faciet iudex, si videt ꝓducentis inten-
tionem probatā esse, & adhuc vult producere plures te
stes? De hoc s̄ §. restat. ver. sed quõ. Sed & si iudex vide-
rit multos testes esse productos, pōt partes cogere ad
renunciandũ productioni. eX. de testib. cũ cām. C. e l. fi.
Si tñ credit minus bñ fore ꝓbatũ, adhuc sibi faciat fidē
fieri. 30. q. 5. iudicantē. & §. econtra, in fi. & c. incerta. 33.
di. habuisse, 35. q. 6. si duo. Vel det quartā ꝓductionē cũ
solēnitate, vt s̄. vel deferat iusiurandũ actori, si est ꝓ eo
p̄sumptio, vel reo, si est bonę famæ, eX. de iureiu. c. fi. ar.
2 j. q. 7. sancimus. & J. de dela. iurā. † Itē no. ꝙ renũciatio
ꝓductioni testiũ cautè facienda est, vt vcꝫ non renũcie
tur oīb. probationib. in gñe, ne forte possit post modũ
instrã sua, vel priuilegia producere. Illa. n. est alia renũ-
ciatio, de qua dicam J. in tit. de ꝯclu. & renun. Si. n. gñā-
liter & indefinitè fieret, videret oī generi probōtionis,
& ēt positionib. quæ succedunt in locũ probōtionum,
renunciatũ, J. ver. prox. Qđ dic vt inf. depol. §. 4. vers. itē
qđ expresse. ergo & spāliter renũciet testiũ ꝓductiom.
3 † Et no. ꝙ expressa renũciatio p̄t ꝯclusio dici, ſm Bag.[a]
a in Auth. de testib. §. quia vero multi.[b] Postq̄ aũt renun
b ciatũ, vel ꝯclusum est, nō sunt alij testes inducendi. eX.
c. veniēs. c. & c. cũ venisset, & c. de testib. in Auth. vt cũ
de app. co. §. licet. Tu dic, ꝙ licet possit dici ꝯclusio quo
ad articulũ producendorũ testiũ, non tñ quo ad nego-
4 tiũ principale, s̄. §. prox. † Quid si renuncians nondũ di-
c cit testificata? Dicit Azo.[c] solā renunciationē non noce
re. arg. in Auth. de testib. §. quia vero, & §. illud tñ. Ar. ꝯ-
tra in præalle. c. cum venisset. in præd. c. de testib. in fi. &
eo. tit. constitutus. a. in fi. Dic vt supra §. satis vtiliter, vēr
d sic. quid si publicatæ.[d] Item quid si is, qui renunciauit,
nullum produxit? Resp. amplius non admittetur, quã-
uis nullum produxerit. arg. præd. c. cum venisset, in fin.
cum suis concord. multo minus si aliquos produxit, vt
in præ. c. de testi. Quid si vna pars renunciat, altera non
renunciante, quod potest? vt C. de iudi. auth. iubemus?
Respon. pars renuncians amplius nequit producere, al
tera verò sic, licet sit contra argu. C. de temp. in integr.
e resti. pe. l. petendæ ad fi.[e] Consulo igitur, ut cautè sem-
per cum hac protestatione renuncies, scilicet, renun-
cio productioni, si altera pars renunciet.

ADDITIONES.

a Secundum Baga. *Vbi tractat de testibus ante medium.*
b Vero multi. *Vt ibi patet ex textu, & gl.*
c Dicit Azo. *In Summa eo. ti. ante finem.*
d Publicatę. *Ibi remissionem dedi.*
e Petendę. ad fi. *Ibi, actor participans dilationi, quę datur reo, nō renunciauit expresse.*

Bald. de Teste.

§ I tpe iuñ testis est habilis, tpe depositionis inhabi-
lis, uel contra, quid iuris? Rñdeo. Conditio testis duob.
tpib. inspicitur, s. tpe iuñ pp solemnitatem, & tpe de-
positionis pp veritatem, sed media tpa non nocent, ar.
ff. de hær. insti. l. sed & si in conditione, §. solemus, ff. ad
Carb. l. 1. §. duæ causæ. ver. quid si testis erat, in §. 1. hu-
ius tit. G. Sex differentiæ faciunt testem singularē, per-
sona, res, causa, locus, tp̄s, sed est diuersitas in istis. Item
circunstantiæ, ubi testis debet intertogari de eis, §. tam
dicendum, uer. quid si unus. G. Et testes actoris debent
prius recipi, q̄ rei. inf. de prob. §. testes, & nomina testiũ
non tenetur quis dicere aduersario. inf. de instr. edic. §.
duplex. & casus, in quibus non valet probatio, vide in-
fra de instru. edict. §. casus. Si testis dicit se nihil scire de
veritate & fama. Et ideo postea deponendo superfa-
ma, refertur etiam ad articulos nō probatos, uide infr.
de sen. ad a. ver. illud no. ꝙ testis. Et aliam quæstionem
de teste deponente supe fama vide infr. §. fin. An testes
examinati sup prima cā, nō tñ aperti, possint aperiri p
iudicē appellationis, an uero potius ꝑeāt, uide J. de ap.
uer. an testes examinati. Frater in cā fratris pōt testifica
ri in ciuili, secus ī criminali, & secus. si habitarēt simul.
quia oēs cohabitantes excluduntur. Nā oēs cohabitan
tes dicuntur domestici. vers. sed nunquid frater. & uer.
large dicuntur G. Et secus, si agitur iniuriarũ, quia iniu
ria cōis est totius agnationis. ff. d iniur. l. lex Cornelia.
In prin. & C. si rector prouin. l. 1. Bal. Circa cohabitatio-
nē, vide l. uno. in. c. in literis. de testi. Cy. & Me. C. eo. l. pa
rentes. In causa uniuersitatis admittũtur singuli de uni
uersitate in defectũ aliorũ testiũ versi. sed nũquid in cā
G. hoc uerũ, si cā est uniuersitatis ꝓprietate, & vtilitate
ff. de ꝯtrahen. emp. l. sed Celsus. Si aũt utilitate est sin-
gulorũ, ut usus nemoris, uillę, tũc nō est idoneus testis
ille, q hoc cōmodo uti dēt, quia cā sua est, Facit qđ no.
ff. qđ cuiusq. uniuer. l. sicut gl. & in l. nō tñ, ff. de rerum
diui. Procurator contractus pōt testificari pro dño. ff.
de iure fisci. l. deferre. §. idē decreuerunt. Idē in procu-
ratore iudicii, finito offō. Vide eo. §. uer. sed pone ꝙ ad
ministrator. G. Qđ ꝓcurator cōtractus possit esse testis,
adde Bal. in l. qui testamento. §. quæcũq;. ff. de testa. Im
pubes non pōt testificari ad solēnitatē actus, sed factus
pubes pōt testificari ad veritatē de eo, qđ cecidit in sen-
sum ĩpuberis, uers. itē excipitur, ꝙ est impubes G. Item
ad testimoniũ impuberis procedit iudex ad inquirēdũ
& facit semiplenum iudiciũ. C. ad Syl. l. fi. qđ no. Bal. Re
ligiosus nō pōt eē testis sine licentia superioris. uer. itē
excip. tur, ꝙ est monachus. & uer. itē ꝙ est uer. & mo. Si
testis dicit se ĩfamē, elidit testimoniũ suũ, licet nō sit iu
ratus sup hoc, ut no. Inn. ex. de accu. c. ĩquisitionis. dicit
Spe. ꝙ cautus est, qui sibi sup hoc defert iuramentum
uer. quid si testis. G. Itē, ꝙ tenet qs rñdere, an sit ĩfamis,
ſm Iac. §. iā de. per G. Si causa est corā iudice Perusino
& testis examinatus ĩ ciuitate Senarũ ex remissione de
ponit falsum ibi, an iudex Perusinus puniet eũ? Dic, ꝙ
sic. qa ipse vr̄ offendi, q hēt exinde iudicare. uers. qđ si
aliquis Bonon. G. Vide inf. de iura. calũ. §. si iudex. Si iu
dex cōmisit notario, ꝙ reciperet testes, & testis ab eo re
ceptus accusator de falso. q testis dicit se nō dixisse, qđ
scriptũ est, an quod ad ꝯdēnationē falsi stet dicto nota
rij? Et dicit ꝙ nō. uer. sed pone, ecce G. Tu dic, ut p Cy.
C. de fal. si qs decurio. qa si iudex fuisset p̄sens, magis p̄
sumitꝫ scriptura. arg. C. de teste. l. oīum. Facit qđ no. in
l. 1. in fi ff. quemadmo. testa. ape. per Iac. Bald. Visus, est
quasi sensus gñalis. Idē. Cy. & Iac. ĩ l. testiũ. C. de testi. &
l. nomē. Visus, oēs sensus cōprehēdit. Itē & tō itelligit.
uers. itē qđ ꝗhibitit. suīm testis extēdit ad dependentia
& cōnexa, nō extranea capitula. uel. item, qđ depo. G.
Sup articulis male formatis nō pōt apte ꝓbare, nec sup
plere defectũ articulorũ ver. qđ ergo capitula. G. J. §. po
sitio. Si ago ex mutuo, & testes n̄ ꝓbāt de numeratione
mutui, sed de ꝯfessiōe, nō ꝓbāt. uer. sed pone egi. G. Et
facit qđ no. Ac. ff. depo. l. Publia. in h. in gl. j. no. Et iō ĩ li
bello nō est intētāda sola numeratio, seu numeratio, &
ꝯfessio, ſm G. & hoc uerum ĩ mutuo, qa ĩ ipso ꝯfessio
est sp̄ēs i. modus & forma ꝯtus pse, sed ĩ aliis est sp̄ēs ꝓ
bationis, qa ĩ aliis ꝯtib. nō orit actio ex ꝯfessione, sed ꝓ
batio, alias esset frustra, & sp̄ēs ꝓbationis nō est necesse
ꝙ in libello exprimat, sed sp̄ēs ꝯtus sic, ꝯ facit. ff. de ue.
ob. l. si ita stipulatus. † Chrysogonus. Sol. ibi non nega-
bat ꝯfessio. sed numeratione facta fuisse. Bal. Cōfessio.
n. est ꝓbatio, & q ꝓbat ꝯfessionē, probat probat onem
ꝓbationis immediate ad ipsũ factum uñ aliud est ꝓbare
ꝯfessionē, & aliud ꝓbare p ꝯfessionē. Et in intelligo il-
lum tex. Assumit ergo nouus modus & casus, uidelicet
ꝙ si notari° debitore ap ꝓbāte scripsit, qđ debitor ꝯfitet
se. ab eo mutuũ recep. sic, n̄ ꝓbat numeratio, sed mutuũ

ciuile

ciuile tantū, nisi addiderit illa verba, & idē habuit & recepit, vt no. t. gl. in l. si ex precio. si cer. pet. & iuris gentiū, §. qđ scire, ff. de pac. & l. si ex cautione, C. de nō nu. pec. Hæc aūt verba, & habuit, & recepit, bene probant numerationē notario testante. Secus aūt si sola pars in sua scriptura domestica hoc dicat, puta, quia scribit sua manu se habuisse & recepisse, & φ habuit & recepit. Nā inculcatio verborū est, & sola pbat ꝯfessio, vt l. Caius. §. fi. ff. de vsur. & Bar. in d. l. si ex cautione. Attēde ēt, φ illa verba, habuisse & recepisse, licet sint p̄teriti plusquā pfecti, tñ solū ad tps ꝯditi instrī referunt, Casus est ibi, in §. Chrysogonus. Et si aliud diceremus, nunq̄ debitor posset pbare pecuniā numeratā nō esse, quia destrueret negatiuā non coarctatā loco & tpe. Vnde oīs testis volēs eā probare, diceret falsum, sedm Inn. in ca. cū ecclesia Sutrina de cau. poss. & propr. Qn̄ dicatur testis variare, no. in ver. & no. φ dr̄ testis variare, G. Vide no. per Bar. C. de testa l. hac ꝯsultissima, §. pe. Bal. testis, q deponit corā iudice incompetenti, pōt ꝯrium deponere coram cōpetenti. ver. sed quid si compertum, G. Vide simile s. de rescri. præsen. §. 1. igitur, ver. item excipit ꝯtra resc. G. Si testis admiscet falsum circa id quod tangit medullam facti vel variat effectum, non valet in aliquo dictū suū, secus si in tali falso non mutatur effectus, ver. item φ aliquid de suo. G. Vide inf. de lit. contē. §. 2. An filiū cedentis possint testificari pro cessionario, ver. sed pone, mutuaui, G. Nō præsumitur testis rogatus, nisi deponat de rogatu, ver. sed quid in p̄dictis, & ver. quid ergo, sub §. 1. G. Testes rogare, nil aliud est, q̄ denunciare, vt assistant, ver. quid ergo, C. ff. de testa. mi li. l. diuus. Si scriptura testi, vel depositio testium dicit testes fuisse p̄ntes, sed non dicit eos fuisse rogatos, an valeat testimonium, no. in tit. de teste. §. 1. ver. quid ergo si dicatur in testō, G. An de consuetudine sit necesse, φ testes instrī sint rogati, ver. item φ non fuit. Dicit G. quod licet de consuetudine gñ' ili ponatur: m̄ ad cautelam fieri intelligitur, vide inf. de instr. edi. §. 1. An officio iudicis possint recipi probationes lite non contesta tā sic in mercenario, secus in nobili, si rendit ad condemnationem, vel æquipollens. §. nunc tractemus, ver fi. 30. G. Vbicunque iura dñt posse procedi lite non contestata, intelligit altera parte absente, sed vtraque parte p̄nte exiguntur ordo iudiciorū, eo. d. §. ver. illud aūt. Allega. ext. qui filij sint legit. ca. per venerabilem, G. Valeat hæc rñsio, si quis interrogatus rñdeat, credo, vt in tali instrō continetur, in §. qualiter, ver. quid ergo, & versi. seq. G. & vide inf. de instr. edi. §. ita rñsio. Ante aperturā testium p̄t fieri millesima pductio testium, nisi iudex refrenet rōne numeri testium, vel nisi pars renūciauerit vlteriori productioni, in §. qualiter, ver. 4. autem, f m Vinc. G. Termino dato ad producendos testes, satis fit, si testes iurant, ver. is quoq;. Positiones, & articuli sunt sumendi de mente libelli, in §. sequitur, ver. sciendum, G. Et hoc vr̄ verū in actore, secus in reo, vt inf. de poss. §. forma, vide inf. de dila. §. 1. debet dari parti copia articulorum, ver. siue igitur, ibi tractat de termino ad articulandum G. Articuli impertinentes sunt repellendi, ver. & no. & ver. æternum aūt G. Vide inf. de reg. §. probat. & inf. de lit. conte. §. 2. Ad colorandū positionē in possessorio pōt fieri capitulū proprietatis, ver. sed pone ago, G. dicit Spec. consulo, φ in libello & articulis pauca, & necessaria ponantur, C. de app. l. ampliatiorē, ver. sed pone auditor, G. Positio pōt fieri verbis negatiuis, quia fit ad interrogandum partē, sed articuli debēt fieri verbis affirmatiuis, qa fiunt ad interrogandum testē, & ad probādum, melius & apertius probat affirmatiua q̄ negatiua, ver. hic quoq; aduertēdum G. Quid sint articuli, vide Io. And. in c. cum ecclesia Sutrina. Et dria interpositiones, & articulos, & vide j. de posi. §. positio & vide inf. de sen. §. sed pone, φ post inām, & s. e. sup articulis. An articuli possint formari disiunctiuè, ver. itē articuli. An testis examinatus sup vno capitulo, omisso aliquo sup illo, sit reexaminādus. ver. illud aūt nō est G. semper qn̄ vis formare interrogatoria testiū, vide §. iā de interrogatoriis ver. habita ergo. G. Interrogatoriū testi est formādū sup capitulis. eo. §. & ver. G. Testis debet interrogari de omni eo, p qđ repelli pōt. d. §. iā ver. & breuiter, G. Testis dēt interrogari de tpe, nō de qualitate tpis nisi p̄sona suspecta, d. §. iā vers. itē de tpe. Et qđ de loco, vide j. de instr. edi. §. an locus sit. Sufficit testē probare factū sine tpe, nisi sit quæstio de tpe, vt in præscri. & in aliis. ver. itē de tpe. G. Testes variātes sup tpe, non intelliguntur ꝯrii, sed plura facta intelliguntur, si factū est iterabile, nisi pars in interrogatorio dixerit, φ hoc semel tm̄ factū est. si aūt factū nō reiterabile, sunt ꝯrii, ver. quid si vnus. G. Si autem non est factum instantaneū, sed successiuū, vt guerræ, nuptiæ, & similia, tunc ēt intelligēdo de eodē facto, pñt testes saluari, vt not. ff. sol. matri. l. insulā. p Ia. & l. 2. §. veluti, ff. si cert. peta. per Bar. & hoc vbi agit de pbādo specifico facto. Si aūt agit de pbando facto & in genere, puta hæresim, non nocet diuersitas tpis vel loci. Facit q̄no. ff. de test. l. ob carmē. §. fi. s m Ia. But. An. si testis qđ primo asseruit, si postea se credere dicat, vitiet dictū eius? Dic φ nō, si causam scīētiæ adiecit, alias sic. Vide eo §. ver. in summa. G. Quia cā & ratio viuificat dictū, vt. sola. C. eo. Qualiter testis examinetur super quinq; sensib. corporis, & qualiter super dñio, vide plene in §. nunc tractandū. per tres colūnas, vbi declarat Inno. ext. eo. c. cum causam. & hoc ibi omnino vide. G. Omne testimonium aut est de dictis, aut de factis, aut de rebus. De primis per auditū, de secūdis per visum, de tertio per alios tres sensus redditur ratio. Bal. Et testis productus ad probationem dñii, debet deponere super facto, non super iure. C. de proba. l. cum tres, per Cyn. De probatione possessionis vide j. de proba. §. ꝯtinua. Qn̄ testis loquitur per verba iuris, pōt interrogari de diffinitione. §. iā de hoc. ver. itē super tit. G. de uerb. obl. l. stipula. § quia Bal. Forma, qualiter testes sint examinandi super inquisitione, eo. §. uersi. porro. & de forma inquisitionis. Quod dicatur nouum capitulū, & qualiter intelligatur l. per hāc. C. de temp. appel. §. satis vtiliter. ver. illud aūt. & j. de appel. §. id, in quo cum seq. Potest pars capituli probari, tñ totū capitulū non probatur, in §. publicis. uer. pen. G. Si attestationes sunt perditæ quid iuris. uer. sed quid de testib. Renunciare testibus, est concludere, quod ad testes producēdos, nō quo ad alia. §. fin, ver. item. no. uide in §. si vna. Etiā mille testes singulares non probant, nisi semiplene. Specul. de inquisi. §. nunc dicēdum. uer. si autem. G. Dixit Placen. se nunquam legisse φ vnus testis semiplenā faciat probationē. Nā hoc verbū, Semiplena, non reperitur ī textu aliquo, bene tñ reperitur quod facit indicium. ff. de proba. l. cum probatio. Sed illa lex loquitur in teste nō integro. sed G. allegat cōtra Placen. l. Theopompus. de dot. præleg. quæ nō dicit hoc. quia ibi facit plenam fidē Nā fides cuius ibi erat ap. pbata à testōre, & sic ab eo, q totum potest. De hoc. j. de probatio. §. si. uer. ultimo nota. G. Finaliter dic, ut dixi in l. admonendi. ff. de iureiur. in criminali. Dic ut l. maritus. §. de quæstio. per Bart. uide j. de inquisitio. §. testes singulares & s. §. sex differentiæ. Si vna pars renunciat testi, altera nō, an dilatio tūc erit communis? Dicit Azo φ sic, quia non nocet renūciatio Itē in instris, & ideo talis renunciatio non habet vim conclusionis in causā. C. de ind. auth. in beinus. pe Azon. Spe. dicit contra, ar. ff. de ꝯtabu. l. si post mortem. §. fi. ver. pen & fi. Tunc autē dr̄ concludi, qn̄ omnibus peractis renunciatur allegationibus iuris, ut no, in d. authen. secundum Azo. Si autem renunciatio non est generalis, sed est renunciatum tali instrumento, ualet talis renunciatio, quia fit super certo. C. de fi. instr. l. 3. Bal. Lata sententia ex cā famosa, si testis, qui appellauit, interim. tulit testimoniū, deinde applōnē deseruit uel prose-

prosequendo succubuit, an mediũ testimoniũ valeat?
Dic vt not. ff.de infam.l.furti.§.1.per Accur.& Gul.&
Iac. In actis non reperitur aliter, ꝙ testis iurauerit, nisi
ꝙ in actis dr̃. Talis iuratus sic deposuit, an p̃sumatur iu
rasse? Dicit Accur. ꝙ sic.ff. de dote præ.l.Theopompus.
In ꝯrium vr̃, quia facit mentionẽ de alterius documẽ-
to, de quo non appatet. Itẽ quo ad iur̃m scriptura non
hẽt diẽ, neq; ꝯsulem. Bal. Nunq̃ reperit, ꝙ notarius pos
sit recipere iur̃a testiũ sine cõmissione iudicis. Ita dicit
Accur.C.de testa.l.hac ꝯsultissima.§.pe.in gl.ord. Nec
ẽt in lr̃a, vel cõfessiones.C.de liberali cã.l.iubemus.in
gl.ord. Recipere.n.pertinet ad iudicẽ, scribere vero tm̃
ad tabellionẽ. Vide in gl.3.l.2.vel 3.C.de iu.fis.li.10.Bal.
Valet dictũ testis, licet nõ sit citatus, sed spõte ꝯparuit,
si alias esset fide dignus, qa citatio testis nõ est de ordi-
ne iudiciorũ, nec requirit̃, si testis est p̃ns.ff.de his quib.
vt indig.l.post legatũ, §.is vero.in gl.ord. Vide s̃.de reo.
§.præsumit̃ & ĩ.de cita.§.p̃ns. An magis credatur testi
bus, affirmantib.q̃ negantib.ff.de arb.l.diẽ proferre,§.si
plures,& in c.1.de præb.li.6.vide Inn.de ver.sig. c.quid
sit nouale. An magis credat̃ vicinis,q̃ alijs, dic ꝙ sic, in
his, q̃ vicini melius scire præsumunt̃. C. qñ fi.vel priu.
l.2.in gl.ff.de q.l.de minore.§.j. Dic vt dixi post Bart.in
l.2.ff.si cer.pet.Bal. Testis productus ab vna parte, om.
iud. cogitur iurare pro vtraq; parte: & ꝓductus sup v-
no capitulo, officio iudi. põt cogi iurare sup tota cã.C.
de eden.l.2.per gl.Bal. Vide inf. de proba.§.aduocatus,
Clausula de testi.cogen non semper opponit in literis,
§.pe.ver.illud aũt.G. iudex non debet cõmittere notta-
rio id, in quo tota vis cãe est. in §.non tractandũ. de ini-
micitia, v.de omnino de re iud.cum I.& A. per Inn.

De Tabellione. Rubrica.

IRCA Tabellionem, nil ad præsens tracta-
re intendimus. Nam quis esse possit tabellio
& qualiter, & per quos, & vbi creetur, &c Ad
hanc mater am pertinentia dicemus ĩ.in tit.
de edi instrum.§.restat.& postremo Præterea qualiter
suum debeat exercere officium, per totum hunc librũ
plenius informatur.

ADDITIO.

a *Habetur in libro Authenticorum rubrica de executoribus, quã nõ
mireris in hoc viro non esse allegatam, quia membra inferiora
nil instruit, saluo quod dicam super quarto membro. nec Azo ibi
de materia ꝓsequitur. sed in Rubrica C.de sportu.& sup. &c seq-
tur de executoribus litium & ibi in prin. prosequitur aliqua de
membris, quæ hic ponuntur. & vide infra, versi. si officium. &
duo vltimos versi.*

SVMMARIVM

De executore.[a] Rubrica.

1 *Executor multis modis dici potest, & qui non possint huius offi-
cium expedire.*
Executoris officium est publicum, nec per seruũ potest expediri.
2 *Executoris officium permittitur in causis ecclesiasticis per cleri-
cos expediri.*
3 *Officium executoris est, quæ sibi sunt iniuncta implere.*
4 *Ministerialis falsam referens ambasciatam, qualiter, & quo iure
puniatur.*
5 *Executor vim inferens, an teneatur de crimine conclusionis*
6 *Præscriptio interrumpitur executoris conuentione.*
7 *Executoris conuentio habetur pro litis contestatione.*

* Nunc de executore * pauca videamus, dicentes.
Quid sit executor. Quis esse possit. A quo
eligẽdus, seu ꝯstituendus sit. Qđ sit eius offm̃. Et qs exe
a cutionis suæ effectus. Est aũt [a]executor officialis, p quẽ
litis executio, & ipsius cãæ pparatio iubente suo iudice
expedit̃.C.de accu.ea quidem, 4.q.4.nullus.§.aliqñ.ex.
de app.cũ parati. Exequitur.n.lites, & eas p̃parat, qa fa-
cit partes in iudicio cõparere, & testes conuenit, & reli
qua facit, q̃ causis expediendis proficiunt vsq; ad earum
finem vt C.de iud.l.antepen.& l.fi.C.de sportulis, l.1.in
Auth.col.6.de iud.§.his qui causas præparant. Vocatur
aũt in iure diuersimodè, vt inf. de cita.§.sequitur, pro-
b pe prin.ver.qñque per nunciũ.[b] †Põt aũt executor esse
is, qui liber est, & non seruus, qa publicũ est eius officiũ
quod per seruũ non expeditur.ff.de re.iu.in his officijs.
& ar.C.de tab.& scr.l.1.§.fi.ff. de test. in testõ.§.seruus.
Ipse.n.est quasi testis, imò plus, qa sibi soli creditur, vt
4.q.4.aliqñ.& inf.de acc.§.1.ver.fi.& seruus nõ põt esse
testis in Authen.de testib.§.si verò dicat̃ 4.q.3.c.si te-
stes.§.itẽ secũn. Si tñ seruus de facto ad hoc electus est.
& pulchrè ꝓ executore habitus, dũ pro liberto hr̃, gesta
per eũ valent.ar.ff.de off.præto.Barbarius.3.q.7.c.infa-
mis.§.tria, prope pr n.ar.ꝯ.C.quib.cau.in inte.rest.non
c est necess.si tutor.[c] Itẽ põt executor esse maior 35.ann.
non minor.ar.ff.de mu.& hono.ad rẽ. Sicut ẽt in decu-
rione ꝯtingit ff.de decur.spuriũ.§.fi.& l.non.n. Sed vr̃
ꝙ sufficit ætas 20.an.sicut in arbitro, ff. de arb.cũ lege,
& forte sufficit, ꝙ sit maior 17.an.ff.de post.l.1.§.pueri-
tiã. Itẽ ꝙ possit esse minor, est ar.ff.de re iu.qdã, & ar.ff.
testa.qui ætate.C.qui testa.fac.pos.si frater tuus.ff.de te
sta.l testiũ.§.lex Iulia q̃ est 4.q.3.c.si testes. & hoc qui-
dam tenent, vt sufficiat in ministeriali ætas 14.an.ad si-
militudinẽ testis, vt in præ.§.lex Iulia. Itẽ masculus, nõ
d fœmina.ff de tut.fœminæ.[d] Itẽ laicus, non clericus.C.
2 de test.contulta.ex.ne cle.vel mo.c.2.& 4.† Qñque tñ
videmus in quibusdã locis, in causis ecclesiasticis hoc
e officiũ p clericos expediri.[e] Est aũt eligendus per magi
strũ scholarũ, vel p magistrũ seniorũ sacrorũ, vel vbi
est de ꝯsuetudine ꝑ officiales ciuitatũ. Itẽ talis, qui ẽt sit
locuples, & vitæ probatę, vt non sit verisimile eũ velle
peccare, alias non ipse, sed eius elector posset ꝓ eo tene
ri.in Auth.de iud §.is, qui causas præparat. alias est ver.
sub.§.nullo Nã mala electio est in culpa.ff.ad mu.qd
ergo.ff.de neg.ges.nã & seruus.§.fi.& gñaliter quilibet
iudex põt eũ eligere.ex.de ap.cũ parati, & de of.deleg.
f prudentiã.respõ.1.[f] Officium aũt eius est implere, quæ
sibi iniuncta sunt, siue decreta fuerunt circa lites expe-
diendas p iudicem, cui fuerit deputatus.in Auth.de de
g fen.ciuit.§.ex prouincia.& de indic.§.isqui.[g] Item de
officio eius, vide inf.de acc.§.1.ad fi.versi.hæc aũt. Præ-
missa vera sunt in executore litis, nõ in executore snĩæ:
de quo hr̃ inf.de exec.sen.& de app.§.in quib.ver.5. Et
not. ꝙ fas est iudicib.& maiores pœnas, & corporales
maculas imponere executorib. si malè fuerint circa li-
tes versati, vt sciant cãs non esse deludendas, nec lucri
h gratia aliqd eis vitiũ imponendũ, vt C.de spor.l.1.in fi.[h]
2 † Sed quæritur qualiter, & quo iure punietur ministe-
rialis falsam referens ambasciatã. Et põt dici, ꝙ tenea-
tur lege Cor.de fal. Nam falsitas est immutatio verita-
tis,

ADDITIONES.

* Non de executore. *effectus propter breuitatem non diuidit
vt solet, per s.*
a Est autem. *Sciendum, quod diuerse sunt species executorum, ali
qui litium, de quibus hic, de alijs dicam in fi.*
b Nuncium. *et per Azo.in Summa, de sportu.in prin.*
c Si tutor. *Solue quod hac lex loquitur in errore singulari, præce-
dentia iura in errore communi.*
d Fœminæ. *et ff.de reg.iu.fœminę lib.2.*
e Expediri. *Multum hoc seruat curia Rauennas, & Venetiarum.*
f Respon.1. *Et arbiter etiam quo ad causam. sunt, de qua eum com
promissum est .ff.de arbi. sed si interpellatur.§.1.*
g Is, qui. *potest ẽt nudam cautionem ab actore recipere de lite con
testanda intra duos menses, alias damnũ rei in duplo resarciet. De
hoc quomodo satisdatio hodie nõ est in vsu, vide inf.de satisd.§.1.*
h In fi. *Vbi ponitur triplex distinctio iudicum circa pœnas istorum.*

tis,vt in Auth. de instrumē.cau. in princip.ff.ae. ad leg.
Corn.de fal. Paulus.& probat eodē tit.l.j.versi sed si qs
ob renūciandū.cuius legis pœna est in ea.l.§.fi & eligēs
ēt teneri vr.ut s.ver.est aūt.&facit ff.de custo.reo.diuus
Vel dic q si pecuniā recipit,vt falsā ambasiatā renūcia
ret,tūc tenet lege Corn.de fal.vt in prin.ver.sed si qs ob
renūciandū. si vero non pecunia corruptus,sed alias id
fecit,tenetē actione in actū ad interesse. vt.ff.de leg.Cor
ne.de fal q noīe ptoris.Sic & in indice refert, an ferat p
tio,uel gratis sruam, ut C.qñ puoc. nō est neces.§.vena-
les.quæ est 2.q.6.ca.ei,q.§.diffinitiua. ff.ad Trebel. ter-
uo inuito.§.cū ptor. Vel dic hāc dubitationē expediri p
præd.l.de portul.ubi dr, si male fuerit versari,&c.q fal
sum cōmittit,male uersat, Vtrū executor possit vī īfer
re,& qd iuris sit circa hoc, no.f.in Papā.ext. de priuile.
a cū olim. [a] Sed nunqd tenetē de crimine cōcussionis, ut
5 ff.de cōcul.l.j. & 2.q.1.ca.le & l.cōcussionis Sed dic, q
nō ob.hoc,qd retuli se citasse,cū nō citauerit, sed si oc-
casione sui officii aliqd recepit,tūc sic,ut in præal.pcor.
6 & 33.q.1.ca.militare.in fi.† Executores aūt cōuētione ī
terrūpit præscriptio,licet hoc nō faciat simplex postu-
latio corā iudice pposita, vel libelli oblatio, uel precū
porrectio,ēt facta corā principe, preterq̃ ī actionibus ā
nalibus.C.de pscri.3.an.sicut.& l.cū notissimi,in pri.&
§.illud ēt,pculdubio.C.qñ li.pri. ob.lit.cō.fac.l.1.Sed nū
qd hoc est verū,ēt si libelli oblatio nō præcesserit? Rñ.
b Vtiq;b:qa prę.leges hic nō distinguunt,sed simpliciter
7 loquunt.† Executoris.n.pūentio p lit.cōte.habet,ff.de
act.& obl.pstitutionibus,Vel dic necesse esse libellū p-
cedere, sicut & libellus precū pcedere debet rescriptū-
sup hoc ab Imperatore cōcessum, ad hoc ut annales a-
ctiones faciat perpetuas.C.qñ.li.prin.da.l.2.Itē si.cōt.si
ne libello facto,nullā faceret interruptionē, cū pinde
sit,ac si facta,nō esset in Auth.de exhi. & intro. reis. vñ
multo minus id faciet illa executoris pūentio.ar.in pal
le.§.illa,pculdubio.Quidā tñ p̄,& in li.pt.& in executo-
c ris[c]. pūētione Sed nunqd extēdit hic effectus, non tm̄
d ad actiones [d].in rē uerū ēt ad actiones in psonā? Rñ.sic.
ar.pall.l.sicut,cuius pricipiū ī oīb. actionib.loquit, vñ
facit totā legē generalē,& ar.ff.de pu.de pretio, cū suis
pcor.Quia eadē rō est in utroq;.uñ idē ius est cēsendū.
ff.ad l.Aq.§.illud.ext.de pli.trāslato. Alii tñ p̄. arg.ff. de
eo,p quē factū est.l.fi. Itē est & alius effectus qa facit rē
litigiosam, ut C. de litigio.auth. litigiosa [e]. Itē ppetuat
iudicis iurisdictionē,ext.de of.deleg.gratum. & c.rela-
f tum.& de app.ut debitum [f]. De executore ad puidēdū
g alicui deputato, no.j.de act.seu pe. §. super actionib.[g]
Itē de executore testamēn,j.de edi.instru.§.nūc.uero.

ADDITIONES.

a Olim propter. *Vt ibi post eū, & hoc scripsi sup uerbo,portarū,*
b Respon.Vtique. *Secundum Accur.in prę.l.sicut.C. de præscri. 30.ann.sed ut ibi no.gl.per executionem.Mart.tenuit opi.contrarium,quæ sequitur distinctionem Iac.de Are. & dictum Petr.de Bel.ibi uide per Cy.*
c Quidā tamen contra. *Vt Otto Papien.dicit Pil.rub. per quas perso.fiat contestatio.*
d Cōuentione. *Quod sic libelli obla.faciant interruptionē, de his C.de lit.conte.auth.offeratur,in ult.gl.uide 3.q.3.c.induciæ,§.offeratur.in gl.fi.& in cōcor.de exhi.& intro.§.illud.in gl.f.reo.eo. in gl.quantū ad hoc illa pars distōnis Iac.de Aret.ad quā remisi, qd in præscriptione solū odiosa procedat hæc opinio cōtraria,satis placet,ut sic executoris executio sine libello, & litis ēt contestiōne interrūpant illā in suę negligentia odiū præcedentis,cū satis p prædicta pateat uigilatā actorē, & non negligentē,& hoc maxime indubitatā,quando citatio talis fuisset,q̃ fecisset rē litigiosā p ale,de qua statim dicā, tamen scdm canones illa præscriptio cum mala fide 30.uel 40.ann.non procedit de præscr.uigilanti,& c.fi. & sic in foro ecclesiastico illud membrū distōnis non procederet. Adde q per citationē interrūpatur præscriptio,Bal.consi.116.lib. 6.Adde tu,q per denunciationē factā domino a colono interrūpitur præscriptio,c.quoniā frequenter,§.si super.ext.ut lite non contest.Item per denunciationē extra iudicialē interrūpatur præscriptio,uide do.Abb.Sic.in c.2.ext.de præscr.quod non.*
e Litigiosa. *Quod intellige,ut in cle.ut lite pen.c.2.*
f Vt debitus. *supra tit.de ele.§.restat.in 3.col.& quod dixi supra de dele.§.finitur.in prin.*
g Actionib. *Ver.in summa usq; ad fi.§.Et isti aūr executores gratiarū,& diuersas ipsorū formas plurimas scripsi de concess. præb. si sols.in 1.gl.li.6.& Imo. in ia fi.alt.gl.de ipsarum effectu.Item sunt executores sententiarum,& de his infra parte 2.ante fi.rub. de sen.execu.& uide quod no.C.de execu.rei iu.l.1.pen.*

Bald.de Executore.

MAIOR 14.annis pōt esse nūcius publicus.vers. falsam relationem,& uer.sed quæritur.C.de spor.l.2.& de cust.reo l. diuus. G. An per citationem non præcedente aliqua petione interrupitur pręscriptio, sentit quod non,quia non apparet, super quo interrūpatur, si libellus non est porrectus iudici.vers. sed nunquid hic. G.In ptrarium,quia lis incipit ab in ius uocando. Inst. de pœna teme.litigan.in fin.Ergo prius est citatio. Sed lex dicit interrūpi per citationem, ut l.sicut & l. cū notissimi.C.de pscriptio.30.anno.Si aūt libellus afferatur parti pñti,non est necessaria citatio.ff.de adul. miles.§. sexaginta,sed per libellum oblatum soli iudici regulariter non fit interruptio.C.qñ libel.prin.da.l.2.quia nil geritur cum reo.& qd no.in l.2.ff.de in ius voc.in gl.or di.Bal.præscriptio centum annorū non potest probari per testes.in auth.hęc constitutio.in prin. col.8. Bal.

De Salariis. [a] Rubrica.

PRAELIBATVM est de personis in iudicio interuenientib.sed qa frequenter de ipsarū salarijs disceptat,idcirco consequēs est ut aliqua de salariis[b] differamus. Primo igitur discutiamus de salariis iudicum. Scdo,de salariis pcuratorum,& notariorum. Tertio, de salariis aduocatorum. Quarto, de salariis medicorum,& aliorum. 1

ADDITIONES.

a *De diuersis salarijs dat auctor remissionē ad Ros.Benen.infr. §.3. in fi.uide ibi. Et de salario assessorum remittit inf.§.1.in fin. Et est sciendum q ex 11.practicis, quos nominauit auctor in proœmio, cæterum.2.inuenio decem ex eis, quos uidi tractasse generaliter de salarijs,præter ipsum Ros.specialiter de salarijs aduocatorum, & assessorum,sub rubrica de assesso. & de aduocatis aliquid tractauit Tan.Io.de Deo de præmijs aduocatorum, & procuratorū, diuisim tractauit,& modicum libro iudicum quarto, & de salario assessorum li.6.char.alt.Aegid.c.64.& duob.se tractat de salario iudicum,notariorum,& assessorum.Gui. An. posuit specialem rubricam de salarijs aduocatorum.*
b De salarijs. *Magistrorū plene per Host. in summa de magistris. §.utrum.& infra eo.tit.de magistris.uide libellos.*

SVMMARIVM.

De Salarijs iudicum.

1 *Exigi debent ab agentibus expensæ iudicum secundum eorum iudicum distinctionem.*
2 *Iudex,uel legatus occasione causæ,magnum damnum incurrens puta equum moritur,uel spoliatur, etc.an hoc possit a partibus petere.*
Partes an possunt procurare iudicem.
3 *Iudex in domo,uel in ciuitate sua iudicans nihil prorsus in suo nomine pro expensis obtinebit.*
4 *Pedaneus quid secundum leges habere debeat.*
5 *Delegatus aliquid exigens,& extorquens,an crimine concussionis teneatur.*
6 *Scholaris Parisiis,uel alibi commorans, si a sede Apostolica delegationem alicuius causæ recipiat,an a partib.possit salarium petere.*
7 *Papa nunquam intendit per suam rescriptam alicui præiudiciū inferre.*
8 *Ordinarius cum ad aliquem locum suæ iurisdictionis uadit, an habebit expensas.*

9 *Ordinarius debet in consecratione ecclesię expensas habere.*
10 *Agere non dicitur quis ante litis contestationem.*
Litis contestatio est litis initium.
11 *Delegatum dari ab ordinario quomodo possit distingui.*
12 *Expensę ordinario, vel suo delegato factæ, quo pacto possint, vel non possint repeti.*
13 *Consuetudo, quod ab ordinarijs, vel eorum delegatis aliquid certum percipiatur, in quibus valeat.*
14 *Personæ, quę debent salaria percipere, debent ea ante calculum sententiæ exigere.*
15 *Conclusio in negotio, si partes ante sententię prolationem componunt, an eas poterit iudex cogere ad satisfaciendum assesso.*

1.§.Dicturi ergo de salarijs iudicũ, br̄ distinguamus, quoniã iudicum alijsunt
a delegati, alii ordinarii.[a] Si est iudex delegatus, distigue,
quia aut est delegatus a principe, aut ab ordinario. Si a
principe, aut proficiscit̄ extr. domiciliũ, aut non. Si est
delegatus a principe, & alibi, q̃ vbi degit, ad iudicandũ
proficiscit̄, exigere pōt à partib. expensas, quas fecit in
victu, & in vecturis equorũ, & similib. non tñ salarium.
b ext. de vi & hon. cler. cum ab oĩ. 12.q.2. charitatē,[b] quia
nemo cogit̄ suis stipendijs militare. 28.q.1. iã nunc. in fi.
ext. de præsc. cũ ex offic. j. & munera, nō sumptus, phibent̄. 1.q.1. iudices, ff. de of. præsi. plebiscito. Hoc credo,
licet D. in. dixerint, q̄ hñtes beneficia sufficientia, quib.
causæ a sede Apostolica deleganter, recipiendo expensas peccant. vt in præ. c. cũ ab oĩ. Petent aũt moderatos
sumptus, & non delicatos, ext. de sequest. poss. c.1. ff. de
dã. infe. inter quos. §. fi. & l. seq. & ar. ff. de pign. ac. si seruos. in fi. & quales ɔsueuerunt in domo sua facere. ff. ad
exhib. sed & si hr̄ditas. §.1. ff. de pet. hær. l. sed & si lege.
§. aliũ. & de rei ven. res, nec obl. q̄ minores facere potuissent. ff. mand. si quis. 2. §. impendia. & vide inf. de ex
2 pensis. §. fi. ver. & no q̄ ext. † Quid si aliqs equus occasione causæ morit̄, vel iudex ipse cappa spoliat̄, vel eius
familia infirmat̄, sicq; eũ oportet facere morã longiorē? dñt quidã, q̄ hoc non pōt a partib. petere. ff. man. in-
c ter causas. §. non oĩa.[c] Alii, ut dñs meus, dñt, q̄ pōt, quatenus plusq̃ in propria domo expendit ar. §. de incend.
rui. nau. l.1. § ex incendio. ext. de proc. cũ pro cã. Ad hoc
facit. ff. fam. erc. ex par. in princ. & de neg. gest. l. si cōes,
d ff. pro socio, cũ duob. §. dãna.[d] Hæc qō tangit̄ in procuratore, ext. de elec. ut in præteritæ. & in præd. ca. cũ pro
cã. † Sed nunqd partes procurabunt cōiter iudicem?
Resp. si ad petitionē alterius partis iuit vltra duas dietas
ab ea sola hēbit expensas. ar. ff. de eden. prætor ait. in fi.
e & no. ext. de rescr. nonnulli.[e] Si vero J. duas dietas iuit,
dicit B q̄ hēbit expensas ab actore, qui eũ duxit, nisi de
ɔsensu pa. tñ fuerit impetratus, ar. 4.q.3. cap. si testes. §.
venturis, ext. de rescr. c. cæterũ. §. fi. & no. ext. de rescri.
dispen. in prin. lib.6. Ego credo, q̄ siue de partiũ ɔsensu, siue p alterã partē tantũ fuerit impetratus, ex quo J.
f duas dietas[f] citat cōiter procurabit, qa eius officiũ cōe
3 est. 14.q.5. non sanè. † Porrò si in domo, seu ciuitate sua
iudicat, nisi prorsus suo noīe pro expensis vel alio obtinebit, ne dũ sumptus quærit̄, prædo grassct̄. a 2.q.1. militare. & in præd. c. cũ ab oĩ, Imo ērunt quidã dñt,[g] expen-
g sæ, quas facturus esset in domo, deduci debent de expēsis, quas fecit, cũ extra locũ suũ pergit: vt in præ. l. sed &
si lege. §. quod aũt. & ff. fam. erc. ex parte. in Authen. de
mand. prin. §. illud. & §. si tibi quoq;. colla. 3. & de iud §.
ne aũt. col. 6. Sed hoc duos §. alij intelligunt in ordina-
4 rio. in Auth. vt nulli iud. colla. 9. † Scd̄m leges tñ pedaneus dēt habere sportulas, i. duos aureos in principio,
& duos in fin. causę, cum summa litis excedit centum
aureos. quod Accur. extendit tã ad ordinarios iudices,
q̃ etiam delegatos. in Auth. col. 6. de iudicibus. §. ne au
h tem[h]. 3.q.3.c. induciæ. §. offeratur in princ. Sed quid si
5 delegatus aliquid exegit, & extorsit †? Respon. aut id fe
i cit nomine assessorum. de quo dic,[i] vt supra, in titu. de
assessore. §. salarium. vers. hoc tamen. aut vt ibi retineat:
quo casu tenetur crimine concussionis, quod dic, vt infra versi. sed nunquid. ibi, aut per extorsionē, & c. Si autem aliquid sponte offertur per modum decēnii, si sit
moderatum, recipere pōt. 18. dis. de eulogiis. in fi. ex̄. de
simo. delectus. in fi. Moderatum aũt intelligo esculētũ
& poculentum, quod intra dies proximus consumitur,
ff. de offi. præsi plebiscito. idq; trahi nequeat ad muneris qualitatem. Inhumanum. n. valde est à nemine accipere, sed passim vilissimum. & auarissimũ, vt ibi. ff. de
offic. procu. solent. §. fi. Vel dic, q̄ hæc attēdunt̄ s̄m qualitatem personæ dãtis, & cui dant̄. ext. de simo. & si qōnes. Multum aũt seu magnum non dēt recipere, vt inp̄.
ɔco. q̄ estimo, si excedit summã cētũ aureorũ, à quocunq; mittat̄. ff ad l. Iul. repetun. eadē. in fi. Vel s̄m qualitatē psonarũ, vt q̃ misi. Hodie tñ iudex, q recipit salariũ à publico, sumptus nō dēt recipere, qa ea rōne vr̄, q̄
nec ordinatiushēt administrationē, vt tangit̄ in p̄. §. ne
aũt. Premissa. pbant̄ in Aut̄. col. 2. scriptũ exemplat. a. §.
sicut. n. & in p̄. decr. cũ oĩ. j. q. 2. sicut. ex̄. de simo. c. j. secus si nō recipit, vt ĩ p̄. l. prebiscito. & l. solēt. & ĩ hoc dico eas nō corrigi. Si vero dat̄ iudici pecunia, vt iniquè
6 iudicet, dic vt ex̄. de re iudi. cũ æterni. 6. † Quid si alicui
scholari Bonon. vel Parisiis cōmoranti eã aliqua à sede
Apostolica delegat̄, nunquid ille poterit à partibus expēsas exigere, licet cũ nō oporteat ciuitatē exire? Resp.
nō vr̄, cũ nullas faciat occasione ipsius cãę. vt s̄. ver. porro. Nã nec testis hēt, nisi cũ eũ pficisci opportet ex̄. domicilii. 4.q.3. §. uēturis. Cōtra, qa ipse studeret, vel corrigeret. cũ oportet causam audire, & sic dãnificat̄, qđ esse ñ dēt. ex̄. de fidei. p enit. de ren. sanè. nec tenet̄ de suo
dñficiũ sacare. x.q.2. p̄carie. necqs cogit̄ suis stipēdiis mi-
7 litare, ex̄. de p̄sc. cũ ex officii. † Nec dñs Papa p suũ rescriptũ intendit alicui inferre p̄iudicium. ext. de offi. or.
licet. de ma. & obe. cũ inferior in fine. & de vsu pal. ex
tuarum. nec debeat alteri per alterũ iniqua cōditio afferri. ff. de leg. 1. l. nemo. Super hoc dicũt qdã, q̄ nō dēt
habere de stricto iure, licet sit argumentũ cōtra. 12.q.2.
chari-

ADDITIONES.

a Ordinarii. *De arb. dicam in fi. huius §.*
b Charitatem. *Hæc, & quedã ex sequentibus sunt expedita per dec. statutum. de rescriptis. li.6. § insuper. & sequentibus.*
c Omnia. *Per hunc §. quia de cr. per. statutum. §. insuper, solas expensas permittit, in quibus non includuntur damna, puta dãnorũ cappę perditę, & equi mortui rationem habere. si vero plus propter infirmitatē eũ stare oportuit, & sic plus expendit illud, moderatũ tamē, deberi videtur. Ad prædicta fecit ex. de iniur. in nostro.*
d §. damna. *Et §. seq. sed in socio loquuntur, vt dixi in decre. cum causa. super 1. glo.*
e Nonnulli. *in 4. gl. & de exc. olim. in 1. gl. & vide quod no. in §. insuper. in gl. hic. non. habet. & quid super ea dixi.*
f Duas dictas. *Hodie vnam, per pię decr. statutum.*
g Quidam debent. *Quod mihi non placet, ut no. in pra. §. insuper in gl. no. quã minore. Additio. An delegati ad vnã cãm possint aliquid petere à partibus pro eorũ laboribus, vide Gui. Papæ in quęstionibus suis, q. 68. in c. dominus Petrus. in ver. crederem etiã. Et adde videndũ Io. de Tur. cre. in c. vendentes. 2.q.3. vbi dicit, quod delegatus si esset pauper, vel si oportet eũ facere labores, & expensas, vel si propter insufficientiã suã oportet eũ conducere assessores, pōt petere expensas ad huiusmodi necessarias, & nihil. vltra modo tamen nullã partē propter hoc acceptet, nec aliquid faciat in fraudem. Et quid si Papa alicui prælato causam delegauit an talis delegatus possit petere expensas? Et quid de iudice ordinario, an possit aliquid exigere à partibus? vide plenissimè per eundem de Turre Cremata, ibi. et pulchre per eundem in cap. qui recte. 11.q.3. Henr. Ferran.*
h Ne autem. *Vide de hoc in 1. glo.*
i Extorsit. *Hodie nō solũ extorquētes, sed ēt à volētib. recipiētes c. contra dec. statutũ tenētur ad restōnē. nec valet eis remissio, ut ibi, §. si quid.*

charitatem; nisi cũ eo ꝓficisci oportet, vt s̄. in prin. verũ
tñ delegati quotidie de ꝯsuetudine recipiunt, & malè,
ſm quosdã, si habent bñficia, vnde possint cõmode su-
stētari, vt s̄. dixi. Sed & si sint sine beneficio, possunt ēt
a salariũ recipere ſm Aegyd.[a] ext. de præsc. cum ex offi-
b cii, qđ non placet, sed expensas sic.[b] † Si autem sit dele
8 gatus ab ordinario, quid iuris sit ī. dicam. Si verò est or-
dinarius iudex, ēt expensas, quas fecit in victu. & in eq-
taturis, & similibus, cum ad aliquē locũ suæ iurisdictio-
nis vadit, nō habebit. vt in præ. c. cum ab oĩ. & 10. q. 1. il-
lud. ne alienum iurgium putet suam esse prædam, C. ad
c l. Iul. reputanda. l. oēs. iuxta illud [c] Estote cōtēti stipen-
diis vestris 85. di. non satis. circa fi. 23. q. 1. paratus, in fi. &
c. militare. Nec enim licet eis vendere iustitiam. 11. q. 3.
non licet. in fi. & in præ. c. cum ab oĩ. Pōt tñ habere qđ
datur apparitorib. vel scriptorib. qui scribũt acta causæ,
& hmōi, & cogere partes, vt prædictis personis satisfa-
ciant in talibus, & quæ olim sportulæ vocabãtur, & ho-
die ēt vocari pñt, vt in Auth. de litig. §. ad excludendas.
col. 8. & in p̄. Auth. offerat. 14. q. 5. nō sanè. Sed nec spor
tulas habebit, si litigantes pauperes sint, vt in præal. §. si
9 tibi. & in præd. c. cùm ab omni. † Habet etiam expēsas
ordinarias, cum consecrat ecclesiam ext. de simo. cum
d sit Romana.[d] cum visitat ecclesias. extr. de censi. cùm
Apostolus. & c. sopitæ. & per totum. Salarium autē nō
percipiet, vt in præd. dec. cùm ab omni. Nisi fortè secũ
e dum Accu. quatuor aureos, vt prædixi.[e] Clerici quoq;
f præstant ordinariis quatuor siliquas.[f] C. de epi. & cle. au
the. sed hodie nulla, vel medium Byzantium, vt eo. tit.
oēs, qui. §. executoribus. Consuetudo tamen vniuscu-
iusquē fori in hoc seruetur, vt ī. dicam, quę secundum
locorum varietatem variatur. Nam in patrimonio Be.
Petri, & in prouincia Romaniolæ statim post litem cō-
g test. datur de libra 12. denarii, Bononiæ decimas par.[g] &
alicubi vigesima, vt in præd. decr. cum ab oĩ. In terris co
mitissę Mathildæ medietas. Et reprobo quarundam ec
clesiarum abusum, vbi ex quo pars aliquem terminum
recipit, hmōi salaria exiguntur, etiam ante lit. contesta.
10 † Quia litis contestatio est litis initium, & ante illã non
dr̄ quis agere, sed agere velle. Ad idem faciat 2. q. 6. si qs.
libello. in Auth. de litig. §. oēm. Argm̄ tñ ꝯ pro tali vīu.
C. de litig. authen. litigosa. ex. de officio delegati. gratũ.
h & in conci. Greg. X. de elect. quamuis. §. cæterum.[h] Pa
cisci autem de certa parte litis prohibitum est, vt ī præ.
i decreta. cùm ab omni. Tan. autē notat in libello suo[i] in
tit. de satisd. rei, ꝙ licet prælati ecclesiarũ decimã, uel
aliam partem litis non possint recipere, ut ī decre. cùm
ab omni, tñ moderatas expensas. & pro eis pignora reci
pere possunt. Debentur. n. eis expensæ, sicut & testibus,
ut in præall. §. uenturis. quia nemo cogit̄ suis stipendijs
militare. ut s̄. quod non credo in ordinario, nisi ut dictũ
est. Assessor uerò iustè salarium, & pro eo pignora reci
pict, ut supra in tit. de assessore. Idem etiã dicit T. de iu-
dice ecclesiastico, qui de bonis ecclesiæ nō sustentat̄.
11 † Porrò si ordinarius det legatum, subdistingue, quia
aut est delegatus ad uniuersitatem causarũ, aut ad unã
specialiter. Si ad uniuersitatem causarum, tunc idem
est, quod in ordinario, cùm idem sit consistoriũ, ut ext.
de app. Romana, in prin. lib. 6. imò ordinarius illi dabit
expensas, ut extra, de offi. or. iter cætera. in Auth ut nul
li iu. §. nulli. coll. 9. & de man. prin. 2. illud tamen. quam
uis hoc in quibusdam locis malè seruetur, ubi indiffe-
12 renter expensas recipiunt. † Sed nunquid posset ab eo,
uel ab ordinario repeti, quod receperit? distingue, nam
aut dati sunt sumptus scienter, & tunc non potest. ff de
re. iur. cuius per errorem. Aut ignoranter, & tunc pōt.
ut in ea. l. & ext. de magist. prohibeas. & de cens. procu-
rationes. in fi. Item aut gratis, & tunc nō potest. ut in p̄.
c. de eulogis. Aut per extortionem, & tunc in quadru-
plum restituuntur, in Auth. co. a. scriptum exemplar. 2.
§. sicut. n. & 18. di. qm̄ quidam, C. de cri. concussio. l. fi. 1.
13 q. 7. sancimus. in fi. & q. 1. in eum. † In præmissis ãt pōt
consuetudo ualere, ut aliquid certum percipiatur, in
Auth. col. 2. ut iud: sine quoquo suf. §. hæc ãt oĩa, uersi.
nam ēt, & §. sic igitur, uer. sciat. n. arg. ex̄ de off. or. dile-
ctus, & ar. ff. de publ. & uer. sic publicanus. Si uero sit de
legatus ad spãlem cãm, & ordinarius ei malitiosè cãm
committit, idem, ut pridem, quia non petet tales expē-
sas, ar. ex̄ de of. del. pastoralis, si uerò sine fraude cōmit
tit, uolens fortè parcere laborib. partium, & expensis,
tunc forte posset dici id, quod in delegato a principe s̄.
K dixi, ne ostiũ suum sit illi dãnosum, & hoc tenet Vin.[k]
ar. 4. q. 3. d. §. uenturis, & in præ. c. non sanè, ex̄ de of. de-
14 le. cum te consulente. Item † nota, ꝙ personæ, q̄ debēt
salaria recipere, debent ea ante calculum sñiæ exigere.
Partes namq; fallacib. aduocatorum promissionib. elu
sæ se in cã uictores fore existimantes ad sñiam prope-
rant, & libenter salaria soluunt, ꝙ non facerent ꝯdem-
15 natæ. Quid † si concluso in negotio partes ante sñiæ
prolationem componunt, nunquid iudex poterit par-
tes cogere, ut satisfaciant assessori? Dicit Gui. Na. ꝙ sic
arg. in his, q̄ no. ī. §. sequitur, uersi. sed pone, ꝙ casu. De
l assessorum autem salario dixi s̄. de assesso. §. salarium.[l]

De

ADDITIONES.

a Secundum Aegi. *Char. 64. de salario iudicium.*
b Expensas sic. *Quando propter causam domicilium egreditur proprium. Et sic est terminatum in præ. §. in super.*
c Iuxta illud. *Lu. 3. c. Adde tn, an ordinarius possit recipere, quemadmodum delegatus secundum dispositionem ca. statutum, §. insuper, ext. de rescr. lib. 6. Vide Abban c. & si quæstiones, ext. de sim. ubi etiam no. infert. Secus etiam in legatis, & cæteris prælatis, nisi fiat in fraudem, ibi uide.*
d Si Romana. *Vt ibi dixi, non sic, cum reconciliat.*
e Prædixi. *In uer. porrò.*
f Siliquas. *De his satis dixi in decre. cum ab omni, super 2. gl.*
g Decimas pars. *Hodie sublata, nec olim exigebatur, nisi cum forensis agebat.*
h Cæterum. *Exquisita contraria fuerunt ista, quæ ad hoc extendunt, quia in eis non attenditur litis contestatio.*
i Libello suo. *Parte 2.*
K Tenet Vinc. *in decr. cum ab omni. Adde uer. in præmissis tamen, quod licèt Io. And. in d. c. statutum, tenet contrarium, quod tamen Pet. de Anc. tenet opi. Spec. eius cons. 218. in c. iuxta ordinem, ubi etiam ponit, an notarius debeantur sportulæ.*
l Salarium. *Restas uidere de salario arbitrorum. Mar. de Fano de hoc composuit magnam gl. in qua tenet, quod arbiter a compromittentibus salarium exigere potest, & dicit de hoc uideri casum esse, C. li. 12. de proxi sac. scri. l. in sacris, secunda, circa prin. & de prin. agen. in rebus, l. ult. circa fi. In quib. expressè dicitur, quod si causa est coram arbitro, potest pro suo salario unum solidum exigere, & solidus ponitur pro aureo. Inst. de pœna te. lit. §. fi. de quibus 72. faciunt libram auri, C. de suscep. & ar. l. quoties, lib. 10. Inducit, §. ne autem, in Auth. de iudicibus, supra sæpius allegatum, & quod ibi no. quo ad quotam in 1. glos. Nam si id licet iudicibus, ergo & arbitris, ff. de arbitr. l. 1. Inducit etiam multa similia, in quib. iudices, & arbitri conueniunt, quæ uide supra de arbitro, § differt uer. porrò, & sequent. & patent ext. eod. tit. cum dilectus, in gl. 2. Ergo & in isto conueniunt, cum diuersitatis ratio reddi non possit. Nam ratio quare iudices exigunt, est, ne laborent frustra. s. compendij nil laturi, ut in §. ne autem, sed tantundem & amplius laborans arbitri. Amplius dico, quia iudices se alienant committendo, quod non possunt arbitri, ff. de arb. non distinguemus, §. quæsitum. Item sæpe arbitri a litigantib. infamantur, quos punire non possunt, ff. de arb. sed si in seruum, cum l. seq. & l. licet, quod iudices possunt, ff. si quis ius dice. non obtemp. l. 1. ext. de pę. dilectus. Non obstat, ſm eñ, si dicatur, quod arbiter recipiendo compromissum sine promissione salarij sibi hēt imputare ff. de transa. qui cum tutorib. et ff. commo. in commodato, sicut respondet Pet. eo. ti. l. 1. & de commo. si is, q. s. quod sæpe, ext. id, qđ agitur, tacita obligō nascitur, & de despon. impu. c. uno. li. 6. & tale tacitum pactum haberi dēt pro expresso, ff. si cer. pet. l. cum qđ,*

quod

quod in similib. inuenitur, ut in aduocato, qui nulla cõstituta mer
cede patrocinatus est, salarium ext. ordinem ordinatum pro labo
re, & causa quantitate, & fori consuetudine, ff. de var. & extra-
or. cog. l. 1. & l. in honorarijs. Idem in alijs praeceptorib. artiũ, ut
ibi in prin. & in mensore, ff. si mens. fal. mod. di. l. 1. in prin. Item,
& si lege non caueretur, aequitas suadet remunerari laborem, er
go sequenda, & praeponenda rigori, C. de iud. placuit, ff. de aqua
plu. arcen. l. 2. §. item uarijs, in fi. Et si hoc dicatur absurdum, ex
contrario sequetur absurdius, quia recusarentur compromissa, et
sic non finientur discordia, quod maximè fuit praetoris propositũ,
§. de arb. l. 3. §. si sic, De minorib. & faeminis dicitur, quod non sẽ
per restituuntur, quia sic uideretur eis interdici commerciũ, ff. de
mino. quod si minori, §. non semper, & ad Velleia. l. si mulier.

De Salarijs procuratorum, & tabellionum.

Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Salarium seu merces incerta pollicitationis peti non potest.*
Offerens salarium cum certa verborum prolatione, dicendo sic. Fac, & sic faciam, nulla interrogatione praecedente, pollicetur salarium.
2 *Subdistinctio quae possit fieri super ꝓmissione salarij nudo pacto*
3 *Salarium procuratoris, seu aduocati non debet excedere centũ aureos.*
4 *Cum tabellionibus quõo procedendum sit quoad eorum salaria.*
5 *Scriptura extraiudicialis quae sit, & a quo, debeat expediri.*
6 *Dominus tenetur procuratori ad expensas in negotio, uel iudicio factas.*
7 *Salarium quando debeat solui procuratori.*

2. §. Nunc de procuratorum, seu aliena nego-
tia gerentium, & tabellionum sala-
rijs disputemus. Super quo dr̃ est notandum, ꝙ salariũ,
seu merces incertae pollicitationis peti non pt, C. man-
1 dati. salarium. solutum teneri pt. † Pollicetur aũt quis
cum nulla interrogatione praecedente salarium offert,
dicens, subito facias hoc, & sic faciam tibi, ff. de pollici-
a ta. pactũ. Et huiõi pollicitis diues quilibet esse potest. a
In hoc tñ distingue, quia aut quod promittitur, est in-
certum re, & genere, aut incertum re tñ, sed certũ ge-
nere, aut est certum re, & gñe. Si est incertum re & ge-
nere, puta dixi, bene faciã tibi, uel recognosca hoc ser-
uitium, vel tibi plene retribuam, tunc peti non pot, ut
in praec. l. salarium, & ff. eo. qui mutuam, §. salarium. Si
verò re tñ sit incertum, sed certum gñe, puta. promit-
to equum, uel uestes in genere, uel faciam te militem,
nec dicit quem, uel quales, vel qñ, vel ẽ quantum pro mili
tia daret, tunc non est penitus incerta promissio, ideo-
que peti pt, arg. C. mand. l. 1. & ageretur praescriptis ver
bis. Taxabitur ãt hoc arbitrio boni uiri, ff. de praesc. ver.
l. si tibi polliciendo, ff. pro socio, si societatem, ff. de le. a.
l. 1. in fi. ff. de leg. 3. si filiae. Si ãt certum re & genere pro-
mittetur, puta, promitto tibi talem equum, vel talem
vestem, vel ꝙ te taliter in tali die faciam militem, & tñ
pro militia tibi dabo, subdistingue, quia aut deductum
fuit hoc in stipulationem, & tunc certi condõne petiĩ,
quod promissum est. Inst. de uer. obl. in prin. vbi de hoc
ff. si cer. pet. si quis certum. Sed si incertum esset pro-
missum, tunc repetetur per actionẽ ex stipulatu, ut ibi.
2 † Aut non fuit deductum in stipulationem, quod cer-
tum est, sed solum nudo pacto promissum, & tunc ite-
rum subdistingue. Nam aut promittitur in ipso ꝯtractu,
seu mandato, vel incontinenti, ante mãdatum, vel post
aut ex interuallo. Si incõtinenti, aut erat aliàs facturus,
aut non. Si erat aliàs facturus, tũc petitur actione ex eo
ꝯtractu, s. ꝯtria mandati informata. Haec probantur, C. mã
b da. l. 1. in fi.[b] & ff. eo. salarium, C. de pac. petes, ff. de duo
bus reis, duos, §. fi. Tunc. n. uestitur nudũ pactũ cohaerẽ
tia ꝯtractus, C. de pac. in bonae. Si vero non erat alias factu
rus, aut est tale factum, quod consueuit locari ab ipso
procuratore, & tunc agitur locati, ff. mand. l. 1. & Inst. e.
§. mandatum. Aut non ꝯsueuit, & tunc est ꝯtractus inno-
minatus, & agit actione ꝓscriptis uerbis, ff. d ꝓsc. verbis
naturalis. §. at. cum do. Si aũt ex interuallo, i. post ꝗ ꝯhẽ
tes se ad alia negotia diuerterunt & erat aliàs facturus,
tunc petitur promissum iudicis officio seu extraordina
riè, ff. mand. salarium. Hic ẽt no. ꝙ procurator non põt
de certa parte litis, puta media, vel quota pacisci, alio-
quin non valet. imo punit. ff. eo. salarium & l. si remune
randi. Maurus. C. de postul. quisquis ff. de var. & extra-
3 or. co. l. 1. §. aduocatos. † Sed nũquid salariũ procurato-
ris põt excedere centum aureos? Rñ. nõ. quia nec aduo
cati. ff. de var. & extraor. cog. l. j. §. licita. Nam & procura
tor dr̃ aduocatus, vt 3. q. 7. c. 1. & eꝯ, vt 5. q. 3. quia eps. Et
qñque haec duo aequiparãtur, vt ex, de fo. comp. Roma
na. li. 6. §. neq; ẽt. Hodie aũt ꝓcurator in quacũq; cã non
põt noĩe salarij vltra 12. libras Turo. recipere, qui etiã
dẽt iurare, ꝙ si cito cãm malam esse nouerit, ipsam de-
4 c sereret, & alia plura, alioquin multipliciter punit, qđ dic
vt in consti. Greg. X. de postulando, properãdum.[c] Sed
quid erit in tabellionibus, qui vt plurimum inhumani
sunt in salarijs exigendis? Rñ. aut est scriptura forensis,
seu iudicialis, aut est extraiudicialis. Si est forẽsis, vt sũt
acta iudiciorum, vel emancipationes, potestationes, &
huiusmodi, quae coram iudicibus fiunt, & notarius im
moderatum exigit salarium ad officium iudicis, corã
quo actum est, pertinet partes releuare à grauamine cu
rialium, & expensis. de pae. di. 1. nemo. vel in foro, extra
de off. dele. cum te. de dolo & ꝯtu. finem. & cũcta, quae
litem, seu litigatores impediũt, emẽdare. 1. quae. 1. emẽ-
dari extra, de offi. dele. praeterea & c. suspicionis, & c. 1. &
tales improbos exactores punire, vt C. de of. praefe. prae-
to. Afr. ĩ noĩe. versus fi. §. hoc ẽt decernimus, & ĩ Auth.
scriptum exemplar. ĩ Auth. vt liti. iurens. §. ex hoc quo-
que. in Auth. de iud. §. nullos, in Auth. vt diff. iud §. fi. &
§. sed ẽt, vbi dr̃ quõo puniẽtur, C. de re mili. l. fi. §. vt aũt.
d Dẽt ergo moderari. qđ[d] dabit ꝓ termino scribẽdo qđ
ꝓ exceptione, qđ ꝓ citatione, qđ pro ꝯtestatione, qđ ꝓ
positione qđ pro articulo, quid ꝓ depositione testis, qđ
pro exemplatione instrũ, qđ ꝓ interlocutoria, vel ꝓce-
pto, vel sñia, vel appellatione, & sic de alijs, & hoc inspe
cta & ꝯsiderata ꝯditione, & qualitate litigatorũ, & cau-
sae, & fori ꝯsuetudine. Nos verò qñq; scripta nostrorũ
notariorũ facimus ꝑ alios notarios in talib. expertos, &
5 fideles taxari. † Si vero sit extraiudicialis scriptura, puta
instrũm depositi, vel solonis, vel vẽditionis, vel ꝓcuratio
nis & huiõi, dẽt hoc ꝑ loci ordinariũ expediri, qui, nisi
ꝯuẽtũ sit de certo salario, inspecta conditione litigato-
rum, & ꝯsuetudine fori, & qualitate cãe, hoc taxabit, vł
faciet per viros expertos taxari. ar. ff. de var. & exo. cog.
l. 1. & in prae ꝯst. properandũ. 1. q. 7. c. infames. §. apud ve
bem. ex, de imi. c. j. & 1. q. 2. sicut. 10. q. 2. hoc ius porre-
ctũ. ver. ꝙ si nolit. Et videmus aliquas curias satis bñ ĩ ta
libus ordinatas, & nos dũ essemus auditor gñalis cãrũ
palatij dñi Papae, satis bñ. quoad hoc, salariũ ipsum ꝓcu
e rauimus ordinari.[e] Sed & dũ patrimoniũ B. Petri tpali-
ter & spũaliter gereremus, inter plura etiam statuta ci-
uilia,

ADDITIONES.

a Esse potest. *Ouidius. De Arte amand. char. 3. & praecedit, Promittas facio, quid enim promittere laedit.*
b In fine. *Vbi no. quod sequitur hoc, & in duobus uer. seq. & ibi ui de Cy. qui cum Pe. improbat hoc dictũ de actione inornata, quod tenet ibi gl. et uide remissionẽ quã dabo inf. ii. 2. §. 2. uer. qđ at dixi.*
c Properandum. *Hodie reuocata, quia non est in 6. tamen per Benedictum 12. fuerunt postea taxata salaria in const. quae incipit, Decens & necessarium, ultra medium uer. in salarijs, de qua dixi supra de aduocato, §. 1. super uer. item quod non habet, & duobus uer. ibi sequentibus.*
d Moderari. *Secundum Aeg. c. 65. Adde tñ, quia hoc vr̃ expressum in c. statutum, §. notarium, ibi notatur, ext. de rescr. lib. 6.*
e Ordinari. *De qua ordinatione loqui puto decre. Ioannes, cum ad sacrosancta, §. circa.*

uilia,& ecclesiastica, quæ ibi edidimus super officialiũ
salariis, pœnalem ordinationem fecimus generalem.
6 In summa nota, ꝙ dñs tenetur ꝓcuratori ad expensas
moderatas in negotio, vel iudicio factas.ut ext.de proc.
7 cùm ꝓ causa. & de ele. ut prætéritæ. † Sed qñ dẽt solui
salariũ ꝓcuratori? Rñ.d.Papa no.ext.de loc.& con.c.pp
qđ si quis locauerit operas suas pro aliquo opere faciẽ
do,uel exercẽdo de nouo, uel ẽt si salariũ promisit ad-
uocato,uel medico,uel procuratori,uel in aliis simılib.
casibus,tñ finito opere debitum est soluendum, argu.
a C.de suffra.l.unica.& J.§.ꝓxi. uer. sed qñ.[a] J, de loca.§.
postquam.uers.sed quæritur.

ADDITIO.

a Quando. *Ibi plenè de aduocato.*

SVMMARIVM.

De salario aduocatorum.

1 *Aduocato licitum est patrocinium uendere, & iurisperito iu-stum consilium.*
2 *Stipulari potest aliquid nomine palmarij.*
3 *Salaria aduocatis olim dabantur de publico, quæ non excedebant centum aureos.*
4 *Is, qui de salario pactus est, intercedente stipulatione potest illud petere per certi condictionem.*
5 *Promissio salarij facta lite pendente non tenet.*
6 *Aduocati malitiosi quomodo soleant salaria cautè exigere?*
7 *Pactum inter litigatorem, & aduocatum de salario factum est tenendum.*
Iustè stipendium consequitur, qui pro tempore suum reperitur præstitisse obsequium.
8 *Assessor præside mortuo recipere potest salarium.*
9 *Aduocatus aliquo casu impeditus aduocare, & non stat per eũ, an sibi sit imputandum quo minus habeat salarium.*
10 *Præmium, & honor debetur aduocato pro suo seruitio.*
11 *Aduocatus in causa appellationis, an teneantur pro eodem salario patrocinari.*
Condemnatus non censetur, qui appellat.
12 *Causa appellationis eadem est cum principali.*
13 *Appellatione facta ante sententiam, uel in integrum restitutione petita, an debeat in causa aduocatus pro eodem salario patrocinari.*
14 *Salarium aduocatis quando soluatur.*
15 *Pactum inter litigatorem & aduocatum nomine palmarij factum, an si aduocatus aliquando succumbit, aliquando uincit, totum habere debeat.*
16 *Causa de uno auditorio ad aliud translata, an aduocatus sequi debeat causam.*
17 *Reo ab inepta actione absoluto, uel contra iura condemnato, an aduocatus possit pro eodem salario patrocinari.*
18 *Res mobilis si datur pro salario, sola traditio sine scriptura sufficit.*
19 *Causa appellationis, si coram metropolitano uertitur, an ipse poterit partes cogere coram se respondere super salarijs procuratorum, & aduocatorum.*
20 *Clericus præstans patrocinium personis concessis, an possit salarium exigere.*
21 *Aduocato moriente, an ab hæredibus eius possit salarium habitum repeti.*
22 *Aduocatus causam, ut desperatam deserens, quo casu sibi imputetur.*

3. §. Sequitur de aduocatorum salario uidere. Ante omnia igitur notãdũ est,
1 † ꝙ licet aduocato vendere patrocinium,& iurisperito
a iustum consilium,ut 11.q.3. non licet.[a] & 13.q.5. non
sanè. Gandulfus tamen dixit, ꝙ aduocatus, aut iurispe-
ritus non debet uendere consilium, uel patrocinium.
arg. pro eo 15.q.3.c.1. Nam si causa est iniusta, non dẽt
eam assumere, imo susceptam debet deserere, ut C.de
iud.rem non nouam.extra, de postu.in consti. Greg. X.
b properandum.[b] Si est iusta, gratis debet consulere, uel
patrocinari, quia ueritas cùm nõ defendatur, opprimitᷣ
82.di.error.& dixi ꝑ.c.non sane. & præ.c non licet. loq
ᶠnı leges. Ego uero talem rigorem reprobo cũ Io.arg.
prę.c.& 15.q.3.c.obseruã.§.hoc autẽ,& ff. de uar. & ex
traord.co.l.1.§.in honorariis. Põt ergo tales operas lo-
care.ff.locati,ꝗ operas, & ꝓmium recipere pro labore,
12.q.2.charitatẽ,&c.ecclesiasticis Nã nemo de suo co-
gitur facere bñficium, ut 10.q.2, precari. Nec suis stipẽ-
diis militare,ext.de ꝑscrip.cum ex officii.ueruntñ si abs
c que labore [c] & reuolutione librorum consulere põt sa-
tis põt dici, qđ teneatur gratis subuenire, maximè, de
pauperib.87.dist.de salariis.& c.seq.exa.de usur.ꝯsuluit
quia scriptũ est, Gratis accepistis, gratis date, ut ext. de
magistris,c.2. Sed ego eũ ad hoc non cogerem. Illud au
tem certũ est, ꝙ aduocato nõ licet pacisci de certa par-
te litis.s.de quota, puta decima, uel quinquagesima, uel
d cẽtesima,[d] qđ si fecerit, interdici dẽt ei forus,& est à cõ
munione aliorũ patronorum remouẽdus. C.de postu-
lando.l.si qui 3.q.7.c.infames.§ arcent. De quãta tñ li-
cèt, dũmodo nõ trãsgrediatᷣ legitimũ modũ, s.summã
centum aureorum, quantacũq, sit causa, ẽt de unoꝰ re-
gno. In minoribus autẽ pro aduocati facundia, causæ
e qualitate,[e] & fori ꝯsuetudine, ut in ꝑ §. in honorariis.&
2 ea.l.§.licita. † Quia noĩe palmarii, id est, uictoriæ, põt
aliquid stipulari.ff.de uar.& extraordi. cog.l.1. §. sed &
si noĩe.& §.licita.C de postulan.quisquis. In istis aũt cẽ
tũ aureis computatur ẽt, qđ noĩe palmarii sibi promis-
sum est, puta, si vicero, dabo tibi ꝓpter salariũ tuũ, ut
in ꝑ.§.sed & si.& §. si licita. Quid si cum agente de hr̃-
f ditate [f] paciscitur aduocatus de certa re eiusdem hr̃dita
g tis? De hoc dic ut no. in ꝑ l si qui.[g] † Sed & id, qđ dr̃ de
3 summa centũ aureorũ non excedẽda, olim habebat lo
cũ, cũ salaria aduocatorũ đ publico dabant,& par distri
butio aduocatorũ fiebat a iudice, ut 3 q.7.c. infames.§.
si uero in uno C.de postulãdo. prouidendũ. Dunc.n.sa-
larũ constituebatur aduocatis pro modo litis, & aduo
cati facũdia,& fori ꝯsuetudine, dũ tñ summã centũ au
reorum non excederet, ut in prę.§. in honorariis & §.
sequent. Hodie uerò pacisci potest de quãta, nõ tamen
de quota parte litis, ut dixi. Sed hodie iure nouissimo
aduocatus nomine salarii non potest in quacunq; cau
sa recipere ultra 20.libras Tur. Et si ultra receperit, nõ
transit

ADDITIONES.

a Licet. *Vbi nota quod sequitur.*
b Properandum. *Dic ut sup. § proximo.*
c Labore. *Ergo si cum labore non tenetur gratis. Ex hac ratione sequitur, quod ego, qui ultra quinquaginta annos laboraui in studio, per quod cum modico nunc labore studii præsentis, quærentẽ expedio, ero deterioris conditionis, quam qui parum laborauit in studio, & modicum provectus, qui habet nunc ut respondeat, laborare, quare constanter dico in his non solum præsentis, sed & præteriti laboris rationem habendam.*
d Centesima. *Accedat opinioni Accu in l si qui. contra Mar. qui dicebat de quota circa dimidiam posse pacisci.*
e Qualita. *Per hoc dixit Ros. quod si causa est de 50. non possent promitti aduocato uiginti, licet Io contra, ut no. in l sumptus, in fi. ff. de pac. Putat aũt quod congrua pactio esset de quinq; uel sex.*
f Hæreditate. *Vel feudo. Ros.*
g Si qui. *Et notatur eadem, vel similis q. ff. de pac. l. sumptus, & in l. condit. videtur tenere quod ualeat, ex quo non sub nomine quotæ, in alia l. Digestorum tenet cõtrarium cum Azo. quod Ros. & Pet. videtur verius, quia ita moueretur ad calumniam pro relictis, sicut pro quota, & ipse Accur. idem tenet, ff. manda. si remunerandi, ad fi. & in l. seq. quæ incipit, salarium. Contrarietas autem Accur. sic excusari potest, prima glo. C. loquitur in pacto rei hæreditariæ, cum petitur hæreditas, in quo iudicio uniuersali non uenit expressio rerum in libello, processu, uel sententia, cuius contrarium est in generali, & in singulari iudicio, de his ext. de libellis ob. cap. 2. in glos. 2. Videbatur ergo de re posse pacisci, de*
oua

qua non cognoscitur ante sententiam. Item lex dicit, quòd nõ pro prie in una re pars hæreditatis intelligitur, ff. si quis omis. causa test. l. quamuis. Et uidetur hoc probabile dictum, si rationabilis timor. s. calliditatis, & calumnia non obstaret.

transit in eius dñium, imò tenetur ad restõnem, in tm̃,
q ei remitti non põt, vt in const. Greg. X. de postul. pro
a petandum, §. cęterum, vbi de hoc dicemus.a † Is quoq;,
qui de salario pactus est, stipulatione intercedente, põt
illud petere per certi cõdõnem, si certum promissum
est, ut Inst. de uer. obl. §. 1. ff. si cer. pe. si quis. Si uerò in
certum, per actionem ex stipulatu, vt s̃. §. prox. ver. si ãt.
Si uerò non intercessit stipulatio, sed nudo pacto pro-
missum est, aget condõne ex illa lege, C. de suff. l. vnica
b resp. ibi, sponsione, &c. vbi de hoc. b Hoc. n. casu spãle
est, s̃m leges, vt ex nudo pacto agatur, & ut salarium in
certæ pollicitationis petatur, licet aliud sit in procura-
tore, C. man. salar. ũ. Et dixi sup. §. prox. q vbi nihil cer-
tum pactus est, nec ẽt stipulatio intercessit, põt tunc iu
dicis offm̃ implorari, vt pro modo facundię, & negotij
qualitate, & s̃m fori consuetudinem salarium consti-
tuatur, vel reddatur, vt in præ. § in honorarijs, & in pr̨e.
5 non sané. † Et scias, q salarium petitur, cùm ante litem
contestatam, vel ea finita promissum est. Pendente. n.
lite promissio facta non tenet, ut C. de postul. quisquis,
§. præterea, ff. de var. & extraord. cog. l. 1. §. si cui. Quod
in initio litis possit de salario cõuenire, probatur, C. de
iud. properandum, § pe. sicut sit, cum de pensione sol-
uenda tractatur, ff. locati, sed addes, §. si quis cum in an-
num. Si igitur aduocatus, vel medicus in initio litis, uel
morbi, de certo conuenerit de toto, licèt receperit sala
rium pro consilio vnius diei. Quod dic s̃m Papam, pro
c ut no. ex̃, de postul. c. 1. c † Et nota, q malitiosi aduoca-
6 ti uidentes cãm desperatam, pacisCuntur de salario cũ
clientulo, more medici de vita desperantis infirmi, qui
dicit, Si uixeris, dabis mihi tm̃, si morieris tm̃, sic & hi
de cã faciunt desperata, 14. q. 5. non sanè, de pęnit. dist. 7.
c. fi. prope fi. 23. q. 4. §. cùm superna, ad fi. Quidam tñ ad
d uocati ꝯ faciunt: d quia si succubuerint, faciunt sibi ma
ius salarium promitti, si obtinuerint, minus, recõpen-
santes honorem uictoriæ cum minoratione salarij, &
vituperium amissionis causæ cum augmento salarij.
7 Quid ergo si litigator promisit dare centum aduoca-
to, si uinceret, si uerò non obtineret, quinquaginta? Re
spon. Pacta seruentur, ext. de pact. c. 1. C. eo. l. 1. & a. ff. de
e uar. & extraor. cog. l. 1. §. si cui. e Sed pone, q hoc casu li
tigator ipse transegerit cum aduersario, nunquid aduo
f catus habebit integra centum? f Et vr̃, q sic, quia per eũ
non stat, quo minus vincat, ff. locati. qui operas, & l. sed
addes, §. fi. ff. manda. l. fi. ff. de condit. & dem. iure ciuili,
& C. de cond. ob cãm dat. l. aduocationis. Si autem nõ
stat per eum, vr̃ impleta conditio, ff. de regulis iur. l. iu-
re ciuili, & obtinuisse vr̃, ff. manda. l. fi. Iustum est enim
vt consequatur stipendium, qui pro tp̃e suum reperi-
8 tur pręstare obsequium, 1 a. q. a. charitatem. † Nam, &
assessor præside mortuo totius anni salarium recipiet,
ff. de assesso. l. diem. Idem in aduocato, C. de aduoc. di-
uers. iud. post duos, argumentum cõtra. Nam negotio
transacto, fideiussor non cogitur reum iudicio sistere,
ff. si quis cautio. l. 7. Item constat, q promissa sunt cen-
tum sub illa condõne, si obtinere, at non obtinuit, er-
go nihil obtinebit, C. de cond. insertis, legatum, ff. de
cond. & demon. l. municipib. ext. de cond. appo. de illis.
Item iniquum esset, si totum sine labore haberet, 13. q.
2. cap. vbicunq;, §. quia ergo, uer. sed nunquid de eo, un
de non habebit. Nam quoties sine captione aliquid fie
ri non põt, fieri debet quod minimum habet iniquita-
tis. ff. de re. iu. quoties. So. H. & Barto. & Ace & Odof. &
g dñs meus g dicunt, q totũ habebit ipse, vel hæres eius
eo mortuo. C. de aduoc. diuer. iud. post duos, & est qõ
dñicalis 72. Vber. & alii dicunt hoc verũ esse de iure, de
æquitate tñ habebit ꝓ rata. ar. ff. de leg. 2. qui solidum §.
1. Si tñ aduocatus duxerit ad bonam cõpositionem, nõ
perdet quicquã. Consuluit ergo, vt de promissione fiat
scriptura, ne in dubiũ vergat. ext. de fide instr. si cautio.
20. q. 1. vidua. Vr̃ tñ ꝯ ad dictum H. & Bar. quia si agit ex
ea clausula. qa obtinuisti, dr̃ ei, non potes agere, quia ex
eo, q non obtinuisti. videris succubuisse. ar. ff. de inoffi.
testamen. ꝯ veterani. §. meminisse. Si verò agit ex illa
clausula, quod succubuit, dicetur ei, Hoc nõ apparet, &
h sic non videtur q possit petere h Vnde distingue ad ꝯ-
cordandas opiniones, an clientulus transegerit in frau-
dem eius, vt tunc totum salarium habeat, quasi per eũ
non stet, an bona fide, vt quia lis erat dubia, & tunc pro
rata seruitij sua facundia considerata, nisi aliud factum
6 fuerit inter eos. † Quid si aduocatus aliquo casu impe-
ditus, non potest aduocare, non tamẽ stat per eum? Re
spon. Non videtur, quod sibi sit imputandum, quo mi-
nus habeat suum salarium, argumen. ff. de vari. & extra
ordin. cog. l. prima. §. diuus. 47. distinct. quod ad nos, &
de pœnit. distin. 1. dixi. vbi de hoc alias incipit, magna.
17. quæst. 1. c. qui bona. §. si ergo, ex̃, de eo, qui mit. ĩ pos.
cã rei ser. c. 1. ff. loca. ex conducto. §. item si. & l. qui ope-
ras. §. aduocati. & arg. ff. de ꝯditio. & demõ. quamuis. §.
ad l. Rho. de iact. qui leuandę. §. si vehendo. Et sunt hæc
in argumentum, q si aduocatus, vel magister sit infir-
mus, nihilominus habeat salarium. & argumẽ. ad hoc
ff. de statutib. cũ hæres. §. si Stichus. 2. ex̃. de cleric. ægro
ex parte. Argumen. cõtra, C. de iudi. properãdum. §. il-
lo proculdubio. De hoc l. eod. §. versi. summa. & ĩ. §. p
10 xim. versic. quid in rectore. Et nota generaliter s̃m Ioa.
de Deo, quòd aduocato debetur pro seruitio præmiũ
& honor. 1 a. qu. 2. ecclesiasticis. Vnde si aliqua sint ei
promissa, tenetur promissor, vt ibi. & ea. q. quicunque
suffragio. & q. 5. quia Ioannes, etiam si nõ defendat, dũ
modo non per aduocatum, sed per clietulum stet, quò
11 minus patrocinetur, vt dixi. † Sed nunquid aduoca-
tus in causa appellationis tenetur pro eodem salario
patro-

ADDITIONES.

a Dicemus. *De qua dic, vt dixi sup. §. prox. ver. sed nunquid, in fi.*

b De hoc. *Et in l. salarium, ff. man. Vide distinctionem, quam ponit Cyn. in l. vna, C. de suff. in 1. q.*

c Postu. c. 1. *Et ibi scripsi post eum, & Host. in gl. notandum.*

d Faciunt. *Dicit Ros. se vidisse multos tales.*

e Si cui. *Vbi patet nomine palmarij posse aliud plus stipulari, & idem Ros. & patet supra, ver. illud.*

f Certum. *Hanc quæstionem plenius uide super regula contractus, de reg. iur. lib. 6. & est ibi q. Adde tu præsertim quo ad assessorem, quòd licet partes ad compositionem deuenerint, tamen ei debetur salarium, ut per gl. & scribentes, & præcipuè Phil. in c. statutum, §. assessorem, ext. de rescr. li. 6. & sic inferri potest, quo ad aduocatum ratione similitudinis, vt facit hic auctor.*

g Et dominus meus. *In Summa de postu. in fi.*

h Petere. *Proposito congruit, quod pulchrè ponit Aulus Gellius, lib. 5. Noctium Atticarum, & uide in Spe. Histor. lib. 4. c. 55. dicens quod Euathlus discipulus Pytagoræ ad discendam eloquentiam in causis orandis conuenit sibi dare centum ea die, qua causam apud iudices orasset, & uicisset, qui cum abundè perfecisset, causas non recipiebat. Magister coram iudicibus centum ab illo petens lite contestata, sic ait ad illum, si contra te pronunciatur, solues centum ex sententia, quia uici, si pro te, mihi centum ex pacto debentur, quia vicisti, quod discipulus retorquebat in illum dicens. Si pro me iudicatur propter sententiam nil debeo, quia uici. Si contra me, nil ex pacto debeo, quia non uici. Iudices uidentes hoc inexplicabile, causam ad diem longissimam distulerunt. De iure tamen uidetur contra discipulum iudicandum, de regu. iur, constat, lib. 6. ff. eo. tit. in iure ciuili, & l. in omnibus causis.*

i Secundum Ioan. de Deo. *Qui hoc dicit, in ordine iu. lib. 4. post principium.*

a patrocinari?[a] Vr. φ sic. Nō.n.vr ɔdēnatus, q appellauit.
ff. de pœ.l.2.fi.ff.ad ten.cōs. Tu.l.1.in fi. Nec dr esse actū
dū aliquid superest ad agendū. C. de his quib. vt indig.l.
pe.in fi. Nec perfectum, nisi perfectionis ordine sit pfe
12 ctum vt 7.q.1.nihil. † Præterea causa appellationis eadē
est cum principali, vt 2.q.6.si quis in qua cunq;. C. de ꝓ-
cu. ita demum. At ipsi dnt vsq; ad terminum cām finiri-
re, vt in præ.§. in illo proculdubio.& ar.ad hoc C. de ap.
si actor.& ff. de euict. Herennius. C. de reb.cred.l. ante-
pe. Contrà, nam cā appellationis alia est à principali. 6.
q.4. Osius. circa prin.& 2.q.6.si eps.ibi, renouet. &c. Præ
terea procurator ad cām principalem datus non cogit
prosequi appellationem. C. de proc. inuitus. ext. eo. non
in iuste. in fi. ergo nec aduocatus. Nam & aduocatus ꝓ-
curator dr, vt s.§.prox.ad fi.ne in infinitum teneatur. ff.
de.dam.infect. qui bona.§.fi.& l.seq.& l.si finita. in pri.
ext. de rescrip. cùm in multis. Et ad hoc facit ff. de proc.
qui proprio.§. item quaritur. ff. mand. li procuratorem.
b §. si ignor. Sol. Dic sm Pile.[b] & Bar. & Azo. & Accur-
sium, & alios, φ non tenetur. Et licèt dicatur eadem cā,
i. idem negotium, tn aliud est iudicium, cum alii sint iu
dices, & sic non obstat C. ne lice. in vna eadēq; cā.l. vni-
ca. Et hoc potest verum esse, cùm à diffinitiua appella-
13 tur. † Sed quid si ante snīam appellatur, vel in integrū
restitutio petitur, nunquid debet in cā illa pro eodem
salario patrocinari? Hic potest allegari pro & ɔtra, vt in
præcedenti qōne. Sed dic, φ tenetur. ff. de proc. qui pro
prio.§.2. Quod verum puto, si causa tractetur eo loco
vel saltem prope, vbi fuit principalis quæstio agitata, vt
c j. ver. quid si cā.[c] † Sed pñt soluetur salarium aduocatis?
14 Et vr, φ causa finita, & patrocinio præstitio, vel si per
eum steterit. C. de suffragiis.l. vnica. in principi. ibi, quæ
d optauerit, consequetur.[d] & ff. de verbo. oblig.l. qui hęc
anno. Et hoc vr Papa sentire, vt no. ex, de loca. propter.
imò vr, φ ante snīam. C. de iudi. properandum.§. illo ꝓ-
culdubio. ver. in honorariis. Et hoc tenent Ioannes de
e Deo, & Azo. Accursius dicit,[e] φ in principio statim cū
patrocinabitur, vt in prædicto vers. in honorariis. C. de
condictio. ob cām.l.fi.& ff. loca qui operas.§.1.& hoc ēt
tenet Odof.& arg.& ff. de var. & extraord. cog.l.1.§. ꝓ
inde. ibi, qui in ingressu, &c.& §. in honorariis. ibi, si fi-
dem suspectā exhibere paratus est, &c.& arg. C. qn̄ di.
le.ce.l.1.& ff. de an.leg. in singulos.& ar. ff. cōia prę. ven
f ditor.§. si constat.[f] & hoc in aduocato priuato. Nam ad-
uocatus fisci, non, nisi in medio litis consequatur, vt C.
de aduoc. diuerso. iud.l. per hanc.§ centum. Ego dico ī
hoc fori consuetudinem spectandam, si ibi sit, vt in prę.
§. in honorariis.& de pæ.d.1.nemo. vel ī foro, vel si nul
la est, statuat aduocatus diem, qua, vel intra quā soluat,
puta statim in initio medietatem, in fi. aliam medieta-
tem, prout in Romana curia fieri cōsueuit, quod si nō
fecerit, statim fortè debetur, vt s. Inst. de verb. obl.§. oīs
stipulatio. ver. purè. Nec obstat præ.§. proinde.& §. ī ho
norariis, quia loquuntur de salarii conuentione, nō de
solutione, tamen clientulus caute aget, si petat sibi ca-
ueri de pręstando fideliter vsque in finem causæ patro-
cinio, vbi in initio de toto solario satisfecit. ar. ff. loca.
insulam.§. fin.& de condi.& demonst. quib. dieb.§. fin.
15 † Sed pone, φ nomine palmarii, i. victoriæ, aduocatus,
pactus est aliquid sibi dari, vt s. uer. illud.& uer. quid er-
go. & cùm plura sint causæ capitula, in aliquibus succū
bit, & in aliquibus uincit, quæro, an totū habebit? Dic,
φ sic arg. ff. de uar.& extraor. cog.l.1.§. illicita.& ff. de an
te. filiæ meæ. Et est alias, simile, qui qui aurem tetigit, to
tum hominem tetigisse ur. de pœ. dist.1. c. uulgaris. Et
si quis partē fundi alieni aqua influxerit, totum usurpa
re ur. ff. quemadmo. ser. amit. si locus.§. fi.& l. si in par-
g tem. Verum est.n.eum uicisse[g] ad instar disiunctarum
ubi si quid est uerum, totum ur uerū. arg. ff. de reb. du-
bis. si is qui ducenta.§. utrum.& arg. ff. de leg.3. cū filiū
h §. hæresi. Alii dicunt,[h] pro rata deberi. ar. C. de tralatu,
si ex falsis, & l. ēt, §. ex cā. Tertij, φ nihil, ar. ff. de ver. ob.
i in executionib.§. pe. C. de distra. pig. q̄diu.[i] Quarti dnt,
φ si capitulum, in quo vicit, maius est cæteris, & præua
let, totum consequitur, aliàs nihil habebit, vt ff. de ɔh.
K emp. domum, & l. in modicis, ff. de in int. rest. scio.[K] Sed
prius dictum verius est, licet sit ar. ɔ, quia nil vr esse a-
ctum, &c. ut s. versi. sed nunquid aduocatus, & facit ad
16 hoc j de expensis, §. nunc videndum, vers. fi. † Quid si
cā de uno auditorio transfertur ad aliud? Vr, φ aduoca
tus non tenetur sequi cām, uel in ea pro eodem salario
patrocinari, ar. ff. de proc. sed & hæ personæ, §. non so-
l lum,[l] ff. de arb. si cum dies, §. si arbiter, C. de aduo. diuer
sorum iud. sancimus. ibi, in eo duntaxat loco, &c. ar. ɔ.
ff. de ope. li. quod nisi. Vr.n. conuenisse ibi præstare pa-
trocinium, vbi de salario conuenit, & non alibi, nisi spā
liter actum sit, ar. ff. de arbitris, qui tn̄, §. pe. & ff. de act.
& obl. ɔtraxisse, ff. de bo. author. iud. pos. l.3. ff. de iu. hęres,
§.1. Nec obstat, ff. de annu leg. l.1. quia illud spāle est fa
uore ultimæ uoluntatis. Vel distingue, an modicum di
stet aliud auditorium, ff. de annuis leg. Mæuia, §. fin. in
m fi.[m] Et hæc qō ēt pt locum habere, cum in vno loco ab
interlocutoria appellatur, & alibi datur iudex in cā ap-
pellationis, vt s. vers. sed quid si ante, & ēt cum appella-
tur a diffinitiua, sm illos, qui dnt, φ cā appellationis est
eadem cum principali, & quod aduocatus pro eodem
salario tenetur in utraq; patrocinari, vt s vers. nunqu d
aduocatus. Potest ēt tertiò locum habere in Lombar-
dia, vbi qn̄q; malitiosè partes oēs sapiētes ciuitatis dāt
suspectos, sicq; oportet ex ciuitatem pro cōsiliariis re-
cursum haberi, coram quib. debent aduocati propone-
re, & allegare, & ipsos informare, vt j de consi. requisi.
n ver. tu igitur, & seq.& uer. qd si est.[n] Quidā tn̄ hic aliter
distin-

ADDITIONES.

a Patrocinari. *Hanc quæstionem prosequor super prædicta regula, contractus, & est q.2.*

b Secundum Pile. *q. sua 26. & Bar. Brix. q. Venereali 55. Azo. in Summa de suff. §. pe. Accur. eo. ti. l. una, in vlt. glo. & contrarium quod no. C. vt causa post puber. adsit tu. l.1. dicit arguendo.*

c Quid si causa. *Et vide quod de proc scripsi post Inno. & Host. de proc. l. non iniustè, in vlt. gl.*

d Consequetur. *Vide quod super illo verbo no. Accur. pro quo facit quod no. qui ma. acc. pos. insuper, in 1. glo. & dicebat Ros. quòd ex alio intellectu sequeretur, quod victus non solueret salarium, cum non consequatur quod optat, tunc ergo consequitur optatum scilicet patrocinium aduocati, cū ille promittit sibi patrocinari.*

e Accurs. dicit. *In prædicta l. unica, C. de suff. in 3. gl. Azo in Summa ipsius ti. §. antep. Adsisto. Adde tu, quòd cum Spe. tenet Alex. in l. diem functo, ver. & licet nonnulli, in 2. col. ff. de of. assess. ubi dicit, quòd uerior videtur opinio, quod salarium debeat solui aduocato ab initio. Contrarium tamen tenent Io. An. de Butr. & alij communiter in c. propter sterilit. ext. de locato Henr. Fer.*

f Si constat. *Vbi dicitur prius soluendum salarium, quam lapidicinæ cædantur, & ibi hoc arguit gl. & Ros. per illum l. hoc tenet, ubi alleg. finis huius §.*

g Eum vicisse. *Hac ratione tenuit hic Azo, & Accur. ambo sub dubio fortè in Summa, & in præ. l. unica, C. de suffr.*

h Alii dicunt. *Gul. de Suz. ibi per easdem leges, idem de æquitate dicunt ibi, Ia. de Ra. Pet. alleg. l. quæ de tota, ff. de rei ven. & de lega. 2. qui solidum, §.1.*

I Quandiu. *Inducunt isti, quòd indefinita æquipollet uniuersali. materia no. ext. de elec. ut circa, lib. 6.*

K Scio. *Facit ff. de pac. l. maiorem, & de re. spol. frequens, lib. 6.*

l Non solùm. *Vbi de hoc.*

m In fi. *Supple, & tunc tenetur. An uerò multum distet, & tunc si casus talis est, quòd hoc euenire possit, debuit cogitare, & teneatur, & sibi imputet, ff. de custo. l. si fundum. Aut id scire, uel cogitare non debuit, & tunc locus erit distinctioni, quæ sequitur de quantitate salarij secundum Ia. & Pe. ut ponit Cyn. in præ. l. unica, in fine.*

n Si est. *Omni tamen casu, quo aduocatus pergit. s. p cām, expen-*
sas

fas habebit, sicut de teste dicitur, & de delegato. C. de test. l. quoniam. de rescr. statutum. §. super & §. pen. lib. 6. C. de appel. eos. §. si quis autem cum nullus cogatur suis stipendijs militare, de praescrip. cum ex officijs. et aduocati militant. C. de aduo. diuer. l. aduocati.

distinguunt. s. an salarium magnum, vt tunc aduocatus cogatur pro eodem salario ciuitatē exire, quia ea, quae
a sunt moris & cōsuetudinis, &c.[a] ff. de redhibi. act. quod si nolit §. quia assidua. An modicum: & tūc non, nam suffi-
b cit, si cui vel in paucis, &c.[b] C. de neg. ge. tutori. in prin.
17 † Quid si reus fuit absolutus ab inepta actione: vel quid si reus fuerit cōtra iura condemnatus, nunquid aduocatus debet praestare patrocinium in actione aptè instituta, siue in defensione rei pro eodem salario? Potest dici, quod si aduocatus actoris ineptam proposuit actionem, sibi imputet, qui talem aduocatum elegit. ff. comm. qui nō tam idoneum. & ff. locati. videamus. & ff. si mensa. fal. mod. dixerit. l. prima. §. haec actio. Vel dic, quód si id per imprudentiam aduocati contingit, tunc aduocatus tenetur pro eodem salario id facere, argumentum in his, que notan. infra. de requi. con. prope prin. Si verò actor eum deceperit in proponendo factū, quia aliquid omisit, vel falsum suggessit, tunc de se. ipso quaeratur. Sed & si aduocatus rei succumbēs idoneam proposuit defensionem, tunc non tenetur eum iuuare pro eodem salario. arg. ff. de iud. sol. eum quaerebatur, cùm noua res, & alia cā esse incipiat. C. ad exhi. l. 3. 50. di. ferrum, alias secus, vt j. ver. quid si aduocatus. Itē si aduocatus rei tot proposuit exceptiones, quod repellat agentē, integrum salariū
18 habebit. C. de iureiur. pp calum. dan. l. 1. † Illud ēt notandum est, quod si res mobilis detur p salario, sola traditio sine scriptura sufficit ad dñii trāslationem. Si vero sit immobilis, tūc est scriptura necessaria, vt C. de suffra. l. vni-
c ca.[c] Sed pone, quod aduocatus ipsam rē immobilē sine vitio nactus est, nec dicta solēnitas interuenit, nūquid se poterit exceptione tueri? Vr, quod sic, cùm. n. habeat actionē, multó fortius habebit exceptionem ff. de superfic. l. 1. §. quod ait. Item dolo facit, qui petit quod restituturus est. ff. de excep. doli. l. doli argu. cō, quia dñium nō discessit ab ipso clientulo, vt C. de sacrosan. eccle. iubemus, & facit ff. si certum pet. eius, qui. §. 1. primum verius secundum
19 Alb. Papien. † Hoc quoque notandum est, quod si coram Metropolitano causa appellationis vertitur, non potest ipse partes cogere coram se respondere sup salariis procuratorum, & aduocatorum, de extrà, de foro compet. Romana. §. nec etiam. lib. 6. Ad ordinarii tamē spectat officium, vt salaria faciat exhiberi patronis cārum, ne hoc praetextu lites valeant prorogari, vt C. de iudiciis, p-
20 perandum. §. pe. vers. in honoratus. † Quid si clericus praestet patrocinium personis concessis, quod dic, vt s. in titulo de aduocatis. §. 1. nunquid potest salarium exigere? Videtur, quod non, imó si egerit. est sicut vsurarius de-
d ponendus. 15. q. 2. c. vnico. Sed dic,[d] quod illud arbi. inde cōsuetudinem, nec est moribus gentium approbatum, vt 4. di. ca. in istis, §. leges. Nemo enim cogitur de suo facere beneficium. 10. q. 2. precariae. nec suis stipendiis militare. extra. de praescr. cum ex officii, & dignum est vt recipiat emolumentū, qui praestat obsequiū. 12. q. 1. chari tatem. vel loquitur de fratribus, vt probatur eadem. q. c. si. 16. q. 1. monachi. Et nota, quod si aduocatus videat suū clientulum iure debere contendere, vt dixi s. in titulo, de aduoc. §. nūc tractemus. tūc, vt pinguius extorqueat salarium, dicat ei. Amice, ius est pro te, sollicita tū eges defensione. Saepe. n. quis moreretur, nisi medicaretur, vt de poe. di. 7. c. si. non tamen eū inhumanius euacuet, vt plerique impiè faciunt, sed cum eo de salario conueniat congruenti. 3. q. 7. c. infames. §. tria. Si verò cām iniquam nouerit, eam deserat. s. de aduoca. §. si. veri. itē
e etiam caueat, & salarium restituat, secundū Gof.[e] Sed
f dominus meus dicit, quod illud[f] habebit pro labore, quod fortè bona fide suscepit. De hoc dicam ex, de postul.
g in constitutione Greg. X. properandum.[g] † In summa
21 nota, quod mortuo aduocato non pōt ab haeredib. eius salarium habitum repeti, quia per eum nō stetit, quo minus cām ageret, vt ff. de var. & extraord. cog. l. 1. §. diuus. & C. de aduoca. diuersorum iudicium, post duos, § t. ff. de leg. 1. l. legatus antequā, §. fi. Super quo distingue. Nam aut stetit per eum uiuentem, & tunc non petit salarium. imò solutum reddēt haeredes, C. de cond. ob
h cām, l. fi.[h] Aut mortuus est, & tunc obtinent prima iura, ētsi nihil fecerit. Idem est, si sit infirmus, vel aliàs legitimè impeditus, ita quod per eum non stetit, vt s. ver. quid si aduocatus. Quidam tū distinguunt in actore, an fuerit in mora contestandi litem, uel procedendi, & tunc obtinet praed. §. diuus, & similia, aliàs autem de aequitate reddent haeredes. In reo āt dicunt indistinctè sibi reddi, nisi nihil factum erat, & hoc de aequitate. Et pro eis facit, ff. de cond. ob. cau. si pecuniā. Si tū per casum fortuitum ex persona clientuli stetit, quo minus cām ageret, non tenetur reddere, puta si res petita interierit, ita
i quod reus non tenetur, vt ff. de rei vend. vtiq;, §. non enim.[i]
22 † Quid si aduocatus cām deserat, vt desperatam? Respondeo, aut deserit ex cā, quam prius poterat praeuidere, & tunc sibi imputetur, quod imperitè vidit. Aut ex aliqua noua, & repentina cā, puta quia clientulus cōtra se aliquid cōfessus est, & tunc nihilominus salarium habebit, vt ff. de vaca. mu. l. de. Sed quo iure coerceretur clientulus ad solutionem salarii, &c. Quae hic circa hanc materiā desunt, vide in libel. Rofr. in ti. constitutio de suffragio. & in tit. de off. iud. quo petitur salarium.

ADDITIONES.

a Consuetudinis, &c. *In bona fidei iudicis debent venire.*
b Paucis, &c. Amici. *Labore consulitur.*
c l. vnica. *Et est casus specialis contra l. traditionib. C. de pact. inductas, ne aduocati decipiant clientulos, C. de postu. l. quisquis, & iste cum aliis not. in decr. t. de censi. li. 6. an vero sufficiat unica scriptura, an requirantur duae, ibi no. sed plenius per Rof. in ti. hic alle. in fia. ver. 4. quod ibi tractat, an sufficiat alterā esse publicā.*
d Sed dic. *Secundum Io. qui hoc, quod sequitur, ibi no. in sol. q.*
e Secundum G. *In summa, de postu. §. caueant autem.*
f Quód illud. *Host. dixit, aliquid in summa, de postu. §. quid pertinet ver. item ad efficiam.*
g Properandum. *De qua dic, vt sup §. 1. ver. sed nunquid in decr. praeall. recitatis praedictis opinionibus, & allegat pro, & contra. Ipse tenet, quod pro rata temporis, quo bona fide seruiunt, habebit salarium, pro alio vero tempore, non, ut dicit in possessore, ff. de rei ven. l. fructus, & l. in fundo, C. eo. titu. l. certum. Facit 12. q. 2. charitatem, ibi pro tempore, quo suum praestiterunt obsequium. Et hoc forsan voluit Host. ut supra, proxime dixi.*
h l. fi. *Dicit Gat. An. tit. de sala. aduo. & pro rata peti, uel retineri posset ff. de cond. ob. cau. l. si pecuniam inf. alleg.*
i Non enim. *Per hanc l. & ff. de admi. re ad ciu. pert. l. 2. §. si eo tempore, & C. de pi. act. l. quae fortuitis, dixit Gui. An. ubi supra, idem in omni casu fortuito, non ex persona clientuli. Adde ta vlterius. quid si quis fuerit remotus ab officio aduocandi propter culpam suam, an debeat habere salarium? Dicas, quòd non, quia ubi aliquis remouetur ab officio ex culpa sua, non debet habere salarium, Bal. in l. Nesennius, per illum tex. ff. de excu. tuto.*

SVMMARIVM.

De Salariis medicorum, & aliorum.

1 *Medicus de certa mercede cum infirmo conueniens praestanda post liberationem, si liberatur, demùm recidat, an ille medicus teneatur aegrotum pro eodem salario curare.*
2 *Medicus neminem debet grātis curare, nec de suo cogendus est beneficium facere.*
3 *Pignori incumbere quādoq; tutius est, quā in personam agere,*
4 *Infirmus praesumitur furiosus, qui prohibet medicinā sibi dari,*
5 *Medicus curans monachū alibi studentem cū pacto salarij, de- murq*

mum moritur.monachus,a quo debeat illud repetere.
6 *Medicus tenetur gratis curare.*
7 *Rectore ciuitatis mortuo,an habita ſalaria reſtituentur.*
8 *Doctor promittens ſcholaribus legere, ſi poſtea ex aliqua cau-*
ſa recedit, an poſſit per ſubſtitutum aeque bonum legere.

4 §. Poſtremo loco, aliqua de ſalariis medi
corum, & aliorum dicenda
ſunt. Licet.n. medici non ſint maioris authoritatis,q̃
ſint obſtetrices,vt C.cōmu.de leg.l.ſi.circa prin.tñ vtile
eſt,ut de eis aliquas diſſeramus. Nā plerunq; in ordine
ꝑpoſitionis præferunt patronis cauſarū, ut 14.q.5. non
1 ſanè.† Pone ergo,ꝙ medicus cū infirmo de certa mer
cede conuenit præſtāda poſt liberationē, liberatus eſt,
demum reincidat,quæritur an in recidiuo tenet ægro-
tū pro eodē ſalario curare?Et vr̃,ꝙ ſic,nā non ur̃ ægritu
do receſſiſſe,quæ incōtinēti redit.de pœ.di.1.diuortiū
& ff.de diuor. diuortium, & medici eſt cētes infirmū
curare & ſanare.de pœ.diſt.3.ad huc inſtant.Nec enim
plenè liberatur,quid totaliter nō liberatur,ut ea.di.ſunt
plures.ff.de interro.ac.de ætate.§.nihil.ext.de bap.maio
res.§.ſed adhuc quæritur.ibi,qui totum hominem ſana
uit.& ar.in his quæ no.ſ.§.prox.uer.ſed nunquid aduo-
catus.Languor enim ꝓlixior grauat medicū,breuē ue-
rò languorē præcidit medicus,ut in Eccleſiaſtico.c.10.
Et hoc etiam in ↄ̃trium facit,& ſcd̃m Augu. ſæpe enim
eſt,ꝙ moreretur niſi medicaret,nō tñ ſtatim ſanat, lan
guet uicturus qui priùs erat moriturus,ut de pœ.d.7.c.
ſi.ad ſi. argm̃. contrà quia obligatio ſemel extincta nō
reuiuiſcit.ff.de ſolu.q res.§.areā,nō.n.ſemel adepta ſa-
nitas perdit,niſi ex proprio facto,ut de cōſe.diſt.4. quæ
ris.uer.non aūt ibi,& ideo ſemel,&c. & ideo factū eius
nō debet medico nocere. Nā peccata ſuos debet tene-
re auctores.ex.de his,quæ ſi. à.uia. pa.ca.quæſiuit.C de
pœ.ſancimus.& ar.ff.de dam.infec.l.dāni infecti.§. ſi is
a q ædes.cū ſuis concor.Sol.Pet.[a] diſtinguit,an incōtinē-
ti redierit ægitudo.& tūc teneatur, an ex interuallo, &
tunc nō teneatur,ut in præ.l.diuortium.& optimè pro-
batur ext.de cle.percuſ. c.2.& de homi.presbyterū.Vel
dic,ꝙ ſi culpa ægroti recidiuauit, nō tenetur,quia talis
euentus nō debet ei imputari,ut ĩ.dicā,aliquin ſic ff.de
b re.iuro.quod quis ex culpa. Dominicalis quæſtio eſt [b].
2 † Quid ſi infirmus diues eſt,& nihil uult medico dare?
Nō ur̃,quod eum debeat gratis curare, nā licitè poteſt
mercedem recipere 14.q.5.non ſanè.nec de ſuo cogit,
beneficium facere.10. q.2. præcariæ, nec ſuis ſtipendiis
militare,ext.de præſc.cum ex officii.Sed dic, ꝙ tenetur
cū ſuis ſumptib.curare.ar.86.diſ.paſce famę.& ſi cōua-
luerit.repetet expenſas,ut in præ.c.non ſanè,quia utili-
ter eius negotium geſſit,ff.de nego. geſt. Pomponius.
ext.de procu.quia in cauſis,& etiam ſi moriatur,Nam
euentus mortalitatis ei non debet imputari, quia non
eſt in medico,ſemper teleuetur ut æger,ut ff.de of. præ
ſid.illicitas.§.ſi eui.88.di.qm̃ nō cognoui.in ñ.palea eſt.
ext. de ætate & quali. ad aures. Nec enim pōt medicus
ſuſcitare mortuum,ut in Pſal.87. nec ſemper ſequitur
3 laborē effectus.ext.de renun.niſi cū.§.quippe.† Sed qñ
que in talibus tutius eſt pignori incumbere, quā in per
ſonā agere,ut Inſti.de obli.quæ ex deli.naſcum.§.furti.
autem.Ideo dum dolet infirmus,medicus ſit piginore
c firmus.[c] arg.C.de iud.properandum.§.pen. † Sed qd ſi
4 infirmus prohibet,ne ſibi aliqua medicina detur?Dico
ꝙ talis præſumitur furioſus.ff.de condi.inſt.quidā,ext.
de ſucceſ.ab inſt.c.ſi.unde inuitus poterit curari,Nam
multa bona præſtātur inuitis,23.q.1.paratus, & q.5.nō
vos,ff.de neg.geſt.ſoluendo,45.diſ.& qui emendat, &
d expreſſè 5.q.5.c.1.& 2.De hoc [d] no.83.di.c.1. Sed nun
quid poterit repetere quę expendit?Dicunt quidam ꝙ
non.C.de neg.ge.l.ſi.& ff.mand.qui fidem, & l. ſi cum
e pro te.Nā vr̃ dediſſe.Inſt.de re.diui.§.cùm in ſuo ſolo.
5 lo.tñ ↄ̃ innuit.[e] † Quid ſi monachum Bononiæ ſtuden
tem ægrum factum aliquis curauit.animo tñ repeten-
di expenſas,qnas ipſe fuit etiam proteſtatus, demum
mortuus eſt monachus,nunqd poterit petere ab abba-
te,an vero à parte naturali? Et hęc quæſtio procedit qñ
ille de abbatis voluntate tacita vel expreſſa erat in ſtu-
f dio,aliàs non eſſet quæſtio,[f] ar.ff.de re mili. deſertores.
§.3.ff.de neg.geſt.ſiue hæreditaria. Et dato, ꝙ conſtet
de abbatis voluntate,ꝙ abbas teneat,nullo iure cauetur
art. C.de col.ff.de nego.geſt.ſi pupilli.§.idem.Præterea
pater tenetur eum hæredem inſtituere & alere , vt C.
de epiſc.& cler.Deo.& paria ſunt hæc. ff. de li. agno. ſi-
quis à liberis.arg.ↄ̃ quia non poteſt dici inops filius, cū
habet monaſterium locuples,à quo viuere debet,vt ex
tra.de præb.cùm ſecūdum Apoſtolū.in prin.& in præ.
l.ſi quis ↄ.Aduerſus abbatē facit , quia monachus eius
ſeruus dr̃. in Auth.de monac.§.1.54.diſ.c.vnde ipſum,
alere tenetur.ff.de neg.geſ.ſeruum,Idē abbas eſt vſufru
ctuarius,quia ei acquiritur ex re ſua,vel operis, vt 18.q.
1.c.1.& vſufructuarius tenetur.ff.de vſufruct.hactenus
& l.ſi quid §.2.ff.de ver. ſign. verbo victus. Sol. Negari
non pōt,quin negotium ſit vtriuſque Sed diſtingue,cu
ius contemplatione factum ſit,vt ille teneatur. ar.ff.de
neg.geſt.ſi pupilli.§.ſi ego.ff.mandat.qui fidem. Sed ſi
6 gratia vtriuſque teneatur vterq;,vt in l. qui fidem. † In
dubio ex perſonis dicta penſemus.arg.C. ſi quis Impe.
male.l.2.Ex premiſſis autem patet,ꝙ medicus tenetur
gratis pauperem curare. Et probatur ext.de ſent.excō.
quantæ,& 83. diſ.c.1. Nam plus debet apud illum vita
illius,quàm ſua pecunia in burſa valere,36. diſ.non ſa-
tis imo vr̃,ꝙ ab aliquo non debet aliquid pro conferen
da ſanitate recipere,vt 1.q.1.qui ſtudet. Sed dic, vt ibi
no.& ad idem 23.diſ.his igitur,ibi,pro beneficijs medi
citæ Dei munera non accipiant,ſed illud de medicinis
g animæ. i. ſacramentis intelligitur. 8 † Quid in rectore
7 ciuitatis,vel aſſeſſore,vel doctore,vel magiſtro mortu-
is,an reſtituentur ſalaria habita? Reſpondeo non, imò
habenda eius hæredes repetent,ex quo per eos nō ſtat,
vt in concor.quæ ſunt ſup.§.prox. verſ.quid ſi aduoca-
tus,& prope fin.ver.in ſumma, & ff loca.qui operas,&
ff.de cond.ob cau.ſi pecuniam,ibi,& cum per te,&c.ff.
de ſtat.lib.cum hæres,§.Stichus. Nec poteſt dici,quòd
8 alios pro ſe ſubſtituat,vt infra uerſi.proxi. † Quid ſi do
ctor promiſit ſcholaribus aliquem librum,vel vno,ſeu
duob.annis legere,& poſt recedit ex aliqua cauſa, nun
quid poterit per ſuum ſubſtitutum æquè bonum lege
a re? Hæc quæſtio eſt dominicalis,[a] & videtur,quòd ſic,
C.de

ADDITIONES.

a Sol.pet. *Vle. in ſua q.12.*
b Quæſtio eſt.84.*quam vide ſuper præ.regula,contractus, ſub*
quæſt.2.
c Firmus.*Habuit à Io.de Deo,li.1. C.tui. vbi de ſalario aduocati,*
Vber.in prima cauſa ponebat,dum dolet accipere, & Roſ. dicit,
quod eſt aphoriſmus medicorum,quod non credo textualiter,rea
liter bene. Plin. Iun. in prin.ſui libri ſic loquitur contra medicos.
Frequenter mihi in peregrinationibus accedit, vt aut propter
meam,aut meorum infirmitatem varias medicorum fraudes ex
perirer,quibuſdam viliſſima remedia ingentib precijs vendenti-
bus alijs quæ curare neſciebant,cupiditatis cauſa ſuſcipientibus,
quoſdam verò comperi hoc genere graſſari,ut languores,qui pau
ciſſimis diebus,vel etiam horis poſſēt repelli , in longum tempus
extraherent, & ægros ſuos diu haberent in reditu,ſanioreſq; ip-
ſis morbis exiſterent.
d De hoc.*Supple, & de eo quod dicitur ſub.in prox. uer. & ſeq.*
e Contra innuit.*Vbi ſup.Mart. dabat utilem actionem negotio-*
rum geſtor.cum illa detur etiam illi,qui animo deprædandi nego
tia mea geſſit in eo,quod factus ſum locupletior, ff.de neg.geſt.l.
ſi pupilli,§.ſed & ſi quis.
f Eſſet quæſtio.*Tu dic,quod non ſufficit tacita, ne cle. vel mo.c.*
2.lib.6.
g Intelligitur.*Vt ibi nota.*

b C.de epi.& cle.l.quisquis,& l.ad similitudinem. [b] Dic contra: quia personæ industria est electa, ff. de sol. inter artifices, C.de cadu.tol.l.vnica, §.ne autem, vers. sin autem, ff.de leg. 1.fideicommissa, in fi. extra de off.dele.c. fi.secundum Bag.& Odof. Et eadem quæstio, & est solutio de potestate, qui vult per alium regere, & de scriptore qui vult per alium scribere. Sed Pileus distinxit, quòd ex iusta causa pôt recedere, & substituere, aliàs non, ff.ad leg. Iul.repe.l.fi.ff.si quis cautio. quoties. Sed hæ leges in necessarijs obligationibus, loquuntur, ideo que non est mirum, si ex causa iusta alium sibi substituant, secus autem in voluntarijs, ad quas nemo ex necessitate, sed sola voluntate inducitur, C.de acti.& obl. sicut. Et ideo sola impossibilitas non difficultas hanc obligationem immutat, ff. de verbo.obl. continuus, §. cùm ita, & vide infra, de causa poss.& proprie, §.notandum igitur, ver.quid si promisit, & infra de statu mon. vers. 29. Item quid de quolibet alio operas suas locante? De hoc dic, vt ff. loca. si vno. §.item cùm quidam. Qualiter autem libelli super salarijs concipiantur, dice-
c tur infrà, in tit. de magistris. c

ADDITIONES.

a Dominicalis. 70. *& vide quod scripsi super regula qui facit, de reg.iur.lib.6. Adde tu plenè de hoc per Abb.Sic.in c.1.ext.de sum.tri.& fid.catho.in 3.col.uer.nota. Item eundem in cap.cum M.Ferra.in 2.col.in uer.no.ibi consueuit, iuncta gl. Item eundem in c.cum dilecta, in 4.col.de rescr. & ibi per apost. Item eundem in c.1.de precar.in 3.no.& ibi refert Bar. in l.nemo, ff.de duobus re. Item adde Franc.Are.in d.c.cum M.in notabilibus, ubi quàm plurima ad propositum.*

b Similitudinem. *Super qua Guid.de Suz.tenuit eum ex iusta causa substituere posse aquè bonum, aliàs non, ff.de consi.pe.qui autem, §.pe.*

c Magistris. *Ibi ponit libellos, quos Rofr.posuerat, ubi suprà, in fi. proxi.§.*

Bald.de Salarijs.

QVIS taxet salarium notariorum, §.nunc, ver.sed ent G.De Salario iudicum, assessorum, aduocatorum procuratorum, & medicorum, & doctorum, vide hic per G.Vacuum tempus non nocet assessori, quia salarium prosequatur, de asses.l.diem functo.G.

SPECVLI GVLIELMI DVRANDI, SIMVLQVE ANNOTATIONUM Ioannis Andreæ, Baldi, ac reliquorum, Partis primæ, finis.

